Brieven, Dagregisters ende papie

Louis Legge

53

N:o 12

Een Pacquet

Ternataanse Papieren

Bestaande in

1. Daghregister Rd:o van d'h:r Padbrugge
1: resolutie boeck
1: aenkomene brieffboeck
1: affgaande brieffboeck
1: Ternaats daghregister en Criminele stucken

van A:o 1678 / a:o 1679.

Voor de Camer van

Amsterdam

Aanwijsinge der voornaemste voorvallen, en bijsondere aenmerkenswaardige aanteeckeninge deses dag-register gehouden bij de E: Hr Robbertus Padtbrugge, Gouverneur over de Moluccos, op zijn Eds algemeyne besoeck der Ternaten ylanden Coningen en Bondtgenoten.

Beginnende primo Augusty Ao 1678: en Eyndigt den 8en Maart Ao 1679.

Geschikt naar de Principaele inhoude, en korte Marginaelen, Zoodanigh als de Cn aanwyser van dit.

Alphabet.

affgaande Brieven

Aankomste voor,

Tydoor	15:
Macquian	26:
Batchian	93:
Oubij	58:
Sula	159:
Bangaij voor d'eerste maal	213:
voor d'tweede maal	287:
Lomboco	293:
Gorontaalo	300:
Manado	409:
Sangij	751:
Siauw	805:
Caguerauda	899:
Ternaten	900:

Affgaande Brieven

5: Stu: aan den Raadt tot Ternaten komende gesien en gevonden werdende op de Cto: 39: 77: 169: 533: 681:
1: Stu: aan den Secretaris Lofsang aldaar ...
1: do aan den Commandt tot Batchian ... 79:
2: dos aan den Stuurman van de Roodenhaan ... 82: 220: 279:
1: do aan de Regeringe tot Amboina ... 199:
3: dos naar de Manado ... 362: 897: 898:
2: dos naar Caudipan ... 300: 997:
1: do naar Parigij ... 396:
1 do naar de Coningen van Gorontaalo en Limbotto ... 500:
1 do aan de Coning van Doumogo en Gogagoe van Attingola ...
2: dos naar Siauw ... 503:
1: do aan de Coninge van Cabodau Siauw en Carona ... 759: 807: 515:
1: do aan de Coning van Caudahaar ...
1: do aan de Capt.n Generael van de Mantheeat ... 517: 528:
9: dos naar Cabodau ... 775: 700: 817: 826: 829: 833: 830: 860: 862:

aankomende Brieven

Algemeyne

B:

Comt

C:

D:

Den

E

F

H

Hendrik Cort Boek met reddenen Sdagt - - - - - - - 802:
Boedanig verst van de Spaensche aan onse
hant is gebracht, mitsgaders zijn
Boogmoedt &c.a - - - - - - - - - 860: 869:

H.

Instructie voor den Sergt. Dirk Pietersz op zijn Stroch
naar Macquian - - - - - - - - - - 30:
D.o voor de Luijtenant Cronthuijsen, en adst.
Barsd. bij den Coning ama... op Comboros
verbeeldoen - - - - - - - - - 263:
D.o voor Anthony Adriaensz: naar Comiend als
Schoolm.r van die Poreerte volckeren
vertrocken - - - - - - - - - 306
D.o voor den Corpl. Tobijn naar Doenoegos en
Attingola, over Candipan, en Gorontalo
vertrocken - - - - - - - - - 487:
D.o voor den Stierman van 't Jacht Amsterdam
met de Spaensche Papen, en Soldaten, naar
de Bogt van Boitiam Strekkende - - - - 525:
D.o voor den B.e Harding Dirk Pietersz, als
Hoofdt, in plaats van den gesuspendeerden
Commandt. Barend Smith, tot Manado
verbeeldoen - - - - - - - - - 695:

K.

Kerkelijke Rapport, bij den Eerw.: Leeraar Zagharias Caheijngh
overgelevert - - - - 572: 578:

L.

Limaumoeris verlaten hun Dorp, en vlugten 't geberghte ... 813:
Zijn tot geen gehoorsaamheijt te brengen .. 895:
Schieten twee onser Soldaten doodt 850

Landt-Reijs van Caroena naar Cabotan ... 891:

M

Memorie voor den Raadt tot Ternaten, om hun in 't affweesen
van den Gouvr: naar te rigten ... 2:
Do voor den Sergt: Dirk Pietersz om sig daar naar in sijn
te doene boodtschap tot Gorontalo te schicken .. 302:
Mondtspaij: Singhadje tot Xulla affgesett 106:
Maccaromposius den Prins, op Manado bij den Gouvr: gekomen . 660:
Manadosche landt tocht bij den Gouvr: gedaan ... 539:
Retourneerdt ... 553:
Manado beschreven door Zijn E: 700:

N

Nagelbomen door den Capn: Baccarij omgekapt ... 135:
Do door den Coning Amsterdam ... 169:

Namen van eenige Dorpen in de Boght van Tominie
gelegen 992:

O

Onderlinge verhaal, en discours, tusschen den Coning Amsadijn
en den Gouvr: rakende Cerams Noordt kust
en 't voorgevallene in Banda, en de Vest
van Titawaij 99:

Onder

Order voor den Stierman van de Noodtbaar om sigh daar nae op syn Reyse naar Tobia te rigten ... 119:

Do voor den Commandt tot Batchian ... 137:

Do op kerk en schoole, tot Manado, en d'omleggende Eylanden. 595:

Do onder de Militairen aldaar gebruyckelyk ... 611:

Oubij 't Eylandt beschreven ... 155:

P:

Paulus Barge van syn Reys weder te rugh gecomen ... 125:

Paerel bank omtrent Ruea ontdeckt ... 199:

Parigi stelt sig tegens de Gorontalesen te weer ... 311:

Paters Jesuyten door den Gouvr beoogt, daar van Binnen streek naar de Bogt van Tontolan gehandelt wordt ... 509: 505:

Bin behaüyt tot vertreck derwaarts ... 511:

't werk handelt ... 510

Comen eyndelyk tot resolutie van niet het Jagt aan Sym derwaarts te streken 525:

Piantay, Coning van Manganitan gestelt ... 709:

Q:

R:

Rapport by den Sergt Dirk Pieterse over syn wedervaeren tot Macquian ... 33:

Do door den Boekhouder Basselberg, en den Soldaten, wegens dat op Gorontalese gecommitt zyn geweest ... 408:

Do door Sr Jan Francen op de Manadosche bevindinge 452:

Do gedachte Basselberg over de selve Zaake ... 629:

S

T

V:

W:

Mangij Coningh van Bangaij soeck uijt naar 't croon affgehoudt . 193:

X

Xulasse Eijlanden toebehooren 200:

Y

Z

Inde Chaloup D'Eendragt Van Maleyen naar Tydoor.

1-900

Dagregister, Brieven, Resolutien
acten, ordres, Instructien, en andere
voorvallende Stucken meer; gesonden
gesonden, ontfangen, verleendt, gegeven
en voorgevallen, op de reyse van den
Gouvern.r der Moluccos, met het Jagt
amst.m en Chaloupen Eendragt en
Roodhaan, met sijn hoogheydt
amst.m Coning van Ternaten
(tot Cambocca toe) over Tydoor
Macquian, Batchian, Oubij, Xula,
Cambocco, Comini, Gorontale
Manado, Cagelanda, off Sangesans,
Ciauw, Sangi &a. beginnende den
1.en Augusty 1678: en Eyndigende den
8.en Maart 1679.

Maandag den eersten Dito.

Den Sondag was voorbij, den welken wij ten insigte
onser naardige Godtsdienst, aan Landt wel Stigtelijk
doorgebragt hebben, met twee Predikatien, door den
Eerw: D.me vanden Heijde, des morgens inde nederlandtsche
en des naarmiddaags volgens de gemene gewoonte
inde Maleytsche taale gedaan; 't was dan morgen
ende in 't begin der weeke, als vande Maandt Augusty
dat wij vervolgden met den dagh onder Zeyl te

gaan

gaan, dogh wierdt het voor wegen eenige der Syn Hoogh:

Amstm Coningh van Ternaten, gaat van Malyeen scheep, en wordt van den Goupr. ende Raadt der Moluccos geroegdt.

der Coningh Amstm voor by het Cast: ende naar boord, gelijk ook den Goupr. onder 't losbranden van enige stucken van 't Casteel; Syn Hoogh: aan boordt van Nagtren Amstm met de leeden van den Raadt voegde, hebbende verooveren en aan land den Capt:n Conudeis snoeren ten handt gestoedt soo danige memorie als volgdt.

Memorie den Raadt tot

Maleyen geraaten, op 't stuck van den Goupr. der Moluccos Robbertus Padtbrugge, gaande op Macquian Batchian, Oeby Xula, Gorontaleo Manado &c. tot de aelgemeijne be„ „soekinge vande Noordt Cust van Celebes, ende de eylanden daar ontrent gelegen, waar naar den Raadt geduurende desselfs afweesen sigh sal hebben te rigten

Latende voorn: Hr. Goupr. nevenstaende Memorie aan den Raadt, om hun daar naar geduurende syn afweesen te rigten.

D'Instructie voorheenen beraamdt, soo op ons vertrek naar Macquian, Halmahera, als over de Manad naar Siauw en Sangi, blijven voor soo verre als nu te passe komen connen, in haar geheel, en sal de Capt:

augusty 1678: Inde Chaloup d'Eendracht, van Maleijen, naer Tydoor.

Commiesen dienen hebben, en tot onse wedercomste houden
't gesagh over het Casteel, en fortjens limenco, en
't schrijdenhuys, soo oock over militaire Constapel, en
zijn ondergeschickte bus-schieters, balen timmerman
vande wapencamer, metselaers, smits en hun werck
gebieden de secretaris van 't Cast:e, bussen en longe
over alle de wercken, ammunitie van oorloge en
bouwstoffe; sullende den Raadt bevolgen, ende daer
inne mogen voordragen het geene in politique justitie de
als andere saecken mochte voorvallen, als mede
de particulieren vrijen, en ordonnantie op den baas
vande wapencamer Constap:e, smith, timmerman, en
't hoeckenhuys &c.a: Een sal den Secretaris
in zijn gedrag, en in zijn saecken bequam ondergeworpt
en dienlijck aen ons (bij behouden wedercomste) gede-
houden zijn rekeninge te doen, wat betreffende dat in
politie en justitie met genoechsame omsichtigheijt
werde gehandelt daer aff en int dagregister
mede aanteeckeninge houdende, Wijdere de bewijsinge
der negotie, ende het bijgevoegde ordonnantie
op de wijnckel, cas, packhuysen, en magasijnen,
gelaten, aan den onder coopman gebraudt
proost, die al mede aan ons bij wedercomste
en niemandt anders sal hebben rekeninge van
geven, zijne administratie gedurende ons afwesen

'te

Augusty 1678: Inde Chaloup de Eendraght, van Malcyen naer Lidoor

te geven, zullende de nimbeein, Taffin, Calen constapel
en sieckentrooster, off schaffmeester van 't hospitael, en
quanneldoen schrijven, maendelycks hunne reeq: en rollen
aan den heeren E. Moonlyck overgeven, het onderhaut selve
weck, den capt.n dan verleende, is 't decken met adap
der nieuwe gadengen, het vullen en aanstampen met
steyn den camme voor cheningtjes Affotheeq, Cantoor, ge
maeckt, 't voortrecken van 't voorgemeldende aan
de gevels van 't nieuwe packhuys, en 't opmaecken
van 't nieuwe packhuys, scheymuntjes tusschen den con
stapel, en baas wande wapencamer, op de groote solder
't beworden van 't huys wande baas wande wapencamer
ten voecken Dijnden sijn D. een cadetjen laten
voldoende de baas timmerman en metselaer ten volle
ondernicht, zoo sal dan ooch met eenen voortrecken
worden het afdach op de werff, waar onder de ambagts
gesellen wercken sullen, onder tusschen kan er voort
gevaren worden met de soldaten, alle de stads
op te doen vullen, beginnende wande bolwerck wade,
en Sijoel eerst, latende den smith soowannen in
tijdt onveilidt, noch 12: st. Cavadanisen, ofte ruin
cadeaux maecken, ende de metselaers het casteel
rondtomme, ende de steden geheel daar aan wat
gebroken moeten worden Schepen en bouwen,
zullende de watrecken gestadigh aangaende geroeyds
moeten worden, eerst met het heyen en ...

van

augusty 1658. Inde Chaloup d'Eendraght van Maleyen naer Tydoor 5

van het hooft, en Sprogens met het schoonmaecken
en verdiepen vande gragt soo verre het water staet
en soodanich als wij begonnen hebben, laetende de
selve bij meerder vrundelicheijt ende tijdt gansche speelken
en trossen staen, Quaeloo, bijde de Campanes off
Schouwen, niet nodich en sullen wesen te gebruijcken
sal de grootste met het eerste springh tij op de
wal gesleept, ende op sij geleijt, ende aldus met een
adattie Loosje verandert worden, en verders sal het
oude gevangenhuijs, off nu logeshuijs wesen gesloten
op een nieuwe gedacht worden, om alle de adap, gemaect
Cambodien, en andere vermeldingh daer jaer ter
eersten te bergen, suijverende de oude en gansch
vervallene paerdestal ende rede wat, dat tegenwoor-
dich maer een stinckhoeck is. Ende alsoo in ge-
duijrende ons afwesen, aen Chaloupen noch vaertuijgh
ende niet alsgemaect buijten 't Castl: niet te tim-
meren sal vallen, sal goede sorge worden gedragen
dat er noch pegh noch theer, noch te spijckers
noch te harpuijs, touwen, etc, noch te houtwercken
buijten ende door de poort gelaeten en worden
de packhuijsen aengaende, daer uijt sal alles naer
gewoonte gaen, geen stoffs, noch pegh daer uijt
verkopende, ende soo spaersaem sijn, dat er ter maent
niet boven de 10: matten en come te verkopen,
endat als op de marckt geslaget is met een stelling
boven de gewoonlijcke prijs voorde armen, [illegible]

Rottangh

vertaugh en soe aan niemandt, hij sij dan wie hij sij gesocht
worden, en sal sich den Cuijpen tot wadt en andere wincke
niet veel vertaugh moeten verlopen, op het sparckeren
van speeg en vedt, dient nauwe acht geslagen, dat 'er
niet te hardtick aengeloopen wordt, alsoo 'er veel tijds
genoech tot sijn saecke, lijffsbouwtes ofte cattens oeijs
dient meede maer spaersaem, mede de branderijen niet
geheel niet gesocht, ofte voor en tot van vloeden uijtge-
-geven te worden, gemeins moeten mede goede sorge gedragen
worden, dat wij ons niet te seer ontbloten van pompe
leer, zeijldoeck off hollants zeijlgaren, noch ooch
van eenige lichte timmeraeten, en laetst uijt de
jagt Spanbroeck gereckt, de geheelde Sagou aande
Sabander Saddala, en soo veel 'er noch open en te
verthoonden staat, sal soo wanneer 'er s'Conings
Sagou van Riauw comt, dienen ~~ijn~~ ingevoordert te
worden, het welck soo wanneer het voldaen is, soo
mach 'er wel eenige door d' Comp.e ingebracht
worden, alsoo sullen wij soo veel te meer niet meer
bevoordeelt sijn, deswegen kan het geen quaadt dat
ten wat in voorraedt sij, maer veel planchen
op Riauw verkoopen bewijsen, en breeder mogen er
wel 2. ofte 300: worden ingebracht, dewijle al ons —
bag's planchen al geschickt sijn, B casta sal ooch
ten deele, en soo haest ick gemaeckten heb, dienen
opgenomen, en alles naeuwkeurick tegens d' ordonnan-

tie

Augustij 1678: Inde Chaloup d'Eendracht, van Maccijen naer Sydoon 7/

teen vangheden worden, zoo hoorende datter maendelijcx
weijnich boven de 1000 rd in beijden, - die bewaghteren
sal dan immers bestillelijck gehouden werden, dat van
'tkeuren en verkoopen der beesten redde geeft, soo
haest het voorwaer, het dan soo binnen den captn
en oppr administrateurs aengaet, het geene der
raedt uit algemeijn Raedt, is wel 't voornaemste
datter met alle mogelijcke voorsichtigheijt, en om-
sichtigheit werde ommegegaen, met de tinnataenders
nijeugrooten, en Sydoonders, die in hunne velden man
latende, ende soo weijnich met de selve omgaende
als eenichsints mogelijck, en niet dan voor soo
veel eenlijck nodich is, latende de selve vrijelijck
onder den anderen woelen en woeden, soo lange
sij willen, besorgende alleen dat de tinnataenen
en Sydoonders tot geen daedelijcke onder de caerden
uijt en spatten, ende alsoo wij noch ondancks ons
selven sommijgen toe dienste der Compe met de
kinckende woorden binnen, en ons Sydoon gedurigh
besich houdt, met vele wedingen, en continueerde sijde
tweeslachtigh, sommige ons den Coningh als wij wat
dicht om de mondt, dan wij tot waegens toe noch
om afstelichen aen te bessen, en onderwijlen sien moet
dat sij naer hunne spaensche wijsen tracten, zoo
sullen u Edele dien traent en thoon het al mede stemmen,
bevoorders geen schijn heeft eijgen schuldigh en

Speelman

Augusty 1678: Indes Chaloup d' Eendraght, van malleyen naer tydoor.

Spreeckende, off schrijvende ae mede door gelijckenisse,
soo duisteren om vatten als het immers mogelijck is,
ende niet verder uyt, houdende alle saecken van
hunne gewoonte mede braeff slepende, zijnde tegen,
woordigh en tot vadder last van haere Ed: Hoogh
achtbaerheden, sulcx doch als dagdagelijck bevangh
Wij sullen mede den Sing:t tot batavian aanbevelen
vanwege acht te slaen, op't geen in tusschen tidoor en
batavian omgaen moeste, gelijck U Ed: mede door alle
bedenckelijcke middelen sult trachten te weten wat
op tidoor omgaet, houdende gedurende mijn aff zijn,
daer toe, twee goede spioenen aan, die ook wel wat
nieuws mogen bevonden worden, ende moet den eenen van
den anderen geheel niet weten, veel te meer selffs
den vader sulcx niet te weten, maer dient de be-
leydinge dezer saecken aan een ander gelaten, want
tot den seevarende onder dezelve, niet tael en saeck
wel conditie, bequamelijcke ook wel hun toe dient
ende gebruyckt soude connen worden, den Capt:n den
mardijckers sullen U Ed: mede aenhouden om rapport
te doen van alle 't geen hem voorcomen off verkenisse
comt, zijnde wel schrandere en sudige om yets
uyt te vorschen als ander toeschijnende, en sal hij
sulcx oprechtelijck gewoel doen, te meer zijnen
dienst aan mij uyt eygen beweginge aangeboden heeft,

[illegible]

augusty 1658 Indischaloup d'Eendracht, van Maleyen naer Tydoor

schijnende wat van fenijnich opde toech, het welck
niet beter maer van drogen gerookt moet worden,
door beleydelijck, ende dat het geval van beyde mincq
ende dus doende sal yder syn best doen, om wat hij
weet dagelycx aan te brengen, Ende alsoo wij nu
drie maele in drie dagen aan den anderen gehin-
hebben, datter in timmeraten brandt ontstaen offte ge-
-sticht wordt, sullen in d'aenstaende naer eijn-
-delijck beslingen dat boven de 100 st water bam-
-boesen gedurich met water bamboesen ijder noch
alleen, soo wel int Castle als woonstadt ende 't
mardijckers quantite Riccokes bamboesen gedurich
met water gevult houden, sullende gaedelijck, ende
althoos maendelijcx ende oppersten [illegible] maendt
door gecommitteerdens besocht worden, ende wordende
soo menichmael als [illegible] fiscale sal goetduncken,
ende dat op de [illegible] daer toe staende, mogende
oock wel bij provisie een brandt ordinantie beraemt
worden, ende sal ten dien eynde de capitein ende
[illegible] [illegible] [illegible] syn ten eersten
laten [illegible], noch vijff off ses [illegible], ende sal
brandtwachten ten eersten al [illegible] maer [illegible] laten
Ende alsoo de Coningh [illegible] [illegible] ende [illegible]
ende [illegible] tot [illegible] hoff [illegible], [illegible],
[illegible], soo [illegible] maendelijcx op syn hoogheyts

[illegible]

10/

augustij 1678: In de Chaloup d'Eendraght van Malcijen naer Sidoone

verkocht, aen den prince 50: rx gegeven werden, souden
wij, onder begeert sijn hoogh.t dat haer niets in
voorraet, maer maendelijcx, en ooc niet meer
dan 't gewoonde, en werde gegeven, het welcke in aff
breekinge der halve vande recognitie, op sijn hooghijts
rechte gestelt worden, soo onder het geen de Swit
voor het inkomen huijs vanden Coningh maer heeft
moeten, als kruijdes, en geweeres, doch sloten niet dan
voor ons sterven, en in voorraedt gemaeckt dienen
nochtans geenige stijcken, aen niemandt van hij sij
verkocht ofte gegeven werden, De Coninckx broer heeft
ons onder bijsonderlijck versocht, om den ouden [illegible]
[illegible], die haer costelijcke [illegible] cas,
daer enige stucken ontleent onder afgevallen sijn, met
dus den langen tijdt, in son, en regen onder den blau
wen hemel gestaen te hebben werden wat Scheepen
lijnen onder opsmocken mochte, het welcke den capt.n
soo haest ick Stucken ben, aen land gesonden
Soo haest het eerste treijn vanden pacten sal
verschenen wesen, dient in sonde gedraegen dat hij
aenstonts werde aengemaent, onder ten eersten
betaelt, en moet daer niet opgeschort worden, omme
geen quade gewoonte in te voeren, soo hij alreeds des
selffs chaloups ondervinden op dien tijdt met

Sagod

Pagol van Xula quam, mogen uijt den Pagol tot den
prijs van voorheenen in betalinge van sijn vragt
aan nemen, off ook wel aff kopen; Ook mag hem te
gemoedt komen hondert Rd.s en op 's Conings
reeq. gestelt werden, agtervolgens het nevens
gevoegde verzoek brieffje van sijn hoogh.t.

De Chaloup die weelkoust maakt sigh staat, dat nog
wel drie weeken off een maandt uijt sal blijven,
alsoo alhier wegen van Amboina beschrijndt, onder-
tusschen kan onse Jagt Gilas gedurig vaardig houden
om offer in de eerste 19 dagen alhier ijts voorwile
ons Suer ten eersten naar Oubij te vatten water,
van waar wij staat maken niet voor 't laatste
van Augusty (soo alles kraan sal raken) te sullen
komen verwachten; ondertusschen soo wanneer de
Chaloup op daagt, moeten besondere sorge gedragen
werden, voor de planken en ook voor soodanige
touwerken als wij van daar becomen moeten, latende
het touwerk op de Constapels solder boven het
groote Pakhuijs, en d'affuijt en ijserhoute planken
tot Calven onder de Loodts tegens over het
selvige Pakhuijs, dogh d'ijserhoute planken boven
op de balken buiten geborgen werden, en moeten
de Baijs planken voor al niet op den anderen
leggen, hebbende tot onse schaden gevonden, dat de
selve verbroeijen en verstikken.

Soo wanneer 'er eenige van onse guarnisoenhouderen
goede maanden versogten, off den tijdt voorwaerdt

datter

Augusty 1678: Inde Chaloup d'Eendracht van Malcyen naer Tydoor

geven dese voormaghe brieff in handen vanden hr. gouvr. in sich — hebbende 't landt sangie, om den raadt in 't bereyden van den hr. gouvr. voortaen te achtervolgen, daerom versoeck ik aan mijn groot vader den Coningh Limauro, ende aan mijn jongste broeder den Coningh Saban, ende aen den Coningh Maguitou, dat gly lieden dit niet gedoogen, want ick ende heer gouvr. syn beyde uytgegaen, maer ick om opsicht te nemen van 't geen te doen is op 't Landt gapi, ende de hr. gouvr. die comt tot UL. om van 't Landt Sangie opsicht te nemen, ick verlaeck op UL: groot vrydelyck dat gly lieden voor staen den Raadt en 't gebieden van den hr. gouvr.

moet naecomen, maer ik met alle mijn babatos alleen sullen 't Landt gapys gaen besichtigen, ende den welstandt der negorie belangen, Wat ondertoeckent:

Ich gogogoe, capt.n Landt, houcum payao, hoebunu singuadje, * quimelaha marsoly, bimilaha, tommaiti, bimilaha tamady bimilaha punahan, bimilaha payao, singuadje colabay, singuadje tolocho, singuadje maedy cocanora mifso, mainina taballa, mifsomainina dico, mifsomainina djaroa, mifsomainina torougano, singuadje tatimuitu singuadje tacoli, singuadje toffagga, boven stondt s'Conings Zegel in swartsel gedruckt —

Naer den nogmick aan boordt van syn hooght amsterdam ontboden, ende een gladsjen roudt gedronken te hebben, voorden gouvr. met

Den

augusty 1678: In de Chaloup d'Eendracht van Maleyen naer Tidoor

Naer 't weck der Gouvr: en predikt: naer de Chaloup d'Eendragt, ende den Raadt voorts van daer naer Landt, voor en d'Chaloup onder zeijl gemaeckt.

den Eerwaerdigen Domus vander Sluijs naer boordt van den Eendracht, wierdende dienvolgens door den naest geselschap, de weeckx naer noch eenige boomen anders, en genomen affscheijdt naer Landt gestoken, zijnde onder meijden heen, en onder zeijl gemaeckt, om trekkende ontrent de middach, wierdende door eenige aenschooten van 't Castl. beantwoordt, de windt was uijt den Zuijdt oosten, ende coelde frisch door, Des namiddachs bracht de voorstengh van 't Jachtje Amsterdam en quam met de vlaggestock tegelijck omlegh, wij streeckende Zuijdt oost ten oost, ende dan naer wat oostelijck: waer mede de wal van Batachiina naderden, des avonts hadden 't Jachts zijn vlaggestock voorstenge en vlaggestock weder bij. —

Den Secretaris Loffsangh, en toeck andere, had de Gouvr: mede genomen, omme een schenckagie van een valse bedsmuijt ende een do. met brandewijn-suijcker met messingh off geel coperne hoepen, beslagen, en den craeijkes daer mede, aen de ouden Coninck van Tijdoor Saijfoddijn benevens de effecte grootemisse te brengen, des nachts was het meest stil, bevonden ons Oosten

Arriveerde beeden voor Tydoor.

Dinsdagh 2de Ditto met de stroom voor 's Conings casteel gesett, daer wij mits het noch ae doodt stille was voorbij geraeckten, waeromme den Gouvr. voor gedaen

geedt wordt, den Secretaris vast vooraff te senden met deses ordre. —

In sondt den gouv:r den Secretaris en Cock met onderstaande Notulen naar Landt, om gemelte gesach aan den Coningh Sayfoedyn te doen.

Notulen den Secretaris andries Oloffsz: Loffsangh ter handt gestelt, om in sich int overwegen der Hoocheyt aan den ouden coninck Safoedyn, van te mogen vieren

Naar de gewoonlycke complimenten van ter minsten een quartier uurs te seggen, dat wy voor tegenwoordigh niets van waerde hebbende, alleenlyck het valsche Brandewyn, en een valsche kruydt senden, 't eene omde vrienden en tot syne Hooge gesontheyt te mogen drincken, het ander — om den vyandt te schencken, soodanich gemeenlyck dat kruyt opgedist werdt, zynde lichtelyck genoech om de moeluccos te helpen dooden, tegens soodanige die den selven niets soude willen toonen, alsvanneer den aletyts meerder toecomen sal syn, soo het de noodt vereyschte, gaende dan eenlyck tot een Montertje, en vraeght den gouv:r voor het eynde, en het beste nevens namentlyck syne goede genegentheyt en oprecht hart —

Wy en twyffelen niet off syne Hoogheyt sal ons sterckenen, als die moedtwillige rovers heeft syn geraeth, dat de selve van haere Edhoonlycke en verdiende straffe sullen ontfangen, endat den Gouv:r sulcx noch met het sterckende schip haer Ede tot Batavia sal mogen sterckenen, ende met eenen datter — soodanige ordre sal werden gestelt, dat d'E compe voor het toecomende en soodanige opslaet, sal sterckent

en

en brengt neffen zijnde de dusdanige die geene die voor
vijde vande geheele kuste der moluccos, en voor
openbaere vijanden vand' E. Comp.e moeten werden
aengesien, en ooch alleene tot voorbeeldt op het
achterlandtste gestraft dienen —

Den ernst en tegelijcke de liefde die haer Ed. toetoonen
en dat eenlijck totde ruste der moluccos, bleijckt in
hunne vaderlijcke voorsorge, ende wijse beradinge —
van onnee daer inne voordeeligt te gaen, sijn het
opt krachtighste aen te radden, de prince Pancola, en
Carissij niet op 't Landt ofte int gebiedt van Sidoor
te laten blijven, maer te doen vertrecken,
als lijt noch hare blijff niet dan onlusten, en
swaricheden werde tegemoedt gesien —

't Schrijvt van den Schrijver Cauidi sijnde 10 Ee
beschreven voordragen ende beradinge versoecken

Het hoofdcommandeurs aende Ternataanders bij groote
van Ooc geen redden van aenstoot aen de Sidoorders
te geven, dient hun daer soo aenbevolen, ende niet
door dat sich door ijders gemoeden, walsers ofte
seinde boges, niet licht en laten ontsetten, in
niets tot geen daddlijckheyd en comen alsoo sij
doch vrinden en broeders sijn, en alle 't Sijnen tijdt
wel inden eenne ende sefstent, soo bij alder in
ae ijets ondersteuns mochte voorvallen, 't werck niet
en stoppen, ende tot dien Eijnde op 't vrundelijckste
te versoecken, dat de Sidoorders niet ofte soud in
hunne vaartuijgen tot Ternaten ofte Malayen

niet

Augustij 1678 Inde Chaloup d'Eendracht van maleyen naer tidoor

niet en quaeten, omme aller incultten voortecomen
ende alsoo wij vreesden datter noch eenige overige vonckels
van twiste, en sucht ontrent den Prince Cenam, tot
de Princesse gammelamme mochte zijn, soo moet dit
niet heymelijck Zijn Ho: geraporteert worden, dat daer
ontrent niet onnodelijcke ofte onnoodtwendighe en worde
ondernomen, alsoo dit Tidoor geheelijck menschen
in een beroert badt soude stellen, ende niet dan tot
dessels in geheele ondergangh gedijen, met protestatie
in cas contrarij, worden voor hem affdoende tot
saecken, en minnelijcken discoursen, soeckt tracteeren
tijdich u afscheydt te becomen, om ons van alles
rapport te doen. —

Met de wachte ende schenckagie dan den secretaris
en volck van boordt stacken —

Den Coninck ambt^m met het Jachtje naer Zijn Hoogh^t:
naer genoemt, wiert genoodicht door de stroom wegh
gedreven zijnde onder de Oosthoeck van Haelmahera
ofte Batochina, daer de stroom seer hardt om de
Zuydt schoot; wij kregen ondertusschen den Jachtje
daer mede wij het reden naer s'Conings stercke
settden. —

Cenam prince en Jongh Coning van Tydoor, komt den Gouv^r aen boordt verwellekommen.

Ondertusschen quam den Prince Cenam met een corre=
=corre aen boordt van den Eendracht, en bij den Gouv^r:
naer dat geroepen zijn hoogheyt hadde getroont
met trompetten Jurende onde chaloup te
schepen hy wierdt met drie schooten geselueert

Ende

ende op 't vrundelijckste onthaelde, betuijgende on-
gemeene vreugde, en bysondere genegentheijt tot
d' E Comp:e met opgeroopte en Sache vol comple-
-menten, waer juyst sich den gouv:r ooch naer
vermogen uytgeroffende, met [illegible] syns vaders,
syn selfs, syn Hoogh:t en d' E:le heeren gouverneurs
en raden van Indiaes gesontheyt, 't welck alle weder
van d' E Comp:e en moluccos, en vaaren den jo
coningh Anam (welcke dernaem den Gouv:r heur
toevoegde) [illegible] toe, soo dat des naermiddags
syn afscheijdt [illegible] den gouv:r syn Hoogh:t eenige
snuysteryen tot een teeken voor syn pingy gegeven
hebbende, wierdt weder beschoncken met een persoos
Slave Jongetje met een pande op 't oor, ende een
oude quaden van een meyt, strechende syn H:t
ond:r behoorlijcke eerbewysinge weder naer Landt,
Omdat men op Tidoor noyt gewoont en is veel uyt
maer al door gelijckenissen te spreecken, soo hadden
den Gouv:r ooch syn woorden met den Jongen coning
Anam naer gericht, soo wel in [illegible] als [illegible],
met dan door gelijckenissen spreeckende, doch daer
en wierden geen saecken van belangh aengeroert,
de gifte van den Jongen Anam, wierden [illegible]
dit te bedieden, dat den slaeven Jongen seggen
wilden dat Anam noch Jongh naer syn meninge
zynde, noch half blindt was, ende met wel

en

Verthoonende onder weedersydt. de Compelmen-ten, bekende genegenth: tot d' E Comp:e—

en wierdt door het inneemen van ijeder gesontheden wacker betoont.

verlangt eyndelijck afscheydt, werch syn Hoogh:t eenige snuysteryen voor syn pingi gegeven werdt.

Agtreaterende een oude afgeleefde slavinne, en een slaven jongen die syn Hoogh:t tot een geschenk mede gebragt hadde.

vreemde manier van spreken op Tidoor gebruyckelijck.

Gelijk ook omtrent hare geschenken bysondere beduydenissen hebben.

en sack, ende dat syn ouden vader de oude muydt gelyck
was, die niet meer woont en conde, en op 't tip van
schuiven staende, 't conde wel syn dat sy het anders
souden uytleggen, doch by ons is het als Egiptische
heylige beter bewust. waer by het dan latende

Den Secretaris en Cock comen weder te rugge.

steken en 't uyt vallen van den avondt quam onse
secretaris en tolcq weder aenboordt, synde door den
coninck Safodyn (gelyck de gouvr: ooch geen
andere staet maeckte) soo lange opgehouden, tot dat
syne cnaem weder aen landt waere gecomen, om
te weten hoe hy gevaren was, hebbende tot dien
eynde den ouden coninck synen soon cnaem doen
roepen, en geen ander bescheyt becomen, dan dat hy
in huys lagh en sieck, waer op den coninck Safodyn,
wel gissende watter gaende was grimlachte, en seyde
laet hem dan maer blyven slapen, en hadt dus
d'onse afscheydt gegeven. —

Rapport wegens hunne verrigtinge, en spoedige audientie aan 't Tydoorsche Hoff, ontrent den ouden Coningh Saysoddyn.

Den Secretaris rapporterende den gouvr: hoe 't in op
hun aencomste geseyt wierdt, dat syn Hoogh.t
Safodyn sieck, soo dat eerst ontrent de middach
ten gehoor boven gevordert, ende ingelaten wierden,
schoon ooch syn Hoogh.t volgens syns dagelycxe
gewoonte sich noch niet gewasschen, geschoondt,
nochte gebonden en hadt, dat een besondere sake
gemerckt wierdt, alsoo selffs syne kinderen
niet toegelaten wierdt, by syn Hoogh.t te
comen, voor en aleer sigh gewasschen hadt

dit

dit wierdt hun niet desse bevestight, om te
meer geloofft te vinden, en hun te Slootkenen hoe
onaengenaem, en welcom sij waren.—

Aanvaardinge van de gesonden brandewijn en weder door den Coning daar over geboordt.

Naer de wedersijdtse vrunschaps gecomplimenteert
waren, had Sijn Hoogh.t het vaetjen brandewijn
genomen, en had het van onder, en van boven gebruijt
heffende het met beyde sijn handen op, als in
teecken van der bewijsinge, ontschuldigende sich
van 't selvige mi noch niet te connen openen, ten
wijl hem dachte dat in 't selvige geen dranck en
was, maer een kostelick meubel, Jae een gedeelt
die soo rijck, en schoon hem scheen als het vaetjen
van buijten was, willende dan 't selvige niet eer
openen, dan wanneer de Heeren weder en bij hem
gecomen souden sijn, om het alsdan tegelijck te openen,
ende gesamentlijck den proeffjen van te nemen—

Insgelijcx van het baljen buskruijdt.

Wegens het buscruijdt en hadt Sijn Hoogh.t niets
geseijt dan op het aenbidden van anderen, soo
wanneer daer ommer vreden mochte sijn, soo
hadde Sijn Hoogh.t gezeijdt sulcx niet te weten, ende soo ook
waer dat het ten allen tijden becomen conde.—

Sijn Ho. belooft straffe en vergoedinge wegens de moorderijen, door de sijne op Cerams N.t kust gedaan.

Belangende de gesochte straffe en vergoedinge wegens
de gepleegde moorderijen soo op Cerams oostende als
in Banda, daer innen beloofde Sijn Hoogh.t d'Comp.e
volle vernoeginge naer sijn vermogen te sullen
geven, ende de schuldige t'sijner tijdt ende wanneer
die in handen crijgt soodanich te straffen, als

selffs

Seggende reedts het spoor, en panty noch goederen te hebben gevonden.

neffens den gouvern.r soude doen te verhooren, seggende het
spoor al te hebben ende haest mede te sullen vinden, strekkende
tot een blyck van syn seggen panty matte, off eenich gelt
aenbelangde by hun gevonden, synde niet goederen, die
off gerooft, off tot vanloden der gerooffde goederen gegeven
waren, doch seyde niet eerdat de schuldige niet eerst

Doch moste de schuldige en dadigers niet eerst beschuldigt worden, om den daer niet te ontspringen

moet niet uut lochenen, die andere soo waeren verwonnen
„teten dat sy, om hunne begaene misdaedt gestraft worden
alle behoorlyckheydt in vruchten souden, ende niet te be-
„comen syn, sullende de heeren aenlocken gelycke
men de hoendens doet, eerst met wat eeten van
binnen hun te versprende, en soo allengs wat nader
en nader, tot dat men de heeren grijpen mach, synde
anders onmogelyck den vogel inde vlucht, den hals
aff te snyden, soodat syn Hoogh.t maer tydt en uyt

En waer toe tydt versochte, en syne Hoog.t uitstel versogt,

stel versocht, ende heeren van dat sy bevonden waren
ooch naer verdienste te mogen straffen, vragende
hun of dat soo hy jemmers niet en trachte d'E. Comp.e
in allen deelen te voldoen, sich selven eerst en
voor al van „verdygen souden moeten „veiligher te maken„ woonden, ende
versekert soude syn van den heeren macht en handen te

Versekerende syn Hoog.t d'E. Comp.e in alle deesen dies aengaende te voldoen tragte

connen onttrecken, ende ontsnappen, maer hy was
een trouwe E. Comp.e dienaer, ende alles syn landt
was Comp.e, hy was en bleeff standtvastigh in
syn verbondt met de heeren, noyt souden daer aen yets
gebroecken maer altydt soodanich bevonden worden,

En niet anders syn oprechte trouw, en genegentheyt tot de E. Comp.e betuygende

soo als 't behoorde, waerende hun inne, en in dien
gelycke wyse van spreecken een langen tydt
voort, souden daer uyt te connen schryven,

deser

eenen 't overige hadt; maar, omtrent den Gouvr. ooch
soo wijt lustigh ende bequaem souden zijnde uytgemaeckt —
van Pancola en Banchij seyde sijn Hoogh.t soo wel een
secht te wesen, dat sij niets tot verwustinge van
tinnaaten en souden ondernemen, dat voorde seers
wellicht in staen werde, en omtrent d'E Comp.s aende
verantwoorden 't geen van haer cant onthebben —
mochte geschieden, schijnende die verclaringen niet
te willen misdoen. —

En bood sich sijn Ho. aan om voorde Princen Pancola en Banchi in te staan, en voor hun te willen doen caveren.

Wegens de schuldt van 50 rijx. hadt sijn Hoogh.t den
secretaris Carris wesen laeten, die sich niet het
ontvangen van een Rijx. ontlaste, zijnde wel in arabische
letteren, en tinnatanese tale en geschr. maer waer —
boven en op de rugge den off.r de glijne met eygen
handen hadt aengehaelt, dat 't selve in de lasten van
Macquian liep, en is te verwonderen dat de selve
schuldt, dan ooch niet door d'inkomende penningen der
nagelen, al lange en heeft sessent gedaen, te meer
mede bedacht aen hadt, dat den voorselden schrijver
Carris de schuldt van 50 rijx. bekendt en belooft
te voldoen. —

Den secretaris van sijn Majest.t Carris, ontlast sig van de 50 rijx. vorgenoemdt en bethoonde dat niet van hem, maer van Macquian moste geboordeelt worden.

Het geen omtrent de tinnatanesche nijeegroote
hadden belangt, ende den tijdoorsaeck mi ende stoctes
dat sij om eenige beveringen noch selfs ooch om
eenige voorvallen gedeurende des Gouvr.s afwesen —
tusschen wederzijdtsche onderdanen, tot geen dat eyschte
en mochte comen, maer onder houden en doen onder

houden

houden, ende de andere broederlycke vrundtschap, ende
om geen misverstanden, en ondeucht te vermyden,
geen geleghenth: daertoe te scheppen, niet in ten,
„maten offte malcyen te verwachten, welck wil gedaen te
plegen, offte eenige vrouwen trachten te vrijden,
offte yemant te verongelyckeijn, alles het welck den
Coningh Sataoedijn geheel op sich nam, ende beloofde da
ter van sijn kant uijtte onderdrucken omtrent de
Ternatanen en souden geschieden, seggende niemandt
van't geheele Eylandt die gedurigh ende sijn oogen
ende aen sijn ondervaerden, soo stout en was, dat sy
yets het minste ooch tegens sijne bevelen, souden derven
ondernemen te doen, alsoo wel weetende dat sy wann
dit bootte souden sijn, ende daer omme souden hy den
gouv.r daer aff ten vollen verzekeren, immers soo
lange hem godt in 't leven liedt. —

Verzekeringe van sijn hoogh.t, dat niets door de sijne ontsl„ tegens de Ternatanen souden worden aengedaen sijnde daer genoegsaem in gerust, alsoo hij wel wist dat sijne bevelen bij sijn ondersaten gehoorsaemt worden.

Dat van sijn soon verstaen, ende de Prince offte gan„
„nemaenne, ende offte verder sijn hoogh.t in 't eerste
niet wel verstaen, te meer den secretaris, s.. hem
sachtjens uijt verbeet, tot dese het eyndelijk
sijn hoogh.t soo vindelijck, hoewel sheetjens, en
clam seyde, dat gruwlaccende seggen moet, dat
dit huijs saecken, en hoe den gouv.r sulcx quam
te weten, offte hadt konnen speuren, daer was
alsoo wat aen, doch hy nam voornaementlijck en
bysonderlijck dit ooch op sich, niet wetende beloofte

voornaementlijck, en bysonderlijck nam den Coningh op sig,

het

ende

> Het gesondschap bestaende sijnde door Wiram en Gammelamma 13 personen, alhoewel int eerst van die saek schoon niet 13 wierde verteldt

ende onderrichtinge aan den Gouvr: dat soodanige jonge luijden draegen, datter niets daer ontbreeckt en souden geschieden, noch de selffs geenige de minste redden van mis nogen can den Macassaarsche Coningh, soolange affwesich mochte zijn, om alle Swijdinge soo veel mogelijck onder hun voort te comen

Daar waeren onder andere noch al veel ende vier selijds redenen om en rede in twijffelt, doch van weinich belangh, edelijck sullen hun noch aanwooges hoe sijn hoogheijt seer onstandich geseght, en had willen beloven, dat hij geen tiranten Coningh en was, schoon sijn huijdt soo wat vande son verbrandt scheen, als hebbende sich in sijn jonckheijt aan t hoff van Mataram in den dienst der Compe: in hitte en regen niet gespaart, zijn bloedt was wit bloet en dandsaer hij wat uijt te spatten —

> Verwonde inbeeldinge en belaghelijke versieringe die sijn hoogt: van sijn selfs schoon dacht —

Ende dat den secretaris redenaff gedaendeijt wierdt quam van landt en aan boordt den parteijgh, mede brengende den [illegible] thuijs, waer mede geseijgdt waerdt, den [illegible] met de naeldt gewrocht weinsdach vorderen die door Wirant, andere seggen Satodijus pingie off vrouwe aanden Gouvr: gesonden, die [illegible] wierdt van onse beste [illegible] goeden, waernevens den volcq andere, al [illegible] 13 zijn doch dit wierdt niet aengenomen daer uijt begrepen, dat alles den godden [illegible] had, soo veel de Sinij Bajardoen bloijsde vande quaadt, als 't getal vande Pinang in den [illegible] vande weinsdach leggende, als —

> Cierelijke geschickte en toegemaeckte weinsdach, wierdt den Gouvr: van landt van den Coningh Saijfoedijn off Prince Wirant vrouwe toegesonden.

mede

mede eenighe uijtheemsche boucken, doch boven al de
toppijtes van paeuwen oogen, soo't geen ornaet tusschen
als voornamentlijck dat boven alles uijtstack, eenelijck
heeft d'afftraude(gen) gespeelten en rijpe granaedt appele met
sijn tackjens en bladeren, om dat het seggen wierde, dat
alles rijp wat souden de saeck te ver~~[illegible]~~ klaerlijck, wel twijffelachtigh.
Secretaris en tolcq wierden affgevaerdicht, en ver-
trocken, alsoo op morgen weder bij den Coningh Saffodijn
verwacht te coomen, welcke Hoogh.t ende
selffs souden den Gouv.r wegens sijne aenmoedelijcke
groot, ende Hooghsten lust bedancken, voor de goede be„
„koorde genegentheijt, omme haer vermogen de
misten den Molucces te helpen handthaven, ver„
„trecken nu souden sorgh off schroom, ende soo
geruste en onbecommert, dan als off van den ——
majesteijcke arbeijt, gerustelijcke gingh leggen slapen
des avonts laet quamen den Commandeur van ons
toe, die eygentlijck van 't Jacht amst.m, ende den
coninck voorttrekte, de Gouv.r souden de schuijt
hebben, en quam te melden dat de Sloep van Maleijs
gecomen, ooc weder voorwaerts vertrock —

'T welck mede van Batewijse, sijn bijsondere bedieninge hadde, en elcke rijdt wierde goedt te sijn —

Sijn Majesteijt van Tijdoor laet sijnde den Gouv.r bedancken, voor sijn sorge ende misse der Molucces gedragen en waer mede den Secretaris affscheijt kreegh.

Snachts omtrent den een quamen wij voor
Macquian, sommeerde den Coningh aenstonden
onder de Orangkaij van Tattacima, die met deselven
ten [illegible] bij ons inquam, daer. —

Arriveerden voor Macquian,

Woensdagh 3.en Ditto: omtrent 9.en uijren des voormiddaghs
werden wij noch door ons schuijdt om te [illegible]
geholpen

't Sagt ende sijn [illegible] hout daar mede [illegible] aen [illegible].

geholpen worden, sonder dat eenige sijnen ondersaten

sigh derpte off werde, schoon den Capt.n [illegible]

[illegible], de Singnadje van Macquian, op strandt en in

ooch vaartuygen onder [illegible] by der handt

waeren,

Deden voormiddach quam de [illegible] [illegible]

[illegible] van Maleyen te verschynen

Den Schipp.r van der Sluys doedt achter [illegible] visite ontmoet [illegible] en Schoolm.a

d'Onwaerdige [illegible] van den Sluys was ae tydich mede

[illegible] aen Landt gewest, om ondersoeck

[illegible], en [illegible] [illegible] en Scholen te doen, en wierdt op sijn

ontmoet [illegible] en Schoolen te doen, en wierdt op sijn

Onwaerdigh.t voordragen den [illegible] Schoolm.e

[illegible] [illegible] te [illegible], [illegible]

[illegible], om den [illegible] mede te [illegible] [illegible], sijn

te plaetsen, [illegible] [illegible] geaten, sijn

Onwaerdigh.e [illegible], tot [illegible] [illegible]

tot Maleyen ([illegible] [illegible] van [illegible]

bequaemheydt tot Schoolm.e gevonden, ooch [illegible]

[illegible] middach [illegible], en [illegible] comp.e dienst noch aen

genomen

Willem Valentyn van Swol, met 't Schip [illegible]

[illegible], anno 1655, voor Sold.t in India gecomen, voor

[illegible], met f 14 p.r maendt, hebbende in al den

[illegible] tydt de plaets van [illegible] comp:e tot genoegen

sijner gebiedende opperhooffden waargenomen, werdt

bij desen [illegible] aen [illegible] van sijn instantigh ver-

-soeck, [illegible] [illegible] tydts expiratie, en goede

bequaemheydt gevonden, tot comp:e absolut, voor

de selve [illegible] van gagie, en qualiteyt, dan

[illegible]

alleenlijck gedient hebbende daer voor twee maenden gagie,
waer voor noch drie achtienden volgende jaeren dienen
moet, Staendt ingaende dato deses, +
Macquian inde Tontekese Zeebuyrt, adij 3den aug.e 16[78]
was geteeckent Robbertus Padtbrugge —

Pieter Jansz.e Meyer van Amsterdam A.o 1668:
't Sticht van Uytrecht voor Soldt.r met ƒ 12 ter m[aent]
India gecomen, naderhandt door den Coopm.n Cornelis
Bartelsz.e met Jaer 1671: tot ƒ 14: geavanceert, in d.o
qualite, wiert als mede de voors.e redenen ingestelde —
dienst aengenomen met d'oude gagie, waer voor noch
drie achtienden volgende jaeren gehouden blyft te
dienen, qualiteyt en Staendt ingaende dato deses
geduerende alleenlijck daer voor twee maenden gagie
Macquian Inde Tontekese Zeebuyrt, adij 3den
augusto 1678: was geteeckent R: Padtbrugge

Zyn hoogh.t Amst.m en Syne Grooten gaen naer 't Dorp op Macquian &c.a

Den Coningh nam oock syne grooten, waer mede na
't dorp gingh om de gemeynte te laeten aenkundigen
dat wanneer sy, deselve van vele oude —
menichvuldige lasten, daer sy in tyden geeyght
hebben syns ouders mede gedruckt worden te —
ontlasten ende wat meerder tydts en gelegentheydt
te geven om den Landt bouw wat beter te —
mogen ende te connen beginnen, doch Straf den
gouv.r dat dit Listelyck vindt is te maken en
bynaer geen gemeen volck en soldaeten, ende

de

Macquianders off d'Hoofden weten woorden noch hun woorden met d'Inhoude(?) niets gelden te doen

de redyninge(?) noch die in quaden Stroom(?) waeren, alsoo
gunstelingen van den Captn Laut en Senguadje te zijn,
die met d'Intentie hun penningen, bragt hun woorden noyt(?)
te doen, ende en tussehen d'Comp: een quaden braet naer
gevende, gelyck dit best blijckt uyt het Rapport vanden
Sergt: Dirck Pietersz die onlanghs herwaerts vanden gouvr:
met een volmacht vanden Coningh was gesonden, om
den weg te bereyden tot dit werck, ende het voornemen
des Coningh bekent te maecken, om hun 't ontlasten
van dese drukkinge die sy roosten(?), die het beroep
des Coningh tot hun bysonder woorden misbruycken

Redenen waarom den Sergt: Dirk Pietersz voor eenigen tijdt geleden naar Macquian gesonden wierdt

De besendinge vanden Sergt voor aff was mede geschiet
op syn gedaen Rapport, wanneer tot Macquian een
vangen wierdt, door den tegenwoordigen minister(?)
tie, dat de Inwoonderen (?) gaerne de gansche re-
cognitie der Nagelen, aan syn Hoogheyt ende Compe
wilden overlaten, soo sy maar ontlastinge van
den swaren Landt dienst, voor een Jaer twee off
drie mochten erlangen, soo dan ooch 't seggen
Jaer den gouvr: socht hadden, om onder syn Hoot
op die voorwaarden het te willen bewercken
't weeck om wat naerbeterre(?) te doen blycken
soo sullen wy hier aen lassen, soo d'Instructie
den Sergt op syn Stuck naer Macquian gesont,
als Rapport vanden selven naerdat wederom ge-
comen was, zynde deze bewonders(?) eenigs daer van
maelyden(?) Strecken(?)

Ordere aan voorn.de Serg.t verleendt,

Instructie en ordre voor den Serg.t Dirck Pietersz, gaende van hier naer Macquian, om 'er sich naer te mogen richten —

Naerdien u E. ons heeft weten te berichten, hoe 'er op het eylandt Macquian een algemeijne misnoegen was soo wegens de Recognitie penningen, die niet naer behooren en wierde geheven, waerdoor selffs de geene die behoorens twintig off dertich Rx.e voor hun aandeel bequamen, nu niet een à twee realen kunden wierden affgeset, als ooh dat d'inwoonders met geduurige arbeyt, en dat al op de naem vanden Coningh wierde affgemaeckt, als affperssinge uytgedwongen, waerdoor sij niet geneijgen gansch geneegen waeren hunnen Coningh alle de recognitie gelden over te laten, dan aff sij doch soo weijnich kregen, soo bij alleen maer eenige verlichtinge hun wierdt gegunt — schoon het oock maer voor twee jaeren waere het noch bij sijn hoogh.t ambtsh.re in beloffde maenden hebben belooft gemaeckt, ende hoe dat sulcx niet alleen billick was, maer oock tot sijn Coninclijcke eer, en loff soude strecken, waerdoor den Coningh is bewogen gevonden

geworden, niet alleen het Stoch van twee jaren
[illegible]stede staden, ende de Macquianders gewonnen te
krijgen, vande buyten gewoone districten, maer
selfs ooch door middel tijdt, ende met middelen
vrijigheyt en voorrechten deselve te begenadigen
hebbende ook gesocht, dit hun voor aff te willen be-
kent maecken, ende te onderrichten, wat eygentlycke
voorrechten, en vrijigheden sy souden tracten
van syne Hooght: Coninclijcke goedertierentheyt
te verwachten —

Dat dien synde dan, ende om alles ontwaer te worden
soo souden wy u Ed: vermanen, ofdat de Coningh niet
syne persoonelijcke verschijninge tot Macquian
dat tegens off niet het synde vandesse maendt
sal syn, ten volle van alles moeten werden onderrigt

Waende dan van hun, niet u Ed: niet voorbij settende
van Tidoor ingens aen leggen, daer het Hoff off
noch nimmer ander gehuckt is, noch ooch niemandt
vl: verpreyende, eenige opening doen, waeront
maer eenelijck seggende dat naer Macquian
gaet, schoon er ooch eenige van onse post-
houders by u Ed. aen boort quam —

Soo

Augusty 1618. In de Chaloupe d'Eendracht voor Macquian leggende

Soo haest u L. dan tot Macquian sijt gecomen, sult
aenstonts den Sing^r commandeur nichise t'huis, bekent
maecken, tot wat eynde dat herwaerts gecomen sijt,
ende deses u L. instructie sien laeten, ende mede
deelen, die dan daer op niet alleen, de voornaemde,
maer oock de meerdere hoofden, en 't dorps volck
sal bij den anderen ontbieden laeten, aen de welcke
u L. de geloofbrieffen van Sijn Hoogh^t sult
vertoonen, ende deselve hun beginnen, wanneer de
genegentheyt ende weldaeten, daerinne hun de sdanige
beloofte en versekeringe in naeme en van wegen
haeren Coningh, als hun voorde staetijcke
gedruckt, ende dat op sulcke wijse dat sij
weten mogen, dat het op haere Coninge be-
geerte en versoeck, ende door u L. rapport, aen-
ons daer aff gedaen geschiet, welck ende op
de genegentheden, en voorts ende dat de hoofden
't gemeene volck niet en behoeven de
weecke sult aenmoedigen, om haere vrede
meeninge te seggen, en vrijmoedich te
spreecken, synde s'Coninghs meeninge niet weijni-
ge grooten, maer de gantsche menichte ende
yder een te slichten, en waer 't mogelijck
vernoegen naerdat u L. sulcx tot Goffaquia hebt

verricht

11 augustij 1678 In de chaloupe d' Eendracht voor Macquian Leggende

vernieet, sullen wij deselve mede na Grossagita gaen
de weeken ende 't selve sulck voorhouden, ende soo
vervolgens ~~tot~~ van dorp tot dorp, tot dat het geheele
eylandt weer sijt gerust, houdende mette aanbede
kenninghe van alles dat in 't voorcomt, op dat
ons met u wedercomstig schriftelijk, en om
standich rapport moogt doen, waert wel, onder
stondt in 't Vriendt, was geteeckent Robbertus
Padtbrugge, ten sijden stondt Maleyen int
Cast.l Orangie adij 19en July 1678: —

Het volgende geschrift is in
rapport, bij manier van dagelijcse
aanteeckeninge, door den Sergt.
dirck Pieterssz, en mijnde thiede,
overgedragen, behelsende sijnne
suchtinge op Macquian, vanin
hout van voorstaende instructie

't neevenstaande rapport wierdt
bij te rughcomste van voorn.
Sergiant overgedient.

Den 19en July: ben ick dirck Pietersz Sergt
van Maleijo Streecken met een prauwe, door
ordre vand' Ed.r gouvr. R: Padtbrugge, en de
Coningh Amsterdam, naer Macquian, den 's doen
tegenhoudende, omwedin den 20en do op Pottebacker
gecomen, alwaer 't dantijgh swaer wierdt
t wecken, sodat outnamperdent was, sulcx de
avondts ontrent, desse innen wederom wijls voorende

Den

Augusty 1678 Inde Chaloup d' Eendracht, voor Macquian Leggende

den 21en do op macquian gecomen wesende, verstont al
dat d' offre hooffden van 't gansche eylant op de som-
mat van batchian waeren, om het houtwerck
van de coninghs tempel aen te haelen, waeromme
ick datdelijck een prauw met 3: à 4 man hebben
affgesonden, om haer nessens het gemene bij hun
hebbende volck, herwaerts 't ontbieden, wachtende
dan haere verschijninge tot
den 22en do ende niemant verschenen, wesende
naer deselve dagelijcx wtsiende op morgen
den 23en do wedden naer maleijen te schepen, doen
dien hun niet en conde vinden, uyt absentie
van d' gebieders, en wel ontmandende eylanden,
synde eyck selven met den Captn Laurot
die ons verclarende, dat de selve offerhooffden
nae Maleijen waeren gevaren, om te hondermaeltijt te doen waer, en souden bij alden
dat se hun moeste comen, dan mingen mogelijck
compareren, 't welck mijn besluyt verwerende
en tot slotende worde, gelijck dan ooch
den 24en do den Singuadjie met sijn prauw
van tenaten quam, seggende op ordre van sijn
majt herwaerts te sijn gecomen, ende voegde
den 25en do den Singuadjie van macquian met
alle sijne offre hooffden, die gesamentlijck hun in

Comp:

Augustij 1678 Inde Chaloup d' Eendracht voor Macquian Leggende

s' Comp:s Logie ontsloten, hoorende hun Edd:es te wesen
de last van haren Coningh, ende d' Ed:le Gouv:r soo als
ons deselve in geschrifte ten dien eynde mede gegeven
was, gevende sy lieden voor antwoort, dat alle de
hooffden vant' Eylandt hun eerst bij een souden ver-
gaderen, om tsien sijn gevolgen daer over te geven, en
dan hooren wat sij lieden daer van seijden

Onder sulcx sijn wij te rade geworden om't Eylandt
rondt te scheppen, en aan alle negorijen te waer-
schouwen, dat soo wel de hooffden als de gemeene
man deselven, hun op morgen ontrent s' comp:s
residentie plaetse souden hebben te vervoegen
ende aldaer contenteren in soodanige gunstige
aenbiedinge, als haer sal gedaen worden

den 26:en d:o Rondom geretourneert, schrijvende mede
d'opperhooffden en gemeente van alle de dorpen
deses Eylandts, en inde Logie comende bevonde wij
haer des Coninghs brieff in handen

Invervolge tot onse ordres, hebben deselve den
inhoude vandien bekent gemaeckt, ende van alles
wel ondernicht wat des Coninghs meningh was,
en daer bevonden dat vrij elyck en onbeschroomt
daer op mochten antwoorden, en een ijgelyck
hun hert recht uijt spreecken, daer op de
Singadjes en alle d'opperhooffden, en gemeyntens

Seyde

selyds, dat sy s'conings en s'comp^e. dienaren, en slaven
waren, soo lange dat dese dat dese leeft, en
sy leven ~~[illegible]~~ waren —
Den 27en do. bracht d'Or. hoofden voor, als dat de
Ed. conings hun toegeseyt hadden voor het
verdelen der nagelen 5000 rea. synde 2500 rea. voor het
ylant macquian, ende voorts 2500 rea: voor 't volck
dat op macassar waren, met hitelide kalimata,
en dat voor de tydt van drie Jaren, by aldien de
niet wederom en quamen, ofte alse wederom
quamen, soo souden de 2500 rea: wederom aan dit
Eylant comen, en gegeven worden, maar doen de
drie Jaren verloopen waren, doch is d'Heer
gouvr. Simon cos. sterven, doen hadden de —
Marinhoofden al terwaerde by den capt. Lait ver-
socht, dat hy gewillich den te spreecken aan d'
heer gouvr. cos. nopende d' voornoemde 2500
rea: van macassar, want de voorn. genoemde drie
Jaren, doen al lange gepasseert waren, 't volck
gecleedt synde, hadde tot antwoort becomen, dat
hy capt. Lait aan den linguadjo en wederom —
groote seggen souden, dat den voorn: gouvr.
cos. naar amboina moeten stercken, hy —
[illegible] hun Ed. schryven wilde
naar op deden wel nietse is gevoeght, tot

dat

dat Sydelyck den Majouda naer Bat.a in gelant
't Slap niet gesonden, en heeft door 't soeck van
geniedende Singadjis en vordere grooten, sy nade
van India voorgedragen, alsoo waren by sijn te
niet comptes, den brieff van haer Ed.es mede
bracht, daer by belooch dat sy 4000 Rx.e souden hebben,
sijnde nu voorts haere Jaerlijcxe nagelrecognitie
die sy seyde niet seecker te winden, en waren
sy eenige hooft dienst doen voor den Coningh
dat sy alsdan het eene off 'tander hooft off het
ander, 't sy Singadjis off kimelaha niet veel volcq
daer toe gekrijgen, alsoo waren sulcx niet
souden geleverd aengeleijden, ten minst ten
moesten sy betalen 9: à 10 Rx.e tot incoop
van cost, en somwylen 20: à 30 Rx.e en soo voorts
tot noodtsaeckelijckheden, elck naer syn
qualiteyt besteden, waer door ontstondt dat
die Ternatese schulden moesten maecken, ende
seer daer naer uyt het nagel most betaelt
sulcx dan gestandelijck aenhielden, ende
dienst des Coninghs als sy gewoont waren te
verstrecken, om het nagel geit niet te missen
soo verstaende vragden hun dit in antwoordt
waeromme dat eenige onder hun liever hadden
misnoegt, en ontlastinge van 's Coninck

Dienst

deselve te gelijckelijck niet overgegeven aan Zijn Ho:
den voorn:e nagele gelden, te mogen erlangen, doch
het algemeijn gebreck was, dat daer niet van en
wisten, en die geen ijets daer van gesegt hadden
moesten sulcx beantwoorden. ——

Zijnde dit het geen wij in de des[?] eerbiddelijck nade
de ons commissie wetten te rapporteren, en blijven
u ootmoedige dienaeren, was geteekent
Dircq Pietersz. en Michiel Teide, ter zijden
stondt, Macquian in 's Comp:s Logie den 29en Julij
1678 ——

Des namiddaghs te vier uuren wierdt alhier
door den Eerwaardigen D:ne vanden Heuijl het
gebedt in de Maleijtse taele gedaen, naer 't
welck twee Chrijstene vrouwen en een kint
gedoopt zijn ——

Maleijtse predicatie voor de Macquianse gemeente gedaen
Item een kindt gedoopt.

Den Gouv:r sondt naer boort, vanden Coningh twee Kockelingen
een voor Zijn Hoogh:t en een voor ons welcke
niemende ooch een ons welck mede, en noch eenige
vaten water, waer mede wedr onder 't lastbrand
van't canon onder zeijl gingen, s' Coninghs corre
corre volgde noch een wijle, tot sewardt affge-
wendt wierdt, om wedr naer Ternaten te
stevenen, waer mede den Gouv:r dit briefje

Met 's Coning van Corrateru Corre corre wierdt naer Maleijen gedz.

aan

Augustij 1618. Inde chaloup d'Eendracht voor Macquian Leggende aen de reede affgerichtet. —

Ternaten aen den Raat

Warachtighe wyse voorsienige seer beschedene vrienden. —

Des anderen daechs s'morgens naer ons vertreck van Maleyo quamen wij voor Tydoor, daer de middachs met den prince Cinaen in vrolijckheit door brachten, ter wyle onse secretaris zyne commissie ontrent den ouden Coningh Safodijn achtervolgde, het welck [?] al voor den ontfangh deses sal wesen bekent gemaeckt, des s'avonts nacht daer aen quamen wij noch voor Macquian, daer wij wedder den gantschen dach besteedt hebben, den Coningh ontrent syne onderdanen het syne, ende wij het onse [illegible] hebbende soecken soo datelyck en van deze nacht onder seyl gaen, het geene ick noch te besluyten hadden, hebben ick den secretaris aenbevolen ende bestaet meest hier inne, dat onse guarnisoenhouderen maendelycx padie sal geven ende aen een yder die het begeeren sal mogen verstreckt werden, en die ons affbedienst, te weten

den

den aenstaenden oogst, op manado, ons meenden sal besorgh[en]
d'Coningh heeft ons verkocht ten wylen sijn [illegible]
geen cruijdt met aengeraden heeft, dat hem 100 lb
mochte werden versteckt, 't geen wel geschieden ma[g]
mits stierende het op sijn Hoogh^{eit} welc: niet sdien
hebbende dan dat aeck tot hun toe noch wel is, sal
ick u E.s [illegible] godes [illegible], en [illegible]
onderstont Messieurs en Vrunden, lager stont
u E.s genegene vrunde, en was geteeckent
Robbertus Padtbrugge, ter syden stont, in de
chaloup d'Eendracht voor macquian ten
ancker, den 3en augustij 1658: 't opschrift luydde
d'Eersame manhafte wijse voorsienige, den
Raadt tot malcijen

Dondendagh 4den
Vrijdagh 5den
Saturdagh 6den
Sondagh 7den

Ditto met labbere luchjes uyt d'Zuydtoost te en stilte, waerdoor wij niet vorder genadert, dan op op heden tegens de middach inde Straat [illegible] grout werpen, ende aldaer op 26: vadem ten ancker quamen te stoppen.

gaende tegens de nacht weder onder seyl, en ver[-] voegden onse reyse tot —

Maendach 8den Ditto: d'ebben weder tegens kregen, en voor dach ten ancker quamen, gaende omtrent tien uuren des voormiddachs weder onder seyl, met een tamelycke goede coelte en harde regen, waerom wed[er] een goet stuck weegs hebben [illegible]. —

Den

Augusty 1678: Inde Chaloup d'Eendracht van macquian, naer batchian

Den Coningh aenstaende soudt voor aff den prauw
van den Coningh van Batchian, omme die Hoogh.t
des selffs comste bekent te maecken, waer
mede den Gouv.r ooch onder Sing.t Dinck Pitten
ter selver tijden gaen liet, s'nachts genaeckten
wij bij naer de Straet uijt, en omtrent Capt.n
Pauly ylandt —

Den Coning en den Gouv.r laeten hunne aenkomste voor aff naer Batchian bekendt maecken.

Dijngsdagh: 9den Ditto des morgens quam den Coningh aenst.e
met sijn schuijt aen boort, van den Eendracht, en
bij den Gouv.r koomende om voor aff naer Bat,,
,,chian te gaen, gelijck ooch naer den Coninck —
ontbeten, ende een glaesjen gedroncken te hebben
gescheijden, den Sing.t op gisteren noch gesonden
van den Coningh alreedijn, quam wederom te rück,
en met den selven den Sing.t van Bammedet
Pitten Tijn, bescheijdt brengende dat de Batchiandese
majes.t sich beclaegden, over de geselve Schrijvinge
van den Gouv.r soude niet gemist hebben, sijn
dit egens ende te gemoedt te comen, maer sijne
mede te soecken naer deses tot Oubij, deses op
eeden tanaelij, die naer Cajoo gewoest sijnde
aldaer tegens sijne meijninge beroven ,,
,,braecken — —

Sijn Hoogh.t quam den Gouv.r besoecken

Den aff gesonden Sing.t wedercomende.

Waar mede den Commandant van Batchian beschrijdt.

Die den Coningh alreedijn excuseerdt dat niet in persoon sijn H.t en Gouv.r in gemoedt komt,

Do

de Sevige heusche ontschuldinge dede hij aen den coningh amsterdam mede, onderwijlen onderrichte den Sergiant den Gouvr:, hoe alles daer omtrent gestelt, als mede wat tydinge van Oeby, nadat den Luitenant Cromhuyse ontfangen hadde, streckende tot dien eynde Syn E: dit volgende briefje ter handt.

Ontfangen brieff van den Luytent; van Oeby, naar Batchian gesz:

Batchian,

aan den Sergiant Pieter Lijn

UE briefjes van den 24en Julij is mij met d'moorsche praeuw, den 30en do wel ter handt gecomen, ooch met d'mandyckrine die van 28.en deser maendt Pmo deser wel geworden, mij verheugende over de welstandt aldaer, souden dat yets van belangh tegenwoordich op Bijde en de Eilanden sal aenwoorden deweijle deese meden oorlochten ingevolgen van 4 maende die den capt.n Laut opsluydt, de wijle dan dien deser van den staet gesocht en totten doot toe siecke is, op hoope dat eertij gesonden souden comen werden, Ons morghe al

hun

hun begint al wat voort te gaen, waerom de
selve al mogelijck om te haelen vaert, die nochtans
tot het toestellen van een goede kalcq dooren—
jmmers soo wel als rijckelijck hout vandaen wert;
Vl: schrijft mij van ontrent 50: man die tot ons
behulp van daer souden sijn gesonden) wesende en vinde
niet meer dan 22: mannen aan den Antbijt, sulcx
wel wenschte, dat den Coningh in plaetse van de
seer maer de Jusf. Mandijckins hadde laeten
volgen, met soodanigen aantal mannen als sij se
goet mochte gedacht hebben, aldewijlen onge-
twijffelt wercken soude voortgespoedight en 't
wercke ons aenbevolen voortgesett hebben; hier
mede Godt bevolen, onderstondt u E dienaer
was geteeckent Jodocus Croonhuijsen, ter sijde
stont, Oubij: 5den Augustij 1678

Woensdach: 10den Ditto. bevonden wij ons op 17: vadem ter ancker,
hebbende bewesten N: O: en N:O: ten O: ten Oosten tus,
schen beijde, den Gouvr: vaert met den Commr: Jan
van den sluijs van Landt, hebbende sich bevonden
aen den Coningh Alwadijn laeten aenmelden,
die ooch den Gouvr: in s' Comps: thuijsinge ten
eersten quam begroeten, en verwellecommen
naer afleggingh van gemeijnsame vrientschapinge

Arriveren voor Batchian, alwaar den Gouvr: van den Coning in 's Comps: logie besoght en verwellekomt wordt.

mede

den Coning Alwadijn toondt hooghelijck wijse sijn misnoegen op de Gogogoo sijn broeder

ende behandelden, soo liet den Coningh sijne misnoegingh
op den gogogoo sijnen broeder, wel voornamentlijck
blijcken, als die op den 27en der verleden maen-
gehele buijten den Landt van sijn heerst, en schul-
„dige Eerbiedight: ontrent sijnen Coningh was gesprongh
spattende met woorden, dreijgen scheeden, ende weijl
spreecken al wij wat onbeschoft uijt, hij gogogoo

Onbeleeftheijdt van voorn: gogogoo, en sijn grootsheijdt soo ontrent sijn Coningh als den Gouvr: betoondt.

quam eijndelijck en naer dat den Coningh al een
groot half uur bij den Gouvr: hadt geseten, mede
binnen, met een seer groote en trotse gelaet
sonder behoorlijcke eerbewijsinge aen sijnen Coningh
te doen, oft de Gouvr: verwellecomen, den
Gouvr: was in rede met den Coningh over de

Discoursen tusschen de Coning en Gouvr: voorgevallen,

stoutigh:t, hartneckigheijt, en ongehoorsaemh:t
sijnen hoofden, uijtwijsende hoe dit noch al gevolgen
vande Ternataensche onderdanen, en vermaningen
waeren, soo als deesen trotsen en opgeblasen voogel
in quam, waerom mede oock het gene den Gouvr: sijn
Hoogh:t inden Stiets seijde, in gelaste haer op

den Coek wordt gelast opentlijck te spreecken.

te vertolcken, op dat het een ijder hooren mochte
het waeren dan vervolgens de Straffwaerdige
naervolginge der Ternataensche broeders, en
onderdanen, schijnende veel van soo sterck aent
en bewegingh, die altijts liever, en seijden de quade

dan

op dat des beter konde gehoordt ende verstaan werden, het geene den Gouvt. tegens den Coning sprak- rakende den Staet sijner regeringe, en gehoorsaemheijt sijner grooten, waer mede den Gouverneur van verre geroock genoeg geraakt wierdt.

dan de goede voorbeelden volgen wilde, schoon ook tot ondergangh van 't gemeijne beste ofte hun leeven con, mede geen rijck dat in sich selven verdeelt is, bestaan, ende waeren de huijstwisten veele sorgelijcken en ge-vaerlijcken dan eenighe aenlock van buiten, om dat doorgaens binnen de schupen haet, onder geveijnsde vrunden, dan vermeijden en vijanden, gespint wierdt gelijck der besten wijse aengemerckt de Vaderlanders den schepsel en Adju wint 't geweldt van schuldige gehoorsaemheijt en Eerbiedichheijt omtrent hunnen wettelijcken overheden, strekte hun selffs tot oirder, en achtinge omtrent het gemeen, als die dus door haer voorbeelt qualijck onderwesen gaende gemaeckt, alsoo ontslaechten, de gehoorsaemheijt al mede aen den kant werpen, ende dus t'onderloop, ende int niet keeren liepen, souden op welten Coningh, ofte rijcxraeden te passen, ofte Eetten wat rijcx bestieringe dit waeren, coude sij bet sessen, ende tegelijck wat onder de schanden, voor hun, ende hunne nacomelingen, het bloedt en goedt hun niet, noch bevolden de waer onverdeijlbaer, met het opper gesach en Coningh, de welcke maer een en conde sijn, ende geen machten en werde, alle

waren

augustij 1678: Inde Chaloup d'Eendracht, voor Batchian Leggende

Cwaeren bij ondanden van den Coningh, soo wel de meeste
als de minste, ende was de naem van suster en broeders
voor 't huys in 't bijsonder, ende niet voor 't algemeen,
dat men den Sieraden uytmaeckte, waer aff den Coning
het hooft was, en verder mede hun: den gouvr:
gof dien 't nachts gedurende dese ontfanginge
oock gedurich voor sich neden, souden derhalve te dancken
op sien, dan hij vroomde, soo 't noch en opgebeaden
stout was ingekomen

Naer eenige andere gemeenlijcke redenen, gingh den
gouvr: met den Coningh naer boven het fort besien
van de 13 stucken Cannon, waeren'er 5: op nieuwe
affuijten gebracht, soodatter nu geen affuijten meer
in voorraet en zijn, waerom den gouvr: geraeden
vonden 5: in voorraedt te laten maecken, soo
haest de smidts en timmerlieden tot Oubij -
souden gedaen hebben, ende alsdan weder te werck
souden gebruijckt zijn, sullende tot oubij de swaepen
dan de saghen laten, soo'n soo wel tijt afschiet,
het Cruydt hiel sigh ongemeen wel, ende bevondt
den gouvr: de hoeden seer bequaem droogh en wel,
vijff kisten ofte 500 ellen waeren'er door voor de
comste van den gouvr: gedroogt, en hadt het

de fortresse Barnevelt werdt door den gouvr: besigtigt, en op 't een en 't ander de behoorelijcke en noodige ordres gestelt

niet

niet van noode gehadt, de wyle het droogh genoech was,
naer des Sing.t meyningh, schoon de kisten al omme de
twee jaren inde kroon gelegen hadde, werende eenlijck
om de drie maenden gebrandt, hem wierdt niet toe-
geraadt alles te droogen, daer wierden bevonden noch
1600 lb. offte 16 kisten, buyten noch wel 250 cardoesen
die int jongst gevult waren.

't Fort was oock noch wel versien, van scherp en
pennewercken, ende was al 't geweer [illegible] ende in
goede ordre, het wachthuys was noch al bevonden
maer het pannendack, dreygde in te storten, ende
hadt den Sing.t partij pannen daer aff moeten neemen,
en die van seven om laegh quamen, de pilaartiens
boven op de borstweringe waren hier ende daer al swaer
geschendt, door voorgaende aerdtbevinge, ende also
het sparwerck van het dack meest vermolsemt en
vergaen was, en dat vernieuwt moet worden,
soo oordeelde den Gouv.r best te wesen, de wacht
met een lichten en bequaem sparwerck te bedecken
ende met atap te decken, sullende de gemelde
pilaartiens afgebroken, en houte stutten inde plaats
geset worden, soodanigh dat by eenich voorval het
geheele dack ten eersten buyten boordt can gesmeten
worden, dewijl men onder soodanige swaere pannedack
andere uyt verdedigen sich soo wel voor de pannen van
boven, als cogels van buyten moeten wachten.

Dit

Augusty 1678. Inde Chaloupe de Eendracht, voor Batchian Leggende

het magasijn was noch wel vervuld, daer Lagen noch
18: Lasten padij, en vier vaten soo vleesch als Speck
doch 't sout wasser weijnich sijnde meest vercocht, het —
welck als de meijninge niet sijnde, ende eenlijck voor
onse guarnisoen houdende geschickt, wierdt den com-
mandant om sulcx in 't toecomende meer te doen
verbooden, ende 12: groote matten van boont gelaedt
waer aff in 2: den coningh van batchian geschoncken
ende 10: do. voor 't guarnisoen gelaten wierden —
de gesondene Lijwaten waren wel en schoonlijck —
geborgen, hebbende den Sergt.; door een sijner Soldaten
een timmerman sijnde een kas laten maecken, waer
inne alles ordentelijck geborgen was. ——

Alles in de Forteresse besichtigt, overwoogen ende wel en
naer behooren sijnde bevonden, geleijde den Gouvr. Sijn
Hoogh.t alarwadijn naer deselfs hoff, alwaer een
wijle op de Sgadenplaats bleven, onder eenige ge-
meijnsame Samenspreeckinge, tot sijndelijck den
coningh den Gouvr. te kennen gaff, dat hem yets
alleen te seggen had, niet willende dat 'er iemandt
meer dan den tolcq bij ware, waer op in S'Conings
groote Sael gegaen, soo begost Sijn Hoogh.t alvoren
op te haelen vande bewuste volckeren, ende nu wegen
dorpen op Ceram 11: vuijt, ende datter nu vijff dorpen
waren, die volcomentlijck waren tot Sijn Hoogh.t

Den Coning wordt van den Gouvr. naer 't hoff geleijdt.

Den Coning geleijde Sijn E: inde groote Zaal, daer Sijn E: voordroeg met de dorpen

alvoren

Augusty 1678. Inde chaloupe d'Eendraght voor Batchian leggende —

Vorst die 't volck op Ceram wonder breedt voor badt, sloegt daer, omtrent des Gouvrs: goede raedt, en gebrocen —

alreede in orient te comen, hy waer voornemens naer haer Ed: achtb: te schryven, en wenschte wel goede raedt hoedanigh sich daer omtrent dragen soude, de sleyt heden was verstercken, en daer mede hadde hy niet gedz: het geen hy in voornemens was te doen. —

Die hem daer suer mede doedt, en voorhoudt dat dit werck seer en strodt hadde,

Den gouvr: liet den coningh hier op voor houden te, woorden en op syn aencomste syn hoogh.t daer immers geraden hadde, van op geen rechte het te schryven, noch te oock soo seer daer omtrent te woelen, dat de meyninge van haer Ed: wel goet was geweest maer dat het selffs gedurende vinbrede hadde, niet het by 't verkeerde ent te vatten men had het betoonen gehele en al aen d'Heer raet van India en gouvr: Anthony Hurt ge, later ofte een jaer off twee later kusten en slapen hebben soo waer 't er noch hoofd gewest, en niet, syn hoogh.t conde daer over naer Bat.a en syn geliefste schryven, maer most staet maecken van niet te sullen opdoen, den gouvr: moet hem als een goede vriendt openhartich verclaeren, dattet al wel saecken van naerdenckens waeren voorgevallen, soo omtrent Banda, als aen d'oost en noortcant van Ceram, en wel voornamentlyck mede Boet van Haytoune, waer over den gouvr: betuyght was dat al groote moyte souden hebben, om haer Ed: te doen geloven, dat syn hoogh.t daer aen niet handtdadigh en mede plichtigh en was, ten minste mede wetigh

Suer syn Hoogh.t weynig hoop wordt gegeven, maer wel openhartig verclaerdt dat die saecken soo omtrent Banda, Ceram, en voornamentlyck Haytouwe voorgevallen, syn Ho. by daght nachte,

15

dat

11 Augustij 1678: Inde Chaloup d'Eendraght voor Batchian Leggende.—

> te meer 't selve komt
> na 't wegloopen van
> den bewusten Caijsodha
> ter baene wierdt
> gebracht.

dat dit voorgevallen was, toen den Koninck Caijsodha
niet derselver als haer van hun geweest was, dat uijt
het slot van sijn Hoogh:t en d'andere mede met een
kaïns en achtien man, van hun dienaers te mogen
ontvoeren, en tegenwoordige vermindering van 't selve
genoechsaem bewijs, dat desen Caijsodha niet voorbe-
dachten raedt daer heenen gevlucht was, en soo als
wij hun uijt noodsaeckelijckheijt soude moeten besluijten
omme die dorpsluyden aen 't muijten te helpen, schoon
wij noch niet recht en weten wegens als openbare
vijanden sich tegens d'E. Comp:e aengestelt hadden
besonders die van Lissabotha, en andere rechtveerdige door
d'E. Comp:e volstandigh getrouw, en schoon wij deselve

> En was nu 't hooft
> van de oproerigen
> namentlijck Poema-
> hoe gevangen,

nu wel wederom gedempt ende het hooft Poeamahoe
gevangen gekregen hadde, soo soude het wel gebeuren
dat 't dus daer niet bij blijven en souden, Inde-
wederom, en op 't vernemen dat Poeamahoe gevangen was
d'andere sijn Hoogh:t geheel in sijn wesen, en ontstelt

> daer op sijn Hoogh:t
> ontstelde niet nogmaels
> te vragen, off sijn
> gevangenisse seker
> en waer was,

sich merckelijck en vraeght twee mael naer een
off 't waer was, dat Poeamahoe gevangen was, daer
op hem met ja geantwoort wierdt, ende dat
een handt straffe en d'aldergestrengste doot niet
ontgaen en soude, om andere soodanige booswichten

> 't welck sijn Hoogh:t
> aen bekent wierdt
> en ook dat d'aldergestren-
> ste doodt niet ont-
> gaen en soude,

en rebellen tot een afschrickelijck voorbeelt
te sijn, en strecken, uijt al dit openhertich aen
gehaelde conde sijn Hoogh:t nu weten, niet hoe

danige

danige hope sick selve voede off vrijen mochte, en
off een nader ordre van Batavia yets goets
conde verworven zynde de saecken nu van een geheel
andere gedaente en en nodiger gewonden Rao: ——

Op dit accis en ontschuldigde Syn Hoogh.t sick in 't minste
niet, vrolyck als noch versoeckende de drie gevorderde
Cramanninnen met haer twee dienaeren naer
Ternaten te mogen laten voortbrengen, het welck ——
Syn Hoog.t plat ontseyt en afgeslagen wierdt door ——
[illegible] [illegible] met een [illegible] briefken van den
Gouv.r van Amboina brengen, daer toe conde hun
verloff gegeven werden, en anders niet, waer by het
voor dees tydt bleeff, seggende Syn Hoogh.t met
[illegible] M.t Cramannins [illegible] te willen naedt
[illegible], en het swijgen te [illegible], bekennende hun
aen hoe seer die Hoogh.t in dat werck is ingewickelt
geraeckt —— ——

Den Gouv.r was bericht, hoe den Coningh Amsterdam
opgestaen by Syn Hoogh.t alreedts gecomen, beyde de
Coningen seer vrolyck met den anderen waren gevoegt,
en eens breder ongedroncken, soodat van den dans
den Suffrouwen, den Coningh Amsterdam oock aen
't huppen, en dansen geraeckt was, nodigende den
Coningh alreede daer toe mede die sich op syn
ouderdom ontschuldigde, onder noeckte vroolyckh.t
en doen het op syn best schikken, soo gaet den

Coninghs

Syn hoogh.t versoeckt de
daer gevorderde Cramanninnen
[illegible] te senden,
dat hem plat afslaen,

[illegible] naer Amboina
[illegible], Soldaten
naer Licentieeren

Groote vrolickheyt beyde
de Coningen van
Ternaten & Batchian,

Augustij 1678: Inde Chaloup d'Eendraght voor Batchian Leggende

Coningh onder den voorslachelijcken schijn van deus aen
een kant te moeten zijn, wijde wech buyten weten
van ijemandt naer strandt, stapt in sijn schuyt
vaert daer mede naer boort, dit haelde den coningh
alwadijn Saccude op, en onderdedigde het den gouv:r
naer Smogen, dat den Coningh amsterdam sulcx
niet uyt eenige misnoegen, noch quaetwilligh:t
maer eenelijck uyt een lossicheyt hadt gedaen, gelijk
sijne gewoonte wel meer was, en die perse voor
weynige maenden tot tydoor mede gepleet hadt,
'tswelck men sijn jonckheyt most toegeven, alsoo
gantsch geen arght daer in hadde, den coningh
seyde hem seer wel te kennen, ende dat hy het
niet qualijck nam, ende daer omme maer lachte,
doch geloofde den Gouv:r dat coningh alwadijn
den coningh amsterdam daer al eenige reeden toe
gegeven hadt, om dat hem in diergelijcke gelegenth:t
van vriendelijck spreeck, en onder den dronck en
kraenen soo ingetogen 't coningh hiwedt ende
zijnen gast niet het minste jaloersigheyt, met de
settinnijen 'tsout vant eten in dusdanigen den tydewal
een weynich gemeen te maecken, en dat den coningh
amst:m d'eenighste medeende beyden, sijn ongenoegen daer
over egter niet sijn slechtvaerdighe stuck wel hadt
willen te kennen geven. —

Naaw

11 Augustij 1678: In de Chaloup d'Eendraght voor Batchian Leggende

Naar genoemden afscheyt van den Coningh Aernadijn gingh den gouvr. weder naar boord om te middach maeln, schoon 't al achtermiddach was, naer 't wederom 't steecken van nodige orders, en 't affenden van schrieven, tot wijlen d' Eerwaardigen Domne vanden Sluys 't gebet in 't fort deed, ende een kint doopte, soo liet den gouvr. den Coningh Amstm. weten, off 't sijne geliefte waar, dat tegelijck affscheyt vanden Coningh Aernadijn souden gaen nemen, om niets omtrent die hoogheden onbedient te laten, daar inne bewilligde den Coningh bewilligde, ende aan landt quam, gaende gesamentlijck naar het Hoff van Batchian, daer hun den Coningh vriendelijck verwelcomde, ende met den anderen noch een wijle seer vrolijck waren, onder sangh en snarenspel, schijnende den Coningh Aernadijn selffs een Liedtjen uyt, dat sijn hooghte Amsterdm. scheen te hebben, voor het wichtigste, waar nae dat den Coningh Amstm. den gorgorgo met sijnen Coningh swaerde, die sijnen broeder den Coningh aan de voeten quam vallen, ende sich ten vollen vernederde, welcke teeckenen van vernederinge ooch mede als in danckbaarheydt aan den Coningh Amstm. thoonde, ende met betuyginge des Liefaerts en het toereycken van de rechterhandt, ooch aan den gouvr.

Sijn hooght. Amstm. en den gouvr. nemen hun affscheydt van den Coningh van Batchian, daar alles effen gemaakt, en den Coning met sijn broeder den gorgorgo vereenigdt wierdt,

Augusty 1678: Inde Chaloup d'Eendracht voor Batchian Leggende

Omhelsinge der beyder Coningen daar mede Adieu seggen

Den Coningh Amst[erda]m nam sijn affscheydt van de[ze] majest[eit] dijt van Batchian, met gewoone omhelsinge, gelijck den Gouv[erneu]r mede dede, waar mede van't Sont gingen mede in 't buijten Huijs het avondtmael tegelijck mede met den Batchiansen Hoogheden en Prins mede [illegible] uittigede, Over [illegible] den dat den Coningh sijn Affscheydt nam, hadt sijn Hoogh[ei]t den Gouv[erneu]r: om een hoet versocht, om den Coningh Aewadijn te schencken, gelijck in dan een [illegible] hoet wierdt die sijn Hoogh[ei]t den Coningh Aewadijn op t hooft settede, met bijvoeginge van de[ze] woorden

Compliment van den Coning Amst[erda]m onder het schenken van een hoedt, aan den Coning Aewadijn

dat den hoedt wij beter dan den tulbandt paste uijt [illegible] judichts den Gouv[erneu]r de[ze] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de[ze] [illegible] die Hoogh[ei]t mede [illegible] op [illegible] van [illegible] [illegible] aff [illegible] d'ondenstaende [illegible] wierden op nieuw weder aangenomen en [illegible]

Christoffel Radouw van Bruijs Hollandt

1670: met Pasportingh voor Adelborst, à 10: [illegible] in India gekomen, ende 1676 in d[it]o qualiteijt door d'Ed[el]e [illegible] onder een [illegible] [illegible] [illegible] 12: s'maands [illegible] wierdt uit de[ze] [illegible] [illegible] met [illegible] [illegible] den [illegible] tijd tot bijsonderingen [illegible] van sijn Opperhooft

dd

de plaatse als Conſ.e hooft bedient, indie qualiteyt voor noch drie naeſt eenvolgende Jaren met een verhooginge van ƒ 14: ter maandt hooght en aangenomen, qualiteyt en gagie beide, doch staandt eerst naa 't expireeren van syn verbonden aan- vangh neemende, 't welck den 10.den maart deses aanstaande Jaars weesen sal. —

Inde fortresse barneveelt op batchian 10.den augusty 1678 was geteeckent R. Padtbrugge. —

Jan Gerritsen van Heusden a.o 1669 met 't Schip d' Io: prins voor Soldaat à ƒ 9 ter maandt in India gecomen, ende 1674: door d' E.E. Heeren van Conseyl in Conſ.e qualiteyt ende in een drie Jarigh standt met ƒ 11 's maants geavanceert, wordt nu voor den tweede maal uyts 't uijtgaen van syn verbonden tijdt, als goede getuygenisse van syn gebiedende opp.r hooft, in geseyde hoedanigheyt voor noch drie Jaren, ende in een verhooginge van ƒ 13 ter maandt de nouo aengenomen gagie en staandt gelyckelyck beide aenvangende —

Inde fortresse barneveelt op batchian 10 den augusty 1678 was geteeckent R: Padtbrugge

Claes Lourentze van de Manhilas Mardijcker wordt op syn instantie, & soeck in dienst van d' E. Comp.e als Soldaat aangenomen, met een verhooginge

56

11 Augusty 1678: Inde Chaloup d'Eendraght, voor Batchian Leggende

van 't 10: ten maent, waer voor gehouden heeft d'E. Comp.e

den tijdt van vijff jaren te dienen, gagie, qualiteijt

en Standt hebbe ingaende. —

Inde Fortresse Barneveelt op Batchian adij 10.e
Augusty 1678: Was geteeckent R. Padtbrugge

den Luijtenant van 't Fort Joost de Vrij van nieuwegaet

hebbe waren dugtige, wierdt verwisselt, en den Swager

van den Coningh van Chiauw mangelbosch, met sijn

huysvrouwtje die nu laeten sijn dogh, ende de schuld

van haar vorige wederwaerdigh.t omtrent haar man, op

de patiens eijde, naer boort heen aff geschickt, soo oocq

een meijt van Majonda, ende de huysvrouwe van den

vrijborger Jacob Laurensz.e, die met hun goet aen

landt te waschen, de sluijt Spaenbroeck hun hadden

laten ontvaren. Een van s'Coningh's oppassers wierdt

tegens een ander verwisselt, ende al hun gelaten al

hebbende op gisteren vroucken sijnde sijn hooghijt

amsterd.m onbeleffdelijck bejegendt en beledicht, was

ende braeff tegesecht ende met de hoeff coutingedaen

geweest. —

Omtrent des namiddaghs vertrock sijn hoogh.t amst.m

onder behoorlijcke schooten en voer naer boort,

den gouvern.r volgde omtrent een halff uur daer aen

gaende soo haest aen boort ... met den Cabbo

landt ... onder seijl, en stoorde wat aen om

uijt de boot te geraecken. —

den Coning van Ternaten en gouv.r gaen naer boordt en voorts onder seijl —

Donderdagh

Donderdendagh 11e Ditto: Sijnde des voormiddaghs meest om den hoogen bergh van Latoo, alswanneer een koelte kwam uijt den Zuijdtoosten kregen, met tamelijck hoolwater, waar mede 't op 't Eijlant tapa aenstiren, Zijnde met sons ondergangh middens Zees, tusschen de hoeck van Latoo en Zuijdthoeck van Oubilatoo, hebbende 't eerste N: N: O: 6: en 't andere Z: Z: W: omtrent 3 mijlen van ons, meijnende het vooren en bruijden tapa te halen, maar mosten in de peat wat affhouden onder daar beoosten beijzen, daar op de wint leggen gingh, onde het den geheelen nacht doot stil bleeff, waardoor wij in gevaar van de Stroom, ons des anderen daags —

Vrijdagh 12e Ditto 's morgens soodanich vindende bevonden dat den oosthoeck van Oubij Latoo in Z: O: ae van ons hadden, drijvende vindende den geheelen dach en nacht noch al in stilte, winnende niet gedurigh loegh laveren en hoogen dat noch soo veel dat wij

Saturdagh 13e Ditto: tusschen Oubij Latoo, 't Schiepadden Eijlandt tapa onder waga, in nachten, 't Schiepadden ijlandt staat in geen kaarten, Zijnde een laagh bosch ijlant ongevaar twee mijlen in desselfs omme ringh daar sich veele Schiepadden ophouden, die meest twee à drie dagen naer de Volmaan haar eijeren aldaar komen leggen, waar aff het ooch de naam heeft bekomen, daar leggen noch meerdere brocken en

Stucken

ij=eanden onder Ouby eatod in de kaant ondekendt.

stucken, onder Oubylatod, die meede inde kaant niet en worden onthoondt der uindende gantschen dach en naeht, onderen wij in stiete. —

Sondagh 14en Ditto. onderen tusschen Oubylatod onderwaerts meede wel bouden, welck laadt genoemde ylandt al mede in ons kaerten niet gevonden en werdt, het weeck anders de kleede voor de westingh den Trie, tegens de Noor W: winden bedeckt en beglicht, sijnde de songe vande hier ontrent, tusschen het selvige en Oubi is in merck gevondt, soo als wij in bevonden hebben en het ylandt dwars inde weegh, wie naeht eendraehtige diepte, tot dicht onder de wal van 60: vadem. —

Armiveeren op Ouby.

Den naerde middach quamen wij ter rheede den Trie, en ten ancker op 9: vadem, vindende de sleijt Spaenwoch, Vaeltje aen t'ende en chaloup de voorde haer aldaer gedetth en mede ten Rheede. —

den Gouv: gaet naer Landt, en bevindt sijn E: het daer elendt

des naermiddaghs gingh den Gouvr: naer landt, om te sien wat in al verrichte was, 't welck niet naer waerdighs en was, en vondt den hoofjen laech gebrandt van den onderen tot den vadem in 't binnkant, sijnde dat boven de geneldt steen, ende in 't aan sien den kersiijnd woonsche graff steede niet ongelijck, bien mede soldaten der vedont uitteden, daer niet half genoech en was, om

het

Augustij 1678: Inde Chaloup d'Eendraght Voor Oubij Leggende

het fundament twee voeten hoogh opte haelen

te laet staen tot de geweijnde grondt gereijck te krijgen

hun door hadt den Luitenant Cromhuijsen alsijn

beijt en naerstigt aangewendt, om maar een

weinigen kracht over heaent te krijgen, waar

aan den Coninght amsterdam met de sijne, met een

swissen modt, op sijn comste gevallen was

den Luitent. voornt. beragde sich, dat van de

Batchianders geen de minste hulp noch dienst en

hadde genooten, en alles met de 12: mardijckers had

moeten doen, en ronnickten sijnde alleen niet

daat wel 60 man van batchian gecomen, maar

had ijder geslachtbeen twee wedden, die voor

hun wiedde, en ederoog, endan gingen der

dagelijcs 27: man uijt sagoe soecken, vaer sij

sijnde voor de 23: man die op 't werck waren, die

noch met de minste grauwe ofte betoogden sucht

altijts sich onterhuedigde, en stoorde soo lange

te mogen storden, tot dat die donckere blij voorbij

moeste sijn, en bij nogen dat die dendt over en

voorbij moet gaen, soo dat sij noijt bij naer aan 't

werck en quamen, dan en was ook niets aande

nodaut begonnen, als eenlijck de fundamenten

gegraven

Beragten op de Luijght van de Batchianders.

gegraven, en redelijck steen bij de wercken gehaeldt
Den gouv.r steeds aende oude ordre, soo tot het voltrecken
vande kalck oven, dat de Coningh amsterdam op sich
nam, als om nyckeleyck steen aan te haelen ten
welcken eynden de chaloup den Rooden haan aande
naar de steenplaets doet seylen, met eenige van
Luijden, ooch wierden noch desen avondt alle de
plancken en verdere behoeften uyt de Eendracht
aan Landt gehaeldt. —

Maendagh 11.en Ditto 's morgens, soo wede steen uyt den Eendragt
de Chaloup gehaelt, als eenigsints van deselfde —
kalck hout comen gemidt worden, soo wierden daer
mede de gebacken steen van boort van 't Jacht amst
aan Landt gebracht door deselfde schuytje, dat daer naer
en op den achtermiddach noch om een tocht steen gingh,
de Batchiaenders wierdt geaelt noch 14 baecken te
krassen wat langelis als de vorige, en onder mandijcken
noch 8 st.s ijserhoute, die daer eenigen dach int bos

Ordre op 't steen haelen, en 't geen verders tot het spoedig op„maken van den Redouyt aldaer ge„hoorde,

waren, de houtsagers gistren geaelt werdende naer
den off twee goede cloecke ijserhoute boomen uyt te sien
en om affsijt plancken daer aff te sagen, bragt
Bosleyt ende maet van de diches te rugge, waer
op aanstondts ordre haer, ses matroosen sijn
gesonden, ijder met een bijl verien, om de twee ge„
vonden boomen onder de voet te kappen, den Coningh
amsterdam heeft heden ooch van Landt naer sijn

boort

Augusty 1678. Inde Chaloup d' Eendraght voor Dubij Leggende. —

boort, van waar tegens den avondt weder affstaecken met
den Gouvr: weder naar Landt voer, om te sien hoe de saeck
over al gesondeert waer, ende alsoo den Coningh Amdtsm
het huys was ingenomen, soo liet den Gouvr: voor sigh een
loverhutte opmaecken, en sijn vonden noch eenige ambagtsge-
sellen, waeronder den meesten knecht der timmerluyden, met
hunne ommeslagh aan Landt gecomen, naar 't nuttigen
van 't avontmael met sijn Hoogt: voer den Gouverneur
weder naar boort. —

Dingsdagh 16en Ditto: Inde morgenstondt sagen wij den [illegible],
comen, welcke wij gisteren die van den Coningh van
Batchian te sijn, gelijck sijn Capn Laut oock [illegible]
[illegible] om dienvaerts te scheppen, het welck hem
toegestaen wierdt, ende met eenen den Sing: Dinck
Putine Ee: daer wierde gesonden, om off het sijn Hoogt:
waer, als dan den selven in naam van den Gouvr:
te verwelcomen, ende in te haelen, omtrent 10 uuren
quamen sij aanboordt, daer den Batchiansen Coningh door
den Gouvr: met alle beleefdheijts [illegible], wiert ontfangen
en ingehaelt, wierdende op desselfs verschijninge met
drie schooten verwelcomt, ende naer een weijnich tegens
ende met den anderen eens omgesproocken te hebben
met denen soo [illegible] sijn Hoogt: voer naer
Landt om sijn hoocheijt ontrent den Coningh Amdtsm
aff te leggen, met sijn Hoogt: ontfingh den Gouvr:
de volgende brieven, soo van [illegible] als Batchian

den Coningh van Bat,
chian arriveert, en
wordt bij den Gouvr:
aan boordt van de
Chaloup verwelcomt,

Als.

Augusty 1678: In de chaloup d'Eendraght voor Ouby leggende —

Aan d'E: Heer Robbertus Padtbrugge
gouv.r en directeur der Molluccos &a

Edele Eerentfeste achtbare manhafte wel
wyse, voorsienige, bescheyden seer genereuse Heer

Mijn Gebiedende Heer. —

Naar dat wij verleden dingsdagh 's avonts, synde geweest den tweede,
deser, van U Ed.l achtb.t ons affscheydt hadden genomen, quamen
omtrent 12: uyren voor op Tidoor, alwaar dien voorleden
nacht, onder toegevenden daer tot omtrent 4 uuren bij ons
quarnisoenhoudende hebben doorgebracht, voor en aleer ontboden
sijn geworden, ende boven bij den Ouden Satoedijn gekomen
wesende, hebbe ick naer den wyse discoureerende bevonden
dat Sijn Hoogh.t tot noch toe van swaere becommerissen was, soo
wegens sijnen soon den prince Amam, als wegens den staet
van 't Tydoorse rijck in 't besonder, eensdeels om dat
hij sich voor als noch niet en conde verseekert houden
dat den prince Amam des selfs successeur vande croon
soude worden, ten tweede d' E comp.s heeren door haare
ontsagh en achtbaarh.t staende houdt, andersdeels om
dat hij staat maeckte van dese werelt haast te ver-
huysen, alswanneer niet alleen sijn broeder quitelijck
geroyaleert, maar ooch sijne Hoogh.ts jongere soonen, de
princen Caboulo en Toloa, naer 't rijck ende regeringe
souden staen, te meer alsoo bij de laetst vaerende princen, binnen
weynige wegen meerder vrienden, en magen op Tidoor
hadden als wel den prince Amam, besonders eensdeels —

dat

dat het Rijck naer desselfs overlijden, off verdeelt: off
in een bloedigen oorlogh soude geraecken. —
tractende den selven voor s.de prince, naer terwijlen
hij noch leeffde in s' Comp.s vriendschap in te wickelen
mits beloovende dat hij deselvighe daer door in des noodt
soude connen werden bevestight. —
Hier op hebbe Sijn hoogh.t naer mijn meeste vermogen
getracht soo van s' Comp.s als in't bijsonder van
u Ed: achtb.e goede wille en genegentheijt te versekeren
soo tot sijn soon als sijn hoogh.t selffs. —
tot bewijs van dien hebbe onder anderen sijn hoogh.t
bekent gemaeckt, dat u Ed achtb.e seer gerne soude
willen versoecken, 6: op tijdoon, 16: maenden op van't jaer
opsinuatien, indien sulcx van haer Ed.e hoogh achtb.e
van Bat.a waer geordineert geweest. —
Op dese woorden bedancten Sijn hoogh.t van vin/
herinneringe uijt, seggende, al ware ick noch in mijn
vorige kragten, Ick soude sodanigen omme naer —
Bat.a vertrecken, en sulcx van d' Ed.e Gouv.r
generael, en d' h.ren raden van India versoecken
maer Vermits mijne dagen haest ten eijnden sijn
soo sal ick mijn lasten vermogen met een soldaet
3: a 4; en naer mijn doot vertrouwe ick dat
d' Ed Comp.s daer mede sal voorsien. —

gedurende

geevende hem mede bejundelijck te kennen, dat sijn
begeerte was, dat castele daer hij op resident, naer
sijn overleyden door d' E. Comp:e in besittinge mocht ge-
nomen werden, tot bescherminge en versterkinge van
den prince -raen, versoeckende dien halven, dat op sijn
Hoogh:ts persoon terwijl acht soude werden geslagen,
menende desselfs sterffdach, op dat niet verduyvert 't
geene hem voorengeseijt is.—
Hebbende oock onder 't affscheijt mede versocht, dat ick
wanneer niet te verduyvern hadde, een keer soude
overkomen, alswanneer hij mij yets nader wiede bekent
maecken.—
Indien uE:d Achtb:e sulcx goet vint, sal ick met
voorvallende gelegentheijt antwoort verwachten, want
mijn geringen oordeels, soo dit sijn hoogh:t ernst was,
soude hem door 'd E. comp:e rechte ooghmerck connen
bericht werden, omme tijdoor ae mede gelegentheijt
onder hunne gewelt te krijgen

Doch vermits sijn hoogh:t selffs scheen beducht te
sijn, dat het onder het gemeene gespuijse souden
geraecken, is te geloven datter ae druck ernst
onder geloopen heeft, bijsonderlijck soo men Achtslaet
op de vorige redenen van sijn hoogh:t hem hooren
aengeraedt, daeromme hebbe ick den loeck ooch

noo

Augusty 1678: Inde Chaloup de Eendraght voor Ouby Leggende

we emitteerde gerecommandeert, dat hij daar van
geen verhaal soude doen, gelyck ick mijn selven daar-
mede voorgenomen hebbe, sulcx ooch voor den Raadt
uytgehoudent den Captn te verswijgen, tot in tijdt
en wijlen dat het mochte te stade comen 't geene
vertrouwen door U Edelhe voor wel gedaen sal of
genomen worden, naar dat mijn afscheijt hadt ge-
nomen en naar beneden gingh, seyde sijnen gewoonlycken
afgesant Salema, tegens mij dese woorden, dat hij van sijn
hooght noyt soodanige discoursen hadden gehoort, ver-
seeckerende mij dat ick voor tegenwoordich soo goet
als de schrijver van sijn hooghte sont, met mij droegh,

Zynde dit dan eenlijck 't geene U Edelhe van hier
voor ditmael hebbe te adviseren, wensche tot besluyt
U Edelhe gesontht heijl en segen, mitsgaders
voorspoedige reyse van Godt almachtigh die U Ed.
agtbe in sijn heijlige hoede geliefde te nemen
verbleyve in middels naer pleicht, een gants onderdanige
dienaer, onderstondt U Achtbaer gants onderdanige en
verpligten dienaar, was geteeckent Andries
Olofsze ter sijden stondt Maleyen int Casteele
Oranie 6en Augusty Anno 1678.

Augusty A°: 1678: Inde Chialoup d'Eendraght, voor Ouy Leggende

Aan d'Edle: Robbertus Padtbrugge
gouvr: en directeur der Molucco's, en
't verdere district van dien

Edele Erntfeste Achtbare, Manhafte
zeer wyse voorsienige bescheydene
en seer Genereuse Heer.

Onse welgebiedende Heer.

Dit teeken wierdt ons door de Ternataanse corracorra
u E: achtbe seer aangename letteren van den 8en deser
gedt: van voor Macquian, waer uyt in 't bysonder
verstaen hebben u E: achtbe gehouden varen tot dus
verre, willende verhopen dat u E: achtbt verdere aan
gevangene reyse met voorspoet, en geluckheyt vol-
bracht sal werden —

het gecommandeerde aan den Secretaris hebben
verstaan, en noch nader uyt u E: achtbe voor-
seyde brieff, wesende tot naecominge van dien, desse
maendt aan 't quarnisoen padj vertrocht, 't geen
ooch voorts tot wedersegginge sal achtervolgt
werden, ende daer van soo veere vernacht als
jemand doenlyck sal zyn, het waer te wenschen
dattin Ryckelyck koopers aan quamen, Suiks ande

Verijcke

Augustij a°. 1678. In de Chaloup d'Eendraght voor Ouby Leggende.

prijs de coopt om vergaan, en te niet te werden, sijnde ooch geen kans om daar van voor tegenwoor-dich vets naamwaardighs aan de man te brengen bysonderlijck vermits de Ternatanen, Tidooreesen en Mandijrenen doende sijn om selffs haar padij gelaij in te oogsten, ende soo lange sij van 't barnde comen sonden, sullen sij niet ligt bij ons comen ten ware sij eenden derselver (mits dergeltsamelen en betten gebreck sijnde) niet tamelijcke voordeel conde vercoopen, om van ons als van de Manadose waren in plaats van haar eygen ordinaride te coopen doch onder de Ternatanen sullender weinich gevonden werden die het soo nauw sullen overleggen, mits gewent sijnde Alleenich voor den dagh van morgen te sorgen. De Ternatanen hebben ons tot noch niet om eenige kruyt Cattik gevraegen daer om versoecke doende, sal n E: agts ordre naargecomen werden. —

De Rottangh voor de Conigh van Cabouean comt hier nevens, hebbende noch een ander in plaats van de half gebroockene opgeschonnidet, dit bedlagh daar op door Setter, gelijck n E: aenband sal comen ontwaar te werden.

Gepy

Augusty A° 1678: Inde Chaloup d' Eendraght voor Ouby Leggende

Wy hebben u E: Achtb[aarhe]de[n]: van hier niet nieuwts meer te seggen
Zijnde alhier noch alles onder wetens in goeden standt
d' Chaloup van den Mixtiesbuger Jacobus staat
naar twee à drie dagen te vertrecken naar Manado,
soo 'er onder tusschen, off naar deselve vertreck yets moet
voorvallen, sullen u E: Achtb: daar mede off met eenich
ander vaartuygh directelyck naar Ouby senden, daar
van kennisse doen en hier mede tot besluyt bevelen
u E: Achtb[aarhe]de[n]: naar onse gebiedenis, inde bescherminge
des Alderhoogsten, en verbleven, onderstondt, u E:
Achtb[aarhe]de[n]: bereijde en bereydt willige dienaren, was geteekent
Cornelis Francis: Rembrandt Proost, andries Olofs
en Dirck de Greijn, ter zijden stondt, Malayen
int Casteel Orangie, adij 8en Augusty 1678:

Aan d' Heer Robbertus Padtbrugge
gouv.r en directeur der Moluccos ende
resort van dien. —

E: Eerentfeste hooghachtbare man
vast te wijse voorsienige seer
gebiedende Heer—

Gebiedende Heer

den tijdt en heeft niet willen toelaten, dat het dagh register
vande jaaren 1674: 1675: 1676: 1677 en 1678: volcomen en
in syn geheele coppielyck heb connen vol
trecken, daar omme het voornaamste naderhande

Sijn

augustij 1678: Inde Chaloup de Eendraght voor Ouby Leggende.

Zijn mayst: van Batchian inden ijl, en om tijdt te winnen
Desactien wijse u E: toegesonden ben.,

heden is de Chaloup van den militair Bonger Stijn hier
gecomen, onder brengende soodanige brieven van den raadt
tot maeckijn, als hier nevens u E: toesende

Versoecke mitsdien dat den soldt pieter gemaeckt mochte
opcomen, om sijn beq: d' Compe tegen te verantwoorden,
en affe te maecken, insgelijcx, dat naer maeckijn mach
schrijven, om wat musquet cogels, Item Lange scharp—
mitsgaders een snaphaan, en een pistool die tot mijn
behouden gebruijck, wanneer te met 't landewaert, off
seewaert in moet swerven, seer nodecomen souden,
het placaet soudt bij u edele gemandeert, versoecke
p: gelegentheyt te mogen becomen.—

En derhalve mijn ten tijde vand' Heer gouverneur hunt
[illegible] dranck [illegible] is toegeleijt, uijt
insichte dat den Coningh somwijlen op sijn bezoeck
onder Logie moet beschencken, en een geruijmen
tijdt niet becomen, soo versoecke oodtmoedich—
naer u E: beschejdenheyt daer van eenigen wijse
versien te worden.—

Naerder desen per den Coningh alreedijn tot geleijde
van Zijn hoogh:t waer onder ook 10 mandijckers
om ginder te anbijden, onder [illegible] verbleijve
hier onder U E: verplichten en dienstwilligen

Dienaar

Augusty 1678: Inde Chialoup d'Eendraght voor Ouby Leggende. —

dienaar, was getekent, Pieter Lijn, ter zijden stondt

Batchian inde fortresse barnevelt, adij 10den augusty 1678.

aan d'Heer Robbertus padtbrugge
gouv.r en directeur der Moluccos
en resort van dien. —

Edele erentfeste agtbare wijse man,
seer voorsienige en seer geleerde
heer. —

Hooghachtbare Heer. —

Naar 't vertreck van den Coningh, werdt mij dese nevens
gaende voltangh van den mestiesbingen S.r Ilien, over
gesonden, sich ontschuldigende van daar niet ongedaen
te hebben, bij 't aanwesen van sijn hoogh.t daar omme
de schepen na Ternaten. —
De moorsche slaaffinne die met den Christen mardijker
soo lange is weghgeweest, en bij mij in hechtenis ge-
stelt, en door ordere van UE: aan den Coningh overgegeven
die is nu aan Bato vercocht, ende haren soo, die noch
gevangen sit, om naar maleyen gesonden, en uit wacht
betrocken te werden, die heeft ingelijcx een slaaff aan
den schepen vercocht, die naderhandt weder door den
Coningh gecocht is, off nu sodanige vercopinge en
weder vercoopinge geoorloft te duelden, sal in

aanstaande

aanstaande ontvangen, hebbende bij lieden sulcx op
gisteren onder den anderen gebruijckende te hebben
verbeijdende hier mede U Ed: Agtbare Heer onderstont
U Ed: dienstwilligen en respectten dienaar was
geteeckent Pieter Lijn, ter sijden stondt
Batchian inde Fortresse Barneveldt 14en Augusty 1678.

Woensdagh 17en Ditto naar gestelde ordre op't een en't ander soo gingh den
Gouverneur des naermiddaghs den Coninck van Batchian besoecken,
zijnde den Coningh [illegible] naer 't kraele visit gevaeren, om te
besien hoe 't aldaer in sijn werck gingh, daer vielde seer swaere
regen, soo dat den Gouvr: aldaer vrij wat moest vertoeven, ende
dus oock de gelegentheijt waer nam, om den Coningh van
Batchian het aenbevolen wegens Oubij, over langsaem en be//
hendigh voort te dragen, beginnende van den overvloedigen
visch vangst, als vangende dagelijcx meer dan met al ons
volck nuttigen conden, ende soo als den Coningh een groote
goede Cabbeljauw aan den Gouvr: schonck, waer voor den Coningh
heuseijck bedanckt wierdt, als onder den voornoemden, soo seijde
den Gouvr: dat het jammer was, dat soo een visch rijck en
vruchtbaer landt niet sonder inwoonders was, pattattes, pompoenen
limoenen, pisangh &a quamen hier van selfs voort, de clappus
boomen echter sijn ongemeen veel, en wat men bij nae seijde
behalven soo groote menichte van sagoe boomen, en heele bosschen
die over al waeren, soo waren oock de groote ordinaire van
wilde varckens &a de reeden wierdt ongestelt op't groot ver//
schil der landen, dat sommige schraele gewesten overcropt
van menschen waeren, daer dusdanige vruchtbaere
ledigh en woest laegen, als de Zee cust van Honomande,
maeijne &a brieden het van menschen, daer het nochtans
sulcke schraele gronden zijn, connende daer niets voort
dan met den beesten aenbijdt, [illegible] waere eengewendt

sachs

saecke, niet alleen voor Batchian, maar ooch voor geheele mo-
luccos, soo bij aldien men alhier 2: off 3000 mallabaren off madurese
sanejouwers off dierghelijcke volckeren conden hebben, alsoo het
wij beter waren datter 't landt als datter niemant gewaent
van hadt. den Gouvr: op d' Manado bij den Coningh Amsterdam
sijnde, hadt de Orangh Cadjos voorgenomen, en hun voorstelle
gedaen off sijluiden niet wel genegen souden sijn, op 't landt
Ouby hun verblijff te nemen, maer scheenen 'er geen lust
toe te hebben, schoon hun wierdt voorgehouden, hoe
visch en sagoarijck het landt waer, en verseeckert dat
men het ontrent sijn Hoogheyt van Batchiagom wel
loff daer toe te becomen, wel brengen souden, doch het
scheijndt dat sij op dien tijdt, ende om dat het in tege-
woordigheyt van den Coningh Amsterdam was, daer ju[illegible]
niet en conde besluijten, wel licht uijt die redenen,
die den Coningh Amsterdam op gisteren aenhaelde, dat het
naementlijck sijn Cadjos waeren, als sijnde onderdanen
van sijn Oom Calamattas huysvrouwe geweest, de
welcke met de doodt van Calamatta, deese vrouw, en
't soontje wel voornamentlijck, dat sij bij den anderen
hadden aen sijn Hoogheyt Amsterdam bestierende waeren, ge-
desse en tusschen redden, was den Coningh van Batchian
wederomme ingevallen, met een groote gratigheyt te
houdende, bedanckende den Gouvr: bijsonderlijck voor den
aengewenden yver, en moeyten ontrent de Cadjos, ende
des selffs genegentheyt 't sijnwaerts; die daer op seyde hem
niet minder ter herte te gaen, dan het welvaeren
der Moluccos, int algemeijn, en bijsonderlijck van
Batchian, als wesende het swackste lidt van
dat Lichaem, ende daer omme wenden het den —
Gouvr: in sijn gedachten, over alle bogen, om maer
eenigh middel uijt te vinden, om deese woeste landen
waer het mogelijck was te doen bevolcken, en
bewoonen, hierwe mede liedt den Gouvr: de Redden

wat

wat afflopen, en als souden werden achtervolcht op den ander
werden waeren, met een tusschen verpoosinge van omtrent
een halff uur; vraegende het daer naer en onderlanghsen
weder op de voorige redden, hoe weijnige nuts sijn H^eit. sijn van
Ouby hadt en hoe veele en ongelegen het van Catchian
was, en dat het inderdaet niet voordeel en soude Sijn
datmen'er eenige malleabaersche slaven scatten, die men
in die landen voor een geringe prijs met heele huijsgesinnen
soude hebben. Sijn H^eit. viel weder seer hattigh hier op in, en
seijde het van hart en te wenschen, maer voeghden daer
achter aen op: off die luijden hem dan ooch ten dienst soude
staen, daer op tot antwoordt bequam dat deese voorslagh
niet van krijgslieden, maer van slaven geschieden, en
dies deselve soude sij niet anders dan ten dienste van haere
lijffheeren Sijn, Seijde soo was het billick, bij aldien
het soo mochte geschieden, dat sijn hoogh^t daer voor eenige
inkomstens creegh, soodanich dan alleen het soude over
een comen connen, doch vervolgde den Gouv^r. al lacchende
dit sijn vrolijcke onderhoudinge tot tijtcortinge, ende
voorslagen niet houdende, niet tegenstaende den Gouv^r.
sach dat het sijn hoogh^t niet onaengenaem en was,
en al eenige ernst scheen, soo wierden'er den Gouv^r. sijn
~~Hoogh^t~~ gedacht en wel nader overgaen laeten, den
Coningh geliefde het selvige mede te doen, en scheepten
het ons tot tijtverdrijff, doch conden'er dan wel eens
op bij den anderen comen, ende daer over beraedtslaen,
onderhoudende den Coningh verders met andere redenen
tot den avont toe, wanneer saegen den Coningh anders
naederen, die van het Conade niff weder te nigge quamen
eenige gesamentlijck te gemoet gingen, ende is verders
naer des Gouv^rs. Commissie, alwaer den avondt verders
onder den Roemer vriendt doorgebracht tot dat den

Coningh

Coningh van Batchian niet langer en conde, werdende wij bestooren, door den Coningh ambtsijne en onsen Luijtenant nader sijn hutte gebraght,

dat deese voorslagen soo behendigh geduwen wierden, geschiede om dat den Coningh bevonden gantsch niet en verstond dat eenige mandijckens tot het werck op Ouby souden meede genomen werden off hij wierde gebidden, en niet toestaen dat d' Comp:e die betaelde, hebbende daer over en een bijsondere raetspleginge met sijne grooten gehouden, ende den Luijtenant het besluijt bekent gemaeckt, dat soo wanneer al sijn volcq tot het werck niet genoegh en waere hij daer selffs met vrouwen en kinderen daer aan arbeijden en steenen dragen soude, dat genoegh waer daer nader bewercke magen woorden te sijn, en sijn Hoogt niet anders en tragten dan het werck spoedigh en continuerende te houden, waer hij nadenckent het meede nemen der Mandijckens toestemde, vragende eenlijck aan den Luijtent, als de redoute nu voltmaeckt soude sijn, wiens het dan wesen soude; op welcke vrage te antwoorden, den Luijtent sich ontschuldigde seggende dat den Gouvr: sulcx best soude beantwoorden, doch hier aff sijn alsnoch geen bevelen ontfangen den Gouvr: gevraeght, noch gelooft den Gouvr: oock niet dat de van vallen sullen, off soude die Majt: sijn behoorlijck bescheijt krijgen

Donderdagh 18den Do en is niet anmerckens waerdigh voorgevallen dan alleen dat de chaloup van onsen vrijborger Pieter Tyssen met sijn broeder ~~[illegible]~~ ymahin tyde, binnen in zee, het hier voor nader Amboina gelden, sorgende naer 't schijnt hier te vergeefs te comen, van vreese nader besocht te worden, alsoo seer vrouwmoedert het geslooten waster tot tiddoor ingenomen te hebben en nu nader Amboina te brengen, ordere de nader van taback, heden heeft het soo hardt en aenhoudende geregent, gelijck het nievet alle dagen doet, dat men niets bij nader en heeft connen verricht worden

Vrijdagh 19den Ditto noch al swaere aenhoudende Regen, onder het schrijven van deese particuliere brieven, vraeght den Gouverneur aen den Coningh aen Tindam off

sijn

Zijn hoogh.t aanden Chinees Sincko, ooch eenich Standt schrift
ten bedrage vele van 4 offe 5000 rds: met eenige Loopende Intrest
hadde gegeven, daer op Zijn Ho.t deden antwoorden dese ongerne [?]
van te weten, de saeck is dan dusdanigh dat den gesloorden [?]
Chinees Jutty tot last Zijnder [illegible] van de Schepe luyden [?] op
s'Conings naem schijn geet off gedeeden genoten te hebben
hebbende naderhandt den Coningh soodanige ordre gedaen, als
het hem goet deckte, niettemin soo hadt den Coningh noch
vele onthouden en in geschrift, dat zijn schuldt niet boven
de 1500 rds: waer Zijnde 't ander Jutty off Oyrako sijn bysondere
schuldt, namentlijck mede de 1500 rds: de welcke door Oysincko
bewaerders [?] ende van s'Comp.e en 't wegens Oyrako sijn
verdrongen [?] geworden, en mits in geen betalinge en voegde
voegende Last van haer Ed.e op Intrest, soo lange sijn gehouden
als in geleen is, dat men den Intrest soude connen becomen
't welck twyffelachtigh wordende, soo heeft dat capitael
't geheele vooren te laste moeten gebraght worden, onder
wylen comt den Chinees Oysincko met volmacht van
sijnd Broeders in [illegible] te verschijnen, met eenich voorn.de
aanden Gouv.r om sijn schuldt vanden Coningh te innen
den Gouv.r die den Coningh alreeds aff gesprooken hadde,
vraeght hoeveel het was, hy seyt 2000 rds: rekenende den
Loopen Intrest daer by hoeveel de waeren weggelaten
waeren geweest, den gouv.r belooft Sincko een Standt schrift
vanden Coningh te doen hebben, van 1500 rds: met den Intrest
van ½ ten hondert smaends, daer voor sich adverteert als borge
te stellen, daer de Chinees als doen wat naer luysterde
maer toen hy sagh van Jutty niets te connen krygen, en
Jutty off krako door den Gouv.r soo handt aengemaent
wierde tot het affleggen van den Loopen Intrest vande
1500 rds: voorn.de schulden, ende den Sabandaer als schryvende
niet in Juttys schuldt mede waeren ingewickelt, en
s'Conings vrouwe daer al mede licht wat van genoten
hadt, wierden niet dagelycx Loopen en Stoocken [illegible]
geweest, dat niet dagelycx en over de maendt deurde, na
derhandt been sy geheel achter, hebbende het gedeelte op
alle borgen geweest gehadt souden voordeel, dit achter
beyden voorsaechte in den Gouv.r een achterdocht dat

sy

den Gouv.r vraeght Sijn Ho.t om Sijn [illegible] wegens de soodanigh.t van schrift schuldt ten bedrage van 4 offe 5000 rds: wierde Chinees Sinko [illegible] van Sijn Ho.t te worden [illegible],

[illegible] de voorstaende Saken,

Augusty 1678: Inde Chaloup d' Eendraght voor Ouby Leggende

zijlichtelijck den coningh hadden weten te bespraken, om
eenigh voordeligh standtschrift aen hem te geven, waer
op dan sincho ondernaeght, zeyde die wel te vreeden te zijn
en genoegsame verclaringe te hebben, het weeck daer
hadden den gouvr. wedder in sijn schrijvende, soo vraeght
zijne Ed: als gesegt is, zulcx aen zijn Ht. en bequam
antwoort voor den standt, waer op den gouvr. in desselfs
tweede zijn Hooght. voorhielt, van wat een gewichte
waer, voor al soo den rijcxzegel niemant te moeten
betrouwen, wijtloopigh ophalende de songdeyckse swarig-
heden, soo voor hem als voor sijn erven, die er uyt te
verwachten waeren, dat niemant daer over mochte gaen
als zijn Hooght. selffs. den coningh begreep alles seer wel
en seyde soo yemant zijn zegel dusdanigh misbruyckte
dat het den sabandaer, off schrijver Wero moesten zijn
ende dese waeren juist de meeste gesuspecteerde in de sch[illegible]
van Jutty, verdende den coningh geraeden, dit niet on-
dersoeckende te laeten doorgaen, maer maer de delinquenten
te straffen, 't weeck den coningh seyde oock te succe-
deeren, soo haest maer wedder in Ternaten soude ge-
keert zijn; ondertusschen beloofden den gouvre. daer op
in s'comps. papieren nieuw aenteeckeninge te laeten
houden, om off het te eeniger tijt mochte te pass comen.

Suspitie van dat des Coninghs zegel van sijn Sabandaar soude misbruyght weesen;

Saturdagh 20en Ditto: noch al swaeren regen, de ijserhouts balcken op den nieuw gebout te setten, waeren alle uyt het bosch, en behoorlijck aengescheept, hebbende acht mardijckers in vierdagen soo veel gedaen, als de Batchianders in sesse daegen

Sondagh 21en Ditto: vertrocken de voorgaende bodems, soo naer Maleyen als Batchian, in antwoort op de bedreigingen affgevaerdight./

Craaten

Augusty 1678. Inde Chaloup d'Eendraght, voor Oubij Leggende.—

Secretaris aan den Raadt

Manhafte wijse voorsienige
Mess.rs en Vrunden.—

Den inhoud van den 8en deser loopende maent is mij wel geworden,
en daer uijt met leetschap verstaen, datter niet [illegible]
en waer 't weck lange dienen moet,—

Dan ons padij al soo wel mogelijck ten minste te [illegible]
connen ist: soo haest de Chaloup de [illegible]
weder becomt, de selve wel weder aenstonts affladden
met soo veele padij als bequamelijck voeren kan,
onder naer Batavia, sonder ondermoeijen onse guarnisoenshouders
tot Macquian, weder voor 3 maenden dan van hier
sorgen en 't nijst geet laeten ophouden

Den opgehouden nottangh en is de selve niet, die ik
aan de Coninghe [illegible] gaff, als wesende het
eit wel een, en een quant voor langen, ende de groot
wel binnen alle soo swaer van [illegible] geweest,
wesende de [illegible] maer papiene werck, te schijnt
dat de Ternatanen hunne deffachtige handen niet
en connen bedwingen en ijder sijn Hoogh.t aendacht
nacht beschaemt [illegible].—

De Chaloup van den meester Jacob Eijdesz is wel
op Batavia geweest, maer is Oubij soo [illegible]

Zee

augusty 1658: Inde Chaloup d'Eendraght voor Ouby Leggende

Zoo als hij coorde met den goede wint voorby gaet,
sorgende buyten twyffel voor syn geslughts swack
Den Coningh van Batchian, is hier met al syn volck
ende doet gansch niet dan Sagoe backen, en visschen
vertrouwe dat ons werck hem niet en behaeght, immers
hij kromt met syn weynich luyden, en vrees dat het
hem geen ernst en is, te vestigen kromt sigh den
Coningh van Ternaten, als die met al den tractaten
haer oorden vandigh heeft gebrugen, synde die de
Batchianders geschandt hadde, pas tot het lijf casteel
van fundament geschadt geweest, gelyck het in voo
altemael daer aengegaen is, synde maer den hoofje
geweest, als een gouden Moor de graffstede groot.
Ick sal door de traeghheyt der Batchianders genoot-
sacht worden tot den 10den deses toecomende maend
alhier te verbeyden, soo ons de Batchianders maer
sagoe mits betalinge voor backen willen. alsoo wij
doch alles met ons eygen volck moeten doen. —
hier mede affbrekende, Edele in gesamentlijck
ende yder int bysonder, Godt almachtigh, en bewa-
rende, in gesonde goede kennis, en was get:
Robbertus Padtbrugge ten Sijden Stout, Ouby
den 21den augusty 1658: P.S. morgen hoope ick de
seijt afftewaerdigen —

Haleijen —

augusty 1678: Inde Chaloup d'Eendraght voor Ouby Leggende —

Malleijen

aenden Secretaris Loffsangh

Monsr

Onder andere papieren ontfing ick oock uE bijsondere
brieff vanden 6en deser, en vinde die vol opmerckens
waerdicheden, waeromme oock in eerst toewighligen
sullen moeten gaen: —
want waeromme mij niet aenlant vindende, toen ick
voor sijn sontneds was, en sulcx niet mijn verlegt bij
comt dat den prince = maer niets het minste en
heeft laten blijcken, wat toecomende sijn en merwaels
voorheenen, van sijn aenstaende doot, wat bewegingen
hebben wij noch uijt vanden prince Gonojaenc off
princen Caboclo off Toloa gesien, off gehoort, en
tegendeel, blijckt het niet duijdelijck uijt het jongste
schrijvens van haer Edelens vanden 28en Xbr 1677
dat de heeren humme Edels niet mishagelijck en
waren, soo 't maer wettelijck en met hun Edels
voorweten geschiet was, en schoon het niet voor
goet en conde kennen, soo nochtans gaerne deselve
woorden, Evenwel nochtans soo is de meeninge
en 't toogmercke vande Comp: niet, dat voor recht
te gebruijcken, tot onlust ofte nadeel van 't
Tydoreesche Rijck maer tot desselfs voordeel, en
behoudt, gelijck allesints genoegsaeme uijt s' Comps

gedoente

gedoente en Maximes can werden affgemeten, bij den genen
die daer agtinge op neemen, en dit temeer, om dat
't Welvaeren van d'E comp^e: en van Sidoon aen den anderen
verknogt hen genoegsaam te kennen dat het in
desen Staat tot Sijn Hoogh^t door niemen laten
Om weder tot ons selven te keeren, hoe komt Sijn
Hoogh^t: dit nu alleen^t op te vangen, naer dat de Sijne
ons, soo in Banda als Amboina, sulx merckelijck
hebben beledicht, Is het niet om ons te misleyden
Sijnde in swaaren achterdocht en verwonderingen ge=
=raeckt, naedemael ick die krachten niet voorda
soo hoogh mij niet aen en trock, als Sijn Hoogh^t
we voorderede dat ick bevoorde, ende niet souden
wesen daar niemand bewandt schijnt, doch het voigtig,
=ste van allen is, schoon Sijn meyninge al oprecht,
en al Sijn seggen waar, en Sijn Hoogh^t merckelijck
was, dat wij ons daar op niet en mogen vertrouwen
ende Niemandt in Banda, die valsche geruchten, die
ick op mijne terugh comste van Sangie op Siauw
hoorden, dat de Ternatanen, namentlijck te
gelijck, en gevoegt met de Sidonesen ons Castel
Orangie door verrassinge affgeloopen, en alle
daar binnen vermoort hadden, ooch hoe bewandt

en

en sonderlijck ick het op Cannatur op mijn
weederomste houdt, en wat moyten ick hadde
om sijn Hoogh.t amsterdam weder uyt hunne claauwes
te krijgen, Ick sie dat de geestrooijde geruchten op
Chiauw lastelijcke loogens genoegh waren, omdat
het geen hooge comde overgebracht hebben, wie
oude twijffelen commen die de seuors gangen van
Majouda, en Capt.n Laurent wetij als ick gehoort
ende bij gewoondt hadde, off dien vonslagh en dat
beleyt, is onder hun voorgeslagen op Chiauw, in
tegenwoordigheyt van eenige niet wel gesinde
inwoonderen, tot d'Compe genomen off Staendelt:
die hun hoofd daar wel licht soo wat op ge-
-weest hadden, dat se aend'uytcomste niet en
twijffelden, gelijck een ijder die ijets gaerne
sagh geschieden, sich lichtelijck inbeelden can
het al geschiedt te zijn, waer door niet en
schroomden dan deese geruchten dus uyt te strooijen
dit haal ick soo wijt aen, opdat niet deese te
weynige opmerckinge daar op soude mogen letten,
en vinde voor alle meede raetsaem, dat het be-
-decht gehouden werdt en verbeyden tusschen den
Capt.n en ll, ooch soo kan in oubeschroomt wel
seker weder naer binnen gaen, en hoorden sijn Hoogh.te

voorslagen

voorleggen en meyninge, want soo bij aldien den raadt meede
aanwolden om te vraegen ick uyt den besluytinge in syn casteel
te comen, soo moet u Ed billick verdagt sijn, als soodanige
ons hoopen te onderscheyden, en te verdwacken, ende dien
volgens soo moet sulcx met groote behendigheyt, en met
minder voorsightheyt onderhandelt worden, tot op mijne
wedercomste, ondertusschen en twijffele ick niet, off
wij sullen de g'eyschte concertaetie en wel lichte
mede de nodige verwerten van den tat. bekomen, als wan-
neer sulcx bij een goede en oprechte meyninge van sijn
hoogh. seer gedesideert soude connen, om daar aen mede
een gedreigde oogh int Zeyl te houden, ende alle ande-
re ongeoorloofde gangen tegen d'E. Comp. te weeren, en
voort te comen ——
Ick en twijffele niet off u E. sal op dese mijne gedagte
een voorsightigh genoegh beantwoorden, ende wie
haast ontwaar worden off er wat goets off quaats
onder schuylt, waar mede dan besluyte en beyde
ondertekent u E. goede vriendt, was geteekent
Robbertus Padbrugge ter zyden stont
Ouby 21en Augusty 1678. ——

Batchian. —

Aan den Edelt. commandeur pieter Lyn

Eersame manhafte seer beleefde

Bijde u E. brieven vanden 13 en 14en deser Lijn
mij

augustij ao: 1628: Inde Chaloup d'Eendraght voor Oubij Leggende

mij toegeseijt door den Coningh behandigt, waer mede
mij oock wel gevonden de maeijlders buijten en papiers
sullende deselve dienen tot antwoordt op de uwe, dat ons
die aantreckende genoegh sijn om te dienen daerbij
betoondt hebbende 't selvige wat daer binnenrijcken,
om in affschrift naer Batavia te connen senden

Om den soldaat Pieter Gomes op te doen comen, en
kan niet wel sijn, maer sal uL: selffs hierwaarts
over moeten comen, sonderlinge om 't werck op en
over te nemen, alsoo den 10en van de aenstaande
maent binnendijns te vertrecken, als om u [illegible]
met den seeren Pieter Gomes, in mijn tegenwoor-
digheijt te connen opmaecken, sijnde hij een beestje,
ende den wercken naer 't schijnt uL: misbruijcht
in dingen die niet en betamen, en waer over
soo menich singt: voor uL gedespenseert sijn.

voor aff kan uL: ons niet toesenden, ende laten
oste soo veel padij als bequamelijck met 't comps:
vaartuijgh soude connen, niet leggende tot den gar-
nieringh daer inne, soo veel peancken als geduer-
gelijck connen gebrougen worden, alsoo wij daer omme
vereijgen sullen hebben, alsoo wij onse jagents ge-
noodtsaacht sijn, aen 't vaech mengen te setten
om dat andere het niet doen en connen naer behoren

[illegible]

Augusty 1678: Inde Chialoup de Eendraght voor Ouby Leggende.

Om langh kraip mooght u.E. naar Maetjen schrijven doch nimmermeer hooger gaan dan boven 500: Rdrs ook bekomt u.E. copij van 't Jongste placaat, op 't geweer gestelt, waar naar u.E. sigh voorsichtelijck sal hebben te richten. —

wat aanbelangt het paar pistoolen ende de snaphaen die u.E. eyscht, soo weet datter in hare Maetjen van 's Comp.s wegen, maar twee paar pistoolen en zijn, die wij tot de verrichtinge vande twee 's Comp.s paarden behoorden te beyen, en wat den snaphaan aangaat hoe wel het meer voor particulier en vermaeck dan 's Comp.s dienst is, soo nochtans zullen wij met onse wedercomste, tot Maetjen u.E. een vandaan toesenden, —

het Raulloen van des kanmen anach, twee k u.E. segt dat d' Ed.n raadt van India Anthony hundt ie: heeft toegestaan, daar over mooght meede wede naar Maetjen schrijven, dit sij dus binne op u.E. eerste brieff

Op d'anderen en valt niet anders te beantwoorden, dan dat Catamakun sal de slaaff weder om te krijgen, off sich tot Maetjen gaan beantwoorden, als hebbende tegens de statuten van Batavia, en placcaten, aan sijn slaaff ande wonden gevolt, het welcke een christen niet en betaamt, noch doenlijck is te doen, ondertusschen

u.E. Vriendt, was geteekent R: Padtbrugge

ten sijden 't Fort Ouby 21en Augusty 1678: —

Augusty 1678. Inde Chaloup d'Eendraght voor Ouby Leggende. —

Tegens de middagh gaet den Coningh en Gouvr. die Smidt in des Conings van Batchians timmeringe ontzagen, (als die met den dack [illegible] watambambossen hadden gedeckt,) wonen te sorgen, souden dat 'er yets aff quam, schijnende ons oock maer te willen ophouden, om ons door gebreck van victualie de spaeck uit [illegible] te doen steecken en Smidt in 't werck te krijgen, maer strant en den kaeck oven, vaelende selffs aen 't hout hacken, en 't stoocken, dat niets de soldaten met een bysondere lust aenblijden, met een snap kraen, ende den oven inden brandt raeckte

't kalck oven inden Brandt gestoken

souden dat den Batchiansen Coningh, die 'er geen 20 treden affleagh, eens uyt zijn hutte offe voor den dagh quam, sulcx maeckten zijnde [illegible] een hoopen geschenck[illegible], meer om te hinderen dan 't werck te vorderen, gelijck den Coningh Amsterdam hem aendigh door de [illegible] [illegible] —

De palissaden van den driehoeck wierden tot bevorderinge van 't werck omver gestooten, en inden oven gestoocken alsoo die alle onder de grout [illegible] waren, en waerwaffen de Sedden nagt door den handt aende brengen, hoe wel met langh [illegible], als ettelijcke van selffs waeren omgevallen, synde [illegible] 't schynt dat den gouvr. van Bata. of Amboina, alwaer so schijnende alles met groote boomen van [illegible] hout hadde belet, [illegible] hoe [illegible] sulcke palisadt werck om te onderhouden is, wesende als toen over de 300 Carre. spijckers daer aen te kost gehangen, buyten al den arbeyt van soldaten, en matroosen, als timmerlieden

Waer toe de palissade van d'oude Pagger wonder wel te passe quamen,

Het

Augusty 1678. Inde Chaloup d' Eendraght voor Ouby leggende.

het weder bedaerende hebben Zeer, en hadden niet dan den
wegen vlagh, omtrent twee uuren naer dat den orden
den Brandt gestooken was, des achtermiddags s'avonts, des
s'naghts was het Zeer bequaem en dienstigh weder en
windt, draeyende de lucht en windt seer voordeligh naer
noorde, en soo als den orden en kwam by naer op syden
was verdwynen.—

Den Coningh Amstm heeft de voornacht, ende den Gouvr de
nadenacht by den orden de wacht houden

Maendagh 22en Ditto wierdt den Coningh Amstm indachtigh gemt
om Zyn brieff te spreekende aen d' Edel Hr Gouvr
generale wegens Majouda; de welcke sprekende niemant
den Syuen te kunnen swoeren, soo hierede dienthaer
den gouvr geschreven de moyte voor hem te doen, die dan
den brieff naer Zyn Hoocht sin en meyninge instede,
ende door den Interpretateur Dum van den seyne int
maleytse Zetten en vertaelen liet, op dat het den
Coningh duydelyck moght werden voorgelezen, gelyck
s'middags geschieden, staende Zyn hoogh Zeer wel
aen, en seyde sulcx Zyn eygentlicke meeninge te syn
de brieff was deese.—

Den Coning Amstm wordt indagtigh gemaekt, Syn brieff naar Batavia heaan te maken, die sulcx den Gouvr, versocht voor hem te willen doen, het welck geschiede en luyden den brieff aan haar Edele als hier ondert te sien is,

(

Ick Kibat Siboey Prins Amstm Coningh van
Ternaten, die naest Godt van niemant myn ryckheden
heb dan van d' Compe op de welcke Ick steune
als die myn schut en schermheer is, en die myne
Coninglycke achtbaerheyt staende houdt, Zende dese
brieff uyt een reyn opreght, en ongeveynst hart,

aen

Augusty 1678. Inde Chaloup D'Eendraght voor Ouby Leggende

aen mijnen beminden grootvader Ryckloff van Goens Gouv.r generael, die mij niet sonder Zee laeten gaen maer staende houden, tegens alle die vijandighsints naer mijn bederff en ondergangh trachten —

Soo is dan mijn schrijvens, dat mijn geseijde schrijver Majouda, dien ick wel een rede goedts dede, en uijt de doot redde, toen hij mijn vader Madanasahas schip ver,, ,,anderloosen liet, ende de schatten bergde en behielt, waer op mijn vader goeder gedachtenisse soo vergramt was, dat hij hem strax wilde dooden, omdat hem niet duijsterlijck en bleeck dat hij het voornaemste geborgen wat hadde, en aen sigh hielt, die oock op't overlijden van mijnen goeden vader, ende daer naer op mijne wettelijcke verkiesinge, noch soo ondanckbaer was, van mijn recht van geboorte, en tot de croone te willen betwisten, en schoon hij een slaeff was, en geen eere niet rijck en hadde, nochtans tegens wil en danck der Babatos, Suadiros, Mi-s en Sanahs, mede inden raet indringen wilden, om te beletten dat ick niet becomen en mochte 't geen mij gerechtelijck toequam —

Die mij volgens naderhandt van alle kanten, onderschijn van gedienstigheijt tot mijn ondergangh en bederff naede en arbeyde, ende in soo beswaerlijcke schreeden stack, die mij tot den oorlogh tegens mijne Broeders de Boutonders aenhitste, die mij tegens de Comp.e opmaeckte, om soodanige landen 't eysschen in Amboina, als hij mij wilde wijsmaecken dat ick 'er recht op hadde, ende daer naer [illegible] [illegible] tot sijn

eygen

Augusty 1658: Inde Chaloup d'Eendraght, voor Ouby Leggende. —

tijgen uit, die mijne onderdanen op mijne naem opslae ge,
„vierd en geschonden heeft naer sijn welgevallen, ge-
geperst, kinders tot slaven gecoofft, vrouwen en doch-
ters wegh gesleept, ende alle overlast aengedaen heeft, die
men soude connen bedencken, die mijne naedenckinge
soo schadelijcke naedenckinge gegeven, en daer geven,
alle zijne gewelden op mijnen naem gedreven
heeft, die oorsaecke is van onse scheydinge, ende
met Tidoor, daer mede hy als een wanguntige
vande nutte van zijn vaderlandt heeft, die da
naer den eenighste beryder, verclaerde, ende
„worden voorgangen, en uytvoerder vande affval
en ongehoorsaemheyt mijner rijcxgrooten, ende
ondienstige andere feit gangen meer uytnemende
is geweest. —

Dies is het die wy nu als een misdadige met ge-
vonden en toestemminge onser Rijcxgrooten,
mede toecomen laten, als hebbende zigh tegen
d'E Comp.e omtrent de Gouvernadeurs soo schadelijck
misgrepen, niet om genade voor hem te spreecken
dan alleen om dat hy een oud man is, ende de
dien volgens d'E Comp.e hem niet mochte aen
't leven comen, maer laten hem dat voegen
soo lange hem Godt ende natuyre mede willen,
Egter met dit spreeck dat hy noyt binnende
ofte bij en omtrent wesen en mochte comen, ende
alsoo wy den Gouv.r heeft weten te berichten

van

van den Eylandt Mauritius genaemt, daer hij met niemandt anders eenige gemeenschap haidde, ende ons niet hinderlyck zijn, Zoo verstaa ick tribatch Sibory Prins aendt 's[an] dat dat landt goet is, en soude dat hij ten eersten op 't Eedtbeen-„ „ste daer naer toe magh gesonden werden, waer aen mij bijsondere dienst staat te geschieden, het welck met alle mijn vermogen weder om ontrent d' Ed: Comp[e]: sal trachten te verschulden —

Deeze schrijven onder Waelytecks bade, en Comp[e]. letters den 4[de] dagh vande 6[e]: maendt Radijep int Jaer van prophet 1089. —

Des naermiddaghs laet den Gouv[r]: Lillijl Kassia die woonende in geselschap vanden Coningh van Batchian geweest was, roepen, in schijn als off het om de schuldt van 100 R[de]: waer, die hij op s' Conings Rek[e]: vanden Gouv[r]: hadden genooten, den Gouv[r]: eyde hem voor dat hij wel wist, dat tot Bat[a] hem 100 R[de] hadde gelangt op den naem van zijnen Coningh, als doen niet te betalen, off den Coningh stondt niet ten achteren maer bleeck uit de boecken, ende dat in voorde Comptoir die schepen niets ten beste en— dus als dan soude het noch maer 80 R[de]: zijn, dit erinnerende den Gouv[r]: Lillije Kassia maer, om dat hij dat gelt aen hem gegeven hadde, om bij verdenen sterrode daer aen te mogen gedencken, op dat ick als

Voorgewende redenen en aenspraak des Gouv[r]: tot den Lillie Kassjea wie den in geselschap vorgens Batchian naar Bat[a]. geroopt, eenigh aangevoegt om daar door verder met den Coningh in gesprek met Oubij te geraken maer,

dan

Augustij 1678: Inde Chaloupe d'Eendraght voor Ouby Leggende

dan niet meerder en mochte gelijck ~~het verleden~~, off minder gegeven worden; kissiea sagh swaerdineyck tot en Zyde dit jammers Sijnen Coningh op d'ontste beschrijvinge van den Gouv.r alrede bekent te hebben gemaeckt, welende den Gouv.r daer als toen selfs tegenwoordigh &a. hem wierdt in antwoordt gevraeght dat het daar om niet geseijt en wierdt (want dit was het geseijde niet) maer niet om souden des Conings kennisse ende bewilligingh vande erkentenisse penningen in te houden, hij soude Sijnen Coningh eerlijck vragen gaen off het oock sijne geliefte soude zijn, dat den Gouv.r uit aenstaende de 80 r.s voor sigh inhouden mochte, ende hoedanigh het dan verders geliefde te stellen met de noch gebreeckende 20 r.s; ten dien eijnden soude den Sergt. Dirck Pieterse met hem naer Zijn hoogh.t gaen; die int bysonder naer het vorige eerst omslaghtzaem voorgedragen te hebben, Zijn hoogh.t onder anderen int heijmelijck soude seggen, dat den Gouv.r bekent de jongste voorgevallene verdeeringen van Ouby ... naeder bedacht te hebben, dat sijn hoogh.t niet onaengenaem en soude zijn, te meer hij hoopte hier door deselve erkentenisse penningen, die in weijnigh jaren wat hooght te comen brengen, maer naderhandt in sijne hutte geen gelegentheijt en naer en gestadigh vele volcx, soo socht den Gouv.r off het Zijn hoogh.t geliefde bij den Gouv.r in deselve tente te comen; den Coningh liet hier op antwoorden van Ja, endat hij oock wel ijets hadde den Gouv.r int heijmelijck te seggen; maer dat om„ „trent den Gouv.r oock altijts yemandt was, hij ge„ „liefde dan maer te beloven dat hij alleen mochte wesen. —

Ondermoylen

Den Gouv.r laat Sijn Ho. van Catchian, door een onser Sergianten voordragen, dat het Ho.t hun J: verdeeringe ock Ouby Sijne gedaghte daar nader ock haet laten gaan, en ijets verschweijghs voor sijn Ho. bedaght hadde,

en liet Sijn Ho. versoeken, dat Sijn Ho. jeder stiete ende bij hem geliefde te komen dat aan name te doe.

Augusty 1678: Inde Chaloup d'Eendraght voor Oubij Leggende.

Rijpe nooten muscaat van Oubijlatos

Ondertusschen quam Paymanta weder te rugge onder schijn van spanderen te halen naer Oubijlatos, op den gisteren gehouden, doch inderdaet om wat te doorsnuffelen ende te zien waer ae de noote muscaatboomen mochte staen, op dat den Gouvr: dienaengaende garande, om de Zeven te willen niet wede te zoecken en mochte hebben hij braght eenige tackjens, met bij naer rijpe schoone nooten neffens, die met de sloep in naer Batavia, aan haer Ed:les staen gesonden te werden, onder andere ooch twee rijpe nooten, die den Gouvr: op Zijn eijlanden Zette, tegens dat den Coningh van Batchian comen mochte, om door dit gesight, ende de daer toe dienende redenen, 't soo waer 't mogelyck tot onse begeerte van Oubij te geraecken.

Den Coning van Batchian komt den Gouvr: met weijnigh gevolgh in sijn Buitte bezoecken. etc.

Ontrent vijff uijren des namiddags scheen die hoogh:t met weijnigh gevolgh. gezeten Zijnde ontschuldigde den Gouvr: eerstelijck Zich, van op de beruchte 100 rx: cassila te hebben aengesproocken, en was sulcx niet dat daer mee soo haestigh off haffigh waer, maer om te mogen weten off het Zijn hoogh:te meijninge ooch wel soude sijn, dat het vande Nagelcatten, tonisse penningen mochte affhouden, den Coningh Zeijde dat in vier Jaeren daer aff niet gesien en hadde Zijnde nu aen dese gegeven, en dan door geen opgenomen diensvoegens waer het immers niet reden off den Gouvr: het wede tegens Zijn schuldt in hield, volgende den Gouvr: hier op dat sulcx waer was, maer om dat het aengenomen geld waer, Zoo hadt het den Gouvr:

voor

Hadden woorden met sijn H.t over het over-laten van Oubyaen d'E: comp.e gehandelt.

voor zijn bijsonder niet wilden inhouden, dan met toestemminge van zijn hoogh.t, wanneer woordt seijde den gouv.r dat ten insichte van de kleijne ontfanck-penningen die zijn hoogh.t jaerlijcx kreegh zijne gedachten stonden 't jongste discours op Ouby met zijn hoogh.t daer geen hadt laten gaen, dat zijns oordeels het niet werdt: en zoude zijn, soo zijn hoogh.t over aen d'E: comp.e ten volle overliet, hij hadt'er toch niet van, 't lagh hem zeer ongelegen en wanneer uijt den wegh had'er maer lasten en moijte mede, om d'E: comp.e dan int een dan int ander te helpen, en 't was 't weijnigh ooch dat zijn hoogh.t hadde, maer dies wanneer tot s'comp.s dienst te comen aenbijden wij meer zoude trachten te bewercken dattet zijn hoogh.t yets meerder jaerlijcx voor toegevoeght zoude werden, alwaer het eens zoo veel als zijn hoogh.t genoodt, off ooch wel 200 rx.s s'jaers, den gouv.r was nu int schrijven van de brieff aen haer Ed.les besigh, en had'er noch plaets toe opengelaten om al voorens zijn hoogh.ts meijninge te verstaen ende het dan daer inne te voegen, zijn hoogh.t sagh en wist wel wat al nooten en nagel boomen ontrent dit eijlandt waren, en coude door dien niet wel voorg[illegible] en hadde, het niet wel opsal-waerdeeren, en quam het d'E: comp.e niet gelegen al hier een swaerder besettinge te houden, maer als het eijlant aen d'E: comp.e waer souden wij trach-ten het door vrijlieden en slaven te doen

bewercken

bevoechten, waer door niet alleen Batchian waerheden moeiten hebben souden connen raecken, den coningh seyde hier op zyn nader beraadt te sullen nemen, ende daer op met zyne groote vergaderen, 't welck ooch aen staete nae wederom in zyne hutte gekeert was deedt, maer den coningh antwoorde [illegible] zyn hoogheit en bleeft by deselve syn avondtmael houden, soo dat dese nacht geen antwoordt bequamen, wanneer het schip daer naer noch opgehouden

Syn Mayst. neem aen syne bedenkinge hier over te nemen

Dingsdagh 23en Ditto. smorgens heel vroegh en met den dach comt den coningh van Batchian met syne geseggen Capn. Laudt hoecum en Sabandaer, daer wierdt van den morgen tot den middagh niet anders gedaen dan geroofft en geboden, willende den coningh niet scheyden om dat hy sin niet geest hadde, ende den gouvr. niet affstaen om dien broch niet heele quyt te raecken, [illegible] de mogelyckheyt om het te connen becoomen in handen te houden, tusschen het hertneckige loven en bieden, is het hier op gebleven, dat men daer op aen haer Edl. soude schryven en antwoordt verwachten, willende het den coningh en syne Ryxraden aen d'E. Comps. ten vollen overlaeten, soo wanneer met syn hoogheit 80 rds nagelen jaerlyx 800 rds mochte genieten, om soo te connen strecken en uytgedeelt te werden aen alle de geene die'r landen in hebben gehadt, en het recht'er noch op hebben, waer by het dan is beyven berusten, wanneer [illegible] de papieren veerwaerdigt, en den schipper des avonts syn

't Eylandt Ouby wort bij den Coning van Batchian, en sijne Grooten aan d'E. Comp. overgelaten, voor 800 rds jaarlijx te genieten,

Spanbroek 't heurt schip bequam sijn affscheyt.

affscheyt

affschrijt gegeven, wesende aende aengaende brieff naer haer Edel acht.e voor dit onderhoghste gewrocht

Batavia

Edele Hooghachtbare Heeren

In plaetse van 1500 offte 2000 kisten, balleaudt die versprocken waeren met den Coningh Sayfoedyn, om gereedt te Zyn, en te mogen inschepen wede seylt ge-broeck, ende int voorby Zeylen heeft den Coningh van Tydoor daer inne doen laden 3600 kisten, hebbende Schipp.r Jan Mens soo een groot getal ooch gebonge en was daer mede naer Ouby Strecken, onaengesien hem wel duydelijck was belast maer 1500 off uyterrlyck 2000 kisten in te nemen, ende alsoo ick my actien op Ouby daer mede gantsch Segen bevinde, en 't Jacht Amst.m gesticht is om tot Bangaya off balante uyt te laden, en Chaloup den Rooden Leeuw achter volgende besluyt met Zyn Hoogh.t Amst.m gevaren van hier naer Lochia stadt te Strecken, omme daeldaer noch leggende 350 coyjns en 6 mit boschvierkant gekapt leggende Jaty groote balcken weet aff te haelen, en daer mede dan voorgende naer Bangaya te stevenen, omme Zyn Hoogh.t Amst.m vandaer verder naer Ternaten te brengen, Zoo ben ick genoodtsaeckt het seylschip te laden Strecken met alle de Landt, Stoppende dat UEdel achtb. het ten goeden Zullen geliefven te duyden, ende dat het tot

Bat.o

Batavia aen geen nieuwe onbekende Zee, om beschooren
te connen gebragen werden, en waer nevens UEd.le achtb.e
van voor twee jaeren connen seien zijn,

Wat ick den Tidoreese int voorbyzeylen liet weten
hoe den jongen Coningh aen mijn boordt, en wat antwoort
ick van den ouden Coningh van Tidoore bequam, gelieven
UEd.le uit gehouden dagregister te lesen, doch wat
nader bescheydt en tijdinge ick van onsen Secretaris
en maetjen bequam zal uit copie vande origineele brieff
dato 6en Augusty, door den Secretaris aen mijn geschreeven
blijcken, mijne antwoort en gedachten op de selve, staet
mede int dagregister op den 11en Augusty, ende alsoo
het saecken behelst van sonderlinge opmerckinge en
belangh, en die ons niet ondienstigh, maer wenschelijck
souden zijn, soo en twijffele niet off zae ons de ver-
sochte vereysten ten vollen werden toegesonden
om in soodanige deftige gelegentheijt niet onversien
te zijn, kunnende bij sulcken gevael deselve ten minsten
by de buyten vallen, vreedelickes naderhandt sigh wede
licht van achteren aen ons hade soude beschooren en
ontgelden.

Den Coningh van Batchian behoort sigh in alles
vry feaus, en gaet het sijn hoogh.t niet alleen niet
ter herten, maer stuijt alles als tegens zijn borst
en hebben op Ouby den minsten dienst niet van
sijn volcq gehadt, die selfs op hun voordeele hier
uyt zijn, en als soldaeten op onse mede gebrachte koop
aden, voorkenende selfs op de sagos, die hier dagelijcx
gecocht off becomen en backen, UEd.le hoogh. achtb.ee
zullen in onse dagregisters aenteekeninge zien, wat

ijver

ijver wij aenwenden om sijn hoogh.t tot het opsetten van Oubij te bewegen, dat wel was geluckt, maer in ons bot, en zijn hoogh.ts eysch wij gescheeden, alsoo wij 200 Rd.s jaerlijx boden en sijn hoogh.t niet minder hadde opsetten en vriedt dan voor 1000 Rd.s ofte 80: Rd.s die hi in geniet daer souden genoechsaemt. Zij waeren maer arme luijden, en mosten zij end' E comp.e doch wat ba[illegible] genieten helpen, oock soo was het sijn landt niet alleen maer daer waeren meer eijgenaers die iet kunnen me[illegible] afhebben mosten &a. Eijndelijck is zijn hoogh.t naer langh loven en bieden, van des morgens tot des namiddags gecomen op 800 rd.s jaerl.s maer op uwe ed.e h.e Achtb.e goetvinden souden staen, soo't uwe ed.e genadigen vinden, sal het den Batchianders te meer aen d' E comp.e spijten.—

Den Coningh Don Martijn tolands van Candra, [illegible] op mijn [illegible] ick daer was, dat ick wiedes sijn wapen sanden, ende der aenden voor sijn hoogh.t bedancken hebbende jegenwoordigh den commandeur daer een man in Stadt die den Coningh uijt de Zee trecht en schijnt te bergen, het welck sijn vader van den Coningh Modaphar van Ternaten bequam, om dat den selven dusdanigh gebonden, en voor't drincken behouden hadt.—

Ick heb dan niet vernemen, het sinnebeelt van een nots uijt [illegible] der Zee met dese bedeckinsse in Latijn uijt Saxodra; Salvis tranquillus in undis, oock onder't water den gevonden gerust; hebbende den sinne daer bij gevoeght, die den nots beschrijft, om d' E comp.s beschermingh te [illegible], zijnde de nots

en

en sonne goudt op een azuren veldt, in lacke gaet
het hun uytgedruckt worden, om off het in deese goeden
gewesten waere het selvige met op deese acte te bekrach,,
tigen, dat ze sijn meritight hebben souden. —

Voorgenaemde, de soon namentlijck van eenen Pieter Put
van Amsterdam, versocht verders oodtmoedelijck dattie om
deeff naer 't vaderlandt aan d' Heeren meesters mochte
werden gestelt om aldaer betaelinge te mogen ontfangen
van een reke: uit Cast: Orangie ult: Feb: 1663
gesloten, waer op te goet is ƒ 28: 8: -: het weeck
hebbende weijnigh, nochtans billick sijnde, soo hebbe
de reke: al verders op de rolle bij d' anderen laten stellen
die dan ongemerde bijeen verders overgaet, en onder de
andere reke: te vinden is.

In onse aenteeckeninge uit dachregister, op heden
bericht hoe wij van Oubijlator seer schoone nooten
hebben laten halen, maer aff'n eenige in handen
vanden schipper Jan Maurus, noch aen binnetacken
verder overgaen, edoch de welcke wij eerstdaechs voor,,
,,wenende sijn in onse tegenwoordight uijtte voijen
en alle, om te doen weeten, soo ooch alle de nagte
booren, de welcke mij bericht worden, dat op
seeckere plaetsje, dicht onder Oubijlator leggende
souden wesen, en weet mij voorn: schipper te spreken
dat de Amboneesche visschers van voorheenen
die bewoonders aen quamen, vergingen anders op uijt
en weeren dan om hun nooten te comen plucken
en staenden, en dat onder voornoemden van visschen

gaende

gaende ten dien eynden in sluyckgaten leggen, aen 't
Eylantje dwars mede wegh dat de bocht vande rhede
maeckt, doch mede gemelde hadden niet bekent en
is, de verdere gelegentheyt die zy te weeten stelden, sulx
uyt voorn:e schippers connen genoteert werden.—
Soo bij aldien wij voortvaren Luyden uyt Casteele
Oranjen, met noch 3 à 4: huysen te maecken, werden
't ten wij wel doen UEd:e met 20000 deckpannen
gerieft te werden, alsoo wij doch van Ambonia daer
aff niets en hebben te verwachten, en wij besorght
zijn dat ons door de Ternatanen d'eene offte d'andere
tijdt eenige pots gespeelt sal werden, alsoo die
Zeer lichtelijck 't vuur van buyten over de
waelen heen op de daken connen werpen
Uyt beantwoorden vanden Coningh Alwadyns brieff
gelieven UEd:es sigh te verdaghtigen, dat in op 't opstandt
van Ouy mede onder geraemt werden, als daer
toe gehoorende Eylanden, de volgende

Bellambellam, insgelijcx broeken belegende in
Tapa
Saombacy off Oebylatoe
Atoowaloe, bij ons Schiltpadden Eylant

Tillila off maga
Annoowa off dwarsindewegh
Baccasanamoe, off gommon, ende noch soodanige Eylan-
den, als in ontrent het landt mochten
zijn
binnen niets te schrijven vindende, dan dat op

morgen

morgen de twee eerste stevenen, door de twee coningen van Ternaten en Batchian, eerde verdort staen gedeijdt te werden, Hoopende alsdan in veerthiendagen daer mede gedaen te krijgen, of 't decken naer, alsoo nu alles klaer ende bij der handt is, soo sae ick deselve in aes verbiddigst oyndigen, als onderstondt UEd: Ho: achtb: Heer en Heeren, UEd: Ho: achtb: onderdanigste dienaer, en was geteeckent Robbertus Padtbrugge ter sijde stondt Ouby 23en augustij 1678: —

En wierden er deese stucken en bijlagen noch bij gevoeght namentlijck. —

Register der Papieren heden

op Ouby Zijnde, door d' Ed: gouvr: hier bij gevoeght, en tot de stucken van Maleijen mede genomen toegedaen, ende gesamentlijk aen haer Ed: tot Bata: met de fluyt Spanbroeck gesonden, verwoegende in order als.

N°: 46: brieff van den coningh amst: aen haer Ed:

47: Jt in 't maleijts wiens translaet 22en deser te vinden is, in deese dagreijsche aenteeckeninge

48: Extract uyt de resolutie bij den gouvr: en raedt der moluccos genomen 1mo Julij 1678:

49: Aenwijsinge der scheeden, ontrent gedaen omtrent in Ternaten inde jaeren 1677: & 1678. —

50: originele missive aen den gouvr: der moluccos door den secretaris Loffsangh geschr: en dato 6en augustij 1678:

51. Extracht uyt de dagreijsche aenteeckeninge bij den commandant tot Batchian vande jaeren 1675: 76: 77: en 78: —

N°: 52:

Augusty 1678: Int Schaloep d' Eendraght voor Ouby Leggende.

No. 52: Brieff van den Gouvr.: aen Sayfoedyn Coningh van Liddoon 10en July 1678: —

53: Dagelijcxe aenteeckeningh gehouden bij den Gouvr. op deese voyagie tot heeden toe.

54: Affdruckzel van 't Zegel dat den Coningh van Jandona Stadt toegevoeght is worden

Op 't Eylandt Ouby 23en Augusty 1678: was geteeckent Christiaen Hasselbergh. —

Soo vindt insgelijcx 't naervolgende besluyt met Zijn Hoogheyt den Coning Amsterdam genomen —

Dingsdagh den 23en Augusty 1678.

Zijn Hoogheyt den Coningh Amsterdam gaff heeden aen den Gouvr. te kennen, dat de Cajuyt van 't Jachtje naer Zijn Hoogheyt geraden, met soo stoydelijcken stanck geinfecteert, en bevonden was, dat nauwelijcx de reyse hierwaert daer in had connen duuren, sustineerende dienvolgende dat de onpasselijckheyt van zijnen broeder den Prince Maedijn, daer door is ontstaen, en voor sigh selven insgelijcx bevreest, als soodanigen vuylen niet ongewoont zijnde, wilde Zijn Hoogheyt sigh tot den toe lieden daer van ontslaen, [illegible] wesende ten eerste daer mede naer Xula te vertrecken omme aldaer Santie uyt, en Zagos voor ons Scheepschip en dan voornoemde boodem ten eersten daer mede te

ruggen

Augusty 1678: Inde Chaloup D'Eendraght voor Ouby Leggende.

nigge te senden, en ons op Xula gewachten, omdan
verders met den anderen naer Bangaij te stevenen
en 't geene te swighten dat het gevangen is, welcke
voorslagh van Zijn hoogh.t in consideratie genoomen
& geresolveerdende en goet gevonden t'eerige te verwilligen
gelijck dan tot procure van voorn.den rijs en sagoe
onder opsight van Zijn hoogh.t den Stierman Jan
Diercksz: 150 p.s chiavonijs: 20 p.s halve smalle baftas
en 6: p.s guinees lijw.t: ter handt zijn gestelt —
Zullende de chaloep de voorsz haer ondertusschen van
de 350: ceelen, en 6: groote Jaty balcken, die de fluijt
de Hoena op Zijn hoogh.ts advertentie tot Cobia heeft
laten leggen, soo veel van daer halen en innemen
als bequamelijck sal connen werden. endaer mede
naer Xula off Bangaijs stevenen om vandaer Zijn
hoogh.t voornoemde mede op te nemen, en naer Ternaten
te voeren. —
Aldus gedaen en geresolveert op 't eylandt Ouby
ten dage en jaere voorsz: In margine stont
geschreve Maleijtsche karacteres, betekende de
handtteijckeninge van den Coningh [illegible], en was
geteeckent R: Padtbrugge, Jodocus Cronenburgh
en Christiaen Gaffelburgh. —

Woensdagh: 24.e Ditto. Lagende fluijt noch aff en aen van de Zuijdt
weststoock, daer hadt uijt ons gesigt naer ste, alsoo
voornemens waeren het langs de wal van Ouby, en
Oosten gemoven, om te loopen, om sigh te beter te
moogen van straet en wint dienen, off leiden

D'eerste steen van de vestingh den Brie geleyt.

wierde

wiede dat met een hassis bij oosten 't Eylandt boero ge naechten, dat merckelijck hun inde negst Zuide sterckere alsoo bij noorden 't Weinigh Eylandt sleijpen moetende, de bevesten daar omme het hachelijck is de Lieftabbessij de off den Lüijtenant van Bouton te connen beletten, wen mogen beijden beijde coningen van Batchian en Ternaten, beijde de eerste hoofden in front vandaar rontt, met de gewoonlijcke omstandigheden, waer naer drie cannon schooten gedaen wierden, vanende daer mettertijdt op voort.

Donderdagh 25ᵉⁿ }
Vrijdagh ... 26 } Ditto seer slondigh weer en gedurigh regen, dat
Saturdagh ... 27 } ons in 't wercken seer belette, ende noodtsaeckelijck om boven het geheel noch een dack te maecken, om bij aenhoudende regen, egter met het mitsen te mogen voortvaren, Zijn hoogh.ᵗ aen staᵉⁿ, achtervoegende ge nomen besluijt op den 26ᵉⁿ deses was klaer om voor aff naer Xulla te gaen, en sochte den gouv.ʳ dier halven Zijn hoogh.ᵗ om een schrijven, die in arabise letteren en maleijtsche tael een brieff in des gouv.ʳˢ name moete schrijven, aen den Coningh van Bouton omme die hoogh.ᵗ nadere bekent te maecken hoe dat in den Chaloup op quam, en die 350: coehns, en 6 groote jatij balckjes afftehaelen, die in 't voorleeden Jaar waren blijven leggen, om dat de sleijt hoewal niet meer en hadt konnen innemen met sloop Zijn hoogh.ᵗ gelieffde aen d' opp.ʳ hoofden van Tokia en Coningh van ~~[illegible]~~ Moena te gelasten en voort laten, dat Zij d' oude daer jeens de Chaloupe sande vaert wielden bidden, ende met eenen bij opschrijvende nieuwe vorder belangen dat de Chaloup moete volladen worden

Aen den Coning van Bouton in 't Maeijtse en des Gouv.ᵗˢ naam gesz: tot geleijde van d' Chaloup de Roodehaan ~~gesz~~

Augusty 1678: Inde Chaloup D'Eendraght voor Ouby Leggende.

voor welcke wenden houtwerck wij d'inwoonderen naer billickheyt in Lywaeten voldoen souden, hebbende tot dien eynde den Stierman Lywaeten mede gegeven &c. Des namiddaghs steeckt den Coningh Amsterdam geselschapt door den Coningh van Batchian en zijnde adel, als met den Gouvr. naer boordt van't Jachtje Amsterdam, onder 't lossbranden van't cannon aan landt, ende in 't voorbyroyen vand' chaloupen werden aenboort oock op die wyse inwellecomt, naer dat met den anderen den contenteren onderlingh gedaen hadden, wierdt in geraett anckers te lichten, ende — onder zeyl te gaen, nemende daer op den Coningh van Batchian, en Gouvr. hun affscheydt van den Coningh van Ternaten en keeren die weder naer landt, steeckende Zyn hoogh. Amsterdam Zuydt west ten westen in zee. —

Den Coning Amsterdam werdt van den Coning van Batchian, en Gouvr. aan boort gebragt, die met 't Jagt naar Zyn Gr. genaamdt naar Xula vertrekt.

Sondagh 28en
maendagh 29
dingsdagh 30
woensdagh 31

Ditto: in al dese dagen werden genoodtsaeckt dan geseyde de chaloupen noodthaen, en Eendraght naechten los, en schijlden weder naer de Steenhoeck, om die stoffe te haelen, ende tot het werck aen te brengen, de loots boorden 't geheele werck naer heten vaerdigh en gedekt, d'eerste stellinge was vaerdight van binnen en buyten, en begosten de metselaers daer boven het werck te vervolgen. —

De Coningh van Batchian versiende dat de kalck soo gansch voortgingh, en dat hy wel licht te cort soude — comen, boodt Zijnde dienst aen, om noch een oven van drie duysent kalck te branden, beschaemt naer 't schijnt dat wij sijn volck niet meer te sien, waer mede dan werck begonden. —

De Batchianders schaamen haar over haar luyjigheydt.

September 1658: Inde Chaloup d'Eendraght voor Ouby Leggende.

Aan d'E: Heer Robbertus Padtbrugge
gouvernr: en Directeur der Molluccas en
ommeleggingh van dien

E: Eersaeme Hooghaghtbe: vrome
manhaftte, voorsienige, voorsichtige,
seer bescheydene gebiedende Heer,

Mijn gebiedende Heer

UEd: Eds: agtb.e missive van den 21en augusty: is mij den
wel ter handt gecomen, ende daer mede ontfangen 500
musquet cogels, en hebbe daer inne gesien dat UEd: well
gunt heeft op Ouby te comen, om daer van alles kenn[is]
te doen, waer voor UEd: hooghlijck danckbaer bleyff
dat mij nu maer Santwoorden, want ick weet niet wo[e]
[pues?] ick zitten gemaeckt niet wel Zonde bejegent hebbe
want het geen ick hem geseyde: en hy mijn wederom geseyt
heeft, sal bleycken, dat hem ten principaels is aenbe-
-voolen, de buyten saggen door de Edle gouvr: gecommandeert
wel te onderhouden, gelijck Schoops aen ue achtb.e te
comen vertoonen, ick sal alle de papieren hebbent te
vercrijgen van den Engt Cornit [?] verlaffde croon, mede
brengen, en toonen hoe hy het vanden meesten seyts
de beanden ontfangen hebb en hem weder gegeven [illegible] door
wede man van mijn gesonden, namentlijck Jarick Dains

en

en mindere de mijn, mits den meester op batechian moeste
comen, Zoo dat ick niet weet yets gedaen te hebben
sonder Zulcx mijn gebiedende heeren bekendt gemaeckt te
hebben, en off 't waer dat 'er yets geschiedt moeste
weesen, Zonder mijn weeten off door misverstant, versoecke
en Sloops goedigheijt daer over bij uedle. agtb.e heere
geexcuseert te werden, beloovende mij te dragen als een
dienaer aen sijn meester behoordt te doen, en hoope
dat den tijdt Zal leeren en thoonen dat ick een ge-
trouwe dienaer van d'E. Comp.e en uedle. ben; Ick heb
mede opstonde avonde praauw noch een planck laeten
boogen, om op morgen pady daer mede op te setten, ick
ben alle dagen Coningx praauw verwachtende, die
op den 24.en der voorleden maendt naer Magijen is ge-
vaeren, en door ordre vanden Coningh soo draed we-
der sijn gekeerdt, naer Auby Zal gesonden werden
waer mede dan noch Zoo veel pady sal afscheepen
als doenlijck is. —

Naer 't Stuck van mijn Ed.e heb ick 10: mooten van
cassuerboomen op 't fort laeten brengen, die tallonderlijck
tusschen de Stucken comen leggen, en wanneer op de muijr
met rottangh sal laeten vast maecken, die bequaem Zijn
tot een schutsel, en in tyden van noodt afgesneeden, van
boven neder connen laeten vallen. —

het dack ende pannen vande redout hebben afgenomen
't welck de wint met sijn ordre daer toe gegeeven tydigh heeft
voorgesien, want het houtwerck ende spanners soodanigh
vande winden opgegeeten waeren, dat het wonder is, niet
ingevallen en andere menschen beschadight heeft
daer Zijn 4100: heele pannen, en bevonden 300 d.o afgenomen
Zoodat er nu int geheel 4400: pannen onder 't fort aende
muijr wel bewaerdt staen. —

Alles

alles zoo adap als spannen tot den nieuwe dach is kla
maer mits ick naer Oubij moet comen, zoo [illegible]
een loos dach, onder de conpus de guarde, om alles voo
de dagelijcse vallende regen droogh te houden, tot m
wedercomste, want ick het den conponade niet t
de Struijs, om niet hun als op Oubij te varen
Schoopende hun tegens den tweeden van toecomende
maendt kaer, en uijtterlijck den 4den off 5den bij u E:
weder, off de Coninghs prauw comt ofte niet. —
het placcaet mij door u E: toegesonden, is mij we
ter handt gecomen, 't gebiendt hun sonnoijen dat de cou
wanneer gasterijen met panassa, dooden begraven, uij
vaert off ijets anders aenvanghe om kruijt schieten
dat hem dan niet derff weijgeren, maer den Zeggoeijen
capt.n Lairot, off eenige andere daer om vragende wordt
het affgeslagen, 't geen ons sonttijts quade vrinden doe
worden, die van Tinnaten, en tredoor dese plaetse
vaffereude gebruijcken de naem van haere Coninge
en vallen mij mede daer omme al moeijelijck, gelijck
gisteren den affgesonden naer Tinnaten, mij uijt Z
hoogh.te naer daer om lastigh viel, seggende den
Coningh hem sulcx bevoolen hadde, die dan niet
E: affgeseth heb, wederkeren toe mij hun ontwent
moet vragen onder de swachtes, om niet buijten het
bevelen van UE: te treden
het is in u E: believen, den Coningh van Batchian
het jegeleijde brieffjen te laten toecomen —
den 27den deser is den Soldt: Adriaen Jas overleeden
nae een langh gedurige lammigh:t, de woonde praus
souden gisteren weder gevaren hebben, maer daer w
al weder ijets mede wegh, jude prauw die de Sadij bra
is 60: dubbelde matten in plaetse van de mandijckens,
's Coninghs prauwe soo die comt sal noch 60 d:es voo
hun mede [illegible] ondertsdt M:r Speigh
diender, wat getee [illegible]
staende Batchian adij 29en augusti 1678: —

Hij stelden den gouv.r oock ter handt een houdeltjis brieven
met de Chaloup van den onderkoopman Pieter tydelé van
Banda gecomen, en waeren de papieren volgens 't
registertje deses

Register der Papieren, gaende per
d'Chaloup van Pieter tydelé: over
Amboina naer Ternaten, geaddresseert
aan den Ed.e R: Padtbrugge, gouv.r,
en den Raadt aldaer. —

No. 1: Originele missive geschr: door d'Ed.e gouv.r Cornelis van
Quaelbergen, en den raad aldaer, dato
ult.o July 1678: aan welgemelte heer

2: Copia d.o als voor den 16.en May jongstleden

3: Notitie wegens de gecontinueerde rijs en waech

4: Copia verklaring voor van 12 deses

Onderstont: Banda: Nassouw: ult.o July 1678: was
onderteeckent Junius Juniades: Secretaris

Zijnde het brieffken vandaen, daer in wierde behouden van
de volgende inhoudt. —

Ternaten

Aen d'Ed.e gouv.r Robbertus Padtbrugge
en den Raadt. —

E: Erntfeste, achtbare, manhafte
vroome wijse voorsz: seer beschijden
heeren, en vrinden. —

Onse jongste schryvens aan U E: E: zij geweest dato
16.en Maij: p.r den onder Coopman Pieter de Hoedt

gelijck

September 1658. Inde Chaloup D'Eendraght, voor Ouby Leggende. —

gelijck 't ingesloten affschrift naeder uytwijst, 't welcke is
alhier van Costy op den 9en deser g'arriveert de
chaloup van Pieter Kiddel; die wij volgende 't daar
mede van UE: E. ontfangene advijs brieffken nevens hebben
laten visiteren, en alsoo in deselve bevonden over en
de 8 lasten rijs, en 14 picols wasch, als 't welcke
bij de raadt van Justitie nae ons geconfisqueert
en [illegible] verklaardt is, excepto een last rijs, ten
behoeven van 't volck daar op varende, naer blijckt
uyt de gehoudene notule, geweest gedaen zijn bij open-
baare venditie verkocht, en hebben gerendeert 628 Rx.
en alsoo gemelde chaloup nu weder op 't retourneren
staat, zoo sal deselve alleen maar dienen tot deses
geleyde tot advijs, en zijt hier mede naer cordiael-
groete Godt in genade bevoolen, van die zijn en blijve
onderstondt, UE: E. [illegible] vrundt, en dienaeren
was geteeckent Cornelis van Quaelbergen, P: A: Visscher,
Adriaen van Nooijen, Gerrit van den Bergh, Nicolaes de
Jan Bellimans, Lager stondt Banda: in 't Casteel Nassouw
ult° July 1658. —

Zoo als de Coningh van Batchian als gesegt
zigh vaerdigh maeckte, om te vertrecken, gebeurde
het volgende. —

Buijten gepleegde moetwilligheijt van seeckere Batchiandse Moor, aan een onser soldaten gepleegdt.

Zeeckere Batchiander seer moetwilligh, en altijt van
de eenen de onderdanighste in den arbeydt, en stoutste van
mondt geweest zijnde, most noch van deesen [illegible]
offte Lagos een stuijvertje van een onser soldaten
hebben, die zieck onder de koele lage, deese en dwingh
woist

weet wedden, daar op tusschen hun beyden, denselven
niets te willen wetende, soo slaat den Batchiander
hem, soo als hij daar lagh, en in tegenwoordigh^t van
ettelijcke Zijner metgesellen, met den vuyst voor
't hooft, dreygende hem daer en boven noch met Zijn
besch off kapmes, maar op hij wegh gingh, werdende
door onse omstaende Soldaten ten jusichte van
't Schaps bodt, geen inlanderen het minste gewelt
offe slagh aan te doen, met wedde gelaten ende
niets gedaen, dan dat hun beide hebbende 't weinige
op voorverhaelde wyse quamen klagen, ende die weder
aan den Gouvr: maar op den Luytent: naar den
Coningh gesonden wierdt, om Zich der moeyte
wie in te commende te mogen weeren, ende met
eenen d'ongelucken en dreygingen die in uyt ont-
staen conde voort te coomen, maer den Coningh en
gaff geen andtwoordt, en scheen het Zigh weynigh
aen te trecken, waar op den Gouvr: nochmaels den
Luytt: benevens den Boeckhouder Hasselburgh –
en Sergt: Dirck Pieterssde sondt, omme den Coningh
aen te manen, hij gelieffde voor 't Compe ende Zijn
eerd Zorge dragen, ende dit te straffen, maer be-
quamen al weder slaauw bescheyd, schijnende den
Coningh off voor denen gast, en licht wel meer
andere bevreest, off 't Staeke van 't voorval niet
te gelooven, het eerste is wel 't waerschijnlijckste
alsoo die gast tot den Arbeijt, voor de Compe te vanden

Gouvr:

't Werk den Gouvr: begeert gestraft, en waar naar den Coning weynig scheen te luysteren

Heer Gouvr: aangesproken, wedervaeren in tegenwoordigh.t van
Zijnen gebieder den Capt.n Lauwt gesegt hadde, van
den Coningh niet te vragen. —

Den vreijnigh naer dat de Luijt.t met d'andere affgehouden
weder gecomen waeren, Zoo quamen den Heer gesegde
Capt.n Launodt, Quimelaha, en anderen met den bae-
dagigen quandt aen, om de Zaecke voor en tegen te
hooren, doch Zetten hun den Heer Gouvr: kort aff, met te
weder te Zenden naer den Coningh en dese vraag Zijn
hoogh.t te doen, off het billick waere, dat in Zijne
Zaeke, ofte een, wijff, ofte Zee getuijgen te geloven
waer mede sij voor eerst heenen gingen, ende alder-
stondts weder quamen, met bescheijt, dat naerdemael
den aengeklaagde schuldigh bevonden, ende aenge-
klaagt wierdt, dat den Gouvr: geneijgde te Zeggen ha-
dde, hem gestraft geneijgde te hebben, de welcke
Zulcx Zijde aen Sijn hoogh.t te laeten, doch dat
den Alcoran medebraght de wet van Vergeldinge,
oogh voor oogh, tandt voor tandt, handt voor handt
vuijst voor vuijst, daer op den Coningh weder weten
liedt, dat den schuldigen met het harde lijff in 't
water van Batavian most werden gebraght,
ende dus door de Zee gesleept, om aldaer Zijn
straffe te ontfangen, wesende deze uijtlondinge (daer op)
daer bij, ten waere sigh den Coningh onderwijlen
daer op ontfarmede ende den Zeeroover loff liedt, het
welck den Gouvr: aanliende als een beschottinge
van weijnigh, endat den Coningh Zoo haast maer
uijt ons gesight soude Sijn, den Zeeroover weder soude
laeten loopen, Zoo liedt den selven den Coningh
weten

De Saecke van desen moedtwilligen wordt nader door 's Coningh's grooten geexamineert,

weeten, dat het harde waere, dat de straffe boven
de misdaat zoude gaen, ende dat hier en genade van
strengheyt van Justitie sagh, het soude wel ten
eersten en niet minder mogen geschieden, doch nadeel
wat daer zoo hardt op bleven staen, endat het
niet sachter wesen en soude wel en mochte, Zoo
soude den Gouvr: daer neven yemandt zenden tot
Batchian om oogengetuygen te zijn, ende
den Gouvr: getrouw rapport te doen, De kleine Stuib,
bleeven zij wedder zoo terughigt niet tegen, maer bleeft
den Gouvr: daer op stip staen, off aenstondt alleen
ende voor zijn Hoogh:t De Streck d'Gouvr: Snoeginge
te geven off toestaen dattin yemant als getuygen
van onse kant mede gingh, welck Laet eyndelijck toe
stondt, en daer mede zijn affscheyt van d'Gouvr: quam
nemen, onder een ontbyt, en een tuschen voornde zijn
bleyden den Coningh zelfs zijn wedden, hier nade
dat wy ons wilden snoeyen laeten met den schuldigh,
hier te straffen 't welck dan geschieden, ende —
waer mede den Coningh een vrindelijcken aff-
scheydt nam, ende onder Eerbewijsinge, en
't lossen van 't canon stuck, welk zaecke wordt
hier zoo ruym, en omstandigh aengeteekent, ende worden
ooch te eendtiger goedender, om dat den Coning: van
Batchian den Gouvr: vraegde, hoe schendigh en las-
terlijck selfs van de Jongens, d'onze tot Batchian
worden bejegent, waer uyt blijckt, dat een mugge
zelfs den Elephant niet en schroomt te tergen
waer onder dies maer macht genoegh is.

Voornde: Moedtwilligen gestraft

Den Coningh van Batchian strekt naer huys met de zijne.

Vrijdagh

September 1638. Inde Chaloup d' Eendraght voor Ouby Leggende

Vrydagh 9en Ditto. Zagen wy met groot verlangen 't Jacht den Coningh van Amsterdam noch ae te gemoet, des avonts wierdt de Chaloup d' Rooden Haan affgevaerdight naer Kaulsjano, en Lokia om het aldaer ghecapten houtwerck, van 't voorleden jaer aff te haelen, ten welcken eynde de stierman de volgende Instructie offte Lastbrieff tot zyn naer„rightinge mede gegeven wierde, beneffens soodanige benodightheden van 21 Co: spyckers, een treck Zaage 2: Wiggen &a. als hy dysselts

De Chaloupe d' Roode Haan stuckt naar Lokia.

Ordre en Instructie voor den Stierman Hendrick Barentsz, waer naer sigh op desselffs reyse van hier naer Lokia, int affhaelen van het aldaer ghecapte houtwerck, als anders sal hebben te righten.

't Voorleden jaer heeft het Fluytschepjen d'Meerman tot Lokia, zoo voor de gevoeghelycke vestinge der Comptoir als int Taty bosch leggen laeten, door gebreck van schepen nyemants, 350 ronte Taty balckjens, van 12: tot 15: voeten langh, en 8: à 9: duymen int kandt. uyt den nieuwen schouwen, als 6: stux balcken van 27: tot 28: voeten lanck, ende int kandt door ons voorn. schouwen, twee kromme houten, het eene tot een boeghspriet, ende het andere tot een groote rhaa, van alle 't welcke VL. wede batts kennisse hebt, als die toen ter tydt met voorn. fluytjen derwaerts zyt geweest, het affghaelde helpen in„laden, ende het voorsz. aldaer hebt laten leggen om wederom te worden aengehaelt.

Om

September 1678. Inde Chaloup D'Eendraght voor Ouby Leggende

En dit houtwerck dan nu van daan te haelen, ende waer het mogelijck noch een volle houtladinge te bekomen, is goet gevonden, VL: hier vandaen weder naer Lohia aff te zenden, met d' Chaloup de voorde haer waer op VL: nu belast zijnde zijt, wederom VL: ten eynde voort, en om weder hier onder aen te haelen mede gegeven: 1 p:s guinees lyw:t, ende 25: stucken Chiavonijs, bedragende - f 15: 10:-: ofte 6.2½ Rx.

Ancker dan hier vandaen lichtende, sult zoo Zuydel:s steevenen, dat 't Eylandt Boeno soo naecomt, dat speckent conde wezen, met een Zuydelijcke windt Bouton oft Noordt eynde gemackelijck te connen besteevenen om daer tusschen, en 't Eylandt Wawony, dicht bij de Noordthoeck van Bouton om, en langs Conony naer Lohia te steevenen

Aenwaer door Godts hulpe gecomen, sult aenstonts een schoot doen, om yemandt van Landt aen boordt te krijgen, dees niet zelfs naer Landt gaen, en VL: vraegen bij den gedegeges van Lohia, lattende aen,, stonts den Coningh van Woena uwe comste weeten, ende tot wat eynde alsaer met de Chaloup geschoven zijt, lattende aen den selven mijne vriendelijcke gebiedenisse doen, gelijck oock aen den Lohiasschen Zegedeges en sijne grooten, oock mijnent wegen sult doen, en soecken dat sij aen,, stonts een vaertuygh naer Bouton willen senden, omme de nevensgaende brieff aen den hoogh:t te bestellen, soeckende ondertusschen den Zegedeges off Coningh van Woena, zoo die tot Lohia schijnt huysen en bijstandt, zoo tot het vaerdigh ladden

van

September: 1658: Inde Chaloup D'Eendraght voor Onbij Leggende.

vande chaloup met de 350 cleyne balckjens, als mede
voornamentlijck tot het aenslepen, en inladen vande
ses groote balcken, en twee groote houten, Lettende op
de stuwadie, dat is het mogelijck, de ses groote eerst
op haere volle lengte ingescheept worden, het welck
Zoo het niet geschieden en conde, Ziet de selve opt
suijnighste korten ende doorzaegen, d'schickende selffs
liever tot mee ballast, omme die op de meeste lengte
te konnen inladen, voor al en dienen de balcken niet
onder de 21: voeten te Zijn, off Zoudt die drie en drie op
Zy moeten schooten, in haere volle lengte, al Zoude
oock de twee groote houten aldaer moeten beyde legge
die anders op Zy souden gesondt, ende alsdan herwaerts
aen moeten gebraght werden. —

Naer de groote balcken Ziet Ul: alle de kleyne ladden
ofte dieslangh als het dan inde stuwagie ende ladinge
te passe sal comen, schenckende om 't werck te vorder
machtelijcken, ende de hooffden van Noorna off Lohia
daer toe te ordin te bewegen, aan den Coningh van
Noorna Zoo die beschijnt twee stucx ende aenden Gogogode
in naeme der Comp.e een stuk Chiavonij dogh soo den
en den aen yemandt der naeste hooffden geschoncken
worden, met toeseggingh van 't hout, dat Zy mede
Zullen weeten kappen, ende uijt het Bosch in Zee sleepen
tot het volladen vande chaloup, naer billickheijt met
Chiavonijs en gingangs lijnwaet te Zullen worden be
taelt, Stadtmakende dat yder balck van 20: voeten
langh, en een voet in 't vierkant, uijt den wouden
beschouwen op ½ Rx: magh comen te staen, Zijnde twee
soodanige balckjens voor een Chiavonijs, welcken mede
niet veel duijnder zijn, ende gemackelijck te

In margin: f de Coningh van Noorna selfs niet en compt sullen er twee stx aan den Gogogode

vinden

September 1658. Inde Chialoup D'Eendraght, voor Buby Leggende.

konden sal zijn, evenwel werdt UE: daer jmmers niet soo nauw
bepaelt off magh daer wel een weynigh buyten gaen, en
wat meerder voorder kalcken betalen

Soo die van Lohia nu hier inne, ende om ons te helpen
wat te traegh, niet graegh off onwilligh waeren
sult UE: bevoorens, en oock nae bequaemheyt
van Bouton, selffs dan nae tijdt en gelegentheyt
noch soo veel houten van 14: voeten langh, verder
nedingevallende boomen sagen, en aen boordt brengen
als eenighsints mogelijck sal zijn) blijvende daer
omme gedaen vrijelijck tot den lasten 8te: andersints
sult tot Lohia ter eerster schaps en geladen nachtende
aenstondts naer Capy strecken, nemende gedaen noch
soo veel rijs in, als wij in tot uwe behoeftes voornemens
sijnt te laeten, onder weegen tot Lohia tot den lasten 8te:
geoctroyeert versendt te blijven, sal UE: sigh verder
van rijs en sagos gedaen sien, nemende 't gewigt
tegens lijwaet, waer aff goede aenteeckeningh sult
houden. —

Dan voor Lohia met de houtladingh blijvende, sult
op de gevoeglijckste wijse, en naer seemans schap,
langs 't landt sebelen, Capy traghten te becomen
ende ontmoet den seeroover en vitten met alle
mogelijcke omsightigheyt te werck gaen, al souden
het een dagh twee off drie, in de reyse moeten ver-
schelen, om u: seevolck, ende hare sielen benevens
's Comp.s goederen, voor alle ongeluck te bewaren, soo
veel in u vermogen is. —

Den Coningh Amsterdam daer niet vindende sult UE:
wel op houden, en altijts slaghvaerdigh zijn — vor
bewaerende, voor de gelden den brieff va oo wordt
becomt daer uyt sult comen voeten of dan

September 1678: Inde Chaloup D'Eendraght voor Ouby Leggende

Zeecker sijt off niet; Een brieff in handen gestelde
werdende, noch te den Coningh aende Zyne daer vindende,
Ziet ieder met die voorsorge en voorsightigheyt, alsoo
het mede geseijdt werdt een Zorgelycke vaerwater
te Zyn, vandaer naer Sula Vervoeken, om den Coning
van Ternaten aldaer te gaen vinden, en Zyne Hoogh:t
naer desselfs welgevallen en goede gelieften weder naer
Ternaten te brengen, doch neyt door, schoon Zyn
Hoogh:t oock mochte genegen wesen, over Batchian
te gaen, dat VL: wel in de Coers Ziet schicken, schoon
't Compas wat Zuidt moeten draeyen, laetende aen
niemandt daer yets aff bleycken, alsoo Zyn Hoogh:t
de Chaloup wel eight aldaer veertien dagen ofte
meer Zoude ophouden, ende wy deselve benoodight Zyn,
omme van Maetjen ten eersten weder naer de
Manado te doen stevenen, om de padi van daer te
helpen haelen. —

Den timmerman laeten wy mede gaen, waer mede
tot Lohia in ladinge leggende, u Zelfs suldt moeten
werden, ende de Bagboordtzyde vande Chaloup naer
vermogen Sleepen en dicht maecken. —

Voor al werdt VL: Stiptelyck en op 't ernstighste aen
bevoolen, minnelyck en vriendelyck met d' ingesetenen
Soo tot Lohia als op Tangaya, en Sula, off andere die
VL: mochten ontmoeten, ofte daer VL: Zelfs by mogt
comen te handelen en omgaen, niets nemende, maer
ten vollen betaelende ten genoegen vande luyden,
niet scheldende, noch vloeckende op de selve, wel

min

September 1678: In de Chaloup d'Eendraght, voor Oubij Leggende

mijn stootende off slaende, opdat wij ons ongenoegen daer op niet weder genootsaeckt en werden te thoonen, in welck vertrouwen wij UL: dan toewenschen, gelijck behoorde wijs, en den braeven houtladinge, blijvende UL: goede vriendt, was getekent Robbertus Padtb: ter zijden stont Oubij 9en September 1678: —

Sondagh 10en Ditto: creegen den Kingt van Batchian en Oubij op zeeckere vraagh pointen, omme daer op van den Gouvr: onderricht te werden, het voorgeslagen en becomende antwoordt, waeren als volght —

Vraagh pointen, d'Ed: Robbertus Padtbrugge, Gouvr: en directeur der Molluccos voorgestelt, ende met schuldige eerbiedigh: door Pieter Zijn, commandt: Kingt op de fortresse Barnevelt tot Batchian, omme daer op het gevoelen, en welbeliefde vooren: Zijn E: in antwoordt af te waghten tot naerightinge —

Antwoordt, op nevenstaande voorstellinge, door den Gouvr: der Molluccos, den Sergt Pieter Zijn, tot zijn naerightinge ter handt gestelt. —

1:

Wordt toegestaan, doch zal niet den Sec: Tjanck paius alias Bootjas, maer den schoot, „moeten de coopbrieven maecken werden de zeers hier toegemag„ tight, die daer voor 1/4 Rd: genieten zal, zullende soodanige coop„ brieven in rechten, en daer buyten aengenomen werden houdende daer van goede aen„ teeckeninge. —

Ten Tweede de wyse is ondeuydelyck en zij d'ontfangh der coop, en wedercoopinge, van de slaeff en slaeffinne, tusschen den Coningh van Batchian, en den Mandijcker Bato: souden mijn weten voor„ geraeden, en om Ziecq int toe„ commende te weeren, zoo werdt

dan

2:

Voegens het gebruijck tot mardijcken
voor 3: à 4: dagen een chiaroeijs, off
haere swaere vasta, voor weijnigen
tijdt een vercae, off gemeene be-
thillis en buijten 't gebiedt van
Batchian gehaat werdende, een
stuck quinde sijns: het selve
naacht de Justitie en 't
kenneijcke.

dan Breeffdelijck geweijgert, off U Ed: gelieven
voor goet te kennen, dat geene mandijcker
eenige slaeven off slaeffinnen, vermogen
zullen sijn te coopen off verkoopen, dan
alleen met voorweeten van mij, omme
alsoo te weeren de vuiligheeden, en 't
bedrogh dewelcke menighmalen daar
onder schuijlt, streckende zoodanige
dan voor de contraventeurs, en
beloninge voor den schrijven, die
de coopbrieff schrijft, als U Ed: sal
bevinden te behooren —

2:

Dat U Ed: gelieven eenige beloninge
uijt te loven, aen zoodanige die eenig
slaaff off slaeffinne van deesen op
Batchian, off in desselfs districht hebben
fugatijff begeven, comen op te brengen
en aen handen van d'E: Compe. Co-
mende in tegendeel swaere straffe
en doen geweeten de ... die de
slaven verswijgen, en tot hun eijgen
voordeel aenhouden, Item 't onbehoorlijck
verhandelen van mardijckers
vrouwen, en lijffeijgenen, 't welck
onder de Laboreurs, en Mandijckers
somtijden in swangh gaet te
corrigeren, alles naer goetvinden
van U Ed: gerenomeert verstandt, en
voorsichtigheijt. —

September 1658: Indochaloas Eendraght, voor Ouby Leggende

3:	3:
1/8: Rde: houden moeten, Zoo meenende aan oftie omtrent Bandroedt werken, doch Sten en op Ouby off ieders Swaren dienst doende 1/8: Rde: en 2: Cttr: padij p. daags —	Off geene voorde mandijckers de werken in den dienst van d' Comp. bij tijden tot het stegen van Hooten en nagelen, als ooch tot andere Swaere werken geb.t worden, de stegen Zoodanige vaste dagloonen als E. Ed: voorgenoeght en goet vinden Zal.
4:	4:
Als van eenets Zouden Seundinge —	Item 't boode en brieffcoon tusschen Cattchian en Maldijen, en voorts van Cattchian naar Ouby, over en en weder over, naar beleijdentheijt te bevaaren. —
5:	5:
Altgeene tot onderhoudt van 't Standes werk gehoort, moetende Zorge gedragen worden, dat men in tijdes in de weer is, ende het buijten huijse, dacht en Zoedringe niet te Zeer laat Sparen —	Insgelijcx wat arbeijt de mandijckers voorn. bij omtrent fortificatie 't schoon van clappers boomen etc.a aan d' Comp.s: aleen voor de kost gehouden Zijn te doen —

Om niet te veel werken de vrijenijden op te leggen, sedert Zijn Zij gehouden te beZorgen, al wat tot de Sterckte en tegenwoordig gehoorde als bamboesen, affuijt planken, pallisaden tot ontdrijvinge van 't fort, stormpalen en Zoo voorts. —

6:	6:
Als boden en van Sad —	Off de vrijeluiden en Nederlanders niet alles 't geene de mandijckers naabt, mede gehouden Zijn —

September 1678: Inde Chaloup d' Eendraght voor Oubij Leggende.

7:

het Strandt moet geheel vrij Zijn
en Zullen ten eersten alle de huysen
en boomen die 't gesight langs
Strandt beletten magh gebroken
Neffs S. Comp.r loots, voor de Laan,,
tuygen aanstonts, en op VL: ordre
affgebroocken, en eenige Speaart-
werden, de huysen die ten Zuyden en
achter de Stucket staan, mogen
Zoo wel blijven staan als men maar
Zorge gedragen werdt, dat er geen
steenen gebouwen op 't halff eylandt
en comen, nochte gebouwt werden,
,, Steeringe beantwoordt noch Lagen

7:

heeft na de huysinge voorstaan-
onder de fortresse mogen gebouwt
en wat Landdinge ued: ontmoeten
de opstrandt en te naebij staende
gronden dat er noch gedaan werden
verwachte hier op ued: wederwijse
ordre in antwoordt, en blijven
Edele onderdanige ued: ootmoe-
,, digen Dienaar, was geteekent
Pieter Luijn, ten Zuyden Stondt
Odebij den 10en 7ber 1678: Onder-

— Onderstont achter ued: voor,,
Stondt, VL: ordre was geteekent
Robbertus Padtbrugge: ten Zuyden Stondt Odebij den 10en 7ber 16[78]

Hij Sengadji boven genoemdt gaff noch eenige natuurlen
aan den Gouvr: om de Christenen in 't algemeen
ende inde kerck tot Batchian voor te houden, dat
toegestaan wierdt; maar onder dit aenmerkende waar
,, digh was, dat die Labouen, die het bij de Christenen
woonende Zoo lange gehouden hadde, en waar over
verwondert was geweest; ende ook last van Batavia
bequamen, om het van 's Comp.s wegen uijt den
Coningh aff te maecken Zoo het te doen ware
om 25: off 30: Rxs: het welck voorkomende den Sengadji
Zeydes al geschiedt te Zijn, en dat de vijandigheden
het geet onder hun uytgemaeckt hadde, waeromme
den Gouvr: toen onnodigh achte Zulcx van 's Comp.s
wegen te doen, dat Segge ick die Labouen uijt

vrij

vrijgedoght is geweest, maar ruijgaardigh door den Singhadjis weeder is betaalt geworden, die den Zeeven nu en nogh als een slaeff behoudt, waar over de huijsvrouwe vande Singhadjis van Cadjoka, s'Coningh van Batchians Sustir, die den slaeff toequam, gants niet te vreeden is, als hebbende die d'Comp.e offeren vrij te worden, tot zoo een geringe prijs over geslaeten, maer niet aen eenigh ander persoon, maer over den Gouv.r deser oock gants niet te vreeden was, als die dagelijcx de quade gangen vaen onsen gedeijden Singhadjis meer en meer bemerckte, die meer moorder dan Christen in al zijn doen is, dat 't zijner tijdt nader staet bethoont te worden en ondervonght;

quade gangen van den Laboüschen Singhadjis

Sondagh 11.den Ditto: Nighttreijck naar gewoonte den kerkdagh gevirdt, met twee predicatien, d'eene voor, en d'andere 's naarmiddags.

Maendagh 12.den Ditto: 's morgens met den dagh weeder aan 't werck, werdende het spanwerck gereght. Weijnigh naar sonnen opgangh zagen wij d'Chaloup d'Eendraght den boeck om en uijt zijn hoe comen, een uur daar aan weirdirn van de nedruijt weder een Zeijl in zee gezien, comende uijt de Zuijdt, het weeck de weelcomst, de Chaloup, off 't Jaght den Coningh amst.me te zijn te worden, 's middags quam het op de reede, en was 't voorn.den Jaght de Eendraght quam oont daar aan weder ten ancker: met het voorn.den Jaght bequam den Gouv.r deses een brieff van zijn Hoogh.t den Coningh amst.me luijdende als volght.

Het Jaght amst.me cont van Aréa te rugg voor Ouby

Ouby:
aen d'Heer Robbertus Padtbrugge
gouv.r en direct.r van de Provintie Molluccos.

Eentfeste agtb.re manhafte, wel wijse voorzienige, genereuse en zeer discreeten Heer.

'T sedert ons Strecken van Ouby: bennen wij spoedigh op ...

uët.

September 1678. Inde Chaloup d'Eendraght voor Suby Leggende.

uEd.s vande sugt t' affgeweeckene maendt Augustij, hier
tot Xula aangecomen, daer wij haere (die eenl. daegh
van Bengaija hier gecomen zijnde) vonden, aan weerkeerde
dagelijcxe aanteekeninge en rapport, verhoopende zijn
Inwoninge, om dit kort te maecken, wij gedragen hen
daerop haer de uijne hier aenommen, ende insonderheijt tot
Bangaij, hebben gequeten, zoo uEd: daer uijt niet duijde-
lijck beijvinden, maer connen uEd: eentdaeghs niet hier
beschrijven te gemoedt bevinden, om van uEd. goede
raadt in dese swaerighede omtrent hun gedoente onderrecht
en gedient te werden, blijvende alles tot uEd. schrijvinge
onafgedaen, excepto eenige geringe geschillen tusschen
Gausselea en zijn predecesseurs Calabo geresen, ter
handt genomen om te beslechten, gelijck oock den Singadje
van Calaunowen zijn ongehoorsaemheijts halven
is affgeset, ende die plaets met een ander gevuldt —
't welck gedaghte haere uEd: nader en omstandiger
staet te schrijven; wij hebben alle debvoir aengewendt
om uEd van hier een goede quantiteijt padij
rijs en Zagoe te senden, maer mits de vorige affgele-
gentheijt dier negorijen, als oock om niet langer 't
Jaght op te houden, zoo senden wij voor eerst 33 matten
padij: 15: do. wel opgepackte witte rijs, en 2000 tacq
Zagoe, zullende 't geen hier namaels vande Xulaers
ontfangen worden, dat apparent rijckelijck wesen sal
al mede voor den naesten zenden en sparen.
Waer mede dese eijndigen, en beveel uEd: hoogachtbare
naer Condiaale groetenisse, in des Heeren hoeden, en
blijven, onderstont, uEd: oprechte vrundt, daeronderstondt
's Conings Zegel in swarte gedruckt, ter zijden stondt
Xula Besi inde negorij Fata mata, 10en 7ber 1678: —

met

September: 1678. Inde Chaloup d' Eendraght voor Ouby Leggende.

Den Addistant Hansz quam met voorn^e. Jagt van sijne Gorontalosche reijse weder te rugh

Met 'tselvige jaght was eyndelyck oock weder ter voorschreve gecomen, onsen langh verwaghten Adsist^t. Paulus Hansz, die den Ed. Gouv^r. voor rapport overleverde zijne dagelijcxe gehouden aenteeckeningen, daer in als bij anderen op,, merckens waerdige saecken stonden aengeteeckent, bestaende wel meest in 't volgende,

't Dagh-register off wel de voornaemste geschiedenisse en voorvallen, op de reijse van voorn^de Hansz en daer ontrent, hier in 't kort bij een getrocken

Dat naer hij Paulus Hansz, op 28:^den maert met de Gorontalosche en Limbotsche coracoras, en eenige brieven, zoo van den Coningh Amst^m, bestaende een geschenck aan den Captn. majoor Baccarij, ende andere zijne grooten en hoofden op Xula, bestaende twee brieven van den Ed. Gouv^r., een aan den Coningh van Bangaij, ende den anderen aen voorn: eerste Captn, was afgestoken, hadde hij geluckelijck tot op den 16^den April aengewonnen naer langh om,, zwerven, en van Xula, naer Boing 't eylandt ver,, dreven ende dus weder Ouby vat kregen, ende ter tweede maele de Xulase aengedaen te hebben, Zij eerst ontmoeten twee Maytindesche visschers, die voorsightigh om dat de Gorontalosche coracoras zagen en voor een weder lemaack bedught waeren, dogh door de coracoras ingeschept, vroegen zij aen Hansz, off het waer was dat den Prins Alam, en Captn. Laudt Ketij, volgens 't seggen van hoofden alhier op Xula stonden te comen, zijnde dit genught hier al oock seer verspreydt, en geen wonder dat den Captn. Laudt Ketij: voor des Conings en ons vertreck den Gouv^r. als uyt eygen drift en bewegingen zijnen dienst om mede te gaen zoo seer aenboodt, die sulcx oock wel met beleeftheyt op die tijdt aen nam, maer zoo slaen, dat den voorn^de Captn. Laudt wel merckte dat het de meyninge niet en waer, gelijck dan

Zijn

September 1658: Inde Chaloup d'Eendraght voor Oubij Leggende

Zijn Hoogh.t Amsterdam als toen oock in geschenpte wierdt, dat zulcx niet wesen en moghte, noghte en conde, ende waer op oock den Capt.n Laudt als wel siende dat het vergeefs zoude zijn, ende den Angwaen die men op zijn gedoente genoeghe en niet adden, hadt meer styven oock verder hier op niet en wenschte nochte aen dat lijntje meer trock. ——

Soo als voorn.den adsist.t Hanckes tot Sata mata was gearriveert, hadt hij aanstonts den boode van het dorp Salaimo affgesonden, om den commandeur tot zijn Edele reyse te spoeden, wesende ondertusschen bericht van verscheyde valsche uytstroyinge die [illegible] op zijn comste wegen ende zijde hadde gestroyt, hoe den E.e Gouvr. namentlijck met den Coningh Amst.m geheele overslagh?, ende in vyandtschap met Ternatanen was hebbende den E.e Gouvr. hier omme den Coningh zijn ordinarisse oppassers off lijffwaght weder ontnomen, den prins Calam en Capt.n Laudt Kitij stonden oock te daags hier op ... en gasy te comen, welcke voors.de valsche tijdinghe logens door Hanckes wederleydt, en van 't vinden de dorpslieden beter onderrigt wierden, als dat niet den Prins Calam, en Capt. Laudt Kitij, maar Zijn Hoogh.t den Coningh Amst.m en E.e Gouvr. den Molucces herwaerts stonden te coomen. —

Den Ternataensche Secretaris Calabo hoorde men aldaer mede den brieff aan Hanckes, de welcke den Coningh en regeringe van Bouton met den [illegible] singhadjis, en vier St.e gesonden aan Zijn Hooghheyt

Amst.m

ambtshalven gehouden hadden, zynde de brieff overgebracht, en
zeer minnelijcke gesz: dogh nademael mede Zeerus ge-
bragt wierde, over d'onbydelijcke grootheyt van voorn.
Singhadja, als mede dat hy de vier stp.e lyffeygenen bien
en daer verkocht hadt, liet hy dese brieff alleen in
handen van Calabo, op dat die niet en moghte in handen
van den Coningh geraecken, hebbende ondertusschen zynde
hier den Coningh met logens gepaeyt, dat de vier
stp.e slaven naer Bat.a aen d'Ed.le H.r Gouv.r generael
den heere Admirael, ende Juff.a de weduwe Harthouwer
in s'Coninghs naem hadde toegesonden, waer uyt wel
te zien is, hoe seer dien gast al mede aan den
Coningh den grooten Zigh gelegen gelaten heeft, en
zynen Coningh weynigh geaght, ofte ontsien:

Verders quam hy hanc... mede te weten hoe zeecker
prins van Tomini Datuweela genaemt sigh door
d'Hollanders hadt laten spreecken, omme niet in
handen vande Goronthaelders te vallen, dogh seyde
geen lust te hebben, om met dese Goronthaelders waer
mede hanc... gevlucht was, weder naer zyn vaderl.t
te keeren, alvorens eenbewijsinge van onderdanigheyt
aen den Coningh ambtshalven te hebben gedaen, hier uyt
te gelooven zynde, dat de Tominders al mede niet wey-
nigh onder malcander verdeelt zyn.

Voorn. Tominsche prins verhaelde mede, hoe den Singhadja
van Saccaino in zyn terugge komste vande Chiauwse
togt, inde bogt van Tomini 16: menschen hadden
geroofft, waer onder twee prinssen dienvolgende, den
eenen genaemt Tombo den anderen Golla, de welcke
voorn. Singhadja tot Tengay gevonden, aen twee
Coningen, den eenen van Ambonia, ende d'andere van

Banda

Banda: gesegt hadde, souden te weeten hoe de selve ber-
"gers genoemdt zijn geweest.

De bode den welcken soo als gezegt is, Hanepe van Sata-
matta naar Salaüro, ende des selfs Singhadje hadt gesonden
was weder te rugge gecomen, met dit wonderlycke woorden
en tijt beschrijde, hij hadde nogh met de brieven vanden
Coningh van Ternaten, nochte met 's Comp.s dienaren
niet te doen, nochte deselve te gehoorzamen, maar bij
alden Prins Kalam, off den Capt.n Laudt weder tot
Kula quamen, daar soude hij naer luijsteren, ende
hunne bevelen agtervolgen, dit was zijnen
last die Goffdea hem gegeven hadt, niet staende
nogh zullende gedoogen, dat de Cimbottens stucken
sullen, voor en al eer Goffdea weder gekeerdt zal
zijn; Hanepe seijnde nogmaels het schrickh,
en zondt weder den Bode derwaarts, met aenteij-
"ginge, dat hij op zijn Coninghs, en andere niemandts
bevelen hadt te letten wilde hij wijsselyck en wel
doen; bequamende ondertusschen tijdinge hoe Goffdea met
10: corracorren en 600: man naar Saccany ende Sau-
"gaij was vertrocken

Ondertusschen schrijvt Goffdea zelfs tot Kula coman-
van Gapij, alwaar genooft, ende gemoordt hadde, brenghende
te rugge 10: gevangenen, die welcke tot slaven blijven
met hem schepen ende aan Sata mata den
Singhadje van Salaüro, ende beheerde Goffdea d'uijt
gestroijde Leijgenden (namentlijk) om beter wille geschie-
te zijn, ende om het woech te vereenigen, zoo tot den
Landtbouw, als int maecken van vaartuijgen, te maken
voor daar op den Singhadje van Salaüro inde stede-
houdende Goffdeas tegenwoordigheijt ende onder-

vraeght

braght, hadt den eenen den anderen aengeklaeght, sonder
ijets anders te seggen, dan dat eenen Montraij, wie
een een kettingh brieff tot Maedijen, ten tijden
van de heer Vinckspreet, en in Sengadjie van—
Mangola, sulcx al omme hadt uijtgestroijdt en
nightbaar gemaeckt.

Niemandt en hadt den voorn. Lancos querantigen onthaelt
dan de Sengadjie van Caboune, de welcke uijt 's Coningx
brieff aan den Gouvr. gedl. blijckt, dat door zijn
hoogt. uijt desselffs bedieninge is gestooten, onder voor-
-geven van den Coningh op de Chiauwse toght niet
geweest te zijn, Dogh waerschijnelijcken door de
loose besteckinge van Hoffela, ende zijne, om dat
hij d'eenigste is geweest, die het met haer wel
meende, ende waeromme den Gouvr. oock voornemens
is, sulcx hem op d'eene off andere wijse van 's Comps.
wegen weder te belonen.—

Beijde soo den Stadthouder Hoffela, als Sengadjie Caboune
beloofde Lancos aan een vaartuijgh te helpen, en
ontschuldigde sigh den Sengadjie over 't brieck en
onbescheijden antwoordt, seggende tot sijn verschooninge
niet anders geweeten te hebben, off het waere den
een off andere vrijman, soodat van Lancos naer
23: à 24: dagen geduerigh waghtens, eyndelijck nogh
aan een vaartuijgh quaan, en voortraeckte, komende
tot Licitoby, tot Sula Soejabo alwaer de geraghten
vande overcomste hierwaarts aan, van den Prins
Alam, en Captn. Laudt retij.—

Tot Bangaij: naer veele swarigheden gecomen, wierdt de
brieff vanden Gouvr. door den Coningh Caboudo
ende sijne grooten, onder geluij en tromslagh, wel
Statelijck in gehaelt, ende voor het meerendeel geleesen

met groote blijdschap, en vreugde gelesen tot daar van
het uijt roepen van alle hun nagebuuren gehoopt
wierdt, als wanneer geheele reeks van gedaente en
verste landen, verheven daar over seer t'overvloeden
rede als geleegde, spreekende Coningh en grooten
alles als uijt eenen mondt dat 't verbondt 1 Jaar voor„
„leden, toen den ouden Radja Calamatta de 54 nagele
boomen juist voorbij gaan hadt laten omvellen, aldaar
geen meerder te vinden en waren. —
Alleen gelijck over al onderweegen, was mede het ge„
„ruchte van d'overcomste van den prins Alam, en
Captn Landt netij, als becomen waar, en seekere
Schrijft, en betreft gemaakt, tot des gerucht en hadt
gestelt, daar noch alleen aangehegt, dat den eersten
Captn Baccanij geheele in des Coninghs ongunste waar,
waar op Baccanij in gedurige sorge stelde, bedught
wesende, en bevrest voor 's Coninghs ongenade, en waar
de saecken in desen weegen op zijn aencomste aldaar,
den eenigste en meest bekende mismaakte Coningh
Wangi, door zijn hoogheit ampt sin aengestelt, was ver„
„stooten en afgesette, door den Zeegodes 's moonlijs, en
hielt sigh stil rede afgesondert, tot vreugh souden
sigh des eens aan te trecken ofte te bekennen —
als wesende soo mismaeckt van gaeven des geest, als
des Lighaems, waer omme door de wandelinge
oock Radja en giela genaemt wordt, en dus hard„
„tijck bij alle, een ijdel genoemt is, in desselfs plaatse
hadt den Zeegodes 's moonlijs, desselfs broeder
Cabando gestelt, in hoope egter onder den selven
't bestier der saecken te comen in handen houden,

Dogh

dogh deselve hem weer te gauw sijnde, ende het opp.r gesagh ende
de maght die hij niet meede draeglijk werde maken, maer
alleen behouden, soo meende hij den Jogogoe voorn:den hem
Labonde al mede aff, ende den anderen off wel den mis,
maeckten werden aentestellen, dat niet lucken en
wilde, waer omme dan, onder schijn van vreese ende
sorgh voor sijn leven, als off hij sijn leven bij den
Coningh Labonde niet seecker en waer, naer Pelingh
geweeght is, stijwende den afgesetten Coningh nevens
met sijn Schoonzoon, en Swagere, dat naer 't schijnt
seer groot is, wreeckende geene geleegentheijt Baccanij bij de
luijten grijpende, sigh daer al mede onder voegde,
siende anders geen kans om meester van Bangaij
te werden, dan door deese Oneenigheeden onder den
anderen, weetende dat het in Ternaete wel goedt
vischen is, dogh alleen selfs en was Baccanij voor
sijn Schoonzoon niet seecker, als werdende door naer
ijver off wel anders oorsaecken (die hij Baccanij
swijght) door den Jogoffea ende Moudspaij, voegende sijn
kraghten aen Labonde hier op gedaen, op hem tot,
gedreght hebbende voorn:den twee Schoonsoonen sigh scheijden
laeten, tot geen ander sijnde binnewaerts ontgekomen
te wesen, daerom alles in roep en roer te brengen, en
opschoop te helpen, om te voorstaecken dat men van
Ternaeten souden moeten senden, den Prins Kalamatta en
Capt.n Landt vertij nochmaels ontboden, om
alles alsdan met maght ende geweldt, tot stilstandt
weder te brengen, tegens weeckens comste sij
last hadden tot Mangolij voor de Zeeus een tocht,
tinge te maecken.—

het

September 1668. Inde Chaloup d'Eendraght voor Oubij Leggende.

het vaarwaeter en dat den Capt.n Laudt niet, soo bevoegh
op meenige dagh voorleden Staende bevolen, door
's Gouv.rs Schepen off Chaloupen, en mogelyck te zijn
te bevaren, door alle de rutsen, reeven, en klippen
inde waer op van den Gouv.r als toen in antwoordt
bequam, dat al waer het de mondt vande Helle, jae
de Helle selffs, soo hoopte, souden en wilde in den
Gouv.r met Godes hulpe, en onse chaloupen coomen.
dat vaarwater daer hadde Kangoe wel an, niet
eens soo sorgelyck, en wel te bevaren te zijn, ooch
met de aldergrootste schepen.
Verder hoorde den Adsis.t Kangoe mede, dat de
Talangsche ende Singhadjie buyten de genoeffde coninckryken
ooch 6 negorijen vande Manado hadde geroofft. —
Den Sodgodgoe soo menighmaelen genoemde, klaeghde
ooch op nieuw den Honoutadelders, soude dat hy niet
off het waer was off niet, was bevindende om te
weten wie coninck toegheeegt souden worden off
Honoutades off Bernadordy teruyghen zy den anne
tuyden vast, als den goede Tuyt, en onnoselee schapen
van alle canten aenbetasten, worden en wegh vaeren
souden daer eens op te etten, wie sy toecoomen, off
te blijven vallen sullen, hy Sodgodgoe deedt groote
belofte van nogh verder Stongdue naegecoomen, aen
te nemen en sullen weyden, souden dattende ydes aff
quam. —
Capt.n Baccanij wiede van hun saueeng, brooden
vanden Coningh Cabaudo: bestoocken en aengrypen, ende
voorwendende, dat het als nogh geschieden, off te Stranden
van hartmans schepje, en 't Sneuvden van twee neder-
-landtsche Matroosen, ende soo veele Mandyckers, en ver-
-naem Kangoe dat het den Capt.n Laudt selve was, die

daer

door zijn leaden die hy op de Chaloup vanden ruijbongen van Amboina, sande ruijten, uit jaer 1675: gesogt hadt sie ex Brights. ——

Als mede hoe sekeren Bougisch vaartuygh tot Xulabesse om te handelen (buyten 't weijste om nagedeen) gecomen dogh niet schap gemaeckt, vrught sloot wedergekeerdt was:

Bij haer gaende tot Bangaij, sekeren eyndelijck den Captn Majoor Baccanij, met 33: groote en 16: à 17: kleijne Corrocorren, ende over de 2000: man, omme den Heer Gouverneur Padtbrugge, wedermael en gevoerdt, achter te setten, ende den Coningh Tabaudo, 't zij levendig off doodt aen der haut te krijgen, 't welck ooch door Tolabo: (onder schijn van by der comste) moordadigh geschiede, werdende by Coningh Tabaudo: en Zijnen broeder Paleduy, nevens eenige andere, deerlijck vermoordt, nemende daer en boven alles, datter ontrent waer gevangen, ten getale van 28 à 29 persoonen, waer onder ooch een aensienelijcke vrouwe was van den Bangaysche Prins Caysjum, welcke Prins om verscheijde Smaedt, en wederwaerdigheden, van den dickw: gemelten Heer Gouverneur naer Tambocco geweecken, ende op dese gerughte moordt, wedergekeerdt, omme naer Zijn vrouwe te vernemen ——

Schrickelijcke moordt aen den Coning van Bangaij ende de sijne gepleeght.

Maer 't Brighten van dese moordt, kregen Tolabo, ende Baccanij onder den anderen wedermaelen handel woorden, Zoodat Tolabo: onder swaere bedreygingen van hem Baccanij belastet te Zetten, ende sijn ongenade ontrent Zijnen Coningh te Zullen bewercken, ooch hem graen ende te stoordt weder naer Xula strock —— hebbende bevonden ooch toegelijdt [tot] Xula besse, om den Heer Gouv.^r Padtbrugge te dooden, schijnende in alle Zijn doen, renvoesten, Cossen, en ontbsijsden gast, die nu

niet veel goets en magh toevertrouwen. —

Den Capt.n Majoor Baccanij heeft in geduurige agt,,
,,erdoght, en verwonderinge verdeelt Zijne ongenade, om,,
,,trent Zijnen coningh, ende conde wel Zijn dat Sijn
gewisse hem wroegde, van al eenige ontrouwelijck gehan,,
,,delt, ende mede naar andere, als Zijn coningh —
gelijck staet te hebben, hebbende Zeer veranderde gedagte
nu om het d'eene, dan weder den ander kant uyt te,,
,,setten, latende selfs Zijne gedagte en daer heene gaan
omme naer Java te vlughten, hoewelde niet be,,
,,sluyten met Bangse te rugge, ende weder naer Ter,,
,,naten te keeren, welende het dan over d'eene dan
op d'andere bogt, en naer hier uyt vedenden van
agterdoght en versinge, om dat den Gouvr. geen
Chaloup gesonden hadt, om hem met de Zijne aff te,,
,,halen, Zigh inbeeldende, dat daer omme Sijne Saecke
niet wel en stonden, ende men met hem wat anders
ende niet veel goets voorhadde. —

Hij wierde naderhandt op ontfangene kundtschap van
Tambocko, dat den coningh van Bouton met den
coning van Boone, off Radja Pallacca, hier op die landts
toesyden, (Achtervolgende twee ingevoegde brieven
d'eene van seeker Boutonese Tonto Labicano, geaddresseert
aan den Coningh van Tambocco, ende d'andere van
voorsz. Coninghijs aan Zijn Hoogh.t van Ternaten
gedes.: (aenstondts verwaerdight. doch alles den Assist.t
Bangse Weight toeschrijvende, was het agter gebleven,
en hadt daer heenen bij Zijnen Ternataense sol,,
,,daten gesonden, om den Tambocksen coningh wat
moet te doen hebben Nochtants zoo schynt 'er alsoo
wat aenmerckens waerdigh onder te Loopen, dat
t Zijner tijdt best Zal coomen te blycken. —

Daden

daer wierdt door Baccany seer yverigh geaerbeydt,
omde nogh stongens en schuylgehouden weesende nagele-
boomen op't spoor te krygen, gebruyckende daer toe
alle bande middelen, waer uyt bleeck dat hem de saecke
jndenaet ernst is, gelyck hy oock is, die gesint die
den Heer Gouvr: tot Sobia daer aff eenst waerschoude
en syn'er nogh ongeroeyt 20: vrughtdragende boomen,

nagele boomen ongeroeyt.

maer alle weecke vrughtinge, soo stelden hy Baccany
den meergen: Heer Sogoegoe, eerst tot gesaghebber en
opperhooft van geheele Bangay, weesende den selven
coningh mede naer Pinnadten neven, dogh nader-
handt sigh naeder bedenckende, stelde hy Baccany
den meer dan halffwinden coningh ten vyffdemael
wederom aen, synde soo veele malen affgesett, ende soo
veelemalen mede wederom herstelt geweest, jn
antwoordt vande twee voorangeroerde brieven
schreeff Baccany twee andere, een aenden coningh van
Tambocko, ende d'andere aenden coningh van Bouton
waer mede oock affschrifft sondt vande brieff van
den Boutonschen Conto, beyde wel gerecht naerde
geschapentheyt der saecken, ende alsoo hy wel sagh
dat dogh Baccany niet vooruytkomende en waer niet
hem te ruggé te houden, soo hadd hy den selven moeten
laeten, ende wederom naer Xula, alwaer den 26en
Augusty scheyden, gelyck den coningh Amsterdam, met
het naer syn hooghtt genoemde Jachtje den 2en ditos
daer mede aen quam, strechende den 10en met 2000 tack
sagoe, 15: maten ryst, en 33: maten padij tot ons onder-
houdt op Oeby: met gemelte boeten daer weder van daen
en quam alhier twee dagen daer aen, ons tot Oeby by,
alwaer syn dagh wegisten synde. —

Den

September: 1678: Int. Chaloup d' Eendraght voor Oubij Leggende.

Den Souv.r was hadden eens te voet nade de groote
Indiaen gewest, alwaar d' Hr. Franz eerst voornemens
was de vestinge te begrijpen, maar hadt den Batchi-
sanschen Coningh hem sulcx afgeraden, om dat de
gronden aldaar menigmaelen overspoelden, ende aldus
geen sterckende vast werck soude geweest zijn, de
plaetse daer 't werckje mede te begrijpen, staet
en nogh, en is nu vol met jonge Casuarisboom
bewassen, gelijckende wel een noordtsch bosch, met zoo
kunneghte opgaende boompjes, de stroom was wijt en
ruijm, en hadt handen affwateringe, op den ondiepte is
niet geweest, vijff ende ooch 6: voeten water,
langs de beyde oevers zeer veel wilde vercken,
en houden in zigh seckere watervogelen, den bij-
hen zijnde dat 'er niet zoo veel Caymans off crocodillen
moeten wesen, als 'er wel geloofft wordt, zijnde het
gevoghelte niet schuw. —

Den avondt hadden de vercken, die wij op de
reduijt geplaetst, dogh alsoo het Spaansche ofwerck
daer nogh niet en was ingedraeght, liet den Souv.r
de wij wedden jaeden. —

Dingsdagh 13.en Ditto. wachten het heele Spaansche kraan-
ende maeckten wij ons mede klaer en vaerdigh, doen
suiffdende en lobbende den Heer Souv.r door de morast-
schen, trachten de reduijt gelegen, de vercken
onder handen grondt hadde, en genoegh aff te tappen
soude zijn, en bequamen tot weyden gemaeckt werden

September 1678: Inde Chaloup d'Eendraght, voor Ouby Leggende

Woensdagh: 14en Ditto weder met den dagh de prince vlagge vande
tinght, den Heern Gouvr: Stede op alles dan onders, en eist
aan den Singt van Batchian ende des plaats, de vol,,
,,gende Instructie. —

Memorie en ordre van 't geen
den Sengt Pieter Lijn, Zoo tot Ouby
als Batchian, dienende den Stadt
waar naar Zigh tot nadere Last
voor deurst sal hebben te rigten

Naardemaal het Jacht den Coningh aen 't Ysen eijndelijk
van Xula weder gekeerdt is, ende ick voornemens
ben mijn reijse te vervorderen, Zoo hebbe ick deze
wijnige reguelen nogh nodigh geagt, boven 't geen
UL: gereets mondelingh gezegt, aenbevolen, die geweest
hebbe, tot UL. naarrigtinge te laeten. —

De wellecomst hadde ick wel gehoopt, dat nogh mede —
zoude opgedaagt zijn, te weten UL: door den Stierman
vande Chaloup van onsen vrijborger Pieter tiedeZ:
Jochem meijen berigt is, dat de voorsz: chaloup op de
15en deser afgeweekene maendt Augusty 't gat van
Ambonia hadt zien in zeijlen.

Soo dat voorsz: chaloup naar alle waarschijnelijckheijt
ende buyten ongeluck (dat den Godt almagtigh behoede)
in korten alhier staat te verschijnen, met de welcke
UL: de Smidts, timmerluijden, mettgaders Jan van
Leijden &ca met hun gereedschap en kisten, ende de —

vondere

vindende die wij niet meer nodigh en zijn, ende ooch Ul.
selffs naar Bat-chian stueren sult, naardat bevonden
werden als sal hebben effect, 't geen aende kuyste
nogh gemaeckt, als de voorstoep met de trappen, 't welck
van 't voorhuys ende de betimmeringh soodanigh als Ul.
ordonneert hebben, het huys hoch boven de kruydtkelder,
de trappen soo mede de betimmeringh, als naar 't spaanwerck
daar boven de besettingen binnen slaap en woonende
plaats houden zullen, latende soodanige orders aenden
corporael uijt dese als hier onder volgen sal.
Het verdijcken buijten en binnen, en sal niet zoo
haestigh bevonden te geschieden, en niet anders dan
als het werck eerst ten degen, ende naar bevonden
betamende en sigh geseth sal hebben zullen van
Ul. dan op syn gemack laeten doen, te meer tot dien
eijnden den genoemden Metselaar Willem de Vries met
zijn gesin hier laeten, die naardat hij Ul. tot
Bat-chian int nodige gedaan sal geholpen hebben,
dit alhier gemackelijck sal connen waarnemen
en voltoyen.

Den kalck oven door den Coningh van Batchian
qualijck gebrandt, en nogh seer weynigh geweest, sult
egter ten eersten, met het huysje daar inne voorsde
Coningh gedurende zijn aenwesen, alhier zijn
verblijff gehadt heeft opdeckt, omme daar aff noch
zoo veel mogelijck te connen genieten en gedient
werden. —

De drie houtslagers van Maleijen binnewaerts gebraght
zullen alhier zoolange blijven, tot zij de nogh
gebreeckende drie stux: posti posti balcken, zullen

hebben

hebben doorgebragt, als mede de twee uit 't bosch over
vonnd gekapt leggende yserhoute swaare boomen
ende dat zoo verre tot affsluyten alhier bequamelijck
uyt comen konnen, en mogen de sudden niet doorgaan,
soo daar aff ende tijdelijks den zelve geen balcken van
16: offe 18: voeten en souden connen opschickten het
welck Ul. opsigh bevoolen laste, de zagers zullen
naar gedaan werck weder naar Macijan gesonden
werden, kunnende aan de selve niet ontmoylen, zoo sij
niet geslooten, eenige opsteckinge doen, ende daar
over naar Macijan schrijven, alsoo zij gedaan zullen
werden afbetaalt, de steelzagen, zeijssen, vijl, en 't geen
in tot bedoent, 't geen Ul: tot Batchian doch niet te
pas en comt, dewijle de mardijckers te luy zijn om te
zagen, ende de plancken liever kopen en kappen willen,
hebbe ick deze zagers geschoncken, op die voorwaarde
dat zij tot Sammacamma, in en ontrent hunne
kleynden voor d' Comp:ie tot de gestelde prijs aan de —
batchiansche mardijckers bevoost, plancken zullen zagen:
de vijff opschiktende lange posti posti balcken, zullen
ten eersten onder het affdack, daar jnne onze soldaten
hunne beddinghs hebben, gebragt werden, ende daar
en boven zoo haest het de gelegentheijdt eenigsints
toelaat, nogh 20 ijserhoute balcken van 28: voeten
langh, en styff een voet vierkant, uyt den naaste
bosschen, gekapt ende vaardigh altijdt ende onder
d'selve loots, offte op strandt, gehouden werden, omme
bij 't aencomen van eenigh Batavia'sch schip, daar
jnne geladen, en aldus ons tot Macijan toegebragt
te werden.

19e September 1678: Inde Chaloup d'Eendraght, voor Oubij Leggende

Soo wanneer de volckcomst naer Maeijen moghte ge-
weest, ende met spoedt tot Batavia worden gebracht
zijn, zult de samen ten eenten daer jegens laten
blijven, de welcke zoo saght en voorsightigh handelen laten
als jemmers mogelijck zij, omme de minste schaden
daer aen te lijden, als wanneer ooch de Timmerlieden
en Zagers daer mede zullen connen strecken, d'eerst
naer Maquian, om aldaer gebreckende affuyten te
maecken, daer nevens den Gros Smidt met sijn gesellen
voor uijt zee gaan, om 't ijserwerck bequaem te maecken,
ende dienvolgens zoohaest de volckcomst van Amboina
alhier geschiedt, daer mede dienvaerts strecken,
omme de ordinarijen het ijserwerck dat 't tot het
buijten huijs ordinaer worden, van nooden moght hebben,
alhier vaerdigh en gereet maecken.

De Chaloupen zullen als gezeght is, boven op het
Spaensche schepen, ende aldaer als binnen omme slagh
van kisten, beddingh en sijne Ammunitie houden, son-
der dat zij met het eene off het andere de cajuyt
beslommeren, alsoo wij met en staen dat in ijder
andere als de stuckjens, granaden, vuijrpotten, schaer-
cartouchen, mongenstelen, kruijthoorens, wissers,
lepels, en wat eygentlijck tot het canon en tegen-
weer behoort, en weder gevonden, en dat alles zijne
geset plaets heeft en houde.

De kruijt kelder zal een 't eijgendrooght moeten zijn
alsoo het kruijt daer jegens magh bewaert worden
en zal ten dien eijnde daer jegens voorsorgh, en tot
dat 't gansche werck besteedt is, zoo moijelijck
worden gemaeckt, de vragen van de Caleke Soldenings

daer

daar boorden, zullen met kalck dight gestreecken, ende
alsdan de padij daar boorden in 't hock gebonden werden
voorsz: kelder en Bottelarijs zullen met heghte stee-
-lingen werden dicht, waar toe d' dienende aff geschaefde
latten seer wel te passe comen zullen, tot het binnen
en buyten slot "van de deure van de kruydtkelder alsmede voor het
"van bottelarijs, zae de smidt moete
sleutels maecken, om bij voorval niet bedrogen te sijn,
off gedwongen de slooten te breecken, het kruydt zae
als ingaende gekeerdt, en voorts ongeschommeldt werden,
droogende het alsdan als het nodigh waer is, —
sorge dragende voor ongelucken. —
De kijskens der granaden zullen bij aancomende gelegent-
-heyt van schepen, door den Zeeman constapel met andere
stoffe laeden en versienen, off bij krachtigh streeck der
zeese tegens andere van boordt nuylen.
't geweer hebben wij altijdt zeer sondigh bevonden
ende wat te sleepen waar, smaecken laeten zijnde
de musquetten als van stangens onbloot, en schijndt
het dat de Guarnisoenhoudenden al hier te luij zijn
geweest, bij onthoudenisse van binnen, om andere te
maecken, daar hun off al nochtans zoo veele wie-
-de sijnaugh bomen, en bequame lont daer toe is.
Invoecomende zae beter sorge voor 't geweer, dat
tot de redijt gehoordt gedragen, en altijts fiix ge-
-houden werden, off de naerlatinge daer off naer ver-
-dienste straffen.
Ende alsoo (godt wie het hun gegeven) in daer den
dagh althijdt geen gebedt is gedaen, en den soldaet
Sijmon Ryde van Leyden, daar toe wel de bequaemste
is, zoo werdt hem een nieuwen boeck van psalmen
regelen geschoncken, waar voor hij sonderoijt te —

spijende

September 1658: Inde Chaloup d' Eendraght voor Ouby Leggende.

Blijvende Soo lange hij gesondt is, des morgens en des avonts Sightdess het gebedt sal doen, eer de poort vande burght geopent werdt, en 's avonts naar dat die gesloten is.

Van de Corporael tot den minsten toe, sullen snaghts altijdt op de reduijt slapen, ende onder geenige voorwendinge hoedanigh die oock moghten zijn, daar buyten snaghten,

Wanneer de poort gesloten, ende van binnen wel gegrendelt is, sal daar en boven nogh de trap werden opgehaelt, ende het luyck mede gesloten worden,

De vuijrpotten sullen altijts met brandende lonten en potten met kruijdt daar op voorsien moeten zijn, soo mede altijdts een bosch met brandende lonten aan beyde zijden gepost, om ten allen tijden inder yl te connen klaar en veerdigh zijn, ende bij haastigh overval niet verlegen te wesen.

Voor al sal het slordigh verval der krijgs ordre van voorheenen werden voorgecomen, als ten hooghsten straffbaar ontwerdt die geene die de sorge daar aff toebetroudt, als zijnde op d'ouerwaghts comen en adreompts van den Luijtenandt niet den eenige schiltwaght, maar alle slapende gevonden, hier omme is het nodigh, ende werdt UL: aangeraaft als drie maanden ten minsten hetwoord voortecomen, ende op 't onverzienste sommigen ondersoeck te connen doen, 't is wel een schandigh stuijck te weten in maar een schiltwaght dagh en naght gehouden werdt, s'daags sal de schiltwaght blijven aende poort zijn post hebben, ende des snachts boven tusschen de twee voorstucken wandelende, sommigen eens rondt.

Boelaingeruds

September 1678: Inde Chaloup d'Eendraght voor Onbij Leggende.

Verlangende den aenkomste des driehoeck, die hier met alle
mogelijke spoedt, meer en meer worden aengequeeckt
om midlertijdt alles door den eenvoudige pagger werck
om de voordeel te mogen krijgen, ende alsoo wij zien dat de
cassiaris boomen wel 't beste aerde willen, zullende
in plaetse off tusschen d'andere boomtjes in menigte
nieuwe begijnen werden geset, omme daer naer ende
int opsluiten de nagte te mogen uytkippen, en tot
ons oogmerck te laten opgroeyen, en wassen, een
groot gedeelte isser onder de yser [illegible] ons werck
opgeleydt en onderwerpt gemaeckt, dogh zullen de
luijden hun zelven wel wijzen, ende int werden
in passeeren maer te voegen weten.

Zoo werd de driehoeck stracks, van binnen en
buyten zuydt aan den comp.e schoon opgeroeyen, tot
het strandt, ende zelffs tot de zee toe, met onse
tegen aenbedeningen het selve dusdanigh schoon te
houden, dat den zaturdags werck hier moeten wesen,
de voordeel werdt vol gemaeckt, belpannen, en gekapt
dogh niet geheelendt opgeleverdt, om reedenendat de
Jongste geslaagde plancken nogh te vogtigh zijn
en te veel in krimpen souden, die dan dewijck los
gelegdt ende gelegt, off geheampt zullen werden,
Zoodanigh wel een daer leggen mogen, latende en
derwijlen gedeeltinge draegen, dat se niet bedurven en
werden met het inbranden van de coudt, om 't wercke
voort te komen, zoo moet in een wachten gemaeckt
werden, de wachters aan de middelstuk naer zee bij de
poort van de schiltwaght hangen zal, ende moet
u: ernste werck nu naer mijn streck zijn, het
met de bladeren van de gekoopte latte die boven

'twerck.

September 1658: Inde Chaloup d'Eendraght voor Ouby Leggende

't werck staet weder te decken, ten tijdt en wijse daer
Zoo veel adap gemaeckt sal zijn, dat men het gevoegh-
-lijck decken magh en kan, het werck zoo dight zal moeten
wesen, dat het vijff, ses, offte meerder jaeren duiren
magh, twee vaerwensters Zuccaduis gelaeten werden,
een uit 't oosten, en d'andere uit 't westen dan sal er
in top, bij de groote vande standaer langhs, nogh een
gelaeten werden, omme de vlaggestock daer door te
connen steecken.

Ende alsoo wij op dit eijlandt Ouby en het geheel daer
onderhoorende met den Coningh van Batchian, zijnde
grooten, en die geheel die 't er toegeeijgentight zijn, in
coop staen, zoo sal het bij alle voorkomende gelegentheijt-
-naeuwe aght slaen, ende ondersoeck doen, op den aerdt en
eijgenschap van 't landt, niet alleen langhs de Zee
cant woonende, maer de voornaemste en grootste rivieren
Zoo hoogh opvaeren als 't mogelijck sal zijn, ende dan
nogh zoo veel te landen, als den tijdt toelaeten zal
instappen, houdende van alles, niet alleen, maer
oock van den wegh, loop, en swaeijinge der stroomen,
waterballen, vallen, velden, vlachtens, heuvelen, en bergen,
boomen en 't gewassen, visschen en voogelen, en wat
u meer voorkomt, tot het minste toe, nette aen-
-teeckeninge.

Dat de twee stuckjens dienende nogh veel twee nieuwe
roerpaerdjens te wesen, schoon 't er twee nogh heele
haght, ende het eene nogh taemelijck is, dogh zoo daer
toe geen tijdt moghte wesen, zal tot het minste —
eenlijck een roerpaerdt gemaeckt werden. —

[illegible]

September 1678 Inde Chaloup d'Eendraght, voor Ouby Leggende.

sestien St.en scharbmantjes Lieeden altijdts vaerdigh
gehouden werden, om op de bonthwaringe tusschen de Stucken
bij noodt te connen setten, Zijnde tot yder Stuck eenen
ten weecken zijnde Vl: 36: St.en dusdanige kroonen laten:
Den wyle voor Vl: comste alhier, hebbe ick den
ouden Mandijcker Payimanta, onder schijn van Calanij
Spannen aan Oubijlatoe te gaan soecken gesonden, omme
die in eenigen tijdt soo een nightbaere nooteboomen
te ontdecken, die te ringe gekeurdt, mij niet alleen
seer schoone rijpe, ende onrijpe nooten daar van daan
heeft gebraght, maar ooch van meerder plaatsen,
Zoo wel van nooten muskaten als ooch van nagelen
heeft weeten te berighten, voor welcke aanwijsinge
en mede gebraghte vruchten, jck soo als Vl: weet
den selven met twee stucken Guinees Lijnw.t hebbe
begiftight, omme den selven te meer te speighten, Zijn
uijtereste best te doen, ende ons soo wel van die
boomen alhier als elders op te schrouwden, als hij
Zal connen ontwaar werden,
Mijn meeninge was wel selfs naar Oubilatoe te
gaan ende de noote boomen aldaar in mijne tegen,
woordigh.t te doen omwellen, maar heeft het onder,
handlers welck siecq niet toegelaaten, waar omme
het Vl. dan op't eenstighste werdt aenbevoolen, niet
alleen daar, maar ooch op Sael, daar hij Pijdmanta,
die aanwijsen Zal, in uwe tegenwoordigh.t te doen
omwellen, Jck segge in Vl: tegenwoordigh.t om
door valsche rapporten bedrieghlijke stellinge, off
meeninge tachijens die Zij stroouden moghten, niet
bedroogen te werden, gelijck men mij op't Ylandt

Pongelaan

September 1678: Inde Chaloup d'Eendraght voor Ouby Leggende

Pangeland tot Caguilande alle Linte braghte te bedwin,
gen, waerom ick ooch geen ontwikkelinge van Spel,
uijt konnen en geloven, dan wanneer mijn den Stompje
lande wolle staen ende eenigh Wonde, off wel Zee der
Woonde daar nogh aan wert hoondt werden.

Desse Zoo schoone Woorden mis caten wel woonnamentl.
ende oock de nagelen, Zijn de visscheren die de vrijheijt
Zoo van Banda, als Amboina, niet konnen waar
tuijgen alleen Cochen, en daar Zij konnen netten op
uijtwerpen, alsoo op de 10: off 12. visscheren wisl (gelijk
het Jongste bandanese vaartuijgh niet niet meer
en nogh al wel Speogt strock) en niet Zoo wel
troffen Zoo lange uijt Zijnde, ende Zoo kunnende wisl
Proegeede, niet wel anders behouden en Zonder
commen varen.

Ende om dat UE: mij heet weten te berighten, dat
Zelffs de Zoodanige Zonden passe alleen meermaels
Schijnen, off de Zeeos niet en willen schoonen, Ziet
UE: derhalven daar toe dringen, en bij gebreck van be
hoorelijcke passen die deselve in beslagh houden, laetende
ten overstaan van de soodanige bij goede en deugdelijcke
inventaris, alle naeukeurigh op nemen, en Zoo
danige vaartuijgen van Zeijlen ontbloten, off
met maght sterckende, ten tijde en Zeijlen daar
over tot Macijen Sullen Zijn Schedenen, ende van
daar orders Zien hebben ontfangen.

Soo wordt mede op't oeden Vrentighste UE:
aengelast, op de schrijvinge van soodanige visscheren

van

September: 1658: Int Schaloupe d'Eendraght, voor Ouby leggende.

van Amboina, offe Banda, soo haast den Comp^e VL: de
voet daar aff sal hebben gedaan, zigh aanstondts derwaarts
te begeven, werdende bij deselve gequalificeert soodanige
vaartuijgh offe vaartuijgen, van onderen tot boven aan toe
te doorsnuffelen, en ondersoecken, ende speceriije daar
inne vindende aanstondts de hooffden te straffen, en
ons gevanckelijck naar Macijen zenden, zelffs met
het eijgen vaartuijgh offe vaartuijgen, stierende tot dien
eijnde op de zee, eenige Mardijckers en soldaten,
maar tegens wedden eenige van 't gemeene volck van
soodanige vaartuijgh offe vaartuijgen aan landt-
zijde ligten, omme nogh nadder ondersoeck op aerde
te mogen doen, om eens die schadelijcken doorn uijt
s' Comp^s voet achter te trecken, ende onse eijgene
handen die ons bijten de muijl off liever de keele
toe te binden.

De cappus off coques, en Sagus off Zoonsach boomen
die mede achter zoo dight, en onder de reduijt en pagger
staan, laten wij nogh in hun geheel, dogh zullen
nadertandt mede moeten onder de voet gebracht werden,
om bij hastige overval van eenige Maccassaren
Cerammers, papoesen off andere moorden off vijanden die
de bught mogten omzingelen, niet verlegen te zijn
om water off brandhout, ziet in 't voorleijs lande
reduijt een ladgh gekloofd brandhout laten opsta-
pelen tot onder de latcken toe, ende den Comp^l: en de
besettingen aenbevolen, insonderheijt geraden, aan
stondts met de schop inde aarde te sitten, ende een
put te graven, zullende op aght voeten diepte

water

water vinden. —

Dit voor soo veere Ouby raeckt, werdende alsiende noegh eenlijck aengebraght, wat voeck, en wat ommeslagh en goederen wy op ons Strandt vinden laten.

Deese post blijft dan ni besett met agt man, dogh Zae naar de Bunght gerae gepredijstendt en opgel„, smocht is, maar Zeeven man behouden, die 'en ein—, beijeren Zijn deese —

Sjadeq d' antoys Corp:l
Malkijs Mathijsz Coss:m
Pieter Gouds }
Salvadoor Colanus }
Nicolaus Sentien } Soldaat
Rodrigo Sandtz }
Willem de Jons }
Sijmon Houwijde }

De brugh bevoghte mondtkost, gereetschappen, als andere ommeslagh bestaat in't volgende

Ammonitie van Oorlogh.

4 Stx: yser cannon, schietende yder 3: Ell: balo
100: Ell: Buskruyden in deux vatjen
565: Ell: gefonteerde musquet cogels
168: Ell: ronde } Schrap
10: d:o langh: }
30: Cossen Loodt
22: Handtgranaden
16: Vuurpotten

September 1678. Int Chaloup d'Eendraght voorby Leggende.

2: kruijdthoorns met hun Laadtspindelen
1: Loonijsen
4: wissers met haare stampers
1: nagtglas
2: Loodtstocken,
1: martsbaan

Geweeren.

6: p:s musquetten
4: p:s Zijdtgeweeren
1: p:s vanheustaandt
5: hedes Swabben
6: morgen Sterren

Materialen

4: p:s moockers
1: kuijpers dissel
1: waeghschaal met 25: lb gewight,
1: koevoet
6: Vijlen
1: boor met zijn ommeslagh
1: dissel: 2: bijtels: 1: hamer 1 vijl 1: avegaar, 1: mant=
vaen 1: haagh 1: grendelslot, 1: lamp: 61: lb:de geds: spijckers

Comp:s Lijffeijgenen

1: slaaff genaemdt Congayd

Comptanten.

f 1 1/8 Rx:s door den Luyt:t Cromlijden 11: toegeteldt,

Victualij

September 1658: Inde Chaloupe d' Eendraght, Voor Ouby Leggende

Victualij

125½ ℔: Vleesch

40: maten Padij van 75 ℔: ider

1: nieuwe Romeinse waagh

1: Kist met kinne toebehoorende hengsels en Slot

Het vindense nadenckende de Provisie, Zae U.E. maandt
nevens ons moeten aenwysen, ten aensien voorn: conf
op Zyn agtende Zae ten bedragh van U.E. Ed. op nevens
van Soldij belast staat te worden, Zulcx U.E. daar
op moet bedagt zyn, bij voorvallende tijden uyt wat
oorzaecke sulcx stadt nader te inquireren

Het geene waar op wij meest tot Batavia te letten
Zien hebben, bestaat hier inne, dat U.E. nauw agt
staat, ende laat slaan, op des Coninghs gedoente, watt
bij aencomste van Macquianders ofte tydinge,
al omme gaet, gezeydt ende gemeldt wordt, dat men
vervolgens waarschijnelijck is, die in aent de kennis
aff houden, Item wel te letten daar op bestaende, dat
d'aldaan nogh Sbelvelden voordt vernomen, daar
Kennen uyt niet weder en connen te komen, ende off
het geschiede, gelijck ick mij haest inbeelde, dat
Tuijsocha weder van Tanamb voordt keerte henwaarts
aenquam, en Ouby aendede, Zae de zelve aenstonde
gevangen genomen ende gehouden werden, tot U.E. om
schrijvinge aldien, als waanden met het selvige
vaartuygh Stiers trouw, goedwaght, ende genoegzaam

Ferchundt

September 1658: Inde Chaloup d'Eendraght voor Ouby leggende.

Versekerdt, de Heere met de Sijne niet een geleijde brieff
naar Amboina zenden sult.

Zoo het moghte gebeuren dat U.E: eenige hoon, smaadt, off
laghtelijcke schimp off scheldwoorden, door het gemeen
tot Batavia, off ijemandt anders aangedaan, toegevoeght
offte naangeroepen wierden, Zult aanstondts ende op ijder
maal, aan den Coningh daar over beklaghtigh vallen
en niet het minste verdragen, voor het toecomende,
om eens te leeren dat ooch een minder haar gae
niet meer op ons en speelen, dogh alles met bescheijdenheit.

Ende om dat wij de opgerechte tractaten, en nogh meerder
onwil den Batavianders tot eenige dienst voor d'E:
Comp.e in dese gelegentheijt, merckelijck en kenbaer-
lijck gespeurt hebben, Zoo Zult U.E: de selve noijt
meer gebruijcken, dogh Zulcx niet blijcken laten
maar bij vrijwillige aanbiedinge vanden Coningh
tot 't een off 't ander werck, Zijn hoogh.t altijdt
zeer vriendelijck voor zijn goede wille bedancken
en hem altijdt daar op schrijven, dat in 't werck
voorvallende in genoeghsame redden condt, bij andere
gelegentheit Zulcx danckelijck aanvaarden Zuldt,
dat het eten is sijn volck den Landtbouw waar-
nemende &a off yets dingelijcx, maar mede het be-
hendight Zult mogen ontschuldigen, en ontseijcken.

Al het geen in voorvallen mocht, Zult met manij-
kenden op 't aldertuijnighste verrighten, gevende minste
onnodige costen doende, nochte ooch het nodige,
ende dat niet voorbij en houdt naarlatende —

Het geen mij voorgestelt hebt, om de Labourers, en

mandijckeden

mandycken tot Batavia naar 't uytgaan vande kerck, be-
trouden, Zae ten eersten moeten geschieden, en de seer voor-
ae vastelijck verhoeden, dat aanstaande Jaar, alles binnen
schaffens coomen, als ons gheele onder nooght staande, ende
sterckte hinderlijck zijnde, Zullen worden omgedoet, en
dat zij sigh wel ledens ende buyten 't half eylande
blijven mogen maecken, ende Jongs coomen aanque-
ken, Zouden van eenige beloninge voor binnen ont-
haffens coomen te spreecken, alsoo Zulcx in 's Comp:
beiden staat, ondertwijlen Ziet Ul: oock 't getal der
coomen opnemen, die op 't half eylandt Batavia der
toecomen, omme ons naar te connen righten.

Ende alsoo den Singradje van Laboura in vrees ons
geen genoegen gegeeft, en den Caina, dan hout off wanneer
is, off uit conto den wijffelaer ons toeschrijvedt te wesen,
Ziet den Zelven uyt mijn naam somwijlen wel
den schapsche bewijsinge mogen geven, en Zeggen waar
het opstaat, ende ten eersten den Zelven de 30 Rd:
van 's Comp:s wegen in tegenwoordight deugantschap
genoeten toe teeren, om den Laboursche Christen
Zaijd wandelijck te bijven en te waeren, om eenen
onder 't Zelve voornaght van anderen, als een vrij
mandycken sigh selven te mogen noemen, ende Zijn
geZin te worden. —

Ons schamisch onderhouders, soo tot Batavia als hier
tot Ouby Zullen voortaan, ende tot nader last sodij
maandelijcx genieten, waar aff in redelijck Seden
Zijn, ende nogh nieuwen voorZien staat te worden,
en Zae gelijck meermaelen geboden is, geen
verder noghte spreck mogen soght, maar in voor-
raat gehouden worden, voor eenigh voorval, ver-
spreckende het selve tweemaelen 's Jaers.

September 1678: Inde Chaloup d'Eendraght, voor Ouby Leggende.

Soo bij aldien 'er eenige mandijckers mochten gevonden werden van Batavia herwaarts aan, met hun gesin ende met 'er woon te comen, gelijck aldien mij al voorgecomen is, sulcx het een gewenschte saecke voor onse besettelingen aldien sijn, dat dan in agtinge comt wesen, ende dusdanigh twee off drie huijsgesinnen herwaarts aantrachten te krijgen, Waar mede UE: met de nieuwe post en bingt den brief, bevolen ons voorts gesamentlijck Gode bevolen, bijsonder UE: goede vriendt, was geteekent R: Padtbrugge, ter zijden stondt Ouby 14den 7ber 1678:

Den Comp.le aldien 't gebiedt bevonden, ende den wijle bij provisie de plaats hebben waargenomen, wordt daar toe ten volle geordonneert, ende daar in be-vestigt met dese acte.

Jaques d'Antoije, van Ontoij Pl: Comp.le 1668: met de fluijt Buijnskercken, als soldaat met f 10: 's maandts in India gecomen, hebbende weeckers tijdt sigh van die qualiteijt tot matroos, en ooch als 2de Barbier ... heeft en ingevolge door den E: Jacobus de Vrijs, 27den 8ber 1676 tot sijn eerste hoedanigheit onder een driejarigh verbandt weder gesteldt met f 13 ter maandt, heb-bende ons nu eenigen tijdt herwaarts in sijn dienst genoegen gegeven, op insiens absoluijt tot Comp.le geordonneert wordt, met f 14: ter maandt, voor drie agter een volgende jaaren, qualiteijt, en gagie heden, dogh verbandt na 't uijt eijnde van sijn nogh te dienende tijdt aen te vangende, Ouby 14den 7ber 1678: was geteekent R: Padtbrugge

Aldus

Vertreck van Oubij naar Xula.

Aldus strecken wij op den avondt uijt een landtstrijcks cabben oorts, Stroomkeds, en Landts Zigt de nodigst Zeer zuiverlijck op als nochsonds gantsch onnoodigh in alle desselfs deelen, dat het Schiedt te aengenaem maeckte, 't Stroomdt Zigt van Buijten ditsdanigh.—

T'Eylandt Ouby: geleegen, even beoosten off beZuyden des Sons Evenaer, ende deselffs middeldeelen van 't oosten in 't westen, Staande onder halve graadt, daar aff Zuydwaarts geleegen, Schoonde ende genoegsaam haarts een ongeschickte tuincandt, dogh is bij nader aan 't bij=gelijcks=vondt, hoe wel het noorden en westen uytgestrekt bevonden werdt, het Eylandt begrijpt in zijn omtreckingh omtrent 18: duytsche mijlen,

Ende hoewel het zoo naer aande middel=lijn is ge,, legen, zoo vloghtaents is het een gematigde lught, ende aldaar doorgaans, een koele dan warm, en voornaamelijck des naghts, wanneermen wel een deeken als waar het in troos verdragen kan, schoon men ooch elders zoo onderdecken gewoon is te slapen, en ontstaat die koelte meest, uyt d'ongemeene vogtight zoo dat men zelfs geen eene zijde papiers drooghs is voort te schrijven, off moet men 't zelvige meerma,, ,len drooghen, gelijck onder 't schrijven deser Sours: geduyrigh genoodsaackt was een vuurpot bij, ende neevens zigh te houden staan,

Ouby heeft een seer gesonde en gematigde lucht.

Dese vogtige en dampige, hoewel niet ongesonde lught, ontstaat meest uyt de menighte zagoe gronden, en binnen woude, waar uyt het meeste Eylandt bestaadt, zijnde de bergen te landwaardt in, even als Eylanden, in zee van Monaschen ende dat de lught agter daar door niet beweeght en werdt, maar zuyver en gesondt is, heeft zijn reden om dat de wouden niet dichter dan twee off drie voeten op 't vlack en zijn, waar onder de grondt meest zuyvelijck en steenhardt is,

De

De naem van Obij offe Obij houde men welcomen
geweest, immers is 't seer waarschijnelijcken, dat
het becomen heeft van die aardt appelen, off dicke
wortelen, welcke wel Oubas, dogh alhier gemeenlijck
Oubij geheeten, waar aff dit ylandt mede vol
geweest is, gelijck wij met bijsondere verwonderinge
op 't ylandt Liauw Zieck een offweedt in 't
wilde daar aff al mede gesien hebben, zoo dat het
geen wonder en is, dat de luyden hun door allen
wegen zoo luy en tragh zijn, alhier tot Obij
geweest zijn, die wortelen wij gevonden, en
vinden nogh dagelijcks door den offweedt van
wilde swijnen.—

van waar gesustineerdt wordt, dat Oubij die naam bekomen heeft,

tusschen de wal van 't groot ylandt Celebes, en
't ylandt Gape, legt nogh een Oubij, dat de
amboinsche vrinden Swijnen Pelin genaemt
te moeten worden, dogh verclaren alle die daar ge-
weest zijn, dat zij nergens meer van die wor-
telen, dan daar gesien hebben, zijnde 't ylandt
daar mede als bedeckt en bezaeydt, mede hun ouwe
geen wonder dat het Obij wordt genaemdt.—

Oubij heeft in 't westen, off 't west zuydwesten
de Xulasche ylanden, in 't zuydwesten wat
zuydelijcker 't ylandt, Bouro: in 't zuyden en
zuydoosten, groot Ceram, in 't oosten de Papuasche
ylanden, van daan tot in 't noorden, de Cust van

ylanden omtrent en van Oubij gelegen.

weda

Septemb.r 1678: Int schaloup d'Eendraght van Ouby naer Xula besse.

Meda en Maba Catochina, en 't eylandt Batchian, met
de daeronder gehoorende eylanden.
Vaeren en om Zigh, op de affstandt van Styff drie duytsche mylen,
heeft het Onbeleeloo, alsnaeme off Schildpadden eylandt
Guila off maga, Aumona, off dwars inde weegh, Tacassana
mee off andere gemmea, benevens nogh eenige kleyne stucken
en klippen, onder dese eylanden gelegen, dat dese eylanden
meest dubbelde namen hebben, is oorsaeck dat de Bat=
=chianders die in hun taele andere, ende de Maleyers
Ternatanen, en Tidoreesen, de zelve weder andere namen,
het groot Oby niet alleen, maer oock kleyn Oby ofte
bylatoe, hebben in voorgaende tyden Coninghryckjens op
zigh zelven gehadt, dogh hier aff is 't geheugh gantsch
vergeten, en is eenigh bekendt dat maer een
bewoonde, ofte in 't begin van onze eeuw, groot Oby
nogh een Coninghryckje waer, den Batchiandschen
Coningh onderworpen, en Zwaer met een jaerlycxse
geschenck erkennende, en schynt 't vermogen van Oby
geswacht door de gedurige invaelen vande Papoüs,
Zoo uyt de eylanden, als wel voornamentlyck uyt
hun vast en groot landt, die ten noorden strekkende
naer d' Xulaes en 't groot eylandt van Celebes,
in 't voorbij trecken, hier al mede gedurigh rooffden,
en alles verwoesten, Zoo deden hunne tegenpartyen
van Xulanders, Bangayers, en ander eylanders van
Gebeloock, die zoo kwamen hun ende vyanden het
vaeder tragten Betaelt te zetten, ende derzelver
Swoegers, al mede hun toght op Oby nemende, aldaer
begin van wooren machten, Zoodat dese arme
Inwoonders gedurigh nu van d'eene, dan van d'andere,
dus heen ende weder gekraeckt, uytgeraeckt, ge=
=rooft, gedoodt, ende [illegible] zyn, [illegible] zoo weynigh,
=schynelyck, dat de Zuydtkandt van 't eylandt d'eerste

Ouby heeft in voorgaende tyden Coninkjens op sig selven gehadt.

Dogh waeren den Batchianders onderworpen.

Ouby door gedurige roveryen verwoest en van inwoonders ontbloodt.

en

Septemb.a 1678: Inde Chaloup D'Eendraght van Ouby, naer Xulla

ende meeste last gedaen heeft, alsoo die eerst van
inwoonders ontbloot is gemaeckt, off vadderlandt de
noordt landt, en Batchian mede geen last, en weijnige
Inwoonders aenstoot daer aff gedaen en hebben, heeft
merckelijck zijne bedenckinge, Juist Obij Sealden is,
endat Groote Landt van Batchian, al mede zoo veel zijn
inwoonderen heeft,

D'Oubijsche Coninghjens bieden aen Batchian's magt van een naervolger in 't rijck te kiesen

De Coninckjens van Obij, en stonden zoodanigh onder
onder Batchian, off beroepen aen haer het regt der
Strekkinge, van een naervolger in 't rijck, die zij al
tijts hoofen uijt haeren Coninglijcke stamme aen
stellende en gaven, die daer toe het meeste regt
van geboorte hadt.

Javanen en Maccassaren hebben Oubij mede aengetast.

De laetste en voornaemste Stroopinge op 't groot Obij
ende de daer om heen leggende Eijlanden, is geschiedt
door Maccassaren en Javanen, geholpen en aengemoedigt
door de Bengajers, als wanneere de dorpen Bajaloo-
gay, en Labajoms, noch laetste dorp de hoofft en

Waer het hoff der Oubijsche Coningen pleght te zijn.

hoff plaatse der Oubijsche Coningen pleght te zijn
geruïneert en al verwoest wierden, waer door d' inwoonders
die het mede besloten, ende op de bergen nogh onbewoont
waeren, sigh versprijdende, neijgende sommige naer
Batchian, andere naer Batochina, en eenige, en
werdt door dien ouden Kijmanta Draeedt, die sweer
segt van zijnen vader menighmael gehoordt te
hebben, dat alsdan Batchian mede zijn laetste
slagh en neep kreegh, ende veele inwoonderen hier
om, sigh noordtwaerts op, en eenige begaven, en
beijde niet duijstelijck naer d' Eijlanden beoosten
de Manado gelegen, omdat de Eijlanden van
Sangesand, Sioüw, Sangij &a. nogh meest ter
magtschapt en bewoondt zijn, met dese inwoon-
ders der Moluccos, zijnde als nogh niet gestuurde.

D3

De weijnige opgebleevene Inwoonderen van Obij swerven
maer soo wij verstonden, tot den woest, en wildt
ongebouwde bosschen, woonden eertijts in 't dorp Gaij (zijnde
noght tegens op den oosthoeck van Maga gelegen) maer
inwendende ligt deselve met woonden, steden en noord,
maer door de Batchianders selfs meenmaels vande selve
geroofde en opslaeten besloten, hoe wel zij de selve als
binnen stasse verdreven, maer door de Grootvaders
vande selve tegenwoordige Coningh Alauddijn, geroofft,
soacht wierdt derwaerts te zenden, den Sadala koata
en den Singadje Areiza, met eenige maght, om de de,
te opgebleevene Inwoonders, off met geweldt, offe met
wille, door opredingen vaen daer naer Batchian op
te brengen, derwelcke sigh dan ooch gedoggen lieten,
om de alle met gemelde Sadala, en Singadje naer
Batchian streckten, ruijmende alsoo het gantsch
Eijlandt Obij, nevens alle de daer om leggende
Eijlanden, langs woonende als voorsz.

En zijn er tot Batchian tegenwoordigh soo weijnigh
meer vande oude Inwoonderen, in 't leven, sijnde
geen van eenigh bijsonder aensien, dan een Zeebonds
oude Moor genaemt Dodbo, die seght gewest te
zijn den Zoone van deeser Sadhaiu, zijnde het laetste
opp.r hooft geweest, voor 't ondergaen van 't Obijsche
rijck, in 't dorp Wajaloor, dogh niemandt en vindtmen
meer van 't oude geslaght off afcomste der Coningen,
nogh weetmen niet waer de selve gevaren zijn
dan dat zij in slavernije zijn verkocht wierden.

De hooftplaatsen waeren bevonden soodanigh genaemt
als gesegde is, Wajaloon, Gaij, en Bassa,
jouw, welcke twee laatste, offte de naem ontleendt
hebben vande twee dier voornaemste stroomen, off de
stroomen vande selve; zijnde dit Eijlandt bijsonder
water rijck, en voor beeckjens en stroomen, behalve

dat

[Margin notes:]

D'Oubijschen setten het mede op den steven en rooven,

Obij wordt gantsch van inwoonders plaaten

Geene nakomelingen vand'Oubijsche Coninges meer te vinden.

Gestalte des Landts.

dat wanneer den Loop, en op Strandt het water meest roo-
ae, ende daar geen uytsteeckende hooge klippen en Zijn, door
't Landt tusschen, en 't opscheppe, dat het binnen Landts
Staan blijft, oft niet ten vollen door die openingh en
monden der Stroomen gelost can werden, dus in de
bedden van de Zee uytstort.

Stroomen en Revieren.

De voornaamste Stroomen Zijn Oostwaarts over, van
't Caap [illegible] den Brite te rekenen. —
Ambis, Seogie, Louanak, Gommommie, waar aff 't eylandt
Gommon deselfs naam ontleent, Wayaloon, Wodny, daar
water genoegh is, omme met kanoegie jagtjens, en
geheele Jonken binnen te comen, als hebbende op
derselve drempel niet geminder tij op de lieden voet water
naar de bevinge van den Schipp.r Jan Mulens, die men
met het Jagtje Bouna, alle deese openingen en Stroomen
't geheele eylandt rondt doorloopen, ende daer van alles
een caarte gemaackt heeft. —

Papoesche roofnest

Voorgaende bevinden oostwaardts, en noordtwaarts op
de Stroomen, Monassa door de Papoeasche rovers hun
wel onthouden, ende wel eer in hun roof tochten
deese Stroom tot een rust-plaatse hielden, werdende
de Papoeasche eylanden hier van daan ooch gemackelijk
gesien, bij daar wel eer een groot dorp was, ende
alwaar als nogh veele vrughtboomen gevonden werden,
ooch wel eight nogh nootboomen heeft, en dat
de Amboinsche visschers aldaar ende omtrent wel
comen visschen, en daar van daan met reght Zij
neemmaken een rycken vangst bragt en Bassajaen
daar als gesegt wel een de coningklijcke Zetel
van Oby plach te Zijn, ende de coningen hun
hoff te houden.

Van Visschen en Zee-dieren

By [illegible] in den Landt ende werdet visch rycke
Zoo is het Oby, [illegible] ligt in Zee en

hier

September 1678: In de Chaloup d'Eendraght van Oubij naer Xula

hier onbekende allerleij soorten van visch, die meest
elders in India voor vallen, en belooft men tot de
vangst der selve niet veel moytens te doen, vermits
met hoecken in genoegsame opgevoerde worden gevangh,
andersints zijn oock de stranden doorgaans seer be-
quaam en schoon om met den zegen te trecken, off
om fuijcken te zetten, de stroomen selffs, dat meest in
dese landen te bevinden is, zijn vol neuwe visschen,
en blijckt hier aan al mede dat 'er zoo veele weere
crocodijlen niet en vernomen zijn, gelijck'er oock
weijnige gevonden werden, mede die en doodelen oock
dan noch menschen nogh vee geen quaat, volgens
't seggen Hemmingh Kaar der Bestellingen, onder andere
landt en zee dieren te gelijck, is hier ontwaart Obij,
en het eylandt daar naar genoemdt, een groote
menighte zee schiltpadden, en die zoo groot als elders,

van wilde swijnen

van landt dieren werden 'er weijnigh gevonden, dan een
groote menighte van wilde zwijnen, als oock een slagh
gemeijnelijck hier genaamdt Babij Roussa.

van aardt en kruyt vrugten,

Men zeght dat d'Europische moescruijden, hier niet wel
aarden noch voort willen, dogh is een te geloven, dat de
zaden, die zij wel een achten bequamen, te oudt waren
daar en tegen groijen alle Indiaensche vrughten, en
moescruijden seer weeldenigh, en vindt men de pompoe-
nen en battattes, daar zij eens gesett zijn, sigh
vindende van selven voort te zetten, nadien zij
de swijnen daar niet gedurigh wroeten, mede alle
tweedhoud op't hoop werpen, hebbende de Bestellinge
geen handen vantij aan dese kweekerijen, en woelden,
verhaelende oock het eerste daar op zij klaagde, toen zij
gevraaght wierden hoe alles daar alstoen, dat zij
zeyde alles wel te zijn, maar de vaerckens hadden 't er
gedaan, en de pompoenen, battattos, en 't gewas nogh opgeeten,

van

Septemb.r 1678. Inde Chaloup d'Eendraght, van Oubij naer Xulla.

Boom vrugten,

van binnen, ende daer mede een hoope staenden, Zijn'er nogh schrijds vrughtboomen, als eygentlijk groote Pinang Clappus, Jaqua, off Zuursacken, mangas, limoenen, [illegible] en Pinang, ende meer andere slagh van vrughtboomen, maer voornae is het Landt weelderigh uit voortbrengen, van seer schoone en groote noote muscaat boomen, dogh vrught weijnigh, nagel boomen woordt, die schijnt het mengels beter en aarden, dan in uijtgebrande gronden, daar onder nogh een goet kruijdje gestookt werdt,

gevoogelte

En in andere voogelen (die hier in vreeselijke menighte Zijn, dat te verwonderen is, om dat er weijnigh geZaijdt en werdt, ende alles bosch is) vindt men veel geelkuijven met roode hoofden, en menighte van Papegaijen, sonderlinge maar geZeght veel vreemde gebeelde, het strandt heeft menighte van Zee en Doodskoppen, de binnewateren veel eenden, tegelingen, snippen, [illegible] en dijckers, het bosch beschaft veel goet en vast timmerhout, waar onder mede het beste slagh Zijn het Kati-bosch off IJserhout, ende poppi poppi, timmerhout voor Zoo veel men langs het strandt vindt, gelijck alle Natien van Obij aen gehaelt is staan moet worden van 't geen men ontrendt het strandt vindt, Alsoo d'ontoeganckelijke bosschen, en moerassen voor als nogh beletten naeuwer ondersoek te landewaert in te doen, hier mede Zullen wij dan 't weijnighe Obij laeten, ende onse reyse vervolgen

Donderdagh 11 den Ditto. hadden wij ons des morgens door de stilte van de voorleden nagt, ende het hoewater al vrij wat van de wal gezet, ende geslooft, des voormiddaghs pagaijden ons landwaerts [illegible], en windt, met regen buijen en [illegible] travaden, off windt vlaagen, 's middaghs kregen een Zuijdt Zuijdt oosten windt, en hadden

't IJ-landt

Septemb:r 1678: In de Chaloup de Eendraght, van Oeby naer Xulla.

't eylandt [illegible], ende deselffe Zuydthoeck in Zuydtoosten van ons, ontrent 1½ mijlen, des avondts uyt oosten ten Zuyden naer gissinge 4½ mijlen, staken 't Zeyl, en liepen Zuydt west ten westen bij de windt om. —

Vrydagh 16en Ditto: met den dagh zagen wij het eylandtje [illegible] int westen naer gissinge 6: mijlen van ons, en hadden nogh een goede voortgangh tot des naermiddags tot alswanneer ons de stroom tegens quam, ende [illegible] [illegible], zagen een chaloup die noordtwaerts heenen [illegible], gisten het te wesen de chaloup van onsen [illegible] [illegible] [illegible] die met zagen [illegible] naer [illegible] [illegible], 's nachts was het doodt stille en zoo [illegible]. —

Saturdagh 17en }
Sondagh .. 18en } Ditto:

Maendagh .. 19en Ditto: hebben nogh zoo [illegible] met [illegible], en [illegible] uytgenomen, dat wij [illegible] [illegible] [illegible] te [illegible] en [illegible], maer ook al een goedt stuckje langs Xulla [illegible] heen geschooten waren, 's nachts hadden wij al [illegible] voortgangh [illegible] maer de [illegible] stilte van [illegible]

Dingsdagh 20en Ditto: 's middags de stroom wesen te [illegible] krijgende, [illegible] nogh een [illegible] [illegible], [illegible] uyt den westen, ende ons tegen, zoo deden wij [illegible] ons best, om tusschen de [illegible] van Xulla [illegible] ende Xulla [illegible] door te [illegible], maer [illegible] des avondts te midden [illegible], [illegible] uyt [illegible] [illegible] [illegible] het [illegible], [illegible] de stroom tegens [illegible], op 45: vademen [illegible] [illegible] zandt grondt. —

Woensdagh.

Woensdagh 21:en Ditto: 's morgens bevonden wij noch leggen, op dat bij nagt niet voortvaaren de agteren het tij te gebruijcken om in geen ongeval in dit vaarwater onbekende waer, waartoe te vallen, sende den Adsist.t Hanges naer Landt om te vernemen naer Zijn Hoogh.t Amst.m welcken mogh die weder gekeerdt met een Commandeur, die Zijn Hoogh. sondt om ons de lie in te begeleijden; berighte te niegh bragt, als dat Zijn Hoogh.t op gisteren van Zijne besoekinge voortkomende 't ijlandt te niegge was gekomen, en ontschuldighde sigh den Coningh van niet aenboordt gekomen te zijn, omdat op gisteren wat laet bij de zaghinnen was geweest, Sondt tot Vereeringe vanden Gouv.r een gebunden vet verkens, met twee hoenders, Zoo oock eenige groente ende kaeff nijps nagelen hebbende in Zijne visite, ende int dorp Tega, bier twintigh dragende boomen, en 11: minder onder de wat laeten hacken. Alles was noch inde staat als voorde Zee en vraeghden den Coningh eenelijck naer des Gouv.rs comste, om te weten hoe hij sigh te dragen hadde, in alle dese voorvallen vande Zijne. —

Den Adsist.t Hanges wordt voor aff naar Landt, en den Coning Amst.m gesonden,

Den Coning eist sigh te verontschuldigen dat niet aenboort quam en Sondt met voorn: Adsist.t eenige vereeringe

Nagelboomen door Sijn H.o omgekapt,

Den vervijnigh voordemiddagh namen wij het Arij vaar, ende kregen daer toe een braeve koelte, Zoo dat ontrent een uijr des naermiddags voor Fatamatta op 15: vademen ten ancker quamen, binnen een pistool schoot vande wal, en ondertusschen den Gouv.r stapte aen Landt, en wierdt seer vriendelijck op strant door de Coningh verwellekomt, met den welcken naer Zijn huijs gingh, alwaer onder verscheijde discoursen, ende den Komende den —

Arriveeren op Xula bessij voor 't Fort Fatta matta, en vaart den Gouv.r nae Landt die van Sijn Hoogh.t vriendel. komt wierdt

agtermiddagh

Septemb.r 1678: In de Chaloup d'Eendraght voor Xula.

Verhael van den Coning van den toestandt aldaar.

agtermiddags door braghten, den coningh schaerde hoe in zijne visite dit eylandt nooit, off al het noch zeer selden hadde gevonden, vertreckende door Cacabo gevoer-schouwt, sigh aldus voor zijn hoogh.t ampt te waghten, hebbende den soo vleyjch en afferknickelijck afgescheiden, als hij immers conde, bovendien dat hij ver-scheyde van 's coninghs vrouwen alhier ontrent, ende daar mede gevoedt hadde, maar omme den coningh den zeeroof op 't een en 't ander hadt laten vast zetten, ende alzoo 'er nogh daar en boven toe comt, de wijle woonde aan den Bengaysschen coningh Cabando, zijn broeder Panedugh, ende meer andere gespeeght, zoo moght het met den zeeroof niet sleght afloopen.

Sekere Prauw tot Mangoly leggende, en bij den Souv.r verdagt wordt herwaardts aan ge-roepen — die

den coningh ondernighte den Souv.r ooch, hoe tot Mangoly zeckere groote prauw lagh, bemandt met agt en [illegible] koppen, de welcke van Tomo naar Bouro wilde, zijnde dusdanigh ende tot beide en toe [illegible] te zijn het welck als niet waarschijnel-ijck, dat een prauw met agt schieppers dus verre tegen hadden daar [illegible] soude, zoo sondt den Souv.r aanstondts (met goetvinden van zijn hoogh.t) den coopcooper Dirwaarts met een Sergt. en vierman [illegible], om 't gemelde vaartuygh herwaarts te haden nemende vont daar aan afscheydt van zijn hoogh.t en voer naar boort,

Donderdagh 22en Ditto: 's morgens quam den Sergt. met de coop-coopers te [illegible], brengende het vaartuygh mede zijnde met zeer beroock, en noemde zij het een [illegible], [illegible] hoe zij met [illegible] man van Tomo naar 't Eylandt Bouro zijn overgestoocken

die bevonden wordt aldaar door ontweken te

en

13 Zijn wederom

in geselschap van haeren Orang-caya Lica Sio gevaren, die een Champan hadt, ende met deselve ook een Pas-cedulle, Zoo wede voor Sigh Zelven als dese, ende also Zy aldaer hunne Zaechen verrigt en Padij gelaeden hadde, Zijn Zy wederom te rugge van Mejuingh mans aan te doen, maar midden daarnaer ontstondt"in een swaar weer en Storm, Zoo dat Zy wat mogten ook doen, hebben by hunne Orangh-cay niet en hadde, ende hunne maer eindelijk te water en ongeslagen, waar door Zy alles quijt raekten, eindelijk hunne Boot behouden, die aende boorden wat geraekt waren, dusdanigh uit geworpt van Winden en stroomen waren Zy voortgedreeven, hebbende in seeven dagen niets gedroncken, en eindelijk een visje gevangen, droogden dien aende brandende sonne, en aten het op, windende hare hayde gedurigh droogte, maar quamen ten leeden gelucken nogh inde Bogt van Bayland aende noordtzijde van Xula Mangima te lande, Zy hadde een priester of caffis tot haar hooffdt, beychende daer uyt alles dat het genoegzaam waar was, zijnde tusschen Heer Gouv.r hun 100 tachen Zagos tot den Alemisse en onderhoudt geven, latende niet alleen den darunigh die manduckende van Amboina roepen (die alleen met Zijn Chaloup om te hamme "deden lagh) aanden woeckeren deze luyden bevonden, ende met Zijn Chaloup wederom naar Amboina te mogen geraecken, gelyck hij dan ooch aan naam en brieffde te doen,

Zijn

September 1678: Inde Chaloup d' Eendraght voor Xula bessie

Singhadjie Montpaijon vlucht(?) den Gouv.r verdagt.

Zijn hoogh.t amdst.n hadt op gisteren den Singhadjie —
montpaij Verloff gegeven, omme naar Zijn dorp te mogen
gaan, het welcke den Gouv.r ter ooren gecomen
wesende dat dien gast derwaarts gegaan was, omme
Zijne ongeregtige(?) hooft(?), en om des(?) Broeders mede(?) [illegible]
aan den kant te helpen, off ooch wel Zoo lange
achter te blijven tot hij Zien mogte, hoe den Gouv.r
geaffectea(?) van den Soldan(?), om Zigh alsdan naar te
rigten, maar over aanstonts Hangse naar Zijn
hoogh.t Zondt, op dat hij ten eersten weder te rugge
moeste ontboden worden, 't welck ooch aanstonts
geschiede, Zendende Zijn hoogh.t den heere den
Paantuijgie naar, die hem te rugh gingh roepen,

Onderrightinge van den Gouv.r aan Zijn hoogh.t amdst.n om sigh 't Zijnen beste daar na omtrent dese swarigheden te schikken.

Des naarmiddaghs voer den dito Gouv.r naar landt, en
gingh bij Zijn hoogh.t, den welcken alleen, ende sonder
eenigh geselschap vondt, maar door de dito Gouv.r de
gelegenth.t waar nam, Zijn ~~hoog~~ hoogh.t met lange
en met breede, van alles t' onderrighten, ende Zoo
veel mogelijck te raden, wat Zijn majst.t in dese
gelegenth.t in te doen off te laten hadt, ende alsoo er
vele stoffe verhandelt wierdt, ende nadienhandt
doch moest alles staat gemaat(?) te worden, in den
alrede te laten Instructie tot naarightinge
voor den Adsist.t Hangse, als ooch dat het verdere
op d' aegendijne(?) Namen comste en bewaringe(?)
der Singhadjes, van hier al omme in dese Crieas
Staat verhandelt te worden, Zoo Scheen wij het hier
over en scheiden het discourse op, voor 't Scheijden
vermaanden den Gouv.r Zijn hoogh.t noghmaels, hij
geliefde doch te bezorgen, dat alomme de Singhadjes

~~van hier alomme in dese Crieas Staat verhandelt te worden, soo scheen wij het hier over, en scheiden het discourse op, voor 't Scheijden vermaanden den Gouv.r Zijn hoogh.t noch maels, hij geliefde doch te Bezorgen, dat alomme de Singhadjes~~

gewaarschouwt

Septemb.r 1678. Inde Chaloup de Eendraght, voor Guila Bessie.

gewaarschout werden, omme ten eersten alhier te verschijnen, op dat wij niet te langh in onse reijse mogten werden gestelt, den Coningh zeyde gewest te al twee vaartuijgens met sijn last ten eynde — voorsz: affgesonden te hebben, niet te min zoo vaar-digheden sijn hoogh.t nogh het eynde aff, en des avonts omtrent 10. uijren ter vierde, den Ed.e Gouv.r wede weder naar sijn boort. —

Vrijdagh 23.en Ditto 's morgens vroegh gaat den Ed.e Gouv.r den Coningh weder be-soecken en sienen off er al eenige Singhadjes op gedaaght wa-ren en was nogh niemant verschenen, zoo dat noch al geduerig most wagten den Gouv.r bleeff aan landt tot smiddaghs toe quamen weder naar boort vertrock te weten het des Coningh rustdagh waer. —

's Agtermiddaghs weder naar landt, en brengenden tijdt onder den voorn. doen, tot laat inden avondt, verdeende niets niet alleen als nogh [illegible] alsdat ik vande tambocqse swaarde-loose offte hapmessen, spies=ijsers, buijckwrijvers, [illegible] ende dergelijcke tuijgh van geweeken opslagh gemaakt wiert, en zal den incoop off ruijlinge den Adsis.t hang zoo lange met sijn hoogh.t tot tambocko comt aenbesoeden worden,

Saturdagh 24.en Ditto: noch al niemandt der eilandsche hoofden ten voorschijn gecomen, onaengesien zoo menige bode aan den anderen, door den Coningh derwaarts gesonden, zijn hoogh.t den Coningh aendt. maeckten den Ed.e Gouv.r bekendt, hoe voornemens waren den Commecomme van hier naar Tomaten te senden, om off niet de zeeg gebiefde naar derwaarts te schrijven, den Ed.e Gouv.r radden den Coningh sigh bij dese gelegenth.t te voorsien [illegible]

Commecommen naar Tomaten affgesonden,

van

Septemb.r 1678: In de Chaloup D'Eendraght, voor Rila Bessie.

Den Gouv.r raadt den Coning sig van twee verdagte quanten al-tydt omtrent Zyn H.t Zynde, te ontlasten dat ook geschiedt;

van twee Jonge voornoemde gasten, die act gedurig daar Zigh met Zyn Hoogh.t machten, door de teerderne gene- gentheyt die de Mayst.t hun toedroogh, Zynde den eenen de Zoon van Zyn minne Moeder, gasten die vele heylzame voorslagen omtrent Zyn Hoogh.t gedaan Snidtigede, ende aldsints daar op uyt Zyn, om alleen Zyn Hoogh.t alleen te bezitten, welke twee voorn: dan Zyn Hoogh.t beroofde mede naar Ormaten te Zullen Senden.

Omtrent de middagh bespeurde, en eenewonne, naar mede drie off vier Singradjes, Zoodat in vii Deff bij den anderen waaren, ontbrekende noch drie tot het voorn getal, dan de tewachten, soo veel in uit gehoore ende staat Zijn, den Gouv.r Swaardighede hadden dolen Triff naar Maedijen. —

Maleijen aen den Raadt

Manhafte, Wijse Voorsienige, Heen Beschrydene Mess.rn en Vrinden

Op den 14.en deser, staeckten wij van Obij, en Zetten het geuchreijck genoegh van Hammon tot Tiffis Maroc in den nagt off gelijck die bande Chaloup van onsen yachten conveis gesonden, ende tieyten kruffde al Zullen Vreight hadden, die ons den 16.en daar aan, Zoo wel als wij haar, Zeer wel conden Zien, dogh soo raken wij dien eygen dagh in den Sluttigen Stierd, die nogh eenige dagen aanhielt en duurden, Zoodat niet dan den 21.en voor Sata malta quamen tydigh genoegh, echter eerder wel van pas, alzoo Zyn Hoogh.t Ambt-

sedert dien dagh te vooren eerst leeden gehoordt was, na
Zijne visite van dit Eylandt Lica Beffin, in welcke
togt eenen vrughtdragende Boomen en 16: minderne naga
Boomen heeft uytgerooydt en in desselfs tegenwoordigh
onder de voet laten vallen, hebbende door dien, door
den selfs een Stroom langs, ende voor desselfs water
vallen, tot hoogh int geberghte gewest, alwaar de
Zeer schuyl werden gehouden, hebbende daar aff
noch drie off vier gasient ende keen gekregen, die
noch niet gevonden Zijn,

Tot Bongay is alles wel vrundelijck voor d' Coningh
affgeloopen, maar door Carrabo Zeer moedtwilligh
Stright geworden, als die den Coningh Capoude, en
Zijnen Broeder Pantoongh, onder voorwendinge van
raadt segginge, godloselijck vermoorde, gelijck hij met
Zeerige voortvae, eenige vrouwen en onnosele kinderen
al mede onder haer gebraght wierden, Zullende U.E.
alles omstandigen lesen, uyt het extract van 't
voornoemde daghregister vanden Adsist.t Hanzo in
het ende ingeleyt

Carrabo Zit Jegenwoordigh gevangen, benevens den
Cap.tn Sootos, en Luytenant Jouwen, dogh niet omme
dese eenvoel-daat Zoo seer, als wel dat hy achter 'Scomp
vrouwen getimmert ontvreedt heeft, hebbende daar in
als in alles, Zonder de minste achterdogt, en Songe
te werck gegaan,

Jegenwoordigh wagten wij hier als nogh op de
tkamen comste van alle de Lenghadjes, vande
Lieden, omme den Coningh als dan eerst een
heylsamen raadt te doen nemen, om eerst alle
die Swarrigheden voort te comen, naar 't welcke
gesamentlijck naar Bongays, Zoo 't Godt gelieft,

Zullen

Zeeeden streecken, om daar alles weder te slegten, en sloten, van waar den Coningh van Tambocko met den Resid.t hangende te strecken staat, omme de gedeserteerde Tambockese swaarden, en ander staal en ijser voor Banda te senden, als wel voor, namentlijck 't Comp.s belangh daar ontrent ae mede in dese geregentheyt waar te nemen, achter, volgens de dan daar toe te senden instructie, en wy hoope dan vindende (met Godes hulpe) onse vrinden weyde op Tomini en Gorontale van de Manado te voegen, met kruyssende off Zeeeen-aedaan vinden off tydigh genoegh becomen, de geeyschte nieuw cleyn formaet papier.

Achter leggen twee Amboynsche Chaloupen, ende een vinderen vaartuygh, dat van Bouro, met Padij naar Manipa en Bonoa voer, doch voerwaerts door handt weder geslagen, noch gelucklijck aan Xulla wayhna gevaecht is, maar geen van allen weder ons vande wedercomst ontse Chaloup ijts te weeten, Wie echter met kruyssen vertoogen den Stierman Jochem Meijer, de welke uit laatste van de maandt Augusty: dat wy staat maecken den 23en off 24en geweest te zijn, heeft sien het gat van Amboina in zeylen, off zal U.E. altydigh weder toegehouden zijn, alsoo wy d'Amboinsche vrienden bekendt hebben gemaeckt, dat geen ander vaartuygh in Ternaten gelaten hadden, met spoeck ons die ten eersten weder te rugge hier omme te zenden, en can wel zijn, dat de chaloup regt door gestevende is, noch Oby, noch Batchian aandoende, in welck ge-
val hem aanstonds met Padij gelaaden naar

Batchian sendt affgesonden, doende Macquian aan, omme van daar
noch drie vaartjens voor Batchian mede te nemen, andersints
souden onse ambaghtsgesellen soo tot Oby als Batchian al ver-
volgen vallen, komende soo swaren Slypsteen, aanbeelt
blaasbalck en ander grooten ommeslagh gantsch niet me[t]
de onnosele inlandtsche vaartuygen overgevoert werden
die ledigh beswaerlijck genoegh Zee bouwen connen,
tusschen Oby en Batchian, daar gemeenlijck al contrarij
water staat. Hier mede weest vriendelijck gesamentlijck
gegroet, en Godt almaghtigh bevoolen, onderstondt uwe
genegen vriendt, was geteeckent R: Padtbrugge: ter
zijde stondt inde chaloup de Eendraght voor 't dorp
Tata matta, en 't eylandt Pulo Bessie 24e Xber 1678. —

Sondagh 25en Ditto: met den dagh sondt den Gouvr: den adsistent
hanzen den Coningh te begroeten ende bedancken voor
de gecomende meyden, als hebbende aenlandt een loots
laten opslaen, waarin wij onsen vaardigen Godts-
dienst souden plegen, doch vondt den Gouvr: Zich
niet geraadtsaam, omme daar door de quade geruchten
en vervolgingen van Gaffilea, ende Montsay, als ooc
van Calabo onder 't gemeene geen geloof te doen, [illegible]
als off wij eenigh voornemen hadden de [illegible] naar ons te
[illegible], en hun allen tot Christenen te maken
het welck sij alsdan onwijsselijck souden gelooven, door
[illegible] ende mede stemminge van Zijn Hoogh: te geschieden
ende hun door al mede neemen, ende gesogte oorsaecke
mochten nemen, tot muyten, ofte ten minste den
Coningh in 't algemeyn haat te maken, den
Coningh liet in antwoordt dienen, dattet anders wel
aangelegen waar, dogh soo als het den Gouvr: verstondt
liet Zijn Hoogh: het sigh al mede wel gevallen.

Gedienstigh: des Coningh, beleeffdelijk bedankt.

Predicatie aan boort van d'Eendragt gedaan

Des morgens en voormiddagh wierdt de Godtdienst daar
aan de chaloup d'Eendraght in 't nederduijts gepleeght
dogh des naamiddaghs conde het Godtvruchtige voornemen
niet volbraght werden, mede malcanderen [illegible], voor

de

September 1678: Inde Chaloup D'Eendraght voor Xula Bessie.

de alien ter reede leggende Mandykaren, alsoo de harde
travaat, off veelen de windt vlaagh Zoo rolde 't Jagt, als
d'Chaloup driftigh schochte, waar door beyde aande grondt
geseth wierden, dogh souden geraan, alsoo het strandt ge,
heel steyl en sandt is, niet te min door het aanhouden
en langh duyren van dese vlaagh, Zoo wierdt den agtermid,
dagh daar aan besteedt om weder vlot te raken, en meerderen van
de wal te geraken, vertuyende niet zeeuw, alsoo hier
mede gevonde staan, dat in Zoo een beslooten reede off
baye, dat meest in't ronde van een seer breet corale
riff beslooten, mede voor alle winden bevrijdt is, ooch
geraan steecht, Zoo quamen wy te seer daar op strandt,

Zyn Ht. komt den Gouvr. aan boort besoecken,

's Middags was Zyne hooght.e aanboordt den Gouvr. comen
besoecken, dogh souden weynigh geroegh, hy wierdt met
alle bedenckelycke eere ontfangen, te meer om alle sints
ontrent dese Zyne half ongesette onderdanen te toonen
en te doen bekijcken, in hoe hooge en waardige achtinge
Zijn Mayt. by d'E. Comp.e is, des coninghs comste aan
boordt was meest om van den Gouvr. te mogen hooren
hoedanigh Zigh in dese gelegentheit dien Zyne, en hun
verkeerde handel, en quade verrichtinge, zigh hadden
te dragen, waar omtrent Zyne hooght.e ten volle
onderrigt wierdt, en seer wel vergnoeght ooch weder
naar Landt keerde.—
het harde weder van den dage, was oorsaacke dat
's Coninghs Corrocorre niet naar Ternaten en ver,
troch, niet te min de

Maendaghs 26en Ditto 's morgens heel vroegh Zoo gingh deselve
off vergeselschapt van noch eene, Zoo dattet twee
corrocorren naar Ternaten vertrocken, den Adsist.
Hancx? wierdt naar Zyne hooght. gesonden, omdesselfs
morgen groet te doen, mede met eenen des Coninghs
gedaght 13 verversinghen, wegens 't geen den Gouvr.

Banc? naar Landt gesonden, om Zyne Ht. d'

Zyn

 September 1658. Inde Chaloup D'Eendraght voor Xulabessie

D'opgisteren voorge=
vallene werden te
vernieuwen, en in
gebrugh te brengen,

Zyn hoogh.t op gisteren raede ende ooch met reden te
vernemen off ooch de gebedelende Singhadjes, te nacht
moghten opgedaaght en herwaerts gecomen wesen, hy
creeght in antwoordt te meyge, dat Zyn hoogh.t alle de
punten seer wel onthouden hadden, dat 'er noch maer
een Singhadje gebracht, den welcken alle ongebreck-
te vraagden, Zyn hoogh.t was wat onpasselyck en
sochte om den selffden wyn, als ooch om Zyn conf-
tegens die van den Gouv.r te mogen verwisselen, om
dat hy den baandt schrender was, ende den Coningh
niemandt en hadde om hem naer de kunst ende
de nieuwe snoff te connen accomoderen, met het
een weder den Coningh gereist, gaende den Adsist.
medemaecken gevoendt, met de lesser, endat beschreven
wesen naer landt, en Zyn hoogh.t tot onderwegen

De Singhadjes bij Zyn
hoogh.t ~~ont~~boden, waren
alle bij een gecomen,

beschyndt werden den commandeur, die uyt 'er Zee quam
naer mede ons hancque quam berighten, dat den
noch andere geveederde Singhadje van Sagiuroe ge-
comen was, doch naedemael den Coningh aan den Gouv.
weten liedt, dat op morgen eerst den berighte van
tuyght ~~[illegible]~~ voor aff naer Bangaij voornemende
was te seilen, ende aldaar, ende aan Baccanij Zyn
comste bekendt te maecken, Zoo oordeelden Gouv.
best te wesen de raedtspersonagie met de gelauwerde

D'aanstaande ver=
gaderinge met de
Singhadjes uitgestelt,

hooffden uyt te stellen, opdat den eersten capt Zyn
Baccanij geen ontydige vrese moght worden op
den hals gejaaght, ende hy aldus voorneughtigh
met de Zyne werden,

Tegens den avondt gaet den Gouv.r naer landt om
den Coningh wat te vervrolycken, die uyt al te grooten
en tedere Zught, tot Zyn minnelbroeders welcke des
Zelffs affwesen en streck naer Maleyen hier
dringhlonigh den gantschen dagh hadde geweest,

September 1658. Inde Chaloup D'Eendraght voor Xulla Bessie.

de wyn verdraagde eyndelyck het herte, Zoodat Syn
Hoogh.t redelyck weder op syn stee, en in syn schick
raackte, om der desse vrolyckheyt haalde den Gouv.r
op van 't stuckje van Bantmans schepje geborgen
waar aff den Assis.t Barends in syne dagregister aan-
teeckeninge deraan doet, de Coningh liet het aan-
stonts haelen, ende stelden het den Gouv.r ter handt,
Zynde een oude metaale stuckje Indiaensch maaksel
het welck aan boordt vande chaloup d'Eendraght
gesonden wierdt, daer het wel van nooden was,
om het te passen, met een dienstelycke boorde de
roeff ofte het Cajuytje vanhebbe, den Gouv.r van een
ledigh daar naar mede naar boordt.

Den Coningh maakt sig lustigh.

en restitueerdt aan d'E Comp.e seecker metaale stukje van Bantmans schepje geborgen

Dingsdagh 27en Ditto: Smorgens heel vroegh comt den Assistent
Barends aan boordt, vande Eendraght, bringhtende hoe
den Coningh mede naernagt hem hadde laten roepen
vindende het alles aldaar in rust en vreen, seeden
Coningh seer graeu en verstoorde, Zynde desen nagt
van Bengay geschreven, den tegenwoordigen aange-
stelden Bengayschen Coningh, ende de soonen vanden
verstoorden Coningh Calondao: voorder presentering
Zynde Baccany met hun geweest, doch voor 7: dagen,
ontmoet het Eylandt Caramde van haar gescheyden,
derselve Zyde met weynigh hun vandaar te comen
Syn, desse overgecomen, brachten tydinge, bij waar, off
verzeekerde, dat het nu op Tambocco te doen was, en
dat met den vreeden in een heevigh oorlogh waeren
geraackt, en souden al over de 100 Tambockse tinna
[illegible] ontvangen door de Bougies, en Boutonders
Zyn ter neer gemaackt, voorne capt.n Baccany hadt
derwaarts gesonden twee Corre Corren, om te weeten
te mogen weten wat van alles desse geruchten waar

Bangaysche Coningh arriveerde tot Xulla Bessie.

tydinge van Baccany

en wordt gesegt dat de Tamboccors, met de Boutonders, en Bougies, in oorlogh waeren geraackt

doch

September 1658. Inde Chaloup d'Eendraght, voor Xula Bessie.

door de Sees waren in handen van hunne vyanden ge=
=vallen, en voor goede prijs en buijt aangehouden, doch
het naardenckelijckste indelen was, dat sy zoodanige
genen noemde, die de tijdinge op die tijt soude gebragt
hebben, die met sijn affgesonde corracorre onder noor-
=den naar Balanta was, terwijles die genoemde daar
van daan onder de Zuydt en ontrent tambocco geschie-
=denmoedelijcken waar het dat Baccany alle dese oor-
=loge sogt, om den Coningh te noodsaacken hem
alleen ontrent te moeten laten, alswanneer hij
wel erkennen soude, dat gedurige en althoos-
=wenck soude vinden, ende zoo haar 't niet schijnende op
een plaetse gedaan te hebben, off soude seedert al wa
wat in voorraadt verkocht hebben, sijnde dit de
gemeijne seden, vande krijgshoofden, die wel weten
dat hun gesagh nergens anders en geldt, dan wanneer
zij in oeffeninge zijn, en men hun noodsaeckelijck
van doen heeft, welcke noodsaeckelijckheijt de sodanige
altyts weten gaande te houden, die zoo verre vande
handt en buyten 't oogh en kennisse van hunne conin-
=gen, vast den zeeroover maght misbruijcken tot haar
eijgen gesagh, eer en voordeel, ende alles soo lange
Baccany met dese tamatanesche krijgsbende om swerft
moet den Coningh niet dencken, dat hij ooyt ruste
soude hebben, in dese affgelegene oordt, te meer sijn
hoogh.t in alles onkundigh heeft, wederom vande ander
kant goede sorge gedragen, dat sijn Mayest.t niets en
quam te weeten, off soo in al yets bekendt gemaeckt
wierdt, zoo was het al op gesmoort, en verquandt
Baccany heeft nu nergens anders om die lange

alsoo

Wordt geloofft dat voorn: gerugt door Baccany selffs maer is uitgestroydt, die niet gaerne hier van daan soeckt te wesen,

achten, dan om te hooren en vernemen, hoedanigh omtrent
sijnen Coningh stondt, ende met eenen in die hoope, dat
op deese hoogh opgegevene geruchten, van dat de Boutonese
(want dit was meest uit verbreyden van deese geruchten
geweest) Zoo ondanckbaarlijck naer soo menichvuldige ont-
fangene weldaden, uit overtreden van Wona en Tolria,
soodanigh sigh soude ontsteeken, ende vermeenen, dat hij
Taccany aenstondts weder last soude krijgen, omme met
sijnen hoop naer Tambocco te gaen, ende 't ongelijck de
Ternataensche Croon aengedaen, te wreeken, dit alles
liet den Gouvr. door den Assist. Francois den Coningh weeten,
ende met eenen dat soo haast aen landt omme de ver-
gaderinge der Xulaase hoofden bij te woonen, gecomen
soude sijn, Zijn hoogh. daer aff, en van meerder soude
onderrighten.—

Den Gouvr. verfoeght sigh naer de verga-deringe.

Des morgens omtrent negen uuren, gaat den Gouvr. op
't gegeven Zein van Zijn hoogh. aenst. met de trompet
naer landt, en verfoeght sigh ter vergaderinge, alwaer
d' Xulaesche hoofden bijeengebraght vergaderden, terwijl de
voorbedachtelijck door den Gouvr. deese en geene saecken
wierden gevoordert, die maer algemeijn, niet naerdruckelijck
en egter van genoeghsaeme naedruck waren, omme de saecken
op de regten wegh te helpen alwaer het behoorde.

Den Gouvr. verloff om te spreeken bekomende.

't Was wel tien uuren eer Zij bij den anderen waren, alswan-
neer den Gouvr. Zijn hoogh. om verlof versoght, om in Zijn
tegenwoordigh. soo int algemeijn omtrent allen, als in
't bijsonder aen sommige Zijn meeninge te mogen uijten,
ende waerheijt te Zeggen, 't welck den Coningh be-
leefdelijck toestemmende, soo seijde den Gouverneur:—

Begon als vervolgt,

Dat hoe naeder hij in hoope was, van deese ten eijnde te
geraecken van alle deese verwerrtheden, en verwarringe, die in
onse Ternataensche Croone waren, hij sigh tot verwon-
deringe daer immer noch verder in bevondt, volgende

vast

Septemb.r 1658: Inde Chaloup D'Eendraght, voor Pula Bessie

vaedt het eene uijt het andere, een storm ontsteeckt de
zee wel, maar het zoude eeuwigh en verdrietigh wesen
zoo men gedurigh vande eene storm inde andere verviele,
souden ophouden, als wanneer geen zee te bevaren, geen
landt te bezeijlen soude zijn, het gesondtste lighaam
kreeght wel een ongeval, vlaegh en sieckte, en conden
niet gesondt werden gezeijdt, en genesen volcomentlijck
daer noch verscheijde leden gebreckelijck waeren, off
zoodanigh bevindt, dat men daer uijt niet anders
conde verwaghten dan dat de meeste leden hier door
wel wederom ontsteecken souden worden, en daer door
wel light een ander plaats dan voorheen voorvallen

Bevonden en op de conduite vanden Gouv.r in Molucco,
waerdt het tegenwoordige lichaam bevonden seer bevre-
erde in een eeuwigen standt (daer men over 't hooft
klaagdt daer quijnen alle de leden) het schonste seijde
men alsoo daer eenlijck aan, te weten aan binnen
wettelijcken, en dienvolgende van Godt zelffs Geordon-
coningh, welcke meeste dan eendraght, en hare ge-
stelt is, met den coningh, ende zijne grooten, te
vereenigen en bevredigen, in het hooft, en d'edelste
leden wederom, spantende de minderen en swacke-
ste leden als wel, schijnende geene genesinge te
begeeren, dit moet men weten dat men niet sou
menschelijcke beooghstontinge, en uijtterste gevaar,
het eene hooffdt aff, ende een ander op 't lichaam con
zetten, ende twee off drie hooffden op een lighaam
als tenaaten is te zetten, soude te waerschijnelijck
onmogelijck zijn, zoo moet ende eerde het dan zoodan
te bevinden, als het Godt almaghtigh verordent heb
en waer ieder zoodanige ingebrauchtende leden, die

geen

geen genesinge tot en eeten, daar moest en dienelvenen
dan naar 't gebruijck mede te werck te gaen, dat
daar de goede hulpmiddelen niet en hielpen, moest het
staal, en waarmede niet geen staal yets verrichten
conde, zulcx moest het branden, en waar die beijde
dan noch te kort schooten, zoo moest men noodsaeckelijck
tot affsettinge en uijtroeyinge in 't geheel van soo-
danige bedorven leeden comen.
Hier op keerden sigh den Gouv.r tot den Stedehouder des Conings
Alrick Gouffea, en vroegh hem wat hij voorgehadt heeft, met die
openbare, doch seer verdachte leugenen al omme hier uijt
te strooyen, van dat den Coningh en Gouv.r in Ternaten
onder malcanderen hooge twistigh en overhoop lagen, dat de
Hollanders den Coningh niet meer en betrouden dat zij
hier omme alle Zijne Hoogh.ts voornaemste officiers, en lijff-
wacht weder naar sigh genomen hadde, dat ooch den
Prins Alam, gevolgt, Capt.n Laurot, eerstdaags
herwaarts over staande te comen, met des commandeurs
als hoofd van Ternaten, hoofd van Haemahena, ende hoofd
van Macquian daar hij wel beter ende het tegendeel
wiste, wat dit bedieden, off om wat redenen, off oor-
saecke hij sulcx gedaan hadde, &c.a:

Zondt zoo verhoude hij aldus stijff, en sterck, daar bij
seer onbeschaamdt en stout, meenende den constelen wegh
in te slaan, ende daar mede alles te versetten, waar
op den Gouv.r harpe den Addist. en toech, belaste hem
ons Zeffs in 't lange alles voortbrengen, achtervolgende
Zijner ondergeschreven aanteijckeninge, die hem voorgelesen
hier op hooge nadrukelijck alles voorhielt, noemende
alle de plaatsen waar, tijdt, namen, persoonen, dien
bijwaren, en alle omstandigheden, die er ontrent
geweest waren, met eygene woorden en wederwoorden
waar door hij eygentlijck door de mandt wel beschuldigde

het

het op sijn Cimman Moudpaij die wesende hem dat, die
sigh daar wedder heevigh aan tegens aanhaute, ende schuedt
wedden op den Stedehouder Cayde, als door niemant bysonders
strichtelijcke last hij sulcx verbreijdt hadde, Zoo dat
eyndelijck tijde naar veele twistens ende veranderen
het op den Coninck Singadje wierpen, Zeggende den Ste
houder Youssfea dat gesijde Coninck Singadje hem dit
alles in Ternaten hadde gesegdt, en dat hij meende dat het
waar was, ende daarom oock geen swarigh:t gemaeckt
hadde, van sulcx voort te verteelen, hier op hielde
den Gouv:r hem voor het onbeschaamdt logenachtig dit wat
hij wist jemands het tegendeel, en hoe den Gouv:r selfs
op de laatste ... dat hij van Ternaten streeck, en Zijn
afscheijdt van sijn S: quam nemen, hoe dat hem alles
in Zijn compst:e hadde genomen, ende door den ondertolck
Andries Cator voorhouden, dat dewijle hij Zeyde nu wedder
tot 's Coningx Stedehouder naar de Eilas te gaan, hij
sigh voor al wel diende te wachten van yets dingelijcx
van voorheen te zeggen, waar over, ende Zijn naap
en schaap Zught, tot driemaele toe was gedespontereerdt
geweest, dat den Gouv:r sigh ten hooghste wel verwonderde
dat men hem wedder gesonden hadde, maar twijffelde egter
niet, off het geschiede met goede intentie, en hoopte dat
nu alle Zijne voorige misslagen met trouw, oprechtigh:t
en ijver Soude verbetert werden, voor al moest hij wacker
Zijnde coningh getrouw te Zijn, niemandt ooch niet de
minste te verongelijcken, ende voor den gemeenen welstant
nietes en eere van't rijck, goede sorge dragen, en te weten
om dat hij wist, dat den Coningh en Gouv:r derwaarts
aan stonden te vertrecken, op dat er jemands niet
Zijn hoogh:te comste aldaar geen nieuwe wedderinge off
oorsaacke moeten Zijn, maar door Zijn hoogh:t eenige
ongenoegen op hem Souden comen krijgen, op dat deselve
laatste swaeringe niet ooghen moeste werden, dan d'eerste

hij

September 1678: Inde Chaloup d'Eendraght, voor Kula Bessie.

hij bekende dit alles te weten de waarh.t, maar hij en hadt
het zoo quaat niet gemeent, off was het bewoegende den
Gouv.r gelijck aan den Adsist.t hanzee gesegt heeft, om
de luyden yverigen tot den landtbouw te maecken, hij
stemde het toe.

Zoo groot dan 't gesagh Achtbaar.t en vermogen van
den prins Alam, en Rettij, meer dan 't ontsagh van haren
wettigen Coningh, dit waar het niet, maar seeckerlijck
dat hij geoffrea hier door sijn eygen belangh zocht, ende
zijn zeggen voecomenlijck bewaarheden, dat hij en
Mandpaij wegens andere om bewaarts over van [illegible]
gecomen en waren, dan om alles 't onderste boven te
keeren, 'Zij dan uyt een aangeboorne quaat en vuyl,,
,,aardigh gemoedt, off dat hij hier door de goucandelen op,,
,,rechtigh en aan 't muyten traghten te helpen, den Coningh
aff, en andere te scheelen, off dat in beechtelijck [illegible]
andere onderscheyden, en (achtervolgende den Gouv.r omme
de eygenlijcke werckmeesters, als niet verdaght te
houden) dit was seecker dat dese schadelijcke en oproerijge
verbreydinge van d'overcomste van den prins Alam, en
Rettij, die aansienelijcke persoonen, ende die hun Coningh
in genoegzaam het [illegible] waren, zeer ten herten zoude
gaan, bedroeven ende mishagen, als die hier door op een
nieuw bij oneindige stonden verdaght gehouden te
worden, ende alles en was hij niet alleen ondienstigh
ontrent zijnen Coningh, maar ooch wanguunstigh van
d'eere zijnder grooten, die hij op zoo een schadelijcke wijse belag,,
,,de, en brandtmerckte, het minste ontrent zijnen Coningh
geschiedt, maar volcomen quetsinge der hooghste Majest.t
en die [illegible] en [illegible] den prins Alam en capt.n Laudt
Rettij aangedreven, al mede ten hooghste strafbaar, buyten

het

het rooven en moorden nogh voeren, en schenden van 's Coningx
onderdanen op verscheijde plaatsen, en voornamentlijck tot
Gape in 't Dorp Saá Saá – onder voorgeven dat den Coningh
Calonde hem daar toe verlooff hadde gegeven, een deftige
geloofsaamheyt, waarlijck aan eenen [illegible] die men
nergens daar aan verwonderden, en als off de gepande vij-
anden en geen vrienden, verderden, en niet 's Coningx
onderdanen waaren, om de welcke te beschermen tegens
alle geweldt en overlast, hij herwaarts gesonden was,
van sijnen Coningh, ende niet om selffs zoodanige ge-
welden te plegen.
Hem paste, voor al 's Coningx eer, aansien en majest.
staande te houden, en te verhoogen, zoo hij alleen hier
weeste Stadthouder was, ende niet dusdanige Croon
van verstoringe en verachtinge op het hooft te setten
alsoo alle zoodanige schendige misgrepen niet soo seer
de dienaren, als wel den meester swaerste worden
geweijdt, In alle sijn doen konde hij alsints sijn
verregeven stouten, trotsen, en hoogmoedigen aardt,
vertoonde alleen selffs een nimpse? boven de vlagh-
voeren, in tegenwoordigheyt van sijnen Coningh, ende
wanneer maar van 't eene dorp tot 't andere tot sijn
vermaack gaat, wijff off sijn concubinen daar toe
ontbieden, daar op de comste van sijn Hoogheyt en tot
de voorige visite van dit eylandt alcomme, niet meer
dan een enige cleijne concubine, voor sijn hoogheyt
en verborghedt? &ca.

Den Singadje van Facaino? mede aangesproocken, en
scharp ondervraaght, bekende rondelijck alles, en meer

dan

dan men gemeente wist, zijnde een moordenaar en rover
van natuur, en conden men sulcx genoeghsaam uyt zijn
voorheen begane sien; wierdt oock uit aenwijsinge van alle
de Orangkayes over hem geclaeght als die in sijn dorp, en
oock wel in een anders gebiedt, zeer moordt en roof,
,suchst zigh aanstelde, houwende en kappende den eenen,
anderen met werpspiessen treffende, die hem maar het
minste weerstonden, zodanige wel vijff off ses persoonen
noch onlanghs gewondt hadde, met die zeer de twijffel,
,tigh.t, daar hy zijne misdaden mede bekende, zoo ont,
kende hy oock van geen moorderie te weten, nochte oock
niemandt den zelven gedoodt off geroofd te hebben, anders,
,sints was het hem te rasse gekreegen, maar, ziende het
ontkennende buyten twijffel oock wel naar zijn,

Verders wierdt den Orangkaja van Mangoly oock het zijne
gezeght, die als een geaffineerden dieff zijnde, wel uyt
bevrijden hadt, en alles op anders schooff, en schaamden sigh
niet twee off driemaalen op openbare logens gevat
te werden.

Dit deselve soo uit aenwijsinge als uit bylonden der Orangkad,
,jes voorgehouden, brach den Gouv.r aff, met versoeck den
Coningh en gedeftede sulcx niet qualijck te nemen, zoo
by eenighe de hoogh.t hem wat te zeer verwoordt mochte
hebben, de natuure vande zaack braght het mede,
oock zoo waren het zoo moordadige, schroomige en
vaegdeijcke voorvallen, dat men niet dan met schrick
en schroom, ende de meeste ontsettinge des gemoeds daaran
aan den Coningh gedencken, wel min dan zodanige misda,
,dige het by monde voorhouden; den Coningh zeyde sulcx
niet alleen ten goede te duyden, maar selfs het
danckbaarlijck te erkennen, beginnende en aanvangende

den

den Coningh daar op, naar een wijle stilswijgens, op den dringelijcke wijse Zijne neder tot de vergaderinge.

Aanspraeke des Conings tot sijne grooten,

Mijne babatos, ende gij mijne Singadjies, hebt alle te samen wel gehoordt, wat den Gouv.r nu al ende t'en vierden gesegdt heeft, ende bij aldien Zijne redenen noch geen cracht en crams genoegh en hebben, Zoo laat een ander het naden, off de het tegendeele beweeren, daar op een der rijcx "grooten met den Coningh verwandts aangecomen, heeft om te spreecken verlooght, ende met een lange ende heftige stemme, meest het selvige dat den Gouv.r gesegt hadde naden beweerde, ende de schuldige boute over de herckee haalde, daar den Stadthouder, wat tegens schult te hebben, ende dat hem wel diegen buijstonden, die hem Jegenwoordigh te lasts wierden gebraght, schudden ondertusschen seer stout en onbeschaamt Zijn hooft als off hij noch groot gelijck hadde, 't voornaamste was het bewijst van Zijn onverstaddelijcke schaapsucht, dat hij sijn ~~...~~ schapen niet geschoonden maar geweidt hadde, en dat 'in den Coningh ondertusschen niet van gesien hadt, gelijck den Coningh in hun aller tegenwoordight ooch heijligelijck sclaarde, tot bij "soudende groote verwonderinge der Singadjies, den Gouv.r Zijde het Zijne nederhiertoe, om alle tot den eijsse te mogen dienen, te meer den Stadthouder hier over Zijn geroeden schoon te spreecken, en meenden dat, die den outaan bediende daar aff braden mosten. —

Hem was den schoonen kruijn van Zijn hoogh.t toe[...] "vooruit, om in Zijn vermaeck en noodtdruft van

te comen geniet en, ende met eenen Zijdts heeren huijs daer
van rijckelijck te beloonen, doch nu en bevindt hij niet
alleen alles aansigh, maer oock in plaats beloone te
peijnsen, 't geen hem bij mocht staen, Zoo tracht en
hij alle de boomen om, ende dusdanighe met Swadtstinge
van den hoff, te bringhen te becomen, wadt den
schoonen dienst den Landtheer hier door geschiede, conde
Edele besetten, wenderde de gereghtigheijt naer goed-
-gunstheyt verclaerdt.

Zijn hoogh.t den Coningh antw.de voorts voort met het
seggen; Zoo heeft dan den Heere het Zijne en de waar-
-heijdt gelegdt, nu past het mij te doen, dat recht ende
billick is, ende tot de gemeene nutte en welstandt
van mijne Landen en volckeren behoordt.

Naeder aanspraeke des Conings tot sijne gaulles vergaderinge.

Daer op Zijn hoogh.t een tijdt langh swegh; mijn onslagh
(hefte den Coningh weder op) kan ick seer wel sien,
dat ick met goedertierentheijdt en ontfermingen, omtrent
soo boosaardige onderdanen niet staende houden sal,
ende tot gestrenght.t kan ick mij quaelijck voegen, om
de misdaden te straffen naer behooren, te meer ick wel
Zie, en oock wel gemerckt hebbe, dat dese Gouffela niet
anders en waer dan hij altijdts voorheenen was, en
dus is het al wat mijn eygen schuldt, dat ick mede
bewilligde op 't voorstel eenige mijner Grooten, dat hij
al weder herwaerts aan voor mijnen Stedehouder
gesonden wierdt in hoope hij alles Zoude te boven comen
comen, met wel doen en mij getrouw te blijven maer
heeft schijndt het, Zijn ouden nucken niet connen
laten, temeer hij nu van dusdanigh is, ende nooyt
anders worden sal, Zoo oordeel hem onbequaem

's Conings Stedehoud.r tot Xula afgesett.

niet

niet alleen tot mijnen Stadthouder aftreen, maar ooch
tot alle andere bedieningen van staat en ooch selffs van
de minste bevrijdinge eenigen saechen,
gij mijne babatos onderrecht hier aff, en spreecht onbedwongen
u herte recht uijt.
Waar op soo van d'eene als van d'andere naar lange gehoudene
reedenen, bijsonderlijck eendraghtigh verclaarden, dat het [illegible]
genadige waar, Zoo hij niet den affsettinge van Zijne waar
digheden, en voor onbequaam verclaardt te werden van
uijt off oijt eenige bewindt te connen bekleeden, dus,
danige wij genadichste niettemin, dewijle het sijne hoogh
den verstondt, Zoo gedroegen Zij sigh gaarne daar aan
en stemde het mede toe, vervolgens wierden de Singhad
jes van Mongoeij en Sacauwe mede van hunne ampten
affgesett, doch niet onbequaam verclaardt, en geast
den coningh hun op te staan en uijt de vergaderinge
te gaan, immende Zigh verwaardigen eenne met
den selven huijsgesinnen en eenneleagh vaan [illegible]
naden te vertrecken. —

Singhadjes tot Xula mede affgeset,

Maar dat Zij vertrocken waren, dede den gouv:r
een corte aenspraecke tot alle de Singadjes,
hun Jnmeende (naast godt hunnen coningh tot
den doodt toe getrouw te Zijn, het gewijne best al
tijdts het meeste te behertigen, ende wijt te gedoogen
dat er door iemandt eenige saat van oneenigheijt
gesaijdt wierdt, dan ooch altijdts bereede tot verdrijff
van dusdanige ontwerpen den gemeene nuttste, gelijck
Zij nu conde Zien, inden Stadthouder, die voor te wezen
noch Zoo aansienelijck, en in achtinge was, ende de
Singadjes die Zoo eerlijcke bedieningen en bewindt

Nadere reedenen des gouv:rs omtrent den Coning en Singhadjes voortgeb:t

hadde

Singadjes in plaetse vande affgesette gestelt, item ordre op de regeringe van Xulaas.

hadde hen verdraeglijck en verdraghtelijck Zij en wegens
hunne ontrouw hebben gingen daer mee, en een yder
wel een voorbeelt aen souden en dienden te nemen,
In plaetse vande twee affgesette Singadjes, wierden
er twee andere aengestelt, op de hun den Singadjes
ende naer dat zij oordeelden de geregtigheit en be=
quaemste daer toe te zijn. - Doch aengaende het
ampt van Stadthouder des Coninghs ackiën, dat wierdt
door Zijn Hoogh.t vernietight, onderstende dat de rege=
ringe alleen best bij de gesamentlijcke Singadjes soude
werden waergenomen, als die best wisten wat
in en tot de provintie geschieden off behoorden,
immende ooch wel beter van hun eygen saecken
ende securedeeren oordeelen, dan een vreemdende die
van Jongs op aen 't hoff van Ternaten was op=
gebraght, de Coningh hadt wij beter behagen in
die geene, die wel de naem hadde van plompe en
botterikte wesen, doch vrome en oprechte, en
wij berichtigden onder de hunne waren, ende daer
omme was Zijn Hoogh.te meyninge de gantsche bestie=
ringe aen hun gesamentlijck te laten, ende recke
voor 't eygen songen, Zulcende den oversten eendelijck
de voorsittinge hebben, ende hun alleen beroepen soo
er yets dat het algemeyn geraeckt mochte verhan=
delen, ofte te beraden zijn, het Sontje uit Zijn Hoogh.t
hun over tot een beyes toevleight, in gebruyckelijcke
noodt, alsdaen souden ooch d' algemeyne raedtsplee=
ginge gehouden werden, ende den Coningh altyts getrouw
rapport van alles laten toecomen, Dit alles

heunden

bevinden de uytgenooten eendraghtelijck mede voorgeb[illegible]
en bequamende singhadjes der Cust, sigh daar over mede
over de wijse, gestalte, en andere omstandigheden der
regeeringe met den anderen wel ende rijpelijck te beraden
omme noch desen avondt Zijn hoogh.t daar aff volcomen
te onderrichten.

Voornemen des Coninghs om Calabo exemplaar te straffen

Den Coningh Amsterdam voornemende zijnde den exemplaa-
re straffe te statueeren, in Calabo den voorleeden geweesen
gouvr.n of Stadthouder des Coninghs alhier, ende die [illegible]
Gaffeea gehele over hoop gelegen hadt, als niet willen
't gesagh aldus overlaten, hebbende daar en boven soo
menighte gepleeghen, ende soo vrije en lasterlijcke ongem-
nelijcken woordt gepleeght, aan den Coningh van
Labouwe, pau-lolong zijnde broeder, vrouwen en
kinderen, buyten het schenden van 's Coninghs vrouw
getimmerde, daar aff en wierdt niet gesegt, maar 't
zeerige uytgestelt tot Zijn hoogh.t tot Bengays
soude comen, omme aldaar van alles sigh nader
te laten onderrighten, ende daar in te aldaar te
doen dat reght en billick waar, Zijn Hoogheit hij
ende hoogmoedt ofte noch over [illegible] Gaffeea, bijsonder
hier uyt dat Baccanij door hem dus swaarlijck be-
dreyght, hem het hooft inde schoot quam leggen, gedo[illegible]
den selven eenige soodanige eertijtelen en namen
van waardigheden, als hij sigh selven hier alomme
hadde aangematight, alsoo de selve te noemen waa-
bij naar ontwelijck, als hebbende alles over hoop ge-
haalt, dat oft hier in India gebruyckelijck is, oft

van

van Europa uijt gehoordt hadt, 't geen Baccanij toestont
zoo teijcken uijt deesen brieff door hangse hebben derft
doen stoecken, die hij Baccanij zoo aangenoemde Calabo
in oodtmoedt schrijft, om sijn gunste wedder te winnen
als aan 's Coninghs oom, omme daar mede sijn aghtbaarht
en aansien wedde te willen bestreden, ten eijnde hij
Baccanij met den geleijden Superintendent commissaris
weder in vertrouwelijcke vrindtschap en onderneminge van
stant moste geraecken, de brieff was en slange door
hangse ingehouden, ende niet bestelt ooch blijvende
om den Coningh off Gouvr: te geven, niet bestelt
om dat hij hangse sorghde dat in yets schaddelijcke in
mochte bevrath staan, en dat Baccanij aan Calabo
wel light schreeff, en den selven aanraeden omme
aanstondts met alle de Crecusse magt tot hem
over te comen, omme daar mede gelamdelijck naar
Tambocco te setten, blijvende te geven door dien
op sijn wedercomste sijn hooght: aenstm ten
ereste ontmoeten, ende den selven van alle zoo
wel te verbeeten en ingedrongen hadt, van de
gedoode der sijne, dat hun omme daar aan mede
en hadde gedaght, deselve brieff luijden als volght. —

Brieff van Captn Baccannij aan Calabo.

Deesen brieff komt van den ouden Jaghten Captn
majoor Baccanij, en van V:E: Jongste broeder, den
Schrijver togia, de welcke wel bruijs en zegen
toewenschen, den commissaris Gouvr: en derdeeraen
Calabo aan mijn heer gauseren seecker van alle
raedtspleginge toevertrouwt en aangevoegt is

van

van den gantschen Ternataenschen Staat, en
coninghrijcks gelegentheden, zoo van nae bij als van
veere, zoo ooch van binnen, en buijten 'thoff, in somma
van alles 't zij goet ofte quaat, te weeten in
kennisse brengen is, te werden ——
Insgelijcx van herte in alles den heere coninghe voor
een welvaert langh leven in dese werelt wij bidden,
als wesende uEd. onder beijde armen en heeren tot
het eynde toe.

Naar dat soo hebben wij niet bijvoegende te schrijven, dan
't geene dat 't Heden uEd: vertrech van Bangaij hier
wijders is voorgevallen, dan eyndelijck naar 8: dagen
daer nae, is alhier aengecomen een Dienaer van
den Coningh van Tambocko wesende den Soech Sabou
genaemt: die mede bragt een brieff daer in geseijt wordt
dat de Coningh Pacacca, en de coningh van Bouton
als een ongeschreven heeft doet gewoonden zijn, en hebben
zij twee Cieocq vaertuijgen, gemandt met 100: menschen
benevens met 50: musquetten, tot Tambocco gesonden
daer onder eenige 10: Boutonse soldaten, haer hoofd
bestierder zijnde den Soech Lacainsi, die met de Bou-
gijsen namen een vastigh hebben opgeworpen
ondersuecq de coningh van Tambocco nu alreede
is verloochende, doch dewijle de opgemelte brieff aan
den coningh geseijt en hem noch niet gewoonden
zijnde, hebbe ick derhalven den Sadaho Tamanagie
neffens den Singhadje van Pacabato, met twee

gilalos

gieres, en den barendigh adj met den galeie naar Som_
boero gehouden, om gints te brengen ende te vernemen
de waarheijt van die saake, Verders nae dat UEd. ons hebben
verlaten is de Coningh aldaer weder in sijn rijck getreden,
ende tot Coningh verheven, hier nae hebben wij naegde
komen laeten opsoecken, ende 15: stux gehouden, beijnaede
noch 5: dito verbrandt, en om de steen onderwaert te hacken
ende onder gegraven hebben, hoopende het parco vaartuijgh
en is tot noch toe niet verkoijt, daar omme dan den
todag om de steen niet te connen inwaght en strecht,
dogh wij en seinden 't naar hen niet langh waechen
Juden avondt van Salasa, sijnde onsen Dingsdagh avondt
maandt d'jumadie lachiri, den 20en dagh, volgende den
8en Augustij jaar Scrij 1089: naar ons reeq: 1678:—
ondenstondt, bij mij getranslateert, en was geteekent
P: hanzo.

Snodig postuer van den Bangaijschen Coningh.

Den Gouvr. bevindende om den Bangaijschen Coningh, waar
aff men soo vele spraeck, dogh wel voornaementlijck
het onnoosle overschot van den vermoorden Prince
particulier te sien, soo liet den Coningh den selven
ten gehoor roepen, hebbende nogh bij sijn hoogh.t niet
geweest, maar wel een uur waghtende quam hij
sijnde dijcken aan in beklaechlijcken staat, hebbende
een sonnedecksel die den Adsist. hanzo hem geschoncken
hadt, boven 't hoofft, heeden in 't gaan al over
stierboordt, en strijckende indiermaeden over die
Zijde, en aangesien door twee dienaren ondersteunt
wierdt, voor Zijn Hoogh.t gecomen volgende sijn aange_
sights soo naar aan den Coningh dienstigh dat hij bij
naar rechte, draijende sijn hoofft, dan op ... laet
dan weder over seijde, om te bespreeken sonnen helpen
gemelde

September 1678: Inde Chaloup D'Eendraght voor Xula Bessie

hij best Zoude connen sien, en wien het wesen mogte, die
Zoo naer aen hem stondt en Zoo pal staen bleeff, tot
hem geseydt wierdt, dat het Zijnen Coningh was, en
dat hij aen den selven Zijne behoorlijcke eere Zoude doen
daer op Zeyde hij hoisse [?] met verwonderinge, ende
stack Zijn handt, den Coningh aen stijve [?], ende d'eynde
van Zijne schrufftes [?] vingeren toe, die hier over niet
en weet dan lachen, den Gouvr: wierdt hem mede ge-
wesen, en dit kreegh door de seer kennen [?] (want
affgrijselijcke vaeseren [?] aandoen) tot een compleme(nt)
den Coningh dedt hem op een linnen [?] dekleedt, en
een damaste kussen sitten, waer hij sigh op sedde, doe
kont daer aen over sijnde sittende sijgh [?], vragende met
een, sijnde Zijn eerste woorden, hoe dat hier Zoo veele
vreugden [?] quamen, dat dat wel mogelijck was, aen
een den Zoonen van Pale-Coningh gelasten hij de vrees
van Zijn herten te houden, en gedienigh te wagen, aen
het andere princjen Zijn nigh te kroonen, doende hij
Zoeffe [?] niet dan keuwen [?], en beeven, gelijck een scheepva-
vaerder die het hooffdt boven water steeckt, en
adem haelt, aen een Zijde was hij blindt, ende aen
't ander oogh en Zagh hij niet wel, en gantsche schwartt [?]
't hooffdt niet alleen, maer 't gantsche Lighaam hing
over de regter Zijde, d'onderste en bovenste Zijn tanden
staecken uijt als Zeagh tanden, van een karpe-
moe-nor [?], en boven alles was hij noch verlangs begift-
ight, met den spaensche Ziende Thersites en
nooyt Zoo misnaeckt Zijn geweest, Ulisses was niet
schoon maer wel begaeft van Reden, doch dese hadt niet

met

met aenen, en was leuÿck gek, en Zeÿdemen dat wanneer
de maan vol werdt, hij dan boos Zot werdt, onder-
tusschen maar Schotten hem seer eerbiedigh en dusdanigh-

Voornemen van
Bangaij niet aante
doen, en werden de
gevangenen naar
Baccanij gesonden,

Vermits'er vermoede aan de geruchten van Tambocko wel
ijets waars moeste Zijn, Soo besloot den Gouvr. met Zijn
hoogh.t niet over Bangaij, maar van hier vorders oor
derwaarts te stevenen, Zulcx den Coningh der-
capt.n Baccanij de gevangene doen ter handt stellen
met last de selve soodanigh te bewaren, dat hij die
den Coningh tot Bangaij wederom kan ter handt stellen
alwaar hij Baccanij oock Zoo langh sal verblijven tot
Zijn hoogh.t aldaar mede verschijnt. Is oock besloot den
Gouvr. Kiek tot, om dat het hoogh gereedts te laet
naar om de vaders Shuyten kont te comen helpen

Jemmers

sinnende uijt naar Sambouangan, alwaar zij hun bijster-
hoijffde souden setten, mede van waar zij te rede ge-
legentheijt souden hebben om weederspaerdt tot Chiauw
te becoomen en bevoorderen, de wijse naar Sambouan-
gandt dan tegens oorwinningen vastgestelt made-
[illegible] zigh ijder hier en vaardigh. —

Woensdagh 28en
Donderdagh 29en

Ditto: des naarmiddaags verwaghten wij de [illegible]
om daar mede onder zeijl te gaan, schrijvende den Gouv.
ondervinden naar Amboina tot geleijde van die per-
soonen die zijde vervoerde te te willen, dogh die
ons in 't Daght [illegible] door haer eijgen gewoonte, en
waaromme daar drie aff [illegible] ondervindt van de andere
hieden, het schrijvens was dusdanigh. —

Amboina

Aan d'Heer Robbert de Vicq
Gouvr. en directr. en den Raat

Erntfeste, aghtbare man,
hafte wijse, seer bescheijdene
heeren en vrinden. —

Tot ou bij noch besigh met het opmaecken van oude
Steene mede uijt gedaan, ontfingen wij van onse Batchian

mede

met de comste van den Sergt. commandt. op den 8en
deser tot ons tydinge, dat de chaloup van onsen bij
bevelh. Pieter Tydes voor by den inbogt van Ambonia
Zeylende, Zoo als van Banda quam, onse chaloup de
welcomst daar in hadt sien steecken, dat wij
immers Stroopen willen waar te Zijn, endat de —
4000 Rdrs in stucken van achten, wel ende schoonelyk
Zinnen weder toegebraght en opstandight, sonderlinge
becommert ons, dat alsoo Zoo dese beneedens wan-
-dight der Mardyckers van Ambonia, als chinesen
mede onlangs van daar gecomen, niemandt ons
weet te berighten, off 'er de chaloup gecomen, off
weder vertrocken is, off niet, 't welck de tyen-
tydt ons onaangenaam om hooren werdt.

Seeden ambonneesche mooren soo Zy seggen van Bonoo
met pady geladen hebbende, Zouden Zyn omgeslagen
ende alles seer veerdigh sonder etmaal gedreven
hebben sonder eten off drincken, dan dat Zy een
heelen visjen onderweegen gevangen hadden, die onder
den anderen deelden, ende dus rauw opaten, Zy wa-
-ren aan Sula wajtyna, aan de noordt Zyde aange-
-spoelt, van waar wy deselve benoorden aan Lidden
haeden, en Zouden luyden van den Singhadjo Sicatye
weten, genaamdt: cassiu, een cassis off predick-
caimoe, Pistoni, Ouwsea, Coeibata en Kaysaouba
de welcke alsoo wy geoffden en hem uyt medede-
-geuthedt, 100: taeq Zagu tot hunne te ruggereyse
by Zetten, Zoo Zynde ons al wat wedere verdacht

gevonden

geworden, Zoo dat niet den aardigh der mardyckers

daar de Banneneesen wilden laten gaan, ende drie met ons

namen, met name Caimoed, Sinodea, Kraysaouba, als

ons meest verdaght wesende, die wij ooch Zoo lange

bij ons sullen houden, ter tijdt en wijle wij van UE

E: nadder belscheydt hier over becomen, om te weten

wat voor gasten het Zijn.

Connen UEE: van onse berightinge tot ons vertrek ooch

ijts weet te beteeren, schoon ons den tijdt ooch nogh

too kort valt, met het helpen herstellen der ver-

vallene saacken aldaer, Zoo gelieven UEE: te

weten dat den Coningh tot ons bij te comen vaardigh

op 't seckerste een weynigh smockwerck naar)

gekregen hebben, Zijnde Zeer wel hegt, en eyndelijck

hebbende weynigh off geen hulp van den Bataviaensche

Coningh daar toe becomen, die alles met tegen-

sin deed, ende met scheves oogen aansagh, terwijlen

niet alleen Zijn volck, maar ooch hij selffs, op

d'onsen aensagen, en als braves soldaats en dertigh

voortvaarens, met het meeste gelt van ons voor

strijcken gingen.

Ich was Zijn hoogh.t aan, wegens 't verhaalden van onsij

aan d'E: Comp.s en Zijn niet eens bequamen worden

tusschen het bantamsche, en langhebben en bidden

hebbende ich geen ander last gehadt, dan tot 200 r.s

(Zijn 80: r.s der erkentenis penningen daar ingerekent

van den Coningh en wielden niet nadder comen, dan

op 800 R.s d'erkentenis penningen als vooren daar

onder begrepen, waar op het is blijven steecken, ende

het welcke wij drie naar Batavia verhouden hebben

bij

bij desen sende ick mede volgen affschrift van 't geene
sedert naar Bat.a schrijven, ooch het gene ontrent
Tidoor verders de verdrijven der Zijnen, Zoo in
Banda als aan de oost, en noordtcant van Ceram
gepasseert, verneght is, ende hoe verre wij het
Cragten (ooch twijffelen niet off den raadt van
maetsijen sal sulcx aengedaan hebben.

Onder andere redenen met den Batchiandschen Coningh
gevoert, hield ick mij als off ons niet bijsonderlijck
en bewust dat het bewuste ende Bogt van haytumo
was met Zijn hoogh.ts kennisse, Zoo niet toestemminge
geschiedt waare, doen ick ontwaar wierdt, dat hij den
als cap. onlanghsten verclaerde Raijsodha verdreven de
Zijne, als ooch aan andere meer Zegels, wimpels, en
vlaggen hadt gegeven 't welck Zijn hoogh.t Zeyde niet
den geene meijninge geschiedt was, gelijck U.E.E. gelieven
te oogen uijt het extract dagh register, ons door
den Cong.r van Batchian ter handt gestelt, dat dusdanigh
als hij het ons overgelev.t heeft tot U.E.E. speculatie
overgaat, verders gaat in hun verclaert mede extract
uijt ons Dagregister, Zijnde de verconste en ingetrockene
dagelijxse aanteeckeninge van den adsis.t Raijmondus
Hanse, die door ons voor aff van maetsijen gehouden,
in alle desse reedinge en spanninge ontrent de ses
maanden alleen heeft ingesworen, ende daar uijt sal
connen te bekijcken, hoe nodigh aiss conste met den
Coningh amst.m kennants ooch is geweest, hebbende
nu weder op nieuwe tijdinge becomen, dat tot Tamsocho
in den heijligen oorlogh Zijn gemaeckt, ende van de Zijde
der Ternatanen al over de 100 Zielen sijn gesneuvelt,
off het waar, off loogens is, Zullen wij haast vernemen,

alsoo

alsoo wy noch desen agtermiddagh met Zyn hoogh:t
ontmoeten, omme die bevoegtens aldaar in tydts te
suyveren en stillen, Zoo het begrypt en benoudelyck
te geleyden Zyn, die tegens de bamboesen ooverlogen
ende daer aen, selffs eenige bastighieden souden opgeworpen
hebben, Zae het den saecke van den Zoudeneyckend naer
derkende worden, ondeugende Zyn aldien afwijkin-
gen, en voornaemste nodenwincken, buyten 't geen in
hare pens adventyckeninge beyckt en bevolen is van
hun ampten afgeset, den Stadthouder Goffdea, mae
Zyn bevoen voor onbequaam verklaardt, Zoo ook de
Singhadjes van Mongoei, Lacaino, en Cabaino, dit is
mede het meeste, wat my te Zyner tydt meer ont-
waar werden staat U.E.E: binnen=peightigh mede
gedeelt te werden, van hooghwaarde heer en vrienden
U.E.E: Erdiyt W: dienaar en vriendt, was geteekent
R: Padtbrugge, ter Zyden stondt Jacs Claesius de
Eendraght Zeylende voor Pulo Bessie, den 29en
September 1678

Brief des Conings aan de Singhadjes tot Puea op het uytroeijen der nagelen.

Zyn hoogh:t Amst/m geasten aan alle de Singhadies goede sorge
te dragen dat er geen nagelbomen eygens meer en mochten
werden gevonden en dat op straffe van desportement en
deselffs hooghste ongenade, in wiens district deselve
mochten gevonden werden, souden daer eenich schoonige
geven Zouden, ook hadt den Gouv: van Puea Sapaelled
ende Voestenbanck laeten haeten nuijn houdendt Bodsten
omme te besien off er ook eenige nadden off grooten
seedelen mede te vinden mochten wesen, en dat den
Adsis:t hare de monsteren stamp [illegible] hadde mede
gebraght, die al een redelycke suyveren waeten en

suyster

September 1678. Inde Chaloup D'Eendraght voor Xula Bessie

Peerlen die hier gevonden werden geprobeerdt.

luijster hadden, drie ofte vier stx groote sijnde ingebon-
den, waer aff de grootste een peergewijse maer-
duijster en pekigh, doch is die int openen niet gemerckt,
alsoo deselve aan de geele kant, en wat naer 't Eerembeke
water swoeffde, en ooch tamelijck blinde, maer is
zoo duijster en pekigh naderhandt geworden, d'andere
mede tamelijck groot en ront met een puckeltjen
boven, hadt mede 't schiwelck water, wat doff, het
eenighe dat rondt was maer tegelijck ooch swart,
Zullende soo door den anderen, met gruijs en al, hoedanigh
gevonden zijn, naer Bat.a 't zijner tijdt aan de hooge
regeringe gesonden werden, om off het de moijte waerdigh
geacht wierdt, daer nader ondersoeck op te doen, schrijvende
de deselve slagh van oesters mede Papoesche eylanden
toe te vallen, over welcke slagh van peerlen
d'eerstgenaemde van den gewesene raedsheer Hassenroode,
noch eenige schriftelijcken hangen, vermeldende daer-
inne 100: stx: gevonden, die 't zoeck souden zijn,
ende de groote van gemeene wambas knoopen souden
gehadt hebben, dat beswaerlijck te gelooven is maer
wel dat het sulcken slagh is geweest als dese
mogelijck werdende wel twee grooter gevonden, alsoo
dese uijt zoo een cleenen getal oesters gevonden zijn,
en niet dan op de banck geraept, zullende wel licht
in dieper water, soo den gemeent werdt, wel beter
off grooter gevonden werden, hoewel men segt
dat de Papoesen ooch maer bij laegh water werden
geraept en geenige gedoocken. —

Des naer middaghs omtrent vier uiren gaet den
Gouv.r naer landt, omme van daer Zijn Hoogh.t
And.m naer boort van 't Jacht te vergeselschappen,

dat

dat onder schoonheyt verschoten, Zoo niet voorbij

Vertrek van de Xulaas,

weyden van de Chaloup d'Eendraght als in 't opstappen uijt 't Jacht geschieden, gaande omtrent een half uur daar aan onder Zeijl met een labberkoeltje, maar mede pas buyten 't riff conde geraecken, als wanneer ons de vloedt wat ruijgh en beter voort setten, waar mede wij west heenen dreven, doch als der wij van Xula scheijden, Zeelen wij daar aff al mede soo veel op 't Papier stellen als ons ter kennisse is gekomen. —

Beschrijvinge der Xulaase Eylanden

Deese drie groote Eylanden werden Xulas genaemdt, sonder datmen weet wat het woordt beteekendt, off hoedanigh aan dese naam gecomen zijn

Het Eylandt dat Xula Sapholoa door ons gemeijnelijck genaemt wordt, heeft zijn naam bij ons voor 't westelijcke gedeelte, welckers inwoonderen wel eer dusdanigh genaemdt waeren, en was wel de grootste helft van 't Eylandt door dese inwoonderen beslagen, doch is nu woest en plaetsen, zijnde geringh overschot van alle dese, dan seven offte acht huijsgesinnen die nu in Xula mongoli getrocken zijn. —

Xula mongoli en Xula waitina is d'andere helft van 't genoemde Eylandt, sijnde de landtscheijdinge op de gevoeltige helft, en strecht oost en west, noemende het noordelijcke Xula waytina, en 't Zuijdelijcke Xula mangolij dat Xula waytina is mede al plaetsen, en zijn op dit geheele groot eylandt

niet

niet meer dan twee dorpen, daar inne de drie voc-
keren van voorheenen woonen, als Mangolij in 't
overschoot van Sapaleua in 't eene, en de Waijtinders
dicht aan Mangolij in 't andere. d'Tula Bessels en
Laijabo zijn niet bevolckt noch en hebben ooch
geen andere naamen, en behoudt eenelijck de
Straat tusschen Sapaleua en Laijabo, de naam
van de Straat van Sapaleua, onder d'inwoonderen
in 't algemeijn.

Tiffia matoea, is nu als een Eijlandt alleen op
sigh selven, doch scheijndt off door aardtbevinge off
't geweldt van de Zee noch eerst voor eenige
Jaeren van Waijtina, en Mangolij aff gescheijndt te
zijn, alsoo ter nauwer noodt een Chaloup
door d'engte kan, zijnde het andere steijl diep
en als een grondeloose kolck daar tusschen 't welck
den Coningh Amsterdam 't voorleden Jaar niet gewaar
wierdt, wanneer door onkunde, en onvoorsichtigh^t van
den Stierm^n Jochem Meijer, daar inne met de
Chaloup 't noodsaaken verviel, hebbende pas de
ruijmte om met commoditeijt daar door gebragh-
eert te connen werden, raeckende de Chaloup
bij naar aan beijde zijden de steijle klippen, de welcke
door de geweldige doorschietende Stroom, beden
en trilden, dat hun de haijren te bergen stonden
door de verwonderlijcke vertooninge van sulcke
groote brocken, en klippen te zien schudden en
beven, daar zij ter nauwer noodt tusschen
beijden door getrocken wierden.

Daar

Daar leggen noch eenige stucken en brocken meer,
als bij dese openingh tusschen Mangoly en Lissijmatola
beZuyden Sula Bessie, dat door d'onse ~~[doorgehaald]~~ Brootjes
genaemdt wordt, jede straat van Sapelua, als ook
bij westen Sula Taliabo die op meer anderen plaat-
sen, doch dese hebben geen namen —
Alle dese Sulas met den anderen hebben in't
oosten Oby en Batchian, in't westen Bangay
gaps en alle den selven eylanden, in't Zuyden
Bouro, ooch soodanigh dat de oosthoecken van
't groot eylandt Bouro, al Sula Bessie, recht Zuyden
en noorden van den anderen leggen, zoodat het
onse kaerten seer duydelijck verthoonen, daar de
Sulas westelijcker in zijn geleegen, in't noorden
heeft het d'open Zee tusschen Celebes en de Molu-
cos, en aldus d'eylandtjes Meaune en Tafoury. —
Men seyt dat dese eylanden voorheenen, en noch ten
tyde der Portugesen, en Castiljanen, seer volck-
rijck waren, soodat sij ooch de Portugesen, die aan
de westzyde van Sula Bessie bij Zuyden het groot
dorp Cabauw aan 't groot binnen water een
steenen burgh hadden, geweldigerhandt daar uyt
en verder van alle d'eylanden dreven, Zynde
noch d'overbleyfselen van 't voorsz. metselwerck
der Portugesen aldaar te zien —
Men spreeckt mede dat Sula Taliabo mede eertijts
het Bangaysche rijck gehoorde, toen het selvige in
Zyn volle macht en cragt was, werdende gesegt
dat 't selvige rijck van Bangay mede eer de wett
aan alle sijn binnen steeden, wesende die volckeren
alsmede seer ontslagh gelijck; Zoo souden mede wel
der ouden Batchian hebben gestaen Sula Sapelua
Mangoly, en Waytina, en Sula Bessie welicht

onder een ander; daar aff gantsch geen getuygh en is, -
immers soo wordt'er van d'eerste ontdekinge deser
Eylans door de Ternatanen, en hoe dese aen die
Kroon geraeckt en gehecht zijn, dit van gesegdt.

De Xulaase Eylanden wonderlijk gevonden en ontdekt.

Seeckere quimelaha Talockie Bessi, was in geselschap
van eenige bedienden naer 't Eylandt Oby gevaren om
sagoe te koopen, die van daar eenen dies westwaerts
in Zee te visschen sijnde en eenige scroeen verwoegende
Zoo dat hy naer Oby uyt 't gesight quyt raeckte, on-
-derwylen een havik zagh die een visch inde beck
hadt, en daar mede westwaerts aenvloogh, waar-
uyt hy besloot dat daar ontrent Landt most zijn
het welck hy soo lange verborgen hieldt, tot dat
hy weder in Ternaten gecomen was, als wanneer
hy sulcx sijnen koningh bekendt maeckte, die hem
een vaartuygh Tenders genaemdt, uyt het dorp Takani
deedt toerichten, waar mede en eenige macquianders
op reys voogh om nieuwe landen te gaen ontdecken
't welck hem dan soodanigh luckte, dat ooch selfs
door de vriendelijckheden der Eylanders alleen onder
de gehoorsaemheydt van sijnen Coningh bragt,
dit gaet soo verre als het weten heeft; dit is
altijts seecker dat men Zoo seer naerde Eylands
niet en behoeft te soecken, alsoo het met heeden
weer selfs van Oby kan worden gesien, en van
Bouro, ende de Eylanden van Bangay, noch -
mackelijcken. —

Waarschijnelijcken is het dat de Ternatanen voor onse
comste uyt hun besith en van Ternaten gejaeght,
Zoo wel henwaerts aen naer dese Eylanden, als elders
gevlodden zijn ende dat door die toevlught en —

gemeynsaemheydt

Gemeijnsaamheijt der selver Eijlanders met hun hooftsted
geheel en vooral ontslagt gestuit door de macht
van d' Comp.e, dese Eijlanden geen swarigheijt
en maakte omme sigh aan Ternaten te houden
die eertijdts wel lichtelijck en voor de komste
der Europianen daar onder hadden gehoordt, toen
het Ternataanse gebiedt achtervolgens de Coningh
tijde soo wijt en sijdt was uijtgestrekt, dat
het van Limon in 't Zuijden, tot Sambouangang in 't
Noorden bepaalt wierdt. —
Niet temin Zoo bevonden de oudste Eijlanders daar bij
dat zij op die wijse vooren Staadt onder Ternaten
d' eerste mael sijn geraackt, tot bewijs hiervan
voegende, dat den Grootvader ondeckeer Taloeki
Besi tot loon van sijn getrouwigheijt, den
eersten Stadthouder wegens den Coningh van
Ternaten was, welcke Stadthouderschap ooch
in sijn geslagt als erffelijck is gebleven, tot
op Godtfrea toe, doch off dit niet een Scheiding
van Godtfrea selve Zij, die hier door als een
reght op 't stadthouderschap socht te vesten
en daar door deen gevorden, dat hij buijten
reden en billickh.t uijt soo een langh en
vreedelijck besith der sijne wierdt gestooten
daar aan magh men billick twijffelen
De besturinge der Eijlanden van Sapeodo, en
Bessie heeft lange Jaaren aan den anderen
gestaan

gestaan aan een Stadthouder des Coningx van Ternaten
dertien Singadjes, en een Quimelaha, hebben yder Dorp den
sijnen, soo datter dan oock even soo veele negenteen en
dorpen mede geweest zijn, namentlyck, den Stadthouder
voor heen (nu afgeset) op 't gehele Eilant
Mondokay mede afgeset Singadje van Mangoli
Lapsamanna Singadje van Wayteina
Hocsocmanni Singadje van Salaum mede afgeset
Tarocka Singadje van Sagoeda, heeft altijts d'eerste
plaats en stem in hunne raedtspleegingen gehadt, waar door nu ook
voorsittende Singadje blijft in plaats
van voornoemden Stadthouder.

Tissa Singadje van Gay
Waydaga nieuw aangestelt Singadje van Cabauw
Pakedy Singadje van 't Dorp Fatsel'dy
Toffa Singadje van Boega
Sanissa Singadje van Ipa
Soka mangaltij Singadje van Matiy
Waya Singadje van Fata matta
Caloedije Singadje van Patkoay
Conodjo quimelaha van 't binnen waeter off Fataga
wesende een Singadje van Jacquiroi hier niet
voordaght overgeslagen, alsoo het voorsz. Dorp seer
aan inwoonders verswackt is, waar door Zijn
hoogh.t dit Dorp staat te ligten, en mede naar
Ternaten te voeren.

Ende alsoo Kula Caljabo voor heenen onder 't rijck

van

van Bangaij gehoorde, en sedert eenige jaaren daar aff is geschevdt, om de Bangaijers te meer te mogen temmen en dwingen, als die noch wel trots op hun oudt en vermogent gebiedt, weshalve trachten het Ternaattsche Jock van hunnen hals te schudden, off immers onafhanglijcken gebiedt, dan d'andere over derwonnene Ternataansche onderdanen te behouden, Zoo werdt dit Eylandt niet door de singadjies die en op dit Eylandt drie zijn, als die van Tikitoby, [illegible] en Tobo, maar door Ternaattsche krijgs officieren bestierdt, en wel voornamentlijck door 't hooft zijnde een Capitayn, hebbende den Luytent. en verdere mede ook hun gebiedt op 't overige Eylandt, en zijn er buyten de voorts genoemde drie dorpen noch dese, Cabin, Bono, Laijabo, 't Singa en Samada.

van d'eygentlijke Godtsdienst der Eilanderen

De Godtsdienst deser inwoonders was voorheen algeheel en eenden deren affgodt, niet de Bangaijers die en te jegenwoordigh noch op Bangaij in achtingh is, gelijck sulcx uyt het dagh-register van den Adsist. [illegible] Francxe blijcht, zijnde de beeltenis van eenen slange, en werdt bij hun ~~[illegible]~~ Picogodth genaamdt, kunnende wel zijn, dat sij dese saeck van affgoden dienst van de Hindoosen wel een bequamen doch in zijn zy meest alle naar haare meyninge mahomethaansch, uytgesondert drie dorpen op Xula Bessie, als Fatadenij, Gaij, en Fagoddo, ende eenige niet voorste beschrevenen op Xula Taijabo die

andere

anderen onder 't dorp Mayo gehoorende, dese laetste woonen verstroeyt op de Tagjabossche bergen, hebbende alleene lage huysjens tot hun verblyff, daer sy in kruypen moeten, connen weynigh om laegh, off by d'anderen, leven meest van wilde vruchten en jagerien: dese alle houden sigh noch by hunnen affgoden dienst ende aen den Picogoth

Aardt des volcx

Den aert van 't volck der Xulas, is doorgaens woest wildt en onwetende, zynde rovers en Moordenaers bynaer van nature, door de geduerige gewoonte, connen oock niet wel daer buyten sigh vinden, soo dat wanneer maer de minste aenleydinge krygen, 't sy door verloff off door doorgangh van eenigh aensien-lyck Ternataensch hooffdt, soo is hun rooff en moordtlust, bynaer niet te stutten.

wonder traag om te arbeyden

Het wercken verveelt haer geheelyck, en hier door komt het dat wanneer de Ternataensche Coningen dese Xulanesen tot Ternaten aen 't werck stellen, dat sy meest wegen souden verloff naer d'Xulas keeren, en dus geduerigh weglopen dat de Coningen oock doorgaens ooghluyckende heenen gaen laeten, soo wanneer zy oordeelen voor dien tydt werck genoegh van hun te hebben getrocken, gelyck zy dan oock doorgaens in Ternaten aen 't swaerste werck voor dien tydt gestelt werden, dit doet datse weder t huys

gecomen

geroven, gantsch geen lust meer tot wercken hebben
ende dan als uytrusten willen, comende alles tege-
lyck op de vrouwen aan, Zoodat die huysen maecken,
visschen, sagoe cloppen bereyden en backen, boschkappen
en thuynen maecken, planten, zayen en mayen moeten
ende daar en boven noch kinderen kweecken, en alles
besorgen, Sonder dat het Heerschap aan yets ook
het minste de handen slaat, gaan maar op en neer
en laat hem door zyn wyven als een Coningh
dienen.

Door deesen zyn dese Eylanden en voornamentlijck
Xula taliabo ongemeen volckrijck geweest, doch
zyn door de gedurige invallen, moorderyen en
roveryen der Papoesen, en voornamentlijck door
die van Noda patani en Cipauw soodanigh ver-
woest en geruïneert geworden, dat Sapaliew en
Maytima verlaten, en Xula Bessi bij van
inwoonderen ontbloot is, doch Xula taliabo by-
naar gantsch en geheel van der zelver ingeze-
tene is beroofft geworden, alsoo de meeste vyandt-
schap der Papoesen tegens de Bangayers was, en
die niemandt in handen kregen op de Bangayse
Eylanden, Bangaye selfs, off aan de vaste wal
niet op en deden, ofte niet weder van daan en wegh
gejaeght wierden, Zoo vielen Zij in 't afftrecken,
omme niet leege vrughteloos te huys te keeren
altydts dese Xulaas, en voornamentlijck Taliabo aan

en

en gelijck als geseght is ooch Obij, ende dusdanigh
is Taljabo zoo gedunckt, en Obij hebbe bewoont te
geworden, anders zijn dese eijlanden meest van
eene en deselve vrughtbaarheijt als Obij, —
beijcomende hun aan, dat schoon de mans aldaar
niet, en de vrouwen veels alleen moeten waar
nemen, dat de Eijlanden nochtans de broodt en
spijskamer niet alleen der Molluccos, maar
genoegsaam vande geheel oost zijn, bijsonder Ambo
nia vandaan Jaarlijcx veele de meeste sagoe en
padie, dat nochtans sagoe rijck genoegh geacht
wordt. —

De wilde verckens zijn alhier wel minder en
stouter dan op Obij, te meer alsoo de mooren
soo benauwt voor deselve zijn, zoodat de wilde
swijnen het alhier op de dorpen en menschen aan
setten, en staat te bedughten dat het de verckens
alhier de inwoonderen te lange sullen maecken
zoo bij aldien en niet tijdigh in en voorsien, zijnde
gewesse in hunne kuijpen niet buijten sorgh en
vrede, hier mede willen wij van dese Eijlanden
scheijden, en vervolgen onse reijse.

Vrijdagh 30en Ditto met den dagh seijlden het Zuijdt eijnde
van Xula Bessie Z:r 0:r ½ Zuijdelijck naar gissinge
4 mijlen van ons, het luchje was uijt den Zuijdt
westen, doch stiltekens soo dat desen dagh niet

en vertierden, en dreven wenders den geheelen nacht in stilte

October A° 1678.

Van Saturdagh den eersten, tot Vrijdagh den 7en Ditto: hadden wij geduerige veranderlijck weer, en ver- drietige stilte, sijnde dit wij dagen aan dese maandt, zoo dat die geene die in desen van Obij naar Xula, off van de Xulas naar Bangaij, Tambocco, off Celebes, off ergens andere willen steecken, staat maecken moeten van geen Landt te vreesen, maar althoos trachten grondt te behouden, omme niet te verdrijven, behoudens niet te min, en buyten dit al mede gelijck alle de plaetsen bij oosten Java, de verheijt en lengte tus- schen Xula bessij ende het vaste Landt van Celebes al vrij wat onderscheijt heeft te beschrijven, want wij met onse gissinge al ende eijlanden van onder Celebes, de hen met de kruijsbeeckx gemeijnelijck ge- naemt, waren, souden noch Landt off Landts gelijck te sien, doch de gissinge ende breedte kan wel mis- singe zijn, vermits wij geen hooghte en conde bekomen hebbende de son, twee à drie dagen aan den anderen in't top-punct gehadt.

verschil der verheijt en lengte hier om- trent gevonden

Hadden zagen wij het eerste Landt, en was een redde- lijck groot doch laagh eijlandt, maeckten andere ge-

staat

staat, off was het ijlandt Wawonaij, en dat ons de stroom
dus most om de Zuydt gevoert hebben, maar immers meerder
gesterckt vinden, soo als des naarmiddags noch een kleijn
laagh ijlandtje int noordtwesten van ons quamen te sien
dat wij de Zee kaart inde caarten genaamdt achten te zijn;

Des avondts lagen wij nogh een ijlandt int noordtwesten
twee offe drie mijlen van ons, dat wij inde eerste wagt
dight voorbij zetten, niet wetende wat ijlandt het wesen
moghte, lieten het des naghts met een Zuydelijcke labber
koeltje west noordt west, tot den dagh toe over staan
alswanneer ons de grondt waarschouwde want wij

Saturdagh 8en Ditto, met sonnen opgangh, op een kraal rifft zatten
doch aanstonts vlotten, en sonder swarigheijt off schade daar
aff raeckten, waarschuwden aanstondts 't Jaght met
een canon schoot daar aff, en houden ons in een
tuijch van reeven, tusschen menighte ijlanden in
teste [?], soo dat langh langhs de boomen en kimmen
komen zeijlden, al een den openingh houden, en weder
in zee [?] geraeckten, 't Jaght Amst^m hieldt het
dus langs wat over en weer gaande, tot wij het
sevijse [?] toeseijnden, dat veijligh op ons aff conde comen
als wanneer Zijn Hoogh^t Amst^m den Adsis^t Hancxsz
aan boort van de Chaloup d'Eendraght en den Gouv^r
sondt bekendt makende dat wij achier inde Bangaijsche
ijlanden vervallen waren, Zoo dat ons de stroom
niet om de Zuydt, maar merckelijck om de Noordt hadt
gevoert, aled Zijn Hoogh^t Zeelanders waren genoegh

Zaen

Op, en aff schen kraal rifft geraeckt.

Bevinden ons ontrent de Bangaijsche ijlanden te swallen

October 1678: Inde Chaloup d'Eendraght van Xula Bessie naer Bangaij

Daar verkondt, buyten dat den opper stuurman, en
stuurman van 't Jaght het aan de boorden bevonden breedt
ooch wel sagen, al hebbende maar een graat en
29. eerste gedeeltens offte minuiten gehadt, daar den
stuurman vande Chaloup, wel bij de drie graden Zuyder
breedte gisten, en bevijnden wij nu dogh soo verdreven
en soo naer aan Gasp en Bangaij waren, soo versoght sijn
hoogh.t dat wij daar eens mogten aangieren, omme de
toestandt der sijne en sijner saecken aldaar eens int
voorbij zeijlen te mogen vernemen, maar tegens den
Gouv.r niet sonderlings hebbende, bevijnde daar dogh soo
dighte bij waren, Zoo lieten wij het met den Zuydt
weste windt op die Eylanden aanloopen, dewelcke wij
anders voor de vaste wal van Celebes aansagen
en quamen des naghts door tegenstroom en stilte
tusschen Gasp en Bangaij ten ancker, verwaghtende
den dagh.

Den Coning versoght Bangaij aan te doen om den staet sijner saecken aldaar te vernemen

Sondagh 9en Ditto. des morgens vroegh wierd het heel woest en
onstuymigh soo dat het Jaght soo wel als wij voor onse
anckers door gingen, ende op den Lager van deselven
Eylandt gesett wierden, wij soo wel als het Jaght
traghten onder zeyle te raecken, maar dreven wat
raecken op de huydt, dogh sonder merckelijcke schade
alsoo den opp.r stuurman van 't Jaght belast wierdt
rijckelijck tot 13 vieren, maar door de Goedheyt Godes
van de stranden geraeckt, en wij sonder schade onder

Zeyle

October 1678. Inde Chaloup d'Eendraght van Xulabessie naer Bangaij

Zyl genaeckten, maar alsoo niemant op de Chaloup aldaer bekent en was, en het seer stil was, soo moesten het alsoo den gangh twee offe drie, onder Zyl houden, tot ons uyt 't Jaght toegeroepen wierdt waer wijm moesten, en daer op wij het ooch lieten voortgaan, soo dat wij ontrent ter reede voor het oude Dorp op 12 à 13 v. ten ancker quamen

Arriveerde voor Bangaij

Alhier vonden wij den Amboinees vaartuygh met sijn Chaloup leggen, den welcken den Gouvr. liet onder soecken, om te sien off ooch eenige nagelen in hebben moghte, dogh en wierdt 'er niets gevonden, hij seyde die wie te hebben naer Tambocco, en ondervraeghde van den toestande aldaer, wist den Gouvr. te berighten dat de affgesondene tien ternatanen, door den eerst Capt. Baccany derwaerts voor 3 à 4 dagen van daer te rugge waren gekeerdt, datter vele eenige Bougies waren die sigh ter neder hadden geslagen wat bij noorden Tambocco, maar dat sij sigh stil houden souden yemande te moeyen, gelyck die van Tambocco hun aldaer ooch ongemoeyt lieten. —

Amboinees vaartuygh daer gevonden

Hadden berigt van de Bougies en van Tambocco

Zyn Hoogt. den Coningh Amsterdam quam met 't Jaght des naermiddaghs eerst op de reede, en bij den Gouvr. aan boordt, van daer naer eenigh onderslagh wat men alhier naer eenigh(?) verrichten souse weederomme vertrock, en naer Landt gingh. —

Jagt komt mede ter reede, en gaat syn Hoogt. naar Landt,

Ondertusschen wassen goet gevonden, dat den Gouvr. een hoeckum(?) Sanapi, en tiboro den quimelaha van

Bangaij

Bangaijsche Opperhoofden bij den Gouvr. ontboden

Bangaij bij hem aan boordt soude ontbieden, omme
uijt de selve den waeren toestandt der saecken te
mogen vernemen, en hoe het weeck der schandige
moordt van den Bangaijschen Coningh Caboudo, sijn
broeder Pau-lough, ende verdere die der bij waeren
bij hun lagh, alsoo den Adsist. Hangoe getuijghde, dat
dese twee genoemde hoofden, d'aldergetrouwste wel
ontrent den Coningh Caboudo geweest waeren
en het oock met den selven tot op het uijterste en
sijn doodt toe hadden gehouden.

Aenspraak tot voorn. Bangaijers.

Sij quamen dan tegens den avondt aan boordt, zijnde
Cajuijt geroepen, hielt den Gouvr. hun voor, dat hij
eijgentlijck waer niet en wiste, maer hadt gehoordt
dat sij eerlijcke luijden waeren, die de deught beminde
getrouw en oprecht, voor soodanige wierden sij al
in aengesien. Sij en behoefden het sigh niet aen
te trecken als of men daer twijffel aan sloegh, zijnde
de hedendaeghse werreldt soo boosaardigh en geveijnst
dat men onmogelijck aan't uijtterlijck weten de
deughtsame en vroome, uijt de valsche quaataardige
en boose niet conde kennen ofte onderscheijden.
Al het voorgevallene jonghst alhier tot Bangaij
hadden wij met leedtwesen gehoordt, ende hoe dat de
Coningh Caboudo met sijn broeder Pau-lough soo
moordtdadigh verraderlijck ellendelijcke andere waeren
om hals gebraght.—

hier

October Aº 1678 Inde Chaloup d'Eendraght voor Bangaij

Ontrouwigh.t van Baden vermoorden Coning Bau voorge„ houden

Hier inne siet eenen sagmen de reghtvaerdigheijt
Godts, die d'ontrouw en valsche gangen t'sijnder tijde
straft, alsoo d'ongeraghten Coningh nergens anders
op uijt en waer geweest, dan om d'E. Comp.e te
bedriegen, en verhoeden, uit aanplanten en ver„
„wenden der nagelen, daer voor nochtans sedelijck
soo vele duijsende Rds wierden betaelt, hij was
insgelijcks omtrent sijn woort den Coningh
van Ternaten geweest, als die het geene besochte
op Bangaij te setten, het geene hij nochtans heij„
„melijck aanquereerde, en tot sijn bijsondere voordeel
verkoght, sijn broeder Bau-Coningh was noch schul„
„diger als men op het voorseide sagh, als die voor
heenen de Maccassaerse sijde en Calamatta gevoeght
was, maar boven al die schuldigh gehouden wierdt aan 't
affloopen van 't schip van den Vrijburger Hartman,
den Gouv.r hadt al dit naargesien het hele werk met
dese so weijnig gedaen en souden dit alles hebben over„
„gestapt, om het alles door saghte middelen te hebben
mogen herstellen, het welck Godts reghtvaardigh oor„
„deel nu anders en naar verdienst hadt gestraft
den mensch moght in 't verborgen valschelijck han„
„delen, maar godt straft 't sijner tijdt in 't openbaar
dogh dit lagh nu dusdanigh, den Coningh Kobondo en
sijnen broeder Bau-Coningh waren doodt, en soude

men

men hen jiuns niet beveelen doen, voornamentlijck
niet int geven der Gouv.r het soo wel niet hun ge-
meendt hadt, ende daaromme ooch aan den selven
hadden gedt; ooch den Coningh aan s[ijn]e Ed. Hoogh.
omme aan den selven mede in minnelijcke manier
te schrijven, daar en boven door de gecontracteerde
heer Caboudo en sijnen grooten minnelijck en egter
ernstigh doen waarschouwen, van dat die contra-han-
del nagelen souden naarlaten, alle de boomen
sonder bedrogh off agterhouden onder de voet hacken
en voor al doch niet maecken dat de E. Comp:
genoodsaacht wierdt sigh daar over naar bie-
lijck genoegelijck te komen, maar 't schijnt
alles niet geholpen heeft.

Nu was het dus niet hun afgeloopen en most soo
blijven, voor soo veel de vertooninge aanginck, sonder
was de moordt verschrijdelijck, en mishaagde den
Coningh van Ternaten hooren seer ten alderhoog-
gelijck het den Gouv.r ooch innerlijck jammerde en
bedroefde, en waaromme het hunnen Coningh
ooch niet en conde voor goedtkeuren, maar soude
hun gesamentlijck, alle mogelijcke genoegingh
over 't gepasseerde geven, soo wanneer van sijne
wijse van Tambocco souden sijn weder gekeerdt, ondertusschen
wilden den Gouv.r in wel uijt hun selfs voor
niet verdoeningh" en te maecken maar in dese.

Gwaarde

Versoeckt aan de Ban-
gaijers om hun te vredi-
gen op het vermoorden
van Bacas Coningh
e soon sien

Swaende seecken, sij souden onbeschroomdt en hunne
meijninge rechtuijt spreecken, aelsoo niet de te-
genwoordigheijt van haeren Coningh voor niemandt
te vreesen hadden, Sij seijden niet veel maer geenod-
igen sigh aanden Adsist. Francoijs en schreeuwen van
droefheijdt overhoopt, leggende de traenen langhs
de Quimalahas wangen, dogh scheen die ooch niet
eenen treffle aan des Gouvrs. reden te slaan, en
tusschen hoope en vreese beklemdt te sijn, het
weeck bij den Gouvr. gedacht, soo wierdt op hun
meijninge en gevoelens volgens 't besluijt van
Banggaij niet harder gedrongen, maer hun eenel-
lijck verders aangeseijdt, sij souden sigh hier op
beraden, en het wierdt hun ten dien eijnde meest
geseght, op dat sij en de vier Singadjes van 't
Landt van mogten waarschouwen, en het
stil houden, ooch sigh niet laeten verleijden door
eenige lemauaten, off andere quaadtaardige persoonen
die hun mogten traghten van haar voornemen
te houden, onse gelegentheijdt noch tijdt en liedt
het niet toe, langer aelhier, dan nogh den dagh te
van morgen te verbeijden, en dien volgens, en
conde wij naar de Singadjes niet wagten, naer
't vertrek en nogh eenige eenstige vermaningen
Sij wel gerust, en vernoeght scheeden, en
naar Landt vertrocken.—

Beschaamtheijt off agterdogt in de Banggaijers bespeurdt,

Deesen

Desen gantschen dagh waeren die van de Chaloup-
louten besigh geweest met water te halen, dat
des naghts weder voortgingh, Zoo bij die van de-
Chaloup, als die van 't Jaght, omme waer het mog-
lijck morgen avondt weder te comen onder Zeijl
gaan, en onse reijse te vervorderen

Maendagh 10en D.o 's morgens braaght des Gouv.rs broeq dat aan
Landt geweest zijnde, om eenige verversingh van
bocken, hoenders, groente en water te becomen
was, te coopen daar juist bericht waer geweest
door sekeren ternataen, als den priester geheeten
die den man van wien de broeq eenige bocken
genoeghsaam hadt gecoght, met harde woorden en
bedreijgingh verboodt aan de Bangaijers het minst
ooch te verkoopen, gelatende zigh als off het
last des Conings waar, het welck als een mo-
moeilijke en ongerijmde saecken zijnde, omme onde Ban-
gaijers nogh quaden indruck van d' Comp.e te wo-
den Gouv.r door den Adsist.t Harpe aant Sould
sijn Hoogh.t aan eenige dienden die daar over so
heevigh wierdt, dat hij den Paap (want het was
een priester, herwaarts over van Ternate gez-
sonden, om het Mahometsch geloove de Bangaijers
in te scherpen) aanstondts wilde laten ophang-

Voorwael ombiedt het koopen van eenige verversingh

dogh

October Ao. 1678: Inde Chaloup D'Eendraght voor Bangay.

doch betoonde zigh ootmoedigheijdt, en tot verschooninge
inbrengende, dat den genoemden Coca het eerstemael
niet wel verstaan hadt, en andermael sulcx
geboden te werden, op dat zijn hoogh[eijd]t deselve niet
moghte om verwerdinge verwegen vallen, ende
dat hij daar omme den selven belast hadt, het
selvige voor den Coningh te verswaren, Zoo nadere
beden hij hier niet wel kriijghts aff, maar dat
den Coningh hem, en alle de onstaandere met
swaere bedreijginge hadde gewaarschoudt zigh in
toecomende voor dergelijcke manieren van doen
te wagten, en de Hollanders alletijds wel beleefd
en minnelijck te handelen, en bejegenen, en alle
hulp gemack, en behoefte voor hun geldt en
betalinge toebrengen, en te latten volgen

Ordre des Coninghs bekendt makende de onderdaen ders uytgeroepen.

latende dit ordere en aenstondts openbaarlijck
in 't dorp uijt roepen en verkondigen, en dat op
hals straffe,

't voornemen was wel desen avondt weder onder
zeijl te gaan, maar den Coningh gesindt desse nagt
zigh aan landt wat te vermaecken, liet zulcx
den Gouv[erneu]r bekendt maecken, die hebbende den tijdt
wat [illegible] door schoot en 't Jagt zoo wel als [illegible]
de chaloups, in order genoegzaam van waater
en brandthout voorsien waeren, dit

nochtans

nochtans Zijn hoogh.t ten gevalle mede toestemde, schre-
-vende ondertusschen de volgende brieff, om alhier in
handen vanden quimelaha te laten, op dat de
opperhoofden vande Chaloups den rooden haan alle
ondervoijeren verschijnende moghte weten waar
naar zigh te righten hadden,

Aan den Stierman vande Chaloup
den rooden haan Hendrick Varculbe:

Eersaeme Vroome

Op den 9en deser, offte gisteren zijn wij alhier tot
Bangaij eerst aangecomen, met Zijn hoogh.t den
Coningh van Ternaten, en [illegible] mongen
sonnen opgangh verder Z: waarts op, en naar
tamboco, van waar Zijn hoogh.t weder tot
Bangaij staat te keeren; in Zijn hoogh.ts afwe-
sentheijt laeten wij den Adsis.t Rancq: die U: met
desselffs comste verders seggen zal, wat te doen
off te laten hebt, voor zoo verre sijn H.eit den selven
Zijne goede gerichte toecomende behoudt zal maecken
Zoo zult U. dan alhier dus lange vertoeven, tot den
Coningh herwaarts weder komt, bij welcken ondertusschen
om mondkost van rijst en sagoe seggen waardt co-
-me mondkost maat daar aff tegens lijwaat ruijlen.

Dogh

doch geen als groote quantitijt op doen, ten waere
om naer Coromandel over te brengen, ende aldaer het
overige inde packhuijsen te bewaren, doende dan daer
aff behoorlijcke reeq.e tot het weeten Ul: bij desen
verloff geve, maer aengaende voor Ul: rustwe be,,
hoefte, kundt als gesegt wat spaensaem daer in
zijn, alsoo sijn Hoogh.t niet sijn connste voor de
reijse wel sorgende, zoo waeren door Hancque
maer werdt aengesproocken.

Soo bij alsien meerder houtwerck soude comen vergen,
soo laet den Coningh Amsterdm versoocken het hout,,
werck mede alhier te mogen inscheepen, van het
vervallene raedthuijs, daer den Coningh Cabondo
zijn broeder Ban-lorugh, en zoo vele andere ongodlijcke
luijden meer, zoo deerlijck sijn vermoordt, alsoo
'toverige doch door niemandt sal gebruijckt werden
als hebbende daer aff een grouwel, en van alles
datter ontrent is. —

'tWerdende niet alhier wel ontwaer worden, en
mooght sonder schroom alhier wel steijgeren, sonder
dat Ul: van 't Landvolck eenige het minste leedt
staet te geschieden, gelijck noghmaels ooch Ul:
aenbevolen, niet te gedoogen dat jemandt selve
het minste dergelijcke in weeck strolieren beijne
Ul: goede vrindt, was geteeckendt R: P: Brugge
ter zijden stondt Bangay inde Chaloup den
Sondnaght den 10en 8tb.e 1658:

October A°. 1678: Inde Chaloup D'Eendraght voor Bangay.

Dingsdagh 11en Ditto. met het aanbreecken van den dagh liedt den Gouvr
den Adsist: Hancxe van 't Jaght halen, en Sondt den S[illegible]
naar Landt, omme Syn h°: behoudt te maecken, dat de
Gouvr: met de Chaloup vast onder Seyl souden gaan

van Bangay wedder vertrocken

en aan den Opp: Stierman van 't Jaght gelast hadt
mede ancker te lighten, gelijck ooch aan Landt te
scheiden, doende drie stuckjens lossen tot Seyn, a[illegible]
ende scheeten, vervoegende off eenen achtervoegende die [illegible]
onse aangevangene reyse naar Tambocco. —

Bangay in voortijden een aansienelijck Coningrijck geweest,

Dat Bangay een maghtigh en aansienelijck rijck voor
en in oude tijden sij geweest, bleyckt genoegsaem, soo
't aangeraede van Oby ael de Xulasse eylanden, en sch[illegible]
het eylandt dat de naam voerdt zoo heel groot niet
is, soo noghtans is het 't Aldenvast geleegen, wesende
in 't midden van zoo menighte eylanden, waar over
het eertijdts gebiedt voerde, en die zeer voorkrijch[illegible]
pleghten te zijn, nu is het meest in een gekrompen
besitten de inwoonderen van zoo een groot getal eyl[illegible]
nu niet meer dan de volgende, Bangay, Gape, [illegible]
Loucolo Labobbot, en aande Vaste wal van Celeb[illegible]
de kust vande bogt Tominie en Balanta tot d[illegible]
bogt van Tambocco, en 't dorp Tixongan toe, zijnde
alle d'andere woest en verlaeten, die gesagt worden
meer dan hondert te wesen, en waar onder al vrij
grooter en schoonder dan Ternaten bedoen, en macquian
dies het ten hooghsten te verwonderen is, dat die
in onse gemeijne kaarten geenige van getekent
staan, voornamentlijck niet by Zuyden, en by oosten

gapij

gapij daar die meest al leggen, soo iss 't groot ijlandt
Taboebo niet, dat nogtans voor Bangaij gaps en
Oubij off daar bezuijden leijdt, en vrij grooter dan
Bangaij is, behalven veele cleijne anderen, die daar
nogh tusschen leggen, zijnde het zuijdelijckste van
alle de Bangaijsche ijlanden, genaamdt Boed Sagos,
van waar naar Tambocco de cornecorren gewendt
zijn over te steecken, zoo nemen zij sigh aldaar meest
van Sagos en water voorsien hebben —

Sterkte der Bangaijers

Het getal der inwoonderen onder Bangaij als nogh
gehoorende wordt op 10000: weerbare mannen begroot
Zij zijn nogh meest heijdenen, en op verre nae zoo
moordadigh niet als die tot noorden genoegen als
d' Xulanders, maar zijn behendiger in hun bedrogh
waar te nemen met buijtenlandsche vriendschappen
ende der loos handeltjes, waar toe zij seer wel geleegen
zijn als meest midden vaarwaters zijnde, tusschen
Bouton, Boone, Tambocco, Tomini, Gorontales, Ter=
=naten, Tijdoor, Batchian, Xula, Ceram, Bouro &c.a

Ook de swaardtmagt der selven zijn mede op hun
geweest, en souden niet geluckiger, nogh sneeder=
=den, off souden de hooren haast opsteecken, daarom
in zeezaecken ondeugtigh, en neerslagtigh zijn
en den schrick voor de Ternatanen hebben, gelijck
het bleijckt, dat den capt.n Baccanij met zoo
een geringe magt van 2000: man hun naar sijn
pijpen heeft weten te doen dansen —

men

Men moet sigh ten hoogsten verwonderen, over d'argh listigheijdt, en wispeltuurigheijt, en snoodtheijt deser Inlanderen, voornamentlijck soo wanneer, de vreese van hun leven, offte tijdelijcke welvaeren te Verliesen de overhandt heeft hoe sij sigh over alle hoogh heden te werden, en in allerleij gedaantens te herkomen, hoe menschelijck onbeschaamdt het oo weesen moght.

Snoodtheijdt deser Inwoonderen

Dat sijn Ho: de voorleden nagt aan Landt verbleven waar, was door de loosheijdt deser Tyranen gesti omme door het Orakel van Wedelust off Swaar hunnen Coningh met schadelijcke voorwendinge op stoken tegens d'E. Comp.e te vergiftigen—

Loosheijdt door hun aangewendt, om den Coning van d'E. Comp.e aff te schrijven

Dien schijnheijligen en verwaende broeder Quimala tibono, die op gisteren nogh door het verdencken van den rampsaligen doodt van den Coningh Labondo en sijn naeste bloedtvrienden, de straffen op d'ogen laeden hadt op dien tijdt selfs voorsight het verwe in 't handt, ten sij Baccanny hier ontrent onbekendt moet geweest sijn, en hem met hulpe van den godlosen Tienootje, door drijgementen, off hoop van voordeel moet omgekeerdt hebben.

Schaeltheijdt van een der aanboordt geweest hebbende opperhoofden bedagt, en schelmagtige tegens den Coning wijsgemaakt.

Desen wijffelaar gestercht door den Bangaijschen volck swaijerende, en aangeleijdt door wangunstige en nijdige hovelingen als hebbende den Coningh

aansten

aen Sijn andere quaelijck weer opneemende voor haere
geveijnstrijckerije, en bedriegerijen, hadt desen nacht
met tusschen verpoosinge en op zijn meeste voordele
den coningh trachten in te beelden, dat den
adsist:t Lauwerens Franck den vermoorden coningh
Labondo even voor zijn doodt getracht hadde te
beleijden, om den selven te doen overslaen, tot
d'E: gouv:r ende op 't voorbeeldt van Timbotto, en
Gorontalo, geen Ternataensche bestieringe meer
te willen onderworpen zijn, en schoon zijn hoogh:t
sulcx Franck openhartigh wel bekendt maeckte
ende naer den gouv:r zondt, om dien 't selvige
mede te laeten weeten, als ook geen geloof
daer aen scheen te slaen, zoo nochtans bleeck
het niet duijstelijck, dat zijn hoogh:t daer al
eenigh agterdocht op hadt, maer over den gouv:r
als een alte onbeschaemde leugen en valschijdt, wel
voornamentlijck den Ternataenen, het niet den verachtin-
ge verschtede, ende zijn hoogh:t in antwoordt den briefe
wijn toesondt, omme zijn swarigheijt daer mede aff
te scheeden, met verseeckeringe dat het onderde zijne
noijt aen Franck souden en zouden gelooven nogh
Sijnde dien, omme zijn hoogh:t van zijn oodtmoedigh
voornemen te mogen verseeckeren, waer 't mogelijck,
en hier door zoo vele vonden te hoop haelden, omme
zijn hoogh:t naer te verwarren, ende een gedeurige
nacht voor d'oogen te houden draeijen, op hoop zijn

voorgenomen

voorgenomen togt, naar Tambocco mogte laten
vaaren, ende alvoorens daar mede in de togt springende met-
ten, vreesende te meer hier uijt, dat den Coningh
de verleeden nagt, alvoorens met al hun vermogen
hadden tragten te bewegen, dat sijn hoogh.t in
eijgener persoon met en dienende derwaarts te gaan
maar andere 't selve aanbevolen, aanbiedende ijder
om 't geen 't sijnen dienst hier toe, onder en tusschen
conde sijn hoogh.t sijn gemack en vermaeck alhier
nemen, daar op seer wijselijck en cloeckmoedigh de
Zijn hoogh.t was geantwoordt, dat sijn tegenwoor-
digheijt alleen meer waar, dan duijsende van de sijne
ende alsoo het wel, ende ten regten hadt afgeslagen
verende ooch buijten gemelden voorsightigh gedaan
dat Zijn hoogh.t als die gasten van den gesegende
smoorheijt, hoe onbeschaamde moeijelijck sij sijn hoogh.t
ooch aangeweest waaren, om mede te gaan, en
Zijn hoogh.t te volgen, Zulcx volcomentlijck ver-
boden hadt, met weeck beleefdt Trancqo wederom
naar 't Jagt en Zijn hoogh.t voor tenwijlen wij
vast standelijck nijt vonden.

Wij en connen nogh en moogen niet overslaan te
geven den Adsis.t Trancqo den Hoorden.r bij dese geleghent
mede bekent maecken, hoe deselve Cennataan sijn
genaamde, seer opdantigh en trouw Zijn geweeden

Sekend Cennataan
genaemt Biraty
deuft

ontrent

Verheft hun de waar,
heydt rondt uijt seggen,

ontrent Zijnen Coningh en de tegenwoordige Rijcx
„grooten veeldelijck verkeeranden, en uijttendonst, toen
den Coningh het geen aan Landt hem geseydt waar
aan boncxe verhaelde, en als en alsoo al vrij wat
woorden, en vreemde gevoelens van desse en geene
opgewaelen en vermenght waeren, in welcke
gelegentheijt desen vroomen Bernataan (dat wat
vreemdts en woudens is) alles met een nadenck:
en ouverlaght gemoedt niet alleen tegenspraeck
maar ooch het tegendeel als valsselijck waar,,
„seijndelijcken verdedigde, bekennende gaarne met
den Gouvr: dat men bij naar niemandt meer van
hun eijgen volck en conde vertrouwen, baelende
van woorde te woorden op, verkeerde aenspraecke
ende ondeugnightinge door den Gouvr: aen den Coningh
op den 2den desen gedaan, waar inne deser nachte,,
„lijck en bevendigh sijn Ho: den tegenwoordigen aandt
den Zijnen, en het belangh van een ijder in 't bijsonder
en wat zij met alle dese vermaningen voorhadden
ooch hoe het te ontdecken te weren offe voortecomen
waar, voor oogen stelde, verklaerende meermaelen
Zijnen Coningh geraeden daar aan altijdts te
dencken en oordeelen off het niet de waar,,
„heijdt was, en meer dringelijcx, waar mede bij

Zoo

Zoo vere uyt verschete dat sijn hoogh.t die verleeden
hadden liet, en van wat anders begost te spreeken

Woensdagh 12.en D.o in stilte gedreven

Donderdagh 13.en Ditto met ooste en noordooste wint gevaren
maar verlooren, en wierden door de stroom kraghtig
om de noordt gesett, waar door genoodtsaacht waren
ten ancker te comen, omme niet tusschen twee
ij=landen door getrocken te worden, het Jaght raechte
den hoeck van 't oostelijcke ij=landt om, alwaar de

Stroomen bedrijven ons werkheijt

danigh door de stroom wegh gevoerdt wierdt, dat we
den selven des naarmiddaags wegh voorder van
ons hadden, en was soo verre in Zee dat men het
selve pas conde zien; wij hadden geen genoegsaame
voorraadt van mondtcost voor de Chaloup, en
vreesden dus van 't Jaght af te raecken, waar-
door genoodtsaacht wierden ancker te lighten, om
voornoemde op 't Jaght af te zacken, doch creegen
het bij tegens, 't dat zoo geweldigh, dat toen
wij gaarne verleijden wilde, doch niet en conde
Zelfs niet de stroom met een kracke man-
zeyls cortes doot zeylen, zoo dat weder genoodt-
saacht wierden ten ancker te comen, als wan-
neer wij een Corrocorra saagen, en gewaar
wierden, die met een schoot gesejndt op ons af

en

en onder de wal ten dregge quam, wesende een Pulause coracora, die hun coningh voerde.

Vrijdagh. 14en Ditto. met den dagh saegen wij 't Jaght wederom in 't Zuijdoosten, wesende door de verkeerde stroom weder soo verre geloopen, en baatwaarts opgeset als op gisteren morgh geweest waren, wij conden het selvige niet voegen, als hebbende windt en stroom tegen, ondertusschen quamen op ons Zijde noch drie coracoras bij ons, alle Pula=wers, als de voorige de welcke wij bij ons behiel=den, om off het Jaght mochten vinden te mogen voort geboughseerdt werden

Pulause Corecoren bij ons gecomen, die van den Coning voorstonden

Des naarmiddaags kreegen de stroom weder te baat en gingen met een labberlughtje uijt den Zuijdoosten 't zeijl, de gangh was Z.W. ten Zuijden, dogh was het snaghts wat stillekens.

Saterdagh. 15en Ditto. waaren wij weder beoosten windts van 't Jaght geraackt, wesende het selvigh met het om de oost over te leggen, al mede tusschen de twee voornoemde eilanden door de stroom getrocken, wij mochten desen dagh wat te winnen, maar wierde niet lucken, soo dat verscheijde reijsen de dregge weder mosten laten vallen, dogh des naarmiddaags de stroom weder meede krijgende, en een tamelijcke Zuijdooste lught soo deeden het verdere van den

dagh

dagh en des naghts tamelijcke voortgangh op de Streke
van Z.W. ten Zuyden, waar mede wij ons.

Sondagh 16en Ditto. bevonden onder de Eylanden aen waer wij bevoorens
en op den 8en deser hadden vast geseten, en in voor
tyde gronden wij met den haeff bevaert waren
Zoo dat wij genoodtsaackt wierden ten ancker te
comen, 't is mede het een seer donckere en buij-ige
weer was, naer 't opclaren van 't weecke he
wierden doodt stille windt, Zoo dat desen dagh en
nagt niet voor en voorderende, hebbende Sambo-
cocco drie mijlen naar gissingh in 't west, ten
noorden van ons. —

Maendagh 17en Do. kreegen des voormiddaghs eenen harde travado
off windt en regen beaagh, uyt den Zuydtoosten
naar mede Zuydt west heenen liepen, des naar
middaaghs en 's naghts veranderlijcke weer van stil
en buyen, vorderende op de voorgenoemde gangh stil
en ten Zuydt agt mijlen, het Jagt bleeff aan
de bancken ten ancker leggen, waar heenen wij
een Joeiltjen gesonden hadden met drie slaven
en een Ordonnantie aan den opp:r Stierman van
't Jagt om Sagoe doch quamen niet weder, ter
wijl wij voortgesett waren souden daar naar
te wagten —

Dingsdagh 18en Ditto. Zuyderbreeten des middaags van 2. graaden, hadde doen de Zt. hoeck van Po. Boucolo, Ot. ten Noorden half noordoost naar gissinge 9. ofte 10. mijlen van ons, en wer des naarmiddaags in stilte, saegen met Sonnen ondergangh nogh een seer hoogh Landt int noorde en 't noordtwesten van ons, 's naghts doode stilte —

Woensdagh 19en Do. was al ons de mondtkost op, soo sagen als nijet, Zoo dat de noodt ons dreven grutten, wordende de Lanninn aangetast 't welck door een handtmoolen is eens doorgedreven, seer smaackelijcke en voedtsaeme grutte verschafte, Zoo dat wij, Zoo lange om de oost, trecks in hoelandt, driemael des daags grutte schafte; heeden hadden wij buij-igh en veranderlijck weer, waeren niet verre van de bogt van Tambocco, Zijnde kennelijck aan een hoogen Zaelbergh, die boven al d'andere uijtsteeckt —

Inventie om schoone grutten te maken wel verstaende als het goedt bij de werck is,

Donderdagh 20 / Vrijdagh 21en Do. met landelijcke voortgangh de wal genaedert, 't Serwende west heenen, waeren voor dagh op een banck die van de Noordthoeck van de bogt afsteeckt, hadden'er 10. vadimen diepte, hieden het weder wat Zee, en traghten de Zuydtwal aan boordt te krijgen loopende de stroom hardt om de Noordt.

Saturdagh 22en Do. vonden wij ons met den dagh onder de Zuydtwal, quamen door tegen windt en stroom op 20. vadem

Conade

Tevare grondt ten ancker, leggende meest voor een dorp
waer henen de gewapende schuijt gesonden wierde
om te vernemen wat dorp het waer, en waer
Tambocco was, alsoo wij niemandt en hadden die
hier bekendt waer, zij quamen weder te rugge en
beschreef dat het dorp Torassa genaemdt was, en
dat Tambocco zuijdelijcken op laegh 8: off 9 mijlen
schaftens van daer, d'inwoonders waeren seer schu
en hadden ons noch qualijck te spraeck staen
willen, ooch en conden zij verclaeren niet wel
verstaen, zij hadden seecker vaertuijghjen mede
gesprooken, dat naer Tambocco gingh, waer aen zij
geraedt hadden, aldaer bekendt te maecken, dattet
een Comp.s chaloup was, en zoo iemandt om
trendt Tambocco quam te verschijnen, een corracor
het selvige te gemoedt wilde zenden om voor
Tambocco veijligh te mogen gebraght worden.—
met het verlopende tij, lighten wij ons ancker weder, en
gingen met een O.t Z.t cours te lichtjes Z:Z:oost aen, langs
de wal heen.—

De schuijt werdt hier naer landt ge-sonden om te vernemen waer omtrendt Tambocco gelegen waer.

Sondagh 23en Ditto. des voormiddaeghs quamen er agt corracorren
op ons af, waer aff er een aende Chaloup coomende, soo
verstondt den Oppo.r dat zij aldaer al etelijcke dagen
gewacht waeren, zijnde die gene die sijn E.o aende [illegible]

van

Xulase Corrocorren met tijdinge van Baccanij, werden weder kort aff geraden om den selven te waar, schouwen niet naer Tambocco te gaan

van Sula Bessie naer Sula Sajabo en Baccanij, met de gevangens hadt gesonden; verders naer Baccanij gevraaght sijnde, seyden sij dat die mede alrede onder de Corrocorren was, het welck als overgegeven stont, en onbeschaamdt den Gouvr. seer vriendelijck onder ooren kreegh, als hebbende Zijn Hoogh.t aenst.en vervoegens en agter den anderen, Zoo waeren meer houdtschap van Baccanij vereyght boode op boode, en Corrocor op Corrocorre gesonden, met strickte last, nergens anders dan naer Bangaij te vaeren, en aldaer den Coningh te verwaghten, tot weder van Tambocco quam, en voor al op Zijn Hooghste ongenade niet naer Tambocco te gaan, dat Zijn Ho. haer Baccanij in dese gelegentheyt niet hebben en wilde.

Waer over dan oock de Gouvr. hoorende dat Baccanij des onaedige Zien hier was, aenstondts de Ternatanen geset Ten uyt sijn oogen te gaan, ende met haere Corrocorre wegh te vaeren, en d'andere te waar, schouwen, dat sij niet aen boordt en behoefden te komen, alsoo den Gouvr. niemandt hooren spreecken nogh kennen wilde, die haeren Coningh niet en erkende, noghte gehoorzaamde, gelastende aenstonts 't Kanon met scherp te laden, het welck de Ternatanen siende, schepten Zeer haast wegh

en

en gingen naer d'andere corracorren, die al Vlughende
singende aen quamen, tot sij de tijdinge kregen, als
namen al met een Stierstroom naer de wal
scheepten

Omtrent de middagh quamen een corracorre van L[illegible]
en op de chaloup aff, daer den eerst Ternataensche
captn. Baccarrij in was, die dan alleen met de Schrij-
vende corracor geraeckt, en bij den Gouvr. aen boordt
gebraght; was den Gouvre. genoodsaeckt sijne miss-
noeginge te toonen, en den heeren wat nauwelijckx om
te haelen, verthoonende hem wat een goet ge-
ven wel een van Baccarrij hadde, ende hoe scha-
digh waere mitstijdt geworden hebbende tot sijn
eer en aensien, dusdanigh het voorhoeden bewerck
gehadt dat uijt Chiaude toght tot ondersoecken van
eenige krijgshoopen gestelt, ende het gebiedt ende
bevordinge van die toght, aen hem alleen gelaten
daer hij in 't tegendeel soo ondanckbaer, en meer
geest, dan eerlijck was, hebbende den Gouvr.
die hem bij ootmoedigen gedaght hadde, geheel
in sijn meijninge bedroogen, en genoodsaeckt geraeckt
het beruchte op Chiauw Seffe te moeten bewoonden
en bewoonen daer hij liever niet tegenwoordigh
was geweest, omme de volckeren aen de Ternataen-
se mogen laten, dat niet en heeft connen sijn

Baccarrij komt aen boordt van den Gouvr., en 't geen aldaer verhandelt wordt

door

door sijn agterblijven, terwijl er niemandt onder de Ternatanen was, die men 't werck soude konnen vertrou-wen, ondertusschen hadt hij Baccanny alleen ontrent, en daer ook in niets ende (?) was hem lieven (?) wilden onthouden, en met woorden en slagen op d'onwilligen dreigden, en alles over hoop helpen, dan als een Loffelijck krijgsman sigh te laten vinden, daer wat te doen, en eer in te leggen waer. —

Dit ook en nogh daer en boven, het gepleegde ge-weldt ontrent 's Conings getrouwe onderdanen in 't aentasten van Bangaij en gaps (?), en 't laten vermoorden (?) van den Coningh Caboudo zijnen broeder Pau-Eringh (?), en desselfs meeste geslaghte, hadt den Gouvr: nogh in zijn woorden ontrent den Coningh al vrij wat versaght en genoeghsaam goedt gemaeckt, te meer Colabo, den uijtvoerder van zoo een heijloosen moordt waer; maer dit laetste, dese onbeschaemde verachtinge van 's Conings zoo strickt verbodt, van dat hij niet naer Tamboco soude gaen, maer op Bangaij met sijn gevangenen verblijven, en wachten aldaer de komste van zijn h:ot (?), Zieck (?) en waer niet verschoonbaer, hij Baccanny trachten sigh te ontschuldigen met de onwetende, en den onnoselen te spelen, dat hij noe een brieff van zijnen Coningh ontfangen (?) de

gevangenen

gevangen tot Pula tacjabo zijnde, hadde verlangen
maar dat daar inne hem niet verboden en wierdt te
naar Tambocco te mogen gaan, verclaerde dat den
Ternataansche Luijtenandt die hem de brieff t
niet alleen hem daar niet aff gewaarschouwdt
hadt, maar selffs het tegendeel gesegdt en ge-
noegsaam tegens wil en danck naar Tambocco
hadt mede gesleept, daar op den gouvr:, hem
naachtdelijck het tegendeel voor oogen leijde, be-
staande meest hier inne, dat hij Baccanij van
voor Lohia opbreeckende, noijt gedaghten hadde
gehadt van weder naar Ternaten te keeren, dat
hij veelmeer geen andere toeleght en hadde da
alles alleen omtrent in roer en roeren te houden
maar toe hij gedurigh nieuwe gelegentheden
en beswaringen sagh, dat hij tot dien tijde
en op hoope van goede (off eerder quade) buijt en
rooff, de coningen van Tibore, en Tambocco
aan sijn snoer gekregen hadt, bevroedende den Ban-
gaijschen Gorgorgo dat hij dit sijn eijgentlijcke
belangh neerkeerde, van vreede sedert, ofte in
Ternaaten nogh soo vele voordeelen, noch te soo
vele aanhangen en vermogens te sien hebben
dat hij selffs die Bougies hadde te voorens gehouden
en hun omme doch dit tegens Coningh gebodt

aan

aan Zoo g'eijscht hadde, voor des Coninghs off en Gouv.rs comste
op tambocco te wesen, om de Bougise soo veerder te
doen vertrecken als hij die hadt versoght aldaar Zoo
lange te willen huijshouden, dat dit noch al geroepen
waaren vande ternataensche Crondtens van voor,,
houden, en dat hij al mede sijnen Coningh niet alleen
ongehoorsaam maar ooch ongetrouw was, hierinne
was hij gestijfft van Majuda, toen die 't voorleden
Jaar hier was als ooch door Hoffdea, waarinden die
wedder voor Gouv.r maar de Sulaat gehouden wierdt
en hem omme waeren alle die geruchten over al
verstrooijdt vande onlusten tusschen den Coningh
en den Gouv.r comste vanden Godgoe Alam, en
Capt.n Laurot netij Ra. als, om te beletten dat de
Comp.e d'Ternataenen en Bangaijers niet en moghten
dwingen het Christen geloof aan te neemen, ten
welcken sijnde den Adsis.t Hancke eenlijck affge,,
souden was, en meer dingelijcke spreekinge uijt,,
gestrooijdeen eenlijck aangeleijdt om d' Comp.e niet
alleen, maar ooch selffs hunnen Coningh verdaght
te maacken, sijnde niet de nieste al mede den ver,,
keerden wegh in geslagen, en Zoo voorts./
Op al 't welcke Baccarij niet veele in te brengen
hadde, derwende van schaamte selffs niet op Zien
maar bleeff al met hangenden hoofde neder ge,,
slagen gesight onbeweeglijck Zitten, tot den Gouv.r het
wat slaachte en sijds veele te connen begrijpen, dat den

Soodaat uijt vreese van verachtinge (als wiens ver-
in den degen bestaat) ende inden oorlogh meest ged-
het Zoolange de respecte hout als hij vreesigh sinte h
gelijck quaade peijt belongende al mede niet andere
dan twist en soecken, omme daar van te eeten en
't was de pleght van een voornaam hooffde, als hij
bestiptelijck te gehoorsaemen, het weeck vele beet
van offerhande waar, Zoo wanneer hij last hadde va
gaan, most hij gaan, van comen, most hij comen, en
niet Zoo veel van kranck leijden; Zoo hem gelast
wierdt den degen te trecken, conde hij het doen, en
Zoo hem wederom belast wierdt, 't swaardt weder
te steecken, most hij het gehoorsaemen, en konde
geen hooftman te wesen, in 't welcke van den oor
als in 't onderhouden van de vreede, hier mede baccan
niet bedanckende Zeijde hij maar een geringh persoon
te wesen, en Zoo vele vermogens niet te hebben
om al 't voorden vertaarde te comen bewercken
en uijtvoeren, men most hem aanzien als een h
met den wierck, daar op den Gouvr: aan't tondt
andtwoorden, liever als een vaeck, met veerdige
vercken, als die eens vande handt geslooten ui
den Zijn meesten wedder by en quam, den hij hem
dus verre vervoeghde, daar op Baccanij grimlaghe

op

op zijn Soldaats tot dese oude waarheydt, en bekente-
nisse quam, dat den Gouv.r geliefden te seggen dat
men geen slaven rooven en conde, dan van de
gesamentlijcke landtgenooten, was waar, maar een
oudt gebruijck, en waar aff hij seyde de Comp.e selffs
oorsaack waar, met het weijgeren van passen, waar
door de mandijkers en vrijeluijden het eenelijck op
den slaaven handel moeste gewesen en aanleyden,
daar de inwoonders tot aangemoedicht wierden
door een natuurlijcke genegentheydt, om op het
alderangenaemelijckste aan hout en heerden en andere
woondeelen meer, te geraken, dat het niet mackel-
lijcken te bedencken was, dan met een groote Sulcx
te doen, en daar mede soo een goede gedeelte tot
slaaven te maacken, daar men dienmaeden soo
vele vande vrijeluijden voor kreegh, als men in
geen drie jaaren uijt een moeylijcken en onsekeren
Landtbouw soude connen haelen, offe mogen ver-
wachten,

Zijn selffs aanbelangende was niet gesindt de tiranta-
nen voor een sougen, off tot een spot te zijn, daar
hadt hij te vele voor gedaan, en waren te oudt
toe geworden, wilden dan vele liever d' Comp.e
dienen, die haar dienaars beloonden, daar de

tirannaden

Ternatanen geen besoedinge en gaven, en dies mosten
zij het soecken, seggende verders noyt uijt, dat hij
niet souden verchwissen en coude, en weder most
daar wat te doen waar,

Den gouvr. behertigde d' Coningx zaecken al te zeer
aendenckende en zeijde het soo niet gaen, dat het waer
lange met den Coningh al gedaen geweest, zoo hij
aldien den Heer gouvr. Besonders, waarmede eerst uijt
Molucco verscheen, maer den Maandt Caster
gecomen waar, dogh nu zeijde hij voortaan sijnen
Coningh en d' Comp. getrouw zijn, maer bleeff
noch al gesindt d' Comp. te dienen, daartoe de
Heer gouvr. zeijde genoegsame gelegentheijt te zijn
alsoo het d' Comp. seeden aen dingeleijcke besigheden
ontbrack, en ik altijdt wat te schiften oft te
schrijven vinde, ontrent onse verordige Ceunen
en waer te wenschen geweest dat hij Baccanij
op 't ontbodt van sijnen Coningh tot Ternaten waer
gecomen, als toen 'er schoone gelegentheijt was, om
met den Prins Sina, ofte nogh naderhandt met de
fluijt Spanbroeck, naer de oostkust van Java te
comen gaen, dogh dit was nu te laat en most

nader

nadien gelegentheijdt affwaghten als wanneer den
Gouv.r gunstigh genoegh over sijn persoon schrijven
wilde, ondertusschen conde hij Baccanij sigh naar
sijn beschreijden post en Bangaij dervoegen, goede
sorge dragende voor de hem aanbevoolene gevangenes
hij versoght en biedt in 't tegendeele aan om alhier
te mogen verblijven, en den Coningh eerst te
spreecken, dat den Gouv.r Zeijde niet te connen nogh
te mogen sijn, alsoo men anders diens hem tot voorbeeldt
van andere Zoude genoodtsaackt sijn, over verachtinge
van 's Conings bevelen, te straffen, en dat hij ge=
=wisselijck sijn hooft Zoude quijt Zijn, hij in tegen=
=deele Zeijde genoegsaam van andere onderright en ver=
=seeckerdt te wesen, dat sesse Hollanders, corporaels
en Zoldaaten, en meer andere vrinden 's Conings dienaars
Zijn hoogh.t hemde ontsetten naar haar welgevallen
en believen, Zoo vermeende dat naar het gehoor quamen
willende te kennen geven dat hij alsdan oock niet
en behoefde te vreesen, om sijn saacken ontrent
den Coningh goet te maecken, dit Zeijde en beloofde
den E. Gouv.r bijgevolgen, naar vermogen te sullen
doen, hoe wel hij sigh schroomigh misgrepen hadt, en
het beswaarlijck conde verschoont worden, en

schoon

schoon hij het tegens des Gouv.rs danck deen houde, soo
soude het hem dogh meer schaden, dan baten, alsoo
den Gouv.r hier door hem van vriendt, vijandt soude
werden, en alsints tegen sijn, hij moest eijndelijck
besluijten met sijn panco vaartuijgh naer Bang[aij]
te vertrecken, wel siende dat hij dogh anders des
Gouv.rs gevangen soude moeten blijven — De con-
,,conne wierdt dan naer 't vaartuijgh geleijden, met
last aenstonts herwaerts aen te comen, ondertus[schen]
stack den Gouv.r met Baccanij in see, naer sijn
[illegible] namiddagh, en dat nogh het vaartuijgh niet
te naderen, soo wierden [illegible] het roeder[en]
de wel te laten aenstaan, als wanneer den
Coninckconne aencomen sagen, het welck Baccan[ij]
seijde den Coningh van Tambocco te wesen, die w[ij]
[illegible] voor den Gouv.r quam, waer
op aenstonts de schuijt derwaerts wierdt gesonden
om het [illegible] dien Coningh [illegible] te
[illegible], dat soo lange [illegible] te [illegible]
tot het panco vaartuijgh met Baccanij moght
affgevaardight sijn, als wanneer den Gouv.r t[e]
[illegible] komen soude, en met den, en hadt den

Beweeringe van den Coning van Tam,,bocco bewaert gehouden,

Singiande

Aug.t die mede geroepen wierdt, bekende laet, naer 't
beschicken van dit, als dan aan 't vaartuygh te
vaaren, en 't overigh voort te senden, gelijck hij
dan ook naer sommen ondergangh aan boort quam
gevende ons Baccanny 200. tacken sagoe, wat
rijst en boontjens tot onderhoudt deser, als ook
eenige tacken voor rijs naegeven, waerdoor hij te
ongemoede komen tot Bangaij, en wij setten hem
weder bij, met arack en Zout, seylende het
vaartuygh met een koele Landtwindt, tot diep
inde tweede nagtwacht toe, in Zee, als wanneer

Baccanny keerdt te rugge naer Bangaij.

Baccanny overgaan lieten, met den Corporael en
twee Soldaten van ons volck, die ook aan Standt te
zijn reijse verwonderde, hadden in 't Zeijltjen bij
naer op kortst daer aan den Zuyderen haraat
kreegen, Zoo dat wij het dese nagt nogh weder
in Zee genoodtsaeckt wierden te houden.

Maandagh 24en D.o Zeijlden wij den gantschen dagh met open
windt alleen wij grondt voor Tambocco wat kreegen

Arriveeren voor Tombocco, daar het Jagt mede ten anker komt

Zoo als wij het ancker vallen lieten, soo wierdt
het Jagt in Zee gesien, dat met den koelen
kouw mede aan quam Zeijlen, het welck den

gouvr.e

October 1678: Inde Chaloup D'Eendragh voor Tambocco _

De Coning van Combocco, de woort gedaan van de hoofde van den Coningh Amsterdam

Gour.r aanstonts aan Landt, en den Coningh van Tambocco weeten liedt, zoo quam de commandeur derwaarts te senden, om bij sijne Ed. Amst.me ten dienst te zijn, ende het Jaght te helpen bouwgh seenden, als aan Landt een huys ten oosten voor sijne hoogh.t te maken, en verders zoodanigen toeste als men vereijscht wierdt, om hunnen Coningh naar deselfs waardigheit op't eerlijckst en heerlijckst te mogen inhaalen, met verder versoeck de tuffe die Baccanij van ons aan Landt hadt laaten staan, d'welke te willen laaten voegen, gelijck een wijse daar aan de commandeur affstaacken, en naar 't Jaght scheepten en vervoegende ons den tuffe ooch tot quam, bijwesende twee gijselaers, en eenige hoenders voor den Gour.r, laatende den Coningh van Tambocco zijne gebiedenisse daar mede doen en weeten dat aan 't huys voor den Coningh al voor eenige daagen begonnen was, en mackte zoude dat het klaar wierdt.—

Op den Avondt quam den Adsist.t Hanzoo met den commandeur aan boort van d'Eendraght, affgesonden van den Coningh Amst.me, om te weeten wat

nieuws

meenes den Gouv.r hadt, alsoo er door de sijne bekwaemde-
lijck van Bacsanny gebraght wierdt den Gouverneur
onderrighten den Admir.l in 't kort van alles, als mede
wat sijn hoogh.t in desse gelegenth.t te doen stondt, diede
hoe den Gouv.rs voornemens waer omtrent desse conge-
sette onderdaenen van den Coningh te doen blijcken;
niet wat woorden uijtdrucklijcke gebaere, en hoe grooten
den aensien en achtinge sijn h.o bij d'E. compe. waer, waer
mede haere wederkeeren ijl afgehouden wierdt, alsoo
haere meijnde den Coningh nogh desen avondt aen
Landt wilde, het welck den Gouv.r gantsch ongeraeden
achten, en aen den Coningh weten liet, hoe aen
Landt hadt gewaerschouwt dat sij aldaer soodanige
toestel souden maecken, als sij behoorden, om haeren
Coningh naer sijn grootheijdt en waerdigheijt te
mogen inhaelen, en verwellecommen, maer het
scheijndt den Coningh sigh door de sijne wederom
hebben laeten voorblaesen, geen ende hooft selfs
aen Landt wederdeels en Zeekundigs te sullen comen
hooren; alsoo hij haere bevondt van sijn h.o geschreijde
ende mede commandeuren gestapt wesende, om naer den
Gouv.r te gaen, Sijn hooght.e met den andere commandeurs
inde sloep, niet alleen naer Landt was geschept
maer hadt sigh selfs oock begeven naer 't binnen

dorp

De Coning van Tambocco, die wordt gedaan van de komste van den Coningh Amsterdam

Gouv.r aanstonts aan Landt, en den Coningh van Tambo[cco]
verwittigt, Zoo quam de commecomme derwaarts te
senden, om by sterf Zyn Ho: amst.me ten dienst te
Zijn, ende het Jaght te helpen bergh..., als aan
Landt een huys te rechten voor syne hoogh.t te ma-
ken, en verders Zoodanigen toestel als'er vereyscht
wierdt, om hunnen Coningh naar deselfs waar-
op 't vrolijckst en heerlijckst te mogen inhalen
met verder verzoeck de kiste die Baccarny ...
ons aan Landt hadt laten staan, d'welk we wille[n]
laten volgen, gelijck een wijle daar aan de com-
mecomme afstacken, en naar 't Jaght scheepten
en vervoegden ons den kiste ooch tod quam, be-
nevens twee zijdbockjens, en eenige hoenders
voor den Gouv.r; latende den Coningh van
Tambocco Zijne geloofdenisse daar mede doen
verwitten dat aan 't huys voor den Coningh
al voor eenige daagen begonnen was, en machte
Zoude dat het klaar wierdt._
Op den Avondt quam den Adsis.t Hanzes met den
commecomme aan boort van d'Eendraght, affgesonden
van den Coningh amst.me, om te vragen wat

wierno

meenens den Gouvr: hadt, alsoo hij door de Zijne verwonde-
lijck van Baesany gevraegt wierdt, den Gouverneur
onderrighten den Advis: in 't kort van alles, als mede
wat Zijn hoogh.t in dese gelegenth: te doen stondt, dies
hoe den Gouvr: voornementl waar ontrent dese vonge-
sette onderdanen van den Coningh te doen blijcken;
niet wat meerder uijtterlijcke gebaare, in hoe grooter
den aansien en achtinge Zijn h.o bij d' E comp: waar, maer
mede harex weder inder ijl affgehouden wierdt, alsoo
harex meijnde den Coningh nogh desen avondt aan
Landt wilde, het welck den Gouvr: gantsch ongeraeden
agten, en aan den Coningh weeten liet, hoe aan
Landt hadt gewaarschouwt dat sij aldaar soodanigen
toestel souden maken, als sij bequamen, om hunnen
Coningh naar Zijn grootheijdt en waardigheijt te
mogen inhaelen, en verwellecommen, waarbe-
schijndt den Coningh sigh door de Zijne wederom
hebben laten beweeghen, genoegh heeft selffs
aan Landt meerdere en Zeekerdere te sullen comen
hooren, alsoo bij harex verwonde van Zijn h.o geschreijde
ende mede commandeurs gestapt wesende, om naar den
Gouvr: te gaan, Zijn hoogh.t met een ander commandeur
in der stilte, niet alleen naar Landt was geschept
maar hadt sigh selffs ooch begeven naar 't binnen

dorp

October 1678: Jnde Chaloup D'Eendraght voor Tamboeco

Sijn Hoogh.t Amst.m Sleeswijgent naer Landt gevaeren, en werdt van den Gouv.r wel gesonden

dorp uit 't huijs van den Coningh van Tamboeco waer
op haer ook weder aenstondts derwaerts wierdt
gesonden, met aenseggingh aen Sijn hoogh.t am.st.m
dat den Gouv.r dat noijt gedaght en hadde, en dat
daer sigh soo verwerstighde om Sijn Coninckelijcke
eer, en waerdigh.t op te houden, Zijn hoogh.t sigh
daer aen soo weijnigh gelegen liet leggen, en
het genoeghsaem swaerloosde, dus Zoude den
Gouv.r wel eens spreijdt in kruijgen, en Zijn hoogh.t
verloten laeten, hier en waer nogh tijdt nogh plaets
om vermaeck te soecken, waer mede sij Sijn
hoogh.t begaegede, en vervlochten, daer was
genoeghsaem tijt verdrijff aen werckelijcken be
sigheden te vinden, en die den welstandt van
Sijn Coninghlijcke persoon betroffen, Immers wil
Zijn h.t aen Landt dese naght verbeijden ter wijl
hij 'er nu was, Zoo geliefde dan dit eenigelijck
den Heer Gouv.r te gevallen te doen, van naer te
hooren, sien en swijgen, en geen voorvoordere plaets
te geven, voor en aleer, alles voor en tegen
hadde gehoordt, en vervolgens hem moghte beijchten
wat van de waerheijdt was, daer wanneer saecken
die den Gouv.r hem moste bekendt maecken, als
wanneer Zijn h.t begeeren Zoude wesen van

alles

eerst niet werden ontsight.t en gesonden te comen
onderen, dit was hem door den adsis.t Francq dus
nederstiets gesegdt, en wist den Coningh sigh
niet wel te ontschuldigen, dan dat tot geen ander
eynde aan Landt gegaan was, dan om sigh te
wasschen, en vande vermoeydheyt wat te mogen
uytrusten, bij eyt met eeden den Gouv.r versekerende
dat alle hun voornemingen, woelen, en arbeyden
aan landt, niette alle hunne schijn redenen offte
valscheden, het minste wat op sijn gemoedt niet
meer en soude krygen, en soude eerst als niet houdende
aanvoeren, en sigh op morgen vroegh weder naar
boordt begeven, en den Gouv.r aldaar verwaghten
om te mogen weeten wat er van Baccany was, want
de Ternatanen en Tambockers seyden vast dat den
Gouv.r hem gevangen genomen hadde off dat het prince
vaartuygh met Ternatanen, Tangaydes, daar in de grondt
geboordt hadde, en hem Baccany bedecktelyck mede
Chaloups verwerdt, alsoo den Gouv.r den selven soo
dicht in het gescheept hadde en eenige cannon schoots
geloost waeren, waar meed men gestyft wierden
door dien des anderen daeghs nogh taal noch
teeken daar aff en vernamen, ende Ternatanen

vermoedt geloven der Ternatanen, en Tamboccers, over het wegbelyven van Baccany.

in

uit herwaarts aan zeylen, niet 't Jagt geen vaantie-
gen in zee vernomen en hadde. —

Dingsdagh 21en do. des morgens vervoeght sigh den Coningh
Amstn. van Landt weder naer boort, alwaer den
Gouvr. mede verscheenen, doende in tegenwoordigt. van
de Ternataensche Babatos verhaal aan den Coningh
hoedanigh het met Baccarij hadde gemaackt, en
wat weederom er over en voorder gevallen waren
zoodanigh als op gisteren is aengehaaldt —

Den Coning en Gouvr. beyde aan 't Jagt Amstn. daar Sijn Ed. het voorgevallene met Baccarij verhaaldt werdt.

Den Gouvr. raeden den Coningh nu naer Landt te
senden, ende de Tambockers te laeten aenseggen, dat
voornemens waer dese naermiddagh met den Gouvr.
naer Landt te komen, Zy conde sigh klaer en vaerdig
houden, met byvoeginge dat vermits gisteren avont
onbekendt aan Landt was gekomen, uit gesindt
waar sijn op der baene uitnoodinge te doen, den
Coningh zeyde sulcx al gedaen te hebben, maer aan
het derwaerts scheynt ontbroocken, en den Coningh
daer wat te los overgeloopen te hebben, want men
des naermiddaeghs geen volcke met al en sagh
maecken, nogte ook niemandt op strandt en quam
schoon den Coningh als toen ook wel twee à drie
boden agter den anderen derwaarts sondt, het
welck den Gouvr. niet den bekendt maeckten, als

Waerschouwinge te doen aan de Tamboccers, dat den Coning en Gouvr. van sints waeren aan Landt te verschijnen —

toen

gelyk dan in 't opge-macht huys van den Coning quamen, sonder van yemandt ver-welkomt te werden,

toen gesamentlyck aan Landt, en in 't huys dat voor
den Coningh opgerigt wierdt gecomen, niemandt als
nogh aldaar verschenen en was, maar een weynig
tevoorens quam den boecq met nogh een ouden man
den boecq om synen Coningh te ontschuldigen, dat
niet het opblyven met syn Ed.e den Coningh aenstaen
de voorleeden nagt, 't welck hy niet gewoondt en

Ontschuldinge van den Coning van Cambocco en syne grooten, door syn Coch caerten doen,

waar) een swaere en ongeduldlycke hooffdt pyn hadt
en daar door op 't vriendelijckste versoght ontschul-
-dight te mogen werden, dat hy niet ordentelyck
ontrent synen Coningh conde verschynen, doen by
nae de selve ontschuldinge liet den Gouver. doen
en met een dat nogh besigh waeren, 't volck in
de wapenen, en order te brengen, waer mede in
hun aller naar den Capt.n Laudt voor den
Coningh sonde verschynen, Seeckere Cassies off
priesters voegden sigh onder anderen mede hier by

onbeschaamtheydt van seker Moorse paap affgewesen

hy was genaamdt Abdul Zayid, en seyde van Banda
en nu te wesen 't voorleeden Jaar met een
Chaloup gecomen, en verbleven, om hun schulden in
te maanen, als mettertyt nogh een groot getal van
Boeys swaarden hebben, des wel 't grootste woordt
en de meeste swaps voerende, macketen sigh wey
verdagt, waar op den Gouv.r den selven ooch

geraden

gedaen te te ontrecken, naerdemael als beneden
hen niet en paste te ontschrijven, daer den Conin
Amst[erda]me en den Gouv[erneu]r: gecomen waeren, om hare
'tegenwoordige naerheijt te verhandelen, hadt hij
uijtstaende, hij mogte het gaen jumen, en soude
niet machten hier weder te comen, dan op b
..ele van den Coningh van Ternaten, off soude he
die onbeschaemdtheijdt moeten werden vereert,
welcke beswijringe hij door dreygh en windt onder
..en Zijn h[oog]e Amst[erda]me versoght den gast Zoo waer
vaen Ternaten heeden niet te willen weten 't w
Zijn h[oog]e den Gouv[erneu]r: ook besloten, den selven ma
met den boeq als gesegt gecomen, speelden a
..deruijen voor ma, hadende den hoofen Sconnen w
ende ontheeringe, en beswijngenop, tiravijen den b
onder schijn van gewaerstigh: sijne buijs wederpac
en ook agterbleeff, daer op volgden en een ongeregelde
den hoop van ontrent 1000. tambockers, die alle
schermende, schreeuwende, naeckende en tierende Zoodan
's Coninghs huijs voor bij stoven, en voorts op ste
onder 's Coninghs Zuccarnesen riepen, (springende ove
Nederlandtsche soldaeten, die in goede ordere stonde
voorbij dat den Coningh selfs niet en wist, off
joch, off ernst was, te meer sijne hoogh[ei]t: verwonderl

Ongeregelde hoop Tamboccers en hun malle bedrijff

Zijn

Zijnde dienaeren, vele haest aan de gangh souden raecken, als agtende dat de Tamboccers hun lieden mede trotseerende, en hadt men al wat werck om deze uytspoorige Tamboccers weder tot stilstandt te brengen, terwijle den ouden nan, met het ver-„haal van sijn sprookjens vast voort vaer, welcke beuselingen en babbelagyen, den Gouvr: Padtbrugge

Aanspraak des Gouvr:s tot den Capt:n Laudt van Cambocco om sulx aan sijnen Coning voort te seggen

Zoo seyde die tot den Capt:n Laudt, dat niet aan Landt gecomen en waeren, om sprookjens en leugens te hooren en sien, nochte oock om eygene spraeck maar omme met hun gesamentlijck te handelen, en Craaltaan, oorsaacken van belangh en waar aan hun het meesten wel gelegen was, het welck niet en konde geschieden, off den Coningh en gesegde, als verdere grooten van Tambocco moesten'er mede tegenwoordigh zijn, en terwijlen die sigh nu op de gewoonelijcke woonstede weyde onttrekkende, Zoo soude men het dus voor dit maal aan nemen, en op Morgen sien wat Zij doen, en hoe sij het afwachten souden, waar aan blijcken mogte, in hoedanigh een agtingh hunne wettige overheden bij hun was, daar sigh sijn hoogh: aenstonden hadde seer misnoeght over de weynige eerbewijsingh

aan

aan hem achter gethoont, egter weder gesegt liet,
te weten het niemandt anders dan sijn sterven te
wijten hadt, weswegen wat te hastigh en haastigh
geweest, om aan Landt te gaan, soude afftevrag-
ten dat sijn onderdanen alvoorens hem aan boordt
waaren gecomen, ootmoeden, en verwellecommen, en
Zoude in sieck sijn geraeckt vaan waarde wel oudt,
haerdt Zijn geworden, en Zoo vraghtelijck niet aan
Landt sijn gecomen, om oorwarnight der saacken en soude
niemandt der grooten dan den Capt.n Laudt te spreecken,
en met Soldaten opgehouden te werden, dusdanigh
weder te moeten naar boort keeren, gelijck sijn Ho:
en den Gouvr.: op den avondt deden, des anderen daags.

Sijn Ho: en Gouvs.= weder naar boort vertrecken

Woensdagh 26en d.o: kreeg men van boort sien, dat de Tambocheesen
wat meer inde wee waaren, en eenigen toestel maec-
ten, om den Coningh Amst.m niet eens intehaalen-
doch lieten niet eenen aan den Coningh verbieden, dat
doch den Gouvr.: in des eerste openbaare inlaedinge
en ootmoedinge, geringe saacken van belangh en
Zoude gelieven op te haalen, nogte aannemen, en
lieven tot den anderen en nadere gelegentheijt
sulcx opschorten, het weeck den Coningh den Gouvr.
weeten liedt, die daer niet tegens hadt, als hebbende

vertoonens

bevonden sulcx den Coningh aengeraden, want schoon
de door opruijinge van voornoemen, inder tamboccheese
volck een aengenaamend onwilligh bevracht was, soo
conde men het egter voor als nogh geen quaadt-
willigheijdt agten, maar een een agtendoght
en songe met brodes verwonght, als volherde den
Coningh amerste op 't affgrijselijckst aelien mede
gelijck ondraeafgeschiedende, en geen woorden dat duslan-
nigh onbekendt ooch onbemindt is.

Des naermiddaeghs, omtrent drie uuren, verscheenen
op strandt twee tamboccers en een schuadlick krijgs-
volck, en leijden de den Zeeve aff onder aander comende,
comende daar sijn hooght. amerste sigh inne geroght
hadde gebraght, waar over twee sonnen schermen
gedragen wierden, Zoo mede beijden de tabach en betele
doos, het was dusdanigh besprochen, dat sijn Ho.
Amerste voor aff naer Landt gaan zoude, en alsdan
den Gouvr. den wijse daar aan volgen, gelijck
geschieden, Zoo dat den Gouvr. niet een aan Landt stapte
voor en ider den Coningh al in sijn huijs waar,
als wanneer sijn hooght. den tamboccen gevolgende
capt. Landt, en verdere groeten den Gouvr. toegeli-
mede sonde gaande gesamentlijck dus door den Lange
gestrede nijs krijgers, tot voor des Coningh woningh.

Den Coningh van Ternaten door de Tamboccers statelijck ingehaaldt.

Den Gouvr. van Ban Booghedens aan Landt Inneedhemt,

alwaar Zijn h.o met den Cambodsen Coningh tot op

't Strandt den Gouv.r quamen inhaelen, die tot in 't

huys geleyde, den Gouv.r hadt wijders Zijn stoffens

bevelhebbende, ende op Zoodanigen getal gebraght, dat

aan Landt, met 's Conings nederlandtsche lijffwaght

acht geleden van hun uyt maackten, die ooch dan

danigh in vaste ordre, wel vaardigh staan bleven, de

den Cambodsen Coning. besloodt uyt veertich mus

quettiers, alle wel toegerust, en hadden seer goede

geweer, uytmaeckende 20: geleden van vieren off

80. musquettiers sonder eenige andere wapenen, daar

onder te hebben, wat musquetten het zijn en

Conderen niet bequaemelijck onderwaarnemende

noch ooch van waar sij die hebben mogen, doch

is sulcx den Luytenandt en Sargent aangelast

bij gelegentheijt op 't aldernauwkeurighste te ondersoe

cken, soo mede waaraf dat Chinees off Longquyn

lackwerck van daan comt, dat men alhier in

suecken groote overvloedt onder de luyden siet, en

waar aff 't meest nogh geheel nieuw was. —

Versoeck van den Cambodsen Coning om in 't rijk besichtigt te werden

Daar en diwen geene bijsondere voorden voor, als dat

Zijn h.o.t naar eenige geringe vraagen van den alge

meijnen toestandt van Tambocco, sommigen eenige

Zijde

October 1678: Inde Chaloup D'Eendraght voor Tambocco.

Zijde schooten op d'aencomste der Bougijs heenwaerts aen, gaff, en dat wel 200 man met wel 50 musquet= ten voorsien, sieck een schrick in zoo veel duijsende tamboccreesen, en daer zoo een heerlijcke comp.e van 80: musquetten prouchte, hadden connen veroorsaecken, ondertusschen dat den tamboccreesen Coningh weijgerde op sijn Moorsch off op sijn [illegible], niet langer te connen sitten, opstondt en weer vanden Coningh affsitten gingh, daer sigh aenstondts twee der voor= naemste [illegible] bij voeghden, sijnde eenen een Priester, en d'anderen eenen, die den Coningh toen hij sigh weder met zijne [illegible] groote verfoeijde niet weder aen nemen en wilde, als sijnde eenen die den Coningh bijsonderlijck, en boven alle andere Grooten soo seer begunstight hadde, en wel de eerste geweest die sijn hoogh.t affwees, en verriedt, met dese twee gasten hadt het den tamboccreesen Coningh weder druck, tot hij en sij eijgentlijck merckten, dat men den Coningh en Gouver.r het oogh op hadden, als wanneer weder vanden anderen scheijdeden.

Daer viel dan niet bijsonders voor, dan dat den Coningh van tambocco nogh niet door sijn h.ot [illegible] voorgestelt en bevestight sijnde, sulcx

versoght

bevoeght, dat nu bij 't aanwesen vanden Coningh
moste geschieden, het welck seer wel te pas komt
om dat alsnu sijn hoogh.t niet sonder hem, ende sijne
rijcxgrooten, den eedt van getrouwigh.t can affnemen.

Sijn H.t beloofde aan den Gouv.r weder op morgen te
maacken, dat den tamboccxen Coningh en grooten
souden aan boort comen, alsoo den Gouv.r gesindt
waar, hun als in 't heijmelijck, ende buyten kennisse
van den Coningh amsterdam, hunne wandeleijen voor
oogen te stellen, en onbeschaamdtheijt, dat sij
selffs sigh niet en hadden ontsien, in tegenwoordig-
heijt van onsen Corp.l en twee ofte soldaaten
twee gantingo nagelen aan den bontonschen
Coningh te vereeren, dat het niet verschoonbare
maar ten hooghsten straffwaardige misdrijven
waaren, te meer buyten kennis van hun geschiet,
als van niemandt affhangigh, gesanten ende souden
&a: en souden sigh den Coningh amst.m welcke van
alles onderrigt was, houden als van alle deselve dingen
niet te weeten, doch

Donderdagh 27en H.o verclaarden niemandt, schoon den Gouv.r ooch
menigmaalen naar sijn H.t om te weeten waar aan
het haperen moghte, en sijn H.t door Zoo menighmaalen
aan den tamboccxen Coningh, ende sijne rijcxgrooten

Zoudt

Landt, die alle eijdelijck bleeck waren, zoo dat desen dagh
kreughtwoort konnen gissen, sonder dat'er ijets geschiede
dan dat de Chaloup, en't Jaght rijckelijck van brandt,
hout en water sigh versorgde.

Vrijdagh 28: den D°. Den Gouv.r niet siende dat'er niet dit voeck geen
Landt te besijlen en was, zoo maeckten wij ons
in alles klaar, om heeden nogh van hier te vertrec-
ken, den tamboccksen coningh en sijne grooten wierde
als noch verwaght, en hadden niet toesegginge gedaan
desen Aghtermiddagh aan boort te sullen verschijnen
maar den tijdt gecomen, soo waaren en bleven sij
niet alleen maar nogh al buijten, niet connende gissen
wat den Gouv.r hun in't bijsonder te seggen hadt
en alsoo het niet al dit naghten wij laat wierdt,
Zoo ontwierp den Gouv.r in der ijl, dusdanigh sijne
meijninge, om't geen hun te seggen ende bekendt
te maecken hadt, op't papier. —

Ontwerp door den Gouv.r gedaan, om aan den Coning en grooten van Tambocco te verstaan

Aenkundinge aan den Coningh van Tambocco en deselven Rijcxgrooten hun doen aenseggen en voorhouden door den Gouv.r der Moluccos R. Padtbrugge door den Luiten.t Jodocus Lodewijck Cromhuijsen, en Adsis.t en tolck Hanx in tegenwoordigh.t van vier Neder-lantsche Soldaten Dato:

Den tolck Hanx [illegible] Zal in tegenwoord [illegible] uijt

uyt al de werelt geen andere Coninck en is so machtig
dan dat hunnen hooghmoedt genoeghsaem thoondt, dat
hun van dat soecken verderff, en wat nadeelighs is,
ten sy sy einden

Eerstelijck wel overweegen off hun maght en vermogen
daar op sy soo trots en hovaardigh schijnen, soodanigh is
als die der Maccassaren wel eertijdts was, het welck
sy selven het onstandigh gewaar, gelijck het niet en
is, soo weeten sy seeckerlijck dat hun verderff, als
haar wel eer, over 't hooft hanght, ende dien volgens
wys ende voorsightigh sijnde sullen sy wel doen hun
saecken daar naar te righten, en schicken, en hun
hooghmoedt wat te laten sacken.

ten anderen als de nagelen die d' Comp.e soo veele
goedts en bloedts gekost hebben, sullen sy gaarne de
vreeligh uytroeyen en onder voet hacken, ooch als
gemeynsaem met den verdraghte conne draeydens affschaffen

Ende ten laatsten hunnen Coningh gehoorsaem d' Comp.e
agten, en hun eygen niet daar inne betraghten, die
is hun geluck, en 't andere hun ongeluck, dit wordt
hun geseydt ende gewaarschouwt van een die de
waarheydt bemindt, ende dien volgens ooch waar
seggen kan, die niet hun verderff, maar hun
welvaaren soeckt, ende die off schoon nu niemant
aan boort heeft connen krijgen, nadenmaal hun

wel

wel dwingen mogten, aen sijn boort in eenen oodt,,
moedigh te versuijmen, dogh die 't beste hunnent,,
wegen verloopende tijden van gantselijk vertoonen
souden weeten sijn, en beijden hadden gedaen
vrindt den Gouvr: den moeijchol. —

Naer wede naer Landt vertrock omme van den
Coningh aenst[illegible] affscheijdt te gaen nemen, ende
nogh soodanige heijlsame raedt te geven, als den
Standt sijner saecken noodsaeckelijck vereijschten

Den Luijtenant en Franc.s, nae den Coning en grooten van Cambocco gesonden om 't voorgemelte ge,,schrift, hun voor te houden—

Aen Landt gecomen sondt den Gouvr: den Luijtenandt
en toen Francois Bruijns bien Nederlandsche Soldaten
alsbeveiligh mede Maleijtsche taele, met het vooren aen,,
gehaelde geschrift, omme 't selvige den Coningh van
Tambocco en sijne rijcxgrooten voort te lesen, en
te vertoonen,

Ondertusschen wenden den Gouvr: sijn affscheijdt als ge,,
seght is te nemen, maer vreede den Coningh aenst[illegible]
den Gouvr: tot aenvoort selffs uijtgereijde doen, om
aldaer sijn hart nogh eens mede mem te mogen
ophalen, ende aldus te samen nogh eens voor 't
laest een vrindelijcken dronck te doen, en daer
mede als dan oock dingelijcke een affscheijdt te
nemen. —

Antwoordt te rugge gebragt

't Was al laat inden avondt eer den Luijten:t en
toen te rugge quamen, die voor bescheijdt bragh,,
ten dat sij hunne saecken behoorlijck verrigt

en

in het geschrift den tambocxen coningh in den raadt
voorgelesen, en duydelyck vertoocht hadden, Zynde
ooch niet alleen met een bysondere aandaght, maer
ooch met een groote beleefdtheydt, naarstichheydt en
verwonderinge, door hun aangehoordt, en onbekendigh
Zigh den coningh van Tamboecko wegens de nagte
niet anders dan dat die niet van syn Landt en
waren, maar dat deselve van Bangay hadt
becomen, ende alles tot teecken van vriendtschap
mede aan den Boutonschen coningh gesonden
hadt, Zonder dat hy geloofde daar quaelyck aan
hadt gedaan, en dogh naar dien dese aanvoeringe
des verloopts ende staande voor uyt het duytsch
int maleydts was geschiedt, Zoo wierdt den
Adsis^t. Hanewo geraet op morgen het selvigh in
't maleydtsch te laten vertaelen, ende in arab.
letteren beschryven, om het selve aan den
tambocxen coningh ende Zyne Ryxgrooten t'
overreycken, op dat Zylieden wel begrypen en verstaan
ooch op hun gemach mochten overleesen —
Alt geen den coningh aenst^{ne} door den Gouverneur
ingeboesemt was, beloofde syn Hoogh^t. selfs dat
hem uyt het gehaeght mogte ontschieten, beloofde
alles 't agtervolgen, en naar te comen, ende niet
voor de maandt Feb: tot verwachten te koomen
den Gouv^r. geweyfde het alles maar by geschrifte

Sijn H.o Amst.dm neemt van den Gouv.r sijn aff„scheijdt, en wordt des Luitenandt en Hanxe nevenstaande Instructie, bij t en Bande gestelt om hun daar naar te righten

te steeren, het welck geschiede, waar mede Sijn H.o wel vernoeght, en bestoorven, naar genomen vrien„„delijck affscheijdt, onder 't gedonder van 't cannon weder naer Lande vertrock, den Luijtenandt Cromhuijsen, schipp.r van Vlaght, en Adsis.t Hanexe geleijden den Coningh naer Lande, en tot in desselfs woninge, van waar te middernaght weder aan boort verschenen, als waar den Luijtent. en Adsist. hun last bruijft, ende met eenen hun affscheijdt bequamen, d'onderrightinge aan hun verleendt wat van desen inhouden —

Instructie voor den Luijtenant Jodokus Cromhuijsen, en Adsis.t Lauwerus Hanxe verblijvende bij den Coningh Amsterd.m omme met Sijn Hooghheijdt en d'Chaloup den Roodenhaen, over Bangaij en d'Xulas weder naar Ternaeten te keeren, waar naar sij sigh geduijrende deen tijdt sullen hebben te righten

Soo wij met Sijn H.o Amst.dm tot Tambocko genoodsaakt vinden te gaan, omme eenmaal dese verwarde woelingen, en vervaringen te vooren te comen, en te doen eijndigen, is U L: bekendt, het welck uijt en

heeft

heeft connen geschieden, door den alder magtigh werden
den eersten Captn Baccanny, met sijnde temaetaerde
ofte eirden Macquiansen hoop, van hier te doen ver-
trecken ende te nuggen keeren.

Zijnde het eygentlijck belangh van den Sclaven, niet alleen
maer in 't aegandijn van alle krijgshooffden, en voorna-
mentlijck van onbeloedigde, Zijn ho: soo naechtelijck
voor oogen gestelt, dat wij niet en twijffelen oft den
coningh kan het in seer wel begrijpen, en sal daer
aff soo wel te beter gehuegh houden, om dat alles
soodanigh heeft bevonden, als bevonden genoeghzaam
voorseydt was, te weten Captn Baccanny het selve
niet alleen in sijn doen, maer oock in sijn seggen
en belijdenisse aen ons ten vollen heeft bevestigt
en verklaerdt. —

En wat het hoogh opgeven den tambocceens van de
borgers en Boutonders seggen wie wat sij daer nu
voor hebben gehadt, hoedanigh de Sclaven eenen op dese
wijse alle versoght waeren weder hebben doen ver-
trecken, en wacht ae meer aen vast zij, en onder-
schreydt, is lange bevonden den coningh ontreedt, en
is dit ae mede wel, ende ten reghten bij sijn hoogh-
begrepen. —

Maer gelijck sijn hot light te leyden is, zoo is U.E.
oock bekendt, hoe light weder verleydt kan werden, sijnde
soo beladigt weder gesetten niet, dat hij sijn eygen sake
en waere belangh naer behoorden, als noch wert beschrijtigh

'trecht

't welck sijn wederende partij wel weetende, soo besorgden
sij dat den Coningh aldus onverandert blijft, van soodanige
die sijn hoogh:t naer haer welgevallen souden wenden
en keeren, maer onder d'aldernoodschaemste, en stoutste
wel, desselfs predicanten, en paepen sijn, als die Zigh
meerder voor regt, dan anderen aenmatigen, en
vermeynen buyten sorge van straffe te sijn.

Hier om is hun eenigh toelegh, omme den Coningh
van d'onse aff te snijden, en waer 't mogelijck alleen
naer hunne pijpen te doen dansen, om 't welcke te
verrighten het hun aen geen listigh:t noch boosheyt
en ontbreeckt, want siende de onmogelijckheyt
van den Coningh hele van d'Compag:e te vervremden
Zoo traghten sij eenelijck ons den toegangh van
sijn hoogh:t te beletten, omme die hertelijcke genegen-
genheydt van den Coningh tot d'onze ten minsten
te doen verflauwen, offe de selve te besnoeijen
terwijl sij wel sien, dat die niet hele te ontwortelen
en is.

En om dit te beter te beglimpen, soo en doen sij niet
anders dan d'Compag:e in 't algemeyn, en onder 't graauw
hatelijck en verdaght te maecken

Maer onder nogh al andere subtijle gangen van sorgelijcken
bewegingen en Zaghtelijcken naer desen, schrijven
de welcke in desen overslaen

Uyt het welcke UE: weten connen, van hoe groot een
belang onse gewigte het Zij, alsdient onse ooren, al
tegenwoordigh te Zijn, en blijven, en met hoedanigen

overlegh

orelegh en voorsightigheijt, met ooren, en oogen, en
sijn geheele verstandt hier ontrent te werck moete
stellen, om altijdt weder voorbaat te comen zijn, en
onverhoedtse ontsettingen van sijn Ho: te moogen
tegens gaan en weeren, Succeeder Vl: naar 't voo
„beeldt der ontschaamde paapen, die ordinae doogh in
den raadt indringen, ooch die dusdanige schanden moete
aantrecken, en maecken weder ordinae tegenwoordigh
te weesen, en den Coningh Zoodanigh op sij te
schuiven, dat Zy Vl: niet geen saecken, dat voor
nogh en comen ontsluijten, en magh hun souverij
weereldt de waarheijdt gesegt worden, soo wanne
hiet te groff maecken—
Om dit niet te meenden onslagh te doen, als ooch den
Coningh te stijven, in 't doen uijtvoeren van sijne
bevelen, laeten wij Vl: noch 300 soldaten, Zijnde
nu in alles 18 [illegible] stuck—
wat Vl: nu ten minsten, ende op ijder plaatse te
verrigten sullen hebben, sal meest bestaan, in 't
bevorderen en verwachten van sijn Ho: getrouwigh
ontrent die saacken, die voorheenen al besloten
en vast gestelt zijn, omme by trappen, ende ordre
langhsaam alles hier ontrent te redden en te
beschicken, het welcke dan vernoegens hun succes
aanhaelen en beginnen van,
Tamboccoo alwaar Zijn Ho: voornemens is, te vertoeve
tot dat de Chialoups den Roodenhaan comt, gelijck wij
ooch

ook verkoopen, en naar te ook gestadigh dienst
aangehouden.

Ende gemerckt dat desen jongen Tambockschen Coningh
nogh noyt is bevestight geworden, en sijn Ho: mi voorne-
mens is sulcx te doen, Zoo sal het noodigh wesen dat naar
die plegtigheden, den Coningh hem, sijnen Hoogergod[?]
capt.n Laudt, en verdere Cabaros, den eedt van getrouwigh.t
op de kragtigeste wyse, bij dan naar de gewoonte van
Celebes, off op den Alcoran affneeme.

Voor al en soo haast ick onder Zeyl ben, moet den
Coningh werck beginnen, en voor eerst den keerdes[?]
Tamboczes [?] verwaardigen laeten naer
mede sijnen Sabandaar Pinatij naar Bouton, met den
beresptse brieff magh affzenden, daar jemand affschrift
vergeinde van 't geen den Tambocxen Coningh aan
sijn Ho: Edelh.t hadde geschreven, schenckende den
selven Sabandaar in 's Comp.s naemen, den besten
ende den witte betricees, offe ijets anders dat Zoo
veel mogte bedragen, met belofte dat soo wanneer
iedere in Ternaten komt, en Zijne commissie ge-
trouwelijck en oprechtelijck, gelijck wij van hem
vertrouwen en verwagten, Zal hebben affgeleght,
dat wij hem dan noch nader sullen bedencken.

Met den selven Sabandaar, dient den Coningh ook
een brieff te schrijven, aen den Coningh van Tiboore,
behelsende, voor al dat de vooff-gaeijse herwaarts aan
brenght, en den Tiborees bij ernstigh werden aange-
maandt, sijn rooven en stelen naer te laten, off dat
den Coningh hem sijn ongenoegen genoodsaacht Zouden

wesen

werden te doen geloven, alsoo deese, 's Comp.s bondtgeno-
„noten en geen vyanden hier omtrent syn-
van den Coningh van Bouton schryvende, dient den
Coningh off 't aldereerste te sigh t' onschuldigen van
dat in gebroocke schryvt geweest te wesen, de voor-
„haer betoonde beleeftheydt te schuldigen, waerom
„saecht, door de overstoute agteraeldinge, niet alleen
van den brieff, maer oock dengeschonckene slaven
van den coningh van Bouton, door den Raicom Singhad
aen syn hoogh.t gesonden, het welcke niet eer dan na
tot ziea komende, en is onwaer geworden, en welcke
overgegeven stoutigh.t tegelyck met syn onbeschaemde
dyse, buyten weten en last van synen Coningh, na
tegelyck voornemens is te straffen, onderwyse daer
hy die gesondene gifte van 1: slav.e slaven, hoewel niet
daer aff genoten offte gesien en heeft, als aenvaerdt
ende met soodanige genegene danckbaerheyt erkent
als off hy die ontfangen hadde, verhoopende niet quali
te duyden het geene daer aen hy onschuldigh is, door
de onkonnigheyt en boosheyt der synde, en om te
toonen hoe oprechtelyck syn meyninge en genegenth
zy, om heyliglyck de vrede en vriendtschap te onderhou
en oprechtigh met den anderen omme te gaen, Zoo
sendt hy affschrift van seeckeren brieff, door den
Coningh van Tambocco aen hem geschr.e; waer inne
den Coningh en regeringe sullen connen sien, hoe
valschelyck zy bedrogen, en sdaght gemaeckt werde
om het welcke in toecomende voor te komen, Zoo
versoeckt syn Ho: dat niemandt hiernaemaels aentbrengen
brieff en werde gegeven, ten zy, zy voorsien syn

met

met een comp.e passe, alsoo dingeren die anders komen souden werden aangesien, als overtreders van de ge-
-meene rustte, en als vooren gestraft.

Naardemaal sijn ho: ambt.ten ons sijne genegentheijt heeft doen blijcken, tot een dochter van Radja palacca, en mede gebeden, dat gemelte aa aan den Coningh daar over hadde gesz., en ooch antwoordt bekomen hadde geliefde buyten ons weten, soo hebben wij niet tegen sijn ho: voorbedachtelijck hier inne niet willen tegenspreecken, maar ons in tegendeel gehouden en gelaten, als off het een seer prijselijcke, en wenschelijcke saacken waar, omme met tegenspreecken hem daar inne niet meer te stijven, gelijck het gemeijnelijck mede voor al in 't stuck van huywelijck gaat, welcken trant UL: mede sueckt (?) voegen, soo wanneer sijn ho: daar aff komt te spreecken, maar hadden daar aff selffs nooyt op, te meer sijn ho: bewogen hebben sulcx aenwoorden (?) aan haar Ed.le bekendt te maken en hun nogh oordeel en goedt vinden, daar op aff-
te wagten

Niet te min voorsienden op die voorgaande boha, en loosen alarm der tamboecers, door sijn ho: al mede van hun, aan den Radja Bona dient gesz: Zoo diende sulcx behoedigh te geschieden, sonder sigh te vere bloot te geven aan tadelinge als vooren, aan den Coningh van Bouton, hoe alien tot Tamboeco komende, met verwonderinge hadden gehoordt datten

eenige

eenige Bougies vaerengewéést, die sigh t'eyde aff-
„gehouden te wesen van hunnen Coningh, aan die van
Lambocko, niet een maeij- noch- een ςnis, tabaks,
noch &c.a en daar voorn. 50: St.e slaven begeerde
het welck hem bevoonens ooch was aangeseijd., door
den Tambocxen Coningh, geleijck sulcx uijt het
voorengaande affschrift bleijckt, het welck alsoo
wel bekent is, dat het van Radja Boom
niet en komt, die soo bij aedien al ijtwes begeerde
sulcx niet aan sijn onderdaaten, maar aan hem
selffs soude versoecken, maar dat het geschiede door
eenige moetwillige, off buijtenlandse vooreers, en
schrincken, die onder tusschen Radja Pallaccas
lofferijcke naam, en faam, een kwade sogten aan
te wrijven, niet dus op dese selffs ned.e soo-
schaadige gevolgen, omtrent desselfs goede vrunde
en comp.s bondtgenooten te pleegen, Zoo soude
hij Coningh Amst.m niet kiesse den Comp.s daa-
rom soo goede sorge dragen, dat 's Coningks boode
den, behoorlijck bewaardt soude worden, ende die-
„danige moetwillige voogels, deus tragten in
de kuip te krijgen, om andere medijte maackende
en stoorders vande gemeene ruste, tot voorbeel-
de strengelijck te straffen, want hem niet ande-
ren hebben gaat dan de ruste, welcke en 't wel-
„vaaren, van alle 's comp.s bondtgenooten in het
algemeijn, ende in 't bijsonder van weederzijtsche onderdaa-
„neren van Boom, en Ternaaten, als geseijdt den

naderwerk

nauwen en vasten vriendtschap met Radja Palacca
te onderhouden, versoeckende dienvolgende, dat niemandt
herwaarts aan verloff geeft te komen, dan die met
d' Comp.s pas-cedule voorsien sijn alsoo die gene
als roovers sullen werden aengesien, die souden
dienvolgende pascedule alleen verschrijven, en sal sijn Ho:
daer affschrift van dienen te houden, omme door ons
naederhandt naer Maccassar te mogen gesonden werden,

Dogh alsoo dese brieff alleen over Landt, onder kaes die
en liesten dese bogt van Tamboco, ende bogt der
Bougis gaen moet, sal den Coningh Amst.m deselve
met genoeghsame sekerheyt: dienen te laten be-
stellen, door yemandt vande sijne, alsoo de Tamboekers
niet bequaemelijck daer juist souden handelen, als
hebbende dat werckje den Bougis dusdanigh naer
hun eygen, en den Pammatanalis Rijcxgrooten, als
Baccanays beraeght gebrouwen —
Zulcx dat den Coningh alvoorens daer aff ydt wes
te laten blijcken, in 't ondersoeck, en 't visiteeren der
dorpen, in dese bogt gelegen, ende onder Tamboco
gehoorende de brieff sendt sal dienen te laten schrij-
ven, Zoo naemen ten Staeten ingecomen, van
waer de brieff overlandt besteedt moet werden, de
welcke dan ooch vaerdigh dient affgesonden —

Ende alsoo onse voornaemste en hooffdt-Songe al-
tydts is, en ooch wesen moet, aen Sints, alenweges
ende ten eenen tyden, of d'uytwerckinge der nagedeen
te setten, ende den Tamboeckeren gesegde gerechte van

deselve

eenige voordere kennisse heeft gedaan, aan den Coningh
Amsterdm, waar aff den tamboccaschen coningh bijste
niet te weeten, Zoo sullen Vl: altijdts verdaght sijn
op alle gevallen sijn h: amstm 't selvigh in ge-
hengt te brengen, die van sigh selfs daer yverigh
willigh, en naar sigh genoeght is, om deselve te doen
uijtvoeren, en waere wenschelijck dat de Coningh de
stam, off een stuck daer aff in sijn geheele niet
yets vande woorde daer aff bij sigh brengen liet, off
dat het omweren in tegenwoordight van een van
Vl: beyde conde geschieden.
Zijn hoogh: amstm sal mede aan den coningh van
tamboco, en sijn Rijcxgrooten, scherpelijck ver-
bieden, dat niemandt groff en groot met eenige
vaartuijgen buyten om de Zuijdt te schepen, dan
tot wayewaij, ende onder noordt tot Bacanta, om
alle vermijdenisse voortekomen, ten ware sulcx
door hem, hun aangeraadt wierdt, en welcke gebo-
Zulcx bestippelijck sullen agtervolgen, sonder
onder eenige andere voorwendingen, hoedanigh het
oock wesen mochte, anders dan hun geraadt wordt
te mogen schepen.
Gemerckt dat de tamboccanes Zoo onbeschaamdt
Zijn van noch te derven staande houden, dat de Coningh
op hun versoeck, dreygende soude gesegt hebben
van in 't aanstaande Moesson stucken te Zeeden
werden houden, daer niemandt anders vande buijten

de tambocqse by grooten getale van de Boegies
gehoordt, ja selffs geene seggen gesien te hebben,
soo dient den Coningh, naar dat hun sommigen
op dat voornoemde eenige schepe syde schooten, toe
gevoorspelt heeft, achter onderen te steeken, ende aldie
last te laten, van op de minste geruchten van
hunne verschijninge, aanstonts een courier
met een brieff aan syn Ed: aff te zenden, naar
Bangaij, alwaar syn Ed: mede dusdanighe orders
hee laten, dat die den vijanden wederhoort, en
naar Xula Taljabo, en soo vervolgens weder van
daar naar Xula Besse, van waar verders naar
Ternaten moet geschonden worden, op de voornaamde
wyse en onder den secreetsten en kortsten wegh.
Dogh dit en Zieeden syn soo lightvaardigh niet moogen
doen, gelyck jongst geschiedt is, daar men soo grooten
bolia gemaeckt heeft, om dat er 100: mannen, met
50: mindgoutten gesegt wierden te zyn, daar de
tambockers in naghtvaart, als tot vrees der
Ternatanen, met soo vele duysenden worden dagh
komen, en met een veel Comp: aers inagelieerde
uitgevoorden, ende met selve gedt genoeg daar selffs
den Gogogoe gestadigh alleen een gevoegh en
Scheep agten sigh heeft, van over de 200 koppen
soo dat sucht verdigthen, en gerechtigde worde
voor het toekomende hun sulde moet weeren
En moet den Coningh wel stricktelyck mede schieden

geven

geene Ternataanen herwaarts aankomende, noch
het ooch zy off wesen mogte, te gelooven, nochte
gehoorsaamen, ten zy hun den brieff van Syn Ho:
vertoonen, bekragtight met deselffs groote zegel
het welck ooch soo tot Bangay, als Xula zal
moeten belast worden,
Alsoo nu den Bangayschen prins Cay Sjum almede
wechens huysvrouwe Colabo, naar sigh genomen
hadde, soo kan den Coningh daar aff gewaarschouwt
en sulcx indagtigh gemaackt worden op dat hy
naar billickheyt weder aan syn vrouwe mochte
geraecken
Ooch moet den Coningh beleeffdelycken versoght en
aangemaandt worden, almede zoo wel als op andere
plaetsen, op syn hooghste ongenade te verbieden, en
gebieden, niet alleen geen Nagelboomen meer aan te
queecken, maar alle die 'er syn, ofte naemaels gevonden
mogten worden, om verre te houwen, off dat de hooffden
in wiens districht 'er naamaels gevonden mogten
worden, daar over ooch sullen worden aangesprocken
en met 'er doodt gestrafft,
Eyndelyck ter wyl den Ternaatschen prins Datunoca noch
niet en is verschenen, en met voordaght te rugge is
gehouden, soo dat den selven nochte gesien, nochte gesproocken
hebben, zoo magh syn Ho: sulcx wel te verstaan
worden gegeven, en dat het selvigh eenigsins anders op
de tydt, dan door den selven niemant onrusten te
verwecken, en op deselffs naam worden op de Coghteyde

te gaan, neemen en moorden, het welck den Coningh
met goede ordres, en verbodt Zae moeten tegens gaan
en niet lyden dat ymandt den synen als gesegt is, werden
en schoffe, dan de voordtkoock van Balanta Jummens ter
tydt en wyse 't verschil over Tomini Zae syn geslegt
ten welcken eynde de Thorontaeders en Limbottens, naar
Macassar sullen werden gedagvaardt, met hunne bey-
-ken en bewysen om in alle billickheydt daar over te mogen
regt doen, ten waaren de hooge partyen met den anderen
het raadtsaamst agten, offe liever saagen, dat het
selvige naar Bat.ª, en de hooge regeeringe van India
wierden verschoonden gedurende welcken tydt, en 't hangen
van 't proces, die van Tomini ongemoeydt van wederen
Zyden sullen moeten blyven
Dit dan 't meeste synde datter van Conings wegen
tot Tamboeco te verrigten valt, Zullen wy en
noch eenelyck byvoegen, dat syn Ho: wel achten een
Maandt dienden opgehouden, schoon de Chaloup
de roode haan al een quam te verschijnen om de
Chaloups herwaarts te doen aancoomen, wy hier
neevens een brieff aan den stierman laeten, de
welcke al mede ten eersten bestelt diendt, door
den Sabandaar Pinati, wel laetende toe en uyt-
sien dat den roden haan, hem niet voorby snapt
waar mede wy dan overstappen tot —

Bangaij. Aenaanden Coningh met den onverslaagde
wackerheyt, en onverdrottelycke standtvastighᵗ den

Gnoudt

grondt sal moeten leggen tot een volcomen herstellinge van
sijn vrijelick ontslagh, dat te schaedigh tot nu toe gehoudt ge-
weest, gebruijckt, veraght en genoeghsaem gebleijcken de-
se wort getreden is, ende sal sigh den Coningh aldaar al-
een regten, en uijtvoerder t'gelijck moeten aenstel-
Alsoo het den noodt sijn aghtbaarh.t, t onderwerpen van
sijn staat, vereijscht den tijdt en saecken het dus beschicken
opdat soo een voorbeeldt het gantsche rijck tot een lesse
leere, en afschrick magh strecken te meer de straffe
over weijnige sal gaan, en veele, ja 't gantsche rijck
te nutte sal zijn, het welck alsoo in een welgestel-
de bestieringe, dwingelandij, en geweldt soude schijnen
zoo is het in een verwarde regeringe, die antwoort
[illegible], een en redt vergetende opvoedinge ondertusschen
gelijck dese Sumataanen zijn, niet alleen een
seer noodtsaeckelijcke, maar ooch prijselijcke saecke
wesen, en daar ontvouwt zoo naiuw geletterde wijse
van reghtspleegingen geen standt en kraght te
grijpen —

Soo sal dan sijn Ho: soo haast tot Bangay verschijnt den
voorsten Capt.n Baccauny bij sigh ontbieden, off de
van selffs comende hem sijn ongenoegen, in woorden
en gelaat doen blijcken, te meer hem naar soo een
onverdraeghelijcke misdaat door de vingeren gesien te
hebben, toen op sijn ontbodt niet naar Priaman mede
gegaan was, hem daar en boven nogh voorder woorde
maar met sijn bijsondere gunste hadde begenadight

hem

hem nogh toesendende een vergifte, en met eenen naar
Ternaten ontbiedende, omme hem sijne gunste noch
meerder te doen smaecken, het geen niet alleen ver„
„agt en hadde, maar daar en boven nogh tegens sijns
Conings verbodt, tegens last, tegens wie ondanck
zigh soo verre hadt verstout, van naar Tambocco
te gaan, daar zijn onder soo bestiert lagh op Bangaij
met d'hem toevertrouwde gevangenen te verbeijren
waar onder sijn H.r den oodt wel verder magh ver„
„meinen, derwegen in onse tegenwoordigh.t aan zijn
boondt doodt, dat hij alleen bij den selven Baccanij
tot Tambocco hadde gevonden, hij hem het hoofde
aanstonts soude hebben doen afhouwen, en voor de
voeten leggen, dogh dewijle hij des Gouv.rs raadt vrijwil„
„lijck gevolght hadt, en den Gouv.r ooch voor hem
gesprooken, zoo wierden hem sijne mislagen, en
misdaden vergeven, het welck hij met een danckbaar
getuijght, zoo ontvingh zijnen Coningh als de
E:Comp.e tot de gemeijne ruste, en meer te verwachten
van't rijck voortaan magt verschuldigen. —
Aangaande Colabo die dient en moet tot een voorbeeldt
van anderen met de doodt gestraft waar toe den Coningh
soo bijsonderen als algemeijne reden genoegh heeft, als hij„
„bende sigh soo grouwelijck tegens godt, en sijnen Coningh
versondight, onder misgrepen met het schenden en
misbruijcken van 's Conings vrouwen, als 't Enormste
van zijne onderdaanen, en't heijlooss stooten van

't

't onnoosele bloedt, en dat sulcx op deselve vergader
plaats geschieden moeten, daar hij de moordt ge-
pleeght heeft en dat sulcx tot een langh geheugh
dienen, soo bij aldien de Coningh op de selvige plaats
tot affschrick van anderen een grooten steenhoop
aldaar laat stapelen, waar bij het altijdts magh
blijcken, dat hij de quade straffen, en goede bescherm
wil. —
En schoon de boosheydt dusdanigh d'overhandt heeft, da
de dooden ten eersten niet alleen vergeeten worden
maar dat die van deselvige partijen aanstonts met
de tegenpartijen het houden ende met de moorders heul
daar sij mede in 't bosch zijn ende d'onnoosele naar hun
doodt, en veranderen sigh niet daarwoorden en comen
selffs doemen, ende datter alreede soo verre ingewoede
en gewracht is, om den Coningh te doen gelooven da
den Coningh Calando, Bauleengh zijn broeder, ende
zijne naaste bloedtvrienden, vrouwen en kinderen
te rechte, en naar verdiensten gestraft sijn, soo was
het eghter Calaro niet geoorloft, nochte van
sijnen Coningh daar toe gelast, omme alle die
luyden, zoo deerlijck te vermoorden, en moet den
Coningh in desen onverschoonelijck sijn, alsoo aan
desen eenen slagh gedaan ofte gelaten zijn geheel
Agtbaarh.t hangt, ja sijn eer, en eygen leven
alsoo sij sigh niet ontsien en suecken, aan zijn Ho:
selffs het gene te doen, dat sij aan anderen deeden
zoo bij aldien het ongestraft heene gaat,

Baccany

Baccanny schijnt tegenwoordigh vijandt, met den Bangaysen
hooghooft Smoontje, maar 't conde niet gedvijnst sijn,
en naer op den naemes agt daudt geslaegen, in aelen
gevallen, Zoo moet den hooghooft niet alleen, maar
oock sijn broeder den Captn Laudt, van daar en naar
Ternaten, al was het maar om sijn loosheijt, en al-
tegrooten aanhangh, die die gasten daar hebben, daar
sal noodigh opgeleth dienen, dat den hooghooft alvoorens
die naegelboomen comt aantewijsen, die hij nogh
schuijlhoudt, als oock dat Baccanny die kruijden oor-
kroone, die hij seijt te hebben, en naar bij bevijnt
dat den hooghooft met dat werck op Amans N:t
luijst voorgevallen, was ingelaeten, maar uijt d'ee-
comps: niet light veel meer dan men niet gist
mochte comen te weten.

De bestieringe van Bangay en den Coningh in naam
niet laeten, aan den slegten Coningh naugis, maar
inderdaet de twee sinphadjes aanbevolen, ter tijdt
en vijeen de beede stoff op groijen magh, Zendende
van hier voor aff naar Ternaten, den hooghooft
Smoontje, en Captn Laudt sijnen broeder, met hun
gantschen ommeslagh, niet een van Bangay wen-
-trekkende, voor en al een Zij weght Zijn

Van daar naar de Xulas Eijlanden werden keerende, kunt
Ul: alvoorens de brieff vanden Quimelaha tot Bangay
eerst insonderheit, de welcke hem aldaar geladen
hadde, om aan den Stierman vande Roodehaen ter

handt

handt te stellen, dat werdt verstaan soo bij aldien
voorsz. Chaerop alleen op tambocco verset mogte
zijn geweesen, ende anders niet, en sal Bacaraij ende
sijn [illegible] vaartuygh altydts ontrent den Coningh
moeten gehouden werden, immers soo veel het
dienighents doenelijck is.—

Tot Buca valt niets te doen dan alleen op dien
voet te brengen als het nu reets gestelt is en
moet Hoeffela van daan al niets ter werelt uit
Zijnen gantschen omwedeagh naar Kennatta
gehouden werden, beneffens den Coningh tot Buca
soolange tot hij versekert zij dat hij veijligh is,

In handen van den Adsist. Franco werden gelaten

8 ps. geb. guin. lijw.	à 5½ rx. ijder	Rs.	44:-:-
40 ps. halve smalle bastas	à 1 do		40:-:-
20 ps. roode morris	à 4		80:-:-
25 ps. betilles ternatanus	4		100:-:-
20 ps. br. bl. betilles	3½		70:-:-
30 ps. chiavonijs	1		30:-:-
6 ps. br. bl. salempoeris	3½		21:-:-
Bedragende t' samen		Rs.	385:-:-

Waar voor hij gedurende sijn verblijff aldaar, Zae in
nuijlen allerleij slagh van tamboccos swaarden, kap-
messen ijsers tot werp-spiessen en allerleij [illegible]

dat

dat alleen gemaakt werdt, ende bekende dat het
voor d'eerste maal zooveel bedingt, als eenigh-
sints mogelijck is, om dat d'eerste prijs de meeste
voor het toekomende sal strecken, ten welcken eijnde
hem extract hier neffens voegen, van 't geene
uijt Banda ons daer over werdt geschreven: waar bij
de prijs, zoodanigh het aldaer van ons Ed. [illegible]
ingebroght is, aangehaaldt staat. —

En vermagh den Adsist. Francois wel aan den Coning
te laeten weten, soodanige verdere [illegible], als
hem daar bij onverschot aan de handt mogten blijven
omme sijn Ho. daar voor op Macassar op nieuw te belasten
houdende verders van alle goede aanteekeningh —
beijvende voorts goeden vrijen handelingh alleen
maar nu de Zoo verre wij Vl. blijven, met alle de
onse Godt almagtigh, en blijve, Vl. goede vrindt
was geteeckent R: Padtbrugge, ter zijden stondt
Inde Chaloup de Eendragt den 28en 8ber Ao 1678.
De brieff aan de Stierman van de voorsz. Chaloupen
als volght. —

Copia
aan den Stierman Hendrick Barentsz.

Eersame Vrome

van voor Bangaij en herwaarts aan, naar Tambocco
Strekende

vertrockende liet ick aldaar, agtervolgens 't geen in de
instructie vor den aanstaande van Crieft, waar naar
sigh righten mogt, dogh alsoo sijn E. [illegible] voornemen
is soo langh op Tambocco te verbeyden, tot dat Vl: met
de voordraan verschijnt, Zoo Ziet op den ontfangh de
Vl: met de Chaloup hervaarts aan naar Tambocco
vervolgen, omme Zijn E. van hier naar Bangaij,
Pelea, en verders naar Ternaaten te brengen, de
Luiten: en Adsis: hangen Zijn bij sijn E. die Vl
verders seggen sullen wat den coningh [illegible]
belast en welck sijn begeerten is, het welck [illegible]
hebben 't agtervolgen, tot Vl: naarrightinge gaat
hier nevens een ontwerp, als ook een kaartje, hoe
dadelijk Tambocco vinden en aandoen Ziet, en w
daar voorder naar Bangaij stevenen, waar mede
vaart wel, Vl: vriendt, was geteekent R: Padtbr
ter sijden stondt Tambocco, den 28: 8ber 1678. —
aanwijsinge hier voren Zindert, omme Tambocco, de
Bangaij wel en veijlig te bezeijlen, was dusdan

Om van Tambocco Bangaij te bezeijlen
en van de Zuijdt komende Tambocco aan te doen

Om Tambocco van de Zuijdt comende aan te doen

Zoo moet men wel bedaght sijn op de twee landen
als voor denst, het noordelijkste ¾ mijl [illegible]
de negorij, en strekt hem van de affgaande hoeck [illegible]
en O:Z:O: een mijl in Zee, waar op ook een hooge
witte plaat legt, en de riff valt met laagh water
droogh, ende is aande buyten, ofte oostkant [illegible]
ende als men dan uijt den Zuijden komt ende men op
de reede begeerde te wesen, Zoo brenght de negorij

die

die tegens 't gebergte leyt, noordt west van U, off de
hooge boom met de dicke kruyne: W:N:W: van U. ende
Zeylt dan W:Z:Wt aan, tot op de rheede daar is
't diep 40: 35: 30: 25. tot 18: vadem ~~op~~ een pistoolschoot
vande wal, maar men Zoude het ooch met schade
vinden, ende kraan woen, sight by 't riff comen om,
„sterken als men van boven wel uyt kreeck.—
het tweede riff leyt voor de negorye halffmaans
rondt en valt ooch bee droogh, Zoo datmen tusschen
deze twee rheeven in leyt, ende geen beschut uyt
den Zee, ende d° boom staat eyn kleet alleen op den
bergh, bezuyden de bergh off negorye, ende het leyt
op de Zuyder breedte van 1: graaden 20: minuuten, ende
achter maacht een noorden, ende Zuyden maan hoogh
water, ende vloedt komt uyt den noorden.

hoedaenigh men van Tambocco naar Bangay: Zeylen moet.—

Van Tambocco naar het ylandt Bodoolo, een vande
Bangaysche ylanden, is de cours N:O: maar men moet
goede sorge dragen, dat men het ylandt Bodoolo
aan boort kryght, want Z.O: ende O:Z:O: van d°
Bodoolo, leyt het vol ylanden, rontom met rheeven,
ende rotsen, ende die leggen wel 5: à 6: mylen in Zee,
ende het naaste wel 1½ myl van d° Bodoolo, ende
Zy zyn nogh onbekent in 's comps: Zeekaarten—
als mede p° Lacoelba, die leggen wat Oostelycker
als Pooles Gaps, maar mede een hooghlandt
by Bangay dan comende, Ziet daar een laagh ylandt
vinden 't noch noorden, en Zuyden strecht vande
bay van Bangay, daar ooch eenige ylandtjes voor
leggen, maar hebben geen groote rheeven by haar

daar binnen zijnde, laat men het om de Noordt wes[t]
draeyen in een zant baij, recht voor het spruytje
ende men comt daar ten ancker op 20. 18. 13: 10
en 8: vadem goede zantgrondt, den steenwerp van
de N: westel wal, ende voor de baij leggen wel 3 à 4
kleijne witte ylantjes —

Beschrijvinge van Tambocco t'welcke gedaan,

Onder tambocco dat op 2½ graden 20 minuten zuyder
breete leydt, souden gehooren de volgende dorpen —

Tambocco: is het dorp daar de Coningh sijn hoff heeft
en hooffdtplaats van de[se] nabijgenoemde dorpen —

Om de Noordt

lambangh
boelontega
tocondo
ladja
wawo
tokala
tobaeo
babantodea

} dese dorpen werden geregeerdt door Singadjes, en connen tsamen ongeveer 1 à 2000: weerbare mannen uytleveren —

tompada
boenigie
torano
oumodjamba
moelolou
popoco
cadindi
sowei
tammandoea
cangora
poegaro
podo-deinde

} caxdassa

cazdassa
liboote
tobione
tondenocke
todmana
tocimbana
tiala
tocbonanga
bodrangasi
tobonca
tikongan

Dese negorijen worden geregeert door Quimelahas, en connen yder doen sameln een à 200 weerbaere mannen

Naast genoemde dorp tikongan, sijgenen sigh de tamboccons mede, onder voorgeven dat de Zeelanders dat dorp in voor-tyden souden overrompelt hebben, ende het meeste gedeelte van d'ingesetenen aan de tamboccons hadden vercoght die deselve wedden in vrijdom gegeven, ende of tikongan de rugge gesouden souden hebben, waeromme sij deselve als hunne onderdanen nu reeckenen

tokala
babalomo
baroa
towabona
tinocude
talampip
pokonso

Dese worde al mede door Quimelahas geregeert en konnen een getal weerbaere mannen uytmaecken als vooren.

Nogh sijnder ontrent de Zuydt-syde van Tambocco noch 27 kleijne dorpjens, yder van 3: 4: à 500 menschen, en worden deselve genaamdt als volght.

Tarocoumoe
Boceoe
mantsiona
Caumeatij
Sepo
Kocouta
Badhadopi
Tabota
pataconse
Borceed
poeambato
Ssa
coco
padaceka
Casa
Laboed
Waya
Netê
poelicusan
Cabautine
Boceoeautocea
Lâlia
pompelaiaeoe
mata Kapa
Wanoimboeeoe
Loboko
Labócono

Alle als boonen, om de Suyde gelegh[...]

Dit is seecker seer wel te geloven, nademael wij van Vonossa, tot Camboeco toe, langs heenen den oever a[...] menschen

menschen en huysen laegen, en 't Landt doorgaans beplant
en besaeyt.

Ook vindt men'er menigte van Badjos, die selfs alhier
+. op Tambocca niet aan 't Landt woonen, maer op een berghje
een gebrugt op hun Leven hebben, daer zy als andere
menschen in woonen, maer het wiel het gemeyne gevoelen
ofte liever de gemeyne dwaelinge tegenspreeckt der
geener die meynen, dat zy selfs geen drie dagen aan
Landt aan den anderen en Zeiden connen duuren, alsoo
dese Badjos haer gesinnen, alhier ook saan in saan
uyt, hun verblijff houden, en soo wel als andere menschen
aarden, en soo gesondt ook leeven, zijnde tusschen
dese en geene geen ander onderscheydt, als tusschen
Landt en Zee-luyden, off boeren en visschers.—

Badjos hebben hun verblijff alhier aan Landt.

De binnen boght van Tambocco geeft bysondere gelegentheyt
aan dese inwoonders, omme met de Bougies en boght
luyden, off Tominers. selfs ook met de Maccassaren
sigh seer ligtelyck te connen vereenigen, als
komende in een etmael van   tot de binnen
boght der Bougies over Landt, en tot   tee,
stappen soo mede meest in een selfde tyt tot in de
binnen boght van Tomini, en 't dorp Mawonba, mede
van daer wederom in een korten tydt tot Mandaen,
en Mamotye. gelyck uyt de boght der Bougies wederom
gemackelyck op Maccassen, ofte aan de westcant
van Celebes connen geraaken.—

Dogh houden sigh de Tambocze grooten als onkundigh
hier aff, immers sij zeyden over Lande, ende des halven
geene gemeenschap met die luyden te houden —
Het Landt is hier overal zoo steil, hoog en steenrijch
als eenigh Landt soude connen sijn, en valt het hier
niet seer beswaarlijck te becomen, vochte en beswaeren
daar omme niet diep te graven, en blijckt seeker ge-
noeghsaam hier aan, dat zij niet veel naar 't yser en
't staal omsien, dan als 't seerigh benodight zijn,
soo dat wanneer eenige handelaars verschijnen
zij dan eerst daar op uijt gaan, 't ijser uijt het gebergte
halen, ende aanstonts daar mede te vuur brengen
ende dus eerst het gereet smeden, waar voor zij
gemeenlijck al zijn op de handt ontfangen hebben, en
gaeten in het smeden van hun hamers en ander
tuygh en ijserwerck duurmaeken, meer stoffe te koop
dan sij ten uitten aenbieden. —
Even zoo handelen sij met hun gesaij mede, waar
voor zij de waaren al in handen hebben, terwijl het
saat noch op 't veldt staat en waardoor de vrije
luyden herwaarts aancomende om te handelen, dus
lange genoodsaackt sijn te waghten en verbeijden om
hunne schulden te innen —
Anderssints is het Landt bijsonder vrughtbaar, sijnde daar
en boven vol Buffels, en uijtnemende veel hoorn-
quecken ooch veel verckens aan, behalven datter
overvloedt van veede swijnen sijn, bijtende nijs

October 1678: Inde Chaloup D'Eendraght, van Tambocca naer Bangaij

Cadjangh, Voorheen, en Tingo bane, Zoo sijnde vele
Indiaanse Boom en aardt vrughten, wat hier meer
aanmerckens waardigh Zij sal 't Zijner tijdt best
connen te bevinden, uyt de dagelijckse aanteeckeningh
van den Luytent Gouverneur en Adsist Francke die
geraedt Zijn op alles nauwe agt te slaan

Zattendagh 29en Ditto. voor dagh kreegen weer den Landtcughtje, sijnde
het den gantschen nagt doodt stille geweest, waarmede
wij dan vaerdich wae, en zeewaarts instaecken, ende
alsoo Zeylden wij weder onse reijs over Bangaij—

vertrecken van Cambocco.

Sondagh 30en / Maendagh 31en } Ditto. voornemende het Eyloosten Boccolo om te zetten
maar mosten daar bewesten heenen, Zoo dat wij in 't eylandt
gapsaes in een tuych vervielen, tot wij eyndelijck aff
en aan 't Dorp Polingh tusschen de verdroncken Landen
en rieven noch een openingh vonden, waar door wij het
setten, Zeylende soo voorts met een labber Lughtje

Dingsdagh den eersten November. Langs Labobo groote eylandt heenen,
dat wij aan stuurboordt lieten, en quamen alsoo.

Woensdagh 2en Do. des naarmiddaghs weder voor Bangaij. alwaar
wij het anker buyten de rheede op 10: vadem Zantgront
setten, verwerdende aanstonts de schuytjen om vaetwerk
naar de rivier gesonden, ende den Jocketje met den
Ondt naar Landt en Baccany tot om den Heeren
te verwelcomen, dat wij niet langer voornemens
en waeren alhier te vertoeven, dan tot dat wij

voor den middemael voor Bangaij ten anker gecomen

weder

wedden genoegh saam van waater voorsien souden zijn
hij ende sigh dan wat spoeden, om bij den Gouvr: aanboorde
te comen, die hem behoudt souden maecken, wat dat zijn,
ende wegen ontrent den Coningh aml: weenight, en
uytgewerckt hadde, onderen tusschen quamen den coning
comen van Baccarrij aff gehouden aan boort van de
Chaloup, om te vernemen off sijn Ed: aml: ooch
mede gecomen ende op 't Jaght, off bij den Gouvr: was
off niet, mede deselve was ooch gevoeghen onder onponaae
die den Heer Gouvr: wist te berighten, hoe Baccarrij mede
de sijne in kraghtige betaat hadde gestaan, omme
van 't Eylandt Boccolo weder naar Tambocco te keeren,
daar over den gantsen stuaal hadden beraal leaght,
dogh aedaan hem soo conne conden bijcomende (wesende
de wijn die den Heer Gouvr: op den 23:sten deser maandt
mede seeptde, ende noch twee naa derhandt daar toe ge-
comen, en aldus soo bij den Coningh en 't Jaght aange-
houden, omme bij stilte sigh daar aff te mogen dienen)
en op den die selve door den Coningh den Luitenant
gestelt zijnde, soo ordonneerde deselve Luitent: Baccarrij
en de sijnen, en bewoogen hem mede zijne gevangene
naar Bangaij voorts zijn weijse te bewegen, te meer
hij seijde den Heer Gouvr: hem sulcx geraden hadt, en dat
den Comp:e ooch niet wedden vaarn te rugge naar
Tambocco wierde, ende eenen sedert aan Landt wierde
gedost zijn, soo hij togh tegens sijn danck en wie, en

die

eens genoeghsaem niet gewoedt te ruggedaghte te hebben

Baccanny aan boordt en beschonken komt den Gouv.r —

Dese conversatie wiert aanstonts wederom naar Baccanny gesonden, die ooch des avondts daar wederom aan boort quam vergeselschapt met zijn andere krijghshoofden, schijnende met den anderen vrolyck gewoest te zijn, ende al een roesje wegh te hebben, immers bij Baccanny haalden zoo veele beleefdheijts woorden, en die soo schandelijk op, dat den Heer Gouv.r hem ontwerent aenrader genoodtsaeckt waar zijn misnoegen daarover te thoonen en Baccanny wat nauwer te bejegenen, die sigh op de zijne ontschuldigde, als die hem hier toe genoeghsaam dwongen, zoo dat niet hij, maar zijne andere hooftden sulcx doen hem seijden &a.

breedde en buyten sporige discoursen van Baccanny

Hij hadt het seer breedt met de groote maght, en 't vermogen van Ternaten, en hoe wijdt en verre deselve heeft gebiedt in oude tijden sigh wel eertijdts streckende, haerende Timor in 't Zuyden, en Sambuangan in 't noorden innemende op, ende dat niet soo een draad, ende swijn dat het den Heer Gouv.r verpleightse hem toe te duwen, dat seer wel verwonderde aan zijne hadden, dat hij al mede een van diegeene was, die den Coningh soo quadden en ontdaghten raadt wel een hadden ingeblasen, hier uyt was gevoegt die ongegronde inbeeldinge van Amboina, 't onrechtmatige aantasten der Boutonders in 't Westen, en Suijden

der

den dorpen Woena, en 't casteel van Lohia, &c.: den eerste
captn. Baccany stemde met sijn stiefvader toe, dat
hij almede den Coningh opgemaeckt, en tot alle dese
beroeringe geraden hadt, en om hem verders in
sijn snooden te stuyten, soo staerden den Gouvr.
hem mede, hoe sij met de grootste benauwtheyt en ver=
=achtinge sijnde en overal uytgeboeft, wel eer naer
Bantam gonde, ende aldaer van selffs onse hulpe
ende bijstandt quamen versoecken, immers als toen
seer soo hoogh opgeroemde van hunne groote maght en
vermogen, als hij Baccany in doodt, op 't wrech
d'Compe. Bijlgaende en hun geroemde, soo was
het naderhandt gebleecken, wat 'er van waer, na=
mentlijck een hoopen ydele eenaemen, sonder maght
off vermogen, want toen wij 'er met 8: schepen
quamen, en staet maeckten ettelijcke duysenden
Ternatanen te sien vinden, en alles watter van
noode mogte sijn, off bereijdt worden, om een vaste voet
op Ternaten te krijgen, off om den gemeenen vijandt van
dien tijdt afbreucke te doen, soo conden wij pas 3. ofte
400. Ternatanen vinden en becomen, die deen noch van
Hieros quamen, ende soo onverduen, en daer toe soo onwil=
=ligh waeren, dat wij genoodtsaeckt sijn geweest de
Ternatanen selffs, tot welckers hulpe wij versoght
en gecomen waeren, aen de kost te helpen, en geen
werck niet alleen van hun [conde] te krijgen, soo dat d'eerste

vastigheyt

Den gouvr. setten Baccany sijn suijtscop en opgeboden wonder wel betraedt,

vastigheyt door ons volck alleen op termaaten genoegh,
saam gemaackt is, dit wint hem Baccany noghte
de Zyne hier tegenwoordigh niet tot eenigh vermeydt-
heyt, alsoo het niemandt ten quaaden kan werden
geduydet, dat hy nu ongedwongen sodanige vriende
soeckt, daar door hy verhoopt te connen geredt werden
maar om hun eenigh te doen verstaan, dat sy niet
soo seer hunne groote gedagten met een ydelen naam
van voorheen en dienst te werden, off moeten aan
hun eendigen staat als dan wede gedencken, en
wilden sy niet danckbaar syn, ten minsten moghten
Zy dan wel souden voorsonder overwegen, hoedanigh
wy hun verdien gereedt, en in hoe hooge aghtinge en
aansien, boven alle hun binnen gebraght hadden. —
En wist den Coninck niet hoe hem Baccany alle
dese dingen nu, en zoo buyten tydts en syn pleght, in
den sin schooten, mede hoorde hy 't zelvige op zyn
andere bevelhebbers, en verdere termataanen schooff,
zoo was en bleeff hy noghtans die geene die 't zeyde,
want dit wist hy immers, dat een lyff eygen, en
een slaaff, niets daar naar en vraagt, wat hy doet
en wat hy seyde, als hy daar toe last van syn lyff
heer hadt, als synde en blyvende slaaff, en geen andere
gunsten dan van syn meester verwaghtende, niet
weeckens last te volgen hy voldeedt, Nu wist
Baccany mede en 't was kennelyck, dat niet
alleen onder zyn geheelen volck, maar selffs zyn
officieren, de meeste slaaven, en lyff eygenen. Zoo

van

vande princesse Gammalamma, prins Alam, capt.n Laudt
netij, Majuda, Celebes en meer andere rijcxgrooten waaren
die dan niet anders en spraecken, dan door de mondt van
hunne meesters, en soodanigh sij geleerdt, onderright
en bereght waren, het welck Baccanij genoodsaakt
sijnde te bekennen, soo wierdt hij hier door tot bedaren
en stilstandt gebraght, te meer den Heer Gouv.r hem
verclaarde alles gantsch onaengenaam te sijn, hij ont-
schuldigde sigh ten hooghste, en weijden het voorschreve
op den drouck, en onbeschaamde moijelijckheijt der sijne
hij was en bleeff altoos d'E Comp.e getrouw, en versochte
naer hoe eer hoe lieven, naar de oort van Java off
Batavia te mogen ~~[illegible]~~ vertrecken, om in den dienst
der E Comp.e met in daat sijn oprechte en groote ge-
negentheijt te mogen betoonen.

Aanmerkinge omtrent den mismaakten Coning Mangie.

Hij verhaalde toen vervolgens aan den Heer Gouv.r hoe den
mismaackten Coningh van Bangaij Mangi, seer genegen
soude sijn omme onse christelijcke godtsdienst te
omhelsen, maer op om twee bijsondere redenen den
Heer Gouv.r weijnigh antwoordt, d'eerste om dat dese
mismaackten Coningh bij allen gemeente onde te regt
voor een sottenne sot bekendt staat, ende het schijnen
moghte dat de sieckte eindelijck bequaam waaren, om
onsen godtsdienst te aenvaarden, dogh d'andere redden
sagh vinden, en verklaerde den Heer Gouv.r Baccanij
hier juist niets al te veel, als welke keurende wel en

Baccanij niet veel vertrouwdt

dat hij hier door het gedurige gerights nogh meer

moghte

Vertrouwdt en loosheijt met loosh.t betaeldt,

mogte braghten te stijven, van dat de Comp.e geen ander
voornemen hadt, dan de volckeren van hier alomme
tot het Christendom te brengen, hem wierdt dan
evenwel hier op geantwoordt, dat wij in onse Godtsdienst
wel meer setten hadde, dogh niet wetten en conde
wat Godt almaghtigh in den selven gewerckt wenschte
dat onse godtsdienst dusdanige saeligh agten, welck
woordt van saligh selfs tot de setleijt ooch bij ons mis,
bruijckt wierdt, was hij waarlijck genegen hij kon
daar om versoecken, den Coningh amst.me hadt alleen
die 't begeerde 't selvigh toegestaan, en vrij-gheijt
vergunt, en schoon wij niemant inden selven gewis,
sen en dwongen, als die selfs een tachentigh Jaren
oorlogh met Spanjen daar om gevoerdt hadden, Zoo
nochtans en setten wij ook niemandt, die het van selffs
versoghten aff. —

Verlof voor die van Balanta, en Boddaan ontbiedt moet worden gehandelt —

ooch versochten hij den Gouv.re, dat die van Balanta
voornemens waeren met een sterke maght herwaarts
naar Bangaij over te komen, en versoght verlof om
middelerwijl te mogen tegens gaan, en stellen, een:
sij over moghten comen, daar op den Gouv.r hem
als nogh raadde sigh stil te houden, ende niets te
beginnen, voor en alleer den Coningh amst.me
selffs alvorens vervolgen, die hem dan geraden soude
wat hij te doen, off te laten hadde, en soude
voor alsulcks verbonde, en ten hoogste straff,
baere middelen niet worden te werck stellen,
omme herwaarts aen yemandt onder schijn van
vijandt te doen komen, om maar een bewimpel,
ligh van een losse [illegible] te vinden, en dus

Zigh

Sigh aenvaerden 't werck te maecken, en van hoeck
te begeven, daar lightelijck wel wat anders op volgen
mogt, hij vraegh hem op off hij sigh dan niet aen
de sijne soude laten en doot slaan? d'antwoordt was
dat hij wel wijser was, en sigh wel soude geslooten
houden, toen hij de woorden soodanigh in als [illegible]
besloten hadt, dat hij selffs niet aen de sijne be,
,,legende heeft, oock soodanigh dat de sijne tabacq
bladeren, in plaats van moeskruijden hadden
moeten eeten, hier ontrent en was soo groote
swarigh.t niet eens, en wassen eenige der bedhad,
,,len, die mogt hij voor sijn Coningh spaeren, en
hem sulcx niet benijden, gelijck hij onlanx beroemde
te wel gedaan hadt, en voornamentlijck aldaer
tot Bangaij, hij mogt den dringende geweldt aff,
,,weeren, maar geen nieuwe onlusten buijten noodt,
,,saeckelijckheijt, off om sijn eijgen vernuwinge
belangh stoocken; den Coningh soude in korten
tijdt aldier wesen &a:

Het konde wel sijn, dat die van Balanta om
haeren Coningh Caboudos doodt te wreecken, het
voornemen hebben herwaarts aan te komen, dogh
is seecker dat sulcx niet de consente van den
Coningh aenstaen aldier, en 't straffen der geenen
die aan soo schandige moordt schuldigh en handtdadigh
sijn, wel haast den anderen hier sal nemen, alsoo
hun hierdoor genoegh saame vermogingen staat ge,
,,geven te worden, en de zij sien sullen dat den

Coningh

Coningh de goede, en de zijne beschermen wil, ende de quade straffen kan.

Onder andere redenen, en wegens den Quimelaha Libono Baccanij ondervraaght, als die bevorens andere verklaringe tegens den Adsist.t Hartzer hadt beleijdt, het welck sijn E.o Amst.m den Gouv.r op desselfs afscheijden van Tamboccco bekent maeckte, van inhoude dat gelijck bevonden is aangebraeedt, den Adsist.t voorn.t den Coningh Caboudo niet alleen om 's Comp.s kant te doen hielden, maar oock de Christelijcke religie aan te nemen, waer aangeraedt.

Valsche attestatie tegens Hartzer beleijdt,

Zoo verklaarde hij Baccanij dat den meergemelde, ten Adsist.t den Coningh Caboudo, maar tweemael en dat noch terloops, ende in 't bijsijn van alle sijne grooten gesien, ende weijnigh daar mede gesproocken hadde, ende dat het al valsch was, wat den Quimelaha Libono daar aff seijde, dogh verwonderde hem daar niet seer over, als hebbende dien Snadder soo van Caboudo, om zijn broeder Wangij, als van Wangij om den Coningh Caboudo te vermoorden van beijde zijde den Bloedt loon ontfangen, wer, mende hij Baccanij alles van stucke tot beetje wat hij soo van den eenen als den anderen genooten hadt, en dat hij nu met de Doodt van Caboudo, door Wangij tot Sadala van Bangaij verheerlijckt waer, daar hij anders maar Quimelaha van Bolingh was,

Bloedtgeldt bij de Quimelaha Libono, om den Coning van Bangaij ende en weder over te vermoorden, ontfangen,

Zijnde lijck seijde Baccanij oock van goedenhandt te weten, en gesterkende te sijn dat d'beijde gonou, tasche Coningen lust en ondenhoop met malcanderen

Gonoutaalsche oneenigh

Laegen

leggen, dat den Heer Gouvr. ooch noodtsaachts aan Ternaten
weder aenkeren te eighten, om soo spoedigh als immer
mogelijck is, over Balants naar Ternaten te
stevenen, omme tot Balants de luyden van hu
voornemen aff te wenden, van yets dadelijcx
gens Baccanny, off den hoogedg. Ternaten bij
der handt te vatten, maar hunne toevlught tot
den Coningh van Ternaten te nemen, omme
veght over die saeke woordt, aan hunnen
Coningh Calonda, en de Zijne gepleeght, te spr.
met hun te spreken dat sulcx niet sal
gedoogt worden, als mede om voor 't Jagt
uytladinge te becomen, soo bij alleen in Zo
vele in voorraadt moght zijn. —
En verders omme tot Ternaten, de oneenigheden die
tusschen de beyde Coningen mochten wesen, en
gevonden wordt over het contract met d' E. Comp.
te zijn in hun geboorte te smooren, en te beletten
dat die niet verders doordringen en moghten.

Baccanny komt syn affscheydt en vertrekt naar Bangaij

Soo wordt dan Baccanny met de Zijne aff gevaardight, en trachten wij maar voort te geraecken
dogh vonden den gantschen naght in stilte, soo wede

Donderdagh 3den
Vrydagh den 4den
Saturdagh 5den
Sondagh 6den

Do. Soo dat wij weynigh hier door vorderde, en 't Ha
't See, en uyt ons gesight raeckten, dese laatste
kregen wij Schrijvers lande weder, en windt vlaagen
soo dat het mede 'Bovenaants mosten laten off staa

Alsoo

November 1678: In de Chaloup de Eendraght, van Bangaij na Gorontale

Dogh wierdt verboden als van voren wederom geschreven 't Jaght aenstonts(?) in Zee en van ons affgeraeckt

Alsoo de Coelte(?) hield sigh seer nauw en krafftigh aen ons voorhoofde(?), en waren doen wij ooch des anderen daegs

Maendagh 7en D[it]o 't Jaght wederom te sien quamen, maer zoo diep in Zee, dat het niet dan even den top van zijn mast geleek, en wij swaarlijck meer hadden, dat zij het Zeijle conden opbaeden(?), als tijds in 't N.t oosten van ons, en wij hadden zoo vele uijt den Z.Z: noorden, dat wij zoo vele hadden, als de Coelte wel wilde(?) aen boordt conde krijgen, en dat nogh wierd voor den Balanta, onder onttrent de kaap Tarack(?), hier bij kreegen wij het ongeluck dat onse Gijck, offte Swaart Spriet brack, waer door het wederom 't Zee en lande wel moesten leggen, wederom(?) een andere verwaardight(?), die des avonts eerst klaar raeckte, zoo dat wij ondertwijlen een groot stuck voghtwaarts in geraeckten, en geen meer Jaght en zagen, en waren doen wij

Dog wierdt verboden als van voren wederom geschreven

Dingsdagh 8en D[it]o genoodtsaeckt wierden het voort te laeten staen, te meer 't voornaemste oogmerck waer om tot Balanta, 't Jaght niet wijst te volladde(?) het weeck aen niet en conde geschieden, soo tegen insights dat het Jaght wegh waer, als ooch dat wij de wal zoo hoogh hadde moeten aendoen, waer door wij ons voor den Balanta geraeckt waren.

Voorn[oemde] Jagt gantsch vermist, dat de Reijs naar Balanta doet staken, en agter wegen blijven &ca

November Aº 1678: In de Chaloup d'Eendraght van Bangaij naer Gorontalo

de reyse gereedts al buyten bevonden, zoo lange ge-
duurdt hebbende, wierdt het noodigh geagt, het
werck van Balanta op zijn beloop te laten, als
't welck ~~mit~~ sigh met des Conings aenstaende
verschijninge tot Bangaij van selffs wel redden
zoude, dogh wij en hadden daaromme niet te minder
voortspoet, alsoo meest desen geheelen maandt voort-
sukkelende, hebbende alsnaghten zeer harde win-
vlagen en des daags veranderlijke stilte, off den
windt uyt den W:N:Westen ofte ook wel Noordt-
westen, zoo dat ~~maar~~ met den tij, in 't strael
maar comende opstoppen, het seer langhzaam
en veranderlijk zeylen gaff, daar en boven soo
raakten wij verscheyde reysen, en op ijder maal,
dat het uytquam door de vlagen, off Schietspaden
te landen, door te setten, in soodanige droogh-
ten van reeven bewaardt, dat wij genoodtsaakt wier-
den, zoodanigh weeder daar uyt te zeylen, als
wij'er ingecomen waren, en dit deedt meede dat
wij, om voor gevaar bevrijdt te blijven, des
nagts altijdts ten ancker bleven, en de windt
hoe voordeeligh ooch quam, onder 't hooft moeyden
liden

Sondag

Alss

> aanwysinge om de Zuydt Zyde van de Tominische Bogt [illegible] en sonder swarigheydt op te kunnen komen,

Alle dese eylanden behalven 15 ofte 16 die men
seer ontmoet, ende de oostelijckste sijn, waar
door men wel 't zee kan steecken, hangen met
reeven, en drooge sandtplaeten aan den anderen, en
moeten die geene die langs dese Zuydt Zyde van
de bogt het opstoppen willen, de vaste wal naast
blyven, als wanneer 'er geene swarigh't en is,
dogh souden dan ook niet wel sonder ondersoeckens
voor en achter aen de Scheelpadts eylanden te
komen zijn, ende aan ofte ontrent den hoeck
alwaer de bogt en de Zuydt coost, gelyck wy het
deser reyse opstopten, dogh hebben in dese geheele
streeck, zoo op d'eylanden, als de vaste wal
geen menschen, off 't werken daar aff vernomen,
eenelyck op een hoeck aan 't grootste Scheelpadden
eylandt gelegen, daar men seydt dat een dorp soude
zyn, behoudende ons welck by nacht een vuurtjen
gesien te hebben, dogh spoor, en geluyt van wildt,
voornamentlyck van swynen, buffels, en hertebeestjens
Anoa genaemdt met regte hoorns, in groot en
menigte, gelyck ook eenige beenderen van
den geme: hertebeestjens op strandt vonden,
Dogh dit en dorsten, noch en konden wy nergens
anders dan aan de vaste wal, van [illegible], ende

meest

meest alwaar eenige spruyten waren, wy vonden
het meeste gebrouwdt den wilde swijnen, in 't geele
sandt, en barrestrandt, de welcke beeck ons aan
eenige tijgersladen, seijnende dat wilde beesten
op sijnden, die soo door de schiedtpadden, dogh meest
door de strandtloopers, in 't sandt gelegdt werden
waardt de schiedtpadden, met alle die eenige ge-la-
den en sandtplaeten, die hier langs in sulcken
menighte sijn, beter geaggreert hebben, om haer
eyeren uyt de vangh van gestoordt te werden,
en alle seeckerheijt te leggen, en begraeven,
deese togias, ofte schiedtpadt gevanden, het waare
jonge so. soo groote als heeme, trocken het
westelijckste strandt nu beneden, en quamen
avonts weder aan

Sondaags den 27en D:o voor de revier van Gorontalo, daar
wij ten ancker houden, waar meede den Sergt:
Dirck Pietersz. nae boven gesonden wierdt, met
deese brieff, omme over landt nae Caudipan te
bestellen

tot Gorontalo aange-
komen, van waar deese
naervolgende brieff
naar Caudipan wierdt
gesz:

Caudipan

Aan den Schoolmeester aldaar.

N. Coster.

November 1678: Inde Chaloup d'Eendraght v. Bangay n. Gorontalo.

Nu staans vier maanden geleden, ben ick van
Ternaten 't zeyl gegaan, en ondertusschen tydt met syn
Hoogh[eit] Aentsie al vry wat ongelucken hebben, 't
welck UL: den Coningh Binancal kundt bekent
maacken, als mede aan de vrouwe van Boelangitan,
en jelcke mannis haan man, bevestige daar by
mijn hertelycke gebeddenisse, en dat ick seer gaerne
haar gesladderlijck waar by gecomen, dogh sulcx
en kan noch en wil den tydt als nu niet toe„
„laten, dogh soo der ijtwerls is, daar in ick kun
dienen kan, sij gelieven de moeyte te nemen
en my op Manado by te comen, en bysonderlijck
soo versoeck ick den Coningh Binancal, soo
by avden den H[eilig]en doop noch niet ontfangen
en heeft, dat sulcx nu op de Manado magh
geschieden, en dat ick d'eer magh genieten, dat
ick daar over als getuygen, en gevadder magh
staan, gelijck voor heen gesprooken is, met ver„
„soeck daar en boven, dat syn Ma[jes]t[ei]t Zijn Ho[ghei]t
tot op de Manado toe magh vergeselschappen,
hiermede vaart wel, onderstondt UL: vriendt,
en was geteeckent R: Padtbrugge. ter
zyden stondt, inde Chaloup d'Eendraght voor
Gorontalo, den 25en November 1678. —

En bequam verders tot syn naarnightinge, ommid

ontfnert

ontrent de Coningen van Gorontaleo, en Limbotto
zijn bootschap te bedien te mogen doen, dese volgende
Memorie.

den Sergt. Dirck Pietersz wordt naar 't Gorontaelsche Hoff gesonden, omme de Coningen onse aankomste bekendt te maken

Memorie voor den Sergiant
Dirck Pietersz, waar nae sigh
ontrent zijn te doene bootschap
aan den Coningh van Gorontalo
sal hebben te righten.

Den Sergt. Dirck Pietersz, sal sigh met het
Gorontaelse vaartuygh aanstonts naar boven, en 't
dorp Gorontaleo begeven, en nergens vertoeven,
alwaar gekomen, ten eersten den Hoech Talijabo
bij sigh laten komen, ofte sigh 't zijnen huyse
vervoegen zal, deselve soo bij aldien daar niet
vinden en mogte, zoo vraagh hij wel nogte nogte
naar 't raathuys, en bij aldien daar ooch niemand
en mogte ontmoeten, naar 't huys van den
bekenden Coningh, off Radja Bodi gaan, waar
hem deselven, naar onse gewoonlijcke vriendelijcke
gebiedenisse aan allen, onse comste hierwaarts
kan bekendt, en hoe vredigh en vriendelijck in
dese boght, als bij naar den Maandt gesuckeldt
hebben, en hoe 't Jaghte door storm van ons

geraeckt

gemaeckt is, maer sijn alle ons Levens be-
"hoeften weynigh, Zoo dat wij ons tegenwoordigh
geheele ontbloodt bevinden, ende aenstonds dienen
ontsett te werden met een Last off 40 mudden
rijs, als 20. van Gorontalo, en 20. van
Limbotto, nevens soo veele Padjangh, boontjens,
Cattoens, Oubijs, en andere kleijn, en aerdt vrughten,
als zij nodig sijn, bij den anderen connen krijgen,
Zoo mede 5. off 6. Schapen 2. off 3: buffels, ende
hoenderen, en wat er meer te bevinden is, sul-
"lende alles in affcortinge van hun schulde
ontfangen d'E. Comp.e waer billigheijt hun gedaen
gedaen werden, en sult UE. tot dien eynde oock
aenstonds hun alles laten aenteeckenen,
en UE. daer van lasten opmaecken, ontschuldi-
"gende dit op de tegenwoordige noodt, en ons
gebreck, als oock dat geen Coopmanschappen
niet alleen bij ons en hebben, maer tegens wij
[illegible] noodtsaecke Zoude mogen nijgen, als sijnde
alles in 't Schip, dat van ons affgemaeckt is
verbleven

Hebbende [illegible] [illegible] ledige vaten in,
Zoo dat bij gebreck wat Cattoens olij
en voorraet hebben, wij het in deese connen
bringen, en mede nemen, dogh bij gebreck en niet

geschiedt

geplundert is, dat'er alsdan ooch weijnigh aan
gelegen is, als sijnde niet bewoonts gevonden, om
eenige schuijten in te maecken, alsoo d'Coninx: Ser
gaarne gedaen hebben kan, en wie, ende het
vestinde daar aff wie op haar gemack magh ge-
scheiden,

Sijnde eenelijck agtervoegende Becotte bewoonts
gevonden, ende om te sien, off'er iets mogte sijn,
waar jeme wij hen dienst souden doen, en soo de
eenige verschillen mogten wesen ('t welck niet
verhoopen en willen) die jeder niemd te beslech-
ten,

Dogh alsoo deese reijse ons seer langh en swaerigh
is gevallen, als hebbende wel 4 m(aen)en geduurende, en
ick wat onpasselijck ben, off eijnde door siecheden
affgemat, soo gelieven de Coningen, en Regeringe
soo van Bonontaleo, als Limbotto, het mij
ten goede te houden, dat jegenwoordigh niet
naar booven en come, alsoo daar door noodtsake-
lijck meer tijdt soude moeten spillen, die
mij genoeg, al tezeer ontschoten is, en soo
tot Manado, als Siauw, en Sangij, nogh al een
wat te doen hebben, daer mijn tegenwoordig-
heijt soo haast mogelijck vereijscht wordt. —

Soo

Soo is dan mijn vriendelijck versoeck, dat soo de —
Gorontaalders, off Tambocsche Coningen, en regeringe
yets met mij te verhandelen hebben, dat sij mij de
eere gelieven te doen, en soodanige heeren, off grooten
op 't spoedighste naar onlaagh te schicken, als waar
mede wij ons beraden mogen, en soodanige saecken
als dan aantoonen, en voordragen, als die wesen
mochten.

Verlangende voor al, dat de Tominsche Coningen mede
affcomen, alsoo ick de selve mede hooren, en spreecken
moet. —

Soo mede kan UE. door Talsabo bijsonderlijck berichten,
dat de Tambocsche prins, die voornemens was Chris,,
ten te werden, mede affkomt.

Versoeckende eijndelijck mede deses nevens gaande
brieff voort en naar Caudipan, aan den Schoo,,
,,meester op 't spoedigste te willen voortbesteeden,
onderstondt UE. Vriendt, was geteeckent Robbertus,
Padtbrugge, ter zijden stondt Inde Chaloup
den Oudnaght den 27en Xbr A° 1678. —

Waar mede sij naar boorden vertrocken, en koosen
wij met d'Chaloup de West wal, alwaar wij op
16: vademen voor, en 40: vademen achter, ten
ancker quamen, soo dat door dese steijle wal
nogh genoodtsaackt wierden een dregh naar de
wal te brengen. —

N Caendaeh

November A.o 1678. Inde Chaloup d'Eendraght voor Gorontalo

Maendagh 28.e d.o met den dagh seylden wy boven de stroom op
om waar 't mogelyck aan d' bocht te gaan leggen
daar de twee stroomen, soo die uyt d'oost, dit hooge lan-
des van Limbotto en Gorontalo, benevens aan
komt schieten, te meer ons seeckere Ternataanse
Mandycken seyde, dat er niet minder dan drie
vademen waters inde schuinigte en waar, maar
ten halven wegen gevonden ontmoeten ons soo seer
afwateringe, dat het met den seer hevigen op den
Zeewindt, onmogelyck conde voortseylen, en geraeckten
de Chaloup onderwegen op den plaat, daar wy in de
modder steecken bleven, soo dat de dregge uyt brengen
mosten, om ons weder aff te winden, gelyck ook ge-
schieden, maar daar tegens raeckte de dregge weder
onklaar, soo dat den selven niet thuys krygen konde
gissende dat die aan den boom swaardt moet gemaakt
zyn, dien wede nogh leggt, en hebbende de vaarde-
lyn heel styff op en nedden, quamen er twee Cor-
(andere)
nacorren, en eenige andere vaartuygen, met trompetten
en vlaggen op ons aff, het waar den Coningh van
Gorontalo, en sommige syn grooten, en den Gogoegoe
van Limbotto, mede met den selven raeden
Sy wierden vrindelyck, en met het lossen van 't canon
eerlyck onthaalt, verwellecomden den Heer Gouv.r en wierden

Den Coningh van Gorontalo en Gogoegoe van Lim-botto met den selven grooten komen aan boordt,

En verwellekomden den

wedder

die haar
beroofd heijdt
en molaer
ontbaredt,

hebbende bewaerdecount, den goede wijl wierdt en voor
gebraght met en hoede beschedden, en pleijtpleginge
vaan de Gorontaleesen bijsonderlijck vaan welck,
boven alle die lande moncoos afmaken.

van Gorontaele
ende sijn
van een
ijs te willen
den Gouvr.
geeft,

Naddenhandt braght den jongen Coningh te pas,
hoe dat hij voornemens was een steenen huijs voor
sigh selven op sijn Boelandts te bouwen, het welck
den Gouvr. aanstondts bijsondere naadencken gaff,
te meer hij sulcx tot Macassar sijnde, den Gouvr.
mede hadde voorgeslagen, en daar toe verlooff ver-
soght, om een woninge van steen voor sigh selven
te mogen maecken, het welck hem met die voor-
waarden was toegestaan, niets het selvigh

gaydstoijt
gunt waar
dorp, en een
schoots van
en anders
geroepen off
werden

gebouw in 't dorp Gorontaele, en ten minsten
een gotelings schoot vande stroom te landewaart ge-
maeckt wierdt, nu door den Gouvr. gevraaght waar
dat het steene huijs meijnde te maecken, seijde een
stuckwerghs de rivier op, het welck den Gouvr.
hem raadt uyt seijde, niet te connen sijn, maar
wel in 't dorp selffs, en soo verre vande Zoom
vande stroom als hem voorens toegestaan was,
waar bij dit stecken bleeff.

Den Gouvr. versmeerde hun wedden het besprockene
wegens die amer tonijnsche, off beght gevangene

dat

November Aº 1678. Inde Chaloup d'Eendraght voor G

Maendagh 28en Do. met den dagh seijlden wij voorts de stra
om waar 't mogelijck aand' boord te gaan
daar de mede stroomen, soo die uyt d'oost, dat b
des van Limbotto, en Gorontaloo bewaar
vant schutten, te meer ons sterken Cornu
Mandijckers verklaerde, dat en niet minder da
vaderen waters mede schuiminge en vaar,
ter halven wegen gecomen, ontmoeten ons
affwaateringe, dat het met den seer heeden
Zeewindt, onmogelijck conde doorseijlen, en
de Chaloup onderwijlen op den praat, daar w
moeden sterken bedaren, soo dat de brugge uy
moesten, om en wedden aff te winden gelijck
schieden, maer daar-tegens raekten de brugg
ontklaer, Zoo dat den selven niet thuys kreg
giffende dat die aan den boom gewandt moe
zijn, dus mede nogh besigh, en hebbende d
lijn heel stijff op, en wedden, comen er twe
andere ontmoeten, en brugge, minder vaartuygen, me
en vlaggen op en aff, het waar den Con
Gorontaloo en sijne rijcxgrooten, en den
van Limbotto, mede met den selven raaden
sij wierden vriendelijck, en met het lossen van
dadelijck ontraedt, verwellecomden den Gouv.re

den Coningh van Gorontaloo en Gorgorgor van Limbotto met der selver grooten komen aan boordt,

De verwellecomden

den

November A.o 1678. inde Chaloup d'Eendraght voor Gorontaelo

den Gouv.r die daar ook met beleeftheijdt ontfangt, en met veel beleefheijt ontslaedt,

te hebben bewillecomt, den goede wijl wierdt hem voor- gebraght met een heele bijt-kleden, en speigtspeelinge daar de Gorontaloers bijsonderlijck haar werck boven alle die landts moneres afmaken.

Naederhandt vraaght den jongen Coningh te pas, hoe dat hij voornemens was een steenen huijs, voor sigh selven op sijn stoelandts te bouwen, het welck den Gouv.r aenstonds bijsondere naedenckens gaff, te meer hij sulx tot Maccijen tijden, den Gouv.r mede hadde voorgedraegen, en daer toe verloff ver- soght, om een woninge van steen voor sigh selven te mogen maecken, het welck hem met die voor- waarden was toegestaan, mits het selvigh gebouwt in 't dorp Gorontalo, en ten minsten een gotelings schoot vande stroom te landwaart ge- maackt wierdt, nu door den Gouv.r gevraagt waar dat het steene huijs meijnde te maecken, seijde den stuckwerks de riviere op, het welck den Gouv.r hem rondt uijt seijde, niet te connen sijn, maar wel in 't dorp selffs, en soo verre vande zoom vande riviere als hem eertijds toegestaen was, waarbij dit stucken bleeff.

Den Coning van Gorontalo geeft te kennen sijn meijninge van een steene huijs te willen bouwen, dat den Gouv.r naedencken geeft,

en sijn Majesteijt sulx wel vergunt maar mede in 't dorp, en een gotelings schoots van de riviere en anders nergens begrepen off gemaackt werden

Den Gouv.r [illegible] hem wedden het versprockene wegens die [illegible] off doght gebrangene

dat

Haere Hoogheden worde verwijt, dat de gevangene Comp.ie dienders worden ontslagen, en weder in hun Landt gevoerdt worden

dat die nu geneijgt te water wederom na hun Landt
keeren, terwijlen nu hun tegenwoordigh waer, dat
sij niet hun volck naerder motten handelen, gelijck
Zij wenschten Souden, dat men niet haer moghte doen
en verwonderden het den Gouv.r dat die onnoselle
menschen dus tegens recht en reden, Soo lange
gevangen gehouden wierden, hier op antwoorden den
Gorontaelsche Gogugu, dat niemandt hun en
hindert en dat sij wel wenschten dat sij al wegh
waeren maer sij en sochten Sulcx selffs niet,
Betuijghende genoeghzaam hier aen, dat soo haest den
Jongen Coningh van Gorontalo, en Limbottsche
Gogugu van Ternaten te rugge gekomen waeren,
men hun Sulcx gesegt, en schrift tot vertreck
gegeven hadt maer dat Zij die onaengesien waeren
verbleven, voorts hier aff tot waergens toe den
soo langh staen den Gouv.r naer 't gevoegelijck van
die Gogugu wederom, Zeijde hem Sulcx seer
aengenaem te Zijn, vermits het langer aenhouden
van dese slaven lieden, andersints ook vele moeijten
en ongemack voortsaeckende naer Zigh soude
moeten sleepen, hij soude die Coningen dus niet
hooren, en hun dan wel tot sterck bewegen S.r Joo
verderde het verdere van den tijdt, onder den naemen
doorgebraght tot Zij gesamentlijck onder Vroolijckheijt
gesloten wierden vertrocken.

Daer den Gorontaelsche Gogugu antwoordt op geeft, en worden verschijnt vast, dat hun al lange ontslagen hadde, en sij die onaengesien aldaer waeren verbleven

Den Gouv.r verdedigt hun verder te gemoedt dat de Coninksche Coningen dus niet spreken hun dan wel ter sterck te verwenden te bewegen etc.a en Zijn

Zoo

onderwijlen

November 1678. Inde Chaloup D'Eendraght, voor Gorontalo.

Soo verbrokken, en met een schooten braaven? weder; waar tegens de affgesonden Sergt. met bescheijt wegens sijn verrigten te rugge quam &a.

Ondertusschen was den Sergt. weder te rugge gecomen met sigh den Ternataanschen Mardijcker mede bren,, gende, den Sergt. braght voor bescheijt (het welck onder anderen den Gorontaleschen Coningh, en verdere grooten, en ooch die van Limbotto den Gouvr. toegeseijt hadden) dat zij ons van Mondtcost naar vermogen voorsien souden, dat zij gereets ooch al een goede geleeltes? slaffen? bij voor d' Compe. in voorraat hadden het welck zij voor,, nemens waeren gereedt, selffs naar Maleijen te brengen

Dogh den Mardijcker Anthonij Adriaansz (achter voor Stierman door den Amboinsche Chaloup gelaten om den Groot baantuijgh, dat zijn meester voor Schiedt hadt moeten aen nemen, naar Amboina te helpen brengen) berighte den Gouvr. van alles seer omstandigh, als: ten volle

Berigtinge van seeckere Vrijborger off Mardijcker aan den Gouvr. gedaan aengaande de genoeghde? Comminsche bockeren en den snooden handel der Gorontaleren daar ontrent gepleegt

Dat naementlijck op de 13 nieuwe comste der Gorontale,, se, en Limbottese gemaghtighde, men aanstonds die arme Comminsche gevangene, sonder een enigh dagh tijdts te gunnen hadt willen wegh jaegen, sonder baantuijgen, sonder Mondtcost, off eenige andere noodt,, saackelijckheijt, wel wetende dat dese elendige luijden over Landt, door ontoeganckelijcke wegen, en over onbekende bergen, met vrouwen en kinderen,

met

niet en konde naar haar Landt comen, en wat die
luyden hadde voorgeslagen, van met hun eygene
vaartuygen te mogen vertrecken, en dat sy sigh
alsdan soude soecken te redden, en behelpen als sy
best conden, ten mogt niet helpen, en moste en sy
voor de anderen daags wegh zyn, off blyven, het
welck en onderdruckte, en van alles ontbloote
arme menschen, onmogelyck geweest zynde, soo
waren zy gehouden als voorheenen
men hadde verdreven, verspreydt, in de kleyne oude
vervallende hutjens, en vermoghten selfs niet een
blad vande straat te rapen off een stukje, off
een tamboer, om de selve wat te verhelpen
off voor den regen ~~wat~~ een weynigh bevrydt te
zyn, off wierden aanstonds voor slaaven aan onse
buyrluyden verkoght, om daarmede hun niet ten
Laste, maar selfs te nutte te zyn, liever zy
dagelyx eenige huysraaden met een kleyne
kanootjes te visschen varen, en soo'ck ymandt
agteren bleef, waaren aanstonds vrouwen en
kinderen goede buyt, en wierden tot slaaven al
mede verkoght, onderwylen dat de Gorontaleesen
dan nogh met de meeste visch en sagoe, die dese

arme

arme lieden gevangen, off gekoft hadden, doorgingen
maar door zij meest van hongder, en honnende vergingen
vertraeckende den Mandijcken zoo veele staeltjens
van wreedtheeden, als men bij naer oyt heeft
gehoordt. —

Het eerste is dat de Gorontalesen naer dit beleeden
was dat den ouden Coningh der wedden met eenige
commandeurs op uyt rooff, ende in plaatse van
de gevangene commandeurs te ontslaan, dat hij
die van Cidoa, sterck omtrent 300 zielen
mede gingh dwingen, en vaghtend herwaarts aan,
op verheven voet te plaats, hoogh een sprieyt op
genaamde Pagiamme, alwaar zij de selve gedurigh
aan 't zagen helpen, en backen lieten,

De Cijdoresen werden van de Gorontalesen gedwongen, en 't gantsche dorpst ook naer Pagiamme vervoerdt

Zij waren naer Brigi ook geweest, maar die
hadden sigh tewooren gestelt, en twee Gorontalesen
doodt geslagen, zoo dat zij daar aff weeken
en vielen boghtwaarts in, over al zoo veele rooff
den, en stelen, als zij maer conden, en dat al
op d'Comp.s naam, met het stroomen vande pael
dit zegde hem tot maelijen op denselven sterck
verheedent.

Die van Brigi stellen haer te weer, daar twee Gorontalesen sneuvelden,

Ende

Novembr. Ao. 1678. In de chaloup d' Eendraght, voor Gorontalo

Radja Agamma opper-
priester van Limbotto
laat den brieff ledig
en gaat de bogt in,
en uit landt en zee
rooven

Voorts het verdere hadt Radja Agamma, off opper-
priester van Limbotto gedaan, met d' Comp.s
brieff, die hij over Prigi, naar Macasser te
bestellen hadt gekreegen, dogh van dezen wist men
nogh niet meer, dan dat hij op sommige plaatsen
mede bragt, de luyden bij een schieltpadt bevonden
hadt aff gepast, met het vertoonen van gesegelde
brieff, als off het d' Comp.s last en bevelen
waar, en wederde nogh niet te rugge gecomen
wist hij anthony ooch niet off de brieff ooch
al bestelt waar,

misbruijckende der d' Comp.s gesloten
brieff, om tot Prigi te
bestellen, en vandaar
naar Macasser voort
te senden, hem mede
gegeven

Verhaelende verders die de Limbottense gesanten
hunne te rugh comste van Manado en de Landt
belaydt, en schoone padij velden hadden, dogh dat
het gewas nogh niet rijp en waar, de Gorontaleesen
daar en tegen, hadden niet een werckelt in den
Landt bouw gedaan, vreesende hun rooven en
steelen, naar 't velden niet naar laten, en was
Zijn meyninge dat zij vast lasteren mede light
vinden, op eenige groote beloften, die de Castilianen
hun, off tot Maetyen off 't Zeedende hun overkomende
op de Manado, door eenige Bolaangitanders hadde gedaan
offte doen aanzeggen, alsoo zij vele meer vande

De Limbottense verkla-
ren de Gorontaleesen
in 't voortsetten van
de Landt bouw, daar
en tegen sparen zij
den laat met steelen
en rooven, waar in
men vermoedt dat
zij door de Castilianen
van Manado over
Bolaangitan gestijfet
werden, immers niet
hun toe gaan te raden
Ao

Castilianen

Castilianen jegenwoordigh spraecken, dan zy wel
eertydts deeden.

Ende alsoo den Sergt. diverse tyde, seer veel
vergaderde steenen ondersweegens gesien te hebben, soo
vroeg den Mandyker voort, en seyde dat zy op die
plaats een steene fort, met vier bolwercken meynen,
te maecken, soo groot als jegenwoordigh hunne
paggerbelandinge was, al het welck den Gouvr:
seer verwondert, en ondervraagt voorquam, en voorts
nu wel wat voor een steene huys den Coningh
van Gorontaele voor sigh op zyn vlaanderel
wilde maecken, de Mandyker nader ondervraagt
soo was het hun noch bewust, ende op den voorts
daer beyde de steenen in de andere schuyten
dat hun wel duydelyck, soo op Gorontaele, toen' en
den Gouvr: 't voorleeden jaer was, als tot Maelyen
was verboden, als synde den seer voordeeligen
voor die de Neijen volcomen suyt en dwingt,
gelyck op den 21en Jto: in 't daghregister van
des Gouvrs reyse van 't voorleeden jaer is
aengehaalt.

Voornemen der Gorontaleesen van een Steene vestinge te willen maken genoeghsaem gebleken

Dingsdagh 29en Do: Alsoo dien morgen niemandt en verscheen

en

en niet gisteren dat het alles naar boven waaren, soo koom den Gouv.r met de schuyt naar de plaats daar men seyde dat hunne sterckte was, dat sal een gotelings schoot, om den hoeck van ons was, dogh conde niet de schuyt door de harde affwateringe, niet den Sin-bonderen, waardoor den Gouv.r in een Canoo over stapte, ende dus voort voer, Zoo haast en hadden die harde Gorontaelsche pagger de schuyt niet binnecomen, off den Gogoegoe quam aanstonts met twee off drie prauwen aff, als hy niet gesonden door de Chaloup, dogh indedaat om den Gouv.r van zijn voornemen aff te leyden, die egter onaan-gesien alles des Gogoegoes listige voorwendinge voort voer, en schoon den gem.e Gogoegoe soo en beschaamt seyde, dat den Coningh boven, en niemandt aan de pagger en waar, soo nochtans vonden wy aldaar niet alleen den Jongen Coningh ende de meeste grooten van Gorontalo, maar oock den Gogoegoe van Limbotto, en alle zijne rijcxgrooten, en de houte beschansinge, die bin-nen hoockigh en bij nijen was, met omtrent 100 Gorontaelsche krijgers besett. —

Den Gorontaelschen Coningh, en Limbotschen Gogoegoe ontvoert.

Den Gouv.r vaart met de schuyt naar de plaats daar de vestinge der inwoners te begrijpen, en naar toe mits de harde affwateringe niet en konde geraken, sonder in een Canoo over te stappen —

Den Gorontaelschen Gogoegoe zijn ontrouw, niettegenstaende soeckt dat voornemen met listige leugens te verhinderen daar zijn E. niet veel op agtende, evenwel zijn gang gaat, en in de paggers alle den Adel meest bij een vindt —

November 1678. Inde Chaloup D'Eendraght voor Gorontale.

Den Gouv.r wordt sta,
telijk onthangen, en
watter voorts gedis,
commandeert en geseyn
is etc.,

benevens alle den adel quamen den Gouv.r inhalen,
die met de vlees, onder 't loffen van hun stuckjens
en 't schieten met musquetten, naar binnen gingh,
dogh niets aelein bekijcken liet, seggende eenelijck
bevreest geweest te zijn, des voetinge, daar de
Ternatanen, en Hollanders, de mondt zoo vol
aff hadden, niet te connen sien, vindende gelijck
den Sing.t gesegt hadde, seer veel steen, en
hoopen ondersteyden, boven welcke den ban,,
batsis met den ... staande, schijnende hier aan
dat yder zijn tax gehadt heeft.

Den Gouv.r naar eenige gehoudene redenen van
hele andere saacken, vraegt den Gorontaelschen
Coningh, benevens zijne grooten, den weynigh mede
naar de Chaloup te willen gaan, hebbende hun
ijetwes affsonderlijck te spreecken, als oock den
Limbottsen Coningh verseeden, waar tegens
niets hebbende, vertrocken met den commandeur
gelamentlijck naar boordt —

Naar dat den Coningh eerlijck onthangen, en
met hunne voornaamste rijcxgrooten alleen
inde Cajuyt waren, zoo begon hun den Gouv.r
te toonen, hoe dese wijse van doen, als te seer

Den Gorontaelschen
Coning met zijn
voornaamste adel
begeeft aan boordt
vermeldt komt

buyten

Aenspraecke des Gouverneurs tot den Coning en grooten van Gorontalo, over het opwerpen van een houte vestinge, en hoe verre dat het van daer moste weesen die in den staet te veranderen, niet aenmaninge daer toe dienende &ca.

buyten spoor gingh, dat zij dus op hun zijden van de volcke, de zoodanigh tegens het Ed: Compagnies Opper hoofts vestinge op wierpen, en daer en boven nogh voornemens waeren, die in den staet Ed: Compagnies te veranderen, en dat in zoodanigen tijdt, en plaatse alswanneer sulcx niet alleen niet noodigh, maer ten hooghsten ondaght waer, nogh Ternaten, nogh Tidoor, noch Batchian, nogh Bouton, nochte niemandt der andere Bondtgenooten, vermochten sulcx te doen, veel min zij luyden,

En genoemde den Coningh van Ternaten, hadt wel den reduijt tot Pulabessie, en Battamatta, ge, lijck zij voorwenden, gemaeckt, zij moesten weten dat het selvigh niet nieuw, maer wel vernieuwt waer, als zijnde inde Maccassaensche oorlogh der vaste alsdaer begost gemaeckt, door den ouwelden Coningh Mandarsaha, niet weten en beliefden den Gouvs: soude sijne tegens eenige onkosten te mogen beschermen, dogh dat hij maer den Coninck van voorhoijt en was genoemden, dat nu door den Coningh Amstm in zijn hooghste noodt, en ongel, eegentheijt, zoo waeren zijne rijcxgrooten en meeste onderdanen, zoo trouweloosselijck van

hem

hen affvielen, inde nedrijt wat verminderde, met het
sluyten van de opene zyde, en het aanvatten van
eenigh mistewinck, op dat het ontkant moghte werden,
waar naar tot den Coningh voornemende was ge-
weest te vlughten, Zoo vraenden zyn leven op Ter-
naten onder de zyne niet meer seecker en waar,
Soo dat dit een heel ander indigten sake waar,
en soude den Coningh ooch het selvigh weder
seghten, Zoo vraenden, en Zoo haast syn hee
door d'E Comp.e gevat wierdt.

Eindelijk de wyle zy nu merde voorgaeven, sulcx
gedaan, en desse paggen opgeworpen te hebben, uyt
vreese voor de Ternatanen, dan meeden uyt vrees
vande Mandaresen, dan veelen vand' Eylanders,
en sigh selven in aldit seggen niet ontgelooveden,
waar door het ooch in syn geheel gelaaten
wierdt, Soo wierde den Gouv.r hun eindelyck ge-
waarschouwt, en aanbevoolen hebben, aanstonds
den paggen te slegten, het welck Zoo sy be-
loofden, Zoo en behoefden den Gouv.r daar aff
inde algemeyne naarstigheyde niet op te houden,
nochte hun beschaamt te maaken, dat anders
genoodtsaacht Zoude zyn te doen

Zy hadden Zeer veele beklaghelijcke voorwendinges

voorwendinge der Gorontaleden, dat V.e vestinge eenelyck uit vreese voor de Ternatanen, Mandaresen &c.a hadden doen opsmyten

November 1678. Inde Chaloup d'Eendraght voor Gorontalo

En soude die niet in een steene sterkte maar eenelijck een Huijs voor den Coning verandert worden,

Doch wel was hun Casteel seggende eenlijk gelijk, dat sij een sterkte uit voorn: vreese meenden te maken

Den Gouv:r dient hun niet vadder antwoordt niet aanwijsinge daar toe noodig

van den Crijgh gantschelijck niet in Zin te hebb[en] eenige wat Tijdt te bouwen, maar was den Jongen Coningh boven altijdts onpasselijck, en swaarmoedig hij beminde de Zee Lught, en wilde eindelijck een steenhuys op zijn hoecanten voor zigh selven maecken, daar inne hij groote Zin hadde &c. maar dit wierdt soo hart wederleijdt, dat zij eijndelijck voor bewaren niet te seggen, dat zij het als nogh deeden van vreese der voorn: genoemde maghten

Hun wierdt hier op gediendt, dat het hun aenwende vrinden waren, en d'Comp:e op hare Custes geen vijanden en hadt nogh en kenden, en dien volgens ten dien insighte ooch geen sterckte noodigh en waar, en wat moeten de Limbotters dencken, die zij alreedts de deuren op de hele hadden, zijnde medesluns vande stroom, alsoo niet hunne vaartuij gen niet naar Zee, dan door Gorontalen en conden comen, zoo zij nu onlangs die beyde stroomen sloten, zoo souden zij immers hun de hele keel toe, wat een vaanijver moste dit noodsaeckelijck verwecken, en hoe konde zij hun aff goede gedaghten hebben, zij moesten weten zoo by aldien sij dit Zijnde zoo handt uijtrechte dat het wel eens breecken mogte, en d'Comp:e

was

was voor de regtvaardige Zaake, souden insight
van tyde, off niet vermogende.

Hier op seinduwdende tegelyck eenvoudelyck in't
minste niet, sy waaren tevre andere Zyden uytflonde
haar eedt Zyn gemaakt te vinougelyckheden, veele
niet de Limbottoers die hun Broederen waeren, Zoo
dat sy niet vuiltijde off twee, maar als een
Ziglaam motten gerekent worden, ook Zoo
was deese Paggen, off houte Vestingh, niet ge-
meyne voortkominge, en tot hun beyder algemeene beschiringe gemaakt, beroepen sigh op
de Limbottoers, wien beide het hun selve vraegen,
die ook niet anders seggen en souden &ca.

De Gorontaloders houden staende dat sy vroom zyn, en niemandt en ver-ongelyken, maar wat er by hun gedaan wierdt strekte tot het algemeyne beste, soo wel voor Limbotto als voor haar selven

Het weeck den Gouvr. dan seyde wel te zyn, by al-
dien het d'ijsdaenigh waar, en heffen dan geen swaar-
righeyt, om in 't openbaar ende d'algemeyne ver-
gaderinge hun gesamentlyck haere mislagh
aan te wyzen.

Ondertusschen vonden hun mede in genoeghsame
Statie den Limbottsen Coningh, Godgodoo, en
verdere grooten, die mede niet eerbaerlycke
ontfangen ende begroet wiert, dogh wierden niet
anders dan met gemeene beleefdheden onderhouden, Zoo
lange den Gorontaloschen Coningh en Zyne
rijxgrooten aan boort waren. —

Den Coning van Limbotto Zyn Godgodoo, en verdere Grooten, komen aan boordt, daar sy niet eerbaerlyck werden ontfangen worden

maar

De Limbottens konnen wel vergessen, geen schrick voor de Gorontale, veel te hebben, maar 't schijn dat die vrees het betrouwen op d'E. Comp.e te boven gaat,

maar alsoo genoegzaam bekendt was, dat de Gorontaloders
zoo wel den schrick in hun, als in alle andere hunne
gebuuren hadden, hoewel zij sulcx niet en wilden, nogh
en dorsten bekennen, snoeckende lieden al mede op zijn
Gorontaals dat zij voor niemandt ter weereldt bangh
en waren, en wonder geroemt in den oorlogh souden
doen, soo noghtans schijnt het waarschijnelijcken, dat
haar bangigheijt, en vreese voor de Gorontaloders
beneemt het betrouwen op d'E. Comp.e, en dat zij daar
omme oock niets van selffs vraagen, en zoude
seggende altijdt dat hun de Gorontaloders het
slagh eens wedder betaalt mogten setten;
niet tenin soo aghte het den Gouv.r raadtsaam,
hun mede eens alleen te spreecken, dogh den
Gorontaloschen vaarijsen en liet hun niet alleen
en schoon den Gorontaloschen jongen Coningh

Den Gorontaloschen Coning wedder ver-trochen,

ontrock soo bleeff hun noghtans den selven Gogugo
op zijde hangen, gelijck den Cler.z het weeck
den Gouv.r noodtsaackten den Gogugo, beleeffdelijck
te seggen, dat hun de vrijheijt gelieffden te gunnen
gelijck het de Gorontaloders vergunt waar, nae-
mentlijck den Gouv.r alleen te mogen spreecken,
den Gogugo den zoodanigen (en den voornaemsten) bodsch, die wel niet te
leeden, hadden in schijn niet teegen, en ontrock

niet

November 1678 Inde Chaloup d'Eendraght voor Gorontalo.

Soo mede desselfs Go-gugu, dogh met een bysondere aardigheydt

met een bysondere aardigheyt, te meer bij spreeckende
maar dat ik onder de Limbottoos genoegh waren
die eens wat in geleght soude werden, tot het minste
toe, hem weder soude overdragen, maar dit miste
alsoo den Gouv.r maar binnensmonts inde cajuyt
liet, en op 't nemen vanden Limbotteese Gogugu
nogh twee weecken buyten liet staan, soo dat ik
niemant dan den Limbotteese Coningh en Gogugu

Aenspraecke des Gouv.r tot den Coningh en groote van Limbotto raeckende de geroofde en noch aenhoudende gevangene Tominesens

verbleven de wegen voorgehouden wierdt, hoe
weynigh sij hun woordt gehouden hadden, in het
helpen ontslaan der arme Tominische gevangene,
en hoe seer, en grootelijck sij sigh misgrepen
hadde in het toe stemmen, en het helpen opmaken
hen van den Paggen off houte vastight. het

Item het toestemmen en bewilligen in 't opmaecken van voorn. houte Paggen.

welck de Gorontaleesen seyde met hun goet,
linden en hulpe gemaeckt te hebben, het welck
egter den Gouv.r swaerlijck konde gelooven,
terwijl dienhalven sij niets de volle waerheydt
spreecken, ende en bedrieghden om geen insighten
anders te spreecken, dan de saeck indedaat waar,

Wat de Tominesens aanging, seyden sij hun
gantsch niet te raecken, en schoon de Gorontaleesen
deselve ontslaginge daar op versoghten, als
off sij hen over sigh met hun Limbotteese deelt

Antwoorde des Coningh en Gogugu van Limbotto, met ge-noeghsame [illegible] en schoonste gevult

souden

zouden moeten bewaren, sulcx was maer wel staen
halden ende een verbeteringe, dit zeyden sy met
sulck een schroomte, dat men de woorden by naew
hun uyt den hals most halen.

De Vestingh aenbelangende was waer, dat met
beyder goetvinden, en hulpe wairen gemaackt, maer
meenden daer aen niet verbonden te zyn, alsoo het
geschiedt waer tot haerer bevryinge en gelegentheit
lycke verdedinginge, en wat de meeste gewigte aen
gebragte steen raeckte, daer toe hadden zy
mede geholpen en haer lacx, en aendeel daer
by gebragt, hebbende met de Gorontalesen mede
gevoordeelt geweest te zyn, oock voor al wat
hegtes, en sterckte te maecken, dan 't saeckelycx
Capitaleren ondernomen te zyn, hebbende tot hun
verschooninge de selvige wederom den Gorontalesen
of van de Ternataensche weduyt tot Sattamatta
dat hun dan ooch als haer deelen op die wyse
verclaerdt, en uytgebreydt wierdt, als ooch dat de
—oeringh van Ternaten, om alle ingrasen voor
te comen, deselve souden wel ofte bestellinge
op dat van Tuffte mogt vervallen, behalven dat
zyn Ed:t gelyck aen de Gorontalesen weerts geseght

is,

Hebbende voorts de selve wederom den Gorontalesen voor den dag, om hun daer mede te verschoonen dat in 't maecken van de voorn. paggen be=willigt hadden

Agtende het beter te zyn die in steen te veranderen, als gedurig daer aen te moeten lappen om die te onderhou=den

maar het een en 't ander wierdt hun voor op die selve wyse, gelyck die van Gorontalo beantwoort

November 1678. Inde Chaloup d'Eendraght voor Gorontalo.

is, altijdts wel vaardigh blijft, op 't minste teeke
der E: Comp:e het selvige aende vorsts te stigten;
Verders wiert hun in bedenckinge gegeven, off hun
dienstelijcke stercte, op soodanigen plaatse
dusdanigh hoogt, en sterck van steen gebouwt, niet
t' eenigen tijdt, en soude connen hinderlijck zijn, te
meer soo wanneer de selvige door de Gorontaleesen
eenelijck beseten wierdt gehouden, gelijck als nu
geenders geschiedende het voornoemde verders waar
Zij seijden sterck een vertrouwen van de Gorontale
sen niet te hebben, en dat zij daar in geen
swarigheijt en saegen, verders ick wat antwoorden
den Gouv:r hier op, seggende dit niet om eenigwaar
off agterdogt ontrent U E: op de Gorontaleesen te
vermoeden, maar om dat alles hun mannen van de den
mijn sterck gevoorden doet, en vertrouwt dat vlijtelijck
dat soo bij aldien gij Limbottense de Gorontaleesen
hier inne helpt, om een sterckte vastigh: op een
plaats te maacken, dat gij selfs de zijn draagt
en macht, om niet alleen in te verstricken, maar
oock gelijckelijck een hoe tot verbinden, zijnde niet
te geloven, dat soo wanneer Gorontaleesen genoedts
alsoo trots en opgeblasen, en genoegsaam bin
nenlijck door zijn nieuwe [illegible] dusdanigh
een bestinge op den [illegible] ende het [illegible]

den

den Gouv:r wijst hun aan hoe schadelijck de bestinge [illegible] tijdt voor hun soude sijn,

en dat niet haar hulpe daar toe te besteeden niet anders [illegible] dan haar selven al langsaam de hals tot te binden Xa

November 1678. Inde Chaloup D'Eendraght voor Gorontalo.

der beyden Stroomen heeft, off sal naar verloop van
weynigh tijdts, eerst uwe vaart becomende, daar
naar selffs op incomende en uytgaande vaartuygen
en waaren, eenige schattinge soecken, alwaar het
maar eerder verbeteringe voor eerst, omdat sy de
Last der beltinge, en dien volgens meer beswari-
ge, alleen op den hals hebben, ende alsdan seet
daar tegens, schoon sy ooch eenige gingen, niet
derwaarts trecken, siende dogh dat gylieden hun
meerder bewust, dan gij d' Comp.e geloofft, en
vertrouwdt &c.a

> moet ende daerom
> het selve tegenstag

Haddede hun eenigh ligh gantsch niet dat werck
niet meerder te bemoeyen, maar het swijgh te-
gens te gaan, ende hun ieen niet alleen, maar
selfs in alles 't geene redelijck, en billick waar
niemandt te weeren, dan eenlijck de Goddelijcke
rechtvaardigheydt, die sekerlijck de onrechtveerdige
't sijner tijdt straft.

> Zijnde nogh in ge-
> heugenis der Comp.e
> het geene sij ...
> 't voorverdere saak
> sijn D. kaags genoys
> behoudt gemaakt
> hadden, namentlijk
> dat de Gorontaloose
> hun

't Voorenede saak naar tot Limbotto den Sou-
kaags genoys verhaalt, hoe die van Gorontalo
hun dwongen niet alle hun goederen, en vaartuygen
voor hun dorp te vaaren, ende niet toestaan en
wilden, dat eenige Limbottsche onderdanen, wat
te Landwaart in, ende aan den Spruyt woonaghtig

die

hun dwongen 't Dorp Gorontalo met hun vaartuygen te passeren en hun bij weygeringe gedreygt hadde, deselve tegenwoordige besetinge op te werpen

en dit was nu soo geschiedt, om hun verder te dwingen,

en bouwden op een plaets, daer sy nae hun seggen, en niet de Gorontaleesen de eenige eygenaars van waren &c.

Plaetsende voorts aen hun eygen oordeel bequaem, off die sterkte wel en ongeveynstelijk tot hun beyder versekeringe waer begonnen

alles

die naer de oost neder loopt, daar langs naar om laege met hunne waeren, en vaartuygen naar zee mogten afsacken, off dat zij in siecke een groote een vastigheyt, op den hoeck daar beyde de stroomen hadden loopen, ende aldus in zee scheyden, souden opwerpen, en wat wasser nu anders geschiedt, en waarom; naamentlijck om hun geduurigh onder dwangh te houden, ende hun nogt te beschadigen, dat zij (nae dat den Gouvr. 't voorseyde daer al eerder gesegt was) op voorn. hoeck van oudts hadden, ende aldaer bewoonders gewegen waeren sigh weder te setten, en 't dorp te besetten, daer de Gorontaleesen altijts met kragt tegens geweest waeren

off nu dese voorslagh om den vestinge tegens beyder voorkomen verseeckeringe op te rigten, uyt een oprechte, waere, ongeveynsde broederlijcke genegentheyt her voorquam, wierdt aan hun gesondt oordeel gelaeten, dat sigh selffs van alle naarbedenckelijcke bewondingen wegens d' E. Comp.e behoorden te ontlasten, en ontslaen en zeyden niet, ende de waere saeck, en haer belangh voor opgeschuckte schijnende en begeerde, [illegible] [illegible], naer billickheydt te

mogen

alles wel jnsiende en naar 't niet dan bedrog voor haarde vinden egter geen swaarigheyt om sulx tegen te gaan, de wyle aan d'E: Comp: een vaste schildt hadden soolange trouw in haar verbondt bleven

mogen steelen, en beroven, ende aldus alles in Zijn naame gestaelde en roovende aansiende en schattende, waaren geen swaarigh.t voor haar, alles te gedu- te gaan, maar vind Zij eenige swaarigh.t voor hun tegenwoordt zeggen, en hadden aan d'E: Comp: een genoegsaame vaste schildt, als die soo lange vermogens waar, ende Zij luyden in hun standt trouw bleven, niet lyden en souden, dat hun iemant halsen, ook het minste ongelijck geschiede behalven dat Godt almagtigh altijdts de goede en regtvaerdige zaeken handthaeft, en zegen

daar op niet en werdt geantwoordt, maar vertrocken in hun selfs beschaamdt synde naar landt.

Den Coningh en Jogogoo beloven den anderen aansien, sonderlijck vindende voort te brengen belangde naar 't scheen, sigh te veel bloot te geven, ende oversulx hem ook in hun selven be- staandt, dat hun geraat genoegsaam aanwees, so namen Zy hunne afscheydt

den Jogugu van den gevangene Coninckse Coning Lamboeno steedsgewyse aan boort gecomen, en sijn aanbrenger &c.a

Naar dese quam steedsgewys, en met een groote beleeftheydt aanboort, den Tommiutsche Jogogoo van den Coning Laboeno, die versocht van de Limbottense gesien te worden, den Comm.r versocht om met de Chaloup te mogen vertrecken, off hij naar den doodt man, Zoo de Gorontaelders wilde

dat

dat hij aanboordt geweest en den Gouv.r gesprooken
hadde, den Gouv.r verseekerde hem het tegendeel, en
sprack hem den hooft in 't lijff, soo dat worden wat
verlegende, zijnde lyck den Gouv.r van alles berighte,
ende den noodt van hun deerdigen staadt, in
allen waren bekent maackte, dat den Gouv.r
niet 't oppasse en quam om de de saacken naar te
righten, te meer hij seyde, dat sij op straffe des
doodts in tegenwoordigheyt der Gorontaleesen niet
anders en moghte spreecken, dan de voorige hun
bevalt en naar die woorden, die zij hun inde mondt
leyden, want de Coningh van Limbotto, en geegoedes
ende vanden verdere alle ontrocken worden

den Gouv.r wierdt door den Capt.n Laudt van Gorontaleo, met een commando naar de bestemde vergaderplaats gevoerdt

quansuis den Commando, soo dadelijck als gesprooken
waar, en den Gouv.r afftehaalen, zijnde den
Capt.n Laudt van Gorontaleo, met den welcken
den Gouv.r afstack, mede meede zijn geweest,
lijcke lijffwaght, waar mede dan de Rivier op,
en naar hun vergaderplaats scheepten, alwaar
staatelijck vande Coningen en de verdere grooten
aan de kant vande Rivier ontfangen, en opwaarts
aangeleydt wierdt.

Alwaar gecomen met groote beleefftheydt en eerbewijs ingehaalt,

In vergaderinge geleydt en in 't midden der Coningen geplaatst wordt,

Inde vergaderinge comende, vonden daar alle de
rijcxgrooten van beyde dese Coningen bij een, en
wierdt met beleefftheyt aldaar int midden der
Coningen geplaatst, hebbende ter Regter handt

den

November 1678: Inde Chaloup D'Eendraght voor Gorontaelo.

den jongen Coningh van Gorontaelo, en den Coningh
van Limbotto, en ter slinckerhandt, den ouden
Coningh van Gorontaelo, wierden gezeten zijnde
versoghte den Coningh van Limbotto (die wat on-
passelijck was) men een weynigh wilde vertoeven
hij gevoelde sigh quaelijck, en verwonderde dat hij
niet sigh te wasschen soude begeven, die dan daar
op heenen gingh, in middels wierdt er niet veele ge-
sprooken, maar was een yder stille en beniendt
om te hooren, watter op 't tapijt soude comen

Zijnde alle soo wel in orderen gezeten, comende
ondertusschen hare drie gevangene Coningen van
Tomini namentl: Lambocua, en Bigga, off
Toeleeboetje, half verduckt en half bevende, als
tusschen hoope ende vreese, mede ter vergaderinge,
alswanneer voorn: Coningh van Limbotto sigh
gereynight hebbende wedder zijn plaats in nam

Hoe der gevangene Tominische Coningen koomen mede ter vergaderinge

Den Gouv:r sigh dan tot de Coningen en d'Edele
keerende, seyde, Alwijl zij Coningen en grooten
hun onderlingen hadden verdragen, en ingevoegd
over een gecoomen waren, omme hun onder 't Comp:s
mogende bescherminge te begeven, en den Gouv:r

Aanspraecke door den Gouv:r tot de gantsche vergaderinge —

Zigh

Novemb. 1678. Jnde Chaloup D'Eendraght voor Gorontale.

sigh dienhaeven niet en hadde laten verdrieten 't
vervolgen daar soo moeijelijcken wegh van Candipan
herwaarts over te stappen, en hun deselfs verrighten
in dese haare verlegentheden welck hadde bekendt
gemaackt, en hoe verre het was gebraght; dat zij,
nuts het oprighten van 't contract tusschen beijde
dese Croonen, en d'E. Compe: dus nu van het druckende
Jock der Ternataenen ontlast, d'E. Comps: onderdanen
ende als mede bondtgenooten aangenomen waren;
gelijck den Gouvr: vertroude hun alle aangenaam
waar, het geene den jongen Coningh van Gorontale
uijt zijn volmaght, en eijgene wille, in hun aller
begeeren, nevens den Hoogepr. van Limbotto, wegens
zijnde heere en meesters, den Coningh van Limbotto
en zijne Edelen met den Gouvr:, in naame van
d'E. Compe: ingegaan, bes:, onderteeckendt, gesegeldt,
weederzijds beswoeren hadden, en ongetwijffelt hun
alle de selve articulen op hunne Hoogh: te nigh
kennisse uijt vernaamen zullen voorgelesen hebben,
Jen was dan de vraage aande gantsche vergaderinge;
off zij niet het geene daar inne vermeldt stondt
van waarde hielden, en dat voorn: voorslagh daar,
heeren daar inne gedaan hadde, voor vast, bondigh
ende bestendigh aghten; en eijndelijck dat zijlr
verklaarden, dat hun alder oodtmoedighste bede

vraage bij voorn: zijn Ed. aan gedagte bij een komste gedaan

van

November 1678. Inde Chaloup D'Eendraght voor Gorontalo.

van soo vele jaeren beweerende daer jeme te genoegen
voldaen was, neemende daer op den ouden die hem
doorluchtigen hooghejt van Gorontalo die altijts 't
eerste, en 't laatste woordt voerdt, en den alsulck
is, het woordt, doende een langh uijtvoogh in hun
tael, aende gansche vergaderinge, en waer onder de
Coningh van Limbotto, en zijn hooghejt somwijlen
maer den Coningh van Gorontalo niet een woordt
en sprack, naer het eijndigen van welcke een
wijle tijdts gestilswegen wierdt in onder de Rijcxgrooten
bij den eenen en anderen soo verneemende, ende gemerckt
konde werden, over die saecke, en wat daer op diende
te antwoorden, eent seijck beraedtslaaght, als wan
neer voorn: hooghejt weder het woordt vatte, en
sigh dan tot de Coningen, en dan weder tot de
Bobatos keerende, tot dat eijndelijck eenstemmigh
geantwoordt wierdt, dat het geene hunnen Coningh
van Gorontalo, en volmaght vanden Coningh
van Limbotto, met den Gouvr: en d'E Compe: in
naemen van hun allen gehandelt en besloten
hadde, zij dat voor goedt vast, ende van waerden
kenden, en bestendigh agten, vervoegende daer
op den Gouvr dat dewijle niemandt ijets tegen
voorn: ingegaene Contract hadde weten jute brengen

en stemmigh ant„
„woordt daer op gedaen
en gegeven——

en

en het bij hun alleen voor goedt geaght wierdt, was
het ooch billick, dat Zijlieden, naementlijck de
Rijcxgrooten die ontrent het sluyten van 'tselve, mede
tegenwoordigh waaren geweest, het als nu met een
acte van ratificatie mede bekraghtigde, daar op
Zij de hoofden wederom bij een staeckten, tot dat den
Gouv.r hun aanseyde, dat het Contract soo als het
reets in sijn geheele cragh bondigh en vast genoegh ge-
maackt was, maar dat echter een gebruyck onder alle
Coningen en grooten in Europa was, het geene door
haar gesante gedaan en gehandeldt wierdt te ratificeeren
en dat daarom sulcx eenelijck versoghte, nu was
hier weynigh swarigheyt, eensdeels om dat den
Coningh van Gorontalo selven in persoon, ende als
den Jogogoe van Limbotto, uyt kraghte van haar
volle maght, voorn.de Contract hadde aangegaan, en
ten anderen, dat den Coningh van Limbotto, en
Sijl.e aeel, 'tselve in dese volle Rijcxvergaderinge
gesamentlijck bij monde ratificeerde, gelijck Zij
noghmaals dede, onder de begeerde acte van ratifica-
tie toeseyden, Ondertusschen quam den gesleependen
Jogogoe, die een poos geswegen hadde, als een
loosen vosch, met een listige tongen voor den
dagh kruypen, seyde noght teyens over de gevangene
Tominsche Coningen geseeten, dan deselve bevrijede,

en

November 1678: Inde Chaloup d'Eendraght, voor Gorontale:

Het voorgevallene en verhandelde wegens de gevangene Comindeurs &c.

en dan weder om handt te versoecken, tot dat hij
eyndelijck sijn verdeerven ziende, en herwaarts draeyende
den Hoogh.^r vroegh hoedanigh het nu met de volckeren
van Tominy souden hebben, alswanneer den Hoogh.^r
de haestigheyt en begeerte, off eenen voorslaght van
dat volck verstonde, antwoorde dat schoon toesegginge
hadde gedaan, van herwaarts te comen, hij echter
het selve uyts verloop van den tydt, dit maal soude
naargecomen hebben, maar aangesien het niet
ons ontwaaren, door het missen van 't jaght, bij
schuitjens omquam, ende dat het ons toeschreven
niet d'andere Comindeurs nogh altoos aanbiedt, en
niet en schroom, maar biedden, soo waaren verwoogh
gevonden, de selve dit aan te nemen, om
eenmaal dat volck van hun naar hun Landt
daar sy gehoorden te doen keeren, weshalven zijn
E. niet anders niet wel te vreeden, maar ten
hooghsten verwondert, dat niet tegenstaande het
opgerughte, en door hun soo langh gesoghte, en
onlanghs beschreeven, verseguelt, en beeedight
verbondt, zij hun nogh nergens reght tegens 'tselve
de Coningen van Tominy, en hun volck (soo schuldigh
tegens alle billickheydt bij hun gehouden en uyt
haar Landt herwaarts gevlught) aanbieden, ende
dat den Coningh van Gorontalo, sijn Edele, en

bij sonderen

November 1658: Inde Chaloup D'Eendraght, voor Gorontale

bysondere beleefde, soo by monde, als handttastinge
op zijn aankomen in Limbotten gedaan, soo weynigh
in agtinge nam, en zijn aanbiën en gegeeven woordt
niet beeter staande hadde gehouden, sigh selven daar
door verdaght maackende, en als niet het oprechte
verbondt en niet d'E. Comp.ie spottende, strydigh tegens
alle Coninglycke manieren van doen, zij mosten
gedencken dat d'E. Comp.ie geensints wierde begeert
worden, zij hadden d'E. Comp.ie over lange, en d'E. Comp.ie
haar niet gesoght, en nu dat zij in d'E. Comp.ies be-
schuttinge gunstelijck, ende naar zoo veele aange-
wende moeyte aangenoomen, en vande Ternataansche
swaare lasten, en drückende ongemacken ontgeweeden
bevrydt waaren, mosten zij haar als andere, die
onder d'E. Comp.ie stonden gedragen, en neevens deselve d'E. Comp.ies bewesene gunste, niet gehoorsaame
danckbaarheyt, en geen bespottinge erkennen, hunne
voorwaarden heyliglyck onderhouden, alle gereghtigheydt
helpen voorstaan, en het geene daar tegen strijden
moghte, naar hun beste vermoogen helpen weeren,
maar nu en hadden zij noch het eene nogh het andere
waargenoomen, en boven het aanhouden der Tominsche
voeckeren, nogh ondernstaan van hun naar Tidoör te
gaan, ende vandaar een gantsche dorp volcx, en niet
minder als 300. menschen herwaarts gesleept, daar
zij noghtans wel wisten, dat daar toe iemandt soo
min, als tot het voorige gereghtight waaren

en

Novembr. 1678 Inde Chaloup D'Eendraght voor Gorontalo.

en het verdrievende Ternaten, om dese roerende op
maelijen moste geleght werden; Ondertusschen hadden
zij alles in de windt geslaagen, en hun gewoonlijcke
wijse van storen en woorden gevoegdt, Zij souden nu
bij hun leven gaan, en in hun gemaakt lasten los
sondere zij gewisselijck weten (zoo hun geweeten nogh
hele en ongeschendt was) dat zij al verre onttredden
vant Contract waeren, want die tegens alle de
leven voorwaarden misdeden, bevestighde het Standt
in sijn geheele

daar op zij veele vrame ontschuldinge bij brachten, en
meenden den Gouvr. te doen geloven, dat zij de tomiden
al verlangde, en op des Coninghs te rugge comste uyt
Ternaten hadde willen laten sterven, maar 't
leven was bij tot Schrijde maken bij hun afge-
slaagen, begeerende alleen te verbeyden, en aangesien
den Gouvr. hunne Loogens genoegsaam kende, en dat
van die saacken door den voorsienighede Amboynsche
mandijckers anders onder nicht was, voorde zij
haar noghtans te gemoedt voe te willen geloven
dat haar seggen waar was, van dat de Tomiendens
hadde aangeboden uyt hun Landt te helpen, maar
zij vergaderen daar bij te seggen, dat zij haar de
gelegentheyt daar toe bevelte, door eerst wilden
hun geen vrienden gunnen, nogh bijsetten, en die zij
van leven hadden, noghtande niet opmaacken, ofte

de

de Reviere passeeren, Zijnde het waare middel om voor
altoos haar op te houden, 'twelck onmight [?] en geweest
d'E. Comp.e niet langer conde, nogh wilde verdraagen,
en dienvolgens bejegenden den Gouv.r dat de Coningen
van Tomini, aan Zijn E.s boort alleen souden comen,
om met haar te moogen spreecken, terwijl wel wiste
dat Zij als gevangene leeden, in dese haare vergaderinge
niet anders en dorsten seggen, nogh doen, als 'tgeene
haar onder bedreygingen was in gegeven, daar om
mosten Zij eerst op vrijvoeten gestelt werden, en
daar naar aan boort koomen, daar Zij vrij, en vrij-
lijck de waarheyt moghte spreecken, en haar
gebreck te kennen geven, maar hier en wilden Zijn
E. haar niet eens hooren, den Coningh, Hoegoegoe,
en den gantschen raadt, waaren om dit seggen niet
weynigh gestoort, en nogh meer wanneer 'er gezeijdt
werdt, dat geene van alle de Gorontaleesen daar
ontrent moste wesen, en terwijl den Gouv.r dogh
sagh dat dese menschen van alle kanten beroofd, en
mishandelt wierden, Zoo wilde hij se alweder vrien-
den en bondtgenooten, voortaan in 's Comp.s bescher-
minge aanneemen, en mosten deselve aanstonds
ontslagen, en niet langer aangehouden werden, en
voortaan ongemoeydt blijven, indiennen het tegen-
dele deeden, het niet braaf [?] wilden beklaagen, en
Schoongenoomen dese voorn.de Tominesen al volgens

hun

hun seggen, hoewel wij beter wisten, ende de
Gorontaleesen hoorden, soo waaren het echter maar hun
onderdanen, en geen slaven, en hadden den 't selve recht
vande Gorontaleesen met hun gemeen —
Den Edelmoedigh vorst, die de deugdt beminde, moeste
gedencken dat hem de Rijxstraff en swaerd van
Godts wegen was toegevoeght, om sijn onderdaanen in
vrede, en gerechtigheijt te regeren, en dat de goede
moeten beschermdt, ende quaade gestraft werden
want soo lange die andere toevlught, hadden eijnde-
lijck te sijnen tijdt de rechtvaardige handt des
heeren gewisselijck souden gevoelen, Den Coningh
was (naar 't gemeene spreeckwoordt) om het gemeen,
en het gemeen niet om den Coningh geboren, en soo
voorts, eijndelijck dan soo wierdt bij hun besloten
voorgemelte gevangene te ontslaan, en om haar ieder
ije voort tehelpen, beloofden zij alle, en gelaadentlijk
hun best te doen, en haar te helpen —
Ten laatsten zeijde den Heer: zijn oogen te hebben
geslagen, op haar onderhandelt werck, en dat hem
tochten zij voornemens waeren, alleen en op dese
plaats een sterckte te maecken, dat gantschelijck
niet wesen moghte, en den genoeghzaamen teecken
was dat zij ons niet waren, dreijgen sij haar tegen
ons hun door swaarden te stercken, hebbende zij be-
voorens noijt eenige vastigheijt gehadt, dan nu

dattse

Het seggen vande
Gorontaleesche paggers
hun aenbelooven, en
het oprigten van een
steene sterkte op Boelo

datse onder d'E. Comp:e waaren aangenomen, en geen vijanden
te ontsien hadde, en was d'E. Comp:e volgens contract
verbonden, haar voor alle geweelden te beschermen, die
sulcx met magt van hun schepen wel souden derri-
gen vastigh.t geweegzaam conde doen, wilden haar
vriendelijck gewaarschouwt hebben, sigh naar behooren
en 't voorbeeldt van andere te gedragen, en haar
niet ontrent ons gedaght te maacken, het soude
dan best wesen de moeyte die sij voornemens waren
te doen (met het maacken van de sterckte) te spaaren,
op dat sij ons geen moeyte quamen aandoen, of
een nieuw herwaarts ~~aantedo~~ over te komen, om
'tselve weder aff te doen breecken, Indiervoeges het
eene soo wel als het andere nu aan hun staadt, en
geraaden vindt, konde 'tselve macklijck naargelaaten
werden, in 't kort, 'tfort moste ongemaackt blijven
en de reets staande houte paggers onder de voet
geruckt, en affgebroocken werden, Zulcx doch bij-
aldien, onaangesien alle dese vriendelijcke vermaaninge
en tegens alle reght en reeden, moghte voortvaaren
daar toe op een gewelttigen wijse, naderhandt werden
genoodsaackt,

Zij haalden wederom alle hunne voorige schijnredenen
en loose beweeghredenen overweeldigh, en tot waegens
toe voor den dagh, al het welck doch weijnigh gelden
moght, alsoo hun 't onmaaghtigh affgebrocken
werdende

November 1678 Inde Chaloup d' Eendraght, voor Gorontalo.

nemende, het tegendeel, onder de waare gedaante, hun naach-
teelijck genoegh getoondt wierdt, ende alsoo den Gouvern:r
niet meer dan dese drie aangenoemde saacken, hun
voorgedraagen hadde, naamentlijck van 't goedt houden
der aangegaangene voorwaarden met d'E: Comp:e, het
ontslaan der tomienische gevangenen, en het slegten
van dese houte vestingh met verbodt, gedurige te máken
buyten last der E: Comp:e, Zoo schijde de vergaderingh
en vertrock den Gouv:r naar boort, steeckende den
Ternataansche mandijckers, bij de twee Tomienische
Coningen, om dese aan boordt te bringen, op dat zij
niet weder 't loch mogten naacken, gelijckmen gemeent
al gemerckt waar, dat de Gorontalese Goegoegoe het
magtigh toch hadde, niet om en weer te loopen, en
door bedreijginge genoemde Coningen te beletten dat zij
niet naar boort en gingen, Jae selffs te dwingen ge-
lijck tot nu toe wat geschiedt, als uijt eygene be-
weginge niet mede te willen gaan, doch schijnt het dese
bedruckte Coningen nu een open sagen, en aldus gelaaijt
zij een reyse naar den Gouv:r met gen:e mandijckers aan
boordt van d' Eendraght, zijnde den Coningh van
Laboew, en die van Toelebolij. —

Alwaar zij aldus binnen gelaaten wierden, wordende
deur en venstern daarde hooft geslooten, ende wagt
geestelt, dat hun niemandt beluijsteren mogte, op dat
zij dese te verjmoedigen haar handt uijtbetrekken, ende sonder
schroom spreecken mogten.

Den

De vergaderinge geschijdt en den Gouv:r weder naar boort vertrocke

Ongelooven boosheijdt en list der Gorontaelsche Goegoegoe, om te beletten dat de gevangene Coningen niet naar boort en mochte gaan

Die daar nu niet meer op en passen, maar wel aan boort komen,

Aanspraake door den Gouvr. tot de slaven

den Gouvr: dan tot een uytwijsinge haarer elendigen staadt en slavernij, met waarheijdt beklaaght hebben: zijnde hierwaarts aan, als nu tot geen ander eijnde als om haar uijt de slaven te verlossen gecomen te zijn, als hebbende geen ander staadt gemaakt off de Gorontaloders waaren tegens een, en dede in gebrekke gebleven, hun volgens behoorens voorwaarden te laten gaan: dan nu off souden zij vrijelijck staat maacken, weder op vrijvoeten, en verlost te zijn, het welck schoon den Gouvr. nu niet en moghte comen inder minne te bewercken, Zoo soude dogh sulcx dan haast met geweldt geschieden, als wanneer zij Goron,
,taaloers als dan hun straffe mede niet en souden ontgaan.

maar terwijl er twist over hun ontstaan waar, tusschen Gorontaloos en Limbotten, eijgenende de slaven zigh ijder toe, als haare wettelijcke onderdanen, te meer nu om dat Gorontaloos en Limbotten, aan d'E. Compe: wat overgedraagen, dogh dewijle nu dit best uijt hun selfs konde koomen, soo vraagt den Gouvr: hun in ernst naar de waarheijdt, houden dat zij souden verklaaren om eenige ingighte, vreese off ondersstanders spreecken, off seggen, dan het eijgentlijck waar, en Zoo zij onder Gorontaloos stonden, gelijck die zoo volcomentlijck voorgaven, dat zij in neder waarts van eenige gelegens hoon, smaadt, offe geweldt, daar
,omme ogten de waarheijdt niet en mochten seggen &c

daar

Daar op den Coningh van Lamboeno, aan de welcke die van Todebolys, zigh in alles gedraagh antwoorde: dat zy voorheen, en in oude tyden altoos met de Gorontaalders over hoop gelegen, en in vyandschap geleeft, ooch gedurige oorloogen daar tegens gevoerdt hadden, tot dat den Coningh van Gorontalo (naamentlyck den Grootvader van desen jegenwoordigen krancken Coningh) aan den konings doghter trouwde, waar mede alle "coninge vyandschap op vreedt en in den bestendige goede vrede, en naauwe vriendtschap verwisselde, ten tyde en wyle die van Gorontales van hun aegendyne wyse van Godtsdienst afweeken, ende de Mahomethaansche aannamen, 't zedert welcken tydt zy sigh ooch allesints meerder gelaght aanmatig grooter, trotser en hoovaardiger wierden, sonder noghtans hun in 't aegendyn wel te beledigen, zoo lange met den anderen onder Ternaten stonden, maar waren hun eerdelyck gescheyde naaer zeer lastigh, ende mogelyck gevallen, ende aangewoert, om hun gebruyckelycke Godtsdienst te verlaten, ende die van Gorontales aan te nemen, daar toe zy noydt en hadden connen verstaan,

Verklaringe van de Commenders, hoe zy van ouwdts met de Gorontaelders in oorlog geleeft hebben

Dog naemaels door trouwen bevredight,

Gorontaelsche veranderinge in Godtsdienst waar op zy trots wordende, de Commenders daar toe, en tot aannemen van dien alle tydts waaren aangeport.

en waar toe zy noydt hadden konnen verstaan

Ende op de vraage onder wien zy eygentlyck dan stonden zeyden niet anders, 'tzedert het dempen der Macassaarsche mogentheydt, dan onder Ternaten te hebben gestaan aan de welcke zy ooch jaarlycx afsonderlyck hunne schattinge hebben betaaldt, ende niet aan Gorontales, gelyck zoude hebben moeten geschieden, by aldien hun onderdaaten waaren geweest,

Commenie hadden sedt. het dempen van de Macassaarsche magt, altydts onder Ternaten gestaan,

Dogh

[...]waermits nu niet en
[...]isten waar onder zy
[...]hoorden, als wordende
door de Tomatanen
[...] beschermt, maar wel
soo wel door hun, als
door de Gorontalesen
[...]roofd

dogh vervolgens den Coningh van Tamboeco, Ziende hoe
weynigh voorts in geduurende den tydt onser gevanckenis-
sen, door de Tomatanen van ons gemaackt is, ende
daer naer niet alleen niet deses omgesien, maar
selfs oock door de selve, soo wel als door de Gorontale,
ons op ons gekoofft wierdt, ende d'onnae jegenswoordig van
handt aan vast als goede buyt, tot slaven vercoght
wierden, Zoo was 't ootmoedigh versoeck onder 's Comps.
bescherminge te mogen aangenomen worden,
op dat zy dus soo wel van Tomatanen als van
Gorontalese mogten ontslagen raaken;

Soo baden zy ootmoedig
onder Comps. bescherming
aangenomen te mogen
worden ——

[...]en soo wel van d'eene
als den anderen ontslagen
te mogen blyven ——

daer op hun g'antwoordt wierdt, dat soo lange wel
te commen geschieden, ten tydt en wylle men nader
sytse, Zoo Gorontalesen, als Tomatanen souden
gehoordt hebben, en ondersogt, onder wien van beyde
zy dadelijck gehoorden, omme alsdan naer de
maete te blycken en bewysen 't geene te mogen verleenen,
als wanneer zy sigh naer d'uytspraacke soude moeten
schicken, ende dan zy toegewesen wierden, voor hare
wettige overheden behoorlijck erkennen ——

[...] waer hun voorts
[...]gezeidt, ten tydt en
wylle men nadere
beyde vernomen hebbe
onder wien van beyde
zy dadelyck gehoorden,
om dan daar over
voorts te resolveren &c.

hier over wierden zy seer bedroeft, en ootmoedigh, deden
niet anders dan in hun vorige versoeck volharden
ende aanhouden, voorende den Coningh van
toebebodije het woordt, terwyle den Tamboecoesen
Coningh in zyn broeder-handt langh aan zyn naaste
lyff traumende tot den sachte uytsprake welckers

handt

bandt met menighte knoopen beslegh was, waar mede
hij langh in den diepe verminckinge was, schijnende
zijn gesteij geweest, dogh meenden den Gouv.r dat
den wichelerijs waar en den uijtgangh haarder
zaacken te moogen weeten, dat ook ten naasten
zoo was, want eijndelijck naacten alle de knoopen
los en 't bandtjen open, waar uijt een staafjen Goudt
haalden, willende 't selvighe den Gouv.r langen; waar
van zijn E: sigh van Zaghen niet onthouden en
konde, ziende die deerdige menschen soo gekleedt en
met alles 't geen sij eijghentlijck nogh overbehouden
hadden off mede verwerdt hadden, hun sorghheijt te
willen koopen——

de kruijtheijdt is soo
veel en kostelijck dat
ik geen Goudt voor
gespaart en werdt, in
dierselaeders bij de
het Boeft, daar voor
gekoght kan werden,
hier sit men 4 sleffs
aan de annu Comiradens

Den Gouv.r onthrakedighede de zaghen hun op, dat het
niet om haaren deerdigen standt waar, maar om dat
niet geweeten hadde, wat al dit sulcken soo lange had
willen seggen, meenende het een wijse van beleefinge van
hun te zijn, dogh ziende het Goudt, dat een genoegsame
beleefinge voor veelen was, hadt sigh niet konnen ont-
houden van laghen, om dat hem hun doen schoon te wille
bestrooijen, zij en waren summirs tegenwoordigh in
geen standt om te geven, maar wel om te ontfangen
en soo hij alleen den Gouv.r het Jaght hun hadt, dat
door storm van ons was afgemaackt, wel eight soo
zij beijckeijcken preuven vande sleffs submissie to
waardts ontwaar werden, hij houde dit Goudt tot een
beter gelegentheijt spaaren en weder brengen, het
weeck naar langh tegenstreven, en bedruckt genoegh
deedt,

Om

om derwaerts hem in dit baer bintelijck vereenigen, om onder d'Comp.s bijsondere beschermingh te mogen zijn, wat te genoegt te komen. Soo en weet den Gouv.r geen nader raadt dan dat zij ons Godtsdienst aennaemden, als wanneer er geen swarigh.t soude zijn, alsoo den Coningh van Ternaten aen allen die sulcx begeerde toestondt.

Zij seyde sulcx gaerne, ende van herten te wenschen en ons Godtsdienst gewilliglijck aen te willen nemen, maer wat raadt zij waeren oude luyden, en onbequaem om yets van buyten te leeren voornamentlijck Godts dienstige saecken, daer mee zij seer onervaren waren, doch wilden gaerne alle hun jeught, en kinderen daer toe laten onderwijsen, ter schoole en ter kercke gaan, ver-soeckende datmen haer daer mee wilde verschoonen, het welck als redelijck den Gouv.r hun toestondt, en met eenen verseeckerde van d'Comp.s hulpe en bijstandt in alle gelegenth.t Zij hadden sich maer te wagten yemandt te verongelijcken, ook niet in 't minste, als wanneer alle 't geene dat haer luyden van andere mogte aengedaen worden, d'Comp.e sich aentrecken soude, als aen haer selfs, ofte de handt geschiedt.

D'Comiendent beloven hunne jeught in onse Christelijcke Godtsdienst voortaan aen te queeken

Naer hun nogh wat meede ingesprooken, ende eenige voorslagh wegens hun vertreck gemaeckt te hebben, soo sloghten zij hun affscheijt te nemen den volck balsabo versteeden, den welcken zij seyden niet veel te vertrouwen, als synde naer hun meyningh niet trouw, ontrent d'Comp.e doe Gouv.r seyde sulcx

De Commissis Coningh nemen hun affscheijt met verschoningh dat hun ontfanginge soo slecht gehouden worden,

mede

mede gemeent te hebben niet te min voort gaat, in
deselfs tegenwoordigheijt hun haere verlossinge te ver-
soecken, ende Caljabo te bewegen aande Gorontaleesche
regeringe bekent te maken, hoe nu de Tominders
hebben gehoort sijnde, den Gouv.r vanden staat van
't Werck tusschen Ternaten en Gorontale ten vollen
onderright waar, en dat sij derhalven de Tominders
aanstonds naar haar Landt moeten laten strecken,
maar naar den Gouv.r sendinge te blijven wagten
en daar en boven hadden se hun de [illegible] hande
in alles te bieden. Dit werde dan Caljabo in hunne
tegenwoordigheijt aangeseght, die hunne verlossinge bij
handt tastinge belooffde, welckers zoo strecken sij
seer blijde en vernoeght.

Den bedagten Coeck Caljabo, naar 't een en ander ondervraeght,

Toen nam den Gouv.r den Coeck Caljabo voor, en
begeerde van alles onderright te sijn, van watter 't hedent
sijn ontreck met de Gorontaleesen, en Limbottos van
Ternaten al geschiedt waar hebben sij gevoedt waren
ende waar van daan alle dese inlandse swarigheden quamen,
want schoon den Gouv.r genoegh al alles verstaan hadt
vande Mardijcker Anthonij Adriaansz, zoo [illegible]
ende hij Caljabo, den Gouv.r van meerdere bijsonder-
heden onderrighten, schoon hij ooch sijn eijgene uitgangen
verbloemde en hoede,

Begon op [illegible]

Hij hieft dan op den langh staac; hoe hij van Mardijcker
afgestocken, ende naar des dagen Schepens en Zeylens

[illegible]

tot

wijse een langhe reijs, haer te doen

tot Gorontale waaren aangelandt, twee daagen naar haere
comste waaren de Tomienders aangezeght te vertrecken,
maar souden naar zijn voorgeven in geene Schadeninge
verkraandt hebben, eeven te meede blijven dan vertrecken,
't welck geloofflijck is, dat men hun gedwongen heeft
te seggen —

Daar op soo hadden de Gorontaelders twee vaartuijgen klaar
gemaackt, om naar Taijabos seggen, ons schrijven over
Bangi voort te bestellen naer Maccasser, waar mede
den ouden Coningh van Gorontale, Gorgorgo, Radja
Agamma, ofte den opp.r Priester van Limbotto, en
Taijabos, boghtwaarts in gestrecken zijn, vertreckende de
ouden Coningh van Gorontale, Gorgorgo, en Taijabo-
en wijes tot Bouto, om voorraat van sagos op te doen,
behoudende den Radja Agamma, ondertusschen met de brieff
verders, en naar Bangi met beijde vaartuijgen van
waar de Gorontaelsche Coninckx wederom te rugge
sondt, met beschrijdt dat de brieff tot Bangi behoorlijk
besteedt waar, zijnde bij Radja Agamma verders
boghtwaarts in, ende naar andere dorpen gestreept, met
d'Comp.s pascs, hun op een seecker stuck van
maedjen vereerdt, om in zijn voordeel op alle die
plaatsen daar hij aan comen moghte, en die bij seijde
onder Limbotto te staan ende te gehoorzen, mede te
doen,

van Bouto strecken den ouden Gorontaelsche Coningh
Gorgorgo en Taijabo, naar Tidoa, waar omtrent
Taijabo met Tinegh te Cogh, gelijck meest doorgaans,
als off alle die zijden uijt eijgene beweginge, en vrij

wie

wilde naar Gorontalo waaren vertrocken, waarop sij den
Gouvr: hier andere was onderrigt, ende dat hij Talajabo als
tot den bewijs met hun waare gegaan, om die luyden te
verseekeren, dat het als last der Comp:e was, dat zij
hun Landt verlaaten, en gesaementlijck tot Gorontalo sig
metten ter nederslaan, gelijck verders op gisteren aange-
haaldt Staat, welcken Coningh van Tidoa sijnluyden dan
soude bekendt gemaacht hebben, hoe zij nu onder d'Comp:e
stonden, ende vandeselve wel ontfangen waaren, vraagende
dien Coningh off hij sulcx ooch wel van sints waare
daar op geantwoordt hadde, dit al langh van sints ge-
weest te zijn, en waare zijne kinderen onder d'Comp:e
waaromme soude hij dan daar buyten blijven, &c.
Soo waaren sij dan door de Gorontaalders, naar Pogyama
met hun eygene vaartuygen vervoerdt.

Van Tidoa vertrockende naar Tada, dogh weigerden de
inwoonderen aldaar, door vreese van hun, 't bodt waare
in, en schoon de Gorontaalders de inwoonders die
zij van tidoa mede gebragt hadden, dwongen de selve op
te gaan soecken, soo vlugtende en scholen in niemandt
soo dat sij souden ijets achter te vernighten booschappen
naar Tolobogito, alwaar zij al mede niemandt en vonden
en alweder voortvaaren tot het dorp Lingolo: alwaar
zij oock 't selvige als tot tidoa bekendt maakte, die
hun de selve antwoordt naar sijn seggen al mede
gaaven.

Van Lingolo schepten sij naar Toliboco, maar hoorende da
daar Mandarezen waaren, schepten zij voorbij naar Bolang
Itam ende hun 't voorgaande mede voor, en bequaamen de

selve

Wes antwoordt, schenckende den ouden Coningh van
Gorontalo, desen Coningh een 's Comp.s vlagge, ende
een musquet, voorts schepende naer Toboly, alwaer deze
Zoo als bevoorens waren, dogh deden desen haer beloften
en zeggen bevestigen, als dat sij met d'E Comp.e en
Gorontalo, ende niet met de Manadoresen, en souden
houden, deen als off Manadoer vyandt der E Comp.e waer;
Tot Paigi werden geschept, lieten sij de Coningen van
Boligo, Polaya, en Saouto roepen, omme met hun raadts,
pleginge te houden, de welcke niet verschenen, dogh met
al hun volck, ende met schildt en swaardt, gewapendt;
het welck den Gorontaalschen Coningh seijde geen
gebruijck te zijn, maer moesten eerst voor den Heer
vestingh staen blijven, tot het hun eijndelijck verdroot,
en waeromme weder naer hun vaertuijgen gingen.
Wee dagen daer aen verschenen voorn.e Coningen
eerlijck met hun lijffwagt, dewelcke sij de voorwaarden
met d'E Comp.e aengegaen voorhielden, en opseiden lieten,
waer op dese Coningen al mede souden geantwoordt hebben
daer onse kinderen, en kindtskinderen zijn, daer souden
wij oock te werden.—

Vijff dagen daer naer meenden den Gorontaalschen
Coningh weder te vertrecken, ende naer huijs te keeren,
alswanneer die van Paigi twee man van hun
volck doodt sloegen, naer sijn seggen souden worden, maer
Anthonij den Ternataenschen Manadoschen seght, dat
zij een aenslagh op den Coningh van Paigi hadden,
omme die met list, ofte met geweldt te vermoorden

dat

November 1678. Inde Chaloup D'Eendraght, voor Gorontaele.

dat hun misleijden, en in weegh voorwae twee vande
haare dienaeren, waar door sij ook naar swaare bedreijging
(als off dit d' E. Comp.e voor haar genoeghsaam soude
opentoonen, en nighten) weder gekeerdt waaren, zijnde
des waarden uijtgevoert.

Bij Tolabo lijde rijdende tot Bugi nogh zijnde, van't
volck van Tolagoe, en Paditoe verstaan te hebben als
datter twee groote vaartuijgen tot Tomacha met Bougijs
waaren, waaromme den Gorontaelschen Coningh
hem derwaarts met de Compagnies praauwen soude,
geselschap van den Capt.n Laldt, van Limbo, en
hoofdman van Tamboone, dogh zoo als zij daar quamen
kregen zij twee Gorontaelders aanboort, door den
Radja Agamma van Limbotte, van pedde derwaarts
te nigh gesonden, die hem wisten te berighten, hoe
voorn.e Bougijs, weder naar Tanala gekeerdt waeren
wederende van Radja Agamma vervolgdt, die hun de
slaaff affgenoomen hadt, de welcke die van Tanaca be
geschonken hadde, hebbende bij Radja Agamma hun
gevraagdt uijt wiens last en hoe sij aldaar quamen
slaaven vissen, zij hadden geandtwoordt desselve niet
gevischt, maar hun gegeven te zijn, ende door last
van den Coningh der Bougies herwaarde om ge=
=comen te zijn, vertoonende met eenen hun pas, be=
=segelt met den slangh, 't welck Radja Agamma, seijde
'sComp.s zegel niet te zijn, dreijgende hun bij
den Coningh van Gorontaele te brengen, die bij
haar wijsmaeckte met 40 Coninckxen niet ver

van hem te zijn, waar op zij nogh gevlught waaren, hebbende
die van Tawacka bevoorens geschoncken een bamboes
kruijdt, en vijff koogels.

Woensdagh 30en D.o: of te den laatsten, verscheen des morgens heel vroegh
den Gorontaalschen Gogugu vriendelijck om te vernemen en
weeten off het last van den Gouv.r was, 't welck Taljabo
op gestelt aan den Coningh, en hem hadde bekendt
gemaackt, namentlijck om de Tominenders ten oosten
te laaten strecken, ende hem daar mede de behulpsame
handt te bieden en eenige prauwen bij te setten,
Den Gouv.r vroegh hem off het niet regt en redelijck
waar, en off zij die luijden niet eenigers tegens 't Gesondt
en aller billickheijdt, te lange gewelldigh opgehouden
hadde, Zeggende den Gogugu binnen eens lustigh
de waarheijt en waar het op stondt, waar naar hij
ook vertrock, sonder datter heeden ijemandt meer om
laagh vinde hoor schijnende het te drock te hebben, om
met hun over te raadtslaegen,

Den Gouv.r hadt heeden, den Chirurgijn en ads.t Vogelsaan
om bij vermaeck naar boven te gaan, welcke bijde de
Gorontaalders naar 't schijnt verdaght waaren, hoewel
Jonge borsten, en onervaaren inde taal, soo wierden
de selve aende houte vestingh door de Gorontaalders
onder voorgeven dat het te laat was (hoewel pas
middagh) aangehouden het welck den Gouv.r seer
vreemde opnam

December.

Den Gorontaalschen Gogugu weder aan boort gecomen, die op sijne vraagen antwoordt behoudt, en lustigh de waarheijdt gesegt werdt,

Donderdagh 1en Ditto 's morgens kwam den Limbottoschen Hoogepriester ontrent den weeck den Sabandhaer Sijn E. bijsondere misnoegen bleyckende, wegens 't aanhouden van de twee booren genoemde, en dat niet en wist hoe het hun langer hadde weer... in de paggers dagelijx. Zoo scherpe waght... ons gehouden, als men ontrent vijanden soude connen doen, verwijtende selfs de Coningen alsoo aan deze dit al onder den schijn van beleefdheijt, als off sij... den Sabandhaer ten eenen deeden, waar op den Hoogepriester niet veel en antwoorden, maar wat anders voorwierp, dat mij verdaght was, naementlijck als in eenige weeken gecomen, vraeght hij hoe verre de Manhila wel van hier waar, off men ook wel met een... connen comen conde, en off de zee ook soo onstuymigh waar; de... hadde dit den Sabandhaer vreemdt en onverwaght voorquam, zoo noghtans en ...liet Sijne E. daar aff niets blijcken, maar antwoorden den selven op sijne vraege naar gelegentheijt des tijdts en persoon.

Naar dat hij vertrocken was, quam den Tomienschen Hoogepriester met een geschenck van Sijnen in alle naarne het welck den Sabandhaer danckelijck aan nam, hij vraagde dat veele van hun vaartuygen uijtgaan waeren, onder andere dienden te hebben, tot hun vertreck, zeyde ook dat de Gorontaleesen van haar aan d'andere Tomienders aantasten om gemaackte schueden, alsoo zijluyden om niet van hongers te sterven, in 't eerst al haar gewaar aan de Gorontaleesen hadden moeten verkoopen, onder naementlijck

Margin note: Den Hoogepriester van Limbotto aan boort gecomen waar aan den Heer Sijne bijsondere misnoegen betoondt, over de wantrouwe die Zijl. ontrent ons bewijsen &a.

Margin note: Den Hoogepriester van Comnie aan boordt verschenen, doende sijne beklag in hun allen naamen over 't geweldt der Gorontaleesen,

December 1678. Inde Chaloup d' Eendraght voor Gorontaele

de sommige haar Lijff voor de kost verpanden, ende schoon sij
wel genegen waaren hunne schulden te betaalen, Zoo
noghtans en wierde de Gorontaalders, hun geen tijdt
daar toe gunnen, dije houde genoteerdt al voor hun wagten

versocht huijsdoorzoeck den Gouv:

en jutnest (?) van 't verschot, van een twee, jà drie,
maar zoo veel, sloeghen dierhalven des Gouv: huijs,
zoo hun piud (?) als in 't vinden, ende niet eenen om

die twee gecommitteerde derwaardts sende, om getuygenisse te konnen draegen van 't geene daar omme gingh

twee gecommitteerde, die getuijgen moghte zijn, hoedanigh
men haar handelde, ende als ooch hun voor vinden geroepe
behoeden moghten de welcke hem mede wierden gegeven
namentlijck den Boeckhouder Christiaan Hasselbergh
en Sergt. Vinck Fredericksz die tegelijck met den
Gorgorgoe (?) van boort staacken

Soo haast waren sij niet weg, off den jongen Gorontaale,

den jongen Coningh van Gorontaale aan boort gecomen

schen Coningh quam mede aan boort, dogh wierdt
niets van belangh gedaan, offte gesegt, schoon ende den
Gouv: Luecx op, tot zijnen Gorgorgoe verscheen
die dogh doen en laten, in alles is.

Gelijck versogt den Coningh, dat dogh de Tomicnders (?)

versoeckende dat de Tomicnders onder niemant dan d' E. Comp: moghte staan, dat hem belooft wierdt

zoo wanneer zij die in stucken leden, niet onder
Ternaten, offte den Mandaharers, Bangayers, off andere maar
eenelijck onder d' E. Comp: staan moghten, dat vaar eenige
bewustinge hier over, hem eijndelijck toegesegt wierdt:

pas was den jongst Gorontaalschen Coningh wedder vertrocken
off onse Mestiesentjes (?) die aangehouden waaren geweest
quamen aan boordt verseltschapt door den Mardijcker
Anthonij, zijnde nogh niet vrijghdom (?) uijt geweest

Alsoo

Alsoo het hun verdrietende dat aangehouden werden
Zoo waaren sij 's naghts met den Mandycker naar
zeeckeren dorp geweest, waar van daan den Mandycker
Anthonij dit Streeck der dorperen, en Coningh van
Moggo als ooch vande Tominders bragt.

Versoeck schrift der Comincadors, en Coning van Mogo, d'E.Hr Gouvr toegesonden

Alsoo op gisteren den 30en der Maandt November door
versoeck van den Coningh van Tomini. bij sijn
Hoogheit ben geweest, zoo heeft hij mijn versoght, dat
ick Anthonij Adriaensz. aan d'E.Hr Gouvr wilde
bekendt maacken, dat sijn Hoogheit van herten wenschte,
en met eenen oodtmoedigh eerst versoecken, om bij hem
als Tolck off een dienaar van d'E Comp.e te houden
om alsoo bij vertreck van d'E.Hr Gouvr hem de behulpsame
handt te bieden, om voornaemt de kinderen der weijnigh
te onderwijsen, en ten anderen om de strijde voorkomen
werden bij den anderen te verstaanden, 't welck met
mij (als een bewijs van 's Comp.s bescherminge) zoude
met den eersten zoude konnen geschieden. Soo mede
bij den Coningh van Moggo eenerde maeckte sijn
Hoogheit mijn bekendt, dat gaarne bij den Heere Gouvr wilde
comen, om sijn E. bekendt te maacken, de gewelde die
de Gorontaelders hem, en zijn volck aandeeden, ende
met eenen te spreken daar van ontslagen, en
tot het Christelycke geloof, en Godts dienst, onder
's Comp.s bescherminge voortgetrocken te mogen werden
maar de vreese en de Gorontaelders beletten hem
te reijsen, derhalve versoghten dat bij gelegentheijdt ten
eersten om hem mochte gedaght werden, zendende sijn

Hoogh.t

ter aan d'Ed.e Gouv.r tot bewijs van zijne bijsondere geneg-
genthijdt, 8. doeckjens Oubijs en 12 hoenders met versoeck
dat sulx gunstelijck geliefden te ontfangen en voor-
sien pienang aanvaarden alsoo sij [illegible] jegenwoordigh als
andere luyden met meer en goude opbrengen. En alsoo
wisten dat van haar niet soude gesprooken werden
en [illegible] ooch ander schenckagie soude hebben gaan
van die van Gorontaele, soo souden zij op de Oubijs
een teecken van een kruys setten, en de hoenders als
geseght daar bij doen, verders bidden zij als den
Heere Gouv.r van herten groeten —

Waar op gunstige apostille erlangde, met welcke
beyde tijdinge ten eersten weder van boort vertrocken,
om het de versoeckers dees nagt nogh bekendt te
maecken.

Vrijdagh 2.en Ditto. Heden des morgens niemandt der grooten
aan boort, dan sondt den Jongen Gorontaleesche Coningh
tot drie verscheyde reysen boden met versoeck den
Commandeur naar buyten te mogen senden, het welck
hoewel den Gouv.r niet en beletts, zoo wierdt hem echter
tot antwoordt gesonden, dat wij de kroon niet en
beletts, maar bij aldien den Coningh een vaartuygh
naar buyten sondt, zoo soude den Gouv.r genoodtsaackt
zijn, met de Chaloup te volgen, zeggende op 't laatste
noodt uyt, dat die van Tidoa genoegzaam op
pogiammo gevangen, zoowel als d'andere, ende niet
meerder nogh en weeten, weder naar haar Landt
mosten, als die 't [illegible] het aangegaan staande —

met

Den Jongen Coning van Gorontaele, versoght een vaartuyg naar buyten te mogen senden, dat hem niet belet wierdt

Dog met de Chaloup in dat geval volgen

De gevlooghte Tidoreesen mosten weder ontslagen worden

met d'Compe: treuwloosdelijck hunwaarts aen waaren bewoondt, en uytjuden de Gorontaaleeders den Gouvr: te noodtsaecken door gebreck van mondtkost (want in niets aff en quam) te moeten strecken, zoo wilden zij gewaarschouwdt zijn, dat naar Bangaij daerom gaan zoude, en haar haast in een ander gedaante soude bij comen, naar welck besheydt niemandt meeden aan boordt quam

En soo men hier de nodige monthost niet en conde bekomen soude die van Bangaij haelen, en haest in een ander gedaante hier zijn

Onde alsoo die van Tidoa van al dit gedoen, sa hecht van dese Gouvrs comste niet eens en wisten, en wel dienden in tijdts mede gewaarschouwdt, om met d'andere Tominders te comen vertrecken, onde het een doncker maan was, waar door den Gouverneur sorgde dat de Gorontaleedrs ons etie voorbij moghten drijven, en die arme luijden van daar, oedeen op een Eijlandt bewoonden, tot dat wij moghten vertrocken zijn, zoo besloot den Gouvr: desen avondt nogh met een stiere troun, onde de Landtwindt t zee te kiesen, onde naar Pogiamme te strecken, latende ten dien eijnde den Mandijcker Anthonij nopen, die gelast wierde met eenige tominderen de Chaloup deser naght naar Pogiamme te volgen, en vertrocken wij uijt de revier op't vallen van den avondt, zonder dat het iemandt gewaar wierde,

Den Gouvr: naar Pogiamme vertrocken, en met de Chaloup in zee gestoocken

Saturdagh 3en Ditto. des morgens bevonden wij ons naar halven wegen Pogiamme hoewel dese naght soo een onielden van den voordeelige windt hadden, dat niet twijffelden, off waeren al aff en aan, Anthonij den Mandijcker quam

aan boort, hebbende den prauw met Tomienders, die wij hadden opgevangen, 't eerste wel light in langen tijdt; hij hadt den Gorontaalsche Commandeur ondervraeght, de welcke gevraaght wat volck, geandtwoordt hadden Tomienders te zijn; en naar Pogiamme te willen, dogh hun stem haar verraedende en merckende het Goron=taelders te wesen, hadt se gedwongen weder te rugge te keeren, het welck zij te eerder deeden, om dat het donker was, en zij sigh inbeelden, dat Anthonij door den Gouv.r nae haar toegesonden was.

Gorontaelsche Commandeur ondersocht, en weder te rugge gesonden

Om geen tijdt te verletten, wierdt den Mandijcker ten loops onderright, wat hij aan de Tidoreesen te seggen hadt, en voorts weder derwaarts affgevaardight, alsoo wij mede windt en stroom hadden, en meer vraghtende [?] dan vondende, middelerwijl liepen wij dight onder de wal, om te beletten, datter geen Gorontaelders naar Pogijamme, en moghten doorgeraecken

Anthonij Cornatadensche [?] Mandijcker naar Pogiamme gesonden, om de Tidoreesen haar sloffinge [?] bekendt te maecken

Sondagh 24en D.o Laveerden [?] wij nogh al tegens windt en stroom, dogh geen kans siende, om yets te vorderen, liepen het weder naar de reviere van Gorontaelo voortaan, zijnde in 't gladden [?] soo verre, als wij bevonden in anderhalf etmael hadden gedaan. Ons komste te eeren [?] wij met drie Cannon schooten lieten hooren, waar op oock een wijl daer aan een vaartuygh quam, seggende van den ouden Gorontaelsche Coningh te zijn gesonden, om te sien wat dit

den Gouv.r met de Chaloup weder naar Gorontaelo gekeerdt,

schieten

December 1678. Inde Chaloup D'Eendraght voor Gorontael &c.

schrijven bedrijven, en off er eenigh van de Schip, off Chaloup
van Ternaten mogten gekomen zijn,

Dese luyden berighten ons dat den jongen Coningh der
Limbottese, naar boven vertrocken waaren, ende dat
niemandt dan den ouden Coningh voorn.t omlaege bij de
bestellinge was verbleven, den Gouv.r liet den ouden
Coningh door dese luyden groeten, en kennisse doen, van
dat naar Pogiamma waar gevaren(?), omme die Luyden
hun vertreck naar haar Landt bekendt te maecken,
ende aentebevelen sigh heeraan, en vaerdigh in acht te
houden, egter zoo stille als mij wat, waar om den
Gouv.r niet nodigh mede(?) was, dogh zoude Julgo den

Den Gorontaelschen Jogugo bij zijn E: ontboden

Gorontaelschen Jogugo bekendt maecken, den
welcken ooch ten eersten om laagh versoghten

Dese met die boodschap vertrocken, schoten wij een vyt daar
aan den boeckhouder Hasselbergh en Sold. Talsabo, zijnde
den Sergt. boven verscheenen, om de Tomienders voor verder
geweldt der Gorontalesen, naar vermogen te beschutten,

Den Boeckhouder Hasselbergh met berigt van boven, wegens de Comienders aan boort gekomen

den boeckhouder voorn.t berighte den Gouv.r van alle de
moeyelyckheden, quellinge, en overlast, die de Tomienders
door de Gorontalesen wierdt aangedaan, derwelcke zij in
't aldermeeste niet en hulpen, maar zoo veel zij conden
hinderden, bekommerde en plaagden: dogh alsoo voorn:
boeckhouder aangeklaert wierdt, naar 't stuck der schoonen
zochten, 't zelve daar aff bij geschrift, en opt papier
te stellen, zoo wierdt het alhier overgeslagen

Den Mardycker Anthony quam desen avondt mede weder

van

Anthonij met t'Geschrijt van Pogiama te rugh gecomen

van Pogiamma te rugge, t'Geschrijt brengende, hoe hij aan de kreek gecomen, niemandt en hadde gevonden, waarom hij dan ooch de stroom opgeschept, ende hoe hoogh in 't bosch ende te Landwaardts in de liedekken hadt gevonden, die sigh op hun aancomste niet verwonderden tot tegen weer stelden, niet wetende wat soeck 't waar, dogh de tominoerdes siende en kennende waarnevens hij hun gecomen die de beyde bootschap aangeseijdt hebbende, soo quam den Coningh aanstonts aanloopen en al wat maar gaan konde, vrouwen en kinderen, ooch om 't selve te verbeijdt soo datter nogh veeles waaren die van blijdtschap schreijden, veeles conden het niet gelooven, en 't scheen het hun een droom, den Coningh en de voornaamste stapten aanstondts in den vaartuijghje, en schepten met den handen de stroom af om den E. Gouvr. nad bij seijde aarde voeten te comen vallen, ende te bedancken, voor soo grooten weldaat en onverwaghte verlossingh uyt soo veerdigen slavernij, daar zij van hongeren kommen vergingen, noemende den Gouvr. haaren Beschermer, haaren verlosser, haaren Vader, &ca.

Dogh om laage gecomen, ende de Chaloup niet vindende soo waaren zij weder seer ontrustigh, en bedroeft, dogh troosten haar den meergen. Anthonij, met hun te onderrechten van des Gouvrs. goede genegentheijdt, wel gissende dat de harde tegen windt en stroom beletselen waaren, waardoor de Chaloup niet binnen en hadt connen opcomen, nadden haar ondertusschen met eene

man

man, vrouwen en kinderen, naer om laege te begeven,
te meer sij geen Gorontaalsche maght en hadden
die het hun mogten beletten, dit seyde den Coning
aenstonts, ende soo haest maer werden bevonden soude
sijn gevonden, te sullen agtervolgen, en schoon sij
hiertoe geen genoegsaeme vaartuygen hadden, als
sijnde hun die door de Gorontaelders benomen, om
hun vlught te beletten, soo souden sij egter vlotten
van bamboesen, off mede pielangh stammen maken
en daer mede met wijff en kinderen om laeg drijven,
versoekende met eenen den Gouvr. hun onmaght
om te kunnen strecken, door gebruyck van vaartuygen
bekent te maecken, en dat tot haer vertreck, drie
kleyne vaartuygen gelieffde vande Gorontaelders
te koopen, sullende het met alle schuldige danck-
baerheyt werden betaelt en voldaen, soo haest
maer werden vermogens waren —

Maendagh 5 den do. smorgens sienden den Commandeur, met den
prinçe vlagh uyt die Zee, den oost hoeck om koomen
koorden met bedencken, van waer deselve wesen moghte,
dogh aen boordt gecomen, was het de Siauschen Captn.
Laudt, waer mede den Compe. vande Manado herwaerts
aengesonden was, om den Gouvr. op te soecken alsoo
die van 't Jaght Amstm. inde straat Banca ter
hoogte gecomen, hun hadde berigt als off d'Chaloup
door 't landt werde songevlucht waren alsoo Zyl.e seyde
in zee eenigh vaartuygh te hebben sien drijven het
welck een prauw soude geweest sijn, die in 't landt
werden omboort raeckte, het welck blyckt uyt
hun

Den Captn. Laudt van Siauw met den Corracor en onderstaande brieven van Manado verschenen

hun schrijvens vande Manado gelijck hier aan volght.

Aan d'E. Heer Robbertus Padtbrugge Gouvr. en Directeur der Moluccos.

D'Hoogagtbaere, Manhafte, Wel wijse voorsienige Heer gerenommeerde Heer.

E'Hooghagtbaere gestrenge Heer.

Op den 23en deser loopende Maandt Novemb.r Zijn ons toegesonden 2. missiven, d'eene vanden Eerw.e Domine vanden Heuvel, en d'andere vanden Schipp.r Vaeboom, uijt 't Jagt den Coninght Amstl.: Leggende doenmaels indo Straat Banca, ende 't ijlandt Ganga, ten anckere, d.o Schipp.r maeckte ons in Zijne missive bekendt, hoe dat op den 15en deser, door harde Stroomen, ongemeene onweeder, en Contrarij winden van UEdagtb.e tusschen Bangaij, en de hoeck Caap Waelck was affgeraacht, en in geruimen tijdt UEd.: niet vinnomen te hebben, maar verhoopten niet, dat UEdagtb.t de reijse naar Gorontaelo zoude genomen hebben, want anders souden men niet weeten waarom UEdagtb.e soude comen opstpunen, Ziecx niet beantwoorden verstaan hebbende, heeft ons in groote becommernisse, te vreeden doen worden, met goetvindinge vanden off.r Joeck Hendrick Cons der prauw, nessens onsen Corporael afftesenden

in

in hoope dat Godt sal geven, deselve in kort UEd. Agtb.e magt vinden, en wij vereightinge moogen becomen vande ongerustigheden, die tot nogh toe, bij ons sijn bevonde, waar naar wij van herten wenschen. Belangende hier en op d'omleggende ylanden ist de heere sij gedanckt aldus wel.

Delen hier mede eyndigende, naar onse verdinige onderdanige hertel.e groete, UEd agtb.e wensche gesondtheyt, ende voorspoedt, en de bescherminge des Alderhooghsten, verbeyde, ondertsondt UEd Agtb.e oodtmoedige onderdanige, en geighte schuldigen dienaar was geteeckent Harmen Suidt, ten zyden stondt Manado, inde Logie, aende Contoor Amst.e den 26.en 9ber Ao 1678.

Aand.e Eer Agtbaere gerenomst Manhafte Heer, D'E. Heer Robbertus Padtbrugge, Gouv.r en Directr. over d' ylanden in D' Moluccos.

Mijn Gebiedende Heer

Op dato 23.en deser, bequam ich tijdinge dat het Schip den Coningh Amst.m in Banca was g'arriveerdt, des ich op't spoedigste een prauw derwaarts schickte om te vernemen, off UEd. op't selve was, dan deselve te halven wegh zijnde, wierden ontmoedt door seecker prauw bij d' Eerwaardigen Sr Cornelis vander Venyt,

en

en den Schipp.r affgevaardight, om haar komst, en
hoog.e noodt, aan mijn bekendt te maacken, 't welck
dan uyt de daar ieders geseonden Missive wydtloopigh
bind houdt, die voorverde Sr Chiaus spaans d'inwaarts
te schepen, om sijn Verw: aff te laeden, mede meende
dat geen 't welck tot Solasiment, die afgeslooffde, en
van hongen kaams ziecken nodig was, met droeffheyt
verstaande dat ue door swaare storm, en windt, onder
de Caap vaelsch van haer vaart affgeraacht, 't geen
mij waarlijck geen kleen bedencken gaff, van dat ue
eenigh onheyl mogte wesen overcomen, die ick op
't spoedigst raadtslaam dagt, naar midde om te zien
die bequaam waaren, om ue: op te zoecken, op dat
wy 't gevoelde mogen voonen, Godt almagtigh
hoop ick dat alle sal hebben ten besten geddeligeert,
en ue ten behouden haven doen arriveren, op
dat wij alle mede mogen hebben Zijn H: naam
daar over te loven en te dancken, en ick 't geluck
magh hebben met Beydtschap te verwelcomen
die geen, die ick alhoos als nodige dienaar sal
bragten te gehoorsamen, was geteeckent Joan.
Francs: ten zyden stondt, Manado aande Steenhes
Amsterdam 26en 9ber Ao 1658.

Gorontaalschen Captn Laudt, met eenige volwaren aanboordt gecomen

Zoo als dese Luyden nogh aan boort waaren,
quam den Gorontaalschen Captn Laudt
met Moudtjes maat van hout, pas voor drie offte
vier dagen, het welck meest aande Chiauwes
overgegeven wierdt, naar den Gorontaalschen

Captn

December 1678. Indt Chaloup D'Eendraght voor Gorontalo.

den Chiauwschen Capt.n Landt met de volgende brieff te rugh naer Manado gesonden

Capt.n weder ontvlucht was, vaardighden den Gouvern.r
de Chiauwse Coninck weder aff, te meer alles als
sindts wij houdt, en 'er mogende ijets wel ondervonden was,
gevoeght den Coopm.: dese brieff in antwoorde mede.

Manado
aan den Commandant
Harmen Smith

Eersaeme Manhafte.

met den Chiauwschen Capt.n Landt ontfingen hadden
wij wel den brieff van den 26en novemb.: en hebbe
om uw recommandatie desselfs Coninck niet langer
willen ophouden, hoewel 'er soo veel gevaars
niet geweest en is, noghte die van 't Jaght, ten
insighte van 't volck weder, niet meer dan wij met
de Chaloup, en hadden belooven op te dringen, alsoo
wij hun dien eygen morgen, ende even voor 't handt
werden nogh gesien hebben, ende soo het nu Zoo
Godt gedaght heeft, buyten noodt en vreese van
eenigh voornaam noodt hout, Zoo sal sulcx den
opp.r Stierman die als Schipp.r 't Jaght voerdt, al swaar-
lijck voor ons te verandtwoorden werden, te meer wij in
dit soorte wesen, ende in 't seevigh vaarwaater onse
gesicht vervoren, ende alhier soo lange nogh Zee conden
bouwen, tot er weder een andere gesicht gemaakt was,
en heeft het den gem.te opp.r Stierman ten gevallen van
yemandt

yemandt anders gedaan, soo magh hij weeten dat Ziecx
hem geensints en sal, nogh en kan verschoonen
hun door, en niet het affwijcken van t'Jaght, ben ick
alhier tot Sonontades genoodtsaackt, en gedwongen
mede de hedijnaghtinge te verdragen, als ick wel anders
soude connen doen, ofte U Edele aansien, en aghtbaar,
heijt wel weedt.
Behalven dat wij de Commisen gevangene, en vervaerde
niet alleen onvermogende zijn, in eenige saack tot hun
verlost te helpen, off het te vermackelijcken, maar
daar en boven, alsoo die alle onder Christelijcke Godts,
dienst begeeren aan te neemen, gantsch niet bequaam
en ben, om hun eenige meesters toe te dragen, hebbende
bij provisie alhier een Coortaansche mardijcker
Anthonij genaamdt, die weeken wij bequaam genoegh
oordeelen, daar toe mede te stellen, ter tijdt en wijle
door d'Eerw: D: Caldeijn, ofte yemandt anders een
broederen mogte werden ondersoght, in de Leere. Dit
kan Ul: d'Eerw: Broederen mede deelen, alsoo ick aan
hun Eerw: niet en schrijve, om dat geen schrijvens van
hun ontfangen hebben
Maar van den Boeckhouder Jan Evaerds bequam ick
schrijvens, het welcke al mede niet anders dan in deesen
en beantwoorden ten insighte hij mijn schrijvens seer
weijnigh schijndt in aghtinge te neemen, hebbende den
selven tevoorens scherp genoegh aangeseijt gehadt, dat
hij sigh niets buijten het hem aanbevolen, en soude
aantrecken; Maar schijndt het dien man soo dijgen

het heerschap te spoeren, en sigh in saacken te mengen
die hem niet betaamen, dat het al in een vertaalde
natuur is veranderdt.

Heeft hij nu gelijck hij schrijft, wat tot Solasimondt
der Affgeslooffde, en van hongers flauwe Zieken, ijders aan
boont gebraght, Zulcx moogen die luijden, voor een
werck van barmhertigheijt aansien, door hem bijsou,,
,derlijck gepleegdt, doch 't werck d'Ecomp: niet en
raackt, ooch en waar 't Saght sulcx niet benodight
als die alles den voornaat van Zagoe in hadden.
Ende dat ons, gelijck Zij wel gissen cunnen, al vrij
verdriet gemaackt heeft; Zijnde den 28en der ver,,
,leeden Maandt eerst inde Revier van Gonontade
gemaackt.

Om nu 't Saght zijn werck te geven, zoo sal het selvige
aanstonts vol padij geladen worden, ende daar mede
de Cappite oeij gescheept, en vorders naar Chiauw
met d'Eerwaardigen predikant vanden Seijts Stercken
met den welcken zoodanige Medtins Zieken gaan
als d'Eerw: broederen goedt moghten gevonden hebben,
dien hoeck uijt te vaallen, houdende eendlijck een
in voornaat, omme alle uit 't dorp Gemogge d'in,,
,woonderen in ons Christelijcke Godtsdienst te moogen
onderrighten, die daar omme smeeckelijck versoght hebben
en het werck ooch niet naangelaten en dienendt.

Soo sal alsdan des Coninge van Chiauws Suster
met het Saght mede vertrecken, en een geringe weder
aldaar steijven moogen.

Het Saght sal tot Chiauw, voor 't dorp Solo, en ons

vertinge

Settinge tot onse naaden Last leggen beyden,

Ondertusschen sult aan 't Eylandt soo veele rijs versenden als voor 4 maenden van nooden heeft, dogh niet hooger dan tegens 20 Rds: 't Last connen aanreeckenen, gelijck voor heen UE. genoeghsaam geseijdt hebbe, en waar voor het ooch seer machelijck kuyjen houdt, alsoo geen padij anders ontfangh baar en is, dan daar uyt wordende, een deel rijs kan gestampt worden, ende waar aan het tot nu toe nogh geschort heeft. sullen wij traghten op onse verschijninge onkwaan te werden.

Zoo sullen UE. ooch aan 't Eylandt een vat speck, ende een vat vleesch, benevens vier ronde vaten en tonnen versenden, maar de vaten al niet soo groff, als voorheen niet souten.

Onsen opp.r volck, den goeden Hendrick Corts, is ons leedt dat soo quaelijck tin been is, alsoo ick te Landtwaardt in, meer op te gaan, en hem niet en sal connen missen, dogh daar hij niet gaan en kan sullen wij hem laeten dragen,

Hoelange wij nogh alhier sullen opgehouden werden leerdt den tijdt, sijnde voornemens niet een heen van daar te gaan, een dat alle de Tominders, Castaan in een getal van 25. off 2600. Zielen, wel verseeckerdt nae hun Landt sullen vertrocken sijn

Ondertusschen willen wij UE. niet onsen gansschen ommeslagh Godt bevelen, bejonde naar hartelijcken aan d' Eerw. D: Cabeyngh, en vanden Sluys, Ecclesiasticus en verdere Vrinden, blijve UE: vrindt: wel geneghen vrindt

Robbertus Padtbrugge. tin Zijde Staudt
inde Chaloup d' Eendraght, inde Rivier van
Gorontalo, den 6.e Xber anno 1678.

Ter

December 1678: Inde Chaloup D'Eendraght voor Gorontaelo

Verversinge bij de Limbottens aan boordt gebragt

Des naarmiddags quam den Limbottsen Sabandaar mede ten offer, met 12. bosch pisangh, 110 cocus nooten, 2 tampes rijst, 2 do. en 7. bosjens sagoe, 8: hoenders, 16 eendtvogels en 1: buffel.

Gorontaelesen den ouden brieven geopendt, en aangehouden, die nu van hun gesonden wordt.

Den Gouv.r vernam heede mede dat de Gorontaalesen den ouden brieven hadden aangehouden, geopendt, en doen lesen, waar over seer misnoegdt waar, en waaromme ooch aanstondts naar boven weeten liedt, dat de Gorontaalesen gesijde brieff, op morgen bij de Gouv.re souden brengen, gelijck.

Dingsdagh 6en Do. des morgens vroegh geschiede, brengende den Gorontaalschen Hoegoegoe, en Capt.n Laudt daar mede aff, die op hun aancomste met menighte grimmatsen van ontseffinge, kijcken en streelen, en noodeloose bas beleefdheijdens, meer aap wat schoonder jongen spreeden, dogh dit en verschiende achten niet, off den Gouv.re seijde het hun weeder vrij ernstigh waar het op stondt, alle deese schijn van genegentheijt, oprechtigheijt, en getrouwigheijt en voldeedt ons niet, wij letten op de wercken, en niet op de woorden, dan eerlijck waaren die daar mede over den quamen, Wat seijde den dat de de saaken soo sij geloofft wilde sijn, niet al langh geslecht en hadde, dat men sulck een menighte volck als hier nu gedurigh om laage was, in den dagh gemackelijck conde geschieden, en al schoonder geschiedt te zijn, terwijlen sij des Gouverne.s bijcomst misnoegen daar over genoegsaam merckte, en saegen, en ooch al geschieden most, terwijl hun wierdt aangeseijt, in tegendeele, men hieldt stercke wacht, en voorsagh het met meerder besettinge, selfs hieden de coningen beurdt om beurdt, op ons hun om laage de wacht, de

Genoemde brieff aan boordt gebragt, en geweijnst bijdt des Gorontaelsche Hoegoegoe,

Aanspraak des Gouv.rs tot den selven, &a.

minste

minste bewegingh was hun verdaght, hun oomen hielden
Zij ons volck op, en tot den ommaat van alles agterdogts,
en den klaar bewijs van haar wantrouw, ontrende d'E.
Comp.e, soo hadden sij de bewoonende Comp.s huijsen niet
alleen deuren opbreecken, maar hadden die nogh d'Amboinsche
Mardijckers gedwongen voortleeden, zaacken sijnde, daar
aff den Gouv.r zoo gevoeligh moste sijn, als de geweigh-
tigheijt, en 's Comp.s agtbaarheijt, verdijsterde, en die niet
dan van d'ambitieuste vijanden in openbaare, en staande
oorlogh en geschieden—
Daar en boven soo plaghten „voorheen" niet dan weijnige, niet haare
Dienaaren aan boort te coop te komen, en quamen en
Edelluijden, op haar sincerijcheijt toegedeckt, en wel
gewaepent aan boordt, die pas voor 'k vaarden sijwaart
aangaet hebbende, een ganschen halven dagh beneden
als hingeden, tot zij werden van andere verlost
worden, Zij moeten weeten dat wij alle deese dingen
in agtinge naamen, en tijck tijdt souden gedencken,
hun ommers, ende om meer andere dingelijcke omstandig-
heeden, dogh meest om het nogh staande houden, van
hunne houte vestinge, soo datmen alleenlijck siende
Zij d'E. Comp.e mistrouden, zoo was den Gouv.r genoodt-
saackt te ordonneeren, dat hun voortaan oock niet
meer soude vertrouwen en waardoor oock schepen
wagt, dan naar gewoonte houden liet, en niet en
verstondt dat zij aan boort comende, 't zij Coningh
off Sengadjis, niet meer dan 12 gewaepende mannen
zoude overkoomen, sijnde geen meerder getal in
d'Chaloup ontfangen worden
Zij hadden 't selve dooch, met een schijnheijligh, oodtmoedigh

en

Schijn bejeight, der Gorontaleezen, dogh niet aengenomen

en bedrogen werden, verklaarde alle ordentelijcke Luyden te zyn, vroom, oprecht in al haare handel en wandel, en bysonderlijck tot d'E: Comp: genegen, Zy voerden sodanigh in desen voort, dat zoo 't selve waar was, zoo hadt men in Gorontalo selfs een platonisch gemeene best off Utopia, van Morus off Bensalem van Bacon! maar godt betere het!

De brieff die zy geopent hadden, was door den Schoolmeester van Cadipan geschreven aan den Commandant van d'Manado alsoo de Tomicenders verstaande dat de Gorontaleezen haar weder na haar Landt moesten laten trecken, en siende hoe Godtloos zy, deese onaangesien, met hun handelden, en niet en wilde laten vertrecken, zoo hadden zy twee van haare Landtsluyden inden stilte naar Candipan gesonden, om zoo van daar verders naar d'Manado, over 't gewelt der Gorontaleezen en hun nogh aenthouden, te gaan klaagen, hebbende daar toe deese brieff tot Candipan gekreegen, dogh de Gorontaleezen de lucht in de neus kreygende, hadden hun naar laten schieten, en weder agterhaaldt nemende hun de brieff aff, en wat zy verders haar hadde, en ons niet ten bewijse getoond. De brieff ontstaaldt was van deesen inhoude

De aengehoudene brieff staaet volgende was dubbelsinnig van inhoude.

Aan den Vaendrigh Harmen Smith.

Ik laat U:E: niet deese twee man weeten, die deese brieff aan UE: sullen behandigen, hoe zy altijdt geseght hebben

dat

December. 1678: Inde Chaloup D' Eendraght, Voor Gorontalo &c.

dat al 't geene den Coningh van Gorontalo tot Limadten
aan den Coningh en d' H:re Gouv:r belooft, ende gesegt hebben
Leugens te zyn, namentlyck, dat sy de Tomienders en
Bangayers souden op vrije voeten stellen, en Stecka-
caden, dat niet en is geschiedt, en dat om Coningh woondt dat
met verbondt schrift soude staan, 't welck de gesanten
mede brachten, te weten dat de Tomienders, en Bangayers
in 't bosch woonde, dat soo niet en was, sulcx kan
U:E de twee man selffs eens ondervragen, die alsdan
U:E wel sullen onderrichten, met wat Leugens den
Coningh van Gorontalo, omtrent den Coningh van
Limadten en de H:re Gouv:r omgegaan heeft, versoeckende
die volckeren te laten vertrecken, het welck hy niet
en doet, dese 2. Luyden syn genaamt Silondo, en Agal,
en kundt U:E best oordelen, off het noodigh zy die twee
man vast te houden, om beter agter de waarheydt
te geraecken, en off sy oock door de Coningh Labodud
en Toeleboeje, om sulcx te verrighten als zy voor-
geven, naar d' Chaloup: gesonden sijn./. was geteeckendt
Anthony de Melo.

Verders stelden zy den Gouv:r ter handt, een
brieffje van den Boeckhouder Hasselbergh, de welcke
zy dus lange hadden ingehouden, voorgevende dat
daar in verraat stonden, als de Moeyelyckheden,
die zy daar boven hadden, omme de arme Tomi-
enders te doen vertrecken, de brieff luyden
dusdanigh

De volgende brieff uit Gorontalo door Hasselberg afgesonden,

Flan.

Aan d'E:E: Heer Robbertus Padtbrugge
Gouverneur en Directeur der Molluccos

Edelheeste, manhafte, agtbaere
wyse, voorsienige seer gunstige Heer

Mijn Heer

het was al laat inde nagt, eer dat wij met den toegt tot jabo
waeren komen quam, hebbende in passant UE. E: groete aan
den capt.n Laudt van Sonontaces gedaan, en aan,
gemaandt, dat doch gesluyd volgens last van Zijn
Coningh, en belofte aan UE. E. gedaan, de noodige bet,
maaken van Rys, Sagoe &c.a ten spoedighsten, en
uyttereyck kedden aan boort te schicken, wyes daar om
benoodigdt, en hem 't belangen van dien aanbevoolen was
ondertusschen, en met het aanbreeken van den dagh, ver,
„voegden wij ons in 't quartier vande Tomienders, daar de
selve met het toebereeden van hun prauwen wacken
besigh vonden, sulcx hadden staat aftecomen.
Radja Lambocue, met 300 zielen, en 50 200 groote als
kleene prauwen, en moogelyck nogh van daagh, off
uyttereyck morgen de Coninginne off Ratou Chendnigh, met
300 menschen, dogh maar met 17: kleene prauwen, en
Radja Biego off Toelebocye. met 600. koppen, en 25: onnoo,
„sles vaartuygen, voorts zuleen de Radjas Limbo, en
Sicabo, den eerste met 200. koppen, en 18: prauwen, en den
anderen 200. zielen, en 8: prauwen sterck wesende,
eerst binnen 3. a 4. dagen comen kraan naacken

Mindende

wenderende alhier door de selve soo wierde gespoedigt als
immers doenlyck zy; Inmiddels vonden wy alhier den
Capt.n Laudt van Limbotto, de welcke insgelycx UEd:
waarde gebiedenisse deeden, met de selve aanmaninge
gelyck aan die van Gorontalo, de welcke dan mede
terstonde de benoodighde toedaningheeden, soo haast
doenlyck te sullen beschicken; Alswanneer den
Gorontaalschen Coning opgestaan was, en wy
ons derwaarts begaven, afgeleydt hebbende de schoonste
compliment, en UEd: groetenisse Zyden van UEd:
Agtbaarh.t hierwaarts te zyn gesonden, ten eynde omme
Zyn Ho.t de spoedige bevorderinge, en afschicken der
Comisdeners aff te vorderen, dat UEd: ten hoogsten ver=
=wondert was, dat niet beter syn Coninglyck woordt
en toeseggingen in agtinge nam, en nu daar den tydt
UEd: soo kortelyck viel, UEd: tegelyck met haar
Zoo lange op hieldt, ganschelyck stryende tegens
Zyn beloofte, en 't goede gevoelen dat van syn Ho.t en
de syne hadde, men hieldt de luyden aan om kleene
schulden, van weynigh belangh, en niet jegenstaande
UEd: hun hadde toegeleght, dat wanneer Zyl.e weder
in rust en vreede in hun Landt waaren, wat ver=
gaderden en tot haar selven quamen, alsdan vol=
=doeninge soude geschieden, staande UEd: in middels comp.e
en haar met wegen daar voor in, soo noghtans scheen
dat Zyl.e sulcx mistrouden, ten aansien Kitchiel
Maling noghmaals twee slaven vande Comisdenen
aan sigh hadde genomen, en men nogh onder 't schryven
deses van Radja Bigga, niet minder als 20: menschen
hadden aangespacht, die wy geenst sitwende begeerden,
ons toeschynende in alles deden, dat Zyl.e niet bedrogh
wantrouw, en dierghelycx ons ophielden, blyckende

Zulcx

Zúlcx ten volle[n] niet het maecken vande paggers, aande
kansalo, die zy seghten moeten, Zoo mede aan het
inhouden, en opbreecken van d' Comps. brieff, daar zy hun
handen mosten affgehouden hebben, en die wy nu in uE:E
naam hun affvijschten, en eijndelijck niet het beledigelijck
ophouden vande Commandeur, die zy niet praeuwen en
wat meer tot hun straffe benoodigheden moeten helpen,
Zy hadden de selve van overlange geschooren, en nu
dienende haar 't vel niet over de ooren te haelen
op dat haar naemaels niet quaelijck mochte bekoomen
't geene zy thans op dese wijse haar aendeeden, Dit in
't kort gesegt zijnde, Zongen haare gewoonelijcke sangh
van alles 't geen uE:E: mochten gebieden, te sullen
gehoorsamen, Ende gaat nu den Sergeant van
Gorontalo (welcke brenger deses,) nae beneden, die
uE:E: nader kan onderrighten, hoe de baken hun
gelet waaren, en nu door ons op uE:E: order, wederom
verset worden—

Den stierman Anthonij quam soo even boven, vande
nevens twee Corcorras, off kleene vaartuijgen, die den
Sergeant mede brenght,
hun wordt gesegt dat in een praeuw vande Manado, be-
neden bij uE:E: is, wacten van zy van uE:E: beter weten
Voor tegenwoordigh niet meer, dan eenigelijck, Zoo uE:E:
een van ons beijde, off beijde tegelijck, geciteert begeerden
te hebben, soecken een nooger schrift, want anders
wenden wy hun bedroogen, dewijle alle ommesien tijdinge
comt, dat uE:E: ons vondent, Zijnde de Gorontaleesen
niet gaarne dat hun boven sijn, om dese te beter de
Armd Commandeur te kunnen spreecken, ende meijninge zy
niet de laaste praeuw, van die luijden affcoomen—

ten

ten waare UEd: anders geliefden te gebieden, 't welck
Zal gehoorsaamt werden, van UEd: ootmoedige onderdaan
en Dienstwilligen Dienaar, was get: Christiaan Hasselburg
ter Zyde stondt, in 't Dorp Gorontalo, den 6en Xber 1678.

Coniensche Coning met eenige sijner grooten om laage en aan boordt gecomen

De Gorontaloesen seyde verwogens(?), dat de Tominders(?)
meest alle kraan waaren, en dat den Lambodensche
Coningh al op wegh was om aff te comen, 't welck zij
echter de waarheydt seyden, alsoo voorn: Coningh met
de helft van syn volck om laage quam, en hij persoonl=
=lijck met etelycke grooten der andere dorps-overheden
aan boordt verscheen, derwelcke pas geseten waaren

Gorontaelsche Grooten weder vertrocken

off de Gorontaloesen namen hun afscheydt, schijnende
dat Moeren en schapen in den hoij, niet wel over
een en koomen, zoo de Moeren haar kramden(?) niet
bedde(?) niet en moogen staan, en hun tanden daar op
wetten, men lieten(?) hun dan ooch ontrecken,

Dogh alsoo de Lambodensche vaartuygen, voor het meeste
gedeelte, den hoogh nogh de stroom op leggen bleven,
ende wij haar met onse stuckjens niet en konde be-
=reyken, zoo deedt den Gouv: hun laaden afslacken
en deghter landen de Chaloup koomen.

Ende alsoo den Gouv: op gistren den Mardycker
Anthony, naar Gorontalo opgesonden hadde, omme drie
vaartuygen te eysschen, tot overvoeren van die van
Tidoa, ende inde boven gevoegde brieff van Hasselburgh
aangehaaldt staat, dat deselve met den Gogugu
affquaamen dat niet geschiedt en was, ja hadt sigh
den Gogugu selffs onkundigh gehouden, als off niegeten
affwiste, Zoo wierdt dit Brieffje in antwoordt
weder naa boven geschickt,

Brieff naar boven en den Coopman(?) Hasselberg gesonden,

Hasselburgh

Hasselbergh:

den Gorontaleschen Jogugo, met de verdere vrienden
als oock den Coningh van Limboto, met de helft van
zijn volck, zijn ons bij gecomen, dogh de Suwawen als
nogh geen praeuwen off vaartuygen, voor die van Tidoa
hebben nogh veegh sal, moeten wij met gedult afwaghten;
De Corrocorre op gisteren hier verschenen was den
Captn. Laudt van Chiaux, met den welcken oock gecomen
is den ouden Corporaal van de Manado, om ons op te soecken,
alsoo 't vaght aldaar de tijdinge gebraght heeft, dat wij
verongeluckt waren.
Stoort u aan geen praatjes, want met het werck
toont, dat zij om laagh raacken, alswanneer wij het
geluckkende wel sullen connen opsoecken, en behoefft
geene van u beyde op te hooren, voor en aleer mijn
handt toecomende is, off dat de Tominders al
staende verwoesten zijn, U: vriendt was geteeck.t
Robbertus Padtbrugge ondernaght, den 26en 8bre. 1678.
Ondertusschen verscheijde reeden met den Limbotoschen
Coningh gehouden, Zoo verhaalde die hem, hoe hij d'E Comp.e
in den Maccassaarschen oorlogh, nevens naar zijn swagers
en zijn persoon, als toen Jogugo zijnde, gelijck
int Seeden Jaarsche daghregister, op den 26en 8bre
aangehaaldt staat, hadde geholpen, en dat den Coningh
toen voornemens waere geweest, d'E Comp.e met alle
zijn maght bij te springen, maar was daar jnne door
de Gorontalesens verhindert geweest.
Den Gouvr. schonck hem een d'Comp.s vlagge, als
wel den maghtigste uijtmaeckende, een grooten hoop
van alle de gevangene Tominders, en conde naar

Verhaal aan de Coningh Limboto

Aan den selven een 's Comps. vlagge geschenkt,

zijn

December 1678. Inde Chaloup D'Eendraght, voor Gorontalo.

Sijn Zeggen, soo waren der in Sijn Landtwaar wel 10000: man in
de wassende bergen, dat niet wel geloffelijck is, off moeten
ongemeen lafhertigh Zijn, dat sij hun dus van den handel
toe Gorontaloders, Zoude hebben laten overheeren, en
nogh waren.

De vlagge wierdt hem gegeven, op dat alle de Tomijnders
gelaaderlijck onder de selve moghten vertrecken, Zullende
aan ijder der andere Coningen, naderhandt deselve, den
mede werden gegeven, waar mede dan naar Zijn vloot,
ende naar boort van Sijn Corrocorra voer, daar hij de
vlagge aanstonds affwayen liedt,

Voorn: Coning vaart boort van Sijn vaartuijg gevangh daer van datelijk voorn: vlagge waijen liet

Des naemiddaaghs verscheen den Zoon van den Coningh
van Dommoga, voor ettelijcke Jaaren al mede herwaarts
aan gevanckelijck gevoerdt, als ook den Gogogo van
Attingoole, beyde quaamen Zij met hoeden op hun hoofden
aan boordt, als off Zij heden door al haeff Christenen
waaren, en schoon in verscheyde Gorontaloosche vaar-
tuygen uit vaarwaater, ende ook aan boordt waaren,
soo agten en schaamden Zij sigh des niet, ende te behenden
en beroch het een onverdraaght volck te Zijn, want
int wedercommen den Gouvr: hun vraagende hoe Zij
dus met hoeden dorsten aankoomen, en off Zij geen vreese
Zoo wel als alle d'andere voorde Gorontaloders en
hadden, antwoorden Zij stoutelijck, wat vraagen wij
naar de Gorontaloders, waeren wij maar half soo
sterck van volck als Zij Sijn, Zij souden ons niet langh
in slavernij houden, maar nu Sijn wij te geringh den

Des Conings van Dommogas Zoon, en Gogogo van Attingoel aan boordt gecomen

Koopje

koppen, en moeten we toegeven maar haar te werelde
geschiede!

Den Coningh van Moogoo's Soon, vernieuwde het versoeck
bij geschrifte door den Mandycker Anthonij gedaan, en
den Sergeant van Attingoola quam mede ootmoedigh
versoecken, in naame van 't geheele dorp, omme mede
die van Moogoo, die zij haare broederen noemde, en die
welcke zij niet slaaven en honde noghte wierde, mede in
onse Godtsdienst te mogen onderwesen, en aangenomen
werden, 't welck hun belooft is wiert, op voorwaarde
dat zij met den anderen eerdaan mosten een dorp maken,
en souden hun wenschen den Schoolm. tot dien
tijde werden toegehouden

verniewen hun versoeck, om in de Christelijke Godtsdienst aangenomen te mogen werden

Zij bragten tot den gebruyck, hare beckens aan
boordt, die gantsch niet 't opset en quamen, vraagden
we duydelyck naar hun ander gebruyck, waar aff in
hun Sloech schrifft vermeldt stondt, dogh daar aff
en hebben wij niets gesien, schijnende eenige
Sonontaaredens dit voor hun selven te hebben
behouden

Zij vertrocken savonts weder naar hun dorp, met den
goede moedt, en belingh, van alles soo langh geheijm
te houden, tot dat den Schoolmeester, vande Manado
souden gescheyden zijn; Maar hun vertrecke quam
er dit briefjen van boorden, op d'omme zijde vande der
waarts geschickte, geseyd:

Brieff van Hasselberg bekomen

Heer Gouverneur.

Op d'omme zijde is ons U.E. vrienden gebeeckten, zoo
mede

mede het affkomen vanden Coningh Tamboeu met syn
volck en aancomste der Christen praeuwe ongetwijffelt
sullen alle de gebreckende Comunitie mi al beweerden
werden, aangesien hier niemandt meer in hun gehadt
hebbende verbeyst plaats te vinden is, nestkende vrientlyck
een praeuw vanden Coningh Limbo, die volgepropt met
menschen, en geweeren, in 't affcomen van de
Reviere, en ontrent ons woningh gesoncken is, Zynde
mi belight om de selve weder te bemaecken, en waer
toe geen hulpe vande Gorontaelders comen bekomen
schoon U.E. naam ontrent het selve gebruyckte, alle
dese, en geene ontschuldinge voorwendende

Ondertusschen hopen wy als Moses en Aron, om dese
verongeluckte Comunecsche kinderen Israels uyt dit
quade Gorontaelsche Egipten te helpen, het welck
volbraght zynde, sullen wy volgen, wy hebben hadden nogh
twee menschen, die gestoolen waren, uyt hun praeuwe
gekregen, vande gezeyde praeuwen, schynt weynigh
te sullen worden, dewyle wi soo veel nooten op hun
laugh hebben, dat het souden endt is, daerom gelieft
U.E. de selve by den Sogogo van Gorontalo, en
de mi affgaende Limbotters te spraecken, alsoo mede de
selve ons als ten eersten toegeseydt waeren, met de-
laetste praeuw sal een van ons beyde affkomen, en een
tot U.E. nader schryvens verbeyden, off 't saecke
waere U.E. yets nader hadde te bevelen, V.E. dienaar
was geteeckent Christiaan Hassebergh; Gorontalo
den 6en Xber 1638 Pr onder 't schryven dede segge
den Coningh dat aan syn Sogogo sal doen

Accordeert

verstaan, de benoodighde vaartuygen om laagh te beschicken, de wyl aldaar omtrent hun plaggen daar van gedaen gebruyckt en hebben.

Woensdagh 7en Ditto: quamen met den dagh d'eene voor en d'andere naar elkanders Commendeurs hoofden om een praatjen en den sloepjen aan boort, met zoo weynigh aandachtheyt doen al off zy al reeds in hun landt waaren, souden tot bevorderinge van hunne reyse yetwes te brengen 't welck den Comm.r ondervindende, zoo bestraffte hy hun van haare onbeleefdheyt, en weynigen yver, ende dat in een gelegentheyt, daar se niet op hun gemack wachten voor wachten gaan, maar loopen, ja vliegen moeten, het goedt haar vryheydt, het waardighste pant dat zy hadden, waar door zy beschaamdt geworden hun afscheydt namen.

Onbeleefdheydt der Commendeurs bestraft,

Den middagh waaren zy weg gevaren, toen den Limbotter Gogugos aan boort quam, van selffs in versoeckende dat zy verwonnen niet en hadden daarom ontkennen, namentlijck, zoo hy alleen die van Gorontalo hun 't overigen tydt gevoedt offe oor=lart moghte aandoen, zoo was den Coninck zyn en syne Ryxgrooten haar versoek, off zy in sulck een geval, wel omtrent d'E Comp.e tot Manado zoude mogen koomen leggen; daar op den Comm.r zeyde van ja, ende dit de voorcomen endrynige te werden, alsoo d'E Comp.e niet en verstaat dat de bondtgenooten elcanderen zoude bevlyckten, veel min den onvermogenden den swacken, die moghten vrijelyck op

Voorstel en versoeck der Limbotters Gogugos beleefdelyck gedaen, beantwoordt.

't minste

t minste ongelijck ooch wel hooren klaagen, deselijck
hooghdragende, dat zij d'eerste waaren daar toe niet
en gaven, nochte selffs ooch yemandt oogelijckten
hij ontschuldigden zijn Coningh, zigh selven, en alle
de Limbottens in veele saacken, en voorgevallen, en

Ontschuldinge wegens sijn Coning sig selven en alle de Limbottens &a

versoght daar aan niet schuldigh geacht te moogen
werden, het welck den Gouvr: seyde seer wel te connen
begrijpen, en dat zij tot het geene geschiedt waar
genoodtzaakt door de Gorontalesen gedwongen waaren,
naar lange en veele betuygingen van haare oprechte
genegentheyt, en trouwe, omtrent d'E. Comp: soo nam
hij voorder sijn affscheydt, en vertrock naar boort.

Des naarmiddaaghs verscheen voorder den Gorontaleschen
Capn Laudt, en Limbottschen Sabandaar, off Differentie,

De gedeyselde vaartuygen van Cidoa becomen

den eersten met de drie gedeyselde vaartuygen voor
die van Cidoa, die alle drie slecht en quaet waaren;
int overleveren van de selve, seyde hij, dat nademaal
Gorontalo, en Limbotto, gelijckelijck reden d'E. Comp:

Voorstel by den Capn Laudt van Gorontalo int overleveren van de voorn: vaartuygen

waaren gemaacht, ende niet de selve ooch tegelijck
de voorwaarden aangegaan hadden, soo droegen zij in
deese vaartuygen (waar aff den Gorontaleschen
Coningh een voor zijn eygen goedt hadt moeten koopen)
oock de geregte helft en kosten, zijnde voor
deeze koningh 1½ vaartuygh, d'en anderen vraaght
maar een geschenck van een schaap, dat sijzen
en gaaff was, en daar niet op te zeggen viel.

Maar kreegh den Gorontaleschen Capn Laudt
voor de zijne, sijn affscheydt, het daghte den Gouvr:

Affscheydt aan den Gorontaleschen Capn Laudt gegeven

bevonden dat daar zij in alles staanden ende soo

vermoogende

vermogende, dan de Limbottens te zijn, ende ook in
alle saecken genoegsaem eijeren blycken, voornamentlyk
zoo het een eenlijcke saecke waer, ende daer zij seijden
dat zij souden zeggen, dat zij nu in een saeck die
hun alleen aenginge, ende in een werck dat zij
verbodt hadden, de Limbottens daer in soghten
te bedriegen, gelijck te steelen, ende op den kam
te doen scheeren
't Voorleden Jaer den Gouvr. van hun naer de
Manado, ende anderen naer Ternaten zeijlende sterken
mogten de Limbottens daer toe naer den Commandeur
gaen, maer van haer moesten er twee zijn, nu zoo
veeijnigh tijdts verleden schoncken zij ons twee
buffels, en mogten Limbotto naer een schencken,
die op onse eerste komste alleen ons noch vijff
seeren hadden toegezeijdt, 't welck den Gouvr. als
te veel zijnde, hadde afgeslagen, ende verders voornaet
van Rijs en Sagou, timpe tanne, hoenders, item
hadden zij de selve een rechtheijt uijt de Limbottens
gehouden, en van alle even zoo veel als die ons nu
voorzien, en nu souden de gelijcke minnicke ge-
-lijcke kappen hebben, daer zij naer billickheijdt en
regt, de drie vaartuijgen alleen gehouden waren
te besorgen, en geen uijt de Limbottens, maer de
Gorontaloosen, hadden de arme Commandeurs, die
tegens alle regt, en reden, van haer Landt her-
-waerts aen gewapenderhandt gebrandt, zij en uijt de
Limbottens hadden 't zo geplaagdt, geschaept, gebiedt
en tot slaven, zoo menigte vrijeluijden gemaeckt,

en

en verkoght, zij waaren nu nightien gehouden hun weder in haar Landt, en ter plaatse te brengen, daar zij hun zoo ongenightelijck vandaan gehaaldt hadden &ca.

Den Gorontaleeschen Capt.n Laudt wordt vertrocken

Den Gorontaleeschen Capt.n Laudt (zijnde huitsje modo) hun tegens niet vele te zeggen weetende, om dat het alles waar was, nam een kort affscheydt, doch den Sabandaar verbleeff nogh een wijle, zijnde die huitsje die 't voorleeden jaar onder naam Maetjen wilde om sigh in onse Godtsdienst te laten onderwijsen, doch nu en sprack hij daar niet meer aff, schijnende geen noodt, ende wel light naar zijn meyninge geen nadere neiginge daar toe te hebben, alsoo hij 't Verdeut tot Sabandaar van Limbotto was geworden, het schaap schoncht hij derweijck op hoope van eenige acte van bevrijdinge, met 't Comp.s zegel bekraghtigdt

Limbottschen Sabandaar zijn versoeck dat onredelijk was ontsegdt.

van den Gouv.r te sullen becomen, doch hem aangewesen zijnde, hoe schandigh 't Comp.s zegele van hun gelaarentlijck wierde misbruijckt, ooch selfs door hem 't voorleeden jaar waaren misbruijcht geworden, schoon het hem zijn leven costo, zoo wierdt hem zijn versoeck beleeffdelijck ontseijdt; Soo als hij vertrocken was, quaamen de Coninghjens van Ci-ende, en Boulo aan boordt, d'eene te klaagende dat uijt zijn dorp door het Coninghje van Tamelatte twee inwoonders waaren geroofdt, ende aldaer aande Gorontaleesen verkoght, verzocht den Gouv.r geliefde moste te bewegen, dat die hem weder

Versoeck des Coninghs Ci-ende affgeslagen,

wierden

wierden ter handt gestelt, het welck den Gouvr. seyde
onnoodelijck te wesen, ende het daeromme ooch plat
affsloegh, wierdende in accord tegenwoordigh dusdanigh
getroffen, gelijck hun als gevoeghsaam bedacht, soo en
mosten sy niet dencken, dat den Gouvr. daeromme
de Pontataelders om hadde, wie souden gevoeghlijcken
als die, die lieden voor sulcx deughdelijck gehoght &
betaaelt hebbende, ooch daar aff wettige bewijsen moste
geeondeelt werden, hun reght dat sy hadden, en
mosten sylder niet achten, maar op het Tamoelsche
Coninghs soecken, waer in den Gouvr. haar op een
ander tydt gaarne behulpsaam wilde zijn —

Den Coning Bonto mede syne verclaringe aangeboden —

Den Coningh van Bonto was ontbooden geweest om
hem aan te seggen, dat soo hy wilde, nu mede met de
andere Coninckrijcks conde sluyten, (zynde die van
Bonto, eenige jaaren voor d'andere Coninckrijcks hen,
waardoor aan ondergebraght, en halven wegen aan
de Grooten, soo als men naar Pontatale opvaart
ter reghterhandt geplaatst,) hy seyde geen meester
alleen te zyn, maar dat zyne suster Koningin der

Die seyt syne suster sal bescheidt maecken,

het Landtsen waar, hy wilde sigh daar over nogh
dese naght, mit haar beraden, op dat in de Pontaalders niet
van en moghte comen te weten &a. —

Bijde dese Coninghs verstocken laat in den
avondt, den eenen naar zyne Coninckrijcks, en d'ander
naar syne dorp.

Dondertdagh 8en Ditto. 's morgens quamen nogh een groote menighte

vaartuygen

de Tomineers alle ontlaedigen, en meest tot vertreck gereedt geworden

Versoeck van den Jongen Coning Sicabo, en 't geen hem tot ant, woordt werdt gegeven

vaartuygen aff, zoodat alle de Tomineers voor derdehalff
jaaren, herwaarts aan gedeurentlijck geweest, meest
gereedt waaren, ontbreeckende niet meer dan een groot
vaartuygh, daar in de Coninginne, off vrouwe van Limbo
was, zijnde haaren soon, voorstaande Coningh van
Sicabo, hier al van den eersten geweest, die hadden aan
voornt verscheijden Reijsen versoght, om met syn vaartuygh
naar booven te moogen schieten, en naar het Limbootse
vaartuygh te gaan sien, wat daar moghte gebreecken, ende
hun soo het noodt deede de behulpsaame handt te bieden,
den Gouv.r seyde derwaarts al een lighte Corrocorre
te hebben geschickt, die voor de Tidoreesen van de
Gorontaleesen was gegeven, en ordre gestelt te hebben,
dat al het volck daar op zoude gaan, en 't ander vaar,
tuygh naar door de Revier naar om laagh, en herwaarts
agter aan sleepen, dit onaangesien bleeft hy egter
aan, om derwaarts te moogen schieten, gebruyckende om
den Gouv.r te eerder te bewegen, dese vraage, off de
Gouv.r hem niet en kende, hy was noghtans tot tweemaalen
met den Jongen Gorontaleeschen Coningh, en Limbottes
Rijxgrooten geweest &ca, het welck den Gouv.r vreemdt
voorquam, omdat op de verschijninge des Jongen Goron,
taaleschen Coningh, en Limbottes Rijxgrooten zeer
naauw naar Tomineers was vernoomen, omdat den
Gouv.r hoopte daar door, eenige onderrightinge te zullen
bekomen, ende naedemaal hy sigh soo stille in die
gelegentheyt, en bedeckt hadde gehouden, was het een
bewys dat hy meer Gorontaalsch, als Tominesch was
en meer mit hem, en de zijne vindaght, als off de
meer genegen waaren alhier te verblijven, dan met de
andere.

anderen te ontrecken, Commende ooch niet Zijn, jemende
was het buyten alle waarschijnelijckheijt, dat om den
tock die 't vaartuygh brouwen hadde, Zoo vele tijdts
socht braghten, om t'Zelvige te verhelpen, daar Zij maar
en behoefden te drijven, ooch en was dezen Jongman
niet onbekent dat den Sousn. bevoorens daar jeuw hadt
voorZien, alsoo den Sambawaschen Coningh op wee=
kens tijde hij niet het sieraet vaartuygh lagh, doch
hadt moeten verschaffen, om het vaartuygh tot hem
huyss geschickt naar boven te schoppen, ende dit
was ooch eygentlijck de reden waarom hij quam
versoecken, niet het ander naar boven te mogen
schoppen, namentlijck om mede aghter te blijven, hou=
dende sigh ondertuijlen, off nergens aff en wist, dit
alles wijsde den Sousn. hem naacktelijck te voorden,
en liet het in sijn keure, te blijven, off te gaan, wie=
lende niemandt dwingen, dogh hij koude dan ooch staat
maecken, van voor het toecomende alle hoop omde
Sorontaelers te sullen gemaeckt worden, Zoude
dat Zij behoefden op ons bijstandt, om naderhandt
te ontrecken, uyt te hoopen, Zelffs bij voorval, dat
de Sorontaleders d'Ecomys. mogte komen te be=
ledigen, dat niet en stroopten en gestraft mogten
worden, Zoo mogten Zij vast stellen, alsdan ooch om
den kant, niet haar tegelijck geschoren te sullen
worden, daar op Zoo koude hij nu naar boven gaan
en met sijn moeder een kort besluyt nemen,
hier sluyte den goeden haer, en Zeyde aanstonds niet
te sullen, off te willen blijven en wist voorsechten
dat sijn moeder ender die voornaemden, dit ooch niet

gestuurdt en souden sijn, te meer het in hun keur ge-
steldt wierdt, ende hun op schepen bij gelegentheijt naer
boorde.

Van Gorontaleesen, off Limbotters, en de schare en
hadden niemandt, de Comandantsche Coningsjens quamen
naer de middagh aan boort, en baden den Gouvr. godt
hun aeden voor aff te laten staen hem, zulcx als den
Coningh van Tamboeno, dese nagt nogh achter ver-
bleven, om de vrouwe van Limbo te wagten, en
wierdt ijder Coningh tot een geschenk, van hunne
beoffinge, uyt dese Gorontaalsche Schrivenij, van
Comps. wegen een ingesette berghstoeltjen geschonken
waar mede zij alsoo blyde, als off zij ijder een
diamandt bekomen hadden, van boordt scheyden, en
bewoegen desen agtermiddagh naer buyten schepen
zijnde 86 opgedekte vaartuygen, buyten de kleyne
geteldt.

Comandsche uit Seavenij verkofte wachten vertrokken

Den Tamboeneeschen Coningh verhaelde den Gouvr:
hoe den Captn. Laudt van Gorontaele hem, en d'andere
hadt soecken te verbaesen, met te zeggen dat den
Gouvr. hun niet naer haer Landt, maer naer
Maccasser wilde mede te voeren, om dat het aldaar
zoo uytgestorven waer, het welcke zij soo haest
naer buyten, en met all hun vaartuygen in zee
waeren, dusdanigh souden bevinden, waer op hij
hadde g'andtwoordt dat in sulck een geval, zoo wel
geduldt, zoude moeten worden, als toen de Gorontaal-
sche haer swoerden, en dat zij tot Maccasser ver-
sekerdt waeren, meenden swoegingh te zullen
vinden, en beter onthael te genieten, dan met hun

Snoode uitstroyselen der Gorontaleesen

hun

hun hadde aangedaan, schoon de vaarden al kalck en
steen soude moeten draegen, gelyck den capt. Laudt
seyde daar voor souden sy ten minsten d'oorlooge de
kost hebben, dat hun alleen niet en hadde mogen
gebeuren —

Sy berighten den Gouvr. hoe de Gorontaloërs nooyt
en Zydes stryt hadden, dat de Bantamers 't
casteel Rotterdam, ende al de sterckten daar om
streeks d'E. Comp.e hadden affgenomen, endat er niet een
hollander meer in Maccasser te vinden was, het
welck sy Commissen in de haast ontwaar souden
worden, met meer diergelycke quaat aardige beuselaghtige
lugenstrooyeryen —

Den Tamboccanschen Coningh wedder naar zyn
Conincrycke Sterckende te mogen vertrecken, wordt met
den selven, dogh niet onse schuydt weder gesonden, 100 lb.
buscruyt, en 200: pd. musquet koogels, het welcke
egter onder opsight, en bewaringe van den Sr Schoolmr
Anthony Adriaansz. blyft, in welckers Instructie
derwaart staat hoedanigh daar mede hadt te handelen
de selve Instructie wordt hem hieronder ooch ter
handt gestelt, en luyden als volght.

Den Tamboccanschen Coning wordt met eenige Ammonitie van oorlooge vereert

en kreeg den gewesene Mardiker en aangenomene Schoolmr Anthony Adriaansz dese Instructie, om mede naar Tomini te vertrecken —

Instructie voor den Sr Schoolmr Anthony Adriaansz. waar naar hy sigh voornamentlyck ontrent de Tominders sal hebben te reguleren;

Soo haast en bequamen wy de tydinge tot Tomini [illegible]

niet

niet, neegens het hooren, en genoegh weet boeren der
Inwoonders, door de Contractanten, off verstandts schreven
wy naer Contractanten, en hielden ons ongeraeght dat sy
dit gedaen hadden, in een tydt daer haer saecken
maer eyndelyck soo wel stonden, van hun hertelycke
wensch te kunnen bevangen, en onder de bysondere be-
scherminge der E. Comp.e geraecken, met versoeck
verstandts, ende op den ontfangh van ons brieff, voorne-
[illegible] wedden te ontslaen, ende in vrede naer
hun Landt te laeten vertrecken, niet te min, soo
schijnt het dat dese genoegige verdraghtige luyden
daer naer niet en hebben willen luysteren, waeromme
dan oock, soo wanneer deselve achter inde maendt Octob:
't voornoemde Jaer scheen, hun succes op 't aldernuttig-
ste wederom scheen ende op 't scheyden vande voornaem-
den met d' E. Comp.e tot Maccyen, hun laetelyck
nogh voorkoomen aanbevolen, deselve aangevoerden, zijn die
arme Luyden tegens alle reght en reden, gewel-
diglyck opgehouden, tot ick selfs herwaerts aan ben
gekomen, en met wat een moyte wy hun eyndelyck
nogh uyt dese slaverny, en banden hebben getrocken,
ende hoe het ontwortelt zijn, is U.E. soo wel als ons
bekent, als die waerlyck getoont hebt in allen
geweest, een eerlyck man te zijn, ende de deugdt
te beminnen.

Dit heeft mij bewoogen u inden dienst der E. Comp.e
aan te neemen, in hoope en vertrouwen U.E. met de
selve oprechtigheyt, ende wackerheyt voortgaande siedt,

en

In onse taal schrijven en lesen, hebben wij u zoodanigh
bevonden, dat niet en twijffelen, off sult inde Maleytsche
en onse Godtsdienst immers soo ervaeren weesen.
dogh naedemaal ick onder 't vertoecken gemerckt hebbe
dat UL: al vrij veel van de taele deser Luyden verstaat,
jae het een hooghnoodige, en gantsch dienstige saacke
voor Godts kercke, UL: en d'Compe: sijn, dat UL: sigh
verders in dier luyden haar taal oeffende, waar mede
hun best door gemeijnsame redenen, de gronden onser
waaragtige Godtsdienst soet konnen inscherpen, wanneer
met eenen een woordenboeckje, op dat het moghte
dienen tot een inleydinge van zoodanigen Predikant
off Proponent, die hun beroep off plaatse aldaer moghte
bekoomen

Tot de kennisse van eenigh Leeraar, heeft UL: als by
gebreck de plaatse bekleeden, ter tijdt, en wijle wij van
UL: bequaamheydt in onse Godtsdienst, door d'Eerwaar-
de broederen werden onderrigt, als waaren UL: een
acte daar aff verleenen sullen,
Ziekende onderwijlen UL: gagie, als andere Schoolmeesters
tot tien Rds ter Maandt loopen, sonder meer, nogte
eenige rijs offte padij te genieten
werdende onder UL: opsight gestelt, seecker vrije Bogt
jongetje, Zede genaamt, ende van Cassiaei, door ons tot
maecken, onder andere aangeslaagen, Ziekende door de
Armbelangende, offte die vande Diaconije UL: daar voor
maandelijx een Rd:n genieten, voor sijn onderhoudt
en kunt UL: beijdt tot het kindt wat doen, dat daar

aff,

aff 't zijnen tijdt moghten gedient werden, om hem
als schoolm.r alsdan te mogen gebruijcken.

van hier in sterckende, zijnt tot Bogijammers de Bogt-
luijden van Tidoa, in nemen, tot welckers bewoorden, nu
nogh met UE: gaan drie thilacoos, twee van Gorontalee
en een van Limbotto, die wij schatten genoegh te zijn, 8
met die wetenige, die zij gedaan nogh hebben, om te-
quaamelijck voort te connen geraacken

Voorgedraagende dat de stede vaartuijgen, ten dienste van
de Gorontaleeders, en Limbottoers wedden verstelt werden,
opdat zij hun uijt geen nieuwe oorsaack en moghten
moeijen, der andere bogtluijden wederkomende te connen
praagen en verstoocken,

Zoo succesive ooch gedurigh moeten aangemaandt
werden, hoe een, hoe liever, hunne gemaackte schulden
af hun te [illegible], want schoon hun een saan tijdt
hebben gegeven, zoo saagen nogtans liever, dat zij
sulcx maghtigh moghten werden, aff te leggen en te
doen, zoo wanneer al hun gelouden onsent wegen
verschijnen

Om sommige ommoonsten geweert te mogen werden, ende
naar vermogen tegen te staan, werdt UE: ter handt
gestelt, een vaatjen, off 100 lb buskruijdt, en zoo-
[illegible] hooge, kunnende hun springhaanen, zoo
wanneer zulcx der noodt vereijschen mogte, met
schootlantearnes van singel-keijen geladen
werden

Ende naar dien zij Bogtluijden wel gesindt zijn

Aeed

alles op een plaats sigh bij den anderen ter neder te slaan, soo soude sulcx in alle gelegentheyt seer geraedt sijn soo voor hun selfs, als voor d'Comp.e, voor hun om bestendigh te mogen sijn, als geweldt van sigh te weeren, voor d'Comp.e om het met te minder kosten onder den voet te mogen afsien,

het kruydt en Loot, kan in sulck een geval dan wel onder UL. bewaaringe bleyven, dat anders onder alle de dorpelingen soude moeten naar eysch van noodt en saacken verdeelt worden.

Want UL. niet alleen jegenwoordigh derwaarts en gaat, om de Jeught te onderwijsen, (sijnde de sprocken d'oude tijden in hun niet te laaten) als om met eenen dese eenvoudige boghtluyden, voor soo veel tot een here, schreven, en schiedt te versterken dogh wel voornamentlyck, om hun hert wat onder de riem te steecken alsoo selfs den Coningh van Tamboeue, alleen genoeghsaam maghtigh soude sijn, het Gorontaalse geweldt, en Limbottese maght te weeren en stuyten, Conincxe nae dat mij bericht heeft, wel ontrent 10000: man, soo wannen in sijn Landt is, jeder wapenen brengen, dat waarlijck de Gorontaalders, en Limbotters ontsieht, soo dat het bleyckt, dat het hun maar aan beleydt, en moedt ontbreeckt, en vergaepen sigh te seer aan 't geheele der Gorontaalsche muysquetten, die omme sijn, om dat door onweetende worden gehandeldt,

Soodanigh als dese boghtluyden haar Jeught begeeren te laaten onderwijsen, in onse Godtsdienst, omme tegens alle geweldt, en overlast te mogen bestendigh

sijn

Zijn, ende daar aff beroijdt te werden, soo en twijffelen
wij niet, off niet alle d'andere tominderen, soo die wij
kennen, als die ons nogh onbekendt mogten wesen,
aanraaden om hun voorbeeldt te volgen, omme sigh
alsus mede te bekeeren, daar UE: behendigh ende
bescheijdelijck U: vlijdt mede toe niet aanwenden
zoo wel, als tot een wettige onderwijsinge der
Jeugdt, waar aff mede op de verschijninge van eenigh
eerwaarde predikant UE: bijsondere eer, en Loff
kundt inleggen.
Onder die geene die'k en wel in diende begreepen, Zijn
wel voornamentlijck die van Banigi, als die ge„
„weest over soo veel Iaaren, tot Manado van selffs
om een leerage gecomen Zijn, en verwondert het
ons ten hooghste, dat die luijden Zoodanigen een
geweest en verklaart, in Iongst vande Sonontaal„
„dens gereeden hebben, Zouden sulcx tot Manado be„
„kendt te maecken, ten welcken insighte oock aan
dien Coningh schrijve, ende werdt UE: de brieff
hier nevens ter handt gestelt
Dogh alsoo goedt gevonden hebben die van Taossa
Boelangas, Tanacka, Tanapod &a, mede een
handt in't Lijff te spreecken, en van d'Compie
goede genegentheijt, en vaste bescherminge te ver„
„seeckeren, Zoo is dese brieff, als in't algemeijn
aan allen gerigt, die des Compie bescherminge
op diergelijcken voet, bijsonderlijck soude mogen
versoecken.

Het

het schryvens is in onse nederlantsche taal, om
door UE in onse Letteren wel, doch in de maleytsche
tale overgesetth te werden, omme yder dien Coningen
het selvige te mogen voorleesen, ende aldus eenelyck
bekendt te maacken.

Ende alsoo het groote, en vruchtbaere Dorp Canapo
te Landewaardt in geleegen, Zoo zyn wy ick is naer
dat ons bericht werdt, dat het van die stoffe allee-
nen uytbestaendt, dan geheele Comnijs, offte de gantsche
bogt, Zoo sal door UE: daar op nauw onderzoek
gedaan, ende goede agtinge opgenoomen moeten werden
alsoo d'E Comp:e tot den handel voor Banda, allen
bij slagh van swaarden, bosch off hackmessen, bylen
messen, yserst tot werpspriesen &ca: zal benoodight zyn
daar dan op te letten hebt,

Voor al dient UE: oock naarstigh te ondersoecken
off'er oock op eenige eylanden, in deese groote bogt
nooten, offte Nagelen, offte oock wel andere speceryen,
bevonden mogten zyn, en sorgh draagen, dat die
door hun uytgeroeydt werden, off ten minsten ons
aangewesen, om het selffe te doen, off laaten doen;

Soo by eenige d'andere boghtluyden, onder deselvige
voorstaanden, vande in Sterckheyds Coningen, haare
Jeugdt, mede wilde laaten onderwysen, kundt UE:
hun wel verseeckeren, en beloven, dat hun
naderhandt zulcx bestedt werden

Tot

Tot Ul: noodthulp, ende om de kinderen ter kerck, en schoole
te doen komen, kundt Ul: soodanigen persoon tot
Meninho (soo als sy noemen) stellen, als Ul: oordeelt
bequamelyck daar aff te konnen gedient worden
zullende den selven van 's Comp:s wegen maandelyks
voor syn dienst een Rd:r genieten, gelyck alomme
het gebruyck is,

't Voornaamste van allen is, dat gy u selfs Godt-
vrugtigh, stigtelyck, en eerlyck draagt, ende
aldus dese inwoonderen, tot een goedt voorbeeldt moogt
strecken, het welck het aldercragtigste stigt,
voornamentlyck als zy sien sullen, dat de leere
met u leven, handel, en wandel, volkomentlyck
over een comt, bevorderende datter onder't bouwen
van hunne huysen, ten eersten op een kerck ge-
dacht werde, dat met een voor eerst ook voor
een schoole magh verstrecken, waar aan u woonhuys
dient gevoeght, om alsnu, en altyds by de
wercken te zyn,

Soo Ul: onder de voorn: kinderen eenige siet, daar
wat meerder geest, en lust tot leeren, dan in
anderen is, siet de selve naar vermogen sien
bequaam te maacken, op dat men te met uyt hun
eygen volck, zoude mogen meesters bekomen

Tegenwoordigh en soude ick Ul: niet anders op
desselfs te verdienen maandtgelden connen vaststellen
dan gemeene penningen, waar mede gelove gaetsel
niet te regten en soudt connen komen, doch
wie verthouwen nogh genoegh van U: selven hebt

om

om u te connen beroepen, tevens uwe goede maan„
„den, off van de Manado, off van Ternaaten comen
ondertwylen wie ick u wel ernstigh aanbevoolen
hebben het soodanigh te maacken, en te stellen, dat
niet tot laste van dese luyden en mooght zijn
verleende met uwe beloedinge te worden, omme
dieregelijcke Insighte, en reeden, geeve ick u aff„
„schrift, van seeckere lijstje, waar mede d' Inwoon„
„ders bij beschrijvinge van predikanten, off afgesonderde
sullen mogen bestaan

Soo bij aldien in eenige Bougiese, Mandaresen, off
yemandt anders, mede boght, op dese Luyden wederom
comen worden, siet met hulpe deser boghteyden
eenige vraghten gevangen te krijgen, omme naar
bevindinge van saacken, te mogen gestraft worden;
Ende bij aldien de Sonontaaedens (op welckers
daer en baten, naauwe aght siet nemen) al mede
wederom yets begotten, dat onbehoorlijck waar, daar
aff siedt aanstonds kennisse naar de Manado
geven, over soodanigen wegh, ende op sulck een
wijse, als dan bequaamst siet oordeelen, op dat
wij dan daar juist tijdigh moghten voorsien
ffdrucket hoe 's Comp.s Zeegde, naam, en aansien
bij dese Sonoitadedens, en Limbottens wordt mis„
„bruijckt, als die de Jonghste geweeden, en evenalst
mede boght ende wel voornaamentlijck met het op den
indirecte broeden van die van Tidoor, op die naam hebben
gepleeght

gepleeght, met het verkoomen van s'Comp:s Padevoue,
hun op derselven versoeck de stuck van malcijen
vereerdt, als off daar jemd gelaft waar, dat alle de
vaghtleijden, door d'E Comp:e aan hun overgelaeten, hun
landen ruijmen, ende sigh geladen lyck tot Honou,,
,,tades moeten ter neder slaan, welcke manier
van doen, zoo overgegeven staet, en onbeschaamdt
is, als ooch van zoodanige songeleijck den geloogh
dat ick niet naarlaeten en magh VL: op't ernstighste
aan te beraeden, alsmede het tegendeel, dusdanigh
nightbaar te maacken, ende naar waarheijt te
verbreijden, dat het ijder beijcken magh, d'E Comp:e
niet anders en tracht, dan elck in sijn goedt
reght te stijven, ende te handthaeven, ende en
ontbreecken in geen manden hun toe, naardemaal
het door deese verloste weijghte genoeghzaam
bewaarheijdt can worden

Den Radja Agamma, die als nogh met onse brieff
de welcke over Bugi besteeden most, ende boght
ondervonft, en op die zegels al onde genoeghzaam
noopt, dwingende de luijden Casseeb olij schieet padde
hoorn, en buyten twyffel ooch Soudt aff, als
off het schattinge voor d'E Comp:e was, sedat Sieje
jude brieff verwat hondt, wenschte ick wel dat
VL: met een sortlijcks condt alleen lochten, ende
door de Commandeurs ende te landwaardt in gevangen
laeten houden, off in allen stiete naar de Manado
verwoeden, dogh dit soude soo behoudigh moeten geschie,
,den, dat daar aff niemandt en quame te weeten
anders ist best gelaeten

Het

het sal mede een merckelijcke saacke zijn, dat Ue:
sigh mede gunstigh laat ondernighten van dese groote
boght, die ons alsnogh zoo weynigh bekendt is, alles
het aenmerckens waerdigh, omstandigh aenteeckenen
en watten tot voordeel, nutte, ofte gemack der Comp:
al vallen moghte, zoo werdt Ue: mede aenbevoolen
korte aenteeckeninge, van alles 't geene aenmerc-
kens waerdigh voorvallen mogt, te houden
Ende alsoo ick aghte een mede Ue: voor deselve ge-
noegzaem, en naer vijsch van de tegenwoordige
gelegentheyde ondernight te hebben, zoo wil ick
Ue: eyndens, beneevens d'mede aenbevoolene boght-
luyden Gode bevelen, die mede anneheydt naer
zijn onbegrijpelijcke goedertieren barmhartigheit
gelieve te begenadigen, en zegenen, Ue: vriendt
was geteeckendt Robbertus Padtbrugge ter
zijden stondt, Inde Chaloup d'Eendraght, inde
Rivier van Sonontaves 8en xbr: 1678

De brieff aende bevelens boght Coningen, daer jure
bevonden was deesen,

Lanigi
Hooggeboorne Heeren Coningen

tot mijn leedtwesen, en geen mindere verwonderinge
ben ick alhier ontwaer geworden, hoe die van
Sonontaves en Limbotto, nae dat zij aen d'

Comp:e =

E. Comp:e door den Coningh van Ternaten waaren
overgeslaaten, en ooch niet den goede genegentheijt, dogh
onder voorwaarde weder ontvangen en aangenoomen,
zijnde daar niet begrepen, dat zij voor al de
Tomineddes, die soo geweldigh, en tegens alle regt
en reeden hadden vermoordt, ingevangen genoomen
aanstonds, en zoo waaren die in Gorontadees weder
gekeerdt waaren, zouden ontslaan, of vrijstellen,
steelen ende naar hun Landt vertrecken laaten,
het welcke naderlijck niet en hebben agtervolgdt
maar in tegendeel zoo onbeschaamt stout en loogen-
agtigh zijn geweest, dat op ons geleijde brieff, die
wij hun (gelijck aan een yder doen) zenden, omme
voor eenigh verkeert tusschen Maleijen en
Gorontadees bevrijdt te zijn, zij hebben gaan
dringen die van Tidore haar Landt te verlaaten
ende sigh tot Bogjanees ter woon te setten,
dringende verders daar mede meer andere boschluijden,
niet loogenagtigh seggen, dat die pasçedule, een
lastbrieff waare, om alle soodanige geweelden, en
verkeert te plegen, als zij verrigt hebben
het welck hoe verre het verschilt, met de meij-
ninge der E. Comp:e is een yder genoegzaam bekendt,
als die niet anders en tragt, dan yder in zijn
goede regt staande te houden, 't zij groot off
kleen, maghtige off swacke, ende niemandt yet
en vermoogelijckt, offte van yemandt yets neemdt
offte begeerdt, maar 't geene van nooden heeft,

dergelijcke

deughdelijck ende ten genoegen betaaldt.

Dit heeft mij ooch bewoogen hierwaarts om te comen,
en die van Sonontadeo te dwingen, de gevangene
boghtluyden naer haar Landt weder te laten
vertrecken, willende gaarne hoopen, dat zy nuijden
tegenwoordigh, wijser en voorsightiger zijn zullen,
en geen Commandeurs meerder bedreigen, alsoo ick
die op de voorwaarden, met dese vreeste aangegaan
in 's Comp:e bij sondere bekenninghe neme.

En vreesende het den Gouv:r bij den Coningh
van Sigi: zoo vele oneenst van hun heeft
connen vraagen, zoude 't selvige naer d' Manado
bekendt te maachen, nademaal bij den ouden
Zoone van d' E Comp:e den Sonontadeo off Limbotto
is, hebbende geweest om zoo vele Jaaren al den
's Comp:e vlagge tot den teeckenen daar aff
ontfangen.

In het toecomende en heeft den Coningh van
Sigi noghte yemandt anders der Commandeurs die
des Gouv:rs raadt volgen, het minste ongelijck van
niemandt vraagen, als zij maar heyligheijck dit
onderhouden, dat zy niemandt geen ongelijck off
overlast aen en doen, op dat hun diergelijcke niet
weder moghte geschieden, het welck dan doende
en agtervolgende, zal U Hoogheedens Godt

seegenen

Zeggende, ende d'E: Comp.s beschermen, gedacht in
's Comp.s schip, Toggende inde Reede van
Sonontaele 8en Decemb: 1658. d'E: Hoogheeden
gelaamentlyck goede vriendt, was geteeckent
Robbertus Padtbrugge.

Den voorn.e Anthony Adriaansz. wierdt met eenen Pl.
schoolmeesters plaats gemaacht, zijnde wel in
't schrijven ende lesen, selffs oock in onse taele
ervaren, en schoon hij geen boecken, dan het
eerste boeck Moysis der schepping bij sigh en hadde
zoo nogtans maackten wij geen swaarigheydt, om
de jeught te onderwijsen, kennende alle de hooffdt
stucken onser Godtsdienst en gebeeden inde maedigheden
taele van buyten waer door in oock geen swaarigheydt
gemaacht en wierdt, voornaamentlijck in dusdanigen
gelegentheydt, om hem in dienst der Comp.s aanteneemen
zijn beloedinge op hebben tot tien R:d:s à 60 st.rs
aanvanghenoomende,

beschreydt van den Coning Boento becomen

Bij toeschafften den Gouv.r hoe die van Boento naar hem
welvaaren te hebben, naadtlaamst voor hun ooder.
ditmaal hun stuck opgeschoten zijnde uyt geen andere
insighte, dan omdat hun meeste maewoech niet bij den
handt, ende in 't bosch waaren als mede dat zij op hun
vestinch al nogh geen staat gemaacht en hadden
Den Gouv.r geraffden hun sulcx ten goede te houden
voor dit maal, in 't aanstaande, ende zoo haast in ge-
committeerdens schreven souden sij maacken in acht

neemen

kraan te zijn, den Boeckhouder Hasselbergh, in mede
affgesonden, hadden zij heele andere woorden gegeven, dogh
schijnt dit te zijn geschiedt, om dat Tolabo bij sigh eenige
tot toeck hadde, den welcken zij mistrouden

Vrijdagh 9en Ditto: met den dagh quamen die van Limbo, en Siccabo
aff, en aan d'Chaloup d'Eendraght leggen, werdende haar
terstont affgevaardight, en beyde mede een brieffcoertje
tot een gedaghtenisse haarder Slottinge gegeven, en deese
vrouwe van Siccabo, op haar versoeck nogh twee groote
porceleyne kommen, waar naer zij vertrocken,

Den Coningh van Lamboeno liet oock alle zijne
vaartuygen t'zee steecken, en quam selffs met sijn
Corracorre naer d'Eendraght toe, dogh alsoo den Jongen
Gorontaelschen Coningh mede aanquam, zoo wierdt de
Lamboesche Hoogh.t toegeschreven, dat naar Steecken, de
zijn Reyse verwonderden zoude, gelijck geschiede, en bleeff
in vandien Coningh niet meer dan een vaartuygh, om
den Schoom.e Anthonij mede te nemen.

Met den Jongen Coningh zijn niet dan genoegsame
redenen gehouden, werdende ernstelijck, ende beleeffdelijck
onthaalt, en bejegent, en bedeckende de Comp.s zijn
h.o bijhandelinge, van deselve, en d'Comp.s goede
genegentheyt, 't hunwaarts, wierende gaarne alle
watter tot nu toe geschiedt was, doende vergeten[illegible]
sien, onderstaffen en vergeten, soo bij oeden naar
voor het toecomende sorge dragen, dat dergelijcke niet
meer en moghte geschieden, 't welck zijn Hoogheyt

voor

de resterende Coracora,
,,dese vertrocken

Minsame redenen met
den Jongen van Goron,,
,,taelo gevoerdt.

voor soo veel hem aanging, dat d'eijch beloofden, niemende
niet vonden sijn affscheijdt, en Strack weder naer boven.
Anthonij en sijn volck hadden den Gouvr. aangedient wegens
Taijabo, als off hij een onvermoghende, ende een affvallige, ende
van d'onse, tot de Mahometaanse godtsdienst overge-
slagen waere, waer aff hadden getuijgenisse der Maanh.t
vreemden en Slaeven bij den voorn. Taijabo niet

Beschuldinge tegens den Coek Caijabo

den ouden Coningh van Gorontalo was Cidoa ge-
weest hadde en van daer een dorp volcq naer
Bogianne gevoerdt, en waer voor hem twee slaeven
beloofdt waren, hebbende wijders getoondt, ende staan, dat
den voorn. Coningh hem op die slandts wijse een
wijff ten houwelijck hadde gegeven, en niet weten
hij ooch Moors was geworden, gelijck gedurende hun
aanwesen ooch een tulbandt, in plaatse van een
hoedt hadde gedragen, en voor soo veel 't wijff aan-
gingh, hadde hij Taijabo (schoon ooch op Maleijsen ge-
trouwdt is) op hun vraage niet ontkendt den tijdt
genoomen te hebben.

den Schoonr. Anthonij neffens vertrocken

Naer 't vertreck der Schoonr. Anthonij neffens Strack,
zijnde in alles getelt 134 onderdanen, ende ontrent
50 canoos, en eenige vaartuijgen, en verbleven
hier niet meer, dan drie aangehoudene Commenden
door den Gorontaalschen Quimelaha, swaeger van
den ouden Coggogogo de welcke zij in zeijde beschroomt
in geveught te zijn, daer zij boven aan d'onse deden hadden
gesegt, al naer een laagh gesonden te hebben

Dit

het waande slaaven van den Coningh van Cheudeming naamentlijck een man persoon genaamdt Bolomboddo en twee vrouwen, Mogillingh en Sapoen, die welcke hier ingebraght werden, om naderhandt, ende mede te gelijck Instructie, aan de Gecommitteerden bedaght te worden.

den Man en twee vrouwen sijn tot Gorontaclo verwist.

tegens den Avondt outfingh den Gouvr. antwoordt van Caudipan, ende een niet toe aedaan, luijdende den brieff stoeckt, dusdaanigh,

Brieff van Caudipan becomen

Aan d' E. Heer Gouvn.
den Mollaccos.

Ick U.E. dienaar hebbe brieff ontfangen den 4den Xbri. soo hebbe deselve opengedaan ende gelesen, met gevolgenden beurten, den Coningh Mounitt Binaucae, en wat in de regeny niet, alsoo uijt visschen was gegaan, doen de brieff van Mijnh. quam, doen heb ick ende de Bobatos een praauw gesonden om den Coningh te haalen, ende wat aanbelangt den Coningh, om de hr. sijn schrijven bekendt te maecken, den Coningh heeft een kaerten doopen, den 9den Junij 1678 en weygerde de Compagnie off Commandeur, en hebben sij niet gesproocken, wat belanght de heer sijn woorden Zae ick den Coningh bekendt maecken, Soins ick sae die luijden, de heer op d' Manado laeten verwaghten, Den Coningh van Caudipan sijn beleeft, sijn met twee praauwen op den 17den Xbri uijt voorden gegaan naar

Bangay

Bangaij, hij seght dat hij verlooff heeft vande heer, off
van d' Coopm: en ick hebbe het haer verboden, maer
Zij wouden na mijn niet hooren en om dat ick
bangh waer, soo gaet ick weg d' heer te komen,
ende is ooch een prauw van Bool, gaen vaeren
op Salou, soo sluyte ick mettin haast den brieff
met hondert duysent groetenisse tot inder Eeuwigheyt
blijven VL: dienaer, wat geteeck: Francisco Fer-
dinandus, Candispan 4en Xber 1658:

Saturdagh: 10en Ditto: viel'er niet voor, dan dat de Gorontaele-
ders 268: kannen Cocus olij affbraghten en leverden;

Sondagh: 11en D°: Sterff des voormiddaeghs den Limbotthen
Gogoegoe, en de meeste grooten, onttrueedigende ten
hooghsten hunnen Coning, die heutelijck kranck
was, ende aen weeckens op haussen Zij treffeden,
het weeck den Gouv: geaneud voor de waerheydt
aennam, alsoo het een seer voorkelijck man scheen
gelijck den Gogoegoe ooch is) ende brochten ooch
wel te seen waer, dat [illegible] in den swaere
kranckte stondt te vallen, soodanigh hem ooch
voorseydt was; Zij waeren gecomen om hun
laetste affscheydt van den Gouv: te nemen, die
hun verboodt niet meer hoghe te vaeren, voor
en eeder de afftreedende persoonen, d' Coupe

Limbotthen Gogoegoe overleedt, en wat niet sijn D. standvede is —

ontvangen

December 1678: Inde Chialoup D'Eendraght voor Gorontaelo.

uitwegen achter waeren verscholen, die hun
naer ondervindinge van oudts wel souden seggen
waer, en hoewel sy niet licht bemoghten te vaeren
ooch dat sy souden verhinderen, de staende vertingh
te seghten, en wilden de Gorontaelders in
deelen van hun niet luysteren, zoo souden sy
hun aenders daer aff ter neder werpen, ende met
de grondt wel gelyck maecken, naer 't welck
vriendelyck affscheydt wederzydtsch genoomen
te hebben, zoo vertrocken zy weder naer boven,
hun voorts eevender ondervoyden 54: kannen clappus
olij, ende Gorontaelders naderhandt nogh 48:
in affcortinge van hun schuldt tot Maelyon,
den Gouv.r liet hooren den Gorontaelschen
Coningh begroeten, en bekendt maecken, dat den
geheelen dagh zyn Ho. verwaght hadden, soodanigh
op eergisteren versprooken waer, om den laatste
en vriendelycke affscheydt van malcanderen te
nemen, 't welck niet geschiedt zynde, zoo soude
zyn Ho. tegenwoordig deze nagt noch onderweegen leggen, hy
blieffden op morgen maer wat vroegh met den
dagh te comen, alsoo anders onder niet dagh
in over zynde, sinnende te vertrecken,

N Caandagh

December 1678: Inde Chaloup D'Eendraght voor Gorontalo

Maendagh 12en Ditto: Vroe morgh quam den Jongen Gorontaalschen Coningh, Hoogeged, Capn Laudt en verdere grooten en Oudsten nogh eenige Limbotters bij ons aan boordt om hun afscheydt van den Gouvr te nemen, haere oude oudersen, dese woorden wieden op, voornamentlijck den Capn Laudt, dat nogh eenige dorpen inde bogt hadt leggen, ende off zij niet en souden vermoogen derwaarts te gaan, bij Capn Laudt, off tijtlijck moeste tot den toevoeght nedenen bij Tinugeldte, dat hij vele schuldigh was, ende agtervolgens t' verboudt zijn schuldenthaghten te betaelen, dat was, zij wieden woeden op den kopff uyt gaan, den Gouvr seyde hem dieng den goedt toe hen te zijn, dat hij nogh dijdelijck wel ten minsten op zijn schulden dagten, maar dat die zoo groot en vele waaren, dat te swoerden waar, hoe hij nogh niet vanchenoot en speelden, om niet zijn beught alle te effenen, dogh meenden hij in dienst zijn schulden te betaelen, zoo soude den Gouvr dan verwonderen aenvraegen daar over schrijven ende den zijtge hen daar aff doet opmaacken, alsoo den Gouvr nogh maer van ontvangt heyft houdende six slaven, ende 50: off 60 pls cour, en wist, die hij zoo aan Tinuadten, ende ende aedaan ten agteren stoudt, wat hij nu in Amboina Banda

Gorontaaelsche Coningh, Hoogeged, Capn Laudt en eenige Limbotters bij grooten aan boordt gecomen, wat niet de selve verhandelt is, en hoedanig hun afscheydt nemen

maccassen, en zedert nogh schuldigh was, houde hij
het selfs weten, ende off hij dit alles met zijn
eygen, sonder yemandt geroedt, off overlaet aan te
doen, conde verstrecken, en daar omme jegenwoordigh
mede toght te gaan, wierdt hem schimpelijck geboden,
hadden sijn schuldt gesmeent soo veele jaaren moeten
gedoedt hebben, sij moghten en souden nogh wel 5 off
6 maanden waghten, als wanneer de gecommitteerdens
geen zijn noght, mede toght naauwkeurigh souden
connen ondersoecken, ende hem dan wel aanwijsen
waar zijn voeck was, off niet en was, blinderende
den Gouvr. Zulcx verders, in 't regimijn noghmaals
aan Sonontaeders, en Zimbotters, geaffecteerde met
veele hen overweerde, en voor 't laatste de paggen te
seghsten

Om de goede tijden te spoeren, hadden de Sonontaelders
wedden een aardige leugen bedaght seggende de coniendens
wegens aeldus om, dan tot de haestte van den Gouvr.
te hebben opgehouden, op dat die den boeren danck
banden soeven voecoffinge, ende een daar aff hebben,
en genieten souden, verloghten oghter in een schrif
-telijck bewijs, dat de soeve onder niemandt dan
d' Ecomp.e voortaan staan en soude, 't bewijs was
al gestelt ende geteeckent, ende dijschte den Gouvr.

de

de schriftelijcke ratificatie, die in wisselinge daar
tegens geleght waar te sullen overgelevert worden,
het welck sij niet en hadden, endienvolgens het
ander oock niet en kreegen.

De Gorontaalders hadden de voorwaarden mede aen
boort gebraght, die schreven volgens de Commissarissen
eenigh woordt, gelijck in de door hun g'opende schrift
aangeteekent staat, te willen sitten, dogh den
Gouvr: tegenwoordigh geen woorden twist soe-
kende, gaff den stierman bedecktelijck last, de
draght daar wij voorlaagen, te kappen te laten
en vast onder zeyl te gaan, het welck geschiedde,
en de Gorontaalders zeer schrickende, en ziende
deet dit hun soo schielijck en hoe onder bescheyden, dat
een den Gouvr: ter cooste den dinden off den
vierden Gorontaalsche groote de handt hadt ge-
geven, en buyten quam den Coningh Sougoegoe
Captn Zandt, met alle die met hun aanboordt
waaren, al in hun gevallen overgeslapt, en
van boordt getrocken waaren, zeggende de light
mede verwonnt te sullen worden, zij vonden egter
niet gevoegelijck en terstont van trommel
en trompet, als 't lossen van 't cannon gewaar-
werdt, naar hun stranck vonden en nogh op-

hun

hun nodigh geoordeelt, 8 kannen Cassuis bij zynde
nu in acco 324 kannen,

Den tolck Toejabo, naardat deselve bij geoordeelt waar
meenden weder te ontreden, maar wierdt in de
Chaloup aengehouden omme met ons weder naar
Ternaten te keeren zynde ons allen te verdaght,
en loughaftigh, buyten 't geene nogh dat van hem
getuygdt is,

Den Coeq Caejabo wierdt naar Maeijen genomen

Noch te van Gorontaele noghte van Tomini off
't binnen van de boght, werdt hier niemdn
aengehaaldt, alsoo in geruste al voor van bleght
soo in 't verhaal van Toejabo den 29en deser, als
reden, dogh wel voornaamentlijck om dat alles noch
Zoo duijster, en onbedhendt bij ons is,

Derwijl hier vandaan scheijden, twee onwijsche
nogh ingeschreven het

Rapport aen D'E Heer Robbert
tus Padtbrugge gouv.r en Direct.r der
molluccos met schuldige eerbiedigh.t
overgelevendt door den Boeckhouder
Christiaen Hasselbergh en Serg.t
Dirck Sidtensz gecommitteerdt
geweest synde in 't dorp Gorontaele

om 't spoedigh affschicken der geringende
Tomiensche Coningen en Volckeren te
bevredenen, behelsende hunne verrigh-
tinge en ontmoetinge aldaer.

Naemelijck waaren wij op in de D: Eerde met den tommin-
schen Gorgorgoo van Voordt affgestoocken, en omtrendt
halver weegen de mondt vande Revier gecomen, off be-
houden ons eenmoedig doen het openbeurten van een
oude schreur, soo eech, dat overgenoegh te doen hadden
omme de Gorontaelsche houte vestingh met hooken en
schoppen te krijgen, aenwaar uytgestapt en geen ander
vaartuygh vindende, wierden de Gorontaeleres, daar om
ooch niet lastigh vallen, te meer wee wisten
het geryffelijck die messieurs vieren, nademe
derhalven voor, het op ons voeten aff te leggen
wendende ons den wegh die uyttemaeten bequaam, en
vermaeckelijck is, om d'oostzyde vande Revier, en
de Gorontaelsche passen gewesen, langs de welcke
wij met wacker aenvestappen (seer hofdeliche
valeyen, en betuynde vlachten, met menighte
vrughtdraegende cassus, pisangh, en diergelijcke
boomen besett, voorbygaande) onse wegh spoedige, tot
dat aen een spruijt quaamen, van omtrent 8: à 10
schreeden wijdt, over de welcke wij seer gemackelijck
langs eenige omgevelde boomen geraackten, zijnde

naar gissinge niet boven een kleene uur van voorn:

paggen, ontmoetende onderwegens, nogh twee diergelijcke

beeckjens, waar van d'eene vrij grooter, en d'andere

kleender dan de voorige was, hebbende aen deze Spruyts

haaren loop, ende uytgangh, inde groote Rivier, Sulcx

en vermits het steyl gebergte de wegh aan die Zyde

onbequaam en moeyelijck maeckte, moeten wij om

op 't gewoonelijcke padt te komen, met een praauw

oversteecken, en de west Zyde vande Rivier houden,

langs de weecke en een weynigh 't Boschwaarts in

de schoyde dorpkens van 8: à 10 en 12: à 14: sommige

min, andere meer huyskens, met seer Lustige plan-

tagien vonden, komende laat na de middagh eerst in

't quartier der Commenders, nae dat ontrent mijn vijff

uuren onderwegen waaren geweest.

De voorsz: Commenders, vonden wij voor het merendeel in

eenige oude verbaerde hutkens, nogh tegens over het

boven dorp van Sonontaeder geplaatst, woonende seer

armelijck, immers soodanigh, dat sulcx niet soude

bewegingh van deernis konnen aanzien, Indewyle

wij, soo onderwegen, als op onse aancomste, vande

Sonontaedens gesien wierden, kregen ten eerste

bode op bode, om bij den Gorgorgen te komen,

die seyde ons noodigh te spreecken hadde, den welcke

wij beleefdelijck lieten weeten, dat ~~wij~~ soo haast

wij d'E: brouwens ons aangedaen, hier uit wercke

hadden

hadden gesteedt, wij ons d'eene soude geeven van sijn
Ed:e beraden te comen hooren.
In middels gingen wij besien wat vaartuygen dese
gevangene menschen tot hunne bevrijdinge bij de
wercken hadden, de welcke veerdigh waaren, alse
meest oudt en vergaan, van nodige toestel ont=
=bloot, en wijdt en sijdt verstroydt lagen; weshalven
noodigh agte bij alle de gevangene Coningen te
gaan, ende hun Ho:e bekendt te maacken, hoe
wij op haar alder versoeck, door UEd: en Expres=
=selijck gesonden waaren, om hunne spoedige ontsla=
=ginge, en affcomste te bevorderen, en om haar met
eenen voor verdere overlast, en geweeden der
Sorontadeens te dienen, gelijck dan eerst bij
den ouden Coningh van Tambora ingenaadt, ende
Sijn Hoogh.t UEd: hertelijcke groetenis gedaan
en 't voorder verhaalde bekendt gemaackt hebbende,
voegden wij er bij, dat sij nu selver mede dienden
naar hun vrijheydt te traghten, met onbeschroomdt
proeve te geven, en hun volck te wercke stellen,
en bewijs doen, dat het hun met ijver en ernst is,
haar niet langer van dese trotse Sorontadeens
te laten ringeloren, alswanneer het gemeen
sulcx siende, en dat sij als hoofden voorgingen
souden sij gesamentlijck aen lijn trecken, en
t'werck haast een eynde doen hebben, want het
lijff was altijdts gewendt het hooft te volgen,
en soolange het hooft bleeff sitten, was het

gantsche

gantsche Lighaam traagh, en onlustigh, men moste in dese gelegentheydt, niet soo seer op Coninckrijcke staat, off agtbaarheyt letten, als wel op't gemeijne best, en hun eeren bewaaren, welcke agtinge in een weijnigh aan eenzijde gesteldt sijnde, souden waarder werden in hun Landt en vorige vrijheydt gecomen, dese te weerder uijtmunten, hun wijders van UEd: hertelijcke genegentheijt, en onse gewie„
„ligen dienst in alles versekerende.

Ende ten aansien dese gevangene Coningen sech bij souden, en op sijn selven woonden, souden wij wenste genoegh om de selve op te soecken, en een ijder 't voorn. verhaalde voor te dragen, als wel voornamentlijck, om ondersoeck van hun volck, en vaartuijgen te maacken, en off deselve wel bestandt waaren, om hun over zee, en in hun Landt te brengen, off niet, sijndelijck te doen,
„dan wij deselve te bestaan sijnde bevonden:—

Den Coningh van Lamboene zijnde de voornaamste onder hun allen, sterck met mannen vrouwen, en kinderen soo vrij als slaaven ..... 700 menschen, en 30: praauwen

Den Coningh van Biega tollobotje ..... 600 d° en 25: praauwen

De Coninginne Chiedoningh ..... 300: d° ..... 17 d°

Den Coningh Limbo ..... 700: d° 18: d°

Den Coningh Ticabo ..... 200: d° en 8: d°

Zijnde t'saamen getelt ..... 2500: zielen, en 98: vaartuijgen

voornaam

voorwaar weijnigh genoegh, om soo een getal menschen
behalven 't geene haar op de reijse tot onderhoudt mogte
dienen, te verwerven, derhalve maackte ick geene
swaarigh.t en nadien aan Maerlander getrouwelijck
te helpen, en soo meede hem, en daar, nogh partijs
vaartuijgen voor 't geene d'armoede haar nogh overigh
hadde gelaaten, te huijren en Coopen.

Zijnde reeds laat inden avondt geworden, waarom
ooch niet noodigh agte bij den heeren: Gonontaesen
Gogoegoe, maar naar ons Logiment te gaan, hebbende
soodanigh den eersten dagh deser maandt begonnen
en ten eijnden gebragt.

's anderen daags heel vroegh waaren wij weder in
de weer, in meijninge om ons onder de kroon na het
Tomijnsche quartier te laaten setten, maar alsoo
het huijs van gemelte Gogoegoe voorbij mosten,
en hij ons in 't oogh krijgende, wierden wij geroepen,
derwaarts gecomen, leijden ons beleefdheijt, en in die
gelegentheijt met een langen Gonontaalschen swier
aff, onschuldigende ons dat niet het schrijven
beleefden vanden Avondt, op gisteren niet bij sijn E.
waaren gecomen, hij begost te vraagen wat ons
doen aldaer, en omtrent de Tomijnders was, daar
op wij verklaarden van sijn E.E. te sijn gesonden, om
den Coningh en sijn E. noghmaals het spoedigh ont-
staan dienstelijcken aff te voorderen, en te geasiste-
deeres met gebragte vaartuijgen te helpen,
en in allen deelen te gemoedt te comen, op

datze dogh van hun, daarses soo ongenegtigh gebracht zijn,
en nogh aangehouden wierden, na' hun Landt mogten geraaken
en, mede achtervolge haare hoogh: geleevendelijck mede Jongst
gehoudene Vergaderinge Zulcx wel toegesegt, en belooft
hadde, Zoo wierdt noghtans 'tselvige niet alleen ver-
traagdt, maar nogh daar en boven alle geweelden
en moedtwilligheeden, die bedagt konde werden ontrent
dat volck gepleegdt, Zijnde ons van UEd: gelast, daar
wel nauw op te letten, en het selvige met billickheijt
tegens te gaan, en schoon wij maar met ons 2: persoonen
geen geweldt, met geweldt konde weeren Zoo was
het UEd: egter genoegh, door ons tegenwoordigh: ken-
nisse te moogen hebben, van 't geene in deese gelegenth:
mogte voorvallen, en van 't Leedt dat men de
Tonkinesen quam aan te doen, Zij konden door 't Gebodt
alle overlast wel voorkoomen, en mogten billijck
gedencken, indien Zoodanigh met woorden en slaen
mitsgaders songelijcke deser menschen voort werden
gelijck een yder wel weedt, dat d'Compe: 't Zijnen
tijdt sigh daar over niet souden weeten gevoelijck
soude toonen, men moet oock seijcken dat noght
voorden geweedt in hun Landt plaats hiedt) en
waaren dese luijden, (gelijck sijn Ed: zeyde) yets schuldig
Zij geliefden te weeten dat sij in d'oorsaack van
waaren en haar tot voldoeninge onmaghtigh gemaakt
en alles affgestroopt hadden, mits Zij haar niet als
't leeven, dat hun deerdigh, en schriftigh genoegh was,
hadde overgelaaten

d'overlast

d'oorlaest van sijn D:aan, aenstondts de deur ophouden
gelijck ooch welstaens halven, wierdt uytgeroepen, de
Tonquinders niet meer te bevredigen, maer baentuygen
en conden zij niet missen, ooch en hadden sij geene meer
dan sij selven benoodight waeren, dogh konden sij die, bij
dese, en geene koopen, dat stondt hun vrij, hoe wel bij
dien coosen tot bedaght, weetende dat die arme luyden
niet hadden om mede te betaelen, en zij Contantgelden van
geen uyt, maer in borgen woeten, en 't geene zij dan
nogh koopen, nimmermeer betaelen, en hoe souden sij dogh
die selven niet trouw zijn, dan dese luyden in dusda-
nigen gevaer vertrouwen, offe te hulpe comen, neen
dit waeren alle maer loose practijcquen, om hun
vertreck te vertragen.

het begon ons hier te verdrieten, alsoo geen werck en
spoedde, maer tydt verloren, sogten dierhalven
afscheydt, maer den Vickrach sogt ons op te houden,
dan 't een, dan 't ander beleeflijcke voorpraetende,
dan eeten dan drincken, dan Pinangh, dan tabach,
en dergelijcke presenterende, maer wij excuseerden
alles danckelijck, tot op een nadere gelegentheydt,
en gingen 's Hogens danck doen,

wij waeren zoo haest niet aen d'overzijde, aen 't boord de
quamen, off sagen ons mede van den Sogoegoe
gevolgdt, die ten eersten de kerck vande Tonquinders
in naem, en daer van een regt banck maeckten
hier werden alle de Tonquinders coningen en
grooten ter begraevinge gevoerdt, ooch en soat

men

men ons niet (die daer gantsch niet te doen en hadden)
meede te roepen, gelijck wij dan (naer dat het
Dominicaensche boeck wacker wordt gegeven en ijder
aen 't werck hadden gekregen) mede derwaerdt te
gingen, om deselve schoone vergaderden hoop eens
te besien,

Men had'er geweldigh druck met pantijen te hooren
en banissen te wijden, en was dese vergaderinge meest
aengeleijdt, om de Coningen, en voornaemste grooten
die ons wat voortspraecken, en van het boeck aff te
houden om soodoende 't gemeen twijffelaghtigh te
maecken, 't welck bij ons gemerckt werdende,
zeijden dat wij op begeeren van den Portugaeschen
Gouverneur gekomen waeren, om zijn E: vermaen
en wille te hooren, die ons ten eersten geboodt neder
te sitten, maer wij souden nijckende, als wetende
inmiddels daer opgehouden wierden, dat de Portugaesen
vast hun gangen, met nicken en plucken souden
gaen, seijden sulcx verachtelijck aff, seggende van
u E: niet gehouden te zijn, om ijets met hun in
vergaderinge te handelen, maer wel gelijck zijn
verhoudt hadden gemaeckt, hem en den Coningh het
spoedigh affschicken deser gevangene Dominicanen aff
te eijschen, en bij aldien daer naer ijets te
beraedtslaegen, dat souden sij wel om laegh en bij
u E: voornemen, zeijden datmen den tijdt in deser

vergen

Jongen Nederlooi dienste te verquisten, andere coningen van de haand, en hun wercke behoefden aff te houden, Ondertusschen spreeden den ouden hoofmann, en den schreeven Kitsje maling woorden wel voor dijschende en aanclaagende, der enen wieden dit, der andenen wieden dat vande Cominedens besaaedt hebben

Wij sullen dese nughtende in hun tydtlossen raadt laten ten wyl wij affscheydt namen, 't waeck de Cominen, dese siende, begonden soodanigh naa te pypen, als wij voor seiyten, Zeggende (als waar was, indien en al ydts te hooren, en verhooren, dijschen, en tegenen bide, dat conde U.E.E: aan wie zy hun saachen ge, heel en al gelaaten hadden, wel en met meerder geneghtigheyt als zy deden beleghten, In middels gingh d'eene voor, end' andere naa, met ons den tempel uyt, en bleeff den voorn: Soogoogos met de Zyne, volspydt den gantschendagh Vgaedende Zitten.

Ondertwyslen wassen een gantschen troep hooff vogels met musquetten en branderende londt, gevoegdt, door een dese hapschroenders met schieden en swaarden, alle onder den voorn: Kietsjel maling; en eenen Captn Balagia, in 't quantier gecomen, die vast meen dan 20. menschen vande Cominedens hadden aangespacht, het waeck bij ons Genoomden wederde gingen sulcx bij den Ouden en Jongen Coningh aan 't Sonontaalsche hoff claagen, dat eenen Zoo

veel was, als off wy van Pilatus nae Herodes quamen
Zeggende haare hoogheedens, dat de Selese hadden veele
nogh eossen, en haar tot dien eynde 't volck in begeven
om met den anderen hoop uyt te stroeken, en dat
daar om in een goede meyninge waaren nagekomen
en agtervolgt, maar wat den Loogen, dese arme
menschen waaren sugt om vindt nottaugh, van=
=volden en Spannen voor hun Vaartuygen uytgeroerst
en om Sagoe, Oubys, en andere vivres voorsien tot
onderhout, en levens middelen, op de wyse te ver=
=gaderen, het welck sy Ternataenders haar
misgunden, en sogt haar tot sterckte onmagtigh
te maacken, 't geen wy de Coningen (wiens veel
het ongetwyffeldt is geweest,) met genoegh zaame
kragtige protestatie in UEd: en d' Comp:s naame
voorhielden, het waaren mede menschen, en daarom
mosten Mens:en, ook menschelyck handelen, en
schoon sy nu door haare oodmoedige gebeden
en bekreuckinge wat minder als zy schynen daer,
om en mosten zy haar de hoele niet te buyten
en van hooger laaten begaan, zy behoorden te
gedencken dat alles in den Tydt veranderlyck is, en
dat Godt wel langmoedigh, maar ook Regtvaardigh
zy) en Conde die geene die nu t'eenmaal laagen
haast ophelpen, en de welcke zoo smooten hoogh
en trots zaaten, in een oogenbleck ter neder
werpen.

de

de soldaaten, off guys-voogels seyden zij, waaren ge-
„souden om haar voor te spijsen, en voor ovredaat te
bevrijden, maar indendaat om haar aantetasten, en
overlast aan te doen, jemmers ten minsten om hun
te benaauwen, en door overbluffinge haare hertigh te
maacken, en zoo doende van den arbeydt affhouden, —
van welcke moeyte wij aannaamen hun te ontslaan,
zeggende dat ons bij wesen geene wee zouden —
krijgsliedens souden voorkoomen, en bestreeden, sulcx
dat geschoon affgeschaft, en ons het aangehaalde
boeck ter handt gesteedt wierdt, hebbende onse
tegenwoordight. zoo veel ontslags gekreegen, en te
weegen gebraght, dat de Commendeurs alle haare
en niet vrouwen en kinderen naar beneeden —
sackten, daar wij haar in hun vaartuygen onder
UEd. bescherminge tot haar streeck vieren laaten,
het geene wijders de Coningen van Ternataaen
weegens 't leegteren van hun volkingh, het opbreecken
en aanhouden van s' Comp^s. Cruiff, het ontslaan der
gevangene Commendeurs, het bestricken der gesloghte
vaartuygen voor die van Tidoa, op UEd. bevel
hebben aangeseght, en wat antwoordt bequaamden
is UEd. door ons den 5^en en 6^en deser met tuygh-
„saame eedwigheydt aangedz^o:, en waar toe ons ge-
„dragen; om hier deser niet dubbeldt te gaan; —

Den

Den Gorgorgod van Gonantaved, een lustige off
eerder listige bij kruijende, liet ons op seeckeren na-
-middagh roepen, om met sijn E: een dronck Zaguweer
te comen doen, en niets de Jamiuders meest voort
waaren, en hun niet aanvertrouwen nogh sluijten
conde, weede sijn E:) het mogt dan uijt een goede
opregte off geveijnsde gelegentheijt voorkomen)
dien dienst niet weijgeren: hij was op onse aan-
-comste voorden wel in sijn schick, en wilde om
geen dinck of de Jamiuders waaren sterken
hadende voorts sijn schadt heft, daar al wij wat
in stack, en uijt het binnenste sijner hersenen,
een krastigh glas, hooghduijtsch maeckende ge-
-tijchende voor den dagh, seggende 't selve van
zijn overbestevaar, en geen ander dinck teneerede
te hebben, en ingesien sijn meijninge was, om ons
dronken te maecken, om daar door uijt ons 't een
off 't ander, dat hij gaarne wilde weeten, en wij niet
en wilden, te mogen vernemen, soo noghtans (hoe
wel bij gelegentheijt den noomen wel schoon uijt
mogen) wisten wij tijdt te gissen om meester
vande tongh, en ons seeven te bewaren.

Hij vingh aan te seggen, mi sal jammers den
Gouvr: wel te vreeden zijn, mi hij de Jamiuders
heeft, maar,, wat,, dunck. UE: vervoegde hij, soude hij se
wel aan den Coningh van Ternaaten schencken,

en

en hoe sal het nu met de schulden werden, diese
hier gemaackt hebben, en met de kinderen die wy
in Tomini by dese Landt aerdt, en sy wederom hier
komende, ende een weder naemaels keeren moghten,
off by die vereeringe die sy UEd: hier toecomen, wel in
weerdije dorsten brengen, dan off die aan d'E: Compe: behoorde
te schencken, waar dat sy vergoedinge van de vaartuygen
die sy gebroght en aan UEd: gelaten hadden mosten
soecken, en off haar ooch meer Presenten waren, en quad-
lijck soude genoomen werden dat sy soo wel met haare
Coracorren naar Amboina en Banda, als wel naar
Ternaten voeren, &a.

Dit waren al haere vraegen, en wierden by ons wel
aengemerckt, maar niet beantwoordt, zijn E: niet
kunnende gebonden tot UEd: wijsende, wel weetende
dat hy aldaer souden langh te voren, wel te regt soude
maecken, als wetende saecken die UEd: als ons hooft
sijnde alleen bekent, en ons als minder dienaeren
verborgen waeren.

Den Coningh Boeato hebben mede aengeseght, dat sigh
tot Presenten soude kraen maecken, en deese gelegentheydt
die hem soo schoon openstondt, by 't hooft grypen, soo
hy de Sees in tiet geschept, soude het wel gebeuren
dat hy daer na als 't staet was, sigh soude beklaegen,
sijn Hoogheyt schoon gantsch ongenoegen, seggende hier wel
te zijn, niets nogh hongen, nogh dorst, en koudt, en in
sijn Landt begeerende te wesen, konde als them gelegen
quam daer wel comen, daernae den Sleven ooch soodanigh
in sijn weeken eisen —

Van den Coninck Tojabo hebben geen de minste dienst gehadt, vermits dat hij ons met betaeringe aande kost hulp, schijnende voor de Gorontaloërs, off te vreest, off spight te wesen, wendende bij de Comienders seer verdaght, en waar om wij dese selven oock niet bre stonden

Zijnde dit ons verrighten, en weedervaeren in twaelff maenden, dat inde Gorontaloesche voortijts geschiet hebben, wert nunde nogh te seggen, datter drie seadoen vande Tominische Coninginne Chiendiung aldaar ver-betroewen zijn, de welcke wij wat moeyten oock aanwende niet conden becomen, UEd: ootmoedige dienaaren was geteekent Christiaan Hasselbergh, en Dinck pietersz: ter zijden stont Gorontalo den 12^{en} 9ber anno 1678:

Als oock de naamen van eenige Dorpen inde Boght, ons door den Coning van Lamboena opgegeven, namentlijck

Bonto, Tammelatto, Poendang, Lambo, Toelebodje, Bidga, Limbo, Sicabo, Biernde, Bomontie, Tidoa, Tada, Dincolo, Tingienty, Tolitaban, Totobilo, Bolangas, ampibabo, Toboly, Parigi, Toelibogo, Saoutoe, Sawacca, Tanapo, mabomba, Bossa, Toeanna, Togia en Belette.

namen van eenige Dorpen in de Boght van Tomini gelegen

Daar mede wij de Rivier uijt en in zee staecken, met een bredene Landt Lught, dogh zoo haast en waeren wij niet, in 't ruijme sop, ende uijt de tocht en 't naauw off wij geraackten in stilte, hebbende de opening der Gorontaloesche Rivier, dit eijgen naar deselffs

van Gorontalo wegh gegaen

gelegentheijt

gelegentheijt, ende dus ooch noodtsaeckelijck, dat het met
die hooge en steyle bergen, aan beijde zijde besett, ende
als een tregter zijnde, het minste Lughtje, 't zij
uijt der Zee off uijt het Landt, ende op wat streeckse
van 't Compas, buijten off binnen wayen magh, daar
door als door een tregter valt, meer off min, naar
dat de winden wayen, dogh met dit onderscheijdt, dat,
schoon het te Landt off te, ter Zee, ooch, doot stille is, —
altijdts de Lught van d'een off d'ander kandt hier door
trecht, en schoon het ooch nogh zoo hart wayt off
stormdt, daar omme het niet te duchten valt, dan
tot een seeckere trap van voorbedachtinge, alsoo ae 't
opgehoopte uitwendige overde kruijnen der bergen
heenen schiet, het welck de schepen daar ter
ancker leggende niet deeren en kan, nogh schaden
maecken, zijnde nergens niet zoo doordringende, als
wel naar een swaaren regen, van eenige dagen
de suctel affwaterdinge, waaromme voor den drempse
gevonden, die inde Revier diepte is, endaar maar
zes voet en water de doorgaans gevonden wordt, men
ouwe wel bestuijt te leggen een ancker naar de
west wae, ende buijten die kil uijtbrengen, ende aan
de oostkandt een touw aan een boom vast maecken, met
alswanneermen buijten alle sorge legt, van anckers
off driggen te derven, de naghten sijn in deese openingh
meeste schoont, wagende sigh de winden drijvende

Aanwijsinge om inde Revier van Gorontalo wel stuijt te leggen,

maecken

December 1678: Inde Chaloup D'Eendraght, van Gorontaelo na Manado

woeckon met de voortschietende Stroom, en werden
van de selve aanstondts ingeslorpt, dat des voormid-
daags voornamentlijck seer bemaerckelijck om sien
is, selfs hoe die als ae draijende daar op schielijck
werden vallen, even als off met geweldt daar naar
toe wierden getrocken, het welck altemaal uijt
den grondt der Natuur=kunde seer wel te begrijpen
is, 's middaags kregen weder een Lasser Lughtje
uijt den Noordtwesten, waar mede langs de wal
offe Z:O: ten oosten heenen schooren, peijlende des
avondts den bergh van Balanta Z:ten haeff weste
van ons.

Dingsdagh 13en }
Woensdagh 14en } Ditto: ae sootjens langs de wal gesloeft, trachten
den uijthoeck dernaar te boven, en peijlden heden
den Noordthoeck van Castricoms baij N:O:t oost wel
drie mijlen van ons,

Donderdagh 15en d°: hadden wij den boven genoemden Noordthoeck
offe het eijlandt dat daar affstrekt, N:Z:W: van ons
stijff twee mijlen naar gissinge, des middaags de wind
uijt den Zuijdtwesten, liepen N:t N:t O:t oost, peijlden
met sonnen ondergangh des avondts den bergh Labat,
over 't voorgenoemde eijlandt gebraght N:t O:ten half
noordelijcken, zijnde naar gissinge 't genoemde eijlandt twee
mijlen van ons, 's naghts drijven in stilte,

Vrijdagh.

December 1678: Inde Chaloup D'Eendraght, van Gorontalo naar Manado.

Vrijdagh 16en Ditto: smorgens calm N: ten westen, 't bleeft nogh al stil, tot des naarmiddaags, als wanneer een marzeyls coelte kreegen uyt den N:NWesten, waar van wij ons bedienden om de wal aan boordt te krygen, van meenigte dat ander de straat Lembe moghten indraijen, welcke ons oock nu met sonnen ondergangh N: O: ten oosten zijnde, ongevaar drie mijlen van ons, hebbende als doen den bergh Clabat in 't noordt noordt westen; 's naghts kreegh een westelijck ligtje, ende de stroom mede, waar meede, en met het roeijen en lavéeren, nogh des naghts inde straat Lembe, onder het duijven ylandt, op 10: vadem steck grondt ten ancker quamen,

Arriveeren inde straat Lembe, onder 't Duijven ylandt

Saturdagh 17en Ditto: quamen tegens den avondt met een tij te stoffen aan 't noordt eynde der straat Lembe, maar conde niet geraecken tegens de naght zoo te kiesen, om niet te verdrijven, te weten het stiltwater was, liepen inde bay van Boeissan, daar men wel en beschut legt, als zijnde rondtsomme van 't landt besloten, zoodat men seffs geen zee en siet; dese bay is aande west zijde en wel te kennen aan drie ylandtjes die daar voor leggen, tusschen de welcke en den hoeck men ten ancker komt, laat ende die ylandtjes bij zijden leggen; hier is inde hoeck vande bay een goedt waater, zijnde een beeck die van 't gebergte langs de heuvelen en hier staende hout afscheiden

Sondagh 18en Ditto: ontwonden voordagh met een gunstige stroom

December 1678: Inde Chaloup De Eendraght van Gorontalo na Manado.

weder van daan ver-trocken

de straat Lembe uyt, de windt met sonnen opgangh wae-
-hende een weijnigh, dogh hadden den selven uyt den Noordt-
westen, den gantschen dagh, zoo dat het meer ende me-
-der, en altijt de Celebesse wal aan boordt hielden,
het welck ons wel te stade quam, alsoo de windt in
't westen schietende wij daar mede de straat bezeylde-
-nde met een de stroom weder te baat kreegen, waar
mede den gantschen nacht straatwaarts in laveerde, t

Maendagh 19e D°. des morgens ten 10 uuren, als wanneer de stroom
weder tegens kreegen, de dregge lieten druyssen, stoppende
het tij op 16 vadem sandtgrondt, 's naghts 's avondts lighten

Inde Straat Banca aangecomen

wij onse dreggen weder, maar doen dien het stil was
vorderden dese nacht niets,

Dingsdagh 20e / Woensdagh 21e Ditto: meest dese twee daagen heen en weeder ge-
-dreven, op heeden tegens den avondt kreegen wij een
harde travagh uyt den Noordtwesten, gingen daar mede
onder zeyl, maar zoo haast en waaren wij d'straat Banca
niet uyt, off de windt liep ons bot tegen, waeyende
en buyende seer stijff, uyt den westen, en west

weder van daan gescheyden

zuydtwesten, waar door dit geheel etmaal, windt
en stroom tegens hadden, het welck zigh nogh

Donderdagh 22e Ditto: meer en meer stijfde, met donckere dij-
-ge lught, holle zee, en gedurige regen, hebbende soo
veel als met de fock, en een gereefde bezaan voeren
mochten, en waaren hier door soo seer gedreven,

dat

Voor den Noordemane uijt de Straat Banca ge-comen, en aldaar twee mardeecgerende Bruden vande Manado uit Bande van den Sergt. Jan Lodewijcq ontfangen, sijnde de pros om den Gouvr. te soeken aff gesonden

dat pas meer als de Straat Banca werden beseijlen coude, loopende daar binnen onder de [illegible] wal, alwaar ons een vaartuijgh vande Manado aan boordt quam, sijnde den Sergt. Jan Lodewijcksz van Langi, en den Chirurgijn vande Manado die achter ijtijds twee dagen uijt de Straat Banca geweest te sijn, en ook al na ons gesoght te hebben, alsoo de tijdinge met een Jootje gecomen was dat wij al uijt de Straat Banca waren, te verwonderen sijnde dat sij ons niet hadden gesien, maar dien wij pas daar buijten waren geweest, doe sij sijluijden eerens in een gat hebben geleegen, en dus macht menlijk hebben gespeedt en wat sagos gesocht, den Sergt. bragt twee brieffjens mede, sijnde door d' Ds. predicanten beschreven, en vanden Sergt. aan den gouvr. geaddre[ss]eerde

E:

Ed: Erentfeste, agtbaere heer

Mijn Heer

Robbertus padtbrugge Gouvr.

en Direct.r der Moluccos

Ed: Heer.

Daeregenaemde tijdinge, dat Sulanden van Mannoden in Banca, heeft ons alle seer verheugdt, hoopende niet sulcx haast te sullen sien, wij hebben dan pligts halven, niet anders connen doen, dan dese wij-nige letteren int taadren toecoomen, om u Ed: te be-

gnoeten

begroeten, en Sdin alle voorspoedt tot te wenschen
wij Zijn Godt zij loff in goede gesontheyt, den Vrunde deur
vanden Reijs is hier bij mij gecomen, als ooch de bijst
meesters, wij spraghten voorts niet anders, als ued. pre-
sentie om gesamentlijck met ued: over eenige kercke-
lijcke saacken te besorgieren, en onder affteraghten
wat verders te doen is, hier mede eijndigende bevelen
wij ued. Godt, die ued. verders tot ons met voorspoedt
wil brengen, om stoff te hebben van zijn naam te
dancken voor behoudenis tot hier, na zoo veel
ontmoetens, en zijt hartelijck gegroet van mij
ued: onderdanigen Dienaar, was get.: Laghanijas
Cahijugh, ten zyden stondt Manado desen 10de
December 1678:

Aan mijn Heer Robbertus Padtbrugge
Gouvr. en Direct.r der Moluccos.

Eerentfeste, agtbaere, wijse
voorsienige, en zeer beschyedene Heer,

't Heeft voor mij een groote vreugde te staan geweest,
als dat ued. agtb.: (godt loff) behouden in Banca
was, ter ancker gecomen, hoopende onder den selven
zegen op 't spoedigste ued. agtb.e alhier te sienden,
want over eenige kerckelijcke tijdinge ued: agtb.e al-
hier tegenwoordigh noodigh agte, willende niet

twijffelen

twijffelen off sal mijn gewenscht doelwit zoo in 't een
als in 't ander bereycken, volgens 't schrijvens aan den
Command.t alhier, als dat wij niet 't Vaght mede naa
Tiauw begeven souden, was mede al mijn voornemen
op morgen avondt met 't volck te steeken, maar uE
animement hebbe ick niet ongeraden gedaght uE
agtb.e eeven te verwaghten, d' heere gelieve beyden
uE persoon, in gewenschte gesondtheyt onder 't convoy
zijner Hoog.e Engelen tot ons te geleyden, op dat wij
alsoo oorsaack vinden mogen, om zijn H.e naam
eendraghtelyck hier over te verheerlycken, en
beyde uE agtb.e dienaar en vriendt, was geteek.t
Cornelis vander Leyts, ter zyden stondt, Manado
den 20en Xber A.o 1678

Zy braghten weynige off genoegzaame geene mondtkost
mede, dat ons niet wel en quam, alsoo daar aff al
weynigh ten eynde botte by naa waaren, 't geen zy
mede braghten, was niet genoegh voor twee dagen
en maakten wy staat, nogh maar voor drie dagen
van ons selven te hebben, den Sing.t seyde voor, aff
den Gouv.r niet voor aff en geliefde naar de Manado
met hun vaartuyg te gaan, voorgevende op morgen
hele vroegh op de Manado te comen willen, zoo dat
den Gouv.r des avondts daar mede van boort stack
ende in weynigh tydts al vry wel vorderde, dogh op
de Hoeck gecomen, daar het wat kabbelde, dorst hen

den Gouv.r gaat voor aff
met het vaartuygh
van den Sergt. naar
Manado, dog is genoodt,
saakt wederom te keeren
door de schaars beritight
van de schepen

de schepen, dat Sangaanders waaren, niet vinden, derhalve den Anack, die haar gegeven, waar op dat zij te vooren schepen souden, sterende werckinge, alsoo daar door de meeste doddening en slaperigh wierden, het welcken Gouvr. sinderkende, ooch om dat het nagt waar zoo wierdt haar gegunt te rugge te keeren, bleven de de Moorderaars bay, daar 't eynd van den nagt bleven leggen —

Vrijdagh 23e Do. met den dagh schepten wij weder voort tot aan den hoeck van Sistenen, alwaar het water weder wat hol aanschietende, en habbelde, zoo konden zij aanstonts te nigh sonder stoff te dragen, waar, schouwden, ofte yets te zeggen, zijnde al een goede eynde wegh weder te ruggekeert, en het den Gouvr. gewaar wierdt ofte sulcx ende wiste, de welcke sinde dese luyden zoo beschroomdt ende onverdraagtigh leven ter halven te keeren, dan met haar gehadt twaalden wierde, en quam dus weder aan de Chaloup den Eendraght, zendende aanstonts 't vaartuygh met een briefje aan den Commandt. van Manado aff, waar by aan den selven geeist wierdt, sonder tydt verzuym, ende op den ontfangh vande brieff met het selvigh vaartuygh ons 12: groote maten rijs toe te zenden, waar mede de Sicaco strock, bleven de de Chaloup dien dagh aan anchor leggen,

Zijn E. den Gouvr. weder aan boordt gecomen, en den woonsdagh te rugge naar Manado gesonden om ons van mondkost daar om slegen waerts te besorgen —

Saturdagh 24en Do. met oostelijcke en noordelijcke labbere luchtjens als dagesens voort en Oostwaart aangeseth, des Avondts quam de Thiacco vande Manado weder te rugge, de gevisiteerde huijs mede brengende; met den Singetap ooch mede van Manado en aanboordt gecomen den Boeckhouder Jan Francke, mede brengende den brieff vanden Raadt, eenige maanden al geleden herwaarts aangebraght, met de Chaloup van den Manadoschen borger Jacob Jessen, onder des Gouvrs. bijsondere brieven, waarin oock een vanden Secretaris den welcken hier mede sulassen, om dat het in antwoorde diendt van die den 21en Augusty bijsonderlijck aan den Secretaris gedaen schrijvende voegende.

De welcke daar mede, en met messens gevoegde brieff vanden Commandant aldaar te rugge komt mede brengende den Boeckhouder Jan Francke die eenige papieren van den Raadt tot Macassar aan den Gouvr. overhandigde.

Aan d'Edle Heer Robbertus Padtbrugge Gouvr. en Directr. deser Molluccos ende District van dien,

Edele Eerentfeste Agtbaere Manhafte wel wijse, voorsienige, bescheijdene en seer genereuse Heer.

Onse Gebiedende Heer.

Den eersten van deser loopende maandt, ontfingen wij uw Agtbaere Edele aangenaame schrijvens, vanden 21en

Augusty

Agustij Brouwers, uijt handen van den Tomataansche Kenijten Ciduffe, waar op van hun niets bijsonders te antwoorden valdt, dan eenelijk, dat deselve dienen tot bekendmaakinge van 't geene althans eenigsints aan merkenswaardig 't Hoofdt onse Jongsten voorgevallen als mede niet bijsonders tot gevolge vande heenwaarts onsen gecommandeerde Tagueanders, de welke met een Jonck den 29en Ag.o te deser rheede verschenen naar dat de selve 't Hoofdt den 19en Maij voor de dendemaal van Tagueande naar Zeijl gegaan, en door stroom en windt verlegt zijnde, tot aan de Jelanden van Talauw verdreven geweest, van waar wedin voornemens waaren Tagueande te bestreeden maar de stroom heeft haar tegens wie en danck, en buijten bevoorden heenwaarts aangebragt, waar op als hooffdt commanderende den Capt.n Laudt Cornelis Franz, die ons eenige maegtlicke brieven aan U Ed. Agtb.e geconsigneerdt overhandigde de welke wij in 't duijtsch overgeset zijnde p.r Copia affschrift tot U Ed. Agtb.e speculatie, als hoewel van geen bijsondere inhoude zijn nevens overkomen Dese Luijden hebben wij, niets van leevens middelen gebrackt hebbende, een half Last padij en 3 [illegible] Comptant als ook op hun dustigh verzoek 20 [illegible]

Verstrekt

buskruijt en 30 p.s musquet coogels versterckt
't geen zij danckbaarlijck hebben ontfangen en
aangenomen.

van haere aangebraghte coopmanschappjes hebben
zij aan d' E: comp.e voor d'ordinarij prijs verkoght
en geleevert 354: kannen cocus olij, en ontrent twee
picols wasch, die seeckere chinees van Ternaten
(zoo ons door den tolck gerapporteerdt is geworden)
toebehoorde, 't welck wij mits dijen is behouden
voor 24 rd.rs 't p.l hebben ingekoght, en aangenomen.

Onse chaloup d' weedercomst, en is tot dato deser
nogh niet vernomen, en 't zoude te wenschen zijn
dat wij daar mede de versoghte planken voor denst
conde bekomen, om niet 't begonnen werck aan
't huijs vanden Raad der Wapenkamer niet te
mogen stilstaan blijven, weshalven mijnen tegen,,
,,woordigh voor een maand lenghte opgehaaldt zijn
ende Puitts in 't hoff van sijn h.o Amst.em nogh
eenige dachpannen leggen, die hem dogh voor als
nogh niet te staade comen, zoo sullen wij niet
weijgeren off approbatie van UEdagtb.e deselve
voor rekenq.e van sijn h.o aanneemen, zulcx ende
mogelijck zoo veel wesen, dat 't huijs voorsz:
daar mede zal connen gedeckt worden.

De chaloup voorden genoemdt, schrijvende, zullen
niet in gebreecken blijven, om UEdagtb.e gegeevne

onder en boven, tot verbeteringe der pady naar te
comen, de wercken daer neffens uytcomende ge-
bruyckt sal werden, tot aanhalen van steen
voor 't hooft, soo en bij aldien geen merckelijcke
verhinderinge mogt voorcomen, de pallisaden daar
rondtsom, staan soo verre gebracht als uwe agtb.e
't selve hebt believen te ordonneren,
d'andere dagelijckse sulke wercken, hebben haaren
geregelden ganck, tot de stucken van 't groot bol-
werck op de batterije gelegen hebbende, zijn nieuwe
affuyten gemaackt, en staan nu mede neffens de
uytcomende in volle postuur, om 't casteel Orangie
te helpen verdedigen
de lieverde gevraagde rottangh, die de Ternatanen
ons behandigt hebben, en is waarlijck deselve niet, die
wij versogt hadden hebben, uytgesondert het gevraagt
maar den rottangh die wij van den constapel kregen,
want de rottangh die de Ternatanen ons bragten
was half gebroocken, en daar toe swack, oock
gantsch niet langer van lidt, soo dat wij daar
omme genoodsaackt waaren, om na den anderen
uyt te zien, en uwe agtb.e toe te senden, gelijck dan
oock geschiedt is,
dat met de chaloup van den Mixtis bonger coopm.
pieter Tiedeke eenigh water van hier soude ge-
bruyckt.

die daar tot dezpuis inde wegong wierdt Edwaart
uijthouden, t welck wij hem om s heeren geregtigheden
na behooren te handhaaven hebben bequaadt, en
toegestaan, en den pr Assist Paniwelis Steen toegevoegdt
maar wij en hebben doen ter tijdt niets gedz: niets ge-
dagt hadden dat ued agtb voor desselfs comste tot
Batchian van Outij de regts zoude gevondt hebben, zoo
dat ued agtb ons zal gelieven ten beste te houden
indien daar jumd moghten naarlatigh gewest zijn

Den 23en do wierdt door den pr Administrateur Sr
Gerardt Brand Brost, den pr Raadt aangediendt dat
de laaste Jaght pr de Schuijt Spaanswaelk van Batn
ontfangen, Verdient eenige dagen ter wille wonden
was bevonden, door de waeche de Sales zoodanigh was
sterckt dat binnen sommige Sacken niet anders als
kraff off iemendt weijnige corels gevonden wierdt
zoo dat wij genoodsaacht zijn geworden, de Sales uijt
het packhuijs, en binnen des Administrateurs
ledigh leggende huijs te laten brengen om
Jaught en oingeschept te werden, maar door de
schadelijcke wormen eijndelijck uijt gebroegen
zijn, egter op 10 Lasten ontrent 1/2 Last tecaga
d'oude Correspondentie tusschen den Tidoresse, en
Batchian continuerendt, en is den Secretaris van
ten tijden bekendt gemaackt dat sekeren Manius
papoua, de welcke met een praauw, en eenige coquus

nooten

die daar toe expres in de regering wierdt bewaart,
uytsonderen, 't welck wy hem om 's heeren geregtigheeden
na behooren te handhaavenen hebben vergunt, en
toegestaan, en den Sr. Assist. Paulsoeus Steen toegevoegt
maar wy en hebben doenter tydt niets gesz:de nits ge=
=dagt hadden dat in d'aghtb.e voor desselfs comste tot
Batchian, van ouby de reys sende geweent hebben, zoo
dat in d'agtb.e ons zal gelieven ten beste te houden
indien daar inne mogten naarlatigh geweest zyn,
Den 23en do. wierdt door den pe. administrateur Sr.
Hermbrandt Broost, den Edelen raadt aangedient, dat
de tamme sougst pe. de fluyt Spanbroeck van Bata.
ontfangen, vermits eenige dagen toe natte weeren
was bevonden, door de welcke de selve soodanigh was
besmet, dat binnen sommige sacken niet anders als
kaff off immers weynige cones gevonden wierdt,
zoo dat wy genoodtsaacht zyn geworden, de selve uyt
het packhuys, en binnen des administrateurs
ledigh leggende huys te laten brengen, om
gedrogt en omgeschept te werden, waar door de
schaadelycke weeren eyndelyck uyt gebrogen
zyn, egter op 10 Lasten, ontrent 1½ last leccagie,
d'oude correspondentie tusschen den Tidoreese, en
Batchian, continueerdt, en is den secretaris van
ter zyden bekendt gemaacht, dat seeker Marinijs
papoua, de welcke met een praauw, en eenige coque

nooten

nooten gehadden, den 18ᵉⁿ der verleeden Maandt
van Batchian herwaarts opgeroeyt zijn, in
passandt wegens zijnen Coningh twee brieven
den eenen voor den ouden, en d'andere voor den jongen
Coningh van Tidoor hadde overhandigt, ende
naar dat haare heerigheeden hier te merckt ge,,
bragt en verkoght hadden, zijnse den 26ᵉⁿ weeder
van hier vertrocken, dogh hadden op Tidoor, drie
à vier daagen gestopt, tot dat van haare voorsz:
Hᵒˢ. weeder brieven in antwoordt, met eenige
heeyrigheeden, tot schenckagie hadden bekomen
deesen kreateurde, die het aeeo uyt onnoselheyt
verhaalde, affgevraagdt zijnde, off hem niets van
den inhouden der voorsz: brieven bekendt was,
diende in antwoordt van neen, alleenlijck dat
hem wel bewust was, dat den Coning van
Tidoor, aan den Batchianders, om een buffel
hadden verzoght, sic Adviso —

Den 12ᵉⁿ do. bevoorens, hebben ook verstaan dat
de doghter van Majuda, Gonahe genaamdt geweest
vrouwe, van den bewusten Cieris, naar Tidoor
was gebraght, om weeder (zoo gezegt wierdt)
datze met haar Moeder niet en conde accordeeren,
maar wat daer van is, zoo heeft den prince
Amar, haar in 't vlughten, bij raade en haadt
wijsheyd gedaan, zoodat sulcx moogelijck door
desselffs judictie zal geschieden —

op

Op het versoeck van gemelte prince, hebben wij
hem toegestaan, de voor d'ordonnair prijs vande
basaar Soogt, een, en een halff last Zout, gelijck
mede aan d' Sousopingi, eenquant last Zoudt, om
geen reeden van misnoegen te geven, als oock
om alle jalousie Zoo veel doendelijck te vermeijden,
van Ternataenen hebben niets te schrijven, blijvende
de Rijcxgrooten van ons, gelijck oock wij van haar,
Zonder eenigh off weijnigh ommegangh, oft gemeen-
-schap, nogtans heeft men in secreten discours
met den Captn Zaidt Ketij(?) verstaendt(?), en vernomen
hoe den steden swaerigen gaat van de sugt, tot de
Speerkijen(?), wat daar op bij magt, en vermogentheijt
voegen Zoude, kan genoegzaam affgemeten
werden,

Op Macquian is het oock alles in goeden doen
den Zingr Commandt vandaan, is den 26en passado
op Goraphies geweest, op visite der Nagelen
en heeft op 't ijlandt Wico gevonden, en uijtgeroeijt
een getal van 95: boomen, waar onder twee
groote vrugtdraegende Vos zijn bevonden, waar
van de bast, met eenige tacken, en jonge spruijtjens
ons toegezonden is geworden, van welcke boomen
de Macquianders buijten alle twijffel caes(?) kennisse
moeten gehadt hebben, zulcx daar dichte bij secher
tambocks(?) leen is bevonden, leggende ontrent een

Canarij boom, waar mede zij de gom vande Leedboom
tot dammers off fackels hebben aafgelaadt,

Wij vrienden onder de vrouwen van Tagnande zaecken
requeste vanden Marinijs off Kosten vande kerck-
aedaan, genaamdt Franciscus waar bij den selven
versocht, dat mede boecken off andere schriften
mogten werden onderzoeck gedaan, wegens zijne
ordonnaire tractem.t van 't geene hij zoude te
goet hebben, aangezien hij gedurende zijne 19
Jarige dienst, niet meer dan 8¾ rx:de ende, uyt
handen vanden Schoolmeester andersints genooten
heeft, maar sints hier van bij de uytdelinge
der diaconen niet en blijckt, daar 't nogtans be-
hoorden bekendt te staan, zoo is ons geraden
dat hem 't resterende behoordt ter goede te comen
maar dewijle ons, inden kercken raadt onbekendt
wat, off hoeveel den selven 's maandelicx toege-
voegt is, zoo moeten wij dit aan uE agtb.e onder-
vindinge, en goetduncken overlaaten, sints wij
het selve niet en connen bevorderen, nogh
reeden van geven, waar bij sulcx sal voorsaacht
wesen, 't geene wij nogtans gaarne hadden ge-
daan, om uE agtb.e van die moeyte bevrijdt te
houden —

hebbende voor tegenwoordig geen meer stoffe

tot schrijvens, derhalven sullen hier mede onder
UEdagtb:e nemende afbreecken, en tot besluyt
UEdagtbaare, en 't binnen gebiet schap, godes
heylige hooden bevelen, en Sonne van zijne al-
-mogentheyt affbidden, gesondtheyt, en een voor-
-spoedige regeringe, terwijlen wij naar gantsch
nedrige groete zijn, en naar pleight verbeyden
UE:agtbaare h:re UEdagtb:e schuldige en
onderdanige dienaeren, was geteekent, Cornelis
Sweerus, Gerrebrandt Snoodt, Andries Oloffsz: Ont:
en Secret:e en dirck de geuyn, ter zijden stondt Maleye
in 't Castel Orangie, den 11de September 1678: N:o
hier neven bekomt UEdagtb:e d'geyschte halffriem
papier, hollants cleyn format

Translaat brieff door den Inlandschen
Schoolm:r Pieter Pays, aan d'Ed:le Gouv:r
Robbertus Padtbrugge, geschr: inde
maleytsche taele.

Ontfangen uijt handen van den
Cap:t Laudt, Conradus Snauer
den 29en Aug:o daar aan.

UEd: agtbaare geringe dienaar, Pieter Pays, Schoolm:r
van Saguenande, maacht hier mede in alle nedrigheyt
bekendt, dat ick dit ampt van Schoolm:r hier ter
plaatse bedient, en als een werck dat van begonnen
is waarnemende, dogh 't is seecker dat de Overigheyt al
19 Jaren

19: jaaren lang is geoeffendt, egter sonder eenige vrugt
offe verwonderinge, ende tegenwoordigh is mijn werck
om alle Sondagen driemaalen te catichiseeren, te
weeten des woensdaags, Saturdaags ende Sondags, en
alle daagen 't gebedt te doen, tweemaalen, des smorgens
vroegh, ende des avonts laat, ook zoo hebbe ick
opgeteekent alle de naamen van de geene die hier op
Tagulanda Christenen zijn, off niet, ende bevinde
een getal van 1034 persoonen, die nogh geen
Christenen zijn, waaronder een getal van 330. en
die nogh ongetrouwdt zijn 95: de schoolkinderen
zijn 76: Ick hebbe dan den jongen Soegoegod
den Captn Laudt Coneelis Snanx, en Captn
Cabenkan aangesprooken, dat zij die geene de
welcke nogh geen Christenen waaren, zouden
maacken datse de Religie omhelsden, ende die
lene naar behooren voorstaan, off handthaveeren,
indiense voor Godts, en Comps vrienden wilden
geagt en gehouden werden, ende daaromme hebben
voornoemde drie officieren, die luyden aangesprooken
die nogh geen Christenen waaren, en geboden
indien zij luyden de Christelijcke religie niet
en wilden aanneemen, datse haar dan ooch van
de vergaderinge, en ommegangh der Christenen
zouden apsenteeren, off afthouden, daar op hebben
zij aangenoomen om mede Christenen te worden,

de

de welcke ick in onderwijse en leere, Zoo oude als
Jongen, waer van'er 6: Zijn die schrijven konnen;
Verders soo sijn de drie voorn: officieren wel de
principaelste die achter de Christen Leere voor,,
,,staen, de welcke dan oock met malcanderen
geresolveert hebben, alle die geene, de welcke haer
absenteren des Sondaags vande kerck, en Catechisatie
een boete te doen betaelen, Zonder eenigh ooglüijckinge
en de geene de welcke nogh onchristenen waeren
aengeseijdt datse Christene zoude worden, Zoo en
bij aldien zij haere, en 's Comps: vrienden wilden
sijn, waeromme de selve dan en mede genegen sijn
om inde Christelijcke gemeenschap ingelijfft te
worden,
Inde negorije Minanga Zijnder 294: persoonen, waer
onder 70: die nogh geen Christenen sijn, en 30 School,,
,,kinderen, Zijnde dit eenich 't geene ind agtb:e
hebbe mede te deelen, en bekendt te maecken
onderstondt geschr: den 1en dagh der Maendt Maij,
int Jaer 1638: was get: pieter Jayb, ind: geringe
dienaer; binnen voorn geseijde brieff was nogh
op twee stuckjens papier geschr: 't naervolgende
versoecke dat ind agtb:e mij gelieven te senden
van weijnigh inct, pampier, en pennen, om de
placcaeten op te schrijven, voor de schooljongens
en om eenige predicatien, die ick in sien
schrijve, om in de kerck gelesen te worden
maer 't papier is hier te duijr, off swaerlijck te
becomen; Mijnheer gelieft mij oock een üijren
glas te laeten toecomen, en eenige A:B:C: boecken
onderstondt, en was get:eeckent als vooren —

Translaat

Translaat Requeest door den Marinjo Francisco, aan d' E: Heer Gouv: Robbertus Padtbrugge.

UEdaght: geringen dienaar Francisco Marinjo, geeft
in alle ootmoedigheijt en Eerbiedt te kennen, dat ick
in 't voorleden 19 jaaren de dienst van Marinjo off
kolter vande Kerck aldaer hebbe waargenomen
tot dat ick nu heel oudt, en affgeleeft ben geworden
om mijn noodige onderhoudt van Levens middelen
te gewinnen, en hebbe oock niet anders ~~genoemen~~ genooten
inde voorsz: 19 jaaren, dan alleenlijck uijt handen
vanden Schoolm: Andries 8 3/4 Rds: cour: en dien,
halve versoecke, dat UEdaght: geliefden inde
boecken, off Schriften te laaten ondersoecken
waarneer, off wat maandt ick van de Comp: gagie
hebbe genooten, dewijle ick in die dingen gantsch
en teenemaal onweetende ben, onderstondt en
was geteeckent Francisco Marinjo, UEdaght:
geringen dienaar, in margine stondt gesz:
den 6e dagh vande maandt May, 1678.

Translaat uijt de Maleijse brieff, door den Schoolmeester Pieter Pays, aan de Ed: Heer Gouvr: Robbertus Padtbrugge.

UE: geringe dienaar maacht hier mede bekendt

dat

dat op den 10^{en} dagh der maandt may, hier aangecomen
is, den Coningh van Tabouccan, met de princesse zijn
doghter huijsvrouwe van den Coningh van Chiauw
ende zijn hoogh.^t heeft de rijcxgrooten van Tagulanda
affgevraagdt, off d'inwoonderen aldaer altemael
Christenen waaren, off niet, en bequam vande selve
tot antwoord, dat de helfte derselve nogh onchristenen
waaren, waer op den Coning en d'princesse belaste,
„dat ze altemaal Christenen zoude worden, niet
„mandt uijtgezond.^t, want hij en wilde niet gedoogen
datter een meer Mahometaans zoude bijwoon, zints
hij (die hem noemde 't hoofft te wesen) zigh door
't waater des doops hadde geneijgight, zoo en verstaande
het niet, dat de verder onzijnen off Mahu-
„metaansche zouden bijwoonen, ende op den 15^{en} daar
aan des sondaags, heeft den Koning van Taboucan
met de princesse geboden en belast inde kerck
te gaan, alle die nogh niet Christenen waaren
om godts H.^e woordt te hooren, gelijck dan oock
door de selve naargecomen is, want den Coningh
van Tabouccan, en heeft niet willen toestaan, dat
de Mahometanen met de Christenen zouden
ommegangh en gemeenschap houden, zints de
selve niet anders en trachten, als de Christelijcke
religie alle hinderen en schaaden aan te doen,
in agtbaare geringe Divaan, en heeft voor

tegenwoordigh

tegenwoordigh niet anders van hun te schrijven onderstondt, get.: op den 16den dagh vande maandt maij int iaar 1678: en wat geteeckent Pieter pays, ued: aghtb: geringe dienaar.

Translaat briefje, door den Hoogogoe Joan Apman, aan d' Ed: Heer Robbertus padbrugge, get.: van Taguanda, inde Malijtsche taale.

Joan Apman batara, ued: aghtb: dienaar, die tegenwoordigh hoogogoe de Jonge Heere bewesen heeft, dat ued: aghtb: mij geeren met een teeken van d' comp: vlagge te voorsien, op dat d' inwoonders mogen sien en gehoorzaamen, in die saacken, off werken die vercheijde van d' comp: vlagge moghte opgeleijdt worden bij Tewangende de negrije, off iets anders, Duits den Jongen Coningh, tegenwoordigh in ued: aghtb: gevoeght is, ende de negorij, off 't dorp Taguanda als een Lighaam souden hooft.

Verders en hebbe ued: aghtb: niets van waarde om van hun te senden, dan eenelijck een kleijn niet boogdenessijdens, in handen van den capt: Landt onderstondt, en was geteekent Joan Apman ued: aghtb: dienaar, in Manguer stondt, get.: op den 18den dagh vande maandt maij int iaar aº 1678

Translaat

Translaat brieffje, door den Jongen
Coningh, don Philip van Tagulanda
gesz: inde Maleytsche taele, en
Duytsche letteren, aan den Heer
Gouvʳ Robbertus Padtbrugge

don philip jongh Coning van Tagulande en Dienaan
maacht hun mede, naar eerbiedighᵗ: en geluckwen-
schinge van heyl, en Zegen, bekent, dat ick
mijn slaapgoetje, en andere benodigheeden, al
geschept, om agtervoegens becoften tot indaghtede
opt te comen, maar jck hebbe gevreedt, dat de
siechte mij hoe langer hoe swaarder wiert,
daar omme hebbe jck agtergebleven, van
meninge om te verwagten de uytkomste van Godt
almagtigh, dogh indien het eenigsints mogt
konnen te verminderen, en ick het leven behoude,
Zal met een off t'ander gelegentheydt tragten
derwaarts over te comen &ca

Blijdens en hebbe niet te schrijven, nogte in
agtᵉⁿ yets van waarde te senden, dan eenes
een pot, en een tousi, off geglaseerde potje met
Coquos olij, mitsgaders twee sloyen boogeneschjens, en
200 stux coquos nooten; onderstondt, en was geteᵉⁿ:
don philip in de Dienaan, in Mangind stondt gedateᵉⁿ
den 19ᵉⁿ dagh, den maandt maij 1678. Lager stondt
Geoolleationeert accordᵗ Maedyen int Casteel
oranje den 11ᵉⁿ September 1678: was geteᵉⁿ: A: Olofseⁿ
raadt en Secretaris

Aan d'E Heer Robbertus Padtbrugge
Gouvʳ en Directʳ: der Mollucos, en d'om,
leggende Landen van dien.

D'Edele, Agtbaare, manhafte
zeer wijse, voorsienige, bescheijdene
en seer gonstige Heer.

E: Gebiedende Heer

't Gevallen in UEdagtb: hoogl: geestimeerde schrijvens van
den 21ᵉⁿ passado, mij bevorens den genoemen op gemelde dag
overhandight, hebbe jck mij bevonden, als in een Zee
vol woorde baaren, te swemmen, uijt 't gedurigh
overdencken vande kragtige en doordringende redens
van UEdagtb in opmerckinge genomen, over de
schrickelijke verandering vanden ouden en schran,
,deren Coningh Sayfoedijn

Ende alhoewel mijn geringe en eenvoudige advijs
nergens te pas komt, Zoo neme egter de vrijmoedigheijt
om mijn gevoelen te verklaaren, met vast vertrouwen
dat UE agtb naar gewoone goedwilligheijt mij de
fauten sal gelieven te vergeven, en ten goede te
duijden, want indien ik buijten die hoopen en
vertrouwen waar, soude de pen tot andere dingen
verstieren, ende vermits UEdagtb: meer de daat
dan de ijdele woorden bemindt, soo sal ick van
dese onnutte prologe afbreecken, en mijn voornemen
gaan beginnen hier op 't papier te stellen

Ter

het is seecker en souden tegenspreecken, //maar dat de princes
Goranjano, Cabono off Socca, noyt eenes weereus ijets
tot nadeel van den Prince Craam hebben bestaan,
nogh oock niet gedurende het leven van den ouden
Coningh voornt: ondernemen en succedij, maar off
sulcx naaderhandt niet en soude geschieden, staat
te bedugten, bysonderlijck soo se d'Compe: niet
tusschen en komt, daar van hebbe genoegsaame ex-
empelen oock selffs inden Coningh amstm en
meer andere uE agtbe beeter dan mij bekendt.
dogh ingevalle het gebeurde dat zijn Hooght Sayfoedijn
gedurende uE agtbe regeringe in de Mollucos, quame
te overlijden, zoo soude mijns geringen oordeels weijnigh
aan gelegen sijn, al hoemen de princen voorsz: over
de successie in 't rijck, een weijnig tegens malcanderen
harnasseerden, om in die troubelen een goedt voordeel
voor d'Compe: aff te zien, maar voor den ouden
Coning schijnt bedugt te zijn
Weerende over sulcx den Prince Craam, zoo door
desselfs eygen ontslagh, als met practicquen ontrent
d'Compe: in 't rijck bevestigen, dat naar sijn over-
lijden geene der voorn: princen hem tegen den
heeren souden derven opwerpen, in 't bysonder, omme
daar door van bedekte speelinge tot d'Compe:
bevrijdt te zijn, niets sijnde hem nogh niet on-
bewust wat moeyten het d'Compe: gekost
heeft, voor en eeder hij in een geruste besit
is geraackt, zoude het weecke hij misschien

noyt

nooyt zoo verre hadt gecomen, sints de Castiliaenen een ander sogten in te dringen, hoedanigh syn Ho:t daar voor tot d'E. Comp:e verpligt is, kan een yder by sigh selven affmeten, maar off hy het selve nagecomen heeft, werdt UEdelh:t wel te doorsien; men houdt het voor vast dat de vriendt en bondt- genootschap met dese Ternataenen gesocht is, als en aan geen magt off vermogentheyt en ont- breeckt, en waarlyck het soude met d'Comp:e staat heel armelyck gestelt staan, indien de selve door den voorgenoemden bystandt, souden eygen interest soude moeten staande gehouden werden.

Vermits'er dan geenige andere teekenen van syn Hoogh:t overlyden en is, als voor heen, ten zy men de daagen telt, de welcke noghtans zoo veel hier nae souden comen syn, als tot nogh gevoert hebben, zoo kan men niet anders presumeeren dat zyn Hoogh:t zoo geveynsdelyck als dugtelyck (volgens het bekent maackinge van deselffe Sultan in besit te nemen) heeft gesprooken,

Onse souden wel wenschen indien syn H:t de beloofde satisfactie en vergoedinge vande roveryen door synen onderdaanen op Amboina en Banda gepleegt, met geen meerder ernst en vroomheydt als tot nogh geschiedt is, zoo is zoodanigen

openbaeringe

openbaaringe voortgecomen, om 't welck voorsz:den daar
mede continuerende te houden, als denckende dat d'Comps:
zigh aan voorsz: contracten verpligten souden
laaten zijn, en die noodwijgen geleijck voordeelen, in 't
voorgedr: boeckjen raecken; mitsgaders met eenige
den genoeffde menschen en goederen restituerende, wij
en van verdere aanspraacken ongemoeijdt souden
gelaaten worden,
Maar de beroofde vergoedinge verschaffende, en bij
aldien zijn Ho: niet ernst gemeendt heeft, van 't
sont aedaan in besit te nemen, zoo ben ick ver=
=seeckerdt, dat zij sulcx op UEd: agtbd: in persoon
off ijemandt anders die UEd: agtbaarh: inde
regeeringe mogte comen te succederen, sal ver=
=soecken, en sijn meijninge volcomentlijck ope=
=baren, maar off sulcx geschieden sal voor
en aleer hij zigh wat swack bevindt, twijffele
grootelijcx, de wijle de Eedemeesters in 't gemeen
op die stercke bij wel schijnen te steunen
Ogter soodanig sterck tegenwoordigh bij UEd:
agtbd: affnemen, (en ten wijes aeeds in goede
eenigh is) geschiedende, souden het een sake
daat zijn, indien wel raadt, souden UEd: agtbd:
communicatie, en voorkenninge, verstouden
te bewilligen, Ick voor mijn deel soude het
zoo wel doenelijck volgens UEd: agtbaart: brief
trachten te schinderen,
Ick hadde op den ontfang van UEd: agtbd: brieff

mij

mij seer geerne naer Ceijloon getransporteert, maar
vermits dese Engelanders zoo spoedigh als doenlijck
genegen waaren vertrecken te konnen, zoo hebbe
jck het tot nogh nader uijtstellen, mits gevreest
hebbende dat sijn Ho: mij aldaar wat langer zoude
ophouden,

In gisteren quam seeker onderwaght desselfs affge=
sonden Papoua, die gemeenelijck voor een Spion
agerendt, mij bekendt maecken, dat hij al eenige
dagen op mij, en des toeckx derwaarts overkomste
hadde gewaght, maar dewijle niet gecoomen en waren
zoo en wierde sijn Hoot ons niet ter audientie laeten
coomen, indien naer desen overquamen, maar
vermits sijn Ho: nu onlangs verhuijst, en van woninge
verandert is, soo is mijn sustinu, dat hij uEdaghtbe
in sijn nieuwe woninge voor eerst zal willen
verwellecoomen, dogh niet tomin om seeckert te
gaan, ben jck voornemens naer eenige daagen
met uEdaghtbe gegevene permissie, onder te Staffen,
als wanneer jck wel haast vernieuwe en waar
te sullen worden, off sijn meijninge oock zoodanigh
is,

Behalven ondergemelde, en hebbe niets meer te
schrijven, daeromme sal desen besluijten, onder wensch
en bede tot Godt almaghtigh, dat hij uEdaghtbe
voor alle ongevalle genadelijck gelieve te bewaaren
verder gunnen en geven gesondtheijdt en voorspoedt
in uEdaghtbe wightige verrighten tot welstandt

van

van den E: Comp:s eygen Lofft en eer, mitsgaders
tydel:e en Eeuwigh welvaart, hier mede dan steyd
dien ick getragt hebbe te zijn, E: Agtb:re Heer
UEd: Agtb:e gantsch onderdanige en getrouwe dienaar
was geteeckent Andries Droffz, ten Zyden stonde
Macassar in 't Casteel oranje den 11:en 9ber: 1678.

Rapport, aan d' E. Agtbaare Heer
Robbertus Padtbrugge, gouvern:r
en Directeur over de eylanden
in de Molluccos, wegens myne
gedaane visite op d' Manado en
verrightinge op de selve.

E: Agtbare Gebiedende Heer

Nae dat wy op dato den 1:en April van voor UEd: Agtb:e
gouvernement p:r fluyt schip Spanbroeck hadden
ancker geligt, zyn wy op den 9:en derselven Maandt
behouden op de Manado aengelandt, alwaar nae
behoudend Pascha, heb begonnen in 't werck te stel-
len, waar toe door UEd: was affgevaardight:
Eerstelyck, dan hebbe opgenomen d' Comp:s losse
effecten, zoo ist dat ick deselve tot VI:to April
ontfangh en uytgift tegens elcanderen confronterende
met de verstanden bevonden te accorderen uytgesydt
246: lb buskruydt, die volgens nevens gaande attestatie
N:o B: uyt de chaloup d' Eendragt zijn te kort
gecomdt.

ooch

Oock soo is volgens Attestatie No 4. door den Boeckhouder
Cornelis Ringerick Pr 4 Keutjes de Swaan actien aan
gebragt, soodat pack witte Salempoeris, gem.t 8326:
daar 3: Pr in te kort bevonden zijn, want daar maar
77: Pr in plaats van 80: zijn uijtgelevert.
Soo mede in 't Memorietje van gemelte Ringerijck
op dato 9en 8tber 1677: overgelevert, staat een pack
Basta halve swaare tegens 2: Rxdr 4 p.r 4 geen bij
de boeckjes vande Manadosche togt gevonden werdt
diendt, alsoo de prijs Courant maar 1: Rxdr is,
bij de factura vande fluijt Spanbroeck, onder dato
den 31en maart 1678: staat opgebragt mede pk
gemeene Bethilles, off 200 Pr gem.t No 33: en 193:
tegens Rxdr 350: daar nogtans deselve volgens prijs
Courant, niet meer dan 575: Rxdr comen te renderen,
Soo mede een pack, off 80: Pr Salempoeris groove
witte, gem.t No 3331: staat bij de selve factura
belast tegens Rxdr 320: daar nogtans deselve niet
meer dan 280: Rxdr costen, 't geen bij de negotie
boecken blijckendt diendt, om alsoo met d'actien
bevindende factura die mede bij mij blijckendt is
accordt te gaan, werde ick komt te bedragen
een somma van 4807¼ Rxdr offe ƒ 14421: 15:- daar
te vooren stondt 5072¼ Rxdr offe ƒ 15216: 15:- different
werde in alles 265: Rxdr offe ƒ 795:-:-
Indessen werdt noch van den Commandt, en juist aan
wesen van UEd Agtb. 't hoordt bij dat een slaaff
overleeden is, soo datter maar drie in plaats van
vier de bij 't opnemen der effecten bevonden, het

welck

beijck sijn overreijden, wordt volgens nevensgaande
Attestatie bekragtigdt.

Ingesien wordt hebbende naar 't Suraat waar mede
de handel van UE: nevens die vande Cornatacalsche
Coningh sijn behangen geweest, zoo is dat ick hebbe
verstaan, dat den Commandant het volck in bewaringe
is houdende, om er de handen van UE: mede te
stofferen, wanneer actien sal comen aantelanden.
De Cornatacalsche Majest. staat echter bij de backer
beslast, volgens gedaane quartos, voor de somma van
192½ Rs: 't geen volgens de daar van gehoudene
aanteekeninge vrijgelaten zoude comen passeeren
bij echter de Rijst houdende Oudtvooghels &c. niet te
dien in recq. worden gebragt, want de rijst weekent
hij echter tegens 40: Rs: 't Last, dan hij de selve
aan d'E Comp. tegens 25: Rs: 't last levendt, de
hoendens daar hij doorgaans 4: stfs. voor opbrenght
deze worden tegens Suraaten geruijldt, en hebt men
voor een daar ½ swaer Basta, 4: voswassen, off
bijeenende hoendens, zoo mede de Oudtvoogels daar
hij doorgaans 16: stfs. voor weeckt, wordt hier met
een quant Rs: betaaldt, en de visch waar voor nu
en dan 2: 3: 4: 5: 6: à 7: schellingen hollands voor in
recq. bereght, deze wordt weder tegens ijser, en de
bij d' Inlanders voor padij geruijldt, en voor een
soodt, daar 7: à 8: persoonen haar genoegen aan souden
hebben, een stuck van 1½: à 2: span langh gegeven,
wanneer 4: selve, 2: à 3: vingeren breedt, ^ende dick naar

Advenandt

Advanceert is, ooch wel 8: à 10: stuyvers belooden Zoo die van
de Maendens genuttet wordt, want dese niet dan 't geldt
hebben willen, met het weeckd naer d'aencomende
Schepen, en Chialoupen vaaren, aldaer hebben tot
haer noodtdruft coopende, daer neffens geweest onder
Correctie van UEdagtb. wysen oordeele in het toeko=
mende naem opgeeft dient, want sulcx tot groote
schade des Guarnisoens is strekkende, die niet als
hebben tot soldijen ontfangende, geen visch van opgemelte
Maandens konnen krijgen, off moetende selve een ander
de waarden geven, want zij nooit uyt seggen voor soo
veel gelt als betaelden willen, aan de Schepen
en beter koop konnen geriefft worden, 't geen te
geloven is, want ich sach een Matroos van de Schuijt
Spanbroeck voor een niet Zaguden, een vaadem
½ smaeel bassa het sijn geven, daer bij betaeldien
de gemeene selver en mancht gevoegdt hadde 30:
visschen voor Zoude hebben konnen krijgen, d'offsetten
naer het onder Correctie goedt, dat geen goede waerde
anders herwaarts aan komende Schepen, gebracht
wierdt, want het Scheeps vaerende volck de mancht
altijdt bedienen, dickmaels meer betaelende voor
ijtwes dat voor een geringight. kan becomen werde;
ende alsdan soude hun geene gelt van nooden zijn,
en echter Zoumen visch naar contentement konnen
becomen, off soo den geldt voor wierdt gegeven, Zoo
soude het noodtsaeckelijck weder in d'Comp.s Cassa
uijt het welck gecomen is, keeren, want zij hebbende
tot haar Lighaams noodtdruft hebben moeten;

en

en die souden dan bij niemandt als den Commandant
en Guarnisoenhouderen te becomen zijn, ook zoo
kan niet zijn‾ zoo veel visch, als niet geldt ge-
cogt worden, 't is waar dat ijder niet gelegen komt
leckerheid voor den vader te krijgen, maar deese
moeten met den visschers accorderen, en als de ge-
bragte visch een off twee vaadems, off wel een
stuck lijwaat bedraagt, afbetaalen, gelijck nu
met de zagueer geschiedt, alwaar den kooper en verkoop-
ijder op een houtje aanteeckende hoe veel bambosen
zagueer d'een levert, en d'ander ontfangt, en
als de bedoelde zagueer geleevert is, zoo breecken
zij de houtjes van weder zijden aan stucken, en
beginnen zoo van nieuws weder aan.

Voor alle de waaren die hier te becomen zijn
wordt nooijt een stuiver geldt gegeven, als voor
deese, maar zijn voor lijwaat, ijser etc. in genoegsame
quantiteijt en goedt koop te becomen, want de alsphod
wesen zueeden geen geldt weerden, alsoo zij daar niets
mede weeten uijt te regten, boven de opgemelde 19½
rds. worden nog 14½ opgebt. wegens de gemaackte
quartos in 't aanwerven der Coningen van Caudipan
en Boelang, zoo dat de geheele oncost wederq.
komt te bedraagen een somma van 107. rds. 't geen
met de betalinge van 150: rds. beloonden gesteldt te
zijn, en als daar sal den Commandt. nog rijckelijck
beloonde wesen, buijten dat d' ootbaand waard hier
veel duijrder zijn gereeckendt, als gecogt worden, soo
wordt in deese reecq: nog 12½ rds. opgebragt, off hier

pr.

ps: basta ½ breede, wegens 4 maecken van 10: stux corps
d'guarde voor de Armade, des Ternataensche Coningh
daar wegens gekregen knight niets voor is gegeven
't geen den Cock Bastiaan de Sandy, buyten twijffel
indaghtich als hij daar over werdt aangesprocken
ongeveynsdelijck sal bekennen, want ick onder een
wydloopigh discours van de hooghe Armade, siende
uyt desselfs woordt verstaan heb.

De Fluyt Herina, bevind ick onder dato den 7en 9ber:
1677: belast te staan voor rijxd:rs 60¾ daar onder ge=
=rekent 6: maaten hadjangh à 1½ rijxd:r de maat, ter
bedragen van Rd 9: daar nogtans deselve niet meer
dan rd:r 6/4: off 3 vadem basta ½ smaeed kosten, 't geen
dan, [soude zijn rd: 9½] inde lijste reeq: brenght hij op rijxd:r 7: voor 28 ℔
wasch, 't geen voor een picko soude houden te bedragen
rd:rs 31: daar ick nogtans hem diverse picos tegens
rd 15: heb sien koopen, 't geen d'ordinaire marckt
prijs is, soo mede voor 24 pompoenen, werdt hier als
in reeq: opgebraght een rd: daar nogtans
soodanigh een quantiteyt voor een [vadem] basta halve
smaeed, off chiavonys zijn te bekomen, endusdanig
gaat het met de hoenders, en vanckens ooc al, die
veel goedkoper als werden opgebraght konnen ge=
=kocht werden, gelyck als inde Reeq: van de
Ternataensche hooght is aangewesen, en nogh wydt=
=loopiger sal werden aangewesen, nogh werden opge=
=braght 2½ Rd:r tot loon voor seeckere prauw, die
deser princesse [aan] opgemelte booden heeft gebraght
daar volgens [een] gdt: niet voorgegeven is, nogh staat
de booden onder dato den 9en Maart belast voor
een Somma van rd:s 75: 't geen vrij veel is, niet

tegenstaande daar onder werdt gerekent een Last rijst ten bedraagen van Rd: 15: wandt de Cadjangh Boomtjes, hoepels, Deuren, en wat des meer is, werden als voren in reeq: gebragt, en als off dit nogh te weynigh was, Rd: 12: apoort voor den Schipper gerekent, die den tijdt zijns aanweesen zijnde omtrent 18: daagen aan des Commandants tafel is getractiert geworden, de rijst door Hem aan boort gesonden, werdt mede als voren op gebragt, en tegens tydt gerekent, voor een stengh — staat bij de reeq: opgebragt rd: 2: daar noghtans den Coeck onder andere discoursen mij gesaeght heeft, dat niets daar voor gegeven is, 't geen te geloven is, alsoo ick hebbe gesien, dat de Ued: Gen: bevint(?), om bunt(?), zoo veel hout haelen als den Commandt tot 's Compe werken van nooden heeft, en apparent zal het met het brandt hout aan opgemelde boodem gestrekt ook zoo zijn daar nu rd: 2: voor werdt opgebragt.

niet tegenstaande dit alles gesegh aangewesen is, ten tijden 't spoor dien breicheit(?) gaat, zoo komt hier nogh bij de gemaakte quartos reeq: van de Juffr Hoenderkens(?), daar wij wat dieper in werdt — toegetast, want voor de tijdt haares aanweesen zijnde twee maanden, en 27 dagen, is by deselve boekjes(?) ten lasten van de sluyt de vereerde swaan opgebragt rd: 98: te weeten voor.

200:	pr hoenders	à 4: stvrs	't p:s	rd 16,, 32
100:	do Eenden	à 16: do	't p:s	,, 33,, 16
12:	do Zwanen	à 4: rd	't p:s	,, 48,, —
			Somma rd	98,, —

daar den Commandt zeght, niet mede toe te komen, des hebben hij nogh 52: rd: opgebragt, welcke te saamen gerekent, bedraagen een somma van 150 rd: daar noghtans volgens de Commandts aanteykening by haar O. gehouden kunt te blijken, dat niet meer zijn gegasteerdt —

als

als
200: p:s hoenders
39: d:o Veltvogels
46: d:o duyven
5: d:o [illegible]

welcke ten diensten, gelijck bij die opbrenght gereeckent sijnde, niet meerder komen te bedragen, als Rd:s 51,, 28: 24
en soo daer bij komt de

4: sacken witte rijs sijnde	3: dubbelde maten	à Rd:rs	3: --
1: d:o met kadjangh ...	1: d:o ... in:t ...	à ...	1 1/2
1: d:o met boontjens ...	1: d:o ... in:t ...	à ...	1 1/2
1: d:o met ajuin ...	...	à ...	1 1/2
24: p:s hoenders ...	à 4: stuyvers 't p:s	...	2 --
24: p:s Eenden ...	à 16: d:o	...	8 --
		Rd:rs	17 1/2

Tegen bij haer E: is mede genomen soo souden de gelden omtrent meede niet meer komen te bedragen als 69,, 4,, 4 gelijk ben van Rd:rs 150: is, off 't most sijn dat hij voorde twee p:s Lastas een p:s Guynees lijwaet 41: sootjens visch en 232: p:s Eyeren, bij haer E: aengehaelt, rekende Rd 80,, 44,, dit soo sijnde souden sijn meede goedt zijn, en ten naesten bij accorderen, dan ick en kan niet weten wat hij achter voor de visch rekent, die bij haer E hij gepasseerdt is, alsoo den Commandant seght geen aenteeckeninge daer van te hebben gehouden, maar wordt ergens een slagh daer in geslagen, hoe Conrect sulcx toe gaet, ... ick aen 't wijs oorsake van Veldtm:r ende Commissie sustinerende dat hij ooch niet een slagh daer in te slaen, behoorden betaelt te werden, dat de hoenders, en Veldtvogels, bij d'E: suff:n Gouv:r mede genomen, werden gereeckent tegens de gemene marckt, te weten de hoenders tegens 3: en de Veldtvogels tegens 12: stuyvers.

Sulcx

Suyckers brengt mijn in bedenckingh, dan ick sie dat
suycker op een particulier papier alleen gedaan werdt
dogh bij d'ontfanst notq. door den Schipp.r Jan vanden-
Wal geteeckendt, hout suycker niet te bekijcken, dan
ick merck dat dit briefje d'oorsaeck notq. is, alleen
als off 't geen bij haar E: tot nooddruft op de reyse
mede genomen particulier was, en om die Conside-
-ratie minder geeden most, daar bij noghtans zoo
wel 't een, als 't ander de Comp.e ten lasten brengt
en van Suyckeren off Shoogen de maat het weet men
hier niet, maar blijft al in een Secreet, Jaddoncost
notq. van d.o broeden werden ten lasten van de
alhier gemaakte quartos, opgebraght 12: p.s
verckens, en 2: p.s Guijneese Lijw.t 't geen op de
reyse tot behoefte voor me. Juff.r zoude sijn mede
gegeven, daar noghtans niets aanteijckeningh bij
haar E: gehouden, niet meer als van een stuck
Lijw.t gewagh gemaakt werdt, en maar van
vijff verckens, voor al den tijdt haares E:
aanwesen, ter deser plaatse
Nogh werdt in d.o notq. opgebraght 22: matten Cadjangh
en boontjens, ten bedraagen van Rd: 33: zijnde voor
ider maat Rd.s 1½: daar d'selve noghtans niet meer dan
Rd: 16½ kosten, zoo mede 60 stq. pompoenen à 2: Stuyv.s
ijder, daar ordinair 20: à 24: voor een vadem batta
off Chiarong, gelijck meermaalen aangewesen is,
gekoght werden, van de varckens daar zoo mee als dan
4: 3: en ooch 6: stq. voor werden opgebraght, kan ick
niet oordeelen alsoo der selver grootte mij onbekendt
is, dan segh alleen dat ick den Schipp.r van het-

Jaght

laght aen stuyv:, dienende van genoegh groote het sien naer
voort sonden, daer hy voor sommige f: 6: ooch wel 4:
hadden heeren sercampanis voor hadde gegeven.

Onder dato 11:en October 1677: staat de Chaloup de Eendraght
belast voor 4: maaken vloetjens, en Cadjang, ten bedraagen
van 6: rd:r 't geen noghtans niet meer als 2½ rd:r behoorden
te weesen,

Onder den selven dato werden op de noodthaan, gelijcke
6: rd:r belast 't geen ooch maar rd:r 3: weesen moet.

Zoo mede werden op de Chaloup Teelincko opgebraght,
wegens 3: matten Cadjangh en Vloetjes rd:r 4½ 't geen
niet meer als 2¼ behoorden te weesen.

Inde Zeere werk: werden twee planken opgebraght
tegens rd:r 30: Item, daer noghtans volgens gebruyck
bericht, niet meer dan rd:r 26: voorgegeven is:

Inde werk: vande gemaackte Slaaper der Ternataansche
Coningh staat onder dato den 15:en 9ber: opgebraght,
2: p:s Huysraedt Lijwaet, off rd:rn 11: wegens de betaeling
van sekere prauw, den Coech toebehoorende, en
door de Ternatanen nogh gebraght, 't geen tot nogh
toe onbetaaeldt is gebleven, en wordt van den eygenaar
rd:rs 24: geeyscht, Zoo mede 1: p:s Sterken geratouneerdt
aan d:o hoogh:t ostnocht, om te paardt te ryden
en door sijn soeck ontstondt, wordt rd:r 2⅜ voor op
gebraght,

Inde selve werk: onder dato den 19:en October, staan opgebraght
600 tack sagou, à 4: stuyv:rs stuk, ten bedraagen van
rd:r 50: daer noghtans de selve ten dese plaatse, voor
2: stuyv:rs gekoght werden, zijnde alsoo geroeglijck rd:r 25
d'E: Comp:e te veel ten laste gebraght.

Inde selve werk: onder dato den 15 9b:r staan belast
rd:r 36: wegens 't koopen van twee Cornecorren voor
d:o h:r, daer noghtans volgens 't seggen van den
opp:r Coech, en onder Coopman Hendrick Cons, niet
meer dan rd:r 30: voor gegeven is,

Ontrent 8: dagen hier nae, quam den Coech by mij, seggende dat hy sigh hadde be„ dagt, en hem in gedaghten was gecomen, dat den Commandant hem 11: rd:r betaaelt hadt 't geen ick sulcx vinden onwaar te zijn, maer dat den Comm:r affant door hem sae gevaar, geschomt sijn geworden, dat ick daer naer vernomen heb, en als door hem wegens de betaeling sulcx sae hebben ingestrecken om alsoo in dese niet beschaamdt te staan

Inde

Gedⁿ oncost needᵗˢ vande Chaloup de Oddewaght, onder dato den 4ᵉⁿ April 1678 staen belast, op gedaene quartos rˢ 16⅛ als waer de Cadtjangh, boontjes, en pompoenen, als voorden, te duur in reeck gebraght.

De Chaloup de voorde haar staat onder dato den 7ᵉⁿ apˡ belast voor een somma van rˢ 30⅛ aen waer mede de boonen, visch pompoenen etc. à 11/10 worden gereeckent, en onder ales mede op gebraght rˢ 8¾ voor 7 stᵉ basta ½ breede, gegeven aende menadoors, om de pady uyt 'tᵉ booden, die sinckende wierde te Coffen, daer noghtans de hoofden der Negory van Manado verklaerden, dat niet meer dan 4 p.ᵉ stᵉ daer voor gegeven is, te weten voor haar een, voor Anis een, voor Clabat een, en voor Bantyck een —, en zoo staende voorde bacq bij den Commandᵗ tot een raer en zich gebracht, ooch niet syn gegeven, daer in rˢ 1½ voor staat opgebraght,

Bijschrift: daer staen dat voor de bacq t'wadde ½ breede basta is gegeven, 't geen ½ regᵗᵉ is — aen die van Clabat om hoogh

Met verwondering heb ick gesien, dat dese Inwoonders, hoe wel opgeknopt van banckas, geen den keesn in't aen, werpen van't fluytschip Spaarbroeck hebben willen stroopen, des ick naer de reden daar van vragende ben, bemerckte het worden, dat de slerd voor syneᵗ, en niet voor Ihm zyn te behouden, dien voegende bij d'opperhoofden van gemelde booden, die niet dan yser hadde, brughte, loos; daer was gesoght is, ten anderen heeft mij de hoecom majoor van Anis bericht, wanneer de slerd als hoofdt zijnde Negory vermogen van mij wierde aengesprocken, dat den Commandᵗ haar't stroopen van gemelde nie hadt verboden, voor en eer de slerd bij hem waeren gevoedt, 't geen hij als ick hem zulcx vraagden, ontkende, en gemelte Hoecom in mijn presentie hieten liegen, wat vande saecke zy, kan ick niet weeten, naedemael d'een in 't ont, kennen zoo wel geloof meriteerde, als d'andere in 't staende houden

niet tegenstaende den Commandᵗ door 't ontkennen zigh hier af schijndt te willen purgeeren, zoo

komt hier nogh een wedde, die niet veel beter is, en
de voorige beschuldiging als vast stelt, gelijck UEdel.
agtb. by de attestatie gen.t n.o 6. en 7: noytloosig
siet koomen brengen, alwaar verklaardt wordt dat
den Commandant aan yder, zoo d' Comp.s dienaaren als
vrijburgers heeft geboden, geen slaaven dienstbod.n oft
inlandsche te huuren oft te koopen, voor en al,
eer den koopers den slaave by hem waaren ge-
weest, onder voorgeven dat hy die voor d' E Comp.e
most negotieren, daar nogtans niet blijckt dat
hy ten tyden syns Commando meer dan 2: slaaven
voor den selven heeft gekoght, maar wel 16: à 17
voor hem selven, die zoo in als daar p.m dieverse
bodems naar Malaijen als elders zijn gesonden,
had buijten dat zoo is my bericht, dat hy nogh
een bloote slaaff sedert dit gebodt gekoght
heeft, die op dees huydige uur, in zyn zaguëren
bos tappendt, dit dunckt my onder Correctie
seer qualyck gedaan te zyn, want dusdanigh
wordt alles onder dat pretext ingesloegen, en
d' Comp.s dienaaren als andere spijtigh gemaackt,
die dickwils om een slaaff in haar huyshoudingh
benoodight zyn, maar moeten uyt kraght van
zoodanigh een gebodt, de koop der slaaven nalaten
en nogtans voor haar oogen zien, dat kleyne en
groot by hem worden gekoght, souden de zelve aan
d' E Comp.e te croonen, daar UEdl.s hem eghter
slegs op het hooghste gecommandeerdt hebt,
desse slaaven koomen meest van Gorontalo, Boel,
en Bangaij, en syn volgens bericht aan my

gedaan

gedaan in needeijrighe quantiteijt te bekomen, kostende
ordinair 22: à 24: rd.s naar dat de beeste groot van
statuure sijn, ooch sijn zoo niet als dan, sedert
ouden, deese inwoonderen te bekomen, wanneer men
geen kooper heeft, om die daar voor te ruijlen, daar
in toekomende op geldt dienden, want sulcx de
Comp.e heijden, off morgen, te uitte zoiede komen
gedijen,

en alsoo uEd.les voor genaamde ordere, mij aanwees-
nauwe regaerdt te nemen, op de padij handel, en 't
geen daar aan dependeerden, zoo ist dat ik mij
op dato 2den der Maandt Maij heb getransporteerdt
na 't gebergte, en sulcx in deser vougen heb laten
toegaan, den Commandant laat na dat hij alvooren
vernomen heeft, off de padij is ingeoogst, de negorij daar
hij na toe wil gaan aanseggen, dat ijder bij huijs
zal blijven, alsoo hij voornemens is op zoodanigh een
dagh boven te komen, om padij te ruijlen, tegens
welcke gestelde tijdt, een der offic.le hoofden, van de
negorij daar de ruijlingh geschieden zal, met eenigh
volck affkomt, om zoo veel kleeden te haalen
als hij aldaar tot den handel oordeelt noodigh te
zijn, de kleeden worden aldan door den Commandant
uijtgedeelt, na dat ijder oordeelt aan padij te
zullen komen betaalen, zommige bij heele stucken
andere bij vadems, van dieverse koleuren, dese kleed
nademen wierden songhwiedigh bij hen aangetrockt
wesende 't geen zij genieten, en wanneer den Command.t
weder om laagh gegaan is, de padij dagh aan dagh
affgebraght, in 't welck een geruime tijdt noodigh

heeft.

heeft, die vele heeft moet te huys comen, en by
eeden yemandt staen in't betaelenis, zoo maakt
hy zulcx d' hooffden die steede bekendt, die daar aanstonds
ordre in steeen, zoo dat hy noyt het minste gaan
te kort en komt, maar moet door't voorafh te
laeden actydt in't slot zyn, en heeft hy voor

1: vadden guynees fyne — 5: kleyne maten,
1: d° basta ½ breede — 6, dos
1: d° bastas ½ smalle — 5, dos
1: d° br: bl: bethilles — 8, dos
1: d° rood d° — 8, dos
1: d° witte d° — 7, dos
1: d° witte Salempoeris — 7, dos
1: d° br: bl: d° — 8, dos
1: d° rood Canikans — 10, dos

drie van des kleyne maten, bedraegen een groote
en 40 groote een last, zoo dat des Command.t voor
1: p.s guynees fyne en
1: p.s basta ½ smalle
heeft 120: maten, dese door drien gedivideerdt bedra-
gen 1: last, [illegible] en die kleyne [illegible]
korten R.s 6½ en [illegible] doch de daar voorgenuyde pady
wordt d' Comp.e tegens 1½ R.s in reeck.g gebragt, zoo dat
hy een R.s hier op uyt wint, zoo mede voor
1: p.s basta ½ breede
2: p.s d° ½ smalle, en
1: p.s roode, off blauwe bethilles,
heeft den Command.t 128: maten, welcke door
drie gedivideerdt, bedraegen, 1 last, 2: grooten en

mede

2: leggende maten, dese kosten rsdrs 6¾, en werdt de daar voor geruijlde padij d'Comp:e tegens 8: rs: in reeck: gebragt, houdende hier mede op over Rsdrs 1¼, Zoo mede voor

1: p:s Corbiecis witte, en

2: p:s roode Canikans

heeft hij een Last, off 120: maten, dese kosten rs: 6⅝ en werdt de daar voor geruijlde padij d'Comp:e tegens rs: 7½ in reeck: gebragt, houdende alsoo rs: ⅞ over voor

1: p:s Tacamp:s witte, en

1: p:s d:o br: bl:

heeft hij mede een Last padij, dese kosten rs: 6⅜ en werdt de daar voor geruijlde padij d'Comp:e tegens Rsdrs 7½ in reeck: gebragt, houdende alsoo een ~~....~~ en een aghsten Rsdr over. —

Soo dat voor de sortering der kleeden, die hedden hier genegotieert werden, van ijder een p:s genomen 480: maten off 4: Last padij geruijldt werdt, dese kosten 26: rs: en werdt de daar voor geruijlde padij d'Comp:e tegens rsdrs 30 in reeck: gebragt want

1: p:s ginganes Cijm:e kort	.... Rsdrs	5½ "
1: p:s Casta ½ breede	..........,"	1¼ "
1: p:s d:o ½ smalle	..........,"	1 — "
1: p:s Corbiecis roode	..........,"	3½ "
1: p:s d:o br: blauwe	..........,"	3½ "
1 p:s d:o witte	..........,"	2⅞ "
1: p:s roode Canikans	..........,"	2 — "
1: p:s Salampoeris witte	..........,"	2⅜
1: p:s d:o br: blauwe	..........,"	3½
		rs 26: —

waar

waarbij komt te blijcken dat den Commandt 't sedert
ulto January 1677: tot dato 28en May op 303: lasten
padij, die hij pr diverse boodems naar Macassar heeft
gesonden, ooch soo veel rdrs: off 40½ last tegens 7½
rdrs: gereeckent heeft over gehadt, 't geen wij meene
souden sijn, bij aedien deselve tegens 6½ rdrs gelijck
hij die inkoopt wierden gereeckent, bij souden soo
daar bij quam 't geen tot vrachtloonen en andere
onkosten gestrekt is, uyt deses dan komt, vrdes waar
te blijcken waar 't van daan komt, dattet soo
veel kaff onder de padij kan werdt gesonden, want
d' resteerende gelijck aangewesen is, soo menichte
lijck in 't nijgen den selven spront worden, die
heerde sleghte en eenvoudige menschen sulcx
oghten mercken, en baar waar door 't kaff soo
dadigh swaelchen, dat sij konnen behouden blijven
daar den Commandr weijnigh tegen heeft off
hebben kan, maar moet om zijn voordeel niet
te missen, sulcx ooghluyckendt laaten doorgaan,
want ten tijden van Abraham verspreedt Zalr
is geaccordt dat de padij schoon en suyver uyt
gewandt tegen rdrs: 7½ soude werden ingedruyckt
en de keerden tegens tamatand de wincke prijs
gereeckendt, hier sal wel light den Commandr
tegen inbrengen, dat hij om de quartot aan de
affkomende vrinden goedt te maacken, soo
dadigh moet handelen, sal hij behouden blijven,
soo sal U Edle gelieven te weeten, dat daar
maandelijcx vier Rds voor werde opgebraght,
de moet gewilde heerden, en die 't bequaamst

tot

tot de padij handel konnen g'emploijeerdt werden,
zijn dese naarvolgende, als namentlijck
noordse Bethicis
Cu: Ce: Salemps:
Cu: Ce: Bethicis
thijmers Lijwaat, en noordse kanikans
de noordse Mannis hebben zij tot nogh toe genoodtzaakt
aan te nemen, des hallen den Commr: het voorgeg:
sonder pack tot zoetjes aan 't inleggende graan,
soo heeft uijtgedijkt, maar ick hebbe de waarde
en deugdsaamheijt der zelver prijsende, keurende
aldus smaackelijck gemaakt, zoo dat over den
grooten zijn, die tegens 30: maten te opsetten
't geen voor de vaaders 10: maaten komt te be-
dragen, zoo dat d'Compe: 1¼ op de 2: p:ls die 8: rx:
kosten komt uijt te winnen, want tweemaal 70:
is 140; 't welck door 8: gedivideert is, 1: Last 6: groot
en 2: kleijne maaten, en dese bedragen rxen: 8¾ —
Witte gemeene Bethicis, witte Salamp: en Chiavouij
zijn hier niet gesiedt, en wordt namentlijck hier
der eerstgenoemden in den Jaan ingetiendt, en
kan voor d'agt Chiavouijs geen Last padij bekomen
worden,
In mijn aanwesen ten dese plaatse, heb ick ten
deser, ~~plaatse~~ niet anders connen bemercken, off
de noordse Lijwaarten, worden zoo wel tot de padij hand
als d'andere gebruijckt, en heb ick hiervan stuck
daar van g'inquireerdt, niet konnen speuren, dat
deselve particulier verzonden worden, maar wat
ten tijde der Spanjaarden op Chiauw geschiedt is,
daar kan ick niet van spreecken, te meer ick
uijt

uyt de mondt van de Sinhyser dan de vrees niet
een woordt, nogh van 't een, nogh 't ander krijgen
kan, niet tegenstaande dit, en ooch al de aange-
-wesene fraude, kan seer wel bekendt zijn,
Maar off hij Commandeur niet somtijdts een stuck
lijnw.t aan die geen die daar om benodigt zijn,
ver boven 's Comp.s prijs verkoopt, dat geeft
ick UwEd.e te bedencken, vragende de voorengaande
attestatie gem.t No 7: zal willen ingesien, alwaar
blijkt, dat hij van de huysvrouw den burger Jacob
Jdens heeft affgevord.t voor 1: p.s guinees lijnw.t
7: rd.s daar nogtans de prijs Courant maar
rd.s 5½ is, egter hebje niet konnen sien,
dat uyt eenigh lijnw.t, als slechts by syn
wedd.e wordt opgebragt,

Rijsttafels hoorn valt hier weynigh, altijdt
in geen soo grooten quantiteyt, dat het de
prijswaart soude zijn, 't selve voor d'Comp.e
te koopen, en wordt somtijdts door de Orangkalijs
~~[illegible]~~ wel wat aangebragt, maar dese houden
't in soo grooten waarde, dat zij voor l: à b:
hoofden, een gingam pinassj moede hebben, dogh
ick het daar na gesien, dat den Command.t het
wel beter koop kan krijgen, alswanneer de
Orangkalijs hier aankomen, 't nogwel verhalen ~~wel wat aangebragt maar~~
hij al een goede quantiteyt zal by een hebben
en diende men 't gemelde praatje magh geloofft
geven,

UwEd.e advijs volgens de maat deser plaatse, by
mijn selve overgeleydt hebbende, soo dunckt mij
onder Correctie noodtsaackelijck te zijn dat

een

een spoedige ordre daar in geschiede, op dat de slees
met de Coroelde maat op Maldijen magh aenon-
-deren, want de schippers en stierluyden die dit
graan afhaalen, soo wel de Coulon als selven
willen, komen spreken, en diversse casten op haar
Laedingh over houden, want mij dunckt dat dese
maat nogh grooter is, als die, waar mede de padij
die den Command.t voor mijn Vracht op Maldijen
gehouden heeft, mede gemeten is, wegende aan
rijst 88 lb: en aen padij 67 lb: 't geen op een
Last komt 15 differentie, 120: lb off 7: maten
min 8: lb, en dusdanigh op de padij naar advenant
ten anderen is zulx seer schadelijck in
't uytdeelen der rantsoenen, want nu meer als
verhoogdt Vracht wordt, maar de Opperhoofden
konden hier niet bij te komt, alsoo ten tijden
van d'Heer Opperh.t Zael.r de prijs der padij ver-
-hoogdt, en op dese maat g'accordeerdt is,
In't gewight heb ick mede eenigh different ge-
-vonden, en t'onste daar tegen weggende gesien
dat het selve ontrent ¼ lb op de 80 lb lighter
was, dat den Command.t eenigh der selven heeft
doen sandelen, en correct maken
De goede maanden deses guarnisoens, heb ick op 't
versoeck des Command.t op dato 18: may selven
uyt gedeijlt, alsoo den Schrijver van de [illegible]
van Chialaw nogh niet en was gedetermineerdt
Midlerwijl vijftigh Inwoonders, off 't guarnisoen
ooyt in 't uytwijcken der selven is verkont geworden,
dan ick heb in de tijdt mijns aanwesen ten

delen

deser plaatse, nooyt het minste bleyck daar van gesien of gehoordt; daar den Command.t ook genoegh op noemt als een teyken syner regtvaardigheydt

De voorsz: den getrouwde heb ick volgens ordre geïnsinueerde en den Schipp.r Jan de Wit laaten Castijeeren, en p.r Jagt Amsterdam V.r der in handen van desselfs Schipp.r toegesonden.

Met duymen en vingeren heb ick haar trachten in te drucken hoe sy in't toekomende haare handen volgens ordre souden hebben te rigten, en kleeden in plaats van goedt opbrengen, op dat alsoo in 't toekomende mogte gesien worden, waar dat de kleeden aan Heydendomt en uytgebreydt worden, tot dien eynde [illegible] ick haar boekjes, bij 't welck ick haar aanwees de manier om 't aan den tijden te komen weeten, hoe het met haar Negotie stondt, maar sy konden off wilden 't selve niet begrypen, seggende de Padij wordt zoo wonderlijck gemeydt, dat men daar geen kleeden voor kan opbrengen, maar dit is onwaaraghtigh, want de selve wordt niet anders gemeydt, als hier voorens bij my wordt aangewesen, des ick haar op haar oude manieren heb laten voortgaan, maar dit wordt seer weynig door haar bij gebraght, maar sy weeten in dien sy kleeden opbrengen, dat alsdan haar aan gewesen sonde aan den dagh souden komen, want alwaar 't schoon dat sy de Padij bij eede toevertrouwden en ick weet hoe veele dat ick voor een eed heb, soo kan ick ook light weeten, hoe veele ick voor een Mud, dus 1a honderdt stucken heb —

Den Coeck Bastiaan de Sandy heeft volgens de daar van gepasseerde Attestatie quot: N.o 2. omtrent de tijdt van 2. Jaaren, Arack, van Zaguer gebrandt

maar

maar ick en hebbe nogt konnen speuren, dat eenig ijemant door 't stopen van de leeus is schout geworden, maar wel dat hij die aan 't guarnisoen, zoo voor gereedt gelt als op credit heeft verkoght, maar mij is berigt dat den Commandt: en Schrijver Jan de winde in 't aankomen van 't Jaght Baarn van dezelve schippers hebben gekoght, een legger arack, die zij door den Constap.e Tijmon Lambertsen, zijn behoudt Zoon, hebben laaten uijttappen, dit dunckt mij zoo 't waar is, door een off.r hooft die sulcx aan anderen behoorden te verbieden, seer quaelijck gedaan, want daar door worden de soldaten uijt geput en tot groote armoede gebraght.

In deesen selven heeft mij geen saack meer verwondert als dat ick hebbe gezien, dat den Commandt alles wat hij opkoopt uijt 's Comp.s winckel en betaaldt, 't zij dat het wonde leeus, off voor hem particulier is, nijcken en koopwaare van den hoogen boom aff, zonder de minste aantekeningh daar van te houden, 't geen mij deede beroogt te vraagen, off dat al 't saam sijn kleeden waaren, die inde groote kist lagen, daar op hij antwoorden 't sijn Comp.s, ick vroeg hem dan off hij niet de leeus deede, dan hij seyde van neen, maar ick laat mijne gagie en kostgeldt staan, en dan neem ick zoo veel hier uijt, als ick van nooden hebbe, maar ick kan bewerkende dat hij in mijne presentie, meer als tweemaal 't bedragen van zijn gagie en kostgeldt, particulier, daar uijt genomen heeft, hoe ordentlijk hij weet dat sijn dingen staan, geeff ick UEdele Agtb. te bedencken, naaminden hij zoodanigh handeldt.

dole

dese landts Inwoonderen krijgen tweederde waer aff in banke geschooten, 't geen zij voor ijder Schepel en stroom dat sij ter minsten 4 à 5 Stuivers in der baan zoude konnen bij der krijgen, die daar tot gebruikt wordt om 't alles op te hoopen, en zoude ick vast meenen dat ter deser Plaatse al een groote quantiteyt dier Stoffe valt, maar ick merck dat dese Inwoonders, off schroomagtigh, off onkundigh zijn, 't zelve van de bijen aff te haalen, dan sulcx soude haar konnen geleerden worden, en als dan tot voordeel van d' Compe geadvanceert werden.

Den Tolck Castiaan de Sandy versocht seer needigh alsoo zijn saaken door morighter gevallen, zijn kragten van dagh, tot dagh, sijn afnemende, dat hem als mede maar in dienst der Compe magh werden toegevoegdt met een beloningh ter discretie van UEd:, den persoon Pedro gebooritigh van Ceabat, om hoog sijnde een Christen Assistent, Inwaren inde Macassersche taal, goedt van leven, en bequaamheyt hebbende om al eenige tijdt zijn dienst als onder tolck tot genoegen van den Commandant sonder beloning gepresteerdt.

Op mijn voorreijse indagtigh wordende, de genegentheyt die UEd: hadden in te mogen weeten de stercktes deser provintie zoo is 't dat ick de selffheydt des Commandant in deese zaecke, bezigh daer naar heb ingenomen en ben berigt ge worden dat inde Regenij van

Anis zijn	100:	weerbaere mannen
Ceabat	70:	d[itt]o
Bautich	70:	d[itt]o
Mircada, met slaven en enpae	40:	d[itt]o
Ceabat en Hoogh	60:	d[itt]o
Toudadue	700:	d[itt]o
Cacab	800:	d[itt]o
Toudra	70:	d[itt]o
Pambocan	50:	d[itt]o
Caoubangh	250:	d[itt]o
Tonpasso	70:	d[itt]o
Tonbatchiau	80:	d[itt]o
Romou	60:	d[itt]o
Tonkimbot, en hoogh en laagh	700:	d[itt]o
Tonbokini	400:	d[itt]o
Tontvelto, Tomou, Connassio, een Cheust	800:	d[itt]o
Schouson	70:	d[itt]o
Carcassa	100:	d[itt]o

Somma 3990 hotten

deße aels sijn schiedt en swaardt weerende, op de minste onder
toegevuert ten ooreloge, welcken getal wij meer souden sijn
aels de noodt aan de man quam, want hier nogh menighte
van jonge manschap is, die hierinne voor geen mannen
gereeckendt, ighter daar voor souden komen passeeren, en
vrouwen, kinderen, en slaaven, zijn hier in groot getal,
en alsoo in bosch en ruynen wijdt en zijdt verspreydt sijn,
ist onmogelijck de menighte der zelver connect te weeten,
te meer nu deße natie bodt en dom zijnde over't manne
kenigh prenomen der selven stercktes in quaade agterdogh
geraacken, meenende dat men suecks doet, om haar te beoorlo-
gen, en deße wees is de oorsaacke dat zij de waarheydt

in

in deese voor ons spreuijgen, niet tegenstaande al de voorige
aangewassen twaalf den Command.t hadden in sijn gemoedt
betoonde te overtuijgen, Zoo ist dat hij egter in mijn
aanwesen even stoutmoedigh is voortgevaaren, want
onder dato den 1e maart heeft hij opgebragt 5: g.r Casta
½ Cardes, off rd.s 6¼ om te maacken van 2: paggers, een
om 't huijs van den Domin.e d'Heer Zacharias Kaheijnegh, een
om dat van den kranckbesoecker Adriaan de Jongh, daar
hij nogtans volgens getuijgenis van den Christen Alpharres
pitten genaamdt, die de selve gemaakt heeft, niet meer
dan 12 van den guijnees Lijnw.t ten bedraagen van 3¼ rd.s
voor heeft gegeven —
Soo mede onder de selve dato, staat belast aan Arbeijdts
loon voor 19: dagen, aan 8: Chiawoonts, à 5: st.rs daags
voor ijder, 8¾ rd.s: daar nogtans de selve slaaven, niets
voor 't selve werck genooten te hebben, dan eenelijck
twee maten Padij, als ooch voorde 3¼ rd.s bij hem
opgebragt, volgens 4 hoopen van houdt tot bacchen
voorde kruijdt koeken, en 't [illegible] des selfs.
Soo mede hebben die geen, die p.r Praauw naar d'Eijlanden
sijn gesonden geweest, om te spreeken off geen vreemde
vaartuijgen aldaar g'arriveerdt waaren, niets daar
voor genooten, daar nogtans onder dato der 15e maant
2: Casta ½ Cardes off rd.s 2½ voor werdt opgebragt,
Onder dato 6e April, staat belast rd.s 5½ wegens
gemaackte quartos, over tractem.t van de opper
hoofden der geheele provintie al hier vergaderdt
wegens seeckere quistie over 't dorp en de waateren
tusschen Candane, en Cawdra, 't geen onwaarachtigh is,
want geen opper hoofden om die quistie ontbaagh geweest
zijn, want op dato 9e Maij volgens gehouden aan
teeckeninge in mijn dagh register, is die quistie
als ich met den Command.t naar boven was,

werdt

verst gemobeerdt, en op dato 4en Augusto onder haar ter
neder gelegt, en zoo 't al zoo was, zoo stonden die luyden
in 8: daegen geen 1: Rijxd^r die ooch met fatsoen met
pantij-niete kan werden opgebraght, naedemael hij eider
rx: maandelijcks voorde gaande en komende vrienden
geeft.—

onder de selve dato staan belast rx: 2½ voor de balcken
tot stylen en kanbeelen aan deses Sterckes Poinbaandt
daar mijns oordeels niets voor is gegeven, alsoo de
volcq: dishoukes gewijs, mijn neder dan hier maer heeft
staeedt, dat al 't geen den Command^t tot behoeff
deser Sterckte van nooden heeft, alleen voor 't Comman,,
,deeren kreyght, souden dat uyt geen Stf^r daar voor werdt
gegeven, gelijck als meermaels bij mij is aangehaeldt,
dan somtydts gebeurdt het wel, dat om de drie à 4:
maanden, een Stuck Sijns^t aan d'een off d'andere negorij
werdt uytgereijckt die buyten geneuden ijetwes gedaan
hebben.—

Onder dato den 4en staat belast 1: rx: negenes geleverde
reijsjes tot Schuttingh voor 't Suyt Schip Spanbroeck
weecke nederwaert uyt aan 't zeeo geleverdt zijn,
maar zij zijn van 't huys des Command^ts affgenomen,
die ooch aanstondts weder andere heeft laeten maecken
om de plaats daar dese uytgenomen zijn weder te be,,
,bueelen, en die werden onder dato den 1en Julij tegens
2½ rx: opgebraght, waar bij UEd^le achtb. kont te
bekijken dat hij nochmaal daar voor gevindt, eens
voor d'oude die hij van zijn wooningh heeft affgenomen
en aan 't Schip geleverdt, en eens voor de nieuwe, die
hij inde plaets van d'oude gelegt heeft

Onder de selve d^o staat belast rx: 3¾ onder Arbeydts

voor

loon van 6: mandyckens à 8: stuyvers daags voor ijder, die
de padij per prauwen aan 't schip Spanbroeck hebben
gebragt, sonder eens te specificeeren, hoe veel dagen
de selve daar toe gebruijckt zijn geworden, daar en boven
segt den Coucom van Menado dat zijn volck niets
daar voor gekregen hebben,

Zoo mede staat inde zelve reecq: belast rd:s 1/8 wegen
bamboesen aan opgemelte boodem om de scheepjes te
stutten, 't geen ick conscientie schaar onwaarachtigh
te zijn, want de bamboes die daar toe gebruijckt is
geweest, waaren rietjes en bij naar [illegible] die den
Commandt: van onder de geweldt die in opgemelte
boodem geladen is, gehaaldt heeft, en zoo 't al nieuwe
bamboes die hij daar toe gebruijckt heeft was geweest
zoo zoude de selve boven twee stuyvers niet waerdig weesen
alsoo den Commandt: 200 stucx voor twee vadem lasta
½ breede kreeght, daar den hier geen 10 stucx te verkrijgen
zijn,

Hij brengt op onder dato den 2en May twee pr: lasta
½ breede, die hij segt volgens gewoonte aan den opper,
,hooffden vrouwen en kinderen geschenckt te hebben, als
mede 1: pr: betilles blauw: ten bedragen van 3½ rds:
onder do: den 4den Junij mede noch geschoncken, van welcke
eerste ick getuijgen dat het onwaarachtigh is, en dat
ick niet heb booven geweest zijnde sulcx niet gesien
heb, ooch zoo is het de manier ten deser plaatse niet,
om zoo veel stucken noch te schencken, maar wel
een vadem lijwaet ter plaatse daer men gelogieert
heeft, en zoo presume ick dat het met het ander stuck
lijwaat ooch is. —

Dergelijcke en diergelijcke actie sijn bij menighte, naar
uytwysen van de schriften bewesen, bij hem gecommitteerdt
die bij aldien het saam wierden aangehaaldt, namentlijck
eenige zouden hebben, want 't zedert den tijdt sijns
Commandemo: tot heeden doorgaans zoodanigh gehandeldt
heeft

heeft, zijnde ae't opstreckers aan d'Comp.e deselve
strechte, vaantuygen etc: schandelijck duer en onbeschaamt
in reeq.g gebraght

De M.r staat ook bij deselve boecken belast, onder
dato den 13.den January 1699: voor 6: rx: onder dato den 1.en
May voor 3: rx, onder dato den 14: Octob.r deses jaars 1698
voor 5 1/4 en onder dato den 1.en Juny voor 5 1/2 't welck
te samen getrocken komt te bedragen een summa
van Rixd.s 20 1/4: daar noghtans deselve in conscientie
verklaardt noyt meer genooten te hebben dan twee p.s
gingans Lijwaet en 1: p.s witte salemp., ten bedraagen
van 13 rx daar noghtans de selve zijnde alsoo geweeg,
lijck d'Comp.e rx. 6 1/8 in deselve te kort gedaan

Nogh heb ick bevonden dat 3: kannen arack ten laste
worden gebraght de koningen van Soroutawee en
Amoenan daar noghtans niet bleyckt dat d'Comp.e
oyt arack tot beschoyningh van de selve kroonde
Coningen tenderse plaatse gehouden heeft.

En niet tegenstaande ick, den Command.t uyt
naam van UEd. aghtb. menighmaal verboden hebbe
geen extraord.e oncosten aan d'aankomende vaantuygen
te doen, zoo is't dat hij deselve standtvastigh als
vuyge niet aghtende, bier, brandewijn, tijds etc aan
de selve verstrekt, volgens uytwysingh van zijn
maandelycx. [illegible] rekeninge: daar noghtans de manier
is, dat niet meer dan 2: à 3 matten pady aan
soodanige praauwen wordt verstrekt, die tendienst
van d'Comp.e keurvaart aan komen, off 't moet zijn
dat het een Coningh is.

Onder dato den 1.en Augusty, staan opgebraght rx: 1 1/4
off 1 p.s basta 1/2 breede over 't koopen van bambous
daar noghtans volgens getuygenis van den schrijver
Absolvendus Pedro: gien niet meer dan twee vadem
dese voor is gegeven, en dusdanigh is't niet ae de staaf

die

die den Commandᵗ koopt, ooch gegeven, want iden
100 p.s kosten hem 15 Rd.rs, noghtans brenght hij die
tegens 24 d.os in reek.,
Nogh worden onder de Selos d.o opgegeven, rede de Coop.s
ten Casten gebraght 2 p.s Cassa'n bredde, pᵗ Trucht
aan eenige Chiaunees, die stercke planken tot
affuyten hebben helpen bereyden, daar noghtans de
Selos boegens haar getuygenis, niet meer dan 1 p.s
d.o daar voor hebben genooten, in dese worden alsoo
„daar eenige kroudens aan Citchie Mieeuw van
Candissan pᵗ Trucht, boven de marcht, te weten
tegens ruim 1 Rd.rs opgebraght,
Onder d.o den 1.en Ydo staan brecht Rd.o 1 7/8 voor Coonats
drie mandijckens, om 't halvaren van 's Comp.s [illegible]
uit braden den kalck tot de Selos, daar noghtans
boegens haar Verklaringe, niet meer dan 1 p.s Cassa
halve maels voor is gegeven
en worden in de Selos mede onder d.o den 22.en de krudens
pᵗ Trucht, aan de S.r Soon des Coningh van Caboucan
tegens 4 Rd.rs iden opgebraght—
Met verwonderinge hebbe ick gesien hoe ondiskreet 's Comp.s
koudgenooten, en geconfideerde vrienden, bij den
Commandᵗ worden bejegent, als wanneer hij op dato
de 13.en der maandt Augusty den prins Dadowaey
van Bool, die hem daags naar zijn [illegible]
wiede bezoeken, liet aanseggen dat hij lagh en sliep
daar noghtans op 't selfde moment van mij aff, en
in zijn huijs gegaan was,
Dit handelde hij mede op dato den 8.en der m.t October
met de drie Coop.s Louwijs van Chiaun, Caboucan
en Taqueande, die hem op 't afftrouwen van 't geberghte
wiede begroeten, wechs hij liet aanseggen dat
op een ander tijdt most komen, maar alsoo die

van

van Tagulanda daar over misnoegde, gelasten hij des Coopl:e hun op te laaden houden.

Op de selve trant gingh het met des Captn. Laudt van Tatoly, die hem op dato den 14:en deser maandt 8 Slo: wilde verkoopen, welcke oock niet weynigh als gehoort daar over murmureerde, wat een Dienaar d'Comp:e daar bij verhaaldt, 't welck ick aan 't wyse oor„deele van U: Agtb:e, alleen dit aanhaalende op dat UEdagtb:e zulcx weetende daar in mogte voorsien want diergelijcke zoude de gemoederen van d'eerst nieuw g'allieerde vrunden, in plaatse van meer en meer getrocken, van ons afkeerigh gemaackt werden.

Niet minder is oock gemeldt, de gepleegde verklaart Anno passado, aan die van Limbotto, als wanneer de selve per Panius, met eenige slaaven ter deser plaatse aanlandende, den Command:r haar door de Marinje liet aandienen, dat zij geen slaaven aan ijmandt zoude vrijen off verkoopen, voor dat hij de selve eerst gesien hadde, 't geen zij gehoorzaam agtervolgden, doch wierden genoodtsaackt, alsoo hij de selve bevonden de waarden, daar als wilde aff drougen, uit haar slaaven te stucken, zouden meer als twee aan hem, en een aan den Tolcq te verkoopen, want hij haar geboodt aan niemandt als aan hem, de selve te verkoopen, dies zij gepensio„neerdt zijn geworden, met de selve 13 stucken, daar bijvoegende om dese redenen geen slaaven meer ter deser plaatse te willen brengen, dit hebben mijn in zijnder waarheydt de twee voornaamste priesteren genaamdt Modim, en Chatib, ter presentie van d'Edele Heer Zaglania Khabdyjng kalaagh gewijse gecommuniceerdt, maar uyt U Edele

Agtb:re

Aghtb.e daar kraambeijckheijdt houdt Zijn, dat het
voortverhaalde van 't staandt der schaaren hooftingh
en de daar over gepasseerde Attestatie waaraghtigh is;
Zeu dushdaanigh wordt met alle vaartuijgen soodan-
oudanschijdt gehandeldt, als wanneer op haar aankomst
de Marinije derwaarts gaat, en haar gelaadt, Zoo Zij
eenige goederen te koop hebben, dat Zij eerst die aan
d'Comp.e zullen laaten zien, op dat de selve eerst
Zijn behaagen daar van magh koopen, dit is Zoo gemeen
dat het selfs over alle Oostwaarts vaarders gaat, vol-
gens bewijs daar van in d'attestatie gequoteerdt
met de letter H.
En hoedanigh met d'Inwoonders in desen plaats wordt
gehandeldt, Zal U Ed.e Aghtb.e uijt de mondt der selven
connen verstaan, en anno passado al verstaan hebben,
ten waar de selve door den Comp. met swaare
dreijgementen, niet en waaren weerhouden geworden
't geen wel te gelooven is, want deese, den Commandr. en kranckbesoeckers Zijn
nu gesondens van deese plaats, doch is de laast genoemde
tot die staandigheijt met de hooft der Pastoors gesuijverdt
eerst geweesen, en worden door de twee eerstgenoemde
door de minste Cavillatij deser Inwoonders Zoodanigh
getracht, dat Zij nooit uijt mij hebben aangesegt
dat ick U Ed. Aghtb.e Zoude bekendt maacken dat Zij
deesen Commandt. tot geen opperhoofft langer en
wilden hebben, alsoo Zij van hem niet bewoonderdt
geschondt en wierden, van 't welck ick ooghgetuijge Zijnde
Zulcx soude konnen getuijgen, en meer andere met mij;
't quam mij vreemdt voor dat den Commandt. steedt
met den Schrijver Jan de Vries, of 't dijcken van
deselve brieven bij quamen, en sloegh d'eerstgenoemde
bij aldien ick het wel houdt, dat niet wel en waar,
ick wiede dat over 't hooft sien, alsoo alle dingen
Zoo connect niet gaan konde, en datten bij de Ber.te

wel

wel een sout kon werden begaan etc.a dat ick
suecq niet ontbloodt souden doen, daar op ick hem in
antwoordt diende, dat ick doen soude dat geen 't welck
ick in Conscientie wegens pligt schuldigh was te
doen, sonder eenige beloningh daar voor te begeeren
maar mede hy strack souden my tydt daar werden
moeylyck mede te vallen, dan gingh seer omsightigh
met my om, als een daar hy niets wel niets op
hadt, wel maeckende een bedachtelyck van 't een
en 't ander met my spreeckende, 't geen ick merckte
trachten om my uyt te hooren, wegens 't voorsz.
haalde, dan ick liet hem niets mercken, niemand
alleen naims regnandt op alles, om U Ed:e agtb:e
particuliere openingh daar van te doen, 't geen ick in
deese, volgens mede gegeven, en mondelycke ordre, in
alles hebbe agtervolgdt, strecx U Ed:e agtb:e in deesen
verhaalde genoegen sal hebben, en soo verders in te
handt, off sacht gehandeldt zyn, strecx ick seer
nederigh U Ed:e agtb:e gewense suecq naar den aardt
der saecke, ten beste te duyden, gedenckende dat dit
myn eerste, en dienvolgende swaarste Commissie
is, in 't welck my niemandt de behulpsame
handt heeft konnen, nogh willen bieden.
Maar mede dan U Ed:e agtb:e heer, ick met voorbid,
dingh van een gonstigh oordeel deser belijdis, en
nevens wensch van Ziel en Lighaam welstandt,
Zal ick zyn en blijven, die altydt onveranderlyck
ben geweest, ondertoudt U Ed:e agtb:e ootmoedige
gehoorsaemen, en getrouwen Dienaer, was get:en
Joannes Francen, ter zyden stondt, aan zyn Ed:e
g'Expedeert, en overgelevert op Manado aan de
Stranckte Amsterdam den 29e 7bris 1678.

6 N° 2

December 1678: Inde Chaloup d'Eendraght, van Gorontalo naar Manado:

Het Manadosche vaartuygh wordt weder derwaardts [gesonden]

Het vaartuygh wierdt weder afgevaardight, ende naar de Manado gesonden, drijvende wij meest de geheele nagt in Stilte:

Sondagh, off Kersdagh: 25en Do. 's morgens nogh al een slappe Landtcoeltje waar mede de voormiddaags Sagtjens langs de wal stoomden, 's middaags Sandreijk[?] voor, en wierdt des naarmiddaags een slappe Zeeuwtje, waar door den Gouvr. met de Schuyt van boordt stak ende naar Landt [illegible], alwaar op strandt ingehaalt wierdt, van de heeren Domo. Predikt. Cabeljauw, en van der Heijde, hebbende [illegible], in welkers naame den Radja Tontoltij[?] een korte doch zierlijke aanspraake dede, seer geestigh naar de gelegentht. gesticht, en Heeren 's Compx. Dienaaren, en Manadosche Juffrouwen, en tegenwoordige Dorpshoofden bevonden des avondts bij d'Domo. Predikt. Cabeljauw ten Eeten, zijnde niets Spijzigt[?], alsoo het geweest al wij laat waaren eer den Gouvr. aan Landt quam,

Den Gouvr. gaat met de Schuydt voor aff, tot de Manado aan Landt en wordt aldaar ver welkomt.

Naar het Avondtmaal begon[?] den Gouvr. weder naar Boordt van den Eendragt, om sijn nagtrusten te nemen:

Maandagh 26en Do. en tweede kersdagh zijnde, wierdt de leere stighte, [illegible] ende Godtsdienstigh doorgebragt, houdende den Gouvr. aan 't eyndigen van de leere, zijn [illegible] nogh aan boordt, omme wel voornamentlijke in desselfs tegenwoordight. de Chaloup binnen de Rivier te laten komen, en ondersondt te wesen van de diepte op den drempel:

Dingsdagh 27en Do. setten het des Morgens op de Rivier aan, en quamen ten Anker op 6: vadem, brengende den Werp op den drempel ende 9: voeten waters, dogh alsoo de vloet schielyken op [illegible], ende wij daar bij een [illegible] met Zeeuwtje kregen, zoo agtede wij onse werp

weder:

wedden, ende ook ons Ankers, en liet in het Jaghtjens
voor de windt Boven Schoeken, zijnde niet meer dan een
sluytje Baccart geleegt, ende drie leggende Water Compe
cartou, maar mede wij naar den wijse lange de grond
souden stooten geschoten te hebben, off schoon weder en
water ons binnen quamen, zettende de Chaloup ten
ancker op de Eequamste plaetse, om deselve droog
te setten, alsoo aireij wat Lek in deselve
reijse was geworden, ende de zijn dienende, Schoot ende
meest voor inde Bogh ende onder water, aan open
naden: ;

d'Chaloup d'Eendragt wordt inde Rivier ge„bragt, om van de Lekk.t verholpen te worden,

Den Gouv.r gingh naar Landt, om naa de vorstandt
van alles te sien, en bevonden, voort in 't Pakhuys
wedden een tamelijke hoop padij, en ontrent Honderd
Lasten, zijnde in het Jaght aengebracht dat zijlwaardig
lagh nogh geschept dertigh Lasten, benevens vijff
leggende en 636: Cambodsen Cattoes olij;
Ende Zekere aff dak lagen in voorraet 25 [illegible]
affuyt planken, en noch eenige groote houten; de kerk
was Sueminodt met genoeghsame groote stukken
maar alwaar van ondienstaam houdt, de steene
kaemer die van de kruydtkamer brandt, eij al was
gemaeckt, volgens Rapport van den S.r Capt.n Cornelis
Snoecks, daer aan en was noch niet begonnen, en
lagen de Lijwaaten nogh onder Zorgeleijk in kisten
en het Houts huys;

Den Gouv.r doet de visite op de wesling, woon, en Pakhuys, mitsgaders d'Comp.s ammonitie &c.a te deser plaetse, en bevindt alles in goeda„nigen Staandt als hier neven en volgende aangeteekent staat

Aan de Cruydtkamer, en waaren ook volgens telle
van den Gouv.r, geen twee, maar een drie Costijn
gemaeckt, andersints was alles inde vastight. in
tamelijken goeden Order, ende de Stucken alle op
Leghte en nieuwe affuyten ende Roepaarden; het

Cruijdt

Cruijdt was droogh en wel gestelt en spek, en verders
bequamelijk bevonden, ende bewaardt; de koevoeten
waren braaf verminderdt, doch gaven weijnigh
melk, het welk weijnigh te bedieden heeft als de
selve zoodanigh maar voort t'eeten ende verwaeren.
Het gepasseerde jaar en hadden zij alhier ter plaatse
maar een doode gehadt, doch op Candipan, Liano, en
Tabocan, waar 'er op ijder plaatse een gestorven,
de welke hadt niet meer als een zwaarde patjent, die
nu meest weder genesen was, zijnde 't voorleden
jaar uit den Tuijn alhier gebraght om genesen
te worden.

Int algemeijn zoude d' Comp:s saeken alhier geroerdt
ende wel zijn geweest, zoo 't opperhooft den Commandant
selffs niet te ontrouwelijk omtrent d' E. Comp:s ge-
handeldt, ende d' inwoonders in 't algemeijn misnoegt
hadde, waar door eenige dorps-hoofden den Gouv:r
verzoghten alhier te mogen spreeken, om klaghten
in naemen (gelijk zij seijden) van het
geheele Landt op hem te doen, gelijk zij ook
met den Gouv:r naar boort van d' Chaloup de
Eendraght, des avondts gaande, deeden—

Quaat Comportement van den Commandant Bannes Smidt, ende des selfs ontrouwen dienst door d' afgesondenen ontdekt, die ook nader gebooren gesint worden,

Verklaerende onder anderen

Hoe dat den Commandant Bannes Smith, den meesten
tijdt sijns aanwesens, 't gemeen niet alleen, maar
ook de opperhooffden der dorpen, zoo te landewaarts
als hier ter plaatse, vrouwelijk zouden werden
menigmaelen heeft bejegent, geslaegen, ende
lastelijke naemen toegeworpen &a. Als mede dat

zij

Zy noyt yets tot bevoringe omtrent fortifikatie hadden genooten, dat hy maar weynige groote rivieren met deuren ontdaen, bevindende 't geroeyen hun eygen kost wede, off daar by de soldaten, de welke sy het warmen nodes voor een schyven, weeder gaf deden, met hun ook weder van kost te zorgen, dat ook de Ryst die geplukt wordt laat stampen, gevonde niet meer dan een halve bonde Basta voor stampe-loon, van ider Last, uyt gezondert ook de Ryst die aan den Coningh Amst:m, ende de Zyne is gebracht, die uyt liefde, ende ten Insigte van den Gouv: voor niet hebben gestampt, daar nochtans 40: Ry: voor 't Last wordt opgebragt, datter niet voor de Toollen der Krijgs bende des Coninge van Ternaten en is opgebragt etc.

Hun wierdt ook onder anderen van terzyden voorgestelt, om Ryst aan d'Comp: in plaats van Padij te leveren, ten insigte de der weynighvoedige bedrijf gerijse, die daar in schuylde, maar schenen hier toe geen ooren te hebben, schoon ook alle bedenkelyke beweegredenen te berde gebragt wierden, zoo dat dit voor deese tydt dus staken bleeff.

Zijn de Comp: sochte de afgestoten ryst in plaats van Padij te doen leveren, daar toe sy geensints zyn te bewegen

Maar het welke, ende beroofde van naar billikheyt op hun pleinig geldes te sneeden worden, sy seer vergenoegdt betuchten.

De Badjos waarenden Gouv: hadden ook komen verwelkomenden, ende bedankten, brengende den rijven geschenk van gedroogde visch mede, waar voor weder twee Ry: Castas, tot verscheydinge bequame.

Den gouv: wordt van de orang badjos verwelkomt

Den

en Strekt den Sergt. Jan Lodewijcks naar Tangij —

Den Sergt. Jan Lodewijcks vertrok dese nagt nogh naar Tangi, omde Taboccau.

Woensdagh 28en

Den Corpl. van Siauw gecomen werdt affgevaardigt —

Do: wierdt des morgens den Siauwsen Corpl. welcke om versterkinge binnen maandtgeeden gecomen werden affgevaardight met een Missive van Beleefdtheijt aan dien Coningh.

werden Badij in 't Jagt gescheept —

Do: liet den Gouvr. hoeden nogh vier casten Badijwerk in 't Jaght Amstm. ladden.

den Corpl., Soldt. en Schoolmr. naar Gorontalo vertrocken

Ook vaardigde den Gouvr. aff een Corpl. ende een Soldt. om op Caudipan te Lande met een Schoolmr. naar Gorontalo te vertrekken, tot wat eijnde bleijkt uijt Zijne

Instructie voor den Corpl. Robijn Bondon, gaande van hier met den Schoolmr. Pauwelus Maskita, naar Gorontalo omme aldaar in 't dorp Doemogoe en Attingole te verblijven tot nader ordre.

Zijnde goedt gevonden naar goedt ende rijp overlegh met d'Eerw. Lucaas Zacharias Kalvijngh en Cornelis vanden Seijs, om met te senden naar Gorontalo, ende daar tot gerieft ende verhooren Zijnde den Schoolmr. van Caudipan en 't dorp Dauwo Francisco Ferdinando, in wiens plaatse werden treden zal den Schoolmr. Pauwlus Moskita omme de kerk en schoole tot Dauwo waer te nemen, Zoo sullen UL. met de [illegible] vaartuijgen in te trekken, Vermits dat voor eerst mede nogh [illegible] [illegible], alwaar den Prins Maccarompius [illegible]

Dewijl

hertelyk sult groeten, en aanseggen laten, dat zyn
Broeder en hertelyk verlangen nu door den Doods Predik-
kalyngh is mede gedeelt, waar omme dan goedt ende
nodigh sal zyn, dat zyn Excellentie, (Zoo by aldien
het buyten Hinderinge van wigtiger Zaaken geschie-
den kan) herwaarts op een keer koomt, alswanneer
ons bereydtwilligh sal vinden tot al het geene waar
inne wy naar redelykheydt Zyn Excellentie souden
konnen ofte mogen dienen, de behulpsame handt
bieden, en vergenoegen.

Verders tot Candipan gekomen, Zullen den Coningh
Binankae, en Mr Francisco Fardinando verrykt [?]
worden, de nevens gevoegde brieven aan voorn: Hoogh[t]
den Mr houdende, ende met een, een der nevensge-
voegde kisjes [?] off Zonneschermen.

Ende alsoo Zyn Hoogh[t] Binankae aangedient wordt, een
vaartuygh te verschaffen, om UE: en den Mr niet
alleen tot Besoekinge te brengen, maar ook met denen
te Landwaardt op tot Honantaved ende Attingoed toe
te vergeselschappen, ende te helpen, op dat met ijgoedtse [?]
te spoediger mogte over geraken; Zoo sult UE:
toe moeten sien en sorgedragen, dat daar toe een
bequaam vaartuyg en genoegzaame schepen behaart
naar dat ontrent benodigt Zult zyn.

Verders sult tot Candipan, aan de Coningh van
Boleangitan, Intie Mammis Baar man, haar aan
genomen Zoon, en Broeder groeten, mijne hertelykste
gebiedenisse laten doen, en nogmaals aandienen, dat
bij aldien yets van hunne dienst is, geliefe mij te
bekendt gemaakt, dat gaarne eenige grooten gemaakt
ende bestigdt Zagh, dat met de Heeren ten spoedigste
naar herwaarts geschikt te comen.

Tot

Tot Limbotto aangeland werde, zijnde gedaan niet
verlaten, eenelijk onse mijne bijsondere groote
bekendt maken, dat een Brieff mede bracht; dogh
dat deselve aan beyde Coningen houdende, Zoolange
daar mede niet wagten om hun door den Schoolmr.
te laten voorlesen, tot beyde, zoo Gorontalose
als Limbottose Coningen en grooten bij den andere
op d'algemeene vergaderinge zullen wesen geschreven,
alwaar ook naar 't lesen vande Brieff, en niet een,
de hoog andere Rijxgrooten, off Jonckheeren, aan
yder Coningh een, zoo van Gorontalo als
Limbotto, in 's Comp.e name zijnde vereeringen,
begeerende UEd.le ende Gorontalesen en Limbottonse
Zoodanigh bij een anderen vergadert sullen zijn,
egter nogt naar Atinggoe, sonder U: van iemandt
te laten ophouden, off daar van aff scheyden, en
sae den Schoolmr. naar 't ophandigen van onsen
Brieff, en gedaane groetenisse, aldaar aanstonts
aanvangh maken, de namen der Dorpsheeringen
op te nemen, Schoole en kerck te maken, en
't geene verder verrigten dat van zijn pligt
is, agtervolgens de Schoolordre, door d'Eerwe.
Broederen en Predikanten opgestelt, ende
door ons goedt gekeurdt, ende bekragtigdt.

Soo wanneer UEd.le eenige verhinderingen mogte
voorkomen, zullen daar uwe beleydelijk, bedacht
ende egter onvertzaagt te werk gaan, hun
altyds voorhoudende het opregt verbondt met
d'E. Comp.e, ende dat zij niet en mogen schenden
die geene, die tot sulck een eynde derwaardts van

d'E. Comp.e

d'E Comp:e gehouden worden, maar selffs de schuepsgaand handt aldus moeten binden, ende in waarden en Eere houden, een yder naar hem toekomt.

Die van Boento hebben sigh ontrent ons verklaardt mede gaarne van het Contract de Joh te willen ontslagen sijn, en wederom naar hun Landt te mogen keeren, waar toe in ons aanwesen gedaan sigh geen gelegentheit aan en boodt, om dat hun meeste manvolk gevloon in het Bosch ende in hunne tuijnen waren, hebbende gesoght sigh vaardigh ende gereedt te houden, tegens dat de te senden gecommitteerdens ontrent wegen gedaan verschijnen.

Soo bij aldien, ,,onderwijten de Contractanten de Eedt daar aff krijgende, hun daar over qualijk souden willen handelen, eenige moeijten aandoen, offte be-,,ledigden, en zij daar op aan U: magtigh waren, kundt de Heere Radden hun plaatse aan de Kroon te plaatsen, ende ze mede tot Attingoed sigh te neder te laten, gemeenlijk hun best niet konnen beschermen, ende zijl:e als dan ge-,,samentlijk ook wel magtigh sijn de Contractanten te kunnen tegenstaan, behalve dat U: Edl:e van alle saken ontrent hun geschiedt, te seekerder kennisse erlangen, ende zoo uijt het eene als uijt het andere, veele minder moeijtens sullen hebben.

Bij aldien zijl:e echter de Kroon niet gaarne en souden willen plaatsen, zoo om het gemak hun vrught boomen, huijsen en dagelijksche offeringh van

visschen

beslissen, zoo en sal het ook niet noodigh weesen, dat UE: bestendigh hun seer veel te aanraadt, alsoo zij dogh genoegzaam van effecte, zoo wanneer 't hun hun wat te naar aan de voeten geleght wordt, de gewoonte, ende op een weght tot hunne bevrijdinge ende veijligheijdt sullen in staan, ende UE: bijkomen.

Maar naardemael men qualijk aen dese inwoonderen vertrouwen, ende ook niet al te vast op hun woorden en seggen 't zye magh gaan, ende het uijt te schijndt eenige verplettinghe in die van Barus te hebben bespeurdt, zoo sal UE: nauwe opmerkinge moeten nemen op alles, om te mogen weeten off ook al hun doen niet waer seggen over een komt, ende en sullen ook niet in Attingoeo offe onder d'Comp.s bijsondere, offe afgesonderde bescherminge van de Contractanten mogen aangenomen worden, daar op de voornaamsten niet vermoge die Attingoeo aangegaan, te weten, dat zij al beloven onsen Christelijken Godtsdienst te aanvaarden, ende hun namen daar toe aan den Schoolm.r sullen opgegeven hebben.

De Contractanten hebben op den berch van Padang daar beyde de Rivieren te zamen loopen, ende alwaar zigh in zee loosen, een houte vestingh opgeworpen, ende seer veel steenhoopen bij den anderen vergaerdt, zijnde van meijninge ge„ „weest, aldaer een gemetselde vastigh.t te maken, het welk hun niet alleen verboden en is, maar ook aangeraadt ten eersten de houte vestingh weder te slegten, waer tegens ik hun seer

bedenkelijk

hardtneckigh Cruijdt, en niet worden uijtgeroeijt, off
Zij ook wel al de pagger ter neder smeeten werpen,
maar toe hun dan zomwijlen wat ernstigh siet
moeten aanmaenen, ende voor al niet toestaen
dat Zij aan het strande werk ijets plunderen, offe
wel wat anders beginnen; Jn welk geval U E:
daar op aanstonts herwaardts aan Zuedt
Schrijven, ten welken eynde den Soldt Bannamus
van Stadden is mede gegeven wordt, door den
welken ook den Brieff sal moeten besteedt worden;
Zonder in dusdanige een gelegentheijt, die aan
eenige Inlanders te mogen betrouwen; dogh in
voorvallen van minder belangh is daar weijnigh
aan gelegen, door wien de selve besteedt worden.

Soo wel aan die van de Gorontaloo als
Limbotto, is geboden niet binnen Gunnecorren
niet buijten, noch te herwaardts naar Coninij-
gigi, Togia, Balanta, Boeche, offe elders te
schepen, maar op te eeten Rijst, het welk
schoon sij wieden beschrijven en verbeuren, van
waar den onder het Bosch naar Togians offe
elders te vieren, niet en zal mogen geschieden,
en moeten Zij UE: meest gedaght sijn, soo wanneer
er eenige der Gorontaleesche Hooffden mede gaan,
ende wel voornamentlijk den Captn Laudt,
Moda, Gorgogod, off Jongen Coningh, sullen,
de UE: in geval tegens u dank naar buijten
wilde, ende UE: 't Zelvige niet en Zoude kunnen

beletten

brieven den gem: Soed: mede gaan laten, op dat die getuygen sy ende Ul. onderrigten magt, waar zy geweest ende wat zy uytgerigt hebben.

Wordende den Soed: tot syn pligt wel ernstigh aangemaandt worden, alsoo sy de gewoonte al anders hebben selfs 't mede gaan van d'ouse veer eerlyk en trouw loosluyk tot verbeeteringe, niet alleen, maar ook tot versoeringe en uytwerkinge hunner voorsz: en gemoeden, te misbruyken, gelyk noch jongst met den gewesenen Toeq Toejabo is geschiedt, den welken zy hadden omgekoght ende bewoogen, selfs om als uyt Last den Comp: de anne boghtluyden ook al te geraken hun Landen te verlaten, ende naar Soroutawe te komen, gelyk zy die van Tidoa dus ook gewoedelyk noch onlangs uyt hunne erfvelyke besittinge naar Pogiarm hadden getrouwt, zynde den gem: Toek Toejabo voor desse zyne outrouwe en sleemagtige handel beloofdt geweest hem te laden, uyt dese anne Comintos, 't welck wel beloofdt doch niet voedaan hebben, genietende zyl: de vrugten van syn schelmstuk, spottende daar naar met den schelm, en geen wonder dat die alle trouw en pligt, dus pligtvaardigh en ontrouwelyk ter zyde steldt, met ontrouw wedder beloondt wordt, als 't welke voorn: Soed: wel diendt in geschrept.

Gedurende myn aanwesen hadt jk zoo veel te doen, om die anne bedrukte Boghtluyden maar uyt den Soroutawesche kaimen te rukken, dat selfs om onse eygene saaken niet en hebben gedagt naamentlyk om 's Comp: voor 7: ofte 8: jaaren weght

geopend

geroepen Graaff Thomas, die toen niet den
omangh weder ontweeghden, ende eenige uit bekomden
ende zeer kettingh gebroken hutje, Mettelaar
te gelijk was weggeloopen, welcke mede een
Mettelaar, ende die geseydt werdt, 't werk al by
wel te staan, op welk streeken de Gorontaledens
en Limbotters, ook buyten twyffel een groote
vastigheyt hebben weeten onderneemen, en mettelaar
maar omme UE. dan ook des te meer aandringen
sult in 't weder opsoeken ende zeewe, ende zoo
wanneer hem bekomen heeft, ook zoo vere te
sorgvuldiger en verdrietiger bewaren, tot de
komste van de gecommitteerdens, op dat die
gast en niet weder en mochte komen te ontsnap-
pen.

Nogh isser sedert weder te opsoeken bysgevoegde
Bangayers, ten tyden van den Hr. President
Franz Zaer., daar toe UE. dan mede hun sult
aanmanen, en trachten te bewegen, dat zy
die weder (agtervolgens de voorwaarden) naar
hun Landt streeken laten, ik wegge hun
by dat hun daar toe zoet trachten te bewegen
om dat ik liefst sagh, zoo by eenigerhande
niets ontstont en waar, dat alles met de meeste
beleeftheydt, vriendelykheydt, en minnelykheyt
geschieden moghte, ende zie UE. voor zoodanigh
een aan, die zulx beleydelyk genoeg zoude
connen doen, daar het saek gesegt.

In sulck een Manierlyk en te verkoopen gedaen
staan dat alles door de Gorontaledens en Limbotters

maar

naar billickheijt sal weten, en werden agtervoegdt, Zoo
sal Ul: bijsonderlijk u werk moeten maken van
Beleefdtheijt en vriendelijkheijt ontrent dese Coningen
om de Sinnen te weder wat te versagten, die sij gerooten
mogten voor dat dus in hunne gewoonelijke wijse
van doen soo schielijk werden gestuidt, alsoo sij tot
nogh toe nergens anders sigh mede hebben weeten
te erneeren, dan met roowen en stelen, liegen en
bedriegen, daar in hunne meeste schranderheijdt
en wetenschap heeft bestaan, en 't weet Ul: ook wel,
hier alomme niet tot schande, maar selfs tot
eere en Loff, te werden aangeduijdet, en geen
wonder alsoo het wel eertijdts ende in oude Tijden
selfs onder Europische volkeren loffelijk wierdt
geagt.

En sijn sij sleght gehouden ende genoegzaam ge-
noodsaakt, sigh door andere ende eerlijker middelen
te moeten erneeren, en sal wel het voornaamste
de Landtbouw sijn, Maar alsoo de gecontracteerde
seggen dat dit bergen en geen valeijden, geheel
sij sael sijn en vast, Zoo kundt het woordt
en betrachtinge van het naamentlijke bouwe-
ren in onse taal, wat omstandigh hun spreeken,
ende aanwijsen, hoe in selfs niet loffelijker voor
Coningen en is, dan de Landtbouw te betragten
ende naar vermogen voort te setten, so meen Godt,
almagtigh niet zoo een gesegendt Landt hun
heeft begenadigdt.

kundt hun verders aanwijsen wat sij tot winst
comen bij den Landt Zoude konnen nemen, dat
tot gerieff voordeele, offe gemak van d' Comp:e

Zouden

genadden mede doen, te eeren als de Christenen
betaamdt, op dat gij alsoo moogdt zijn een voorbeeldt
aan alle uwe onderdanen, dat zij uwe in 't goede mogen
naarvolgen.

Dogh met moeyelykheyt moet gemeldt hebbe jck
verstaan, dat met uwe kennis en toestemminge twee
Praauwen van uwe Negorij Dauw zijn gaan menschen
rooven, 't welck een Zaak is geen Christen
betaamde, en ook waar wie nu jemandt gaan
rooven op de Celebesse kust, want hier nergens
eenigh vyandt is, maar zijn alle Inwoonders der
Celebesse kusten, offe vrinden, offe onderdanen, offe
geallieerde, offe in verbondt staande met d' E. Comp^e
waarom wij dan ook wel serieuselijk verbieden, dat
voortaan niemandt meer gaat uyt menschen rooven
offe indien wij zoodanige menschen roovers bekomen
zullen wij de selve straffen naar behooren.

Met dese Praauw comen tot uwe drie man, als een
Corp^{el} Robijn Bouden, een Soldt, en een Schoolm^r
Pauwelus Musquita. Ende ik verzoeke dat gij
geeft een Praauw aan den Corp^{el} en Soldt, om
met uwe Meester Fransisco Fardinandus, die tot
noch toe op Dauw gewoont heeft, te voeren naar
Bobadingh, en dat gij aan dese drie voorn: zoo vee
volck geeft als noodigh zal zijn om haar goedt
te dragen naar de Dorontades, wandt die van
de Negorij Dermogo en Attingoes versocht hebben
Christenen te werden, en hebben een Mr
van mij verzoght, waarom wij besloten hebben
derwaardts te zenden uwe Mr Francisco voorsz:

daarom

daarom Siet gij hem ontleaan van uw Regeerij, en wij Senden uw weder tot een anderen Leeraar genaamt Cornelius Musquita, een goedt man, die wij weten door goede getuigenisse dat geheele Lighaam is tot dat werk, want dan deese aan Zoo het verstandt en Leest met deese beter als met den anderen eentuijdts, hoordt naar Zijn woorden, en volght Zijn Leeringe, en verhoudt alsoo metter daat dat gij waarelijk een Christen Zijt.

Ook is dit ons begeeren dat gij Coningh hier komt met uw groote praauw, alsoo dit Jaar tot uw niet kan komen, ook op dat gij meugdt ontmoeten des voorsz: Mr goedt, wijff en kinderen, wij begeeren ook dat gij mede brenght uw neeff de Cathie Wikesnius, op dat wij hem ook meugen bewijsen, als een Coningh Zoon betaamdt want wij noch yets goedts van hem praaghten, en Zoo gij kundt Zoo komt vast vroegh, en waght niet lange, want wij ook selven niet lange kunnen waghten.

Voor tegenwoordigh hebben wij niet veel van belangh om aan uw te Senden, als alleen dit, een Zonne Scherm, neemt deese in dank aan, en Siet niet op de kleijnheijt des geschenks, maar op het oprecht gemoedt waarmet uw Selfs gesonden wordt.

Dit alleen hebben wij te schrijven, en tegenwoordigh niets anders, als de hertelijke groetenisse, en Godt wil uw Zegenen naar Siele en Lighaam hier, en hiernamaals, ondenst. dese brieff is gesz: op Manado aende Steketa Amsterdam den 28en 8be 1678: lagenst. uw hoogh:te toegenegen vriendt, was geteekendt Robbertus Padtbrugge.

Accordeert

Gorontalo ende Limbotto

aan de seer hoog geboorne Coningen en Regeringe.

Desen brieff komt, en werdt gesz: uyt een opregte goede, ende waere genegentheyd, en Zuyver wit harte door den Ed.le Heer: den Moluccos Robbertus Padtbrugge, aan Zijne hooggeagte ende welbeminde broe,deren, de Coningen en Rijxgrooten van Gorontalo, en ende Limbotto, met een vast betrouwen dat betisptelijk voortaan, ende in alle opregtigheydt het besworene Verbondt schrift naar desselfs inhoude seer agtervolgen, ende heyligelijken onderhouden, als wanneer 't voorgaande ook vergeten blijft.

Naar 't welke soo laat den Heer: uw hooghedens Zijne behoudene opkomste tot de Manado toe weten, welke wijse tamelijk gemackelijk, dogh niet de stilte en tegenwinden, niet dan in vijff dagen heeft konnen affgeleyt werden, Zijnde Godt almagtigh gedankt alle in goeden gesontheyt met den anderen overgekomen.

Ende alsoo ons die van Soemgoge (?) Attingoes besoekende eenige andere bemoeyelijk versogt hebben, in onse Godsdienst te mogen geoeffent ende aangenomen werden, Soo en hebben wij sulx hun niet konnen, noch te mogen weygeren, ten welken sijnde dan binnenwaart den Schoolm.r voor deselve opkomt, den welken U: hooghedens, voor Zoodanigh gelieven aan te sien, ende naar luyt het Verbondtschrift, in hun godtvrugtigh ende heyligh voornemen niet te hinderen, maar

Zoodanigh

soodanigh agten ende aannemen, soodanigh wij hem senden.

Voor het overigh verstaan wij soo van de genoemde inwoonderen, die onse godtsdienst trachten te aan„vaarden, tot welckers bekeeringe, en affweeringe van eenige opspraek, lastinge, smaat ofte bespottinge die hun door eenige quaatwillige, off 't schrijven van 't gravins tegens UE: hooghedens goede meeninge ofte bestede ende voorwaarden begrepen, mogten werden aangedaan, ten welcken einde den Compe=nie [?] soed:te derwaardts gesonden worden.

Verders moet den Gouv:r tot sijn Leedtweesen achter„haalen, dat die van Limbotto hier inne niet opreghtelijk genoegh en hebben gehandeldt, van den Gouv:r te misleyden, wegens 't boek van Bretto, alsoo den Gouv:r wel gewisse van Baran, [?] Banen [?] te Landewaardt inne ge„legen gesegdt hebben, doch naardemaal den Gouv:r op dien tijdt geen boeck bij sigh en hadde, soo is 't ook seer quaelijk te staan, ende moet dien wegens als niet gesegt geagt worden: want wat het affloopen vande Chacops voor drie jaren vanden Amboynschen bijbringen Loudehuraan, belaught, soo en is dit geen bewijs genoegh, dat het deze in gevangen ende genoffde lijden gedaan hebben, schoon'er ook wel houden bij hun gebonden sijn, de welke op verscheyde wijse, sij souden hebben connen behouden, behalven dat, bij aldien'er eenige aan schuldigh waren, soo en houden de Limbottese hun uyt dien hoofde, egter niet voor goede buyt gehouden ~~hebbe~~ aan te vaan, maar moesten

die

die d' E. Comp.e overnemen, op dat de schuldige gestraft
ende d'onschuldige moghten vrij gesprooken worden,
het welk den Gouv.r staat dat dan noch geschieden
moet, ende dat die geene die niet schuldigh en zijn
aenstondt weder op vrij voeten worden gestelt,
ende weder naer hun Landt gesonden, alsoo dit
anders al mede als een schuldigh genoemt ende
buyten recht wordt aengesien.

Den Coch Tocjabo heeft zigh grouwelijk tegens
onse wetten misgrepen, waer af ook straffbaar is,
dogh dit en magh daer omme zijn vrouw en
kinderen niet nadeeligh zijn, waer omme dan
ook hunnentwegen verzoght wordt, dat de slaven
en goederen die hij tot Gorontalo heeft, ofte
hebben moet, de gecommitteerdens soo wanneer
die beschrijven, mogen worden terhandt gestelt.

Voor tegenwoordigh en heeft den Gouv.r niets van
waerde omme aen uE: Hoogheden te zenden, dan
eenelijk twee Sonne-schermen, een door den Coningh
van Gorontalo, d'ander door d' hoogh.e van Lim,
,boto, waer op niet gezien moet worden, maer
op de goede meyninge ter welker eynde die ge,
zonden worden.

Waer mede uE Hoogheden bevelende in Godes H.
bescherminge blijvende, den Gouv.r Eyndigende,
ged.t op de Manado aende starcke Amst.m desen
26: van onsen eersten Maandt A.o D.o int Jaer onser
verlossinge Zaligh.e 1678: was geteekent

Robbertus Padtbrugge.

Dan

Aan d'Coningh van Doernoego en Hoegoegoe van Attingoee.

Desen brieff komt voort uijt den suijveren gemoedt, van mij Robbertus Padtbrugge Gouvr: inde Moluccos, tot u Coningh van Doernoegoe, en tot u Hoegoegoe van Attingoee, Godt zegene u naar ziele en lighaem hier, en hier naer.

Dewijle ghij Coning van Doernoego met een Vzoek Schrift door u Zoon, in naem zijne vaders, en ghij Hoegoegoe van Attingoee, bij neffenen met eijgen woorden Versoght hebt tot het Christendom te komen, hier in hebben wij groote lust geschept, en om dat ghij vraeght begeerende een Schoolmr die UL: mogt onderwijsen inde Christelijke religie, zoo hebben wij u dat beloofft, ende daerom om onse beloofte dan te doen staen geijsen, zoo is't dat wij uw tegenwoordigh toesenden een Schoolmr: gent Francisco Sandimandus, eertijdts hebbende gewoondt ende geleerdt op Dainno, dese zal uw komen onder, wijsen inde gronden onser Religie, hier beneffens zende wij uw ooch een Corpl met een Soldt: om UL: te beschermen, en om toe te zien, dat niemandt uw eenigh oplast, offe verhinderinge aandoet, hier om Versoeken wij ghij wiedt dese drie persoonen aan nemen geeijk wij uw die senden, de Mre tot uw Leeringe de Soldaten tot uw bewaeringe en bevrijinge, hoordt nerstigh des Mrs woordt, daer uw zal onderwijsen, laet u jonge kinderen, en bedaarde luyden gestedig

werden

werden om te eeren, opdat zij daar naar bequaem mogen gehouden werden, om den H: doop te kunnen ontfangen, voorts ook naar den voedaren woorden wat zij uns beveelen, staat haar goede soo het behoordt, op dat wij alsoo het goede daar nae van uns mogen hooren, bezeft de Commandeur niet, want wij haar verboden hebben dat zij uns geen opstaet gedoen, blijft maar bestandigh in uns goede meijninge, en drinckt niet weder te nugge, want alsoo sal uns ziel en Lighaam hier naar den eeuwigh welvaren krijgen, het welk voor uns van Godt is wenschende en biddende, onderstont uns bijgedaene vrindt, was get: Robbertus Padtbrugge: ter zijden stondt, Manado aan de fortresse Amsterdam den 28en December 1678:—

Doch door het harde weder, zoo en hebben hedden geene van alle konnen vertrecken.

den Gouvr: bezoekt de paders Jesuyten, die welke voorsteegen—

Omme de beleeftheyt der paders Jesuyten te verschuldigen, gingh den Ed: Gouvr: hun Eerwdens tegens den avondt bezoecken, daar zij naar degelijke gewoonte gehouden werden, ende naar dat sigh den Ed: Gouvr: op de beste wijse gevoegd, tijt zijnde wijde, wegens het langh agterblijven hadde ontschuldigt, zoo dat het Messieu scoopen, zij hun niet en houden strecken—

dat men haar op Sambuangan

Zoo leijden de paders Jeronimo voor, dat men haar zoude als noch wieder brengen naar Sambuangan

tegens

December 1678. Manado aan de Redout Amsterdam:

Sambuangan souden bren-gen, dat by syn E. afgeslagen werdt.

tegens ofte met het komen van 't voornde Mosseu het werk geleght wierdt om Spaensche noodenen niet te konnen geschieden.

Gelyk syn E. haar versoe-gens binnen sandereyckt van besluyt veranderde

Bovendien hadden sij aenhoudende en vuurigh versoek gedaen omme naar de Boght van Boutouan te werden gebragt, het welk naar het hun eyndelijk waer toegestaen, Zoo veran-derden haar vertr: soo schielyk weder van hun voorgenomen besluyt (om welke reden was hun best bekendt) en was al hun begeeren toen, dat men naar de Manado mochten gaen, om daar haar volck afte wagten de welke uyt de Manilla moghten komen om haar te halen: het welk hoewe ons noodsakelijk Voorslagh moste zijn zoo noghtans hun was gegundt.

men hadde haar begeeren van op Manado gebragt te werden voldaan, alwaer sy seyden hun volck uit de Manilla te willen afwagten

Un waer er niemandt uyt de Manilla verschenen, nogh saegen niet eens naer haar omme, en oordeelden den Gouvr. niet meer verpligt te wesen voor haar te sorgen dan haar eygen volck, doch wilden egter gaerne het goede beste met hun doen, ende hun in haer ontrek helpen, doch dat wy haar selfs tot Sambuangan toe souden brengen, en moghte noch en konde niet zijn, maar wilden men haar gaerne tot Sarangany toe overvoeren, ende een bequaem vaartuygh met een zeye verschaffen, waar mede sij van daar tot Sambuangan genoegsaem konden geraken.

de welke niet verschenen werende, wilde syn E. egter het goede best met haar doen, en tot Sarangany toe overvoeren laten

Doch sij bleven seer handtvastigh aen, tot eyndelijk den Gouvr. seyde het niet te mogen doen, ende dat om redenen dat de Magindanaoers seyden Sambuangan te besitten, ende voornemens te zyn, hun besit soo lange sy konden door de wapenen tegens de Castiliaenen staende te houden, te meer de selve een wyle verleden zoo trotschen eysch daar omme hadden gedaen, met zoo smaedelijke bedreygingen, dat hun noodsakelijk daar te

doch hun ander aenhouden en nogt niet geven, uit redenen dat die van Magindanaus hun Sambuangan toeeygenden, en besitten en ook met de wapenen willen beschutten, synde niet weynigh op de Castiliaenen over hun trotschen eysch daar over gedaen gebeten,

agten

Hem dies (niet becomende toelatinge) vergundt behoudelyken dat syn mede broeders, syn volgelinghen, de gouvr. voor 't minnedeel d' ontvoerdt Calausche ijlanden ook vergunnen, sigh dies moogen, 's Comp.s voogdschap te stellen

als voor 't geheele dragen souden, ende dien volgens
ook voor d' ylanden van Calaumo, daar binnen het
voornemen van den Gouvr: dogh lagh om selffs te gaan,
zoo 't Godt gehengde, en moesten de vaders als
noch staat maeken van hun, naar tegens onse
wie en dank in ons gebiedt regerende inwoningende, dat
wij hun hare anders als in, ende niet zoo geloff,
,welyk en souden onthaelen, hun broeders Paters
Manuel Espaöe op in, en zoo wanneer hij derwaerds
gehouden wierdt, voornamentlijk van den Gouvr: zoo
soude hij [illegible] komen, het waar ons dan ooch
lieft off leedt, daar hem weder saghtjens op geant,
,woordt wierdt: dat zoo hij alsdan ter ordre van
den Captn. Gouverneur vervaardt aan te treden,
ende dat behoorlyk voorsien met brieven van
geloof, ende nogte nogte aan quam naer Manado,
ter plaatse daar hij alsdan gevonden, ofte gehouden
wierde, dat ons duysdaningh van hunlieden welcom
souden syn; maer anders komende off doende, nadien
,lijk niet als een voornaemelijk, maar geestelyk
persoon, ofte dat iedereen souden vieren landen
ofte ook wie buyten syne Politique Commissie,
zaken van der Godtsdienst bedechtelyk, ofte
openbaar verhandelen, dat alsdan hem als een
stoorder van de gemeyne ruste, als een rebellink,
en openbare vijandt straffen souden —

Dit wat hooghloopende [illegible] in den aandigen
Italiaen Concotty van besyden op in met desse woorden
Ik weet niet maar off hier twist baet, ende waar,
,om d' Eerw: Espaöl zoo seer in deese grootsten brandt

is

ik, 't scheelt mij niet waar men mij sendt, ofte waar
ik ben, dit weet ik, en 't is mij genoegh dat de
Zaaken onder mijn vaste Loth succes sijn, alsoo
ik reeds al daar heenen gesonden ben, gebonden hun
deese straffe, om dat zij desen vader verdaght hielden,
en meijnden dat hij hun hen ontnomen inde wegen
was.

Dit was nae 't voornaamste dat op dit besoek der
vaders Jesuijten voorviel, en voegen hier noch maar
aan, dat Godtshuijsen inde beyken eirden, magtigh
het Oogh op Mevr. het Jeandtje te hebben, daar
voor goede sorge staat gedragen te worden.

Eeckere vaartuijgh van Tabocaan aan gecomen

Heeden wasser een vaartuijgh van Tobocaan geladen,
sijnde sesthien dagen vandaar onderweegen geweest,
en was dit vaartuijgh door den Schoolmr. Hendrik
Sijbrantse, en Corp.le niet alleen ligtvaardigh, maar
meest om hunne bijsondere Zaecken in soo een
tijdt en van soo verre herwaardts aangehouden,
't heijst noch een handt weder.

Donderdagh 29en Do. de Morgens noch al onstuijmigh weer, den
Corp.l liet de Tabocaanders roepen, ende aan de
selve langen ses stucken halve smalle Bastas, tot
beloninge van hunne genomene moeijten, alsoo dit
niet voor d'E. Comp.e off 't algemeijn, maar voor
den Corp.le en Schoolmr. bijsonderlijk gedaan hadden,
hier sijn daar aff worden op de Schoolm.rs ende
twee sijn: op de Corp.ls Lopende reek.g gestelt.

voornde Tabocaanders voor hun herwaardts schepen beloont

De Jesuijten hebben wederom voorslagh wegens haar stuck gedaan en

De vaders Jesuiten hieden nogh al aan om
uijtslag van hunne weijse, ende hoe sij bequamelijckst
souden konnen voort geraecken, daar aff vele

ende

ende verscheyde voorslagen wederzydts te voorschyn quamen, maar altydts schooten'er yets aan, want 't geen den Gouvr. behaagde, mishaagden de Paters, ende 't geen de Vaders op ydermaal voorsloegen, dat was off niet dienstigh off ongelegen, tot eyndelyk den Gouvr. hun voorhieldt, dat bij aldien sy aanstondts konden besluyten, ende in twee off drie dagen ten langsten klaar zyn, dat'er noch kans was om hun met dese westelyke winden, ende 't aanstaande laatste quartier maans, naar de Boght van Boutouan te konnen brengen, waar bij het doen stecken bleeff, alsoo de Vaders seyden sigh hier op met d'andere, ende ook de Spaansche soldaten te sullen beraaden, keerende ten dien eynde naar hunne wooninge.

en nemen daar naar met hunne soldaten daar over te beraden

Wierden bij den Gouvr. alle de dorps hoofden naar boven ontboden, toe voornemens waar hun te komen besoeken, om de dorpen en landen ende ook hun gelaij te besien, werdende den tydt (zynde welken Maandagh den 2en January van't aanstaande Jaar) in knoopjens naar de wyse van 't Landt, alsoo zij anders niet tellen en konnen, te kennen gegeven, ende bekendt gemaakt, noch woey het al vry hardt uyt de westelyke kandt.

Den Gouvr. laat zyn aanstaande reys naar boven aan de hoofden der dorpen bekendt maken

Frydagh 30en Ditto verschijndt alhier dese morgens den Slave, met een van Bolaangitan, welkers aanbrengen, alsoo onder meerder ontoelkte kruiden en stoffe bewaath is, hier naar voegen sal.

De Vaders Jesuiten komen dese naarmiddaags den Gouvr. weder aanboordt, doch sonder eenigh besluydt hadden vele saken overhoop, waarschijnelyk ge-

noegh

De wadens besluijten haren den Gouv.r weder aan boort die haar Coop voorslagh betaeldt zee

genoegh voor die sigh aan hunne uijtneijlende schijn van oprechtigheijt zoude willen vergapen, wanden het loosheijt over en weder, dogh meest de stroom naar Siauw, zij hadden aldaar noch veele van 't Koningh volk uijtstaande schulden, goederen, zoo van voor heenen als noch Jongst uijt de Manilla gekomen, daar waaren ook noch eenige goederen van den Koning, dogh die en gingen haar niet aan, ende most den Coop.m daar in voor zorgen &c: doch alles was te vergeefsch, alsoo den Gouv.r aan nam alle deese saken, zoo wel voor hun te besorgen, ende beter, dan off zij 'er selffs tegenwoordigh waaren, met welk besluijt zij al wederom vertrokken

De meermaalen genoomde Pateras komen tot besluijt om met het Jagt Amst.m naar de Bouttanesche Bogt te vertrecken

Saturdag 31.en off laatsten, des Morgens vroegh komen de Pateras den Gouv.r bekendt maken, hoe zij nu dan vast gestelt hadden te sullen met het Jagt naar de Bogt van Bouttanau, en 't volk zeijd met alle man vertrecken, waar toe den Gouverneur alles aanstondts liet veerdigen, en vele aan het ontwerpen der brieven, en onderrigtinge voor den E.l Schipper van 't Jagt, den Coop.m ende het man, worden gelast sigh vaardigh te houden, om met het Jagt te vertrecken, en vermaanden Hoe de Castilianen mede aanstondts aan 't packen en sacken vielen, brengende de Paddiers den Lijstje, die zij den Gouv.r in handen gaven, waar inne vervat stondt, al 't geen zij op Siauw noch uijtstaanden hadden

Den Castiliaansche Coop.m Eduardo mede een

Memorie

Den Spaanschen Corp^l. leverden 't volgende geschrift aan den Gouv^r. over.

Memorye in manniere van versoek=schrift in dat niet aangenomen, maar weder te rugge gesonden wordt, als zijnde geheele uyt den Duijtsche woorden hier voorgekomen, en gunstigh # beandtwoordt, zijnde van desen inhouden

doch Sanderdt en gematigder zijnde wordt aangenomen

Translaat des Versoek Schrifts des Spaanschen Soldaats, uyt het Malleyts

Francisco Lopes, Corp^l. en hoofdt over de Spaansche soldaten, en over de Papangers, ten tijdts hebbende gewoondt op Siauw.

Nae dien mijn Captn. en Serg^t. sijn overleden, kom ik tot uwe Ed^e. Gouv^r. uyt de naam van mijn Cameraede inde Manhilla, en van wegen eenig regt, koom ik met dit geschrift aan uwe Ed^e. Gouv^r.; gij wiedt gebieden mijn woorden weder gegeven alle dat geene dat in dit geschrift staat is, en waarmijn ons ook toekomt.

1: En voor eerst eysche ik wederom alle de menschen den Coningh van Spanjen toekomende en die op Siauw geweest sijn.

Een Spaansche Soed^t. met sijn vrouw en kindt.

Noch twee soldaten die alhier met mij sijn, met haar wijff en kinderen.

Noch seven Papangers met haar vrouwen en kinderen.

Noch een Papanger sijnde een dienaer der Padres, ook met sijn wijff en kindt.

Noch een dienaar van de Captn., met een Biskayer.

Nogh

Nogh vier vrijluyden met wijff en kinderen.

Nogh drie vrouwen welcke mannen overleeden sijn benevens alle de menschen die in haare huysen sijnde.

Noch een vrouw wiens man is inde Manhillas.

Alle dese menschen sijn op Cianno, alle sijnde menschen behoorende tot het Spaansche gemeene best, daarom versoeke ik alle de menschen weederom uijt de naam van onsen Generaal inde Manhillas dat dese mij mochten volgen, die uijt haar eijgen vrijen wille willen volgen, doch soo der Spanjaarden offte der Pampangers wijven, dat sij slaaven sijn, wij sullen 't betaalen offte verwisselen met andere slaaven, die wij op Cianno hebben gelijk ik hier naar in dit geschrift sal seggen, Zoo niet, alles geschiede na het goedt vinden van den h.r Gouv.r.

Doch indien ijemandt hier met gewelt gehouden werdt dat zoude weesen een groote beswaarnisse voor ons, en niet alsoo agtervolgens de Capitulatie van vreede gelijk alsoo met gewelt twee vrouwen op Maetijen gehouden sijn, een genaemdt Rodrigo, en Johanna Figuerro, noch een Mikaela de Luna, werdt hier met gewelt gehouden.

Van de bevredinge tot nu toe, is sulx niet geschiedt, noch aan getrouwde, nogh aan geene andere, dat de man hier, de vrouw daar souden sijn.

Ten tweeden ik versoek dat mij betaaldt werden vier slaven die D. Fabiaan Macosambo met de andere Bobatos inde Manhilla verkocht hebben, daar naar sijn de selve gaan loopen van de Manhillas naar Cianno, gelijk alle menschen op Cianno weeten, de naame dese vieren is Christoffel Satomba, een Manuel Tasantipo, twee

[illegible]

gebuiren jnde Manhillas hadden de selve gekoght, noch een slaaff genaamdt Juan Macahampo, slaaff vanden Sergt. Mayoor, noch een genaamdt Thomas Macange eens heerlts slaaff inde Manhillas.

Noch een slaaff is den Coning van Ciauw schuldigh aan Coinando Tayde, woonende inde Manhillas, gelijk gesien kan werden uyt seecker brieff van Padr: Pimentel, seggende dat den Coning van Ciauw een slaaff schuldig is.

Noch isser een slaaff gevlooden op Macaijo, jk weet niet off hij te scheep gegaan is off niet, zijn naam is Juan Bannou, slaaff van een Captn. Bannou, zijnde gewoest van Jongst op, gelijk sulcx veele kunnen getuygen.

Ten derden segh jk weder twee stucken geschudt die op Ciauw gevallen sijn, door het sont op Cenuarten verbroocken is, tot schermingen vande Padr: die op Ciauw waren.

Alle dat gene dat jk in dit geschrift segge, versoek ik van uw Ed: Gouvr. met alle Courtesie van U.E. Agtbr. gebiedt worden te antwoorden op dit geschrift, op dat jk sulcx magh thoonen aan mijn Captn. Generaal jnde Manhilla, bied mede neem jk met alle Dankbaarheyt aan, de goede gunst van U.E. Agtbaarheydt, was gete. Francisco Lopes.

De aangehoudene Cabocaudeeis (?) sijn weder verl- sonden, met voorwegende brieven

De Cabocaudeeis (?) wierden heden weder affgevaardigdt, over Caguaanda en Ciauw, naar Langi, met zoo vele brieven als in 't hooft deser verhaalt staan

Haan

Aan de Coningen van Taboccan Fransisco Quxonda, Ciauw Fransisco xaverius de Bahiu, en Colongan Martijn Satandan.

Dese onse brieff is geb.z: en voortgekomen, uyt een oprecht gemoedt, van mij Robbertus Padtbrugge Gouvr. inde Moluccos tot uw Coning die Godt geve uw heyl zegen en voorspoedt hier en hier naa.

NB: dit alleen aan de Coningh van Taboccan

Met vreugde en vrolijkheydt dese Venten hebbe jk verstaan hoe dat met voorspoedt uw Dogter Catarina Mainonade Bomporiboan, huysvrouw des Ciauschen Conings hem gebaardt heeft een Soon, waar over jk van Godt almagtigh uw toewensche, hij wilde dogh dit uw nieuw geboornen Wichtjen zegenen, op dat hij bekome een Langh, en een voorspoedig Leven, tot Godes Eere, en uwer aller Vreugdt.

Nademen tegenwoordig de Spaanse Papen van hier sullen vertrekken naar Boutouan, op Magindanauw, Zoo ist dat wij uw Coningen dit te kennen geven, om dat wij verstaan hebben en van goeder handt weeten, dat Zyl.e eenige gedagtes hebben om een voedt weder te setten op d'eylandt van Calauw, want dat de Ternatanes eenige dagen geleden in bekentenisse door de wijn, mij selffs geseydt heeft, dat sij nogh veel volck op voorn.de Salauw hadden, en dat zij dien haer een Sogter aedaan

weder

weder te komen, hoe wel den anderen pater sulx
soghte te bewimpelen, dogh dat is niets, 't is ons ge-
noegh dat wij haar voornemen weeten, en ook zoo
weeten wij door goede getuijgenisse, dat zij aldaar
voorleden eenige Nagele boomen geplandt hebben,
en soo eeven mogelijk daar om, en niet om de Christe-
nen wilde gelijk zij voorgeven daar weder komen,
en die planten als haar eijgen in besittinge nemen,
daar zij dogh de vrede int met het vereenigen van
Siauw ook al verlooren hebben, en de wijl Talauw
een gedeelte tot uwe Edel behoort, en ook aan uwe
Coningh van Tabockan's neffie Coningh van
Tagueanda, daarom vermaane ik uwe Inneslijk ghijl[ieden]
alle wiede uwe gedeelte, en ghij Coning van Taboc-
can, ook dat van uw neffie Coningh van
Tagueande wel gade slaan, ende bewaaren, gelijk
wij sulx ook laaten weeten aan die van Siauw
en Candhar off Laeongan, ijder in 't sijne.

Waarom wij uw ook belasten dat ghij niet toelaat
in eeniger wijse, dat eenige Spaansche paapen komen
off te verbeijden, op voorsz. Talauw, maar dat ghij
strictelijk agtervolgt het sesde, en negende
artijcque des verbondts met ons opgeregt, welke sijn
spreekende van de Spaanse paapen, en van
Nagele boomen.

En opdat dese onse goede meijninge te beter mogt
uijt[illegible]voerdt worden, en op dat ghijl. meugdt sien
dat wij uw in desen behulpsaam willen sijn, zoo is't
dat wij te raaden sijn geworden derwaardts te senden,
een sloep met een d'Comps. vlagh, en daar bene[illegible]

een

den Heeren voor de Christenen, off die nogh souden mogen soecken tot ons Religie te komen, waarom wij ook begeeren dat gijl. bij desselfs Soed. en Mr. wiet een ijder hoed â dese van uw volk die Christenen sijn, bevorderen, en aldus tot verre sch aan alle de Coningen hier bij g'ent(?) noffende sijnde, op dat alsoo alle veranderingen van dit voorsz: Celebesche Eylandt mochten gewaardt worden.

Dit alleen ende niet anders, als de hertelijke groetenisse, en toewenschinge van alle heijl en zegen in dit nieuwe Jaar, aan uwe Hoogheden van mij ondergeteekende, uwe vriendt, was geteek. Robbertus Padtbrugge, in margine Manado aan 't fortres Amsterdam 31en Xbr 1678

Aan den Coningh Daton Bonsan die Regeerdt over Candaar.

Desen brieff is gedz. en komt voordt uijt een oprecht gemoedt van mij Robbertus Padtbrugge Gouv.r inde Moluccos, tot uw Coningh van Candaar Datonbonsan Godt maeke uw voor-spoedigh.

Alsoo tegenwoordigh de Spaanse fadr. van hier soeeen vertrekken met het Schip Amsterdam naar Boutouan ende de Negrij Leijne, alwaar sij seggen eenige van haar volk te woonen, en de wijl van

Ons

ons boek niemandt is, die daar uyt geroepst is, en daarom deese peaats syn niet regt weeten, daerom versoeken en bidden wij uw, gij wiedt op dit Schip gebieden te gaan, een van uw volk van Candaar genaamdt Conga, op dat hij, die wij weeten de peaats te kennen, te regt soodanigen peaats moghte aanwijsen, en al wat gij in deese saak soudt mogen doen, doet het met haast, op dat wij in deesen mogen sien, dat gij onse woorden soekt te agtervoegen.

Dit eyndigh en niet meer dan de hertelijke groet, tewijle aan uw Coninklijke Hoogh.te van Candaar ... welke stodt wie segenen, onderstondt uw vriendt was get: Robbertus Padtbrugge, ter zijden stondt Manado aan 't fortres Amst.m Adij 31.en December, anno 1678.

den Gouvr: laat aan de Castilianen op hun versoek een bocht in geschenk toegen

Des Naarmiddaags sondt den Gouverneur de Paters op hun versoek een bocht, ende een dubbelde maat Zout om het seevigh in te leggen, toe biedt hun van 's Comp.s wegen voor de twee Manadoosche inwoonderen, Embola en Coli hunne ontvlugte slaaven, volgens beloofte tot 30: Rds: tijds in te ruijden.

de Paters sijn weder van voorneemen ver, anderdt, en hebben hun reijse met voor, wendinge van 't schip Seyn ... uijtgestelt,

Dogh soo als men meijnde dat in aleer wee ende Zijl.re klaar waren, soo komen tegens den Avond de Paters wederom aanstooten, seggende van voorneemens in verandert te sijn, ende met dit Jagt niet te Sueeden vertrecken, maar eider

noch

nogh tot het Zuyden Mousson toe te willen beijden
alsoo een gedeelte van hun volck uijt vertrecken
en wieden, zonder hunne vrouwen en kinderen, ende
het ander gedeelte en wiede hunne Zielsorgers
naar sij seyden niet verlaten, en wat het dien
voegende hun seight, haar aanbetrouwde Boosje
naar vermogen bij den anderen te houden, ende niet
te gedoogen dat het verstroyde etc.

Den Gouvr. seyde hen om 't selven te Zijn
Zijgingen, oft beleven, gaff het hun tot op morgen
toe noch in beraadt, alsoo voornemens waar, de
opper, ende nogh eenige scaaten, tot 't brengen
van hun goedt, ende Kommeringh geschikt, voorts
met Sadij te laten varen, ende dusdanigh
't Jaght met onsen Domo. Lernaart Cornelis
van den Seuys, naar Zangij te senden, daar den
Geestligen Concottij weder op in buie, aanbiedende
hunnen Dienst alsoo hij seijden wel te sien dat
wij bij Smae van Lernaart bederedt waaren, Zoo
wieden Zij gaarne ons dit te gebae doen, ende den
Godtsdienst op 't eylandt Zangi waarnemen, den
Gouvr. nam het danckweijk aan, onder beding
en voorwaarden, dat Zij sigh eerst in onse godts-
dienst daar toe bequaamen lieten, en Godt van
getrouwigheijdt aan onsen Staat deden, ende aldus
over ende weder eendtigh betoonde, gingen Zij weder
heenen, naar hun ... wierden de Spaansche

Soldaten

den Gouvr. gaeft hun tijdt om haar met den anderen noch verder te beraden,

De Spaansche Soldaten werden door den Gouv:r met partie cleeden beschonken, om haar naakte leden mede te decken

Soldaten geroepen, die welke alsoo naakt, en bloot waren, met het volgende wierden begiftigt.

Seven p:s finasse gingam,

agt p:s halve fijnael baftas

vier p:s guinees lijwaat

agt R:s Comptant

Januarij 1679.

De Paters houden den Gouv:r uijtstel om de Dons Spraake in dit nieuwe Jaar begroeten, en blijven int kout tot sterk off steijff te sullen besluijten

Sondagh 1:en d:o Des Morgens naar dat een ieder den Gouver=neur komen geluk, heijl en zegen wenschen int nieuwe Jaar, Zoo quamen ten dien eijnden mede de Paders Jesuijten, seggende den Pader Concotti de sleght pleginge in alle kindschijt aff, vallende ondertusschen wederom op 't voorwerp hunner Reijse, doch konden tot geen besluijt komen, bestaende in een vaste beweginge van onsekerheijt en vallende verstrekken dan wedder beijden, en bequam den Gouv:r dese voormiddagh geen ander bescheijdt.

Dogh des avondts op d'aenstaende maeltijdt mede genodight, zoo beloofden zij dese nagt daar over eenstigh te sullen beraadtslagen, ende op morgen vrogh hun vast besluijt den Gouv:r bekendt te maken.

De Dorps-hooffden de tesamen ongeschikt vande opregte

van

January 1679. Manado aan de Reduyt Amsterdam.

de aenhoorende Stucken dat de 13 dorre reysdaaren boven eenige dagen magh opgehoudt worden

van den Gouv.r ontfangen hebbende, versoghten noch twee dagen uijt stee, ende dat wegens hunne Sumpon ofte godtsdienst, het welke hun te eighen toegestaan wierdt, om dat den Gouv.r verhoopte dat middelerwijlen de Lasticiaenen nogh met 't Jaght souden mogen van hier streeken.

Seeker Schoolm.r Jacobus Pays genaamdt, al voor seven Jaaren in 's Comp.s dienst aangenomen ende noijt eenige Acte bekomen hebbende, om welke redenen ons onbekendt, wierdt op desselfs versoek, ende met de Oude besoldinge onder een nieuw vijff Jarigh verbandt, hem deese ter handt gestelt.

Jacobus Pays van Amboina Schoolmeester

Soodanigh bij den S.r Jacobus de ghesijn, wegens desselfs verklaringe in 's Comp.s dienst aangenomen, maar: dewijle geen Acte daar van heeft weeten te thoonen, en echter door den Eerw: Predik.t Zacharias kaheijn wordt getuijgdt, dat in sijn beroep sigh bequaam en vlijtigh draagdt, Soo wordt hem deese ter handt gestelt, waar bij blijkt dat hij in sijne vorige qualiteijt gecontinueerdt, en voortaan tien Rx.e sonder meer ter maandt trekt, onder een vijff Jarigh verbandt, beeden aanvangende van den houdt Manado 2.den Januarij A.o 1679: was geteeck.t Robbertus Padtbrugge.

Maendagh 2.en

De Commen ook de Vaders gesuijten den Gouv.re hare weegh al weder bij, en brenden, en verstreeken

de Paters schijnen hebben weder wat nieuws bedagt, om trent hun vertrek, doch krijgen weynig gehoor

nogh al verscheydelijk in hun vertrek, en van Siauw, Zij hadden een wonder bequaam middel bedacht ende uytgevonden, Namentlijk dat een gedeelte vertrekken zouden met twee Priesters, ende het ander gedeelte tot nader gelegentheyt met een Priester alleen blijven, welck wonder bequaame nogh dit sy verminderen in te sien hun kort afgesneden wierdt, ende hun aangeseydt off alle te moeten vertrecken, off alle te moeten blijven, doch niemande Paters voor hun persoonen, ende met hun drie en alleen gaan, offte alleen blijven, dat wierdt hun toegestaan.

Duytsche staeck mag hier niet gelden,

Den Pater Concotty bisonderlijk den jonghsten in desen spreecke, gaff aan den E. Resid.t tot hun Spraek te ... te brengen dit staaltje, bij van zijnen Duytschen, off Italiaanschen aardt, en off ik het waar seyden hij die hun ... ! Niemendal niet, antwoorde den E. Resid.t ende zoo weynigh als een ander.

discours wegen een door den Pater Concotty gevoerdt wegens de Spaensche grootsheydt

'T Voorleeden Jaar in ..., hadt Pater Concotti zijne uytvindinge ons laten blijcken, ende hoe de Spanjaardts door haar grooten hooghmoedt geen andere dan haare Landtsgenooten en agten, ende dat 'er ook niet de geringste aanstoot... ... , 't zij ... , off ... voor ... te ... en was, hoe

Bequaam godtsalich geweest zij ook waeren de
ende naardemaal hij omtrent zoo ijdelijk dingelijke
zigh omtrent d'Eerw: Catechizt hadt laeten
ontvaeren, ende zijn Eerw: den brieffje bedechte,
bijk hadt toegesonden, schrijvende eenigh gehoijm
toonwden te hebben, waar op den Eerw: den
Eerw: Predicant Catechizt in andtwoordt hadt
doen schrijven, zoo bij aldien hij wadden Concoltij
vande Spaansche hoogmoedt een afkeer hadde,

voor't wonderteel den inhoudt van schrivt brieff door d'Eerw: Pater Catechizt, aan den schrijt Concoltij gedt:

ende daar geenne aff ontlaagen waar, zoo wanst
daar toe genoeghaame wegen, als door Europa
zouden ijets wenden te weeden, hier op hadt
den Pater wedder een andtwoordt vaandigh, maar
waghten daar mede, tot dat hun moght wat
uijt slagh hebben hunne zaaken wenne mochte,
ende daar op hadde hij gezegdt, ende off jck het
waar! maar zoodanigh als gezeght wordt h,
zoo besloten zij eijndelijk tot hun vertrekk, en
naar huijs gegaan zoo sendt hij zijn andtwoordt
aanstondts aan d'Eerw: Catechizt wesende van
desen inhoude.

Antwoordt op voorn: brieff

Dat hem ten hooghste bedankte voor zijne
bijsondere goede genegentheijdt, met hem den
open wegh aan te wijsen naar Europa, ende
zijn vaderlandt, doch seght bijaldien hem ijets
dingelijcks ontvaeren waar, dat de Spaansche onver-
draeglijcke hoogmoedt (gelijk jder toch zijn trijeen
hadt) voorw den wensen doodt hebben, ende dat

January 1679 Manado aan de Reduijt Amsterdam.

hij wierdt daer door alle Baend saecken verbooden
daer omme niet gevreedt te hebben, omdat met sijn
jegenwoordigh tot niet en soude te vreeden zijn
want hij hadde sigh alle dese saecken al voor„
„booden, en wat moeijelijk hadden weer hij in
dese„ Judische gelooven uijt staen moest, ende het waeren soo
verre van daer, van boven daer aff te hebben,
dat hij eerden nogh in Europa stondt, niet anders_
_tragten en soude, dan noghmaels verder hen„
„waerts aen te houden om de saligh.t der zielen,
biddende verders dogh van sulx ontrent niemant
yets te laeten blijken, offte hij waere zijne
goede naeme ende agtinge quijt, weshalven hem
swaerder souden vallen dan de doodt, en houde
den Gouv.r zijnent wegen in oprechtigheijt sijnes
herten verseekeren, daer toe Godt tot getuijge
nemende, dat hij noijt yets anders dan de waerh.t
spreecken en soude, ende niet twee tongigh bevonden
werden, soo ten insighte vande eenvoudigh.t ende
de waerh.t deses, als dankbaerheijt ontrent den
Gouv.r, als aen den welcken hij naest Godt, eene„
„lijk sijne wedergeboortewerdinge schuldig was, en
danck weeten moest.

De Castieljanen dan eijndelijk nogh als gesegdt
is vast hebbende gestelt om te vertrecken
Zoo wierdt wederom opgehouden, met meerder Padij

Ete

January 1679. Manado aan de Redout Amsterdam.

de Castilianen komen eyndelijk tot besluijt om te vertrecken, en wordt navolgende Instructie voor den Schipper van 't Jagt klaar gemaakt

te scheepen daar mede meer besigh was, en wierdt en aanstonde den Capt.e met die man naar Boont gesonden, verwaardigdende den Gouv.r: de Instructie voor den Schipper ende de brieven Zoo aan den Capt.n generaal naar de Manilla als Raadt van Ternaaten, gelijk versoegende hun aan boegen.

Instructie voor den opperstierman Jan dirckse Walboom, vertreckende van hier over Tanoena en Zangij, naar de oosthoek vande Bogt boutou, an, met d'Eerw: vaderen Jesuijten, en verdere van hun gevolgh, in 't overgaan van eauw, onder onse besehen, minge genomen, waar naar hij sigh gedurende die reijse Zal hebben te righten.

Zijnde het te laat geworden ende het Mousson verre verloopen, ook onse meijninge niet, om de Castilianen naar Sambuangan te brengen, Zoo is hun egter toegestaan, ende gesindt, met het Jagt Amst.m daar U: het gesagt op hebt hun aan den oosthoek van Boutouan ter plaatse daar Zij hunne besettinge ofte volk mogten hebben te voeren.

werdende tot uwe verseekeringe mede gegeven, de
Comp^e. en de Schiedergatten, Zullende de Castiel-
-anen naer hun opgeven sterk sijn, omtrendt
de veertigh koppen, klein en groot.
Zoodat U.E: hun door alsints wel op hoeden moogt
sijn, houdende uwe buijtenwerken, Zoo agter op de
hut, als voor onder de bak, altijdts weerbaardigh,
ende al het schepps geweer inde hutten klaar,
om bij eenigh schielijk voorval aanstondts gereedt
te komen Zijn.
Inde Tiete en voorraat, kundt U.E: wel mede
eenige kleeden lessen, tot buijtenlessen verwaan-
-digen, ende aals met potten klaar houden.
Wel opgehoeden dus Zijnde, dan van dese Rheede
t' Zeijlgaande met de Landt windt, Zult maar
tragten de hoek van Amocka te booven te komen,
ende met de vaste Landtwint dan noch Zoo
veel noort kiesen, als de Zee Zal willen toe-
-laten, ende alsus dan werdende het Noordtwaardts
op laten staan, de beste voogh voor, ende alsints
naar Windt weer, en Zeemanschap te werck
gaan, eenwelijk goede Zorge dragen niet te dight
omtrendt d' Eijlanden te komen, maar ten minsten
vier ofte vijff mijlen aff te blijven, tot dat
Zangi oost van u hebt, omme niet inde Bogt
te geraken, die door alle dese Eijlanden seer
gevaerdig is, ende waar door van de veijlste Zandt
sijn te steken.

Tot

Tot Carocua met eijsf geraemen, Ziet den
Eerw: predik.t Cornelis van der Sluijs met
Zijn goedt ter eersten aan Landt setten,
die den Coningh Mantijn Catanda mijnentwe-
gen sal versoeken, dat aldaar om redenen
niemandt aan het Jagt en sal mogen schepen,
Zoo dat U.E. uijt de selve insigte ook niemandt
aan Boort en ziet laten komen, noch te ook
niemandt der Castilianen aan Landt laten gaan,
afwagtende aldaar den persoon van Candahaan die
u mede sal gegeven werden, om aan de oosthoeck van
Boutouan ter plaatse te geraken, alwaar de Castilianen
seggen den Post te hebben.

Den gidts van Candahaan dan bekomen hebbende
Ziedt tragten de Baaij aanstonts uijt te geraken,
weer en windt sulcx toelatende, loopende voor eerst
naar vermogen Noordtwest, Zoo lange dat met een
noorde windt de hoeck van Sarangani Zoudt konnen
bestevenen, van daar dan verders den Oosthoeck van
de Bogt van Boutouan kiesende, dog Zoo veel
binnewaardts als u mogelijk zijn sal, alwaar het
selfs ten naesten weg tusschen de goudt rivier en
hoek van Coudagitan, ofte Loijne, hebbende het
met de Landt en Zeewinden dus lange langs
de wal op eendat overstreckt, tot Brambergan
op zijde heet.

Van tusschen de Goudt rivier naar den hoeck van
Coudagitan langs de wal Zeijlende Ziet het dorp
Loijne vinden daar eenen Sankit hooft van is, den
welcken de Castilianen sullen moeten aanp seggen

dat vaartuygen voor de Batens moeten afschaffen
alsoo niet het Jagt niet verder en behoeft te varen
volgens bevonde, dan ter plaatse daar Zij hun volk
hebben, het werk gedaan is, Dogh bij gedienen niemant
gehouden en werdt, Ziet verders de Boght uyt, en
hoek van Pondagitan om Zeylen moeten, tot dat
ter plaatse komt daar eenige van hun volk vinden
mogt, alwaar het selfde tot de oorlogh toe, dogh
niet verder, alwaar gekomen ende niet te regt
geraakt Zijnde, het naar Maeijen opdienen Zeedt
Zorgdraagende verre genoegh van d'ylanden van
Caeaune te blijven, ende door Siete offe anders ook
ontrent Manno verbaerende, om eenige redenen
iemandt op 't voorsz ylandt aan Landt te setten
gaan, het geen verders niet de Spanjaarden, en ook
het Jagt te doen zal sijn, werdt den Raadt aan,
gedz: waar mede UE gesamentlijk naar loonenskin,
ge van een geluckige voorspoedige ende behouden
reyse, Godt Almagtigh bevelen en blijve onderst
UE Vriendt, was get: Robbertus Padtbrugge
ter Zyden stondt Manado aan de Sterkte Amstm
2en January 1679.

Manhilla

Aan den Doorlugtigen en Dapperste
Captn Generaal van de
Catholijke Mayesteyt van
Hispangia

Edele Doorlugtige, Manhafte,
wel wyse Heer.

bij

Bij ons is altijdts gemerkt hoe schadelijk de bestie-ringe van Landen en Luyden is, zoo wanneer die aan geestelijke wordt toevertrouwdt, ende hoe onbequaam sij sijn naburige goede vriendtschap te onderhouden, onder vrinden voornamentlijk van een strijdigh gevoelen in 't stuk van de Godtsdienst met haar zijnde, waar toe zoo'er nogh komt een gees-telijke hovaardie, heersch zugt, en vuige gierighe[yt] Zoo wordt bevonden dat doorgaans de selve hier door vrij veinder worden, en onbeschaamder stout, dan andere die eygentlijk de bestieringe der aegemeyne zaken, door de tijdelijke oppermaghten wordt aan-bevoolen, ende dus ook vrindelijk ende geregtelijck behoort.

Oneyndige voorbeelden hier aff zoude men konnen opdoen, ende daar mede bij naar betogen, dat wel de meeste scheidinge tusschen hooge magten van verschillende gezindtheden, hier uyt hunnen oorspronk ende begin hadden, alsoo die luyden niet naar behooren naar de tijdt en zaken, zelffs ook niet naar de billikheyt in zich een gebae, zoo tedere zaken overwegende, meerder doorgaans gesochten dan de maag van Staat wel verdragen off verduwen kan, ende dus dikmaels weder opgeven moeten, 't geene sij te geestelijk in sochten, off ook wel met den Rossischen Bondt naar de schaadlijcke haffende, den verhoorde breuk verbreiden.

Wij hebben ons ten hoogsten verwondert dat U Edl. Hoogewijsheyt

hoogewijsheyt

Hooghwijsheijt geen Last en hecht gegeven off dat
sulcx verbonden is geweest, toen in 't Jaar 1653: den
11den Julij tusschen den heer Arnold.t Vlaming, en Capt.n
Andreas Seranos, en Pater Meijdes, den Stilstandt
van Wapenen was beraamdt, ter tijdt en wijle
aan onse hooge regeringe derwegen gedz: wierdt,
op meerder billicke begeerte van vergoedinge en
Straffe van geledene Schade, als moorderijen, ge-
weeden, Schakingen, en wegneminge van d' onse haar
Landen, Luijden, Slaven, Dogters, Vrouwen, niet
alleen gantsch niet geluijstert en is, gelijk naar
billickh.t hadt moeten geschieden, maar daar en boven
onse ongeluckigen onder het stemmen van zoo veele
hoofden gelieden aan den anderen op Macijen, tot
hun voordere verwerde, hebben zij selffs sigh niet
geschaamdt in te dringen in ons wettigh besit,
van Cerams, het welck wij door 't Regt van
oorlogh met het dempen van de Macassaarschen
hoogmoedt, naar 't spieren van zoo veele godts en
eedts, zoo geregtelijk behouden hebben.
Dat wij den Coningh van Ternaten hebben
verlofft gegeven, door de wapenen te soecken, 't geen
hem door regt geweijgerdt wierdt.
Is dat voegens 't Contract, als zijne Landen
en Luijden, ons in 't geheele, onder als eijgen Recht
opgedragen, omme door ons niet te mindere
Regt te mogen verdedigt werden, onder schoon jck
dit houde naar eeuwen te seggen, zoo noghtans geliever

[illegible]

UEdele Heer aan te sien dat wy selfs uyt dien Hoofde alleen verpligt waaren, om Regt naar Zoo veele ver geefsche pogingen dusschen en Vertuygen vaar noghtans Zoodanigh te soeken als wy het den Onmataan, selve Coningh hebben toegestaan, Zynde Soodanige Landtgenoten gelyk als onderdaanen, ende in welken geheel Ambrosius offic: l. Cap: 36. Zegt, die Lange, lyk van syne landtgenoten niet afkeert, immers Zoo schuldig als die heer het ongelyk aandoedt is, Zoo dat ook selfs Plato in 't vierde boek syner wetten die strafbaar agt, die 't geweldt niet en weerdt.

Dit nu alles overgeslagen, Zoo hy alleen de Patres (want die moet ik eygentlyk noemen) ende wel voornamentlyk Pater Emanuel Espadol, op 't Ernstig, jae smekelyk versoek vanden Coningh Amsterdam van hun daar buyten te willen houden, zig niet Zoo vyandelyk tegens syne Persoon, en hadde aangestelt als die wegens anders dan naar 't schepjen daar den Coningh in was, met groote bussen schooten, Zoo soude alles nog geen nimmer onder ons kunnen afgedaan syn geworden, gelyk ende wederom geloogde bruiden belykt, maar den Pater Manuel Espadol ne, gens naar Zuystenaade, maar eygen sinnigh ende met syn onrustigen geest, Zyn eygen hoofdt volgende, heeft liever een openbaare Oorloog met den Onmataan willen beginnen en waagen, dan naar eenigh minnelyk verdragh hooren, ofte sigh

Niet te houden, laetende den onschuldigen Capt:n Andreas Saxanos, naar dat hij het geheele werck bekendt hadt, in den Noodt steeken.

In schoon de geestelijkheit, hoe onreghtvaardig Zij ook iedens handelen altijdts moeten gezeijt hebben onder ons, als die den Beizem van hun Ban te seer ontliet, Zoo nochtans moet ik dit voor de waarheijt verklaaren, dat den Pater Manuel Espadl, ende niemandt anders oorsaake van alle deese verwarringe en onheijlen is.

Noghte het eijgen versoek der Paters, noch te ook het opstaan der Coningh van Cemaaetenis agterwoegens beleeden opdragt van Zijne gewonnen Landen, Nogh ook sijn Ernstigh begeeren, en aandringen, om selfs de Christenen te spaaren, maar het eijgentlijk onbedwongen, en inwendelijk versoek der Coningh van Siams, ende Zijne Rijcxgrooten, heeft ons bewogen bewogen hun aan te nemen, te meer den Coningh getuijgde door geenigh Staadt aan Castilianen speigt te Zijn, of welke straffinge wij van onder voorwaarden niet nogt hun hebben konnen aannemen,

Dogh op dat dit ons schrijvens niet Ledigh maar Zoo veele mogelijk, ende den tijdt toelaat eenigsints gedienstigh Zij, gaan hier neffens.

Ende dat met Hollandts gelooide beter en Spok.

Quiden

een kas met Madeerse sek.
een kas met Persiaanse wijn
een vaatje waarinne twee hoeden: kassen.
een Coudetje, waarinne drie worsten
Bolonie, Canarie en westvaalsche ham.

welke kleijnigheden voor dit maal UEdles gelieve in dank aan te nemen, als komende uijt een opregte en goede genegentheyt van die is, en blijft onderstaende UEdles Eerweerdigheyts gantsch genegene vrindt, en bereijt willige dienaar, was geteekent Robbertus Padtbrugge, ter zijden stont Manado aan de Sterkte Amst. adij 2en Januarij 1679:

Ternaten
aan den Raadt.

Manhafte, wijse, voorsienige, seer bescheijdene Mess.rs en Vrunden.

't Zedert onse jongste van den 24en 7bris des affgeleden jaars, en ons stuck van de Xulas, hebben wij sulckeende al wij wat ongedenwoorde, gelijk het dagregister tuijgen kan, dat wij hier nevens overzenden, op dat het dus verre het jegenwoordigh staat, tegens onse komste worde uijtgeb.: kennende bij ?aanse van papier bij ons niet geschieden, te meer wij noch niet en weten, nochte staatmaken konnen hoe verre noch op d'ijlanden gedz.e en gehouden zal worden.

U.S.

539

UEd: d'e Jongste eerste en Laatste, de welcke 't Zeed: van Onby 't Zeylgingen ontfangen hebben, wierdt ons achter ten Bandt gestelt, ende was het ons licht dat alles Zoo wel nogh over al stondt, den Eengen Coopman Pieter Eides was met syn Chaloup achter mede verschenen, doch zeyde geen tijdingen te hebben, maar getuygde mede dat het alles tot Maeyen noch wel was, zijnde vaar hier verders naar de Magindanauwe vertrokken.

Omme UEd d'e in 't korte bekendt te maken, wat wy 't sedert ons vertrek vande Xulas besille deeden en verrichten, was eerst dat wij meende daar van daar eenvoudich op Tabocca te komen, en dat Baccani derwaardts wesen kende, ten welcken sijnde den Coning Amst.me ben naar Xula Taljabo te brengen liet, den gevangene en gevluchte Gouv.r Colabo nevens eenige anderen, met aanbeveling daar mede naar Bangaij te stevenen, ende aldaar Zoo lange te verblijven tot Zyn Hooghheydt Amst.me van Tabocco derwaardts quam, dogh deden wy ondertusschen in Zoo verdrietigen stilte, dat onder de Bangaijse ~ landen verwandt naakten, ende aldus Bangaij genoegsaam tegens onsen danck als toen aan deden.

Van hier sondt den Coning Amst.me bode op bode om Baccany te doen met zijne gevangene naar Bangaij komen, maar al te vergeefsch, tot jk eyndelijk

met

met d' Chaloup d' Sondagt voor aff op Tambocco
gevonden, hem genoegsaam met gesproocken van daar weder
naar Bangaij zoudt, 't welck kan verdere in 't daghregis-
-ter konnen gelesen worden,

Tot Tambocco liet ik den Luitent. Craanhuijsen
met noch eenige van ons volck verbleven om den
Coning in 't uijtvoeren van sijn voornemen te
stijven, van waar op Bangaij weder Reijs vorderde
dogh naakten omtrent Bacanta het Jagt van ons
en deden wij vervolgens een tamelijke rond in de
Bogt, tot hare boven de Togias off Schiedtpadts
plaaden konden, sonder eenige Boghtluiden te sien
ofte te vernemen, Zeeffs ook niet langs de oeverwal,
Zoo dat wij sonder eenige kennisse daar aff te bekomen
eyndelijk den 24en 9bre: des vergangenen Jaars in de
Rivier van de Zonoutawee quamen, daar wij wederom
een halve Maandt 't Zoek bragten, om d'ennige ge-
vangene Bootluiden te verlossen, de welcke met
een bij Provisie aangenomene Schoolm.r (alsoo nie-
mandt bij mij en hadde, zijnde d' Eerw:de Predik.t
met alle de Martins op het Jagt gevaart)
eyndelijk noch hebben weggh gekregen, en naar
hun Zandt Caaren vertrecken, sterk met
de Jongste noch vermaende van Tidoa ongelvaan
drie duijsendt Zielen.

Van daar op de Manado in 12: dagen gekomen
Zoo is 'er aanstondts noch een Schoolm.r gestrekt

Qmet

met een Corp^l en Schiedingaert, om de Bobadingh naar den Gouverneur gesonden, omme die van Darmoyo en Attingoel (die sulx smeekelijk versogt hebben, soo bij geschrifte als bij monde) in de gronden onser Christelijke Gereformeerde Godtsdienst te laten onderwysen, ende met eenen tegens den overlast der Gouverneurdens te beschermen.

Alleen op de Manado hebben ons de Spaansche Paters met hun medespeelnight. in desen korten tijdt al vrij wat werx gegeven, eyndelijk dan, soo hebben zij konnen besluyten naar d'Oosthoeck van Boelouan aen seeker Dorp ~~Lijan met het~~ Jaght gebraght te werden, werwaarts zij nu vertrocken.

Dogh bij aldien zij de Reyse niet en moghte comen te gelukken, ende met d^r. werden bij komen, kundich als woonen den Huyse, en't Huys buyten tot hun bequamst aanwysen het welck soo zij niet aen en nemen, soo mogen zij selfs om een Godt Heer comen sien, vertreckende de Soldaten, ende anders niemandt in sieck een gelaa, werden het gewoonelijke kostgeldt.

Het Jaght sal aenstondts ontladen, ende weder naar de Manado gesonden werden, om meerder Padij te komen afhaalen, met een belevinge, dat van hier gelaaden, werden de voorde op Liano en Zangi door Sae, ende aldus werden naar Ternaten keeren.

De

De rollen der verstrekkinge houden hij neffens hier staande, dat met den Captn Severus naar Malayen sijn verloren, tot de ult.o May 1678: toe, en sal dienvolgens den Captn moeten sien, off hij die nogh onder sigh heeft, off anders soude die moet ter Secretarije off off 't hoofdt Comptoir vergaart sijn; d'affschriften hier nu nogmaals daar aff mede brengen, en gaan hier bij verders gevoegdt de verstrekkinge 't sedert de jongst gesondene, tot heden aan het boek geschreven, soo mede Cognossementen en onkost reecq: soo van de ingevaarde Jachj, Bey, als twee scaloen, den eenen d'E Comp: toebehoorende, ende die songlouedigh inde kettingh dienende bewaart, naar dat sijn verdiende straffe sal hebben ontfangen, ende d'ander toebehoorende de den Koningh der Mandayanen, welcke d'onkosten door den Winkelier Johannes Fransen betaaldt,

Int ontfangen van den Bey, dient wel toegesien, dat geen water in voor Bey en werde gevoerdt, sulcx daar inne achter gelijk in 1678, wat schoonigh over geropen sal sijn.

Seyntende hier mede, en insgelijcx aen hier de Zegen des Heeren in dit nieuwe Jaar toewenschende, beijde onder stondt V.E. genegene vriendt was geteekent Robbertus Padtbrugge: ter Zyden stondt Manado aan de fortresse Amsterdam 2en January 1679. noch laeger stondt p: S: hier nevens gaan 10: Stux Rollen, raeckende de Rantsoenen op de Manado, 't sedert Primo Maandt tot ult.o December 1678.

Het schip ... Batavia vaan gaedt ...

tot

Januarij 1679: Manado aan de Reduijt Amsterdam.

de Paters sijn besigh hun goedtjen, dat al wrij vermeerderdt scheen naar boort te voeren,

tot diep inde nagt, hebbende jegenwoordig wel eens soo vele, als toen zij van Maleijen vertrocken, waar over ook een van d'oude hun toedienende, toe zij hadden kunnen soo onbeschaamdt seggen, ende genoegsaam met eeden bevestigen, dat zij teevoorens nogh wat gehadt hadden om te kunnen verkopen tot haar noodigh onderhoudt, dogh dat zij nu verklaarden niet eens niets meer te hebben, om te konnen aantasten daar zij nu jegenwoordigh soo een enigte goedt nogh hadden, daar op den Vader Rector spotsgewijse weder op antwoorden, d'anne tijden hebben de meeste pruleen! souden meer.

Blijvende wel eigt aele als niet bevestende agtervoeg, gens de [illegible] vanden Apostel, ende waar op dan buijten twijffel hunne Jesuijtschen streek wesen.

d'Eerw: Dom: vanden Senijs, en Boekhouder Jan Francen vertrecken mede met het jagt, den eersten tot visite van kerk en Schoole na Sangie, en de anderen om de negotie weder waar te nemen,, mogen

't was wel bij neuen des nagts eer zij aele aan boordt geraakten, waar naar d'Eerw Predikt= Commelis vanden Senijs, en Boekhouder Jan Francen hadden moeten wagten, om het haare mede aanboort te krijgen, vertrekkende d'Eerw. vanden Senijs tot d'ondersoekinge van kerk en Schoolen op Sangi, en Boekhouder [illegible] met 't jagt weder naar Maleijen, omme aldaar zijn winkel weder open en waarteneemen, dogh bleeff het delegantsche nacht stil.

Dingsdagh 3en d°: bleeff het jagt noch den gantschen dagh

en

ter Reede leggen, en aangesien tegens de middagh een ruime zeewindt uijt den noorden kreegen, waar mede seer wel op den hoek van Boleau zouden hebben konnen aanstevenen.

Den Gouv.r liet eenige waarschouwinge door het Cannon doen, dogh vergeeffsch, zoo dat een vaartuijgh derwaardts senden mosten, om te sien watter schorten, die voor bescheijdt bragt, dat zij hem anckers niet lighten en konden, het welck voor dees tijdt zoo wat beeven aangenomen wierdt.

S'avondts gingen zij met een Landt lught onder zeijle.

1 Jagt Amstm gaat onder zeije.

S'naghts om trent drie uuren stackt den Gouv.r mede te Landewaardts op met de Manadoijn en setten het over de Lieswoeden, die in hette en Sonne schijn anderzints geaght werden be- swaarlijk om over te comen konnen.

den gouv.r begeeft sigh op de rijs naar Boolaen en te Landewaart in,

Woensdagh 4en Do Met zonnen opgangh vonden wij ons meest over de Lieswoeden heenen, stapte voordt langs een goede en niet temin moeijelijcken wegh, bergh op bergh neder.

beschrijvinge der weggen naar Booleaen

De weggen warren meest braaff breedt opgehakt, nde over alle watten waren, off beeken

Januarij 1679. op de Landtoght, en visite van d'E. H.r Gouv.r nae boven.

waeren bequaeme bamboese bruggen geslagen.

De bergen soo int opkommen als in 't afdaelen zijn alle getrapt, namentlijk met houten trapsgewijse bedeh, andere waerin sommige bij naer onmogelijk te beklauteren, het welck naeugelijkx dese trappen noch al moijelijk genoegh maekt, en is dese wijse van de bergen dusdanigh met trappen te vermaecken hier al eenen den gebruijk naar het schrijven van de Noordt, en Japan, off China, herwaardts afgedaelt, Boo gemackelijk het ook schijnt soo bine de weghen seer ongemackelijk, die alle seer afgemat naaktsen al eer in Caskasser quamen, dat in een dal van twee brandende bergen legt die wij aan de reghterhandt hadden laeten leggen, zijnde in dese streeken dan noch van eenige andere brandende bergen omsetten, gelijk ettelijke der andere dorpen mede.

Den Gouv.r werdt van de Boone opperhoofden verwellekomt

Op weegh noch zijnde, ende binne van Caskasser naaers den Gouv.r komen inhaelen, ende op haer gewoonte outmoeten, die van voorn.t dorp eerst, en toen vervoegden de dorps=hoofden, en Bonne Adel van Tomon, Tomini, en Sono-onson, ende in Cakas quam den oppersten righter van Tomon, zijn al mede verwellekommen, doch wat verder in 't dorp komende wierden wij in Bandt wist voor den Gouverneur eerst te gast hebben zoude, die het huijs van den oppen Righter als sijn verkoos, waer

mede

Januarij 1679. Op de Landt=Toght int Dorp Caskassen.

mede de twist ten eijnden was: en quam verwoe=
gens den geseyden Righter naar Zijn, en 's Landts=wijse
seer Cierelijk toegedost; 't onder lijff was naakt, en

vreemde maniere van kledinge, en Cieraadt onder d' Afgoden gebruykelyk.

hadden niet dan een Mantel om 't lijff daar mede
't voornaemste bedekte, d' armen meest tot d' elleboogen
toe, waaren beijde met armringen belegt van geme=
=dect geel Coper, dat der Boeren gout achter is,
om den hals en op de borst, hadt hij van die selvige
Stoffe, verscheijde stucken bangen handtsgewijse ge=
=maakt, ende Zoo groot als een okernoodt, ende dan
verders verscheijde ketingen, van allerleij slagh
van glase Coraelen, Steentjes, beentjes en
andere snuijsterijtjes meer, Zoo dat naar men
gissen konden tusschen de vijfthien ende twintigh
ponden wigts om hals en armen hadt hangen;
hij hadt een ondermatigen boogen onder hoodt op,
daar omme gewonden waaren eenige stukjens lijnwat
van verscheijde verwen, hier op stakken eenige
Veeren, kraijens, Papegays, en andere veeren.

Zijn gevolg en al den Adel was jummens Zoo
vreemdt ende verscheijdelijk toegetackeldt, ver=
=thoonende meerder en aardiger Postuirtjens in
kledinge dan oijt den geestigen Poetsnijden
Callot bedagt.

Den Opper=righter draaijden sigh in verscheijde bogten
stat dan voor, dan weder agterwaardts, niet wetende
hoe hij wiede, tot hij eijndelijk met een vreedelijk
gedraaij van armen, soo als de Schermeesters gewoon
Zijnde doen, Zoo waarmede eenigh geroepen op batten

Januarij 1679: Op de Landt Toght in 't Dorp Caskassen.

Aardige Compliment door den opp.r rigter van dit Dorp omtrent den Gouv.r affgevoegt.

willen, des gouv.rs handtvatte, die hem de schoe toereijkte, ende dat onder zoo een vermaardt geroep ende geschreeuw, dat men hooren noch sien en konden, ongedwerte hun geraas ontstondt hier uit, dat den goeden haes rigter vergeten hadt in ae dit dorp, daar sind hij sigh seeven en naar vergat, zijn hoedt te ligten, daar hij dan tegelijck naar tasten, om hem die aff te nemen, maar hij ontschuldede het verscheijde malen, denkende dat men hem zijn buijt den gouv.r ontstellen wiede, die hij hier vast bij den arm hadde, ende niet geroerdt door 't gedrangh van 't volck herrom tuck, tot hij op de ruijmte geraaken was, ae wanneer het op een drafje naar zijn huijs meijnde voort te setten; maar den Gouv.r zoo door de reijse ae door dit schreeuwen en reuchen, vrij affgemat, wiede op sijn gemak gaan, en traghten los te raaken, dat zoo half niet, ende heeft tegens wie, op een hondts=drafje ae voortlopende geleide en stondt het seer aardigh dien goeden sue schint te sien aenrijden, die met de grootste verwonderinge die men sigh zoude mogen inbeelden, wel vijff en twintigh malen alsoo op een draff heen en weder liep, gelijk de honden pleegen, met wenken en wuijven, om naffer voort te gaan.

Terwijl den Gouv.r op sijn gemak vast sijn huijs naderde, ae waar des middaags naar 's Landts wijse bereijt van desen trouwhertigen buijrmaandt

met

met spijse ende dranck onthaaldt wierdt, wendende het
gedoegh van alle kanten wegh geschickt tot raden toe,
Zoo dat men in een ogenblik van al des Gouv.rs gedoegh
niet meer en sagh dan een schiltwagt voor 't huijs,

gastterijen aendt desen Bergh-Boeren

den Trompetter en kock, ende waeren dese twee laaste
nogh niet heele wel, Zoo gast wel sijn hier dese luijden,

Des Naamiddaags gingh den Gouv.r 't Dorp besien, toe,
sende eenige opgepaste weder bij de werken gekomen,
de meeste hadt 't Zeedert onse inkoemige drie
ofte viermaeten te gast geweest, en klaagden nu
Zoo seer niet van de vermoedtheijt van de wegh, als
dattse wel afgemat waeren van 't eeten.
In 't omwandelen van 't Dorp most Zigh den Gouv.r
des te meer ook reppen, om dat van alle kanten
dit omsingeldt wierdt ende genodigdt dat Zoo sigh
niet met en haast weder naar des Rigterts huijs
begeven hadt gelaan soude hebben geroepen, van
ten minsten in vijff ofte ses huijsen te moeten
eeten, die nu Zoght wierden hun eeten tot den
Hospit alwaar 't huijs lagh te willen brengen
gelijk Zij ook d'een voor d'ander naardeden en
most van elcx wat geproeft werden, Zoo dat dese
aanhoudende maaltijdt ses uuren lang duurde.
Onder wegen quamen tijdinge van boven ende de
dorpen Passan, Datahan, en Saccan, Zijnde bevoorens

Tijdinge van de Dorpen Passan, Datan en Saccan

eenige luijden derwaarts gesonden om hun te gaan
roepen, omme te mogen weten hoeveel het met die
luijden hebben ofte steelen souden, die van Passan

Zeijde

January 1679. Op de Landt Toght in 't Dorp Caskassen.

Zeyde wel te willen afkomen in hun eeren nadien maar wilden eerst verseekert zijn dat men hun alsdan niet en soude aanspreken wegens Baeno Boeto offe Saea, anders hadden sy last niet te verschijnen.

Daar wierden wede eenige Booden heene gesonden die hun verseekerde, dat alhier daar aff niet en soude worden gesprooken, maar wel naederhandt ende omtrent op te Manado, het geen den Gouvr: hun te seggen hadt waere om haar eygen bestwille, Zij souden het Tomon aanhooren, ende alsdan noch hun eygen sinnelijkheyt volgen etc.

Donderdag 5en D.o 's voordagh was men klaar om te ver,,trecken, ende verders naar 't Dorp Tomon te gaan, maar wierden wede overstelpt met Regen, dat tot den dagh ende de Sonne geresen was toe duurde, als wanneer ons ook verwanderde dat 't Dorp niet den aansienelyke Statie soo als wij in gebracht waeren worden uytgeleyt wierden.

Opwaardts reyse van Caskassen naer Tomon

Wij trocken meest door schoone saij-landen alsoo om deese gewesten niet dan Berg-rys gesaeydt en werdt, en quamen omtrent negen uuren in Tomon, daar het soo wiedt ende inhaeringe van den Gouvr.o niet toe en gingh als tot Caskassen,

eerst

Januarij 1679: Op de Landt Toght in t Dorp Tomon.

Anderdeels om dat desen opper Righter vrij wreede,
lijker en Zaght sinniger ook verstandiger was, als
ook dat Zij geroodt al een inkleedinge tot Castaffen
naarmeerlijk hadden bijgewoondt, ende ook meerder
Tijdt gehadt om sigh daar toe te verwaardigen, maar
het te gast gaan en Zoude hier geen eijnde gehadt
hebben Zoo sigh den Gouvr. niet geropt en hadde
om heden nogh de Dorpen Tombariri, ende Saro-onson
hen in een drie sprongh nakanderaan gevolgen, te
mogen sien, Zoodat maar tot drie persoonen
vooroops te gast gingh, en onder dese bij een
Capitn, off hoekum Tibout genaamdt, die
wel magh bekendt staan, alsoo hij, ende als
gesamentlijke verkeerande, dat eens als gesant
naar 't neder leggen van den ontstaanen oorlogh
onder hun, in Tombariri, en Saro-onson Zijnde
geweest, ende in sen twee huysen naar hunne
gewoonte, hebbende moeten eeten, des savondts
naar gerecht is, dat hij dien dagh, buijten het
ander versch, visch, hoenders, en Rijs, Zeeven
hadden spek aan nemen (gelijk Zij het swijden
Zouten en rooken, hadden opgesmeldt) Zijnde
twee duijmen breet, ende nijm twee duijmen
dik, want hij in ijder huijs daar hij geweest hadt
een span gegeten hadde 't welk hoe ongeloof-
lijk schijndt, Zoo men haar volle oprightigheijt
aan den Zijde steedt, ende niet aan en merkt

den hoecom Tibout
van Tombariri, wael
waarlijk voor een Capiteijn
gekooren geestrecken

hoe

Januarij 1679. Op de Landt toght in t Dorp Somon.

Hoe sij in dit gerookte Spek (dat ze vet is) niet
anders dan wij gulsigh in het Spaansch Spek
ofte Meloenen bijten, dat hun het smeer langs
de kinne neder druijpt; soo dat desen Meester
onder Tibout, sijnde in d'oudste van 't geheele
Landt, jammer soo fix is in 't schommen met
Lai-ins geworden, ende sijn kakebeenen, als
Mr. Tibout tot uijtvaght met sijn tasschaals.

Van daar om wandelden wij gevoeghsaam al
stende ende drinkende, desen dagh de gantsche
Landtstreeke Somon, Sominini, ende Sana-onson
ende dat ze door Jeugdig ende aangenaam gezaij,
het werck den nimmen vogt berooft.

De son was ze onder toen wedder in 't Dorp
Somon quamen, en gingh het ze bij blijgh wedder
op een gasteeren, schoon wij soo vroe uijt dien
Oorlogh quamen, de Compangie (dus noemden
sij den Gouvr.) most tot Barstens toe veven
wieden bij dagh vande bomen hebben.

Vaare vragt van een Boer voortgebragt, door den Gouvr. beantwoordt,

Ee gast bij een der Mindere Rigters sijnde soo
vroegh den Heeren, hoe wee hij onder d'andere ze
wel gaave gereeth, hoe oudt de Comps. ze was,
en oft den Gouvr. (dien hij daar bij verstondt) wel
soo oudt waar als hij, die hem andtwoorden
van neen, ende dat het noch wel twintigh Jaaren
scheeden, alsoo desen Rigter een heele grijse man

was

was, doch hij was maar een soone van d'e Comp.s
maar d'e Comp.s sijn vader was werkelijk ouder
dan ijmandt in hun Landt, ofte van hun allen,
nu Zeijde de man dan deen stadig tot zijne
mede broeders, die ook met groot verwonderinge
toeuijsterde, Zoo is 't dan ook billik dat wij
d'e Comp.e gehoorsaemen, en vlijtigh in Agt
nemen, 't geen hij ons beveelt: Langh leve
d'e Comp.e Zoo 't over al Zoo begrepen wierd.

's Naghts noch laetigh met Sten, quamen hier
affgesondene van Passan, Zeijde sigh sterk
te maken voor de andere Dorpen Datahan
en Sackan, braghten een verken tot geschenk
mede, dat aanstonds naar om laage, ende de
Baloup d'e Sondagh gesonden wierdt, tot
verversinge voor 't volk.

Vrijdagh 6.en D.o Voordagh werden twee maren te gast
verwonderen onse Reijse weijnigh naar Zonnen
opgangh naar de Water verkeerden, ofte Coudano
wede nijgen over Landt, ende door 't geklaij als
voorsz. ende ontrent Zoo veer, endt
laage een scoot, en vorders over 't binnen
Meijn tot het Water Dorp, alhier en

Aankomste tot Coudano

kondsen

Januarij 1679: op de Landt toght van Tomon nae en in Tondano.

konden soo niet voor spoedt maaken om den Gouvr: in te haalen, dan met kleine vaartuijgen, alsoo alle de huijsen in 't water staan, ende men niet sonder vaartuijgh van 't een aan 't ander komen kan, soo dat den Gouvr: aan 't huijs van den opperste Rigter aangeleit uit de schuijt in het huijs tradt, ende soo voorts naar boven gingh, daar sich een menigte volk boven quam, dat den huijswaardt bevreest wierdt dat het geheel in storten soude, als staande maar op stutten die eeuwigh in 't water ende de grondt gevesticht sijn, zijnde dese stutten anders niet soo groff en dick, en van duursaam houdt, dat eeuwelijk achten, ende anders in dese geheele Manadose Landt streecke niet gevonden en wordt.

Alhier wierde dus ofte binnenlanders vermoedt hebbende, niet hun kost voor het verderff te helpen bewaaren, soo vertrock den Gouvr: naar Tonsea, om de swaar water vallen te sien, daar sigh al 't water van dit Berg meijr ~~loost~~, loost,—

Streck naar Tonsea

Wij voeren dan des Middaags daar nae toe, voor de stroom, en waaren schaars een uur onderweegen, gaande den Gouvr: op Tonsea op twee ver-schiede plaatsen eerst te gast, ende het volk oordeelt, in welck laatste huijs men—

doodts hooffden

January 1679: op de Landt Togh in 't Dorp Ton-sea.

doodtshoofden in peerts van Buijsnaat te prunk stonden, dan wij nogh ongeens gesien hadden, Zijnde de gewoonten anders dat Zij die buijten het huijs te pronk hangen, met de potten daar de Selve in gekookt zijn.

Dese man was een heldt onder haar, onder hunnenne en was hij niet alleen voor 't Geveg eijst niet hooftdenbelschiedende, maar hadt het wijff ooch diergelijke twee schiedenijen hooren haere bondtes, om de dapperheijt van haaren Man aen mede te verbeelden.

Naar dat wij alhier weder wat gerustet hadde, Zoo gingh den gouv^r: de watervaller besien, d'eerste konde bescheijdelijk onder toe gesien werden, Zijnde naar gissinge wel 40: vademen diep, het water schooft en viel Zoo bruisende dat men er nijm onder door konde gaan, en was de lucht koel door 't sprenkelen van 't vallen, de water al geduurig met een mist nevelen be-

Schrikkelijke watervallen — (margin: "Schrikwaardige water, vallen")

swaardt, de plaatse tusschen d'eene, ende d'andere val, was ontrent 20 roeden, en Zeijdemen d'andere val, meer dan 60: vademen diep te Zijn, dogh kondemen daar Zoo dight niet aankomen, dat men het sien mogte.

Vandaer keerden wij weder naar 't Manadose water Landt, Tondano, daar den gouv^r. bij den oversten Rigten Snagten.

Saturdagh

Januarij 1679: Op 't wederkeeren vande Landt togt naar beneden.

Saturdagh 7en D°: Was den Gouv.r: voor dagh weder vaerdigh om te gaen, soo dat de Son al boven de kimmen was een weynigh van dit Watarin dorp scheyden, varende en gaende over den selvigen wegh, soo als wij gecomen waeren, naar Tomon weder ommewe te rugge.

weder te rugh reyse naar beneden

Op desen wegh hadden wij wel dubbel meer volck soo om den Gouv.r: als het goedt te draagen, dan in 't aencomen was, en wiel in menigh krakeele wie den Gouv.r draegen soude, willende elck de naaste sijn, alsooin tot de gewoonelijcke draegers van Tomon, en Tondano, nogh quamen toekomen loopen, die vande dorpen Cakas, Rambakan Langowan, en Compasso, ende oock wel 60 man, soo dat in min dan anderhalf uur van 't binnewater tot Tomon ons bevonden, daar het al weer op een gasterijen van alle kanten gingh: tot des naer-middaegs ontrent drie uuren toe, als wanneer weder voort setten naar 't dorp Cakaskassen zijnde bekende die dorpsvoringen door de Gouv.r verhoofde gedaen, dat aldaar noch een nacht hun te gewaeren souden verbeyden, gelijk dan al stonde, en drinkende geschieden, sonder dat ons tijdt wierdt gegundt om een weynigh uyt te rusten.

Des Avondts schenen al hun van boomen die

van

Januarij 1679: op de Landt toght int wedder keeren naar beneden

gesanten uit Passan, en haar aanbrengen

van Passan, seggende dat die van Datahan, en hooft Saccan, sigh in't geheel aan haar gedrogen, zijnde van Datahan bij haar een Jongelingh, de voornaamste van 't dorp naar haar seggen wesende; desen Jongelingh wierdt "gaadt" gehouden met nogh twee ofte drie van haar geselschap wedder naar boven te senden, Zoo om nogh eenige andere van Datahan sijn dorp aff te haalen, als omme die van Saccan aan te seggen, dat Zij ook eenige van de haare en eage naar den Gouvr: souden affsenden, vertrekende den Jongelingh "met sijn geselschap" nogh desen Nagt, keerende die van Passan en met den Gouvr: naar en eage gaan.

Sondagh 8en

versoek van ged: gesanten en't geen haar door den gouv: tot antwoordt is gegeeven

De Omongeuse vroegh quamen [illegible] die van Passan en versogten op den Gouvr: off sij souden mogen eerst eens naar Sana-ouson gaan, daar Zij seijden haar goedtje agter gelaten te hebben

Den Gouvr: verneemende dat Zij dese uijtvlugt sogten om niet mede te gaan, stondt haar gaarne ende willigh toe, nogh dieselve haar voor, hoe alles datter geschiede om haar eijgen beste was, ende dat Zij, in haar eijgen verderff sigh souden stooten, bij aldien Zij onder dese voorwendinge vermijden agter te bijven, maaren Zij onmagtigh haare Vrinde op te brengen, d'E Comp: konde sulcx bij maniere van verschot himmen't wegen wel doen, Zoo dat Zij hier op geen uijtvlugten en behoeffden te soeken, wierden Zij mede naar

omeragte gaan zij souden, en wisten zij niet 't Standt
ae wede in haar hein, zij mogten dan blijven off
ook den Coningh van Bantam de Voet offe Sala
voor hem souden wiesen voldoen, ende betraeden
het volke zoo bij ordre in 't Konte niet en geschiede
zoo souden wij genoodtsaakt worden hun daar toe
door de wapenen te dwingen, alsoo wij onse Al„
„phoondersen, off de Boeren daar mede niet langer
en wenste te belasten, en souden en mogten
zij oordeelen, off niet de tot nu nogh toe ge„
„thoonde hartneckigheyt voortvarende niet
selfs oorzaake van veel onheylen, en ongevallen
die daar uyt noodtsaakelijk souden te volgen en
zoude sijn, en off zij dan liever hadden hun
dorpen, huysen en goederen te sien verbranden,
hun thuynen en gesaey te sien verwoesten, haar
man volck doodt slaan, vrouwen en kinderen, off
gevangen nemen en tot slaven worden, off
verstroyen en verloopen, dan naar reden te
luysteren, ende sigh te redden met het afdoen
hunner brukse, op zoodanige een gemackelijcke
wijse, hun jegenwoordigh aangewesen &c: waar
mede zij verloff kregen om te mogen gaan
naar herwaarts zij wieden.

Ondertusschen seegen wij op nogh, en saken wieder
aff langs den selvigen wegh, als op den vierde

deser waaren opgecomen, wij en warden geen half uur voort gesst, off dese Boere Hooftden van Passan quamen ons nederom van aghteren inhaalen gaan hebbende naar 't schijndt de reeden door den Gouv.r hun voorgehouden, nu wat nader overweegt, naar, latende hun goedt dat zij voorheenen seyden tot Baro onlon gelaten te hebben, en voegden wij schijk den grootsten hoop.

Den gouv.r tot Manado ingehaaldt, en spuekhout

Ontrent middagh wierden wij een uurtjen van de Manado ontmoet van d'Vorst: den Cahijugh, zijn Huysvrouwe, en andere Dorps-hooftden en Juffrouwen van om eerage de Straandt, alwaer aen een seer vermakelijken hoek, onder, en tusschen, aangenaame Cambocke Bosschen, toegericht ende geraandigdt een breedt tafel, banken en Stoelen ald van Camboek, en verdere toebehooren van breede bokkeliden, daar tamelijk wel op geschaft was, waarmede men het overleeigh eten en drinken eenigh afscheydt genomen wierdt, alsoo de Zaghweer achter jemmer Zoo niem aangebragt wat, als ons de Boeren ende boven dorpen souden hebben kunnen schenken, ende alsoo'n op dese gantsche opreyse naar de boven dorpen niets ordentligh en is voorgebaeren dan eten en drinken, Zoo lieeden wij nu ook van Mandaniouno seyde, de paarle daar wij voor 't laast ende als tot vernieuwinge van 't gebruikende, gelijk gesijt is, wel wel gegeten ende gedroncken hadde, voort-, Statten tot inde Manado, alwaar ook welste van Joh wat meenen uijtteruisten, en op te houden.

Maandag

January 1679: Manado aan de Reduijt Amsterdam.

Maandag 9en D:o is meest den dagh doorgebragt, met deese en geene ordres te stellen, en quamen noch verscheide dorps-hooffden den Gouvr: verwelkomen, ende begroeten, als mede voornamentlijk die vande Bonder dorpen, ende Clabat boven, onder anderen ook den Captn der Orangbadjos die den Gouvr: wiste te berigten hoe voor-eergisteren het jagt Amstm aff ende aan van 't ijlandt Caliche in zee hadt gesien, dat wel duidelijk tegens deselfs verleende Instructie was, ende waarom door den Gouvr: besloot dat Saugi niet behouden, maar naar Manado verdreven is.

tydinge door den Captn vande Badjos, ons aangebr: als dat 't jagt Amstm voor gisteren ontrent 't eylandt Caliche in zee hadt gesien

Alle de dorpshooffden nu alhier om eage zijnde, uijtge=nomen die van Tatahan, en Saccan, wierden gewaar=schouwt tegens morgen vroegh de klokke agt uuren bij een te komen, voor 's E: Comp:s huijsinge, alwaar ten dien eijnde den Loodts wierdt opgeslagen, om dat het meest dagelijks regende, ende wierdt hun verders bekendt gemaakt, dat op dese algemeene ver=gaderinge nu alles voordt brengen konden, wat zij ondervede tot nut en beste van 't algemeijne Landts Provintie, off bijsonder dorp mogte van noode wesen, ende betoonden, dat zij ook aldaar hunne klagten bij ofte wien het ook wesen mogte konde brengen, alwaar een ider naar regt, ende billikheijt zoude worden gehoordt, ende naar vermogen geholpen, ook de bedroefde in onsen tijdt vernoeginge erlangen.

Waarschouwinge aan alle de dorpshooffden van op morgen in de ale=gemeijne vergaderinge te verschijnen

Januarij 1679: Manado aan de Reduijt Amsterdam.

Dingsdagh 10.en D.o Gecongreert op de gesette tijdt, ende omtrent agt uuren, verschenen de gantsche menighte der dorpshoofden, zijnde ter dien einden aen de banken uijt de kerk ondir de Logie gebragt, daar den meester Boop op hun gemak sitten gingh, 't geschie vandie van Bore-Bassan, Datahan, en Bore-Saccan dat nu 300 Jaren aan den anderen hadden gedient, ende waar toe het geheele Landt eenstemmigh, ende niet souden nodeu aanhiedt, om de breuke, off den Jeloer Saca, die voornoemde dorpsvoogden doch niet van Sinte en waaren naan Billikheydt ende in vreeden op te brengen, niet gevoeclt ende de wapenen te gaan haren, wat wel het swaarste, als hebbende geneedts ae op de tien Jaaren geleerdt.

Aen de dorpshoofden van 't Landt, behalven die van Datahan, en Saccan, bij een gebracht

Dit wierdt dan eerst opgebaardt, naandemaal die van Bassan hier tegenwoordigh waaren, die sigh voor Datahan en Saccan sterk maakten.

Den Gouv.r seijde meest gecomen te zijn, omme naar sijn vermogen een aegomeijne nutte voor 't geheele Landt te bewerken, ende de swevende verschillen die sulx scheenen te beletten waar 't mogelijk afftedoen ende maken dat zij als Broeders sigh met den anderen vergelijken, ende ten beeten versoenen mogten. Sigh hun naar keerende tot die van Bassan vroegh de selve off zij genegen waaren naan billijke reedenen te luijsteren, ende off men 't Breuk-verschil voor en

Aanspraake van den Gouv.r tot de selve

tegen

Januarij 1679 Manado aan de Reduijt Amsterdam.

tegen, ende hoorden Zeide, te weten Zij nu geen swaarigheijt
om haar onvermogen en hadden te maaken, aeloo d'
E Comp:e hun te gemoedt hebben Zeide ende uijt den,,
,,Slot Zijn: Bieden op Antwoorden die van Bassan tot nu
toe nogh daar tegens, ende daar jeens hardtnekigh te
Zijn geweest, maar naer dat Zij de hande geslagen van
Manguianto hadden gehaaldt, Zoo waaren Zij berecht ge,,
,,weerdt, ende te vreden geworden Zigh onder d'E Comp:e
te begeven, ende wat aanbelangde hun Sala ofte breuke
daar jeens en waaren Zij niet, dan door onvermogen dus
lange verhindert ende traagh geweest, beloofde 't selvige
in alle oprechtigheijt te voldoen, naar 's Landtwijse, Zoo
men hun maar een weinigh tijdts daar toe gunde.

Dogh ~~maar~~ de hooghgrootheijt der Sala, oft breuke wassen
tusschen de beledigde, ende beledigers vrij groot verschil,
aeloo die van Tondano, ende Tonsea beswaeringe ende
vergoedinge naar 's Landtswijse voor Agt en twintigh
menschen eijschten, die Zij seijden buijten een genoegtigen
Oorlogh door die van Passan, Tatahan, en Saccan ver,,
,,moordt te Zijn, ende die van Bassan daar en tegens
seijde niet meer dan hun dienvolgende genoegtsaam
schuldigh te Zijn wesen, beweerende dat d'andere staande
Oorlogh ende in 't gevecht gesneuvelt waaren, en
wieden daar tegens in Redeq: doen geeven, eenige ge,,
,,sneuvelde van hunne Zijde, naar Lange over en
weder twisten, wierdt dit verschil gemiddeldt, ende
gebragt op vijfftien koppen, die Bassan, Tatahan, en
Saccan naar 's Landtswijse hadden te vergoeden, Zijnde
voor elx gedoode vijff.

Dogh

Vreede over het gantsche Landt getroffen, en met 't lossen van Canon bekent gemaakt

Dogh die in deelen niet toe en stonden offte begrepen en wilden sijn, om dat het de Sala offte breuke in haar geheele, maar mede sij verhanderen worden tijdelijck twee gelijck gevonden hebbende, ende wel vernaegt sijnde.

Zoo wierden in drie Cannon schooten, en eenige met musquetten gedaan, tot een vreugde teeken, dat die verschillen, die zoo veel Jaaren geduurt en getroubleert hadden waaren geslecht, ende ten ende gebragt.

Verclaerde hier mede met eenen vast gestelt, dat die geene die sigh tegens dit verdrag aankanten, als een algemeene vijandt zoude aangesien, ende dus ook door de gesamentlijke Comps= volckeren vervolgt worden.

Bedanckt heeft de Gouvr. ontrent de vergaderinge het hooft, wegens haere bijsondere genegentheijt tot d'E: Compe.

Naer dat dit dus voorsichtigh affgeloopen was, zoo seijde den Gouvr: tot de gantsche gemeente vergaderde gecomen te sijn, om hun te doen blijken de vermoe=, =gingen die sijn Ed: over hunne bijsondere genegentheijt tot d'E: Comp: hadt, ontschuldigende sigh dat het voorleden Jaar hun niet mede naer Siauw en hadden konnen nemen, om dat geen schepen bij de handen hadde gehadt, ende dat het ook als toen niet zoo seer ons, als des Coninghs van Ternatens zaake was, over dese bijsondere bereijtwilligheijt quam den Gouvr: hun in 't geheel in naeme van d'E: Comp:, ende van herten bedanken, versoeckende in andere gelegentheden, ende daar het van nooden mogte sijn, gaarne hunne trouwhertige hulpe gebruijken &c: Waar mede de hoofden zoo in hunne schik waaren, datter een menigte over rijde, en eenige op de banken gingen staan.

Sim

January 1679: Manado aan de Reduijt Amsterdam.

daar over de Boeren wonder wel in hun schik zijn

Hun wierdt verders gevraagdt, wat zij nu begeerde voor- te stellen, offte waar over dat zij klaagden, 't zij in 't algemeijn, 't zij in 't bijsonder? waar op zij met een menighte ende verscheijde beschrieven van over de dertigh veertigh, ende meerder Jaeren, voor den dagh quamen, die alle afgedekt wierden, als voor onsen tijdt voorgevallen, verklarende geen alleen aangenomen, dan die 't zedt. het komen onder bestinge opgenomen waren.

Dogh dese alle waren maar voorafgaende geschieden, om tot voorspel te dienen van hun aller ooghmerk, het welk den Bouchou off Rigter van Amb. Comboco, als een Langsaam en wijs, uijt de grondt ophaalde, zijnde 't verhaal der geschiedenisse in 't lange, ende selfs op hun wijse met spreekende, van bijnaar den eersten tijdt der Castilianen tot heden toe. Draijende het verhaal op dit Punct, dat den tijde deser Commandt was aangestelt hun beloofft was, dat zoo zij alleen hun Jeugdt, Schoedt, off van-

klagte over de onbeleefdheijt, en 't quaat gebiedt van den Commandant door de Boeren gedaan

welijken Banderen, zij noodig om een ander opperhooft zouden mogen versoeken. Nu was sulx alles geschiedt, en begeerde zij hun dagelijx met zoo lastige, onbetamelijke, ende onverdraaghelijke Schelt woorden dat zij het langer, noghte en konden, noghte en wilden verdragen, versoekende dienhalven om een ander opperhoofft, dit was den wensch en begeerte van 't geheele Landt eendraghtelijk.

Den

Januarij 1679 Manado aan de Reduijt Amsterdam.

waarbij Sergt. zigh door sijn ontrouwen handel omtrent d'E. Comp.s gehaat en suspect gemaakt heeft.

en daarom aan de Boeren op hun aanhouden een ander opperhooft te eijsten beloofdt

Den voorsz: Commandant hebbende gemerkt als door zijnen ontrouwen handel, het omtrent d'E Comp.s soodanigh ge-maakt dat hem egter het gesagh niet meerder en konde worden aanvertrouwdt, soo was het eigt hun hier in te bewegen, dogh op dat zij deese manieren van daen niet tot een vaste gewoonten en mogten maken, soo wierdt hun te verstaan gegeven, dat het d'E Comp.s niet altijdts gelegen en quam, haar hoofden op plaatsen te veranderen, daar zij al geweste taal en zaak kundig waaren, ende zoo veele jaaren naar den anderen gewoondt hadden, dat nieuwelingen altijdts schadelijk waaren ende dat het sorgeloos meest d'E Comp.s kassi troff, die d'onkunde en de niet sorgen van dusdanige moest betaalen ende boeten most, dat het selfs voor hun niet goedt en waar, als die soo ten eersten niet een nieuw gesaghhebber in alles niet soo effen over een en souden konnen komen, waar uijt voornamentlijk mentie resen, dat om een haastigh woordt zijlieden soo aanstonds niet en mosten gebelgdt zijn, de Boeren dan den Commandant dagelijks mede most omgaan, en waaren meede geen Juffers maar ruwe gasten, die zoo men denkt soo saghtjens souden moeten handelen, tienen ende ontzien, d'E Comp.s oplasten welhoon een [illegible] souden aanzien, ende kassi in plaats van padij opsetten, ende al het nodige werk dat tot hun eijgen beste, ende onderhoudinge gedaan wierdt, geheel ende al van den hals schuiven. Die hiertegens zeijden zij hoe andere van aardt

te zijn

te zijn, ende alle wat tot dienste van d'E. Comp:e
alhier op het Landt mogte verrigt worden
nievaardigheijt te weeten doen, zonder dat daar aan
yets soude gebreken, jammers niet aan 't werk der
vestinge, maar konden zoo castireijke Scheldtwoorden
niet meer verdragen, versogten van dese Man maar
ontslagen te worden, en beloofden voor het toecomende
zoo bij eeden het maar wat bij quam, over niemandt
twee ligt weder te klagen.
Op die belofte dan wierdt hun haar versoek toegestaan.
Wegens het crommen van rijs, in plaatse van padij
was wel twistens over en weder, en overtuijgde
den Gouv:r hun genoegzaam, dat hun aan beide dat
zij niet getrouwelijk daar jaren en handelden, gelijk
een gedeen had onder hun sigh hier ontrent gewee-
digh misspraakte, niet te verwerken, dat hij aan d'E.
Comp:e eenelijk zoude mogen crommen, zijnde ende
wel Padij, maar dat het hun mogte vrijstaan
aan de Soldaten en andere int bijsonder de Padij
soodanigh te verkoopen als hij best konden, en voor-
heenen gewoon waaren, het welk hij zoo haast niet
gesegt hadt, off stoonde daar van berouw, en bekende
al mede openteijk sijn misslagh in dit seggen, waar aan
den noorden kant van dit boek te spreeken is.

den noorden kandt deser Boeken genoegzaam gespeurdt

Met wat bewoogh nedrum, den Gouv:r ook voor den
dagh quam, om hun te doen beralte, dat zij hijs
benegende int gebruik, offe haeff in haeff, veel
minder van boomen, over zoo een mogelijken wegh

te

Januarij 1679. Manado aan de Reduijt Amsterdam.

te dragen soude hebben, dat zij voor een kleijnen koop rijs, wel meer krijgen souden, dan voor een grooten ommeslagh van Padij, dat nu twee Lasten kosten Rds. 13: offte 14: ten hoogsten, dat men haar betalen souden voor 't Last Rijs 20: Rds. dat geredekent twee Rds: voor stampeloon nogh 5: Rds: daerenboven was, buijten den afval daar zij hun bed mede houden konden &c: Zoo en bleef dogh alles niet, vele en konden offte wilden alsins dese reden het niet begrijpen, zijnde dit een bekende eijgenschap, soo niet eijgen zinnigheijt deser inwoonderen, dat zij noijt en zullen veranderen van meijninge, soo wanneer zijt wel onder hun vast gestelt hebben, hoe onredelijk het ook moghte sijn, offte hoe nackte ... ook het tegendeel hun moghte werden aangewesen, geen andere reedenen van hun weijgeren voortbrengende dan dat zij met het stampen van de Padij besigh noodsaakelijk de verdere Landtbouw verwaarlosen moesten.

Eijgensinnigheijt van dit volk met schade onsaanderijk ... ge=voegdt, als daar van tot hun voordeel genoegh hier gevoeghsaem beleijdt.

Watter meer met de Dorps hooffden vastgestelt ende besloten is, blijkt uijt de

Voorwaarden en Verbondt, aangegaan door den Gouvr. der Molucos R: Padtbrugge, in naemen van den Edele Hr. Gouvr. Generaal Ryklof van Goens, en Raden van India, representeerende de vereenigde Nederlandtsche

Voorwaarden met hun ingegaen als hun uijtvoert ... gevoeghlijk ... zij,

Nederlandtsche geoctroijeerde Oost-
„Indische Comp:e en Staat der
Vereenigde Nederlanden ter eenre,
ende de Dorpshooffden en gantsche
gemeente van de Landtstreecke
van de Manado, oft 't Noordelijckste
gedeelte van Celebes ter andere
Zijde.

Alsoo de Dorpshooffden van Aris, Clabat, Bantij
Clabat boven, Cashassen, Tomon, Tombariri Saro-ouso
Toulibout om laege, Toulibout boven, Romou, Touba-
sian, Toupesso, Langouwan, Cabat, Rambocean
Toudano, Tousea, Manado, Tousaban, ende Passan
voor Datahan, en Pored Paccan, sigh laest stae,
„ende, alsin om laege ter vergaderinge
geroepen, ende verschenen, soo is op hun gesamentlijk
oodtmoedigh versoek, hun versekeringe ende beloofde
Zoo lange Zij leven naar haar seggen en beloofte, d'E. Comp:
tot'er doodt toe houw en getrouwe blijven, de selve
noijt te sullen verlaten, offte gedogen, dat den
Coningh van Bolaan ooyt weder over dese Landt-
„streecke offte volcken gebiedt krijgt, alsoo Zij
verklaerden den Coningh noijt, maar den Coningh
haar altoos verraden te hebben, ende getracht
heeft hun alle mogelijke afbreuke en schade
toe te brengen, het welke buyten alle andere rede-
„nen, hun tot dit oodtmoedigh versoek beweeght.

Sijnde verders in dese vergaderinge de naervolgende
Zaaken verhandelt, beraamt, ende naer goedt ende

rijp

rijp overlegh vastgestelt, ende besloten, ook in
geschrifte onder onse onderteekeninge laten gebragt, op hun
billik versoek ende ernstige begeerte, op dat het te
allen tijden, ende voor andere gouv^rs ofte hooftgebie„
„ders der Molukkos mogte klaarlijk blijken, wat
zij belooft ende toegestaan hebben, ende wat hun
daar en tegens weder belooft ende toegestaan
is, namentlijk.

1:

Dat zij d'E. Comp^e. alleen aannemen en erkennen voor
haar wettig, eenigh, en duurigh opperheer, nevens
naast Godt, nogh nu, nogh naarmaals eenigh ander
erkennen, nochte erkendt gehoorsaamt hebben, ende
dit alles uijt een vrijgewilligen ~~wille~~ ende onbedwon„
„gene wille.

2

Beloven de E. eendragtelijk ende eenpaniglijk, met
hun goedt, bloedt, en uijterste wille off vermogen,
d'E. Comp^e. in alle voorvallende gelegentheden, getrouwe„
„lijk bij te staan, ende te helpen.

3:

Ten wederzijde met een bewijsde ende billijke
bereijdtwilligheijdt alle hulpe verleenen wat tot de
sterkte noodigh zij, zoo tot onderhoudinge van de
werk, als omslaaninge, vernieuwinge, verbeteringe
ende toebrenginge van zoodanige Bouw-Stoffe, als
kalk, steen, sant, stormpalen, houten tot affuiten
en wielen, balken, bamboes, atap, sparren, latten
ende wat daar toe verder vereijscht mogte werden,

en

en Iders aers wat tot een affweerende, oft aanvoed,
rendten genoegh mochte van nooden sijn, souden daar
voorijtvoots te gerieven.

4:

Sullende onder 't werk van de bestinge mede begrepen
worden, het maeken ende brengen vande Brugge naar
Strandt, ofte mee het bedijken, ende aanvaeren vande
selve, ende verders 't geen tot aengenaeme nuttigheijt
van 't Landt mogte bewijst worden.

5:

Verder sij ten bijsten ook beloven te versorgen
dat in altijdts een goede hegte nieuwe Comp.e woninge
sij, benevens noch een bewaerhende Packhuys, op dat
alles buijten gebaan, soo de heeren die tot de
Padij vande Rijs worden gehouden, als de Padij selfs
die daar tegens ingewijdt wordt, bewaardt magh
blijven.

6

Ook beloven sij daar d' E. Comp.e te leveren Padij
nieuw, suijver, ende wel gewandt te bestellen, soodat uijt
hondert Padij, een dove sae konnen worden gestampt
ten weekton ende d' E. Comp.e een Nae meinen
bewaardte aan sae mogen bestaen, ende de gelag-
hebbende in den tijdt aan bevoren selfs wel toe
te sien, alsoo sij seggen niet te konnen bevandt worden
voorde kaff, die 't Comp.e dienaaren ontnamwerk
daar onder vaardenhandt dan moghte mengen —
Dogh nijt bekennen sij om beschrijdene aangehaaed
worden, niet anders dan, beloven, ende voor de schepen
te konnen leveren.

Alle het welke dan door hun dusdanigh belooft
Zijnde

Zijnde, Zoo werdt hun ook in naame der E: Comp:e belooft ende toegestaan mitsdesen.

1:

Dat alle genoemde verscheenen, ende nu bekeerden Dorps-hoofden, Landen, en Luijden, als goede opregte ende getrouwe onderdanen der E: Comp:e werden aanvaardt, ende aangenomen, om beschut, beschermdt en bevrijdt, ooch ondersteunt te werden, tegens alle ende zijn die haar souden willen aantasten, beschadigen, beoorlogen, in haar Landen, Dorpen, ge- zag, besittinge, persoonen, vrouwen en kinderen dienstbaare slaven, slavinnen, offe wat het soude mogen wesen.

2:

Werden onder de selve voorwaarden mede begrepen de volkeren van Saban Datalan, Passan en Jassan, als ook dat gedeelte van Bantik, Zoo wanneer naarlaaten alle teekenen van onderwer- pinge aan den Coningh van Bolaan, tot nu en toe gehoudt, ende anders niet.

3:

Werden alle de selve dus onder d'E: Comp:s staande verklaardt schat en lodt vrij verklaardt, van alles, sonder eenige erkentenisse, offe gereghtigheijt te betaalen, offe op te brengen, dan het geene in noodt ende bij voorval van vijandt, als dan gesamentlijk mogte goedt gevonden werden, ende niet anders, alsoo d'E: Comp:e geen andere erkentenisse en begeerdt dan een getrouwe opreghtigheijdt ende goede genegentheijdt.

4

Sweerende om hun hier aff vaste beijken te geven, van nu voortaan geen houtwerken ofte wat voorwendinge het ook sijn moghte, ook geen ebbenhoudt, schoon ook op de naam van den Hr Gouvr buijten en van 't Landt werden bevoordt, eyndelijk sullen de schepen en chaloupen voegens beloofte voorsien worden, van 't geen tot bewaa-ringe van hun reijse, moghte komen te gebreken, 't zij aan roodthoudt, noothoudt, off iets diergelijx, sonder 't welke sij geen zee soude konnen bouwen.

Alle welke voorwaarden, zoo van alle het volk ende de gantsche gemeijnte met d'E. Comps: aangegaan, en de belofte in naam der Comps: door den tegenwoordigen Hr Gouvr: der Moluccos Robbertus Padtbrugge, aan allen gesamentlijk gedaan, werden zijdts beloofdt werden de heijligheijt ongeschondt, onverminderdt, onverandert en oprechtelijk te sullen onderhouden worden.

Doch alsoo dese volckeren geen kennisse ofte verstant van schrijven en hebben, zoo versochten zij hier toe als getuijgen den Coch Bastiaan Sandij, Righter Ma-ondij, Captn Isaac, en Soupit Pieno Raantij als die het vertolckt, ende het vertolckte inde Maleijtsche tale wel duijdelijk verstaan hebben, ende dat alles op dat dese te meerder kraght moghte hebben, werdende hun 't voorsz: geschrifte bekraghtigdt, ende bezegeldt overgereijkt, het welke bij gelegentheijt mede in onse Letteren ende haar tale staat overgesett te werden, omme den volcken somwijlen te konnen voorlesen, op dat den inhoude ook de naarkome-lingen moghte bekendt worden, onderstondt

Accordt

Relus gedaan ende vastgestelt op Manado aan de Burgt Amsterdam 10 den January 1679 was geteekent Robbertus Padtbrugge, als ook Wegens 't Landt merken gestelt bij den Coek Bastiaan Sawaij Rigter Maondij Capitein Dakat en Soupit, Pedro naantij Zijnde 't Comp^s Zegel daar opgedrukt in Rooden Lacke ende daar onder ten ordere vand' E Heer Gouv^r Robbertus Padtbrugge, datum en Jaare voorsz en geteekent Christiaan Hasselbergh.

Zijnde niet anders in dese algemeene vergaderinge ~~voorgevallen~~ gedaan, buyten het bijleggen ende beslegten van eenige geringe verschillen, ende het aankomen van eenige klagten over den Coek Bastiaan Sawaij die aal tot niet liepen, ofte wel verdagt ende gelevert wierden.

Smaeel geschenk aan voorsz Landtsgroothoofden ende Comp^s wegen gedaan

't Was al twee uuren des naamiddaags ende vergaderinge scheijde, alswanneer den Gouv^r aan alle de Comp^s hoofden zoodanige smaele schenkagie deedt, dat door de meenigte egter nogh hoogh genoegh liep, als hier verwoegens aangehaaldt wordt.

Schenckagie gegeven aan de grooten van Manado, als Namentlyk

Manado	Ciavonijs	
voor den Toeccon	Ps	2 —
voor den Gogorgod	„	2 —
voor den Sugladje	„	1 1/2
voor den Manije	„	— 1/2
Aris	Do	
voor den hoeccon Tumbolij	Ps	2
voor den hoeccon Tomborro	„	2
voor den Capitein Lasso	„	1
voor den Capitein Lacavid	„	1 1/2
voor den vaandragen	—	— 1/2
Transporteerd	Ps	12 —

Per Transport f. 12:–

Bantyk.

voor den Captn Caeito Ciavonys	f.	1	–
voor den Bouccoin	„	1	–
voor den baandragher	„	–	½
voor den Marinijs	„	–	½

Calabat

voor de twee Bouccons	d° f.	2	–
voor den Captn	„	1	–
voor den baandragen	„	–	½
voor twee Marinijs	„	1	–

Calabat om Boogh

voor den Bouccon	d° f.	1	–
voor den Captn	„	1	–
voor den baandragher	„	–	½
voor den Marinijs	„	–	½

Caskassen

voor de twee Bouccons	d° f.	2	–
voor de twee Captns	„	2	–
voor al de Marinijs	„	1	–

Comon

voor de drie Bouccons	d° „	3	–
voor de vier Captns	„	4	–
voor de twee baandragers	„	1	–
voor al de Marinijs	„	1	–

Combeking

voor de twee Bouccons	d° f.	2	
voor de drie Captns	„	3	
voor de baan dragen	„	–	½
voor al de Marinijs	„	1	–

Sano-onoon

voor de twee Bouccons	d° „	2	–
voor de twee Captns	„	2	–
voor al de Marinijs	„	1	–

Transporteere f. 48:

Per Transport ... Rs 48:—

Tonsea

Hooft voor de officiers als Sano-ondon ... Rs 5—

Tondano

voor de vijff Boeccons ... Tiaroüijs ... Rs 5—
voor de vier Capt:ns ... 4—
voor al de Marinjos ... 2—

Rambocca

voor den Boeccom ... do ... Rs 1—
voor den Captn ... 1—
voor al de Marinjos ... 1—

Cahas

voor den Boeccom ... do ... Rs 1—
voor de twee Captns ... 2—
voor de Marinjos ... 1—

Tiaoubang

voor den Boeccom ... do ... Rs 1—
voor de twee Captns ... 2—
voor de Marinjos ... 1—

Tonpasso

voor den Boeccom ... do ... Rs 1—
voor de twee Captns ... 1—
voor al de marinjos ... 1—

Ton Tatchan

voor den Boeccom ... do ... Rs 1—
voor de twee Captns ... 2—
voor al de Marinjos ... 1—

Romon

voor den Boeccom ... do ... Rs 1—
voor de Captns ... 2—
voor al de Marinjos ... 1—

Transporteere ... Rs 86:—

Per Transp^t. f^s 86:-

Tonkinbout om Laagh

voor den Bouccom - Diaconije -	f^s	1 -
voor de twee Capt^ns - - - -	"	2 -
voor al de Marinijs - - -	"	1 -

Tonkinbout om Hoogh

voor den Bouccom ... D^o	f^s	1 -
voor de twee Capt^ns - -	"	2 -
voor al de Marinijs - - ..	"	1 -

De twij alphoereesen op Boud

voor den Captn - - - D^o	f^s	1 -
voor de Marinijs - - -	"	2 -
		97: f^s

Woensdagh 11^en D^o verschenen de hoofden zoo van Couon, als Rouon beclagende de laatste over 't afwijken van hun volk die zij zeider dagelijx toedoeklijk in hun dorpen te komen, ende het volk te verleijden, hebbende naar de zijde van Magoude en: Boeau een dorp afgzonderlijk opgerigt, verzoekende aan den Gouv^r. hij gelieffde ordre te geven, om gewapenderhandt hun weder vandaan te haalen, het welk den Gouv^r. hun voor zoo verre affsloegh, dat zij eerst ende voor al door alle toedenkelijke zagte middelen zouden tragten de zelve te bewegen en wederom onder hun te komen, kunnende ten dien eijnde ende om voor de zelve verschoondt te zijn,

Marginal note: de hoofden van Couon en Rouon, klaagen heftigh op haar volk, als zijnde een gansch dorp van hun afgeweeken, welke met de wapenen zoeken weder te rugge te haalen, dat hun door den gouv^r. ontraden wordt &c^a

Mee

January 1679. Manado aan de Roduijt Amsterdam.

wel met een goeden Koopwaer derwaarts gaan, be-
hoevende geen handen meddeen te gebruijken, daar
men niet sorght ende souden Beaedt s'poortinge
kondt te regten komen, sullende bij aldien naer
geen redenen met alle en souden willen luijsteren
hun naedenkende ende op de koste van den Captn
soodanigen voorstel worden gegeven, als de Billickheijt
der saake mogte komen te vereijschen.

De opperhooffden van de dorpen nemen hun aff-scheijdt, om naer boven te vertrecken

Naer dese quamen alle de Dorps hooffden hunnen
afscheijdt van den Gouvr nemen, waer mede
den meesten morgen doorgebragt wierdt, wordende
wel beschonken de voorgenoemde hooffden, sijnde
tevreeden ende vergenoegt op de reede te stoomen
als.

Aan den Singadje van Manado, en den Marinje
van Anis, ijder met een ps Ciavonij.

Den Coning van Bolaan en Prins Maccanompinis wegen tijdt swagt sijnde, en niet verschenen, worden nochmaels ver-waarts aangesocht,

Ende alsoo nogh den Coningh van Bolaan, nevens
den Prins Maccanompinis, alhier en verschenen
ontboden sijnde, ende datter gerugt wierdt,
dat den Prins met de kind-rooft dereijk ge-
draagt, in 't affgaan van den steijlen Bergh
sonder geraeken, ende daar aff gestorven sijn,
het welk voor dese tegenwoordigen tijdt, en
voorsichtelijk geeijgent ons in twee sien
t onpasse sijnde comen, als bekende boom:
Prins Maccanompinis gevolgt al om een Schoonmr
versogt, ende aangehouden, Soo sondt den Gouvr

naar

Januarij 1679: Manado aan de Redúyt Amsterdam.

naar Boelan en Ajou, Bodem nogh een vaartuygh aff, om te vernemen wat van 't geruchte, offte de waarheyt waar.

Sijn Eerw: Cahrijng zende het nevenstaande geschrift, raeckende kerkel. zaeken, aan de Ed: gouvr: over—

Daar neffens voorders hebben eenige bysondere verschillen affgedaan, en Sonden den Eerw: Leeraar Zagharias Cahrijngh, wegens sijn Jongste kerk- en schoolbesoekinge, over 't volgende, waar inne eenwat staan in kortte, aen de ingecomene brieven van Siau ontrent aan den Gouvr: en Zijn Eerw: gedz:

Vervolgh van 't gepasseerde in kerkelijke saken, t zedt 1. en Febr: 1678: op Manado, Caudipan, Tagúlanda, Siauw, en Sangi, en haar negerijen, soo naar eygen ondervindinge als ingekomen tydinge, en beschrijvingen.

Manado

Nae dat Ick Zagharias Cahrijng VDM: van mijn voorgaande visite was wedom alhier aangec: hebbe ik naar vermogen den dienst weder in beyde de taelen verrigt, al hier op Manado, zijnde de Eerste inde Duytsche taal door den krankbesoeker Adriaan de Jongh bij mijn affwesen bestelt, welcke man wel eenige weynige kennis in 't maleytse hebbende, dogh niet genoegh tot bevoordinge van de Maleytsche dienst, waar toe

Bij

hij ook noijt eenigh goedt uijt de Regt aangewendt, om
te verkrijgen, nu hij na Regt willen Constringeren
hem toe te staan den subeijten dienst in 't maeltijts
te mogen doen, 't welck alsoo ik oordeelde met stigtinge
der gemeinte niet en konde geschieden, ik hem niet
hebbe willen toestaan, waar over hij niet weijnigh
sijn ongenoegen aen mij betoondt heeft, tot dat
eijndelijk de gewoonlijke Mr. Cosijns sick wordende
ik van de noodt een deugdt hebbe moeten maken,
hem de Jongh dit hebbe toe gestaan, het welke
dikwijl zoo miserabel gingh dat ik mij selfs schaamde
nogtans in dien ik niet wie hebben, hem moet
laten Continueeren, tot nader gelegentheijdt,
wat dese man hier toe soo seer doet ijveren
kan ik niet vatten, ten zij sulx (zoo ik gisse)
voort moet komen, off uijt Laatdunkentheijdt van
een groote bequaamheijdt in dit werk, offe uijt
kleijnagtinge ja verachtinge van dese [illegible]
Schoolmrs, die dese dienst tot mijn Contentement
wel wordt, met stigtinge der gemeente waar
te nemen.

Hier om dunkt mij dese de Jongh als hier over, mede
over andere zaken, bij nader gelegentheijdt te
openbaaren zoo en daar het betaamdt, aansprekelijk
te sijn, om wat meer orden de gehoorsaamheijdt
eens Predikants sigh te voegen, zonder sigh
te bemoeijen met dingen die hem niet aan en
gaan, zijn beroep alleen waarnemende.

De traagheijdt der Christenen in 't kerkgaan

en

en Catechisatie is hier nogh aengedurende, Zoo
dat dikwijls naauwelijx 25: menschen komen tot het
gehoor, en in de Catechisatie, altemet maar
verschijnen 6: à 8: ofte 10: vrouwspersonen, alleen
het welke mij een Zaak is seer verdrietende, alsoo
het schijnt mij sulx onmogelijk te sijnen verbeteren,
en wat middele ik daar toe aanwende, Zoo in 't
Privaat, als in 't openbaar, waarom te wenschen
waare hier in moghte door de Politijke magt
voorsien worden, nadien ik geloof dat bij
haar Ed[le] nogh eenighsints geremedieert te worden,
alsoo bevonden is, dat wanneer den Commandant
de gemeente maar wie bij een hebben, verstondt
sulx door Zijn Edele kan geschieden, het welk
indien hij dagelijcx dede, menschen oock tot den
Godtsdienst Zoude komen, doch op mijn versoek
het welk ik dikwils geïnsteerdt hebbe, bij den
Commandant heeft noyt de gemeente mogen in
't geheel bij malkanderen vergadert worden; het
welke ik versoghte om het reghte getal aller
Christenen te weten, alsoo dien ik bevonden
hebbe dat de rolle die mij daarvan in mijn
eerste aankomen is behandigt seer gebrekkigh
is, alsoo ik bevonden veel meer Christenen als
hier vermelt Zijn.

De Naeatigh[t] inde Schoolgangh is hier Zoo groot
dat het mij tot in mijn ziel smert, dat onder mijn
opsight deser tijden traagheijdt, Zoo groot is, en
wat middele ik door mijn selffs, off door de Schoolm[r]
Jan selffs door den Coek Hendrik Cons, die of

dit

dit ook al veele Schijndt te gebinden te hebben,
aanwendelick de Jeugdt, nogh der Inlanderen, nogh
der Europianen, niet kan in de Schoole brengen, Zoo
dat veele Maanden voorbij gaan dat niet meer da,
,gelijcke als Sâl: ook wel maar een Jongen in de
Schoole Schrijven, Zoodat Ik ernstelyke in deesen
versoeken, mij moghte hier de Edele Compagnies
Handt der overheijdt geboden worden, Zonder
welke Ik niet zien, dat hier yets in kan gedaan
worden.

Ook doet tot verachteren deeser Schoole, het per,
,mitteren eens Soldaats, om Schoole te houden
met eenigen Europianesche kinderen, in de duijtsche
taal, welke immers deese kinderen niet verstaan,
maar by sigh dan nogh, voegen eenige Inlandtsche
kinderen, en is deese Soldaat vrije en handt
Papist, welke Ik versoek dit moghte verboden
en de kinderen in de Schoole gebragt worden.

Geleijk de naarlatigheijt is in 't voorsz: alsoo is het
ook in 't Stuk van haar nieuw geboorne kinderen
tot den H: Doop te brengen, welke dikwils een
maandt off drie Jaar meer oudt Zijn, eerder men
die in de kerk brenght om gedoopt te worden, het
welke dan nogh al met groote moeyte geschiedt,
want Zoo Ik niet door 't een off 't ander middel
te weeten quam datter Jongh geboorene kinderen
Zijn, en de ouders laat weeten, door de Mr. of de
Marinijs dat Zy de kinderen ten Doop moeten
brengen, Ik geloof Zy 't geenmaal Zouden

naarlaten,

naarlaten ende wie weet off niet alsus noch wel
onder de Christenen sijn ongedoopte kinderen, Ik weet
het niet, in 't kuijndigh sijnde soo nadeeligh datter
niemandt der Inlanderen dit geheele Jaar sigh aan,
geboden heeft tot het volcke uijtgenomen den Boucom
Bartolomeus Dammegan die hier toe genoegh en als
met dreijgementen gebragt is, anders sijn de vrouwen
der gemeijnte als ongetrouwde bij haar genaamde
Mannen en onegte kinderen te teelen als te trouwen
waarom Ik versochte de Politie gemelten in desen te
voorsien, als ook hier in, dat geen onChristenen met
Christenen in hoererijen leven, maar off dat de
onChristenen haar begeven tot het Christendom
en dan wettigh trouwen, offe anders dat sij de bijwoninge
der Christenen verlaten, ende dat hier toe ook de
Christenen 't sij Man off vrouw mogte toe gedwongen
werden, op dat alsoo dese onsuijverheijdt eenmaal uijt
dese gemeente mogte uijtgeroeijt werden, ende alleen
een voorbeeldt hoe het onder de Christenen moet
toegaan gestabileerdt werden, want anders souden
bijsonder Caudisan haar in alle quaat soeken te
reguleeren, naar dit Manado, ende alsoo soude een
goedt exempel haar kunnen dienen tot een
beter opinie des Christendoms.

Met de aankomste van de Jagt Spanbroek den
9den April 1678: quam alhier mede op den boekhouder
Jan Svanser als gecommitteerde, benevens den E:
Captn Cornelis Swerius, dese beijde sijnde leede,
maten van de kerke, en Sr Jan Svanser regerende
ouderlingh, hebben wij besloten met dese, en de

Caelien

alhier aankomende Lidmaaten, voor de eerste maal
aan des Heeren H: H: Waardigh Avondtmaal
te Celebreeren, ende tot dien eynde hebbe ik 't zelve
nae gewoonte afgekondight, den 10den April paasdagh
om tegen den 17den gecelebreerdt te worden, besoekende
ondertusschen aan 't zelvige Guarnisoen off ijmandt
hier toe genegen was, alwaar sigh op deden twee
persoonen, en uyt de Lidmaaten drie persoonen
hier benevens quam mij voor op 't Schip Spaanbroek
den opper Timmerman Adriaan Cornelisse Admiraal van
Hoorn, welke presenteerde de Mennonitsche religie
in welke hij was geboren, en opgevoedt, en van
welke hij nu op goede gronden zeyde een afkeer te
hebben, en te willen verlaten, en nae belijdenis ver-
zocht, door den H: Doop (die hij nogh niet genooten
hadt) onse Christelijke gereformeerde Religie
en kerke te mogen ingelijfdt worden, waar op ik onder-
zoek hebbende gedaan van sijn leven, en ommegangh,
van welke ik goede getuigenisse vernam, hem tot
onderzoek zijner belijdenis toegelaten, en heeft deselve
belijdenis de vijff boven genoemde den 14den April, voor
mij en Sr Swan en Ouderlingh belijdenis gedaan, tot
goedt Contentement, en is deselve Adriaan voorsz.
den 15den April, wanneer ik de Proeff predikatie dede
door den H: doop de gemeente ingelijft, en den
17den d° Sondagh met ons gecommuniceerdt, van hier
vertreckende hebben hem met behoorlijke attes-
tatie voorsien.

[signature]

Met het arriveerende vande Chaloup de Noodthaan was oock hier aangekomen den Inlandtschen Schoolmeester Anthonij de Melo, met ordonnantie vande Hr. Gouvr. om te worden geplaatst op Siauw, doch alsoo eenerde Siauw was voorsien met twee Schoolmrs. als Hendrik Tero op Ondo en Andries Fortado op Kalo, heeft het mij goedt gedagt Anthonij de Melo te senden naar Cadoe, en Bolaengitan alwaar ook noodtwendigh een Mr. geeyscht werdt, waar heen hij dan naar eenige tijdts verblijff alhier ten mijnen huijse bij de naaste geleegentheijt is vertrocken.

Aldus dan hebbe ik alhier op de Manado gecontinueerd met mijn dienst en opsigt, en onderwijsinge der alsien bij mij zijnde, en aankomende Schoolmrs. en bij woonende discipulen, tot dat ik hebbe aangenomen de visitie te doen naar Caudipan, welckers verhaal hier naar sal volgen.

Besonder Verhaal vanden Kercken en Schoolen toestandt op de Noordelijcke Eylanden alleen, als Sangi, Siauw, Tagulanda, uijt de ingecomene brieven der Schoolmrs. aldaar, in den Jaare 1678:

Alsoo ik Zacharias Caheijingh VDM: inde Noordelijcke Eylanden, bij gebrek van bequaam vaartuijgh niet hebbe kunnen na mijn wil en voornemen de visite van Kerck en School op de voorsz: Eylanden waarnemen, in dezen Jaare 1678. Zoo hebbe ik nogtans niet

naargelaaten

naargelaten door brieven aan opgemelte Schoolm:rs
te vernemen, en door vernemen naar den Leer-
toestandt welckers kent gehoudt ick den halven uyt
den Leere aan mij toegesonden brieven hierneevens
sal opstellen, en een aanvangh maken met de brieven
van Mr. Marcus de Rosario op Tarouna in Sangij.

Van Sangi uyt Candaar den 27e Januarij 1678.

In desselfs brieff van dato den 23en Januarij 1678.
ontfangen den 28en ditto geeft hij te kennen het be-
driegelijk antwoordt des Candahaarschen Coningh
over 't spreaken en bij een brengen der Christenen
onder hem woonende gelijck sulx breeder aangehaalt is,
van mij in mijn rapport van 't voorleeden jaar, onder de
beschrijvinge van Candaar.

In desselfs andere brieff verhaalt mij Mr. Marcus
voorsz. een ander antwoordt van den Candaarschen
Coningh als namentlijk.

Dat hij geen Christenen nogh door Spanjaarden, nogh
door Hollanders gedoopt in zijn regeringh off gehindert
hadde, maar wat den hij dogh beloofde hadde gedaan
aan den Ed. Heer Gouvr. van eenige volck tot het Christ-
endom te sullen geven, dat hij tot dien tijde eenige
heijdenen onder hem zijnde hier toe hadde laten
aankoomen, welke soo sij wilde, mochten tot het
Christendom komen uyt eijgen beweegen, maar hij
wilde noch konde niemandt hier toe dwingen, en
dat hij verders verwagte te verstaan de meiningh
des Ed. Heer Gouvr.

Op

Op Sajorus was ter Mr: gestelt als ik hebbe aange,,
,,merkt in mijn Rapport voorsz: den Lasper Taydij dese
hadde mij laten weten de traagheijt der Dorpelingen
tot der kerk en Schoole gangh, en alsoo mij opgemelte
Taidij als getrouwdt hebbe eenighsints suspect
was in leven, hebbe daar om Mr Mankus Schoole-
ker nader naa te vernemen, die mij hier van in
voorsz brieff dit andtwoorde, als dat hij hebbende
agtervoegens mijn aanschrijvinge ondersoek gedaan
naar de reden van de traagte der Mrs, en off de
schuldt bij de Mr: off bij de Dorpelingen mogte
wesen, dat hij hadde verstaan vanden Prins
Liantay, dat de Mr: en de selve door wel was
dogh een verzuijm van kerck en Schoolegangh was
geschiedt, van wegen haar thuijnen maecken
en noodtsaakelijk te visschen, en soude het selve in
verbeteren, andersints quamen soo vele menschen
Sondaags inde kerk, dat die bij naa te kleijn was.

Op Tanorna waaren 25: ongedoopte kinderen, 8: bejaarde
26: waaren door hem gespaart het geloofde ten,,
,,minderen der Schoolkinderen, konde van wegen de
regenende dickte, naar in de ouderen, de dienst
der kinderen behoefde, noch naar wensch niet
voorgaan, maar soude sulx in toekomende
geschieden.

Van Liauw, den Loungs vrouw, hadde een Soon

gebaandt

gelaandt op Tagulanda.

Nogh Mr. Marcus in schrijvens brieff van den 9en Xbr
bee dat de Mr. van Lajanus wat konnen klaagen
over twee getrouwde lieden, die bijsitten waaren houden,
de en haar getrouwde wijven waaren verwoestende,
welke saak hij Mr. Marcus mij schrijft met brieff
van Siautay, die hier over straffe wiede afstellen,
bijgevoeght te hebben.

Op Lajanus waaren 25: ongedoopte onmondige kinderen,
2: bejaarde, 19 die getrouwt waaren, 18: Schoolkinderen
knegtjens geen meijsjens, hadden te vooren 60:
sterk geweest, andere verloopen door 't gebrek van
't aandrijven ders Marinjos, welk gebrek Siautay
belooft te sullen doen verbeteren.

In d'o van Candaar, de uijtgesogte plaats voor de
Christenen daar gelegen, genaamd Tambouwan
seght genoegh bebouwt daar maar 4: huijsgesinnen
in 10 menschen bestaande andere wierden geseght
in 't bosch en tuijnen te zijn.

Van Lacongan, daar waaren 20: Schooljongens en
4: meijsjens, 28: ongedoopte bejaarde, 15: kinderen, 20:
die getrouwdt waaren.

Van Tanawa, aangaande den Inaamse Taitellingh
van welken voor deesen versoght, alsoo sijn vrouwe op
Siauw door de Satans gehouden is, en hij van Ds
Montanus verloff hadde om te mogen trouwen, off
nu (is) Mr. Marcus vraagen oft magh trouwen.

Noch

nogh van een vrouw die naar 't Bruijdlijke proclama, die bruijde haar bruijdegom nogh niet sijn bijsit te houden, weigerde te trouwen wat hier in te doen, nogh oft deen geoorloft zij, bij noodt van siekte verlofte bijden sonder voorgaande proclamatie in den Bruijlofsen staat te bevestigen.

Hier waaren 10. Schoolkinderen inde School gekomen tot vermindering van 80: de gefrequenteerde van uit Anno passato, waaren traagh om voorgaande oudere nog somtijdts in 't School off gehoudt te houden.

Uijt Tabocan den 11. Augustij: Alleen schrijft den groen inde Godtsdienst meer, en meer aan te wassen, zij souden wel meerder met meer zeeman te weijgh verslien worden, 't welck hij ook geloofft noodtsakelijk te sijn.

De School was in een loffelijken toestandt, veel kinderen de vraagstukken etc. veel van buijten, sommige lasen mooijtjens, soo dat bij deze welke deze voornaam naar het schrijft al wel succes kunnen gedoopt worden.

Dese inlandse gemeente worden van eenige quaat wieligde menschen seer geplaagt, dogh bleven bestendig in 't voorgenoemde.

Haar voorbeelden geraakten grootste Malimmadaanse priesteren, bedient sigh ook tot het Christendom begeven, en uijt sijn woonplaatse Lantabeljans in teken van oprechtigheijt laaten toekomen.

De Rollen van alle die geene die achter bleven Christenen te wesen worden, is mij toegesonden, inhou,,dende 1112: Schoolkinderen, 86: van dese 11: die Leesen 13 Spreeken, 13 Leeren A: b: c: de overige de gebeden, vragen etc: leerende die andere niet al kennen.

van Cianno 26en Febr. 1658: Mr. Andries Fontades van Tagleaudar of Cianno door mij Sijnde gecondemneert is den 1en Febr. 1658. Soo hij mij laat weeten in een Brieff van den 6en do. uijt Pehe, dogh hadde daer door Sijnde noch niet beright.

Uijt Ovel den 8en Maij door Mr. Hendrik Toriou van Lacougan hier door mij gecondemneert, verclaerdt dat hij den 14en Januarij 1658: van den Oorgodigen heiden, ende Dannas, en van den Douccam Pedro Lacomban versoght hadde, dat kinderen tot Loninge mede Schole moghte gestelt worden, Soo hadde hij be,,comen 28: Soo knegtjens als Meijsjens, die hij nu eenigen tijdt wat gebruijk onderwesen hadde, dogh na eenige tijdt hadden de ouders de kinders weder uijt de Schole genomen, en in 't bosch in haar thuijnen gebraght, Soo dat hier maar tien Schooljongens overbleven.

Hier was noch heel nogh Schoolhuijs opgericht, noghtans quamen de ouders Sondaags Sneedigh tot het gehoor van sijn voorlesen, maar houde mede avondt offeninge, om de gebeden en vragen te leeren, niet wel gebraght werden van wegen het verstrooijde woonen, van dese Luijden, was nogh geen vol den Christenen namen geset.

Uijt

Uijt Bacc den 17en Augusti: Meestr. Andries Sontado, eijscht Schoolboeken, pen, inct en pampier, en seijt dat het Huijs daer hij woondt, ook de kerk, door het kruijmen maken nogh ongedaan blijft, dat het anders met de saak vande Religie wel stondt dat 50 kinderen inde Schoole hadde dat Sondaags 't volck seedigh tot gehoor quam, maar tot de avondt oeffeninge ofte woensdaagse Catechisatie verscheen niemandt, 27 ongedoopte Jonge kinderen waaren achter.

Uijt Ovel den 25en 8bre 1638: De Mr Hendrik Theod: blijft even seer klagende over de traaght. van kerk en Schoolgangh, en verklaardt dat de kinders te vooren door de Ouders uijt de Schoole genomen, tot nogh toe inde Vergaderingh niet geweest waaren, maar hebben haer verborgen in 't Bosch, ook werde hier nogh geen ordre gestelt tot oprightinge van eenigh kerk off Schoole, en houde dese luijden naar 't Schijndt van wegen haar hardtnekkigheijt niet toe gebragt worden: 19 ongedoopte kinderen waaren hier aangeteeckendt en in 't geheel bet: Christenen, dogh veele van deese, alsoo meest verstroijdt in 't Bosch woonen, waarom niet nogh aangeteeckendt kunnen werden.

Idem den 25en 8bre: Mr Hendrik Theod: laat weten dat den Coningh van Lialiu selfs hadde op Ovel 17 kinderen inde Schoole gestelt om te leeren, en dat achter een Manier van den Coningh gestelt was, klaaght over gebreck, en versoekt allerhande Schoole behoefte.

Den 6en October: Liet mij Padr Corkottij weten, dat eenige van haar luijden nogh sijnde op Lialiu van Mr Andries met dreigementen, ten en voorden werden tot het kerk gaan bij ons gedwongen,

en dat eenige ongeregeldtheydt bij hem was gedaan, bij
't affbreecken van sekere Capelletje op Sadan, ontrent een
Maria Beeldt, &c: Ik wiede hem sulx verbieden, en door
aanscherpinge der Ijverigheydt in acht recommanderen.

Gelijk ik ook sulx in sekere missive aan voorsz: Andries
dede, die mij daar op den 24en 8ber met een verschooninge bij
mij sogte te suijveren, het meeste ontkennende, en 't ander
de Coningh te last leggende.

De Sr. Concolly verhaalde mij ook ontrent deese tijdt, dat
den Hoogepriester Sannas soude gesegt hebben tegens sijn
onderhorige Siauwers, wanneer, de wijl sij van de Papen
ontledigt waaren, niet weder keerde tot haar voor-
oudere gewoonte en duijvels dienst, dat dese verhoorde
het nogh niet wel te neemen met Siauw off d'E Comp:.

Nogh seide mij de Padr: dat een soon van Sannas een
duijvels Priester was, en dat ook des Coningh moeder
en andere voornaame meer met duijvels dienste, besweringe
en toveren om gingen, dogh dese praatjens der Padr: moeten
met discretie aangenomen worden.

Den Schrijver deses Guarnisoens Sande Smits, is buijten ons
weten op Siauw bij den Sergt: Jan van der Linde (die sedert
hier tot order te hebben van d'Ed: Gouvr: door Mr.
Andries Sorrado in den Huijwelijken staat bevestigt,
met Sara, jonge dogter zoo sij selffs segt getrouwt, mij
blijkt noghtans hier geen getuijgenis van.

Tagulanda — Het Christendom is volgens vele getuijgenisse 't zedert
het vertrek van Mr. Pedro Paijs merkelijk verachtert,
het welke kan blijken, behalve uijt vele andere getuijge-
nisse, aan mij hier over ook uijt de tot mij ingekomene

Eenigen

kinderen, der voorn: meest[er], want off nde Scoon[?] Christen,
dom hier 18: à 19: Jaaren is geplaatst geweest, Soo heeft het
nogtans door het quaeijk der Meest[e]r Suntados geen,
ofte weinige vrugten gedragen, nogh aan oude nogh aan
Jonge, gelijk ik Sulx in mijn Rapport van voorleden
Jaar nader aangetoont hebbe.

Onder andere blijkt dit daar in, dat M[eeste]r Pedro Pays, niet
Zijn aanhoudende vleijende woorden mijn gegeven orders, de
namen der Schoolkinderen, en bejaarde Christenen aan,
te tekenen, niet heeft kunnen, nogh van Suntados nogh
van d'ouders, nogh van de Christen kinderen haar naam kunnen te
worden comen, Zoo dat de Christen naam niet onthouden
is, Zoo verre te min ook de Leringe, waarom ook voorn:
M[eeste]r Pays beklaagt dat tot nogh toe het aanteekenen
der namen een groote moeijte en duijsternis is.

Van den 6[den] Maij toogh ik uit het Sigh beter aanzien, want daar Suntados
in 18: Jaaren geen pertinente roe heeft kunnen geven,
Zoo tracht Pays nu in weijnig den Christenen namen
accuraat aangeteekent te hebben, en bevonden te zijn 1304
waar onder noch 330: ongedoopte, die nu ook belofte —
hebben gedaan, en Sedigh eijsen, om tot het Christ,
endom te mogen toegedaan worden, ongetrouwde
persoonen alhier 95: Schoolkinderen 76:.

Op Meraugan alwaar ik gestelt hadde M[eeste]r Franciscus
Mattheus, waaren bevonden 294: Christenen, daar —
onder 70: ongedoopt, die als voorens ook belofte hebben
gedaan, 30: Schoolkinderen.

Door b[?] de lands regeringe gedaan, is de ongedoopte menschen

aangesegd

aangedrijdt op haar selfs te begeven woonde, die haar niet de Christenen niet te vereenigen, of dat niet door haar hart-neckigheijdt haar een straffe van Godt, off van d'E: Comp.e overkomende, de Christenen daar ook haar deel in soude mogen hebben, dit hecht naar 't schijndt in haar een prickelige en slaaende verwekt, waarom zij alle, als voorsz. beloften hebben gedaan, om tot het Christendom te sullen komen, tot het welke godt zijn segen wil geeven.

Uijt oorsaake van den goeden toestandt der Religie op Tagulanda, ontbiedt mij den Capt.n Landt van voorsz: ÿlandt zijn soon, die tot nogh toe aelder op de Manado in de schoole hadde gedaan, weder tot hem te mogen komen.

De Meester van Menangan Francisco Mathijs Sapitou laat mij weeten den 28en Maij, dat aldaar de Religie eenigheele andere gedaante begost te krijgen, ende dat alle de Mooren hadden beloften gedaan, als vooren vermeldt, ook sijn versoek over de Manijie, als in mijn rapport aangehaalt is.

Dit Jaar hadden die van Menangan een nieuwe kerck opgerigt, waartoe versogte eenige spijkers, en was deselve kerk onderhouden door twee hooffden der negerijs.

Hoe groot den ijver der Castiliaansche Christenen nu is in die van Tagulanda en Taboekan, blijkt uijt zeekere missive van Mr. Pedro Paijs, van den 22en Junij, in welke hij verhaalt, hoe dat op den 18en do. vier persoonen van Tagulanda in 't bosch eenige duijvels dienst hadden gepleegdt, en daar op betrapt

zijnde

zijnde, sijn gevangen gebragt voor den Coning van Tagulanda
en sijn grooten, alwaar doen tegenwoordig waaren, de
Coningin van Tabocan, 's Conings grootmoeder, ende de
Coningin van Siauw, sijns vaders suster, hebben zij deese
luijden wel, van wegen haar duivels dienst willen dooden,
dogh door voorspraak der Mr. van Tagulanda en Menongan
zijn sij nogh in leven behouden, en is haar een boete van
vijff slaven jder opgeleght, met een bijgaande stoot van
naderhandt zoodanige misdoenders in handen van d' E. Comp:
over te geven; verzocht ook nu weder de Meester schoole
behoeften.

Junius den 28en

Deeze Nadera kindts kindt van den Coning van
Manganitta zocht ter huijwelijk de Dogter des Tagulan,
des Hogergel Jan Abama, de welke hem sulx volgens
voorgaande belofte niet afsloeg, maar zeijt geen
Christen dogteren te kunnen aan een Moor geven, dogh
indien hij tot het Christendom wil komen, zal sijn
belofte nakomen, maar op Nadera belooft te sullen
leeren, om te mogen door den doop het Christendom
toegedaan worden, en komt daar om dagelijx smorgens
ter schoole, alsoo ook, doen meer bejaarde luiden.

Naa deeze alhier op Manado geen Siauw tot mijn
visite te vinden was, hadde ik die van Tagulanda aan
geschreven en laten weten, zij wilden van daar mij met
een Siauw komen haalen, om de visite te mogen doen,
zoo is 't dat mij met seeckere brieff van den 6en
9ber 1678: uijt de naam des Conings en zijne grooten
wierden geantwoordt, dat indien ik wilde de visite
doen, dat ik moghte doen als voordesen was gedaan,
en seijden zij 's Comps. ordre was, dat is dat

de

de Manadors mij verders op Taghoanda, ende die op Siauw ende deze op Sangi, etc, waarom zij nu niet konde nalaten om mij te vragen daar op Zijn Ed: haar wilde eens weeten dat zij dan mij zoo druk niet hoefden te verwagten, alsoo praauws noch menschen (die op de Manado ontrent 40: zijn) aan de voornoemde hier wilden, nogh dat zij niet ondernemende nogh weijgeren konde, zoodat in desen haar ommoogelijkheijt genoegh bleek, welk zij wenschte dat mogte verbetert worden, en mij beter gelegentheijt naderhandt verkondigendt worden, om mijne visite te doen.

Dus verre tijdinge der ij-landen.

Den 25en 9br. Met het arrivement van 't Jagt Amstm komt alhier ook den Dienaar Cornelis vander Leijs, met schrijvens des Ed. Heer van Maerijen, aan mij, mede brengende vijff Schoolmrs uijt Amboina ons toegesonden, om benoordens over geplaatst te worden, te weeten, Fransiscus Mosquita, Simon gomes, Wouter de Roma, Pasquaal Varela, en Jacobus Fayt, van Macquian verplaatst,

December 18en .. Op mijne menigvuldige instantie is dan de gemeente alhier in 't geheel door Last des Commant bij een geroepen, om de selven getal en namen nader te sien, maar vonden sommige afwesenden en andere die nogh niet aangetekent en waren, waarom besloten wierden, een nader beschrijvinge van huijs tot huijs te doen, 't welk nochtans geen beswaarlijkh kan geschieden, zoo niet de Christenen alle bij een geordinerendt wierden te woonen, zoodanigh is het ook met de Schoolkinderen die ook nauwelijx te vinden zijn, als voorde is aangehaalt.

Den 25en Xber: .. Met het aankomen des Ed. gouvr. per de Chaloup den

Sondagt

Eendragt brengt ons Zijn E: Tijdinge, als dat de van Honontaree afgegaane en verloste Tonijnen versocht hadde gedaan om Christenen te werden, tot welkens onderwijs Zijn E: geordineert hadde op onse examinatie, een Schoolmeester genaamt Antony Adriaensze vrijborger, welke met de Tonijnen van Honontaree tot haar onderwijsinge was vertrocken.

Verders dat die van Doromedoo, en Attingoee ook hebben versoght om 't Christendom, en om een Leermeester, waarom van ons alhier derwaarts is geordineert Meester Francisco Ferdinandus, tot nogh toe hebbende geweest op Candipan daino, en is in deselfde plaats gestelt, een der vijff nieuw aangekomene Meesters Joannes Musquita.

Alsoo met het overgaan van Liauw, ooch d'Ylanden van Tacaunsee onder d' E: Comp^e waaren gekomen, en daar nu eenige Christenen waaren, heeft ons Zijn E: voorgeslagen om derwaarts ooch een meester te stellen, waartoe dan geordineert is, Meester Casper Caidy, tegenwoordigh op Gajonis en in deselfde plaats gestelt Meester Wouter de Brina, die tot dien eynde vertrocken is.

Donderdagh 12en do. niets van belangh voorgevallen, dan dat er aenvangh van overdraght van 's Comp^s gelden gemaakt wierdt

Aanvang van 't opgeven van d' Comps. middelen door Hannes Smidt, aan Dirk Pietersz: gemaakt

wierdt, door den Sre Vaendrigh Hannes Smidt, aan den Sergt. ende nu mede Sre Vaandrigh Dirk Pietersz: en wierden verders alle de Christenen gewaar-schouwt op morgen bij den anderen te komen, om wat vaster schole, en kerk ordre te beramen.

Tijdinge van de aankomste van de Prins Maccaompis

Vrijdagh 13e do. S'morgens kwamen hier weder aan te landen de vaar-tuijgen, soo op gisteren naar Bolaan en Ajon, als op den 28e Xber: des voorleden Jaars naar Candipan afgesonden, de laatste waren in 't keeren gaan op Bolaan en Ajon aangeweest, en hadden aldaar hun boottschap afgeleijdt, zijnde in 't weder keeren nogmaals daar aan geweest, ende hadt den Sergeantje die mede gegaan was, den Prins Maccaompis tot Ajon, buiten zijne gewoonelijcke scange, wel gemaakt, ende anders gesondt gevonden, ende schepte een animo, die sigh ook klaar maakte om binnenkorts aan te komen, schoon zijn schoon ook zoude moeten laten dragen, ende in een Joentje met Mod maar vertrekken.

Soo mede van den Coning van Bolaan

Den Coningh van Bolaan scheen sijn meeste volk in hunne Zaijvelden seer besigh te wesen, hadt een geheele ontbooden, en was doende bewoude sijn sonne konne te laten te krijgen, staande naar hun seggen haast te volgen.

Item hoe onsen Comps. en Soldt. mitsgaders de Lannuine van Candipan naar Gorontalo waren voortgeraakt

Van Candipan braghten zij tijdinge, dat de Comps. en Soldt. van daar door den Coning Binankae naar Bacadingh waren voortgeholpen, om overlandt verders naar

Januarij 1679 Manado aan de Redúijt Amsterdam.

naar Gorontalo te mogen geraken, alles stondt in vre, en was den Coningh Binankae gereedt om derwaardts over bij den Gouv.r te komen, soo mede Sulje Mannis de Man van Limkahoa, vrouwe van Bolaangitan; alwaar ook alles noch redelijk vre was.

Sulje Mannis stondt mede derwaardts aan te komen

De Christenen inde kerk bij den andere vergadert sijnde, soo vervoegde sigh den Gouv.r met d'Eerw: Predikant Zagharias Caheijngh derwaardts, alwaar hun voor eerst van Stuk tot Stuk, alle hunne feijlen, ende misslagen van [illegible], naalatigheijdt en verstuijm voorgehouden sijnde, soo wierdt hun vervolgens aangeseijt ende bevoolen.

Zaken inde kerk tot Manado, door de Gouv.r en Predik.t omtrent de Christenen inwoonders dier plaatse gehandelt

Eerstelijk dat sij naar vermogen sullen trachten alle de kinderen bij alphoereesche vrouwen door Christe vaders geteelt, bij ons te brengen, ten minsten ons daar aff kennisse ende aanwijsinge doen, ook soo 't onder gedoopte kinderen mogten worden.

Dat sij voortaan naarstiger en vlijtiger moeten wesen, soo om ter kerke des Sondaags, als in de week in 't gebedt te komen, ende hunne kinderen voortaan beter ter schoole senden, sullende die 't kerk gaan verstuijmdt tot een breuke betalen een schelling, ende voor 't verstuijm buijten kennisse van 't gebedt ijdermael twee stuijvers boetendts, ende de kinderen een soo vele voor 't schoole-verstuijm, daar de ouders voor sullen moeten betalen, sullende 't voornoemde geldt onder andere mede aangeleijdt ende besteedt worden, tot onderhoudt hunner armen.

Beijvoude

Januarij 1679. Manado aan de Reduijt Amsterdam.

Bevonden soo wel meijsjens als knegtjens, Europiaenen als Inlanderen verpligt ter schoole te komen, die in hunne huijsen, niet alleen mogen vrije werden gehouden.

Ende alsoo in den nieuwe kerk, ende Predikants huijs agter off binnen de Burgt staan gemaakt te werden, in welke nijd goedt gevonden is, alle de Christenen metter tijdt te plaatsen, soo wordt hun aangeraden bij vermindering op geen andere plaatse, dan aldaar, ende in ordre hunne huijsen en woonplaatsen te begrijpen.

Voor al en dierde geen inwoningen langer bij heijdensche [illegible] worden, gelijk tot nu toe nog veele daar onder in den huijse woonden, die daar aff hadden te scheijden, soo haast eenigsints maar andere gelegentheijt konde bekomen.

Ook konde niet langer geleden, maar wordt wel scherpelijk verboden, het ruijght trouwen van Christenen met heijdenen, soo wel Christen mans met heijdensche vrouwen, als Christen vrouwen met heijdensche mannen, maar moeten die trouwen off scheijden, soo in het toekomende vanden fiscaal niet willen aangesproken sijn.

Dat alle die geene die sig aangegeven hadden, om het Christendom te willen aanvaarden, ligt werden hadde te bereijdigen, om bequaam te mogen werden den h: doop te komen ontfangen.

Dat eijndelijk die geene die genegen waaren hunne kinderen aan den Eerw: Predikant Zarvijns tot onderwijsinge te geven, de welke souden naar genoegzame bequaamheijdt

tot

January 1679. Manado aan de Scheept Amsterdam.

tot Scroeme^{nts}, toeken, trosters, als onderwinte geviordende worden, waar toe den ijder wierdt aangemaandt, ende aangenodigdt, om de woorden en een die aan voorn^z. tedieninge vast waeren, hun kinderen te doen geniete, op dat men aldus niet altijdts gehouden soude sijn, enevende Scroeme^{nts} van Amboina te moeten ontbieden.

Also het welsijn der Christe vergaderinge bevoorstelde in agtinge te vreeden nemen, en agterwoegen, Zoo veel haar mogelijk sal sijn, ende waar mede sij scheijden.

Des Naamiddaags komt een Jongelingh van Kaskaffen, naar Saccan en Datalan gesonden te nugge, met beschrijdt dat Datalan alles voor goedt houdt wat Passan in hunne naeme moghte verrigt offe bevoosdt hebben, doch die van Saccan seijde met den Coningh van Boreau op de Manado te wieren verschijnen, ende anders niet.

Tijdinge en beschrijdt uit Saccan, en Datalan

Die van Passan geen vaste hoofden als noch hebbende, wierdt goedt gevonden, deselve drie aanwesendste hier tegenwoordigh te stellen.

Nevenstaande hoofden door den Gouv^r. tot hoofden van Passan gestelt

Den eenen en voornaamste tot gegoegoe, wordend beschonken met een Rottingh en stuck Chiavonij.

Den anderen tot Captn. beschonken als booven,

Den derden tot Singhadije beschonken als booven.

Ende den Jongelingh van Datalan, tot Quimelaha van die plaatse beschonken als de voorige.

S'avonts in't vallen van de Son, voer den Gouv^r. aan de Chaloup d'Eendraght, om die buijten te varen,

kronten,

Januarij 1679: Manado aan de Reduyt Amsterdam.

Sijn E: ende Chaloups d'onderragt, uit de rivier te doen konten, aan des Schepsboort gevaarg

konten, en te mogen weten hoe veel waters er nog op den drempel quam—

De Chaloups raakten over weder genoegh buyten, en hadden met het hooghste waater styft 9: voeten.

Ulrens gevoogde schoole, ordre door den Eerw: Cabejing opgestelt, den gouvr: voorgeschreven,

Den Eerw: Predikant Cabejing hadt heden mede overgegeven d'ontworpene kerk en schoole ordre, die met oprue en bijgevoegde acte door den Gouvr: wierdt bekraghtigdt, luydende 't een, en 't ander dusdaenigh.

Ordre nae welcke sigh alle de Mees,,ters, sorterende onder Manado sullen hebben te reguleren, zoo in kerk als school dienst, zoo omtrent bejaarde, als kinderen, jder op sijn respective plaetse

1: Op den dag des Heeren, sal de gemeente tweemael voor, en naermiddaeghs bij een vergadert worden, dan sal de Meest: den ordinairen Godtsdienst in deser wegen waernemen, met voor te lesen de wet, geloofft daer naer singen, dan bidden het gewoon gebedt voor de Predikatie, daer op voorlesen, offte uyt de heyl: Evang: off wietens &c: Eyndigende met het gewoon gebedt nae de Predikatie, gesangh en zegen gewoonlijcke— 2: Cor: 13: 13:

Nae middagh insgelijx als wanneer ook d'avondt onderwijsinge zoo van bejaarde, als kinderen in forme van Cathechisatie kan waer genomen worden, als wanneer de avondt vergaderinge mag agterblijven, voor die tijdt.

2: Tot onderwijsinge van dese nieuwelingen, die noch

onwetende

onwetende sijn, soo alle de werkdagen ontrent den
Avondt de gemeente bij een geroepen worden in de Schoole,
en daar soo haar voorgelesen worden, het vader onse,
geloof, wet, en eenige heijlige vraagjens, sullende de
Mre. sulx aanvangen met het gebedt voor de Cathechi-
-satie, eijndigen met het avondt gebedt bij Dom.
Montanus ingestelt, en hier inde geheele oost
gebruijkelijk.

3 Alle dagen sullen de Schoolkinderen tweemalen inde
Schoole moeten verschijnen, twee uuren voormiddaags en
2: uuren namiddaags, voormiddaags sullende beginnen,
met het ogtent gebedt, en eijndigen met het gebedt
voor den eten, namiddaags sullende beginnen met
het gebedt na den eten en eijndigen met het
Avondt gebedt, sullende verders de kinderen onderwesen
worden in te leeren het vader onse, wette des heeren
en de 12: Artiquelen des geloofs, benevens de vraagstuk-
-jens bij ons opgestelt, en de Mres. ter handt ge-
-stelt, ook moeten de selve leeren de morgen en
Avondt gebeden, als ook die voor en na den eten, mede
de vragen, en antwoorden des Catechismus —
Moetende verders de Jeugt leeren spellen, lesen, in
alle die boeken die inde Maleijtse taale in druk sijn
[illegible] Zoo verre mogten komen, ook singen en schrijven.

4: Hier benevens sullen sigh de Mres. beijvlijtigen, om dese
ongeboude Jeugt ook goede zeden te leeren, Zoo in
't groeten, als eerbewijsen, aan haar ouderlingen
en ouders.

[signature]

5: Sullen de M.rs in al haar leeren zooveel mogelijk is, met Saghtmoedigheijt, Lanckmoedigheijt, ontrent deze tijden in kerk en Schoole-leeringe omgaan, noghtans stellende niet naerlaten om in billikheijt de behoorelijke Schoole tugt aan de ongehoorsame Jeugdt te oeffenen.

6: Geen der Schoolkinderen sal vermogen sonder Consent der Meesters uijt der Schoole te begeven, Zoo noghtans haare ouders de hulpe der kinderen van nooden hadde, om haar noodtdruft te zoeken, Zal sulx aan den M.r versoght worden, die haar daar toe na behoordt van saaken sullen verlof geven.

7: Alle Meesters sullen dagelijx waar het van nooden is, versoeken aan de Coningen offte opperhooffden der dorpen, dat dagelijx de Schoolen mogen vermeerdert worden, Zoo met knegjens als met Meijsjens, en sullen de Coningen en opperhooffden der Dorpen, de M.rs gehouden zijn te helpen.

8: Sullen ook de Coningen en Opperhooffden der Dorpen haar volk (zoo 't anders niet zijn kan) dwingen om in de kerk des Sondaags, als 's avondts in de avondt gebeden ook de Jeugdt in de Schoole te doen komen, alwaar 't ook met opzegginge van eenige kleijne boete, voor de maninge, die de uijtroepinge met vlijt sal moeten doen, te doen affeijschen.

9: Sullen alle M.rs gehouden zijn, alle gedoopte Christenen Zoo bejaarde, en bijsonder Schoolkinderen te benaamen met haar Christen doop-naam, op dat niemandt de selve vergete.

10. Alle de M.rs worden mitsdesen belooven, beneevens

haar

haar ordinarisse Schoole-dienst, ook dagelijx rond te gaan, off haar onderm.rs te doen gaan, in sommige huijse daar het van noden sal sijn, om te onderwijsen aan bejaarde persoonen, op dat mogten tot den H.gen doop bequaam gemaakt worden, hier toe bijsonder de eerste tijden leerende het Vaderonse artijkulen des geloofs, korte inhoudt vande wet des Heeren, en tien kleijne vraagh Stuckjens van ons haar gegeven, Zoo inde Malabaarsche, als Singaleesche taal.

11: Zullen ook alle M.rs haar bevlijtigen zoo veel doenlijk is, ijder inde plaatse haarder Residentie, de [illegible] taal te leeren, om metter tijdt door Godes hulpe daar door meer vrugten doen, aan de inwoo-,,ningen in haar eijgen taal.

12: Geen M.rs sullen haar hebben te bemoeijen met beraadtslagingen der Dorpen, maar het selvige alleen voor de opperhooffden der Negorijen laten, ten waar dan saken dat sij gevraagdt wierden, over dingen die de kerk off Schoole aangaan, waar over zij haar gevoelen dan mogen uijten.

13: Tot behulp der Meesteren in 't gaan leeren bij de huijsen, sullen dagelijx eenige bequame Schooljongens gehouden mogen worden, om de bejaarde te onderwij-,,sen, tot dien eynde ende in die dingen in 't 10: articul aangewesen, bijsonder sullen hier toe aangemaandt worden alle Schoolkinderen, en die nu al reede gedoopt sijn, dit te doen naar haar vermogen, een ijder in haar eijgen huijse, en aan haar eijgen ouders.

14: hier benevens worden ook belast alle M^rs naeuwe acht te nemen op het volk dat onder haar gestelt is, datse niemandt haar scholen werden bygebragt, tot eenige moorse off heydensche superstitie, off affgoderij, maar op dat het selvige quaat hoe langh hoe meer uijt geroeidt magh werden, de goede in haar weldoen te prijsen, doch de overtreders ernstelijk met sachtmoedigh^t te berispen, vermijden alle oorzaak van twist en tweedraght, tusschen haar en de gemeente, op dat wij naederhandt met Godts hulpe, 't gewenste goede in deselve mogen zien.

15 Ook sullen de M^rs gehouden zijn, alle het geene dat in haar gemeijnte aanmerkenswaardigh in kerkelijke saken voorvalt, neerstig aan te teekenen, en den predikant op Manado bij alle gelegentheijdt over schrijven, om zoo het van nooden is, die, het selvige aan den Heer Gouv^r op Malleijen bekendt maken.

16: geen M^rs, off de dorps-offen hooffden zullen vermogen eenige kindt, off kinderen, uijt de schoole te langeren, zonder kennisse ende voorgaande ondersoek eens predikants, offe eens gequalificeerdens politique gekommitteerde, zoo de selve in de schoole visite mede gaat.

17: Hier nevens worden ook versogt alle Coningen en dorps-offenhooffden, ijder naar haar magt, haar best te willen doen, tot handthavinge van dese onse goede ordeningen, en tot voortplanten der Christelijke

Religie

Kercke in haar pealten, alsoo ons dunckt dier te sa-
-tamen, ter eere Godts, opbouwinge der gemeente en
tot eeuwen Christenen Zielen Saligheijdt, onder stu-
dies gedaan op Manado desen 27en Octo 1678: was getek:
Zagharias Kaheijngh VDM: op Manado, Cornelis van
den Seijs VDM: op Macassen, en Johannis Francen
als ouderlingh.

Hier toe versogt zijnde de
authoriteijt der Ed. Gouvr, hebbe
zijnde het selve met een open
Acte hen bij gevoeght, brieft te
authoriseren en standt te doen
grijpen.

voorstaande ordre met dese acte, door d'Ed. Heer bekragtigdt

D'Eerwaardige Heer Zagharias Kaheijngh
hebbende agtervolgens onsen last begrepen in seeckeren
brieff van Ternaten den 26en ditto: des voorleden
Jaars, ontworpen, ende ter neder gestelt, seeckere
Schoole Instructie ofte ordre, waar naar de Mrs in
dese gewesten voor eerst ontrent kerck en schoole
diensten hun souden connen righten, het welck
mede goedt geacht hebben ingevoerdt te mogen
werden, d'Eerw: Cornelis van den Seijs, en ouderling
Johannis Francen, gehoordt den kerckeraadt der
Moluccos, soo is 't dat wij de selve in rijpelijk naar-
-gesien ende overwogen hebbende, dit bevinde genoegsaem
ende bequaam om voor eerst in dese gewesten naar
gelegentheijt, tijdt, en saecken, te werden agtervolgdt,
ende naar gecomen, soo en connen, nogh en willen,

nogh

Nogh en mogen wij dan niet naarlaten, Sijn Edel: Godtsaligen yver daar inne te prijsen, ende deese Schoolorder voor goet te keuren, ende bij desen vast te stellen, waaromme dan ook alle Schoolm.rs off andere die het moghten aangaan belasten ende gelast werdt, de selve ootmoedelijk in alle haar deelen te achtervolgen, en naarkomen, want de goede ordere in alles, niet alleen tot Godes eere, als die een Godt van ordere is, maar ook tot voorstandt van Sijn kerken wereldwijd, van 't gemeene nodigh is, tot welkens welstant wij dit dan ook dusdanigh bevonden te betoonen, onderst.t Manado aan de fortresse Amsterdam adij 13 January 1679 was geteek.t Robbertus Padtbrugge, ter sijden staet 't E. Comp.s zegel in rooden cakke, daar onder ter ordere van sijn welgemelte E: was get: Christiaen Pfefferburgh.

Saturdagh 14.de D.o komen des morgens vroegh de Hooffden van Passan en Datahan van den Edel: hun afscheijdt nemen die de selve aanmaandt tot getrouwigheijt, ende aanmoedight de Landt bouw wat meerder te behertigen, en waar te nemen, siende hoe welvarende d'andere hier door wierden, welkens voordtsetten en voorbeeldt sij betoonden te voegen, doende hun beloften, soo wanneer sij echter beden moghten ontfangen, ende de padij tot betalinge Ladder in voorraat mochten hebben, dat alsdan d'E: Comp.s omme hier inne hun naar vermogen te gemoedt te komen, een schip off e chaloup, aan hun strandt aan de Zuydtsyde van 't Landt senden sal, om de padij vandaar hun te komen affhalen.

De Hooffden van Passan en Datahan, komen afscheijdt vande gouv.r nemen, die haar de Landt bouw aanmaandt

January 1679. Manado aan de Redugt Amsterdam.

Naar dat sij vertrocken waaren quamen de Badjos met een geschenk den Gouvr. besoeken, sijnde de helft van een Jacob Evertsen, (en sij seakken dus genoemdt) die tusschen de 60 en 70: ponden mogt wegen, benevens een groote schiltpadde, die naar boordt vande chaloup wierdt gesonden, sij wierden weder met een bafta 'n smaele bedaght.

de Badjos koomen haar beleefdheijdt, en werden weder met beleefdheijdt betaaldt.

Sondagh 15en Do. des morgens vroegh komen de Badjos weder aan met een geschenk van twee schiltpadde, waar voor hun weder een paar smalle bafta als vooren gegeven wierdt.

als vooren

Sij hielden ontrent den Gouvr. weder aan, gelijk sij meer-, maelen van ter sijden gedaan hadde, om een d'E Comp.s vlagge sijnde onlangs tot Caudipan naar hun seggen wat onbeleefdelijk door den Coningh Binankae bejegendt alsoo sij geen andere dan Ternataansche vlagge en hadden, die den Coningh hun voor een jaar hadde geschonken, die sij seder in hun aenneme mee te geeven,

Dogh soeken haar d'E: Comp.e onderdanig te maken, en onder desselfs bescherminge te mogen geraken, dat hun ten deele dogh onder in te gaene voorwaarden werdt beloofdt.

Hun wierdt toeleggingh gedaan, dogh onder bedingh dat sij hun hoofden souden maeken op een plaats tegelijk te vergaderen, 't sij over twee maanden achter op de Manado, ofte over 4/m in de Rivier van Gorontalo, ofte uijterlijk naar 't verloop van vijff maanden, aan de Togian, ofte elders in de boght, daar onder Captn. met een schip ofte chaloup alsdan soude mogen sijn, die hun onder eenige voorwaar-, den, onder d'E Comp.s bescherminge soude aannemen, ende twee ofte drie vlagge van d'E Comp.e uitwegen

geven,

January 1679: Manado aan de Redout Amsterdam.

gedaen, maer zij gemeijnelijk sigh in troepen verdeeden, alsoo wij hun voor eerst gevoedt en voortaen succedde moesten bewaren ende beschermen, ook verseekert moesten zijn, dat zij onder onse vlagge ook niemandt nodderoomen en mogten beledigen, offe beschadigen waar door s' Comp:s goede naam mogte geschendt worden.

Verders is dese onsen Rustdagh met twee predicatien naar gewoonte stigtelijck door gebragt.

Maandagh 16en D:o wierden des morgens de Bantikers door den Gouv:r in 't negorije ontboden, die weeke verscheenen voorgehouden wierdt, hoe agtervolgens d'aangegaane voorwaarden met het geheele Landt, niemandt meer vermoogens en was, met enige de minste teekenen van onderwerpinge den Coningh van Bolaan te er„kennen, ende alsoo'er onder hun noch waaren, die dit tot een gewoonten hieden, Soo wiede den Gouv:r hun gewaarschouwdt hebben, off het selvigh naar te laten, off sigh tot hun verbruik te bevrijden, alsoo onder deese bestieringe geen twee hoofden te gelijk en mogten zijn.

De Bantikse boeren werde gewaarschouwdt de Coning van Bolaan niet meer aan te hangen

Den gedeelte soudende sigh aanstonds aff, en seijden van ouds ende altijdts het bij, ende met d'E Comp:e gehouden te hebben, d'andere seijde ten onder der E. Comp:e selffs van Amoena geroepen te zijn, om d'E Comp:e

Sommige der selve weeren daar wedde niet te komen misdaen

te

te mogen en komen dienst doen, ende sulx was geschiedt
met toestemminge van hunnen Coningh, en seijden
hunnes geen onderscheijdt daar inne te zijn, noch de niets
daar aan gelegen te wesen, waar dat zij woonden, alsoo
hunnen Coningh soo wel onder d'E Comp.e stondt als
die van de Manado, ende de geheele Landtstreke, hun
wierdt vertoondt luijsen die en selen tijdt groodt onder-
-scheijdt te wesen, en dat wij dit alle de dorps-hoofden
in hunne tegenwoordigh.t hadde moeten bewesen, dat
wij niets als te gorden genoegen van den Boulanschen
Coningh hadden, die ons de dorpen Kassan, Datahan, en
Saccan, dus lange tegens alle reght en reden aan 't
muijten hadt gehouden, gelijk die van Saccan nogh te,
gens ons ophouden, soo dat sij naar 's Comp.s beveelen
niet en luijsteren, ende op 't ontbodt des Gouv.rs niet
en warden verscheenen, kruijgende noch dagelijx tot
sigh de dorpelingen van Romon, etc.a, en soodt den Gouv.r
wel anders als die voorn.de Coninghs onderdanen, die
daar voor bekendt staan wierden, hem weder thuijs wierde
senden, soo sij des gesint waaren, begerende hier op
hun andtwoordt en bescheijdt; zij versoghten uijtstel
tot de comste van den Coningh, het welk den Gouv.r
seijde niet anders verstaan te konnen worden, dan dat
sij vertrecken wierden, en konden sigh dienvolgende klaar
houden, om met den Coningh dan ook te vertrecken,
waar mede den Gouv.r sigh vertrock, ende hun
staan liet.

Bij

Margin notes:

mits selfs soo wel als
zij onder d'E Comp.e
stondt,

dat hun door den Gouv.r
anders beduijdt wierdt,

vermoedelijk sodanen
hier op hun beraadt te
mogen nemen, dat
hun noch toegestaen
noch geweijgert wierdt,

Sij souden een wijltje daar aen den Tolck bij den Gouvr: uijt versoek dat haar nog wat tijdt van beraadt mochte gegeven worden, wijlende het uijt de verdere hooffden nogh wat rijpeheijde en nader overleggen, ende op morgen bescheijdt brengen.

Soo als deese vertrocken waaren versochten de Manadoos gehoor, over eenige kerkelijcke en schoolsaken, waaromme d'Eerw: Predikt: Caldijngh ontboden wierdt, in wiens tegenwoordigheijdt sij dan versoghten eenige ontlastinge ende versaghtinge in 't stuk van 't gedüürigh avondt gebedt, sij waeren weijnigh ende daar toe onvermogende luijden die sigh door den Landtbouw voornamentlijk mosten erneren, en houden dienvolgens alle soo bestipte-lijk niet alle dagen in 't avondt gebedt houden, alsoo hun haij gronden ten minsten twee drie en meerder mijlen hier vandaan lagen, alwaar veele genoodt-saakt worden te vernaghten, soo door het quaat weder somwijlen, als ook door eenige andere noodtsaeckelijkheijdt, dit wierden sij ijverigh agtervoegen, des Sondaags den gantschen dagh in 't algemeijn ter kerke, ende mede Catechisatie te verschijnen, ook des woensdaags savondts met alle man in het gebedt te komen, dogh op d'andere dagen versoghten sij soo naauwe toesight niet te willen nemen, sullende beloven dat ten minsten de helft van de gemeijnte daar gedüürigh ende ontrent tegenwoordigh soude sijn

de Manadoos komen met den Gouvr: en Predikt: Calijngh op eenige kerkelijke saken spreken, waar in goedt bescheijdt bekomen

wat

Januarij 1679. Manado aan de Reduijt Amsterdam.

Wat aanbelangde het Schoolgaan, ende het derwaardts senden hunner kinderen, daar jnne souden sij bloemen staande gaen, ende hoe sij het met de Godtsdienst bevijnden, verscheidende eenelijk dat zij op, ende naar de gewoonte niet wilde haar dochters daar jnne niet te lange houden, op dat die in geval van wat goedts niet wat quaats en leerden, en eyndelijk dat zij op, ende naar de gewoonte van hunne kinderen, naar hunne wijse vrolijk met den anderen moghten zijn, ende haar vreugde t'ecken sonder eenigh voorgeroep, dusdanigh openbaarlijk betuigden.

Op al het welk, door den Eerw: Dns Calwijngh gunstigh andt-woordt bequamen, ende waren mede ook wel vergenoegt waren, verscheidende van den Gouvr: verders ook nogh eenige verpligtinge in 's Comp:e ende d'algemeyne saken, het welk den Gouvr: hun ook toesejde, in d'Instructie van den Sr Padbrugh en hooft te laten, gunstelijk hunnentwegen, ende soo veel fatsoenlijk geschieden kan, en magh te sweeden gedenken.

Tijdinge van den Coning van Ciauw en Tabocan, met vaar volgende brieff bekomen

'sMiddaaghs quamen een Ciaintaugh van den Coningh van Tabocan, en Ciauw voor aff gesonden, om den Gouvr: bekendt te maken, hoe hunne hooghedens van voornemen waaren gesamentelijk hemwaardts over den Gouvr: in 't gemoedt te komen, alsoo alreede deselffe verschijninge tegemoedt hadden gesien &a:,

beijkende

beijhoudt uijt hun schrijvens, sijnde de steeringh en 't schrift van onsen onedigen schoone[?] andersals lontados, geeijk in 't hooft te leesen is.

Den goede meijninge in den quade sijn begrepen, sijnde het seluijt woordt hooren, off afwoorden, noodsakelijckheijt bij den schrijven in de pen gebleven.

Aan mijnheer Robbertus padtbrugge gouv[erneu]r, welcke is de hooghste heer over al sijn heerschap, pie, welcke godt den heere wie geven segen, en een gesondt lighaam, ofte al lichten en ongelucklijke principen.

Onse heer en Prophect.

Alsoo wij twee coningen van Tabowan en Ciauw sijn op 't eijlandt Biaro, soo senden wij tot u een binintang met 10: man voor aff, want wij hebben met de groote praeuwen om mijn heer te vinden, op tydingh, want wij begeeren voor uwe te verschijnen, als de gewoonte der kinderen is in haar ouders te eeren; ook sijn de opperhoofden van Tagulanda op den comende, comen gesamentlijk, sijnde wij met vijff praeuwen, die van 't eijlandt Biaro aff sullen gaan, om aldaar bij uwe te comen, nochtans wilden wij niet verbinden dat gij niet soudt op Sangi off Ciauw komen, maar het is betaamelijk dat wij uwe dan bewijsen, want

wij

wij nu weeten sijn, die van ons beswaert worden, en eijndigen hier mede onse stemme, en sijn met godts hulpe bereijdt, ondersteunt, ons vrienden, was geteekent D: Franciscus Xaverius, en vertoogden het merck van Francisco Bagada, daar desselfs naam bij gesz stondt, voorts geteekent Conradus Franz, ter zijden stondt geschreven op de strandt van Brano den 13en Januarij 1679: het opschrift was aan den Seer Edelen en wijsen, Mijnh.r Robbertus Padtbrugge, welcke is een heer over alle sijn heerschappien, brengt dese met welvaardt op Manado aan de fortresse Amst.m

tijdinge van't Jagt Amst.m uit Banca

Met het selvigh binnentangh kreegen wij mede een brieffje uijt de Straat Banca van het Jagt Amst.m, dat dusdanigh weder vertrocken was, als den inhoudt meldt.

Aan Mijnh.r Mijnh.r Robbertus Padtbrugge, gouv.r en directeur over de moluccos.

Edele, achtb.re, wijse, voorsichtige en seer bescheijdene heer.

Nadat wij op den 6en Januarij laatstleden van Manado weder 't zeije gegaan, hebben wij met al ons vermogen om de hoek Amurang te boven te koomen getragt, daar ontrent wesende geduerende, hebst ons de stroom en windt, in eenen nagt naar gissingh

7: mijle boven Ciamo gebragt, wij hopende van daan Sangi te becoopen, wierden door de Stroom die Nagt tot boven den Tagieanda verleijdt, edoch nogtans de windt ons eenighsints favorabel, geraakten tot op 4: mijlen bo, ,noorden Mamo, Wij ons selven alhier bevindende agter 't Eijlt te wille wederom 't op den mond te begeven, de Stroom doen ter tijdt ons wederom wat seagts bevonde begrijpen eijndelijk (na veel swaare travaillen gehadt te hebben) de Straat Banca, sijnde dit mede hoognoodt, ,sakelijk, vermits 't water en brandthoudt bij naar geconsumeerdt waren, hebben sijn wij in 't voornoemde te komen besig, suckende na 't selve wederom ons uijterste debvoir aanwenden, om eenige hoogte bij mogelijkheijt te krijgen, en soo verders met (Godes hulpe) de reijse, en soo niet, sullen dan naar de reijse naar Macijo sien te vervorderen, te meer om, ,mits 't Jagt alle dagen in lekhagie toeneemt, en men niet pompen bij na niet magh stil staan—

Dit uw agtb: met dese geegentheijt bekendt te maken hebben wij nodigh geagt, op dat uw agtb: dese ons tegen, ,woordigen toestandt niet onbekendt en sij, Afbevel, ,lende bevelende uw agtb: in de bescherminge der alderhoogsten de welke uw agtb: eijndelijk in behoudene gesontheijdt gelieft 't ruijs te geleijden, verbeijdende na hertelijke groete, onders^t uw agtb: oodtmoedige en onderdanige dienaeren, was get: Johannis Vaeboom, en Johannis Francen, in margine stondt, de hertelijke groetenisse mede van de Carticianesse Vaddels aan mijn heer, en verdere vrienden, In 't Jagt Amstelveen de 14 den Januarij 1659.

Dingsdagh 17 den Do: en isser niets aanmerkens, noghte aanteekenens waardig voorgevallen.

Woensdagh

January 1679: Manado aan de Reduijt Amsterdam.

N

Woensdag 18en d°, quamen weder een vaartuijgh door de Coningen van Tabocan en Siauw voor affgesonden, om den Gour. uijt beijder Coningen naam te begroeten, en bekendt maken hoe die hoogheeden met hunne concubinen aldigte bij waren, ondervraagdt off den Coning van Siauw het eerste briefje aan sijn hoogh.t geb., sijnde eerstelijck een zeightpergunge om de geboorte van den Jongen Prins, sijn soone hadde ontfangen, en off den Sing.r Jan Lodewijcxe hadde gesien, seijde van 't eerste eenig„ „sints kennisse te hebben, dogh dat van den Sing.r Jan Lodewijckse niet en hadde vernomen, sorgende dat het vaartuijgh eenigh ongeval mogte overgecomen sijn gelijck de Coningen daar om ook bekommerdt waren, alsoo nergens vernomen was.

nadere tijdinge van de Coningen van Tabocan en Siauw,

De Ordre die alhier inde Sterkte gehouden wordt is den Command.t off ider den guarnisoens schrijver aff gewijst alsoo den eersten door het gedurigh sagend voor niet en weet, dat hij agter loopt, ende altijdts tusschen Moe dronckendt heenen loopt, de weecke dusdanigh is als volgt, en besteedelijk genoegh onderhouden wordt, alsoo de besettinge meest uijt oude ende gesoffende, als ook tamelijke geschikte soldaten bestaat, eendelijck sijn se selve door vadsigheijt van den Commandant te eng, en leedigh gehouden, Zoo dat sij in Landt-toghten hun geweer langer niet en konnen draagen.

weinigh staande Ordre wordt inde Sterkte Amst.dam tot Manado gehouden welcke door den Gouv.r den Command.t off ider den guarnisoens schrijver affgewijst

Ordre

Ordere der militaire ten Fortresse Amsterdam op Manado.

Des morgens ten halff sessen wordt de Revelje geslagen en de poordt geopent.

Omtrent ses uuren komt den krankbesoeker om het morgen gebedt te doen, die sig daar juist verzuymt, wordt dien dagh op Schiedwagt geplant.

Naar aanroepinge van Godts heijlige Naam, gaat den Timmerman en Smeden, ijder naar sijn Arbeijdt.

Ten 11: uuren wordt den trommel geroerdt, dan scheijden de werkluijden uijt met arbeijden.

Ten een uuren wordt den Trommel geroerdt, gaat een ijder weder naar sijn werk.

Ten vijff uuren wordt den Trommel geroerdt, de Vergadering Mars, en Crops geslagen, en 't avondt gebedt door den krankbesoeker weder gedaan.

Ten halff seven wordt den Trommel geroerdt, de wagt opgesett, d'ordre uijtgegeven en de poort gesloten.

Ten 9den uuren wordt de klock geluijdt, en ordinairis door de Marinije inde negorij uijtgeroepen, dat ijder sijn vuur en ligt moet bewaaren.

Twee Schiedwagten worden bij daag en bij nagt uijtgesett staande bij daag 4: glasen, en, snaghts 2: glasen, naar 't gebruijk van Maleyen.

Die bij nagt op sijn Schiedwagt slapende gevonden wordt, wordt voor eerst strengelijk met de kolff ge=straft, en twee à drie dagen met ses musquetten geplant.

Die

Die bij daag buijten de negorij wordt bevonden in het
Japanders bosch, off elders, sonder consent van
den Commandant, wordt met de koeff gestraft
en voor een tijdt binnen gebannen.

Wijders vermagh den Corp.le van de wagt, offe schiedt-
wagt, niemandt van de Inlandtsche opperhoofden
met scheep offe sonder scheep; sonder permissie van
den Commandant laten binnen comen.

Wijders vermagh naar buijte wagt geen Japanders, off
sterken drank binnen komen.

Sondaags wordt de poort geslooten, ende de soldaten
naar de kerk gesonden.

voorn: gen: Coningen quamen boden te schepen die ook met alle beleeftheijt ingehaalt en onthaalt sijn geworden

Ontrent de middagh verscheenen de Coningen met
bijff st.e connecomen, en deeden een keer tot erkenthenisse
ge aan 't Comp.s vlagge om d'Chaloup d'Soudnaght, die
gelast waaren met drie kanon schooten sulx te
beantwoorden, gelijk geschieden.

Ondertusschen begaven sig den Gouv.r naar strant, en
verwellekomde haare hoogheden aldaar, met
soodanige betuijginge van dankbaarheijdt, dat haar
hoogheden soo veele moeijtens aanwende, ende dus
verre sijn d: waaren komen ontmoeten, ende verwellekomme
als de tijdt en saaken mede bragten; waar op de
Coningen met groote beleefftheijdt ende in de woorde
geschifden staande te houden dat dit haare pligt
waar, te meer soo lange ende vergeefsch naar des

Gouv.rs

Januarij 1679: Manado aan de Fluijt Amsterdam.

Gouv:rs komste, ende niet soo een bijsondere heerlijke vreugden hadden gewagt, ende soo menigmaal door valsche geruchten waren daarin verleijdt, ende dan weder,, ,,omme bedroeft geworden, hebbende niemandt meer kunnen geloven, doch naar den ontfangh der brieven meerder versekert geworden, soo en hadden sij niet langer willen noch konnen agterbleijven, maar hadden met eijgene oogen den Gouv:r willen sien, ende alsoo konnen ontmoeten, verwellecomen en begroeten &a,

gelijk de selve vande reijse vermoeijdt door d'E: Hr. Gouv:r haare wijstplaats aangewesen, en met be,, leefth.t derwaarden ge,, bragt werden

Naar dat den wijle in 's Comp:s woninge onder het eerbrau,, ,,den van 't Cannon waren onthaaldt geworst, ende den Gouv:r verwittigt dat haare hooghedens vande Reijse vermoeijdt waren, soo bragt sijn E: de selve naar de woninge voor haar hooghedens geschikt, van waar naar onthaeldinge van de wijninge teeste en vriendelijk genomen afscheijdt weder naar 's Comp:s woninge keerde, vindende aldaar den Sebersschen Gogorgo, in de wande,, ,,ling den Heeren wel genaamdt, die ons de tijdinge bragt hoe voorleden Saturdagh de Chaloup de Weesthouwt voor Oleo was komen aan te landen, soo als hij des Sondaags avondts daar van daan scheepte, die verhaalde en bevestigde den Nederlandtsche Comp:e den besettinge met hem van daan gekomen mede, en dat bij waren sigh van brandthoudt, en wachten te voorsien, om hun vesten te voegen, hadt ook dit briefje van den Serg:t Johannis vanden Linde.

Den Sebersschen Gogorgo krijgt tijdinge dat de Chaloup de Weesthouwt op Siauw aangecomen was, en dit voegende brieffie van den Serg:t,, dien pealle mede.

J: Smitsette

Edele Erntfeste, Manhafte,
Wijse, Voorsienige, en Seer genereusen,
Heer.

Mijnheer Robbertus Padtbrugge
Gouvern.r en Direct.r over de Molucos, en
ÿ=landen.

Ik maak aan d'Ed.ke Gouv.r bekendt, als dat ik tijdinge van Sangi hebbe gekregen, als dat honderdt Spanjaarden met een Capt.n in de Magindanauwo sijn aangelandt, en hebben versoght om een stuk Landt te kopen, genaamdt Boutouan, om een vesting te maken, het welk den Coningh van Magindanauwo niet en heeft willen toestaan, die tijdinge soude op Sangi gekomen sijn met een vaan, tuygh van Candahaar, hier mede afschrifte blijve ik d'E:E: Ed.e Gouv.r met sijn bijhebbende, onder de protextie des aelmogende, onderstondt uE: dienstwilligen dienaar en onderdaan, was geteekendt Johannis van der Linde, ter zijden stondt Adij Ciauw inde vestingh Maatlukker den 14den Januarij 1679.

Daar sien het minste niet wordt aangeraeckt wegens het verschijnen vande weerhaent, weer aanbrengen en brieven van den Radt van Malaijen anders soo gevoeglijk hadde mogen bestreedt sijn geworden.

Voorn: hoogheden werden bij sijn E: op den avondt ter eeten genodigt

Bij de Coningen met veel binnen grooten, wierden desen Avondt ter eeten genodigt, door den Gouv.r, en

waaren

Januarij 1679 Manado aan de Reduijt Amsterdam.

waren tamelijck vroolijck, hoe wel in geen andere dranck meer dan Saguweer en was, desen geheelen dagh en nagt was het meest doodt stil, soo mede.

Donderdagh 19en Do. heeft het nogh al [illegible], waar over den Gouvr. bekommert, ende dat de Chaloup de [illegible] Weerkomst benoordents aankomende, wel weder mogte komen te verdwijnen gelijck eertijds, alsoo den Gouvr. door den Capitein was verhaaldt, hoe de Chaloup al eens voor Siauw waer geweest, sijnde op die reijse waer vijff maanden van Maccijen geweest, dogh waer door stilte weder heen tot Ternaten toe verdreven, soo dat het ten hoogdemaeten weder langs de wal van Batochina hadt moeten op haelen, tot Lacoda toe, als wanneer de Cancainosche p-landen in 't gesigt waer geloopen, ende aldus op Siauw afgestaakt, hebbende 14: dagen voor de hooghmaae 't Zoeck gebragt; ende alsoo wij bekommert waren uijt wat oorsaecke de genoemde Chaloup door den Raadt der Moluccos mogte affgesonden wesen, niet connende gissen hoe de saecken stonden, Zoo wierdt in met den dagh den Biuntang door de Coningen van Tabucan en Siauw afgevaardigdt, om de Chaloup in 't gemoedt te gaan scheppen, over Banca, Biaro, Tagulanda naer Siauw met een last brieffje van den Gouvr. aan den Stierman, om de brieven en papieren van den Raadt, aan voorn. Biuntang over te geven.

Vaartuijgh de Chaloup de weerkomst te gemoedt gesonden, ten eijnde om de brieven aan d' Ed. Gouvs. geaddresseerde, den Stierman aff te eijschen

Beijde de Coningen quamen den Gouvr. besoeken, d'een en d'ander om 't belangh hunner saecken, den Coningh

van

January 1679: Manado aan de Reduyt Amsterdam.

De Coning van Tabocan doet sijn beklagh, over de moetwie van Datousikha &c.

van Tabocan beclaagden over den overlast, en moetwie der Tabandaans, ende voornamentlijck over Datousikha, den affvalligen, die geleijk bevoorens geseijt: hadt sijn hoofden opsedigh ende wederspannig maekte, sijnde voor eenigtijdts bekrijgedt, ende in toom gehouden, met de voorkennisse van den Onpg ende de Lee man, doch egter nogh niet soodanigh off bleven nogh met een quaede ende affvallige genegentheijt swangen, steunende al op de voorkennisse van den Coningh van Ternaten, ende de sijne &c.

Het antwoordt door den Gouvr daar op becomt

Hier op ondekte den Gouvr den Coningh van Tabocan het tegendeel, ende het besluyt van den Coningh ende sijne Rijxgrooten, van al sijne woorden te verspreeken, ende van Sangi naar Ternaaten over te voeren, het, hetwelk ten dien eijnde sijn E: een volmagt, met het Coninkeijks segel bekragtigdt, ende door al de Rijxgrooten ondertekent ter handt gestelt, die dan uyt kragte van de selve, al die geene die geen Christenen en souden weesen worden, van Sangi soude doen vertrecken, kunnende aldaar geen andere meer ge, onderhoudt worden, dan de heijdense Koopluy soo van Simauw als Mangantau, alsoo Saban onder Candiua gehoorden, ende voorts Rijck van Candiua, off Kacongan, van de Spanjaarden tot ons gecomen waar, soo dat Ternaaten daar over niet te seggen en hadde, ende sulx sijn hoogh: Amst doen quaarden raadt hier inne een misslagh begaan hadde, van Datousikha den eijgentlijcken Gouverneur van Candiua, ende

dienvolgens

Januarij 1679. Manado aan de Reduijt Amsterdam

dienvolgens onderdaan van den Sereven Coningh, gestelt te
hebben tot Coning van Saban, daar toe Sijn Hooght^e niet
bewogt was, gemerkt ons haar Ide^lu dienthalven ook hadde
aangebr: dat men dit hadde te herstellen, ende Saban
weder onder Tarona te brengen, met dese bijgevoegde
woorden, dat Sijn Hooght^e Ambtsg^nu doen mogte met
Tatoentha 't geen hem goedt dagte, het welk soo om
gevoeght wierde seyde, hoe wel het naar hoogten anders
hoorden, ende dat men dus doende Sijn Hooght^e meer
toevoegde dan hem competeerde: het welk dus ontstaan,
digh de Cabestaandere Majes^te onthaaedt wilende, soo
wierdt de selve hier door seer gemoedigt, ende ge-
getroost.

Den Coningh van Siauw beklaagden niet soo seer over de
Sijne, als dat wel bekomt waar, dat de Spaensche
paters met haar nabijheijdt, welder op een nieuw de
gemoederen mogten ontrust hebben, het welk hoe
bedektelijk en listiger het mogte aangeleit welen,
hoe gevaarlijker bij het agte, even als verhoolen
vuuren naar een swaarer brandt, den menschen
meer bekommeren, dan een sigtbaar vuur, doch hoopte
soo wanneer maar een jaar ofte wat meer, een
Comp^e en wat soldaten tot sijn lijfschutten hadt,
door sulck een onslagh alles wel te boven te komen,
temeer soo sijn schoonvader den Coningh van
Tabocan, met het loosen der Mooren in den weet
ende verstrekende nu te gedaakte.

Bekommernisse van den Coning van Siauw d'E. H^r Gouv^r te kennen ge-geven

Sijn Hooght^e wierdt geraden, sigh van alles, wat maar
eenigsints Spaensch waar te ontslaan, ende soo de

De goede aanradinge daar tegens bij d'E. H^r Gouv^r Sijn Hoo^t gedaen

paters

vaderls Jesuijten, als den Spaanschen Comp.te Kunnen
zijn in al wat maar eenigsints mogelijk waar, ten
beeste te voeden, ende als hun alle gelegentheden
benemen, om zijdt eenige eenige correspondentie vorder
voortaandte aan te houden, succeede de zijlen ten
tien rijden Sijn hoogh.t op morgen ten landt steeken,
alsoo het van den vaderls Jesuijten in 't Latijn was
gestoedt, dat eerst in 't maesijts souden laten
vertoeken.

Julij Mauris de broum van Bolaangitans Man aangekomen, en sijn aanbrengen

Des naarmiddaags verschijndt Julij Mauris, de man
vande vrouwe van Bolaangitan, Limbakoa, verende
den Gouv.r te berigten dat den prins Maccaroupius digte
bij waar, naar den voeken uit al het wagten waar,
alsoo op den Coningh van Caudipan dauw veijnigh
staats te maeken waar, ende ook niet den selven niets
te verhandelen en hadden, sijnde alles daar ontwaert
wel, buijten dat twee vaartuijgen ten hooft hadde sijn
geschikt naar Bangaij, ende waar over al door het
jongste schrijvens was gewaarschoudt, ende sijn hoogh.t
aanbevoelen Sulx in 't toecomende niet meer te
mogen doen, ende wat aanbelangt den Coningh van
Bolaan was den Gouv.r genoeghsaam verseekerdt, dat
niet en dorste verschijnen, om niet te moeten hooren
het geen hem ten laste souden worden geleijdt, ende
het werk niet en konde ontkomen, off bewimpelen.

den gouv.r besloot geseijde Coningen daar

Tegens den avondt beloogt den Gouv.r de Coningen daar
niets van belangh voor en viel, dan dat Julij Mauris

January 1679 Manado aan de Reduijt Amsterdam.

daar niets van belang voorvalt

den Gouv.r buyten weten geseegdt, niet soo een gevaar
vanden Coning van Siauw wierdt verwelkomt
maar mede sijn ongenoegen genoegsaam te kennen
gaff, echter en deeden gantsch geen woorden nodigh
sijnde, en maakten den Gouv.r dit besoek te dier
oorsaake ook te korter.

discours tusschen den Gouv.r en Sutjo Mamis gehouden

Vrijdagh 20.en D.o laat den Gouv.r Sutjo Mamis des morgens vroegh
roepen, die spreekt kan niet in, alsoo zeer besorgdt
waar dat werk onder Siauw soude geraaken, ontwaaren
werde den selven wijdtloopigh ons regt op geheel
Caidipan niet alleen, maar ook op geheel Celebes,
het welk wij naar soo lange Jarige Oorloge, door de
geduurige trouwloosheden der Maccassaren, naar soo
ze veel goedts en bloedts uijtgeholt te hebben, door
't Regt der Oorloge geregtelijk besitten, en wat den
Coning van Siauw voor houde worden, en goedt
gerestitueert kan met, want dat den onderheer der
Maccassaarschen Coning, naar dat hij alles quijt
waar, eenig ander Regt hadt nogh gegeven, daar
toe was hij onvermogens op deser tijdt geweest, ende
hadde sulcx besonder te geheurdert gedaan te hebben,
toen hij in sijn volle kragt, ende vermeijlk besit
nogh was, ende die woekeren onder sijn heerschappijen
nogh houden, maar niet naar dat alles door verdragh
hadt moeten overgeven, door onse overwinnende wapenen,
daar toe gedwongen sijnde, alsmaar een sulke overeenkomst
ter quader trouwe geschiede, ende diensvolgens niet gelden
en konde.

Dat

Januarij 1679 Mandado aan de Reduijt Amsterdam.

Dat den Gouv.r den Raden Concolij tot Boneangitan geden geroepen en hadt willen aandoen, toen 't voorneemen aan daar quam, was uijt enkele trouwhertigheijdt, waar door ook den Heere door soodanige sagte middelen ontnomen sijn fondsoen maar hadde getragt van daar te krijgen, daar hij an„ „dus wel op een onfatsoenlijker middel, gelijk hij on„ „fatsoenlijk aldaar gevonden, ende in dien anderen Besit ingedrongen was, daar hadde konnen uijtgeholpt geworden sijn.

Intij Mamis wierdt hier door seer gesterkt, ende getroost seggende nooijt dusdanigh het regt der E. Comp.e op Caudipan en gantsch Celebes hem ontdekt te sijn, en konde seer wel begrijpen, alsoo naar de eerste vermeestering van Caudipan door de Tiauwers en Boleanders Zijl.n gesamentlijk nader den Maccassaren weeder onderworpen geweest, ende dat dienvolgens het Tiauwsch regt op hun volgens de verdrijvinge van voorheenen en van oudts, hier door weder vernietigt was geworden, ende soodan die occupatie, „gedaan Boneangitan aan de Tiauwers door de Mac„ „cassaren gedaan, daar sij door E. Comp.s wapenen ten onderen waaren gebragt ende gedempt, niet en goedt, Zoo vonden het genoegsaam dat sij buijten regt daar inne hadden getragt sigh te dringen &c.a:.

De Tiauwers die op Intij Mamis sijn door en eerder agt naamen, seijde koude dat soo genoegh bij den Gouv.r ontboden, ende daar bij de slange in desselfs vertrek allen geweest was, soo quamen er eenige hoofden met den einden Taguleanderen Gogogo voor af, onder voor„ „geven dat den voornoemden gogogo eenige saken op

Waar inne door het swanger gaan, vol Jalousie, en argwaan vande Tiauwers &c.a gestoordt worden

January 1679: Manado aan de Redúijt Amsterdam.

Sangi te sprigten hadt, waar toe mij versoght, om mede te mogen derwaarts gaan, het welk niet geweijgerdt en wierdt; ende naardemaal Jutje Mannus groodgaam onder, mijlt wat, ende nu ijst waar naar sigh nytertrouw, soo bequam bij sijn afscheijdt, en gingh weder naar sijn vaartuijgh, te meer de beijde Coningen sulfs aanquamen, onder schijn van den Gouvr: te besoeken, dogh inderdaat om Jutje Mannus aff te schikken.

voor aangevoerde Coningh komt sijn E: besoeken

Onder dit besoek liet den Gouvr: ontsluijt den Coningh van Tabookan van tersijden deijken, van 't voornemen van den opper Coek Hendrik Coert, sijnde door den Gouvr: voorn: Coek nu weder wat kraander sijne bewerkinge van verige saken, en sijn voornemen te kennen gegeven, dat 't voorneden saan voor den Gouvr: van Sangi scheijde ken duijsterheijt ende als een raadtse te duijde, en welke saken als nogh onverklaard in deze, om dat de verwarringe daar aff nogh niet tot desselfs verantwoordt gecomen en is, het welk anders tot een bijsondere leer ende opmerkinge voor het toekomende sal strekken, om wat nauwer toesight op dusdanige Coeken te nemen, op dat sij ons dusdanigh niet meer en ventoeken, ende soo wel vergeefsch moeijtens aandoen moghten.

Wannier van den opper koek Hendrik Coert dreijgements gehandeldt wordt

Den Gouvr: houdt goedt dat de Chaloup verwitst het dagreijs stie was, door de Commandeur voor aff naar Boleau soude werden gedeputeerd, waar toe sigh de Coningen seer bereijtwillig thoonden, werdende ten dien eijnden, dan heden alles verwaardigdt.

goedt gevonden de Chaloup d'Eendragt voor aff naar Boleau te senden, en onder staande schrijven van Tabookan te comen

'S middaags bequam den Gouvr: dit schrijven van Tabookan.

Aan den Manhaften, kloeken,
ende seer discreten, Hannen Smith
vaandrig en Command.r op Manado.

Wij hebben niet konnen naarlaten, om UE: met dese onse letteren bekendt te maken, hoe dat onsen Gorgorgo de Macca op nieuwe Jaars dagh ons heeft weten te brengen, de verborgene schrijfstucken van den Coning van Sawan, 'twelck blijkt uijt de ouwijlen van de negenijen Banoebrod en Coutinoita, die altijdts tegens Tabocan geweest sijn, en daar bij den onthouw van is; en heeft den Gorgorgo van Baccoord genaemt Taijdatoe, met sijn volck sterck gemaakt, om met eisten die volckeren tot hem te trecken, ende in sijn Nagorij te verwoonen, om haar onder den Coning van Ternaten sijn gesagh, die altijdts groote speciale vrienden geweest sijn te krijgen.

Ook heeft den Coningh van Sawan den 2den Januarij sonder kennisse van den Coning van Tabocan, twee heerbesten laten slagten, het welck de groote van Tabocan agten een affgrondt voor haar te sijn sonder eenige van haar, naar den Coning van Sawan om die hooght te vragen, uijt wat insigte hij die beesten hadde laten slagten, die tot antwoordt kregen, den Coning van Ternaten toe te hooren, en soeden als wij in van nodden hebben meer halen, en laten het UE van Tabocan ~~aan sien~~ (al souden wij in om laccedij "du") aan sien) en soo lange als den Coningh van

Ternaten

Ternaten, off d'Ed.le Gouvr: hier noch niet en is, ver„
„schoonen, ook niet ophouden.

De Tabocanders verstaan hebbende het swaddeijse berigt dat den Coningh van Sanan aan haard uijtgesonden gezien hadde, waaren seer verstoordt, wierde toe ons te daar nagh toe om een nieuwen te haelen, maar alsoo den Coning van Tabocan met sijne meeste opperhoofden niet in de negerij, die op Tagueanda waaren, soo versoghten wij sij geliefde soo lange te wagten, tot den Coningh wederkom, en wij bescheijdt van onse opperhoofden hadden, alsoo wij jegenwoordigh een brieff naar de Manado nad„
„kende die saeke aan den Eedelen schrijven, het welk ZijnEd. voor goedt agte, maar seijde niet gaarne sulke schanden gelijk aan Domine Montanus zal.r op Tanodua en die hooghijdt geschiedt waarvoor eijden, alsoo liever hadde den doodt te sterven, want hij hem dagelijcks nogh bevonden van Batavien te sijn, die om niemandt en geeft.

Versoekende dienvolgens dat UL: een letterrtje aan ons geliefd te schrijven, op dat wij weeten mogen waar naar ons sullen rigten, want wij genoegh te doen hebben om haar met goede woorden te stieren, en haar van malkanderen houden, gelijk den brenger deses mede kan getuijgen, afbrekende soo bevelen wij UL: met de vrienden in de genadige hoede des Heeren, met veel heijl en segen in dit nieuwe Jaar, en sullen sijn en blijven onderstaande UL: dienstwillige dienaren, was geteekent, Hendrik Sijbrantse Tak, en Aart Woutersz ter sijden stondt Tabocan desen 6en January 1679.

January 1679: Manado aan de Redujt Amsterdam.

welcke voorstaende Cruijst, den Coning van Cabocan, mede wierdt gecommuniceert

Het welck den Coning van Tabocan mede gedeijlt wierdt die voor de Slechte tijdinge door sijn overgecomene volck mede bekomen hadt, en waar door ons ook dies te meerder tot 't voorstaende haasten.

den Boeckhouder Hasselberg, brachte naar, voegende relaas aan den Gouvr. over, bevattende in 't wesen den Staat van Manado

Den Boeckhouder Christiaan Hasselbergh bracht hier beneden mede over Rapport sijner haarde bevindinge, wegens den ontrouwe en leondigen handel van den Commandant Hannes Smidt, Zoodanigh vervolgens hier juist gevoeght wordt.

Relaas, met schuldige onderdanigheijt overgelevert aan d'Ed. Robbertus Padtbrugge Gouvr. en directr. der Moluccos, door Christiaan Hasselberg Boeckhouder, over het nasien en bevinden der Manadosche papieren, en den handel die daar in gehouden is.

Bij manschichtigh en gantsch buijten ordre, de boekjens verg. van ontvatten, boeckende vertreckinge opmaandt, gededen, en verdere papieren ten Compt. Manado, Zoo bevonde, als gedurende het gesagh van den Commandt. Hannes Smits sijn gehouden, is uit Agtd. over langh en met rijpen ordere als mij, ind. geringen dienst hungt bekendt.

Niet

Niet te min is mij bewust dat uEd: agtb.lt daar tijdigh in
heeft weeten voorsien, onder dien haeren bemaandts ge-
-committeerdt den Negotie boekhouder Sr. Heerenskerken,
en Winkelier Jan Swanen, om deselve geschriften niet
alleen te resumeeren en in behoorlijke forma te brengen, maar
ook de sluijkse gangen die daar in mogten schuilen, na te
speuren, op dat konde gesien werden, off d'E Comp.e onder
soodanige misstellinge en steelinge van Negw: die niet dan
ae te suspect sijn, wel en getrouwelijk gedient wierden
off niet.

Een welken eijnde hun tijden een door uEd: agtb: wel
geconcipieerde schriftelijk aanwijsinge mede gegeeven zijn.

Doch bij overleijdinge van Sr. Heerenskerke Zael: is de sake
alleen op voorn: Sr. Swanen beijde neder, die dan niet binnen
van negen maanden voornoemde papieren gehiet, en
kennen belonde over de bevindinge der saeken, in 't geen
die werden naakt, op uEd: agtb. verschijninge aehun-
overgelevert heeft, sodanige schriftelijk rapport, waarlijk
van geen heeme opmerkinge, te meer het selvige door
sommige attestatien, onder andere een op uEd: agtb.
ontsaggelijk brieve voor mij geschreven, gestijft en
gesterkt wordt.

Maar uit wat oorsaake daar niet verder heeft gevolgt
de bevindinge sijner resumtie in 't geheel, soo wel als daar
van ten deele aenbracht, is mij niet, maar bekentlijk.

Immers hadde daar wel bij gedient te sijn, den staat
deser Compt.ne bij de jongste opneminge der effecten,
dato 13e April A.o passado, daar men duydelijk siet dat de
restanten niet de boeken accordeeren, en bevoegens—

resteerdt

gestatueert heeft om de heere over een te brengen de
ongineerde Sallina verandert heeft, sonder eens te denken
dat daar door de waare Intrest van de Lofwaardige ge-
-meene Colonie, waar inne de Negotie der van
Marijen ongestoortheit en in getrocken sijn gequetst
werden.

Doch dit, en 't verdere nadeel de vertrekken der heeren
en volg: komende 't sijner tijt by de hande der
Lastree Orangie nae verwijse met 't hij voornaamste
off te nigh schryvinge verbetert worden.

Onderwyle u Ed: Agtb: mijn geringe kennisse heb-
geven soo hooge voorsien waarden op te heffen, om-
gedagte papieren, in middels u Ed: de gemaakte
visite des Landts dede, exactie te reduceeren,
tot te vertrouwen, met hebbe daar soo kent mede te
handelen als doenelijk was, ten eynde den heeren
der Commandant wederom ter handt gestelt werden,
om daar uyt te doen Copieeren soodanige
veel der verstrekkinge als het voorheden saangedaan
is, en vermist werden, Zoo hebbe het heere gaarne ge-
-hoorsaamt, ende in navolgende wyse aangevangen.

Omme tot een gemaakte Sammentrekkinge te geraken,
ben genoodtsaakt geweest, alle aankomende facturen
in sijn geheel te copieeren, ende die soodanigh aan te-
-meeren als de schoonde hebben, Zynde onder de heere-
-en kantoore, by Jan de Wind gebr: waar onder 't
bedragen van de heeden en Comptanten by u Ed:
Agtb: voorige aanmerken hier door seer nuttigheyt geraten,

Bedragende

bedragende die met de werken, als op den debit van den
Staat der Manado nader te Zien is, — en waar aan wij
gedragen - - - - - - - - - - - - - - - - - Rds: 22342. 10.-

Maar omme den Credit te vinden hebbe geen nader weg
konnen inslaan, als alle Soodanige rekeng: in een te trekken
als wel de meeste eigenschappen met den anderen hebben,
de wijl alles Soo verwandt onder den anderen is gesteldt
Sonder daar op gelet te hebben ijder partij sijn rekeng: te
geven, dan het al een gemeent moet wesen die 't geheel in
sijn Schik sal brengen, 'twelk egter te Zijner tijdt niet
Sonder veel sal dienen te geschieden, die er dan sijn
tijdt en werk aan vinden sal.

het verdere op den Credit bestaat dan in dit naarvol-
gende.

Op Ordinaire Kantsoenen, over 68: lasten padij, van de
welke insgelijx aan deso, en geen aankomende vreemde
Coningen ijets voor hun volk is mede gedeelt, alle
tegens 7½ Rds: 't Last gesteldt, daar volgens 't rapport
van Sr. Franssen de selve tegens niet meer als 6½
Rds: werdt betaaldt, komt op de partij te
veel - - - - - - - - - - - - - - - - Rds: 68:—:—

Zijnde de rijs en padij ten behoeven van
Sijn Hoogh: Amptsm: hier niet aangehaalt,
terwijl die volgens Attestatie door de
Aenkomenden Sijn D: geschonken is, tomen
den debit daar door niet werdt beswaardt
maar wel het geen dat op 600 tach Sagoe
bonden, dijnen en vis &c te veel is
gesteldt - - - - - - - - - - - - - 26,, 7,, 6,,

Transporteerd Rds: 94,, 7,, 6

Pr. Transport ... Rd: 94 „ 7 „ 6 „

D'onkosten van de Comps. guarde voor sijn E. voegens voornt. attestatien, verminderen insgelijx den debit niet, ter wijl vermindt gemaakt sijn, maar hoe het geene inde maanden Aug.o en 7ber 1677: verhaeren 't meerder 't ieder jaar voor adaps, bamboesen, rottingh Ld. opgebragt is ...... „ | 36 „ — „ — „

D'onkosten tot het maken van des krankbesoekers huijs, het vermindren van de paggers om 's Comps. woonings, bruggen Ld. daar voor is insgelijx voegens attestatie niet betaeldt, maar in twijffel sijnde offer niet wel iets voor 't maken mogten sijn gegeven van des Domeneses huijs soo werdt daarvoor in credit goedt gedaan 25: Rd: en voor 't ander terugh gest. ... „ | 18 „ — „ — „

Van onkosten van chaloupen, gaande en comende vermindert, waar onder de aepkoorden, is tamelijk bewijs, en op 't een wat gegeven en 't ander wat genomen, hiermede om dat het een het ander suspect maakt is op die partie terugge gest. ...... „ | 30 „ — „ — „

Maar op het seijlje der weigerde swaar vracht onkosten reeq 231 1/24 Rd: bedraagdt, is wij voor gest., en ten aansien in den tweede reeq voor mejuffr. Chouvra nogh 52: Rd: die reets op de voorden belast sijn, staan opgebr. soo steed het te wel gesteede terugge nettens 't geen te gnoff gerek.t is ..... „ | 98 „ — „ — „

Transporteerend. Rd: 276 „ 7 „ 6 „

Per Transport ...... Rx: 276„ 7„ 6„

Sijnde nogh betaelt de Koordens, sacken, dijpoorden: onder voorn: post gestelt, volgens handtteekening van Jan vander Wae, op de toorden 12: borkens gebrandt, uit soo veele Juffr: Gouverneur ook te casse wordt gebragt, welke vendubreinge voor 't bedragen der selve terugge schrijve .... 48„ —„ —„

Het onthalen van verschijde Coningen en grooten, mitsgaders Aeshoofde offen hoofden, Item 't geen aan de selve, en der selver vrouwen Successive is vereerdt Vercoft .... 469„ 42„ 10„

Is Samen Rx: 793„ 50 —

Het soo veele als de selve inde 't samen trekkinge verschreven hebbe nogh in 't selve over 't hooft gesien, de costpenningen voor 1½ maandt aan 't volk die boonelder met ingetgedeerten sijn geweest, uitgedeelt, en te rugge gehoudt, uit oorsake dat het getal der selven niet hebbe geweten.

De soldaten sijn gebleven in sijn gebreve, egter moet 't sijner tijdt tot maertjen naangeroepen worden, alsoo hun aan hijsstere off de opbrengingen met het geen hun gehouden hebben, wel over een komt, 't geen ook op d'andere nevel mede dient gedaan, immers hebbe seer veerens niet nergs gehouden, die te greijk dienen geremedieerdt, het seinsten is dat men de Cours van het Indisch geldt tegens 60 stuyvers de Rx: niet gevoegdt en heeft.

Op

Op 433: Lasten padij sijn over soo veel Rds: te weete gerekent
kostende als gesegt 't Last maar 6½: rds: daar nochtans
doorgaans 7½ rds: in reecq: wordt gebragt, sijnde eenigh
de eerste afscheepinge dato 14en febr 1676: per 't Jaght
Borneo daar in 25: Lasten van dat graan tegens 7⅛: rds
geslaeght komt oock sulx op voorenstaande partij te wel
Rds: - - - - - - - - ,, 433,, -,, -,,

Ende in agtinge genomen hebbende, 't geen Sr Frans in
sijn Rapport, wegens 't kuijeren vande padij aanhaeldt, soo
blijckt dat de selve niet alleen voor 6½ maar ook voor
6¾,, 6⅞: rds: 't Last gekuijert wordt, diensvolgende
hebbe de laagste prijs genomen, en het geheele daar
tegens gerekent, caveerde aan UEd: E: beschrijdent heijt
gerekenderd, 't geen den Commandant daar juist
geerne te goede te houwen.

Maar judicere met een derde van de voorn: geheele padij voor
de Offeren die in order sijn geweest (gelijk UEd Dagregister
onlangs gewesen voorte steeven) souden afftrekken, so
souden sulx niet minder als .... Rds: 144⅓ bedragen
en vermeerderden dan de voorstaande ..., 433 - daar bij quam
dat soude een st-k een coopen, uitlams Rds: 577⅓: bedragen
hebbe dien haerde hier in voor UEd: nader bloot
geen verandering gemaakt.

Maar door d'onnodige gasterijen van Rds: 131,, 33,, 12,, sijn
verheerdt, soo blijken bij de aanwijsinge daar van in 't
Lango gedaan, gelijck daar voor gestelt Rds: 8,, -26,, 4,,

- Item 't geen ten aalmoesen vande gecommitteerdens

Pr

S:r Oressie en de Gesijn, nessens den Serv:o Sam: Soudgemaals is gegasteerdt, bedragende 140 r:d:e 't welk gebragt is tot ... Rd: 90„ —„ —„

Sijnde den Azijn, en Olij, item de rijs aan Spaanbroek ge„leverdt niet te deser gereekent als bij de Samentreckinge te sien is.

Timmeragien, Reparatien, Binnezoo den Inlanderen L:a daar is voegens attestatie niet van geweest, maar soo deselve vaststeeds op gebragt, verminderende ook gevolgelijk den debit, en wordt daar gantsch niet voor goedt gedaan, en sonde het selve Rd: 76„ 40„ 10 bedragen, maar ik swaart in tegendeel het restant comt ... Rd: 76„ 40„ 10

Sijnde dit 't geene in den korten tijdt, dat die van„ schickelijke papieren doorloopen hebbe daar uijt hebbe konnen trecken, en uijtvinden, versoeke seer ootmoedigh in dien mijn heeren eenige gedwaaldt heeft, en niet schrander genoegh is geweest, om uE agtb:te vernoegingh in deese te geven, dat sulx mijn onkunde, ende kortheijdt des tijdts magh gewooten worden.

het voorstaande te vore gerekende, en als te schranderijk d'E Comp:e ontknopen, bij een gestelt, sal blijken, dat soo als den Staat van Manado uijtwijst, niet minder als ... Rd: 1401„ 56„ 14 bed:t

daar toegedaan als voren gesegt aan„ wijst de regtmatige Administratie te bedragen van ... „ 15008„ 17„ 6„

en dat het Restant uijt:o december 1678 beloopende ... „ 5902„ 39„ 6„

Comt het voorstaande Capitaal Rd: 22342„ 53„ 10„

beijkende

Beijhalven het vrijdene bij Transport, en Banden trekkinge dat den Commandant in 't geheel onwedersprekelijk moet uijtkeeren. - - - - - - - - - - Rxe 1616„ 5„ 4„

Ten zij dat uwe Agtb: daar jure anders, na sijn wijse en verstandige oordeel gelieft te handelen.

Door mij is eerst sulx maar Ed: over, op dat u E: den Staat der Manado in 't nauwe soude konnen zien, en dienst 't seer nogh wel eens door den wijsen dan ik geslaagt te werden, ernaere die niet en ter deegen vinden sal. anders! UE E: geringe dienaar, en Oodtmoedige Onderdaan, was get: Christiaan Basselbergh, ter zijden stondt, In den Oudnagt den 20en Januarij 1679:

Maar daar jure heeft hij wetigh genoegh konnen geven

Dat rebin steedt sulx Ed: te doen, is om dat verscheijde Saken daar jure heeft voorgedragen, op het werk hem nogtans wermaken geacht agt te neemen, 't zij hij sulx oft voorbedagtelijk heeft naangeraden, oft wel daar jure door eenigh Bakhuijs tot vie is gevonden, sulx is, en blijft onbekendt.

Den Coning van Siauw wanden hebben ook ter handt gestelt, de rijkdom, soo van de Patents als Compe omme sijn gedagten over te lâten gaan, ende soo veel mogelijk de tijden in 't sleijt te vermeijden, ook was voornam: hooghst op 't ernstigste aangemaandt, sijne Saca, ofte opgerijde Eenheid den Coning van Ternaten tot het minste toe ende ten eersten op te nieuwe brengen, om veel op„ „spraken te mijden.

Opscheen van de Castiliaanen de Coning van Siauw ter handt gestelt &ca

De Chaloup d'Oudnagt naar de Boght van Amorea

Ternadts laat dede de Chaloup de wondere sijn scoot, dat sijn ankers kruijs hadt, en vaardigh was, naar op

January 1679. Manado aan de Redúyt Amsterdam.

Amorra boort ge„ boogelaardt — op de Cornecorren sigh derwaarts bewoogden, om den Weijgen nogh te sepen.

Saturdagh 21en Do. met den dagh wierdt de Chaloup weere in Zee gesien, schijnende te vaght door de Cornecorren beset te sijn, de welke ontrent een uur naar sonnen opgangh uijt de wal 't Zee, ende naar de selve toestaken, doch alsoo ontrent drien uuren een tweede Zeeluijt kregen, soo setten sij het boort, ende den vrolijken hoek te loopen, voegende de Cornecorren agter aen, nakende aen te samen in korten duisterende uijt ons gesigt.

heeren geschenk aan beijde de Coningen gedaan — De Coningen wierden beijde beschonken, ijder met een Coninckleen, een p.r schoenen, ende een p.r kousen, het welck seghreijck, ende met schoonheijde dank, hun wierdt thuijs gesonden, hoewel het van weijnigh belangh was.

Transp.t van 's Comp.s middelen te deser plaatse gedaan — De overdraght van 's Comp.s goederen en middelen, ge„ „schieden ook beijde bestaande in 't voegende.

Transport en opdraght van

's Comp.s in wesen sijnde goederen en effecten, soo als de selve beijde bij de fortresse Amsterdam op Manado sijn bevonden, en ten overstaan van naar genoemde gecommitteerdens, uijt order van d' E.Heer Robbertus Padt„ „brugge, Gouvr. en directeur. der Moluccos, door Barnen Smidt

gewesene

gewesene Commandant der gemelte vestinge, aen dese hierende p.e offte hooft te deser plaatse overgeleverde bestaande inde volgende te weten.

Ammonitie van Oorloge.

10.. st.e Cannon te weten.

2: st.e ijsere .. 1 lb
4: st.e d.o – 8 lb
2: st.e d.o .. 4 lb
} 8: st.e ijsere Cannon, van voorstaande kaliber, alle met haar behoorlijke roepaarden en affuijten voorsien.

8: st.e ijsere Cannon als vooren,

2: st.e Metaele 6 lb: insgelijx met hunne affuijten behoorlijk voorsien,

10: st.e Cannon in soorten als boven gesamentl.k ongeto

572.. st.e gesorteerde scherp te weten.

179: st.e rondt d.o van 8:
364: st.e van 1: 4: en 6:
29: st.e langh d.o ijzer..
} lb

572: st.e gesorteert scherp als vooren mede en gestelt.

1700.. lb buskruijt in 15: kisten, alle opgevuldt ende wel ge„ „conditioneert, en mede nevens 't voorstaande ongewaardeerdt.

5: st.e houte kardoes kokers – – –
3: — : kruijdthoorns met hun laatpriemen,
7: — : metale kruijdtlepels in soorten
5: — : wissers met haare stampers,
3: — : vorken staanten off krassers...
} gehoorende alle tot voorsz: geschudt, agter inde acte bequaam

74: st.e vuurpotten

74: p.s	trompotten	voor tegenwoordige bequaam ende bewaerd bevonden.
104: p.s	handtgranaaten	
28: p.s	stinkpotten	
40:	kolfen batlaudt	

Handt en zijdtgeweeren als.

4: p.s pieken

1: d.o tronq

2630: p.s musquet kogels, nevens 1: stuk schrijdt loodt tot gieten van meerder getal, en naar tod.

1: d.o bom geraten wordt, die onder voorstaande effecten gehoordt, alsoo van Madijen voor eenst van dese soort, niet te verwagten staat.

17: p.s musquets als.

10: p.s d.o onbequaam die 't zijner tijdt naar madijen dienen gesonden, om aldaar bij de boekjens van de wapen kamer dir Comploinje daar voor te ontlasten.

7: p.s bequame d.o die hier bijzonder bevinden.

17: p.s musquetten als vooren hier ongetaxeerdt.

8: p.s bandeliers alle bequaam d.o en afsdom.

15: p.s zijdtgeweeren als

2: d.o	kromme	houwers
11: d.o	regte	
2: d.o	degens	

15: p.s zijdtgeweeren, alle goedt en bequaam.

Materiaelen van verscheyde soorten als.

1: p.s metaalen kerk ofte tont zijnde gescheurdt, dat op Madijen bij de nagoten boeken moet bekijken.

1: p.s ijzere bodij

1: p.s ijsere Coeij, met sijn brugde, en Scot, weder op 't Lant.
1: d.o houte trouk, d.o en aes voren.
1: d.o Dommekragt.
1: d.o hocvaert.
1: d.o ijsere Lamp,
2: p.s Mantelvanen aes.
1: groote geschilderde
1: heeren vlaeg
2: p.s mantelvanen aes voorren.
2: p.s kassen tot bergen van 's Comp.s kleederen in de Logie,
die met hun Scoten sijn voorsien.
2: Loodigdeggers, den eene met 10 en d'andere met 9: ijsere hoepe
6 trekzagen in soorten onbequaam.
1: aanbeeldt.
1: Bankschroff
1: Speekhaak
1: oude Seijp Steen,
1: Mooker
2 1: affsluijtplancken,
7: Balken.
3: Swaepen.
3: gemaakte roerpaanderen.
2: d.o affsluijters.
1: houte Schaal met 16 lb: gewigt
5: ijsere Spaden.
5: d.o Schoppen.
2: d.o pikken.
3: d.o [illegible]
1: d.o kraek-wagen.
1: handtmoolen met sijn toebehooren.
8: hooij bijlen.
7: Seijst [illegible]

K: Takbouthons

12: Takboutjens.
1: Ster breijdes tot Tichsagen.
1: Smits tangh.
1: tinnen Stoopen.
2: wijgen.
1: Snijmes.
1: handt Schroeff.
1: Schroeff ooren.
1: Sage Setter.
2: kaubijtels.
2: drien Scaagen.
1: pannestrijker.
1: ijsere wigge.
1: d° Baaren.
40: ee gesorteerde Spijkers.

partij Oudt en roestigaan ijserwerk, daar onder eenige
oude onbequame bijlen, die niet
souden waarden.

In de kerk.

19: banken.
1: lesstoel.
1: predick stoel.
1: Offerhaan.

Sacristiae.

60: p:e soo groote als kleine kerkboeken.

Buijtenkerck

1: Stoel - -
5: banken } booven in 't huijs

2: d° inde Combuijs.

Comp:e

Comp.e Woonigen.

1: Logie
1: der predikants } huys, waarvan twee voorhuijsen van
1: siekentroosters) steen gemaakt.

1: koestal
1: kramenhuys, met 2: oude kramen en 1 prima weegh

Coopmanschappen als volght.

93: p.s roode Morris à 4: rds: 't p.s ... Rds:	372:—	1116:—:—
148: p.s betillis tornatanns à 4: rds 't p.s	592:—	1776:—:—
6: p.s Ciacoonijs à 1: rds 't p.s	6:—	18:—:—
82: p.s Caniekens à 2: rds: 't p.s	164:—	492:—:—
317: p.s blauw smalle Cassa: 1: rd: 't p.s	317:—	951:—:—
175: p.s Cu: bl: salemp: à 3½ rds: 't p.s	612 ½	1837:10:—
80: d.o Cu: bl: betillis d' 40 Casta à 4 3/8 rds 't p.s	350:—	1050:—:—
1: d.o breed smalle Cassa	2:—	6:—:—
2: d.o salempoeris gebl.t à 2 7/8: rds 't p.s	5 3/4	17:5:—
31: d.o Cu: bl: betillis de 32 Casta à 3½ rds: 't p.s	108 ½	325:10:—
75: d.o guinees lijnw.t à 5½ rds 't p.s	412 ½	1237:10:—
90: d.o dongerie gingam à 2½ 't p.s	225:—	675:—:—
454: d.o blauw breede Cassas, à 1¼ d.o	567 ½	1702:10:—
320: d.o percallen, à 1 5/8: rds: 't p.s	520:—	1560:—:—
8: d.o fijne hist bonden à 1 3/8: d.o	11:—	33:—:—
1: d.o groove d.o à	— ½	1:10:—
2: p.s hist houden à 2: rds: 't p.s	4:—	12:—:—
2: p.s graauw sitsbonden, à 3½ d.o	7:—	21:—:—
20: rds: Contant à 60 stuyvers ijder	20:—	60:—:—
Transporteerd Rds:	4297 ¼	12891:15:—

Pr. Transport .. Rx: 4297 „ 1/4 „ – 12891 „ 15 „ – „

560: tt. Spek en velder, sijnde de vaten een met 6: en een met 5: ijsere hoepen beslagen à 1/8 rxe tt „	70 „ – „	210 „ – „ – „
2½: maten sout à 3/4 rxe de maat .. „	1 „ 7/8 „	5 „ 12 „ 8 „
2: slaven genaamdt Domingo en naey, à 26: rxe ijder .... „	52 „ – „	156 „ – „ – „
85 „ Lasten padij in 't pakhuijs ge„„meten —		
15 „ do en 86: heijne maten, doende de 3: heijne een groote maat, en 40: maten een Last waar— 3000 tt. weeke nogh onder de aefkoorden uijtstaande sijn om gehut te werden.		
100: Lasten en 28 2/3: maten padij à 6½ rxe 't Last, en 9 3/4 stvr de maat .... „	654 5/8 „	1963 „ 17 „ 8 „

Somma ...... Rxe 5075 „ 3/4 „ – 15227 „ 5 „ – „

Aldus gedaan, getransporteert ende overgenomen, mitsgaders deselve wederzijdtsch ingetrokken, ten overstaan van Christiaan Hasselbergh boekhouder en Hendrik Muchel Sergt. expres gecom„„mitteerdt, die de origineele Transporten neffens gedagte Commandt. en den pr. vendrigh hebben ondertekent. ondertekent aan de fortresse Amsterdam op Manado — Januarij 1679.

Na: naer het sluijten deser, is door d' Ed. Gouvr. aan den pr. vendrig Dirk Pieterss: noch 300 rxe gereedt, off in den sakjen overgebraght, en de„„halven 100½ rxe aan den predikant d' Dmo: Labrijngh, om tot sijn Costgeldt te dienen, pr. memorij hier bij gevoeght.

Den

January 1679: Manado aan de Redught Amsterdam.

nieuw opperhooft bij provisie tot Manado voorgestelt

Den Serg.t Dirk Pietersz wordt voor naa de Middagh voorgestelt als p.e vaandrigh ende hooft deser plaatse.

Naar het welke soo als den Gouv.r verwijderde de Coningh te gaan besoeken, soo waaren hunne Hoogheden onderweij,, ,,ten selffs den Gouv.r komen besoeken, daar wel wederom over en weder vielen, wegens het gedoente van den affwaesigen Datouseka ende die van Saban, hoopende den Coningh van Taboccan hier uijt eenige voordeel te scheppen, te meer bij seeren te geloven dat sijn volck ende die van Saban ee aan den anderen ge,, ,,weest souden hebben, conditioneerende dat bij aldien in sulck een geval eenige Sabandaars door de sijne gevangen mogten werden, als dijgeen konde behouden ende als slaven in den gerugtigden oorlogh gevangen, aangeslagen mogten worden, het welck hoe ongerugtigh het wesen soude, sijn Hoogh.t wierdt voorgehouden.

Aanmerkenswaardige discoursen tusschen den Gouv.r en Coning van Caboccan, voorgevallen nadeelige voor 4 weken,, door Datouseca, Saban ende selven Aduhang

Den Coningh van Tanorna was mede al swak genoegh, ende dus lange ook in sijn Regt van Saban verhindert ende beledigt geworden, door den affwael van sijnen Hovgovgod Don Philip, offte Datouseka, den welcke den Coningh Amst.m buijten alle regt, en reden tot Coningh over Saban hadde gestelt —

Un en konden noghte en dienden dit sijn Hoogh.t van Tanorna niet te strecken, tot nogh meerder nadeel, ende sulx diende wel minder door de gesamentlijke Bontgenoten op Sangir te geschieden, die agtervoegens het 13.e Artique des Contracts, selffs in sulck een geval gehouden

Januarij 1679. Manado aan de Reduijt Amsterdam.

gehouden waaren malkanderen bij te springen, ende
met raad en daat helpen, alle schaden en onheijlen
van malkanderen naar vermoogen affte weeren; en
bleek het aan dat schoon' er al eenigh gebragt
voorgevallen, offte ook eenige Sabanders gevangen, offte
tot de Tabaruanders overgeloopen waaren, dat die
niet gehouden, maar weder gegeven mosten werden,
en gaff het geen regt dat iemant eenige praats
wedergegeven sagh, gelijk sijn Hoogh.t buijten twijffle
daar op oogden, om dat Saban door de offtere en
vaakke standt aan Tabaruan beter gegeven
was, en nadden schoon gebragt te sijn, daar het
van Tanoena door swaare hooge bergen, van de
natuur selffs schijn affgescheijden te wesen, niet
ijder een het sijne, ende in 't besit en 't oeffenen
van sijn eijgen regt te laten, houde Sangi in
een gedurige ruste gehouden werden, ende anders
niet, want dat sijn Hoogh.t soude meenen dat wij
aldaar gedurig eenige onder besettinge souden
houden, wassen verre van daar, ende ook gantsch niet
noodigh, soo waaren sij selffs malkanderen niet en
bevoegdeijten, want wat aanbelangde de soldaaten,
die wij ~~wijen~~ aldaar nogh hielden waaren meest om
in te toomen die geene die nogh eenigsints, &c.,
Spagnolischgesindt mogte sijn, de welke wij ook soo

haast

haast wij ondervonden dat sij niet meer benodigdt
mochten sijn worden, ende wanneer als de Ternatanen„
„selve Mooren, off verlooren, off tot het Christen„
„dom bekeerdt waaren, wordende meenden in de kercken,
soo mede onse post op Siauw, alsoo tijdigh genoegh
in voorwaerende gelegentheeden, off van Sangi, off
van Siauw, soo naar de Manado als Maedijen
konde gewaarschouwt worden, ende hun vaardigh
genoegh ter hulpe koomen.

Naar 't verhandelen van dese en eenige andere saken,
soo geleijde den E. Gouvr: haar hoogheedens naar den
Heeren wooninge, daar niets dan gemeijnsame wederom
voor en vielen.

Sondagh 22en Do: wierden voor 't aengaan van de voornaamste kercke
dienst de volgende posthouderen aelhier, die hun
tijdt uijt gedient hadden, weder op een nieuw aange„
„nomen, ende verbetert.

Nevenstaande luijden mits tijdts uijtsigt verbetert,

Ritserdt Reijnierse Bolteman van
Leeuwaarden Corp:l voor soldt: An:o 1662: met wedt„
„vergelandt en f 10 per maant in India gekomen, nemen„
„de jegenwoordigh f 14: smaants, die hem door d'E. Commandeur
inde maandt Augusty 1674: neffens voorn: qualiteijt
onder een drie Jarigh verbandt sijn toegevoegdt, sulcx
en niets nuijmer tijdts expiratie, mitsgaders het
behaagen dat in sijn dienst vinden, den Heeren

hadden

January 1679: Manado aan de Redůyt Amsterdam.

hebben onder den drie Jarigh verbandt, nochmaals als Consp.e met ƒ16 ter maandt werdt gecontinueert het welck met het dato van deses aanvang neemt, onderst.e Manado aan de fortresse Amst.m 22.en January 1679: was get.e Robbertus Padtbrugge.

Jan de Vries van Tondenampt, Guarnisoen Schrijver voor Soed.t en ƒ10 ter m.t met het Schip Zirikzee 1669: uijt de haven Zeelandt in India gecomen, vervolgens in opgemelte qualiteijt ƒ12: ter m.t die hem door d' Ed.e Comptoir onder een drie Jarigh verbandt A.o 1674: in de maandt Augustij sijn toegevoeght, werdende den selven mits eijgene tijdts expiratie, en door 't genoegen dat in sijn dienst binnen jude qualiteijt van Guarnisoen Schrijver gecontinueerdt, met een belooningh van ƒ16: ter maandt, urocus (?) B: re: Confgeedt, 't welck hebben onder een drie Jarigh verbandt aanvangh neemt, onderstondt Manado aan de fortresse Amsterdam 22.en January 1679: was getecht.t Robbertus Padtbrugge.

Jan de Beaumo van Hoogh Soed.t daar voor uijt de haven Amst.m en 't Vligt uijtreijst A.o 1668: en ƒ9: ter maandt in India aangecomen, nadden, handt, onde inde maandt Junij 1674: door de Compt. in d.e qualiteijt met ƒ11: desmaals onder een drie Jarig verbandt nadder bevestigdt, werdende den

bleven uits nieuwe tijdts expiratie en ter goedt genoegen
dat in sijn weijtigen dienst vinden gevondende tot Comp.e
met f 14: ter maandt onder een drie Jarigh verbandt
dat nu aanvangt, onderstondt Manado aan de Redduijt
Amsterd.m 22en Januarij 1679: was get.: R: Padtbrugge.

Christiaan Woermann van Jutlandt Soldaat,
bevaarding 1669 voor de Camer Zeelandt en f 9: ter m
in India gecomen, naderhandt en in de maand Julij
1674: door d'E: W: Consult onder een drie Jarigh verbandt
met f 11: 'smaandts in de selve qualiteit gecontinueerdt,
verdienende den selven uits 't uijtspiedigen van sijn
tijdt, verbetterdt, nadrom voor drie Jaren en f 13 ter
maandt als Soldt aan d'E: Comp.e de voors Stonden,
't welck leden in gagie en verbandt aanvangh neemt
onderstondt Manado aan de Fortresse Amsterd.m 22en
Januarij 1679: was get.: Robbertus Padtbrugge.

Cosmus Damianus van Amboina
Davidt Sahanij Jacobsz: van Caguianda
Pedro Pais van Amboina.
Franciscus Mascus van Amboina, Inlandts
Schoolm.r welcke verklaart door hem yverigh en weijtigh
volgens getuijgenis van den Eerw: predik.t Zagharias
Caheijng een geruijmen tijdt bemoeijdt is waargeno-
-men, waar door oock 't ordinarij loon van Inlandtse
Leeraers tegens 4: rxs: 'smaandts voortaan wordt
toegevoegdt, sonder meer, onderstondt Manado aan
de Redout Amsterd.m adij 22en Januarij 1679: was geteek.
Robbertus Padtbrugge.

En

En bequam den nieuwen Command.t deser poste, de volgende.

Den nieuwen Command.t bekomdt dese instructie—

Instructie en Ordre waar naar den E: Vaandrig Dirk Pieterse in 't waarnemen en 't bestieren deser post, en Landen van Manado tot nader last, sig sal hebben te gedragen en rigten.

Door kwade, en onbedenkelijke maniere van geleeden des gewesen Command.t sijn oorsaeke van sijn ongelden en verplaatsinge, en kan U.E: sulx als een tot den voorsorgt en wijse stukken, omme en getrouw, voor agtervolgende der, en dodt, en beschrijvende gelijk sulx behoordt, 's Comp.s en verdere Landtsake aldaer waar te neemen.

Wat effecten, en wat uijtstaande Padij aldaer sijn ende nog ingesameldt moet worden, beset ghij selfs op, en ondergenoomen, ende de dorpshooft den booren verklaarden dat sij het nog uijtstaande schuldigh sijn, bedragende jegenwoordig nog vijfftien Lasten en 86: kedijns maten Padij, en eijsten van den gantschen ommeslagh in maniere van opdragte, werdt U.E: hier nevens ter handt gestelt.

Het houdtwerk, ende voornamentlijk affuijt planken is te verkrijgh, en siet dierhalven al te vergaderen maeten soo ghij dat daar aff meerder in voorraat

krijgt,

krijgt, en carten het onder de Loodts ook wat beter op groove houte leggen, op dat de steene van onderen niet in en rotten, en bequamelijk droogh mogen werden.

In de Redout sal ook een kamer geleijt met de kruijdt kamer, en boven de steene geleijk moeten ge-maakt worden, van metselwerk, om de kruijden brandt vrij in te mogen bewaren, de welke nu al te onseker leggen.

Et soude niet ondienstig sijn dat daar jmmers de grootste binne kist geplaatst wierdt, dogh suex soude moeten geschieden al een 't werk opgebaaredt wierdt, alsoo die anders niet dan gesloopt daar binnen en soude komen.

Aan de Redouijt selve, en vaet tegenwoordig niet veele te maken, dan dat het schildershuijs naar Zee afgebroken dient, een het met schade van selfs ter neder stont, en magh die wel op een nieuwe wedde soo als nu gemetselt werden, als en maar goede songe werdt gedragen, dat in nieuwe uijt 't Sekert van goedt bequaam en duursaam houdt onder gebragt wordden; waar op het werk buijten alle songh en swarigheijdt magh werden ontnomen.

Op de naam van dit werk, dient soo wel vaak

door

door de inwoonderen gebouwdt, dat de kerke kunnen
om laagte ae in de selve gangh weder wagt op, en
klaar gemaakten, gelevert het wij de naam van den
nieuwe Kruijdtkelder, alsoo het hier ae om
's Comp.s koste kruijdt is, ende de beedtwerkige
toorden dogh wierden verhoogen wesen.

Dogh nadermaal UE: alhier nog soodanig niet kundigh
en sijt, hoe aan 't werk-volk en bouwstoffe sal
geraaken, ende den Toek Bastiaen Landij daar
weder seer wel weet inder bogt te springen, als het
hem maar eist, soo sal UE: daar ontrent al
meerder bevoudts hem moeten laten als anders
wel niet noodigh ofte wel niet dienstig en
soude sijn, het welk naar meerder bevonden
erwarentheijdt wel wedert kan werden ingespaerdt.

Soo is hem Toek dan ook ten meerdere aanbevolen,
het brengen der bouwstoffe tot de kerk, ende het
huijs van den Predikt., het welk door de vrinden
van Poey ende Somboea, gevolgende seaoden der
Paters Jesuijten moet werden bestreedt, sijnde voor
hun lijff en beijde ten dien eijnde door d' E Comp.e
Bo:te: aan geweest vaders betaaldt, Zoo dat UE:
daar ontrent eenelijk te brengen sal hebben
dat sij bequaam, goedt en duursaam houdt aan,
brengen, en dat den Timmerman die wij UE: laten
gedurig aan den arbeijdt gehouden werdt, sullende

met

met den manhaften Capt:n Cornelis Snoeck UE:
en metselaars mede werden toegesonden.

Die van Manado sijn weijnigh in getal, en werden meest tot zeesaken gebruijkt, daar onder de Christenen wel mogen gerekent worden, ende waeromme dan ook in andere werken wel wat meer verschoondt werden, dogh egter met bescheijdentheijt, dat zij ook niet door te veel ofte niet alleen den last van eenige schouderen mogten komen te werpen, in dese en diergelijke saken siet wel toe, het altijts met den Coeck eerst te overleggen.

Naardemaal de Gabbegabbe wat morsigh, ende van Banca gebraeckt soude moeten werden, soo sullen de kerk en predik:ts huijs niet daar mede, maar met wacke snaapen wel gesticht, ende niet gelaagt be- sterk werden, dat wij sekerder tegens den Brandt sal sijn, alsoo de wacke niet ligt aan te steken en zijn, ofte de brandt vatten.

De plaatse daar de kerk en predikants huijs sullen comen, is UE: bevorens de Radja niet alleen gewesen maar ook afgemeten, en is den vrijborger Jacobus Idesz woonende in die Sleeus Straat mede een huijs te maken, gelijk ook aan alle de Christenen is ge- last, bij vernieuwinge van woninge aldaar sigh ter neder te stellen, sullende daar op door UE dan wel gelet werden, dat de huijse in een regte lijn, behoorlijk niet van den anderen te staen comen, 't welk in 't bouwen op nieuwe gronden ligtelijk waar-

te

te vreesen is, ende eens wel gebouwdt, blijft altijds wel, ende tot Loff vande geene die in 't opsigt van gehadt heeft, sullende de wijk der Christenen, en regte Straat, de kerk-Straat genaamdt werden.

Bij verschijninge van Honorarissen, offe andere, werdt UE: geraden een vaartuijgh van omtrendt de twintigh schepels te koopen, een weijnigh kleijnder dan die nu 't voorleden Jaar voor 18 rx kogten, het sal dienen van goedt hout, hegt bequaam, en immers te sijn, sullende onder de Loodts altijds voorradigh gehouden werden, omme d'Eerw: Predik.t Zacharias behulpsaem, 't Zij naar Tagueanda offe Candipan te brengen, soo wanneer deselve tot kerck en Schoole bekledinge mogte genegen sijn, te ver,trecken, ende om eenelijk kinderen te besteen, offe eenige boodtschappen te doen, zal'er nogh aan de kant gehouden werden een kleijn vaartuijgh, om met dieselve te mogen afsenden wanneer het van nooden mogten sijn.

Tot het groote vaartuijgh, ende ook tot dit kleijne sullen seijnen vlaggen gemaakt, dogh altijds in 's Comp.s huijs bewaardt werden.

De Manaders hebben versogt dat hun soo wanneer van 's Comp.s wegen eenige tenten gehouden werden, twee musquetten, wat kruijdt en Loodt, mogte werden mede gegeven, dat wel geschieden magh, en kunnen hun tot yder musquet drie schooten kruijdt en soo veele koogels op yder reijse mede gegeven

werden

werden, sonder meer, dewelke op hunne te ruggekomste goede requ: van het verspilde, ende de misquetten weder-omme soo schoon als die hun gegeven waaren, op 't nau-keurende.

Het placcaat wegens het kruijdt en scherp, sullen UE: in alle desselfs deelen stiptelijk agtervolgen, ende niet in suijmen laaten, datter ook eenige de minste misquet schoot buijten uwe kennisse geschiedt.

Ende alsoo de krijgstught alhier soo schandig vervallen is, dat nogh jongst in mijne tegenwoordigheijdt en op reijse niet beter leedt, ende ontsteltenisse heb gesien, dat de besettinge van de Manado soo ver-buijgdt ende verwoonden sijn, dat sigh op nogh geheel ontwapenden, geweeren misquett, bandelier, en sijdtgeweer aan de boeren over om te dragen, loopende die selfs als boere jongens agter naar, soo sullen UE: maken dat sij wat beter gedrilt, en arbeijdtsaamer gehouden worden, moetende een soldt niet alleen sijn roer, weer en knapsak, maar selfs ook in een optoght, en bij gelegentheijt daar toe nogh een stormpaal ofte twee konnen dragen.

Sonder die er op de waght gehouden wordt is onder-standelijk, en magh soodanigh niet agtervolgdt, ende in sijn geheel gelaten worden.

De twee ijsere stukjens die om laagh in de kruijs-dwingers sijn, sullen daar uijt verplaatst, ende boven op de redduijt bij de andere gesett worden, stellende wederomme in der selver plaatse, het metaal en

ijser

'tijsen Stuckjen die buijten de paal-beschansinge-
leggen, soo siet ook ten eersten de vraage, toch
door de stok van het dak van de Redúijt brengen,
gelijk tot Onbij gedaan hebben, eenelijk met dit
onderscheijdt dat dit in den hoeken niet en sal,
gelijk den Timmerman aangewesen is.

Wat de Padij nu dient antegaan, blijkt uijt de
aangegaende voorwaarden met eenige dorpshoofden,
namentlijk dat het nieuwe moet sijn, ende soodanigh
gewaart, dat uijt twee deelen Padij een deel rijs
kan werden gestampt, daar nu scherp op te letten
heeft, alsoo wij geen andere staat, nogh reeq
en kennen maken, ende U E: daar voor aansprakelijk
blijven siet.

Wordende U E: wel duijdelijk verboden meerder
verkens dan 2: offe 3: tot uw huijshoudinge aan
te houden, alsoo dusdanige kudde van 20: offte 30
stx: gelijk nu loopt, ende gevoedt werden, al te
onderscheijden in 's Comps: padij velden, en schoon
men het nogh soo seer wilde verbloemen, soo blijft
ik doch den agterdogt, die waarschijnelijk blijdt
maar voor U E: sigh dus siet houden, en wagten,
niet nogh selffs, nogh door een ander meerder
verkens te voeden, dan u vergunt werdt.

Soo lange nogh niet vermogens en sijn, den wind
offe van nieuwen bewaardts aan te stuuren,

Ziet UE: op de gevoeglijkste wijse of 't uijtnemen der Padij echter, zoo bij aldien die niet suijver ge-noegh en [illegible] gebragt wordt, alsoo de Boeren de voorgestelde wijse van wannen in de windt, uijt den onderste plaatse niet schijnt aan te staan.

In den ontfangh der Padij sal nogh voortgevaaren worden, met de selve maten nu in 't gebruijk, sonder veranderinge tot nader last.

De Padij diendt soodanigh in de pakhuijsen opgeleijdt dat men altijdts bij de oudste magh en kan komen, om die eerst aff te schepen, daar beneffens be-vonden op gelet dient; zoo wanneer die in de schepen gelaaden wordt, moeten altijdts soo vele gedroogdt toegevoeght worden, als mogelijk sijn sal bij den te brengen, alsoo ons die stoffe tot Macijen noijdt 't onpasse en komt, ende niet te vele kan worden gesonden.

Geen kosten en sult UE: doen, dan de geene die geen sints voorbij en kondt, noghte en moogdt, ende be-staat wel meest hier jnne, dat bij aankomste van scheepen offte chaloupen, aan de Zee bij ge-breck komt te steecken, rijs voor 't volck en padij voor 't vee, brengende voor de rijs met dan Padij in Reeq. en berekende maat voor ende tot stamp-loon heeft gegeven, sonder meer;

De die in den dienst der E. Comp.e van vedere niet

kunne

kunne vaartuygen komen, ofte van hun ederes gesonden werden, sullen naar gelegentheydt des tijdts matelijke verstreckinge van Padij tot nootdruft genieten, sonder ijets anders.

Soo wanneer eenige Coningen, princen ofte grooten ten dienst der E: Comp:e ofte welstandt der Landen verschijnen ofte ontboden werden, sullen die met de haare ae mede matelijk, dogh de hooge Standtsper„„soonen egter eenigh voor de noodige tijdt gesorgdt werden, ende niet anders, dogh om hun gemaak conne„„de sae geen verstreckinge niet aleen geschieden, ont„„schiedinge hierz aeltoos, dat het uwo door ons verboden is.

De verpligtinge van't werken deser Inwoonderen gaat niet verder dan tot het geene de vestinge naakt, en het verdedigen van de selve, soo mede van een huys voor d'E: Comp:e en pakhuys, Zoo dat 't geen men daar buyten soude willen maken, off staende houden niet vernieuwen, door d'E: Comp:e sae moeten bekostigdt werden, gelijk wij nu gedaen hebben het huys daar d'Eerw: predik:t tegenwoordigh in woondt, Zoo verre ende ligt te ontbuyeren, dat het huysje daar de Castelaansche soldaaten uytgeworpen sijn, daar jemand komen magh.

De kosten aanbelangende van de gaande en comende man, daar voor werdt Vl: toegelegdt ses rd: ter maendt, de welke op de voet bedragen kundt, ende waar voor het ook rijkelijk genoegh

kundt

kundt steelen, sijnde niet mogelijk dat d'E Comp:e
de uijtspattende gastvrijheijt om eijgen gemoets wille
van haar dienaeren, souden moeten betaelen, gelijk
sulx al te veel, en onbeschaemdelijk voorheen
gedaan is.

Dese post van de Manado, en houdt d'E Comp:e tot
geen ander eijnde, dan eenelijk als een spijs-kamer,
ende om van padij voor ons guarnisoenen alomme-
voorsien te mogen werden, tot welkens Jeuijtinge
't opperhoofdt alleen leijdt, ende niet om selffs andere
particulieren handel te drijven, 't zij met slaven,
schildtpadts hoorn, voogel nestjes, was, olij, de-
lockende ten dien eijnde bewaandts aan, andere
handelaars, gelijk 't voorleeden jaar al de vrunge van de
Maguindanaauw, Sangi, en Togt van Lajoli gedo-
nen sijn, het welck voortaan niet alleen naer
gelaeten dient, maar ook de overschrijvende van
elders, niet binnen Coopmanschappen aangebragt
te werden, off de selve voort naar Maedijen
te setten, off te rugge te keeren, alsoo als noch
niet en verstaan dat alleen ook het minste
werdt verhandeldt, off te ingekoght, van diesdanige
handelaars, 't zij voor d'E Comp:e 't zij in 't
bijsonder; wel min dat men die eijgen genoeg-
saam hun goedt affdwingen Zoude gelijk geschiedt
is, met 's Comp:s naam te misbruijken, als off
Zoo een gewrongen hooft in sijn bijsonderen
castreijken, en straffbaren handel, d'E Comp:e

diesdanigh

dusdanigh verkoorde, ende als kan de voorkoop naer
weggehaelden zijgen waar, en toequam.

In 't houden van de redeg. van de padij-minnige, sijet U.
Onachtsaemigh agterwegen, het hier ordonsgeboogde
formuliertje van ontfangh en uijtgift, sijnde het
geene den Boeckhouder Jan Francen Zeijde alhier ge,,
,,laten te hebben, naer hem seggen pas begonnen
geweest, ende door hem wedder mede genomen, waer door
niet weten en konnen hoedanigh het soude geweest sijn,
die schipsteuijk weegende kundt niet eigt draeijen.

Alhier tot Manado, en smagt niemandt eenige
koebeesten, off groff vee te houden, dan d'E. Comp:
daer op wel te letten heeft, als mede dat de beesten
soo tot Candipan, als onder Ciauwo op 't Eylandt Mac,,
,,keerde cooperde, ons door de Patres sijn geschoncken,
't zij dan in eendt, off in Jok, wij hebben het in
dank aengenomen, en kan sigh dien volgens d'E. Comp:
de selve toe eijgenen —

Wie eigt sullen nu pas nae mijn vertreck opdoenden
de Coningen van Siauw, en Bolang, en prins Macca,,
,,rompius, kunnende hem gesamentlijke bekendt maken,
hoe lange, ende gedurigh ik alhier naer den selven
komste gewagt hebbe, ende aen den Prins Macca,,
,,rompius voornamelijk, dat ik hem seer gaerne soude
hebben willen spreken, doch dat d'Sonne Dewa Cabijung
sijn excelentie daer aff belet sal konnen onder,,
,,rigten.

Van den Coningh van Bolang sult mijnentwegen

wat

wat eindtlijk seggen dat er al wele saken sijn die mijn
de minste verwonderinge niet en geven, ende dat hij die
van Poele Saccan niet cunden in hunne hartneckigheijt
en gedeijst te stuijren, offe wij en soude niet cunden op
den geroepen steen, maar op den wanfen sien, niet op
het vermogend, maar op den vermogen, ende dat hij die
van Romon sijn voorkomen weder sal hebben te geven,
gelijk wij hun die Bantijkers mede overeaten sullen,
die gevlucht sijn weder naar Bocan te keeren.

Den tegenwoordigen Sergt. op Liauw Jan vanden Linde
hebbende in vreden gantsch geen genoegen gegeven, sal
door den Sergt. Jan Loodewijkse soo wanneer weder te
voorschijn komt, vervangen werden, ende aldaer weder
aan de Redout als voorens sijn dienst doen.

D'Eerw: Heeraan Zagharias Caheijng werden altijts
wel soldaten mede gegeven, soo wanneer de kercken en
scholen gaat besoeken, en moet UE: verdagt wesen, dat
de Manadens en Christenen altijts niet gehouden
sijn, sijn Eerw te brengen, dan daer de eerste
kerk is, dat is tegenwoordig naar d'Eylanden en
Noordt uit tot Tagulanda, offe Eylandt Sangitand,
en westwaerts tot Ajou, offe Candipan toe, van
waer sijn Eerw: verders voort geholpen moeten
werden.

Dogh bij verschijninge van 's Comps: Schepen offe
Chaloupen die van hier gevaert mogten sijn d'Eylanden
mede aan te doen, sal het nodigst, ende ook voor sijn
Eerw gemackelijkst wesen, die gelegentheijt te
gebruijken.

gebruijken, en waarteneemen, omme soo wel dese
inwoonders te verschoonen, als eenighsints mogelijk
sal sijn.

Sijn Edle sal ook alleesints met beleefheijd en schul-
dige gerechtigheijdt bejegent en gehandelt werden,
besonder agter en openbaer bij een comste der voor-
sittinge en voorgangh aan hun, soo lange er geen
ander boven hun en comt, ofte gestelt werdt.

Bij verschijninge van Vrunden off Vremden, sult door
als bovens gesegt is, ende de selve minnelijck en
beleefdelijk bejegenen, bescheijdelijk ende waardigh ter
gehoor staan, ende niet soo onbeschoftelijk ofte onrede-
lijke de selve handelen, als ons door den Boekhouder
Jan Swanen bij Rapport bekendt gemaakt is, dat
den afgesetten Command.r gedaan heeft, soo om-
trent die van Bale als andere, waar door 't Comp.s
Eere en aansien in merkelijke verachtinge comt,
ende de eijgen een affkeer van ons krijgen, die
anders sints op Cip staan van tot onse godts dienst
over te gaan, en Christenen te worden.

Voor soo minnelijk en vrindelijk sult ook met alle de
Dorps hoofden, en alle dese inwoonders ommegaan, voor
al hun van slaan, schampen verwijdt, off eenigh scheld-
woorden, op dat ons niet worden op een nieuw moeij-
lijk vallen om een ander opperhooft, den het ons
geraden houdt een ander te senden.

Want UE: dese plaatse niet dan bij provisie aenbe-
voolen en werdt, omme naderhandt een ondercoopman

aldaer

achter te praaten, die 't gedagt en gebindt hebben sal,

Onderwijlen sullen wij niet missen voorgem. brieffe en versoeck-schrift naar Bat.a aan haar Edelheeds met ons gunstige voorschrijvens te vergeselschappen, op dat eeden de qualiteijt verkomen moogt erlangen, waar sijn nu bij voornaamt gesteedt sijdt, en vaste hoope en verwagtinge, dat UE: sigh de selve door getrouwigst-bescheijdentheijdt en ijver sal waardig maken.

Het stoudt niet alle de Dorps-hoofden aangegaan, is hun beroofd geworden dat in binnelanden, dogh onse ... sal worden gesteedt, op dat het hun somwijlen soude konnen voorgelesen worden, het welk UE: dan alleen oneffen niet in 't werk laaten steeden, offe aan d'Eerw. predikt.-bediening laagde, die sulx wel bevorderen sal, dat het naar den sin geschiedt.

Verleeden Jaar was den Commandant Cranssens meer andere saaken aanbevolen, een put binnen de buijtenste beschantinge der Redouijt te graaven, daar aan niet eens gedagt en is, gevende nu voor aldaar geen ruijmte genoegh te sijn, soo als off de stoffe niet buijten, ende inde laagte konde gewonnen worden, en niet UE: niet buijten, maar inde Redouijt selffs een put graaven, daar twee voeten waters ten minsten in sullen staan, laatende die ... met steen en klei ophaalen, ende niet een ... ende kleeden, om bij eenigh schielijk voorval daar altijdts een toevlugt toe te konnen nemen, het welk sal door 't guarnisoen moeten geschieden, op dat zij wat

werden

nemen arbeydtsamen te sijn, ende de krijgstugt uijt

de slaap wekken op gewekt magh werden.

Den afgesetten commandant Barnen seijdt sal aanstonds naar mijn, ende den Coningen vertrek vertuijsen, in welkers wooningh sijn verbleyff sal nemen tot nader last, kunnende sijn huijselijke saken ondertusschen afdoen, op dat met de komste der schepen vaardig en klaar sij, om naar Maleijen te komen vertrekken.

Alsoo ons door den Liaunosen Comp:e op den 18den dezer met een correspondentie van daar gekomen, berigt is, dat de Chaeous de Weekcomst gedaan des Saturdaags was aangevangt, soo als sij des Sondaags avonds eerst waren vertrokken, sijnde door den Sergeant ver-, sijndt ons aan te schrijven, ende door den Stierman nogh grooter verduijven gewerst, dat de Papuen en Tidoren van den Raadt der Moluccos aan ons gesonden met voorn: correspondentie ons met en brieft toegesonden, soo sedt UE: op de beschrijvinge van de Weekcomst, den selven de Papuen afsonderen, ende ons ten eersten met een prauw over Tagulanda naar Sangi toe schikken, sijnde de Chaeous voorts wel padij en eeten het overigh ons ten spoedigste weder naar Maeijen keeren.

Het werdende dat hier niet door baadligheyt mogten ontge-slagen sijn, ende vergeten, daar niet sedt UE: sigh selve naar beste vermoogen redden moeten, en helpen, vertijvende anders het geene niet voor eerst nodigst is geleverd ten wederom gesteld te hebben, moetende den tijdt en ontwaardigheydt niet het werdende

January 1679. Manado aan de Reduijt Amsterdam.

leden, en aanwijsen, bevelende dan verder Ul: wesende Comp.s ommeslagh Godde almagtigh, en bijde onderstondt Ul: goede vrindt, get.e Robbertus Padtbrugge, in margine Manado aan de Reduijt Amst.m 22en Januarij Ao 1679: ——

Heden sijnde door d'Eerw.de Leeraar Zacharias Caheijng gedaan twee stigtelijke predikatien, des morgens in onse Nederduijtsche, en des naamiddaags inde Maleijtsche taele, bijwoonende beijde de Coningen met hun gevolgh, soo wel des voormiddaags als des naamiddaags naarstelijk.

Den prince Macca=ronpius quam op dage die nae behooren ver=wellekomt werdt,

Onder de maleijtsche godtsdienst verscheen en quam de prins Maccaronompius eijndelijk mede nogh alhier, op de Manado aan te landen, die sig met een stoel dragen liet, ende bij den Gouv.r gebragt wierdt, werdende den selven wellekomme als het behoorden [?] saan met een Canon schoot verwellecomt, ende alsoo beijde de Conin=gen ende alle hunne grooten hier tegenwoordigh waren, omme met den Gouv.r het Schrijmaal [?] te eten, soo wierdt sulx ontrent den prins ontschuldigt, ende dat voor jegenwoordigh van sijn saeken niet en souden weten [?] en konde vetten [?], sijnde alles den Gouv.r soo wel, als hem selfs bekendt, waaromme ook den Eerw.de predikant Caheijngh soude verwittigen [?], die sijn exercitie van alles opening soude doen, sijnde sulx volkomentlijk 's Comp.s meijninge ende, dat niemandt en wierde verongelijkt, waaromme goede wagt [?] soude

houden

January 1679. Manado aan de Redúyt Amsterdam.

houden, sulcunde also nu te ten besten keeren Lo.

De Chaloup der weelcomst van Maetijen of Ciaúw aangehouden, brugdt de vorgende brieff mede van den raadt aldaan

Ondender maaltijdt daar den heere Maccanompius mede verbeden was, quam onvoorsiens met een spoed niedt ter. Kharde de Chaloup de Weelcomst, de welke uit dan op den Scijn school van 't selfde gevaar geworden sijn: de brieven daar mede gecomen waaren volgens 't Register deses.

Aan de E. Heer Robbertus Padtbrugge, Gouvr. en Directeur deser Molucos, en het districkt van dien.

Edele Agtbare, manhafte wel wijse voorzienige, beschcijdene, en seer gunstige Heer.

Ons wel gebiedendt Heer.

Sedert onsen Jongsten van den 11den gted. laast affge- welcke pr. den Capt.n Laudt Cornelis Frans van Taqueanda, sijn ons twee ud agtb. seer aangenaame brieven met den slecom Bijeagen wel geworden, als den eersten dato 9den do. gedz. tot onbij, ons pr. Frans van Batchian toegecomen, den 17den daar aan, en d'andere van dato 24den do. van Xulla pr. d' Coningb. Amsteldam expediten

expressen affgesonden Sarred, den 15^{en} 8ber:, waar uyt mede wij hebben gesien uE Agtb: voorspoedige en behouden vaerdt tot dus verre, uitsgaders den verderen toestandt op en ontrent de naestgelegene eylanden die geweesten, wiesende hoopen en wenschen dat uE Agtb: verder te deren reyse, insgelyx wel, en geluckigh sal affloopen, en een goede eijnde nemen, waar naa wij gesamentlijk verlangen.

Egeene dringende aanmerkens waardigh te verwisselen van hier te adviseeren valt, sullen wij hier vervolgens kortelijken op 't papier stellen, en uE Agtb. onsen toestandt voorkomentlijk communiceeren, en eerst sullen den begin maken van Batchian, van waar ons den Serg^t Commandant heeft bekendt gemaakt in sijn schrijvens onder dato 15^{en} October hoe de aankomst den Brieve op Oubij den 2^{en} dagh naa uE Agtb. vertrek van daan, seer schielijk uitte handen neegen, en sterke windt van vooren, en d'oost hoek van agteren was neder gestort, egter op den 8^{en} d^o weder in goed postuur van deffentie gemaakt, gelijk uE Agtb: omstandelijk uyt voorn^e. brieff van den Commandant sal konnen brengen.

Van de regeringe op Amboina hebben mede twee missiven aan uE Agtb^t. en ons gezamentlijk gesonden ontfangen, den eersten p^r den Chinees Cau-sing van dato 17^{en} Augusty, ende tweede p^r ons langh uyt geblevene Chaloup de Weereoundt van dato 29^e

Itm: op 18en d[it]o: hier ter Rheede werden geschreven
weekens afschriften wij uEd: agtb:e hier nevens over
senden, wesshalven van den selven inhoudt geen
vermaen en doen, en 't geene wij dan voorders
dienwaardts bevonden, en tot antwoordt hebben
gesz: soo uEd: agtb:e mede, des gevordert, uyt de
hier nevens gesonden copien konnen ontwaar-
werden, sedert vermits voorsz: Cruyssen ons van
Amboina toe gecomen, met groote curieusheyt en
ongewoonelijk concept (onses oordeels) waeren gesz:
soo is den selven beantwoordinge ten meerendeel
tot uEd: agtb:e wederkomste uytgestelt,

'tGedert dien is ons door den Mixtiis Jongen Coop-
man Pieter de Hoedt mondelinge geraporteerdt ge-
worden, die van daan met des selfs Chaloupje den
24en der voorleeden maandt werden gekeerdt is, dat
d'E: Hr: Gouvr: Robbertsz de vik vande gemene visite
met de Coracora Hongij was geretourneerdt, en dat
d'ouse de wacht op de nebelige afhoorden uyt
gesonden waeren, met vreues hadde moeten te
nigt keeren, 't welk ten meerendeel soude veroorsaakt
sijn geweest door sekeren Engt:, [genaamt] Pieter overwal:
voor desen bedient hebbende 't ampt van gevoedigen,
den welken met de troepen onder desselfs commando
gestelt, in den aanvaal agter was gebleven, dogh
wat hier van sij, werdt van daan in aanstaande
breeder bericht verwagt.

[signature]

Voorm: Jongen Coopman wist ons mede sekere droevige
maare te verhaalen, namentlijk dat d'oude die uijt
het gouvernement van Banda onder den opper
coopman Keijts, tot den Scaaren Bandse op Nova
guijnea, waaren uijtgesonden geweest, vooreenige ofte gantsch
niet beter sijn gevaaren, veroorsaakt sijnde door„
„middel 't stoodt en onvoorsigtigh aanlandt gaan,
sonder niet behoorlijke wapens voorsien te sijn, maar
door den stierman met verdere matroosen, door de
afschrijvelijke wiede, en woeste menschen op dat
ijlandt seer deerlijken om 't leven sijn gebragt,
dogh hier van hebben tot nogh geen volkomen
bericht, terwijlen van daar 't Edl: haar D:s
Advijs=brieffje van het geoutie quaede wasse en
wij geen ander hebben bekomen, en 't geene wij
hun D:s onder dato 27en gem: hebben gesz: tot ge„
„leijden van onsen jongsten algemeijnen brieff, aan
de hooge regeringe, en verdere andere bylaagen
gaat nu mede tot nadere specificatie hier—
nevens.

Onse chaloup voorsz: is hier ter reede seer rijk
gecomen met 4000 stux: roode steen, en verders toeneemt
met nogh 200 stux: baije peaulen, waar van in de
Amboinsche brieff mede mentie wordt gemaakt,
maar mede sackma verschijnt op te bringen, 't geene
wij haar D:s hebben aangesz:, en sluijte den stier„
„man seer beklaagde, en sloegt dat de chaloup mede

hie

hier soude moogen gebragt, en wat gehoosden worden, Soo hebben voornz: verbodh moeten toestaan, Tijdens„ „dreijh vermits de Schip niet gedurig pompen konden 't water wierdt gehouden, sijnde dan in 't repareeren van de Schip al 13 dagen mede toegebragt, soo dat eerst op den 3en 9ber: met 14: Lasten padij, en eenige andere gerijschte benodigtheeden, over naar Macquian en Batchian, en Oubij is gestevendt, van welke ladinge 6: lasten voor Macquian en 't resteerende hebben voor Batchian gedestineerdt.

Den Baas Smidt hebben wij weder naar Oubij laten overgaan, om van daar desselffs gereedschap te haalen, en voorts daar mede tot Macquian weder keeren, ende aldaar continueeren tot dat de geordineerde werken affgedaan hadt, waar toe wij Eervolle 490 £ ijser wegens ind agtd: gegeven last hebben oovergesonden.

Den Metselgast Jan Louwendert: 52: is van daar weder opgehouden wegens ons Schrijvens aan den Sergt:, vermits er geen kalk genoeg en is, gevondt, om de kooken voor 't guarnisoen aff te doen, ende het weijnige dat wij van hier pr: de weerkomst oversonden, konde ook weijnig beslaan, den kalcken sullen ook eerstdaags van den Gorgorgo Alam en de verdere grooten verwachten, off sij ook een kleen kalk oventjen omtrent het fort

Brengh

Koninge nieuwe caaten kanden voor d'E:Comp:e, ten
nÿeen den Sengt. schrijft dat den Sengadjie van
Guoffahiaha, daar toe genegen is, maar derft sulcx op
hem niet nemen sonder last van den Goegoegde, off
Kolatos van Ternaten, achtervolge den Sengt. voornt.
van hier ook dyts gedaan heeft, om plat loot voor
g:de Eerste voor het affwachten van de—
Coningh, soo hebben wij sulcx agter onvoedaan gelaten,
vermits geen last offte order daar toe van uw agtb:e
en hadden; de affschriften van de voornt. Conman,
''dauten gaan hier nevens.

D'Weerkhoudt heeft dan op deese togt omtrent
een maandt te soek gebragt, welcke dijnsdagh
naar eenige dagen sieckvern, tusschen dit, en Macquian
op 11:e Stanti hier ter Reede g'arriveerdt, nevens
de Chaloup van onsen Mixtiese Bonger Conneels
puteneele pagten den Steckede draaken welcke Jagod
bestaande in 13000 tacken, wy tot den prijs van
voorheenen voor d'E:Comp:e hebben aangenomen.

Den Mandijker Pedro Ticona, op voornt: Bonger—
Chaloup voor schipper gevaren hebbende, wiest ons
mede te verhalen op Xula gehoordt te hebben
(wat naar nu omtrent een maandt geleden—
vertrocken was) dat uw Agtb: in geselschap van
sijn Hoogt. den Coningh andsten naar Cam''
''bocco waart vertrocken, en dat vermidts de

geropen

geopende gerugten naar sijn gronden, te weten dat de Boutonders geconjungeerdt met de Bougijs 't yland voorsz. voorgenomen hadden te bestrijden, ende den Coningh van Ternaten afhandigh te maken, gelijk deselve alreedts met genoegsame offencive actien hadden begonnen, ende haere resolutie in 't werk gestelt, en bovendien dat de Maccassaren, ofte wel den Mandarees inde bogt van Tomini den grooten Meester uyt roeren en doodt se aan spreeden, dit dan soo sijnde, soude het voor UEdagtb.e al een vrij swaar werk sijn, en de wijse maatregulen betragten, dienhalven sijn wij te rade geworden, om onse chaloup voorsz. naar de Manado tot verwaringe van deselve af te senden, alhoewel wij deselve tot het halen van brandt-hout benodigt sijn, maar vermits den voorn. Cornelis Pietersz deselve chaloup daar toe heeft gepresenteert, soo is het te minder swarigheyt, te meer het hier ontrent nogh alles in goeden doen is, 't welk UEdagtb.e nogh onbekendt sijnde, al vrij swaare bekommeringe en ongerustheyt soude konnen veroorsaken, 't geen wij dan met dit ons advijs, soo veel doenlijk tragten te weren, op dat UEdagtb.e in deselfs wigtige bezigheden, de saken aldaar naar den selven wijs overlegh (sonder vrees van hier) ten goede van d'E. Comp.e magh bestieren, in middels vertrouwen dat de Boutonders nog de Bougijs soo dwaas niet en sullen sijn, dat se yets ontrent 's Comp.s landt genoeg sullen ondernemen, wat van de Maccassaren zij, deselve is een bekende natie van trouweloosheydt, de welke nogh sedt, noch te vertrouwen en agten,

daaromme

daaromme soude eenigsints te geloven sijn, dat den
bekande die swaerschen boonderen tot kalk gebrandt
hadde, en tot den bouw gebruijkt, de welke op uEdagtbe=
jongste visite, de arme en eenvoudige inwoonderen
der voorsz: bogt, daar door den schrik op 't lijff hadt
gejaagdt, als of ijets soude hebben uijtgewigt, dogh wieren
het beste verhoopen ende aff wagten.

't Schijndt dat den ouden Tidoreeschen Coningh
Saijfoedijn de beloofde vergoedinge van de rooff door
sijne onderdanen op de kust van Ceram in d'
Amboinsche provintie gepleegdt, tragt naar te koomen,
mits hebbende eenige gesanten op uijtgesonden, omme
den Sengadjie Saijb van Patany, onder schoone
beloften in handen te krijgen, gelijk uEdagtb: vorders
in onsen jongsten brieff naar Amboina sal gelieven
te lesen, waar toe wij ons seer gedienstigh sijn
gedragende.

Desen Coningh tragt sigh dan mede naar een
waarschijnelijkheijdt de regeeringe te ontslaan,
hebbende onderlinge een deselfs vrouwen en bijwijven
affgedankt, en van sig gescheijden, woonende tegenwoor=
=digh als een apocriphe Philosooph, sonder dat
ijmandt van de grooten, offte ijmandt anders bij sijn
hoogheijt mogen komen, ten sij van hem expres
ontboden werden, wij hebben sijn hoogh: mits
betaelinge drie picols ijser gestrafft, strouwende

Hier

hier inne niet quaelijk gedaan te hebben, schoon
UEd: agtb.e het verkoopen van dat niet ende heel
verboden.

Zijnde dan mede ons vertrouwen van wel gedaan te
zijn, dat wij 't versoek van den Jongen Tydoreesen
Coningh Craan, door den Luijtenant Kaboeo op
gisteren gedaan) hebben affgeslagen, welk versoek
was om hondert Rd.e op de nadere recognitie van
Tydoor te mogen genieten, van welke verstreckin-
ge wij ons beneffens deselve hebben verexcuseerdt,
aangesien den selve voor als nogh geen weerde in
s'Comp.s boeken hadt, want indien 'er op de nadere
recognitie yets soude moeten verstrekt worden
sulx quam ten lasten van den Coningh Saifod-
dijn, ende 't Landt, ende daar omme soude van
sijn hoogheijt eerst belastinge afvragen, waar
mede gemelte affgesant worden verstrecken etc: Zijnde
dit ons oordeels een seeker stuck van den
Ouden, want ingevallen men den selven sijnen
successeur, gelijcke versoek hadt toegestaan
soude hij meerder gehadt hebben, omme onse
Boden ofte s'Comp.s wegen aan hem affgeson-
dend, naa den Jongen Coningh Craan Tydore.

Van Ternaten hebbe niets van sonderlinge op-
merkinge te schrijven, eenelijk hebben verstaan
datter tusschen die van Laoda en Coerfou eenige
verschillen waaren geresen, over den arbeijt die

Gijlolo

hielden tot den opbouw van den Ternataanen Tempel mosten contribueeren, en om dat den Singadji Sekken broeder tot Laloda hadt ontvoerdt gehadt, om welke questie te slissen is den Gogugu alaar den 28en pass: naar derwaardts gevaaren, ende naar verrigten saken den 14en deser van daan geretourneerdt, maar hij en belaagt sommige der Ternataansche Bobatos niet alleene, dat hij de opgevijde, ende door fantsijen wederspijtsch betaalde hadde, onder sig behoudt, en om dat hij sulx sonder der heeren kennisse heeft gedaan.

De Coningh aan [illegible] hem voorenvermelde afgesant Samon, is des daags naar den Gogugu voorbz: van hem wederom ontnomen, om sijn hooghijdt op te sekeren, maar dat hij met hulpe vande Xulaneesen voorigh houdt tot een hack coorn, ter ordre van den Coning, tusschen 't Casteel, en 't Ternataansche quartier opgerigt hadt beschikt, maar wij hebben dienaangaende aan nadere agtb: niets gesz: aangesien wij uyt ul Edagtb: jongste advijs van Xula Badden gelesen, van gedesenteerdt te sijn geweest, den Coningh op Bangaij te verwagten, ende de reijse tot Tomini etc. te vervorderen, gelijk ons dan mede tot nogh geen nadere gelegentheijt voorgecomen sijn om onsen toestandt bekent te maken, als eenlijk met onsen jongen Coopman Pieter

Tydetz.

Tydelz: die van hier op 14en October de reyse met twee Sijner Chaloepen naar Mindanauw, tot verkoo-
-dingh van Sijner gecommitteerden, en gecontracteerden Bandas is vertrocken, maar dewijl den Heeren niets 't verkoopen des Moesson ingaens en wierde aancoopen Zoo hebbe wij dan ook in onse voorneemen van UEdagtb: daar mede te schrijven moeten stacken.

Op 't versoek van voorn: Bonger Coopman hebben den Heeren uyt 's Comps: packhuys eenige lijwaten etc: verstrekt, gelijk UEdagtb: in desselfs obligatie hier bij in afschrift gevoegd sal konnen zien.

Volgens UEdagtb geeerde Instructie, is de Cassa onder den boekhouder Cornelis Ringenijk berust hebbende, op 26en Augusty door den Sr Fiscaal, en guarnisoen boekhouder Cr opgenomen, en tegen de ordonnantie naangesien gevonden, als wanneer te kort wierdt bevonden 99: Rds: waar van den Cassier voorn: ons ten eenemaal aan-
-wijsinge wist te doen, weshalven voor alsdoen in sijn bedieninge wierdt gelaten.

Maar vermits wij desselfs quaat comportement met dronken drinken quamen te bespeuren, hebben de Heeren leden des Raadts 's Comps: Cassa voor de tweedemaal opgenomen, op den 2en gedr: bij welke opneminge 94 Rds: nogh quam te manc-
-queeren, daar het nogtans boven 400: Rds: moest wesen, behalven 217: Rds: die den vrijborger Johannis Franciscus Manceus over schepen pak

betaleis

betaelt aan Cassa ten agteren was, welck
staande bij 't sluyten van deselfs maandt verch:
van de maandt etc: wierdt uytgehouden, waar op
dan 't Cassa boek den Heeren affgesonden sijnde,
hebben in deselfs transport van de maandt October
een Similiter Abaek tuyten vermoeden gesien,
alsoo in plaats van een was gestelt, en
sig alsoo voor 500 rds onteert, waar mede hij de
oogen der geeommitteerden badt verduysteren, om
alsoo voor die tijdt nogh in sijn bedieninge te mogen
gelaten worden, mede vermits den Heeren ons geen
aanwijsinge van het te kort komende konde doen,
soo hebben wij hem bij provisie van sijn bedieninge
gesuspendeerdt, en op het groote boeck tot UEd:
Agtb: Comptoir geconfineerdt, mitsgaders deselffs
goederen (die van weynig belang sijn) onder
behoorlijcke Inventaris versegelt, en d' Cassa tot
nader order, den Generaale Boeckhouder Sr de
Ghein getransporteerdt, komende dan nogh naar
dat wij alle uytstaande schulden, en daar van zijde
te bekomen was hebben aangenomen, een somma
van 408 rds te manqueeren, welcke penningen bij
hem in soo korten tijdt onmogelijck kunnen ver-
teerdt sijn, derhalven is ons vermoeden geweest
dat hij in vrienschap eenige ondomantie heeft
geteekendt gehadt, sonder het geldt ontfangen
te hebben, offte wel dat de Cassa door onagt-
saamheydt is bestolen, ende vermits wij over

Penninge

Sommige Costen van de See, eenige suspitie
hadden, soo hebben onder de Swede in 't geheim
naersoekinge gedaan, maar daar mede is tot
sijnen voordeel gantsch niet met allen g'exploreerdt,
soo dat d'E: Comp:e deselve gerant op den Sweeden
sal moeten soeken:

Den hier vooren in den beginne genoemden Chinees
Tan-ing, heeft gepresenteerdt voor d'E: Comp:e
tot den prijs van Amboina Moppen, de dakpannen
op Bodingo ofte eeders anders te backen, ten
wecken sijnder bewaardste sijde overgecomen
te sijn, maar vermidts wij niet bevoegdt en
waaren, in 's agtens absentie, sonder speciale
last, met den Sweeden eenigh contract aan
te gaan, soo is d:o Steenbacker ook tot nogh
agter nogh gebleven, alhoewel wij den Sweeden
op sijn gedaane versoek, onder behoorlijke obligatie
en borgtogt, de somma van 200 Rd:s bevoorschot en
toegestaan hebben, op de caution van de
Swede te versterken, maar hij heeft ons t'geheel
daar niet meer om gesprooken, nogh het betaalde
ook niet, dat wij 's E: Comp:s penningen hem soude
aanbieden, vertrecke den Sweeden dan den 9:de deser
wederom naar Amboina gekeerdt, onder voor,,
geeven van weder te sullen komen, met vrouw
en kinderen, om alsdan voorsz: Steenbacker
met eenst bij der handt te neemen, het Zij dat

hij

629

hij hout offe niet daar is (ende geloovende) weijnigh
aangebragt, vermits hier nogh seeker ander Chinees
is te vinden, op Amboina mede woonagtigh, die voorz:
werk wel soude willen aannemen.

Het huijs voor de baas der wapenkamer is over een
maandt voltoijdt geweest, en voorts alle 't geene
UEd: Agtb: in de Instructie heeft bevolen te be-
-casteren, sijn 'er Coussijns en Anckers in voorraat
gemaakt, tot de huijsen die nogh staan gemaakt
te werden, soo dat den Captn. voor de Timmerlieden
en Metselaars geen werk meer en weet te geven,
oversulcx versoekende, en biddende dat den opper
Architector haast wederom mogt komen te
beschrijven.

Wij en konnen voor UEd: agtb: mede niet verswijgen
offe verborgen houden, 't droevigh ongeluk 't geene
hier agter 't Comps: kortae den 5den deser
tusschen twee soldaten, den eenen genaamdt
Hendrik Megan van Brugge, ende den anderen
Jan Cornelissen Lotherdt van Amstm, is
komen te geschieden, de welke tegens elkanderen
hunne degens getrocken, en te keer gegaan
sijnde, heeft den eersten van den laatst genoemde
een soodanigen steek inde regter zijde van de
borst ontfangen, dat den selven naar een, offe

twee

mede eenen daar aan is komen te overlijden, waar
over dan bij Jan Cornelisz voorn:o g'apprehendeerdt, door
den Fiscael voor de Justitie gebragt, die ten sijne
geprocedeert is, mitsgaders volgens de Sententie op den
15:en D:o in Raad van Justitie geveldt, op gisteren
met de Harquebousade, niet tegenstaande deselfs
versoek om uijtstel tot uE agtb:e comste, ter
executie gestelt.

Voorts isser bij visite naar den Halse, in plaats
vande g'ejecte kroes eenig papier gevonden geworden,
waar van uE agtb:e jegenwoordige wel ligt verlegen
mogt sijn, derhalven senden wij hier nevens een
kroe eenig kleijn formaat Hollandts, en een Lotse
inct, sonders en verder van den toestandt hier-
waandts over niet te schrijven, derhalven sullen
deses sluijten, en uE agtb:e van den Heere aff
bidden geluk, heijl, en Zegen, mitsgaders voorspoe-
dige reijs, en behouden aankomen Amen: ende hier
mede naar gantsch eerbiedige en ootmoedige groete,
sullen uE agtb:e 't sampt verdere geselschap, de
Heijlige Hoede Godes bevelen, in middels verbeij-
vende d:e agtb:e Heeren, onderstondt uE agtb:e
dienstwillige dienaren, was geteek:t Cornelis
Burenius, Rembrandt Knoot, Andries Wolffs,
en Dirk de Graaf, ter sijden stondt Manado
in 't Casteel Orangie, desen 18:en December
A:o 1678:

Manado

Manado
Aan Sr. Johannis Swanceon Gecommitteerdt
en Harmen Smidth Commandant aldaar.

Eersame voorsienige, en seer
beschijdene goede Vrunden.

Aangesien wij hier eenige loopende geruchten hebben
gehoordt, als dat de Maccassaren offte wel den Mandaresen
de Commandant hebben overvallen, en een groote ge-
deelte van de selve, soo doodtgeslagen, als voor slaven,
gevankelijk wegh gevoerdt, soo is ons vermoeden
dat 't selve gedurende d'Hr. Gouvr. in sijn reijse al
vrij vergaderen sal, derhalven sijn wij te raden ge-
worden, deser ons eenigste bij der handt hebbende
Chaloup afftevaardigen, tot overbrenginge van
ingesloten brieven aan sijn E: versoekende 't geene
ul. voorens door den Stierman sal ter handt gestelt
werden, als van ons te weeten, een riem papier met
een bottel inct, behalven 't geene Juffr. Gouvernante
den Stierman om te bestellen heeft opgehandigt.

Deselve dan door ul. ontfangen en gelesen sijnde
moeten ul. indagtig sijn, opstondts den Corcor aff
te vaardigen, en het ingaende pacquet etc. den
Hr. Gouvr. toe te senden, 't sij dat sijn E: te Noorden off
beoosten Celebes wordt vernomen, op dat sijn

E:

d: van onsen toestandt volkomen berigt mag erlangen, ende alsoo sijne wigtige saaken genuster verrigten, ende insgelijk sijn d: niet vreemd van daar is, soo dat de te staan affgesondene Correspond binnen 6 à 7 dagen bij ud: weder soude konnen verschijnen, met bescheijdt en antwoordt, soo moge ud de chaloup soo lange ophouden, als men: soo dient de selve ons soo spoedelijk met soo veel padij als bequamelijk sal konnen laden, wederom te rugh toegesonden worden, waar mede dan ook sullen verwagten de roede van versterckingen, mitsgaders berigt van den toestandt derwaardts over.

Ed: Francen souden pr: dese gelegentheijt wel mede konnen overkomen, indien bij daar toe kan resolveeren, maar insgelijk bij last van sijn d: d'Ed: Gouvr: bedt om te continueeren, offe over komen, dat sulxten wij 'er buijten, alsoo het alsdan voor een genoegsame Werk behoordt te versterken want de winkelboeckjens loopen wij lang blanco, soo dat te twijffelen staat, off de selve van dit jaar sullen konnen overgesonden worden.

Wij vernemen wel dat den Comse: Fink tanuta de van Nieuwenhakenderans bij ud is overleden maar den datum onbekendt, derhalven sullen in aanstaande berigt verwagten.

Den Commandant dient dan mede te versorgen,

dat

dat wij een pertinente rolle van Manados sterkte
mogen behouden, van ijder soort onder d' E. Comp.e
sorterende, in 't bijsonder de Christen afstammelingen,
van de heijdenen ook apart, 't welk des Schoolm.rs
werk is, daaromme dient den selven deses last
opleggen; hier mede dan geen mindere stoffe tot
schrijven hebbende, sullen desen sluyten, en
U.E. de hoede godes gerecommandeert laten,
ter wijlen wij sijn, en naar cordiale groete
verbleven, onderstont Ul: goede ende genegene
vrinden, was geteek.t Cornelis Sweris
Gerbrandt proost, Andries Verhoeff: en Dirck de
Grijs, ter zijde stont Maetjen in 't
Cast.e Orangie desen 18den December A.o 1678.

Register der papieren, gaande
van hier met 's Comp.s chaloup de
Weerhondt, over Manado, gesondig
werdt aan d'Ed.le gouv.r Robbertus
Padtbrugge, jegenwoordigh bevonden
ofte verkeeren de kust van Celebes,
op de gewone visite.

N.o 1. Originele missive, door den Raadt des Casteels
Orangie aan sijn opgemelte E. geschr:
dato 18den December 1678.

2:

N:o 2: Copia D:o aan den Predicant D:o Johannes Francen en Commandant op Manado, datum ut supra.

3: Een D:o door d' E:le H:r Robbert de Vik en Raat in Amboina, aan d' E:le H:r Robbertus Padtbrugge, en Raadt op Maleijo gesz: dato 17:en Augustij 1678:

4: D:o door en aan als voorenen, dato 29:en 7:ber 1678:

5: Copia rapport van den Adsist:t Pieter Huijts op Amboina aan de Regeringe gedaan, volgens sijn berigten op Ceram voorgevallen.

6: Copia missive door den Raadt des Castels Orangie aan den Sergeant op Batchian d' E:le H:r Gouv:r Robbert de Vik, en Raadt in Amboina gesz: dato 14:en 7:ber 1678:

7: D:o van, en aan, als boven dato 30:en 9:ber 1678:

8: D:o door den Raadt op Maleijen, aan d' E:le H:r Gouv:r Cornelis van Quaelbergen Raadt in Banda, gesz: dato 30:en 9:ber 1678:

9: Copia D:o door den Raadt des Castels Orangie aan den Sergeant op Batchian, dato 7:en 9:ber 1678:

10. Copia obligatie wegens genotene lijnen ten laston vanden Luijtenant Sr. Pieter Tijdelz dato 12en 8ber: 1678:

11. Twee Copie missiven, door den Serg.t Commandant op Macquian aan den Raadt op Maleijo gedz: d'eenen van 17en gdo: endandere dd dato 4en 7bre 1678: —

12. Twee Copien do: door den Serg.t Commandant op Batchian, aan den Raadt des Castls Orangie op Maleijo gedz: dato 15en October, en ultio gbre: 1678:

13 Copie missive door den Raadt op Maleijo, aan den Serg.t Command.t op Macquian gedz: dato 21en gbre: 1678:

Onderstondt Maleijo in 't Castl. Orangie desen 18en December 1678: was getdt: Andries Orosses Raadt en Sedentaris.

voorstaande brieff door den Gouvr: beant, woordt, om met voorn: Chaloup te rugge naer Maleijen gebragt te werden

En verbeeft den Gouvr: dese nagt daar omme nogh aan Landt, soo om de papieren over te lesen, om elken ijts op te antwoorden vier, als ook om den brieff te altijn in voorraat te laten, waarmede, ende den Ladingh de Chaloup op ordonnantie gereet wierdt, naer Maleijen weder afftevaardigen, dat.

Maandagh 23en Smorgens gedz en gesloten wierdt, luijdende dusdanigh.

Maleijen

Maleijen
Aan den Raadt.

Manhafte, wijse, voorsienige, seer
bescheijdene Mess:rs en Vrunden.

Ik gisse, ende niet buijten reeden, dat het jagt Amst:m
met beyde Jesuijten Castiliaenen en al, in plaatse
van in de bogt van Boutoan, nu al toegekomen ende
op Maleijen is, te meer onse ordre voorkomende door
den opperstuurman naer behooren niet en is agtervoegdt
geworden ——

Off niettemin onse gissingh, missingh waar, soo gaat hier
nevens affschrift van onse voorige van dato 2en Januarij
1659: daer nu al sigh soo veele van sullen komen dienen
als het copie, alsoo het niet raetsaam en is, het
ander stuc van het daghregister hier al mede —
nevens te senden, daer wij in het voorigh schrijven —
ons meest aengedragen, kunnende het noijt beter
dan over al wel sijn, gelijk het hier alsnoch (Godt
sij gelooft) tot nu toe aldaer nog is, het welk ik
ook uijt d' uwe niet liefst, ende niet de wel te passe
gekomene Weerhoudt sie, dat het agter gelaeten
gedeelte mede in den gewenschten standt is, Godt
almagtigh geve het langh duuren magh.

Voorn: chaloup verscheen alhier gisteren avondt
soo als ik met de Coningen van Tabokan en Ciau,
(die nu tot hiertoe sijn te gevaerdt) gekomen met

het

als onvermoogen) het schrijnaare soude sien, maar
naar ik met een vaartuygh naar de Chaloup d'Sondnagt
de wercke voor aff hebbe laten gaan, ende het tot boven
den hoek van Boreau op haalen, om Sangi wat gemac=
=kelyken te moogen bestormen) ende de Coningen met
hun onvermoogen over Tagulanda' versterken soude,
maar door wij dan de gelegentheijdt bequamen deser
afftesticken, sullende de Chaloup voe padij ue Ed.:
toekomen; Ende naardemaele den Stierman soo seer
over de sleck beraagdt, magh die niet worden naar het
ontlossen ende hier gehaaldt worden, om te sien offer
nogh lapsaleren aan mogte worden, soo niet, aftreggs,
en 'er een ongeluk mede krijgen, dogh dient sulcx
niet voor mijn koutste te geschieden.

Tot beandtwoordinge van ue Ed.: aangenaame, met de
Chaloup de weerkomst behouden, ende gedagtekendt
den 18den December Ao. voorleeden, sullen voor eerst
seggen dat niet bekendt en is, dat de Redduijt der
Brive, niet in een Maandt, maar in 17 dagen
opgemaakt, met soo swaar ijserhoute balken soo=
digt beleeh, soo swaar geschapt ende nogh niet be=
=stuuren, in soo een kandt worden soo een gevoeijgh
breukwerk, en is het nogh verscheijden affgeloopen
aldemen in soo een gelegentheijt soude hebben moogen
verwagten, alsoo het op anveijden der balken, 't werk
aan de oostkandt al wij vereerh hadt, dogh 't is

goedt

gevordt, dat alles weder hooght, en sterk, ende voltooyt is.

Het is genoegh dat d'Hr. en vrienden van Amboina vanter zijde te verstaan is gegeeven, dat op soo een wijse van schrijven, wat eenige menschen antwoordt souden passen, schijnende contrarien in soo een hellende staadt gelegen is, dat Amboina daar over, ende daar aff naar welgevallen magh schrijven, en onder soo niet voor-onderen willen, selffs ook van het geene daar aff hun geschiedt onderworpen is kennisse gedaan, dogh den dienst der E. Comp.e en wordt geen woorden-meest, wel minder bijsondere hovaerdijen en gekrielen, voor 't bewaren van 't eygendom te steeden. de besteeden, tonnen, en schobben past schoonmakerschap, elk magh sigh selven kennen daar 't hem schikt, en is het in soo verre van daar dat ik mij die stijl, en swier van schrijven soude aantrekken, dat ik 'er selffs om lachen moet.

Van meerder belangh en naardruk voor d'E. Comp.e is den quaaden en verneukeroosden uitslag, soo van Amboina als Banda, willende hoopen dat 'er niets seinmen uijt ontstaan en sal.

Overaangaande ons verbodt van eenige stoffe niet te verkoopen, soo is het ogten wel ende voorsigtigh bij u Ed. gedaan, 't zijn aan den tijdsomstanden

majesteyt

Majesteijt niet te weijgeren, en moet Ik bekennen
naar teegenwoordige, en diepe overdenkinge, wij bevonde ge=
=woden, onaangesien de quaede voornaemen van den
ouden Coningh Saijfoedijn gebroogen te hebben, dan
Ik nog een hadde, en sal dit egter niet beletten, dat
men niet soo de sorgige voorsigtigheijt omtrendt
die Majest.t te werk gae.

'T Sijn wonderde beuselagtige, en leugenagtige gerugten
die van den Mandarins sijn uijtgestroijdt, gelijk wel
ligt ae omstandigh in ons Dagregisteren sult hebben
konnen oogen, hoe wij soo een groote gedeelte van
de Bogt sijn rondt geweest, sonder Mensch, off
Spoor van Menschen te vinden, behaeven op 't groot
Schiedtpadden g-eandt off Togia, en sijn dese ge=
=rugten niet dan door de Hottentoeders uijtgestroijt,
om te verbeelden het opwerpen van den Bonte de=
=tinghinde mondt van Rivier Kroon, sijnde voor=
=neemens geweest die in een storm te sanderen,
en b het in soo verre van daan, dat die arme Siele
soo wadder geroofdt ende doodt geslaagen soude sijn,
dat in tegendeele 3000: uijt de Hottentoedsche
Slavernij verlost, met een Schoener Compa.e
beladde, 100 lb: kruijdt etc., wedden naar hun
Landt sijn versonden.

Om aangesaede goedt geloove dat Ik van Cijdoor begunne
te krijgen, als ook om andere redenen, en zugten,
sullen ue d.e mijne hertelijke gebiedenisse, Zoo

aan

aan Vader als aan Soone, doen eeren, eenvaar hij
selfs door ijmandt van den Raadt, outschuldigende ons
hier jmo van niet gehz: te hebben, om dat alhier
tot Manado niemande en is, die in Arabische letteren
schrijven kan, ende dat sijn Hoogh.t alle de valsche
uijtstroijselen, en longe voor de Chinasanen maar
gehoft te laten vaaren, dat wij nooijt gedoogen en
sullen, dat haar het minste leedt geschiedt, Zoo
vannen naar billijkheijdt voldoeninge komen
vraagen.

Heijt sijn Hoogheijt ook ligh ten volle verseekeren
magh, dat Ik soo hooge ligt geloovigh niet en ben,
omme mij aan ijder vrindelinge te vergapen, veel
min om door de selve mij te laten verwoeden.

Daar sal bijsondere sorge moeten werden gedragen
dat den inhoudt van 't ambonsch schrijvens over de
vermelde stoffe, bijsonder niet en kont te werden
kunnende uijt eenige omstandigheeden merken, dat
sijn Hoogh.t sagtsodijn, eenige gevoelijnsame geest
in onse secretarije hebben moet.

Den rijck van den longen Chinam is vooreigtig ont„
„schuldight, alsoo wij niemandt dan den Vader en
kennen soo lange ons gehoor geniet, en magh daar
aan niet werden getwijffeldt, off het geschiedt door
den ouden Coningh, uijt een bijsondere naar ijver
om d' E:Comp.e als op een tastes te steelen, om de
vaare genegentheijt outwaar te wenden; en voor
ligt konde naar soo vele bekomene proeven van

oprechtigheijdt

opregtigheijdt hier uijt wel voegen een grondtleggingh
van een waare vreedthende, de geduurige misère
voor de Moccoos, het hooghste en eenighste oogmerk
der E: Comp:e in dese gewesten.

Het is althans niet wel beter gegaan met den
gewesene Command:t Hannibal Smith, als tot
Cenaten met den Cassier Ringerijk, die schijndt in
geen trouw, nogh eer, nogh schaamte in de tijden
meer te wesen, het aan ons overgesondt rapport
door den Wijnkoeper Jan Francen, soo uE: sulcx
ten meerendeele aenwijsen, als welke dieverijen,
(men verbeeldt het hoe men 't wil, dus moet
het worden genaamdt) nader door den Boekhouder
Bassebergh naargeloopen, ende ten meesten
opgestelt, anderhalf duijsendt Rd:s en meer souden
bedragen, van al 't welke uE: E:s nader, hiernevens met
onse komste Staat gedaan te worden.

Ondertusschen hebben althans onder tijtel van f:e
vaandrigh den Serg:t Dirk Pieterse gestelt, tot
sijn vervanger en hoofdt deser plaatse, tot wij
het met den anderen wat nader sullen hebben
overlegt, om off agtervolgens ons schrijvens naar
Bat:a ijemandt van de hen goedtvonden althans te
plaatse.

Den Chinees die met onsen pagter in bedingh en
maatschappij was getreden, om steenen, en pannen

voor

voor d'E: Comp:e te bakken, had Ik sulx toegeseijdt ende belooft, en wert sijn naam niet, doch sal den pagter Cornelis Pieterse UE: sulx wel bekendt maken, sijnde het d'E: Comp:e om 't doen wie sulx doedt, als 't naam wel geseijdt, alsoo den eenen sullen moeten betaelen, en den anderen geldt geven.

Het droevigh ongeluk tusschen Hendrik Mogan, ende Cornelis Colsendt is ons van herten leedt, en is het officie door UE: gedaan, dat tot handthavinge der Heijl: gestrenge Justitie, in deselve wegens naar geruchtbaerlijk, moetende soo wel dooff, als blindt in sulck een geval wesen.

Wij breecken dese te eeuden aff, om onse reijse te konnen te maken, alsoo aenstonds onder commandeurs staffe, soo dat hier niet meer aen, noch te toe en voege, dan dat Ik UE: gesamentlijke Gode bevele, en bijne onderstondt, UE: gunstigh genegene vriendt, was get: Robbertus Padtbrugge, ter sijden stondt, Manado aen de Rivijr Amsterdam 23en Januarij A:o 1679.

mondelinge onderrig-
tinge aan Predikandt
Lakeijng door den gouv:r
over iets geb: Ed: dan,
ken gedaan

Naer 't welcke d'heer Coenraen Lakeijngh in 't breede onderrigt wierdt, dat buijten het versoek van den Schoolm:r voor den prins Maccacompius om op Ajou te planten, den tweeden ende houden verseckeren van onse toesteminge om wat nader aan de Manado, ende op Amocka (dat doch wordt ende

verpaetsen

verclaaren is) met de sijne sigh der neder te mogen slaan, Ter welcker Ursaeke meermaalen hadde versogt doch om redenen dies lange noch geweygerdt was, maar alsoo die Bantikers nu niet langer en konde op de Manado blijven, die den Coningh van Bolaan daar hadde weeten in te kruijpen, om den Schijn van gebiedt te houden, en welke Staats geheijmenis wij vastelijk geloofden hem voorheenen door de Spanjaarden was ingeblasen, toen in 't Jaar 76: de Heere aan de Zuijdtwal van desen Celebesen Noordt ~~kust~~ hoek ook eerste, en meester deedt, soo geloofden den Gouvr: vastelijk, dat bij aldien den voorsz: Bantikers mogten door den Coning van Bolaan ingeslokt werden, die andersints de sijde der E:Comp: schijnen te willen houden, de Heere sigh op Amorna souden ter neder slaan, waar jure den prins Maccanompius hen in houde-voorkoomen.

Ook hadt den Cardijngh gepeijsden prins te toetsen off ook wel wegens d'E:Comp:, ende onder voorwaar, den sig soude als Hoofdt der Christenen van de Manado willen laten gebruijken, verseekeren de werdens sijn Excellentie dat maken soude, dat van sijnen Broeder Bekoorlijke vermoginge, ende vergoedinge van sijn schade, en wedergevinge van sijn slaven en goederen soude erlangen, behalven

noch

nogh eenige aanbrastinge van minder belangh
de welke voorn: prins badt bekent te maken.

De Coningen van Cabarcan en Ciauw affscheydt vande gouv.r genomen, en wat orders ontfangen soo van Baban Datoundeca, Biantay, en den Coning van Mangani, aan Sr Shandet werdt,

Ondertusschen verschenen weder beyde de Coningen
soo om affscheydt van den Gouv.r te nemen, als om
te overleggen hoe het met het werk van Baban
en Datoundeka soude afloopen, ook waeren haer
hoogheedens seer bemindt te weten, hoe het
met den gestreden Coningh van Manganitan, en
prins Pijantay afloopen soude, welck eaedt als
nogh te ontydigh, ende niet ryp, met een quynk„
„seagh ten syden gestelt, en eenelyk een
overseagh wegens Baban gemaakt wierdt, schynen,
„de de Coningen belangt te wesen, dat Datou„
„deka soo hese gemakkelyk niet van Sangi te
krygen en soude syn, voornamentlyk soo by aldien
den Gouv.r het ongeluk troff van te verdrijven
ende dat op Sangi niet en moghte verschynen,
in welck een geval den Gouv.r haer hoogheedens
de volle magt als, omme naer bevindinge van
saken daar ontrent te handelen, soodanigh
als dan op 't gelegentste soude konnen geschieden,
dogh naer dien den Tarouenschen vorst Baban
eygentlyk raakte, soo soude daar jmmers niet gedaen

werden

werden, dan niet sijn kennisse, ende goedtvinden, Die
behalven den Gouvr: hier op de Coningh Amsterdamb
en Ternataansche Rijxgrooten haar voornaght aan den
Coningh van Cabarran over, die de selve wederom naer
Sangi konde neemen, ende aan den Coningh van Tabocna
behandigen, soo wanneer den Gouvr: aldaar niet en moghte
komen te verschijnen, omme naar de selvige soodanigh
met den anderen het werk aan te leggen, als den
Gouvr: hun hooghedens gevoeght ondernight hadt, ende
soo aldan gesamentlijk geraadtsaamst soude agten,
Sulx te verthoonen, met welk besluijt de Coningen
afscheijdt namen, om 't middags mae te nuttigen,
gelijk den Gouvr: mede deede.

Den Gouvr: neemt ten huijse van beyde Coningen afscheijdt sijn D: uijtgeleijde, en stapt met de Manadosche Corracorra van daar naar de Bogt van Amoera, ende 'Chaloup d'Overdragt.

Naar den eeten vervoeght sigh den Gouvr: ten huijse van
haar hooghedens om sijn afscheijdt te neemen, die
naar een wijnsittens den Gouvr: tot op strant toe
uijtgeleijde doen, alwaar seer vriendelijk afscheijdt van
de Coningen nam, ende in een Manadosche Corracorra
stapte, wenderde op 't afsteeken van de mae vijff
Cannon schooten van de Burgt gedaan, sijnde niet
weerder gedaan, om dat beijde de Coningen op hun
aankomste hier met soo veele schooten waaren
vereerdt geworden, ende nu op hun stuck van de
Manado (dat soo haast den Gouvr: weg soude geraand
sijn, mede stondt te geschieden) wederomme met
diergelijke vijff schooten souden beantwoordt werden.

Mij

January 1679: Jn de Tocht van Manado, naar de Bogt van Amorna.

wij scheepten dan voort in geselschap van Dutje Mamis
die met ons ginge, alsoo' er in sijn versoek met voordagt
aan Landt niet gedaan en was, 't welk aan d'—
Chaloup staat te geschieden—

S'avonds laat wierden den hoek van Amorna gekomen
alwaar wij verders door, en tusschen [illegible] binnen mosten,
strekkende de selve anderhalve te [illegible] 't Zeewaardt
in, daar alle dese [illegible] tijden te eijdigh
voor beweest sijn, sijnde d'Eylanders eenigh stoute
Zeeruijters, soo mosten wij, met het laag water,—
afkeer verwagten.

Dingsdagh 24en D[it]o Voor dag de stocken gelicht daar wij voor
vertuijt onder aanvast laagen, en scheepten voorts de
Bogt van Amorna in, daar wij in de hoek aan de
west Zijde onse Chaloup aan anchor vonden leggen,
en quamen daar aan boort des morgens ontrent
Zuijdt ooster Zon; wij hadden onderweegen de Molsse,
boodt den Badjos gesien, van de welke binnen
Captn ons straks op de hiel was gevoegdt, brengende
wederom een craaft geschenk van gedroogde visch voor
ons volk mede, een wijle daar aan quam Dutje
Mamis ook aan boort, die sijn voorstel ende versoek
van sijn vrouwe de princesse van Boelangitan
verniewende, om eenige hoofden te mogen hebben,
die haar inde regeringe mogte onderschragen, waar
toe sij eenige namen hadde opgegeven, doch voor,

(Marginal note: aan 't boordt van de Chaloup gecomen, daar van de Badjos en Dutje Mamis gevonden werden,)

namentlijk

versoght, dat men in dese gelegentheyt op drie mogten worden gedoodt, ende voornamentlijk op Radenen Man, dat die tot Hoofdgod mogte worden geordonneerd, alle het welke gunstelijk wierdt toegestaan, ende een Acte daar aff ontworpen.

den Coning Binaukae komt mede aan boordt daar 't een en 't ander mede geschiedt wordt

Ondertusschen quam aldaar te verschijnen den Coningh Mauritz Binaukae, van Caudipan Danno, die met eerbieding ende drie cannonschooten aan boordt verwelkomt wierdt, sijn versoek was al mede om nieuwe hoofden te mogen hebben, leverde ten dien eynde een versoek-schrift over, daar op gunstig apostie erlangde, welcke in 't gebruik, soodanigh het eagh alles daar inne toegestaan, ende met 's Comps. Zegel bekragtight, sijnde gemaakt een nieuwen hoofdgod, Captn. Laurens, en Captn., als ook een Quinnea, sijn Hoogt. wierdt noghmaals in soodanighheyt vermaant dat het voornamen der sijne, aan den handt moest; te meer hare eedelen, en wat er omtrent waar, off 's Comps. onderdaanen, off bondtgenooten waaren, en pasten sulx wel met den Christen Coningh, sulcke ook alle die gene, die op diergelijke menschen offte andere roovereyen betrapt wierden, als voorens in het toekomende gestraft, ende opgehangen worden souden ondenschrijft.

Ende alsoo sijn Hooftie mede getragt hadde, soo nam

den

January 1679 Inde Chaloup d'Eendraght Leggende in de bogt van Amarna.

Vermaninge door den Gouv.r aan den leeraren ten nutte van sijn Hoogh.te jeughd gedaan.

den Gouv.r dese gelegentheijt waar, om sijn Hoogh.t
te vertoonen hoe al verscheijde, en vreemde knegts
over geleijden prins Willem sijn jeughd gehoondt
ende tot desselfs eedtwesen verstaan hadde, die
de Godtsdienst hindereijken, dan voorderig waaren,
hebbende sommigen soodanigen moedtwil, soo in
schoe, gebedt, ja kerk selfs gepleegdt, die genoegh,
"saam tot bespottinge van Godt almagtigh ende
den Godtsdienst strekten; weshalven kinderen
mosten gehouden werden, dat sij ook de eersten, en
voorsigste in den Godtsdienst mogten sijn, hij
was nu op sijn regten tijdt om gedwongelijk gebogt
te konnen worden, daar hij andersints dus voortgaende
ende ongebaerdt voordtgroeijende, te stugge,
hardt, en quaadtigh soude worden, het weederigh
hoofdt diende besnoeijdt, en dese spruijt en teegh
regt gewendt, ende gehouden, souden wat goedts
van koomen, ende voor al diende den Coningh
Mauritius Biwankae, die en oom aff was, en het
opsigt"n over hadde, sijn al te teedere liefde wat
bedekten te houden, soo hij alduin sijn Hoogh.t desselfs
"selfs jeughd tot een deugtsaam en geschikt man
gaarne opgroeijen sagh, ende verdoens 't geen tot die
stoffe in 't breede betoonde.

Dien

Antwoordt des Coningh Binaukae, en dat hem in veer beantwoordinge bereedt wordt,

Hier op antwoorden den Coning Binaukae niet anders dan, En wat kan Ik het gelooven, soo hij alleen niet gelooven en kan, nogte en wil; op het welk den Gouvr: wedder antwoordde, dat sGoods kinderen die wie hadden, ende de Ouders in al het boose hun ook te wil waren, ende begaan lieten, dat het dan ook al wat wonders wesen most; soo'er iets goedts uyt dusdanige Jeugdt groeyde, sijnde den mensch van Naturen, niet als tot alle boosheijt geneijgd; dogh dit en raakten den Gouvr: niet, off hij, off in deugdt off ondeugdt opgroeijde, maar houde niet geweeten werden, dat soo openbare ergernisse aan het gemeijn, ende dat door soo een Jongeling van soo voornaame afkomste, soude gegeven werden groeyden in een deugdt saam maer 't sijnen tijdt aff, 't was voor sigh selven, ende een bijsondere Ver-sorge het sijn voor den oom, die daar soo goede sorge voorgedragen hadde, en groeyden hij tot sijn verderff, in alle moedtwil, en boosheijt op, soo soude sulx ook noodsaakelijk tot ouwen en lasten der naaste vrienden strekken, die den selven in alle 't boose soo vere hadden ingewieëgdt; Binaukae draaijden het op een ander praatje, en den Gouvr: liet het ook varen.

Onder anderen reedenen seijde den Coningh ook, hoe die

Januarij 1679. Inde Chaloup d'Eendraght Leggende in de Bogt van Amorea.

Sijn H.t maakt bekendt hoe dat die van Cajeli mede genegen waeren om 't Christen geloove t' omarmen

van Cajeli sijn Hoogh.t verklaardt hadden, mede voornemens
te sijn, sig onder d'E. Comp.e te willen begeven, en Christens
te worden, het welk soo bij aldien het geschieden mogte,
soo souden goede hoope sijn, van in weijnige jaeren de
gantsche Noordtkust van Boeol en Cangi aff, tot de
Manado toe, tot onse Godtsdienst te krijgen, behalven
eenige Bergh-Volken, en voornamentlijke onse
Manadosche, die daar toe bequaamlijke sullen te brengen
sijn, hoe sij men haer godtsdienst selffs wat tot
voordeele meent, en sigh wat naar schikt, gelijck
d'Ed.le: Adriaan [illegible] mede seer wel begrepen
heeft; en waarlijk soo men siet het geen de
Roomsche Jesuijten met soo groot een voordeele te lande
in, van Madura en Malabaren doen, soo sal men
de noodsakelijkheijt daar aff eigentlijk begrijpen, als
die selfs de gesegde naarbootsen, en wagen sig den
eenen bij Braminnes, d'andere bij Banians, Malabars,
Ja tot Pariars, en Pannars toe, voorde in 't openbaar
gehandelen soo groot een aan, als die landtvolkeren
gewoon sijn tot onderscheijdt der gesegde aan mal"
"handelen te gebruijken, Zoo dat een Pareia Jesuijt
een Bramine (anders niets sijn mede knechts in
't kloostere) tegens komende, voor die selvige beleefd"
"ginge van ter aarde te vallen doen sal, als andere
een Pareia, een Bramine ontmoetende, gehouden
is te doen, ende hier omme worden sij sigh aldaan

niet

January 1679. In de Chaloup d'Eendragt inde Boght van Amocna

niet anders, noch de en sijn ook anders niet bekendt, dan met den bijnaam van Paueisten, als of sij den Apostle hier inne volgde, sijnde den Jooden, een Joodt, den Grieken, een Griek, den Heijdenen een Heijden, ende sulx al om de Here Christo te winnen, gelijk in 't tegendeele dat broederschap alhier niet anders bekendt is dan bij de Naam van Vaderen van de Compe., 't welck selfs niet dan ontrent Europianen met het Societeijt uijt de drucken, buijten twijffele al mede uit eenige bijsondere en geheijme inzigten.

Den meergen. Coningh versoekt sijn vrouwe die tot Boele woondt te huijs te mogen halen

Den Coning Mouritz Biwauhal maakte den Gouvr. mede bekendt, dat woonende naar een keer naar Boele te doen, alwaar hij seijde nogh een vrouwe en kinderen te hebben, die hij te huijs halen wilde, het welk den Gouvr. seijde wel te moogen geschieden, als het maar buijten eenigh geweldt, off openbaere laste, ringe toeginge, ende dat sijn Hoogh.t geenige die hij voormaals mogte verlaaten hebben, een ander aan de welke hij nu mogte verbonden sijn, en diende weder te ontneemen, maar uijt noodtsaekelijke scheijdinge te volgen stondt, tusschen Boele en Damo, het welke soo naar, anders aan vriendenen verwantschap was, sijn Hoogh.t verselckerde den Gouvr. dat sijn vrouwe niet verlaaten, ende diensvolgens ook aan geen andere verbonden en was, soo dat den Gouvr. sijn

Hoogh.t

January 1679. Inde Chaloup d'Eendragt, uijt de Bogt van Amoena naar Langi.

Hoogh.t dan eendrijk verdoght te wieen gedenken, 't geen naar oock 't voorleeden Jaar worden hadde, ael wanneer den Gouverneur van Hoe ooch bekendt hadde gemaekt, Sijn, ende hun aeen genegentheijt, om tot het Christendom Sich te begeven, kunnende Sijne tegenwoordighijt en aennadinge daar jmne vele doen; het welck den Coningh beroofden te Sween gedenken, vi agtervolgen, Soo wanneer aldaar bevaaren, ende daar aff te wieen Sijn werk maken, maar mede Sijn affscheijdt eenmaelijk van de Gouv.r naar, aeloo met de Chaloup onder Seijl waeren ende den Coningh met Sijn Cormcorra vaert worden de Bogt uijt seepte; In 't affsteeken wierdt Sijn Hoogh.t worden met drie schooten vereerdt.

Dat hem onder schout beschte en verklaringe door hem gedaan synde is,

De Chaloup onder Seijl en den Coning afsteeken

Naar dat Coning Maurits Binaukae vertrocken waar, Soo wierdt Sutjes Mauus, de bevestinge vande beroogte hoofden, door de Vrouwe van Boeang-stan Linkakoa, bij deese hem ter handt gestelde acte bekragtigdt.

Acte van bevestinge aan Sutjes Mauis ver„eerdt, van volgende Inhouden

Aelsoo de Vrouwe van Candoe-Candipau off Boeang-„stan Linkakoa op ons verdoght heeft, wij wieden in Naame den I Comp.e over haar Landen en

toekennen, stellen eenige aenst mannen, en Rigtors, die
haar moghten ondersch(r)agen, inde hoofd inde Regeringe
haar 'er Landen en Luyden; ons billik ende boven
allen voorsteende haeren liefft waarden Man
Intje Mannis, omme tot haeren Stadt houder, offte
Gorgorgo te mogen gehouden, ende bevestigt worden,
ende versoegens Sacadamba, en Tiomo tot Rigtors,
soo in haer saken als burgerlijke geschieden, onder
de haeren outstaande.

Soo ist dat wij dit billijk, ende noodtwendigh versoek
voor de algemeyne nutte der Landen, niet en
hebben konnen, noghte willen, nogte moogen
weijgeren.

Stellende dan bij dese opene letteren, in naame der
E: Comp: voorsz: haaren lieven Man, en waarde Ryks-
-grooten boven genoemdt, tot Gorgorgo, en Rigtors der
Landen en Luyden, onder haar gehoorende, omme de
selve naar haere wetten, ende gewoonten te bestieren
en Rigten in alle billikheijdt, soo als dat behoordt,
bekragtigende het selvigh met s' Comps: gewoonelijke
Zegele, onderstondt Actum Chaloup d' Eendragt desen
24en Januarij 1679: was get: Robbertus Padtbrugge,
ter sijden stondt, s' Comps: Zegele in rooden Lakke
gedrukt, ende daar onder ter ordere van d' E: Heer
Robbertus Padtbrugge, Gouvr: en Directr: der
Moluccos, datum als vooren, was geteekendt
Christiaan Hasselbergh.

haar

January 1679: Inde Chaloup d'Eendraght, naar Zangi:

Julis Manis werden bekrachen, en wij ugan Zangie reijse gewondent

waar mede hij ook seer wel suoeght vertrock, wordende op sijn afsteecken, met een schoot ende een present beaggo sterckeijt, ende begiftigdt, en setten wij het voorts de boght uijt, de in see, om onse reijse naar Zangi te vervorderen; Maer van de waestecken sieren van dese eerwelde noordthoeck ook ijtwes aanhaelen.

Het sonde wij gleugreijken worden, dat die de noordthoeck van Celebes sonde mieren beschrijven, die wat grooter nam, en waere onsess oordeels geen quade verderinge dat men de middagh-streeck, zuijden en noorden, buch van Paloe tot Panigi, als namen aan de noordt Zijde eerst voorkomen sonde, om daan van ijder sineijs te beschrijven, paloe sesse, ende voorts de gantsche oost, zijde, vande Cajoelse boght vervoegens de zuijt langs, met het noemen van alle de strandt en berg dorpen, en 't nijpinx ontvouwen in 't eigendom, van de koninkrijkjens van Taijwieds, Tatoeij, Boolandi, pan, Ajon, Bouean, en Amoena, tot de Manado en dessesse ijlanden toe, ende aan de Zuijdtsijde, daar inne begrijpende alle de voorkomen aangehaalde, Coninkjens, van Panigi, af te nehhenden, omme ende langs de gantse en groote binnen Zee, en boesem van Tomini, off de bogt, kenende langs Boeth ende de Togiaes, en verdere dorpen der Tominders, naar Gorontales, ende soo vervoegens door de straat Lembe en andere ijlanden van Banca, taeiffe &c. der ommekringh op de Manado besparen, ende besluijten.

Verrijdinge tot de beschrijvinge vande Manado

Doch deesdaels soo en weeten wij als nogh niet, off

het tot Paaso toe al onder Ternaten sal gerekent werden, ook soo en zijn ons de plaatsen, volkeren, gewoon-tens en Zeeden van dez in 't bijsonder soodanigh niet bekendt, dat men met een sekere waarheijt daar aff soude derven schrijven, dus het swijge off tot beter gelegentheijt, en nader sekerheijt en kennisse, off voor andere naar, en over laten.

Soo sullen wij dan eenmael een weijnigh aanraken van het edele Noorderijkste gedeelte van Celebes gemeijnelijk onder de naam van Manado bekendt.

Aanvang van een nieuwe beschrijvinge, die in veel van bijsondere vreemde hoedanigheden en opmerkenswaardige eijgen-schappen, vervuldt is, gelijk 't vervolg aan-wijsen kan

Manado, een kleijn ejlandtjen dogh seer hoogen berg, als in desselfs omtrekking niet meer dan drie mijlen begrijpende, ende wel 20: mijlen verre in Zee den weer uijt der Zee komende gesien worden, gelijk het mede maren van Candipan gesien werdt, soo noemden men wat van de wal is, eijgent ontrent twee mijlen van de vaste Celebesche wal, voor een groote inboght.

Dese volkeren eertijdts al mede weijnig in getal, en maar 300 gewapende mannen, waaren egter seer strijdtbaar, en voerden menigmalen harde oorloogh met den Coningh van Bolaan, waar door ook swaare waeren, tot sij eijndelijk naar verscheijde oorloogen nauwe vriendtschap en verbondt met den selven maakten, ende nadermale staag aan onder den anderen twistigh waaren, hebbende geenen

Coningh

Coningh, soo hebben sij sigh den Coningh van Boeran eijndelijken ook onderworpen.

Men verhaaldt dat sij op 't ylandt dat van sig selven geen water en heeft, en maar een enkelen berg is, daar en boven nogh seer geplaagdt wierden, van de Aapen, en Meerkatten (waar aff 't ij-landt vol is) soo dat se nogh kruijden, nog gewas tot volmaaktheijt brengen konden, off de Apen waaren daar mede eer het half rijp was nogh, soo dat sij genoodtsaakt sijn geworden, deselve het Landt te besten te geven, ende aende vaste wal daar een oude Burgt is sig te vertrecken, minder wonder dan dat seijnis seijdt, dat eenige elanden in de Middellandsche Zee, door den overlast en 't omwroeten der Conijnen eertijdts mede hebben moeten verlaaten worden.

Den naam vande Manado hebben sij daar mede overgebragt, gelijk het hier alomme een gebruijk is, dat door d'onbekentheijt van vaste verblijff plaats de naame van 't volk aan 't Landt, en niet van 't Landt aan 't volk overgesetten wordt, gelijk sulx ten volle alhier blijkt, in alle de benaminge daar een Ton voorkomt, sijnde in haar tale volck, als Ton-dano, Ton-sea, Ton-Ternaten, Ton-bollan, de, sc: het volck bekendt water-volk, waterwaerts volk, Ternataansche-volk, Bolaandtsche-volk &a: hier van daan heeft het dan de naam, behoudende echter het ij-landt bij d'oude de naam nogh van oudt Manado.

Om

Om desen kust agtervolgens ons voorstel, beknoptelijk te beschrijven, sullen wij het soodanig beseffen, dat eerst een streek der lengte van de bogt van Amokra tot Castrikous baij toe trekken, de welke meest Zuijden en Noorden van den anderen leggen, soo niet Castrikous baij westelijker en strekt, en dat als meermalen gesegt is, de gansche Landtstreeke in deselve lengte vere meerden, en de weet hebbe moet uijtgerekt worden, dat aan de Noordtzijde in onse nieuwe kaart verandert is, dogh aan de Zuijdtzijde nogh niet.

Soo sal dan desen Noordtkust in 't westen sluijten aan dese streek, mede breeder beschreven haere graat, stee, ende Castrikous baij op 60: min: en de bogt van Amokra op een graat Noorder breete, alwaar het sluijten sal tegens Mogondo, Bodan, en Amokra; int Noorden, Oost, en Zuijdenwest het door de Evenaarden aangeboordt, waar onder men den seven ijlanden rekenen moet.

Hoe en wanneer desen Noordtkust door Europianen eerst ontdekt is, daar aff en is 't soo lange geheugh bij dese Inwoonderen niet, en souden uijt de Spaansche en Portugeesche geschriften moeten uijtgehaald worden, dat het voornaamste alleen niet en is, soo weijnigh weten dese Inwoonderen hier aff, dat se d'eerste ontdekkinge haerer Landen ons toeschrijven, daar de Castilianen, en Portugesen, meer dan een Eeuw voor ons, hier geweest sijn, en seggen dat ten tijden den Heer Houtman in Ternaten als Gouvr: was,

het

het eerste Schip, dat een Comp.s Schip was, aldaar was
verscheenen, doch seggen niet te weeten waar van
daan het gecomen was, hadden aldaar voor oudt yser
verversinge geruijldt, onder anderen hadden sij ook
een oudt muijsquet in ruijlinge bekomen, dat tot een
bewijs van 't eerste Schip dat 'er gecomen was, lange
Jaaren hadden bewaardt, en welk muijsquet den Cock
hendrik, en Bastiaan seggen gesien te hebben.

Naderhandt souden 'er eerst Spanjaarden gecomen
sijn, ae mede als bij geval, welck langh verhaal, wat
Capitains, wat papen, met naamen, en toenaamen,
wat voorvallen, wat veranderinge, wat oorloge
binnens Landts, wat lasten en schattinge sij op„
„brengen mosten, en hoe sij van 't Spaansche Jock
ontslagen sijn, en onder 's Comp.s bescherminge gecomen,
geheele overslaan sullen, sijnde eendeels weijnig diens,
„tigh tot ons voornemen, anderdeels meest ten tijden
van de heer Rijmon ons voorgevallen, ende dien
voegens buyten twijffle ook in de papieren en dagh„
„registers van dien tijdt te vinden.

Eenlijk sullen wij hier aanvoegen, dat soo de boven
dorpen, als de Manadoos eendragtelijk verklaaren, dat
op d'overkomste van den Schroor inwoonderen van
oudt, op het tegenwoordigh Manado, de luijden langen
tijdt hebben gewoondt, souden van verhanderen te„
weeten, namentlijk dat de Bergh-luijden selffs
niet en wisten, dat aan d'Oost, off de Noordt sijde, eenige
Zee waar, ende de Strandt luijden, off de Manadoos

niet

niet en wisten dat 'er inwoonderen in het geberghte
waeren, sijnde sulx eerst te weeten gekomen door 't
kaff van de padijvelde stroom aff drijven quam, waar
uijt sij besloten, dat 'er in 't geberghte menschen
moghten weesen, ende dat die ook gesaaij van rijs
moesten hebben, soo dat van tijdt, tot tijdt, verdere
en verdere te landewaart in keerende, voornamentlijk
door haare bekende jagt de selve ook eijndelijk hadden
gevonden, dogh hadden met de selve geen vreede off
ommegangh konnen krijgen nochte hebben, voor en
al eer door de Castieianen overheerdt, overwonnen,
ende daar toe gedwongen wierden.

De gestalte, soo deser Strandt als berg-luijden, is
meest eenderlij, sijnde doorgaans een kort van lang,
hebbende breede borsten en schouderen, dikke armen
en kroeke beenen, sijnde vast van spieren en sterk
van kraghten.

Den aardt is wel eenvoudigh, oprecht en beleeft, dogh
hebben al meede een neijgingh van 't bedriegen, ver-
koopende doorgaans hun padij ongedroogt, ende dienvoegens
met een deele dessen, het welk ook oorsaak is, dat de
padij eerder bederft, en soo lange niet duuren en
kan, als suijver en wel uijtgewaande, die men segt
andersints eenige jaaren soude konnen goedt blijven.

Verders sijn sij seer naar ijverigh, den eenen op den
anderen, ende hieromme en vermag niemandt onder
hun ijets afsonderlijx doen, off krijgt [illegible]
tegen, sijn ook seer handtwerkigh, sneedende niet

een

den Stap, nogh stip wijken, van 't geen onder denselven
besloten hebben, 't Zij dan dat het billijk, offte
onbillijk, redelijk offte onredelijk, goedt off quaat,
Jae schoon het ook geheel strijdigh tegens haar be-
-langh waar, anders sijn sij seer openhartigh, en
gastvrij, mede dan men seggen kan, sijn ook al vrij
arbeydtsaam, ende neerstigh in hunne Landtbouw,
daar jagt, naast het hoppen haveen haar meeste
eere bestaat.

In hunne godtsdienst schijnen sij boven alles een
eenvoudigh gelooven, van een Eenigh onveranderlijk
en onbegrijpelijk wesen te houden, dat onder den
naam van Simson, uytnementende, uytspreken, alsoo
het woort Simson, bij haar nijmen, en tot verscheyde
saaken betrocken wordt, gelijk vervolgens sullen
aanhalen, off dit woordt nu mede gelijk het woordt
Zaol, goedt beteekendt, offte eentijdts beteekent
heeft, ende hier door het hoogste goedt verstaan
is onbekendt, dit is seeker, dat al wat goedt, nut
eerlijk, off deughtigh is, hier mede uytdrukken.

Dit wesen hoedanigh dan ook verders van haar
begrepen wordt, eeren sij niet in beelden, noghte
eenige gedaanten, maar maken daar voor lang-
-werpige, vierkante afgetuynde plaatsjens op
straat, en onder een bequame boome, beplanten
ende vercieren de selve van binnen met eenige

bloemen

boomen, en kruijden, en maken uit midden een
verkeerde werkjen, van gesperde bamboes, in maniere
van een Altaar, aenwaer sij d'eerstelingen hunner
vrugten (egter in zoo weijnigh bestaende, dat men
wel ziet, dat het eenelijk een bewijs van dankbaarheit,
is) aen den geeerde Godtheijt die het gegunt, en
haar vereerendt heeft, worden op te offeren.

Kooijt en sneeden sij ook eenige spijse uittigen, off eeten,
off sneeden eerst met de duim voorste vingeren vande
regterhandt, wijff offe ses lonneere nijs op neemen,
en leggen het op de teelspijse met aandagt ende
ingetoogene gedagten, als in gebede zijnde, handt
op seggende Pimpon! het welk ten beste geduijdet
ons toeschijndt alleen te beteekenen, ten eeren
godts!

Soo doen sij mede meermaals, dogh niet altijdts, in't
drinken vande Zaguweer, gietende een weijnigh eerst
in een kopjen, bamboesjen, off Clappus dopjen, het
welk op de grondt stortende, soo seggen sij mede
Pimpon!

Twee voogelen zijn'er egter bij haar in grooten aanzien,
geeerd, en waarde, op welkers geschrey, sij naarstigh agtingh
neemen, alsoo sij dese, (als die den Boomen van naaden bij
beschouwen) als bereijsde boden agten, die haar off
het goede, off het quaade boodtschappen, ende voorseggen,
anders zijn'er ook mede, die als alle andere Indianen
wel op't voogele geschrey, voornamentlijk der bosch-
hoenderen agtneemen.

Den goeden Voogel, Vood, off Dugel, die haar gunstigheid 't goede voorsegt, is genaamd by haar Banakika, zynde een kleyne Voogel, hebbende als een baardt aan syn bek van witte en swarte veederen, kleyne pooten, en ver-„schijnt niet dan by daage.

Den anderen noemen sy Cocoebo, die het quade voorsegt, zynde van grooter gedaante, en swarte veeren, onder de welke eenige grise veederen gemengt syn, hebbende insgelyks een vederbaardt om den bek, en leeft niet dan by nagte, het geen, van 't Duivige beseijt moet syn, wordende selden by daage gesien, doch geene deser voogelen eeren sy als ydele Godderyë, maar letten eenigh op de beteekenisse van hun gesangh.

Dat den goeden geluckx voogel kleyne is, en by daage verschijndt, ende den ongeluckx voogel groot ende niet dan des nagts en spookt, kan wel zyn om dat den Mensch meer quaads dan goeds in dit Leven ondervindt, en dat het quaat ook grooter en lastiger valt, dan het goede, dat makkelyk om draagen is, en dat het ligt, aangenaamer dan de duysternisse is, wordende by veele het ligt voor het goede, ende de duysternisse voor het quade gestelt.

Van eenige Scheppinge der weereldt en weeten sy niet, maar meynen die van Eeuwigheydt geweest te syn, en Eeuwigh te sullen duuren, wel met eenige kleyne verwisselinge, en veranderinge, gelyk sy daagelyx aan hunne brandende bergen gewaar

worden

worden, dogh seggen dat dit maar een kleijne verschik-
-kinge is, en ontsluijtinge der deelen, sonder dat
het geheele daar door, eenige vermindering off ver-
-gankelijkheijt onderworpen is.

De Son, en Maan, en Sterren, noemen sij oude Man
en vrouw, en kinderen, oogen van de Wereldt, &c.
maar den opper-nigter in 't Dorp Toman seijde, dat
het wel maar ligchamelijke schepselen waaren,
dogh wist niet van, off de uijt wat stoffe die t'samen
gewonnen off gevoegdt sijn, oordeelende uijt de
warmte der Sonne dat het een ligchaam van
vuur most wesen, dogh de maane en konde hij
niet weten wat ligchaam, off van wat stoffe
die waar, dogh deselfs vermindering, aff, en toe
neeminge van ligt, seijde hij dat men duijdelijk
sien, en oordeelen konde, dat van de Son ontfing
ende daar omme bij hun ook de vrouwe van
de Son genaamdt wierdt, om dat se haar glans
en luijster van de Sonne ontleende, wat de
Sterren aanbelangde, schoon sij de zogenaamde
kinderen van Son en Maan noemde, soo oordeelde
hij nogtans beter te wesen daar aff te
swijgen, dan sonder kennisse te spreeken, agtende
het niet geoorloft te sijn, dat den mensch
soo hoogh en verheven met desselfs gedagten
vloogh, sijnde dit het eigentlijke werk van de

heer

twee genoemde voogelen, dit is het eenvoudig geweesen
uijt eenhoe overdenkinge van een Berghgast, die anders
voor Prompt gesagt worden, en verklaardt waarlijk niet
alleen de gemeijne Europische verstanden, maar selfs
vele geleerde, ~~[illegible]~~

Geloove niet van de Scheppinge, gelijk als gesegt is voorende,
soo seegdt dat sij gelooven dat menschen, en dier, van
Eeuwigheijdt geweest sijn, ende in Eeuwigheijt door voortee-
-linge ook wesen sullen, dus en gelooven sij ook geen Eeuwig-
-heijdt der Zielen, maar meijnen dat die te gelijk met
het lighaam vergaat, soo dat het goede en het quade
niet naamaals door beloninge off straffe vergoldt
en gerigt werdt, het werk in dit leeven, en soo
lange den mensch in weesen is, geschiedt, soo dat
het goede gedaan werdt, uijt hoope van weder
eenigh goedt van andere te ontfangen, en dus is de
eer, en voorspoedt in dese weereldt, d'eijgentlijke
beloninge des Deugdts, en die quaat doet, werdt ook
weder in dit leeven door anderen met quaat be-
-goeden, en hebben geen voorspoedt offe geluk; ende
steeken mede onder de straffe der sonden, alle
lighaamelijke quellinge, siektens en plaagen, ende
dus agtende dese weereldt selfs, een hemel offe
helle te sijn, ende de menschen selfs off eenanders
Engelen, off Duijvelen, naar dat men wel off quaelijk
leeft, ende om dese insigte oorseyk doen sij het goede,
en mijden het quaade, sonder het goede niet dan
door gewoonte naar hun seggen.

Fin't

In 't stuk van wereldlijke bestieringe plagten zy
altijdts d'oudste des volx te kiesen, tot dorps-hoofden
en noemden die in haar taale Tuadaram, en dus
is maar het ook niet erffelijk, nogte en noemden
der zelver kinderen niet anders dan naa haren
ouderdom gagt, offe geerndt; in dese verkiezinge
der oudste wierd ook geensints gelet op afkom-
ste, geslagte, offe bequaamheydt, maar enkelijk op
de Jaaren, doch nu en zedert eenige Jaaren hier op
soo hoog naauw niet geest geworden, en zyn de
voornaamentlijk ten tyden van den Commandant
Jochem Sipman, ende door den D: Willem van
Coornpoint verscheyde hoofden gemaakt, ende meest
alle die zulx versogten, soo dat in Couwa meer
hoofden dan gemeen volk te vinden zyn, alsoo
de vyff offe ses regters, ende 30 Capiteynen, Stad-
lijke Quimelahas, en niet minder Mennichs te zyn;
wesende dese hoofden hier geenme niet wel te
vreeden, dat een ander die niet meer zaaly
dan zy, off somtyden minder, hebben hooger naam zoude
voeren, niet te min de voornaamste die eyget
als regters eygentlijk zyn, de hoofden der
dorpen, hebben niet alleen de naam, maar ook
de daadt, en zyn te gelijk Coningen en priesters,
die 't Pimpon waarnemen, dat is de wereldt-
lijke en geestelijke magt, doch bestaat dit

Caste

caatste niet anders dan in eygen met de verwaande,
dat sy in plaatse van Godtsdienst hebben, wordende
echter mannekeenigh onderhouden, hebbende ook
geen kerken nochte yets dat daar nader geeyght,
dat het geen bysonderheyt (als gemeldt aangehaeld
is) yder voor sig off voor hun Cluydt/ op't midden
van de Straat onder de blaauwen hemel staans
gewyde opnigten, soo dat al het ander dat Godts-
dienstigh by hun schijnt wel onder het wereldtlyke
magt kommen loopen, gelyk in Europa, en onder
het pausdom veel dingelyke saken mede syn,
als biegten, het scheeren der paapen kruynen
't weerse verbieden, mede vasten, 't geen in Jugete
om de seer wanneerseer insigten als noch in het
gebruyk mede is etc.

Sinsou dan is Godt, en goodt, Sinsou wordt voor
de wereldtlyke magt genoomen, ook voor 't regt
en 't billik, en dan verwoegens voor al 't geene
dienstigh ofte niet is, Sinsou noemen sy mede
den Eerbaarlyken tydt, maar juist men yets by
den handt moet vatten, het welk in hunne by-
-sonderheyde werken seeder aanhaalen.

In hunne raadtpleegingen, volgen sy den Seden
van Gemeene, hebbende vergaderinge op d' opene
Straaten, ofte onder eenige vermaakelyke boom,
doch als het vergaat, onder het huys van den
over-Rigter, alwaar den Rigter als d' andere

hoofden

Hoofden; en 't geheele Dorpsvolk, door den opperbank
uytroepen 'tsamen bij een plaats komen, alwaar hij,
en de Hoofden wel voorsteeken, en het Verzoek
naar hun vermoogen trachten smakelijk te maken,
met lange en vernuftige aanspraken, alsoo zij
nooyt een Zaak en sullen ophaalen, off het
geschiedt uyt de grondt, en van Zoo langen tijdt
als in van Vaders, Grootvaders, offte overgrootvaders
maar eenigsints gebruyk is; houdende gedurende
hun aanspraak een Rottang in handen, maar
werde Zij op d'aarde, op ijder afdeelinge van hun
reeden, offte elke Comma, offte Scheydt streekje,
ook een streek in 't Zandt haalen, ende daar
een reeden eyndigt, ende een stip komt, dan
seggen Zij het woordtjen Zoo! in haar taale daar
bij, schijnende een naamwoordt van verwonderinge
offte van rüste, dat hen alomme dusdanigh in
't gebruyk is ——

De Boeren en 't gemeen, nemen naar de Hoofden
ook de saaken in beraadt, en overleggingen, en
wordt niet dan met de meeste stemmen
sonder insigt van persoonen, de Zaak tot be-
sluydt gebragt, daar sijn Zij soo onveranderlijk
als dan ook zijn, dat een geringe reedenen ter
wereldt niet hun wille, daar aff een voet-

stap

hoofdstaf sullen neijken, schoon sulcx ook tot hun
schaade ofte verderff strekken soude.

In haar saaken, en voornamentlijk in 't doodslaagen
gaat hetselve seer seedig toe, want het selvig niet
in 't algemeijn gewrogt en werdt, nogtes door openbaard
komis, maar rigten sig de vrienden van den neder
geslagene self, aan den doodslaagen, welke hun konnen,
den dan nederkomende den dader, dan die nederkomende
den geenen trachten op een ontsteggen, dat somwijlen
soo heftigh toegaat, dat daar door heele geslagten
vernietigt worden.

Soo wanneer iemand van eenig dorp, van een ander
dorpsvolck omhals werdt gebragt, soo werdt daar eijk
eijsch van vergoedinge gedaan, indien de overleedenen
hun daar toe staande gehoorden, het welk soo
het niet voldaan en wordt, soo slaagen sij de-
handen over en weder, en hebben dienlange
kloppen, tot sij sigh weder bevredigen, off dat het
tot een openbaaren oorlogh uijtbarst.

Die ander hun steelt, moet het gestoolene aan-
staande dubbelt betaalen, off werdt slaave van
den geene die hij bestoolen heeft, hij sij vrij off
slaave van een ander, doch een slaave vervalt
ook aan den geene die hij eenigh ongemak in 't
huijs doedt, en schoon dit soo seer niet onder de
boeren van de Manadosche Landstreeke ge-
pleegt en wordt, soo geschiedt het noghtans seer
wel onder de groote hoofden, als die van Bolaan
Magondo, Caudipan &c.a tijdes den Coek Bastiaan

Sanaij

Sauaij van dit quesjen ook niet suijven, dat egter
een opene deure tot openbare ongeregtigheijt is,
en te verwonderen dat 'er geen meerdere onheijlen
uijt en ontstaan, want een slave niet wel met
sijn heere te vreeden en sagt de verlofte van
ontslaginge, en meerder off minder onderhoudinge
van een ander heeren, soo sijn meesten niet
ontloopen, maar gaat maar in des anders huijs
en steelt, off ander niet in 't openbaar, van
daar, eenige goederen, off rigt 'er eenige moedt=
=wil aan, smijtende een gebrooken pot, schootel,
off kop aan stucken, off scheurdt en peikt den
man, vrouw, off kinderen, hun kleederen aan
stucken, off yets anders dergel, dat onder den
duijm ae afspreeken hebben, soo werdt de slaaff
off de slavinne, op dat selvige oogenblik aldaar
als goede buijt aangehouden, ende niet weder
gegeven, dusdanige een versie is 'er jegenwoordig
tusschen den prins Maccarompus, en de vrouwe
van Boeangitan, welke princesse daar een
bijsonder handtje van heeft, verschoonende
sigh de princesse hier ontrent meede, dat de
slavinne als voortvlugtig ten haaren huijse
gevonden is, en hadt haar aan derselve kleedje
gepeikt, een baatjen off baaff verwdt gescheurdt,
ende dien volgens, maaffen volgens het gemeijn
gebruijk alsoo genoegh, om haar voor slavinne
te behouden, en nooijt weder te geven, Jae dit

selvige

selvige heeft ook den Mantijn Totando Coningh van Candena voor weijnige Jaren bewoogen, den dusdanige Zijne weggeloopene slaaff naar de Castilianen, te laten doorstooten, off om hals brengen.

Die eenigh verraat tegens het Landt, off de het Dorp voornemendt, off de begaat, over den selven gaat nae den gerechtige vonnis, en wordt door den Rigter selfs met den Swaarde gedoodt, maar loopt als dan den Rigter groot gevaar, door die van desselfs aanhang, die gemeijnelijk soo lange op hem toeleggen, tot hij mede van een kant raakt, het welk soo sij niet te weegen connen brengen, soo draijt het gemeenelijk hier op uit, dat soo het luijden van verscheijde Landtschappen sijn, daar meermaalen om een openbaaren oorlogh hoorden, Dogh soo het in 't selvige Dorp uijt twee spaet, off aanhang van twistende geslagten sijn, soo scheijden sij sigh meermaalen van den anderen, en maaken dus een scheuringh in 't volk, ende de swakste een Dorp op sigh selven setten; off worden in eenig ander Landt, en Dorp ontfangen, maar uijt gemeijnelijk een langduurigen haat spruijt.

Dogh geringe, en kleijne, als ook eenigerleije verschillen onder den anderen, werden niet in 't Dorp selfs, maar in een ander vergaderingh, ende

bijgeleijdt

bijgelegt, alsoo sij het dus agten beter, en buyten
alle oneenstijdigheijt te komen belegt werden.

En is het dat eenige saeke op 't staande houden, en
loochenen aankomt, soo eijscht den eenen den anderen
naar hun Landtswijse den Eedt op, bereijdt den
selven te doen, ofte begeerende dat het den anderen
doen sal, alswanneer den Schuldigen gemeijnelijk in
heeme saeken te zeggen deijnst, en dit weijgert
dat dan ook geen schande, maar een deugd is, en
daar innen sijn sij ook buyten gemeene opregt, en vroom,
doch sweeren het niemmer soo lange loochenen als
sij konnen, agtervolgens 't Italiaensch seggen, om
offin eenigh voorval, off tijdt quam, dat sij niet
en behoefden te voldoen.

Doch in saeken van meerder belang, staan sij
aenstonds op de gemeijne proeven, naar 's Landts
wijse, dat is met water, en vuur, gelijk ten
allen tijden de meeste volkeren pleegen, de vuur
proeff bestaat in 't aangrijpen van eenigh gloe-
jendt ijser, wordende die schuldigh geagt, die sijn
handt in 't aantasten verbrandt, de water
blijk is, dat die geene die eerst boven komt
schuldigh, ende die langst onder water blijft
onschuldig wordt geoordeelt, ende alsoo dergelijke
wijse van blijk, van onschuldt te bewijsen, niet
alleen onder alle volke oost, ende ook westindische
volkeren, maar selfs ook ten allen tijden onder

de

de grieken, Romeijnen, en andere Europianen
bij d'eene meer, bij d'andere min, in gebruijk-
gemaekt is, eens het als hier een weijnigh op
uijt te spatten.

Wij sullen de proeven in 't oude verbondtschrift
aangehaeldt, als van 't bitter water der vloeken,
en soodanigh aannemen 't geen men 'er van soude
connen gissen, naar de meeste waarschijnelijkheyt,

Dat het verwaerden eeden beswaerlijk, ja onmogelijk
is te oordeelen, wie regt, off onregt heeft, off
die geene, die besweert, off wel die geene die tegens
staande houdt, gelijk off ongelijk heeft, kan
niemandt oordeelen.

Dat ook de waerheydt niet alleen nu, maer ook van
alle tijden aff, seer broos was, sal niemandt tegens
spreeken, die de schoone waerheyt van den
hoogh verlichten Coningh Salomon, door de ver-
gelijkinge der tijden wel, en sonder vooroordeel
heeft overwoogen, datter naementlijk niet nieuws
en is, onder de Sonne, ende dienvolgens datter van
alle tijden soodanige godtloosen sijn geweest,
als 'er nu mogten sijn, die het godtloos seggen niet
in daat beswaerheden, dat men kinderen met
kooten, maer mannen met eeden moet paijen,
en bedriegen, waardoor men dan of geen eeden
meede al te vaest magh gaan, hoe wel het ogter
nu onder de Europianen, een algemeijnen

Schijnts middele

schrijft middel 3, ende waardoor men ook veele
saken van een kant krijgt, die anders onschrij„
„delijk souden sijn.

Bien door Rechtmen moeten komen tot menigte
van Coosheeden, en Noodtlakelijke Bedriegerijen
om echter agter de waarheijt te moogen koomen,
daar toe geven getuijgenisse te krijgen en waeren,
diergelijke vindt men doorgaans in de Kerijcke, inde
wereldtlijke, inde Gemeente, inde heijligdommen, hier
en daar verspreijdt, onder welke saak wij deese
waeteren, en winsprooken inde steenen, deese
waeterproeven sijn verscheijden geweest, want
Tacitus getuijgdt, van d'oude Duijtsche, datse
proeff naemen, om te weeten, off hun kinderen
egt, off onegt waeren, met de selve in haeren
schilden op den Rijnstroom te setten, en
agten sommige daar aff ook de naam Kleeft, als
offer mede als nijn dusdanigh op geoefent wierde,
Doch dit strijdt meede seer met jonger tijden
daar deese sijn tot den Europa waar (onder andere
waeteren mede) om menigte onnoselen voor ontrijn,
en toovenaars te schatten, soo namen daar op
Gedwongen, onde uit ten eersten te gronden en
gingen, andere namen de proeven met het
ijsersen, en door indrinken van waeteren off

andere

andere vogtigheden, en hebben dit de Turken en
andere Mahometanen, hoewe buijten oorogeloord,
nog in gebruijk, dat ook wel de grootste en
sterkste wildt is, om dat de dooden niet en
straffen, en ligtelijk schuldig konnen worden ge-
oordeelt in een twijfelagtige zaake; andere wedden
omme, soo wedde dese Mahometans, doen de sterke duijkers
ofte onder water gaan, om den langst onder te blijven
bij te spreeken, dat gantsch onseeker is, want
diesdoende soude de perle-duijkers alleen altijds
gelijk krijgen, ten waare saake datse een groote
der duijkertoch hadden, soo als onse Europianesche
waaren duijkers, dan soude de proeve konnen
goedt sijn, soo wanneer de saake verhoolen bleeff,
en onbekendt waar.

De vuurproeven sijn ook ten allen tijden verscheijden
gewoest, als over gloijende hooien te stappen, soo
als in Siam wel een op de doot van 's Coninghs
dogter in 't jaar 1689: verscheijde proeven gedaan
sijn, ende in verscheijde gewesten waren; de proeff
van in koockende water, zieden olij, en dingel-
lijke meer, de handen off de voeten te steeken,
de handen in gesmolten loot te wasschen
als ook een stuk gloijende ijser aan te tasten
gelijk als kin meede in gebruijk is.

Veed

Veele de wiskonstige, natuurlijke, offte werkdaadige
toovereijen, dusdanig ontzuygentlijk gemaakt, soo
lange niet misbruijkt, offte tot schaade van anderen
veeln nadeelen werden aangeleijdt; soude men
geen onnutte bekommernisse in duijstere saaken
voor den nogten sijn, doch sijnde de selve ge-
meijnelijk in handen van slegte lieden, off
schelmen, die door de selve aardig het graauw
volk te bedriegen, om aan de kost te
geraken.

Betreffende dan, op dese wijse van spreeken, van
verscheijde volkeren ten allen tijden gebruijkt, komt eerst
en voor al in opmerkinge, dat de selve wegens uytteren en
sijn, nogte beter verbooden en beijvert, dan daar de
wereldlijke magt, het geestelijke mede volkomen
onder sigh heeft, en behoudt, gelijk dese inwoonderen
onder haar voor een gewoonte hebben, offte wel waar
't overgeloof soo seer d'overhandt heeft, dat selfs de
wereldlijke niet beter en weeten, ende de geestelijk-
heijt alleen 't geheijm der misse heeft, offte ook wel
daar de offermaagten wel beter weeten, doch om de
algemeijne nuttigheijt, d'oude seeden sijn gaande laaten
houden, en eijndelijk komen ook de wereldlijke, en
geestelijke, daar juist wel onkundigh sijn, gelijk van
dese Manaders wel te gelooven is, en egter kan het
niet aan 't algemeijne beste wesen, immers niet seer
schadelijk, om dat het overgeloove altijdts ijveriger is,
dan een wel gesette geloove, sonder voorvoordeel.

Toen men te Roomen voorsloegh van de Sibielsche
boeken te gaen naersien en ondersoeken, wierdt sulx en
met goede redenen door den Keyser Tiberius geweygerdt
om dat die verborgen [illegible] te bewaren, Tac: annal: 1°
ende in 't 6e boek bestraften hij den [illegible]=man
[illegible], dat door sijn onkunde en onwete, weijnigh
kennisse hadde der oude gewoontens, doch Gallus wierdt
daar heftigh berispt, dat hij hadde toegestaan, soo hooge
saeke op 't Tapijt te comen, daar der Raadt niet ten
volle vergadert en waar, en daar hij nochtans niet
onkundigh en waar deser heijlige geheijmenisse, alsoo den
Gallus de offer sorgh daar over hadde, en daar ontrent
en quam niemandt dan met groote omsigtigheijt (want
de vestaelsche maegdt niet anders en deedt, dan het
heijlige vuur te onderhouden) en wie sal seggen wat
daar in staet, het kunnen wel schoone pagamenten
sijn geweest, daar juist naar nijpe overlegginge, het
geene daar tot de gemeente sogt en te bewegen
naar dijselven tydt van saeken, in eenige kun
ligt aerdigh geweest, schreven; want wat aan,
„belangde de offer-priesters, en wichelaars, de selve
hadden niet dan die [illegible], [illegible], en godderijen, van
Sijbielsche gedigten, die met hondende dagelijx verdigt
wierden, als in de Mirakelen, om eenigh geldt
te verdienen, ende die wierden ogter dese priesters
in handen gestelt, ende dat nogh als met goedt-
keuringe des Raadts, op dat [illegible] hebben
mogten om mede te spreken, en 't gemeijne volck
te paijen.

Dus

Dus moet men dat ijder een van proeven door water
en vuur! sedert ontdekken en eenige omstandigheeden
hoe gering en weijnigh die ook sijn, off een schrandere
Rigter kan eenigsints gissinge maken waar het
meeste gelijk schijnt, en meeste waarheijt, soo de
sake dan heeft de sorge over het heijligdom, soo-
wel de aanhoorigheden, en geloofwaardigen, sal hij
werken, waar toe soo'er nogh komt kennisse en
wetenschap in, en tot sulke proeven noodig, soo sal
hij den werken bij sigh seeven ontschuldigh agt, om-
-men verschoonen, off tegens vuur en water, met
natuurlijke middelen wapenen; als bij voorbeeldt, die
haarde giet, off dun ongel loot, werd het papier en
doek te wapenen, dat het geensints sengt, noch
verbrandt, men sal met gesmolten loodt sijn handt
verbranden, en ogter schijnen sulx de quaksalvers sonder
letsle te doen, die in de handen in wassen, hoe wel
sij in hun brandtlaere om de euijden te bedriegen
aanstondts op eggen, aluijn, vitriool, salammoniak
uijen sap, ende meer andere middelen wapenen de huijdt
tegens den brandt; op den gelijken afstandt, met
eenderdeldigte kapkaan, met gelijke hoogtes, en gelijke
buskruijdt, sal men den eenen doorschieten, en sal
de koogel op den anderen afstuijten, zijnde de
kragt ontnomen die geene die handt weeren sijn;
als voorens gesegt, sal met een verborgene water,
kloek iemandt langer onder water leijen, dan
een ander die het niet ontdekt en weet, met een-

eedigen

eerdigen maagh, dan met den voet, met gesmeerde
ooren van binnen, ende den Boosen Spoockje inde
mondt, dan Souder Suez, en dit sijn altemaal bekende
en geringe grepjens, die aan in 't openbaar comen
geschieden, om yemandt off schuldigh off onschuldigh
te verklaaren, schoon men dan somwijlen een onschuldige
voor schuldigh onder coopt, hier uijt volgt dan, dat
in 't heijmelijk suecke en diergelijke sachen veel
meerder kragts sullen hebben, te meer soo de luijden
tusschen welcke het verschil is, der affsonderlijck
werden ondersogt, en besnacht.

Die nu van aan die natuurlijke sachen off grepjens
niet en weeten, off niet schrander genoegh en sijn, om
yets van oordere te bedenken, om agter den ver-
borgenen waarheijt saak te koomen, offe geen voorbeeldt van
andere en hebben, die sij daar inne souden moogen
volgen, die gaan agter den ouden gang, en straffen
soo als 't valt, die dan ook schuldigh weesen moet,
en bewijsen, daar inne de Manadosche Boeren nogh
niet dommen en sijn, dan voor een Sino offe ander
half, meest aan onse Sinopiaenen in 't stuck der
Toverkonsten waanen —

Om de minste beroering en schijn van beroogdeijlinge,
om een woordt spreekens, dat eenige provintie, offe
dorp te vaer gaet sullen sij aanstonts inde wapenen
koomen, maar toe sij dan al het volck bij een door
vergaderen, ophaalende van soo lange in eenigheijt ge-
houden is, uijt verdeelinge off oude gevangen, aan

de vroome en dappere daden hunner vooroudereen, hoe die noijt de minste verongelijkinge en leden, hoe sij sigh sulcx ten hoogsten aantrocken, hoe de wapenen daar op aannamen hoe manmoedelijk sij sigh in den oorlogh quijten en droegen, dus naar een lange reex van vertellinge van Eijlanderen voor-vallen die niet soo veel Jaaren te beduijden en hadden, koomen sij eijndelijk tot de saak, ende den hoon, laster, smaat kleijnagtinge, ofte verachtinge, ongelijk ofte schade hun aangedaan, het welk soo het maar in het minste leijkt waarde wesen, soo trekken sij aanstonds ende gelande-lijk tot den oorlogh.

Waar naar toe sij dan ook als dolle ende uijtsinnige mensche loopen, hebbende des eerst sijn meeste geweer uit het Bosch dat sijn riedden die wij gemeijnelijk Spaansch-riedt noemen, van een duijm, ofte wat meerder dik, dese snijden sij aan 't eene eijnde scharp, en neemen soo een anntal mede ten oorlogh, om als werp Spietsen te gebruijken, hebbende dan nogh hun swaarde in den selve scheede steeken, die altoos voorsien sijn met een houdendt hooftangel ofte anderhalf, sijnde gesneeden bambose van een span langh, regt, ende aan beijde eijnden gescherpt, het welk sij in noodt, soo wanneer wijken moeten gebruijken, steeken de selve al agter uijt drijvende, wat schuijns tegens den vijandt aan met het eene scherp eijnde in de grondt, dat den vervoe-gende en overwinnende vijandt genoodigh wordt, om dat bloote voeten daar door moeten, dogh met goede schoenen kan men'er wel door stappen.

Sommige sijn voorsien met piecken, dogh weijnige met schiedtgeweer, het welk soo sij al mede neemen, is het

meer

meer om door het geschreeudt te verbaesen, dan te beledigen,
alsoo de musquetten niet aen en leggen voor de borst,
maer met de eene handt vast houden, en stekende in met
de andere handt den brandt in, waer door 't musquet
hun meermaelen uyt de vuyst springt.
In 't aenvallen schreeuwen en razen sy ysselyk, huppelen
en springen in 't houdende, elcx naer syn vermogen, ende
niet naer de kunst, off wapen oeffening van de oost,
swyrende gedurig den eenen arm over den anderen, dat
met die metaele armringen een schel, en verwardt geluydt
ende geraas geeft, waer onder sy eenige dosse trommels
hebben, het welck aers onder den anderen seer schoon
en vreedt om hooren is.

Soo wanneer sy overwinnende keeren, ende d'overhandt
behouden, soo koomen sy met groot geroep ende gejuych
weder naer hun dorp, mede ider de bekomene
hoofden mede, stekende door de mondt en strot
een stok, en hangen die dusdanigh om haer hals,
waer mede sy langs de straet met ysselyk geroep en
getier singende.

Dan rigten sy verders groote maeltyden aen, daer hun
vrouwen en dogters dansen casten, en worden sy onderwylen
op de borst, armen offte beenen, daer nogh plaats is,
met soo veel hoofden beschreven, als sy in den oorlogh
bekomen hebben; doch soo den man aen syn lighaam
van voren al vol van sulcke schriedtsyden is, soo wordt
het aen syn vrouwe gedaen, die daer mede vergenoegen

moet

mooij ende opgepronkt is, en hooren de hoofden van Adels
dogh eeten daar niet meer aff, dan de spieren van de Wangh
nede de oogen, soo dat sij in 't geheel geen volkomene
menschen-eeters mogen genaamdt worden, sommige, dogh
weijnige, om als hun dapperheijt, en onverslaagdtheijt
te toonen, nemen ook wel een Bout daar aff mede, de
welke sij dan kooken ofte braden, naar haar welgevallen
en daar aff al vrij graagh smullen.

Het Bayn, en verkoude, benevens de pot daar het in
gekookt is, worden onder de luijffe, tot een gedagtenisse
in 't openbaar opgehangen; die geen hoofden becomen en
hebben, vermoogen ook geen Roodt te dragen, maar
aen de vreden mede te komen sijn, want in vreeden
sijn, die onder hun twee, jae drien een kop hebben
gekregen, en ontstaan hier jammers soo swaere verschillen
uit, als onder onse Groenlandts-vaarders over een Wal-
visch; bij aldien het genoegsaam bleijkt dattem twee
ofte meer tot een kop geregtigdt sijn, soo deelen sij die
broederlijk onder den anderen, selfs ook de tanden, om
hun naamaaes tot cieraat te dienen.

D'overwonnenen, beijnen de overwinnende geheel onderdanigh
en moeten naar der selver pijpen dansen, behoudende niet
anders dan hunne Kadij, die sij in huijs hebben, dogh
die op 't vedt staat wordt vernielt, draagende hier
juist een bijsondere sorge, dat sij d'opgelijde Kadij niet
en vernielen, ende daar door soo en sullen sij ook veranderde
dorpen niet in den Brandt steeken, 't geen meest door

d'Europianen

d'Europianen, soo wanneer 'er eenige onder gemengdt sijn geschiedt, vrouwen en kinderen eenelijk neemen sij gevangen, de welke ogter daar naar wanneer worden benoodigt sijn ligtelijk te coopen sijn, tegens ijsers andere nijgen, ofte ook wel in 't geheel vrij geven, Dogh mannen hoe oudt ook, off Jongelingen slaan sij alle doodt, die sij krijgen konnen, ende het niet en ontvlugten.

Verders bestaat de Buijt meest in Hoofden als gesegt is, Baijn, Armen, Beenen, die sij opdroogende ende ae weder te pronkstangen, verders degens, ontbequame muijsquetten, en verder geweer, potten schootels, tabac doosen, armingen trommels &c. behoudende een ijder 't geene bij hem becoomen is.

Dogh tot sulke openbaere treffinge in 't veldt koomen sij seeden, ende als Siex veels geschiedt, daar aff waagt ae het omleggende Landt, maar meest moshoppen sij, en becomen deselven bij nagt ter sluijk, ende in 't duijster, soo dat meest d'onnoselle 't geragt moeten betaels want sij besluijpen die geene, die sij weeten in haare Sajoeden, ergens aan een kant, en besigh sijn, die meest tijdts op de vang afgesondertheijdt van kleine struijken staende, ae souden sij twee, drie, ende meerder dagen daar noodtsom keeren gluijpende, op de selve loeren, tot dat sij die in den slaap verrasschen, in welk geval ook, nogh vrouwe noghte kinderen spaeren, sijnde seer wreedt over d' overwonnene.

Wanneer wedersijdtsch een Schult krijgen, ofte in den

openbaeren

openbaaren oorlog, offe in deze wijse van beraginge, en werden sijdtsche koppen te haalen, off datter de buuren daarnaa mede krijgen, off voor swaarden omgevallen belangdt sijn, soo gaan'er eenige van onpartijdige dorpen, soo wel bij den eenen als bij den anderen, en versagten eerst wedersijdtsche gemoederen, en wordt'er dan een wedersijdsch persoon gestelt, die de sake wedersijdtsche hoordt, ende dan met de strijdende hoofden het soodanig verschikt, dat de schuldige in sulk een boete wordt beslagen, als hij gissen dat het dorp vermogende is te betalen, bestaande meest in hun beesten, goudt, gommen, off beklens, armringen beadon &a. Dit wordt verstaan van die gevens, die niet geweijkert ten onderen en sijn gebragt, daar mede sij anders voorkomen handelen als beadon.

De vreede dus danig getroffen, ende den schuldigen gedoemdt sijnde, soo doen sij de handeren eedt op deze wijse: wedersijdtsche leggen sij een kruijs off pook, swaardt en musquet neder, dagh sij dan neder een lang verhaal doen, van de uittighe dier vreede, staande onderwijnde voor dat geweer, naar dat sij dan hun wedersprekent [illegible] hier inne hebben voldaan, soo wenschen sij verders, dat musquet, pook, en degen, mag dooden hun, en hun gantsche geslagte, soo bij aldien niet heijligelijk en onverbreekelijk en onderhouden, alles wat nu wedersijdtsche onder hun besloote is, naar het welke sij met een bijsonderen aandagt, en schroom nog lange toeteren, tot eijndelijk door dese, en gevend aange-pont, ende aangemaandt om voort te varen, daar over heenen stapt, spreekende wedersijdtsche eenige woorden, en

stapten

stappen" noghmaals over, ende aldus tot driemaalen toe,
alswanneer elkanderen wee gelijk wenschen, ende omarmen.
Die wijse van Doodtsweeren noemen zij Malúa, en is op
meest den geheelen Noordtkust van Celebes aan
de Zuijdtsijde in 't gebruijk, dogh aan de noordtkandt, is 'er
dit verschil in, dat zij een Swaardt, Pook, en Voogel
in een groote Schootel met water leggen, ende deselve
Woorden wel gebruijken, ende uijtspreeken, dogh in plaatse
van daar overheen te stappen, soo drinken zij tot be-
vestinge weederzijdts van 't water, gelijk in 't
voorneede Jaarsche Dagregister van Bolangitan
staat aangeteekendt; en zijn in sulke manieren van
Doodtsweeren, onverbreekelijk in haare beloften.

Voorgaans en noemen zij niet meer dan een vrouw —
schijnende hun oude gewoonte sulx mede te brengen,
de welke zij van de ouders koopen voor lijwaat, ende potten,
pannen, kooper &a: dogh nu schaft die gewoonte wij
wat, en legt in breuke, met een uijtlegginge ge-
schikt naar haar sinnelijkheijdt, dat is, dat men maar
een in huijs en magh hebben, maar daar buijten
meerder te hebben soude nogh konnen bestaan, ende
aldus zijn'er verscheijde die twee vrouwen tegenwoordigh
hebben, hoe wel andere daar seer tegens pruttelen
en seggen dat het in oude tijden sulxdanigh niet en
was, nogh en plagte te wesen; Zoo dat selfs de
Waterlieden, en meer andere, om van dese overspeelige
onderscheijden, ende daar onder niet gerekendt te worden,
hun haar in 't koude gelijk de oonen (gelijk onse
hollandsche boeren) scheeren, tot een vast bewijs, en

teeken

tekken, dat eijder van Vrouw, ende man van een vrouwe en sijn en sijn oude in meerder aansien, en worden meest geagt, hoe wel d'andere rijker sijn.

Het Bruijloften gaat hier toe als elders ende meest ordinar met Eten, drinken, dansen, speelen, Jocken, boerten en vroolijk sijn.

Soodanigh een vrouwe en vermogen sij nimmer, noch om geen andere redenen dan hoererijen te verlaaten, als wanneer de ouders 't goedt het geen voor de selve ontfangen ende genooten hebben, wederomme tot het minste toe moeten uijtkeeren, de welke soo sij alsdan onmagtigh sijn, moet sulcx door de kinderen geschieden, in gelijke waarde met d'ontfangene goederen, en mag alsdan soo een verlatene vrouwe wel worden aan een andere trouwen, en anders niet: Dogh soo het gebeurdt dat een swaare huijstwist, off andere saaken een man met kennisse des Regtens, en toestemminge des voorz. sijn vrouwe verlaat, soo behoudt de selve off haar ouders, het geene hij daar voor gegeven heeft, en nemen de ouders haar dan wederom in huijs.

Omme ten eersten te konnen huijshouden, ende een gesin stigten, soo brengen de kinderen wedersijdsch wat bij, en schenken de kinderen het huijs, namentlijk des mans kinderen dat gemeijnelijk bij sijn ouders in is, ende die vande vrouwe verkrijgens een aante quicken, beddens, kocken, off ijdele dingetjes; want dese luijden geen gewoonte en hebben van eygen huijs voor haar te bouwen, maar woonen met vijff, ses, offte seven huijsgesinnen in een huijs, en sijn de selve aldanig: op swaare stilten, die seven, agt ende negen voet (d'een hooger, d'andere lager) boven de grondt uijt steeken, en meest doorgaans soo dik sijn als twee

mannen

Mannen mogen omvademen, daar op soo leggen sij de
dwars, en kruijs-latten, uijtsteekende rondom met een
inkepinge ter haeren dikte, de standaerts, dat verders
met gevlogte touwen gehouden wordt, ende is dese
soodaninge de wooninge, het welk bedekt wordt met
Wocke-Swalpen, sijnde een slagh als die landt Jagen
boomen hebben; hier op bouwen sij dan voorts met
eigen stukken, die sij seer wel bogten, dogh alle niet
dan met gedreijde touwen en binden, om in aandtbewinge
te komen nade gaen, de Huijsen worden seer hooge
gebouwt, om te steijlder affwateringe te hebben
sijnde nogh wel twee soodaninge hoog verbonden,
der tien minsten agt, offe klein weder hoog van
schanderen, dog en leggen het nergens mede, maar
laten het open; gevende sij hier aff, op dat hun
kook nergens verhindert, maar om ae aan 't dak
ende de spanninge niet raken, en op dat dus te langer
duuren mogte, kunnende naer haar seggen dusdanige
huijsen, selfs ook het dak, dat wel maar van adap
is, dogh hooft aan hooft digt, ende nakende beseth,
wel dertigh Jaeren duuren, dat anders hunts geen tien
Jaeren souden konnen bequaem staan

In het midden laten sij een ruijmte van 15: 20: ja 25:
voeten breedte, daar den gemeenen ingang is, ende welk
ook tot een gemeijne plaatse verstrekt, aenwaar hun
groote Ladij laten staan, die de plaatse soo benauwe
dat men'er pas door dringen kan, waar omme de

Lij

Zij voor dikke cuijden trappen hebben, die aan deese
kanten staan, daar bij men op de steen aan d'eene
handt komt, ende dus over eene de vaaten booven
gaat, tot men aan de voorsijde van 't huijs komt
die op de straat desselfs uijtsigt heeft, aenwaar de
meeste nuijwe is, daar ook de bathoe vaart daar
aan sij oever, ofte de vrinden ontfangen.

Wedersijdtes sijn eijgentlijk de huijsen, ofte eijsen kamerkens,
als leedtjens daar jnne de huijsgesinnen woonen,
twee, drie, vier ofte vijff, "naar sulke tijde" naar dat de cuijden arm ofte
rijk sijn, soo dat gemeijnelijk in een huijs sijn ende woonen
ses, seven, agt, ofte negen huijsgesinnen, wat ende elk
hebbe wel bij aan 't huijs te maken, ofte te onderhouden
heeft, voor, ofte ter zijde, ijder sijn deur, sijn kun
vaten maar jnne hun zaat ofte padij bewaaren, die
sij van basten van boomen maken, trekkende van seer
swaare boomen, de bast snijdende van booven tot
beneden, de steen soo lange als sij voornemens sijn hun
vaten te maken, dese geschiede bast weeten sij nogt
te persen, dat als een vlakke plank wordt, soo dat de
dikte van de boom, de hoogte van 't vat wordt, dat
gemeijnelijk vier voeten is, en weeten de onder, en boven
kant, soodanigh met grove rottingh koorden te stijven,
dat dusdanigh een vadt bestendigh is, om te konnen
houden, thien twintigh, jà dertig lasten padij, de
welke toe sijnde, met matten boven digt gesloten wordt,
sijnde onder mede sonder boodem, en rust eenelijk op
de wokke swaeffen, die met gemaakt digt besteld sijn

op

op datter het Zaat niet door en mogte vaeren; en schoon
de huysen op soo swaare stutten staan, soo nogtans
wanneer daar soo groote baren op koomen, worden die
van onderen, om de meeste sekerheydt, met eenige
stutten nog onderschraagdt, die wanneer die groote
baren worden geeedigt sijn, daar onder van daan
ook weder worden genoomen; op deese vaten leggen
sij de hunnen, die hun komen besoeken te slapen, en
versnoeken malkanderen daar genoegig mede, degeen
't swaerst voornaamde, op het wee eaten nyt off Cady
bij die, en die aansienlijke persoonen heeft te slapen
geleigt, dat wee een ongemakkelijk slapen geeft, niet
wegens de Cadij, maar om de Moegenijsen, die door 't
kraeijen van dat Zaat, in deese vaten ongewonen wes
voort brenen wieren, en d'Europiaanen als met geen
bij bewaardt, soo wee niet en ontkaeren, als wee anders
den huijswaardt dede.

Ick naar sijn Swoogen heeft dan nog een weede vath
dat altoos wee leijst, en waar aff niet gegeten en
wordt, waar op sij hun doode oudens, een sij de seere
begraeden geleigdt gehadt hebben, op stroo van Cadij,
een derde vath vergaderdt de baeden ook wee, die hun
kaeren dogters heeft, om op de bruijloft vertoondt te
werden.

Den oudtsten van dit huijs, is hooft van alle d'andere
huijsgesinnen, en heeft daar binnen ook de meeste plaats,
d'andere hebben alle maar kleijne hockjens, sijnde in
deeze een hoedt stedtje, waar binnens pas soo veel
plaats is, dat vrouw en kinderen, die alle onder den
anderen slapen, belaeven datter een matje tusschen
leggen

blijden hangdt, sig behelpen kunnen; boven is alles
open, en hebt maar 't gemeijne dak, verwaardts alle
de rook gaat, en sig verders over, ende door het geheele
huijs verspreijdt, ijder heeft in sijn hutje, en rondts
omme den haardt stede ende daar boven, sijn spek,
netting (die al gespeten ende schoon gemaakt is) eenige
visschen als Caspers, die sij al mede zouten en rooken, en
't geen verders door den Rook van verderft wierde
bewaren, hangen: verderde nagt en dag eenen gestadig
het vier de huijsen soo benaudt maakt, en soo heet
dat men 'er pas een uur in dúúren en magh, ende
nogtans sijn sij, voornamentlijk de vrouwen en kinderen
daar gedúúrig in, sijnde ook wel 't voornaamste middel
hunner gesondtheijdt, ende waaromme de Jongmans
die anders buijten slapen, soo wanneer sick worden
daar jmme songvuldig bewaardt worden, om al het
quaataardigh vocht uijt te sweeten, ende door den
Rook bequaam worden, om daar op een goede poos weder
heen te gaen loopen, d'oude afgeleefde mannen
houden sig hier binnen ook, en naast aan den haardt
seer songvuldig, om soo lange mogelijk te leven.

De vrouwen slapen in dese warme plaatsen nogh in
sakken, die onder en boven open sijn, en soo nijpen ~~de vrouw~~ dat
de Man als hij koude krijgdt, daar jmme mede kruijpen
magh, dat wat digter sluijt dan het dekk daar mans
en vrouws mede behulpt nachten.

Eene meeste huijsraat, bestaat in wat porçelijne

Tafelborden

Tafelborden, Schotels, Commen en Coppen, en hoewel het seer nodigh is, soo is het nogtans naar de Landts-streeke van hier al omme vrij veel, de potten om dagelijcx in te kooken, maken de vrouwen van seer goede berg=klaij, en spannen die van Tondano, offte het water=boek, de kroon boven alle andere in deugdt, men weet hier in 't ronde, nochte ook niet in de Molucos van potten te draijen, maar worden met handen en duijmen gevormt, ende dan verders met platte houten=geeffendt, ende gelijk geslagen, soo dat die soo dik vallen, dat men wel een een groote ketel aan 't kooken helpen kan, dan dusdanigh een kleijne potten.

Stoven nog banken, en vindtmen'er niet, dan van bamboes offte judisch riedt, en tot çieraat der huijsen hangen sij hun trommels op, en verders wat in 't voorleden jaar naar gesegt is, 't sed.t der eegemaijnen oogst, soo dat het vol hangt van bosjens padij, Turcxe tarwe en andere zaden: Tot çieraat staan ook de doodts-hoofden in sommige huijsen te pronk, doch bij de meeste als gesegt, daar buijten, waar benevens ook de potten hangen, waar in die gekookt sijn; men siet'er ook armen en beenen hangen, die gedroogt sijn, ook het haijr der hoofden met huijdt en al hangen.

De priesters huijsen worden bekendt en onderscheijden dat de seer uitstekende nocken kruijsgewijs hebben, waar aff eenige bosjes van gemaakt, als quispels hangen, naar staat toe hebben sij ook pantijd [illegible] van bladeren

bladeren hangen, ende daar boven ende neer binnen aan Kotting gewogen, hangen weinige van kakebeenen, van varkens en bocken; werdende nogh kruijde Maaltijdt nogh Anuleft, nogte geen andere hoogtijdt gehouden waar op eenige varkens off bocken, Babynossa, offte volaats (zijnde Babynossa, een slag van een wildt varken, met groote omgekromde slagtanden, welke tande aan d'onderste kakebeenen nogh vast, aan stijlen in de huijsen vast gemaakt werden, om'er eenigh goedt aan op te hangen; ende Noea is het Bosch=offier met regte hoorns, dog heeft bij hun een andere naam) geslagtet, off de priesters die zij 't gunnen, krijgen de hoofden, ende waaromme ook met de kakebeenen praalt, hangende voor sommige huijsen hoven ritsen lange rottangs bennen aangeregen.

De Mans besorgen seer ijverigh den Landtbouw, het welk jaarlijks werden op een nieuwe plaats, ende dat werden digt Bosch gewoonden is geschiedt, om te winnen asche ende een beter grondt te hebben.

Het groot hout dat naar het branden overschiedt wordt onder hun Thuijn=huijsen opgeleijdt, om altijdts ruijmte van Brandthoudt te hebben, en hun voorraat van Spek, visch, ende andere spijse daar mede te be=rooken; de grondt en wordt niet omgehakt nochte om=geploegdt, als zijnde daar toe door de steenagtigheijt onbequaam, maar wanneer die schoon is, soo gaan vrouwen en kinderen, en al wat er is, naar 't Landt, waar aff de mans met thuijnstaken gaten stoken, en vrouwen en kinderen, soo gedurigh aan eenige zaden, inde gaten steken: latende dit dus tot de lengte van een

offte

ofte anderhalff voet, op groeijen, als wanneer eerst 't onkruijdt uijtwieden, en sulx wederom gelijkelijk, sommige toppen als dan het saat mede, snijdende het koorn met messen aff, op dat het door de winden off handen nergen niet soude mogen geslagen worden.

het koorn veldtschap, als van hakmessen, en messen, maken sij selfs, en sijn daarom mede soo greetig naar ijser; in plaats van staal, mengen sij in de smeede stucken van sineesche pannen, ofte ander gegooten ijser, dat al hoe goedt ook werk geeft.

Verders bemoeijen sig de Mannen met jagen, visschen, en jagers te trecken, om nijmmer toespijse en een goeden dronk gedurig te hebben, ook maken sij hun sout, dat dusdanig geschiedt: In sekere tijdt van 't jaar dat hunne Simpon mede is, gaan sij naar de naaste stranden, en vergaderen aldaar al het hout, dat de zee heeft aangespoeldt, ofte dat op strandt legdt, dit leggen sij aan groote hoopen, en steeken 't in den brandt in, brande werdt daar op gestadig veel zeewaters gegoten, ende de vlamme egter soo lange onderhouden, tot alles asche geworden is, dese asch gebruiken sommige alleenelijk in plaats van zout, andere, ende de meeste kooken het tot looge, sijpen het door, en laten het soo lange in hun aarde potten kooken tot al den damp vergaet, ende 't zout op gedroogt, ende aan den pot gebacken, ofte eerder daar inne gesmolten is, welke pot sij dan aan stucken breeken, ende het sout tot hun gebruijk bewaren.

Simpon is bij haar mede den tijdt van tindt hettang te mogen snijden, gedurende welken tijdt ijder in 't gebiedt van sijn dorp, sig daar aff voor het geheele Jaar moet versorgen; Simpon is mede het maken der kleeden voor vrouwen en Mannen van schone boomschorse, het welk

dusdanig

dusdanig geschiedt; Den tijdt ten naasten bij gecomen
sijnde, dat sij het nagten kunnen om de Coornen te gaan
Schieren, Soo wordt al het volk Sulx door den overnigten
en Priester te kennen gegeven, dat het dien Simpon is,
dan vermag er niemandt eenig geruijgt te maken, ook de
selfs de Boerendeel off andere vermaeckingen, eenigh
musquet schoot doen; daar moet het voorgenomen werk
mogten worden ontheijligdt (het geen hier van de heeren
gesegdt wordt, dient men te verstaan van Saij-tijdt, wied-
oegst tijdt, ende meer andere dingelijke) dan gaan sij met den
anderen heenen, en Schieren sij sekere Coornen, daar off
de Stroo of Stijlen tot het Cutkruijdt gebruijkt wordt,
weerende daar van Stukken van een vadem langh, ende een
span breedt, dese Schoove in 't Dorp gebragt sijnde, is den
Simpon uijt, en vermengen sigh met den anderen, en
Stampen door 't heele dorp, dat men nogh hooren sien en
kan, gelijk als 't Spreekwoordt luijdt, dese Schoove een
weijnigh droogagtigh, wordt aan de sijden een Spaanbreedt
dwars omgeknoopt, daar de vrouw met de voet op staat,
terwijl den man de voorste groene Schoove van d'onderste
witte afhaeldt; Soo het regent aan eenig uijt rolle off
weerhapendt, dat snijden sij met een mesje behendigh door,
en stroopen dus de Coorenhuijdt af.

Hunne Rijs-blocken sijn groote balken, van anderhalve voet
vierkandt, daar in drie offte vier pannen offte holligheden
sijn, om hun padij te stampen; op twee sijden van dese
blocken hebben sij mede platte en vlacke insnijdinge
offte groeven (te weeten aan elke sijde twee, soo dat twee
heeren gelijk worden gestampt) die men de lengte van
een vadem hebben, daar men dese Schoove eerst vlach

leggen

leggen, den Stamper is van onderen plak, ende rondt, zijnde het
plak doorhouwen kruijsgewijse, in regte hoeken ondersneden als
ofte wafel-ijsers, doch zijn de verhevenheden in't vierkandt
niet grooter dan een Tarwe-core, en konnen geen soo ofte
nogh naulijks; hier mede stampen sij de schorssen tot de breete
vande boom, dan vouwen sij het seevig dubbeldt, en vaaren
voort, dan wederomme in vieren, ende aldus verwoegens tot
dat het soo breedt is als het wesen moet, doch en vecht
niet mede eenighe, de ruijten vande stamper blijven'er in
staan, soo dat het geweven linnen gelijkt, dat sij dese
schorssen eerst een weijnig droogen laten, geschiedt om
dat het sap daar aff seer scherp, en bijtende is, vlekkende
alles wat het aanraakt, selfs ook de huijdt der omstaan,,
ders, en kan niet geen Lijw: weder uijtgewasschen werden,
dus worden hun kleeden ende soo ook al het papier gemaakt,
dat van Cayey, Booe, en Totoey, seer [illegible], en
Javaansch papier gemeijndelijk genaamdt wordt, dogh wordt
dit van een ander blat gemaakt, dese kleeden droogen
sij daar naar, en beschilderen de seeve verscheijdelijk.

Van dese verscheijde kleedijens, maken onse soldaten op de
Manado hun Landt, die onverbeterlijk is.

De vrouwen belangen de kinderen, passen op het vee, namentlijk op verkens, hoenders, en bokken, want ganssen en eenden duijven, koeijen, en nogh Buffels hebben sij niet, kooken
het eeten des huijs, en helpen de mans als gesegdt is, in
den Landtbouw, in 't kleeden maken, rijs stampen &a.

Soo wanneer ijemandt een Soone ofte een Dogter geboren
is, wordt sulcx door den opperbaanen uijtroepen aan't geheele
Dorp bekendt gemaakt, dat soodanigen heeren op soo een
tijdt, een Soone ofte Dogter geboren is, verders en
wordt'er niet gedaan, dan dat sij een Maniere van
besnijdinge gebruijken, dat sij Mangoba noemen, op dat

de

de kinderen voor alle ongemac moeten bewaardt werden
vervrolijkende ende vermakende sig verders met trommelen
en dansen, en singen, onder elkanderen, en sijn soo een tijdt
lang vrolijk, dogh dese beswaringe ende bekommeringe doen
de Strandt luyden, maar en is onder de Bergluyden in geen
gebruijk, die sigh eerlijk vrolijk maken en verheugen.

De wiegh is als over al door gantsch India, een kleedtje aan
de balk vast gemaakt, dat boven en weder gestooten werdt,
de kinderen laten sij lange suijgen, en wanneer gespeendt
sijn, werden sij met Rijstwater, Rijs, en weke Spek gevoedt,
en met Saguweer gelaaft.

Wordende de Jongens eenigsins ouder in grootheidt dan in
't werpen van geschrapte rieten, in plaatse van Werp-Spiessen
werdende wat grooter sijnde, gaan sij mede ter Jagt, tree-
ken Saguweer, en arbeyden inde thuynen; De meysjens
maken kleedtjens, buyten die vande Bast voortkomen
bereyden, van Jonge Bamboesjens die sij splijten en
kammen, om eenigh te krijgen, en weeten die soo in den
anderen te weven, van andere lesten, en Biesen en
bladeren, maken sij ook de Scaap sakken, korven, hoeden,
kistjens, Mattiens, Zakken, en meer andere aardige werken,
die sij met verscheyde verwen versieren, en met allerhande
kraalen, van geele Coraelen weeten op te smukken.

Zig selven tooyen sij op met menigte van Arm en Been
ringen, daar de vrouwen van 't binnen en 't bergh meest
ongemeen van voorsien sijn, hebbende de sommige over
de twintig paaren kopere aan 't lijff, waar mede soo bij
gevallen in 't water vallen verdrinken moeten, dat dese
te gevaarlijker voor haar is, om dat op 't water en

aan

aan 't water koomen, ende met hun toleen daar gedurig
op en over vallen moeten, willen zij in hun kluijsen
woonen, off deeze voor bekent, off tochen bekomen
dat die vrouwen eijgentlijk werk is.

De mans en hebben geen ringen aan de ooren, maar
wel aan de armen, en hebben om sulx te cieeren, menigte
van kettingen om den hals hangen, waar aan onder hande
gewijde kopere dingen hangen, soo groot ende ook van gestaelde
als een Okker-noot, de kettings zijn van allerleij nou-
meringh, 't samen gelapt, van Beentjens, Steentjens, glase
kraalen, en Coraelen, Boontjens, en gemengde Metaal,
Sommige hebben hier kettingen om den hals hangen
van kiesen, en tanden, hunner vijanden, even als waar
mede de quaksalvers in Europa van hun wonden die
hun nogh geedt toegaven, pogen te pronken, gaende
getrouwde, en ongetrouwde, soo mans als vrouwen meest
velt op een wijse gekleedt, zijnde de goede kleedinge de
aanzienelijkste, dat van de Chineesen schijnen ontleendt
te hebben.

De meeste siektens daar mede deese Manadors gequelt
ende noch gedrukt werden, zijn wel meest Podagra, —
verkoudtheijt, Lammigheijt, kinder pokjens, hete koortsen,
buijk en bloedt loop

Om de siektens te genesen, doen zij weijnig moeijtens
latende de natuure haar gangh gaan; maar tot wonden
gebruijken zij dit middel: zij nemen het bitter kruijdt
Margari, en kneijnen dit met eenedige kalk tot een
pap, dat tegelijk en suijvert, en heelt, doende daar mede
al goede kuren, hebbende buijten dit tot het een en 't
ander nogh goede kruijden, dijgen aan de quaeden.

Wanneer iemandt komt te overlijden, 't sij oudt off jongh man offte vrouw, het selvige wordt de gemeijnte wederomme door openbare uitroepinge bekendt gemaeckt, even als op de geboorte.

Van uiterste wille by monde offte andersints, en weten sij niet, offte immers en hebben het in geen gewoonte; dogh giften onder de levende, selfs op sterven leggende, geschiedt wel; dog dit is hun gebruijk, dat de vrienden van den overledenen, elk een verken aan den naegst[e] vriende geven, als wanneer sij alle de Swarten die 'er naangestaen ende door de doodt sijn ontruijmdt, gelijkelijken deelen, behalven de doodtshoofden, die voor den oudtsten Zoon blijven, soo 'er een is, soo niet, worden die ae mede onder de vrienden gedeelt.

Den overledenen wordt boven [der] daer toe geschickte ton voe[r] Padij, 't sij groot off kleijn naar sijn vermogen, op padij stroo geleijdt, en rondom met Padij overstroijdt, alwaar een weijnig gelegen hebbende tot dat sijn doodtkist vaardig is, soo wordt het lichaam in de selvige geleijdt, wel voorsien sijnde met Padij, onder en boven, soo dat genoegsaam in Padij begraven legt wordt; van boven tot beneden wordt het huijs langs [der wegh] boven met Padij bestroijdt, dat boven op Matjens geschiedt, en onder een Lijk op de grondt; onder het huijs wordt het graff gemaeckt, dat ook met Padij bestroijdt wordt, alwaar gelegt wordt om te rusten, het graff gestopt, soo beginnen de gemeijne Papen (de Michieaans namentlijk van 't vogel-geschreij, en waarseggers naar hunne meij-ninge, soo wanneer niet en eigen) hunne rolle die dan het weeklagen, opsoffen, ende onbannelijke liederen heden op singen, en weenen, agtervolgens het seggen van den Lierdigten.

— — — — geluk als bij den Doode,
Meer dan de kruiden selfs, schrijdt, die men daar tot noode.

Naar lang gekrijt en geklaag en gekerm, soo wordt 'er een Doodt maal aangeregt daar het dan op oude wijse, lustig op een Eten en drinken gaat, spoelende de rouw met de Saguweer naar vermogen aff, en drinken op der Dooden gesondtheijt.

Den Rouw duurdt maar een Dagh, en agten sij dit genoeg te sijn, alsoo naar hun seggen de Dooden, dog moeten vergeten werden, het welke hoe eer het geschiedt hoe beter; het Rouw-gewaat bestaat in Zoo veel vooge als sij bij een seekere kunnen, 't welk om hun midde winden, ende dan naijen sij allerlij lappen van verscheijde verwe, aan een, en beslouden en bewinden 't hooft daar mede, ende dus eijndigdt en rouw, en eeuw!

Van dieren, Vogelen, Visschen, Cruijden, en Zee, Minneraelen en andere Zaeken, slaan wij wel eens in dezen over, en seggen eenelijk dat hun te lande, twederlij slagh van Nagel-bast valt, het eene genaamdt Massoij, en 't ander Culij-Laban, want alle hun te beschrijven en kan door d'onkunde van de meeste saaken niet geschieden, en agt het Horatius in sijn Digt-kunst een groote Zaak te sijn.

Wanneer een bosch, en 't altaar van Diaan, en Beeken.
die langs een lustig veldt, door menigh inbocht breeken.
off Rhijn off Regen-boog men nauw beschrijven sal.
Maar hier heeft dit geen Plaats!

Ook sijn'er digte swaare Bosschen, met soo veel vreedigheeden steijle slingerende ende glibberige Bergen, van soo seldsaame aardt en Wesens, Stroomen, en Beeken, door haare kronkelen, de watervallen, van ontelbre Bogten, en onnaspoorlijke gangen

gangen, soo dat het geen wonder en is, dat men den wegh onder soo vele verscheyden heden, niet naauwkeurig en kan aanmerken, besonderlyke beschryven, ende onmogelyk in [illegible] prent verkoomen.

Bede Landvaarten

Niet te min soo wordt het alhier in een kaartje verthoondt soo mede hoe sig het bevonde water dorp Condano op doedt, en myle hoe sy met hunne vaartuygen, staande onder syndere schoffen; de naamen der dorpen kunnen dus alhier onderscheyden worden, terwijlen in 't kaartjen aangehaaldt staan.

Soo mede seraa wy over van yder dorp bysonderlyk te schryven, daar in nog al veel aanmerkens waardige saaken syn, en voornaamentlyk ontrendt de watervoetsen, welcke binnen weyn gedoogsaam met menigte van omstandigheden, souden konnen aangewesen worden, door uitstortinge van stoffen dwerg, van een off meerder soorten van brandende swavel bergen, syn oorsprouk te hebben, gelyk wordt soums nog met stoffe omdeckt is, waar door 'er ook maar wien offe bysonderlyk vissen in de randen, synde door den Coningh van Boulan, menmaeden Jonge Croko-dylen offe Caymans daar in gesetb, omme dese wyn-luyden te beschadigen, dog hebben 'er niet veel gevoelt, nochte komen aanden, niet te min soo is het water heel gesondt, soo heden, ende niet merkelyk swavelagtig, dat anders in dusdanige en gestonte kruypen gemeynelyk is, als op den Berg van Canaria, Cianno, Bacno, en op Ternaten, en eeders de binnen weyden syn, door ontdekkinge des gronds verbeelden, die dit dan nog eygen hebben, dat naar de bevindinge van Sal-petra off zee Zout, off Beaudt-noot, offe meel-wit, syn/ waar over vele sigh ontstellen, soo namen daar omtrent graven, offe soo den

Linnen mogen doorsteeken willen, gelijk de Castiliaanen voor deesen het Linnen water van Guada op Ternaten vermeijnden te doen, dog naar hun insteekinge daar uit Melk, en Bloedt voortkomende, soo hadden sy het aangesien als een wonder=daat, gelijk het daar voor ook nog geagt wordt, en hadden het casten steeken, dese verwisselinge van verwen met de swarte kunnen de Chijmisten, off stoff scheijders seer gemakkelijk en duijdelijk vertoonen, verkeeren, en veranderen, en souden sulx alhier mede gedaan hebben, maar alsoo dit verhaal, en korte beschrijvinge van de Manado, al vrij langh buijten meeninge geraakt is, staan het eene, en het andere, en de wateren nogh aangeteekent mogte ween.

Een nogh in 't geheel van de seeckere Noordtwal scheijden, sullen hier aanteekenen de onkost nevens 't Leed.t het aanweesen van den Gouv.r op de Manado, en is als volgt.

Gastos, gedaan 't Leed.t 't aanweesen van d' E. Heer Gouv.r op Manado, als mede 't geene aan de Chaloups d' Eendragt 't Jagt Amst.m, de Coningen van Tabockan en Liauw, is ter handt gesteldt, ook is hier bij getrocken het geene den Kock van d' E. Heer heeft uijtgegeven, 't Leed.t het afweesen van Maloijen.

Adij 26en Decemb: 1678:	aan wis comptant	„	16 „
	aan vier Varckens	„	16 „
	aan Ajuijn, 1: vadem ½ Smaele Tafta à 12: St.rs de vadem	„	12 „
	aan 3: Varckens	„	12 „
	aan een kraffen Boontjes, een vadem ½ Smaele Tafta	„	12 „
	aan Saijr	„	2 „
	aan Pompoenen	„	4 „
	Transport Rds	3 „	14 „

Per Transp.t ... 3 „ 14 „ —

Adij 27 en 9ber	aan 3 Borderls	—	12 „ —
	aan eyeren	—	2 „ —
	aan Limoentjes	—	2 „ —
	aan visch	—	18 „ —
28 en d.o	aan Borderls	—	8 „ —
	aan Zayer	—	2 „ —
	aan vis	—	6 „ —
	aan eyeren	—	2 „ —
29 en d.o	aan Cadjang, een vaam ½ smaele basta	—	12 „ —
	aan vis	—	16 „ —
	voor vyff kleyne Borderls 1 vadem ½ smaele basta	—	12 „ —
	aan 3: Six Borderls	—	12 „ —
30 en d.o	aan Compoires	—	4 „ —
	aan pittattis	—	4 „ —
	aan Borderls een vaam ½ smael basta	—	12 „ —
	aan eyers	—	4 „ —
	aan Pisang	—	6 „ —
Ult.o d.o	aan vis	—	18 „ —
	aan twee Borderls	—	8 „ —
	aan Zayer	—	2 „ —
	aan Limoentjes	—	2 „ —
	aan visch	—	8 „ —
P.mo January 1679	aan eyeren	— „	2 „ —
	aan visch	— „	12 „ —
	aan vier Borderls 1 vaam ½ smaele basta	— „	12 „ —
	een groot Concomadie	1 „	4 „ —
	aan Zayer	— „	2 „ —
2 e d.o	aan vier Borderls 1 vadem als voren	— „	12 „ —
	aan Pisang 7: span ysers,	4 „	16 „ —
	aan Sandeyer		
	aan Limoentjes	— „	4 „ —
	aan eyeren	— „	4 „ —
	aan Sayer	— „	2 „ —
	aan Pisang 6: span ysers,		

Transporteere ... 20 „ — 16 „ —

	Per Transport	2„ 20„	16„	—
3en Januarij	aan 3 Roeijers 1: vaam Casta ½ Smal	— „	12„	—
	door ordre van d'Edl: Gouvr: in de optogt door den Coch geschonken, 4 p:s Castas als 2„ p:s breede haeren 2„ do ½ smalle } Castas 13 vaam	10 „	16„	—
	aan Cast tot Coudt, 2: vaam ½ smalle Casta	1„	4„	—
	aan Patten 2: vadem do	1„	4„	—
8en do	aan vier Roeijers 1 vadem do	— „	12„	—
	aan Zaijer 3: span ijser als vooren			
	aan Dijkers	— „	2„	—
	aan Captn Tenda ter ordre van d'Edl: Gouvr: geschonken, 1 vadem guinees lijwaat, om dat 2: Bonquis kadjang, en een do: ajuijn schonk	— „	16„	8„
9en do	aan 3 Roeijers	— „	10„	— „
	aan Dijkers	— „	2„	— „
10en do	aan Zaijer 3 span ijser ongeslat,			
11en do	aan Dijkers 2: span do			
	aan Zaijer 2 span do			
	aan 2: Roeijers	— „	8„	— „
	aan vis	— „	10„	— „
12en do	aan Limoentjens	— „	2„	— „
	aan 4 Roeijers 1: vaam Casta ½ Smal	— „	12„	— „
	aan Zaijer 2: span ijser			
	aan Dijkers	— „	4„	— „
13en do	aan vis	— „	16„	— „
	aan pompoens 3: span ijser,			
	aan vis	— „	8„	— „
	aan 4 Roeijers, een vaam ½ Smal Casta	— „	12„	—
14en do	aan padingh een vaam guinees	— „	16„	8„
	aan Zaijer 3 span ijser			
	aan Limoentjens	— „	2„	— „
15en do	aan pading een vadem guinees	— „	16„	8„
	aan Dijkers	— „	4„	— „
	aan gepofte vis 1 vaam Casta ½ Smal	— „	12„	— „
	aan groente 2: spannen ijser			
	Transporteere	12„	17	— 8„

P.r Transp.t — — — — 42„ 17„ 8.

16.de Januarij	aan pompoend	—	2„ — „	
17.de D.o	aan ajuinen	—	2„ — „	
18.de D.o	aan Sagu 3 Spaanse ijsler, aan rijs	2„	2„ — „	
20.e D.o	6: p.s Boendels van d'Ed.le Gouv.r, 3 p.s Boendels van D.o			
				45„ 3„ 8

Voor 't Jagt.

Aen gantung kadjang 1: vadem ½ swaed
Casta — — — — — „ — 12„ — „
Aen D.o bootjes, 1 vadem gunj.s — — 16„ 8„
Aen Tol pisang 7: Span ijser
Kleen Boendels 2½ vadem
Casta ½ swaed — — — „ 1„ 10„ — „ — 2„ 18„ 8„

Voor de Chaloup

40: Stx boendels d'Ed.le Gouv.r tot Hoornrede.
13: knasten kadjang, voor 13 vadem gunj.s à 16½ St.rs
d.s vadem — — — — „ 10„ 14„ 8„
1: knasten bootjes 1 vadem
Casta à — — — „ — 15„ — „
8: knasten ajuijn voor 8 vadem
Casta ½ swaed — — — „ 4„ 12„ — „
18: Stx pompoenen voor 9: Span ijser
2„ Tossen pisang 4: Spaansch D.o — 16„ 1„ 8„

Voor de Koningen,

17.de Januarij — 4: boendels van d'Ed.le Gouv.r
18.de D.o — 4: D.o van D.o
aan rijs — — — — „ — 8„ — „
4: mutsjes klappus olij — — „ — 2„ — „
aan ajuijn en Zout — — — „ — 4„ — „

Transporteren „ — 14„ — 64„ 3— 8„

Per Transp.t / — 14, — / 64, 3, 8,

20en Januarij 1679: 1: Borderb van d'Ed.e Gouv.r

	aan Carden, 1: vaam guijnees ...	— 16, 8,		
21en Do.	aan 1: Bord: 1: vaam Cassa ...	— 12, —		
	aan ajuijn en Look	— 2, —	2,	4, 8

Somma, bedraagt de quastos, 't Sold.t het aan, wachter van d'Ed.e Gouv.r tot Manado, Soo ook aan 't Jagt Amsterdam en Chaloup d'Eendragt, als mede de Coningen van Tabocan, en Ciauw .... 66, 8, —

Het geene door de Sold.t 't Sold.t het affwerken van is versloten trumaten tot Boden, bedraagt / 24, 2, —
Maar op Stadt geraten .... 12, —, —

Wordende dan affgetrocken komt hem nogh ...... 12, 2, —

N.a hier komt nog voor d'Ed.e Gouv.r bij, soo aan Borderbs tijdens als hij op Sijn vertrek ...... 3, 8, —

Zoo ook voor de Coningen, aan Borderb ajuijn en Eij .... — 16, —

Bedraagt de Somma te samen / 82, 14, —

Waar "mee" nogh al verscheijde dingen te hoog in prijs, offe op geldt gestelt sijn, daar, off soo wel niet voorgegeven, offe yets anders daar tegens gebruijckt is, als namentlijk, over al waar groente, offe broede vaar d'prandllas vaam Staat, daar voor en is geen geldt uijtgesloten, maar wordt het selvig met een Calffoir-dop wel Sadij betaalt, dat geen oorsien en bedraagt, en leijt hier aan, hoe eertig den geweesene Commandant daar op in gehadt heeft, die voor de gecommitteerdens voor den tijdt van schaars een Maandt derst Stecen, Bondersdt en inde werktigh Ex.e daar den Gouv.r hier mede gelijk als hij schaars een Maandt geweest is, met een Boekhouder Ass.t, wee Eng.ts soo veel oppassers, waar onder dan nogh loopt het geene aan de Chaloup ter Reede eggende is gegeven, en voor de Reijse mede genomen is al 't geene tot onderhoudt aan de Coningen van Tabocan en Ciauw is

verstreckt

verstrekt, en aan den kok, 't geene op de reyse badt verschoten is weder gegeven, ende uytgedeylt geworden.

Woensdagh 25en Het Landtgesighte was Oost, en liepen wy westwaerts langs de wal heenen, hebbende seer moy en eenstendigh weder, ende Oudt Manado naar gissinge in 't Noordt oosten vier offte vyff mylen van ons, de Zeewindt kregen wy uyt den Noorden soo dat daar mede nog al langs de wal seylden, hebbende 's avondts Oudt Manado N:t O:t ten oosten 7: mylen ongeveer van ons, 's nagts nog al moy weer, ende de Landtwindt Z:Z:O: schooren nog al langs de wal heenen.

Donderdag 26en Oudt Manado wat oostelyker dan gisteren avondt, ende negen mylen styff van ons, 's middaags bevonden Noorderbreedte een graat 19: min: sontuyns 't Landt als toen Z:Z:O: ses mylen naar gissinge van ons, staken doen van de wal by de windt over in zee, en 's nagts met een O:Z:Ooste landt ligtje, en regen agtig weer Noorden aan.

Vrydagh 27en 's morgens Oudt Manado Oost ten Zuyden van ons, soo veel men oogen houde; door de slechte ligt geen hoogte bevonden, en gezeylt N: ten westen ½ westelyker, elff mylen.

Saturdag 28en 's middaags Noorder breedte van 2: gra: 6: min: meest den ganschen dag en nagt harde regen.

Sondag 29en Bevonden breedte, en Noordtpools verheffinge van 2: gra: 41: min: peyleden 't eylandt Siauw O:t ½ Noordelyker, twaalff offte dertien mylen van ons, werdende door de stroom hardt om de oost getrocken,

Maandagh

Januarij 1679 Inde Chaloup d'Eendragt, Van Manado naar Zangij.

Maandag 30en Liaùw O.Z.O. sijnde ettelijke mijlen van ons, Bevonden breedte drie graaden 5. min: eijlden het om de Noordt west, en 's nagts om de Noordt bij de windt over, 't eijlandje N.O. ten Oosten.

Dingsdag 31en ett ceelster, 's morgens den berg van Liaùw Z.O. ten oosten, naar gissinge derthien mijlen, de windt was O.N.O: topzeijl koelte, waar mede Noordt aangingen, bebevonde des middaagh bevonden Noorder breedte van drie graden 35. min:

Februarij.

Woensdag den eersten was de windt als gisteren, breedte der Noorder aspunct tien graden 2. min: konden niet anders dan nog al Noorden heen loopen.

Donderdag 2en 's middaags aan der Son hoogmetinge, bevonden 4. gra: veertien Min: zagen Landt in 't Zuijdt oost ten Zuijden van ons, gisten het Sangi te sijn, waar door het dragende bleeven, ende het daar op aan setten, en en hebben het 's nagts Z.Z.O. bevonden staan, op welke streeck het Noordt eijnde van ons, in 't ondergaan van de son gesprijdt hadden.

Vrijdag 3en Des morgens den Noordt hoek van Sangi tien mijlen naar gissinge in 't oost ten Zuijden van ons, setten het op de Baaij van Cannoena aan, en liepen in de Bogt

op Sangij en inde Baaij van Canoena aangecomen

't Baaijtje van Malenace, begroetende des Conings sterkte in 't voorbij zeijlen met drie schooten, werdende met een soo veel bedankt, en brandt woordt, lieten des Naamiddaags ontrent drie uijren 't anker druijpen op agt vademen, kaijige sandt grondt, een scheepslengte van de wal.

Soo

January 1679 Inde Chaloup d'Eendragt Leggende

daar den Coningh Mantijn Cotando aan boordt komt, en behoorl. verwellekomt wordt,

Soo als wij besig met het vertuijen waaren, quam den Coning van Mantijn Cotanda te voet naar de Baaij van Male Kall, die aan boordt seer vriendelijk wellecomt wierdt, onder behoorlijke Geschooten(?), bijvoegende tot dat in den avondt aan boordt, verders onderweijsen(?), affgesonden den vaartuijg naar Manguitan, Cajounis en Cahintar aan de twee eerste plaatse, om Tachinota, en Biantaij des Gouv:s comste bekendt te maken, ende naar de laatste, op dat een vaartuijg naar Ciano soude affvaardigen, omme van daar verders ter eersten, de Coningen van Ciano ende Cabodian, soo die aldaar nog niet en mogten verschenen wesen, naar Caguenda te laten weeten, dat den Gouv:r al op Sangi ende inde Baaij van Canodna aangelandt was, ook wierdt in een boode gesonden naar Candahaar om aan dien Coning mede des Gouv:rs komste bekendt te maken, ende dat wanneer herwaardts aancomen mogte, die hooffde geiroffde(?) mede te brengen, die onlangs uit de Bogt van Boutonan gecomen waaren, dog wierdt aan allen mede geseijdt, dat sig niet seer en behoffden te haasten, alsoo den Gouv:r eerst de Coningen van Ziano en Cabodian verwarts(?) ensen(?) affer(?) Coch verwagte, als een ijets van belang mede onder handen te nemen —

vaartuijgh naar de omleggende plaatsen affgesonden, om de komste vande Gouv:r de verdere Coningen en grooten bekendt te maken &c

den Coning van Canodna neemt sijn aff,,scheijdt

Den Coning van Canodna vriendelijk affscheijdt van den Gouv:r neemende, wierdt met de Schuijt tot voor sijn hoff gebragt.

Saturdagh

den Coning Cahinota en Prins Biantaij aan boort gecomen, en wat er met haar Hooghedens gehandelt is —

1e Des voormiddaags hoonen(?) geijtreijk(?) en om't Seerst aan schepen, het Coningrijk van Manguitan, Tachinota en Prince Biantaij, en was de Prins Biantaij de seedigste(?) in 't schepen, als wie eens soo sterk bemandt op sijn overkomste, wierdt hij eerdeijk met beleijde

en

Februarij 1679. ~~Japara~~ In de Chaloup d'Eendragt inde Bhaij van Japara.

en vriendelijke woorden begroet, ende verwellekomt, ge„lijk sijn Excellentie den Gouvr. mede verwellekomde, bring„ende verders Rad. Cakindta mede aan quam, welcke den Heeren niet den naam van Coning niet verwaar„digen, zijnde hij Biantaij sonder some schroom gecomen, daar den anderen een op sijn [illegible] als een Coningelijk teeken vertoonde, ondertusschen quam die mede aanboordt, ende wierdt oock ende niet anders verwellekomt dan den anderen.

Ende alsoo men ondertusschen aan 't ontbijten, ende aan een glaasjen te drinken raakte, soo wierdt hun beyde den eersten dronk tegelijk doorden Gouvr. toegebragt, waar op deze een bysondere vreugde in haren toon [illegible], en wierdt in verders soo een gelijkheid tusschen beyde gehouden, dat den eenen niet meer dan den anderen begunstigt wierdt, ontschuldigende sig den Gouvr. aan beyde te gelijk, dat geen Coek naar behooren bij sig hebbende, ook de komste van de Coningen van Cirebon, en Tabaraan nog verwagtende, 'er in hunne saken gantsch niet voor als nog en soude gedaan worden, maar omme den Gouvr. hun ook badt laaten weeten, [illegible] sijn gelukkig aaneanderen als hier, dat sij egter sig niet en behoefden te haasten, om hunwaardts aan te komen, ende sulx waare geweest, om de voor aangetogene redenen.

Beyde wel siende dat alleen in hun saken als nogh niet en soude worden verrigt, namen geduldt, en versogten naar eenige gemeynsame redenen hunne afscheydt, het welck soodanig geschikt, ende gerigt wierdt, dat sij meest beyde te gelijk afstaken, ende als toen wierden 't hunder sonder drie cannon schooten gedaan, sonder dat sig den, [een of te den] anderen, eenige minder eere houde te klagen.

[Margin: ... Strochen / en met drie schooten / ...]

Naar

Februarij 1679 Inde Chaloup d'Eendragt, inde Bhaij van Sarocna.

den Coning van Candahaar aan boort gecomen met tydinge dat eenige Spanjaarden inde bogt van Boutuan waaren aangecomen &ca.

Naar dat dese den 10.e vertrocken waren, quam alhier mede te verschijnen den Coning van Candahaar, hebbende in sijn geselschap sijn hooffden van Boutuan, brengende mede de tijdinge van 't aancomen van eenige Spanjaarden aldaar gecomen, doogh vermindert minder getal dan den Sergt. Jan vander Linden den Gouvr. hadt aangeschreven, seggende 't Eenentwintig koppen sterck te sijn geweest, dog alsoo dit met de komste van onsen Coek Hendrik Cont, wat nader meenen te ondersoeken, leijdt dit dus lange dan ook nogh uijtgestelt,

voorslagh bij sijn Ho. gedaan

Den Coning tragten den Gouvr. te persuaderen, hoe den hoo eeven naar de bogt, met hem te mogen vertrecken, om de Spanjaarden naar sijn meijninge in hun voornemen te stuijten, dog den Gouvr. ontdeckte die hooghijt, dat daar toe eerst last van Bata. verwagten, en ondermeijlen, soo en beloofde hij luijden met te sorgen, alsoo niet en geloofden dat de Spanjaarden in de bogt van Boutuan, buijten hun bestek en gebiedt souden gaan, het welk soo bij alsien geschieden soo souden men ten eersten tijden hun daar wel nader van daan doen gaan, niet te min om hun te beter ondermeijlen te bevrijden, soo soude den Gouvr. hun een opene Acte van beschuttinge geven, inde Latijnsche tale, geteekent ende gekragtigt met 's Comps. Zegel, en soude daar en boven hun mede gegeven worden een 's Comps. vlagge, om op hun Landtschrijdinge inde Bogt, bij verschijninge van eenige Castilianen, te laten waijen, ondertusschen konde sijluijden goede en vriendelijcke naarbuurschap met de Spanjaarden houden, soo lange sijluijden hun niet te naar en quamen welke beedigde, alsoo de Spanjaarden onsen bijsondere goede vrunden waren, dog hier aff soude den Gouvr. bij verschijning vanden Oppr. Coek Hendrik nader spreken, gelijk dan ook gaarne in d'algemeijne te houdene vergadering, sijn

welke voorslagh met alle omsigtigh.t door de Gouvr. beantwoordt wordt

voorslag

voorslag van dat yder sijn volck soude mogen in sijn Landt weder behouden, die nu wijdts en sydts onder andere Coningen verstroyt waren, gedenken en op 't aspyt hebben, om te sien hoe verre het soo wierde gaan, en off het soo konnen lucken. En wat aanbelangde van den Gour.r den nieuwe Chaloup te willen schenken, sulx was niet nodig, en wierdt daar voor bedankt, alsoo onsen aenbiedt en diensten, door onse heeren en meesters, ons niedelijk en nijver genoeg betaaelt wierden, dog soo, (nogmaels) de Sloep tot Maccijen bragt, souden Sien over een te komen, ende die voor d'E. Comp.e wel inkoopen, daar den Coning ook niet veel tegens en hadt; Ende alsoo sijn Hoogh.t al mede verthoondt wierdt, dat niet den tyt van belang en soude konnen doen voor ende aleen onsen offeer Toch al hier soude sijn verschenen, soo namen sy heel seer vriendelijk hun afscheydt, en wierdt den Coning met drie Cannon schooten vereerdt, soodanigh als op sijn aankomste ontfangen was.

aangeboodene geschenk van een Chaloup, door den Coning van Candakaan aan den Gour.r bedanckt afgeslagen, en die te betalen gepresenteerdt

Sondagh 5.en d.o 's morgens vroeg voor 't eeten van den Sligtelijke Predikatie aan boordt, en 't pleegen van onse Godtsdienst, verschijnen d'afgesondene van den Gorgorgo, en Prins van Tabortan, om te vernemen wat hoije 't waar dat hun gesegdt was van het gebergte in see gesien te sijn, niet wetende off het ook het Jagt met d'Ed. van den Velys, offe ook wel den Gour.r waar, naar dat sy onderrigt waaren, soo sijn sy ook aanstondts wederomme vertrocken, om sulx haare meesters te gaan bekendt maken.

afgesondene van den Prince van Cabortan aan boort gecomen, hun berigt en vertrek.

Des naamiddaags gingh den Gour.r naar Tanocna om de Maccijtse godtsdienst by te woonen, alwaar tegemoedt getreden wierdt door den Coning ende sijne Rijxgrooten, gaande soo gesament, elk te kerke, naar 't eyndigen van de Sloep, deeden den Coning en Gour.r een kleijne wandelingh, en besagen de nieuwe Chaloupen die sijn Hoogh.t op stapel hadt staan in welkers verdeelingh sijn baas Timmerman al vry verlegen stondt, soo dat sijn Hoogh.t verschten op morgen onse timmerlieden te senden, die hun wat te regt mogten helpen

den Gour.r op Canocna ter kerke, met den Coning uitwandelen en desselfs Chaloup die op stapel staat besien &c.a

February 1679 Inde Chaloup d' Eendragt, inde Bhay van Tanoena.

Bessen, Den Coning bleeft des avondts den Gouvr te eeten, daar seer soet vrooligh waaren, en is den Tanoenschen Coningh d'eenigste in alle dese gewesten, die in sijne Maaltijden heel Hollandsch is.

Naar den eeten Stapten den Gouvr: weder langs strandt naar de Bhay van Malalang en onse Chaloup, dat een groot halft uur gaans is.

Maandagh 6en Do Des Morgens seer vroegh sondt ons den Coning een kostelijck aanboordt, tot verversinge van ons volk, terwijl den Gouvr naar Tanoena ende den Coning onse Timmerluijden hadt gesonden, om Masten op te rigten, waar naar 's Conings volk kleine Chaloup mogten maeken.

geschenk van de Coning van Tanoena met een weder geschenk vergolden

Tegens de Middag sondt den Gouvr: met gewoonelijke ver-wisselinge naar den Coning, soodanig als voorens op de Manado aan de Coningen van Liano en Tabocan waare geschiedt, tot vereeringe.

Een paar Schoenen
Een paar kousen ende
Een Sonne-Scherm

Ondertusschen verscheenen er eenige afgesondene met een vaartuijg van den Prince Biantay en Caponit, met een bet bokken, ettelijke Hoenders, ende een goedt gedeelte vrugten, tot een vereeringe voor den Gouvr:.

Naar dat dese weder vertrocken waaren verschijnt alhier mede het Coningjen van Limano, met eenige van sijne jonge en eenige Sabandse Hooffden, versoekende die eenige, kraffis tot een verschoninge wegens den affvalligen Datou Sika aan den Gouvr:, met ontschuldinge dat selfs wel gekomen soude sijn, maar dat geen bequaam vaartuijg en hadde, hier op wierdt voorbedagtelijk weijnig geantwoordt, ende

den Coning van Liano en eenige Sabandse grooten aan boordt gekomen —

ontschuldinge wegens den affvalligen Datou, Sika van dat selfs niet aanboort en was

dese

February 1679 Inde Chaloup d'Eendragt inde Baay van Saroena(?)

was gekomen

deese luyden die seer mondguerig waaren, deeden bekendt gemaakt dat den Gouv:r den voormagt van den Coningh van Ernaaten ende sijne Rijxgrooten hadt, die als een brieff was, ende aan de Coningen van Limaûno, Mangoritan, ende ook aan Datousdha(?) biedt(?), dog dat die eerst inde algemeijne Vergaderinge souden werden geleesen, soo wanneer onsen Coeck Hendrik Cous met de Coningen van Taboran en Liaûno aldaer souden sijn, soo dat deselve nog moeten gedûldt hebben.

bericht des gouv:rs vo:gens de Ernatanense voormagt sijn d: leeveondt(?), aan de selve gedaan

Daar wierden soo eenige listige vraagen, voornamentlijk van die gene, die in naame van Datousdha gecomen was, gedaan; maar wierden deselve soo behendig ontweken off beantwoordt, soo dat alle deese, weder soo wijs vertrocken, als sij gekomen waaren, sullende soo wanneer d'andere Coningen sullen sijn verscheenen gewaarschouwdt werden.

listige vraagen door de selve gedaan, be:hendig geantwoordt

Op 't afscheijden van den Coning van Limaûno, wierden al mede drie Cannon schooten gedaan, soo dånig ook aan boordt, en wieder minnelijk ontfangen was.

den Coning van Limaûno wederom vertrocken

Des naarmiddaags en stille(?) weder met voorgelaaten(?).

Dingsdagh 7:e 's morgens verscheijnen den Goegoegoe(?), en andere Princes de Zoone des Conings van Taboran, en kwamen den Gouv:r verwellekommen; In hun geselschap was mede den Schoolm:r Hendrik Sijbrandtsz: Cok(?), die wegens Saban den Gouv:r berigte, hoe Datousdha in Liegen(?)

Princes en goegoegoe mitsg:rs Schoolm:r van Taboran komen des gouv:rs verwellekommen

ende

de welke voorigt wiste te geven, hoe Caraosse, ha in groote verwonder, wisse, met de sijne raat hadde gehoudt, ende hem aanriede de goedtheyt van d E: Comp:e afftewagten

ende verkoomende, alle de sijne hadde vergaderdt, om van de selve te mogen weeten, wat in dese gelegentheyt te doen, offte te laten hadde, die hem gesamentlijk raadden het hooffdt inde schoot te leggen, ende de genade, en goedertierenheyt der E Comp:e aff te wagten, het welk hij oock wel gesindt soude sijn te doen, maar was sijn meeste sorge, dat nooyt weder in gunste van den Coning van Canoena soude geraeken, hadden ook gesegt, naar 't voorgeven der Cabo-caudes, eer eeder te willen sterven met malkanderen dan toe te staan dat weder onder Canoena soude geraken, maar wenschten onder Cabocan gestelt te mogen werden dogh dit is 't wenschen van Cabocan, en 't geen sij gaarne saegen.

Sijn vrese van Con-natens ongunst

Hardneckight. van onder Canoena niet te willen buijgen

M.r Hendrik seyde verders, dat in 't voorbijschepen van Saban, aldaar geroeden hadden die van Limano sijnde seer verblijdt geweest, alsoo sij seyden door den Gouv.r soo vriendelijk onthaeldt te wesen, ende goeden troost gekregen te hebben, hoe wel sij [soo] wijs vertrocken sijn als sij gecomen waren.

Den Gouv.r vondt goedt, den Sumer Suijntangh weder naar Liano afftevaardigen, omme de Coningen noghmaels deselve aanlanden alhier, verheudt te maeken, en aan te pressen, om te haastigen over te komen.

voornt. Prinsen en Gov.rs gesandt vertrocken

't Was ontrent de middag dat sij naar wat onthaeldt ende spijst te sijn, weder affscheydt versogten en vertrocken.

onderstaande brieff naar Liano gesonden

Met het Suijntangh vaartuijg, was soodanigh naar Liano aan den Ing.t aldaar gez. als hier volght

Liano

Tiauro
aan den Sergiandt Jan
vander Linde

Manhafte Voorsienige Sr.

Wij sijn den 3en deser met de Chaloup van Canaria (gode sij loff) met de Chaloup d'Verdragt behouden aangekomen in meijninge aldaer de komste van haare Hoogheedens de Coningen van Caboekan, en Tiauro, aff te wagten Ondertusschen hebben wij verstaan dat de Serol van Manado affgeschept, en op Caguanda aangekomen waaren, sulx wij ook van Comacco haare Hoogheedens onse verschijninge te deser plaatse hebben laten weeten, en de spoedige derwaardts komste binnen 8 dagen versogt, maar de wijle haare Hoogheedens nogh niet op en dagen, en den tijdt ons kostelijk valt, soo mede dat wij geloven de Serol mede op Tiauro sullen sijn aangeland, hebben wij in der haast dese braauw toebehoorende den Coning van Caboekan, derwaardt twee willen senden, om tijnde haare Hoogheedens nogh, maar op het haastigste dit herwaerts te senden, sullende ingevaal aldaar nog niet verschenen moghten sijn, sulx aan haare Hoogheedens mede bekendt gemaakt, en dese braauw met u schrijven sonder vertrek te rugge, en ons toegesonden werden, ondertuss.t Vt: vriendt gedn: Robbertus Padtbrugge in margine, inde Chaloup d'Verdragt den 7en Februarij January 1679

Des naarmiddaags verschijnt den Coning van Canaria te baart, met eenige sijner groote, inde Chaloup van Malemaso, en komt den Gouvr: aan boordt besoeken, verklarende in dit besoek sijn Hoogh.t eenigh bekendt gemaakt

den Coning van Canaria besoegt den gouvr. aan boordt

wat Coningen en grooten ick volgens aan boordt waren verschenen, dogh dat alle weder vertrocken waren, op den een nader bijeenkomste, dat weder soude alswanneer de Coningen van Siauw en Tabocan, en onse [illegible] oock aan boordt verschenen,

Dogh alsoo daar eenige saaken waren, die den Gouv.r met Sijn Hoogh.t wel eens en eerst overleggen wilde, ende sulx alhier niet geen pas en gaff, dat daaromme op morgen bij Sijn Hoogh.t aan Landt, ende in Caroena komen soude, des morgens ofte des naarmiddaags, naar dat het buijigh en tegenwoordigh regenagtig weer toelaaten wilde, werdende ondertusschen den tijdt in vrolijckh.t tot laat in den avondt toe doorgebragt, alswanneer Sijn Hoogheijt, en naaste grooten, onder Eerschooten, met de Schuijt naar Caroena weder gebragt wierden.

Saaken met Sijn Ho. te verhandelen en afleggen op morgen in Caroena te doen, en is naar goedt onthaal weder vertrocken

Woensdag 8en 'smorgens vroeg sondt den Coning de eerste boode aan den Gouv.r, dogh wegens het en regenende het den gantschen voormiddag, des naarmiddaags stonden het met geduurige buijen, verwinden, en plas regens, waar door den Gouv.r ijemandt henen sondt om het ontrent den Coning op 't alderbeste te ontschuldigen, dat hooden niet komen en konde agter, volgens belofte, maar dat op morgen den tijdt wat beter waar soude nemen, die d'ontwaardte wat geroocht, quam met een minnelijck en beleefdt antwoordt weder te rugge, en wist den Gouv.r te berigten dat den Coning van Manganitan Tahimota, bij den Coningh van Caroena geboden haadt, Sijnde in dit Scondigh weer ook gekomen, ook de groote belangdt, hebbende sijner saken, en was dit onder anderen ook, waar aff den Gouverneur Sijn Hoogheijt Don Martijn Spreken wilde.

het buijigh weer belet des Gouv.rs voornemen van naar Caroena te gaan, laat sig dienthalven ontrent de Gouv.r ver, ontschuldigen

Berigt van dat den Coning van Manganitan Tahimota, den Coning van Caroena om het belang sijner saken was komen besoeken etc.

Februarij 1679 In de Chaloup d'Eendragt inde Bhay van Canoena.

Donderdagh 9en Des Morgens vroeg laat den Coning aan den Gouvr: weeten hoe het weer nog seer buijigh zijnde, Sijn Hoogh:t sigh de Eere soude geven, om aan boordt, ende bij den Gouvr: te komen, alsoo hem niets aangenaamder en waer dan d' E: Compe: ofte den Gouvr: enigen dienst te mogen doen, welke over groote beleefthijt, den Gouvr: eerst met een tegenbescheijde ant,,woordt, naar vermogens bedankende, ende versoeckende voor,,quam, niet aangesien aan het buijigh weer,,was,, ende den handt tegende, naar Canoena heenen te stappen, alsoo het soo hardt waeij dat de schuijt niet gebruijken en konden, ofte en dorsten; Den Gouvr: verraste den Coning die nog in desselfs onderkennen, en nagt geweest was, niettemin soodanig als gevonden wierdt, soo vertrock Sijn Hoogh:t met sijnen Boucoon, ofte Rigter, ende den Schoolmeester Marcus, om als Tolk te dienen, in den kanoe met den Gouvr: alleen, sijnde voorn:de Rigter een man van bijsondere schrander en vast oordeel, en succeeden van ter sijden met onder seggen dat alhier in 't regeringe, ende onder 's Conings voornaamste hoofden en volk, geen vrundschap met aleen, maar een oprecht onderlinge vrede, en Europiaensche begrijp in acht is.

Den Gouvr: seijde hoe den Coning bekent waer, dat 't voorleden Jaar tot Cimaten te gaen bij den Coning van Cimaten sijnde, die Hoogh:t hadt aangesproocken, ende verklaardt, hoe Saban noijt onder Cimaten maar altijdts onder Canoena hadde gehoordt, ende hoe het selvige Canoena van de Spaansche aan onse handt waer gecomen, hoe Satoussha ook als nogh niet anders en konde gekendt worden, dan een affvalligen Gorgorgo van Canoena, ende dat over sulcx haar Ed:les de hr Gouvr: Generaal, ende Raden van India, ons hadden aan,,geb. ende geraedt, te besteeden dat Saban wedder onder Canoena quam, daar het gehoorde, dat Sijn Hoogh:t aanstaende

Sijnen

den Coning van Canoena laat weeten van sigh de Eere te willen geven, om den Gouvr: aan boordt bij te komen

Tweede beleeffdheden wordt ontschuldigt, en gaat den Gouvr: selfs derwaardts om te hooren, daar Sijn Hoogh:t wordt onverwagt verrast.

De Canoenase hoofden van een oprecht onderlinge vrede zijnde, en Europiaensche begrijp behouden

Aanspraecke des Gouvrs tot de Coning, en verklaring van dat Saban noijt onder Cimaten, maar wel Canoena hadde gehoordt, en het ver,,dere van Conings antwoord daar toe gehoorende

February 1679 Inde Chaloup d'Eendragt inde Bhay van Taroena

Sijnen middag wel hebbende konnen begrijpen, daar annevens ook in des Gouv^rs.^ tegenwoordigh.^t by handt tastinge den Coningh van Canoena belooft beloofde hadde, alles mede te steunen, soo als het behoorde.

Het welk sijn Hoogh^t.^ ook hadde betragt, synde bekende gemaakt, dat tot Ternaten een beschrijf bij den Coning ende alle sijne rijxgrooten, waare genoomen, omme alle de nog overschietende Ternataansche Mooren over te voeren, ende op Ternaten te verspreijden.

Bekendtmakinge van het Ternataansche beschrijf, van alle binnen offschietende Mooren van Sangij naar Ternaten te voeren

Daar onder ook hoe wel ten onregten, begrijpende die van Saban alsoo de selve Ternaten niet en raakten.

En waeren die van Saban ten onregten daar mede onder begrepen, doch Suepom wordens by de Gouv^r.^ casteel doorgeslippen,

Dat egter dit eenigsints hadde casteel doorgeslipen, soo om den Coning aendtsien by sijne eere te houden, ende niet ten thoon te steeken, als om alles met te meerder gemakkelijkheijdt en sagtsinnigheijdt te mogen ten beste van Canoena schicken, synde den Gouv^r.^ tot dien eijnde in verweijk hen, waarnts overgekomen, om Saban mede onder Canoena te brengen.

Dat syne E: komste welks slechts om Saban mede onder Canoena te brengen

Ende dat met de minste schade, ende tot sterckinge van de meeste rusten, niet alleen voor Canoena, maar ook van geheel Sangi.

En ziep tot d'aegemeijnde rusten van Sangij,

Dat haar E^dele^ ons wel aangesz.^t^ hebben, dat den Coning van Ternaten, met Datouchha mogte doen, dat van sijn welbehagen mogte sijn.

En mogt den Coning van Ternaten, met Datouchha naar sijne welgevallen het schicken

Dogh dat daar en tegens wede in opmerkinge moste koomen voor, en tegen, hoe wede hij sijn vadereijske ampten sal vieren verrichten.

Opmerkinge daar tegens Zijnde—

Hoe hij van een seer onrustigen geest gedreven wordt.

Datouchhas onrustigen geest,

Hoe dat de Dogter van Boleau onlangs getrouwdt hebbende, met dien Coning al verkeerde aanslagen smeedt.

Dat hij genoodts een afvalligde synde niet wel te vertrouwen is.

Zynde niet wel te vertrouwen—

Hoe 'er groote swarigheijt is, dat onse Leeraars, die hij soo uitgestrekken

February 1679. Inde Chaloups Eendragt, inde Bhay van Sarocna.

swarigh.t by ons Christen te maken, van hem weder als een Christen aan te nemen —

uitgestrekten Bergh, hem niet weder aannemen en souden, schoon hy nu Christen wierde worden.

hem in Ternaten te blyven houde niet goedt te baaren —

Dat soo hy in het onnuttig Ternaten in deese gevegten blijft houwt, hy daar meer andere sal vinden, die teghelijck met hem sullen woenen, en arbeyden, soo tot ontwikkelinge van Sangij als Celebes.

alles sijn hy tot de handen van de Tolk in bedenkinge gegeven, sodoende Taboekan, Sabauts bevestiginge tot sijn voordeel te nemen —

Dit aents wierdt den Coning voorgestelt, om in sijn gedagten wat nader over te laten gaan, om d'anderen Coningen, en den Tolk Hendrik Cons beschreven; Alsoo den Coningh van Taboekan sijn voordeel in Sabauts bevestiginge socht, beyhoude uit het gezin op de Manado den Gouvr. hadde voorgehouden.

daar het nochtans on=nigtwaardig waar —

Die hem toen aanwees hoe onnodigh, en onnoodwaandigh sulx waar.

wierende by Datouseha niet onder Taboekan off Siauw, maar eerder sterven als onder Tagoelanda weder te staan —

Dat den Schoonm. Hendrik Sijbrantsz, den Gouvr. nog nader hadde weten te berigten, hoe Datouseha soude gesegt hebben.

Hy wierde niet gaarne onder d'E Comp.e komen, maar wierde nooyt onder Tagoelanda meer staan, en liever sterven.

Nog niet onder Taboekan, off Siauw.

En waar toe den Tolk sekereyt soude arbeyden

Hendrik Cons onsen Tolk, soude sekereyt daar toe arbeyden.

het werk gelooff by sijn hoogh.t schaar te vinden —

Als bevestigt uit byzondere oorsaken aan Taboekan, daar den Coning van Tagoelanda tusschen vie, Sogsende geweldigheyt; en aan Siauw mede, onder dat om de vorige oorsaken, komende hier door dat de gantsche saken sijn hoogh.t niet onbekent en waar, soo dat men bevoegens tot bevestiginge van Sabau, en Datouseha quam, agtervoegens d'aangehaalde swarigheden, dog konden tot geen besluyt komen, maar wierde de saak in liegehouden, ter tydt en wijlen men soude off Datouseha op 't ontbooth van den Gouvr. al hier verschijnen soude, offte niet.

dog op dese saken tot geen besluyt gekomen, afwag=tende eerst off Datouseha op 't ontbodt van den Gouvr. soude verschynen

Vergaderde

February 1679 Inde Chaloup d'Eendragt, inde Bhaij van Tacoena.

Beijwoonde den Goud.r deser Middag ter maeltijdt bij sijn Hoogh.t en quam door het stormig en buijig weer, niet dan tegens den avondt weder om aan boordt.

Vrijdag 10en 'Smorgens harde windt, met gedurige regen vlagen, dog des naer middaags droge stormende buijen, uit den Noordt oosten, drijvende de wolcken veel verschijdender dan voorheenen, het welk de droogte veroorsaakte, alsoo door 't gebergte niet verhindert en wierden, nochte en knapste ofte weerschooten, drijvende in tegendeel op waardts aan, sijnde dit heden met nieuwe Maan.

Saturdagh 11en Heel droog ligt, met de selvige stormbuijen, des voormid, daags geraakte de Combuijs inde brandt van de Chaloup in ligter vlam, sijnde den brandt daar twee maalen ge, weest, ende waaromme alsien de heerd met een nieuwe dikke plank hadden gedekt, dog was 't verbuijten geweest, dat d'oude gewelfde al half verbrande planken, daar niet af en waren gesloopt geworden, Grootelijx is er te sorgen dat er 't eeniger tijdt eenig ongeluk uit ontstaan sal, alsoo Cenaan van alles ontbloodt voorheenen geweest sijnde, en nu meer schijnt van Batavia te moeten gedijdt werden, dan wel voorheenen, ende het welk haar H: Ed.en aldaar wel ligt als wat te groff, ende niet heel noodsaakelijk voor en komt, niet te min om te thoonen, dat wij ook de suijnigheijt in 't noodige, soo wanneer het niet tegen onkosteijkens weeten afftewiggen, betragten willen, soo sijn de selven twee Jaren aan den Anderen van koopere platen, ~~twee~~ minder dan naar behoorende geweest, om dat dog doorgaans in alle Gouvernementen Commandementen, offe hoofdtschappen, en Schepen, de hooftge, bieders, ende niet buijten alle waarheijt den naam hebben van 's Comp.s geele kopere platen, meest tot eijgen gebruijk te verbesigen, aan Canassen, kisten, kooijen, Comptoiren

de Combuijs van de Cha, loup aan brandt, dog weder geblust, en ver, holpen

Cassen

February 1679 Inde Chaloup d'Eendragt, inde Bhaij van Tarotna.

de waarheijdt vergunt hier sijn plaats in 't midden, alsoo se bijwijlen niet gaarne altijdts ge,,hoordt wordt

hassen, Scoten, plaaten, Buijsraadt, en wat ijets diergelijcx meer is, maar in tegendeel, soo hebben wij dijse gedaan van Blik, dat niet en hebbe becomen, en koper niet meer dan tot het gedurig lappen der Schepsketels, van nooden hebben, en niet veel koper dan nog die Schepen, die het selvigh aangebragt hebben, off onder het Gouvernement niet en gebrand werdt doorgaan, als hebbende de grootste ketels, ende d'opperhooffden de meeste onbeschaamtht, om te eijschen, ende te weijgeren, als off sonder het selvig niet en kunnen varen, en nu weet wat Zij onder dat voorgeven al uit den Boek halen, en opschommelen!

Des naarmiddaags bedaarde het weder merkelijk, en nam den harden windt handt over handt aff, den Gouvr. bequam van Labodan en Mr. Hendrik Sijbrantse tijdinge, hoe die van Saban, door opruijinge vanden afvalligen Datonsika Bin dorp scheiden, ende naar haar hooghtens vlieden, omme sig aldaar tegens alle aanstaande swarigheden te sterken, dogh alsoo dit maar een loopende gerugt was, en Mr. Hendrik sulx mondeling hadt laten waarschouwen, soo konde daar op voor als nog geen vaste staat werden gemaakt.

Tijdinge dat die van Saban Bin Dorp vlieden en naar 't gebergte vlieden

Tegens den Avondt, laat de Coning van Canoena aan den Gouvr. weten, dat gaarne eens aan boort met den Coning van Manganitan soude willen komen, bij aldien 't in geen swarigheijt en waar, het welk hoe wel nog te ontijdigh alsoo 't schredt waar, dat het over den Coning van Mangani,,tan, ende de sijne werden soude, den Gouvr. niet gevoegelijk genoeg en konde weijgeren, offe afslaan.

Haar hoogheden wierden dan met de Sluijt gehaalt, aan boordt gekomen, ende inde Cajuijt alleen gegaan, ende gezeten, sijnde, seijde Radja Cakindra, hoe dat hij verwondert gekomen waar, ende niet langer hadt willen agterblijven, om te toonen dat het geene 't voorleden Jaar gezegdt ende belooft hadde, aan den Gouvr. sijn eygentlijke meijninge ende begeerte nog waar, om namentlijk de Christelijke

de Coning van Canoena en Cakindra van Man,,ganitan aan boordt ge,,comen

Religie

February 1679 Inde Chaloup D'Eendragt inde Bhay van Panotna.

begeerte des Coningh Cahinda, om het Christen gelove aan te vaarden

Zijn verdere voorstel en het ontkoffden(?) van de twee Broeders van Biautay op 't bevel vanden Coning van Ternaten &c.a aangeroeckt(?)

hoe hij Cahinda door den Coning en Rijxgroote tot Coning van Manganitan was gestelt

welke pealle hij wilde aan Biautay, als de wettigste hadde willen overlaaten, dogh sulx geweijgert.

Maar integendeel was hij Biautay, niet tot onse maar de Castiliaanse Godtsdienst opgenoeckt(?)

en waar toe hij Cahinda nog door vervolginge, bedwijginge &c.a vande Spaanse Papen waar te bewogen geweest.

Religie der E Comp.e te aanvaarden, met alle de Zijne, ende dat gelijk hij dit oprogtelijk, ende ongeveijnst meijnde, hij selfs alles daar naar rigten wilde, en toonen selfs ook tot sijn sterfuinge en scrade(?), dat soo wel met der daat en werken, als met de naam tragten Christen te worden maar gaff dit den Gouv.r in bedenkinge, om 'er naar waarheijt aff te oordeelen, ende naar billickheijt.

Wanneer den Coning amst.m al hier op Sangi was, ende de twee Broeders van Biautay om hals brengen liedt, hadt sijn hoogh.t voorn: Biautay getragt te steeken als Coning over Manganitan, dog den selven en wilde, offte en derffde dan niet voorden dagh komen, waar op den Coning amst.m hem Cahinda met kennisse ende toestemminge der Rijxgrooten tot Coningh, ende dien volgens wettelijk steede, hoe wel hij 't selfs seer tegen waar, gelijk sulx een ijder ende alleen op Sangi genoegsaam bekendt was, hebbende het dan moeten aannemen op 't bevel van de Ternataansche Majesteijt, soo hadde hij egter naar 't sterck van de selve, wel eijgelijk Biautay, als de wettigste de pealle weder willen inruijmen, dog hadt de selve sulx geweijgerdt, 't zij dat het als toen nog naar uit wraake, 't zij dat hij gevreest al van voornemen was, ende wel eijgentlijk bekoomende al met sijn Broeders gewest hadde, van tot de Castilianen over te wijken, immers het heeft gebleeken, dat sulx in 't zin moet gehadt hebben, want hij sig weijnig daar aan, niet tot de Godtsdienst der E Comp.e, maar tot die der Castilianen hadde begeven, om welke sijne voortstappen naar te volgen, met alle vlijten, listigheijts, geweldts, overlast, ende geweldt hem, ende de Zijne, van tijdt tot tijdt, dient haeren was aangedaan, door de Spaansche Papen, niet alle de werreldt, nogtans heeft hij onaangesien alle bedwijgingen, geweldt listigh vaijen, groote beloftes,

off

off wedrige Invloedinge, noijt daar toe konnen gebragt worden, dat hij sijnen Coningh ende de E. Comp.e aff, ende de Castilianen soude sijn toegevallen; nu waar Biantay een affvallige van sijnen Coning een verrader van sijn Landt, een overlooper bij de Spanjaarden ende eenen aannemer, ende naarvolger, ijveraar ende naarvolger hunner afgooden dienst, en aanbidder van dien selven stommen Gooden geworden, hij waar ook niet met sijn wille, maar tegens sijnen danck, en door dwang der oorloogh wedder onder d'E. Comp.e gebragt, en hadde als nog niet dan een geveijnsde en gedwongen gehoorsaemheijt, tot de selve; in 't korte hij hadt de Croon gevreijgert, sijn Landt verraden, d'E. Comp.e beledigt door al het werck bij voortvluchtigh van 't recht tot Manga,, nitan 't werck hij anders hebben houde, wettelijk was Sitohon, daar en tegens soo was hij wettig als door dien die daar toe gevoegdt was (namentlijk door hunnen overheer den Coningh van Ternaten) tot Coningh gestelt, met kennisse, voorweten, en toestemminge niet alleen van veel de Rijxgrooten, maar ook van Biantay selfs, hij was getrouw en standvastigh gebleven, soo ontrent sijnen Coning als d'E. Comp.e, hij was in den Gorde, en 't Crisch verbeven, soude een hooftstaps te wijken, onaangesien Biantay met meest alle d'inwoonderen waaren geweken, ende meermaalen vijandelijk den sijnen hadde aangetast, en soude hij nu nogh voor hem moeten op staan ende wijken, dat soude een harde saak sijn ende voor hem quaelijk te verdragen wesen.

Alle het welke inderdaat en waarheijdt wel soo was, maar den tegenwoordigen tijdt en gelegentheijt vereijschte, eenige verdragtinge, matiginge, en voldoeninge, soo wel in het een als 't ander, soo dat den Gouv.r den Coningh van Manganitan duijdaijgh hier op antwoorde, ende vereerde onderrigte.

Hoewel men al het voorden verklaarde niet en konde loochenen, maar erkennen ende toestaan moest, en wanneer naarstelijk dat aan sijn handt het grootste gedeelte der Inwoonders offte wel genoegsaam het geheele volck, soo wel waaren verbleven, als die in tegendeel nu met Biantay waren

geweken

Margin notes:

over nu dat sijnen Coning en d'E. Comp.e soude aff, en de Castilianen soude toevallen gelijk by Biantay gedaan hadde

Wetlende wedder door dwang der oorloogh en, der d'E.Comp.e gebragt die hij beledigt hadde

daar tegens was hij Cabinda wettig gestelt en met toestemminge van hem Biantay selfs daar voor gehouden

Zijn trouwheijt ontrent sijn Coning d'E.Comp.e 't bleijff in sijn Gorde was gebleven

en soude hij nu moeten op staan, en wijken, dat soude een harde saake sijn.

het geweld daar op door den Gouv.r geduijt wierdt

het voorden verklaarde wierdt toegestaan, en 't geweld verdeelt daar toe dienende, ook het tegendeel hem Cabinda vaak, telijk onteerdt

February 1679: Inde Chialoup D'Eendragt, inde Bhay van Taroena.

gesproken, ende bij den selven tot nu toe nog warden verbeden,
aenvanckelijck weijnige swaarigheijt soude sijn geweest, hem
in sijn wettigh bekomen gesag naer behooren te stijven
en staande te houden, weijnig konde hem helpen dat hij
het Landt soude besitten, ende een ander de [illegible]
ook waar het niet bevonden, dat Siautaij genoegsaam op sijn
hoede voor Manganitan stonde, niet hadt willen sijn
hooft wagen, op 't ontbodt van den Coning eerstgemelte als
hebbende de voetstappen sijner broeders, derwaardts gaande,
dog niet wederkeerende gesien, soo hij nu den wettigen Prins
door sijne geboorte was, gelijck een ijder bekende, ende ook
daarenboven den gantschen hoop genoegsaam hem gevoegdt
waar, soo beeck het te vreesen, dat niet het Rijk
door sijne afwijkinge, maar eerder de plaats en zit
stoel desselfs was beschikt, ende [illegible], alsoo de
selve over al betoondt werdt, daar hij Siautaij met
het volck sig ter neder stelde, te meer in dese gewesten
over al, daar het een gewoonte is; dat het volck den
naam aan 't Landt, ende niet het Landt aan de
Inwoonders geeft, en soude den Gouvr. generaels hier
geene veranderinge maken, soo hij aldien Siautaij in
't gebiedt van Manganitan maar wat bleef, dogh
nu daar buijten ende in 't Landt en gebiedt van den
Coningh van Siauw sijnde, soo en konde, nogte en mogte
men den selven daar geen niet laten, om beschreven
redenen, maar ander mede was, dat Manganitan dusdanig
genoegsaam te niet soude raken, ende verlooren

gaan

gaan, verswackende aldus te seer d'andere, omdat die ijlanden
die alles dusdanigh aan sig kregen, want behalven dat
Cabouran mede het meeste van Bangaij besat, soo hoorden selven
het mede genoegsaam over 't ijlandt Caguleanda, daar
het buijten sijn aandeel, 't volck gebiedt, bij onmondigheijt
van deselfs Jongen Coning ende sijne rijxgrooten, soo
dat in dat Rijk al mede genoegsaam heerschte, behalven
sijn gebiedt, mede ijlanden van Tacalino, daar al mede
't meeste besath, en sijn soo vaste bandt van vriendtschap
en vrught, door sijn nieuw Swagerschap met den Ciauwsen
Coningh, die mede alsnu Cajounis en Tamacho, als ook een
affgelegendt ijlandt of Tacamo, sijne ijlanden, ende dan
nog een goede gedeelte van Caguleanda hadde en besath,
om van Boneangitan op de overlesse niet te
spreecken; wat soude het dan sijn, soo bij alsien Man=
=ganitan dusdanig dan nog schoonde, off wel eight heel
verstroijde, wat soude hij, wat soude Limano, ende
wat soude Canarua sijn! ende om openhartig te
gaan, hij hadt geen meerder voordeel te verwagten
dan met sijnen kruijsen, en swacken hoop, nijen genoegh
voor soo veel de krijgtsband Landen aanginge, sagtelijk
te beijden sitten, ende soodanig een gelagh te voeren, dat
sig selven schamen soude, ten aansien sijner gebuuren,
want Christenen alles verdoende, was ons bijsonderlijk
aangenaam, maar souden ogter ten dien insigte, niemandt
verongelijken, offte 't eijgendom en ijemandt bijsonderlijk
willen waarnemen; en verbeijdende die geene die sij wären,
soude ons sulx wel van herten lieft sijn, maar souden
alsdan genoodtsaakt sijn, op te trekken, ende naar Ternaten
te verhuijsen; want dit seijde den gouv.r sijn hoogh.t in
alle vertrouwelijkheijdt, ende als een vriendt voor aff, als
den welcken hij alles goedts gunde, hoe dat met den

Coningh

February 1679 In de Chaloup d'Eendragt, inde Bhay van Tanocna.

Coning van Ternaten ende aen desselfs Rijxgrooten waren over een gecomen, ende met de selve besloten was, geheel Sangi van de Ternataansche Mooren te suyveren, ende de selve aen, naer Ternaten daer gebrek van volck waer, te brengen.

Middelen hem Cakinda voorgehouden, voor sijn persoon heerlijck en lofflijck, en voor de nutte van Sangij in 't aelgemeyne

Nu waaren er voor hem drie middelen, en wegen, om te konnen gebruyken, ende in te gaan, waer off het eerste wel de hardtste, ende swaarste scheen, dogh egter de veyligste voor beyde, de sekerste tot d'aelgemeyne nutte, ende de heerlijckste, en lofflijckste voor sijn persoon soude sijn.

waer van dit d'eerste

D'eerste was dat men Piantay weder in Manganitan deede koomen, (alsoo gelijk alrede geseght is, om geringe redenen vangen en Cajonis en magh verleijden) hier toe en sal hij niet verstaan noghte te bewegen sijn, dan met den selven sijn regt van geboorte, toe te staan, en Coningh van Manganitan te maken, want wat aenbelangde al 't geene voorkomen geschiedt waer, moest men onder nist, en vrede van geheel Sangi, als vergeven, en vergeten agten, gelijk alree 't voorleeden Jaar naaulijk ook vergeten was, door 't aangaan der voorwaarden met hem, Piantay nu nevens hem Coning wesende, konde suex sijn op soodanig een wijse, dat yder 't gesagh be=hieldt, over die geene die sij bij hun hadden, en onder haar stonden, verwaarden hier toe een schoonheyd, en billijcke Landtscheydinge, in Manganitan, tusschen beyde; hier uit gelijckte hij Coning Cakinda in te oordeelen wat hem suex baten konde, en wat al moeijelijckheden en kreijnagtinge, soo niet verachtinge, hij, ende de sijne souden onderworpen wesen, alsoo hij met sijn kleijn hoopje, aen casten, verhuysingen, en menigmaelen gewoedt soude moeten lijden, soo het niet in 't openbaar en waer, 't soude heymelijck, ende dan nog onder een verbeelde schijn connen wesen, waar door hij altijdt kommer, ende noijdt ruste en soude hebben.

February 1679 In de Chaloup D'Eendragt inde Bhay van Tanocna.

deese de tweede

Den tweeden voorslag soude sijn, dat men het geschendt Manganitan weder hoofde, ende het geheele Lighaam tot een kragte, ende dat beyde daar onder als Coning gestelt wierden, met gelijke magt, gelijk sulk een wijse van Landen te bestieren, mede oude, ende voornamentlijk vredig voging tot Gorontalo ende Limbotto in gebruijk was, alwaar het ook tamelijk vredig toeging, om datter geen voorgaande twist nogte oneenigheyt en was; maar hier soude sijn, ende beyden, een ouden wrok, een geweldige Staats-sugt, uitsonderinge van persoonen, ver-deeltheeden, en voorneemen aanhang, wesende seeker dat hem Cakinda in sulk een geval meerder aijgen aff, dan toe vallen souden, behalven een geduürigen onrust en oneenigheijt van de grooten en 't volk, twistspel, kijverijen en dusdoende een heele verwarringe, behalven de toekomste laagen, daar den eenen den anderen door mogte naar 't leven staan, off ebenderen verdragt tragten te maken, deese quade, en gevaarlijke gevaaren tegens 't alderbeste datter te verhoopen mogte weesen, dusdanig ende met goede oordeel inden [illegible] gestelt, soude wanneer het swaarste wegen, soo soude naar de meijninge van den Gouvr: het derde voorstel, het beste sijn.

ende deese de derde en wel de beste zoude sijn

Dat namentlijk den Coning Cakinda de gantsche regeeringe overlaat aan Biantay, onder beste, en behoorende voorwaarden, dat naar desselfs doodt, het Rijk aan niemandt, dan aan hem, in 't geheel uijt gesteld en soude verwaerden, nochte komen; ende dat met eenen soodanige grooten wierden aangestelt, die sucx door 't regt den geboorte toekomt, met afsettinge van die geene, die hier tegens door Biantay sijn gemaakt geworden, dat hij Cakinda houden sal den naam van Radja, ende het teeken daar aff (sijnde den Sonne scherm) voeren; dat hem ondertuschen wedergegeven worden sijne volkeren, en slaaven, die hem gerugtelijk

sijn

sijn toebehoorende, ende dat d'E: comp.e tot onderhoudinge van dit, aen hem Cakimuta bij opene en schriftelijke acte, daar aff verseeckeringe sal doen.

Bij Cakimuta houde sig onderwijlen gerust houden —

Bij onderwijlen houde sig stie, gerust, en buijten alle bediening houden, en hoorde deese overeatinge, naar 't gemeen beroep, niet swaar, schadelijk, ende onverschoonlijk schijnt, soo niet te min sal het teijken dat het de ligste, nutste, en seekerste is.

Piantay's ouderdom, en bloedtverwantschap hem voorgestelt.

Ten aensien der persoonen, alsoo Piantay genoegsaam soo bejaardt ende aan den ander kandt is, ende daar bij sijnen soon; bij daar en tegens in sijn beste Jeugdt, ende sijn neve.

Die weete ook de gemoederen van 't volk bequam en naar de naam van Coning tragte

Piantay heeft het volk, en besit de gemoederen, en is geen wonder dat hier mede gestijft, sijn oorsprong tragten, ende naar 't opperbestier ende den naam van Coning: bij in tegen, geet hadt seer weijnige onderdaanen, ende die hem alle nogh niet getrouw en waaren.

In wat konde Piantay oste de sijne meerder begeeren, dan dat hij Coning wierdt, ende alle woorden in rusten, vreede, en eenighijdt, hier door geraakten.

Het soude noodsaakelijk een vasten bandt van vriendtschap tusschen den twee, ende hem maken, bij soude de gemoederen hier door van allen winnen, ende voornamentlijk de gunste van het gemeijne volk, die hem nader handt soo noodt, seekerlijk soude sijn, want siende dat soo ootmoedig affstant doet, ende dat uit liefde, van d'regeeringe rustte, van een regt daar hem door 't besith wettelijk was, gestoedt, ende verbeeldden, ende dat bij egter het volk in 't regeeringe daar hem te wiel naar, souden d'aldervoorste, ende sijne handtste vijanden heeft hem dank moeten weten, dat voor 't regeeringe sijn bijsonder een, en aansien, vanden eert, met een weijnig toe te staan, soude bij het alle verseekeren,

Bij Cakimuta soude met wat te versoek alle verseekeren, en te vaster sprong doen

ende met wat te verlooren, te vaster en seekerder sprong doen; bij soude dus buijten alle sorg van bruijdinge

bewaginge

bewegingh, off gebaar van sijn eijgen selffs eeren wilen.

'T geruchte, buijten alle swarigheijt van nareijsen, woedtspaedt oproerige gedagten, rukeloose overlegginge, offte heijlooze aanslagen, ende ondernemingen, die welke tot bederff, en ondergang van 't gantsche rijk, van Mangaritan mogten komen te strecken. &a.

Cakindta doet sijn be=slagh, dog meest sijn nogt voorstaende, en sijn standtvastigheijdt &a.

Op al het welk niet lore en antwoorde, schijnende in een bande selffs strijdt, tusschen het Berouw, en schaemte soo onsteker te dobberen, beragende sig somwijlen, dog meest sijn nogt voorstaende, en sijn standtvastigheijt, en trouwe; seggende onder anderen, dat dus doende, ende dit inwilligende de deure geopendt wierdt tot alle ontrouw, baetsuijgt, en affval, dat men andere dit voorbeeldt souden volgen. Soo wanneer het dus selffs scheen beroundt, ende dienvolgens goedt gebruijkt te werden, en hiel weijnigh het omstandig men ook de tijden tragten te onderscheijden, het soo men ook de noodsakelijkheijdt voorstelde, het men het algemeijn wel vaaren ende nutte boven aen, ja tot den hoerne toe verhofte en prees, hij bekende een mensch te sijn, ende de gewaedighste herte toelten, waar onder dese de voornaamste was, mede onderworpen te wesen, dogh niet anders konnende; soo wilde hij dan ogter daar juist niet rukeloos nogte onvoorsigtig gaan, maar soude sigh met sijne vrunden de Timanwerks daar over naarsteijk beraaden, ende sijn saken, niet naar sijne eijgen selffs drifte, maar naar den gematigderaat sijner vrunden en bloedt verwanten nighten en schikken, waar mede dit een eijnde nam.

bekendt een mensch te sijn, en hertsloghten onderworpen te wesen,

Wil sig met sijne vrun=den hier op beraden.

Den Coning van Canoena tot overreedinge van Cakindta al wat sijn best mede hebbende gedaan, haalde vervolgens ook ijetwes van sijn eijgen saken op het tapijt, en bekende het volgende aan.

Ook bij den Coningh van Canoenai in gesprengs gedaan

Den Coning Mantijn Catandam met alle sijne Rijcx
grooten versoeken van de Ed.e Gouv.r tegens den Brieff
de welke dikmaelen tegens ons misdaan heeft, en nogh
veel meer tegens het ware en oprechte geloove, waar
door wij veel smaadtheden hebben geleden, ende
tot nogh aan hem geen straffe geoeffent; om dat wij
gehoopt hebben dat mijnen Heere 't Eerste uit naam
off van wegen d'E. Comp.e soude doen, veel beter dan
wij souden konnen, en daarom hebben wij besloten
de straffe van sijne misdaat in handen van mijnen
Ed.e „te stellen op dat mijn Ed.e met hem soude konnen doen, en
handelen naar reght en billikheyt; Indien het dan
niet en kan geschieden met goede, soo doet het met
quade, maar de menschen die onder hem sijn, versoeken
wij voor ons; en voorts kan Mijn Ed.e maken een
verbodt, off Protestatie tegens de Coningen van
Pangi, Ciauw, en Tagulanda, op dat sijlieden niemandt
't zij Mannen, vrouwen, off kinderen, van die Saban groote
onder zijn en woonen, ende ingevalle mijn Ed.e
geen Contract, off voorwaarden, off Protestatie tegens
d'koningen voorsz. en maakt, soo sullen alle onse
volkeren van Saban verstroyt worden, in d'eene
off d'andere plaatse, off negorie, als wanneer onse
volkeren verlooren sullen gaan. was geteekent
Mantijn Catandam, in margine stondt Tanodnadden
11en Februarij 1679.

belofte op 't weder„ „staande te helpen

Voor al het welke den Gouv.r beloofde goede sorge te
dragen, sijnde buijten dit versoek tot alles, ende noch tot
meer, van selfs genegen al gevoegen geweest

de Coningen werden vertrocken

Maar gehouden maaltijdt met den anderen, soo vertrocken
bij de Coningen onder behoorlijke eerbewijsinge.

Sondagh.

February 1679 Inde Chaloup D' Eendragt, inde Bhaij van Tanoena

Sondagh 12en 's morgens met den dag wordt het voorgaende brieffje naar Taboucan, aan Mr. Hendrik Sijbrandtsz. affgevaardigdt, als in antwoordt van de door hem ontfangene mondelin-ge berigtinge van 't vlugten der Tabanders.

Brieff naar Ta-boucan geschreven,

aan den Schoolmeester
Hendrik Sijbrandtsz

Eersame Vroome, Discreete

Met de te rug komste van mijn Jongen, die ik voor eenige dagen hadde toegestaan, sijne vrienden op Taboucan woonende, te mogen besoeken, wist mij den selven aan te dienen, dat van U. was aanbevoolen, bekendt te maken, hoe alle de volkeren van Saban, binne Negorijen off dorp vergaderende, gesamentlijk de wijk ende de vlugt nae het gebergte hadden genomen, het welk soo sijnde, sal het in dese tijdt voor haar selven meest ongedeegen koomen, de wijle sij geen noodt van eenige overmagt, off verwoestinge hunner woonplaatse hebbende, de selve egter met het aanhangen van den Persoon soo eigtelijk vreesen, en aan den welken sij haar geensints gevegen bekoonden te achten sijn.

U: sal wel doen omtrent den Coning van Limaus te bewerken, dat soo hij alleen in eenige dorpsingen van Saban als geregt, mogte uitgeweken sijn, de selve inder stiede worden gewaarschoudt weder te koomen, het welk soo bevendig dient te geschieden

dat

dat niemandt van de sijne, en voornamentlijk den Goegoegoe Caccaloma sulx te weeten komt.

Kennende wel: van ter zijden den Coning, en Hooght van Limauw noe doen verstaan, dat met den Coning van Ternaten of Maedjou is besloten, als de Mooren die het Christendom niet aen vaarden, 't zij hooge off lage staadtspersoonen, van 't eylandt Zangi over, en naar Ternaten te varen, welende Ik daar toe bij sodanige acte, van volmagt, bij voornoemde Hooght en Rijxgrooten verleendt, gequalificeert, nogtans moet U: niet laten blijken sulx van mij pstaan te hebben, alswanneer hen mede onder stilte kundt raden de Christelijke religie mede aan te nemen, bij de welke sijn Hoogh.t hier soude komen blijven in ruste en vrede, en onder bescherminge van d'E: Comp.e sijn Landt regeeren.

Seude verders mijne hertelijke groetenisse aan den Coning Goegoegoe, en grooten van Cabocan, soo mede aan den Coning en verderen adel van Limauw, en laat mij op 't spoedigsten dezer handen ten berigt toekomen, wat van de voorn. gemelde saecke sij. onderstondt U: vriendt, was geteekendt Robbertus Padtbrugge. ter zijden stondt Inde Chaloup d'Eendragt inde Baay van Tanoena adij 12en ~~Januarij~~ Februarij

tijdinge van de komste van den Coningh van Cabocan

Weijnig daar aan verschijndt in een vaartuijg van Cajounis als om aan den Gouv.r de tijdinge te brengen, hoe dat den Coning van Cabocan, al tot het laatste eylandt herwaardts aan, aan Sangi, was gecomen, wierde voor uit gesonden vele hier om den eersten hoek verbeelden worden, om hen eeten te koopen, dogh inderdaat en waarheijt was het om te bespieden, en seekerlijk te moogen weeten, off ook den Coning van Mangaritan op gisteren aan boort, ende bij den Gouv.r moeten geweest sijn, alsoo onder anderen seijde, dat Biautaij

hem

hem hadde gehouden, om te mogen weeten offer ook eenigh Schip off Chaloup aangelandt mogten sijn, alsoo op gisteren Avondt hadden hooren schieten, hij kreegh tot antwoordt van neen, maar dat den Coning van Tanoena aan boordt geweest was, op welcke aankomste en vertrek 't geschooten was, waarmede hem de mondt gestopt, ende sijne onnodige naarijver gestut wierdt.

Nieuwsgierigheydt beraadt gestelt—

Dat waren deese vertrocken, off het affgesonden vaartuygh van den Coning van Cabodan, om aan den Gouvr. de tijdinge van sijne komste te brengen verscheen mede, en berighte ons verders hoe den Coning van Tianu nogh agter ge, "bleven waar, verhopende dat haast soude voegen, dogh de beste en aangenaamste tijdinge was, dat het vaartuygh van Tanoena, ende onder Sergt. Jan Lodewijckse, waarvoor wij sorgden, door hem gesien beleght, ende behouden was, waardoor tot voorschijn, en op Caqueanda behouden ende gesondt met aeel de sijne (naar een eeuwig onsinneken) weder was aangelandt.

Hadden berigt vande komste van den Coning van Cabodan, met affgesonden vaartuygh becomen—

Soo ook tijdinge dat den Sergt. Jan Lodewijcks weder opgedaagt, en op Caqueanda aange, comen was

Naar den Maeijsteren Godtsdienst des Naarmiddaags, soo saagen wij den Coning van Cabodan aankomen, sijnde den offer Cock Hendrick Cors, met een Corracorra voor uit geschept, en volgde den Coning met nogh vier ofte vijff Corracorren naar, ende alsoo den Cock aan sijn boorden (naar sijn Edeges) can was, ende niet gaan en konde, soo liet den Gouvr. hem naar sijn huys gaan (alsoo hier ook ae huysen heeft) waar heenen den Coning van Tanoena, en Gouvr. mede gingen, alsoo het nogh te vroegh was om 't Avondtmaal, dat bij den Coningh be, "reydt was, te nuttigen, en vonden onsen goeden Hendrick op sijn Groodt-Schaps gesetten, die door een groote menigte omsingeldt was, die aeel hem sien tragten om sijn handen

Den Coning van Ca, "bodan en offr. Cock Hendrick Cors, hier aangelandt—

Beleefdheit van voornl. Coning—

te kussen, gelijk hij ook de seevd met een Coninglijke swier als magtsaam, en sonder op de cuijden vouls te zetten, den ijder off eiden aan in't gemeijn toestak, daar ontrent hij sigh seerer ook soo seer vergat, dat naar den Coningh en Gouv.r een weijgen gedooren hadden, om vrijgen mede van hem te mogen maken, hij ook de vrijmoedigh.t nam te seggen, dat hij vermoijdt was, en versogt dat wat uit rusten mogte, het welk den Gouv.r voor dees tijdt al ten besten genoodtsaakt was te duijden, om maar weer in den bestendige ruste te krijgen.

D'aankomende Corrocorren van den Coning van Taboucan setten het op 't varen van den avondt aan de wal, om aldaar uit te rusten, ende te vernagten, ende vertrock den Gouv.r naar het gehoudene avondtmaal met den Coning van Tarocna sig weder naar sijn verblijft en slaap-plaats, de Chaloup den Eendragt.

Maandagh 13.en Des morgens kreegh verschijndt den Coningh van Taboucan, met all sijn Corrocorren, in welkers geselschap ook was den Capt.n Laudt van Tagueanda met den binnen Corrocorre, en schreven dit briefje hier over weder naar M.r Hendrik in Taboucan

Brieff naar Taboucan geschreven

Taboccan.
aan den Schoolmeester
Hendrik Sybrantse.

Eersame seer Discrete.

Met de komste van den Coning van Taboucan, hebben wij niet noodigh geagt andtwoordt aff te wagten, op ousen brieff dato 12.en deser UL: over den Landtvoogh van hier toegesonden, maar deser aff gevaardight, ten einde UL de Coningen van Limaun, en Mangaritan (soo hij daar niet

Suex op 't spoedigste houdt bekendt maken, en hunne booghbodens uit onsen naame aansseggen, dat bewaarde gereedt aan te komen, om soodanige saken aan te hooren en helpen beraadtslaan, als tot welstandt van hun landen en onderdanen mochte strecken, staande den Coningh van Tianis in middels hier mede te beschrijven.

Om insgelijx den bekenden Datoundha de komste van voorn: Hoogh:t mede te doen verstaan, en ook dat sijn persoon ontrent ons te houdens vergaderinge ver„eijscht werdt, sae UE: sigh soo haast doenelijk, en op den ontfang dese met een vaartuijg off van Cabaran, off van Limanis, ('t welk eischt saeghen, dat van laast genoemde dorp geschiede) en met eenige der selver grooten naar Saban vervoegen, ende voorn: Datoundha aenseggen, dat sig bewaardts aan te vervoegen sal hebben, om te hooren voorevesen soodanige acte van volmagt, als ons wegens 't ijlandt Sangi, en desselfs inwoonderen van sijn Hoogh:t den Coningh Amsfm ende rijxgrooten van Ternaten is verleent, hen in sijn huis laetende, off niet, off souder sonne, selve sae wierden beschrijven, en ingevalle sig niet dese off geene Tianis, verleeninge, wiede verontschuldigen soo houdt hem vrij aanseggen, tij aldien hij weijgerde tot ons te komen, dat wij dan noodtsakelijk tot hem sullen moeten komen, daar hij vrij sijn gissingh op maken magh, medende UE: selver, nevens onsen Comp:e en soldaten mede bewaardts komen.

Ulen werdt UE: toegebragt, door twee persoonen van den Coning van Tanorna, nevens een van den Coningh van Cabaran, wenende nogh soodanigen persoon van Cabaran mede, ‡ als die Coning goedt dunkt ‡ die tegelijk
‡ en bequaam agt om gelijke boodtschap te helpen doen
met U: getuijgenis komen dragen van 't geen ontrent ons bestel tot antwoordt mogte vroomen; hier mede godts be„volen, onders:t UE: vriendt, get: Robbertus Padtbrugge, in margine, Jacob Thalouis d' Verdnagle mede blaij van Tanorna adij 13:e ~~Maart~~ Februarij 1679: — Caderod

Februarij 1679: In de Chaloup d'Eendragt, inde Baaij van Sarotna.

Outbet aan de vorsten van Sangij, ook den affvalligen Datoudha van bij den gouvr. te koomen

Den Coning van Manganitan beklaerden,

Den lang swerftsende Sergt. Jan Loodewijcx met gelijk hier aangelandt, doet verhaal van sijn ontmoetingen

Laatende met eenen den Coning van Candahaar, Bouraandse grooten die van Limauw, Cajouris, Manganitan, ende ook den affvalligen Datoudha weeten om ten eersten herwaardts aan te koomen, tot d'algemeijne vergaderinge des Landts.

Dogh den Coningh van Manganitan verscheen ondertusschen hier van selfs, die dogh niet bij den Gouvr. aan boordt en quam, maar bij den Coning van Tabocan, met sijn Cornetoris leggen gingh.

Ontrent den Middag komt al mede ten voorschijn, ende alhier aan te landen, onsen Sergt. Jan Loodewijcks, die den Gouvr. omstandig verhaal doedt van al sijn sukkelinge en omswerven, hoe door het landt wodden uit den wester eendt oostwaardts waren aangeset, ende dat sij vervolgens het hadden carten doorstaan naar 't eijlandt Moauw alwaar bij de drie weeken hadden geweest, sijnde ondertusschen al eens weder 't zee gestooken, ende op een mijl naar aan Cagueanda geweest, als wanneer door harde winden ten wedderomme te rugh gesett waren, en verdreven.

Londende waeren weder de reijse hebbende verscheijde onder,, nemen, hadden pas lastoorij wedden vast koomen krijgen van waar eijndelijk weder 't seijl gaande, digt aan de windt, ter eersten nog de hooge westsijde eijlanden aan de Zuijdt sijde van Celebes hadden best bandt, van daar het verders langs de wal, en eijlanden tot herwaardts aan hadden opgehaaldt, sijnde eens in hun reijse vier dagen, ende drie nagten, sonder eenigh eeten off drinken geweest, op Moauw seijde Jan Loodewijcx, dat der geen Negreen en waren, en hadt het eijlandt meest rondt geweest, ende door gekruijst, ook d'inwoonderen daar naar gevraaght, dogh niets ver,, nomen, off eetijdts daar niet agter konnen komen.

Alsoo des naarmiddaaghs vast gestelt waar, bij den anderen

Februarij 1679: Inde Chaloúp d'Eendragt, inde Bhaij van Tanoena.

andren met de tegenwoordige koningen te houden, tot den voorbereijdinge, ende om te sien hoe, ende wat men hier te doen, ende te verrigten hadt, soo vervoegden sigh den Gouvr: ontrent hier ünnen dese naamiddaagh naar Tanoena, sijnde het huijs van den Schoolm: Marcus daar toe geschikt, waar beneden den Gouvr: de nodige sith verderen hussen hadt gehouden, om geen scheve oogen ontrent dese Coningen te maken, die ander, sints verneijnen dat men den Canoenschen Coningh aesints te seer begunstigdt, buiten de andere, niet wel denkende dat hij ook aeltijdts den getrouwste en oudsten der E: Comp: is geweest, ende gebleven, dogh sulx moet ae mede den tijdt te gebeuren, ende om d'aegunstigen niets van haugh, wat worden gematigdt.

den gouvr: naar Canoena gaan

Indese bij een komste en is'er niets gedaan dan dat de sacken verwonden die te verhandelen, sijn voorgestelt, ende vervoegde met de daar toe dienende bewegredenen voorbereijdet geworden, betreckende naar 't scheijden iden naar sijn verbleyff plaats, en Gouvr: naar boordt, sijnde eindlijk besloten soo lange te wagten, tot men beschrijdt van Saban hadt, vindende den Gouvr: dit briefje van Mr. Hendrik en Taboetan behandigdt, dogh het daar inne vervatte was 't geene Taboetan gaarne sagh ende wel eigt niet de waarheijt, dogh den tijdt sal 't leeren.

Alwaar bij een komste met de presente Coningh hadt en voorbereijdinge van de aanstaande vergadering maakte,

onderstaande briefje van Taboetan behandigt

Aan d'E:E: Hr: Gouvr:
Robbertus Padtbrugge.

Edele, agtbare, wel wijse, voorsienige Hr: d'Heer Gouvr: ende Directeur of De Moluccos, en het distrikt van dien.

id:

UEd: agtb: missive van den 12en Sept is mijn wel ter handt gebragt, ende in Eeren gesien, ende verstaan hebbende, ben terstondt naar Limaulo gegaan, om met den koning alleen van die saake te spreeken, dog daar komende gaff het weijnig gevoegelijkheijt, want het huijs ten eenstén vol volck quam, dogh sij hebben de saak aen wegen van anderen ligtelijk gehoordt, dat sij Christenen moeten worden, want sij hebben seere aande boeken van ons komen vragen offe hij niet ook gehoordt hadde, welke andtwoorden van neen, dat hij niet gehoordt hadde.

De Coning van Saban heeft de berg genaamdt Honta, weer toegestelt, en met paesaten voetvolk vast gemaakt, ende heeft de oude eijgen, met de vrouwen ende kinderen met al haar goedt, van hooft, en het geen sij hebben, alle mede naar boven gesteundt, maar hij met al het kroock volk sijn nog om laag inde negorij gebleven.

Den gemelden Coning van Saban heeft duijdelijk uijtgeseijt soo d' UEd: Gouvern: hem op Canoena souden laten roepen, en dan hem weer onder 't gesag van den Coning van Canoena stellen, soo wilde hij eerder met alle sijn volck tot den laatsten man toe, tot ter doodt daar voor vegten, want eenige van sijn vrinden op Canoena geweest sijnde, hebben daar ijets gehoordt van die van Canoena, en hebben dat weer aan hem vertelt, daarom is hij soo hardtneck geworden, maar seijde hij dat d' UEd: Gouv: hem op Caboan eens ontbieden, en dan mij met een genadig oogh wilden aensien, ende mijn onder den Coning van Caboan wilden stellen, dat soude nogh kunnen wesen, maar onder die van Canoena geensints, dit is ons landt Boichoon, ende kiliie Mantijna voor de waarheijt geseijt.

Den Coning van Canoena heeft aan mij geseijdt, dat hij

dogh soo veel souden doen, ende seggen aan de Coningen
van Cabouran, en Tiauw, ende die van Caqueanda, datse
dat volk het werk onder hem hoorden, en op Saban is,
dogh niet souden wiesen verstroijen, want seijde hij soo
Ik daar niet voor mogte weten, soo soude den eenen hier
ende den anderen daar loopen, en dus doende soude hij
weijnigh van sijn volk houden; het welke Ik ogter
voorn: hooghedden, sonder last van d: hr Gouvr, niet
hebbe derven verbieden, want ud agtbe missive, ende
den koningh, en connen niet over een; voorders op
Cabouran is 't nog wel; hier mede afbrekende be-
veele ud: d: agtbe hr benevens ud d: bijhebbende
onder de bescherminge des alderhoogsten; onderstondt
Sijn hooght den gorgorgos, mitsgaders de Princen, ende
alle de dorpshoofden doen ud: edle hertelijk groeten.
lager stondt, ud d: agtbe ondanige, ende speigten dienaar
geteekent, Hendrik Sijbrantse. in margine, Cabouran
den 13en Novb 1679:

den Coning van Canoena besoekt den Coningh van Cabouran

Dingsdagh 14en 's morgens komt den Coningh van Canoena te paart
aan rijden, naar de Chaij van Matenase, dogh doen
het de Chaloup voorbij, ende naar de Cornecorden
van den Coning van Caboucantos, alwaar den [illegible]
op 't Landt op gebragen was, den Coning vervolgens
aldaar ontmoet, en [illegible], naar 't welken op den weg
ons wedder te rugge keerden, schijnende met den Coning
van Cabouran wegens Manganitan ijets wes besloten
te hebben, alsoo een weijnig daar aan, den Schoolmr
Markus tot den Gouvr sondt, biddende sig, ende den
Coning van Cabouran tot middelaars in 't Schie van
Cakindta, en Siantaij aan, sullende het eerste voor-
stel van den Gouvr aannemen, ofte met deses verandering
daar jeus, dat niet een ijder over die grond die mi bij hem

welke Coningen hun als middelaars in 't Schie van Cakinda en Siantaij aanbooden en souden het eerste voorstel aanneemen.

waaren

Februarij 1679 Inde Chaloup D'Eendragt inde Bhaij van Tanoera

waaren, het bestier en gebiedt soude hebben, maar dat men Manganitan in twee gelijke hoopen, van huijsgesinnen soude deelen, ende der over de geregtigde hebbe het gebiedt voeren, sullende ook het landt in twee gelijke deelen verdeijlt worden,

het geene daar op gediendt wordt

Dog dit scheen den Gouvr. niet wel te sullen kunnen wesen, overmits Biantaij van de sijne niet sal willen scheijden, als mede dat hem wegens desselfs geboorte het geheel toequam, ende dat daar en boven Oom van Cakinda was, uit welke insigte in nog eenigh onderscheijdt wesen moste, behalven, dat wij deselve nogh vande veel getrouwigheijdt van den selven niet en konde versekert sijn, ende daaromme een weijnig meer aan ons diende te verpligten, tot d'algemeijne nutte van hun al even; Dog hier aff soude men soo wanneer de Prins Biantaij gekomen waar, wat nader met den anderen spreken, ende de saken overleggen.

den Prins Biantaij verschenen en

Een weijnig naar de Middag quam gesegde Prins Biantaij alhier te verschijnen, met elff vaartuijgen soo groot als kleijn, wesende den Coning van Manganitan mede te vooren hier mede gekomen, maar door den Gouvr. raadtsaam agte dit verschil te bemiddelen, latende ten dien eijnde de Coningen versoecken, sig ten vier uuren ten huijse van den Schoolmr. Marcus, te willen laten vinden, gelijk den Gouvr. sig op dien tijdt ook derwaart vervoegden, wesende onderwegen ontmoedt van den

ook den Coning van Candahaar

Candahaarschen Coning herwaardts aankomende met twee Coracoren, ende agt offe tien mindere vaartuijgen, die dan al mede naar de vergaderinge keerende d'andre

gingh

Vergaderinge gehouden waar in niemandt dan die van Limauw, Saban en Coning van Ciauw en outbrak.

ging; Soo dat aldaar gekomen van 't geheele eijlandt alsnu geen andere en outbraken, dan die van Limauw ende Saban, ende den Coning van Ciauw voor sijn gebiedt, soo op dit, als in d'andere eijlanden, andersints waaren 'er ook de Capitaanschappen grooten, ende dienvolgens meest alle de Hoofdt-gebieders der eijlanden, die onder d'E. Comp.e staan, in 't algemeijn, want daar waaren niet Tandakaan mede gekomen, d'Opperhoofden uit de Bogt van Boutouan, en 't rijk van Bonijttan

Inleydinge, en redenen des Gouv.rs tot dese Vergaderinge dienstigh

Den Gouv.r en Coningen vonden goedt voor al de treeden tot de bevriddinge tusschen Cahinda en Biautaij, off 't geschie niet Coning van Mangonitan souden sijn, offte blijven; ende alsoo al het bestaan ende de poginge van den Prins Biautaij van voornemen mijnen op te haalen niet heelijk ende aanstootelijk souden sijn, ende ogter niet in 't geheele, en konde onder 't hoofdt geslagen, off door de vingeren gesien worden, om niet eenzijdig te schijnen, soo rigten den Gouv.r d'inleydinge ende sijne redenen dusdanig daar naar, seggende; dat d'oude waaren uit geen andere insigte en outbloote, offte ten hoon steede dan om 'er in den Bejesane peryketen op te leggen, ende alles jeder minne ende door de sagste middelen daadelijk de schenen te bevoren, bevelende vorderens alle met de meeste omsigtigh.t ende gematigdtheijt op, soo dat ogter de waarheijt gesegdt ende niet verswoegen, ende niet te min alle verdraagelijk en buijten eenig glimp van bitterheydt, off bitterheijdt, en aanstootelijk voorgebraght wierdt, wierdende de redenen voor, en tegen den Prins Biautaij, en Coning Cahinda meest op die wijse, doch niet meerder beklagtinge, wijdtloopig opgehaaldt, soo als op den 11.en deser, staan aangehaaldt, ook wierden de

Swarige

selvige voorstellen tot wedersijdtse verzoeninge, en bemiddelinge gedaan, waar over wedersijdtse wel eenige betwistinge viel doch verklaarde sig den Prins Piantay, in soo een groote vergaderinge sigh daar tegens bedenckelijk te houden, bij-wijle meest hier op staan, dat nooijt bij eenig geheugh van sijn ouder voorouders twee Coningen over Manganitan geweest waaren, ende dit gedaan een ongehoorde nieuwigh^t. souden sijn!

vreeden kryghs plaats door verklaarde in Piantay —

Eyndelijk soo kozen sij wedersijdtse scheijdts luyden, de Prins Piantay gaff sijn saken over aan den Coning van Taboekan, ende den Coning Cakimota verzoght hier toe den Coningh Mantju Colanda van Candaha, de welke naar een wijle overleggens, de sake agtervolgens het eerste voorstel hier toe bragten; dat beijde weder bij den anderen in Manganitan komen souden, en houden elk het gebiedt als Coning over de sijne, soo lang als die nu bij hun waaren, eyndelijk soude den Prins Piantay, aan Cakimota weder moeten geven, sijne slaven hem eerstdaags toekomende, en soude den langstlevende alleen Coningh blijven, ende de Landtscheijdinge door voornoemde Coninckrijke middelaars in zeeker billickheijdt, ende elk sijn deel aangewesen werden, die ook op sig namen, den toesigt en sorge tot d'onderhoudinge naar vermogen, soo van 't gepromisseerde, als d'eenigh^t. en vrede onder beijde de Coningen, tot welstandt van Manganitan; daar en was te minder swaarigheijdt inne, alsoo den Coning Cakimota sig alhier voor de gantsche vergaderinge verklaarde bereijdtwillig met de sijne te sijn, omme bij eerste gelegentheijdt de Christelijke Gereformeerde Godtsdienst te aanvaarden, soo dat dan ook besloten wierdt de kerk tusschen beijde, ende in 't midden te bouwen, hier over namen de Coningen van Taboekan, en Candaha

de saken tusschen Piantay, en Caki-mota, om gemiddeldt te werden aan de Coningen van Taboekan en Candaha opgegeven,

Cakimota verklaardt bereijdtwillig met de sijne onse Godtsdienst te willen aanvaarden,

der

't geroerde Schiel ge,, middelt, en waar mede beyde Coningen van Manganitan geeik wordt gewenscht.

ter de Sijne bij der handt, en tragtende bij den anderen, die elkanderen Moederzijtsche de handt gaven, omtreden, en omarmde, tot een bijsondere vreugde en beleeftschap van alle omstanders, ende waarop den Gouvr. naar gelijkmatigheijt aan beyde de Coningen, drie aegereijnde eerbiede door d'officiers affagent dede, tot een vreugde teken.

Aan de Coning Cakimsa den hoedt geschonken die de Gouvr. sijn Carbant in handen geeft —

Den Coning Martijn Totandan eerde den Gouvr. een hoedt en sonneschermen, wordende een hoedt door den Gouvr. den Coningh Cakimsa op 't hooft geset, en gaff hem sijn Carbandt in handen, betuijgende toewenschinge van veel heijle en zegen in soo een h: voornemen, ende aen de Coning Biautaij schonk den Gouvr. in naame der E: Comp.e een sonne-scherm, tot een Comireijsk teken met wenste van voorspoedt, geluk en vreede.

Overslag van Saban gemaakt, dog daar sijnde noch niet besloten

Maar dat dit swaarste dus gelukkig aan een kant geraakt waar, soo wierdt 'er ook wel een onledig over, slag van Saban gemaakt, dogh niets daar sijnde als nogh besloten, voor ende aleer men seker beschijdt van daar soude hebben bekomen; wegens eenige Christen huijsgesinnen die 'er nog in Candahaar waaren van Anthonij van Voorst, 't voorleden Jaar achter overleden, ende waar voor een kerk en schole op de Landtscheijdinge tusschen Tacangan ende Candahaar, geraadt waaren te maken; en seijde den Coning van Candahaar, daar sijnde seer bereijdtwillig te sijn, ende niet op de grenssen, maar selfs voornemens te sijn de kerk in Candalaar, ende bij sijne huijs te maken, op dat alsoo sijne onderdaaten, die dog naar sijne doodt alle Christenen stonden te worden, van langzamer handt daar toe gewennen mogten, ende de gewoontens der Christenen leeren kennen, in 't oeffenen van den selver

Godts-dienst

en voorts van eenige Christenen die op Candahaar souden sijn swaar gedaan &c.a

bereijdtwilligh.t van den Coning van Canda,, haar, om een kerk aldaar te bouwen terwijle alle sijne on,, derdaanen naa sijne doodt dog Christenen stonden te worden —

Februarij 1679 Inde Chaloup D'Eendragt, inde Bhay van Taroena.

godts=dienst, seggende verpligt te sijn de voornoemde te sullen onderhouden, met versoek dat ook naangenomen wierdt het geene hem gegundt ende toegestaan waar, dat namentlijk in sijn geloove mogte leven, en sterven, ende naar sijn doodt, geen andere dan sijn Dogters soontje en neve Coning werden, die nu gedoopt, ende inde Christe„lijke godtsdienst wierdt opgebragt &a.

Versoek by de Coning van Candahaar, van dat niemandt, dan sijn neeffje, naa sijn doodt Coning mochte worden,

Wegens het geen op den Gouvr: versogt hadt, dat een jder sijn volk die in andere Dorpen woonden, souden werden weder gesonden, om sig dus in sijn eijgen Landt ter neder te setten; verklarende hij nu meede niet wel te kunnen geschieden, ende dat sulx een saak van lange naarsoek soude wesen, en geliefden den Gouvr: dit ten besten te duijden, sijnde geschiedt vraagsgewijse, gelijk de kinderen somwijlen de vaders met beuzelagtige moeijelijke versoeken aan 't oor eeven.

De volmagt en last van den Coning van Ternaten ende sijne Rijxgrooten aan den Gouvr: verleendt, wordt onnodig geagt alhier gelesen te werden, alsoo van die persoonen aan de welke de selve gedz: was, de minste alhier meer was, die nu daar en boven de Christe„lijke Godtsdienst beloofden aan te nemen, ende dien volgens daar mede weijnigh te doen hadde; dat alhier de minste gedenkt wordt, is om dat den Coning van Ternaten, ende sijne Raadtsheeren geweldig al staat hadden gemaakt, dat den Coning van Manganitau met de sijne soude Christenen werden, ende hier door verleende den Coning den afvalligen Datousoka in voorn: Brieff met de naam van sijn waarden Broeder; en Coningh van Siauw

De volmagt van de Coning van Ternaten niet noodig geagt in desse by den komste te lesen

February 1679 Inde Chaloup d'Eendragt, inde Bhaij van Sanoena.

Limauw als sijn swaeger Grootvader, dogh Tabinda
wordt ontseijt, ende sonder eenige eijsselijke benaminge,
ofte bij naam, daar sijne genoemdt Coning van Mangaritan.

Daar quamen nogh eenige vreemde saaken op't tapijt, als
van de overgebleven Castilianen inde Bogt van
Boutouan en Lijste, daar geen van alle de Coningen
goedt vertrouwen aff hadden, seggende de listigheden,
streeken, en bijsonderheijden der selver al te wel te kennen,
ende dat sij wel voorsagen, dat om geen overgaan
tot d'E. Comp:e van den Tuanase Coningje nogte selffs
om bijsondermontigh dingeseijde, daar omme de vreede
met de Hollanders soude breeken, als die binnen beste
ende vertrouwste vrienden jegenwoordig waaren, gelijk
sij ook wel wisten, dat de Hollanders ook niet doen en
soude, schoon ook eenige andere Coningen bij hun over
quamen; welende binnens oordeels dit een maniere van
spreeken en taale, die den overgebleven Spaanschen
Luitenant buiten twijffel aangeraadt waar te wesen,
waar omme hij het ook soo rugtbaar maakte als hij
jummers konde, en gelooden suex eeneijk om d'E. Comp:e
in slaap te wiegen, en eenigh voordeel aff te sien,
en suex is niet alleen waarschijnelijk, maar magh
men wel gelooven dat daar onder al meer schuijlt, dan
des einden begrijpen, die nu eeneijk door haar vrede
en verdommeringen dese gissinge maaken, waar door sij
ook den Gouv:r eendragtelijk baden, dat d'E. Comp:e hun
togh niet en mogte komen te verlaaten, ende aan de
Spanjaarden geloof geven, dat sij met Eijsden Moslon
genoegsaam seker waaren, maar dat men inde tijdt der
noode vinden wel diende op te passen, het welk alle den
Gouv:r hun verseekerde, en beloofde.

Daar

't quade gevoelen dat de Coningen van de over, gebleven Spanjaarden inde Bogt van Boutu, aan hebben

Eendragtige besluijt der Coningen aan hun bekendt

Februarij 1679 In de Chaloup d'Eendragt, inde Bhaij van Taroena.

Wegens de Sacaas van den Tiaurosche Coningh aan Bernat gehandelt

Daar wierdt ook wat van de Sacaas offe Tiraken der Coningen van Tiauro en Tabocan, als van den tijdt der Spaansche Batte van den Coningh Piantaij op 't Tapijt gebragt, dogh maar ter loops succeerde [illegible] in 't Tijlonder wat eenlige aanbelooven werden.

en waar mede dese vergaderinge eijndigdt,

Maar 't Swigten van dit alles, scheijde de vergaderinge, en hiedt den Coning van Tarodna als de Coningen, en der selver grooten behalven den Gouvr: op een deftige maaltijdt ten eeten, het welke en ook de ruijme verversinge voor 't Scheeps volk dagelijcx, als het verdere dat in 't onthaalen der Coningen als andere [illegible] der E. Comp.e doet, Sijn Hoogh.t sullen verschuldigen, ende goedt doen, op desselfs schuldt van honderd Rx: dat nogh van oudts anderhints aan d'E. Comp.e ten agteren is, ende waar mede wij gissinge maken dat wel voldaan sal sijn.

Toeschrijft [illegible] des Coningh van Tarodna te verschuldigen

de gesamentlijke Coningen vergeselschappen den Gouvr. nae boort, daar de tijdt in vreugde doorbrengen

Naar de maaltijdt vergeselschapten de Coningen gesamentlijk den Gouvr: aan boordt, alwaar [illegible] de [illegible] na agter ruijm genoegh gedronken wierdt, scheijdende alle seer wel vernoegdt, ende gerust.

Brieff van Tabocan becomt

Dit Briefje bequam den Gouvr: van Tabocan en Schoolm.r Hendrik Sijbrandtse Cat.

Aan d'Heer Robbertus Padtbrugge Gouvr. en Direct.r der Molucos.

Edelste, Manhafte, Wijse, ende seer voorsienige Heer.

U Ed: agtb: missive van den 13en deser heb ik met eerbiedigh.t wel ontfangen, ende den Inhoudt gesien, ende verstaan hebbende, is aanstondts den Chitsie Manna, met nogh twee Tabocanders, met twee man van den Coning van

Canodna

Canoera naar Saban gesonden om haar die saak ons aangeseijdt aff te vraagen, sullende het antwoordt welck daar op comen te geven den Chitsie Seever [?] aan u.E. E. Heer- mogelijck van daag nog toebrengen.

Den Coningh van Timanno met alle sijne grooten, laten hun grootelijcx verontschuldigen, voorgevende dat sij lang sijn om bij u.E. E. te komen, seggende den Hooghgedagte Cachalema [?] is den Coningh langh, soo comen wij ook langh, ende willen ook niet gaan, sijnde dit maar een blaauwe ontschuldinge bij hun voorgewendt.

Mijn E. E. Heer Gouvr. wilt mijn u.E. E. geringen dienaar excuseeren, want ick hebbe op den wegh geweest, om bij u.E. E. overeandt te komen, maar de swarten die mijn dragen souden, hebben mijn verlaeten op twee man na, soodat ick haest kruijpende ben wederom gecomen, weet ende u.E. E. wel dat ick soo verre niet gaan kan, door 't gebreck van mijn beenen, en door dien dat ook een de eerste landts swarte [?] woude wesen, om op Canoera te komen, sijn sij vooruit geloopen, ende hebben niet veel om het dragen gedagt, met een Praauw kan ick ook niet komen, door de harde windt, maar soo ick nogh volck kan krijgen, sal ick van den nagt bij u.E. E. Heer nogh komen, ofte morgen ten langsten.

Den Corpl. met twee Man, is voortgegaan, om bij u.E. E. te komen, maar den eenen, een kreupel sijnde, bewaardt het huijs, u.E. E. agtb. gelieft mijne onnoselheijt, met u.E. E. agtb. barmhertigheijt te dekken, want het ontslagh is van slagts papier, door dien dat ick geen papier meer en hebbe, hier mede afbrekende bevele u.E. E. agtb. met u.E. E. bij hebbende, onder de beschermingh des allerhooghsten, onderdt. u.E. E. agtb. onderdanigen dienaar, was geteek.t Hendrick Sijbrantsz Cah. [?] in Manginu [?], Caboean [?] den 14en febr. Anno 1679.

Woensdagh.

February 1679 Inde Chaloup D'Eendragt, inde Bhay van Taxotna.

Woensdagh 11en 'smorgens wierd er weder een briefjen affgeveerdigt tot antwoordt van de op gisteren ontfangene, ende over Landt naar Caboeran gesonden; en waaren die pas een uur wegh geweest, off d'uitgesondene Canoeneesen, en Caboeranders quamen van over Saban alhier te scheepe brengende den Gouv.r de tydinge dat Iatoudsha weyge naar en reede luijsteren, en seyde met de sijne besloo te hebben, sigh eerder doodt te vegten, ende het uijterste te waegen, dan weder sigh Canoena te vreede onderworpen &a.

Iatoudshas hardtneckigh, continueerdt

Omtrent de middag komt den Schoolm.r Hendrik Sybrants Cok selfs aan boortvaren, seggende wonderlijk sijn best gedaan te hebben, om voor Saban aan Landt te komen, maar dat daar soo swaare stortinge, en branding voor de wal was, dat onmogelijk daar aan hadde kunnen komen hebbende naar sijn seggen de schoppen geraakt, het maar op de wal aanstellen, ae soude het vaartuygh aenstukke slaan; verhaal seggende dat pas twee uiren bevoorens de Canoeneesen, en Caboeranders daar te lande waaren gecomen, souder den Gouv.r van eenige swarigh.t bericht te hebben, offe den eenen offe den anderen most eygen, 't is te geloven den goeden Schoolm.r uit de vrees daar niet hoeft derwaarts aangaan, alsoo sijn handen en voeten meer dan de helft door de Sieckvoets siekte sijn gesneeden, soodat noch weinigh nog kommen en hooft, ende niet dan knodsten, waar door sig ook op 't beste gewees in noodt (op 't loopen naamentlijk) niet den boeft kunnen, nogh derwaerts betrouwde, blijkende hier aan dat ten eersten

Mr. Hendrik van Caboeran hier aangecomen, ende dessels aanbrengen

Wordt in gezelschap van

weder

February 1679 In de Chaloup D'Eendragt, in de Bhaij van Tanoena.

van den Sergt. en den Sold.t naar Sabau affgevaardigt

worden derwaardts affgesonden, ende hem tot geselschap den Sergt. en Sold.t mede gegeven wierden, hij heel wel gemoedt vertrok, seggende nu geen noodt te hebben, de wijle Boerandere bij sig hadt

Sijnde verders niet van belangh desen dag voorgevallen, dan dat den Gouv.r besloot met de Coningen van Canoena, en Cabortan, op morgen nae middag naar Manganitan te scheppen, omme de Landtscheijdinge tusschen beijde de Coningen te bekennen, en paallen waar dat tusch en scheer soude gestaindt worden.

Donderdagh 16en

den Gouv.r naar Manganitan vertrocken, om Landtscheijdinge tusschen die Coninge te laten doen

Des middaags stapt den Gouv.r inde schuijt en voeren voor aff, sijnde desen morgen door den Coning van Canoena, een vaartuijg voor aff naar Manganitan gesonden, omme soo den Coning Tahinda aldaar, als Coning Biantaij tot Tajounie bekendt te maken ende te waarschouwen, dat de Coningen van Cabortan en Canoena, benevens den Gouv.r over stonden te komen, omme de Landtscheijdinge te maken.

Ontmoedt van haare Bdens van Cabortan en Canoena mede ten dien sijnde derwaarts gevoegdt,

Den Coning van Cabortan met sijn, ende den Coning van Canoena met twee Corrocorren voegden aanstondts naar, ende quamen aldus omtrent drie uuren tot Manganitan moetende aldaar nogh een wijle wagten, eer den Coningh Biantaij verscheen, tusschen welcken tijdt, de Coningen en Gouv.r de paallen en 't Landt, soo veel geschieden konde, overzagen, en door kruijsten, oordeelende de Coningen dat men eindelijk maar den Landtscheijdinge in 't Dorp besonders te doen, alsoo sij onder haar selven geen twist over de kruijt off zagos bomen en souden hebben, kennende ider de sijne, ende waar soo geen gewoonte onder haar was, dat veranderen soude brengelijken.

De scheijdinge wierdt dan in 't Dorp gemaakt, en paalsche

tusschen

paalls bemerends voor de landscheydinge voor de kerk en schoole beraamt

tusschen beyde opers te vaeren, geschikt, tot het bouwen van
den kerk ende schoole, en meesters huys aan de bij den
anderen, sijnde den Coning Biantay bij der anderen koijeen
gekomen, wierdt hem de selve aangewesen, ende met
eenen sijn seyde, sijnde het noordt eijnde, ende den Coningh
Cakunda de zuijdt sijde toegevoegdt, het welk beyde aan,
genaam waar, ende waar mede den Gouv.r hunne hoogheden
ook elk met het sijne geluk en voorspoedt toewenschte,
met aanbiedinge van broederlijk, eendragtigh met
den anderen te leven, het welk sij beyde in tegenwoor,
dighijt van d'andere Coningen, ende de gantsche gemeijnte
beloofden te sullen doen, en agtervolgen, gelovende maekan,
deden daar op ook broederlijk de handt, waar mede alles
tot ontrent middagh klaar gemaakt wierdt, ontfangende
den Gouv.r dit briefjen van den ouden Gogargo van
Cagueanda, welcke verkondigdt bewaardts over naar
sijn meijninge, en voornemen te komen

brieff van den gogod van Cagueande bekomen

Translaat, briefje uit 't Maeijts
in duijtsche gestelt, door den Gogogod
van Cagueanda Jakop Contoukor, aan
d'Ed.le Gouv.r Robbertus Padtbrugge ged.r

Aan mijnen H.r gouv.r Robbertus
Padtbrugge, die onse Landen en
Coninkrijken regeerdt, wij bidden voor
hem van den Heere gesondtheydt
en dinsigh weesaden.

Ik uw geringen dienaar hebbe brieften voor mijnen

Heer

Ed: inde Negorie vande Manado gedaan, om een keer naar Gangi te doen, Suicts en eenige woorden waren met den Gorgorgor Pandjoang, maar ik hebbe niemandt konnen krijgen, die met mij naar derwaardts wiede varen, dan eenenvelt met ons eijen Persoonen, sijn wij in een Benintang gestapt en agter 't Landt gevaart, van waar wij wederom genoodtsaakt waaren jnde Negorij te keeren, vermits 'er een Rande, en sterke windt ons tegen quam.

Voordert aangaande den Coningh Biantaij, den selven is een regte Coning van geboorte, en geseagt, van oude Tijden aff, van de Coningen van Manganitan, naar den Manganitaandsen Coning Catinda, die en is van geen Manganitaandsche Coninkeijhe afkomste, ende wij en sijn in dese Landen niet gewoon, om eenige luijden van geringen staat, ook ons te eeren vanschen, wenschende mijnen Ed: hier mede veele welvaarts, en sijt gegroet van, ondertstondt u'e Dienaar Ik dese, was geteekent Jacob Centoutroo, in margine stondt gesz: den 10den febr: 'tJaar 1679.

Ondertusschen dat inde opgeworpene Loodts nogh een wijl vertoefden, vieren de wederen op 't Stadt, ende het Bedt wachtig bedrijff van Datoudsha, en wat ijder benevens wat antwoordt, de nu tot hem uitgesonden, souden bekomen, de wederen van geboden sijnde, dat den Bedtwachtigh voortvaren soude, en nogens naar buijten, wederom ook niet bij den Gouvr: verschijnen, het welk toekomen het gehoore van den Gouvr: mede wat, als wel merkende dat hij onder den duijm, soo van

den

February 1679 Inde Chaloup D'Eendragt inde Bhaij van Tanoena

den Coek Bondrik als Tabocan gestijlt wordt, doende den
Coek die ten geballen van Tabocan en Ciaun voor de welke
hij nu alleen met het hardt en lieve is, sonder sigh met
de andere te bekommeren, sijnde den eenigen toeleg, omme
die alleen magtig te maken, met vernederinge en krenkinge
soo niet dempinge van alle de andere, waar omme ook ge-
noodsaakt werden die aktien aan te haalen, op dat het 't
sijnder tijdt mogte dienen daar, en als 't noodig mogte
weesen.

aanhalinge t' sijner tijdt noodig geworden

Den Gouvr.: seijde dan, dat Tatonseka niet wijkende in
allen oodtmoedt herwaardts aan, ende bij sijn E: komen,
dat dan genoodtsaakt waar naar Tatonseka selffs te
gaan, het welk gesogt wierdt, op dat de Coningen sigh
in op klaar mogten houden, en maken wat voorraadt
van spijse bij der handt te hebben, belangende verders
dat buiten hunne gewoonlijke wapenen, ijder man een
stormpaal, en bosch-ketting om te binden bij de welke
sonde brengen, daar op den Coningh van Tabocan soo
veel gesogte, uitvlugte ~~af~~ voorbragte, dat men wel
sagh hem de sake niet ernstig en was, seggende
hun volk niet te sijn gelijk als de nederlanders
off blanken, die soo haast last bequamen, aanstonds
vaardig waren, ende altijdts genoegsame mondtkost
in voorraadt hadden, dat sij maar uit hunne
bakhuijsen hadden te haalen en te scheppen, maar sij
mosten met moeijten hun volk vergaderen, ende
dan nogh eerst in 't Bosch senden om hun van
Boom-broodt te besorgen, daar al eenigen tijdt mede
doorliep, dan waren sij daar en boven nogh traag

bewogen Tatonseka in sijn styffkoppigheijdt volhardt, soude den Gouvr. genoodtsaakt sij heen te gaen worden,

den Coning van Tabocan soekt genoegsaam sig die sake van den hals te werpen

ende

ende langsaam in alles! en konde (wat " aan " kenningen en moeijten den Gouv.r ook deedt, off aanwende) den heere van geen tijdt onderscheiden, die selffs maar begeerde te weeten, off drie, tien, dertigh; off meerder opkeninnen, de dagen van noode hadt, maar kreeg op alles geen bescheijdt, dan dat met een moeijelijke en bedagte manniere, vele uijtvlugten sonder seer onder een mengde, en ook hoop baarde; maar door den Gouv.r genoodsaakt wierdt uit te barsten.

den gouv.r wijst sijn Ho. aan, de redden wel een op Datoubeka bij hem gevoordt, met de aan" standigheden daar toe dienende.

Te voren en op Manado was men dus buiten maten gestoordt ende door Datoubeka beledigt geweest, toen was men al op Cabaroan inde wapenen, ende genoeg" saam gereedt om tegens den selven aan te gaan, en konde men, nogh en wilde men den hoon nogh smaat niet langer verdragen; jae was den Coning selffs besorgdt, off seede genoegsaam was, dat sij verhandel" ten al uit haijn saten, makende al raadslag wegens den buijt, en hoe het gaan soude, als de sijnde enige gevangens van Saban bequamen, daar nochtans toen ter tijdt sijn grootste magt, soo op Manado als Cagueanda was, de welke ook nogh hier tegenwoordigh bij de welken hadt, ende niet nodig en waren te ver" gaderen, 't souden een groote onrede, ende Cabaroan als de magtigste, ende naar hun seggen van Saban meest beledigde, voornamentlijk een schande sijn dat men hulpe van buijten soude moeten aanbren" gen, om deselve te dwingen en straffen, die tot voorbeeldt van andere most strekken.

Den Gouv.r hadt in 't selve geval het vooreden

saan

Februarij 1679 Inde Chaloup D'Eendragt, inde Bhaij van Tanocna.

daar Sijn Hoogh.t geraedt ende geholpen, met het soeken op sijn versoek, van den Comp.e en ses man, die sijnen affvaerdigen Gorgorgod den welken Datoudeka verooft hadde tot Coning te sullen verheffen, door 's Comp.s ontslagh weder tot gehoorsaamheijt te brengen.

en vrijden bij den ander, en souden wel willen voor goedt en billik houden, het geene Ternaten selfs soo ijverigh betragt, quaat ende hooghnodig gragt hadde te worden geweerdt, ende voorgekomen worden, alsoo was niet redelijk dat niet was, maar wel als niet dat redelijk was; de voorwaarden met d'E Comp.e aangegaan hebben onder anderen in Artikel 8: dat sij alsints, en overal sij komen souden vrienden van 's Comp.s vrienden, en vijanden van der selver vijanden te sijn, ende ook tot soodanige togten ofte oorlogen, met ons andere bondtgenoten d'E Comp.e ten dienste te werden, als buijten gebaar binnen Landen ende naar billikh.t soude konnen geschieden, ende artikel 13: verbindt hij Coning van Caboetan ende sijne Rijxgrooten verpligt, ijemandt der bondtgenoten in ongelegentheijt sijnde (gelijk den Coning van Canocna door den affval van de sijne nu was) bij te staan, ende alle mogelijke hulpe toe te voegen, agtervolgens het eegemelijk besluijt inden Jare 70: genomen, ten overstaan van den Commandant der Manado Jochem Sipman, en Cermadt ende Hoccum Seeghadje.

ontschuldinge bij voorn. H.r gedaen

Den Coning ontschuldigde sigh hier op teamvelijk, seggende sulx wel te weten, ende ook eerstijdelijk 't agtervolgen genegen te sijn, dogh dat eenelijk den tijdt niet konde stellen, om niet loosaagtig te vallen, niet te min soo was hij voornemens ten eersten

ende

February 1679 Inde Chaloup d'Eendragt inde Bhaij van Canoena

ende soo haast het den Gouvr. geliefde naar Cabocan te scheppen, omme aldaar de Juffrouwen derwaardts te brengen, ende sig dan verders te vaardigen, als wanneer den Gouvr. Zoude connen weten soo wanneer hij klaar was; het welk den Gouvr. seijde, hoe eerder hoe liever diende te geschieden, alwaar het ook dese eijgenste nagt.

afscheijdt van de Coning van Manganitan genomen

Waarmede afscheijdt vande Coningen Piantaij, ende Cakunda genoemdt wierdt, ende keerde soo gesamentlijk weder te rugge naar Canoena en Bhaij van Macnasse alwaar den Gouvr. velde Coningen en grooten aande Chaloup verder biedt, ontschuldigende sig den Coningh van Cabocan, en seijde schoon het voornoemen Cloo,,
,,ven waar geweest de Zijde der Castilianen te houden dat daerom echter niemandt soo getrouw, als ijemandt anders ter aller tijden soude bevonden worden; den Gouvr. seijde daar aan niet te twijfelen, ende schoon dit tegens ijemandt soude gesegt hebben, dat het echter uit geen quade meijninge nogte genegentheijdt geschiedt en was, maar om dat het als toen ons in de weederen te passe quam, gevende den Coningh hier mede te kennen, dat het wel verstaan was, dat den Cock hendrick, die voorden sijn hoogheijt, ende wel ligt ten dragten hadde verghebruijkt, dogh het bleeff deden avondt hier bij, en waeren naer die gelegentheijdt nogh op den Bantig vrooijk; Naar gehouden maaltijdt nam den Coning van Cabocan sijn afscheijdt, om dese nagt met de stille Landtwind naar Cabocan te vertrecken en Coningh van Canoena om weder naar huijs te

gaan

gaan, wendende den heeren versoght op morgen sijnen hucum
off Rigter bij den Gouvr. te mogen senden, die

Vrydag 17en

's morgens aan boordt quam, ende in 't bijsonder onderrigt wierdt,
om te geraden, en toekomende sijnen Coning te onderrigten
hoe naementlijk ontrent de zake van Saban, onsen Coek
Hendrik Cons niet als te wel betrouwen en konde, als die
te seer aande kant van Cabaruan en Tiauw hielde, en dit
werk dusdanig al wederom gesloten te hebben, alsoo
den Gouvr. op de Manado daar over met hem wierden
verhoorde, ende het Ternataansch besluijt ontdekt hadde, van
dat al der heere Mooren dienwaardts soude worden gebannt
waar onder Datousika voor sijn Schoonsoon mede souden strekken
ende hem naar Macijen gaan laten, schoon ook Saban Ternaten
geweijnt en raakte, den Coek daar op aanstonds antwoorde
ende bij alsien hij mi seydt dat het sijn Landt is, ende
vandaar niet vertrekken en wil, wat sal men dan doen!
waar op den Gouvr. hem Coek wederom tegemoet gevaerdt
hadde, daar toe met geweldt dwingen. Maar of hij wederom
dan sal hij bosch en bergwaardts in vlugten, ende wie
sal hem dan voegen, daar op hem wedder gediendt wierdt,
het geheele Landt, ende alle die daar toe verpligt sijn.
Maar uit als uit eenige andere omstandigheden den
Gouvr. niet genoegsame waarschijnelijkheijt besluijten
konde, dat deese hardtnekkigheijt door den Coek niet alleen
gebouwt, maar het geheele werk dusdanigh door hem
besteeken was, als tot den vergadinge vande nuijwe
gifte van die Cabaruander, en Tiauwer, ontfangen; voor
het voorige beweerde, naementlijk dat de Dogter
van Cabaruan, eijndelijk den Coning van Tiauw ten
huijwelijk gegeven, ende overgeleverd is; en ontdeckte
den hucum het geen bevoorens met voordagt dus
lange hebben overgeslagen, ende van den Coek
verswegen: hoe hij Hendrik Cons, naementlijk al

Waarschouwinge door den Gouvr. aan den Hukum, Rigter gedaan, om daar aff sijn Coning te verwittigen, dat den Coek Hendrik Cons, in deese Zake van Saban als niet te veel en moeste betrouwen, als die daar ontrent suspect schijn, gelijk hier achter blijkt —

van

van den beginnen aff van dat de Dogter van Calocan
in Ternaten quam, niet anders getragt, nogte gedagt
en hadde, dan op middelen, om haar van den Coningh
Amst:m wederom te krijgen, aan den welken sij anders
op de wijse der Mahomethanen door den Coning Man,,
,,dansaha, al lange besproken tot een vrouwe was toe,,
,,gevoegdt, ende door bevreesen, dat hij sulx dan eerst
hadde bemerkt, dat als uit dijgene becommeringe
en vrese voor de wereldt H:t van den Coning Amst:m
haar wierde vergundt, naer haar vadder te mogen
wederkeeren, souden ugter bescheden, offte verraaden te
worden, hebbende sedert verdachte aanwijsinge aan de
Castiliaanen gegeven, om alles naar hun te sleepen,
ouwe alsulx den Coning Amst:m die vrouwe te
ontsetten, ende den Coningh van Siauw te mogen toe
voegen, daar anderssints geen kans toe en scheen;
dat hij hier door alle dese ijlanden in de waagschaal
hadde gestelt, om d'E Comp:e aff te vallen, het welk
ook lange al gesloten waar, soo sulx niet door het
verbijt van Siauw aan te tasten, en door het opgaan
van het selvige vaartuijt verhindert geweest, waar
door hij ook ugter tot sijn voornemen ende dat nog
onder eenigen schijn geraakt is, dat namentlijk
den Siauwschen Coning de Dogter van Calocan tot
een bijsvrouwe overgelaten is, hebbende d'E Comp:e
door dit doen, in een bedenkelijkheijt gebragt, van
hun door al eenigsints met de Castiliaanen in een,,
,,wijdinge te houden, buijten de moeijten en kosten
die daar aan vast sijn geweest, het welk hij
alles hadde konnen voorkomen, ende wel gemaakt

hebben

February 1679 Inde Chaloup d'Eendragt inde Bhaij van Tanoena.

hebben, dat Siauw sonder slag off stoot, aan d'E: Comp:e
gecomen waar, voor welke dienst naar dat den Coning
Amst:m kreegt hadde, (die daar aff nogh een brieff be-
„waarde, aan den Coop: Hendrik Tons hier overgelevert), ten
hondert stux: slaven ende een groot Sago bosch
in Tabocan geschonken waaren, ende waar omme
ook tragte alhier te verbeijeren, onder voorgeven van
sijn eeden alhier te mogen eijndigen, houdende sigh
veel siecker, en swacker dan hij inderdaat is, desse
wedaat nu dan, de Croonige van Tabocan en
Siauw tragte hij te bevredigen; eerst met hem selve
te doen [illegible], ende voedoen, met de Saca off
Creeke der Coningen, soo van Siauw als Tabocan,
denkende dat die wel in 't vergeet boek bij den
Coning Amst:m sienen geraeken, daar naar ook met
Tabocan te vergrooten, door verkrijginge der gebuurr
Coninghjens; dus hadde hij 't voorleden Jaar bewerkt
dat des Coninghs van Tabocans Zoons soontje was
vastgestelt tot een naavolger in Candahaar
dus tragten hij Piantaij mede alleen tot Coningh
te krijgen, ende dat die de krijgten wel van
Manganitan soude trecken, maar ogter op Tajounis
eygen Landt des Coninghs van Candahaar verbeijren,
omme aldus altijdts aan den Landtheer verpligt
te sijn, ende aldus eijndelijk was sijn poogen ook
om Sabau onder Tabocan te krijgen,

Aldus het voorige, ende de Croonige die hij hier
aff becomen hadde, soude den Gouv:r wel al om de
nieste van Sangij hebben door de vingeren gesien
ende hem Hendrik Tons alhier geraden, selffs

met

met behoudinge van sijn beloodinge die bij van d'Heer Comp.e heeft, ten waere saken dat nu merkelijken bevondt, dat aldien dulsdoende niet tot rusten, maar tot schuldinge onrusten, en schade van anderen soude veroorsaken; ende dit waeren de redenen die den Gouv.r, uitdrukkelijk aan den Coning wierde bekendt gemaakt hebben, alsoo sijn broeder Paccanilla hem wegens anders om op de sijde hiugh, dan om aldus te door snuffelen, en anderen over te dragen; gelijk den Gouv.r vast stelden dat Datousika door hem, ende anderen niemandt, van 't geen aldien onrugtigh gewaarschoudt en waar, en konde door het aangestaende ook geen verdeslagh wegens Saban met den Coek maken, noch ook op de hulpe der bijstanden van Cabontan, Candakaar, noch Ciams vertrouwen, offe eenige staat maken.

Paccanilla broeder van den Coning van Canodua staagt gehoudt

Den Boeccom offe rigter, seijde niet niemes te konnen maar dat hem, den Coningh, en meer anderen, die saken wel ook bekendt waeren; Ende alsoo den Gouv.r eenige voorslagen deede, om 't werk van Saban met eenige kragten te beginnen, soo om het seker, als voorsigtigh aan te leggen, soo sloegh den Boeccom egter een lachwijke vernassinge van den bergt bergh, voor, daar hem bij seijde de Sabandaars niet der bergten en soude, voor dat de magt hun op den hals waar; meende sulcx mogt seker wijken te weten, dog wierde aldus eerst den Coning aandienen, ende sijn meijninge hier over horen, ende alsdan den Gouv.r nader bescheijdt brengen, waar mede weder vertrok.

Den Boeccum koordt van het voorenstaende niet geheel onkundigh te wesen

voorslag bij den selven om die van Saban te passen

Ondertwijlen eidt den Gouv.r het op dien aanslagh (die

February 1679 Inde Chaloup D'Eendragt Inde Bhaij van Canoora.

Ordeninge op den voorslag bij den Gouvr.

seer ligtelijk misleijden konde) niet alleen aankomen, als
die geene, die in ervarentheijt ervaren sijn, jnsonderheit soo
wel op geene wegen denken, en van waar eenige swarigheijt
te verwagten hebben, als die een ander aantasten en be
kommeren willen, waar door den Gouvr. aan den Coning
om een vaartuijgie verseijk met vijff man tien Soldaten
omme naar Ciam een brieffje te mogen brengen, om
eenige van ons volk benevens eer te doen komen
welk vaartuijgh den Boncom off Rigter des Coninghs
van Canoora des avondts bragt, hebbende den over
slagh met den Coning alleen gemaakt; die verseijde, dat soo
wanneer maar 25 offte 30 Hollanders bij sijn volk waren
dat het werk buijten d'andere Bondtgenoten wel soude
konnen beslikt werden, dienvolgens agte nodigh den
Coningh van Candahaar mede te nemen, als die
op Vatouretta mede gebeden waar, alsoo ook der
waardts sijnen godgevoegde waar geworden, ende voort
gesproken, de welke hem dagelijks veel spijtsaen deede,
ende om te weten off den bergh-Cragh door die van
Saban al beset waar, soo soude den Coning (soo het
den Gouvr. dus goedt vondt) desen nagt nogh der
waardts over den Brandt-bergh, twee goede ende
getrouwe Spioenders senden, de welke soo sij den
Bergh nogh niet beset offte jngenomen en vonden
soo agte den Coningh dat het werk met het jnnemen
van 'tselvig, wel haast ten einde soude raken
en agte hooghnodigh dit soodanig geheijm te houden
dat den Poeck daar aff niet het minste en quam
te weten, vreesde ook sijn Broeder Baccarilla, des
welken hij in dese gelegenth. geheel ende al mistrouwde.

Aanbrenginge van den Canoorschen Rigter wegens den opslagh met sijns Coninghs gebroeder, raekende Saban

Den Gouvr. vondt goedt, dat den Coning op morgen seer vroeg
tijdigh voortvaaren soude, met het toebereijden

van

Februarij 1679. Inde Chaloup d'Eendraght, inde Bhay van Pattani.

van sijn vaartuijgen, wapenen, mondtkost, ende wat dies meer waar, en soude het mede naar Sandalaar weten laaten, om zig met de selve vaartuijgen, wapenen en toerusteringen vaardig te houden, om den Gouv.ᵉ soo wanneer naar Saban te keer te komen voegen, ende dit soo wel om 't gerugte wijdt en breedt te verspreijden, dat men met genoeg(?) de magt ter zee overkomen soude, mede die van Saban te minder op de Landtzijde denken mochte, oft verflaeuwt; als ook om jndendaat in actie ten eersten te moogen treeden, en slagvaardigh sijn.

Brieff naar Ciauw gesonden

Het vaartuijgh wierdt naar Ciauw ten eersten afgesonden met dit brieffje.

Ciauw

Aan den Sig.ʳ Johannis vanden Linde

Eersame Manhafte

Dus lange hebben wij te vergeefs naar den Coning van Ciauw gewagt, ende en soude sijn Hoogh.ᵗ als nogh niet ontbieden, soo bij aldien wij den afvaardigen, en wederspannigen Datoudsha hadden konnen door sagte middelen tot redelijkheijdt brengen, dat naar het schijnt niet hebbe konnen geschieden, als sijnde in sijn boosheijt al te hardt, nekigh, waar door wij genoodtsaakt worden, andere middelen bij der handt te nemen, om door die hardtgenoorden wapenen hem te dwingen, alsoo selfs, nedrigh ofte eenige geen magt van bedwijden bij mijn en hebbe.

R L:

HL: liet dan op den ontfang deser Syn Hoogheijt aandienen hoe dat HE: wareende (agtervolgens den last der hoge Regeringe van Jndia) Saban weder onder Canovna steeren, sulcx door genoegt genoodsaakt werde te doen, dat door geen sagte middelen en kan te wegen brengen, als willende Jatonseka naar geen redenen luijsteren, die sig hardnekkig in Sabans gebergte gesterkt heeft, werwaarderts ook mede alle de zijne geweigt is, Soo dat Syn Hoogh.t liet aanmanen omme agtervolgens de voorwaarden met d'E Comp.e aangegaan met soo vele magts als bij den anderen kan brengen sigh actie op Saban bij d'andere bondtgenoten te careis vinden, ten eynde wij dien verbeijsden gast dwingen mogen, en straffen, tot een voorbeeldt van alle andere die dien selven gang souden willen gaan, omme daar mede te betoonen dat d'E Comp.e niet alleen, dogh voornamentelijk de Coningen, in hun goedt regt wil stijven en staande houden.

En bij aldien Sijn Hoogh.t Jeronimo d'Annas met een offe twee vaartuijgen van Boeo mede geliefde in sijn geselschap te brengen, 't sal ons aangenaam sijn hier op vaste staat makende, sullen wij op Sijn Hoogh.t komste wagten.

Ondertusschen liet HL: het meeste ende swaarste van onse bezettingh afftrekken, ende met den Coning herwaarderts aankomen latende houdende bij HL: niet meer dan 6: Schilder-gasten, offe een Corp.l en vijff Schildergasten, om eendelijk de Schans te bewaken, dragende ondertusschen voor alles goede sorge.

En bij aldien den Coning mogte versocht werden, soo sendt HL: in mijnen name de Gorgorgod Jeronimo d'Annas aanleggen, dat derwaarderts over

volgen

voegden van, met den Commandeur, en weijnig dogh van
sijn getrouwste, en kloekste volck; waar mede bevaerdt
wel onderstondt Ul: vriendt, get: Robbertus Padtbrugge
in margine stondt Canoena inde Bhaij van Matchasse
en Chaloup d'Eendragt, adij 17en Februarij 1679.

In verlof den Canoenschen rigten weder naar Landt
op dat de besendens te eerder mogten werden affgevaerdigt

Saturdagh 18en Do: met den dagh sondt den Gouvr: den Soldaat
over landt naar Caboucan, om den Coning aante spreken
dat sigh wat gelieffde te haasten, als ook bescheijdt te
mogen hebben, waar ons volck naar Saban gesonden
dus lange bleeff, ende off vande selvige niet en wiste
offe ook wat bescheijdt van Vatoussika bekomen hadde,
verders noghmaals die van Limauw aante seggen, dat in
geen reddenen en waere, waar over hij soude be-
sorgdt wesen, ende dat maar vrijelijk bij den Gouvr:
komen soude, om 't Coningh van Ternaten brieff te
hooren lesen.

Bode aan den Coningh van Canoena gedaen, dat sig in alles vaardig moeste houde

Soo mede die van Limauw noghmaals te laten ontbieden

Ontrent de middagh kwamt achter aan te landen
ende bij den Gouvr: aan boordt van de Chaloup den
Eendragt, den Coningh van Tiauw met vier stee
Commandeurs, ontschuldigende sig ten hoogsten, van
dus lange agtergebleven te sijn; den Gouvr: seijde dat
er nogh niet veel en waere verloren, soo wanneer
het ontstond nu maar met den wakkeren yver
werde aan der handt geholpen, om bangij van alle
twee spaet, twist, en oneenighheijdt, een maer
geheel te stijpen

Den Coning van Tiauw hier aangecomen en sijn ontschuldinge, op sijn lang toeven, beraffdels affgeleijdt

Den

February 1679 Inde Chaloup D'Eendragt, inde Bhaij van Tanoena.

Sijn Ho: scheen het oprechtegh geraegt te werden

Den Coning van Siauw scheen het oprechtelijken geraagt te werden, soo maar dat woort waart, ende door den Coning van Cabaxan niet afthenigh'er daar aft gemaakt wordt, te meer het scheen dat den Coning van Siauw wat swerk- standt, toen naar de Conniddelinge van Manganitan vraagde ende hoedanig het geschikt waar, hoewel, dat den Coningh Biantaij Cajoinis verlaten, ende in Manganitan aan 't hoondt sijnde sigh ter neder moest slaan; hebbende naar het schijnt vaste hoope gehadt, dat Biantaij op sijn Landt soude sijn verbeeren, doende hij stapte dit als niet anders commende over, dogh draijden sijn redenen hier aff, en op 't gebaij van hier aecommende, sijnde alle hier seer vaardig inde Landtbouw besigh, seggende dat met hun vrolijkheijdt en gasteren op Caguranda den Landtbouw soo seer door den Gouvr. hun aanbevoolen, dit jaar swijnde waare geweest, ende nu soude moeten bijleggen, off sijn vedere Zagoe te behouden, den Gouvr. niet wetende wat hier mede meende, bood hem aan van 's Comps. wegen een goede gedeelte Zagoe, ter eere te betoonen, waarvoor hij den Gouverneur bedankte, seggende maar naar Candipan daar omme en verhoffte te varen, het welk sijn hooght nu te verbieden, den Gouvr. niet raadsaam en agte, en sal sulx met Siauw, niet minder verheter inde sangijsche saken geschieden konnen, waar om den Gouvr. sigh dan ook geruit als off sijn redenen niet verstaan en hadde.

Dog de Conniddelinge van Manganitan hoorende scheen wat verslet—

Als gehoopt hebbende dat Biantaij op sijn Landt soude sijn verbeeren

Onderwijlen dronken wij om, en ponderde een swaparintjie, tot een tusschen-maaltijdt, off Collation, waar mede de tijdt al soetjens heenen gaadt, sonder dat'er yets anders van belangh dan van de babaneske hoogmoedt, en overgeven stontigheijdt gesproken wierdt.

Coguns

February 1679 In de Chaloup d' Eendragt, in de Bhay van Canoena.

affscheijdt bij sijn vr. genomen, die den Coek Hendrik Cors, en den Gouv.r den Coning van Canoena besoecken gadt,

Tegens den avondt versogt den Coning sijn affscheijdt, om sijn vader, den Coek Hendrik Cors te gaan besoecken den Gouv.r voor mede tot daar en toe, om dan verders den Coningh van Canoena te gaan besoecken, soo als aan Landt meende te stappen, soo wierdt het schuijtje tegens de wal aangeslagen, en raakten overdwars soo dat het seer hol op de wal door kragt van roer, dat ten al geweldig hier bij de werken waar, hadden moste, een heel aan standen geslagen wierdt, dat met verlies van een stuk vande kiel aan de voorsteven, geschiede, sijnde een stuk dat op de Manado daar in geplast was.

Het schuijtje bleeff dan op strandt leggen, en wandelden men te voedt voordt, tot het huijs van den Coek Hendrik Cors, alwaar den Gouv.r affscheijdt van den Coningh nam en voort naar Canoena stapte.

den Coning van Tiauw ligt door den Coek aangeraden quam den Canoenschen vorst mede besoecken die soo hasstigh onthaelt wierdt

Niet lange en hadt den Gouv.r alhier bij den Coning van Canoena geseten, off den Coning van Tiauw quam oock mede in, schijnende door den Coek daar toe geraden te sijn, en wierdt ook schamelijk door den Coning van Canoena verwelkomt, die andersints ook verloofd is, schijnende soo heel vaste grondt tusschen dese beijde nogh niet te wesen, niet temin het viel soo tusschen het beloofde en onbeloofde wedersijtsche heeren, brengende de Zaguer verhandelen soo over en weder somwijlen toe, tot den Gouv.r sijn affscheijdt nam, het welk den Coning van Tiauw mede deedt, wandelende soo weder met voordagt den Coek sijn huijs voorbij, ende naar de Bhay van Malenase, alwaar gesamentlijk weder aan d' Chaloup gingen, verschijnende aldaar toen mede den Coop.t Hodden morgen naar Caboean gesonden

die

February 1679. Inde Chaloup D'Eendragt, Inde Bhay van Tanoena.

die geen bescheydt mede aenbragt, hebbende den Coningh hem
vereijscht gesegt, dat den Sergt. en Meester Hendrik, den
Gouvr. van alles souden onderrigten, sijnde mede dese morgen
en voor de soldaats overkomste van Tabetan met
den vaartuygh naar Tanoena vertrocken, waar ordre
den Coning van Siauw soo lange nogh aenboordt ver,
bleeff, tot dat sy quamen, sijnde ontrent negen uuren
des avondts: sy bragten bescheydt te rugge, hoe in
Tabau gekomen, op strandt door den Tabausche Captn.
Laudt waaren ontfangen geworden, die aldaar met eenige
der sijne de wagt hieldt, die seer versogt hun soo lange
te willen wagten, tot dat Vatonseha soude hebben
gewaarschouwt, die van sigh selven als ten eersten
om laege quam, seggende al geweeten te hebben, dat
sy in naame van den Coningh van Ternaten, en Gouvrn.
tot hem quamen, sy hadden dan hun boodtschap aff,
gevergt, soodanigh in den brieff aan den Schoolmeestr.
vermeldt staat, dat hij Vatonseha den brieff van
den Coningh van Ternaten en Rijxgrooten soude komen
hooren lesen, en verdere ordre van den Gouvrn. verwagten,
komende met off sonder kipersoe(?) caremnaar(?) syn welgelaeten,
het welke soo hij niet en doedt, soude den Gouvr. dan selffs
genoodtsaakt worden bij hem te komen; hij hadt hun
op in 't cango, en 't breede betuygdt, altijdts een goedt
herte tot d' E. Compe. gehadt te hebben, in 't welk hij nogh
volherde, soo mede ontrent den Gouvr., dogh daar waaren
soo veele praatjens, niet alleen op Sangi, maar ook bevorens
op Manado 't welk die van Candahaar aldaar gehoordt hadde,
uitgestroeydt, als dat het hem syn hoofft kosten soude
dat hij niet alleen beschroomdt waar om te komen, maar

selfs

Margin notes:

gesamentlyk aenboordt de komste van ons aff, gesonden naar Tabau affgewagt —

Beschydt van Tabau:

Welke ronde uit verklaarde niet te sullen, nochte te willen komen, staande onder Ternaten, ende anders niemandt, maer affir 't Conings schrift en seegel eagh, sijnde in handen van den Limauschen Cattaloma, die ook het opsigt over hem en Saban, door den Coningh van Ternaten wat aanbevoolen soo dat hij ook naar niemandt dan naar hem en hadt te hooren.

Beschrijft van Limauw

In Limauw gecomen waren alle d'inwoonders wede gevlught ende op den Berg geweeken, sij elten den Coning en grooten aff roepen, die wel quamen dogh alle gewapendt; hun wierdt gevraagdt waerom dat sij vlugten, en waar voor sij bevreest waren! Den Coning van Limauw seyde van vreese, ende dat door de gemeijne praatjens die hij van alle kanten hoorden, ende daar door ook vast geloofde, dat den Gouv.r hem naementlijk, ende de sijne alle met geweldt wilde Christens maeken, hij soude anders geen swarigheit maeken bij den Gouv.r te komen, ende de brieff te hooren lesen, die gesegt wierdt door den Coning van Ternaten ende alle deselve Rijcxgrooten aan hun gesonden te sijn, dogh dit wederhieldt hun; want hebbende eertijts onder Tabocan gestaan, hadt hij de vrese in alles te wille gewoest, en hadt tegelijk met hun de Roomsche off Castiliaansche Godtsdienst aangenomen ende alsoo sij naderhandt alweer verandert, ende op den nieuw Moorsch geworden waren, soo hadt hij hun al wede te gevaee, d'oude Godtsdienst wedr aanvaardt, dog beklaagde hem die wispeltuirighdeyt, in stuk van Godtsdienst, niet meer, syn hoogen oudendom hadt hem dit in 't eegemeijn geleerdt, dat men met geen Godtsdienst op wat wijse die ook gepeeegdt wierdt, en besonder

February 1679 Inde Chaloup D'Eendragt, inde Bhay van Tarocna.

te spotten, ende verwonderende sigh dat men de Sere dusdanigh
als den Rotting-bal ofte Balon soo over en weder kaatste
eenelijk om 't belang van Staat, en wereldlijke voordeelen,
hij was voornemens in die Godtsdienst waar inne sigh nu
vondt, te leven, ende te sterven, sullende niet lijden door
ijmandt tot veranderinge van de Sere gedwongen sonde
werden.
Hij was onstandig hier en tegens onderrigt geworden, hoe
sulx geensints de meijninge nochte ook de wijse der E:
Comp.e nochte onse Godtsdienst waar, de welke niet als
de Mahometaansche door het swaardt voordt geset en
vierdt, moetende sulx door een inwendige geroepe ge-
schieden, 't konde wel sijn dat de Castilianen hun daar
toe eertijdts gedwongen hadden, maar niemandt konde
nochte en sonde sulx wijt van d'E Comp.e seggen, met
meerder diergelijke reedenen, om den Coning alle ijdele
vrese en wantrouwe te benemen, die ook al naar
hun begost te luijsteren, seggende daar niets tegens
te hebben, om naar Ternaten te gaan, met die geene
die hem souden willen volgen, soo wanneer hij de brieff
en 't Zegel sagh, ende sulx de last van den Coningh
waar, dogh Caccaloma wilde dit aanstondt weder
in de war, en seijde, op schrift, nochte Zegel des Coninghs
in 't minste te sullen passen, alsoo hem den Coning selfs
gelast hadde niemandt te sullen geloven, schoon ook
met sijn brieff, en Zegel quamen, ende hier niet
vandaan te gaan, ofte ijets te doen, strijdig tegens het
geene hem aanbevoolen hadde, dan wanneer hem
mondelingh sulx selfs belaste; dat hij voorders die

geene

geene was, die tot Manado 't voornemen van den Coning van Cabouran, om tot de Spanjaarden over te loopen, hadde ontdeckt, ende dat naar de Crijgen, en 't Volck van den Coning sig eerlijck, ende getrouwelijck gedragen hadde, niet te min den quaalsten man, ende een voorbeeld van alles toen ter tijdt hadde moeten wesen, dit hadt hem gevoeght wegens weerder naar te luijsteren, maar den Last van sijnen Coningh te volgen, tot die hem mondeling wedder ander Volck mochte geven, spottende hier soo hooghmoedende op uit, als sijnde een man van bekende welsprekent heijdt, ende daar bij geweldigh driftig, dat hij den ouden Limauwschen Coningh heel verstelde, en verdeelen deedt, soo dat verders geen ander antwoordt en bequamen, dan de selve die Datoudsha als uit eenen Mondt gaff, dat hij uit verlof niet en soude, rechte en wiede komen.

Maar den Gouv.r niet willende om een Man het gant, selve Dorp bederven, wiede als nog liever door Zagter middelen het bespreken, gevende tot dien eijnde den Coning van Ciauwo de Cornatansche brieff en volmagt over, om de selve in Limauwo te castren leesen, dogh niet in Saban, alsoo den Cornataan in't minste met Saban niet te doen en hadt; belovende den Coningh van Ciauwo sijn best te doen, dat den Coning van Limauwo met de sijne, sigh van den Bedriegel Cabreoma mochte affsonderen, omme ten minsten niet onder die geene gerekendt te worden, die sigh

de Cornatansche volmagt, den Coningh van Ciauwo ter handt gestelt, om die van Limauwo voor te lesen

tegens

February 1679: In de Chaloupe D'Eendragt, inde Bhay van Paxotna:

tegens 's Conings van Cernatens ende desselffs nye grooten
Bod soo hardtneckig ende moedtwillig aan Poeen
watter van worden wie bekent den tijdt, onderwylen
is den Coning van Ciauns naar gemelde affschrijft
naar sijn Coninckrijck, ende dese nagt nog naar Caboucan
vertrocken ——

Sondags 19en Liet den Gouvr. des morgens den Canoaneschen
regter roepen, den welcken het becomende nieuws van
gisteren, ende de antwoorde soo van Datoesthaals
Coning van Limauno bekendt maekte, om aan
sijnen Coning te mogen mede deijlen, om 'er de
saken naar te rigten, de welcke berigten den Gouvr.
het sijnen Coning haast kwaar was, ende dreijgh
wagte op de nighkomste der uitgesonden bespieders.

het beschrydt van Limauno den Canoaschen regter, om aan sijn Coning bekendt te maken, mede gedeelt

Verders is den dagh stigtelijk en godtsdienstig doorgebragt, des morgens aan boordt, ende des naamiddaghs
in Canoana, bijwoonde den Gouvr. des avonds bij den
Coning ten eten, die naar de maeltijdt den Gouvr.
alleen vanden aardt der ylanders wat nader
onderrigte, ende dat sy alle onder den anderen veel
maagschap (selffs ook hy, ende de sijne) hier van binnen
aller hulpe niets te vermogten waan, dan schade
en schande soo men daar op wilde vertrouwen,
te meer soo'er geen voordeel aan vast en waar,
offte Eijgenijden daar merckelijk belangh in hadden.

discours bij den Coning van Canoana gevoerdt, van den aardt der ylanders

Sijnde anders niets aanteekenens waardigh
voorgevallen

February 1679. Inde Chaloup d' Eendragt, inde Baaij van Sarocna.

voorgevallen, dan dat den gouvr. naar Sandakaan sondt om den Coning en Boutonaagsche hooffden, bewaardes aan te eeten noopen, die ook

Maandags 20en. al heel vroegh verschenen, soo als den gouvr. terstont met dit brieffje naar Taboecan, ende den schoolmr. Hendrik Sijbrantsen Cak aff te vaardigen.

Taboecan

Aan Mr. Hendrik Sijbrantsz. Cak

Eersame, Vrome, Discrete,

Ik hebbe aan sijn hoogt. den Coning van Siauw, de voormagt, offte brieff des Conings van Ternaten ende desselfs rijxgrooten bewaardes aan, en Coningen van Tamaune, Mangaritan, ende Tatoreka gesz: overhandigdt, op dat aldaan aan den Tamausche Coningh, off eenen bekanden Cattacoma sonde verkondt worden, om off sij sig nader, ende beter mogten beraden, alsoo ik met die arme luyden te medelijden ben, die door de hardtneckight. van een, alle moeten in swaarigheydt komen.

Ende alsoo ik in 't minste tegens haar niet en

hebbe

hebbe, dan dat het den last des Conings, en gantschen raadt is, dat naar Ternaten alle de Mooren moeten vertrecken, ende de Coning van Limaun daar toe volgens u schrijft willig ende wel genegen is, soo is het dat nu nader antwoordt verwagte, off hij wil blijven off vertrecken; soo hij vertrecken wil, dat sigh dan aanstondts met vrouw, kinderen, en slaven klaar maeke, alsoo sulx in mijn tegenwoordigheijdt ende vooraff, offe met mij tegelijk, moet geschieden, alsoo niet en verstaa dat achter verblijft.

En bij aldien den Roonink Cakaloma soo hardtneckigh blijft, soo kan hem aangeseijt worden, dat hem als vijandt van sijnen Coningh, ende die ae mede gelijk anderen op Xula, Bangaaijen Cambocho, op den Gorgorgos Alam, en Capt.n Landt Abedij, meer dan haeren Coning hoofen aansien, ende ook crijgen sal; laat mij ten eersten, selfs van daag, alles omstandig weten, als mede wat de Coningen van soo een trots gedoen van desen kleijnen hoop denken, en wat dat sij oordeelen, dat men hier in doen sal, want, gelijk voordesen onse ordre aandere die Ik weijnigh hebben, alleen te wagen, ende dat de Sangeredden die weder sonde laten doodt slaan, en met voordagt de vreugt nemen, is mijns meijninge niet, doe wel Ik met alle magt hun anders, in alles wat billik is, genegen ten te hoefen, vaart wel, onderstondt, Ul vriendt, was geteekent Robbertus Padtbrugge, in margine stondt, Donderdagh 20en Februarij Ao 1679.

Coning van Candahaar ontfangt, die den lang Staal van sijn schit in de Cocht van Boitu aan doet &ca —

Den Candahaarschen Coning, wiert onder schoone verbeuijsinge ontfangen, en seijde den Gouvr sijn hoogh.t ten uijtersten ontboden te hebben, om een weijnigh schoonder tijdinge, en bescheijdt soo van den Castiliaenen

komste

komste inde bogt van Boutuan, als ondernigtinge hadde
vande het Candabaanse gebiedt, ende het rijke van
Bouisan sig aldaar uitrekte, en strekte; daar op
den Coning soo ruijme bogost uit te spatten, ende met soo
veel Dalees, ofte overstonde voor den dag te komen
dat dusdoende al in sijn jubeedinge meester van
heel Magindanauw waar, en soude den Gouv.r wel
willen doen begrijpen hebben, dat men aanstonds
de Castiliaanen van, ende uit den gehoorsaemheijt
van 't ijlandt behoorden te bannen, dog hier toe
en vondt hij geen oorden, willende den Gouv.r niet anders
aangemerkt hebben, dan sijn belieft 't voor dertigh
Jaren, dat wij met de Castiliaanen vreede maekte,
het welk soo lange de vreede duurde, niet anders
wilden en konde, noch en mochte, dogh soo wij 't eenigen
tijdt met Spanjen weder in oorlogh mogte geraken
dat alsdan niet alleen 't sijne van oudts, maar
selfs meerder door ons wapen, en voor hem soude
tragten te bekomen; daar mede hij aenwedder gepaijdt
was, maar wist den Gouv.r egter niet te seggen
waar eygentlijk sijne Landtsscheydinge waar, beroepen
de sig op den Coek hendrik Cons., dat die het
weten most, soo dat desnoodtlijk versoght te mogen
gaan (seijde den Gouv.r (maar dat ten hoogsten
hem aanbevoolen waar, sigh klaar en vaardigh
te houden, om naar Taban mede te mogen gaan)
den Sergt. mede naar Landt, die het geene hendrik
den Coek aanwijsen, en wat verders de Boutuansche
hoofden op eenige vraagen andtwoorden mogte
wegens d'overkomste der Castiliaenen, soude aanteekenen.

Ondertusschen wierdt 'er een schrift van verwijsinge in 't

Latijn

Februarij 1679. Inde Chaloup d'Eendragt, In de Bhaij van Saroera.

Dat sijn ontworpen, ende klaar gemaakt, het welk naar Landt gesonden wierde een Prince Leagge, den Coningh der Landt wierdt gestelt, om te dienen op deselfde grensen van Bouthan, van 's Comp.s bescherminge ende beschuttinge, sijnde de Acte van Sauvegarde dusdanigh van inhoude.

Acte van Sauvegarde aan de gesants van Bouthaan gesonden,

Robbertus Padtbrugge, Gouv.r der Moluccos, en de daar onder gehoorende Eylanden, in naame van den Ed.le H.r Gouvern.r Generaal Rijkloff van Goens, en Raden van India, verbeeldende de Generale Nederlandtsche geoctroyeerde Oostjndische Compagnie, wenscht de vrienden die dese mogte voorkomen heyl en welvaart.

Nademaal dat onsen geliefden Vrient den Coning van Bouissan, door sommige der sijne, uit de Bogt van Bouthan ende sijn Landen, aldaar bevwaardt aangekomen, is onbewust geworden, wegens eenige krijgsvolkeren van Sijn Catholijke Mayest.t die uit de Manilhas aldaar souden gecomen sijn, om haar Landen en Luyden geweldt ofte overlast aan te doen, weijnigh wetende hoe name, en vaste vrindtschap in Zij, onder onse Nederlandtsche opperwagten! verkeerende en leggende, wij wilden haare ongemakken en schade voorkomen, met inde selvige bogt, of sijne, en 's Comp.s Landpalen eenige vastigheydt op te werpen, ende met een bezettinge voorsien, 't welk ons als nogh soo heel nodig niet en dagte: nietemin wierende sijn Hoogheid eenige maate onwilligh, soo ist dat wij bij dese vrindt en vreede eenhandt met deselve willen waarschouwen

en

en versoeken, dat deese onse onderdaten, geen moeyenisse
nochte schade mogte aangedaan worden, maar wel in
tegendeel dat de selve gelyk onse vreede en vrundtschap
vereyscht, vrundelyk, en minnelyk mogen gehandelt
worden, op dat sy stie, en gerust, buiten alle behinderinge
en vreese binne landen mogen besitten; het welke wy
beloove ontrent de uwe wederomme te verschulden, soo
lange mede binne haar bestek en paele verbleyve.

Het welck wy hier van die van Boeijslan seggen, bestaan
wy mede van alle onse vyanden, de welke wy door ons
vermogt genoodsaakt syn, tegens alle, ende een
yder, die de selve eenig geweldt, off overlast soude
willen aandoen, te beschermen; als daar syn Sangy-
Calauwe, Tiauw, Tagulanda etca, het welke op dat
beter geloove soude mogen vinden, soo hebben wy deese
met eygen handen onderteeckendt, ende met 's Comps.
gewoonelyke zegel doen bekragtigen; Tacoena op 't
eylandt Sangy desen 20en Septr. Ao. 1679: was getekent
Robbertus Padtbrugge, ter syde was gedrukt 's
Comps. zegel, waar onder ter ordre van syn wel
gemelte E: getekent Christiaan Hasselbergh, dagen
en jaaren voorschreven

Het regt dat den Coning van Candahaan op Boitsuan heeft aangewesen

Den Sergt. Hendrik Muche, bragt dit beschryft, soo
van den Candahaanschen Coningh, door de mondt van
den Kock Hendrik Cors, als van de Vogt van Boutuan:
hoe den vader des Candahaanschen Coning Maniga
genaamdt, wettige heer, en Coning als hoofd van Sanngany
offte het ryk van Boeijslan waar geweest, ende
christen door de Castilianen geworden; de welke in
een groote verwoestinge met sijn ryxgrooten, en

ook

bock geraakte, soo dat ook hadt moeten 't Landt ruijmen
alwaar andere sijn hoff hieldt, ende naar deesen, ende den
Bocht van Bondagitan weugten, sijnde dien gantschen Bocht toen
ter tijdt, van wilde, woeste berg-luijden bewoondt, sonder dat
sij oijt ijemandt in hun Landt gedoogden, dogh door deses
Coningh ongeval, en trouwloosh.t dese sijnd, tot medelijden naar
't schijnt bewoogen, hadden sij den selven niet alleen geen
leedt gedaan, maar hadden den selven ook trouwhertigh
ontfangen, ende sigh bij hem ter neder gesteldt, ende gehoorsaem
erkennende, ende hem aan neemende tot haaren Coning; soo
dat hij aldaar als toen sijn hoff hielde, sijnde dit nu
ongelaan veertigh Jaren geleeden, en waaren in 't Zuijdert
dien tijdt geen Castelianen aldaar verder westwaardts
dan tot dien Bocht van Bondagitan gekomen, die ook
nooijt eenige besittinge gehadt en hebben, maar waaren
somwijlen over den Bocht heenen, ende te Landewaardt
in komen streven, en rooven, ofte hoffen haalen, dus
was den staat voor de vreede van haare h: mogende
ende de Castelianen.

E't sluijdt de vreede, ende het overlijden van den Coningh
Maniga, soo is door den heer Cons, den Coek hendrik
Cons, met desen tegenwoordigen Coning van Candahaar
ende Bouijslan, derwaardts gesonden, soo om te handelen
als om hem in desselfs vaders rijk te vesten, die toen
ter tijdt ook al sijn Landt aan d' E:Comp.e hadt opgedragen
strekkende van den Bocht van Saninganij, tot den Bocht
van Bondagitan, langs de geheele Boght, ende te
Landewaardt in seeven ofte aght mijlen, dogh in vorige
tijden plagh het te strekken om de oost heenen, tot
den Noordt Bock van 't ijlandt toe.

Naar desen waaren den Coek voorn.t nogh meermaalen

om

om wasch te branden geweest, soo ook verscheijde andere,
sonder oijt daar iets onkundt te sijn geworden; maar hadden
aan den Candahaanschen Coningh eenige Spanjaarden vers„
„soght om verlof omme inde Boght onder sijn bescherminge
te mogen woonen, het welk hij geweijgert hadde, wijsende
hun naar Maeijen, dat sulk een Volck gedaan konde doen.

Dogh nu was hun door die van de Magindanauwe ofte Simoaij
voor de waarheijdt verhaaldt, hoe 'er een Castiliaansche
Commandeur met een Luitenant waare gekomen, van
meijninge ende met versoek van den Bocht van Saranganij
te kopen, dogh dat die hem afgewesen hadden, ende ge„
„seijdt dat sulx aan den Heer van 't Landt konde versoeken
de welke niet den Coningh van Simoaij, maar den
Coning van Boijsan en Candahaan waar, met welk
verschijdt sij woondt, ende het ijlandt rondt geschept
vaaren, sijnde door de sijne mede, ende langs de Boght veel
gesien, maar waaren nergens aan Landt geweest, soo
dat ook door niemandt der sijne was verspreijdt, selfs
niet wetende, wie ofte hoe veel Castiliaanen, Pampangers,
ofte andere in de Scheepen sijn geweest, hebbende alles
niet dan door het hooren seggen, ende uit den
monden der Magindanauwers; Dogh giste dat sij
wierden naar hun vastight die aan d'oost sijde, sedert
dagen schepens van den Bocht Bandagitau hebben
geschept waaren; dese vaststrand wordt genaamdt
Candaga, waar binnen 120: sielen, naar hun seggen, soo
oudt als jongh, vrij, als dienstbaar, vrouwen en swarten
waaren, sijnde nogh een plaatse Bosseijk genaamdt daar
een Vader was, die hooft van alle de daar omleggende

Plaatsen

plaatsen soo in 't wereldlijke als 't geestelijke waar.

Voegende daar aan dan verder Catbil, daar omtrent in als ettelijk zielen waren; verders wassen nogh een kleijne vestingh in 't Bosch genaamt Lenaure daar 14: zielen in waren, wetende dit soo nauwkeurig, om dat sij aldaar menigmaelen om te handelen hebben schepen.

Wat aanbelangde 't dorp Lijnu daar de Castiliaenen seijden haar volk te wesen, was onwaarheijt, alsoo des Conings broeder ende meeste bloedverwanten aldaar waren en woonden, die sij ook niet wisten dat Christenen waren geweest, off het moste voor veerligh jaaren sijn geweest, toen des Conings van Cadabaans vader Mariga, ook nogh Christen was, want sij alle Mahometaans nu waren, ende meestigh in haare Campel offte Moskee verschijnen, ende wel voornamentlijk Pankie, die wel een der voornaamste, maar geen hooft en was, dan nu dat des Conings broeder en neven verwaandte aan gekomen waren, sijnde aldaar nogh geen eijgentlijke hoofden, wesende 't voornemen des Conings, sijn broeder aldaar tot hooft over 't dorp te stellen, alsoo den voornoemden Pankie wel eer de Castiliaenen hadde aangewesen om hun het Landt op te dragen, ende Christenen te worden, ende hem hier door verdaght waar, hoe wel sigh anders wel en stil hielt.

Wegens de schuldt van ƒ 986,, 13,, – ,, daar aff en wist hij in 't geheel niet, dogh soo hij wist wie dat sij waren, ende hoe veel yder schuldigh was, soude maken dat d'Comp.e aan 't haare quam, sullende sulx tot Maedijs

naar

naargesoght werden, andersints souden d'H.r van Voorst in
wiens tijdt de Schuldt gemaakt is, sulx moeten weeten,
off verdeffenen.

Goode van Siantay van Cajouhis hier geweest met den Schoolmeester van Manganitan

Van Cajouhis verscheen ook aan Boort den Sengadjie
van Siantaij met een geschenk van eenige Boenders,
hebbende den nieuwen Schoolm.r van Manganitan bij sigh,
versoekende Siantaij sigh het voornaght aan te matigen
om uit het sijnen een Marinho offte Coster tot de kerk
te mogen stellen, alsoo de sijne genoeghs al Christenen
waaren, ende die van Manganitan eerst staande Chris-
tenen te werden, het welk als redelijk hem ook
wierde vergunt, met toeseggingen dat den Coster
Maandelijx voor 't waarnemen van sijn dienst, een
Rd.s souden genieten, gelijk hier al omme het gebruijk
is, sonder meer: waar mede seer vernoegt weder

Jan Lodewijkse met den Schoolm.r naar Manganitan gesonden, om 't geen daar te beste.

vertrock, seijnde den Gouv.r den Sengt. Jan Lodewijck
met hem mede, omme den Schoolm.r van Cajouhis, de
kerk en Schoolwerk daar sijne weijgerig was, van
des Coninghs Siantays wegh, aan desen nieuwen School-
meester te doen overgeven, die met eenen gelast
wierdt, ten eersten de kerk en Schoolwerk van
Manganitan op te maken, namentlijk aan te raken
al het volk, het welk in 't aanstaande staat gedoopt
te werden.

Vijff Tiauwse Conneconnen van daar geweest met naeder memorie die als naar Cabocan voort sijn gesonden

Ook was hier van Tiauw Schreeuwen den Broeder van
den Jongoges Jeronimo d'Arras, St. Jago, met vijff sex
Conneconnen, sijnde sijnen Coningh geboegdt, den welken
den Gouv.r aanstondts weder voordt ende naar
Cabocan sendt.

Des

Des naarmiddaags becquam den Gouv.r dit Brieffje van den Coning van Siauw.

Memorie aan D'E. H.r Gouvern.r Robbertus Padtbrugge.

Ik hebbe selven dij brieff die uw Ed: mijn aanboordt gegeven hadde in Tamaco gebragt, ende den Coningh die ontlangs hebbende, heeft die van sijn Priesteren laten lesen!

Maar op hij andtwoorden, mijn Hr. en Meester laat sae geschieden, hadde ik het van te vooren soo wel geweten als nu, ik soude soo langh niet gewaght hebben, gelieft d'Ed. Hr. Gouvr. dat wij ten eersten naar Pernaten sullen gaan, willen het gaarne doen,——

Wij hebben van den Predt. Rommont qualijk verstaan hoe dik en hoe lang de Palisaten wesen moeten en off 't in het bosch gaan naar Saban sal gekapt worden, ofte onder Saban, sal hier uw Ed: Ed:s Geschrijdt op affwagten, hier mede den Heere be,,wooren, en sijt gegroedt van uw Ed: Ed: vriendt, was get.: Don Franciscus Xaverius, in Margine stondt Caboucan desen 20en Febr. ao 1679:

Waar op deese weder in andtwoordt diende.

Caboucan
Aan den Coning van Siauw.

Hoog geboorne Heer Coningh!

Uit uw Hoogh.td aangenoomene moeijten, van selfs in Persoon

Versoecke des Coninghs van Ternatens Brieff naar Limaune
te brengen, ende die eijgen tot hun beste te raeden
leijt aen des selffs bysonderen ijver tot het gemeijne
beste, waer voor wij wegens d'E Compe. ten hooghsten
danckbaer blijven: dat onse eijgentlijcke meijninge zij
dat den Coningh van Limaune, met de geene die met
hem soude wech gaen, aenstonts sich derwaerts soecken
maecken, ende strecken, blijckt uijt ons schrijvens van heden
morgen, het welck wij dan wel hoopen dat achtervolgt
sullen, alsoo de selve om geenige redenen naer ons achten
in [illegible] [illegible] blijven.

Belangende de Palissaden ofte Stormpalen, moeten de
dickte hebben van ruijm drie spannen in't ront, twee
vademen lang, ende aen een eijndt scherp sijn, en moeten
ten eersten daer van Cabouwan mede genomen worden
om in een onvoorsiens geval, strax vaerdig, ende niet
verlegen te mogen sijn, moetende tot ijder paal genoegh
Zaam gevormdt ofte Rottang om te binden wesen.

Ook sal de Coning van Cabouwan gelieven te besorgen
datter dertigh ofte 40 inlandtsche bijlen mede genomen
worden, omme eenige klappus-boomen, die wij benodigt
mogten sijn, daer mede te kunnen om verre, ende aen
stucken kappen, waer mede U Hoogh Edele Cabouwans
des selfs hoog-geeerde schoon-vader den Coningh
van Cabouwan in Godes heijlige bescherminge be-
volen, blijvende ondertusschen U Hooghedens gantsch
bereijdtwillige vriendt en dienaer, get. Robbertus
Padtbrugge, in margine Cambello Dinsdagh 20e Febr. 1659.

Dingsdag 21en weder antwoordt op die van gisteren, in naeme

van

van de Coningen van Ciauw en Cabodan ontfangen luijdende dusdanigh.

Aan den E: E. Heer Gouv.r en opper bevelhebber in Ternaten, Robbertus Padtbrugge.

Eersame, Agtbare, Wijse, ende seer voorsienige heer, d'E. E. Heer Gouv.r en directeur der Moluccas, en het aankleven van dien.

UEd: d'agtb.e Missive van den 20.e deser maandt, is mijn ter handt gebragt, ende hebbe de sake de Timauwers bekendt gemaakt, 't Schrijvt dat sij een weijnigh bekeerdt sijn, alsoo den Coning van Timauw mij tot antwoordt gaff, wie is dogh van ons alle, 't sij arme offte rijke, die sijn Landt offte Saudt gaarne soude verlaten, dat het nae onse sin gingh, wij souden hier wel gaarne blijven om altemet onse heer ende meesters te besoeken dogh het staat altemaal in UEd: Ed.h sijn believen, offte wij gaan off blijven sullen.

Den Orangkaije Cachacoma is soo bedrukt, dat hij selven niet en weet, off hij voor offte agter eredt, maar seijde, hij woude altijdts wel naer Commande van UEd.e Gouv.r luijsteren.

Dese twee Coningen van Cabodan en Ciauw, doen d'UEd.e hertelijken groete, en laten UEd: weeten dat het altemaal in sijn Ed: believen staat, 't sij dat mijn heer oost offte west gaat, sij sijn altijdt bereijdt, om mede te gaan, en seggen dat

UEd

UEd. niet langh voor haar behoeft te sijn, sij mogen mijn Bt: ontvallen, maar niet ontloopen, tot selfs tot in doot toe.

Dese twee Boden sijn wat lang nogh gebleven, uit oorsaak dat de Samaments op den Bergh sijn, soo dat wij langd naa haar hebben moeten wagten; hier mede affbreke breder ik ud agtb: nevens ud d: bijhebbende, onder de protectie des alderhoogste, en teyck ud d: oodtmoedige en gantsch verpligten Dienaar, geteekent Hendrik Sijbrantsz Cak, in margine stondt Caboccan desen 20 ͤ Februarij 1679.

Op welk schrijvens den Gouvr: weder heeven houdt, om den Canorischen rigter te roepen, den welcken soo wel dede, als de brieff op gisteren ontfangen, wiert mede gedeeelt, sijnde den Gouvr: wel genegen, ter wijle dit aan de gang waar, het verdere mede dusdanigh en genadelijk te laten affloopen, bij aldien het den Coning van Canorna mede goedt vinden mogte, die dan daar op weder heenen ging, soo om den Coning het nieuws te belezen, als desselfs goeden geneigdte en wille op des Gouvrs: voorslagh te mogen weten; die omtrent een uur off anderhalff daar aan weder gekeerdt, tot wijt bragte, sijn hoogh: alles te believen, het geene den Gouvr: nodig achte.

Des naarmiddaags wordt dan dese brieff weder naar Caboccan affgeveerdigdt.

Taboekan.

aan de Coningen van Tiauw en Taboccan:

Hoog-geboorne Heeren Coningen!

Het schrijvens uit ud hooghedens naam in andtwoorde

van d'onse van gisteren, is ons hedden weer toegekomen
en is ons lieff dat die naar wedden luijsteren, die dog niet
dan met hun uijterste verderff, en soude konnen bedenckig
blijven; te meer die luijden als geen Smidt en hebben
ende soo bij aldien 'er ijets begaan is, magh sulx niemandt
dan den wede-vink Cackaooma te laste geleijdt worden
die niet vertrouwen en moet, dat ik ijets anders dan des
Conings van Ternatens, en alle sijne Rijxgrooten bevel
hun voorhouden offte aanbevelen sal, dat is dat sij alle
sig als nogh snellen klaar macken en veerdigen, omme
ten eersten naar Maeijen off Ternaten te trecken, waar
toe wij hun alreede des Conings Amsterdams Chaloups tot
saban gemaakt, alsoo, volgens het hier nevens gevoegde
briefftje, de selve door sijn Hoogh.t den Coning Amsterdam
van Ternaten, aan onsen Ad.t Pauwels Barre is gesondt
geworden, ende de welke d'E. Comp.e van den selven weder
gekocht heeft; verders kunnen sij eenige hunner eijgene
vaartuijgen aanleggen en veerdigen, die gereedts dogh
al daar toe hadden klaar gemaakt, omme daar mede
naar Ternaten te vertrecken.

Hier nevens sende ik mede seker briefftje, dat mij den
mede-gesel van Cakaooma Keijsaúba ter handt stelde
met versoek dat seker vrouwe daar (?) smidt, hem
met de verdere Timaijnesen moste toekomen, dogh
alsoo desse schijnt een slavinne te sijn van sijn Hoogh.t
van Caboúcan, soo laete ik sulx in 't geheel in sijn
Hoogh.ts welgevallen, offte de selve te laten trecken
offte niet, dog de vrouwe Christen sijnde, soude het
niet mogen geschieden.

Verders, naerdemaal U Ed. Hoogheden gereedts al een
goede saak omtrendt die arme verjaegde luijden van
Timaijno hebben begost te werk te stellen; ende dat
onse meijninge alleenlijk is, liever den wech der genade

In goedertierentheijt in te staan, soo lange het eenig-
sints mogelijck is, ende daer het buiten quetsinge van
's Comp.s eer, en agtbaarheijdt geschieden kan, dan die
der gestrengigheijt en billijcke straffe, soo willen wij
gaarne UE Hooghedens te gevallen, door dien weder-
zijdtse ende meest alle onder den anderen vermaagt-
schapt sijt, als nogh aan Tatoeseka de poorte der
genade open stellen, mits hij sigh behoorlijcken ver-
ootmoedige, ende bij nij-aelsien in Canoena aan boort
come, omme het aldaar, met gemeijne goedtvinden
onder elkanderen, soodanigh te overleggen, ende met
hem te handelen, als wij dan goedt vinden sullen
tot de meeste ruste van Sangi te behooren, moeten
de hij Tatoeseka geene gedagten hebben, dat hem
ledens dan alleen in genade sal ontfangen ofte
aannemen.

Ende naardemael UE: Hooghedens genegentheyt al de
eere van 't begin hebben, soo wenschen wij ~~...~~, dat
ook de toecomende ruste van Sangij moogt behoorlyke
ende alsoo den gantschen roem erlangen, van de eerste
te sijn, die Sangi in een volcomende ruste, ende
tot een algemeijne vrede in soo verwarde gelegent-
heden, alsin onlanghs geweest sijn, ende tot het
algemeijn Christendom hebben gebragt! Maar
toe Godt almagtigh sijnen Zegen genadelijken
wil verleenen, dit wenscht van herten UE
Hooghedens gantsch bereijdtwilligen vriendt en
dienaar, was geteekent Robbertus Padtbrugge
ter zijden stondt Canoena in den Sandnagt den 21e
Februarij Ao. 1679

Maar ende dit Caessje mede gestoken wierdt aan
den Schoone.. Hendrik Sijbrandtsz Cak, bijsonderlijk

gehoorende

geschonende, om'er sigh naar te mogen rigten, luydende als volgt.

Meester Hendrick

Het schijndt dat Cakaloma vrie wiede dat ik hem tot het Christendom aansochte, als off dan daar toe genoodtsaekt ofte gedwongen waar geweest; doch sulx en magh van mijn kandt niet geschieden, ende daarom ommeschrijve ik dat niet verder dan deze Last des Coningh en sijnde Rijcxgrooten gaf: maar soo U: bemerkt dat sij gaarne verbeeden, soo laat hun sulx bij requeste in hunne taal en letters, aan mijn Heeren, en bevestiging de onderstellinge naar de waarde sin, bij als wanneer sij dusdanigh als begeerigh tot het Christendom sullen worden aangenomen, ende anders niet, dogh wagt u, dat sulx als van mij komt, maar dat u dunkt dit den besten en verseekersten raadt te wezen. vaardt wel, getek.t Robbertus Padtbrugge, in margine staadt, Canoena derdnaght den 21.en Febr.o 1679:

Tegens den avondt outfing den Gouv.r van den Coning van Siauw nader dit volgende schrijvens.

Aan d'Heer Robbertus Padtbrugge, Gouv.r en Direct.r der Moluccos.

Eerwaarde Agtbare, Manhafte Wel Wijse, en Heer Voorsienige Heer.

U.E. Aagte missive van den 20 der deser is mij wel

ter

ter handt gekomen, waar door ik d'E[d]: Gouv:r hooglijck
bedanke voor de dankbaarheijdt die u E[d]: aan mij gebez
hebbe uit den naam van d'E Comp:e

Des paerde ende rottingh worden gehaaldt ende goedmoedt
touwe worde gespannd, en mijn Schoonvader laat al sijn
volck uit de kedijnd ugerijd haar kraan maken om
dan met haar geweer hier te komen.

Ook maak ik aan d'E Ed:e bekendt als dat gisteren
vijff Corredorren van mijn hier sijn gearriveerdt
dog hebben geen Coreogle geweer mede gebragt, want
sij van dese saakhuir geweeten hebben, soo is mijn
versoeck dat'er twee met mijn Comp:e wederom te
rugge mag senden, om mijnen Goedgoed te laten
weeten dat al het volk het geene daar nogh is
verbeeden, met haar volle geweer mij toe sendt,
en dese haar geweer met eenen halen, als mede
voor die geene die hier verbeijden; waar op ik
beschijdt van u E: sal te gemoedt sien, afbrekende
soo bevele ik d'E Ed:e benevens u E bijhebbende mede
genadige hoede des heeren, en blijve onderstondt
UE: E: genegene vriendt, en dienstwilligh dienaar
geteeck:t Don Franciscus Xaverius, in margine
stondt, Cabolcan den 21en Feb:o ao 1679.

Waar op dit briefje wederom in andtwoordt diende.

Tabolcan
aen den Coning van Siauw

Hooggeboorne heer Coningh!

Ik hebbe in mijn voorige Schrijvens naar Siauw
ende

onder onsen Sergt. aldaar onder anderen mede geschreven
dat bij aldien UEd. Hoogh.t al mochte verkregen werden
dat dan den Hofvoogd ook soude aansieggen van wat
noch een Commandeur te voegen, naamentlijk Jeronimo
d'Arras, om dat hetse anders te seer van volck
soude ontbloodt worden, als ook hebbe ik om meest
ons volck gedz: soo dat de Post maatlijcken redelijk
waar bewaaken en soude, alsoo'er geen swarigheydt
en is, dogh soo UEd. Hoogh.t niet te min de commandeur
wederdenwaardts gereckt te senden, sulcx kan ogtans
geschieden, wanneer dunkt mij nodigh, onder ver-
-betering, dat eerst uit UEd. Hooghedens bijder naame
soodanig ik mi hen te toonen gedz: hebben, Ham-
Jatoudka noch eens ende voor de laatste maal
genade werdt aangeboden, doende het geene in't
voorigh schrijvens verwaht staat, omme geene
vergeefsche moeyte meer te doen, het welk soo
hij noch mochte komen te weijgeren, dat als dan
UEd. Hoogheydens deselfe Commandeur bevelen
soudt, om hem tot voorbeeldt van andere naar
verdienen te mogen straffen, wiens noch die geene
die soo van Cabocan als Candahaan tot hem
overgeloopen sijn, andersints waren wij hier om-
-trent al klaar, en souden gewagt hebben, tot dat
UEd. Hooghedens ons van gints het selvige mede
hadde weeten laeten. Ik beveel in alles onderstout
UEd. Hooghedens gantschelijdtwillige vriendt, en dienaar
was geteekent Robbertus Padtbrugge. in margine
Sanovna Donderdagt 21e Sbr. ao. 1679

Woensdagh

Woensdag 22en Niets voorgevallen, dan dat den Gouvr. mondelingh
bescheijdt van Cabocau, en den Schoolmr. Hendrik –
bequam, dat hij aldaer'er niet veel te doen en –
viel hij selfs eens soude overkomen, dog soo'er –
veel werk was, soude hij schrijven, wesende de –
grootmoeste van beijde de Coningen.

Als noch en bequamen wij geen bescheijdt nochte
tijdinge vande uitgesondene des Coninghs van Canodra
soo weijnig oock van het vaartuijgh naar Siamo geschikt
als bespieders over 't hooge gebergte naar Saban –
gesonden.

Donderdag 23en Des avondts verscheen den Canodraschen Coningh.
met sijnen Rigter alleen aanboort, doch wierden op
desselfs aankomste nochte vertrek geen schooten gedaan
om dat hooden besigh waaren geweest met ons cruijdt
aan Landt te droogen, ende aanboordt Candeelen, patrouillen,
kardoesen, en bandeliers te vullen, waar op het –
wierdt ontschuldigdt.

uitgesondene bespieders vad Sabans gebergte weder gekeerdt, en hun aanbrengen –

Sijn Hoogh.t quam eenelijk den Gouvr. berigten hoe
sijn uitgesondene bespieders weder te rugge waaren
gekomen, hadden de vlugt=bergh der Sabanders, door en
weder door kroopen, dogh geen wegh naar boven gevonden –
soo dat sij niet en meende dat aldaar vlugten konde
alsoo sij seijde onmogelijk den top desen bergs sonder
eenigh behulp van werktuijgen te komen werden
bekaemtstondt, alsoo dese top niet alleen op de meeste
plaatsen in steijle, maar bovendien ook uit overhangende
klippen bestondt, het welk alsoo den Coningh niet
en vernoegde nochte gerust en stelde, als bevonden

dat

dat sij den wegh naar den top, digt met ruygte moeste gestopt ende verduystert hebben, soo hadde sijn Hoogh.t de were nochmaals derwaardts gesonden, Andersints hadde sij verhaal gedaan naar Vatousoka, ende naar de gogorgoes soo van Caboucan als Candahaar sigh onthieden, wisten ook te berigten dat den Canda-haarschen gogorgor Vatousoka nochte sijn gelijk niet te seen en betroude, voornaements sijnde (naar sij bevuystendt hadde) bij eerste goede gelegentheydt sigh van Vatousoka aff te sonderen, ende onder 't gebiedt van Caboucan sijn toevlugt te nemen.

Naar verdere onthangend niews, en gehoudene maaltijdt sijn Hoogh.t weder naar Landt, en Canorna vertrok.

Vrijdag 29.e Tegens den Avondt ontfingen dit brieffje van Caboucan

Aan den E: H.r Robbertus Padtbrugge, Gouv.r en Directeur der Moluccos.

Eerentfeste, agtbare, welwijse voorsienige en seer genereusen heer.

Wij hebben eergisteren nae Saban toe gestuurdt, gelijk U.E. gebod: hadde ende den Coningh van Saban antwoorde dat sij noch niet bij malkanderen waren, om van de saak antwoordt te geven, soo hebben wij gisteren weer op nieuw haar laten vragen off sij van die saak met malkanderen gesproken hadde, dogh bequamen in antwoordt, wat

wat

wat sullen wy daar op antwoorden, want gh:e Ed:le komt met goede getuygenis by ons uit de naam van d'Ed:le gouv:r, maar by nacht komt het boek van Carana onder onse vastigheydt om die te besoeken, waar van er een is gequetst geraakt in syn vaet van een voet ange, soo dat wy niet en weeten hoe wy het hebben, off wat wy doen sullen, wy wieren niet gaarne bedrogen weesen, want wy geweer gesien hebben aan die mangaanitans wat haar de Coningh van Cornaten gedaan heeft.

Die van Tinnanio hebben haar mede vast gemaakt, en haar vastigh:t rondtom met voetangels besaeyt, en palisaden, niet weetende tot wat intentie dat sy dat gedaan hebben

Den geseyde Cacalowa heeft eergisteren met een Correcorre scheepende wieren weg gaan, soo draa als wy dat gewaar syn geworden, soo hebben wy hem gewaar, schouwt, dat hy doch soo lange wiede wagten tot "er tydt toe dat wy sulx aan d'Ed:le gouv:r hadde be, kendt gemaakt, gelyk wy ook sulx gisteren aan u:E: Ed:le mondeling hebben laten bekendt maken. Ook hebbe ik op gisteren myne thien prauwen met boek besocht, hoe veel geweer dat sy hebben, en hebbe bevonden 200: met schiedt en swaardt, en 98: musquetten, ende myne schoutbadder is kraar, ende soo u:E: Ed:le dunkt dat wy veel genoegh hebben, soo ook geweeren, soo gelieft u:E: E: maar te komen, want wy kraar syn, hier mede afbrekende, bevelen u:E: Ed:le benessens u:E: E:e bywoonende, onder de protexie des allerhoogsten, onder tonder u:E: E:e toegenegen vrienden en dienstwillige dienaren, get:d Francisco Maka-ampon, en don Francisco Xaverius, ter syde stondt Labortan de 29:e febr: A:o 1679:

waar

Waar op dit Briefje wierde in antwoordt diende.

Aan de Hooggeboorne Coningen
van Taboucan, en Ciauw.

Hooggeboorne Vorsten en Heeren!

UE: Hoogheedens brieff, is heede naar middag bij ons wel
ontfangen, waar uit wij zien dat met bedriegelijk en quaat-
-aardig volk te doen, en dienvolgens Uwe trouwe bermhertigheijdt
daar mede gehadt hebbe, soo dat ten eersten werk kundt beginnen,
eenelijk sal Ik nog affwagten tijdinge off mijn volk
van Ciauw komen sal, ondertusschen gelieve UE Hoogheedens
nochmaals aan die van Limauw te laten seggen, dat
zij op 't Bevel van haaren Coning sullen agtslaan, off
dat Ik haar daar toe sal dwingen moeten, en dan
mogen zij zien off de naame van Alam, en Khetij,
hun verder sullen konnen helpen, als die tot Tulea,
Goifsea, Cocabo, en andere meer geholpen hebben,
die welke off gedespateerdt, off gedoodt zijn.

Ik bevinde mij tegenwoordig soo wel niet, soude
anders wel aanstonts over landt stappen, en UE.
Hoogheedens bijkomen, doch sal nochmaals eerst bescheijdt
van Limauw affwachten,

Dat Ik naar Taban Coppiedors hebbe gesonden dat is
waar, en achte mij daar in wel gedaan, bevindende de
plaats vrij gemackelijker om aan te doen, dan mij in
gebeeldt hadde, en sulx is geschiedt, om soo se naar
geen reeden luijsteren willen, haar te scherper te mogen
straffen, soo dat wij haar met gelegentheijdt
sullen bijkomen, en gunnen haar nog soo veele tijdts
om haar te sterken.

Op

Op Caccaloma sal nader acht moeten genomen worden, om bij hardtnekkigheydt hem voor alle andere te straffen, verbeyde hier mede uit hooghedenk geringe vrindt en Dienaar. get: Robbertus Padtbrugge, in margine Dondragt 29en Sber ao 1679:

Waar op den Gouvr den Canarische Rigter wedder roepen liet, den welken den inhoudt van de bovenste brieff mede deelde soo ook d'antwoordt daar op affgegaan, op dat van alles sijnen Coning mochte onderrigten, ende ook des selfs meyninge hooren off op morgen, soo geen beter bescheydt van Caboran en bevonden, met den Gouvr derwaardts soude willen mede gaan, alwaar het maar met 30 man, alsoo den Gouvr ook met niet meer dan deselfs opassers sig derwaardts en meende te begeven, sijnde in Caboran volk over genoegh soo de Coningen het maar met sin hadden.

Den Coning van Canarea wedersteende brieven mede gedeelt, en vers. sochte met de Gouvr naar Caboran te willen gaan

Dat een der Costieders mede voortaangeel getreden hadden seyde den Rigter een teyken te sijn, dat sij alvaar wedder op een nieuw waren geweest, alsoo de vorige reyse, beyde gaaff ende ongequest te rugge waren gekomen.

Hij vertrok verders wedder naar Landt, om alles sijnen Coningh aan te dienen.

Saturdagh 25en Is den Schoolmeester Hendrik Sijbrandts Cak, om sijn buyten gemene diensten, en ontwermoydede neerstigheydt mits 't eyndigen van sijn verschreven tydt van ~~20~~ tot ~~29~~ ter maandt verbetert, als bij dese acte blykt.

Hendrik Sybrandtsz Cak Van Ambonia Schoolmr

daar voor ao 1665: door d'Hr Anthony van Voorst met ƒ 18 ter mt in 's Comps dienst aangenomen en naderhandt 1675: door den Commissaris en Fiscaal Sr Daniel Breedmant, hoog gedachte met vertrekkinge in voorts bedieninge

bedieninge der Sontrasse Amst^{en} onder een drie Jarigh verbandt gecontinueerdt, met verhooginge van 3 r^{de} en 10: Swaare St^{rs} kostgeldt, in welke voorn^{de} ampt sigh ook alletijt ontrent het onderwijsen van dese Inlanders en voornamentl^e op 't Eylandt Sangi, seer cloeck vlij,tigh, en neerstigh getoondt ende gedraagen heeft, en dewijle sijn standt nu wederom ten eynde geloopen is, wordt den selven nochmaals in voors^e qualiteijt met gesijde costgeldt, en 29 der m^t voor noch drie Jaaren weder aangenomen, gaande sijn standt heden aan, = aanvangende, onderstont Sangi op 't dorp Cabodean desen 25^{en} Feb^o 1659 get: Robbertus Padtbrugge.

Ook ontfingen Swongeuis van Caboeran ende de Coninges wedenomme dit brieffje.

Aan d' E. Heer Robbertus Padtbrugge
Gouv^r en Direct^r der Moluccos.

Eerentfeste, agtbaare, manhafte, wel wijse voorsienige, ende seer genereuse Heer

Ud agtb^e missive is ons van daagh voor den handt gebragt ende hebbe onse drie Captn Taunodes nae Timaane gesonden om haar eaten aanseggen, dat sij op 't: Cloot van haren Coning sullen acht staan, waar op sij weder in antwoort dienden, het gaarne te willen doen, en van haar basligheijd affkomen, maar niet van daag off morgen, maar wieder allengskens affkomen: het soude goedt sijn dat sij haar waarden agtervolgden, soo niet, versoeke dat d' Ed^{le} het ons ten besten gelieft te duijden, want haar nu ge,nochg gewaarschouwdt is. affbrekende blijve U.E. dienst, willige vrienden en dienaars: get^n, Francisco Maka-ampon en Don Francisco Xaverius, in margine Cabodean 25^e Feb^o 16[illegible]

Den

Februarij 1679. Van Tarocna over den Landtwegh naar Cabocan.

Den Gouv.r dagelijx meer ende meer verneemende, hoe seer,
sigh om den krijgh wierdt gereijdt, ende dat die van
Cabocan "selfs" niet veel en waren te vertrouwen, als die
nergens anders op uit en scheenen te sijn, dan om
Saban ende Limaun naar sigh te trecken, soo versterkte
sijn E: deselfs oppassers met sijn kok, twee kerkken, en
vier Matroosen, om bij de stukjens van Cabocan, als
buurwerkers, te gebruijken, en stapten daar mede
voor uit, volgende den Coning van Canorna een
wijle daar aan niet deeligh was, doch sigh mede
daar op alleen niet derwende vertrouwen, hadt last
gegeven, dat tot Boudewt te hem volgen soude. door
de ongemeijne steyle bergen, en moeijelijken glibberigen
wegh, was 't al laat op den agtermiddagh wanneer
alle seer vermoeyt in Cabocan quamen, daar den
Gouv.r seer vriendelijk te gemoet gekomen wierdt
door beijde de Coningen, ende een stuk weegs buijten
het Dorp verwelkomt, naar den Gouv.r een wijle
geseten was, en alle de grooten wedersijdtse ver
gadert waren, soogh den Gouv.r voor aanstaande
yemandt naar Limaun, en boven op Bimbeigt,
berg te senden, om dit Coningrijk en sijn Hoofden
aan te seggen, dat den Gouv.r nu selfs gekomen
sijnde in name van den Coning van Ternaten
ende sijne Rijxgrooten, uit kragte vande volmagt,
ende in name der E. Comp.e, als de drie Coningen
Cabocan, Tiaun, ende Canorna "om hem" ten besten te raade
hadt eangen des herdtnechigh "wesen" te sijn, ende om
eenen sijnen quaden Raadt, sig seeven, "niet soo" veel onheijls
ende d'ongenaade van haaren Coning ende ~~de~~
Rijxgrooten van Ternaten op den hals te haalen

men

[margin:] Den Gouv.r over den Landtwegh naar Cabocan gestapt, die van den Coning van Canorna met de sijne gevolgt wordt

[margin:] Afgesonden door den Gouv.r naar Limaun, om hun nochmaals tot gehoor te bewegen,

men hadt tegens hun anders in 't minste niet, en konde niet bedenken wat hun tot vlugten mochte bewogen hebben, sij souden dan om t'argo, ende bij den Gouv.r komen om des Coninghs van Ternatens brieff te komen hooren lesen, ende het geen den Gouv.r hun verders te seggen hadt.

[bescheydt van daar bekomen]

Met dese boodtschap gingen van yder Coning een hunner rijxgrooten, benevens onsen Serg.t van Lodewijck,

Tegens den Avondt weder te rugh gecomen, bragten bescheijt dat Cattaloma seer trots geantwoordt hadde, niet bevreest noch sorghe vande Coning noch te sijne Rijxgrooten niet te doen te hebben, hij wiste wat hij doen moste en waar hij op stonde, wijsende sijn kettingh met swaar goudt beslagh in Junij van 't voorleden Jaar hem van den Coningh tot een bewijs geschoncken: doch de Coning van Tamalo gaff goedt bescheijdt, en seyde ernstigh bangh voor den Gouv.r te sijn, dat anders niet te beschrijven wierde &c.a

[nochmaels derwaardts gesonden]

Daar wierdt goedt gevonden nochmaels derwaardts te senden om hun te versekeren, dat op vaste beloofte van den Gouv.r, bij ende souden schroom affkomen konde, men soude hun soo seeker weder vertrecken laten, als sij gecomen waren, soo wanneer den brieff gelesen waar, ende den Gouv.r hun voorgehouden hebbende het geene van des Conings, en Ternataensche Rijx-grooten wille en begeerte waar: en stonden alle drie de Coningen hier voor in, dat hun geen leedt en soude geschieden.

Laat in den Avondt van daar weder gekeerdt, seyde

dat

trots bescheydt der Timaunen

dat sij hun niet en hadde wiesen te spreecke staan, eenelijk de reese door yemandt hadde eenen te ontroepen sij konde soo bij aeden wat te seggen hadden, op morgen vroegh weder komen, doch verstonden niet datter meer dan een, offte ten hoogsten twee persoonen boven quamen.

beseyt niet derwaar, deng genomen, van op morgen naar derwaerts te trecke, en last tot de noodige toestel gegeven

Welke overstonte en trotse maniere van doen en segges uytsteyk niet der anderen overleydt zijnde, wierdt goedt gevonden ende verstaan, op morgen vroegh naar Timauno met de Caboceansche en Canovesche volken, die tot onder de bevelhebt van den Coning Don Martijn Cotanda noch agter aan gevoegdt waaren, te gaan; waar aan den Coning van Ciauno met sijn volck sich onthiedt, versoeckende den Gouv.r sijn hoogh.t van Cabocan, hij gereetste maar aanstondts last te geven, aan sijne hooffden, om op morgen vroegh de sijne gereedt te houden, het welk den Coningh deedt, en versoeckende den Gouv.r dat naar de sijne niet lange en soude behoeven te wagten alsoo die van alomme ontboden, meest al in 't dorp Cabocan bij den anderen waaren; ondertusschen

Sondag 26.e quamen de weynige Caboceanders te woonen sijn schoon ook den Cronnuwe geduurigh aan voorde den Gouv.r agterlijk te woesen, off de weynigh achten, off ook in Timauno vergaderende, schonken den ouden Coning van Cabocan op zijde, en gingh daar mede naar Timauno, daar niet lange en waaren

off

off de Cabotanders volgden hunnen Coning over de twaalff hondert sterk, soo dat het dorp van Timauw volgepropt van volk was.

nogmaels naar Timauw gesonden

Alhier wierdt al weder om goedt gevonden ten overvloede nochmaels naar boven te senden, met de voorige boodt,, schap van gisteren; Onderwijsen dat de Coningen en Gouv.r wat ontbooden, met bijvoeginge soo bij aedien in hun ongehoorsaamheijdt en hardtneckigheijdt voortvoeren hun met gewelt daar toe te sullen dwingen, met protes,, tatie van onschuldigh te willen sijn, aan d'onheijlen daar uit te volgen, sullende de drie voornoemde genoemde Coningen daar off getuijgenisse draagen.

redenen bij den Coning van Cabotan geworden,

Onder andere redenen seijde den Coningh van Cabotan, dat hem altijdts in gedagten sweede, de laatste eisse van sijnen Vader op dessels sterbrijden, die hem verweijtren voor 't laast geeest hadde hier op te letten, ende dit naar te komen, dat soo wanneer sijn moeder op hem gestoordt off vergramdt moeste sijn, dat hij het selwig niet met een tonnewijgh gemoedt, maar met alle sagtmoedigh.t soude besetten, en keeren sig tot sijnen Vader die wenden die inden armen, sonder oijdt gedagten te hebben om sigh ederts te keeren, dog dat den Coningh van Cimatten voor drie jaaren alhier in Cabotan geweest sijnde, soo laster eijhren en schandige woijde stucken hadde bedreven niet alleen in sijn bijwesen, maar ook tot sijn spijt, dat het weijnig hadde geschaedt off soude den selven alhier de kaken gesnoedt hebben, dog was het naangeraeten ten insigte der E Comp.e, en wat aanbelangde tot sijnen Vader sig te keeren, sulx warde (Godt Loff) nu geschiedt, maar vergat te seggen bedaendigh, dogh uit den Gouv.r sulx ongemerkt hebben seffen.

D'uitgesondene

trots bescheydt der Limauwers

D'uitgesondene wederom te rugge gekomen, braghten voor bescheydt
dat sij met niemandt niet te doen, en niet dan Cruijdt en
Loot ten besten hadden, voor die geene die hen te
na quamen: waar op den Gouv.r een kort bescheijdt nam
seggende tegens de Coningen wie aan dan eaat ons hen
eens wat nader komen; wordende overslagh gemaakt dat
den Coning van Ciamo met de sijne in 't Dorp van Ciamo
Limauw soude blijven, om het aan die sijde in een
gedurigen alarm te houden; ondertusschen dat den Gouv.r
met de Pabocaanse wagt en Saparuaschen hoop door
Cabocan agter om door de sagoe gronden den hoogen
berg soude beklimmen, om soo van boven op
hen te kunnen afsakken; hier op nam den Gouv.r
sijn afscheijdt van den Coning van Ciamo, met ver-
soek dat soo haast hooren mogte, dat men boven
doende was, sijn hoogh.t met de sijne van onderen
mede toedringen wilde, ende de steijlte soo verre op sien
te komen als hen eenigsints mogel.k soude sijn, het
welk bij hand-tastinge aan den Gouv.r beloofde, waar
mede wider sij weder naar Cabocan stapten: alwaar
gecomen den Gouv.r eerst tot sijn groote verwonderinge
bemerkte, dat alle de Cabocaneese 't sock waaren,
sijnde geen enkel man bij den Coningh, die noch alle
in der haast verstooven, ende daar naar dat den
Coning van Ciamo met 5 offte 6 man onaangesien het
versprookene ende de beloofte, den Gouv.r gevoegt was
die daar over gesegden Coningh aansprekende, wat sulx
voorhen wierde, ende waarom omme niet bij de sijne in Limauw
en was verbleven; antwoorde sulx uit schuldige be-
leefthijdt te doen, om den Gouv.r tot in Cabocan
ten minste te geleijden; dit en was in sulk een
gelegentheijdt geen noodtsakelijkheijdt wierdt hem
geantwoordt

geantwoordt, met hij hij geeischte naar aanstondt te
wederkeeren; daar op vele swarigheden te voorschijn
bragt, ook en hadde hij noch Cruijdt noch Loodt, daar
hem ende den Coningh van Caboecan wederom op toege-
duwdt wierden, dat dit dan niet verschilde met hun
schrijven van te voren dat in alles klaar waren,
maar den Gouvr. niet wilde wat eijgentlijk sochten
namentlijk de Limauwers tijdt te gunnen, om sigh
van die kant daar sij anders niet op schagt en waren
mede te mogen sterken, naar voor hun te verrassen
ende voor te komen, met den Coning van Canaria
een kort beleijdt wierde om vast voorheenen te
stappen, ende de hooghte in te nemen, maar soo naar
lange moijte een man van Caboecan kregen, die
d'onse den wegh door de Sagoe morassen konnen wijsen
soude, en stapten dus voort, latende den Schieman en
vier matroosen om te besorgen dat des Conings twee
bassen, en een kort metalen stukjen schietende drie pondt
loot, met Cruijdt en kogels soude worden naar gebragt.

beleijdt om de Limau-wers te verrassen, en verbaesen

Op wegh sijnde voegden ons noch seven Caboecanders, die
alle vooruit liepen, om ons den wegh te wijsen; door de
moeijelijke Sagoe gronden, boven geraakt, quamen wij
aan een steijlen bergh, langs welkers toom een
wijle gingen, en altoos bedekt door de dichte ruijgte
en Sagoe boomen, daar naar bekwamen wij de steijlte
op handen en voeten, sijnde anders onmogelijk, en was
dien bergh (die meest leem aarde was) door de swaren
regen vande voorleeden nagt, en eenige dagen, soo
glibberigh, dat men niet eenen vasten tret setten

en

February 1639. Uyt het Dorp Taboccan, naar de Bergsvastigheyt der Limouwers.

Den konde, en waar men met de handen aansloegh, was off doornigh, off niet genoeghsaam gewortelt, soo dat menigmaelen weder meerder te rugge gegleden, dan men een wijle wat voortgeraakt, derhalve raakten wij 'er naar swaaren arbeijdt boven, en vonden op een braave verhevene vlakte met Clappus boomen beplant, van waar om laege de sterkte der Limauwers een weinig sien konde, sijnde de rest, ende de huijsen bedekt ende verduijstert door jonge Clappus boomen, ende andere ruijgte dat daar voor was.

Hier bleven wij met die weijnige Cabocanders en Canoeneesen leggen, tot op den Middagh eer 'er eenige verdere Cabocanders quamen, sijnde eerweijgh den Capt[n] Landt van Cagueanda met 14 offte 15: van de sijne ons ten eersten gevoegdt.

Naar de middagh quamen 'er 40 offte 50 Cabocandsche Berggasten, beter tot loopen dan tot vegten, voorsien en verselt eijnderijh des Coninghs van Cabocans Soone Talaroe met de rest, die alle getelt houdende vier en dertig koppen sterk waeren, waar onder de Cagueanders nog mede liepen, als ook die geene die de Cassen, als ook der selver affluijten, wiven, Cruijdt en Kogels droegen.

Den Gouv[r]. wel siende dat dese luijden het niet in 't sin en hadden, overleijde de saak met den Coningh van Canoena die 110 man in bij sigh hadde, off men op de Bagger een tour wagen soude, een de Limauwers sig meer sterkten, alsoo de Cabocanders geen bijlen noch

Beleijt om de Limauwsche Bagger te naderen

kapmessen

kapmessen met sig gebragt en hadden, gelijk besproken was, ende dat den tijdt vast heenen geslopen, soo dat men beswaarlijk sig voor den avondt soude komen onder de bagger vast maken, en sterken, ook wat de meijninge van den Gouvr. hun te verbaasen, ende als dan nochmaels sigh te bewegen van dese hardtnekkigheijdt af te raaten, dit vondt den Coningh mede goedt, ende alsoo den Gouvr. sijn hoogheijdt waarschuwde dat geen staat met alleen op de Cabocaudens en hadden te maken, maar op ons eygen volk alleen te steunen, soo beloofde sijn hooght. met de sijne den Gouvr. getrouwelijk te willen helpen ende met den selven te willen leven ende sterven;

Hier op wierdt ons volk in geroodden gestelt, ende de Cabocaudens met de bassen, Cruijdt, Cogels, en wat dies meer wat daar agter, daar onsen schieman met de vier matroosen, en binnen buijnwerken bij stelde het volk met de Cagueaudens, en verdere Cabocaudens het Lichaam maakte, houdende den Coning van Canoma de hinder hoede met de sijne; doch tot een woorde vaken sonder hinder ofte ijemandt te sien afgedaaelt sijnde soo scheen 'er den Coning van Canoma moet op te krijgen, en begeerde met dat de hoecaudens voorgaan soude, ende alleen in 't spits sijn, gonde dit baker vaerige sijnde beste hoeden voor uit, de welke wij ook voorgaan lieten, maar hoe nader wij quamen hoe meerder die Mussns ter sijden af weken, soo dat wij al wadden alleen voor uit stapten, siende om eerst van den Berg onder den hillattie velt, een hoopen Jnaandtse Crijgers die veel genugtes en gehaas maakte, soo dat de seer eerst voor Limauwers aansagen, ende d'onse daar

aanlegt derwaardtts aan, dogh onseeinighe en hertemoedigheijdt van de swarten

op haar souden gegeven hebben, waaruyt wij niet gewaar,
geworden dat het ons eygen volck was; den Gouv^r.
dede siende naar dit keeren niets, riep hun toe dat
den wegh, vande pagger aff was, en boven op den rugh
van den Bergh moesten wesen, wilden sij onder de scherp
komen; maar kreeg geen gehoor, in tegendeel soo bega,
ven sigh alle de Canorunsen mede naar om laage, soo dat
wij alleene boven bleven, sijnde vast tot op een musquet
schoodt onder de pagger genaderdt, waarom den Gouv^r.
den Coning van Canorua toe riep, dat sijn volck boven
soude senden, meenende dat sijn hoogh^t. ten dien eynde
eygentlijke mede naar om laage gingh, maar het bleek
hee anders, want hij bij de sijne op sijn gemak sitten
gingh, hebbende alle den rugge naar ons toegekeerdt,
en betoonde sigh den Canorunschen Coning op al 't
versoeck, smeken, ja bidden van den Gouv^r. niet meer
dan dat eens omsien naar den Sterren, en naar om
hooge keek, den Gouv^r. seyde hem wat swarigheijt
dat hier dogh waar! men sag noch vijandt, noch vijandts
gelijken voor ons, was een bequame vlakte met jonge
Clappus-boomen, kennende omtrent een mans hooghte
van de grondt, ende de rugge daar op wij stonden; aldaar
houden wij ons ten weder staan, en ons verschrikken te
beschouwen, ende om hem door schaamte te overreden
soo seyde den Gouv^r. hoe alleen derwaardts sonder schroom
houde gaan, dat'er geen meerder sa minder gevaar
voor hem, ende de sijne, dan den Gouv^r. ende sijn volck
niet en was &c^a. maar op ook de hooghte alleen op
stapten, ende digt onder hun pagger gingh, sonder
yemandt te sien, dan was seer dight met boodt

en

hooghmoedigh^t. van de Coningh van Canorua en den gantschen hoop —

omtrent de woorden den Gouv^r. wat de aanmaninge ook dat geen gehoor behoudt

February 1679. Voor de Borgsvastigheydt der Limauwers.

en buyk-angels beste, andersints seer onsterk, en maar
hier en daar met mooten van Clappus boomen gesterkt,
voorts maar met geringe kleyne stacken, ende die noch
seer ijl besett, hier op keerde den Gouvr. en riep den
Coningh toe, dat de Pagger genoeghsaam ons was, liet
ons toch op trecken, en sogt hij geriefde met de sijne
alleen maar voren te komen, maar kreegh geen
gehoor, noch sagh niet eens om, badt hem hij wilde
ons maar hier man niet schieden toe schenden, die
onder beschermingh van onse snaphanen de voetangels
uyttrecken, en buyk-angels aan stukken hacken, moeste
maar al geen antwoordt, noch de minste beweginge
hier door den Gouvr. seer mismoedig geworden ging
binnen daar ons volck geplaatst hadt, dat op den
Hiboe schoot onder de Pagger was, als wanneer
Caccaloma, soo wij gissen, ons toe riep: wat volck! waar
op antwoorden, goedt ofte quaat, na dat sij selfs wilde,
dit vroegh hij twee ofte drie malen naa den anderen,
en bequam op yder maal het selvige bescheydt, tot
hij eyndelijck riep waar binnen wij wilde, daar
op hem gedurendt wierdt binnen! pas was dit woordt
uit off swayden sijn bouwen over sijn hooft, waar
op den Chargie met musquetten uit de nijgte op de
onse deeden, waar mede twee ter neder storte, sijnde
in 't hooft getroffen, (waar aff den eenen tegens
den Gouvr. aan viel) ende een gelaanelijk door den
buijk, en eenige met schaalpschooten gequetst wierden,
schijnende de musquetten met steentjens geladen te
hebben, den Gouvr. gelaste al schietende voort te setten,
en 'er op toe te dringen, latende vuurpotten en

handtgranaaden

voor de Limauwsche Pagger, daar aangespro-
-ken en antwoordt gegeven wordt.

dog een generaele lossinge met musquetten op d'onse, daar twee dooden en een ge-
-quetste bekomen —

Soldaaten van daar-geretireerdt.

handtgranaten aanbrengen, doch door de luyigheydt, off onagtsaamheydt van de Sergt. die den trop voerde, soo deede sy een ongeregelde lossinge, waar door genoegsaam kragteloos geraakt, liet de Gouvr. hun tot de laagte toe te rugge deysen, om weder in sekerheydt te laden, en sagh men hoe aen die schoon opgeschmukte hulp=benden, aan 't loopen raakten, ondertusschen begosten die van binnen met hun bassen en stukjens (die sy scheenen eerst vande zee zyde gehaalt te hebben) te speelen, deeden onder de swerm een uitvaal soo wy meenden, en sloegen wy haar, maar 't was om onse dooden te doen, die sy met een haeck aan een handt langs de ruygte sleepten, sloegen nog al hun schoten met stukjens en bassen, doch sonder schaede, en geloove wy het met los kruyt geschoten is, alsoo geen gegons noch te gewagh van steenen ofte kogels en hoorde, noch speurde.

De gevlugte swarte die ons zyde houden, weder te voorschyn gekomen.

Wy hielden het inde sterkte gestaet in 't dalen van de nacht een seer langen tydt, soo dat de gewezene Cabouwanders, Carouweres, en Cagilanders, weder naar hun voorige schuylplaats quamen afsacken, ondertusschen oordeelde den Gouvr. dat wat hun schade doen soude, sig met dit volk de nacht alhier te strouwen was niet raadtsaam, off moste genoegsaam ompaggert syn, ende daar toe was den tydt veel te kort, ende de avondt op handen, ook waren'er als noch geen bylen by de volken, en kapmessen seyde sy niet te hebben, 't volck desmoede onwaar

was

February 1679: Voor, en in 't afftrecken van de Bergsvastigheyt den Limauwers, naar Taboccan.

was, alsoo'er eenige op den wegh gesien sijn; 't volck
was tot geen vechten te brengen, en lagen de stukjens
op den wegh gestroydt, hier en toe, daar een affsnijde,
gints weder een stukjen, ende soo vroegens souder
volck om die aan te brengen, waar door het geraadt
saam agte weder aff te trekken, te meer aan den
persoon die ons uit de Pagger gesprooken hadde, sien
konde, dat daar binnen noch een tweede affsnijdinge
moste sijn, alsoo een halve maans hoogte noch wat
verder innewaardts boven de eerste bepaggeringe
uitstak, ook dus schandelijk, soo niet [illegible]
uitleydt synde, wasser sorge dat ligt te nacht
ons alle [illegible] souden hebben, te meer by dage
sulx niet geschaamdt en hadden: Wy trocken
dan voordt voor voordt aff, om den verachten hoop
niet weder in swarringe, en aan 't loopen te helpen,
die wy tot den Tiggerbrun noch dienden, ontrent
een gotelinghs schoot van de Pagger synde, wierden
wy niet beter, off de Limauwers waren uit, en
op de Taboecanders en Carowessen ingevallen,
alsoo binnen in 't Palattis veldt een seer swaardt
geroop en geroep was, doch het waren onse eygene
dappere soldaten, die geen vyandt hebbende willen
sien, egter nu een heerlijcke bravade onder elkander
maakte, met den spiegel stryt, en schooten seer
heerig naar herrinde en harde, soo dat'er met dese
habbelguytjens, een Carowees doodt, ende den
Taboecanschen Camboer door sijn kommede geschooten
wierdt, dat noch lydelijker was.

Voddevolck hebben en spiegelstrydt van onse dappere medestanders.

Op de hoogte gekomen, vondt den Gouvr., den Coninghs
van

February 1679. Int aftrekken van de Bergsvastigheyt der Timorrezen naar Taboecan

van Carorna, den welcken met een bleycke bevigheydt
wakker door streek, ende over den Bokke baaiden, hadde hy
niet wiene ofte dorven vegten, sulcx moste hy den
Gouvr.ʳ rondelijk bekeraandt hebben, ende niet soo selen,
digt aen een handt blyven, toen malkanders hulpdienst
van noden hadden, of hem ende de Sijne aen een
hadden wy ons betrouwdt, en 't was om sijn eygene
sake, met weynder dwingelijcx dat den Bevigen toone
toen voort bragte, hier op en antwoorde hy niet
anders, dan dat hy immers op Carorna den Gouvr.ʳ
gewaarschouwdt hadt, dat de Langdeuren dus waren
en hy was mede een Langdeure, ook niet gewendt te
vechten, sy hadden een langduyrige vreede gehadt, ook
soo waren de Sijne niet gewendt sig soo bloodt te
begeven, maar mosten boomen hebben als sy vegten
souden, waar agter sy mochten schuylen, etc:

Den Gouvr.ʳ die siet hem staan, met aanbiedinge onser
gegunsten te eaten afdragen, en gloedt dus weder
den Bergh met desselfs opvolgers aft, en voorts naar
Cabocan, ontmoetende onderwegen eerst de tylen
en Bakensplen, en noch de meeste waaghalsen, die
tegens den nagt den tot wieden gaan gallen, ende
tusschen weder de Cabocanders in vrede genoegh
verbetert ende op den hoogen berg gemaakt gedurighlijk
den trommel en slagen alarm, daar men te vooren
niet aft gehoort en hadden, en verschooten in 't wilde
al hun cruydt.

weder in Cabocan gecomen

Den Gouvr.ʳ in Cabocan gecomen, setten daar door
ende voordts weder met sijn optochten naar Timauw,

ende

ende den Coning van Ciauw toe, van waar aanstondts
yemandt naar boven sondt, om de twee Lighamen en het
geweer van de Limauwers wedder te eysschen, en was wonder
te sien hoe gerust de Ciauwers hier lagen, sonder eenighs
yets aff te wachten, der ijdroes onderhanden hebbende om te
sulleeren, offe te prisseeren, en ter wije den avondt viel
keerden den Gouv.r met den Coning van Ciauw wedder
naar Tabocan, alwaar de grooten vergaderdt van d'een
en d'andere Coningen (sijnde alhier noch mede verschenen
den Coningh Cakimba van Manganitau) soo voer den
Gouv.r tegens hun aen, dus uit:

onse dooden geeyscht

Wat straffen ik aen noch op d'andere Coningen van
Sangi hebben moet off magh, ik mijn ~~...~~ noch niet
gedachten, alsoo den Tabocanschen Luitenant mij de
Jongste brieff vande Coningh van Tabocan en
Ciauw brengende, ende met eenen de tijdinge aes off die
van Limauw sig in ernst ten weere stelden, ende
daar omme wenschelijk waar dat ik ook quam ons
Sulx te helpen, mij seyde niet nodig te wesen
veel volk mede te brengen, naardemaal Tabocan
volk genoegh hadden, om die van Limauw te dwingen
daar en boven soo wasser noch den Coning van Ciauw
met soo veel volk: meijnende dat met 50: man
overkomende, alles genoegsaam soude verstrecken wederom
ende daarom en wasser niemandt dan den Coningh
van Tamorua geraanschouwdt, daar anders die van
Kandahaar, Manganitau, ende Caioneis mede soude
hebben genomen: maar het beylt alleenlijks dat men
van den Coginne, ende ae vande Manado aff, geen
andere gedagten en hadde, dan Sabau ende Limauw
aan Tabocan offe Ciauw te hegten, mer wasdaar

aanspraak tot de tegenwoordige Coningen van Sangy

wonderlijk

Februarij 1679: In 't Dorp Sabocan.

wonderlijk op gebeden, en ondermijden, soo voedt men de Keerel, men laatte vrugten, men laatse sig verstrekken, en houdt mij vast met alle bedenkelijke manieren op, om hun aldemets gunstigh te maken; op de Manado vereijdt men mij, en krijgen met een behendigh.' mijn Ternataansche volmagt in handen, men ontrekt soo veel men kan onderweegh, en laat mij vergeefsch in Caroria wagten, alwaar ten laatsten verschenen, men het tot de volmaan toe noch verspende houdt, tot den vergen tijdt in beraadt, en eijndelijk soo lockende mij met een kleijnen hoop, om op de slagt-bank te brengen: Ik ben daar geweest, en 't kost mij meer of der drie van mijn getrouwste Maffers, welkers bloedt niet dan wederomme met bloedt, der gener die daar aan schuldigh sijn, te versoenen en is!

Wat gedagten ik hier aff hebben moet, blijkt uit 't aangehaalde, 't geen ik in allen besten van soude konnen gebooden, is dat den Coning van Caroria niets saak het is, mede op den welken ik dierhalve mij meest betrouwde, door soo schandigh en laffhertig mij verlaaten heeft, onder voorwendinge dat het een algemeijne wijse van Sangi is, de beste vriende en bondgenooten die iets tot Sangisch met en weerwaarden aanleggen, mede hun ter hulpe komen als een offer voor te laaten ter slagtinge; 't was op Calongan voorheenen noch eens geschiedt, en gaff het ons een vast bewijs der waarheijdt.

'k Houde voor sijn dat hun door de arghlistige Jesuijten krachtig waerd ingeblasemdt, dat de Hollanders ligtgelovig, dom, boersch, en gantsch niet door dringende van verstande en waaren, ende te eerder sijn

February 1679 Int Dorp Saboecan. —

Soo als men wel, wanneer men hun maar in alles gelijk
geeft, ende hun tuyg laat tuyten, ook ligtelijk te stooren,
soo wanneer se grootelijk beledigt sijn, daar aff dagelijks
voorbeelden met hoopen waaren: dat de Spanjaarden daar
en tegen agterdochtigen, geschikter, schranderder, onverzoe,,
,,nelijker, en langer heugende sijn, die den tijdt tot voordeel
weeten, dat sij ook hunne saken bedeidigde dragen, ende
door Indiaansche arglistigheijdt niet ligt te bedriegen en
sijn, weetende naderhandt swaarlijken te straffen, ende
dat men die daar omme te meer ontsien ende aanhangen
moet, gelijk men den duyvel eerdt, op dat geen quaat, en
moete doen, soo als men gemeijnelijk seijdt! Dogh dit
alles en schrijve ik niet, en sullen d'ijlanders welanders
gewaar werden, dat soo lange d'E Comp.e die magt
ende dat vermogen heeft, die Godt almachtigh hun
soo genadelijk heeft vergundt; geen Jesuijten, roomsche
papen, noch te Castilianen, aldaar oijt weder sullen
konnen preeken off uitstaan.

Dit spreeke ik uit den overvloedt mijns herten, door
mijne geleden smerte, ende dusdanig moeten het uE hoog,,
heedens ook ten besten duijden, want wat ik dus noch
met saghmoedigheijdt doen de dingen sie, geschiedt eene,,
,,lijk uit een verdrukvolt gemoedt, en werdt alles
gericht tot het verwaaren van 't algemeen, en niet
en twede voor alle d'ylanders!

Weetende erinnige wel aan sien als Jongst geboorne der E:
Comp.e ende alles met teedere spijse voeden, 't geen
ik ook aandachts betragten sal, en wil, soo lange men
mij onder schijn van vreede, niet geweldigh en verraat, en
dus ter doodt lendt: niet dat ik de Jesus soude ontsien
offte vreese, alsoo ik al van verscheijde saken mij die
gemene hebbe gemaakt, en soo gerustelijke hope affte

wagten

afftewagten, als mijn nagtrusts soo wanneer ick slapen
ga, dit sij souden werden gesprooken! maar 't bevangt mijnen
Borst en meestal, doodt mij voor een ontijdige doodt
in dese gevangtbrijdt werde, die de Heere seer schadelijk
souden konnen sijn, om dat ick hun ontrent alles meer
door grondt te hebben, dat hun Ed.les wel eerst dienden
bekendt te sijn; ende alsus soude ick moedtwilligh mijn
Heeren uit hunne nodigen Dienst onttrecken! en
dus sullen U.E. Hoogheden mi selffs gelieven den
gevorderen Boon en swaat te wreeken, soo hij alsus
wordt in goedt gelove bij mij ende d'E Comp.e komen
wiedt, en sal ick 'er den uitslag, ende bij eerste ge-
-legentheijt de tijdinge daar aff verwagten, om 'er mijn
schrijvens aan de Hooge regeringe van Batavia
naar te rigten. Gaat voorts dan 's Comp.s credit
alles is tot [illegible]uijdt!

't Woordeel

Antwoordt en beloofte van den Coningh van Ciamo, om 's Comp.s credit van de Simauwers kreijgsbeloften te wercken.

Hiernaedt dan den Coning van Ciamo en antwoorden
hun op, die ('t laatste tot sijn oogmerck vereende en
smartelijck was) aanstonds den Gouv.r alle trouwe
ende hulpe beloofde, men soude het hun maar
toevertrouwen, sij souden op haar wijsen hun schrickelijk
dwingen, ende soodanig beschutten dat de Heere
kronde uitbongeren, seggende onder haar andere
geen gebruijck te sijn, lasterende 'er openbaartig uit,
ten minste sal ick 'er soo vele uit haelen, dat mijn
bericht van slaven aan den Coning van Cheratam
met sijn eijgen volck sal konnen beladen

Laat in den avondt kregen bescheijdt wegens de
dooden, die sij snijden de hooffden aff, ende al een stuckes
gehakt

gehaalt te hebben, omme eenige gedagtenisse aff te behouden, met welke bespottinge tegenwoordig gedient hebben moeten.

Den gouv:r dese nagt met veel en verscheyde overden,,kinge doorbrengende, vonde uit al dat gedaen met andere beschrijten, dan dat dit wel een hoe wonderde verwarde sake in sig selven waer, maer egter niet ondienstig tot 's Comp:s oogmerken, ligt te redden, ende mi te meer om dater door de Ternata,,nen op den Gouv:r geschooten en twee sijner offassiers gedoodt waren; want genomen dit al eens was een bewerkinge der Ternataensche rijxgrooten, gelijk het indedaat is, (Soo niet Eydoore daer mede onder en speelt) soo sullen sij het echter ontkennen, om de voornaght den gouv:r verwardt als in waerde te houden, ende alsus en hebben sij met Sangi niet meer te doen, alsoo Mangamitan bewisten, Limano Comp:s, Conings, en grooten van Ternaten vyandt moet gagt worden, het welk te straffen d'E Comp:e alleen op sig nemen kan, en Saban en naaste bin niet, maer door dat Eylandt wel haest gehele onderdanigh moet worden; Dog aen d'andere kant soo is 't ook bij onbekent een algemeijne gewoonte van wel open deuren te houden, d'eene om met de vrienden van voorde gemeenschap te houden, en d' andere om van agteren in noodt en swarigt; altijts sijn toevlugt te konnen nemen, en schijnen dese Sangareesen, uitgesondert Candahaar, en Tabouna een derde openinge al vast te houden, namentlijk naer de zijde der Castilianen, en is het soo wonderlijk

Aanmerkinge ontrent het voorgevallene op Limano.

niet

niet, alsoo meermaelen dan Mahometaansch dan Christen
geweest sijn, dikmaelen onder d'E: Comp:e dan onder Ternaten
dan weder onder de Castiliaenen gestaan hebben, van de
welke sij ook meermaelen slaven sijn, om dat hier niet
te halen en is.

Den Coning van Tabocan sijnde vande laetste woorden ver-
„schrickende, is al noch soo het schijnt belangt voor eenigen
overlast der Ternatanen; alsoo Caccaloma van Ternaten
't voorleden jaar met eenige Banthemsche Papen ook
gecomen, hem ongemeen verschrickt gehadt hecht, met het
opgeven van groote dingen, en dat den Coning hem onder ande-
re sijne noch voor den voorgenomen affval soude straffen,
de Banthemsche Paap, hadt ook niet gedaan, dan uitstroijen
datter haast wel een groote magt van den ander kant
soude komen, ende dat de Ternataansche grooten hier
op hoopen is waarschijnelijk, ook dat ten dien eijnde
het voorleden jaar ten dien eijnde des Conings Oom
derwaarts verzeijden te senden, hier om komt het
dat sij desen Caccaloma soo seer ontsien; buijten dat
den Coning van Ternaten als moeder agtende, die niet
gaarne in 't geheel en souden willen verlaten, om
wanneer vande Comp:e ook eens op hem gestoordt
moeste werden, daar toe weder hunne toevlugt te
mogen nemen, behalven dat veele vande Conings van
Tabocans grooten, en mag wel seggen meest alle, maar
naam Christenen, dogh inder daat meest Mahometaan-
„sche heijdenen sijn, buijten dit alles sijn de Tabocan-
„ders, Sarangers, Limauwers, en 't minder gedeelte
van Manganitan alle onder den anderen swaagerschap
soo dat den vader bij den eenen, den soone onder een
anderen Coning, en dochter weder onder een derde
gehoordt, en hebben daar en boven des Conings volk
gantsch geen gesagh, derwende niet de minste straffe
oeffenen

uitstroijinge van
schene Banthemsche
Paap.

offeren, off straks copen sij ouck, ende bij den ander, soo
dat met beyde en streven alles moeten verrigten; en
eyndelijk soo is den Coning van Tabocan een ouwdt
slap man, geborsigh in onse godtsdienst verwandt
dat hem al sijn verstandt benevelt, want willende
sijnen vaderlijcke en oprechtigt. toonen, soo pijnigdt de
ouden man sig heel aff met de gebeeden en vraagen
van buijten te leeren, sommigen heele dagen in
sijn eenigheydt sittende te mijmeren, sijnen schoolcoffer
op te seggen, het welck ook meest daelt, soo wanneer
gaat, off staat, niet anders, maar even op die wijse
als de kinderen in 't schoole, cuijdt op; maar dat hij
bevoorens den derden weg in slaan wilde, ende tot
de Castilianen overgaan, dat en is nergens anders toe
gecomen, dan door het bijnodelijk doen onsen Cock
Satousuka ende anderen beschrikt, waar aff breeder:

Hoe Hendrik Cock, door den Ed. Gouvr. Cos Zaer aan
'scomps. sijde vande Castilianen getrocken is, sullen
wij kortelijk uit sijn eygen woordt aanhaalen, om
den aardt van dien doortrapten voogel te duijdelijcker
en nachter te ontdecken, die in sijn tijdt d'comps.
vele goede diensten gedaan heeft, maar altijdts seer
sorgelijk geweest is, bekende hem aan dat den Schoolmr.
Hendrik Cok, 'tzijnder tijdt op de Manado al eens
voornemens is geweest, met den Commandt. Jan
Babtist voornt. Cock gevangen te neemen, en
geboeydt naar Maccijen te senden, om dat hem
genoeghsaam bleek, dat de Manado volcken hadde
getragt aan de Spanjaarden te brengen, dogh wierdt

om

[Marginal notes:]

Slapheydt ende regeeringe van den Coning van Tabocan

Nader staal van den Cock Hendrik Cock hoe eerst van de Spaansche aan onse kandt geraakt is.

om de Sorgelijke gevolge naargedachten, en soodanigh ge-
'swoordt datter volgens niet van en quam.

Naar dat de vreede met Castilien inde Molucco was
bekendt geworden, hadt sigh d'E. Heer Gouv.r Simon Cos
met het Jacht Molucco, en Chaloup den Diamandt
naar Amoena begeven, om aldaar een besluyt op te werpen;
waar mede noch besig, vonden, den Heer Gouv.r voorn.t
en Coningh van Boucan goudt, een brieff
naar Comon ende Spaenschen Luytenant, en Coek
Henrico Sandra (want soo ik eygentlijk den naam
van den Coek Hendrik, tot noch op 't Jaar 69 geweest,
gelijk sulx inde memorie van den Heer Admiraal, ende
Superintendent Cornelis Speelman, aan den President
Maximiliaen de Jongh geeft en beyht) de vreede
ontbiedende gelijk sy ook verklaaren.

Verklarende hun bekendt gemaakt de vreede die er
getroffen waar tusschen de Catolijke Mayesteyt
ende haare H: M: waar door alle vyandtschap te
eynde waar, en op hiedt: nigtende verklaart een groote
maaltydt aan, waar op seer vroolijk waaren, onder
de welke den Heere Gouv.r Cos voorn. Coek soude
gevraagdt hebben, off de Spanjaarden hem ook wel
betaalden, ende dat geantwoordt hadt, dat sy hem
tot Spyte en schande soude hebben aangedaan
het welk den Coek seyde waar te sijn, ende dat
niet meer dan een rx. ter m.t tot onderhoudt en
kreegh, waar omme wel genegen soude sijn naar
Malleyen overgaan, soo bij aldien versekert waar
dat men hem aan de Spanjaarden niet weder

over

overgegeven en soude, het welck hem door d'H.r Coms bij handt
tastinge beloofdt zijnde, hadt hij daar en boven noch gesegt
niet alleen, maar met hare Manado te sullen overkomen,
tot d'E. Comp.e wonende uijtstee tot nader gelegentheijdt
gelijk den H.r Gouv.r drie maenden daar aan den Capiteijn
Paulus met een Schip, een Chaloup, en vijftig soldaten
naar de Manado van Malaijen sondt; die aanstondts den
Coek Bastiaan Sanaij naar boven en Comon stierde
met de geschenke van den H.r Gouv.r Coms, aan voorn.den
Spaanschen Coek Hendrico Pandra, latende hem weten
dat om hijs beroogdt waar, die in antwoordt beloofde
binnen drie dagen aan boort te sullen verschijnen,
hebbende daar op heijmelijke vergaderinge met de
dorpshoofden gehouden, en hun sijn meijninge voorgestelt,
van de Castilianen te willen verlaten, ende tot de
Hollanders over te gaan, daar op de boeren in 't algemeijn
souden hebben gesegt, wilde hij bij de Hollanders gaen
soo wilden sij alle hem volgen, gelijk hij ook volgens
toeseggingen den derden dagh als boven quam, ende de Alphoereesen
ofte Berg-boeren, hem voor, ende naar volgden.

Verhalende van Capt.n Paulus vrundelijk onthaelt, ende
in name der E Comp.e met hondert r.s aan Lijwaden
beschonken: doch d'inwoonders belangt sijnde, om datter
noch over de 150 man op Comon verbleven, soo Span-
jaarden, Papangers, als Mardijkers, vraagde den Coek
om raadt, die de selve geraden de Spanjaarden maar
al goede woorden te geven, tot een beter gelegentheijt
dat sij sig van hun ontlaen mochte, dogh den Luijtenant
die hij seijdt noch een pots schuldig geweest te sijn,
bragt hij dusdanig om hals: De Spanjaarden hebbende
aan Capt.n Paulus om hunnen Coek gev.t: ende dien
in name van hunnen Coning weder geeijscht, soo
vindt den selven hun bij 't beantwoorden van den
brieff geweijgerdt, den Coek Hendrico verhoelt hun

[illegible]

meenes een briefje aan den Luijtenandt te mogen
senden, 't welk hem toegestaan wierdt, in welken brieff
dan dese woorden gelesen sijn: dat hij sijn woordt ge-
„houden hadde, maar den Luitenant niet; gemelde
desen brieff eenelijk toegekomen in handen van
een Alsforees, om de selve maar aan den eersten
Spanjaardt die hij ontmoete te langen, soodat hij
die aan de schiltwagt der Spanjaarden die voor de
pagger staat overhandigde, die de selve terwijle
maar gekomen was, uit nieuwsgierigheijdt las, ende
die woorden daar in vindende, een beleijdt makte
dat de Luitenant mede tot de Hollanders wierde
overloopen, het welk met sijne makkers overleggende
besloten den Luitenant te dooden; het welk sij
ook verrigteden soo als hij te bedde was gegaan, komende
voor sijne kamer, seijden sij datter ijmant waar die
hem spreken wilde, en wierdt met een musquet in
sijn onderkeerne buijten komende, van een soldaat
doorschooten; waar naar Dominico Sandra met den
Commandeur naar Manilja is vertrocken, om sigh
aan d' hr. Cons te verkoomen, welke hr. gouvr. sijn
toenamen naderhandt desen Boek aangenomen heeft,
uitstrooijende van een Hollandtsche vader, en sommijgen
van een Sangische, dan welke van een Chiamsche
moeder te sijn, dat hij soodanig heeft weten nagt-
„baar te maken, dat alle d'ijlanders het geloven,
ende egter niemandt en weet, gelijk sulx den gouvr.
aan alle de Coningen bij sonderheijt gevraagt heeft,
die alle het mede niet anders, dan van hooren
seggen, en hadden.

Ternate

Voornoemde heeft voorn.de Coek sig weeten veel vrienden te
maeken, alsoo'er geen plaatsen en sijn waar hij komt, off
heeft kinderen en kindtskinderen, schijnende al een hoope
wijven in sijn tijdt gehadt heeft, welke affsetsels jegen-
-woordigh veeltsom hem als Coningh eeren, ende sigh
houden, seggende dat het door ouderdom, niet langer meer
en schijnt te sullen maeken, door de selve heeft hij
sig ook onder veel Swagers, nigten en neven, Compatres
en Commatres gemaakt, en seer bemindt en geagt bij
alle d'ingelanders, waar door sulk een vermogen op de
selve heeft becomen, dat sij al sijn seggen als een
Godtspraak houden en aannemen.

Dus door is hij soo verwaandt geworden, dat selfs sijn
houden eert luijsteren van Princen, ende die geene die
naar hem seggen van Coninkrijks bloede sijn, hebbende
de selve ook aan hem doorgaans verpligt, met op 's Comps.
kosten hun tot Maltijden komende meest vrij te houden,
en hij aldaar, offte bij de selve wesende, heeft, off van
's Compe. wegen nijtheyten weten te schenken, offte
dan schenken, offte ook wel sijn eijgen goedt meest
aan de vrouwtjens weggegeven gehadt; ten welken
insigte, soude duijster sijn om nadere gewoest,
soo hij nu in't einde, ende naar dat den Gouvr. hem
soo veele goedts deede, en hadde toegestaan, om sijn
bijsondere saaken eenige maanden op Pangi te mogen
overblijven, niet soo trots en vermetel en waere ge-
-worden, daar uit men wel eenige gissinge soude konnen
maeken, tot wat einde de selve soo luijten maaten
heeft verpligt gehadt; hebbende sig op de Manado meer
maeten, ende selfs ten aenhooren van den Gouvr. derven
beroemen, het geheele landt van de Manado aan d'E. Compe.
geslooten te hebben, wesende ende Manadosche algemeijne

Landtsvergaderinge

Landtsvergaderinge waarvan den Coch Bastiaan Sanaij selfs aan d' jnwoonderen seggen most, dat soo hij ietwes meer op hem geeft wilde te seggen, dat hij sulx doen souden, daar op yemandt om laege bij den opperhooft Hendrik staande, tegens den seven Grimlachte, seggende: wat dunkt u Hendrik? weet ghij op u niet wedt wat te seggen; daar op hij in toorne uitborst: wat souder te seggen vallen! wat heeft Hendrik misdaan! dit is Hendrik sijn eenigste schuldt, dat hij dit geheel Landt vande Manado aan d' E: Comp.e geslooten heeft! als mede dat hij sig ontsettede en verbaast was, dat den Gouv.r de Commandeur had konnen verloffen, uit de generaele Fransoonien, het welk hij wie den Gouv.r soon wel hoorde voor dese tydt ogter sigh geniet van niet te hooren, waarin meer dingen waren die den agterdogt aelstoven stijfde, als naamentlijk dat de Castiliaansche Bataris voorn: Coch op de Manado onvermaadene sijn komen besoeken, dien sij bevonden een doodelijken haat toedroegen, gelijk sulx uit voorleeden daeg-registers des Gouv.rs genoegsaam blijkt; dat den Coningh van Ciauw bevonden sulke niede aanbiedinge doedt, om kalk, steen, en houdtwerken, [vervoeringh] tot het opbouwen van een steene redout, die nu in tegendeel verbouwt daar mede niet te mogen bewaardt worden, trag- tende den Gouv.r nu van over aff, sedt naar Boho te locken, om d' onkergronden op en te stoten, wie ligt voor een ander: dat die sevige Coning oft wie Biantaij een baarlijgh naar de Mauhiesa hadde gesonden, sedt te geven niet buijten kennisse van den seven Coch alsoo de Bataris aan den Gouv.r wegens 't agterblijven

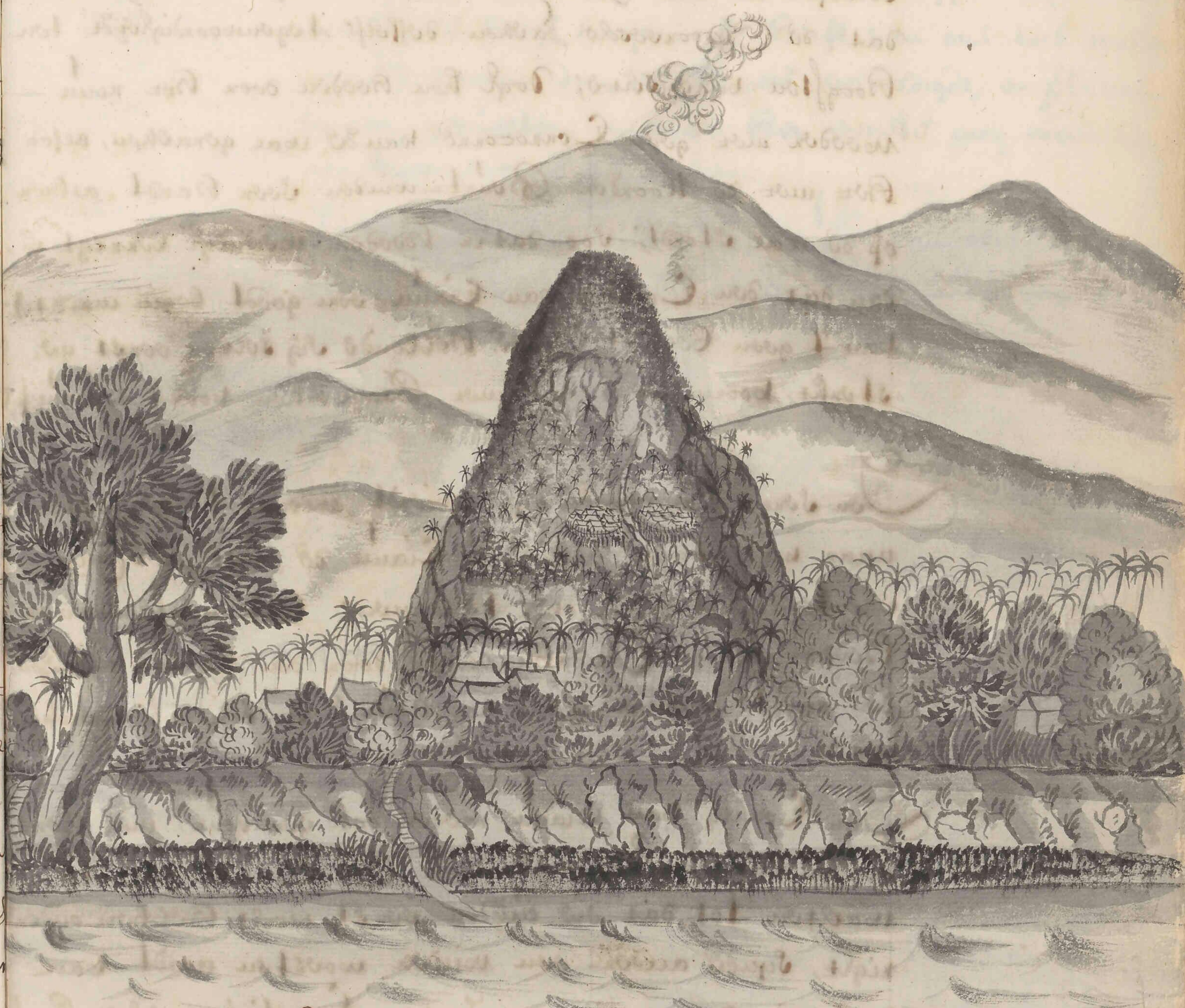
van

van hem soek uit de Mantikkas in weder sijnde, seyde
dat sij hem hadden aangede: dat niet en behoefde
herwaardts te comen, alsoo d'E: Comp.e hem vaartuygen
om derwaardts te vertrecken besteeken soude &c. gesyden
Coek hadt de voorleeden nacht voor Ciamo sijnde, versoght
dat sijn oude verlatene vrouwe, en noch eene, dewelke
hij sijn Liefst noemde, hem mochte werden toegestaen
naer Manado te senden, om de Jeugd van de Castilian
aff te houden, ende en tegendeel op de Manado sijnde,
versoght hij weder, dat die naer met de Patres
naer de Mantikkas mochte vertrecken, onder voorgeven
dat hem den last van hun te onderhouden te swaar
soude vallen, als mede dat de Castiliaensche Patres
soo veel spoor daar over maakten, dat d'E. wel aende
~~door~~ sijn doortrapten en wispeltuurigen aardt genoegh
genoegsame reedenen sijn om een billijke agterdoght
en wantrouw van de selve te hebben, onder hem sijn
versoek toe te staan, dat is van 's Comp.s dienst
t'ontslaen, soo wanneer met d'E: Comp.e. Offen sal
sijn hebbende als mede met voordagt, soo selfs op
de Manado, als door sijn Soon den Coek Andries alrede
dubbelde Costgeldt, en andere Emolumenten getrokken
en eens sijn Gagie als mede meest dubbeldt, en daar
en boven noch soo veel als eenighints van d'E: Comp.e
heeft konnen in dien tijdt becomen, het welk al
mede tuygen kan tot wat eynde; dogh hier aff
genoegh.

Maandag 27en Den Gouv.r dese nacht met dusdanige en meer andere
gedagten, en bekommeringen overgebragt hebbende, nam

voor

voor hoe een hoe eerder te vertrekken, te meer den uijtslag
van Limaúw moste aff gewagt werden, en Saban niet wel
te dwingen eens is, door de onbegaanheijke stijlte, dan met uit
hongeren, sijnde dusdanig als dese paent vertoondt.

hebbende hedden daar aff door den Coning van Canorua
bericht gekregen, dat sij voornemens waeren op den hoogste
en stijlen top sigh te sterken, daar sij hoopen met den
regen tijdt watters genoeg te kunnen hebben, buijten
de groote menigte Bamboesen die sij vol watter, mede
genoegsame voorraadt van Mondkost, daer boven
bevinden te brengen.

Februarij 1679. Int Dorp Daboecan.

Ook soo waeren wij in de selve maanden berigt, dat van Maccassar vertrocken, onder den tijdt de voorby dat sijn Hoogh.t amst.m weder in Cormaten soude sijn, be-haeven dat wij immers in verhoopten dat de gereijsde schepen de van Batavia souden aangelandt sijn, soo dat de Eijdoonrede Zaken deselfs tegenwoordigheijdt ten hoogsten vereijsde; dogh wij hadden door het veran-deren met geen Concordia van de zee geraeken, alsoo het met de Noorder Punt=winden soo hardt aende op de zee stondt; soo dat ick hadden weijnigh berigt is, dan dat den Coning van Siam een goedt begin maekte, van 't geen belooft hadde, hebbende sig selven eerst ge-sterkt, voornamentl. dus met Paarwerken voort te kruijssen

Den Sergt. Jan Dodewijcke wierdt ordonnantie gegeven om naar berigtinge aende, of Siam de post, en 's Comp.s Affecten en 't gelag over te nemen; Ook verschreeven ick hadden eenige Candahaanschen, door den Coning affgeson-den, om te weten waar den Gouv.r soo schielijk vertrokken was.

Den Coning van Siam hadden ook den Gouv.r met het sonden van een Pessem.t naar Calaam noch wat te wachten, tot dat die eijder eerst recht hebben onder-nigt, sijnde anders een wilden woesten aardt van volk, die vroomens de eens een Castiliaansche Paap die daar hoerden ook gehouden was, sonder hem vroomens daar toe te hebben bespraat, hadden doodt geslaegen, weshalve anders weder voor yets dingerijs, off dit uijt een goede off andere Meijninge is, sal den tijdt eens den Pessen in den buijk geraekt, anders oft, wierdt vroonden het Loot offte de steen, onder den naval een

dingen

binnen Tweede ingegaan te zijn, en bij 't Dorp ween weder uit, alwaar het een stuk van 't net hadde mede gesleept van een hardt Tweedt, en een spaan langte, dat boven afgedruipt wierdt.

Dingsdagh 28e Maken ons klaar om weder met die gevonden die gaan-honde over Landt naar Caroena te stappen, alsoo het een hardt bleef waijen; de helft van ons volck waren aen de voeten door de Angels beschadigdt, en bleven bij den gequetsten, om met het eerste mooij weder met een Cora-cora te volgen.

De Coningen overleverden den Gouvr:, van al het voorgs: beswaer, dese getuygenisse in arabische Letteren, en Maleytsche tael.

Translaat uit 't Maleyts, en arabische

letteren, van sekere verklaringe, door Francisco Maca-ampon Coning van Taboecan, Fransisco Xaverius Coning van Siauw, en Martijn Tolanda Coning van Tanoena, gegeven op 't versoek van d' hre Gouvr der Moluccos Robbertus Padtbrugge, wegens 't gedoente der Limouwers, op 't eylandt Sangi.

Wij ondergesz: drie Coningen, als van Taboecan, Siauw en Caroena, getuygen en verklaren de suyvere en oprechte waerheydt te zijn, dat ten tijde als d'Ed: Gouvr op Caroena gecomen was, den Coning van Limauw mede sijne Rijcxgrooten al mede met canoe daar naar toe quam, daar eeten binden, vervolgh bij de hre Gouvr aan boordt alwaar sij met behoorlijke eerbewysinge zijn ontfangen ende gehoordt, ende gehoordt gevonden, hebbende den Coningh

van

van Limaüns met sijne Rijxgrooten voormaels beloften gedaen op
Caroua bij d'E. Gouv.r weder te beschrijven, wanneer de
verdere Sangische Coningen bij den anderen souden vergadert sijn,
om te hooren het geene door sijn hoogh.t den Coningh Amst.me aen
hun was gesz: en geboden, dogh naer dat d'andere Sangische
Coningen alle bij malkanderen vergadert waren, heeft den
E. Gouv.r den Coningh van Limaüns met sijne Rijxgrooten
mede doen ontbieden, maar sij en hebben niet willen komen
seggende bevreest te sijn; hier op dan sondt d'E. Gouv.r
haer andermael bodens toe, en seyde dat se maer souden
komen, en geene dingen hebben te vreesen, dog de
Limaünders en hebben daer naer niet willen luysteren
maar sijn in tegendeel op een Berg gevlugt, alwaer sij
haer met Paggers hebben sterk gemaakt; daer naer sondt
den Gouv.r den Coning van Tiauus, bij den Coning van Limaün
om hem te toonen des Conings Amst.mus Siap, off
versegelde bevragt, dogh sij hebben daer op geen
agt willen slaen, veeltes geroff geven; daer naer is
den E. Gouv.r selfs van Caroua naer Cabacan gegaen
ende aen den Coning van Limaüns tot twee à drie
malen doen ontbieden, maer te vergeefs, daeromme is
d'E. Gouv.r selfs boven op den Bergh (alwaer de
Limaünders gesterkt lagen) gegaen, komende ontrent
haere Paggers, hebben de Limaünders aan d'E. Gouv.r
gevraagt, wat hij doen wilde, off de wat sijn begeerte
was, waer op van d'E. Gouv.r geantwoordt wierdt, dat
hij binnen de Paggers, en bij haer wilde wesen, ende
hier op schooten de Limaünders uit haere Paggers
twee Soldaten doodt, en een derselver doodelijk gequetst,
met nog een Sanginees alle mede doodt, hier mede keerde
de E. Gouv.r weder van daer naer beneden; dit schreven
wij drie Coningen voor Godt almagtig de waarheijt te
sijn, onders.t en was geteek.t Francisco Macaampo
Francisco Xaverius, en Don Martijn Cotandau
den 28en Februarij 1639

afscheijdt van Caboccan, die in Canocna gecomen

naar naar weder over Landt stapten, en quamen in Canocna met des selfs Coning, ende die van Mangaintan aan boordt, sijnde onder weegen ons logies gehouden, een groote menigte van den Coning Biantaij, ende Camachins, ontboden, om het werk te beloonen, daar den Coning van Cianus seedig mede voort voer,

Den Gouv.r gaff afscheijdt aan den Coning Cabiindra, met last den Coning Biantaij aante seggen bewaardts ons over te komen, om d'eigenmijne voorwaarden te booren leeven, en toekomen, alsoo de sijne van 't voorleden jaar maar in 't bijsonder waren, als Prins, en hooft der Christenen of Cajoubis.

Naar d'selfs versoek nam den Gouv.r den Coning van Canocna wat voor, om te mogen weeten hoe dit werk dusdanigh hier op bangi cagi den Coning wiede wel wat seggen maar hebbende geen toek bij ons, konden verhaalen niet verstaan, soo dat sijn afscheijdt nam, en wieden de boucam senden, die taamelijk spaansch spreekt, en wel verstaan wordt, die selve aanboordt gecomen, verhaalden den Gouv.r hoe verst het voorval, en hoe niet alleen van Caboccan de Caguearders, maar selfs van den Coning van Canocna soo schuldig was staten gemaekt, daar het nochtans sijn eijgen saake was, alsoo sig Saban eenelijk rigte naar Limaum, ende den Bethamde Caccalema als opsiender en voogdt van den afvalligen Jatoucka, ende als dermaadts gevlucht sig ontwede, ende genoemdt wierdt.

discours met den Canocnsen Rigter

Off nu sijnen Coning off door bloodigh.t off uit eenige andere insigte den Gouv.r verstaen hadde, wat het geene wel versekte te worden, en dierde door den Coning ondernigt om daar het werk van Saban naar te schikken, off sagh anders daar geene kant toe, want dat men haar te huijse soude komen, en sijluijden dusdanig d'onse in de

kerm

keeren laten, soude dwaasheijdt sijn, en mochten dan deselve
hun laten volgen, dienende d'E: Comp:e ~~dienende d'E: Comp:e~~
hun dan eenigh tegens uitheemsche ofte Europiaansche
geweldt beschermen; soo hij aldien een wet, vaste gewoonte
onder hun hadde, ofte veranderinge in 't bijsonder dede
deden, van geen buijtenlanders tegens veranderingen te
helpen, schoon ook in hun eijgen saake; soo diende sijne
Coning immers sulx ons bekendt te maken, die sigh
althoos een soone der d'E: Comp:e noemdt, ende niet sonder
weeten, alsoo in Maank:t in soodanigen agtinge bij de
selve is, als een kindt soude konnen sijn, en voor
weekens welvaarde en met soo getrouwe sorge gedragen
geeft sijn Hoogh:t benevens konde in 't uitschrift
van de brieff van haer Ed:e Hoog:e Ed:e den 28en Obr: 1676: 't voorneemen daar hem ter
handt gestelt etc: dit bewoogt den Gouv:r aan den
Rigter, hem hier eerst juist te wille onderrigten,
alsoo hem aen de wetten en gewoontens van 't Landt
bekendt waren, ofte in aen oprechtigh:t sulx de Coning
aff te vragen; off de Coningen sig onder veranderingen
ook met dede daar toe mochten hebben bespeigt, ofte
niet; den Rigter stondt verstelt en was beschaamdt
wegens sijnen Coning, seijde echter ter goeder trouwe
geen dingvetijhe wetten, maar gewoontens te sijn, ende
dat die natuurlijk waren, dat beeldtschwaanten niet
gaarne tegens veranderen en oorloogde, maar dat
echter sijnen Coningh in Timaro niet, ofte althoos
gantsch weijnig dwangtschap was, ende uit die insigte
niet en hadde beswaren agter te beijven, maar hij
was van naturen slaagt en beoode, en altijdts
belongdt, soo bij aldien ijets meer ten dienste der
d'E: Comp:e dede, dan de andere in 't algemeijn, dat sij hem
gelijkheijk sulx 't sijnder tijdt wederomme betaeldt
soude setten; hadt ook noijdt eenigen oorlogh gehadt,

ofte

ofte bij gewoondt, ende als hij de tijt werde sijne doen soude, moste sulx heimpsgewijs, ende onder schijn van een geveijsdene menigte geschieden, dog off de Coningh in eenigen deel, van oversandene mede te belastigen waren, wiste hij niet, en soude uit den Coningh sulx tragten te weeten te komen, Ende naar ende weder naar Landt en Pacecna vertrock.

Maart.

Woensdag: den Eersten: Den gouv.r krijgt tijdinge dat den Coek Hendrik Cons, onder voorwendinge van breuk, naar 't gebergte sigh hadt willen eaten draegen, ende op de Steijlste vlugten; was belangt dat dien voogel (die ons soo seer plagt is) ons moste komen te ontvlatten ende aldus wel eigt hare Sangi ende alle d'ij-landen ons wederomme doen afvallen, om soo sijn Koninge bij de Castilianen te brengen, en bevonden, hebbende sig soodanig beweeke in alles aangestelt, als bekoorde en op den 26.en der voorleden maandt aan gehaaldt staat; agte naadtlaanst hem voor te komen, eer hij ons voor quam. Sint den selven om alle agterdogt hem te benemen, hebben wesen, dat wonnemende sijnde, om hoe der hoe eerder te ver„trekken, den gouv.r weten wilde off hij ou mede vertrekken soude, dan off hij met sijn Chaloup soude voegen, alsoo'n Sakis waren, die sijn tegenwoordigheijt

in

in Ternaten verdeelde, ende dat den Coning Saijfoedijn sigh op hem verlaten hadde, dat ook sijn vrienden met d'Comp.e wel eens dienden te staen, etc: sijn besluijt was dat hij soo sieckelijck, off eenen swak sijnde, sigh selven niet redden en konde, ende versocht den Gouv.r inde Chaloup te seer inde weegh wesen soude, daar geenerleij niet veel plaats en waar, sullende met sijn naijgen Chaloup soo haast die klaar is, volgen, maar schonen hij hem aan volk en de selve wat te voorsien, waaromme den Gouv.r versoght de Coning van Tarnata te willen eenen aanseggen, dat hem eenige luijden bij setten mochte die sulx deeden, het welk den Gouv.r deedt, schoon desen Coek soo wel eens soo veel volk tot sijnen dienst achter heeft, dan voornoemde Coningh, dogh dit meenden hij dat den Gouv.r noch niet te weeten wist.

Den Soon van den Coning van Cabouran in geselschap van den Gouv.r mede herwaardts overgecomen, quam sijn afscheijt nemen, om weder te rugge te mogen keeren.

Ondertusschen quamen de Coningen van Tandakaan ende Manganitan aanboordt, den eersten brengende den Jongman mede, den welke den Coek seijde Capt.n Laudt gemaakt te hebben, ende den anderen, besluijt, dat den Coningh Piantaij op morgen volgen soude.

Den Coning van Tandakaan wierdt van alles onderrigt ende gelast sigh met de sijne mede ten eersten naar Limauw te begeven, om wraake te neemen over den van 's Comp.s Lordt; het welke hij met een groote be,,reijtwilligh,, beloofde, seggende niets met de selve te doen te hebben, ende hij eeuwig die geene te sijn die geneuchte met de selve Swaagerschap en was,

ende

Maart 1679. Inde Chaloup D'Eendragt Inde Bhaij van Sancna.

ende daar omme dat te meer verkondt moste werden,
Sijn best te sullen doen, vaarende seer heftig uit op de
Christenen, en voornamentlijk op Caboccan, seggende
dit sijn luijden die den Godt aangenomen, ende den
Verbandt verworpen hebben, die Christenen wilen sijn, ende
alles als goede en trouwe vrienden der E: Comp.e
die nochtans der selver Gouv.r slaven, en sijn offassen
verwoorden eeten, ik ben maar een Moor, maar hij
soude mijn eedtgesellen, dat mij soo een kwade en
Casten naangaan soude etc: hij seijde noch drie ofte vier
dagen van nooden te hebben, om sijn volck uit het
Bosch en binne te brijngen bij den anderen te samen
maar soo haast die bij een waren, soude hij aan,
stonts naar Limaun sig vervoegen.

Hij wierdt mede onderright wegens den Coek Hendrik
dat die niet tot een Prijster ofte opperhooft over
hun gestelt, maar een Dienaar van d'E: Comp.e was,
die sigh vrij meerder aanmatigde, dan hem toe-
wel betaamde, ende dat hij al mede een Dienaar
der Coningen sijnde, geen macht en hadde Capt.n Lamodts
ofte yets dergelijcx te maken, soo den tegenwoordige
mede getragte, met kennisse en believen des Conings
en Rijxgrooten voorgestelt wierdt, soo soude den
Gouv.r hem in naame der E: Comp.e een acte daar
aff geven, ende den selvigen bevestigen, ende anders
niet.

Den Coning en tegenwoordige grooten seijde sulx wel
te weeten en versogten sulx dan gesamentlijk van
den Gouv.r, die den selven een Rottang en acte
gaff,

Maart 1679 Inde Chaloup D'Eendragt Inde Bhay van Sanoena

met een tesse daar toe passende, ende onderrigtinge hoe in
sijn ampt waardigelijk sigh te dragen hadde, alshoe het ge-
meen volck ende de predde van Bangi naar sijn vermogen
en eere der E: Comp.e betragtende, Ja: waar mede sy alle
gesamentlijk afscheijdt namen ende vertrocken: wesende
't opperhoofdt van Seijud mede vogt van Boutuan mede
tot een vereeringe en gedagtenisse in name der E: Comp.e
gegeven, een schoone ingefatte Borgsteen, ende de Coningen
met wat nagelen en nooten muscaat voorsien.

Onderrigtinge den nieuw gemaakte Capt.n Landt van Candahaar gegeven

Des naarmiddaags versoeckende dat den Coek Hendrik
Ergost agterdecken te krijgen, wordt den Gouvr. hoe met
den Coning van Canoena hem te ligten ende aanboort
te casten brengen, alwaar gekomen sogt hy eerst wel
uitvlugten om weder eens naar Landt te mogen gaan,
dog sulx seyde den Gouvr. niet te konnen geschieden, we-
wende verders tot sijn voordeel dat aanstondts het
geen aan d'E: Comp.e ten agteren was, wierde betaalen,
wierdt daar naar niet gereijstredt, soo dat hy
geduldt moest hebben.

Den Coning van Canoena, en nigten mede aanboordt
sijnde, naam den Gouvr. de selve nochmaels voor, en
ontschuldigde sig den Coning van Canoena dusdanigh,
hy hadde gemeeckt dat verscheijde Cabocanders die
toen men van boven afscheide en langs den nigh
des Bergs stapte, een ander pat heel naar omlaege
waren afgegaan, voortsettende tot aan den voet
van de Limanouwse vlugt-bergh alwaar sy van ter
sijde wierd opgenomen, ende aldus by de Limanouwers
sig mede begaven, dat de verders Cabocanders
en Caguanders het Pattis wedt kosten, dat sulx
voort angelt waar, ende voor hun open geaten scheer
dat ook de sijne hun hadde verheidt gemaekt hoe

de

de Linamoors aan den Coning van Cabovan souden hebben
bevogt gehadt, sy wilden sig ter syden aff begeven, soo
wanneer voor de Baggie quamen, en lieten de Canoorsches
en Boeanders voorgaan, als wanneer sy daar over
raadt wisten; al het welke wel seer waarschijn-
lijk is, om dat de Linamoors soo bij alle niet ongewoon
op en stonde, nogte soo stoudt en souden wesen sijn,
maar off dit alles waar is, ende hoe den Canoorsches
beloven magt, is een andere sake, dog konde het nu
niet anders schikken, moet ende dese tijden nog al te
gemoedt komen, en op betere gelegentheijdt wagten.

't agtergebleven boek van Cabovan aan boordt gekomen.

's Avondts quam ons agtergebleven boek van Cabovan
met den Commandeur weder aan boordt, sijnde met
hun gekomen eenen Conste, die bij den Coning van Tiams
den staat heeft, wiert den Gouvr. te berigten, hoe dies
Coning eertijds voort vorm met sijn volkeren, hebbende
de Moorsche Miskit offte kerk tot een Collegie ver-
vaardigdt, ende het dak daar boven afgenomen, het
selvig met planken beloodt, borstweering er om
gemaakt, ende sijn stukjens daar op geplant, omme
de gene die met hun baarwerken den berg op trachten
te komen, te mogen beletten; seijde sig ook gesterkt hadde tegen
de Cabovanders volks, als de welke bij niets te veel
en Struinders, alsoo noch een eenigen wraek op de
sijne hadden.

Donderdag 2en Do. beschrijvt alhier des morgens Jeronimo
d'annas van Tiams, bragt dit briefje mede.

Aan

Aan d' E: Heer Robbertus Padtbrugge.
Gouvr. en Directeur der Moluccas.

E: Deftiste, Manhafte wijse voorsienige Heer.

Ik heb d' Ed: Gouvs: sijn schrijvens vanden 15den deses wel ontfangen, en is sijn hooght: van Ciauw den 15den deser van hier met 5: praúwen en 2: Cimmintaugs naar Caroena vertrocken, ook hebbe ik twee Cimmintaugs naar Caguanda om twee groote praúwen, die verandt gehouden, om die bij d' Ed: Gouvs: mede over te komen, gaande Don Jeronimo d'Arnas met drie Hollandtsche Soldaten en ~~bij~~ met sijn knechste [?] volck mede, om d' Ed: de behulpsame handt te bieden.

Van mijn guarnisoen heeft d' Ed: Gouvr: 5: Soldaten en een Corpl:, ik soude d' Ed: noch twee mannen mede gesonden hebben, maar hebbe twee siecken van het gedurig waeken, en het weijnig volck, en hebbe seer weijnig hulp van 't volck van d' Jeronimo d'Arnas; hier mede afbreekende beveele d' Ed: Gouvs: nevens sijne bijhebbende onder de protexie des almogende, en verblijve onderstondt Ul: dienstwillige dienaar, en onderdaan geteekent Johannis vanden Linden, ter zyden stondt Ciauw inde vestinge Maatsuijker deser 23en Februarij Ao: 1679:

D'Arnas seijde onder andere woorden; met den Coningh seer wel, dogh met deszelfs grooten gantsch niet over een te kunnen komen, waarom hij wel eisen [?] woorden met

de

de Zijne naar Manado komen wiede; dog het schijndt hem
de straet wijde van Ciaung tegens staat, ende wel
liever op Manado onder sijnen kertpen hoof den venste
ende in vred, dan op Ciauw onder de groote menigte
de broede, ende in Krijgh aansien te sijn; hij
wierdt wat onderrigt, hoe dat tragten most d'Sr. Pe
Lernaart mede wat vernoeginge te geven: hebbende
hem de Castiliaensche Papen bij swart ontwent
inde Eatwijng affgemaaeldt, als off hij, ende sijn geslagte
meer naar het heijdendom hoeden, dan dat sij
Christenen waren; het welke hij voor most komen,
ende het tegendeel betoonen; hij antwoordde vande
Spaansche Papen als sijn bitterste vijanden, niet anders
te verwagten, dogh soude anders doen blijken.

Vorders wierdt hem de goedgunstheijdt van Timamo
ontdeckt, ende sijn best boven op de rugge van 't
gebergte aan 't Castells werdt aangewesen, om de
Timanners die afte sluyten, ende onnut te maken
vertrouwende die hoogte de Ceborlanders niet toe,
sneende dan met hulpe der andere Londtgenoten, van
boven naar beneden, aan wederzijden naar Zijnen
Coningh toe wekken, omme aldus de Timanners soo
haast mogelijk gehoorsaem te ontsingen.

van Tanoena 't Zeijl gegaen, en komt de Coningh sijn affgesante weeren

hem wierden ook hondert musquet Coogels geraght
ende een musquet tegens eene bequaam vernuijselt
waar mede hij vertrock, en gingen wij mede onder
Zeijl, komende ondertwijlen den Coning van Tanoena
sijn affgesante vanden Goud.r, ende den Coch Hendrik

weinen

nemen, van welken Coop sijn hoogh.t sonder kennen niet en schrijve, waar aan bespeurt wat een groot vermogen dien coopm. tot aktien op de gemoederen der Coningen heeft.

Op desselfs affschrijft wierden sijn hoogh.t dese twee brieff,,jens, omme over landt naar Taboecan te bestellen ter handt gestelt.

Aan de Coningen van Taboecan, en Ciauw.

Hooggeboorne Heeren Coningen!

Om redenen van staat ben ik genoodtsaakt den Coop Hendrik Cons naar Macasser mede te nemen; sullende den selven wederomme senden, soo wanneer ik weeten magh ende verseekerdt sijn, hoe de saak van Limaüo UE: hooghedens aanbelangende en toekomende sullen wesen bestierdt, ende wat verder over genomen sal sijn, als ook hoe alles sig verder soude mogen schikken.

Onderwijlen sal ik hem om UE: hoogh.ns wel handelen, alsoo uE hoogh.ns soo seer heeft verpligt int vereenigen van 't Buijtenwetige=verbondt tusschen Taboecan en Ciauw, dat ons selfs ook wel bevallen is, ende aangenaam sal wesen soo lange het niet tot ons naardeel en moete strekken.

Dat ik soo schielijk vertrocken ben geweest neeme

(Ik ten besten, maar dat Ik mede de mijne hier door op de Regtbank gesteld sijn geweest, gelieven UEdle nu eens nader in agtinge te nemen, mede dat die onbeschofte gasten, die wel beschreidt waaren van tegens niemant dan tegens mij ende mijne opvolgers hunne Post (?) te beledigen, dogh niet ooglijkende en konne te ontsnappen, want Ik hier hooren dat geen schijn van redens van hunnen beugt mijn bedoen sal, en sijn het meest swaagtschappe, bondtgenoten, off nae bestaande laet bidde Ik UEdle dit selfs tot een spoor, en prikkel sijn, om de onschuldigen het te straffen, op dat wij mogen weten, dat selfs daar aan onschuldig sijt.

Datousika wil Ik selfs mede wel ten huligte van UEd: Hoogheden in genade aannemen, om dat hij in 't leven, deren van 't selvige huijswerk mede is ingewikkeldt geweest, dog onder geen andere voorwaarden, dan dat Saban wederkomende onder Canodua gesteldt werde, gelijk mij van de Hooge regeringe tot Bata is aangedaan geworden.

Wie Datousika voor sijn persoon naar Cornaten vertrecken, sulx is hem vergunt, doch dat dit de meijninge niet en is, noch van Saban, noch van Limanis begrijpt accusinte, mede wel voornamentlijk hier aan, dat Datousika wel soude willen Christen worden, naar sijn seggen, maar soude niet willen weder onder Canodua staan, doch wel onder Cabodan off Cianis, die 'er summiers niet toe geneigd en sijn ende waar omme ook geboden hebbe, dat niemandt ook het minste hindt daar aff en sal mogen aanhouden noch verwonden.

'T geboer werk van Limanis, en heeft niet veel om 't lijf, schoon den berg noch soo steijl is soo wannen

het waar van dien nigel des Berghs, daar langs ik
het meende te verhaelen, affgesloten, ende aangestaet
ende voornaementlijk dat groote palatie welck hun
affgesneden werdt, waar aan anders noch wel twee maanden
spijse soude hebben; de water en sal hun tegenwoor-
-digh niet ligt ontbreken, ter wijle den regen tijdt in
gebroken is; soo Cabacan daar ontrent te schroom-
-achtig moeste sijn, sullen de Cianiers het al mede
moeten waarnemen, daar toe nu de passe der
Hooge Jeronime d'Annas overgecomen is, die
over drie offte vier dagen van Canodia en Canda,
daar staat gevoegdt te werden.

Waar mede ik u Ed.le wel gelijc wensche, ende nogmaels
op 't cragtigste erinnert wil hebben, geene der
Betkanwes te spaeren, daar onder de moorsche Papen
wel de voornaamste sijn —

Den Schoolm.r Berenik sal op de lankes, die ik gere-
-kent hebbe, soodanigh een acte tot U E: Hoogh.ens
onteertinge streeen, als selfs begeerdt, ende soodanig
ik hem aanbesloten hebbe, waar mede mijne
laatste afschrijdt naer mijne genegene gebiede-
-nisse werd, en blijve U E: Hoogheedens bereijdtwil-
lige vriendt, en dienaar, getek.t Robbertus Padt-
bruggd ter Rijde Stondt Canodia 2en maart 1679.

Van den Seng.r Commandant
Jan Loodewijcksen.

Manhafte, Vroome Discrete

heel noodig het is die van Linains van agteren
tegens

tegens het gebergte daar sij haar gesterkt hebben te beletten, en den uitgang after Suyden, is U.E. als die de gelegentheijt daar ontrent mede gesien hebt, soo wel als ons bekendt, daaromme wordt U.E. op 't alderernstighste geraadt, ende aanbevoolen, op 't spoedighste te besorgen, dat op 't Bittattis wech, off ook wel nader daar nog standen, ende het bequamelijkste sal konnen geschieden, een goede vaste Paggar opgeworpen wordt, om haar voorts aff te sluyten, ende alsoo te maken, datse niet alleen van mondtkost ontbloodt, maar 't eenemaal het ontvlugten haar benomen wordt, sijnde ons verraadt, door wijsende opgemaakt wordt.

Het toegesondene kruijdt en loodt, moet wel goede ge,, spaart, ende niet als ten uitte en proffijt verschooten, worden, daar U.E. 't sijner tijdt verantw: van sal moeten doen, en behoeft den Coning van Candia [?], nog den Gouverneur d'annas [?] daar van niet te voorsien, alsoo genoegsaam daar van versorgt sijn, niettemin kondt bij gelegentheijt voorn: Gouverneur wat kruijdt bij setten.

Op den daar sijnde vlugtende Spanjaardt, en Javaan die welke op Cabocan sijn, moet naauw agt genomen worden, en vernomen wordende dat de selve eenige 'tsamen spanninge met die van Linamo houden, aan,, stondts in goede versekeringe nemen, en tot de handen van den Captn Smaardt [?] gestelt worden; hebt goede agtinge op alles wat'er omgaat, en besorgdt dat voorgemelte Paggers en affsluytinge verwaardigdt, en die bedreven gestraft worden; waar mede goede in genade bevoolen ondersteundt U.E. vriendt, geteekent Robbertus Padtbrugge, ter zyden stondt In den Vindnagt [?].

den 2den Maart Ao 1679.

Maart 1679 Inde Chaloup D'Eendragt, van Caroenaas Bhay naar Siauw

aanwijsinge tot de Sangijsche voorwaarden die de Coningen van Manganitau mede aannamen

aff ende aan van Manganitau, quamen ons de Coninghen Biantaij, en Cakindra aanboort, die onder dit aanhangsel de eygentlijke voorwaarden van Sangi, en Taguranda mede aannamen, ende onderteekenden

Alsoo den Prins Biantaij onder Speciaal Contrakt 10en Xber 1677: als hooft der Christenen tot Cajoulis aangenomen, ende nu tot Coning van Manganitau nevens den Coning Cakindra gestelt is, soo zijn hun beyde de voorwaarden van Sangi in 't eygentlijk voorgehouden, waar onder sy hunnen mede begrepen te mogen worden, gereght en delen gesticht, en hebben de selve ook met hun onderteekening bekragtigt, ondert.: in den Eendragt desen 2en Maart 1679: get: Biantaij, en: in Arabische letteren de naam van Cakindra, op 't spatium stondt 't Comps. segel in rooden lakke, nevens de handt teekeninge van den gouvr. Robbertus Padtbrugge, en ter zijden als getuyge Christiaan Hasselberg, en Hendrik Mecke, volgende het originele Contrakt onder den Coning van Caboran berustende.

Den Coning Biantaij was seer haastigh omme naar voort ende naar Limanno te gaan, deylende den buydt, al der den ben gevangen was; hij heeft een ouwde wrok op die van Limanno, soo dat buyten twijffel sijn best genoegh doen sal, dogh den Coning Cakindra niet, als die sijn meeste bloedtvrienden ende eygen vader daar binnen heeft, dat een Caffire off Moorsche Paap, ende met eenen Rigter is, ende veel ligt al mede een van de meest aanstookers, en hardtneckigste; Biantaij wierdt mede met wat Cruydtnagelen en roode mishaten begaagt en vertrocken beyde onder behoorlijke verschooten, vervolgende wij onse Reyse.

Vrydagh.

Vrijdagh 3en Des middaags komen op Ciauw ende onder den Berg-post Maatzuyker aan te landen; begevende den Gouvr. sigh aanstonds naar boven, daar alles redelijk in staat van tegenweer was, maar wierde'er noch geen Borstweeringe nochte Dwarswallen voor de gordijnen, offte op de Bolwerkjens, die bloot [illegible] nochtans waren belast geweest: Den Commandant en konde ook geen redenen van 't een nochte van het andere geven, alsoo geheel dronken was, het welk sijn dagelijx werk schijndt door den overvloedigen sagueer dien hij tappen laat; waar door den Gouvr. dan evenwel naar de effecten in wesen opnemen liet, sijn dagelijxe aanteykeninge en speelinge van 't Cruijdt afsonderende, sijnde de effecten in wesen soo, danigh als 't voorenden daar, evenwel gebragt en de mandtjens, honderdt Coogels, de [illegible], het meeste gedeelte der [illegible], daar mede hij sig van buijten met een dubbelde [illegible] Padden verstrikt, de Sagou was meest vergaan, ende en hadden niet dan een maandt Padij meer in voorraat, sonder yets anders; soo dat met den eersten [illegible] diende.

Aankomst tot Ciauw, onder de post Maatzuyker

't geen alhier in wesen is en voorts voorgekomen is, blijkt aan 't volgende.

Bevindinge van Compe. in wesend zijnde effecten op 't eylandt Ciauw, in de Vesting Maatsuyker. Soo als de selve ter ordre van d'Heer Gouverneur Robbertus Padtbrugge, bij den Boekhouder Christiaen Hasselberg, en Lengt. Hendrik Micke

als

als gecommit.rs zijn opgenomen, en door der commad.r Jan vander Linde zijn aangewesen, als.

Ammonitie van Oorlogh.

6: p.s Cannon als
9: p.s ijsere cannon als
1 van 8 ⅌
3: d.o 6
9: p.s ijsere cannon
2: d.o metael als
1 d.o van 9 ⅌
1 d.o van 3 ⅌ toebehoorende den Coning van Cornaten
6: p.s Cannon
1: metael bas, toebehoorende, den Gorgorgo d'annas, bemerkt gerondineerdt ter Raadt 13 Steeden.
600 ⅌ buskruijdt, 200 ⅌ door d. S.r gouv.r daar gelaaten
Constapels goedt
9: wissers, 9: lokhoutstaarten,
50: kogels van 9: en 3: ⅌ . . .
225: d.o . . .
125: d.o langh schrap van 6: en 8: ⅌ } Schrap.
900: musquet cogels,
25: vuurpotten, en 25: handtgranaaden,
2: ijsere pannen
2: korbatten
Materialen
2: mookers, 6: Pattapatters, 2: pikken, 6: bijlen,
9: schoppen, 9: waterpotten,
Wapentuijgh
12: musquetten, en 6: bandoleers

Aldus gedaan ende opgenomen inde vesting maatlijcker, den 3.en maart 1639: en bij Jan vanden Linde, Christiaen Basseborgh, en Hendrik Meede, als gecommitteerde ondertekent, sijnde daar van een Originaal tijste den Sr gouv.r ter Raadt gestelt.

Dagelijxe aenteeckening gehouden bij den Serg.t Commandant Johannis vander Linde t sed.t den 12.en November 1677: wanneer de Vestinge Maatsuyker op Ciauw heeft over genomen: tot den 20.en January 1679:

Den 12.en gel. hebbe ik de besittinge van Ciauw opgenomen inden Jaere 1677:

Den 30.en d.o is d'Hr. Gouv.r naar Sangi van hier vertrocken.

Den 19.en Ebr. is d'Hr. Gouv.r hier weder gearriveerdt, en den selfden d.o weder vertrocken.

Den 29.en d.o is den Predik.t hier aangelandt.

Den 25.en d.o is mijn door een gevangen aangebragt als dat hij Nagelboomen wist, waar voor hij eenige belooninge wierde ge-,,nieten om die aan te wijsen; waar op ik seyde, dat hem belooninge soude geven worden, maar de Sanderen daags weder onkennende, hebbe 8 dagen hem, in apparentie gehouden, maar heeft niet willen bekennen, en hebbe hem doen geaangereedt.

Den 8.en January 1679. Is de Predikant weder vertrocken naar Caguranda.

Den 19.en d.o heeft mijn d'Jeronimo d'arras aangebragt als dat den Coning van Ciauw een Binnenlang soude gestuurdt hebben naar de Manhilas, om te waar-,,schouwen dat de Hollanders Ciauw hebben in besittinge genomen; de naemen vande hoofden sijn tilempo, & Sabcimba, maar Contrary bevonden &c.

Den 20ste Do. is den Coning weder hier geweest ... vandt van Cabocrau met sijn vrouwe.

Den 1ste Febr. hebbe ik met den Coning en sijnd Rijxgrooten een volle Bitsjaringh gehouden, van wegen het werken op Belang.

Den 9de Do. is den Coning met eenig volk bij mijn gecomen om te arbeyden.

Den 11de Do. drie nagelboomen bedurven.

Den 12de Do. is den Coning weder naar Belang vertrokken.

Den 20ste Do. heb ik den Capangir weder behendigh gevraagdt van wegen de nagelboomen maar heeft het niet willen bekennen

Den 23ste Do. Is mijn bericht, als datter een schip op Manado was.

Den 29ste Do. is mijn bericht als dat den Coning soude sijn 2: Capt.n Laimodte, een Singhadije, met een quimelaha affgesett hebben maar is wederom gewiddeerdt.

Den 5de maart is den Coning weder met eenigh volk hier gecomen om te arbeyden.

Den 8ste Do. twee nagelboomen laten omkappen.

Den 12de Do. is sijn Hoogh.t weder vertrocken.

Den 20ste Do. bericht gekregen als dat een schip offte chaloup onder de wal gesien was maar geen vast bescheydt.

Den 26ste Do. is mijn bericht als dat de Coninghs gouv.r tegens d'aras soude geseijdt hebben wat soeken de Hollanders hier doch want hier geen proffijt voor haar en is, en ik sal soecken dat se weder vertrecken mogen.

Den 19de April is op Belang aangelandt een sonk uit de Manhicca, maar niet anders

Swarten

waarden daar op sijnde, kragtende de Spaansche Seroúns, die Boogt.e hier woonde, heeft mijn Constapel met twee mannen medegenomen, om te sien datter geen onheijl en soude geschieden.

Den 13.e d.o is hier aangeland de Chaloúp den Dondnagt met sStreckinge.

Den 29.e d.o is de Chaloúp van hier vertrocken, met eenige goederen vande Spanjaarden.

Den 27.e d.o is hier aangeland den Capt.n Cornelis Sochús.

Den 28.e d.o is hier aangeland de Chaloúp de rodehaan met 9: Lasten Padij.

Den selfden d.o is hier aangeland den Coning van Ciauw, en met den Capt.n wel over een gekomen.

Den 3.e May is den Coning weder vertrocken.

Den 8.e d.o is den Capt.n weder naar Maleijen vertrocken.

Den 10.e d.o is hier aangeland den konings soon van Caroena, om den Sergt.e van Caroena sijn kroúw te halen.

Den 15.e d.o is hier getroúwdt, Jan de Kreb Schrijver, met een Jonge Dogter van Manado.

Den 22.e d.o is den Coning van Ciaúw bij mijn komen klagen, als datter eenige van sijn volk bij d'arras overgeloopen waar, waar over eenige dispuijt hadde, waarom die Boogt.e aan mijn versogt de overgeloopene in hegtenisse te nemen, het welk geschiedt is.

Den

Den 30sten do: is den Coning weer Strokken naar Bolo;

Den 6den Juny, is syn Boogt: weer bij mijn gekomen maar geen voldoende, om dat syn Grootmoeder op haar uytersts lagh.

Den selben do: is den Conincq naar de Manado gestuurdt, naar 's Conings seggen, Beklaegt op de Spaensche Cristen, maar niet wetende van eenigh goedt van haar.

Den 11den do: is den Coning weer wederom naar Bolo, met het lijk van syn grootmoeder

Den 25sten do: is den Coning en Jeronimo d'Arras hier oock weer gekomen.

Den 25sten do: is den Coning weder wederom naar Bolo.

Den 16den Juey hebbe ik Brigt gekregen van Bolo, als dat den Capt.n Laudt in een om 't eran soude hebben gebragt waar op ik een Corp.l met 2: man gestuurdt hebbe, om daar naar te vernemen, waar op die Boogt: wederom wederom wederom eict, als dat den gequetsten geen noodt en hoeft, en versogt dat selve Rigtere daar aff mogt syn, en soo het dan ten Costel niet afkopen en moeten, sal het als dan in 's Comps: nogten stellen, alsoo het door opspel geschiedt is.

Den 29sten do: versogt syn Boogt: om drie prauwen naar de Manado te mogh senden, om wat Padij voor hem te kopen.

Den 7den Augusty is syn Boogt: met eenige van syn volck hier gecomen om te eards werken, als mede om naar de Comen op te soeken, maar hebben niet konnen op doen.

Den

Den 8e Augusty is den Coning weederom ver,,
,,trocken.

Den 10en do heeft den Coning syn Captn
Laidt met eenig volck gestuurdt, om
te arbeyden.

Den 22en do is den Coning hier gecomen, om
een generaele doodtmael te houden op
het opleyden van syn grootmoeder.

Den 28e do is den koningh hier gecomen en
versoght om syn vrouw weer te haelen
van Cagueanda, maar hebbe hem
sulcx geweygerdt, en syn 2: gevangenen
gestuurdt, en syn hoogheyt soo lang
hier gehouden tot dat voorn: gevang:
weder quamen, tot

Den 8en ydo als wanneer weder quamen
en syn vrouw niet mede brachte.

Den 9en do Is den Coning weder naar Bel[illegible]
vertrocken.

Den 12e do heeft den Coning myn uit Bel[illegible]
laeten weeten, als dat syn vrouw
op Cagueanda synde, hoe sieck was,
en versogt om daer naer toe te
mogen gaan, waarop ik hebbe een
Corpl: met twee man daer naer
toe gestuurdt om met syn hoogheyt
mede te gaan, om te sien en
hooren watter voorvaldt, en haar
voor 2: à 3: dagen verlooff gegeven,

Den 15en do isser een Sold: genaamt Claas
Pietersz overleden, die daags te vooren
eer hy quam te sterven seyde
betoovert te syn.

Den

Den 19den Sepb. is op Bolo aangeland den Captn. Laut van Cagueanda, Cornelis Frank berigtende als dat den Hr. Goupr. al drie weeken van Ouby soude geweest zyn om benoordts aantekomen.

Den 21sten do. den Binnitang naar de Manado gesonden om de komst van den Hr. Goupr. te verwagten op versoek van den Coning.

Den 22sten do. is den Gogoegoe Makonab sonder consent naar Sangi vertrocken.

Den 11den 8ber, is den Coning zyn vrouw op Cagueanda van een jonge soon verlost, en zyn hoogt. daar naar toe vertrokken.

Den 13den do. is Lieutenants hier van de Manado overgekomen, door versoek van de Capn. aan den Commissaris, de welke hier wel goedt [illegible] te hebben, waar op ik antwoorde soo hier yets is, ik sal 'er uw aanhelpen,

Den 20sten do. is den Coning hier gekomen, met Mangi, die de goederen van de Lotels onderhouden hadt, en het welke hy ook bekendt, maar den Coningh onschuldig zegt, en is den 21sten weder vertrocken.

Den 22sten do. is den Gogoegoe Makonab van Sangi weder gekomen,

Den 25sten do. is de Capn. hier goedt van hier naar de Manado gesonden

Den 9den 9ber. bragt den ouden Gogoegoe van Cagueanda berigt, als dat den

Coningh

Coningh Biantan niet wel vergenoegdt en
was, met syn Schoonv.ᵉ, maar sal de
komste van den Ed. Gouv. affwagten,

Den 8en do. Heeb ik de officieren laten bij den
komen om het maken van de kerk
en ook aen voorgeseydt van 't werk
gaven tot anhoordt, als dat het
ook haar niet gehoorsaam waren.

Den 29en do. is den Coning weder te rug gekomen
van Cagieranda. of Bool,

Den 30en do. is den Coningh bij mij gekomen.

Den 1en Xber heeft den Coning een Maninge
gemaakt uit de naam van d'E. Comp.
ende de Coning, om het volk te...
naar de kerk en Schole te prossen, en
seyt om den 1e maandage, het
welke ik seyde met de komste
van den Ed. Gouv. wel te sullen
bekomen.

Den 3en do. is den Coningh weder naar Bool
vertrokken, en hier niets uitgeregt.

Den 12en do. ben ik naar Bool gegaan, om 't
prauwen te besoeken, om van de Manado
ons vanllaen te haden.

Den 9en January 1679. is den Capt. Landt
hier aangekomen, tyding brengende dat
d'Ed. Gouv. op de Manado was.

Den 12en do. is den Coning naar Cagieranda
gegaan, om den Ed. Gouv. int gemoedt
te komen.

Den 19en is mijn bericht is dat 100 Span-
jaarden niet de Magindanaons waren,
en is den 11en do. is de Chaloup
de weedtkomst hier aangekomen.

Den 16den do een Matroos verbrandt gebaeck van de Chaloup en is verdroncken.

Den 20den do is de Chaloup de weedercomst weder ontrocken, naddemael d'Ed. Goups. nochtans niet en waar.

van Ciauw ver„trocken

Des avondts gingen wij van daer weder onder zeijl, hebben de schoonens aan Landt gevonden zoo ponsen Custkruijdt, dogh buijten gekomen wierdt het stille, waer door den gantschen nagh dreven, drijvende ons.

Saturdagh 9den tusschen Bero en 't Eylandt Mackelonee loopende de Stroom, dat wonderlijk in desen tijdt om de Noordt west, met buijige winden, dan voeder, dan neder, quamen noch dijndelijk onder een der eylanden voor Cangesand geleegen, ten anker.

Sondagh 10den Zonden voordag de schuijt naer Caqueanda, om d'outste Hooffden, Schoolmeester, en koster ofte Marinje te roepen, de welke aldaer gecomen zoo wierdt de Goeverneur, om hun wat meerder ontlagh in de regeringe te doen krijgen, de volgende acte verleendt.

voor Caqueanda ge„ankert Zuijd, komen de grooten aen boordt.

Vermits de Jonckheijt, der onmondigheijt, als bedroefde Siekte des Conings van Caqueanda op den 15den Zdo 1655: voorgestelt zijn, de Goeverneurs der rijx Jacob Cohilu en Johan Hoffma Batahan Tosbod, ommedaer toogden niet alleen van den Jongen Coning te zijn, maar ook der selver Landen en Luijden, naar ouder gewoonte, gebruijk, wetten, en Christelijke Zeeden, te bestieren, Rigten ende in alle Godtvrugtige deugden te leijden.

Acte van volmagt aan de Regenten verleendt

En niet te min bevinden hun jmmer niet naarbehooren

en

en worden gehoorsaamdt, waar omme sy ons hier aff versogt hebben, acte met 's Comp.s Zegel bekragtigde op dat sy door 't onslag van 't swerige, in dese hun op geleyde last, te meer mogten ontheven worden: Soo is het dat wy hun het swerige niet hebben kunnen nochte willen weijgeren, te meer dewijl het wordt dat andere vorsten van buyten, hun dese Bangesaanse Regeringe geheel ende al aenbevolen; Stellende in naeme der E: Comp.e voornoemde gorgorgoos mitsgaders inde voor verhaalde voogdije ende bedieninge, met volle last te doen ende verrigten, alles dat tot welstand der Landen en volcken gehoort, soo op die wijse als den overleden Monia off selfs den Coning Babian dese Landen, en Luyden bestierden, sonder onderscheijdt offe gehouden te sijn, aan niemandt dan d' E Comp.e daar aff reden te geven. onderstondt aan 't ijseland Bangeland ten anker inde Chaloup den derdnagt dese 5e Maart 1679: geteeckent Robbertus Padtbrugge ter sijden was gedrukt 's Comp.s Segel, daar onder ter ordre van sijn Ed. wel gemelte D: Christiaan Basselbergh. ut sup.a

Ende aan de Marinhos, waar aff den eenen vijff ende den anderen agtien jaaren de kerken en Schoole soo van Caguianda als Minanga bedient hadden, sonder meer dan agt rd.s eens ontfangen te hebben, ende het tot maelsyen ringens en beght, off daar oijt meerder geloonden offe hun gegeven is; soo wierde aan de selve de behoordige kleeden, van de Manado ten dien eynde mede genomen, gegeven, waar mede on, gemeen verheugdt waren, alsoo geen staat gemaakt hadden half soo veel te sullen krijgen; en wierden de selve dusdanigh verklaert,

Voor de Merinho off Coster van Taguianda.

93 stp: ½ ende bastas, a ¼ rd.s Ed: Rd.s 53 3/9

1: p[s]: halve smalle Cassa
1: p[s]: breede smalle d[o]:
1: p[s]: witte Salampoeris
1: stuk bruine Bethilles
3: d[o] roode Canikans.

Voor de Costen van Menangan.

12: stx ½ breede Cassas
2: stx halve smalle d[o]:
1: d[o] witte Salampoeris
1: d[o] roode Canikans.

Den Gouv[r]: sprak hun ook over de schuldt aan wijlen den overleden Babias Coningh van Caguerauda, ten bedragen van Rx 290.-.-.- het welke sij seijden voldaan te hebben aan den Cock Hendrik Cous, soo in hey als waare, waar over in 't bijsijn van getuijgen voorn: Cock ondervraagt, bekende sulx, maar seijde de voorsz: goederen aan den h[r]: van Voorst te hebben gege= ven, offte de waardije daar aff in gelde, onder weijnige somme sonder daar aff quytschrijvinge ingeschrifte te hebben, hou dusdanig als met de schuldt van Bouthan.

met Caguelandtsche Conincx, brieff naar Manado ge= sonden

Den Gouv[r]: geraden hun mede sig klaar te maken mede ten eersten naar Limaino en d'andere Coudt= genoten te begeven, om met d'andere d'voorwinkhen te bringelen, ondertusschen sonder de Caguelanders en Conincx waar mede de Caguelanders in aan boordt schloeren waren mede dien volgens klaar was, ten eersten naar de Manado om den Predikant te halen, sonder dat het tot een gewoonte off verpligtinge voor het toecomende soude worden, en verleent om dese brieffe= ven te bestellen.

Manado

Manado
aen den Sr. Vendrigh Dirck Pietersz:

Manhafte, vrome seer Discrete

Men heeft ons soo om den kuijte geseijdt tot Sangi, dat de Coningen van Siauw, en Tabocan, niet voor de voorleedemaen (Ades 10=) en,, der voorleedene maendt ten volle aldaer gekomen sijn wanneer den regten regentijdt aldaer begost, en hebben het soodanig met die van Limauw, en Saban beleijdt dat geene vande beijde heeft willen gehoorsamen, nochte naer eenige reedenen luijsteren, maer hebben die van Limauw soo als sij onder hun Sagger staende (op hope dat sij hun door te eerder bewoogen, van hunne hardnekkigheijt affstaen soude, maer de selve hebben in tegendeel) soo overgeven staende gewest, dat sij onder ons een Cargie met musquetten hebben derven doen, waer door twee mijner oppassers in 't hooft getroffen ter aerde doodt bleven, ende een derde seer gevaerlijk door den buijk geschooten is, heb,,bende, alle de swarten soo Tabocanders als Canoonders ons verlaten.

Het welke tot UE naerrigtinge hier aenhaele, om off aldaer eenige Limauwers off Sabanders bravoen quamen om alle de selve aen te slaen, ende 't volk gevangen te nemen, wendende ook op den Coningh van Bouan sijn oogen, en laten niemand te passen, laetende geensijnts vaarhuijsen naer d' eijlanden met u wateren strecken, alsoo die in 't eedt gespan met d'andere is.

Wij senden UE: hier neevens ook een wan=meuel, dogh sijn de werken daer aff veels te smal, soo dat geen windt ge,,noegh en geeft, 't sal UE: evenwel konnen dienen, omder een andere naer te maken, alsoo den Coek Bastiaan, soo wanneer hij die siet, wel sal kunnen oordeelen waer aen het haperen moete.

Met

met het eerste schip dat Ul: E: hout, sal d'Eerw.de Predikant Zagharias Caheijngh tot de kerk besoekinge der Eijlanden moeten vertrecken, en sendt daar mede voor tijdens gronden, sal casten bady ook kantsoen voor drie maanden naar Sangi, aan Hendrik Jasperson, en Jacob Danielss van Bußo, sijnde den Corp.l aant woutonheid van aaneedot, en Soldaten Jan Ammerman van Lederen, Rommendt Hendriksen, de van Grootenbroek, Pieter Jafsens, en Casper voogt van Flissingh met ons mede naar ternaten genomen, sijnde de derwaardts gesondene Besoekinge Tabooreijk geschiedt gelijk de getrokkende veel te nigge gaande genoeglaam aanwijst, maar sendt in 't toekomende sorge dragen dat niet op de sijde, maar onder het geniet, gelijk suks een wijse is Hun nader toekomen.

Dat den Serg.t en geweesene Commandant Hannon Smidth Hagen veel kostgeldt en genieddt, wijst sigh seven genoegsaam aan, dogh steeren dit egter actuin, op dat daar jund geen missdagh en souden begaan, off souden suex prefs of niet.q: krijgen, van maerijn sae UE UL wader agt men de getrouwde en huijsgesinnen tot senden, om te bueen de plaatse van die geen die met de Paters en 't dagt aanstf.ne Strockes Sijn: draaght accepsuits goede Sorge, en vaart wel, onderstondt UL: vriendt, geteeck.t Robbertus Padtbrugge, ter sijden stondt, Inde Chaloup d'Oordnagt voor Caguanda ady 5.en Maert 1679:

Manado
aen den Eerw.de Leeraar
Zagharias Caheijngh.

Eerwaerdige, Vrome, Godtsalige, seer geleerde!

Buijten het geene aan den Commandt. schrijve- moet

moet hi V: Eerw: bekendt maken, dat ons tertijdt aen
dese verwarringe op Sangi, door onsen Coek Hendrik Cors
met hulpe der Spaensche Papen bewrocht te sijn, waar
omme V:E: Eerw: sig sal gelieven uijt der Stiete te laten
onderrigten, wat ommegangh en gemeijnschap die vaders
met den Coek, off Coeken op de Manado mogten hebben
gehouden, omme ons 't bijder tijdt van te konnen dienen.

Ende alsoo den Tiauwen, Tandasanaes, Tarouanaes, en die
van Tajoubis, genoegsaam ons eedt tragten te wrecken,
sijnde Tabouaan, en Manganitan al te nae Swaagerschapt
aan die van Limaino en Saban, ende'r ogter een
algemeijne vrede moste komen, en sorge van dat d'E:Comps
wraak op hun alleen in 't gemeijn moste worden, endeae,
dus het geheele Landt Bergwaardts op voorseigtig mogt
worden: Soo sal V:Eerw: sig met dese Converteerde ten
eersten derwaardts begeven, offe met den anderen, off ook
wel met eenige onser Boodems, soo 'er een voor de Mana-
is, en tragten met alle minnelijkheijdt, en sagtsinnigheijt
hun in te scherpen, dat wij alles niet en sullen gedenken
en deugdt sijn ten volle, soo wanneer ons maer de
voornaamste Rasvinken in handen leveren, als Cattoel-
ma, Coningh van Limaino, Sasadnen en moorde de Papen
ondersoekende verders hoe sig den Vlooghende Spanjaarden
hier omtrendt gedragen hebt, en off bij daar niet binn-
en is geweest, gelijk men voorgeeft, doen sij hunne min-qui-
ten op d'onse costen. De kortheijdt des tijdts doen mij dese
affbreken en U: Godt almagtig bevelende, blijve onderstondt
U:E: Eerw: goedtgunstige vriendt, get: Robbertus Padt-
brugge, ter zijden stondt In de Chaloup den Donderdagt
voor Taguianda adij 5en Maart 1679: Langerstondt, de
geweesde voor der Christenen sullen wij ten eersten
verwagten, staande den Captn ten eersten naar Sangij
te vertrecken, die de sekere alsdan wel kan worden
mede gegeven.

Maar

Maart 1679 Inde Chaloup d'Eendragt, van voor Tagulanda, naar Ternaten.

Waar naar wij al mede van hier Strecken, ende de Steven naar Ternaten wenden, met slegte voortgangh, swagte harde windt, Zuydtoost boven, sackten ons de Struydt aff, die wij naar eijsten, en bevonden.

Maandagh 6en Ontfangende de Zee nijpend windt van dese nagt, soo waren wij egter weijnig voortgeraakt, schijnende de Stroom harde om de Zuydtwest te loopen, soo dat Meauw, soo 't uyt ons oogen konde, niet dan in 't Oost ten Zuyden van ons hadden, schijnende den gantschen dagh met een goede windt alleen tusschen 't voornoemde Eylandt en Tafoungh boven geraakten.

Dijngsdag 7en nogh al goede windt, en slegte voortgang, sijnde het al laat op den avondt eer wij het Eylandtje te boven, en binnen gaats geraakten.

Woensdag 8en Des voormiddaags quamen wij voor Maleyen ten anker, en ter Reede, alwaar dit dagregister ~~eijndigt~~ naar verloop van seven maanden ende agt dagen. eijndigt

Gecollationeert accordeert,
Maleyen int Casteel Orangie
desen 20en July 1679.

Andries Olofsz

Resolutien getrokken ten
Castello Orangie op Malleijen
beginnende 23:en augusti 1678 en
eijndigende 28 augusti 1679 —

Dingsdagh 23en en vrijdag 26 augusti 1678 savonts naar 'tgebedt In absentie vande Heere goeverneur

Wesende voor den Provisioneelen administrateur der pakhuijsen Sr. Gerbrand Proost in raade voorgedragen en bekent gemaakt, hoe dat hij sedert ontrent agt dagen verleden inden Jongst van Batavia pr. de fluijt Spanbroek ontfangen tarrwe, wel van witte wormen is geraakt, soodat onder der bovenste sakken bij naast te eenemaal bederft waaren, 'tgeene met den overschot ook stonde te geschieden, indien daarinne niet bij tijdts versien en wierd, onder gemerkt er geen plaats inde pakhuijsen en waar, daar de tarwe van dat schadelijke wormte sonde konnen gesuijvert worden, Soo is goetgevonden om gesegde tarrwe inde administrateurs ledigh leggend huijs te doen brengen, aldaar in een vande cameren uijt de sakken gestort, en continuelijk overschept te worden, als sijnde geoordeelt dat soodanige wormen uijt hitte en verdamptheijdt geteelt zijn, onder 'tligt krijgende mitsgaders op maniere voor sz. gehandelt wordende ligtelijk vergaan en verdwijnen sullen, tot welken eijnde de matroosen op morgen aen 't werk gestelt sullen warden, om voorsz. tarrwe te venster te doen overdragen om voor verdere schade te hoeden

tarw pr. fluijt schip Spanbroek ontfangen, vol witte wormen geraakt en

daeromme uijt 'tpak: inde administrateurs ledig liggend huijs gedragen. —

Dewijle de Heere goeverneur onder anderen in sijn Ed. geeaten instructie aan desen raad mede gelast heeft vande Cassa, onder den boekhouder Cornelis Kling, lijk

op tem...

opkomende, ende weynig boven de duysent Rds.
daarin te laaten, wezende soodanige opneminge
gedaan den 26.en door den Secretaris en Guarnizoen
boekhouder volbragt, ende een somma van
negen en twintig Rds. te kort bevonden, egter

Rapport van de gecommitt.s wegens bevindinge van d' Comp.s Cassa.

vermits den Cassier daar van aanwijsinge in't
particulier wist te doen, en belofte gedaan heeft
van het te kort komende binnen weynige dage
in Cassa te verschaffen, is goet gedagt, hem voor
als nog van verdere aanspraake te ontslaan
maar in gebreke bevonde van't te kort komende
naar't eyndigen van dese maand niet weder in
Cassa te brengen, dat als dan door den fiscaal
tegens hem sonde gep. geprocedeert worden als
Rechte behoort.

Onderstont, int casteel Orangie Datum
en jaare als voren, onderstont en was geteekent
Gerbrandt Proost, Andries Oloffsz: en Dirk de
Geyn.

Sondagh 11 september 1678 savonds in
absentie van H.r Gouverneur

Den Sagilandtschen capitein Laurens
Cornelis Francq op sijn vertrekt naar huys
staande doet instantie versoeke om weynig Cos-
cruyt en musquet kogels, omme bij ontmoetinge
van eenige quaatwillige Zeerovers als andere
sints zig met de sijne te mogen komen ver-
weeren en tegenstant doen, waarop In Raade
gelet zijnde, is verstaan op gemelte versoek

voor de Cagilanders weynig Cruyt en kogels verstrekt

20 lb Cruyt en 30 p. musquets kogels te
laaten volgen, wezende deze luyden mede
op hun aankomste een harde klagte van
gebrek van mondtkost te hebben, mits hun
lang en moeyelyk swerven ½ last padij en

drie

vier rijxdaalders contant verstrekt, ende alzoo afgevaardigt met briefen aande heer Gouverneur.

Vermits bij den 's Conings hoff een quantiteijt dakpannen zijn bevonden, die werde voort-
[illegible] hof voor alsnog niet te pas en
komen, ende altijt daaromme seer benoodigt
zijn, is verstaan datmen deselve van djonto
pingi voor de Comp.e, voor 's Conings reke-
ninge verzoeken, ende ontfangen, ende binnen
't Casteel te doen brengen.

Op den 13.e deser naardat voorsz: pannen
bekomen hadden, liet djonto-pingi om eenig
wat kleeden en campoeij, ter bezoeke vant hof
verzoeken, 't welk haar in raade toegestaan
is, tot 20 kannen bier en half picol waij, mar
van Lijnwaten en ijserwerk tot 's Conings
[illegible] wooninge ontzeijt. onderstont

Actum in 't Casteel Orangie datum ende jaar
als voren, was geteekent Gerbrandt Proost
Andries Olofsz: en Dirk de Heyn.

Sondagh 6.e November 1678 'savonts

Absent d'heer Gouverneur als vooren

Alsoo bij nadere resumatie vande
gelatene instructie vanden heer Gouvern.r
op p.mo stante inde vergaderinge in opmer-
kinge is genomen geworden het quaat
comportement vanden Casier Cornelis
Kingrijk, inzonderheijd hoe gespeurt
wierd dat hij zig met dronke drinken
meer dan te veel bezig hield; zoo is deregaliq
geresolveert en vastgestelt d'Cassa onder de

Gelevd

Noteringe dakpannen in 's Conings hof bevonden, voor de Comp.e aan genomen.

Zelven bevestigde nogmaalen op te neemen
ende alles pertinent tegens de ordonnantie
confronteeren en naa zien, omme zoo niet te
kort en quam, den zelven daar door ten minsten
tot beter waarneminge van zijn dienst te
brengen, te meer om dat geinsinueert wierd
dat den Cassier bij d'jongste opneminge drij
meer dan ontrent hondert Rds te kort had
gekomen, indien dit particulier met penninge

's Comp.s Cassa opgenomen ende

niet en ware gestut geworden, waaruijt dan
genoegzaam te besluijten is, dat tegenwoordig
van drij meer als doenmaals zal moeten zeker
welke opneminge dan geschiedt door den
Secretaris en Guarnizoen boekhouder voolbragt
is en daar van heden in Raade rapport gedaan
zoo dattet maar 94 rijksdaalders te kort ward
bevonden dat wat vreemt zijnde, zien van
gediscorreert zijnde, wierd door den fis.s ad-
ministrateur Proost des Cassiers maandt-

ind.s boekjen en [illegible] staet uijtgevonden. —

reekeninge in Raade gebragt en 't Cassa
boek gelist waardoor een merkwaardige fraude
wierd uijtgevonden, als hebbende het transport
vande maandt september verandert van
5 en 0 gemaakt en zig alzoo voor vijf-
hondert Rds ontlast, dierhalven is vervolgens
geinsinueert en geresolveert den Cassier voorsz.
van zijn bedieninge te suspenderen, deszelfs

den Cassier van zijn bedieninge gesuspendeert. —

goederen onder behoorlijken inventaris te
verzekeren ende in bewaarnisse te doen
gaan, tot de komste vanden Ed. Heer Gouverneur (?).
ingevalle geen behoorlijke aanwijsinge van
't kort komende niet en kan doen, mits zijnde
door uijtvinden van voorsz. fraude bevonden
meer dan 900 Rds. op de Cassa te schieten,

[illegible]

wesende voorts mede goedtgevonden, om de Cassa middelertijd op approbatie vanden heere Gouverneur den Guarnisoen boekhouder Dirk de Ghijn op te dragen, ende den geenspender den Cassier voort kostgeldt de bootjes vande wapenkamer doen waarnemen tot nader ordre. ——

gedurende 't afwesen vanden E. heere Gouverneur zijn naar volgende persoonen in dienst vande E. Comp.e aangenomen, en betert als ——

Nicolaas van Batavia voor soldaat met ƒ 9 smaandts onder ordinaire vijfjarig verband op den 17.en September ——

Anthonij de Mero van Amboina met gagie en qualiteijt als vooren den 29.e daaraan volgende mede. ——

Jacob Barentsz: van Capelle 1673 p.r 't schip Cornelia, voor jongen met ƒ 5 ter maandt mits goede bequaamheid en getuijgenisse, verbetert tot matroos en tien guldens smaandts om zijn resterende verband uijt te dienen op 20.e october. ——

Actum int Casteel Orangie datum en jaare als vooren, onderstont en was geteekent Gerhardt Proost, Andries Olofsz: en Dirk de Ghijn

Maandagh 12.en december 1673 ——

savonts naar 't gebedt.

Eenige sagou vanden vrijborger Cornelis Pietersz: voor de Comp.e op afkortinge vande pagt der sterke dranken aangenomen. ——

De vrijborger Cornelis Pietersz: pagter der sterke dranken alhier, staat inde vergaderinge binnen, doende mondelinge versoek om de rest Sagou bestaande in ontrent 13000 takken jongst p.r zijn chaloup van Sula ontfangen tot afbetalinge vande derde paij der pagt ultimo februarij

februarij aanstaande te vertrekken, aande Comp.e
te mogen leveren, daarop in Raade gelet zijnde is
deselve versoek toegestaan eensdeels om dat
't geene vande heere gouverneur in zijn Ed.s -
gelaten memorie den Raadt ter deser aanbe-
volen is, en anderdeels om dat daar van niet
veel kunnen vinden zijn, nogtans onder Conditie
en beding, dat hij deselve Chialoup gehouden sal
zijn om naar de Cust van Halmahera voor eenig
togten te laaten gebruyken, tot aanhaalen van
brandhoudt, alsoo daar van tegenwoordig geen
vaartuig meer in voorraat is, - weshalve der-
halven mede geaccordeert, vermits voorsz:
burger Coopman gezeide Conditie [illegible]
aangenomen heeft naarte komen en voldoen,
om onse bij der handt hebbende Chialoup de
Welkomst ten eersten naar Manado af te
zenden met onse advijsen aande heere gouvern.r
tot volkomen bekentmakinge hoedanig het
alhier (Gode zij danke) nog alles in goeden doen, rust
en eenigheid is, om dat zijn Ed. des te geruster
zijne wigtige zaaken aanden Celebesche Noordt
hoek mogte verrigten, ende dat wij dan ook
verders vanden toestandt aldaar kennisse mogte
erlangen, in sonderheid wat vande geruchten
van dat de Maccassaren op Tomini etc.a den
grooten meester speelden, en alles met vuur
en swaert verdelgden, sonde mogen zijn,
zullende in het retourneeren ons een ladinge
padij konnen brengen, van waar sonder -
twijffel op Manado al een goede quantiteijt
opgezamelt leijt, en verwagt word om afge-
haelt te worden, waar toe de bodems in ge-
zelschap vande heere Gouvern.t niet groot
genoeg en zijn.

de Chialoup de Welkomst naar Manado te zenden

Aangesien den gevoldigde zijn
klagten heeft gedaan van dat sommige

der

den Mardijkers met schilden, schieden, swaarden kritzen en andere scherpe geweeren uit quartier snagts de straaten doorkruijssen, waarende onlangs des middernagts door deselfs huijs, voorbij 't ligaam van de der geregts dienaaren, die er op een bam-boese bank lag en sliep, met een degen of ander snijdgeweer gestoken, dergalven is dan mede goetgedagt en vastgestelt om alle ongelukken moort en doodtslagen soo veel doenlijk voor te komen, dat ten eersten int quartier sal worden uijtgeroepen ende verbooden, dat niemandt van de Mardijkers ofte meer ofte eenige andere inlanderen, geen snagts naar beseite wagt met eenig scherp op der straaten sullen vermogen, welke vinden op arbitraale correctie naar gelegentheijd van de saake, behalven soodanige geweere als bij de selve gepresendeert zijnde, sal mogen gevonden worden, nogtans uijtgesondert soodanige persoonen die sulcx van haare officieren om redenen is vergunt

geen scherp door eenige mardijkers of inlanderen bij nagt te mogen gedragen worden

Vermits de Ruijgten om 't fort jegenwoordig weederom seer dik staan ende noodtsaakelijk dient gesuijvert te werden soo is mede verstaan dat sulcx ten eersten door de mardijkeren voor haaren hofdienst naar oude gewoonte sal moeten geschieden. Malaijo int Castele Orangie dato en jaare als vooren. Onderstont en was geteekent Gerbrand Proost, Andries Oloffsz ende Dirk de Geijn.

de ruijgten van rondtom 't Castele te doen afkappen

Saturdag 21 Januarij

Saturdag 21 January 1679

in absentie vande Heere Gouverneur.

Caboulo afgesant vande prince Ceram door [illegible] om 100 Rd.

Niettegenstaande 't verzoek van den
prince Ceram om sonder 't Ea op de Cidorese
nagel recognitie den 17e van voorleden
maandt met billijcke redenen is afgeslagen
't geene zijn vader den ouden koninge
daer hadden ook niet en schijnt onaange=
naam te zijn, alsoo wel gesustineert
kan werden, dat sulcx buyten zijn
kennisse niet en is geseydt, soo is echter
dat voorsz. prince onder verdere redenen
den voorigen afgesant Caboulo op gisteren
herwaerts gesonden heeft, ende in zijn
gedaene versoek persisteert, onder beloofte
van een versterpoeder om te restitueren
en voldoen, sonder vande nagel recognitie
te [illegible], als seggende hem daeromme
tegenwoordig seer verlegen te zijn, mits
een groote maeltijt voor de Cidorese
bobatos ofte zijn grooten sonder maeten
aan te leggen, over 't [illegible] [illegible]
van zijn groote Cortor, door de ver=
klaeren van een getrouw dienaar van
d' E. Compe. te zijn, waerop sig seyde te
konnen en vertrouwen, vandat hem
soodanig zijn versoek niet en sonde
konnen geweygert werden, den Raadt
hier op vergadert ende voorschreven
versoek van Ceram in opmerkinge
genomen zijnde, is verstaan dat hem

zijn

agreerd zijnde deselve tot toe-
gestaan is om roeden. –

zijn verzoek van honderd rijxdaalders, onder
Conditie als vooren gedagt is, dat worden toe=
gestaan om alle misnoegens soo veel doenlijk
te weeren, dewijl de hoogheijd vermits den afge=
zant alreets heeft laaten blijken, dat de
Comp.e den Koning van Ternaten, sonder
nogtans de naam te noemen, soo veel had
vertrouwt, en de het een geringe saak souden
zijn om hem daarin met honderd rijxdaalders
te dienen, en de algemene redenen de –
Comp.e niet en beroepen, soo is het egter
noodig geoordeelt dien prince dat weijnige
te gevalle te doen, en de het te zegellen over den
koning van Ternaaten wat te verdagten.

voor de macquianders, aende
kalkoven, aldaar voor de Comp.e
arbeijdende ordinaire tractement
gegunt. ——

2. Schrijve den sergiant Commandant –
van Macquian den raadt aangeschreven en
order is verwagtende of aen de Macquianders
die aan de kalkoven voor de kooken aldaar
staan te arbeijden iets tot onderhoudt ge=
durende den tijd dat zij daaraan komen te
werken, sal worden verstrekt, soo is
verstaan dat den sergiant tot antwoordt sal
werden gedient, en geordonneert alle zoodanige
Macquianders als tot den arbeijd komen
twee pondt padij en een stuijver 's daags sal
gegeven worden als voorheenen volgens
verzoek van den sengadjie ——

Malleijo int Casteel Orangie, datum
en jaare als vooren, onder stondt een roos
getekent Gerbrandt Proost,
Andries Olofsz.e en Dirk de Ghijn –

Aanhoudende

Aanhoudende Resolutie, van Dingsdag den 29en January 1679 in absentie vande E. Heer Goeverneur.

Ternataanse Rijxgrooten komen binnen 't Casteel daar versoek om hondert lb buskruijdt en obtineren.

De Rijxgrooten van Ternaten deeden den Raad bekent maken, van genegent te zijn om den Koning binnen 't Casteel te komen, gelijk het ook des namiddag geschiedt is, ende benevens den Raat inde vergader kamer bij een gekomen zijnde, wierd door den hoogedelgeb. prins Alam en Capitn. Laut Kech, bekent gemaakt, hoedat na vier a vijf dagen verleden voorgenomen hadden den Koning naar Batsjan te doen en haar en kroning aldaar in te wagten, sullende het opperste gesag middeler tijd over haar regering beyden aan den Koninck plagts, versoekende en recommanderende den Raad, gedurende hun af-wesen, benevens voorsz. Koninck over haar regeringe goede toesigt te nemen, opdat alles behoorlijk en ordentlijk mogt toegaan, versoekende verders om hondert ponden buskruijt, omme zijn Hoogheijd amsterdam bij ontmoetinge te respecte te vereeren. Hier op in Raade gelet zijnde is haar versoek voorsz. toegestaan, mits zijnde den Raad bewust dat van soodanige specie bij hun niets in voorraat was, onder versoek en wedere recommandatie van den Raadt, dat se hun dog niet verder als tot Batsjan en geleiders te begeven, opdat men haar indien eenigs iets bij sonders quame voor te vallen, daar van kennisse soude laaten toekomen, 't geene belooft wierd om naargekomen te sullen werden, mits zijnde hunne meeninge gants niet om verder dan op Batsjan te scheppen, van waar ook aangenomen hebben, wederom te keeren, en dien zijn Hoogheijd naer 7 a 8 dagen verwagtende niet en quamen te vernemen, zijnde door den Raadt wijders goedt gedagt, met hun een brief aande Sergant.

sergeant Commandant Pieter Lijnte geschreven ende dienstig aante teekenen, om dat Ternataansche rijxgrooten op Batjan gekomen zijnde, geduragt te slaan ende nauwe opmerkinge te nemen, voornamentlijk indien zij mogten komen te ontdekken, nog verder als tot Batjan te vertrekken, haar zoo veel doenlijk met mijn daarzijnd kragten te wederhouden, zonder en van hun voornemen doen veranderen ende daarmede niets konnende obtineren zelfs tegens hun te protesteren ende met zoodanige verdere middelen als hij der hand hadde ende uijtvinden konde, haar te doen herwaarts aan en wederom keeren, zullende den Capitein der wardijkeeren met den ondertoch dagelijx twee malen, onder pretext van teen of t ander op den bazaar te koopen 't Ternataans quartier doorlopen, en bespieden den toestel van hun vertrek, wat preparatien daertoe gemaakt worden, en of geen vrouwen met hun neemen, zijnde het ons niet onbewust, hoe den Hoegoegoe alam ende princesse Gammalamma eenige maanden lang van den anderen afgezondert zijn gehouden geweest, ende ook wel ligt bij der anderen nooijt en zullen kragten wederom te geraken, mits scheijnende het den Hoegoegoe alam den onlijdelijke last te zijn den hoogmoet van de princesse voorschreven, waarover hij zoo in onder dan zijn beklag heeft gedaan, en jegenwoordig wel ligt geëgenheid zoude zoeken, om zig eeders anders heen te begeven, 't geen dan zoo veel doenlijk voorgekomen zal worden, ten welken einde den Capitein der wardijkeeren bij de princesse morgen met altemet om een praatje zal gaan, mits zijnde den zelven bij haar gemeen, ende van haar uijt te hooren, zodanige resolutie bij den

Hoegoegoe

bespieders in wagt te houden om redenen

gesegde Capit:n Cannot mogte getrokken zijn, of ook verder dan tot Calsjan voorgenomen hadde te vertrekken. ——

Onder stont Casteel Orangie datum en Jaare als vooren. Onderstond en was geteekent Gerbrand Proost, Andries Olofsz: en Dirk de Gheyn

Saturdag 28:en en dingsdag den laatsten January 1679 in absentie vanden Edele Gouvern:r

Rapport en bevindinge vande tjagt den Koning Amsterdam

Aangesien de Heere gouverneur in zijn jongste schrijvens van Manado p:r tjagt den Koning Amsterdam ontfangen den raad heeft gelieven te gelasten, dat voorschreven jagt indien de tijd naar Mindanauw met de padres Jesuiten niet en konde krijgen, ten eersten wederom naar Manado afgesonden soude worden, om vandaar van de gewelddigge padij een ladij af te haalen, ten welken eijnde den baas timmerman met den Constabel hebben op de reede zijn gesonden, om gesegde jagt te besigtigen en vervolgens naer ondervindinge rapport te doen, of de zelve ook bequaam —— soude zijn, om die togt te doen, sonder behoorden gerepareert te worden, vermits den schipper daarvan verklaart dat niemand van zijn volk soo officieren als gemeene, geneegen is daar mede in zee te gaan, soodanig als de zelve jegenwoordig gestelt is, welke visite dan hebben volbragt ende voor onbequaam gevonden ende verklaart is geworden, mitsgaders dat ingevalle de zelve na behooren soude moeten worden gerepareert, binnen de kiel ende met de voorsteven op de wal dienden gebragt

te

te worden, als ook met een nieuwe huijdt of ver=
dubbelinge overtrokken, maar aangezien met
de jongste van Amboina ontfangene planken
niet en zouden kunnen rondschieten, bezalve
dat men die zelve in andere werken wel van
nooden heeft ende ook veel tijdt wegnemen zoude,
is noodig en goet geoordeelt dat gemelte Jagt
in zijn bovenwerk met vlengen op de kladde
zoo veel immers doenlijk zoude worden ge=
hoepen en verbetert, kunnende het verdere
met de komste vande heere gouvern[eu]r geschiet,
ten indien zulcx noodig zagt wordt, ende opdat
het werk onder en tusschen zijnen voortgang
mag nemen, is verstaan dat de timmerlieden
hier van 't landt daarmede aanvallen zullen

hoedanig de zelve te verzepen

waaromme de zelve dan ook inden tijd dat daar
aen arbeijden, ordonnantie van 't zeven van spek
en vleesch aan scheeps boort zal worden ver=
strekt, om het werk te beteren voortgank
te doen nemen, ende de timmerlieden van 't
dagelijx lantsvaarten niet af en na boort te
varen af te houden, omme 't jagt voor ZEd: zoo't
mogelijk waar, nog voor de komste vande H:ge
gouvern[eu]r naar Manado te doen reijzen, ten
einde als hier vooren gezegt is.

Den Castiliaan Mice en schoolmeester
Joan de Leon verschijnt den laatsten deezen
inde vergaderinge, daar ende tegens de eerw:
vaders Jesuiten mondelinge verzoek om
eenige padij of rijs en lampoeij tot hun
onderhoud, vermits hunne provisie en levens
middelen bij naar verteert en ten einde
geraakt waaren, 't welk dan in raade overwogen

zijnde

de padres schuiten werden met een half last padij en vier kannen lampolie versien

zijnde is met gemeen goetvinden verstaan haar met een half last padij en vier kannen lampolij te versien, behoudens wonders tot discretie en goetvindinge vanden heere gouverneur of haar dorw. 't zelve geschonken sal werden of niet, waarme de dan tot de komste van zijn E. in bogt mogen en moeten springen, of andersints vande E. Comp.[e] niet versoende, met contant te hebben mogten betaalen, 't geen haar uijt 't magasijnen of elders mogt verstrekt worden

Aanhoudende Resolutie

vanden 9.[en] 6.[e] en 9.[e] februarij 1679 in absentie vanden heere Gouverneur

Den maçquianten sengadjie Atij den prauw met een brief van recommandatie afgesonden hebbende met dienstig versoek van hondert pond buskruijd voor hem en de verdere hoofden vandat eijland mits betalinge als hebbende in de geroe voert meerder de overheden van Ternaten haaren koning te gemoet te schepen naar Batsian. Hier op met aandagt gelet zijnde is verstaan en vastgestelt om hem 't zelve toelaaten volgen vermits den sergeant commandant aldaar schijnt vast hem goet vertrouwen te hebben, soo om haaren getrouwen ijver int afwaardigen van het beloofde kakerootje, als ook om 't kanon op beijde posten in goede defentie te helpen brengen, egter dat degenwoordig hebbende het buskruijt voorsz.[e], een brief aanden sergeant commandant aldaar sende ge.,

Louden

gezonden werden, met recommandatie om de
stilligheijd grondeijken te onderzoeken, of hun
genegentheijd ook wel zoo groot is tot de Compe.
en haaren koning gelijk zij voorgeven, onder
wat dijgenteijk met gezeijde verdogte beschrijt
voor hebben, omme alsdan naardat van 't eene
en t'ander wel verzekert was, haar, gezeijde
buskruijdt mits voorgaande betalinge te gaande
te stellen, dog aangemerkt den sergeant
Commandant daarinne eenige mits desselfs
order te buijten is gegaan, en met onderzoeken
zig te bloot heeft begeven, zoo is door
den sengadje voorsz: nog een nader prauw
op den ingenden deze afgezonden geworden,
met verzoek dat zodanig buskruijd op reken:
van hunne nagie recognitie mogten genieten
t'geene haar naar voorgaande deliberatie goet
gedagt is te laten volgen, om de zelve geen
quaat vertrouwen van d'e Compe. te doen hebben
alzoo zij in den wel ligt uijt zodanige open,
baere naar voorzeijinge van den sergeant Com,
mandant iets quaats mogten getrogen hebben.

voorders Sengadjie van Marquian 100 lb buskruijt verstrekt.

Den Stierman op de Chialoup de welkomst is
mede op den 16e. stanti in de vergaderinge
gecompareert, verklaarende van zeijlen
gants ontbloot te zijn, ende zonder daarmede
voorzien te worden, niet langer van een nogh
geene togten zoude konnen doen, behalven
nog eenige andere Chialoups behoeften als pik
en teer die er worden vereijst, inwelker
komende oordeelde gezeijde Chialoup bequaam
genoeg te zijn om nog een togt heen ad weer
alwaer ook tot Amboina te doen, dezelve

voor de sloop de welkomst zeijldoek te doen verstrekken en dan

is den Raadt te Raade geworden, het verdoogte Vaertuigh te doen verstercken, om de oude wijse soo vele doenlijk te voorsien, ende daerna na de Cust van Halmahera te senden,

naar Halmahera om Clanhout te halen

omme van daer het groot legghend Clanhout af te haelen, kunnende dan vervolgens binnen de Kei gebragt werden, indien hier met de komste vanden Heere Gouverneur mogten komen, goet te vinden, dergelycken is het verder Egueipadie onthout, te haelen dat de Sittinge die niet vergaert zijn naer gelegentheijt wat vergoeren sullen worden

Malajen int Casteel Orangie datum en Jaare als voren, onderstond en was geteekent Gerbrand Proost Andries Olofsz: en Dirk de Gheyn.

Donderdag 2en vrijdag 3en en Saturdag 4e maart ao. 1679 in absentie vanden Heere Gouverneur

Vermits d'Heer Gouverneur al vrij buijten en de gissinge op de visite der omleggende eijlanden tardeert, en evenwel mogelijk door de Mallemattalen, van Saban en Limauto hindert geworden zijn met hun logens zijn d'heer en lichtig te stoeten, inwoeker gewalte de zaken aldaar soo effen niet en sonde komen af loopen, ende van tewen en dat de volkomen erigt te verlangen, in sonderheijdt mede om zijn d'komiste vande komste der Batavische schepen te doen is noodig en goet geordonnert

om des Heeren Gouverneurs langer uijtblijven is verstaen een

g'ordonneert om den Coron vande Ternataanse rijxgrooten, met twee andere Schepelingen als daartoe vereijst werd te versoeken, ende met onder den ondertoek Andries Cons over 't Eijland Mejauw naar Tagulanda te zenden, ten welken eijnde den Raad opgeden, den Bd. in Ternaten bij de rijxgrooten zijn geweest ende hun onder=meninge ende versoek te kennen gegeven doch niet tegenstaande zij sulcx gaarne aangenomen hebben te doen, mits eerst voor van Macquian en Halmahera te ontbieden, waartoe nog eenige agt dagen tijd vereijst wierd, eer de zelve zouden vergadert worden, zoo is in Raade verstaan om de Ternataanen daarmede niet meer lastig te vallen, als ook om ons daardoor niet te verpligten, dat men hun voor de gedaane toezegginge zoude bedanken, ende te versien een Boquanam praauw af te zenden met onze mardijkeren als zijnde in dat vaarwater tegenwoordig geen storm of onweder te verwagten, vermits de noordelijke winden nu al gedaan hebben, ende 't Eijlandt Mejauw gemakkelijk te krijgen &c. —

Praauw met onse mardijkers over Mejauw naar Tagulanda te zenden. —

D'opperchirurgijns Matthijs Moerman — Frans Schoddenberg en Abram Cornelius in den Raad gecompareert zijnde, verklaren hoe dat pmo deser de zieken bost.n vant Jagt den Sampson Fredrik Fredriksen int Hospitaal is gebragt geworden met een swaare quetsure op desselfs regter arm, die den selven ter requisitie vanden fiscaal verklaart heeft voor desselfs vertrek op Batavia ontfangen te hebben zonder te weten van wien

Chirurgicaal [illegible] vande handt vanden matroos Fredrik Fredriksz: —

vermits

vermits het in de onkundschap geseijdt is, ende
tot tegenwoordig daermede soo verre ge=
komen is, datter geen ander middel tot behou=
dinge vant leven vanden patient voorsz:
uijtgevonden kan werden, als met de [illegible]
of nogh afneminge des hants, waertoe ge=
melte opper chirurgijns om consent vraegen
en versoecken, 't geene hun geconsenteert is,
om ten overstaan van een ofte meer ge=
committeerdens uijt den Raadt volbragt te
werden, mits brookende behoorlijke verklari
ge te doen ende in handen vanden secretari
over te leveren, vande gesteltenisse van
gesegde wonde &c —

Aldus int Casteel Orange datum en jaare
ut ante Onder stont en was geteekent
Gebrand Proost, Andries Olofsz
ende Dirk de Ghijn —

Vrydagh 10en Maart Ao 1679:
Snaexmiddaghs vergaderinge der
Politie praesentibus omnibus —

D'h:r Gouverneur communiceert den raadt kortelyken zyn verrigtinge op en omtrent de omleggende eylanden. —

De heer gouverneur [illegible] heeft den raadt kortelyck
mede gedeelt hebbende, al hetgeene door zyn E: ov
in gedurende de vysite der omleggende eylan
den van het molucse district soo bezuyden als
benoorden de Custe van Celebes gelegen verriget
en daeromtrent voorgevallen was, gelyck
sulcx omstandelycken in zyn E: gehouden dagh registe
mitsgaders uyt de daerinne geinsereerde Resoluti
rapporten breeder conde gesien ende gele
sen werden gegeven in bedenkinge en overlege
offer ook yets gedaen moget zyn tweleke met
den interest vande Compe niet over een quam

op da

op dat selve, daer het nogh doende was soude mogen
gheredden en gebetert werden, op welcke dan eendaegh
blyck geleght zynde is niets voorgecomen waerinne
den welstandt vande Comp.e en der selver bondtge-
nooten en onderdanen niet en is betraght en be-
yvert, dergelycken houdt den raedt sigh in alles met
Zyn E. geconfirmeert niets bewindende, verbou-
wende en vast stellende dat den Molucx lange
geduyrden boose spalt, oproerigheden ende onge-
hoorsaemheyt der onderdanen in eyndelyck tot ge-
meene best uytgevallen syn, en syn hoogh.t den
Coninck aengh.e in desselfs ryck en regeringe
vry versterckter als oyt voordesen, als wesende
eyndelyck de meesten der quaetgesinden geroeyden
en uytgeroeyt besonders nochtans Com.e van
haer Ed.len hooghachtb. onse heeren gebieders tot
Batavia, aen welckers wel wijse voorsorginge
het doghalles en in zyn geheel wordt opgedragen
en onderworpen aengesien op laetste in dese Syn E.
lange geduurt hebbende moeylycke besoeckinge
der voorsz.e eylanden, en saecke voorgevallen is daerinne
niet en can nogte magh over hooft sien sonder krenckin-
ge van Comp.s ontsagh en aghtbaerh.t weshalven de
trouloose en afvallige mahumetanen op Limauw,
en derwaert gelegen op tylandt Sangij, sigh hebben gekant
en gevonghsamen uytgeroepen van hoogh. Comp.s noch
Coninck van Ternaten, te willen erkennen noghte
eenige der selver bevelen gehoorsamen, niet tegen-
staende Syn E. van gem.te syn hoogh.t en desselfs ryck
grooten met [illegible] volmaght was [illegible] om met
haer in minsaemh.t volgens reeden en billickh.t
wegens der selver versuymenge van daer naer Ter-
naten, te handelen, soo ende gelyck Syn E. oordeelde
tot het gemeene best te behooren, onder versekeringe
van aen der selver goedt off leven geen leedt te sullen
geschieden in gevallen sy anderssints naer eenige
reeden quamen te luysteren gelyck Syn E. deselve
met [illegible] minsaeme insinuatien heeft doen
verstaen, sonder nochtans yets meede op te doen met
meede d'Limauwers van tijt tot tydt uytstellen
dagh van beraedt, tot dat sy hun onderlinghen
al hebbende op hebergh sterck gemaeckt hadde
en naderhandt de goedtwillige en bescheydene aen-
biddinge van d.s. gouv.r veraght en bespot, jae
dat meer is hun verstout hoe lyffschutten meede
Zyn E.s synde doodt te schieten ende den deeden
soo danigh te quetsen datter gants geen apparentie
en is om den selven in het leven te behouden,

In handenhoyd 't gouvernep
Sangi tot Limauw is geschiet

waerinne de

waermede genoeghsaem betoont hebben oppenbaere
vijanden en rebellen van d'E Comp:e en den Koninck
van Ternaten te zijn, waer over behoorlycke straffe
wordt verdient, op dat andere gelijck die van Saban,
de welcke voor dese roverwincken voorden gestijft
haer daer aen sullen konnen spiegelen ende van
dergelycke quaet voornemen om mede het uyt
te steken niet te wagen, afstant te doen en tot ijets
heylsaemers treden mogen. Soo geeft den h:r gouver:r
in bedenckinge en overlegh wat magt van
volck, scheepen, amonitie etc. van hier naer
derwaerts soude konnen afgeschickt werden,
mitsg:s wien tot hooft over deselve te stellen,
die waerdoor en werck voorsz: bequamelyck
uyt voeren konden. en 't welcke opt geproponeerde
gelet zynde, wordt goetgevonden en vastge-
steld, dat de jagten de Sampson en Experiment

> De jagten den Sampson ende Experiment den Koningh Amsterdam met een [illegible] magt naer Sangij te zenden.

de Koninck amst:m ende chialoup d'Eendragt
naer dat beyde eerst voornoemde bodems van haere
mede gebragte en nogh inhebbende carga van
dit gouvernement van Batavia afgescheept
ontlast sullen zijn en 't jagt amst:m van syn
padij ladinge soo spoedigh als doenl:k wesende
voorsz: afgevaerdigt te werden, met een
getal van vijftigh militaire coppen, amonitie
en alles naer advenant, waer van den lyste ge-
maeckt, ende den E Cap:n Cornelis Sweeris gestelt
te gaen geslooten werden, vermits den
selven jegenwoordigh tot hooft gebieder van
een en 'tander belangende dese uytrustinge
en voorts tot saeckes voldoeninge, wordt verkoor(en)

> Waerover den Capitein Cornelis Sweeris tot Hooft word ge-stelt en daniel van Vliet om deselve te bestieren.

en toevertrouwt, tot welcken eynde, in het bestieren van
deselve, den onder coopman daniel van Vliet, als
best van hier voor den wijse connende waerden
die togt mede doen sal, werdende oock wel geconsi-
dereert en in opmerckinge genomen dat het
werck ginder, nadat godes hulpe, met minder
magt, voornamentl:k met scheepen, soude connen
volbragt werden bij sonderlyck vermits de weder-
sangers [illegible] boudt genooten, met den Coninck van
Chiauw, de selve, omringelt houden, maer de wijle
onder die volckeren nogh voor het [illegible]
en ydele vreese voor de magt en overval der
Spangiaerden is, mogelyck ja sonder twijffel ont
stande uyt het hoogh opgeven [illegible] en

Hooghen

poogen, der presente paters Castilyanen en haaren
aanhang, sonder hun voltconduite te kunnen ver-
sekeren dat d'E Comp:e haar in tijt van noodt
off het afkomen van eenigh magt uyt Manilha
ande Eylanden Sangy Tiauw &ca. verle-
gen soude laten zijn, off naar behooren kragten te
beschermen, vermits geen voordeelen van te trecken,
en is bevonden alsoo [illegible] hoop en valsche [illegible]
op den deure, omme te [illegible] wanneer hun te wach-
vinden, door het eene en het andere te kunnen vleij-
len, ende strekte partije te kiesen der halve [illegible]
scheeps magt tot [illegible] te beschermen te noodiger
geoordeelt, omme haar eenmaal te doen sien
en geloven dat het d'E Comp:e ernst is en godt sij danck
nogh aan geen magt en ontbreekt, om haar niet
alleen tegens d'Spanjaarden, maar ook tegens een
yder staande te houden. —

Gelijk den E. Capp:n voorts op de geduyrende zijn
aanwesen tot Sangy &ca. te regten sal hebben,
staat in de instructie zijn E. tot narigtinge
mede te geven, aangesien en genotteert te werden
dewijle den gewesen commandant van Manado
Herman Smits, staande desselfs geslagh aldaar
veele en vuyle frauden heeft begaan door sijn
trouwloose administratie en handelinge van
's Comp:s middelen; soo is verstaan dat den selven
niet alleen gelegentheyt vandaar met zijn fa-
milie herwaarts aan tot verantwoordinge van
zijn bedrijff, en begane misdaadt, op ontbooden
sal werden, wesende in desselfs plaatse van
voorsienen door d'H:ren gouverneur in zijn E:s aanwe-
sen op Manado van zijn commando afgeset, en
geloove den serg:t Dirk Pieters en man van
goede leven en comportement, bij provisie
in de qualiteyt van p:de vaendrick, tot nader
overlegh opgedragen, maar aangesien haar
E:dele Hoog Agtb:re d'Hooge regeringe tot Bata:a
op ons gedaane voorstelling en voorslagh van
gequalificeerde dienaars van de pen, waar
mede de saecken in dit gouvernement souden konnen
verrigt werden, wel hebben willen toestaan
en permitteeren dat een onder koopman off een
boekhouder aldaar soude werden geplaatst,
die het gesagh en d'negotie in behoorlijke forma
waar neemen konde, der halve is nu niet

geraden —

den gesuspendeerden Sergeant van Manado Herman Smits met sijn familie ontboden. —

tot opperhooft werdt voorm. en naar derwaarts gesonden den boekhouder Abram Weijert

gemelde goedt vindinge des/raadts daer toe gekoos
den boeckhouder abraham van meydert, blijvende
alsoo het naeder gesag over de militie onder den
p.de vaendrick voorsz —

d'Eerwaerde predikant Zagarias Caldyn, geduer
ende sijn Ed.s gouv.re op manado sijnde, verscheyde
klagten gedaen over den kranck besoecker adriaen
de jongh, als hebbende den selven neder met sacke
van politie en die buijten sijn beroep waeren
bemoeyt als oock de voorn.e d'kerck.e die hem aenbe
volen en toevertrouwt was geweest, over sulcx
is dan nader goedt gevonden den selven van daer
te ligten, geruaeckt aen daen op komen, en
sijn dienst alhier prest werden laeten, tot welcker
vervanger den kranck besoecker pieter adriaen
met sijn familje weder naer derw.s sal gesonden
worden als hebbende den selven in sijn 7 jaer
sijn dienst alhier aen castel tot sedelijke goede
genoegen waergenomen. —

den krankbesoecker d'Jong van manado te ligten, en in desselfs plaets van hier een ander te zenden. —

gemerckt de kost penningen die op manado aen
de guarnisoensgenoten verstreckt werden, sel
den off immers weijnigh in s'Comp.s cassa keeren
vermits de manadosche boeren, als andere die
de selve van de soldaten en andere Comp.s on
derhoorige dienaeren voor mondt cost ontfang
hebbende penningen weder aende schepen wil
len te besteeden voor kleeden, waer door den
merckt bedorven, en met het weijnigh aftrek
van s'Comp.s kleeden, groote naedeel voortgeko
men en d'E.Comp.s veroorsaeckt, begalven
dat de particuliere handelaers daer door gevoo
worden; wordt dergalven dan ooke goedt gedag
t.re dese bedeeltes Comptoir van Manado met
ugt laeten, en t guarnisoen op Rijs in
do. deeze te spijsen, om alsoo tot nader orde
het verstrecken van kost penningen te doen
op houden. —

op manado tot nader orde aen t guarnisoen geen kost-gelt te verstrekken. —

Omme de sagou waer van genoegsame tijdelijcke
lyck versien sijn te verwerpen ende den rijs
te sparen is nader voor goedt gekeurt, dat
met de schepen naer sangij gedestineert m
voorsz.en boom broodt gesonden sal, omme
de selve insgelijcx hunne nogh overigh heb-
bende rijs tot nader gelegentheijt te doen be

den rijs naer Sangij gedestineert met sagou te provideren. —

waeren —

bewaaren, sullende deselve eenlijck van rijs twee maelen 's weeckx opgedist werden.

Werdende mede naer genoomen deliberatie g'arresteert, en vast gestelt dat hier leggende manadosche padij tot weder seggens toe, aen yder int bysonder, tegens thien rijcxd.s last a 60 stk.s yder, te verkoopen, omme daer het doenl.m gespyde graden daer door afneme van tegens ende in het padij pakhuys, die er mede onderkropt leyt, wat ruymte te geschaffen vermits van Manado nogh een redelycke quantiteyt wel ruym honderttal lasten, van dit moesson staet aengebragt te werden.

Omme de Manadose padij te voor bevore last tot 10 R.s te verkoopen.

Synde verders goedt gevonden, ende besloten eenige getrouwde soldaten van hier met haere huyshoudinge naer Manado te verplaetsen tot vervangers van eenige jonge ongetrouwde d.os dewelcken de getrouwde alhier met haere besoldinge sobertiens konnende rondt scheyden, daer se met de helfte op Manado het sullen konnen stellen, behalven dat d'ongetrouwde op Manado seer ondienstigh zyn, mits leydende een wulps en onlugtigh leeven, waer mede s'gemeene en de heydensche inwoonderen groote ergernisse wordt gegeven, mitsg.rs het heylige Christendom aldaer in kleijn agtinge gebragt.

Eenige getrouwde soldaten van hier naer Manado te verplaetsen.

Vermits zyn hoogh.t den Coninck Amsterdam, door haer Ed.e hooghagtb.e nu met een heerlycke somma van 1700 Rds.o is begiftigt tot verschyninge van zyn hoogh.ts swaaren agterstal, behalve andere overgesonden schenckagie volgens den inhouden van den brieff van haer wel gemelte Edelh.n, en het hoogh. in koosten vant jagt naer zyn hoogh.t gevaaren, is mede geresolveert en goedt gedagt, d'Chialoup d'Welkomst soo spoedigh als doenl.m van hier naer Xula te senden, alwaer zyn hoogh.t sigh jon der twyffel ophoudt, off tegens wil en dancke opgehouden wordt, ende daer mede vant voorsz.n als ooke vant geene verder noodigh sal werden g'oordeelt, kennisse te laeten laeten toekomen, ende met eenen aen te moedigen om sigh ten eersten naer herwaerds te begeven.

d'Chialoup de Welkomst te versterken naer Xula te zenden.

Op het smeekelijcke bidden en instantigh versoeck van den boeckhouder Cornelis Engelsche, gewesene cassier alhier geweest zijnde, om des selfs aengeslagene en g'inventarijseerde pandtragie over het te kort komende in zyn voorsz.m gehadt

gebleven

den Gedesigneerden Cassier Cornelis Ringhuijse, dat + verzoek om zijnde gesuspend. worde plunderagie te hebben en vrijgt verlof naer —

zijn acte van onderkoopm.^n naer Batavia worden te rug gesonden te worden —

den onderkoopman Dirk de Gheijn weder tot Cassier en negotie boekhouder aengenomen —

gehoorende bedieningen wederom te hebben tot sustentatie van sijn lichaem, is verstaen en goedt gevonden hem de selve te laeten volgen, mits sijnde van weijnigh belangh, sullende bij verkoopinge naeuwelycx dertigh rijcxd.s haelen konnen, behalven dat hij alsdan te eenemael naeckt en bloot soude gemaeckt werden, derhalven sal het te kortkomende bedragende jegenwoordigh met 't geene van Manado noch bij komt, een somma van 501 rijcxd.s in de soldie boecken op reken.^en tegens 64 st.s yder werden belast, sijn acte van onder Coopman, in door haer Ed.^le Hooghagtb.^e overgesonden, ingehouden en wederom naer Batavia te senden, voorts desselfs dienst als Cassier waer te nemen —

Den onder Koopman en mede lidt van deser vergaderinge S.^r dirck d' Gheijn in eenige jaeren d' guarnisoens boecken met ijverigheijt en vigilantie naergenomen hebbende, wordt jegenwoordigh, om hem van dat lange en moeijelyck pluggeren wat te verligten, gestelt tot negotie boeckhouder en Cassier met eenen, in welckers plaets den onder Coopman David van Vliet naer gedaene togt van Sangij weder als soldij boeckhouder gestelt wordt, waer mede de gequalificeerde dienaeren van de pen onder dit gouvernement beschreven alle de en ledde in behoorlycke emploij gebragt sijn — d' mindere dienaeren als assistenten die met copieren off naer te schrijven dienst doen sijn volgens d' onderstaende lijste verdeelt als —

Bij de Negotie —

Cornelis van Ringhuijse —
Cristiaen Hasselbergh —
Cornelis van Couwenhoven —

Op Secretarije

Willem Theunemans —
Johannes van der Meerschen —
Adriaen Groenweegen —
Jan Langlois —
Paulus Steen —
Adriaen Tackelaer —

Bij de Soldien

Herman Hermansz.

Pieter

Pieter Cornelisz:e —

Dirck Dircksz:e

Op Manado

Pieter d'Jongheer —

Den Gorontaelsen tolcq Calhabo ontrouw bevonden

Calhabou d'mardycker die nu eenige jaren herwaerts inde gorontaelsche gewesten als tolcq is gebruyckt geworden, heeft aldaer met sijn gedoente verscheyde vuylen en enorme stucken bedreven ende sigh al heymelyck onder schijn van gedienstigheyt tegens ons ende gekant, hebbende hem gelyck met de gorontaelse ders gevult en op de coningen en andere hooftluyden geroert, blyckende onder andere mede genoeghsaem desselfs quade en onbehoorlycke gangen uyt de naervolgende verclaringe, die sijnen lasten gepasseert

Verclaringe der lasten van den Tolcq ende

Compareerde voor mij Christiaen Hasselberg boekhouder in dienst der Oostindische Comp:e hier tot bij den E. heer Robbertus Padtbrugge gouv:r en directeur der Moluccos: ter fine gequalificeert en nevens de getuygen naergenoemt gecommit wesende Anthonio Adriaensz van Ternaten, Jan Pieters van Tidoor, en Abraham Salamat van Baly alle christene mardyckeren van competenten ouderdom, den eersten op Malayen, en de twee andere in Amboina woonagtigh, de welcke gesamentl:e en yder int bysonder ter requisitie en versoecke van voorn:e E heer gouv:r en in favour van justitie op haere mannen waerheyt [illegible] en verclaerde bij desen. dat sij luyden nu ontrent drie maenden verleden op gorontalo aengecomen wesende om eenige uytstaende schulden voor haer meester Jan Hans:n Cuylent der brouwerij in amboina in te manen, onder het waghten aldaer hebben vernomen dat de beruchte Gorontaelsche mardycker met namen Calhabo die seyde van de E. heer gouv:r voorn:t verloff te hebben gekregen om derwaerts te mogen gaen, en nu jongst met den ouden coninck van gorontalo naer Sid... doe was geweest, en van daer een negorij volck gehaelt en naer voor hem den coningh een slaeff off twee toegeseydt en belooft hadde; als-mannede zij attestanten, hervolgens vraeghde wat sijn doen en bedrijf hier verders was,

en off

en off hij Caliabo voort alhier langh stondt te slapen
die d'attestanten hadde gesien, dat hij voornemens was,
met de Gorontaelders, die eenighe schappus bij naer Terna„
ten stonden te voeren weder te keeren. inmiddels
is hier comen te gebeuren, dat een oude Gorontaelsche
vrouwe, eenighe visch aen het huys van d'attestanten
te coop brengende; van daer met gewelt door eenige
Gorontaelse soldaten gedreven wierdt, en sij attes„
tanten siende dat oude wijff soo schandelijck handelen
eyndelijck vraegden wat saecken daer toe hadden,
tot antwoort becregen, dat den Koninck sulcx ge„
last hadde om dat sij tegens sijn gebodt, aen hun
attestanten die Christenen waeren buytten de
negorij goet te koopen hadden gebraght, en waer
over sij attestanten voorn. vrouwe daegs daer
aen hebben sien verworgen, onder 't aensien van
welcke grouwel sij attestanten seyden dat het
wel haest was gemaent om soodanighe saeck
soo swaerl.n te straffen, en hun verwonderden
dat Caljabo die immers mede een Christen was
meerder vrijh.t, om te mogen Coopen en Vercoopen
als hun beyden gegeven wierdt, immers wierdt
hem toegelaten geheel en al bij de Gorontaelders
in te woonen en huys te houden, repliceerden d'
d'omstaenders dat den Coningh hem Caljabo mede geen
wedder moort gemaeckt, en hem op hunne wyse
een wijff ten huwelycke gegeven hadde; en of
sulcx niet haer, die vrijheydt die hij gebruyckte
toequam, naer welcke sij attestanten, dan
nader hebben geinquireert en hem Caljabo ge„
vraeght, die niet ontkende een bij hem hadde ge„
nomen, maer wat het moort worden aengingh
conden sij niet naders ontwaeren, maer wel
dat bevoorens de comste van d'E.le gouvern.r hier
in Gorontaelo gedurigh een schildtwacht hadde
gedragen, eyndigende hier mede hunne ver„
claeringe en alleghen voor redenen van
wetenschap dat het geene voorsz. staet, soo
danigh hun waerl.n te vooren en ooghen gecomen
is, presenterende, en bereydt wesende t'alle
tallen tyden des noods die daer toe versoght
werdende, naerder met eede te sterken
des oirconde hebben sij comparanten attes„
tanten desen, ten overstaen van Carsten Maer„
tensz. van Beckende stuurman en Hendrick
Mogge van Beslaun sergt. beyde in dienst L

de Comp.e

der Compe. te hoonen van goede geloove met hunne gewoonlycke handttyckeningh, nevens voorn. getuygen, en mij als Scriba, onderteekent, aldus gedaen en gepasst. Onder stondt: Inde Cialoup den Eendraght geanckert nevens Reede van gorontalo dese den 9 december 1678 onderstont en was geteekent Anthony Adriaensz, met + het merck van Jan Pieris van tidoor, met ⊕ het merck van Abraham Salamat van Baly in margine stout ons present als getuygen Carsten Maertensz. Hendrick Mucke. Lager stondt In kennisse van mij Christiaen Hasselbergh

Verschulex is dan mede g'arresteert en vast gestelt om denselven van hier nader bij met syn familie te scheyden, ende hij met de syne aldaer soodanigh te vrenderen als te raede wordt nogh ons buyten onse expresse beveel ofte lendelie sigh vandaer yewers anders te mogen begeven, opdat hij ons in het toecomende met syn trouweloos tolcken geen nadere ongelyden verschaffen en mogte

Soodanigh den tolcq Hendrick Cors ons wisselydt bedroogen heeft, sal bij het gehouden dagh register van d'E. h. gouvn. op sijn E. jongste visite der om leggende eylanden, omstandelyck konnen te blycken, hebbende al mede naer den arest der selve in woorden altydt voor sigh selven kunde opdoen deuren gehouden, met wat getrouwe sulcke persoonen hadde belanck hebben dienen en gedient hebben kan genoughsaem afgemeten werden, derhalven is dan oock voor goet geachtet den selven, ingelycke met synen soon den onder tolcq andries Cors, bij provisie en tot nadere oordeel van der selver bedieninge in suspens te stellen, alsoo deselve persoonen ons alle sins sus=pect schijnen.

Philix hendrickse van Dullen Ao. 1673 voor soldaet met ƒ 9 per maent in India gecomen tegenwoordigh in die qualitheyt geavanceert tot 12 gl. onder en die jaerige verbandt.

Pieter Jacobsz. van Coppenhagen 1674 sold=daet ƒ 10: per maendt in het landt gecomen nu in voorsz. qualit. verbetert tot ƒ 12: verbandt als boven belyde giste den aenvangh nemende=

Woutera

is voorlaen den selven van hier met sijn familie op ombij te verplaetsen

d'tolcquen hendrik en andries Cors van hunne bedieninge in suspens te stellen

Wouter Cornelisz[n] van Delft int jaer 1675 sold[t]=
met f 10 gl in India gecomen, en vermits in den
geduyrende tijdt sijnen dienst als corporael bij provisie
tot goet genoegen waergenomen heeft, voort
in die qualiteyt tot absoluyt gevordert met f 14
smaends, om naer 't eyndigen van sijn jongste
verbant, d' Comp[ie] voor die beloninge, nogh
drie agter een volgende jaeren te dienen verbonden
blijvende van gagie den selven dessijn gaende de —

Jan Simon Wiltz van Francfort aende meijn
1677: sold[t] met f 10: int landt gecomen, nu ontrent
een jaer sijn dienst als corporael tot genoegen waer
genomen hebbende gevordert tot corporael absoluyt
met f 14: gl mits conditie als vooren geseght is —

Tobias Cornelisz[n] van Middelburgh 1670 voor
timmermans jongen, en f 8 p[r] m[t] jegenwoordig
sold[t] met f 11 en nu op sijn versoeck onder een
drie jarigh verbant gevordert tot derthien gl
ingaende als vooren. —

Jacobus Benjamins van Bat[a] oudt sesthien
jaeren, voor jongen met 6 gl ter maendt
en verbandt van drie jaeren in dienst genomen,
ende vermits eenige jaeren ter secretarije van
de heeren schepenen tot Batavia bij de pen
gebruyckt is, wordt verstaen dat den selven
mede sijnen dienst in voorschreve qualiteyt
bij den secretaris sal praesteren, mits
vaste en nette handt van schrijven heeft ge=
nietende daer voor wel[n] Comp[ies] cost geldt smaends

Aldus gedaen gearresteert en gerecolveert
Maldijo Int Casteel Orangie datum en
jaere als vooren. — onderst[t] en was get[t] R: Padtbrugge
J: Proost, A: Ploss[n], dirck de ghijen —

Saturdagh 11[e] ende Dinsdagh 14[e] Maart 1679 s'avondts naer gebedt —

Marquianders door 't verloop
om den restant van der selver
verleden jaers nagel
recognitie ende —

D' marquianse oudergebeden hier ten casteele ver=
schenen en ernstige versoecke gedaen hebbende
van haer verleden jaersche nagel recognitie,
vermits in opnemingh genomen was,
dat deselve penningen ingehouden souden
konnen werden, tot afkortinge van de —

capitaele

Cappitale somma door d'E Comp:e, aen d'E Heer
Cornelis Speelman voldaen, tot verschoning
ende afbetalinge van syn Hoogh:t des Princes
aengenomen Schult, omme des te verder geholpen
werck te krijgen en effen te geraecken mits g:e
den inbreght daer bij uyt te winnen gelyck het haer
hebben haer Ed:e wel bedongen is derhalven is
hun gemelte versoeck afgeslagen, t welck hun
wel seeckert inde ooren klonck, sende elckan
der seer verbittert aen, met weygeringe in haer
gedaen versoeck, waer op in plaetse van de ge
holpe synde, is met gemeen advys goedt gevon
den ende g'arresteert haer Ed:e te laten volgen,
als zynde het restant van 1739 rds. Ware

is hier bij waar van de schuld van de Schrijv:s Commissie afgetrokken zal werden.

van de Schult van den naer Lidoor geboeght en
Wenata dan Schen Schrijver Commissie, de Somma
van 50 rds afgetrocken sal werden, vermits
den selven op de marginaele assignatie ge
daen heeft, wesende hunne verdere nagelaten
toegeleide gelden haer aen syn Hoogh:t voorts
verleent, en door ons op haer versoeck voldaen
ende ingewilligt, men haer dit nu mede
volcomentlyck weygerde, soude sulcx sonder
twijffel een verbittertheyt soo tot den Coninck
als d'E Comp:e veroorsaecken, niet soo seer inde
gemeene man, die er doch selden yets van
geniet, als wel inde grooten die welcke
het selvige alsdan met genoeghsaeme lastering
e van d'E Comp:e onder het gemeen souden
weten te verbreyden en uyt te stroojen tot
verweckinge van twist en tweedraght, ge
lyck men meer dan te veel ervaren heeft
en nogh dagelycx ontwaer wordt. Sullende
haer den mondt van knorren met dat brock
ken voor een wyle toegestopt blyven, die het
voorleden niet meer dan 2000 rics:ds synde
haere jegenwoordige halve nagelaten toeg
ulie, den des jaers te sullen werden ver
streckt, tot dat de 12000 rds aen d'E Heer
Speelman uytgekeert wederom ingecomen
sijn sal syn gem:e haer Ed:e Hooghagtb: van
Batavia is geresolveert hun baden bewoolen

[signature]

Eenige kleeden naer prijs Courant van Amboina te doen gelden. —

Wesende nader ingenomen het en in deliberatie gehouden hoedanigh en van welcke sorteeringe, men eenige s'Comp.s kleeden om den pargie met de prijs Courant van Amboina tegaen soude konnen verhoogen ofte verlagen sonder prejuditie van d'Comp.e: Synde naer gegevene advijs gelyck goedt gevonden en g'arresteert naer volgende kleeden soodanigh te [illegible] als volght —

Fyne moerissen die al eenige heel weijnige jaeren verhoogt zijn tot Rxd.s 5 — p.s Waer door heeft dien vande kleede weijnigh afbreck, is gewenscht, en daerom volgens prijs Courant, door d'E.e Spelman hier geladen; jegenwoordigh gestelt tot	R.s 4: —
Fyne salempoerissen insgelycx voorde heen à 5 Rycxd.s p.s verhoogt jegenwoordigh, mits seer ongewilt sijnde gestelt tot	4: —
Bedde tyck in de winckel geloopen sijnde à 4 3/4 Rxd.s jegenwoordigh Courant te nemen	4: —
Roode carcams in tafereelen vande H.r gouverneur op de Chiaansche togt, door den coopman Dombar salig.r verhoogt 1/4 Rxd.s op p.s, ende nu weder gestelt tot den ouden prijs, mits gants ongewilligt à	1 3/4 —
Porsiaensche vellen somtyts à 1½ en alleenlijk 1 5/8 Rxd.s p.s verhoogt, nu tot den vaste prys volgens prijs Cour.t voorsz., en om dese kleeden wat van gandt te krijgen	1 1/4
Bengaelse Rouwe seijl kleeden in den wijle langh à 7/8 Rxd.s p.s verkocht, wederom tot den ouden prys à	3/4
Chiavonijs tot nogh toe verkocht à 1 Rxd.s p.s jegenwoordigh en van nu voortaen tegens	1 1/4

Waer mede nu alles gereduceert en verhoogt tegens te verhoogen ofte verlagen nodigh geoordeelt is, om verder daer mede te gaen, en volcomentelyck met de prijs Courant van Amboina te accorderen laet ons oordeels, den inbreght vande Comp.s niet doende, verwerende ons van haer Ed.le Hoogh Agt.e van Batavia belangende de selve oock niet minder voorgeh.n; doch of men ooc eenige ongewilde kleeden op Banda, van daer soude konnen ontbieden, staet hier naer in opmerckinge genomen te werden —

Op het verleden jaers schrijvens door de E.e gouv.r

aen haer

Den koning van Siam met een proper schenkagie vereeren

aen haer Ed.en hoogh agtb.en; hebbende wij boven schen-
kagie aen den koninck van Siam te geven, van
soodanigen waerde als sijn hoogh.t gewoon was van
de Castiljanen te genieten, is door haer welgem.te
Edelheeden niets g'antw.t noghte onse welkens yets
gedisponeert, wesende geleerde mogel.en in het goet
vinden van sijn E. dispositie gelaeten. derhalven
draeght sijn E. voor den geest in overweginge
off men gemelte hoogh.t yets soude konnen in mo-
gen toevoegen, hier op wierdt in opmerckinge
genoomen de nagelboomen die er nogh sonder
twijffel op Siam off elders anders onder sijn hoogh.ts
gebiet schuyl gehouden worden, ende in gevalle men
tot duystoringe der selver wil te ijveriger maec-
ken soo moet hij oock noodtsaeckel.en met den kleyn-
tie bedaght werden want sonder dien soude de
selve niet alleen schuyl blijven, maer oock van tijdt
tot tijdt toenemen, oversulcx is g'arresteert en
geresolveert, gemelte koninck uyt naem en
van wegen haer Ed.en hoogh agtb.en de naervolg.e
goederen tot een vereeringe toe te senden om in
hoops afgeh.lte werden, bysonderlijck oock om
dat sijn hoogh.t sigh jegenwoordigh seer ijverige
en verhigtige toont, om met boosaerdige
gedoente der Limaenwers te wreken tenwel-
ken eynde hij de selve omsingelt hout, waerdoor
welligt het swaerste werck voorde komste
van den Capp.en aldaer afgedaen sal zijn

6: ellen blauw hollandts satyn
2: p.s fyne moerissen.
2: d.o bethilljes ternataner
1: d.o silvre aligia half bedorven
1: d.o Coddebec hoedt

Voorders zijn d'onderstaende persoonen verbetert
ende d'novo aen Comp.s dienst verbonden

Gerrit Barentsz van Enckhuysen A.o 1677 met
't fluyt Westeramstel voor konstabel en f 18
ter m.t desse 3 jaere door haer Ed.e hoogh agtb.en
op Batavia op sijn eygen versoucke gestelt tot
soldt. en f 9 s.m.t wordt nu wederom op sijn
versoeck gevordert tot konstabelsmaet, a f 14
p.r m.t om sijn verbandt daer voor uyt te
dienen

Dirck Hansen

Dirck Hansz.n Ryndtvelt, van Stockholm 1674: —
hooploper den f 9: p.r m.t = jegenwoordige in qualit.
van bosschieter geavanceert tot f 11: in drie jarige verbandt

Ferdinandus Jansen van Haerlem 1675 voor jongh —
matroos met f 7 ter maendt naderhandt met de
selve gagie geavanceert tot soldaat, en nu in die
qualiteijt verbetert tot negen gl. om sijn verbonds
tijdt uyt te dienen. —

Daniel Jansen van der Veer 1672 voor quartiermeester
a f 14: p.r m.t = naderhandt tot schieman en 19 gl.
en jegenwoordige met lijdts desperatie en goede
bequaemheijt geavanceert tot bootsman met 24 gl.
smaendts, en nieuwe driejarige verbant. —

Claes Pieterse van Amsterdam 1673 sold.t = met f 10 —
p.r m.t in india gecomen, nu eenigen tijdt lange
den dienst van guarnisoens schrijver waergenomen
hebbende, op zijn versoeck geavanceert tot corporael
met f 14 p.r m.t onder een drie jarige verbandt
edoch soo lange voorsz.e dienst van guarnisoens
schrijver bekleedt, is hem ordinary assistenten
kostgelt toegevoeght gelijck voor desen genooten
heeft —

Jan Janse Braas van Amsterdam 1669 voor
m.r laddemaecker in india gecomen en f 18 p.r m.t
jegenwoordige als baes vande wapensmeden
nemende f 24: ende nu in voorsz. qualit. —
geavanceert tot 30 gl. en onder coopmans tractement
smaendelijcx onder verbandt van drie jaeren,
ende dat ter uijtte des selfs goede en neerstigen
dienst —

Aldus gedaen en geresolveert Maleijo int Casteel
Orange datum en Jaer als boven ~~Onderst~~ was
geteeckent R: Padtbrugge: G: Proost, A: Olofsz.n en d: d'gheyn —

Maandagh 27 Maart 1679 Praesentibus
omnibus benevens de officieren vande Bor-
gerlycke Compangnie —

nieuwe officieren vande borgerlijcke Comp.e gehoord ende de ouden voor haere bedieninge bedankt.

Aengemerckt ende in bedenckinge genomen synde,
hoe de Borgerlycke Compangnie in een ruijmen
tydt langh heeft verleghen van den Coopman Pieter
Dombaere zal.r sonder capp.n opgetrocken, erou
off parade gedaen hebben, soo is door den Heer
gouverneur geproponeert en voorgedragen off het
niet noodtsaeckelyck en was om de selve Comp.e
met een Capp.n te versien ende van Ja, wie daer

toe als

toe als dan soude konnen gestelt ende gekooren werden
hier op sijnde advysen gehoort ende het geproponeerde
voor goedt en noodigh g'oordeelt, mitsgaders met ge-
meenen stemmen tot capp:ten gecooren en aengenoomen
den vaendrick van de selve Comp:e S:r Gerbrant
Proost, als zijnde de oudste vant gouvernement
ende dien volgens naer t oudt Oostindisch gebruijke
aen dien cherge de naeste, mits welcke vaendrin-
ge den gewesenen luytenant S:r Dirck d'Gheyn,
ende den sergt: Andries Oloffsz:en van hunne dienst
worden ontslagen en bedanckt, comende alsoo
luytent:s en vaendrigs plaets te vaceren, welc-
ke plaetsen, met den ondercoopman Daniel van
Vliet, de boeckhouder Jan Fransz:en worden ge-
suppleert ende gevult mitsg:s met gemeen
advijs daer toe ge-eligeert den eerst genoemden
tot luytent:, en den anderen tot vaendrig, be-
voorens geweest sijnde sergt: van voorsz:en Comp:e
manquerende noch twee serg:ts ende drie corp:ls
is deselve het lot daer van gevallen op den Pasge-
m:en Hermanus Kruijghroeck en Frans Schodden
bergh opper chirurgijn tot sergiants, ende Jacob
Lourentsz, Joost Joorisz:en vrijborgers en Jan
Parys schaft m:r vant hospitael tot corporaels
waermede meer gemelte Comp:e en compleet
en inde hond:t man sterck is, t welcke nogh al
een stuijvelt voor dit swacke guarnisoen is
ende vorders geleth sijnde dat het meestendeel
vant genoemde volck onder deselve Comp:e be-
schreven, noch geen sonderlinge handelinge
vant geweer en hebben, soo is verstaen om hen
maendelycx twee maelen te doen drillen ende
den eersten sondagh van alle maenden op brekende
off parade doen tot weder seggens toe, sullende
door de officieren nieuwe orders, op misdaden, raet
groote versuijmenissen en andere bevinden
worden beraemt, ende daer naer g'authoriseert
indien sulcx noodigh g'oordeelt wordt —
Maleijo int Casteel Orangie datum en jaere,
als vooren (onder stondt) ondert:t en was geteekent R: Padtbrugg
G: Proost C: A: Oloffsz:en D: d'Gheyn —

Donderdagh 30:en Maart vrydagh ult:o
d:o en Saterdagh p:mo April: anno 1679 —

D. Heer Gouvern:r hebbende den Raedt doen
vergadderen

Sedert jonq van Mindanauw op Tidoor aengelandt

vergaderen ende hun te kennen gegeven hoe syn
E. berigt gekregen hadt van dat der den jonq van
Mindanauw op Tidoor was g'arriveert toebehooren-
de, selvers Chinees soon van Wenaten met namen
Soutiam, off ondijgentlyck wyn, synde den selven
die geleden jaer van hier naer derwaerts was
vertrocken, tegens onse wil ende danck, aengesien
van ons geen passe gelyck versogt wierdt, en bevon-
de bekomen niets synde door de Princesse gamma
lamma expres opgemaeckt om aldaer een vaer-
tuygh te koopen, behalven dat den vaert der Ternata-
tanen naer derwaerts niet sonder periculen sus-
pect is, als commende over dien wegh met de Man-
tananers legt en sekerheit correspondentie te
houden over welcken wegh Coninghs Oom
sich oock naer derwaerts sogt te begeven onder
schyn van pelegrimagie te doen dogh waerlyck
om quaet te stoocken, ende ons alhier wat
wercks te verschaffen, waer toe de listige
Princesse gammalamma met de quaet ge-
negene lieden groote genoegen schynen
te verbeyden, werdende oversulcx in beraed
en overlegh genomen, off men den Coninck
van Tidoor niet en behoorde te doen weten
hoedanigh den Chinees voorsz.e off naghoda
van het aldaer g'arriveerde jonq van hier
tegens ons wil ende danck vertrocken was, daer
bevorens mondelyck te [illegible]
en versochten dat syn hoogh.t de selve geen scheed
nogh ancker grondt en wilde verleenen, maer
herwaerts aen wysen, de wyen hier op te
naden gehoort, tgeene dan met opmerckinge
overwogen synde, is g'arresteert dat geschie-
den raedt saem g'oordeelt voorsz.e hoogh.t

Waaromme den Capiteyn der Mardijkers bij sijn Hoogheijd dairtoe gesonden word

sulcx te ontwetten door d' capp.n der mardijckers
bekent te maecken ende in gedagten te bren-
gen t contract met d' E.e H.r Cornelis Speelman
aengegaen volgens twelcke alle soodanige
vaertuygen afgesanden ca. van buyten aen
commende herwaerts ten casteele sullen moe-
ten gewesen worden, by sonderlyck vermits
het soodanigh jegenwoordigh naerlyts geld-
gent.e verstaen is goedtgevonden wordt

de wyl

bastlont op Tidoor te doen maecken en dies van Zyn Hoogheijd te versoecken —

Dewijle van dit jaer door haer Ed.e Hooghagtb.e van Batavia van 3000 kippen bastlont eysch is gedaen, soo is goedt gedagt om Zyn Hoogh.t Gelerde mede aen te dienen, omme door syn volck des te vaerdiger werdende, tegens laetsten Juny, te doen maecken, ende voor den ouden prys alhier te leveren, omme behoorl.n ontfangen en naer gehaelt te kunnen werden —

voor syde Mindanaeuse jonq arriveert —

Soo als den Capp.n der Mardyckeren Sarouts vertrocken was, comt smorgens vroegh den laetsten deser gesijde jonq om den hoeck van Tidoor traght ende de reede van Ternaten te bestevenen, synde der halven besloten en geresolveert om de selve onse reede te doen blyven, ende tot nadere overlegh in arrest te nemen, omme deselve te mogen ondersoecken waerom off uyt wiens last den Nachoda sigh verstout heeft buyten ons en nisschien ingenoughsaem tegens wil en danck ons weere tegens de contract van hier naer deselfs te begeven, en wat niet dat vaertuygh voorhadden en wat participanten daer toe waeren, niettegenstaende ons welbewust is, dat al het werck van de Princesse Gammalamma syn oorspronck heeft, ten principaelen om dat haer den aenslagh van die vaertuygh van Amboina te hebben mislunckt en sy daerinne door schryvens van d.e gouv.r voorgekomen is, oversulcx wiert goedt gedagt om voorsz. jonq ten eersten binnen de kille doen brengen en door gedeegtes [illegible] bewaert te werden —

word in arrest gehouden —

Den eersten April wierd ende leeden des Politicquen raedts wederom vergadert ende door d.e gouvern.r in bedenkinge gegeven off men de gesijde g'arresteerde jonq, opt gedaen versoecke van de Ternataense Ryxgrootes, soude moogen en konnen van tarter ontslaen en largeeren off niet, waer op dan aendagtelyck gelet synde, is goedt gevonden ende vastgestelt, om de selve ten eersten hier voor hooft ende goederen daerinne

verpoegens de goederen onder inventaris uyt de selve gelicht —

gescheept

geschept, onder behoorl.en inventaris door de daertoe te stellen gecommitteerdes, te ligten ende in 's Comp.s packhuys te doen brengen, soo wel goederen daer op synde Mindanauwers als den Naghoda Soutium toebehoort, welckers goederen insonderheyt en behoorende vanden Coninck aenst.en worden g'arresteert, ende tot de Comste van Syn Hoogh.t verseeckert, mits synde uyt den suspect brieff uyt Syn Hoogh.ts naem aenden Coningh van Mindanauw geschr.en naer derwaerts te stieren te zijn daer Syn Hoogh.t nogtans verclaert heeft van aen den selven geen lycentie te hebben gegeven te hebben, maer belangende de verdere goederen van Mindanauwers sullen deselven tot nader ordre leggh bewaert worden, omme des te bequamer te mogen en konnen ondersoeck doen, offe niets particuliers onder en schuylt, vermits eenige dingen ende grooter daeromme als verdacht beginnen te worden, blyvende het vaertuygh voor de Comp.e geconfisqueert, omme vertimmert en des te bequamer een schip van gemaeckt te worden mits synde redelyck hecht en sterck, nogtans onder conditie van 't selve aen Syn Hoogh.t aenst.s naer behoorlycke taxatie betaelt te worden, indien sulx versoght en gevordert wordt.

ende tot de Komste van den Koning van Ternaten verseeckert te worden.

Joncq geconfisqueert en tot een [illegible] gemaeckt

Vervolgens synde naer de avondt gebeden de onderstaende persoonen verbetert en d'novo in 's Comp.s dienst gecontinueert als

Hendrick Jansz.en van Amsterd.m A.o 1674 p.r 't schip Spaerendam voor adelborst met f 10: p.r m.t in Indiia gecomen, p.r geenwoordigh in d.o qualiteyt tot 12 gl. en drie jarigh verbandt, den 20.e maert ingaende a.o stanti.

Jaspers Hendricksz.en Peylswaert van Delft 1677 p.r 't schip 't Eylandt Mauritius voor soldaet en f 9 p.r maendt int landt gecomen, heeft dien altyt den geruymen tydt als draeyer dienst gedaen in welcke qualiteyt den 23 maert gevordert is tot 14 gl. om syn vyff jarigh verbandt daer voor uyt te dienen.

Willem Jansz.en

Willem Jansen van Dort 1677 p:o 't Schip
Spanbroeck hooplooper de f 8 's maent in India gedt=
mits sijn vader tot hem genoegen sijnde dienst bij
het Commandement gepresteert ende den volgenden ge-
vordert den 13 maert tot f 12 smaendts, om
sijn verbant daer voor uyt te dienen. ——

Roeloff Roeloffsz:, smith van Groningen 1675
p:o 't Schip Ceylon matroos met f 12 p:m in
in India gecomen, naderhandt als busse
maecker verbetert tot f 16: om sijn loo-
pent verbandt uyt te dienen den 13 maert
a:o stanti in qualiteyt als baes knecht
vande wapenkamer geavanceert tot 20 gl
en Corporaels cost gelt smaendts soo lange
gedeurende dienst verblijvende en drie jarigh
verbant. ——

Jan Casteel van Leyden 1673 soldt: de f 9: p:m
in India gecomen p:o 't Schip Hellevoet-
sluys den 26 maert in selfde qualiteyt
tot elff gl en een drie jarige verbandt

Hermanus Jansz: Croes van Swoerden soldt
de f 9: smaendts p:o 't Schip Wapen van
Batavia in den jaere 1670 in India
gecomen naderhant tot elff gl verbe-
tert, ende jegenwoordige den 26 maert
in deselve qualiteyt tot 13 gl smaendts
en drie jarigh verbant —— onderst: en
was geteekent R: Padtbrugge, G: Proost, A: Oloffsz: D: Gheyn ——

Aldus gedaen en geresolveert Maleyo
Int Casteel Orangien datum en Jaer als vooren
onderst: en was geteekent R: Padtbrugge, G: Proost, A: Oloffsz: D: d'Gheyn

Dinghsdagh den 4 April
A:o 1679 savonts naer 't gebedt ——

Verschijnt in vergaderinge den luytenant der
mardijckers Baltasar Credja, die welcke in ab-
sentie van de Ed: gouv:r op sijn eygen versoeck
bij provisie van zijn bedieninge ontslagen is
geworden, mits gebleken met den capt:n daer
van Gonsalo Pareira, niet wel konnende over-
een komen soodat derhalven te radde geworden
den was liever van sijn dienst afstant te
doen als in gedurige vijandtschap hadt den

uyt te

[illegible]
[illegible]
gestelt weder te dienst

geëerden presenteerende en aenbiedende sijn dienst
als voor en naer te nemen, met versoeck van in
zelden en billyckh.t gemaintineert te werden;
hierop quam in opmerckinge dat deselve man saget
sinnigh, welckaen en van een goet naturel is
bevonden, egter in syn commando wat slaem-
comende sigh met complimenten off beleefdheit
manoes weynigh behelpen soodat den Capp.tn
voorsz. het schynt daer op aengeleyt te hebben
omdeselve uyt den vaendrigh malcaxinje
in diens plaets wedder te hebben, omme alsdan alle
naer haerden sin en believen te mogen kleeden
en wenden: dergelycken is goedt gedagt ende
vastgestelt den Luytenant voorsz. wedder
in syn bedieninge te stellen, met toeseggingen
van naer behooren voorgestaen en gehandthaeft
te werden, omme alsoo tusschen den Capp.tn en
vaendrig een scheuringe te houden, ende in
den al gemeenen saecken omme ganck wat inde
wegh te leggen. ——

ende voor in syn voorige
qualiteyt weder aangenomen

malleyo Int Casteel Orangie datum en Jaer
als vooren. —— onderstont en was get.ek.t
Robbertus Padtbrugge, Gerbrandt Proost, Dirck
d'Gheyn.

Vrydagh den 7 April Anno 1679
s'avondts naert Gebedt. —

Wesende in opmerckinge genomen hoedat den Vendr.s
Cassaerm. Jacob Hendricksen voordesen geweest
hebbende schaft m.r van s'Comp.s hospytael sigh
met droncken drincken dagelycx hoe langer
hoe meer verloopt, sonder naer huys, noch
Cassar welmindere om te sien waer door de ge-
gestelde ordre en merckt toegelomen gants
te niet loopt en verwaerloost werdt, soo
door de merckt letters als alle andere, soo is naer
genomen deliberatie raedtsaem g'oordeelt
om gemelte Jacob hendricksz van de officie
te ontslaen ende gelyckerden miplios borger
koopman Cornelis Putersz, op zyn versoeck
op te dragen, onder conditie van de merckt
op dygen costen te onderhouden het vervallen
ende het gene daer aen off toebehoort te doen
repareren en vermaecken sonder de minste

pachter der sterckedranken
tot Cassar mester onder
conditie

belooning —

beloninge vande Comp:e daar voor te genieten,
vermogende deselve over het visschen binnende
bil disponeeren, onder soodanigh bedingh als tot
syn voordeel krygen kan, aangesien de Comp:e
doch geen voordeelen vande bassar alhier en
treckt off getrocken heeft, ende dien volgens
niet anders dan de lasten van heeft moeten
dragen, behalven dat er een deses Comp:s
gegageerde dienaar die plaats heeft moeten
waarneemen, tegenwoordigh bij dese verschansinge
uytgenoomen wordt. — Zynde dan verders
mede op aanmerking de lange geloopene
geruchten van een partij nagelboomen opt
eylandt Meaun niet te wesen te zijn, weshalven
is verstaan om hier mardyckeren met den
vaandrigh vande selve naar derwaarts p:r
Chialoux vanden borger Pieter Tielessen te
senden en onder de voet te doen kappen off an
derzints uyt te royen, om me dan de hoofden
van dat eyl:t tot begulsxhaam heyt en aannoy-
singe van de specerye boomen te animeeren,
alsoock om het goedt onthaal die anden voor-
deesvoeden Serg:t Jan Leddeweycken met de
bij hebbende soldaten door haar is bewesen, te
vergoeden, is mede goedt gedacht de selve met een
p:s guinees hywaadt, ende Chiawoy en drie d:os halve
smalle baftas te vereeren, tot erkentenis vande
voorsz:n weldaadt bewesen, en tot verpligtinge tot waak-
soo niet een als ander insonderheyt omhaandt reyc-
kinge int uytroeyen van gesegde specerij boomen
te doen, dewyl door de padres pluijlen selfs te
kennen gegeven is van niet voorbij te sijn op het
gesegde eylandt een ... van soodanige specer-
ij boomen gehadt te hebben. —

Vermits eenige klagten over den Sergeant
Commandant van Marquian Michiel ... door
door den soldaat Philip Jansen is gedaan wegens
desselfs dogter, belangende trouwbeloften als
anderzints, soo is verstaan om den selven van
daar herwaarts tot verantwoordinge van 't
geene hem ten laste soude gelegt werden
te ontbieden, en die plaats middeler tydt off
tot nader ordere met den provisioneel Serg:t
Hendrick Meurtze te versien, als zynde een
persoon van goedt beleydt en comportement —

nagelboomen opt Eylandt
... te doen uytroeyen

Den Serg:t Miguel ...
van Marquian te ligten

Soo is

De Mindanauwers haare goederen met de g'arresteerde jonq herwaerts gebragt weder om ter handt te stellen

Soo is dan oock in consideratie gecomen 't versoeck,
van de Mindanauwers, die met den nachoda Soun
tiam onder g'arresteerde jonq herwaerts met
eenige kleedinghe overgekomen zijn om
haer goederen door ons bevonden dat van
voorsz. nachoda in bewaringe is genomen
geworden weder om te hebben, ende geloofde dat
deselve niet geconfisqueert mogten werden
verklaerende maer alleen maer gebragt tot
nader overlegh in bewaringh genomen, derhal
ven jegenwoordige versteden om dieselve
kleedinghe bestaende in wat rijs, padij en
tobacq, weder ter handt te doen stellen, omme
op de merckt off soodanige als te raede werden
te mogen vercoopen. — Aldus gedaen en Geresolveert
Maleijo Int Casteel Orangie datums en Jaer
als vooren = onderstondt, en was geteeckent
Robbertus Padtbrugge, Gerbrant Proost
Adries Oloffz. en Dirck d'gheyn. —

Committeerdens gestelt om 's Comp.s effecten int generael te doen opnemen

Dewijle 't verleden jaer versuymt is geworden
de lijste der cas ... gedaen naer Batavia aen
haer Ed. Hooghagtb. te senden, soo is verstaen
dat de opneminge van alle 's Comp.s effecten
int generael ten eersten sal moeten geschieden
waer toe als gecommitteerdens zijn den onder
coopman Daniel van Vliet en boekhouder
Cornelis Ryngkryck, voor soo veel 't pakhuys
en negotie aengaet, om stuck voor stuck te
gens d'ordonnantien en restanten geconfron
teert te werden maer belangende materiael
gereedtschappen van constabel, huis, ammunitie
etc.a daer toe zijn als gecommitteerdens gekoosen
den gesworen clercq Joost Gijbertse amê als
secretaris van den raedt van Justitie ende den
vaendrick van de militie Carel Samuel, waer
van den begin naest commende maendage
staet gemaeckt te werden, ende dan naer
gedane wercke behoorlycke rapport en inven
taris overgelevert en copie daer af in forma
haer Ed. Hooghagtb. tot Batavia te laten
toecomen waer uyt haer welgem. Ed. ende
den staet van dit gouvernement volcomentlyk sullen
komen konnen te bevooghen ontwaer werden—

Aengesien

d'ostagiers van Saban met een propre kleedt te voorzien

Aengaende de gevangene ostagiers van Saban op — Sangie, door den bewusten don Philips van Kendin geheel soo bevrijt geworden sijn soo heeft de heer gouvern.r den raedt in bedenckinge off men deselve met een propre kleedt niet en soude konnen en mogen voorsien, vermits deselve hun vrij veel tijts hebben om int Christendom onderwesen te werden, waer van is goedt gevonden hun volgende toe te leggen als —

1 p.s drongaringan
2 do.s hemden
1 p.s Percallen
1 loot bengaelse Syde
½ el hollants garen
5 rsd.s contant tot knoopen en lint
2 p.s Cebbebera hoeden —

de gevangene Sabaneesen uyt de gevanckenis te laeten & bij goede gelegentheyt naer huys te senden

Soo is dan verders gelet op de inopmerckinge gekomen des voorsz.n don Philips gedaene verwelderinge en belosten, van sich den Coningh van Caronna weder te sullen onderwerpen in gehoorsaemheyt te houden als van voorhebben om de selve gevangene ostagiers herwaerts aen over gesonden hebt, soodat te hoopen is dat men van hem wel licht geen verdere moeijelijckheden sal hebben te swagten, werdende door de heer gouvern.r voorgedragen en in bedenckinge gegeven offmen de Sabaneesen die nu vande Ternataensche Ryckx grooten jongst, genoegsaem tegens hun danck overgenomen hebben, niet en soude konnen lasgeven en uyt de gevanckenisse bij de ostagiers huys setten laeten, omme voor hun onderhout aen de Comp.s gemeene wercken te doen arbeyden totter tijdt en wijlen dat van hier naer Sangie over gesonden sullen konnen werden, daerop gelet sijnde is het voorgedragene voor goet gevonden en de ontslaginge van gemelte Sabaneese onder boven geschreven conditie g'arresteert en vast gestelt —

Maleyo Int Casteel Orangie datum en Jaer als boven — Onderstondt en was geteeckent Robbertus Padtbrugge, J. Prevost: Andries Olofsz: dirck d'Gheijn —

3

Dingsdagh den 2.e May & donderdagh den 4.e d.o Vergaderinge der Politie

ter algemeenen vast en bededag te celebreeren

D'Wyl het den goedertierenden barmhertigen godt belieft heeft van ons de langh geduurde plaagen en ongesontheden in den geruymen tydt af te weeren, ende ons met overvloedige zegeningen te begenadigen soo wordt door den h.r gouv.r geproponeert en voorgedragen, off men voor soodanige genooten weldaden, als anders mits niet en behoorde een algemeenen vast en bede dag te solemniseeren en doen byeen om zijn goddelycke majest.t daar over te looven en te dancken mitsgaders vierigljck te bidden dat wij selve voortaan ooke mogten genieten, ende de verslagene gemoederen wederom verquickt werden, t welcke dan ooke goedtgevonden ende g'arrest.t is op den laesten der ende de genadige hulpe godes te doen geschieden

Den borger coopman Pieter Tideszen versoeckt om ontslaging van zyn aangegaane contract wegens den handel tot mindanauw &c.

Den h.r gouv.r maeckt den raadt daarvan verder bekent, hoe den borger coopman Pieter Tideszen, al eenigen tydt langh geduurige by en ontrent zyn E. heeft leggen gelegen om ontslaging van deszelfs aengegaanen contract van deszelfs en vaart hande op mindanauw, presenterende te dien eynde een memorie L, waarop geleth synde is in opmerkinge gecomen datter met dien handel doch niet op te doen en is hebbende reedynigh ont ... wyle de mindanauwers selve den vaart over al mede gesloten & quanselyck te schynen te willen houden gelyck sulcx in haar jongst geschoonden brieff comt te blijcken, behalven dat gemelde borger het met synen handel wel light soodanigh soude konnen verbrodden, dat met de mindanauwers in twist en oneenigheden soude komen te geraecken als hebbende sigh alreets soo verre vertoont gehadt enden koninck aldaer mijs gemaeckt van den pakhuys uyt scheep.e naemen op sino ay te willen doen timmeren t welcke

d'mindanauwers

d'inwoonders al vrij woonelyck inde oorden gekomen hebt, waer van echter in geenderley contract geen d'minste vermaen is gedaen, soo datter maer verwaringen en moeyelijckheden van souden ontstaen, derhalven is g'arresteert dat den vast gestelt hem syn versoecke toe te staen, ende van geheyde vervolging te ontslaen, ende voorders geëcommandeert met syn schoonmoeder d'weduwe juffrouw Craeus over slagh te maecken wegens t'affbreecken van der selver huysen woningen, daer deselve dogh anders ints bij aencomste van vyandt off weynigh ander onverwaght overval, ten eerste gesloopt off in asch souden moeten gelegt werden sonder de minste penningh van vergeldinge voor te verwaghten

krijgt het appostille fiat

waar schoonmoeder juffrouw de weduwe Craeus wegens haere staende woningen

Ende aengemerckt, het maccassaarsche quartier al tvelen willen sigh door(?) in daghbouderijen worden bedreven, is verstaen en vast gestelt dat in den het selve onder het nieuwe quartier van de mardyckeren sal doen begrypen, ende onder deselve compagnie mede doen optrecken de hr aengeseyde dese maccassaarsche gesinde haere vrijdom van de Eerw. voor een geringe somma hebben ontfangen, en daeromme ook niet dan andere mardyckers verpleght zijn, voorders vermits dogh van voorheen aen haer Ed. hooghagtb. tot Batavia verthoont is, dat het gansche block (daer voorheen staende huysen van juffrouw Craeus staen) wegh moet, is mede voorgoet gekeurt dat de mardyckeren van t oude in het nieuwe quartier gesamentlijk begrypen, vermits het oude quartier, wanneer gemelte block verlaeten sal moeten werden voor de vrijburgeren te blyven sal vallen en ten anderen soo syn de wooningen der mardyckeren in het oude quartier weynigh en van geen waerde, maer van deselve door den capp. der mardyckeren kennisse gedaen sal worden, ende daer naer per willen keure afgebrookt

het maccassaarsche quartier met nieuwe quartier der mardijckers te doen plaatsen

Insgelijcx de mardijkers van t oude naer het nieuwe quartier bij den anderen.

Op dit subject quam nogh nader in consideratie het houden van vele prauwen opt strant van buyten het schildergat(?) off verpr. burgh aff hebbe tot aen gamma lamma toe soo van vissers als de gene die haere huyzen bouwen cajoumera baston en tabacco hebben waer door niet alleen vele slaeven van haere meesters konnen te ontsnappen maer oock meer andere moorderyen ondergeoeffent werden daer tot haere huyzen genoughsaem te voet konnen geraecken, ende de vissers met haere visch op de basar gehouden zijn te komen bij in te renaten

gene prauwen visschen te gammalamma en voor te duylden

off hebt

off hier onder het Casteel der halven is mede besloten
en vast gestelt om allen en een ijder te interdiceeren
en verbieden, snaphanen noch te slaghes haere prauwen
van buyten voorburgh, aen land te mogen setten
ofte laeten leggen: sullende dan mede de mardijc-
keren en alle andere gewaere shout werden van
met haere huijsen wercken buijten gammalamma
gelegen herwaerts d'wegen jegens voorderhe ontoe-
ganckbaer sijn soo dat naderhe[...] te komen dien
eynde drie mardyckeren de strant wacht geven,
die met de woon op gammalamma sijn, onder
conditie van ijder maendelycx 104 bambosen, voor
d'E. Comp.e op te brengen in plaetse der boomvruchten
die aldaer vallen de welcke voordesen gewoon sijn
geweest, aen huys van den gouverneur off ijemandt
anders die 't gesagh gehadt heeft, snoeckes en ooke
somtyts snaphaens deus, ijts van 't selve te brengen

de mardijckeren met haere huijsen werken, onder 't canon van 't casteel doen komen.

drie mardijckers tot strandt-wagters gestelt. —

den misslickes burger paulus bruijs van sijne ad deposito staende gelden niet meer te verstrekken. —

Belangende het slordige huijshouden van den behoeftigen burger paulus bruys mitsgaders ende moeijelyckheden
die er van ontstaen, hebbende daer over al drie
maelen in apprehensie geweest, sonder dat men
daer over noch eenige veranderinge heeft connen
bespeuren, daer en boven dagelycx d'Heer gouvern.r
aen het oorleggen bellen om gelt te hebben, om tot
den eynde te mogen comen van 't restant van
deselffs cappitael, bij d'E. Comp.e ad deposito gestaen
hebbende, daer op is goet gevonden en en oocke
vast gestelt, hem voortaen niet meer te ver-
strecken, volgens haer Ed.le hooghagtb.e ordre,
dan Ruls.e den inbaest maendelycx, 't geene by
sober en matige leven voor sijn huijshoudinge
genough sal connen strecken, en maendelycx
houdt schijlen. —

den Cassier de smaendelijcxe huurlingen te doen betalen

Den sergt. dirck van kolck eenige jaeren
als opsiender van 's Comp.s troup wercken, mits
de uytdeelinge der verdiende gelden gehadt hebben,
naer dat de selve door hem bevoorens van den
Cassier ontfangen waeren, schynt daer mede niet
getrouwelycke genough te handelen, immers is
daer omtrent verdacht om dat den meesten tydt
met den sook loopt, waer door de wercken somtyts
stilstaen blijven, off ymmers geen genoughsaem
en voortganck en hebben, soo is dan mede
goet gevonden hem de uytdeelinge voortaen
te ontnemen, ende selve den Cassier op te
dragen bysonder d.en vermits de particuliere
lyffeygenen doch maer eenige sijn —

D'Heer gouv.r

Communicatie van het Comm.s Amsterdams verrigten tot Xula, Bangaij &ca

D'Heer Gouvern.r communiceert den raadt het ont-
fangen rapport off dagh register bij den luytenant
Jodocus Croesbuijsen, nevens den adsist.t Paulus Harckelen op
Bangaij, Xula &ca gehouden, behelsende het vertreck
van syn E. vandaer, benevens het verrigte
van sijn hoogh.t den koninck Amsterdam, ende
haer wedervaren bij en ontrent gesegde hoogh.t
uyt al het welcke sijns hoogh.ts wijse van verrigten
hoe langer hoe meer geopenbaert wordt, twelck niet
hem maer sijne quade raedtgevers te wijten is,
door de welcke hij als betoovert en sinneloos, tot
groote verminderinge van sijn agtbaerh.t schande-
lycker om den hayn geleydt en geringeloort werdt
daer hem dogh gedurigh sanen bewust is, dat de
selve maer een hoop canalie en van quaet
gespuys sijn, ende daeromme sig behoorde te
keeren tot sijne rijcx grooten en met haer over
leggen geene tot welstant van 't rijck behoorde
gelyck sijn E. hem verscheyde malen aengeraden
heeft, maer in tegendeel worden de selve
mede veragt, en soodanige wijse gasten
aengehaelt, waer uyt geen ander + der bitterheijt
souden konnen nader komen te ontstaen, alsoo
de jongste van hier gesonden chialoup d'welcke meest
afgehouden ter natadiese soo als voor off landtsgroo-
ten bij den coninck in gansch geen consideratie
sijn getrocken, t'welcke echter ten regarde
van hier nader derwaerts gecommitteert sijn om
sijn hoogh.t hierwaert aen te vergeselschappen
gelyck mede met boven gesegde gecommitteerden
van syn E. gehandelt is, behalven dat sijn neder-
landtse lijffwaght bijnaer van honger hadde
vergaen en meer andere afpersen en sotternijen
begaet die in gem.te dagh registers omstandelijck
sijn aengeteykent, om welcke saecken den
luytenant voorsz.e te rade geworden was de
voorsegde chialoup vooraf over te komen, laten-
de sijn hoogh.t met sijn gevolgh met den adsist.t
Harckelen en voorsz.e lijffwaght op Xula, soo
geeft sijn E. den raedt hier op in bedenckinge
en overlegh, off het niet raedtsaemst en souden
sijn om ons volck vandaer te laten haelen
ende hem sijnen hayl laten soecken, off wel
om deselve te laten continueren tot dat men
soude gesien en ervaren hebben wat sijns hoogh.ts

eijgentlycke

de Chialoup de Welkomst weder naar Xula te zenden.

zijnde 't lycke besluyt was, hier over aendagtelijck gedelibereert en overwogen synde, is voor goedt gekeurt geresolveert ende g'arresteert de Chialoup de Welkomst ten eersten wederom naer Xula te laeten vertrecken om daer mede ons volcq soo bij den koninck als op de Chialoup de Roode Haen, bewijsse te doen, dat se haer ten eersten naer herwaerts sullen spoedigen, 't zy dat den koninck besstaet off niet, maer buyten 't Jagt den Sampson gedestineert werdt tegenwoordigh op en bij te zijn om aldaer die gereet leggende balcken te laden, is nader opp dagt en goedt gevonden p[er] gem[elde] Chialoup, aen den schipper van voorsz[egde] jagt last ende order toe te senden, om sigh ten eersten van daer naer Xula over te steecken ten eynde als hier voor gesegt is, ende daer en boven den koninck aen te bieden de Cajuyt, indien genegen mogte werden om daer mede over te komen, in welcken gevalle gesegde Chialoup de Welkomst met den predikant d[omi]n[us] vander Sluys van syne kerckelijcke visite wedere herwaerts sal komen stevenen, doch so de Chialoup voorsz[egde] 't jagt den Sampson aen gunste syde Batchian ontmoeten de, synde 't sels aldaer direct naer Xula te stellen ende de [illegible] boven aengehaelt is.

't Jagt den Sampson om ons volk van daer te ontbieden en den koning Amsterdam de Cajuyt om herwaerts te komen aan te bieden. —

Vermits van syne Hoogh[ei]t des Conincks Amsterdams ontsteltheyt synde, daer syn persoon eghter noodtsaeckelijcke is, soo aen haer Ed[el]e Hooghagtb[are] brieff en schenckagie gedeeren aen syn Hoogh[ei]t te overhandigen alsoock om in tegenwoordigheyt van hem ende andere molucse vorsten, volgens bevel van haer welgem[elde] Edele H[ee]r[en] eenige eedt aende E[del]e H[ee]r gouv[erneu]r gen[era]l Ryckloff van Goens, te huldingen afleggen, soo is mitsg[ade]rs den adrijs goet gevonden de Ternataanse Rijx grooten binnen het Casteel te laeten ontbieden ende haer bovengem[elde] Hoogh[ei]ts brieff aende regeringe op Amboina gesz[egd], te communiceeren, mitsg[ade]rs daer beneevens ernstige te recommanderen den welstant vande Croone van Ternaten ende de gemeene saecken te behartigen, insonderheyt voorsigtige en omsigtige ontrent den Coningh te handelen, de wijle het soo verre is geraeckt gecomen te zijn dat syn Hoogh[ei]t sigh door een partije jongens laet regeeren en ouden [illegible] leyden waerdoor dan den staet van Ternaten sigtelijcke in meerder verwarringen als oyt van te vooren staet te geraecken, indien daer

de Ternataanse rijxgrooten binnen 't Casteel te ontbieden en haer s'Conings gedoente te communiceren. —

en te recommanderen den welstandt van Ternaten te behartigen.

inne

daerinne door de sijne groot en niet en wordt verstaen, ende tegens gegaen, maer tot haer van Comp.s wegen behoorlycke handt reijckinge en behulp saemheijt sal toegebracht en met er daet, wanneer sulcx sal comen te vereijsschen, bewesen en vol bragt werden. ——

Luijtenant Cromhuijsen tot meede lidt inde vergaderinge der politie

Gemerckt bij t overlijden van den Cap.n Cornelis Heeris, desselfs plaedt van lidt is comen te vacqueren ende het subalterno commando van de militie den luijtenant mons.r Cromhuijsen opgedraegen en toevertrouwt is tot nader ordre van haer Ed.e Hoogh agtb.e, deshalven is verstaen en goedt gevonden hem als meede lidt van dit Collegie, te kiesen ende sessie naer desselfs jegenwoordige qualiteijt te geven, ——

D'onderstaende persoonen sijn vervolgens in Comp.s dienst gecontinueert, verbetert ende verbonden als volgt ——

Pieter Tellinghuijsen uijt den Hage A.o 1674 p.r Schip Venaten derde chirurgijn met f 18 p.r m.t in India gekomen naderhandt vrijman geworden en daer naer weder voor sold.t door haer Ed.e Hoogh agtb.e en f 10 p.r m.t in dienst genomen, nu met de qualiteijt van [illegible] en f 18 gl.s smaendts, onder verbandt van drie jaeren

Jan Groothuijsen van Nieuw Kercken A.o 1671 p.r Schip de jonge Prins soldaet a f 9 ter m.t in India gecomen, jegenwoordigh om goede redenen gevordert tot corp.l absoluijt met f 14 p.r m.t onder verbant van drie jaeren. ——

Franscente Swart van Amsterdam 1669 voor hooploper p.r Schip Lievendburgh a f 5 ter m.t in India gecomen, naderhant als tamboer tot 9 gl.s verbetert, jegenwoordigh als sold.t met f 11: onder een drie jarigh verbandt. ——

Hendrick Claesen van Campen adelborst 1671 p.r Schip d'jonge Prins a f 10: p.r m.t uijt landt gecomen nu in voorsz.e qualiteijt tot f 12: verbetert onder een drie jarig verbandt. ——

Pieter Jacobsz.en

Pieter Jacobsz.e Op Stal. Van Maeslandtsluys
Bossch.r p.r Huys te Marquette A.o 1675 de ƒ 11
p.r m.t in india gekoomen, en in gelijcke
qualite tot 13 gl. verbetert onder verbandt
als vooren.

Frans Breton Van Nantes A.o 1663 p.r Hagt
Buyckesloot voor hooploper de ƒ 6 p.r m.t
in india gecomen, daer tot ƒ 10 alsmede
en verwolgens tot vrijman, jegenwoor,
digh op zyn versoeck als Bossch.r met ƒ 10
in dienst genomen onder verbandt als
boven.

Abram Barentse Van Amsterdam 1671
p.r Schip den Hollantschen Tuyn voor jongh
kruyssoer de ƒ 7 p.r m.t in india gecomen
daer naer als onder Cuyper tot ƒ 12: ver,
volgens tot sold.t de ƒ 9: wederom in de
qualitheyt weder tot ƒ 11 gl. ende in den
Jaere 1676: tot Corp.l absoluyt de ƒ 14 p.r m.t
geeert dien vrijman geworden, jegen
woordigh wederom als sold.t met ƒ 10 p.r
m.t, en verbandt als boven in dienst aen
genomen.

Jan Cuyper Van Brugge 1677 p.r Huys te
Hoycke voor matroos met ƒ 11 p.r maendt
in india gecomen, naderhandt als timmerman met ƒ 15: p.r m.t en op syn
versoeck gesett tot sold.t de ƒ 11 p.r m.t,
omme naer t expireren van syn jonghste
verbandt de E Comp.e noch drie jaeren
te dienen.

Jan Emmerman Van Jordaen 1674 p.r Schip
de gekroonde vrede voor soldaet met ƒ 9
p.r m.t in india gecomen, en in deselve qua,
lite onder nieuwe jaerige verbandt gevoor
dert tot deselve gl.

Jacobus Gerritsz.e Van Wijanden A.o 1674
p.r Schip als boven voor adelborst met
ƒ 10 p.r m.t in india gecomen en in de
selve qualitheyt de drie jaerige verbandt
tot ƒ 12:

Cornelis Isaacsz.e

Cornelis Isaacsz.n van Amsterdam A:o 1674
uitlegger als vooren voor soldaet met f 9 p.r m.t
in India gecomen in deselve qualiteyt gevoord
tot dese gag.e en verbandt als vooren. ——

Ingnatio Ferdinandus van Cordoba in Spangien
voor soldaet en f 9: 's m.t in Comp.s dienst
aengenomen, onder den vijff jarige verbant
Maleyen int Casteel Orangie datum en
jaere als boven. — Onderstondt en was geteek.
R: Padtbrugge, G: Proost, A: Olofsz.n
Dirck d'Ghijn,

Dinsdagh den 9:e Mayl A:o 1679
Ordonnaris vergaderingh der Politie ——

Aangesien beyde marquiaanse posten bij weijnigh
overwagt overval, met het aldaer leggende guar
nisoen, gants weijnigen tegenstant souden konnen
doen, soo heeft d'E. gouvern.r in bedencken offmen
deselve posten niet en behoorden te versterken,
met soo veel man als van ons swacke guarnisoen
alhier souden konnen gedeest worden, in sonderheyt
vermits de hoofden der marquianders gants niet
te betrouwen en sijn, schijnende hoe langer hoe
meerder een afkeer vand' Comp.e te krijgen,
en met de quaet willige Ternataanse Majes
teyts grooten te heulen en handen te spannen, waer
onder den Cidorees soo weijnigh niet sijn persoona
gie en speelt ende seer gaerne een verwarringe
tusschen d' Comp.e ende Ternataanse Croone
bewerckt sagh, derhalven wordt noodigh geoor=
deelt voorsz.e posten te versterken ofte van daer te
ligten en op te doen breecken, sijnde dan over sulcx
naer dese saecke met aendacht overwoogen ——
te hebben, g'arresteert en vast gestelt het
marquiaans guarnisoen met 12 man ende
corpo.le te versterken, konnende jegenwoordigh
van hier geen meer missen, uyt de weijnige
van Batavia gecomen recruten [illegible]
dan daer meede voorder het sullen moeten
aensien, [illegible] opdat d' marquianders en
alle andere qualijck gesinden daer door mogen

sien en

marquiaanse posten aen [illegible] met een Corporael en 12 man te versterken. ——

in gevoelen, dat haere quade minders ons niet
onbekent en sijn, ende dat wij genoegsame
regens alle haere listen en lagen op ons hoede
Zijn. —

Den nyelenden Coninck Amsterdam vrij lange uijtblijft,
ende te bedugten staet dat [illegible] Batary sigh
met sijne bijhebbende mat quanders vernatadurs
etc.a, die het dogh nergens op schijnen aen te leg
gen daer sigh gedurigh met rooven strooppen
en stelen te verweren, naer Gorontalo off de
bogt van Tomini hun mogten comen te bege
ven omme de inwoonderen aldaer te ontrusten
en geweldt en overlast aen te doen, soo is goedt
gevonden ende g'arresteert om het jagt den
Sampson, benevens d'Chialoup den Eendragt
wanneer van Manado wederom gekomen sal
sijn, naer Gorontalo te senden, ende 't jagt den
Sampson aldaer inde passere te doen continu
eren, tot dat 't jagt met den Coninck Amsterdam
aldaer sal gecomen sijn, als wanneer den Schip
per vande Sampson Jacob Livius sigh met
sijn schip weder herwaerts sal moeten begeven,
naer dat bevoorens inde bogt met de Chialoup
voorsz.n benevens den bouckhouder Christiaen
Hasselbergh gesamentlijck soodanige saeken
sullen verrigt hebben als hun bij instructie
door d'h.r gouvern.r mede te geven, sal wer
den aenbevoolen insonderheijt omme te mogen on
dersoecken hoedanigh de Gorontaelders den
Limbottoers, mitsg.s de verloste boght luyden
hun tegenwoordigh aenstellen en off [illegible] ver
treck vande h.r gouvern.r vande Gorontaelders
geen overlast en hebben geleden. —

Omme dan vorders te betoonen dat wij de
Gorontaelders en Limbottoers volgens contract
tragten behoorlijcken te beschermen, inge
valle sij niet onderhouden vande selve niet
ingebroken gevonden en worden gelijck men
verstaet dat se degeeres daer tegens doen en het
Christendom tragten te beletten, soo is mede
goedt gedagt om hun voor verstaende [illegible]
en ernstige [illegible] door ons schrijvens te
insinueren en vermanen tot hunnen pligt

en Naerkominge

Jagt den Sampson naer Gorontaelo
te zenden, daarinne als gecom=
mitteerd. den schipper daer van
en boekhouder Christiaen Hasse=
bergh. —

met de [illegible] quaet [illegible]
drijf den Gorontaelders is [illegible]
de [illegible] —

met vaat kruyt en loodt te voorsien

en nader koninge vant geheele belooft en gesworen
hebben, daer benevens toe te schieten een vaertie
boskruyt, en half een kogel loodt, en een trompet
voor den jongen Coningh genaemdelyck gent= Radja Ponij
Hier neevens is geresolveert d' Chialoup d' wellekoms
off t Jagt de Sampson naer Xula syn hoogt= te
gemoedt te senden, waer bij dan oock gepersist
wordt, maer in geval syn hoogt= soodanige
nucken en quade grillen mogt krijgen en
van resolutie worden, van met t Jagt den Samp
son off Fregat de Roode haen off eenige desselfs
vaertuygen, niet te willen herwaerts keeren

den koning antwoordende ongeneigt zijnde herwaerts te komen, sal ternataense rijx grooten met een persoon uyt den politiquen raadt naer Xula belasten vertrekken.

soodat men daeromme genoodtsaeckt soude worden
eenige der ternataense rijcxgrooten naeder
af te senden en van daer doen ontbieden, soo heeft
de h=r gouvern=r in bedencken offmen aldan niet
een bequaem lidt uyt den politiquen raadt
mede te senden, alsoo te bedugten staat dat de
syn hoogt= haren Coningh welagt om de ligten
souden hebben, ondertusschen de gedane voorwendingen
synde derhalven t voorgedragene voor goedt en
raadtsaem g'oordeelt en vast gestelt om soo
danigh syn hoogt= te doen soo veel doenl=k te
versekeren, vermits men genoegsaem bekent
is van soodanigen quaden inborst deesen gesegden
ogod, en Capt= Cainot, hebbende syn hoogt= van
den beginne afgewesen ende gegeven woordigh
gants niet beter maer welwagen als ons te
voorden schijnen genegen te zijn —

Maleyen Int Casteel Orangie datum en
Jaer als vooren — Onderstondt en was geteeck=
R: Padtbrugge, J: Proost, A: Olofsz=
D: d'Gheyn,

Saturdagh 13=e May A=o 1679
'savonts naer 't gebet —

de heer gouvern=r dede in raden op leesen
het op heeden ontfangene impertinente briefje

van

Communicatie van de Coninghs Amsterdams impertinente brief aen d'heer gouverneur etc. —

van wegens en innamen van syn hoogh^t den
Coninck amst^rs voor eedoor gesz^en maer innever-
scheyde lasteringe en uytspoorigheden tegens zyn E.
syn bevonden, alles sonder twijffel gecommittert
en aengerecht door den gewesenen moordadigen
Xulabstede houder Colabo, ende niet door den
Coninck, aengesien Zyn hoogh^t, den heere gouvern^r
door den brenger des voorsz brieffs, hartelycken
en vriendelycken heeft doen groeten, en syn
genegentheyt soodanigh g'openbaert, dat men
hem daer mede niet en sal connen beschuldigen,
echter vermits Zyn hoogh^t nu alree inde nego-
tie is verschenen en wederom vertrocken
sonder ons van een nogh t'ander iet aldermins
te segge kennisse te laeten doen, soo is goedt
gevonden ende vast gestelt ons daer inne als
onwetende te houden, ende in gevalle van
syn comste wanneer van Caijaa werwaerts
tegenwoordigh vertrocken is weder gekeert
sal syn, door desselfs rijcx grooten geen behoorl-
waerschouwinge en geschiet, datter dan oock
geen schoten van 't Casteel off elders anders
van Comp^s wegen gedaen sullen werden,
maer hiertegen geschiedende dat syn hoogh^t alsdan
door gecommitteerdens uyt desen raedt, sal
verwellekomt soo als dat behoordt en vriende-
lycken verders binnen 't Casteel genoodight
werden. ——

Zijn hoogheijd geen behoorlijke waerschouwinge van zijn komste doende geen eer schoten te sullen geniete. ——

Wijders wordende in consideratie getrocken
en door d'heer gouv^r geproponeert off men
syn hoogh^t den Coninck amst^rs, haer Ed^e hoog
achtb^e brieff en schenckagie gedeeren, van
wie daeromme behoorl^e versoecke gedaen
sal zijn behoorden te overhandigen, niet tegen-
staende genoughsame redenen syn om deselve
te inhouden tot de tydt en wijlen syn hoogh^t
binnen 't Casteel sal laeten vinden naer ge-
nomene deliberatie is g'arrest^t en vastge-
stelt voor deselve praticabele minsame
middelen aen te wenden ende int werck te
stellen om syn hoogh^t binnen 't Casteel te crijgen,
als wanneer inde verst geen sudarigh^t souden
syn, echter in gevalle hiertoe quame te mis-
lucken en dat van soodanigen onsen oogh
merck mogten versteecken blyven, vs

Consideratie naeromme haer Ed: H: a^e brief en schenckagie gedeeren. ——

verstaen

aen zijn hoogheijd den koning Amsterdam verstandight

verstaen dat volgens haer Ed:e Hoedens brieff en Schenkagie, die wij hoonorabelis te zenden naer onder gebouwde aen verstandigt soude werden, in sonderheyt om dat in deselve verscheyde poincten werden aengehaelt die welcke tot de goede lee-ringe en liefde voor sijn hoogh:t strecken, in den anders naer opmerckinge moghten genomen werden, alsoock opdat de qualycke gesinde Ternatanen mogen sien en verstaen hoe d'E Comp:e haeren coningh door het verleenen van 17000 rixdl:s so genereuslyck uyt sijne schulden soecken te redden en op den effen boden te brengen. ——

en de posthouders van Tolucco te ligten

Sijnde mede g'arresteert en goedt gevonden om onse posthouders met al het geene daer toe ge-hoort vant fortie Tolucco te ligten, en weder binnen het casteel te trecken, vermits den coninck dogh alreede soo verre schijnt gebraght te zijn dat geenoughsaem naer de pijpen van den partij boven dansen moet, ende omme dan daer door te toonen dat wij ons met geene saecken weijnigh bemoyen willen, indien het anders sints door de rijcx grooten soodanigh beschickt wordt dat de gemeene ruste en vrede geen schae-de en comt te lijden, waer van kennisse aende alhier geseetene rijcx grooten sal werden gedaen en aen geseydt dat se deselve post jegenwoordig naer eygen goedt vinden komen in be-settinge nemen, als wesende deze post dogh den coninck Mandarsaha door d'E Comp:e verleent geweest, ende dat wij deselve tot nogh toe een wijle langh in besettinge gehouden hadden nergens anders om geschiet is, als tot verse-keringe vanden koningh, welck jegenwoor-digh niet en vereyst, alsoo verhoopen dat se met den koningh in vree, en in goedt verstant waeren, gelyck d'E Comp:e groote getuygenis gaff, dit sal den selven gesegt worden om de Terna-tanen wat te coulsen, ende doen sien dat wij ons alsnogh aen al haer woelen weijnigh gele-gen laeten zijn soo lange sij binnen de paelen der contracten blijven ende een yder in het sijne ongemoeyt laeten. ——

Donderdagh

Donderdagh 18e Maij ende
Vervolgens den 20e en 21e D°

Alsoo de Padres Jesuijten de gr gouvern(eu)r heeft
verklaert hebben, van dat se niet de mindanau-
wers over een gecomen en veraccordeert
waren, door haer over gebraght te sullen
werden naer manilha off der selver post-
houders op dapitan off elders anders op min-
danauw, tgheen door de mindanauwers
tot groote verwonderinge niet ontkent en
is geworden, daer se nogh tans het [illegible]
jaer verklaerden geene padres niet te
kennen nemende op verbeurte van
hun leven, anders niet mede dat se door
d'inwoonders aldaer komende ontleven
sende gebraght werden, soodat het alleen
halsende schijnt [illegible] nougesaen blijckt dat se
ons dien wegh uijt nogh mede de moeijelijck-
heden kaghten aen te vaghten, ende het
wel wende de benatanden te strijden behal-
ven tgheen ontrent de limauwers is ge-
schiet, hebbende haer weer waerde niet soude
keddenden geen verder nemen aen van de
wijrgoudert [illegible] van den koninck
Amsterdam [illegible] gedaen, niet te
gestaende hun door de gr gouvern(eu)r sulcx
niet mondt is gegeven en belooften gedaen
van hun daer niet behulpsaem te sijn de
halsen is noodigh geordeert om hun verders
op [illegible] te spareleden, en
haer daer mede off met enigh ander van
hier vertreckende booden, met hun ge-
volgh naer Batavia, volgens bevel van
haer Ed(ele)n hoogh agtb(are)n te doen vertrecken
onder en tusschen aen boordt sijnde ende
hier ontrent swervende soodanigh bewaerke-
en bewaert te worden, dat se door schrijven
off boodtschappen niets verders sullen connen
ondernemen naer belangende de over
gescholen Spaensche militie sullen jegen-
woordigh met de mindanauwers voortaen
gesonden werden om over dien wegh tot de
haere te geraecken —

D' Schipper

mindanauwers sijn gehengen de padres jesuijten op te brengen

padres Jesuiten sijn de Comp(agnie) schadelijck &

daerom opt dagt den [illegible] gestelt tot dat na Batavia sullen komen te vertrekken

Committeerden aen boort vande sloep de Welkomst gesonden om deselve te besigtigen

D'Schippers vande jagt en den Experimenten en den Coninck Amsterdam benevens den baes Commandeur van het Casteel, door d'Ed. Gouverneur gecommitteert ende aenboort vande Chialoup de Wellekomst gesonden synde, om deselve te besigtigen, naeu keurige vande gestalte vande selve ondersoeck te doen, en vervolgens behoorl. rapport en getuygenisse te geven, off met eenige reparatie en verdingen, onkosten daer aen te doen, nogh een wyle gebruyckt en aent vaeren soude konnen gehouden werden, dewelcke gemelt last volbragt en daer van soodanige verklaringe hebben overgelevert als volget

der selver verklaringe en bevindinge als hoedanig te verhelpen zal zijn

Op huyden den 20.en May A.o 1679. syn wy ondergeschreven, op bevel van d'Ed. Robbertus Padtbrugge Gouverneur en directeur der molucces en aenklevende van dien aende Chialoup d'Wellekomst komende te verhaling leggende gevaeren, omme goede instructie te nemen vande selver hoedanigheit, soo't dat wy d'ingehouden aende waterguyt in andere reedelycke staet syn, hebben bevonden, en soo man nu dese Chialoup tot dienste vande Comp.e langer tydt sal werden gebruyckt salt van nooden wesen deselve behoorlyck gerepareert wordt

Want voor eerst salde buytenste huyt in geheel daer af moeten.

de waterhuyt die dan onbequaem sal syn om te konnen kalfaten, sullen de naeden gelingeert en bykeepen off kattespooren met saeym moet ingeleget werden

den overloop sal dan noodtsakel. met lijffhouten en sodtgangen vernieuwt werden

Dewijl de kosten niet waerdig geagt word is

en soo wanneer alle dese en andere gebreken van kleynigheden aende gemelte Chialoup behoorl. vernieuwt en gerepareert sullen werden, is onses oordeels (onder alle discretie:) dat deselve niet waerdigh is te meer voor de onkosten die daer op staen te komen, welcke men ter halve nieuwe Chialoup sal konnen gemaeckt werden.

Aldus gedaen en naer ons beste kennisse der gestalte vande Chialoup d'Wellekomst gesprooken is dese verklaringe daer van gemaeckt en by ons bekragtiget

Bekraghtight —

Maleijo Int Casteel Orangie datum als boven, onderstont en was geteyckent Jan Meijer, J: Walboom, Amerack + van Cornelis Gerritse —

Tenselve dan in handen onder voogden dede geddelibe-reert synde, is geresolveert en vastgestelt, om voorsz. Chialoup met desse Spiringh binnende kil en hier voor anthooft te doen brengen, dede naer dat vande meeste en bequaamste hout werken gesloopt salzijn het onderschot van 't hol voor aende drempel vande kil te stellen, om mede soo doende door de schuiringe vande stroom den ingangh vande kil wat dieper te doen werden, Zynde wijders g'arresteert en gedesolv= en hoogh noodige g'oordeelt d'jaght den Expriment en d'Coningh Amsterdm., benevens de Chialoup d'Eendragt ende Goede hoop, van onse op s'Koninx reede te doen halen ende aldaer, tot nader ordre de wagt te blijven houden, angesien de Ternatanen schijnen haeren Coningh als ge-vangen te houden, sonder dat van d'onse gesien off gesproocken kan werden, hebbende mij Heddert enige dagen hun meeste goedt naer de kust van Halmahera en achter 't landt naer Kula Tacony geslept, en het volcomande op den vlughten angelegt, sonder te weten om welcke redenen off ten welcken eynde — mits synde s'Comp. voogden in het alder minste niet verongelijckt nochte beledight, maer al hun woorden schijnt synde oorspronck gheven, mede te hebben om dat hunne quaede desseijnen en voornemens op Ternate gebroocken en te niet geloopen zijn, behalven haere protes-tatien van wegens sekeren arabier als fac-toor van dit jaer onder mindanauers van Ban-tam herwaerts gecomen, de welcke wij in gyselinge hebben gestelt en nu goedt gevonden op t'Jaght den Sampson stillekens te ghebeden en vervolgens naer Batavia te senden, mits synde op verscheyde tijden betrapt diverse volgens hebt suspect als oock om dat se hunne hoorens hoe langer hoe meer beginnen op te steecken, met schilderen in swerden, hier onder

Verstaan de Chialoup hier voor aen 't hooft te doen slepen

de Jaghts den Expriment, Coning Amsterdam, en twee Chialoupen op Conings Reede op den brantwagt te stellen, en de Ternatanen volgens te beletten — &c

Casteel

Castel, binnen de kil, begevende, wil en dan te vanden Bassar m[ee] te komen, wijsende daer en boven de dreygende den marquis van den Bassar om dat hij haer Ed[ele] sonder voorgaende consent van den Bassar m[ee] wilde beletten. Hebbende dit soo danigh goedt gevonden om resolueren voorsz[egde] insgelycx om de evacuatie het welcke soo seer dadelyck te beletten op dat hun niet en mogten komen ijvers oderde te begeven, ende schip[pers] houdt genoodsaeckt en gehouden wort aen te doen mitsg[aders] d'eylanden sonder omme in opsicht der verwijderinge te brengen, alsmede waert dadel[ijck] de evacuatie tot redelyckheyt en haeren pligt te brengen: wesende bij nader overwegingen mede g'arrest[eert] ende goedt gedaget om den soningh der evacuatie seer groote vriendelijckheden en minsaemelijckheden te visiteren en versoecken dat doch haere correspondenten groote vaertuygen binnen de kil en vervolgens droogh op de wal lichten, het welcke en haer quartier mogten werden gebraght, tot onse en haer eygen gerust dissoverhijt off dat wij anders sullen genootsaeckt souden worden de schepen ter tydt en wijse sulcx goedt vindt, ende de groote binnen Castel (binnen met de) versenden, tot hunne off wat goedt vinden —

d'naervolgende persoonen sijn vervolgens de sono in schip[pers] dienst gecontinueert en vervolgens dato boeck verbetert als —

Willem Allardt van Leijden 1674 = pro Greyp de gevraagde werde soldaet met f 9= ter m[aand] tegenwoordigh tot corpor[aa]l absoluyt met f 14: smaends —

Anthonij Adriaense van Maleyen, voor in landts schoolm[eeste]r en vier sieckt[roost]er smaends in schip[pers] dienst door de g[ouverneu]r gouv[erneu]r op de visite der vijanden aengehouden —

Hendrick van Mixouw 1675 voor matroos f 10: pro m[aand] in india gecomen in deselve qualiteyt gevordert tot f 12: en drie jaer, righ verbandt —

Arent Jansz[oon] van Amsterdam 1674 sold[aa]t met f 10 pro m[aand] in india gecomen tegenwoordigh in dese qualiteyt gevordert tot 12 gl verbant als boven —

Guiljam. —

tot redelijckheyt en haeren pligt te brengen —

Soo mede om haer correspondent ontrent Canon, want Castel te doen brengen —

Guiljam Adriaensz van Duynkerken 1675 =
voor kock met f 24: Is nadien in India gecomen, daer nae tot matroos den f 12: Is nu nu op sijn versoeck tot soldaet den f 10: onder verbandt van drie jaeren. —

Andries Dircksz = van Stockholm 1676: —
voor matroos den f 10: Is met int landt gecomen, inde selve qualite gevoerdt tot f 12: onder verbant als vooren —

Johannes Booris van Amsterdam 1673 —
voor Jongen f 5 Is nadien in India gecomen, tegenwoordigh tot matroos met f 10 om sijn verbandt uijt te dienen,

Malleijo Int Casteel Orangie datums en Jaere als boven. Onderstondt en was geteekent R: Padtbrugge, G: Proost, A: Olofsz, D: d'Gheijn en Judocus Crom Huijsz:

Vrijdagh 26en en Saturdagh 27en Maij 167[illegible]

Den koninck Amsterdam 't verleden jaer voor sijn vertreck seeker versegelde kist met eenigh silverwerck daer in soo geseght wierdt d' heeren gouverneur in bewaeringe over handight hebbende, omdat hem in sijn hoff niet en konde vertrouwen, tegens door sommige der rijcxgrooten wederom g'eijscht is sonder dat men het weet off den coningh daer van eenige kennisse heeft off niet, der halven is goedt gevonden en raedt saem g'oordeelt hem niet te laten volgen, ter tijdt en wijl den coninck selffs hier binnen Casteel sullende sijn en gesproocken hebben, te meer alsoo de ternatanen in haer Ed: hoogh agtb: brieff en schenckagie gedaen wegh hebben den wercke om die kist uijt onse handen te locken schijnen te arbeijden, sonder dat ons eenigh sints bleijckt dat den koninck daer toe last en bevel gegeven heeft. —

herwaerdts gedaen in bewaringe gegeven silverwerck vanden koningh Amsterdam door sijne hoogh. d' soijmangs binnen 't Castel niet te ontfangen

Joan Pacarila des Conincx broeder van Tarnoena, sijnde Chaloups van den tolck Hendrick Cors, seer onverwaght verschenen, die mits allen den tal van suspect sijnde in gijselinge gestelt tot dat men de redenen van dese selfs komst sal

hebben verstaen

's Conings broeder van [illegible] komt van Sangy in sijn hoogh[ei]ts gestelt en vervolgens naer Obij te houden onder titule van luytenant der Mardijkers ——

hebben verstaen, weshalve uyt schrijvens van sijn hoogh[ei]t
martin talandam p[er] voorsz[e] Chialoux uyt handen
van den houcum, matheus den schoolm[eeste]r marcus
de Rosario, gevlugten verstaen, verscheyde klagten
over gemelde sijn hoogh[ei]ts broeder Patarila, welk
halven is met gemeen advijs g'arresteert en goedt
gedaght den selven voor den tijd naer Sangue
niet te doen wederkeeren, om door [illegible] ver-
der onlusten aldaer veroorsaeckt te werden
maer ten besten op Gagtiunden [illegible] Conincks [illegible]
dan te stellen, vervolgens op Obij te plaetsen
onder den titul van luyt[enan]t der mardyckers
met een tractement van [illegible] rijksd[aalde]rs en een
maet padij smaendts, werdende den selven dan
ook tot een kleedt toegevoeght ——

4½ ellen graeuw laeken –
⅛ [illegible] bengaalse syde –
¼ [illegible] guinees lywaet –
8 = dosyn knoopen ——

De Heer van Dodingo met de Stenbocq, de Corporael en 10 soldaten [illegible]

Vermits van Dodingo berigt gekregen is van
dat de Ternatanen de selven [illegible] huysen
van onse mardyckeren die [illegible] naer deren[illegible]=
gevonden zijn, om brandt hout te kappen, in stuc-
ken gehackt en verbrandt hebben, dreygende
de selve met een partij alfoereesen in binnen al
daer boven vier dagen te [illegible], waerom
de mardyckeren oock genodigt werdt in de
negorie te comen, om van haer gedooden niet
verspilt te werden, sijnde door de mardyckeren
egter vernoomen datse wacker besigh waren
met alles rondtom het fortje aldaer schoon te maec-
ken, als off se hun ten oorlogh prepareerden, sijn
oversulcx dan mede goedt gevonden, en vast
gestelt om ten besten den Corp[ora]l met tien
man, naer derwaerts te senden onder [illegible]
met de Stenbocq bestel te houden, ter tijt en
wijle de Corcorren en Orangcoo vaertuygh van
Baccarij, van daer door den Coninck en Sengagroo,
ten herwaerts aen ontboden bevonden andere
Corcorren op de walhavent sullen worden ——
waer van den Coninck kennisse sal gedaen,
en versoght dat gemelde vaertuygen van Bacca-
rij ten besten van Dodingo ontboden worden,
off dat andersints bij ons besluyt voorsz[e] souden
moeten presteeren ——

dat de Ternatanen de vaertuygen van daer naer herwaerts gebragt sijn –

Vrijdagh

Vrydagh 2 Junij 1679

Ternataensche rijxgrooten hebben hun gehoorsaemheijt [illegible] beloofd

d'Wyse de Ternataensche rijcxgrooten hun gisteren vrijgehoorsaemlijck gehouw belooft en aengenomen hebben te doen tgeene op hun versoeck wierdt waeromme haer oock toegeseght is d'Chialoups deses haven, omme hun hout werck en tot den bouwe van Cotezo te halen en herwaerts aen te brengen, soo dat het hierdoor te verhoopen staet dat het sigh alles wel schicken sal, indien door de rijcxgrooten maer anders niet bewerckt en bijgebracht werdt dat Cap.n Baccarij, Colabo, en meer andere schelmen en verraders, onder den koninck hun macht niet en mogen spelen, gelyck in den rijcxen tijdt langh gedaen en alle deese moeyelijckheden veroorsaeckt hebben, hooghst deselve gouvern.r in bedencken en overleght off men den Coningh op sijn ernstigh versoeck niet en soude mogen en konnen van Contanten off eenige andere vertreckinge doen, uijt hebbende den administrateur S.r Gerbrandt Proost en secret.s Colfangh derhalven op hedent daeromme naert hof ontboden, de welcke aldaer minsamelijck bejegent, sijn gebracke van penningen geklaaght en voor heel berouwen van eenige off weijnige dagen rustende sigh binnen Casteel te zullen begeven ende jegenwoordige Ordinarie reyse den Cap.tn Lauwt Kati, Sabadar, Secret.s Neuro, benevens voorsz. gecommitt. binnen het Casteel gehouden, waer op dan met aendaght gelet hebbende is met gemeen goetvinden g'arresteert, en vast gestelt sijn hoogh.t vijff hondert rijcxd.s op rekeninge te verstrecken, om sijn hoogh.t ende desselver rijcxgrooten te doen sien en bemercken dat wij het met haer wel meenen ende niet anders en tracgten dan de gemeene ruste en vreede alle sints te versterken alsoock om dat sijn hoogh.t de gecommitt. werdende te kennen gaff. dat sijn broeders de Princen Maleyo en Tollocco de verleden nacht getrouwt waeren, niet tegenstaende sulcx sonder kennisse van ons is geschiedt tgeen ook voor als noch als ongemerckt sullen laeten doorgaen alsoo wel deselve op geene goeden grondt schijnt aengeleght te zijn, d'wyse voorsz. Princen aendoght eenen vaen Princes werlyck geslaght gehouwelijckt sijn geworden

den koning Amsterdam op rixdr. vijf hondert [illegible] gestelt maer

maer sijn hoogh.t

naer sijn hoogh.t sigh naer eenige dagen weygerens niet willende naer binnen begeeven, wanneer daeromme bevonden behoorlycken opsigt sal werden is verstaen dat men hem nogh deese selve saycke grooten off quant van haer ontweygen om gelt off kleeden komende niets noghte van eenen nogh 't andere sal verstrecken, dan deselve niets voorgaende prompte betaelinge; tot de tijdt dat sijn hoogh.t sigh volgens gedaene belofte en hier binnen 't Casteel sal laeten vinden tweelcke wel de beste middels, souden tweelcke men van de Ternataenen niet wel en kan verseeckert zijn

voortaan voor en al eer sijn hoogheijd binnen 't Casteel verschenen is niet verstrekking te laeten volgen. —

Onder gelegentheyt versoecken verbonden [illegible] aen Comp.s dienst volgens tael boeck als —

Thomas Cornelisz van Bergen 1676 voor bossch.r met f 10: 's m.t en india gecomen en verbetert in de selve qualiteyt tot 12 gl. en gewoonlyck verbandt —

Frans Jacobsz van Mastright 1669 — voor sold.t en f 9 's m.t en india gecomen naderhandt verbetert tot f 11: en jegenwoordigh tot corp.le absoluyt met f 14: en ordonnarije verbandt —

Aenhoudende Resolutie vanden 3.e a 4.e Juny 1679: —

Vermits de jonghste brieff en schenckagie van haer Ed.e hoogh agtb.e aen sijn hoogh.t den Coninck van Batchian gesonden, in passant niet en is bestelt geworden, gelyck t' elcke voorgaende jaeren is geschiedt, alsoo men dan daer aen door haer welgem.e Edelh.dens wel ligt niet gedaght off om redenen overgeslagen soo geeft de gouvern.r in bedencken en overlegh off men gesyde brieff en schenckagie, mits sijn hoogh.t in eenstige verschoten, niet en soude mogen naer derwaerts senden, omme aldaer uyt handen van den serg.t command.t met behoorlycke eerbewijsinge overhandigt en ontfangen te werden: naer gehouden deliberatie mits niets van opmerckinge voorgecomen synde waeromme men 't selve sijn hoogh.t soude connen weygeren, is goedt gevonden g'arresteert

haer Ed: h: a: brieff en schenckagie aen Batchian den Batchiansche Koning naer derwaerts te senden. —

en vast gestelt

en vast gestelt, soodanige haer Ed:e Hoogh agtb:e
brieff en schenckagie p:r Haghe den Coninck ameshij
aff te senden, ende sijn hoogh:t daer mede te ge
vallen sijn, gerenuntieert hoe swaer het voor
hem valt mits swackh:t van volck als andersints
de selve van hier af te haelen, sullende voortz:n
jaghtie naer gedaene bestellinge der beyde
geme:te brieff en schenckagie goederen, mitsg:s
tgeene vorders tot besorgen vant guarnisoen
op Batchian staat afgevaerdight te werden, sijn
reijse weder bij, den tolcq talljabou wedergenomen
ende den prins Forarila aen landt geset hebbende
naer Ternate wederom volgens genomene
resolutie vanden 9:e maij jongest leden —

Sijnde dan mede inde vergaderinge verschenen
den adsist:t paulus Harcksen vijlende d'Comp:e
Seecker Chialoup hem door den Coninck van
Ternaten vereert, welcke vaertuygh door de
Heer gouvern:r en bij hebbende schepes verstandi
gen op het eijlandt Sangij besightight mitsg:s
licht en sterck bevonden, derhalven is naer
bedongene koop, geresolveert en goedtgedaen
gemelde Chialoup voor de somma van hondert
rix daelders aen te nemen, mits sijnde hier
meest van soodanige vaertuygen jegenwoor
digh en niet het afleggen vande welkomst
ontbloot en dier volgende daeromme benoodi

Aengesien de Ternatanen hoe langer hoe meer
het aen leggen om verwarringe tusschen
d'Comp:e en haeren Coningh, te brouwen soo
door derselver opgeraepte leugenen, als an
dere quaetwillige uytstroijselen, schijnende
jegenwoordigh naer redenen nogh billyckh.
meer te willen luysteren tragtende ons met
schoone beloften naer haer hande te houden, ende
ondertijdt te winnen, ende haere quaede voornem.
mens des te bequamer uijt te voeren, waer
omme den Coningh oock niet toegelaten werd
om binnen Castele te verscheijnen, niet tegenstaen
de daerop gedaen sijn hoogh:t Comste met alle
versocht en minsaemst is g'arbeydt om
welcke redenen haer Ed:e hoogh agtb:e brieff
en schenckagie aen sijn hoogh:t hebben laten
volgen, soo mede toegestaen van eenige
kleine corcoren in vaer waeter te houden,

dies —

Seecker Chialoup door den ads:t paulus Harcks:n gevyt en

voor de somma van hondert rix voor d'Comp:e aangenomen

de Ternatanen werden hoe langer hoe slimmer

dienende met groote moyten soo op de wal als onder
ons Canon gecregen hadden, die de nogh daer en bo-
ven tot sijn hoogh.te hoffs behoeften wijff hondert
rijcxd.s verstreckt, gelijck hier vooren aengehaelt
is, sonder dat men tot nogh in het wederander versta
tanden off inde misleijdinge vanden Coninck
eenige veranderinge speurt, soo is naer rijpe
overweginge goedt gevonden g'arrest.t en
vast gestelt, sijn hoogh.t door twee gecommit
teerdens uijt desen raadt een schriftelijcke
insinuatie toe te senden, inde maniere van
een protest, sijn hoogh.t daer mede voor oogh
stellende wat swarigheden en onheijlen door
ons versien wierdt, ingevalle sijn hoogh.t
sigh niet bij tijds en sonder langer vertoeven
binnen het Casteel en liet vinden, om met ons
bennevens der selver rijcx grooten aen dagh te
te overleggen tegens tot de gemeene rust en
vreede der molúccos behoorde, in sonderh.t ver
mits ons verkennisse is gecomen hoe hoebekenh
Hatibi Jelolo, een gesworen vijandt van onse
natie altijt geweest en tot nogh deselve is
den welcken voor desen ooc Callamatta was
gevolght, ende selfs uijt sijn mondt heeft laten
gaen, van dat hij doort moorden en doodtslaen
vande hollanders, hoe en aengenaeme, offte
haete menende (te doen) aen sijn hoogh.t suster
de Princesse malouhou was getrouwt, (ge
schiet van sijn volmerck afgenoomen, den
meestendeel der Orcorren deene voor en d'an
dere naer tegens tegeene beloofd en g'accordeert
is, sonder onse kennisse weder geslapt hebben
waer uijt wij dan genoughsaem konnen sien,
en bemercken dat al den toeleg is om te vliegh
ten en in vijandtschapt met de E Comp.e te
geraecken, sijnde oversulcx voor tegenwoor
digh geen nadere middelen om onheijlen en
bloedtstortinges te mijden dan eenlijcke met
de verschijninge van sijn hoogh.t hier ten Cas
teele, wel en eendraghtelijcke overwegh
hoedanigh de quaede raedt gevers en stoorders
vande gemeene rust souden connen uijt
den wegh verschaft, ende sijn hoogh.t uijt der
selver handen gerúckt werden, sonder het

welcke

Marginalia:

der Vertooninge van schriftelijcke insinuatie te senden over

het trouwen van sijns hoogh.t suster de princesse malouhou met den priester Hatibi Jelolo

Dien het wijkraam te maken binnen 't Casteel te komen

welcke vande Gecommitteerden dagelijckse moeijlijc-
heden moeten verdragen, behalven (gelijck hier
voorens is geseght, dat ons den vrijen toeganck tot
sijn hoogh[t] mogte werden vergunt, opdat men
hem naeckt en duijdelijck de saecke soude kon-
nen en mogen verthoonen hoe de princesse gam-
malamma en syne voornaemste rijcx grooten
vermeught, met den Cidoresi alles aenleggen en
met geweldt sijn hoogh[t] practiseeren om hem uyt sijn
throon en wel vaderen te stooten, ende bij aldien
deese verdoemde insinuatien vrughteloos mogte
afloopen, soo dat sijn hoogh[t] ons in geen nogh tan-
der gehoor en gaff off geven konde is verstaen
dat men dat men tegens de rijcx grooten ende
hovelingen, die ons den toeganck tot sijn hoog-
heden, mondelinge soude protesteren, dat
wij den koninck noodtsaeckelijck souden moe-
ten sien en spreecken, alsoo ons bewust synde
alsoff nogh in het leven was, off door hem gevan-
gen gehouden wierdt, off dat wij andersints ge-
noodtsaeckt soude werden daer toe andere mid-
delen aen te wenden.

Malaijo: Int Casteel Orangie datum en Jaer
als boven. Onderstondt en was Geteeckent
R: Padtbrugge, R: Droost, A: Oloffz[n] D'gheyn
en Jodocus Cromkisen.

Woensdagh 7[e] Junij 1679. en donderdagh 8[e] d[o] savondts naer gebedt.

Commit[teerde]n naer het Ternataensche hoff gesonden
sijn om verhoort voorgebracht
verhaelen.

Aengemerckt de gecommitteerdens uyt deese vergade-
ringe den secretaris andries Oloffsz[n] en Caspher
en negotie boeckhouder dirck d'gheyn, volgens
genoomene besluyt van den heeren hier op gehou-
naer het Ternataensche hoff afgevaerdight synde,
met seeckere insinuatie belastende de materie
in voorseyde resolutie aengehaelt, int wedder-
keeren gerapporteert en bericht gedaen hebben
van bevelhebber sijn geworden bij den coninge
te comen, vermits geseght wierdt siecke te
syn, ten anderen dat sijn hoogh[t] niet en wilde
gedwongen werden om onbeleeft spraecke te staen
wederdeen dat indien hij niet den coninghe naer
schoonsoon sin was, datter een ander uyt de
stoomen van mandarsaha soude konnen

gekooren

geroert worden, behalven meer andere swaricheden,
waer omme voorsz.en afgesonderde onsekerichte
saecken hadden moeten nedercomen, soo is
met gemeene besluyt goetgevonden sijn hoogh.t
aen te seggen dat alle onse boodtschappen sullen
moeten geschieden en gedaen werden door de
leeden vanden raedt alsoo wij onse tolcquen
in alle saecken niet en konnen gebruycken,
omme waert dadelyck door dese middel te audi
entie te geraecken, in sonderheyt te weijlen

Is verstaen dat alle boodtschappen voortaen door leeden vanden politicquen raad gedaen sullen werden. —

speurt dat de tolquen dogh weleens voortkomen
konnen, daer de gecommitteerdens ageerder moe-
ten staen, ende derhalven seer sorgelijck is
datse hunne boodtschappen wel ligt niet prompt
nogte oprecht en doen, veel min haere plight
en dienst naer behooren waernemen; dogh
desen middel niet geheel voorsz.en is nader misluc
kende, is goedt en noodigh g'oordeelt eenige
spions naer de cust van Halmahera te senden
insonderheyt naer Sawoe en Pelolo, omme aldaer
onderspreeckt van niet al waert sui alle coop-
manschappen te drijven, op geloove vande
inwoonderen goede en seer nauwe regnart te
nemen off gefortificeert en een oude groote
castee op Pololo eenigh sints g'arbeydt wordt,

eenige spions naer de Cust van Halmahera te senden soo om de gerughte nagelboomen op Loloda als omt gedoente der Ternatanen. —

en principaelijck mede om grondigh ondersocht
te doen naer de geruchte nagelboomen op Lo-
loda alwaer volgens verclaringe vanden
mardyckeren Cornelis Pastoor 80 stuck groote
vrught dragende en een ontallycke menighte
kleyne en jonge spruyten te sluycke aengehou
den werden naer vanden selven mardycker
voordesen in ontrent een jaer geleeden weijnigh
nagelen tot den wecken heymelyck aende
H.r gouverneur had gebraght, overesulcx is raedt
saem g'oordeelt voorsz.en mardycker benevens
noch a drie andere te wijnde als hier vooren
gesegt is, soo spoedigh als doenel.en af te vaerdigen,
met last vandaer naer overal waert ooch moght
sijn ondersocht te doen. —

De schuldt vanden koningh van Caroma nu soo
lange bij de negotie boecken deses castees ge-
loopen hebbende sonder datter yets tot afbe-
talinge is gedeevert, synde ooch geen

hoope om de

de schuld vanden koning van Carodna op aprobatie van haer Ed.e H:a: aff te schrijven

hoopende om de wat van te krygen mits syn hoogh.te =
onvermoogen, werden de overschulten door d'selve gouverneu=
den raadt in beede kringe gegeven off soodanige
schult van honderdt vijftig op approbatie van haer
Ed.en hooghagtb.en tot Batav.a niet en soude quit
gescholden en affgeschr.n werden om de voorseyde
niet gedueyrigh inde boecken niet te houden,
naer overweginge dat selve is met den parige
stemmen onder voorgen.de conditie goedt ge
vonden, soodanige quitscheldinge en affschrijvinge
te doen geschieden als synde een desperate schult
te meer om dat syn hoogh.t den gouv.r met syn
gevolgh in twee jaeren achter den anderen soo rijcke,
met kostbeest en andere kost en dranck heeft
versorgdt gehadt en deselve bekomende buyt op Li,
mauw bestaende in twee stucx jachts twee
bassen en een goon, te behoorende van d'Comp.e
hebbe moeten missen, om d'andere coningen van
sangie geen schaede oogen off jalousie te doen heb
ben, ende niet tegenstaende syn hoogh.t nader
handt om deselve weder schrijft gedaen versoecke
versoeck gedaen heeft, soo is. egter (om redenen
voorsz:) niet raatsaem g'oordeelt hem deselve
te laeten volgen, ende niet om te toonen dat
d'Comp.e sigh aende kleenigheeden weijnig
gelegen laet sijn, en dat syn hoogh.ts versoecke
geerne toegestaen soude werden, indien de gele
gentheyt sonderen redenen en waeren, soo is dan mede
g'arresteert syn hoogh.t in plaets van voorsz.e
Limauwse buyt, ses stucx jacht musquetten
te vereeren, vermits om soodanigh geweer
op syn corcorren te gebruycken verlegen
te zijn de wijle men syn hoogh.ts geneegentheyt
tot vereeringen syn maght behoort te schatten, ende
vermits gemelte musquetten weynigh bequaem
sijn. —

ende in plaets van sijns hoogh.t buijt van Limauwse met 6 stux jacht musquetten te vereren

Saturdagh 10.e Junij 1679 voor ende naer Middaghs, als mede savonts naer gesette waght. —

voor middaghs —

De wijle men [illegible] gesien en gespeurt werdt
dat het besluyt der Ternataenen [illegible]
om met d'Comp.e inden oorlogh te treden,
sonder voor als noch te konnen begrijpen en
verstaen op welcken voet off gronde onder,

nomen wordt

der Ternatanen betoonde vijandschap tot de Comp.ie

nomen werdt / mitsdien ongelyckelyck den toe-
ganck tot d'onse benomen is, in sonderheyt hebbende
zij ook niet ontsien gehadt gisteren avondt den
Corp.le Frans Jacobse (die met een prauw en drie
mardyckeren, volgens resolutie van den 7e en 8e
deser naer de Cust van Halmahera gesonden zijn
worden) met drie prauwen, naer dat den stuck
weges in zee vant landt naerhij, aen te randen,
met geweldt tot wederkeeren te dwingen, en
met haere schilden en swaerden te dreygen, be-
halven de gepleegde overlast aen onse houtcap-
pers gedaen, willende zij hun verontschuldigen, dat
dat niemandt vermogens was naer Sawoe en
Bololo, sonder Coninckschap en licentie, te besoecken
(gelijck door ons bewoorden was versocht aengev.)
sijnde den capp.n der mardyckeren ons voornemen
met het versoecken van gesyde licentie, sonder
hem sulcx gelast te zijn, genoughsaem hadt ver-
klaert, dergelijcken oock genootsaeckt geworden
zijn volcomentlijcken te doen verstaen, naer
omme voorsz.n persoonen afgesonden souden wer-
den, als namentlijck onder geruchte nagelbomen
op Lolada, maer vermits Zijn Hoogh.t selve
daer toe geweygert is, bovengemelte afgesan-
denen met geweldt weder te rugh gebraght, en
onse gecommitteerdens den 7e stanti, met soo
danige insinuatie (alsoo inde resolutie van
den 3e en 4e beswoorens is vermelt) naer Goff
gesonden wesende, ontvoordt en verachtelyck
afgewesen sijn, soo was gisteren avondt goedt
gevonden om den Corp.le voorsz.n drie maelen
naer Goff te senden en aen te houden om 't Coninck-
schap de licentie tot vervordering van haer
opgeleyde togtje naer Halmahera, off ten
minsten Zijn Hoogh.t te mogen sien en spreken,
maer te vergeefs werdende 't elckens van des
capp.n Baccary onder desen en geene voornemingh
te rugh gestelt, en den spot daer mede gedreven,
niet tegenstaende er onder tusschen drie canon-
schooten geladen met scherp van dit Casteel
over Goff heen gedaen wierden tot teecken
dat het ons ernst was om den Coningh niet
alleen te willen sien maer ook spreecken,
mitsgaders soo gevanghen gehouden wierdt

daer uyt te besloten

daer uyt te verloffen; dogh gemerckt daer mede
nogh niet verrigt is, soo heeft den gouverneur=
den raadt in bedencken en overlegh off men
tegenwoordigh naer geen andere middelen behoor
den uyt te zien om 't vleugten der ternataenen
te beletten, de wijl met seden en minsaemheyt
omtrent desselve niet meer te doen is, mits
sijnde te bedugten dat se ons met de nogh al
hier geblevene corcorren en andere vaartuygen
onversiens en eer dat ment eens denckt ont
snappen sullen, ten welcken eynde 's Coninghs
grote corcorre aende andere syde van 't hooft
gebragt, en benevens d'andere vlot en klaer
gehouden wordt tegens hunne beloften, der
halve is naer ernstige overweginge
g'arresteert en vastgestelt om hen inden
sijn hoogheyt d'onse niet en soude willen te spraeck
staen nogh naer geen redenen luysteren, tegens
hem ende rijcx grooten int gemeen op den laetste=
naer reght en te protesteren ende voor het
laetste te insinueren dat sigh nogh desen
naermiddagh ten vijff uyren hier ten casteele
tegelyck met sijne rijcx grooten te sullen
laten vinden, in gevallen voorn vertaget
ende onschuldige wilde gehouden werden
off dat wy andersints genootsaeckt souden
wesen te doen en volvoeren 't geene den wel
standt van d'Compe= en bescherminge van 't
eylandt van ternaten noodigh oordeelden
te behooren, ten welcken eynde den secretaris
Loffsangh en cassier d'heer uyt desen raede
weder als gecommitteerde benevens de ge=
regels bode en beyde trompetters, naer
het ternataensche hoff verordonneert sijn
om soo wanneer niet en mogten ter audien=
tie ingelaeten werden, het voorde poort
van 't hoff daer naer onder 't vergaderhuys
voor de rijcxgrooten, vervolgens op den
bassar en hoeckhuysen inde negorije gesyde
protest volcommentelijk naer 't steecken van 't
trompet te doen publiceeren en afkondi
gen, dogh de ternataenen al even hart
neckige in hun quaede voornemens
persisterende souden hun benevens de

Opmerckingen om 't vlugten der
ternataenen —

Sijn openbaer te naer regte
te protesteren, luitgh te insinueren
den koning de grooten hunne
't casteel te komen, of

Troningh

alle der selver Corcorren, en andere grove vaertuijgen, door brandt of andersints te vinden

Coningh hier en kasteel te willen beschermen, is mede
goedt gevonden en raadt saemen g'oordeelt alle hunne
bij der handt hebbende corcorren en andere groote vaer
tuygen door den brandt onder 't faveur van ons Canonne
vernielden en aen den kant te helpen, waer door hunne
uytloopen op onse bondtgenooten vrughteloos sal kon
nen werden belet, off gestuyt, om 't voorsz'n te
volbrengen is verstaen dat de schuyten van 't landt
ende de prinsen met boots gesonden timmerlieden
en vuurwerck daer toe klaer gehouden sullen
werden, om op 't gegeven seijn ende middelen mogen
van gesegde vaertuygen een eynde te maecken,
en ons van die swaere bekommeringe een wey
nigh te verlighten —

's naer middaghs

Ternataan de verz. rijcxgrooten komen binnen 't Casteel met een Contraprotest uijt 's Conings naem

Naer dat de H're gouvern'r en raedt ontrent vijff
uyren der ronde van 't Casteel gedaen en op alles d'
verdyste ordre hadt gestelt, sijnde Ternataensche
rycxgrooten kort daer aen voor het meergenoemde
verschenen hier binnen Casteel, met hun brengen
de seeckere schriffte inde Ternataensche taele
en arabische letteren geschr'n sonder Conincklijcke seghel
off teyckeninge daer op off aen, dienende op hunne
wyse als een contra protest waer mede sij ons
nogh al langer sonder twyffel gedacht hebben gaen
te houden om tydt te winnen ons meer [illegible]
uyt de handen te doen en eyndelyck met in
stille trou door te gaen gelyck hier voorts geseght is —
Werdende dan vorders door den H're gouvern'r den raadt
communicatie gedaen van 't gene den luytenant
der mardyckers Balthasar Credia gisteren van
syn [illegible], vergadert ende voor de waerh't
verclaert heeft, als te weten, dat by eenige Terna
taenen van syn maetschap woonachtigh sijnde op
Tacomy tot bescheijt waeren gecomen ende vergadert
hoe er onder de Ternataenen besloten was, soo haest
naer quaemen te vernemen dat die van Boeroe,
Manipa en Kelangh hun tegens d'E Comp'ie op Amboi
na opgeworpen hadden sij het alhier mede begin

der Ternatanen beslootinge op Amboina door de Heer gouvern'r aan den raadt gecommuniceert.

nen souden den luytenant voorts aengemoedight
hebbende haere syde te kiesen, hunne bescherminge
en geloove aen te nemen, hetwelck merckelycken
naer de waerh't smaeckt, en genoughsaem uyt al
haer gedoente hoe langer hoe meer gespeurt
wordt, behalven dat se met d' E Comp'ie ende
selver dienaeren den spot dryven, gelyck ook
hebben met d' E gecommitteerdens voorm'n voor
gedaene publicatie van 't protest is geschiet
sonder verandering tael nogh teycken te hebben;

behalven —

derhal is met rijpe achtdagt geleth, dat men hun
geluyt meer en behoorde te vergunnen omme
niet gelijckelijcken van alsoo voorn. mede vechten,
te blijven, oversulcx is g'arresteert den gedet
gehouden drie vande voornaemste hoofden
als den goegoegoe prins Alam Capn. Lauwt
Relij, den quimelaha Marsaoli Swara in
ostagie te versoecken tot tijt den weijsden Coningh
Amsterdam binnen het Casteel gecomen ende saec
ken in voorigen goeden staet gebraght den sal
het sullen hebben gelijcke oock voort meerden
deel door d'selve verwart en in swijderinge
gebraght sijn, want dese persoonen ons niet ont
komende men voorde 't voddemael haer soo
ligt niet krijgen sonde behalve dat genoeghe
sam gerechtight sijn ostagiers te nemen
en eijsschen tot versekeringe van Schurp=
staat volgens Contract van den jare 1652 —
met sijn hoogh. den Coninck Mandarsaha
en haer Ed. Hooghaght. tot Batavia besloo
ten met welcke beschrijft verstaen is de ver,
dere grooten weder om naert hoff ende Coningh
Amsterdam te doen keeren om naert doenlm. nogh
in desen avondt stont sijne hoogh. antwoordt
te erlangen hebbende hij de voorgenoemde
rijcxgrooten ook wilvaerdigh daer toe aen
geboden. —

Mer dat de rijcxgrooten weder gekeert waren,
ontstont seer swaer weer van regen en
wint beroerdien soo wierdt 't laet en ingevol
ge seer doncker wesshalven raedsaem g'oordt
d'rijcxgrooten met hun gevolgh van desen
avondt niet naer binnent Casteel te doen
komen, maer dat men hun op morgen vroegh
te gelijck met den Coningh verwaght en
sondes, om welcke boodtschap te doen wierdt
den kompstter Hendrick Jansen naer hoff
gesonden, die dan oock met weder keeren rapport
gedaen heeft vandat de ternataenen wacht
doende waren om hun goederen op strandt
en verwolgens in de Coracoren te schepen —
oversulcx wierdt naer goedt gehouden
om uyt 't Canon op hooft geplant den geheelen
nagt alle quartier uyren een schoot te
laden nagen langhs de strandt heen, naer

dat den Coningh

Capth den goegoegoe prins Alam, Capth Launot Relij en quimelaha Marsaolij Swara in ostagie ge=vordert. —

uijt kragte vant Contract met den Coningh Mandersaha op Batavia besloten. —

'savondts —

't Canon vant hooft den geheelen nagt langhs strandt heen [illegible] —

dat den koningh en groote en woordens daer van bekentenisse
door den ouden coning andries toe sal sijn gedaen mitsgs.
gewaerschouwt dat alle die gene die hun lijff en
leven wilde verseeckert sijn, en voor schade wilde
behoeden van strant ende forcorren most en begeven,
vermits ons besluyt soodanigh lagh, om dat mits groote
en overvloedige aenhoudende regen geen kans en
saegen de korcorren inden brandt te krijgen, ver
trouwende hun des ondanght daer door het vlughten
te beletten, ende voorts op morgen naer de maleijsse
predicatie, indien den Koningh onder en tusschen
niet en mogte binnen verscheenen zijn, den
luytenant Fromhuysen met den Comp.s soldaten
onder schijn van paraade te doen naer te nalen
te laeten marcheren en rangeeren op't pleijn
voor's Conings paleijs, omme vaert deselvighe door
die middel sijn hoogh.t te spraeck te geraecken, off
soo sijn hoogh.t 't begeerde uyt sijn gevangenisse
te verlossen, dogh daer nevens dan ook ons oogh niet
niet konnende bereijcken is verstaen dat het bran
den vande forcorren onder bescherminge van on
se musquetiers sijnde voort ganck nemen sou
de, naer dat de ternatanen bevoorens behoorl.e
waerschouwinge soude sijn gedaen, dat niemant
sigh geruste en stil houdende, aen hunne persoons
off goederen eenighe leedt soude doen off laeten
geschieden, vermits wij het niet tegens d'menschen
maer wel tegens de bedaghte forcorren hadden. —

Den luytenant Fromhuijsen met sijn Comp.s soldaten naer ternaten te gaen, den koning te spreken off de corcorren in brand te steken.

Sondagh 11e Junij 1679. Savonts

Alsoo de ternatanen in seer trouweloosche hunnes
dat en verbondt gebroocken ende's Comp.s openbaer
baere vijanden geworden sijn mits hebbende
hun niet ontsien gehadt hebben den luytenant
Fromhuysen met sijn bij hebbende militie d'wel
te volgens sijn genoomde besluyt van giste
ren naert hoff gesonden waeren tot verrichtin
ge van soodanige saecken als in voorsz. resso
lutie aengehaelt staen;) naer dat twee a drie
van hunne korcorren inden brandt g'arbeydt
waeren, vijandtlijcken aen te tasten op d'onse
hergeevende den Corp.le en een soldaet doot te
schieten en drie der selver met een matroos te
quetsen, waer door d'onse genootsaeckt waeren
wederom tot te lasten de ternatanen hun be
begaene trouweloosheden betaelt te setten

Ternatanen vijanden der Comp.e geworden

dapperende

drijvende de selve te understellen op vlught, de welcke
hun echter niet verre en begaven, maer hier en daer
inde huysen verstaeckten, en uyt de selve geregeert
soodat d'ons genoodtsaeckt vaeren, de selve al met
de ontruymen ende vrije uytsight te hebben, ende
brandt te steecken te meer alle ledige [?] 't welck
dan oock ten deele volbracht is, hebbende meer dan
de halve negorije nogh moeten laten staen, ver-
mits het laet en doncker wierdt, en volgens be-
comende ordre van den heer gouverneur binnen
keeren mosten — Wesende daer op door Zijn E.
voorgedraegen en in bedencken gegeven off
de gehele negorije der Ternatanen niet en
behoorde in asschen gelegt te werden, omme
niet alleen ruyme uytsight te hebben aende [?]
kant, maer ook om dagelyckse moeyelyckheden
die door aenranckinge van onse troupen [?]
als andere souden konnen ontstaen, voor te komen,
insonderheyt vermits de saecken doch geen vorder [?]
soo hoogh gecomen syn als nyt, 't geene daerom
mede dan oock g'arresteert en vast gestelt is,
insgelycks is mede goedt gevonden om de
Ternatanen Coninghs burght te ontnedi-
gen [?] selvigh voorts af te werpen en te slegh-
ten, mits synde een post voor dit Casteel vrij na-
deelige, dien volgens in geene bestellinge
niet en kan nogh magh gelaten werden,
desgelycx is dan mede goedt en raedtsaem
g'oordeelt om de Ternatanen alsoo voort
voortgaende 't fortie te Calucco al mede aff-
handigh te maecken, als synde een post voor
ons noodtsaeckelyck, soo om de haven als
den wegh van hier naer de waeters vrij en
veyligh te houden, derhalven ook vast ge-
stelt, de selve vande Ternatanen verla-
ten off ontledight synde in besettinge te
nemen met volck, ammonitie en an-
dere krijghs behoeftigheden naer advenant
mede te besorgen, alswanneer souder haudt [?]
hoeden niet en sal wesen aen te doen —
doch hier op quam in opmerckinge ons
swacke guarnisoen en soodanigh mede niet
alleen Calucco soude konnen besetten,
maer ook Batchian en Obij versterken
ende daer en boven hoe de vaertuygen,
hier en daer op den toght gesonden werdende,
te versien waeren sonder Casteel te ont-
blooten ende dat ook niet gehouden hande [?]

niet en souden

halve negorij der Ternatanen inden brandt gesteken

resterende wooningen vande Ternatanen de soodanigh uijt de wegh te nemen [?]

Coningsburght te ontnedigen [?] en te slegten.

Soo mede 't fortje op Calucco om aldaer post te houden en weder te besetten

't guarnisoen van marquian te ligten om voorgaende redenen

niet en souden behoeven te sitten blyven, en dus affcom
ten tot onse kleijnagtinge komen te lijden, souden
nergens weder te komen toe tasten, nagte den
vijandt eenigh afbreuck te [illegible] doen, sijn[en] der hal,
ven soo om voorsz[en] als volgende redenen geraecht
en vastgestelt onse besettinge van beyde marquian
te posten met al 'tgeene daer onder en toebehoort,
te ligten en in te trecken gemerckt geschyde voor
ten in dusdanige gestalte als tegenwoordigh, syn
niet en konnen gelijckelen[=] veel minder van beyde
allen besetgh blyven, alsoo noyt vryligh van onder
naer boven off van boven naer onderen tot den
anderen konnen komen omde diepe valeyen en
nogh in wesen sijnde guardijnen van mauritius
Waer den vijandt sigh genoughsaem als bedeckt
verbergen kan, endonse gedurige benauwt
houden, synde de gestalte soo vant water pas
om laage, als van mauritius boven, door d'h[ee]r prijsn
inden jaere 1677 haer Ed[e]l[e]= hoogh agtb[are]= genoughsaem
aengewesen, gelijck het noch maelen staet te
geschieden alsoo wel op 't voorige door haer welge
meente Edelheden niet en was g'antwoort, alsoo
marquian gereedelijcken verloren off beter bezetty
en versterckt dient; door dese intreckinge dient
dodingo en loheyo op halmaheira beset te werden
'tgeene ook noodigh g'oordeelt is te doen geschieden
ingevallen uyt ons guarnisoen eenighsints soo
veel volcks afgestoocken kan werden, aengem
de marquianders vande vaste wal, en aldus
gunden Tidoreesen de ternatanen van malcan
deren te snijden: eyndelijck soo wanneer de —
marquianders soodanige intreckinge komen
te verneemen, en ontwaer werden dat wij hun
gants niet en tragten te ontrusten maer onge
moeyt op haer landt laeten blyven, sij hun aldaer
ook welligt stil houden ende het vlugten en
'tgeene anders sonder twijffel geschieden soude
naerlaten sullen, Waer door den Tidoreesen ook
de middelen en voorwendingen benomen
werdt, om de selve onder hun bescherminge
als vlugtelinge aen te nemen, — Eghter
vermits de Ternataanse saecken dus hoogh ge
loopen en naer den sin van onse partyen uijt
gevallen syn soo werdt goedt gevonden den
secretaris andries Oloffsz[en]= naer Tidoor te senden

en syn Hoogh[ei]t

den sijn hoogh[ei]t Saijfoedin hier van bewust te doen,
vermits sijn hoogh[ei]t ondoogh[?] deckens van sijn goede
wille en genegenth[eij]t tot d'E Comp[agni]e bragt te spreken
ende derhalven is verstaen op macquian te bevelen
post den Corporael met vier man te laten in gewa[?]
te zijn voorsz[eij]de hoogh[ei]t aengaende de macquiansche saecken te
bezorgen, en verseekeren wil dat deselve voor over-
last sullen werden bewaerdt, mitsg[aders] dat de macqui-
ders geen Ternataenen niet en komen te
mengen, ende gunde de secretaris voorn[oem]t derwaerts
voor af gaen sal en haest den Experiment over,
Tidoor naer macquian morgen afgevaerdigt sul-
lende den secretaris voorn[oem]t onderwijsen sijn
hoogh[ei]t de volgende poincten behalven d'geene
hier vooren van macquian is geseijt voorgewendt
als. ——

Eerstelijck sijn hoogh[ei]t ernstige en minsaem
aen te raden ende vermanen tot straffe ende
goedinge van geleden smaet gewelt en over-
last door sijne onderdanen soo inde provintie
van Amboina als Banda gepleeght, om haer
Edel Hoogh Aghtb[aerhede]n tot Batavia daer over in
antwoort te contenteren ——

Ten anderden dat sijn hoogh[ei]t tot eygen eere en
welvaren het soodanigh geliefde te beschicken
dat den prince Coram sigh inde Ternataensche
saecken niet en moght komen verder in wicke-
len, konnende sijn hoogh[ei]t selfs genoegsaem sien
en bemercken dat wel met al ons vermoogen
t gesagh der koningen kraght en staende te houden
op dat door de grooten niet en moght en werden
onderdruckt, t geene d' Comp[agni]e meeninge oock is
met den koningh Amsterdam die wij tegenwoordig
oordeelen politycq gevangen te zijn te meer,
soo is dit een saecke van sijn hoogh[ei]ts belangh
ten aensien van sijnes soons[?] Coram, wiende E
Comp[agni]e dan oock niet missen en sal (: soo wanneer
tot Coninck gestelt en sigh getrouwelijck dragende
int rijck craghtdadigh te houden staende ——

Ten derden dat geene overloopende Ternataenen,
nogh der selver onderdanen in off op sijn landt egeleij
te dulden noght te aen nemen, alsoo deselve in
niet anders en konnen werden aengesien
dan als openbare vijanden van d'E Comp[agni]e ——

Ten Vierde

Den Secretaris naer Tidor bij sijn hooghijd Saijfadin gesonden

Sijn hoogheijd ernstigh aen vermaend tot straffe van der goedinge van 't gepleegde op Amboina.

dat den prince Coram zig in de Ternataensche zaken niet en moet inwikkelen

nog geen overloopende Ternatanen te willen aen nemen

Ten vierden aengesien voornemende sijn onse bode-,
ben de papieren tegens halff July van hier naer
Bat.a te senden waer mede dan oock d'geeijste van
zijn hoogh.t besproocken saecke conde gedirigeert wor-
den souden, t geen hem dan mede indagtigh
gemaeckt, ende aengemaendt sal werden sijn
schrijvens aen haer Ed.e Hoogh agtb.n, tegens aenstaen
de maende maert te veerwaerdigen, ende tewens
voor sijnen Soone Cram met eenige der voor-
naemste Adoordere rijcx grooten herwaert aen
te senden, omme de vernieuwinge van onsen
eedt aende D.en Heer Gouvern.r Gener.l Rijck
loff van Goens, bij te woonen, soo wanneer den
Provincie van Batchian sal gecommen sijn denin
gevallen zijn hoogh.t op dit subject yets van sijns
soone den prince Cram mogt komen te spreec-
ken, en sigh genegen thoonde om dien wegen
met de E.e gouv.r te overleggen, soo sal tot
antwoort moeten gedient werden dat Cram
sigh voor eerst sal moeten suyveren vande
waerschijnelycke en kragtige naerspraecke
wegens t geboodene tot Amboina en Banda
dat sulcx niet door sijn bevel, off met sijn kennisse
en toestemminge en geschiet, dogh soo daer aff
selffs niet en spreeckt al mede stil swijgen —

[Marginal note:] Zijn Hoog Heijd te schrijven na Batavia te willen doen klaar maken

[Marginal note:] Den prince Cram met vrij grooten op Vreindwinge van onzen eedt aan den Heer Gouvern.r Generael naar gevaert te werden.

Ten vijfden de wijle ons meerkelycken geklaegt
is, dat Zijn hoogh.t possessie op gammalamma
haren fort, pretendeert, en dat hetselve tegelijck
door eenige dribbels boomen aldaer ontrent
staende, waer van te gevallen door voorspraec-
ke van sijn hoogh.t hooget gebruycks verlaten
is aen seeker mardyckers weduwe Ama
parra genaemt andres inde wandelinge
maij gammalamma, door den coopman
S.r Cornelis Carbels volgens acte daer van
met behoorlycke omsigtigheijt, hebbende sijn
hoogh.t hetselve dien altijdt de veste vrugten
van genooten, sonder dat sulcx in geenigh faer
in agtingh is genoomen, ende vermits
die boomen daer te plaetse en tgeene onder
gammalamma gehoordt niemandt dan de E.
Comp.e eijgen comen sijn, soo sal deselve sijn

[Marginal note:] Zijns hoogh.t Domeine possessie op Gammalamma ongefondeert

Hoogh.t

Hoogh.t nette onderbelesde wanden voorgehouden werden, echter dat sijn Hoogh.t door ons van de selve boomen vrugten trecken en soo dickmaal die becomen sal werden versien, onder daer en boven sijn Hoogh.t en gevalle sullen de dogter van Doorn Anna Parera, die nu overleden is, vrugt smadelyck onderhoudt bewoogen, vermits sij de vrugten van voorsz.en boomen voortaen sal moeten missen —

Voor besten en laetste sal volgens schrijvens en recommendatie van de regeeringe van Amboina van Zijn Hoogh.t om verloff versogt werden, voor de Mattoarische Papoüen, om 's Jaerlycx met hunne kleyne gedden in voorsz.e provin[c]ie en gouvernem.t te mogen hun handel drijven, onder dat haar door Sijn Hoogh.ts gesagh sekere der selver bas mogt werden geregistreert, teneijnde hun door die van Waygeuo [illegible] ontgouden — vermits sulcx door voorsz.e Sijn Hoogh.ts onderdanen op Amboina is versogt geworden —

Slot voor de Mattoarische Papoüen om op Amboina te mogen den handel drijven —

Tsedert den 6.e tot dato deses sijn de volgende persoonen naer de grondt gebeden verbetert en in 's Comp.s dienst de nevens verbonden als —

Hendrick Mencke van Breslauw
1671 voor adelborst den f 10 p.m. maendt in India gecomen, naderh.t tot corp.l en f 15: p.m. ..., ende jegenwoordigh nits nu ontrent twee jaeren als p.de sergt. behalven andere bij sonder diensten, sijn dienst gepraesteert hebbende gevordert tot serg.t absoluyt met f 20: p.m. gagie hebbende dat de plaetse van sergt. heeft bekleedt en sijn nieuwe drie jarige verbandt naer dat desselfs jongsten verbandt g'eyndigt sal zijn in gaende —

Dirck Corneliss.e van Amsterdam
1675 voor jongh matroos den 9 p.m. maendt in India gecomen, nu den geruymen

tydt

tydt als timmerman dienst gedaen hebbende tot goedt genoegen, en oversulcx geavanceert tot f 14: ende[n] selve verbandt uytdiening

Nicolaes Stevens van Amsterdam 1669 voor soldaat den f 10: p[er] m[aen]t in india ge-komen, naderhand in selfde qualiteyt tot f 12: en mij jus gelijcke tot f 13 ende drie ja-righ verbandt.

Cornelis Houwenhoven van Rotterdam 1676 en f 10 p[er] m[aen]t als adelborst in india gecomen naderhandt door misleydinge op desselfs uytroepen door den schepenraedt geworden tot matroos den f 9 p[er] m[aen]t jegen-woordigh op approbatie van haer Ed[ele] hoogh agtb[are] om bij sonderen redenen geworden tot p[er] affist[ent] den f 10 p[er] m[aen]t met ver-dinge van desselfs gagie behoedt dat tot matroos is gestelt

Adus gedaen en g'arresteert maleije int Casteel Orangie datum en jaere als vooren onderstondt en was geteyckent R: Padtbrugge G: Proost, A: Olofss[e]n, D: d'gheyn: J: Thomhus,

Dinsdagh den 27[e] Julij 1679. savondts

D'h[ee]r gouvern[eu]r draeght den raedt voor hoe Sijn E noodigh agte benevens den administrateur nog te wenschen te stellen over sommige packhuysen en andere haer E[dele] effecten omme bij deselve te gelyck met sijn E ende den administrateur s[ieu]r Proost behoorlyck te konnen verantwoordt worden, der-mits sijn E bij deze geleegentheit des tyts met for-tificatie wercken en andere hooch sorgen ge-noegh te stellen heeft, geworden oversulcx in deliberatie en bedencken, wie men daer toe soude mogen stellen en de packhuysen toever-trouwen, waer bij de Commis[sarissen] ende dese ver ge-

Benoemde den administrateur nog de les op sommige packhuysen gesteldt en de koopman — wierde

worden tot genoegen soude worden konnen worden
bedient, vallende de electie tot gelyckde bedienin
ge met gemeenen advijs op den Cassier en negotie
boeckhouder Sr. dirck d' Ghijn wiens goedt fame
[illegible] en bequaemheijt daer toe genoeghsaem
ervaren hebben, sullende des selven [illegible] der [illegible]
gijsen egter bij den administrateur staadts [illegible]
moeten bewaert ende door den selven daer op
g'ordonneert werden hier mede is de Cassa [illegible]
te vaerderen naer toe gestelt is den winckelier
en boeckhouder Jan Francken bij wien dan ook
de kost penningen uyt gedeelt als oock de huys
lingen en andere oncosten tot 60 Rds. of betaa
sullen worden, ende niet uyt de winckel gel[illegible]
tot nogh toe geschiedt is, —

Jan Francken winckelier tot Cassier gestelt

Insgelycks is dan mede g'arresteert en vast
gestelt de winckel van vercoopinge, en
verstreckinge aen soldijen van den [illegible]
den, tot verste is gestelt den assistent en [illegible]
mr. Hermanus Suijthoeck en tot Landers[illegible]
den pde assistent Cornelis Coninxheren den
welcke voor sijn bedieninge voorsz. een
somma van duysent rix. borge gestelt
heeft, sijnde andersints mede den boeck op
winckel persoon niet te seggen en valt, be
halve des selfs goede gedaene diensten in
naer schrijven op de toght met syn Ed. Ge
gouverneur, soodat uyt de winckel van ver
streckinge voortaen niets uytgaen sal
dan volgens bevel van den [illegible] Rds. = de
gelycks oock uyt de winckel van vercoo
pinge niet onder nogh boven de 60 Rds. =
betaelen geene tot schenckagie wordt
verstreckt. —

de winckel in twee verdeelt

Vermits het hier omtrent tegenwoordigh
alles stil is en men van de Ternatanen
nogh alsoo des den niet meer de Indiaen
is verstaen den luytenant Cronhuysen
pr. Hager den [illegible], met de st[illegible]
boecke en landtschip met den troup van
dertigh off meer soldaten naer Sula
taccomy ende negorijen behorende dit
eylandt gelegen, te senden omme

den Luijtenant Cronhuijsen naer Sula taccomy versonden

off aldaer

off aldaer eenige van dese recorden
off vaertuygen quamen te attrapperen,
te doden, ruyneren, verbranden off anderschints
aen den kant te helpen, nadedat den tijdt
en gelegentheyt sigh schicken wilde ———
Tsedert den 16.e deser tot heeden hebbe
volgende persoonen verbetert en ver
honden volgens tacte boeck als ———

Hendrick Barentse van Amsterdam
1672: voor bosschieter met f 10: ter maent in
Indien gecomen, naderhandt tot Quartier
meester
Bosmaet a f 13: met halvering en
tsedert dien 1675: tot onderstierman
met f 26 jegenwoordigh tot stierman
absoluyt met f 36 ter maent onder een
drie jarigh verbandt

Jan Joghemse van Sloten A.o 1675 bosschieter
met f 10 ter maent in Indien gecomen
jegenwoordigh inde selve qualiteyt
geavanceert tot f 12: en drie jarigh
verbant

Juriaen Reckenwegh van hamborgh
A.o 1675 voor koock en f 24 ter maent
daer naer vrijman geworden, tsedert
dien wederom voor soldaet op f 9 ter maent
inden dienst aengenomen, jegenwoordigh,
syn dienst als timmerman tot genoegen
van wadergenomen hebbende, geavanceert
tot f 16, om syn verbandt uyt te dienen

Cristoffel blom van antwerpen 1661
voor soldaet en f 9 ter maent in Indien
gecomen naderhant geavanceert in dito
qualiteyt vervolgens tot 11 gl. daer
naer tot matroos met selfde gagie,
en jegenwoordigh tot soldaet f 12
onder een drie jarigh verbandt ———

maleyt Int Casteel orangie datum

Iaert° als vooren Onderstondt dus was geteyckent
R: Padtbrugge, G: Proost, A: Olofsz:, d: d'Hey[...]
J: Cromhuysen;

Maendagh 28e augustus
1679. Praesentibus omnibus.

De molucxse saecken dus hooge in verwarrin[g]
raeckt en naer toegemerckt onder partyen, [...]
gevallen sijnde, gelijck bij de voorgaende resolu[tie]
breeder is aangehaelt, sonder dat daerinne ve[...]
als noch eenige herstellinge sal konnen gesch[ie]
den, mits gebreck van europiaense sold[aten] en m[a]
trosen, met dewelcke actie alles sal moeten ge[...]
dienen verreffent te worden, aengesien men[...]
inlanderen hier omtrent gants niets toe [...]
weet en kan gelijck sulcx uyt onse mardijckers
en vrijburgeren kan affgemeeten worden;
ende sints de boecken en secretaris papieren
nu soo spoedige als eenighsints doenlijck naer
Batavia en haer Ed[el]e Hooghagtb[are]n bene[...]
vens onse advysen voort gesonden dienen
't geene al eenigen tijdt van te vooren wel
hadt behooren te geschieden gelijck door haer
Ed[el]e Hooghagtb[are]n gelast is, maer mits den
toestandt van saecken als mede mits het lan[g]
uytblijven vanden Sampson niet en heeft
willen lucken, hebbende soo 't jagt den Ex[p]e
riment als chialoup de Roode Haen, onse ee[r]
ste bij der handt hebbende bequaeme bodem[s]
gedurige ondertusschen en tot noch int vaer
waeter, moeten houden met over en weder
vaeren soo naer de cust van Halmahera als
onse besettinge van Batchian, en oock insge
lijck oock met boodtschappen naer Tidore en de[n]
coninge Saijfoddin, om seecker te gaen, onde[r]
welcke boodtschappen dien coninge aenge[...]
dient en bekent gemaeckt is, hoe wij agte[r]
volgens brieve van haer Ed[el]e Hooghagtb[are]n
tot Batavia voorgenomen en besloten en
hadden, den eedt aen sijn Ed[el]e H[ee]r den nieuw[en]
gouv[erneu]r gen[era]l van Neederlants India d'E[dele] H[ee]r
Rijckloff van Goens, te vernieuwen met de[...]

komste

komste vanden Batchiansen coninge aengesien
al ons aengewende moeijte om den Ternataensen
coninge hier binnen 't Casteel present soodanige
eedts vernieuwinge als andersints te hebben ver"
ijdelt en vrugteloos affgeloopen is, behalven dat dien
coninge van Batsjan en met sijn beloften, van sigh hier
aen 't Casteel ten dien eijnde te willen laeten vinden
te leur gestelt heeft sijn woonplaetse met de sijne
seer schandel^k verlaeten, en sonder de minste reedene
van misnoegen te hebben den 10e der verleedene —
maendt wegh gevlugt is, volgens schrijvens vanden
sergt. commandant van Batchian in dato 12e do.
den Tidorees heeft op sijn meeninge en genegentheijt
laeten blijken om sijnen soone den prince Ceram
met eenige der rijcxgrooten naer herwaerts te —
willen senden, en beneevens den Batchiander voorsz.
vernieuwinge van eenen eedt aen sijn welgem^te
Edelh^t bij te doen woonen, maer naederhandt 't sedert
kennisse kreegen dat den Batchiander ook g'[illegible]
was, 't selve omtrent sijn hoogh^t Saijfoeddin, lieten
verexcuseeren niet konnende daer uijt geneugh"
saem sien en speuren, dat 'er onder de Moluccse
vorsten een lijn getrocken wierdt, en daeromme
ook als een raedtsaemst g'oordeelt is soodanigen
eedt onder ons en onse onderhoorige, soo in 't bijson"
der vande h^re gouv^r en raedt als generalijken
vande gemeente te vernieuwen, te meer alsoo dien
ouden Saijfoeddin naederhandt swarigh^t maekte
van den prins Ceram met de rijcxgrooten, her"
waerts aen te laten comen om eenige valsche en
leugens vuijle geruchten off uijt stroijselen op
's coningh Amsterdams naem, derhalven is jegen"
woordige met gemeen goedt vinden g'arresteert
en vastgestelt de meergem^te eedts vernieuwinge
donderdage aenstaende, sijnde den laetsten deser
voortganck en effect te doen erlangen, onder sooda"
nige eerbewijsingen als sijn welgem^te Edelh^ts
hooge wigtige chergie betaemt, en van ons ver"
eijscht wordt, ten overstaen vande Ternataensche
ostagiers den Goegoegoe prins Alam, capp^tn
Laniwe Kecilj, en Quiquimelaha Marsaolij swara
kundis om reedenen hier vooren verhaelt, geen —
andere der Moluccse vorsten en heeren, hier om"
trent te krijgen sijn. —
niet tegenstaende voorsz: jagten den Sampson
en

en Experiment hier mogten ver-Dijscht, en voor
namentel(ijk) bij gelegenth(eijt) van dese tijden, beneo-
digt worden, gemerkt de revier van Gorontalo –
met 't jagtie den Coninge Amsterdam, off Chialoup-
den eendragt gedurige besets moeten houden, op-
dat de arme Coninkse bogt lieden van deselve geen
geweldt nogte overlast en mogten komen te lijde(n)
soo is egter naer eendagtige overweginge vast
gestelt en goedt gevonden, 't jagt den Sampson
direct sonder ergens aen te gieren, naest kome(n)-
de maendage heeden over 8: dagen off den 4e
7bre aenstaende naer Batavia met de boeken
raekende soo negotie als soldije, benevens papie-
ren van Secretarie en insonderh(eijt) om de padres
Castiljaenen quijt te worden aff te senden; snel-
de het ondertusschen en tot dat van haer Ed(el)e
Hoog Agtb(are) bij standt komen bekomen, naest
godes hulpe, met 't jagt den Experiment en –
Chialoup den roeden haen (insonderh(eijt) wanneer
de te buijt gekregene galeij veetuijt en bemant
sal sijn) wel stellen, en getroost sijn der Molucxse
vorsten vijandtschap aff te wagten. ——
den Chinees Coopman Oij-Tinco desen Jaere hier wederom
met sijn Chialoup en Coopmanschappen van Batavia onder
's Comp(agnie)s passedulle, deszelffs reijse naer Amboina te vol-
doren, doch houd het aldaer ter reede nog gaende, om
den schijn van sijn schulden nog niet in gekregen te –
hebben, off naer het beloofde convoij van sijn hoogh(eijt) –
Saifoddin te wagten daer hem niet tegenstaende ge-
noegsaem en versekerder geleijde door ons aange-
boden is, behalven dat onse Brieven en papieren aende
regeeringe van Amboina affgevaerdigt tegens alle
reeden en billijkh(eijt) dusdanige worden op gehouden sonde(r)
twijffel met intentie van te beletten dat de regeerin(g)
aldaer van den toestandt alhier onkundige mogten blijve(n)
uijt gesondert nog meer andere boose stucken die er
onder souden konnen schuijlen, ende voor ons verborge(n)
blijven; men noeme sulcx soo men wil, soo is 't volg
buijten reeden en billijkh(eijt), de wijse desen niet een
Tidorees maer 's Comp(agnie)s onderdaen is, met welke
passe hij dan ook sijn handel is komen drijven, schijnende
veel ligt het met de princesse Gammalamma op een
particulieren handel te willen aenleggen, soo niet om
conspiratien te stichten: derhalven wordt door de h(ee)r
gouv(erneu)r geproponeert en voorgedragen off men den Se-
ven Chinees en Chialoup vande Tidoreesche reede niet
en soude mogen off konnen doen stecken 't zij dan

onder

onder geleyde van 't jagt den Sampson naer Batsjan en daer
buyten, off wederom naer herwaerts, gelijk den coninge
van Tidoor gisteren door sijnen gewoonelijken affgesandt
Salema lieten aan seggen; hier op mede met eendragt
geslote sijnde, is garresteert en vast gestelt, 't jagt den
Sampson van dese rheede sterkende Tidoor te doen vergie-
ren, ende ten eersten de chialoup van den Gimelas aen
boordt te leggen, ter volgens den coninge en Gimelas
te insinueeren dat gem.te jagt expres daer aenkerde
om voorsz: Gimelas met sijn chialoup en goederen sooder
verdere exceptien en geslogte uyt vlugten niet meer
en soude mogen gelden, mogende sijn hoogh.t evenwel
des gesindt sijnde het genoetene convoy geldt behouden,
dewijle dit ten gevalle van sijn hoogh.t, beveiliginge
van den Gimelas, en bestellinge van onse brieven geschiedt
te meer dewijle sijn hoogh.t selffs klaagt van den selven
bedrogen te sijn; al 'tgeene door den secret.s Andries
Oloffsz: sijn hoogh.t op 't beloofste sal konnen voor gehouden
worden, indien sijn hoogh.t den selven mogte konnen
te ontbieden, en beveeren op sijn koninkl.e woordt ver-
sekeren van onverhindert te willen laeten gaen en
keeren; off andersints door den assist.en Paulus Hark:
de welke ten dien eynde nu mede p.r jagt voorsz: naer
derwaerts een togtie doen sullen. —

Ende naer verrigter saeke tegelijk met 't jagt den
experiment, waermede ook een troup uyt de borgerlijke
comp.e onder den vaendrijk van deselve Jan Frans:
en 16: sold.n uyt de militie onder een serg.t, naer 't ey-
landt Macquian te stevenen, omme aldaer op onse post
en hooge de princevlage voor een uur off anderhalff te
planten, om te betoonen dat wij deselve doch altijdt
naer ons believen wederom konnen doen besetten, —
verders tragtende eenige der hooffden ter spraek te —
komen gen te bieden, vreede en vriendtschap slogten,
dat'er als dan ostagiers geeyscht en herwaerts aengevoer-
dert sullen worden; des neen, aen al der selver smeeke-
lijke woorden geen d'minste geloof te geven, tragtende
hun soo veel schade te doen als immers mogelijk sal sijn; —
van daer met bequaeme windt met den experiment —
over steekende naer Tosoho, omme alle die maer begaen
sullen konnen worden, 't sij dat Tidoreesen off Ternatanen
sijn, aen een kant te helpen, als weesende den coninge
Saijfodin mede g'insinueert en gewaerschouwt dat
geene Tidoreesen op Ternataensche gronden en souden
konnen onderscheyden offte verschoont worden, doch
aldaer mede geen weder standt vindende, de baeken

tot

tot den ternataenschen tenpoe geschikt, de welke door
de chialoup den roeden haen jongst niet en konden
overgebragt worden, te laeden en alsoo voort weder
om naer herwaerts te stellen. ——

Malleijen uit Casteel orangie, datum en Jaar
als vooren, onderstondt en was geteekent, Robbertus
Padtbrugge, gerbrandt Proost, andries oloffz =
dirik de gheijn, en Jodocus Cromhuijsen ——

a

Collationé et accordant

Malleijen uit Casteel Orangie den 9en 7bre 1659

Andries Oloffz

Actens van verbeteringen inde Meulbucos tsedert den 1e augusto 1678 tot den 26e Julij 1679 —

Gonsalo Partra geboortigh op gamma lamma, in den jaere 1670 door de Hre president abram verspreet, — geavanceert tot vaendrich der mardijkeren, naderhandt door d'Hre franco tot luijtenant, en wederom door willem van Corput, tot capn met een belooninge van 6: ricxds — 'smaendts wordt als nu mits deselve int capns dienst voorsz: als toen gebruijckt is, ende tot nogh dagelijcx met goede — vergenoegingge daerinne presteert, geavanceert tot 24: gl 'smaendts en ordonnarie sergianten kostgelt vermeerde„ „ringe van belooninge hebben ingaende, onderstondt, —— Maetsuijcker Casteel orangie desen 1e augusto 1678 — en was geteekent, Robbertus Padtbrugge ——

Willem valentijn van Sevoe, met 't Schip Prins willem ao 1655· voor soldt in india gecomen voor Zeelandt met 14: gl maendt hebbende nu al een geruijmen tijdt de plaets van pre corpl tot genoegen sijner gebiedende opperhoofden waer genomen, wordt bij desen ten aensien van zijn instantigh versoek, vermits ruijme tijds expiratie en goede bequaemheijdt geavanceert tot corpl absoluijt, voor de selve belooninge van — gagie, en qualiteijt, dan alleenelijk genietende daer voor twee maenden gagie, waer voor nogh drie agter een volgende — jaeren dienen moet, verbandt ingaende dato deses, onderstondt Macquian inde fortresse Zeeburgh desen 3e augusto 1678 en was geteekent als boven, ——

(2)

Pieter Jansz:[en] Meijer, van amsterdam, a:o 1668. p:r 't Wigt van uijtregt voor bosch:n met ƒ 12,, ter maendt in india ge,,men, nadersandt door den coopman Cornelis Bartelsz:[en] Mat,,bier int Jaar 1671. tot ƒ 14: gevord:n in d:o qualiteijt wor[dt] als nu de neve wederom in geseijde dienst aangenomen m[et] de oude gagie, waer voor nogh drie agter een volgende Jaere gehouden blijfft te dienen, qualiteijt en verbandt in gaande dato deses, genietende eenlijk daer voor twee maenden gag[ie] onderstondt, ——

Macquian inde fortresse Zeeburgh desen 3:e augusti 1678, en was geteekent, ut supra, ——

Christoffel Radoune, van Cruijs hollandt, a:o 1670 met Papenburgh voor adelb:s a ƒ 10: p:r maendt in ju[dia] gecomen, ende a:o 1676: in d:o qualiteijt door d'E: de gev[...] onder een drie jarigh verbandt met ƒ 12: 's maendts gevor[dert] wordt nu de neve ten aansien met volle bequaemheijt een geruijmen tijdt tot bij sonderlinge genoegen van sij[n] opperhooft de plaats als corp:l heeft bediendt, in die qua,,liteijt voor nogh drie agter naar een volgende Jaeren m[et] een beloninge van ƒ 14: ter maendt verhooght en aange,,nomen, qualiteijt en gagie heden in gaende, dogh verba[nd] eerst naar 't expireeren van sijn verbonden aanvangh nemende, 't welck den 10:e maert des aenstaande Jaere wesen sal, onderstondt. ——

Batchian int fortresse Barnevelt den 10:e augu[sti] a:o 1678. en was geteekent als vooren, ——

Jan Gerritsen van Heusden, ao 1669 met 't schip de Jonge Prins, voor soldt à f 9: ter maandt in India gecomen, ende 1674: door d'E: heer Willem van Corput, in do qualiteijt onder een drie jarigh verbandt met f 11: 's maandts geveer„dert, wordt nu voor een tweede mael, mits 't uijtgaen van sijn verbonden tijdt, als goede getuijgenisse van sijn gebiedende opperhooft in gesegde hoedanigheijt voor — nogh drie jaeren onder een belooninge van f 13: ter — maandt de novo aangenomen, gagie en verbandt gelijcke„lijk sullen aanvangende, onder stondt, ——

Batchian int fortresse Barneveldt, 10e augusti ao 1676, en was geteeckent, Robbertus Padtbrugge —

Claes Lourentsz: van Manielhas, Mardijcker, werdt op sijn instantigh versoeck in dienst vande E: compe als soldt aangenomen, met een belooninge van f 10: ter maendt waar voor gehouden blijfft d'E: compe den tijdt van vijff jaeren te dienen, gagie qualiteijt en verbandt sullen ingaende, onder stondt, ——

Batchian int fortresse Barneveldt, 10e augusti ao 1676, en was geteeckent als boven, ——

Carsten Martensz: van Bremen, derdewaak, hier te lande gekomen voor bossr ao 1672: met 't schip 't huijs te Velsen en f 12: 's maendts winnende in qualiteijt van derde„waek, sijn door sijn E: d'heer, den heere gouvr generael Joan Maetsuijcker zalr 14e Julij 1675: verhoogt f 26 ter maendt, wordt als nu vermits rijpe tijts verkrijginge en bequaemht op sijn versoeck weder voor drie jaeren in 's comps dienst aangenomen ende qualiteijt van onder„stierman, met een belooninge van vier en dertigh gls:

pr

p[r] maendt toegevoeght qualiteijt gagie en verbandt te ge-
-lijck soeden aan vangende, onderstondt. ——
Ombij 6[e] September, a[o] 1670. en was geteekent
Robbertus Ladtburgge. ——

Jaques dartoijs van artoij, p[er] Corp[e], 1660. met de —
fluijt bruijnvischje, als sold[aet] met ƒ10: termaendt in india
gecomen, t'zed[ert] welke tijdt sigh van die qualiteijt tot matt[roos]
en ook als p[er] barbier verwisseldt heeft, en in gevolge
door den E: Jacobus de Gheijn, 27[e] 8ber 1676: tot sijn
verkeerssoodanigh[eijt] onder een drie jarig verbandt weder ge-
-steldt met ƒ13: termaandt, hebbende en in eenigen
tijdt herwaerdts in zijn dienst genoegen gegeven, over
zulcx absoluijt tot Corp[e] gevordert wordt, met ƒ14: ter —
maendt voor nogh drie agter een volgende jaaren, qualit[eijt]
en gagie soeden, dogh verbandt naar 't uijt eijnde van zijn
nogh te dienende tijdt aan vangende, onderstondt, ——
Ombij den 14[e] Septemb[er] 1670, en was geteekent, als
boeven, ——

Nicolaes Nico, van Batavia, werdt bij desen op —
sijn instantigh versoek voor sold[aet] met negen gls: ter
maendt in dienst der E: comp[e] aengenomen, waar —
voor gehouden blijfft vijff agter een volgende jaaren
te dienen, verbandt en gagie soeden aan vangende —
onderstondt, ——
Maldijo int Casteel orangie desen 17[e] Septemb[er]
a[o] 1670, en daer onder in absentie van d' E: H[ee]r
gouv[erneu]r en was geteekent, Cornelis Heckrius, ——

Anthonij de melo, van de negorie Rosaniel op amboina
wordt bij desen op sijn instantigh versoek voor soldt a ƒ 9: ter
maendt in dienst der E: compe aengenomen waer voor
gehouden blijfft vijff aghter een volgende jaeren te dienen
verbandt en gagie loopen in gaende, onder stondt, ——
Malcijo fort Castel orangie desen 24e Septembe
ao 1678. en daer onder in absentie van d'E: heer gouvr
en was geteekent, Cornelis Speelman, ——

Jacob Martensz: van Cappelle, ao 1673, per 't schip
Vernatten, voor jongen met ƒ 5: ter maendt in india
gecomen, wordt als nu mits goede bequaemheijt, gesterkt
met de getuijgenisse van sijne opperhooft geverdert ter
mattroos met ƒ 10: gls: per maendt, waer voor verbonden
blijfft d'E: compe sijn tsien jaerigh verbandt ('t geene den
ultmo Xber 1683. staet te eijndigen) ten vollen uijt te —
dienen, qualiteijt en gagie loopen in gaende, onder stondt
Malcijo fort Castel orangie desen 20e October 1678
en daer onder, in absentie van d'E: heer gouvr, en was
geteekent, Cornelis Speelman, ——

Jacobus Paijs, van amboina, schoolmeester soo dat nigh
bij den E: Jacobus d'Gelijn, volgens desselffs verklaeringe —
in 's compe dienst aan genomen, maer deselve geen acte —
daer van heeft weten te toonen, en echter door den Eerw:
predict Zagharias Kaldingh wordt getuijgt, dat in sijn
beroep sigh bequaem en vlijtigh draegt soo wordt hem
deese ter handt gestelt, waer bij blijkt dat hij in sijn vorige —
qualiteijt, continueert en voortaen vier rds sonder meer ter
maendt windt, onder een vijff jaerigh verbandt loopen aan
vangende onderstondt, ——
Manado aan de Redout amsterdam desen 1e Januarij
1679. en was geteekent Robbertus Padtbrugge ——

Ritserdt Reijniersz Bottelmaen, van Leeuwaerden Corp
voor soldt A° 1662. met West Vrieslandt, en f 10. p. maendt
in India gekomen, winnende jegenwoordigh f 14. 's maendts
die hem door d'E: Corputh in de maendt aug° 1674. nessens
deesen voorn: qualiteijt onder een drie jarigh verbandt sijn toegevoeght
sulcx en mits ruijme tijdts expiratie, mitsgaders het behaegen
dat in sijn dienst vinden, den selven hebben onder een drie jarigh
verbandt, nogmaels als corpe met f 16. ter maendt wordt ge=
continueert, het welck met het dato van desen aanvangh neemt,
onderteeckende, ——
Manado aan de Fortresse Amsterdam 22e Januarij 1679. en
was geteeckent Robbertus Padtbrugge, ——

Jan de Vries van Loenderampt guarnisoen schrijver, voor
soldt f 10. ter maendt met het schip Zirickzee, 1669. onder de ca=
mer Zeelandt, in India gecomen, winnende in op gemelte
qualiteijt f 12. ter maendt, die hem door de E. heer Corputh, onder
een drie jarigh verbandt 1674. in de maendt augustij sijn toege=
voeght, wordende den selven mits ruijme tijdts expiratie, en door
het genoegen dat sijn dienst vinden in de qualiteijt van guarnisoen
schrijver gecontinueerdt, met een belooninge van f 16. ter
maendt neffens drie rd: kostgelt, 't welck hebben onder een
drie jarigh verbandt aanvangh neemt onderteeckendt ——
Manado aan de Fortresse, Amsterdam 22e Januarij 1679. —
en was geteeckent als vooren, ——

Jan de Blaeuw van Gogh, soldaet voor en de Camer
Amsterdam en 't Stight Uijtregt A° 1668. en f 9. ter maendt in
India aan gecomen, naederhandt in de maendt Junij 1674. door
de E. Corputh, in d° qualiteijt met f 11. des maendts onder een
drie jarigh verbandt naeder bevestight, wordende den selven
mits ruijme tijdts expiratie en het goet genoegen dat in sijn
vlijtigen dienst vinden gevoordert tot corpe met f 14. ter mt
onder een drie jarigh verbandt dat nu aanvangt onderteeckendt
Manado aan de Fortresse Amsterdam 22e Januarij 1679. —
en was geteeckent als vooren, ——

Christiaen Wodisum van Jutlandt, soldt. met vlaardinge 1669. voor de camer Enkhuijsen en f 9. termaondt in india gekomen, naderhandt en in demaondt Julij 1674. door d'E. Ed: Corssiut onder een drie Jaerige verbandt met f 11 smaondts in deselve qualite gecontinueert, werdende den selven mits 't uijt eijndigen van sijn tijdt verbetert, waerom voor drie Jaeren en f 13. termaondt als soldt. aan d'E. Comp.e de novo verbonden, 'twelk sedert in gagie en verbandt aan dangh nevens onderstondt, —
Manado aan de fortresse amst.m 22.e Januarij 1679. —
en was geteekent ut supra —

Cosmus damianus van amboina
david Sakarij Jacobsz: van Tagulanda
Pedro Paijs van amboina —
franciscus massius van amboina, Inlandts schoolmeester welke plaats door sijn vlijtige en vlijtige volgens getuij, getuijgenis van den Eerw: predik.t Zacharias Caheijnge een geruijmen tijdt herwaerts is waergenomen, waer door ook 't ordinarij loon van Inlandtse schoolmeesters tegens vier ℛ smaondts voortaen wordt toegevoegt sonder meer onderstondt, —
Manado aan de fortresse amst.m 22.e Janarij 1679. en was geteekent, Robbertus Padtbrugge, —

Hendrick Sijbrandtsz Tack, van amboina schoolm.s daer voor a.o 1665. door d'E. H.r anthonij van Voorst met f 10. termaondt in 's comp.s dienst aan genomen en naderhandt 1675. door den commissaris en fiscael

Sr. daniel hellemant, twee guldens verbeteringe in voorsz: bedieninge ter fortresse amb. sm. onder een drie jarige verbandt gecontinueerdt met toevoeginge van 3 rds: en 10 swaare stuyvers kostgeldt, in welcke voorsz: ampt sigh ook alle sints ontrent het onder wijsen van dese inlanders en voornaementlijk op 't ylandt sangi, seer loffelijk vlijtige en neerstigh getoondt ende gedragen heeft, en de wijle sijn verbandt nu weder rijm ten eijnde geloopen is, wordt den selven nochmaels in voorsz: qualiteijt met gesijde costgeldt, en f 24. termaendt voor noch drie jaeren weder aangenomen, gagie en verbandt hebben aan vangende onderstondt, —

Sangi op 't dorp Tabockan desen 25en febr. 1679. en was geteekent Robbertus Padtbrugge, —

Pieter Jacobsen van Copenhagen, a.o 1674. met 't schip Tidoor voor soldt met f 10. termaendt in India gekomen, wordt als nu op deszelfs gedaene versoeck, in deselfde qualiteijt in 's comps. dienst aengenomen met een besoldinge van 12 gl. termaendt, waervoor verbonden blijft d'E: compe. noch drie agter een volgende jaeren te dienen, verbandt en vermeerderinge van gagie hebben in gaende onderstondt —

Malaijo int Casteel orangie desen 9en Maert a.o 1679 — en was geteekent als vooren, —

Philip hendricksz van dullum a.o 1673. met 't schip Ternaten, voor adelb. met f 10. termaendt in India gekomen, wordt als nu op deszelfs instantigh versoeck de novo in 's comps. dienst aengenomen, onder een beloninge van 12. gl. 's maendelijcx in qualiteijt als vooren, ende een nieuwe verbandt hebben in gaende onderstondt, —

Malaijo int Casteel orangie desen 9en Maert 1679 — en was geteekent als vooren, —

Tobias Corneliss: van Middelburgh, a:o 1670 p:r 't Schip de Rijsende Sonne, voor timmermans jongen à 6. per maendt in India gekomen, naederhandt gevordert tot à 9. per maendt in den jaere 1674. door den E. van Corsput Salg:r, en wederom den 6:e Novemb:r door de E. de Klein in gesyde qualiteyt met een soldinge van 11. gulden 's maendts wordt als nu op sijn instantigh versoeck verbetert tot 13. gulden waer voor ver-bonden blijfft de E. Comp:e nogh drie aghter een volgende Jaeren te dienen, in voorm:e qualiteyt ter meerderinge van gagie en verbandt sedert in gaende onderstondt,

Maeckijo int Casteel Orangie desen 11:e Maert 1679. en was geteekent ut supra

Joan Simon Wirts, van Franckfort aen de Mayn a:o 1677. p:r 't Schip den Alexander, voor adelb:r met à 10. per maendt in India gekomen wordt als nu op de goede getuygenisse van sijnen capt:n, en om dat nu een geruymen tijdt sijn dienst als corp:l hier ten Casteele tot genoegen waer genomen heeft gevordert tot d:o qualiteyt van corp:l absoluyt met een beloninge van à 14. per maendt, daer voor verbonden blijvende de E. Comp:e nogh drie aghter een volgende Jaeren te dienen naer dat sijn jongste verbandt 't geene den 25:e Septemb:r 1682. aenstaende staet te expireeren ten vollen ~~suyt~~ gedient sal hebben qualiteyt en ter meerderinge van gagie sedert in gaende onderstondt,

Maeckijo int Casteel Orangie desen 11:e Maert 1679. en was geteekent ut supra,

Jacobus Benjamins: van Batavia, out sesthien Jaeren wordt mits desen in 's Comp:s dienst aengenomen voor jongen met 10. gulden 's maendts onder een verbandt van drie Jaeren onde vermits den selven ter secretarie van de h:e Scepen tot Batavia als op 't Schip de Sampson aen de pen is gebruyckt, waer door soo verre is gavanceert dat nu een vaste en nette handt van schrijven heeft bekomen, wordt hem ordonnarie corp:ls tractament daer beneevens toegeleyt, mits daer voor gehouden sijnde sijn dienst ge-durende deselfde verbonden tijdt hier ter secretarie als jongen waer te neemen onderstondt,

Maeckijo int Casteel Orangie desen 11:e Maert 1679

en was geteekent als vooren

Wouter Corneliszen van delft, a:o 1675. p:r 't schip den allexander voor soldaat met ƒ 10 termaendt in india gekomen, wordt tegenwoordig gevordert tot corp:l absoluijt met 14 gulden 'smaendts en dat vermits hij eenigen tijdt d:o plaets bij provisie tot sonderlinge goedt genoegen bekleedt heeft, voor welke verbeteringe hij gehouden blijfft d'E. Comp:e naer 't expireeren van sijn jongste verbandt 't welk den 8:en 7ber 1680. aenstaende staet te geschieden, noch drie achter een volgende jaeren te dienen, qualiteijt en vermeerderinge van gagie dato deser ingaende ondertusschen

Maccijo int Casteel orangie desen 11:en maert 1679. en was geteekent Robbertus Padtbrugge,

Gerrit Barentsen van Enkhuijsen a:o 1677. met de fluijt 't Oosterambstel, voor constabel met ƒ 16. termaendt in india gekomen naderhandt door haer Ed:le hoogagtb:e tot Batavia, op deszelffs instantigh versoek gestelt tot soldaat met negen guldens 'smaendts op den 2:en Januarij van dit loopende jaere, wordt als nu wederom op sijn ernstige versoek gevordert tot Constabels maet met ƒ 14. ter maendt, om me daer voor sijn loopendt verbandt uijt te dienen vermeerderinge van gagie en qualiteijt sedert aan vank noemde ondertusschen,

Maccijo int Casteel orangie desen 14:en Maert 1679. en was geteekent als boven,

Dirick Hans:z Rijnsteet van Stockholm a:o 1674. voor hooplooper met ƒ 9. termaendt en 't schip Sumatra in india gekomen, wordt als nu op deszelffs instantige versoek gevordert tot 11. gulden 'smaendts met de qualiteijt van bossch:r onder een nieuw verbandt van drie jaeren, beijde gagie en verbandt sedert ingaende ondertusschen,

Maccijo int Casteel orangie desen 14:en Maert 1679 en was geteekent als boven

Ferdinandus Jansz: van Haerlem aº 1675. p.r 't Schip Mauritius
voor de camer van delft in de qualite van jonge matroos met
ƒ7. ter maendt in India gekomen, naderhandt gestelt tot
soldt. met sijn voorige gagie, in welke qualite hem nu 9. gulden
'smaendts wordt toegevoegt om daer voor sijn verbandt uijt
te dienen, vermeerderinge van gagie gedaen ingaende onderstondt
Maleijo Int Casteel orangie desen 15.e Maert 1679. en was
geteekent ut supra ——

Daniel Jansen van der Veer aº 1672. p.r 't Schip Willem
Hendrik, voor quartiermeester met ƒ14. ter maendt in India
gekomen, daer naer door den gewesene gesaghebber d'E: Jacobus
d'Gheijn [?], in den jaere 1675. geordert tot schieman met een be-
looninge van ƒ19. 'smaendts en verbandt van drie jaeren, werdt
als nu op sijn versoek mits tijdts expiratie en goede bequaemheijt
geordert tot bootsman met vier en twintigh gulden p.r maendt
en de E: Comp.e daer voor nogh drie agter den volgende jaeren te
dienen verbandt gagie en qualite gedaen ingaende onderstondt —
Maleijo Int Casteel orangie desen 15.e Maert 1679. en was
geteekent ut supra ——

Jan Jansen Bras, van Amsterdam aº 1669. met 't Schip de
Bedijkte Schermer in India gekomen voor meester lae-
demaecker en 18. gulden ter maendt daer naer door de E: Willem
van Corput, in den jaer 1675. geordert tot baes van de wagen-
kamer met vier en twintigh guldens 'smaendts en ver-
bandt van drie jaeren, welke bedieninge hij 't sedert dien ~~tot~~ ons
goedt genoegen met neerstigheijt waer genomen heeft, werdt —
over sulcx op deszelffs instantigh versoek jegenwoordige mits
ruijme tijdts expiratie geordert tot dertigh gulden en onder
koopmans tractament 'smaendelijcx in qualite voorsz: ende
een nieuwe drie jaerigh verbandt onderstondt, ——
Maleijen Int Casteel orangie desen 16.e Maert 1679
en was geteekent als vooren, ——

Claes Pietersen van amsterdam a:o 1672. p:r t'Schip de vrij-
heijt, tot 'teijlandt S:te helena, en vandaer in 't jaer 1673. p:r
'tselffde schip voor adelb:r met f 10. p:r maendt in india gekomen, werdt
als nu op sijn ernstige versoeck, nu sijne tijdts expiratie en om
dat den dienst van guarnisoen schrijver eenigen tijdt langh waer
genomen heeft, geavanceert tot vertien guldens ter maendt, onder
qualiteijt van corp:l onder een verbandt van drie jaeren, sullende
ook ordinarie assistenten kostgelt genieten, soolange voorsz:
dienst tot genoegen waernemt gagie verbandt en qualiteijt
hoeden in gaende onderstondt,
Casteel orangie desen 16:e maert 1679. en was
geteekent, Robbertus Padtbrugge

Hendrick Jansen van amsterdam a:o 1674. p:r t'Schip haerlendam
voor adelb:r met f 10. ter maendt in india gecomen werdt als nu op
deszelffs ernstige versoeck en tijts expiratie de novo in dienst
der E. comp:e in d:o qualite met een beloninge van 12 gulden
ter maendt geavanceert, waer voor gehouden is noch drie agter
een volgende jaeren te dienen, verbeteringe en gagie hoeden
in gaende onderstondt,
Maleijo int Casteel orangie desen 20:e maert 1679. en was
geteekent als booven,

Jasper Hendriksz Pijesweert van delft 1677 p:r t'Schip
'teijlandt Mauritius, voor soldaet en f 9. ter maendt in india gecomen
hebbende nu ontrent een jaer als draijer sijn dienst gepresteert,
werdt derhalven op goede getuijgenisse van sijnen baes, geavan-
ceert tot 14. gulden 's maendts, hoeden in gaende in de qualite
van draijer omme daer voor sijn vijff jaerige verbandt uijt
te dienen onderstondt,
Maleijo int Casteel orangie desen 23:e maert 1679
en was geteekent als booven

Willem Jansen van Dort aº 1677. pr 't Fluijt Schip Spanbroek voor Hoploper en a 8. pr maendt in India gekomen sijnde nu ruijm een jaer hier bij het timmeren gebruijkt, waer toe den selven, volgens getuijgenisse van sijnen baes redelijke goede bequaemheijt heeft, wordt over sulcx op desselffs instantigh versoek geavanceert tot 12. gulden 'smaendts omme daer voor sijn vijff jaeren ten vollen uijt te dienen, vermeerderinge van gagie hebben in gaende onderstondt, ——
Malleijo int Casteel Orangie desen 23en Maert 1679. en was geteekent ut supra ——

Roeloff Roeloffsen Smith van Drenten aº 1675. pr 't Schip Leijden, voor Matroos en a 12. termaendt in India gekomen, naderhandt door den gewesene gesaghebber Jacobus de Gheijn, alhier in den jaer 1676. geavanceert tot Bussemaecker met een belooninge van 16. gulden 'smaendts, om sijn loopendt verbandt uijt te dienen, wordt als nu nae tijdts expiratie en goede bequaemheijt in voorss: qualiteijt geavanceert tot twintigh gulden 'smaendts onder een nieuwe drie jaerigh verbandt sullende ook middelertijdt dat hij desselffs dienst als baes bedught van de wapenkamer waernevens corpls cost gelt genieten verbandt en gagie hebben in gaende onderstondt ——
Malleijo int Casteel Orangie desen 23en Maert 1679. en was geteekent ut supra ——

Jan Carteel van Leijden, voor soldt a 9. termaendt aº 1673 met 't schip Hellevoetsluijs, en de camer Rotterdam in India gekomen, wordt als nu op sijn versoek en nae tijdts expiratie de novo in 's comps dienst gecontinueert in do qualiteijt, met een belooninge van elff guldens termaendt, onder een drie jaerigh verbandt en gagie hebben in gaende onderstondt —
Malleijo int Casteel Orangie desen 26en Maert 1679 —
en was geteekent als voren ——

Herman Jansz Croes van Hoerden, sold^t daer voor a^o 1670. p^r 't schip 't wapen van Batavia met negen guldens p^r maendt voor de camer Enckhuijsen in India gecomen, en naederhandt door den opperkoopman en oppergesaghebber Jacobus de Heertijn verbetert in d^o qualiteijt van negen tot elff guldens p^r m^t, wordt als nu ooch mits tijdts expiratie, op sijn instantige ver-soeck in op gemelte qualiteijt noch een andermael gecontinu-eert, onder een belooninge van derthien guldens p^r maendt, om daer voor d'E. Comp^e noch een andere drie jaerigh verbandt te onderwerpen, verbandt en gagie goeden aen vaste noemende onderstondt,
Maleijo in 't Casteel Orangie desen 26^en maert 1679. en was geteekent Robbertus Padtbrugge

Pieter Wellickhuijsen uijt den Hage a^o 1674. p^r 't schip Ternaten voor derde chirurgijn met f 10. p^r maendt in India gecomen, naederhandt geworden vrijburger, en daer naer door haer Ed^e hoogh agtb^e op Batavia wederom in 's comp^s dienst aengenomen voor sold^t en thien gulden 's maendts, wordt jegenwoordigh op desselfs ver-soeck als ooch om dat nu een wijle tijdt weder bij de chirurgie is ge-bruijckt, gevordert in de qualiteijt van appotecker tot acht thien guldens 's maendelijcx, en een nieuw verbandt van drie jaeren verbandt qualiteijt goeden in gaende onderstondt,
Maleijo in 't Casteel Orangie desen 12^en aprill 1679. en was geteekent als boven

Jan Groothuijsen van Nieukercken a^o 1674. p^r 't schip de Jonge Prins, voor sold^t en f 9. ter maendt in India gecomen, wordt als nu mits tijdts expiratie, op desselfs versoeck en goede getuijgenisse van desselfs vroom comportement op de gedaene togt met den h^r gouv^r op Sangie omtrent de eijlanden, gevordert tot corp^le absoluijt met een belooninge van f 14. ter maendt onder een verbandt van drie jaeren, qualiteijt verbandt en gagie goeden in gaende onderstondt
Maleijo in 't Casteel Orangie desen 16^en aprill 1679. en was geteekent als boven

Frans Centesiwart, van Amsterdam aº 1669. voor hooplooper met ƒ 5. termaendt p[e]r 't schip Tulpenburgh daer naer in den jaere 1671. gevordert tot tamboer met 9. gulden termaendt wordt als nu mits tijdts expiratie en op deszelffs versoeck gestelt tot soldaet met 11. gulden 's maendts onder een drie jaerigh verbandt, verbandt en gagie sooden ingaende onderstondt, Maleijo uijt Casteel Orangie desen 16en aprill 1679. en was geteeckent ut supra

Hendrik Claasz: van Campen, adelb[orst] daer voor ende camer Hoorn met 't schip de jonge Prins. aº 1671 in India gekomen met ƒ 10. termaendt hebbende sijn verbondene tijdt voort meerendeel ten desen Casteele uijt gedient, en wordt vermits 't expireren van dien, de neve weder aengenomen in de selve qualitijt voor drie jaeren, met ƒ 12. termaendt, gagie en verbandt sooden aenvangende onderstondt Maleijo uijt Casteel Orangie desen 20en aprill 1679- en was geteeckent ut supra,

Pieter Jacobsz: opstal van Maeslandt sluijs, bossch[ieter] daer voor ende camer Rotterdam met 't schip 't huijs Temerwe aº 1675. en ƒ 11. termaendt in India gekomen, sijnde deszelffs verbonden tijdt ten eijnde, en wordt over sulx op sijn versoeck wederom in voorn: soodanigh met 13. gulden termaendt, voor nogh drie jaeren aengenomen, gagie en verbandt sooden ingaende onderstondt, Maleijo uijt Casteel Orangie desen 22en aprill 1679. en was geteeckent als vooren,

Frans Breton van Nantes, ao. 1663. pr. 't Jagt Buijcksloot
voor hooplooper met f 6. pr. maendt in India gekomen en ao.
1666: door d'E. Hr. Gouvr. Generael Joan Maetsuijcker —
Zalr. tot matroos met f 10. geavanceert, naderhandt op eijge[n]
versoek tot vrijman gestelt werdt als nu vermits bequa-
-mheijdt, op desselffs instantige versoek wederom de novo in
dienst der E. Compe. in gemelde qualiteijt aengenomen
met een belooninge van 10. gulden 'smaendts, waer voo[r]
gehouden blijft d'E. Compe. drie agter een volgende jaren
te dienen, verbandt en gagie heden ingaende onderstond
Malacca int Casteel Orangie desen 24en April 167[illegible]
en was geteekent Robbertus Padtbrugge —

Abram Barentsz. van Amsterdam ao. 1671. pr. 't Schi[p]
de Hollandtsche Thuijn, voor jonge cuijper en f 7 pr. —
maendt in India gekomen, naderhandt als cuijper ge-
-avanceert met 12. gulden 'smaendts, ende wederom door ha[re]
Edel op Batavia, op desselffs versoek tot soldaet met f 9.
ter maendt gestelt waer voor gehouden was sijn tijdt daer voor —
uijt te dienen daer naer 1676. door d'E. gesaghebber Jacobus de
Gheijn in do. qualite onder een nieuw drie jarige verbandt
tot 11. gulden ter maendt geavanceert, ende door den selven tot
corpl. absoluijt met f 14 geavanceert om sijn dienst daer vo[or]
bij 's Compe. troepen korts te presteren, ende ao. passo. op sijn
instantige versoek vrijdom vergunt, werdt als nu wederom
in dienst der E. Compe. als soldt. met een belooninge van
tien guldens onder een drie jarige verbandt aengenomen
qualiteijt gagie en verbandt heden aen vangende onder-
-stondt —
Malacca int Casteel Orangie desen 1en Meij 1679 —
en was geteekent als boven, —

Jan Kuijper van Brugge, a° 1677. p.r 't Huijs te Spijck voor matroos en x 11. ter maendt in India gecomen naderhandt als timmerman met x 15. 's maendts gevordert, wordt als nu op desselfs instantige versoeck tot soldaet à elff guldens p.r maendt gestelt, waer voor gehouden sal blijven d'E. comp.e naer dat sijn voorst. verbandt sal geexpireert wesen, noch drie ayter een volgende jaeren te dienen, qualiteijt en gagie sooden in gaende onderstondt —
Malleijo Int Casteel Orangie desen 5.e maij 1679. —
en was geteeckent Robbertus Ladtbrugge, —

Jan Timmerman van Deventer, a° 1674. p.r 't Schip de gecroonde vrede, voor sold.t à x negen ter maendt in India gecomen, wordt als nu op desselfs ernstige versoeck, vermits tijds expiratie denovo in 's comp.s dienst in voorsz. soodanigheijt, met een beloeninge van elff guldens ter maendt aengenomen, onder een nieuw drie jarige verbandt, gagie en verbandt sooden in gaende onderstondt —
Malleijo Int Casteel Orangie desen 5.e maij 1679. en was geteeckent als boven, —

Jacobus Gerritsen van Vianen a° 1674. p.r 't Schip de gecroonde vrede, voor adelb.r en x 10. p.r maendt in India gecomen, wordt als nu op desselfs ernstige versoeck vermits tijds expiratie denovo in d'o qualiteijt, met een beloeninge van 12. gulden ter maendt onder een nieuw drie jarige verbandt aengenomen, verbandt en gagie sooden in gaende onderstondt, —
Malleijo Int Casteel Orangie desen 5.e maij 1679 en was geteeckent als boven, —

Cornelis Haacksz, van amsterdam aº 1674. p.r 't Schip de gekroonde vreede, voor soldaat à ƒ 9. termaendt in India gekomen, wordt als nu op desselfs instantige versoek, vermits tijts expiratie de novo in d.o qualiteijt tot elff gulden 's maendts geaccordeert, waer voor gehouden blijft de E: comp.e noch drie agter een volgende iaeren te dienen, gagie en verbandt leeden aan vangende ondertstondt, —
malacijo uit Casteel orangie desen 5.e meij 1679. en was geteekent Robbertus Padtbrugge, —

Ignatio ferdinandus van la Poeba in hispanje, werd bij desen op sijn ernstige verzoek voor sold.t met negen gulden termaendt, in dienst der E: Comp.e, onder een vijff jarige verbandt aangenomen, qualiteijt gagie en verbandt leeden aan vangenomende ondertstondt, —
malacijo uit Casteel orangie desen 6.e meij 1679. en was geteekent als booven, —

Willem allardt, van Leijden, aº 1674. p.r 't Schip de gekroonde vreede, voor sold.t en ƒ negen termaendt in India gekomen, wordt als nu de novo op desselfs instantige versoek, vermits tijts expiratie ende op de goede getuijgenisse zijner voorgeboorenen, als bequaam tot corp.l absoluijt met een beloninge van ƒ 14. 's maendts geaccordeert, mits dat gehouden blijfft d'E: Comp.e drie agter een volgende jaaren te dienen, qualiteijt gagie en verbandt leeden in gaende ondertstondt, —
malacijo uit Casteel orangie desen 11.e meij 1679. en was geteekent als booven —

Anthonij Adriaensen van Malcijen, anno passo den 8en Xber bij provisie voor schoolmr in 's Comps dienst aengenomen, onder bedingh van vier rixsdrs 's maendts, ende omme deselfde dienst bij de boght luijden van Toninij waer te neemen, sijnde deselfde acte doenmael en tot dat preuve van goede bequaemheijt en vergenoeginge soude gegeven hebben, in gehouden, 't geene hem mits desen verleenen en toestaen omme sijn voorsz: bedongene gagie van primo decemb. 1678. aen vanck te mogen neemen onderstondt —

Malcijo int Casteel Orangie desen 11en Maij Ao 1679. —

en was geteeckent Robbertus Padtbrugge, —

Hendrik van Nieuwe Ao 1675. pr 't schip Ceijlon voor matroos den ƒ10. pr maendt in India gekomen wordt op sijn versoeck en tijdts expiratie bij desen in de qualiteit verbetert tot ƒ12. pr maendt waer voor gehouden blijft d'E. Compe noch drie achter een volgende jaeren te dienen, verbandt en verbetering van gagie hebben aen vangende onderstondt —

Malcijo int Casteel Orangie desen 17en Meij 1679. en was geteeckent als boven —

Arent Jansz van Amsterdam Ao 1674. met 't Jacht de Rijp, voor soldaet met ƒ10. pr maent in India gekomen werd als nu mits tijdts expiratie op sijn versoeck in de qualiteit verhoogt tot ƒ12. pr maendt waer voor gehouden blijft d'E. Compe noch drie achter een volgende jaeren te dienen verbandt en gagie hebben ingaende onderstondt —

Malcijo int Casteel Orangie desen 17en Meij 1679 —

en was geteeckent als boven —

Guljaam adriaensz. van duijnkerke a° 1675. p.r t schip willem hendrik voor kok a ƒ 24. ter maendt in india gekomen, tegenwoordigh matroos ƒ 12, ter maendt, wordt bij desen op sijn ernstigh versoek gestelt tot soldaat met een belooninge van tien gulden ter maendt, waer voor gehouden blijft d'E. Comp.e nogh drie agter een volgende jaeren te dienen, gagie en verbandt van jaeren sooden ingaende onderstaendt,
Maelcijo int Casteel orangie desen 19 meij a° 1679.
en was geteekent Robbertus Padtbrugge

Andries dirksz: van stokholm a° 1676. p.r t schip maccasar voor matroos en ƒ 10. ter maendt in india gekomen, word als nu op sijn versoek vermits sijn expiratie in d° qualite verhooght tot ƒ 12. ter maendt, waer voor gehouden blijft de E. Comp.e nogh drie agter een volgende jaeren te dienen, verband en verhooginge van gagie sooden aan vangende onderstaendt,
Maelcijo int Casteel orangie desen 20 meij 1679.
en was geteekent als boven,

Joannes Boris van amsterdam a° 1673. p.r t Jagt muijderbergh, voor jongen met ƒ 5. ter maendt in india gekomen word als nu op sijn ernstige versoek gestelt tot matroos met een belooninge van tien gulden ter maendt waer voor gehouden blijft sijn tien jarigh verbandt volkomen uijt te dienen verhooginge van gagie sooden aan vangende onderstaendt,
Maelcijo int Casteel orangie desen 20 meij 1679
en was geteekent als boven

Bastiaen gratia van Maleyen, keermeester daer voor ao 1675, door de E. gesaghebber d'Heyn, met drie reaal: 's maendts in dienst der E. Compe aengenomen en ao 1677 op deselfs ernstige versoek in vrijdom gestelt, wordt als nu de novo, op deselfs versoek, ende op de goede getuijgenisse van den eerw: predikant Cornelis vander Sluijs, van goede bequaemheyt te hebben, wederom als omgaende keermeester met een beloninge van drie reaal: ter maendt sonder meer, onder een nieuw vijffjarige verbandt in dienst der E. compe aengenomen, gagie qualiteijt en verbandt sullen aenvangen de onderstondt,
Maleyen int Casteel Orangie, desen 20e May 1679
en was geteekent ut supra

Thomas Cornelis van Bergen ao 1676 met 't schip 't huys te Spijck voor bosschieter en f 10 per mt in India gekomen, werd bij desen, op sijn versoek vermits tijdts expiratie in do qualiteijt verhooght tot f 12 ter maendt waer voor gehouden blijft d'E. compe noch drie agter een volgende jaren te dienen, verhooginge in gagie en verbandt van jaren sullen ingaende onderstondt
Maleyen int Casteel Orangie desen 2e Junij 1679
en was geteekent ut supra

Frans Jacobsz: van Mastright ao 1669 pr Tulpenburgh voor soldt en f 9 ter mt in India gekomen, en ao 1674 door de E. gesaghebber Willem van Corput, zalr in do qualiteijt tot 11 gls: geavanceert wordt als nu vermits tijdts expiratie, als op de goede getuijgenisse van sijn bevelhebberen, de novo voor Compe absoluijt, met een beloninge van f 14 's maendts onder een nieuwe drie jarige verbandt in dienst der E. Compe aengenomen, verbandt qualiteijt en gagie sullen ingaende onderstondt
Maleyen int Casteel Orangie, desen 2e Junij 1679
en was geteekent als voren,

Hendrick Meincke, van Bresslauw, a° 1671. p.r 't Schip Huÿ-
„schuÿrge, voor adelb.er en x 10. p.r m.t in India gekomen, —
naderhandt geavanceert tot Corp.l met 15 gls: 's maendts onde-
verbandt van drie jaeren, daer naer wederom door ons int jaer
1677. den eersten junÿ gestelt tot p.ve Sergiant, hebbende 't se-
dert dien gelijk bevoorens sÿn dienst met alle voorsigt.e mage-
tentheijt en vigilantie waergenomen, besalven eenige extra or-
dinarie diensten op de visite met d'H.r Gouv.r, ende derhalve
op sÿn versoek jegenwoordigh geavanceert tot Sergiant absoluÿt
met 20. gulden 's maendts, onder een nieuw drie jaerige ver-
„bandt, 't verbandt den 29.e decemb.er aenstaende qualiteÿt en
gagie 't sedert Sergian.ts bedieninge bekleedt heeft ingaende,
mits voortaen als opsiender der fortificatie werken, gebruÿkt
sal worden onderstondt —
Maleÿen uÿt Casteel Orangie desen 6.e Junÿ 1679 —
en was geteÿkent Robbertus Padtbrugge —

Dirck Cornelisz.en van Amsterdam a° 1670. p.r 't Schip
de Hollandsche tuÿn, voor Jonge matroos en negen guldens p.r
maandt in India gecomen, wordt als nu vermits al een geruÿmen
tÿdt soo alhier als op Batavia bÿ 't timmeren is gebruÿkt, ende daer
„inne goedt genoegen volgens getuÿgenisse vanden baes timmer-
„man geeft, een belooninge van vertien gls: 's maendts toege-
„voegdt, om daer voor sÿn jongste verbandt, 't welk te expireeren
staet a° 1680. als timmerman uÿt te dienen, d' verbetering
van gagie heden aen vangende onderstondt —
Maleÿen uÿt Casteel Orangie desen 6.e Junÿ 1679
en was geteekent als boven —

Niclaes Steevens, van Amsterdam a° 1669. p.r 't Schip
Dordregt, voor soldt.er met tien guldens 's maendts in India
gekomen, naderhandt door haer Ed.e Hoogh agtb.e tot

Batavia

Batavia geordert tot twaelff guldens 's maendts onder een drie jarige verbandt in voorige qualiteyt wordt als nu mits syne tydts expiratie op eygen versoek in opgem.te qualiteyt onder een nieuw drie jarige verbandt in 's Comp.s dienst gecontinueert onder een belooninge van dertien gulden 's maendelijcx, beyde verbandt en gagie soo den ingaende onderstondt
Malleyen int Casteel orangie desen 7e Junij 1679.
en was geteekent ut supra

Cornelis Coenendenhoven, van Rotterdam 1676. p.r 't schip de vrye Zee, voor adelb.ro en f 10, ter maendt uytgevaeren, daer naer op de uytreyse door den scheeps raedt op approbatie van haer Edele hoogagtb.re tot Batavia gestelt tot bootsgesel met 9 gls: 's maendts, ende vermits sulcx niet uyt misdaet maer eenel.k misleydinge is geschiedt, soo wordt den selven als nu wederom op approb.e van wel gem.te Edle heer., gestelt tot syn voorige gagie van tsien gulden in de qualiteyt van p.e assistent in welke qualiteyt hij nu een geruymen tyd dienst met alle voorsigt.e wackerheyt en tot sonderlinge goedt genoegen waer genomen en gepresteert heeft, vermeerderinge van gagie wederom ingaende den 22e Septemb.r 1676, 't sedert dat den selven tot bootsgesel is geordert onderstondt
Malleyen int Casteel orangie, desen 8e Junij 1679
en was geteekent als vooren

Jan Jochemsen van Slooten en Boss.te daer voor ende camer amsterdam p.r 't schip Japan a.o 1675: met f 10: p.r maendt in india gecomen wordt als nu op des selfs ernstige versoek (vermits tydts expiratie) de novo in voorsz: hoedanigh.t met een belooninge van f 12: p.r maandt, onder een nieuw drie jarige verbandt in dienst

der

der E. Comp.e gecontinueert, verbandt en verhooging van gagie sedert aanvangende, onderstondt,
maelcken int Casteel orangie, desen 16.e Junij 1679 en was geteekent Robbertus Padtbrugge ——

Hendrik Barentsz: van Oostenterdam a.o 1672, p.r 't schip 't hoff van Breda voor bosschieter met ƒ 10: p.r m.t in india gekomen naderhand door haer wel Edele tot batavia tot constabels maat gevordert met verhooginge van gagie a ƒ 13: p.r m.t ende wederom door den E. gesaghebber Jacobus d'Ghein a.o 1675: tot onder stierman met een belooning van ƒ 26: s'maand toegevoegt, wordt als nu mits tijts expiratie, en op des selfs ernstig versoek, als goede genoegen dat in sijn dienst vinden tot stierman absoluijt, met een belooninge van ƒ 36: ter maendt onder een nieuw drie Jarige verbandt gaedvan soort verbandt 23.e octob.er 1678: maer gagie sedert aanvangende, onderstondt, ——
maelcken int Casteel orangie desen 16.e Junij 1679 en was geteekent, als booven ——

Isaak de Raaf van Geneve A.o 1672 — voor adelborst p.r 't schip Craijenstein met ƒ 10 p.r maand in india gekomen, winnende tegenwoordig in voorss. bedieningheijd ƒ 12 ,, word als nu op deselfs ernstige versoek, ende op de goede getuijgenissen van sijn bevelhebberen, tot de qualiteijt van Corporael absoluijt met een belooning van veertien gls. s'maands gevordert, waarvoor gesonden heeft sijn Jonste verbandt, welke expireren staat 2.o maij 1680 en daar en boven nog drie agter een begeerde Jaaren die Comp.e te dienen, qualiteijt en vermeerdering van gagie sedert aanvangende. ——
Ternaten int Casteel orangie desen p.mo augustus 1679 onderstond en was geteekent Robbertus padtbrugge ——

NB deze persoon is wel op 't stuk van de gagie na Batavia geschreven maer niet eerst sijn acte gekregen ——

Adriaen Rickenweg van hamburgh
a°. 1675 p.r de fluijt oostorbeek voor kock en 9
's maents in india gekomen, naderhand op des zelfs
versoek tot vrijman gestelt, ende wederom a°.
passado door haar hoog Ed.le tot Batavia voor soldt.
en 9 guldens p.r maandt onder een drie jarig
verbandt in dienst der E. Comp.e aangenomen
werd aldus vermits alhier aant Casteel al een
geruijmen tijd zijn dienst bijt timmeren waer-
genomen heeft, ende op de goede getuijgenisse
vanden baas timmerman van goedt genoegen
daarin te geven, gevordert tot sestien gulden te
maandt, waarvoor gehouden blijft zijn jonge
verbandt als Timmerman uijtte dienen, ver-
meerdering van gagie heden aanvangende.
Malaijo int Casteel Orangie den 20e Junij
a°. 1679 onderstondt ende was geteekent
Robbertus Padt-Brugge

Christoffel blom van antwerpen hier te lande
gekomen a°. 1661 met het schip dorte voor soldaat
en 9 te maand, naderhand door haar Ed.e H.a:
tot Batavia in d°. qualite gevordert tot 14 te
maand en inden jaare 1677 met dezelve gagie
gestelt tot matroos, wordt aldus vermits
lijfs indispositie op zijn ernstig versoek
weder gestelt tot soldaat met 12 te
maandt waarvoor gehouden blijft de Comp.e
drie agtereenvolgende jaaren te dienen
verbandt en gagie heden aanvangende
Malaijo int Casteel Orangie den
27e Junij 1679 onderstont en was geteek.
Robbertus Padt-Brugge.

Marcus Rosario van Mamisa —
inlandts Schoolm.r daar voor in den Jaare 1671 door
d'E heer verspreet Saligh naar lange voorgaen
preuve met een belooninge van ƒ 16 en ⅛ R.s
kostgeldt smaandts, in dienst van d'E Comp.e
aangenomen, word aldien uits goede bequaamheijt,
in sonderheijd op ernstige recommandatie vande
koningen van Candatar en Tarocina, op 't Eijlant
Sangie alwaar sijn dienst geduirig met alle
neerstigheijd waargenomen heeft, verbetert
tot twintig gl.s smaandts, en ordinaire als
kostgeldt, onder een verbandt van vijf jaren,
beijde verband en vermeerdering van gagie
heden ingaende. —

Actum int Casteel orangie den 12.e
Julij 1679 onder stond en was geteekent
Robbertus Padt-Brugge —

Diederik kleijnsken van Casper Leeftum, a.o 1669
voor adelb.r en ƒ 10 ter maandt met 't schip dorth in
judia gekomen, jegenwoordige corp.l met ƒ 14. word
bij desen vermits sijn meteijds expiratie, als ook dat hij
hier ten Casteele nu eenigen tijdt herwaardts de
zergeants plaats provisioneelijk tot genoegen sijner
gebiedende officieren heeft bekleet, gevordert tot
zergiant absoluijt met een belooninge van ƒ 20:
ter maent, waer voor gehouden blijft d'E. comp.e
noch drie agter een volgende jaeren te dienen, ver-
bandt qualite en gagie heden in gaende, onderstondt
Actum int Casteel orangie, desen 20.e Julij
a.o 1679. en was geteekent als vooren, —

Everhardt Billion van Bergen in henegouwe —
a:o 1674. voor soldaet a ƒ 10, ter maandt met 't schip den —
blauwen bulk, in India gekomen word bij desen (ge=
merkt hij sieder ten casteele bij vacante plaets eenige
tijdt soo waernt de corporaels plaets bij provisie en tot
genoegen zyner gebiedende officieren heeft bekleedt
op sijn ernstig en in stantig versoek, vermits tijdts ex=
piratie met de qualiteyt van corporael absoluyt begif=
tigt onder een belooninge van veertien guldens ter
maand, waar voor gehouden blijft d'E. comp:e nog drie —
agter een volgende jaeren te dienen, verband qualite
en gagie, ingaende 15:e deses — onderstondt —
Malcijo int Casteel orangie desen 20:e Julij 1679
en was geteykent, Robbertus Padt=Brugge —

(Leijen)
Herman Barentsz: van amsterdam, a:o 1668.
p:r Z: polsbroek voor bossch:r met ƒ 10: p:r maandt —
in India gecomen, wordt als nu, vermits nu al een
geruymen tijdt de Corp plaets bij provisie op de chialoup
den roode haan, tot volle genoegen van sijn opperhoofden
bedient heeft, gevorderd tot Corp maet met een belo=
ninge van ƒ 14. 's maendts waer voor gehouden blijft —
d:E: Comp:e nog drie agter een volgende jaeren te —
dienen, verbandt, qualite en gagie t'seedert aan vangen
de, onderstondt, —
Malcijen int Casteel orangie, desen 26:e Julij —
a:o 1679. en was geteekent, als boven, —

[illegible]

[illegible] 1679

(28)

Eduart Eduartsen van amsterdam a:o 1673. p:r muyden, berge voor matroos en t 9: ter maandt in india gekomen, wordt als nu midts tijdts expiratie op sijn versoek geavan, seert tot bosstr met ƒ 12 smaandts en dat vermits jegen, woordige als quartierm:r op 't fregat de roode haan ge, bruykt wordt, blyvende daer voor verbonden de E: comp:e noch drie agter een volgende jaeren te dienen ver, bandt en gagie heeden ingaende —
malldijn int Casteel orangie desen 5:e aug:o 1679
onderstondt en was geteekent Robbertus Padtbrugge —

Gillis Jans: van doornik a:o 1671: p:r 't schip den burge van leyden voor soldt en t 9: termaandt in india gekomen, daer naer in deselve qualite geavanseert tot 11 gl onder een drie jaerige verbandt, wordt als nu op sijn versoek in voorsz: qualiteyt geavanseert tot derthien guldens smaandts, onder een nieuw drie jaerige verbandt, beyde verbandt en gagie heeden in gaende onderstondt —
malleijn int Casteel orangie desen 5:e augs:to 1679
en was geteekent als booven —

Dirk dirks: van swol a:o 1661: met 't raedthuys voor soldt en t 9: p:r maandt in india gekomen, jege, woordige in deselve qualite winnende 12 gl smaandts wordt als nu op sijn versoek in geseyde qualiteyt ver, betert tot derthien guldens smaandts onder een drie jaerige verbandt, beyde gagie en verbandt den 10:e septemb:er aenstaende, wanneer sijn jongste verbandt g'eyndigt sal sijn, aen vank neemende — onderstondt
malldijn int Casteel orangie desen 8:e augs:t 1679
en was geteekent als booven —

Pieter van doorn van leuven a:o 1674. p:r 't schip 't wapen van hoorn voor adelb:r en t 10: ter m:t in india gekomen, word bij desen op instantige versoek svidts tijdts expiratie in d:e qualite, voor noch drie agter een volgende jaeren in dienst der E: comp:e gecontinueert onder een besoldinge van ƒ 12 ter m:t verbandt en gagie heeden in gaende onderstondt
malleijn int Casteel orangie den 11:e augs:to 1679
en was geteekent als booven —

Niclaas Feder van ongeren Ao 1671: pr t schip
eedam voor de camer amsterdam met f 9: ter maend
in india gecomen, naderhandt inde Zelve qualite
gevordt tot f 11: onder een drie jarig verbandt,
jegenwe mits tijds expiratie ende des E Edelh. Zaak
gevordt tot Corporaal absolujt met f vertien
smaendts, om mede d'E: Compe daar voor nog drie agter
een volgende jaren te dienen verbandt qualts en
gagie heden ingaande, onderstondt

Maleijo den 13e augustij 1679: en was geteeckt
R: Padtbrugge

Jacob der Dijck van Hamburg Ao 1671: pr
t schip Sumatra voor Adelt en f 10: smaendts
in India gecomen, jegenwoordig Corpal met
f 14: smaendts, werdt als nu op des E Edelh instantig
verzaeck vermits tijds expiratie, en op de goede
getuijgenisse vande E Edelh hooft officiers, en goede
bequaamht tot Zergt absolujt, met een
belooninge van twintig glt: ter mt, waar voor
gehouden blijft d'E: Compe nog drie agter een
volgende jaaren te dienen verbandt en gagie
en qualite heeden ingaande onderstt

Maleijo int Casteel orangie den 16e
augustij 1679 / geteeckt ut supra

Ternaats aankomende Brieffboeck

der Moluxe quartieren, beginnende 29.e Julij 1678 en eyndigende 21.e augusti 1679

Amboina

Banda

Boeton

Pag:

Batchian:

Siauw:

Candahaar

Doemoego en Cattingole

Pag:

Jodingo

F.

F.

Gorontale en Limbotto — Pag:

H.

S!

L

Pag:

L

Magindanau

Translaet: missive door den Coning aldaar, aan d'h:r gouv:r R: Padtbrugge gesz: dato 3e maert 1679 . . . . . = 84:

d:o door den Capt:n Laudt off Radja Coudaij aan d:o gesz: dato 10e d:o . . . . = 91:

Malquian

N:

Pag:

Oubij

P:

Q:

W.

X.

Xula

Y.

Z.

Ternaatsch aankoment
Brief boek der Moluccsche quartieren beginnende 29.en Julij 1678 en eyndigende 21.s augusti 1679

Aenden E: heer ons gebiedende E: heer Robbertus padtbrugge gouverneur en directeur over de provintie molucos ende omleggende landen

E: Erntfeste hoogh Achtb.re vrome manhaftte wel wijse voorsinnighe heer bescheyden generieuse E: heer.

Ons gebiedende E: heer ——

Met de comste van den E: m.r luijtenant op den 17.en
Julij ben wij beyden koninck gegaen en den luijtenant dé de
grootenisse vanden E: h.r gouverneur aen sijn hoogh.t / maer voor
sijn m.t danckbaer bleef vorders seyden wij dat d'E: heer
door eenighe belet selffs tot dit mael niet en hadt comen
konen maer hogen het uijtgaen vandese maent sou sijn
E: hier naer batavian komen, en nu stuerde sijn E: den luij=
tenant voor aff om het 't werck op oubij te beginnen, niet
een werck om dagelijck: te laffen maer een steenen rondtuijt
die langen tijt sown: konnen duiren en soo dagelijcks geen
moijte mede hebben, en soo sijn hoogh.t nu eenich volcq
geliefde mede te geven 't was in sijn geliewe van sijn E:, waer
op den koninck seyde ick heb nu mijn capp.tn lawnot twee en
twintigh man al over ses dagen naer oobij gestiert om daer
alles klaer te maken, en nu sal ick stieren al die ick heb,
en met de comste van mijn capa die E: h.r gouverneur
sal ik selffs met alles mede waeren en soo dan nogh geen
volcq genoech en is sal mijn winden stieren, daer op seij=
den wij d'E: comp.e en is soo onbillich niet datse meer

van u Ed: Hoogh[t] willen hebben dat alles met billijck
daer en t'halff van hebben wij eenen twintigh mardijck[s] aen
genomen In de dienst van de Ed: comp[e], om dat 't werck te
helpen vol teijen, waer op den coninck seijde dat en
wil Ick niet hebben datter eenighe mardijckers tot
dat werck van oubij mede gaen ten oncosten van d' Ed
comp[e] want ik sal volcq daer naer toestieren, d
vraegheden wij hoe veel volcq datter, nu met de chia
sal mede vaeren, waer op den koninck seijde morg
sal ik
dat seggen, daer op drincken wij op de gesontheijt
van d'Ed: comp[e], en sijn hoogh[t], en den Ed: H[r] gou
en 's anders daeghs quam den koninck bij ons
en seijde nu en kan Ick met de chialoup geen
volcq mede geven want sij bij de hant niet en sijn
maer binnen vijff daegen sal ick volcq stieren dan vraeghde
wij off men daer op moght te werck gaen ande
souden der nu mardijckers me vaeren waer
op den koninck seijde gelijck hij 's anders daeg
geseijt hadde, dat hij volcq soude stieren en
dat, hij niet en won datter mardijckers ten on
kosten van de Ed: comp[e] soude mede vaeren
tot besluijt van dit dronck den koninck op 't vaa
vaeren van den gebooden d' Ed comp[e] en me flag
en wij schooten seeijes met musquetten en vier than
schooten tot respect van d' Ed: comp[e] en ter eer
van den koninck, en 's morgens naem den Ed:
luijtenant sijn afscheijdt van den koninck
en voorders naer sluijten van deselve den 19[e]
d[o] sijn reijs vervorderen naer oubij ———

mijn H[r] dit een de principaelste voorvall
die met d' Ed: comp[e] van den luijtenant bi

geschied

geschiet sen en vorders sullen wij hier mede
affbreken en wenschen ud: hooghagtbe: ons ge„
biddende gunstiende ider jnder alder hooghste
bescherminge godes, en middens blijve wij
onderstont ud: verplichten dienstwillichgen
dienaers onde was geteijckt Jodocus cromanijsz
pieter lijn ter sijde stondt batchian int fortres
barnevelt den 19en julij 1678. ——

Aen den Sergiant pieter„
lijn op batchian —.

Eersaeme manhafte en seer discreten

Ick laet ul: mits dese gelegentht weeten dat
ik godt sij danck wel ben op oubij met de boot
gearriveert maer de chialoup leijdt nogh: ver„
anker aen de hoeck daer wij steen moeten haelen,
mits snaghts stilte en bij dage starcke see wint
soo datse nogh niet hooft komme op de rede komt,
wat vorders belanght van het conings volcq
soo vinde ik van 26 maer 12 arbeijdts luijden soo
dat ik daer weijnich niet kan werken, en van die
daer nogh komen sullen sien ick niet een, en wat
de kalk belanght, die is soo slecht dat se nien wel
soo deught als tot het fondament, en qualijck
genough den he is niet wel gebrant het is meeste
deel steen en maer 2: vaeme int vierkant en het
moest 8 vaem wesen int vierkant is alsoo groot
abuijs en ik staen hier en kijk, versoeck daer om
aen ul: gelieft mijn metter haest alle mardijkers
over senden soo gaeuw als het maer moogelijck

is, of

1.

is, of wij sullen solgen oertaen voor de E: heer gouverneur komt, en daer moet nogh een kalck oven van 8: vaem int vierkant wesen, en oock nogh balcken, het vordere sal UL: van Paij mant verstaen dien ick uit over stuur en ik een oock op sulcken conditie van UL: vertrocken soo den koningh langhsaem hij volck stuuren dat gij mij als dan alle mardijkers soudt senden, hier mede af brekende verblijf onder tont UL: dienaer ende wa geteijck: Jodocus Cronenburghen ter sijde stondt actum inden Tril op Oubij den 18en julij ao 1676

Mijn heer.

op vandagh den 24en Julij heeft den koninck hon tien man naer oubij gestuurt, dat een met den capitein Lamot die op den 11en do daer naer toe gegaa is t'samen 39: man om te arbeijden en den koninck seght binnen een dagh vier à vijff sal hij daer nogh volck naer toe senden en met de vort sal hij hoogh wagten tot de comste van d' heer gout, om den selffs daer mede met d' wal naer oubij te varen

Mijn heer

met de comste vanden luijtenant heb ik ont fange aght laten spadij en twee hondert rijcxdaalder contant vermits wij hier hortelijck versien ben soo van ammonitie als van victalij, soo versoeck ick seer ootmoedelijck aen mijn gebiedende E: heer dat wij mogten een kart soudt genieten, want w grootelijcke daer om verlegen ben, versoecke mede

om

om nogh een partije musquets koogels, en wadt
laugh schorp van 6: 5: en 9: pont, en dat wij onse
trommel, mogten wederom bekomen, want een
casteel sonder trommel is als een kerck sonder klock,

mijn heer. hier is eenen claes dilouvens van manilles
die uijt de chialoup van pieter d'boet geraeken
is, en jn jaer 1667: met den d: admiraels cornelis
speelman hier van daen naer maccassar was ge=
varen, en hij fromo was gebleven en nu hebbende
malkanderen weder aen genomen en den heer
hussi, was versoekende om jndienst vande d: comp
voor sold te komen, en mits dat ik en den luijtent:
den man daer toe bevont wel bequaem te sijn, hebben
hem voor sold aengenomen met een belofte van
thien guldens smaens, alles tot naer ordre van
u d: hoogh agtb: gebiedende heer ———

mijnheer den 17 den do is die chialoup d'voorlaen met
den d: mond luijtent hier aen gekomen den 19 den
smagents sijn reijs vervordert naer oubij, den 19 do
is den chialoup van den vrij burger cornelis piet:
hier aengeraeken en den 20 den sijn reijs vervordert,
den 21 de chialoup de wellekomst hier aengecomen
en 22 den do smagents sijn reijs vervordert over
oubij naer ambon vorders is hier bij ons niet voor
gevallen dan den weck geloopen anthonij met het
moors wijff die nogh in de stennisse ben tot de
komste van mijn gebiedende d: heer hier mede
d, vrentfoste hoogh achtb: wel wijse voorsinnich ge heer
beschrijden geminde heer ben deese affvorkende en wensende
ul benevens den goetlen d: comp aenmeslagh onder

6

alderhooghste bescherminge godes en midden verhoopende te blijven uEd: verplichten dienstwillighen

onderstondt dienaer ende was geteijkent pieter lijn ter sijde stont batchian int fortres barnevelt adij den 29e Julij

Aende E: heer.
mijn gebiedende E: heer Robbertus padtbrugge gouverneur en directeur over de provintie molúccos en die omleggende vandien

Ed: Ernfeste hoogh aghtb: vroome manhafte wel wijse voorsinnighe seer beschijdene genuruesse(?) E: heer

mijn gebiedende hooghaghtb: heer.

op gisteren naght heeft paijmanta mij dese jnleggende brieff van oubij hier gebraght en vandagh stueren ick paij manta wederom met hien marde(?) daer naer, toe en die rest hou ick hier bij der handt tot de comste van mijn E: hooghaghtb: heer, want ick niet en weet hoe ick het jegenwoordigh heb, want den koninck klaeght over sijn broer den gogoge Joúro mossen, dat hij heeft sijn swaert en kris behoef ge naeht tegen het gebodt vanden koninck, t volck die gogoge niet lachje en den gogoegoe heeft selffs tegen mij geseght soo den koninck hier sien niet en doet dat hij hem sal wreken, en geen tweede dagh jnde negorie blijven, waer op ik al wadt goede woorde heb, en dit hebt ick metter haest geschreven want de praúw met de andere brieff al vier dagen weggh was, en hebben dit bij haer laten brengen om mijn E: hooghaghtb: alles bekent te maken, niet desen mijn E: gebiedende hooghaghtb: heer beveele dese af en wensche uE: inder alderhooghste beschermingе godes jn middens blijve uE: verplichten dienstwillighe onderstondt dienaer ter sijde stont batchian int fortres barnevelt adij 28en julij 1670. lager stont nu laet den koninck aenden luijtenant schrijven de 39: man van sijn volcq die op oubij sen datse allegaer onder t gebiedt vanden luijtent sullen arbeijden of den koninck sal den capptein lamo laten de kop afslaen en den koninck seght selffs dat sijn officieren hooffden schelmen benne

aen d: E: heer

Aen d'E: heer gouverneur robbertus padtbrugge.

Mijn E: hooghe achtbare gebieden heer mits dat mijn brief van den 24en do en den anderen op den 28en do aen den vrij mardijcker klaermon gegeven om aen mijn E: hooghe achtbare heer te behandigen en hij blijft hier inde stradt sudselen, soo is dat Ick hem door dese prauw de selve heb laten af forderen, en per den brenger deses antkonij van alles, alspander partia, tambour mijn sladt madtag: en den moor om soo de brieven aen mijn E: hooghe achtb: heer soo lange niet onderweghen te zijn, want dien klaermont had mij belooft ten eersten voort te vaeren, en nu blijft hij in dese Stradt leggen, mits desen blijve mijn E: hooge achtbare heer verplichten dienaer willigh— onderstont dienaer ende was geteyckent pieter lijn ter zijde stondt batchiaen Int fortres met den afont weergevaeren barnevelt adij den 29en Julij anno 1678.

Ternaten:

Aen d'E: heer gouverneur robbertus padtbrugge en den raad:—

Seer edele achtbare manhaf-te wel wijse voors: en seer beschijde heeren en vrinden.

Onder Jongsten aen u E.E: zij geweest dato 16en maij per den burger coopman pieter de kott gelijck 't jnlegende afschrift nader vertoont 't sedert is alhier van tostj op 9en deser g'arriveert d'orialoup van pieter tidesen die wij volgens 't daer ine van u E.E: ontfangene advijs briefken door onsen fiscael nan: hebben laten visiteren en alsoo In de selve gevonden over d'acht lasten rijs en 14: picols wasch alt: welcke bij d'raed van Justitie na inso geconfisqueerd en verbeurdt verclaert is decrept een last rijst ten behoeve van 't volck daer op varende nader blijckende uut d'gehoudene notule gemelte goed en zijn bij openbare venditie vercoght en hebben gerendeert rsd 628: en alsoo geseijde orialoup nu weder op 't retour

Staet soo sal deselve alleen maer dienen tot des E: gelegenh: voor advijs en sijt hier mede na cordiale groete god in genade bevolen van die sijn en blijven onder stond U E E: verobligeerde vrint en dienaren ende was geteijckent corn: van quaelbergh pantus a: vidert Ab: rooijen gerrit vand:r bergh ter sijde stondt banda neijra nadd: ult:o julij 1670

Ternaten aende raet.

Manhafte wijse voorsienige seer beschijdene mogh:de en vrinden

Des anderen daegs smorgens nae ons vertrek van maleijen quamen wij voor tidore daer den middag met den prince keram in vrolijckh:t door bracht ter wijle onsen secretaris sijne commissie omtrent den ouden coninck van soedijn achtervolgde als werde U E: E: hier al voor den ont fangst deser sal oock bekent gemaeckt den selvigen nacht daer aen quamen wij nogh voor macquian, daer wij weder den gantsen dagh besteet hebben, den coninck omtrent sijne onderdaten als sijne ende wij als onse besorgende soo datt elijck ende dese nacht gaen wij onder seijl, als geen iets nogh te schaffen hadde hebben den secretaris aen te velden, en bestaet meest dat ons quamen sonderlinge mandelijcks padij sal gegeven werden ende de selve aen allen ende den ijder die het begeert mogen vercoct werden der ons die afbedeelt, t' welcke den aenstaende wegh tot manado ons meerder sal verschaffen den coninck heeft versocht ter wijle in sijn sterckte geen cruijt met alles geladen en heeft, dat hem den sondel het moeste werden verstrekt dat wel geschieden mage, mits stellende het op sijn reeck:ge veq: mits verders hebbende dat dat alles tot hier en toe nogh wel is sal ik U: E: E: gesamentl: gode bevelen en blijven onderstont mond:e en vrinden U E E: genegene vrindt ende was geteijckent robbertus padtbrugge ter sijde stondt inde chialoup d'eendragt voor macquian ter ancker deser 3en augusto anno 1678:

Aend' E: Heer Robbertus padtbrugge gouverneur In Ternaten mitsgaders den Raad.

Ontfangen den 12den September.

E: Erntfeste achtbaere man„
„hafte wel wijse voorsienige en
Zeer bescheijdene Hr en vrinden

Wij zijn nu een geruijmen tijt geweest zonder eenige brieven van costi te ontfangen waerinne wij oock tot nogtoe continueren dat dan de rede zal zijn van een cortijn brief en weijnige stoffe inde selve als zullende bij occasie mits het vertreck van dit Ameese sloepie toebehoorende de weduwe vanden overleden nonko dese principalyken en bij naer alleen dienen tot transport van het afschrift van onse twee laetsten van 30 maij en 20den Junij, om bij non bestellinge van deselve principalen u E: daer af ten genoegen te komen dienen, daer toe wij ons dan oock voor dees tijt vriendelijk zullen gedragen.

Ons heeft ook tot afzenden deses aangespoort zeker advijs alhier door onsen assistent pieter nuijts, aangebragt waer af wij u E: insgelijcks een copia laten toekomen uijt het selve zult u E: des geliefende komen beoogen, dat de tijdinge die wij u E: voordesen gecommuniceert hebben, dat de rovende papoas langs dese ende de Ceramsse kusten door instigatie vanden tidoreesen jongen koning waeren afgesteken, niet inde wint geslagen maer wel opgemerckt mogen werden, als sijnde dit een confirmatie die zeer waerschijnelijk is ende ons oordeels onder verbetering materie ende aenwikkeling genoeg geeft om niet stil te sitten maer door een aanzienlijke besendinge bij den ouden coning klagtig te vallen, ende van soo onvoorziene geweldige affronten en schaden inerstige ter meer prompte en koninklijke reparatie ende refactie te eyschen, en sonder aflaten daer op te blijven insteren tot ter tijt en wijle gedachte coninck naer rataij en schadens van dat

voorsz: rovers geëquippeert zijn order en commissie af
zende om in presentie van onse commissarissen sati
factie te geven, ende de schuldige te doen straffen
zijnde dit mede geweest het sentiment van onsen
Ed:en oud gouverneur Hurdt hoe wel voor zijn
Ed:s vertreck de bovengemelte confirmatie altijdt
nogh niet was aangeland, dog UEd: naar hare gewoonlij
cke wijsheijt van oordeel sullen mede weten soodanigh
comp: respect en welstaen te conserveren en wat
UEd: in dese zake te doen staat, ons sentiment
nogh zijnde dat men den naem van desen trouwigh zoijst
waarder souden tot hij betoonde te verstaen den ten zijn
sulcx den tidoreese ter ooren komende hij bij zijn
eer niet in ongenade vervalle en waarom zijne
naam in desen met voordaght oock niet gemeld is
wij hebben althans anders zints noghte vant den nogh
't ander quartier eenige veranderinge ofte novos en
alsulcx oock niet te langeren der zaken

Ed: ernfeste achtbare manhafte zeer wijse voor
zienige heeren dies schrijvende wij en vinden aflatende
willen UEd: te samen in godes genade bevelen en
blijven naer onse gebiedenisse onder stond UE: E:
verlijde vrinden dienaren ~~[crossed out]~~ ende was get: dijkm
robbert de vicq willem van zijl cristiaen bulk
rinck lens borgier van sonten jsaacq van trijst
ter zijde stondt amboina aant casteel victoria
den 9e augusto ao 1678: lager stond geliefft van
wegen desen gouverneur den seer eerlijcke en
verbiddinge groetenisse te doen aan den coninck
van ternaten zijn hoogheijd uijt desselfs naem
alle respect dienst vrint ende nabuerschap affe
rerende en aanordenterende in onsen laatste
van 20e junij voormeld is vergeten te noteren
dat den mijstiesburger pieter de rood r: zijn sloep
16e do van hier oostwaert gedestineert in
compes cassa op wissel [?] geteld heeft de soma van
600 rds welckers voldoeninge wij bij desen
versoecken

nogh

nogh lager stondt den chinees soon deng tot reeden, ter
oorsake van siekte als swaren regen en stelle suijd
oorte winden inde reijse belett sijnde, is ons jn middels
p.r sloop van den chinees koopman oijsinko dergisteren
wel toegebragt, u.E.d: aangename van 20.en Julij passd:
versold met de copije van de missive, dato 12.en d.o
bevorens p.r 't sloepien de welkomst affgesonden,
waar op present niet sullen antwoorden, dan dat
ons lief was gesien te hebben, de behouden reijse
van gem.te welkomst, met den derw.e predikant ——
cornelis vander sluijsen, sulcx het senden vande
copij der 2: brieven in den beginne geciteert, uit
geadvert.t werdt, dogh en is gem.e chialoupjen tot
dato hier nogh niet verscheenen, maar (volgens
bericht) voor gaats gesien, sullende het quaad
weer en contrarij stroomen oorsake wesen, dat de
zee reede niet bestevenen kan, jn middels willen
hoopen dat eerlangh hier paresseeren sal, den al:
mogende van hoogen gebeden sijnde het selve voor
alle rampen te bewaren amen onderstondt ende
was geteijk.t de vicq ter sijde stont amboina den 15.e
augustus anno 1670: ——

ontfangen den 17.en augustus
p.r den sold.t Jan d'Roij —

Aanden E: aghtbaare manhafte
wijse voorsinnige, heer mijn heer
Cornelis Sweerius Capp.tn over de
provintie moluccos, en sijn E: aght.s
raadt, ——

versoeckende, aen u.E: heer capp.tn, en sijn E: aghtb.e
raadt, 't welck nu den tijt, vande goede maanden

verschenende

verschenen zijn, versoeke ik, om de gedde maanden
te cunnen genieten, en 's maandelijcks kostgelt, en
mede tot [illegible] van de fortresse eastlondt en
twee maat sout, voor de wachten van dito fortresse
twee lampen, en mede twee maantie. perfiansse ver[illegible]
om voor de avuijsen, van de stucken te vernoen,

voorts soo hebbe ik door ordre van de d: E[dele] gouverneur
het resterende kalck, 25 balie overgenomen, om altijd
een comtoir te laten maken, tot de wederkomste, van
de ambachts luijden, van onbij;

voorts, soo is den sold[aa]t cristoffel broeckwel door ord-
re van de d: E[dele] gouv[erneu]r gelicentieert, om in den echten
staat te treden, met de wed[uw]e, anna vogelaars, en
comen getrouwt op den 19en augustus soo versoeck
den soldaat aen sijn d: agtbaaren raadt voor getrouwt
in geboekt te worden,

voorts soo heeft dese twee p[erso]n[e]n soonen als willem
valentijn corp[ora]el voor de selve beloninge van gagie
verbeurt, en mede den hofschieter pieter Jansen mee
ook voor de selve beloninge van gagie verbeurt,
om op ijder verkeeringh, twee maanden gagie te
genieten,

en het welcke in de ordinantie van haar verkeeringh
om twee maande gagie te genieten mede komt, voorts
soo heeft de d: E[dele] gouverneur, een man mede
genomen, 't welck sijn tijt uijt was,

voorts soo komt aen u d: E[dele] en sijn d: agtb[are] raadt,
de 's maandelijckse randtsoen vol van de maendt
jullij en augustus

voorts soo versoeckt den meester om pleijsterdoeck aen
u d: E[dele] en sijn d: agtb[are] raadt, het welck hij in ses
maenden geen pleijsterdoeck genooten heeft, en mede
twee trommel vellen voor de tambour

voorts

voorts isser bij ons niet voorgevallen, alles goedts, hier
mede affbreeck ik, en wil u d: ker capptn en sijn d: achtb:
raadt, bevolen inde almagtige handt godes, en sijt
u dlen te saamen hartelijcke van herten gegroet
onderstont ik blijve u d ker capptn en sijn d: agtb:
raadt sijn dienst gewillige, geringe dienaer,
onde was geteijkent michiel heijll ter sijde stont
macquian int fortresse ~~....~~ beeburgh adij den 17 augs
ao 1678. lager stont in sluijten van dese brieff, soo
is den soldt loodewijck de Jager overleden soo versoek
ik aen u d: agtb: raadt, als dat ik in sijn sieckte
twee rds verschooten hebt, tot sijn noodtdruft onder
hont,
versoeckende het selve weder te cunnen, genieten,
van sijn te goedt hebbende gagie,

Ternaten
Aenden Raedt.

ontfangen door den ternataensche
cirussa den eersten september

manhafte, wijse voorsinige seer
bescheijdene monrs en vrinden

den inhou vanden 8en deser loopende maendt is mij wel
geworden ende daer uit met blijdtschap vernomen, datter
niets on vffens en waer, 't welck, ~~....~~ lange duiren
moet.
om onse padij al soo veel mogelijck ten uit te ~~..~~ verreijcken,
cunnen u ds soo haest de chialoup de wellekomst weder
keomt, de selve wel aenstonts af laaden met soo veel
padij als bequaem lijck worden can, naer batchian, en onder=
wijlen onse guarnisoen houden tot macquian mede voor
acht maenden daer af versorgen en 't rijs geldt laten op
houden.
den overgesonden rottingh en is deselve niet die ik aen
den koningh silver smith gaff, als wesende het lit wel
1 1/9 voet langer ende de groep wel viermael
soo swaer van silver gewrocht, wesende de gesondene
maer papiere werck, 'tschijnt de ternataenen kunnen

dieffagtig

14

dickfaghtige handen niet en konnen bedwingen, en is de sijn hooght^t amsterdam vegert beschadut over

de chialoup van den vrijen burger Jacob jdens: is net op batchian geweest, maer is onbij soo verre jn see als hij conde met een goede windt voor bij geseth, sonder buijten twijffel voor sijn geslijckte wacht

den koningh van batchian is hier met al sijn volcq ende en doet gantsch niet dan visschen en sagoe backen, ende wonnee ons werck hem niet en behaeght, jn wer hij woondt met sijn weijnige huijt en alles ijvers, genoeg saem dat het hem geen ernst en is te vlijtiger heb sigh den coningh van ternaten als die gereedts al de braven kalck oven, vaerdigh heeft als de gekregen, sijn de geene die de batchianders gebrandt hadden, soo tot het lijplappen van't fundam^t genoegh geweest, gelijck het er ock altemael aen gegaen is, als sijn de maer een hoopie geweest, als een gemeene menschen graf steede groot.

Jck sal voor dese vraegh^t der batchianders genoodt sacht werden tot den 10^en van de toecomende maent alhier te verblijven, soo ons de batchianders maer sagoe mits betaelt voor backen willen, alsoo wij dogh alles met ons eijgen volcq moeten doen.

hier mede afbrekende bevele ud^s gesamentlijck ende ijder int bijsonder godes almachtigh en blijve — onderstont ud^s genegene goede vrindt ende was geteijck^t. R:^s p^t. bruggen ter sijde stont onbij 21^en aug:^s 1670: morgen hoope ik de fluijt af vaerdigen. — lager stont de fluijt is nogh, bij voorvallende gelegenth^t soo laet ons naer de manado nogh een riem papier toecomen, daer om me anders seer verlegen sullen vallen 't geen wij naer batavia nogh schrijven gaet jn afschrift hier nevens 29^en augustus anno 1670.

ontfangen door den vrij borger fran„
sois simons: dat den 9^en september

Aen den Erentfeste achtbaare manhafte wijse voorsinige heer mijn heer Cornelis sweerius Captn over de provintie moluccos, —

naer

naer een hertelijcke grootenisse, aen u d: Edle, p.r dese gelegentheit, schrijff ik aen ud: capp.tn als dat ik op den 22en augusti, ben nae de gouvieins gevaaren, om aldaer nagel visijten te doen met 3 schilder gasten, ende meester daniel, en mede versocht ik aende opperhooffde van moorin om agtt man met mijn uijt nagel visiten te moogen doen de welcke de opperhooffden, seijde tegen mijn, als dat sij weijnigh volcq inde negorijs hadden, en gaven mijn drie mooren mee, soo dat ik weijnigh, met dat volcq sonde konnen uijtrechten, soo hebbe ik die mardijkers, mede genomen, door dien dat ik geen meer volcq connen becomen,

voorts soo ben ik den 26: dito op gouvisins gekomen op 't eijlandt bicko, en konde de eerste tweedagen niet uijt-rechten, vande groote regen en den 29, dito ben ik met de vier comp.s dienaren ende de mardijkers, met de drie mooren het geberghte op gegaen om de nagel boomen op te soeken, en heb aldaer twee vrughtbare nagel boomen, gevonden, maer geen vruchten op en hadden, om dat het buijten tijts waer, en een nagel boom waer soo groot, als ik om vaemen konde, en de andere soo groot in sijn dikte als een been, ende vorderende nagel boomen waaren Jonge spruijten, gelijck ud: selffs sult sien, de welcke ik met den brenger dese eenige nagel boompiens aen ud: toe senden met een stuck bast vande groote nagel boomen de welcke ik laeten affkappen hebt en verdistrueren int geheel nagel boomen 95.

voorts soo bennen mijn de goede manden, voort quartiers, en de twee hondert rijx.s, en mede, de vorderende vande goederen, wel terhandt gekomen, vande sold.t jan d'roij behalven de cattoendt, niet meer ontfangen als drie kippes londt, de welcke jn ud: brieff stont 12 kippen lont, de welcke de sold.t seijde dat hij niet meer aende baes' uijt wapen kamer ontfangen, hadden de welcke ik verhoope dat het een abuijs is geweest met schrijven, daervan verhoeck den sold.t jan de roij eelmoedel; aen mijn her capp.tn soo veel geliefde te doen, en vraegen aen de baes vande

hads vande wapecamer, soo veel kissen lont dat hij de
sold. Jaght gelanght heeft, off anders moet mijn den sold.
de loondt betalen

voorts en isser bij ons niet voorgevallen als alles goedts, hier
mede affbreeck ik en wil u:E:E: caff:tn, en u:d: huijs vrou
bevelen inde bescherminge des alderhooghsten godts ende
bondt ik blijve u:d: E: caff:tn sijn geringe dienaer
onder was geteijkt michil thiel ter sijde stont marquie
Int fortresse seburgh adij 2:den september anno 1678

Ternaten

ontfangen den 17:en september p:r
Joanna van batchian

Handen Raadt

manhaffte wijse voorsienige seer be-
scheijdene mons:r en vrinden

den 21:en der voorleden maendt, was onse Jaghte, weder
affgegaan en versonden met een vaertuijgie van den coning
amsterdam, in handen vanden schrijver koisocka, de welcke
wij vertrouwen willen u:E:E: wel ter handt sal gekomen,
ende alsoo dezelve van weijnich belangs was, ende om't pap:
te sparen soo: sonden wij daer aff geen copije

'tSedert het vertrock van de fluijt spanbroek, op den 23:
soo is sijn hoogh:t van ternaten den 27:en daar aan mede,
ende voor aff naer Xula 'beijt gegaan, onder voorwaerde
van ons het Jaght amsterdam ten eersten weder toe te
sturen, met rijs, sagoe en andere mondtcost, ten welcken
eijnden sijn hoogh:t in handen van den opperstierman sijn
mede gegeven 6: p:s guijnees lijw:t 150 p:s chiavonij, en 20: bast
dogh en is het Jachtie tot heden nogh niet op gedaeght,
waer naer nogh een dagh drie offte vier voornemens sijn
te wachten, ende niet langer, op gisteren keerden den
koningh van batchian met de sijne mede weder naer
huijs, ten aensien wij sijn volcq niet meer te werck en
hielden uijt de nevens gaande handadekte brieff zullen
u:E:E: ontwaar worden, hoe de rijs en swadts fluijchers
aldaer gevaren sijn, willen niet twijffelen off de andere

Chialonge

Chialoup, ons hier voor bij gesnapt, sal jn Amboina oock soo
varen, ende den sluijck handelaer eens beter letten sijn
aengegaene voorwaerden onderhouden, sijnde versuijmt geweest
copia daer aff, gelijck het hadde behoordt ende inde algemeij-
ne brieff was aengehaelt, naer Batavia te senden, om de
selve weten en 't qualijck naerleven van 't aencomende
brieffboeck ende de voorige Bandasche brieff vanden 6en
en 16en maij, houde ick alhier het affschrift, om 'er ons int
koopen der Tambocker swaerden naer te richten, alsoo int
brieffboeck de prijsen daer aff waeren uijtgelaeten, dat hier
eenlijck aenhaele om te toonen hoe losser overgeloopen
is, waer voor jn het toecomende beteren sorge moet werden
gedragen, sijnde de lijste der gefactureerde goederen al mede
naer gelaten, bij de papieren te voegen, dat een versuijm van
den pt administrateur is, de burght den briel is genoegsaem
volmaeckt, sijnde heeden de balcken daer op geradt, en
staat het spanwerck op morgen mede gericht te worden,
soo dat 'er niet en ontbreeckt dande bevestinge het
pleijsteren buijten en binnen, en ander licht smeckwerck,
dat bij mijn aenwesen nogh kan gedaen worden, moet ende
dogh om 't Jacht Amsterdam affwachten van mijn vorigh be-
sluijt, ende als geseght nogh 3 ofte 4: dagen wagten,

den baes smith met sijn gesellen, en metselaers, sullen bij
verschijninge vande wellekomst voor aff naer Macquian
vertrecken, d'eerste om 't ijserwerck tot d'affuijten claar,
ende d'andere om een steene kocken voor de guarnisoen
houderen aldaer op te maecken, sullende de timmerluijden,
soo haest tot Batchian het huijs buijten 't fort gemaeckt
hebben, mede naer Macquian volgen, omme de nodige
affuijten, soo voor 't waeter pas, als 't boven. bolwerck, op te
maecken, ende dan naer Maleijen keeren, 't volgende ijser
sullen u Ed:s in voorraadt naer Macquian tot 't voornoemde
werck senden, als 200: lb: platte staven middelmatigh dick
300 lb: vierkante d'es duijms dickte, de Chialoup de wede
kaan verbordert op heeden bijwijse mede naer Lohia,
omme het eenwiste houtwerck van daer te haelen, ende

soo

soo het gevoegelijck geschieden can daar en boven, nogh
soo veel 't samen te schrapen ende uijt het bosch te hale[n],
tot de chialoupe vol wordt, ten welcken eijnde wij den
selven al mede eenige lijwaten mede gegeven hebben, soo
om de handen van eenige grooten te smeeren, om de selve
wat radder int werck te maecken, als om soodanige hou-
wercken die d'ijnwoonderen voor ons kappen, ende uijt het
bosch slepen mochten, naar billijckheijt te betaelen

alles is onder ons, godt sij gedanckt, nogh wel, eendlijck
sijn'er twee persoonen overleden, als een matroos op de
chialoup de eendraght, ende een sold.t op carnavelt in
batchian, waar over mons.r hasselbergh hier neffens aan
onse soldij boeck houder s.r d'gheijn schrijft

de drie mede genomen hout sagers sullen soo haest weder
om tot malaijen verschijnen worden betaelt vanden tij-
dat sij uijt geweest sijn, naar gewoonte tot 3 rs.s ter m.t
ijder, ende daar mede weder afgedankt worden

tot batchian hebben wij het dack laten affnemen, dat door
godes genadde soo wel te stade ende ter rechter tijdt is ge-
weest, dat naar de verclaringh vanden serg.tn daar aff
anders een groodt ongeluck souden gehadt hebben, ende
daar onder wel lightelijck eenige onder guarnisoen houd-
verplettert geraakt sijn, wesende al het hout werck soo
danich vande mieren doorknaght geweest, datmen niet
en kan bedencken hoe het nogh soo lange staende is geble-
ven naar dat de pannen daar aff genomen waren, soo qua-
'er een harde aertbevinge, die ettelijcke dagen aanden
anderen gedüirdt heeft de pannen, namentl: 9900: stucx
sullen soo wanneer de chialoup de wellekomst aldaar
padij sal aan gebraght hebben, naar malaijen overge-
worden omme daar mede het onderhaltsche werck te
decken waar mede dese sluijtende beveele uE.d.s te sam-
gode almagtige en blijve onderstont uE.d.s genegene
vrindt ende was geteijck.t Robbertus padtbrugge. ter
sijde stondt onbij 9en 7b.e: a.o 1670. lager stont

soo.

Soo wanneer 'er papier naar de manado ons toegesonden
wordt, soo laet 'er een totel jacht benevens gaen

Ternaten
Aan den Raadt

Manhafte, wijse voorsinige
Seer bescheijdene mons.rs en vrinden

Op den 14.en deser vertrocken wij van oubij, en setten het geluc-
kelijck genoegh van gemmen tot liessie matelo in eenen nagt
over gelijck die bande chialoup van onsen pagter cornelis
pieters; u E.d buijten twijffel al sullen bericht hebben, die ons
den 16.d daer aen, soo vroegh als wij haer, seer wel konden sien
dogh verbleven wij dien eijgen dagh en nagt in een verdrietige
stilte, die nogh eenige dagen aenhielt en duurde, soo dat niet
dan den 21.en voor fata mata quamen, tijdigh genoegh doch niet
ende wel van pas, alsoo sijn hoogh.t amsterdam even dien
dagh te vooren eerst wedergekeert was van sijne visite, van
dit eijlant Xula besse, in welcke togt vier vrugt dragende
en 16 mindere nagel boomen heeft uijt geroeijdt, en in desselfs
tegenwoordigh.t onder de voet laten cappen, hebben door dick
door dun selffs een stroom langs, ende over deselffs water valle,
tot hoogh int geberghte geweest, alwaer de selve schuijl
wierden gehouden, hebbende daer aff nogh drie ofte vier
gatiens inde boven gecregen, die nogh niet gewesen en sijn
tot sangaij is alles wel wenschelijck voor d'E: comp.e afgeloopen,
maar door calabo seer moordtdadigh sulcx verricht geworden,
als die den koningh cabonde met sijnen broeder pauleongh, onder
voorwendinge van raadtsplegingh godtloselijck vermoorde,
gelijck 'er oock int 'selvigh voorval eenige vrouwen en onnosele
kinderen al mede om halls gebragt wierden, sullende u E.d alles
omstandiger lesen uijt het schrijvens van 'verkorte dagre-
gister van den adsis.t paulus haukes in het oude ingeleijt,
Calabo sith tegenwoordigh gevangen, benevens den capp.ln
joosoo, en buijtent [illegible] dogh niet over dese ontwel: daadt en
gruwelen soo seer, als wel dat hij alhier 's coningh vrouwen
gesiment ontvoerdt heeft, hebbende daer inne als in alles, sonder
de minste agter dogt en sorge te werk gegaen
Tegenwoordigh wagten wij hier als nogh op de komen comste
van alle de sengadjis van dese Xulaas, omme den coning
als dan eens een wijl samen raadt te doen nemen, en eens alle
die verwarringe voor te comen, naer 'welcke gesamentl:

naer

naar Sangaij soo 't godt gelieft, sullen vertrekken, om daar alles nader wat te versaghten ende te versoecken, van waar den Coningh naar tomboeco met den adsist^t. Starks te vertrecken staat, omme de geeijschte toombogo swaarden en ander stalen ijser werken voor banda te versamelen. als wel voorna-melijck 's comp^s. belangh daar ontrent al mede in de gelegentheijt waargenomen agter volgende de aen daar toe te verleenene Instructie, en wij vervolgens dan voorders met godes hulpe onse verdere reijse over tomini en gorontalo naar de manado te vervolgen, niet twijffelende off sullen aldaar vinden offte tijdigh genoegh bekomen de geeijschte riem cleijn format papier ——

Alhier leggen vier amboinsche chialoupen, ende een verdwaeld vaertuijgh dat van bouro met padij naar manipa, en bono: wilde, dogh vol waters door hardt weder geslagen, nogh ge-luckigh aen Xula waijtina geraekt is, maar geen van allen weten ons van de welkomst onse chialoup ijets te melden wil egter niet twijffelen, terwijle den stierman Jochum meijer de selve in 't laat vande maendt augustus dat wij staat maken den 23^en off 24: gereet te sijn, heeft sien 't gat van amboina in seijlen, off sal u Ed^s. al tijdigh nader toegesonden sijn, ~~heeft sien~~ alsoo wij d'amboijnsche vrinden genoeghsaam bekent gemaakt hebben, dat geen ander vaert- uijgh ternaten gelaten hadden, met versoek ons die ten eersten weder te rugge hieromme te senden, en can wel sijn, dat de chialoup eerst door gestevendt is nogh oubij nogh batchian aandoende, in welck geval hem aan stonts met padij gela-den naar batchian sult affsenden, doende maeq: aen omme vandaar nogh drie vaersiens voor batchian mede te nemen, ondersints sonden onse ambaghts gesellen soo tot oubij als batchian al wij overleggen vallen, tinnende soo swaere slijpsteen, ambeeldt, blaesbalcq en andere groben om niesle gantsch niet met de onnosele jn landtsche vaertuijgen over gevoerdt werden, die ledigh eerwaert: genoegh toe bouwen tinnen tusschen oubij en batchian, daar gemeijnlijck al den —— crap water staet

Hier mede blijft vriendel: gesamentl: gegroet en godt almagtigh bevolen onderstondt u Ed^s. genegene vriendt ende was geteijckent robbertus padtbrugge ter sijde stont jnde chialoup d' eendraght voor 't dorp fata mata en 't eijlant Xula besie 29^en september anno 1682

aende

Aan de E: Achtbaare, heer mijn heer Cornelis Sweerus Cap^tn over de guarnisoen houders deser Moluccos, en syn E: achtbaaren Raadt.

Per dese gelegentheijt, dient aen ud: heer, en sijn achtb: raadt bekent te maecken als dat ik op den 11: september, ben ick per prauw naer de negorije van Sabomme, gevaeren met vier soldaten en vier mard^s, om aldaer nagel visiten te doen, en ben bij den kimelaha gegaen en aen hem versocht, om twaelff mooren met mij te geven, om de nagel plaets int geberghte te wijsen, soo seijde den quimelaha tegen mijn serg^t Ick heb tegenwoordigh weijnigh volcq inde negorije, want ick sal u l: ses man mede geven, soo seijde ick 't is goedt, en versochte met beleeftheijt aen den quimelaha dat hem beliefde selffs met mijn in't geberghte te gaen, waer op hij seijde Ja, soo gingen wij des anderen daeghs het geberghte op, en hebben aldaer nagel boomkens verdistruweert 29: stucks twee nagel boomkens daer onder geweest sijn als een been dick, en de resterende als rottingh dickte ——

Voorts soo ben ick naer Sabaloole toe geschept, en ben bij den quimelaha gegaen en tegen hem geseght, met beleeftheijt, als dat ick hier aen quam, om 's comp^s dienst te doen, dat hem geliefde mijn twaelff man mede te geven, om de nagel plaets int geberghte te wijsen, waer op den quimelaha seijde, Jouw serg^t ick heb tegenwoordigh weijnigh volcq inde negorije, want mijn volck maecken den corcor voor den koningh maer ick sal u l: seven man mede geven, waer op ick seijde 't is goedt, op het geberghte gekomen sijn daer de mooren tegen mijn seijde serg^t hier comen wij op de nagel plaets, waer onse nagelen boomen van te vooren gestaen hebben, soo heb ick met ons volcq ende mooren, daer rontom wel gevisenteert, maer daer geen nagel boomen gevonden en hebben, soo heb ick tegen ons volcq, en tegen de mooren geseijt, komt aen laet ons hooger int geberghte op klimen, off daer geen nagel boomen en sijn, en hebben aldaer gevonden ses grooten nagel boomen, maer geen vruchte op en hadden, de welcke ick heb laeten affkappen, en sende aen ud: achtb: raadt desen ses stammetjens de welcke de dickte is van deser nagel boomen ——

Voorts den 19 d^o heb ick onder prauw met den corp^l met vier soldaten en 9: mard^s gesonden nae de negorij Lebanij en Soomen, om aldaer nagel visiteren te doen, en comen bij den Singinade gegaen en seijde als dat den Singinade geliefde 10: man mede te geven, om int geberghte de nagel en nooten plaets te wijsen, de welcke hij haer mede gaff, op het geberghte gekomen sijn, en hebben daer geen nagel boomen gevonden, maer hebben aldaer gevonden, hondert en seven nooten boomen

Ottolijth

ottelijcken als een been dik, ende resterende wat kleijnder

voorts soo ~~en~~ komen bij ons volcq, naer de negorije Soemmen toe gevaeren en komen bij den quimelaha gegaen om eenigen moeij niet te borgen, soo gaff den quimelaha den corp^l twaelff maeten niet, in't geberghte gekomen sijn hebben aldaer gevonden 3: nagel ~~boomen~~ boompjens en seven grooten nooten boomen, de welke een onder waer met vruchten op, de welcke vrughten, ick aen u.d: agtb^e: raadt toesenden, en sende oock desen tauwkjens de welcke de dickten van de nooten boomen is geweest

voorts soo versoeck ick aen den d: agtb^e: raadt om 20: vragen boeckjens maleijsche met eenigen a.b.c: boekjens en een maleijsche testamen^t met 10 stux: psalm boeckjens om in onsen godts dienst te gebruijcken en de anderen komen voor de school kinders

voorts soo komt de goede maenden tot aen u.d: agtb^e: raadt over voorts en is bij ons niet voorgevallen als alles goedts, hier mede afbreecken en wil u.d: agtbaaren raadt, bevoolen in de bescher=mingen des alderhooghsten godts onder stont u.d: agtb^e: raaden raadt u geringe en dienst gewilligen dienaer ende was geteijk^t michiel hiel ter sijde stont marquian int fortresse soeburgh en 25^en Septemb^e: anno 1670:

Aan d'E: heer Robbertus padtbrugge, gouverneur en directeur van Ternaten mitsgaders den Raadt.

Erentfeste, Aghtbaare, manhafte, wel wijse, voorsienige, ende seer discrete heer en vrinden

Met de sialoup van den crimoes dugh, gingh van hier aff, onder laatsten van 9^en passado met een p.s: van 17^en do item extract capt^n van desen adsist^nt pieter nuijts, daer toe wij ons dan oock wandt sullen gedragen, sijnde onder en tusschen ons wel ter hand gekomen, drie u.d: aangenamen van 14. 20. en 29^en Julij passado, doch d'eerste met de volkoomt aangel? het alderlaatste, maer even wel (godt zij looft) sonder eenige ramp ende behouden, de stierman van de welcke, ons mede wel overhandight heeft, nevens diverse bij=lagen, het kistgen met 9000: realen van 8^en aan cont^t; het wel=ke ons oock wel onvoorsiens, ende buijten gedagten toegekomen is, het is waer, dat wij siende d'oogst van nagelen veel abun=danter als wij gedagt hadden, int begin, de regeringe van banda versoght hebben, ons met een somma van rs^s 6000: t'assisteren, maer bevonden ons naderhand veel rijker ende capabelder als wij vermoed hadden, soo door diverse sommen op wissel genooten, als het in koomen van diverse andere contanten, waer op wij geen staat hadden konnen maken, sulcx dat wij niet alleen u.d: rs 9000: van 8: maar oock de rs 6000 van banda gemeld: hadden konnen ontbeeren, niet te min blijven wij

d'heeren

d'Ed: Ho: en vrinden danck-baar, en in sonderheijt u Ed: de welcke uijt
sigh selffs een merckel: ende aengenamen dienst vermeijnd hebben
te presteeren ——.

u Ed: heeft met seer goede reden Jalousie genomen over de vernieuwde
Spaansche papen, dat deselve met goede ernst en meijninge verhoogt
souden hebben, dat de sieraad onder ons als christenen dijnde,
mogten gerespecteert worden, dat magh de kinderen en gekken
gepersuadeert worden, maar niet aan d'oude, die mede de werelt
wat gesien hebben, evenwel wilt daar voor eerst nogh niet sus-
peteeren, datse den tegenwoordige koningh, de vader tot de uijtsettinge
der papauwe, tegens dese provintie souden opgemaakt hebben
alsoo onse presumptie ter contrarije wel sonde leggen, dat den gesegde
koningh van dat werck voorheen moeste geweeten en wetende hij
geweert, dogh niet de soone den koningh eeram, den welcken
naar tijdt van het overgesondene rapp^t vanden adsist^t pieter nuijts
tanda mevens van alle die ongeregeltheden ende affronten schijnt
te wesen, niet te min, soo oordeelen wij datter niet meer als billijck
zij, dat de vader als regeerende koningh daar aff weeten gevo,
ende aen ons behoorlijke satisfactie ende reparatie, naar vereijsch
van het delict, contribuere ——

u Ed: schijnen ons te vragen naar den eijsch van voldoeninge van
soodanige affronten en schendinge van vredes contracten, maar
wie sal het een ofte t'ander ten regten konnen taxeeren, evenwel
sullen wij'er wat van maken, ende des oordeels is het disrespect d'E:
comp^e aengedaan, seer hoog te wichten en swaarlijk te repareeren,
maar evenwel, alsoo des comp^e wijse ende maxime meest door
gaans geweest is, de swarigheden met sagte ende gevoegelijcke
middelen te separeeren, soo dinckt ons, dat voor eerst den eijsch
behoorde te wesen, dat de principale aenstokers en de uijtvoerders
van dat schendig exploict behoorden overgelevert off wel door den
koningh selffs in presentie en ten aansien van onse gecommitteerde
gestraft te worden, ende verder tot satisfactie van d'aengedane
rooff ende schade gerestitueerd, alle soodanige geroofde ende mede
genomene gevangenen, alsse van tijdt tot tijd, soo op de laatste
togt, als inde vorige naar haar negorijen wegh gevoerd ende alsoo
in slavernije gebragt hebben, met vergoedinge van soodanige uijt-
geschotene penningen, als voor de alreede geloste aande eenand E:
andere op koppers uijt geschoten ende betaald is, men sal konnen
calculeeren op dese wijse, datter 80: persoonen door de papauwers inde
laatste togt wegh genomen sijn, en datter ontrent de helft verwoord
mogten wesen, de welcke dan oock gerestitueerd dienen te sijn, en
d'andere helft konnen wij nemen op rd^s 90: hoofd voor hooft,
soo veel als door de vrinden vande geloste uijt geschooten
kan wesen, en dit bij provisie, tot datmen ten regten vernome

Zal

sal hebben, wat vande wegh gewoorde noch mancq.t ende
onvoldaen zij en sullen wij hier met verlangen gaen afwagten
wat ud: sult hebben connen obtineren, soo mede hoe dit werck,
bij onse Ed.le heeren principalen op Batavia sal zijn opgenomen
Wij bedancken ud: voor het honoreren van onse wissel: ter somme
van rds 600. het advijs indesen gepleegd, is geabuseerd ende toe
komen, door onsen cassier ende houder des brieffs pieter de hoo
derwelcke naer het teijckenen vanden gouv.r naar use mede
het onder schrijven vandese oppercoopman moeten geprocureerd
hebben, en alsoo den wissel brieff versonden, daar door dan
oock versuijmd is, het gewoonlijck advijs in onse laatste over
gesondene missive te geven, dat ud: dan alsoo voor een bestige
deselfe gelieve te laten passeren ——

Gelijk mede het insinueren van het woord presidie, sijnde d'in
tentie (: noghte vand'hr Ridt oock Ed.e Raad: raad van judia, ende
onsen gewesene gouverneur noghte van ons :) in geenen deele
geweest, ud: respect ende aghtb: eenighsints te declineren
de wijle wij in fronte als mede het opschrift des brieffs ud: de
name vanden gouverneur, ende den vollen titul daar toe spectere
hebben laten toekomen, maar onder correctie, soo heeft alhier
een goedt schutter misgeschooten, sijnde niet wel geobserveerd
dat in goed latijn, presidium wel ende ten rechten getranslat
werd voor een besettingh en guarnisoen en indien sin, is het
woord presidie in gem.de brieff neder gestelt en ons oordeels wel
ende ten proposito tot antwoord op ud: klaghten inde missive
van 30.en martij, dat vande nieuwelingen, te weten soldaten,
soo groote parthije int sieken huijs gebraght ende soo veele ge
storven waren, ende mijnen ende vertrouwen wij dat ud: hier
mede voldaen sult sijn, ende contentem.t nemen ——

Wesende ons van herten aangenaam en lieff om hooren, dat
in ud: district in twee maanden weijnigh gestorven waren,
de goede godt wil geven, dat die provintie wederom in haere
oude en voorgaande constitutie mag geraken, en alsoo vande
quade ekonomie, van ongesontheit en sterfte gelibereerd werden
op dit eijland ende omleggende platsen, declineerd d'siekte en
sterfte, godt loff, mede al vrij wat, met een groote hoope, dat
d'een en d'ander, in dit aanstaande goede moussen, tot op 't ordi
narie getal, ende gewoonte sal komen te cesseren ——

Gelijck wij schreven, soo sijn de 18: Seilamezen ten deele
van Romina, ende ten deele van Mushalaint naar haer land
vertrokken, de meeste helft waren voorden ontfangh
van ud: brieff al reede afgetrocken, andersints hadden.

Wij

wij wel ligt de gantsche troep ud: toegesonden, dogh ver=
trouwe dit mede soo wel sal sijn ——

Soo het mede sonde gewoort sijn, indien ud: ons credito van
ℛ 180: 15: — door den sabanda van Satinmata op Seila teffens de
compe heeft aengeklampt, alsoo 'selve als een schuld des
koninghs magh en behoord aengesien te werden, dogh dewijle
ud: sulcx niet heeft connen ofte gelieven te doen soo sullen
wij daar inne patientie nemen, ——

Wij hebben uijt de large specificatie, den verkoop van de
Inliquide lijwaten &a van ud: comptoire gesien, de prijsen
konnen heel wel gaan, dogh souden wij niet, derwe derven op ons
~~nemen~~ nemen op die wijse aan soodanige koopers, onse waren
te smalteren, uijt vreese van een goede reprimende ——

wij hadden andersints wel occasie in eenen, dag onse gantsche
winckel aanden man te helpen, dog ud: weet mede wat behoorde
gedaan, offe gelaten te werden, en belangende de qualitt:
vande prijs courant, sullen wij naar alle apparentie verlange
wel hooren, op wat wijse bij d' Ed: hooge regeeringe op Batavia
daar over gedisponeerd sal sijn ——

wij konnen niet minder als ud: te bedancken voor d'overgesonde
resentatie van calinja de clercq, en het advijs vanden vrij
burger fredrik hendrick broens, wij sullen van gelijcken ud:
heedert: en met affectie dienen, in al het geene van ons ver=
socht sal werden, ende in ons vermogen sal wesen ——

De chialoup vanden burger pieter tides, quam in het
Jongste hardt ende onbaerbaer weder van Banda ontrent
Larique inde kalk baij ten ancker met meijninge soo ons
gesz: wierd, alhier aen het casteel te komen, dogh schijnt
van reijs verandert, ende naar huijs gekeerd te sijn, hij zal
hem dese togt niet seer bedancken, alsoo door den fiscaal
van Banda goede partheije van sijn ladingh, als wasch,
en rijs geconfisqd: sij apparant uijt krayghte van het con=
tract niet ud: aangegaan, wij konnen niet sien, datter redene
sijn, om wegens de compe verdugt te wesen, dat hij het
contract soo ligt sal breeken, dewijle ons bedunkend het hem
gantsch geen reden: kan geven, om op een en boete met sijn
gesloten goederen herwaarts aan te komen, daar hij aan
sijn eijgen woonplaatse voor het wasch ℛs 20. en voor
de rijs ℛs 30. kan bekomen, om het eerste alhier mede voor
die selve prijs te moeten afstaan, en voor de tweede soort

qualijck rds. 90 te maken sij de wijle de prijs van dat eijland
vrij slecht bevonden word, en men die van Bima niet veel
meer als tot rds. 90 verkoopen kan, gelijck oock het wasch
van gesijde plaats veel beter als het Mingedanaúse ons
voor rds. 22: verlaten word, dogh niet is aengenomen, derwij-
le ud: seggen dat ons te mets van dat noodigh gerief sult
konnen provideeren, soo konnen wij dan oock niet wel aennemen
dat pieter de hoodt sijn swager dat weder sal hebben willen
onderkruijpen, dito de hood is tegenwoordigh nogh aen dit casteel,
sonder datmen weet wat sijn intentie sij hij scheen het
Batavia waarts gemunt te hebben, dog als boven, aen ons
nogh onbewust, maar wat den chinees sincko uit sijn gehad
heeft en off gesoght heeft, te lorren draijen, konnen wij niet
weeten hebben het oock niet konnen mercken, maar geven
hem en alle anderen haer best te doen, men heeft alhier
op sulken slagh van volcq, soodanige ordre gesteld, dater wel
onderstaen, maar niet als op den galg aan verright kan werden,
gelijck dan in kortelijck seeker vreemde persoon gevonnist
wierd op 't schavot gegeesseld ende 50. jaaren op rossegeijn
gebannen te worden, dewelcke maar alleen ontrent lb: 80.
moernagelen in haer huijs hadde laten brengen, met mei-
ninge deselve te laten bewaeren soo groot is de jalousie
over 's comp.s specerijen ———

wij hebben verder ud: versoeck van eenige materialen ter
herten genomen, dewelcke ud: inden particulieren brief
aan desen gouvr. seer ernstigh ende hardt aandringhd, soo
dat wij niet hebben konnen nogh willen naer laten, hoe wel
ons selven ontrievende, te senden, wat wij voor eerst nogh
ontbeeren konnen, maar ud: sult eenige, der affuijt
plancken niet al te curieus moeten sijn, dewelcke hier en daer
wat geaccomodeerd sullen moeten werden, oock met dese
waerschouwinge, dat ud: voortaan selffs sult moeten uijt-
sien, om aan dien oordt sterkente plancken tot beschot, affuijten
&a. te laten zagen, alsoo wij alhier voor eerst geen occasie
sullen hebben, om tot onse eijgene wercken, provisie te
bekomen, in sonderheid bij aldien geresolvt. werdt, het geene
oock in de meeninge is, dit oude fort te hertellen ende des
gouvr.s ende andere wooninge, daar inne te vernieuwen,
soo dat wij sullen gaen onderstaan ende vernemen langes
de cust van ceram, of wij van dien kant sullen konnen
gerieft werden, maar van buskruijt hoopen wij voor dan
quantit.t genoegh aan te maken, om onse goede buren

te

te kommen accommodeeren, gelijck dan ~~ook~~ onse meesten, vijndelijck aan het gaan geraakt sijn, en naedelijcke partijen eegindt uijt te leveren, dog mogen wij nogh niet roemen, offe veel daar van swetsen, alsoo't nogh al te vroegh int gasthuijs is; het sal ons ooch vrij wat hooger koomen te staan, als het geene van anderen op, ud: onder ons toegesonden werd, dewijle het geene op Batavia met water en int vaderlandt met paerden gedaan werd, alhier met handen van menschen gedreven moet werden, soo hebben wij dan van dit soorte goed voor ud: tot een behulp 10: kisten doen afscheepen, gelijck mede partijen steen, timmerck en baije planken, soodanigh als ud: bij de nevens gaande factuur sult gelieven te beoogen, beloopende te samen betaalt met de onkosten en het ongetaxeerde een somma van ƒ 618: waar boven wij dan ook het geraal gedeelt: hebben wij souden ud: nogh wel met eenige baije plancken konnen geaccommodeert hebben, dogh het manquement is geweest, aan de kleijnte van het deel van de vellekomst, soo dat ud: met dese afscheepinge voor dese maal sult gelieven content te nemen

de geweesene schipp:^r van de fluijt Spanbroek, sigh alhier eenigen tijdt ont houden hebbende, is met ons laatste retour, de fluijt ~~Saxenburgh~~ Saxenburgh op 29^e current naar Batavia vertrokken, hij heeft alhier uijt nood en bij gebrek van ander, voor een togt naar boven moeten geimployeert worden, om de voors: fluijt Zeer reddeloos inde baij van cajelij, alsmen ons adviseerde, ingekomen, te helpen visiteren, dogh wierd naderhand bevonden, datmen ons uijt schrik ten onregte ende qualijck geadviseerd hadde, 't is te bedugten, dat gem: schipper die swaare afschuildinge niet te wel sal konnen helpen ende rondscrinen, waar mede wij dan oock ud: eindigen ten vollen beandtwoord agten

Sullende daar nogh bij voegen, dat onse hongie ofte corcorre magt, vast bij den anderen vergadert, en van

alle noodigheeden geprovideerd word, waar mede den
dese goud[n] naar ouder gewoonte van meijninge
is een togt te doen, daar toe de aanstaande stille
maand waarnemende, het dessijn is aangeleijd —
op de innen cust van ceram tegens eenige
comp[e] rebellen en moordenaars, dogh niet
die verre, soo men deselve kan bij komen
onder de aanslagh niet te swaar ende dan
geens g voordeelt word, ander sints sal het
de vrugtbomen gelden, om te sien off wij
d' d: comp[e] van een goede quantiteijt nagel
en noote boomen konnen ontlasten, de al=
magtige zij gebeden onse dessijnen
te willen zegenen en ons met comp[e] uijt
gezetten magt en alle den omslagh vic=
torieus ofte ten minsten sonder schade ©:
met gesontheijt wederom 'thuijs te laten ko=
men, wanneer wij ook niet onderlaten zullen
ued: ons wedervaren pertinentelijck te
relateeren, onder wijlen is ook onse geste
en zorge gedragen, tegen de papoes,
waar op in een dagh 2 à 3 zullen uijtgaan,
ons jagtjen bevo, mitsgaders de sloepen
kruijskerke ende vlissingen, item 4 a 6
van de ligtste corcorren om ontrent
het nassause, gat langhs de ceram[s]
noord west cust, over ende weder

te

te keijsseren, ende bij verschijninge
der gesz. roovers deselve
te ontgaen, offe zoo ze
te sterck zijn, op onse bongie
af zakkende, te retireren,
gevende aanstonds van haar
bejegeninge aan den gouv^r
het gerequireerde advijs,
waar over dan mede godes
zegen ende bijstand afgewacht
moet worden onderwijlen hebben
wij alreede door toedoen van desen
arts schelm, den gevangenen Pelle-
maroe op een ijdele hoope van
pardon drie wegh gevoerde Sepoa-
nese christenen uijt haar slavernije
geliberreerd, met hoope en apparentie
vande resterende 10 à 12 insgelijks
voor lang verlost te zien, dat ~~dan~~
dan de reden en oorsake is dat die
verdoemde moordenaar zoo lange
is blijven zitten, wij zullen met de
wederomkomste van onse meer-
geciteerde bongie van alles
volkomen informatie ende

uijtslagh

uijt slagh komen hebben, omme daar naar het proces te komen voltrekken, ende den moordenaar te depecheeren

Degeen dus verre geschreven leggende, wierd ons gister avond, door den chinees Kouko 4e chialoup van Zijn rheeder gaulactie toegebraght, een nader missive door den mantsalten capitein cornelis Sweeris vanden 19 den courant en daar neffens de bijlagen mettet register accordeerende, dogh dewelcke jnde boven ss: onse missive meesten deel beantwoord zijn, voegende alleen daar bij, dat ud: gelieven te weten, dat ud: chialoup de wellekomst niet eer als op 23e passado aan dit casteel quam t'arriveeren, zonde anders eerder g'expedie: zijn geweest

Wij zijn altoos mede van gevoelen, dat vanden tidorees wel schijn bare excusen maar noijt reele satisfactie. ende eerlijke reparatie erlangh zal werden ten zij deselve op een andere kragtiger maniere gevorderd zullen wesen, daar toe wij dan oock van hooger hand, expresse last ende ordre zullen afwagten

waar mede wij dan oock voor deese tijd
Zullen afbreeken ende ud: ——
Eersaeme agtbaare mankaste, wel
wijse, voorzienige ende Zeer discrete
Heer ende vrunden, mitsgaders alle
deese D: comp:e eerlijcken omslagh &a
naar onse Zeer hertelijcke groetenisse
In de genade ende bewaringe vanden
almagtigen Zullen bevoelen ende
blijve onderstond ud: dienstw: vrindt en
dienaren ende was geteijckent robbert de vicq,
willem van Dijk, christiaen bulk, rumphius,
rogier van bonten, en Ishaacq van Tijl,
raad en secret:s ter Zijde stond amboina
aan't casteel victoria, den 29en septemb:r 1670

Aanden Ed:le achtbaare man,
hafte wijse voorsienige, heer
mijn heer, Cornelis Sweerus
Capp:tn over de guarnisoen houders
deser molucos, mitsgaders den Ed:
agtbaare Raadt ——

ud achtbaare brieff vanden 27en september jl
mijn wel ter hant gestelt, nijt handen vande mard:s
beneffens den 11 staven ijser, als 3 st: p:s vierkante, en
5 p:s d:o platte staven ——
voorts soo heeft mijn de Ed:le heer gouv:r, belast
om een combuijs voor 't guarnisoen te maecken, toch d:e tijt

dat

dat de metselaers van oubij komen souden, maer
Ick en hebben geen kalck genoegh daer toe, en sijn
d: heer gouvern.r heeft mijn oock belast, om de venste
te vermaecken met plat loot, boven de cosijn te legg
om dat allen de regen daer in loopt, want de d: h.r
seijde dat hij mijn plat loot sende souden maer
nogh niet hebben voor de venstens, om het fortresse
te verhelpen, want ick hebben mijn edele gouv.r
de maet van de couzijn mede gegeven, soo dat ick
met desen kalck, de welcke ick nogh hier hebben
25 balij kan weijnigh verstrecken, voor de come
ende de couzijn, ——

voorts wat aen belanght vande affrijt plancken, is den
singuinase tegenwoordigh doende met om te kappen,
op motier soo dat ick wel vertroue dat ick de helft
bekomen sal ——

voorts wat aenbelangt de ander negorij, want nagel visit
als taffasaino, talofaino moffagioten en marquian, hebbe
Ick de opperhoofde versoght, als dat sij lieden geliefde mij
eenigen mooren mede te voegen, om aldaer de nagel plaets
~~—~~ int geberghte te wijsen, waer op de opperhoofde hun lieije
verexcuseerde als dat sij luijden tegenwoordigh veel te doen hebben
gelijck de waerh.t is, want sij moeten 5: corcorren maecken tegen dat de
koninck van ternaten wederom sal gearrivt. sijn, voorts soo versoght
de opp.r hoofden aen mijn dat ick geliefde soo langh te waghten met het
nagel visiten, ten anderen dat sij luijden oock moesten affrijt planck
kappen voor de d: comp.e, ick seijde tegen haer luijden 't is goedt, ik sal so
langh waghten met het nagel visiten te doen maer macht dat
ick de affrijt plancken met den eersten krijge, want ick ben de
ambags luijden alle dagen te verwaghten, van oubij soo beloofde
de opp.r hoofde van moffagioten dat sij maecken souden dat naer hun
geen wachten sijn en soude, —
voorts soo machte ick bekent aen ind.e agtb.e raad als dat op den 27.e
septemb: een praino van tidoor hier aengekomen is met 5: mooren en
5: vrouwen in hadde, de welcke van tidoor wegh geloopen waren en
hebben haer in de negorije van sommen nedergeslagen om te woon
soo quam den quimelaha des anderen daghs bij mij inde d: comp.e
logie om een pinangh met mijn ind'd: comp.e logie te eten soo vra
Ick aen den quimelaha off dat het waer was dat de tidoresche
praino met volcq in sijn negorij gekomen waeren, den quimelaha
seijde tegen mij ja, jouro serg.t hij sennen gekomen in mijn negorije o
te woonen en ick wende wel datter meer quamen ——

want ik wel veele van doen hebbe, verders soo
make ik U:E: agtb:re raat bekent als dat ik
een Maerdijker Marinje van de kerck gemaeckt -
hebbe, door order vande E: Heer gouv:r, soo heeft den
Marinje de plaats nu soo lang bekleedt sedert den
3:e augustus, en de E: Heer gouv:r seijde indien hij de -
plaats wel bekleedt, soo soude hij Maendelix een rixd:r
met een maet rijs daer voor genieten, soo versoeckt den
Maerdijker de Marinje aan U:E: agtb:re raet om dit
voorschreven te mogen genieten, want hij de plaats -
wel waer neemt, en de gemeente een hert om in -
den godts dienst te komen, soo dat ik tegenwoordigh sien
dat de gemeente haer wel in stellen, om in den godts -
dienst te komen, de welke ik van te vooren moeyte
genoegh met de gemeene christen gehadt hebbe, eer dat
ik sij luijden soo verre gekregen hebbe, om in den
godts dienst te komen, maer sij stellen haer tegenwoor-
digh kostelijk in, godt hebbe loff, —
Voorts en is bij ons niet voor gevallen daen als godts
hiermede afbreke ik en wil U:E: agtb:re raet be-
velen in de bescherminge des alder hooghsten godts, ik
blive U:E: agtb:re raet geringen en dienst gewilligen
dienaer, onderstondt en was geteeckent, Michiel -
Stiel, in margine stondt, Macquian int fortres
Zeelburgh den 4:e octob:re 1670, laeger stondt,
ter wijlen desen brieff gesloten was soo quam den sold:t
Philip Jansen, uijt het bosch de welcke was gegaen, om
wilde beesten te schieten, soo bracht hij mij dese -

specerijen

specerijen mede, derhalve ik aen UEd. agtb.ᵉⁿ met den eerstg
desel capt.ⁿ samuel over sende, en den soldᵗⁿ schijve tegen -
mijn als dat hij twee specerije boomen gevonden hadde, -
een met vrucht, ende ander sonder vrught, en hij heeft de
specerij boomen aff gekapt, maer soo haest als ik gelo-
-genᵗ sal hebben, soo sal ik de specerij boomen gaen
besoecken, onder stondt en was geteekent, Michiel Tick

Ternaten
aen den Raet,

Titul ordinari —

mijn gebiedende heeren —

Met mijn wederom komste van oubij hier op Batsjan,
en ik de E. compᵉ gialoup de welcomste in de straet -
saegh leggen om naer Maleijen te komen, soo heb ik
de selve den nacht op gehouden, om dit kort raport aen
UEd. hᵉⁿ te doen, van het gene dat op oubij ons is voor
gevallen, sedert het Vertreck van mijn hoogh gebiedende hᵉʳ
d'E. hᵉʳ gouvᵉʳ is op den 14ᵉ 8tbᵉʳ 'savonts, met de -
gialoup den den draegt van oubij Strocken, vergeselschap
met 'tjagt Amsterdam, en op 16ᵉ wadt voormiddagh
met een swaere travade van regen en windt is de -
rondtuijt van vooren neer gestort, en ook de oost hoek

van

van achteren, waer dat ik met den metselaer jan -
van leijden, en den timmerman mattheus, in de poort
stonden als het in vier, en den metselaer met den
timmerman ruiterden naer binnen ik naer -
buiten, en godt sij danck niemandt van ons geen -
schade geleden heeft, en wie hebben met alle vlijt
en neerstight het geene volmaeckt dat gebroken was,
en ook datter noch aen te maken was, soo dat den
burgh met alle sijn toebehoorten op den 8e octob=
bre en sterck volmaeckt is, en de bestellinge met
victualij en ammunitie daer binnen, —

den 9e den 10e do hebben wij vier swaere sparen
balken uijt bosch gehaelt, daer de houtsagers nu aen doen
de ben om affuitplanken daer van te sagen, den 11e en
12e do ben ik met negen mardijkers en paijmanta, en
den baasmidt aen den hoek van oubij gevaeren, daer -
kennen wij dwaers over het landt gegaen, en hebbe -
vierhondert en vijffentwintigh note bomen ijster„
„woort, en met aenstaende ik weder naer oubij vaer
om noch twintigh stucx houte balken te laten kappen,
sal den desolate plaets te degen visenteren want ik -
moet gans oubij rom en tom visenteren, door ordre
van de E. hr gouvr, en dan sijn wij naer oubij -
latten gevaeren daer ben ik en paijmanto, en baas
smidt en een jonge van mij een revier op gegaen en
een bergh gevolght daer wij weer schoone note bomen
vonden daer hebben wij dertigh bomen ijsterwoort
en sal sien met de eerste gelegentheit de plaets te degt
visenteren en alles uijt te roeijen, —

op

op den 13e sijn wij van Oubij met beede praauwen vertrocken
en op den 14e savonts op Batsjan gearriveert, en met
dat ik de gialoop in de straet saegh leggen soo is dat ik
nu daermede overstuer den baasmidt met sijn gesel,
en den metselaer Jan van Leijden, en den timmerman
Matthijs, met sijn gesel blijven hier op Batsjan om de
E. Comp.s logie te maken, daer toe sij van noden heeft
vijfftig pondt spiekers moet ontbieden, om solder en
deuren en vensters te spiekeren, en besonders, den
baas smidt met sijn gesel is naer Macquian gesonden
maer smits sijn gereedschap op Oubij gebleven is, door
mankement van aengieren van de gialoop, soo stuer
ik haer nu naer Maetjen toe smits ik de selve hier
niet kan op houden, —

Mijn heeren hier komt mede over den gevangen gel:
naemt Anthonij Lauwers die hier met een moorse slavin
langen tijt geboeleert heeft, en daer naer is sij ook met
de slavin weg gelopen en door ordre van sijn E. d'E. h.
gouvr. is de slavin weder aen den coninck gegeven, —
en desen Anthonij soude ik in handen van de justitie
overstueren, en soo de E. fiscael gelieft den selven
sijn misdaet te hebben sal met de eerste gelegenth.
de selve oversturen, smits dat nu den tijt te kort
is om de gialoop niet op te houden, —

Mijn hoogh gebiedende heeren gelieft mij te verexcuseren
dat ik met dese mijn rollen niet overstuer, want
ik de gialoop daer toe niet derft op houden, maer sal
nu met den eersten alles claer maken, en met eerste
gelegenth. oversturen aen mijn gebiedende heeren —

Ik

Ik ben versoekende om een quaert riem papier want
ik door ordre van d'E. heer gouvern[eu]r van batsjan en ombij
een teijkeninge moet houden, het guarnesoens volck ben
ook versoekende aen U.E. hooghgebiedende heeren om
de goede maenden, de getrouden om haer te gaet hebbende
gagie die mij jongst bij d'E. heer gouvern[eu]r vernieut ben
twee maenden gagie weggens haer verhuiringe dat
is christoffel radouw van 12 gl. tot 14. corporael absolut
en den soldaet jan gerrets van 11 tot 13. en sijn E. heeft
in dienst genomen den papanger claes radouw voor
soldaet wint 10 gl., en hier blijft in besloten een ree
van ons gantsche guarnesoens volck soo van ombij als -
batsjan aen den E. heer guarnesoens boekhouder ——

Mijn hoogh gebiedende E. heeren mits dat ik hier hoor, dat
ik eenige luijden bij U.E. off bij sijn den heer fiscael wort
aengeklaegt soo versoek ik seer ootmoedelijk, dat mij doch een
woordtjen daer van mogt bekomen, op dat ik mij daer
over voor U.E. hooghgebieden heeren mag verantwoorden want
ik niet en weet waer dat het aen vast is, want ik alle -
vliet en neerstigheijt soeke te doen in dienst vande E. -
compe., en mijn schuldige pligt aen mijn hoogh gebiedende
heeren soeke te voldoen, waer in soo het lieckt eenige luij-
den misslagen in hebben, maer hope dat U.E. generende
heeren 't selve sal gelieven in goedigheijt af te nemen, hier-
mede afbrekende en wensche U.E. te samen benevens
geheelen E. comps. ommestagt in de alderhooghste be-
scherminge godts, en middelen hope te blijven U.E. ver-
pligten dienstwilligen, dienaer onder stond en was -
geteekent, Pieter lijn, in margine stond, Batsjan
int forteres, Bernevelt, den 15e octobr. 1675 —

Accordeert

Eernaten —
aan den Raet

Titule ordinari —

Na de thialoop dat wellekomt alhier gearivert is ge-
weest, soo hebbe ik den metselaer hier gesonden, met een
smit, om de in daerbijst voor werk te stellen, om een
smits winckel claer te maken, tegen de tijt dat de aen
,bachs luyde hier komen sullen, —
vorders soo versoekt den metselaer om een hulp te hebben,
om te helpen metselen, en stadt loot voor lugen cosijn
derwelck ik hier de maet aen UE, agtb= sende ... verb
langt een voet brot, en twee hondert rode stenen om
de cosijns te stoppen, en kalck voor de combuijs te maken
vorts soo sal ik hier eenige swartdijkers ofte mooren bij
den metselaer bij voegen, om te helpen kalck en steen aen
te brengen, vorders en is bij ons niet voorgevallen dan
alles goets, hiermede aenbevele ik en wil UE, agtb= raet
heeren in de bescherminge des alderhoogsten godts, ik blive
UE, geringen en dienstgewilligen dienaer, onder stond
en was getekent, Michiel Thiel, ter zijde stond, Mac,
,quian int fortres Zeeburgh, adij 17= octob= 1678 —

Eernaten —
aan den Raet —

Titule ordinari —

Mijn heeren

Met de comste van den ... op den 19= octob= soo
meenden ik desen brief aen mijn gebieden E, heeren ...

te stuijren, smits sij 's nachts stilswijgens gestrocken was
soo ben ik genoodtsaekt deselve met de praeuw over te
stuiren, —
voor vorstelijke tijt sijn in besloten de rantsoen rollen
van batsjan en oubij vande ult.e maert tot ult.mo octob.er
en dit lang vertoeven is eijndelijk de schuldt van oubij,
soo dat ik niet en weet hoe het was, —
hier leijt mede in de sonten van den tabeler anthonij, en
ook sijn eijgen bekentenisse, den welken ik nu jongst
met de chialoup de welcomst over gestuiert heb, hier
leijt ook mede in van twee lopers die ik op oubij gekregen
hadden, en aen den comp.e over gegeven, en hoe den comp.e
belaert hoe datse wederom geloopen ben, —
Mijn heeren hier komen mede over seven capbijlen, om
ander goede in plaets te krijgen want tegen den eersten
van decemb.er, moet ik op oubij nog twintigh ijsere houten
balken laten cappen, en daer toe moeten wij goede bijlen
hebben, gelijk den baas smidt nu selfs wel gesien heeft,
ben mede bekomende om ses clossen van vieren, tot ses
pondt, en ses vorken stacken ook van vier tot ses pont,
en ses laetpriemen, en twee boren, en nog wadt lange
schepcolven van vier tot ses pont, alles tot behoeven van
den constabel, hiermede afbrekende en wensche U.E., al
tesamen benevens den gantschen E. comp.e ommosiagh in
der alderhoogste beschermingen godes, en blijvende stede-
te blijven U.E. plicht dienstwilligen dienaer, onder
stond en was geteekent, Pieter Lijn, ter zijde stond
Batsjan int fortres Barnevelt, den 21.e octob.er —
A.o 1670. ——

Ternaten

Ternaten —
Aan den Raet

Titul ordinari —

UE, agtb.re brieff van den 7.e novemb.e met de —
gialoup de welcomst is mijn wel ter handt gestelt, be
,,nevens het last padij, twee hondert rode steen, en 10
balij calk, de welke voor de combuijs van weinigh —
gebroken, soo heb ik den metselaer gelijk int werk
gestelt, en ses soldaten hem tot hulp gegeven, om de
combuijs te maken, soo dat het fondement met de voo
muur al gemaakt is, en de voor muur is hoogh vijff vo
en de achter muur moet 13 voet hoogh wesen, maer de
calk is al verwerkt, soo dat den metselaer geheel tegen,,
woordigh ledigh gaen moet, tot der tijt toe, dat ik wet
waer dat ik den calk sal van dan krijgen, soo heb ik me
den metselaer geheel gissingh gemaakt, datter noch
soude manqueren 85. balij calk, off meer als minder
het welk de combuijs is langh 20 voet, buijten 'twerk
is breet 16 voet buijten 'twerk, soo heb ik de voor muu
van de combuijs laten toedecken met adap, om van den
regen bevrijt te sijn, tot der tijt toe, dat ik bescheijt sal
van UE, agtb.re raet hebben, —
voorts soo ben ik op Mottier geweest met de G: comp
praauw met vier sold.n, en ses maerdijkers, om het hout
werk voor de combuijs te haelen, als sparren dwaers
houten en coijens?, soo dat het hout werk voor de comb
te maken al bij der handt hier legt —
voorts soo heb ik 15 hondert en 40 adap van den Singadi?
van Noffaquia ontfangen, en hebbe het fortresse Toluco?
wat laten decken, het welk seer nodigh was, en dat

decken

gedeckt vijff hondert adap, en den schoolmeester sijn huijs
laten decken, met vier hondert adap, en daer heb ick
noch een sabonjen laten maken, om de E. comp.s —
praeuw onder te setten om voor regen en sonn schijn
bevrijt te sijn, daer aen gedeckt twee hondert adap, en
de resterende adap blijft noch hier, ——

Wat aenbelanght van de affuijt plancken bender twee
bij der handt, want ick ben bij den singadie van tesanij
geweest, en oock bij den quimelasa van Babauwe dat
sij gelieffde te maken, dat de twee affuijt plancken —
bij der handt quamen, en de opperhoffden belooffden aen
mijn soo draa als haer peixas uijt was, dat sij dan de twee
affuijten souden brengen, sonder daer naer te wachten, —
voorts soo versoeck ick aen UE. agtb.e raet, om de goede
maende voor 't guarnesoen te mogen genieten, benevens
oock goet, en sout voor de wachten, —
verders soo versoeckt het guarnesoens volck aen UE. agtb.e
raet om vier maeten sout te komen genieten op
naer gedane betalinge, voor haer nootdurft te ge-
bruijcken, voorts soo sende ick met den brenger dese
aen UE. agtb.e raet, drie maendelijckse rantsoen —
rollen over, ——

Voorts soo heb ick de maerdijckers en vrijlieden laten
de rompen aff kappen, het kerck hoff en de negerij doen
schoon maken, en de sold.n om het fortresse doen de ruigte
wegh kapen, voorts soo versoeck ick aen UE. raet om ses
mantjens, om steen en sant daermede te dragen, —
voorts en is bij ons niet voor gevallen dan alles goets
hiermede affbreke ick en wil UE. agtb.e raet bevolen
in de bescherminge des alder hooghsten godts, ick blijve —
UE. agtb.e raet geringen en dienstwilligen dienaer

onder

onder stond en was geteekent, Michiel Thiel, ter
zijde stond, Macquian uijt fortresse Zeeburgh, adij
17e: Novemb:e 1676 ——

Ternaten –
Aan den Raet –

Titul ordinari –

Mijn gebiedende Heeren –

UE: agtb:e missive vanden 7e: 9br:e is mij op den –
14 do: door den stuurman vande sloep de welcomst wel
tot lant gecomen, benevens dese onderstaende E: Comp:s
goederen, –
agt last padij, –
vijff boeken papier, –
vijfftig ponden spijkers, –
seven bijlen twee perringe, dertsien hondtsvoet tot canon
ses verkens stelten, ses laet primen, twee booren, sonder
pr: langhscherp, ses proppen tot stucken, de lonninge is
geschreven tot des aenslellers vande stucken want proppen
connen wij hier genoch maecken, mede de goede maenden
voor het guarnisoens volck waer van de geteekende rolle
hier in besloten leijt, den soldaet Jacob Adriaensen is –
daerinne vergeten, den welcken is versoeckende aen UE: –
agtb:e heeren dat hij deselve mage genieten, mede ook
de twee timmerlieden Mattheus Pauw, Evert Roer, bene ook
mede versoeckende dat sij haer goede maenden hier ook mogte
genieten, de twee briefven van Macquian en heb ik niet
ontfangen, sij seggen dat het door abuijs is toegecomen, –
die Zage die hier op bastjan was heb ik ter ordre van sijn

E:

G, aan die houtsagers gegeven, om dat sij aan de E. Hre bevel
hebben, op gammadamma planken te zagen, de houtsagers
comen nu mede die den 6. 9bre op eubij gedaen gehadt
hebben, en hebben noch voor 9bre padie genotten en op
batsjan noch drij quart Stroolt tot hare mont cost,
mits dat sij daer omme vochten, mij is ook bekomen den
onder Cirurgijn Jan Hollekens, en in sijn plaets nu
overcomt Philip de Vlander, en ick ben Vreesende dat den
agtbre raet aen den Smeeden Meester veel gelt te bra-
gen, wat onbehoorlijk hoijt hier op batsjan gedaen is, —
met de sloep comen nu mede de 4500. dackpannen daer
de Rondduijt barnvelt mede gedocht is geweest, —
den 18e van dese maent ben ik met vertsien man in
de Straet patientie gevaren, dat op den bergh van papanke
en hebben daer geschilt dertien nagelboomen en een —
partie cleijne Distelwoert, en dan bennen wij gevaren
tot aen den bergh Delco hebben daer geschelt 32. nagel
boomen en ~~ede~~ cleijne Distelwoort, en daer bennen —
~~wij gevaren~~ naer den bergh Balanden hebben daer ge-
schelt vijff nagel boomen, en eenige cleijne Distelwoert,
en daer voeren wij naer Jubi hebben daer geschelt 48
nagel boomen, en een partije cleijne Distelwoert, daer
gingen wij naer de twee bergen Niger hebben daer geschelt
72 nagel boomen en een partije cleijne Distelwoort, —
'tsamen int getal 170 groote bequame vrughtbare nagel
boomen, en cleijne soo als een arm dick, en jonge Sprui-
-tjens onteelbaer, en ik sende hier over aen UE. agtbre Hren
een tageltije daer van ijder boom een stuckken schorsse in
is, en ook een partije nagel bladeren maer nu en hebben
wij geen vrughten gevonden, het lijckt dat de nagels al —
gevallen waeren, want wij vonden noch een moernagel
off twee, en den 24. quamen wij weder aent fort en tot

dese

dese nagele welcken is geantwoort tot betalinge aen de Mardij-
kers en aen Montoort de somme van tsien rix^ds= —
En wat belangt de noteboomen op Oubij heb ik maer in
passant aengeroert, huijt ik daer niet en conde lange
uijt wesen, om het ambachts volck op Oubij niet op te houden
maer sal met de eerste geleghentheijt als de logie hier ge-
maeckt is daer wederom naer toe vaeren, en [illegible] we
een groot getal note boomen daer te visiteeren, en de
plaetse daerse wassen sal ik in de caert aen wijsen, die mij
hoogh gebieden heer mijn heer den gouver^r mij gelaten heeft
en de namen vant volck aenteeckenen die met mij sullen
gaen, en ook met mij hebben gewerckt, want ik ben daer
op een plaets dwars over het lant gegaen, en het lijkt dat
daer al vrij wat veel note boomen staen, en op oubelatan
daer ik met den baes smit ben op geweest, het lijkt dat
daer ook wel wat veel staen. die ik sal met de eerste ge-
legentheijt [illegible] en te visiteren, —
den 27=ste van de maent heb ik mijn Corp^el Christoffel vandam
met 13. mardijckers naer Oubij ~~gesp~~ gesonden om daer de 20.
ijsere houte balcken te laten cappen op dat het aengheven
van eenige Battavias schepen de selve naer Malleijen —
souden brengen, —
de logie hier op bathjan is op geregt en de timmerlieden
hebben nu deurende, aen venster en deuren, en voorts om
lijsten te maecken om gabben in te setten, en voorts de
solderinge te leggen soo veer de plancken strecken, —
Op den 19= van dese maent 'savonts ontrent den 9: uren
aldaer aen den reviere van tombalonga lagen, in de
straet patientie voeren voor bij ons soo wij best sagen
twee papoutsche corrocorren, en batte, en paij manto, en
den sone van bapacorro, die de papoutse aen hadt ritsen
en wel kennen soo sij seggen, soo was het volck van afford,
en sij voeren west waert aen, waer dat sij belant sijn en

weten

weten wij niet, en 's morgens vonden wij aen een stoep de-
daer in de straet lage daer den gindts [?] soncko [?] op was die
van ambon quam en op ternaten gedestineert was, verders
is hier bij ons niet voorgevallen dan dat wie hier drie -
zieke hebben tjerck van schrijver, jan geertsen, michiel
denijs, hiermede afbrekende en wensche UE. beneven
den gelieven D. Comp.s ommeslage, inde alder hoogste be-
schermingee godes, en blijve te blijven UE. Speisten [?] dienst-
willigen dienaer, onder stondt en was geteekent, Pieter -
lijn, ter zijde stondt, Batsjan int fortresse Barnevelt [?] -
ult.mo novemb.er 1670

Ternaten -

Aan den Raet, -

Titule ordinari -

UE. agtb.re missive van den 22.e novemb.er 1670.
is mij wel ter handt gekomen, den inhout gelesen hebbende,
hebbe daer uijt verstaen. als dat UE. agtb.re daer niet wel van
kalck vsien, is als mede van vaertuijgen (tot den over voer
bequam) gants ontbloot sijt, derhalven soo hebbe ik op UE.
schrivens met beleefth.t de opperhoofden alsier aen gesproken
en hebbe selver op Moffagita bij den Sengadie geweest, om
nog soo veel kalck als jlr van noden sal hebben te laten
branden, soo hebben de opperhoofden mij daer op geantwoort,
als dat sij de kalck tot dienst der E. Comp.e geeren willen
laten branden, maer dat sij het sonder permissie van het -
opperhooft op ternaten niet en dorven doen, derhalven soo -
dient het opperhooft op ternaten aen gesproken te worden,
dat sij aen de opperhoofden alsier last geeft, soo sullen sij de -

kalck

kaek met den voorsten laten branden, waer op ik mij dat
sal vlaeten, derhalven soo hebbe ik den metselaer, alsoo
op UE. schoote ik hier geen werk voor hem hadde, met
der jacht naer maldijen over gesonden, ende soo haest de kael
sal gebrant weesen, soo sal ik het aen UE. agtb:e laten
weten, soo kan mij weder een metselaer toe gesonden
werden, ——

Hier nevens sende ik UE. agtb:e over de getekende ge
maendrolle, van de guarnesoen sonders alhier, de welke
ik hebbe ontfangen, en ook aen het guarnesoen betaelt,
dogh den metselaer jan laurense van dalen heeft sij niet
willen ontfangen, doordien hij maer tegen 10. gl: soude
genoten hebben, en seijde dat hij 15. gl: 'smaents wont, der
halven soo sende ik het wederom over met den cap:tn lamot
sijnde twee p:s hende, een p:s drongan gingan, een p:s parc
calle, contant 1 1/8 rijcx:dr, welke gelt in den slip van 't hemdt
is gebonden, —

hebbende mede vijff adulteers, nevens een kip ballonde
ontfangen, dogh van de vijff adulteers is der maer een die
bequam is, sijnde de rest uit ende versleten, ——

Verders sende ik wederom over den soldt: anthonij rademaker
in wiens plaets ik hebbe ontfangen den soldt: cornelis van
scherpenseel, den voornoemden soldt: anthonij rademaker en
heeft hier voor dese maent geen rantsoen genoten, hebbende
mede vijff maeten sout ontfangen, de welke ik aen de
guarnesoen sonders alhier hebben betaelt, ——

Ook komen de mooren mij dagelijcx vragen om haer con
sent te geven om naer batsjan te mogen scheppen, de welk
mij wat vreemt voorkomt, dog hebbe haer altijt geweijgert
en sal nader order van UE. agtb:e verwagten, ik hebbe
de mooren gevraeght, waerom sij bij mij om consent quamen
vragen, soo hebben sij mij geantwoort, dat sij bevreest
sijn voor de koninck van batsjan, soo sij geen teeken van de
E. comp:e en hebben, anders haer vant landt aff jagen, ——

Op het schoote van den cap:tn lamot heti hebbe ik twee

hande

hande vol spijckers ontrockt, alsoo sij seijde de van nooden
te hebben tot het repareeren van des Conincks praauw, nae
der handt is den capp:tn Lannoy weederom bij mijn gekomen
en seijde de voorgemelde spijckers niet genoegh waren tot
het repareeren van de praauw, en heeft noch 80. stucks —
van mijn versocht, de welck ick hem gelangt heb, alsoo ick hem
die niet dorfde weijgeren, —
Ook soude het wel nodigh wesen, soo wanneer der ordere
gegeven was, om alhier kalk te branden dat den voornom-
den capp:tn Lannoy hiermede quam, opdat het soo veel te spoe-
-diger mogte voort gaen, anders sijn de Mooren wat langh-
-saem in haer arbeijt, —
Voorders en is bij ons niet voorgevallen, hiermede afbrekende
ick en beveele den E: Agtb:re raadt, in de protectie des aller
hooghsten godts, UE: Agtb:re onderdanigen en geringen —
dienaer, onder stondt en was geteekent, Michiel Chick
ter zijde stond, Macquian int fortresse Zeeburgh
den 4:e decemb:r 1676 ———

Ternaten —

Aan den Raet —

Titule ordinari —

Mijn gebiedende E: heeren

Met dat de timmerlieden de E: comp:s logie in hier —
op Batsjan wel en sterck gemaekt hebben 54. voet lanck
en 21½ voet breedt, op de wijse van de oude logie en hunde
hier geen sloep aen en quam, soo heb ick haer p:r dese praauw
op Macquian laten bringen, om daer de affuijten te —
maken gelijck de E: heer gouv:r geordonneert heeft, ——

den

den soldt[e] cornelis barents heeft aen de E heer[en] versoght
om aen timmeren te gaen, het welck sijn E hem too
gestaen heeft, en hij heeft de timmerlieden hier geholpen
en is nu op Maeqniam(?) om haer daer ook te helpen arbeij[den]
en daer verders naer casteel orangie te comen, —

Mijn heer[en] met dat jck sagh dat jck hier niet wel van
werck conde wesen, soo heb jck mijn corp[ora]l christoffel radan(?)
op den 27: novemb[er] met 11 man naer oubij gestuert, om
daer de jser houten balcken te laten cappen, en op den 19 de
ben sij wederom gecomen, en hebben daer twintig jser hou[t]
balcken gekapt, ontrent 30 voet lanck, en een voet dick
wat ruijm, maer den corp[ora]l seijdt door de swarte van de bal[cken]
hebben sij die niet connen uijt bos helpen, en hebbense m[aer]
hant onder edijt(?) maer het is dight bij strant, —

Als de mardijkers die met den corp[ora]l naer oubij waren wor-
den sij van jder balck twee ricx: hebben geeijste de E heer
Abraham verspreet sal[iger] voor desen hadde gegeven, het
welck jck haer beloofde aen de E heer gou[verneu]r te schrijven m[aer]
met dat sij de balcken uijt bos niet hebben gesleept, het
welck wel met goede order hadt connen geschieden, soo en h[eb]
jck haer maer tegen een eighte schellinck betaelt, van den
27: novemb[er] tot den 19 decemb[er] bedraght de somma van
25 ricx: nu leggen op oubij 20 jser houte balcken, en vijff
volle balcken, en twintigh affuijt plancken, —

op den 11: novemb[er] quamen twee mardijkers met haer famil[ie]
hier van baldjan(?) naer oubij gevaeren om daer te woonen, twee [illegible]
sij aen de E heer gou[verneu]r versoght hadden, maer en quamen als
de corp[ora]l daer van dan voor nogh aen het fort niet aen gekomen
of niet van haer [illegible], op den 10 van dese maent heeft
den corp[ora]l op oubij twee soldt[en] verloff gegeven om aan de ver-
simbier(?) off soo sij seggen de verloren arbeijt, te gaen visschen,

en

en sij daer een prauw saegen, dan quam den eenen naer
het fort te waerschouwen, daen is de corp^le christoffel daer
naer toe gegaen met Mardijkers, en hebben daer twee -
man gekregen met de prauw, en den 11 d^o quam noch een
man met een vrouw aent fort van dat volck, en sij hebbense
hier op batjan bij mij gebragt, de welck ik nu met dese prau
aen mijn gebiedende h^ren over sende, en sij hebben verteert
tot haer mont cost twee ricx^dr: en 160 lb^en padie, mijn h^ren het
volck ben versoekende soo het slaven ben dat sij mogten genieten
het geen dat daer op gestelt is, —
Mijn E. h^ren de E. h^r gouv^r heeft mij gelast het landt van
ombij rontom te visiteren, en nu en weet ik niet off ik sal
gaen eer de schepen van batavia ben gekomen, off dat ik
sal wagten tot dat die hier verbij komen, want de konnink
is aan de E. h^ren versoekende wanneer sij brive van batavia
bekomt dat deselve hem magh behandigt worden, gelijk verleden
is geschiedt, daerom sal ik p^r dese prauw van UE. mijn hoogh
gebiedende h^ren antwoort verwagten, Mijn h^ren hier leggen
in besloten de twee rantsoen rollen, van de maenden novemb^er
en decemb^er 1670 waer in belast is 21 ricx^dr: die ik heb betaelt
aen adack tot het decken vant fort ende logie, en noch 3 r^dr:
vergaddert aan de mardijkers als sij het fort ende logie ge„
„deckt hebben, —
op den 12 d^o is den soldt^n Migiel de nijs gestorven, en op den
17 d^o is tiereke paine gestorven, haer siekte was den moeder
onbekent, haer wijven seijden dat sij niet en hadden om te
begraven, waer toe ik heb vergaddert voor jder 2½ r^dr:
Mijn h^ren ik ben versoekende om cost penninge want wij
daer van geen meer en hebbende, en de cleeden die worden
hier niet wel verkoght daer der nogh al een partij van is,
en wat belangt de padij en is in drie maenden niet een

gran

gran hoogh, want daer compt in oorlooch van macquia
dat sij de E. comp.e pagie niet dorst willen aenzien, —
Voorders en is bij ons niet voor gevallen sedert mijn jongste
schrijvens van ult.mo novemb.o, dewelck sijn hoogh. UE. ag..
heeren wel ter handt gecomen is, dan op den 5 d.o is den vrijb.r
claes bartelmeesen met sijn familie hier met den prauw aen
gecomen, op den 6 d.o is de vrijburger cornelis jdesen met sijn
sloop hier aen gekomen op den 13 wedder vertrocken, op den 12
d.o is den ginnels sloop van maldijen hier aengecomen, op den
13 sijn weijs voordert, —
mijn heeren de timmerlieden matheijs paul en, codert sodr gebb.
hier jder een stuck guinees lijwadt, door haer groot noodt
genoten tot haer noodt druft, met dat sij geen goede maenden
hadde genoten, en cornelis barens een R.d contant, met da.
sij ook niet en hadde om van te leven, waer van haer han
schrift hier in besloten leijdt, ben vertlende dat haer dat
mage betaelt worden, op de goede maenden die sij ordt krijg.
en dat het gelt met deso prauw mag overkomen, want haer
nood soo is, de somme twalff R.d, den sold.t jacob adriaens
die heeft op de roe heften geroeit, hoopte dat sij die UE ook
mag genieten, hiermede afbrekende en wenshe UE. be..
neevens de geheel E comp.e ommosleagh in de bescherming
godes, en middens hoope te blijven UE. dienstwilligen —
dienaer, onder stond en was geteekent, Pieter lijn, ter
zijde stond, Bathjan den 22.e decemb.o 1670 —

Eervaten —
Aan den Raet —

Eerste ordinari —

UE. missive is mij per den vrijburger, pieter de vos

wel

wel ter handt gekomen, den in kout geleden hebbende ende
daer uijt verstaen het groot misnoegen van UE. Agtb:
over het briefjen bij mij met de gialoep de welcomst ge-
sonden, het welck ik hoope dat den E. Agtb: raet het -
voor dese reijs mij geliefde ten goeden affteneemen, sal
mijn naer desen daer wel voor wachten soodanige meer
te schrijven, —

Ik hebbe ook den seeker woorts briefje van den godgolgod
alam en den capp:n lanut ontfangen, als dat ik den sengadie
met sijn opperhoofde soude laten roepen, ende haer het selve
laten voorlesen, het welcke ik gedaen hebbe, den inhout,
was als dat sij de kalk oven met den oversten soude laten
veerdigh maken, het welcke sij geern en ook met den oversten
sullen laten doen, maer den sengadie seijde dat hij noch -
met d'opperhoofde van de andere negereijs moste spreken,
waer over hij selver uijt is, en weder gekomen sijnde
sal het met den oversten laten voort gaen, —

de drie timmerluijde sijn op gisteren hier van batsjan
gekomen, en sal haer met den oversten aen 't werck -
stellen, en daer manqueert noch een affuijt, maer de -
opperhoofde hebben mij belooft dat daer geen wachten
naer sal sijn, ik late den E. Agtb: raet mede weeten
als dat ik niet meer van het sion en ben als voor de -
toekomende maent om aen 't guarnisoen te verstrecken,
Soecke aen den E. Agtb: raet mij met de eerste gelegenth:
geliefde laeten te sien, hebbe ook gants geen loodt -
meer, als seven bossen, Hoope UE. Agtb: mij geliefde
toe te senden, —

het opperhooft van des coninghs van ternatens praeuw
de genaemt Saine, de welcke de kronnik soude gaen op
soecken bij mij gekomen, en heeft seer ootmoedigh op mij
versocht, dat ik hem ses lb: buskruijt en 60 musquets -

cogels

regels wilde schrijven, op dat hij sigh beter [illegible]
bij aldien hem van iemant mogte overlast gedaen werde
alsoo wij hier verstaen hebben vant volck van Cornelis -
de pachter sijn chialoup, dat daer oorlogh op Tobocco was, het
welck ik hem niet en hebbe durven weijgeren, en also -
verders, hiermede afbreeckende ik en wil U:E: Agtb:re be-
velen in de bescherminge godts en blive U:E: Agtb:re dienst
gewilligen dienaer onder stondt en was geteeckent, Michiel
Chick, ter zijde stondt Macquian int Fortresse Zeeburg
den 26:e decemb:re 1670 —

Ternaten —

Aan den Raedt —

Manhafte, wijse, voorsienige, seer-
bescheijde, Mess:rs en vrienden —

Sedert onse jongste van den 24:en 7b:re des afgeweeckene
jaers, en ons schrijven van d'pulaas, hebben wij successive al vrij
wat ongesworven, gelijck het dagregister tuijgen can, dat
wij hier nevens over senden, op dat het dus verre het jegenwoor-
digh staet, tegens onse comst werde uijtgel:t; cunnende bij
schaersheijt van papier bij ons niet geschieden, te meer wij
noch niet en weten, nogh te staet maecken cunnen, hoe
veel'er nogh op d'eijlanden geb:ee: en geworven sal werden,
U:E: jongste, eerste en laetste, de welcke sedert van ons bij
weijse gingen, ontfangen hebben, wierdt ons alsier ter handt
gestelt, en was het ons lieff, dat alles soo wel nogh over al [illegible]
stondt, den burger coopman Pieter Tides, was met sijn chaloup
hier mede verschenen, dogh seijde geen schrijvens te hebben, maer
getuijgde mede dat alles tot Maleijen nogh wel was, sijnde van
hier verders naer de Mangindanauw vertrocken, —

Omme

omme UEd: int corte bekent temaken, wat wij 'tsedert -
ons vertreck van xula bessie deeden en verrighten, wat
eerst dat wij meenden daer van daen onvoorsiens op tom,,
,,bocco te comen, eer dat baccarij derwaerts weder keerde,
ten welcken eijnde den coninck amsterdam hem naer xula
taljabo brengen liet, den gevangens en gewesene gouv.r -
colabo nevens eenige andere, met aanbevelinge daermede
naer bangaij te schepen, ende aldaer soo lange te verblijven,
tot sijn Ho: van tambocco derwaerts quam, doch wierden wij -
onder wegen in soo verdrietige een stilte, dat onder de ban,,
,,gaijse eijlanden verwardt raekten, ende aldus bangaij ge,,
,,noeghsaem tegens onsen danck als toen aen deeden. van -
hier sondt den coninck amstd: bode op bode om baccarij te
doen met sijne gevangens naer bangaij keeren, maer al te
vergeeffs, tot ick eijndel.e met de chialoup d'Eendraght voor
aff op tambocco gecomen, hem genoeghsaem met geweldt van
daer weder naer bangaij sondt, alles can verders int daghregister
ruijmer gelesen werden, tot tambocco liet ick den luijtenant
cronenhuijsen met nogh eenigh van ons volck verblijven, om den
coningh in't uijt voeren van sijn voornemens te stuijten,
van waer over bangaij weder reijs vorderde, doch raekten om,,
,,trent balanta het jaght van ons, en deeden wij vervolgens een
tamelijcke ronde in de boght, tot heel boven de togiaes, off schiedt,,
padts eijlanden henen, sonder eenige boghtluijden te sien, off
te vernemen, selffs oock niet langs de overwal, soo dat wij -
sonder eenige kennisse daer aff te becomen eijndel.k den 27.e 9bris
des vergangene jaers in de revier van gorontalo quamen, daer
wij weder een halve maendt 'tsoeck brachten, om d'arme ge,,
vangene boghtluijden te verlossen, de welcke met een bij pro,,
,,visie aengenomene schoolm.r (alsoo niemandt bij mij en hadde
sijnde d'Eerw: predicant met alle de meesters op 't jaght geweest)
eijndelijck nogh hebben wegh gekregen, en: naer [illegible]

[illegible]n dat die te

ka[illegible]

[illegible]lijn

laeten vertrecken, strecte met de jongste nogh der voorde van
tidoa ongevaer 3000: zielen, van waer op de manado in 12
dagen gecomen, soo is 'er aentreffende nogh een schoolm.r gestre
met den corp.l en schildergast over bekeeringe naer gerontael
gesonden, omme die van dommegos en attingoolo, die sulcx
smeekel.en versoght hebben, soo bij geschrifte, als bij monde,
in de gronden onser christelijcke hervormde godts dienst te -
laaten onderwijsen, ende met eenen tegens overlast der -
gerontaelders te beschermen, alhier op de manado hebben ons
de spaensche paters met hun wispeltuurigh.t in desen corten tijt
al vrij wat werk gegeven, eyndelijck dan soo hebben sij connen
besluijten naer d'oost hoeck van boulaan een seecker dorp lie=
met 't jaght gebraght te werden, werwaerts sij nu vertrocken
dogh bij aldien sij de reijse niet en moghten comen te gewinne
en alle weder bij comen, kunnen sij als voor en den thuijn en 't huij
buijten tot hun verblijff aenwijsen, het welcke soo se niet aen
en nemen, soo mogen sij om een goedt heen comen sien, ver-
streckende de soldaten, en anders niemandt, in sulcken ge
val, weder het gewoonlijcke cost geldt. het jaght sal aenstond
ontlaaden, en weder nae de Manado gesonden werden, om
meerder padij te comen afflaeden, met aenbevelinge dat van
hier geladen weder de ronde op ciauw, en sangie doen sal,
en aldus weder naer ternaten keeren, de rollen der verstre
kinge souden sij luijden hier staende dat met den capp.tn swoer
naer malleijen sijn versonden tot de maent maij 1670 toe, en
sal dien volgens den cap.tn moeten sien off die nogh onder sigh
heeft, off anders souden die moeten ter secretarije off op 't boeck
comp.tr verlegt sijn, d'affschriften sullen wij nogh maels daer
aff mede brengen, en gaen hier bij verders gevoeght de verstre
kinge voor den de jongste gesonden tot heden aen 't volck
geschiedt, soo mede Cognoissement en oncost reeck.e soo van
de ingeladene padij, olij, als twee slaven, den voorn. d'E. comp.e
toebehoorende, ende die sorghvuldigh in de kettingh dient -

bewaert

Bewaert, naer dat sijn verdiende straff sal hebben ont„
fangen, ende d'andere toebehoorende den vaendrigh der mar„
dijkeren, wesende d'oncosten door den winckelier Jan Frans
betaeldt, in 't onthangen van den olij dient wel toegesien,
dat geen water voor olij en werde gelevert, sorgende dat
alhier daer over gelijck in alles wat stordigh sal geleegen
sijn, sluyte hiermede, en UE. gesamentlijk al 't heijl en hoogh„
des alderhooghsten in dit nieuwe jaer toewensende, verblijve
UE. genegen vriendt, onder stond en was geteekent, R:
VadtBrugge, ter zijde stond, Manado aen de fortres —
amstg: den 2^e Januarij 1679. lager stond, P: S: hiernevens„
„vers gaen 10 stx: rollen rackende de rantsoenen op de Manado
blood: p^{mo} Maert tot ult^o. xb^{er}. 1678: ——

Ternaten —

Aan, den Raet —

Titul ordinari —

UE. missive van den 3^e Januarij 1679. is mij p^r den
batsjangsen mardijker paij manta wel over handigt, —
als mede de twee hondert r:s. voor de guarnisoen hondert
tot costpenningen, ende des goednadende, voor de timmer„
„liede, de welcke ik oock aen de selvige verstrekt heb gelijk UE
agtb^{er} bij het nevens gaende rolletje sijn can, ende nogh —
drie kisjes bast lont mede onthangen, ——

Voorders soo versoek ik dat UE: agtb^{en} met den brenger —
deses weederom gelieffde over te senden 50 lb^{en} spijkers, te —
weeten dubbelde en enckelde, tot de wielen van de affuijten,
alsoo de timmerluyden seggen dat sij daer seer om benodigt —
sijn, ik hebbe hier wel spijkers maer sij seggen dat die te

kleijn

cleijn sijn, en haer niet te pas comen connen, jk hebbe oo[k]
nogh een soldt hans hendrick smit daer bij gevoeght om
dat sij te verder souden gedaen hebben, het is voor desen ook
een timmerman geweest, en jk sal de timmerluijden
soo u.E: agtb.e geliefft soo draa sij gedaen hebben over stur[en]
maer daer manqueert nog thien stucken hout tot de
molen, jk vrese dat daer het wachten alleen na sal sijn, alsoo
jk den quimelaha van taffosan al verscheijde keeren hebb[e]
met beleeftheijdt aen gesproken, onde seijde tegens hem off
hie't hout believede te brengen, ende geeft mij altijdt tot antwoo[rt]
dat hij het komen brengen sal, ende daer en komt niet va[n]
de timmerluijden seggen soo sij niet na 't hout wagten moete[n]
dat sij in 14 dagen off drie weeken sullen gedaen hebben,
en jk sal de timmerluijden als mede de smits soo haest sij
gedaen sullen hebben soo het u.E agtb.e geliefft met de [?]
comp.s praeuw over senden, —

Wat aenbelangt de kalk oven de welke nogh niet begonne[n]
is, door dien dat de opperhoofden van alle de negereijen op ont-
boden sijn om op ternaten te komen, en soo seijdt den sengla[dio]
van macquian dat sij nog met u.E: agtb.e eens spreken sa[l]
alsoo sij socht dat de mooren die daer aen werken sullen
een pondt rijs en een stuijver dagelijks tot mondt cost mogten
genieten, gelijk soo den sengladie seijdt, als sij van te vooren
genoten hebben, doen het fortresse hier gemaekt is, dogh de[n]
sengladie seijdt ook al en genieten sij het voor schreven nie[t]
hij sal die kalk oven even wel soo draa hij van ternaten wede[r]
komt 't werk binnen een dagh 3 a 4 daer sal wesen daen
maeken, —

Jk hebbe ook nog een dommekragt weens een trek off ee[n]
stuck van een peerde lien van 30 vadem van doen, om[de]
canons mede jn de affuijten te brengen, alsoo jk hier maer
een dommekragt heb, jk sal soo draa de affuijten gedaen
sijn den sengladie aen spreken, soo het u.E: agtb.e raet-
geliefft, dat hij de affuijten geliefft bevden op het fortresse -
mauritius te laeten helpen brengen, alsoo jk het met o[ns]

volck

volck niet alleen doen en kan, wandre ook wel UE. agtb.re raat gelieft eenb te laeten weten, waer ik de planken sal van daen krijgen om de affsnijtden op te setten, hiermede afbrekende, en UE. agtb.re raat beveelen in de bescherminge godts verblive ik UE. dienst gewilligen dienaer, onder stondt en was geteekent, Michiel Thiel, ter zyde stondt Macquian int fortresse Zeeburgh, den 7.en januarij 1679. —

Cernaten —
Aan den Raat —

Titule ordinari —

E. agtb.re heeren —

Ik sende den baas smith met sijn knegt en de jongen wederom over, alsoo hier nu bij kans gedaen hebben, — dogh manquederet nog agt hunden en twee paer hengsels tot de deur van de combuijs, alsoo de colen verconsumeert waren, en mij dogt dat het de moeijte niet weerdt was — om daerom hier colen te laten branden, en mij van naedyo wel konde over gesonden werden, ik hoop dat mij ook een verklenstedert mogte mede toe gesonden worden, alsoo hier voor de guarnisoen houden noodt sakol.re van doen is, hier — blijft nog een platte stafff ijser overigh, alsoo ik die met de prauw niet over senden can, de rest toerende thien hebbe ik aen den baas smith gestrekt, tot het geene hij hier gemaekt heeft, —

De timmerlieden sullen ook binnen een dagh 4 a 5. gedaen hebben, ik sonde den baas smith ook wel soo langh laten wagten hebben, maer sij en costen altemael niet in de E. comp.e prauw, met haer gereedtschap en kisten. deshalven hebbe ik hen dan

Maeldijen —

Aan den Raat —

Manhafte, wijse, voorsichtige, seer
Bescheijdene, Mers.[re] en vrinden —

Ik gisse en niet buijten reeden, dat het jagt amsterd: met
vaders Sluijten castilianen en al in plaetse van in de boght van
bontuan UE toegecomen en op maeldijen is, te meer onse ordre
weederome door den opperstierman naer behooren niet en is agter
volght geworden. off niet te min onse gissing missing waer —
soo gaet hier neven affschrift van onse voorige van dato 2[en]
deeser daer UE: sigh soo veel van sullen connen dienen als het
hoort, —

alsoo het niet raatsaem en is, het ander stuk van 't dagregis
ter hier al mede neven te senden, daer wij in het voorige —
schrijven ons meest aen gedragen, kunnende het noijt beeter dan
over al wel sijn, gelijck het hier alomme godt sij gelooft tot nu
toe allesins nog is, het welck ik ook met lieff en: de wel te
passe gecoomene welcomst sie, dat het aghter gelaeten goedt
mede in een gewenschten stant is, godt almagtigh geve het
lange duuren mage, —

Deese Voorn: chaloup vertrocken gisteren avondt soo als ik met
de koningen van Tabontan en Ciamo (die mij tot hier en too
sijn te gemoet gecomen met ses corrocorren) het schijnaek soude
eeten, waer naer ik met een vaertuijgh naer de chaloup de Een
dragt (de welcke voor aff Lobbo laeten gaen en het tot boven
den hoek van bouban op halen, om sangij wat gemackelijker
te mogen bestevenen) ende de coningen met hunne corrocorren
over taguland vertrokken souden, [struck] door [struck] der
gelegentheid bequamen deesen aff te schicken, sullende de
chaloup wel padij UE: toecomen, ende naerdemael den stier
man soo seer over deselve klaeght magh deselve wel weeder —
naer het ontlossen in de kiel gehaelt worden om te sien off er
nog lapsalven aen moghte weesen, soo niet aff te leggen eer er
een ongeluck mede krijgen, dogh dient sulcx niet voor mijn
comste te geschieden, —

Tot

Tot beantwoordinge van UE: aengename met de galiots de
wellecomst becomen, en gedagteekent 16en 7bre anno verleden
sullen voor eerst seggen dat niet vreemdt en is, dat de redujt
den Briel niet in een maent maer in 17 dagen op gemaeckt,
met soo swaere ijser houte balken soo digt besett, soo swaer
gekapt ende nog niet besturven in soo een hardt weder soo
een geweldige breucke creegh, en is het noch wenschelijcker
affgeloopen als men in soo een gelegenth. soude hebben
mogen verwagten, alsoo het op arbeijden der balken 't werck
aen de oost kant alvrij verder hadt, dogh 't is goedt dat alles
weder hegt en sterck en voltoijt is, —

Het is genoegh dat de E. heeren en vrienden van amboyna van
der sijden te stade is gegeven, dat op soo een wijse van schrijven
wel eenige nader antwoordt soude passen, schijnende Terna,,
ten in soo een hellende standt gelegen is, dat Amboyna daer
over ende daer aff naer wel gevalle magh schrijven, en oordeel,
soo niet voor=oordeel vellen, selffs ook van 't geene daer aff —
hun gedensincks oliedent wegen is kommisse gedaen, dogh den dienst
der E: compe en veel goen woorden twist wel minder bijhen,,
,,dere bijvaelen en geschillen voor 't wel vaeren van 't al gemeen
te stellen, te scholden bedriegen en schobben past schoonmaeck,,
,,ters, elck magh sigh selven craunen daer 't hem jeuckt, en is
er soo verre van daer dat ick mij die stijl en manier van schrijven
soude aentrecken dat ick er selffs om lagen moet, —

Van meerder belangh en naerdruck voor d'E: compe is den
quaeden en vernielelooden uijtslagh, soo van Amboyna, als
Banda, willende hopen datter niet slimmer uijt ontstaen
en sal, —

Eenmael aengesien ons verbodt van eenige stoffe niet te ver,,
koopen soo is echter wel en voorsigtigh bij UE: gedaen 't ijser
aen de tidoreesche majest. niet te weijgeren, en moet ick be,,
kennen naer veel rondige en diepe overdenckinge vrij beter
geweest, aengesien de quade voorvallen, van den ouden

Coning haijhoodijn gekreegen te hebben, dan ik wel eer hadde, en
sal dit niet beletten dat men met eenen deselvige voorsigtigt.
omtrent die majest. te wercke gae, —

'T sijn vremde belsel aghtige en leugenachtige geruchten die -
van den mandaren sijn uijt gestroijdt, gelijck wel ligt al om-
,,standigh in ons daghregister sult hebben connen oogen, hoe -
wij soo een groote gedeelte van de bogt sijn rondt gevaeren, sonder
mensch off spoor van menschen te vinden, behalven op 't groot -
schildt padden ijlandt off togia, en sijn dese geruchten niet dan
door de gorontaleesen uijtgestroijt, om te verbloemen het op wer-
,,pen van een houte vastigh. in de mondt van hun revier, sijnde
voornemens geweest die in een steene tee veranderen, en is
het er soo verre van daer dat die arme Lieden soo wreeder geroofte
ende doot geslaegen souden sijn, dat in tegendeel 3000. uijt de -
gorontaelsche slavernij verlost met een schoolm.ter comps. vlagge
100 ℔ lb. buskruijt &c.a weder nae hun landt sijn versonden, —

Om aengeklaeghde goet gevoelen dat ik van den tidorees beginne
te krijgen, als oock om andere reedenen en insighten, sult U.E.
mijne hertelijcke gebiedenisse soo aan vader als aen zoon doen, -
laeten, als waer het selffs door ijmandt van den raet ontschuldigende
ons hierinne van niet geschreven te hebben, om dat alsier tot manado
niemandt en is die in arabische letteren schrijven can, en dat -
sijn hoogh.t alle die valsche uijtstroijselen en sorge voor de terna-
,,tanen maer gelieft te laeten vaeren, dat wij noijt gedoogen en
sullen dat haer het minste leedt geschiet, soo wanneer naer -
billigh.t voldoeninge conen erlangen, —

Gelijck sijn ho.t ook sigh ten vollen verseeckeren magh dat ik
soo heel ligt geloovigh niet en ben, omme mij aen ijdele beuse-
lingen te vergaepen, veel min om door deselve mij te laeten vervoe-
,,ren, daer sal bijsondere sorge moeten werden gedraegen dat den
inhoudt van tamboijnces schrijvens over de beruchte stoffe, -
tidoore niet en comt te weeten, kunnende uijt eenige omstan-
,,digheden mercken dat sijn ho.t haijhodijn eenige gemeijnsame
geest in onse secretarij hebben moet, —

den

den eysch van den jongen coram is voorsigtigh ontschuldigt,
alsoo wij niemandt dan den vader erkennen, soo lange ons
gehoor geeft, en magh daer aen niet werden getwijffelt, off
het geschiet door den ouden cooning uijt een bijsondere naer
ijver om de E: comp.e als op den toets te stellen, om de wacre ge-
negentheijt ontwaer te werden, en welligt conde naer soo vele
becomene proeven van oprechtigheijt hier uijt wel volgen een
grondt legginge van een wacre verseeckerde en geduijrige rust
voor de Moluccos, het hooghste en eenighste oogmerck der E:
comp.e in dese gewesten, ——

het is alhier niet veel beter gegaen met den gewesene
commandeur Herman Smit, als tot Ternaten met den cassier
ringelijk, en schijnt er geen trouwe nogh eer noch schaemte in de
luijden meer te wesen, het aen ons overgelevverde rapport door
den winckelier jan fransz: dat sal U.E.s: sulcx ten overvloede
aenwijsen, alle welcke dieverijen (men verbloemt soo men 't
wil dus moet het werden genaemt) nader door den boeckhouder
Hasselt.w naergeloopen en ten meeste opgestelt, ander halff
duijsent rs.r en meer soude beloopen, als 't welck U.E.E: nader
kennisse met onse conste staet gedaen te worden, onderwijlen
hebben alhier onder tijtel van p.e vaendrig den sergiant
dirck pietersz gestelt, tot sijn vervanger en hooft deser poste,
tot wij het met oock anderen wat nader sullen hebben over
leght, om off achter volgens ons schrijven naer Batavia, ijmandt
van de pen goet vonden alhier te plaetsen, ——

Den Chinees die met onsen pagter in bedingen maatschappije
was getreeden, om steenen en pannen voor de E: comp.e te
backen, heeft hij sulcx toegeseght ende belooft. ende en weet sijn
naem niet, dogh sal den pagter Cornelis pietersz U.E. sulcx
bekendt maecken, sijnde het de E: comp.e om 't eeven, wie sulcx
doet als 't maer welgeschiedt. alsoo den eenen sal moeten betalen,
en den anderen gelt geven, ——

dat droevige ongeluck tusschen Hendrick Indegaen, en jan
lessert, is ons van herten leet, en is het lofflijk door U.E.E:
gedaen dat tot handthavinge der h.e gestrenge justitie in desen,
nergens nagelaeten en is, moetende soo wel dooff als blindt
in sulck een geval werden, ——

aten

wij

Ternaten —

Aan den Raat —

Titul ordinari —

Ik can niet nalaten door dien den sengadie ende de babatos — altijdt, seer hooghlijk en instantelijk aen mij versoght hebben, dat ik doch seer vriendelijk aen UE. agtb. soude versoeken, dat hem ende sijne babatos een lieft met kruijt mits gedaene betaling moghte verstreckt werden, op dat soo wanneer de E. heer gouv. — offte den connig van ternaten hier moghte voor bij offte aenkom bij eenige verschoten ten respecte van haer E: moghte laten doen den sengadie soude daer selver om naer malajo geschreven hebben, maer om dat wij hier seer besigh sijn, met de E. comp. kalkoventie te maken, en soo wanneer hij daer selver niet present is, het werck dan soo niet voort gaet, soo heeft hij den brenger deses oppr. daerom naer malajo gesonden met wenschinge, van alle geluck segen en voorspoedt aen UE: agtb., ende sal het gem. seer gunstelijk van UE. agtb. verwagten, —

den capp. lamat, als mede den sengadie sijn seer vigilant en ijverige geweest om de affuijten, als mede de plancken onder de affuijt boven op 't fortres Mauritius te laten brengen, het vijff ponders staet op het fortres Zeelb. al in sijn volkomen effect, en sal nu de drie anderen boven op het fortres Mauritius nu binnen eendag twee a drie in haer effect laten brengen, ik hebbe vijff mardijkers neven drie hollanders met een corp. naer Motier gesonden, om de — plancken onder de affuijten te cappen, de welke seer extreel. plancken gebraght hebben, soo dat ik nu geen andere van noden hebben sal, — ik ben seer benodigt om papier, en sal het selve soo het UE agtb. believt, met den brenger deses verwagten, —

de stucken sijn vol vuijligheijt en sandt, dogh ik sal se soo veele mogel. is laten schoon maken en UE: agtb. ordre verwagten, om deselve eens te probeeren off te laten afbladen, voorders sijn wij hier seer besigh om de E. comp. kalkoventje te maken, en den capp. lamat als mede den sengadie, sijn seer vlijtigh int aen — pressen van haer volck, op gistren is den vrijb. adriaen Miptiers sijn kint overleden, t welk nogh niet gedoopt en was, afbrekende so is hier niet dan als goett voor gevallen, en beveele UE. agtb. in de protectie godts en verblijve UE. agtb. onderdanigen dienst willig en geringen dienaer, onder stondt en was geteekent, Michiel Thiel, ter zijde stond Macquian ten fortres Zeelb., den 2 febr. 1679 —

Ternaten

Ternaten —
Aen den Raet —

Titule ordinari —

UE: agtb.re missive is mij op den 7.e deser p.r Macquianse —
prauw, nevens twee boeken papier wel overhandight, den inhoudt
gelesen en doorsien hebbende, hebbe ik daer uijt verstaen, het
toegestaane slock van UE. agtb.re aen den Sengadie van
Macquian en sijne Sabatos, van hondert ponden kruijt, de
welke ik ook p.r gem.te prauw ontfangen hebbe, om door —
mij aen voornoemde Sengadie en sijne Sabatos mits gedane —
betalinge ter handt gestelt te werden, soo hebbe ik dan meer gem.de
Sengadie en sijne Sabatos bij mij laten roepen, de welke ge-
komen sijnde, hebbe ik haer met minsaemheijt voorgehouden
volgens UE. agtb.res ordre en bevel, dat sij doch hunne intentie
en meeninge sonder eenigh argh ofte list souden uijt seggen wat
sij met het kruijdt doen wilden soo hebben sij mij ter presentie —
van den comp.e olivier de koninck tot antwoordt gegeven, dat sij
daer niet anders mede voor hadden, dan ten respecte van de E. h.r
gouv.r en haren koninck te gebruijken, dat UE. agtb.re aen
haer getrouwigheijt niet en behoefde te twijfelen, dat sij hunnen
eedt daer op hadden gedaen, om de E. comp.e en hunnen koninck
getrouw te wesen, tot den laetsten druppel bloets voor de selve —
uijt te storten, sij seyden verders dat sij van sin waeren binnen —
een dagh a twee, van hier naer Batsjan p.r hunne corcorre te steken,
om in compagnie met den gogogo Alam, en den capp.tn Lamot
rhetij, en voorders opperhoofden, haren koninck te gemoet te scheppen,
en te verwelkomen, en soo sij dan niet mede nevens de anderen haer
respect en deeden, dat het een groote schande voor haere negorij
soude sijn, —

wat nu de betalinge aenbelanght, hebbe ik haer —
affgevordert, doch sij gaven mij tot antwoordt, dat haere meeninge
was geweest, dat UE. agtb.re het van haer naer recognitie
soude geliefen in te houden, dat het nu soo wanneer de E. h.r
gouv.r op Maetjo sal gekomen sijn, haer sal afgevordert worden, —
waer op ik mij met beleefftheijt aen haer verexcuseerde, dat ik het
noch eerst aen UE. agtb.re moste bekent maken, dat ik dat
op mij niet en dorfde nemen, doen versocht den Sengadie op mij
dat ik doch cito cito aen UE: agtb.re hiervan soude schrijven,

dat

dat het haer op de nagt recognitie mogte gestrekt werden, en
soo UE. agtb:e het op sunne nagt recognitie niet en gelieft
te laeten volgen, soo sullen sij even wel maken dat de 20 Rd sullen
betaelt werden, waer op ik UE. agtb:e ordre sal afwagten, ik
hebbe dan deze brieff op het oodtmoedigh versoek van den Sengadie
aen UE. agtb:e geschreven, alsoo sij Sengadie daer een prauw
expres om naer malleijo send, en antwoord daer mede wederom
is verwagtende, ——

wat kunne handel en wandel aengaet, daer neem ik
dageliks goede agt op, dogh ik can evenwel geen onraet in haer
bespeuren, hebbe even wel om dat deze inlandsche natie niet al
te veel te betrouwen is, op alles goede ordre gestelt, & en alle het
canon in volle postuur en defentie gebragt en volgens UE.
agtb:e ordre doen affbleasen, en suijveren, dogh hebbe seer vele
moeijten met de stucken boven op de fortres mauritius gehadt,
en hebbe dit even wel claer en veerdigh gekregen, en ik heb se
met scherp wederom doen laden, ——

Ik heb mede alle de soldaten haer geweer, Bandeliers, en kogel
tasse gevisiteert, en die ik bevonde dat niet wel voorsien was,
heb ik cruijdt en kogels doen geven, op dat soo wanneer de noodt
aen den man quam wij in geen manquëringe souden vallen,
maer toonen gelijk vroome en getrouwe soldaten haere overigheijt
schuldigh sijn, mede heb ik het volck nu al verscheijde keeren
gedrilt en de handelinge van het geweer gewesen alsoo hier
eenige waeren die niet en wisten hoe sij een musquet souden
aenvatten, maer sijn nu daer in wat ervaren, ik soude hier noch
wel een bosschieter van noden hebben, die boven op het fortres
mauritius sijn dienst waer nam, alsoo de bosschieter hier seer
impotent aen sijn beenen is, en niet wel boven komen en can,
en ook op beijde fortresse niet can waer nemen, verders is bij
ons niet voor gevallen dan alles goedts, hiermede affbrekende
bevele UE. agtb:e Ed:en in de bescherminge godes en blive
UE. agtb:e Ed:en onderdanigen en geringen dienaer, onder stont
en was geteekent, michiel Thiel, ter zijde stond, macquian
ten fortresse, Zeeb:e den 9:e feb:ru 1679 ——

Edenarden

Ternaten —

Aan den Raat —

Tittul ordinari —

UEd: agtb:re missive van den 9e deser loopende maent is —
mij p:r der macquiansche prauwe wel overhandigt, den in hout geleesen
ende deursien hebbende, hebbe ik daer uijt verstaen UEd: agtb:re toe„
stemminge, om het jongst gesonden cruijdt, aen den sengadie te
behandigen, op haer nagel recognitie, maer door dien den sengadie„
al vertrocken was soo heb ik 't gemelde cruijdt aen sijn al hier gebleeve„
„rene opperhoofde, die welke hij order ende last gegeven hadde om 't selvige
te ontfangen, op den 10e deser tot haer groot genoegen verstrekt, —
ende gemelde opperhoofde hebbe daer op aenstonts een prauw aff —
geveerdigt, om den sengadie te volgen ende hem 't selvige cruijdt —
na te brengen, —

hebbe verders gesien dat UEd: agtb:re eenigsints be„
„ducht sijdt, off wel den sengadie off sijne Babatos eenige quaedt
agter dencken offte vermoeden soude gekregen hebben, om dat hier
op alles goede order gestelt ende 't geschut aff geladen is, maer
wil UEd: agtb:re verseeckeren dat sij daer int minste geen agter docht,
offte naebedenckinge in en hebben gekregen, alsoo wel capp:ten laut
als den sengadie mij al diverse reijse hadde aen geraden om 't ge„
schut eens aff te laden, ende ik hebbe altijt tot antwoordt gegeven
dat ik daer eerst order van UEd: agtb:re moste afwagten, het
welcke ik deen maels ook bekent machte dat ik daer order toe
hadde gekregen, waer in sij deen maels ook een groot genoegen schepte,
den bosschieter gabriel is mede p:r bovengemelte prauw hier
wel aengekomen, om sijn dienst alhier waer te nemen, dewelcken
[illegible] wenste ik wel dat UEd: agtb:re mij eens gelieffde te —
laten weeten, wat tractement hij maendelijks soude genieten, —

Verders versoeck ik dat UEd: agtb:re voor 't guarnesoen
alhier alsoo den tijdt verschenen is, de goede maenden met den eerste„
„ge deser mij gelieft te laeten toekomen, om aen haer wedder
te verstrecken, sende ook mede over aen UEd agtb:re de drie maende„
„lijckse rantsoen rollen, van decemb:re 1678. en Januarij, febr:rij
1679. UEd: agtb:re bekomt mede den brandbalk van de smit
en een platte staff ijser het welk alhier over geschooten is, als

mede

mede een dommekraght daer ik de stukken mede in de affuijten
gebraght hebbe, ik wenste wel dat UE. agtb.e mij gelieften
mede te laten toekomen twee pudtsen teer, om die met de
herdiaensche verwe te samen mengen, ende dan de affuijten daer
mede te verwen, als mede een vaatje met swart teer om de tr
pen van 't canon voor swart te maken, als mede gaeren en
lijwat om cokerdoeken te maken, en 20. p.s kogels tiende pond
tot het kleijne stukken boven, alsoo ik soo cleijne kogels hier
niet en hebbe,

Ik hebbe in april 1678. een kist boven op 't fort
mauritius laten maken, om de handt granaten en vuur potten
en cruijdt in te bergen, en die is nu al van de witte mieren op
gegeten, soo dat het daer boven seer prickeloos is van wegen 't
cruijdt en ik seer bevreest ben voor een ongeluck, derhalven
wensche ik wel dat UE. agtb.e mij orders gelieften te geven, om
het kruijdt kelderthjen 't welk boven in de cortegaarde is, en nu
voor eenige jaren toegedompt is wederom te laten openen
alsoo ik wel weet dat het voor desen doen ik hier voor schilder
'gast lagh goet was, ende bequaam om de handt granaten en vuur
potten, en cruijdt in te bergen, want ik can het selvige sonder
onkosten laten op graven, de planken onder de drie andere
stukken sijn ook heel vergaen en onbequaam, soo dat daer wel
andere planken onder behoorden te wesen, ik sal soo het UE.
agtb.e belieft andere op mosides laten kappen, ik hadde ook
een deel van noden alsoo ik daerom seer verlegen ben om in
's comp.s dienst altijdt te gebruijken,

wat aen belanght het kalk overtien, daer is 't seder
het volck met de opperhoofden naer batavia sijn geschept niet
aen gewerckt, de twee comp.s lijfeijgen Boelken mede dat
E. agtb.e gelieft hier wat te besorgen, alsoo sij qualijk een kr
hebben om aen te treken, verder en is bij ons niet voor ge
'den dan als goets, hiermede affbrekend ik en beveele UE. agt
in de bescherminge godts, en blijve UE. dienstwilligen dienaer, en
vrienden wal gewroght, Michiel Thiel, ter Zijde stond Macquet
Uijt fortresse Zeeburgh, den 10.e feb.ij 1679.

Translaet

Translaet missive door de koningen
van gorontalo en Limbotto, aen de Ed:e Gouv:r
Robbertus Padt=brugge, ges:ne in de maleijtsche
taele en arabische letteren naderhandt door den
Ociv: d:ne Cabdijn in de neederlantsche letteren
over gebraght ——

Deesen Brieff komt van den koninck van gorontale, en den
koninck van limbotto, den goegoe van gorontalo en goegoe van
limbotto, met alle deselve verdere rijcxgrooten, benevens veele
groetenissen aen de Ed:le Gouv:r Robbertus Padtbrugge Gouv:r
die 's Comp:s saeken regeert en beschermt in 't landt van Ter-
naten met ontsagh en aghtbaerh:t ende tegelijck met gerechtigh-
Soo is het ook naer dien dat UE: schrijvens, UE: soonen den konin-
van gorontalo en limbotto, door den Corp:le Rubijn meester Fran-
cisco, en den sold:t Herman, wel toegebraght is, en met behoorlijcke
eerbewijsinge ontfangen, gesien ende gelesen ook den inhout
van geseijde brieff verstaen, vermeldende van het beswooren
contract binnen 't casteel orangie op 't eijlandt Ternaten, dat
alle die geene die vande gorontaloers en limbotters, de christe-
lijke religie souden willen aennemen, door den koninck van
gorontalo, en koninck van limbotto niet en souden mogen
wederhouden noghte verhindert worden, ende ingevalle den
koninck van gorontalo en limbotto soodanige luijden van
haere voornemen weder hielden ofte verboeden, soo sullen
sij worden als een zee stoff off asse, kaek en sout, ende soo
wanneer de Comp:e ijemandt tegens sijn wille tot de christe-
lijke religie soude willen dwingen, soo sullen sij ook worden
tot een zee, asse, kaek en sout, ende naer dat wij dan den
brieff gelesen hadden, hebben UE: soonen den koninck van
gorontalo en limbotto, met beijde goegoegoes en verdere
rijcxgrooten van gorontalo en limbotto, den Corp:le Rubijn
meester Francisco, en den sold:t Herman, naer de negerie
cattingola, ende negrie demoga laeten gaen tegelijck met
onse affgesondenen met twee Cappiteijns en vier soldaten
alwaer gekomen sijnde, hebben sij lieden, die van Cattingola
en demoga gevraeght van haere meeninge, maer daer is
niet een geweest die der christenen geloof wilde aen-

neemen

Aenmerckende, daeromme is den Corp^{le} met meester Fran-
sisco, en den soldt^{n} herman wederom naer de negorie van Goron-
talo en Limbotto gekeert, ende den koninck van Gorontalo en —
Limbotto seijde tegens den Corp^{le} en m^{r} voorsz: wel aen keert
nu wederom de wijle UL: order is geweest om te vernemen
van de luijden van Cattingola en Domega off sij ook christenen
souden willen worden, en gij hebt nu gehoort dat sij sulcx niet
en begeeren, ende voorders wie soude konnen weeten off —
UL: geen sieckten off ongesondth^{t} off eenigh ander noodt mocht
overkomen, daeromme is het best dat gij lieden voor eerst
wederom keert, maer den Corp^{le} Rubijn en m^{r} Fransisco —
heeft ons tot antwoordt gegeven, wie en konnen niet weder
om keeren sonder ordre vande h^{r} gouv^{r} off vanden vaendrik
op Manado, indien sij ons gebieden weder te keeren soo sullen
wij ook keeren, wijders doet UE: soonen den koninck van
Gorontalo en Limbotto weeten, onse goede oprechte en suij-
vere genegenth^{t} tot de comp^{e}, ten welcken insighte wij —
't fort dat bij de revier gestaen heeft, hebben doen onder de voet en
inde zee werpen drie dagen naer den h^{r} gouv^{r} soo dat nu alles
slecht en suijver is, want UE. soonen de koningen van Gorontalo
en Limbotto, en hebben niemandt anders daer sij op hopen, noch
niemandt dien sij aenhangen, dan het beswoorene contract —
met de Comp^{e} tusschen den h^{r} gouv^{r} Robbertus Padtbrugge
en den koninck van Gorontalo, den gogoegoe en Capp^{tn} Lainot
van Limbotto, binnen het Casteel Orangie op 't eijlandt Terna-
ten gemaeckt, ende indien er oorlogh off eenigh ander on-
gelijck de negorie van Gorontalo en Limbotto wordt aengedaen,
't selve laeten wij op de Comp^{e} berusten, de welcke ons helpen
en seegenen kan, als vader en moeder ontrent haere —
kinderen doen, 't goet van den tolcq Caliabo hebben wij noch
niet in handen van den Corp^{le} en m^{r} gegeven, om dat —
sij hier tot noch sijn gebleeven, maer wanneer sij komen
te keeren soo sal het den m^{r} en corp^{le} overgegeven, —
worden, eijnde ———

Translact

Translaet uyt 't bij voeghsel, off nader-
schrijvens, door den koninck van Limbottoe,
aen de Hr. gouvr. Wellegens Bolletoe, —

Daer is nogh een poinct inden Brieff die den Corpl. en
meester gebracht hebben, luydende dat de volckeren van Be-
letou wederom naer haer negorie souden gaen, maer jegen-
woordigh seght den padouca koninck van Limbotto dat Beelete
en negri Talaunwa sijn besse luyden, alshoerevesen die geenen
anderen Hr. en hebben dan godt almaghtigh, maer niet onder-
hoorige off onderdanen vanden koninck van Bangaij, nogh ook
niet vanden koninck van Tambocco, maer om dat sij nu den
padouca koninck van Limbotto erkennen ofte aengenomen
hebben, is niet sonder reeden ofte oorsaeke en beginsel, want
den padouca koninck van Limbotto sondt den Cappn. lannet
Kitsijej Walangkadj en den Koucum naer de negri Togia —
en sijn op Talouwa gekomen alwaer verstaen hebben
dat die van Talouwa haer negrie hadden verlaeten en —
hun inde negorie van Togia begeven, hebbende den koninck
van Talouwa, ontrent twee maenden op Togia gewoont,
maer 's koninckx kinderen ende grooten met de helfte van
de meenighte der gemeene volck sijn in haere negrie —
wederom gekeert, ende haeren koninck verlaeten, komende
den Cappn. lannet Caitkije Walangkadj en Koucum Bobig
op Togia, alwaer bij hun is gekomen den koninck Talouwa
met den Cappn. lannet van Candipan met namen Sibo-
hangh, versoeckende vanden Cappn. lannet van Limbotto
en Koucum voorsz.: versoeckende dat se de gevlughte volckere
souden helpen naer jagen, maer den Cappn. lannet Caitki
Walangadj en Koucum Bonbigo en hebben sulcx niet
willen doen, seggende dat se voor den koninck van Limbott
waeren bevreest, want tot sulcx te doen geen bevel en
hadden, daer op heeft den koninck Talouwa geseijt —
waer voor is het dat den Cappn. lannet en Koucum bange
off bevreest souden sijn, want die luyden sijn mijne volcke-
ren, en ik en ben niemandts onderdaen, indien den Capp.

lannet

Lainot en Honcum wie, soo sullen alle mardijkers off
vrije persoonen de mijne sijn, en alle slaven offte lijffeijgenen
sal uwe deel sijn, alwaeren sij oock mardijkers die in handen
vande limbottoos comen te vallen, soo en sullen wij niet -
vermogens sijn om deselve te noemen, maer den Capp:ns
Lainot en Honcum seijden datse niet en wilden, om datse be"
"vreest waeren, want de Comp:e hadt tegens den coninck van
gorontalo en den coninck van limbotto gesegt, gij lieden en
sult niet trachten 't geene een anders is, ook niemandt sonder
schuldt doot slaen, en dat was de reeden waeromme wij niet en
wilden met haer tesamen spannen, doch indien gijlieden niet
en sijt iemants slaven noch van den beginne niemant onder
daenigh, soo sullen wij eens worden offte over een comen, maer
wij moeten eerst beloften doen en besweeren deselve beloften,
dat indien den coninck Toloüwa sijne beloften quame te ver"
breecken soude hij sterven, beloften gedaen sijnde sijnse voort
geschept jagende de gevluchte volckeren naer haelende deselve
naer een nacht en dach scheppens in, keerende den Capp:ns Lainot
en Honcum Bobigo wederom naer de negorie van limbotto, alwaer
sij meenende de gevangene door den coninck van limbotto gesijs
volck en bespijsicht sijn, maer Sibohan van Candipan heeft
eenige practijcq uijt gestroijt onder de volckeren van Toloewa,
als dat den coninck van limbotto haer hadde versamelt tot de
comste vanden E:r gouv:r om haer aende E:e gouv:r te geven,
daeromme sijn die luijden verveert geworden en gevlucht naer
Togia, op togia comende hebben sij alle de geene dieer waeren
van haer volck mede genomen, en gesamentl: weder naer
haer negorie Toloewa gekeert, de negorie van limbotto verlae"
"ten, wij can 't weeten hoe veele'er sieck sijn geworden die alle -
gestorven sijn, en een vernaeme vrouwe is'er met Sibohan
naer de negorie van Candipan gevlucht, onde dit is het bericht
vande negorie Toloewa voortz:, eijndigende en hebben wij
tot een ooch present dan eenel: veele groetenissen, -
comt van den coninck van limbotto aende E:r gouv:r —
onderstondt ontfangen, op Manado, den 16:e feb:e 1679 —

Aen den manhafte, vroome seer —
discreete, Barent Smit, vaandrager
en Commandant der manado, —

Wij laeten U.E.: weten als dat wij wel over gekomen zijn
maer door oneweer wat langh onder wegen geweest sijn,
en hebben onse brieve wel behandight, maer haer niet
wel aengenaem geweest sijn, maer het voorlesen van
den brieff als sij gehoordt hebben dat die van kattingole en
demoyo christen wilde worden, en seggen dat sij niet —
en hair op haer hooft hebben die tot het christendom —
gedachten gehadt hebben, want wij daer ka 7 dage daer van
de een negorij op de ander geloopen hebben maer niemandt
die ons daer van aensprack, maer liepen voor ons wegh int
bosch en in tuine, en hebben ons geen kost willen verkoopen,
soo zijn wij weder om gekeert naer gorontalo. en hebbe den
koninck Sultiot te kennen gegeven, en heeft ons wat uijt
gelacht, van wat de Sr. haer belast heeft om de fortresse
aff te breken dat hebben sij gedaen, man kan niet sien —
waer een hoort geweest is, maer hebbent als nu suijver
in de revier gesmeten, daer niet en stuck meer van gesien
kan worden, —

de gorontaelders komen hier alle dage vragen, wat wij
hier doen willen off wij niet haest wegh willen gaen, en
hebben haer tot antwoordt gegeven dat wij hier niet van
daen mogen gaen voor dat daer schrijven kompt dat wij op
moeten komen, maer vreese dat sij ons met de kool straffen
sullen dat wij sullen moeten op breeken, want wij van nu
aff aen geen kost voor geldt off linnen kunnen krijgen, —
want sij ons hier niet hebben willen, en sien ons lieuer
van agter als van vooren, wandt daer staet op mijn instructie
„die brieff hier vandaen te mogen gaen voor dat daer gecom„
„mitteerde off ontboden werde, ik vertrouwe dat U.E.: ook —
sulks last hebt, maer soo wij hier moeten blijven soo ver„
„soeken wij dat glij ons behulpsaem wilt wesen met mondt kost,
en sonde U.E.: wel meer schrijven maer het geeft geen pas,
hiermede breke ik aff en verwachte een brieff wederom off
wij opkomen sullen off niet, de gratie Godts aen alle goede vrien„
den U.E.: dienaer, onder stondt en was geteekent, Robijn Boden
in margine stondt, 20e. Februarij 1679 —

aen

Aen d'E. heer Robbertus Padtbrugge
gouvr. der Moluccos, en den Raat aldaer

E: Eerentfeste, agtbare manhafte,
wijse, voorsienige, seer bescheijde
heer, ——

Mijn hoogh gebiedende heere, —

Ik hoop dat UE: met goede gesontheijt en behoude reijs
int Casteel orangie bent gecomen, soo ist dat ik aen UE:
nu bekent maeke van 'tgeene dat bij ons op oubij is voor ge-
vallen 'tsedert het vertrek van UE: mijn hoogh agtbaer heer.
Op den 14e 7ber 'tsnagts kregen wij de twee jongens van mons:
luitenant die ik door mardijkers naer het boort van UE: liet
brengen, en den 16e do. quamen sij wederom en seijden dat sij
de sloop oft het jaght niet crijgen en konden, — den 15. do.
wast regenachtig weder en wij deckten het werk met wocken
bladeren over al te degen toe, —
den 16e do. ontrent den middagh waeijden het een harde —
travado met swaeren regen en den soldaet Simon Keille quam uijt
het fort en seijde de calk aen de poort gelijkt uijt te wijken dan —
gink den metselaer jan van leijden daer naer toe en riep den —
timmerman om een schoor tegen te setten, ik gink met den —
timmerman Matthijs daer bij, en wij sagen dat de boogh boven
de poort begon in te wijken, 'twelk wij meijnden te stutten —
met schooren, maer van stonden aen viel de bogh in met de —
gantsche voor muer daer wij alle drie bij waeren, en den timmer-
man met den metselaer weken naer binnen en ik naer —
buijten soo dat godt dank niemandt van ons geen schade en
leet, daer op soo viel den ofthoek van agteren ook in en wij
deden onse vlijt met stutten en schooren soo dat wij het —
boven werk nogh behielden, ——
den 17e do. ruijmden wij wederom op, en den 18e begonden
wederom te arbeijden, aen het werk dat in gevallen was. —
boven de poort hebben wij een vest en sterk latij hout geleijt
met dat de roode steen daer de bogh mede gemaekt was al
vermorselt was, maer dat hebben wij alles volmaekt gelijck
het van mijn hoogh gebiedende heer verordonneert is —

geweest

gewerckt, en met adap soo wel gedekt dat voor eenige jaeren
geen ondien meer naer en is, den kalk oven van mijn Ed:e
geordonneert tot het pleijsteren hebben wij heel verarbeijt,
soo dat wij qualijk tee quamen tot de vloer te maken, den
10e octob:r hebben wij alles claer gelaedt, en ik hebbe de note
visite gedaen gelijk den brieff van den 15e octob:r aen den
agtbaeren raet uijt wijst, op den 20e d:o noch een brieff —
aen den agtbaeren raedt geschreven op ult:o novemb:r noch
een brieff aen den agtbaeren raet geschreven wegens de —
nagel visiten inde straet patientia, op den 22e decemb:r
de timmerlieden op macquian gestiert gelijk den brieff
van dito aen agtbaeren raet uijt wijst, ~~wijsdit~~ jongste brieff
aen agtbaeren raet van primo feb:r 1679. door een terna-
-tantsche praûw versonde den selven aen U Ed: agtbaere heeren
wel ter handt gecomen is, ——

Mijn heer de visite rontom oubij en heb ik noch niet ge-
daen, maer gewagt tot dat ik soude hooren dat mijn gebieden-
de heere met gesondtheijt op maleijo was aengecomen, en ook
dat de schepen van Batavia hier voor bij souden sijn, en sal
nu wachten tot dat den brenger deses haij mante wederom —
compt, dan sal ik met hem daer naer toe vaeren en vertrouwe
daer wel een groot gedeelte note boomen te verdisteneren,
want wij daer al wat veel goede note boomen gesien hebben,
en sal de plaetse indie caert aen wijsen die mij van U Ed: gelaten
is, mijn Ed:e gelieft mij ook te verordonneren off ik de mardijkers
wanneer ik naer oubij vaer een [illegible] eventien sal laten bran-
-den, om den burgh van buijten en binnen te pleijsteren, ——

De twee Mardijkers Amba en Dettijn, die op Oubij aen U Ed: —
agtbaer heer versocht hebben, om op oubij te gaen woonen, —
bennen op den 11e 9b:er met haer wijven en een oude vrouwe
genaemt anne damkruck naer oubij gevaeren, en op den 6e
Januarij bennen sij daer aengecomen, en nu als ik het volk
naer oubij stuurde om de balken uijt het bosch te slepen scheijden
de twee mardijkers aen den corp:le, datter een man met sijn
wijff en sewen kinderen genaemt Machapalis aende waija

couba

Couba waeren, die van den Coninck van Batsjan waeren wech geloopen, en dat sij beijde d'. Comp.e wouden dienen, en nu met dat ik wel wist dat sij uijt het Coninckx huijs waeren wech geloopen soo seijde ik dat tegen den Coninck, maer den Coninck seijde de labo[ers] boer en bertomba en Catrina dada hebben dat tegen mij geseijt en sij seijden soo ik haer een wijff vande kinderen woude geven soo souden sij dien haen halen, en een mij onderdanigheijt bewijsen maer ik en heb met de laboers niet te doen, maer soo de d'. comp. de wegh loopers wilt koopen ben daer wel met te vreden, dat wijff anna op oubij hadde ook tegen den corp.ael geseijt dat daer aende waija couba nogh een partij slaven waeren, maer de twee mardijkers seijden dat sij loogh als een heer, en gaven dat wijff veel schelt woorden en seijden tegen den corp.l wilt gij dat wijff geloven, ———

Nu ik al de rapporten outfangen hadde vraagde ik aen al die mardijkers hier op Batsjan inde kerck, off sij van dat volck niet en wisten, maer sij seijden altemael daer niet van te weten, dan seijde ik waer om dat sij dat dan tegen den Koning seijden, en de boer woude dat loogenen die ik dat bewees en seijde, nu sult gij lieden henne vaeren en dat volck op brengen, sij vraegden wij dat haer betalen soude, ik seij dat daer op staet dat sult gij krijgen, doen bennen sij op den 31 Januarij daer naer toe gevaeren en op den 4.e Feb.e wederom gecomen, en brachten acht slaven, een slave met een slavin die de weduwe van den sergiant angus toe quamen, een slavin — met een kindt die den schoolmeester toe quam, en een slave die den singadie toe quam, en een slave met een slavine en een kindt die pieter hasenbroek toe quamen, maer die heeft claes dirksen beck naer hem genomen want hij seght dat sij aen hem ✝ even 50.e Rdr: daer voor moet betalen, en ik gaff aen dat volck die de slaven op brachten vijff stucken ghinees lijwaet met petilis en de meesters vande slaven hebben mij wederom betaelt en haer slaven naer haer genomen, ———

Nu seijden de laboers dat sij de Coninghs volck niet ge[...] sien en hadden maer ik vraegde aen die slaven in presen[...] ,,tie van beijde mijn Corp.ls en den brenger deses paijmant en den Marinio roberto off daer geen volck meer en wa[...]

Sij

hij seijden dat des Coninghs volk Makassaris met sijn wijff en kinderen daer nog was, en dat de labeurs bij haer gewerkt waeren en dat sij veel mael bij haer quamen, ik vraegde oft de twee mardijkers die naer Oubij gevaren waeren bij haer ook gewerkt hadden. hij seijden dat sij al eenige dagen bij haer waeren gewerkt, hij seijden hoe dat den labeur Lelan bij haer was gewerkt, en hadde twee harde Zagen van haer aengenomen, en dat meer volk van haer wist, soo dat het claer genoegh is dat sij van het volk wel hebben geweten maer en wilden dat niet seggen, —

Mijn heer de 30 rijxd:rs heb ik aen den Sengadie gegeven wegens de mardijker seijt en hoe wel dat den Sengadie geseijt hadde dat hij dat gelt alleen gegeven hadde wiert nu anders bevonden want verscheijden haelden haer paert, —

Mijn heer het strant over beijde seijde van fort is nu tedegen schoon gemaekt maer den Coninck is hoogelijk versoeken aen U Ed: mijn hoogagtbare heer dat de clapper boomen mochten bleij-ven staen, —

Mijn heer de twee soldaten Philips Hendriksen, en pieter Jacob-son, ben aen U Ed: versoekende om een nieuw drij jaerige ver-bandt, aen de E: compagnie het bennen twee kloeke gasten van lijff en leden, en sij versoeken aen U Ed: agtbaer heer haer geliefft te heeren om twee maenden gagie voor haer verhuringe, haer uijt rekening liggen hier in besloten, de twee soldaten Cornelis Jansen, en pieter pietersen craen bennen versoekende om haer verlossinge —

Mijn heer het garnisoen volk bennen aen U Ed: agtbaer hooggebiedende heer versoekende om de goede maenden en mits dat sij van dit jaer wat schaers gecregen hebben dat nu wat mogt verbetert worden, hiermede affbrekende, en wensche U Ed: beneven Compagnies ommeslage in de bescherming Godes en blijve U Ed: dienstwilligen dienaer onder stondt en was geteekent Pieter Pijn, in margine stondt Batsjan den XVIIIen feb:ro 1679, —

aen

Aen den E. heer Robbertus Padtbrugge gouvern.r der Moluccos, en den raet aldaer

E: Erentfeste, hooghagtbare, wel wijse voorsienige heer Beschrijde, heer —

mijn agtbaer heer

Per desen kan jk mijn schuldige plicht niet naer laten om aen mijn agtbare heer bekent te maeken hoo dat op giste ren een schip de Sampson in de baij van batsjan is gecomen, waer op is schipper jacob livius, en den boekhouder, abram van meijert met 71 zoo vaerende persoonen, en 24 militeren, de, den schipper seijde aen mij hoo dat sij tussgen den 28. en 29.en Januarij 1679. van Bataviasche reede met twee — schepen bennen t'seijl gegaen den voorgenoemden Sampson met het schip opperment, daer op is schipper, Jan Mertens meeuwe die voorleden jaer op Spawnbroek schipper was, daer is op den onder coopman daniel van vliet, op de twee schepen — bennen drij huijsgesinnen getrouwt met hollantsche vrouwen op 't jagt Sampson den boekhouder met den moeder, op het — jagt opperment den onder coopman, op gisteren beliepen wij het schip tussgen Maigrammi en mango, en soo verre als wij sien conden sagen wij het schip opperment, op van dage den 21.e sagen wij haer alreijde in de baij ontrent twee mijlen vant fort, en om geen tijt te versuijmen heb jk op dito de pra met dit aen mijn agtbaer heer, over gesonden vermits de — schepen in stilte lagen en dreven, en gantz geen wint en is, den schipper Jacob met den boekhouder abram Meyert, seij den tegen mij hoo dat op Batavia kostelijke victorie gebrant is, over de victorie van Mendura, waer dat ons volck de coninck croon getrogen hebben, en alles verslagen hebben en de overhandt hebben behouden als vrome helden, mijn h.r met desen moet jk affbreken vermits de schepen noch niet op de reede en bennen, en jk niet en derff de wachten om aen mijn heer dese tijdinge te laten brengen, —

Mijn

mijn Jongste schrijvens vanden 8en febr: en den 10: do
verhope mijn agtbaer heer, die door paijmanta wel ter handt
gecomen sullen, 'tsedert dien op den 12 do comen hier
op batsjan aengekomen den goegoegoe van ternaten, en den
Capn lauret, en den songadie van macquian, en den songa
"die van moffagiten, en den songadie van tasanj, met seven
prauwen soo sij seggen, om den coninck hier te verwagten,
maer den goegoegoe met den Capn lauret seijden op van daege
tegen mij, soo haeren coninck niet en compt weijnen naer drie
dagen wederom naer ternaten te keeren, voorders mijn heer
is hier alles eerlijck en wel en sullen in goede gesontheijt
waer voor wij den almachtigen godt te loven en te danken
hebben, hiermede affbrekende en wensche UE: in de besche
"minge godes, in middels verhope te blijven UE: dienstwillige
dienaer, onder stondt en was geteekent Pieter Pijn
in margine stondt Batsjan desen 21en febr 1679

Aan d' Edle heer Robbertus Padtbrugge
gouvernr en directr over 's E: Compes
ommeslage in Ternaten, Residerende
in Casteel orangie,

Edle Manhafte, wijse, voor
sienige, seer genereuse, heer

Tis geweest 28en Januarij verleeden, dat wij 'tJacht
d' Experiment in Compe van 'tJagt de Samson van
Batavia sijn vertrocken, doch in passant Bouton aen
"gegiert, ten eijnde eenige gesanten, die met 't Jagt
de Experiment, benevens haer Edele de hooge regerin
"ge van Indias geschenk en brieff, over gevoert sijn,
aldaer aan lant te setten, 4: dagen hebben toegebracht
op heden omtrent ten 5: uijren ter rheede batsjan
geluckigh

geluckigh geärriveert, doch voirders niet naer laten alle de brooren aen te wenden onse voijagie te volvoeren om ŭwe Ed: naer schuldige pligt te kongratuleeren — de twee schepen brengen mede in aantal van militaire, 55. Coppen —
3: huijsgesint nederlantse Comp.s dienaeren met soodanige vrouwen daer van, —
1: de sijnde een out ondercoopman, daniel van vliet, op de expremont, —
2: de sijnde 1: boekhouder M: meyer, en 1: opperm.r op de landen —
haer Ed: in sonderh.t den Ed: h.r gouvern.r gen.l R: V: goens, sijn alle tesamen in goede gesontheijt op ons vertrek geweest, en ons met eenen mondelingh gecommandeert dat soo wanneer voor ternaten quamen te arriveeren, op onse aenkompst ider schip 15: schooten sullen schieten, wegens de verogte victoria aan de oost kant van Java, door den Ed: h.r admirael en raet ordinarij van Jndia anthonij hurt, gedaen —

voirders is al t'volcq niemant uijt gesondert op voorn: twee schepen in goede gesondtheijt, en wij sullen door kortheijt des tijts hiermede eijnden, onder wijlen verblijve voort ŭwe Ed: gegroet te hebben, soo sijnde, ŭwe Ed:le dienst vaerdige bereijt willige onderdanige dienaer, onderstondt en was geteekent, Jan meeŭw, en daniel van vliet ter zijden stondt Jnt Jacht d'Expiriment, den 21.e februarij 1679, —

Aen de E: h.r Robbertus Padtbrugge gouvern.r der molŭccos, en den raet aldaer —

E: Erentfeste wijse, voorsienige, seer genereuse, heer —

mijn gebiedende heer —

Mijn heer om mijn schuldige plicht naer te comen

soo

soo en kan jck nijet naer laten aen UE: bekent te maec„
„ken, soo dat met het vertrek van gogoe en Capn Launet —
van ternaten, met haeren gantschen treijn, den songadie
van macquian hier een moorsche vrouw van daen heeft mede
genomen tegen wil en danck, van den Coninck van batsjan, —
waer over dien van batsjan seer moijelijck sijn, en willen nijt
varen en macquianders gaen soecken daer sij haer crijgen conne,
en gevangen nemen, soo wel jck tegen den koninck met —
verscheijden reden daer van gesproken hebbe, om verck aen —
UE: agtbare heer daer van te schrijven en te sien hoo de sacke
sich nijt wijst, maer den Coninck seijde tegen mij jck macket
aen uw bekent, maer den songadie van macquian, en heeft
dat aen niemant vande E: Compe off aen mij niet bekent —
gemaeckt, maer sij gaet hooghartige te werck, ——
Mijn Hr dunckt dat jck hier sien dat hier geen goet werck
van comen en sal, en jck verdaght ben datter eenige bloetstor„
„tinge moet geschieden, soo ist dat jck op dito dese praûw affstiere
om aen mijn hooghagtbaer Hr bekent te maeken, want den
Coninck klaeght grootelijck sijne noot dat sij verongelijckt —
wordt, want sij heeft de ternataners het beste hageubosch gegeven,
dat hier op batsjan is, om sijn hageû te maeken soo lange als
sij hier waeren, en heeft haer alle vrintschap betoont als in„
„meer sijn te doen. want gelijck den gogoe en den Capn Launet
selffs tegen mij geseijt hebben, want jck quam vande twee —
schepen op den 24e dito en den gogoe en den Capn Launet
quamen mij tegen aen Capn paûlos eijlandt, en sij seijden
datse vanden agtbaren raet van malaijen op ontboden waeren,
en datse met goede vrintschap en wel genoegen vanden —
Coninck van batsjan gescheijden waeren, en den songadie —
van macquian quam mij ook tegen, die versoght dat jck wat —
naer sijn volck woude sien die op batsjan waeren, dat die bats„
jauders die geen overlast en mogten doen, want seijde sij jck
hebbe een macquians kindt daer van daen mede genomen,
daer mede soo volgde sij den treijn en jck voer naer het fort, en
soo draa als jck aen de negerie quam vant jck het daer in rode
en soo dat jck het alles stilde, ——
Mijn Hr dit wijff dat den songadie van macquian —
met hooghartigheijt hier van batsjan heeft wegh genomen,
die is op batsjan geboren en haer moeder is van batsjan die
noch int leven is, genaempt noûria, en den vader was een

macquiander

macquiander genaempt Sammaboij, die is op maldijo den kop affgeslagen, vermits hij den prins calamatten hier op batsjan hadde gebragt, en meijnde schellemstucken tegen de Comp.e uijt te regten, 't welk den brenger deses genadig pasguael wel bekent is, —

mijn heer dat ghij segge den sengadie dat wijff heeft wegh genomen met hooghertigheijt is de waerheijt, want als hij van de wal voeren schoot met sijn princo stukie en mussketo en schreuwden veel, soo wel dat den geogoe en den Cap.tn lauwt en met den gantschen troijn stil swijgens en met schaemen vande wal waeren gevaeren, —

mijn heer ghij hadde gemeijnt bij den gogoe en Cap.tn lauwt, op den 25.en smorgens een man ofte twee bij haer te seinden om vande sake te spreken, maer sij waeren wegh gevaeren, soo wel sij aenden koninck van batsjan beloofft hadden een nacht met een dagh aende chialoup te blijven liggen, om haer zagou in te nemen, de welk sij snaghts ingenomen hebben, en sijn doo voort gevaeren alle seven groote praeuwe

mijn heer dit hee ghij van alles aengehaelt, op dat de saek duijdelijk voor mijn hoogh gebiedende h.r soude be, kent sijn, en ook op dat er geen onbillickheden mogten voorvallen, eer de saeke aen mijn hoogh gebiedende h.r bekent was, hiermede affbrekende en wensche U:E: in de bescherminge des alder hooghsten, en verhope te blijven U:E: dienstwilligen dienaer, onder stondt en was geteekent

Pieter Eijn. ter zijden stondt Batsjan int fortres —

Bermudeet den 26.en feb.er 1679. —

Translaet Brieff, door den koninck van mindanauw, aen de h.re gouv.r Robbertus Padtbrugge, in de maleijtsche tale met arabische letteren geschr.n: —

Desen Brieff is van den Padouca sirij Sulthaen, van mindanauw data bahotla, latassa hotla, bij bijewal moustilimina, alla, tallal, Sulthana cacal

dio

die desen sendt uyt een suyvere en reyne herte met veele
groetenissen vande welke geen eynde en is, aen onsen
vriendt den heere gouvr: Robbertus Padtbrugge, die t'opper„
„ste gebiedt voert in 't landt van Moluccos, die geheele 's —
Comps: magt regeert in de negorie van Ternaten, die —
gheacht ende geeert woordt in alle plaetsen, mits sijne over
groote mildadigh: in 't beschieren van alle Coopman„
schappen, en temeer overmits hij sijne vrienden oprechte„
lijcken bemindt, wien godt almaghtigh altheijdt en sonder
eynde gelieve te segenen, ende geven een lanck leeven
mitsgaders veel geluck, vermits hij alle 's Compes: saecken
met wijsh: en voorsightigh: regeert en alle 't quaet van
ons affweert, opdat wij vriendtschap en liefde met elkan„
„deren mogen onderhouden, gedurighlijck en tot den —
eynde des werelts, —
Naer dien ende vervolgens, soo is ons ook een Brieff met
het bij gevoeghde geschenk van onsen vriendt den heer gouvr:
met den Sabandar Mamelankaij, hier op Mindanauw
met volkomene gesondtheijt in een goeden en vreedsamen
standt wel toe gebracht, ende door den paduca Sirij Sultaen
naer sijne oude gewoonte, met behoorlijcke eer bewijsinge
ontfangen, met een reijn en oprecht herte, opgedaen en
gelesen sijnde, heeft den paduca Sirij Sultaen met uijtter„
maten aengenaemh: den inhout verstaen, dat met UEd:
vijandt den koninck vande Engelsen vreede was en dat hij
versoght hadt om vergiffenisse ende wederom met de Compe:
vriendtschap hadt gemaeckt, uijtgesondert den koninck —
vande Fransen die en hadt nogh geen vreede en vergiffe„
„nisse versoght, van onsen vriendt de Compe: doch den paduca
Sirij Sultaen wenscht dat het niet lange aenloopen magh,
off hij sal mede tot vriendtschap treeden met onsen vriendt
de Compe:, want de Compe: is seer oprecht omtrent alle —
sijne vrienden, en bemindt deselve, ende daer omme is —
het dat den paduca Sirij Sultaen voor onsen vriendt
den heer gouvr: segen met een lanck leeven, ende —
veel geluckx over alle sijne vijanden wenscht, opdat hem
geene onheijlen off tegenspoeden inde werelt mogen
overkomen, —

Werdent

Verders aengaende 'tgeene den hr. gouvr. vermelt vande
saeken onder ons twee broeders die altemet eens in on"
eenighz. off in schuldt vervallen, doch de Compe. en ge"
"liefft niet anders te dencken, dan soo haest als tusschen
ons twee broeders tweedraght ontstaet, soo haest wordt er oock
wederom vreede en eenighz., doch de Compe. en is vande -
geheele saeck tusschen ons broeders niet bewust, soo dat het
den paduca siry Sultaen aengenaem is geweest, dat de
Compe. voor den paduca siry Sultaen niet verborgen ge"
houden heeft, 'tgeene den Sabander Malacay bekoorlijcken
aen UE: heeft verhaelt, —

Voor het tweede deel maeckt den Paduca siry Sulthaen
d'hr. gouvr. bekent, dat de luyden van Sangij, met de men"
"sen naer Sarangany en Calagan vaeren, ende vermits de
volckeren van Sangij onderdaenen vande Compe. sijn, soo
versoeckt den paduca siry Sultaen, indien de Compe. hem
voor sijnen vriendt erkent en eenige liefde toedraeght,
dat de Compe. dan teenemael verbiedt, dat niemandt naer
Sarangany en Calagange mogen vaeren, om aldaer eenige
Coopmanschap te drijven, want Sarangany en Calagange
is voor ons, geest. Ambon voor de Compe., want wij uyt -
Sarangany en Calagange ons spijs en kleedinge moeten
hebben, maer indien onsen vriendt de Compe. de Sange"
"reesen sulcx niet en wil verbieden, soo sijn de oude gewoon"
"tens en Costuymen verbroocken, inmiddens indien er
iemant is die Coopmanschap wil drijven, 't sij den vriendt
d'Compe., ofte vrijeluyden, off ternataenen, off Sangireesen
dat sij met d'menschens regel reght op Mindanauw komen
ende niet op Sarangany off Calagange, want sulcx is de oude
gewoonte tot desen huydigen dagh toe, —

Den Schipper Pieter Tiede: is ook hier op Mindanai
gekomen, ende naer een a twee dagen verloopt is hij bij -
den paduca siry Sultaen verschenen, die ons alle de woor"
"den vanden hr. gouvr. heeft te kennen gegeven, op een -
sondaghs nachts den 11e dagh vande maendt Safar des Jaers
1069. Haer aliff, seggende hem gesonden te sijn vande
hre. gouvr. om van paduca siry Sultaen te versoecken

dat

dat in dien 't behoorlijk was dat de E: Compe alleenelijk
den rijs en wasch op Mindanauw soude mogen koopen, en laten
en pakhuijs op timmeren en twee à drie van harre volkeren
inde negorie van Mindanauw laten blijven, op dat de Compe
een à twee vaartuijgen met de moussen soude konnen senden
en 'tgekogte rijs en wasch doen laden, hier op heeft den —
paducca Sirij Zultaen den schipper Pieter tot antwoordt ge„
geven, en gevraeght waeromme is het dat de Compe om soo„
danigen saek versoekt, is het dan om de oude gewoontens —
te verbreeken off niet, want van oude tijden is het een ge„
woonte geweest, dat Mindanauw en Ternaten wel inder daet
twee sijn, maer egter bij gelijkenisse maer een ontrent —
de Compe, doch indien de Compe ijemandt sendt om op Minda„
„nauw te handelen, off indien er eenige vrijeluijden ten eijnde
voorsz: komen, wat kan het schaden ofte wat schuldt is daer —
in gelegen, maer indien sij wijken vande oude gewoonte van
mijne voorvaderen tot noch toe onderhouden, sal het seeker
swaer in ons herte sijn, want indien het soodanigh soude toegaen,
soo sijn ons de oude gewoonten gebroken, ende daeromme is het
dat ik niet en kan naer komen, ofte volbrengen de begeerte
vande Compe op dat de oude Costuijmen niet en mogen gebroo„
„ken worden, want de volkeren van Mindanauw sijn waerlijk
arm die harre neeringe van andere luijden moeten soeken,
want de luijden van Mindanauw seijlende naer Ternaten,
naer Maccasser, Java, Bantam, Manilha, ofte ijeers —
elders en hebben niets anders te laden als weijnigh rijs, wasch
en tobacq, insgelijcx soo wanneer er ijemandt van Amboin,
Banda, Maccassar, Bantam, off eenige vrijeluijden op Min„
danauw komen handelen soo weet de Compe dat er niets anders —
en is, als een weijnigh wasch rijs en toback om te laden, ende daer„
„omme en kan ik in het versoek vande Compe geen consent
dragen, want het is een gewoonte vande Mindanauwers om
herwaerts en derwaerts te vaeren om eenigh winst te —
soeken, 'tgeene men haer niet verbieden en kan, maer in
dien de Compe off eenige vrijeluijden op Mindanauw willen
komen handel drijven naer de oude gewoonte, wat is daer aen
misdaen want 't is mijn gewoonte om vriendtschap te onder
houden en mijne gesanten aff te senden, doch de Compe en

gelieft

gelijck niet te koopen op de winkten, want daer is groote ver-
anderinge en onderscheijdt in de moussons, d'eene kan goedt en
van groote wasdom sijn, d'andere wederom vermits groote hitte
der en droogte, en d'ander door de sprinkhanen opgegeten en
geruïneert, ten is niet als op Java, want op Java wanneer 's
Comp.e vaertuijgen daer komen, soo komen sij maer om te laeden
maer de luijden van Mindanauw die en hebben niets in voorraedt,
nogh en sijn niet vermogens om een halve last off 20: kleijne
maten rijs te verkoopen, maer daer sijnder die een maet rijs
konnen verkoopen, en andere wederom twee maten padij, ende
daeromme en kan ik tot geen besluijt komen wegens 't ver-
soek van de Comp.e ——

Antwoordende den schipper Pieter wederom, indien Padou-
ca Sirij Zulthaen gelieft te overwegen off het niet behoorlijk
soude sijn dat ik een keer met mijn kleijne sloep naer Cala-
gangh deedt, versoekende van hem daer toe om een man die
hem den wegh soude wijsen, ende op dat sij van de volkeren on-
der den wegh niet en soude werden beschadight, en indien sij
water off hout van doen mogt hebben, vermits sij de volkeren
van Calagangh niet gewoon en was, want de Ed.e gouv.r ~~[illegible]~~
hadt hem gesonden daer de negorie van den koninck van Cala-
dabarr was, om daer te handelen, want die negorie was aen de
E. Comp.e gegeven, door den koninck Bot-Islan, want die koninck
was nu onder de Comp.e dienende, den padouca Sirij Zulthaen
op des schippers seggen; hoort schipper pieter is de negorie Cala-
gangh van de Comp.e al aengenomen ofte niet, en schipper
pieter antwoorde hoort mijn heere dat is door de Comp.e al aen-
geaerdt, want dat is haer door den koninck Bot-Islan ver-
eert, den padouca Sirij Zulthaen gaff tot antwoordt, waeromme
heeft den koninck Bot-Islan de negorie van Calagangh aen de
Comp.e gegeven, want 't is immers de sijne niet, nogh ook niet
van sijn rijk, maer integendeel de mijne en mij onderdanigh
van geslaghte tot geslaghte tot nogh toe, maer daer is ook 't ge-
slaghte van den koninck Bot-Islan van de volkeren van Soe-
lock, de welke is komen te trouwen met de nighte van den
koninck van Mindanauw, hebbende overwonnen een soone

met

met naemen dalanan, ondertusschen naer dat dalanan
groot was geworden heeft den Sultaen van Mindanauw
den selven gestelt tot opperhooft op Calagangh, ende in dien
den koninck van Mindanauw iemandt naer Calagangh sondt,
deselve wierden door dalanan gesandt heeft, ende indien de vo„
„keren van Calagangh eenigh tribuyt voor Mindanauw —
mosten op brengen, soo moest tselve door hem gesamelt en —
naer Mindanauw gesonden worden, en dat is de saeck en sijn
werck geweest soo lange hij op Calagangh is gebleven ende
naederhandt is dalanan getrouwt met de princesse van Saran„
„ganij, de welcke met malcanderen een soon hebben geprocr„
„reert die genaemt wierdt Marca, naer dien is dalanan komen
te overlijden, sijnde Marca alsoo door den koninck van Minda„
nauw in des selffs vaders plaets gestelt, wesende Marca naeder„
handt getrouwt met de princesse van Candahar, de welcke een
soon verwonnen hebben ende genaemt Boc=Issan, den welcken
jegenwoordigh de negorie van Candahar besit. onder den
padouca Sirij Sultaen gaff den schipper pieter dit naervolgen„
de in bedenckinge, seggende heert schipper pieter, is het oock
behoorlijck dat den koninck Boc=Issan de negorie van Cala„
„gangh aen onsen ~~vriendt~~ de Compe. geeft offte niet, dewijle
mijn broeder die met mij van een vader en moeder geboore„
sulcx niet en vermagh te doen, nogh ook ik selffs niet want
Calagan en is niet anders dan met swaerdt van over oude —
tijden off overwonnen geweest; hoedanigh kan dan den —
koninck Boc=Issan Calagangh aen de Compe. wegh geven de„
wijle sijn geslacht offte affkomste is van sclecke de welcke
alleenelijck als een stadthouder op Calagan is geweest. ver„
ders sprack den padouca Sirij Sultaen den schipper bij ge„
„lijckenisse aen, heert indien den Sultaen van Ternaten
iemant over een van sijne negorien tot opperhooft hadt —
gestelt, en deselve aldaer quaeme te krijgen kinderen en
kindts kinderen, de welcke die plaetse naederhandt quaemen
wegh te geven aen een ander koninck, denckt eens off den
koninck van Ternaten het oock daer omme soude wegh —
geven; antwoordende schipper pieter, dat soude den koninck

van

van Ternaten geweest doen, verders seijde den Padouca
Sirij Sulthaen tegens schipper pieter, ingevalle nu den koningh
Boe=Islan aen mij de negerie van Candahar gaff soude
onsen vriendt de Comp.e sulcx begeeren offte niet, en daer
wierdt door schipper pieter geantwoordt, dat en soude de
Comp.e niet gedoogen, want de negerie van Candahar is
Comp.es eijgen en den padouca Sirij Sulthaen wederom we
en daer laet de Comp.e eens overweegen wat billijck is,
want de Comp.e is als een oudeman die oprecht en voorsightigh
is, mits gaders magtigh en onversaeght want indien de Comp.e
'tseggen van Boe=Islan wil aen neemen, soo sal onse oude gewoon
tens verbroocken worden 'tgeene onder vrienden gebruijckel.e
is, want bij gelijckenisse en naer ons oordeel gesproocken, indien
den Sulthaen van Tidoor met den Sulthaen, van Ternaten
quamen oneenigh te worden, wie soude anders tusschen haer
beijden komen, als de Comp.e want onsen vriendt de Comp.
is oprecht en een waere bemminner van alle sijne vrienden
soo boven als beneeden windts, niet willende nogh begee
rende dat ijemandt van deselve eenige oneenigheeden
sullen hebben.

Tegenwoordige en sendt den Padouca Sirij Sulthaen ge
twee offte drie vaertuijgen om den brieff aen onsen vriendt
den Ed.le Gouv.r te brengen, de wijle wij in ons negerie veele
swarigheeden hebben. ook en hebben wij niets goedts nogh
'tgeene begeerlijck is, om aen onsen vriendt den Ed.le Gouv.r
te senden, dan eenel.k weijnigh wasch van een piccol swaert
en vrugten van Tatratten, benevens een suijver en op
reght herte, met wenschinge van onse vriendts gesondt.e
versoeckende dat hij niet en gelieft te sien op het weijnige
maer wel op de oprechte genegent.e des herten, want dat
weijnige en is bij gelijckenisse niets anders als een boom
die door en verdrooght is, versmaedt het niet, vermits 'tselve
een teecken van vriendtschap is, waer van geen eijnde nogh
geen verhinderinge daer tusschen komen en mogte.
gesch.n op Mindanauw, verders versoeckt den padouca Sirij

Sulthaen

Zulthaen een den stuck Roodt lacken, met wat nagel„
len en aprioen voor onse medicine, hiermede werpt den pa„
„douca Sirij Zulthaen de schaemte agter waerts want bij ge„
„lijckenisse schoon de Comp:e Jongh was, soo is deselve egter
in onse herte als een man van groote ouderdom, onde daer —
omme is het dat den padouca Sirij Zulthaen 't voorsz:e van —
sijnen vriendt de Comp:e versoockt. — is gesz:. op een Sondagh
den 2:e dagh vande maendt Maharam, des Jaers 1090: —
't Jaer Ha ——— off den 3:e dag vand e maand maert
1679 ——

Translaet Brieff door den Capp:tn Lauot
off Radja Coundja, van Mindanau aen
heer gouv:r Robbertus Padtbrugge, inde
maleijtsche tael en arabische letteren

Desen Brieff is van Maholae Badarij amirie amourij
djoumra alam jbounos Sulthaen Sifoed darijaij, Capp:tn
Lauot, van 't geheele koninckrijcke van den Sirij Zulthaen Maulab
Brahaman jbounos Sulthaen Sifoed darijaij den grootsten
koninck van alle de koningen op Mindanauwe die waerlijck
den geseeten staet van ons Mindanauwers regeert, ende komt
aen onsen vriendt den heere gouv:r in Moluccos die alle s' —
Comp:es saecken regeert en magt hebbende is over alle —
vijanden en zeeroovers onder het Ternataensche gebiedt,
die met voorsightigh:t en mildadigh:t met de koningen
die s' Comp:es vrienden gen:t worden weet te handelen, ende
daeromme is onse herte vervult met blijdtschap, 't welck wij
niet en konnen vergeeten, nogh den oprechten wandel van
hem niet misprijsen Amen, ——

Verders soo is ons een Brieff van desen vriendt met den sa„
„bandar Mamolancaij met 't geschenck wel geworden en
door ons met volkomene gelukwenschinge aengevaerdt,
tegelijck met besonderlijcke eerbewijsinge, ges:e men gewoon

is

is 't geschenck van groote Persoonen en goede vrienden aen-
te neemen. Sijnde ons met aengenaemheyt uyt den brieff ge-
bleken den goeden raedt en leeringe van onsen vriendt, 'tgeen
wij geerne willen aenneemen en naerkomen, want 'tselve ni[et]
ten quaeden maer wel ten goeden voor ons beyde broeders ver-
strecket, waer voor wij dan ook ten hooghsten danckbaer blijven
want sulcx is een gewoonte van oprechte vrienden om een-
elckanderen, ~~te gedencken, brieff schrijven~~ ende helpen
op dat het quaede ver van ons magh wijcken, en 'tgoede da[er]
tegens naederen, 'twelck ik ook selff in mijn herte over-
weegh, want des Comp:tes onderwijsinge wil ik geerne na-
volgen, maer wij en hebben het nogh niet konnen besluyt[en]
om een ander te volgen ofte wel onse broeder, want ik e[n]
hebbe de saeck nogh niet overwoogen, om te volgen 'tseggen
vande E. Comp:e off niet, doch hier van is den schipper genoe-
sam bewust, die heeft 'tselve gesien off wij ook niet genoeg[h]
en sijn altgeene ons vande E. Comp:e ten goeden wordt aengera-
den, te ontfangen, dat en hebben wij voor de schippers pieter en
Jlij, en de twee hollanders niet verborgen, voor het verleeden
jaer is den schipper Ißen en franseco bicke gekomen met sijn
brengende schuldt van hondert ricx:ds in lijwaeten, doch waerlijck
wij sijn van voorsz. haere raedts pleeginge onbewust, want
wij en hebben haer niet belast om eenige schuldt te maeken
maer wel dat se onse brieven, aen onsen vriendt en den Zul-
thaen van Ternaten souden overbrengen ende met haere ve-
keren koopmanschap drijven, echter en hebbe ik niet vergee-
ten om haere aen te maenen tot betaelinge van haere schu[ldt]
daeromme hebben sij mij om hulpe versocht, en ik heb haer het
voorleeden jaer met drie kasten tijs bij gestandt gedaen tot
affbetaelinge van haere schuldt voorsz:, maer sij en hebben geen
plaets konnen bekomen 'tselve te laeden nogh ook jegenwoor-
digh geen middel ~~tot~~ betaelinge en is, ten zij den Zulthaen mij
vaertuygh naer derwaerts laet vertrecken, is het dan niet
int geheel ten minsten sal het ten deele betaelt worden. nie[t]
en hebben wij konnen vinden tot een ogh present, dan
eenel:s een waere vriendts genegene herte beneevens
onse hertelijcke groetenisse aen d'Ed:le gouv:r, want wij hebben
onder ons veele swaerigheeden, geef onsen vriendt wel be-

bewust

bewust sal sijn, 'tgeene wij voor hem niet verborgen
souden, wie souden maer een weijnigh tobacq tot een tee=
=ken dat wij ouden vriendt nogh niet vergeeten en hebben,
gelieft het niet teeverdmaeden aengesien het maer als deese
geraes is en geender waerde. getek.^{ck}: op mindanaim, den 7^{de}
dagh vande maent Maharam des jaers 1090 't jaer hä,
in margine stondt in 't spaens den 10^{e} Mart, des jaers 1679
uw goede vriendt wiens handen ik kusse, en was geteijkent,
kimira alam, met nogh eenige caracters

Aan d'E^{de} heer Robbertus Padtbrugge
gouv^{r} en direct^r over 's Comp^{es} ommel=
=lagh in Ternaten residerende int Casteel
orangie

E^{de} Erntfeste, wijse voorsienige
seer genereuse, h^r

mijn heere

Ick hebbe met blijschap van den sergiant ver=
=staen als dat mijn achtbaere heere met gesondtheijt behouden
wederom gecomen is, het welk ons van herten seer lieff om
te hooren was, want ik ben menighmael bedocht geweest
waer dat ons heer gouvern^r soo lange mogt blijven
Ick hebbe mede door den sergiant verstaen als dat hij op
maeijen soude comen, vermits haer Ed^{ele} hoogh agtbaer
de hooge regeringe van india tot Batavia sulcx verorden=
=neert heeft, om aldaer den nieuwen eedt te doen van getrou=
=wigheijt het welk mij ook seer lieff en aengenaem is, en
sal mij daer met mijn rijcxgrooten laten vinden wanneer
mijn achtbaere heere den tijt verordonneert
Mijn heer wat belanght het affront dat den singkaij
die van macquian ons heeft aengedaen, dat vertrouwe ik

dat

dat den sergiant het selve wel aen mijn agtbaer heer —
geschreven heeft, en hadt den sergiant niet gedaen mijn volc
waeren lichtelijck in schuldt vervallen, maer wij luijsteren
altijt naer d'E: Compe en sal buijten order van dien niet
gaen, en dat den Cappn laurent seijde dat sij vanden broeder
is dat ik de waerheijt, en dat sij geen slavinne en is dat is —
ook de waerheijt, maer wegens haer schuldt die sij gedaen
heeft volgen wij ons recht ende wanneer den Coninck van
Ternaten compt van sulcx gevraeght worden off wij niet
en deden gelijck Moluccos maniere is, maer ick ben verwon
"dert dat den Sengadie van Macquian tegen mij soo hoogher,
"tigh te werck gaet, waer over ick mijn gesant Quitsie Kulla
"ka om verders mijn woorden met mijn agtbaer heer te spre
"ken, en ook mijn rechte meijninge te seggen —
mijn heer de koebeesten van uE: agtbaer aen mijn ge"
"stuijert die hebben geworpen en ben versoeckende om een
kleijn Caern om beter te maecken, hiermede Ernfeste —
hooghachtbaer, wel wijse voorsienige, seer beschijde hr, ick
ben dese affbreeckende en wensche uE: met den gantschen —
compes omslagh geluck en voorspoedt en blijve uwen onde
danen broeder den Coninck van Batsjan, onder stondt en
was geteijckent, des koninckx naem in eenige arabische —
letteren geschreven, Alawadin, Coninck van Batsjan
waer onder des selffs segel in rooden lacke gedruckt, stondt
ter zijde stondt Batsjan ijn de E: Compes logie, den 17e
maert 1679. —

Aen de E: hr Robbertus Padtbrugge
gouvernr en directr over Compes omme"
"slagh in Ternaten, residerende in Casteel
orangie —

Ed Ernfeste, wijse, voorsienig
seer genereuse hr —

mijn hoogh gebiedende hr

Mijn hr uE: agtbaere missive vanden 9e maert
16

(Is mij op den 14e smorgens vroe ter handt gestelt waer-
in wij met groote blijschap gesien hebben dat mijn hooggebieden-
de heer besonden reijs en goede gesondheijt wederom ten Casteel
oraingie was gearriveert, en vermits den Coninck veel mael van
mijn hoogh agtbaere heer gesprooken hadde waer dat de reijs
soo lange mogte wesen, en nu den Coninck in de negorie nijet en
was soo liet ick drij canon scheeten schieten het welck sijn hooght=
en jder een bekent maeckten dat den E: hr gouvr met
gesondheijt was wederom gecomen, het welck den almogen
godt hebbe loff en danck, ——

Op heden quam den Coninck met sijn rijcegrooten
bij mij in de compes logie waer dat ick den Coninck de meeninge
vanden hr gouvr seijde, waer op den Coninck seijde hij soude
met sijn grooten daer over vergaderinge houden, en op gist-
ren den 16e quam den Coninck wederom bij mij en seijde van
den geegee neuttem en Joseph haer beijde meeninge eijnde-
lijck wiert besloten dat kitsie kijttaea bij mijn hoogh agtbaer
hr als gesant vanden Coninck soude comen, en den Coninck
versogt aen mij dat ick desen inliggende brieff aen mijn agtb.
hr soude schrijven, het welck ick niet en conde off dorffde weijge-
ren en is duijdelijck geschreven gelijck den Coninck sijn woorden
sijn geweest, op voorleden vrijdage den 10. van dese maent quam
den geegee met den Capn laurot en de grooten vant rijck met
ontrent hondert gewapende mannen bij mij inde compes logie,
en den geegee seijde siet daer is onse macht die wij hebben, en
sullen nu uijtvaeren in onse hage portien en soo wij eenige
macquianders vinden sullen die ombrengen, want seijde hij hadde
de E. compe off den Coninck van ternaten, off den coninck van
tidoor ons dat gedaen wij souden daerin verduldsaem wesen,
maer de E. compe laet onsen Coninck noch een kiperse dra-
gen, daerom en comen wij vanden singeadie soo veel niet ver-
dragen, ick seijde ick hebt aenden hr gouvr geschreven en soo
gij lieden naer hem wilt hooren soo sult ghij wachten tot dat
sijn order compt, waer op noch eenige woorden vielen en
hij riepen met alle man tot drijmael, wij hooren en doen naer
't gebodt vande Compe en sijn die gehoorsaem, daermede sijn
sij wederom vertrocken, —

Mijn agtbaer hr ick ben hooglijck versoeckende dat mij

gelieft

gelieft te belasten off ick nu naer Oubie soude vaeren —
om aldaer de visite te doen gelijk mijn gebiedende heer mij
gerecommandeert heeft, en dat ik gewacht heb tot de comste van
mijn agtbare heer is geweest dat ik dachte datter 't een off t'ander
mochte voor vallen, en nu verhope ik datter nu niet meer
in de wege en is off ten waer dat sijn hooght. den Coninck
van Ternaten hier aen quam, —
Mijn heer het garnisoens volck sijn versoeckende aen mijn
gebiedende heer om de gerede maenden, de twee weduwen van
de overleden Kerckpan, en Migiel Dennis sijn hoogelijk ver-
soeckende aen mijn agtbare heer soo haer mans werde geen hebb[en]
gehadt bij de E. comp.e dat sij dat mochten genieten, de twee
soldaten Pieter Jacobssen, en Philip Hendrijcksen blijven den heer
gouvr. danckbaer voor de verhueringe, en den Corp.l Christof
Radaino, en den soldaet Jan Gerritsen sijn mede seer ootmoedel[ijk]
aen mijn heer versoeckende dat sij mochten twee maenden ge-
nieten wegens haer verhueringe, die sij beijde heer hier op Bat-
jan gedaen hebben, dat sij dat mochten genieten, de twee —
Spaniaerden Niclaes Sintono en Salvador Losanna hebben mij
verscheijden mael laten weten dat ik dege aen den E. heer gouvr.
soude versoecken dat se mochten weten off haer wijven van Ga[...]
mochten bij haer op Oubie comen, —
den Chirurgijn Jan Schellekens is mede ootmoedelijk —
versoeckende om medicamenten, vermits hier medicamenten
meer en wesen, waer van de catalogus hier in beslooten leijt
hier liggen mede de rantsoen rollen van Januarij en Febr.
en een rolleken voor den winckelier, —
Mijn agtb.e heer hier leijt mede in beslooten de memorie
wegens den pachter Cornelis Pietersen, en versoecken seer
ootmoedelijk aen mijn hooggebiedende heer dat deselve eens
mage door lesen worden, en soo ik mij daer aen te buijten ge-
gaen heb verhope mijn agtbare heer sal het selve gelieven
in te sien, —
Op gisteren naermiddage quam de Chialoep de Wacke[r]
comst met den Zee wint hier op de reede en 's avonts met
den landt windt hebben wederom haer reijs vervoordert, —
voorders en is hier bij ons niet voor gevallen dan alles goet
hiermede D. Ernfeste hooghagtbare, wel wijse voorsienige

Seer

seer Beschaijden generuse heer, affbrekende en wensche
UE, in de bescherminge godes, verblijve UE, verpligten dienst
willigen dienaer, onder stondt en was geteijkent, Pieter
Dijn, in margine stondt Batsjan uit fort Barneveldt den
17e maert 1679 ——

Aen d'E. heer, Robbertus Padtbrugge
gouvr en directr over 's Compes ommeslagh in Ternaten residerende in Casteel
orangie, ——

Ede Erntfeste, wijse voorsienige
seer generuse heer ——

E. agtbaer heer

De missive van den E. agtbaren raet van den 21e deser
voorleden maendt febr. is mij pr en door mij affgesonden
boodt met de E. comps prauw, neffens de goede maende voor
het guarnisoen wel overhandigt, en hebbe de selve op den
23e daer aen volgende aen t guarnisoen verstrekt gelijk
UE. agtbaer uijt de neffens gaende geteekende rolle kondt
besigtigen, ——
hebbe mede ontfangen de 30 stx: rondscherp van twee ℔
twee ponders voor, als mede de jaerlijkse cleeden voor beijde
compes lijffeijgen, maer UE. agtbaer schrift mede van $\frac{1}{4}$ pe
lijwaet tot cardoesen te maken, het welk ik niet ontfan-
gen hebbe, ende den brenger seght daer ook niet van en weet,
soo dat ik vertrouwe dat het vergeten is, een dittoe neffens
de persiaense verwe, en een half aem cocus olij hebbe ik
ook ontfangen, ——
het kruijdt kelderijtjen boven op het fortresse Mauritius
hebbe ik laten opgraven, door dien ik seer bevreest was, ——
voor een ongeluk, ende hebbe het selve seer goedt gevonden
en bequam, ende daer een kuijk over laten maken en hebbe
het kruijdt en sandt garnaten en vuer potten in geborgen
soo dat het nu buijten perijkel is van eenige ongeluk, ik
versoeke dat het UE. agtbaer mijten goede geliefte aff te nemen

nieuwe

nieuwe planken onder de drie affuijten alsoo de oude on„
bequaam waren, heb ik op mettier laten kappen, van drie soldᵗᵉⁿ
en vier maerdijkers ende ook alle de affuijten soo op het fort rosse
mauritius als zeeburgh laten teeren, soo dat het hier nu al
in sijn volkomen postuur gebragt is, wat aen belangt het
kalk ovuntjen is ten naesten bij claer, manquerende niet
anders dan een off twee prauwen met crael steen, ende ik
heb den songadie daer over aen gesprooken gaff mij tot ant„
„woordt, dat wij eerst op den 20ᵉⁿ souden nagel visite doen, en
dan ook maeken dat het kalk ovuntjen volbragt worde, ——
ook gaen hier nevens een reek: van den voorleser jan van
de castee, en een acte van den soldᵗ herman jansen crees
de welke sigh nogh soeken voor drie jaeren aen de E. Compᵉ
te verbinden alsoo haer tijdt geexpireert is, met soodanige ver
beteringe als haer E. agtbaer sal gelieven, en sij versoeken
ook elk om twee maenden gagie op haer nieuw verbandt,
te mogen genieten, ook versoekt den bosschieter gabriel
bartelsen dat hem mogte toegestaen worden corpˡᵉ scap geb
afbrekende met voorgaende grootenisse en wie U.E. edele
Heer gouvˢᵗ mitsgaders den E. agtbaren raet bevelen in de be„
scherminge des alderhoogsten godts, verblijve ondertusschen U.E.
edele Heer gouvˢᵗ mitsgaders den E. agtbaren raet U.E. onderda
nigen en geringen dienaer, onder stondt en was geteijkent
michiel thiel, in margine stondt, macquian int fortres
zeeburgh, den 18ᵉⁿ maert 1679, ——

Edele Heer, gouvˢᵗ en E.
agtbaren Raet, ——

Desen ingeleijden dient, als dat ik op den 18ᵉⁿ deser
lopende maent een brieff aen U.E. agtbaer, nevens den E. agtbaer
raedt hadde gesonden, de welke U.E. agtbaer in weede bekomen
maer wierdt mij op den 19ᵉⁿ daer aen volgende weder over hant
door dien de mooren doort haerde weer niet en dorfsden over
steeken, in welke brieff vermeldt staet, als dat ik op den 20
deser nagel visitte soude doen, hier boven de negorij van
macquian, soo weet dan E. agtbaer Heer als dat ik op den 20
'smorgens met den songadie en een Corpˡᵉ met vijff soldᵗᵉⁿ
twee mardijkers en 60. mooren ben uijt gegaen om nagel
en note boomen te soeken, en hebben 22. pˢ nagel boomen

en

en 17. p[s] note Boomen gevonden en affgekapt, daer onder vijff vrugtbaer note boomen, maer hebben niet meer dan dese 36. note de welke ook nogh niet rijp sijn, en ik met den brenger deses voor te vore konnen bekomen, door dien de note boomen op de kant van de valeijen stonden en doen sij affgekapt waren om laegh vielen, onde niemandt en dorff de nader ron, ook sal ik met den eersten de rettererende negerrijs gaen visiteeren, niet anders dan de hartlijke groetenisse aan UE agtbaer, nevens den agtbaere raet en verblijve UE agtbaer Hr onderdanigen en geringen dienaer, onderstondt en was geteijkent, Michiel Thiel, ter zijde stondt Macquian ten fortresse Zeeburgh den 21e Maert 1679.

Aan d. E. Hr Robbertus Padtbrugge gouvern.r en direct.r der Molocco, resid.rende ten Castele orangie

E.dele Erntfeste, wijse, voorsienige seer genereuse heer,

E. hoogh agtbaer gestrenge hr mijn heer,

Schrijve desen vrijborger Mahuij Tides, met sijn Chialoup ontrent de oude Manado op een rooff was gerovet, sijn anker en dreggen verlooren quam des anderen daegs met een orange baedjese prauw 't selve wederom op te vissen, en is met dito prauw op de Manado gekomen, soo hebbe wij noodtsaeklijk geagt, UE E, agtbaer dese weijnige letteren toe te voegen,

Saterdagh den 4e Febr is hier een prauw geariveert van Caudipan, brengende een brieff van den corp.l robijn Toden en den Schoolm.r Francisco die UE agtbaer naer de negerrij Katingolo en Domogo hadde gesonden, hebben aldaer geene vrugtelikenen uijtrigten, gelijk UE agtbaer in dese bij gaende brieff konnen bevogen, dermits den koninck van Katingolo

en domego en andere sijn onderhoorige daer omtrent
geensins tot het christendom zijn genegen, noch ook sigh
niet daer toe willen laten bewegen, seggende noijt ofte oijt
de geringhste gedagten tot het christendom heeft gehadt, gelijk
ons ook mondelijk van de Caudipangers is berigt, die den corp:
en mest:rs ginswaerts heeft gebraght, ook seijden dese caudipang
dat den Corp:le naer een lange maers twee naghten op goron
tale hadden gerust, ondertusschen wierdt daer een luijtenan
met soldt:n voor affgesonden, naer katingolij en domogeo, sulx
neerende desese met dreijgemente van de koninge van goron
tale en limbotten de onnosele luijdtjes aen de verder walt
wegh heeft gebraght, dat zij daeromme het christendom niet
derven aennemen, gelijk genoegsaem is gebleeken, doen de
corp:le en schoolm:tr aldaer sijn gekomen, zijnde de luijties de
negerijen uijt geloopen en in t bosch geschapert, sonder eenig
mondtcost aen hun lieden willen verkoopen, soo dat dese corp
op gorontale blijft om uE: agtb:re nader ordere te verwagt
wij hebben hen antwoordt geschreven dat hij niet wederom sal
keeren, voor dat derwaerts sal komen ordere van Maleijen,
beneffens dit compt over twee brieven van de koningen van
gorontale en limbotte die door den Oppr: d:o Kabinge uijt
de arabische letteren in de Maleijse sijn gebraght,

woensdage den 8:e feb: wiert ons bekent gemaeckt van den prins Maccarimpis
dat hij int aenwesen van uE: agtb:re wiert vergunt sijn
woonplaets te kiesen op amora, en aldaer met sijn onderhoorig
een negerije op te regten, t welk wij in bedenkinge der al
"pheroesh hoofden hebben gestelt (gaeven tot antwoordt) dat sij
niet konnen noch willen gedoogen, dat gemelte Maccarimpis
daer off ontrent sijn woonplaets soude kiesen, want voormael
ten tijde van sijn broeder soo wel als dan verscheijdene huijsge
"sinde sijn over geloopen sulten werende, nu ook soodanighe soude
geschieden, om sulckes voor te komen en morder en lust te ver
wekken hebben wij t selve gestaekt tot uE: agtb:re nader ordre

woensdage den 15:e d:o is hier gearriveert den konink Loloda van Bolange die
noch als voren met sijn broeder Maccarompius in questie sijn
continuerende, bij sonderlijk wegens tsien slaven die van
den konink waeren over geloopen, en verder ander verschillen
die noch van oudts onder hun lieden berustende, t welk wij
nu door kortheijt van tijdt "hebben niet" konnen over brieven, maer met
de comste der commissarisen nader bij onse dagh register
sullen blijken

wijders

Wijders hebben wij den koninck voorgedragen wegens de
provintie bulesakken, datahan, en passan, dat sij zigh niet meer,
der daer mede zullen bemoeyen, door dien int aenwesen van de
E. h.r gouvern.r een vaste onbreeckelijcke vrede vriendt en bondt
genootschap tusschen gemelte provintie ende onse alfoereesen
was gesloten twelcke sij beloofde naer te komen, insgelijcken
beloofde sij de affgewekene alfoerreesen van de negorie remon
die naer de negende was gevlugt bestaende in een getal van 30: —
persoonen, wederom naer sijnne negorie te senden, ———

Saterdagh den 25e feb.

wiert ons bekent gemaeckt van de opperhoofden der alfoe-
reesen dat den koninck loloda voornoemt met sijn vertreck 13 per-
soonen bantickers bij stilswijgen sonder onse kennis van hier naer
boolang heeft mede genomen, waer onder was een manadose huijs
gesin met vrouwe en kinderen, onder den schijn den dekmantel te
vertrecken, waer over de hoofden der negorien [illegible]erende —
en liet uijt roepen dat niemant sonder onse kennis naer den
koninck soude vertrecken, tsij ook van wat negorie het —
mogte wesen, ———

Saterdagh 11e maert

is hier gearriveert den gogogoe, Jacob Thontulu van Tagu-
lando met een brieff van U.E. Agtb.e gedateert ter reede voor Tagu-
lando den 5 maert, waerinne beoogt en tot onse leet wesen
hebben verstaen de quade bejegeninge der hartnekkige Lijmou-
wers, omtrent U.E. Agtb.e, als ook mondelijck ons berigt is,
door den gogogoe voorgenoemt dat naer het vertreck van U.E.
Agtb.e de gemelte negorie Lijmau door de koningen van Siau
Tabookan, Tarona, en Manganitu, was verovert, soo dat gemel-
te koningen voorgenoemde negorie alles heeft uijt geplundert
en verdistrueert, ja ook drie jonken die met sijn lading —
daer lagen om naer Maleyen te navigeeren, alles door den
koninge van Tabockan en Siauw mede genomen, ende geseij-
de Lijmauwers op een berghjen gevlugt, sijnde wederom door
gemelte koningen beleegert en van water en mondt cost —
berooft, soo dat sij niet verder konnen uijt rigten, wat ver-
der daer van komen sal. sal den tijt leeren, ———

Woensdagh 23e maert

hebben wij de opperhoofden der negorien bij den anderen
doen vergaderen, en haer lieden voorgedragen volgens uijt-
wijsende onse instructie, wegens de benoodigtheden der forti-
ficatie in voorraet te beschicken, gelijck als kalck en steen tot
en packhuijs int fortres daer de E. comp.es goederen voor den
brandt konnen bevrijt worden, gaven ten antwoort dat
haer sulcx onbewust was noch ook zoodanige beloften
aen de E. h.r gouv.r niet hadden gedaen, maer hetwelk

tot

tot een nieuwe logie en kalck te branden, schoffden sij
naer die in samelinge van hun padij oogst te besigtigen, maer
van steen logie en pachthuijs wisten sij niet van, jdogh vertro
ick wanneer hunne padij oogst sal gedaen zijn, wel mackelijk
met minsaemheijt daer toe sul bewegen, ———

donderdage 23e maert is hier aengelandt een prauw van Tagolande, komen
met een brieff van den gogugu Jacob Contusu, liet wete
dat den koninck van taboekan de resterende tagulandse –
magt voor lijman hadde laeten ontbieden, sijnde nogh naed
gesandt met twee corcorren en twee bonintangs daernaer toe
getrocken, ook hebbe verstaen dat een van des koninks volck
van taboekan int gevegt was doot gebleven, en seven gequetst
als ook een van des koninks van Siau beste volck, zeer dee
lijk gequest, jtem den gogugu pandialang met den konink
van Tabangh hebben het volk uijt de negorie tengen bube
en bulunij met geweld daer vandan gehaelt, en op een bergie
in hunne pagger gevoert, ook wiert ons berigt dat een prau
van lijman was uijt gegaen sukenerende deselve naer terna
ten was genavigeert, ———

den 24e dito: domine kakelinge, hadde gaerne met dese –
prauw vertrocken om sijn kerkelijke visitatie op de ij=landen
afftelegen, maer om dat dese prauw soo haestigh sigh naer de
terwijn wilde vervougen als ook de luijdtjes op de ij=landen int
leeger vergadert sijnde, heft sijn derwaerde de reijs gestaek
tot dat daer een schip kompt van Maleijen, aengaende de ——
water molen hebben wij met den gogugu wel ontfangen,
en de windt vleerkens die veel te kleijn en te smael waren ebbe
breeder en langer laeten maeken, even wel geen windts ge
noch en geeft, maer den terck bastjan wil daer een ander
naer maeken, uwe hoogh Agtb.e gelieft in dagtigh te we
om een molck boor hetwaerdts te senden, vermits de kraeven
met de keeboort en niet te regte komen komen, verders
is hier alles wel en sal ook een sorgh voldig haert dragen dat
ook dusdanige continuweert, eijndige naer mijn hoodtige –
onderdaenige haertelijk groetenis, uwe hoogh Agtb.e onder
daenigh gehoorsame, en plichtschuldigen dienaer, onderstond
en was geteijkent, dirck Pietersen, ter zijde stondt –
manado in de logie aent fortess amsterdam, desen 28
maert 1679, ———

Aan d' E. heer Robbertus Padtbrugge
gouverneur en directeur der Moluccos, re-
siderende ten Casteel Orangie ——

Eerentfeste, manhaffte, wijse
voorsienige, en zeer genereuse heer

UE. agtbare heeren missive van den 27e maert is mij wel
terhandt gekomen, benevens de gedemaende voor de twee
nieuwe gehuerde soldaten derwelcke ik ook aen haer hebbe ver-
strekt, als mede niet meer dan drie vaem gunnees, en UE. agtbare
schrijft van 1/4 gunnees en den brenger seijt ook niet meer —
ontfangen te hebben, ——
ook hebbe ik op den 23e 24 do met vier soldaten en vier —
maerdijkers naer Hoffagita per prauw gescheept, om aldaer
nagel en noten visite te doen, en bij den sengadie gegaen
zijnde, hebbe ik hem versogt dat het hem geliefde mij eenige
mooren bij te voegen, soo heeft hij mij dan 26: mooren mede
gegeven, en doen ben ik boven int geberchte van Hoffagita
gegaen, al waer de mooren seijden dat haer nagel perk ge-
weest was, soo dat ik daer maer 7 note boomen hebbe gevonden,
daer onder drie met vrugten op, maer de vrugte en was
niet dicker als krayan ende ik wilde noch hooger int ge-
berchte op gaen gelijk ik ook gedaen hebbe, doch de mooren —
hadden daer weijnigh lust toe, en seijden dat sij daer noijt
geweest hadden om visiten te doen, doen seijde ik dat sij mij
3 mooren mede wilde geven, het welk sij mijn niet en dorsten
weijgeren, en doen ben ik met 3 soldaten en de 3 mooren het
soo hooge op gegaen als wij konden komen, en hebben aldaer —
noch gevonden 144. cleijne note boomen en affgekapt en
verdistrueert, en doen ik weder bij de anderen mooren —
quam doen seijde ik tegen haer dat wij soo veel noten boomen
verdistrueert hadden, het welk sij daer over verwondert —
waren en seijden dat daer niemandt noijt gegaen en hadde,
om note boomen te soeken, soo hooge int gebergte, maer —
't was soo koudt dat wij qualijk konden harden, ——
Op den 25e do ben ik met vier soldaten en vier maerdijkers
per prauw naer Taffasaine en Sabole gescheept, om aldaer ook —
nagel en noten visite te doen, en ben bij den quimelaha gegaen
en met beleeftheijt aen hem versogt, dat sij mij eenige mooren

geliefde

gelieftde bij te voegen, dat ik gekomen was om aldaer int
gebergte nagel en noten te soeken, soo heeft mij den quime-
laha 15 mooren mede gegeven, en hebben doen 't gebergte
op gegaen en int gebergte van taffalaino gevonden en verdi-
tervoort 4 jonge nagel boomen en 44. note boomen, daer
onder waren twee boomen met vrugten, op de welcke ik a..
UE. agtb. de vrugten toe sonde gep^s in twee korffjens d..
welck UE. met den brenger deses bekompt, hebben geen mee..
connen bekomen waer door de boomen affgeklapt de vrugte
de berghe affrolde, en niet meer als dese conde bekomen ——
Op den 26en do ben ik bij 't opperhooft op saleli gegaen
en aen hem versogt om eenigen mooren bij te voegen, om
aldaer int gebergte nagel en note boomen te soeken, soo
heeft mij het opperhooft dan 26 man mede gegeven, om
nagel en noten boomen int gebergte te soeken, ende hebb..
aldaer gevonden en verditervoort 13. nagel boomjens, daer
onder 3 soo dick als een been, ende resterende wat cleynder,
ende 9 note boomen affgeklapt daer onder waren twee
groote note boomen, maer sij en hadden geen vrugten op, so
dat ik het hele eijlandt nu rond ben geweest en ook de eij-
landen [illegible] al door gekruijst heb ——
UE. agtb. missive vermelt mede dat ik Motier ook
soude door kruijsen, het welck ook al geschiet soude geweest
hebben, alsoo ik den Sengadie van Quoffaquika aengespro-
ken hebbe om eenige mooren bij te voegen, maer den Senge-
die antwoorde mij, dat hem Motier niet aen en ginge, dat
dat volck de daer recognitie voor genieten op Ternaten woo-
den, en seyde dat als hij selver bij UE. agtb. quam daer van
nader onderrigtinge soude doen, maer als mijn agtb. h..
geliefft soo sal ik maerdijkers nemen en gaen naer Motier
toe, met eenige soldt. om door te kruijsen, sal soo lange op
UE. agtb. order wagten, ——
wat aen belangt het kalckoventjen, is op den 2..
do in brandt gestooken, soo dat de kalck nu gebrand is, UE.
agtb. bekompt mede het specificatie van de onkosten
daer aen gedaen, den Sengadie ~~van~~ Quoffaquika heeft
die versche reijsen aengesprooken " om een stick van de
E. Comp. soo dat ik het hem niet en dorfde langer weige-
ren, ende heb hem een op toecomminge van UE. agtb.
order verstrekt, alsoo ik het op mij niet en dorfde nemen
als wanneer hij dan de selvige presenteert wederom te lan-
gen, offte in casse te betaelen ——

den

den soldt Philip Janssen, met sijn dochter sullen met
de eerste gelegentht op Maleijen komen, en daer kan UE,
Agtb.e haer selven horen spreken van wegen mijn houwelijcke
staet, UE, Agtb.e bekompt mede 3 Cannekens boter met den Jongh
hadde van Gnoffaquila, eijndigende en wil UE, Agtb.e bevelen
in de bescherminge Godts, en verblijve UE, Agtb.e onderdanige
dienaer en was geteekent, Michiel Thiel, ter zijde stondt —
Macquian uijt fortresse Zeeburgh, den 29e Maert 1679

Aan d'E. Heer Robbertus Padbrugge —
gouvern.r en direct.r der Moluccos, resid. —
rende in Casteele Orangie —

E. Eersame, wel wijse, voorsienige —
seer genereuse heer, —

Mijn jongsten brieff aen mijn hooge gebiedende H.r P.r
Hitsie Kaijsela van den 17e Maert verhope mijn gebiedende H.r
wel ter handt gecomen is, en 't sedert dien is hier bij ons niet voor ge-
vallen, dan op den 26e Maert ben ik ter ooren gecomen hoe dat den
hedaet Jannes Pietersen eenige goet van sijn vrouw hadde gecregen
dat vergiff soude sijn, het welck ik van hem hebbe affgevordert, in —
presentie van vier getuijgen, en hier in besloten, en twee wijven
als die verclaringe hier naer voegen, en in liggen uijt wijst, met
dese chialoup overstuere, het sijn de twee gesusters de outste ge-
naemt Griet de wed.e van den soldt Michiel Denijs, de tweede ge-
naemt Marta de weduwe van Dierck Pauw, —
van dese twee wijven is veel opspraeck dat sij haer mans souden
vergeven hebben, en de siekte van haer mans is ons en onsen
meester onbekent geweest, en sij clagden al inde keel en op de
borst, en wat den chirurgijn haer ingaff en kost de mage niet
verdragen, en waren altijt dorstige en sonder koortsen, en hadden
mede treckinge van sennen, en wij en hebben daer noijt geen rech-
bescheijt connen vancrijgen, voor dat dit inliggende te voor-
schijn gecomen is, nu als Jannes met sijn wijff dit inliggende mij
gebraght hadden, hebben wij aen Marta gevraeght off sij dat
hout wel kende sij seijde van neen, en hadde het noijt gesien, en sij
wilde ten eersten vloecken en sweeren, maer ik liet se opt fort —
brengen, dan vraegden wij aen Griet, off sij het goet wel kende, sij
seijde van ja, sij hadt dat aen Jannes wijff gegeven om cleetjens
te pouffen off stoocken om wel te riecken, —

sij

wij vraegden wij haer dat gegeven hadde dat en wilde sij niet seggen, dan liet jk haer boven brengen, tot op den 6e april dat jk seijde datse met dese Chialoup naer maleijen soude vaeren, dan seijde sij een moors wijff genaemt nourria, hadde haer dat gegeven en sij seijde ik en hebbe daer geen quaet mede gedaen, off en weet niet datmen daer quaet mede can doen, dan lieten wij met den coninck hawij nourria roepen, en sij quam inde logie en seijde tegen mij dese naervolgende woorden, in presentie van den Corpl christoffel en den chirurgijn, en den Conink hawij bras, en noch eenen moor genaemt beibei, ——

Sij seijde als griet haeren man noch op't fort was, dan is griet bij mijnen man gecomen dat sij soude maken oft toveren off haeren man soude sterven off ik sal sterven, daer naer is griet bij den geegeegee gegaen en heeft aen den geegeegee gevraegt om warangi daermen de christen mede vergeeft den gebgeegee seijde ik en heb niet meer, dan is sij bij eenen moor manachie gegaen, en vraegde om van hem warangie te coopen, den moor vraegde wat sij daer mede doen wilde, griet seijde om den schoon soon jan van claes diercksen boek sijn christ te vergeven, dan heeft den moor haer wat verkocht daer mede is sij gekomen bij den offomoniere van tappe en vraegde al men dat goet at off men daer wel van soude sterven, den offomoniere seijde als men daer coorels van limoen sappe bij doet en affeieen dan can het wel iser door eten, hoe en soude het geen menschen dooden, dan seijde jk tegen griet siet wel wat gij doet en geeft het aen niemandt niet, daer naer is griet bij mij gecomen en seijde geeft mij wat goet want mijnen man schreeuwt soo, en heeft sterken hitte op sijn hert dat sij niet duren en can, dan seijde ik, en heb ik uw dat niet wel geseijt dan gaff ik haer dit stuckien hout, om den brandt te vercoelen maer niet tot eenige quaet, en griet gaff mij een japonschen rock, op dat ik tegen niemandt seggen en soude, ende warangie heeft griet ook aen jannes wijff gegeven, met dit stuckien hout, maer het stukjen hout heeft sij wel aen jannes gegeven maer het vergift niet, dit sijn de woorden van nourria in ons presentie als boven geschreven, dan liet ik jannes wijff roepen en vraegde waer dat die warangie was, sij seijde ik en heb het niet van griet gehadt, dan seijde nourria tegen jannes wijff hebt gij dat niet in een copkien gesadt met malcanderen onder een gemengt, dan seijde jannes wijff dat heeft griet wederom genomen, dan vraegde ik aen jannes off sij dat copkien met dat goet niet gesien en hadde, dan seijde jannes jk heb het in mijn handt gehadt, ik meijnde dat het dabbe dabbe was, en ik geude het bevonste wegh, dabbe ~~dabbe~~ dabbe dat is soo veel als saudde voor vish, en daer naer heeft griet het copkien met de rest van't goet wederom gehaelt, ——

dan

dan lieten wij als mede inde presentie van inliggende genoemde personen den moor manahier roepen, en vraegde hem off griet bij hem warangie gecoft hadde, hij seyde griet is bij mij geweest, en heeft mij gevraegt om warangie te coopen, ik vraegde wat hij daer mede doen woude, hij seijde jan de schoen soon van claes dircksen cock heeft mij dat laeten coopen om aen sijn griet te doen, doen gaff ik haer voor drie dobbeltjens, een dagh a twee daernaer quam griet wederom en kocht wederom voor drie dobbeltjens, daernaer quam sij wederom en kocht nog voor twee dubbeltjens, maer ik en wist niet dat hij daer jets mede woude doen, dan lieten wij den offemenire van tappe roepen maer dien en was inde negorie niet,

Mijn heer met dat ik alle dese voorenstaende woorden en de inliggende verclaeringe claer gemaeckt hebbe, soo ben ik dese overstuerende, want ik en weet niet wat dat de waerheijt daer van is, soo is dat p.te dese jalousij nu overcomen, jannes pietersse met sijn vrouw, en die twee wijven griet, en marta, inde boien gesloten, want soo het lijkt en soo wij aende lichte gesien hebben soo soude daer wat aen vast wesen,

Mijn hooge gebiedende heer wij sijn seer otmoedelijk versoeckende dattet moest haest geholpen worden, want wij hier op bathjan soo wel inde negorie als opt fort daerom verlegen sijn, hiermede Eersame agtb.re wel wijse voorsienige, seer bescheijden heer affbrekende en wensche UE. inde bescherminge godes, en verblijve UE. dienstwilligen dienaer, onderstondt en was geteekent Pieter Lijn, ter zijde stondt Batchian inhet fort Barneveldt, den 8.e april 1679,

Aan den Eersamen, discreeten dirck pietersen, vaendrager en Commendant op de manado,

Hier late wij U.E. weeten hoe 't hier tegen de reliqsel sijn, want voorts tot het lest toe, naer het voorleesen van de E. heer gouv.r sijn brieff, soo is den jongen koninck van gorontaelo opgestaen van sijn stoel, en heeft met een groodt geluijt gesproocken wat wie de heer van mijn hebben, hij heeft mijn versocht dat de tomijndors los soude laeten, en mijn pagger aff soude breken, dat heb ik gedaen, wat wie d'heer daer meer van mijn hebben dat mijn volk christen souden worden, eer dat daer een van mijn volk christen soude

worden

werden soo wonde ik liever dat daer een quam die mijn de
kop aff sloege, dat ik daer een wiste die daer gedachte toe hadt, ik soude hem
terstont gaen vermoorden, en wat meent d'Hr wel dat sij met
mijn sal doen als sij met de koninck van boelangh gedaen hebben
nemen mijn als [illegible] aff maer daer sal ik wel voor wesen,
kort daer naer is daer een prauw met twee nadi tommalati gekom(en)
en heeft geseijdt tegen den koninck van gorontalo, dat de meesters
van tomijne tegen haer geseijdt heeft, dat de koninck van
ternaten met vijff a ses hondert corcorre, en met vijff a 6:
schepen sal komen en sal gorontalo en limbotto verdistereren
en dat wij hier leggen om de pallasie open te houden, maer niet
om 't christendom, van die tijt aff hebben sij lustigh kruijdt begin-
nen te maecken, en haer geweer verhien, en alle amonisie van
oorlogh claer gemaeckt, en veel kleijne prauwen om haer vrouwen
en kinderen op 't binne water te brengen, in tijdt van noodt,
en sij seggen ook dat sij niet bangh sijn voor den koninck van terna-
ten, als de Comp haer hande daer maer aff hout, wij hebben ook al vier off
vijff mael bij haer geweest, om te vernemen off sij al hondt begeden
te maecken en rottingh betaeren voor de Compen olij maer sij
swegen stil, wij hebben gevraegt naer hendrik leijdeckers hooft ma(er)
sij seggen dat die van bangaij gedaen hebben, en die van limbotto segg(en)
dat het die belet gedaen hebben, soo ook stoedt het van sijn hals aff,
wij hebben ook naer den toeck taljava sijn goet gevraegdt sij seggen
het ijser maer sij seggen niet dat sijt ons geven willen, want sij
achten Compes orders soo veel als niet ter werelt, wandt het is eegen hoo(gh)
genoegh, drie dagen naer 't vertrek van de E. hr. gouvr is den
jongen heere met den Capten launet met twee groote corcorren
uijt gegaen, en sijn den 4e maert wederom gekomen, wij hebben
uijt den mondt van den koninck van domego gehoort, dat sij 13:
tomijnders haer koppen aff geslaegen hebben, maer off 't waer is
off niet het is den groote godt bekent, ses daegen daer naer heeft
den jongen koninck een prauw aff laeten setten, maer ik ben daer
naer toegegaen en hebbe gevraegt off sij wel witen dat het haer
de E. hr. gouvr verboden hadde, sij seijden ja dat weeten wij wel
de jonge koninck wil maer naer de mont van de revier gaen om hem
wat te vermeijden, waer op ik seijde de soldaten moet mee gaen want
het is last van de E. hr. gouvr, wat wil sij daer meede doen tis
maer naer de mondt van de revier, 9. daege daer naer is den konin(ck)
wederom gekomen, met een groot geluijt en met een velt ge-
schrij, wij conden anders niet vernemen als dat sij op piogama ge-
weest is, wij souden wel wat meer van sijn schelmstucken we-
ten maer sij verbiet het op lijffstraff niemandt bij ons te komen
praten, als sijn kitsiels die ons alle daege wat komen hoppen om

Scheeren

scheeden met ons degeele, soo dat het onmogelijk is om te verdragen, sij vragen ook machtig hoe 't komt dat daer geen vrijlieden komen met haer te handelen, want het nu al tijt is dat zij hier plegten te komen, off de hr. hooft verboden heeft dat sij hier niet komen, want haer een groter affgrondt gedaen worden als soo, ———

dito 31 maert —— Sijn hier twee Limbotters geweest, zeijden dat sij van Caij, gij quamen, die ontrent een maendt daer van daen sijn geweest, en hebben ons gesegt dat sij daer een groot schip gevonden hadden, met een capn. met 23 soldn. van maccasser voor sloepen en jonken om die op te soeken, die de twee hollanders voor desen vermoordt hebben, en hebben twee mede naer maccasser genomen, die sij seggen die de feijt begaen hadden, ——

hier is ook 't opperhooft van attingolo geweest, die ons ook sijn negorij verboden heeft, die van bonto komen ook alle dage ook vragen off de gecommitteerdens haest komen sullen, want de koninck van bonto heeft op moeten breken, met sijn hoe huijsgesin om op gorontalo komen woonen, hier is ook een Candipanger bij ons geweest maer wij weeten sijn naem niet, heeft ons gesegt dat de koninck van gorontalo liever vechten wil eer dat hem een man meer affgenomen sal worden, off een van sijn volk christen sal worden, ———

wij souden ul. wel wat vant Christendom schrieven, maer gij sult het wel uijt den moestr. sijn brieff hooren hoe 't hier gelegen is, doch niet temin wij hebbent allegaer op onse dagh register, toter tijdt toe dat de gecommitteerdens sullen komen, bevelen ul. benevens bij hebben in de genaedige bewaeringe des almogende godts ul. ootmoedigen dienaer, onder stondt en was geteijkent, Robijn Boden, ter zijde stondt, gorontalo desen 9e april 1679 — lager stondt, ik versoeke dat gij haer geen swaerten beloont maekt, want het tot ons na, deel wesen soude, want die schelmen soeken alle dage oor, saek om ons hier van daen te jagen, ———

Aan d'E. hr. Robbertus Padtbrugge gouverneur en directeur, mitsgaders den Raad in molucco —

E. Erntfeste, agtbare, manhaffte wijse, voorsienige, zeer discrete heeren en vrienden ———

Sedert onsen jonghsten, gedagteekend 29e septembr.

des voorleden Jaars 1670. p.mo october daer aen p.r de re-
tournerende sloop de welkomst, afgegaen sijn ons wel ter
hand gekomen U.E.d. twee brieven, naamelijk de eerste de
den Manhaften Cap.n Cornelis Snoerius, en den verderen me-
ten Casteele orangie op Maleio 30.e novemb.r geschreven
p.r 't sloepie vanden ternaats mesties burger Meijndert IJdes,
door handen van des selfs broeder Cornelis IJdes. op 17.e decemb.r
daer aan; en de andere door d'E. h.r gouv.r Padtbrugge, van
gelijken datum, als gem.e onsen brief, inde sloop d'Eendraagt,
twijlende voor Xulla bessij geb.t, doch eerst ontfangen p.r on-
vendrig der mardijkers, d'quiel hermansz: op 6.e maart jongh-
leden; sijnde ons sedert des gouv.rs retour vande eerder visite,
op Celebes Zuijden binnen cust, geen occasie tot schrijven voor-
gekomen, gelijk ook de stoffe int begin van geen sonderlinge
belangh geweest en alsulx aande tardance te min verbonden
te meer, wijl den raad bij gem.e haren brief van 30.e novemb.r de
principale rescriptie, suspendeerde, tot retour van de heer gouv.r
Padtbrugge, van sijn E. groote visite op Celebes oostkant, ver-
hopende dat Zijn E: al lange voor 't schrijven deses, nevens 't gesel-
schap, op Maleijo in gesondtheijt sal gereteurneert sijn, 't geen bij
occasie ons aangenaam sal sijn te verstaen. vervolgens uit tre-
dende tot beantwoording van gem.e U.E.d: twee brieven, als
andere dienstige materie, nevens nodige advertentie en vrien-
delijke communicatie, seggen aanvankelijk van Tidor en de
papoese roverijen, dat wij ons dien aangaande nogh gedragen
aan de ruwe calculatie, nopende de vergoedinge der geroofde
en weder geloste ingesetenen deser provintie, bij onsen voor-
aangeroerden brief ter neder gestelt; sijnde niet doenelijk
daer aff een pertinenter specificatie op te stellen, wijl de redem-
tie onser geroofde onderdanen op verscheijde tijden en plaatsen
sommige van de rovers selve, en andere weder door de tweede
en derde hand, door onse kleene handelaars, op Celebes noordt-
kant, als mede bij de koffingers op d.o oostkust, gelost sijn, en
waer op eenige te veel winst soekende, wierd bij ons gearresteert
dat door de vrienden en geinteresseerde vande geroofde men-
schen niet meer soude betaald worden, dan 25 rd.rs voor ijder
kop, soo wel eenige lossers wel kragtige deleerden, selve meer
uijt geschoten te hebben; sijnde de geroofde menschen niet min-
der dan omtrent 70 koppen, die, soo wij niet beter weten, meest
alle weder gelost sijn: 't geen dan soo na gecalculeert is, als wij
hebben konnen te wege brengen, ongerekent de groote in-
solentien omtrent dese roverije gepleegd, met het roven van

verscheijde

verscheyde vaartuygen en goederen, die de piraten vero=
verden, gelyk dan al eenige inlanderen zyn niet willende
gevangen geven, gequetst en noch met de vlugt ontkomen
zyn, 't geen ook seker minder orangkay van 't negorytjen Hata=
hoa, op Cerams binnen cust, genaamt Cama-Dea maat,
het leven gekost heeft: zullende UEd., nu volgens de ordre van
haar Edelh. de hooge regeringe tot Batavia, by missive —
van 28e January passo, pr de jagten experiment en Sanden
afgesonden, en ons in copy toegekomen, met het overleveren
van haar Edelheden brief, aan den ouden tidorsen koning Saifoedin
aanleydinge gehad hebben om met vrymoedigheyd de satis=
factie over geleede schade en hostiliteyt te urgeren, welkers —
uytslage wy dan ter gelegener tyd hopen te verstaan, komende
nu niet wel voorby gaan, UEd: in vervolg van die sake te be=
deelen, hoe wy inde maand octobr jongstleden, ter wyle den
gouvr met de corcorren op de visite was, ons jagtje Beere —
met twee sloepen en vier besette corcorren, alle wel —
gemonteert, nade advenuplaats, ontrent het eyland Bonoa
en 't Nassause gat, op de rovers uytkruyssen gesonden hebben,
doch weeke in 't begin van novembr weder retourneerden
als geene der selve vernomen hebbende, gelyk tot noch
toe geene dier roofvaartuygen ontdekt zyn, hoewel de re=
geringe in Banda, ons by haar Ed. missive van 14e febr. jongst=
leden, adviseeren, goed en bondig bescheyd te hebben, dat er noch
drie do corcorren int vaarwater zyn, hun meest by ons en
daer ontrent op de cust van Nova Guinea onthoudende, en
met de Keffingers op Cerams oost kant, als der selver geveynsde
de vrienden correspondeerende. Zynde hiermede ontrent 3 —
weken geleden gerugt, dat er een roof corcor, ontrent het ey=
land Kelang gesien soude wesen, welk gerugt door de voorige
geleede schade, de gemoederen deser landzaten weder altereerde,
en te meer credit van waarheyd kreeg, wyl het nu seker is,
dat voorgende rovers hier gevageert hebben, over Zuyd, en dat
men meende hy de voorleden jaars cours langs Cerams binne=
cust wel weder mogten neemen, den koopman tot Honimoa
Sr Gerrit van de Voorde, ylings 5 wel bemande corcorren en
6 snedige sjampans, wel gemonteert, afstak, en tegens de ge=
rugte rovers een stuk weegs wel waard op na Hitoes cust
uytsond, doch hebben na eenige dagen kruyssens niets opgedaan
en zyn alsoo terug gekeerd, om op de eerste advertentie weder
veerdig te zyn, ten minsten tot dat dese maand (als zynde de —

bequaamste

bequaamste tijd van't saijsoen) verlopen sal zijn hebben
het selve gesparsgeerd gerugt, geen gevolg, gelijk dan hopen
d'authoriteijt van den tidoresen vorst, en insonderheijt de te
verwenen correctie soo veel ontrent die brutale papoeen of
hare boosaardige bevelgevers sal uijtwerken, dat Comp:s
vreedsame onderdanen in dese provintie voortaan, van hare
stroperijen bevrijd sullen blijven —
Bij ingeslotene extract uijt ons dagregister, onder 20:e
novemb:er jongstleden, werd UEd: gecommuniceert, het
rapport van den assist:t Pieter Nuyts op desselfs retour van
massoal, item de brieff door den koning en Cap:n laurot van
massoal, op derselver versoek p:mo do aan ons geg:, waar uijt
dan consteert, derselver instantie voor haar bij haren heer
den koning van tidore, om licentie, van te mets hier in-
ambonia te komen, gelijk sij sonder consent, uijt vrese van
sijn hoogheijts ongenade niet derven doen, item sijn hoogh:ts
ordre aan die van waijgeeuw tot restitutie van een gestoole
bas, aan d'inwoonders der negorij hatiwe, welke beijde ver-
"soeken wij onder ons voorschrijvens hier neteren, ten eijnde wij UEd
deselve bij goede occasie sijn hoogh:d op de gevoeglijkste wijse believen
te laeten voorhouden, en specialijk het eerste, als sijnde die van
massoal, altijd heer tot de Comp:e en hare onderdanen geincli-
"neerd geweest, en waar over den Tidorees schijnt jalours te sijn
Nopende de Batsjanse sake, hebben wij gesien het eenvoudig
extract uijt de dagelijkse aanteekening van den serg:t Pieter
Lijn, in de fortres barneveld militerende, 't geen aanwijst, het
weten van koning Alawadin, om sijn gepretendeerd regt con-
cernerende de negen permatse negorijen, op Ceram noord-
cust te vervolgen, schoon hem meermalen, door haar Edele
tot Batavia, als d'heer oud gouv:r Anthonio Hurdt, de onge-
fundeerdheijt sijner pretentie duijdelijk aangewesen is: hebbende
sijn hoogheijd nietemin den geraffineerden gijst latoekaij-
kee in bezendinge derwaardts, heijmelijk gebruijkt, hoe wel
sij door den selven op't laatst met 't vlugten van Batsjan-
nese bedrogen is, terwijl de gemoederen van eenige alfoere-
sen op voorsz: noordcust, aan de negen negorijen niet depen-
derende vrij gealtereerd en door geciteerden fiscl, onder ver-
scheijde snoeferijen van des Batsjanders magt en vermogen, als
't bestellen en overgeven van konings zegel en vlaggen, ge-
disponeerd sijn om dien koning tot hun schut en scherm heer aan
te nemen, gelijk de negorij Noniaij daar door dan ook in twee

verdeeld

verdeeldis, d'eene helft het met d'Comp:e en d'andere helft
het met den Koning van Batsjan houdende, sijnde d'eenigste
oorsaak vande gevolgde verwerringe, naamentl: dat die van't
hoa off gesugt Tapoeára sijn vanden regten orangkaij gesee=
passeerd hebben, en tot nogh toe bij d'alfoereesen van hoelong en
callit woonen, gelijk onlangs ook een ander gesugt Likalamua
gent: mede onder Koniaij gehoorende, in alles sterk 65: zielen
door dien van Tapoeára verjaagd en van sijn goederen sijn be=
roofd: alle vrugten vande Batsjanse besendinge, soowel niet
weten, of dese opreijnige door Konings Alawadicus ordre
geschied sij, dan of Zulx buijten sijn weeten, door deszelfs crea=
turen is te weeg gebragt: ondertusschen willen hoopen dat
sijn ~~hoogen dat sijn~~ hoogheijd eenmaal vandeselve pretentie de=
sisteeren en welgem:e haar Edelens:, daermede niet meer fa=
tigeeren sal, als hebbende dat schrijven, volgens den tenuer
van meergem:e Bataviase missive, eens lang genoeg geduurd
ende soowel inde brief van Zijn hoogheijd, dato 22e January
geneteert staat, dat aan den gouv:r in amboina andermaal
soude geordonneerd worden, sijn best te doen, om eenige
der permatse volkeren tot controle ~~va~~ Batsjan te brengen,
soo en vinden daer af inde ontfangene papieren geen mentie
gemaakt, en sien het selve dienhalven aan voor een compli=
ment, wijl bij de gedane besendingen, voor heen, genoegsaam
consteerde, een algemeen affkeerigheijd vande Batsjanse rege=
ringe, als wel wetende, datse daermede tot een slaafse dienst=
baarheijd souden overgaan en nooit meester van't haere wesen,
daerse nu in gerustheijd, onder Comp:s protectie leeven, sullen
ons verlangen te hooren, of Zijn hoogheijd de verhoogde recog=
nitie, tot 500 Rd: int Jaer, hem door haer Edelen: voor t af=
staan vande eerste eijlanden soo gunstelijk toegelegt, sal
hebben geaccepteert, gelijk wij niet willen twijffelen om de
geallegeerde redenen, in gedagte brieven aan UEd: en den
Koning ter neder gestelt, welke gunste sijn hoogh:d wel danke=
lijk behoorde te erkennen, soowel hij sigh sedert eenigen tijd
wat affkeerige getoond heeft, inzonderheijd tot het werk
aande nieuwe vastigheijd tot oebij: ende sal tot besluijt deser
materie, bij ons stip geobserveerd worden, geenen onder ingese=
tenen tot de visscherij na oebij te licentieeren, dan met die limi=
tatie, datse hun op vertoninge al vorens aan den comman=
dant op oebij sullen moeten vertoonen, conform de intentie
en 't genoteerde van hooggem: haer Edelheden, ——

dd

de geruchte machinatien tegens de Ternataansche Croon
op Tambocco &c.a zijn ons mede ter ooren gekomen, dog naderh
hand verkiende uijt 't verhoor bevonden, gelijk mede waren, de
geruchten door Goffela tot Xula gedivulgeert omstandig aan
gehaald in 't compendieus extract dagregister vanden assist.t
Paulus Harcxe, ons soo door d'heer gouv.r als den raad dubbeld
toegekomen; Zulx koning Amsterdams overkomste, in gesel
schap van de heer gouv.r Padtbrugge, tot redres vanden verw
"denstoestand aan dien oirt wel noodig geweest is, gelijk zijn
d.s intentie dan ook lage, zijn hoogheids veer wolvaard en onderda
"nen tot Tambocco en Bangaij te onderschragen, ten welken eijnd
en om zijn hoogh.d tot deselfs pligt te houden, gecom.e: zijn d: den
luijten.t Jodocus Ludewijk Cronenbuijsch en assist.t Harc
voorn.t met een goede instructie, dato 26e octob.r pass.
tot Tambocco hier, ter wijl zijn d: de reijse noordwaards op
vervolgde, dog wijl de sloep de reede haar (waar af hier na
breeder zal gesproken worden) op 19e Januarij passato te deze
reede weer ook gearriveert is, quam ons uijt het gehouden
dagregister van assist.t Harcxe, geconfronteert met gecom.e
instructie, tot verwonderinge te blijken, dat alle de gerecom
mandeerde poincten, door koning Amsterdam meest inde
wind geslagen en bij na geene tot executie gestelt waren, maar
daer en tegen de gesuspecteerde grooten, en specialijk tot
hun zijde gebragt en van alle de bessoignen verzet hadden, 't
geen de gecommitteerdens, nolens volens, met sonderlinge
patientie hebben moeten inkroppen &c.a gelijk uE.E: uijt gem.
dagregister, omstandig blijken sal. wesende op 6e maart p.t
't sloepie van Daniel Hermans [illegible] weerom, ons mede toegekomen
een brief door zijn hoogh.d Amsterdam, aan d'heer gouv.r als
tot Xula bij geb.s die dags daar aan door gecommitteerden
met de gewoone solemniteijten ingehaald, en vervolgens uijt
de arabische in nederlandsche letteren en taal overgebragt en
getranslateert zijnde, van soodanigen inhoud bevonden is, als
de beijde afschriften in 't duijts en maleijts, hier nevens gevoegd,
uijtwijsen, en waar uijt onder anderen in opmerkinge genom
dient, dat zijn hoogheijd sig bevard vindende, gecom.e: assist.t Harcx
zoekt verdagt te maken, en zijn onschuld en oprechtigheijd te
vertoonen voor hij beschuldigt werd, met een vreemde tale,
dat hij niet was gelijk prins Calamatta &c.a ende op het
slot ook de heer gouv.r Padtbrugge met Harcxe in een
graat stelt, en beijde van quade handelinge, tegens het
Ternaatsche rijk beticht, welke laatste, ons zeer verwonde

Margin: den assurantien colabo zijn hoogh.t.

en

En bij nadenking doet presumeeren, of dit niet wel bui-
ten voorweten des Konings (die lesen nog schrijven kan) door-
den schrijver des briefs, sijnde op gem: Colabo, agter en op zijde
aangesteldt sal zijn, 't geen te meer waarschijnlijkheyd heeft, —
als men siet, dat sijn hoogheyd in den beginne den gouvr: zijn —
vriendt noemd, ende considereert dat Colabo den desperaten
speelende, wel weet dat hij de dood verdiend heeft en apparent —
te zijner tijd sijne regtveerdige straffe niet ontgaan sal; wezen-
de diershalven en tot te beter uytvoeringe van dit werk, de origi-
nele brief hier almede bijgevoegd, sullende ons verlangen zijn,
op wat pretexten zijn hoogheyd alle deze stoutigheden sal verschoo-
nen; te beklagen zijnde, dat sijn hoogheyd nog niet tot inkeer
komt, off sig erinnerd, dat het al lange met hem gekeerd zoude
sijn, bij aldien door de Compe: niet was gemainteneert &ca: en
welke goed-dadigheden immers soo veele kragt op zijn gemoed —
behoorden te hebben, dat den heylsamen raad van d'Heer gouvr:
tot eygen welstand behertigde, en sig voor de verleydinge van
sijne ontrouwe hofdienaren wiste te hoeden; zijnde de 17000
RD: quijtscheldinge van sijn hoogheyds schuld, geen kleene wel-
daad en ontlastinge van den swaren debet: blijvende wij voords
in vertrouwen, dat sig alles nog ten beste schikken sal —
de Xulaneesen, welke zijn hoogheyd als pompers op
de sloep de roode haan gesteld had, zijn eenige dagen na —
haar aankomste, stilswijgend deur gegaan, en volgens berigt
van Daniel Harmensz: voormeld, al tot Xula en bij den koning
aangekomen, die sijn hoogt: mede berigt gegeven hebben,
nopende het verdrijven van do: sloep &ca: en waer door zijn —
hoogheyd schijnd gepermoveerd te zijn, voorn: brief herwaards —
aan te schikken, en om gem: sloep, tot desselfs transport, na
Maleie, te versoeken, gelijk den luytent: Crombuysen —
dan gerecommandeerd is om voorstaande redenen, Xula
Bessij voort aan te doen, en den gouvr: de Vicq, nopende de
rescriptie aan sijn hoogheyd, mits ziekte, te ontschuldigen: —
schijnende wat vreemd, dat zijn hoogheyd om het te rugh zenden
der Xulaneesen versoekt, daar se de boodschap (als gezegt) selve
mondelinge bij sijn hoogt: gedaan hebben, —
de seven mooren vande negorij Bonoa op 't Eyland Ma-
nipa, welke met hun vaartuygh aan de noord zijde van Xula
Waytina aangespoeld waren, zijn waarlijk volgens hun voor-
geven soodanig verdreven, en heeft men een tijd lang niet
beter geweten, off waren ver ongeluckt, wije veele van een

ander

ander vaartuijg, in haar gezelschap van Boero na -
manipa overstekende, en voor het opkomende noodweer
knap genoeg tot onder de wal van Boero te rug gekeerd zijn
berigt deden, gesien te hebben, dat het voorn: vaartuijg vol
water geslagen en naderhand niet meer vernomen was, hebbe
de voorm: mard:rs verders ons op retour berigt, dat omtrent 14
dagen off 3 weken na vertrek van d'h:r gouv:r na Cololos, drij
vande vier manipesen 't hazepad gekosen hadden, de vierde hem
door den trotsen goffela nevens het vaartuijg, daer sij mede
aangespoed waren ontweldigt sijnde: wije d:o goffela ettelijk
keeren met een degen na hem gesteken en een van sijn sla
volk daar mede (dog sonder quetsing) over de rugh geslagen
had; desgelijks had goffela ordre van koning amsterdam, om
eenige sijner hoogheijds nieuw gemaakte schuld met slaven
aan hem daniel harmensz: te voldoen, dog had goffela na
's konings vertrek hem de voldoening geweijgerd, en onder an
deren 3 vrije burlanesen, voor slaven in betaling opgedrongen
die kort daar naer stilswijgens deur gingen, onde welke rede
nen hem daniel harmens genoodsaakt hadden, op bula na
's konings retour te keeren, gelijk sijn hoogh:d hem ook ten
vollen gecontenteert had, nevens beloofte, van goffela over
sijn haal grepen te sullen straffen, dog daer apparent ook -
weijnig van vallen sal: sijnde dit de reden waarom goffela
in voor aangeroerde konings brief een schelm genoemd wert
de voorn: vier manipesen zijn egter al weder terugt gekomen,
de drij met een ordinair schop vaartuijg van bula geseijlt en
den vierden met zekeren geretourneert handelaar, kennende
de fugie der 3 eerste wel geconniveerd worden, als hebbende
geen ander oogwit gehad, dan weder t'huijs te zijn, alzulx mog
de 3 rest erende, door de h:r gouv:r nog tot nader berigt -
aangehouden, bij occasie ook wel gelargeert worden, niet
geloovende dat UEd: eenige andere motiven tot het tegen
deel sullen hebben, —

p:r de sloep van onzen Cap:n der mard:rs anthonij machado
onder opzigt vanden mard:r Lucas noens, sijn hier op 23:e fe
passo van tamboeko aangeland, drij dienaren vanden tambo
ken koning, mede brengende een brief door haren heer aan
den gouv:r van Ambon geschr:, van geen sonderlingen inhou
sijnde, als behelsende nevens verscheijde complimenten een
rediteren eenelijk versoek, om restitutie van ses stux slaven
welke den amboins burger willem mebeck, ettelijke -

jaren

Jaren geleden, van gem: koning souden gestoolen en verwoe[st]
hebben: de Zelve gezanten of dienaren verzogten ook uyt —
naam van haren koning mondeling, een licentie brief van
den gouvr: met comps: Zegel bekragtigt, waar bij hem mogt
worden toegestaen, jaarlijx eenige vaartuygen ten handel her"
waards aan te mogen senden. dog kan op het eerste niet ge"
disponeert worden, om dat den Zelven burger niet alleen al —
voor 5 a 6 jaren overleden, maar Zijn nalatenschap, ook aan
des Zelfs vrouw en kinderen int patria geremitteerd is, behal"
ven dat dit voorgeven dan nog al eerst soude moeten bewezen
worden. het mondeling voorstel sal te Zijner tijd mede afgewe"
sen en pr: compliment aan de hr: gouvr: en den koning in
ternate gerenvoijeert worden, kennende hare gemeensame
ommegang in deze provintie, geen nut doen, en magmen
diershalven over haar soo wel, als de regeringe in Banda —
over des getendert, jalours Zijn. wij hebben haar om die redeny
heure ontfangen, en meenen deze bij de eerste occasie ook
sodanig weder na huys te versenden, daar te meer toe in"
clineren, om dat uyt rapport van gem: luytent: Cromhuysen
en assist: Marcus, verstonden, dat den Cambodiasen koning, —
opt jongste aanwesen van de hr: gouvr: Padtbrugge aldaar,
hig niet eens verwaardigt had, schoon diverse-maal vriendel:
genoodigt, om bij Zijn Ed: te verschijnen, soo wel er ook bij ge"
suttineerd word, dat koning Amsterdam hem 't Zelve hey"
mel: soude verboden hebben, ——

Hier verder is onder de materie van even gem: hoogh:
en passant aangehaald, dat de sloep de roode haan, op 19e january —
jongstleden hier ook te deser reede aangekomen was, die wijde —
daar op wydersche tot nader illucidatie en vervolg, dat meergem:
luytent: en assist: pr: do: bodem en den koning van ternate me
eenige corcorren, te gelijk van bangaij keerende, den anderen
op pula bessij tot hattamatta appointeerden maar de sloep —
door contrarie wind en stroom, beneden de pulas vervallende, —
wierden na eenige dagen laveren, mits accresserende lekkagij
en andere inconvenienten, geneccessiteert, voor de wind af (als
gezegt) deze reede te soeken: wanneer wij voords ordre stelden,
de selve sloep op de wal te halen en hegt te laten verdubbelen, —
waarmede als hollen en laden met de verdere toetakeling, de
tijd tot nu toe doorgeschoten en nog meer geprolongeert is, ter
oorzake dat den stuurman klaagde, van Zijn sloeps goed en la"
ding (door hem gedurende de vertimmering op onze werf en
int werkhuys geborgen) te missen 35 kapate baltjens van

316 ℔: waar af maar 2 à 3. met ons voorweten verbe-
zigt zijn, nevens nog eenige andere goederen van gering
belang, en waar over om agter 't vermiste te raken, wij de
zen werf baas door gem: stuurman, voor den raad van justi-
hebben laten citeren: daar den aanlegger voor gaf, het voorstaan-
de ter goeder trouwe aan land en op de werf geborgen te hebben,
maar den verweerder ignoreerde daar af, seggende dat het -
hem niet toegesteld of aanbevolen was, &c.a gelijk wij ook mee-
nen dat den stuurman behoorde gedaan te hebben, ende waa
in dan niet verder heeft konnen geprocedeert worden, wijl
den stuurman sig over dit versuym bij UEd: te purgeren
heeft, ——

Met de sloep welkomst, hebben wij UEd: onder anderen
tot gerief toegesonden, tien kisten bus kruyt, gaande nu me
weer gelijke tien kisten kruyt, 'tgeen hier in onze kruytmo
hergemaakt is, en die in kraf aande gang zijnde, maandelijk
1200 ℔en en meer uytlevert: en versoeken bij occasie advijs, ho
UEd: dit poeder in deugt en kragt bevallen sal: aannemende
UEd:, soo veel ons vermogen toelaat, daarmede in bequame
kisten te accommoderen, gelijk wij sien UEd: 'tzelve nu bij
gebrek van planken, in vaatjens toegeschikt is, wesende als in
het maken der kisten van bayen hout, sedert [illegible] à
een rd: 't p.s aanbesteed: en waar af wij ten genoegen gediend-
konnen worden. —

Haar Edelhn: tot Batavia, hebben op 't slot van meer ge-
dem: missive UEd: toezegginge gedaan, van apparent met
de laatste bezendinge eenige klokken over deze provintie
te sullen zenden, gelijk ons dan ook tien stuks metale d.o toeg-
zonden en in factuur ten laste gebragt zijn, wegende 318 ℔
ter somme van 159 rd: of ƒ 477: — . — zijnde in twee vaten
gekuypt, die dan bij desen overgaan, en weder zoodanig in fac-
tuur gesteld zijn: wordende UEd: tot gerief uyt onze provisi
nog bedeeld met 5 ℔en macis en 10 ℔en noten, om te dienen
tot nader ontzet, alzoo den gouvr door particulier schrijvens
berigt heeft, dat'er ginds weynig meer restte, ende is de
factuure voormeld, nog verder belast met d'onkosten, tot ver-
timmering en toetakeling van de roode haan, item doods-
schuld van twee overleden persoonen, verstrekking aan 't volk
&c.a te samen monterende ƒ 2236: 16: 9. - als bij de here-
annexe het cognoissemente te sien is, wesende het abuys
in de jongste factuur ter somme van ƒ 150: 12: - nu ook ge-
redresseert en dezelve al zulx tot ƒ 768: 13: - vergroot,

waar

waar in dan met de ternaatse negotie boeken accord-
zijn; ende vinden wij ons ook verpligt, UEd: te erinneren,
de schuld van r 180: 15. ten laste capn. goffela, in den on-
zen van 30e may 1678. klaarder uijtgedrukt als zijnde
niet onze, maar de gemeene zaken betreffende, te meer, om
dat den schuldenaar reeds in zijn meesters ongunst geraakt
is, en alzoo wel ligt insolvent worden mogt, ——
den assistent harcoos meer genoemd, heeft hier aan
land in Comps. wapenkamer besteld, .

723. swaarden. –
10. bijlen. –
60. parings of krapmessen

Bij den selven op schriftelijke ordre van de heer gouvr.
voor de regeeringe in Banda, en den handel op nova guinea,
tot Cambooko genegotieert ter somme van 235½ r: waardije
in kleeden, volgens de ternaatse prijs courant, en op de over-
gelevende memorie gespecificeert, gelijk UEd: uijt de voor-
ga ook blijken zal: welk ijserwerk wij aangenomen hebben,
bij goede gelegentheijd ten eynde voors. na banda te addresseeren,
hoewel wij niet sien kunnen, dat bij do. negotiatie veel voor-
deel voor de Compe. te doen is, latende UEd: wijders gerecomman-
deerde het voorstaande bij occasie Banda in factuur te laten te
brengen, als waar aan wij ons int schrijven derwaards, denken
te gedragen. van was zijn wij maar matig geprovideerd, Eilg
UEd. bij aankomst der mindanause handelaars en het inkoo-
pen der spetie, ons met 10 à 12 picols believen te voorsien, ——
den hooplooper Claas Jacobs: van Maarsen, is bij
vonnis: voor den raad van justitie, dato 26e May 1678 –
over gepleegde dieverij, gecondemneert een jaar inde
ketting geklonken en met de weekomst na ternate ver-
sonden te worden, met verbeurte van 2/m gagie profisco en
de kosten; dog is vergeeten den selven pr. do. bedientie over
te schikken, daar weijnig aan verbuijmt is, maar is nu op de
reede haan gesteld, om gunde zijn condemnatie te suppleeren,
zijnde het appointement in copij hier nevens gevoegd en
sal den fiscaal nopende de belasting vande condemnatie aan
den guarnisoen boek houder sr. dirk de ghelijn particulier
advijs geven, ——
Sunne UEd: nu volgens beloofte bij onsen jongsten van
29e septembr. passato communicatie te doen van den uijtslag

der

der togt met de Corcorre vloot op Cerams Zuyd Cust
inde maand octob.er des voorleden jaars, door de heer gouv.r
de Vicq gedaan, en hier veren aangeroerd: gaat hier nevens
extract uyt ons resolutie boek, dato 9e novemb.er daar aan
waar toe wy ons tot verkorting deser materie gedienstig re-
fereren, als behelsende een beknopt relaas, op wat wyse wy
onse magt tegens de rebellige Hoparesen en hare adherenten
employeerden, en hoe het affaire (tot leetwesen) niet na
wensch uytgevallen, of hervat is, mitsgaders het betoonen van
ons resentiment in 't straffen van drij lafhertige inlandse
cap.ns, synde sedert mede geprocedeert, tegens den serg.t en
command.t tot Manipa, Pieter van Oestwale, nopende de-
selfs negligentie in 't uytvoeren van syn gedefereerde en
aangenome commissie, waar over den selven by den raad van
justitie gedeporteert is: wesende den Cap.n deses guarnisoen
over deselve sake almede in proces betrokken, 'tgeen reeds
voldongen is, terwyle hy van syn ordinary dienst geexcuseerd
heyft. onde gelyk wy in gen.l: onsen jongsten netoorden, wa
de meyninge, om het proces van den verbloekten moordenaar
Pellemanhoe, na retour van de heer gouv.r ter executie te
stellen, maar ter wyl den eysch klaar gemaakt wierd, quam
den selven op 22e novemb.er door onverwagt inde gevangenis
te sterven, niet sonder vermoeden vergif, dat by eenige
egter niet bespeurt is, waar op dan dien selven avond nog vast-
gesteld wierd, de executie aan de romp te doen, gelyk men ge-
woon is selfs met d'effigien van diergelyke traitors te
handelen: Zulx deselve daags daar aan door alle de straten
en wegen deser plaatse, gesleept synde, voorts op het straf
toonneel gevierendeeld, en in soo veel stukken, op distincte
plaatsen aan mikken gehangen, mitsgaders de kop op een
staak gesteken is, onde dit was het eynde van den verrader,
jammer synde, dat men tot nog toe geene zyner complicen
heeft kunnen bemagtigen, om haar niet min te doen ge-
voelen, de regtvaerdige wrake, over het barbarische plengen
van 't onnosel christen bloed: houdende die schelmen haar
dapper op heede, sonder dat men hoord, sy eenige verdere atten-
taten tegens eenige der naaste strandnegeryen by der han
nemen,

Op wat wyse de sterkte Cadiry op Javas oost Cust, onder
't beleyd van den Ed: h.r ordinaris raad en admiraal
Anthonio Hurdt, veroverd en Troenajaya ontweldigt zy

is

Is UEd: door haar Edelhn: tot Batavia, bij meergedagte
missive reeds gecommuniceert, en daar bijde schippers van
beijde jagten gelast, hen selve met eenige canon schooten —
voor d'eeren der Moluccse vorsten uijt te galmen, niet te —
min mogen wij niet nalaten, volgens particuliere recom„
mandatie van welgem: heere Hurdt, UEd: toe te senden,
copij der missive dato 3e feb: met de bijlagen daar toe spec„
terende int jagt nieuw Noordwijk voor Soerabaya door sijn
Ed: en de Hr. majoor Christiaan Poleman aan ons geb:,
dienende tot nader ontledinge van den toestand aan dien oort,
hoe wel wij sustineeren dat de copij missive, van 30e novemb:
nu superfleu en deselve sal zijn, die hooggem: haar Edelhn:
noteeren, dat op 23e decemb: tot Batavia was ontfangen,
waar aan egter niet verbeurd is, om dat die al veerdig was,
eer wij de communicatie van haar groot agtb: uijt voorgem:
bijlage ontwaar wierden. —

Ende versoeken wij bij occasie Copij vande indische —
nouvelles, tot onser speculatie, welke wij dit saijsoen van —
Batavia nevens de bijlagen niet ontfangen hebben, bij al„
dien het de gelegentheijd van 't werk op de ed: gener: secre„
tarije velen mag, —

de 3 fluijt scheepen, Wester amstel, Spanbroek, en
geele beer, zijn hier op 22e feb: 23. en 29e maert, suc„
cessive van Batavia ter deser reede behouden gearri„
„veert, met twee missiven van haar Edelhn: dato 24e jan:
en 22e feb: item contanten, koopmanschappen, vivres &ca
volgens de resp: factuuren, monterende ƒ 236141: 10: 4. —
staande de twee laatste int begin van (buijten nodig beleet)
weder te retourneeren, met de garioffel nagelen, die wij in
gewegen en in voor raad hebben, sullende de quantiteijt
niet boven de 100 bharen bedragen, ijder bhaar gereekent
op 550 lb: waar in ons de gissinge van 1000. bharen te —
veel ontschooten is, volgens welke calculatie wij onsen
eijsch van kleeden en contanten na Batavia hadden ge„
reguleert, dog waar af 't gesondene egter met de hoop„
te vroege leverantie inde maand nov: naast komende
wel te stade komen sal, ter wijl wij ook tot Comps: ver„
ligtinge eenige interest pen: meenen af te leggen, —
den toestand in dese provintie is allenthalven nog
wel, hebbende de kindere pokjens en hete koorts: hier
sedert onsen laatsten sterk gedomineert, waar door

veele

velen inlanderen, dog na proportie weijnige Eur-
peanen ten grave gerukt zijn, en onder anderen aan-
de laatste gem: quale, uyt de gequalificeerde dienaren
den Eerwaarde predikant Joannes Bartholomeus ab
Anglis en huijsvrouw in novemb: passato op honimoa,
en den dispensier Lambertus knijf 2e deser hier aan
't Casteel gelijk dan de heere gouvr Robbert de vicq, —
sedert pmo maart mede fel aangetast en tot nog toe —
bedlegerig geweest, dog (godt lof) nu weder aande bete-
hand is, —
voort laatste is hier ten versoeke van den burge-
meester Sr Jan de Ruijter nog bijgevoegd, extract —
uijt ons dagregister sub dato 28e decemb: 1675. be-
helsende narre op wat wijse zijn sloep tot balanta, door
eenige schelmse slaven ingenomen en beroofd is, begro-
tende de schade, behalven 't vermoorden van den bootsman
en een matroos op 1600 rd: en alsoo gem: Sr de Ruijter
zegt, goed berigt te hebben, dat den Captn launet van
bangaij in do relaas gemt den beleijder van dit schelm-
stuk geweest is, en nader hand beloofd heeft, de gelu-
tie en ontvlugte slaven te willen restitueren item
dat den selven capn launet, door koning amsterdam
mede na ternate soude vervoerd zijn, hoopt hij ons voorschrijven
in faveur van hem onde deme gejntercedeerde, gelijk bij desen
geschied, ten einde den koning van ternate, door UE: op't
minnelijkste mogte gepersuadeert worden, do Capn launet
te condemneren in vergoeding vande geledene schade, hoe
wel wij niet hem bedugt zijn, dat daar af weijnig vallen
sal, hiermede dan E: Eerntfeste, agtb:, manhafte, wijze voor-
sienige, zeer discrete hr en vrienden, geen meer stoffe
hebbende om desen te extenderen, zullen UE: na vriende-
lijke groetenisse met compe ommeslag, gode genadige be-
velen, en blijven, UE: dienstwillige vriendt en dienaren
onder stond, d'hr gouvr de vicq heeft desen uijt indispositie niet
getekend, dog sig daarmede geheel geconformeert, en was
getekend, willem van zijel, Rumphius gerrit vande-
voorde, joannes van beusecom, rogier vanden heuvel
jsaac van thije, jacobus Bergman, ter zijde stondt
amboina, aant Casteel victoria, den 10e april —
ao 1679 ——

Translaat

Translaet Brieffie, door den koningh van Bouton int maleyts en arabische letteren geschr.: aan de E: Hr. gouvr. Robbertus Padtbrugge —

ontfangen per 't jagt den Experiment ult.mo febr. 1679 —

Tabea Banja Banja, —

Desen Brieff wordt gesonden uyt en suyver en opregt herte, met warre liefde waer van geen eynde en is, door den padouca Siry Zulthaen van Bouton, aen synen vriendt den Hr. gouvr. in ternaten, die aldaer d'Compes. wegen regeert en t'gesagh voert, aen wien godt almagtige gesondth. gelieve te verleenen inde werelt, ende alle syne handelingen en gedaente over vloedigelyk zegenen, mitsgaders boven maten met wysheyt begaeven om alles ten goeden te beschieren en regeren, met mildadigheyt en regtvaerdigh. die hem godt almagtigh gegeven heeft en nog geven wil met een langh leeven in dese werelt, opdat alle syne werken en verrigtingen met gesondtheyt mogen worden uytgevoert amen, ija Rabbula min amaba=aden, soo is het naer dien dat den padouca synen vriendt den Hr. gouvr. bekent maekt dat wy verstaen hebben de begeerte van onsen vriendt d'Hr. gouvr. om eenigh hatjhout te doen kappen, maer wy en hebben deselve tot noge niet gekapt om dat wy beducht waeren, dat er niemandt daerom naerherwaerts door den Hr. gouvr. soude syn gesonden geworden, ~~dat daer niemandt daerom naerherwaerts, door den Hr. gouvr. soude syn gesonden geworden~~, ofte dat er eenige onlusten waeren inde wegh gekomen, t'geene godt allmagtige wil behoeden, maer indien ijemant door onsen vriendt den Hr. gouvr. daeromme herwaerts komt, soo sal padouca Siry Zulthaen beveelen dat deselve gekapt worden soo veel in ons vermogen is, —

Soo mede geeft padouca Siry Zulthaen synen vriendt den Hr. gouvr. te kennen, dat wanneer den affgesandt vanden padouca Siry Zulthaen van ternaten den Sabander pynati hier op Bouton is gekomen, wy den selven groote eere hebben aengedaen, en aen padouca Siry Zulthaen gesonden twee hondert pes. boetonse kleeden, en aen onsen vriendt den Hr. gouvr. een jongen slaeff in handen vanden Sabandar pynati voorsz.:, daer naer heeft padouca ook aan synen vriendt den Hr. gouvr. gesonden 2: stux: boeken en 2: pes. boetonse kleeden met de sloep de welke hier jati hout geladen heeft, niet wetende, offse ontfangen syn off niet, verders en heeft den padouca niets aen

synen

sijnen vriendt tot een teeken van gesondtheijt te senden
als oock een bleet Booten kleetje, gelieft 'tselve doch niet te ver-
smaden, mits sijnde een teeken van des paducas suijvere en
innerlijcke genegentheijt des siels, tot sijnen vriendt den heer gou[verneur]
oock versoeckt paduca sijn Zultaen van sijnen vriendt den heer
gouverneur om een bulletje en een vaertje om met een schip ofte
sloep die beeten sullen aan doen, ons toegesonden te worden, -
met een weijnigh nagelen om te dienen tot medicine voor
paduca, en om 'tselve met toback vermenght te mogen drinken

Aan mijn heer de Predicant, en
Sr. Vaendrig hooft van de Redutt
tot Manado. ——

De Coning Domogo met alle mijne raedtsheeren senden
dese brieff met een nedrig hert aan mijne heeren nevens onse -
vele groetenissen, naar dat soo maken wij bekent waeromme
den corpe en mtr in onse negorije ~~Mogo~~ niet blijven kunnen
namentlijk om dat de Koning van gorrontalo ons scherpelijk -
verboden heeft, den Corpe en mtr voorss in ons negorije komen-
de aan haar lieden geen cost te verkopen, veel min woningh
te geven, ende soo wij de christen religie aannemen, wouden de
coning van gorontalo ons alle laten doden, wijders heeft den
gorrontaloschen Coning met den volcq dick laten gelasten
dat wij van Mogo, attingola, bolango, en die van suawa de -
negorijen souden verlaten en in 't bosch lopen, het welcke ik
en mijn volcq tot nog toe niet willen nog sullen doen, sijnt
ik geen vijand van d'E: Compe en ben, all 't welcke ik mit
desen UEds eerbiedigelijk late weten, en dat ik om sulx te
doen niet aan d'E: heer gouvr versoght hebbe, maer wel
dat de Compe mij uijt gorrontalo in mijn vaderland soude
helpen aldaer ik het christen geloof mogt houden en kerk
en school oprigten het welk op gorrontalo niet geschieden
kan 't geene ik ook aan de heer gouvr heb bekent laten
maken, dog den volcq en is niet op regt geweest ontrent
d'Heer gouvr, te meer is hij niet wel tael=kundigh, wes
ik mij selfs daeromme erinnere, en vermits de Koning
van gorrontalo op ons verbittert is, dog versoeke ik geen
verheffing van mijn persoon te hebben, wijl ik van voor-
nemens ben met d'E Compe te leven en te sterven, in
voegen d'E Compe niet te verlaten, ——

Sullende

Sullende wijders verwagten Commissarissen, die
ons mogte brengen tot aijen om daer het christen ge„
loof te houden,

Bij ons is vermaecken den Corple en de Schoolmr,
geweest, maer de Coning van gorontalo het merken„
de, heeft verscheijde mirinjes inder ije bij ons gesonden
met verbot geen cost aan haer lieden te vercopen, waer
op ik hebbe laten dienen dat ik geen vijandt van d'E: Compe
en ben, dog om de vrintsse van den gorontaelse koning moeten
de corple en schoolmr op gorontalo haer woning nemen 'tgunt
sij anders bij ons souden doen, te meer om dat de coning van gor„
rontalo om haerent willen mijn dreijgde te doden moest ik haer
lieden ongemerkt latgaen, en de koning van gorontalo bevin„
dien goede worden geven om de swackheijt mijn negorijs halven,
dog dit alles maer tot dat de Commissarissen hier komen, aan
wien ik als dan alles ontvouwen sal van de geheijme streken en
gedoente van den gorontaelsen koning.

Ik versoecke seer tot defens van mijn negorij om wat
cruijt en loodt, dewijle ik niet en wete hoe het met den
gorontaelse koning hebben sal, mijn voornemen is geweest
om persoonlijk selver bij UE: te komen, maer werd sulx ver„
hindert door gebreck van gesondtheijt, en hadde ook iemant van„
van de mijne gesonden, vermits ik sulx verhindert wierdt door
den gorontaelse koning, die op ons de wagt late houden, gelijk
off ik sijn dienaer waer.

Biddende wijders van dit mijn Brieff geen kuntschap
te doen aan de gorontaelders nogte die van limbotto, caudipang„
en bolang de wijle den laest genoemde koninck in confident„
schap met den gorontaelse koninck getreden is, eenlijk maer
om mijn volcq in mahomets geloof te krijgen, en sal den gor„
rontaelse koning een Corcor voor de koning van bolang sen„
den, op dat koning van Gorontalo als dan sijn wille met
bolangh d'mongondo mag doen, hiermede eijndigen onder„
staet UEs vriend was geteekent N: t merck van Douas-
Deon, koning van domogo, in margine stondt tot mogo
den 10. van de maand april Ao 1679. P: S: ik ferdinan„
dus versoeke dat UEs gelieven aan mij te laten weten,
of ik tot aijen treken en wonen sal wijl ik verstaen hebbe,
dat die van aijen voornemens sijn om 't christen geloof aan te
nemen, vaeren wel en sijt Eerbiedigelijk gegroet van UE
dienaer was geteekent F: ferdinandus,

Translaet

Translaet Brieff door den Coninck van Chiau, aenden E.t gouv.r Robbertus Padtbrugge inde maleytsche Taele met duijtsche letteren geschr.: sonder int begin off eijnde teijckeninge gedaen te sijn van sijne Hoogh.t naem off datum —

Aen mijn E.r gouv.r Robbertus Padtbrugge opperste bevelhebber der ternaetsche eylanden, die den grooten magt vande E: Comp.e met al tgeene daer onder gehoort regeert, —

Ick hebbe UE.s seer aengenaeme brieff met beleefdelijk verbiedigh.t benevens het bijgesondene geschenk wel ontfangen bestaende in, —

6: ellen blauwe hollantse satijn —
1: p.s silvere alegias —
2: d.o fijne moerissen —
2: d.o callar off betilles fijne —
1: hoet —

waer uijt wij een vaderlijke genegentheijt van UE. tot sijne kinderen hebben gespeurt, waeromme wij het ook met een suijver reijn en gants nodrigh herte hebben aangevaert, —

Aengaende UE.s begeerte om de naegel boomen van gants gedaene beloften en verbondt uijt te roeijen, dat en- de sullen wij niet naer laeten, maer alle deselve waer die ook mogten vinden dooden sullen, dogh wat belangt de negerie van belangh=jtan, in dien men de oude gewoonten off het regt van mijne voorouderen soude volgen, soo souden die van Beelang jtan onder mij gehooren, maer jegenwoordigh late ik het alles in beliefen vande E Comp.e, de wijle ik nu selffs mede onder de E: Comp.e ben, soo souden sij dan ook daer onder nie[t] moeten staen, —

Verders wordt een lange en omstandige verhael gedaen, hoedanigh het sigh in het laetste met de linaüwers [?] toegedragen heeft, gelijk in den brieff door den Coninck van Taübocan is geschiedt, en ver- mits hierinne deselve woorden en redenen sijn ge- volgt, soo is onnodigh om in desen deselve nogmaels over te setten, —

Ick hebbe dan mede een klagte vanden Cap.n ontfang[en]

om

om deselve naer Calauwe te doen brengen, maer ik —
wil dat de Calauwers voort bij mij verschijnen, op dat ik —
haer soude konnen en mogen ondervragen, soodanige Sijlie-
den haer wel en gehoorsamelijck onder de E. Comp:e sullen —
hebben te gedragen, daer naer soo sal ik haer voorschreven
vlagge met den Schoolm:r en soldaten laten toekomen, geß:
mijn bo:r hulp bevolen heeft gedurende alden tijdt dat —
wij tegens de Limauwers hebben geoorlogt, hebbe door godes
hulpe niet meer dan twee van mijne volkeren verlooren,
die doot geschooten sijn, —

Translaet Brieff door den koninck
van Taroena op 't eylandt Sangij gel-
legen, aende Ho:r Gouv:r Robbertus
Padtbrugge, in Maleyts met duijt-
sche letteren geschr:

Titule als inde voorige brieven door
de koningen van Tauboccan en Chiau

Wij hebben u:E: brieff met d'erebewijsinge geb:t sulcx
gehoort, seer wel ontfangen daer benevens 't geschenk van
haer Ed:e hoog Agtb:en den Ed:en heere Gouv:r generael
en raden van India bestaende in een sadel, mitsgaders
een hoedt die u:E: aen mij gesonden hebben, al 'tgeene bij
ons wel en naer wensch overgekomen is, —
daer naer maeken wij den h:r Gouv:r bekent, dat —
wij nog seven dagen naer u:E: vertrek in ons nege-
rie sijn gebleven, om 't een en 't ander te verrigten; —
maer op den tienden dagh vande maendt maert hebben
met den koninck van Candahar vier onser corcorren —
claer getrocken, en ons geschut naer Tauboccan te bren-
gen, en deselve tegens de Limauwers gebruijken, doch soo als
wij tot aende hoek van Salimar ontrent de negorie Matanij —
waeren gekomen, ontmoeten ons daer harde tegen windt
en groote Zeebaeren, waer tegens niet en konden avan-
ceeren, en daeromme genoodtsaekt geworden wederom
op te duijven, en naer de negorie te keeren, tot des morgens
daer aen wanneer weder voort geset en op Tauboccan geraekt

sijn

sijn, ende op den 12:e d:o hebben wij ons pagger opgerigt ter plaetse daer mijn h:r met de limaijuwers in actie was, geweest, maer soo haest als die van limaijuwe hulp gewaer wierden, hebbense 70: van haere kloekste mannen op ons uijt gesonden, om ons vandaer te verjagen en het sterken te verhinderen, sijnde ons pagger doenmaels nogh maer 2: cupides hoogh geweest, maer wij hebben haer tegenstandt gedaen en met hulpe van godt vijff persoonen van deselve doot geslagen, en 10: gequetst, gelijk de limaijuwers selffs in tegenwoordigh:t van de koningen hebben bekent,

Op den 25:e daer aen sijn eenige van mijne volckeren van tatoena gekomen, bekent makende, hoe die van Saban een van mijne volkeren hadden doot geslagen, en een d:o gevangen genomen, ben derhalven te raede geworden met twintigh mans een keer naer de negorie voorsz: te doen, om den toestandt aldaer te sien, latende den gegel en hericum middeler tijdt de pagger met de verdere troupen in bewaeringh,

der volgens wordt verhaelt hoedanigh het sigh jongst met d'limaijuwers hadt toegedragen, als hier vooren is gesegt in de brieff van den koning van taubocan waer een gedragen wordt,

Niets en hebben jegenwoordigh tot een oogh präsent te senden want ik hebbe geordonneert dat mijne volkeren haer gedurrigh bij de blancken souden blijven. ik hebbe nogh wel een woordt twee a drie te schrijven, maer den tijdt is jegenwoordigh te kort, vermits het schip sijn reijs tragh te vervorderen, dogh wanneer den schoolm:r Marcus vertrekt, sal daermede schrijven — onderstondt mijn h:re u E: dienaer, en was geteijckent d:r Martin Catandam, in margine stondt, geschr: in de negorie van Taubocan, den 10:e dagh van de maendt april des s'jaers 1679,

Translaet

Translaet brieff, door den koninck Tacamictan, van Manganitan, aende heere gouvr Robbertus Padtbrugge, inde maleijtsche taele met duijtsche letteren geschr: —

Desen brieff wordt met schuldige, eerbiedighn aen den hr gouvr Robbertus Padtbrugge gesonden

UEd, die naer heeft den brieff vande hre gouvr aen ons geschr: met een hoet tot vereeringe seer wel ontfangen, maeckende UEd. verders met needrighn bekent, dat ik met de koningen in het werck der limauwers van den 26e maert besigh ben geweest, en een pagger aldaer opgerigt, daernaer gaff mij den sergiant last dat ik wederom soude keeren, naer de negorie om een huijs te doen opmaken voor den schoolmr en verders een school en kerck, daeromme en hebbe ik niet mede geholpen op het laetste om de limauwers te ruijmeeren want mijn vader den koninck pijantaij die was alder benevens de vordere koningen; daernaer als den Capn gekomen was heeft hij mij doen ontbieden, maer ik hebbe hem niet konnen ter spraeck komen, want hij was gequetst, en des anderen daeghs daeraen gestorven, hebbende vanden schipper en koopman den hoet ontfangen, met een bandt daerom van gout draedt, waer voor ik den hr gouvr hertelijken danckbaer blijven, ———

Ik maecke UEd: dan verder bekent dat mijn vader den koninck pijantaij en is nogh niet verhuijst, inde negorie gelk mijn hr hem heeft aengewesen, vermits hij tot nogh besigh is geweest met de wercken van limauwx, — dogh hij en sal de woorden off beveelen van mijn hr niet vergeeten, want ik tragte met hem bij een te mogen vergadert worden, gels als een kindt met sijn vader. verseecke ver ontschuldight te mogen worden vermits — voor jegenwoordigh niets tot een oogh present hebben, dan eenelk dese geringe en weijnige letteren, de welke mijne needrige groetenisse aen den hr gouvr sullen brengen! onderstondt mijn hr UEd: geringen dienaer, en was geteijckent door den schrijver koninck Tacamictan, — daer onderstondt den 10e april des jaers 1679. ———

Translaet

Translaet Brieff door den Coninck van Tambocan Macca=ampo aen de Hre. gouvr. Robbertus Padtbrugge in de maccassche taele en duijtsche letteren gesz: ——

Aen mijn Hre. gouvr. Robbertus Padt, brugge, opperste bevelhebber vande Ter[nataensche] eijlanden, die s Compe. mag[t] en al 'tgeene daer onder vergadert is regeert, ——

Ick hebbe UEd: brieff vanden 20e van maendt maert met behoorlijke eerbiedight. wel ontfangen, ende naer dat deselve in onser aller tegenwoordight. gelesen was, hebben wij de waere en oprechte inhoudt deszelffs verstaen, twelck ons verstreckt heeft tot een goede medicine, om ons domme menschen mede te salven, want wij sijn noch jonge en konnen de wille van UEd, soo wel niet begrijpen —

'Tis waer dat mijn Hre. ons ingemte. sijn schrijvens goede onderwijsinge doet, want wij sijn domme Sangiereesen int geheel, oock sonder veele die hare eijgene lust en begeerlijkhe[den] volgen, gelijck UEd: selver hier op Sangij sonde hebt gesien —

Vorders schrijft UEd. aen mij en alle mijne grooten dat UEd, niet en konde geloven datter ijemandt vande christenen waeren die ontrent onse dorpen wacht hielden, om het mahometaensche geloove, offte om de beschermingе der Castiljanen, wij bidden met alle eerbiedight. en reijnheijt des hertes, UEd: en gelieve sulcx niet te seggen nochte vertrouwen. ——

Want het is waer dat ick meer daer oudt van aensien c[.] weesen ben, maer daer is echter eenich nieuw saedt, dat in mij eerst inde landen vande E. Compe. geplant is, belijdende ook naer godes hulpe, en een suijvere herte inde selve oprechte landen te willen leeven en sterven; bij gelijckenisse indien ijemandt vande Castiljanen mochten sijn die onder ons ijets met listi-heijt wilde ondernemen, maer wel laeten sij mij eerst doot staen, soo souden sij wel licht eenige listight. off bedroch in mijn negorie konnen aenrichten ——

Wij sien ook hoe UEd, uijt liefde ons wilt helpen, en maecke[n] dat op 'teijland Sangij alles wel en vreedsamelijck mach toegaen, maer wat sullen wij daer van seggen, dan wenschende dat godt almachtich UEd, sulcx met alles goedts en gesondtst. gelieve te vergelden, ——

wijders

wijders versoecke ik, indiener ijemandt mogte wesen
de welcke teen off t'ander quaet van tamboccan UE mogten
aenbrengen, dat daer aen geen geloof werdt gegeven, want
ocsarm) naer dat wij hooren soo sal van ons teen off t'ander —
niet konnen worden, want daer wordt van niemandt anders,
als vande tamboccanders vermaen gedaen. —
wij bidden met oedtmoedigheyt UE, gelieve die sake te over
wegen alwaer ontrent 3000 persoonen sijn, indien sij lieden
iets onbehoorlijks intwerck stellen, soo wordt van niemandt
als van ons vermoet, mijn heer dencke eens, wanneer wij inden
beginne met de limauwers kreeden, soo en is er op niemandt
anders geschooten, dan op die van tamboccan en tagulanda, van
den eersten maert aff tot den 12e desen, als wanneer den
koninck van taroona sijn pagger eerst begon op te werpen,
doenmaels wierdt er tegens een ijeder gevegten, en in dat
gevecht 2: van mijne volckeren doot en 14e gequetst, van
de tagulanders is er een gequetst, van hier en segge niet
anders dan voners vande saecken raeckende limauw, —

Ik segge met waerheyt dat saecke beelden sijn twee vou-
dige, geest het is geslooten wanneer den Capiteyn met drie sche-
pen en een gialeoth in goede gesondheyt op pattas is gearriveert —
den 2e dagh van april sijn wij koningen bij den Capiteyn aen
boordt gevaeren, hebbende den Capiteyn ons ten eersten ge-
vraegt hoedanigh het met de saecken op limauw stondt,
sijnde door ons daer op gedient dat er paggers rondt om hem
waeren gemaeckt, en dat sij seer benauwt waeren, daer op re-
solveerde den Capiteyn met sijn geheele maght aen landt te ko-
men, en haer t'onder te brengen, maer wij koningen hebben
geantwoordt en versoght dat ons voor eerst drie dagen tijdts
moght worden vergunt, om te onder soecken off wij met haer
niet en souden konnen ons wille doen, vermits door ons een
pagger was gemaeckt op raederen de welcke voort gestooten
en naer bij haer paggers conde worden gebraght, op dat wij haer
daer uijt souden konnen inden brandt brengen en ruijnee-
ren, waer toe den Capiteyn consent heeft gedraegen; —
den 4e van dese maendt lieten wij voorsz: pagger heel naer
bij haer paggers brengen, en deeden wachten op haer canoneeren
waer op sij ook ons begosten toe te roepen, en versoghten dat wij
op haer niet meer souden laeten schieten, vermits sij seyden
gehoort te hebben dat den koninck van Ternaten haer hadt ver-
laeten, indien het selve soodanigh was versoghten dat haer
sammacnoe haer affgesandt soude worden vertoont, wanneer
sij deselffs woorden souden gesien hebben, wilden sij bij de E.
compe comen, —

Ende

Ende daer op sonden wij den hoegeeg. d'Arras aen boort om den Capn. Sulp ~~te~~ boodtschappen. 's Morgens daer aen is den Capn met sijn bij hebbende krijghsmagt, en (een van haere voorseyde affgesanten medenemende om haer lieden deselve te vertoonen en tot een getuijgenis te verstrecken) aen landt gekomen, ende soo haest als de Limaunwers denselven saegen, is des Coninckx soone uijt gekomen vallende den Capn te voet en omhelsde deselve, seggende dat des selffs vader al mede met sijne onderdanen wilde affkomen, en sigh voor de E. Compe. veroodtmoedigen, gaende den selven op staende weder naer boven om sijn vader aff te brengen, die oock kort daer aen gekomen is, en heeft den Capn omhelst, belovende in onser aller tegenwoordight om met de E: Compe te willen leven en sterven, geht met handt tastinge wiert bevestight op den selvigen dagh wiert een hollander door de Limaunwers die binnen de pagger waeren, om 't leven gebraght, en een gequetst, nogh heeft er een Limaunwer op 't strandt amock gespeelt maer echter geen schade gedaen, overmits op staende om 't leven raeckte, ——

Op den 6en sijn de Hollanders binnen de paggers vande Limaunwers gegaen, om haer geweer off wapenen soo groot als kleijn aff te haelen, den selven dagh hebbende Limaunwers nogh een hollander gedoot en een gequetst, wanneer den Capn Sulp, tadt staen liet hij stracx de boot haelen willende d'Limaunwers aen boordt doen brengen, sendende den hoegeeg. d'Arras met 22. persoonen naer de boot sonder datse gebonden waeren, de welcke oock amock speelden en door de volckeren die deselve tot geleijde g'ordonneert waeren, tot een toe om den hals raeckten, kort daer aan gaff den Capn last dat'er vijff persoonen souden genomen en tot een deel voor de Tambocanders gegeven worden, soomede een gelijcke deel voor den Coninck van Siaun, voor de derdemael aen die van Tagoulanda oock een deel voorts voor den Coninck van Taroena, en daer na aen den Coninck van Candar, het seste gedeelte aen die van Tomacou, ende voor het sevenste en laetste gedeelte wanneer den overschot vande Limaunwers aen die van Manganitan wiert gegeven, hebben sij hun ter weer gestelt en amock gespeelt, waer uijt een groote ontstelteniss ontstondt, en wij koningen en wilten niet hoe wij het hadden, weetende oock niet hoe veel'er verdeelt sijn, maer houden ons aan het gevonden ondercoopman geh.Z: is gerefereert want naer dat ons volcq saegen het bloedt van den Capn die door de Limaunwers gestoocken was, sijnse geworden als dronckene off uijtsinnige van gramschap, slaende daeromme alle de volckeren

Limaunw

Limauwe soowel die buijten als die binnen de pagger wa-
ren gesamentlijken, doot, naer onse gissinge sijnde ge-
weest ontrent 500: persoonen, met vrouwen en kinderen
tesamen gerekent, —

Maer Dacalouman naer dat hij gehoort hadt dat de
limauwers waeren te raede geworden om haer te
komen verootmoedigen voor de E: Comp:e, heeft hij hem
des snaghts met sijn soon en een slaeff sonder kennisse
van niemandt, stillekens op de vlught begeven, wij en
weeten ook niet waer hij hem jegenwoordigh ophoudt, maer
dit hebben wij uijt monde vande limauwers gehoort —
den 9e daer aen is den philips aen boordt gekomen versoe-
kende vande E: Comp:e en den koninck van Tarocna om
vergiffenis in tegenwoordigh.t vande schippers ende ons,
belovende geerne onder den koninck van Tarocna te —
willen staen gelijk voor desen, gevende malkanderen en
ons mede daer op den handt, hebbende belooft twee van
sijne volkeren met dit schip over te senden, die sijn persoon
bij UEd.e souden representeeren, —

Ick hebbe dan mede een vlagh ontfangen die mij van
UEd: uijt lieffde gegeven is, ende ik belove daeromme deselve
te soo lange in sComp:s naeme te voeren als godt mij het
leven gunt, verders vraege ik van UEd: ingevalle iemand
vande overgeblevene limauwers, die in het bosch mogten
ontkomen sijn, haer mogten komen inde negerie off thuij-
nen te vertoonen en wij deselve bequaemen in onse —
handen, hoedanigh wij met haer sullen handelen. —

Mijn hr UEd: slaeff met naemen Rebel hebbe ik aen
den Cap:tn overhandigh, maer door de rebellerijen der —
limauwers is hij wederom wegh geraeckt, vermits hij niet
ten eersten aen boordt en wierdt gesonden, maer ik sal
hem weder doen opsoeken, en den selven bekomen hebben
de UEd: toesenden. —

Ick hebbe mede aen boordt gebragt twee jongens —
met een oude vrouwe des bantanse priesters wijff, de —
welke in handen vanden schipper en onder coopman sijn,
hiermede bidden wij van godt almaghtigh allerleij vreughd
en geluksaligheijt, en naer dit leven de hemelsche heerlijk-
heijt amen, onderstondt, mijn hr UEd: vriendt, en was —
geteijkent Francisco Ma[illegible]a = ampe, in margine stondt
Cambeccan gesz: op den 10e dagh vande maendt April
int jaer 1679, —

Maetsijck

Malleijen —
Aan d' E. heer Gouvr. Robbertus
Padtbrugge, en den raat, —

Erntfeste, agtbare, wel wijse, ende
seer voorsienige heer, —

Den 16 dito op Macquian, benevens den geswooren
clercq Joost gearriveert sijnde, hebbe die mijn een bevelen
brief, aen den sergt. en commandant Michiel Thiel be„
handigt, welcker niet weijnig geallteert, sigh soo onver„
siens over vallen te sien, doch most sulx wel geloven, he
wel, veel tot sijn ontschuldt, doch al sonder grondt in —
bragt, den 17e dito des ogtens begosten comp.s effecten
op te nemen, en bevonden het soodanig als U.E. agtb.e
bij de nevens gaende inventaris sal sien konnen, waer
van al rede 5 lb. bus kruijt door mij [illegible] aff gaen,
tot het vullen van meer als 4 bandeliers, en sindt kruij
soo verschoten als U.E. agtb.e van den geswooren Clercq
Joost sal vernemen, mijn wijs maeckende alle gevult te
sijn, maer 't is anders gebleken, de vuur potten mosten
veel deegen hoe en al niet, ook manqueeren veel handt —
garnat pijpen, een nieuwe lamp voor de boven wacht soude
wel heeglijk van noden zijn, dese behoefde wel ses can olij 's
een maendt doch hebben van dese maendt niet veel te bran
den gehadt, en 't was wel noot wendigh light te hebben, den
metselaer heeft de halve langde van de begonnen kerken —
weder af gebroken, tot welck behulp ik eenig volk geg
even, noch 4 mardijkers gehuijrt 5 dagh voor 5 stuijv.s en twe
pondt padij, maer den 18 do. alder laatst de brieff, hoe wel
eerst geijst ontfangen hebbende, bevinde in een aen —
[illegible] sulcke kleinigheeden geen groote costen te maeken
waer toe mij even wel zijne vader tijdt heer ontkende
gedagten gebragt hebben, doch sal haer soo drade kalk
gereet is aff danken, twijffel hoer kalck genoeg te we
want op de grondt meer ongebrande bleeken als kalk
leijdt, daer over den metselaer niet weenig moppend
gesindt is, als ook van wegen heer nadt weder, ik hebbe
van den sergt. Michiel Thiel, 8 betel planten gen
ten hoe hij heijdt hem toe te komen, soude konnen een

een

deür tot de kosten laten maecken, soo sulcx niet op ma-
lepen geschiedt, oock niet weeten off er een slot aan
komen sal, tot het oprechten en verbeteren der corde-
guaerde op Mauritius, belooft den Hongbadic eenige-
hulpe waer toe al 't volck om hout uyt gesonden naer
syn heggen, beroept sigh eenen wel op haer groot hooft
om volck versoght synde, presenteerde syne slaven
tot het overbrengen van den Clercq Joost, en den Sergt
Michiel Thiel voor de cost, souden met 5 Correrren
in 10 dagen heeft komen M: E, Edt gouvr besonder, en
monsr fiscael hartelyck groetende, versoeckt een voor
spraeck brieffien van myn E, Edt naer Batjan aen den
Koning en den Sergt commandant aldaer, van wegen
die vrouw alsier welcke hy daer meedeende Sergt han-
den wil keeren, en deselve sulcks aen den Koning sal
presenteeren om met haer te leven als met syn vrouw
maer niet als met een slavin, wyl het syn suster is, soo
als myn E, Edt gouvr hem soude belooft hebben, hout
sigh ander uyt valschen herten seer vriendelyck, padij isser
maer wat meer als een last nogh dat het toekomende
vleesch wegen beloofde wel een nieuwe balants te
wesen, al was het maer van hout, de oude Deevener bock
over gesonden worden, gewight isser als op de inven-
taris sal konnen gesien worden, versoeckt hooghlyck
een onder richt off niet alleman, off maer de schieder-
gasten alleen sullen daer van rantsoen genieten, wyl
ik sulx noyt gesien hebbe, pampier isser niet en veel
nogh ook niet zegel lack, versoeckt daer over om wat,
tot het pladt loot hondt de metselaer die maer nogh —
eens 5½ voet langh, soo daer wat adap kompt als my —
van dage gepresenteert is versoeckt off sulcks magh —
koopen, lont isser te weynig 6 bos voor een maendt in een wacht
om by nacht twee potten te houden, versoeckt hartelyk aen den
agtbre raat om nogh wat te verbeteren, ook wyl het volck nogh
geen aan de bandoliers hebben, nogh wat vaderlantse lont tot
de lont stocken, en om een vaerken kaert, met een lepel, —
tot het twee ponder canon op Mauritius, alsier vallen nogh —
klaghten over den Sergt Michiel Thiel van wegen hoeker —
vrouw daer hy sigh meede soude te buyten gegaen hebben, maer
van myn E, Edt gouvr geen last daer toe hebbende (hoewel informa-
tie daer van genomen) wordt sulcks aen myn E, Edt gouvr gestelt

den

den sengadie versocht hartelijck aen mijn E. heer gouvr:
om 500 lb peper mits betalinge door den clercq Joost, versoeke
en bidde nogmaels hartelijk om goede onderrigt te mogen ge-
ten, hiermede Ue agtb. raad inde genadige beschermingh gode
bevellende, verblijve mijn heer te allen tijdt haer aller gehoorsaam
en onderdaenighste dienaer, onder stondt en was geteijkent —
hendrick winckel, in margine stondt, macquian op de
fortres Zeeburgh, den 19e april 1679. ——

Translaet Brieff door sijn hoogheijt —
Saijfoedin, aende heer gouvr Robbertus —
Padtbrugge, inde maleytsche taele met —
arabische letteren gesz: ontfangen den —
20e april 1679 door sijnen Capn lamot —

Bahoewa desen Brieff wordt uijt een suijvere en reijne
genegentheijt van den paducca Sirij Sultan gesonden met —
veele groetenissen aende heer gouvr Robbertus Padtbrugge
die welcke 's Comps magt besit, en 't landt van Moluccos rege-
ert voor wien wij bidden dat godt almagtigh hem gelieve te zege-
nen met een lange leven gesontheijt en voorspoedt inde werelt, —
ende verre van hem affweeren alle ongelucken en moeijelijk-
heden, op dat hij door sijne wercken mage verkrijgen, 't geene
andere niet en sijn vermogens geweest, vermits de selffs —
wijsheijt voorsigtigheijt mildadigheijt ende oprogtigheijt, ende op
dat tusschen ons twee zijden vriendtschap en lieffde mage con-
tinueeren gelijck eenen boom wiens bloemen en vrugten —
meer en meer worden, waer aen geen eijnde mogte sijn, waer-
door in de beijde zijden een glants mage schijnen gel. de glans
vande sonne ende maene, die de geheele werelt verligt —
amen, ——

Amaba adahoe, daer naer soo maeckt den paducca uwe
soon Sirij Sultan Caitsjil Saijfoedin bekent, dat doen mael
als den Capn Gonsalo hier gekomen was met sigh bragt een
brieff van onsen vader den heer gouvr, vermeldende hoe sijn
E. van Sangij en 's Comps verrigtingen met gesondheijt binnen
het Casteel oranje weder gekeert was, maer met lossen —
van het geladene inde batavische schepen als anders sints mede
veel werck was geweest, ende daer door verlet geworden
sijnde, daer benevens bekent maeckende dat er voor ons ee

brieff

Brieff vande Ed:le h:r gou:r gen:ael en raeden van
india was, 'tgeene door ons soude connen affgesaet worden
waer over wij van herten verheught sijn geworden, ende wen-
schen dat godt U.E. 'tselve magh vergelden, ende U.E. wijsheijt
verstand en raedtsleegingen grooter en grooter doen worden,
mitsgaders inde werelt een gedurigen gesondtheijt en voor-
spoedt geven, ende ten dien eijnde sende ik nu vier corcorren
aff, met den Cap:n lamot en meer andere babatos, wijders
doet ons vader den h:re gou:r aen ons diveet, dat hij sijn soons
soon caitchil ceram wil verheffen, om dat de comp:e en tidoo-
reesen haeren herten wensch mogen hebben, dat selvige is daer
U.E. soon den padouca sigh ook in verheught wenschende geluk
en langh leven inde werelt, —

Soo mede laet den vader der vier moluccse staeten, den
h:r gou:r Robbertus Padtbrugge, sijn vriendt en soon cait-
chil saijfoedin weeten, belangende d'Comp:s reckeren van
amboina en Banda, dogh ik ben bevreest om 'tselve te laet
worden, maer niet temin heb ik er ondersoek naer gedaen,
en bevonden dat de helfte vandie onderdanen al reedts hier
sijn, dogh d'ander helft connen tot nogh niet gekomen, ende
bidde derhalven om vergiffenisse, want ik ben beschaemt dogh
sal 'tselve mijn leeven langh niet vergeeten, —

Ook soo laet de Comp:e bekent maken dat se landt
willen coopen, dat is uijttermaeten naer onsen wensch maer
uwe soon den padouca versoekt van sijnen vader den h:r
gou:r om tijdt daer toe te hebben, want de Tidoreesen onder-
daenen en hebben in den tijdt van ses maenden niet anders dan
sagou en pijsangh gegeeten, en daeromme versoeken sij mede
om voor dese maendt haer geruste te mogen neemen ver-
mits het buijten onse gewoonte is van dese maendt iwers te
vertrecken, maer wanneer die ten eijnde sal sijn, soo sijnse
geneegen met haere corcorren te scheppen, om mondtkost te
versamelen, en met eenen balk tot de landt vande boomen
wanneer sij 'tselve hebben bekomen beginnen sij eerst te
werken, —

Belangende de schuldt van den Cap:n lamot
reetij, daer magh den hencum peage overspreeken, maer
de schuldenaers seggen dat 'er getuijgen moeten sijn, off
sij en sijn niet genoegen om te betaelen, —

Ternate

Ternate

Aan d'E: heer Robbertus Padtbrugge
gouvr.en directeur, mitsgaders den raad —

E: Erntfeste, agtbare, manhafte
wijse, voorsienige, zeer discrete, heeren
en vrienden, —

Onzen jongsten, gedagteekend 10e dezer is p.r de
sloep de roode haan, in handen van den luijtenant Sr.
Judocus Zuijderwijk Cromhuijsen 12e do. over Xula besse
afgegaan, in vertrouwen dat UE:E: de selve, nevens de resp.e
bijlagen volgens 't register voor den ontfang dezes wel —
sal toegebragt wesen, niet te min, is de copij volgens gewoonte
hier nevens gevoegd, waar toe wij ons vriendelijk refereeren, of
gem: sloep door koning Amsterdam tot Xula voortz: wat lan
ger als wij gissen mogt op gehouden wesen; ende souden wij
hier nevens geen verdere stoffe van schrijven hebben, ten
ware ons inmiddens te voren gekomen was, het versoek —
van onse burger krijgs officieren, om met ons voorschrij
vens gesecondeerd te worden: naamelijk, dat UE:E: met —
de eerste occasie believen herwaards te laten komen
drij persoonen. als —
paulus dommewout, mistis —
joannes baltzius, christen Simons Zoon —
philip de roij mardijker —
welke eenigen tijd geleden, met licentie van gem.e heeren
hare officieren, van hier na Ternate vertrokken —
sijnde, ondertusschen, onder toezegginge van in korten
te retourneeren, haer wagten aan andere lieden be
steed hebben, terwijl sij het weder komen vergeeten,
waar op UE:E: dan in billigheijd believen te disponeeren
als sullende gem: officieren daar bij dienst en vriendschap
geschieden, hier mede eijndigende, sullen UE:E: nevens
comp.s ommeslage Godts genadige hoede andermaal toewen
schen en na onse vriendelijke groetenis blijven, UE:E: —

dienstwilligen

dienstwilligen vriendt en dienaren, onderstondt den
h:r gouv:r mits indispositie desen niet geteeckend hebben-
de, heeft zig daar mede geconformeert, en was geteÿ-
kent, willem van Zijel, Rumphius, Rogier van
houten, Isaac van Thije, Jacobus Bergman, ter zÿde
stondt, amboina, aant Casteel victoria, den 21:e aprill
a:o 1679. —

Maelÿen

Aan d'E. h:r Robbertus Padtbrugge
gouv:r en den raadt —

E. Erentfeste, agtbare, wel wijse
ende seer voorsienige heeren, —

Den 21:e dito de afgesondene prauw met den Cleerq
joost en serg:t michiel Thiel, wederom van maleÿen
des ogtends ten 9 uÿren aengelandt, doch sonder brieven,
verstondt van deselve dat het jacht de Samson onder
wegen om hier te komen, als het sigh ook tot 12 uÿr
op dede, maer de reede tot twee reÿsen voor bÿ zeÿlende
tot 4 uÿr, dreef hij weder het gat tusschen motier des
nachts uÿt quam den 22:e dito ten 12 uÿren weder voor
den dag en tot 2 uÿr alsier ten anker, de schipper met den
eerwaerdigen predicant van der Sluijs aen lant komen-
de, wanneer ick uÿt handen van den schipper jacob —
Livius twee brieven ontfinge, met een obligatie, van
eenige goederen provisie als het ander behoefde welke
wel conditioneert ontfangen, soowel het vaet werk
van het vleesch seer beschadigt dat de pekel van twee "vaten" heel
uÿt geloopen, en om te bergen niet een matroos de —
hand heeft mogen aenslaen, en tot over twee uÿr 's nachts
met al mijn volk hebbe gematteert om het goet in de
packhuijsen te brengen, de rijst voor 6 last bekome 5.
last en 54 halve maten manquerende 13 dobbelde mate,
het loot ongewogen hebbe op goed geloof van 325 lb:
aangenomen, als ick ook sulcks met het stucken —

kappen

knappen hebbe bevonden, de handtgarnaten en vuur-
potten soo onbequaam hebbe niet konnen verruijlen, om
dat het jagt der geleijken niet in en hadde, wijl deselve
op malreijen weder over levert heeft, het ander sal naer
mijne mogelijkheijt gehoorsaam agter volgt worden, den
23e dito hebbe ik des ogtens twee hoekelingen naer
boort gesonden tot der verkinge, des naer middags den
eerwaerdigen predicant vander Sluijs, een moor en een
slave van brenger deses philip soldt alhier gedoopt,
mede neemende sijn geweesen discipel (en schoolmr al
hier) naer batsjan en gingen alsoo nog sondags ten 4:
uijren des middags weder onder zeijl, desen soldt philip
om dat doch geen dienst hier niet en doet hebbe goet
gevonden naer pottebacker te senden, met dese praeuw (en
dat nog geen volk hebbe konnen bekomen) om potten
en soo daer geen retorten te bekomen en zijn een
partij te bestellen, daer ik hem twee rs toe hebbe ge-
geven, kan aldaer rekenschap van doen, den sergeant
is gisteren bij mij geweest hem mijn E. hr gouvr
bevool aangedient [illegible] selve sigh seer hooge-
lijk met het opbouwen der corverren, daer hij van
den Capn lauwet daer toe altringeert, om hier te
blijven bij het werk soo het opkomen even wel
wesen moet, soo sijnder op malreijen twee praeuwen
van macquian, naer sijn seggen daer mijn E. hr
gouvr hem naer mede op ontbieden sal, woude al
daer en seggen laten en verschijnen, anders soude
hij hier wachten tot de opkomste der corverren, versoekt
nogmaels hartelijk om een voorspraek briefjen om
met de vrouw naer batsjan te senden, waer toe al eer
de een praeuw claer heeft, geeft te kennen dat hij en
capn lauwet malkanderen weenig verschilleren tot
het opmaeken der cordeguarde op mauritius kan
hem nog niet brengen hoe wel altijt groote beloo-
te doet, en alsoo altijdt met practijk soekt op te hou-
den, maer van dage capn lauwet en hem suerb nog
eens vast uijt afgevragt hebbende, doet beloofte van
morgen te beginnen. den metselaer heeft met den
kalk gedaen en ister de koken nog half nog heel
en alsoo niet voltijdt, verwagte daer in nader last

wat

wat ik verder doen sal, bij dischte noch wel 20: —
balis kalk, daer toe de langde binnen muijr is 14.
voet de breede 10, de agter muijrs hoogte 12. voet —
hier leijdt noch een deur cosijn sonder sulcks op maleij„
wel komen gebruijcken, komt hier doch niet te pas,
den Capt.n laurens Hont den 26 deser te vertrecken, —
maer hebbende hier noch alle dagen regen gehadt
en besonder gisteren met starke windt en groote bran„
dingen, heeft met de praeuw niet durven int water
hige begeven, hier waeren gisteren twee pottebac„
kers, welke ik gesprooken en onder vraegt van we„
gen retorten, welke tot antwoordt gaeven geen te
hebben, ook niet te durven maken, off moten be„
sonder last van den koning van tidoore daer toe heb„
ben, welcke dan ook het gelt daer voor strijkt, en bij —
voor haer werk niet met al bekomen, sonder de —
koning trekt sulcks volgens haer seggen naer sigh,
en dat mijn E. hr. gouv.r eerst licentie voor haer om
sulcks te mogen maken moet besorgen, sulcks aen
mijn E. hr. gouv.r met oodmoedigheijt te kennen
gegeven, wat haer antwoort daer over is geweest,
alsier is een soldt.n mattsias leede van coppenhagen,
versoekt aen UE. agtb.re raad om consent te mogen
trouwen, met een jonge docter Margreta vogelaar
van Macquian, hiermede agtb.re raadt inde beschermingh
godes verblijve agtb.re wijse heeren te allen tijden UE. —
oodtmoedighsten en gehoorsaemsten dienaer, onderstondt
en was geteijkent, Hendrik Micheel, ter zijde stondt
Macquian op Zeeburgh den 28.e april 1679 —

Aen den E. Erntfesten, manhafte —
vrome, wel wijse, voorsichtige, discrete
en seer genereuse, heer —

Mijn heer Robbertus Padtbrugge —
gouv.r en direct.r der Molucos —
eijlanden, ——

Desen dient om de E. hr. gouv.r bekent te
maken

maken mijn comste wanneer ick op Chiau gecomen
ben, te weten den 15e. april ontrent s'avonts, den 22 dito
is den Sergt. jan vander linde na manado getrocken, hebbe
als dan de commando over genomen, en alles dat in het —
fortres was berustende, voor eerst ben ik na de poho gegaen
te weten den 25e. dito om den coninck te spreken, om volk
te hebben om Comps. fortres te versien, want alles over
hoop lagh, het welk ik versogte aan Jeronimo d'arras hoe de
dat hij niet doen en konde, soo dat het schijnt geen comman
de onder sijn volk te hebben, want hij niet meer van sin
en is langer te wachten, hij gaff mij voor antwoord dat de
E. heer gouvr. soude geseijdt hebben, dat hij niet meer de —
volk soude gebieden, —

den 6. meij is mij den coninck bijgecomen met sijn
volk om te arbeijden, den 8. dito is den coninck weder —
vertrocken na poho, het werk nog maer eerst begonnen
en is, versoeck ook ootmoedigh van de E. heer gouvr., dat ue
soude gelieven dat volk wat straffer aan te tasten, want
sij na geen coninck offte andere opperhoofden en willen —
luijsteren, maerke de E. heer gouvr. ook bekendt, als dat de
gialeup den voordragt hier is aangelandt den 4. maij, mede
brengende de bestelijke goede maonden, te weten ook 6. —
last padij, een vaet met vleijs, en 28 halve maeten met
sout, het welk alles van node was tot het fortres, als wan
ook mede gearriveert is den predicant met sijn huijs-
vrouw, versoecke ook mede om wat pedacken om de
de ruijgte wat aff te cappen, het welk seer van noden
is mede ook drie a vier schoppen, ook een schael met
een weijnigh gewicht, nog een a twee handtsaegen, —
voorders is mijn versoeck nog om een instructie te hebben
om mij daer naer te connen reguleren, want den Sergt.
jan vander linde mij die niet en heeft willen geven, wijder
becompt de E. heer gouvr. ook de sterkte van ons fortres
te weten 15. mannen met een tamboer ook op poho 4
mannen met een Corpl. bedraegt 't samen benevens
den commandant een en twintigh, versoecke ook van
de E. heer gouvr. nog om 4 mannen, dan can ik mijn post
over al besetten, den coninck is ook seer wel genoegt met
de hollanders, voorders ben ik ook oversttuijrende den inven-
taris van de goederen, die op 't eijland Chiau berustende sijn
anders is hier nog niet voorgevallen als dat andres fort
des schoolmr. op poho naer taguelande is gegaen buijten ons

wete

w'ders den 10 is hier aangelandt noch een stock van —
tauboccan niet anders in hebbende als wachs en olij —
hierin is oock des hr gouvr sijn raed bel, voorders de groo„
tenisse van wegen den koninck welcke van meyninge is
met de eerste gelegentheijt de hr gouvr te comen —
spreken, op maleyen soude de Ed hr een brieff gestuurt
hebben maer en heeft geen sins connen geschieden, door
dien dat den schoolmeester andries fortades na tagulands
was gegaen buyten onse wete, het welcke de hr predi„
cant daer naer breder schrijven sal, de hr gouvr wordt
daeren beneven bekent gemaeckt dat jeronimo d'arral —
in den tijdt van drie maenden geen olij gelevert en heeft,
en noch niet van sins en is te geven, versoecke daer en
boven vande Ed hr gouvr dat de E. hr daer in soude —
gelieven ordre te stellen, hiermede afbreeckende bevele
de E. hr gouvr onder de protectie des almogende. —
P. S. den 30 april is hier een praeu van tolau angelandt
niet in hebbende als eenige waeren om te vercopen —
te weten van mondt kost, ock den 6 maij is hier een prau
aangelandt van tolau niet nieuws vertellende, den —
coninck van siau heeft ontfangen een vlagh van den over
leden capne om aan de tolauwers te geven, den Coninck die
vindt het noch niet goet om daer een meester te leggen,
wandt hij bangh is dat sij hem voor eerst dooden souden —

Aen ooden vriendt d'E. hr mijn hr
Robbertus Padtbrugge, gouvr hooft
en bestierder van 's Compe magt inde
molluccos die god d'hr een lang leeven
geve, en meerder in qualiteijt verhoo„
ge, amen, —

Op den 3en vande maandt aprie hebbe ik mijn
hr u E. brieff ontfangen uijt welcke verstaen hebbe de
bevestinge van mijn hr over de vrede en sorge der coningen
op tij=landt sangi, als ock over onse bestes die hun in dat ver„
stoect limauso weder spaningis hadden gemengt over welcke
beeste soo lange wij onder de compe hebben gestaen noijdt —

gestraeft

gestrafft zijn geweest, daeromme altijdt ingebeeldt
dat d'E. Comp.e tot sulcx geen handt en hadde, maer sedert
dat sij de straffe der limaunsers gesien hebben, is dat ondeho-
nedriger onder ons geworden, en de Comp.e meerder geloof
geven, mits overdenkende het wel varen van eijgen best, ge-
lijkerwijs Mamondel en Taindatou ook doet, maer off sij
sulcx oprechtelijk onder houden sullen, is niet voor vast te
weten, dewijle wij tot nog toe geen spaensche magt offte paps
vernomen, die met hare comste t'Zaet der verleijding
mogten mede brengen, dat als dan te sien sal sijn, en off de
opgemelte persoonen bij hare meeninge blijven sullen, —

dat ik mijn heer sijn brieff met het vertreck van t'Schip
niet beantwoort hebbe, was dat mij de koning van Tarocna
voor aff weg gesonden hadt, wije die van Sabang een van sijn
volck gedood, ende een gevangen genomen hadden, wijders
hadde een tijdt weijnigh van mijn volck inde negorije, wijl ik
moest van haer tot limaune hebbe gelaten, en het vertrek
van t'Schip niet geweten heb, —

Ik hebbe tot noch toe geen kerck laten op rigten, ver-
mits mijn volck seggen dat sij geen schoolmeest.r en hadden
die haer de plaets mogten aan wijsen om een kerck en
school op te rigten, stellende dan sulcx inde wille van mijn
heere, —

de sloep en kompst van dit jaar niet op, vermits mijn
volcq om de schaers.e van leeftogten in ons land hier en
daar verstroijdt sijn . om aan kost te geraken, doch bij gesont-
heijd sal in t'aanstaende jaar de sloep op senden, blijvende ik
wijders van voornemingh eerst dagh naar Sarangani te ver-
trecken, en mede te nemen de vlagge en teken van de E.
comp.e welke U.E. heer voor Schuping gegeven en gelaten
heeft, doch bij aldien dit mijn voornemingh door eenige to-
val verhindert wordt, sal echter mijn soon Songalla gen.t
Schuping geleijde doen, daermede dese eijndigen en bevele
mijn heer in de beschermingh godes, onderstond mijn heere
U.E. vriendt ʒ t'merck van datou Bonijsang, ter zijde
stondt Candar den derden vande maend Maij t'Jaer 167[?]

aan

Aan d' E. heer, mijn heer Robbertus Padtbrugge
gouvr. en magt houder van d' E. Compe. in
Moluccos, wien godt een lang leeven geeft,
en grooter van qualiteijt maecke, amen —

Naer dat laet ik don Martin Coning van Calonga,
en datou Bouijsang coning van Candasar aan mijn heer
weten dat onse Schoolmeester Marcus de Rosario aan ons
versogt heeft om ontslaging van sijn dienst, seggende
niet om dese ofte geene reden, maar eenlijk om sijn ouder
doms halven daeromme garne een mael soude te rusten,
op welkers versoek en voorgeven wij g'antwoordt hebben,
dat wy om sulcx toe te staen geen wil en hadden, maar wy
UE. mijn heer aan wien wy ons gedragen, en versoeken
op het weevaren van ons lande te letten gelijker wijs UE.
van begin aff gedaen hebt, nopende meestr. Marcus
voormelt, is een man die onse taelen en gewoonte verstaet
wes sij met ons seer wel over een kompt, en weet sijt gunt
d'ons niet in het Maleijts verstaen, in sangis uijt te drucken,
en bidden daer mede sij ons tot genoegen weet te onderrighten
edog soo mijn heer ons met een ander Schoolmr. woude voor"
sien, en hebben wij daer niet te seggen, maer eenlijk met
eerbied versoekende, dogh geen jonge en onbedadige Schoolmrs.
te senden, die van onse gewoonte onkundig mogte wesen,
en sij als dan niet een werde een ervaren Stierman van
'tgemeente, door welcke sommijgen veel hoije loosh.d en scheu"
"ring in 't midden der religie conde voortkomen, te meer de wijle al"
hier d'een koning d'ander niet lugten mogen en die wat
magtiger is, soekt de swackste t'onder drucken, alle welcke
mijn heer —
de gouvr. Jurius Lolff tot Ternate bekent sijnde gesien —
heeft over hiep versoeke en bidde daer op reguard te letten,
op dat onse waere religie geen lett en over come, maer dat
het mage groeijen en op wassen soo lange wij in dese
leven, ende hier naermaels daer door de eeuwige saligheijt
mogten erlangen, daermede dese eijndigen en bevele mijn
heer inde bescherminge godes, onderstondt, een der geringste
vriendt was geteekent don Martin Catando, en 't merk
van datu Bouissang, ter zijde stont Candar, den derden
vande maend Maij 1679 —

Accordeert

Translaet Brieff uyt maleijts en duijtsche letteren, door den koninck van Taroena Martin Catandam, aen den Ed:r gouv:r Robbertus Padtbrugge ontfangen den 26e maij met den Schoolm:r Marcus d'Rosario, —

Aan mijn heer en vriendt Robbertus Padtbrugge — gouv:r en opperbevelhebber, die 's Comp:s saecken verrigt en regeert, in de Moluccos, wien godt almagtigh gunne en geve een langh leven, met veel geluckes en voorspoed ende late hem in hoogheijt en plaetse meer en meer toenemen amen, —

Ik hadde in mijn jongste schrijvens geseght, dat ik met de komste van den Schoolm:r Marcus aen mijn heer nogh iets wes hadt te schrijven, 't geene eijgentelijk is geweest van dat onsekere, wiens gedaene beloften, in ons jongste schrijvens hebben bekent gemaeckt, van dat sij sigh onder 's Comp:s en mijne gehoorsaemh:t hadt begeven, ende genoegh was bij mij metter woon te komen, maer ik bevinde dat sijn gemeente niet en is om d'negerije van Saban te verlaeten, op dat sij sigh wederom soude konnen opwerpen gel:e van te voren is geschiedt, als den koninck in dien tijd op Taroena quame te versuijken, dat wij als dan beter agt op hem souden konnen slaen, ende daeromme wanneer sij bij mij quamen op den 21e april, wiert bij ons een vergaderinge belegdt, ende over een gekomen dat sij met sijn vrouwe en kinderen, ende het volcq dat van Balobirangh affkomstigh sijn, met die van Cappaij en Bonaia, sijn metter woon op Taroena souden moeten begeven, want sij van oudts her onder Calongan hebben gehoort, maer d'inboorlingen van Saban, souden aldaer blijven omme over d'vrugten van 't landt wagt te houden, op dat 't selve van niemandt soude worden berooft, ende voorders dat sij over en weder konden gaen en keeren; antwoordende den Philip ik wil eerst mijn huijsvrouwe vragen, off sij oock genegen is naer Taroena te versuijken off niet, ik diende hem wederom dat sij mij volkomen bescheijdt soude geven, off sij oock genegen was op Taroena te komen woonen off niet, op dat ik mijn heer daer

van

van kennisse soude komen doen, hij antwoorde wel,
dierom, ik ben onder uw en 's comp:e beloofd, doet met
mij 't geene gelieden wilt, doch zijn is tot noch niet —
gekomen, vermits sijn huijsvrouw daer hart tegen is, —
ende liever naer Caubocan als tarowa wilde verhuijsen,
naer dat sij verstaen hadt dat onse sloep onder zeijl soude gaen
is sij gekomen van Mooninge om mij bericht te maken,
met seggen van gehoort en verstaen te hebben van de —
mindanauwers, die geseght hadden datter een groote per"
soonagie uijt de manillas op mindanauw stondt te komen
met veele prauwen, en hadt aen den cap:tn laurot condaij
laeten weeten, dat sij mede veele prauwen soude doen claer
maken, maer onbewust sijnde waer deselve heenen —
stevenen souden wenden, met soodanige verwarringen te
maeken, vermoedt sij het te komen bewerken, van op
tarowa niet te sullen vertrecken, daeromme is mijn —
versoeck aen mijn h:r doet met hem dat billijck en be —
hoorlijck is, op dat voor de comp:e geen verdere moijelijckhe"
den worde aengereght, —

Ik hebbe mijn h:r Jonghe mede bekent gemaeckt
wegens een van mijne onderdanen, die dat onsche —
gedurende mijn affwesen op limauw, door sijn volck
liedt vermoorden, ende een ander gevangen wegh ver"
voert hebben, maer noch niet besloten wat men met
denselven sal doen, want ik sal voor eerst 't geldt vinden
van mijn h:r affvragen. Ik maeke mijn h:r verder bekent,
dat mijn volck 2. sacken, 2. ballen en een gom in de prauw —
hadden verborgen, maer ik heb deselve genomen en den koop"
man overgelevert, wanneer 't schip vertrocken was en ik
wederom op tarowa komende hebbe noch nader ondersoeck
laeten doen, off se ook noch iets meer hadden verborgen, en
hebbe onder hun vonden noch een cleijne bas met des Zelffs
camer, en anders niet, 't geene ik nu mede onder handen
van den houcum oversende, ende indien ik hier naermaels
kome ontwaer te werden, dat ijemandt iets van 't geene de
limauwers toegekomen heeft, achter de handt hout, sal ik 'tselve
aenteijkenen, en met een off t'ander vaertuijgh naer mana"
do off malaijen senden, —

versoeke

Versoecke met alle eerbiedigheijt indien het mijn Ed.e
believe, ende sijn E: ons genoegen is, dat wij van voorsz: —
schiet geweer een haecq mogten bekomen, om op mijn prau
te gebruijken, want de andere koningen hebben 't geluck
gehadt en yets gewonnen met doot slaen, en gevangen ne-
men, maer ons volck van Taroena en Candahar hebben
gedurrige bij d'hollanders geweest, ende op voorsz: gelegen
wagt gehouden, en daeromme is mijn versoek aen mijn Ed.e,
als een kindt van sijn vader, echter alles naer 't welgevallen
van mijn Ed.e, —

Den Boucum den brenger deses, is al ten tijden van den Ed.r
Franco tot die qualiteijt verheven, maer hem en is tot
nogh geen teeken vande E: Comp.e gegeven, —

Op den eersten vande maendt Maij ben ik gevaeren
naer Manganitan, om den koninck Piantaij en Tacanc-
tan te besoecken, en te vernemen off sij ook hun bij Maekas-
seren hadden gevoegt, aen de strandt van Coninck alwaer
mijn Ed.r bij hun is geweest in sijn E: aenwesen aldaer: maer
ik hebbe bevonden dat Tacanctan alleen.. met sijn volck
doende waren om een kerck op te maecken, daer mijn Ed.r hun
hadt aengewesen, ende ik hebbe hem gevraegt, off Piantaij nu
en wilde versuijken, sij gaff mij tot antwoordt dat nu twee —
maelen aenden anderen sijn bode bij Pijantaij hadt gesonden
ende laeten vraegen off hij niet en wilde helpen de kerck en
school op te timmeren, en hadt telkens tot antwoordt beko-
men dat sij tot Cajouwis alsoo wel als elders anders onder 's E:
Comp.s gehoorsaamheijt stondt, en daeromme wilde sij ook op
Cajouwis blijven, ende derhalven hebbe ik Mr. Caspar met
twee officieren van Tacanctan affgesonden, om Pijan-
taij te ontbieden, op dat wij sijn meeninge in ons.e tegen-
woordigheijt mogten hooren en verstaen, gel.k mijn Ed.r ons
gerecommandeert heeft, dogh hij en is niet gekomen, nogh
ook niemandt van sijne grooten, dan alleen.. den schoolm.r
Pasquael, met wien hij ons liet weeten, dat hij niet en konde
versuijken voor en aleer de padij rijp en ingeoogst was, en an-
ders niet, —

Den koningh Tacanctan heeft van mij geeijst een
verlogt om een vlagh, tot teeken van dat d'E: Comp.e —
onderhoorige was, welckers versoek ik in 't goedt vinden van

mijn

mijn Hr. over laete, want ik en ben niet vermo-
mogend om sulcx te doen, sij heeft mij oock gevraegt off er
ijmandt van sijn geslagt off sijne slaven onder d'limauwers,
gevangen waeren genomen geworden, off sij deselve mogt
lossen, en off ijmant van sijne slaven onder d'limauwers,
~~molter~~ vlugt waeren ontkomen, en sigh wederom
tot hem quamen te begeeven, off sij deselve soude mogen
aan neemen op 'tgeene van mijn Hr. antwoordt verwagten
sal, hebbe niets tot een oogh present, dan eenel: dese
letteren uijt suijver en oprechte genegentheijt gesz: ende
hiermede eijndigende, bevelen U Ed. inde beschermingh
des alderhoogsten, onderstondt U Ed: vriendt, en was
geteeckent D: Martin Catandam in margine stondt
Carocna den 4e Maij 1679: en daer onder stondt
indien'er ijets mogt sijn dat ik vergeeten hebbe, stel
het inden brieff, maer 'tgeene den heneum segt dat
sijn mijne woorden.

Translaet van een bijsonder Brieffie

Ick Don Martin Catandam versoeke van
mijn met alle schuldige eerbewijsinge, indien mijn
broeder Jan Pacarila aldaer mogt comen te landen,
ende U Ed: van hem geen quaedts en komt te hooren, soo
gelieve U Ed, hem wederom herwaerts laeten keeren,
maer indien anders mogt gespeurt worden, ende willen
de ijets van koops ladinge reeden, off eenige van mijne
slaven koopen, soo versoeke van mijn Hr. dat hem geen
geloof gegeven werdt, want sij en heeft niets nogh van
ladinge noch van slaven, sijnde eenel: genegen om
quaedt te doen, en daeromme naer derwaerts vertrocken
is, daeromme hebbe ik den heneum aenbevolen indien
hij eenige moeijelijkheeden komt aen te regten, dat sulcx
aen mijn Hr. bekent maeken sal, sulcx geschiedende
gelieve mijn Hr. hem aldaer beshouden en naer U Ed. believe
ve met hem handelen, ende laet hem niet wederom
keeren, want ik sie dat hij sigh noch niet bekeeren wil,
maer van tijdt tot tijdt erger wordt, dat en anders niet
ter zijden stondt 'skoningh zegel in rooden lack gedrukt

Marcijo

Malleya —

aan d'E.E. heer Robbertus Padtbrugge —
gouverneur, en directeur der Moluccos. —

E. Ernfeste, agtbare, manhafte,
wel wijse, en voorsienige heer. —

Het heeft UE.E. agtb.re gelieft gehad mij UE.E. geringhe
dienaer op den 10e maert deses jaers tot hooft op de manado
te stellen, en ook op den 22e do. p.o het jagt den Septimon
derwaerts over Sangi heenen te senden, op welke plaetse ik
den 2e april geluckelijk g'arriveert sijnde, ende de saeken
die den manhaften capitain Cornelis Sivertus zal.r om
hem hadde, afgedaen wesende, soo is onse cours voortgegaen
na de gedestineerde plaetse manado, alwaer 14. april sijn
aengelant, en mijne intrede genomen hebbe, leverende
met eenen UE.E.s agtb.re schrijvens, aen den p.e vaendrig
dirck pietersz. over, welkers in heit den selven verstaen
hebben, soo jder aenstonts preparatie gemaekt, ende tran-
sport van 's comp.s ommeslage overgelevert, gelijk uyt het
nevensgaende opdragt can beoogt worden. voorts soo heeft
ook den voorn: vaendrig drijvende ordre gestelt, en een
corp.l benevens twee soldaeten naer boven gesonden, —
om de alfoereesen die het hare bruyt mogten wesen, ver
affe coomen, ende schepen hier ter reede leggende affe-
laeden, die ook op sijn versoeckinge, met eenige van hare
principalen naer beneden, tot ons quamen, ende de handen
voor eerst met ijver aen't werk slegen, doch nader handt
vertraegden, want binnen den tijt van twee daegen het
getal van 4. negerijen (sonder eenige de minste redenen
te hebben) tot niet een versmolt, gelijk hare overgeblev-
ene hoofden selver ook geene wisten bij te brengen, ter wat
oorsaeke haer volk bij nagt wegh liepen: waer op dan weder
den voorn: corp.l met twee soldaeten sijn derwaerts gesonden,
benevens eenige vande hoofden, houdende alsier soo —
lange drij vande principaelste in versekeringe, met aen-
segginge dat die gene die 't haer bruyt waeren, op stonts sou-
den hebben wederom te coomen, en haer begonnen werk
te volbrengen, offe soo er bij haer versuym off onwilligheyt

eenige

Eenige ongemacken mogten voorcomen, sij daer-
over bij d'E. comp.e aenspraeckelijck souden wesen, als wel
wetende dat sij luijden gesonden waren, van sulcx te —
moeten doen; soo sijn dan eijndelijck de boven genoemde —
hoofden met haer volck weder van boven gecomen, niet
anders bijbrengende, dan dat sij waren wegh gegaen, om —
dat haere velden schoon stonden, ende de padij geplückt dien„
den, maer om de scheepen voort te helpen, soo waren zij —
egter liever genegen haere velden te laeten bederven als
d'E. comp.e vertogen te laeten, hier op sijn sij aent werck —
getoogen, en hebben de padij aen boord gebragt: dese stribbe„
linge heeft de scheepen wel drij dagen langer doen tardeeren;
UE: agtb.re becompt nu onder behoorlijck cognosse„
ment van de opperhoofden met de Jagten experiment en —
den honing amsterdam, 't volgende, —

69: lasten padij

24: St.e affuijt plancken, bevens al het overschot van
den geemeet; hebbe dit het gene bij 't comptoir op voor
raet berustende, heb gevonden, waer voor wij het comp.a=
malojo sullen belasten, de alphoereesen hebben ook be„
belooft, datse met het insamelen van het nieuw gewas
haer uijterste devoir souden aenwenden, —

de Chialoup den Eendragt hebben wij den 29.e —
aprie met 6 lasten padij naer Siauw afgevaerdigt, met —
welck bedentie den Eerw: predicant Zacharias Ca„ —
weijnghe, (mede nemende sijne huijsvrouw) ook is vertrocken,
omme van daer verders de kerckelijcke visite aff te doen; —
sullende sijn Eerwaerde wegens den toestant van den gods
dienst hier om het seeker aen UE: schrijven, waer aen —
mij gedrage. —

Op den tweeden deser quam alhier een vaertuijgie
van Taroena met mondelinge rapport, dat den philippo —
het twee verscheijde reijsen bij den coning naer ons vertrock
was geweest, en sijn volck al meest naer beneden waren
afgesackt de welcke, door het aendien der vermoorde limau„
wers, soodanigh ontstelt schreenen, dat haere leeden trilden
en beefden; en den philip dier halven niet anders voor
en hadde als met den Coninck in broederlijcke vrede te
leven, —

Ook compt ons op den 3.e d.o te voorschijn een vaer„
tuijgie met het rapport van gorontalo mede brengende
largo schrijvens van den corp.l Ruben Boden ende den

m.r

Mr. aldaer, uijt welckers Brieven UEE. agtb.e den toestant dier plaetse hiet connen sogen, alsoo de princip. te brieven nu ben oversendende, wij hebben aen haer luyden geschreven soo lange te vertoeven, tot UEE. agtb.e commissarissen offte andere ordre aen haer oversend, ——
het Schepps Schuijte dat bij gebreck van hout alhier wat uijt den rugge is opgemaeckt gaet nu mede over, tot het welcke schipper Jan Meeuws aen 4. plancken heeft verschooten 4. rsd.en die hem hier niet heb connen goet doen, also het een particuliere vaertuijgh vanden coninck is, ——
met dese Bodems gaen ook volgens UEE. agtb.e gegeven ordre mede, den gewesen command.t Harmen Smith, den cranckbesoecker d'jonge, ende den chirurgijn Schraes vaes, de welcke heijt van geen patient te weten. ——
dit dan sijnde 'tgene mij voor dese reijse is voorgevallen en het noge cort sij dat hier gecomen ben, soo sal mij (int wel nemen van UEE. agtb.en) verders refereren aen het schrijvent vanden vaendrick, die alles best weet, wat voor mijne comste alhier geschiet is, ondertusschen sal ik met alle cragten ijveren, en naerstigheijt ondersoecken, hoe de saken om dese gewesten staen, en hope dat ik mij dese plaetse (daer door ik door UEE. agtb.e soo gestelt ben) mij waerdige maken sal, waermede dese besluijte, met bevelende UEE. agtb.en in de bescherminge des alderhooghsten en verblijve naer hertgronddige grootenisse, UEE. gehoorsamen en geringhsten dienaer onderstondt en was geteijckent, Abraham van Meijert ter zijde stondt, Manado, adij 6.en Maij 1679. ——

Aan d'EE. hr. Robbertus Padtbrugge gouv.r en directeur. der Moluccos ——

E. Gestrenge, agtb.e manhafte wel wijse en voorsienige, heer ——

E. hoogagtb.e gestrenge hr.

Op den 16. deses passerde maendt april is door gode geleijde op de Manadose rheede ten anker gecomen 'tjagt

Jagt de Experiment, den Eendragt, en 't jagt amster,
dam, waermede in bezquert was den boekhouder Sr. Abra,
ham van Meijert, met sijn huijsgesinde de welcke UEd: —
hooghagtb. heeft gelieven voor vast opperhooft der manado
ende de om herliggende landen te stellen, welcken wij oock
daer voor sult erkennen ende gehoorsaem zijn, soo als dat
behoordt, hebbe aen den selven over transporteert alle 'scomps
middelen en effecten ten overstaen van twee gecommit,
teerde daer toe gestelt sijn geen uijt gesondert, als oock vand,
sen rollen vertreckinge wat in mijn aen wesen is uijt ge,
deelt alles in handen van Sr. meijert overgelevert, de welcke
en noodighe acten onse voor: naer maleijen te senden, smits
alhier moet worden gebouwt, Zoo haest als de schepen hier —
ten ancker gekomen zijn, hebbe cito een corpl. met twee
sold. naar boven gesonden om die luijden te laten ontbie,
den, om de scheepen met padij aff te laden, ende met een de
comst van 't nieuwe aen gestelde opperhooft bekent te maken
't welck zij hebben naer gekomen, maer alleenig de het —
lasten voor 't guarnesoen op siauw aen boordt gebragt en
alsoo wegh geloopen, soo dat wij hebben drij dagen met laden
moeten wagten, eer datter ander negorien affgekomen sijn
de selve dan oock traeg en onwillig geweest sijnde den een voor
wegh geloopen den ander naer, soo dat wij met het laden seer —
veel sijn belet geworden, weshalven wij de hoofden van dit —
volck op 't fortres in apprensi hebbe gehet, tot dat wij wederom
een van onse corpl. naer een ander negorie hebbe gesen,
den, om andere volck te laten ontbieden, soo dat wij nogh eijn,
delijcke met groote moijte de padij noch bij ons was berustende
aen bordt hebbe gekregen, bestaende in negen en sestige
last, de last 6½ rd doet 379½ rd. als 24 affuijt planken met
een goede quantiteijt aen geemeet, beijde ongetapeert, bene,
vens 16. musquets en bequam, met mijn padij reverantie
comme jk vier lasten op te eert en 12. maten 't welck ik —
versoucke min te goede mogen komen gelijk UE. agtb.
wel bewust is dat man met deselve maat niet met kan
uijt leveren daer het mede ontfangen is, sonder verlies
van ondermaat door dien veel van ratten muijsen ver,
teert wordt, —

Sedert ons jongst schrijvens aen UEd. agtb. van
den 28. maert is den 29 do naer volgende een groote
affgrieselijken brandt geresen in de noordt hoeck

van Bantick, en Eijndighe aen de Zuijt hoeck van —
aris, daer al eenighe drij huijsen zijn over geschooten soo dat
alle drij negerijen bantick, clabat, aris, tot aen den grond
door 't vuijr is verteert, waer onder is mede een oudt uijt —
geleeft man verbrandt, die sigh selfs niet conde helpen, —
want dese brandt ontstondt des agter middaeghs ten drie
uijren en continueerde tot vijff uijren soo dat in dese cor-
tijdt 62. huijsen verbrandt daerinne was woonagtigh —
310 huijsgesinde die alle hun middelen van goudt coper e[n]
cleeden wat sij mogten hebben tot asche geworden, door die
sijlieden meest haer padij oogst waren beesigh om in te sammele[n]
soo dat geen tien mans persoon in alle drij negerijen te vin-
den was, doch heeft den almagtigen godt soo genadighlijck —
onse fortresse en logie bewaert, mitsgaders alle christe[n]
huijse sonder het aldaer minste verlies off beschadigt te worden, al-
eenig twee a drij huijsen die wij selver onder de voet hebben ge-
ruckt om onse vortificatie te bevrijden, —

den 1. april 's nagts quam een moetwillige alphoerees
in de manadose negerij, meenende 't selve met een brand
vuijr aen te steken, maer wierden door een manadoers ge-
attrapeert, en is alsoo gevlugt om soodanig ongeval voor te
komen zijn veroorsaeckt geweest om een buijten wagt in
de manadose negerij te houden, van hollanders en mardijkers
met een ordinare ronde door de negerij te cruijsen, wijders
lieten die alphoereesen uijt streijen dat zijlieden niet om laeg
aent fortres negerijen wilde op rechten maer hier off daer
in bosch wilde gaen woonen, 't welck tot groote nadeel voor de E: —
comp.e soude komen strecken, soo hebbe wij deshalven 't geheele
landt bij den anderen doen vergaderen, met ernstelijcke be-
lastinge dat niemandt van geener negerije souden op houde[n]
maer laetende hun eijgene negerije weder op regten, op
zijn voorige plaets 't welcke zij beloofden naer het in samme-
ling van hun padij oogst souden naer komen, —

wijders hebbe wij de hoofden des landes voor gedragen —
wegens de beloofte int aen wesen vande E. H.r gouv.r om
kalck en steen te halen voor een affschuttsel int fortres om
's comp.s goederen in te bergen, als steen en kalck tot een —
nieuwe logie 't welcke sij seijden dat haer zuckes onbewust wa[s]
om steen te halen, maer hout werck tot een houten logie
als voor desen beloofden zij naer te komen, als ook een —
kalck oven te maecken, soo dat wij naer 11 E, agtb.re strek-

vande

van de alsvoorreesen geen dienst hebbe genooten, de
rest uijtsortes hebbe wij met ons eijgen volk tot 20. voet
diep gegraven, alwaer wij alreets 2 voeten water in hebben,
soo dat het wagten alleenig om kalk en steen is,
aengaende de nieuwe kerk en predicants huijs
gaet heel langsaem, met het hout halen door dien sij luijden
haert besig sijn met hun padij oogst in te sammelen, onder
het couvert van s.r niejsert sult UE: agtb.e konnen besien
wat den koninck van domogo, en den corp.le en schoolm.r schrij
ven, wegen de hartnockige gerentaerdens tegens den
koninck van domogo om dat sij het christendom will aen
vaerden.
hier compt nu met desen Bodem over den krank
besoeckert adriaen de Jonge, Zeevaers vaers chirurgien, en
den afgaende commandant herman smit, met sijn huijs
houdinge, wijders is alles in sijn voorig effectie geleijk UE:
agtb.e het alhier gelaten hebben, voorders verhoepe
ik seer ootmoedige aen UE: agtb.e geliefe mijn persoon
indagtig te wesen, off nu jets met het over lieden
van den manhafften cap.n tot mijn avancement mogte
voor vallen, vermits ik veel maels sijn over geslagen
waer over ik uwe UE agtb.e goede gunst sal verwag
ten, hiermede eijndige naer mijn neederige onderdae
nige hartelijke groetenisse UE: hoogagtb.e onder
danige en pligtschuldigen gehoorsamen dienaer onder
stondt en was geteijkent, dirck pietersen, ter
zijde stondt, manado desen 6.e maij 1679

Aan de E: h.r Robbertus Padtbrugge,
gouv.r en directeur, der moluccos,

E: Erentfeste, agtbare, manhafte,
wel wijse, voorsienige, seer beschei
den heere,

UE: agtbare missive, van den 4 aprill is mij op den 12.de
wel ter handt gecomen, beneffens de inleggende aen sijn
hoogh.t van batsjan de welke sijn hoogh.t met beleefts.t

en

een reverentichheijt aengenomen, en heb hem deselve
wel duijdelijk voor geleesen, en ook mede te kennen gege-
ven vande goede genegentheijt van mijn agtbaer heer aen
sijn hoogheijt en ook mede te verkeijsen gebragt, wegens de
onbeleeftheijt van sijn hoogheijt off door sijn hoogheijt op oubie
was gepleegt, waer van sijn hoogheijt hem in alles op sijn woorde
en bleve den heer gouverneur dankbaer vande goede onder rech-
tinge; op dit vraegde ik sijn hoogheijt om een prauw tot mijn
dienst om mede naer oubie te vaeren, waer op sijn hoogheijt
mij op stonden liet een prauw geven van 20 scheppens met een
bas, en een sack daer bij, en seijde waer in ik van noode was ik
soude het maer seggen, en soude mij datelijk behulpsaem sijn
waer voor ik sijn hoogheijt grootelijcx bedankte, —

Mijn heer nu volgt mijn togt naer oubie, —

Op den 16. savonts ben ik hier van batsjan naer oubie
gevaeren, in als 36. man sterk waer mede was den songkad
vande labours, en paijmante, en de retterende mardijkers
met 3. soldaten, den 18. staken wij over vant landt batsjan
naer tapie en cregen een travade uijt zuijt oosten en tegen
den avont quamen wij met godes hulpe aen tapie, en snagts
voeren wij voort tot aent schiltpadden eijlant, —
den 19e smorgens quamen wij aen oubelaten daer ik
met paijmante en 3 soldaten en noch 12 mardijkers op een berg
clommen, inde caert de plaets met de letter A genoteert
en kapten daer 104 note boomen. —
Den 20 do clommen wij op een berge de plaetse inde-
caert genoteert met de letter B en capten daer 21 cruijn
nagel boomen, en 10 groote noote boomen, —
Den 21 do tegen den avont quamen wij aent fort de
brie op oubie, daer de ronduijt cottelijk en wel stondt met de
prince vlagge boven uijt, en wij probeerden de 4 stucken
daer het fort gants geen beweginge van en hadde, en hebbe
daer alles naer gesien en alles ten regte gestelt, sij rappor-
teerden mij op oubie soo dat sij op den 14 9ber: een sterke —
aertbevinge hadden gehadt, en op den 18. febr is daer met
stieter een hoog water geweest, dat het binnen den pagger
quam, waer van eenige casuaris boomjens vernietigt sijn
nu op den 22 do met dat de een en de ander sprack datse aen
oubelaten nagelen geroken hadden stierden ik paijmante
met drie mardijkers daer naer toe om te visiteern maer
en vonden daer geen nagelboomen dan 22 note boomen
die sij om verre gekapt hebben, —

den

Den 23e d[it]o smorgens vroegh voeren wij weederom van
Oubie tot aende revier Celego inde caert genoteert met
de letter C. daer ik met eenigh volk een goet eynde
weghs de revier op gink, maer daer niet en vant, dan een
dick bosch van rottinge en bamboesen, dan voeren wij voort
tot aende revier Saliwoye inde caert genoteert met de
letter D. daer clommen wij op 5e cleyne bergient daer en
vonden wij niet dan 15e cleyne noote boomen, daer noch
dispuijt over was off rechte note bomen waeren maer
even wilde om verre te kapen,
Den 24 d[it]o quamen wij aende revier Gemmema
genoteert met de letter E. daer het mede schligte grontis, en
midts dat Paymante ende andere seyden dat het op waert deen
ook soo was, soo sijn wij over gesteeken naer het eylandt van
Gemmema het welk wij ook visiteerden maer daer niet en
vonden, dan verscheyden bamboesen, bruyns crabben, slangen,
dito snachts sijn wij wederom naer 't fort gevaeren,
Den 26 maeckten het volk daer wat sagou, en snagts
voeren wij voort tot in Kapers baij, inde caert genoteert
met de letter F. daer visiteerden wij rondom, maer
geen note boomen en vonden,
Den 27 naer middagh quamen wij in de bogt inde
caert genoteert met de letter G. en clommen daer op en
kapten daer 223. beqúame noote boomen
Den 28 d[it]o clommen wij daer wederom op en verdeelden
het volk in vier hoopen, ik bij een Paymante, met een
soldaet, bij een Corcerre met een soldaet, bij een en Bapecerre
met eenen, en kapten 814 note boomen, naer middagh
quamen wij aff en voeren wat voorder ook al genoteert
met de letter G. en kapten daer 780. note boomen
Den 29 d[it]o voeren wij op de ander sijde, ook genoteert
met de letter G. en kapten daer 2006. noote boomen en
tegen den avont sagen wij het schip de Sampson tusschen
Magie en Oubie, daer ik naer boort voer daer den schipper
mij seyde als dat den eerw: H[ee]r vander Sluijs op Batsjan
was, en soo wel ik gemeynt hadde op dese plaetse sanderdaeghs
noch te visiteeren, en dan oostwaert op te vaeren
maer nu den predicant op Batsjan was, ben van boort regt
naer Tapie gevaeren, en sal dese plaetse tot op een ander
tijt soo laten blijven, want ons die wel bekendt sijn, desen hoek
seggen sommige een eylandt te sijn maer het is vast landt

157.

Aen oubie, en den houck wort genaempt Portoma en hier hebben wij gecapt in alles 3823. noote bomen, en op oubelaten 144, in alles 3967 en 21 nagel bomen vele onder met vrughten, hier hebben wij ook gevonden springe van menschen gemaeckt, om verkens te vangen, en vonden ook daer den orijmai van banda een croijn hoeri gemaeckt hadden, daer hij over de vier maenden met sijn chialoup gele gen hadde, soo den sold^t jan hero wilt te seggen, die doen mae op oubie gelegen heeft, nu ben ik versoeckende aen mijn agtb^e h^r off ik aen den comp^e van oubie mage schrijven, of hij precies alle maenden een sold^t met een mardijker, en een slave daer naer toe stuier, om daer voorders noote boo men op te soecken en aff te cappen, ———

Den 30 d^o en conden wij van tapie niet overstecken door het haert weder, primo maij staecken wij over naer bathjan, en den tweeden smorgens quamen wij aent fort van bathjan alles in goede gesontheijt, dat godt sij danck, en vonden daer den h^r predicant mede in goede gesontheijt, op stonden quam den Coninck van bathjan bij mij naer he ven en het ander verhael, seijde den coninck daer worden nu soo veel noote boomen op oubie gevonden, en sal de comp daer mij iets van te wille weeten, ik seijde u hoogh^t mag wanneer gij bij den h^r gouv^r compt daer van spreecken, ma[a]r mits dat den koninck aenhiel van dit propoost soo seijde ik de moluckse coningen hebben immers een contracte gemaec[kt] met de E. comp^e waer dat eenige nagel boomen off noote boomen, op haer landen staen dat sij die selve tot de gront toe sullen verdistrueeren, en nu sijn dese plaetsen soo lange onder schuijl gehouden, waer over dan de E. comp^e uw hoogh^t wel soude connen aenspreecken, over schult daer aen te hebben, waer op den coninck stil swege. dan seijde eijndelijck off gij daer gelt vant soude E. comp^e dat ook naer haer nemen, jck al lachende seijde wanneer jk gelt vinde wij sullen dat parten en deelen, en met dat den oerw: predicant die da[e]r bij zat schenk den coninck een sopien en hier en wiert niet meer van gesprocken, tot dese tocht van oubie is ver= gastoort soo tot mondt cost als betalinge vande mardijkers 20 r^ds en aen de pagagie 375. pont tot t^s^o gestampt inde rolle van aprile belast, ———

Den 2. Brieff van mijn hooghgebiedende h^r gou[v^r] toort op den 19^e aprie is mij den 2. maij door den comp^e

wel

wel ter hant gestelt, Benevens de agt vaten vleesch
en twee naer oubie en t'Lant is mede ook wel uijt gecomen,
en is aen ieder een voordeel gelijk de rolle van mij ondertee-
kent hier in besloten leijt, vermits de gestuurde rolle twee
man op vergeten waeren, jacob adriaensen, en frans flaender
hier leijt ook mede in besloten de rolle soo het garnisoens —
volk hier en op oubie hebben genoten, van mij onderteekent
en de geteekende rolle vant volk bij mij berustende, blijft
vermits dat sij waest geclaedt was, bedraegt een somme 341 3/4
rijcx: waer in eenige die op de gestuurde rolle stonden veel
minder als sij winnen, daerom hebik veer aen gesedt wat —
ieder wint gelijk haer acten en reek: uijt wijsen, hier legge
mede in besloten de twee rantsoen rollen van maert en —
april, op de rolle van april staet belast met 20 rijcx: vande —
neeten visite naer oubij, en 341 3/4. vande geeve maende —
rolle, en een stuck gijnees lijwtᵉ aende onder chirurgijn
jan schellekens, tot pleijster deek, het welk hij grootelijk van
doen hadde, —

Op oubij is matthijs matthijssen Boschicter aen —
mijn agtbᵉ hʳ versoekende om een nieuw drij jarig verbandt
en versoekt hooglijk dat hij 13 gulden magh winnen, vermits
daer een langen tijt het beschiter schap heeft waer genomen,
den soldᵗ simon hauille die daer dagelijx het gebedt doet op
oubij, is mede versoekende aen mijn agtbᵉ hʳ om een nieuw
drij iarig verbandt, en versoekt dat mijn agtbᵉ hʳ de beloofte
die de hʳ gouvʳ hem op oubij heeft toegeseijt, den soldᵗ jan
rodrigo is ook mede versoekende om een nieuw verbandt —

Mijn hʳ op den 24ᵉ april is den soldᵗ gerrit stuuren-
borgh met den soldᵗ robert hintment, inde moorsche negorie
gegaen om visch te copen, en sijn climmen op de brugge ge-
weest om over te gaen, en gerrit is door de gladdigheijt van
boven neder gevallen int water, daer robert nog een eijnde
weg van hem was, en hoe wel datter datelijk twee moorsche
vrauwen quamen, soo was hij doot, eer sij hem vande gront —
cregen, en de presumptie is dat hij op een pael onder water
is gevallen, want hoe den meester heijt ontrent de herte —
onder de corte ribben blauw uijt geslagen, boven de schulden
van dese man is over geschoten 4 rijcx: waer van meester
jan schellekens op de haut rolle belast staet 3 rijcx: en
philip hendrickson van dunen een rijcx:, ook op de haut rolle
staet om op maleijs op haer reek: belast te worden, en den
overledenen gerrit stuurenborgh te goet te comen, desen

over

overleedenen heeft een hoopen goet inde negorie uijt
geborgt, maer het recht en weet niet aen wie, nu heb ik aē
den coninck versocht om daer naer laeten te vernemen, een
part voor den aenbrenger, een part voor onse armen,
en de rest naer maleijen te senden, den welcken de coninck
belooft heeft te doen, inde presentie vanden predicant —

Mijn heer wij sijn grootlijcx versoeckende dat ons
mochten noch eenige soldaten comen, want wij hier maer
dertien soldaten en sijn, en op oubij viere vermits pieter
gemmes doot siecken met het schip hier op batchian gecom=
men is, en hier sijn twee man die grootelijcx om haer ver=
lossinge spreecken, cornelis jansen, en piter pietersen craa

Mijn heer vermits onse goederen um meest verkofft
sijn, en met de goede mannen soo veel uijt gegeven sijn, —
soo sijn wij versoeckende om dese naer volgende goederen, een
pack combersen, een dosijn hoeden, de helft graeuw en de —
helft swaert, wat gemeene stoffiens, chiavonies blaeuw
en witte, en gemeijne catten, sallempoeris, parcancalle
guinees lijwaten met eenige contanten van cost gelt —

Mijn hooghgebiedende heer sijn hooght is aen u Ed. ver=
soeckende dat u Ed. mij geliefde te gedencken met smaendelijcx
rantsoen van dranck, en ook wat wasch om keerssen van te —
maecken, met wat specerijen, en zaet om te planten hier op
batsjan en op oubij, want hier op batsjan laet ik een thuijn
maecken aen de maegdeeen, en de spaniaerden op oubij hebben
al een schoon plaets gemaeckt, sij en wachten maer naer
zaet, en de gansen van mijn agtbare heer daer gelaeten teelen
fraeij voort, maer de bocken heeft pieter gemmes doot
geslagen, die koebeestjens die mijn agtb. heer hier op bat=
sjan geordonneert, sijn noch niet gecomen, en het lijckt
ande coninck beesten dat se hier wel voorteelen willen —

Mijn heer ik heb hier op Batsjan vanden schipper —
aen landt genomen 12 affuijt plancken, om daer affuijten van
te maecken, want wij die grootelijcx van doen hebben, en —
ons lijckt vanden cruijdt colder begint hem heel te bege=
ven, soo dat ik ben versoeckende aen mijn hooghgebiedende heer
om een timmerman, om dat te laeten maecken, en ook den
solder op oubij vast te laeten spiekeren, en de rondeel op oubij
is noch ongeplaeijstert, ——

Mijn heer de vleesch vaten sijn ledigh leck, soo dat
ons wel wat zant van nooden is om die vaten te verpekelen
om soo dat vleesch goet en wel te houden, en sijn ook mede ver=
soeckende om papier. ——

Mijn

Mijn H^r den Coninck blijft van herten danck voor de beter kerne, en laet nu een corcorre maken om met deselve bij mijn agtb^re H^r op maleijen te comen, en hij seijt die sal binnen een maent claer wesen, den coninck is mede hooglijck aen mijn gebiedende H^r versoeckende soo het can wesen dat sijn brieff van haer Ed^le van Batavia hier op batsjan met een comp^s vaertuijg mogte comen, om soo sijn schuldige pligt naer te comen en met respect en eerbiedigh^t ontfangen. ——

Mijn H^r op 29^e april 's avonts vonden wij een cor„corre aen 't scildtpadden eijlant, die van seleen quam en seijde dat sij den prins maleijo sijn goet bracten naer ternaten, en sij seijden ook dat sijn hoogh^t van ternaten stont om herwaerts te comen, ——

Mijn H^r den Eerw: predicant vander Sluijs is hier op den 27^e april met dit schip de Sampson aengecomen en heeft hier de europianen soo wel als de inlanders — namentlijck de labors met cristelijcke leeringe soo wel onderregt dat sij zijn versoeckende dat sijn eerwaerdigh^t wel wat meermaels mogte comen, hiermede Eerentfeste agtb^re wel wijse voorsienige, seer beschijden heere, — affbreeckende en wensche U.E. verpligten dienstwilligen dienaer, onder stondt en was geteijckent, Pieter Zijn ter zijde stondt, Batsjan den 9^e maij 1679 ——

Translaet Brieff door den Coninck van„ Sterdam, aen de H^r gouv^r Robbertus — Padtbrugge, geschr: voor Tidoor, met arabi„ sche letteren ende maleijtsche taele, ont„ fangen p^r den sold^t gen^t frans Bierman

Desen Brieff is vanden padouca Sirij Zulthaen van ternaten, ende wordt gesonden aen onsen vriendt den H^r gouv^r, en de officieren binnen 't casteel orangie op ternaten, dogh om geene andere reedenen als te ver„ haelen hoedanigh ik met den gouv^r en Hartel: van veer hoenen naer oubij ben vertrocken, om aldaer — eenige 's comp^s werken te doen, ende vandaer naer

Xula

Hila, en voorts van daer naer Cambello ~~om~~
om mijne landen en koningh rijken te besigtigen,
gelijk de gewoonte is geweest, van mijne voor ouderen,
van daer is den gouvr. naer Sangie vertrocken, en aldaer
met sijn compe. feandt van Sangie overlast gedaen, met
malkanderen doot te slaen, wesende den capn. der hollan
ders te gelijk met eenige soldn. doot gebleeven, waer
van den padouca Sirij Zultaen geen kennisse heeft gehad
ende daeromme ben ik verwondert, wie sal deselve
hollanders en sangeresen betaelen, want sulcx en is
niet een werk vande compe., noch ook niet van ons ter
nataenen, verders en ben ik voor als noch niet wederom
gekeert op ternaten, ende den Hr. gouvr. heeft ook mijne
bobatos doen straffen, en deselve inde kettingh doen slaen
gesz. als met den Souciun Songladie is geschiedt; wijders heef
den gouvr. ook last gegeven om het canon van ternaten
te roeren, maer wij heeft den gouvr. sulcx geweerdt,
want het is buyten de maximen off gewoontens vande
compe. en ternaten, daeromme ben ik verwondert
dat den gouvr. teenemael vande gewoontens ende het
contract, tusschende hollanders en ternataenen gemaekt,
affwijkt; soo mede ben ik verwondert over alle d'officieren
binnen 't fortres van ternaten, dat se mede toestemmen in
het quaadt doen, want indien er ijmandt waere die sijn
vijgen lust, in dat onbehoorlijk is, wilde volgen, ende de
compe. en ternataenen moeijelijk hoeden aendoen, soo sou
den wij wel bij malkanderen kommen komen, en soodani
gen persoon straffen, maer niet dat UE. de quaade werken
soudt volgen, daeromme soo kan ik padouca Sirij Zultaen
een brieff doen schrijven en senden het aen onsen vader
den Hr. gouvr. genl. en alle de raeden van Indien tot
Batavia, want soo lange als ik aen haer Ed. hoogheden
niet en hebbe gesz., kan ik ook bij den gouvr. Robbertus
Padtbrugge niet komen, want sijn werk off gedoente
ende raedts pleegingen en is niet behoorlijk, trachtende
met listigheden mijne landen te roeren ende het contract
verbreeken, dat er met d'hollanders end' Ternataenen
is gemaekt, als ook onse moluxe gewoontens, gesz.
inde maendt Rabjoulachir, den tweeden dage des
vrijdags, in 't jaer 1090:

Maelcijo

Maleijo

Aan d' E. H[ee]r Robbertus Padtbrugge
gouv[erneu]r en directeur der Moluccos

E. Erntfeste, agtbare, manhafte, wel wijse, voorsienige, seer bescheyden H[ee]r

Na dat ik op den 7e deser lopende maent, des morgens ontrent 7 uren met d' galey de welkomst alhier op de reede ben gearriveert, en aen landt gekomen, soo heb ik op den 8e daer aen volgende, d' E. comp[agnie]s effecten overgenomen, gelijk U.E. agtb[aerheyt] uyt den nevensgaenden inventaris can bespeuren, en op den 9e d[it]o is mij de commando over beyde fortressen door den serg[ean]t Hendrik Muchel overgegeven,

Het geene van d' E. Comp[agnie]s effecten onbruykbaer is, becomt U.E. agtb[aerheyt] met bovengem[eld]e serg[ean]t, als mede den metselaer die de keuken met pannen bedekt heeft, soo dat het volk haer daer voor eerst in konnen behelpen, het over gebleven deur kosijn sal ik met de eerst comende gelegentheyt mede over senden.

Ik versoeke oodtmoedelijk dat U.E. agtbaer een sold[aet]en 4 a 5 tot versterkinge van 't guarnisoen gelieve over te senden, alsoo hier seer ~~van~~ van noden zijn, en eenige impotente, daer onder een die den meester segt hier niet te konnen cureeren en versoekt om na Maleyo op te senden, alsoo bekomment is het guarnisoen daer van mogte ontbloot worden, als mede den voorlesser die oek onbequaam is om te schilderen, en mede schilderen moet, maer hij kan sijn dienst int voorlesen noch eenigsins waernemen, hier is niemand vrij van schilderen tot den tambour toe,

Den soldaet Philip Jansz: segt consent te hebben van U.E. agtb[aerheyt] om over en weder soo na Tidore, Maleijo, als andere plaetsen meer te mogen scheppen, soo dikmael als het hem gelieft, dersalven versoek ik dat U.E. agtb[aerheyt] mij daer van eenige onderrigtinge gelieve te doen, waer naer ik mij sal hebben te reguleeren.

De guarnisoen houderen versoeken oodtmoedelijk om

de

de goede maanden te mogen genieten, alsoo daer seer om benoodigt zijn, daer komen nog 4 à 5 dagen te kort, maer om dat de E. Comp.s prauw nu na maleyo scheept, soo sende ik dan den sold.t mattheys leede met de vorenst. gaende goede maende rolle, om deselve voor het guarnisoen te ontfangen en herwaerts over te brengen. ——

De getrouden versoeken ook dat sij alle drie maanden haer gagie mogten genieten, en niet op het laeste van't jaer, alsoo bij demeeste niet veel ten besten is, de guarnisoen soude een versoeken verdere, dat zij van zout mogten versien worden, alsoo hier gantsch geen is, verders is hier niets dan alles goedts voorgevallen, afbredekende met voorgaende grootenisse verblijve ik U.E. agtb.re onderdanigen geringen en dienstgewilligen, onder stond en was geteekent, C. M. het merk van Christoffel muller, ter tijde hoofd macquian ten fortresse Zeeburgh, den 12.e maij 1679. ——

Aan d' E. h.r Robbertus Padtbrugge gouv.r en directeur der Moluccos ——

E. Ontsaghe, agtb.re manhaftige wel wijse, voorsienige, seer beschey den heere, ——

Mijn agtbaer h.r

U.E. agtbaer missive aen sijn hoogheijt van batsjan van den tweeden maij is mij op den 15 dito per macquian sche prauw wel ter hant gestelt, de welke ik bij sijn hoogh.t gebragt hebbe en hem duijdelijk de selve voorgelesen, de welke sijn hoogheijt mij wederom dede seggen en naer middagh wanneer sijn rijcxgrooten bij een vergadert waeren, liet sijn hoogh.t mij wederom roepen, en liet den brieff van mijn hoogh. gebiedende h.r voor ijder een int openbaer lesen, soo dat den koninck met sijn bobatus den selven heeft wel verstonden, want vermits den selven inde maleijtsche tale geschreven was, soo liet ik die vanden schoolm.r haer voorlesen/: en sij hebben eenparigh besloten dat die vrouw bij haer moeder wederom in huijs soude gaen woonen, die van macquian gecomen was. ——

den

Den Coninck doet duijsent mael de groetenisse aen
mijn hoogh gebiedende H:re, en bedanckt danckbaer voor de goede
gunste van mijn agtbaer H:re, en hij heeft voor ditmael en
sal hij den brieff vanden agtbaer H:re niet beantwoorden
maer verhoopt int corte den bode selfs bij mijn agtbaer
H:re te sijn, ——

Mijn H:re 'tsedert mijn jongste schrijvens met
'tjacht de Sampson is bij ons niet voorgevallen dan alles
goets en ondeckt dat er een Cinees sloep op ons bie ge,,
strant is, waer van ik verhope den Stierman vande voorde
jaen bij mijn agtbaer H:re sal rapport gedaen hebben, hier,,
mede Erntfeste, Hoogh agtbare, wel wijse, voorsienige
seer beschijden H:re, affbeveelende en wensche U.E: inde
bescherminge godes, en verblijve U.E: dienstwilligen dienaer
onderstondt en was geteeckent, Pieter Zijn, terzijde
stondt, Batsjan int Casteel Barneveld, den 16e
Maij A:o 1679 ——

Maleijo —

Aan d'E, H:re Robbertus Padtbrugge
gouv:r en directeur der Molucces, ——

E: Erntfeste, agtb:re, manhaf,,
te, wel wijse, voorsienige, en seer,
generuse H:re, ——

De goede maenden voor 't guarnisoen alhier op —
Macquian, sijn mij op den 17e van de verleden maent Maij door
den soldt:e Matthijs Lode wel overhandigt, en nogh op den —
selven d:o (volgens de rolle van den winkelier) door mij ver,,
verstrekt, welke geteekende rolle U.E. agtb:re nu mede —
bekomt, doch den soldt:e Pieter Pietersz: van Amsterdam
en is niet op de rolle vertrouwe dat den naem (door abuijs)
vergeten off over geslagen is, soo versoekt hij dan, dat sijne
goede maenden soo het U.E. agtb:re geliefde hem met de eer,,
ste gelegenheijt mogte over gesonden worden, als daer —
door omme benoodigt is, de twee soldt:e Herman Jansz Croon

van

Van Heerden, en Jan van den Casteleel van lijden
die op den 27e maert laetsleeden haer voor huert hebben, hebben
weder tegen haer oude gagie genooten, Hoopen dat sij doch
mogten gebetert worden, en haer verbeteringe geefgedaen

den voorengem^te sold^t Matthijs Rode heeft mij
mondelijck berigt, dat U.E. agtb^re hem bevolen hadde aen
mij te seggen, als dat ik een prauw het landt rond soude se-
den, om te vernemen wat op de dorpen alomme gong —
'twelk ook geschiet is, en hebbe twee sold^ten die taele cundigh
waeren met twee mardijkers rondgesonden, om quans-
wijs eenig goedt te koopen, op dat de mooren geen agter-
dogt souden krijgen, en sij hebben op alle de dorpen wel be-
vonden, uijtgesondert Taffcroan, en Maloa, Malassa
en Cabelole, sijnde de laetste drie dorpen annex aen mal-
kander, en daer de koninck van Ternaten laest met sijne bij
hebbende corcorren gelegen heeft, alwaer sij gemelte sold^ten
en mardijkers geen goet wilden verkopen, en seijden dat het
op lijffs straffe vanden koninck verboden was, en wilden
ook niet gedogen dat sij daer vernagten, mosten derhal-
ven noch in der nagt wegh scheppen, maer de mooren
hier op Moffaquira, sijn seer beangst, en hebben haer —
meeste goedt al verborgen, soodat maer een cambilan
offte een kistje in huijs hebben, en dorven ook voor geen
Hollanders offte mardijkers werken, off ook niet naer
Maloijen scheppen, en weeten niet hoe dat sij het hebben
off van waer sij het wagten sullen. ——

Meergem^te sold^t heeft mij ook berigt dat hier
eenigh volk tot versterkinge van 't guarnisoen komen
soude, het welk hier seer wel van noden soude wesen, en
hebbe haer al te gemoedt gesien, maer als noch niet ver-
nomen, als mede van zandt voor 't guarnisoen alsoo het
volk daer gants niet van voorsien en sijn. ——

Den sold^t Philips Jansz: van Macquian hadde
mij op den 17e deser verloff gevraagt, om in het bosch —
sijn kost te mogen soeken, en boven Sewatte int ge-
berghte gekomen sijnde, heeft ses p^s groote vrugtbare
note boomen gevonden, en onder de voet gekappt, en
heeft 36. stucx noten die U.E. agtb^re nu mede bekompt
aen mijn overhandigt, als mede de maete van ijder —
note boom, die hier nu in gesloten zijn. ——

den

Den soldt. Christoffel Jansz: van Mos versoeckt oodt- moedelijk dat U.E. Agtb. hem geliefde toe te staen om te mogen trouwen, met de dogter van den inboorlingen soldt. Philip Jansz: gent. Trijntie Philips van Macquian, de ouders vande dogter hebben mede aen mij versogt om aen U.E. Agtb. verloff te versoecken, —

Op den 26e des voorleden maent Maij, is hier een moorsche Macquianse prauw van Batsjan alhier gekomen, mede brengende dese ingeslotene missive, aen U.E. Agtb. de welke ik wel eerder soude gesonden hebben, maer hier is nog geen gelegenths. geweest, eensdeels dat de mooren bevreest waren deselvige mede te nemen, anderdeels dat ik haer ook niet veel en betrouwde, om de boeters saken haer ook mede te geven, alsoo heb ik dan gewagt tot dat den Prijd. Guiljelmo Salvador weder na Maleijo scheepte de welke ik 7 cornelis boeter in twee potjes hebbe mede gelangt om aen U.E. Agtb. te oversendigen, U.E. Agtb. gelieft de potjes met de eerstkomende gelegentheijt wederom herwaerts te senden, alsoo hier anders geen zijn. —

het kost gelt is bij na weder verconsumeert, soo dat voor de toekomende maent niet genoeg is, sal derhalven met de eerste goede gelegentheijt soo het U.E. Agtb. gelieft verwagten, ik soude al wederom een stuk vande clok soo dat nu geen klank meer geeft, en dat hier ook wel een ander — van doen was, verders is hier niet dan alles goets voor gevallen, afbreeckende met behoorlijke grootenisse aen U.E. Agtb. sal ik zijn en verblijve, U.E. Agtb. onderdanigen en geringen dienaer, onder stondt en was geteekent C M. het merk van Christoffel Muller, ter zijde stondt, Macquian ten fortresse Zeeburgh, den 1e Junij 1679 —

Ternaten —

Aande E. Hr. Robbertus Padt=Brugge, — gouvr. en directeur der Molucqos, —

E. Erntfeste, agtbaare, — manhafte, wel wijse, voorsienige discrete, en seer genereuse heer —

Dergisteren ontrent drie uuren ben ik hier op Tidoor

en

Ondergorie Soahiro a Ungelandt, ende ontrent een
uur daer aen van sijn Hoogh.t Saijfoedin, ontboden geweest
maer vermits sijn Hoogh.t in mijn boven komste op 't fort
Tahoela soo tamelijck beschonken vondt, hebbe niets konnen
verrigten, als naer eenige gewoonlijcke compliments affleg
ginge sijn Hoogh.t op deszelffs begeerte ten meerendeelen
te verhaelen, hoedanige het sigh met de Ternataense saec
ken toegedraegen hadt, ende soo verre het daermede gekomen
was, in middens sonder al eenige discoursen van opmerking
voor gevallen, maer mits tijdts korts uyt om dat soo op stondt
van sijn Hoogh.t ontboden ben geworden, can deselve hier
inne niet worden geeclateert, gisteren arriveerde hier 't jag
den Experiment waermede mij een brieff van UE. Agtb.re ter
hand gekomen is, daer uyt verstaen hebbende UE. Agtb.re besluyt
om 't guarnisoen van Macquian ('t zij dat se getrouw blijven off
niet) geheelijcken off ten deele te ligten, maer dat den tijdt en
de gelegentheyt sigh soude willen schicken, dat sigh eer lang
sal moeten openbaeren; hebbende sijn Hoogh.t mij expres
om de Macquiaense saecken tot noch opgehouden, bijsonderlijk
om dat de principaelsten rijcxgr. met hem, op de princesse
Gammalamma verliefden soone Ceram, naer Ternaten
waeren vertrocken, waer over den ouden koninck Saijfoedin in
weynigh schijnt vertoornt te sijn, bijsonderlijck vermits Ceram
sigh naer Sula Tacomij hadt begeven (alwaer geseght wordt
dat den koninck Amsterdam sigh met sijn hoff ter neder gesla
gen heeft:) expres om de princesse voorsz.: volgens versoek
van den koninck Amsterdam tot sijn vrouw te neemen: wil
lende den ouden mij wijs maecken en versekeren, dat hem
't vertreck van den prince Ceram naer derwaerts onbewust
was, ende ingevalle hij 'tselve voor desen niet en hadt belet
gehadt, dat d'princesse Gammalamma al lange op Tidoor
waere geweest? ende om sijn onschuldt te willen doen blijken
liet sijn Hoogh.t op gisteren in mijn tegenwoordigh.t een
vorose met den quitsiel Quimelaha naer Ternaten affvaerdi
gen, die op mijn aenraedinge order kreegh om ten eersten
't casteel aen te doen en UE. Agtb.re ter spraeck te gaen, voorts
naer Tacomij te scheppen, ende den prince Ceram met sijn ge
volgh van daer te ontbieden, ende ingevalle Ceram ongene
gen was, dat de grooten niet te min hun van daer souden moe
ten begeven, seggende sijn Hoogh.t daer noch bij dat hem aen
geen soonen en ontbraeck, indien Ceram niet wel en wilde
dat met hulpe van de E. Comp.e wel een ander soude konnen
gekooren worden, ——

hoedanigen

Hoedanigen antwoordt en bescheijt ik op andere
mij aenbevolene saken hebbe gekregen, sal UE. agtb:e
met mijn wederomkomste volkomentl: gerapporteert
werden. eenel: segge dit voor aff dat den ouden ver-
den naederende val der ternataenen in sijn boesem lagt,
presenteerende ook daer toe sijn hulpe te doen maer om
eygen voordeel van te trekken, niet te min soo siet hij geer-
ne dat Ternaten niet sonder koninck blijft, bysonderl: nu
vermits sijnen soon Ceram met de princesse gamma-
lamma staet te trouwen, dogh dat de magt der ternatae-
nen niet grooter souden blijven als die vanden koninck
van batsjan, soude naer sijn wensch sijn, des gelijcke moet verstae-
worden van jelolo, de chialoup d' roode haen heeft desen dagh
hier voor bij gepasseert, ende nu ligtel: op maleyen sal sijn
gearriveert, niet te min hebbe ik den stierman doen waer-
schouwen dat hij gants geene ternataenen aen boordt laet
komen, desen hebbe tot nu toe ongesloten gehouden, vermits
geen volkomen bescheijdt vanden ouden koninck wegens
de macquians: saken en hadt bekomen, maer nu onder
'taffscheijdt neemen hebbe konnen bespeuren dat in gevalle sij
de macquians: sorge op sigh soude neemen, dat sij als dan over
deselve sijn oude geregtight: soude willen funderen, hebben-
de derhalven versogt dat op macquian 't zij dat de hoofden
daer van getrouwigh: beloven off niet een corp:le met
vier man soude gelaten worden, voor de welke sij als
dan sorge soude dragen, ende bij aldien de macquianders
hun eenigh leedt, quamen aen te doen, dat sij het selve
soude betaelt setten, maer alsoo dit buyten mijn ordre
was soo hebbe niet anders konnen als sijn hoogt: beloven
om daer over aen UE. agtb:e te schrijven, ende UE.
agtb:e goet vinden soo spoedigh als doenl: affwagten, den
ouden koninck heeft mij ook bekent gemaeckt dat den
prins Ceram op dodinge was en nu alreede met de prin-
cesse morgen: getrouwt is, werdende hier op Tidore
morgen verwagt.

De macquianders hebben naer dat geruijgt wordt
de soone van judith, off jacob barentsz: op gerajties
doot geslagen, maer de slaven sijn ontkomen, die met
hem geweest sijn, daer soude nog tien mael meer van
mijne verrigtinge tot Tidore te schrijven vallen in
dien het den tijdt toeliet maer vermits het nog soo

grooten

169)

grooten last niet en lijdt, en 't schip den antid
light soo moet hiermede besluyten onder UE, agtb^en naer
gants needrige groete, den zegen en bescherming
godes van gantscher herten toewenschen, in middens
met er haest verblyvende, E, agtb^e H^r, UE, agtb^e
dienstvaerdige en bereyde, onderdanige dienaer, onde
Stondt en was geteekent, andries oloffsz: ter zyde
stondt, Tidoor op 't jagt den Experiment, desen
14^e Junij a^o 1679.

Aan d. E, H^r Robbertus Padt-Brugge
gouv^r en directeur, der molucces.

E Erentfeste, agtbare
manhafte, wel wyse, voorsienige, seer, generuse, heer,

mijn agtbaer H^r

UE, hoogh agtb^en missive van den 5^e Junij is
mij uyt het jacht amsterdam, door den schipper jan walboom
den 14^e d^o wel terhandt gestelt, benevens de E, comp^s goede
ren als namentelijk,

40. p^s combaersken, —
6. p^s graauwe hoden, 6: d^o swarte —
150. d^o ... —
30. p^s graauwe petilissen, 40. gemeene witte d^o
20. p^s guinees lyw^t
20. p^s pinnasse gingang —
80. p^s paroncallo —
50. Rcx^s contant —
4. maten zaut, met —
52. cannen arack —
1. Corp^l met 7. sold^en daer onder een om het gebed
te doen, benevens de schenkaie voor zijn hoogh^t van batsjan
dewelke zyn hoogh^t met respect en eerbiedig^t op den 16 d^o
van ons hooft laten afhaelen, en selver met reverentie in
zyn palleys hoeft ontfangen, en den brieff van haer Ed^e van
Batavia, en den brieff van myn hooggebiedende H^r int
openbaer van syn ryxgrooten hooft laten voorlesen, en den
inhout alles wel en duydelyk verstaen, en bewen van herte
dank en wenschte geluck en heyl aen de E, comp^e en

beloofde

Beloofden tegen primo Julij hier van Batsjan te vertrecken naer maleijo, den 17 dito heeft het jacht sijn reijs verwoordert naer oubij, en hadde daer 2 lasten padij ingenomen om op oubij inde fortresse den brill te leveren, vermits sij daer al wat benoodigt wierden van padij.

Mijn Hr. op den 18. snaghts ontrent half twaelf uiren quam den goegoe mussom conincx broeder bij mij ant fort en seijden den koninck laet uw weten dat de compe. met den Coninck van ternaten in oorlogh is gecomen, en dat sij tegen malcanderen hebben geslagen en dat de macquianders sold:n, mardijkers, vrijluijden op macquian hebben doot geslagen, jk seijde tegens haer lieden met dat het nu nacht was dat sijn Hoogh:t geliefde [doorgehaald] wachten tot morgen en dat wij dan souden daer van spreecken, en liet opstonden het volck opt fort int geweer comen, en maeckten alles claer dan liet jk den songladie roepen met onse vrijlieden en liet haer wacht houden inde christen negorie.

Den 19e smorgens quam den koninck bij mij en seijde datter drij vant volck gecomen waeren van macquian, en dat daer een van was die op ternaten gehoort en gesien hadde dat de hollanders met de ternataenen in ternaten met compe. tegen Compe. met malkanderen geoorloogt hadden, en dat van beijde seijde volck was doot gebleven, en dat de E. gouvr. den capn. lamot hoofts met den hencom van ternaten, en met een singladie int fort getrogen hadde, en dat de galleije met een corcorre verbrandt, en dat de Tidoresen met acht corcorre aen hachie malakko lagen, en haer daer stil hielden en dat sijn volck die den vrijman Claes op maleijen gebracht hadden, int casteel genomen hadde, en dat de macquianders twee sold:n hadden doot geslagen, en oock mardijkers hadden doot geslagen, en dat sij gehoort hadden dat de macquianders gesworen hadden, waerover sij haer wijven en kinderen op cajo geborgen hadden, en haer op tofoso hadden sterck gemaeckt dat sij dan het fort op macquian wilden innemen, voorders seijden den koninck wat sal ik nu maecken naer maleijen en can off en derve ik niet vaeren, off het moest met een comps. vaertuijg wesen, want crijgen sij mij sij sullen mij dwingen om tegen de compe. te rebelleren, jk seijde den koninck veel schoone vertooninge voor, ten eersten dat de saecken van ternaten hem niet aen en gaen, ten tweeden die gehaine en getrouwe bleven dat de loon vande E. compe. souden vercrijgen, ten derden dat ternaten tidoresen ja gantsche molluccos voor ons niet conde bestaen, waer op den

coninck

Coninck seyde, ik hebbe vrouwen en veele kinderen
waer sal ik die bergen, want worden sy gewaer dat ik
met de E. comp.e handelt soo sullen sy myn negerie affloopen
en ik en hebbe niet waer ik my mede can beschutten, so
versoeck ik dat ik moet een pagger maecken om ons daer
te deffenderen, en at wy niet voorders en connen onder het
fort te retireren het welk ik syn Hoogh.t niet wel en-
conde weygeren, hem toe te laeten ontrent 150. treden
vant fort een pagger te maecken, en tusschen ons en dien pa-
ger alles suyver en schoon te maecken, maer sullen het haut bij
werck brengen, en verwachten tot nader order vanden Hr.
gouv.r, off soo men nader tydinge kregen van eenige vya-
den hier ontrent te syn, den pagger op rechten om haer te
verdeffenderen, en den Koninck beloofde getrouwicheyt, en-
dronck op de getrouwicheyt vande E. comp.e en gesondtheyt van
de E. Hr. gouv.r, hier by waren twee corp.le den songadi
van de labours en meer andere, en den coninck ginck daer
mede wederom in syn negerie en begon de ruyghte te laten
affcappen,

Ditto met het sluyten vande poort quam den
Coninck by my en seyde daer waren van syn volck met ee[n]
vlotthuys gecomen, en die hadden vernomen thien corre corre
en sy hadden haer vervolgt en dese waren aen landt gevl[ucht]
en de andere hadden haere prauwen wegh genomen, soo da[t]
se met een vlot waeren thuys gecomen, daer mede begon
den coninck te seggen waer sal ik myn kinderen bergen ik
seyde compt op dese cant vande revier, en soo het noot doet
retireert inde logie, en daer mede begeste smorgens
meten van clapper boomen te cappen, om haer pagger te
maecken, ik vraegde aan den Koninck om dry a vier man om
een brieff naer maleyo te brengen, den coninck seyde van j[a]
ons et naer volgende aen myn Hoogh. gebiedende heer te
schryven,

De groetenisse aenden E. Hr. gouv.r, vanden Coni[nck]
alawadyn, en versoeckt aan d E. Hr. dat hij hem gelieft te
schryven wat dat hij inde sacke te doen heeft, en soo myn
agtb.e Hr. gelieft soo versoeckt hij om wat cruyt, en musquet
om daer mede den vyant aff te weeren, die tegens de com[p.e]
een willen, en voorders belooft hij getrouw en getrouw
te syn gelyk synen eedt verplicht is, sal hier op order ver-
wachten tot ordre vanden Koninck van Batsjan

Mijn

Mijn Hr. wat ons belangt het lijkt dat
den Coninck goede genegenth.t tot de E. compe. heeft en
ik en can niet anders bespeuren off hij sal ons getrouwe sijn
want soo het lijkt dagelijcx met een suyver hert tegen mij
spreekt, en compt bij mij doorgaens inde logie, ende wat belangt
den Sengadie van labours heb ik mede aengewreest en ook
alle de mardijkers die ons mede gehouwe en getrouwe beloven
te sijn, en willen daer op nemen eedt doen soo mijn agtb. Hr. goet
dunckt, en beloven geen wijff en kinderen uijt de negerie
te brengen, soo sij dat doen voor schelmen mogen aengesadt
worden, en den Sengadie is versoekende vermits sij dagh
ende wacht sal moeten op het volk passen, dat sij meest eenig
tractement genieten hem van te leven, de mardijkers ver-
soeken ook gagie te genieten, want sij seggen sonder niet
en connen sij niet leven, en wij hier al wat van doen hebben
om een pagger binnen de gracht te maeken.

Mijn Hr. wat ons belangt wij sijn wel gemoet
om die rebellen te verwachten, en belove aen mijn Hooggebie-
dende Hr. dat wij hier soo sullen groeten dat se bloet smaeckt
daer van sullen smaeken, en ik hebbe het fort rontom met
storm balken en de camer vande meester laten affbreken
met een stuck vande galderije, en morgen sal onse gracht
met voet angels beplant worden, soo dat wij met malkanderen
wel gemoet sijn alquam de gantsche molucco, met de hulpe
van godt almachtig hier voor nemen aff te slaen, en het
volk hebben aen mij belooft getrouwicht. ten dienste vande
E. compe. ons Heeren en meesters, en wij sijn dese naer volgende
goederen versoeken tot deffensie 12. musquets, want hier eeni-
ge sijn die niet en deugen, en hier nijemant en is die deselve
can vermaeken.

12. pieken
12. houwers
12. morgensterren
en noch wat handtgernaten, londt, noch wat kogels van 6.
5. en 4 lb., en wat loode cogels tot de musqueten, 3. lepels
van 6. 4. en 5. pont met hier aensetters tot de stucken, een
stuck taúw om wissers van te maeken, met wat pladt loot,
en dat wij moeten een timmerman hebben die wat timmeren
can met sijn gereetschap, want wij vijff affuijten hebben
die wat swack sijn, en dat wij ook van padij moeten versien
worden, en ben mede heel benoodigt van papier, en een
trommel voor de mardijkers.

Mijn

mijn h.r het volck is ook mede versoekende om

de goede maenden, mijn h.r hebbe mij met dese verstant aen mijn agtb.en h.r ael bekent te maken van het gene dat wij hier gehoort hebben, en door het groot gerugt dat hier omginck soo schreeff ik een brieffien aenden schipper van jacht, wanneer hij de pady op oubie gelost hadde dat hij weder om tot ontrent Batsjan soude comen, om te sijn oft de h.r gouv.r eenige last geliefde te schrijven, want jk dacht den 19. d.e desen brieff aff te veerderen, en dat den schipper aent volck op oubie soude belasten wel op haer hoeden te sijn, den schipper schreff mij en brieffjen wederom, dat hij niet en dorffde sijn reijs veragteren voor dat er order vande h.r gouv.r quam, soo ist dat dese brieff tot op den 22. noch gebleven is om te sien off daer eenige ordre soude gecomen hebben, en den Coninck begon sijn volck aenden pagger te laten arbeijden, maer jk seijde tegen den coninck dat se souden uijtscheijden, en wachten tot dat den jonger deser capitein wederom quam, op steen den liet den koninck uijt scheijden, en seijden jk en sal niet meer doen als gij mij verloff en geeft, mijn h.r hier leijt in besloten een afftekeninge waer dat den koninck de pagger soude maken, hiermede E. Ernthafte, agtbaere, wel wijse voorsienige, seer beschijden h.r, affbreekende en wensche u in de bescherminge godes en verblijve U.E. dienstwillige dienaer, onder stondt en was geteijkent, Pieter Zijn ter zijde stond. Batsjan desen 22.e Junij 1679 —

Aande E. h.r Robbertus Padtbrugge, —
gouvern.r en directeur der Moluccos —

E. Ernthafte agtbare —
manhafte, wel wijse, voorsienige
seer genereuse heere,

mijn agtb.en h.r

U.E. agtb.e missive vanden 17.e Junij is mij op den 25. d.e tegen den avont uijt den steenbock wel ter handt gestelt, waer inne wij gesien hebben de trauwelooshijt van het ternataens rijck, het welck ik sijn hoogh.t alles

wel

wel duijdelijk hebbe aengesien, waer op den
coninck wederom sprack vanden pagger op te maeken, ge-
lijck den inliggende brieff uijt wijst, ik seijde dat sijn hoogh.t
doch geliefde te wachten tot antwoordt op den brieff, waer
op den coninck seijde tusschen dien tijdt comen wij allegaer
wel verjaeght worden, en wij en hebben niet waer wij
ons mede comen beschermen, ik beloofde sijn hoogh.t soo
met den zegen van godt het sloepjen geen tegenstant
en hadde in acht dagen sal wederom sijn, waermede sijn hoogh.t
te vreden was, en liet het gene versoecken dat inden ingelegde
de brieff geschreven is, die capitein op den 22. hier vandaen
nam om bij mijn agtb.e heer te brengen, en vermits sij de
sloep inde straet rescontreerde soo bragt sij de selve weder,
om bij mij die ik in pladt loot gesloten hadde, en nu hier
wederom inbesloten leijt, mijn H.r met de clapper boomen
sijn wie alle dage doende, en den koninck heeft belooft mer-
gen de [illegible] te laten om vellen, en ik ben seer ootmoedelijk
aen mijn agtb.e H.r versoeckende, dat ik moght met de eerste
gelegentheijt wederom tijdinge crijgen, op dat ik mogt sijn
hoogh.t te vreden stellen, het sloepjen van pieter de
hoet is van dagh op de reede gecomen, hiermede eijnt,
hette hoogh agtb.e wel wijse voorsienige, seer generuese
H.r, afbreeckende en wensche U.E.d. inde bescherminge
godes, en verblijve U.E.d. dienst willigen dienaer, onder-
stondt en was geteijckent, Pieter Dijn, ter zijde stondt
Batsjan desen 26.e Junij 1679.

Aende H.r Robbertus Padt-Brugge
gouvern.r en directeur der molluccos

E. Eerentfeste wel wijse
voorsienige, seer generuese
heer,

mijn heer

Naer ons aenkeer geligt te hebben van maleijo

sijn

Sijn den 8. deser savonts ontrent ten 3 uijren
voor de revier van dedingo ten anker gekomen, en hebben
den brenger des briefs met de landtschuijt aengeset, de
swarten na ons begeeren gevraegt, die dende tot ant-
woort een gevangen ternataan met een brieff vande Ed:
Hr gouverneur aen lant gehet te hebben, en wederom ant-
woort vanden Coningh op de selve te ontfangen binnen den
tijdt een etmael, volgens ordre vande Ed. Hr gouvr, den
brief drager scheen weg te lopen, en sij als hem najagende,
seijden den selven wel te sullen vinden en den Coningh ge-
negen was op de selve te antwoorden, alsoo den schrijver
deselve ons rapporteerde den Coningh sich
in persoon te sijn, het etmael gepasseert sijnde hebben de
landtschuijt weder derwaerts gesonden, om den brief aff te
halen, sij op strant verschijnende seijden, de brief drager ne-
niet te hebben gevonden, maer wilde de voorige brief
vande Ed. Hr gouverneur beantwoorden, waer op de schuijt
volgens haer eijgen versoek, andermael savonts weder
is geariveert om de selve aff halen, kregen tot antwoort
de swart niet gevonden te hebben, en dat den eersten bren-
ger doot was, waer op de onse weder vraegden waer den
schrijver was, waer sij mede gesproken hadden, dogh 't scheen
haer niet waerdigh te sijn om te antwoorden, sijn alsoo in onse
goede meningh bedrogen, en is als off sij ons in slaep sochten te
wiegen, soo dat wij morgen menen aenvang te maken om
de palen die voor de revier staen uijt de gront te halen, verder
trachtende om haer de meeste afbreuck te doen soo veel mog-
lyk is, hiermede affbrekende, en na nedrige groetenisse
laten den Ed. Hr gouverneur neven sijn familie inde be-
scherminge godes bevolen, verblijve na schuldige onder-
danigheijt, den Ed. Hr gouverneur geringen dienaer, onder
stondt en was geteekent, Jodocus Cornhuijsen ter
zijde stondt, Int Jagt d'Experiment, adij 9en Julij
ao 1679,

Aanden Edle heer Robbertus Padtbrugge
gouverneur, en directeur der Moluccos

E. Erntfeste, wel wijse
voorsienige, en seer geneerde
Heer,

In mijn vorige gemelt, sij ons in slaep
schijnende

schijnende te willen wiegen; ons modicklijk en onderdanige gevallen, soo lange doenlijk was haer in alle versoek ingewilligt en alle beloofde actie gepleegt, hebben den trom laeten roeren en vendel geplant, op onsen bodem, soo dat het schijnt wij meer gehoor hebben gekregen door het kracht vel als goede redenen, alsoo sij een uijr twee a drie naer 't vertrekken der lant schuijt hebben van lant geroepen, twelk aen de steenbook alsoo die tulles ons en de wal leijt wiert gehoort, soo hebben wij ons schuijt na landt gesonden met order van goede sorge en een brief krijgende datse souden vragen off deselve vanden Coninck was, twelk sij te vrede hebben beweert sijnde een missive vanden Coninck en al de bobatos te sijn, met een dat soo ras als sij den laestten brenger des brieffs sullen gevonden hebben ook die te beantwoorden, UE, Edele Hr geringen dienaer, onder stond en was geteekent, Jodocus Cromhuijsen, ter Zijde stondt, Int Jagt d'Experiment adij 9e Julij 1679 — lager stondt, Ede Hr soo dat wij jegenwoordig genoodsaekt sijn UE goeden raet te gemoet te sijn, alles moeter haest om d' E, Hr niet het nieuws niet op te houden,

Aenden Edele Hr Robbertus Padt=Brugge gouverneur en directeur der Moluccos,

mijn heer —

E. Erntfeste, agtbare, manhafte, wel wijse voorsienige, seer genereuse heere,

UEde missive van den 10e deser is ons wel overhandigt, daerinne beroogt de E, Hr gouverneur sijn meninge, hebbe daer op aenstonts den brieff naer lant gesonden, dogh mits den avont wierden sij den selven niet accepteeren voor smorgens vroegh, als wanneer sij dese nevens gaende overgaven, met reden soo op de laestte nogh yets besonders was te schrijven, en tweede mede te geven als wanneer de schuijt naer middags weder is aengelant, —

dogh

dogh seijden den tweeden niet nodigh te sijn, alsoo
dese nevensgaende vanden Coninck met sijn siap verzegelt
is, en sijn meningen inde selve volkomentlijck uijtgedruckt
hierhalven afbreeckende laten den E. heer gouverneur ——
naer nodige groetenisse met sijn familie inde beschermin
godes, bevelen en verblijve UEd.s geringen dienaer, onder
stondt en was geteijckent, Jodocus Cromhuijsen, ter zijde
stondt, Int jagt d'Experiment, adij 11.e Julij 1679.

Aande Ed.le heer Robbertus Padt=Brugge
gouverneur, en directeur, over de Molucco's —

E: Erentfeste, manhafte
wel wijse, voorsienige, en
seer genereuse heer, —

Mijn heer op gisteren donderdage, den 13.e savonts
ontrent ten halff agt uiren, is mijn heers schrijvens, mij wel
ter handt gecomen met de steen boot, met een brieff in
wekka wekka, en een oude meer, den welcken op desen morgen,
14. d.o vrijdagh met den sergiant, en de onderstuerman, wel
gementeert met de schuit en mijn orenbaij, sijn heen geva
ren, en int aen comen bij strant, riepen wat wij begeerde
seijden dat wij haer een meer, en een brieff brogten, daer
op sij voort rapport gingen doen, aen den coninck, int weder
komen, quam de coninckx schrijver, selver aen onse schuit,
met een prauwe, die selver de oude meer nog in de prauwe sijn
en vrooge off de fiscael, op't schip waer, vrooge doe off den conin
ook wat te belasten hadde, daer op desen voornoemden schrijver
antwoorden, ja coninck last is dat ghij lieden geen brieven
meer en behoeft te brengen, off stueren, en geen vijant met
de comp.e is, nog niet en soeckt, maer met drie int fort sijn
en sal den tijdt verbeijden, dat de scheepen van Batavia, dan
sal den coninck selver voor comen, hiermede bevele UEd.
mijn heer nevens U.E. huijsvrouwe en familie, des alderhoog
bevelen laten, UEd. dienst en verpligten dienaer, onder stondt
en was geteeckent, Jan Maertensz Medelewo, ter zijde
stondt, Int jagt d'Experiment, leggende agter duijfjes
eijlandt, den 14.e Julij a.o 1679, ——

Aan den Ed.le heer Robbertus Padtbrugge, gouverneur en directeur over de Moluccos —

E: Erntfeste, hooghagtbare, manhafte, wel wijse, voorsienige seer bescheijden, genereuse heer

Mijn heer U Ed. hooghagtbare missive van den 23e juny is mij door den corporael jan hendricksen op den 29e do. wel ter handt gestelt, en ik hebbe op stonden een last padij in het sloepjen geladen en seven man haer rantsoen hier op batsjan gegeven, soo dat sij op oubij drij lasten padij hebben van primo julij en sij sijn sterck 14. hollanders, 2. mardijkers van batsjan, den swarten luijtenant met sijn soon, 2. slaven en nog twee jongens in alles 22. manspersoonen, met den avont heeft het sloepien sijn reijs vervoordert naer oubie, en hebbe een brieff mede gegeven om hem naer te reguleren en ofter ijets over quam off eenige vreemde tijdinge cregen souden met twee

mardijkers

een prauwtjen naer batsjan stueren, en tot nu toe nog niet vernomen, mede is mij oock U Ed. hooghagtbare missive van ultimo juny per de sloep de roode haen op den 7e julij wel ter handt gestelt, benevens dese naervolgende comp.s goederen, —

15. last padij.
100. Rds: contant.
12. musqueten.
12. halve pieken.
12. morgensterren.
12. regte hauwers.
12. handtgarnaten.
12. kippen loodt.
10. handt bijlen, met een kerffbijl,
100. ijsere kogels, met 400. musquet kogels
6. stuck pladt loot, een koperen schut lepel,
2. boek papier, met een trommel,

Mijn heer op den 7e do. quam sijn hoogheijt met sijn rijcxgrooten boven bij mij op het fort, en vragden naer den welstant van mijn hooge gebiedende heer, ik seijde aen den Coninck de hertelijke groetenisse van mijn heer gouverneur en voorders tonde sijn hoogheijt sijne groote genegentheijt die de comp.e tot hem droeg, en dat den heer gouverneur het in sijn hoogheijts believen stelde, off hij nu met dit hergat

naer

naer Malëÿo te vaeren, en dat daer een Corp.le op
was met 6. Soldn. soo dat sÿn Hoogh.t voor niemandt nÿet
gants geen gevaer en dienden te hebben, waer over den
coninck hem heel blÿdelÿk betoonde en bedanckte grootelÿk
den Hr. Gouvern.r, en naer dat sÿ malcanderen wat gesprook
hadde, seÿde den Coninck jk sal met dese hergat mede vaere
met elff man en mÿn vrouwe en kinderen sal jk op dese
sÿde vande reviere inden Cap.n Launet [Sÿds] nÿs brengen, en
geliefter wat acht op te nemen en ook dat de negerie wel ga
en de negerie te hulpe comen soo haer wat over compt, ik
seÿde daer en sal niet aen manqueren want u.e hoogh.t
gelieft te weten dat de Hr. Gouv.r mÿ dat grootelijcx bevo
hooft, u.e altÿt te helpen, en ook soldn. in tÿt van noot
in de negerÿe sal geven, 't volck veel beter sal sÿn als een 5
musquetten voor u.e volck, waer voor den coninck dankba
bleve en nam sÿn affscheÿt, ——

Op den 8e do. quam den Geggegge Moussen bÿ mÿ
met den Cap.n Launet, en meer andere en seÿde den coninck
laet u.e weten, als dat en volck van Macquian alle te samen
[Sid] ÿ wederom gekomen met de prauwe en haer goet, ende
Macquianders hadden haer gevangen gehouden, tot dat twe
van de Batjanders bÿ den Koninck van Ternaten hadden ge-
bracht op Jelola, en den Koninck van Ternaten hadde aen de
Macquianders belast dat sÿ de Batjanders vrij en vranck
soude laten vaeren, met alle haer goet, maer den brieff va
de Hr. Fiscael aen mÿn geschreven hadden sÿ gehouden, en de
Macquianders hadden aen de Batjander belast waer sÿ Hollan
ders vonden dat sÿ die souden doot slaen, maer niet vangen,
en den Geggegge seÿde ook dat het gerucht bÿ den coninck van
Ternaten was, dat de Batjanders op Oudt Batjan waeren,
en den Singadie van Labouws inde Wayhela, ik seÿde te
gen den Geggegge dat [sichal] versierde dingen, en heeft
den coninck van Ternaten geen brieff aen u.l. geschreve
den Geggegge jno Moussen swoer bÿ Godt van neen, jk
seÿde segt tegen den Koninck de grootenisse, en dat ik beÿd
ben [datt] sÿnent wegen dat sÿn volck gecomen is, en soo
den Coninck belieft jk sal van daege bÿ hem komen, daer
mede ginck den Geggegge wederom, maer jk en crege
van dien dach geen bescheÿt, ——

Sondaegs op den 9e do. quam den Sawoij Genaempt
bras bÿ mÿ, en seÿde dat den coninck sÿn water al gehaelt
hadde om mede te neemen naer Maleÿe, en dat den coni
liet versoeken om cruÿdt om aen sÿn volck te geven, want
dat sÿ over morgen soude aen boort gaen, jk seÿde ik sal

selver

sterck bij den Conink comen, en dan twintige pondt
cruÿt geven, den mage de conink uÿt deelen naer sÿn gelie„
ven, maer was en quam niet wederom, jk stuerde mÿn —
swager den tamboer naer hem toe, maer sÿ seÿden hÿ is met
twerpnet gaen visschen ik stuerde den tamboer op desen
dagh drÿmael int palleÿs om aen den conink te seggen dat jk
soude bÿ hem comen, maer den conink was inde lompe revier
soo sÿ tegen den tamboer seÿden, ontrent 4. uiren naer mid„
dagh sagh den tamboer dat sÿ een partÿ slisjens off over —
deckselss van prauwen uÿt het palleÿs in de prauwen leÿden,
den tamboer vraegde die oock int palleÿs waren, wat sÿ daer
mede doen wilden, sÿ seÿden den conink laetse halen met
dat soo regent om met ~~sidy~~ kinderen daer onder droogh te sÿn,
en soude tegen den avont als den regen op hielt weder te huÿs
comen, jk stuerde den tamboer om was te soeken maer —
en conde hem niet vinden, op desen sondagh quamen verscheÿ
den mooren om lÿwaet te coopen op borge en sommige met
pandt jk sloegh het aff om dat het sondagh was, onder een
quam den ouden sabandar met wat gelt en cocht wat —
linnen, en liet noch 5 3/4 rd voor twee petissen die sÿ op —
morgen soude halen, mits dat sÿ wonde uÿt soeken, die inde
cas waeren hem niet aen en stonden, jk seÿde twas goet —

den 10e smorgens met het op gaen vande poort quam
den singadie van labouw bÿ mÿ, en seÿde den conink met
sÿn volck is wegh gelopen, en sÿ hebben de negorie laten
staen, jk stuerde de een en de ander in de negorie om te sien
hoe het gelegen was, sÿ seÿden op dese sÿde vande revier en
was geen volk, maer op de ander sÿde was het vol volcks —
met schilt en swaert, ik stuerde den singadie met den —
tamboer en meer andere sonder eenigh geweer, dat sÿ op
dese sÿde ~~ande~~ andere soude vragen waer dat den conink
was ~~of dat den conink was~~, en wÿ haer eenigh leet gedaen
hadde om dat sÿ ~~en~~ de negorie op dese seÿde verlaten hadden
den singadie quam wederom en seÿde den conink is aende
lompe revier, en liet weeten des hertelÿcke groetenisse aen
den secrt, en dat hem nÿemandt van eenige compes die„
waeren noch bontgenooten van compe geen quaet off leet
gedaen en hadde, maer sÿn volck die van macquian geco„
men waeren, die hadden een brieff gebracht vanden conink
van ternaten, daer in stont dat de hr gouvr in de moluccos
gecomen was om alle drÿ conink christen te maecken, te
weeten die van ternaten, van tidoor, en die van batsjan,
en dat den hr gouvr den gegoegoe alam, den capn lauwt
reetj, en den quimelaha, int casteel gehouden hadde, daer

over

over ben ick vernaert geworden en vlugtigh,
maer de E, compe. en sal ick niet verlaten, noch nieman
van de E, compes. volck laten overlast doen, want het syn
myn vrunden, ick stuerde den Singladie wederom want h[et]
was Caytgila die dit rapport quam doen, op gene syde de
reviere, en den Songladie op dese seyde de reviere en liet ae[n]
den coninck weten dat sy aen den brieff geen geloof e[n]
behoefde te geven, en soo den Koninck geliefde ick soude by
hem komen, den Songladie quam wederom en seyde Cay
gila seyt den koninck en heeft niet gesproken, maer den
gegegee met de groten seggen dat sy den Sergt. met de
coninck niet en willen laten spreken, want als de Serg[t]
met den coninck sprekt dan brengt hy de coninck op 't h[o]
wy hebben cruyt aen den Sergt. gevraegt en hy wil het en
niet geven, wy hebben om musqueten aen de Hr. Gouvr.
geschreven en den Sergt. en wilse ons niet geven, ick seyd[e]
aen den Songladie gaet wederom en segt dat den coninck
by my op 't fort is gecomen, dat is syn vrye wille altyt ge=
weest, want ick den koninck altyt in gelieven hebbe gestelt
off hy op het fort wilde gaen off in de logie, en wat dat cruy[t]
belangt heb ick aen den coninck noyt geweygert, en wat d[e]
musqueten aen belangt dat heeft de Hr. Gouvr. geordon=
neert dat man haer aen soldn. souden helpen, wat willen sy
noch meer hebben, dat sy teeken dat sy haeren coninck op
geenen delivegh en brengen, den Songladie quam weder[om]
en seyde. sy seggen den coninck is gaen eeten en sullen 's avont
bescheyt brengen, tegen den avont quamen sy aende revie[r]
daer den Singladie by ginck, en sy seyden den coninck laet de
groetenisse aen den Sergt. doen en datter niemant geen
schult en heeft, dan de wyven en kinderen hadden hem ver
vaert gemaeckt, dat de compe. hem soude doen Christenen
worden, ——

den 11e do. stuerde ick den Songladie, Koncum van Labou[r]
met twee Quessomanira alle dry Christenen, naer den
coninck toe, en dat soo sy selffs by den koninck niet comen
mochten tegen niemant niet seggen en souden, en soo sy
by den coninck quamen dat sy souden seggen de groetenisse
van mynent wegen aen syn Hoogheyt, en dat ick hem liet
vraegen waerom hy syn negorie verlaten hadde, sy quam[en]
alle dry wederom en seyden, als sy aende Compe rivier qua
men quam den gegegee Jonne moussen die vraegde waer
dat sy wouden wesen, sy seyden by den coninck, hy seyde ga[et]
by den coninck hy is daer beven, doen syn sy de rivier op
gevaeren

gevaeren tot daer sij van Coninks dienaers vonden
die den coninck gingen waerschouwen, en den coninck op stonden
bij haer quam, sij seyden tegen den coninck den Zerg.t laet uwe —
grooten en vragen waerom dat uwe hoogh.t de negorie verla-
ten heeft, den coninck sweegh lange stil en schreyde ten laetsten,
seyde hij daer en heeft niemant vande comp.e geen schult aen, —
maer met dat wij de tijdinge vanden coninck van ternaten gecre-
gen hadden, sijn wij in twijffel gecomen en vrouw en kinderen
hebbent gedaen, dat wij verloopen sijn, ick soude geerne tegen
den Zerg.t daer van gesprooken hebben, maer ick was bange,
dat mijn volck soude gedacht hebben dat ick haer woude doen
ghitteren maeken, maer segt tegen den Zerg.t dat ick mijn
volck wat sal in ordre stellen, en de vreese wat uyt haer lieff
jagen dat ick dan sal bij hem comen en ook in mijn negorie co-
men, den koucom seyde tegen mij ook dat sij hier en daer zaten
als verlooren schapen in regen en modder, —

Den 12.e d.o stuerde ick den singhadie van Labouhs met
mijn swager den tamboer met noch vier andere bij den —
coninck, en liet hem weeten wat dat ick aen den E.le gouv.r soude
schrijven, dat den koninck soo schandelijke sijn negorie verlaten
hadde, en dat wij nu de clapperboomen aff capten, en de huysen
in vielen en het geet inde negorie van ieder een wegh gedrae-
gen wiert, het welck alles door den conincks schult was, maer —
niet met onse schult, en dat den coninck wederom inde negorie
soude comen, en wilde hij niet op onse sijde, soo mach hij op de an-
dere sijde vande revier comen, hij moet op de andere sijde —
woonen, sij quamen wederom en den coninck stuerde mij een
lanck wit stuck suyckerriet en seyde, segt tegen den Zerg.t
dat dit gekomen is door de tijdinge vanden coninck van terna-
ten, en de heele negorie ruchtbaer was geworden dat de comp.e
ons alle gaer wilde ghitteren maeken, en wilde geerne bij den
Zerg.t gegaen hebben off laten weeten hebben, maer ick en
derste niet van een off twee van mijn volck, en sij sijn soo op —
het loopen geraeckt dat ick selffs niet en weet hoe, maer segt —
tegen den Zerg.t dat ick met den eersten bij hem sal comen soo
dra als ick het volck wat sal gestilt hebben, en dat hij gelieffde
te schrijven aen den E.le gouverneur mijn vader en moeder dat ick
de E. comp.e niet verlaet maer dit geloop is gecomen door het ge-
rucht dat mijn volck van ternaten hier hebben gebracht, die den
vrijman claes op macquian gebracht hebben, en wat de clapper
boomen belangt dat hebben wij met den Zerg.t al besloeten eer
dit gerucht gecomen is, al tsamen aff te kappen, en die haer huy-
sen willen bewaeren die megen daer naer sien, ick hebbe het hae-
gehoort, daermede hiel den coninck op van spreeken met dat er
van sijn grooten bij hem quamen en wat dat den singhadie —
dan noch vraegde en spraek den koninck niet, dan seyde hij —

gij

gij scijt als een jongen dat hij uw gescijt hebbe segt d[e]
tegen den Zorg[en] en daer mede namen sij haer affscheijt van de
coninck, ——

mijn hoogh gebiedende H[ee]r dit heb ik aen U.E. agtb[are] h[eer]
register wijs geschreven gelijk het voor gevallen is niet alle[e]
van een man gehoort maer haer verscheijden verhoort die bij d[e]
coninck geweest hebben, en met dat ons volck labourers mardijk[ers]
wijven en kinderen slaven in de moorsche negorie soo onder o[ns]
liepen en wat beshaerden, soo wel ik dat verboodt en met de
rottinge selffs uijt de negorie haelde, die seggen mostte paert di[e]
met de mooren gesprooken hebben dat het jonck meisken den
geegeegee sijn schuet is, maer den coninck heeft dat nog niet l[a]
ten weeten, ——

Ende de Clapper Boomen cappen wij van daege met di[e]
mardijkers meest altemael om, en daer mede gaen wij voort m[et]
onsen pagger die hoogh en sterck sal sijn van clapperboomen en
veel angels daer buijten om ——

ende wat belangt den sengladie met de mardijckers di[e]
lijken goede genegentheijt tot de E. comp[agni]e te hebben, en houd[en]
goede wacht soo inde negorie als inde logie en doen sondaegs
parade met een oude vlagge, en soo mijn H[ee]r gelieft haer met e[en]
oudt vendel te vereeren, ——

mijn H[ee]r den sold[aa]t pieter Gerritsen is hier inde plaets
gebleven van den sold[aa]t cornelis jansen, en wij hebben hier nog 4.
man die niet wel bequaam en sijn om iets te doen, soo mijn agtb[are]
H[ee]r gelieffde soo die conden verlost worden, dat wij mochten and[ere]
inde plaets crijgen, en hier leijt inbesloten een rolletjen van[t]
volck van batsjan en ombij benevens de twee rantsoen rollen va[n]
maij en junij, ——

mijn H[ee]r hier is mede een timmerman gecomen, en h[eb]
ben hier oversturende 12 stockjens tot de maet vande bout[en]
tot affuijten, op de een seijde een hooft, en op de ander sijde een
gat met haer spijlen en wat ringentjes, met 20. lonsen en
beugels om de assen te beslaen aende affuijten vast te spiet[e]
ren met spiekers, en wat cleijne spiekers om wiggers te -
maeken, ——

hier comen oock mede 4. houten om daer voor ijsere-
inde plaets te hebben, tot de basson in de christen negorie
om haer cannons vast te stellen, hiermede, Edele hooghe
agtbare, wel wijse, voorsienige heer besheijden genereuse H[ee]r
affbrekende en wensche U.E. in de besherminge godes, en-
verblijve U.E. dienstwilligen dienaer, onder stondt en wat-
geteekent, Pieter Dijn, ter zijde stondt, Batsjan den
14.e Julij a[nn]o 1679 ——

Aen

Aan den E. d. heer —
Robbertus Padt-Brugge —

E. Erntfeste, agtb.re, manhafte,
zeer wijse, voorsienige, zeer gene-
reuse heere —

Op heden den 20.en Julij is den stuerman vande roode
haen aen ons boort gecomen, om te vragen wat dat het schie-
ten van gisteren beduijde, is niet anders als dat de mardijkers
nog in haer kappen waren vertrouwe met haer 2 a 3. van haer
volk uijt te haelen sijn geweest, want sij wel haer thuijnen en —
beemen hier weten dat er eenige vande alphoereesen sijn —
gecomen, en heeft een van de oude mardijkers een kleen kapje,
off snee int voor hooft en nog een sneetje inde lincker arm ge-
kregen, doch weijnigh te beduijden, daer op quamen sij luijden —
aen boort met haer allen seijden ons dat daer wel 2.3. a 4. alphoe-
reesen hadden gesien, daer op ik terstondt de boot met den Sergiant
en de sold.en die om water te halen geweest waren daer met sjam-
pan en schuijt aff vaerdigde, en schooten eerst de 3. stuckjes los bes
in, doen traden de soldaten weder op t'landt en de mardijkers weder
aent kappen, en bennen al vrij wat int bos rontgekruijst maer
niet een mens vernoomen en anders niet geschooten, als alte
mets met musquets om vrees te maeken, maer heeft hier giste-
ren achtermiddagh vrij gedondert off wel schieten geweest was, —
hebben jegenwoordigh al de sparren in 1100. ende 50. en soeken
met een gevere vol brant hout te geraeken, maer de mardijkers
vallen al vrij wat luij, daer in en vertrouwe morgen al in mijn
hoeck gesigt te zijn, soot een bootje lucken wil met schip, —
hier mede wensche UE. mijn heer nevens gantsche familie in
de bescherminge des alderhooghsten, UE. dienst en verpligten
dienaer, onderstondt en was geteekent, Jan Maertensz: —
meeuw. —

Transl.t missive door de Coningen
van Sominij aan d'E h:r gouv:r
Robbertus Padtbrugge gesz:

Van alle de Coningen van Sominie namentlijk
Lambowu, Biga, Chiendug, Lembo, Sikabo, en
die van Tidoa, ende ommeleggende Coningjens,
wiens volck den heer uijt de Gorontaalsche Slavernij
met ons verlost heeft, Godt geve den Gouv:r ende E. Comp:
voorspoedt en lang leven

Wij hebben alle U.E. brieff h:r Gouv:r becomen, den in,
houdt daar van verstaan, ook de vlaggen die aan die
van, Biega, Chiendug, Lembo, Cikabo, becomen,
ook heeft onsen mede broeder van Tidoa mede een
vlag becomen, om daar onder met sijn kleene —
nabuuren te schuijlen voor den mandaar, die hier
ontrendt veel quaadt doedt, daar om U.E: boodens daar
aan waarschouwinge doen, daar van aff te laten, —
wij bedancke onsen h:r Gouv:r voor sijn voor,
sorge. ——

maar belangende de Gorontaalsche vriendtschap —
connen wij niet aannemen, en begeeren daar mede
niet te doen te hebben, wij willen hier bij den
anderen blijven, ende E. Comp:e en niemandt —
anders, naast Godt, gelooven ——

Ya

Jaa Hr. Gouvr. wij willen gaarne onse schulden aan
den Gecontadde betaalen, die hij ons heeft gedwongen te
maaken, als hij ons eerst betaaldt het verwoesten van
onse negorijs, en vaartuijgen, den slagh die hij
aan hem in onse gevangenis gedaan is, als hij ons
voldoet onse vrouws en kinderen, die hij ons met
dwang heeft affgenomen, van vrijs tot slaaven
gemaakt, en wijdt en zijdt verwordt, en verjagt,
als hij voldoet onse mannen die hij van tijdt tot tijdt,
en nog jongst in hun bloedt naar des heeren ter,
'tweek heeft doen smooren, als hij voldoet ons: goudt
geweer, armelijke kleederen, en levensmiddelen,
ons affgenomen, jaa heere dan willen wij hem
gaarne voldoen, onderwijlen laten wij daar
van het Regt in handen vande d'Comp.e, wiens
wille wij gaarne doen. ———

Wij hebben de praauwen die de Gecontadders en
Limbotters tot over voor van die van Tidoa ter,
'schaften, niet derven te rugge senden, daarom
zijnse hier tot des heeren nader last gehouden,
niet weetende hoedanig wij ons volck weder te
rugge zouden connen becomen. ———

Wij verzeekeren den heere vande trouwe vands Limbotters
die d'E. Comp.e als ons een broeder getrouw is, en die op
ons niet pretendeert, eenelijk willen wij Radja
Agamona niet voorbidden, die een ijder quaat
doet. ———

hier is ook een brieff gecomen vands Coning

van

107

van Parigi die wij in andtwoordt hebben
becomen vande brieff die de Zerderwaardt
schreeff, en zullen met vier manden antw.
vande hiert boodend weder te rugge zenden,
nemende des hr boodem mede de brieff van
Parige ——

onse kinderen sullen wij volgend besproch
laten onderwijzen inde Christelijk Godtsdienst,
en gaarne gehoorsamen dat den hr bevelt

ook bedanken wij den hr voor zijn beschermi
van volck, schudt, kruijdt, en loodt, ons toege,
zonden, wij zullen daar voor een pagger —
maaken, daar alles in bewaardt blijfft ——

hier neven gaat een brieff int moorsch geschr.
wij openbaaren daar in ook ons hert, maar de
wijle wij zelfs niet weeten te schrijven, als
zoo het behoordt, en ons ook ontbreekt aan
goede malijers die wel in stijl en schrijven
zijn, bidden wij dat den heer niet qualijk
neemdt dat deze int duijtsch is geschr.

zijnde nevenig maals over en weer gesch. en
vertaaldt. zoo wij het wel begreepen en
verstaan hebben, en onse meijninge hier in
te kennen geven, eijndigende willen wij god
bidden, de Comp. en den hr gouv. zegen

en

en voorspoedt te verleenen, godt wil U: en ons bewa,
„ren, die de dagen ons leven U:: voor onse verlossinge
danckbaar zullen weezen, en blijven, ende onderstondt
D. h.e gouv.r S.l Comp.e en uw gehoorsame
onderdaaten en vrienden, en geteekent in arabisse
letters de Coningh Lamboene, Piega, Chiendnia,
Lemoor, Likabo, in margine stondt zeghuijs
vanden Coning Lamsane den 1.e Julij 1679—

Ternaten
aande E.h.r R: Padtbrugge
gouv.r endirect.r der moluccos
ende het district vandien

Titul ordinaire—

Mijn agtb.e h.r —

Mijn Jongste schrijvens p.r d'Chaloup de roodhaan
dato 12.e Julij verhoope de zelve mijn gebied ende
h.r wel terhand gecomen zal zijn, ende 't zedt.
dienst en is den Coning bij ons nog niet verscheenen
maar hij houdt hem inde Lampe reviertje
heel stil, en comen veel maals vande moors
op onse zijde vande reviere, ende comen ook

Linus

Linnen coopen, maar geen vande rijcke groote,
hoe wel ik haar somtijts laat aenspreeke
principaalijk Caijtchilla, dat sij bij mij soude
comen om aan haare coning ijets te zegge,
maar sij geeven mij schoone woorden ende segge
dat sij niet en dorven comen sonder last van
haaren Coning. ———

Op den 19e ende 20e do. wierdt er veel gesprooke
datter corcoorren inde straat laagen, paij manta
seijde mij ook, dat er een moor was die haar
lieden gezeijdt hadde dat ze souden op haare
hoede zijn, datze tusschen vrijdag en saturdag
dat weesen zoude den 21e en 22e ons souden
comen aandoen, all mede dat er een partije corcoore
inde straat laagen, en een parthij alphaleeze
int landt waaren, ende souden ons op dien
gestelden tijdt aandoen, ende vermits de —
moorsche huijsen nu op onse zijde heel bedig
waaren, ende dagelijcx de mooren het adap
daar van aff naamen, en ons volck ook,
om geene ongelucken daar door te veroorsake,
hebbe ik al het goedt laaten affcapen ende
aff branden, behalven den Tempel, ende
Gagaegaes huijs, dat bij den Tempel staat,
soodat wij nu een suijvere vlakte hebbe,
op gisteren den 29e do. quamen ontrendt

50: mooren op onze Zijde met haar wapens, ik Stierden daar naar toe, ende vraagde wat zij begeerden, Zij Zeyden de Corcorre aff haalen, ende jnde Lampe Rivier te brengen, om de Zelve daar op te maaken, want Ze nog niet volmaeckt en is, Ik Antwd. dat Zij de Corcorre Zouden laten leggen, ende hun daar van daan maken, tot dat den Coning mij een boode Sondt, daar mede gingen Zij wederom aan d'andere Zijde, en kunnen weegh. ———

Mijn H:r hier werdt mede gesprooken dat den Gogogar moussen naar Ternaten Zoude Zijn, maar ik en kan agter de regte waarheijdt niet comen; heeden heb ik 't den Coning weeten laten, door een van Zijn volck die aan Sijn Palleijs was; off hij aan VE: agtb:e eenig geluckde te laten schrijven, hij liet wederom weeten de duijsendt graetenisse, ende dat hij niet en wist wat te schrijven, want dat hij stondt als een wanckelbare boom. ———

Mijn H:r heeden hebben Zij op dit Sloepjen voor aan de Straat eenige Corcorre gesien, Zoo Zij berigten, maar wij en hebben nog niet vernoomen. ———

hier mede is dit alles dat wij hebben vernomen alhier voorgevallen te Zijn, 't Ed:t mijn

Jongstie

Jongste schrijvens aan mijn h:e gebiedende h:n hier mede etc:a onderstondt uE: agtb:e verpligten en dienstwillige dienaar was geteekt: Pieter Lijn, in margine Batchian int Fort de Barneveld den 27:e Julij 1679.

aande E: h:r Robbertus Padtbrugge gouv:r endirect:r der moluccos ende Resortt van dien

Titul ordinaire

Mijn E h:r

wij hebben naardat wij den 5:e Julij in de revier van Gorontalo ten anker gecomen Zijn, met het jagt den coning van Ternate aldaar gevonden het jagt de Landen, ende chaloup d'Eendragt, dog seer leck Zijnde en den schipper vande Sampson met den Bachbonder den 9:e Julij vandaar met de Eendragt vertrocken naar Tominie, noodtZaakelijk gagt om met ons timmeren voort te vaaren, alhoewel de plankiers ende specie dien ik mede hadde meest voor de

chaloup

Chaloup zoude zijn, maar door de groote behagie en het wagten naar de Chaloups wederomt het jagt eerst gehielhaaldt, alwaar 35: plankjes en een vadt harpuijs aan verconsumeert is —

wenschende dierhalven, dat ik wanneer eenige vaartuijgen mogte herwaardts komen de Ed: mijn voor de Chaloup een vadt te laten toekomen, de planken zullen ons best daar mede doen om door de mattroosen te laten zagen —

het jagt aangaande is nu reedelijk digt, want wij nu van geen pompen weeten. ———

op morgen gaat de Chaloup mede op zij en sullen ons best met malcanderen doen om alle hulp aan te wenden tot het timmeren van de Chaloup voorn: want hij naer dat ik sien kan noodtsaakelijk van doen heeft ——

Jk ben daagelijcx te met wat doende om hier en daar uit het bos roodt houdt te zoecken, t welck soo hier en daar seer kostelijk vinde, trots het hollandts houdt, waar van ik daar al 5: step van aan strant hebbe. ——— hier mede affbreekende wenschen wij d' Ed: hr: gouvr: met zijn familje en agtb: raadt in de genadige hoede godes, onderstondt

UE: agtb: onderdanigs dienaer, en was geteekt:

J: J: walboom, ter zijde stondt Int jagt de Coning Amsterdam leggende inde mondt vande Revier van gorontale adij 4:e Augusty 1679 ——

Ternaten
aand E. Heere Robbertus Padtbrugge
Gouv.r en direct.r, mitsgaders den
Raadt aldaar

E: Erntfeste, Agtb.e, manhafte,
wijze, voorsienige, en seer
bescheijdene H.n en vrienden

met het arrivement vande sloep vanden Costels
burger mahu sedert zijn ons wel ter handt
gekomen U.E. aangenamen Letters vanden 25.e maij
voorleeden, nevens diverse bijlaagen van ver,
,scheijde materien, bij de welcke wij dan hebbe
konnen affneemen, dat alle onse voor dezen
affgezondene brieven, ende papieren indg.e
wel overhandtgecomen en U.E. behandigt zijn,
zoo dat et niet noodig zal zijn vande zelve
eenige mentie meer te maachen, veel min eenige
affschriften off te zenden: maar zullen ons tot
het een ent ander voor deestijt refereeren

ende aengaande tot het Hoofdtwoorden, vanden
boven gemelden U.E. missive, ende zeggen dat ons
die groote ongeregeldt ende wispelturigh.t
vanden Ternataansche, Coning, al vrij vreemder
ende wonderbaarlijker zoude toegeschenen hebbe

ten

tenwaare wij de adwijsen van Zijn Edsse en quade
directie vant begin Zijner Regeeringe, Zoo op Batavia
als hier ampel en breedt vernoomen, ende Zijne
Extreeme losligh^t uijt het dag Register vanden
Luijtenant Bromhuijsen enden Adsᵗ Marsse tot
walgens toe bespeurdt hadden, niet konnende het Zelfs,
hoedie twee bort en Zoodanige onlijdelijke actie
en Affronten hebben konnen jucktikken, ende
verdraagen, hoe wel wij bekennen, dat se niet
onwijselijk daar aan gedaan hebben. de variatie
vandien wispeltuirigen vorst, Zullen int om=
„swerven den d: Gouv:ʳ Padtbrugge ook niet
weijnig verdrooten, ende gefatigeert hebben,
ende insonderh^t de schaadlijke en quade meneer
ende trouweloos heeden, daar dien selven vorst
en meijneedige grooten van tijdt tot tijdt ge=
„perpetreert ende ondernoomen, ende heeft men
wel groote reeden, om Godt den heere hardt
grondelijcke te looven ende te dancken, dat Zijn
„ de verraderse overval vande limauwers, soo
geluckelijk en niet soo weijnig schaade geslap=
„peert is, en daar naar door deuse soo heerlijke
revengie vandat schelmstuck genomen is;
alleenelijk is te beklaagen de droevige moordt
ende doodt vanden braave ende manhaften
Captⁿ Sweeris, dog Zulcke en diergelijke toe=
„vallen Zijn aande militaire functie almede

annexe

arweg, ende onderworpen; het is ook aan de andere hant seer heugelijk ende aangenaam geweest, dat die groote apparentie van revolte en de gevolgelijke oorlog, in den beginne als in de wiege gesmoordt is, 't zoude bij deze troubelente tijden d'E Comp:e niet all te wel geaccommodeert hebben, zoodat de almogende al weederom gepreesen moet zijn, voor zijn vaderlijke voorsorge ende bewaaringe. ——

Wij willen met UEd. seer wel hoopen, dat de Sidoored op UEd. ernstig aandringen enig contentement sal geven, maar soo lange geen nadere ordre van Batavia komt, vreesen wij met sterke reeden, dat 't maar goede woords en uijtstellen zonder effect te neemen zijn zal UEd. salde klagten ondertusschen te wete weeten te vernieuwen, en wakker te houden, ten minste dat ze wederhouden werden, om haare zeeschuijmerije ende strooperijs soo lange naar te laaten ende van onse kusts aff te blijven. ——

Wij willen mede hoopen dat de koning van Batchian van zijn ongehoorde pretentie vijandelijk sal desisteeren, en sig gerust houds want men van soo een magteloosen Coning

niet

niet veel en zoude willen verdraagen, of te sig
laaten ringeloorren. ——

wij zullen onse ingesetenen naarde Cramse noordt
kust ten handel vaarende, wel overdraagen, en om
den muijte maaker Latoe Kaijsoeka, indien mogel.
ijk, te ligten, ende herwaardts over te stuuren,
maar om de selve onder de voet te laaten schieten,
dunckt ons tot nog toe, onder Correctie, al wat
prematuure, het zoude d'Ed. Comp.e aan dien kant
de beste renommee niet geeven, wie weet off
zijn misdaat ook wel zoo breedt leijdt als 'er
voorgegeven wordt, gelijck men op d'advijsen
van alle deze oosterse natien zeer weijnig staat
kan maaken; wij hebben aan deze zuijdt kandt
ende elders mede wel zoodanigen slag van volck,
die d'Ed. Comp.e niet verder en meer inde weg zijn,
dan te wel komen, die dan mede wel voort dienen,
dog wij zijn op onse hoede, om bequame occasie
waar te neemen, om zulke hinderpaalen uijt de
weg te neemen, maar juijst door zoodanige
hatelijke middelen; ondertusschen zijn wij wel
gecontenteert dat 'er present soo langs de zuijdt
als noordt kant weijnig van onrust ende moeij-
elijkheeden gehoordt wordt. ——

Wij neemen seer gewillig aan u Ed. recommandatie en
verzoek aangaande de visserij op Ombij int werk
te stellen, gelijk wij de passen derwaardts ook met

die

die gedo Sidereerde Clausul zullen weeten inte stellen, ———

Gelijk wij insgelijks onse handslaach opde Ter,,mataansche Jurisdictie en dominie negatieverende wel strictelijk zullen interdiceeren, op ditto plaatsen eenige negatie met slaaven te onder,,neemen, veel min de zelve over te vaeren, maar zulcx dienende insonderheijt bij uEd.,, ingesetenen ende onder,,hoorige mede geobserveert te werden, alsoo dese gaur.e eenige maanden geleeden vanden Ternataans. Burger Pieter de Haadt 14: à 15 van die miserable menschen gecogt heeft, alle meest uijt de Celebesche hoeck afgehaalt, waar aff ook al eenige gevraagt hebben derwaardts te ontvlugten komende dit uEd.,, verzoeck met onse humeuren en intentie zeer wel te respondeeren, want wij vijandt zijn ende groote affkeer hebben, om vrije geboore menschen, alsoo in slavernij te trecken: wij — bekennen aan uEd.,, verobligeert te blijven — wegens het wel onthaalen ende wederom zenden vande 3: avontuurlijke gedalveerde — manipesen, die ook al voort naar haar woon,,plaats versonden zijn, uEd. ende ons hooglijk bedanckende. ———

Gelijk wij mede doen over het aanpresenteeren vande Clapp.e olij; wij werden van dit vette soort tegenwoordig door deze ingesettenen tot genoegen geprovideert, tot 9: stuijvers de kanne, zoodat se van uEd. quartiers al

merkel.s

merckelijk beter coop moste gesonden werden, alsoo
wij nu gantsch geen behagen nogte andere quade
avontuuren vandat laxeerende goedt onderworpen
zijn. wij blijven insgelijks mede danckbaar voorde
16: picols wasch, de welcke inde herwaardts komste
gelaqueert hebben tt: 87: — het welck dan op winst
en verlies affgeschreven werdt, en niet te min het
generaal voor ƒ 1152: — tot voordeel van UEd:
Gouvernement gecrediteert. ——

en nog verder zeggen wij danck voor d'accommo=
=datie vande schuldt van gaeffola in ƒ 180: 15: —
zullende ter tijde met UEd: goede accommodatie
vernemen, hoedanig UEd: het met den Coning
amsterdam, ofte wel andersints zullen geres=
=contreert hebben tot onse Gouverno ——

Zoo zenden wij wederom in Contra volgens UEd:
verzoeck tt: 100: nagelen, en 100: ledige
bus-kruijdt kisten, die wij hoopen dat tot UEd:
Contentement zullen zijn. ——

wesende ons wel hertelijke leedt, dat wij UEd: met de
insgelijke verzogte 10 à 12: @ mopsteenen niet en
konnen accommodeeren, zijnde de waarheijdt,
dat present alhier inde gantsche negarij geen 100 st:
voor geldt te bekomen zijn, gelijk dan ook het
nieuw gebouw van onse Justitie Camer en het
weder herbouwen van ons Sieckenhuijs nu

al

al 8: daagen naar Zoodanige Steen, die inden
ovenstaat te backen, heeft moeten stil staan,
en wagten; en ik zullen connen calculeere
en gissen, wat wij zullen konnen ontbeere,
hebbende ordre van Battavia dese pagger
rondtom ons Casteel, zijnde omtrendt een spatie
van over de 200: roeden 9: voeten hoog in
steen te leggen, van gelijke ons Casteel wederom
in ordre te repareere en het gouvts huijs, mitsgaders andere gebouwden wederom op te maake
ende bequaam om bewoondt te worden, te
restaureeren, hoe wel daar toe meest hout
wercken ende ijser houte plancke van
nooden zullen zijn, hebbende t allen geluck
nog een moor gevonden, die aangenomen
heeft partije tot dit werck te zaagen; ende
immers soo groot en gebreck isser van pannen,
waar aff alhier present niet een eenige te
becomen is, soodat wij zelfs P.s 60: @ van
Battavia hebben moeten versoecken, dog met
weijnig apparentie en hoope van wel te
becomen, en blijven onder tusschen de meeste
van onse magazijnen en huijzen met groot
perickul van brandt, soo door verzuijm
brandt stigters, als bliggen te causeeren,
alsoo met adap bedeckt leggen ——

maar

maar Zoo ud., geaccommodeert Zijn met Ijser houte
balcken, om eenig plancken te laten Zaagen, van
ontrendt een voet dick, die wij nu wel hebben,
offte van andere Sorteeringen, die wij op de Cust
van Ceram wel Souden weeten magtig te werden
Zoo geliefft ons een bequaam vaartuijg, 't zij
schip offte groote Chaloup met een Laetpoort
over te Zenden: wij vertrouwen ud: daar mede
te Sullen konnen dienen, en apparent ook wel
met parthijs baije plancks, en ribben, die ons nu
door de regeeringe van Maccassar en Banda alle
affgehaaldt Zijn, ende haar tag nog op verre naar
niet korten elangen: maar alzoo wij gedurig
Laten Saagen, vertrouwen dat tegens dien tijdt
wel wederom voor onse gaede naabuuren partije
Zullen connen magtig Zijn, twee wel wij niet
konnen besetten, hoe ud: om houtwercks
Zoo verlegen mogen Zijn, de wijle ons onder
rigt werdt, dat de vaste Cust van halmahera
etca Zeer abondandt van allerleij bequaem
houdt Soude wesen voorsien, dog gelooven
het ud: gelijk ons, Sagers sal manqueeren,
daar op dan gepractiseert moet werden: maar
wij en konnen ons niet genoegsaem verwon-
deren, over de Stoute penne van den instelder
van ud. brieff, hij Zij wie hij Zij, dervende
ten proposten vande 33: vermiste Steg houts,

die

die hij de beste baltes noemdt etc., soo affurant
en affirmative schrijven, even off hij alles
gesien ende bij gewoondt hadde, daar dog maar
van 3: à 4: loose supposten die in haar eijgen
saaken getuijgen, kan ende mag geinformt
sijn: want komt het vanden stierman, die
hebben wij en alle onse officiers voor een
losse slobbert ende een onagtsaam mensch
geconsidereert, die wij ook niet een uure op de
Galeij en souden schreeuwen, soo hij in onse
dienst waare: de timmerman is een dronckaert,
ook naar het getuijgenisse van ud luijtent
selfs, en ten waare de selve voor hem geïnter-
„cedeert hadde, hij soude behalven sijn fauts,
het breeken en violeeren van sijn gevanckenisse
soo goedt koop niet gehadt hebben; den adsist
karsse en weeten wij niet off outaandt dit
werck gemoeijt sij offte niet, alsoo hem
weijnig voor onse oogen vertoondt heeft, maar
soo de luijtent soo perfecte kennisse van
dit werck en insonderh van het outsteele
van slomp en spijkers gehadt heeft, als het
uijt schijndt, soo was hij eedts en pligts halven
„geobligeert, om vandat misbruijck te waar-
„schouwen, twelck hij niet gedaan heeft:
dog is nog jong, niet wel weetende, waar men
spreeckz offte swijgen moet, trouwens in
sijn landt werden de menschen niet al

te

te Subtijl opgebragt; dit is nu het volck die Zoude
konnen getuijgen, en vande welcke men in haar
eijgen zaak de waarheijt zoude moeten hebben.
maar wie sal ons seggen dat soo een schobbejack van
een Stierman het gaat onderweegen niet heeft laten
steelen, offe dat et door haar volck, die het geroofd
ende wederom scheep gebragt hebben, niet aan een
zijde gesteeckt is? wie sal ons zeggen, dat soo een
beschaeftige en dronckige timmerman den sloep en
Stierman niet heeft bedroogen en alsoo met zijn
helpers een partij ontknepen? waarom heeft
men onse werffbaas de zelve niet toegetelt en
alsoo wederom affgevoerd, gelijk het behoorde?
wie zeijt, dat ze in Lobia haar niet vertelt
hebben, ofte aldaar laten leggen, gelijk se volgens
in schrijvens de 6: swaarde 4 kante balcks
weesende twee stene houten tot een groote Raa
en boegspriet ontzeijlt hebben? 't is wel waar
dat ons 1e, hoogste Baas, dog soo niet als des sloeps tim-
=merman, wat seer op de dranck is, maar hebben
de zelve nooijt op ontrouwigheit bevonden, gelijk
wij ook nu onlangs bij het opneemen vande
effecten vande werff soo veel naadgens
spijckers niet missen: hij heeft al diverse
vijanden, de welcke apparent in 't luijtenant
wat zullen wijs gemaackt hebben, ofte de
andere genomineerde vande Chaloup, die het voort
soo sterck hebben g'affirmeert, ofte het

hadden

hadden gesien; soo de baas wilde out vaerdigh=
daen, op de werff leggen wel andere Comps
Jatij balken en ook andere Comps Effects
daar hij zulx aan korte te werck leggen,
sonder sig te laaten kennen aan zulcke dunne
schreven, ten deele oudt, en aande enden verotgaet,
ende meest niet dicker als ribben, als onse
voornaamste suppoosten, die het gezien hebbe
weeten te getuijgen, ul. zult gelieven te weeten
dat met soodanig ontijdig en affronteerend schrijven
niet alleen onse werff baas, maar ook wij,
endenden gantsche raadt van Justitie ge=
=affronteert zijn, die deze zaake, gelijk se
alsints gewoon zijn, wel regt ondersogt
hebben, en gantsch geen apparentie van
regt bij den aanklaager konden vinden, dit
is, gelijk ook, sic vos non vobis, niet alleen
geen kramers Latijn, maar in goedt duijtsch
neder gesteldt.

Belangende het bilcruijt wij hebben zeer
wel geobserveert niet meer te senden, voor ul.
't zelve ontbiedt, 't is door ordre van de hoge
regeeringe overgesonden, naar dat deselve al
vooren van het kotten omtrendt S: H^d gojn
formeert waaren, om te weeten off wij met het
maacken zouden voortgaan; de dierte vande
prijs, die evenwel het vaderlandts niet te boven gaat,
komt toe, dat men de moolen alhier met

Slaven moet laaten omgaan, en tot Batavia geschiedt
het door waater; maar wij twijffelen evenwel niet
dat soomen alle onsteeken zoo naauw quam te
reekenen, dat 't aldaar de 4: a 5 Rsd: wat
geschreven zoude: maar kaan Ud:e tot deese
hooger prijse van 8: Rsd resolveerende, zien
wat verder als het meerendeel van menschen,
wel connende considereeren, wat groot perickel
en ongelegentht dit boose kruijdt soude konnen
geven, aande scheepen, Coopmanschappen, provisie
etca en in sonderht het sewaerde van menschen,
door d'een off d'ander ongeluck, aande genoomineerde
Stoffe overkomende, zoodat het Ud: ende andere
Comptoirs onde oosten een heel moeten konnen
ontstaan, en alsoo behalven de schaade, groote
ongelegentht causeeren, dog wij zullen zeer
gaarne maar alleen maacken, zoo veel wij van
nooden hebben, ende alsoo vande verdere
moeijte, sonder voordeel geexcuseert blijven,

wij hadden ook ter liefde vande kerke, Ud: seer
gewillig met schoolboecken geprovideert, hoewel
wij selfs zeer soober besorgt zijn geweest, zoo ende
onse schools wel wat hebben comen benauwen:
maar Ud: verzoeck kompt te laat, alsoo allreede
gedistribueert zijn, zoodat wij nog te met eenige
vande schools moeten affzeggen, zijnde ons van

Berts

205

harten heeft, wij UE: in haar noodt niet attomo, deerf konnen, —

de Copia van UE: brieff is volgends begeerte met onse sluijt de geele beer den 10e deser naar Batavia affgezeijlt ende erwaardts gesonden, om off nog eenige tijdt voor UE: brieven, die adroictura souden gaan, mogte aldaar aankomen: soo is mede UE: missive met het jagtje de Rag-daagh naar den ontfang, naar Banda affgespedjeert, het welck ook met d'affschrijfte van alle UE: bijlaagen met deerste occasie effect sal neemen, dog versoecken dat et buijten consequentie blijven mag, dewijle wij, als het swaarste compt.e zijnde, en tusschen beijde leggende, door gaand aen onse eijgen papiers die vande penne werck genoeg geven konnen; andersints bij angelegentheit van tijden en voorvallen, sullen wij altijdt paraadt zijn, UE: te helpen en tendienste te zijn. —

De Battavissche nouvelles senden wij UE: wederom te rugge: hebben het niet considerabel nog wigtig genoeg geagt te laaten copieeren; maar sulks ons met eens gelesen te hebben, contenteeren; niet te min bedanken wij UE: voor de vrindelijke communicatie. soo mede van weeg en deser vrijbuijter Sandelruijter soo voor het geene als UE: alreede in zijn saake begonnen hebben, ende de vordere sorge ende ijver die UE: daar inne belooven te administreeren —

uijt

uijt het extract vande brieff door den Sergiant tot Batchian aande hr gouvr gescr. hebben wij gesien het extirperen van ontrent 4000: noote en nagel boomen op groot Subij en Subij latoe, dat voor eerst geruste baerdt, Zullende jnleggende extract uijt onse missive aan haar Edelheeden de hooge Regeringe van India St. deser gescr., toonen dat in ontrent 6: weecks tijdt opt ontvolck landt Hoeamohel gedestrueert zijn 159657: de boomen, behalven een groote gedeelte jonge spruijtes van een mand lengte ende daar beneeden —

de factura van voorn: 100: Stp kruijtt hirsch en 100: lb. nagelen gaat hier nevens met het Cognois=sement daar annex, ten montuiren van f 330: wesende hier Rs courant door brenger deses mattu Sideel op wissel getelt 600: Rijxdr om Cortij door hem selfs weder ontfangen te worden, en welckers voldoening wij op vertooning der verleende wisselbrieff, vriendelijke versoeks waar mede etc, onderstondt vEd. dienst willige vriendt en dienaars, was geteekent —

Robbert de vicq, willem van Eijl, Rumphuis, Rogier van houten, Isaac van Thije, Jan Bergman in margine stondt, Amboina vant Casteel victoria den 10e Julij 1679 —

Ternaten
aanden E H: R: Padtbrugge
Gouv.r endirect.r aldaar

Mijn Heer, ende seer famileiare vriendt
en Broeder.

Naar het bestellen van onse en generale, en mijne particuliere missive vanden 13.e Courant, komt ons zeer onverwagt in handen zeekere brieff van ons subalterne opperhooft vande kuste Hitoe, den koopman S.r Jacob de jong, uijt welkeen Dextract hier besijde gaande, uE. buijten allen twijffel, neven ons met groote verwondering zult ervaaren het groot verraadt en schelmstucks, de welcke inde molucos bij den koning ende grooten, in prejuditie van d'E. Comp.e gepractiseerd en gebrouwen werden bij aldien het relaas vande voorsz: koopman de Jong authentijk ende geen uijtstrooijsells zij, wij hebben aanstonds naar Oma en Honimoa ordre aande residenten aldaar gegeven, om jlico expresse vaartuijgen naar hare binnen cust te dependeeren om den dobbelen apostaat Pattilima alias Sure Bassa zoo't mogelijk zij te ligten en herwaards aante zenden, dat met te minder scrupule geschieden kan, dewijle het een Comp.es subject is, soo hebben wij geraden geagt uE: daar aff ook aanstonds

kennisse ende advijs te geven, omme het zij waar off
leugens altijts wel op haede te zijn, in allen gevalle
zal ons bedunckens, hooghnoodig zijn, dat er op het doen
en laaten van zijn hoogh.t ende des zelfs groote
gadt reguardt genomen en inzonderh.t de bewuste
paartijen wel verzeekerdt werden, en verder alles
geadhibeert en verzorgdt, het geene ued. gewoonelijk
raadt ende Circumspectie in zoo een geval van
Consequentie zal bevinden te behooren, wel expactelijk
inquireerende offe niet ~~wede~~ den Coning van Tidoor
met zijn Simuleeren ende andere het zij den ko:
van Bouton off andere princen een handt in dit
verraderse stuck mogten hebben, en dat ons bij de eerste
occasie van het bevinden communicatie magh
werden gedaan, om te weeten waar naar wij ons
zullen hebben te reguleeren, wij zouden het
teenemaal als een vreevele ende uijtstrooijinge
rejecteers, maar de tijdinge leijdt te omstandig,
met diverse waarschijnelijckheeden, om zoo
absoluijt te verwerpen, wij zullen verder met
alle circumspectie onthooren, en zoo wij iets
naer van deze wijle moneds komen te vernemen
ued. daar af aanstondts de noodige advijsen geven,
gelijk wij met ued. believen van corts vande
aff wagten zullen.

wij hebben geraden gevonden deze particulier

te schrijven

te schrijven, omme het werck niet tuygtbaar te maaken, maar heel te secreteeren, indien uE. ver, steekende is, dat alles buijten de waarheijdt zij waar mede etc.ª, onderstondt UE. verpligte dienaar was geteekendt R. de vicq, in margine stondt Amboina, aant Casteel victoria desen 21e. Julij 1679

Maleijo

aand' E. Heere Robbertus Padtb.ʳ gouv.ʳ en direct.ʳ over de Pro, vintie Moluccos

Titel ordinaire

Mijn gebiedende Heere

op heeden met het aanbreeken vanden dag, zijn wij de de sloep de roode haan en opde rheede voor tidoor te dreggo gekomen, aldaar opden middag vert. salema van zijn hooght.ᵉ aan boordt gesonden is, om te vernemen tot wat eijnde de steenbock met het schuijtje gecomen was, daar op met weder compliment.ᵉ gedient hebbende, is dese salema aanstondts naar Landt vertrocken, maar des agtermiddags

sig

Sig weder aanboordt vertoondt, met berigt van Sijn hoogh.t dat hier gaarne mij van daag wilde aan- =landt ontboden hebben, wijl ul.d h.re hem in sijn soo onmetelijke droeffh.t met der bewijsing nog komt soulageeren: maar om de gewoonelijke Ceremonien halven, dat op heden nog over het begraaven van sijn overleden Zoon Cabelse (wiens uijtvaart te nagt gedaan is) moeste bij woonen, daaromme tot sijner leedtweesen: Sig gedwongen vindt, op morgen eerst, soo't maar niet langer en duurdt, mij te sullen laten ontbieden, weshalven volgens mandaat van ul.d agtb.e h.re de Steenbock, en tot des selfs verseekering 4: Soldaten weder terügge zendt, met versoek met alle der bewijsendt onderdanigh.t mij gelieve te commandeeren, of d'andere 4: Soldats d'welk op 't landt Schuijtje geweest zijn, in de Roode haan bij d'anderen sullen getrocken werden, ofte soodanig als ul.d agtb.e h.re sal gelieve goedt vinden te behooren ____

Op Sidoor is tot nog toe niet anders te vernemen dan door mijn Soygt gerapporteert is, behoudens dat te nagt een Cleijn roeitne vaartuijgjen met Javaanen van d'overcust op Sidoor aan- =gelandt zijn. En volgens Salemas seggen, blijft Sijn hoogh.t bij Sijn oude resolutie

persisteere

petitteerj, om behalven de Sloep de roode haan nog met 4. Correcoors tot aan 't eijlandt onlij der Chinees te laaten uijtgeleijdoen, om reeden aparent dat 100: rijxdlre voor 't Convoij geldt ge„trocken heeft, ofte waaromme anders, laat ik het met alle verbeuijsendt verbiedt ge„deferreerdt, aande wijsht van ud. agtbre Hre

de stierman vande roode haan, versoeckt Verbiedigligh om victualij, soo voor sijn volck, als voor d'opthebbende Militairen wijl daar van ontbloodt is; en om wat pa„pier — hier mede Hre ondertondt ud getrouwe dienaar, was geteekt —

Paulus Starkt: in margine stondt — Sidoor inde Chaloep de Roode haan den 21e augustij 1679 ——

Gecollationeert accorderen naevijs Int Casteel den 9e 7ber 1679

Andries Cloffe
Secr.

Vervolgh van afgaande Brieven tzedert den 8.en augusti 1678 tot 22.en augusti 1679

Amboina

Banda

Ciam   Pag:

Candahaar —

Doemoego en attingole

Pag.

Sodingo —

missive . . door d'Hr gouvr R: Padtbr aan den schipper van 't jagt den Experiment Jan Martensz Meeuw, en luijtenant Jodocus Cromhuijzen, dato 10e julij 1679 . . 177.

do door do aan do, dato 11e do . . . . 180.

E.

F.

Gorontalo en Limbotto —

translaet missive door d'Hr gouvr R: Padtbrugge aan de coningen en rijxgrooten aldaar gesz: dato 21e maij 1679 . . . . 105.

missive door do aan den schipper van 't jagt de Sampson Jacob Livius, en boekhouder Christiaen Hasselberg gecommitteerdens aldaar, gesz dato 5e junij . . . 152.

H:

I.

K.

L.

Manado — Pag:

Magindanauw —

Macquian

Manganitan

Manhillas

Pag:

N:

O:

P:

Q:

Sarroena

Sagalanda

Sominije

Xula:

Y:

Z:

Vervolgh van affgaende Brieven sedert den 16en Augustus 1678 tot den 22 Augusty 1679 —

Aande E. Heer Robbertus Padtbrugge gouverneur en directeur deser Molucos en verdere district van dien

E. Eerntfeste, Aghtbare, manhafte, well wyse, voorsieninge, bescheydene, en seer genereuse Heer —

ons Ed. seer gebiedent Heer —

gisteren is ons door de Ternataense corcor uw Ed. Agtb:e seer aengenaeme letteren, van den 3e deser geh:e van voor- naemelijk, maer uijt uit bijsonder verstaen hebben uw Ed. Agtb:e behouden vaeren tot dus verre, willende verhoopen dat uw Ed. Agtb:e verdere aengevangene reyse, met voorspoedt en gesontheyt volbragt sal werden —

Het gerecommandeerde van den secretaris hebben verstaen, en nogh nader uijt uw Ed. Agtb:e voor bij de brieff, wesende tot naer Kominge van dien bestemdt aen 't guarnisoen Pady versocht 't geene ook voorts tot wedder- seggens toe sal agtervolgt worden, sijnde daer van soo veel stoff als immers doenelijk sal sijn, het welck naer toe wenschen datter nijverhs kopers aenquamen, vermits anders sulckx loopt om vergaen en niet te worden, sijnde ook geen kans om daer van voor tegenwoordigh ijet bequaem waerdighs aen de man te brengen, bijsonderlijk vermits de Ternataense

Tidoorese

B

Tidoreesen, en mardijkeren doende sijn om selffs haer padij gesaij in te oogh-
sten, ende soolange sij van haere koornen leven, sullen sij niet light bij ons
komen, ten waere sij schoon uijt de vrughten haerer tuijnen gebildt sijnde
niet tamelijck voordeel konden scheppen, om van ons als dan de manadose rijsen
in plaatse voor haer eijgen onderhoudt te koopen, dogh onder de Ternatanen
off onse mardijkeren sullen weijnighe gevonden werden die het soo naerstig
sullen overleggen uijt gewendt sijnde, selden voor den dagh van
morgen te sorgen —

De Ternataanen hebben ons tot nogh niet om eenigh rijst lastigh gevallen
maer daer omme versocht sijnde, sal UEd. Agtb. ordre naergekomen werden —

De Kottingh voor den koninck van Tabocan heeft hier weeder hebbende nogh
een ander in plaatse van de half gebrookene opgescommeert, en
te slagh daer op doen setten, gelieft UEd. Agtb. sal komen
antwoort werden — —

Wij hebben UEd. Agtb. van hier uijt te nieuws niet mede te doen sijnde als dat
nogh alles, ons des wetens, in goeden standt de Chialoups vanden —
mijn olivier burger Jacobus Joris, staet naer een à drie dagen te ver-
trecken, naer manado, soo er onderlussen off naer des selfs vertreck
ijets mogte voorvallen sullen UEd. Agtb. daer mede, off met eenige
ander waerschijnlijck eene tijdt naer ambon te senden, daer van kennisse
doen, ende hier mede tot besluijt bevelen UEd. Agtb. naer onse
gedienstige en hartelijcke groete, inde bescherminge des alder-
hooghsten, en verbleijven, ondergeschreven UEd. Agtb.
Heeren, UEd. onderdanige dienaeren en raet gen.
Cornelis Kolderis, Gebrande Provost,
Andries Cloeff Ed. Hendrick de Gheijn, in margine
stonde Malaijo int Casteel Orangie
desen 8en Augustus 1670 —

Macquian
Aenden Sergiant Commandant
Michiel Thijs

Eersame Vroome Discrete

Den 17en deser wiert ons UE brieff pr den Soldaat
Jan d'Roij vanden selven datum wel toegebracht
nevens de daer bij gevoegde rantsoen rollen, ken=
geboude van hier voor tegenwoordigh op 't voorm=
schrijvens niet sonderlinghs te antwoorden, gaende
deses onder tot geleyde vande gijsteren hier
nevens overkomende benoodigtheden als de gede=
mandeerden voor Guarnisoen, volgens inleggende
rolle vande principalen twee maten sout
tweehondert Rijcxdaelders tot kostgelt als andere
nodige behoefte, 12: kippen bast tot twee
nieuwe koperen lampen voor de wachten, twee
manden persiaensche roode verff 150 bandeliers makende
om onder de soldaten tot haer getal uijt gedeelt te
worden, twee boecken papier en twee trommel
vellen, sullende UE van hier geen trommelvellen
meer mogen verwachten maer den tamboer ordonneren
en belasten om tot zijnen behoeven de selve van
bocke vellen te bereyden, de welcke aldaer genoechsaem te bekome=
men zijn. Wijders wordt UE gerecommandeert
op alles Compes ommeslagh goede acht te slaen
in sonderheijt nauwe regaard te nemen, op 't geen
tie onder de hoofden off inwoonderen voorvalt,
om ons daer van bijtijt en wijlen goet rapport
te konnen doen, hier mede sijt de bescherminge
des Alderhooghsten gerecommandeert en van ons
gesamentlen gegroet van UE vrunden en
was get de= Cornelis Swenis, Gerbrant Proost
Andries Olufsse raat en Secretn Dirck de Gijn
In Margine stondt Maleyo Int Casteel
Orangie desen 20en Augustus 1678

Aanden E. Heer Robbertus Padtbrugge Gouvern:r en directeur deser Moluccos, en het district van dien —

E: Erntfeste Achtbaare Manhaften Wel Wijse Voorsinnige beschijdene en Seer genechte Heer —

Onse gebiedent Heer —

Dessen eersten vande loopende maent ontfingen wy UE achtbaeren seer aengenaeme schryvens van 21e Augusto bevorens uijt handen vanden ternataanschen schryver Sisuba waar op van hier niets besonders te beantwoorden valt, dan UE:n sal dese dienen tot bekent makinge van 't geene alhier eenighsints aenmerkens waerdigh sedert ons jongsten voorgevallen, is als mede niet bijsonder tot geleyde vande herwaerts overgekomen onse naeste Tagulanders die welke met den jonk den 29e Aug:o te deser reede verschenen, naer dat de selve sedert 19e May voor de reede van Tagulanda waeren scheijt gegaen en door de stroom en windt verdreven tot aende eylanden van Talaud verdreven geweest, van waer weder voornemens waren Tangulanda te bestevenen maer de stroom heeft hun tegens wil en danck en buijten vermoeden herwaerts gebracht waer op als hooft commandeerde den Capp:n lieutenant Cornelis Franck die ons eenige Maleijsche brieven aen UE achtbaere geconsigneert overhandigde die welke wij in duijtse overgeset wesende p:r copia afschrift tot UE achtb:en speculatie al hier nevens gaen bijsonder inhoudende niet nieuws voorkomende —

Desen

eenige luyden wij mits van leevens middelen gebreck —
hebbende een half pady en 3 stuyv.s contant alsoo ook
op hun dringelijk versoek 20 Ro: boet ruyt en 30 stuyv.
mitsgaders, cogels verstreckt 't geene zij dankel:
hebben ontfangen en adgenoemde van hun mede
aengebragte Coopmanschappen hebben zij aen
d'E Comp.e voor ordinarissen prijs verkoft de gelde:
354 kannen Cocos Olij + en ontrent twee piccols
Wasch die sekere Chinees van ternaten soo ons
door den tolcq gerapporteert is geworden toebehoorde
'twelck wij mits redelijk suyver is bevonden
voor 24 rijx.s 't piccol hebben ingekoft en adge:
nomen —

Onse Chialoup de Welkomst die is tot dato
deeser nog niet vernomen en 't soude te wenschen
zijn dat wij daer mede de versogte plancken
voor eerst konde bekomen, om met 't begonne
werck aen huys van den baes der wapen Camer
niet te mogen stil staen blijven welckers
muyren tegenwoordig boven den mans hoogte
opgehaelt zijn, en vermits uit hoff van zijn
hoogh.t Amsterdam nog eenige dackpannen
leggen die hem voor als nog niet te staede
comen soo sullen wij met believen off op approo:
batie van UE agtbaere deselve voor rekening van
zijn hoogh.t aennemen sullende mogel.m soo het
wesen dat huys voorsz.e daer mede sal connen
gedeckt worden —

D'Chialoup boven gemelt verschijnende, zullen
niet in gebreecken blijven, om UE agtbaere gege:
vene order en bevel tot verdiepinge der Cady
naertekomen, de welcke dan mede tot continue:
rende gebruyckt sal werden, tot aen halen
van steen voor 't hooft. soo ende bij aldien, geen
merckelijcke verhinderinge mocht voorkomen
de pallisaden daer rontom staen soo verre haest
als UE agtbaere 't selve hebt believen te voor:
ordonneeren —

Dandere dagelijckse futselwercken hebben harde
gemeene gangh tot de stucken op 't groot bolwerk
op de patrijs ter neder geleegen hebbende, zijn

indien

nieuwe affuyten gemaeckt en staen nu mede meerendeel verstercken in volle postuyr om 't Casteel Orangie te helpen verdedigen

De selve beslagene rottingh, die de ternatanen ons overhandigden en is waerlijck de selve niet die wij overgesonden hebben, uytgesondert 't beslagh maer den rottingh die wij vande Conincklijcke Capiteyn kregen want de rottingh die de ternatanen ons brachten was half gebrooken, en daer toe swack ooc gants niet langer van leet soo dat wij daeromme genoodsaeckt waeren, om een ander uyt te soeken, en UE: achtb:en toe te senden, gelyck dan ooc geschiet is

Dat met d'Chialoup vanden Nigtuer borger Coopman pieter Tiedes[illegible] eenigh Nagel van hier souden gesluyckt zijn geworden, is wel te geloven alhoewel hij geen ooc desselfs broeder mahu Tiedes als schipper van gesijde Chialoup ons met eeden bevestigt hebben dat daer binnen hunne weeten, niet boven de 15 a 20 Cattijes Nagel was geladen geweest soo hebben wij het soo taliter qualiter aengenomen en den selven sonder alhier seer nauwe ondersoecken te laten doen toegestaen en gelicentieert te vertrecken, bij sonderlijcke vermits gedacht hadden dat hij onsen jongsten meerens de verdere gesonden bijlagen UE: achtb:en in persoon soude hebben toegebracht en de wijle hij sulx soude mooghelijck verlets heeft van sich geschoven, soo souden niet desto minder redden hebben om sluyckerijen te presumeeren, maer off de selve daer mede wel op doen sullen moet den tijt leeren, den pagter Cornelis pieterse heeft ons op 26:en Aug:o des avonts naer 't gebedt verthoont seeckere schlackinge vertellende dat den Sergt: Command:t van Batchian groote sluyckerijen met verkoopen van steenken drancke pleegde, doende daer beneevens mondelingh versoucke dat hem toegestaen mocht werden om in persoon met ymant van vande borsten vande post, als gecommitteerde derwaerts te vertrecken nitt aengenomen hebben

den

den dranck die daer tot de prijs in de negorije wordt bewaert
uyt te winden te weten wij hem ons heeren gerechtigheden
naer behooren te handhaven, hebben vergunt en toegestaen
denden P:ᵈᵉⁿ adsistent Paulus steen toegevoegt maer —
wij en hebben doen terijt niets geschr:ᵉⁿ mits gedacht hadden
dat UE Achtb:ᵉⁿ voor deselve commissie tot Batchian van
ons bij deselve souden geordert hebben, soodat UE Achtb:ᵉ
ons zal gelieven te bevelen te houden indien daer inne
mochten nalatigh geweest zijn. —

Den 13:ᵈ wierdt door den P:ᵈᵉ administrateur S:ʳ Gerbrand
Vroost den vorderen raedt aengedient dat de tarwe —
jongst met de fluijt Spanbroek van Batavia ont-
fangen, geheel eenige dagen vol witte wormen was
bevonden door de welcke deselve soodanigh was —
verteert dat binnen sommige sacken niets anders
als kaf off immers weijnigh onbeschadigde korls gevonden
wiert, soodat wij genootsaeckt zijn geworden deselve
uyt het packh:ˢ en binnen des administrateurs ledige
leggende huijs te laten brengen, om gelucht en
overgeschept te werden, waerdoor de schadelijcke —
wormen duijdelijck uytgedragen zijn, egter de op 10 lasten
ontrent 2½ last leckagie —

De oude correspondentie tusschen den Tidoreesen Batchiander
continueert, en is den secretaris van de zijde bekent
gemaeckt dat seeker mariniz Papua, de welcken
met een prauw en eenige cocus nooten geladen
den 18:ᵈ der voorlede maendt van Batchian hierw:ᵗˢ
over gekomen is in passant wegens zijnen Coninck
twee brieven een voor den ouden en d'ander voor
den jongen Coninck van Tidoor hadden overhandigt
ende naer dat haere kleijnigheden hier te merckt
gebracht, verkocht hadden zijnde den 26:ᵈ weder van
hier vertrocken, doch hadden op Tidoor drie a vier
dagen vertoeft tot dat van haere voorsz:ᵉ hoogheden
weder brieven in antwoort met eenige kleijnigh:
heden tot schenckagie hadden bekomen, deselven ver-
la werden, die het alles uyt onnoselh:ᵗ verhaelden
affgevraegt zijnde off hem niets van den inhoud —
der voorsz:ᵉ brieven bekent was dienende in antw:
van neen als een:ᵉⁿ dat hem wel bewust was —
dat den Coninck van Tidoor van den Batchiander —
een buffel hadde verzocht p:ʳ advijs —

Den 12ᵉ d°= bevonden hebben ook verstaen dat de dochter van Majuda Gorahe genaemt weduwe vrouwe, van den bewust den Hebbe naer Adoor was gevlucht om scheeden, zoo gesegt wierdt dat se met haer moeder met den Conde accordeeren maer naer dat men bespeurt, soo heeft den prince Cram haer uit vreugde bij staendt en hant reijkinge gedaen soo dat sulcx mogel= door desselfs inductie sal geschiet zijn —

Op versoek van gemelte prince hebben wij hem toegestaen en voor de ordinarij prijs van de Basaar verkocht een half last sout, geb= mede adodjouw singi een quart last, om geen reeden van misnoegen te geven als ook om alle jalousie soo veel doenl= te benemen —

Van Ternaten hebben niets te schrijven blijvende de rijx grooten van ons gelijck ook wij van haer sonder eenigh off weijnigh ommegank offte gemeenschap nochtans soo hebbe men in seeker discours met den Cappiteijn Laut reeds bespeurt en vernomen hoe den selven swanger en overkropt gaet van sught tot de speceerijen, wat daer op bij macht en vermogentheijt volgen souden, can genoughsaem afgemeeten worden —

Op Marquian is het noge alles in goeden doen den sergt= commendant van daer is den 26ᵉ pass°= op Gora sties geweest, om vijle der nagelen, en heeft op het eijlandt Hijco gevonden en uijtgeroeyt een getal van 95 boomen, waer onder twee groote vrught draegende d°= zijn, bevonden waer van de bast met eenige tacken en jonge spruijtjens ons toegesonden is geworden, van welcke boomen de marquianders buijten alle twijffele lange kennisse moeten gehadt hebben, vermits daer digte bij seeker bambosche leer is bevonden leggende ontrent een canarijboom, waer mede zij de gom van de selve boom, tot damm offe fackels hebben afgehaelt —

Wij bevinden onder de briefven van tangulanda

seeker

seker requést vande marinijr off koster vande kerck –
aldaer gent. Fransiscus waer bij den selven versocht
dat inde boeken off andere schriften mocht werden
ondersoeck gedaen, van t'geene hij noch wegens sijne
ordonnarie tractament soude te goet hebben, –
aengesien hij geduijrende sijnen 19 jr jarigen dienst
niet meer dan 8¼ Rijxd.rs eens uijt handen vanden
schoolm.r Andries genooten heeft, maer vermits hier
van bij de uijtdeelinge der diaconien niet en blijckt
daer 't nochtans behoorde bekent te staen soo is ons
gevallen dat hem 'tselve wederom behoort ten goede
te komen maer dewijle ons en den kerckenraadt
onbekent wat off hoeveel den selven sinedesen
toegevoeght is, soo moeten dit aen UE achtb.re onder-
vindinge en goetduncken over laten, vermits
wij het alhier niet en konnen schicken noch redres
van geven maer bij sulcx sal voorsocht werden
t'geene wij nochtans geerne hadden gedaen om
UE achtb.re van die moeiten bevrijdt te houden, –
hebben dan voortegenwoordigh geen meerder
stoffen tot schrijven, derhalven sullen hier mede
onder UE achtbaere wel nemen afbreken, en
en tot besluijt UE achtb.re en 't weerdere geselschap
Godes heijl.me hooge bewaren en voeder van sijne
almogentheit afbidden gesontheit en voorspoedige
reijsen, te wijlen wij naer gants nederige groete
sijn en naer plicht verblijven onderstondt –
E. Achtbaaren Heer ~~[illegible]~~ UE Achtbaaren schuldige
en onderdanige dienaren, was geteek.t Cornelis Weijs
Gerbrandt Proost, Andries Adolffsen, Raat en Secret.is
Dirck de Gijn, In margine stondt Maleijo Int
Casteel Orangie desen 1e September ~~Augustus~~ A° 1678 –

Amboina

8

Amboina
Aanden E. Heer Robbert d'Vicq
Gouverneur directeur, mitsgaders
den Raat Aldaar: —

E. Erntfeste Achtbare —
Manhafte wel wijse voorsinn
en seer bescheydene Heeren vrin

Dit leden wordt ons UE. aengenaem schrijvens vanden 9en der Vooght afgewachtende maent uijt hande vanden Chinees Soon Tan Engh uijt welck wij voor seden onderden 17en do seer gaerne hebben gesien den ontfangh van onsen brieff vanden 20en July in handen vanden vrijborger Pieter de Hoet affgegaen benevens d'copia affschrift van ons voorigen per de Chialoup de welckomst onder dato den 12en do geworden =

Sedert dien is bij ons alsier niets van bijsondere opmerckinge voorgevallen waeromme dese ook cort moeten maken, ende ons gedragen aende voorsz.den voorige schrijvens, ende daer bij gevoegde bijlagen, van hier onder de welcke UE. ook ontwaer sullen worden seeker brieff aanden sedertden coninck door onsen Gouvern.r d'H.r Padbrugge gesz.den geschreven, en vergoedinge mitsg.s rechtmatige straffe over de geplegde roverijen, door sijne onderdanen van Patany &a

Ende alhoewel sijn Hoogh.t behoorlijcke satisfactie belooft en toegeseyt heeft soo sietmen egter dat daer mede niet seer gehaest en wort denckende licht dat het het selve naer eenige tijdt verlijdens geheel van voorhenen in vergetenheijt soude geraken maer alsoo dese sake aen aen haer Ed.len Hoogh Acht.en goetvinden is opgedragen soo sullen haer E.E. den H.e sentiment en ordre voor en alleer met dien coninck in verder proces treden, moeten afwachten —

Desen Gouvern.r is in geselschap van sijn Hoogh.t =

den

den Coninck Amsterdam en den eerwaerden Dom:e
vander Sluijsen den eersten Aug:o pass:o met het
Jacht den Coninck voorn:t ende Chialoupen de
Goedehaen en den Eendraght beneevens de fluijt
Spanbroeck van hier over Batchian en Obij ver-
'trocken tot de gemelde visite der Eijlanden onder
't Moluxe district sorterende welck laatst nae den
boden van Obij den 29:en d:o de reijse met onse —
boecken en Secretarije papieren, en op Tidoor
ingenomen hout ladinge naer Batavia is gesteve=
hebbende Sijn E: tot den 10:en deser op Obij moeten
verblijven mits 't opbouwen en volbrecken van den
steenen redouijte aldaer —

D'Chialoups de wederkomst sullen soo haest doenel:en
weder om verwachten, met de versogte plancken,
mits sijnde d'eenighste bodem die ons tot noodigh
gebruyck gelaten is waer mede wij de buijten
Comptoiren als Macquian en Batchian moeten
provideren, en bij 't een off 't ander voorval d'heer
Gouvern:r vanden toestandt des verrijsende bekent
maken —

'tgeene doenmaels vanden toestandt herwaerts —
over aen haer Ed:len Hooghacht:en hebben geschr:n gaet
in affschrift hier neevens, als met daer waer nogh nader
haut door Sijn E: op Obij is bij gevoeght beneevens
t affschrift van Sijn E: aen ons onder dato 21:en d:o
en 't geene door ons van hier op 11:en deser aen —
Sijn E: is g'adviseert tot welckers geleijde
desen ten meerendeelen afseyndes om onderlin-
ge Correspondentie naer behooren te onderhouden
Sonder d'welcke wij UEd:s niets en hebben te
communiceeren nogh op UEd:s voorsz:n missive
yts te antwoorden dan eenl:en dat de wissel
groot 600 rijx:en aende Mitplies borger Coppen
Pieter Tides verleent tegenwoordigh mits
schepkentgh:t bekomen hebbende is voldaan
en UEd:s daervoor aent Comptoir generaal
gedebiteert — Onderstont hier mede Eerentfes-
te Aghbare manhaften wel wyse voorsie-
nigen en seer beschijdene H:n en Vrinden
Stellen tot besluyt UEd:s gesondheden van
godt almachtige bidden gesont gh:t onderdanigst

Zegels

Zeegen en welvaert in onsen genadige hoede wij uE bevolen laeten en naer geduerige groete verblijven lager stondt uE Achtbare Heeren — noch lager stondt UE Achtbaeren dienstbereijde dienaeren en vrienden den raed getekent — Cornelis Sweris, Gabrant Proost, Andries Alofs Raat en Secret. dirck de Gijn In margine maleyo Int Casteel Orangie desen 14e Septem A° 1678 —

Macquian

Aenden Sergiant Commadant Mighiel Thijl —

Eersaeme vroome discrete —

Zeedert onse jongste hebben wij twee uE brieven ontfangen d'eene uijt handen vanden vrijborger — Francois Simonsz vanden 2e Stantij ende den anderen per den [illegible] medeborger den pachter Cornelis Pedder dato 25 do uijt welcken uE principaelen boogt gehebt [illegible] en gedaen ijver int uijt roijen der specerij boomen behoort 't geene hier wel gedaen, en ons aengenaem is geweest waer bij gecontinueert en gantsch niet gesuijmt dient, soo lange de tewijle gode gelegentheijt sigh verthoont om onse heeren belooningen haere gegevene ordre en bevel naer plicht en behoort naer tekomen,

Tis waer dat in onse jongste schrijvens 12 kippen [illegible] staet die met den soldaet Jan d'Koij stonden over gesonden te werden, maer dewijle de prauw soo vol met de Coude over voeren, is deselve verminderd tot drie kippen gelijck wij uE oock niet voor meerder getal hebben belast belangende uE gedaene versoucke van [illegible] kercke en schoolboekjens te hebben blijft voor tegenwoordigh bij ons onvoldaen vermits den predikant uE en d'andere omleggende kercken en scholen daer van moet versien mits zijnde de selve geen in handen gehet —

Aengesien d'heer Gouverneur aldaer een [illegible]

off

off Combuys voor 't guarnisoen geest geordonneert, als mede om daffuylen soo boven als benedden de bolwerke te maecken soo senden wij nu voor aff en in voorsz. 6. stucken ijzeren staven ijder wegs. 280 lb en 4 stux platte d[ito] wegs 210 lb samen ponden tweehondert en negentigh sullende u dan soo haest de smith met slaeve en timmerluyden van Oubij aldaer comen te wesen sijnde, de selve int werck stellen, om de wercken soodanigh als sijn E: u: of ook wel voorsz. ambagtluyden sal hebben bevinden aen te vorderen soo spoedigh als doenl[yck] af te doen ende dan naer verrigtinge herwaerts laten overkomen tot waernemingen van haer gemeenen dienst —

d'Mardijckeren die nu overkomen en het ijser brengen sal u te weder laten wederom keeren om onnoodige costen te mijden. Hier mede &c. onderstondt u geneegene vrienden en was get. Corneelis Sweris, Gerbrant Proost Andries Oeloffsz. Raet en Secret[aris] dinck de Gijn In margine Maleyo int Castel Orange desen 29 Septemb. 1678 —

Macquian

Aanden Sergiant Command[an]t Michiel Thijl

Eersaeme discreete vroome —

beyde u: Jongste brieven van 4e en 17e der passeden maent Octob. zijn ons te sijner tijt wel geworden sullende ingevolgen op de selve antwoorden, voor soo veel noodigh geacht is

U: zijt voordesen door de Heer Gouverneur onderrigt, naer soo de jongste van hier derwaerts off gesonden ijsere staven moeten gebruijckt werden, zoo dat van hier dier wegen niet te schrijven valt ende wel ernst geordonneert zijn E: hooghed. last met alle neerstigheijt naer te comen, de baes smith gaet nu mede weder over om sijn gebrek

van

12

van Obij tot ul te brengen, en aldaer wel bewaeren (geene
tot fortificatie als anders noodigh is) en verwijst wort
den selve hebt alhier voor dese maant zijn behoorl.en
tractement, genooten maer langer uytblijvende
sal hij van ul moeten versorght werden

Uijt de ladinge vande Chialoup, zal den Stierman
ul: overhandigen 6 lasten padij soo dat daer van
aen den guarnisoenhouder, smaendel.en randtsoen
moet verstrect werden, soo mede 200 stucx rood
off tickelsteenen de welcke een dijgent.en tot reparatie
en 't vermaecken vande Cuijsines der wachten
behooren, maer vermits wij niet en konnen resolveren
sonder toestemminge en Communicatie vande
heer Gouverneur op ons nemen voor tegenwoordigh
van hier eenigh plad loodt tot voorsz.e Cuijsines
over te stuijren, alhoewel ul schrijft dat zijn Ed.t
selve belooft hadde 't selve willen senden en 't opzicht
vande Cuijsins, de maet hadt mede genomen, soo
sullen daer mede moeten wachten tot de wedercomst
van meer gemelte zijn Ed.e en wij daer toe
geene de minste last hebben bekomen, over sulcx
kunt ul: de steenen middeler tijt in goede bewaringe
nemen, en buyten den regen houden, ofte
wel soo danigh, sonder plat loot met deselve
steenen opmaecken als hier van den Memorijtie
vanden baesmetselaer tot nadrigtingh vanden
metselgesel Jan van Leijden over gesonden wort
in gevallen het soo danigh sal konnen geroogde
geschieden. Sijnde ons vertrouwen dat ul dan tot
de Combuijs genough kalck sult hebben, soo dat
wij van hier nu niet en senden dan alleen.en
dan 10 balije in gonij sacken om niet slegen te
vallen en de metselaer weg laeten gaen, de
welcke naer gedaene werck wel verstaen werde
de sacken weder om moeten gesonden werden
het metselwerck 't geene aldaer gedaen is sal den
metselaer met een geringe hulp genough connen
afsien t werck ul heen kunt te voorgen. den Stierman
vande Chialoup ul dan voorsz.en goederen ter
handt gestelt hebbende moet soo spoedigh —

als

alsdoen[l.e] de reijs naer Batchian vervorderen, welke hij 3 paerdjens moet overbrengen dewelcke UL. – hem zult doen overhandigen sonder eenigh tijt versuijm –

Den ongenoemden Mardijcker die UL. segt door d'Ed.e gouvern.r op 3 Aug.o passo tot marinjo vande kerk aengenomen te zijn, mits genietende s'maendts naer gegevene preuve van bequaemh.t 1 Rix.e met 1 maet rijs 't welcke UL. hem sult connen laeten genieten op approbatie vande d'Ed.e gouvern.r en dat vermits de getuijgenisse die UL. vande selve goet Comportement sijt dragende –

Wij hebben dan mede niets tegen dat den boss.r Pieter Jansen hem met zijn verloofde bruijt inden hou,welijcken staet naer voorgaende drie kerckel.e geboden laet bevestigen, soo bij aldien er geen wettige verhinderingen zijn, off ook in midden en tusschen de geboden gaen, voor en konnende hier mede beveele UL. tot besluijt onder de bescher,minge des alderhooghsten en verblijve naer – groete onderstondt UL genegen Vrienden en was geteek.t = Cornelis Sweris Gerbrant Proost Andries Oeloffz.en = Raat en Secret.s dirck d'Gijn In margine Maleyo Int Casteel Orange desen 7 Novemb.er 1678 –

Batchian
aenden Sergiant Commandant
Pieter Zijn –

Eersaeme Manhafte Discrete

P.r = Ouden van Amboina wederkeerende Chialoupe de wellekomst ontfangen wij UL. schrijvens vanden 15.e der verledene maent behelsende een uijtvoerich berigt vanden toestant tot Obij, als mede uijt wij seer ongeerne hebben gelesen 't huijsen nedergestorten van een gedeelte vanden borgh den brul, ver oorsaekt zijnde uijt swaer onweder, maer tegens dit mousson en in een maent opgetrocken met sulcke werck, niet genoegh

genoegh schijnt bestendigh geweest te zijn, 't geene wel heb-
niet te verhinderen maer wel voor een groot geluck
te achten sij dat het sonder verdere schade noch afgeloop-
is, soodat het ons ook alleenthalven aengenaem ontlijk
is gebleeken d' reparatie en 't vermaeken van geen
doenmaels soo nedergevallen als ontbreekende wal-
len mede het verdistrueeren en uijtroijen der gewou-
hederij boomen, die al vrij veel in getal zijn geweest
UL becomt p. de boden de naervolgende goederen
als 8. lasten padij waer van aende guarnisoenhou-
ders smaendelijcx rantsoen sal moeten verstreckt
werden, offte wel aende gemeene verkoft a 15 rijcxd-
't last offte 3/8 D. de maet, 55 bos spijckers, 7 stucx bijlen
13 stucx hengsels, 2 parringen, 5 booten, papier de
goede maenden, voor de guarnisoen houders, maer
mede int uijtdeijlen naer behooren en volgens
de rolle vanden winckelier moet gehandelt werden
volgens gegevene ordre vanden heer gouverneur
hebben wij den sergiant commandant tot macqui-
aen geseijt en gelast UL per desen gelegentheijt toe
te senden 3 vaersiens de welcke aldaer ontfangen
zijnde soodanigh sullen koomen werden besteedt
en gebruijckt als zijn E. UL buijten twijfele sal
aenbevoolen hebben, 't geene UL voorders g' eijst
heeft soo ten behoeven vande constabel als -
anders wordt nu volgens inleggende memorije
overgesonden, wij hadden soo als 't guarnisoen tot
Macquian wel met meerder padij versien
maer dese swacke bodemtie en heeft niet meer
connen laeden, d' baes smith gaet nu weder
over om het gereedtschap van Obij te haelen
waer toe desen boden sal moeten gebruijckt
werden, ingevallen deselve tot nogh aldaer be-
rusten, daerom willen UL derselver gecom-
mandeert hebben de voorsz. goederen, op spoedig-
sten te doen lossen en geschepte chialoup van
Obij weder keerende ons met de 4400 dackpannen
waer mede 't fort Barneveldt is gedeckt geweest
ten deselven laeten toekomen, laetende in passe
op macquian den baes smits, om aldaer 't nodige
werck af te maecken

D' Houthaeg[illegible]

d' houtsagers moeten afdanckt wanneer gedaen
sullen met 't geene d' heer Gouverneur heeft verordonn=
en te welcker gelegentheyt naer herwaerts gesonden
werden om haere verdiende loon te ontfangen
ten waere dat sijn E: UE, eenigh ander off bysonder
last had gegeven —

Wy hebben ontrent goet gedacht den onder chirurgijn
Philip de Blander, vandaer te lichten, en herwaerts
tot waerneming van sijn dienst t'ontbieden in
welckers plaets wy UE laten toecomen den onder
chirurgijn Jan Schellekenbeen welcken UE sijn
functie ongemoyt sult laten tot tijt en wylen
hy sijn dienst en verbandt naer behooren waer
neemt, ende ijts van belangh misdoende naer herw=
met de stucken en bewysen die suffisant sijn en
in rechten mogen bestaen, overgesonden omme als
dan tegen den selven door den fiscael te werden
geprocedeert soodanigh als recht en billigheit mede
brengt, maer niet om door UE aldaer op een
onbehoorlijcke wyse met slagen als andersints te
werden gestraft gelijck wy verslaen veel tyts
geschiet te zijn —

Soo dat UE volvaerden, over de uytgestroyde klachten
die ons al vry veel ter ooren sijn gekomen, en
sijn kracht schynt te willen verliesen, want men
moet altijt trachten soo te commandeeren, dat men
vande onderdanen beyde gevreest ende bemindt
wordt, maer vermits goet gedacht hebben, dat alles
te laten rusten tot de comste vande heer Gouverneur=
soo sullen daer van voor tegenwoordigh geen verder
gewach maken, UE eenelijcken recommanderende=
ondertusschen den welstandt van 's Comps= saken
meer dan d' particuliere te behartigen, als streckende
tot UE eygen eer en bevorderingh en weest
verdacht dat geen nieuwe fauten in 't hoel
comen die de oude merckelijcken souden konnen
verswaren ende spaeke in 't wiel steecken

Verleden vrydagh synde den 4en deser wierdt
ons UE nadere ingeleyde brieffie vanden 20e=

Pass°

passo wel bijgebraght door de dagh houdende praum-
benduwens de langh verwaghte vette 't geene daer
op te antwoorden souden vallen hebben hier vooren
al gesegt en geschreven voorgaende missiven daer bij dat
het een groote onachtsaemheyt is geweest soo van
Corporael als schiltwacht die de gevangene landt
loopers, soo slordigh hebben laeten ontsnappen, doch
dit sullen al mede tot de Comste van d' Heer Gouv.
op houden, sijnde dit dan 't geene wij ul. voor te
genwoordigh hebben toeschrijven bevelende ul. hier mede
met Compe. om inslagh de genadige hoede Godes
en blijft in middens gegroet van onderstont
de Wasgetekent Cornelis Swerts, Gerbrant, Proost
Andries Oeloffsz. Raat en Secret. dirck de Gijn,
In margine Maleijo Int Casteel Orangie
desen 7e. Novemb. 1678.

Macquian
Aanden Sergiant Commandt.
Michiel Thijs

Eersaeme Vroome Discreete

Op ul. schrijvens vanden 17e. Stantij en niets souden
te antwoorden, ende segge dat wij ul. van hier met
geen kalck konnen versien, deselve om dat daer
van niet veel in voorraedt en hebben, en anderdeels
omdat van vaertuijgen tot den overvaer bequaem
gants ontbloot sijn, derhalven sooden metselaer
geen werck en hebt noch en komt geven, moet de
selve p. deselfde gelegentheyt op gehouden werden,
ondertusschen sult de opperhoofden aldaer adviseren
en minnelijcken verswadderen, dat se soo veel kalck
als ul. noch vandoen hebt laeten branden, sulcx
geschiet sijnde salden metselaer weder komen
ontboden werden.

De goede maenden werden ul. mede hier nevens
en in handen vanden brenger deses gesonden
omme daer mede naer de rolle vanden winter
gehandelt te werden, als ook de 't dijste advijsten

tot de

tot de canon aldaer bevindende 1 stux bast lont
U.L. wordt nu mede tot guarnisoenhouder langs(?)
den soldaet Cornelis Schependeel in welckers
plaetse wedergeruimt sult laten opkomen antho,
nij Raddemaker —
tot nodige subsistentie vant guarnisoen
is mits betalinge verstreckt 4 maten sout
doch niet om weder met voordeel int particulier
of andersints verkocht te werden hier mede —
zijt gegroet en gode in bewaringe bevolen,
van Onderstont U.L. Vrienden en Was getek.t =
Cornelis Sweris, Gerbrant Proost; Andries
Oeloffz.en Raat en Secret.s dirck de Gyn, In
margine Maleijo Int Castel Orangie
desen 21.e Novemb.r A.o 1678 —

Amboina

Aende E. Heere Robbert d'Vicq
Gouvern.r en directeur Mitsg.s
den Raadt —

E. Erntfeste Achtbaare
Manhafte Wel wyse Voorsie-
nige en seer bescheydene H.n en
Vrienden, —

Sedert onsen Jongsten vanden 14.e Septemb.r passado —
p.r den Chiaep Codenko van hier afgegaen sijn ons U.E.
seer aengenaeme missive vanden 29.e d.o p.r de Chialoup
de Welkomst den 18.e Octob.r wel geworden, waer
uyt met liefhebben gelesen de goede bestellinge —
van onse crijgen successivelijck van hier afgegaen
bevonden voorss.en onse jongsten naer de Welckom,
ontrent desse geruchten onses weetens niets van son-
derlinghs belangh ofte ijts naem waerdige is om
U.E.E. te communiceren, voorgevallen zijnde waer
omme wij desen gelyck oock den voorgaende kort
moeten maken bij sonderl.e om dat wij U.E.E. —

missive

missive voorsz.en ten meerendeelen onbeantwoort
laeten tot de komste van onsen Gouverneur, sulle
zijn E. nogh naer gissinge wel ligt een maent ne
desen te sake brengen, soo om de reyse om her legge
eylanden daer zijn E. de visite voorgenomen
heeft willen doen, als om de Ternataensche ge-
santen ten eynde te herstellen, die op Xula
ende eylanden daer ontrent leggende, nogh m
de voorige sedities schijnen te hellen en aende
zijde vanden koninck manck te gaen, gelijck
UEd.e uyt het Copia affschrift van sijn E. schrij
aen ons in dato 24 Septemb.er 1678 van Xul
als mede selckes extract dagh registre door den
assistent Paulus Harcksen tot welckers ge
leyden wij desen afvaerdigen, sullen nader
en omstandel.en kennen ontwaer werden

Vermits ons vertrouwen is dat dat d' E. Heer
Gouverneur Robbert d'Vicq, al voor den ont
fanck deses met gesontheyt en voorspoet vande
genomene visite van UEd.e provintie wedder
in sijn Ed.s residentie sal gekeert sijn, soo
sullen wij gelegentheyt verwachten 't getal
vande geroofde en weggevoerde persoonen, door
de Tidoreesche onderdanen, van Patanie, in
hunne onbehoorl.en exploict op Sconincx onder
daenen jonghst in UEd.s provintie ondernom
omme op de ontfangene order van haer Ed.en
Hoogh Achtb.en van Batavia met de wedderkom
van onsen Gouvern.r tot behoorlijcke satisfac
en restitutie te comen procederen
Schijnende den ouden Tidoreesschen koninck
Saefoddin bedught te zijn dat dit schendige be
drijff bij haer Ed.en Hoogh Achtb.en al wat hoogh ge
tilt sal werden maeckende derhalven tegen
woordigh al vrij meerder werck van als tot
nogh geschiet is om den Kingalidkeij Capp
laulet en quimelaha Totuli die de hoof
zijn geweest vande voorsz.en roovers met een
sodelijn inde handen te krijgen hebbende te
dien eynde oock verscheyde sepoys op uytgesond

d' welke

dewelcke hem 2 stucx goude kris hegten benevens enige
lijwaaten hebben overgebraght, die deselve tevoorens voorde-
gelofte hadden genooten ende naer de verklaringe van
deselve aen Zijn hoogh.t gedaen soude de geroofde menschen
int geheel bestaen in den getal van 58 persoonen te
huijs hoorende uijt de volgende negorije als manipa,
laside, combeloe, amblauw, hitouw, loehoe, camaria
hattuwa, hamoe, dewelcke weder gelost souden sijn
door die van Kaija, Tapin [illegible], quauw, Caramlaut,
draky lissabatta, hattuwe, en meerendeel door
seeckere Ceramers woonachtige aen Cottalaya die met
een Chialoup benevens een fregat inde bocht van
hattuwe in sagu handel lagh, van de welcke sij geseijt
hadden niet meer genooten te hebben als 20 p.s groove
porceleijne pierings, met een p.s guinees lijwaat
voor sommige twee en ten hooghsten 3 p.s d.o lijwaat
behalven 3 persoonen, daer voor sij lieden 3 goude kris
hegten hadden ontfangen, hebbende den Sengadie voorts
op 't point van vlugten gestaen, maer op belofte en
versekeringe van Zijn hoogh.t, van hem geen leet te
sullen geschieden aen deselfs leven, tot nogh op Patany
gebleven, sijnde ons onlanghs door onsen vrij borger
Joost Joris en sijn socius van Maba gecomen gerelateert
geworden, geseijde mede bevoorens door Zijn hoogh.t aen
onsen secretaris, dat den Sengadie meergem.t
d' schade door hem gedaen, met slaven wilde goed-
maken welcken sijnde sij wederom een nieuwe ex-
ploict ofte uijt togt hadden ondernomen, soodat
wij dit hier seggen tot advertentie omme off se
ooke in UE.s provintie off daer ontrent mochten
verschijnen, en enige nadere onlusten aen
rechten, maer naer dat wij gissen, soo sullen
sij het eerst op de papoas aen leggen, al waer sij
ooke somtijds soo tamelijck onthaelt werden
'tgeen hun ooke naer andere en beter gelegentheijt
doet uijtsien. —

Wij vinden in UE.s missive vermaen gedaen
gedaen te zijn, van baije plancken dewelcke
wij ooke p.r onse Chialoup de Welkomst tot
200 [illegible] ten danke hebben ontfangen, maer be-
vinden deselve inde factura niet opgebraght

welcke

20/

werden gelyck UEd. missive gedateert was bedragende
naer den voorigen prijs a 15 st. Gl. f 150:–
begeeren UEd. met ons volgens factura komt te
verschillen als mede nogh 12 st. wegens doodt
schult van Gerrit Sijvertsz. bij UEd. te weynigh
gerekent, soo dat we dan 't comptoir geheel uit
geset voor de somma van f 768: 13. hebben geer
diteert —

Van den Casteel herwaerts over en hebben niet
verder te schrijven, synde het hier alles nogh in goede
doen en stilte wij hebben groote en overvloedige
redenen om godt den heere te looven en te dancken
voor de gesonde tijden die wij in dese laugh gedurige
geweest en jegenwoordige beleeven, zijn goddelijke
goedertierenheijt gelieve UEd. en ons eenmael
vande pestilentiale coortsen en andere plagen
voortaen en gedurigh te bevrijden en sijn
slaende handt afwenden onderstont hier mede
Eerntfeste Achtbare manhafte Wel Wijse Voor
sinige, en seer beschyde Heer en Vrinden sullen
UEd. en 't comptoir costelyck ommeslagh inde
genadige bescherminge des alder hooghsten bevolen
en naer gants gedienstige gebiedenisse verblijven
E. Heeren en Vrinden, UEd. bereijdt willige dienaren
en Vrinden, Was geteekent Cornelis Sweris, Gerbrant
Proost, Andries Olofsz. Raat en Secretaris Dirck
de Gijn, In margine Maleijo Int fast. Orange
adij 30 Novemb. 1678. P. S. Claes Jacobsz. van
..., is bij UEd. gecondemneert geweest
inde kettingh om aen 't comptoir gemeene wercken
te arbeijden, wiens rekening bij onse soldijboeken
ongesloten is, derhalve sullen wij in antwoort
van UEd. verwachten bescheijdt off ook deselfs
reeckeninge hier aff gesloten sal werden, ofte het
appointement vande Crimineele rolle tot
ons reguleerment —

Banda

Banda

Aanden E: Heer Cornelis van Quaelbergen Gouvern:r en directeur mitsg:s den Raadt. —

E Erntfeste Achtbaare,
manhafte, Wyse voorsienige,
en seer bescheijdene Heer en
Vrienden. —

Met het retourneeren vande Chialoup toebehoorende
onsen borger koopman Pieter Eidess ontfangen
wij UE:s advijs brieffken van het geconfisceerde
waren, en zijn die d:o bodem tegens het contract
met voorsz:n borger aengegaen, van hier hadde
vervoert, 't geene hem genoegh tot een lesse sal
verstrecken, om in toekomende zijnde voorwaerden
wat beter te onderhouden. —

Sedert dien is ons geen occasie voorgekomen om UE:s
onsen toestant te communiceeren, 't welck tot
noch alles onveranderl: continueert, weshalven
weijnigh materie hebben om desen lange te maken
en 't geene ijts van belangh soude komen zijn
off geacht werden sullen UE:s uyt d'Copia van
onsen algemeijnen brieff aen haer Ed:en hooghagtb:
tot Batavia p:r d'fluyt Spanbroeck onder dato
30:e July afgegaen, komende deses geliewende, bevoegh
waer aen ons voor soo verre gedienstigh sullen
refereeren —

Wesende onsen Gouvern:r in geselschap van voorsz:n
fluytschip met sijn hoogh:t den Comm:r Coninck Amst:m
tot generale visite vant Moluxse distrect op
primo Aug:o vertrocken op welcke reijse zijn
E, tot nogh van hier blijft, en wel ligt noge de
maendt hoeken sal brengen, 't geene zijn E
tot Epula en daer ontrent is ontmoet sullen
UE:s uijt 't afschrift van zijn E aen ons in dato
24:e Septemb:r 1678: geschr:n alsmede Extract
dagh register door den adsistent Paulus Harcxen
komen ontwaer werden, zijnde ons vertrouwen
dat UE:s met de verschijninge van zijn E, de

den

den Coninck de versochte tamboers sijnde sij
sullen erlangen, Godt geve maer dat daer ijts mede
tenvoordeelen vande E: Comp: konde gewonnen
worden, met den handel op Nova Guinea, en
dat het onwaerheijt mogt zijn 't geene ons door de
borgher Coopman Pieter de Haet den 24 stantij
van Amboina geretourneert is gerelateert
geworden namentl: dat eenige vandoen, die
welcken, tot voorsz: handel van UEE: gouvern:
waren uijtgeseth door de wilde en beestiale
menschen, seer deerl: waren omt leven geraeckt
soodanigh het sigh daeromtrent voorts toegedragen
heeft verwachten van UEE: beeder
bericht —

Gelijck wij hier vooren geseijt hebben dat ontrent
deese gewesten, niets veranderlijcx omtrent Staet
saecken voorgevallen is, soo sullen wij desen
hier mede moeten besluijten, en UEE: gesamentl:
vanden hemel afbidden voorspoet heijl en zegen
als mede afweeringe van alle ramps en swaer
siecktes en sterften waer van wij Godt sij
gelooft en gedanckt nu den geruijmen tijt
merckel: verschoont zijn geworden, in mede
zullen zijn, ende blijven, Onderstondt UEE:
Dienst verpligte dienaren en vrienden was
geteeck: Cornelis Sweris, Gerbrant Proost
Andries Oeloffsz: Raat en Secretaris, dirck de
Gijn en margine Maleijo Int Casteel Orange
desen 18 November A° 1678 lager stondt Nota
wij sullen p: gelegentheijt verwachten eenige
van d'aplecke en hospijtael 20 a 30 ell: mader
lade. —

Michiel Thijsz Sergiant
op Macquian, —

Met het wederkeeren vande Chialoup d—
wellekomst wiert ons uijt handen vanden Stier
UL schrijvens vandato 4: deser loopende Maent
en naerdien noch seeker ander assurant stond
en vermelden briefjen op selfden ditto geschr:
daer uijt wij niet als met misnoegen hebben
gesien dat de drie Ste vaersiens die naer Batchian

waeren geordineert door UE. niet en sijn overgesonden geworden, 'tgeene UE. light veroorsaeckt te zijn, door 't ons curieus en subtyl schrijven met latijnsche termen vermengt, soodat UE. de meeninge verkeert hebt genoomen en daer uyt verstaen, als dat deselve vaertuijns herwaerts soude hebben moeten gesonden werden maer dit is seeker een slecht excuus en een groot abuys, daerom soo besiet, speelt en herkauwt deese woorden te degen dien wy doen maels aen UE. hebben geschr.en, aengaende voorsz.e vaertuijns; de stierman vande Chialoup UE. dan voorsz.e goederen te handt gestelt hebbende moet soo spoedigh als doenelyck de reyse naer Batchian vervorderen, werwaerts hy die vaertuijns moet overbrengen, de welcke UE. hem sult doen overhandigen sonder eenigh tyt versuym: nu is dit dan goet neederduyts soo verre hebben wy in toekomende dat den sergiant ofte wel sijn secretaris ons een exemplaer ofte voorschrift gelieft toe te senden opdat wy daer uyt mogen leeren neederduyts schrijven want voor soo veel ons belangt wy en konnen in voorsz.e woorden geen latijnsche termen vernemen daerom soo is ons vermoeden dat beyden den sergt. en schrijver int schrijven van haeren brieff en int leesen vanden onsen, al te veel laat-in hebben gesprooken, waer door het neederduyts, tgeene wy meenen duydel.e genoegh geschr.e te hebben, hun wat duyster heeft geleeken ofte wel dat se deselve met dobbelde oogen hebben geleesen twelck dickmael door te veel laat-in te krijgen, gebeurt ~~[doorgehaald]~~ daeromme wert gerecommandeert u voortaen ofte dese uwen weegen voort wat beeter te bestieren, en u meeninge wat heusscher op 't papier te stellen, want wy en konnen gants niet verstaen sulcke passien en expressiens van onse suppoost en ondergeschikte die u hadden, ende alhoewel UE. over sulck schrijven wel meer dan een reprimanden off schrobberinge hebt verdient, soo sullen wy echter 'tselve voor dit mael soo laeten passeeren als vertrouwende dat sulcx meer uyt onnoselheyt als erger geschiet sy voor soo veel UE. persoon aengaet, maer wat den schrijver belangt die is hier en op meer andere plaetsen, beeter bekent dan de bonte

hondt

houdt doch, nu is dierglijcke niet gebeurende sullen wy
onse gedachten wat verder laeten gaen, —
Wy sullen dan goedgevonden alam wanneer van Sauo
wedergekeert sal zijn eens adspreecken wegens
't kalck branden aldaer, om te vernemen offwy
soo veel sullen connen verwerven, dat door de
marquianders niet te gaet den kalck ovenen in
opgerecht en en gebrandt kan werden, soo veel als
uE tot metselwerck voor tegenwoordigh van
noode heeft, ende naer becomen andtwoordt —
sullen uE bescheijt laeten weeten —

Wy en connen niet weeten wat reeden, de —
marquianse moorden hebben om van uE sende
en lieden in te vorderen, om naer Batchian
te vaeren, want sulcx heel buijten gewoonte is
daeromme soo sult gijn sulcx niet lichtelijck
ontseggen, want naer dat wy konnen bemer-
ken, soo is het om op s'Coninckx landt Batchan
sagoe te gaen kloppen, waer toe hij genoughsaem
vanden koninck selfs consent konnen bekomen
indien zij hem anders behoorlijck willen erkennen,
soo dat het allenthalve blijcket, dat se voor een
kleijne erkentenis, bedught zijn, willende —
liever niet als yets in vergeldinge geven, tuelck
onder dese moorsen gemeen gebruijckelijck is, waer
hier mede wel. — van den was geteeckent
Cornelis Sweris, Gerbrant Proost, Andries Oeloffsen
Raat en Secretaris Dirck de Gijn, in margine —
Maleyo Int Casteel Orange desen 12 Xber 1678

Aande Heer Robbertus Padtbruggé
Gouverneur en directeur deser Moluccos
en het district van dien —

E. Erntfeste Achtbaere Manhafte
wel wyse voorsienige beschijdene
en seer genereuse Heer —

Ons Wel gebiedende Heer —

'T geedertonsen jongsten van den 11en Septemb. laest —
affgesonden per den Cappn. Tamot Crudis, franco

Van —

25

van Engelanda, sijn ons twee UE. Achtb.^en seer aengenaeme brieven met der selver bijlagen wel geworden, alsdan d'eerste vand 9.^e d.^o geschz. tot Obij, ons p.^r prauw van Batschian toegekomen den 17.^e daer aen, en d'andere van dato 24.^e d.^o van Xula p.^r s'Compagnies Amsterdams Jacht afgesonden savo, den 15.^e October, waer uijt met lust hebben gelesen UE. Achtbaere voorspoedige en begonde vaerden tot dus verre mitsgaders den verderen toestandt op en ontrent de naby leggende eijlanden in die gewesten, willende hoopen en wenschen dat UE. Achtb.^en verder te doene reijse insgelijckx wel en geluckig sal afloopen, en den goede eijnde nemen, waer naer wij gesamentl. hartel. verlangen. —

t'geene verigsints aenmerckens waerdig, van hier te adviseeren valt, sullen wij hier verder volgens kortel. op papier stellen, en UE. Achtbaere onsen toestandt volcomentel. communiceeren, en eerst sullen den begin maeken van Batchian, van waer ons den sergt. commandt. heeft bekent gemaeckt in sijn schrijvens onder dato 15.^e Octob.^er goede redduijt den brief op Obij den tweedendage naer UE. Achtb.^en vertrecke van daer seer schielen mitsgaders regen en stercke windt, van voren en Oost hoeck van achteren was weder gestort, egter op den 8.^e d.^o weder in volle hooghuur van defensie gebracht geel.^en UE. Achtb.^en omstandelijcker uijt voorsz. brieff vanden commandant sal connen becogen. —

Vande regeringe op Amboina hebben mede twee missives aen UE. Achtb.^en en aengeroudigment ontfangen, d'eerste p.^r den chinees Tau Engh vand.^o 17.^e Aug.^o, en d'tweede p.^r ons sloop uijt gebleven de Chialoux d'welke komst vand.^o 29.^e d.^o op 18.^e Octob.^er hier te rede weder verscheenen, welcker afschriften wij UE. Achtb.^en hier nevens overseinden, weshalven vande selver inhouden geen vermaen en doen, en t'geene wij dan voorders derwaerts geadvoreerd en tot antwoort hebben geschz. sal UE. Achtb.^en mede desgelijcxende uijt de hier nevens gesonderde copies konnen ontwaer werden, en de vermits voorsz. brieven

ons

ons van Amboina toegekomen, met groote curieusheijt
en ongewoonl. Concept onses oordeels waeren geschr.
soo is derselver beantwoordinge ten meerendeelen
tot UE Achtb. wederkomste uijtgestelt, Sedert dies
is ons door den mixties Borger Coopman Pieter d'Hadt
mondelingh gedeclareert geworden, die van daer
met deselve Chialoup den 24e der verleeden maent
weder gekeert is, dat de Heer Gouverneur Robbert de Vicq
vande gemeene visite met de Corcor hongi, was
geretourneert, en dat de onse dewelcke op de Sabbe=
lige Alphoresen uijtgesonden waeren, met
verlies hadden moeten terugh keeren, twelcke
ten meerendeelen soude veroorsaeckt sijn
geweest door seeker Sergiant Pieter Arewael
voor desen bedient hebbende 't ampt van gewaldig
d'welcken met troupen onder deselve Command.
gestelt, inden aenvael agter was gebleven, doch wa
hier van sij, wert vandaer in aenstaende
breeder bericht verwacht —
Voornoemde Borger Coopman weet ons mede
seekere droevige maere te verhaelen namentl.
dat de onse die uijt Gouvernement van Banda
onder den Oppercoopman Keijts, tot den slaven
handel op Nova Guinea waeren uijtgesch.
geweest, weijnigh off te gants niet beter sijn
gevaeren, veroorsaeckt sijnde over mits stout
en onvoorsigtigh aen landt gaen, sonder met
behoorl. wapenens versien te sijn, waer-
door den Stierman met eenige matroosen
door de affschuwelijcke, wilde en woeste mensch.
op seeker Eylandt seer deerl. omt leven sijn
gebraght, doch hier van hebben tot nogh geen
volkome seekerheijt, terwijle, van daer sedert
haer E. advijsbrieffken, van het geconfisteerde
wasch en rijs, geen letter hebben becomen
en 'geene wij haer E. onder dato 27 Novemb.
hebben geschr. tot geleijden van onsen jongsten
algemeijnen brieff aende hooge Regeringe
en eenige andere bijlagen, gaet nu mede
tot UE. Achtb. speculatie hier nevens —

Onse

Onse Chialoup voorsz.en is hier verstrekt seer lek gekomen
met 4000: stn. roode steen en eenig touwwerck, met
nogh 200 stn. baij plancken, waervan inden Amboinese
brieff wel mentie wordt gemaeckt, maer inde fac,,
tuura verschuijmt op te brengen, 't geene wij hier Ed.s
hebben aengeteekent, en vermits den Stuurman seer
klaegde, en versocht dat de Chialoup inde kiel soude
mogen gebraect, en wat geholpen werden, soo hebben
wij voorsz. versoek moeten toestaen, bijzonderlijk vermits de
selve met gedurige pompen boven 't water wiert
gehouden, sijnde dan uijt geparteeren van de selve
al 13 dagen mede toegebracht, soodat deselve op 7:e des=
met 14 lasten padij en eenige andere g.' dyster benoo,,
digt hebben over Macquian, naer Batchian
en Obij is gesonden, van welcke ladinge 6 lasten
voor Macquian, en 't resteeren hebben voor Batchian
geordonneert, doch hebben wij weder naer
Obij laten overgaen, om van daer deselfs gerechtigheden
te haelen en voorts daer mede tot Macquian weder
keeren, ende aldaer continueeren tot dat de gordonneerde
wercken aff gedaen hadt, waertoe wij bevoorens 4000
steen volgens uE: Agtb.en gegeven last hebben opgesonden
den met selve Jan Louwentse is van daer weder
opgesonden, volgens ons schrijvens aen den Sergiant,
vermits er geen kalck genoegh en is gereedt om
de kooken voort Tuarinsoen aff te doen, en hetwelke
nige dat wij van hier p.r de Welkomst oversonden,,
konde ook weijnigh beslaen, derhalven sullen wij eerst
dagh van den goegoegoe Alam ende verdere grooten
vernemen, off sij ook een kleijn kalck ovenitje
ontrent 't Fort Zeeburgh willen laten branden
voor de E. Comp.e, terwijlen den Sergt. schrijft dat de
Sengadji van Guoffakiaha, daer toe genegen is,
maer deselve sulcx op hem niet nemen, sonder den
last van den goegoegoe en Sabatos van Ternaten,
alsoo wel den Sergt. voorsz.en van hier ook dijsten
gedaen heeft om platloot voor 9 stn. verdeels
voor het afwateren boven de Combuijs, soo hebben
wij sulcx deser ongedaen gelaten, vermits
geen last ofte order daer toe van uE. Agtb.en en
hadden, de afschriften aen de voorsz.en Commandant en
gaen hier nevens

De Wellekomst

D'Wellekomst heeft dan op dese tocht, al wedder op een nadeel hoeke gebraght, wesende dijen den naer eenige dagen suckelens tusschen dit en Macquian op 11 dito standt, hier te salle g'arriveert des d'Chialoup van onsen meest. Borger Cornelis Sidderse, pachter der strande drancken, welckers Sagou bestaende in 13000 tacquen wij van den prijs van voorsz., voor d'Comp. hebben aengenoomen, maer ijckers Pedroisen op voorsz. borger Chialoup voor schippers te vaeren hebbende, niet om [illegible] te verhaelen op Xula gehoort te hebben, van waer (in ontrent een maend verleden vertrocken was, dat U.E. Achtb. in geselschap van zijn hooght den koninck Amsterdam, naer Tamboekoe waert gestrocken, en dat [illegible] de geloopende geruchten waer zijn bevonden, te weten dat de Boutonders g'conjungeert met d'Bougis t eylandt voorsz. voorgenoomen hadden te bestrijden, en den koninck van Ternaeten afhandigh te maecken, gelijck den selven alreets met genough hadden offensive actien hadden begonnen, en hun resolutie uit wercke gestelt, en verders dat de Macassaren, oft de ijde den Mondarees inde bocht van Tomini den grooten meester met rooven en doodtslaen speelden, dit dan soo zijnde soude het voor U.E. Achtb. als wij een swaere werck zijn onderstellen merckelijk verachteren, dierhalven zijn wij te raeden geworden om onse Chialoup voorsz. naer Manado tot op te voeren, en van desen aff te senden, alhoewel wij deselve tot het haelen van brandthout benoodight zijn maer vermits den voorn. Cornelis Sidderse deselve Chialoup daer toe heeft gepresenteert, soo is het te minder swarigh te meer het hier ontrent nogh alles in goeden doen is, t welck U.E. Achtb. onbekent zijnde al seer swaere bekommeringe en ongerustheyt soude konnen veroorsaecken, t gunt wij dan met dit ons advijs soo veel doenl. trachten te weeren, op dat U.E. Achtb. in deselve wichtige verrichtingen, de saecken aldaer naer derselver wijse overlegh soude

verlet

verleegh, van hier te geven van d'E Comp.e magt bestieren;
in meenens vertrouwende dat de bedoelders noch de Burgers
soo dwaes niet en sullen zijn, dat se ijts ontraden 's Comp.s
bontgenooten sullen onderneemen, wat vande Mac-
cassaren sij dienen is een bekende natie van trou
loosh.t d'welcke noch met Macht verbondt draghten
daar omme soude eenighsints te geloven zijn, dat de
belgaande die Sundaschen beenderen tot kalck gebrand
hadde, en tot den arack gebruijckt, die welcke op
UE. Achtb.n jongste visite den arme en een vondige
inwoonderen des voorsz.e berghs daar door den schrik
op 't lijff had gejaagt al ijts souden hebben uijtgericht
doch willen het selvende schoppen en afwachten —

T schijnt dat den ouden Tidoreeschen Coninck Saijfodin
de beloofde vergoedinge vande rooff door sijne
onderdanen op de kust van Ceram en t'Amboinse
provintie gepleeght, tracht naar te comen, mits
hebbende eenige gevangen op uijtgesonden, omme
den Sengadie thijs van Pataniy, onder schoone
beloften in handen te krijgen, gelijck UE Achtb.n
verder in ons jongsten brieff naar Amboina
sal gelieven te lesen, waar toe wij ons seer gedien-
stigh sijn gedragende; den Coninck tracht sigh
dan mede naar alle waarschijnlijckh.t de regeringe
te ontslaan, hebbende overschilt alle dese verol-
wen en bij wijsen afgedanckt en vanrigh ge-
schrijvers woonende pagwoordigh als een Apocryphe
philosooph, sonder dat ijmandt vande grooten offte
ijmandt anders bij sijn hoogh.t mogen comen
ten sij van hem expres ontboden worden, wij
hebben sijn hoogh.t mits betaalinge drie [illegible]
seer verstreckt, vertrouwende hier inne niet qual
gedaan te hebben, terwijl UE Achtb.n 't verkoopen
vandat metaal heel verboden —

Sijnde dan mede ons vertrouwen van wel gedaan
te zijn dat wij 't versoeck vanden jongen Tidoreeschen
Coninck Ceram, door den luijten.t Caboulo op gistere
gedaan, hebben afgeslagen, welck versoeck was om
houdert Rixd.s op de ~~[illegible]~~ nagel recognitie van
Tidoor te mogen genieten, van welcke verstrecking
ge wij ons bevolen hebben verexcuseert, aangesien
den selven door ons noch geen ordre in Comp.e
boeken

beloofde hadt want indiende opde nagel recognitie
yts soude moeten verstreckt werden, sulcx quam
een lasten vanden Coninck Sayfoedyn en 't landt
en daeromme soude van syn Hoog^t verst beschijt
afwachten, waer mede gem^te afgesandt weder-
vertrocken is, synde dit onses oordeels een slimme
streeck, vanden ouden, want ingevallen men de-
selve synde successeur, geseyde versoecke hadt be-
gestaen soude hij reeden gehadt hebben om onse
beveelen, ofte schenckagie wegen aen hem afgesonden
naeden jongen Coninck Feram bewijsen —

Van Ternaten hebben niets van sonderlinge
opmerckinge te schrijven, ende hebben verstaen
datter tusschen die van Toloda en Tollefou eenige
eenige verschillen waeren geresen, over den
arbeyt die sij lieden tot den opbou vande Ter-
natanen tempel moesten contribueeren, en
om dat den Sengadie selver vrouwe tot Toloda
hadt onteert gehadt; om welck quaestie te stillen
is den goegoegoe alam, den 28 novemb^e
naer derwaerts gevaren, ende naer slicht
der saecken, den 14 desr van daer geretourneert
maer het en behaeght sommige der Ternataensche
Babatos niet al te wel dat hij de opgeleijde en
door partijen wedersijts betaelde boeten, onder
sigh behoudt en om dat hij sulcx sonder derselver
kennisse heeft gedaen —

Des Conincks Amsterdams hier vooren vermelde
afgesant Sawou is des daeghs naer den goegoe voorsz
van hier wederom vertrocken om synde Ex^t
op besoecken naer dat hij met hulpe van Xulanders
eenigh hout tot een kalckoven ter ordere vande
Coninck tusschen 't Castel en Ternaetsche quartier
opgerigt hadt beschickt maer wij hebben doen ma-
aen UE Achtb^en niets gesz^en aengesien wij uyt UE
achtb^e jongste advijs van Xula hadden gelesen
van geresolveert te zijn geweest, den Coninck
van Bangay te verlaten, ende selve tot
tominij etc^a te voorderen gelijck ons dan mede
tot noch geen nader geleghentheyt voorgekomen

Sij

sy, om onse toestandt bekent te maken, als eerst p:mo onsen borger Coopman Pieter Fidels, die van hier op 14:en Octob:r de reyse met twee syner Chialoupen naer mindanauw, tot vervorderinge van syner gepermitteerden en gecontracteerden handel, vertrocken, maer derwyle den selven niets het verloop des moussons, vergeefs en wilden aenloopen soo hebben wij dan oock in onse voorneemen van UE. achtb:en daer mede t'beschryven moeten staecken op t'stock van voorn:e borger koopman hebben denselven uijtschenckte partye diuijse tijnwaeren verstreckt gelijcke UE. achtb:en in desselfs obligatie hier by in afschrift gevoegt sal connen sien,

Volgens UE. achtb:en geladenen instructie, is de Cassa onder den boeckhouder Cornelis Ringeryck berust hebbende op 26:en Aug:o door den provisioneel fiscael en guarnisoens boeckhouder opgenoomen, en tegens d'or donantien naergesien geworden alswanneer te kort wiert bevonden 99 rixd:rs naer van den Cassier voorn:t ons te meerendeels aenwysinge wist te doen, weshalven voor alsdoen in syn bedieninge wierdt gelaten; maer switspoij desselfs quaet comportement met dronckedrincke quaeden beleijdiren, hebben desselve leeden des raets Comp:e Cassa voor de tweede maal opgenomen op den 7:en Novemb:r by welck opneminge 94 rixd:s noch quam te manqueeren, daer het noch tans boven de 400 rixd:rs moet wesen, behalven 270 rixd:rs die den vrijborger Johannes franciscus marcelis over seeker pack betaalt aen Cassa te achteren was welck fraude by t'inboecken van desselfs maent sepg:r van de maent Octob:er wierdt uytgevonden waer op dan t'Cassaboek den selven afgevoordert synde hebben in desselfs transp:t van de maent Octob:er een sinistre staet buijten soo moeten gesien, alsoo in plaets van 2 een 0. was gestelt en sigh alsoo voor 200 rixd:s outlast waer mede hy de oogen der gecommitteerdens hadt verblindt, om alsoo voor die tijt nogh in syn bedieninge te mogen gelaten worden en vermits den selven geen aenwysinge van

het

het te kort komende konde doen, soo hebben wij hem
bij provisie van zijne bedieninge gesuspendeert, de
op 't groote boleverk tot UE Achtb:en komste, gecon-
fineert, mitsgaders deselfs goederen die van
weynigh belangh zijn onder behoorl:en inventaris
versekert, ende Cassa tot nader Order den Guarni-
soens boeckhouder S:r d'Gheyn, g'transporteert
komende dan nochtans dat wij allen uijtstaende
schulden, en daer van yts bekomen was, hebben
aengenomen de somma van 408: rijxd:ers
te manquieren, welcke penningen bij hem in
soo korten tijt onmogel:en konnen verteert sijn
derhalven is ons vermoeden geweest dat hij in
dronckenschap eenige ordonnantien heeft geteyk
gehadt sonder 't geldt ontfangen te hebben, ofte
wel dat d' Cassa door onnachtsaemheijt is bestoolen
ende vermits wij over sommige borsten vande
den eenigh suspitie hadden, soo hebbe onder
de selve in geheimen huyssoeckinge gedaen
maer daer mede is tot sijnen voordeel gants
niemendallen g'obtineert sodat d'E Comp:ie des
selfs Guarant op deselve sal moeten soecken

Den hiervooren inden beginne gen:de Chinees
van Eugh heeft gepresenteert voor d'E Comp:ie tot
den prijs van Amboina moppen en dackpannen
op doeing ofte eelders anders te backen, ten welcken
eynde herwaerts sijde overgekomen sijn, maer
vermits wij niet bevoegt en waeren, in UE Achtb:
absentien sonder speciael last, met den selven
eenigh Contract aen te gaen, soo is d:o steenbackerij
achterwege gebleven, alhoewel wij den selve
op sijn gedaen versoeck, onder behoorl:e Obligatie
en borghtocht, de somma van twee hondert rijxd:rs
belooft en toegestaen hebben, op d'Leverantie
vande selve te verstrecken maer hij heeft ons
hedert daerom niet gesprooken noch het en be-
taemde oock niet dat wij s Comp:s penningen
hem souden aenbieden, wesende den selven dan
den 9:en deser wederom naer Amboina gekeert
onder voorgeven van weder te sullen komen

niet

met vrouw en kinderen, omme alsdan voorsz. tie-
steenbacker met ernst bij der handt te nemen
het zij dat hij comt ofte niet, daer is onses gevoelens
weijnigh aen gelegen, vermits hier nogh selver
Chineesen is gevonden op Amboina inde woon-
achtigh die voorsz. werck wel soude willen aen-
nemen

Het Huijs voorden Baes der Wapenkamer, is op
den maendt voltoijt geweest en boven al 't geene
UE Agtb.e inde instructie heeft believen te belasten,
sijnde couseijns en ankers in voorraedt gemaeckt
tot de huijsen die nogh staen gemaeckt te werden
soodat den Capp.n voor de timmerluijden en met-
selaers geen werck meer en weet te geven, over
sulcx roepende en biddende dat den Opper Archite-
ctor haest wederom mocht komen te verschijnen

Wij en konnen voor UE Agtb.e mede niet verswijgen
ofte verborgen houden droevigh ongeluck 't geene
hier achter 't Comp.s kookstal den 4.e deser tussche
twee soldaten, den eenen gen.t Hendrick Megan
van Brugge en den andere Jan Cornelisz Loff
van Amsterdam, is komen te gebeuren, deselve
tegens elkanderen haere degens getrocken en
tekeer gegaen sijnde; heeft den eersten vande
laetstnoemde een soodanigen steeck inde
rechter sijde vande borst, ontfangen, dat den
selven maer een ofte twee uijren daer aen is
komen te overlijden, waer over dan hij Jan
Cornelisz voorsz. g'apprehendeert door den
fiscaal voor d'justitie gebracht, en ten sijne
geprocedeert is, mitsg.s volgens sententie
op den 15.e d.o in raeden van Justitie gevelt,
op gisteren met d'harquebousade, niet jegen-
staende deselfs versoecke om uijtstel tot UE
Agtb.e comste, ter executie gestelt

Jonghst isser bij abuijs, maer een halve in plaets
vande geijste heele riemen pampier, gesonden
geworden, waer van UE Agtb.e jegenwoordig
wel licht verlegen mocht sijn derhalven senden
in hier nevens een heel rijem kleijn formaet
Hollandts en een bottel inct vorders en weijnig
vanden toestandt herwaerts over niet te schrijven

derhalv.

34

derhalven sullen &c.ª Onderstondt — E. Achtbaare Heer UE Achtbaare dienst verplichte dienaren denwelgetrouwe Cornelis Speelman Gerbrant Proost, Andries Olloffz. = Raedt en Secretaris, Dirck deghij In marginè Maleijen Int Casteel Orange den 18.e Decemb.r A.o 1678 —

Manado
aan S.r Johannes Fransz. = &c.ª
gecommitteerde en Herme Smits
Commandant aldaer —

Eersame voorsienige en seer bescheijdene goede vrienden

Aengesien wij hier eenige loopende geruchten hebben gehoort als dat den, maer aff.e ofte wel den Mandarese, d' Ternateren hebben overvallen en een groot gedeelte van deselve, soo doodt geslagen als voor slaven gevanckelijck wegh gevoert soo is ons vermoeden dat Heere gedeputeerde d'heer gouverneur in zijn reijse al vrij vertraeght sal, derhalven zijn wij te raeden geworden dese onse eenighe bij der handt hebbende Chialoep af te vaerdigen tot overvoeringe van ingeslooten brieven aen zijn E, benevens 't geene UL voorders door den Stierman sal werden behandt gestelt, als van ons Eenwelen een riem pampier, met den bottel met, behalve 't geene Juff.r gouverneur den Stierman om te bestellen, heeft overhandigt dese dan door UE ontfangen en gelesen zijnde, moeten UE bedacht zijn, op stondts een corcor af te vaerdigen, en het inleggende pacquet &c. den heer gouvern.r toesenden, 't zij dat zijn E benoorden off b. oosten Celebes wordt vernomen opdat zijn E, van onsen toestandt volcomen bericht magh erlangen, en alsoo zijne wichtige zaecken geruster verrichten, Indiengevalle

zijn E

zyn E niet verre van daer is, soodat deselve
afgesonden Corcor, binnen 6 a 7 dagen bij UEd.
weder soude konnen verschijnen, met bescheyt
en antwoordt, soo mogen UEd. d'Chialoup soo lan-
ge ophouden, des men soo dient deselve ons soo
spoedigh als doenlyck, met soo veel padij als be-
quaelyck sal konnen laden, weder terugh
toegesonden werden, waer mede dan ook sullen
verwachten de rolle vas verstrecking, mitsga-
ders bericht vanden toestandt derwaerts over. —

Sr. Frantzen soude per desen gelegentheyt wel mede
teffens overkomen, indien hy daer toe konste
selveren, maer ingevallen hy last van zyn E
d'Hr. Gouverneur heeft, om te continueeren
ofte overcomen dat sluijten wijder buijten, alsoo
het alsdan voor een genoegsamen weg behoort
te verstrecken, want de Winckelen loopen vrij
langh blanco, soodat te twyffelen staet off deselve
van dit Jaer sullen konnen overgesonden wer-
den —

Wij verneemen wel dat den Corporael Dirck Ba-
rentsz van Nieulanckabeesshans, bij UE is overleden
maer den datum onbekent, derhalven
sullen in aenstaende bericht verwachten —

Den Commandant dient dan mede te besorgen
dat wy een pertinente rolle van Manados-
sterckte mogen bekomen, van ijder dorp, onder
d'E Comp. sorterende; int bysonder d'Christenen
als hoofdtsiffers vande heydenen oock appart, hoedt
des schoolmeesters werck is, daeromme sult deselve
die last opleggen hier mede dan &ca.
onderstondt UE goede vrienden, en was geteeckent
Cornelis Sweris, Gerbrant Proost, Adriaen Delossz
Raadt en Secretaris, Dirck d'G[illegible]n — In margine
Maleijo Int Casteel Orange ady 18 decemb.
Anno 1678 —

Batsjan

36

Batsjan

Aanden Sergiant Command.t

Pieter Lijn

Eersaeme Vrome Discreete

Ons is wel behandt gekomen U.E. schrijvens onder-
dato 22.en decemb.r, des vergangenen Jaers waer uijt
wij hebben verstaen, dat de volckeren op Obij, welcke
de vier alhoorighe vluchtelingen hebben opgebragt,
voor haer gedaene moeijte, wel iets gaerne souden vellen
deren, maer gemerckt het onderdanen des Coninckx
zijn, kan daer niet van vallen, en voor haer straff
hebben wijse gelijckelijcken inde kettingh laten slaen
om soodanigh aan s Conincx gemeene wercken
alhier voor den tijt te arbeijden ———

U.E. bekomt per desen ook twee hondert Rijxd.rs =
om aende Eerw.n Quarnisoenhouders voor kostpenning
verstreckt te werden, soo mede hebben wij 't ver-
streckte aende timmerlieden van haer gaedes maende
ingehouden, 't geene den Mardijcker Paij Manta
is behandt gestelt om aen U.E. met brieff op Batsjan
komende, weder over te geven, toevertrouwt,
't geeft ons groot wonder dat s Conincx lijwaeten
op Batsjan voor den prijscourant soo gij zijt schrij-
vende, geen aftreck en hebben, daer nochtans,
d'alhier van Batsjan comende volckeren, daer
soo graagh na zijn, soo dat ons de redden onbekent
is waerom men aldaer soo weijnigh gewilt zijn
hier mede &ca onderstondt U.E. goede Vrienden
en Nagetek.t Cornelis Sweris, Gerbrandt Proost
Andries Olloffs Raadt en Secretar.s, Dirck d'Ghijn,
In margine Maleijo Int Casteel Orange desen
3.en Jannuary 1679 – lager stondt Nota wij
willen niet twijffelen off door haer E.deln Hoogh achtb.n
tot Bat.a orders gestelt sal worden off des Coninx
brieff op Batsjan overgelevert sal worden ofte niet,
gelijck verleden Jaer ooch geschiet is ———

Macqian

Macqian

Aenden Sergiant Command.t
Michiel Thiel

Eersame Vroome discreete —

UL brieff gedateert 26en decemb. des voorgaenden
Jaers is ons door den batsjans mardycker Paij Manta
wel overhandicht, uyt welcken wij vernemen
dat de kostpenningen der macqiaense guarnisoenhoud=
opsijn, weshalven p.r desen UL zijn overgesonden
een somma van twee hond.t ricxd.rs nevens goede
maenders voor de timmerl.den behalven datter afgetrocken werde 't geene zij op Batsjan genooten
hebben —

UL bekompt oock drie kippen bast lont waermede UL soo spaersaem sult handelen alst eenichsints
mogelijck mach wesen, wegens de kalck ovens —
hout gelove werck met hulp vanden Singnasie
soo spoedelijck als doenelijck avanceeren hier mede Ed.a
Onderst.t en was geteek.t UL goede Vrienden
Cornelis Sweris, Gerbrandt Proost, Andries Oeloffsz
Raadt en Secretaris, dirck d'Ghyn / In margine
Malcyo Int Castel Orange den 3en Jannuary 1679

Macqian

Aenden Sergiant Command.t
Michiel Thijl —

Eersame Vroome bescheijdenen

Beyde UL jongste brieven gedachteekent den 7en
en 18en van dese loopende maendt, uyt welcke
wij hebben dan gesien, ende verstaen den
ontfangh van onsen voorigen benevens de gesonden
kostpenningen &c.a uyt handen vanden Mardycker
Paij Manta, 't geene ons aengenaem is geweest —

Het komt gants niet wel, dat den Quimelaha van
Tossoson soo traagh en langsaem is om het beloofde hout
tot derwijen vande affuijten aen te brengen, maer het
is gemeenen gebreck van dese inlanderen
beweelen gereet in beloften te doen maer seer
traegh en onwilligh int volbrengen, willende men
te min vertrouwen dat den selven UE al voor
ontfangh deses, met voorsz.en hout al sal hebben gebr[acht]
des men sal hem daer toe minsamelijck persuaderen
en voorhouden dat d'Comp.e de gemelde vestinge
en 't guarnisoen daer hout niet om d'profijten
d'welcke gants gering zijn, maer om hen en haer
landt voor overval soo veel doenl.en naest hulpe
van Godt te bevrijden, opdat se gerust, en hun
overal haer landt mogen bouwen, en behoorl.en
beschermt werden, en derhalven sijn sijluijden daer
mede gehouden daer toe alle mogelijcke hulpe
en bijstandt te doen

Wij en hebben niets tegen dat de luijden, die aen
het bestaende opriechte kalckhoventie, arbeijden
sullen, soodanigen tractement genieten als voor
desen in gewoonten is gebracht, namentl.e [illegible]
rijs en een st.r sdaeghs, maer UE moet in plaets
van rijs twee ponden padij afstrecken

Hier nevens bekomt UE d'geijste spijckers, de
dommekracht en dertigh vadem tros, welcke
dommekracht wij wederom sullen verwacht[en]
wanneer deselve aldaer niet langer van doen
sal zijn, temeer wij verstaen dat UE daer ginds
op en te behoeve vant fort een dommekracht heeft

Dat den Sengadie van Macquian ook met
beleeftheijt mage aengesprooken worden, om de
affuijten boven op het fortie Mauritius te laten
brengen, en is niet onbehoorl.en om vedden hier
voor en vergaet

Sijn wij UE van hier met plancken om onder
de affuijten te leggen wilde versien, soo en can
sulcx echter niet geschieden, vermits geen van
tuyghs daer toe bequaem bij der handt en hebben
derhalve sal UE tot nader ordre off d'komste
vande h.r Gouvern.r laten bosch plancken
kappen en daer toe gebruijcken, ofte met UE

anders

anders middeler tijt behelpen, soo als de gelegentheijt
des tijts mede brengen sal, behalven dien soo is
ons vertrouwen dat de gouvern.r alhier wel-
haest sal verschenen zijn als UL de plancken
van doen sult hebben, sullende niet temin de
timmerluijden met luij en ledige gaen gaens
niet opgehouden worden, maer naer gedaene
werck tot presteren van hunne dienst herwaerts
opgesonden worden, hiermede &c.a Onderstont
UL goede vrienden en was geteek.t Cornelis
Sweris, Gerbrandt Proost, Andries Oeloffs,
Raadt en Secretaris, Dirck d'Ghijn, Junior,
gine Maleije In 't Casteel Orange den 21.en
Januarij Anno 1679. Lager stondt Nota
den tamboer die ginder bij UL guarnisoen houdt
moet in plaets van desen geruijlt en herwaerts
overgesonden worden tot presteren van
hunne gewoonl.e dienst

Macquian
Aanden Sergiant Command.t
Michiel Thijl —

Eersaeme Vroome Beschejden

Verleden saturdagh zijnde den 9.e deser bequa-
men wij UL brieff van den 2.e besgorens geschr.
en daer uijt ten principaelen gelesen des staets
terustige versoek door den Singhadie ende ver-
dere babatos van Macquian gedaen om hond.t
ponden bosruijt mits betaelende met dese
zijnde afgesonden, van hier te mogen bekomen,
geven wij UL hier mede te laten toekomen,
om door UL aldaer deselve tegens geslevert te
werden, naer dat de betalinge daer voor sult
hebben ontfangen te weten twintigh rixd.rs
doch UL sult weten dat wij dit haer laten
volgen op goet vertrouwen van hunne ge-
trouwigh.t tot d'Comp.e en haeren Coninck,
sonder het welcke sij van d'Comp.e niets en
hebben te verwachten dan vervolginge derhalven
willen

willen UE.Edl. ernstigh gerecommandeert hebben
op haere handel en wandel altydt en geduyrige
goede acht te slaen, voor en al eer UL deese hoendert
poudt bescruyt sijn overhandigt, soodat UL. wel
verseeckert sijnde van geen onraet voorhanden te
zijn, gelijck wij ook willen hoopen van neen —
als dan deselve mocht onder voorsz.e Conditiën ons
Cordiale groete overleeveren, nochtans zal het
dienstigh zijn, dat UL eerst en voor al, alte canon
in volle postuire van deffentie off uijterder besch-
minge maeckt te hebben, op dat altydt den Mann
d'Noodt mocht komen te verdijffen, niemandt han
uit haer mochten staen, want een vigilandt
en vroom soldaet wordt best gekent van zyn
geweer wapen en wacht houden komende
voorsigtigh.t Mooijt geen quaet en dat meen het
uijtterste gelaet van menschen voornamentl.
van sommige der bontgenooten niet al te veel
en vertrouwt dit wordt hier soo een weijnigh
wijtloopigh aengehaelt, om dat wij deese hunne
versoeke op voorsz.en van UL hebben toegestaen
en vermits uijt geside UL brieff, daer beneven
hebben gesien, dat soo wel den Capp.n Lamot
als sergeanten voorsz.en haer seer vlijtigh en
ijverigh hebben gethoont, om het geschut alde
soo op Mauritius als Zeeborgh in wegen weder
ge te brengen mitsgaders om het kalck oven
voort af te maecken, het welcke ons aengenaem
is geweest, —

Dat het Canon aldaer wel mede eens afgeble-
sen en gesuijvert mogen werden en hebben we
niets tegen, als een saeke zijnde dat niet tegen
maer wel volgens s Comp.s ordre geschiet soo-
ende wanneer het maer niet, buijten tijts
ofte te veele wordt gepleegt, dat wij van UL
niet en hoope te verstaen. —

Hier mede bekomt UL dan mede op gedaene
versoeke twee boeken pampier waer mede te
de Conste der scheepen conti maecken kont te schu
wekende dit schrijven wij voor / tegenwoordigh

Op

Op U.E. schrijvens hebben te antwoorden, derhalve sluyten willen &ca. Onderstondt U.E. genegene Vrinden en was geteekent Cornelis Sweris, Gerbrandt Proost, Andries Oloffsz. Raadt en Secret.s Dirck d'Ghijn, In margine Maleyo int Casteel Orangie desen 6en febru. A.o 1679

Macquian
Aanden Sergiant Command.t
Michiel Thijl —

Discrete en Vroome —

Soo opstonts ontfingen wij U.E. schrijvens gedateert gesz.den en daer de depres afgesonden prauw vanden Mac„quians Sengadie naer herw.ts afgevaerdicht, ten principaelen om van ons te vercrijgen volgens desselfs gedaene versoek aldaer dat de hondert ponden boscruijt 't geene wij haer jongst van hier mits aldaer en U.E. te sullen betaelt werden, lieten toecomen, maer wij vernemen, jegenwoordigh dat U.E. hare meeningen niet wel en hebt verstaen, vermits sij 't selvige op haere naegel recognitie versochten te mogen werden gestelt 't geene wij haer, mits dobbelde gedaene moeten, als om te doen blijcken dat wij van haer geen goet gevoelen hebben, niet en conden weijgeren, maer toestaen mits desen; niet tegenstaende dat wij U.E. jongst schreven van op haeren ommeganck goede acht te slaen en voorsichtigh te zijn, 't geene wij noch en altyt in 't besten gerecommandeert en aenbevolen hebben —

Maer wij en konnen niet begrijpen waer U.E. gesien ofte gelesen hebt, off door wien U.E. sulcx wijs gemaeckt is, dat onse ordre was, dat den Sengadie, met de verdere hoofden bij U.E. souden ontbooden, en afgevraecht werden, wat dat hunne intentie was, off waer toe sij lieden voorsz.e versochte boscruijt voorsz.en besigen ofte gebruycken 't welck immers een groote misslagh, en onverstandt is want onse ordre en was niet verder als om op der selver handel

en

en wandel goede acht te slaen, gelijck hier voorden
hebben aengehaelt, soo dat UE hier mede een
saecke hebt geopenbaert, 'tgeene wij U als een
geheijmenisse, hebben toevertrout, ende schande-
lyck men soude hier over de Jongens die inde
school gaen, met den Roede; naer 't spreeckwo-
woort gat geven, maer de wijle geschiede dinge
geen keer en nemen, soo willen wij UE: voor
als nogh aenbevoolen laten met meerder
voorsichtighz. te werck te gaen, ende wat
nauwkeuriger naer te sien, en over te sien
'tgeene UE belast wordt opdat ons doch
diergelijcke gepleegde lossigheden niet meer
en mogen voorkomen, andersints souden
wij genootsaeckt worden behoorl.e Correc.
daer over te laten gaen,

Het is nu wel dat het Canon in behoorl.e deffentie is gebracht, maer vermits UE voorsch.
Senghadie en babatos, al bevoorens had te
kennen gegeven, 'tgeene wij aen UE als een
bysondere saeck, om bij UE int particulier
overwoogen en opgevolgh te werden, hebben
geschz.en soo waere het oock beter gedaen ge-
weest dat UE met weijniger bohaij alles
in behoorlycke ordre hadt beschickt aengesien
die luijden uijt sulcken gedoenten oock eenige
swaere naerbedenckingen, sonder twijffel
sullen gekregen hebben, doch willen hoopen
dat sij Comp.e maximen goede wille en
genegenth.t kennende, hun van alles goeds
sullen versekert houden

Hier mede wordt UE oock den boschwachter genr.t
gabriel Bartelsz nolinge toegesonden, om
aldaer sijn dienst naer behooren en daer van
noode is te presteeren — sijt hier mede &c.a
onderst.t UL vrienden was geteek.t Cornelis
Sweris, G: Proost, Adriaen Oeleffz.en naat en Secret.s
D: Ghyn, In Margine Maltijo Int Casteel Orange 9.e feb 167[illegible]

Macquian

Macquian
Aenden Sergiant Command^t
Michiel Thijs

Eersaeme en Bescheydene —

Eergisteren, zijnde den 19^e deses, wiert ons U l. brieff p^r de afgesonden soldaet Jeronimo des daeghs van tevooren geschr^{en} wel toegebraght, waer op voor tegenwoordigh niets bij sonders niet te antwoorden valt. eyndelijck is het ons met aengenaemh^t gebleecken, dat d'overigheden van 't landt, 't beschuyt, jonghst op zijn versoek van hier gesonden niet alleen wel en tot genoegen ontfangen maer ook alle quaet vermoeden aan een zijde geset hadden —

D'goede maenden voort quarnisoen gaen van hier nevens volgens de rolle van den winckelier 't geene wij naer gedaene uytrekeninge, gelijck voor het geheel, wederom sullen verwachten —

Soo mede bekomt U l. volgens versoek 30 stux^{en} touwen van 2 d^m, 2 putsen ende 1/3 p^s lijwaet tot verdouken — waer van 't gaeren ook geplugt moet werden, ende 3 jaer^{en} cleeden voor beyde sjouw= lijff eygenen bestaende in een p^s bafta en 2 p^s kijlcleeden voor yder maer swartsel en is hier niet bekomen 't geene ook noch wel gemist kan worden, en het daer op ook niet eens aen comen sal —

De blaesbalck en commercraght is dan mede hier wel overgecomen benevens een platte staef ijser, 't geene jonghst overgeschoten was van 't ijser dat van hier tot en behalven van de afsluyten gesonden is geworden

Met 't opgraven van het toegedempte kelder op Fort Mauritius sal noch wel wat comen gewaght werden, ten minste tot d'comste van H^r gouvern^r, nochtans indien 't kruyt en t' andere amonitie van oorlogh sonder perijckel niet sal connen dus lange bewaert werden, moet U l. op dit point niet bestier blijven maer doen(?)

dat

dat godt den taelsaem is twelck wy dan UL voorsi-
tigheijt willen toevertrout laeten —
Dat er om planckjen onder 't canon moet versorgt
worden is niet buijten reeden en dat deselve op
'teijlandt Mottie worden gebraght, hebben niet ìeg
soo seer maer d'Comp.e niet hoogh boven de waerde
in reeckeningh worden gebraght —
Onder andere wordt UL nu mede een dissel me
en weijnigh persiaense wijn toegesonden, gel
dan naer behooren, en wanneer sijnde als gesegt
wordt, sult weeten te gebruijcken hier mede
&c.a onderstondt UL vrienden & was geteyk
Cornelis Speelman, Gerbrant Proost, Andries
Veloffz.n Raadt en Secret.s dirck d'Ghyn &
marginie Maleyo int Casteel Orange dese
21 feb.s 1679 lager stondt Nota hier neven
becomt UL een half aem Cocus Olie van 40
kannen een behoeve van beijde fortressen
onder gesien UL. legt d'kan aldaer 7 a 8 st. gesien
en alhier voor 3 a 4 st.s kannen behouden
soo werdt Godt gedaght van hier UL Twelcken

Batchian

Aenden Sergiant Command.t
Pieter Lyn,

Eersaeme Manhafte vroome
en beschijdene

Dese weijnige letteren sullen dienen tot geley
de van dese wederkeerende prauw, waer mede
wy UL brieffie vanden 21 feb.s wel ontfangh
en daer uyt met by sondere aengenaemh.t ver
staen de behouden vaeren vande schepen de
hanxsen en de experiment, d'welcke nu op
gisteren alle beyden te deser reede en in de
behouden haven sijn g'arriveert, waer voor
wy den heer des hemels en der aerden loff en
dancke seggen, sijnde nu maer te wenschen
dat d.e ouden gouvern.r voorspoedigh mocht

Comen

Comen op de dagen en van zijn Staugee en Modyl
rijke dinden nae onser aller wensch verlost
mogt werden, ende aengesien ul. den brieff
p. den Mardijcker Pay manta inde wandeling
genaemt affgehouden aen den heer gouverneur
geb geconsigneert sonder te vermelden van den
radt, inden selven brieff sijn gouverneurs
te handt geschildt, en tot noch toe ongeopent bij
haer t'onderustende, weshalven wij daer op niets
en connen antwoorden, als van den inhoud des
deselfs onbewust gelijck mede den valt met
te antwoorden op voorsz. ul. brieff, dewijcke is
het nu mede wel dat de ternataensche rijck
groten van daer en wederom naer herwaerts
op gekomen sijn, soo dat wij van vlugge bekom
meringe die de wrogen gehadt hebben nu ont
slagen sijn aengesien ons vermoeden te onde
len is geweest, dat se haer reijs ijvers verder
soude genoomen hebben, twelck wel ligt voor
gemelden custe schadelijck soude geweest sijn
hiermede etc. ondenstondt Ul. genegene vrun
en was get. Cornelis Sweris, Gerbrant Proost
Andries Oeloffsz. Raadt en secret. dirk de Ghijn
ter marguin Malleijo Int casteel Oranje
desen p.mo maart 1679 ——

Aan d'E. Heere Robbert Padtbrugge
Gouvern. en direct. der Moluccos ende
t district van dien

E. Erntfeste Aghtbaare Man,
hafte wel wijse voorsienige
seer discrete genereuse Heer

Ons gebiedent Heer

Sedert onsen jongsten vanden 18 Xbr. des ver
gangen jaers p. de chialoup d'Welkomst van
hier naer Manado afgegaen zijn ons twee
UL. Achtb. seer aengenaeme missives met de
respective bijlagen verschijnt wel geworden
als den eersten van 2. januarij p. 'tjaght ie
de kroniche Amsterdam op den 22. d. hier
te reede

ter reede gearriveert, ende d'andere van UE
daeraen met het weerkeeren van voorsz.
Chialoup d'wellecomst op den 2e febr. bij de
degen haeren op manado gesz. ende aengewe-
sen op gemelte UE achtb. brieven voor ge-
genwoordigh niett bij souder te antwoorden
valt, soo sullen wij den 't ander overslaen
en UEd. melden hoe wij ontrent 14 dagen
naer den ontfangh van UE achtb. jonghste
missive UE achtb. vandagh tot dagh met ver-
langen hebben gedaen gesien ende nogh
alle uijren verwachten, maer tot ons leet-
wesen tot nogh toe vergeefs, derhalven sijn
wij te raede geworden om dese schip praeuw
tot welkere gelijcke deselve gesz. woordt
van hier over 't eijlandt Meau, naer Tagu-
landa ofte Chiauw, aff te senden, omme
naert denselven van UE achtb. ende den toe-
standt der saecken daer rondt omme eenige
kennisse te mogen erlangen. Wij hadden
geerne eender boven gemelte bodems hier
toe affgevaerdigt, maer ons beduchten is
dat de selve mits jegenwoordige aenhouden
stilte, door de stroomen heenwaerts tusschen
d'eijlanden souden gedreven worden, ende
oversulcx niets vorderen, twelck wij ook
geloovende oorsaecke te zijn van UE achtb.
lange vertoeven, ofte afwesen van hier, ten
sij den beruchten beleijdt don philiph alias
Sasoucol ofte datonseke met sijnen mahume-
tische aenhangh sich tegen UE achtb. ende Eerl.
Compagnie [illegible] sal hebben kattigh gestelt,
ende vervolgens eenige moeijlijckheden en
verhinderinge veroorsaeckt doch de goedertie-
ren godt geliewe UE achtb. naer onser aller
wensch bidden en smeecken voor ongeval
behoeden, ende dienende tot troost van ons
en verdere verlangende gemoederen hier
te

hier bereede en in den gewenschte haven brengh,
gelijcke deschepen ofte jagten den Sampson en
d'Experiment door sijn goddelijcke geleijde naer
den maendt t'zeijlens van Batavia wel en be,,
houden hier gebraght sijn met den Carga van
meer als twee tonnen schats, voor den t en behoeve
van dese UEd: agtb: gouvernement, nevens
55 militaire koppen, tot recruite, mitsgaders
haer Ed: hooghagtb: brieven en bijlagen,
die tot nogh gesloten tot UEd: agtb: comste
werden bewaert, behalven de facturen en
cognossementen sijnde uijtgenomen en op
stondts wederom versegelt, welcke schepen
jegenwoordigh vande meeste packen ontlost
zijn, wij souden mede gelijck haer Edelens
brieven UEd: agtb: hier nevens laten toeko,,
men, maer mits deselvijne desvaertuijgs en
dersen sulx niet bestaen, en om andere
redden meer, — met voorsz: jagten sijnde
ook drie huijsgesinnen over gecomen om, in
soo gesegt wordt alhier ofte elders onder UEd:
agtb: gouverno geplaetst te werden, als den
onder Coopman Daniel van Vliet, Abram van
Meijert, boeckhouder, en nogh den opperchirur
gijn de welcke alle hier binnen 't Casteel
gehuijsvest zijn, 't Jaghtie d' Koninck Amsterdam
heeft d'reijse volgens UEd: agtb: gegevene
ordre naer manguindanauw niet connen
winnen, hebbende ontrent agt mijlen van
Sangij moeten op drijven, ende den steeden
herwaerts wenden vermits het met twee
pompen niet langer conden gaende houden,
derhalve hebben wij gelijde bodem, gelijcke
ons door UEd: agtb: aengesz: en geraecommand
is niet konnen tot nogh naer Manado om
van daer meer padij af te haelen, sullen maer
hier op de reede met krenge soo veel mogelij=
ke doen versheepen, waer door soo verre is schier
geworden dat daer mede nu een quantiteyt
kats koppen tot het opvullen van 't hooft, van

d'overrust

overcust stadt gebracht te worden off desselve
daernaer bequaem sal zijn om den keder te wen-
dende voorsz.e naer Manado te doen moet afge-
wacht en uyt de verclaringe die d'opperhoofde
daer van sullen commen te geven g'oordeelt wer-
Den Koninck Amsterdam is mede tot nog
niet opgedondert, maer wordt alle dagen ver-
wacht, d'rijcx grooten van Ternaten, en
magiden zijn hem tege moet naer Batchian
gescheept maer vermits zijn hoogh.t niet
en hebben konnen inwachten, sijnse wede
omgekeert; Onderwijlen was der op 25.e de
verleden maendt een schielycke brandt
in Ternaten ontstaen, waerdoor 50 ofte
meer huysen in een uyr tijts in asschen raeckte
daer onder mede 't groote en nieuwe huys
vande princesse Gammalamma, door welc-
kers hooghe ons woonninge uyt Casteel
groot prijckel liepen, jae soodanigh dat een
Ieder zijn plunderagie hier en daer op d'stra-
ten droegen en voorts alle middelen tot dem-
pinge gestelt wierdt maer den brandt op sijn
hevighste sijnde kregen wen kleijn luggien
uyt den westen die d'vlamme naer de zee
dreeff ende wij alsoo Godde lof zij dancke van
alles onbeschadigt bleven

Wij en hebben voor als noch geen nieuws van Bata-
[illegible] ons mondelingh door d'schippers Jacob
Livius en Jan Maertensz Meuw alle beyde
oude Ternaete vaerders bekent gemaeckt
datter op d'Oostcust van Java groote victoria
in Cadiry door deuse onder 't beleyt vande E.H.r
Admirael Anthonio Hurdt was bevochten,
hebbende ooke oversulcx mondelinge last gehad
vande Ed. H.r Rickloff van Goens Gouvern.r
generael om hier ter reede verschooten sijnde
de 15 schooten te doen, wegens voorsz.e
bevochte victoria, gelijck het selve door haer
leden ooke volbracht is, en vermits jegen-
woordigh geen sonderlinge stoffe en hebben

om

ondertusschen verwachtende, sullende hier mede eyndigen ende UE Agtb. Ond. Onderstondt UE Agtb. Heere UE aghtbaare dienstbereyde ende gehoorsaeme dienaeren, was geteykent Cornelis Sweris, Gerbrant Proost, Andries Velosz. raadt en secretaris Dirck d'Heijn In margine Maleijo Int Castel Orange desen 6e maart Ao. 1679

Batchian
Aenden Sergiant Pieter ...
Commandt.

Eersame Manhafte Discrete

In ons afweesen van hier is wel overgecomen ende ontfangen UE brieff van den 8e febr. jongst leeden p. den Mardijcker Pay Manta, ende op gisteren wierde ons nogh UE naeder schrijvens van den 28e daer aen, door d'expresse affgesonden batchianders, uijt welcke wijte verstaen hebben de voorvallen op Ouby, 'tsedert ons vertreck van daer, t'geene ons bij de Mardijckers is bekent geworden, der halven jegenwoordigh dien aengaende niets bijsonders te antwoorden valt, welijck vermits UE van hier ordre begeert, gelijck het oock behoort, om den kalck ovens door onse mardyckers op Ouby te mogen doen branden, tot het verwijsteren vande burgers den brief, soo dient daer op, dat wij het wel mogen lijden, indien sulcx sonder naemwaerdige costen kan geschieden, anders dient daer mede nogh wat aengesien en vertoeft te werden om off wij van hier soo veel kalck als daer toe van doen sal zijn niet en souden connen naer derwaerts senden.

Belangende het versoek vanden Coninck dat de clappus boomen die wij g'oordeelt hebben, ende voor als noch daer bij verschifferen ons fortres al daer seer schaddelijck te zijn mochte staende blijven ende niet voegens ons genomen besluijt

omgeveelt

omgevelt werden; daer op kont sijn hoogh.t = diens,
dat wij tot het omvellen der voorsz. boomen
niet gaerne en souden willen proceederen, indien
d'selve tot S'Comp.s = nadeel niet en strekten
ende daer omme en konnen wij van ons vooringe
besluyt niet veranderen, dogh, op dat sijn hoogh.t
en alle die daer aen g'interess.t = sijn gelijck sij en
door den Gouvern.r = voor desen aengeseyt is tijt en
gelegenth. = mogen hebben om andere soodanige
boomen van onder ons Canon van daen te plant
en aen [?], soo sullen met d'omvellinge nog
een wijle aenhouden, tot dat UL: van ons nader
last en ordre sult gekregen hebben ——

D'actens van verbeteringe voor de soldaten
Pieter Jacobsz. van Coppenhagen en Philip
hendericksz. van Dulken met hunne overgesonden
rekeninge gaen hier weder met twee maen
gagie voor ijder, op hun loopende reeckeninge mede
verbandt, af 12 - f.s = maent, verstreckt, bestaende
in 8 p.s = percallen, en Rijs = Contant ——

uyt UL bovengemelte jonghste brieff sien wij
des koninckx Allowadins groote misnoegen
wegens hetgeen door den Senghadie van Macqua
van daer verwoede vrouws persoon buijten
kennisse en voor weten van sijn hoogh.t = [?],
wij wel wensten anders te sijn, maer de wijle
gedaene dingen geenen keer konnen nemen,
soo moeten en die misslagen met goede middelen
tracht te verhoeden, en alle verwijderinge
die daer uijt schijnen te willen rijsen, met regt en
billickh.t = voorkomen, maer niet te vergeten
om soo een kleijnen saeke tot de wapenen
te treeden, gelijck sijn hoogh.t te [?]
laeten blijcken, aengesien den balanshouder
d'Comp.e = niemant in sijn regt niet en
wil nogh begeert verkort te sullen werden,
dierhalven hebben wij den goegoegoe d'Prins
Alam den Capp.n = Launt Reel ende verdere
ternataense grooten opstondts naer
den ontfangh, van UL brieff sijn Hoogh.ts =

presentie

pretensie op voorsz.^en vrouws persoon, mitsgaders
desselfs beschoude misnoegen, doen verstaen, waer
over genoeg^te gorgorgoe en Capp^n. Lauwt desen
morgenstondt in ons Casteel sijn verschenen,
als wanneer hun EE.^s voorsz.^en saek noch nader
is voorgehouden, zijnde door haer daer op g'antw.=
dat de gepretendeerde vrouwe niet met haere
kennisse, veel min aenraedinge van daer
is gebracht, maer wel dat sij haer in een vande
macquianse Corcorren soude versteecken hebben
om van den ongerechtige slavernie verlost
te worden, waer inne den koninck haer nu
een jaer langh soude gehouden hebben enden
om dat sij van haer moeder tot desuster vanden
koninck was gevlucht: egter indien des koninks
gerechtigh in zijn pretensie ende bewesen
kan worden dat deselve een slavin van sijn
Hoogh.^t is, soo presenteert den Capp.^n Lauwt
haer vrij te koopen en zijn hoogh.^t billijcken te
voldoen, aengesien sij den Capp.^n Lauwt voorsz.^n
van haer vaders wegen in den bloede bestaet,
't geene UL. zijn hoogh.^t met believ.^t sult
connen bekent maeken, ende ons in aenstaen
hier op bedeckte bericht en antwoordt van zijn
Hoogh.^t laeten toekomen ——

Wij en schrijven voordit mael aen sijn hoogh.^t
niet maer UL. sult hem onsen twegen groot
groeten, ende daer beneevens laeten weeten
dat den gouvern.^r op gisteren p.^r de Chialoup
d'Eendracht vande langduijrige en moeijel.^en
tochte en visite der omleggende eijlanden
met goede gesontsh.^t weder om op maleijo
aengelant is, ende vermits haer Ed.^t Hoog
Achtb.^en d'hooge regeringe van India tot
batavia ons in haer Ed.^le Gr.^e schrijvens hebben
belieeven te gelasten en aenbeveelen, dat die
eedt van getrouwigheijt volgens ouden gewoonte
den overstaen vande molucse koningen
van alle 's Comp.^s dienaeren, aen den nieuw
gekoorenden Gouvern.^r gener.^l de Ed.^len Heer

Gouvern.^r

gouverneur Generael de Ed[ele] Heer Ryckloff
van Goens sal vermindert en affgeleijt werden
t geene wij met de wedderkomste van zijn
Hoogh[eijt] den Koninck van Ternaten hier binnen
t Casteel met behoorl[ijcke] soldaten uijtdijten meden
te laeten geschieden, deshalven zijn op-
zijn Hoogh[eijt] versoekende dat sigh lieden in dien
tijdt alhier met sijn voornaemste rijcxgrooten
gereedt te laeten vinden alswanneer met
eenen de brieff en schenkagie van haer
edelgemelde Hooghachten aen Zijn Hoogh[eijt]
gesonden sal konnen overgelevert werden,
hier mede E[dele] onderhoudt UE vrundt
en welgetrouwe Robbertus Padtbrugge
In margine Malcijs In t Casteel Orange
desen 9e Maart Anno 1679 lager stondt
Nota vermits den pachter der sterckedranken
Cornelis Pieter[sz]. ons eenige stucken
tot uw lasten heeft gehoort, van wegens
eenige gecochte en gesluijckte dranken waer
over hij pachter sijn competente en behoorl[ijck]
recht is versoekende: t geene niet en kan
geweijgert werden deshalven sal UL sijn man
onder behoorl[ijcke] volmacht in UL plaets ge-
kiesen en stellen, om alhier ul saecken
voort recht te antwoorden

Xulaa

Aen Sijn Hoogh[eijt] den
Coninck van Ternaten

Hoogh Geboorne Vorst en Heere

Nu vijff dagen verleden quam ick van mijn reijse
weder terugh in hoope den vertrouwden UE Hoogh[eijt]
al in Ternaten te sullen in gesontheijt vinden,
doch schijnt het dat de goeden winden en noodige
besigheden

beswigheden sulcx tot nogh toe hebben gehindert ende
alsoo UE Hooghheijts rijcxgrooten bijsonderlijck seer
verlangen ende bekommert zijn, soo hebbe noodigh
geacht dese chialoup de wellekomst naer UE Hoogh^t=
af te vaerdigen, niet soo seer om UE Hoogh^t te doen
verhaelen in soo dringende noodige saecken den
welstant van UE Hoogh^ts rijcke, en Coninckelijcke
ontsagh rakende, als wel om UE Hoogh^ts rijcxgroote
hier immede te vergenoegen, die waerlijck den welstant
van UE Coninckel^n persoon betrachten, blijckende
hier aen dat hun soo haest als d'overdadige stouten
trouloosheden vanden Hoccum Sengadie met
het achterhouden van des Coninck en rijcxgrooten
van Bouton haeren brieff, soo beleefdel^n aen UE
Hoogh^t geschreven hun bekent gemaeckt was, off heb=
ben den gocgocgoe, Capp^n Laudt Hoccum en ande=
re grooten den selven Hoccum Sengadie naer onse
raedt op UE Hoogh^ts Casteel doen schicken om op
UE Hoogh^ts verschijninge daer mede te handelen
naer desselfs goetvinden en welbehagen. Ick en
kan ook niet naerlaeten UE Hoogh^t bekent te
maecken dat buijten de brieff en [illegible]
schenckagie haer Ed^e UE Hoogh^t nogh mede^n=
hebben gelieven te begiftigen, met een somma
van seventhien duijsent rijcxd^s= hebbende ook
voor desselfs jacht dat maer drie duijsent rijcxd^s=
gekost en ook niet meer, maer veel minder
weerdigh is UE Hoogh^t gelieven toe te leggen
een somma van vijff duijsent rijcxd^ns=, daer=
aff den Heere direct^r= Generael Cornelis Speelman
UE Hoogh^t sal schrijven doen nogh hebben ~~op~~ haer
op gemelte Hooghachtbaerheden opdraege de [illegible],
brieffe van Macquan voor volle ses jaer en
gedienen int versoch te zijn waer mede den H^r=
director= mede afbetaelt is, ende sulcx alles —
om UE Hoogh^t= uijt desselfs schulden te op den effen
bodem te helpen, in vaste hoope en vertrouwen
int aenstaende des selfs hoffelijcke saecken en on=
costen [illegible] sullen [illegible] dat
niet achter maer voorwaerts moogt geraecken

Mete

met alle het welcke UE Hoogheijt veel geluck
wensche als die hier nevens uijt deselfs alderswaerste
becommeringe en moeijelijckheden is geraeckt
Staende het al omme alles ints anders wel, behal-
ven dat die van Timaün door den ongehoorde stout-
heijt en afval nogh naer UE Hoogh[eij]ts en deselfs -
rijcxgrooten last en bevel schrift, nogh naer het
Coninckl[ijcke]n en rijcxsegel hebben willen luijste-
ren, en hebben op mij en mijne oppassers -
staende voor hunne pagger off sterckte, op
den bergh daer sij op en gevlught waeren, de-
ven schieten, doodende twee daer aff aen mijne
sijde en quetsende den derde seer gevaerlijck
in den buijck die wij niet gelooven dat daer aff
op komen sal sijnde de daermeden gequetst de-
ze euveldadt sijn wij voornemens op het alder-
strengste te straffen uijt crachte vande aen
ons verleende volmacht. Soo wanneer men
de voornaemste roervinckelen in handen crijgen
sal. Ick en kan ook niet naerlaeten UE Hoogh[eij]t
mede te deijlen de genaeden en segen die God
almachtigh d'onse onder 't dapper beleijt vanden
heer Anthonij Hurt op d'Oostcust van Java
verleent heeft, sijnde int geheel en al geslagen
en alle zijne overige sterckten voornamen-
lijcke de stercke stadt Kadijri sijn schuijlplaet-
se door d'onse ingenomen, soo dat hij niet en
weet werwaerts meer vlughten sal, hebben-
de den Coninck van Balij hem in zijn landt
niet willen ontfangen. Djoun Djena
UE Hoogh[eij]ts broeder en is in alle die voorvallen
niet tegenwoordigh geweest dat wel gewenst
hadde, ~~ax~~ dat wat sien en leeren mochte,
hebbende de ternataenen op Maccasser sucht
gehadt daer ontslagen te mogen zijn en niet
mede te gaen, 't welck hun toegestaen wat-
gelijcke den prins wel licht selfs aen UE Hoogh[eij]t
schrijft, welcke brieff hier nevens gaet

wat

wat verder nieuws is, en wat mij al verder
Ick van uE Hoogh.t schrijve, weerwaerden is,
daeraff zal ick uE Hoogh.t met liefde
ingesontst gecomen sijnde kuijnde by mond
berichtinge doen sluijtende desen met bede
tot godt almachtige dat uE koninckelijcke
hoogwaerde persoon gelieve te nemen in
desselfs H. Hoede bewaere ick onverandert
bleijve onderstondt uE Hoogheijts bereijt-
willigen vrundt en dienaer en was geteekent
Robbertus Padtbrugge In margine
malcijn Int Casteel Orange desen 13en
maart A° 1679 —

XIIa

Aanden Luijtenant Jodocus
Lodewijcxs Cromhuijse en
Adsistent Paulus Hancxe

Manhafte vroome Seer
Bescheijdene —

Wij willen hoopen alle achtervolgende onse ge-
latenen instructien Zijn Hoogh.t Amsterdam
zal wesen ingeschreven ende verricht, voorna-
mentlijck dat tot Bangay, billijcke ende be-
hoorlijcke straffe over Callabo sal hebben
geoeffent ende verders den doortrappten godgod-
gode [illegible] met alle de zijne van daer
hebben gelicht, ook dat uE. [illegible] achter die [illegible]
zullen sijn geraeckt die Capitein Baccary sijde
te hebben van des godgodgod, voornoemde ge-
houden gemeijnschap met dan [illegible] ver-
derspanninge; ende dat Zijn Hoogh.t verders
hun allen bij den zal hebben, om herwaerts
aengevoert te [illegible] worden, daer toe hem
maet aenmoedigen om zich daer niet
afkeerich te wijsen —

[illegible]

dese Chialoup de Welckomst gaet ledigh
over te weeten wel hem weder om
te hebben naementelyck niet hoe
waer toe Zyn Hoogh^t in persoon naeme
zult versoecken voorts dat Zyn
Hoogh^ts burgt te Lucco geheel van
ten ontbloot is leggende tegens
de grondt het wy anders soude moeten
intrecken —
buyten dit soo en hebben wy geen hout meer
allen meer in voorraadt soodat onse tim
merlieyden genoeghsaem buyten werk syn
en ledigh loopen soodat het hertelycke ver Aan
langen al meede naer onse Chialoup de Too
haen is de welcke wy om te vertimmeren
voornemens zyn naer Batavia te senden
Eerdinude en behoeven UEd. daeromme
sigh niet te verhaelen als wy naer te
weten door dese Chialoup van den toestan
gins over voltomen werden onderrigt —
moetende Zyn Hoogh^t voor al niet vandaen
scheyden dan te gelyck met Baccarij ende
alle die geene die herwaerts overgestaen ge
voert te worden.
groet mynent wegen geneemde Captn Bac
carij hertel^k en blyft selfs mede gegroet
van onderstondt UEd^s goede vrundt R:
Padbrugge. In margine Malaijo Int Casteel
Orangie desen 13^e maart A^o 1679 lager
stondt het voorneemen van den Coninck Amst^m
op den uytsteeckende hertelycke wyse op desselfs
wedercomste inne te haelen en te verwelle,,
comen soude aen Tidoore te groeten naer
yver veroorsaeken te meer Zyn Hoogh uyt Amst
in door haer Ed^le H: A^den soo mildelycke en
Edelmoedigh wordt beschonken dat gevaels al
den bysondere spyt in haer sal veroorsaeken,

uyt welke

uyt welcke insicht dan zijn Hoogh.t Amsterdam
over langhen, en bij goddeloose gedachten en luyden
daer ontrent niet te voren bedreven, dat op ylo en
geenderhande, in stuck van inhaelinge niet en geleeft
te wachten, zullende egter heerlyck genoegh geschieden
soo wanneer onse dere doot van sigh aen ons hooft
op deselfs comste te laden aen setten en landen
Oock kunt U.Ed.e met dese Chialoup ons toesenden
soodanige Tambocca swaerden alder mochten
wesen ingedruyct ten waere in t Coelen mede te
toedoen hadden staet te volgen —

Taboccan
aanden Coninck van Siauw

Hoogh Geboorene Vorst en Heere

Naer mijne toezegginge zoo comt onsen Capt.
bij desen over niet met den Chialoup alleen maer
met drie schepen en een Chialoup om U E Hoogh.t
en andere bontgenooten te mogen helpen wreken
het leedt in onse persoon aen d'Compe geschiet
willende hopen dat geene der handtdadige hoofden
zullen zijn ontvlucht ofte ontsnapt op dat aen
die booswichten soodanige straffe magh werden
geoeffent dat andere daer aen voor het toecom=
ende voorbeeldt mogen hebben. —

Twee deser in overgaende schepen sijn jongst
ons van Batavia toegecomen en daer mede
schryvens van haer Ed. Hoogh Achtb. behelsende
onder anderen van U E Hoogh.t en deselfs landen
en luyden, dat de selve noyt verlaten gelyck
U E Hoogh.ts becommeringe is maer tegens alle
soorten van Natie geene uytgesondert die de
selve soude willen beledigen te zullen beschutten
en beschermen in verwachtinge en vertrouwen
dat U E Hoogh.t en deselfs rycxgrooten bestipte=
mede 't verbondt en daerin gedaene voorwaerden
heyligelycken en altoos onverbreeckelycken sullen
onderhouden en wel voornamentlijck op d'uytroey
inge aller wegens in deselfs gebiedt der nagel
boomen dier nogh schuijl gehouden mochten werden

bekoomende

beloovende UE hoogh^t^ verders in geen mindere ag-
tinge en aensien te zullen houden als ouyt de
Castiliaenen plachten, in teecken vant welke
UE hoogh^t^ gelieve te aenvaerden deese hier neve
gevoegde geringe gifte bestaende in

6 : ellen blauw laken hollandts
1 : p^s^ silvere alegias
2 : d^os^ fijne Moeris
2 : d^os^ belyells ternataens en
1 : graauwe hoet

Dogh wat aenbelangt Boulangitan daer aff
schrijven haer Hooghachtbaerheeden gelyck het
inder daet is dat het selvigh en gehele zyde
van het vorstendom Sandipan door't recht van
oorloge en verbont, door de maccassaren aen
ons is overgelaten geworden ende dat diem
volgens doverlatinge der maccassaren
toen zy door onse wapenen overheerst en gedwungt
waeren, te quade trouwen Boulangitan is geschie-
soo bijaldien daer over als toen aen UE hoogh^t^ al
mochten hebben geschreven gemerckt int 17^e^ artijkel
der maccassaarse vreede de Coningen van Tello
ende Goa benevens alle hunne rechten groote
gants Sandipan niet alleen maer ook die gehele
Celebis landtstreeke van Mandahaar affgetre-
kenen voor eeuwigh en altoos aen ternaten hebbe
overgelaten waer bij zijn Hoog Achtbaerheeden
goet vinden dat het blyven sal bereydt te all
tyden in andere voorvallende gelegentheeden
naer reeden en billijckh^t^ UE hoogh^t^ alle vernoe-
ginge geven, ende de handt te bieden —
het volck der Castiliaenesche papen zijn mijn
haerdt aen, den een om sijn vrouw en kinderen
den anderen om zijn vryster alle welcke sake
mij maer moeyelyckheden geven en wenschte
wel UE hoogh^t^ mij eens daer inne gelieffde te
onderrichten. gaende hier nevens twee dengeleen
brieffkens mij door deselve te handt gestelt
waer mede naer mijne gedienstige gebiedenisse
affbreeckende verblijve. geschreven Int Casteel
oranje den 20^e^ maart A^o^ 1679 Was geteek^t^
R: Padtbrugge

Sangi

Sangi
Aan de Coningen van
Taboeca,
Candahaar
manganitta
Cajouxis en
Tagoulanda

Præmissis Præmittenda

De ruste en vreede van geheel Sangij en d'andere eylanden neemt d'E: Gouvern: dus danigh ter herte, gelyck als off het ware de voornaemste vrugt synder verrightinge met wat eer en naerstigheyt het selvige soeke te betraghten behoeven en geen andere getuygenis dan UE hoogheeden selfs waer aen sigh gedraagt

En wel voornaementl:e hoe int bijsonder de eer e, achtbaerh: der Coningen tragt staende te houden de welcke op Sangi geheel onder de voet legt ge, hoorsaemheden d'onderdanen, niet meerder dan sij selfs willen dervende om de minste beuselingen selfs tegens haer wettige overheeden aen kanten afsonderen en elders een gebiedt voor sigh selven oprigten en hier door komt het dat Sangi in soo schrijende kleyne vorstendommen een gesplitst en verdeelt is ende niemandt bij naer meerder eenigh ge, zagh heeft, jae selfs datter niemandt meerder rechten can becoomen gelycke in mijne tegenwoordigheyt op taboccan bleeke dat de moetwilligste vagebonden en ruikeloosten boeven bij naer doen al wat sij willen wesende het quaede niet alleen niet gestraft maer sulcke guylen te laffhertige ontsien waeromme het tydt en gantsch hoognoodigh is dat men sulck een wan ordre en verdommende gebruyck eens tegen gae, en can er noyt beter gelegentheijt dan nu voort comen met het gestrenge straffen van soo weder spannigen hoop ende voor eerst die van Timauw dan vervolgens van die van Saban ten waere deselve in tyts berouw en leedtwesen toonden

ende

ende dus liever de nogh op den staende genaede voor
den gestrenge straffe koos, dat ons ook lieff soude
zijn en dat den yder weder tot zijn pligt en schul-
dige gehoorsaemheyt keeren nadementen de drie
gevoegdens van Tarocna, Taboccan, en Candahaar
tot haere Coningen —

Het is niet te ontkennen den verkeerde gewoonte
die niet alleen op Sangij maer hier al omme in
gebruyck is, van twee papen deselve te houden
deenen om in te gaen en den andere om te volgen
en nu voornamentlijk dat het Sangij en d'eylan-
den alomme off Christenen zijn off staen te worden
en de ternataensche mahomettanen om gelen-
ge verdeenen aldaer meerder en commen gedult
worden gebleven jegenwoordigh haeren Coning
en rijcxgrooten en d'Comp.e tot vijanden door
het over stout bestaen van die van Limau

Immer en can niet vertrouwt werden off dat
de Christenen den papen deselve willen houden
tot het mahomethaensche gelove off andere tot
de Castilianen nogh geneygen souden zijn wy
hebben den beter geweeten en wat aenbelangt
de ternataensche regeringe die en wil nogh
te en sal noyte en can, niet met hun affvallige —
onderdanen d'Comp.s vijanden niet bemoeyen
zinende deselve als oproerige gespanjoliseerde
off als vijanden van d'Comp.e aen die meer-
maels eenige booswichten van den Banthemsche
paap om beroerten en afval te verwecken deer-
lyck herwaerts overgesonden ende twee off
drie hals sterkige Javanen, dan naer hun Coning
en rijcxgrooten beyde schrift en segel —

En off wel de Castiliaensche papen naer hun
gewoonten altemet niet anders dan het zaet
van onenigheyt en verwarringe in U E Ed.en
landt niet veele bedriegingen en hoogh opge-
ven en stroyen soo geliewe U Ed.en egter niet
te dencken dat de wyze manhillasche rege-
ringe int minste naer hun luysteren sal

als

als die hun eijgen selfs onvermogen wel bekendigh
is en beter staet maecken kan ooc wel weet
dat wegens d' Compie= ijets het minste aengaende
de zulcx niet dan tot haer selfs onder schande
en schade en soude connen gedijen waerom wij
nogh maels UEd.ts adminiaden op der selver eijgen
gesagh en achtbaerh. niet en rusten te letten
het quade wegens begaen en met alle mogelijcke
nadruck den grondt steen te leggen waer op
uwe koninckelijcke achtbaerheden onwrikbaer
mogen bevestigt en gebouwt werden op datter
een mael werde ingevoerdt billijcke ontsagh ende
gehoorsaemh= der onderdanen tot haer wettige
overigheijt ende dat die hier door alsdan gestijft
mogen vast stellen de zuijlen der rechtvaer-
digheijt sonder dewelcke geen wereldtlijcke
bestieringe bestaen en kan straffende de boose
en goede beschermende op dat dus het recht ende
gerechtigh= gehandthaeft werde dat de eijgente
Coninckel. pligt en het vast bewijs en teecken
van gebiedt is —

Hier wede en tot alles wat billick is zullen wij
niet naerlaeten UEd.ts met Compies macht
en vermogen te helpen ondertussen UEd.ts
gesaementel. en ijder int bijsonder gode bevelende
blijven altoos UEd.ts bereijdwillige
vrindt en dienaer en was geteijckent Robbertus
Padtbrugge / In margine Maleijo int
Casteel Orangie den 20 maart Ao 1679 —

Tarolna

Aan den Coningh

Hoogh geboorne Heer Coningh

Haere Hr d' Edele Heer Gouvern= generael en
EE Heeren raeden van India hebben op UEd. Hooghs=
versoeck geleevert over te senden een zaedel met zijn
toebehooren soo datter niet dan het paerdt is gebreckt
tot het welcke te zenden wij sijn Hooght den Coningh
van taxnaten sullen indachtigh maecken op dat
bij kerende Sangische vaertuijgen het selvigh UE

Hooght=

Hoogh^t^ = mogh^e^ worden toegehouden —
Aengaende het naspeuren U E hoogh^t^ op deselve schaet verleent en veraendert daer toe hebben haer —
H: A: ons geliefden machtigh te maken om het selvige met op den acte en Comp^e^ = Zegel onder selver naem te beeraeghtigen het welck dan naer Bruijsch Stadthouderschap so hadt het selvigh in alle zijn deelen grondt en vervolgen zal zijn gebraght het welck dan U E hoogh^t^ t'zijner tydt haest laten worden —
Wij willen hoopen en vastelijck vertrouwen dat die van Limauw al voor de comste van onsen Capt Cornelis Indris tot duijsterste honger noodt zullen zijn gebraght en dat daer ontrent niet lange en sal behoeven te verlaten te wenschen zijnde dat daer op aenstondt bontrent die van Saban mede werck begonnen wierdt om de selve te omzingelen en van boven te connen aengrijpen ofte naer den top vlucht den soodanigh te benauwen dat in ons handen mochte comen doch luider zagen wij dat dat ondrdra sigh wisselijcker beraeden en op ons woordt van aen den lijve niet te zullen werden gestraft sijn onderdanigh^t^ aen U E hoogh^t^ en ons quam bewijs al het welcken wij sullen moeten afwaghten hoedanigh van Zinnes werdt —
In middels wil ik hoopen dat wij yder zigh daer ontrent dusdanigh sal quijten dat wij reeden hebben mog onse Landen daer door te vergelden en voor altoos te blijven onderstondt V E Hooghtydt goetgunstig vriendt endertnaer den was geteyckent = R: Padbrugge
In margine Maleijen Int Castel Orangie
20^e^ maart A^o^ 1679 lager stondt Nota
hier nevens comt den hoodt in handen van den Cap^n^ in plaets van de geleden voor den heer Gouverneur —

Tabucan

Taboücan
aan d'Eerw: Leeraer
Zacharias Caheyng:

Eerw: Godtzalige, vroome seergeleerde Heer

Mij wierdt wel behandt gestelt UE Eerw:e aengename, met het daer in leggende briefje vanden 27e January waer uyt mij de boosheden der menschen en tyden ten vollen bleek, het welck bewaeren zullen off zulcx ook nog te eeniger tijdt mocht te passe comen.

Achtervolgens dien brauloosen raadt den geweesen Commandant niet hierwaerdts overgesonden behoorlijck en ootmoedigh versoekt gelijck zulcx verwachte om zijn zaeke te versaechten maer is uyt dien hooyloose penne gevloeydt een verwarde instellinge vol van onbeschaemde lasteringe en genoegsame verwijtinge op mijn persoon sladende, het welke pligts halven wel genootsaekt soude wesen op het ernstigste mij aen te trecken ende den fiscael te gelasten daer uyt een ander gedingh aen te vangen tegens voornoemden Commandant — doch wil hem selfs eerst eens daer over hooren en mag wel staet maeken dat hem recht en d'E Comp:e geen ongelijck en sal geschieden welcke schade naer vermogen moet verhoeden.

Aenbelangende den Prince Maccarompius is ons lieff en wensche wel dat sig met sijne naem van Hoccom off te hooftrichter wegens d'E Comp:e en op de manadosche kustenen wilde vernoegen laeten en dat de kustenen selfs daer niet en mochten tegen hebben alswanneer sijne Excellentie een gunstige en authent:e acte zullen laeten toecomen.

Wat aengaet de schoolmeesters uyt de [illegible] soo tot taroena, tagulanda, als taboecan te te soeken dunckt mij [illegible] een noodige en [illegible]

ondentige

dienstige zaken, het welck UE Eerw.de zoorgdra-
gende voor hem voelen te vertrouwen die ook
best sal weten de verdeelinge der meeste te
te maken en waer best geplaetst dienende
soo mede waer Do. Bremer best sijn verblijff sal
vesten om t'aldaer nuttigst te mogen werden
als wanneer geen swarigheden en sullen maken
tzijnder tydt op UE Eerw.de getuygenisse en ver-
soek des te raedts alsoo "den selven" door ons gunstigh voor-
schryvens ontrent haer Ed.e H: A: tot proponent
voor te dragen, inmiddels blyvende onderstont
UE Eerw.de Bereydtwillige Vriendt Robbert
Padtbrugge in margine maleys Int Casteel
Orange desen 20 maart Ao. 1679 lager stondt
de vlagge voor Cabiroan en der talauwse
eylanden gaet hier nevens en sal den Capn. mede
als bequaem man bij voegen —

Manado

aenden Provisioneel Vendrigh
Dirck Pietersz.

Eersaame Manhafte Vroome seer bescheyd-
Achtervolgende de goetkeuringe van haer Ed.e H: A
in der selver schryvens vanden 28 Jannuary
deses jaers met de schepen Sampson en t' Experiment
ontfangen, soo is in raede door ons goetgevonden,
over de manado en daer onder de gehoorende landen
te stellen als hooft den boeckhouder Abraham Meyer
den welcken op den ontfangh deses daer voor sult
hebben aen te sien te ontfangen eeren ende gehoor-
saemheden soo als dat behoort, dewelcke den selven
opdraght van alle Comp.s effecten geene uytgeson-
dert te overstaen van twee daer toe gestelde
gecommitteerdens waer van UL sigh sal hebben te
ontlasten en alleen UL krijgs bedieninge waer
nemen behalvens nogh andere soodanige sorge
als UL door voorsz. opperhooft mochten werden
overgelaeten. —

Inplaetse van den kranckbesoecker de Jongh en
Chirurgyn

Chirurgijn Servaas Vaasz= gaen nu over den kranck
besoecker Pieter de Haas en Chirurgijn Philip de
Blander welcke kranckbesoecker de Jongh en mr=
Servaes benevens den gewesene Commandant Harmen
Smits ende derselver huysgesinnen ons te verselen
sulx toelaeten connen Daerende hier benevens over
UL huysvrouwe en familie int geselschap vant huys
gesin vant nieuw aengestelt opperhooft op Siaugt
d'experiment zijnde haer drie maenden soldtz op UL
loopende reeckeninge verstreckt wesende int Jacht Amstel=
voor UL gescheept 12 vaten vleesch als 8 voor de
manado en 4 voor de bergeport maet suycker op Siauw
benevens alle de benoodigtheden die g'eyscht zijn
ende daer en boven haer noch over ingesondert
geschaefte en bereyde Jatijduygen om tot latten
voor de nieuwe kercke en predikants huys te dienen.
waer buyten de selve niet en sullen [illegible] gebruyckt
worden —

Een Metselaer vaert mede met het jacht over, gen[aem]t=
- - - - - - - - die soo lange noch geen metselen=
ondergaende en het als bosch= kondt gebruycken —
Int Jacht de Sampson zijn noch geladen twee lasten
Zout het welcke aen allen soo op de Manado als tot
Siauw hooft voor hooft en naer de stercktevan
yders huysgesin ten deelen moet worden omgedeelt
en die gemeten voor yder maet tegens ¾ Rx= werden
belast te incighte de maet aldaer soo veel te groo=
ter is dan hier dat ons echter in de jongste uytleveringe
ge niet en is connen te bleycken gelyck altoos voorheen
en waer door wij dit al [illegible] voor den nieuwe Mor=
schrijve vanden gewesene Commandant soo niet yets
Slimmers aen en zien en ons naerdenckens geeft
dat aldaer wel licht noch valsche maeten schuylen
moeten dat den schrijver de vries best can weeten
waer op int aenstaende scherp genoegh naer dyt=
van zaecken staet geleth te werden waer mede &c.a
en was geteyckent = R: Padtbrugge in margine
malijo Int Casteel Orangie adij 20 maart 1679

Aanden

Aanden Koninck van Tidoor
Syn Hoogh.t Saijfoedin. kur uyt
overgesett Int Maleys en Arabische
letteren

Præmissis Premittendæ

Titul ordonnair —

Zijnde den gouvern.r in weijnige dagen doort lossen
en het afvaerdigen onser schepen seerlijck belet,
soo en is UE Hoogh.t niet daer desselfs behouden we-
rugge comste, inde moluccos bij monde bekent
gemaeckt, daer van jegenwoordige ontschuldinge
versoeckt, wanneer soo veel dagen tusschen beijde
zijn verloopen, en het welcke ook van UE Hoogh.te
bekende heusheijt en bescheijdenheijt zekerl. verwag
Haer H: Edelheden der hooge regeringe tot Batavia
hebt naer ouder en jaerl. gewoonte UE Hoogh.t over
andere daer hooghgeachte schrijvens, soo weijnige voor-
der geschenck tot onderhoudinge van waere en oprech-
te vrundtschap te volgen als UE Hoogh.t op 't afschei-
der selver door ons behoorl. met de gewoonlijcke
omstandigheden staen overhandigt te worden —

't weder blijven te beantwoorden ende daer beneven

doch alsoo met het afsterven vanden Ed.e Heer Gouver-
neur Generael Joan Maetsuijcker zaliger h
loffelijcker gedachtenisse, die hooghaenzienl. plaet-
se door den Ed.e H.r Rijckloff van Goens als Gouvern.r
generael van Nederlandts India weder is vervult
geworden, en zulx ons door haer Ed.e H: A: van
Batavia is bekent gemaeckt, het welcke het
verleden jaer veel uyt bijsondere persoonen
haer verstaen, soo is het jegenwoordige van onsen
plicht, onsen eet te vernieuwen die wij aengen.
zijn Ed.e als aen onsen Heere Gouvern.r Generael
schuldigh zijn —

Op welcke vernieuwinge van eet wij gaerne sa-
gen dat haere hoogheeden de jegenwoordige Coningen
der moluccos geliefden tegenwoordigh te zijn,
soo wanneer sulx plichtel. staet te geschieden
zullende alsdan den maendt en dagh UE Hoogh.t
behoorl. werden bekent gemaeckt, en alzoo UE
Hoogh.t het in persoon wel licht niet can gelegen
comen —

comen soo sullen wij desselfs goede gelukte afwagten
off op den tijdt desselfs soone den Prince Cram, in
desselfs plaetse en nadien, benevens dadelijck
=schrijcxgroote, sullen verschijnen off hoe het UE
Hoogh= anders sal gelieven te schicken
en off dit UE Hoogh= best gelegen soude comen op
een ende selvige tijdt soo het afgedaen van de brief
te geschincken en het voorstellen van sijn Wel
gemelte Edelh= den Heere Gouvern.r Generael=
gelijcke te doen ofte dat uit bijsonder sulcx
sullen uit antw.t deses gaerne te gemoet sien,
soo bij aldien der onderwijlen yts van UE Hoogh.t
dienst is, waer toe den Gouvern.r vermogens
is, sal UE Hoogh= den selven in al het geene
billijck en rechts is bereijdtwillig vinden, gede=
wij van UE Hoogh= oock niet anders en verwagten
en voornamentl.e straffe en vergoedinge naer
behooren soo wegens de gepleegde overlasten
en roverijen, als onder en geen achtinge ontrent
de Comp.e in Banda en Ambon door UE Hoogh.t
volckeren gedaen, hoopende 't syner tydt es van
ende het den Gouvern.r wat beter gelegen
comt de Ed. te genieten van mondelingh en
omstandige met UE Hoogh= te mogen soodanige
saecken overleggen die mogen strecken tot
welstandt van desselfs rijcke en bijgelegen
en alle gemeijne rustens der Molucos, waer
toe den almagtigen Godt de heeren wijsen
en sijne genade en segen verleenen wil
Amen.
Bij gelegentheijt van dit ons schrijvens soo sochte
ons den Ternataanschen Capt= Lauwdt Kheti
dat UE Hoogh= mogt indachtigh gemaeckt werden
belangende seeker schult die hem wegens de
quijmelaha Tico en desselfs vrouwe bayaynun
competeert te somma van dertigh Rsd= spaen
te weder uijt huijsvore gelevende penningen aen
seeckere Abdoul Latyff, denwelcke daer voor
belooft heeft, een papousche slaeff van sijne
Hoogh. aen quijmelaha voorsz= te behandigen

en

en bijgebracht van den soodanigen slaeff sooda=
nigen somma in gelden wederom voldoen
ende bij 'afsterven van hem soude, voor die
schult ingestaen hebben de vader van abdoul
den princesse Issaja de wijle nu abdoul off
leden is soo eyscht den Capt Laurens de voldoe=
ninge van zijn vader off deselfs vrouwe
als zijnde sijn erffgenamen, 't welck wij in UE
Hoogh^t goet vindinge overladen omme
daer mede naer bescheydenheyt recht en billijck
gehandelt te worden Geschz = Int Casteel
Orange desen 13^e maart Int Jaer
1679 en was geteeckt = Robbertus Padtbruggi

Macquian

aanden Sergiant Commandt=
Migghiel Thiel

Eersaeme manhafte vroome

Beijde UL brieffjens vanden 18^e en 21^e deser zijn
ons wel besteet houdende aen mij en den raedt
het welck buijten uwe pligt en gebruijck is,
alsoo dusdanige aen ons wel van buijten geschre=
ven wordt, maer niet van ondergeschickte mage
geschieden, soo hebben wij met gesien dat UL in
mijn afwesen hebt geschreven somwijlen aen
den Capt en zijn raedt, somwijlen en meest
aen den Capt & den raedt, dat nogh grooter mis=
slagh is alsoo den Capt mede een suppoost onder
ons gesagh ende een lidt vanden raedt is, nogh
min nogh meer dan andere leden, en hadt dien
volgens niet anders behoorden te schrijven dan
aen den raedt, dogh dit werdt uwe onkunde toe=
gegeven, met aenbevelinge in het toecomende
daer op te letten —

Het was ons lieff dat UL weder 22 nagelen en
17 nootboomen hadt ondervonden gekapt, off dit
nu op groffaquia, ofte elders zij geweest,
staet niet aen hadt dan dat ontrent d'andere

dorpen

dorpen weder soude gaen onder soo dat 't op door
dat hoogh noodigh is, en 't welck wij verhoopen willen
almede een goede uijtslagh sal neemen en dat
Macquian haest weder genesen werdt zal werden
als wanneer mettier ook niet moeten door crüijs
sen egter altijts goede sorge dragende dat de posten
voornamentl.e de bovenpost wel besorgt en =
versekert blijft, sijnde ons aengenaem dat alles
in een goede standt is, en dat de kruijt kelder goedt
g'acht werdt niet te min dient UL verdacht te
zijn al loos ses vuijr potten en soo veel handt
granaten boven op Mauritius bij der handt en
buijten de kruijt kelder te hebben hangende die
int wacht huijs aende balcken op, om bij schielen =
voorval niet ongereedt ofte verlegen te wesen
Hier neffens gaen de acten voor Jan vander
Casteelen, en Harmen Jansen Craets benevens
voor ijder een maent soltz op nieuw verbandt, en werden =
de boeff 38 ss.s = hollandts ofte 47½ ss.s = toegeleght
gelijck hier alomme 't gebruijck is, ook gaet er 1/9
guinees, dat UL segt niet ontfangen te hebben,
waeraen den winckelier egter twijffelt ende
alsoo UL aen mijn wegens u huijsvrouw = soo al
ijtwels schrijft, dat soo hetselve niet en schickt
zal het noodigh zijn dat de vader ende dochter
al ten eersten ons toecomen, op dat van deselve
daer omtrent wat nader werden onderregt
waermede vale onderstondt. UL vrundt
en waegetekent = Robbertus Padtbruggen –
In margine Maleijo Int Casteel Oran
ge adij 27 Maert A.o 1679

Macquian

Aanden Serg.t Command.t =

Michiel Thiel

Eersaeme Manhafte Discrete

Uijt UL Jongste schrijvens vanden 29e

van

van d'afgeweekene maandt met den Sengadie ontfangen, lees ick gaerne dat de rondte op Macquian was gedaen, en alles weder op dat Eylandt geschiet wat aenbelangt moties is wel de eygentlycke plaets daer wel gemeenelyck het meeste schuyet doch en syn alle die recognitie treckende wegens dat Eylandt, niet hier maer de meeste op Macquian, soo dat den Senghadji sulx maer heeft geliefden te seggen, wen zij hij daer onder sijnde self Staet, in welckers dienste als kay de selve recognitie soo verre is te rugge gestelt, soo door majesta als Eldebis, die het voor afgeslegen geweest sijnde den Senghadji daer tot trots is stoutgenoeg op welckers gedoente niet anstaende wat naeuwe acht sult slaen, als den welcken wij niet wel en betrouwen, sult sult U. e. geheel beschijden en bedecken te dien eynde niet soo dom als en, langs eenen voor mijn Comste, met het onder soeck op de hondertsoenden besluyt dede —

voor al sult goede wacht op den berge laeten houden, en versterken die wacht, meer dan te vooren, laetende moties en tonder soeke eders op noolen en nagel boomen wat sulteh ten lijt en wijle wij bequaem mogen zijn U wat meerder volck toe te schicken. —

draagt onder wijle goede sorge voor alles, vertrout niemant hout goede wacht en vaert wel —
Onderstondt U. L. vrundt en wasgeteekent
Robbertus Padtbruggo in margine Maleijo
int Fort Orangie desen 3 April A.o 1679 —

Batchian

Aanden Serg.t Command.t
Pieter Zijp —

Eersaeme Manhafte seer beschejde

den Coninck zal eenemnige waer werden,

hoe trouhertigh ick sijn saecke hant haevende hebben de ontm-
de ternataensche rijcxgrooten bewerckt, dat deselve voor
soeck ingestelt is toegestaen geworden, gevende daer en
boven noch een overbeleeft brieffie van ontschuldinge
der ternataensche rijcxgrooten, wegens het gepleeg-
de, door den Sengadje van Macquian, dat ick waere=
niet soo seer den inwichte van Batchian gedaen
hebbe, alswel om de billickheijt der saecke te gevolge
voor het toecomende, mogende den Coningh wel vas
te zijden deselve voorstaen geven, dat uit ophouden
van sijne wel opregte en ongeveijnsde sijn
dan van hun tot Obij d'Compe. de en advisen is staen
gehouden, ge[illegible] niet bespottelyck straffe op 't water
met platte bambousen, van dien aert, die sigh niet
en ontsage den onse sieck leggende soldaten eenige
vuijst slagen toe te brengen, twelck schoon wij op dienlijt soo
heen glippen lieten, egter noch gedachtigh sijn
onder de bescheijden Hooghts. niet een soo veel besaad
antwoort onse burgt gemaeckt te hebben alsoo het
schijnt dat door sulck een maniere van doen onse
alle de schult op leijt van d'ongevallen die hem van
buijten overcomen, en magh ook vrundelijck
versocht worden op een andere tijt soo een wijse
van doen naer te laeten, op datter geen onheijlen
uijt en moghen comen te ontstaen

Zijnde dit werck van 't verstrecken en voorvoeren
van die vrouwe door Jan Moesson selffs ooghluij-
kende toegestaen geweest, gelijck ons hier gebleec-
ken is, ende die noglans daer naer wonderlijcke
en het inneslechten gevolgt te zijn, het welcke
saecken zijn die niet wel en stuijlen en sal Jan
moesson werden gewaerschouwt geene twistspel
te verwecken, noch te berocheijden, tusschen Zijne Coningh
ende ijmandt van buijten ofte tusschen den Coningh
ende zijne grooten maer sigh stil in toe comende
te houden op dat niet het oude met het nieuwe
te gelijck weder comme te breeden en come

Dat UL naer Obij vertreckt is noodigh om daer
eenmael weder nauw ondersoeck te doen op nooten
en nagelboomen, en soo vervolgens int weder
keeren op Batchian. gevende hier nevens een
packie aen Wender Spaensche soldaet wanneer daer

volgt

voorts houdende, zullende naer believen vanden Coningh van Cloun desselve huysvrouw en kinderen geen toegesonden worden, het welck nu met mijn schip Streck van Sangy, alwaer den Coningh was, lima geraeckt hebbe uit de eerst Coomende geschieden, zulcx dat nogh gedult sal moeten worden. ——

De goede manieren ofte verstreckinge voort Wolle hadde gaerne hier nevens gesonden, maer het vertuyght vanden gesant Cassjela was te kleyn, soo dat dezelve volle oversenden kunnende die geen die te goet hebben twee en die te quaat zijn en maent naer gemeen gebruyck verstrecken, uyt die Coopmanschappen die welcke aldaer hebt kun= nende wederom den nieuwen dyshsden van soo danige lijwaeten als benoodigt souden mogen zijn tot gerijff der Batchanders. ——

hadde den extract uyt den brieffe naer Macquiaa dato 27en maart gesz. waer naer int schrijven der brieven UL sult hebben te richten, zijnde gelijk gewoonl. dat Onderhoorige aenden Douv.r en den raadt schrijven, wat den Corp.l Cristoffel Radou en Sold.t Jan Gerrits aen belangt soo ook de gehoude, daer toe werd UL gemachtigt, de sel= ve mede soodanigh en soo veel te verstrecken als het gewoonl. gebruyck is ——

De medicamenten voor den Chyrurgijn gaen hier nevens ——

Wat aengaet UL bijsondere saecken daer men soude wel geprocedeert dienen te werden naer behooren, als wanneer het wel des fiscaels beurdt mochte, werdet UL verders aen te spreken, dogh werd UL de genade door den raadt gegunt, dat buyten gedingh moogt trachten op de gevoeglijckste wijse het met den pachter aff te maeken, dat UL werre het beste en den zaeke beter sal strecken, sal omme in het toecomende sigh niet meeder te behoedelen met onbetaemelijcke soelerye en smokkelerijen, dat geen Comp.s dienaer voorna= mentl. geen commandanten hooft der Militie en past

ende dat U.L. schrijft van ijmandt vande penne te moeten hebben is gants buijten gebruijck, op soodanige buijten plaetsen, daer geen ander omme slagh is, 't welck voor d'E Comp.e al weder maer nieuwe costen souden zijn, ende dien volgens seer strijdigh tegens de aen ons ten alderhooghste aenbevoolen suijnigheijt de welcke soo noodsakelijck en meer dan oijt te betrachten is, zal d'E Comp.e staende blijven het welcke soo wel int minste als int meeste vereijscht werdt —

Ook soo onbrekende sekere schrijvers behalve dat uwe eijgen letter leesbaer genough is en ons voldoen can —

Desen in leggende sult aen den Coningh overhandigen bevelende mijne vriendelijcke gebiedenisse waer mede u.l. gode almachtigh bevele en blijve onderstondt U.L. goede vriendt en was geteeckent Robbertus Padtbrugge in margine Maleijen Int Casteel Orange desen 4e april Ao 1679 —

Batchian

Aan den Conings

Hoogs Geboorne Vorst en Heere —

Onder dek vanden brieff vanden Serg.t Command.t ontfingh ick U Eh.le overaengenaemen en trouhertigh geneegen schrijvens hoe dat soo verblijdt Sijn verheught waert over ons behouden ende gesonde op comste waer vanden almachtigen alleen gedanckt Sijn UE Hoog.t bedanckt moet zijn —

Verders aenbelangende UE Hoogh.t overcomste met desselfs rijx grooten naer Maleijen sullen wij niet missen UE Hoogh.t den eijgentlijcken dagh intijts bekent te maecken sijnde eenelijck bestemt op dat haere hoogheden der Moluccos daer inne tegenwoordigh mochten zijn, en als getuijgen om mij ende den staedt te zien vernieuwen den eedt dien wij den Ed.e Heere gouvern.r generael inder tijdt

schuldigh zijn

schuldigh zijn, alsoo de Moluxe hooftdens, desselve int
algemeijn bevoorden hebben afgelegt aen onse algeme-
ne Comp:e daer mede wolstaen konde, soo het geen hadde
voor en vallen, die om den inlanden dedt te doen
UE Hoogh:t mogten misnoegen soodat het dan
ons eijgentl:k niet UE hooghedden en raekte dan
wij maer tot geluijgens verschoecken in dese plicht ple-
gingh, en voor soo veel aengaet het gedoente vande
Sengaden van Macquian daer in ue hebben selfs
de Sabatos van Ternaten geen besorgen genoment
gelijcke buijten alle twijffel in hun beleefde schrijven
aen UE hoogh:t blijken zal het geene wij daer on-
trent gedaen hebben, laeten wij aent oordeel van
UE hoogh:ts afgesant welckers, dijcks en voorstel
int geheel is toegestaen

Ick hadde wel gehoopt UE hoogh:t de vrugten te
doen smaecken van de koebeestjens door ons UEd:t
toegesonden, met het opsenden van de kelders om
de boeler uijt de welcke te mogen stampen, en
schiften, maer kaijsijl kaijchila heeft ~~[illegible]~~ soo lange
niet connen wachten tot dat het kelderwerk vaer-
vaerdigh was, soodat het selvige tot nader gelegent-
heijt alhier nogh verblijft

D'Jouw Mousson UEH:ts broeder goegoegoe, heeft wel
een berispinge verdient alsdie van het verstellen
vande vrouwe uit Macquians vaertuigh selfs
is gewaerschouwt geworden, die daer op geantwoordt
hadde, dat het hem niet aenginghe daer hij nochtans
als goegoegoe het hadde behooren te beletten ofte
ten minsten UE hoogh:t daer aff kennisse te doen
welcke zaecke in waerh:t niet goet en is alsoo
dus doende UE hoogh:t buijten noodsaeckelijckh:t
in veele buijten twisten soude komen in-
wickelen het welck dus doende niet te verhoeden
trouwe zijn en soude

Meer en hebbe ick voor desen tydt niet aen te
voegen dan dat ick UE koninckl:e Hoogheijt
in Godes alheijlige hoede bevele en blijve
onderstondt UE Hoogh:ts gants bereijts willige
vrundt en daernaer was geteyckent Robbert
Padtbrugge in margine Malleijen int Cast:l
Orange desen 9:e April A:o 1679

Batchian

Batchian

Aanden Sergiant Command.t Pieter Lyn

Eersame Manhafte seer bescheydene

Desen dient UEd.e in andwoorde vande uwe vanden achsten deser, ons bevredens de gevangens wel ter hand gestelt, doch kan ons d'ontleedinge der saecken en pleidoringe ons dienigh in dit geval naer slegten niet voldoen, off sal der den fiscael nogh nader blijcken en bewijsen aff hebben moeten, soo dat het dus lange nogh op zijn beloop sal moeten blyven, tot dat wij vermogens zijn en tydt hebben den fiscael selfs in persoon derw.e te zenden. ——

UE. becomt hier nevens dertigh maelen den ½ sout zynde de guarnisoen houderen soo tot Batchian als Obij daer voor op zijn loopen.de reeck.e tegens 6/8 Rijx.s belast worde groote maet, sonder dat wij ons verders met d'ander maet ofte leckadje bemoeyen willen zullende den Commandant vier corporaels twee getrouwde soldaeten een, ende ongetrouwde crijgs gesellen, yder een halve maet gegeven werden, daer mede het soo dienigh aenstellen moeten, dat het geheel jaer mogh strecken ——

Verders gaet er nogh benevens mijne hertelijcke gebiedenisse het versoght boole bedrenting voor de Batchians Hoogh.t ——

Vertreckende nu mede d'Eerw.e Leeraer Cornelis vander Sluijs om ondersoeck te doen over de kercke en schoolen, waer inne syn Eerw.: de behulpsaeme handt hebbe te bieden opdat zulcx in vrede ende sijn stigtel.e magh geschieden ——

Saende oock nu over seven vaeten soldaeten alle hier tot boovens ... opgehoudt in tegenwoordigh vanden schipp.r, het welcke aldaer weder uitontfangen moght naer sien en opmeten, alsoo yder vat hebbe te verantwoorden tegens drie honderd en tachentigh ponden: ende waer aff de guarnisoenhouderen naer ons gebruyck stipponden maendelijcks

in

in plaatse van kostgelt zult verstrecken, sullen
echter vallen aldaer aen landt nemen en tevens met
dit eijgen jacht naer Colombo sijn te senden —
waer mede &ca onderstondt UE goede vriendt was geteeckent Robbertus Padtbrugge
terzyde stondt Malcijn int Casteel Orange
den 19e April Ao 1679 —

Macquian

aenden Sergts Mighiel Thiel en
Hendk Mucho —

Eersame Manhafte —

Hier nevens becoomt UL 't opgevulde vaetjen vleesch
de welcke uit tegenwoordigheijt vanden schipper int
jacht de Sampson Jacob Tixius sult hebben te openen
ende naer te sien, alsoo de selve verantwoorden sult
tegens drie hondert en tachentigh Lbn ijder vaetje gerekent
maendelijcx daer af aen onse post honderd, en schilder
gasten tes ponden gelijck het gemeen gebruijck is,
in plaets van haer gewoonlijcken kost gelt —
Dan gaender nogh mede drie hondert vijf en twintigh
pondt pealloot voor den metselaer, om boven de
vensters, coosijnen vant waterpas gebruijckt te
werden —
gaender hier, "werden" mede over d' Eerw. Leeraer Cornelis
vander Sluijs, om school en kercke visite te doen
int welcke sijn Eerw. in alle eer en respect de
behulpsaeme handt sult bieden —
Aen het jacht sullen verstreckt werden twee
hokkelingen tot verversinge vant volck, kunnen
de groenten door schepes volck zelfs wel gesocht
en geplukt werden. —
Den Sergt Hendk Mucho zal soo wanneer de Comps
effecten provisioneel overgenomen heeft, te[n] eersten
zorgh draegen, een goeden hoop potten tot ?
en teloren, voorda[t] volck werckeloos wanckel vant dijt
pottebacker te laten haelen, ende herwaerts aen
te zenden, alsoo daer omme verlegen sijn, —
waer mede &ca onderstondt UL vriendt en
was geteekent Robbertus Padtbrugge in
margine

Margine stondt Maldyn Int Casteel Orangie desen 19 April A° 1679 — laeger stondt verenden ende wat dat bedied off seggen wil datter noch niemandt wegens den Sengadie op deudaght en off die wech gevoerde vrouwe weder na Batsjan stadt gebraght te werden off niet —

Macquian

aanden Sergiant Commandt.
Hendrick Muche

Eersaeme discreete Vroome —

Heden morgen vroegh ontfingen UE Schryvens geleden van daer afgegaen, nae dat door ons bevoordens aen UE en brieffie pr. Jaght de Sampson was gesz.den de welcke UE door den Schipp.er daer van, nevens desen staet overgehandigt te worden —

Jegenwoordigh bevont UE soodanige goederen als hier onder aengeteyckt staet als —

1: vaetie met Cocus Oeij van 52 kan
6: lasten padij —
6: kiepen bast sout —
1: d.o gollants —
2: boeken papier —
3: Stucks root Lack —
1: vaerkens staert —
1: koper voorde 2 E.den op Mauritius —
1: blicke lamp —
1: Slot tot de deure vande kocken —

De handt granaeten die ons bequaem zyn geworden sal UE verruylen tegens soo veel goede endeugt haven vant Jaght de Sampson, waer toe wij den Schipp.er ordre zullen geven insgelycx met de vuur potten, handeleuden, indien voorsz. jaght daer van voorsien is —

De planeken die Sergt. mient hie seght de zyude te zijn, mogen wel gebesigt en wederom voorn kocken van gemaeckt werden, ten welcken sijnde boven gesz.de Slot mede gesonden wert

Bruits

75

vermits u l. segt tot den Ervaren aldaer zijnde, niet
anders te mancqueren dan de plantkijs, soo werdt de
schippen nu mede gerecommandeert de aenbevoolen
u l. daer mede te helpen, en t selve door zijnen tim
merman doen maecken —
In het uijtdeelen van rantsoen voor de guarnisoen
houderen moet de oude wijse gevolgt werden te we-
ten aende gemeene soldaten 6 Rds. [?] vrijs [?]
en aan Corporael dobbelt insgelijcx aende boss-
op Mauritius, maer aende op Zelburgh om legge
moet naer d'ordinaire rantsoen verstreckt wer-
te weeten 8 Rds. etc. —
Den Sengadie heeft ons belooft dat de gepretendeerde
vrouwe van Batchian eerst naer haer vaerts de
van hier met onse recommandatie naer Batchian
soude gesonden werden maer dewijle hij heeft hier
staet te comen soo sullen hem daer van nader
comen spreecken dodende hem onsent wegen wel
vrom groeten, vaert onder dentusschen wel —
Onderstondt en was geteekent Robbertus Padtbrugge
ter zijde stondt Maleijo int Casteel Orangie
den 20en April 1679 —

Macquian —
Aanden Sergiant —
Hendrick Muche —

Eersame, Manhafte, seer bescheijdi-
uijt u l. schrijvens vanden 8en April sien ick, dat de
kalck al weder op, ende daer aff op den nieuw ge-
brecht is, dat verwonderens waerdige is, dat daer
geen beter sorge vanden voorige Sergiant
voorgedragen en is, datter een minst en sood
kalck in voorraedt was der hijom den niet
laet schreff, dat soo den ontlopeler kroocken mog
werde opgehaelt, ende om een derde maele
weder den ovden te laten stellen, duinck ons
die saecke niet eens de moeyten waerdige,
en sal de keucken soo beter niet opgemaeckt
dienen, sonder daer toe meerder kalck te gebru-
ken —
Den Sold.t Philip heeft ons hier wel toegebragt

Hen

hien groote potten endrie en vijftige kleijne
kundt hem vant verdere [illegible] laeten doen, offer
nu groote potten tot het bewaeren der verwe
genoegh zullen zijn, sult UE best oordeelen,
anders soo kundt uit herwaerts komen, nogh
eenige andere mede brengen, soo ooke eenige
retorten ofte kromhalsen, sublimeer potten,
en 'tgeen den Apotheker verder eijscht, waer
toe wij vertrouwen bij desen verloff van sijn
Hooght: van Tidoor affgaet ——

Zijnde den Sergt: Mulder bij ons verkooren
om de post van Macquian op [illegible]
die taelkundige en lange in dese landen ge-
weest is, soo dat hij seer wel met die luijden
sal weeten om te gaen ——

Aen belangende den brieffie van voorschrijvingh
voor den Singhadie, gaet hier nevens in het beste
wege mogel: soo mede gaen hier nevens vijff
hien verspijcke handtgarnaeten, ende soo veel
vier potten, moetende UE ons de oude van daer
terugge mede brengen ——

Soo bij aldien het Jaght de Sampson uit [illegible]
macquian weder aengevoert, sult den selven
het durkoffijn ingeven, en magh den [illegible]
alsdan ofte oock wel met UE overcomen
waer mede vaert wel, Onderstondt UE:
goede vrundt was geteijckent Robbertus
Padtbrugge ter zijde stondt Maleije int
Casteel Orange den 2e maij 1679= Lager
stondt int schrijven moet UE verdaght
sijn aen mijn ende niet anders taedt te
schrijven, leest het geven hier over aen Migiel
hiel hebbe geschreeven ——

Franc: Seer
Fra[illegible]
[illegible]rnalen
Toolhaeck

M

Noohaeck ons door sijnde wispelturigen aerdt U:L
dese ordre toeschuiden, om sigh onspoedighsten
mogelijk soo bij aldien nogh op Batchian ofte Obij
sijt met het Jagt den Sampson naerdat de bewuste
balcken ingenomen heeft naer Xula besse Ja=
fattamatta te begeven en sijn hoogh.t aldaer
sijnde door den ass.t Paulus Harz.n aenseggen
laeten in d'rustige taele; dat wij heel andere ver
wachtinge van sijne beleijdinge in sijn eygen saec
ken hadden gehadt maer dat niet heeft wezen
sulde, dat het al vergeess.n moeyten is wat ged
ick ook tot sijn H.n met den welvaere aenwende
het mij sijnde sulx leet verdrietd, te meer sijn hoogh
mij in sijn hooghets brieff naer amboina sijnde
verdagt te houden, ende daer bij den inbeeldinge
te hebben als off ick alles tot sijn nadeel deedt
dat Bacarij Eijlanders selfs tot Bangaij getuij
gende ontrent mijn persoon met een ronde
verclaeringe dat bij aldien ick den Coninck
niet soo cragtdadigh niet en hadde onderschra
het lange daer niet soude gedaen sijn geweest
geworden met dit aenseggen wilde kennen en
van wat geest hij nogh gedreven wierdt, segt
dogh inpoortaden, sweere en beloove ick den
Coninck en Comp.e te doodt toe getrouw te
zullen sijn

Dat dan vervolgens ons besluijt sijn hoogh.t be
kent werde gemaeckt dat bij aldien niet ko
menende en is op U:L verschijninge met het
schip ofte Chialoup de roode haen te vertrecken
dat last en bevel heeft de selve Chialoup niet
alleen, maer ook sijn Hoogh.t nederlandsche
lijffwagten trompetter weder met U:L te
rugge te brengen, alzoo wij die niets al selle
ver presenwoordigh soo veere en onder dese nie
en achten, sijnde ons tot limau al vrij be
denckel: saecken voorgecomen, dewijle ver
der verhael van hooft voorval in het aen
wesen geschiedt, en soo alle die gasten t'en

weder

neder geslaecht zijn, waerschuwende zijn Hoogh^t=
wel duydelycken dat gedurende sulcke loose aenslagen
onder door Baccarij Cottabo, Goedela goegoe ofte
Captn= Lauwdt van Bangaij en laet ondernemen,
bij naer Logia Balanta, Limini Gorontalo ofte
Sangij off dat wij de zijne in zulcken geval als
ofte beyde vijanden sullen aentasten ende dies als
roovers en verstoorders der gemeijne ruste straf
fen in tegendeel dat zijn Hoogh^t= die vijff persoonen
en alle die groote vaertuygen herwaerts aen ge„
luysdt neder te brengen, de welcke soo bij alsdien
sijn Hoogh^t= haerne groote misdaden gelieft te ver„
schoonen off te straffen ons onbewust is, dus met
de vaertuijgen hier commende aen zijn Hoogh^t= ons
uyt die bekommeringe helpen daer inne wij an„
ders souden blijven, Ed^le= vaerlegens wij de noodige
voorsorge souden moeten stellen —

dat sijn Hoogh^t= voornemendt staen naer sijn broeder
en Java volck te senden dat is tegenwoordigh ~~niet~~
niet noodige alsoo al dat werck al aen den kant
E^m deen Sousouhoenan al weder op zijn throon te
Mataram door Comp^s= wapenen geholpen is —
ende den prins Rotterdam weder herwaerts
aen staet te keeren —

dat ick oock aen sijn Hoogh^t= niet en schrijve,
om dat mij niet en lust gelieven te verwaerdigen
met een enckele antw^t=, Ja selfs tot op 't schrecke
vanden Luytenant Lo, mijn schrijvens daer soo
voornemende sacken voor sijn persoon in houden
onverwerpen ende als ongeacht onwaerdigh heeft
leggen laten, alle 't welcke niet soo seer sijn
Hoogh^t= als sijn quaede raedt geweest en wijl
endien volgens oock hertoge^m= noch Ed^m= gevoegde ten
den Coninck groeten laten dit sij de boodtschap

Int naderen en aensijen zult des schoolen
doen, tot een vreugde teecken vant geluckigh
verrigt vanden heeren Adm^e= en Superintend
Anthonio Hurdt, int veroveren van alle de
plaetsen der vijanden en blijven wat zee^m=
leggen, sonder meer dan vijff off ses teenatakens

bekent

welkende over te laeten souden, ontschuldigende
het hier op dat sijn hoogh.t doense selfs gewaerschout
heeft van eenige quaede toeleggen der sijne U.E.
bij aldien sijn hoogh.t goedt vondt mede te gaen,
ruimt hem de kajuyt aen bieden, U.E. alsints vrien-
delyck en minnelyck onthaelen, soo ook sijne rijcxs
grooten, sorghdraegende datter niet boven de
25 off 30 persoonen van sijn gevolgh mede
overgaen —
Int herwaerts aenseylen, zult den rooden gaen,
soo bij aldien den coningh en sijn grooten daer
mede overcomen mochten, voorseylen laete
en Batchian niet aendoen, en sal den stierman
van den rooden gaen U.L. last en bevel hebben,
welken gebooden laght te volgen, sonder juyst den
coningh nauwe kennisschap daer af te geven
al hier verschijnende zult met Jacht en Chialoup
op onse reede ten anker comen, doende den
koninck alsints soo veel eer aen als U.L. noodigh
sult oordeelen, overleggende het een en 't an-
der altoos met den ass.t Paulus Harcx die in
last en saek kundige is. Soo bij aldien de Chia-
loupx U.L. aen de oost sijde Batchian mogten come
te ontmoeten sult alsdan maer ineens regt
herwaerdts aen verwoorderen, ende welke onst
met dese brieff voort naer Xula laeten gaen,
met een ommeslagh en opschrift aenden adsist.t
Paulus Harcx die alsdan deselve indier noodigh
de boodtschap doen zal, en bij onwilligh.t off nie-
der wispelturigh.t van den koninck met
beyde Chialoupen en onse soldaeten herwaerts
aen comen anders sints sal d'Erw.m Pieter Cor-
van der Sluys met dese Chialoup d'welke onse
herwaerts aen cunnen keeren vaert onder-
tusschen wel en sijt gemeynte.lm gegroet van
onderstondt U.E. goede vriendt en nab[illegible]
kent. Robbertus Padtbrugge In Margine
maleyt Int Castel Orange desen 4.e maij
A.o 1679 =

Translaet

Translaet brieff door d'heere gouv.r Robbertus Padtbrugge aende koningen van gorontalen limbotto en der selver Rijks grooten

Desen brieff wordt gesonden aende koningen
van gorontalo en limbotto ende der selver gesamentlijcke
rijcx grooten met veele groetenissen van den E. gouv.r
robbertus padtbrugge die 's Comps. wegen magt
gebiedende is in Molucco. Wie sijne vrienden de koningen
van gorontalo en limbotto van godt almachtigh toewenscht
gesontheijt een langh leven voorspoedt, welvaren
en veel geluckes in deser werelt ende wenschen dat alle
haere handelingen en beraedtslagingen te goede moogen
werden gesegent, op dat de waere trouw en
vriendtschap tusschen d'Comp.e ende gorontaloers
ende Limbottoers niet en mogen werden gebroken
soo lange sonne en maene aen 't firmament sullen
schijnen Amen —

Naer dien soo maeckt uwe hoogheedens vriendt den E.
gouv.r bekent dat wij den brieff over den tolck van
Manado hebben ontfangen, ende daer uyt sien den
toestandt van gorontalo en Limbotto, maer wij connen
deselve tegenwoordigh niet beantwoorden inde arabische
letteren, vermits wij de translateurs niet ... en
connen bekomen, om dat se veele verwarringen en
groot swaerigheden uyt schrijven, te veel hebben laeten
uytgaen, onder anderen te kennen gegeven datse genegen
waeren geweest om op gorontalo te comen, en u E.
hoogheedens gewelt en overlast aen te doen, ende
daerom soo senden tegenwoordigh van hier een
groot schip naer derwaerts, om voor onse vrienden
wacht te houden en deselve te helpen beschermen
daerom en sijt voor haer niet bevreest maer blijft
in rust en vreede woonen —

Wij senden u hoogheedens hier nevens een vaetjen
buskruyt en een stuck loodt tot kogels, op dat u
hoogheedens sigh daermede sullen connen behelpen
en tegenstandt doen allen dengenen die uwe en 's Comps.
vijanden souden willen werden, hier uyt connen
u hoogheedens onse vrienden d'koningen van gorontalo
en Limbotto nu sien hoedanigh wij de contracten by onse
gedaene beloften trachten te onderhouden, en naer connen ende
verhaelende soo gelieven u hoogheedens deselve mede te doen op
dat aen d'eene nogh aende andere sijde niets en

souden

souden konnen te ontbreeken wandt godt Almagtigh en
heeft geen behagen in valsche en leugenagtige eeden
Want indien het behoorlijk is dat wij de koningen
van Gorontalo en Limbotto beschermen soo is het dan
ooch behoorlijcke dat u hoogh= gelieven in opmerking
te neemen het agtiende articul des aengegaene
contracts die aldus is luydende ende aldoordien de knoopen
van voorwaerden ende verbonden wel gelijck de
herten en gemoederen te samen bindt ende vereenight
Soo is die banden godts dienst daer en boven nogh soo
veel vaster als die ooch de ziele en innerste
geweegen leeden aen een hecht, om te meer van naer
vermogen en soo veel mogelijck te betragten soo beloo
ven, hooghst gem: koningen en rijxgrooten de
sodanige die in haer landen en van hun volcq souden
willen christen worden, daer inne geen beletsel te
doen nogh te hinderen maer sulcx ten sterckste vrij
ende in geenderhande maniere tegen gestaen werden
ende sal de E: Comp: sulcx haer gelegen koomende,
vermogen op Gorontalo en Limbotto een off meer
predikanten sieckentroosters ofte schoolmeesters plaat
sen tot onderwijsinge der geene die in de gereformeerde
godts dienst sigh souden willen begeven sonder dat die
persoon off persoonen eenigh leet ofte schade sal
mogen werden toegebragt, off aengedaen maer in
tegendeel gehandthaeft en mede andere hunne
onderdanen voor alle overlast bevrijt en beschermt
werden

ende indien de koningen van Gorontalo en Limbott
deese naer koomen en waerlijck onderhouden, 't is
wel, daeromme en geleeft niet te dencken dat wij
iemandt van u onderdanen off iemandt anders
dwingen om 't christen geloof aen te neemen, sulx
en magh geensins geschieden maer alle de geene die
goetwilligh daerkomme koonen versoecken sonder
geweldtdadigheijt uijt suijver gemoedt, de sodanige
koonen wij niet van ons jaegen maer willen se
al te saemen geerne aenneemen, want de saecken
van 't geloof en is geen werck van menschen, maer
staat inder handen van godt almagtigh ende
ijders herte te beheeren daer het een beweegt
ende

onder vader en Voogers kan niemandt onder vreedt slaijen ; ——

Wij en sullen tegenwoordigh van geene andere dingen spreecken waermits wij vertrouwende dat UEd. mogh te vergeten aen onse gecommitteerden hebben beweesen, wij hebben tegenwoordigh oock nietes anders tot een oogh present dan boven geseyde kruijt en loodt versoecke u hoogh edele vriendt den gouverneur begeert in achtingh genomen te werden om buyten noodtsaeckelijckheit niet te verspillen laeten ... geschreven int Casteel orangie 21 e maij int Jaer 1679 onder stondt u hoogh edele genegen vriendt en was geteeckent Robbertus Padtbrugge de ——

Translaet brieff voor de heere gouverneur Robbertus Padtbrugge aenden konink en hooffden op de negorien domogo en attingola ——

Behorwa desen brieff is uijt een suyvere en oprecht genegentheijt aenden koningh en hooffden der negorien domogo en attingola ende wordt gesonden vanden heer gouverneur Robbertus Padtbrugge die s Comp.s wegen magt hebbende is in plaetse van Moluccos beneden ... groot wensen wensch en bede tot godt Almachtigh om gesontheijt en een langh leeven voor onse vrienden van domogo en attingola ende dat alle haere handelingen en beraedtslagingen mogen werden gesegent op dat se mogen leven in eeuwige geluckzaligheit en vreughde inden hemel amen ——

Daer

Daer naer soo maeckten wij onse vrienden van Domogen
en attingolan bekent dat onse twee brieven ter handt
zijn gekomen vanden schoolm.r franciscus geschreven
en welck verstonde wij met sonderlinge herten leedt
hebben gelesen en verstaen dat u E: vermaninge
en vooreedenen waert handelt mitsgaders onge-
negen, om naer te komen geene belooft noght
en vanden Hr gouvr verkregen hadt te lijden als
zijn E: gouvr op 't landt van Coledes was, want
geslieden sijt sedert bij de E. Compe gekomen
en lest noght om in het Christelijck geloove aen-
genoomen te werden, maer naer dat wij de Cops
en schoolmeester voorsz.de te dien effecte in u Ed.
negorie hadden gesonden soo wierdt sulcx ontkent
en daer bij gesegt datter niemandt was, die oyt
gedaght hadt christen te werden ende daeromme
waeren en ooch veele van uL. volckeren in het
bosch geloopen, en daer ~~bij gesegt~~ en bevonden soo
en koste ons volcq geen eetwaeren te koop krijgen
op dat se dus te eerder van u Ede negorie weder naer
gondelae souden keeren maer uijt den tweeden
brieff hebben wij het tegendeel verstaen te meer
vermits dat de gondelaeres en limbottoers sodanigh
hadden gedreijgt ende u Ed: verboden van in ons
religie niet te treden doch niet te min soo
hebben wij mede gelesen dat u Ed: onse vrienden
van attingolae en Domogo met harten sin
genegen waert, om u Ed: gedaene belofften te
volgen en naer te komen geeft het niet den gouvr
versprooken was, geene ons seer aengenaem is
geweest, wenschende daer toe van herten geluck
heijl en zegen, voorts niet bevreest voor
gondelaeder off limbottoers noch ook niet van
eenige andere mahumetanen, want de E:
Compe wil

Compe. wil den sal ued: voor alle overlast bescher-
men, ende daeromme is het dat wij tegenwoordigh
een schip met een Chialoup naer Gorontalo en
Tomini senden, om den toestandt van onse vrienden
kont commen te besigtigen, ende soo langh 't schip
in de revier van Gorontalo legt hebt niet te vreesen
maer indien de Gorontaloers, Limbotters off
ijmant anders van de Magindanaesen ued. willen
verhinderen om in ons vaert geloove niet te komen
soo kunt sulcx aen onse gecommitteerdes bekent
maeken wij souden mede wel gaerne sien indien
indien gijlieden met de volckeren van Bodenlo kost
vereenigt en bij malkanderen een negorie maeken,
om des te meerder teegenstandt bij onverwaght over-
val te komen doen offte indien gij lieden moght
komen te resolveeren te verhuysen en vestigen nieuwe
negorie op een ander plaets alwaer ued voor deesen
gewoont hebben, dat souden wij mede gaerne sien
doch laeten het over in ued. eygen goet duncken
maer indien gij lieden voor als nogh tevreden sijt
soo sullen wij ued. wel met eenigh volck en
ammonitie bijstandt doen, ende daeromme soo kunt
ued. onderlinge door den schoolmr. laeten —
aenteijkenen alle den selver naemen die Christenen
souden willen worden, en soo haest als dit schip
komt te vertrekken en weder naer herwaerts aen-
keeren sullen wij een ander van hier aff senden
en ued. saecken benevens gemeene welvaeren
indaghtigh sijn, twijffelt daer niet aen, Vrinde —
geschreven in 't Casteel Orangie 21en May ao. 1679
onder stondt ued. genegen vrindt was geteekent Robbertus
Padtbrugge, —

Translaet

90

Translaet brieff door d'heere gouvr Robbertus Padtbrugge aende koninginne van de Bogt van Tomini —

Bahoewa dese brieff komt aende koninginne van Tomini medegenomen, ende is gesonden uyt een suyvere en oprecht genegentheyt vanden gouvr Robbertus Padtbrugge die d'Compe. magt regeert inde Moluccos met veele groetenissen wenschen beede tot godt almagtigh om gesontheyt een lange leven voorspoedt en overvloedige zegeningen voor onse vrienden de koninginne van de Bogt van Tomini d'welcke godt van alle plaegen en ongelucken wil bewaren en hare handelingen en beraedt-slagingen ten goede laten gedyen, mitsgaders haer staet en kennisse int goede meer en meer doen toenemen waer van hare zielen en lichamen de hemelsche vreugde en geluckzaligheyt mogen waertoe godt almachtigh zynen genadigen hulpe verleene amen —

Naer twelcke soo maeckt UEd. vriendt den gouvr bekent dat nu jegenwoordigh onse gecommitteerdens derwaerts aff senden om te sien en vernemen hoedanigh den welstandt van onse vriendinne d'koninginne van Tomini sal zyn, ende wat eygentlyck UEdts. meeninge voornemen en verrigtinge zy, off UEd. ooc waerlyck uyt een suyvere oprecht genegentheyt d'gewoonlyk en tribute vande d. Compe. magt te volgen der haeren soo maeckt UEd. vriendt den gouvr dat UEdts. sigh bymalkanderen toogen en te

samen

samen een regerie maken op dat uEd:e de
geene bij quaadt met u voor hadden en uEd: —
vijanden wilden worden, geweldt ondernaft
aen te doen en uEd: soeckende te weeren binnen
en vlugt weeren gelijk schapen gedrongen
waeren soudt konnen weder slaen en roof
bieden, te moet alsoo ons tegenwoordigh wer-
dingen sijn ter ooren gekoomen, daer ommé —
versoecken wij dat ons de vrienden d' koningen
van Tonnin kondt komen geede wesight nemen
nogh Tonnaleden nogh geene ladders off —
ijmandt anders te geloven, ende indien
verwaertes moghten opkomen om uEd: eenigh
geweldt aen te doen, en sijt niet bevreest
voor de mannelijke weder slaen en verjaeghen
uijt uw regerie, maer indien de eenige koop
luyden moghten komen te handelen met
s' Comp:s vrij gewijde ... sal uEd:e mogen
aennemen, maer letten de dat niemandt
onreght waerdigh voor koop en verkopinge in
slavernie en komt te geraeken ende wonders
indien uEd: niet maghtigh genoegh en sijt
sodanige geweldt doenders off u vijanden
wederstandt te doen om dat gebreck van
ammonitie hebt, daer van senden wij uEd:e
een weijnigh toe ende indien uEd: moght
koomen, goedt te vinden om ijmandt een
vastight op te wecken tot defensie van uEd:
regerie, soo sullen wij uEd: met eenigh kruijt
loodt en soldaten stuuren wij hebben anders niets
tot een oogh present van eenelijk Dagt sl[ew]gen= —
vlaggen —

dragen d'welcke door ons de gecommitteerde dus
uijt gedruckt staen te worden tegens tot den
welcken sal strecken van 's Comp.e goede genegentheijt tot onse vrienden de koningen van
Tonnij bijsonderijde sullen U Ed. inde bescherminge
van godt almagtigh gerecommandeert laeten
gesz. Ant Casteel orangie den 21.e Maij int Jaer
1679, onder stondt, was geteeckent Robbertus
Padtbrugge

Banda

Aanden E: heer Cornelis van Qualbergen
gouv.r en directeur mitsgaders den
Raadt

Eerntfeste, aght b: manhafte wijse
voorsienige seer bescheijdene heer en vrienden

wij vinden eenelijck tot geleegentheijt van het in geseeckte for
tuintje bedragende £ - - - over eenige weijnige ingeko
cht ende op amboijna geleverde Tambocco sewerden
en andere specerijen meer, om UE. E. bij naaste
geleegentheijt toe te senden, die met den treijft een
off sult al ontfangen hebben en seggen" en dat
eenlijck altijt off dat door de boosheijt der Cor
nalanders, de selve soo dunne hebben moeten
ingebrocht worden, ende soo weijnigh daar aff"
bekoomen hebben, dogh hebben wel moet UE.
E. en wij beter koop en wij luijnnde, daar aff te
voorsien soo bijsonderen den handel op nova guinea
en wij wel saagt, alsoo onsen gouv.r in de
selfde lange visite van tien dorp in de groote
bogt geweest kennisse heeft bekoomen, daar
selfs de Tambockers het meeste van daan haalen
dat alleen soo veel ijser en ijser werck int
woort als geheel weeten.

ende

ende alsoo, zoo in des gouv^rs reyse als hier ontrent onlanghs al wij aanmerkens waardige zaken zijn voorgevallen, en wij tot den, voor, toe niet weten sleechen, hebben wij op te amboynsche vrinden versoght, en twijffelen oock niet aan der selver beleefftheyt off dat van alles dat wij hadt S:E: welen laten, ue: S:t zij by aff schrifften off zelffs door onse eygene bijlagen, daar aff mede kennisse geliefen te geven, in 't welck wij"" kunnen deese te korter maken, en sluyten beyde van gantscher herten, —

onder stondt, ue: S:r beryt willige vriendt en dienaren, was geteekent Robbertus Padtbrugge, gerbrandt Proost, andries oloffz:^en dirck"" de glein, en jodocus Cronenhuysen in margine stondt Analijs int Castell orangie desen 25^en May 1679, lager stondt nota ue: S:r gelieven ons inmaenstaende en p^te defter geleegentheyt met 50: ✠: Analis off gelijcken sortijn borrels van marmalade te sien. —

Amboyna

aan d' E. Heer Robbert de Vrij gouv:^r en directeur, mitsgaders den Raadt

E Erentfeste, agtbare manhafte, wyse, voorsienige, seer beschoydene Heer en vrienden

De wellekomst onse Chialoup hadden wij op den 13^e maart naar Xula ende den Coningh amsterdam gesonden met eenige syner Rijx-grooten, soo van hier als Macquian, om syn hoogh^t des gouv^rs te

ringh

reght komste inde Molucqs en eenige voorvallen
die hier onder wegen sullen bekent te maken
als mede het met de verscheyninge der Jagten
Sampson, en Experiment op den laatsten Febr:
alhier van Battavia aangelandt, ons aangebr:
waer ten aanzienelijcke somma gelts waar-
me UEd: Hoog Agtb: sijn Ho: milddeeligh onder Eedemodig
hadden geschoncken soo dat wij op den offeren [illegible]
waer, maar in plaatse van hier op te antwoorden
heeft dien wispeltuerigen vorst, sig niet eens ge-
waerdight de brieff te openen veel min te lesen
hebbende die door den quaden raadt sijnder Jongers
slagtelijck aan den kant geleydt comende onder
tahoons dies 9en deser weder alhier met onsen
Luytenant Jodocus Lodewycks Cronhuysen
aan te landen, ons mede brengende UEd: Hoog Ed:s
aangename brieff, van den 10en der passeerde
maendt April, met alle der selver bylagen, gelijck
die met de Chialoups van den Chiauws goulacken
21n daar aen mede begonnen, de welke oopt
open staende met het Register en wist ons
den Luytent wonderen te verhaalen, gelijck
wy oock niet sonder verwonderinge hun dagregis-
ter lasen sijnde den adsist Harop, met de Chaloup
den Roodenhaan op Kulantog bij sijn Hoogheyt
verbeden om verder aanleydingen deser uytsporigh
heden te houden met 's Comps Nederlandtsche
lyffwaght op den deser alhier mede weder ver-
schenen, en sal het ons mede verwonderen hoe
dit swaerde kleeden weder staet affgehaspelt te
werden schijnende alles hier jegenwoordigh op
hoop te leggen onder den Coningh ~~[illegible]~~ door
schaamte

schaamte den gevolgden te spoeden wat onder
de qualijk gesinde grooten landts slooken om
den Coning nogh swaarder te maken, dog het sijn
wereltsche Zaken die sig wel redden sullen —

Dogh om uEd. Sr.t Broeg van den gouvr.s reyse
verst te bedoeden ende dan sodes den draat der
voorvallen beknoptelijck aan een te hoglen
sullen wij niet dan uit t' eijnde deser uEd. Sr.
seer geagte brieff naar vereijsch beantwoorden

alles is uEd. Sr. overvloedigh genoegh bekent
soo uit ons voorig schrijvens, als eenigen dag-
lijxe aanteekeninge vanden Luytenant Crom-
huijsen, en adsist.t Harcxe hoe namentlijck
den gouvr. sijn vriendelijck affscheijt tot
Tambocco vanden Coning amstm. nam, die
heijligelijck den sweeden aan de hand beloofde alles
te sullen naarkomen, en agtervolgen, wat de
gouvr. bij geschrifte voorn.de Luyten.t en
adsist.t, om.r de den Coning gedurig af te onder-
rigten, aldaar liet, waar mede hij wel gedrift
van daar weder op Bangaij langes de bogt van
Tomini daar t' jagt amsterdm. voor hardt
weder verdreeff, en naar de Manado voort
gesocht was tot in de rivier Gorontalo,
Edijlde ——— en

ook soo staan wij hoe uEd. Sr. mede mondelijk
wel onderrigt sijn, hoe verders vanden 27.e
8ber tot den 12.e Xber naar veele en
swaarlijke moeijlijkheden eijndelijck noch die
arme gevangene Cominders uit de gorontaloische
slavernij

Leraering verlorte, bestaande in een getal, met
die van Tidor Ruijm 300 sterck, die sij nogh onlan
hadden bekeert, van ongewaar drie duijsent Zie
overtreffende welke het geringste getal van Chri-
staaren bevoordere.

Dese arme luijden sijn alle verbonden naar hun
Landt met 139 oredaekte, en 50 mindere en groo
vaartuijgen onder opsigt van den Stierman
Anthonij Adriaanse, aldaar door eenige meer bo-
geijs gehaelt, om de vaartuijgh naar Amboyna
over te brengen, dat in schuldt hadt moeten
aanneemen, ende waar door met de Luijster
off ue Ed sijn naar waarheijt van alles onder
rigt sen.

Desen Stierman was een onse Mardijkerden
wel geoeffent in onse godts dienst, lesen, lesen
en schrijven, dat wel te stade quam, om alle
Siloamse de jeught in de eerste beginselen, de
gronden onser waardigen godts dienst voorts te
onderrigten, hij wierdt voorsien van kruijdt
Loodt, en een prinsvlagh, en is dus in
godes name vertrocken zijnde 22en deser
met Jaght den Sampson, en chaloup de
Eendraght derwaardts over goroulase besonde
ge, gedaan, tot hunnen troost, en onse verbe
teringe op dat hen van niemandt eenige
overlast offe gewelt meer mochte aangedaan
werden, te meer die van Ternategen att
gelasst goroulase als noch in hun stroek ver
herden, om in onse godts dienst te moogen
onderwesen en aangenomen, voortdeijs waa

Wegens

tegens sigh gorontaleeses seer weerstreevigh
aanstellen, daar sij agtervolgens de voorwaar,,
den gehouden sijn sulx niet alleen te dulden
maar de seeve ook voor alle geweldt te
bevrijden ——— ~ ———

Van gorontale Vertrok den gouv:r den 12e
Xber: en quam den 25 den daar op kers-dag op de
Manado, alwaar tot den 23e January deses Jaars
verbleeff besig dagelijx in 't ondersoecken der
misgangen van onse eijgene Suppoosten, onder
op het bedektelijk weeren der Spaansche papen
doende een landt togt naar de boven dorpen
en wierd in een algemeijne vergaderinge
met alle de dorpelingen een vast verbandt
gemaeckt, het welck tot dien tijt toe nog niet
en was geslot, waar onder mede begrepen
wierden, die van Tatahan, en Bole Passan
zijnde wegens d'oude bent twiste daar onder
al Elven Jaeren en meer overhoop gelegen
hadde, en in gedaemdt waaren, met den
anderen vereenigt besonder die van Bole
Saccan eenlijk hertneckigh die niet dan met
den Coning van Bolaangh en wilde ver,,
Schijnen, dog uit nader Schrijvens van
de manado 28e Maert van den hooffde, den
Coning van Bolaan d'E Comp:e alle Vernoe,,
ginge geeerdt door het voorbeelt van die van
Zimanew gelijk onder volgen sal ———

De Papen en haar gevolg wierden met het
jagt Amst:m naar de Bogt van Boutian
wegh. —

weg gesonden dogh hebben de reyse niet
kunnen krijgen naar verderen naar
maleyen, ende gisteren de Coningen van
Tabokan en Ciane den gouv.r tot op de
manado verwelkommen, soo zij seyden:
maar 't bleek daar naer dat alles opgeijgen
belangh aangelegt waar, tragtende Ciane,
Piantaij op sijn Lant van Cajouhis (daar
hoenen bevoorens gevoeken was ten tv
de castilianen overwerks en Toondel Christler
met de sijne wierdt, en den Coning van
Tabokan Saban, en Limane onder sigh te
krijgen, alles beredet, onder dus loosijk doen
onder off.r Toeg hendrick Cons beslooten, en
hadden ons de Spaensche papen bij naar het
raedt weder verdraijdt, sij bij aldien het ongera
ons niet gunstiger en ware geweest,
want afscheijdt van de Coningen voorn.t op
de Manado genomen hebbende, om deze sijn
reyse te vervorderen, met besprek van de
handeren soo haast mogelijk op Sangij te
ontmoeten, om Saban onder Tarodna te brengen,
soo moest den gouv.r mits de strijdige
windt winden, off te noorder Mossen tot
digt bij Candipan het langs de wal op havens
in welken wegh noch al iets was van
belangh soo met Intjo Mamus, man van de
vrouwe van Toelangitan, als Coningh
binnenal Shandede

nemende sedert de reijse soo noordelijck
wes en sochten dat de hoogte bijnaer van
Saringanij hadden, soo dat met gemak op
Sangij aff sackte, ende aldus den 5e Februarij
met de Chaloup den dondagh inde baij van
Tabocca ten ancker quamen

Doch en vernam tot desselfs groote verwonde-
ringe noch te den Coning van Taboecan, noch te
den coning van Ciauw aldaar, die nochtans met
der selver Jnwoonige Corrocorre al lange daar
hadden behooren te wesen, volgens het sprake,
als hebbende niet anders dan van Eylandt tot
Eylandt te sleppen ende doorgaens goedt weder
gehadt, doch quam eerst den Coning van Ciauw
den 18e Febr. houdende daar en boven den
gouvr noch dusslange slepende, tot die van
Limauw en Tabau sig mochten sterken
wesende de meyninge van Ciauw en Taboecan
als voor en gesecht is, die bereyinge tot sigh
te trecken, dat ons omstandig genoegh geble-
ken heeft doch hier te lang om verhaelen
soude zijn

Buyten dit alles soo was de volmagt des Con-
nings van Ternaten en zijne Rijxgrooten
aenden gouvr ten quade trouwe sleedt, door
den coning geloofflijck uyt lafhertigheit, doch
door de grooten uyt boosheydt, alsoo deden te voorn.
den Hooft Rodewinckx Taccalamea door den Coning
en syn grooten met den snooden opsetrijgen
Banthemseden Paap en eenige Javanen
naer Sangij gesonden waren met eenige
Crijgs beroofte

Crijgsbevelhebber, en 't geheel verder van Sijn Hoogh
waar mede Ciauw veroverde, hebbende voorsz
Taccaloma last uijtmaandt te verwedt noch
ooch den gouvern.r, schoon ook niet 's Conings last
Brieff, en Zegel quam, te geloven, maar
volgen den mondelinge last die hem gegeven was
tot dat weder andere last uit de mondt van Sijn
Hoogh.t selffs bequamen, tot teken van [illegible]
den Coningh hem een Rottingh met swaar
goudt beslagh naar sijn seggen hadt gegeven
hier tevens eijen gast, en snorkten daar soo
weijnig niet op, hieldt den Coning van Tabocan
in een gedurige vreese en becommeringe daar
mede, en stijffden den affvalligen Patonseca
in sijn booshijdt, die hij seyde hem bijsonderlijk
door sijnen Coningh aenbevoolen was, voor den
welcken ende de sijne hij hadde te verantwoorden
hier door scheen het, datter niet van de S.S. Hoven
des aentstoodts aan een kant te verschricken en
waar, om Saban gevoeglijk te doen volgen en geloof
saamen, en het seewigh weder onder sijnen wettigen
Coningh te stellen, agtervolgens de last van haer
Ed.le H.o agtb.e in der selver schrijvens aan ons, van
den 28.en Aprile 1656: en nodigde den gouvern.r de
Limaunders seer vriendelijk en minnelijk om
te komen hooren lesen des Conings van
Ternataners, en desselffs Rijxgrooten last ende
ordre brieff, jae deedt sulx selffs door den Coningh
van Ciauw noch al schrijven, soo dat eijndelijk
door de Coningen van Ciauw, en Tabocan selffs
genoodigt wierdt, om van Carodnes over-
Landt

Landt naar Taboccan te komen, met weynigh volck, alsoo Sy Seyden magt genoegh te hebben, om die van Limanie tot redelijckheydt te dwingen, alwaer met 20: nederlanders, bestaende in 12 oppassers: 5 matroosen, een kock, en Borsten vande Pen benevens den Coning van Tacoena, die de Saake ijverlijk aanging, met eenige 100 van Sijne Tacoenesen verscheenen, wendende alle mogelijke vlijt noch aan, om hun jegenwoordig naar reeden te doen luysteren, maar gaven soo trotsen antwoort dat den gouvern.r genoodsaakt wierdt hun wat nader te comen, die door eenige Sagoe gronden heenen geslapt een seer steyle en glibberige Bergh met de Sijne, en Tacoenesen beklauterde, werdende vlaag gelijken gevolgt door de Taboccanders, en noch eenige door de Slukpens en verdere tolbelooten ~

Besloten ogter vande hoogte aff te dalen tot op de vlugt berg der Limaniers, daar den Coningh van Tacoena gantsch bereytwillig toe scheen, beroemende by handt tastinge den gouvern.r niet te sullen verlaten maar soo als den gouvern.r met de Sijne, tot op 30 offte 40: treeden naar aan de Pagger genadert was, soo ver- lieten, de Tacoenesen, en Taboccanders den sel- ven, seer lafhertigh, en schandelijk, en alsoo onderwijlen met Taccalana (soo niet anders en conde gissen) in gesprek quam, ende den gouvern.r noch te hoopen dat zij bijtijden comen ende naar reeden luysteren souden te meer aan deese zijde als straff ende niet soo geslecht waaren, anders niet dan met gemeene kluyssteeken ende.

ende weynigh Caffers komen moeten, dogh alles ruim
beseth met volk, Slaven, en Buyk-angevers soo gaven
Zy in begonnen uit de rigte om voorsienens vuur op
d'onse, met met stucken ingeschoten, Soo datter een
van des gouvrs= Zyde doot bevonden bleven, ende een derde
doodelijk door den Buyk gequest wierdt, naderhandt
alhier mede int hospitaal overleeden waarop de
dese met hun slykjeuws en Kaffers die Zy vande
andere Zyde ondervinden gehaalt, ende vande dese
kant geplaast hadden, eyndelijk in 't wilt schiet,
Zynde Caffernesen en Tabocanders het hasepad
opende d'onse door Soren offe agtereden te rugge
gedeynst alwaar bedekt wesen konden,—
hebbende door quade sorge vanden Sergt en de
groote heviglijt onder soldaten onvoorsigtigh
alle hunne snaphaanen gelijkelijken gelost
gehadt, daar hierdoor het vergroote halff inn
staande, het welk onse braave met geslagen van
Caffernesen, en Tabocanders siende, vergaderde
de selve op een nieuw, en kropen wederin hun
oude schuijlhoeken namentlijk onder aan de voet
vanden Borgh, daar zy als hele aan een kant
verschoven waren, en merkelijk vreesden omdat
met welk volk alsoo niets te verrigten was geweest
by dage, ende de nagt op handen waar ende alles
seer langsaem by quam, om sig te kunnen sterken
ende begraven, soo moste den gouvr= hier in me
gedult nemen, en met 10 dooden van man
ende een doodelijken gequesten, behalven verige
ligter, en met sleenige gequesten, daar Zy
verige—

vorige musquetten neder geleyd hadden wierde
afgesteeken, waarmede onse medgesellen noch mede
aftogt ondersluitten, die naar dat den Cannon
scoot verre van den vyandt waren sulk een
geroepe, geraas, en babbelgeuijgjens maakten
met bagaillen en slieten naar boven en verder
dat noch den Taradinoes door hun sweeden te
neder geveldt wierdt, ende den Taboeanden, en
Tamboer een koogel door syn Trommel kreeg
waar mede dit voorval en dese ontmoetinge een
eynde nam

Den gouv.r weder in Tabocan gekomen was gerust,
saakt de koningen in 't algemeyn hunne laf-
hertigh en schandige vlugt te verwyten, ende
alle naar verdiensten over den hekel te haalen,
het welk met soo een heftigh.t deedt, dat se
eerst in ernst met elkanderen besloten hun
af te wapenen te nemen, den gouv.r wilde hun
maar naar hunne gewoonte laaten begaan,
Zy namen aan de sweer soo veel van alle
kanten te becingelen en besluyten dat door
heugde en kommer in hun handen noodsake-
lyk mosten vervallen

waarop dan den gouv.r over Cialeo en Tagulanda
naar Ternaten keerde, alwaar den 8.e maart
verscheen, als wanneer gesamentlyk goedt
vonden de schepen Sampson Experiment
en Jagt Amsterdam jeder yl te lossen
werdende ondertusschen alles vervaardight
wat tot dese togt ende het aanlasten vande

limausche

Zinnaaniede sockelaes van noode was, om of
de Coningen in gebreeke mogte geblieven zijn
welcke bevel te naderhandt egter wel agterwee
hadden doen heeft het Lot ons weedervaeren,
onsen dapperen Capt:n Cornelis Sweerus, al
nogh Een man gekost, zijnde den Capt:n on-
derlijk vermoort geworden, gelijck UEd:s die
omstandig genoegh sullen konnen zien in het
dagregister op die Togt gehouden ende hoe alle
die sedanen inde ban gehakt zijn, Tacalo
mee den voornaamsten uytgesondert, die met
Eene zijnde slaeven eenige dagen tevoorens
uijt hunne sterkten zij begeven hadt wel
wetende dat het hem voornamentlijk gelden
zoude ——

hoe wij het met den wispeltuerigen en ligtvaerdigen
Coning amsterdam verders hebben sullen eerst
den Lget op den 13:e deser quam zijn hoog:ht inde
nagt stillelijk in Ternaten aan te landen, en selv
ten smorgens daar aan al het vrouw. gesinde
waaronder de Princesse gammalamma, en zijn
kinder waren) benevens nog sos inlantse sterken)
daar af ontlangs den loogenagtigh gerugt verbij-
den, als off wij die hadden willen ligten ofte [illegible]
rooven, wesende ons vrijlaardig-loos aengewijst
om deselve te gebruyken, ende om de sweerd-
onder zoo den Tenpo grep maer wegh te krijgen
hebbende hem Rits paarts in Cajo gehadt
daar heenen den koningh met den staet ge-
trocken was, van waer met de galij, en 19:

St:

Sijn correspondentie d'17e deser hier geschreven is, sijnde
Baccarij vijandelijk meede te voorschijn gekomen dog
naar Sodingo geloopen, alsoo wij kennisse bevat [illegible]
hebben, om te weeten waer het deselve verrichtinge
sienden sal, schijnende het op de gecontracteerdes off
Comendants gemunt te hebben, gelijk niet gecontracteerde
aan ons gebz: wierdt, ende waer van daen wij
hun meenen ook geweeldelijk, soo het de saake
vereijscht te worden, sijnde nu verseekert genoegh
voor d'vijanden Sangij, Siano, en Tagulanda,
als die van herten wel wenschen sonde dat sij
sig aldaar in manier van vijandt sien lieten
sijnde den Cianenden op de selve seer gebeelden ende
alleen tuijlen ende besettinge hun mans genoegh.

Daar toe koket tot sulke hooge Raadtsleeden
sijn Baccarrij, gouffelaer, ende andere schelmen
meer, veel voornamentlijk Colabo, die als u Ed:
ten regten seggen jegenwoordig den wanhoopige
spreekt beijkende aan een Copia brieffje, uit
sijn broeder hier meenens gaende, en van sijn
handt ons als uit last des Conings weder
te komen, daar aff wij geloven den Coningh niet
en heeft geweten, als die de gesonden soldaat
bijsonder vriendelijk hadde bejegent, ende door de
selven sijn gantsche genegene groete, soo ander
gen: d'r aen d'overige leeden des Raadts laeten
doen, teijnigh passende op sulk onbeschaemt
en onbeschoft schrijven

Dogh om soo veel dese bloedige en swaere Hofferij vijand
te maaken stappen wij over tot het beantwoorden
van u Ed: seer aangenaeme

Den

en seggen oversulcx dat het geene den Raadt te
voorens in staat hielt tot de komste vanden
gouv:r uijt den voorleden gaarne opspraken om
dat het volck niet en konde stigten hebbende we
naar pligt, ende weder op een nieuw de Tijdoor-
selven Coning om straffe, en spoedinge opt ge-
pleegde aangewesen, en twijffelen niet off het sal
volgen, alsoo den ouden Coningh seer bedachtelijck
en looslijck is op uijt is, ende bequaam genoegh
om over langsaam en schijven tot sijn oogmerck
te geraken, soo ende jegenwoordig gelijck als bevoo-
rens, geseght hadde, dat die geene die stigtinge-
houders van 't Woort 't wat saadt moet wer-
ende soo vervolgens hare langen houwende, tot
hij die in de kruijs heeft, daar en booven soo laet
sijn hoogh:t al eenige die weder becomen heeft
weder loopen, om d'andere te beter te locken, en
seeckerder te bedotten, dusdanig een is seeckeren wij
gewesen slaeff vanden Manhaften Capt:n Pauwel[illegible]
in Bandae, die buijten pas, sigh langh inde Pa-
poesie eijlanden, ende onder de selve sulcmen
opgehouden heeft, sijnde, bij den Coning Saijfoedijn
in dit werck seer plagt, dit is het al wijt wij
voor desen tijdt ind S:o daar aff connen bedeelen
noch niet kunnende weten wat antwoordt opt
stuck van die van massoal sullen erlangen, dat
t Zijnder tijdt ind S:s Raadt bekent gemaakt
te worden ___

wij hebben den Batcianders onlanghs eenige
stigtelijcke en hondige vermaninge laten doen //

door

door onsen Sergt. Cruijffer niet off sal, de ingeleer-
gerde ende int Commando gesuggereerde aan-
stellen sijnde door haar Edele ho: agtb. ver-
geten geworden desselfs Schoukadje volgens
berichten, offsoodanigh aldaar aan Landt Plats
geven, dat hem geraedts al andere gedagten geeft,
dog die wij en derwaerdts senden, als wanneer —
sijn hooght. weest sal koomen te weten, het eijnd
bedt, dat haar Edele voor onbij deden ~

Ondertusschen waar het wenschelijk dat uE: E: dien
schadelijken en seer sorgelijken matelaar Zatou
Kraijsoeka, in handen kreeght off onder weet schen-
ken liet, alswanneer wij gissen dat het sigh
met den oorspaart beter schikken soude, wij —
sullen niet missen sijn hooght. altijd te
nog alhier verwagten om ons den eedt an sijn
Edele den heer gouvr. generaal te sien
daar toe te bewegen, dat sijn gedagten geheel
ende al van die verpleingen affgewendt ende sijn
ijdele hoopen varen laet ~

want dat uE: E: meenen ~~dat den~~ dat den selven
Kraijsoeka ontvlugt sij, is ons heel anders gebleken
ende is door ons ook al ges:, dat die vlught geveijnst
was, ende hij wel dagelijx met ringen en vlaggetjens
voor den Coning en sijn grooten is aff gesonden
geworden, om die beroertens te stercken, blijkende
sulx mede bij 't affschrift uit de dagelijxe aanteekeninge
op de Reijse van den gouvr. gehouden, onder dato
10e augusty 1678: waar aan ons gedienstig gedragen
gen ~

Zillende

Zullende het ons bysonder aangenaam zyn, dat die
genen dien naar en by toegestaan werden te gaen
visschen, op der selver aankomste, ende soo wanneer
weder strecken, aan 't hooft der bevestinge sigh
aangeven, om naar nauwe ondersoekinge naar Am-
boyna weder te mogen keeren, Zullende U Ed:s
bespeuren by 't extract van onsen brieff 9: van daar
bekoomen, hoe veel noote boomen op en by syn
omgehakt, bedraegende een getal van 3967 en
21: nagel boomen, en hoe op die plaats daer de
Jongste Bandase visschers soo lange heen geweest alle
een getal van   noote boomen waren

Wy verwachten wel eens dat U Ed:s geruste en
scherpsigtigheden te schieden, aan alle die genen die pas
van U Ed:s erlangen omme naer eenige plaats
onder ons sorge staande te mogen varen, dat sy
geen slaven van daar en mogten brengen, by hen
de, uit 't extract dagregister van des Gouv:rs reys
dat selfs het rooven, moorden en steelen onder de
bondtgenooten d'E Comp:e wordt gevolen
ende ten lasten gedydt als die daar toe passen
koomdt

De drie Manipoesen door den Gouv:r van Xulau
Besie weder genomen worden hierneevens weder
naar huys geschikt, en beklagen wy haer ongeval
doch en sullen sigh niet beklagen als die door-
gaans niet, onder vriendelyke gehandeelt en tuyms
geweest hadt zyn

De

De beschuldinge van den Coningh van Cambodia
konde niet anders als klagt zijn, niet te min
soo schijnt het ons toe, dat door de swijgentheyt
de wreetheden des Coninghs amptenaren aldaar
wesen soo een afkeer tegen den Coningh en sijn groo-
ten hooft veroorsaeckt als int jaer 5 op Cabocan,
welcken Coningh d'en gouv.^r met tranen inde
oogen heijligelijk verclaarde dat soo hij aldien d'Ecamp.: niet
en hadde ontsien hij den Coningh amptenaren te-
(zijnde niet anders als corrupteuren uit spoelen
baeren) sonder oorbeurt gesonden ende in sijn
hoofd laeten springen, alsoo hij niet langer
en hadde konnen gedoogen, welcke ophopen
der gruwelen en vuijligheden in desselfs
tegenwoordigheijt hem tot spijt en trots door des
Coningh amptenaeren aangedaen. Ende dus
geloven wij mede vastelijk dat den Cambodjaen
Coning sijn heijl al mede bij d'Ecamp.^o soekt
sijnde van andere gouv.^rs afgeschrikt, door den selven
boodschap hem gesamentlijk geschreven strekt doch
weten het werck in affschrikt hier mede verwaert
gaet, niet te min zullen wij het selfs vaan-
weder bij gelegentheijt tragten te voorsaten

Het beijket wel uit ul. Ed. schrijvens van den-
daer ons alle hoope van verdere houtwercken
van ul. Ed. gewesten te sullen erlangen, benoo-
men werdt, dat daer al prij om moet gevogen
zijn te meer, dewijl door den baas timmerman
ginte 35 stux van onse balken sijn aan de
kandt

kandt genoffreert, geworden, werdende de Stuurman
vande Chaloup, daar en boven nog wat uit gelagen,
ende bespot, dien wij waarlijk niet schuldigh en
houden oordeelen: Maar geloven ook dat de Baas
Timmerman van amboijna ootlijk en vroom is
schoon de meermaelen voor mantjens Spijkers
voor de Pagger springen, en ledere wanden, ende
dat hij daar omtrent schriftuurlijke hooft gehan-
deldt, gevende aan dien die eerlijk hooft, en
neemende van die geen die niet en hooft ook het leijni-
ge, dat hij heeft, en soude het nog wonderlijk
zijn, dat het aan d' E Compe: quam, dogh zullen
wij ons hier mede troosten, dat het wel meer ko-
men zal, ende dat onse sos kreeke en swaarste
vierkandt bewerkte balken, benevens twee slijx
houten tot een groote Kerke, en een berg spruijt
geslicht, die d' onse uit Jalij Bosch van Lobia
hebben laten leggen, al mede geloofft zullen
zijn

Sic vos non vobis — — dats geen kramers Latijn

Tot schuldinge van het gesonden buskruijdt
souden wij ued. Es wel mede een legger ofte twee Cassia
olij gesonden hebben, maar weten niet off ued.
Es ook al ~~[illegible]~~ daar omme moeste bedight
worden en gevende eenlijk 16: picols was-
over ten bedrage van ... De voorige kisten
zijn onder de ouse gebracht ende jegenwoordigh
onder kleedes niet te onderscheijden, (wij sullen

Zeer

van desen Jongst becomen over den Predicant —
vernemen, dit konnen wij 'er van getuygen dat over
ons soo dunk, dan van Bat^a komt te staen
onder dat dit gouvernement geen lasten met al,
die maer eenig sints voorbij konnen, vermogens
ins te dragen, soo dat wij in het aenstaende soo
wanneer daer omme moeten benodigt sijn —
sulcx alvoorens bij dese sullen versoeken dight
Crijgt kisten tegens den Exp^en Welcke versoeken
wij, ons 100: mogen werden toegesonden hebbende
bese onse Burgers alexom 't Soorst ons hunne
dienst aengeboden, en soude ons bysondere vrindt,
schap geschieden, dat daer mede 10: offte 12000: mop,
steenen ons moesten door ued^le toegesonden —
worden zoo mede hondert lb: Nagelen, daer
mede wij gewoon sijn de Coninkjens hier al
omme te bedenken

Ende alsoo ued^le eenigen van schoolboecken —
voorsien ende wij dit Jaer gehoort ende al sijn
opgeslagen en aengesien soo menigte nieuwe
aengecomene Christenen, de welcke wij met de
Comunicanten wel op 20000 sullen mogen schat
ten, soo is ons gantsch vriendelijk versoek, dat in dese
onse hoogen noodt en verlegentheydt door ued^le
moeten worden bedacht en onderschraeght —

De gesonde 5 lb Cleeden off Macis, en 10 lb: noots
al ook de uyt alle kraekjens, sijn bij ons wel ontfan
gen bedanckende ued^le hertelijcken voor 't geriff
ende bestellinge, van den 't overigen wordt ued^le

bij: —

Bijons outlast en menen wij nu aan bewijse Coning amsterdam sig soo wispelturig aanstelt de schulde de schuldt van geeischte ƒ 180:15:-- in te vorderen ende bij weigeringe van betalinge den Coning of sijn voogd daar voor te belasten

het wierde wonderlijk gevreest dat Poelemahoedin eenerlij vooren haddie moogen drijaderen, 't geen aan de romp uit gevoerdt is, dat wij mede de affschrifts in andere dergelijcke Traders voor het becomen de, soude hebbe veroorsaackt, wij hebben en ook nu vijff van Limamu setten, sijnde moordadige, en traddersche Javanen, daar mede gaarne nae de galligh willen soo de beseth[t] vant gerigte het eenighsints bede en koude, sullen noch tragten de voornaamste behaarde Caccaloma te becomen en nader bewijse tot dese die wij gevoelt hebben sitten, om als dan 't oprevogen wat met de selve gesamentlijke doen sullen

bewijsen en d[o] vast besluijt legt de schepen Spanbroek en geele Beer int begin van may weder te leggen te senden met de gereet leggende giroffel nagelen, soo sal dit ons Seignieurs te last comen, om daar mede in affschrift naar Batavia te komen gaan, wade tot wij ud d[o] andere vrindelijk soude hebben vlogt, gelijk wij noch doen, bij aldien voorden laatsten maant Junij wesser amstel de schuijt van daar naar Bat[a] moeste worden gesonden, of dat haar Ed[le] van onsen toestant eenigsints beradde kundts haer moesten becomen alsoo Jacht den Sampson

Sampson niet dan in 't begin van July s'Mogens
en zijn naar Bat.a weder vertrocken, sijnde
genoodtsaeckt voor alle dese sotterijen soo niet dolligh
heeden der Ternataanen het Jagt den Experiment
dit Jaar al hier over te houden

wegens d'affgeloopene Chalouw van S.r de Ruyter
en offer overige straffe, ende vergoedinge op volgen
zal konnen, wij als noch niet weten, soo bijaldien
Zijn hoogh.t sijn groote dwalinge hier komende
eens komt te beseffen, en onse hulpe weder
van nooden krijgt, soude hulp daar wel te doen
alsoo het soo verre al hier als dan, soude konnen
bewerken, en doordringen dat die schelmen loon
naar werken kregen

Zittende jegenwoordig tot de ooren toe niet alleen
in 't werk, maar sijnde daar jmme ook overkropt
Zaken en d.e.s gantsch bevindelijk off dese onse
bijlagen, off affschriften der selver, naar Banda
gelieven te senden waar aan ons in het nodige
gevoegde brieffjen gedragen
het is ons van herten leet om hooren geweest
dat het in amboyna soo sterft, ende wel voorna
mentelijk dat den E. heere gouv.r en directeur noch
al bedtlegerigh blijft, godt biddende dat sijne
vaderlijke ontferminge over sijn E: in 't bijsonder
ende over de gantsche Provintie in 't algemeijne
zij, gelijk hier al omme waar door wij ons door
sijne grondeloose Barmhertigh.t op den laatsten
maij, met een danck dagh moeten te Godtmoedi
gen, loovende en Prijsende sijnen h: naam

voor soo onverdiende genade, schynende dat mede
Borgh van branden op houdt dat ook alle vergi
lige dampen over vijnde worden, synde het dit
gantsche jaar al hier een seer gesonde lucht gewe
eerigh beginnen sig de kinder pockjes onder de O
ranlanden te openbaren, dog sonder veel gevaar
De Novelles off het Bataviase nieuws, ende hebben
wy niet kunnen laten uitschryven, maar sende
het hier nevens, niet sijnde wanneer het alder
sal uitgeg: zijn, om niet hoorende burgeren weder
ommegeeidt te ruggen te sende. —
De gevoerde schrade by d'Heer Jan de Sluyter is den go
v.^{re} al tevooren bekendt geweest, alsoo den adsis.
har - vd daar aff in syn voorig dagregister wydt
loopig van hadde aangehaelt, hebbende niet
alleen het bedragen, maar selffs de gantsche
reeq: in het selvig in geb: gehadt, ende waren
door den gouv.^{r} daar al eenige ondersoek soo tot
Bangay als wel voornamentlyk tot gorontalo
daar op gedaan heeft, alsoo gesegt wierdt, ende
de Limbottoers ook selffs gelyckgde eenige dier
luyden te hebben gevangen gekregen, by de
welke noch twe hoeden van Nederlanders ge
vonden hadden, maar alsoo dese wel Balanter
maar eygentlyk van Boeattie waren, ende op
verscheyde wyse aan voors: hoeden hadden
connen geraakt zijn, ende die luyden selffs
niet hooft kunnen te spreeken komen, ende is
soo ver voor dien tijt niet verder in kunnen
gedaan

gedaan worden, en off wy nu yets naders om-
trent den Coning van Ternaten ende Zyne Rijx-
grooten zullen konnen bemerken, wordt den tyt
als bevoorens gesegt is. —

Dus hebbe lange dese, om aff te wagten wanneer dese
de Ternataanse haddenuyen en dolligheden sig
wenden wilden, hebbende naar 't schynt den groot-
en hardtneckigh opsetth gehadt, door de listige be-
leydinge eenige qualyk gezinde Rijxgrooten,
die meynden int bevordt water voor hun goedt visschen
te zyn, ende door 't opruijen en aanblasen der hertne-
kinhasen van alle kanten onbedagtelyk het ylandt
te slaan, ende naar de vaste Cust off Hallemahera met
vrouwen en kinderen te vlugten, maar alsoo wy als —
gesegt is, hun vroet besoth en lugt van hun voorne-
mens hadden soo hebben wy alles metter haast
doen [illegible], ende de vrouwen en kinderen die sy voor-
affmoeiden te water vlugten voort aan de wal gehou-
den, ende vervolgens hun tot redelykheyt gebragt, soo
dat wy hun schieligt hebben het hooft ende sloot
ende alle hunne vaartuygen onder ons Cannon
ende op de wal geleggen, waer mede alles weer wel
is, ende nu schynen noch naeder en beter vrinden
te zullen zyn, en beyen als oyt te vooren, schoon
er ook al wat van Sta anna onder geloopen is, ende
wy by voorbandigte voornemens waeren alle hunne
vaartuygen liever inden brandt te steken, dan lyden
dat het aangroeyende Christendom daar door eenige
bagtdringe souden konnen te lyden. —
dit is het eynde der Ternataansche beroerten, waar
mede —

E: Eentsestie achtb[en] d[ito] sullen uEd[s] na vertweijken gebiedende inde Hoofde godes bevoolen laten ende verblijven, onder stondt uEd[s] Toegedt willige vriendt en dienaeren en was geteykent Robbertus Padtbrugge, gerbrandt Proost Andries Olofsz Dirck d'gheyn, en Jodocus Cromhuysen, in margine stondt Tz[alg]o int Casteel orangie desen 25 maij 1679

Register den Papieren gaende van Hier L[r] Chaloiss vander mixtiu Borger Coopman Pieter Tides in handen van deszelffs Broeder Mah Tidesz, geconsingneert aende E: Heere Robert d'vag gouvern[r] en directeur mitsgaders den Raadt op amboina

No 1. orriginele missive vande h[ee]re gouv[er]r Robbertus Padtbrugge en Raadt in Ternaten, aen voorn gem[el]t h[ee]re gouv[er]r en Raadt op amboina onder dato deses

2: orriginele d[ito] door gem[el]t Heere gouv[er]r en Raadt in Ternaten aende Regeringe op Banda, onder voor sijde dato

3: Copia Translaet brieff aen sijn Hoogl[t] Saijfoedin den Koninck van Tidoor, door d' h[ee]r gouv[er]r Robbertus Padtbrugge onder dato 23 maart a[o] Stantij geschr[even]

4: Copia d[ito] door gem[el]t Hoogl[t] aende h[ee]re gouv[er]r in Ternaten, door sijn Hoogl[heij]t gesonden 20 april ontfangen

5: Copia d[ito] door den Koninck ~~van~~ aen[g]e[s]toeden aende h[ee]re gouv[er]r Robbertus Padt Brugge, ge[sonde]n ontfangen den 13 Stantij

6:

6: drie stucq^en^ Extracten uyt 't gehouden dagh Register van de H^re^ gouv^r^ Robbertus Padtbrugge op de visite der moluxse Eylanden

7: Journael off dagelijcxse aenteyckinge door den onder= coopman Daniel van Helvet, gehouden inde logt naar Sangij, onder 't gesagh vanden manhaften Captn Cornelis Frederik Talg^r^

8: Indische novelles t'sedert derden January tot 30^e^ april des Jaars 1678: Jongst herwaarts aen van Battavia gesonden

9: factuurae en connossement van 16: piccols wadt inde Chaloup vanden Borger koopman Pieter Ceders gescheept

10: factuura voor Randan vande swarte Eylden en barringes door den adsis^t^ Paulus Hartes op amboina gevoert

11:^e^ Extract uyt 't schryvens vanden commandant tot Batelian in dato 9^e^ Maty aende H^re^ gouv^r^ Robbertus Padtbrugge gesr^en^

Actum Int Casteel orangie desen 25^e^ May 1679 was geteekent andries Cloff Secretaris

Tiauw
Aerden Sergi^t^ Commandant
Jan Loddewycx

Eersaame Manhafte

met de Chaloup der Eendragt van Tiauw alhier den 21^e^ May gearriveert ontfingen wij een brieff die gister van Tiauw te koomen sijnde ongesloten, ongeteekent sonder Jaar, maandt off dagh teeckeninge dat ons stondig is bewust meede en dient te geschieden

wij

Wij zien dat voor weijnigh bij vanden gedegradeerde Sjoeni
daerom begeerdt, daer nochtans deselve zegt dat nogh
bijgedegradeerde nogh deselve der Coning genoegzaem gezagh
over sijn volck heeft soo sult UE dan in alles her
bescheijdelijck moeten gaen bezorgende maer dat de ver
bestuuringe rondtsom de slaven van binnen gemaect
is het goede staende gehouden worde, latende den bij voo
derst wat vaeren, daer aff jegenwoordigh een exempel
van voorzien sijn

Sijn hoogheijt can tot het staende houden vande schaer
wat minlijck aengeraeden worden, met versekeringe
dat bij aldien het nodigh achte wij sijn ongehoorsaeme
onderzaten, onlangzaem wel tot hun plicht en
weeder ontsaghs omtrent sijne hoogheijt brengen
zullen brengen, ook wel de noodt het vereijschende,
wat scherper spooren daer omtrent gebruijcken, dogh
zagen liefst ~~dat~~ alle vreedtzaem ende in der minne
beleggingh, op dat en sijn hoogheijt en de Coninx: onder
bevindt van geweest moeten weerden

daer ~~[illegible]~~ waeren twee vaten verzogt voor de post geschiet
op dat in geen verlegentheijt en mochte commen
te geraecken: dogh dewijl de maer een vat gesonden
ick zal het nu van u plicht zijn tijdelijck naer
de manado om ontsetsch te schrijven, al ook ~~[illegible]~~
~~wederom~~ onder de tot ~~L' nacht~~

want het waerdt boven om tegen ieder te schrijven de
is niet nodigh aldoo siaenw onder de manado gehoordt
en UE aldaer en vijf en weeckensche gaer moet door
niet te min gaen voor deselve hier ieder eens op
twee soldaten namentlijk Jan Cornelisz vander
Bruijs, Jan Leijkman van Hamborgh kunnende
nogh

nogh twee vande Manado vijsieren, soals dan mogh
het volck van Jeronimo d'Akkar vande wacht soude
te houden wel verschoondt worden ook gaen der seven
ster loodt gewist, moogende U.L. desselfs den voornaeme
en schaden toestellen. ——

Wij senden nevens den handtzaegh en vier stx sodae-
ken, benevens twee beslagen schoppen & twee spaden,
als ook affschrift der jnstructie bevoorderens aenden
sergt. Jan vander Linden gelaeden, ——

Meester Andreas Fortenbos die weder sonder sloff
strockende, Zal als dan naer de man met d'eerw:
leeraer laten mig meeten gaen om hem t'zijnder daer
op te moogen aenspreken. ——

Wint sedert aengehaelde swachte is verst nader te
schrijdt van d'eerw: leeraer sahding. ondertwijlen wordt
U.L. aenbevolen goede wacht te houden en de krijgs-
tucht wel te onderhouden, settende het volck des mor-
gens & des avonts inde kroetse aen 't werck der Fortifi-
catie, waer mede op slangzaem alsoo wel schans zult
raken & alles in ordre houden, als off de vianden
vaerden te hoy & te gras, gelijk men zijt worter, dat
nogh weijnigh beschiedt, waer mede vaert wel
onder staudt

Malajo int Castel Orangie
U.L. vriendt
30e may Ao. 1659 —— [illegible] R: Padtbrugge

Tabotcan

Aen den Schoolmeester
Hendrik Sijbrandtsz. Taek

Eersame vroome

dese diendt verlijk tot geleijde van 10 stux Hindoes
sijwadt

in een pack genit.

lijwaedt zijnde door geschikt voor die geene die den
bewusten ende ontsnapte voorvinste Taccaloma vrij le
digh offe doodt zal connen becomen wordt uE. ten
haeft gestelt, op dat daer of voorq:de moogt doen
niet overgeven dan naer genoegsame bewijs offe bew
dat den selven Taccaloma off levendigh offe doodt in
den is, ——

Het geene wij bespeuren in des Predicants brieff recom
mandeeren wordt alhier weder gesonden, naementlijk
ons bevredigde slavinne toe te senden wegens de vijff
bij ons gevangene Javaenen, wat sij sigh wel der sm
len offe ook gedaen hebben als mede wegens onder
offeer Loeck Hendrik Jons, hoe bevonden de manado
weder socht ende Spanjaerden te geven ende wat
besluijt als leen bij V. Lid.ns cagh, en geen meer dat d
ontrent als leen voorgevallen is, ——
niets anders voor tegenwoordigh te schrijven hebben
bevelen UE. gode almachtigh, blijvende ondersten

Maljo int Casteel Orangien
30:en maij 1679 —— UE. vriendt
en was geteekent R: Padtbrugge

UE. moet ons in aenstaende sa:
vinster gelegentheijt laeten weten
hoedanigh de klocken voor de kercken
op Sangij etc.a sullen worden
gedaen, alsoo wij deselve nu tot
teven slep:te hebben bekomen van
Batavia, ende voornemens zijn deselve
met d'eerste naedere vaert des Sangi-kende
Chialoup uE. toe te senden ——

Translaet brieff door de Heere gouverneur Robbertus Padt Brugge aenden koningh vant Eijlandt Chiauw

met wensschinge van gesontheyt benessens vele groetenissen komt desen van den gouvr. Robbertus Padt Brugge die d'comps. weegens opperste gebiedt voert in Molucco, aen sijnen vriendt den konink van Chiauw, wien godt almagh- tigh gelieve voorspoedigh te maken ende sijn leven verlengen in dese werelt ende hier naer maels geven d'gemelde vreugde amen

Naer dien soo maeckt u hooghed. vriendt den gouvr. bekent dat ons een brieff van u hoogh.t wel terecht gecoomen is te gelijcken op eenen dagh gelijck als van de andere koningen van Sangij, in het openen en naer lesen van deselve hebben wij met sonderlinge aengenaem- heijt gelesen hoedanigh de voorsightige Tinaunders een soodanige straffe hadden ontfangen, als deselve voor hare misdaden meriteerde, waer mede wij u hoogh.t dan ook geluck wenschen als sijnde een saecke die voor d'comps.e vrienden en bondtgenooten daer omme seer profijtelijck, en ten goeden gedijen sal, vermits deselve Tinaunders andere dingen welcke boos doende tot een merckelijcke verdorvene stoocken sal

Want ten is niet uijt vermoogen van eenigh aertsch mensch om eenigh goedts werken tegenstandt te doen ende daeromme heeft godt almaghtigh sijn toorn over die volckeren uijtgestort

Indien u hooghed. volckeren hiernaemaels ijemandt van de overgebleven Tinaunders mogten koomen te vangen

te

te krijgen soo mogen se wel met hun handelen als slaa-
wetten van Chiamo Sangir off elders mede tragten
want wij en geven om deselve niet meer, nogh wij en sullen
ook niets eens naer hun vragen, behalven den gevange
Tacoloman indien er iemandt geluck mogt hebben
den selven konde vangen wij sullen hem met 10: Stg
guineës lijwadt vereeren 't sij levendigh off doot, maer
wij hadden hem liever levendigh in onse handen om he
te doen gevoelen sijn wel verdiende straffe, wij hebben
mede in u Hoogh Edts — brieff gelesen en verstaen hoe dat
van meeninge waert om u Hoogh Edts onderdanen de Calla-
mores te ontbieden, om hun te onderwijsen hoedanigh
deselve hun onder bescherminge van de E: Compie
souden moeten gedragen, om dat u Hooght gedagt
hadt dat se nogh niet gewendt en waeren met de bla
volckeren om te gaen, onder dat den [illegible] Raggi, —
Jonghst van hier gesonden met den Sodt voor als
niet naer derwaerts hadt geschickt, daer van ick
u Hoogh Edts verwittigt den gemelte verwondert, gemerckt
de volckeren van Callamos voor desen wel hebben
weten om te gaen, met de Spaensche papen door wie
deselve ook christenen sijn gemaeckt, soo ick te begin-
nen, dat se ook wel onse gewoonten der E Compie —
maekende sullen koomen gehoorsamen, want
onse maniere van doen scheelt met de Castiliaenen
daer inne allermeest dat wij niemandt tijwe aff
dwingen, nogh met bedrogh omgaen nogh niemandt
boven redelijckheijt iets op leggen, maer dogh
indien sij liever dan ongenoegen als weder om
maniere.

manieren en gewoonte te geraeken, soo sullen wy daer
inne wel konnen voorsien en onderwysen dat se haest
beter souden worden om den nochten nogh te wan-
delen, daeromme indien u Ed: hoogh^t dunckt dat de
Tallavers voor als nogh wildt en barbarisch syn
soo souden men wel konnen drie kleyne paggerije opwer-
pen en souden eenige soldaten naer derwaerts sy naer
tot civiliteyt brengen want het is ons te vooren
gekoomen datter eenige nagebooren voor de Spaensche
soude geplant en aengequeeckt syn hier nevens sende
twee kleyne briefjens daerinne vermelt wordt
t'Boeck van twee Spaensche sold^ten die in ons dienst
aengenomen syn versoeckende haere vrouwen en kinderen
nevens welckers Boock wy d'onse boogen, en Boo-
ken, dat haere vrouwen mogten van daer werden
gelangeert en naer herwaerdts aen gesonden
belangende de twee Spaensche knechten d'eene gaen-
gende tot Cagayan en d'andere tot Fabicoan, deselve
hebbende wy gekoght en aen voorsz: paters voldaen
de somma van 19 R^sn en 8 sch^s, gelieft u hoogh^t
uyt d'eerste ons van den pader rector Feronimo
de Lebrero vereedent dier wegen vereent sal konnen
dien, ten toecken syndende wy twee oranjeappelen hier
nevens sonden, wy hebben tegenwoordigh niets
tot een oogh present dan ons sigure en oprechte
genegenheyt dat sal een teecken syn van ons wel-
varen, onderstont u Ed: hoogh^t dienaer en was
geteeckent Robbertus Padtbrugge, in margine
stondt Qualojo Fort Castell Orangie desen
31^e May a^o 1659

Translaet brieff door d'E. Heere gouverneur Robbertus Padtbrugge aenden Conink van Taboucan Macca=ampou

Hoogh geboorne Voorst= Heer en
Vriendt Konink van Taubocan Vrie[illegible]
godt almaghtigh gelieve te segenen
met gesontheyt, wel vaeren ende [illegible]
gelucks in dese wereldt, om syn Ed. Stan[illegible]
halven en goede wijsligheyt en go[illegible]
raedtsplegingen tot welstandt
en bescherminge van syn Ryck

Daer naer benevens hartelyke groete soo maeckt u Hoogh[e]
Vriendt den E. gouv.r bekent dat ons den brief
van u Hoogh.e pr. jagt den Sampson van den 10
april wel ter handt is gekomen, waer uyt wy ten
principaelen verstaen hebben hoe de rebelleige Schel-
men van Limau hare wel verdiende straffe hadde
ontfangt en soodanigh moeten alle die geene vaeren
die aen godt niet en hooren nogh geloven, want [illegible]
den maximum vande Ed. Comp.e niet met vele
woorden om te gaen maer in der daet te betoonen
hebben voorgenomen hebben, ende syn der halven
verwondert dat door het werk der Limauwers de
landt van Sangij wederom in syn vorige rust en
vreede sal geraken, waer toe wy van onse hoyt
en sorgen wenschen ende dat wy voortaen geene
onlusten en moeylykheden moghten komen te hoo-
ren noch verstaen maer in het tegendeel liefde en
eendraght tusschen de Sangische koningen en ond-
erdanen voort komme, als wanneer de
alle

alle koopmanschappen beter voordeel sal konnen
gebrocht werden, en een ieder ongemoeyt magh
gaen en keeren naer sijn believen, ende daer door
sullen u hooghedelens maght sigh vermeerderen om alle
uwe vyanden tegenstandt te doen en hooft te bieden
kunt; wij hebben van mede gelesen uyt schrijvens
vanden koningh van Tanoenas te weten dat den
philips off datonseke nogh niet van saban ge-
huyst was ende ingenomen van Tanoenas en dat sijn
huysvrouw daer tegens was en welcke den ook ge-
braght hadt haer man voorsz: te overreden
om naer Tambocan bij u hooghedelens te verhuysen,
daeromme versoeckt u hooghedelens vriendt den gouverneur
indien den philips sijns vrouws raat geringe qua-
me te volgen, en naer Tambocan wilde verhuysen
dat niet aengenomen en wordt, want daer is nie-
mandt van sijn volck off niemandt anders die u hooghedelens
vermogens sijt aen te nemen aengesien daer door
wederom nieuwe onlusten en swijderingen souden
veroorsaeckt werden, maer indien u hooghedelens wel
keeren yemandt van de oude geschoolden en onkonnen
wesende Timanders konnen vangen, off indien
yemandt van de selve uyt eygen vrije wille tot u
hooghedelens mochten komen, vreunden u hooghedelens willen
woonen, met de selve mogen u hooghedelens handelen
als slaven ende weten mede tegegen, want wij en
hebben met de selve niet meer te doen, behalven
den gevangen Tacaloman dien gast hadden wij gere-
de in onse handen ende stocken indien yemandt

hem

hem mogte komen te vangen, dat geen s'Comp:s han-
magh werden overgelevert wij sullen den soodani-
gen vangsloon soorden met lijf [illegible] geijnde lijve
ofte zij dat hij doot off levendt gekregen wordt, want
den genen is waar door alle onheijlen en vijandtschap-
lijkheden ons onder de Timaneesen sijn ontstaen

Tegenwoordigh hebben wij handen vol werks omme
de Ternataensche bewegingen, soodat wij niet en kan-
nen weten wat het eijgentlijk in sin hebben, sooltijt
scheijnt het wonder wel te sijn en kort daer aen off
alles een quaden sinde koopen, daeromme maken wij u
Hoogh:t dit bekendt opdat ons u hoede soude konnen sijn
en gelooft alsoo geen Ternatanen, indien ijemandt
deselve aldaer ontrent d'Hitoesche vijanden mogten ver-
nomen werden mogtse wel vermogens sijnde, gevan-
genomen en nader herwaerts aen senden, hun niet konnende of
onvermogens wesende te vangen ten minsten van daer
jagen gelijk als u Hoogh:t Ed:le en s'Comp:s vijanden —
Indien mij godt gesontheijt verleent soo denk ik van mee-
nogh een keer naer Sangij over te komen, om een tijde
van Goram nogh mogte verslaen, te maken tusschen de
koningen rondt somme — Ik hebbe ook in den brieff van
Ed:gh:t van Siauw geleesen, hoe datter een sloep van Ca-
boccan met olie en wax geladen op Siauw we-
scheeden van meningh naer herwaerts te komen, maer wij heb-
den selve tot nogh niet sien komen — Ik soeke van wegen u
Hoogh:t geeijsschte indaghtigh te sijn om s'Comp:s sloep op de
te doen haelen, en onder een sewoe off affdack van [illegible]
schijn bevrijdt beleggen laeten, mitsgaders ijseren [illegible]
behoort in bewaringe te nemen, opdat ik deselve
mijn komste van daer weder herwaerts aen sout konnen
brengen

brengen. Hiermede laten u Hoogh^{ed} inde bescherminge godes geincommandeert onde sleijoe, onderblunt u Hoogh^{ed} goe= ingen vriendt en was geteeckent robbertus padt Brugge, in margine stondt ge^{schr} Jut Castoor orangie den 31^{e} maij A^{o} 1679.

manado

Aenden Bock houder en hooft
Abraham van Cheijert

Eersame vroome seer beschijdene

Die brieven sijn ons van gantsch bijnder tijt wel geworden twee vanden Priv^{de} bardrigh en gewesen Commandant Dirck Pietersz van 28^{e} maert en 6^{e} meij, en een van V.E. vande selvige lattste dagh tockeningh welke van bij desen te gelijk beantwoorden,

V.L. bekent maeckende hoe wij op den 22^{en} deser het Jagt den Samson en Chaloup den eendragt naer de kitsien van gorontalo hebben gesonden met welkers schepinge als mede van onse gecommitteerden, wij niet en twijfelen, off alles zal'er sigh wel schicken die van gorontalo wat door bedaardt zijnde voornoemde voorn^{de} Jacht den Sampson weder affte doen lossen door het Jacht amsterdam zullende de Chaloup d'eendracht kitsier belemmeert, en des beyde over de drie maen den aldaar werden gehouden onder den dekmantel vande gorontaleesen voor allen overlast en gewelt van buijten te beschutten, dogh eijgentlijk, om hun harde koppen, waert mogelijk wat te doen mirken en kijpen van godt bewaardt te werden naer de bocht buijden offte Tominij doen wij bij deese gelegenth. mede

mede besendinge werwaerts een Corporael en Sol-
man bevorens hier met alle stukjens en Sorteringe
en mondt behoeftens gegaen Zijn, omme die akum-
luydtjens voor 't geweet van anderen te beschutten,
dogh alzoo die plaetsen te veere van de Manado Zijn
en U.E. gantsch ongelegen soude comen, door gebrek
van vaertuygen, de selve naar behooren, van 't geben-
kende te comen voorsien, Zoo Zullen wij 't overige
van hier bezorgen —

dat de baere hooffden der Negerijen Zijn, om den Prins
Maccarompie op Amoera te ontfangen, om d'eenige
haere redenen, behaeght ons seer wel, als die daer
mede betoonen op hunne pligt bestendelijk te
en naerstigheit te Zijn over alle, die de selve mede
eenigsints soude trachten en waer jeme, door
niemandt beter dat door d'E. Compe: en van werde
gehandt heeft onde dien volgens en is der aen dese
selver getrouwigheit en standtvastigheit niet te twij-
felen, soo lange men bescheydelijk met de selve
handelt, —

men Zal Zien het met den Prins Maccarompie
over een anderen boogh te wenden, onderwijlen die
Syn persoon malelijken getrouwt, en bij gevolg
der waer sin der Landt Zijden omkeert het hui-
van Boulan, hem bekendt gemaekt, ontschuldigende
ons hier omkeert, dat ons den goeder ijver en genegen-
heit/ t'herwaerts, daerom niet te minder en
en dat wij het in andere voor comende gelegentheden
wel verder uytbreedt Zullen trachten te schulden

Zal wende

Zaelende de Syn Exc^t^ mede weten, dat wij twee boden
naer Gorontalo hebben gesonden tot troost en onder-
standt van sijne vrienden in Sommorge (?) & Attin-
goole, en wat Syn Exc^t^ daer aff denkt off het
bij aenhoudende weerw^t^ en hertnekkigheijt der
Gorontaleesen niet best soude zijn, dat sij gesament-
lijken, op een dorpstichten aen, wanneer be-
stendigh genoegh souden zijn tegens alle en een-
iegelijken, die hun eenigen overlast (?) geweldt souden
willen aendoen, behalven dat onse hulpe altijdts
soo naer bij soude hebben & wij het met den Schoolmees-
ter, en een merinho (?) aen dan souden connen afsien
houdende verders tusschen hem Macassampiro en
sijnen broeder den Coningh van Boelan, soodanigh en
vermeijt dat hij Prince Macassampiro niet kan
magh dat niet der tegens sijn broeder zal werden
gestijft, voor en alleen de den Schoolmeester hierto
en school in Ajones zijn voornamentlijk soo den Coning
van Boelan sijn woordt houdt, van sigh niet meerte
sullen bewijsen met saecken, datahan en saban & dat
hij de Renonders die naer mogende affgeweken waren
weder naer hun dorp doet strecken, ——

Sijnde verder geen goedt teecken, dat hij Coning van Boe-
lan, die is Bantikers tuijlen teminsse hadt mede
genomen bevorens een maendtse huijsgesin ~~[illegible]~~
tot welckers huijsgesins weder terugge sendinge
hij Coningh van Boelan zal moeten werden aenge-
maendt, & dat met sijne Bantikers die tot sterck
mogten gevorgen wezen, hem sijn tegestaen

maer

maer dat hij sigh met geen manadeus en Zal hebben te
bemoeijen, de dorps hoofden hebben met reeden geweijgert
geen maer tot sij niet Speight en waeren sijnde de gev
instructie en de gedoodeerde voor qualijck staen, sprekende
de post beginnende met dese woorden - item te deuijt Zal
ook een hamer gelijk met de kruijt lande gemaeckt wer
niet als van een en hooft kreijen schij meen om daer
binnen onse lijwaet voor den brandt te mogen verzek
Inde als 'er inde tweede post daer aen voorts geseijt wo
van het te maken schilderhuijs op de redujt dat op de
naem van dit werk soo wel kalck door de inwoonderen
gebrandt dient, dat de kruijd kamer om lage al inde voor
gang inde mag open slaen geraken, onder den naem van
een eenieder kruijdt kelder, dat doch de boeren willen
bedroogen worden, soo alle immers genoegh zaden da
het gevonden de inwijninge en maer sulcx soo openbaer
vande boeren te begeren maer wonder begerighste
te gebruijcken

en achten ik gantsch nodigh dat buijten de speelinge we
holt en ambolad, die anderen, die anderes onse slaven bij
hun werck en verde opgevoegt van dat sij gewilligh
van selfs genoeg zaden begeren te doen, daar tot buijt
andere redenen binnen d'eerendigh 't landt is geweerden
schaede voor den brandt te weeren speelen

soo vinde ik het een misslagh dat ons de 29 st affirs
planten sijn toegesonden want schoon ons die
meen, wel connen, soo nochtans ik het tegens de
voorwaerden met het geheel landt aengegaen, wa
bij hun beloofdt is niet op stuk houts want landt te
sullen

zullen voeren van gelyke het geene waeromme de„
schepen off vaartuygen souden mogen slegen vallen
en sonder tweeke niet wel hunne reyse souden konnen
voorderen ——

de onwilligheyt der Boeren om niet hun noodige legen„
dight onttrout der selfs gesag wel in eerderen hebben
bestaen, swaer op in het Contrande sieendt goeth niet
teinen soo conde het ook wel wesen dat het syn oorsprong
van elders hadde ——
soo sy somwylen vrugtreddende mochten worden vanden
offer volck genoemt, kan hun wel bezondigh van ter zyde
te staen werden gegeven, dat dien ligt vaerdigen geest
niet veel goeds in't sin gehadt en heeft, maer getracht
hun weder Spanjaerden offte „hunne gesworen vyanden Castilianen„ op deese haer te
werpen de Radja die er by weder opgedacht vanden voo[rnoe]mde vaardig
tierde picorestz is geschiedt, souden geensins niet doenden
bedaert mogen, maer aengemerkt het vry haastig door hem
vanden voorigen Commandant Harmen Smith heeft moeten
ondergenomen worden, sullen, hit voor dit maal dus doen„
de vingeren zien, want dat de rotten er wel eens uit„
hadden is waar, dogh dat sy er bynaer wel weder soo„
veel andere stelen vruit handelaren cappende gegist
werden, niet teinen zal ons verdorgdeyckeden genoeg„
zaen begrypeyke onder = maer naer te lybt en gegent
h[t] wel eens connen draegen, ——
wy sien de Radja wel belder hoop by Jacimow opgebragt„
maer weten weder alles in geldt somme uyt druckt
dat de aenwysinge niet en is maer wel dat daer tegens
inruylinge syn gegeven door sodanige lywaten
bevangende aen van tegen die lywaten uyt onse kosten
bevorderde Cinnen voordeel op koop van winsten en
stiers, sodanige winsten aen vallen tot stigtinge
der Manado schepe laten ——

Het

het spoock vanden vd: vaandrigh Dirck Dirksz: als in voorder
tot haer spijte bevoorens door stamingh orgeslaegen
geworden, daer hij de naest te tee was, neme ik in achtingh
en zal niet missen dijn spoock de geest met mijne
gunstige voorschrijvens, haer tot verbiddelijkheden voort te
vraegen niet schouwen zigh hier hoe langs hoe waerdi-
ger zal trachten te maeken ——

Zijn U.L. schrijvens meldt van der Godshelde in goede
aen die vanden vaendrigh, sullen wij hier vorlights nogh
maer aenhaelen dat het der Landen wel uit gecomen
en ontfangen is, behalven dat de opnaet op de reedt soo ge
niet en was als behoorde, het welck wij geloven soodan
te zijn niet, het niet alleen ende reedt is maer dat
wel liegt nogh van ontes meer daeghen dan twee oft
vlagh daer sijn gemorst zijn ——

Ik prijse U.L. goede en wensgewijcke voornemen, en ~
twijffele niet ofte die swackheyd die ik vanu hebbe, za[l]
tot Comp.e niet en U.L. eygen doen en besonder in
zijnder tijdt strecken, twelck wij bij sonderlijk za[l]
ervaeren, soo wanneer ik zie dat die scheydinge die u
van U.L. persoon ons anderdienst gantsch ontbreken
geraden hebben, soodanigh wel haeght als wij ...
hopen godt almachtigh neme U.L. en alle de onse in
sijn h: hoede. is beyde ——

Taleyo den laatsten
May a° 1659 ——

Translaet brieff door d'h.re
gouvern.r Robbertus Padt Brugge
aen Koningen Piantay en Taca,
woonen op Manganitan ~

Desen brieff komt uyt een suyver en oprecht gemeent zijt met veele groetenissen aende vrienden de koningen Pialay en Cacawlan, vanden gouvr Robbertus Padtbrugge die 's Comps wegen 't opperste gebiedt voert in Molucco met wensch en bede van godt almachtigh om den langh leeven gesont zijdt en voorts voor gemelte onse vrienden, Ende wenschen dat alle u Hoogheden ~~[illegible]~~ voornemens beraedt slagingen en handelingen mogen werden gesegent mitsgaders dat u Hoogheden koninckse en staet van tijt tot tijt meer en meer magh werden verlight in het goede daerdoor u Hoogheden eeuwige loon [?] inden hemel mogen besitten amen

Naer dien soo maecken u Hoogheden bekent, dat uwer brieff vanden 10e april van u Hs [?] hebben ontfangen geopent en gelesen zijnde hebben den inhoudt verstaen bysonderlyck hoe de rebellige Limamoderes [?] hare wel verdiende straffe met hunne misdaet op den komende hadden ontfangen. Soo moet het gaen met alle soodanige goddeloose en boose menschen, die tegen hare wettige heeren opwerpen en godes gemeente hinder willen doen

Wy hebben van mede verstaen dat onsen vriendt den koninck Pialay tot noch niet en is gheyst [?] van Cayomnis [?], daer omme is ons begeeren en bede dat gemelte onse vriendt, naer dat den padij oogst gedaen is, sigh by den koninck Cacawlan voeght en beneden [?] handengoren [?] ter plaatse daer den gouvr in zijn aenwesen aldaer u Hoogheden aengewesen heeft op dat de Mangaailanders [?] alsoo vereenight wederom den herte mogen bekomen en ver-gemeente

gemeente gedaen — den koninck van Tanoerai hooft ende cheoch vanden koninck Tacamlan geschr. om den vrage tot weeken van d. E. Comp.e onderdanigh te zijn daer aen sullen wij niet onse kracht tot dien geduerende als twijffelt daer niet aen, want den lange: naest hulpe van godt sullen u hoogh.e Edele mijn wederom op dien sien ———

Maer belangende u hoogh.Ed.e versoeck wegens de ringe van uw soeckers: tzij van geslaghte onderdanen of slaven die hun voor deser bij de Limamaers hadden gevoeght en naderhandt metter vlught mogten ontkomen, weder de selve mogen u hoogh.e Edele niet wederom aenneemen, en deen niet hun naer dat slandts wetten en costuymen mede brengen anderen en konnen daer op niet antwoorden, dogh ter indien jemandt den geseyden Tacalomay als den principaelsten Rebel van limamo gevangen te krijgen tzij levendigh off doot, wij sullen sodanigen beloonen met 10: Pe.n guijneen lijwaet want wij en konnen niet lijden dat sodanigen schelm in het leven blijft ———

Verders laten u hoogh.e Edele weten dat de twee klocken tot Tajouries en cabirruia, door onse paters der castilianen gebroght en belaet sijn gelijck u hoogh.e Edele uyt nevens gaende copie missive, ons door den pader Rect.or gerronimo de Febrero verleent, sullen konnen sien hier mede besluyten en beveel u hoogh.e Edele godsvreyheijt inde beschermingh van Godt Almaghtigh te wijlen verblijve

onderstondt

onderstondt u Hoogh Edele dienstw[illige] vriendt en was geteeckent Robbertus Ladtbrugge, in margine stondt geschr[even] op Malijen den 31e dagh vande maandt maij int Jaer 1679.

Translaet brieff door d' Cleene gouverneur Robbertus Ladt Brugge, aenden Coningh en Rijcxgrooten van Tagoulanda

Desen brieff is aenden Coningh en gesamentlijcke Rijcxgrooten van Tagoulanda komt uijt der Suijder [illegible] hertelijck vande gou[verneu]r Robbertus Ladtbrugge die 's Comp[agnie]s magt regeert en beschermt in Molucco(?) nou sijnd vrienden van godt Almaghtigh toewenscht gesont welvaren en groot geluck in dese werelt ende geene en geen(?) int d[e]s[elve] gesamentlijck een lange leeven tot welstandt vant Rijck en regeringe, op dat geene veranderingen uw Sadt(?) en onderhout van landt magh voorgedragen(?) soo lange sonne en maene aen 't firmament haer schijnsel geven amen.

Daer naer soo maeckt u E:E: vriendt den gou[verneu]r bekendt dat wij den brieff hebben ontfangen geschr[even] door den [illegible] Joan Afenan op den [illegible] dagh vande maandt April daer uijt wij in sonderheijt hebben gelesen en verstaen hoedanigh het met de saecken van Limaun(?) afgeloopen was, en hoe die rebellige schelmen haeren wel verdienden straffe hebben ontfangen maer jegenwoordigh en hebben wij u E:E: niets bij sonders te schrijven, alleenlijck is mijn versoeck dat u E:E: met malcanderen

mogen

moogen werden geeft als broeders en susters, op
dat wy noyt mogen komen te hooren de slagen van
eenige weederspannige oneenigheden als gen te hoogste
den syne cabalie,

Wy hebben mede aen onse vrienden de koningen
voornoemt bekent gemaeckt, dat indien iemandt
eenige onder des gouverns limiten mogte komen ge
vangen te krygen dat se met de selve naer 't Landt
wilden en rechten souden te werk gaen, want wy
met de selve over niet meer en willen bemoeyen. Weer
seggen wy mede aen UEd:s insgelijcx indien iemand
van snoodsten vagabunde van Gorgorde Tacaloma
mogt komen te vangen, soo is onse versoek dat
van seer d. Cap:n magh overgevoert werden
wy sullen voort vanghloon 10 p:s guijnees lywaet
betaelden by aldat hy levendigh off doot gekregen
wordt als ons maer duydelyck bleyckt dat hy
van leeven beroofd is,

Anders en hebben tegenwoordigh van hier niet te
schryven nemelyk, seggen nogh dit indien iemand
van de Tomalaenen voorwaerts of Tagulandaen mogh
komen te begeven en geeft hem geen geloof
want sy hebben hier groote bewegingen en groote
naerstelingen als off sy onse vyanden souden willen
worden, hier mede eyndige en wensche UEd:s
den zegen van godt almaghtigh, tot wyed[illegible]
verblyven, onderstondt UEd:s genegene vriendt
en wae geloovende Robbertus Padtbrugge
in margine stondt Malayen int casteel
orangie desen 31e may A:o 1679

Translaet brieff

Translaet brieff door d'h:r gouv:r Robbertus Padtbrugge aen den Coningh van Candahar

Desen brieff verkondigt een waere en suyvere genegentheyt, vanden Gouv:r Robbertus Padtbrugge die 's Comp:s magt beslict inde moluccos, aen sijnen vriendt den Coningh van Candahar daton Bouissan, benevens veele groetenissen mitsgaders wenschinge om gesondtheyt voorspoet en een lange leven in dese werelt, Godt Almagtigh gelieve verders deselve van hem affweeren alle ongeluckken en verderffenissen Op dat 't eylandt van Sangij moghte geraken in een volcomen en gewenste vrede Amen

Naer dien soo maecken U Hoogh:t bekent dat wij U Hoogh:s schrijvens vanden derden Maertij wel hebben ontfangen daer uijt gelesen het Talouwere mamondol, en Tandalou hare heeren hadden bekeert ende wederom willende 's Comp:e be-velen gehoorsamen, en hunne heeren onder-danigh:t betoonen, maer dat bevoorens gesien hadden wat straffe de rebellige lieden hadden erlanght [illegible] tot hunne eygen wel-vaeren is streckende want soo lange sij hun gerustelijck en getrouwelijck onder bescherminge van de E. Comp:e konnen begedragen soo hebben sij niet te vreesen voor eenigh overlast off geweldt want het is Comp:s gewoonte niet om iemandt van t'zijne te berooven noch haere vrienden eenig leedt aen te doen maer wel om een ieder in sijn regt te helpen, ende de schuldige te straffen

daeromme

daeromme maekt godt almagtigh haer wapenen
hoe langer hoe machtiger, om den ijgelijcke te konnen
tegenstandt doen, die hun tegens de selve quaedwillen
op te werpen, dergelijcke zijn niet bevreest voor
den magt der Spanjaerden nogh niemandt anders
soo sullen dan u Hoogh Ed.le onderdaenen ook sijn als voor
de selve geen becommeringh hebben maer belan
gende de saeken vande kercke schoole, daer sal den
Predikant wanneer van manado gekomen is,
voor sorge konnen draegen gelijck tot sodanigen
werck behoort, angaende de sloep daeromme en
sijn niet verkregen maer indien u Hoogh.t gene
gen is de selve aenstaende jaer te senden sal het
wel wesen, ende wanneer ik op Sangij sal
gekomen sijn sullen wegens der koopen de waer
die deselve konnen accorderen, ——

Wij hebben dan mede uijt u Hoogh Ed.le brieff gelesen
en gesien dat onsen vriendt selfs gevangen
was eenen keer naer Sarangaij te doen om het
[illegible] dat wij de Comp.t wegen aen Sampiero
hebben gegeven naer derwaerts te brengen het
is wel, wij wenschen u Hoogh.t geen ... op de wijse
maer geensints niet eenen indagtige te zijn ons
aenstaende mousson, eenige neer Rijs gesonden
herwaerts te senden om u Hoogh Ed.le pogt op
Sarangaij tegens de gesanten vanden koninck
van Mindanauw in onse tegenwoordigheijt stan
de, te houden en deffenderen, alsoo wij tegen
woordigh, dien angaende aen den koninck geschre
ven, vermits hij segt dat u Hoogh.t op
Sarangaij nogh Balagangh niet en hebt te
pretenderen ——

Verder

verders indien u hoogh.t volckeren eenige ontkoome
n Timanesen quamen gevangen te krijgen
soo koomen met deselve door de landeren naer
standt te wotten en toe te bijnen want wij om
deselve niet naer en vraegen, behalven den
principaelsten bestandt den gogugu Tacalomay
dien den selven levendigh off doot komt te krijgen
sal van ons met 10 d° p° guijnees lijwaet begiftight
werden hier mede tot besluijt sijt inde bescherminge
ge van godt almaghtigh gerecommandeert, onder
stondt u hoogh.t vriendt, en was geteekent
Robbertus Padtbrugge, in margine stondt
geschr. op maleijen int Casteel orangie
den 31e vande maant maij Anno 1679 —

Translaet brieff vande Heere
gouverneur Robbertus Padtbrugge
aenden gogugu van Tacotna —
daton Sela alias don philip

Aen don philip ofte datonsela gogugu van het
coninghrijke van Martin Calandau, koomt met
veel groetenissen vanden gouv.r der molucos —
Robbertus Padtbrugge, die verders wenscht in
gesontheijt en voorspoedt, ende dat in lange magt
werden behoudt ten goeden hier ende hiernamaels
in het koningrijke godes Amen —

Naer deze maeckt den gouv.r u bekent dat met
ot wederkeeren van 't jaght den Sampson koo
mende van Sangij hebben verstaen hoe de li
manesen hare verdiende straffe hadde
erlanght, overmits de selve stouten boos
voornemende

voornemen en aanvangh hebbende daer bevorens —
uyt het schryvens vande koningen gesien dat ued: bij
onse gecommitteerdens wardt gehouden sodanigen
de, ued voorde Compe. by de Sangise koningen belooft
hebbende onder d'Compe. en den koninckrijk van Tarorna
en bevelen te gehoorsamen en nakomen gelijk
van de woorden ten welcken eynde ook herwaerts
gesonden hebt ued panden off gijselaers, de welcke
tegenwoordigh door ons met behoorlijke onderhout
worden versorght tot deselve lossen en weder losden
mogen keeren naer hier vande voorderen die ued
met Samaarnoo naer herwaerts gesonden hebt
hebben met der Tandarees vaertuygh wederom doen
keeren de welcke ued: sullen konnen verhalen hoe
danigh ued: soo wel d' gijselaers worden getracteert

Naer wij hooren tegenwoordigh vande volckeren van
Tarorna dat ued: noch niet genegen en wardt om
Sabau te verlaten en naer Tarorna schuyden, ende
daeromme twyffelen off ued: genegentheyt tot de E:
Compe. oprecht is, derhalven soecken tot secker
heyt dat ued doch naer voorder bevelen van Sabau
verhuyst, en maeckt dat er geen verdere onlusten
ontstaen, op dat de E: Compe. niet hoeven sijn
genoodsaeckt om ued: halen weder aenenemen, —
ende wanneer komen te hooren dat ued: van Sabau
verhuyst sijt en uwen koninck gehoorsaemheyt
betoont, soo sullen ued: gijselaers wederom —
overgesonden worden naer Sangij, off sal deselve
met mijn onderhoorige brengen, bij den komme
niet staen dat ymandt van ued volckeren
op —

op Saban blijfft want hoe wijder verstroijt sijt,
hoe meerder en vremder de vromen komen te
ontvlieden — willende op sulcx hopen en vertrouwen
dat uEd. sijn hele sae bekent hebben tot het —
ware Christendom waere geweest, ende dat sulcke
boven het van uEd.e begaeren hadden, wij sullen
wegens uEd. schrijven aenden predicant Zacharia
Caheyn, dat hij uEd. weder in genade aennemen
magh, maer tot van godt sijnen zegen wil verleenen
sonder hier meenende den hoodt met des goudt
Onalse coordt baendt tot des Coehoust dat weder
onder d' Compe.s gehoorsaemheijt sijt, wij souden
uw mede over Samacoma met sijn Cammaradt
Doch met conditie dat sij hem niet meer hier
laten vinden mits die ende straffe willen
ontgaen, want die selve gaslen sijn vande —
Cornelaevende afkomstigh, hiermede sluijte —
ende beveele uEd. inde beschermingen Godes,
ende in middelen verbleijve, onderstondt uE
vriendt, en was geteekent Robbertus Padt
Brugge, in margine stondt geschreven op maleijen
in Kasteel oranje den 31e dagh vande
maandt May Int Jaer 1659 —

Translaet brieff door de Heere
gouverneur Robbertus Padt
Brugge aenden koningh van
Tarotna martin Catandam —

Bahotwae

Batavia desen brieff is uyt den Suyden en opregte
genegentheyt bevonden voor voorige goetwilligheden
gesonden van d' Gouverneur Robbertus Padtbrug-
ge die s' Comp:es wegen magt hebbende is in Molucco
aen sijnen broeder Marlin Calandang koninck van
Tarouna waere godt Almagtigh gebeden te zegenen
ende syn leeven langh maecken in deese wereldt
ende hiernamaels de hemelsche vreughden
gelucksaligheyt amen —

beyde u hoogh:tes schrijvens den eersten van den
10e April den anderen van den derden Maulij
syn ons met aengenaemheyt wel bekomen
met t' Jagt den Sampson en u hoogh:tes affgesonden
en den [illegible] d'werelt opgeslooten
hier ter reede behouden is g'arriveert waer uyt
van verstaen hebben hoe de wederspannige en oproerige
Zimanders hunne wel verdiende straffe hadden
ontfangen over den koninck met der soenke —
midsdat verhaelen wensch u hoogh:t geluckig-
heyt met soodanige overwinningen over vijanden
ende dat die luyden voortaen sulcken slechten
tot een spiegel en voorbeelt voor alle andere
die hun tegens haere wettige heeren sullen willen
opwerpen, ende die d' wettingen godes willen
verhindert — syn daer naer hebben gelesen en
verstaen de geheele sake van den affvalligen
Vatousero ende, welcken wy in mede schrij-
ven, ende geslagen sigh met alle syne volckeren
van Saban off naer Tanaria te verhuysen geeyt
bij in tegenwoordigheyt vande koningen van
Sangij —

Sangij en ons gecommitteerdens heeft beloofd
ende soolange hij sijne gedaane beloften niet naer
en komt, konnen wij niet geloven dat sijn genegentheijdt
oprecht is, nogh tot de Ed:e Comp:e nogh tot u Hoog Ed:t
weder min tot ons Christenen geloof, om welke en meer
andere saaken agte noodigh om nogh een keer pardoens
op Sangij te koomen, om met hulpe van Godt almagtigh
alles in rust weder en stilstandt te brengen ende
in gevalle datonseker voor als dan nogh niet geschiet sal,
sal sijn, soo sullen wij tot een nader besluijdt moeten
treeden om naer dat oordeelen sullen te behooren, maer
indien hij geene hem opgeleijdt is naer komt soo moet
hij voortaene de negorije Salan staken, want wij en
willen, daer niets laten overblijven, op dat hij sijn
oogen naerdermaels niet meer en sal konnen wenden,
maer het sal in u Hoog Ed:t believen staen, om hem op
Tacorne off Talloganke plaatsen, want wij en soe-
ken sijn nadeel niet bij aldien hij bevonden wordt,
welken hooft over sijne begaane faulten ende sigh te
goede wederom bekeert, in het gehoorsamen van
s Comp:s en u Hoog Ed:s bevelen. ——

Soo is dan meede behoorlijk dat Pijanlaij van Tajomies
naer mangomilan vertrekt in een negorie met Cacaw-
tan waer van wij nu mede aen hare hooghedens
schrijven dogh ingevalle hij dan ook niet genegen
en is, tot 't schrijven geleijke wij ordonneeren, soo
streeven dat hij al mede nogh niet welkoms van
hebben sijnde is, dat alles sulks haest konnen
ontwaer worden wanneer hij sijn padij en ander gesaaij
sal hebben ingeoogst ——

Aengaende

aengaende 't stock vanden koninck Tacandlan wegen
twee poincten in u Hoogh Ed. brieff aengehaelt, daer
op wordt nu mede geantwoordt, egter op dat u Hoogh:
daer van niet bewust sijn, soo is het sulcx dat wij
goedt gevonden hebben alle de overgebleevene en gevan-
ge linamwers aen de geene die se komen te krijgen
over laeten, om soodanigh met de selve te handelen
als lants wetten mede brengen behalvende den gevangen
Tataloman wien den selven komt gevangen
tegenwoordigh off doot te krijgen den selven sullen met
10 R:d pr: gijnees lijwaet begiftigen, maer indien
tegenwoordigh kwade geschieden souden twijffel hebben
om dat hij den offerden bekande ...
is van alle de onheijlen die der op gevolght sijn

Belangende u Hoogh Ed. broeder Joan Pacakila wel-
de bij ons in apprehensie genomen wat met de
selve souden doen als hebbende gespeurdt dat
hij niet veel goedts in sin hadt, daer van wij even-
niet konnen verstaen dat hij wederom naer Sang-
soude keeren, heeft u Hoogh. daer mede in sijn
schrijvens verdacht, hebbende hem voor eerst
binnen 't casteel in gijselinge gestelt, op dat hij
geen onlusten soude aenregten, tegenwoordigh sijn
te rade geworden hem naer Ambon te senden onder
den titel van luijtenant der mardijkers met
vier picquen swanalen, en een groote maet
padij, gevende tot sijn onderhoudt genoegh daer sal
konnen verstrecken, verder yets gebeurende sullen
hem indaghtigh sijn

Roy. —

Wy maeken u hoogh.t van mede bekent dat Jegen=
woordigh handen volwerk hebben, vermits de
Ternataanen weer onlusten aen reghten, ende
woolen niet hoedanigh gesint sijn stroyende hier
en daer weer longenen en aghter claffernie, ——
seggende off de oude vijanden souden willen werden
bekommen soo maeken d'koningen onde vrienden en
bondtgenooten rontomme bekent, dat een yder wel
op sijn hoede sal moeten sijn ende hun landt en
rijke in aghtingh nemen, ende ingevalle yemandt
vande Ternataanen hun quamen naer derwaerts
te begeven sonder s'Comp.s pas off zeegel te komen
hooren, kunt deselve gevangen nemen en houden
off andersints vandaer jaegen gel.t d'houdt, weiens
stoelen aff gekapt sijn u hoogh.heit woorde om
een vande voorwerde saeken tot u hoogh.heit gebruyke
te hebben, en konnen niet naekomen, omdat de
andere koningen, als dan niet roeden geloven souden
sijn, maer wij sullen u hoogh.t met soo groote haest
niet sholes seien, wanneer u hoogh.heit affgesondene woorden
komen te spreken ——

vande soo affgesondene Salamoesen, gaen nu wier
wederom uyt den prauwe van Tandahan, ende d'andere
overgebleevene twee hebben doen inde kettingh slaen
dogh hebben deselve wederom ook los gelaten en ge=
tuchtende hier werdens over, ende wij hebben deselve
strengelijk verboden van niet wederom naer
derwaerts keeren want se daer over niet merke=
lijken sullen worden gestrafft vermits sij aende
Ternataanen vermaeghschapt sijn ——

den persoon die voor desen een van u hoogh.t volcken
te wijlen op Limaums waert gewest, haedt doot geslagen
hebben

hebben goet gedacht dat naer manado wordt gesonde[n]
en voorts vandaer naer Ternaten, waeruit soodan
gen doot slagh is geschiedt standen oorlogh en leeg[h]
te met datou soo noch vijanden waert, ende ... [illegible]
nu alreede soo lange geleden —

het teeken woorden affgesondert, hebben sullen in
dagelijck sijn, als mede voor dalousche wanneer selffs
u hoogh.t sal werden aengenomen, soo ook om de kleed
ende inlegeringe van meester marcus soo hij genegen
in sijn dienst te continueeren, hier mede sluyte, ende
recommandeeren eygenen vriendt met al geene gem[eente]
behoort inde bescherminge des alder hooghsten, en
verblijve, onderstondt u hoogh.ts vriendt, en was
geteijckent robbertus padtbrugge in margine stond

Maleijen int Castel orangie den 31e vande maend
maij int jaer ao 1679 —

Macquian
Sonden Serg.t Commandant
Christoffel malher

Eersame, manhafte

nu al eenige dagen geleden liet ik u bij mondelinge
hoe dat voornemens waren macquian met nogh twee
man en een corporael te sterken, de welcke dan hier
mede worden overgesonden, om te gaen wacht de
inwoonders dienst sullen commandeeren, ende wel voornaem
lijk om de boven post mauritius wel te sterken
wacht binnen maeck sult dat altijts genoegzaem
besorght, montcost en wel voornamentlijck water
sij draagende altijts goede sorge dat alles claer en vaer
dig is gedenkende dat men onder deze judiaensche volcken
altijts en met sulck een omzichtigheijdt moet

sterken

stoeren, als off men gestaegh onder malcanderen waer —
ende alsoo UE. kreeck aldaer geheel gebroocken (sonbruijkbaer)
is soo gaet hier nevens een ander, kunnende de gebroocken
offte het laetste stuck daer aff over zenden
soo mede het derde cofijn, als oock soodanigh scheepken, als
den meester steeuwot aldaer niet te kunnen gemisen. —
het geene den soldaet philip jansen UE. gezegt heeft van
heen en weder te mogen vaeren is waer, als hebbende daer
af van ons een acte bekomen, die UE. maer naer te sien
heeft. niet te min zal hij UE. kennisse moeten doen waer
hij geweest is (wat dat snoeren off te ontdeckt heeft
soo wanneer het jacht den Coningh ampt op Macquian geleijt, zult aende schipper volgen laeten
[illegible] als een billetje en [illegible] soo om op [illegible] aen bij te brengen
hier nevens gaen mede 22½ groote maeten sout zijnde
voort onde guarnisoen, alzoo deselve overcomende soldaten
het heel voorst jaar genooten hebben, hoe het selve
dient en voor hoeveel ijder daer voren sal betaelt
te worden, wijst het hier nevens gevoeghde lijstje aen
waarmede vaert wel —
onderstondt

UE. vriendt

Malijen int Casteel orangie /
2e Junij Ao. 1679 — / was geteekent R: Padtbrugge

Batchian
Aenden sergt. Commandant
Pieter Lijn

Eerzame, dappere, manhafte —

beijde UE. brieven soo vanden 9e als 16e maij zijn ons wel
geworden, en prijse uwen ijver int doen schouwmen ende het
snuffelen der schadelijcke nagel boomen, [illegible] geringh
getal van 3967 oude & 21 nagel boomen, die er op eilbij zijn
omgeruckt, wat nu verders in uwe nadere ondersoeckinge zult
ontdeckt hebben verlangen wij te weten —
op UE. voorstellinge off naer die plaetse daer den Bandaseeen
vrijman vier maanden gelegen & een sorij gemaeckt hadde
alle maanden een soldaet dient gesonden, antwoorde van
Jae het welcke dan den Corporael aenschrijven en belasten
kundt, en segge nu hier mede, dat bij aldien den corple

UE.

UE geen swarigheyt tot oubij de gooft, den eenen maer tegens
den anderen heeft te swisselen, sonder dat daer over aen
mij heeft te schrijven, offte binnen brieven te senden dat
welcke UE daervooren hier weeromme oock weder te rugge becom
alsoo voor die post soo wel als voor het Sond UE aenstroom
sorge heeft te dragen, sonder ons die bevelingen juyst
altyts bekent te maken ——

om het vervosch te spoeden soo tot Batchian als oubij ga
hier weerom vier maten sout, ende sende wij onder de
gespecificeerde Coopmanschappen ten bedrage van 857 rd.
maer vijftigh rd. Comptant, soo ten insichte dat het
vervosch in plaets van kostgelt gegeven wordt, als dat
met het ontsetten der lijwaten gelt in cassa staet
te comen, jimmers voor soo veel UE dagelijcx van nooden
heeft, werdende UE by desen wel ernstelijck aenbevolen
aen allen en een yder sonder onderscheydt de goederen tot
de gesette pryse te stroopen, doch niets te borgen gelijck
UE mede nadien gesegt ende geschreven is, ——

ook gaen hier weerom een Corporael met seven man
waer onder een gemeent wandeer dussen bequaem is om
geboodt te doen en UE int schrijven te helpen, waer
tegens weder bygevoegt hebbe bewaerdes aen comen hon
die twee persoonen die slecht willen worden, en willen de
metsdaer by alsoo tot oubij alles van binnen en van buyten
gespeculeerdt heeft, als wanneer hem met syn gesin
acterwerts weegens besoeke, op de manado sal plaetsen, het
UE toegeweijt kantoor Arack daer aff gaet hier weerom [illegible]
kan in een half aen, doch aen belangende wat de
speceryen, sulcx is buyten gewoonte, schoon soms wyeren
daer aff voor desen tijt geworden, doch daerom slegen
wallende, kunt door ymandt van u koninc te volgh
hier kroopen laten ——

Zaet bekomt UE mede hier weerom soo veel onder
tegenwoordich heeft connen missen, soo mede drie kalveren
doch die sijn niet voor Batchian Catoo al voorsien syn

om

om te comen voorleden maen voor t'eylandt ouby gesicht
daer wij die mede moeten tracteren voort te setten, waer
omme niet dese boden wegverkeert naer ouby dienende te gaen
ten waer op batchian comende het UE ter dachte een in opstroomde [?]
schickinge [?] van noode hadden, is niet eenvoudigh op ouby en de
souden connen comen, als wanneer wel tot nader goetvinden
tot Batchian soude mogen blijven en aengehouden worden
wij hadden liefst gesien dat de 12 aldaer gehouden affsluyt
plancken, herwaerts aen waeren gecomen, alsoo het UE
aen geen goetvinden en soude hebben ontbroken, om andere voor
UE selffs aldaer te laten capen, dogh nu het soo is, magh
het daer bij blijven ~ ——

om het eynde vande kruydt heeter te maeken zullen aenstonds
[illegible] op de [illegible] van jacht der spetz [?] timmerlieden
daer aen geemployeert gezet worden, om sonder tijt verzuym
en ter wijl het Jagt daer leyt weder gemaeckt te worden
alsoo het wel soo veel tijts sal zijn, terwijle wij nu naer
Batchian zouden schrijven, de brieff van heeren Edle
H: A: aenden Coningh, zijnde tot Batavia naer te [illegible],
daeromme niet gedacht geworden; wij souden mede naer ouby
den broeder des Coninghs van Cacoua [?] die den naem van
luytenant der mardijkers van ouby geven by 4: [illegible] met
een groote maet pady mandeleyn [?], hebben toegevoeght
den selven zal op Batchian niet aenlandt mogen comen
off soude in ontslaeffen dogh tot ouby magh hij soo wat
open weer loopen (Tottr Caliabo) zal met dit Jacht de
heer naer gevoeglaet doen om daer de plaetsen der comenden
aen te wijsen, moetende het Jacht tot ouby niet opge-
houden maer terstondt voort gesonden worden
ende alsoo wij onsen eedt aen sijn Edelt den heere gouvr.
generael Ryckloff van goens den 10e July meenen te doen
en aff te leggen, soo zullen wij sijn hoogh.t van Batchian
tegens de nieuwe maen die sijn zal op vrijdagh den 7e
July al hier verwachten ——
vindende inden brieff van 16e may niets dat eenige antwoordt
vereyscht zal ick UE Gode bevelende hier mede geeerbiedigh [?]
blijven —— onderstondt UE Vriendt
Malayo int Casteel orangie /
5e Juny 1679 — en was geteekent R: Padtbrugge

Macquian
Aen den Sergt Commandt
Christoffel milker

Eersame manhafte dappere

Uzoo^t het afgaen van onse Jongste vanden 2^e deser ontfingen wy u nader schryvens vanden eersten deser uyt handen van onsen Borger Salvador ———

gaende hier nevens de goede naemen off de ophroekinge gemaect gedaen voor den soldaet pieter pietersz: van amsterdam doch die Juyst hier wel gaet niet op hebben becomen, (...) sulcx het vaderomme niet en mogt ten nasten wat moeder becoomen ———

voorders den soldaet Christoffel Jansz. van mos wel hangenstaen inden huwelicken staet sigh te begeven met Crintje philips soo het die staten doctor van michiel Ciel: anders soo moeten op de Jaeren en wel grey geloth worden, alsoo geen schandelyke huwelycken van kinderen van 11 offte 12 jaren verloff en geven, ———

Zullende VL wel doen somwylen eens den soldaet Bosch naer in den bergh op te senden, om allerhande achter de nagelen wel boomen te geraken

ende alsoo VL nu mede een kost geltsyt verbeterende souden mog VL vlytigh bijgedacht, niet tot kost geven soo seer als tot eenige gemeyne kosten, alsoo tuyten VL den chirurgyn ende toewaerder niemant geeft om te werken ende het vleesch aldaer is gesonden omme dat niet mannelyk rantsoen te geven nevens onder gewoonlte

Oock comt VL toe met Jacht den Coningh amsterdam als ... VL van bulloff hoekelingh zult strecken tot spysinge van het boor en varende volck, ende daer kaerden als den bullotjen en twee vaderhuys om op aubij voort te gevoeken

voorders VL hier nevens nogh gesonden twee stucken zoge=laken om spek te spparen, waer mede blyft Gode bevoolen en vaert wel, ——— onder stondt

VL vrundt

Malyen int Casteel orangie
5^e Juny 1679 ——— en was geteekent R: Padtbrugge

Translaet brieff door d'Heere gouverneur
Robbertus Padtbrugge aen den koningh
van Batchian inde maleytse tale en
duytsche letteren geschreven ——

Bahoewa desen brieff is uyt den suyver en opreght herte
met veele groetenissen aen den paducca Sirij Sultan Allauddin
koningh van Batchian en andere eylanden nevens hooft van
syne vriendt den heere gouverneur Robbertus Padtbrugge die
die s'Compe. magt regeert en besluyt in moluccos —
met wensch tot godt almaghtigh om gesontheydt een
lange leven en voorspoet in dese werelt voor onsen vrient
den paducca Sirij Sultan, vermits deselve verstandt
en kennisse, voorsightigheydt en beraetslagingen, soo mede
spoon syne oprechtigheyt bekent aen alle syne vrienden, —
daeromme geliefde godt hoe langer hoe meer sijn rijk en
landt zegenen waerdoor vriendtschap tusschen ons en
syn hoogh.t magh werden volmaeckt waertoe van godt
syn hulpe en bystandt versoecke amen

Naer tweeter soo maekt u hoogh.t vriendt den heere gouv.r
bekent dat wy twee brieven sedert weynigen tydt
verleden aen u hoogh.t hebben geschreven, den eenen met
u hoogh.t affgesandt Sailgilau, den anderen met d'affge„
sonde, door den Songadje van Maquinay, tot recommanda„
tie van de verwaerde vrouwe voor den Songadje —
voorsz.e, daer ~~waer~~ hebben nu oock u hoogh.t versoeck gedaen om
d'schryvinge en brieff van haer ed. hoogh agtb.
tot Battavia, naer Batchian gesonden en aldaer ontfangen
te mogen werden, wy hebben haer ed. geen tydt gelaten
daer over voordesen geschreven om jaerlyks met voorby
passeren van onse schepen, aldaer overgelevert te werden
maer voor dit jaer schrijven haer ed. hoogh agtb.
goetgevonden te hebben, om haer ed. wettige
occupatie soo door tegenheyden van u hoogh.t vaeder
den gouv.r gen.l als andersints verhindert —
synde —

Syende alsoo dies aengaende geen order aende Schippers gegev
om Heere u hoogt op Baltasian te verscheydigen, daar
me, sende u hoogt naer gem^{te} hooghagtb^{te} Schryver
en Schoonhagen tegenwoordigh bevonden dese onde brieff
hem dan met behoorlijke eerbiedight sult konnen ontfang
soo mede laet u hoogt^{ts} vriendt noghmaels weten, dat w
naest hulpe van godt Almaghtigh voorgenomen en besloten
hebben, onder goetvinden dat aende nieuwen gouv^{r}
gouv^{r} d' Dodo [illegible] Rijckloff van goens, aff te leggen
tegens aenstaende nieuwe maen, synde den 7de July, dan
omme, versoeken dat u hoogt sigh tegens dien dagh hier
ten Casteele gelieve te laeten vinden met syne Rijxraden, om als getuyge te wesen van hetgeen als dan
verhandelt sal worden, op dat alles naer wensch en
behoorlijke ceremonies waghte worden verrigt
hier mede sluyte en bevele u hoogt met al hetgeen
lieff heeft inde bescherminge van godt Almachtigh
[illegible] hebbe tegenwoordigh tot een oogh present dan
eenl dese weynige cattoenen, sullen syn een getuyg
van waere genegentheyt van . onderstondt u
hoogh^{ts} vriendt, en was geteekent Robbertus
Padtbrugge en in margine stondt geschr^{en} int
Casteel Orangie op Malayo den 5de dagh van
maendt Junij 1679

gouvernadle

Aende gecommitteerdens
Schipp^{er} Jacob Cornelisen
Boekhouder Christiaen Hasselberg

Eerzame, manhafte, vroome seer
bescheydene

deselve dienende eenlijk ten geleyde van 't Jacht ..
waarinne soodanige behoeftens syn, als er tot het
timmeren vande Chaloupe ten Eendraght nodigh
van

van noode wesen, zynde den weegh Caliabo mede der-
waerts geschikt, om UEd.e de plaetse en landt aen
te wysen, waer dat den Coningh van Cambodia en d'andere
opperste Commandeurs Coningh rycx haer leger gestelt
hebben en haer hoff houden, zullende UEd.en soo by
aldien noch niet derwaerdts en syt geraeckt daer
heenen in off met het Jacht Amsterdam off Chaloup de
Eendraght zeylen, welwerende gevonden alsdaer van noo-
laet is,

Soo by aldien met het Jacht derwaerdts gestreckt, zal
men dienvolgende aenstonds met het timmeren van de
Chaloups begin worden gemaeckt om soo weynigh tydts
als mogelyken is te versuymen

Zynde buyten de bestoften en meest kost off rantsoen
voor de Chaloups en 1/m daer en boven nogh mede gesonden
schepinge op loopende kosten voor het daer gevarende
volck.

Ende alsoo eenige matroosen op het Jacht Amsterdam haer
verdienden tydt uit comen wesen en lichtelyk geholpen
zullen verlost te mogen worden, mogen UEd.en
sulx mede doen, en andere van tgelt den Sampson daer
bevonden worden over gaen laten, met behoorlycke affge-
sloten kosten en aenteykeninge dernamen van die geene
die verlost zyn, om op UEd.en nader beschryvinge der
selver kosten althier mede behoorlyken te mogen laten
sluyten

het zoude mede connen gebeuren dat jeder kiviere van
Gorontalo eenige vryluyden met passen van Amboyna
offe Banda gekomen derwaerts onbecommert niet alleen
haer handel sult laten drywen maer ook in alle
billykheit de behulpsame handt bieden, dogh die
sonder passen mochten komen, zullen UEd.en off
schipper Jan Maelboom nader UEd.en gerecht, sigh van der
selver hoofden en vaertuygen versekeren, latende
alles by deugdelyken inventaris, ten overstaen van de
hoofden selffs overnemen, omme daer op nader handt
althier

altijt mede te handelen en bejeghenen als wij van Ulle
bevinden te behooren ——

ooch zullen der noch lichte wel eenige zaken voor=
vallen ofte voorgevallen zijn, die ons altijt onbekent
blijven, ende diem volgen van hier soo naeuw niet en
konnen nader geleert worden, soo zullen Ulle daer
op der selver stucke van daer aen schipper Jan Walboom
voornoemdt hebben te laten en sodanige memorie als
de tijt en zaeken zullen connen te disponeren, op dat
sigh daer nae soude mogen richten ——

ende alzoo voor tegenwoordigh niets anders Ulle te
te maecken, en hebben dan het geene Ulle bevoorens
bij instructie is aengeteekent geworden, zal desen
hier mede eyndigen blijven —— onder stondt

Malleyen int Casteel Orangie   Ulle goede vrindt
desen 5 Juny Ao 1659 en was geteekent Robbertus Padtbrugge.

onder stont: gebiedenisse aen alle de coninckjens die by
Ulle mochten comen te schrijven ——

Magindanauw
Aenden Capn Lauwdt

Den gouv: der Molucces Robbertus Padtbrugge, sendt desen
brieff uit den bijsonderen genegentheijt en zijn [illegible]
aen sijne waerden vriendt [illegible] Mahalul [illegible] der
landt van der [illegible] sultan maulin [illegible]
[illegible] bidden Godt Al=
machtigh dat hij hem geve gesontheit, geluck
en voorspoet in des werelt Amen ——

Naer dit, soo maeckt den Gouv: sijnen vriendt bekent
hoe dat de verleden jaer sesde brieff van den 8 maert 1657
en die van dit loopende jaer den 10 maert 1659 gesch=
reven, ons bekoorlijck soo door den Javaenschen [illegible] als
ander burger stijl tijdes sijn ontstandigt geworden
uit de welcke [illegible] voornementlijck de [illegible] ons bedroeckt
hoe

Hoe den anachodas Isson en Francisco Pietro beroemdt
ende beschaemt waren derwaerts op te koomen aen
dat sy de gemaeckte schuldt op U E. naeme niet en
sagen te betalen, ten ware U E. Excellentie sulcx
kunnende mogen doen, die dan eedelmoedigh bewesigh
wel gesint was, maar 't ontbrack als hen aen ruyme
te, echter daer naer de hooft uit den verlegenheyt
te winden niet willen betalen, en voor dit Jaer
schreeuden se nogh minder hoope te alsoo 't mossen geweest
al eert verteeren is,

voorsz.^de^ Anachodas Isson en Pietro maeckten waerlyk wel
beschaemt zyn, dewelcke soo onbeschaemdelyck kunnen
brengen geloove en achtinge misbruycken, want
d' E.^e^ Comp.^ie^ het niet dan te gesichte van U E.
Excell. hun geborght en heeft, op den welcken wy
ook maer sien, dogh sullen in toecomende daer jeder
beter op hoede zyn

Zynde ons door de hooge regeeringe tot Battavia ook
verbooden uit comptanten geen schulden meer der
te maken ten ware den gouv.^r^ het selven belasten
wilde, het welcke voor den anderen, buyten redenen
te voren jemanden te lastigh souden zyn, want dit is de
wyse der E. Comp.^ie^ int schenken eedelmoedigh, dogh
in stuk van coopmanschap nauw gesette te zyn,
hoe souden ook anders een coopman connen bestaen
boven dien soo hebben wy last alle oude uitstaende
schulden te innen, om dat se syn ook ex mindanaim
van op de twintigh jaeren herwaerts, dat jemandes
gantsche buyten coopmans stijl is, dus leggende
van den last onder d' h.^ren^ Bewinthebbers bevoegh als
gesegt is, kan U E. Excell: wel begrypen, dat by dien
tydt mochte bemoodigt zyn van onse coopman
schappen, daer toe voor aff anders waren van daer

en

en by d'E: Comp:e wert gewilt, als daer Zyn suyckeren
tyts en was, dient ons te zenden, als wanneer altyt
te rechte kunt komen en d'E: Comp:e nevens —

aenbelangende het yser gewicht en een stuk gewicht
ofte lood daer toe, souden wy gesonden hebben, maer
hebben het niet wel uit de brieff connen begrij-
pen, off daer mede verstaet een dautsch off inlandts
gewicht ofte een swaerder en hollandts gewicht,
nochte ook niet hoeveel gewichts nochte ook hoe
groot ofte hoe cleen, het welcke soo by aldien ons
int aenstaende bekent wordt gemaeckt sullen wy
gaerne off datz off swaerder van battavia ontbieden
om U:E: spoedelyck daer mede achter volgens desen
Soo't U:E: mogen gerieven, gaende deselve hier nevens
een cleyne swaer met syn coperen schalen en wigt
van vyff tt en nogh een van een tt hollandts gaende
in een picol chins honderdt vyff en twintigh dierge-
lycke ponden, waer mede stroome het voor eerst sal
connen stellen, hebbende buyten ofte nevens dit voor-
jegenwoordigh niets van waerdye dan wat kruydt nag-
len, en noten mitsgaders —

om tot onderhoudinge van vrientschap aen U:E: gesonden
te senden het welcke gelieft aen te zien niet naer
desselffs geringe waerde die weynigh is, maer als
een teecken sonder reuk op den wegh gesonden
welck den Heer soeckt niet te willen versmaden —
schoon het kleyn is, derwyle het niet te min uit
een groote genegentheit gesonden wordt om te be-
croonen dit altoos blyfft —
onder stondt U Hoogh:ed:s vriendt, en was geteyckent
Robbertus Padtbrugge in margine stondt — Qualyt
Int Casteel orangie den 3e Junij 1659 —

wy hebben alles met bysondere aengenaemheit en vreugde
onses hertes verstaen, wat dat schrifft: Sieurs ons uwer Ed:t
mogen bekent maeckte, bevindende in voorvallende gelegentheit
uwen gantsch genegen vriendt —

Magindanauw

Aenden Coning brahman

den Gouv: der molucco's Robbertus Padtbrugge Zendt
dit geschrift in alle oprechtigheijt tevens Sijne ootmoe-
dige gebiedenisse aen sijnen vriendt den grootmachtigen
Sirij Sultan Maula Brahman, Iboenoos Sultan Saijfod-
dany aij: den groothen Coningh van alle de Coningen dieder
op 't Eylandt Mindanauw Zijn en voor veel andere landen
meer, die rijckelijck soo met goederlieverheden als rechtveer-
dighet desselve besidt, tot bescherminge der vroomen en
straffe der quade, waer door en boven en tevens vindes
alsins geeerdt is, tot den bijsondere smaek en vreugde
van sijne vrinden en schrik en ontsettinge Zijner vij-
anden, en wangunstige: den den eeuwigen godt gunne
hem Sijnes gesontheden voorspoedt rijcken vrede, en late
hem komen in alle der aensien en heerlijckheden tot
't uiter ste ouderdom, sonder einde, & dat hij de geluk-
kigste worde van alle Zijne voorsaten der bij tot desselve
gegadert worde, dit is des Gouv.s hertelijke en genu-
gentlijke wensch. amen: ——

naedemael den gouv: Zoo's der sultan bekendt, hoedat
met bijsondere der bewijsinge desselfs hoog geachte
schrijvens hebben ontfangen uijtlanden van den Saban-
dar om dat het selvigh ons ook bijsonder aengenaem was
waeromme het selvigh ook tegens ons herte hebben
aengedrukt, tot een bewijs dat het ons van herten lief
waer, dat sultans wel standts, beneevens die van sijn
geslachte te mogen staen en booren, dat den gouv:r
bij sondere verheugde was ——

maer ongeerne Zagen wij dat onder Bunger Kalen-
ders in alles soo bredt buijten onse kennisse en
weten was gegaen, sonder dat wij hem eenigh ander
stoff hebben gegunt, dan uit de moluccos alleen

Magindanauw

Maguindanaos te mogen bewaren met uitsluitinge van andere
dat ons vrij staat, alsoo 'er niemandt dan met onse kennis
en passen buijten de Moluccos streeken en mogen, noch
ook al hier schepen van op onse reede en voor Tagulandt, waar
aen de Moluccos coningen door houden ook gehouden zijn
gelyk 'er ook niemandt uit U:E: hoogh:ts gebiedts [illegible]
en magh streeken dan met desselfs [illegible] toestemminge
en is 'et een stout bestaan dat hy soo veele dingen buijten onse
last gesegdt en gedaen heeft, daar aff den gouv:r niet
weet, dien 'er andersints wel aen U:E: h:t op soude geschreven
hebben, en waaromme versoekt dat U:E: hoogh:t niet te
conditie geen geloove en slaat aen de soodanige die om
eijgen gewinte willen, alleenlijk en bedrogh aenleggen
gelyk hy beter tides U:E: h:t misleijt ende E: comp:nie
bedroogen heeft, waaromme hem ook die [illegible]
van alleen uit de Moluccos verwandtes te mogen wa-
neer bekomen is, sijnde d' E: comp:e oogmerk geensints
onse goede nabuuren off schadelijke offte lindrijke te zijn
veel min hunne landen buijten recht aen te staen
begeerende ook niet anders dan d' onse gewoonte is en
dat d' onse altijdes met onse passen en kindert de boeck
van Bontuan hebben bewaren, gelyk uit alle onse
brieff en jaer = boecken alledsints blijkt hoewel den coning
conclat 'er somtydes al wat ontredelyk begonnen worde
en geduurigh aen de waerdt op sommige plaatsen gedo
boeckt aenbiedt, soo dat wy als leden selfs onder
nimmen hem door spreektinge gemaakt hebben die
waart d' E: comp:e niet gerne op te laten, dogh zulks
en hinderde niet dat wy jaarlyks de boeck wierde bewaart
en onse ingesetenen 'er hun handel onbecommert dreven
'S jaarlyks nogh gedreven hebben dogh nu hebben wy
soo veel te minder recht, alsoo den coningh Bouijs
van d' E: comp:e alle zijne landen heeft opgedragen
soo dat niemandt ons en kan hinderen de selve-
wedigh

vreedigh te besitten en behouden off mosten sigh
als openbare vijandt tegens d'E. Comp.e willen aenstellen
en alsoo U.E. Ed.t in desselfs schrijvens, heefft bekent
dat er plaetsen sijn die den sweden ende wederomme
andere plaetsen sijn, die den Coningh Boutjhan tecomen
daer ter opslaende een gedaen Register der voorige tijden
soo sal het daer op aencomen dat men Conoyse werck
der hert sijnde is ende waer te niet aendienstigh en soude
sijn dat U.E. Ed.t hierwaerdts op iemandt gelieffden te
senden tot het afdoen dier saecke tusschen d'E. Comp.e ende den
Coningh Boutjhan dogh die inde soodanigen afgesant
niet genoegsame macht voorsien te sijn, alsoo d'E.
Comp.e eens anders goet niet en begeert, nogte oock
het hare niet missen en wil, want dit onderrigte
ons den Coningh Boutjhan, door den sergiant Hendricks-
mulder, soo vanden Oude Radtsheren coningh, door de
mondt vanden Coeck Hendrick Vos, als vande bogt van
Bantham hebben vander des Oude Raadsheren coningh
Mariga genaamt, wettigh heer, en coningh altoos
van Sarangary ofte het rijk van Boutjhan waer geweest
ende Christen door de Castilianen gewonnen en daer
in een groote verwijderinge met sijn rijcx grooten
en volck geraeckt is; soo dat oock het meeste landt
ruijmden, alwaer alleen sijn hoff hielt ende naer
oorden, ende dien hoek van Pondagitan omtrent sijnde
dien gantschen hoek tegen het Tijt, van wilde, woeste
berghlieden bewoondt, sonder dat sij oijt iemandt in
hun landt gedoogden, dogh door desen Coninghs ongeval
en trouweloosheden der sijne, tot medelijden naer bequamt
bewogen, hadden sij den selven oock trouwhertigh
ontfangen, ende sigh bij hem ter neder gestelt, ende
geraeckt, erkennende, ende hem aen nemende tot

haeren

hare Coningh, soo dat hij aldaer tot zijn doot toefde
zijnde dit nu ongevaer veertigh jaaren verleden, en
waaren der zedert dien tijt geen Castilianen aldaer
verder oostwaarts dan tot dien hoek van Bondagita
gecomen, die er ook nogt eenige besettinge gehadt [?]
hebben, maer waaren somwijlen over den hoeck
heenen, ende te lande waart in komen stroopen
en rooven, offte Caffers halen, dus was den staet
voor de tweede van hare Ko: Mo: ende de Castilia-
nen uijt welcke zijn geboorte recht genoegsaem blijckt
dogh hoe verre het selvigh sig eijgentlijk strekt, can
niet beter gemelt werden dan met spart hijen [?] te
hooren, waarom ik het den gouvern^r: als nogh
eedigh acht om alles weder minne aff te doen, dat
ijder sijn eijgenen magh voortbrengen, als waan-
in geener trouwe [?] belooft niemant te sullen ver-
ongelijken, dat anders door oneenige conde geschieden
Ten een en twintigh jaaren verleden, is
aldaer op des Coninghs Tovolat [?] [illegible] gedachtenisse
naam der schult gemaeckt geworden van [illegible]
963: Rd^rs: dewelcke van tijt tot tijt ten onderen [?]
is vermeerdert [?] geworden gelijck de hier nevens
gevoegde reeq: duydelijck sal aenwijsen dogh nu
zedert twaelff jaaren herwaarts en is er verder
niet op betaelt, soodat oude boecken nogh daer mede
open [?] en beslommert staen, ende ind: hoogh^t
ons schuldigh is de somma van stijff 98: Rd^rs
offte acht en tnegentigh Rd^rs ende ander halve per
dubbelde stuijvers, het welcke bevoordens [?] het selvigh
vande uwe hier in te vorderen uwe hoogh^t: edelh^t

wel

wel hebbe willen bekent maken, op dat met u[we]
hoogh[ei]t vaertuijgen roog: moghten crijgen: aenslaen
goude ons Tenen, daer aen gedraagen wij ons als
woonen dat soo die stucken u Ed: hooght. beraegen
Zullen wij Zien daer jmand off een te comen, dat ons
daer weeten tijt naar 't bedragen derselven, moghte
te comen, doch niet, sullen wij deselve bij gelegent-
heijt aff laaten haalen ——

Ende alsoo wij oogen schijnlijk met de bantamsche
heerschappije ontbedaeght staen in oorlooge te geraken
offe al in oorlogh zijn, als die daer toe d' E. Comp[agnie]
overvloedige de dringende reedenen gegeven heeft
soo hebbe niet willen naerlaten u Ed: hooght. bij
desen daer aff kennis naer= bijzijlijk te waerschau-
wen, op dat u Ed: hooght. volck off schepen door
onkunde niet en moghten hierdoor in schade offte
ongelegentheijt comen ——

Sijnde desen geduchten oorlogh ook veroorsaekt dat
eenige jnlandtsche persoonen uijt de molucco's
passe naer de magindanauwe en wilden nogh Zullen
verblijven, alsoo vooren de bantamsche regeringe
in eenige jaaren achter den anderen oostersche koor,,
vinckten van papen herwaerts over bedecktelijck
heeft gesonden, om de goede ruste der molucco's
te stooren, gelijk de selve ook oorsaecke der linnauwe
weder spannigheijt sijn geweest ende met eenen
van haeren geloven ondergank door haere
vernaedersche en trouweloose lessen dat hun oock
selffs het leeven gekost heeft, sijnde den
voornaemsten bantamschen priester te weeten
moda —

mede te meer gewekt, vermits alsoo de nu ook met de
mindanause Jonken dusdanigen een lant looper
is overgecomen al mede van Cantoen naer ons
gissinge herwaarts aen geschickt, soo hebben wij
denselven in versekeringe gehouden om naer
Battavia te senden te meer seer waerschijnlijk van u
Hoogh.t heeft gesprooken met verboode sulke
gasten niet weder herwaarts op te laeten com
onder slaedt, gesz:t int Castel orangie inde stadt
malyen desen 3e Junij 1679

Banda.

Aen d'E: Heer Cornelis van quaelbergen
gouverneur en directeur mitsgaders
den Raadt

Eersame, achtb.e manhafte
wijse voorsienige, seer bescheydene
Heer en Vrinden

desen dient eenlijk ten geleyde van onsen coopman piet.
de hoedt, hebbende geen andere stoffe met allen [illegible]
jonghste vanden 25e der verleeden maandt, welcke op schr.
herwaerts gaet, soo mede van onse laetste naer amboina
waer van wij ons bevoorens [illegible] nogh op [illegible]
gedragen sijnde ons niet mogelijk geweest eenige andere
afschrift ten vaer [illegible] te voegen door t'onderstallig
welke waer mede wij ons ontrent vinden, sittende
tegenwoordigh nogh tot over de ooren ten vaer [illegible]
vermoeyt, door al het water dat ons van alle kanten
te hoop is toegecomen, en [illegible] der ten
natuurlijk: [illegible] die heeft sij met meerder
hertnechtigheyt gewoedt en Craght der coningl.

amsterdam

amsterdam van ons sochten te weeren en maecken dat wij sijn hoogh:t niet verder en soude mogen coomen te spre-ken, hoe hadde wij daer tegens aendringen om hem te willen spreecken, en ons weder binnen hebben geschreven dat sij besorght sijn, dat den Coningh sigh ontrent ons sullende ontschuldigen, alle haer listen en lagen moghte comen te ontdecken, het welck wij selffs niet en soeken om eenlyck tuschen en vrede te houden alsoo hunne minnes alle ende hunne weelinge ons overgenoegh bekent, ende gebleecken sijn. dit connen wij UE. E:, tegenwoordigh naerschrijvens seggen, ende mede deze dat weder een blanckse oogen, maer uyt mij weder tege-moedt sien, en voorwichten, ende dat wij in dit voorste-len, met de Ternataensche qualyk = genegene groote moet hebben boven te sullen leggen, voornament-lyk, soo by aldien den Coningh weder uit Castele krijgen, gelyk wij hoopen het welck UE:dts nader staet bekent gemaeckt te werden onderwijlen dat wij naer onse gewoontelijcke en eerbiedige groete beyden, onder-staende waeren heer en vrienden, UE. bereydtwillighe-ste vrundt en dienaers, was geteeckent Robbertus Padtbrugge gerbrandt Cnoort andries Olofsz. Vincke d' grijp, en Judocus Loodewycxz Trouwluyster ter zyden stondt Malijen int Castel Orangie desen 9:e Juny 1679

Amboina
Aende E. Heer Robbert de Vicq
gouverneur en directeur, mitsgaders
den Raadt

E. Eerntfeste, Achtb:re manhafte wijse
voorsienige seer bescheydene Heeren en vrunden

wij en souden tegenwoordigh geen stoffe om te schrijven hebben ten waere dese over banda gadt, ten waere in onse jongste opgeslagen

opgeslagen waare V:E:d:s aan te schrijven, het geen
den Gouvr: door d'Edle heer Sinckelair gevraagt is aan te
weeten geworden, in sodane Syn Edle bij sonder brieff
wanden 5e maart deses Jaars, namelyk V:E:d:s bekent
te maaken, hoe dat sgoolen hooft dijcke van amboijna
te doen om 10 off 12 Casuaris wegens om tot schenckagie
alwaer 't van noode mocht wesen te connen dienen, de
welke dan bij desen geschiedt ——
den Gouvr: souden hulp wel uit bij sonder den heere Ge-
versieg hebben aengeschreven, die wolen laten, ma[ar]
alsoo tot ons leedt wesen met de Jongste opgecom-
Chinesen, gehoordt hebben, dat Syn E: doot kran-
was, en op dat bij eenighe machtelyke totaal 't geen de
dienst der E: Compie: seyschte, niet mochte vacht-
worden, soo daer 't het ons raadt gaven deselve hi-
omme dies af te laten gaan, met bijvoeginge van affs-
onder voorigen, op dat wij niet en souden schijnen heel
ledigh te staan, waer aff in de eerste maendt nogh ge-
noodt en hebben, Zijnde dit ook de oorsaeke dat de wi-
te, bij laagen van bewoonders voor dit maal ontschuldig
en met eenen ons selve, die anders ons altydts Zijn
en blijven, onderstondt waarde Heer en vrunde
V:E:d:s Bereydt willigste vrundt en dienaren, waar
geteeckent Robbertus Padtbrugge gerbrandt Boos
Andries Oloffz Dirck d'Ghooij & Jodocus Lodewijcx
Cromhuijsen, ter zijden stondt: Ithaljen Int
Castell orangie desen 9e Junij jl. ? laeger
stondt P: S: onder dingen die te hoedt, naer 't de
ons schrijvens claar lagh, nogh leggen bijwende Zu
soodanige zaaken voorgevallen die gemelten dienen
te meer op dat V:E:d:s bij 't af zonden van eenige bode-
naer ——

naer Battavia, off verlochende vrijburgers naer der-
waerdes haer Ed:le onder Costandt mochten bekendt
maecken, ——

wij meenden dan uit den beurtje mij weer te voorschijn
naer Bolwigh als heel anders en in donder en blijven
Sandert, ——

de Ternataansche rijxgrooten, door onse bezettinge
gedwongen hunne vaertuygen op de wal te halen, voeren
voort met hunne gewoonlijcke listen veijnzinge en
weijgeringe, hadden ons geweetes al de brieff & schenkagie
van haer Ed:le soo aerdigh uit de handt gelicht, ——
twelk wij te meer volgen lieten, opdat daer uit sien
mogten hoe mildelyk en ootmoedigh den Coningh
uit sijn schulden wierdt gered en geholpen, dit
dreeff soo dwaers toegaen, ——

haer belangh aen en voornamentlyk dat den Coningh
naerden goeden raadt vanden gouvz: soude gelieven te
luijsteren, dat den Gogugu Alam en voornamentlijk
den Cap:tn Laudt Kaoti (den alderwinnighsten jeugd-
nemende tegens d'E. Comp:e) int lesen vanden brieff met
sachtinge en door spijt hunne hoofden om keerden &
daer naer niet & wilden luijsteren, dit dusdanigh int
openbaer geschiedt, lieten wij verder ongemerkt henen
loopen, in hoope en verwachtinge dat bijt herkauwen
vande brieff, wel mochten sanderen te meer soo-
wanneer deselve tot reeden hoor en den verder onmacht
& s'Comps:e vermogen tegens d'andere steeden, en
hielden sij sigh ook als off hij wel wilden en dat den
Coningh haest binnen soude comen, tot sij ons nogh
vijfhondert Rijxd:s op s'Coninges reecq:en afpraechten
& soo veel meer aen goederen als sij naer conden be-
comen, wij lieten ons dagelijx willens bedriegen

al

al om hun te ospnoijgen en beschadigen doch alles te
ge loopende in plaatse van voorwaardets, mits sy zagen
dat wy niet meer goedt schieten en wilden, voorts al
dat den Coningh binnen soude syn geweest, soo begosten
sy sigh oock modwilligh aen te stellen met onse vlotten
en wagen d' opzyde en kalemakers huijden, om het
houdt aen boordt te brengen, aen stucken te hacken
tot huysinge van onse marquetenders die aldaer hout hadden
om den brandt te stoocken, en in plaatse van vier of
vijf corredoren die hun beloofd waren tot hunne
dienst te mogen gebruijcken, sy naer alles wegh te halen.
waer mede die grooten alle hunne goedt poorten dat
Canon dat sy nogh conden mede slepen, synde de stucken
daer off geruchten hadden laten loopen als off wy die
hadden willen naer ons nemen [illegible]
corten sperren. Terwijl sy onder wijls d' aerne gewijs
hayden dat alles wel gaen soude, om ons mede wegh
voor te meer te bedriegen, maer toen wy naer [illegible]
wilden zenden om te zien waer hierde sy vuchten
off en off sy sigh aldaer stelden alzoo er een hoe
ster werk en halve maen nog staat, soo naer dat de
sy hun eerst int openbaer tegens d' E Comp[ie] adust
schoppende met hoe gewapende vaerlüyden, ons tollen
naer dat derwaerdets aff gesonden met drie marquetenders
en een nederlander, en dwongen die geweldelijck met
hun naer Cernalen te gaen ——

Dit noodtzaeckten ons dien swijgen [illegible] adust
naer Cernalen en den Coningh te zenden, om reden
daer aff te hebben syn hoogh[t] en grooten binnen [illegible]
kende een [illegible] lieden, daer toe vermits geen ge[illegible]
saagen

Sagen nogh drie schorpe boden drie glasen yder den
anderen, over sijn hooft heen, wayen lieten, maer daer en-
was geen Coningh te sien nogh te spreeken

S'anderdaeghs vernieuwden wij het selve, maer wierden
bespot ende wat uytgelachen met vuyle schimpwoorden,
daegden toen op den middagh bij opene acte door twee leeden
uyt onsen raede, twee trompetters ende den bode den
Coningh noghmaels met de sijne tegens vijff uyren
des naer middaeghs binnen met betuyginge rade nogh-
ten, het welcke voor s'Coninghs huys, voor hun raedt
huys, ende op alle hoecken der straten van Ternaten
naer 't steecken vande trompetten, openbaerlijck afge-
kundigt ende betuygdt wierdt, waer op wel des naer-
middaeghs de grooten binnen quamen met een seer hoofs
en hoveerdigh voornemen en verwart geschrift, maer
niet den Coningh, waer omme het ons te doen was,
waeromme wij besloten de voornaemste hoofden der bondt
breeckers in gijselinge te houden, die ook geen andere
kans sieden als vrijwilligh daer inne te stenden,
Zijnde den prins of te goegoegoe alam, capit[n] laulot kerti
en quimelaha marsaoli, dese souden soo lange blijven
tot dat den Coningh selffs binnen waer, maer daer en
quam niet aff soodat tot des anderen daeghs sijnde
sondagh den 11e deser waghten, als wanneer des naer
middaeghs naer de maeltijt en godes dienst in schrijn
vande gewoonlijcke parade of te wapen pronck te doen
den luytenandt met een comp[e] naer Ternaten lieten
trecken om den Coningh van Ternaten uyt sijne ge-
vanckenisse te verlossen, soo hij verlost wilde wesen
andersints, om de nogh overschietende vier corracorren
en andere twee groote vaertuygen, soo naer waer alle
noghs in den brandt te steecken, het welcke de
matroosen

1565

matroosen en timmerlieden onder bescherminge onser com
aengeraeckt was te verrighten, zijnde ondertusschen de Ter
natanen gewaerschouwt, dat wij geen oorlogh dan te
gens de verraders en hadden, sullende niemandt het
minste leedt worden aengedaen soo wanneer sigh stil
hielden, hoewel was bij naer verrigt als wanneer
bacaty uijt seeckere steene packhuijs, wel eer de wap
camer vanden coningh mandarsha, vuur van ach
teren op onse achterhoede liet geven, waer mede een
corporael ende een soldaet ter nederstorten die nogh
tot den avondt te leefden ende hier mede raeckte
d'onse met de Ternatanen aende gansche doorende de sche
wijken, die sigh van alle kanten in ende achter de
huijsen en ruijchte verschuijlden, soodat genootsaeckt
wierden om ruijmte te crijgen den brandt inde
huijsen te steecken

daer des anderendaegs mede voortvoeren ende eerst Sam
peijn ende vervolgens des Coninghs fort innamen, ver
vende ende jagende de Ternatanen daer uijt die naer Ca
lucco vlughten daer uijt des anderen daeghs wedder verdre
sijn, soo dat wij nu braeff ruijm baen hebben, worden de
s'Coninghs fort om dat het dit casteel dwingen can, ende
om onse macht niet te seer te verspreijden, geslecht

alles is nu in braeven standt van tegenweer, en sulle
de getrouwe moluccos ende alle die van hier ontrent ijet so
willen beginnen, die sigh wel sien dat op den hals crijg
sullen, wel geloost afwaghten, te meer het ons weijnigh
aen soute ontbreeckt ende alle onse buijten posten wel voorsien en
wel besett sijn, onderwegen noghte en geweren in d'dees sigh
ondert wille geensints te becommeren, noghte te ontbl
waer op het dierbaer amboina deerlijck letten, daer de spe
bewaerde en op standt mede schijnt te sullen aengaen

onse-

onse boedoeles door de bantammers bewerckt en bestoocken
ome d' E: Compe. van Chylon Wontuishen, en desselve van
bantham aff te bij den de verbreakinge van onsen –
bijlwaendt der mardijkeren gaet in afschrift hier nevens
en blijckt daer uijt dat bodro, manippe en belangh echt
anderen gansch moeste wesen, ende sij altijt mede moluccos
souden beginnen, en schrijven naer 't spreeckwoord
den slapende leeuw te vrough gewecht te hebben, –
verkommert met groot verlangen tijdinge van amboina
te gemoet, sien verder staet, beijvende als bevoorderes
was geteekent Robbert Padtbrugge, Gerbrand Proost
Dirck de Heijn, & Jodocus Crombuyck, in margine stond
Maleijen fort Casteel Orangie den 17e Junij 1679 —

Tidoor: off macquian —

Aenden secretaris Loffsangh

monsr. Loffsangh

wij hebben goet gevonden 't Jacht d' Experiment insolite senden om
daer mede voort te gaen naer macquian soo ue: daer niet al gereet sijt
vij dan dat sijn hoogheijt Saijfoddin de ruste van macquian heeft aengeno
men, te besorgen ofte niet, sult onse post van boven in trecken
met alles wat daer is, en schepen geweer, soo sult mede doen
met twater par op strandt (soo bijaldien de macquianders ue: niet
met eede en sonde wille beloven d' E: compe. trouw en getrouw te blijven
dogh soo ue: vordert dat op haer trouw staet te maken soude wesen, ende den
Coningh Saijfoddin ue: mogte belooven ofte belooft hebben, de sorge daer over
aen te nemen, soo sult den corporael en vier schildergasten aldaer laten
met alle de provisie dien, er jegenwoordigh is, dogh al 't canon op twe stucken
naer lichten als wanneer de mardijkers aldaer niet mogen verblijven
soo bijaldien de Chialoup den voeden haer ook nogh niet in't waer
water, vernomen en hebt, soo dient bij dese gevogentheijt den brieffje
derwaerts om te versten den selven hierwaerts te doen comen
waer mede d' L.e onderstandt uE goeden bistadt, was geteekent
Robbert Padtbrugge en in margine stondt, Malaijo int Casteel orangie
den 12e Junij Ao. 1679

Tidoor off macquian

Tidoor, off macquian

Aenden Fiscael en secretaris
andries oloffsz: lofzangh

Eersame, wijse, voorsienige, seer be=
scheydene - - -

met salvernina Coningh dayfoodijns gewoonlijcke
bootschappen ontfingh, ick den inhoudt vanden 14 de verleden
en dat dit in antwoordt van de selve dienen, dat naer buijt
het verbondt Tidoore verplicht is d' Comp.e te dienst
te sijn sonder beloningen, ende dat het s' Comp.e meyninge
int minste niet en is, het Cornalaensche geslacht ter
neder naer vermogen staende te houden, ende dat schrij=
nen in den flauwe schrijnt geraeckt, dat daer toe vele
goede hulp middelen van battavia, - - -

"Zullen toecomen om het Cornalaensche hert weder
op te wecken en den kroninckaensche dwaelinghe vande oogen
te lichten die hem ofte yemandt anders van mandars
staats geslachte, het hooft boven te houden alsoo
niet hem noch het geslachte, noch de ooksche oprechte Cornalaen, maer macquianders geloven
wede Cornalaenden en andere, het moeten weylent
opstandenden swees togenes sijn soone Ceram die over
ongehoorde wijse, togenes den niel en danck van hadde
den ander sijn vrouwe neemt, die met wettelijcke
kinnne gewoonlijcke geschreijden is tot soo groote on=
rustinge der moluccus int algemeijn en Cornalen
int bij sonder, vaer maer voort op macquian en dien
die gent die gelegt worden den soone van Jacob
genoemt te hebben, daer wij nogh al aen twijffelen
en off niet deser gevluchte slaven op lichtigt der ontsnapte

ontsnapte Zeelandsche hovercoorden den welcken aldaer
aen landt hebben laten staen, dan off ook wel de gevlugde
Zeelanders den welcken mochten iet voor by schepen
gemoort hebben, gelyck ons altijdt door d' ontvluchtinge
wert bericht, soo U.E. dan dunckt dat er geen swarigheit
voor onsen Corporael ende 4 à 5 soldaten vier man en de Zoude
sijn, te meer wanneer onder andere wy gemeenten de selve —
hun werden afbevolen, dat wanneer hun het minste
wordt geschiedt hulp op hun allen int algemeijn
op 't alder gestrengste ende op den Capn Landt Wetri —
iet by souder Zal worden gestraft, dogh soo U.E. des
ongevenghesien swarigheit maekte om er dat weynige volck
te laten, soo sal 't alles met alle voordigheit houden de
onder en boven volck, soo lange de matroosen besigh
sijn met alles aff te brengen en te scheepen, gedurig
nigh inde wapenen, die van boven niet latende aff te we-
ken, voor alles daar uit is de selve van onder en boven
nogh onder stutende ende soo vervolgens met het water
pas mede tot alles tot naerdyheden te verden voorders —
waermede U.E. godt almachtigh bevolen en beyne
onder stondt U.E. goede vriendt en was geteekent
Robbertus Padtbrugge in margine stont nalijen
Int Casteel Orangie desen 17en Juny 1659
P.S. den steen boek souden wy met het neevens gevoegde
brieffje naer Batavian den welcken nogh wel een man
ofte twee dient by te setten meijnt nader dat die
van quoffaquia wel liet die kruijsken senghadje, den
tapper souden hebben gemoordt indien hulp waer ick
sult alles lichten, en soo veel quaets doen als hondt
voornamentlyk by aldien de moordenaers U.E. niet en werden te landt
gestelt, hier neevens gaet een brieff „in handen van Saldana" vanden Capiteyn
Landt Wetri

lauwedt Breti die voor eenigh Tidorees moet worden bijge-
zet wederkeeren Zult tot Tidoor niet weder aen land
gaen, maer den Capn der mardijkers bij den Koningh
Saijfodijn senden, ontschuldigende het Cruijsgo, dat
laetste hebt vorst naer Malaijen te comen om ont-
berigt van alles te doen —

Batchian

Aen den Sergt Commandant
Pieter Lwijn —

manhafte, dapper en seer bescheydene

naer onser aller vriendelijcke groet aen Zijn Hoogh.t —
alapadijn Zult den selven te kennen geven, hoe ver
tegens de trouwloose meijneedige ternatanen en quaet
weygeringe, ons hebben weeren, de schepen, die haer
onser soldaten sonder dat wij haer sochten onder de voe
schoolen, te wenden op d' onse vijandelijcken invielen
uit ternaten drijven, die naer Foor pula gevochten
door welck gedoente wij met de selve in openbaren oorlog
genoegh zijn geraeckt, temeer de marquianders op de
gorritjes den Zoon van Judith hebben om haer ge-
bracht ende vermoort, soo dat dese trouwloose heden va
alomme ons noodtsaecken opal in staet van oo-
werre te zijn, zijnde het nu den rechten tijt om den
Coningh aen te maenen tot naer comingh zijnder be-
loften en dat alle de clappus boomen op het half
eylantje en rontsom den Bringt barnwaedt worden
om gevelt, waer toe U.L. uijtterste neerstigh.t doen
Zult sonder in Zicht van u bysonder belangh: en
schoon den Coningh daer toe onwilligh moet vin-
Zult daer de eter nede voortvaren. Zij van mets
tegens //

tegens sijn wil, sulcx hebben U.L. niet te geloven, en
van dat allesints nootsigh inde weer tijt, voor
allen den voornamentlijck voor ons bij goede sorge draeght
en U.L. soodanigh in staet van tegenweer stellet
dat niemandt en behoeft te ontsien, nogh te vreesen
maer mede wachte, onder stondt U.L. vriendt
en was geteeckent Robbertus Padtbrugge, en
in margine stondt malleyen int Casteel orangie
den 15e Juny Ao 1659

Amboina

Aen d'E. Hr. Robbert de Vrij
gouvs en directeur benevens
den Raadt

Erntfeste Achtb.e manhafte
wijse voorsienige seer bescheijdene Hr.
en vrunden

het nevens gaende packet, lagh op den 17e deser te
het strandt van onsen burger coopman Eeuwlandt het
die op banda naer amboyna reijse voor deden, waerdigh
om dat den Chinees Tkoenko, voornemens waer te
gelijck met d'andere, welck door tot V.E. E.d te keeren
dogh heeft ons naderhandt soodanigh te werck gestelt
dat wij de chaloup tot saeck genoegsaem hebben moeten
dwingen, sijnde ons voornoemde Chinees al eenighsints
vlught geworden, wel licht meerder kennisse van
saken dan wij te hebben, het wel voornoemde uit
vreese niet te derven onder tijt gaen, schoon wij
den selven den Corporael & soldaetman tot ons bij te
mede geven - - - - - - - - - - -

door

door dese sachteringe cunnen wij U E Ed.e nu nogh
mede deelen het beschrijdt vanden Tidoreesen conin…
soo wegens de gerijsche straffe, en spoedinge van 't ge-
pleegde in amboina en Banda, als 't swarte en dijst…
van die van messool het uijtschrift van 't Lappor…
onses fiscaels en secretaris die stoffe nakende,
gaet dan hen dien dijnde hier neevens gevoeght, en
vinden wij ons niet bewoeght ernstiger op bijde van
te dringen, hetwijlen haer Ed.es het selffs soo
haest niet aen en binden, en eenlijk inden brieff
aenden coninck sijn sijcheijt, om straffe aenhouden
soo als wij mede doen sullen, latende den coning
off de vergoedinge soodanigh van sins is aen haer „

Ult.e nader schrijven voor die van messool sijn wij en nie…
sonder reddenen becommert dat hem dese voorspraek
smertelijck vallen sal niettemin willen niet
twijffelen, off U E Ed.e sullen op sterke gronden sulx
hebben goet gevonden haerent wegen te laten doen
dogh alzoo aende spoedige afveerdiginge vandese U E
en ons veel conde gelegen sijn, de Chaloep sijn
reedts legt sullen wij dese sluijten, met bede tot
godt almachtigh dat hij sijne aenbiddelijcke goedertieren-
heijt U E Ed.e Comp.e voor alle swaere listige en bedecht…
aenslagen genadelijcken gelieft te behoeden en bewaren
ver[illegible] blijvende Heeres, onderstondt U E Ed.e gantsch
toegedane willige vrindt en dienaren en was geteijckent
Robbertus Padtbrugge gerbrandt Krooft andries boff-
dinckx de grijn en Jacobus lobs… Cronenburgh
in margine stondt malleijen int Casteel orange
desen 23.e Juny 1679

Aenden

Aan den seer Eersamen en Edelen
heer Fransiscus Marcillius van Grooten=
bergh gouvern.r velt-overste
en Representerende voorsitter op de Manhillos

Seer vermaerde heer —

de paders waren op dien dagh affgesonden, op welcken
de voorgaende brieff geschreven is, maer ontrent het
vijant sangij een groot onweder ontstaen zijnde,
hebben sij na malayo te rug keerende haar voorgenomen
reijs niet konnen volvoeren maer zijn genoot=
saeckt geweest tot nu toe hier te verblijven
ondertusschen onse heer gouvern.r van sijn reijs en
besightinghe der vijanden weder kommende heeft wel
geroepen moeten stillen, en dat niet sonder bloet
en costen welcke de paders in dese saeck, geen
verwaerdige ons verwacht hadden, gelijk u.E. uit
sijn eygen soldaten breeder hooren sal: soodat
ons goet dagt dese paders geensins tot u.E. gemeene
best beschermen als die haar besegelt en magt,
als sendinghe van het roomsche hoff gebracht, na
Batavia te senden: op dat onse Edele heer gouvern.r=
generael Rijckloff van Goens en de hooge raat van
ons oost-india niet haar doen mogen, welcke tot onse
meeste verhinderinge strecken —
/ want toe dat ik hier regt uyt spreek de seer onrusti=
ge, ja dat ik niet sag dolkoppige vader maniere Espanjol
heeft soo ligtvaerdig verkoelen lagen gevoyt en
listige aenslagen met eenige moetwillige boos=
wigten gewrogt, dat hij met regt soude hebben
kommen

komen, alleen ontrouwden der gemeene rust te wegh
kanck gebraght worden, ten zij dat dit om onse vrind
schaps wil ons beter gedacht hadt ongeroert te la
ten blijven — — —

Wij man moent dat alle ding na sijn inbeelding, selffs
sonder onderscheijt, moet gelucken, en sijn heerheijt
weeghschaal al te wel strouwende, niet dencende da
wonde met geen kruijsies of roosekransjes, maar met
wapenen genesen zijn te zoeken: waardoor (gelijk
Cornelis Benedicius wel seijt) die werelt alleen besete
wordt — —

Hier mede sonden wij u E soldaten besonder onder de
welcke, hoe vriendelijck, hoe beleeft, hoe oprechtig
wij hadden soo langen tijt ontfangen en ont hadt beleeij
selffs verhaalen moogen, wijders niets meer, als wij
zijn, en al tijt blijven sullen der vrede en vrindt
schap, als oock, u E. hoog edele: onder stondt —
gantsch verbonden vrinden, was geteekent R:
Padtbrugge, gerbrandt krooft, andries olof L: dirk
d' ghijn, Jodocus Cronenbrugen, ter zijden stondt
Actum int Casteel Orangie den 5 mo Junij
1679. —

Batchian
Aen den sergt. Comandant
Pieter Leijn

Manhafte, dappere, seer bescheijden

alsoo bij ons de Jonghste met den steen boot afgegaen &
onder anderen aengeleijt is voor ons bij bijsonderlijk gedo
Zorge te dragen, ende wij gissen, dat als ten gewon
dene weren te aldaar in Cannewelt bij voorvallende
gelegentheijt

geregentheijt ende van nooden sult hebben, soo hebben
noodigh geacht U E by desen nogh een Corporael & ses
man tot te zenden, om op ouby te plaetsen, op dat de
corporaels beurdt om beurdt de wacht mogen waer,,
nemen, & de post bequamer sijn om tegens vijandigh on,,
voorsien geval, verdedight te mogen worden nadat heb,,
ben, soo by aldien U E aen lood off lande gebreck heet
buyten twijffelt dat wij by dese geregentheijt niet missen
en connen, Ternate ons siex al ten eersten weder laet
sijn met de hierende staen lock off met den Coningh van
Batchian soo wanneer die komt, onder Moyen sult
by aldien de op ouby geen padij off visch genoegh en
mochte wesen voor soo veel Coffouderwaerdees met
dese boodem het gebreckende bezorgen, alsoo wy
staat maecken nogh voor ettelijke maenden daeraff
genoeghsaam voorsien sijt geen stoffe meer hebbe,,
de, dan dat U E: nog maers geerste de plaetsen
boomen daar maar vijandigheden bij komt, ende ons
inden wegh staan, onder de wat te tracteren, wil
U E gode bevolen en beyven onder stondt U E
vriendt geloofthent Robbertus Padtbrugge ter
zijden stont Malleyen Int Casteel orangie
23 Julij Ao 1679

dodingo

Aen den schipper Jan Martensz Mell
en luijtenant Jodocus Cromhuijsen

Eersame manhafte, voorsienige seer discrete

U E: schrijvens van gisteren, bequam ick des nachts tot
den ... en beright al sints, dat met dit boot ...
en ... gelaeste inder ... met ... sullen
te ... komen, waeromme ... voort ... moogt
naer ...

naer tydts gelegentheyt hun alle mogelyke afbreuk
te doen, het welck liever sagh dat aen hun vaertuyge
geschiede dan elders, dogh soo by aldien geen vaertuyg
van belangh en mochte vinden, kunt wel een schyn
maeken, als off het waeterhuys op strandt aenlan-
den wilde, waeruyt by aldien sy vernemen het se-
wigh voor de loos besetten, en geeven u als off de
rivier Sedres op wilde off te lande u een weegh ope-
om te sien off sy voornemens syn op dodingo strandt
te houden ofte niet, sonder U Ed. echter te prest te
begeeven ofte met de selve in te wickelen, om geen
volck te spillen, dat ons te dierbaer is, by aldien sy
dodingo mochten comen te halen en van daer te
vertrekken, en u de gantsch geen gevaer en was, mag
het dorp wel inden brandt gestooken met canon
van 't fortje boven op 't bergje aff gehaelt werden
laten ons Sulp met den steenbock ten eersten weg
om daer nevens mardykers naer 't Jacht d'Experiment
te senden, om sparren te cappen, als wanneer de
corporael en ses man op 't Jacht houden, en den
luytenant met de selve weder te rugge koomen —

werdende door de gyselaers te laeten schryven duncke
ons ongeraaden, alsoo wy niet weten en connen
wat sy schryven te meer U Ed. Sulp in des selffs
brieff niet en meldt, schoon den constapel bragt
den selven togt hun by monde aangeseght te te syn
dat weder open nieuw affschrift vande voorige brieff
der gyselaers soude halen —

werdt wel op uwe hoede en alles met voorsigtigh
en omsigtig met den anderen, op dat door vernig...
Loose

loose gela den niet gesticht off schuytes, off boots door corrocorren aff geweerden worden ———

Laat oock t' avondt uytselen agt en negen uuren naar ons Fort uytzien, om te mogen weten off onse vrunden vant Jagt zullen gezien komen worden, omme naderhandt die vant Jagt doen zijnde onse meeninge te mogen doen verstaan, waer mede vaart gesamentlijk wel en bleyft gode, met d'onse bevoolen, onderstondt U E E: goede vrundt, was geteeckent R: Padtbrugge ter zyde stondt, Malayen int Casteel Orangie 10 July 1679 ——— lager stondt ———

P: S: Soo als dese ont worpen lagh (ontfange ick halff drie uren weder U E E: nader met het schryvens soo'e gezeyt wordt van syn Hoogh: amsterdam en kypgroolen in antwoordt van die van de gy zelaarts, en hebbe dese doen niet willen op houden zullende met den dagh zien, wat daar inne gesz: Staat bekent gemaekt te worden vaar nogmaals wel en weest wel op hoede ———

nog lager ———

laat den luytenant desen brieff weder mede brengen alzoo niet hebt uyt gesz: connen ——— worden

Dodingo

Dodingo
aanden Schipper Jan Martense
meijer en luijtenant Jodocus Tromhuijsen

Eersame, manhafte, wijse voorsienige
seer bescheijdene

Omtrendt half elven ontfing ick UEd.s schrijvens van
van heeden, waer bij gevoegt was de brieff vanden
Coning, soo UEd. geseijt is, daar als sijn eijgentl. meyning
in souden sijn, de welcke dan ook aant hooft naar de-
gijsplaats hebbe laten brengen om den inhoudt te
weten opdat UEd. ten eersten van onderrigtinge
mogte dat bij desen geschiedt

Naardemaal wij sien dat den Tidoreese hier langer
begint onder te spreeken ende te weeten, om midde-
te worden gebruijckt, ende alles naar sijn sin te schicken
ende sijn saantje daar mede klaar te maecken, ende dat
de wij gesloten in de voorige brieff soo geinclyk en
belooft hebben gesz:; daar dit geschicht wordt
heel anders is, soo can men hier aan dagelijk sien
dat de soldaten wedersoo gewoon sijn, ende de
bobatos verbeurt hebben niet te [illegible] sijnde,
off den Tidoreese sal er een party volck bestelt
hebben, om niet alleen de wel genegene te dwingen
ende naar hun pijpen te doen dansen, maer ook
om ons te geweldigen tegenstandt te doen, bij aldien
Dodingo souden willen aentasten, het welck als
het dog onse meyninge niet en is soo sullen wij
het daer bij laeten, en can het schip voor t' lant
Tobelo gaen leggen, daar den corporael en agt

off

off twaelff man, waer dat het met malcanderen
Sult noodig oordeelen op te derdeyden mogen, om de
mardijkers die wy tot het casseren van Sparen —
Zenden sullen te connen bevryden —

Zoo sal dan den luytenant met de rest vant volck
met de steenbock en landt schuydt ten eersten weder
te rugge coomen, en schipper Jan van den Beyden en
by goede gelegentheit de Tornataden soo veel aff
breucke doen als hy sal connen waer mede vaart
gesamentelyck wel, en blyft gode bevoolen onder st
VEd goede vrunden geteeckent R. Padtbrugge
in margine stondt malijo int Castel orangie
den 11 July 1679 — nog lager stondt —
laet den luytent beyde briven weder te rugge
brengen, om te moogen geregistreert worden

Batchian
Aan den sergt Commandant
Pieter leijn

manhafte dappere seer bescheyde

met de steenbock ontfangen wy beyde uwe brieven, en
mercken daer uit dat de Eilanderen off macquianders
alles moeten aennemen tsy vrundt tsy vyandt, alsoo
de batchianders van macquian weder te rugge gesonden
nogh niet weder comme en syn geschreven hebbende
een brieff van den fiscaal en secretaris lof zangh
mede gehadt waer door VE: alles wiert bekent ge
maeckt: het is ons leet van 's Coninx wegen dat
daer hy soo sterk van volck is, nogh soo veel volgs
lieden coomen te missen —

al tgeen

al 't geen UE: eyscht gaet hier nevens, als ooch vyff klei-
case padijs, zenden UE: in plaets van vyff, kleen-
smalle bylen, die wy hier toe dien tijde om de clappa
om te kappen hebben laten maken, alzoo dat zulcx geh-
houwt soo vaerdigh met breede bylen niet te cappen is

Ende naerdemael wy goet gevonden hebben den coninck
toe te staen op d'aengewesene plaetse sigh te mogen sterk
om te versekeren met de zijne onder ons canon te mogen
schuijlen soo moeten en sienen nu ooc met eenen
alle de clappus boomen van 't halff eylandt onder de
voet gekapt sonder een eenige daer op te laten, waer
neer sigh eenigh vyandt tegens ons vastigheyt aen
souden mogen offte comen sterken, moetende UE: naer
spacht zijn dese goede gelegentheyt tot ons oogmerck
niet te swaerlooshen nogh sluymen maer spoedigh
by 't haer te grypen

Van cruydt hiendt UE: den coningh matelyck voorzien
en syn hoogheyt aenwysen dat meerder musquetten
onder syn volck niet nodigh en zijn, te meer sy
onder ons canon schuijlen en in binnen vechten
voor de onse altydt nogh onderstandt comen en moeten
worden, hebbende tot nu toe, nogh geen eenigen door-
stouten Ternaten gevonden die sigh voor onse
musquetten dorft bloot stellen maer is alleen nu
sy dooden off uit de kuijchten en verraderlyk, offte
moortdadigh geploeght, gelyk de ...man die
sy onder de voet zonder dat wy haer yets dooden
schooten, uit het stroom pachuys geschiet
zijnde de eenigste die wy verloren hebben, wat aengr

den vrij borger ~~[illegible]~~ macquian en Zoon van Juditha op de
Godertjes, sijn vermoordt geworden sonder dat wij de geweld
affweijsen, en twee onse nederlanders, die door haer
nogh gequetst zijn geworden, is teveel hun eygen
schult geweest met sigh buyten weeten van anderen
aff te sonderen, ——

Soo dat den Coningh van Batchian niet al sonde te he=
hoeven te wreeken, met sijn corre corre herwaerts
te coomen, soo hij altijden maer vier nederlanders bij
sigh hadt, tewensch hebben wij niet willen sijn
hooghe te gevallen, dese chaloup overzenden, maer
mede vermeert genoegh herwaerts den coomen can
schijnende haer niemandt meerder int vaderwater
te zijn, dan de macquianders ontrent Tafasoh de —
strandt van Batchian, die wij haest meenen almede
van daer te doen schuyven, soo hij sigh niet stil —
houden, dit sijn antwoordt met alle beleeftheyt
op des Coninghs schrijvens, en dat wij haest van
Ternataenen meerder volken aengaende den
sagoutradjie worden maendelijcx [illegible] rijxd: en des
kantoors padij bezorgt laden, en andere macquianders om
dat dit buyten gemeen werckers, $\frac{1}{2}$ rijxd: des daeghs
voor die geen die aent werck comen geeft wij hier
mede geven, sonder meer, alzoo andersints voor de kost
gehouden sijn te doen, en zal dit in lijnwaet moeten
worden betaelt alzoo de Jogien noodigh geen gelt
in onse cas en comt, en met de versterkinge aen ons
volck aldaer ook dusdanigh sonder gelt gescheiden
uit het goet dat daer heeft, om het dienende bij
UEdle goedgunstheyt buyten vergunstheyt te stellen
gaen ——

gaen hier nogh hondert rsd.s meerder om bij-
noodt t(e)s anders niet uitgegeven te werden
soo wanneer Ul: verder eenige dijsch sent, soo moet
die altijts op een briefje bijsonderlijk, offte onder-
brieff onder den anderen ordentlijk volgen en
niet soo verdt en zijt gespreydt werden —
willende stroopen dat het Jacht sijn reyse naer
Gorontalo eerdigh zal voort gesett hebben, daer
aen dese Ternataensche malle luijsen gevoeght
wil Ul: naer onse vrundelijckste groet aen den
coningh en Batchiaensche grooten, Godt almachtig
bevolen hebben, beyrende onderstondt en was geteekent
Robbertus Padtbrugge ter zijden stondt —
Malayo int Casteel Orangie den laesten Juny
1679 ——

Amboina ——

Aande E: Heer Robbert d'Vicq
gouverneur en directeur mitsgad:
den raadt ——

Eerentfeste achtbare manhafte
wel wyse voorsienige, seer discrete
Heer en vrunden ——

Sedert onsen jonghsten per Chialoup van den Ed:
meer gevalles is hier niets van bijsondere opmerkinge
voorgevallen behalven dat de onse soo in offensijff —
tegens de Ternataenen hebben moeten ageeren
als op 27e Junij verleden op Xula Tacomij met den
luijtenant Mons.r Kronsteijder, als wanneer de

Coron

corcor van hun vermeestert hebben, der geleyden
met de steenbocq ontrent de cust van Hallamahera, de
welcke door twee groote corcorren wierden bevoghten
maer sijn soodanigh ontkomen dat se derlange de ondermoesten
verlaten en de vlucht nemen, maer sijn niet konnen
vervolght worden, om dat stil en laet inden avondt was
in welcke attacquen niemandt van d'onse maer verscheyde
vande Ternatanen gequetst sijn, —

Inden vernement op dit eylandt bij naer geene Ternatanen,
meer behalven eenige boschloopers en afgevallenen, de
welcke selffs de Tidoreesen niet en verschoonen, als
hebbende op p.mo deser twee derselver ontrent Gamma
lamma om leeven gebraght vanden Coningh Amster,
dam, en weet men oock niets sekers te berigten, eenelyck
dat geruchte wordt van sigh op Jauwe en sonnetydt te tot
dodingo, op te houden om dat geen stoffe en hebben
om verder int schryven te gaen werden de selve eenelyck
gevoeght tot geleyde der affschriften van onse —
voorige brieven p.r onsen borger coopman Pieter
de Kort en den Drievoet Koningco, UEd. van hier
toegesonden, behalven sullen hier mede sluyten ende
naer hartelycke gebiedenisse UEd. gesamentlycken met
't Comp.s commerslagh inde h.e hoede Godes bevelen
ende verbeyden — E. aghtbaare Heeren onderstondt
UE. E.e bereyillige vriendt en dienaren was geteekent
Robbertus Padtbrugge gerbrant Proost, andries oloff,
dirck d'gheyn, en Jodocus Cromhuysen, ter
Zijden stondt malayo int Casteel oranje den
1e July 1679. —

1076

Batchian —

Landen sergiant Commendant

pieter Lijn —

Eersame, manhafte, vroome —

Op ul: jonghste schrijvens vanden 12en Julij per chialoup de voorsz. haen ontfangen, en hebben jegenwoordigh niets bij sonders te antwoorden, eendlijck seggen dat wij ons over 't vlughten vanden coningh Alowadin ten hooghsten moeten verwonderen, alsoo sijn hoogheijt sulcx op een ijdele opgeraepte praet en uijt strooijselen vande quaetwillige ternataenen (die haeren coningh genoeghsaem als gevangen houden en op deselffs naem alle schelmstucken practiseeren en in 't werck stellen) ondernomen heeft, echter niet te min kunt sijn hoogheijt onsent wegen hartelijcken groeten en aendienen dat 't et nogh goede tijdt is dat hij sigh in deselffs negorie begeeft, [doorgehaald] laetende die geene loopen die loopen willen, d'welcke wel light hun naederhant niet alleen beklaegen, maer oock tot der selver eijgen schaede en naedeel wedderkeeren moeten, insgelijcx mede dat sijn hoogheijt met het naederhant van dit jaght sijn schrijvens aen haer ed. hoogh agtbaere heeren senden kan, om van hier voorts naer Batavia gesonden te worden off wel dat selffs met voorsz. bodem herwaerts naer Maleijen gelieft te komen, staet in sijn keuse gaet vinden wij hebben noodigh geacht ul: desen jaght den schipper toe te senden met 't eerste bestaende eenige bengels die alle niet en hebben konnen klaer krijgen, bestaende in —

6. bengels.
12. bouts.
20. lenden.
15. ringen.
4. spieten.
6. lb enkelde cunst spijkers.
2. wissers.
6. stucx hant granaten, en
6. stucx vuur potten 't geene hier bij.

boven den dijsch bijgevoeght is, voorsz: goederen ontfangen sijnde sal 't jaght en toer naer oubij doen omme in 't ronde te vernemen naer den toestandt aldaer vermits we verstaen dat den tidoreesen sigh met de ternataenen sterck vermenght en de [...] jaertkij corcorren in 't water waeter hout, alwaer des coninghs

Allowadins

Alleewadins broeder den goegoegoe moisson almede is gesien
geworden, derhalven sult U.E. voors: Jaght d'ordont en besoltingen
tot Oubij van alles wel versorgen, ende deselve recommandeeren
van wacker op hun hoede te sijn, mitsgaders naer ~~de~~ 't vertreck van
gesijde Jaght, een Jollotie off ander snoodigh vaartuijgh altijt klaer
houden, omme telkens over en weder te komen gesonden werden, hier
mede sijt gegroet en inde bescherminge des alderhooghsten bevolen
van, onderstont U.E. goede vriendt en was geteijkent Robbertus Padt-
brugge, In margine stont Maleijo Int casteel Orangie desen 27en julij
anno 1679.

Batchian

aanden Sergeant Commandant
Pieter Lijn

Eersame, Manhafte, vrome &c.

Bij desen werd U.E. niets van sonderlinge belang aanbevoelen
alleenlijk word hier beneffens gevoegt de brieven die jongst
op de Dijtsch quamen te ontfangen ende den prince
vlag voorde E. Comp.e vande labourers en ondermardijkers,
sijnde deze Chaloup dan mede d'expresse afgesonden
omme den Chineese coopman Ouijinco met dese chialoup
naer derwaerts te conbaijeeren, doch ingevalle er noch
eenige goederen van Amonitie of provisie van nooden
waren sult de selve van hier kommen eijschen, om altijts
wel voorsien te blijven, wij wijsten niet of hebt den
experiment dat bij U.E. al lang voor den ontfang deses
versegenen sijn, waardoor we dan ook hopen dat denaeste
vlag op Batchian of Oubij inde eenige mogte gehoort
sijn, tot spijt van onse vijanden en gebeijnsde vrienden
vlughtelings gesagt sal sijn, wij verlangen nog gaerne te
verstaen of den magtelosen Batchiandsen koning nog in sijn
gebragte doeninge heeft perdisteren, en soo sijn Hoogheijt tot
desijsen aen haer Ed.e Hoog agtb.e gebragen is sullen wij er

versl

vaste gelegentheijd hier verwagten, andersints kunt gij
onzent wegen nog meerder groote en in gedagten brengen
dat ons dogh haare quaade niet genoeg zijn bekent
en dat wij daaromme ook niet voor haare quade gangen
op ons hoede zijn anders niet; dan moet deze bodem soo
spoedig als doenlijk wederom keeren, gelijk den schipper
voorsz. indien hij benevens dezen aldaar komt te verseijlen
zijn reijse naar amboina moet vervorderen, gelijk wij dogt
heeft zonder den persoon aldaar op de rhede lange te hoeven
gedulden — vaart wel en zijt met den gezegden ommeslag
inde bescherminge des aldehoogsten gerecommandeert —
onderstont ter ordonnantie vande E. Heer gouverneur
Robbertus Padtbrugge en was geteekent — Andries Olofsz.
ter zijden stondt Malaijo int Casteel Orangie dezen 14
augustus 1679. —

Batchian

aanden Schipper vant Jagt den
experiment Jan Martensz. en
Sergeant Commandant Pieter
Lijn —

De Eersame wijze voorsigtige, vroome
en seer bescheijdene —

Dewijle het Jagt den Damp van der Ouwerkerk dagelijx
weder verwagt werd omme ten eersten op deszelfs komste
met onze boeken en papieren naar Batavia gezonden te
worden, waarbenevens de padres Jesuiten met der zelver
aanhang ook zullen moeten vertrekken, dergelijken zal 't
Jagt den Experiment, benevens deze Chialoup de Roode Haen
soo spoedig als doenlijk herwaarts moeten keeren,
willende verhoopen dat aldaar bij UE. tot Oubij en Batchian
nog alles in goeden stant zal zijn, gelijk hier ontrent
mede is, maar 't Jagt voorsz. nog op Oubij zijnde zal
deze brief en Chialoup naar derwaarts moeten ge-
zonden worden opdat den schipper daervan sig na

deze

deze onder gegeven ordre sal weten te rigten, doch
ingevalle de zoodanige verhinderingen voorquamen dat
het jagt voorschreven voor den lesten deses alhier
niet en konde komen te verschijnen, soo souden gaerne
sien dat de padres met haer goedt op Cattegian overgenomen
wierden, onder dat ons alsdan kennisse vanden toestandt
der saeken p[er] Chialoup voorschreven gedaen wordt, onder-
tusschen sal den Cattegiansen koning noghmaels bij gelegentheijt
aengemaent kunnen werden, om sijn schrijvens daerteegens
kenbaer te houden, latende oock sijn Hoogh[eij]t ende sent weges
gerustheijts groeten in de rede niet vergeten, sijt dan hier
mede inde genadige bescherminge godes gerecommandeert
onderstondt UL[ieder] goede vriend en was geteekent
Robbertus Padt-Brugge ter zijden stond In Malijo int
Casteele Orange desen 21 augusti 1679 —

Amboina

aend' Heer Robbert de
Vicq, Gouverneur en Directeur
Mitsgaders den raadt —

Eerentfeste, agtbare, manhafte,
wijze, voorzienige, zeer beschijdene
heeren en vrienden

Beesten die inde weijde buijten voor=noemt zijn, stooten
malkanderen gemeenlijk uijt dertelheijd, met de hoornen;
maer soo haest er een of t'ander bemerkt dat er iemant
komt, soo laeten zij haer onderlinge twist vaeren en
zetten het gezamentlijk daerop toe, en helpen malkander
getrouwelijk.
Dus dient het wijse mede te doen en salden Gouverneur
als de jongste gaerne eerst swijgen, en voortaen soo stout

niet

niet meer zijn. Mogende den baas timmerman
naar soo heerlijke getuijgenisse, van eerlijke vroom
man zijnde blijven, om welke langer staande te houden,
wij geen harnas en mijnen aan te trekken.

Om tot saaken te komen soo en souden wij sonderlingh
geen nieuws te beduijen hebben, nog te ook te schrijven
ten waere in d'. andere Ambt gantsch aangenamen van den
18: Julij verleden beantwoorden mosten, zijnde ons op den
31 d°. door onzen burger koopman Mahu Lidos wel overhandigt
geworden, soo mede het daar nevens gevoegde bijsondere
briefje, dat al gemeen gemaakt hebben, te meer wij alzoo
lange bevoorens van die deezige zaake ontdekt, gelijk
wij niet en twijffelen of sal in d'. Ed. soo over banda met den
burger pieter de hoedt als met de chaloup van den
Chineës Goilac te dien zijnde op den 23: naer u Ed.
afgeperst, lange voor den ontfang deezer bekent zijn
geworden, te beklagen zijnde dat bevoorens geen
nadere en sekerder tijdinge daar af hadden, alzoo
al [illegible] Corre Corren en vaartuijgen genoegsaem
in onze magt en gereet hadden, die wij vreedens
halve voor een harde gedeelte, oogluijkende ons
lieten ontslippen, tot dat den Comataan soo hoogmoed
te hoog steeg, en wij om verder quaet te schuuren,
waermede onder deeze vaartuijgen ons schenden te
dreijgen, de grootste en verdere die nog lagen ge-
noodtsaakt wierden in den brand te steeken of in den
grondt te hakken, zijnde de Tboorsche Galeij eenlijk
verschoont geworden om ons daar af te moogen dienen.

Dog alzoo alle voorgevalle in 't Cuirpelig te wees
is beduet geworden, onder d'afscheiden met den
Chineës Oijanco al op den 7: Julij zijn Ed. bestonden ge-
worden, die tot onze groote verwonderinge en geen
mindere bedroevinge, dus lange nog op Tidor is ge-
bleven, daar wij hem geen ander slot en gaven dan om
vents te mogen aangenomen. Soo zullen het daarbij

laten

laaten, eyndelijk zeggen dat dezen Chineesch hierdoor ons nog
vrij 's daags ~~gemaakt heeft~~ dan bevoorens is geworden
gelijk wij 't verder daar uEd. daarop st. mede schrijven
mag oncost oordeels op de verdere van dien landaert in
Amboina voor wat werden gezegt. —

Den Tidorees werd op ider manier door ons om straffe
aangemaant (omdat quaat word als men van straffe of
vergoedinge ('t gemeijn spreekt) twelk altoos belooft
zonder datter iets van komt. —

Den belange van Cajeli = kaijsoeka moeten wij eyndelijk
met Plato zeggen, dat de grootste gerechtigheid t onge,
rechtigheid wordt: dieus sin = spreuke mede was niet alle,
zoo als men het zeggen van den prediker zoude mogen de stad,
als hij zegt: weest niet al te rechtvaardig, waarom
dat Plutarchus van Galba getuijgt, dat hij wijze te seer
op hemerlijk stond, zig zelves ende het gemeijne beste
veel schade dede, hoewel hij erbij voegt, maar soo
was het in alles niet; en hier onses oordeels groot onder,
scheijd tusschen een schijn van ongerechtigheid ende een
waare ongerechtigheid, zijnde zoo zeer geen ongerechtigheid
te rekenen, geen tot voordeel van 't gemeene beste ge
schiedt, en tot vergoedinge van swaardere onheijlen. doch
dit zij genoeg. —

'kzal ons bevinden of de Ternataanen agtervolgende
hun schrijvens in den stillen tijd niet zoo aandienlijk
een magt uEd. zullen ^kond^ ontbieden, daer wij niet verder
aen twijfelen, om dat hun luibakken van vaartuijgen de
grootste coracoren door ons vernielt zijn: hier om,
trent houden zij zig voor ons geheel schuijl, kunnende
geen daarat meester te sien krijgen, daerde ons geen
andere afbreuk dan met hun berghoevers die zij alhier
op 't landt geworpen hebben, ende waardoor hier kloeke
mannen verlooren hebben, zijnde zoon te gelijk quijtge,
raakt door de onbedachtsheijd van den serg.t, die op —

Terlucco

Telincoo lag, die onaangesien 't scherp verbodt, van selfs
niet langs strand naer 't Casteel te mogen senden, dat
anders veijlig genoeg was, ettelijke dagen naer den
anderen uijt de meeste der besettelingen van sijn-
aanbevoolen post, altijds eenen weg langs inde tuijnen
gink moeskoppen, ten gevalle van sieckere sijne [?]
bij sit soo men segt, alwaar meen kloof door een [?]
hinderlage van leg boeten is overvallen, sijnde
alle als musketiers met padij en andere tuijn vrugten
gelaaden, soo datter vijf man al te meder lagen eer
sij vijand gewaer wierden, ende d'andere nader hand
gestorven sijn. —

D'andere drie sijn in een schermutseringe gebleven,
gaande met een hoop Sangezen om 't bos ontrent
Telincoo te kappen, alwaar een Sergiant en Corporaal
met twaalf man door een hinderlage mede wierden
overvallen en omcingelt, daar sonde sig dapper
doorbeten, hebbende noch de Sangesen bij hun
die stand hadden gehouden, sijnde de verdere
't geweer waarin gebergt, d'alphoereesen opt gerugt van
brooreen waeren soo stout, dat op de trompen der
musquetten aandrongen, sijnde uitsteken de 70 en 80
sterk, waardoor er veel van hun sneuvelden, die
sij wegsleepten, laetende eindelijk met hun vlugt [?]
drie dooden op de plaetse, soo veel wij in dese ontmoeting
mede hadden. —

Omdat wij bedugt waeren dat onsen burger Pieter de
Goedt, onaangesien 't scherp verbodt, eenige der
Steendige verwoede vrije Comenders, vande [?]
Gorontaleers mogte gebrogt, en op sijn verschijninge
van daar eijgens in hun tuijnen ofte tot sidoor soo
lange verschoolen hebben (begaeven eenige der
heeren de moeite naar gedaene naukeurige
ondersoek voor sijt eijgen bevonden en verklaert

Sijn

Zijn tot weder naar Amboina vertrok, Zoo verzoeken wij UEd:
opt vriendelijkst in d'onse vanden 8.e februarij des verganen
jaars. dat daarop geeijst den Wetter, gelijk wij d'vrienden van
Banda daarover mede schreven, Zoo mede over 't Zwoord van Hide
van Wassch en rijs, daar ook zoodanige agt aldaar opgenomen is,
dat den fiscael een goede gedeelte dier spolie aanvlogt, en heeft
den d'heere Gouvern.r: de vicq vertoont otte uytstelt die ellendige
menschen van Voorn Pieter de Hoodt gebogt, de welke zij van
hier verwoort heeft, Zoo wadde wenschelijk geweest dat
die al mede aangeslagen mogten geweest zijn, otte Hij aldaer
alsnog mogte werden aangesproken, Zoo bijaldien nog in Amboina is,
des niet zal onsen fiscaal algeer zien wat daerinne nog te doen is,
indien niet beweeren en kan de voorsz: dooren lijfeijgenden en geen
vrijelijden en zijn. —

De tijdinge die wij longst uyt die groote Bogt met het Jagt den
Sampson bequamen is overwonderselijk en bloot wedde en
voor d'ogst tot de kerke Christi, zullende UEd.: uyt de Copijs
zoo vande gezamentlijke Coningsche Koningkrijcks als die
vanden Koning van Parigi in name van meer andere nog
verder Bogtwaerts gelegen, bespeuren wat hoope zig nog
verders aen dien Oort opdoet, en dit zijn de redenen dat
de moorsche priesters daer tegens zoo geweldig aen-
woeden. —

De schuldt van Gotteela van ƒ 180.15.— nemen wij tot
voordeel van Amboina over en zullen in UE:d. Comptoir
daervoor en Crediteeren, en 't zelvig de grooten van
Macquian op haere staende recognitie ten laste brengen
bedankende UEd: voort gerief der ledige Cruijtkisten.

En omdat voor heenen op ons verzogt wierd om te mogen
weten hoe wij het Ambonsch Cruijt bevonden, zoo seggen wij
het ons toe dat 't er vaste wat te veel kool in is, en niet genoeg be-
arbeijd, ook konde het wel zijn dat de swavel niet genoeg
gezuijvert en wierdt, dog alle beginselen hebben haere ge-
breken, die mettertijd en al werkende konnen geholpen werden.
met het vertrek van den Corre Corre op den 27.e Junij zonden
wij een Hollandsche kooker vol van dit Cruijt zoo niet anders
oordeelen en konnen dat oneijlijk tot een vriendelijke
naarschouwinge. — aangaande. —

naardemael

Naardemaal wij zien dat door een groote lengte van 200 roeden
en hooghte van 9 voeten rondsom het Casteel Victoria
palmeden worden opgeeijscht, kunnen wij zeer wel
begrijpen, dat in UEd:s voor eerst onmogelijk ons zullen
konnen helpen: dog vergenoegen wij ons dat met houtwerken
nu zonder konnen verder raken, zijnde om planken
aanstonds verlegen, en jegenwoordig meest om badij c.a. tot
het verdubbelen en verzien onzer chaloupen, hebbende andere
sints een goeden tijd uijt Ternaten van ijzerhouten
balken bekomen, en zouden afkuijt planken ons ongemeen
te pas komen en noodig zijn, dog zien geen kans om eenige
bodems af te konnen steeken, alzoo het jagt d'Expriment
en chaloup de Roode Haan van hier niet missen kunnen
hebbende het jagt Amsterdam en chaloup den Eendragt
inde rivier van Gorontale leggen, alwaar de chaloup
vertimmert werd, houdende die rivier onder een eenigh
zoo zijn daarmede beset, als of wij hun tegens het
geweldt van buijten beschermden, daar wij hun onderwijlen
beletten dat ze de goede bogtluijden geen overlast en
mogten konnen aandoen, en niet een door der zelver
bodems tegenwoordigheijd en ontzag de nieuwe kerke
aldaar van domogos voor gerooft te houden en bewaren
alsook dat zij zig met de Ternatanen hoe wederspannige,
offe die met hun niet en mogten komen te vereenigen
zijnde een geweldig getroove alomme der Mahometanen
om die groote bekeeringe tot het Christendom te beletten
en sluiten. ——

Zoo bij aldien UEd: eenige gelegentheijd voorkomt of eenig
bodem missen kondt, zoo verzoeken opt vriendelijkst om
ons te denken en van afkuijt en baije planken als ribben
ons te willen voorzien, gaande hier afschrift uijt ons algemeene
zeemboeks, waaruijt blijken dat hoe onvermogend wij zijn
om ons zelven van houtwerken te konnen voorzien
waarom ons gedienstig gedragen, en zoude ons bij deze
gelegentheijd een ongemeen aangenaame dienst geschieden
zoo bij aldien twaelf veertien offe zestien matrozen ons
konden worden bijgezet, om de verworde galeij te

helpen

heps bemannen die wij onderhanden hebben en soodanige
timmeren met een vaste Cajuijt en bak dat nog bequaamlijk
twaelf stukken sal konnen voeren en met soo veel riemen
begint werden: Zijnde 't selve plat gaende en lang over steven
75 -- breedt 17 ... en niet hooger dan 5½ voeten onder de sijdts
overloop, en sullen wij de selve soo bijaldien den tocht van
hier allomme op het dierbaer Amboina mogte sijn ud. die
gaarne te besigtigen al sonde de post van Oubi al mede moeten werden
ingetrokken. —
Blijven U Hoogheden dankbaar voor het voortsenden onser
papieren naer Batavia onder haer Edns, en Banda, en sullen
voor 't toekomende naglen UEd. secretarij soo veel mogelijk
te verschoonen. —
Sijnde het uijtroeijen van soo een ongemeen getal nagelboomen
op 't ontvolkte Hoeamohel een noodige en gants dienstige
saeke geweest, wij en kunnen het niet bijbrengen
om de straet van Patientia te doorsnuffelen, maer dugten
dat het plaetse daer ondt gaen plaegte te sijn, en sedert
ook meer nagelboomen sullen werden ondekt, dan ons
lief is, het welk den tijd beleeren sal. —
Het bedragen van de gesonden kruijt kisten en nagelen,
daer voorens is ud. Comptoir gecrediteert, sijnde de
wisselbrief van Dragu Lilos, ook behoorlijken aange-
nomen en voldaen, hoewel het ons met gereede penningen
soo heel krijp dit jaer niet en sal omkomen, alsoo er bij
desen tijd weijnig in Cassa komt, anders sijn wij godt lof
van alles wel voorsien en hebben geen gebrek dan van
planken, en konde het wel weesen dat het niet sijn bedocht
dit jaer mede wat bekrompen omquam —
Waermede het sijnde bots van stoffe geraekt, willen wij ud.
gesamentlijke ende ijder int bijsonder God almagtig bevolen
laten blijvende naer onse gants gedienstige groete
onderstont ud. bereijtwillige vrind en dienaeren en was
geteekent Robbertus padt=brugge, gerbrandt
Groost, andries Clotsz:, Dirk de Gheijn en Judocus
Coddewijksz: Cromhuijse ter sijde stont
Malaijen uit Casteel Orangie den 21e augusti 1679

Batchian

Aan den Sergeant Commandant Pieter Lijn

Eersame manhafte vroome

vermits den sidorden (?) Coning, niet tegenstaande
ons aangebodene Convoy, den Chinees Coopman
Oij Zinco met sijn Corcorren tot aan Oubij wil doen
geleijden, 't geen ons niet sonder reedenen suspekt is,
als sullende het veel ligt op onbij aangeleijt te hebben, om
de redout aldaar af te loopen, soo hebben goedt gedagt de
Chialoup de Roode haen derwaerts te senden met
onse voorige advijsen, en daer de ordre, dat soo verre bij
aldien voorschreven Corcorren naar Oubij met den Chinees
of anderdints quamen over te steken dat gezeijde
Chialoup dan mede naar derwaerts sal moeten voort-
gesonden worden het zij dat 't jagt den Experiment aldaar
mogt zijn of niet alwaar deselve dan ook soo lange sal
verblijven tot dat voorsz: Corcorren van daar weder
naar huijs keeren, of nog onse nadere ordre afwaghten.

De Corre Corre den Batchiansen Koning toebehoorende
dient nog mag om geenerhande redenen opgegeven
werden, maar wel met hoog water nader onder 't fort
gebragt of wel kunt op g'offert, nogtans soo be-
dektelijk als mogelijk sal zijn.

hiernevens komt den soldt. Marten Jacobsz: van Zwol
omme aldaar geplaatst te werden in welkers stede
een ander sullen verwagten, alsoo ul met 't guarnisoen
aldaar genoegsaam bestendigt sijt, ende wij al-
hier niets moetende de vaartuijgen bemannen seer
verswakt worden, hier mede sijt gegroet en Godt be-
volen was onderstondt ul vriend en was geteekent
Robbertus Padtbrugge ter zijden stond Malleijo den
22e augusti ao 1679

Tidoor

aanden adst. Paulus Harcksz.

en stierman van de sloep de Roode haan

Hendrik Barentsz: —

Eersame, voorsichtige, bescheijdene

Zoo opstonds wierd ons de brief vanden adst. paulus harksz met de stierboek afgevaardigt, daar uijt dan gesien hebben sijne hoogh.heijt Saij foddins wel- hardinge in sijn besluijt vanden Chineese koopman Oijtzinco tot oubij met [illegible] sijner Connecxen te willen doen geleijden, 't geen wij pegemo. niet en sullen kunnen beletten, egter om redenen noodig t'agt de Chaloup de Roode haan naa den ontfang deses voor af, of in geselschap vanden Chinees naar batchian te senden met de daarop sijnde volkeren, behalven de vier soldaaten van landschuijt de welke met de stierboek en harksz naar [illegible] saake wederom keeren moeten, waarna den stierman sig sal hebben te rigten, en vanden serg.t tot batsjan ons naader order verwagten, wijsende ondertusschen alle sints voor opul- gende niemandt om schoone woorden nog gelaat te schouwen; wij senden hiermede ons op den eijsch vanden stierman sagou tot provisie en een half boek papier om dagelijkse [illegible] keninge te houden, waarmede hij sig voor dees tijd sal moeten behelpen —

Zoo mede den Corporaal hans [illegible] mits met sijn huijs- vrouw bennevens een soldaat die op den Chaloup van Chinees sullen moeten overgaan tot desselfs verselschering, den Corporaal en sijn huijsvrouw worden naar Amboina gesonden, maar den soldaat sal op batsjan geleijt worden gelijk wij den serg.t aldaar aanschrijven, vaert ondertusschen wel, doet ons den hoogen nog- maals hartelijke gebiedenisse aanden koning Saij foddin, onderstont U.E. vriend en was geteekent Robbertus padtbrugge ter sijde stond Malaijo den 22.e augusti 1679. —

gecollationeert accordeert

Malaijo dezen 9.e septemb. 1679 —

Andries Olffsz[?]

Sec.s

[illegible] gheboude
[illegible] Apostelen
[illegible] Brugge [illegible]
[illegible] den 29 Julij
[illegible] 1679

Vervolg vant dagregister gehouden onder het gesag en directie van den heer Gouvern.r Robbertus Padt Brugge binnen 't Casteel Orangie sedert den 29 Julij 1678 tot 22e augusti 1679

Register vande Verbalen op

't dagh register van 't Casteel Orangie begonnen vanden 29en Julij 1678 —

Pa

Julij =

29en do = den commandeur Amsterdam versoeckt vanden Hr gouverneur om syn principaelste juweelen in syn absentie binnen 't Casteel in bewaringe te mogen leggen, dan ooek . . . . " 1

30en do = gebragt ende bewaert werden . . . " —

Augustus

1mo do den brieff vanden commandant van Batsjan ontfangen. Geschreven vanden Hr gouverneur . . . . . . " 2

Item Instructie door den Hr gouverneur aenden raedt des Casteels Orangie gelaeten om haer gedurende zijn afwesen naer te mogen reguleeren . . . . . " 3

4en do = arriveert den secretaris andries olofszen wederom alhier van Tidoor . . . . . . " 11

8en do: verbreckt van deser reede d' chialoup vanden vrij borger pieter Liddeszen omme naer amboina te stevenen. " 12

10en do: alhier op weynt aerdtbevinge gevoelt . . . . —

Item twee leeden in den raedt van justitie geaffirmeert, "

11en do: eenige onwilligers door den agtbaren raedt van justitie aen compe gevonden werckers gecondemneert " 13

12en do gaet den cassier Cornelis Snoecks benevens den secretaris Loffsaugh naer Ternaten, tot besoecke van d'jouffrouw . . . —

Item seeckere vrouws persoon int Ternataensche quartier gestraft over brandt stichtinge . . . . . " 14

18en do op 't voordragen vanden guarnisoens boeckhouder dirck degrijn, ende vermits d'ordinaire verschillen, werdt werdt de verstreckinge van goede nedende voort guarnisoen ledighstaen dogh nedst in kleeden t— gegeeven . . . . . . " 15

19en do werdt den prauw naer macquian benevens de goede maenden voorde aldaer leggende guarnisoen, als anderes als andere besoeffigheden begwaerdigt "

23en do maeckt den pe administrateur Sr gebrandt Croogt bekent in rade, hoe den Carw: int packhs van wittewormen seer beschadight werdt &ca . . . " 16

26en do is de Cassa alhier onder den boeckhouder Cornelis van gerijcke berustende, opgenomen en correct bevonden 99 rsd = ... " 17

Item - eenige dienaengaende in bedenckinge is genomen en gearresteert . . . . . " —

do

augustus 1678

26 d[itt]o den pagher der sterken dranck gelicentieert om naer batchian te strecken omme aldaer eenige sluyckerije te ondersoecken . . . . "

29 d[itt]o arriveert alhier weder den Jonck van Caguelanda mede brengende eenige brieven van inhoudt als bij d'aenkomende brieffboeck sal connen gesien ende beoogt werden . . . . . "

Idem — beloofden ijder inden kist der godts dienst, door den Coninck van Labouhan . . . . "

Idem — gaen wedder vaerte en gewin haer tot onderhoudt werdt toegevoeght . . . . . "

Idem — Comt alhier te verschijnen den afgesant des jongen Tidoreeschen Coninck ende sijn versoeck . . . . "

Idem — laet d'jouw singi om ½ last sout mits betalinge versoecken "

30 d[itt]o streckt weederom voorsz[egden] afgesant naer Tidoor ende sijnen Coningh . . . . "

Septemb[er]

1 d[itt]o wordt hier gerucht als dat sijn hoogheyt amsterdaemse in Ternaten soude sijn geweest . . . . .

Idem — schrijven van gemelte gouverneur Robbertus Padtbrugge per Ternataens vaertuygh ontfangen . . . . "

Idem — voorsz[egde] geruchten van sijn hoogheyts comste onwaerachtig bevonden . . . . "

3 d[itt]o wordt g'rapporteert dat sijn hoogheyt allawadijn twee brieven van batchian naer Tidoore gesonden hadt als een aenden ouden en een aenden jongen Coningh . . . . . . "

4 d[itt]o van Macquian ontfangen een brieff vermeldende uytroijinge van eenige specerij boomen . . .

5 d[itt]o verschijnt alhier weederom den afgesant van Tidoor den welcken om tsout hem jongst in vergaderinge toegestaen t'ontfangen . . . . . "

6 d[itt]o verschijnt alhier weederom van Tidoore seeckeren spion van den ouden koningh ende sijn versoeck . . .

Idem — laet d'jouw singi versoecken om eenige specerijen twelcke afgeslagen werdt . . . . "

8 d[itt]o twee overspeelders door den agtb[are] raadt van justitie gevonnist . . . "

10 d[itt]o voorsz[egde] overspeelders ter executie gestelt . "

11 d[itt]o Comt den Cap[itey]n Laurodt van Caguelanda sijn afscheijt vanden raadt nemen . . . "

d[itt]o

Septemb.r

11 d.o	wordt op desselfs versoeck met weijnigh besgruyt voorsien	24
12 d.o	Comt alhier van banda verschijnen, d'Chialoup van ons vrijburger pieter Cidos	—
—	arriveert weder alhier van amboina seeckere Chialoup, mede brengende brieven vande regeringe aldaer	25
—	inhout van amboina	—
—	den Capt.n Cornelis Sworris en Secretaris Loffsangh op versoeck van djouw pingij naer hoff van ternaten	—
—	haer versoeck aende selve om eenigh ijserwerck twelck haer beleefdelijck afgeslagen wordt	—
—	eenige daerspannen aent hoff van den Coningh van ternaten, door de Comp.e mits betaelinge aengenomen	26
13 d.o	de selve met de Chouw van ternaten afgehaelt, en int Castel gebraght	—
—	versoeckt djouw pingi om een picol wax en 20 cannen lampolij twelck haer toegestaen wordt	27
16 d.o	vertreckt van hier naer amboina met sijn Chialoup, seeckere Cindos, aende welcke een brieff door den raedt in ternaten geconsigneert aende regeringe aldaer mede gegeven wordt	—
18 d.o	van obij ader batchian ontfangen een brieff vande g.e gouv.r Robbertus padtbrugge	—
19 d.o	vertrecken van hier naer Tidoor en Zijn hoogh.t Saijfoddijn den Secretaris Loffsangh en onder tolcq andries Corb	28
23 d.o	versoeckt djouw pingij om vertreckinge van eenige lijwaeten twelck haer ontseydt worden	29
24 d.o	seeckere doodt lighaemen onbekent inde gragt bezuijden dit Castel gevonden	—
—	komen weder van Tidoor alhier te verschijnen de Secretaris Loffsangh en onder tolcq andries Corb	30
—	hun rapport etc.	—
26 d.o	laet djouw pingij haer voorige versoeck wederom vernieuwen twelck haer nogmaels afgeslagen wordt	57
—	vertreckt den onder tolcq andries Corb met seeckere gepraghandelde moorsche vrouwspersoon wederom naer Tidoor aen Zijn hoogh hoogh.t Saijfoddin	58

a7 3/5o

Septemb:r

27e do =	een brieff van den sergiant commandant op macquian ontfangen behelsende eenige taekenen van seeroverij vernomen - - - - - - - - - - - - "	58
m —	vertreckt den zeijl gilalo nader derwaerts waermede voornoemde brieff b'antwoort wordt . . . "	—
28e do =	komt den ondertolcq andries Cors en gewoonlijke boodtschapper van sijn hoogheyt saijfoddien, weder om van tidoor, dog sijn boodtschap - - - - "	59
29e do	versoeckt den burger coopman pieter lidels in scade, om afstreckinge van eenige kleederen en spijse met sijn gecontracteerden handel op d'mindanauws met d'Ed: gouvern:r te comen volbrengen tusschen hem toegestaen werd "	60
m —	als mede eenige andere benoodigtheden tot deselfs chialoup - - - - - - - - - - "	—

October =

4e do =	arriveert alhier van tidoor den gewoonlijken afgesant van sijn hoogheyt saijfoddin om mede den secretaris en ondertolcq bij voorn: hoogheyt te brengen - - - - - - - - - - - - "	61
9e do =	ontfangen een brieff van macquian en den serg:t commandant aldaer meldende van d'uijtroeijinge eenige seerooverije vernomen - - - - - "	62
10e do	doen secretaris en ondertolcq verschijnen weder om van tidoor alhier en hebben over in rade rapport wegens sijn verrigtinge aldaer "	—
14e do	vertrekt van de [illegible] schepen nader de mindanau coopman pieter lidels met desselfs twee chialoupen - - - - - - - - - - - "	74
15e do =	verschijnt alhier van xula eenige afgesonden van sijn hoogheyt amsterdam en d'Ed:e robbertus padtbrugge mede brengende brieven van Zijn E - - - - - - - - - - "	75
18e do	arriveert van amboina te deser rhede de chialoup de wellekomst, mede brengende eenige brieven van de regeeringe aldaer, aen d'Ed:e gouvern:r en raadt alhier geconsigneert . . . - - - - - - - - "	76
m —	als mede schrijvens van batchian en macquian "	—
m —	sekere batchiansche mardycker van daer herwaerts aen, gevangen overgesonden . . . "	—
m —	de chialoup voorsz: vermits seer leck bevonden werdt mede kiel opgehaelt en de voorsch "	77

Vo

October

Datum	Inhoud	Fol.
23do	arriveert in Ternaten een vaartuygh van Xula, door 'tzyn hooghte met eenige sagoe afgehouden	78
26do	arriveert van amboina de derde [illegible] chia-loup, doch geen brieff nedde [illegible]	—
27do	komt alhier van manado de [illegible] de chialoup van den vrijborger Jacob [illegible] en 't geene van daer relateert	79
28do	komt in Ternaten van Xula de [illegible] jongh nedde [illegible] 's Conings stadthouder	81
ult.o	vertreckt 's Comp.s gillalo naer Siabo met eenige [illegible] omme van daer [illegible] bamboesen af te haelen	—
eod.	arriveert een prauw van batsjan met schrijvens van den Commandant aldaer	—
eod.	djouw pingi presenteert [illegible] betalinge te [illegible] van eenige sagoe voor de Comp.s [illegible]	82
eod.	om wat [illegible]	—

Novemb.ro

Datum	Inhoud	Fol.
1mo do	wordt in raadt geresumeert [illegible] door de gouvern.r [illegible] en wordt vast gestelt de Cassa weder op te neemen	—
2do	wordt de Cassa weder opgenomen volgens besluyt, en de 't kort bevonden [illegible]	84
6do	wordt in raade rapport gedaen wegens d'ondersoeckinge en opneminge van de Cassa op [illegible] daer over genomen, en wat vast gestelt	85
eod.	swaare Cautie [illegible] van den Cassier [illegible]	86
eod.	en [illegible] daer over goedt gevonden wordt	87
7do	wordt den gewesen Cassier, mits geen [illegible] te [illegible] in gijselinge tot de Comste van de gouv.r gestelt	89
eod.	[illegible] over maquian batsjan [illegible] de chialoup de [illegible] met eenige bezettingen voor de aldaer leggende guarnisoen	—

1050

10 do = Sekere mardycker domingo au Gonij gedt = door den agtbm = raadt van justitie inde kettingh ad perpetuum gecondemneert - - - - - - - - " 90

Idem — requesteert in raaden den voorn. geslotene onderkoopman Cassier om verligtinge van sijn gewaande ... 't welck hem toegestaen wordt - - - - - " 91

Idem — Versoeck vanden onderkoopm andries ... om verstrekkinge van 4 maanden gagie op syn vaders reeds vergunt - - - - - - - - " —

15 do Versoeck vanden ternataanschen sabandaar den Secretaris om 100 lb buscruyt welck versoeck tot 50 lb toegestaan wordt - - - - - - " 92

16 do = Wordt door de Visitael visite inde negorije gedaen - - - - - - - - - - " —

17 do Versoeck van djouw pingi ... de Chinees ... toegestaen - - - - - - - - " —

19 do Wordt in raade g'arresteert dat uijt quade suspitie op eenige borsten vande ... beide vande Cassa ligt ... besloten te hebben een algemeene huijsoeckinge onder de selve te doen - - - - - - - - - " 93

Idem Op 't versoeck van djouw pingij gaat den Capn en Secretaris naer 't hoff van ternaten - - " 94

21 do = Versoeckt de princesse gammalamma om vijff maanden sout die gaere mits betalinge toegestaen worden - - - - - - - - - " 95

22 do = Versoeck vanden Coninck Saijfoedin om twee piccols yser in plaatse staande die hem geconsenteert worden - - - - - - - - " 96

Idem — Volgens besluyt huijsoeckinge onder de borsten gedaen maer niets tot voordeel van den Cassier g'obtineert - - - - - - - - " 97

Idem d'Juffn = en raadt van 't Casteel orangie gaen naer ternaten tot besoeck vande princesse gammalamma en 't voorvallen aldaer - - - - - - - - - - - - - - - 98

23 do arriveert hier te landt van maba den vrij burger joost jorisse bergcamp ... — " 99

24 do 't Hospitael hier van amboina ... den vrijn = ... depot met sijn specialiteit geschreven van 't regeeringh aldaer inde brengs " 101

novemb[er] | f°

29 d° arriveerdt alhier den chialoup van amboina | 103

Idem — vertrekt van hier naer tidoore sijn hoogh[ei]t hayhoddin den secretaris en onder tolcq. | —

Decemb[er]

3 d° vertrekt van hier over amboina naer banda d'chialoup van den vrijborger jacob jacobsz[oo]n met brieven van den raadt aenden respective gouv[ernemen]ten en raadt aldaer | 104

5 d° wegen de in duvel vercedat den jan koffaert van amst[erdam] en hendrick wegan van brugge, alwaer man slag begaen | —

6 d° comen weder van tidoor den sijn hoogh[ei]t hayhoddin, den secretaris en ondertolcq | 105

Idem — hun rapport den vrijgeven aldaer | —

7 d° vertrekt van hier naer amboina den chinees met sijn chialoup | 111

Idem — onse chialoup de welcke komt, als mede die van den vrijborger cornelis pieterse worden met vaderwaeter veroomt | —

9 d° verbodt djoungpingij het arrest van bedecte chinees | —

11 d° comen voorsz[eide] chialoup alhier ten ancker mede brengende schrijvens vanden commandant van batchian den marquian | 112

Idem — inhout van voorsz[eide] schrijvens | 113

Idem — berigt van xula door voorsz[eide] borger chialoup | —

12 d° verschijnt alhier van tidoor den sijn hoogh[ei]t hayhoddin den gewoon[elij]ke afgesant saldina den capit[ei]n sa modnos en hun boodtschap | 114

Idem — besluyt des raadts en antw[oor]t aen voorsz[eide] gesanten | 115

Idem — presenteert den pagter cornelis pieterse dezelve met sijn chialoup aengebragtte zagen van xula, de comp[agnie] te leveren die onder conditie g'accordeert worden | —

Idem — uytroepinge int mardyckers quartier gedaen | 117

16 d° maecken onder tolcq den raadt bekent t mis noegen vanden gouverneur sengadjie over t prijslen vanden gedagen alam op de gal maseras cast | 118

17 d° comt alhier een afgesant vanden prins cheram om desselfs versoeck | 119

Idem — opmerkinge van den raadt op desselvs versoeck | 120

17 d°

December		f.o
17 d.o	Hetzelve onder mijn hadende Seeden afgeslagen - - -	121
18 —	den Coff.m der mardyckeren naer Ternaten gesonden tot insinuatie der rijcxgrooten - - -	122
19 —	verschijnen vande rijcxgrooten binnen 't Casteel het geene haer voorgedragen wordt - - -	122
— " —	antwoordt vande selve - - - - - - - -	123
— " —	versoeck vanden raedt tot de selve om de kalck ovden - - - - - - - - -	—
— " —	Geene bijeenkomsten	124
— " —	vertreckt d'Hjaloux de wellekomst met brieven vanden raedt aen d' Ed.e gouv.r Robbertus Padtbrugge geconsigneert naer Manado - - -	—
24 —	den raedt wordt versogt om een hoorde te verschijnen .	126
26 —	brieff vand' rijcxgrooten naer Macquian gesonden wegens voorsz. versogte kalck - - -	—
27 —	den raedt gaet naer Ternaten en geen aldaer verhandelt is - - - - - - -	127
28 —	vertreckt den ondertolck naer Tidoore en sijn hoogh.t Saifoddijn, met den versogte lijff eygen - - - - - - -	131
— " —	't geene den selven aengelast wordt	132
— " —	verschijnt een prauw van Batchian, met schrijvens vanden serg.t commandant aldaer en vier gevangene Xulanders - - -	133
29 —	de vier voorn.de opgehoudene Xulanders inde ketingh gesloten	134
— " —	Item sekere lijfeygen over begaene dieffstal	—
Januarij A.o 1679		
Primo d.o	Comen van Tidoor den ondertolck, en gewoone afgesant van sijn hoogh.t Saifoddijn inde brengende eenige bast hout - - - -	137
— " —	versoeckinge van sijn hoogh.t Saifoddijn, om 't ontleggen op sijn soon Cram Sioecke .	—
— " —	met een nieuw vont schuldigt den selven . .	138
— " —	discoers van voorsz. Cram selfs - - - -	—
2 —	staet den luijtenant der mardyckers in vergaderinge en versoeckt om sijn vrijdom, 't geen hem bij provisie en op de Cueste van Ed.e gouv.r vergunt wordt - - - -	139
9 —	berigt van Xula, sijn hoogh.t ende Ed.e gouv.r door sekere Ternatanen van daer heen aengecomen - - - - -	140
12 —	den vrijman Jacob Hendricksz. bij provisie tot basaar wagter gestelt	143

Januarij — f°

12 d° een picol lompjes aende waeckers van Coninck amsterdams Casteel voort gestreckt . . . . . „ 143

13 — vergaderinge der weesmeesters, dat geene bij haer besloten werdt . . . . . „ 144

15 — valsche geruchten van des Coninck amsterdams comste . . . . . „ 145

19 — verschijnt een prauw van macquian met brieven van den Sergt. Commandant aldaer . . „ 146

20 — sekere vrouwspersoon in ternaten quest haer selven dooden . . . . . „ 147

21 — den brieff in antwoordt op d'ontfangene naer macquian gesonden . . . . . „ —

— „ — Comt weder van Tidoor den prins Ceram desselfs afgesant, den sijn versoeck . . . . „ 148

— „ — loogenachtige geruchten van des Gouverneurs comste . . . . . „ 150

22 — arriveert alhier van manado de chialoupe jaght den Coningh amsterdam, waer mede den coninckelijcke jan Francx. en vaders jesuijten verschijnen — — — „ —

23 — den brieff van macquian becomen . . . „ 152

— „ — padres jesuijten komen aen landen, en werden van sijn Edle gouvernr ten middaghmael gehouden . . . . . „ —

— „ — werdt voor haer Eerwaerde logement besorght „ 153

— „ — sustentie van voornde padres . . . . . „ 154

24 — doen de rijcxgrooten van ternaten des raedts werden gedaeghen te sijn binnen Casteel te verschijnen . . . . . „ 155

— „ — haer voornemen, en versoeck om buscruydt . „ 156

— „ — twelck hun toegestaen werdt . . . . „ 157

— „ — t'welcke hun door den raedt gerecommandt „ —

— „ — den brieff naer batchian en den Sergt. Commandt aldaer gesonden en om wat inhoude „ —

— „ — vast gestelt bij den raedt des Casteels orangie „ 158

28 — verclaringe van den schippr vant jaght amstm off de gestaltenisse van d° jaght . . . „ 160

— „ — die dan soo veel doenlm met verdriecken verholpen werdt . . . . . „ —

ult° — versoeck vande padres jesuijten, en des selfs toestaen vande selve . . . . . „ 161

Februarij

Februarij

2 Do arriveerdt de chialoup d'welkomst van manado met 13 lasten padij, en brieven van den gouvern. - - - // 162

—//— Streckt weder de Dodingo naer Batchian geogeogeodalam // 163

—//— jalousie der Tidoreesen op d'warandt van de geogeogie // —

4 — een prauw van Macquian vaer mede de Sergt. Commandt. becomen en Spoedt van den Singja, dye van 100 lb buscruyt - - - - - // 164

—//— antwoordt op voorn. brief en goedaenigh sijn, dat den Sergt. ontrent voorn. 100 lb cruyt sal hebben bedragen // —

6 — den capn. der mardijckeren naer Tidoor en sijn hooght. ... gehouden, mitsgs. sijn rapport ... // 165

—//— den ondertolcq mede vandaer ... // 166

—//— Zeylen voorde chialoup de welcomst ... geordeert - - - - - - - - // 168

9 —// een prauw met een brieff van den Sergt. Commandt. van Macquian ... van den Singhadie van ... ingewilliget - - - - - - // 170

15 —// den Ternataansche Singhadie ... naer Tidoor ... gestreckt - - - - - // 171

18 — Streckt den ondertolcq mede naer Tidoor om voorn. ... - - - - - - // 172

19 — Jaeght de Coninck ... met ... van de chialoup de Welcomst naer de ... om ... tot ... Castel - - - // 173

21 — den brieff met goede ... naer Macquian afgevaerdiget - // —

—//— gerught van een fregat ... genaemt gamalamma ... - - - - - - // 174

23 — Comt den ondertolcq weder om van Tidoore en desselfs rapport - - - - - - // 175

25 — een prauw met brieven van Batchian van den Sergt. Commandt. aldaer ... ... der Batavische scheepen d'jaght en Sampson ... Expriment tot dus verre - - - // 177

—//— groote brandt int Ternataansche quartier ontstaen // 178

—//— den raedt naer dat voorsz. brandt ... gaet naer Ternaten - - - - - 180

27 — schrickel. donderslagen inden avondtstondt - - // 181

28 — arriveeren de ... de jaght en Sampson en d'Expriment - - - - - - // —

—//— Ontfangh van haer hooghags. brieven - - - // 182

Maart

Maart= f°

- 1mo D° komen de Ternataanse rijxgrooten wederom van Batchian alhier te verschijnen 182
- 2 — een praauw afgesonden om d'g.te gouv.r op te soecken . . 183
- 3 — gaat den raadt naar Ternaten om aldaar de corcor te versoecken 184
- 4 — Verclaringe van drie opperchirurgijns over de sieckte alhier p.r Jagt de Sampson aangecomene quar-tieren 187
- 7 — Sendt de prince Gammalamma den cap.tn der mardijckeren binnent Casteel, en waerom . . 189
- 8 — Comt d'g.te gouv.r wederom van desselfs visite der omleggende eylanden alhier te verschijnen . . 190
- — — komen de Ternataanse rijxgrooten binnent Casteel tot versoeck van zijn Ed. die hun [illegible] van [illegible] ten casteel geleijd worden d'Eylands ten deele mede deelt, en [doorgehaald] . . 191
- — — Verontschuldinge der selve [illegible] haer bedijdenisse . . 192
- — — den Soucum Sengadie wordt beschuldigt en wordt in apprehentie gestelt 193
- — — Consenteeren de rijxgrooten tot sulcx 194
- — — Hun wordt mede gedeelt 't voorgevallene op Li-mauw . . . . —
- — — Eysch van de g.te gouv.r aende selve 196
- — — Komt een praauw van Batchian met schrijvens van den serg.t command.t aldaar inhoudende een nederlaeg des koninck Alamadyns pre-tentie . . . . —
- — — Besluyt der Ternataanse rijxgrooten over den g'apprehendeerden Soucum Sengadie 197
- — — den cap.tn der mardijckeren naar Lidoor de [illegible] hooge[?] Saijhoddin gesonden om de comste der Batavische scheepen aldaar bekent te maecken . . 198
- 9 — de Ternataanse rijxgrooten komen binnent Casteel . . . . —
- — — Wat met de selve verhandelt wordt . . . —
- 10 — Comt den cap.tn der mardijckeren wederom van Li-door en desselfs rapport 201
- — — Wordt den selven naar Ternaten en de rijxgrooten gesonden 202
- — — den Ternataanschen secretaris Neuro wegens de rijxgrooten binnent Casteel . . . . —
- — — den cap.tn der mardijckeren door den Soucum Sengadie ontboden . . . . . . —
- — — Vergaddering der politie en [illegible] daar inne verhandelt worden 203

11 d°

Maart

Datum		Inhoud		fo.
11e	do.	Verschijnende marquians onderhoorden bij d'gouverneur en zijn Sloock - - - - - - -	//	205
12	do.	den afgesonden prauw om d'gouv.r op te sporen, komt weederom alhier - - - - - -	//	—
— //	—	retourneert de chialoup vande vrijburger pieter Aldegh.en weederom vande magindanaus - -	//	206
— //	—	relaas vande selve - - - - - - - - - - -	//	—
13 //	—	wordt d'chialoup d'Wellecomst naer Xula en den Coningh aensig.t te gemoedt gesonden - -	//	209
— //	—	instructie voorden stierman vande selve -	//	210
— //	—	seeker mattroos uyt de kettingh gelargeert -	//	211
14 //	—	schenkagie voorden chiauden Coningh - - -	//	212
— //	—	eenige Cleeden met de prijs Courant van amboina gesteldt - - - - - - -	//	—
16 //	—	den capp.n der mardyckeren naer ternaten de princesse gammalamma en gogoogaw alam gesonden - - - - - - - - -	//	213
17 //	—	arriveerdt seeker Chialoup vande magindanaus - - - - - - - - -	//	—
18 //	—	brengt de naghoda vande Chialoup aen den gouv.r een geschenck van sijn koningh - - -	//	214
— //	—	eenige Sangreesen alhier aengecomen - - -	//	—
— //	—	worden in onse gevanckenisse g'oysegt -	//	—
— //	—	door de rijcxgrooten contrarye besloten - -	//	215
— //	—	neemt d'gouv.r de saeck op hem - - -	//	—
— //	—	staen de do. rijcxgrooten niet te min tegen -	//	—
— //	—	dringht d'gouv.r de saeck door, waer toe de rijcxgrooten eyndel. consenteeren - -	//	219
— //	—	schryven de rijcxgrooten en wordt den fiscael naert gevangenhuys gesonden tot ondersoeckinge vande Sangreesen - - -	//	221
20 //	—	vergaderinge der politie en daer inne besloten	//	222
— //	—	instructie voorden capp.n Cornelis Snoeris -	//	—
— //	—	memorye voorden gekoorene hooft van manado	//	232
21 //	—	capp.n Snoeris met den brief naer Sangij vertrocken	//	239
24 //	—	den capp.n der mardyckeren met den brieff naer Tidoor en sijn hoogh.t Saijfoeddin gesonden -	//	240
26 //	—	komt alhier des Coninx Allanadyns affgesant met schryvens van sijn hoogh.t en de heer commandant aldaer - - - - - -	//	241

Maart

			fol.
27	d°	vergaderinge vande borgerlijcke Comp.s en ver handelen - - - - - - - - - - -	241
30	—	berigt van den maguindanaúsche jonq op tidoor g'arriveert om welcke redenen den Capt.n der mardyckeren naer derwaerts gesonden werdt - - - - - - - - - - -	243
id.m	—	verscheydt d° jonq en werdt g'arresteert -	245
—	—	rijcxgrooten van ternaten binnent casteel gecomen versoecken dat d° jonq mogte geslargeert werden - - - - - - -	—

April

P.mo	d°	besluyt om de goederen van voorn.e jonq onder behoorlijcke inventaris in 's Comp.s packhuys te brengen - - - - - - -	246
—	—	verschijnt den afgesant des batchiansche Conings met de ternataansche rijcxgrooten binnent casteel - - - - - -	247
—	—	geeft de redenen van sijn comste te kennen	—
—	—	antw.t vanden Sengadie van marquian en ternataansche rijcxgrooten op het voorgegeven vanden batchiansche afgesant - - - - - - - - - -	250
2	—	komt den capt.n der mardyckeren wederom van tidoore en sijn Rapport - - -	251
—	—	komt den marquiaanse Singadie bij d'h.r gouv.r - - - - - - - - - -	253
4	—	komen den afgesant van Batchian en Sengadie van marquian hun afscheydt vanden gouv.r nemen - - - - - -	254
—	—	werdt den luytenant der mardyckeren wederom in desselfs voorige bedieninge gesteldt - - - - - - - - -	256
5	—	arriveert de chialoup vanden burger coopman vand maguindanaúsen - - -	—
—	—	ontfangene brieven van manado &c.a	257
6	—	komt den capt.n der mardyckeren wederom van tidoor - - - - - - - - - -	258
—	—	den ouden coningh Saijfoedin segt vande heer spelman een reliquie in bewaringe te hebben - - - - - - - - -	259
7	—	de pachter der stercke dranckes Cornelis pieters tot basaar wagter gesteldt -	—

10 d°

April

10 „	Do. ontmoetinge van den Capn. der Mardijckeren uit Wernatadus quartier - - - - - - - „	261
13 „	— twee borgers chaloupen verschijnen van hier naer Bijlandt Tassourij - - - - „	262
— „	— verzoeck van den maguindanauwen naghoda tot gestaen - - - - - - - „	—
14 „	— arrivement van 't jagt de Sampson van Sangij „	263
— „	— rapport van 't voorgevallene aldaer - - - „	—
15 „	— den Capn. Cornelis Hendrik Saltz [?] begraven - „	304
18 „	— requestreert de vrij borger Cornelis Pieters om seekere sijn lijffeygen uyt de kettingh te hebben - - - - - - - „	305
20 „	— Comen d'afgesanten van Lidoore om haer Edlen. Hoogh agtb. brieff en schenckagie aen haer koningh gesonden af te haelen - - „	306
— „	— ernstige vermaninge van den gouvern. aen de Wernatadusche rijcxgrooten - - - - „	308
— „	— 't jagt de Sampson van hier over Lidoore naer [illegible] en Batchian naer Ooij [?] vertrocken - - - „	309
25 „	— den secretaris en Capn. der Mardyckeren keeren weder van Lidoor gecomen en haer rapport „	—
— „	— twee gecommitteerdens uyt den raadt naer Wernaten gesonden, en om wat redenen „	322
26 „	— den secretaris van de princesse Gammalamma ontboden en haer spraecke - - - „	324
— „	— des secretaris antwoordt - - - - - „	325
— „	— keeren d'ostagiers van Saban toegevoeght [?]	
27 „	— spraecke van den Corp. Hendrick Coes - - „	327
28 „	— arriveert de chaloup van den vrijborger Cornelis Pieterse wederom van Tassoerij en rapport van sijn ontmoetinge aldaer „	328
— „	— den Capn. der Mardyckeren naer Wernaten en den [illegible] gesonden - - - „	329
30 „	— verschijnen de Wernatadusche rijcxgrooten binnen 't casteel onder de parade - - „	330

May

Primo	Do. de gevangene Sabansche worden uyt haer gevanckenisse gelargeert - - „	—
2 „	— vergaderinge der politie en gemeente daer in geresolveerdt [?] - - - „	331

3 do.

Maij =

3 =	d° =	den Capp.ⁿ der Mardyckeren Comt, en Vertreckt weederom naer Lidoor - - - - - - - - - - "	333
— "	—	d'Chialoup d'Wellecomst met den Luytenant Croninghgen arriveert van Xula - - - "	334
4 "	—	arriveeren twee vaertuygen ter deser reede d'eene van Sangi d'ander van Magindanauw "	335
5 "	—	Seeckere arabier over Magindanauw van Bantam herwaerts aengecomen in gijselinge gestelt - - - - - - - - - - - "	—
— "	—	Verschijnende de Ternataensche Rijcxgrooten binnen het Casteel op ontbodt vand Ed.e gouvern.r "	337
— "	—	t gevanghen van Syn E gerecommandeert en bekent gemaeckt wordt - - - - - "	338
— "	—	des Ed.e gouverneurs en raadts besluyt - - - - "	341
6 "	—	den Capp.ⁿ der Mardyckeren met rapport van Lidoor wedergekeert - - - - - - "	343
— "	—	de Ternataensche Rijcxgrooten werden bekent gemaeckt dat ons wagtschip ende volcq bij den gouverneur Singadia weederom ingetrocken soude werden - - - - - "	345
— "	—	requesteert den vrijburger Coopman Pieter Lideffe - - - - - - - - - - - - "	346
9 "	—	Vergaderinge der Politie en wat daer in verhandelt wordt - - - - - - "	—
12 "	—	geruchte vande Coninghs Amst.m Comste - "	348
— "	—	daer op der Rijcxgr.den voornemens den selven te gemoet te scheppen, maer werden weder gehouden, weynde den Capp.ⁿ der Mardyckeren naer Ternaten gesonden wordt "	—
13 "	—	den Coningh Amst.m voorleeden nagt in Ternaten stilswijgens g'arriveert - - - - "	351
— "	—	verbodt in Ternaten aande bassaar setters van ons volcq geen eetwaren te vercoopen - "	—
— "	—	vertreckt den Koninck Amst.m weederom met Corcorras getimmert naer Cajoo - - - "	352
— "	—	wordt den Capp.ⁿ der Mardyckeren naer Ternaten gesonden, tot insinuatie vande Rijcxgr.den "	—
— "	—	Seeker Soldaet gisteren Zyn hoogh.t te gemoet gesonden komt weder met den brieff van impertinentie - - - - - - "	354
— "	—	Wordt goet gevonden soo lange den Coningh Amst.m geen kennisse van syn Comste doende geven der Schoolen vant Casteel sullen doen als	

mede

			f°
		mede syn Ed't haer Ed'en hoogh agtb'en brieff en schuytkagie te laeten volgen - - - - - - - - //	354
13	d°	Item onse besettinge in Goden der toe behoordt van Welucco te ligten - - - - - - - - - - - //	355
—	—	Werdt ons bericht dat syn hoogh't d'eenige alsoo een keesen herwaerts tot stuyckroonerij d'souden hebben laeten ontbieden - - - - - - - //	356
—	—	een brieff van Marquiau p'r den vandaer Bloster Zerg't ontfangen - - - - - - - - - //	—
14	—	arriveeren van Manado d'jagt en d'Experiment en Koninck amst'm waer mede brieven van daer ontfangen - - - - - - - - - //	357
—	—	arriveert jagt de Sampson met den heere d'r van der Sluysen weder van de Kerk visites - - - - - - - - - - - //	—
15	—	bericht van seeker moor gehangen, van't gegeven ordre van syn hoogh't - - - - - - - //	358
17	—	Schijnen de vaders jesuyten by de heer gouv'r //	360
—	—	Comt den Coninck van Ternaten weder van Cajoo alhier - - - - - - - - - - - //	361
18	—	den Prince Bram in geselschap van d'e hoogh't alhier verschenen die den Capt'n Sanbeno by den gouv'r om de complimenten af te leggen sendt - - - - - - - - - //	—
—	—	den Secretaris en Colleg by d'e prins gesonden - - //	362
—	—	vertreckt weder voorn'n prins Bram - - - //	363
—	—	Werden de Magindanaunders van den h'r gouv'r ontboden en hem hun van syne afgedraegt werdt - - - - - - - - - - - - //	—
—	—	komt den voornaemste Ternataensche hoofden als deputatie by den Secretaris - - - //	364
—	—	afgesonden van Ternaten komen by den gouv'r en maecken des Conincx komste bekent //	365
—	—	Schijnt de Chialoup de Goede haen met den adsist't Laurens Garcks van Xula gecomen //	—
—	—	Werdt goedt gevonden de Castiliaensche paders op 't jagt d'Experiment te plaetsen - - //	—
—	—	Comt den afgesant Saldina gen't van Tidoor by den Secretaris - - - - - - - - //	366
—	—	Capt'n der Mardyckers en naer Tidoor en syn hoogh't haysoodien gesonden - - - - - -	367

May. =

Datum		Inhoud	f°
19 =	d° =	komen de ternataansche gecommitteerdens weder den maecken nogmaels de Cruin [illegible] bekent	368
20 "	—	Eenige rijcxgrooten werden sijnde binnent Casteel	—
— "	—	een lidden van den raadt naer Ternaten gecommitteert om sijn hoogheijt te verwellecommen	—
— "	—	en komen tot geen audientie ende waerom	369
— "	—	aentw[oor]t van d[ie]n gecommitteerdens van de h[oog]e gouv[ernemen]te aende ternataansche rijcxgr[oo]ten	—
— "	—	opsoeck van de ternataansche rijcxgr[oo]ten belangende den arabier bij den raadt in opmerkinge genomen	370
— "	—	Werdt afstaen den schepen naer Batavia te senden	371
— "	—	Capp[itei]n der mardyckers van Tidoor weder gekeert en sijn berigten aldaer	372
— "	—	Seeckere vrouws persoon in Ternaten verbrant	373
— "	—	Comt de Chialoup d'Eendraght over Chiau van manado alhier te verschijnen	—
21 "	—	Eenige babatos van Ternaten om den bewusten arabier binnen verschenen	374
— "	—	Clagten van den Basaar nagters over de Ternataanen	—
— "	—	Werdt den adsist[en]t Harksen dier schepen naer Ternaten gesonden	—
—	—	onse schepen en Chialoupen voor Ternaten op brandtwacht gestelt	~~375~~
22 "	—	den Coningh van Tidoor sendt sijnen schrijver herw[aer]ts aen om onse magindanauwsche brieven te schrijven	—
— "	—	komen de ternataansche rijcxgrooten binnent Casteel om den brieff en schenckagie van haer hoogh Ed[ele]n af te haelen	—
— "	—	vertreckt de Jagt den Sampson naer Gorontalo met instructie voor de gecommitteerdens	376
23 "	—	Werdt den capp[itei]n der mardyckers naer Ternaten den Coningh en rijcxgr[oo]ten gesonden om haer lieden aen te wijsen dat haer vaertuygen onder ons Canon souden moeten gebraght werden	384
— "	—	verscheenen de rijcxgrooten binnent Casteel	~~385~~

V°

23	d[itt]o	d' Ed[e]l[e] gouv[erneu]r vaert aen 't jagt d' Experiment	385
— "	—	d' Secretaris de Jassier naer Ternaten en de den Coninck aengaende gehouden en dat 't verdere op der zijn gediscoureert	386
24	—	d' rijxgrooten binnen 't Casteel en zijn beloften	388
25 "	—	afgesonden van Ternaten om haer Hoog Ed[e]l[e]s brieff en schenkagie aen haeren Coninck te brengen	389
— "	—	de chialoup van den burger coopman Pieterlie dees naer Amboina en Banda met brieven voor beyde respective gouverneurs	390
— "	—	Schenkagie voor den Coninck en Cap[itei]n Laut van Mindanauw	—
26 "	—	gecommitteerdens van Ternaten binnen 't Casteel om de sijt met 's Coninck silver ter wick af te wegen	—
— "	—	werden afgesegt	—
— "	—	komt den broeder van den Coninck van Tacodana en wordt in gijselinge gebragt	391
—	—	den Cap[itei]n der Mardijckeren naer Ternaten den Coninck en rijxgrooten gesonden	392
—	—	verontschuldinge der rijxgrooten	—
—	—	brieven van Sayn p[e]r de chialoup van den tolcq Hendrick Corbe becomen	393
27 "	—	den Cap[itei]n der Mardijckeren van den naer Ternaten met antwoordt en bescheydt	395
— "	—	berigt van Dodingo van 't geplegde der Ternatanen, ontrent onse houtcappers aldaer	396
— "	—	wordt goedt gedagt de revier aldaer te besetten	—
— "	—	de Coninck en rijxg[root]en worden geinsinueert van de corcorres op de wal te willen halen, en verdere vaertuygen van Dodingo t' ontbieden	—
28 "	—	den [illegible] praauw op strant gejaegt	397
29 "	—	schuyt wederom den afgesonden soldaet van Dodingo en [illegible]	—
—	—	den Cap[itei]n der Mardijckeren naer Ternaten, den Coninck en rijxgrooten gesonden	398
ult[im]o	—	den algemeenen bededage gehouden	400
—	—	vaertuygen gecomen van Dodingo	—

Junij

Junij =

		f°
1mo do	des gouv(erneu)rs recommandatie aende Cernatadensche rijcxgrooten ... "	401
—"—	antw(oor)t vande selve op zijn versoeck ... "	403
—"—	verschijnen voor den tweede mael weder om binnent casteel ... "	405
—"—	versoeck om een boden ... "	—
2 —	gecommitteerdens naer Cernata gesonden.	
—"—	discoersen tusschen den koninck en de selve ... "	406
—"—	500 rsd(aelder)s op syn hoogh(ei)ts rekeninge verstreckt ... "	409
—"—	komen de rijcxgrooten wegens zijnes koningh binnen en zijn versoeck ... "	—
3 —	werden de spaensche soldaten over de magindanaus affgevaerdigt ... "	411
4 —	wordt g'arresteert wegens des koningh aensp(reecke)n beproeft worden ... "	412
5 —	den cap(itei)n der mardijckeren naer Goa gesonden "	413
—"—	gebracht haest den koninck amsterdam naer gorontale ... "	—
6 —	den cap(itei)n der mardyckeren wordt weder naer Cernata en den koninck gesonden ... "	—
—"—	verkrijgen den selven geen audientie ... "	414
7 —	voornoemde cap(ite)n voor en daer naer twee gecommitteerdens uyt den raedt naer Goa gesonden ... "	—
—"—	discoers tusschen voorn(oem)de gecommitteerdens en rijcxgr(oote)n ... "	415
—"—	twee mardyckers naer Savou en Solo tot ondersoeckinge van nagelboomen aldaer gesonden ... "	417
8 —	den cap(itei)n major Baccary int saemen spraeck met den ouper corporael ... "	—
9 —	overlast door de Carnatanen ons volck aengedaen ... "	418
10 —	den cap(itei)n der mardyckeren naer Lidoor met eenige drieoens aen syn hoogh(ei)t Saijfoedin gesonden ...	
—"—	wordt in raede g'arresteert wegens de koninck en rijcxgrooten van Cernata te protesteren "	420 / 421

Inde

Juny = f°

ende bij alden binnen Casteel niet den Schepen geene secorsen inde brandt steecken - - - " 422

— " — Schepen de Sijce groote binnen Casteel de Wer des drie derselver in ostagie genomen - " —

— " — is goedt gevonden de weigeren der Ternatanen doort Cannonneeren vant hooft te beletten - " 42

11 " d° den Luytenant Cromhuysen met een Comp^e Sold: naer Ternaten gesonden &c^a - - - " 42

— " — de Ternatanen geweecken op ons volcks weijr en raecken voorts in actie - - - - - " 42

12 " — den fiscael en Secret^s Carel Loffsangh naer Tidoor en Marquian gesonden - - - - - - " —

— " — deselve aenbevoolen last - - - - - " —

— " — een troep Soldaten naer Ternaten gesonden en 't Vaderlandt de borgelycke Comp^e = " 42

— " — worden twaelff mannen naer Telucco gesonden die voornoemde post oock bemenden

— " — 's Conincx fortie gedemolieert - - - - " 42

— " — 's Tidoreesche secorsen alhier bescheijden waer mede des prince Oram, en Coredee met hun gehandelt - - - - - - - " 430

— " — derselver Vertreck naer Xula Cacomij - . . " 432

13 " — snappen eenige Ternatanen voor bij de punt Jelolo waer aff een derselver door den hoofde gequest werdt - - - - - - - " 433

— " — arrivem^t alhier een Corcor van Tidoor en den hoogh^t Saijfoddin - - - - - - " —

14 " — Cannon werdt op Fortie Telucco vant Casteel gebraght - - - - - - " 434

— " — seecker Comp^e lijff eijgen in Ternaten gequest " 435

16 " — twee mardijckers door d'alphoereesen gequest " 436

— " — Schepen den gewoone Tidooreesche afgesandt alhier - - - - - - - - " —

17 " — discours tusschen de g^e gouv^r: en des Sulth^n afgesant " 437

— " — berigt van seeckere vrijborger op de gedraghs om Celebes gebraght te zijn - - - " 438

— " — den Sten Borg naer Marquian afgesonden met schrijvens aen den Secret^s Loffsangh — " —

Junij = f°

20	d°	goutwerck tot den moorsch tempel geschickt uyt ternate, ten aent Castel gebragt	439
—	—	berigt van marquian door salema des Coninghs bijsonders getrouwlycken briefdrager	—
—	—	soo mede van den prince Ceram met gammalam magh come te syude	440
21	d°	ontrent Weloucco den Corp^le Swaerlyck gequetst	
22	d°	den secretaris Loffsangh per t jagt de Sampson van marquian gearriveert en tevens off syn rapport desselfs verrigten op Tidoor en marquian	441
—	—	den secretaris en assist^t Harckel by d'ostagiers om hun voorgevallene tot marquian te communiceren	468
—	—	verontschuldinge en verclaringe van d'ostagiers	—
—	—	woordt van d'ostagier een brieff aen den Coninck afgevaerdigt	470
23	d°	brieven naer amboina afgesonden	472
26	d°	aenwijsinge door d'ostagiers van eenige plaetsen die gammalamma toecomen	473
27	d°	t jagt d'Experiment met eenige andere vaertuygen naer Xula taroni gesonden om op de ternataensche vaertuygen te cruyssen	474
—	—	d'h^r gouverneur gaet d'ostagiers besoecken en haer E^l discours	—
28	d°	den luytenant Croonhuysen per t jagt d'Experiment wedercomen van Xula taroni	477
29	d°	den Tidoreesen Coninck laet versoecken om den secretaris naer Tidoor te senden doch om redden niet toegestaen	478
30	d°	om den Coninck van Batchian herwaerts te brengen wordt d'chaloup de Roode haen vervaerdigt	480

July

6	d°	dat den boeq comt weder van de oostwal berigt van gisteren door twee corcorren aengerandt zijn geweest	483
—	—	den assist^t Harckel by d'ostagiers gesonden haer besoeck en ontschuldinge van den Coninck aenseggen	484
8	d°	berigt van eenige ternataense vervolgingen met Tidoresen gesien te syn	486
9	d°	den vaandrager van de burger compag^nie Jan Frantsz met den vrouw volcq op soodanige ternataen en de Tidoresen uyt te houden	—

Julij — f.o

adij 9 „ d.o den brieff vanden luyt.t Brouwhuysen van Dodingo ontfangen „ 487
10 „ d.o den brieff vande Cornatanus die gevlugt en sijn groo„
ten aende ostagiers gesonden — — — „ 488
— „ — jnhout vanden brieff vande Cabatos aende ostagiers — „ 489
11 „ d.o d' Commissarissen vand' gl.n gouvern.r by de ostagiers van
Cornatten gesonden — — — — — „ 490
— „ — d'ostagiers senden den brief aen hunnen Coninck tot antw.t „ —
— „ — den Coninck Ampf.m sendt schriftel.n antw.t aen d' ostagiers „ 491
12 „ d.o den kleyn briefje aenden Coninck van Cornatten gesonden „ 494
— „ — den l.t Brouwhuysen comt wedde met d' schuyt van den ....
— „ — van Dodingo — — — — — — — „ —
13 „ d.o d' eerstenboog naer de kust van galmaghra om daer langhs
de wal te kruysen — — — — — — „ —
— „ — een mardycker door d' alphoreesen doodelyck gequetst „ —
14 „ d.o d' gl.n gouverneur gaet de ostagiers besoecken — — — „ 495
— „ — verlangen vanden Capp.n Lauw uyt deselve ostagie „ —
— „ — antw.t vand' gl.n gouv.r daer op — — — — „
— „ — waeromme den Coninck Ampf.m vand' Comp.s staten
de naerdt gesonden — — — — — „ —
— „ — Capp.n Lauwsvesti gevoegelyck prijst de gl.n gouv.r „ 496
— „ — den besendinge nogh malcander marquian te doen
ende selve tot min... tot sijnnen eedt en
pligt te maken off — — — — — — „ —
— „ — gaet begaende schelmstukken te straffen — — „ —
— „ — ostagiers tot gerust.t vermaent — — — — „ —
— „ — Capp.n Lauwt ... rodunt van Comp.s magt op Ma„
cassar geven en ervaren te hebben — — — „ 447
— „ — den Koningh Amsterdam door een partij vagebonds
op den dool wegh gebragt — — — — „ —
17 „ d.o verclaringe vanden vrijborger Claes Barthelsz.n — „ 498
— „ — een troup soldaten onder den serg.t Swart en den
Corp.le naer Erlouco gesonden — — — — „ 499
— „ — den serg.t Commandant Miguel Gil met 56
man int bos ontrent Erlouco gemassacreert „ —
— „ — „ twee mardyckeren ontrent Calingamma gequetst
en hebbent niet en hebbent niet onbetaelt ge„
laten — — — — — — — — „ 500
18 „ d.o Sangereesen met den troup Comp.s dienaeren
omde dooden te begraven — — — — „ —
— „ — d' Chaloupe de roode haen komt weder van Bat„
chian met den brief vanden Command.t aldaer „ 501
— „ — bericht van sijn hoogh.t allowadens vlugten — „ —
19 „ d.o t geschut op Erlouco opgeroyt en — — — — „ 502
— „ — enige Canon schooten op galmaghra gehoort — — „ —
20 „ d.o den serg.t met 12 man en den troup Sangereesen
naer Erlouco gesonden en raecken in actie
met alphoreesen — — — — — — — „ —

Julij — f°

adij 20	d°	voor de tweede mael wordt nog een troup sol daten en aangeworvenen uytgesonden en brengen nog een alsoo gevegt(?) etc.		503
21	—	Jagt den Esperandt(?) arriveert van de rosschuyt(?) wederom		504
22	d°	Steenbocq en de landt schuyt naer gamma-lamma gesonden		—
—	—	seekere slavinne toebehoorende den vrij borger jan Kalingh in het uijtlands(?) quartier om leeven gebragt		—
23	d°	twee troupen naer t gebergte gesonden om tgehaij(?) inde Guijanen te reijnigen		505
24	d°	de guardijnen benoorden Castel met pal lisaden te verhoogen		506
—	—	den troup alsoo gevegt(?) snappen sassauts(?) voor bij t Castel		—
25	d°	de vernatadusche(?) ostagiers worden in de raadt camer te komen versogt		—
—	—	recommandatie van capp.n Laut(?)		—
—	—	autho.t van den secretaris Andries Aloffsz(?)		—
—	—	'tgevoelen van den capp.n Laurent(?) dat de soa..., schappe(?) vriendtschap soo ligt niet meer versoecken sullen		507
—	—	d'ostagiers bevestend(?) de gen. gouverneur en den raadt verschijnen inde raadt camer en beklagen haer vaders verclaringe		—
—	—	syn die nog eens bedugt(?)		—
—	—	worden van de gen. gouv.r versekert van dat hun geen leedt dien aengaende aen gedaen sal konnen werden		—
—	—	Ostagiers soecken ... goederen weder te haelen(?)		508
—	—	haere vaerl(?) gangen worden hun voor gehouden		—
—	—	en verlaeken(?) in liegen(?)		—
26	d°	den assist.t paulus gerckem(?) wederom van Ekoor(?) p.n Chialoup de roode garen(?)		509
—	—	desselfs rapp.t vant verrigten en wedervaren aldaer		—

Julij —

Vervolgh vant Dagh Register gehouden onder het gesagh en directie vande E. Heere Gouverneur Robbertus Padt-Brugge, binnent Casteel Orangie sedert den 29en Julij 1678 @ 1679 —

den koninck aenghen versocht vande E. gouverneur om sijn principaelste juweelen in sijn absentie binnent Casteel in bewaringe te mogen laten nederleggen daerook

In middels en voorschreven tijden versocht den Coninck dat deselve principaelste juweelen, geduirende Zijn Hoogheits afwesen binnent Casteel souden aengenomen ende bewaert worden, bysonderlijck vermits in drie maelen kort nae den anderen seer schielijcke brandt indeselve negorie, en ook ontrent het hoff is ontstaen geweest, soo dat Zijn Hoogheit niet sonder suspitie was dat sulx door desen off geenen booswicht hem mis-gunstigh sijnde sal aengestoocken zijn, en ook te meer alsoo Zijn Hoogheit de bewaring der selver, door Pingi sijn Hoogheits jegenwoordige enighste getrouwde vrouwe, hadde [illegible] halven niet en konde vertrouwen, bij welcke resolutie de E. gouverneur Sijn Hoogheit vermaende [illegible] te blyven soodat deselve dan ook de —

Saturdags 30 — d° in den kist verseegelt met Coninckx sias, binnent Casteel sijn gebragt geworden, en boven op het groote huys bewaart —

binnen gebraght en bewaart worden

Sondags — 31 — d° hebben niets van sonderlingh belangh voorgevallen, dan alleen wordt in den avondtstont 't schrijtmael van sijn E. de E. gouverneur den koninck, en Chialoup [illegible] gegeven, ende papieren voor Batavia en 't vaderlant ingepackt —

Maendags Primo Augustus 's voormiddaghs quam den prince van Batchian, en bracht

brenden

den brieff vanden Comm^d^ van Batchian ontfangen inde 1 stuk vanden E^le^ gouv^r^ en den koninck aangh^m^ met hun verder gevolg

brieven vanden Luijtenant Krousingh en den sergiant Commandant tot Batchian vernemende dat vanden Luijtenant voorsz^n^ int sonderd traght der Batchiandern ons ijts tot het opbouwen vande redout off bij te contribueeren, waer door daer immers tot nogh nichts was verright des verderen in hout der selve weer gesteert aent aenkomende brieffs ... hier aen ontrent 9 uÿren vaert de gouvern^r^ den koninck Amst^m^ en predikant vande sluijs en met hun verdere gevolgh, aen boort vertrekt op 't jagtie naer syn hoogh^t^ gen^t^ 't geene hem tot verweerdinge van de selve voor gemelde reyse; in compagnie vande gouvern^r^ is toegevoeght geweest, alwaer den noyel vrolyck geweest sijnde; versoeckt den koninck wegens

der Capp^ns^ der mardyckeren versoekt om vermeerderinge van gagie en opstinderde

den Capp^n^ der mardijkeren gonsalo pareira gent dat hem eenige verbeteringe van gagie mogt toegestaen werden 't gunt dan door sijn E den raet gecommunicert synde is naer genomene deliberatie den selven 24 gl. en ordinarie sergt^s^ kostgelt smaendelijks toegestaen, en gecontinueert geworden vermits hij mi sonderlinge goet gemaeckt in sijn dienst geeft, en bezalven die ook in vermaeken als stolq maet geben werden, waer toe hij ook al redde^lm^ frequent heeft, welcken vande stadt saecken op vermaeken en 't gheene onder desselve vergandert wordt, toe bevonden goet en besprijdent E^m^ rapport te doen ontrent den middagh nam de gouvern^r^ zijn afscheyt vanden koninck en deszelfs int by sonder en ... aen boort op de chialoups den eendraght waer mede ook op stonde de reyse vorderde volgende den koninck kortdaer aen met geseljaght d' 't Amsterdam vertrekkende door

sijn E

door zijn E. beantwoordt den raadt tot sa(?)guldene naer volgende instructie overhandigt als —

instructie door d'h^r gouvern^r R: Padtbrugge aen den raadt gelaten op desselfs vertreck naer Marquian en Batsjan

Memorie der raadt tot Maleijen gelaten op 't vertrecke van den gouvern^r der Molucos Robbertus Padtbrugge gaende op Macquian Batsjan Obij Xula gapij, Gorontalo, Manado &c^a tot d'algemeyne besichtinge van de Noort Cust van Celebes, en dij landen daer ontrent gelegen, waer naer den raadt gedurende des selfs afwesen sich sal hebben te richten —

D'Instructie voor heden verleent soo op ons vertrecke naer Macquian halmahera als over de Manado naer Siauw en Sangi, blijven voor soo verre als in te passe comen comen in haere geheel, en sal de E. Cap^n Cornelis Sivers hebben tot onse wedercomst hoede beleijd over 't Casteel en fortenen Velucco(?), en 't schilderhuijs, soo ook over militaire constapel en sijn onderhoorige bussieters(?) baas timmerman van de Waepencamer, metsgaders smith en hun mit gevallen de sleutels van 't Casteel even en sorge over alle [illegible] aen munitie van oorloge en bouwstoffe sullen den raadt beleggen, en daer inne mogen voordragen het geene in politique justitie als andere saecken mochte voorvallen, als mede de pas[illegible] verleenden en ordonneren op de baas van de Waepencamer Constapel, Smith timmerman en Cruijtden huijs &c^a en sal den Secretaris in zijn geheel en in zijn saecken blijven ongemoeyt en deselcke aen ons bij behoudene wedercomste gehouden zijn reeckeninge te geven, wel verstaende dat in policie en

Justitie

4/ augustus P.mo

Justitie met genoughsame omsigtigh.t = werde gehandelt, daeraff (Ed.e) uit dagh registre meer kenteekeninge houdende —

werdende de beleydinge der negotie en 't teyckenen der ordonnantien op winkel, ca[ssa] packhuys en magasijn, gelaeten aende onder Coopman Gerrebrant Proost, die a[e]nde opsigt bij wedder comste en [w]indmaen anders wedder van zyne administratie gedurende ons afwesen sal hebben te geven zullende winckelier Cassier Constapel ziekevader off schaffm.r vant hospitael en guarnisoens schryver mede[n] hun[ne] reg.rs en rolles ende selven behoorl[ijk] overgeven —

Het onderhanghs werck den Cap.n dan raekende, is 't decken met a dak der mi[n]ne galderijsht vullen en aenstampen met puyn der camers voor chirurgijn apotheek bad stove &c.a gemaeckt 't vol trecken vant nogh gebreckende aen gevels vant nieuwe packhuys en 't haelen vant schey muyrtie tusschen de Constapel en baes vande wapen Cam[er] op de groote solder 't beworden van huys vanden baas vande wapen Cam[er] en werckende ijende zyn E. en caert latten wesende de baas timmerman en metselaer en wollen onderrigt

Zoo zal dan ook met eenen voltrocken werden het afdack vande werff waer onder d'ambachts gesellen wercken zullen onder tusschen cammer voort geren werden met de soldaeten alle de schanskorven op te doen vullen beginnende vande bolwercken Reael en Flocodergt, laetende de smits, soo wanneer tydt overschiet nogh 12 stucx brandarissen offte vuurbaeckens maecken ende metselaer het Casteel rontsom om mede steene gebouwen, daer wat aen gebreecken mogte werde wer[den]

= Geholpen

Augustus Primo

helpen en sleden zullende de matroosen
gestadigh aen, gaende gehouden moeten
werden eerst met het heijen der beschoeij
en voor het hooft ende vervolgens met
het schoonmaeken en verdiepen vanden
gracht soo verre het water staet en
soodanigh als zij begonnen hebben, en
ende de selve bij nadere overschietende
tydt gansch opluycken en trossen staen,
en alsoo beyde de Campans off schouwen
niet noodigh en, zullen worden gebruyc-
ken sal de grootste met eerste springh
tij op de wal gehaelt en op hij gericht
ende aldus met een adappe loolse op-
deckt werden. en verders sal het oude
gevangen en cogelhuys weder gehaelt en
op een nieuws gedeckt werden om alle
de adap gedemoet bambosen en andere
rommelinge daer inne te deslen
te bergen, suijverende d'oude en gansch
vervallende paerdestal onder de voet
dat jegenwoordigh maer een stinck
hock is en alsoo de gedurende ons afwesen
aen gialouxsen noch vaartuijgen Item
int algemeijn buyten Casteel niet te
timmeren sal vallen zal goede sorge
werden gedragen, datter noch spiek noch
leer, noch spyckers noch te harpuys touwe
ijser noch te hout wercken buyten en
door de poort gelaeten en werden —

De packhuysen aengaende, daer uyt sal
alles naer gewoonten gaen geen velders
noch te spek daer uyt vercoopende Item
soo spaersaem sout dat het ter maent niet
boven 10 maeten come te beloopen Item
dat als op de merckt geschiet is met den
schellingh boven de gewoonlycke prys
voor den armen. javaensche slottingh
zal aen niemant hij zij dan wie hij zij
vercoft werden en sal zich den Cuyper

tot

6 augusti Pmo

tot vaert en ander werck niet bosch rottingh
moeten behelpen op 't versoeck leveren van
speck en vleesch dient nauwer acht gesla-
gen datter niet te hastigh overgesloopen
en werdt, alsoo er nu tydts genoegh tot
zijn zal lijffbouder offte klappus bladien
mede moet spaersaem in de brandew-
int geheel niet vercoft ofte voor den to-
rantsoen uytgegeven te werden —

verders moeten mede sorge gedragen
werden dat wij ons niet te seer ontblo-
ten van pomp leer zeyldoek off holl.
zeyl gaeren nochte ook van dengelijck-
ten wercken nu jongst uyt de slaut
Spanbrocke geeyst de geleende sagoe
aenden Sanbandaer Sadaja en soo veel
er nogh op den te versenden staet
sal soo wanneer de Coninx sagoe van Sam-
came dienende ingevoert te werden het
welcke soo wanneer het voedaen is soo ma-
er wel meer voor d'E Comp.e ingecoft
werden adap sullen wij soo het wel
niet meer benoodight zijn evenwel
kan het geen quaedt datter wat in voor-
raet zij, maer bosplancken op haer
behoorde lenghte en breete, mogen er me-
ede 2 a 300 werden ingecoft de wijl
al onse baijplancken verbesight zijn
de cassa sal ook ten vervolge en soo haest
als ick vertrocken ben dienen opgeno-
men en alles naeuwkeurigh tegens de or-
donnantie nagesien werden sorgh
dragende datter nadendelycx weynigh
boven de 1000 Rds in blyven —

den keldewachter sal daer mede bestiplijk
gehouden werden, dat vant ter verw-
werpende bewijst en recq.m geeft soo haer
het voorvalt dit dan soo verre den lasp-
den xp.te administratuer aen gaet, het
geven den raet int algemeijn raeckt is

Mede

Augustus P.mo

wel t voornaemste; datter niet alle mogele=
voorsigtigheyt en omsigtigheyt werde omme=
gegaen met de ternataense zyn zo groo,
te en tidoreesen die in hunne ruste
maer laetende ende soo weynigh met de
heeren ommegaende als eenighsints mogele
ende dan niet voor soo veel deselve noo,
dig is, laetende deselve vrijlyck onder
den anderen voeden vrede soo lange
zij willen bestoorgende de Inl.n dat de
ternataanen en tidoreesen tot geen dade
lyckheyt onder elkanderen uyt spatten —
En alsoo wij ook ondanckx ons selven som
wijlen wel dienste der E. Comp.e met de
hinkende moeten hinken, V.n ons tidoree
geduurige besigh houdt met vijheeryen
en weeleerende zyde steekjens sneedende
ons den hooningh al vrij wat dick omden
mondt daer wij tot walgens toe, wat
moete om afflekken aen hebben, en
onder wijlen zien moeten dat zij vast
hunne spaense wijgen braden, soo sullen
UEd.s op dien trant en lon het al mede
stemmen, blijvende geen schijn geusheyt=
schuldige en spreekende off schrijvende
al mede door gelyckenisse, soo duyster
om raeden als immers mogelyck is —
ende niet recht uyt houdende alle saec,
ken naer hunne gewoonte mede braeff
slepende zijnde jegenwoordigh ende
tot naeder last van haere Ed.e hoogh
achtbaerheeden zulcx dog ons vijanden=
belangt wij zullen mede den wegh=
tot batchian aen beveelen naeuw
acht te slaen opt gedurig tusschen tidore
en batschian omgaen mogte gelyck mee
mede door alle bedencklycke middelen
zult trachten te weeten watter op tidore
omgaet houdende gedurende mijn af
zijn, daer toe twee goede spions aen,

die

8/ augustius P^mo

die ook wel wat ruym mogen beloont
werden ende moet den eenen vanden
anderen geheelyck niet weten, nogh
en behoeft den raadt sulcx niet te wee-
ten, maer dient de beleydinge deser sake
aen u alleen gelaten, waer toe de
secretaris, onses oordeels mits taal en
sake wel kundigh, bequamelyck
ook wel hier toe dienen ende gebruyckt
soude connen werden den cap^tyn der
mardykeren zullen UEd. ende aen-
houden om rapport te doen van alle
geruchten te ooren off te kennisse com-
mende vry scherpelder en sneediger
om ijls uyt te voorschijn als ons den tale
aendient, en sal hy sulcx ook oprechte
genough doen te meer synde dienst
uyt eygene beweginge aengeboode
heeft schynende wat naer yverigh op
te leggen, twelck niet belet maer nae
vermogen gevoedt moet werden dogh
bescheydelyck en dat het geene van bey-
[?], en dus doende sal yder syn
best doen om wat hy weet dagelycx
aen te brengen —

ende alsoo wy in drie maelen ende
dagen aen den anderen gesien hebben
datter in ternaelen brandt ontstaen
ofte gesticht is, zullen UEd. aenstonts
naer myn vertreck besorgen datter
overal hondert stuc water bambo[?]
yder nogh alhier soo wel int Casteel
als voor Stadt en mardyckers quar[?]
12 [?] bambosen geduyrigh met
water gevult houden, zullende
gemelde en altoos mede de stuc en
op den eersten der maandt door ge-
committeerdens besoght werden
en verders soo menigh maelen als

het

Augustus 8.mo

het den fiscael sal goet duncken, ende dat op-
verbeurte daer toe staende mogende ook
wel bij provisie een brandt order beraemt
werden, en sal men dien volgende den cap:tes
ende ladders die eenige ontreddert zijn, be
deselve laten verhelpen en daer en boven
nogh vyff off ses nieuwe en ses brant haecken
een deele al nieuw maecken laten —
En alsoo den Comme Amsterdam nu meede
met ons vertrecket, ende deselve tot desselfs
huishoudinge ander hout versoeckt, soo sul-
len [illegible] maendel.m op zijn hooghedts versoeke
aen Sjouw Singi vyftigh [illegible] gegeven
werden sonder meer, en begeert zijn hoogh.
dat haer niets in voorraet maer maendel.m
ende ook niet meer dan het genoemde
en werde gegeven, het welck in afcor
tinge der halve maendel rantsoen op syn
hoogh.ts reeq.m maet gestelt werden —
Soo mede het geene den Smith voor het
nieuwe huys vanden Comme maecken
mogt als hengsels en handels, doch
sloten zullen niet dan voor ons selven
ende in voorraet gemaeckt werden, mogh
ook geenige spijckers aen niemant
wie hij zy verkoght ofte gegeven werden
Sjouw Singi heeft ons mede bij sonderl.e
versocht om den ouden ouden schrijnwer-
ker miggiel, die haer kosteel.m [illegible],
houte kas daer eenige stucken outlijmt
en afgevallen zijn met des een langetyt
in zon en regen onder den blaeuwen
hemel gelaten te hebben weder wat
verhelpen mogte; lymen en op smecken,
het welck den cap:n dan soo haest jets ver-
trocken ben can laten geschieden —
Soo haest het deselve termijn vanden
pachter sal verschenen wesen, en ter
sorge gedragen dat hij aenstonts werde
aengemaent ende een deselven betaelt
en moet daer niet op gesloegt werden omme

geh

10/ Augustus P.mo

gedenquaadde gewoonte in te voeren, soo bij al
dien deselve Chialoup van Xulaquam mogte
UEd.s den Zagoe tot den prys van voorheen
in betalinge van zyn pagt aennemen
off ook wel afcoopen —
ook mogen hem te gemoet comen hondert
en op stoninkeptelg.en gesteet werden ag
ter volgens nevens gaende versoekschrift
van zyn hoogh.t
de Chialoupe welke ons maeke ik staet
dat nogh wel drie weken oste den maent
uyt sal blyven al weder hier wesen van
Amboina verschijnt: ondertusschen can ons
het schip gelaas gedurige vaerdigh gehou
den werden, om offer in de eerste 14 dagen
ijts voor viel om ons zulcx te verschi
naer Obij te laden welken, van waer
wij staet maken niet voor't laetste van
aug.o, soo alles claer sal raken, te sullen
cunnen vertrecken ondertusschen soo wan
neer d' Chialoup opdaegt moeter bij sonder
sorge voor de plancken werden gedragen
en ook voor sodanige touwerken
als wij van daer becomen mogten laeten
het touwwerk op de Constapels solder
boven 't groote pakhuys en affuys de
yser houte plancken tot capen onder
de loos tegen over het selvige pakhuys,
dogh dyser houte plancken boven op de
halve binnen geborgen werden, want
te de bruyn plancken voor al niet op
den anderen leggen hebbende tot onse
schade geleert dat de selve verbroyen
en versticken —
Soo wanneer er eenige ons quarnisoen
houderen eenige goede maenden proost
oste den tydt voorvalt, datter lewinge
verstrekt werdt, sal zulcx des avonts
ingebedt geschieden, en ordonnantie
door S.r Proost ende den Secretaris in
naeme van den raedt getekent werden

besorgende

besorgende den soldij bovengemelde dat altijts
de rolle bij der handt hebt om te sien off
zij te goedt off te quaadt staen —
den tijt ontschiet mij om nader op 't papier
te brengen soo daer enige geringe saec-
ken offte ook selffs wel van belangh mogh-
te voorvallen daer op je geen voordigh
niet gedacht is offte hebt connen werden,
daer inne laeten wij aen den raedt haere
vrije wille en keuren met versekert,
dat niet anders dan den welstant der
E Comp.e en hun selffs ter en plight sal
betracht werden —

Nogh nadeesdan en voort laete, wil ick
allen en een ijder in bysonder vrunde-
lycke ommegangh buyten twist, onenigh.
offte gekijff aen, bevoelen, gelyck godt
zij danck tot nu toe sedert mijn hier
wesen met den anderen goed gehebt bly-
vende Onderstondt UE.s hertgrondige
genegene Vrundt R: Padtbrugge In
margine Maleijen Int Casteel Oran-
gie adij P.mo Augustus A.o 1678 —
Wenschende sijn E en desselffs vordere geselschap-
pen mede van den hemel af biddende voor-
spoedt heijl en zegen mitsgaders in alle
zijn E.s aenslagen geluckige progressen
tot welstandt en bevorderinge tot wel-
standt en bevorderinge van den Stadt
der E Comp.e in het Molucse gebiedt —

Dingsdags 2.e d.o } niets voorgevallen
Woensdags 3.e d.o }

Donderdags 4.e d.o inden morgenstondt comt den secretaris
weder om van Tidoor, den welcken des avonts
naer 't gebedt den raedt communiceerden
desselffs raport en verrigt op Tidoor, ende
voorts hebbende den heer gouvern.r de selve
gecommandeerde nademende E. dat in nader
voort en geduijrende sijn E.s uijtwesen
aende guarnisoen houderen geen reys

den secretaris andries Olofsz.n comt weder van tidoor —

naer

12 Augustus 4e do naer welke padij tot schaersheden, souden we-
derom verstrekt en dat men desselve soo
veel immers doende souden sich vande
hant quijt te maecken, bij sonderlijcke
om dat van manado weder een seeckere
quantiteijt staende in te komen —

Vrydags 5e do = Vertrocken in desen morgenstondt
de alhier gebleven mindanaeuwers
met de door haer gecochte sloep vande
mixties borger Coopman Pieter de Stoot
weder naer de selver woonplaets —

Saturdags 6e do = Niets voorgevallen —

Sondags 7e do Ontfingen een brieff vanden heer gouver-
neur van voort Wijlandt maer quam
vernemende niets van sonderlinge
belangh, als den hr. 't geen sijn Edelen
secretaris van voorheenen hadde
gerecommandeert, naementlijck wer-
dende het cierbaer der padij alhier inde
packhuijsen bewaerende

Maandags 8e do = Heeden des naer middaghs vertreckt
van dese reede d' chialoup de Coopman
toebehoorende den mixties borger Pie-
ter Tidesz., naer amboina waer mede
een brieff en eenige bijlagen aende
heer gouverneur hebben afgevaerdight,
nevens een silvere beslagen rottingh
de welcken sijn E. voornemens is
geweest om den koninck van tambocko
te vereeren. maer naer amboina
en is tegenwoordigh geen schrijvens
(uijt gebreck van stoffe) afgesonden
geworden —

den borger Coopman pieter tidesz. sent sijn chialoup naer amboina —

Dinsdags 9e do = niets van opmerckinge voorgevallen

Woensdags 10e do snaghts tusschen elff en 12 uijren hadde
aerdtbevinge, tgeen wel een lange
wijle duijrde souder nochtans godt-
loff geen schade gedaen te hebben —
Savonts naer gebedt is in raede geaar-
resteert vermits swackheijt der leeden
des raedts van justitie, dat den opper
Chirurgijn

snaghts aerdtbevinge geweest savonts bevo-
ren tweeleeden inden raede van justitie geassumeert —

Chirurgijn mathys molckman, neffens
den Cassier Cornelis Jongbrijck daer inne
sullen werden g'assumeert, en geset deselve [?]
bij provisie en tot nader seggens toe —
hebben vertrocken de chialoup van den
mistits borger Jacobus Sterus [?] naer
manado —

Donderdags 11en d°. Ordonnaris vergaderinge der justitie
waer inne den bootsman Jan de Wolf
Cuyper Reynier Coushemacker en
Cornelis Janse matroos, alle beschuldigde,
geweest zijnde op 't fluyt schip Span
broek, op den eysch van den p:le fiscael
Andries Oloffsz. gecondemneert sijn
geworden over het houden ongehoor
saemheyt en hart neckigheyt jegens de
gecommitteerdens uyt den politiquen
raadt in het voorsitten van den stierman
Cristoffel Franck, en afsetten van
Schipper Abram Marlot, vier maenden
aen s' Comp:es gemeene wercken sonder
loon off gagie te arbeyden, met den
eenen de voor drie maenden voor de
Bootsman 2 d:os voor de beyde laetst
noemde; pro fisco, cum expensis —
en noch daer en boven yder met
driehondert dagh slagen gelaerst te
werden, welcke oock naer 't eyndigen
van gesijde vergaderinge hunne
op geleyde straffe hebben ontfangen
wesende „[d° sterod]„ op hunne harde bidden en
smeken, door de politique leeden des
raadts ordonnaire „[matroossen]„ tantsaen voorge„
staen geworden —

eenige onwilligers worden aen s' Comp:es gemeene wercken gecondemneert

Vrydags 12en d° den Cap:n en Secretaris gaen dees —
op 't versoeck van d'jouw pingi naer
ternaeten uit hoff, al waer den Mayest [?]
geweest zijnde; vertoonde zy d'eeden
houtcas die voor desen ten nederen
deelen ontrampoeneert, en van mal
canderen geraeckt was, hoeder noch
eenige stucken ontbraeken, om Laet
geijnt te werden, versoeckende daer
toe den timmerman, 't gene haer door

den Cap:n Cornelis Sweers en den Secretaris Loff sanghs gaen dees naer Ternaeten tot besoeck van d'jouw pingi —

den

deser Cap:tein [illegible] toegestaen wierdt, voorders maer
de djouw Singi bekent gem:te den Sengaji tobe-
co, den secretaris in passant bevoorens hadt
gedaen, dat de gewesene huysvrouwe van den
sabandaer Cilebe gorahe gem:t 't welcke drie
a vier dagen geleden naer tidoor in de
negorie marijoko, was gevlucht souden
nogtans de welcke dat zy daer toe d'minste
redenen heeft gehadt, als al de welke dat sy met
haer moeder met alle nodige konden accor-
deeren, maer de principaelste redenen
waeren dese, namentlyck dat haer vader ma-
judas by sonderlinge last, dat sy sulx souden
doen, van welcke negorie sy met hulpe van
prins Doram op soakivo is gebragt geworden
waer al zy haer tegenwoordigh ophout —

seekere vrouw in de nagelen gestraft op brandtstigten —

desen dagh is ook in t ceynaelen gestraft seekere
vrouws persoon die over brandtstigt den
is geapprehendeert en beschuldight geworden
synde gesententieert om gegeesselt ende
vingeren afgekapt off gesneden te werden,
op yder hoek van de straeten, maer met
voorbidden van djouw singi, gepardonneert
met geesselinge en een aenmaninge van hou-
ten —

Saturdagh 13e do } niets voorgevallen
Sondagh 14e do }

maendagh 15e do vertrecken 12 onser mardyckeren met
de Seyl gilalo naer doree Eust tot pal-
sadeh tot het hooft aende haut te haeken

dinsdagh 16e do op de oost gevel vant predicant voltoyde
parkoeten uyt kooper gesneede [illegible]
op gerigt geworden —

Woensdagh 17e do desen morgen stondt ontfingen wy brieff
van den sergeant commandant van marqui-
en prainco, vertrende de welcke de selve
om goede [illegible] kost penningen en ander
benodigheden, volgens den inhoude des
selfs

Donderdagh 18e do Ordonnaris vergaderinge der justitie
dogh

doch daer inne niet advanceerende waerdigh verhandelt, als eenige kleijne civile questien, en verschillen afgedaen geworden

'svoormiddaghs comt een praeuw van Batchian ter reede bedragende naijnigh claxpus en Saguo meel

Saccoots naer 't gebedt wordt den guarnisoen boeckhouder, (ingevalle) over de rolle der goede maenden om naer gesien en geteyckent te werden, mits den ordonnaire tydt gecomen zynde, om aen guarnisoen betalingh te doen, 't welcke dan in staede gesien en geexamineert zynde, is volgens gemeene gebruycke de verstreckinge toegestaen, d' 't eg quaedt hebbende een ende te goet hebben twee maenden, om daer voor bij hooghen belast te werden, gelyck al reede geschiet is, met die jonghst opgegeven de venditie van Sr Compes goederen hebben gemeijnt gesadt werdende den winckelier voorts geaccommandeert maer voor den derde deel aen contanten te verstrecken en in lywaet deser sorteringe als gepas te beeillen roode cadcans do gevuinde bleau, vermits de selve hier uyt de winckel qualyck anders maer konnen gebraght werden —

goede maenden voor 't guarnisoen toegestaen doch meest in kleeden

Vrydags 19e do d'affgesonden praeuw van Marquian vertreckt des naermiddaghs wederom met de goede maenden aende guarnisoen houders, tweehondert rd tot koft xen en andere [illegible] behoeftigheeden voe[illegible], den inhoudt des brieff aenden Sergt Commandant Miggiel Giel, hier inde afgaende brieffboeck geinsireert

een praeuw met goede maende en andere behoeftigheeden naer Marquian —

Saturdagh 20e do 'svoormiddaghs al wederom harde aerdtschuddinge met langhsaeme bewegingen sonder schaede te lyden over gegaen

tegen den avondt comen de mardyckers weder van de overkust met 44 pallisaden en 30 sparren —

Sondagh 21 d° d° niet voorgevallen —

maendagh 22 d° d° d'mardyckers met de zijse gulalo vaerden weder naer d'oorden uyt, om nogh meer palli, sado en sparren te haelen

Dinsdagh 23 d° d° des avondts naer gebedt, maeckeden andere soo den p.e administrateur Gerbrandt Rooft in raede bekent dat d' tarwe jongest van Batavia p.r d' fluyt Spanbroeck ontfangen en nogh p.r restant int packhuys gebleeven, nu teenemael ontrent acht a thien dagen, sedert wanneer laest gevisit.t is geworden, soo witte wormen is geraeckt, waerdoor deselve binnen korte dagen stondt teenemael verteert geworden, gevende derhalven den vergaderden raedt in bedenckenden en neemen hen in overleggen hoedanigh deselve best soude konnen conserveeren, en van dat schadelijck gedierte bevrijdt en gesuyvert werden, waer op dan in raede gelet zijnde is verstaen goedt gevonden en vast gestelt datmen d° tarwe teenemael soude laeten overdragen in des administrateurs woonhuys om aldaer uyt de sacken gestort, en geduyrigh omgeschept te werden, alswanneer verhoopt en vertrouwt werdt dat d° wormen van haer selven souden vergaen niet zijnde g' oordeelt, dat d' selve uyt de warmte off hitte en verdompte haer oorspronck hebben genomen gehadt, volgens nader resolutie daer d' matroosen en andere trop werckers, op —

den slagh van witte wormen inde tarwe vernomen ende daer omme uytgepackt in

des administrateurs huys goedt gevonden omte doen opdragen

Woensd.e 24 d° des morgens vroegh, met werck zijn gestelt, en voorsz.e tarwe inde camer naest des predikants wooningh gebraght, om de comp.r ongel.r behaels hier soo veel doenl.k voor verdere schade te hoeden —

dessen morgen stondt in t aenbeelden van den dach, 16 uhr weder aerdtbevinge gevoelt geworden —

med-n

Inden avondt stondt [illegible] de mardijckers wederom vande oordre uyt al daer gaende brengende 42 stx pallisaden, en 4 stucken voor de bazaar —

Donderdagh 25 Do [illegible] de mardijckers van dien noch [illegible] naer de [illegible] voort, om [illegible] [illegible] hout [illegible] te halen, als stucken en sparren —

Vrydagh 26 Do in desen morgenstondt werdt Compes Cassa onder den boekhouder Cornelis Jan[illegible] [illegible], [illegible], volgens [illegible] ordre en [illegible] vanden [illegible] gouverneur [illegible] instructie [illegible] door den [illegible] fiscael Andries [illegible] en [illegible] boekhouder [illegible], als daer toe gecommitteerdens opgenomen, en naer gesien geworden by welcke opneminge bevonden is, naer dat [illegible] boek, tegens de ordonnantien [illegible] was geconfronteert, de somma van 99 Rds te cort. waer van de [illegible] gecommitteerdens den raedt des avonts naer [illegible] rapport gebracht, daer en voorders [illegible] op die saecke geledt [illegible] wierdt verstaen dat men den [illegible] daer over [illegible] [illegible] [illegible], zijne bedeninge [illegible] [illegible], [illegible] belofte gedaen [illegible] de [illegible] te kort [illegible] penningen binnen acht a thien dagen in cassa te [illegible] schaffen, hebbende daer toe [illegible] obligatie van [illegible] vanden [illegible] [illegible] van Compes hospitael, [illegible] hy [illegible] somma van [illegible] Rds heeft [illegible], tot het [illegible] van [illegible] [illegible] [illegible] is geresolveert dat de Cassa naer [illegible] tydt [illegible] wederom soude opgenomen werden, naer by [illegible] binnen korte dagen

de Cassa onder Cornelis Lingherijck opgenomen en te cort bevonden 99 Rds

Rapporters off van [illegible]

tgeene dien aengaende in opneminge is genomen en vastgestelt —

nemen, wij deselve quaat comporterende van
't casteel moghten comen ontvreemt werden
kunnende d'E Comp:e bij voorsz:en weerom
voldoende somma, geen schade voor als nogh
lijden, mits andersz: desselfs goederen als andere
voor soo veel die somma belangt hadde
guarant genoughsaem konnen hebben, —

den pachter der sterke dranken geconsent:t om naer Batchian te mogen vertrecken

Cornelis Pietersz: borger coopman en pagter
der sterke dranken alhier vertoont in sca-
des avondts seekere verclaringe wanta-
len vanden serg:t command:t tot Batchian
vermeldende dat den schepen op en ontrent
't fort Barnaveldt, met het vercoopen van
sterke dranck, sluyckerye, tot syn remon-
strans groote nadeel bedreeff, en daerin
mede voort continueerde, versoekende
oversulcx dat hem licentie moght gegun
werden, om een keer derwaerts te doen
en dat hem, wen dien dijende den gesworen
dienaer uyt de penninghen, als gecommitt:
tot deselfs eygen kost en moghte gegeven
werden, om naer voorsz sluykerije te
ondersoeken 't welck hem doch, hier op in rade
gelet zijnde, is syn remontrans versoek
toegestaen geworden, en dat den 4:de adsis-
tent Paulus Steven als gecommitteerde hem der
souden mede transporteeren, om met den
pachter voorsz:en 't onderscheyden soo veel
doenl:en te assisteeren —

Saturdagh 27:e d:o niets voorgevallen

Sondagh 28:e d:o den mixtus borger Cornelis Pietersz: en
4:de adsist:t voorsz vertrecken p:r prauw
in den morgen stondt naer Batchian,

Maendagh 29:e d:o arriveerde als voormiddaghs den jong

den jonge van Tagalanda arriveert en brenght brieven [van] jongen coningh en 's Schoolm:r

van Tayalanda, te weeten brengende de
par gys cocus noolen, en dito olij den
Cap:n Lauwt, en voorsz:e vaertuygh als hoo- [Cornelis Frans: op]
commandeerde, hebbende ons eenige uit Mal-
geschreven brieven overhandight als van
den jongen koninck gorgodgodabma, en
Schoolm:r

schoolm.r Pedro Pays, vermeldende niets van
sonderlinge belangh, dan alleen. klaeght deze
schoolm.r overdraght der inwoonderen, om
tot het gehoor van godts woordt te komen,
maer immers de goede geregtigheden met hulpe
vanden Coninck van tanbocan was ge-
schiet, die welcke den ijveraer vanden christen-
leere schijnt te zijn, aengesien hij geen leer-
ders valsche en verkeerde mahomets in sijne
onderhoorige landen en wil tolereren
ofte gedoogen, maer dese voor 't zedert zijne
bekeeringe vervolght hebbende, gelijcke
zulcx genoeghsaem gebleken is met het uijt
roijen vanden tempel, als andere Ceremonien
als bij 't schrijv.t vanden predicant Zacharias
Caheyn,, gesien en gelesen worden, deze jonge
Coninck was voornemens geweest om den
keer, volgens zijne gedane beloften aende
heer gouverneur, herwaerts over te komen,
maer heeft d'reijse niets in 't werck gestelt
gehadt, dese overgekomene luyden en heb-
ben niet nieuws weeten te verhalen,
niets op en ontrent d'eylanden als Sangi
Chiauw, en tagoulanda, alles in veel
eenigh.t en goeden standt ten tyde hunnes
vertrecke van daer was geweest, maer
ofte eenige veranderinge inde saecken
't sedert den 19 maij wanneer sij voorder
... maer in zee waeren geloopen,
sij gekomen was hun onbekent 't sedert
welcken tydt sij door de stroom en variable
winden tusschen de eylanden geswerven
en eerst tot aen talauw verdreven,
waer van sij gesint en voornemens
waeren weder naer huys te keeren, maer
de stroom heeft hunlieden wel en dancke
jae buyten vermoeden den 10.e deser
reede gebraght, ende aengesien sij lieden
niets hunne lange en ... reijse
gebreck van levens middelen leyde en
klaeghde te hebben is hun ... der
... tot nodige onderhout en

sustentement

Den Coninck van tanboccan was op tagoulanda genoodsaeckt ... sich den ijveraer te sijn van 't Christendom

Van het bedrijven van dese luyden die het geweest hun tot onderhout is gegeven

hebben konden toegestaen geworden ½ last
padij en 3 [illegible] rijs —

den jongen tidoorsen koninck afgesant coomt binnen Casteel dessels versoecke —

Desen avont stont versocht al hier den Sengh
Caboulo afgesant des Tidoreesen Coninckx,
welcke eens wegen in sadde compareerde
onder tolcq Andries Cors, versoeckende mits
betaelinge om noch een halve last sout
den raedt wordt gesegde versoecke in opmer-
kinge oorewel dat niemant sulcx niet hatte
ned[illegible] soude connen off mogen affslaen, ter-
wijle daer van nogh rijckelijck versien zijn-
de, weerders om alle jalousie soo veel in
ons is doende, voor te comen der halven so
is Zijn Hoogh.t versoecke toegestaen geworden
tot den prijs vande Bazaar want wijge-
rende Sijn Hoogh.t hadden gegeven werden
tot meerder verderinge mits hem niet on-
bekent zijnde dat daer van een besoedsch
vanden toernaten verstreckinge is gedaen
aengesien hij deze zijn versoecke met dese
woorden vermengt liet doen te weeten
dat zij niet dagelijcx op te renaeten quam
omde Comp.e daer omme lastigh of te moe-
te vallen —

djouwsingi laet mede om sout versoecken —

Cap.tn der mardijckeren Gonsalo Pardeau
staedt nu, mede binnen versoeckende voor
gemelte djouwsingi om een halve last sout
ten behoeve vant hoff de Sconinckx
huyshoudinge, hier op dan mede gelet zijnde
is met gemeen advijs toegestaen ¼ last
mits gedoordeelt sijnde genough te wesen
aengesien haer van gesien haer van geseijt
werden soo nu en dan voorders verstreckin-
ge is gedaen geworden —

Dinsdags 30 d.o = inden morgenstont vertreckt des Coninckx
afgesant voorsz.e wederom nader Tidoor

den afgesant vertreckt wederom nader tidoor

sonder sout, vermits geen penninge ge-
noegh op te ... hadde, om meer als 2
1 last te betaelen, en schoon hem assis-
tie van penningen wiert gepresenteert
soo vermocht hij niet sulcx op hem sonder
special last van Zijn Hoogh.t te hebben

nemen —

nemen, ende aengesien den raedt oock
niet vermogens en waeren aen zyn Hoogh[eyt]
voor minder prijs dan de ternataenen
over te laeten, soo is sulcx in zyne handen
en wille gegeven geworden om te neme-
nen ofte wel te laeten —

Woensdagh ult[i]mo d[it]o = niets van bysonderheyt opmerckinge
voorgevallen den ... wordt door onse
gehuurde mardyckers den 120 st[uck]s bamboesen
ende enige bossen bosch rottingh aende
handt gebracht

September
Donderdagh p[ri]mo = in des morgenstondt komt den ondertolq
andries ceb binnen t casteel den cap[itey]n
en secretaris bekent maeckende in
ternaeten gehoort en verstaen te hebben
dat den coninck amsterdam op verleden
nacht schynende uit hoff was verscheyden,
en dat de corcor waer mede zyn hoogh[eyt]
was overgecomen, stillekens achter
t landt was gescheept —

geruchten van dat den koninck amsterdam verleden nacht in ternaten was gevlucht

naer t eyndigen van de ordinaire verga-
deringe der justitie comt binnen t casteel
den ternataenschen schryver kessusa
den raadt overhandigende een brieff
door de H[ee]r gouv[erneu]r van obij gesz[onde]n wel-
kers t inhouden bij t aenkomende brieff
boek sal connen gelesen worden —

met den ternataensch schryver cissusa van de g[ouverneu]r gouv[erneu]r brieven ontfangen

ontrent den avondt komt den ondertolq
wederom, te rugh volgens gegeven be-
vel, in ternaten geweest en ondersoght
te hebben, wegens de geruchten van
des konincx overcomste dogh bevindt
de selve maer uyt stroyselen en ge-
fingeerde leugens te zyn, egter wordt
dit bij de princesse gomma lamma
taliter qualiter geloofft en aengaende
de corcor die achter het landt was ge[weest]
is gemeldt de selve waer mede voorsz
kessusa van obij was gecomen als de-
selve met sijns hoogh[eyt]s en de H[ee]r gouv[erneu]rs
brieven van daer naer henen afge-
sonden —

de geruchten van des koninckx amsterdams komste onwaerachtig bevonden —

hebben

Hebben zijnde ook vier man uyt het zelve gegaen, voorders wierd des avondts inde vergaderingh, op zeeckere drostighe versoecken yder twee maenden gagie, op hun reyse te genieten toegestaen is, niets inde maent Aug[s]. ofte met het guarnisoen niet en hadden genooten —

Vrijdagh 2[e] d[o]. niets vermeldenswaerdigh voorgevallen —

Saturdagh 3[e] d[o]. wierdt den secretaris door den mardijcker Guilhelmo Clermont op des selfs gedaene ondersoecke aengedient, datt seecker Batchiaensche prauw, waer mede hij off gecomen was, op den 18[e] der verleeden maent verschey[n]t in passant twee brieven, een van den ouden en d'andere van den jongen koninck, door zyn hoogh[t] alloway, die geëx[pr]. heeft over geleevert, sonder yets vanden inhout te weten, edoch hij seyde hem wel bewust te zijn dat den ouden coninck, saifodin van den Batchiander voor desen om een buffle hadt versocht en vorders dat dese prauw, die den 26e daer aen van hier vertrocken is, wel ontrent 8 a 10 dagen op antwoort en eenige tijt van voorsz hoogheden hadden gewacht, tgeene dan becomen hebbende souw deselve kleyne vereeringe is de selve gerétourneert —

Seeker mardijcker maeckt den secretaris bekent dat den koninck van Batchian aen den koninck van Ternaten twee brieven had gesonden —

Sondagh 4e d[o]. ontfingen den brieff van den serg[t] comm[t] van Macquian, van geen besonder inhoude den e[rw]. adwijsende zijn gedaene visite der speceryen op, dienende d'vijanden tot Gorra alwaer den getalle van ontrent 95 na gebooren hadt verdistrueert en t ter neder gevelt, behalven een groote menighte jonge spruytens, als omstandelijcker in voorsz[e]. brieff in t aenkomende brieff boeck geinsereert, sal connen gesien werden —

Den brieff van den commandant van Macquian ontfangen vermeldt van uyt roijinge deniger speceryboomen —

Savonts inde vergaderingh compareerde den cap[n]. der mardijckers bekent

2400 a dappen van den Capt[n]. —

maeckende

Lauwet Kedeti gekoght

medebrengende dat den kap[n] Lauwet Kedeti
2400 lb padij van de andere handt hadt gebracht
de welcke hij d'E Comp:[e] presenteerde te
vercoopen 120 lb voor een r[ds]: waer
voorde selve dan ook zijn aengenomen
op dat wanneer daer ontrent soude mogen
verlegen zijn niet en hoeve verlegen
te staen, —

Maendaghs 5 d[o]: inden morgenstondt verschijnt hier voorden
vermelde Cuylen – Tanboulo, des Conincks
van Tidoors afgesant, wederom, en hadt
't sout, hem jongst in vergaderinge toe-
gestaen sonder yts voorders hier ontrent
melden te vertrecken gebooden —

den afgesant Caboulo comt van Tidoor 't haelt 't geene hem jongst toegestaen wierdt versiert

Dinsdaghs 6 d[o]: komt desen voormiddagh hier te verschijnen
des Conincx Safoedins Sapjou geseit Caysou
en versoeckt om eenige platgelden mits be-
talinge, en vermits soodanige sorteringe
van kleeden bij d'E Comp:[e] jegenwoordigh
niet en was te becomen is den selven
ook des naermiddaghs wedergekeert —
den kap[n] der mardyckers stadt des
avondts naer gedaen inde vergaderin-
ge binnen, en doet wegens, Doun Pingi
mondelingh versoeke, om 1 picol kleyne
spijckers, tot de vernieuwinge van sijn hoogh[s]
des Conincx amst[dam]: groote niewe en
ten minste wel volmaeckte huys—
doch vermits soodanige sorteringe
bij d'E Comp:[s] packhuysen niet en was
becrustende is haer versoeck onder beloofte
de en nimbadunde tevens afgeslagen
geworden —

den spion van den Conincks tidoor versoeckt ... van den Coninck binnen 't Casteel —

Jouan Pingi laet versoecken om spijckers maer obtineert niet

Woensd[agh] 7 d[o]: niets voorgevallen —
donderd[agh] 8 d[o]: Ordonnaris vergaderinge der justitie
daer bij is den jongh mardycker Salva-
dor Pereira ende huysvrouwe van
C[n] Christen Chinees Fredderick Meijerhooft
over begaene overspel, en deselve[n] quijt-
sen van voorsz[n] Meijerhooft voor

twee overspeelders bij d'justitie aende Comp[s] gemeene wercken gecondemneert

medegedeelt ...

negenendertigh jaren aen Compe gedien
ne veraeken met den kellinge, achterbleven ge-
comen, gecondemneert geworden naer
dat bevoorens op d'ordinaris executie plaet
met roeden gestrengelt sonde gegeesselt syn,

Vrydagh 9e do = niets van opmerckinge voorgevallen

Saturdagh 10e do 's voormiddaghs worden voorsz delinquanten
Salvador Sedra en Anna Jansz vol-
gens sententie en uytspraecke op register
geven in den achtb. raedt van justitie
gevelt ter executie gestelt —

twee opgespeelders ter exe-cutie gestelt

Sondaghs 11e do Comt den Capn Lauwt Cornelis Francq
met zyn geselschap van Tagulanda bin-
nen 't Casteel, en neemen van den raedt
hare afscheydt, naer dat de selve bevoorens
op hun ernstige versoeck Compe negen-
tot den verderinge 16 toegevoegt gewor-
den 20 lb boscruyt en 30 lb musquet-
koegels dese luyden wiert dan mede op-
handight den brieff van den raedt inge-
genomen met eenige bijlagen aen
de hr gouverneur tot adverdentie van
onse goederen en gelegentheyt en toestandt bij
den ontrent dese quartieren gelijcke na-
der int affgaende brieffen sal kunnen
werden bericht, waer toe sonder ver-
der verhael te doen werdt gerefereert
en geadgeen —

Capn Lauws van Tagulanda neemt van den raedt afscheydt —

wort op syn versoeck met eenige boscruyt versien

Maendagh 12e do = arriveert in den morgenstondt van
Banda de chialoup Sophia toebehoorende
onsen mixties borger Pieter Lidts ons
overhandigende den kleyne brieffie
met eenige bijlagen, dienende tot ad-
vertentie vant gepasseerde in die quartie-
ren was, die voorsz borger Coopman
van hier tegens aengegane contract
hadt vervoert, en gelucket t welck
hem in toecomende tot een genoegh-
saame lesse sal verstrecken om zyn
voorwaerden stip weycker naer te

de chialoup van onsen vrij borger Pieter Lidts ar-riveert van Banda den do

comen

comen en onderhouden —

Smaendaegs de Chineese chialoup van amboina met brieven vande pangeringe aldaer gearriveert

Soo mede arriveerde des namiddaghs een chialoup van amboina toebehooren den Chinees Tan Engh die volgens des selfs seggen expres hierom soude gecomen zijn om tot d'onderhandtse en be begonnen wercken te kessteenen en dackpannen tot den prijs van amboina te backen hier mede ontfin gen dan ook den brieffie vande pange ringe aldaer geschreven nevens weijnige bijladen, nogtans sonder bijsondere nieuws als deselve sekere extract dagregister door den adsistent Jouber muys, vermelt dat hem door den coninck van Massoal soude bekent gemaeckt zijn geweest als dat den jongen coninck

woordt van amboina

van Tidoor, ofte wel den prins Cram de Papodesse roovers van Patanie souden op gemaeckt hebben, om op Compagnies onderdanen tot amboina, te varen en rooven ter wijlen hem d'Compe. deghoor gaen Comste niet en kende, ofte d'ander nemen maer wat van die saecke sij sal metter tijdt wel comen te vaeren en onderwonden werden —

Cappn. Snoderis en secretaris loffsangh op versoeck van djouns pingi gaen naer t hoff —

Den Cappn. en Secretaris gaen weder op t versoeck van djaunpingi naer t hoff van ternaten en besigtigen aldaer des Conincx nieuwe woninge maer toe djaunpingi om hen deughsch en gaeden den tot de voorschreven en deuren ... maer soodanigh versoeck is voor deese affgeslagen geworden, tot tijdt en wijlen dat den raedt hier over inte nemen haere deliberatie soude hebben genomen, ondertusschen den secreta ris voorheen bekent gemaeckt was, dat den koninck Mandarsaha loffelycker memorie inden jaere 1671

versoeck van djounspingi om hier wederom tot des Coninck

van

huys, afgeslagen —

van Batavia twee groote kisten vol koper
werck hadde ontboden en ontfangen, van al het
geene tot den grooten woninge behoorde, als
tot vensters en deuren gehengels slot sleutels &c.,
welck koperwerck den overledenen Radaha
Callamatta, in bewaringe heeft gehadt en
tot nogh ongebesicht sijn geblijven leggen,
derhalven soo wierdt Djouw Pingi door den
Capn. en Secretaris aengeraden, dat sij
naer voorsz. kopperwerck soude laten
ondersoecken, bewijsende den heeren bij desen
off geenen, nootsaeckelijcken styl waerdige
houden, ofte dat selve alreets tot kooper
draet, was verwerckt geworden, waerop
Djouw Pingi niets en heeft geantwoort
soo dat het scheen dat sij van de selve al niet
weinige kennisse hadt waer dese selve gevaren
ofte gebleven sijn —

benevens het hoff een partije dackpannen gevonden die voor de Comp.e wel te pas comen — daer genoemt

aengesien den Capn. en Secretaris bekent
geworden was, dat een seeckere quantiteijt
dackpannen ontrent het hoff waeren bevon-
tende welcke ons seer wel te stade soude
comen tot het decken van de nieuwe woo-
ninge van den baes van de wapen [illegible]
opgemaeckt, soo hebben de selve versocht
dat Djouw Pingi gesegde dackpannen
wilde aenwijsen, en op affkortinge van
s'Conincks schult d'Comp.e overlaten hebt,
dewijl sij [illegible] vermits den koninck
de selve voor als noch niet benoodigt en
was, welcke pannen den Capn. dede —

Dinsdags 13e d.o door de bosschieteren met de schuijts van

met de schuijts van [illegible] te gehaelt —

daer uitt gehaelt en hier aen't Casteel ge-
brengen, synde over 4000 stx int getal
geweest behalven nogh seeckere ander
hoopen, die de bossch.rs met ringelen over
geschapen bevonden hadden, de welcke
almede aen't Casteel staen gebracht te
werden —

Savonts

Sarxout is naer 't gebedt staende der cap.ns der mardijkers weder in de vergaderinge binnen, versoekt wegens jouw den picol wasch en een vlugh cocos olij, voor den [illegible] vaert [illegible], sonder daer mede [illegible] haer tot noodigh gebruyck [illegible] tot [illegible] te brengen, t'geen door den raedt in opmerckinge genomen zynde, is verstaen dat men haer den halven picol wasch en 20 kannen cocos olij soude toevoegen, en vorders belangende haer versoek om [illegible] tot [illegible] is afgeslagen tot nader overleggh —

versoekt van jouw pingij om den halven picol wasch en 20 cannen cocos olij toegestaen

Woensdagh 14 d.o }
Donderdagh 15 d.o } niets voorgevallen

Vrydagh 16 d.o = vertreckt van dese rhede den Chinese korgonko met d'chialoup van den Chinees goelatie weder naer amboina, waermede den kleyn briefken aende regeeringe aldaer geschreven [illegible] werdende weynige by lagen, vermeldende den toestandt van Comp.s saken, [illegible]

Seker Chinese chialoup naer amboina met een brief van den raadt voor de regeeringe aldaer —

Saturdagh 17 d.o = d'Princesse gamma lamma met jouw pingi, met haer staet juff.en verselschapt comende binnen 't Casteel, tot besoeck van juff.w gouvern.e, scheydende in den avondt stondt [illegible] weder een yder in haere wooninge —
Sarxout in de vergaderinge wierdt in [illegible] dienst aengenomen voorsz. stadt van bata.a met 9 g.l en ordinaris soldaten tractement p.r m.t en naer [illegible], onder den vijffjarigh verbandt

Sondagh 18 d.o Ontfingen brieven van d'h.r Gouvern.r geschr. op Obij uyt handen van den [illegible] Paulus Steven, d'welcke op gedes. p.r prau van Batchian was overgecomen, verklarende dat hy den pachter cornelis Pieters [illegible] bedoodt tot Batchian

d'h.r gouverneurs brieven van den raadt, waarby afgesonden over Batchian ontfangen —

Sucht

sulck had geslagen, die verhoopte liet, doen dat
gemelte affist^e nevens dessels huysvrouwe
soo vaerdigh als doenl^k by hem soude toe,
gestaen worden de[illegible]n^e over te vaeren
en dat gy vermits den selven affist^e syn
staet hadt bekent gemaeckt en aenwysin-
ge gedaen waer van de Comp^e by dessels
overlyden, aen hem^e guarant voorde
verpachtinge soude comen, weshalven
is den selver 't selve oock toegestaen ge-
worden —

Maandagh 19 d^o = inden morgenstondt vertreckt den
secretaris andries Deloffz^en benevens
den onder tolcq naer tidoor ten princi-
palen om syn hoogh^t = hafoedin om
syn hoogh^t in dachtigh te maecken noch
geen betaelt, t geene nogh resteerde
tot affbetalinge vande 2960 Rd^s = door
syn hoogh^t = op d^o = leverantie genoten,
vermits hier ten Casteele daer vande-
ven 200 kippen voor jegenwoordigh
niet in voorraet en hadden, ten
anderen om syn hoogh^t aen mede te
spreecken, wegens seeckere vrouws
persoon gen^t = Caffi, die welcke hier in
Comp^s = gevangenhuys, over [illegible] ge-
maeckt te werden, g'apprehendeert sit,
vermits dese vrouwe wordt gesecht
syn hoogh^ts styffdochter te zyn, zynde
de beschuldinge tegens haer^en = dat zy op
't versoeck vande huysvrouwe van Abra-
ham van Bangale, mardycker en
inwoonder deser stede, geneelde tove-
rye hadde bestiert, om den genoeghelyck
met dessels huysvrouwe te doen qui-
neeren gaen totdat zy genoeghde hun le-
ven daer door soude gelaeten hebben,

den secretaris en onder tolcq
streckende naer tidoor

Dinsdagh 20 d^o = niets voorgevallen —

Woensdagh

Woendags 21 = do = }
Donderdags 22 = do = } niet aen 't dyckwaeringhe waerdigh voorgevallen

Vrydagh 23 = do = staet inde vergaderinge des avondts binnen
den Capt.n der mardyckers, en versoeckt ont-
slaginge vo gemelte Lywaet, om 't meden wo-
huys houden te bekleeden, maer wordt
'tselve ontseyt en aengaende haer versoeck
om haer werck, te betaelen van 's Hr
huys, is tot nader overlegh in advys ge-
houden geworden,

t'Versoeck vanden Capn. Singi om ontslaginge Lywaels ontseyt

Saturdags 24 = do = des avondts naer 't gebedt werdt den am-
bonees Anthonij de Mello in 's Comp.s
dienst voor sold.t met 9 gl. p. m.t en
ordonnary soldaten tractement onder
ordonnaire vijff jaerige verbandt aen-
genomen —

Snamiddaghs is seker doodt, en ontkleedt
lighaem, tusschen de punt Royael en
't groot bolwerck, inde gracht, gevonden,
'twelck naer gedaene ondersoeke wierdt
uyt het kleeden, daer inde selve om
vonden lagh, bekent te zijn, den slav-
inne vande weduwe wijlen Sergt.
Jan Barentsz. jegenwoordigh huysvrouwe
vanden mispter Jacob Barentsz, welck
slavinne den wegh en beslooten ge-
bruyckende haer leven is geweest gelycke
sij dan ooc jongst selve ontrent veerthien
dagen verleeden, haer meesters was
ontloopen soo dat de selve, volgens haer
seggen, onbekent was hoedaenigh sij is
komen inde gracht te sterven. Wat
men vande saecke verders metter
tydt sal konnen uyt vinden, moet afge-
wacht werden, 't geheel groot naer beden-
kinge, de wijle de kettingh, waer mede
sij noch geboeyd geweest is, niet en sij
gevonden geworden —
Inden avondtstondt comt den heer Caris
en

Seker doodt lighaem, onbe-
kent, inde gracht besuyden
het Casteel gevonden —

Secretaris en ondertolcq comen wederom van 't
door den doen kapp.t als

en ondertolcq wederom relateerde den
raedt mondelinge een en ander van
haer wedervaren 't geene hier onder int
geschrifte opgestelt en geinsereert, als
't geene deselve deugsaems van belangh
voorgecomen is —

Aanteijckeningh Relaes
van 't geene den Secretaris
Andries Oloffz.en op 't door
bij den ontreden Zijn Hoogh.t
Sayfordin heeft verrigt en
't geene door denselven in bij
sondere opmerckinge ge-
duyrende desselfs audientie
aldaer is genomen —

Alhoewel voorgemelte Hoogh.t Sayfor-
din op mij den derde der voorlede m.t
naer dat d' afscheyt van den voorgemelte mijn
afscheyt van d' E.l gouvern.r dese
provincie Robbertus Padtbrugge
hadt genomen) wel uytdruckel.k
versocht hadt, van den tijt wanneer
niet te verschuymen hadt derwaerts en
bij hem te hallen comen, mits willende
met mij van eenige staets saecken, na-
der spreecken, offte wel naer het spreeck-
woordt volgens mij vermoeden den
tandt uyt de mondt trecken, aengesi-
en ick sijn Hoogh.t doenmaels heel
bequame, wegens zijne soone den
Prince Coram verwaerde te zijn,
gelyck ick tselve aen welgemelte
sijn E: in geschrifft hebbe verthoont
soo liet sijn Hoogh.t mijn echter op den
6.e dese door desselfs affgesandt Papa-
gen.t die dagelijcks voor sijn spion
en overbrenger van al 't geene
inde negorie soo als voor off daer omtrent

sijns

sijnde welckers voorvalt aldeert welcken dat
Zijn hoogh.t mijn den tolck al eenige dagen
volgens voorige besprecke hadt versocht
maer die wijle niet gecomen en waren
soo mochten ooch voortaen achter blijven,
en schoon wijder ooch tegens zijn hoogh.eid
wille quamen, soo en souden wij doch tot
geen gehoor gelaten worden, maer hun=
d'welgem. uwe Ed.e gouverneur mijn vertalde
nader deren hadt g'approbeert den tolge=
standen soo hebbe nochtans die tochte
met den ouden tolck Andries Cors den 19e
daer aen ondernomen, bijsonderlijck om eenige
kennisse vanden handel en wandel dier
volckeren te mogen bekomen, als mede
om dat wij selcker vrouws persoon, met
namen tassu, die gesegt wiert een halve
suster vanden prince tolo, te zijn, die
hadt aengekomen en beschuldigt gewor
den, van eenigh vergift op t versoek van
de huysvrouwe vanden mardijcker
Abraham Jansz.en in verwaerde hebben
doen toebereyden, om daer mede den
geweldiger en deselve huysvrouwe te
vergeven, t welck zy in een bondeltie
had te samen gebonden en onder de bedde
vanden geweldiger gelegt en heymelijck
verborgen bestaende voorsz. haere
vermeijnde vergift in veeren van jonge
endt vogels, kaucsels van jonge pijnang
kalck en mensche haer, sijnde hun
geloof zoodanigh gewelt dat den ge=
weldiger en deselve huysvrouwe daer
door vermits voorsz. gepustineert ver
gift onder sijn bedde verborgen was
wanneer daer maer eens op gelegen
souden hebben al langhsaemer handt
swack en eyndelijck om leven souden ge=
raeken, welcke gedoden te onder dese in
landen veel in swangh gaet en die
gedaen die voor toverraets worden gehou=
denigen

meningen hs.e doet vinden, selfs van
die geene d'welcke voor Christenen willen
passeeren niet tegenstaende het eenvoudige
rechtsinnigh mensch bekent is off im-
mers behoorde bekent te zijn dat alsulc-
ke duijvelerijen al ijdel en te vergeefs
geschieden soo lange hy sijn boosvoorne-
men en hanteringe, met ingeven niet
en conden volbrengen —

Dewyle dan dese vrouws persoon een
stiffdochter van gemelte hoogh.t was
en gesegt wiert van Tidoor wegh ge-
loopen te zijn geweest soo hebbe ik
qualitate qua, met kennisse van de
raedt goedt gedacht haer in eglenisse
te laeten blyven tot tydt en wylen
dat ick soude hebben verstaen, off zyn
hoogh.t wille en begeerte was haer
gelargeert off hem ter handt gestelt
te werden, te meer alsoo ick tegens
deen off d'ander geen fondament en
hadde, om processen te intenteren ver-
mits soo dingen weldiger als syn huys-
vrouw nogh beyde kloeck en gesont
zijn gebleven en voorsz.m bonde [illegible] mede
vermindert vergift, bijons niet ander
waerheyt en was, dan tewerije om gelt
uyt de beurs te jaegen betaelden nogh
dat voorsz.m geschiedde Taffie mede
anders belesen en heeft dan dat gecom-
bondeerd, onder t'beleyde van den gewel-
diger was geleydt, om dat hij met syn
vrouw, d'vrouw van den mardyker
Abram Jansz.m soude benimmen en
liefft hebben al twelcke d'vrouw van
Abram Jans ontkent en haer van alles
onwetende heeft verclaert —

Ende vermits onse [illegible] volgens
bekentmaekinge van den 10.de ~~[illegible]~~
administrateur Gerbrandt Proost,
haest ten eynde was soo is in raede
mede goedt gevonden dat ick syn hoogh.t

Soude

soude in dat schipgen om daer van met den eersten
gereght te werden te weten voor soo veel als-
noch resteerden vant geene Zijn hoogh^t. al voor
desen de beladinge had ontfangen: om welcke
vergaderinge passeerden ick met voorsz^en ondertolck
als vooren ook overgestapt heb ontrent acht uuren
inden avondt stondt op Soasivo, aengelandt
ende ons verblyff binnen het verwallende for-
ten, daer ons vier soldaten met den corp^de post
houden, genomen, alwaer wij door den Corp^de
Herman Hendrickss: voor eerst aengedient wierdt,
dat door den jongen Coninck d'Prince Sekam
Hebbert twee a drie dagen verleden, een
prauw met den luytenant Caboulo naer-
Batchian was afgevaerdight omme van
daer de versochte, en van den koninck Allowa
din toegeseyde Buffels aff te haelen, sonder van
deselve verder gerichte bewust te zijn,
Insgelijcx verstonde mede 't geene wij door den Mar
dycker guilermo Clermont bevoorens bekent
is gemaeckt, namentl^en datter seeckere
prauw van Batchian naer malijen ver-
treckende, in passant binnen voor den ou-
den en jongen koninck van t'door hadt
overgevoert ende int wedder keeren ontrent
14 dagen langh op recriptie van haer
hoogheden aen syn Coninck, had gewacht voor
den alderdesselve hadt becomen —
Soo mede hebbe verstaen datter van de Tidoo
reesche mooren ruchtbaer was gemaeckt,
dat den koninck Sayfoedin, den selve scherp
verbodt had laeten uytgaen, dat niemandt
van zijne onderdanen, eenigh padij ofte
rijs mogen vercoopen, om vant landt ver-
voert te worden, onder limitatie, tot de tydt
en wijlen dat hij soude gesien en ervaeren
hebben, wat de ternataenen in sin hadden,
en in hunne schilt voerden —
Omme 't voorsz^en voor seecker te mogen weten
hebbe ick des daeghs daer aen 2 p^s Chiavouws
die ick expres uytsenden dijnde, had aen-
genoomen, vermits wel bewust waer,

dat

dat bij zijn tiedoorlijwadt dan geldt geweldt is-
met onsen Corporael bevolen in de negorie
daer dat zoor desen haere quarter hebben ge-
sonden, om voor deselve padij te ruijlen, maer
en hebben niet meer als voor den s:t deselve
komen bemachtigen t welck mij nogh laet
inden avondt stondt binnen t fortin gebragt
wierdt en dat alsijnde [illegible] genoegh, soo dat
ick hier uijt genoegsame versekeringe van
dat soodanigh verbodt gedaen was hebbe be-
komen, en aende saecke niet meer en twijf-
feldt; te meer alsoo op Tedoore van dit
mousson even meer dan gemeen oogst van
dat graen is gevallen synde naer gissinge
inde negorij Soasio alleen wel eenige 250
lasten ingecomen, welck overslagh ick ge-
maeckt hebbe uijt seggen vanden tedoorsche
Capitein Laut Cabou datter weijnige huijsen waren
die 2 a 3 slaven hadden en huijsen hadden
gemaeckt, off sij hadden er evenwel en
3 a 4 lasten ingesamelt, maer dat souden
voor den soo groote hoop volcx als binnen
voorsz: negorie hunder woont, in tijdt van
noodt, weijnigh verstaen, doch het is den
gemeene gewoonte onder de gemeene
man daer te geen off immers weijnigh oste
selden rijs padij voor hun selven bewaren
noghte ook niet en nuttigen als den luijcke
wanneer sij in feesten en gast maelen sijn
derhalven soo trachten sij daer van hoe
eerder hoe liever geldt te maecken ofte
de selve in lijwaeten te veranderen,
anderszints soo gaende spriet deden daer mee
Ps. Schoot, moetende ook daer van aen Koninge
kinderen voornamentlijck de [illegible] aende bedrogh
gaende Princen als djouw Bajar,
Cabouko, en Tolloa uijt gesondert die nogh
minderjarige en bij de vader sijn onder
hun contribueren, dragende dese luijden
en niet sonder schelden, hunnen hoeden
daer op, dat het niet gelijck de ternataen

tot ledigh gaen, off tot lekkernie gewent
en sijn smaeckende hun bier Castelen
die sagou off boom broodt al soo goet, als sy en=
anders de schoonste witte rijs, jae dat sij schoo
bier Castelen schaffende, echter tegens de
ternataenen wel duurder met hunne prau=
wen om geldt scheppen, ende het is ook seker
dat men in weijnigh luyden, uytgesondert
de Chineesen, en die van qualiteyt sijn,
anders siet off vernemmt gebruyckt te
te worden, als sagou off milie welcke
daer omme seggen te beminnen, om dat
zij daer op langer connen arbeyden en
naer de springh visch te jaegen, waerdoor
zij tot het scheppen seer sinnigh daer inne
niet licht moede en worden —

Aengesien de port houdende soldaeten
dickmaels door voorsz.en princen worden
besocht, de welcke alle, naer den aert van
vader, een geheelen liefde tot toppen
en speelen hebben soo dat het ook wel
dickwils gebeurt, dat se in praet geraeckt
zijnde hun lenen off lander van belangh
laeten outvallen, waer op door donse
geen reguardt off aenmerckinge en
wordt geslagen, derhalve hebben den
Crx.de ernstigh aen bevoolen, gelijck al
reedts self door den E. gouvrneur bevoo=
len is gedaen, dat zij indien hem yts
van eenigh belangh, hoe kleijn het ook
in zijn oogen mochte zijn voorcomen mocht,
souden aenteyckenen, ofte wel soodanigh
in onthout en geheugenis nemen, dat
gij daer van telckens op maleyo omtrent
soden opcomende goedt en behoorl. rapport
souden konnen doen: want indien onder
voorsz.en princen yets naemwaerdighs
mochte bekent zijn soo soude men niet
twijffelen off den Crx.de sal het selven
van hem genoegh kunnen uythooren
indien hij anders sijn sinnen daer op sterckt

maer

maer naer dat men vermercken kan, soo en
is hy de reghte man niet, die men soo veracht
denckt off dencken kan, nochtans dunckt
mij onder verbeteringe, dat hem andere wil-
le niet en onbreeckt, indien ander luits
maer wat meerder verandt hadt, dogh
wederom ingevall sij ooke sangen dat se
met denen heddigh was te doen hadden
souden sij wel aght hun meer woorden wat in-
binden en vande selvers meer verkeerma-
ken, twelck ick vanden Prince Djouw
Banjar hebbe verstaen want hij voor
desen mede by geval, gelyck hij seyde, bin-
nen t fortie gekomen te zijn om den
Corporael te besoecken, raeckte met mij
in discours van wegen synen broeder
Cabouko synde deses voorsz.^en^ prince en
hebben van den bijsonderen suster, dochters
vanden Sengadie van Marsicou, gepro-
cureert, hoe dat de priesters hem men had-
den gecondemneert om over het toffen
ende bouchelen tegens met de prins
Tolga voorsz.^en^, voorde deur vanden tem-
met honderdt slagen van den rottingh
gestrafft te werden, ende ick hier door
gelegenth.^t^ crygende om vandesselfs
genegenth.^t^ yets op te haelen tot den
Prince Sexam maer en bequam hier op
gants geen bijsonder antwoordt dan dit
dat vermits Sexam nu koninck was
gemaeckt, soo was hy ooke zynen here
en soude hem ooke als zynen here erkennen
en opwaghten, dogh dit hebbe ick al meede
g'observeert, dat de s[illegible] en stille en
saght sinnige humeur is, en derhalven
van dien woonderaij voor off boven alle
andere 's koninckx kinderen bemindt
ende ingevalle desen en voorsz.^en^ Cabou-
yts naer de doodt van haeren vader de Ge-

[illegible]

desselver broeder Sexan soude willen onder
nemen, soo soude deselve wel de meeste
aenhangh krijgen, maer syn hoogh.te broeder
Jouro Gorojano, noch the Sola souden
in sulcken geval in mijn oordeel geen
consideratie komen, te meer om dat al
uit den ten ondersienden selvs afgevaegt is, wiens
vrienden al voor desen meestendeel van
dese wereldt verhuyst zyn, ende ten anderen
om zyn geringe kennisse en ongeboude
leven, in welckers woorden noch slot
noch redenen is te vinden, doch onder alle
desselfs schijnt den schyn fabuleus den hoogh
draevende van geest te zyn, die sigh
ook niet en ontziet tyts tegens syns
vaders ordre dien woorden te verzetten,
met hem hier ondaer om derselve eyssen
te vaeren, t welck doch de vader al tenmeesten
door de vingeren gesien, en al tenmeeste
met berispinge en woorden gestraft wordt

Voorders hebbe niet verstaen dat den an-
den Saninka voornt alle zynde bij nagen
had afgedankt en verloff gegeven, te wete
ten aen die gemeynte de welcke geen
kindt off kinderen hadt overwonnen,
de selve beswoorens bevestigt hebbende
met Salahola, eenigh eynaardt, ten wel
ken synde syn hoogh.te afgedankt off Sioda
papua, jongst herwaerts was overge-
komen, om hat holden voor de selve te hoo-
pen, wesende door zyn hoogh.te voorhene
vrouwen daer bij vijf wille gegeven,
om niet ynandt die van eenigh qualit
en [illegible] van te weten was, te mogen
trouwen, nogtans met kennisse en voor
weten van hem, om dat hy haer nogh eenig
sints naer hunne staedt soude konnen
uytsetten, maer die geene die hem in on
tughtigheit en concubinagie quamen
te begeven en syn hoogh.te te welcke komen

hadden

hadden niet anders dan de doodt te verwachten.
Over dit syn hoogh.t gedoente standt gantsch en
bijnaer verstelt, en yder verwonderde sigh en
heeft verwist sulcx vande voorgaende Jnoeg-
ledige maleÿse koningen, noyt en was
gesien off gehoordt geweest ende sommige
[illegible]
Zij haere dochteren, susters en vrienden, d'we-
ke soo lange Jaeren als in een gevanckenisse
hadden geseten, en aldaer nogh nae de tijden
sigh de mannen, offer handen gedaen niet
conde dan singen, die sij noemen tegoe tegoe

Hier over wierdt mede bij sommige hun oor-
deel gegeven als vanden bewusten schryver
Commissie, waerom zyn hoogh.t tot een den
vermeenden ongehoordt resolutie was getr[eden]
namentelijck = dat sulcx geschiedt was, sint
hij in de regeringe ten meerendeele, zijn
soone den Prince Cram had opgedragen,
soo waeren de grootten vant landt gehouden
den Jongen Coninck haere dochteren, sommi-
ge tot vrouwen en sommige tot staetjuff-
ten geven, volgens de oude maleÿse costuum
maer soo lange de dochteren van haer bij den
Ouden Coninck verbleven, waeren sij onge-
houden andere aen den jonge Coninck te
laeten volgen, ende dat soude den ouden be-
weegt hebben om deselve die bij hem waeren
te laeten gaen, en verloff geven, waer over
de grooten, ook grootelijcx aen zyn Hoogh.t
houde verplicht. —

Deese redenen hebben wel schijn van waerh.t
maer verscheyde anderen als den priester Sima
Samadjo, zyn hoogh.t gewoone en affgesandt

Salema

Semela K:a hebben verclaert dat sy niet en
connen dencken wat zijn Hoogh:t daermede
de voorheeft, dan wel dat hij ongerustigh
geworden soude, tgeene oock wel te gelooven
is, en dat hij door sulcke en diergelijcke be-
doe bekommeringen sigh de algemeijne rege-
ringe traghte te ontslaen, ende prince
Oraen daer mede als vast vaste te verstercken,
waeromme zijn Hoogh:t de rycksgrooten
oock telckens bij hem kommende, om van lants
off landen belangende saecken van staet
te beraedt slaen bij den prince Oraen de
jongen Coninck wyst, van den welcken
hij alsdan rapport verwacht van tgeene er
besloten off verhandelt is geworden, maer
vermits den prince Oraen tselve niet
eenige maelen heeft naergelaeten, is zijn
Hoogh:t op hem verstoort en niet noch ge-
worden, ende jegenwoordigh daeromme
een tak van een gabbe boom, op den wegh
daermen naer boven opt fort Takoela
gaet, heeft doen planten, tgeene hij noemen
woude, betekenende dat niemandt deselve
sonder van zijn Hoogh:t consent becomen hebbende,
vermochte passeeren.

Ende vermits zijn Hoogh:t nu van sijn oude
en gants vervallende ~~huys~~ wooninge gehuijst
was, hebbe ick door den tolcq bij desselfs boodt-
schapper en Pion Papua voorsz:n die zyn
wooninge dicht onder t fort heeft laeten
verneemen off er geen kans soude zyn,
om bij sijn Hoogh:t ter spraecke te comen,
dogh deselven dagelijcx [illegible] dat [illegible]
kreegh

kregh, bevonden dat Papua sigh had ver-
schuldight van niet te derven boven gaen
vermits zijn hoogh.t met de slingis die zij
hooght verloff had gegeven, den geheelen
verleden nacht hadt vrolyck geweest
ende jegenwoordigh zijn ruste was neemende
maer morgen soude hij gelegentheijt soecken
om van onse overkomste kennisse aen
sijn hoogh.t te doen, —
Hebbende alsoo tot woensdach den 21.en ge-
wacht, komt des voormiddaghs gemelde
Papua in ons logement binnen voors.
vervallende fortie bekent maken, dat
zijn hoogh.t nu van onse comste was ver-
wittight, ende daeromme hadde hij hem
by ons gesonden, off van Comp.s wegen
afgesonden, waerop gedient is, dat wij syn
hoogh.t van Comp.s wegen yts hadden te
spreeken, sonder nochtans van denigh
groot belangh, ende daerom wel weeten
te mogen wanneer off zijn hoogh.t ons ge-
liefde gehoor gunnen met welcken
woordt voorsz.e boodtschapper van ons
gescheyden is en naer boven gegaen, co-
mende naer lange vertoeven en
ons verlangen, tegens den avondt we-
om, en bracht twee springh visschen en
drie tarquen sagau, met den eerl ballo-
manden volcomplijmenten en groo-
tenisse, mitsg.s verontschuldingen
van dat soo lange al ons hadde gewacht

sonder

sonder dat hij eenige kennisse van ons hadt
bekomen, seggende de sagou gehouden te zijn
voor de sjixte[eb]= maer de visch voor ons
om daer mede avondtmael te houden
ende naer dat wij tot den morgen sonde
gerust hebben, wilde hij ons laten ontbie-
den ende ons seggen hooren, dien volgens
besloten nog dien dagh van morgen te
wachten, gelijck het dan ook geschieden

Maer tot den middagh van donderdagh al
gewacht synde, en vermits niemandt ver-
noomen wierdt die ons quam ontbieden,
besloten wij onontboden naer boven te
gaen, ende dien volgens ook toegetreden
zijn, onder 't vergader huys gecomen
wesende vonden aldaer Camissie ende
priester Samadin dese hout zijn hoogh.t
neevens den ouden Salaha, voor zijnde ge-
heijme raden met de welcke een wijle
den handel vande Zeewaert der Papoas
en hoe verre 't gebiedt van den koninck
van Tidoor over de selve verstreckte,
hielden, maer bevonden haer daer van soo
weijnigh kennisse te hebben als ons selle-
ven, bevalende dat sy ons eenige eylanden
wisten te noemen d' welcke geen geduu-
rende de regeringe van Saijfodin ge-
willigh onder de kroone van Tidoor hadden
begeven, de welcke zijn hoogh.t= een
kleijne trijbuyt jaerl.s= toebrachten,

uyt

uytgesondert Massoor, en gebeede die van
oude tyden aff den tidoreese onderdanigh sijn
geweest, ick hebbe mits dese gelegentheijt
gevraegen hebbende haer lieden gevraeght,
hoe verre dat wonij noch vant Tidoorsche
districkt was maer bequam hier op geen
ander antwoordt als dat het noch wel 8 a 10
dagen scheppens verder was, en dat de tidoo
reesche pancoins wel derwaerts voeren,
om te handelen jae al wel met ook wel wa
verder daer se den heele mousson door brag
ten onder tusschen had den deurwaghter —
guoffa mamdra syn hoogh^t bekennisse
gedaen dat ick met den tolck onder t voor
gaderhuys waeren daer door wiert ons
den schoole met pijnangh toegebracht
ende daer bij geseijdt dat zyn hoogh^t
noch doende was om sich te salven dat
gedaen zijnde soude hij ons te verschijnen laeten
roepen gelijck ook niet lange daer
aen geschiet is —

Boven en bij sijn hoogh^t daer eijndelem
gecomen sijnde wierden van hem vrien
delem en met hant tastinge verwellecomt,
ende sitplaetse gegeven mits
gaders naer gedaene compliment
met een schaeltie brandewijn beschonken
omme dan tot discoers en vordere caert,
linge op het [illegible] treden, hebben
tselve begonnen met geluck wenschinge

van

van zijn Hoogh:te intree in desselfs nieuwe
wooninge, ende vervolgens gants vrien
del:k en hertel:k geluckwensch:e van den E
h:r gouvern:r en den gehelen raedt,
vragende zijn hoogh:t mijn wel edelen
naer ontrent zijn E:n nu naer gissinge
was, ick diende zijn hoogh:t ontrent xula
alsoo zij E:den 12 a 14 d:n van Obij naer ge,,
daen rechts met sijn hoogh:t Amsterdam
naer deren:d stondt en stroomen ende sijn
hoogh:t riep daer op dese woorden int ma
leys de selve vermengende met den
lucht salamat, [illegible] balajan dengan
salamat, Cumbaly poen dengan salamat
en weynigh van die zyde zijn hoogh:te
betreden, stondt het water brandewijn
t geheel zijn E hoogh:t in passant aen
hem door ons had gesonden, toegedeckt
met een moeij gewrocht neusdoekje [?];
op tafel, bij zijn hoogh:t met de vinger
wees, seyde het daer staet het noch en
wacht op de comste van d'h:r gouvern:r
wijsende voorts op syn hooft, t geheel
bedeckt was met een out grauw hoe,,
d:n, voor desen toebehoort hebbende
d'h:r president Abram Verspreet, daer
naer toonde noch een oude broecke
van geruyte [?] Chelas, die hij mede aen
hadde, en voorts zyn en rock t geheel
van grauwe [?] Parse [?] was gemaeckt
seggende vorders het hier dat zijn

altemael

alle maal beleeden die ick van mijne
goede vrienden hebbe gebeedelt tot de-
sen gedachtenis, want die gheene die
deselve toegecomen hebben, zijn alle-
mael doodt, ende ick maecke oock
staat om hun haest te volgen, ende
daeromme en verwondert U.L. niet
dat ick tegenwoordigh soodanigh be-
cleet ben, want desen hoedt noch des-
roeck en veranderde noyt haer verw,
ende daeromme bewaer ick he
voor mijne beste cleynoodt ofte
juweel, ende vermits ick vermoe-
de dat Zijn Hoogh= heer vader ofte
s Comp= geduchtste heeren waeren,
ende hy de zijne daer tegen tot de
Comp= weederom, soo hebbe Zijn Hoogh=
gedient dat zijne vrienden in sulcke
gevallen noyt en storven, maer gedu-
rige leefden, jae dat schoon die selve
deden al vergingen en te niet ginge,
soo en conden en soodanigen vriendts
niet uytgaen, aengesien de selve
nochtans in de gedachten souden op
blyven, ende een soodanigen vrient-
schap is niet eenen meer te achten
dan sweerelts goudt, vermits me
selden vrienden vindt die gedurigh
standtvastigh zijn voornaementlijck
wanneermen in noodt en angst

is, en sijn hoogh.t wederom soo magh ick
mij gelukkigh achten, vermits ick
soodanige vrienden hebbe gevonden,
maer wat is het dogh, anders waer door
kooningen en andere groote persona,,
gien haeren naem onsterffelycke
maeken dan den Wel.no dat se getrouw syn
gestorven, hier op bracht zyn hoogh.t
nogh verscheyde gelyckenissen die men
al niet onthouden heeft, ende ook niets
tot de saeken doen, soo dat den discours
al vrij lange souden geduurt hebben
indien hij telckens antwo.t had bekomen
maer vermits den avondt al begon te
naeken soo hebbe mij genoodtsaeckt
gevonden zyn hoogh.t te zeggen en
verclaerende redenen waeromme
deese Loogie ondernomen was, gelycke
het selve hier vooren is aengehaelt,
waer op zijn hoogh.t seyde van desen
avondt sal ick u.l daer op niets ant,,
woorden, want ick dachte wel dat ick
nogh aende E Comp.e wat schuldigh was
dogh het en Compt d'E Comp.e op heden d,,
Ed.le dien a vier niet te onbaeren maer
sij wallen maer een stuckie off een
spaen,, lange,, lont hebben, daer mede sal ick
haer geerne gedienen ick sal u.l we,,
derom morgen laeten ontbieden, en
als dan bescheijt geven, onder en tusschen
gingh

onder de uitschenkingh het schaeltjen
met brandewijn uit houdt, totdat
zijn hoogh.t al geheel verheugt was, vermits
voorheen volgens zijn eygen begeerte
telkens dobbelt ingeschoncken wierd
seggende tegens ons, ul moet niet
veel drincken, waerop mijn woor-
den lettende om geen verkeert rapport
te doen, het is sijn gemeene gewoonte
van niet veel te kommen discou-
ren, voor de alder tamelijcke beschou-
wen is, 't geene den priester Samau
ook van hem getuygt, van dat zijn
hoogh.t in het instellen van zijn brie-
ven off eenige andere saken van
belangh te verhandelen gewoonde,
altijt eenen drunck van verheuginge
heeft ingenomen, sonder het welcke
hij niet en begint, schijnende zijne
saecken als dan bequamelijcker
te connen verrichten ——

Onder anderen, zijns hoogh.t redenen,
beclaegde hij sigh, hier over de val-
sche tongen door de welcke hij seyde
vuijl gemaeckt te zijn, doch ik
en vreese niet sij en connen mij
niet met allen deren, voornament-
lyck soo lange ick oprecht in mijn
gedaente ben ende noch meer
andere verscheyde diergelijcke

beclaeglijcke

betaemelijcken, waerdoor bragt zyn Hoogh.t
voorden dagh soo dat ick mij genootsaeckt
vondt, Zyn Hoogh.t naer mijn beste weten,
niffe soo uyt de ... als ander, als eenige
historische geschiedenissen te troosten en
te verstercken, onder anderen ook
hier mede, dat zyn Hoogh.t ook wellicht
yets door soodanige valsche menschen
aengebracht mocht zijn naer aen nogh
tans wel licht geen schijn van mijn eenige
waerh.t, indien het wel door gegesoght
en overwoogen wierde, soude te vinden
zijn, hierdoor wierdt door Zyn Hoogh.t
g'antw.t Ja het soude ook wel konnen
wesen, maer segh mij nu off den Coninck
van Ternaten haest wederom komen
sal, en off hij overal met den gouvern.r
sal varen, ick antwoorde dat 't selve
mij onbewust was maer voor het andere
soo was zyn E. geraedsaem geweest den
Coninck op Bangaij te verlaten, Zyn
Hoogh.t voer nogh verder voort met vragen,
of Xula en Bangaij niet mede
door den Coninck van Ternaten, aen
Comp.e mede soude gegeven werden,
ick diende van die saecke geen kennisse
te hebben ende in gevalle sulx al ge-
schieden soo soude het maer zijn om beter
hoorlijck geregeert en beschermt te wer-
den ende in welcken geval de Comp.e niet
anders dan lasten en bekommeringe
op sich soude nemen sonder geringe

voordeelen

woorden van begonnen, zyn Hoogh=
heyt volghde nogh verder, deweyle wij
gecontracteerde bondtgen: ende Comp:re
waren, off d'Comp:ie van deselve geen
trybuyt off opsaty en trock, hier op
geantwoorden ik weder om, alsoo min
als van Tidoor selffs, maer dat zy als
alle andere bondtgenooten gehouden
waren volgens contract malkanderen
in ongelegentheden tegens d'gemeene vyan-
den te assisteren, want d'Comp:ie en trach-
ter geen souvereyne heerschappie,
dan alleen met deselve bondtgenoo-
ten een oprecht handel te dryven, en
hoger over laet, soo wel de Comp:ie be-
vryden, tgeene den machtigen Coninck
van Mataran ook bewoogen heeft,
om deselve hulpe en bijstandt t'soe-
ken, zyn Hoogh:t seyde hier op, soo daenden
soude ik nogh leeren om s'Comp:e max-
imen te weeten, noghtans neemt ik
t'selve ook, want ik hebbe voor desen
ook voor een raedt man als andere
d'Comp:ie gedient, door mynen Coffa
mede den Coninck Mandarsaha,
in ongelegenth:t ngab, het woordt van
Coffa en Toffa wordt by de grooten
van Tarnaten en Tidoor gebruyk
betekenende eygentl:m maet off cam-
meraedt, om dat die in gelycken graed
zijn malkanderen gelyck willen, inde-

en

en vergeleken worden) maer hy geen voor-
digh en worde ick niet meer gekent te vreden
ick soo van=handt des heeren geslagen, dat
ick niet eens uyt fort veel min op Maleijo
en can comen myne saecke beantwoorden,
doch waer voor soude ick bedught zyn nemende
met eenen een ronde tobacx hooren doosje
in zyn handt en spracke, daer was eens een
schildpadt alsoo niet grooter dan desen doosje,
ick soude seggen dat het selver waer, indien
het maer een hooft hadde dat gebreckte —
maer aen, en dit groote Comp.e Schip —
d'Prins Hendrick sindt by gevael zyn ancker=
t geven op dat cleyne schildpadtje viel, maer
het en wierdt daer door niet eens verplettert
ja het konde dien swaeren last met lydt-
saemheyt wel verdragen en=het wirt nog dage=
tegens op aen, maer daer quam dan nog by
grossolomy, en wilde dat schildpadtje ooke op
den neck treden, dat en conde het gants
niet verdragen, maer het koos liever te
sterven, ick vermerckte waer dat heeren
wilde antwoorden, weyle het cleyne —
schildtpadtje soo swaeren last en soo gemac
kelycken heeft konnen dragen, soo moet het
maer inde oogen van andere swaer syn ge-
weest, maer voor dat schildpadtje is het niet
anders als eenen schildt geweest aengesien het
dagelyckx grooter en grooter wierdt
en daeromme en konde grossolomy
off die weerkachtige boom den selven
geen leedt doen werdende des heeren

Soo

soodanigh g'eyndight met lacchen, voe-
gende syn hoogh.t dese woorden daer nogh
bij, met Cloppinge op sijn selfs borst, ik en
ben nogh niet moede van s'Comp.es gelt te teren
ick hebbe nogh lust en genegenth.t om daer
van mij te versadigen, ik en wil nogh
niet sterven al hadde der syn dien naer mijn
leven staen, ick hebbe ook nogh veel wan
goeds voor de Comp.ie in bewaringe, en
nemen ik uit dat leyde, soo soude 't [illegible]
langh leven, uyt alle welcke woorden,
ik niet anders en hebbe connen vernemen
als zyn hoogh.ts goede wille en genegenth.t
mitsgaders swaere becommeringe,
soodat ge nodighadden te besluyten, was dat
hier op en door vrij swaere valsche geruchten
uyt gestroyt waeren, gelijck ik hier
naer nogh breeder aenhaelen sal, maer ik
heb hier niet veel op derven antwoorden,
als den Ed.en syn hoogh.t naer mijn uytterste
vermogen te versekeren dat de Comp.ie
niet alleenigh en maer ook sijne gekoorden
naervolger de prince Coram allenthal-
ven en in alles deser genegen waeren
syn hoogh.t besloot dese reeden, en seyde
tis genoegh, ik en twijffele aende genegen-
genth.t vande Comp.ie niet, siet hier wij-
sende op syn Comptoortjen voor syn bedtste-
staende dat is vol vande brieven door
de Ed.e H.r gen.l en raeden van India
gevolgens jaerl.cx aen mijn geschreven

en

en ick wel wat dat zij geduurigh aen mij geseijden hebben, beveelende ons hier mede naer bed-
nedden te gaen, en tot den morgen te wachten,
(gelyck wij ook naer gekomen hebben, ——
Vrydags den voormiddagh affgewacht synde
hebben geen boodschappe van syn hoogh[eij]t
genomen, doch den Houcum Bonoassij, sonder
twijffele met kennisse van zyn Hoogh[eij]t
quam inons logement, tot besoeke, alwaer
mede kort daer aen verscheenen syn den
priesters Samadjie, en Saldma, die uits -
sieke gewegen hebbende, in desen daegen niet
veel vernomen ofte gesien gewest, met
de welcke ick in seekere Carelinge raeckte,
wegens eenige saecken belangende 't geloof,
waer over ick geen sin en hadt te twisten,
ende daerom, met een kort verhael van
mahomets afkomste te doen, haer daer
vanden uytscheyden, en den voorsz[ijde]n Papen
zyn wegh wandelen, daer naer van eenige
rechts saecken hoedaenigh de justitie bij haer
luyden ende ons geadministreert ofte ge-
handhaeft wierdt, van waer eyndelyck
raeckten tot saecken den staedt der Mo-
luccos betreffende, vraegden desen Hou-
cum mij bij naer op deselve maniere
aff als den koninck opgisteren hadt gedaen,
als naementl[ijc]k off Xula en Bangaij
nu mede onder d' Comp[agni]e was gegeven,
ende waeromme des koninck van Ternaten

hulp

Sulcx hadgedaen, en wat hij daer voor soude
krijgen, maer ick hebbe dese op een heel
andere wijse g'antwoordt, te weten dat
het beter was een kleyne thuyn te heb-
ben en die wel bepaeght bewaert en
beplant te houden, daer de thuyn H.r selffs
en dan dagelijcx sijn vermaeck in oogh
op hebben kon, als heele groote wijde vel-
den die niet omheynt en konnen werden
daer de wilde en tamme beesten, met de
vruchten die 'er mochten gesaeyt offte uyt
de natuur wassen, mede door gaen, waer
door de H.r vandesselve van zijn behoorel.e
voordeel versteken wordt, en de hem
niet anders als dagelycxe sorgh en bekom-
mer toe en brenght, hier op vervolghde
voorsz.n heer om niets bij sonders dat tot
dese redden te passe quam, maer naer
dat hem een ander wijn twee a drie
toegebracht was, t'geen hij oock toelatende
uyt gedroncken hebt, alsoo wede hij van
geen drancken en houdt, begon hij mij
te vertellen hoe dat hij van den jongen,
maer ick meene den ouden koningh, last en bevel
hadden gekregen, om eenige cortoys
tegens de komste van den Fransche
van de naeste klaer te maecken
ick vraeghde hem de reeden waerom,
off tot welcken eynde, maer mede hij het
erssen niet uyt en wilden, maer

vermits

vermits ick daer bij bleeff sonder op andere
praat te slaen, seyde den verclaerde de
redden te zijn, om dat sij niet en wist dan
off de Ternataensche Alfoeren ooke stil
souden blyven, en ten andere om dat de
Coninck van Ternaeten scheepen en chialoup
pen hadt, daerom moesten sij hun ooke van
soodanige vaertuygen, als sij machtigh
waeren te maecken versien, ick antwoorde
dat de Ternatanen off haeren koninck

Immers — jegenwoordigh geen chialoupen off scheepen
meeren hadde maer aen de Comp.e waren
vercoft, ende sij weder om sij souden het wel
licht weder om konnen bekomen, ick vraegh
off d'alfoereschen van den koninck van
Ternaeten hadden ooke wapenen, — en
off sij ooke yets nu niewers tegens hun had
den ondernomen, antwoorde van neen,
maer wat konnen wij weten waer
omme den koninck van Ternaeten
naer Xula en bangaij is gevaeren ick
socht hier van duydelycker verclaeringe
te becomen en vraeghde den off zij leden
dan ooke eenige geruchten van des konincx
gedoente off tot welcken eynde hij naer
Xula &c.a is vertrocken hadden verstaen,
ende waeromme sij beducht waeren
bequam geen ander bescheyt als Calou
Calou, willende seggen off zij ooke yets
souden willen beginnen, maer van den

oudt

oudt quimelaha (die mij ontrent voorderingh
geversocht, van tot dessels uytstaende schulden
bij den mardyckers weduwe alhier, te mogen
geraken) hebbe ick den conde bekente
nisse gehoordt, nadrommende de last vande
kockorke te maken, was gegeven, te weten
datter op Tidoor voorseker ruchtbaer was
gemaeckt dat den koninck van Ternaten
expres nader Xula en bangaij was ver
troecken, omme aldaer zyn hongij offte
crijgs macht te lichten, en daer mede
tegens hun koninck oorlogen, welcke
ydele gedaghten ick desen soo taliter quali
ter uyt hooft hebbe gepraet, en dat ze
mogten denken dat de Comp.e niet
alleen op Ternaten maer oock op Tidoor
was, en dat soude hij best sien, indien
de Ternataenen yets tegens redelijckheijt
billickheijt quamen te ondernemen,
seker antwoorde den hoekum indien
het soo is, soo gaet het mij alsoo toe; ged.en
ten tyden vande s.r Simon Cos met
desen redden gingh de middagh voorbij,
wesende al over twee uyren, voor
en al de Papoua voorsz.e verscheen,
de welcke ons nader gewoonl.e Com
plimenten afflegginge ontboodt, en de
boven bij syn hoogh.t vergeselschapte,
alwaer wederom voor recht met
den schadeti arraq wierden ver

welkomt

welkomt, vraegende zijn hoogh:t ten
eersten off wij ooke op Tidoor geen hooger
en hebben, en off daeromme niet naer
Maleye en verlangde, t geene met [illegible]
beantwoordt wierdt, ende ons vertreck
in sijns hoogh:ts believen gestelt, naer
dat drie a vier maelen met Tondenge
schoncken was, heeft hij vervolgens op
ons voordraegen g'antw:t en bescheijdt
gegeeven eerst van tout t geene naer
t'eijndige van hun poassa ofte vaste
daegen naer Maleÿe beloofden te beschicken,
waer over hij d'hoofden vande negorijen
daer het quaet uytgedeijlt was, soude
laeten ontbieden, ende aengaende voorts
Tassi, die versocht zijn hoogh:t dat hem
geboyt mocht toegesonden worden mits
zijnde zijn staet juff:ru en van daer
gevlucht, Gedeet welcke hij seyde ver
staen te hebben dat sij haer niet alleen
met d'Mahumettanen, maer ooke met
de Christenen had vermengt, en in ontuchts
heyt hadt geleeft, voegende daer nogh
bij indien ick haer los liet, dat hij t selve
op mij soude verhaelen, versoeckende
mede dat ick mijn oordeel soude geven,
wat sij voor straffe over voorsz:en haer
goddeloose ontrouwen geweldige
geschiedt, soude hebben verdient, Ick
antwoorde dat sulcke toveryen bij

ons

ons niet geloofft nog te aengenoomen
en worden, en dairomme en konde ik
dair over geen oordeel geven, maer op
de harde persuasien van zijn hoogh:t
wierde ik genootsaeckt te seggen, dat
sij niet anders en hae misdaden, als met de
wille om quaet te doen schoon sijhet on
kende; twelck, niet den civile geloof
bode, ende ooke somtydts gelyck in dit
geval niet niet met allen konde af
gedaen werden, mits gelyckende den
onnoosele onkundige en wangeloovig
saeke te zijn, maer int geheel zij tegen
hem selven had misdaen was buyten
ons, ende derhalven beloofden haer
niet goet vinden des raedts, met den
ondertolcq te rechten met onse Comm:s
te op maltyt, toe te senden, met voor
biddinge dat zyn hoogh:t op het rigoreus
te offe naer verdienste met haer
niet en geliefde te handelen, zijn
hoogh:t scheen op haer vrij ver toornt
te zijn, seggende dat sij hem een groote
schande had aengedaen vorders en is
ons niets van belangh voorgekomen
als den hope verscheyde duyster der ver
gelyckenisse dienende soo duyster wedder
om hebbe beantw:t met wijsinge
van zyn hoogh:ts meeninge te comm
begrijpen, dat hij daeromme bij houden

Contendende

goet

Contentement geseght geworden, vermits
ick desselve soo veel doendel[ijck] naer mijn
geringe kennisse, hebbe besightiget, dat de
geen erghs uyt te trecken dan was, met
alle vieleteit tot ontrent acht uyren
inden avondt door gebraght wierdt son
der van sijn hoogh[eid] afscheyt te conden
krijgen, voor den al der hij edel gedeught
moede van drincken en slaeperige
wierdt, alswanneer ons niet alleen
afscheydt gaff, maer ook belaste naer
genomende ruste, op morgen naer
Malleijen te scheppen, t welke door ons
ook agtervolgt is geworden, ende
des halvenddegh met den Saturdagh,
tegens den avondt, als wanneer wij we
der op Malleijen aengelandt zijn besluy
te; actum Malleijen Int Casteel
Orangie desen 24en Septemb 1678 onderstont
door mij Andries Oloffsz Secretaris

Sondagh 25 d[it]o niet van belangh voorgevallen —

Maendagh 26 d[it]o savonds is naer t gebedt staedt den cap[itei]n
der mardijckers nogh maels inde verga
deringh binnen dewelcke mondelinge
versocht als voorden weges Djouw Pingi
om 50 rds in lijwaeden op stoinnet
rekeninge te bekomen der voorsz. medewo
woningh haer voorden vermelt, dogh
werdt beleefdel[ijck] afgeslagen, als sijn[de]
sulcx geheel buyten onse laste en vermogen

t verzoek van Djouw Pingi nogh maels afgeslagen

hebben

hebben, hebbende de timmerlieden en
metselaers, op huys vanden baes vanden
wapen Camer gemaeckt, de wijd ge=
plant, de standdeelen der baes daerom
me binnen, en verscheyden, om den vroo=
lijcken dagh, t geene hun is geconsent
en toegestaen geworden, en t geene sij
daer tot van nooden hebben, is in dis=
crediten vanden provisioneel admini=
strateur S.r Gerbrant Proost gelaten.

Den ondertolq met seekere moorsche off Cidoorsche vrouwe naer Syn hoogh.t Sayfoddin gesonden

Inden avondstondt wordt den onder
tolck Andries Corb, op 't versoek van
Sijn hoogh.t Safoddin, met geene oneer
geaffronteert vrouwes persoon Cassi,
naer Cidoor gesonden, om deselve Sijn
hoogh.t over handt te stellen omme
vorders daer mede naer desselfs be=
lieven te handelen —

Dingsdagh 27.e d.o

Den brieff vanden serg.t Comm.t van Marquian ende

Ontfingen inde morgenstondt een
brieff d.o vanden serg.t
Commandant tot Marquian, met
eenige tacquen soo van nooten als
nagelboomen, tot teeken vande
uytroijinge der selve, die door gemelte
serg.t nevens andere met hulpe
der Marquianders sij verricht geworden

's naermiddaghs is deselve beantwoort

des naermiddaghs vertrock ons schip
Gilalo naer derwaerts met een brieff
in andtwoort aen voorsz.e serg.t
Commandant bij sonderl.e omverder
doorde

door d'h.r Gouvern.r derwaerts gesonden
over te brengen, tot top vande affuijten,
bestaende in 6 vierkante en 5 d.o platte
steenen weegt te samen lb 490 —

Woensd.n 28 d.o

den ouder tolcq andries Corts comt met Salama van ti door maeckt den raedt be= kent dat den secretaris naer derwaerts van sijn hoogh.t stondt ontboden te werden —

jnden avondt stondt komt den ouder tolcq
andries Corts weder om vergeselschapt met
sijns hoogh.t sConincks Saijfoedins ge=
woonl.e afgesant Salema de welcke
des avonds in raede sijn gecompareert,
ende naer het afleggen van gesijde
hoogh.ts omstandige groetenisse en ge=
woonl.e compliment, hebben sij den
raedt bekent gemaeckt, dat sijn hoogh.t
van meeninge en resolutie was, om
den secretaris indien den raedt selfs
geliefde toe te staen eerstdaags voorn.t
Salema op Tidoor bij hem te ontbieden,
vermits hij met den selven yts hadt
te verhandelen, oft eenige saecken
bekent te maecken, t welck dan in
sijns hoogh.t wel gevallen geaccordeert sijnde,
is gemelte Salema dus —

Donderd.n 29 d.o weder om met ons vriendel.n gebied=
denisse vertrocken, rapporteerende
den ouder tolcq voorders dat meer gem.e
Taffi door hem overgelevert sijnde, be=
ven op sConincks fort in sijn, wierdt
gestelt ende dat sijn hoogh.t int leveren
hende vande selve een goedt contente=
ment had genoomen —

Voormiddaghs meede ordonnaire ver=
gaderinge der justitie; en savonds
naer 't gebedt verscheijnt inde verga

deringe

den borger Coopman pieter Lidelh opt versoeck van deen gekleedden toegestaen tot sijn gecontracteerden handel op mindanauo benodight

deringe aen den borger Coopman pieter
Lidelh.me, versochtende om twee
packen guijnees baftas en nogh wat
andere lijwaten, nevens weinigh touw
werck, onder behoorl.e obligatie, van
deselve gecontracteerden handel op
mindanauo, te mogen verworden,
voorders om hulp van den timmerman=
en smith, tot het repareren van
deselve chialoupschia waer op dan
in raede gelet, wesende den contract
naer gesien sijnde, is deselve naer wel
gevonden goedvinden toegestaen geworden
als twee packen guijnees lijwaet,
houd.t p.s baftas halve smalle bedra
gende tesamen de somma van drie
hondert en twintigh Rd.s a 60 st.s
yder en dit alles om volgens des prijs
courant te betaalen, mede de
onderstaende equipagie etc.a is tot
taxatie en discretie van d'h.r gouverneur

eenige andere benoodightheden tot deselve chialoup

gelaten, als vier opgeslagen trossen
drie puttsen her, van de constabel,
van den baes timmerman 10 stucken
bosplancken 4 balckjes van 12 voet
1 d.o van 18 voet, den timmerman
voor 10 dagen en om bij de smits te wer
arbeyden 8 stucken bouts den bandtouw
rode, een d.o om de kolder stock, een
beugel tot de pomp een d.o bandt tot de
2 stocken tot de pompe, waer rade

hadden

gaeten waeraen 40 co:m Comp:s schr volgens opbrengingh vanden Smith, is verarbeijdt geworden

Vrijdagh 30:e d:o arriveerde de Chialoup de Coopman— toebehoorende onsen mitsgaders borger hier voorden vrient van amboina wederom, sonder voorants van daer eenigh advijs hebben, weetende ook niet binnen wat aen men volcomen geloof soude konnen stellen, welhal ven daer van ook in desen geen mentie maer endoen —

Saturdagh 1:mo Octob:r, komen onse afgesondene mardijckers wederom van Marquan, en brachten 128 stux bambousen, die sij lieden op Motier in passant hadden gekapt —

Sondagh 2:e d:o niet van bij sonder opmerkingh voorgevallen —

Maand:s 3 d:o worden de mardyckers voorsz: met onse Seijgilalo weder om bambousen gesonden, en dat vermits sij lieden jongst op hun vertrecken naer marquan voor acht dagen waeren geprovideert geweest, waer van dan nogh twee dagen over hebben ende vermits geen ander werck jegenwoordigh voor hun was, sijnse tot het halen van bambousen affgesonden gelyck hier voorens is geseyt —

Dinsd:s 4:e d:o inden morgenstondt komt zyns Hoogh:t Saijfoedins affgesondene Salema, omme den secretaris en ouder tolcq, volgens zyn Hoogh:ts begeeren van voorheen

Salema van Sidoor omden Secretaris en ouder tolcq derw:ts te brengen —

van hier

van hier naer Tidoor, te brengen, vermits zijn hoogh.t seyde deselve ydts te willen bekent maken, d' welcke dan ook daer op met kennisse vanden raadt, p.o prauw van Salema over gestapt zijn, ontrent de middagh —

Woensdagh 5.e d.o word door d' gesuyerde mardijckers, p.o eens gelaaden 135 stux bamboesen aende handt gebraght —

donderd.n 6.e d.o }
Vrijdagh 7.e d.o } niets voorgevallen
Saturdagh 8.e d.o }

Sondagh 9.e d.o Comt capp.n Lauwt reddi van marquian
den brieff van marquian ontfangen
en brenght den brieff vanden sergt Commandant aldaer, aenden raadt geschr.n vermeldende niet anders van belangh, als datter door hem met hulpe vande marquianders naer verscheyde speceryen boomen waeren uytgeroeydt, en onderde voet gebraght, als in cantoor bewaert brieff boek nadder is te zien,

maendagh 10.e d.o in den avondt stondt komt den secretaris en ondertolck weder om van Tidoor
Secretaris en ondertolck comen weder van tidoor beneffens der selver rapp.t ov.r
wedderapport doet den raadt des avondts inde vergaderinge der selver weder vaert en wedercomme van zijn hoogh.t derwaerts zijn ontboden geweest, t gene door den secretaris int schrift opgestelt, en hier onder g' insereert is, mitsgaders wat hun verders van op merckinge voorgecomen sij —

Rapport en aentijckinge
door den Secretaris Andries Olofsz.n vant gedaene waer over hij met den ondertolck

onder Tolcq Andries fors naar Tidoor
door Syn Hooght. Sayfoedin wierdt
ontboden, mitsgaders vant geene
den selven in syn aanwesen aldaar
van opmerckinge voorgekomen is —

Den vierde van dit loopende maendt verscheen
hier ten Casteele den oude Tidoreesen Coninckx
gewoonl. afgesant Salema, omme ons vol,,
gens Sijn Hooght. begeerte en aenden raadt
gedaane bekent makinge van voorheenen,
naar Tidoor te brengen, om aldaar te mogen
hooren en verstaan tgeen Sijn Hooght. wilde
en gelieffde te kennen geven —
met welcke afgesant wij ons kort daar aen op
den wegh begaven ende tegens den avondt
ontrent buyten op ~~Tidoor~~ aende negorije
Soasivo komende, meenden ten eersten te spraecke
en gehoort te geraken, maar Sijn Hooght. liet
sigh verontschuldigen en ons aenseggen, dat
onse ruste tot morgen bij de nederlandtsche
posthouderen mochte nemen, vermits het
donker wierdt ende nacht genaekende
was twelcke door ons ook naergekomen
wierdt —
Maar soo als wij onse ruste nemende te weesen,
quamen de twee loshoofdige princen Calbeilo
en Tolaa ons besoecken, met haar brengende
een sleep van vrouwlieden, de welcke voorsz.
princen, op de mode van den keijser
Heliogabalus, voor lijffschutters dienen
moeten, synde met schilden swaerden, en
sommige met spiessen gewapent, al
twelcke sij haar lieden ten eersten deden
affleggen

affleggen, en in plaets vande selve Rambangs
off maleijtse speelbommeltjes op nemen, —
waer mede sij ons met singen soo als onutte
discoursen tot over de middernacht ophielden,

Den voormiddach vanden 5e do. afgewacht
zijnde om van sijn Hooght. ontbooden te werden
doch en hebben niemant vernoomen, dan
den selven tegens den avondt verscheen bij ons den
spion van sijn hooght. in de wandelinge genaemt
Papoua met sich brengende drie springh
visschen en weijnigh Sagou, tgeene van Zijn,
zijn hooght. ons toegesonden wierdt met
verontschuldiginge vandat hebben niet ter
audientie waeren gekomen, gelijck hij
gisteren hadde belooft, seggende den gehelen
voorleden nacht met zijne vrouwen, die
hij jonghst had afgedanckt, vroolijcke geweest
te zijn, en daerom meede desen dach meest met
slapen doorgebracht was, ende alsoo zijn
wij en sijns hooghts. belofte vergeten
gebleven, derhalve verhoopende dat het
ons niet moeght verveelen om tot des morgens
te wachten, alswanneer hij sijne gedaene
toeseggingen soude trachten nae te comen,
onderentusschen opdat wij van honger niet
en souden op Tedoor sijnde, overvallen worden
had hij ons voorschreven visch en sagou tot een
teecken van zijn goede genegentheijt, willen
toesenden, welcke compliment wij naer
ons vermogen en de maniere gewoonlijck
hebben beantwoordt, zijn hooght. bedanckt
ende do. spion daer mede van ons wederafgevaerdicht

Den 6e do.

Den 6.en d.o 's morgens ontrent acht uyren
quam gem.te afgesant Salama ons bij, wegens
zijn hoogh.t ons aendienende dat hij nogh belust
was met sigh te spreken, twelck gedaen zijnde,
soude bij hem ontboden werden, gelijck kort daer
aen door den spion Saxona is geschiet —

Naer dat dijnelijcke woorden gedraecht waeren,
ons gewoonelijcke complim.t afgeleyt, ende
daer nevens een wijle met elckander onderhouden
hebbende, begon zijn hoogh.t sijn spreken met
vraegen voort te setten, eerst off geen tijdin
ge van d'Ed.le gouvern.r en hadde bekomen,
ende hoedanigh het met de gesontheyt en reys
van zijn E. tot nogh gegaen was, waer op
zijn hoogh.t gedient hebbe, naer ons weten
alles wel gelucktigh soo met zijn E.s dispo,
sitie als andersijnts tot Obij was gewest,
waer mede sijn hoogh.t seyde een sonderlingh
wel behagen te hebben, wenschende verders
dat de nogh te doene reys van zijn E. wel
en voorspoedigh mocht afloopen, op dat de
vier hoecken der moluccos als Gilolo, Terna,
te, Tidoor en Batchian door hem als een
Vader daer van met peys en vreede gem.te
in dessen jegenwoordigen tydt mocht gere,
geert werden, voor welcke genegentheyt zijn
hoogh.t naer ons plicht seer verbiddelijcksten
hebben bedanckt daer bij voegende dat het
te wenschen waere, dat zijn E. jegenwoordigh
op Tidoor present waere, omme alsdan te

mogen

D

mogen outwaer werden, watter dijgen ten
in dat Casteel staeken, daer aen syn hooght —
jonghst, doen het selvige door de Gouvern:
aen hem gesonden wierdt twijffelde, off de
wijngeest off den tegenwoordige menschjen was
syn hooght antwoorde allaggende, indien het
mij bewust ware datter niets bij souders in
is, ick soude dat in soo grooten achting niet
houden den dag der Caden [illegible] op hebbe
maer dewijle ick nu van het tegendeel ver
sekert ben, soo moet ick het ook sorgvul
digh bewaeren tot dat wij der eens den proef
van konnen hebben, met dese en dierge
reeden caveling souder yets van ofsmer
kinge, off aentreckens waerdige saecken
verhandelt zijnde, verliepen der welt [illegible]
tijden, daer onder het arack & schaeltje met
water naer oude mode swaeijen most
Sijn hooght al [illegible] vergenught gewor
den sijnde begon hij mij op naervolgende
manniere aen te spreecken, gij hebt mi
mijne [illegible] den Stadhuffer Cassi naer
hem gel. ick versocht hebbe gesonden,
maer dat bij niet laeten wellen, gel.
ick nochtans ernstigh hebbe begeert
en ook noch hebben wie, wat straffe
zij wel, volgens ul. recht en sou hebben
verdient, ick antwoorde dat ick van
saecke niet anders en wiste [illegible]
als t geene voordesen aen Zijn hooght
hadt

hadt verclaert, versocht derhalve dat daer
over voorts g'excuseert werden, want in
gevalle sij al ijets tegens ons Christenen had
misdaen, soo en waren wij echter niet
bevoegt om haer daer over te straffen, gel.e
sijn hoogh.t ook niet en mogende doen indien
ijmandt van de onse, aen hem off de sijne
ijets misdadelijcks hadt te werck geleijdt
maer dat men in sulcken gevalle sich soude
moeten reghten naer 't contract 't welck
sijn hoogh.t ook niet onbewust en konde
zijn, dien koninck antwoorde wederom,
ick weet sulcx wel maer ick en kan
niet weten op wat wijse ick haer straffen
sal vermits ick haer tegenwoordigh voor
geen Christen nogh ook geen mahometaen
sie kan achten, daerom en sal ick haer
in ijsers soo lange doen bewaren, tot dat
haer religie sal comen onderscheijden,
daer op hebbe wederom g'antw.t datter
veel swacke geloovige menschen waren
te vinden, die door sulcke toegemaeckte
toverije ijets meinden te connen uijtwercken,
maer indien men recht achter de saecke
quam, soo soudemen seeckerl.e bevinden,
datter wat anders als sulcke visie vaasjes
onderschuijlde, als namentl.e vergift,
en dat selvige d'ijgemelte saeke was,
waer door alsulcke vermeende en toege-
maeckte toverijen wierden krachtigh
gemaeckt, doch aengaende de misdaet
van Caffi daer over was door ons onder
soek op Maleijen gedaen maer niets —

tot

tot haeren laste gevonden waeromme men
haer eenige exemplaire straffe soude hebben
connen aendoen, en voorders sij was een on
derdaen van sijn hoogh.t ende men volgens
soo mocht hij niet haer handelen naer sijn
believen —

Van hier begon zijn hoogh.t mij heel langh
samen.tlijck onder dese en gene discoursen
en verscheijde duijstere gelijckenissen te
geleijde tot de saecken der bewuste roverijen
op amboina en banda gepleeght, door sijn
hoogh.ts onderdanen van Patanij, seggende
eijndel.n recht uijt haer hert 6 a 7 dagen
verleden, een van sijne uijtgesondene
vogelen weederom op Tidoor gekeert
was, die hem alijets bij sonders van den han,
del en bedrijff van voorsz.n opraeder maet,
kers had weeten te verhaelen, 't welck hij
voor d' Comp.e niet wilde noch en konde
verborgen houden, als zijnde een saecke –
waeraen sijn Edele grootel.cke was gekrenckt
ende daeromme hem daeraen ten hooghsten
geleijden, ten welcken eijnde hij ons ook
haet laeten ontbieden, bestaende hier in
en dat de hoofden van voorseijde roovers
zijn geweest den Senghadie Kijli en Capp.n
laut van Patany, benevens den
quimelaha Toluly, haer vaertuygen
zijn geweest drie groote en drie kleijne
Corrocorren ende roverijen hebben zij gepleegt
inde volgende plaetsen als manipa, lahos,
cambelo, amblauw, hitou, lessoe, camaria,
Hatouwa, amoi, en van daer met hun

nogh

mede gebracht hebbende 58 persoonen, die welcke zij lieden onder hundeelen hebben verdeelt, ende naderhandt op de naervolgende de plaetsen verkoght off laeten lossen, als Baij, Topinsut, guoan, Ceramlaúwt, drahij, Sissabatta, de Stattum, doch meest ende alle tegens de voorn:den uitbijsonder ge[illegible] aen de[n] [illegible] Chinees woonachtigh omtrent Hitalaha op amboina, die doenmaels inde boght van Hattiwe met den fregat en den Chialoup in sagou handel heeft geleegen, van deselve voor den persoon ontfangen hebbende 20 p:s grove porceleijne pieringh, ende een stuck lywaet, voor sommige 2 p:s lywaet uyt gesonder porceleijn ten hooghsten, behalven den voorders persoonen, voor de welcke drie stux goude kriss hecften was genooth, al welcke goederen sijn hoogh:t bracht en soude bewesen de hoofden der geslyde -- roovers in handen te krygen voor deselve soo lange de doenl:en was, met mins:t en sacht sinnigh:t ende in gevalle hij hun ooch maerte daer mede niet en conde be-reycken, soude hij alsdan genoodsaeckt worden, om andere middelen uyt te zien hebbende tendien eynde den Sengadie laten ontbieden, met beloften van hem geen leedt te sullen doen geschieden, doch den Sengadie heeft sigh voor als nogh niet willen verlaten, hebbende egter belofte gedaen op te door te zullen komen, wan neer deselve eenige slaven uyt de papous soude ingehandelt hebben, om met deselve de lijwaeten te vergoeden, die verschuurt --

Is

en onder het volck verdeelt waren, hier
mede was den dagh bij naer ten eynde geloo-
pen, ende den avondt stondt te vallen, daer
omme gebodt en versocht syn hoogh.t, dat
wij tot den morgen souden wachten, schinte
hij ons nogh naerder hadde te spreecken, welcke
sigh ondertusschen mede tot ruste begeven,
al soo hij moede geworden was, dogh naer
dat men vermercken konde meest bevan-
gen vanden dranck, welcken last wij de
naergekomen hebben, niet tegenstaende
ons verlangen naer malleijen was, om
onsen dienst aldaer waer te nemen, dogh
het en stondt niet heel wel, dat zyn hoogh.t
den mistiis borger Sieur Tiedsch.r vooren
een wijle langh in discoers hiedt, naer
dat ick al henen gegaen was maer
wat sij eygentl.m onder elckanderen doen
ter tydt hadden gesprooken blijft voor
mij verborgen niet tegenstaende daer
naer bedeckelijck hebbe g'inquireert

'S Naermiddaghs den 7.e wierden weder
ontbooden om van zyn hoogh.t ons afscheijt
te nemen, gelyck wij ooc deden, ende
naer dat selvige gedaen was en wij ons
ganck naer beneden wilden nemen
seyde zyn hoogh.t hij komt sit wat en
drinckt met mij nogh een reijs, tot dat
ick u een historie sal verhaelt hebben,
seggende daer was op sekeren tydt een
kat die wilde beclimmen een grooten
boom, die seer glat van bast was,
om te vangen den haes; ende boven

op

op sat, dogh de kat off kater wiert weder
wederom ladgh, vermits zijne klauwen
niet scherp genoegh en waren maer naer
dat sijn klauwen geslepen wierden, kond
hij gemackel(ijck) daer boven opgeraecken,
ende soude daer hij soo lange naer gecommen
had vangen, omme dese zijne hoogh(eyt) voor
dienst commen begrijpen hebbe ick naer
lange omwijdinge commen vermercken
dat hij zijnen soon den prince oran, niet
de kat meende; welcke sonder hulp van
de Comp(agnie) andere roonie qual(iteyt) was te
geraecken, gelyck uyt dese sijne hoogh(eyt) naer
volgende woorde was te bespeuren,
men hout den prince oran voor koninck,
maer waer sijn de kenteeckenen van,
meenende soo lange van de Comp(agnie) niet
slap en zegel niet en was bevestight
niet met allen te zijn, wesende dit dan
alles t geene mij bij d(e) hoogh(eyt) jegenwoor
digh van opmerckinge voorgecomen is, dogh
vrind desen sluyte sal ick een weynigh
aenhalen van t geene mij in discoers –
sijnde met den Hoecum Couwaessi desen
voormiddagh voorgecomen is, naementlijck
dat den wijde lanck gesprooken en
haer naer mijn kennisse uytgeleydt
hebbende den geheelen oorlogh op java
hoedanigh het daer mede jegenwoordigh
staet, ende wat plaetsen door de Comp(agnie)
al waeren verovert ende uyt handen
van de vijanden gereddet, mitsgaders

dat

dat den soesoehoenan op den troon hebben
te geraecken, t welcke den bantamder schijn
verbeelden als van outs den rebelligen
van Mataram, soo dat het wel ligt den
selven oock soude moeten gelden, indien
hij van zijne quade gangen geen afstant
en deed doch uyt het antw.t vande selve
hebbe genoegsaem konnen verneemen
dat hem den valsche bantammers niet
en behaegde, seggende hoe kan d'Comp.e
tegens den bantammer oorlogen dewijl
sij aldaer hun logie en packhuysen hebben,
en met haer dagel.e koophandel dryven,
en te meer d'wijle op Bantam allerleij
slagh van blancke menschen zijn, die sulx
dat oock niet toestaen, hierop hebbe met
kort antw.t gegeven, dat d'Comp.e met
nigh voudige affronten al den wijle
langh, naer haere gewoone langh
moedigh=) vanden Bantammer hebt
verdragen, maer van de maete vul
vul is, ende daer omme dient afgedaen
te werden, verders dat alle de geene die
de selve in sulcken gevalle quademan
te assisteeren, niet anders dan voor op
bare vijanden naer en te achten hadde
sien, waermede gemelte discoers ooc
op hielt, sijnde mijns oordeels genoegsa
te bespeuren uyt mijn voorgaende rap
port en dat den Coninck Jafocdin Cort
Tahoela aende Comp.e inbehttinge sal
soecken over te laeten, maer ick kan

ook

ook begrijpen, dat de papen al hun uiters-
tigh= daar tegens zullen aanwenden
twelck ick uyt de woorden van den Itman
samadja sijn hoogh.t Ser edelen raadt ben
deeze hebbe vernoomen, dienende naar
dat van zijn hoogh.t affscheydt genegen
hadde, en bij ons quaarnisoen houden
waaren gekomen, soo versocht Wel.en als
mogel.en daar over hebbe ondertast en
gevraaght off de beweeginge bij over lyden
van den ouden koninck door den Tidore
niet en soude strecken tot groote
gerustheyt, die mij daar op seer flauwelen
tot antw.t gaff, dat d Com.rs schoon op
Tidoor geen beweeginge hebbende, dogh
alle gelegentheden van maleyen conde
verrught worden ——

Den achsten en volgende d.o beyde al
naar den corcor wachtende om volgens
zijns hoogh.ts beloften naar maleyen
gebraght te worden, dogh hebben niet
vernoomen hebbende zijn hoogh.t sigh
bontschuldigden van over lange last ge-
geven te hebben om den corcor claar
te houden, maar dat de schult aen de
ryck groote was die Geleve niet en
hadde naargecomen, dogh eyndelyck
den Giwade quam hier de [illegible] slaght
dat wij ons reijs soude vorderen, sluits
de corcor nu claar was, daar naar soo
lange gewaaght hadden, op welke beschijd

Wij

Wij ons oock spoedigh den ende voort verders, ... ende voorsz.t laest Sijn hoogh.t door Saldmaa ... grootten

Malleyc.n Int Casteel Orangien desen 10.e Octob.r 1678 en was geteyck.t Andries Bogaert Secretaris

Dinsdagh 11.e d.o }
Woensd.n 12.e d.o } souden wy lens noch in Ternaeten noch by ons, niets van belangh voorgevallen.

Donderd.n 13.e d.o Ordonaris vergaderingh der justitie

Vrydagh 14.e d.o in den avondtstondt vertrock den vrije borger Coopman Pieter Tiddeman met Zijne twee Chialoupen, tot bevorderingh van Zijnde gepermitteerden en gecontracteerden handel met d'E Comp.e, naer Mindanauw, waermede wy d'h.r gouverneur generaal onsen toestandt hadden gecommuniceert, en bekent gemaeckt, maer vermits den borger Coopman voorsz.t van geene Zyde noch begeerde aen te loopen, hebben wy van ons voornemende mael deselve verder, ende vermits monsson aen eindende is, soo hebben wy den selven daer toe niet connen noch te begeert tot desselfs nadeel, en verachtinge van de reys, te persuaderen, maer veel eerder tot een ander en beter gelegenth. te wachten

den borger Coopman Pieter tiddeman vertreckt met twee Chialoupen naer mindanauw.

Saterdagh 15.e d.o arriveerde des voormiddaghs den corte in Ternaeten d'welcke van Zyn Hoog. den Coninck Amsterdam depporte met

Sansou

Denige afgehouden van den koninck den g. gouverneur van Xula met brieven —

Sawou en quoffamandra ligorgor van
Xula, was overgehouden geworden, om
Zijn hoogh.t brieven aende rycx grooten
en aen andere van Toff, over te brengen
met welcken affgesant wij dan mede
van de g. gouverneur en brieff en denige
bijlagen ontfingen, waer uyt hebbe
gelesen Sijn E bijsondere varen, tot voorsz.
eylanden, alwaer den 21 passo waren
aengelandt, mitsgaders 't geene Sijn E
van opmerckinge in die gewesten, voor
gecomen was, ende alsoo Sulcx uyt aen
komende brieven mitsgaders bij Zijn
E verrighten omstandelijcker sal connen
gesien en gelesen worden, soo doen
daer van hier nu geen verder [illegible] mael,
maer sullen het daer toe gerefereert
laten —

Syn der ons dan ook mede aengedient door
den Cap.n der mardijckers, en onder
volq, dat deselve afgehouden Sawou ligor
gor van Sijn hoogh.t last hadden, om
een groote Calck oven van 60 vadem
int vierkant, tusschen 't Casteel en het
Ternataensche quartier op te rigten,
met s koninckx eygen slaven, sonder
hulp der Babatos, omme de kalck daer
van comende d'Comp.e te leveren

Sondags 16 d.o
Maendag 17 d.o { bijons niets van opmerkinge voorgevallen, in ternaeten wordt door Sawou voorsz. order gestelt, om hout tot voorsz. kalck oven, ende ingevallen

den

dien ijver Continueert, gelyck nu wel begonnen is, soo staedt deselve kalck-oven der lange klaer te geraecken —

Dinsdagh 18.e d.o

d'Chialoup d'welkoomst arriveert weder om van amboina met brieven van de regeeringe aldaer, aen d'h.r gouvern.r en raedt alhier

inde morgenstondt arriveerde de Chialoup d'welkoomst waer naer lange is gewacht van Amboina weder om van daer brengende den brieff door de regeeringe, aen d'heer gouverneur en raedt deses Casteels gesz.n, als mede d.o van den Sergiant en Commandant tot batchian en macquian, t welck in t aencomende brieffboeck syn in geboekt, voorders syn ons van Amboina mede wel toegecomen 200 stux bayl planncken, 4000 stux roode mopppen, en weijnigh touwerck, synde de planncken egter in haer factura overgeslagen, en wij daer voor onbelast gebleven, 't geene aen haer E.e p.r deese occasie staet bekent gemaeckt te worden

Soo mede van batchian en macquian —

den bas smit quam nu mede van Batchian over, aengesien voorsz.e Chialoup Obij had laeten voor bijstant waer door deselve gereetschappen aldaer tot nogh zyn gebleven, —

Seeckere mardycker van batchian gevangh op gesonden

den mardycker - - - - bij seeker moort ofte batchiaense vrouwe in onnuijsse verminderinge geledt hebbende, is nu mede door den serg. Command.t van batchian herw.t

Cop

opgehouden geworden, volgens gegeven ordre
van d' h:r gouvern:r, jegens den selven alhier door
den fiscael, tenfine te werden geprocedeert —
Den stierman commandant van voorsz:e Chialoup,
koomt des avondts mede vergaderinge binnen, en
versocht dat hij d' Chialoup mede kiel soude mogen
doen brengen, omme aldaer wat geholpen
te werden, verclarende de selve soo lecke te
zijn, dat met geduyrigh pompen boven twa[illegible]
te wierdt gehouden den raedt stondt deselve
versoek toe, mits bevoorens door de timmer
lieden sal werden bezightigt en gevisiteert

d' Chialoup voorsz:e mede kiele doen brengen

Woensdags 19 d:o d:o niets van belangh voorgevallen, den [illegible] wordt
des avondts naer't gebedt de rolle der ordonnaire
verstreckinge van goede maenden, naer ge-
sien, getrycheert, en den winckelier aenbev:
voolen d'uytreykinge te doen, vande mede
ongewilde kleederen, sonder nochtans boven
gewoonte ruymer te gaen, als ordonnaris,
te wetten d' te goedt hebbende twee; en die
te quaet maer een maendt —

Donderd:s 20 d:o d:o mergemelde Chialoup de welke komst door
de timmerl:en gevisiteert sijnde, is op verscheyde
plaetsen seer swack bevonden, soodat se de
selve soo hier en daer, met drie Ipers hebben
connen dicht maken, waeromme dan ook
tot reparatien van voorsz:e Chialoup is
goedt gekeurt, te meer ver niets anders niets
onbequaem is geordeert, om een ladinge
padij tot marquian en batchian te ofbrengen

Vrydags 21 d:o d:o niets van belangh voorgevallen
Saturdags 22 d:o d:o ad idem
Sondags 23 d:o d:o den Capp:en der mardijckeren en onder tolcq

Rapporteren

den vaertuygh van Xula met 's Coninx sagou inde

rapport deeden op hebben den coracor in [illegible]
g'arriveert te zijn, met 's Coninckx sagou van
Xula, in welcke geselschap noch den Xulase
jonck tot Obij had geweest maer door den
westen travade, waeren sij van malcan-
der geraeckt, sonder te weten waer deselve
jonq was bevaeren, dergelijcken was sa[illegible]
hier voorden meer maeren gerucht geroepen
en ditto jonq te gaen opsoecken, [illegible]
daer op ook syn geweest 's Coninckx staet
juffrouwen, die zyn hoogheyt op Xula door de
groote was toegevoegt geworden,

Hebben vertrocken den gogugu alam maet
sawo en Jolo om van daer eenigh volq
te lichten, tot het opbouwen van haeren
tempel, —

Maend.e 24e d.o }
dinsd.e 25e d.o } niets voorgevallen

Woensd.e 26e d.o voor middags arriveerde seker chialoup

den chialoup van amboina sonder brieven ende weynigh nieuws —

van Amboina toebehoorende den Christen
Chinees Soon Jsack Hudeneksz, te mede
brengende eenigh amboins aracq, sonder
yets anders de welcke ons wist te verhaelen
dat aldaer de kinder pockiens streek, en
gaeren ten voordere dat d'h.r gouvern.r
Robbert d'Vicq, met d'gevolg coracor-
hongi om de visite van dat gouvernement
te doen, was vertrocken, volgens haer E.
schryvens aen ons p.o d'volkomst,
Godt de heere verleene zyn E. behouden
vaert, en ongeluckige uytslagh uit
gunt door zyn E. en goede van d' Compe

bijde

bijderhandt genoomen wordt Amen —

Donderdags 27.e d.o Arriveerden inden morgenstondt d'Chialoup van onsen Mijster borger jacobus Jeffe van Manado, welckers schipp.r ons verhaalde, aldaer geruchte te zijn geloopen, dat de boulonders met de bogies op Beenwarts[?], om t eylandt tambouco te veroveren[?], ende te arnatanen[?] afhandigh te maken, welcke geruchten dien afgesonden Sawoe[?] mede confirmeerende; en tot sekerheijt allegeerde, dat se alreets 100 man der tamboekers hadden inden eersten aval, affgeslaegen, maer vermits wij schrijvens vand' h.r gouverneur, advijs p.r voorsz.n Sawo heeft gesonden, van voorsz.n maars mentie wordt gemaeckt, en maer gefingeerde uijt strooijselen g'oordeelt te zijn, soo en konnen hier inne nogh geen sekerheijt stellen —

Chialoup vanden mijster jacob Jeffe arriveert van manado - het nieuws al daer —

Den koninck Binancal van Caudipan[?] was op Manado bij onse residuijt geweest en aldaer sijn klaghten gedaen, over d'gorontaloers, als hebbende sij hem gedreijght hem op 't lijff te sullen vallen, indien hij haer niet wederom en restitueerde t geene hij Binancal van hun hadt genoomen, over het aenwijsen vande stucken Canon, die vande Comp.s geblevene jachten ontrent Manoijo sijn blijven leggen, die de gorontaloers en limbotters hadden opgevist, en d'Comp.e met offleggens[?] danke, wederom overgegeven —

daer was oock tijdinge gecomen met sekere prauw van Bool[?] dat d'h.r onse gouvern.r

met den

met den Coninck Amsterdam, tot Bangaij
waeren verschenen, sonder te weeten off
zijn E d'reijse met sijn hoogh:t tot Antan
bonco soude ondernemen, off wel van
daer direct we:m over tominij en gorontale
naer voorsz:m manado, &c:a —

Ondertusschen waeren der bij onse reduyt voorn:
verscheijde afgesanten van onse bontgenooten
aengeweest, wachtende al op de comste
van onsen g:e gouverneur d' h:r Robbert
Brugge, naer van sommige, mits ge,,
dachte hebbende nogh lange te zullen
moeten wachten, weder te huijs gekeert
zijn —

Daer zijn ook van dit Mousson twee vaer
tuygen van mindanou en eenige van
Tagulanda en Sangi aengelandt, die welke
met hunne coopmanschappen van
meeninge zijn geweest herwaerts over
te comen en alhier te verhandelen,
maer sijn mis variable stroomen en winden
van hun meer reys verstoken gebleven,
en alsoo weder te rugh vertrocken —

Den capp:m laurens van tagulanda formu
lis frans op den 11:e 7ber Septemb: verleeden van
hier naer huijs gekeert, was behouden
over gecomen, soodat onse brieff aen
g:e gouvern:r behoorl:m bestellinge
heeft verlanght, —

Onsen borger Coopman Pieter Tidez-
was met beyde sijne Chialoupen behouden
tot Banca g'arryveert, alwaer den
wijl hij moeten vertoeven, om den
der Chialoupen, die in zee vrij wat lek
was geworden te repareren —

den

Den Coop.m Hendrick Kort was bedoodt, welck, waeromme aende hooffs geschut werdinge wierdt geschoffeldt, de padres schuylden sedert deser gouvs.rs met arroels oogen be goniect, omme van manado verlost te mogen werden, hebbende hunne Eerw.den mede begunnen te twyffelen, vandat nogh een half jaer souden moeten waghten, voor dat alder hunne reyse, mits verloopen des mousson, soude konnen vorderen —

De chialoupe de welkomst is nu [illegible] weder uyt de kil gebraght, en nader ver mogen geholpen geworden —

Vrydags 28.e d.o

in Ternaten arriveert de verwaghte jongh met de Co ningh Stadthouder van Xula —

Arriveerden indessen morgenstondt op s'koninghs reede in Ternaten, de langh verwaghte en gemiste jonck van Xula, met den quoffa maniera [illegible], en Syne Hoogh.t Stadthouder, d'welcke binnen t'hoff gebraght zynde, door de princesse gammalamma werde besoght, en wellekomt —

Saturdags 29.e d.o = komt inden morgenstondt de gorgor gor.s Alam weder van zyne gedaene toght naer galmaghera brengende van daer 150 man alsoo gadert, om tot hun nen inlandse tempel hout werken aende handt te gaen —

Sondag 30.e d.o = niets voorgevallen

Maendag 31.e d.o = vroegh des morgens vertrocken onse gehuyrde mardyckers met s'keysers gilalo naer Sobo, om van daer tambouken en bos rottingen aende handt te brengen,

s'keysers gilalo om rottingh, arriveert orankaio van Batchian met den brieff vanden Command.t aldaer

S'namiddaghs quam alhier mede te landen [illegible] orankaio van Batchian naer mede vanden Serg.t Command.t

Pieter

schuldich zijn, den brieff, dien d'ijste der maendt
reeds hebben ontfangen —

djoupingi en Sabandar presenteeren den partij Sagou voor de Comp.e te leveren, mits betalinge. maer wordt niet aengenomen om redenen

naderhant geleedt des avondts staadt inde ver-
gaderinge binnen den Capp.n der mardijckers
versoeckende uijt naem van djoupingi,
ende den Sabandar om de quantiteijt Sagou,
tot den prijs van voorheenen, aende Comp.e
te mogen leveren. den raedt nemende voorsz.
versoeck in opmerckinge en wordt gecon-
sidereert, dat wij soo van Sagou als padij
nogh rijckelijck versien zijn, soo dat het te
wenschen ware dat wij van voorsz.
granen, wat meer ander man konde bewe-
gen, behalven dien soo staadt ons van Bengale
nogh een redelijcke quantiteijt van mana-
do toe te komen, insgelijcx de Sagou van
onsen nieuw borger en pachter der ster-
ke dranken, Cornelis Schellinger, uijtge-
sondert tgeene den Sabandar nogh moet
leveren, waer voor hij voor desen al eenige
betalinge heeft genooten, derhalven
is voorsz. versoeck beleefdelijck verex-
cuseert, alsoo sij deselven haer Sagou ge-
noegsaem op den bazaar konnen quijt
worden, mits bestaende deselve in desen
[illegible], doch wanneer voor desen
voldaen sullen hebben, tgeene nogh te
achteren stonden, soo souden wij sien,
off dan nogh eenigh ruijmte overschot,
om geborgen te connen werden —

Novemb.r
Dinsdagh P.mo

d'instructie vanden heer gouv.r in raedt gecommuniceert ende [illegible]

off den echten van deser maendt is d'ge-
laeten instructie door d'heer gouvern.r
op zyn Ed.s vertrecke den raedt opgelesen
en gecommuniceert en naergesien geworden

offer

volgende verstaen de Caffa op te neemen —

offer, noch yets soude mogen zijn, t geene niet
volbragt ofte naergecomen en was
dogh, niets niet van sonderlinge opmer
kinge voorgecomen wesende, wierdt
t comportement van den Caffier Crendes kinge
rycke in discours gebragt, vermits bespeurt
is, dat den selven sigh hoe langer hoe meer
met droncken drincken besigh hielt, sonder
op de selfs bedieninge behoorlijck acht te
slaen, derhalven wierdt g'arresteert dat
de Caffa nogh maendaeg op morgen op te
neemen, alhoewel bij de jongste opneem
minge maer 97 rd. quam te manqueer
eren, daer van den selven ook opgaf is,
voor het meerendeel, behoorlijcke aen
wijsinge wiste te doen, werdende voor
ders gesuspecteert dat den Caffier daden
maels wede meer soude hebben te voort
gecomen, indien hem geen onderstandt
van geld waere gedaen geweest,
oversulcx was het genoegsaem af te
nemen, dat de somma van het verst
comende, jegenwoordigh, niet seer min
der, maer wel buyten twijffel meerder
sal moeten zijn, om redden voorsz.
tot welcke opneeminge werden gecom
mitteert zijn den hr. fiscael, engen,
arisen boeckhouder, ende niet tegen
staende dat bij dese opneeminge alles
wel en naer behooren mochte gevonden
werden, is verstaen dat men in de Cassa
onder voorn. reckeninghrijcke, niet boven
acht a negenhondt rds. in contant
soude laeten berusten achter volgens

gegeven

gegeeven order vande h.ren gouvern.rs =

Woensd.n 2.e d.o = naer genomen besluyt op gisteren is s'Comp.s Cassa door bovengemelde leden des raedts opgenomen, en naer dat alles ondersocht, en cassa boecke tegens d'ordon nantien geconfronteert sijn worden, wiert bevonden 94 Rd.s te cort, van welcke den Cassier neergeeft al eenige aenwijsinge niet te doen, versoght om eenige dagen uyt stel, om t noch te cort comende inde cassa te verschaffen, t geleen uyt gestelt is tot dat den raedt hier van rapport soude gedaen, ende sake in deli beratie genomen sijn —

Cassa opgenomen en op on trent hondert rijcxdaelders te cort bevonden —

Den bewusten besloopen domingo jongh geweest, gerechts dienaer is ons d'gemelte opheeden door den gewedigen, boven Cajoundra inde Ruynen g'attrappeert, gevangen gekregen, en verwolgens weeder inde trouca gebraght —

Dondered.n 3.e d.o niet van opmerckinge voorgevallen

Vrydags 4.e d.o = arryveert weeder 't Hollander schaloup van Amboina tod boorende den schiet kogoduko, offe den paghter godlaten doch hier mede hebben geen brieven, becomen, noghte ook geen sonderlinge nieuwes verstaen, ende selve weeten te verhaelen dat d'h.ren gouvern.r ende Vice vande gemelde wiste tot nogh niet weder om gekeert en was —

Saturdagh 5.e d.o komende gesuyverde mardyckers wedercom van Siobo, die brengende vandaer tot noodige ondersant der wercken 130 stux bamboesen en 11 bossen, bosrottinge, om voorwerden aen gespaeckt te worden —

Sondagh 6.e d.o Sa bonds in de vergaderinge worden de brieven aende Commandanten tot marquian en batsjiangh gesz.den d'wercken der welkomst staen afgesonden te werden gelesen en getekent, daer naer wordt door den p.le fiscael Andries Oloffsz. en guarnisoens boekhouder direcke gesijn, de raadt rapport gedaen, van sijnne onder vindinge, van Comp.s Cassa op verleden woensdagh opgenomen, ende bevint naer gedaene [illegible] ondersoeke, dat men de somma van 94 rijx.s te kort wierdt bevonden, is den raadt te raede geworden, den cassier daer over vooralsnogh onaenspreekelijck te laten, tot de compste vande h.r gouvern.r, vermits de Comp.s voor die somma genoege [illegible] gaede guarant konde komen, maer aengesien bij de [illegible] Oloff voorde h.r ge- daene opnemingen, vijff rijx.s meer [illegible] soo wierdt geinstrueert dat den Cassier vande h.r overgedaene met contanten [illegible] vermits bij deselfse geobserveert worden, de Cassa gants niet toe maer wel afgenomen most zijn, weshalven wierdt g'arrest.t, dat men de meeste Contanten daer uyt soude lighten, ende inde groote kas

De van Cassa wordt in raede rapport gedaen consideratie daer over genomen, maer

Onderdelen

onder den s.de administrateur hadden
brengen, geden ook door d' h.r gouvern.r
bij intrucktie den raadt was aenbevoolen
omme hier naer onverhindert s.de ordonnan
tie de Cassa onder Eenwerckinghe rijcke
nedergelegt op den belop, dewyle men naer
waer door genoegsaem soude konnen
uytgevonden werden watter eygentel
op mancqueerde; In middels onder
het resumeeren vande memorietje wa
inne de voorsz.n gecommitteerdens
het transport, ontfangh en uytgift
vande maendt Octob.r hadden aengew,,
(eycken) wierdt door s.r Proost de
maentstaet.n der Cassa, vande maendt
Septemb.r in raede gebracht en sch
waer bij dan quam te blycken, dat de
Cassa vand' maendt Octob.r vyffhond.t
Rix.d.s meerder debet moest sijn, als door
den Cassier wel over het transport wert
was, waer door dan merckelycke fau
de indesselfs cassa boek wierdt gepre
sumeert, oversulcx wierdt goedt ge,,
vonden dat gemelten Cassa boek den
selve soude werden afgevordert en
nader ondersocht werden, gelijck sulcx
ook op stondts in effecte geschiedt zij.
als wanneer men eersten wierdt ge,,
speurt het transp.t vande maendt
Septemb.r in Octob.r verandert te
zijn, vande cijffer letter 5: een O ge,,
maeckt waer bij de Cassier sich voor
vijffhond.t Rxd.s hadt ontlast, endaer

mede

hier naer den

Swaere clausule ten laste
van den Cassier uytgevon,,
den waeromme —

mede, alsoo de oogen der gecommitteerdens, ende
duÿstert, den Cassier wordt hier over voor
den raadt ontbooden, ende afgevraeght,
t'en welcken eÿnde hij soodanige fraude,
de had gecommitteert, en wijders waer
hij de te kort comende penningen hadt
gelaeten, op dat wij souden mogen weeten,
waer d'E. Comp.e aen haer quarant konde
komen, waer op den selve geen andre
reden en allegeerde, dan dat hij soodanige
veranderinge ofte fauten had gepleegt,
om voor den wÿle uÿtvlucht te hebben,
ende onaengesproken te mogen blÿven,
onaengesien hem genoegsaem bewust
was, dat soodanige te kort komende
somma, ten uÿtterste, niet langer als
tot slot van de boecken, souden konnen verborgen
blÿven, verklaerende wijders gantsch geen
aenwijsinge te konnen doen, waer
aen ofte met welcke middelen, het
te kort comende soude konnen veréffent
werden, behalven 217 Rx.s die den
vrÿ borger Johannis Franciscus Mar
chelÿs, over seeckere partie bethilles noch
ten achteren was, en ooke ontrent 50 Rx.s
die hij aen den schaffm.r van s Comp.s hos,,
pitael had verstreckt, hier op dan wij
deses met opmerckinge gelet zijnde,
wierdt vast gestelt en besloten, om
gemelten Reingerÿck van zyn bedienin
ge bij provisie ofte tot de comste van den
Heer gouverneur te suspenderen, mits
gaders de Cassa den guarnisoen boeckhouder

verstaen is dat de Cassa aen S.r d'ghÿen souden werden getransporteert ende

Sr

S.r Dirck d'Ghijn over't transport deeden-
naer dat op morgen voorsz.en Cassa boeke
nogh nauwkeurighlijck sal ondersocht
zijn, off er misschien nogh meer andere
fauten waeren te vinden —

Maend.en 7.e d.o volgens resolutie van gisteren wierde
de cassa voorsz.en S.r d'Ghijn overgegeven
werdende bij nader ondersoek nogh
verscheyde posten van 20 en 30 rx.s uyt
gevonden, waer bij den Cassier meede
gemelte ringdrycke, sigh te weijnigh
hadt belast, contenderende den selven voor
alsnogh, naer dat men alle deselve-
uytstaende schulden, en daer van hij
ge aenwijsinge wist te doen, hebben
aengenomen) den somma van vier
hondert acht rx.s en 23 st.rs te kort
te schieten, sonder de minste redden
te konnen geven, waer bij sulcx sou
de mogen veroorsaeckt zijn, alhoewel
hem ernstelijck door den raedt voorge
houden is, dat hij niets soude verbergen,
noghte achter de handt houden weinige
penningen, de wijle zijn bevoorderin-
ge van qualijteyt daer aenhingh, soo
heeft echter niets meede opgedaen,
spreckende den Cassier den onnoselen
nochtans is den raedt van resolutie
geworden, omme voorsz.en gewesen
Cassier in gesloote hechtenisse te doen
gaen, en deselve goederen geinventariseert
en verseeckert

den gewesenen Cassier niets
geen aenwijsinge van het
te kort connende conde
doen in

onderschept te werden, omme waert
doende hem daerdoor tot meerdere aen
wijsinge te doen, te constringeren, niets
werdende g'oordeelt dat soodanigen som
van penningen, niets meerder
off weijnigh meer (gelevert dat hij de cassa
bedient heeft) in arack vermits hier
te plaetse in de herbergen doch niet
anders te becomen is soude kunnen
verteert raeken, te meer de negen
den selven, geen koper ofte dobbelaer
en is geweest soodat gepresumeert
wiert, dat hij nogh eenige penningen
achter de handt hadt, ofte wel dat hij door
deselfs onachtsaemh.t en sloffigh.t was
bestoolen ofte verkort geworden, doch
hier mede niets op doende is g'arresteert
dat hij in gereycke tot d'comste vande h.r
onsen gouvern.r gecontinueert soude
blijven sonder dat tegens den selven mid
delertydt eenigh process sal werden aen
geleydt, niets genietende den ordon
naire assistentie kostgelt als van voor
heenen, om daer voor tot nader order
de boeckens vande wapen camer
waer te nemen.

gijselinge tot d'comste vanden h.r gouv.r gestelt

Heden des namiddaghs vertreckt
van de h.r reede de chialoup d'welle
komst, met brieven en naervolgen
de goederen voor d'comptoiren van
Marquian en Batchian, als voor
Marquian —

d'chialoup d'wellekomst vertreckt met brieven en goederen naer marq.an en batchian.

6 lasten padij
200 st.s matten — en

Weijsinge

wdynigh kalck tot opbouwinge der keucken

Voor Batchian

55. Eln gesorteerde Spijckers —
8. Laken pady —
5. boeken papier —
7. stux bijlen —
6. kloppen off aendetters —
6. stux warckens stoelen —
6. Ladd primden —
2. booren —
weinigh langh scheep, en
goede mande voort guarniseden,
ook synder volgens gegevene bevel van
d'Ed.le gouvern.r drie vaetjens poeder
medet om vanmacquian overgenomen,
dus p.r de Chialoup naer Batchian,
gebraght te worden 't geene wij aen
voorsz.e Commandanten geseijnde,
salinde affgaende brieff ook kunnen
gelesen worden —

dinsdagh 8.n d.o onse gehuurde mardyckers comen
met d'Zijl gelalo, en brengen weinigh
bambosen, tot onderhouts werck

woensd.n 9.n d.o hebben smorgens vroegh vertrocken
voorsz.e mardyckers wedder om
bosch rottinge aende gaent te halen
onde mandwachter gedurige te be-
slagh te houden —

Donderd.n 10.n d.o ordonnaris vergaderinge der justitie
waer bij den nege en besloopen domingo
antony, ad perpetuum aen de Kompe
geleende werken, met de ketting

domingo anthony in verga deringe van justitie voor hem beoordeeld in de kettinge

aendt

geconfisqueert	aen te brengen comen te arbeyden is geconfisqueert= geworden mitsg.s deselve verdienden maendtgelt den geconfisq.t als 3/4 voor d'E: Comp.e = en 1/4 pro fisco Daerom is naer gebedt / requeste = den gesuspendeerde
't versoeck vande n: Cappiteyn de n: Cassier Kinghaycke toegestaen —	de n: Cassier Cornelis Kinghaycke om slaepinge vant gevangenhuys en dat hij [illegible] bij [illegible] ofte slaeven gevangenhuys. — mochte geconnivieert worden, den raedt des selfs gedaene versoeck in opmerckinge geno- men hebbende oordeelden dat hij de [illegible] der wapencamer inde trouw blijvende niet bequaemelijck soude connen waernemen staende desselfs versoeck derhalven tot den ordineerden hem in gijselinge te gaen opt groote bolwerck tot nader ordre ofte Commis- sie vande h.r Gouverneur —
't versoeck van Andries Cos toegestaen —	Den ondertolq Andries Cos staet mede binnen en versoekt op sijn vaders verdq.n = vier maenden gagie, tot substentatie van desselfs huyshoudin- ge, den raedt hiat versoeck niet jegenstaende de verdq.n van Hendrick Cos des suppl.ts vader noch saldo te q.t loop mits d'E: Comp.e schoon den selven oock quamen te overlijden, ofte op de reyse daer hij jegenwoordigh is te ver- blijven aen desselfs goederen genoegh guarant- genoegsaem soude connen hebben
Vrydagh 11.e d.o =	niets voorgevallen
Saturd.ag 12.e d.o =	des smorgens vroegh quamen ons gehuyrde mardyckeren wederom vande overcust met 130 [illegible] bossen bosschotinge ende ver- trocken des naermiddaghs wederom om vandaer eenige sparren te halen
Sondagh 13.e d.o =	niets van opmerckinge voorgevallen
Maend.ag 14.e d.o =	Jnden morgenstondt quamen ons mardyckeren voorsz.n wederom vande overcust en brachten vandaer 62 sparren en vertrocken des achtermiddaghs we- derom om vande materialen noch nader aende handt te halen —
Dinsdagh 15.e d.o =	den Sabandaer en Secretaris Marco comen

92 Novemb^r 1678 Maleijo Int Casteel Orangie

als oock voor desselve van Sabandar en de Secretaris van Ternaten

des voormiddaghs binnent Casteel is voor sochten om 100 Rds beschrijft omme deselve met dijndigen van haren vastendagen te besichtigen, welcke versoeck haer is toegestaen geworden tot 150 Rds ende dat "dem" sulcx den oude gewoonte is soodat men geen versoeck niet behoefden heeft connen afslaen

Woensd^n 16 d^o = de mardijckeren comen inden morgenstont weder van halmahera en brengen van daer 50 st sparren de welcke sij naer veel dagens weder daernaer sijn vertrocken om voorschreven bouwstoffe nogh meer te halen wordt dan mede visite gedaen door den fiscael in beyde quartieren der mardijckeren, omme te ondervinden off de gegevene ordre van d'heer gouvern^r tot weeringe van den schadelijcken brandt behoorl^n naergecomen wierdt bij welke visite alles nogh tamel^n wel is bevonden behalven in sommige cleyne hutten daer eenige huys en diaconijs armen haer onderhouden de welcke soo wegens hare slechte als onder dom verclaerde onvermogens te zijn eenige bamboesen te halen off betalen soo dat men deselve daer van door den capiteyn der mardijckeren heeft moeten laeten voorsien —

visite door den fiscael in de negorije gedaen

Dond^n 17^e d^o = Ordinaris vergaderinge der justitie ende des avonts naert gebedt is de goede maentcolle door den wincklier ingeraeden opgelevert synde naer gesien en getekent —

affscheyt van djouw

Soo mede wierdt ooc affscheyt van djouw Pingi

pingi en den Hindus tau drugh toegestaen —

Pingi twintigh kannen lamp Oly toege,staen, insgel.s Ehoudt in vergaderinge binnen den Hindus van Engh versochten dat hem Comp.e wegen twee hondert rx.s mocht werden verstrekt, om daer mede syne beloofde steen en pannen, backerije op Dodingo te helpen oprichten, mits verclaerende daer om mede op sijnes hem.s gekomen te zijn volgens besprake met onsen h.r gouvern.r welck versoeck hem geconsenteert wordt, mits stellen daer voor behoorl.n en suffisante borgh offe hipotecq, als d'hr. ... persoonelijck en goederen,

Vrydags 18.e d.o d'gehuurde mardyckers komen inde morgenstondt wederom van de overkust, en brengen 35 stux sparren, en 30 modh brandt hout, d'welcke des naermiddaghs wederom vertrocken sijn, om mede noch eenige sparren en brandt hout aende handt te halen,

Saturd.n 19.e d.o Savonds naer 't gebedt, wordt in raede g'arresteert, dat ten eerste huys soeckinge onder de borghen vande pen soude werden gedaen, vermits der gepresumt en gesustin.t wordt, dat de cassa door yemant vande selve soude syn gestaudeert ofte eygent.e gelicht bestoolen, aengesien sommige derselver, naer dat gerucht wordt, al vrijelijck met de penningen speelden, sonder dat men heeft connen bespeuren, waer sij deselve vandaen hadden, te meer d'weyl men mompelinge heeft gehoort dat de p.en assisten als ... de Jonkgh...

g'arresteert om huys soeckinge onder de borghen vande pedulle doen —

den pulver Commies, d'eene op Secretary,
en d'ander bij d' soldijboecken beschreyden, soo
onder d'ambachtsluyden als soldaten eenige
gepenningen hadden uytgeleent, om nu
met deese ontfangene goede maenden, ge,,
innet te werden, soo is dan mede verstaen
en vastgestelt, dat de eysschers gecommit
teerdens uyt den raedt, die uyt deelinge
der goede maenden, soude bij woonen dewel
ke dan derselver inthyninge aenbelyke
men soude, tgeene ofte van weden syde,
den eenige penningen quamen te ont,,
fangen, omme als dan naer den ontfangh
van deselve afstreckinge, d' garnisoens
huyshoudinge, dese te bequamelycker
te komen doen, en onverhoolt int werck
te stellen —
'snaer middaghs arriveerden praeuwe
van macquiansaer mede een brieff
ontfingen vanden sergt. commandt.
nighet, inhoudende niets van belang
als bij t aenkomende brieffboeck is te
sien; de capp.n en secret.s gaven een op
versoecke van d'jouw pingi, naer t hoff,
d'gepreeds om sKoninckx nieuwe wooning
met de toetakelinge derselver, door
haer gedaen, te besichtigen, en voorder
haere sentiment en oordeel te geven,
off gemelte wooninge niet koninkl.e
naer den staet van ternaten, opgesch
en was; ende naer dat deselve doorgaen
den wyle tydts met eenige inlandsche
huysvrouwen naer den ontgaedt gewee
liet hij opt laetst en onder taffel haydt

Capp.n en secretaris op t versoeck van djouw pingi naert hof —

medeme

nemen des Coninx stadt juffr:en die
jongest met den guassamaneira sijnde,
van Xula en naer heen w:ts waeren ge-
sonden geworden, voorden dagh komen,
om den Capp:n en Secretaris deselve al
mede te verhooren, op d'welcke sij haer
gewoone:lijk jalousij genoegsaem liet
blycken, niets deselve voor domme
alsgoederssen uyt maekende, soodat sij
veel liever hadde gesien, dat deselve
nooyt herwaerts waeren gecomen, ge-
weest, en dat d'koninck met des vrou
namentel:ck haer, te vreeden soude
zyn, sij heeft in ooke ouder andere haer ge-
bracke geklaaght, van penningen
en lywaeten, op hoope van dat sij wat
meer als d'ordonnerde vijftigh Ryx:s
maendel:cx van de Comp:e soude
comen genieten, maer sulx, niet
buyten onse macht synde, wierdt haer
beleeffdel:ck affgeslagen, en aenge-
raeden tot des koninckx ende heeren
gouvern:rs komste gedult te nemen,
in welcke hoop zij getroost en gelaat-
en wierdt

Sondagh 20:r d:o niets van belangh voorgevallen —

Maendagh 21:r d:o van de overcust komen d'gehuyrde
mardijkers en brengen met haer
seijgilalo, 40 stx sparren en 20 mallen
brandthout, en vertrecken des naer
middaegs wederom, — hebbende naer
't gebedt staet in de vergaderinge
binnen den Capp:n der mardijkeren
doende wegens de princes gammalam-
ma mondelingh versoeke, omme

gx versoeke vande prin:

met

Coff.e gammalamma 5 maten sout toege=staen —

met vyff maten sout g'assist.e te werden, tot nooddige huys behoeften, den raadt oor=deelt dat men voorsz.e versoek niet sal=len niet en soude konnen weygeren, temeer vermits voorhandt is aenden koninck van Tidoor, daer van tot twee lasten verstreckinge is gedaen, want gemelte princesse sulx geweygert werdende soude sy haer sonder twyffel verongelyckt agten, derhalve men aenden Capp.n tot appostille verleent, van op morgen soo veel sout uyt s'Comp.s pakh.s p.r ordonnantie, en mits gedaene betaalinge te mogen halen,

Dinsdags 22.e d.o ~~[struck]~~ voor de middags verschijnt hier sijns hoogh.t sayfoedins gewoonlycke affgesant salama, versoekende wegens zynen heere om twee piccols yser in platte staven omme de selve met eerste gelegenth.t inde Corr.a te belaaden, synde syns hoogh.t segge geweest # dat hij jegenwoordigh niet pennin=gen en was versien, anders synde, soude hij de betalinge in mede overgesonden hebben, ende in gevallen hij voorsz.n yser voorde komste der scheepen niet en conde voldoen, so moght der naeste recognitie daer voor werden belast, den raadt naer genoomen deliberatie, staet mede desse syn Hoogh.t versoeke toe, om alle misnoegens mits de conjectuure des tegenwoordigen tyts soo veel doenl.n voor te komen, niet jegenstaende, de verkoopinge van voorsz.n metael, out p.r instructie van zijn E. verboden is geweest, mits daer tegens in opmerckinge genomen is, dat soodanige

des koninck sayfoedins versoek om twee piccols yser in platte staven geconsent.t =

gelyck ons door de affgesant voorsz. verklaert wierdt

interdictie

meerderheit door Zyn E in alle casus, niet den
is geweest, alsint slot van wel gem.
Zyn E gegeven memorie in orde
is te stellen, vertreckende voor 't afge=
haalt [illegible] naer den ontfangh vant Opperhooft
[illegible] den eenige sonder loodt gelevert geen
niets betalinge toegestaen is, wedrom
achtervolgens genomen besluyt wordt
hebben door den [illegible] huysoe
kinge onder de borsten gedaen, [illegible]
en [illegible] gevisiteert, maer niets
gevonden; waerdoor men eenige presum
tie op yemandt van de heeren soude kon
nen sonderen van dat sy yets uyt de
Cassa souden hebben ontfrevelt gehadt
[illegible] alle tot nogh onbekende
[illegible] syn gebleven werdende
door de heeren verclaert hoe slordige
den [illegible] Cassier is
in syn bedieninge is geweest als hebbende
de verscheyde ordonnantien in
de kroegh als elders onder [illegible]
getyckent, geldt soodanigh in dronkenschap
ontfangen en weynigh makende daer mede
snaghts uytgebleven, waerdoor deselve
[illegible] soude [illegible] gelaeten syn ge
worden, behalve dat sommige van de
borsten nogh meer [illegible] verclaren, dat
sy verscheyde reysen den Cassier in deselve
[illegible] in dronckenschap slapende
hebben bevonden met de deur open, 't geldt
soo op de tafel als vloer gestroyt. Soo
dat naer haere opinie gants niet te
verwonderen en was schoon sy veel meer
te kort quam, welcke verclaringe
voor als nogh soo taliter qualiter aen
genomen is tot nader ondervindinge

volgens besluyt huys soeckinge onder de borsten gedaen, maer niets tot voordeel van den Cassier gevonden

snaermiddaghs

De Juff.rn en raadt van't Casteel naer ternaten tot besoeck vande princesse gammalamma en t'gene desen avondt stondt aldaer voorgevallen is —

Snaermiddaeghs gaet Juff.rn gouvern.es met derselver juff.rn des Casteels geselschap met den raadt tot besoeck vande Princesse gammalamma, naer ternaten alwaer den wijle vertoeft hebbende wierdt door de jongelingen van ternaten seeckeren kamp spel aengevangen, waer van d'eene helft de eere vanden koninck, en d'andere voorde rijcxgrooten souden vechten, ofte worstelen om welck te aenschouwen is juff.rn gouvern.es met haer gevolgh naer den Bazaar gegaen alwaer sij in twee partijen verdeelt stonden, hier op gingh het vuyst gevecht aen eerst onder cleyne jongens en een duyrde niet langh off men sagh groote kerels onder waer door 't gevecht voorsz.: vrij heviger begon aen te gaen soo dat het spel in korten van jock, in ernst wierdt verandert, de alreede eenige kritsen tegens elckanderen vaginederdes sijnde onse onder tolcq andries cors almede onder voet geraeckt vermits hij sigh daer tusschen den eersten begaff en sonder toedoeninge van den raadt en sommige der rijcxgroote soude dit een heyloos spel geworden sijn, sijnde ook hoewel van pas gekomen dat wij den corporaelschap soldaeten met ons hadden want hoewel sommige der rijcxgrooten scheenen dit gevecht te willen stuyten als het op hun geweest —

geweigert was, soo en hebben sy sulcx soo
bedeckt niet en konnen doen, off men
heeft haere passien vermerckt, mits heb-
bende ligt de Ed.le veel liever gesien, dat
het in verdere verwijderinges waere
uytgespat geweest, doch niet te min is
alles voor ons schijnden vandaer in silen-
tium en goede vrugt gebragt —

Woensdag 23 d.o deser morgenstondt komt den vrijbur-
ger Joost Joorissen cum socis, van maba,
alwaer sy hadden nu ontrent 11 maenden,
inden sagou handel hebben geleegen, wel-
ke verhaelende dat sy hadden in haer
aenwesen aldaer hebben gehoort ende
verstaen, dat den Sengadie Capt.n Launot
en seeckere quimelaha van palamie op
de berouste menschenrooff inde Provin-
tie van Amboina hadden geweest,
ende dat den koninck van Tidoor, mits
van deser hunne gedaente kennisse be-
komen hebbende, derwaerts verscheyde
spions hadt gesonden, om volcomen
kennisse vande saeke te hebben, waer
door den Sengadie voorsz.n den tydt
van verschijn nacht en endagen had
gewaerschout gegaen, uyt vreese dat
hij daer over soude geapprehendeert,
ende den koninck van Tidoor overgelevert
werden, maer vermits den Tidoor-
schen koninck hem met minsaemheyt,
den hadt laeten weeten, dat hij niet en
hoefde voor sijn leeven te vreesen

op den vrijburger Jost Jorissen cum socis van maba wedercomst, gedaen den selven wedt verrigten —

indien

indien hij de schade door hem en sijn gesel„
schap gedaen, met slaven off andere midde„
len kondt vergoeden, sonder het welcke
hij sengadie al zyn vlucht naer de pa„
poes off elders anders had genomen, t'en=
niet jegenstaende soodanige sijne hoogh.ts
gedaene beloften en verseeckeringe
vandat desselfs leeven behouden soude
soo heeft den sengadie sigh daer op echter
niet volcomentelijck derven verseeckeren
maer getracht zyn vlucht uyt sijne
hoogh.ts gebiedt te wenden, gelyck hij
ook alreede hadde gedaen gehadt,
indien hij d'inwoonders van patani
daer toe had konnen bewegen, van
met hem te gelycke te vlugten,
maer vermits d'inwoonderen daer
toe niet en conde verstaen is hij ten
radde geworden om wederom en„
schen rooff naer de papoes een tocht
te doen, om de gedaene schade op
amboina met slaven te boeten,
waer toe alreede dertigh stucx lyff
eygenen soo gekocht als geroofft, had ver
saemelt, den staet weder met sijne
medemaets, syn opperste genootschap
gewenst aldaer op maba dus lange
te continueren vermits daer-
uyt gestroyt wordt, dat de tidoor
sen met de ternatanen wederom
hoop en in openbaere oorlogh
waeren geraeckt, waer door men

vande

vande inwoonderen hadde konnen bekomen
die haer herwaerts hadt willen brengen,
twelck wij den E.(naer dat wij bemercken)
ten hooghste vande maeghden is geweest,
om hun aldaer tegenwerende te houden, d'
deselve de gnot van te hebben, want voorts
heeft den vrijborger voorn.t tot twee a
drie malen aende E.s gouverneur geschreven
tot verwonderinge dat niet de deselve brieft
is gecomen, wat, en meer gedurende des
selfs aenwesen aldaer mogt voorgecomen
sijn heeft hij ende bijkeninge vangehouden
en belooft deselve in geschrift op te stellen —
De mardijkeren komen wedder om vande oder
cust en brengen van daer 140 stx bam
bosen —

Donderdag 24 d.o S morgens vroegh arriveerden den vrij
borger Coopman Pieter de Godt met sijn Cha
loep van amboina, welcke te berig
ten dat d'E.s gouverneur Robbert d'Vicq
vande gevandene Lijsts nog niet wedderom
gekeert was, maer datter advijs was ge
komen, vandat Zijn E. int kort stondt
te verschijnen, vorders d'ouhe, vorders de
ouhe die tegens de rebellige alphoereesen
waren opgetrocken, met plies waren
terug gekomen, ten meerendeele, soo
gesegt wordt, veroorsaeckt synde door
seeker sergt. genat Pieter, voordesen op
amboina bedient hebbende tamquam van
gewoeldiger, vermits den selven in den
~~[illegible]~~ met d'troupen, onder desselfs —
Commando

pieter de godt met syn chialoep comt van amboina, sonder brieven, dat de vande regeringe aldaer egter weijnig nieuws maer niet veel goets —

commando gestelt, ageler gebleeven was
waer over genoemde serg.t jegenwoordige
in apparentie geseght is geworden, —
Ondervingen de beclagelycke tydinge,
wierde hier op amboina mede gerugt namen-
lycke dat d'onse uyt gouv.t van Banda on-
der Commando van den opp.r Coopman Keyts,
naer de Cust van Nova guynea, tot den slaven
handel &ca uyt gesch. seer quade fortuyn
had gehadt, zynde op seeker eylandt den
stierman met eenige matroosen d'welke
om versch water naer land waeren gevaeren,
sonder met behoorl.e wapens versien
te zyn, door wilde en affschuwelycke —
menschen seer deerlyck om 't leven geraekt,
soo dat den handel aldaer gants vrughte-
loos soude uytgevallen syn, willende
niet te min hoopen en vertrouwen dat
sulcke en dierged.e quade geruchten
leugenachtige uytstroyselen sullen syn,
en dat ons van de respective gouverneurs
ten beter maer sal toekomen t welck
met verlangen te gemoet seen, —
Onse gehuyrde mardyckers vertrocken
in den morgen stondt, om nogh meer
bamboesen naer d'overcust —

Vrijd.s 25 d.o niets voorgevallen

Saturd.s 26 d.o d'mardyckeren voorsz.n quamen weder-
en brengen 120 stx bamboesen —

Sond.s 27 d.o niet van opmerkinge voorgevallen,

Maend.s 28 d.o den Jongst van Xuala naer herw.e
afgesonden

Sawoe jongsten van Xula herwaerts ge- sonden vertreckt weder om sijnen koninck en vreundt wederom

afgesonden door zyn Hoogh.t Amsterdam, gent. Sawoe, vertreckt nu wederom, van meeninge den voornemende omme sijnen h.r en koninck, weder op te soecken, hier mede hebben wij aende g.m gouvern.rs niets gehz.n, vermits uyt zyn E. jongste schry- vens aen ons p.m voorsz.n Sawoe ontfangen, verstaen hebben syn E.s voornemende en genoomene besluyt, van den koninck op Bangaij te willen scheyden, ende selve over Tomini naer Manado &ca te wenden nemende —

Heden vertreckt den hoofdgoegoegoe Alam naer Halmahera om d' verschillen, die tusschen d' alphoereesen van Loloda en Tolofor- over hunne hoff dienst tot op bouwinge vander teruataenen tempel, als con- cubinagie; waeren gevallen, te helpen slissen, en naer standts wyse bemiddelen —

Dinsdag 29.e d.o Arriveerden den Chinees Tsiongamet syne E.n chialoupe van Amboina, te mede brengende eenen partije cocos- nooten, zynde naer deselfs verclaringe expres overgecomen, om slaven & padij op Tidoor te handelen, vermits op Amboina geruchte was datter op Tidoor van beyls- goede oogst was gevallen, —

arriveert den Chinees chialoup van Amboina

Heden morgen staendt vaert den secretaris en onder coopm. volgens toeseggingen aen sijn Hoogh.t Saijfoddin gedaen, naer Tidoor, soo om van den toestandt aldaer kennisse te

den secretaris en onder coopm. vertreckt naer Ti- door —

Becomen

bekomen, alsook om sijn hoogh.t onder
behulpsame wegen te versoeken dat de pas
wederom open mocht gelaten werden,
vermits geen saet voor 30 kiffoden, meer
in voorraadt hadden —

Woensdags 30.e d.o = nietts voorgevallen, deden gaat d'Juff.en
gouverneur met de verdere Juff.en = de
Castels vergeselschap naer Kenatte
tot besoek van Jan Pingi —

December

Donderd.en P.mo d.o = } nietts van opmerckinge voorgevallen
Vrijd.en 2.e d.o }

Saturd.en 3.e d.o = inde morgenstondt verbreckt de chialoup

De chialoup van Jacob Jeffs.
over amboina naer banda
met brieven van den raadt
en respective gouv.ts en
en raedt aldaer

van ouden enpliers borger Jacobus Jeffs
over amboina, naer banda, waer mede
van ouden toestandt aende respective
gouverneuren, communicatie is
gedaen, gem. in onse brieven, ende
daer meer is gesonden bij dagen voor
gens register, int afgaende brieff d.o=
g' inschreder kan gesien en gelesen
werden —

Sond.en 4.e d.o nietts voorgevallen

Maend.en 5.e d.o = inden middagh stondt is hier een onge-
luck tusschen twee soldaten voorge-
vallen, den eenen genaemt Jan Toffert

Jan Toffert en Hend.e megan
soldaten met malcanderen
in duel gegaen synde begaen
in aanslagh

van Amsterd.m ende den anderen Hend.k
megan van Brugge, dewelke over
eenige beuselingen wegens haare
togten ende diensten, op de Custe van
Ceylon, gedaen, in woorden syn geraeckt,
en vervolgens daer over met malcander

in

in dit gebredden, ontfangende den laest-
noemde, vanden Westen, naer een wey-
nigh tydt schermutselens, een soodanigh
steeke inde reghter syde vande borst,
dat hy daer aff naer anderhalf uyr lydens
is komen te overlyden, waer over gemelte
Jan Toffert, vermits merckel.e presum-
tie van aen die daet schuldigh te zijn,
is g'apprehendeert en in gevanckenisse
gebraght, alwaer hy op staende sijn misdaet
openbaerel.en heeft beleeden —

Dinsdags 6e do = Den overleeden hebbende megan, is
ten overstaen vang.e committeerdens
g'opent, en door den opper Chirurgijn
deses Casteels gevisiteert, hebbende voor-
schreeve steeck door de longe gepene-
treert, met quetsinge vande groote
Ader Arteriosa geint = waerdoor een
groote meenighte geronnen bloedt binnen
d'borst wierdt bevonden — Des voormid-
daghs komt den Secretaris en onder-
tolcq wederom van Tidoor rapporterende
hem weder waeren soodanigh
te zijn als hier onder aen volght —

Secretaris en ondertolcq ko-
men wederom van Tidoor doende rap-
port —

Rapport en Relaas door den
Secretaris Andries Oloffz.en van
Syne Verrightinge op Tidoor
bij den Coningh Sayfoedijn =

Smorgens op den 29e passado hebbe de reys
met den onder Tolcq Andries Cors wederom naer
Tidoor ondernomen, ontmoetende sekere Chialoup
van Amboina toebehoorende den Coninck —

Sounya

Soinja, broeder vanden gewesen Cap^en der
Chineesen op Ternaeten, verleeden jaer
naer Tidoor gevlught, tot ladingh hebbende
weijnigh araq en Clappus, verclarende
den Marhodda voorsz^n naer herwaerts
gecomen te zijn, om deselve naer Papoa
te doen waer toe hij den geleijde brieffen
vanden Tidoorschen Coninck wilde hebben
off andersints sijn vaertuygh met ladij
laeden en weder keeren, welckers pass
inde qualiteijt als fiscael gesien hebbende
ende niets onbehoorl^ns gevonden, belande
hal worden voort gewaerden, en wegens de naer
op off andere negorije Soaswo geland, al
waer alles in stilstandt hebben gevonden
daer bij naer offer alles uytgestorven was
vermits de meeste inwoonderen in hare
thuynen waren, sommigen om den Spru-
visch te vangen, en andere om hout werck
op de Cust van Halmahera tot de ni duw
geordonneerde Corcorren, en den Coninck
als op geslooten, sonder datter ymandt
bij dan mine hij ook mogte weten, bij
sijn hooght= ter audientie wierde gelaeten
en zij van hem verscheijt ontbooden waere
hebbende sijn hooght= ook daer om met al
poort wagten den expresse ordre gegeven
en ook wel strengel^m verbooden, maer
dat men iny wijs maecke tegen waersch-
winge te doen, schoon de ymandt quaedm
die sijn hooght= spreecken wilde, soo dat
ick eijndel^m naer vier dagen wagten
resolveerde weder om te keeren, sonder
geen kans en sagh om boven te geraken
twelck sijn hooght= sonder twijffel doe
desselfs gewoonel^n affgesant Salema, bek
gemaeckt i

gemaeckt is, vermits hij Zijnen Spion Papoa
opwerden desen wegens den avont ,,sonder mij" hadden
sig door den selven verexcuseeren van
geen kennisse gehadt te hebben van mijn
komste aldaer, daer benevens doende mij
afvragen, off ik expres wegens eenige
Comp.s saecken, op Tidoor waer gecomen,
[illegible] zijnde soude hij mijn den volgenden
dage off smorgens daer aen doen ontbieden,
niet tegenstaende hij sijne Rijcx grooten,
Jae selffs zijne kinderen den toegancke
tot hem hadt ontseyt, welcke Compliment
ik met diergel.e hoffs.t hebbe beantwt.
en daer beneffens te verstaen gegeven,
dat Zijn hoogh.t geliefde te considereeren
dat wij Comp.s dienaeren waeren, soo
moest het noodsaeckel.e volgen dat wijders
vanderselver saecken/ schoon van geen sonder
linge belangh zijnde, hadden te spreken
ende dat ons dunckt door het langh wagten
al vrij verachterde, hebbende alsoo met
lijdtsaemh.t tot den vijffden gewacht,
als wanneer voorsz. Spion smorgens
omtrent agt uyren ons weder bij quam,
seggende van Zijn hoogh.t gesonden te
Zijn om te waerschouwen dat ons rest
met spijs souden sterken, onder den
tusschen dat Zijn hoogh.t sig medicineerde,
twelck gedaen zijnde soude hij sijn be
loften naerkomen twelck eyndel.s
omtrent thien uyren volbragt is, —
Boven gecomen en van Zijn hoogh.t
verwelkomt wesende heeft Zijn hoogh.t
van ons langh wagten diergel.e ver
ontschuldinge gedaen, als hier vooren
is aengetekent voegende daer nogh
bij

bij, dat zij (seldert) niet gedaeght en hadt dat zij aen
de Comp:e nogh wat schuldigh was, wij in
borden waeren geladen geworden, suit
dese dagen om bij sonder te bedeenen, be-
halven (geen zaeke weg mede brengh-
en hadden) verseghtes, maer dat wij
evenwel ons saeck bij den Hoogh komen
mogen naerhandelt hebben, op welcke
zijn Hoogh.t met beleeftheyt g'antw:t hebb
dat ons de gedeelten boodtschap was, om
sijn Hoogh.t indachtigh te maeken wegen
de beloofde bashoudt, vermits daer van
tegenwoordigh op maleyen niets meer
in voorraedt was, en dat daeromme ge-
noodsaeckt soude moeten zijn om de
Hollandtse d:os aen te tasten, daer tee-
den raedt in het affwachten van de Heer
gouverneur niet wel soude konnen te
veeden soude dringent noodt bij sonde-
lyck vermits van zijn Hoogh.t met bas-
houdt konde geryft worden, ende derhal-
ven en gelieffde zijn Hoogh.t sulcx niet
voor een schult maninge van ons aen
te zien, te meer alsoo de Comp:e hem la-
deyghent maer meer soude betrouwen,
sijn Hoogh.t seyde weder om salamat ik
geloove wel dat de Comp:e daer op niet
een aen en komt, maer wat is het dat
van mij begeeren een spaen lanck houdt
dat kan ik geen noch te maenen noo-
doot beclaeginge verschaffen, doch (sie-
nigaen) wacht nogh maer weynigh dage
ik sal dan sien off het nogh in mijn ma-
is, anders sal ik trachten mijn schult my
gelt te betaelen hier op most het aracks
weder tweeje kelders mael rondt sonder opho-

weder

Weder in discoers comende hebbe ick voor als
nogh niet anders connen bemercken off Zijn
Hoogh:t is genegen om t fort tahoula in
Comp:s bewaringe over te laten, want ick
hebbe op sijn hoogh:ts veelvoudige duystere
vergelyckenissen, onder anderen dit uyt Math:eus
Cap:t 7: geantwoort dat het een wijs man is, die zijn huys op
een steenrotse en vaste fondament bouwt ende
daer tegens bij eenen dwaes te vergelycken
die hetzelve op losse sandt bouwde, vermits het
eene dat op die steenrotse staet, tegens ons
weder en water vloeden konden bestendigh
blijven, daer t andere op t sandt gebouwt sijnde
daer door gestort en ter neder geworpen soude
worden, wierde door zijn Hoogh:t wederom
geantw:t Dit maer mijn wooninge staet hier wel
op een klip off rots gebouwt, maer hoe kan
ick weten off daer onder geen sant en is, t welk
t sandt weghspoelende, soude de rotse en ver-
volgens ook mijn wooninge aen t waggelen
raecken konnen, hier op hebbe wederom ge-
dient dat geene dingen bij godt onmogel:n is
sijn, ende schoon sulcx al quame te gebeu-
ren dat Zijn hoogh:ts huys quame aen t vallen
te raecken, soo hadt hij echter naest godt
steun en stiunhulp vande Comp:e te verwagten
Zijn hoogh:t begon hierover te laggen, seggende
wel seer:s ick geloof t oock wel en daer
omme schoon nogh soo wey off stormde
hij niet onrustiger soude slapen, met dese
en diergel:e discoursen, begonden avondt al
te genaecken kregen derhalven afscheyt
met versoeck van nogh tot den morgen te
willen wagten, als wanneer volkomen
afscheydt en ons vertreck bestaen souden

den 6:en smorgens ontrent agt uyren wierden
wederom ontboden ende gingen ten eersten
naer boven, alwaer zijn Hoogh:t in discoers
bragt van Federicken Jansen die gedu-
rende zijn ballingschap onder syn hoogh:ts
geweest

geleidt welke dogteren in order hebbe hecht ge-
procureert, ende sonder sijne Hoogheits weten
uijtgehouwelijckt, houdende hem daer inne
door den selven Jangelt, verongelijckt, off
geen schuldige eerbewijsinge aengedaen
te zijn, ende dierhalve op gemelte dogters
presentie van hem sijn dienstbaerheijt schuldig
te zijn, seyde te komen en ook te sullen
willen maken, ende vermits zij christenen
waeren soo en begeerde hij haer tot geen
slavinnen maer dat se haer lijff souden moe-
ten lossen, ick dienende dat het een saecke was
daer op mij niet en stondt te antwoorden,
dan ende gemelte dat zijn Hoogheit genoeghsaem bewust
was wat in regt en reeden bestondt, wan-
neer die discoers dan ook eenige tijt, voor-
ders seyde zijn Hoogheit dat hem voor agt dagen
seekere lijffeijgen met naemen Codja ont-
loopen, sijnde van ambaght een silversmith,
ende naederhandt verstaen hebbende dat de-
selven op Ternaten was, voorts dat deselven
gemelte lijffeijgen voor dato den koninck van
Ternaten eygen is geweest, maer door ver-
linge tegens eenen slaeuw sijn Hoogheit
geworden is, daeromme versoeckende
dat hier van kennisse aenden stadt ende
Ternataensche Sabatos souden gedaen werden
op dat hij denselven wederom soude krijgen
niet om desselfs waerdie, maer om dat hij
eenigh werck onderhanden voor desselfs
vlugten hadt gehadt, ende een deel schu-
werdt, en voorders dat het afgedaen soude
mogen werden, als synde voor sijn Hoogheits
soons soone, ten welcken eynde hij synen
gecommitteerde afgesant Salema met de Caff-
Samaoenc, naer eenige dagen verleden,
naer hierwaerts soude senden, hier mede ver-
gen wij ons afscheydt en keerden weder
naer Maleyen int Casteel Orangie des
6e Xber 1678 was geteekent Andries Oloffsz.

Woensdagh

Woensdag 7e d.o De chialoup van den Chinees Tan Eng Sie vertrekt weder om naar Amboina, den alsoo wij den selven Jongst inde vergaderinge op desselfs dringig versoeck, den somma van 200 Rd.s, beslooten te verstrecken, op leverantie van dack pannen, en moppen, onder conditie hier voorden verder meldt, soo den is door den selven daar inne tot nogh niets ondernoomen, nogh ons niet om de beloofde penningen tot assistentie van voorsz. steenbackerij nader aengesproocken, weshalven houden hem van soodanige verstreckinge verschoonen: hebbende echter belooften gedaan om zijn huys houdinge van Amboina naar herwaarts te brengen, en alsdan met de E. heer gouvern.r den bedongh den conditie te maecken, mitsg.s 't werck voorsz. met ernst bij der handt te nemen. —

des Chinees chialoup naar Amboina

D'chialoup d'wellekomst, onder van onsen missive borger Cornelis Pieters, worden uit Waterwater gesien, hebbende overgesteeken van Tidoor, maar zijn tegens den avondt weder uyt gesicht geraekt, mits harde contrary windt en stroom,

de chialoup de wellekomst in het Waterwater vernoomen

Donderdag 8e d.o niets voorgevallen, dan den Chinees vertrekt den Chinees Chiodya weder om, over Tidoor naar Amboina —

Vrydagh 9e d.o Sondt djouw singi den schryver Chiessa binnen 't Casteel, en liet versoecken dat den Chinees Tan Eng soude worden

gearresteert,

djouw singij laet versoecken om sijn Chinees te arresteren

g'arresteert, en aengesproocken, over
niets hij haer had aengedaen, vandaet sij
dat schoonkint souden op maken, om hem
te dooden, in gevalle hij op doding niet
& sijn stelen backerij voort voer, maer vermits
desen Chinees al over twee dagen sijn [illegible]
had verworden, soo hebben sij in dien saecke
niets konnende doen, sijnde ons niet te
min te oorengekomen, dat d'ouw sinqui
den gem.te Chinees d' voorsz.e stelenbackerij
op doding, souden hebben willen beletten,
vermits hij den ander Chinees daer mede
had willen beneficeeren, die om hare
gunste daer toe niet eenige fl. bs. araq
te vereeren, 60e = had versoght

Saturdag 10e d.o = niets voorgevallen

Sondags 11e d.o = Vroegh des morgens arriveerden hier met
voorsz.e Chialoupen d' welkomst, en
die toebehoorende onsen miptis bor
ger Coopman, Cornelis Pieterss, den
eersten van Obij, batchian, en macquian
met brieven van d' Commandanten
Pieter Lijn, en migiel Cijl, van
houden als bij t'aencomende briefboek
p.r desr. gelegentheijt = sijn in ook tot
macquian over gecomen de smits
en timmerlieden, om aldaer het g'or
donneerde werck af te doen, insgel.ks
sijn daer mede op gekomen d'houtsagers
als mede den gevangen mardijckers
. . . omme alhier over concubi
nagie met een moorsche vrouwe
doorden

de Chialoupe de welcomst en Chialoup van Cornelis pieterss arriveerden hier te reede met brieven van d'Commandanten van batchian en macquian

doorden fiscaal aangesprooken te worden, wijhebben dan mede onder anderen, uyt voorsz.en brieff van Selle lijn en daer nevens gesonden Declaringe verstaen, dat de twee g'appreendeerde boegs offte negh loopers op Obij aldaer weder om los gebrooken en negh geraeckt Zijn.

Zinnen van voorsz.en brieven —

Den anderen van Xula, komende bragt te merckt 13000: tarquen Sagou welcke kort schipp.en Pedro Tiedra ons wist te verhaelen, dat de g.n gouvern.r met zijn hoogst Amsst.en naer tambacco waren vertrocken, bij sonderd.en vermits de geruchten van dat d'Bouton derts getroyongeert met d'boegis voorgenoomen en onder noomen hebben, voorsz.en Tambocco den koninck van ternaten aff en hun onderdanigh te maken kort voor desselfs vertreck van Xula, voorde waregst wiede ge., confirmt., van waer sijn E naer ge., daenmerck en verrijker saeken, voornemens was om vanden koninck te scheijden, ende regt over tomini naer gorontalo manado &c.a te Svorderen, daer wiedt op Xula mede seer sterck geruct, dat d'macassaeren, off mandardeden een inval op tomini hadden gedaen alwaer sij mede veel en dood slaen, soo weijnigh niet den grooten meester spelden, tweele.

Berigt van Xula door de schipp.r van voorsz.en borgde Chialoup

Waer

waer sijnde (dat den Godt verhoede) souden
sulcx den meerderen verhinderinge inde
tijdt en verrigten vande gem.te Heer Gouverneur
veroorsaken, willende echter hopen
en vertrouwen dat de selve tijdinge
haest in rooke off windt sal veranderen,

Maendagh 12.e d.o inden morgenstondt komt Saldena
des koninckx hoffoddius gewesen afge-
sant en Capp.n Samadena van Tidoor,
maeckende den raed bekent, dat sijn
hoogheyt hun expres herwaerts hadt gesol-
den, om selvige sijn lijffeygen genaemt
Codja, van ambacht een silversmits
van Ternatanes te vorderen, verhal-
lende vorders de omstandigheden
van voorsz. lijffeygen, als hier voor
in transp.t vanden secretaris is aen
gehaelt, ende vermits zijn hoogheyt
wegens deese slaeff niet genegen en
was veel te woorden, soo maeckte wij
den raadt eenl.en bekent, om off het
hun beliefde d' rijcxgrooten van Ter-
naten de reeden aff te vragen, en
off zij genegen waeren hem deselve
slaeff wederom te restitueeren, off
reeden van geven waeromme de-
selve hem mogt ont houden worden,
anders ende ingevallen den raedt
sulcx niet beliefde te doen soo was
zijn hoogheyts begeerte, dat sij afgesanten
voorsz. daeromme selfs in persoon

naer

Capp.n Samadena en Saldena afgesanten van tidoor vorderen den slaef vanden ouden Coninck hem.te gevlugt

hun versochte – ende

naer te vernachten souden gaen ende eyste
grooten eer voor den Spadel rederen
voorhouden —

Den raedt besluyt, den antw.t aen voorsz. gesanten

Den raedt gepropondeerde in opmer
kinge genomen hebbende sijn Excaa
de geworden gemelte affgesanten
met het naervolgende antw.t af te vaar
digen, te weten vermits den gedego
go al aen nogh te Capp.n Laurot nogh
ook niet den Sadaja diena die deselven
Stadt in hechtenisse heeft gesteet,
inde ingorie en sijn, soo konde hier
inne niets gedaen werden maer soo
haest deselve soude verschenen wesen,
soude door ons Zijne hoogh.t rederen
hem voorgehouden werden, en wat
antw.t men daer op alsdan mogt
komen te erlangen, souden wij sijn
hoogh.t door onsen tolcq laten aendie
nen, waer mede voorsz.en affgesante
hem hebben vergenoegt gehouden,
versochten voort 't affscheyt nemende,
om nogh een piccol thee, mits betaa
linge, hebbende d'voorige twee picols
mede afbetaelt, 't welck hem toege
staen is geworden, waer mede sij
lieden wederom gekeert sijn des naer
middaghs —

Den pachter der stercke drancken Cornelis Pietersz. versoeckt sijn sagou ladinge aen de ...

Naer 't avondt gebedt stondt inde
vergaderinge binnen den ingetin
borger Pieter Cornelisz pachter der
stercke drancken alhier, doende
mondelinge versoeck, dat deselfs sagou
wijn

beladen worden, — | in op gisteren van Xula gebracht, aende de Comp.e mogt gevoert worden, tot af betalinge vande derde paij vande pagt, tweelck uit ons. selven aenstaende staet te verschijnen, deen zaadt hier op geweest hebbende, staen desselfs 3 zacken, voor soo verre de 13000: tacquen belanght, nochtans niets gesonden sijnde, desselfs Chialoup deeze tocht naer de kust van Jalamagera, tot halen van brandthout te laeden gebruijken, aengesien deen zaadt nu mede van resolutie is geworden om onse Chialoup d' wellkomst, met ons vaer wijs aende Ed.e Comp.ie naer manado, af te senden, op dat Zijn E van onse gorden toestandt volcomen bericht magh erlangen, ende wigtige saken aendienen omdt, sonder beroemmeringe van ons uit weegen, te geruster te verrichten, Insgel.e op dat wij enige kennisse mogen bekomen, hoedanigh het ginder moght toestaen, vermits de gehoorde geruchten van den inval der matcassaren op tennijnij, ons al merckelijcke naedencken gevt, ende worde met retourneeren en padij ladinge aen te brengen, van welcke graen buijten twijffel op manado vrij meerder voorraet legt als debodemsdie d' Hm. gouv.re vergeselschappen van daer

tgeene onder Conditie aengenomen wordt — |

hullen

sullen komen te leggen —

Aengesien den geweldiger aende Capp.n en fiscael sijne klachten gedaen heeft, dat sommige der mardyckers met scherp geweer bij hun hebben, snachts de straten door kruyssen, welcke ook onlangs des voor middernachts door des selfs huys met een degen off ander scherp geweer gestoken geweest, passerende een boven lijfgarden van den gerechts dienaeren, die op de diergoedege, off bamboese bancke lagh, soo is verstaen, dat den Capp.n der mardyckers, ten eersten soude laten uytroepen, dat niemant sigh snachts met eenigh scherp op de straten sou laten vinden, behalven in tyde vant alarm off eenigh ander ongeval (dat godt verhoede) op arbitrale correctie.

in het quartier uytgeroepen van niemant snaghts naer negen uyren off geslotene wagt sigh met scherp op de straet te laeten vinden —

De wijle de ruyghte soo rondtom 't Casteel als de wegh naer 's Comp.s tuyn, wederseer dicke bewassen staen, soo is dan mede vast gestelt dat de mardijkers de selve voor hun hoff dienst, souden afkappen, ende wegen daer rondtom volgens oude gewoonte suyveren —

Dinsd.n 13.r d.o inits van opmerckinge voorgevallen, dende worden de mardyckers, volgens genomende besluyt omde ruyghten van rondtom 't Casteel aff te kappen, int wercke gestelt —

Woensd.n

Woensdag 14:en d:o = 's morgens vroegh komt den gedegoed alam weederom van Salamagora. Den wordt ons door den Capit:n der mardijckers rapport gedaen, van dat hij, de hier vooren verm:te verschillen, tusschen d'alphoe-reeden van Tellesfor, en Toloda, hadde gesust en naer landts wijse bemiddelt

Donderdag 15:en d:o = Ordinaris vergaderinge der justitie, waer inne den gevangenen sold:t Jan Lossert, door den fiscael voor de banck is gedaeght, en volgens deselve gedaene en schriftel:e eysch en conclusie, mits gaders des gevangenes vrijwillige bekentenisse, ter doodt gecondemn:t geworden, over begane manslage hier vooren aengeroert ——

Vrydags 16:en d:o = Wordt door den onder tolck Andries Koeck, berigt gedaen van opgeeden in Ernawelen gevest te hebben bij den Joucum Sengadie; alwaer de wederkomste van den gedegoed alam hadt verstaen, mitsgaders 't inbrengen dat den Joucum Sengadie in deselve verrighte hadt betoont, vermits hij gedegoed soodanige tocht sonder kennisse van hem Joucum Sengadie, en Ninge andere rycx grooten, hadt ondernomen, en uit bij sonder d'wyle hij d'getwist hebbende al schoerder voorsz:te de bodo off sala, door hem gedegoed

berigt van den onder tolcq vant inbrengen van den Joucum Sengadie over 't berigt van den gedegoed alam op Salmagora

godgodgod, dese weder opgeleydt, tegens
s'lands oude costuymes hadde doen betaelt
vermits hij de lywaeten, tot afbeta=
linge der voorsz.n boelen, tegens
s'Comp.s prijs courant, had aengeno=
men, daerse nogtans veryn de hadt
behooren te gelden, als p.s guinees
lywaet a 10 rx.s = 1 d.o salempoeris
6: en d'andere lywaeten naer advenant,
te meer vermits den godgodgod
meergemt. geseyde boelen, sonder
hem hun sengadie off andere
babatos, yets van te willen toevertrouwen
onder hem was houdende, waer off
wel deselfs meester doeliaulin is
geweest, seggende dat den godgodgod
hadt behoort te huys te blyven en
hem de saecke toe vertrouwt te
hebben, dewijl hij voor als doen en
tot nogh met de princesse gamma
lamma zijn gemalin in onenigheyt
was, waer uyt dan al wederom komt
te blycken hoe hatigh de vernataden
de babatos zijn om haere arme
onderdanen te schenden de wellen,

Saturd.a 17 d.o

prins Oran sendt syne luytent. Caboulo als afgesant met versoek om houdert stx. op nagel recognitie

s'morgens ontrent acht uyren weder
schynt al hier binnen t'Casteel den
Luytent. Caboulo, afgesant des
Jongen Radoorderegher Coninck, den
prince Oran, versoeckende wel=
gens zynde hem om houdert stx.

op d'aenstaende Tidoreesche nagel recognitie,
seggende syn Hr:n daeromme vergadert te zijn,
den raedt vergadert synde, wordt hierover
gedelibereert, komt in opmerckinge dat het
versoeck wel licht den streck van den ouden
Saifoddin was omme ons op den tele te stellen

des raedts opmerckinge, wegens voorsz:e versoeck — waeromme

en te verenderen off zyn soon ook op d'nagel
recognitie ijets soude konnen genieten, al
hoewel hem genoegsaem bewust is dat,
d'E:Comp:e in sulcke saecken, niemant anders
voor als nogh den koning erkennen, dan
welgem:te zijn Hoogh:t selfs, gelyck voordesen
met dersijcke grooten is bedongen, waer
bij zyn Hoogh:t sedert geheel syn Sentim:t
in toestemminge heeft verleent, soo dat
hier uyt allenthalven blyckt, dat syn Hoogh:t
sigh door sulcke onder gelycke om wegen
teenemael vande regeringe tracht te
ontslaen, ende niet tegenstaende deselve
afgesant afgevraegt geworden synde,
off zijn Hoogh:t den ouden koninck Saifoddin
hiervan ook eenige kennisse hadde,
met expres antwoorde van neen, soo en
is sulcx egter niet aennemende, maer
veel eer te geloven dat het selve syn
oorsprongk van gem:te ouden koninck
heeft genoomen, te meer alsoo den secre-
taris jongst uyt syn Hoogh:ts woorden
had vernoomen dat hij 's Comp:s gecommit-
teerdens bij den jongen koninck syn
soon wilde ter auditientie laeten gaen,

nogh eens

noglans onder limitatie; indien hij selfs, desselve
re niet wel in konde bespraeck staen, gelijcke
uit rapport vanden secretaris is te zien,
waer toe sijn hoogh.t = sayfoedin mijne nedd
schijnt gelegentheijt = den redden gesocht te heb
ben, want wij desse sijn soons bede tot
stemmende, soude sijn hoogh.t = welicht
genoegsamen redden vermeenen gehad te
hebben, om seven Co.s = afgesondenen bij
den prince Oram te wijsen als slechtelijcke
den kende, vermaegh mijnen soon, de nagel
recognitie belasten, soo kan hij ooke Comp.s
weegen gecommitteerdens genoegsamen, tael den andere
gerendt.a = oversulcx hebt den raedt hun
van dese vertreckinge met alle beleeftheijt
verexcuss.t = ende gants vriendel.k versocht

Gelevert onder minsaemheijt, den afgeslagen is

dat den prince Oram sigh hierinne niet
en gelieffde g'affronteert ofte beleedight
achten, vermits sulcx tot staen buyten
ons vermogen was, te meer d'wijlen
zijnden s.r = vader, wiens naem in recq=
Voor als noch in Comp.s = boecken voor d'na
gel recognitie bekent staet, daer van
geen kennisse in hadde, gelijck nochtans
behoorde te zijn, en door sijn Hoogh.t selfs
versocht te werden, in gevallen wij daer
op eenige vertreckinge soude konnen
doen, waer mede desen afgehaut weder
om vertrocken en afgevaerdigt is —
des voormiddaghs te gewoonlijcker uijr
wordt mede den ongelucksigen in ge
condemneerden soldt = Jan Lossert, vol
gens gewesene sententie, ter executie
gestelt —

Sondags 18e do = niets van bijsonders op merkinge voor gevallen, Dan werdt den Capn der mardijckeren naer ternaten gesonden om den gogugu d'prins alam en eenige der voornaemste rijcx grooten, aen te dienen, dat wij met hun yets hadden te verhandelen, ende derhalven indien hun beliefde op morgen binnen Casteel ofte wel dat de raedt bij hun in ternaten soude komen, stondt in haer EE. keur, als wanneer wij voornemens waeren om haer het selve bekent te maken —

Margin: den Capn der mardyckeren bij de rijcx grooten gesonden, om deselve te verwittigen dat met hun yets te hadden te handelen —

Maendag 19e do = Ontrent acht uyren komt d'prins alam Capn Lauet eeli met nogh eenige andere rijcx grooten binnen het Casteel, synde de selve door den raedt voorgedragen, hoe den koninck van Tidoor synen lijffeygen Codja hadt door deselve affgesonden, den Capn Samodua en Salema laten weder om eysschen, offte ten minsten reden vangeven waeromme deselve syn Hoogheyt soude konnen onthouden werden, en dewijl wij verstaen hebben dat gesyde lijffeygen in ternaaten g'apprehendeert en in hechtenisse gestelt is soo geliefden haer EE. ons te kennen geven, off het is geschiedt, om den selven daer door te verseeckeren, ende den koninck van Tidoor wederom doen ter handt stellen, ofte wel indien sij lieden wegens den koninck off wegens hun selven eenigh pretentie van slavernie ofte yets anders op den selven hadden, opdat wij den Coninck van Tidoor,

Margin: verschijnen de ternataensche rijcx grooten binnen het Casteel en wordt hun voorgedragen des tidoreeses pretentie

Volgens

Volgens ons toeseggingen, daer van soude
konnen de weet doen hebben, hierop wierd
door den jogugu, en verdere bij nassende
babatos g'antwoordt, dat sij van die sake

antwoordt van d'Rijcxgrooten

onkundigh waren, sijnde hun egter wel
bewust, dat de selve Cadja den slaeff is geweest
van haren koninck, maer vermits den
koningh van Tidoor geseydt hadt, den selven
wegens een ander lyffeygen gen.t Canu-
getroequeert ofte geruylt te hebben,
soo wilde sij luyden daer inne sijne hoogh.t
woordt volkomen geloof geven, maer
waer over den selven in hechtenisse gestelt
is, was hun onbekent, vermits sulcx
buyten haere kennisse, door ordre van
djouwpingi, en Sadaha djena was ge-
schiet, ende derwyle den selven Sadaha
djena sigh tot nogh op halmahera ont-
houdt, soo en konde in de sake voor desselfs
komste, niets gedaen werden, vermits
hij de radden, wegens djouwpingi, sal
moeten gegeven, waer over sij luyden
gem.te lyffeygen, hebben doen afvreeghen,
deren, in gevangenisse stellen, met
welck antwoordt den raedt sigh seer
wel vergenoeght heeft gehouden, verwijl
sij luyden aengenomen hebben den Sadaha
daeromme met hun schrijvens, van de
Cust halmahera te ontbieden ——

den raedt soeckt om den
calckovonten op marquias
te willen doen oprighten
ten behoeven van den koo
ken voort quarnisoen ——

Aengesien den raedt uyt de jonghste brieff
van den Serg.t Commandant tot marquias
hebben verstaen hoe de overheden
aldaer wel geneegen waeren genoeght,

om

om ontrent Hortin/Z Leborgh den kalck, orde=
te op te richten, vermits den Serg[ean]t hun daer=
om versocht hadt, aengesien mette kalck,
die hij aldaer in voorraadt hadt, en twijfe=
ge dat wij Jongst van hier souden, tot
volmaecken vande kooken, voor d'guarni=
soenhouderen, niet en konde verschaften,
maer voorsz[ee]n overheeden hadden verclaert
sulcx niet te connen off mogen doen, sou=
der consent vande overheeden op ternate,
weshalven versocht den raadt, dat de baba
tot daer toe geliefde order te stellen, en
d'marquianse overhoofden sulcx off schrij=
ven, 'tgeene zij lieden ook gewilligh[lij]=
aengenomen hebben te doen, schoon[en]=

tgeen sij aenneemende om aende hoofden tot marquianse recommanderen —

int afscheydt meenden, dat wij eens met
d'Comste vanden Sahada Djena, naerbe=
nalen te ongeweldekomen, om als
dan selfs te mogen hooren en verstaen,
wat redden hij sal connen te geven, over
niet d'approbatie van onse gemelte
lijffeygen Codja, waer toe den raad haer
Cufent heeft geerne heeft gedragen, en
daer mede gescheyden —

Vertrekt d'welkomst met brieven voorde H[ee]r gouverneur naer manado

Inden avondt stondt vertreckt onse Chia=
loupx de welkomst naer manado, met
brieven en eenige bijlagen aende H[ee]r
Gouverneur waer bij van onsen toe=
standt volcomen bericht aen sijn E
is gedaen als int affgaende brieffboek
sal konnen gelesen werden —

Dinsdags 20 d[it]o 's avondts inde vergaderinge wierdt

gedet

gaedt gevonden en ook vast gestelt, om des
Cools man Jan d'Wolff, nadat geconditioneerde
den tydt om aen s'Comp:s gemeene wercken
te arbeyden, jegenwoordigh g'expireert is,
op d'Chialoup van onsen Borger Coopman
Cornelis Pieterse, met eenige matroosen
te stellen, tot tydt den wegen gem:te Chialoup
ons brandthout aende hant zal brengen

Woensd:e 21:e d:o = d'Chialoup van Cornelis Pieterse streckt
inden morgenstondt naer Doweo om
brandthout —

Donderd:e 22:e d:o = Inden morgenstondt wordt harte beest
Wendele tboekie (synde 'twijffel al over
lange west blindt ende daer naer gestorven,
voorde pagger vanden assist:t vander Meer
schen doodt gevonden, werdende verclaert
dat hij noch gisteren avondt wacker
rontom hort had gesprongen, ende naer
dat men had connen bemercken wel ge=
conditioneert geweest, synde int oopenen
soo extraordinarie vet bevonden, datmen
geen vercken vetter heeft gesien, wes=
halven ook sommige kettinghgasten tot
den merckel:en extravatie heeft gestreckt

Vrijdagh 23:e d:o = 'savondts tamelycke harde aerdtbevingh,
sonder yets anders van desen dagh aen
merckens waerdigh voorgevallen
te zijn,

Saterd:e 24:e d:o = Wort door den Capp:n der mardyckers
g'rapporteert, dat den Sadaja op naer
op heden mits vande pockxen groolen op
ontboden is geworden, in Teernaten

weder

weder verschenen was en dat den godgogo

den raadt wordt versoght om ten hove te verschijnen —

den raadt liet aendienen dat hij met de rycx grooten wel genegen was naest komende dinsdagh ten hove te gaen, en den selve sadaha, wegens de voorsz. Staets Codja aen spreecken, ende soo het den raet bleeffde soude hij aldaer weder komen verschijnen, om het uytgewisse te dragen van t geene aldaer dierwegen sal gehandelt werden; den raadt laet door voorsz. Capp.n den godgogo in antwoort dienen, dat sulcx ons seer aengenaem was, en daerom ons oock te lieven haer handelinge wilde bij woonen —

Sondags 25.e d.o niets voorgevallen —

de rycx grooten senden een brieff naer marquian wegens voorsz. kalckovent

Maend.a 26.e d.o wordt door de ternataensche rycx grooten brieff met arabische letteren, geschreven ende onder het deckbl. van marquian aff gesonden, waer inne sij liedden den Serg.t Commandt. michiel Cijl hebbend geauthoriseert, om voorsz. opperhoofden der eylandts marquian te doen ontbieden, ende hungeme brieff doen voorlesen, vermeldende dat sij en kleyne kalck oven int (gedm. door ons versoght is) ontrent Cortie Zeeborgh souden ten behoeven van de Comp.e oprighten ende kalck daer van komende den Serg.t leveren, tegen ende wij op de onders int duyts hebben ordre geschreven, op dat den Serg.t sigh daer naer sou weten te rigten dat hy anders sijn ende den [illegible] naer sijn believen soude —

souden hebben connen uyt leggen —

Dinsdags 27:e d:o — 's morgens ontrent acht uyren gadt
den raadt, volgens besproken en
toeseggingh naer Cernaelen, al
waer den Mijer in 't hoff verhooght heb-
bende, verschijnen den gogogoe, —
Alam Cap:n Laut Kedi, Hoekum
Sengadjie, Hoekum Soasio, en eenige
minder Babatos, alwaer des gogogoe
op 't voordragen van den raadt
den Sadaha Djena aensprack en
reeden afvorderde waerom hij des
coninckx Saijseedins lijffeijgen hadt
doen affreghenderen en in hechtenis
stellen, sonder kennisse "of voor weeten" van hem
en andere rijcxgrooten, hier op diende
den Sadaha dat hij sulcx gedaen hadde,
vermits hem wel bewust was dat
desen lijffeygen synde sijn:e en coninck
toequam, maer hoedanige hij den
coninck van Tidoor eygen was geworden,
was hem onbewust, behalven dat
gehoort hadde, dat syn hoogh:t deselve
van Tegens den ander geruylt had —
maer het mogt daer mede syn hoe
het ook wilde, soo en betamende
soodanige van synen H:r geveughte
lijffeygen niet wedder te becomen,
en pronckeden voor d'oogen van desselve
lijfheer, alsoo zulcx hetten tal tegen
Huunde Costuums was, ende daerom
hadde —

den raadt gaet naer Cernaelen — hetgeene aldaer verhandelt is —

hadde hij denselven affgesonderden, en aff
vraegden tot welcken intentie hij [hier waerts] gecomen
was, off om weder bij zijnen heer te woo-
nen off wel om eenige andere redenen,
waer op geseyde lyffeygen codja, antwoor-
dende, dat hij van Tidoor gevlught was
vreesende om bij sijnen ouden heer den Co-
ninck van Ternaten te dienen, uyt re-
antw.t hij sadaha gepresumeert hadt,
dat hij vuyl was, en dat sijn voornemen
is geweest, ommers een off ander quaet uyt
te voeren, aengesien hij sijn moeder en
suster op Tidoor had gelaeten, weshalven
was hij sadaha, met toestemminge
van den houkimu Sengadie, en de jouw
pingi te raeden geworden om gem.te
codja tot d'comste vanden Coninck te
verseckeren, den raedt geeft daer op
groote in bedenckinge off het niet
raedtsaemst en soude sijn denselven,
weder om naer Tidoor te laeten gaen,
op dat daer door geen verwijderinge
en mogte ontstaen, sijnde een saecke
van al te kleynen belangh, om over
te harrewarren, dogh ingevallen sij lie-
den oordeelen, niet de gegevene raedt
vanden sadaha djena, genoeghsaem
gefondeert te zyn, om deselve staeff
tot de komste vanden koninck, vast
te houden, was buyten ons en tot

hier

haerlieder beantwoordinge stondt,
ieghter souden geerne sien dat het beste
wierde gekoosen, opdat de gemeene
rüste en vrede geen aenstoot soude
konnen te lyden, ende 't geene sij soude
konnen te besluyten wilde den raadt
geerne afwagten, om volgens gedaen=
ne beloften Gelevde den koninck van
Tidoor te doen aenkondigen, de rycks=
grooten vinden goedt om gesyde slaeff
tegenwoordigh te largeeren, om den
koninck van Tidoor weder over ge=
levert te werden, den Sadaha adjuna
endjouw pingi stelden hun hier jegens
in opositie seggende dat geen te slaeff,
vermits van hier gevlugt was, en
omdat hij weinigh goet die hem door des
koninck Amsterdam gegeven was,
om te verarbeyden verwerndt en weg
gebragt hadt, in der hebberinge tot
Syne hoogheid wederom komste behoor
de gehouden te werden, —

De rycxgrooten persisteerden bij hun
genoomene besluyt en de autoriteyt
ontslaenden voorsz.en lyffeygen uyt
de gevangenisse, overleverende de
selve in handen van den ondertolcq
Andries Cors met toestemminge
van den raadt waer mede den voor
schreven ondertolcq op morgen naer
tidoor soude gesonden werden —

Daer naer quam in discoers d'opmerc
kinge

kinge van seeker vrouwspersoon van
Indiano geboortigh, de welcke in ontrent
twee Jaeren verleeden door haere vrienden
mits ydelhooffdigh.t verlaeten synde haere
toevlught genoomen genoomen had boven
Cajouw Indra, in de thuynen van onse mar
dijckeren, alwaer ~~[doorgehaald]~~ sy soo tamelijcken tot
haere sinne weder gecomen was, en met
seeker lyffeygen vanden mardijcker Claes
Palaka een kindt heeft geprocureert op
welcke kindt en vrouwe de Ternataenen
in pretentie maecken, sustineerende
dat daer tegens niet te seggen valt, maer dan
de vrouwe, die dit kindt hadde opgequeeckt
sonder hulp vande vader off moeder, want
selve gedeurende begeerde te scheyden souden
een minste van haere moeten en kosten
behoorl.e vergoedinge hebben soo wierdt
soodanige pretentie d'rijcxgrooten daer
tegens voorgehouden, waer op sy haere pretensien
laeten vaeren, en vroegen desselve Koninghs
sijn oordeel in cas voorsz.n, waer op den
partije van dit soorte, als wel van den schaep
cleederen verscheyden sijn, voornaementlijck
den oudt halff blinde en doove Jaxaden,
die maer weynigh tarnataens verstaet,
soodat alle voorslagen die hem als den
bisschop vande ordre, voorgedragen wierden
int Maleijs moeste geschieden, de welcke
ook int vellen van sijn oordeel niet
slincx en was, seggende dat soodanigh
kindt niet onder d'Christenen maer magh

in de Landen s

inlandsche religie behoorde opgebraght
te zijn, even off de moeder deselve soude
toedoen vande Christenen vader salgo-
mede den slaeff hadt gegenereert, ooke
niet regaard nemende dat de moeder
wel light van honger en ongemak waer
gestorven geweest, ingevalle door mede-
doogentheijt vande Christenen, niet en ware
gespijsight en gehandt hadt geworden,
maer dien blinden paep in zijn blindtheijt=
volherdende dat hij hier door sijn gemeente
te verminderen, maer naer dat hem
t voorsz:en alles omstandelijcken voorgehouden
is, wierdt g'accordeert dat d'moeder die
die al mede bekeert was d'Ternatanen
wederom soude overgelevert werden,
maer het kindeken off off voorsz:en kindt
bij d'geene daer het opgebraght was —
waermede ooke gescheyden zijn, en een
yder gegaen daer bescheyden was —

Woensdag 28:e d:o 's morgens vroegh vertreckt den ouder
tolcq voorn:t met gesz:de slaeff Codja,
naer Tidoor, om met denselven sijn hoogh:t=
Saijfoedin over te leveren, mitsgaders
daer benevens bekent te maeken dat deselve
hier voorden vergadert, door den Sadaha dje-
na gegeven, waerop hij g'apprehendeert
en in hechtenis gestelt is, mitsgaders
versocht vanden raet dat sijn hoogh:t
gem:te lijff eygen gelieffde te examine-
ren ende denselven misdadige bevon-
den werdende, naer bescheydentheyt te
castyden, opdat d'Ternatanen daer

over

den ouder tolcq met den slaeff Codja naer Tidoor om denselven sijn hoogh:t= te handt te stellen

over niet en soude mogen vreeden hebben
te murmureeren, niet tegenstaende geen
lijffeijgen ons verclaert hadt, herwaerts
verspreijt overgecomen te zijn, om koper
draet tot den visslijn te koopen, alsman
weder vanden Sadaha dezen gesien en ge,,
vangen genomen is, sonder yets sijns weten,,
tens, misdaen te hebben, sijnde sulcx de
waerheijt zijnde soude hij genoegsaem voor
onschuldigh konnen gehouden werden —

daer benevens bekent te maecken t versoeck vanden prince Oran

Ten anderen wierdt den ondertolck voorsz:
belast gem:te Hoogh:t Saijfoddin aen te,
dienen dat zijn soon d' prince Oran ee-
nige dagen verleden door den luyten:t
Cabouton om 100 rsd:s op de Tidoreesche
nagelrecognitie te werde belast hadt
versocht, maer wij en hebben sulcx op ons
niet derven nemen, te meer gemelte
affgesant Cabulo, verclaert hadt, sijn Hoogh:t
daer van geen kennisse te hebben, over
sulcx en geliefde zijn Hoogh:t niet te
dencken dat wij gemelte versoeck,
niet intentie om den prince Oran voor
geen koninck te erkennen off eenighsints
te versmaden hebben affgeslagen
en geweijgert, maer vermits tot nogh
toe de naam van Zijn Hoogh:t ~~vader~~, in
s Comp:s boeken voor de Tidoreesche nagel
recognitie bekent stondt, soo was ons
goet voorgecomen dat soodanigh versoeck door
Sijn Hoogh:t soude moeten geschieden off ten min
ten met zijn voorweten ende toestemminge

Ten

uitsg.e indaggtigh te maken van de beloofde bast loudt

Tenderden dat zijn Hoogh.t = nogh maeden met beleeftheijt = soude indaggtigh gemaekt werden, om gebreck van bast loudt, ende dat hij ons soo spoedigh, als doend.en geliefde te doen werhen, ofte dat wij anders uijt te geraecken hebt souden worden om d' bewaert worden de Hollandtse loudt aen te slaen, daer tod men egter buijten hoog noodigh.t = niet geerne soude koomen off willen bedden, terwijl wij vast.en = vertrouwden dat zijn Hoogh.t = volgens gedaene toesegging, de nogh restende loudt voorsz.en = ons in dese maendt soude laeten toekomen

Naer middaghs arriveert een prauw van Batchian door den Commandant Pieter Lijn dezelve affgesonden met den mardyker Pay Manla, die welke ons te gaudt stelt een brieff van voorn.den = Command.t =, welckers inhouden in t aen koomende brieffb.en = is te leesen, hier nevens wierdt oock geboyt overgesonden drie mans en een vrouws persoon, die door de Zeeroovers op Obij waeren g'ap prezend.t = geworden, sonder te weeten off sij slaven off vrije luyden waeren, welcke wij naer gedaene ondersoecke hebben onder vonden Coninckx vaan te naeken onderdanen te zijn, te huys hoorende op Xula, die van haere hoffdienst gevlugt, en van meeninge zyn ge west, naer hun landt en wooninge, soo hij voorgaeven te keeren dergelijcken hebbende tijt geslooten van te naeken hier van kennisse gedaen en dese vrij tot nader ordre in hechtenisse gestelt ——

Den prauw van Batchian met een brieff van Comdg.t = en vier gevangens Xula, welcke die van hier uyt de hoffdienst gevlugt waeren

Donderd.den =

Donderd^a 29^e d^o. S'avonds verschijnt inde vergaderingh
den Capp^n der mardyckers, maekende
den raadt bekent hoe dat de gogogo alam
uit de verdiende tyt gesloten, mits de staets
hebbende d'affschouwinge van voorsz^en
Xulanders, geraeden zijn geworden
om deselve inde kettingh te doen klin-
ken, en aends Comp^s gemeene wercken
te laten arbeyden den tydt van drie
maenden, mits ongehouden zijnde den
de vangh loon en gedaene oncosten
bij den ~~Houwick~~ commandant tot Batchian, in saken
opgebragt) te betaelen, uytgesond^t
de vrouwe die zij om redden vant
'tgeloof niet en konden off wilden dat
bij d'andere troep wercken souden gemeen
schap hebben, derhalven versoghten dat
sij van ons geclargeert en haer leeden
te handt soude gestelt werden, in al
twelck den raadt haer Consent hebben
gedragen, ende tyt gesloten vant
vangh loon als onkosten wegens gesteldij
de Xulanders gedaen op approbatie
vand' h^n gouvern^r besorgt, op conditie
en bedingh van drie maenden als ge-
sogt is, inde kettingh aent been
geklon ~~ken~~, aends Comp^s gemeen
wercken te sullen arbeyden ——

de opgehoudene Xulanders worden inde kettingh geklon-ken om aends Comp^s gemeene wercken te arbeyden

Pedro de gogogo, geboortigh van Marquin
en tot dienst basis verbonden aende
inwoonder Borger koopman Cornelis
Andersz wordt inde opsgedden
met goet vinden des raadts van jus-
titie inde kettingh geklonken,
om

ged^e inde kettingh lyfeygen
om begaene diefstal —

om insgelycx tot wedersegginge lae, voor
al zyn leeven off tot discretie vanden
overigh^t, aen hem ^s gemelde wreeckelÿ
waerbeyden, overmits deselven off
begaende dieffstal, door deseffeerdeel in
hechtenisse gebracht, voor de banck
van Justitie gedaeght, met genoegh.
saeme inditien overtuyght, ende
mitsgaeders ne(ck)ens ontkennen ad
torturam geconcludeert is, waerdoor
men deselven, niet tegenstaende
geringe geleedene en aengedaene
smerte off pynigen, eghter tot geen
bekentenisse vande waerh^t heeft
konnen brengen, alsoo wel men uyt
alle deselve teugen leeden, en frivole
voorgeven, synegepleeghde
misdaedt, genoegh en ten volle heeft
connen bespeuren, en men alsoo
voorsz^n delinquant sigh seer bleÿmoe-
dich aenstelde, wanneer hem aengesegt werdt, van al zyn leeven inde
kettingh te zullen gaen, in gevalle
hy geen ronde belydenisse van syn
gedoente en gaff als hebbende buyten
twyffel gedaght, dat hy daer mede ge-
nadige genoegh vry raeckte, en dat
met een off ander goede gelegenth^t
door voorbiedinge, beweginge
van een Coriee, off tydinge vangevenen,
hy wederom weder daer uyt soude konnen
los raecken, welk ongeleeven den
dieffstal particulier, en van geen
sonderlinghe belangh is, soo heeft de
raedt niet connen besluyten dat

tegens

tegens deselve op trigo weyt den soude
gepleyst worden, weshalven ook goedt
den raedt saen gedaght wert, als
by interlocutoire uytspraecke voornoemen
gevangen, soodanigh te straffen als
hier vooren aengehaelt is, blyvende
den fiscael niet te min in zyn geheel
off om tegens den selven eenige middelen
indicien souden gevonden werden —

Vrydagh 30.r d.o = hebben dus hier ontrent niets voor
gevallen van eenigh belangh, als 't
arrivo van de opscuyt wederom de chia-
loep van Cornelis Flinterts, ons aen-
brengende een ladinge brand
hout —

Saturdag ult.mo d.o = off nieuwe jaers avondt wordt door
den Capp.n Cornelis Sweris den verga-
derden raedt voorgedraegen off men
oock niet naer d' gemeene gewoonte
van dese plaetse eenige Canon-
schooten te gewoonlycke uyre,
tot wecken vant nieuwe jaer en soude
laten doen, terwyle 't Canon geheel
het stuck van ... gouvern.t onafgeb-
laesen, hebben gestaen, hierop gelet
zynde; is verstaen datter eenige drie
Canonschooten souden werden gedaen,
beginnende d'resterende met d' Compt.e
van zyn Chargien doch dagelycks ge-
waght wert gelost en afgeblaesen
werden quits daer nevens soo lan-
ger vertoeft is, soo kander op 10 à 20 dagen
ook niet aenkomen —

Sondagh

Sondagh Pmo

Hebben smorgens vroegh met het opgaen vande
poort deses Casteels, verschijnt hier binnen Sijne
Hoogheijts Sayfoeddins afgesant Saleman met onsen
ondertolcq andries Coers, met hem van te voor-
brengende 336: kippen, tot afkortinge van
den agterstal der voorheen aen hem betaelde
bastlandt, welcken wecke afgesant, naer
behoorlijcke gedaene geluckwenschinge vant nieuwe
Jaer, door Juffr. Gouverneurs met een rodemertje
beschoncken, en naer de wijse ontgaelens
wederom gekeert is, sonder yets anders te
berigten niets zijnde welgemelten d'oppers afgevaerdigt
om onsen tolcq wegens voorsz bastlandt
hier te brengen, den tolcq seght ons modo van daer
niets besonders weten te berigten, dan
alleenlijck dat den Coninck Sayfoeddin, sigh
seer wel heeft laeten gevallen dat wij den
Prince Ocram op desselfs gedaene versoeck,
geen penninge op de nagelrecognitie —
en hebben verstreckt gehadt, hebbende ooke
ronde verclaeringe gedaen, dat hij door sulc-
ke gedoentens volcomende versekertheijt be-
quam, vandat de Compe. sijn ende wel-
standt van sijn persoon veel gelegen
leijt, maer off dit al mede niet meer met
geveijnstheijt, dan ernst gesegt is, staet
in twijffel, dewijl Sijn Hoogheijt soodanigh
sijn seggen al vrij kort maeckte, en
niet naer d'gewoonlijcke maniere verder
en explenderde, doch de wijle de selve —
met geen ondertolige vergeleyckenisse
off duysterheeden verselt en waeren,
souden men eenigsints komen daer aen

mede de

Margin notes:

den ondertolcq en Saleman komen van te voor brengen den eijgh bastlandt

den koninck Sayfoddin laet hem wel gevallen van dat sijn soons versoeck om pen-
ningen op de nagel recogni-
tie te geven was geweij-
gert —

Sondags

niet eerder geloofft, als anders iets in den vaderlij-
cken stoel waeren geschiet, geven maer
off syn Hoogh.t = van voorsz.en = versochte door
zijnen soon den prince Oram gedaen, geen

verontschuldight niet teemin den prince Oram —

kennisse en heeft gehadt kan niet vallen
getwijffelt werden, vermits sij den selve-
daer over heeft willen voor ontschuldigen met te
seggen dat Oram sulcx sonder aenraedinge
van sommige sijne grooten niet en hadt
gedaen en wel voornaementl.e = dat den
affgesant Sabulo hier voorn. vermelt daer
toe d'meeste aenradinge heeft gegeven →

Den Prince Oram hadt sigh oock in discours
begeven met onsen Coll. voorsz.en =, hem voor
eerst vragende, van desselfs principaelste
verrighten, tgeene hem aengedient wierdt,
uyt gesondert van het versoeck, jonghst door
desselfs afgesant Sabulo gedaen, houdende
hem dien Prince als van die saecke onwetende,
maer vermits hij het selver op haelde en te
voorschijn braght, soo kan daer uyt al mede

discours van den prince Oram selffs —

gedaght werden, dat hem door synen Zee vader,
de kennisse van sij gedaen, seggende
tegens den Coll., naer dat hem weyle langh
geleegentheyt = hadt gesoght om [illegible] voorsz.en op
te haelen, niet tegenstaende dat ick voor
als nogh aghter gestoolen ben, soo sal ick
even wel in myn voornemen volharden,
vindende dat ick nogh aghter den rugge
van d'Comp.e = myn schuijl plaats hebbe,
als aghter mynen vader maer geen sints
aghter yemandt anders, met vast vertrouwen

dat

dat hij mijn in geen ongelegentheeden, sul-
len laten verlegen sitten blyven, welcke
de dit dan verders tgeene bij den tolcq op deese
gedaene togten in opmerkinge is ge-
noomen —

Maendagh 2e do = des avonds is naer t gebedt staet binnen
inde vergaderinge den luytenant der
mardyckeren, Baltasar Eredia, versoe-
ckende om vrijdom en ontslaginge van
zijne bedieninge voorsz., den raedt staet
hetselfs versoeck toe, mits wachtende tot de
comste vanden Ed. gouverneur om zijn vrijs(?)
waghten, tot welcken tydt deese plaetse
dan mede vacant blyven sal, wat redenen
deselve gehadt heeft om van ontslaginge te
versoecken, is dat hij met den Capⁿ Gonsalo
Pareira, niet wel en heeft konnen over
eenkomen, gelyckende niet anders en
heeft konnen bespeuren, niet jegenstaende
door hem dier wegen geen vermaen
gedaen en is —

den luytenant der mardyckeren om ontslaginge van sijn dienst welck bij provisie toegestaen is

Dinsdagh 3e do = Vertreckt d'chialoup van Cornelis Pie-
ters weder naer Batchian, om als van
daer nogh een ladinge brandthout aende
handt te halen —
Inden avondt stondt vertreckt den Batchi-
ansche mardycker Paij Manla weder om
met onse brieven aende commandant
Migchiel Gijl, en Pieter Lijn, geschreven tot
geleyde van kost penningen en andere
gedyste(?) benoodigheeden, voor beyde Comptoren
per deese gelegentheyt afgesonden —

Woensdagh 4e do }
Donderdagh 5e do } niets van belangh voorgekomen —

Vrydagh

Vrydagh = 6 d° d° = den Gogoe van Ternaten Sjams Alam steekt [illegible] Corcor naer Halmahera, om van daer met hulpe der alfoereesen, nogh drie stucx swaere balcken te haelen die gesocht werden tot opbouwinge vanden [illegible] Compe maent quaden —

Saturd. 7 d° d° = kreegen berigt dat den Sengadie Chiadja den 29 November verleden met sijn Chialoup van Amboina alhier g'arriveert den 8 December wederom naerder waerts vertrocken, sigh tot nogh op Tidoor ophielt, mogelijck naer wagtende op eenige Papouse vaertuygen, ofte wel dat deselve door desselfs broeder Jam gewest synde Cabessa op Ternaten, ende [illegible] eenige maenden verleden van hier naer Tidoor gevlught op gehouden werdt, werdende ook berigt dat sij bij den Coninck aldaer souden opgehouden hebben, om naer de Papouse eylanden te mogen stevenen, sonder dat tot nogh bescheyt had becomen

Sondagh 8 d° d° = Ontfingen den brieff vanden Sergeant Commandant van Macquian, synde van geen bijsonderen inhoude, als met advenkomende brieffen kan gesien werden, soo mede arriveerde de Chialoup van [illegible] met brandt hout —

Maend. 9 d° d° = arriveerde den prauw in Ternaten met den Ternataen Sarou, de welcke haer in [illegible] traject in geheel 24 dagen verleden van sijn hoogheyt den Coninck amsterdam affgesondert te zijn [illegible] d'eylanden

Sarou den Ternataen komt van Xula, desselfs berigt van den Coningh ende 't [illegible]

d'Eylanden van Xula en Banguaij, welcke
sijn hoogh.t inde gerwaerts togt van sijn
gedaene visite met den heere gouvern.r
op tambocco &c.a, op welcke laest vermelde
plaetse sijn E van den Coninck voornt.
is gescheyden, hebbende ontrent twee maen
bleeven, ende van daer d'reyse aengenom
men over tominij naer gorontalo, mana
do, ende omleggende eylanden van den
Celebesschen noort zijde, wesende mede
de E berigt en dat de beetonders met
de Bougis, van Cambocco waren ge
scheyden, ende dat aldaer nu alles in goeden
doen was —

Dinsdags 10.e d.o 's avonts naer t gebedt requesteerde den
p.e assist.t pieter de Jonckheer van
brugge, om ontslaginge van d'gijselinge,
daer inne hij gestelt is, overmits sigh hadt
laten verluijden van dat hem wisse soude
hebben, dat den gesuspendeerden Cassier
Cornelis Ringeryck op seeckeren tijdt den
sacke van ontrent 200 Rd.s contant
daer in, ~~soude~~ uyt t fort door seeckeren
sold.t laten draegen hebben, gelycke
daer van duydelycke en omstandige ver
claringe bij d' protocolle sijn berustende
en vermits naer gedaene ondersoecke
de saecke bleyckt ontkennende met veront
schuldinge dat sulcx uyt dronckenschap
van gingie gad gesprooken, soo is ver
staen dat hij binnen t fort sal blyven ge
contineert tot d'Comste van d' E.e gouvern.r
wanneer de geheele saecke, doch tot d'Comste
van zyn E in statu is gestelt —

Woensdaghs

Woensdagh 11e d° = 's avonds omtrent 9 uyren hadde het ra-
vadt weder door d' Chialoup van Cornelis
Pieterse met creeten van sijn touw,
den dragh verliest, soo als men de kleed
naer goedt vinden des raadts, naer den
van Galmahera om weder brandhout
soude afsenden, dogh wierdende hier van
dessuet gegeven den Bootsman Jan
de Wolff, mits hebbende voorsz.den dragh
met force en geweldt uyt de grondt
willen lighten, tot dat eyndelijcken touw
gebrooken is ——

Den affist = van der wederzyden [illegible]
Werd declareerde alsoo wordt met toestel-
minge des raadts, door den fiscaal op de
punt royaal in gijselinge gebraght,
overmits 'quaetsen van d'selfs vrouw
met sijn syt geweest, ende ongebonden
exorbitant leven, die hij nu een ge-
ruymen tydt herwaerts gevoert, sonder eenige
straffe ofte overigt te vreesen gelijke
hij eeuwigh laeten verluyden als voorstaet
&ca. ——

Donderdagh 12e d° = wordt d' Chialoup van Cornelis Pieterse
weder inde kil gebragt ende 's rijcks
naer Galmahera gestaeckt mitsgaders
onse matroosen aen landt geleght, totdat
[illegible] van hunne gewoonl. dienst
[illegible] voor den halve
jaer met brandhout versien sijn, de
[illegible] dan weder versteken, om den
prauw naer voorsz. kust af te senden,
ende daer mede de [illegible]
van daer [illegible], komende ——

Ent

het brandthout aldaer gekapt ende gereet
leggende met onse chialoup d' Welkomst
die dagelijcx van Manado weder verwagt
wordt, off eenigh ander bodem bequaem,
ingelaeden, van daer afgehaelt werden,
'sAvonts naer geboden Stadt binnen, de inde vergaderinge
goedgevonden schepen Jacob Hendrickse
provisioneel werdende dienst tot bassaar wagter
sonder eenigh loon off tractement, vermits
den schepen van hospitael Jan Harijs
van bassar wagters dienst bragt ont
slagen te werden geeijscht, sulcx op den
capn ook hiertoe versoght gehadt, den
raadt laeten hem dese bedieninge over
op approbatie van de gen. gouverneur, omme
met de Comste van zijn E. met soodanige
nige gagie off tractement als zyn aenge-
goeden souden sal daer inne te en absolut
bevestiget, ofte afgeseijt te werden

Jacob Hendrickse bij provisie tot bassar wagter

Op 't Voorstel, door den Capn der mardijckers,
wegens den quassa manidra ligoegoe
gedaen, wordt hem een picol lonxijser
mits betaalinge toegestaen, en dit
door den Capn voorsz. verklaart wordt,
dat daeromme seer verlegen was,
om bijlen van te maeken, ten behoeve
van van S. Tromme's kalckovens, als
wesende dese quassamanidra door sijn
hooght selfs, de last vant voltrecken
der voorschreven kalckovens
Opgeleijdt ——

Voor d' welckeerts aen S. koningh kalckovens den picol lonxijser toegestaen

Vrijdags

Vrydags 13.en do. = Vergaderinge der weesm.ren waer inne ten princi-
paelen besloten is dat de naerlatenschap van
Sara Lina, overleede huysvrouwe vanden Mar-
dycker Jan Janse, achterlatende twee onmondige
kinderen bij testament versprooken door des-
[illegible] gecommitteerdens uyt desen raede, soude
werden g'inventariseert, ende naer gesien,
niet tegenstaende de vader van voorsz.en kin-
deren, een man van goedt leven en compor-
tement is, door wien de selve niet [illegible] verminder(t)
maer wel nogh dagelycx vermeerdert
~~[illegible]~~ werden, maer vermits de oock een
mondige soon is getrouwt, den welcke een
ruyckeloos en ongebonden leven is voerende
ende de vader comende te overlyden, souden
deselve, niet alleen tgeene hen nogh sou
competeeren, maer oock al tgeene voorsz.en
onmondige toequam door brengen, en ver-
debaucheeren. —

vergaderinge der weesm.ren ende tgeene daer inne ten principaelen besloten is —

Aengesien d'weduwe vanden overleeden
vrij borger Pieter Castelyns voor als nogh
geen inventaris heeft overgelevert, noch te
oock geen aenwysinge gedaen ofte willen doen
van tgeene haere twee onmondige kinde-
ren vanden selve vaderlycke naerlatenschap
toequam, en vermits verstaen en gebrught
wort, dat sy het beste leven niet en voert
[illegible] haere huyshoudinge naer behooren
voorstaet, is in voorsz.en vergaderinge
mede g'arresteert, dat men de kinderen bij
desen off gelenden, die de selve uyt mede-
lyden soude willen aennemen, soude be-
steeden, en al tgeene de vanden bedel [illegible]

Sal

sal bevonden werden te onderschijden, te in
Adulterijeen, en der selver legitime gedeelte
daer van af breecken, vermits voorsz. We-
duwe gebrecken is van ligchaem, en dies
volgens onbequaem, om voor haer selven,
veel min voor de kinderen behoorlycken,
onderhout te verschaffen, doch naer dat gerught
wordt, soo soude alles ten meerendeelen —
doorgebragt zijn, met der in gehuw [?] —
vagebonden, voordes, in dienmen uyt den
boedel, off het gedeelte der kinderen, etc.
a terre goud. tyd soude komen procure-
ren, dat voor de penningen slaven soude
werden gekoft, om deselve als dan als —
huurlingen aen s Comp. gemeenten verhuren [?],
met approbatie en goetvinden van de
E. Heer Gouverneur, te doen arbeijden, voor
den onderhout en nooddruft, der voorsz.
kinderen —

Saturdags 14. do. niets voorgevallen —

Sondags 15. do. 's Vroegs inde morgenstondt wordt door se-
ker Ternatanen ruchtbaer gemaeckt, dat
den Koninck Amsterdam verleeden nagt
agter dit landt op Xula Tacony, was aen
gelandt, waer over in Ternaten, alles bij
naer in rep en roer stondt willende
een yder vande grooten, de eerste zyn,
om Zyn Hoogh. te verwellekommen,
en sijnne praauw daer te [illegible] hebben,
maer niet lange daer aen is alles in rook
verdwenen, werdende den Koninck —
noch gesien noch vernomen, tot sonder-
linge beteuttering [?] van den joumajougi [?] —

valsche geruchten vande Conings aenstaende komste —

Maend. 16. do. 's avondts naer gebedt staet vergaderinge binnen der Cast. der mardycker[s]

keeren, doende de weduwe Djouw Hingi, versocht
om insgelijcx prolongatie, en 20 kannen
lamp olij, te besorgen vant hoff, geduijrende
haer door den raadt is toegestaen om op Kroonin-
tegen gestelt te werden

Dinsdagh 17e do. = desen dage geen dingen van gister verder
gebraght sijnde is niets van bijsondere aen-
teekeninge voorgevallen, dan des Schijnt
savonds in de vergaderinge den assistent en
visiteur Joannes van der Meulen
versoeckende om ontslaginge van sijn gijsse-
linge, vermits desselfs gequetste huysvrou-
we nu wedderom te meerendeels genesen
was, den raadt hier op gelet hebbende, staet
desselfs versoecke toe, om met sijn onbehoor-
lijke huyshoudinge van uyt Casteel, en nader
buyten te gaen, en daer een ander woon-
ge aldaer uyt te zien, en dewijl den
selven geduerende noghtans minste sorgh voor
zijn bedieninge en plicht gedraeght, bysonder-
der nu een tijdt langh, is mede verstaen,
dat sij bij provisie tot nader ordre,
off wel tot de comste van onse Heer gouverneur,
vermits zijn E. doch daegelijcks te wederom
verwaght werdt, van voorsz. sijne be-
dieninge sal werden in suspens gestelt

Woensdagh 18e do. = niets van aenmerckinge voorgevallen

Donderdagh 19e do. = ontrent den avondt stondt komt den
coraing van Marquian, expres afgesonden
door den sergeant commandant aldaer, met
den baes smith, sijn gesel en haer gereedt-
schappen, bestaende in een aenbeelt,
1 bancke schroeff, 1 sperhaecke, 1 ooghijser,
hebbende de blaesbalcken nogh ginder
moeten

den baes smith comt wedder om van van Marquian met sijn gereedtschap

moeten laden, mits de kleijnte vande
prauw, want ter jaught van hier den heer
Commandt. toegesonden, is door voorsz. en
Smits aldaer 't naer volgende gemaeckt,
als –
beslagh tot ener affuijten daer aen weder
[illegible] — — — — f 412=
1 ½ = ijsere [illegible] tangh
voor den Capitein Lams — — " 8=
2 ½ = ijsere [illegible] met den warcken
staet — — — — " 17=
'tgeene van voorsz. en ijser hier gemaeckt,
en vervolgens den Commandt. toegesonden
zijn, resterende ijser is in handen van
den sergt. gebleven, —

Vrydags 20e do. = bijons niet voorgevallen, in 't venaeten

Seker vrouws persoon quetst haer selven doodlijck met den mes —

quetst seker vrouws persoon haer selven
doodelijcken met een mes, derhalven woort
door d'jouw pingi, ons den opper Chirurgijn
versogt, om te zien en te besigtigen de
wonden offer ook geen kans tot genesinge en soude zijn, welcke sigh ook naer
derwaerts heeft begeven, ende rapporterende
int wederkomen, een steecke te zijn
door de rugh pijp, soodatter weynigh hoope
tot genesinge was, heden vertrocken
de gehuyrde mardijckers met Comps.
seijl gelalo naer gammalamma om
bamboesen —

Saturdag 21e do. = Snorgens met den hier houdende prauw

den brieff tot antwt. naer marquian,

van marquian den brieff aen den heer
Commandt. niet [illegible] afgevaerdigt,
dienende tot antwt. van desselfs schrij
vens aen ons per voorsz. prauw ontfangen,
naer mede den selven geordonneert is,

volgens

volgens versoecke van den Coning aen aldaer,
dat aende marquianders, die aen het Casteel
werden opgemaeckt, en gebruyckt worden
kalck ovens, en bezyden van Croetaen
voorgaernisoen konnen te arbeyden
yder een [illegible] — met 2 [illegible] padij 'sdaeghs sal
worden verstreckt, volgens de gewoon
te van voorgaende, —

den prins Crams afgesant Caboulou komt wederom van Cidoor, desselfs spreecke

Den afgesant van den prince Cram, met
namen Caboulou hier voor een weynigh
tijdt gemeldt, verscheynt desen morgenstond
weder binnen 't Casteel, versoeckende
naer afleggingh van gewoonl. compli
ment, wedergaens zynen m.r om hondert
rijcxd.rs van de Comp.e te leenen, onder
belofte van de selve met eerste gelegent
heijt ofte ons.r aenmaninge te voldoen,
seggende daeromme tegenwoordigh seer
verlegen te zyn, vermits zyn Excellen
voorgenoemde heer den selve aen te
regten, voorders dat zijn vertrouwen
was dat hem sulcx niet en soude geweij
gert worden, aengesien hij ooke een ge
trouw vrundt van de Comp.e was, en
ooke altydt soude zijn, en dewyle d' Comp.e
verscheyde andere, wel die ysende rijcxd.rs
had vertrouwt en geborght, soo soude
het een geringe saecke zijn, dat hij voor
een hondert rycxd.s niet werde geloofft, waer
op desen schoot gedaen wiert konde ge
noeghsaem afgemeten worden, dergel.
een hebben wij ons sop ons.r onvermogent
verontschuldiget, aengesien sijn Excell.ten
jongst 3 hondert rycxd.s op bij soudere —
off andere conditie als tegenwoordigh,
had versoght, waer op wij gants niet —
bewoeght

dese raedts verontschuldinge onder op welcke consideratien 't spreecke van syn Excellentie toegestaen is —

bewooght en waren deselve schrickinge
bevonden, soo dat sijn Excellentie sulcx niet
en conde off immers niet en behoorde
op te nemen als tot sijn kleijnachtinge
geneghent te zijn, noghte ooke niet dat
de Compe= eenighen goudert Rsdn= en ver
trouden maer van hij te sijner tijdt wel
beter derwaerts= soude becomen, ende
wanneer sijn beste vaeder, soo sijn Excell=
deser= gouverneur noemde, te huijs sal geco-
men wesen, sal hij van alles wel beter
onderright werden, maer bewijlen
zijn Excellentie voorsz= goudert Rsdn=
jegenwoordigh, op zijn versoecke en be-
leven versocht, konden geen geloof niet
bijgeven, om te hooren dat hij wel
voor soo veel, en nogh voor hen mach-
mer, geloofs meriteert en ontrent
de Compe= maetdigh is, maer dat wij
t hooghste geneijgdt hebben, is bemen-
kenderen geschiet om dat wij bedught
waren, dat sijn vader en beste vaeder
op ons soude verstoort geworden zijn,
om dat wij buijten haren last, van haer
goederen off penningen, naer ons belie-
ven, niet en conde disponeren, naer
neder voorsz= afgehaelt souder langer
redenen die hier op passen te gebruij-
ken, naer den ontfangh van de heen
toegestaene goudert Rsdn= met seer
goedt contenten dat wederom ver-
trocken is ——

Soo op stonds naer dat wij deselve afgesant
affgevaerdigt hadden en te wijlen des

raedt

beÿgenaagtige geruchten van z:e gouvern:s Comste —

raadt nogh vergadert was, comt een mardyc-
ker met naemen Antgonij, van gammalam-
ma bekent maken dat het schip agter gam-
malamma ontrent drie mylen in Zee dese
morgenstondt gesien te hebben, hier op wordt
in stonts den fiscaal klaer gemaeckt, nae
mede den raadt beslooten den Cap:n, naer
derwaerts vertrock, dogh ontrent gammala-
ma gekomen synde, was voorsz: schip nog
ruym drie mylen in Zee, en niets stilte
haudt overhandt door de stroom, naer gouv:e
Ed: dreeff, derhalven de fiscael wederom dese raadt
wederom te keeren, en tot den morgen te
wagten, onder en tusschen was hier mede
aengelandt Sijn Hoogh:t Saijfoddins gewoon
affgesant Saldma, brengende nogh 33 b: kif-
bast loudt, tot afkortinge sonder yets ande-
re hier te verrigten, weshalven in den avond-
stont wederom gekeert is —

de gehuyrde mardyckeren komende savonds
ook wederom van gammalamma, en
en brengen van daer 170 stx bamboese —

Sondagh 22:e d:o = Vroegh inde morgen stondt hebben het schip
dat gisteren agter gammalamma ge-
sien wierdt, voor tidoor ten ancker legg-
en vernoomen, ende vermits vermoedende
waeren dat d'Ed:e ouden gouverneur:n met
syn geselschap daer op was, is den raadt
nae derwaerts gevaeren, ende daer
gecomen synde wierden van den Eerw:
predicant dom:e van der Sluys en den
boekhouder Joannes Franse ende Eerw:
vader Schuylen verwellekomt, die met
dit schip den koninck Amst:m, door de

arriveren het vant jagtje d'Coningh Amsterdam met domine van der Sluys, de winckelier S:r Frans, en paters Schuylen met haer gevolgh —

Hr:

Hr Gouvern.r van manado naer minda„
nau wesende verondommeert, naer dat
d'Eerw.en vander Sluys op Sangi tot ver„
rigtinge der kerckelijcke saecken souden
gelaeten hebben, maer naer dat tontrent
acht mijlen naer Sangi hadden g'advance„
wierden genootsaeckt met gemeenen be„
sluyt den 5.e deser op te duyeren, dewijls
Jagt voorsz.e seer leck wierdt, soo dat
met twee pompen, niet langer lens hadde
konnen houden, hier mede bequamen en
ook brieven van gem.te zyn E, meldende
34 lasten padij, en een quantiteyt cocus
Olie, d'Eerw.en D.o vander Sluys was seer
vergenoegt mits van soo een langhduyri„
ge en moeijelijcke reyse verlost wierdt,
onder Eerw.en vader voorsz.e daer tegens
seer droevige, vermits nogh langer kondt
om hier mosselen snoeren, en vermits des
kaedt een kleijne schip prauw had, wier„
den haer Eerw.en tot morgen op het Jagt
gelaeten, stappende den predikant en
boeckhouder voorsz.e inde prauw met
den kaedt, en scheepte weder naer Ma„
leijen, alwaer de brieven van zij E ge„
opent en gelesen wierden waer uyt
niet anders dan den goede toestandt van
Zijn E ende saecken, gode zij d'Eer, daer
kondt ommen; en hebben verstaen, dogh
tot verwonderinge dat ons Gialoloo de
welkomst met ons aldus voor als
nogh niet off bij het vertreck van deses
bodem op manado en was vernoomen,
dogh willende hoopen dat deselve een des
besonders hadden ende H.e gouverneure

nogh

nogh al lydigh op manado sal hebben opgeloopen,
mitsgaders ons van zijn E als andersints ver-
der geen met dese vrienden is geschiet, geens
aengenaemer nieuws to brengen —

Maendag 23 do. = des morgens ontrent acht uyren ontfingen

met de timmerl. een brieff van marquian —

den brieff van den sergt. commandant van
marquian pr. schom(pe)r. prauw met gehuyr-
de mardyckeren des pads van daer afgeson-
den om de timmerluyden, die hunne sae-
ken in ginder verrigt hadden, met deselve
weder herwaerts haelen, en plunderagie herwe-
te brengen tot het waernemen van
hunnen dienst, als voorschreven —

T Jagt voorsz. nu op desen reede gearri-
veert zijnde worden de Eerw. vaders, voorent
met de spaensche soldaten en hun verder
gevolgh, nevens bij hebbende goederen,
van boordt gehaelt, en voorsz. vaders
desen voormiddagh bij Juff. gouverneurs met
kost en dranck getracteert, daer naer

paders jesuyten komen aen landt en worden door Juff. gouverneurs ten middage maelt gehouden — ende

tot logement gegeven des Comps. thuijn —
volgens zijn E. des h. gouverneurs schrij-
vens, maer haer Eerw. hebben gelijckel.
verklaert ongenegen te zijn daer te
woonen, waer op hun ook tot antwoordt
is gegeven dat se om een ander off beter
wooninge naer hun wel behaegden, souden
mogen opsoecken, aengesien geen ande-
re en hadde, waer mede haer soude con-
tenteren, beginnende haer Eerw.
binnen op d' Juff. ~~[illegible]~~ gouverneurs met
smeeken en bidden moeyelijck en lastigh
te vallen, dat haer E dogh bij desen off
geenen een goedt woordt haer ten besten
wilden doen, voornamentlijck bij d' —

Weduwe

vander gaudt naer lange omsofommeringe inde Guijn vanden fiscaal bequemt gegeven —

weduwe van Capp^tein^ gorme de welcke haer voordeeh hadde gegunsteert, maer sij out boden zijnde der Staten daer tot geen gevolgen hebben, soodat de padres voor als nogh ongetroost bleven, gelijcke ooke van vast besluyt van inde Guijn, voorsz^m^ niet te woonen, schijnende Guijs inden Guijn haer den pest huys te zijn, off dat de pest daer regeert meer als op andere plaetsen, gel^m^ bij Guerre ooke genoegh haren hebben laeten blijcken, inits het afsterven van drie der selve creados, en lyff eygen van voor geleerde, diende en op een langh wijlige sinck kon, en denaer dat juff^m^ gouverneure deer gasten al begon, voor deese reys, maer te worden, wiert de voorgeslagen, en den secretaris afgevraeght off hij haer zijn Guijn middeler tydt off tot een vertreck, niet en soude willen ten besten geven, en daer inne bequemt vergunnen welcke en voorslage ooke gelukt is, d'welcken door d' Capp^tein^ en secretaris naer derwaerts zyn geselschap, en Guijs met de gelegentheit genoeghen, t geene de padres uyttermaeten wel aenstondt, ende der halven een groote lycke aenden secretaris beloofden, te sullen souden verpligt, maer de Capp^tein^ seyde dat daer mede niet genoegh en was, maer datter ooke belooninge voor moeste zyn, waer toe de padres geen sonderlinge oor en verleenden, besluytende dit reddens met andere

Cortsnelliege

Cortswilligh praet, bevelende ondertusschen
haere discipulen off leerlingen de lyff eygen
om hun goederen daer te draegen; tgeene men
in discours van deese paters voor tegenwoor
digh in opmerckinge heeft genoomen en des
bij naer niet waerdigh om aengeteyckent
te werden, als mede(n) dat haere sustinu(e)
vermoeden was, dat Chagt voorsz(n) met
voorbedaghten raedt vaende seyde naer Jaun
den mi(naims)nda, was verschreeken, niet tegenstae(n)
sij beyden selfs ooch getuygen zijn, in hoe
daenigh drongeligenheyt(s) en spryckels deese
vc met alle de daer op vaerende volckeren
voortsop duysenden waeren geweest tgeene
men haer daer tegens heeft voorgehouden,
maer haer oordeel daer tegens was dat schaep
niet en hadde behoort met padij geladen
te werden, indien men de reyse had willen
krijgen, dogh men heeft hun wedder tegens naer
gevoert dat de Comp(e) geen schepen off vaer
tuygen en heeft, tot spelereysen voornaem
lyck voor particuliere persoonen, hier
mede nam deese discoers mede ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ een eynde, houdende deese
padres, naerdat sy beyde hun met de be
schickinge godts, vernoeght, schreyvende
haer dit toe voor een peregrinagie, dien
vergelijckende hun bij seeker sant, die
naer Cequijsten wilde reysen, welcken
wegh hij in een maent gemaeckt(e) hadt
konnen afleggen, maer moste egter
veertigh jaeren langh swerven eer hij
t landt van Cequijsten konde bereycken

D' padres sustineeren dat men hun al willens en met voor bedaghten raedt weder om naer herwaerts hadt gebraght

Waer mede den Capp.n = den Weert Maris van
Zeeu is gescheyden —

Dinsdagh 24 d.o = des voormiddaghs sondt den goegoer
d'prins alam den Capp.n = der mardijckers
binnen t Casteel, doende door den selven
den raadt bekent maecken, dat hij nogh
niet eenige andere rijcx grooten, bene-
vens den Capp.n = Launot, genegen was
den heer binnen te komen, om den raadt
te beclaeghligen van het geene zij lieden
hadden besloten, willende weten den
tijdt weeten wanneer sulcx soude mogen
geschieden, welcken niet desen antwoordt
weder afgevaerdigt wierdt, als te wee-
ten, dat wij altijdt bereydt waren
om te goede vant landt en gemeenen
welstandt, met haer EE.s te vergaderen,
en over sulcx konden komen wanneer
het gelegen quam de welcke dan ook,
desen naer middaghs ontrent vier uijren,
verschenen sijn, werdende door den raadt
inde raadtkamer verwellekomt mits-
gaders ordinarie sitsplaetse gegeven,
als wanneer vanden goegoe voorsz.ten
voor gedraeghen ende den raadt bekent
gemaeckt werdt, hoe dat zij lieden
met den anderen besloten en voorge-
nomen hadden, om naer vier a vijff daegh
verlijdens, haeren koninck sijn Hooght=
Amsterd.m naer Batavia te gemoet te schep-
pen, mits verstaende den koninck
welgem.t tegens die tijdt aldaer te sullen
vinden, volgens eenige tijdinge van
zeemans waersseggers g'observeert sullen=

den

de rijcx grooten doen den raadt weeten dat genegen waren om den heer binnen t casteel te comen —

die s naermiddaghs verschenen zijn

maecken haer voornemen bekent

den Capn: Laùmotscotti morgen off over=
morgen voor off naer Marquian scheppen,
dienden gebood aldaer te verwagten, shoude E:
dat den raedt middeler tydt, en geduyrende
hun afwesen niemants der verdere groote
van Ternaten, waeronder den hoùcùm
spaske tot hooft is gestelt, op haere ingesetenen
gelieffden goede agt te slaen, op dat alles
wel en naer behooren mogte toegaen. —

haer versoeck om boscruyt

ten anderen was hun versoeck om hondert
℔ boscruyt op derselver te verschynende
nagelrecognitien, om 't selve bij ontmoe=
tinge van Zyn Hoogh[ei]t: hem te dienen tot
spel te gebruycken en in roocke doen ver=
anderen, andersints souden sy beschaemt
sijn, ende oock buyten haere gewoonte
wesen, indien Syn Hoogh[ei]t: quame te
ontmoeten sonder met eenige Canon
schooten verwellekomt te werden, —

Den raedt dese haere voorslagh in
opmerckinge genomen hebbende wierde
hun EE: onder niemandt anders affge=
vraeght, off sy lieden den Coninck op
Batchian niet vindende, off komende
afwagten, alsdan nogh verder voorge=
nomen off besloten hadden te strecken,
waer op geantwoordt wierdt van neen, maer
ingevalle Syn Hoogh[ei]t: aldaer geduyrende
dese ligtende maendt niet en quame
te verschijnen, dat se alsdan weeder om
souden keeren, egter nogh eenige
corrcorren laeten verblyven, die wel=
ke hun van Syn Hoogh[ei]ts: komste ken=
nisse souden konnen doen: hier op —

nogh

tgeene zijn maij: voorgaende deliberatie toegestaen is

noch nadder gelegh zijnde wordt haer Hoogh.
toeseruyt toegestaen op daer voor deselve
der nagel recognitie belast te worden,
ende belanghende zijn complimenten —
versoek, om wegens de zeer te blijvende
tijt groote op der selver wegen goede, acht te
staen wierdt met gelijcke gunst bedankt,

verdere complimenten en recommandatien —

woordt, namentlijck dat selve te doen van
ons pligt was, aengesien t welvaren
van Ternaten, ook Compe gemeen
was ende altijt soude zijn nae t gelijcke
goede, dergelijcken waren wij daer toe ge-
noodsaeckt verpligt, ende schoon tegen-
woordigh alles zeer wel tevreden in goeden
toestandt rust en vrede was, soo konde
men echter niet weten off t selve besten-
digh soude blijven, ondertusschen was der raedt
op zijn Ed: begeerende, dat hij doch niet
verder als tot Batchian en gelieffde
te streckende, op dat men haer ten eerste
kennisse soude mogen komen doen, in
dien yets onverwijlt dat god verhoede,
moght vernomen off te gespeurt wer-
den, t geene niet alleen beloofft, maer
ook wasselijcken versekert hebben,
volgens zijn eygen besluyt, nader te
komen, —

Ende alsoo wij nu uyt dit zijn voor
dragende geen degh off quaet vermoeden
heeft konnen fonderen, soo wordt
echter doorden raedt niet bij sonder
goedt gedaght om pro deselve een brieff

om te seinden een brief aen den Commandt tot Batchian te schrijven —

aenden Vergt: Commandt tot Batchian
af te senden, met recommandatie om,

op

op hunne gedoente aldaer nauwe opmerc-
kinge te nemen, ende voornamentlijck in
dien zy quaeden te resolveeren om noch verder
te willen vertrecken, dat hy haer sulcx, soo
veel doenl[ijck] in 't minnesaemste, ende niet anders
konnende met geen dadelijcke middelen als bij der
handt hadden souden tragten te beletten en
in hun voornemen verhinderen te zijn
derhalven wierdt op den gogugo versocht
dat hy ons vandesselfs vertreck geluckse kennisse
te laeten doen, vermits den Commandant
voorsz[en] den brieff moste toesenden tot anderwe=
dersijnige saecken door den selven ons aengesz[en]=
tuelcke den gogugo seer goedtwilligh aen
genomen heeft en belooft te sullen laeten
geschieden. ——

Niet tegenstaende dat men geen hier voorts
gehegt is) op voorsz[en] rycxgrooten geen quaede
de presumptie off ontrouwen tot haeren nadeel
inmercks voor soo voor soo veel dat wij als
tegens Zijn Hoogh[eit] sullen derven bestaen
en heeft konnen vermercken, soo is echter
door den raedt, om niet onvoorsightigh te
gaen int bysonder goedt gedaght en raedt,
saemst g'oordeelt, dat den capp[itei]n der mar
dijckers benevens den onder tolcq andries
Cors, sonder dat deene vande andere syne
last eenige kennisse sal hebben, dagelycks
voor en des naghts der middaghs in het ternataen
sche quartier de ronde sullen doen, ende
op den Castel vande Babatos voorsz[en]
goede opmerckinge te nemen sonder
hun int minsten bloot te geven off eenich
te laeten blycken, bysonderl[ijck] huijse
de princesse gammalamma, in eenige
maenden

den capp[itei]n der mardijckeren en onder tolcq andries Cors dagelycx int ternaeten te doen gaen om op den toestant goede acht te slaen

maenden lange met den gevangen de Princ
alam in onrustigheijt geleeft, als van
tafel zijn en bedde gescheijden, sonder tot
noch verdraegt te zijn off verdragen te
willen worden, soo is het dan mede dienstigh
geagt dat den Capn= voorszn=, die met gespijt
princesse seer gemeen is, soo men dan
bij haer tot besoecken om deselve gaet,
den ingevallen de eenige ongeval mogte
zijn, sal het voorszn= princesse volcomente
lijck bewust zijn, off ten minsten aenge
bragt worden, in welcken gevalle sij het
ook niet naerlaten en soude, om ons
daer van kennisse te laten becomen,
ofte wel soo veel laten blijcken dat wij
op ons hoede souden komen zijn, twelck
men behalven dien uijt den Castel van
haer vertreck wel sal komen ontwaer
te worden, ——

Woensdags 25 d° = desen dage is bij ons niet voorgevallen,
van Ternaten scheepen Sadaka djina met
eenige fregatten, bestaende in Tullebanders,
inlandse koopluijden &ca, naer Batchian van djama
pingi, sijn hoogt= den koninck Amsterdam=
daer mede te gemoet naer derselver gesonden

Donderdags 26 d° = als den dage van gisteren, is ook desen
dage ten eijnde geloopen sonder eenige bij
sondere waerdige voorgevallen te zijn,
dienvolgens is des voormiddags vergadering
van Justitie gehouden, en daer inne
eenige kleijne questies gedecideert

Vrijdags 27 d° de gehuijrde maerdijckers, komen en
vertrecken wederom om bambosen met
schup= seijl gilalo om tot vlotten te
gebruijcken, omme het jagt de koninck
amsterdam mede kerengen op de [illegible]

soo

soo veel doende denselven te verhelpen, aengesien
voorszen Jagt volgens 't seggen vanden
schippr off Stierman Commandant Coord
twaalder seer swack en leck is —

Saturdagh 28en do = Den oppr Stierman Jan Walboom, als
schipper van voorszen Jagt d' Coninck
Amsterdam, beneevens de verdere offi
cieren met onsen baas timmerman

verclaringe vant jagt den Coninck Amsterdam de welcke

en Constabels maet, staende des avonds
inde vergaderinge binnen, verclaren
volgens ordre vanden raet gemten
jagt op heeden gevisiteert en besigh
tigt te hebben, en daer bij bevonden
deselve onbequaem te zijn, om soodan
nigh als het tegenwoordigh legt, off
sonder verholpen te werden, in zee
te gaen, en om hetselve nader dicht
te repareeren ofte versien, was het
van nooden dat het binnen de keil
wierde gebragt) niet dorfde achter de stock

daeromme soo veel doende zij op de reede met verdinge sal geholpen werden

aen landt ~~wierde~~ gehaelt, en niet
een nieuwe huydt overtrecken wierd,
maer aengesien den raedt daer toe
geen fondament en konde draegen, smits
daer toe niet alleen alle de plancken,
die ons jongst van Amboina toegeco
men zijn, maer ook kuymdie maen
tijdt, naer gissinge, vanden baas tim
merman souden verdyckt werden,
soo is goedt gedaght dat men daermede
tot d'Comste vanden Ede gouverneur sou
wagten ende de nagel de timmer
luyden tegenwoordigh doch niets bij
sonders te verrigten hebben is oock
geens voorige goedtvindinge vast
gestelt

geschiet, dat niet bevonden op d'balcke, worden
wierd, middelertydt naer behooren soude ge-
holpen en dight gemaeckt werden, waer toe
den baes timmerman welcke den maendt
tydt schynt van noode te zyn, tegens welcke
tydt wij verhoopen de gem: gouverneur selfs in
persoon hier te hebben, als wanneer syn E.
als dan verders soodanige ordre (om nog
verder daer aen geklimmert off soodanigh
als tegens die tydt geholpen sal zyn, afgebroken
te werden) als behoorende sal werden te
behooren, sal konnen geven —

Ende op dat het werck te beter voortganck
mag hebben is in raede verstaen dat de
timmerlden die welcke daer aen sullen
arbeyden dagelijx voor aenstaende maend,
aen schepx boordt, ordinaris rantsoen sullen
genieten, op dat niet het dagelyckx van en
aen boordt vaeren, geen tydt en worde ver-
suymt —

Sondags 29en do. den capn. Laurens Cessel vertrekt uyt Ternaten met den corcor naer Macquian, om volgens haere Hoogheit genoomende be-
sluyt, den Gorgogardalam, aldaer in te wagten, en vervolgens aldaer in geselschap den koninck byn hoogst. Amsterdam te geraeckt naer Batchian te schepen, tegens welcken tydt den capn. Laurens voorsz. de macquiaanse corcorren soude klaer doen maecken —

Maendagh 30en do. niets voorgevallen

Dinsdags 31en do. en de laetste do. verschynt des avonds inde vergaderinge den Spaensche Pater off Leer Meester Grandleon, dan de welcke Eerw. Vader Johuylen mondelingh versocht, om eenigh bye en lamp olie tot haere onderhoudt, den raedt voorsz.

op het versoeck van de paters te laet pady en vier kannen lamp olie, maend tordgel leght doch de betaelinge in discretie van d' gem: gouverneur gelaeten

voorsz.en versoecke in opmerckinge genomen
hebbende, ende geleth op de gegevene ordre
van d'Ed.le gouverneur belangende [illegible],
gens hunne vervaerdigheden is gesz.en mits-
gaders den stadt vaer inne deselve tegen-
woordige sijn is mitgevende adsijs [illegible]
om voorsz.en vaders „ met een halve last padij en 4:
kannen lampolie onder stande te doen
nogtans mits conditie tot discretie en goedt-
vindinge van d'Ed.le gouverneur om belavet
ofte niet uyt Christelijcke liefde en bondt-
genootschap, aen hun vervaerdigheden geschon-
ken te werden —

February 1679 —

Woensd.en P.mo d.o des naermiddaghs kwamen de gehuyrde mar-
dijckeren weederom en brengen met haer
gilalo 800 st.s bamboesen —

Donderd.en 2.e d.o 's voormiddaghs vergaderinge der Justitie
doch daer inne geen saecken van belanghe
verhandelt —

Des agtermiddaghs soo als den raadt ende
Just.e des casteels bij den cap.n vroolijck wa-
ren, ende deselfs geboortendagh celebreerden,
komt een soldaet van de lucco, seggende
een Chialoup gesien te hebben, met de
vlagh van boven, hier over wierdt geschoten
geschoort, een yder gaede sigh om de deste
te zijn, ende en heer gouverneur te gaen ver-
welkomingh naer den negrijgh strand,
vons wierdt bevonden de wellekomst
te zijn, ons te handt brengende 13 lasten
padij, en schoon niet den persoon van wel-
gemelte zijn E. egter deselfs aengenaem-
me brieven, waer uyt int bijsonder verstaen
hebben den goeden toestandt van de saecken
op manado en daer rondtomme, mitsg.s
sijn E. verder onder noemende reyse naer
d'eylanden

d'Chialoup de wellekomst arriveert met 13 lasten padij en brieven van d'heer gouvern.r van manado

d'Eijlanden Sangie, Siauw, en Tangulanda,
waer van zijn E. mitsgaders den goede voor
spoedt niet verlangen binnen een maendt
off daer ontrent uijt gemoedt werdt gesonden welke
godt geve —

In den avondt te stondt daer naer verbreckt
den goegoegoe d'prins Alam over Dodingo naer
Marquan, en van daer vervolgens naer
Batsjan den Coninck Amsterdam te gemoet
sonder ons van desselfs vertreck iets geken,,
nisse te laeten doen gelijck hij nogtans —
met de verdere grooten jongst bij ons ver,,
gadert sijnde) wel uytdruckelijk beloofde
te doen, opdat wij volgens ons genomen
besluyt den Command[t] op Batsjan van lijd,,
ne hier voorens gesegt is hadden mogen ver
wittigen, werdende ons door den Cap[iteyn] der
Mardyckeren mede g'rapporteert van
dat den goegoegoe voorsz. op desselfs vertreck
een roode vlagge op de corcorre hadt doen
wayen, sijnde ook soodanigh vertrocken,
(gevende tot groote Jalousie van de princen
Tolo en Caboulo sulx verstreckt, welcke
voorsz. princen hierwaerts deporteren om
den spelreyse off vermaek in ons mar,,
dyckers quartier waeren over gekomen,
blyckende sulx uyt dese woorden, die
d'Tidoreesen al vragende tegens elcander
hebben gesprooken, Waer sal den goegoe
dogh heen vertrecken, wijl hij ook een roode
vlag off vaendel laet wayen, sal hij ook
vertrecken om yvers te bachaleyen, ofte
wel om oorlogen; wesende den prins
Tolo voorsz. des avondts kort naer den
goegoegoe weder om naer Tidoor vertrocken
dogh den prins Caboulo is hier den nagt off
gebleven, bij off ten huyse van sekeren

Mardyckers

vertreck van den goegoegoe alam over dodingo naer Batsjan —

de tidoreesen sijn jalours om dat goegoegoe alam van sijn corcor een roode vaendel liet wayen —

mardyckers prauwen, gewest synde lijff
eygen van syn hoogh^t = Sayfoddin —

Vrydagh 3^e d^o = niets van opmerkinge voorgevallen —

Saturdagh 4^e d^o = deesen voormiddagh compt een prauw van
marquian door den Sengadjie van daer
expres afgesonden, met een brieff van den
Serg^t = commandant aldaer, vermeldende met
bysonder het versoek door den Sengadjie —
met de verdere hoofden van marquian,
om 100 lb = bos kruyt mits betalinge
geevende sy ten respecte van haren Coninck
ende Comp^e = wilde gebruycken, bysonder
om syn hoogh^t ende sijn gouverne^r wanneer
op marquian mogten aencomen, met
behoorl. eerbewysinge te mogen ontfangen,
den raedt heeft haer eijngewillight versoek
toegestaen, ende benevens 't bos kruyt den
Command^t = een brieffie goedt gedaght toe te
senden, met recommandatie dat door hem
't voorsz. kruyt niet en soude werden op
geleevert, voor en aleer hy in stilligheyt
sal vernomen hebben off sy
ook daer mede niets quaets in sin en hadden
waerdoor de gemeene ruste soude komen
werden gestoordt &c^a ende vorders dat hy
Commandant ondertusschen Canon als an-
ders in behoorlycke defentie soude ma-
ken te hebben, omme niet wanneer het
mogt komen te verdysschen, met de han-
den in haer te staen, komende voorsigh-
tigh^t = nooijt geen quaet, niet tegenstaende
den Command^t van der selver trouwigh^t
genoeghsaem schynt versekert te zyn,
soo uyt haeren behoorden voor om het
kalck ordentie op te maken, als ten
principalen

een prauw compt van marquian met een brieff waerinne de Sengadjie om 100 lb bos kruyt versoeckt

des raedts antwoorde daer op aen den Serg^t = en hoedanigh hy sigh met 't bos kruyt te gedragen soude komen reguleeren

principaelen, om t Canon aldaer op d'fortresse
mauritius, en Zeeborgh, in Godden logen
weder te scheepen brengen, hebbende den raedt
ook bewoogen geacht om hun woorsz.en bos
cruijt te laeten volgen, nogtans onder
conditie als voorens vergaedt is, te wellen,
om tot den ordonnarie prijs betaelt te
werden —

Sondags 5.e d.o = Niets aenteijckenens waerdige voorgeval,,
len —

Maendeg 6.e d.o = Vertreckt d'marquiaense praeuw door den
Schurgaden vandaer affgesonden weder,
met den brieffie in antwoordt eenigsinds
beschrijft aen den Sergt. Commandt. aldaer,
te nemende van inhoude als hier —
voorens aengehaelt is, als bij t affgaende
brieffboek is te vinden —

Des Morgens vroegh komt den Capp.n der Mar
dijckeren wederom van Tidoor, den welcke,
den 3.e deser door den raedt naer derwaerts
wierdt gesonden, om de aenbevoole groet,,
kenisse vand.e H.r gouverneur aen syn hoogh.t Saij
foedin ende prince Coram mitsgaders

den Capp.n der mardijckeren naer Tidoor gesonden ende nu vandaer wederom ge,, komende verhaelt sijn boodschap ende daerop ontfangene be,, scheydt —

tgeene in zijn E.s missive p.o deser welle,,
komst ontfangen, den raedt aengaende
haere hoogheden verder geracommand.t
was, aen te dienen, onder soodanige
complimenten en beleefheden, als
door hem daer toe bequaemelijken konde
gepast en gepractiseert worden, heb,,
bende denselve jegenwoordige tot rap
port gebragt, dat hij wel binnen het
fortie van zijn hoogh.t geweest is ge,,
worden, maer echter hem niet te spraeke
konnen komen, vermits gesijde Capp.ter
der mardijckeren door sekere gedeport.e
Sergt., van deselfs Compagnie, met naeme

manuel

Maandel d' Meo (d' welcke p^o d' haÿt
Helena vergange jaer in geselschap van de
princ Djena naer Japara is vertrocken,)
valschelycken was belogen en beschul-
diget, van dat hy Capp^n deesen selven geen slaeff
had willen verleenen, om naer [illegible]
bij syn hoogh^t te vaeren, en deesen wierd
doden als synde deenigen tydt langh syn
suyder geweest, waer over geseyde hoogh^t
volgens seggen van den Capp^n met soo
danige passie tegenstroom was ingenomen, dat hij
beloften hadt gedaen van den Capp^n niet
te willen sien off spreecken voor den al
der geseyde Maandel soude wederom ge-
comen syn, derhalven moest hij, volgens
versoeck van syn hoogh^t syn aenbevoolen
last den overdrager papoua bekent ma-
ken, door den welcken hij ook wederom antwoort
hadt bekomen doch niets van bysondere
opmerckinge, dan eenelijk gelycke we-
dergroete met wenschinge soo vande
soon als Vader, des H^re gouverneurs gesont-
en voorspoedige wederom Comste.

Onsen ouder tolck andries Cors quam des
morgenstondt van daer ook wederom,
die op versoeck van geseyde Koninck met
een van syn hoogh^ts slaeven genaemt Raakij
(onlanghs van daer naer herwaerts ge-
vlught, en sich verdert dien by de verna-
camen ontsoudens hebbende gehadt) de 2^e
pass^o naer deesen wierdt gesonden, om ge-
seyde slaeff (door de grooten van Vernalis
den tolcq ingaende overgegeven) zijn
hoogh^t wederom te handt te stellen,
aengesien de Vernachtoonden niet geene
geen en waeren voor deesen selven soo-
veel gelt te geven, als deesen [illegible]

Koninck

Deen ouder tolcq andries comt van daer ook soo wederom en brengt deesen selven al daer verrigt heeft —

Trouwe daer voor begeerde, off aen hem
overlaeten wilde, brengende den Coleq
voorsz.en ook den langst leven van Compli
menten en groetenisse van gesegde
Hoogh.t aen d'heeren int bijsonder van
Raedt, daer bij voegende een amonitie
van Oorlogh, als Canon kruyt en cogels
ende provisien, op [illegible]
van brandewijn en araeq, d'welcke
hij al besamen salamat wenschte, als
mede dat zij bij deselve op maeltijds mogt
wessen, om des te vrolyck te zijn
ook hadt den Coleq van Zijn Hoogh.t verstaen
Dat den S.r Sengadie van Pataney die
hongest inde bewuste troubelen op
Amboina door de Tidoreese onderdaen
en gepleeght, als hooft geeft gagiert
heeft eenige daegen verleden een
prauw naer Tidoor hadt affgevaerdiget,
met acht stuck lijffeijgenen om deselve
eenige van Zijn Hoogh.t, sonder twijffele
op vertrouwen om daer door vergiffe"
nisse voor zijn bedreven misdaet te
verlangen, doch Zijn Hoogh.t hadt deselve
op soodanige conditie niet aengenomen,
maer om dat den Sengadie niet in twan
hoop soude geraeken off eenigh quaedt
achterdencken krijgen had Zijn Hoogh.t
hem tot antwoordt laeten weten dat
hij niets en hadt te vreesen, maer dat
hij de goederen die zij luyden voor de ge"
loste menschen mitsg.s alle het geene
door hun geroofft was geworden, soude
verhandelen, en komen de selve in
handen van Zijn Hoogh.t offerwerden
om wederom daer behoort gerestitueert
te worden, als wanneer hij Sengadie
genoegsaem voor verder aenspraecke

soude

souden bevrydt sijn, te meer niemandt vermoordt
off [illegible] omt leven en hadde gebraght, door welcke
middelen sijn hooght^t den selven in versek-
kerde handen kraght te krijgen, gelijck hij sulx
wel nu weder maeckten wel duijdel^en heeft te kennen
gegeven synde dit dan den^en tegenw^e den coleg
tijde en verclaerde voor deze toghtie in op-
merckinge genoomen te hebben —

zeijlen voor de Chialoup de wellecomst aenbodige g'oordeelt —

Savondts naer tgebedt stondt binnen inde
vergaderinge den stierman vande Chialoup
d'wellekomst versoeckende om eenige zeijl-
doeck om de zeijlen van d'Chialoup daer mede
te doen verhelpen off lappen, en nogh eenige
andere sloeps behoeften van Equipagie,
verclaerende de voorsz^en Chialoup genoegh be-
quaem te zijn, om een toghtie te doen, al
waert oock tot amboina, alhoewel hij nu
jonghst op manado synde, wegens swack-
heijt en lecke^t vande selve, aende Heer gouv^r
was klaghtigh gevallen, die hal[v]en is door hun
Ed den raedt vandaer aen bevoolen geweest de
Chialoup inde kil te doen brengen, maer
aengesien d^o stierman daer mede nogh voor-
eerst een toghtie wagen wil, heeft den raedt
hem tshooghte zeijldoeck toegestaen, om van
overcuijst het aldaer gekapte geweest legg^en
brantghout aff te haelen, komende de zeijlen
schoon d'Chialoup oock kort hier naer off met
de eerste vande H^r gouverneur^s mogt aff
geleijdt werden nogh altijdt te staede komen,
maer aengaende tgeene door hem verder
versoght wordt is tot d'komste vande Heer
gouvern^r uijtgestelt, behalven dat de putting
die ten meerendeele inde ooghen versleten
waeren, door smits wat soude vermaeckt
off geholpen werden —

Dinsdagh

Dinsdagh 7e d° = Ontfingen inden morgenstondt den brieff
vanden Serg.t Command.t van Batchian van
daer affgeveerdigt door den Tornatarunschen
Sadaha die na den welcken den 25e passo van
hier naer derwaerts en den Coninck Amsterd.m
met eenige presenten van Djouw pingi, te
gemoet was gesonden geworden, maer vermits
den Sadaha voorsz.n gedurende dieselve aen
wesen aldaer geene te berkenen off geruchten
van Zyn Hoogh.t comste en had verstaen off
gehoordt, wat hij te raede geworden om we-
derom te keeren, doch tot groot misnoegen
van djouw pingi, vermits bij den Sadaha ex-
pres had belast van niet weder te keeren
voor en al eer hij den koninck soude gesien
off gesprooken hebben.

Woensdagh 8e d° = niets voorgevallen

Donderd.n 9e d° = 's Voor middaghs ordonnaire vergaderinge
der Justitie daer bij den soldaet Pieter Ladou
van St thomas, overmits nu onlanghs voor
de derde mael op syn schiltwacht slapende
is gevonden, gecondemnt. is mitsg.s naer
teyndigen der gemelte vergaderinge, ter
executie gestelt, met een touw door de
dienaers van justitie inde kringh vande sol-
daeten wel strengel.n gelaerst, voorts inde
kettinge geklonken voor een jaer om
aen s Comp.s gemeene wercken sonder loon
off gagie te arbeyden naer welckers tyts
expiratie voor matroos aen scheeps boordt
sal werden gebannen, alsoo onwaerdigh ver-
claert d'Comp.e oyt voor sold.t te dienen.

Soo mede quam hier een prauw van Mac-
quian te landen, expres affgesonden door den
Singhadie, met een brieff vanden Sergeant
Commandant aldaer, waerinne Zyn Hoogh.t werd

door den

door den Ringhalen ende verdere groote van marquian, dat de 100 lb. boscruyt tgeene wij hooght nadere waerts op hun versoek hebben gesonden, op der selver nagelaten souden werden gestelt, algaende de conditie van te voorden is gevoeght mits betalinge, uyt welck schrijvens van den Commandant den raadt verder gebleken is, desselfs groote onvoorsightigt., over mits hij den Ringhalen en babatos voorsz. de prijs bij sigh hebt ontboden gehadt, en afgevraeght wat sij met hetsoghte boscruyt in sijn hadden, off ten welcken eynde het soude verstrekt werden, daer hem noghtans door den raadt int particulier aen bevoolen en gerecommandeert was, op der selver hande en naede goede aght te slaen, mitsgs. sigh voor off tegens deugh over wat vaerdige en te houden, uyt welck vraeghen sij sonder twijffel deughdigh sullen gesoght hebben, ende omme dat soo veel doenl. voor te komen ende te schoonen dat d'Compe. meijninge altijdt en sonder ophouden tot derselver verbouwe boudtgenootten opreght is, is goet gedaght haer selver boscruyt op der handen, nisse der nageden te doen verstrekken, vertreckende voorsz. afgesondene praú inden avondt stonde wederom met een brieff in antw. aen den Commandant van verdere inhoudt als bij de brieffs sal konnen gesien werden —

Vrydagh 10d. do. d'Chaloupe de welkomst vertreckt des voormiddaghs, volgens goetvinden van raadt, nader kust van halmahera — om van daer het voorsyde brandhout aff te haelen —

Saturd. 11d. do. niets van opmerken voorgevallen

Sondagh

den praú van marquian met den brieff en nader versoek van den Ringhalen aldaer tgeene ingewilligt is —

Sondags 12e do = al wedde niets voorgevallen den = wordende E:E: vaders sesuijten bij Juffn = Juffr = gouverneurs ten middage, mede genoodigt, en met kost en dranck getracteert

Maendagh = 13e do = den onder Coopman Andries Cors dede berigt van op gedaen verstaen te hebben dat den Gogoegoe Prins Alam, Capn Lanoet Ca = met vijff a ses corcorren, geladen Sature = van Macquian naer Batchian waeren vertrocken, ten eijnde om aldaer den Coninck amsterdam in te wachten gelijcke hier voorden gesegt is =

Dinsdags 14e do = niets voorgevallen —

Woensdagh = 15e do = 's voormiddags komt binnen Casteel den Sabandar van Ternaten met namen Kedaij, en den schrijver Kissussa, makende den raadt bekent dat 2 slaven toebehoo- rende haeren Coninck op Tidoor waeren gevlugt, ende Sijn Ed. den Coninck van Tidoor deselve lijff eijgenen hier op Ternaten gevlugt wederom gaet gedijst, en ooch ontfangen, soo versogten sij uijt den naem van Djouw Pingi dat iemandt Sijn Exc. wegens naer Tidoor mogte gesonden worden, om deselve 3 slaven van daer te vorderen, den raadt dit geconsidereert en in opmerckinge genoomen hebbende, vonden goedt, dat den onder Coopman Andries Cors met iemant vande Ternataensche grooten, tot hun bijgevoegt naer derwaerts souden gesonden worden, om aen den Coninck Saijfoddin sulcx bekent te maecken, mitsgaders daerbeneevens in unitaeurs = versoecken, dat de slaven opgespoort en wederom gerestitueert souden worden, waer mede voorsz = afgesonden sijn ... waeren oocke mitsgaders antwo = aen Djouw Pingi

Sabandar en Kissussa van Ternaten, wegens Djouw Pingi om verkeeren twee slaven op Tidoor —

pingi vergenoegt weder gekeert sijn —

Donderd:e 16:e d:o = d'Gialolo per de Wellekomst arrivo = vande opstuijt weder om brengende vandaer het gevelde leggende brantsout tgeene door de Mardijckers in voorraet is gekapt geworden —

Vrydagh 17:e d:o = niets van opmerkinge voorgevallen, alleen dat wordt de rolle der goede manieren voort guarnisoen door den guarnisoensboekhouder in raeden overgelesen naer gewoonte bekragtigt en gelyck:t, om naer gewoonte aende goede hebbende twee en aende quaet sijn een maendt gagie op haere loopende reeckeninge gestreckte worden, doch meest in hoeveelen, in gelycke mede voorde varende persoon op 't Jacht de Koninck Aenslu:m, ende Gialolo d' Wellekomst, —

Satuerd:e 18:e d:o = Des voormiddaghs vertreckt den Tolq Andries Fort met vier schepen en Ternataensche sampans naer Udoor, omme gevlugte slaeven vanden Koninck van Ternaten geplugt, met alle mogelijckheijt te vysiteren, en op syn hoogh:t Sayfodin te versoecken, dat se op gesogt, ende Ternataensche afgehouden moget werden gelyck hier voorden is aengehaelt —

Den ondertolq Andries Fort naer Udoor om de Ternataensche slaeven —

Sondagh 19:e d:o = Ontfingen des voormiddaghs een brieff vanden Command:t Serg:t tot Marquiaas, alsmede daer benevens de plaesbalk die daer jongst door den Swits gelaeden, is geweest als ooke de domme kragt van hier op 't schepke vanden Serg:t gesonden, om Canon daer mede mede af te sijden te brengen, mitsg:s noch een platte staeff yser, die over gesgoten is, van

'tgeene

'geene van hier te ordre van d'H^en gouvern^r naerderhandt wordt gesonden ——

Aengesien den baes timmerman verklaerdt 't Jagt de Koninck Amsterdam voor tegenwoordige weder om bequaem te zijn om den toght te konnen[?], mits den tijdt om buyten[?] d'eylanden te varen[?], mits syne bodem kwaelijk daer water is gewaest, in tander(?) [illegible] in digt gemaeckt, begalsdien dat het oude en gemelde lek van d^o bodem, niet en kan verholpen off gestopt worden, ten zij deselve op de wal werde gebraght off [illegible] is in [illegible] verstaen dat voorsz^n Jagt, benevens d' Chialoup d' Wellekomst den toght naer d' Cust van Java [illegible] en van daer yder een ladinge kalkstoppen tot opvullen van hooft ende handt[?] te halen, waer toe voorsz^n bodems ten eersten sullen worden afgevaerdight ——

d' Chialoup d'Wellecomst met 't Jagt de Coninck van hier naer d' [illegible] tot et hooft ——

maendagh 20^e d^o Onse wel [illegible] dese dage hier ontrent niets voorgevallen dan [illegible] de Chialoup van Cornelis [illegible] [illegible] der [illegible] [illegible], alhier, met bekomen [illegible] van de Cabatos in [illegible] [illegible], en van den raadt [illegible] gelijk brieffie naer [illegible] [illegible] ——

Dinsd^{ag} 21^e d^o met d'afgesonden prauw van Marquian wordt den brieff aen den serg^t Command^t aldaer afgevaerdight daer benevens goede maenden voorgearriveerd[?], met twee [illegible] [illegible] roode [illegible] tot d'affuyten van 't Canonkardoes [illegible] 1/4 p^s gewerkt geweest, [illegible] den timmermans [illegible] en 30 p^s [illegible] schep van 2 [illegible], alles op den dag van d'en Command^t voorsz^n daer bij is nogh gevoeght ——

den brief met goede maenden en andere behoeften, werden naer Marquian afgesonden

geroogt ½ aen lamp Oeije aengesonden den Sergt=
commandant ijder kan daer van begeeren 7 a 8 stx
in negotie op brenght, daer deselve Jonghst p.o [illegible]
de Coninck aen stux= van Manado ontfangen
cocus olie, de Comp.e maer 3 a 4 stuyvers de kan
komt te kosten —

deses naer middage wordt van gammealamma
tydinge gebragt datter een fregat daer niet
verre van daen onder seijl was, met de vlag
van boven, waer uyt gesupponeert wierde

geruchten van een fregat achter gammalamma vernoomen —

dat deselve fregatte den Eendragt met de
gouvern.r most sijn, ende dergalwen [illegible]
een prauw uytgesonden den Capn. naer deren=
daer gekomen zynde, wordt berigt dat de=
selve naer de middage uyt gesigt was ge=
raeckt, synde ooek van den selven aff dat ge=
sien is geweest, soo verre in Zee, datter geen
onderscheyt en konden gemaeckt worden, off
het een fregat off een Chialoup is geweest
veel min datter vlaggen van boven off be=
neden konden gesien worden, hebbende den
prauw nu alsoo voorde tweedemael een
verloren loghe gedaen —

Woensdags 22e do: Komt een mardyckers prauw van Macquien
wederomme te berigten, dat sy int herwaerts
komen ontrent Motty eylandt eenige schoten
van Canon naer gissinge op Macquian hadden
gehoort, dogh niet wetende noghte gehoort
hebbende eenige geruchten van des Conincks
van Ternaten komste, kunnende wel zyn
dat den Sengadie van Batchian, wederom
gekeert was, off dat sulcx een voorspoock
(naer t spreek woordt) van sijn hoogh.ts comste
is geweest, te weten schooten van den
duym gesoogen —

Donderd.e 23e do: 's Vroeghs inden morgenstondt komt den
onder coopm Andries Koek wederom met

de

den ondertolcq Kroutwe=derom van Lidoor desselfs rapport

de Ternataensche Schepperaius van Lidoor, be=
rigtende dat sijn Hoogh.t = Saijfoddin naer eenige
daegen ondersoek naer d' eijsche Ternataensche
slaeven, had laeten doen, deselve hadt op gespeurt,
en vernomen dat die luyden geen slaeven maer
onderdaenen van den Coninck van Ternaten
waeren, ende vermits zij vele tegens Djouw Singi
en des Coninckx huijs hadden mitsdaen waeren
zij uyt vreese seyde sijn Hoogh.t = naer herwaerts
gevlught, naederhandt was derselver vadder
en modder ook overgekomen, vermits Djouw
Singi deselve hadt gedreyget off dooden dreygen,
ende vermits deselve alle onderdaenen en
niet slaeven en sijn, soo stondt het hun vrij
om wooninge te kiesen waer hun believde
volgens hunne wedersijdse gesworene en
bezegelde contracten, versoekende sijn
Hoogh.t = dat van de babatos in Ternaten
soude werden afgevraeght, off dengue ffama
nidra Ouij met zijn vrouw en twee kinde=ren
met naemen Comasscon, en Nijkeij, slaeven
van den Coninck (gem.te Djouw Singi hadt
laeten roepen) ende selve daeromme
van Lidoor doen eyschen) waeren off niet,
ende in gevalle sij luyden als dan verclaerden
van Ja soude sijn Hoogh.t = deselven ten
eersten laeten overbrengen ende Djouw
Singi vergaendt doen stellen, maer vermits
voorsz.en = Comasscon, en Nijkeij, dienstboden
van des Coninckx huys waeren soo waeren
sij oock te achten als slaeven, ende daer
omme was onder beyde Coninckl.en = huysen
een onderlinge belofte gemaeckt, dat de
selve wederkeerens over en weder loopende
soude werden gerestitueert en haere

[illegible]

Heere loogehouden, opdat door hunne klag-
ten niden geen onlusten en moeijelyckhede
souden worden gerigt en tweedragt gebragt
worden, vermits soodanige dienstboode
alles bekent was t geene int hoff van
haeren heere passeerde, soo is onder hun
bevolen beijde Koninckelm= huijsen
bedongen, en een oude gewoonte geweest
dat de soodanige mosten wederom vandaer
sij gevlugt waeren overgesonden werden
opdat sij anders niet en souden mogen ont-
decken als t geene gesien ende gehoort
hadden, derhalven seyde Zijn Hooght= Saijffo-
din, dat hij niet haer niet en wilde te doen
hebben maer dat den Jongen Koninck —
d'prince Oram daer over met den Koninck
Amsh=, vermits doch deselven als
broeders bevonden en lieff hadden, we-
souden accorderen en over den Koninck
Onder lassreydt nemen, wordt van Zijn
Hooght= den Colcq aen bevoolen den raedt,
gesamentlycken veele grootheijssen
synde toegen te doen en daer benen
vens bidden hun Eb= om vergiffenissen,
vermits hij den fiscael nu niet versoeken
dat hij d'eerste soude maeken te zijn,
om de gen= gouvern= met handt lastinge te
vervolkommen, t welcke sijnde t wa-
gen geschieden soude, t geene Zijn Hooght=
tot noch seyde vergeten te hebben, ende
een groote misslagh voor hem waere
geweest indien de gen= gouvern= wederom
in Zijn residentie waere gekomen,
sonder van Zyn Hooght= verwellekomt
te werden

Vorders

Vorders badt den Coning verstaen dat des princen
Coram alle dagen een a twee corcorren
klaer sijndt, omme wanneer van des Ed.
gouverneurs komste enige kennisse becomt,
zijn E. te gemoedt te scheppen en verwelle-
komen; en welcken eynde gesegt
wierdt dat zyn Ex.t enige visschers prau-
wen, op de hoeck van gammalamma alle
dagen het de wagt houden —

Vrijdags 24. do. Indes morgenstondt vertreckt onse
Chialoup de Wellekomst, en kort daer
aen 't Jagtie de Kroninck, aen [illegible]
naer de Cust van halmahera om yder
een ladinge kats koppen off kraelsteen
tot het opvullen vant hooft bwallen —

Saturdags 25. do. 's morgens vroegh komt den mardycker
Paij manca van Batchian brengt van
daer een brieff van den Serg.t Command.t
Pieter Lyngers, en int bysonder aen
de Ed. gouverneur geconsignt. Ontrent
den middagh daer aen quam nogh een
ander prauw door geschyde Command.t
van Batchian afgevaerdight met een
ge mardyckeren, met de welcke wij
de aengenaeme tydinge ontfingen,
dat 't Jagt en den Sampson en Exprim.t
op den 21. deser wel ende behouden,
inde bay aldaer ten ancker waeren
gecomen, de welcke den 28. passo
hunne reyse van Batavia naer herwo
hadden ondernomen en alsoo min
dan een maendt tyds dus verre geavanceert,
hetwelck in veele jaeren sheede
niet meer geschiet oversulcx wierdt

Comt een prauw van Batchian met brieven en tydinge van dat de scheepen van batavia 't Jagt de Sampson en de Exprim.t op de reede aldaer wel en behouden g'arriv.t waeren —

Van

van Jonge en oudt soo binnen t Casteel
als in ons quartier verrugde Werken
geschuurt, bijsonder Sm over de beroogde
nu victoria door d'onse over de rebel-
lige Javanen en maccassaren op
d'oost custe van Java onder beleijt
van d'E Hr admiraal en ordonarij
raadt van Indiia Anthonij Hurdt
gelijck overgesonden brieven van
Batchian door den Commandt aldaer,
en die van den schipper en bootsgesellen
van Experiment, vermeldden
Hier op volghde een groote schrickinge
en ontsteltenisse in het Casteel en het
Ternataansche quartier door een schielijk
brandt die agter het huijs van de prin-
cesse gammalamma ontstondt,
waer door niet alleen het huijs van
voorsz princesse maer nogh in tsyo
andere mindere woningen in min
dan in anderhalf uijr tijdts, inde asche
geraeckt zijn, drijvende den noordt-
westen windt, de vonken seerhe..
wijs over Casteel twelck een groote
benautheit daer binnen voorsaeckte,
door de gabbe gabbe en bambosche
woningen, d'welcke alle maal aen
t noordeendt van Casteel geleegen
zijn, maer een merckel. Sm besheminge
godts, soo als het vuijr op sijn kragt-
lighste domineerden, keerden den
kleijn lightjen uijt den west en twee
de vonken en de vlamme naer

groote brandt in het Ter-
nataansche quartier ont-
staen, niet sonder perickel
van d'adjacente huijsen bin-
nen het Casteel

de zee dede keeren, en ons goeden moet
gaff, het alderslimste is geweest naer
voormeldinghen most des princes
Gammalamma huys, vermits deselve
vrij hooger dan d'muuren van Casteel
geweest was, en daer toe van swaere
balcken en hout wercken getimmert,
ook vrij wat naer aent Casteel staende,
onder anderen is mede aenmerckens
waerdigh, dat huys vande princesse
malessa des Conincks ampt[illegible] volle
suster, voor desen schaedelijcken en naer
delijcken brandt bevrijdt en onbescha
dight is gebleven, daer deselve nogh
caus maer drie a vier roeden van huys
van Gammalamma stondt behalven
verscheyde andere mindere wooningh
die noch naerder geleegen waeren,
en rontsomme van alle kanten af
gebrandt zijn, waerdoor gescheyde
huys vande princesse malessa door
die geene die deselve sochten te be
schermen, bevrijt en besteuvt wierd
gehouden, maer door de gedurige
drayinge des windts schijnt deselve
mits geloopen te zijn in de gaederij
vande princesse en is er geen sonder
linge schade geschiedt, veel
min in andere Campongen de welc
ken voor het meerendeel haer goet
onder den arm hebben konnen
met hun wegh sleepen

naerdat

naer dat den schadelen brandt gedempt en
uÿtgebluÿst was, is den raedt naer het Cr-
nalaedse quartier gegaen, vindende
de princesse gammalayumma mitsgaders
beÿde susteren malebbe en sani asso, met
djourou pingi bÿ den anderen op de strandt ver-
gadert, alwaer de goederen vande princesse
mergelyck in den corcor wierde gebragt,
omme deselve daer mede naer hoff onder
bewaringe van djou Pingi te brengen,
wesende haer daer toe vanden raedt hul-
pe en handtreyckinge gepresenteert, omme
verders off haer believen mogt zijn deselve
ve binnent Casteel in bewaringe geno-
men te worden, waertoe zij seer geneë-
gen scheen te zijn, gelyck zij den secretaris
Lossangh in 't oor luysterde, maer om djou
pingi geen jalousie te geven en van haer
besayt te veranderen, moste het daer bij
blyven comende onder tusschen haeren
biscop, synde een Javaensche paep mede
in haer geselschap, bij sonderlingh om d'prin-
cesse over haer ongevalle troosten,
in welcke discoursen syn eenige schimp
scheeten op godt alam, haeren man, smelt,
vergelyckende onder anderen den hoogmoet
van alam bÿ vuÿr, twelck haer huÿs haet
verniel, den secretaris dit gehoordt hebbe
voegde daer onder dese woorden, alsnaemen-
lyck dat den hoogmoedt van alam soo groo
niet en was off sulcx can door de princesse
vernedert werden, ingevalle bÿ maer
ongevoeghelijcken van haer wierde bemindt,
schijnende haer huÿs alleenlijck door syn

overgroote

den raedt naer dat den brandt gebluÿst was gaet naer Cr-nates

groote lijffse tot haer ontsteekenden zijn,
welcke woorden de princesse tot grimlagh
bragten, die meede daer op nam den secretaris
het is soo niet als gij het meent, ick diende
niet van hem, maer hij van mij gescheijd, ne-
nemende den raadt hier op haeren afscheijd
en keerde weederom binnen Castell —

Sondags 26e d°: Niets van opmerkinge voorgevallen.

Maend= den 27e d°: desen dage is meede heen drijvende geloopen
sonder dat ons yets aen merckens waer-
dighs voorgecomen is, behalven savonts
tusschen 7 à 8 uyren, worden over

vreeslijcke donderslagen gehoort in den avontstont

dit Casteel drie seer vreesselijcke= donderslagen
gehoort, twelck niet alleen in de menschen
maer ook selfs in de beesten een groote
verslagentheyt veroorsaeckte, synde naer
getuygenis van geleerden hier lange gecon-
tinueert hebbende persoonen noyt gehoort
geweest, wesende anders haudt saem
weer en wint met regen vermenget.

Dinsdags 28e d°: Off laestenden deser voorige, met het aenbre-
ken van den dageraadt kreegen de Jagt

de jagt en de Sampson den Le prim: arriveeren —

den Expeditie int gesigt, ende dese
naer middags daer aen den Sampson, de
welcke noch hebben, wel en behouden hier
ter reede arriveerden, en hunne anckers
onder 15: canon schooten laten vallen,
tot den vreugde teeken van voorsz:
Victoria op Cadirij, gelyck de schippe=
daer van door haer Ed= Hooghachtb= Heeren
van Batavia verbreekende, monde-
linge was gerecommand= en aenbevo-
len —

Met het voorsz= Jagt den hebben ook wel
ontfangen haer welgemelte Edheeb
Hooghachtb

Februarij 1679 = Maleijo Int Casteel Orangie

haer Ed: Hooghaghtb: brieven ontfangen, doch goedt gedaght tot de komste vand' Heer gouverneur geslooten te houden, naer dat d'facturen en cognossementen uijtgenomen waeren —

Hoogachtbaren schrijvens met de daer bij gevoeghde afschriften in twee packetten, benevens tot sarren de vijff en vijfftigh militaire coppen, in goede gesontheijt. insgelijcks sijn mede de drie huijsgesinnen als die vanden ondercoopman Daniel van Vliet, den boeckhouder Abraham Meijert, en opperchirurgijn Scholtenbergh, met haere familien, wel aengelandt ende hier binnent Casteel huijsvestinge gegeven —

De wijle d'Heer gouverneur niet alleen alle dagen, maer ook alle uijren van sijn Ed. langh geduurde moeijelycke reijse wordt verwacht, is in raede verstaen dat men de brieven van haer Ed: Hoogachtb: tot de comste van sijn d'Heer gouverneur soude verseegelt houden, off wel minsten met het openbreecken van d'selve noch een a chte dagen verbeyden, om off zijn E. middeler tijt quame op te dagen, echter op dat het lossen der goederen sijn voortganck souder hebben mogen, is goedt gedaght om de factuuren en cognossementen van't gescheepte uijt de pacquetten te nemen, ende deselve op te stellen tot nader ordre off komste vand' Heer gouverneur Padtbrugge.

Maart 1679 —

Vertreck der rijcxgrooten [illegible] van Batchian —

Woensdagh 1mo = Des morgens vroegh komt den [illegible] prins Alam Cappn: Laut Kaicili, met hunne verdere gevolgh weder om van Batchian, sijnde 2e: jonghste kinderen van hier naer derwaerts met 7 corcorren gescheept, van meeninge om haeren Coninck aldaer te verwellekomen, en alsdan hem verder te geselschappen, naer de wijle van sijn Hooght: off deselvers komste geheel geen gerught gehoort

gehoort off verstaen hebben, syn wij geraden
geworden wederom te keeren, indien syn
hooght wat nader in te wagten
'snaer middaghs vertreckt de afgesonden
Crauw van Batsjian wederom nade der
waerts met den brieff tot geleyde aen
den serg.t Command.t aldaer, van geen bij
sondere inhoudt, als bij taffgaende brieffe
kan gesien werden, —

Donderd.en 2.do Voor middags ordinary vergaderinge
der justitie doch is in deselve geene saecken
van belangh verhandelt dan eenige
particuliere questies gedecideert —
Savonds naer tgebedt werdet in raede
in opmerckinge genomen dat d' Hoorde
gouverneurs lange uytbleyven, sonder dat
ons bewust is wat de redenen off oorsaecke
daer van mogt syn, ten waere d' maku
metaen van Timan ende saban syn E
wat moeyelicker gaeden geschaft en
naer geen reden off billyckheden mogten
hebben willen luysteren, in soodanigen
gevalle het aldaer soo off den niet en kan
toegaen, der halven is goet gevonden dat
men de kapt grooten van ternaten
sonde hier te beneden om met eenige
Corcor te doen vaerdigh maecken, om
den deselven den selven met den onder
koopm Andries Cock en ons broeder
oder [illegible] Weylandt naer Caguilanda
aff te senden, al waer sonder twijffel ken
nisse sal erlangen waer de goedaerdigh
het met syn E sal gelegen syn, van
waer ons broeder andersints wel en
sonde notitie [illegible] aen syn E sullen
kommen gadresseert werden —

vermits langh uytblyven vande gouvern.rs is geslaten een crauw van hier af te senden, —

Vrijdagh

Vrydags 3en d° = Achter volgens des raedts goetvindinge, gadenhe[?] gesamenden d[?] naer het Ternataense quartier, vindende de Rycxgrooten ten huyse van den gehoorden Eximues Julo bij den anderen vergadert, gelyck door den raedt was versocht, alwaer dan naer een wijle praetens, voorsz. Rycxgrooten voorgedragen wierdt hoe den raedt geresolveert en goedtgevonden hadden, een ligte Corcor off schip[?] prauw van hier off 't eylandt Meaue[?] naer Tagoulanda te senden, om sekere tydinge van haer Hoogh[eden] te mogen bekomen en zijn E. van de comste der scheepen en verdere staet saecken kennisse te doen, ten welcken eynde versogten om door haer met een Corcor en volq daer toe geassisteert te worden —

den raedt naer Ternaten om van haer een corcor te hebben en desen[?] te gemoet te gaen —

D'Rycxgrooten hebbe dan in deliberatie genomen hebbende staende[?] 't versoeck van den raedt toe, mits conditie dat daer over eerst naer Marquian en Galma-hera te schryven, en gelast en aende hoofden aldaer om soo spoedige als doenl[yck] soo veel volq te verschaffen, vermits het volgens haer seggen een oude gewoonte was, dat in geval den Comp[agnie]s volck buyten en op andere eylanden had te vertigen[?], soo waren die van Galma-hera en Marquian verbonden en gehouden volq en prauwen te verschaffen, maer hier ofte en onttrent dit eylandt, was sulcx een pligt van de Soasiwoos[?], ten andere omdat sy sedert voor[?]

Pr. Swaerte[?]

breecken en we nauwelijcx noodt soo vele
volcq bij der handt hebbende, om den concor
te bemannen soo waeren sij genootsaeckt
hulp aende hoofden van Macquian
en Halmahera te recommandeeren,
den raedt geedt hebbende op voorsz.n
besluyt vande Sayer grooten en vorders
bedaght zynde dat soodoende 't ontvolq
van Macquian en Halmahera te wag
ten, nogh ten minste naght a thien
dagen souden te dynden loopen, der
halven worden d' Sayr grooten voor
haere presentatie bedanckt, sinde en
vorders goedt om Stomp wyl en Schip
gealo met onse mardyckeren ten
dynde voorsz.n aff te senden ——

Hebben voorts 't Jaght den Experiment
met beyde Siampans van sijne in
hebbende pacquen ontlast, en daer
mede een begin gemaeckt van het
Jaght de Sampson ——

Saturdaghs

4.e d.o Savonds le paert gebedt staedt binnen
inde vergaderinge van den raedt
den beraeckt besoeckter - - - Brennus
p.o Jaght de Sampson hebben overe
gecomen, om sijn dienst volgens des
selfs schoonde ordonnantie al hier
te presteeren, versoeckende over selve
ende selfs ordonnaire tractament
en woninge, t welck hem in raede
gehouden is, en tot huyshoudinge
g'ordonneert het camertie van den
gesuspendeerden Cassier, tot nader
gelegentheyt bekomste van d' geuysen

d'Opperchirurgyn

Maart 1679 — Maleijen Int Casteel Orangie:

d'Opper Chirurgijns Mathijas Molckman,
frans Schoddenbergh en Abraham Torré,
niet verschijnende, mede in desen avont
stondt inde vergaderinge bekent
makende hoe de int hospitaal geleden
drie dagen verleeden off op 5.me deser
lestleden quartierm.r off bosschieter
gen.t Freederick Freedericksz.n van het
jagt d'Sampson is gebragt met een
swaare quetsuure op desselfs regter
arm, welke quetsuure den patient
op gedaane ondersoek vanden fiscaal
alhier, bekent ende verclaart heeft,
kort voor desselfs vertrek op Bata=
ontfangen te hebben, sonder te weeten
van wien, vermits sulcx inde combal=
schap des avonds ontrent vierkant
was geschiedt, versoekende gemelte
Opper Chirurgyns om tot de extirpatie
ofte wegh neminge des handts vande
patient te mogen treeden, dewijl geen
andere kans ofte middel bij hun ver=
der konde gepractiseert off in 't werk
gestelt werden, om den patient int
leven te behouden, daar op dan in raade
geleth zijnde, wierdt geresolveert
voorsz.en Chirurgijns daar mede volgens
haare verclaringe te doen voortvaren,
ten overstaan van twee ofte meer ge=
committeerdens uyt den raadt, egter
dat deselve de voor eerst, gehouden sullen
zijn een verclaaringe vande gestal=
tenisse van de wonde vanden patient
(begeeren) twelck sij dan ook aangenomen hebben te
sullen doen, geschiedt ook nogh desen avondstondt
volbragt

Verclaringe van den Opper Chirurgijn —

volbragt en in handen van den Secretaris opgelevert luydende als hier onder volgt =

Tis sulcx dat op den 8mo Maart 1679 den provisioneel Chirurgijn bescheyden op het Jagt de Sampson, int Comps. Hospitael alhier heeft gebragt den quartiermr. Fredrick Fredricksz. met een quetsuyr op de regter arm digt bij het lit van de handt met quetsinge van de pols slag ader de welcke ick als opper Chirurgijn dezes Casteels en het Hospitael hebbe gevisiteert en verbonden met bloet stelpende middelen int bijwesen van den Opper Chirurgijn Francois Schoddens. Ter oorsaecke dat soo drae als ick het verbandt hebbe geopent, het arteriale bloedt heviglijk uyt de wonde is gesprongen welck verbant tot des anderen daeghs ogtent sonder bloeden heeft gelegen alswanneer den patient naert secreet heeft willen gaen ende de wonde ontsprongen ende weder verbonden met bloedtstelpende middelen, synde des smorgens 8 ure op agter middaghs weder ontsprongen ende dat tot verscheyde maelen wekens verhaelende soo dat ick des nagts verscheyde maelen hebbe uyt den bedde gestaen ende den patient verbonden meest altijt ter presentie van voorn. genoemde Opper Chirurgijn, tot dato deser, alswanneer het accident ons meester is geworden, sijnde het helle arteriale bloedt niet alleen het bloedende vat heeft gerelaxeert, maer ook het musculeuse vlees verteert, soo dat wij met kennisse van den E. fiscael den opper Chirurgijn van het Jagt de Experiment genaemt Abraham Torrenius daer bij hebben ontboden, de welcke wij eijnt ons ten opsigte van gemelte E. fiscael ende E. Drog der Secretarij heeft sien hulpen verbinden

Nota = den Provisioneel Chirurgijn Jan van Linschooten is bij mijn eerste verbant present geweest —

Ende

Sr. onmogelyckh: vande restouratij des bloedt
middels sijnde, hebben wij drie opper Chirurgijns
g'oordeelt dat het wat onmogelyck was te
onderscheijden, vermits de groote wonden
en wonnen die daer op en aen leggen —
Soo dat wij gelyckerhandt hebben g'oordeelt
het eenigste middel was om apparent den
patient bij het leven te behouden, wij tot
de Exstirpatij off wegh nemingh des handt
souden moeten comen, Soo is dan den patient
sijn resolutie afgevraeght ende den polityck
raedt bekent gemaeckt als onse magis-
traet, off hadt E: het believe te en conten-
de voorts naer gedaene ondersoeck hebbe
geresolveert en g'antw: van Ja, twelck
wij alle drie opper Chirurgijns tot blycken
der waerh: met onse gewoonl: handtteec-
ken hebben onderteyckent. Actum Ma-
leye Int Castell Orangie den 4e Maart
A° 1679 = en was geteyckent Matthijs
Molckman, Abraham Torrenius en
F. Schoddenbergh —

Sondagh 5e d° = D'eijlt van eenigh belangh voorgevallen —

Maendagh 6e d° = volgens genoomde besluyt vanden raedt
op 3e staende, worden 10 stuks mardijckers
met onsen onder Cap. Andries Cors, en 2 van
d' heede der mardyckeren, over Eylandt
Mdaijo naer Caguianda afgevaerdiget,
met een brieff aende Sre gouverneur, om
ten principaelen te mogen becomen seec-
kerh: vanden welstant van sijn E ende
saecken vanden Staet daer rontomme; Soo
in bij sonder dat wij tot ingelijcke remissen
mogh erlangen vande begeerde en spoedige
overcomste der Jaghten d'een Sampson ende
Expriment mitsgaders vanden goeden en

verdedigenden

vreedsaemen staet hier al omme, gel:en in voorsz
brieff aen Zijn E. sal konnen geleesen werden
tegens den avondt arriveerden 't jagie den
koninck Amsterdam, en Chialoop de Welle,
komst vande overcust, van Halmahera, —
vandaer brengende yder een ladinge
kalckoppen off Coraelsteen, tot opvullen
vant hooft hier voor aen het Casteel —

Dinsdaegh 7e do — D' Princesse Gammalamma sendt den Capp.ten
der Mardyckeren, binnent Casteel, laeten
weeten dat haer een brieff was verhandt
gestelt en gesonden door den wel bewusten
majoerda van Batavia, ende om dat sij niet
geerne voor suspect wilde gehouden werden,
van dat se met den selven eenige correspondentie
gehadt, tot schade off nadeel van het
Ternataensche rijck, soo was haer versoek
dat yemandt vande politycque leeden des
raedts bij haer soude werden gesonden, om
het openen en leesen van gemelde brieff
bij te woonen: hier op wierdt haer tot antw:t
gesonden datter niemandt onses weetens binnen
't Casteel Orangie was te vinden die
de Princesse daer over eenigsints voor
verdagt hielt, bij sonderlingh in saecken, die
den welvaert van Ternaten schadelijck
en verhinderlijck waeren, vermits wij genoeg
saem konden gelooven en vast stellen dat se
haer vaderlandt en Coninckelycke huys niet
en soude geerne willen sien, eenigh leedt
overkomen ofte nadeel vaeren, ende der
halven indien majuda jegenwoordige nogh
wat soude willen woelen, off een off
't ander omtrent haer soeken te bewerken,
waer uyt eenige nadeeligheden soude konnen
gespeurt werden, soo was het vertrouwen
vanden raedt dat de Princesse sulcx wel

de princesse Gammalamma sendt den Capp.ten der mardyckeren binnent Casteele

soude

souden, opdenaede en welkomme geven, en daeron
me en waest niet van nooden, dat yemandt
vanden raedt daer over naer Ternaten soude
gecommitteert worden, te meer alsoo nu
alle beroerlingen en ontstaene verwarringe
een eynde mosten en behoorde te nemen.

Woensdag 8 d.o Smorgens vroegh met het aenbreecken van den dageraedt, wierdt een canon schoot en kruit te Tolocco gehoordt, kort daer aen kreegh 't fregat den Eendragt int gesigt waer mede d'E. Gouvern. tot vreugde van een yder binnen het Castell, in goede gesontheyt van de gemelde langh geduurde visite der omleggende eylanden arriveerde, medebrengende onder anderen van de rycxgrooten van Ternaten als de gogogoe Deen Formi-alam, Capn. laut [illegible], Jouw [illegible] en Jouw [illegible] op hooft verwelle, komt ende binnen Castell vergeselschap onder lossen en afbladen van 't Canon, springende een vandesselve op 't groote bolwerck aen verscheyde stucken, waer van de sommige inde Zee sijn vervlogen, sonder nogtans Gode zij danck geen schade aen menschen off vee geschiet te zijn, zynde gesprongen Canon een Portugeesche camerstuck geweest gehoolt hebbende agt ponden bals volgens verklaringe van den constabels maet ende bosschieters die 't selve soo nu als dickwerff van te voren inden brandt hadden gestooken.

d'H. Gouvern. nemende [illegible] syn vertrack met de rycxgrooten voorsz. en den raedt boven inde saal van het groote huys, communicerende den selven syn E.s wedervaren en bevindinge der saken vanden standt op Xula Bangaij, Tambo[illegible]

d'E. gouvern. comt met de chialoup d'Eendragt vande visite der omleggende eylanden weder om —

de rycxgrooten van Ternaten comen binnen 't Castell en woordt door zijn Edele mede gedeelt 't nieuws vande eylanden ende —

en

en nu jongest op t' Eylandt Sangij in het ge-
bied van der dorpelingen van Liman: bijson-
derlijck hoedat de geruchten op de voorsz.
Eylanden hadden geloopen dat den goegoegan
en Capp.ten Lauwt berede gemoet aldaer wierd
vermaght, hae dat men en onbehoorlycke
was, dat niemandt van de inwoonderen
quandts last off bevele souden hebben het ge-
hoorsamen als de haere, al welcke door
den Commissaris Capp.tn Goffella tot groote
kleijnagtinge van den Coninck Amsterdam
was uyt gestroyt, wat hier op verder soude
gevolght hebben koste genoeghsaem afge-
meeten werden, de wijle door haer bevele
ook een revolt op Xula, mangolij ~~[illegible]~~
was opgeregt, hebbende den Capp.te
Baccarij, Goffella en Calabo, met de arme
Inwoonderen als catten met de muys ge-
speelt de selve wijs gemaeckt de af gepast
hebbende al hetwelck zij gewilt hebben, door
welcken laest noemder calabo den Ban-
guyschen Koninck Cabendo, met sijnen broe-
der Paulinge, behalven nog eenige andere
van sijn gevolge, verdeelt.en vermoordt is
om t' leven gebragt sijn, welck.en om alles
naer haeren sin te mogen keeren, is welck
door dese enige andere diergelycke gedoden,
wat waerende gemoederen van haeren
wettigen Ko.n en Koninck wedemaeckt vervreem-
sijnde het daeromme hoogh tydt geweest
dat Zijn Hoogh.t in persoon met Zyn Ed.
aldaer Zijn verschenen, ende verwerde
saken soo verre geredderd dat alles in
vreeden en stilstandt is geraeckt, maer
quetende wel.en nog de regtvaerdige
wraecke en straffe over het moordadige
bedrijff van Calabo voorsz.en welcke met
van den selven al reede veeligt door
Zijn Hoogh.t versocht sal zijn —

worden met eenige dingen belast

dit

Dit werdt de rijxgrooten soo ten deelen voor
gedragen, op dat haer E:s soude bewust sijn,
dat ons al sulcke dingen voorgecomen waeren
souden haer nogtans daer mede verder wel"
lasten noch te beschuldigen, bijsonderlijck
vermits deselve met hooge en swaere eede
haer daer inne verclaerde onschuldige te
sijn, willende ende begeerende haere ont"
schuldt te doen blijcken ten overstaen van
de persoonen die haer sulx naer gegeven en
ten laste geleydt hadden,

de rijxgrooten doen haere verontschuldiginge, t geene ten deele aengenomen wordt

d' Ed:le Heer Gouverneur haere gedaene veront
schuldinge soo taliter qualiter aengenoomen
hebbende; vervolghde verders dat haer E:s
voortaen alle onlusten en verwijderinge
souden tragten te weeren, voornaementl.
ontrent den Codoorees, gelijck sulx alle vroo-
me voorstanders van haer vaderlandt be"
taemende; waer tegens den Ed:le Gouverneur
haer versekeringhe deedt, dat men sulx
speurende al quaede vermoedinge en
agterdencken die er van haer sijn off ge"
weest mogten hebben, geheel ter sijde
ende aen een kant soude stellen, soude ook
de voorgaende dingen oyt meer gedencken.

doen belydenisse waer omme sij den koninge niet begunne niet seer genee" gen sijn geweest

De rijxgrooten bekende wel datter voor
heenen tusschen haer en den Coninck geen
goedt verstandt is geweest, ten aensien die
Coninck jonck en onbedagtelijck in
verscheijde dingen soo met haer als andere
sints heeft gehandelt sonder naer raedt
off goede vermaninge te hebben willen
luijsteren, maer Godt dat se door sijn E:
met sijn Hoogh:t weederom versoent, een
acte van bevredinge gemaeckt ende den
Coninck tot een beter leven is gebragt
sij noyt yets nadeeligs voor sijn Hoogh:t
en hebben gedagt noch veel min ondernomen

Van

den Houcum Senghadie van Verraet wordt beschuldiget

Van deese reeden afbreeckende, verhaelden

haer den h[ee]r gouverneur hoe den Houcum

Senghadie hier jegenwoordigh, stout en

onbeschaemdelyck ontrent synen Coninck

heeft gehandelt, in dat agter de handt heu

van seeckeren brieff die den Coninck

van Bouton aen syn Hoogh[eyt] Amsterdam

geschreven in handen van deesen Houcum Seng

hadie, als Commissaris van Ternaten, met

vyff st[u]x lyffeygenen tot een present

hadt overgesonden, paijende den Coninck

niet wetende van dat geemelde brieff

vanden Coninck van Bouton en hadt

ontfangen, en dat de vordere lyffeygenen

door hem uyt naemen van weegen sijnes

Coninck, aen deesen gouverneur geene

en aen de E. Br. Cornelis Speelman, waeren

gesonden, waerover den Coninck Amsterdam

met reeden niet weynigh vermisnoeght

was, bijsonder gedaght hebbende gehadt,

van dat den Coninck van Bouton hem

niet verwaerdiget en hadde syn Hoogh[ey]ts

minnelycke schryvens aen hem [...] geemelde

Commissaris te beantwoorden, welcke

gedaen te al meede nergens anders toe

~~[...]~~ verstreckt als om verwarringe

en onwilligheden te brouwen behalven

dat het verdenden der lyffeygenen voorsz.

een regte dieverie en trouwloose pratyc

que in sigh selven is. —

Vergelyckende soo versoght hij [...] dat den

Houcum Senghadie voorsz. bij haer

in apprehensie mogt genomen werden

en tot de komste vanden Coninck

verseekert blyven, om alsdan met de

handen te mogen beraedtslaen, wat

soo een persoon voor straffe verdient heeft,

den Houcum Senghadie in apprehensie gesett —

Maer

naer dat recht reeden, billijckh.t en haere
wetten mede braghten, off anders (i)nts in
dien sij daer toe geen middelen en wisten
off sulcx niet en wilde doen, dat den selven
alsdan ons gevangen middeler tydt soude
moeten blyven ——

de rycxgrooten mer gem.t sterckende hoop
te saemen, beslooten des selve bij provisie
niet gun naer Ternaten te brengen, den
den selve niets tot sijn verschooninge wis
te berde brengen, ofte ter wanneer niet
de verdere grooten en Soadiros naeder
soude hebben beraedtslaeght, en des
hunnen voorsz.en g.l examineert, souden
hem ons antwo.t = laeten toecomen, off zy des
selven in haere gevangenisse en onder
haere maght houders soude konnen
vertrouwen off niet ——

naer toe de rijcxgrooten consenteeren ——

Dat gedaen sijnde heeft d'h.r Gouvern.r
haer E.s = onstandel.n verhaelt, zijn
wedervaeren op Limauw verleden hoe
dat zijn E. de selve met alle saghtsinnig
en minsaeme middelen heeft gebraght
tot gehoorsaemh.t = van haer Coninck syn
hoogh.t = amsterdams en derselver rycx
grooten brieff en aen sijn E. gegeven
volmaght te brengen, en met haer wed=
gens haere vergijsinge naer Ternaten
te handelen in gevallen sij geen [illegible]
bij haere [illegible] twee en ge=
loove te verbleyven gelijck sulcx tusschen
geseyde hoogh.t = de rycxgrooten en sijn E.
was versprooken; maer de Limauwers
hebben voor eerst goede beloften gedaen
en haer geheel gewijck gehoorst, totdat se
hun onder tusschen al reymelijck in het
geberghte sterck gemaeckt hadden ——

verhael van de saeken en voorvallen op limauw

Naer

naer het welcke zij naer geene versoecken
hare vrienden d'Ed:le deselve ooek syn geweest
en hebben willen luysteren, maer in
tegendeel tot groote kleyn agtinge
uyt geroepen van nogh koninck nogh
Comp:e te willen erkennen noghte
gehoorsamen, twelck sij ooek genoegsaem
hebben betoont (doen naels als Zyn E:
dogh volcomentel wilde verneemen
wat haer eygentel besluyt was) in
het onderwaertschieten, van drie zyn E:s
lyff schutten, waer van der twee op
stonds op de plaets zijn doodt zijn gebleven,
en de derde soo danigh gequetst datter
geen apparentie menschelycker wyse
gesprooken) van op komen is, waer
door menschen niet anders en aghten ofte
aensien als voor open baere vijanden
van de E Comp:e rebellen en oproerij
gers van Keraten

Aengaende Congel: dat d'E Comp:e door
deselve is aengedaen, staet ons geen
sins te lyden off te dulden, maer wel
gewrooken en gestraft te worden, als
wanneer de smaetheden den koninck
en haer luyden, in het ongehoorsamen
van haere brieff en zegels betoont
met eenen wordt betaelt gehee, E:
vermits het nu met de liemannen
s Comp:e saeke was ge worden, niet tegen
staende datter voor haere onderdanen
en vassalen g'aght en gehouden worden
soo staet sulcx ooek door de Comp:e alleen
uyt gevoert te worden, soo dat s'niet
anders en hadden te doen als haer selven
van alles daer buyten te houden,
Ende vermits zyn E:, bericht was —
gedaen

gedaen, datter een vaertuygh met 7 man,
drie dagen voor sijn E vertreck van Sangij
uyt de negorie van Saban, (de welcke sigh
al mede tegens ons gesterckt ende haer
vesteninge gestelt hebben) naer hare [illegible]
was gestevent, soo was het versochte van
Heer gouvern.r dat de selve ons mogten
ter handt gestelt worden, Sij dat wel
reeds aengecomen sijn off nogh naer
desen quamen aen te landen, hier van
verclaerden de rycx grooten geen ken-
nisse te weeten te hebben, beloovende
ende verseeckerende sijn E dat se haer
in alles hebben buyten gehouden, en
dat de Limauwers over haer stout
bedrijff behoorlycke straffe erlangen,
was niet tegen maer wel met haere
wil, ende in gevallen soodanige ve-
kenen hier op Ternaten off elders an-
ders onder haer gebiedt quamen te
landen, zijn E daer ~~[illegible]~~ van volcom
kennisse te laeten toecomen, ver-
treckende daer mede weederom naer
haer quartier en woningen — —

Naer middagh komt een prauw van
Batchian afgesonden van den Coninc
en Commandant aldaer met een brie(f)
waer inne de principaelen des Co-
nincx doleantie en misnoegen te
vergadert, wegens seeckere vrouws
persoon met naemen Macquian
die den Sengadie van daer soude ver-
voert hebben buyten kennisse en
voor weeten van Zijn hoogh.t, waer
over den Coninck soo danigh verbolgen
is geweest dat hij al zijn manschap in
wapenen had laeten brengen om

sigh

Marginal notes:

de s.r ou. [illegible] dat de sch. van eenige overgecomene Sabanderen —

komt een prauw van Batchian met een brief hebbende de principaelen des Conincx [illegible]

sigh alsoo aenden Sengadie voorsz:ⁿ te verdedigen
doch hebbende sigh niet kunnen door den commandt=
laeten overreeden om de wapenen (hetwelcke
ook wel den besten raedt is geweest) middeler
tijt neder te leggen, tot dat de saecke alhier be,
kent gemaeckt en raedt versogt was, welckene=
gesyde vrouwe andersints aenden Sengadie
voorsz: vermaeghschapt, van haer vaders wegen,
ijter op Batchian geboren en opgetoogen
als inde selve brieff breeder is te lesen ——

Soo mede Comt den Capⁿ= der mardijckeren
van het Ternataensche quartier, rapporteren=
vande rijcxgrooten ontbooden te zijn om
den Hʳ= gouverneur= aen te dienen dat se met
malkanderen over de saecke vanden Houam
Sengadie waeren vergadert ende geresol
veert geworden den selven op s Comps boll
werck tot de komste van zijn Hoogheijt= off
nader ordre te apprehenderen, maer alen
gesien sij haere soldaeten off wagthouders hen
niet volcomentʳ en konden toevertrouwen
soo was haer versoeck om een Corporael en vier
man vande nederlantse militie de welcke
middelertijt nevens de haere den selven
sonder bekommeringe souden kunnen bewaeren
hetwelcke haer toegestaen is en den Corporael
met vier soldaeten staende ff naer derwe=
gewaerdiget, de welcke geordonneert
sijn binnen huijse daer den Sengadie ge,
logeert wordt, wagt te houden ——

Savonts ontrent ten 7 uuren wordt den
Capⁿ= der mardijckeren naer Gidoor gecom
mitteert, om sijn Hoogheijt= den koninck
Saijfoedin en princes [illegible] desselfs soons
en gekoorne Successeur naer oude en ge,
woonte= complimenten afleggingen,
aen te dienen en bekent maecken sijn
Eᵉ des Heeren gouverneurs belijde en
gesonde

besluijt vande ternataensche rijcxgrooten over,
t' apprehenderen vanden Houam Sengadie ——

den Capp:n Lt der mardyckers nae Lidoor gesonden om de comste vande batavi=sche scheepen bekent te maecken

gesonde wedderomkomste, mitsgaders Ledoden
vanden Zoucum Sengadie ende Timanne
op Sangij voorsz:n, daer benevens tot den Leke
dat de scheepen van Bat:a waeren gecomen
den Sarbab wyn tot den spreeckent, met Son
schuldinge dat syn E niets op de reyse vande
omleggende molucx Eylanden, had komen
opdoen, Ledenwaerdigh gaet konde wer
om aen zyn Hoogh:t tot den oogh [illegible]
te senden, der halven genootsaeckt synde
te nemen vant geene ons de scheepen
van Bat:a had gebraght, met soodanige
ordere Complimenten als door den Capp:n
voorsz:n daerop soude komen gepraeti
en aengepast werden —

Dinsdagh 9:e d:o Ontrent aght uyren des voormiddaghs kom
den goegoegoe alam met Capp:n Lanusta
met eenige van hun volck binnen het
Casteel, alswanneer haer lieden door d'H:r
gouverneur met believen voorgehouden

de Ternataensche ryckxgrooten komen binnen het Casteel

de klaghten vanden Coninck van Bat:
over den Sengadie van Marguan, die
welcken onderstaen hebt gehadt van
daer seeckere vrouwspersoon buyten
kennisse van zyn Hoogh:t te vervoeren
op welcke vrouwspersoon den koninck ver-
meent raght van pretensie te komen sou-
deren —
voorsz:n ryckxgrooten hebben hun hier inne oprech-
tigh verclaert behalven dat het hun nadergaen
door den koninck te weten sy nogh op Saltagh
inde stadt van Batchian waeren bekent
gemaeckt wordt, dat soodanige vrouwsp:
vervoert was, maer vermits den Sengad:
verclaerde den Batchiansche goegoegoe
moeston zyn Hoogh:ts broeder, kennisse
gedaen te hebben dat soodanige vrouw

ende wordt met deselve

bij haer

Verhandelt wegens de prætentie van den Coninck van Batchian over de vermoorde vrouwe door den Sengadie van Macquian

bij hem was komen beclagen, vermits zij hen ontvlugten voor den slaeffinne aengeslagen was, en door den hooghedel voorsz.en geen kennisse aenden koninck etc. is gedaen, nogh ook niet het vermoorden van haer legen ge=sprooken, soo hebben sij ook gedaght om de saeke op sijn beloop te laten, te meer ver=mits gesz.de vrouwe aenden capp.n lauwt=teele en Sengadie van Macquian ver=maeghschapt was, om des te duydelijcker te mogen verstaen, wat prætentie den Coninck van Batchian op haer soude willen off konnen maeken van slavernie sijnde anders genegen in gevallen des Konincks prætensie billijck was, om haer lighaem te betaelen ende Koninck te voldoen —

D'Heer gouv.r antwoorden dat den Co=ninck van Batchian daer inne gehoont was, te meer vermits den Sengadie van daer gescheyden is met eenige canon schooten, twelck men acht al te maele tot verag=tinge van zijn hoogh.t is geschiedt, ten aensien des selfs kleijne maght en ver=mogentheyt genoegsaem bekent was. ende belangende het te kennen geven van den Sengadie aenden hooghedel monson en koude al mede tot geen verschooninge verstrecken, vermits den selven soo wanneer eenige moeyelijckheden aenrigt en sigh in oppositie tegens sijnen broeder den Koninck stelt, waer over luyden den selven ook geensints verstaet en is, behalven dien soo is sulcx door den Sengadie in seer onge=legender tydt gedaen twelck hem niet

selden

toedien kan geduydet worden tot ondanckba-
heyt voor d' genootene weldaaden vanden
koninck gedurende haar verblijff alda
hebbende het veel beter en gevoeglijck
geweest dat de selve vrouwe met de
ander praauw waare gevolght en van-
selfs overgekomen, maar dewijle sulx
nu niet en is geschiet, soo is d' Ed: gouv:r
van advijs dat de selve met dese ge-
legentheyt wederom dienende gerestitueer-
en op Batchian gebraght te werden —
doch dien hooghgedagte capt:n Laulut d-
hebben voor als nogh daartoe niet con-
resolveren seggende in gevalle de
Coninck de selve vrouwe wederom ge-
gegeven wierdt, dat haar lieden in
perijckel souden loopen, ende daarom
hadden sy liever om den koninck haa
lighamen te behouden bij dat syn prede-
ce van slavernije raeght maeliyh wa
off niet —

Dierhalven heeft d' Ed: gouv:r aenge-
nomen om daar over aenden Comm:r
en Commandant aldaar te schrijven
om grondige bericht vande omstan-
digheeden deses saeckes te mogen verla-
gen, gelyck nogh desen voormiddagh
p:r de vandaar op sees afgesonden
praauw in handen vanden Batchiansen
Pasquaal is volbraght, en die saeck
alsoo tot nader bericht in staet gebleven

Vrydags 10:e d:o — Smorgens vroegh komt den capt:n de
mardyckers wederom van Tidoor, met
capt:n van den paapa ende en gewoon-
complimenten, hebbende den ouden
koninck sigh over de komste van

Hee

den Capp.n der mardyckeren kreeg wederom van hy door en dede rapport —

H.m gouverneur seer verblydt geweest, be-
sluyttende sulcx met een geluck wensing
en welvaeren van zijn E, aengesien hij soo
ruym en ryckel.m van zijn E. bespijsight
wierdt met dranck, soo dat hem niet
meer en ontbrack als om vrolyck te zijn.
den Jongen koninck had sigh verwondert
hoe dat het nu quam dat des.n gouverneur soo
veel complimenten werden, daer hij sulcx
voor desen noyt van hem en had gespeurt
alle welcke complimenten des Capp.n voorss.
selver weder van des.n gouverneur hadt
gepractiseert, en naer geleegentheyt
van discoursen gepast, hetgeen geen
weinigh belangh off aendrynkende waer-
digh —
Zijn hoogh.t Sayfodin hadde mede een
walginge getoont in het gedachte
van den geaffronteerden Arnataanschen
Joncum heughadie, seggende rondt
uyt dat in gevalle hij zijn dienaer waer
en geweest en sulcken brandendoos
daet ontrent hem hadt gepleeght als
hij wel zijnen heere den koninck van
Arnatan hadt gedaen, dat hij niet eens
soo lange met hem soude gewacht hebben
maer dadelyck straffen naer de misdaedt
doen erlangen —
Ende aengaende dat de limamvders haer
tot vianden van d'Comp.e hadden gestelt
en tegens haeren Coninck gerebelleert
was een stoute en verwonderens waer-
dige daedt van soo eengeringe hoop
volcks, en wat was het met een anders
als met een swacke man, die men met
een knipkoude weer neder vellen, de
welcke dan ook naer behooren dienen
gestraft

gestraft te werden voor haere stoutigheden
sijnde zijn hoogh.t in alles vernught ende te
vreden gemoedt geweest —

Den Capp.n voorsz.n wordt mede naer Terna
te gesonden om de rycxgrooten aen te
dienen hoe wij met den anderen te raede
waeren geworden om d'Chialoox
de wellecomst haeren koninck sijn
Hoogh.t Amsterdam te gemoet te senden
opdat sij vermaent van haeren weg ge
mede conde ladden varen, indien
sij sulcx te raede wierden, off simpe
lijcken haeren brieff affsenden —

den Capp.n der Mardyckeren naer Ternaten bij de rycxgrooten gesonden

Snaer middaghs wiert door voorschr.
rycxgrooten den schryver Nuro bin
nen Casteel gesonden, om d'Ed.n gouv.r
aen te dienen hoe sij lieden geresolve
hadden 6 persoonen met haere diena
van hier uyt d' soasivos, en 2 dergelyc
van Marquian p.o gemelte Chialoox
haeren koninck voorsz.n te gemoet
te senden, om zijn hoogh.t begroet.n te
aen te doen, versoeckende derhalve
dat zijn Ed.le gelieffde te ordonneren, ge
seyde Chialoox en passant Marquia
aen te doen, en dat ~~[illegible]~~ voor deselve
bequaeme plaetse daer op souden wer
den gegeven —

Secretaris Nuro van Ternaten comt wegens de rycxgrooten binnen het Casteel

Soo mede wordt den Capp.n der Mardyc
keren, door den g'affronteerde
houcum Sengadie in Ternaten ont
boden deweleke aldaer verscheenen
sijnde, begost den selven houcum van
den Capp.n zyne klagten te doen seggende
dat hij door de rycxgrooten seer gehaet
ende geschandt mitsg.s beruydt, ende

den Capp.n der Mardyckeren door den houcum Sengadie naer Ternaten ontboden,

daeromme

daer comende was hem ook dat se hem soo
danigh hadden gedreijgt verder in gevangh-
nisse te stellen, bij sonderlijcke Tuijts
zij liedden hem te kennen wij lasten had
de gegeven, van dat hij met den koninck
Ternaten soude geschreven hebben om
d'Eijlanden van Xulat banguij &ca
onder de Comp:e over te laten, dogh
ingevalle hij wederom op sijne vrije
voeten magt komen te geraken,
dat hij het nogh wel soo verre soude
op den baere dat er nogh een par bij-
naer Batavia souden moeten ver
sonden worden als wanneer hij sigh
dan ook t'eenemael van Ternaten
en tot de Comp:e en het Cristelijcke
geloove soude begeven, om van hare
harrewarringes ontslagen te
mogen werden —

Versoekende diegevolge dat den Capiteijn
[illegible] als den Heer Gouv:r
soude op den baere op dat de Ternatanen
daer niet en soude komen agh
ter comen, t welck hem door den
Capiteijn toegeseijdt is —

Hebben is dan mede vergaderinge
der politie gehouden, waer inne de
Heer gouverneur een kort en monde
linge verhael heeft gedaen, van den
toestandt der saecken rondtom de ij-
landen onder het molucxe districk
gelegen, volgens zijn Ed. onder-
vindinge in de jongste visite, mits
gaders hetgeene aldaer was verrigt
en voorgevallen, int bysonder

Vergaderinge der politie ende vergadering het corte verhael daer inne is behandelt geworden —

op

opkomen en doorgelegen op Sangij, d'welcke zijn
niet ontfangen nogh gepresst en hebben niet de
volmagt en ingaende van zijn E. door Sijn
Hooght. den Prince Amsterdam en zijne
rijcxgrooten gegeven, om met haer wegens haer
vergunninge van Sangij naer Ternaten te gaen
deelen, te bespoeden en verdragen tot groote
vilipendentie van Zijn Hooght. der en respe
tatie; jae dat nogh meer en ten overstonde
daet van desen Sadaniaen gedaen hooft is ge
weest, vermits hij eenen sigh tegens d'Com
selfs hebben gekant en voor openbaere vij
anden gehouden te zijn in het doodschieten van
drie zijn E. lijfsschutten, waer van een nog
buyten alle hoope en apparentie van reco
valescentie te wesen is gebleven, waer
over dan omstandelycken gelegh zijnde, is
verstaen en bij resolutie g'arresteert, bij
Jongst van Bata. overgesonden jagt
den Sampson en d'experiment, chaloupe de
Prinske Amsterdam en fregat den [illegible]
opspoedighst en met den capn. Coenders
[illegible] en voorders soo dan nigh [illegible]
soo marine als militaire amonitie van
oologh &ca. naer derwaerts te senden, als
bij resolutie en te gegevene instructie
evenden [?] capn. is en staedt g'annoteert
en aengeteykent te worden, naer al
den verderen voorgaele mitsgaders tegen
vorder in dese vergaderinge is ter hand ge
wordt gedragen —

Saturdags 11e d° D'hoofden en grooten van Marquian ver
schijnen met den capn. Caunot [?] [illegible] binnen
het Casteel, versoeckende de heer den Gouvern.
het rescant [?] van haere verschenen [illegible]
recognitie; maer worden voor desen af
geslagen, vermits verledene haer te

deese

deze bedongen is dat geschyde restant al mede
onder de vereerde het jaerlijcx alsoe raccogilie
aen sijn hoogt.e amst.s tot verheffinge van sijn
hooght.e schuldt aende Ed.s Cornelis Speelman
te worden uytgerekent, om des te wederen
offen te maken en den inbreet bij uyt te kom-
men. maer aengesien gemelte hoofden —
hier over tegenwoordigh seer moeyelycke be-
gonden konden om hun te sien, sommige bij
naer van spyt wilden de barsten, en hadde
tonge wegens haere beloften af bijten, waer
over des avondts inde vergaderinge wierdt
gediscoureert, en naer overweginge des
saeks vast gestelt hun d.o restant te laten
bekomen, om de gemoederen wat te stille-
len, op datter geen verdere verbitteringe
tegens zijn hoogt.e en soude veroorsaeckt
worden, egter met conditie van int be-
komende geen staet te maken van in
den tydt van ses agter een volgende jaeren
gelyck voor heenen bedongen en g'accorde-
rt synde verders in dessen avondt stondt niets
van opmerckinge voorgevallen, als eenige
weynige persoonen verbetert van gagie —
end nowo verbonden als bij resolutie en
acte boeke kan gesien worden —

de marquaense overgelede- verschynden bij d.s gouvern.r doen versoek om bestant van hunne nagelsraccogilie —

Sondagh 12e d.o = s'morgens comt den onderkoopm. Andries Coes
en vaendrick der mardijckeren wederom
van Manus, die welcke den 6e stant ijvan
hier naer de 10e waeren afgesonden om
van de Ed.e gouvern.r en den toestant van
den Ed. heeren wegh gaen, benevens de re-
langen dogh zynde op Saway aengeloopen
om verschwaeter, waer mede sijn E. haer
met d'Chaloep den eendragt was gepass.t,
doch geweest tot hun goedt gedenke, d'Chaloep
van onsen burger Coopman Pieter Verheijen —
in het gesigt gekregen, die welcke pra[illegible]

de afgesondenen om den gemelte gouvern.r op te spoeren comen wederom —

hunnert

presenteerde de selve d'gem. gouverneur te
zijn, hebbende haselen(?) die opgeschept(?)
ontrent zijdij(?), alwaer deswisse(?) hadden be-
vonden dat d'Hr. gouverneur al vele vande
behouden of omedeyen(?) was [illegible], waer-
door haerlieden ook niet verder ondernomen
is —

Woorden geschiedt(?) Chialoup Lozia van onsen
borger Coopman voorsz. retourneerde
weder van mindanauw, vandaer bebe-
gonde(?) 14 last en rijs en weynigh was, die
hebbende voordesen dese reyse weder vaeren
op Simoay bij den Coninck Bragaman ende
deses broeder Radja Coudaij aldaer gemelde(?)
gent maulanan, bestaende hetselve ten
principaelste int volgende —

Chialoup vanden borger Coopman Pieter Liddel(?) komt weder van mindanauw

Eerstelyck dat den Coninck synde waerts(?)
komste niet verdragende van is gehouden
omdat hij van d'Comp. geen ontrent(?) was
inde bogt van borneigh(?) [illegible] en Saran-
gani te handelen, vermits deselve bogt
uytraght(?) vanden Coninck van Candahar(?)
d'Comp. eenen landen waerdigh(?) geworden,
om welcke redenen den Coninck hem
ook geinvolgeert(?) hadt [illegible] geleyde voor syn
Chialoups naer derwaerts te gaen, hebbe
niet derven bestaen simpelyck met
onse passen [illegible] sijnde naer derwaerts
te doen, alleenelyck omdat half 't landt
onkundigh is geweest, ende half wilde
inwoonderen des bosschs ongewoon(?)

van relaes voorsz. borger Coopman van syn weder vaeren op mindanauw, Eerst

Ten anderen is het den Coninck gants bege-
geerpt(?) dat voorsz. Pieter Liddel(?) met
Secursie(?) van andere vrijborgeren, uyt
dit gouvernement volgens [illegible] [illegible]
met den Hr. gouvern., aldaer den handel
van rijs en was souden hebben [illegible]
egter maer voor dan(?) jaeren is bedongen
soo dat den selven Pieter Liddel(?) al wat

hoogh

bij den Coningh Inde

hoogh en bij wel eens is gegaen by sonderlyk
in het versoecken uyt s Comp.e naemen om voor
hem aldaer den partij= te moogen doen
kummeren tot procure van gheseyde coop
manschappen, omme met de comste van
syne vaertuygen voor desselve d'adde=m
ladinge te vinden, waer over niet hem
niet den gesproocken veel minder g'a
cordeert is —

Tonder de ghedt d° Coninck met den omstan
digh vergaet van des landaerdsche koninck
aff kouste te doen syn reght op Saranga
rij en voorsz.m boght wellen bewaeren
sustinerende dat gemelte radja in het
bewogt is geweest om d° landen aen
d'E Comp.m over te laten, waeromme dan
ook volgens haere meeninge geen reght
s Comp.e wegen daerop conde gefondeert
werden, doch vermits van daer met
deselve gesanten nader berigt werdt
verwagt, soo wordt daer van voor te
genwoordigh geen verder vermaen
gedaen —

Behalven dat zij sulcke lidesse in discoers
geraeckt syinde met voorsz.m radja sondaij
genoeghsaem had connen vermercken dat
tusschen hem en syn broeder den Coninck
bragman geen goede harmonie en is
geweest, ontstaende uyt het quaet
vertrouwen en jalousie dat den koninck
van hem hadde als off zij met de Casti
lianen sonde colluderen gelyck mede
ontrent d'E Comp.e waeromme deselve
deelingen den vyden toegang tot hem

daer naer bij deselve broeder den Cass.m Launst off radja Condaij —

door

door meergem.te syne broeder wierdt
belett, tot groote misnoegen van voorsz
hendaij, bysonderlyck vermits hem door
den koninck syn volck en geschut ont
nomen en ont houden wierdt, maer omme
geseght was dat hij geresolveert soude ge
weest zyn om van Simoaij op te breek
en mette woonsigh op Samboangan te
gaen, maer te wyle het schynt dat hij
geen sonderlinge genegentheijt tot de
Spanjaerden draeght, soo wierdt gepre
sumeert, dat hy van die resolutie wel
soude veranderen, hebbende den hesa
moulonan al mede weten te berigt
datter eet vergangen daer gesanten van manil
op Simoaij waeren geweest de welcke
den brieff aen den koninck off den selffs [illegible] hadden
gebraght, doende d'[illegible] daermede hooghst. aerdet dat
datter een nieuwe generaal van Spang
was gecomen die den ouden manilsche
gouvern.r hadt verlost, met sigh aenge
braght te hebben een getal van 500:
soldaten voorder dat voorsz gesanten
hunne principaelste verrigt is ge
weest, om van den koninck te eijsschen
t land van Bodungh, Codan en Sarange
waer op sij meenden genoeghsaeme gere
tight te zyn insgelycke eenigh volck
dat den koninck gevangen soude hebben
gehouden gehadt en door hem vermist
wierdt, dogh voorsz.e ambassadeurs
hebben weynigh uytgeregt niet te
genstaende dat se naer de gemeene
aerdt der Spanjaerden, door haer hooge
op geven

op geven en veel windt brekken, den co-
ninck van Spanje heeft opt lijff gebragt hebben
te jagen, waer over deselve ook in on-
minne zijn geraeckt, tvelck echter bij
geleyt wierdt, ende de Spanjaerden en
d'inwoonders tot besetheyt krijgende dat in
dien den Coninck van Spangie gerech-
tight daer toe was, soo mocht hij het landt
wel dragen waer hij wilde, maer het
volck off d'inwoonderen deselfs mosten
sij laeten, waer mede sij haer voor die
tijdt hebben moeten te vreeden houden
en wederom vertrecken ——

Maendach den 13 = do = d'Ternataensche rijxgrooten als de
prins Alam, den cappiteyn Lauwt Keetj comen
naer middagh binnen Casteel vergesel-
schapt van de mindere babatos en soasioos
die verordonneert waeren om hem den
pe ouse Chialoup d'wellekomst sijn hoogh
den coninck Amsterdam naer Xula te
gemoet te vaeren en van daer weder
om herwaerts vergeselschappen tot vere-
ren van der bedigheyt aenhaerden weti-
gen coninck, welcke door sijne rijcx
grooten voorders gecommuniceert al
tgeene door d'heere gouverneur jegenwoor
digh aen zijn hoogheyt wierd geseyt, waer
inne zij een sonderlinge goedt behaegen
hebben gehadt, en geschonken hebben geen
niet anders en konde gespeurt worden
naer dat onder malkanderen een glaesken
met ronde wierdt geschoncken ende
groote tamboeren vergenoeght geraeckt
synde, versochten om heenen affscheydt
tgeene op behoorlijcke wyse geschiede, ver
treckende alsoo aen boort en aen boort
verordineert

d'Chaloup de wellekomst wordt naer Xula en den Coningh Amsterdam te gemoet gesonden

geordineert waeren, ende sooft weder om naer zijn quartiere, wesende door zijn Ed. gen. goeverneur, den stierman van gemelte chialoup naer volgende zijl = caert ordre rigtinge overhandight —

Intructie voorden Stierman Gerrit Fladderack gaende van hier met d'Chaloep de Wellekomst over Oubij naer Xula offte Bangaij, waer naer sigh sal hebben te righten —

Het ambeer aenstonds ligtende zal uit d'opening van Cammelamaijt in zee steeken, stelende den coers regt naer t eylandt Obij al waer aen landt sult setten den gewesenen gecontracteerden Coeck Tilengo om als marduker offvrij man sigh aldaer verneeden en douche post houdende tzij met jagen, visschen off t gene naer zijn vermogen besleepen onderstaen om wat rijnder aende kost te mogen geraken.

Vandaer sult den coers stellen agter volgende memorie als door den Schipper vant Jagt amsterdam overhandt te stellen, op de Xula aen en waer het onses oordeels in deese tyd vant Jaer best, bij oosten tusschen matoolo Xula besse en tallomatta aen te doen, voor al goede zorge dragende, dat niet tusschen gemelde tusschen matoli en Xula, mangegendique, en in de Baeij Xula sapalullo in wegh raeckt waer door niet dan met het uytterste gevaer van schip breuck sou connen comen —

Tot Xula sijn Hooght. den Coninck aenwesen vindende sult de brieven aen voorsz. zijn Hooght. en ons gecommitteerdens bestellen, doch soo aldaer noch niet en mogten zijn sult uit naer bangaij sigh, met de chialoup begeeven en waer zijn Hooght. op Xula tolojaba waer, als wanneer, den selve haer

van

van tattamatta [illegible] den vader
tuyghaenstonds zal weder vaerdigen en met
de breeden breeden daerwaerts en naer syn
hoogt. zenden, blyvende met de Chialoup
voor tattamatta soolange leggen, tot
dat ordre vanden koningh offte van onse
gecommitteerdens becomt maekende
sulcx onse gecommitteerdens met den
brieffie bekent ——
Soodanige hout werken als zijn hoogt. amsten
moght goedtachten inde Chialoup te schee-
pen zullen ul. in nemen latende wel op
de sthadje, opdatter niet afachter en mogh
te blyven, waer omme alhier soo seer spoe-
den dijn ——
Waer mede &ca. onderstondt UE. vriendt
en was geteeckent Robbertus Padtbrugge
in margine 13e maart Ao. 1679 ——

Den boss.e gysbert hulweg den derden Juny 1677
over eenige gepleegde [illegible] deelen als landt
looperijen als anders sulx blyckende bij de
crijminele protocollen, inde kettingh ge-
clonken zijnde; doet instantelijck versoek
door humbelijck woorden en seer nederigh
gebeden, om ontslaginge uyt de selve en voor
taen [illegible] zijn dienst als matroos op een off
t'ander schip &ca. te mogen presteeren, belo-
vende sigh in het toecomende soodanigh
te verbeteren en in zijn dienst te gedra-
gen, datter niets op te zeggen en sal vallen
voorders zijn leven en bedrijff beteren
en een goeden wegh tweeren, waer op geleth
zijnde wierdt verstaen hem voor dit mael
nogh te pardonneeren en hij sijn versoek toe te
staen, omme voorders deselfs gagie te doen
coers nemen, onder conditie van syn het toe
komende ijts misdoende en daer over beklagt
te voorkomende; alle zijn voor eenen bedre-
vene misdaden indaghtigh te zyn en
daer over tenemael sonder genaede gestraft
te

[illegible] matroos uyt de kettingh gelargeert

te zullen werden —

Dinsdagh 14e do. Savonts is inde vergaderinge overslagh gemaeckt aent geene den koninck van Siau tot een vereeringe soude konnen en mogen toegesonden werden, zynde met gemeen advys goetgevonden hem de volgende kleeden toe te senden als

Sekere schenkagie voor den Coningh van Siauw te senden

6: ellen blau holl.e Satijn —
2: ps. fijne moerissen —
2: do. betilles ternataenes —
1: ps. silvere alegia halfbedorven
1: ps. Coddebere goedt —

Om verder als inde resolutien daer van sal connen gesien werden —

Verders is mede goetgevonden om eenige cleeden met de prys Courant van amboina te effenen als —

eenige kleeden met den prys Courant van amboina te effenen —

fijne moerissen hier ten teijde gegolden hebbende vijff rx. do. werden tegenwoordig gereduceert tot vier do.
Insgelycx met fijne salempoerissen van vijff tot vier met hier ongemeene bedde tijck van vier en drie quart tot rixs. vier gestelt —
rode Caricams van twee tot 1 3/4 rx.
persiaensche gelas tot een en een quart rixdn. —
bengaelse roune zijlkleeden van 7/8 tot 3/4 rixen yder
Chiavonijs voorheen wegens 1 rijcx dr. tegenwoordigh a 1 1/4 do.

Daer van omstandelycker in het resolutie= boeck werdt verhandelt ende redenen aengewesen werden

Woensdagh 15e do. niets van sonderlinge opmerckinge voorgevallen dan wordt tot de Sangische toght alle benoodigtheden geprepareert, arbeyden de schippers eenyder om het seerst om de eerste te mogen zyn die klaer en zeylvaerdigh zijn —

Donderdagh 16e do. d'Hr. gouverneur zendt den Cappn. der mardyckers nae het Ternataense quartier om d' prince gammalamma te congratuleren in den

deesen

deselve doen verstaen zijn weder waeren, op
Sangij, vermits zijn E. Gelve tot nogh had toe
overgeslagen, bij sonderl.e om te mogen hun
en verstaen wat genegentheijt zij tot haeren
man den prins alam hadt, dewijle nu soo
lange van deselven huijs geweest hadden
en offer geen middelen souden komen, zijn
om haer wederom te versoenen, dogh de prin
cesse hielt daer tot voor als nogh niet willen
resolveren, bedanckende d'Ed.e gouverneur
voor zijn E. goede genegentheijt maer den
prins Alam bij wien den capp.n mede was
geweest, om wegens zijn E. te groeten,
toonde sigh heel contrarije, versoeckende
dat den E. heer gouverneur ter geleegender tijdt
d'princesse wat geliefde te onderrigten,
op dat zij haeren hooghmoedt wat moghte
laeten vaeren, aengesien zij d'oorsaecke was,
en hem menigh maelen redenen hadt
gegeven, om sigh van haer afgesondert te
houden ten aensien sij niet als een vrouw
maer als een heer met hem sogt te handelen,
twelcke hem seer hardt viel om te verdragen,
hebbende daeromme liever voorgenoomen
van haer afgesondert te leven, tot tijdt
en wijlen dat zij soude gesien en ervaeren
hebben off zij haer ook niet en soude willen
beteren, en hem een weynigh meerder
respect toedragen hebbende derhalven
goet gedagt alles tot de komste van den
koninck op sijn beloop te laeten —

den capp.n der mardijckeren bij de princesse gam malam mae en den prins alam gesonden geworden —

Vrijdagh 17.e d.o = Arriveert op desen naer middagh een chialoup
van den koninck van mindanauw afgesonden
met weynigh waer, rijs, en tobacq geladen,
welckers afgesandt den Hagodda Andon
d'heer gouverneur bekent liet maecken van
een brieff aen sijn E. van gemelte koninck
te hebben, vernagtende om deselve afge-
haelt en binnen het Casteel gebragt te
werden

welcke chialoup arriveert van mindanauw —

worden, sijnde Gelve den raedt des avonds bij-
gecommuniceert en in overlegh gegeven wat
respect men deselve gehouden in het ontfang
van haere s Coninckx brieff behoorden aen
te doen, synde verstaen daerinne de oude
gewoontens te volgen en met drie musque-
cheteriens en vijff canon schooten te verwelle-
komen, gelijck des —

Saturdes 18.e do. Smorgens ten negen uyren volbraght, wie-
behalven hunne proper geschenck maer in
een pitol wax, en eenige prooltjens tabacq
maer haeren brieff langh en wijdt betoogh,
behelsende ten meerendeelen tgeene hier-
voorden in het verhael vanden borger coopm.
[illegible] is aengehaelt, ten principael

den mindanauwse en magindanau brenget aende h.re gouvern.r een propper geschenck van Sijnsonangh

daer inne verneerende hunne pretentie
op Calangan en Sarangany inde bocht van
Boingsonangh verwerpende de pretentie
des Coninckx van Candahar op deselve lan-
trachtende anders niets met de Comp.e en de-
selver onderdanen en bondtgenooten
in vrede en vriendtschap te continueren
soo in coophandel als anders niets, maer
niet datter op mindanauw een packhuys
soude gemaeckt worden gel.e den borger
coopman voorsz.e, sonder de minste last
daer toe te hebben, hem in zijn aenwesen
aldaer uyt s Comp.s name haedt bekent
gemaeckt, te meyne dat hij uyt cracht
van zijn contract, den rijs en wax alleen
soude connen en mogen opcoopen, waer
van in deselve gepretendeerde contract
geen d'minste gewage gemaeckt is, wo-
verstaende den Coninck van mindanau
wordes dat van hier geen vaertuygen sonder
passedullen soude worden verleent om
op Sarangany en Calagangh te mogen
handelen, maer dat se direct op Simay

soude

souden genoodtsaeckt werden, insgelycx mede
dat de Sangareesen den vaert al mede
soude verbooden werden, seggende dat
de voorsz.ne plaetsen haere spys kameren
zijn &c.a als omstandelycker in het translaet
van gemelte brieff bij d'aencomende
brieven g'insereert sal konnen gesien
en gelesen werden —

Seyde mede de bovengemelte gesanten
naer dat tot ontrent vijff uyren seer vrien-
delycke waeren getracteert, met goedt
vergenoegingen, vermits uyt de discoursen
met denselve gehouden genoegsaem hadden
connen vermercken dat de Comp.e
niemant in haer recht en socht hinderel-
lijck te zijn, en ook van niemant wilde ver-
kort werden, werdende hun vorders ge-
beduydt dat hare goederen op de mercket
te doen brengen en aen een yder te vercoopen,
niet tegenstaende er noch eenige [illegible]
soude zijn, om desulve, gelijck door hun
op Mindanauw ontrent de onse werdt
gepleeght met impost en als anders sints
wat te plaegen [illegible], twelck hun
met sachtsinnigheyt ook in [illegible] gewee-
sen wordt —

's Naermiddaghs comt seeker mardycker
rapporteerende een binnen ghelanght verslagh
van prauwen gel.de de Sangareesen
[illegible] gebruyckten gesien te hebben,
en daer inne ses mans persoonen waer
van deselve genoegsaem kenbaer was, vermits
geene [illegible] hebbende, schijnende met hun
vaertuygh langhs de wal van Gammalam-
ma aff naer Ternaten, waer uyt men te
[illegible] bequaem
dat deselve gasten waeren, daer van
de Koninck van Ternaten den Heer Gouv.r
op Sangij versoeckende, kennisse had gedaen,

Van

eenige Sangieeters komen op Ternaten, ende de rijcxgrooten binnent Casteel

van datter een soodanige prauw van daton te
van Saban, naer Ternaten afgesonden was
derhalven liet syn E. ten eerst en beyde Chia
loepen vande Jaght en den Sampson en
Experiment klaer maecken, om haer op te
speuren en gevangen te nemen, dogh
terwyl men hier mede nogh doende was
verschenen den goegoegoe alam, en Capn Lau
teli hier binnent Casteel, den heer gouvr
bekent maeckende dat gem: Sangieesche
al in hun handen en hechtenisse hadden,
soodat daeromme moyte meer en hoefde
gedaen te werden d' gemn gouvrn eyst dese
vangenen rycxgrooten over om in onse
gevangenisse bewaert te werden, een
deels om dat sy lieden alhier verseeckert
houden zijn, en anderdeels om dat Saban
haer niet aen en gingh, als synde afvallige
off rebellige onderdanen vanden Conin
van Ternata, gelyck sulcx ten meerder
deelen was gedisponeert, en selfs verge
gen/haer genoeghsaem en duydelijck te
kennen gegeven was en gedaenigh de
hooge regeringe van Indie daer over
hadden geschn:, soodatse haer dien volgen
niet dat volck niet en hadden te bemoe
ten, mede alsoo zijn E., dogh vanden Conin
en haer selfs niemendt de ver der rycxg
ten gevolmaghtight was, om met alle
de gelden, die voor haere onderdanen
soude connen gerekent werden, wegens
haere transporteeringe van Sangij na
herwts:, te handelen welck volmaght
niet en conde geproduceert werden voor
de comste van zijn hooght: den Conin
aenstne aenmerckende zyn E. vorders niet
te weesen van sijn gedaente voor soo
veel geschyde volmaght belanght, gele
geven

de Sangieesen worden in onse gevangenisse g' eyscht naer

Den

Den goeverneur den Capp:n Laut staande
haere hooffdens hadden besluytende
dat deselve Sabandaer haere gevangene
soude moeten blyven, en dat se deselve
niet en konden aen ons overhandigen
uyt vreese soo se seyden voor des Coninckx
ongunste, doch de gem:te gouv:r nam de saecke
op sich willende hebben en al 't geene
daer aen hanght soo ontrent sijn hoogh:t
als daer het mogte vereyst worden,
haerenteu weegen ghantwoorden, mitsg:s
haer voor der selver overlevringe onaen
gesprokene gehouden —

Maer de rycx grooten voorsz:te in sonderh:t
den Capp:n Laut seyde en konde daer toe
niet verstaen, voor redenen scheyde
vreesen, willende de bewaringe van
voorsz:te gevangenes op hem nemen, en
dat bij sondere sulcx bij den koninck
voor quaede gedaen souden opgenomen
worden, indien sij de voorsz:te gevangenes
overgaven, maer de heer gouverneur
bij syn E:s bij syn voorige propoost
blyvende en daer op aendringende, heeft
den Capp:n Laut synde deselve desgelycke met
den goeverneur de overlevringe derselver
geconsenteert, en geordonneert dat se
van Ternaten binnen het Casteel door
haer volck souden worden gebraght,
doch niet sonder groote spyt die in hem
gespeurt wierdt, snellende van boosh:
gelycke en paadt, en smeet de eg gedien
verdeedinghyt sijnen mondt, als dat sij
ontreght vaerdigh voor verdaeght gehouden
wierden, daer sij nogtans haer ge-
trouwelijcke soo ontrent des koninck

als

de rycx grooten besluyten het contrarie

de gouvern:r neemt de saecke op hem

de rycx grooten staen de niet coninck weegen

onder hetr gouver^r dringt er
hart op aen dat de Sangij-
reesen van Saban ons sou
de moeten overhandigt
werden

als de Comp.e hadden gedragen en nogh sogh
te dragen, twelck d' H:r gouverneur^m [illegible]
derhalven te seggen, dat onse verdaght het
niet sonder reeden en was, alsoo zijn E. in
gansche ronde had gehoort en vernomen
datter gants weynigh ontsagh voor deese
gedragen wierdt, bysonderlijck op Xu-
langay, en Camboccou, alwaer de
geruchten sterck liepen, dat sij goedgedaen
en Capp.ns Lainot nader derselver stonden te
komen, en dien volgens d' onderdanen
geeijscht zynde, naer niemandts oocke selfs
niet naer s' Coninckx bevelen luysterden
dan des^m gebiedt van haerent wegen
geeijst wierdt, waeruyt verscheyde veran-
ringen soo onder de koningen als groote
aldaer waren gereesen, speciaelijck de
Capp.ns Bacarij, Gossella, en Calabo, op
haeren naem, niet weynigh den groo-
tersten niet moorden en dootslaen
als andere onbehoorl.m heeden, want in
gevallen sij ook sulcx quaemen te hoo-
ren dan dat het de naeste moght zyn
off niet, dat de Comp.e voornemens
was ternaeden te saijneeren niet
haer en haere vrouwen kinderen onbe-
hoorl.m te handelen, en daer quamen
dan eenige waerschijnel.m presumptie
dat sulcx wel soude konnen syn. was
gevraeght off sij geen redenen souden
hebben om ons verdaght te houden,
waer onder des Capp.ns Lainot de noo-
den weynigh toegestaen wierdt, seyde
het weder op den ander pradiers ons
kracht onder wys te maeken dat het
dogh niet de limanwets op Sangij

algedaen

waer toe de rijcxgrooten sijnde d'Sen. consenteerden en der een acte van bevrijdinge

al gedaen was, uijt sijnde door de Chiauwers en andere bondtgenooten seer benauwt en belegert, wermenende ligt d'E= daer door ons van gelijcken te doen veranderen, om voorsz.= jagten naer derwaerts niet af te senden, fallierende verscheyde malen in sijne woorden, seggende dat dese Sangij= ersten dan eens van Saban, en dan eens we= derom van Limaun naer herw.ts= gesonden te sijn, sonder yets te voor melden waeromme off wie meede sijnde, eysschende van d'E= gouverneur een acte van bevrijdinge, dat se wegens overlastinge der gesz. Sangiakjes voor den Coninck voor meergesprokene= souden geschonden werden, t welcke haer ge= consenteert= en toegestaen werdt ende overhandigt naer dat gemelte Sangarijs ons bevoorens waeren te handt gestelt en in hegtenisse gebragt, welcke sedert den hun nogh verstout hebben eenige buyck huijdes onder haere kleederen, met een kris te verbergen, maer mede sij ook ons volck in het in brengen van de Stronq mede te grieven, maer vermits hie= deer manschap sijnde, is het sonder schade afgeloopen, die hun de heere ontwedight, den inhoudt van de acte aende goegoegoe alam, Cap.no= Laurent Reetz te handt gestelt luyt als volgt ——

Aengesinden Goegoegoe Prins Alam, Cap.no= Laurent Reetz, desen avondt stoudt ons te kennen gaven dat op Cernalen en praauw met 6 man van Sangij in woonderen van Saban overgekomen waeren

die

die hun gewillige in haere handen
over gegeven hadden in vertrouwen
van ongenoegsaem haere straffe
ontkomen te zijn, ende d'aengesien
wij deselve voor rebellen en vya
den van den koninck van ternaten
en d'Comp:e houden, soo hebben wij
deselve in onse versekeringe, ve
gens zyn hoogh:t en desselfs rijxgroo
ten aen ons verleende volmagt
versoght, maer gem:te gedeputeerde
den Capp:n Lanist, hebben daer in
swaricheyt gemaeckt, seggende
hun sulcx niet te komen, nemende
uyt crachte van ins konincx o
gunst daer door te geraken, ver
soeckende derhalven van ons een
acte van bevrydinge, om mede hau
daer mede met de komste van
haeren koninck, wegens overlan
linge der voorsz: Sangieresen
te komen verantwoorden, t geen
wij haer niet en hebben willen
weygeren, maer toestaen mits
desen, ende nemen deselve Sang
reses in onse bescherminge uyt kra
te van voorsz: volmaght &
belovende voorsz: rijxgrooten dien aen
gaende voor alle swarigheden te bevry
den, en die saecken in allen deelen met
de komste van haeren koninck dus ver
dedigt werdende, te verantwoorden —
Onderstondt Actum Maleijen
Int Castel Orangie desen 18:e maart
A:o 1679: en was geteyckent Robbert
Padtbrugge — waer mede hij ook haer
weghs tot ~~[illegible]~~ groot misnoegen van
den Capp:n

de rijcxgrooten hebbende
ende wordt den fiscael naert
gevangenhs: gesonden om
de saecke wegh van [illegible]
dingen te ondervragen

Castee: laurent sijn gewandelt, en den fiscael
voorts g'ordonneert om 't gevangenhuys na
en besoeken te versoeken verders de ge-
vangenes te ondervragen, off zij oock geenen brief
van iemant van Saugij en hadden gebragt,
en wat de redden van haer comste naer her-
waerts is geweest &a:, dogh zij en hebben
voor als nogh niets willen belijden, seggen
sonder yemants weten gevlught te zijn,
vermits dat onse Heer den opgeworpen
Coninck van Saban sigh tegens de Compe
had gekant, en verders geresolveert
te zijn hartneckigh te sullen blijven,
waer voor sij lieden bedught zijn geweest
en daeromme met een prauwtjes ge-
vlught van daer te scheppen, naergelaten
ende hebbende haere vrouwen en kinderen
en alles wat sij hebben gehadt, dogh men
vondt onder dese schepen ook twee ter-
natanen te zijn, die welcke aldaer wei-
nigh goets hebben gebrouwt, wesende
van den eenen de vader, als een priester
op Saban, geene verdere belijdenisse
en is van gants geen belangh geweest
als dat Batoüsche sigh al vrij sterck had
gemaeckt, en dat de Limaüwers seer
benaert en omsingelt waeren, soo dat
men vermoeden was dat het haest soude
moeten parlamenteren

Sondags 19e do: Voorsz: Ternataensche rijcxgrooten
komen onder het doen van paradeen
binnen het Casteel, tot besoek van de
Heer gouverneur gelijck zij voorgaende,
sonder yets van eenigh belangh te
verhandelen

d'E: Zialoop van onsen [illegible] borger
Cornelis

Cornelis Pietersz arriveerde wederom herwaerts,
sijnde hongeest van hier geseijlt naer
Weijlandt tafforij, dogh in weght de Keijse
niet connen krijgen, hebbende eenige
dagen tusschen door de marquian geswo-
ven heen en weder, tot dat sijnde de ...
kregh —

Maandags 20 do. 's naer middagh vergaderinge der po-
litie, nogtans niets van bijsonders be-
langh verhandelt, dan hem wordt de
Intructie voor den Capn. Cornelis
Swerts ende den bodemhouder Abram
Meijert als opperhooft van Manado
verkooren, den raadt gecommunic(eert)
voorgelesen en goetgekeurt insgel(ijcks)
de brieven voor de Koningen op San-
chiauw, en Tagoulanda, vervolgens
ende den Capn. voorsz. overhandigt, sij(n)-
de den brieven overgeseth, bij 't afgaen
brieffboek te vinden en voorsz.
intructie van naervolgende insge(lijcks)

vergaderinge der politie daer inne —

Intructie ende memorie voor
den E. manhaften Capn. Cornelis
Swerts gaende van hier met
de schepen Sampton, Expe-
rement, 't Jaght Amsterdam
en Chialoup den Eendraght
om 't geene te verrigten als
sijn E. bij desen wordt aenbe-
volen —

instructie van den E. Capn. Swerts gelesen als oock

Wesende dan agter volgens ons genomen
besluyt op 10 der deser vast gestelt
dat uE. met een beknopte macht sijt
soo wel wij voor de tegenwoordige kon
of te deser van afsteeken naer ... E...

Sangij

Sangij, de limauen vertrecken sult
ommen aldaer te sien hoe verre het de
coudt genoolen mogte den hebben gebragt
met het besluyten der omsingelden vande
limausche vlugt berghen om die over
stouten wederspannigen hoop tot over
geven te dwingen ende wederschuld
plightige in handen te mogen krijgen,
omme naer verdienste ende wightighet=
van saecken deselve anderen tot voorbeelde
op 't alderghestrenghste te straffen —
Zoo zult van hier 't zeijlgaende dan dese
den [illegible] laten naer den hoek
van gololo, om langhs de kust van Hal
mahera ofte Batochina het verders
met de Jagt den Sampson, Capiteijn
Amst.m = den Chialoup de Eendraght
ope gaende tot den hoek van Coloda
toe berannende soodanige zeijlaborde
van daer verders met elckanderen als
wint en weer sullen willen toelaten,
en UE naer zeemanschap aenwijzen,
dat daer wedder ruijm sangij mooght be=
stevenen, latende de Chialoup d'Een=
dragt altoos voor sijden, die UE inde
Bhaij van Pitta even bevoorderen ofte de
besuijden limauen met godes hulp —
sal bevinden al waer goede ankergront
ende wel te leggen is —
Daer ter plaetse gecomen, zult met den
kruijt allen UE naer limauen begeven
en sien hoe alles daer ontrent staen moge
de koningen gesanden d'E.m = meijnden t' weg=
gereed= sijn gevluchten, en overgegeven=
de brieven

oebriewen met behoorlijcke omstandighe-
heden nevens aende Coningen van Taboeca
Candahar, manganitan en de grooten
van pangazarin souden soo mede die bij
sonder(lin)= aen den Coningh don martyn
Tolanda van torrodua en den Coningh
van Chiauno gesonden worden met de
daer bij gehoorende schenkagie —

Overleggende werderes met de kroonin-
gen watter te doen mogte zijn aenge-
merckt wey Limanus kort en scherp aen
den kant te krijgen, soo bij alleen deso
voor UEd. Comste nogh niet en mogte
afgedaen wesen, doen wel met dien,
verstaende, dat niet int geheel naer
hun en luystert, maer wel selfs nae-
stigh overleggen en sien moogt, ho-
naer het is, en sodanigh het niet t min-
te gevaer en meeste sekerheyt= ten
eynde brengen moogt —

Tremmende het onses oordeels weynig
dagen tegens souden soo wanneer op
den rugge ten de plaetse daer wij voor-
henne pagger stonden en de daer gestra-
den Jeronimo daxas sijn post sal ge-
bden den binkerye wordt gemaeckt
ten welcken eynde UE vijff snelle
metale stuckiens van twee en drie
ponders bals werden gesonden met kruyt
en langh schep en alles watter toe,
behoort, synde nogh diergelycke —
daer metale twee ponders op Chiala
gelendragt, gelycke Jagten en
ook eenige van dat C^m den weynigh
swaerder Calibre hebben, die alle lang

sekeer

zeeker palatos wedt [illegible] wel boven den arbeydts-
kijn, soo dat onse booten door die swaere morassen
niet en begeeren gedragen te werden, waer
langhs de tabocanders ons op den bergh bragh-
ten welcke wegh seer moeylyck en seer steyl
ook te vereeren was —

Het beleyden en aenleggen deser zaeke wordt
UE. ten volle toevertrouwdt, als die door
lange ervarentheyt UE. menighte voorvallen
daer tegenwoordigh sijt geweest, best weten
kundt soodanigh het aengegreepen ofte
benaemdt dienen te werden, verdaget
wesende dat die woonders niet algemeyn
van langh meer niet achten den laegen,
dan met geweldt yets doen, waer voorneme-
lijck te meerder moet hoeden en wachten,
voornamentlijck voor bedeckte kuylen
die zij altydt met gescherpte bamboesen
bedeckt houden soo dat de schoonste wegen
die zij willens tot een aenval op den lachs,
altydts de verdachste moeten zijn —

Soo bij aldien voor UE. comste nogh niet
op hem overgegeven en is zult meede
verdacht moeten wesen de sijde naer
tabocan toe, het meeste te versterken,
alsoo sij anders aen dien kant deer op den
sullen laten, waer langhs zij het mogh-
ten comen te ontvlughten, den [illegible]de
hoofden buijten alle twijffel de rechte
mede zijn dat met alle bedenckelijcke-
heden voorgecomen dient opdat
mij de schuldige voor al mogen becomen
om naer verdienste te straffen —

Den Ondercoopman daniel van Vliedt
wordt UE. meede gegeven tot beghulp
om desselve te worden, en sal meede

Sorge

sorge draagde ende verantwoorden, alle de ge-
geven tot dese togt van thuys mede gegeven werdt,
te weeten eenige deselve, den lyste van
alles werdt hiernevens gesteldt —

Het sij de limanwerk off voor uE off naer
uE comste gedwongen werden, hetsij haest
versuijmt off sulcx teneynde brengt als
brieff naer den van Saban sende dat onser
in Stomp= meijne, d'Edle uE den Coningh van
Taroena sijn naeme verseeckerende dat
bij aldien van sijn wederspannigheyt aflaet
en naer rede luystert hem niet alleen
geen leedt en sal geschieden, maer selfs ook
int minste geen ongelijck, gedenckende
dat sij gerechtigheden onder Ternatasch gehoordt, en
daer onder doch blijven moet soo dat het
voor hem veel best ende weeck van
voorsightigheyt sal zijn, indien niet wille
dan door geweldt en dwangh daer toe te
comen alsmanneer het met hem soo verre
gemaeckt sullen niet en mogte comen af
te loopen, bij eenige gedurige becom-
meringh en sorge daer in staegh leven
moet —

Soo bij aldien niettegenstaende naer den mogte
comen te luysteren sult de Coningen
aenmaenen, soo haest mogelijck den
selven te beslaen ende met paelwer-
ken te omsingelen, houdende uE alsoff
met de schepen wel en veel vande Ternataanse
de manado omaldaer de gereedtlegge
padij in te neemen sult doen en soo
vervolgens op malaijen hier te neersetten
neder te zullen bij comen, om alsdan
dat werck mede aen eenkant te krij-
gen, den Sergt Jan lodewijcksz onder-
wylen aen te bevelen over al bij den tege

woordigh

woordigh te zijn, om de bondt genoolen,
te meeder aen te presten, doch den Coninck
van Taroena verstelt te seggen dat niet
eer dan inde maendt Octob.er het werck
van Saban den sullen connen onder handen
nemen, ——

Onder wijlen zal men sich bereeden meede
eens derwaerts te vorderen om de plaetse
te wel af te sien, op dat wij daer op souden
mogen vast staet maecken, soo wanneer
het ons mogte gelegen connen, het
welcke met ernst bij der handt te vatten

Verbieden de verders dat niemant in si-
mans sich sal mogen te neder slaen,
ofte woonen het welcke met syn clappus
boomen en sagoe gronden soodanigh het
door d'inwoonders te vooren beseten is
geweest voor de Comp.e wordt aengeslae-
gen, uytdrucklycken zulx ons naer vermogen
op Sangy verbeyden tot den 25e April
toe doch kunt van daer al ten versten
mede over Siauw naer de Manado senden
de Chialoup den Vendragt om me van
daer sedert lasten padij af te halen, en te
ruggen op Siauw te brengen om onse
posthouders buyten verlegentheyt te
houden, ——

Soo bij aldien het nu aengestelde opperhooft
der Manado S.r Abram Meyert genegen
mogte zyn met voornoemde Chialoup
voor af te trecken soude in sulcken
gevallen het selve soo voor de Manado
als Siauw wel mede mogen gesonden
werden, en verders, die benoodightheden
dieder voor dat Compt.re nu mede over
gaen, en soude in sulcken geval

soo

Soo wanneer voornoemde Chialoup te lan
geraeckt blijft, is niet het Jagt de Tam
son wel zoo geraden het waerts aen mogen
comen, en welcken d'ijnde oock voornoemde
Jagt het eerder langste kunt opgehouden
latende de Jagt de Experiment de Amst
Soo wanneer het pasgeheel E:n tydt te lan
en wel naer de Manado vertrecken
om de aldaer gereet leggende padij aff te halen
de welcke deese twee bodems gemaeckt
sullen konnen noch sleepen alsoo wij
niet en vertrouwen dat de Ordre oock
vertrecke van ons het welcke salie
ingeraden het welcke als toen in alles
noch maer bedroegh - - - - laeten het
sout dat voor de manado in het Jagt de
Sampson is bevonden het wedder dat
als dan noch mogte wesen moet in
sulck eengeval in een ander Jagt ge
scheept werden —

Off het gebeurden dat den Coninck van
Cauw eenige redenen wegens Bou
gitan niet en hadde soo kunt zijn hoogh
met beleydt= wel te kennen de ver
staen geven, dat noyt eenige gedagt
daer aff niet en bespeurt te hebben als
d Equip= voort aengaen van't contract
met Zijn hooght en deselve zijn grootm
geraet staedt daer aff onwedersprecke
meester geworden waer naer het doen
pen der maccassaren die ons bij Con
tract van t Jaer 67 het Celebes gebode
moeten ofte latten gelyck sulcx in
17 artikel der maccassersche Verdra

Suydelyck

duydelyck te sien is, waer bij dan nogh co,,
mende den afstandt vant Suydert regt
dier landen en volckeren int Contract
15e artyckel met syn Hoogt.e den 9e novemb
1677 aengegaen, soo sal het noodigh wesen
dat syn Hoogt.e sigh daer mede niet meer
derft bemoeyen, en voor al niemandt noghte
eenige vaertuygen naer Boulangitan
en Sendt, om van hier eenige toeckens
van onder weesinge te worden, met
het opbrengen van boombredt, macken
van vaertuygen offte yets diergelyckx,
alsoo desselve syn Hoogt.e niet en sullen
gehoorsamen het welcke voor af wel
hebben willen waerschouwen, op dat sulcx
naderhandt niet tot eenigh hoon ofte
onder en mogte strecken alsoo d' E.
Comp.e syn Hoogt.e alzints in andere
sobere gelegenth.e niet minder dan
de Castiliaenen plaghten voorenwens
en is trachten onder te begunstigen.
Deze musquetten en zullen de aen
de koningen noghte geschonden noghte
geleent, noghte selfs niet verruylt
mogen worden, hoe seer ons ook daerom
me mochten aen zijn en kruyt en loot
hebben wij hun gelaeten, dogh soo het
de gelegenth.e mogte mede brengen
en verijsscheden mogen hun wel nogh
tien ofte twaelf schooten kruydt
ende soo veel cogels bijgesetgh worden
te weeten die schut geweer hebben
en anders niemandt —
En alsoo onder het schryven deser alhier
is comen aenlanden den Bimitangh

Met

uijt sijn man van Saban die ons zijn te gaen
geseijt, soo is niettemin goetgevonden de verstar
dat liever daer aff wel verseeckert ende niet
buijten niet hebben sal, om niet aldaer te
doen sien en blijcken dat Saban sigh onde
nigh tegens d'E Comp:e = ontdeen opstellende, de
Ternatanen geen hulpe nogte bijstandt ‡
hebbe te verwagten, ende dat verere nogh het
beste zij, sigh nogh in tijdts wel te bedencken
ende tot billickheijt gehoorsaemheijt te keeren, om
hun verderf sigh niet willens op de hals

‡ vande Ternatanen

Dogh alsoo den Cap:n Lanwet seer genoeghsaem
als gedwongen ons de voorseijde Sabanders
de overleijt ende te gaen stellen, schijnende
niet een bijsondere spijt bedwangen, waer
door niet duijsterlijck en bleeck, dat in dese
saecken ingewickelt mogte wesen, ende
het wel conde gebeuren, dat derwaerts van
Manquian bedecktelijck eenige hulpe hun
toesondt, soo sulx in sulcken eengeval den
niet onder dander mogte gemengt wesen
niemandt ontsien nogte schroomen maer
alle gelijckelijck voor vijanden hebben te
achten, dogh aldaer maer verschijnende,
als nogh geen tijdt hebbende gekoosen de vaer
tuijgen van daer gelast en te gaen ofte in
beslagh nemen ter verseeckeringe te tijd
en wijsen weder van daer mogte comen
te vertrecken dwingende deselve alsdan
weder niet int te rugh te keeren. ——

D'Chaloup d'Eendraght heeft herwaerts aen
conderende desselfs schuijt agter afgeslepen
en zijn hier niet vermogens deselven van
een ander te weeren, soo dat sonder vaer
tuijgh vertreckt, sullende ick derselver
aencomste tot Limaun en bequaem
vaertuijgh vande prijs gemaeckte

aengeslagen

aengeslagen door de Siauwers wel mogen
preesen op dat de chialoup door 't dreeven van
den schuyt ofte sol in geen verlegentheyt
ofte ongemack en mogte comen te ge=
raecken. —

Eyndelijck soo werden u E: ter handt gestelt en [illegible]
mede gegeven —

den kassie waerinne den zadel met
zijn toebehooren, door haer Ed: aen den
koningh van Carrodua tot een geschenck
gesonden, benevens den hoedt, tot ver=
goedinge van denen die ons aldaer geleent
heeft —

een packie met de naervolgende ge=
schencken aen den koningh van Siauw als

6: ellen blauw satyn
een silvere alegia
twee stucken salempoeris
twee d[itt]o fijne madriffes
een hoedt met een vergulde silvere
hoedtbandt voor den koningh
Tarindta van Manganita —
een hoedt en hoedtbant met silvere
vergulde doppen voor de koning
Pyantay mede van Manganita
een prince vlagge voor den koningh
van Taboucan
een d[itt]o voor d'eylanden van Talau
ende voor deese voor Cabiorangh

waer geleeden den schoolm[eeste]r en den soldaet
staet te vertrecken —

Salvende het verdere aen UE goede ordre
dappresent nyet anders bekende derwaerts
sullen UE goede bevallen geluck en gesonde
reyse wenschen en blijve onderstondt

UE goede vrundt en wel gez[in]de R: Padtbrugge

in margine Maleyo Int Cast[ee]l Orange 20e maart 1679

Memorie

Memorie voor den Boeckhouder
Abraham Meyer gaende van hier
over Sangy naar de Manado, om
aldaar als hooft 's Comp.e saecken n[aer]
behooren waer te nemen —

Naerdemael UE tot hooft over de Manado
's Comp.e ommeslage aldaer gestelt en verkooren
sijt, welcke keure op UE bij sonderl.e gevallen
UEd.le hier op steunt dat geen andere swagh[eden]
ge nogh hoope en hebben, dan dat UE sigh die p[laet]
se sal weerdigh maecken, met een waecker[e]
neerstigh.t volle getrouwigh.t en suynigh spa[er]
saemh.t drie hooftdeughden die noodtsaeckel[ijck]
vereyscht werden, indien dienst der E. Comp.e
sal meden sijn, en sijn eedt en plicht betracht
ende vergenoeginge geven —

Over welcke saecken alhier bij sonderl.en UE 't mi[n]
en sal onderrighten, als hebbende gereets een
instructie aen den vaendrigh Dirck Pieters[en]
aldaer op Manado gelaten, die in afschr[ift]
hier neffens gaet en UE tot naerightinge
nen sal soolange geen nader last en becom[t]
synde UEd.le gedert die verleende instructie
eenige saecken voorgevallen daer af ken-
nisse behoort te hebben en welcke vervolg[ens]
zijn: —

Dat haer Ed.le H.H. hebben gelieven [de] ...
onder de presidie van Macasser alle die
van daer gelegen tot de noordhoeck van Ca[...]
toe stellende het verdere onder dit Gouv[ernement]
als daer sijn de vorstendommen van Paloe, ...
lij oste Laywui tot Oly, Bool, Candipan,
Ajon, Boulan, tot de Manado incluys en
ende Zuyt syde de selebesche landtstr[eeck]
van Parigy Zuydtwaerts op ende gaend[e]
bocht rondt met de tomiendexs Gorontalo

en

en limbotters, van alle welcke volckeren
onder deselve zeeden en gewoonten soo wel
als die vande Manado, uE hier grondigh sal
moeten laeten onderrighten, op dat kennisse
van saeken bekomen moght daer toe den
tolck Baltiaen Saway gedurigh kondt
aenhouden en gebruyckende niets doende
noghte ondernemende dan met sijn kennisse
en raadt dogh ightere sorgh dragende, dat uE
niet en verloockt, alsoo dese luyden alles
meest tot eijgen voordeel en gesagh aenleg-
gen het welck soo wanneer men niet anders
en kan niet om= en voorsightigheyt= soo lange
door de vingeren moet gesien werden, tot
men naer becomende kennisse en ervarent-
heyt het weder inpalmen mage soodanigh
in voorgemelde instructie den vaendrigh
op ons verbreck ter handt gestelt nadestaet
aengehaelt ——

Soo wanneer er eenige vaertuygen van
Saban ofte limauw soo bij alsien inde ge-
boght vanden Casteel= niet en werde ten onderen
ofte totgehoorsaemheyt= gebraght de weg naer
Boulan bezij ook wederwaerts het wessen mogen
Bool, Totoly, ofte elders heenen gebeurende
comende te verschijnen sult soodanige
vaertuygen aenslaen en volck gevanghe
zetten en wel verseekert bewaeren tot er ge-
legentheyt is om ons die te kunnen opsturen
en naeuwe aght nemen op het gedoente
vanden Coninck van Boulangh, niet
gedoogende dat hij eenigh vaertuygh naer
de eylanden zendt onder wat voorwendingen
zult ook wesen moghte zijnde den selve
met het werck van Saban en Lymouw

gehee[l]

geheel ingeladen gelijck wij van tagulanda
naer de manado hoopen en op den 6e deses
scheeden, deses broeder de Prins Macca
pius zal van alles wat hij beginnen mogte
int werck comen doen zullende hem Comp.
van Boulan, nogh maelen werden bevo
sigh met de afvallige dorpelingen van Boul
Sachan veel min met de afwijckelinge
vant dorp Romon niet te bemoijen, ofte so
genootsaeckt werden daer mee anders in
naer behooren te voorsien —

deses broeder den Prins Maccarompius
hebben wij door d Edele heer raedt de Taheijs
[illegible] laeten vragen en toeseggen, off wel ge
geen souden, sijn sigh als hooft der Christ
op de manado te laeten in dienst der Com
gebruijcken [illegible] waer toe niet [illegible]
en schijnt agter volgens [illegible] eene
in dato 27e Jan: deses jaers aen mij [illegible]
soo het waere onder den [illegible] naem van
gregoegor, Captn Lauwt, ofte Loccum,
welcke laetste bedieninge staet op [illegible]
gedraegen, door den ouden Bartolomeus
Ringargan manadischen rigter, die [illegible]
slaginge van synen dienst wegens syn [illegible]
ouderdom versoght heeft het welcke wij hem
toestaen soo wanneer de manadeers te [illegible]
zijn dat den Prins voornt. tot den oud
rigter en hooft der Christenen [illegible]
gestelt wordt, waer af dan bij eerste [illegible]
commoditeijt [illegible] ooke acte in [illegible]
lijcke forma sijn Excelentie staet [illegible]
sonden te werden —

werd uijt: aangehaalt te houden pertinente berigten in be hoorlijke maniere met het geene daar aan vast is, om jaarlijks alhier ingestuurt te werden —

soo mede sal uijt vant guarnisoen aldaer
als op Sjauw en verdere [illegible]
op d'andere Eijlanden schoolmeesters a
andere Compe dienaeren, soldij [illegible]
formeren

formeeren en goeden, sullende 't en dienende
UL den [illegible] rolle door onse guarnisoens
boekhouder werden ter handt gestelt soo van
die nu gereet daer sijn, als die dese tegen-
woordige nogh gesonden werden en verblijven
zullen —

Werdende UL tot hulpe bij gevoeght desselfs
adsistent Pieter Jonckheer, waer mede het
selve wel stellen en adviseren kunt te meer
den schrijver Jan de Vries mede gebruycken
kunt die seer Condigh is inde regulinge
der padij en wel met d'inwoonders weet
om te gaen. —

Den gewesene Commandant Sergiant
Harmen Smith sal, UL aldaer verschijnende,
met ander schepen over gesonden werden,
omme sijne saecken alhier te connen afgedaen
worden, ondertusschen can den Vaendrigh
in het huys daer den selven Sergt. nu staet
uyt te trecken sijn verblijff nemen en wat
derhandt int huys van den Eerw. D. [illegible]
soo wanneer het nieuwe huys van syn Eerw.
gemaeckt sal sijn vergrooten en als dan de
Cranckebesoecker mede int selve, die sigh
soo lange sal moeten behelpen waer het
kan —

Dienende den Cranckebesoecker Pieter de Haes
om den anderen siecken te troosten [illegible] Jongh
die daer legget te verwangen welcke de Jongh
al mede met het selve vertreckende schip
herwaerts aen sal moeten comen alsoo nie-
mant alhier en hebben die met stigtinghe
can voorlesen het gebedt daer off singen —

Soo sult UL ook al wederom oversenden
den Chirurgyn Jan [illegible] Stewaert met syn
huysgesin die syn patient mede [illegible]
gen sal den welcken nu over 't jaer onder
handen heeft gehadt ende niet en heeft

comen

connen geholpen onde beijden off alsijer des[...]
beden sal connen geholpen werden. —

In voornoemde Mr. Seewaets sijn plaets gaet
wederom den Chirurgijn Philippe Blanche o[ok]
op manado sijn dienst als Chirurgijn waer[te]
nemen. —

In de plaets van kostgelt sult u L. maende
ande guarnisoen hooffden noo soldaten soo tot Mana-
do, Siauw, als elders ses ponden hollants r[ijs]
hooft voor hooft verstrecken en die daer en b[o-]
ven nog yets souden willen hebben, voor
dnaghste Eds. Ed. verijdelijck mogen [...]
gaende eenden dijnde 12 vol geschelde [...]
en mede waer uyt sullen moeten be[...]
veren drie hondert en tagtige ponden [...]
danigh al sints sal moeten verantwoordt
werden, sijnde acht vaeten voor de Mana[do]
en vier voor Siauw —

Het soutt dat nu mede overgaet sal en w[...]
proprato en naer elx behoeff soo op Siauw
als de manado verdeelt dienen sonder [...]
het opgeeyst werde, belastende yder na[...]
sijn genot tegens ses schellinge de groot[e]
maet en in sighte de selve maet alda[er]
grooter dan hier is —

Naer Caudipan ende vrouwe Linkakoo
sult laeten weeten, dat bij aldien het mo[ghte]
gebeuren dat den Coninck van Siauw [...]
volckeren Ed. sondt, om sagou door haer w[...]
te laeten kloppen, dat sulcx op ons [...]
ontschuldigen sal, alsniemanden te w[...]
ret, dan godt ende d'Comps. onderwo[rpen]
sijnde —

Den scheepsschuijtie toebehoorende sijn
Hooghts. Amsteln is op onse reijse geheel on-
der geraeckt soodat het selvige gints h[...]
moeten laeten leggen den schipp. off schip[...]

Vant

Vaartuygen ofte de schepen, die daer in ladin-
ge sullen blyven leggen, sullen het selvige
door haare timmerluyden wedder schoon lad-
den, en het ontgewaerde overbrengen, hebbende
dit alle dan wederom het meeste waerinne
UE voorgaenwoordigh hebben willen onder-
rigten, het welcke gevoeght by het voorige
aldaer den Vaendrigh Dirck Wolters gelaeten
UE voor het t'sal commendeeren tot beright
en opmerckinge int verdere moet des tydt
en ervarentheit UE wyser maecken, en sal
UE vry verligten by aldien onder UE gesag
den Vaendrigh in alle militaire saecken,
in de sorgh over de vestinge en wat daer
toebehoordt, als oock in dagelycxe wercken
het gesagh onder hem in alle redelyckheyt=
begaen laet, als oock UE niet en moeyt
met huwelycke saecken, als plaetsen off
verplaetsen van Schoolmeesters en diese-
ven meringes ofte kosters off yets van
diergelycke nature, dat de Eerw:den Leeraer
Caheyn daer ontrent geerne UE: int geheel
toevertrouwen als die best weet, wat
onder waerdige meesters ofte meringes
noodigh zijn —

Zyn Eerw:den al toot in behoorl:de eere en adhesie
houdende ende doen houden als des selfs
bedieninge en hooghwaerdigh ampt com-
te vereysschen opdat niet in cleyne agtinge
veel min in verachtinge omtrent den Inwoon-
ders van alomme moght geraecken, daer op nieuw
en bescheydentl:en Wel Ed: hebt, waermede UE
onderstondt UE goede Vr: en was geteyckent
R: Padtbrugge In margine Maleyo Int
Casteel Orangie den 20: Maart 1679 —

Den

Den vrijmardijcker Frederick Wilhelmse presenteert requeste bij de selve versoekende ontslaginge van zijn houwelyckbandt, vermits des selfs vrouwe in overspel bevonden, ende daer over inde vergaderinge van justitie gesententieert is, voor negenentnegentigh jaren inde kettingh etc.a gelyck bij de criminele protocolle te sien is, den raedt fiat, om sigh des te raede werdende; met een ander in egten staet te mogen begeven —

s'avonts inde vergaderinge is verstaen datter twee persoonen vande gevangen Sabandersen met namen Samaoenoe en Taligi aan schip boordt van 't jagt den Sampson souden werden gebragt en met den selven naer Sangy gevoert op deselve aende rebellige en hartneckige limauwers en Sabanders souden werden vertoont, om met deselve te doen sien en geloven dat se vande ternataenen dogh geen bijstandt en hebben te verwagten (ten sij dat se mede voor sijn Hoogh.t vijanden willen geagt en gehouden werden) en deselve daer door wacht mogelijk van haer hartnekkigheit te doen keeren, welke gevangenens dan ook vervolgens ontrent negen uren aen boordt gebragt syn ende des. —

Dinsdaghs 21 d.o De wordende soldaten die met den Capit.n verordonneert sijn naer Sangy, mede aen boordt gesonden, insgelijcx ammonitie en 't geene daer toe gepraepareert is — werdende sijn E. den Capit.n des avonts ont-scheden

heeren uyt den van landt den naam afscheyt,
werdende door eenige vanden politiequen
raadt uytgeleyde= gedaen, en tot aen boordt
vergeselschapt, vorderende ontrent 12:
des volgenden: nagts de reyse — Godt
verleene daer toe synen seegen ende
goeden en gelukkigen uytslagh —

den Capp.n Sweerts met den breque naer Sangie vertrocken —

Desen nagt is ook een Corcor van Tidoor
gecomen scheppende voor bij het Casteel
met kloppen vande tyff maer soo haest
als 't voor 't Ternataanse quartier
was gecomen is het kloppen opgehouden,
maer het scheppen gim niet te min voort,
tot aen Kelocco komende ginge het
kloppen weederom aen tegelyk met
het scheppen naer van op —

Woensdagh 22 d.o Onderzoek wierdt gedaen maer de slechte
geen volcomen berigt erlanght, wer=
dende door de Ternataenen, geduurende
dat voorsz Corcor uyt de Regorie
van Tolo is geweest, en dat se naer
Moratay syn gevaeren om Sagou te
cloppen, en dat het ophouden vande tyf
dyegenen tot een bewysinge van 't Co=
nings palleys was geschiedt —

Donderdagh 23 d.o Ordonnaris vergaderinge der justitie
des voormiddaghs daer bij sekere een soldaat
met naemen Antony de Melo, overmits
drie mael op desselfs schildwagt slapende
is bevonden geweest, is om een keeren
op d'ordonnarie gerechts plaets over desselfs hooft
te doen waijen, voorts voor drie jaeren in de
kettingh. —

Vrijdach= 24e do Capn der Mardyckeren wordt met een brieff door den Hr Gouverneur naer Tidoor ge committeert, vermeldende dat den brieff de geschreven van haer Ed: Hoogh agtb: voor Sijn Hoogheijt jongst van Batavia was gecomen, tgeene hij konde doen afhaelen — ende voorts vermits den Ed: Heer Ryckeloff van Goens den overleeden Gouverneur generael Joan Maetsuijker hooghloffelijcker memorie, was comen te succederen, ende ons aenbevoolen Sijne naer ouden costuijmen aen Sijn Edelheijt den eedt te vernieuwen, en overstaen der Molucse koningen, waer van Sijn Hoogheijt met desen vanden Coninck van Ternaten nader kennisse soude gedaen werden, wanneer tselve met behoorl: omstandigheden soude konnen geschieden, opdat Sijn Hoogheijt den Princeram, vermits deselfs swackheijt off yemant anders in sijn plaetse, benevens de rijcxgrooten, en dien eijnde naer herwaerts soude konnen senden —

den Capn der mardyckeren naer Tidoor met den brieff

Voorders wierdt daer inne mede vermaen gedaen vande bewuste rooverije op Amboina en Banda, door sijne onderdanen gepleegt opdat Sijn Hoogheijt daer aen soude gedencken ende de rechtmatige vergoedinge beschaffen en over de uijtvoerders van dat goddeloos bedrijf behoorl: straffe doen oeffenen —

Eijndelijck werden versoecken vanden Ternataenschen Capn Lauwt, Sijn Hoogheijt mede indachtigh gemaeckt wegens sekere schuldt, waer van den Capn Lauwt reets betalinge eijste gelyck breeder in het afgaende brieff boeck is te vinden —

Saturdagh —

Saturdags 25 d°= Niets aenmerckens waerdigh voorgevallen, dan de-
is voorsz.en sold.t anthonij de Melo weder [illegible]
lie gebragt – met nogh sekere Comp.s lijfeij-
gen gegeselt en gebrandt merckt overmits
hij verscheyde reijse is gevlught, en telckens
met sigh opgerockent en weer voordt heeft
verscheyde soo Comp.s als particuliere hunne
slaven, die tot groote costen wederom
sijn moeten gelost werden —

Sondags 26 d°= 's Voormiddaghs komt een prauw van
Batchian met een afgesant van sijn Hoogh.t
allowadin, Caitsela, brengt brieven van de
Serg.t Command.t aldaer en van sijnen
Koningh insgel.x, dogh niets van eenigh
bijsonder inhoudt, wesende desen afgesant
expres, volgens den inhoud des brieffs van
d'voorsz. Hoogh.t om desselfs pretentie op den
Sengadie van Matquian, wegens de van
daer vervoerde vrouwspersoon door gesz.de
Sengadie, waer van hier vooren meermael
is gesprooken, staende te houden en geme.
saecke te defenderen, den verderen inhoudt
wordt aen het brieffboek gerefereert —

Komt sijne Hoogh.t des Coninghs allowadins afgesant Caitsela met een prauw van Batchian

Maendagh 27 d°= 's naermiddaghs vergaderinge van Krijghs
raet van de borgerl.e Comp.en, waer inne
mede verschenen is den heer Gouvern.r
en d°= vergaderinge gepresideert, ende
geproponeert dat het noodtsaeckelijck was
omme wederom geme. Comp.s met een
Cap.n te versien, vermits d°= plaets bij het
afsterven van den Capit.n Sweder Ombaer
saligh.r is comen te vaceren, ende geme.
haer Ed.s den Cap.n Gerbrant Proost als
tweede van 't Gouvernem.t hebben gelieven
te stellen soo verdachte sijn, dat hem
die

Vergaderinge van den Krijghs raedt der borgerlycke Comp.s

die plaetse van Capp^den = moest goed gestelt
blyven, naer den oude indische gewoonte in
hier over der gecompareerde officieren
hunne advijs afgevraeght werdende, hebb
t geen den meerderheden mede gestemt
en voorsz^en = S^r. Proost met d^o = Capp^en = plaets
gelijck gewenscht, waer bij in des vaende
ders plaets wederom is comen op den C
worden, vermits S^r. Proost die qualit
tot noch heeft bekleedt, soo is mede geraden
goedt vinden g'arresteert Geene den Winck
en boeckhouder S^r. Johannis Franken op te
dragen, voorders tot sergeanten Herman
Ruyghrok passeg^t = m^r. en Francois Scode
bergh opp^er. Chirurgijn tot Corp^l. = Jacob Louis
Joost Jorisse vrij burgers en Jan Baxij Sch
m^r. vant hospitael werdende den quarni
soenboeckhouder Dirck d'gheyn, en secret
Andries Oloffsz^en = van haer bedieninge
in d^o. Comp^e. tot noch gepresteert ontslag
en bedanckt, den eerst noemde van syn
luytenant^s = bedieningh, ende andere van
serg^t = schap, synde der halven in des eerst
plaetse tot vervanger gekoren, en
meerderheden stemmen verleent den onde
Coopm^n = Daniel van Vliet, en anders
voorgevallen. —

Ontrent den avondt comt den Capp^den = der
mardyckeren wederom van Cadoor, ber
berichtende dat des gouvern^rs = brieff met
sondere^en = beleefth^t = en gewoonl^en = compl
menten van syn hoogh^t = Sayfoedin wa
aengevaert, maer den ontw^t = op den
selven ten principaelen uytgestelt
werd^en = hadt syn hoogh^t = met dese bedijnige

Woorden —

Voorden voorde sted comp^e = dienige militaire officieren gestoorden —

worden den Capn. afgewaerdigt, dat het hem
seer aengenaem was geweest, dat den Ed.
gouvern. hem wegens de saecken van
Amboina indagtigh had gemaeckt, beloo,,
vende het selve niet te vergeeten ~~maer~~ gedienstig
ingedagtigh te houden.

Dinsdagh 28. do. smorgens vroegh comt den Tidoreesen
Conings gevolm. afgesant Salema
hier aent Casteel te verschijnen, met sigh
van Tidoor brengende den restant van
het gekogte en al lange van voorhenen
betaelde Cattoendt, en daer en boven nogh
82 kippen vant selve stoff te koop, gelijck
almede voor de Comp. aengenomen is,
werdende Salema in discoers bestraft
over de ondeugt van gemten prince,
en aengemaent om in toecomende
daer inne te voorsien, en vermits hij niet
en dede de groete van sijnen Coninck
aen den Ed. gouvern. hadt is hij insgel.
sonder 't een off 't ander compliment ver,,
derom vertrocken —

Woensdagh 29. do. niets van opmerckinge voorgevallen.

Donderdagh 30. do. smorgens ordinarij vergaderinge der ~~[illegible]~~
Justitie; dogh daer inne niets van bijsonder
belangh verhandelt —
snaer middaghs wordt berigt gedaen datter
een jonk op Tidoor was aengelandt, comen
van Mindanauw, den raedt wordt daer
omme bij den Ed. gouvern. vergadert
en eendragtelijck goet gevonden om den
Capn. der mardijckeren naer derwaerts
te committeren, ende sijn hoogheijt den
Coninck Saijfoedin, door den selven on,,
der minsaemelijck te doen bekent maecken
dat den eygenaer van do. jonck geleeden
hadt —

berigt van den jonq van
Mindanauw op Tidoor g'ar

rivaert om welcke redenen den Capp.n der mardyckeren naer derwaerts vertreckt

haer van hier souden luyden ende gevangen
haelen tegens wil en danck, naer derwen-
waerts vertrecken, en de voorders syn Hoog
indagtigh te maecken dat soodanige
vaertuygen volgens Contract met d' Ed.
Cornelis Speelman aengegaen, ende ten
aen en bij ons souden moeten gewesen
werden, en der halven gelieffde syn
Hoogh.t den selven geen haeven noch
ancker grondt te gunnen, maer deselve
terstont doen soecken, opdat wij alsdan
voorders daer mede, naer reeden en
billickh.t soodanigh als goedt gevonden
en geoordeelt sal werden tot gemeenen
best te gehoorden, souden mogen handelen;

Voorders indachte wesende syn Hoogh.t aen
te dienen dat haer Ed.e Hoogh Agtb.e tot
Bat.a, van hier hebben geeyschen een versen-
te doen van 3000 kippen bastlont, ende
niet tegenstaende van dat specie op Celebes
genoeghsaem souden becomen syn, soo wil
d' gen.e gouvern.r Ed.le geerne aen syn Hoogh.t
onderdanen den penningh gunnen, ende
van haer soecken gerieft te werden, indien
syn Hoogh.t sulcx goedt vondt, —

Soo mede vermits syn Hoogh.t sich jonghst hadt
verontschuldigen laeten, vermits hij niet
meer dan met een enckelde souba syn E
den gen.e gouvern.r hadt doen groeten!
dat syn Hoogh.t dan ook niet ~~[illegible]~~ de gelieffde
tot beleenagetinge op te neemen, aen
gesien zyn E, tselve niet en hadt connen
begrypen noch te vermercken de wijle nie-
mant bij der handt was geweest die syn E
dat selvige had connen explicqueren —

Vrydagh ult.o 8 =

	Vrydagh ult:mo d:o 's Voormiddaghs comt de Jong, waer van hier vooren gesprooken is, de goede van Tidoor ontsetten, tracht onder de eylen[?] de ternataense teede[?] te verwonden[?]
Seecker mindanau'se Jong op Tidoor aengeweest sijnde arriveert alhier[?]	maer op de stijn schoolen van het Casteel blijft sij leggen drijven, tot dat den fiscael ordere bekomen hebbende aen boordt quam en den Naghodda Sentiam Chinees soon van ternaten geboortigh met sigh aen landt bragt, werdende de Jong voorts binnen de rif onder Casteel gebouchseert[?], en door de dienaeren van justitie gewacht den raadt voorders hier over vergadert
wordt onsteeckende[?] g'arresteert	sijnde; ende deselve door den E: gouverneur voorgedragen wat met gemelte boodem ondernomen diende; is verstaen voor eerst en tot nader overlegh in arrest te houden, om eerst de grondige berigt te mogen erlangen, van welcken dijende gesijde boodem gekoght en nader herwaerts gebragt is, en wat participanten er al onder vermenght sijn —
	's namiddaghs komt den goegoegoe Illam[?], en Capp:n Laurt Roeti, binnen 't Casteel, doende versoek aen de E: gouverneur dat de boodem mogte gelargeert, en aen voor
De rijxgrooten van ternate comen binnen 't Casteel versoecken dat gesijde Jong mogte werden gelargeert	sz: Naghodda weederom overgelevert werden, doch worden afgeslagen, en alles tot de comste vanden koninck uytgestelt, voor soo veel aengaat de goederen van gemelte Nachodda waer mede sij haer voor dit mael te vreeden moesten en te vreeden houden en nader een wijle discoureerende doch niets van belang weederom keerden —

komt —

Maart 1679 = Malëyer Int Castteel Orangie — komt uijde de prauw van Kacquian en brengt een brieff van den Commandt aldaer, dogh niets van bijsondere inhoud.

Saturdagh Pmo = April smorgens wierden de politycque leeden door den Edle gouvern: wederom ontbooden en in consideratie gegeven, offmen voorsz: jonq niet en soude voor geconfisqueert houden, voor soo veel aengaet een ampart of 't goedeeren vanden Hindos soon bevonden, om sulcx denen hier voorden g'alligeert, off men nimmermeer dat men Edele voor een behoeve vanden koninck soude komen aen staen waer op dan eendragtelijk geslooten wierde en wierdt g'arresteert = de vast gest het voorsz: jonq hier aen't hooft te doen brengen, ende de goederen daer uyt int geheel stuck voor stuck onder behoorlijcke inventaris door de daer toe gestelde gecommitteerdens te ligten en in s'Comps: packhs: in bewaeringh genomen te werden, soo mede t geene de daer mede overgekomene nimdanae wederbalst gevoyde nachodda competeert, om in daer over nader gedisponeert te werden, soo als bevonden sal werden in redden en billickheyt te bestaen, t welck dan door den fiscael, bevelhouder hassel berghen geswooren clercq Amme volbragt en volgens goetvindinge en gegeven ordre vanden Edle gouvern: naergekomen is —

Besluyt om de goederen uyt gesoyde jonq onder behoorlijcke inventaris in s'Comps: packhs: te doen brengen

Cait Chila s'konincks allowadins — affgesant

afgesant verschijnt bij den gs: gouvern:r
ende gelijck met de rijcx grooten van
ternaten, als den gegoe Prins Alam
Cap:n laut Ratu, inden Singadie
van Macquian werdende den afge
sant voorsz: eerst afgevraeght wat
sijnen eysch was wegens den Coninck
van Batchian des selfs hoogh.t op den
Singadie van Macquian daer op door
den selven geantw:t is, dat hij volgens
last van den gs: gouvern:r, aen den
secretaris Andries Oloffsz: den geheele
saecke hadt bekent gemaeckt, die het
oock in geschrift hadt opgestelt waer
aen hij sich voor als noch refereerde
bestaende tgeene den secretaris hier
hadt opgestelt hier inne als —
Eerstel:k dat het door den Coninck —
van Batchian niet ontkent wordt
dat de verwoede vrouws persoon niet
naemen Macq:n niet vrij van slavernie
nie soude geweest sijn, insgelijcke
oock niet dat se aen den Cap:n laut
Ratu en voorsz: Singhadie vermaegt
schapt is, gelijck syn hoogh:t brieff aen
s:r gouvern:r bekent gevende, maer
syn hoogh:t hout staende, dat se naer
de oude Molux costuymen en inge:
vorder gewoontens in slavernie was
comen te vervallen, doordien sy met
haeren pol gen:t Candou die afcomst
tigh is van Sengerossa mani eras, ten
huysen

des Batchianschen Conings afgesant verschijnt bij de gs: met de ternataensche rijcx grooten bij den gs: gouverneur

geeft redenen bestaende waerom de vrouws persoon

huysen van den Capn= Lauwt Maydalaena
de welcke met de suster van des Coninx
getrouwt is, was gevlught, naer dat hy
bevoorens van haeren moeder in con-
cubinagie met voorsz= Capn= Candee was
geattrappt= en gestraft werdende, dien
volgens huys van den Capn= Lauwt
voorsz= gerekent en vergeleken
met huys van den Coninck soo dat
alle die geene die daer in komen
vlugten voor slaven werden aen
geslagen —

Ten anderen sustineerde syn Hoogh=
door't vervoeren van de Seeve vrouwe
grootelijcks geledeert en vongelijck
te zijn jae soodanigh dat syn koninc-
lycke respect daer door gekrenckt,
en hem door den Sengadie van Macqua
groote injurie aengedaen was, omme
hy deselve vrouwe sonder syn weten
en toestemminge vant landt met
sigh wegh gevoerdt heeft, daer hy sulcx
met een goedt woordt aen den Coninc
te verclaeren, genoeghsaem soude ver-
kregen gehadt hebben en daeromme
geen moyten ofte misnoegens ver-
oorsaeckt —

Ten derden verm:t meer gem:e vrouw
dan soodanigh tot kleyn agtinge van
zijn Hoogh:t= vervoert was, soo en be-
geerde hy ooch haer lijffs lossinge
geen betalinge aen te vaerden al

Waer —

maer seyt ook dat haere vrienden duysent
off meer Rijxd:s voor haer ligchaem wilde uijt
schieten, maer dat sy hem weder most
overgelevert werden —

Ten vierden de wijle de ingoegoegoe alam,
Capp:n Lauwt Reti ende verdere ternataense
rijcxgrooten met vriendschap en weder
sijdse goede vergenoeginge van sijn hoogh:t=
waren gescheyden, en verloff gekregen
hadden, om op Sallacy Sagoe naer hun dugh:s
believen te mogen doen cloppen, naer dat
sijn hoogh:t= 't weyglen en verwoorden van
meergem:te vrouwspersoon hadt bestaen,
sijnde gefaulten bij hun gehouden hebbende om
haer luyden daer van te verwittigen en
bekent maeken sijn misnoegen wegens
die saeke, en versoght hadt deselve weder
om te hebben, gelijck de rijcxgrooten voorsz:n
ook daer op beloften gedaen, om haer met
den marinjo naer de negorie en sijn hoogh:t=
te senden, doch en hebben hunne beloften
niet naergecomen, maer tot spijt van
zijn hoogh:t hunne wegh geschept sijn,
en daeromme en begeerde zijn hoogh:t
ook niet dat de saeke door off met voorsz:en=
rijcxgroote: soude afgehandelt werden voor
de komste vanden koninck amsterd:m=
ten waere met restitutie van gespr:te ende
vrouwe —

Ten vijfde: ingevalle sijn hoogh:t= haer met
minsaemheyt uyt han:den= van:= Sengadji van
macquian niet en konde weder bekomen,
dat hij als dan daer toe soodanige middelen
soude aenwenden als hem van doen gebleken
was, omme ook met dien sijn geleden hoon
te wreeken

Ten

te sien en laeten, stelde sijn hoogh.t nogtans
alles in het goetvinden en discretie vande H.r
Gouvern.r met hope datter togh yets soude
werden, het swaer het valt voor den koninck
om van een Sengadie g'affronteert te werden
voorts wierdt den Sengadie van Maquian
gevraegt wat sijn inbrengen daer tegens was
die niet anders dan een parthij snoode redenen
voorden dage haelde; al gevende te kennen den
Capp.n Lauwt desselfs broeder hier voor gedaen
vandat sij niet lijden nog dulden konden
dat yemandt van haeren bloede soo dadigh
voor een slavinne soude gehouden werden
en daeromme presenterende nogh maels
haer ligchaem te betaelen, niet tegenstaen-
hem wel bewust was wat de gewoonte
der vier Koningen in Moluccos is dit
wierdt soo menigh maelen gallegeert,
dat de H.r gouvern.r daer in eyndelijck een
walgin begonde krijgen, bestraffende den
Sengadie met seer sachtsinnige woorden
dat hij genoeghsaem van sigh selven voelde
en bekende een misslagh begaen te hebben
doch smijtende de schuldt daer van op den
goegoegoe Mousson, des Koninck allowa,
diens broeder, sulcx den Sengadie hem in de
saeke voor desselfs vertreck van Batchian
hadt te verstaen gegeven, onder vertrouwen
dat hij selve den Koninck synen broeder
soude aengedient hebben, de H.r gouvern.r
stelt de saeke onder het oordeel van den goegoe
Capp.n Lauwt en verdere ternataense
rijcxgroote:, met recommandatie dat
sij met bescheijdenth.t en niet naer gunst
off maeghschap soude te werck gaen sulcx
als tot de gemeene ruste en welvaert der
Moluccos behoorde: welcke sij ook onder
het afscheijdt neemen goedtwillig aenge-
nomen

antwoordt vanden Senghadie van Maquian ende ternataensche rijcxgrooten op het voorgeven vanden Batchiansen afgesant

nomen en belooft hebben te doen, ende
ons naergenoemde besluyt, haer goedt
vindinge te communiceeren —

Sondags 2e do. Smorgens vroegh komt den Capn. der
Mardijckeren wederom van Tidoor, groet
ende den heer Gouvern. wegens zyn
Hoogh. met verscheyde complimenten,
als vrouwe huldigingen dat hij d' Heer
Gouvern. jongst met den simpele
chouba had laten groeten, hebbende hij uyt
een goede meeninge en naer de molucx
costuyme had gedaen, te meer omdat
hij syn E. hoogh. achtende, ende voor
synen goeden vriendt erkende; bysonder
deren vermits syn E. gerne saeken
voor hem verborgen hiedt 't welcke een
bij souder keen wercken van een waere
en oprechten vriendt was, versoeken
dat daer bij mogte gecontinueert werden
ende belangende het mindanaunse
vaertuygh, verklaerde syn hoogh.
den nachoda daer van niet gesien
mogte gesprooken te hebben, veel min
eenige brieven ontfangen ofte yets
dat tot eenige correspondentie soude
strecken, hebbende gemelte vaer
tuygh pas twee a drie uyren daer ten
ancker gelegen, onderwyle dat den
nachoda syne vrienden die 't geleedes
jaer van Ternaten waeren gevlucht
had besocht biddende datter op Ternaten
ondersoek soude werden gedaen off
sulcke de waerheyt niet en was, ende dat
hem dan wederom tot gerustheyt bescheyt
mogte toecomen bedanckende d' Heer Gouvern. dat syn
Hoogh.

den Capn. der mardyckeren
coemt van tidoor en doet
syn rapport

hoogh.t aen het Contract met d'E.e Cornelis
Speelman aengegaen, hadt hij soude ge-
dencken, wesende syn hoogh.t daer in
seer wel begemaet, ende niet onbekent
sijnde hoe verre hij sigh met de verde-
delingen soude mogen inwickelen.

Aengaende het landt daerinne scheen
syn hoogh.t een goet behagen genomen
te hebben dat den Coningh aen hem en sy
hij onderdanen gegunt wordt, wenschende
datter maer hooger dycke waere gedaen,
op dat hij het soo danigh soude konnen
verdeelen, dat een yder wat kreegh, en
den eenen op den anderen niet en hadde
te murmureeren oft jaloers zyn —

Onder anderen versoght syn hoogh.t mede
niet te absolveeren, om weynigh bosch
niet tegenstaende hij jegenwoordige
als in een gerust en stilen haven oft
en binnen wateren, onder beschermingh
vande Comp.s lage, en daeromme, dan
ook niet van nooden en hadde met ymant
van buyten vrindtschap te onderhouden,
nogte sigh daer aen gelegen te laeten syn

Heeden is den Capp.n der Macdyckeren wat
mede overgecomen des jongen Tidorse
koninckx afgesant Caboulo om eenige
kleeden te koopen, verschijnende mede
de bij den S.r gouvern.r om syn wegen
sijnde hier te groeten en het Complim.t
af te leggen soude yets anders te spreken
vertreckende met diergelycke Complim.t
s'naer middaghs wederom naer dat den
[illegible] op beyde hooghedens gesont-
heyt int ronde gedroncken was —

Den

Den Macquiansen Sengadie comt bij d' Hr gouvern:r

Den Sengadie van Macquian komt
mede tegens den avondt binnen den
Hr gouvern:r aendienende hoe hij door
de vernatadensche rijcks grooten gecon-
demn:t was, om de doghter van Bat-
chian verworde vrouwe wederom
te restitueeren en nader der naerts
te brengen, t welck hem swaer scheen te
vallen, en daerom niet hij selve
verdient aenstelde schimpende op den
koningh van Batchian, en dat hij ook
op hem nogh veel soude hebben te pre-
tenderen over t volck van Macquian,
die tegenwoordigh onder sijn gebiedt
woonagtigh zijn &ca. dogh over de-
ze landen wordt den selven door d' Hr
gouvern:r met minsaemst en sagtsin-
nighst berispt ende onderwesen, mitsg:
te gemoet gevoert dat de E Comp:e
alsoo wel den koninck van Batchian
als yemandt anders in rechten en bil-
lyckst soude tragten te mainteneeren
en staende houden soo dat hij sijns kinderen
vermogentheden halven, van niemandt geen
affronten en hoefde te dulden, welcke
den Senghadie van sijn voorneemen deedt
op te houden beginnende den Hr gouvern:r
met beleefth:t te versoecken dat er Com-
pangies wegen aen den coninck van
Batchian soude geschr:n worden een
recommandatie brieffie omdat geen
vrouwe persoon gerestitueert sijnde
geen leet soude geschieden off aengedaen
mogen werden welcke d' Hr gouvern:r
beloofde, is ook aengenomen heeft te
vullendoen —

deselfs versoek —

Maendagh 3:e do

254 April 1679 = Maleÿe Int Casteel Orangie —

Maendag 3e do = Hebben s'naermiddaghs de gewoonlycke uyt=treckende borgerlycke comp:en mede als de militie op, en doen parade naer dat hun bevoorens d'nieuwe gekoorende officieren voor gestelt syn

Dinsdagh 4e do = den capp:tn der Mardyckers vertrect wederom volgens s'Koninckx Sayfoedins schoot naer Tidoor —

den Sengadie van Macquian ende den Batchiaschen afgesant Caitchila verschynen beyde bij den h:r gouvern:r om haeren afscheyt te nemen, synde gem:te afgesant, bevoorens door zyn E:t in stilligh:t soo weynigh niet de waer geseydt, alsdat men in verscheyde dingen syn m:ts groote hoogmoedt en laet dunckent en wellen had gespeurt by sonderl:e doen de koninck van Ternaten by hem Jongst te gast was geweest, en naer syn humeur resoluyt sonder eenigh agterdencken vrolyck als wanneer ook gebeurt is dat synen heer tot verwyt van den koninck van Ternaten hadde weten uyten, ick ben die geene die koningen wel soude konnen leeren hoedanigh sy haer soude gedraegen &c:a waer over syn hoogh:t amsterd:m niet weynigh misnoeght ende daerom mede ook stilletiens deurgegaen was, sonder hem af=scheyt te nemen, behalven nogh meer andere dingen, ende groote correspondentie die die met den Tidoorees gehouden wierdt, tot jalousie der Ternatanen were ende hem gelast geweest voor synen heere niet verborgen te houden, op dat hij vrylyck mogte dencken dat het hem betaelt soude geschiet werden, indien s'comp:s aern dat niet en belette, ende derhalven was het naer so tydt met groote verdigementen

den afgesandt van Batchian en Sengadie van Macquian komen bij d'h:r gouv:r en neemen hun afscheyt

teget

regt versproken, bevondende zynen Ed:e
selver weldencken wat maght hy wegens
den ternataen hadt, deen afgesant heeft hier
op niets bysonders g'antw:t = oordeelende
niet te min dat synen koninck genoegh
saeme vermogens was omde geschey-
vrouwe in questie uyt handen vanden
Senghadie te ontweldigen, maer de-
wyle sy: E: alles met minsaemheyt hadt
(haer over) versocht, was het niet van nooden om //
harnassen ~~[illegible]~~ aen te trecken —
bedanckende den E: gouvern:r wegens
zynen koninck voor de behulpsaem-
heyt, reyckinge, vertreckende des
namiddaghs met brieven voorden
koninck en Command:t Swelle lyn die-
nende dat voorden koninck, Ende ter:e
tot adverteeren hoedanigh de saecken
waeromme Caitchila naer ternaten gesonden
was, alsiet ten eynde geloopen hadt —
den Senghadie voorsz:n versoght nogh maer
voorschryvens aenden koninck wegens
voorn:e vrouwe, tgeene hem nogh tenoos
weder toegeseyt is, hebbende den Seng-
hadie in tegenwoordigh:t van voorsz:n
afgesant, soo spoedigh als deselve op
Macquian gekomen synde, de prauw
klaer te doen maecken, en op eenigen vrois
persoon daer mede naer Batchian aff
te senden naer dat bevoorens van hier
de g'eyste en hem toegeseyde recomman-
datie brieffie soude bekomen hebben,
waer mede beyde hun afscheyt namen
en reys vorderde —

savonts naert gebedt compareerde inde
vergaderinge den luytenant der Mardijckers

met

met naemen Baltasar Credja die / hooge
om ontslaginge van sijnen dienst had versog
ende hem ook in absentie van d'h:r gouvern
door den raadt bij provisie toegestaen is,
niet tegenstaende geene redenen en alle
gedaen waeromme sulx deedt, doch wer-
dende doen maels, ooch wel gepresumt dat hij
niet sijnen Capp:n niet en conde accorde-
nogte in geen goedt verstandt met deselve
overeengeraecken, twelcke door d'h:r gouvern
naeder ondervraegt sijnde, heeft den selve
een ronde verclaeringe gedaen, dat hij se
om ontslaginge had versoght uyt vrese
voor des Capp:n haet, doch jegenwoordigh sijn
dienst de novo foreseen werende, onder protest
van g'mainl:t te worden, twelck hem
geconsent:t is ende in alle billickheijt haer
rekeninge toegeseght mits tracterende
zijn dienst ontrent de Comp:e getrouwe-
en neerstel:n waer te nemen — —

den luijtenant der mardijckers wederom in sijn bedieninge gestelt en bevestiget

Woensd:a 5:e d:o Arriv:t d'andere Chialoup van onse borger
koopman pieter Cidessen van mindanauw
brengt een Compliment brieff vande Capp:n
Lauwt off radja Conday waer uyt onder an-
deren mede comt te blijcken dat den selve
met sijnen broeder den koninck soo min
dan in verwijderinge sijn, schijnende de
koningh daerom deselfs vaertuygh ook
niet naer heeren te willen laten keeren
waeromme de betaelinge vande gevolde
hondert Rijx: door den nachodda Isson, va
d'radja van den Capp:n Lauwt, noch ver-
agterden bleeff —

d'Chialoup vanden borger Coopman pieter Cydessen arriveert van mindanauw

Ter voorsz: Chialoup ontfingen mede
verscheyde brieven van manado als
van den Command:t aldaer dirck pieters

met

brieven ontfangen van manado etca=

met noch eenige bij laegende brieven den van
koningen van gorontalo en limbotto, werde
deneder mede beneffens van den commandant
bericht gedaen van wegen den schoolmr:
francisco en corpl: Ruben bodon, wegens
hare verrigtinge op de negrie en cattingola,
d'welcke voor desen den gouvern: om een
schoolmr: gebeden en sugt hebben gehadt,
om in het cristelycke geloove onderweesen
te werden, maer schijnende nu door de
gorontaloders niet alleen gedreygt maer
ook genoodsaeckt gedwongen te sijn om
van haere resolutie te scheiden. —
den prins Maccadompius broeder van
den koninck van bolaan, anders ook genoemt
koninck van amouran gent: was genegen
gen geweest om sigh met sijn volck op
amouran te nederte setten, maer de
manadosche boden, hebben sulcx geen
sints willen toestaen, uyt vreese van
datter eenige van haer volcq sigh mede
woon naer derwaerts soude begeven, be-
luyten voorschr: twee broeders continu-
eerde de oude questie, wesende noch onlangs
eenige persoonen van den koninck bij Mac-
cadompius overgeloopen, d'manadosche rooffeders
~~hoofden~~ ~~en~~ alhier wesende hebben ook een
verbodt gedaen datter niemandt van
haere volckeren uyt de negorie soude
mogen vertrecken sonder kennisse van den
commandt: aldaer —

Voor den Gorgorgo Jacob Tontuku vas
tagoulanda was aldaer bericht gedaen,
hoe de koningen van chiau tamboccan,
etca: de hartneckige volckeren van
limau hadden belegert en omsingelt —

Donderd: 6 do:

Donderd:en 6:e d:o 's morgens comt den Capp:en der Mardijc-
kers Meddram van Tidoor rapport doen

komt den Capp:en der mardij-
kers van Tidoor

sijn hoogh:t selve 's morgens te zijn vermits
de heer gouvern:r den Hindos Sountiam
ontrangst van Mindanaus gecomen,
volgens sijn hoogh:ts begeerte had laten
ondervragen off hij ook eenige brieven
off yets anders voor hem van Mindanao
had gebragt waerinne den Capp:en een
kleene misslagh heeft begaen, vermits
sijn last off boodtschap niet prompt na
gecomen heeft, als wesende hem door
de heer gouvern:r aenbevoolen aen sijn hoog-
t selve boodtschap als hier onder volgt
te doen, dat sijn E geen de minste sus-
pitie off miswertrouwen van sijn
hoogh:t en hadt, maer dat de wederkom-
minge van den Hindos Sountjam we
geschiedt om dat hij 't verleden jaer
sonder onse bewilliginge en alsoo ge-
noegsaem tegens danck van hier na
Mindanaus was vertrocken en dat
ter jegenwoordighe ondersoeck van
daen is geworden is op sijn hoogh:ts ver-
ligte versoeck geschiedt, wensende
sijn hoogh:t voorders dat hem altijdt in
wanneer eenige swarigheeden voor-
quamen kennisse van de saecke mag
gedaen werden op dat sijn meeninge
en besluyt dien aengaende soude mo-
verklaeren, en de heer gouvern:r (indi-
en het hem off sijn ryckx aenginge) volk-
men bescheydt laten te comen op
met sijn hoogh:t int soude gehandelt
werden

werden, als ten tyde vande g[ewese]n Commandeur
van Voorst, was geschiedt, sustineerende
dodemaels tegenwoordigen beschuldigt wijs
soo mede dat wel indachtigh was te de
in de g[ewese]n gouvern[eu]r aengem hadt geso[?]
nae de grooten vant landt waeren
seer langhsaem geweest in het prepareren
van haere koorn, by sonderl[in]g soo Speel
den het contract met de g[ewese]n Cornelis Speel
man gemaeckt geduyrigh in syne ge
dachten, tracterende niet anders als om
geld nae te komen, mydes dat hy ten
tyde als wel gem[elte] heer Speelman in
syn Hoogh[eid]s fortresse was geweest,
van syn E een stuck wit papier hadt
g'eyst, tgeene hy ook verkregen hebt,
met schrift daer op ende t selve tegen
woordigh als een reliquie bewaerde —

...es ouden Lidoor[?] sedes — Coninck soght vande heer Speelman seeker reliquie in bewaringe te geeven

Vrydagh 7 d[it]o Savonts naer gedaen staet van vergaderinge binnen den mixten borger Cornelis Pietersz presenteerende syn dienst als cassar m[eeste]r, sonder loon off tractem[en]t nae te neemen, ende daer beneevens alle de oncosten, tot reparatie vande cassar noodigh, buyten de Comp[agni]e te draegen mits dat hem ende[r] gepermitt[ee]rt werdt, ende biel[?] nae syn believen te mogen tappen beneevens een yeder die daer omme soude versoecken, waer op geletet werdende; is geen geconsenteert, bij sonder [illegible] den p[redicant]o cassar m[eeste]r Jacob Hendricksz dagel[ijk]s dronckeschap[?] loopt ende nergens naer om siet behalve

Cornelis Pietersz pagter der stercke dranken alhier tot cassarm[eeste]r gestelt

dat men

dat men voordesen den gegaene versoen,
daertoe hebt moeten houden, sonder egter de
de minste voordeelen van te trecken, twelck
hier mede nu uytgewonnen sal zijn —
Item dewijlt den vaert der ternatanen alle
sins schadelyck is ende dien volgende het
geeoght en by ons g'arresteerde vaertuyg
ondienstigh, is verstaen t'selve vant hoorn
werck te ligten om nu daer naer bequa
gemaeckt en tot steden en hout haelen ge
bruyckt te werden —

Saturdagh 8e d° = vermits de sergyeant en diverse klagten en
den soldaet Philip Hansen wegens desselfs
ter oordelen sergt = command = Migiel Gijs
sijn gedaen, is goet gevonden den selven van
Macquian en desselfs commando aldaer
te ligten, mitsgaders tot nader ordre dien plaets
te bekleeden met den pre = sergt = Hendrick
mencke, den persoon van miguel daer en ge
leden —

Sondagh 9e d° = niets van opmerckinge voorgevallen

Maendagh 10e d° = 's naermiddaghs woordt den capitein = der mar
dyckeren naer tewaerden gesonden, om
te vernemen wat de naem van den quoffa
Wamicta of Meauwas, om den selven te kennen
gelyck de sre = gouverneur = met den pa
bevoorens overgeleyt was, met den pre = ge
lyuwaet den d° = Giavony ende nu dit ons bassta
halve smalle te sheden ende met den
vaendrich Macaxini met vier mar
keren naer derwaerts te senden tot ontdec
nisse van desselfs goedt outgaen en handt
kinge aenden sergt = Jan Lodewycksen
ons verdere verdacke voetgedaen
bevonden is om de selve te volgelegen to
admissinge

April 1679 = Maleyo: Int Casteel Orangie

aenwijsinge der nagelboomen die de-
nogh in wesen mogten zijn, hebben
voorsz.en vaendrigh en mardyckeren
p.o d'Chialoup van ons borger Coopman
Pieter Ciddesse tot uytroijen der voorsz.
specerij boomen naer derwaerts staen
gesonden te werden, dogh soo als den Capp.n
in het Ternataensche quartier quaem
ontmoeten hem seeker amboinees met
naemen . . . . die in Soninckx
hoff niet een myle langh als sleuteldra-
ger is gebruyckt de welcke hen verseekerde,
derom keerende als de Ternataenen op de
Bassar als dede aen het loopen gewest souden
nogtans te weeten hoedanigh off om wellke
redenen, bij den goegoegoe Alam gecomen
sijnde heeft aldaer getracht te weeten waer
uyt soodanigen tumult ontstaen was
dogh creegh geen ander bescheijdt, als dat de
een praeuw gecomen was met [illegible]
en dat sy daeromme soo geloopen hadden, wie
d'selve daer bij soude zijn, maer den Capp.n
indagtigh werdende t geene hem door
seeker Ternataensche vrouwe des [illegible]
nachts bekent gemaeckt wierdt, van dat
ter in t [illegible] geruchten waeren ge-
loopen, als dat de Comp.e al het geschut
van hun soude doen affhaelen en binnen
t Casteel brengen laeten, t welck den
goegoegoe mede aengedient hadde en
met reeden gepresumt.e dat dit loopen
daerdoor veroorsaeckt was derhalven gaff
den goegoegoe voorsz.en strax ordre
om geen.e sleuteldrager te apprehenderen
en in gevangenisse brengen, omme [illegible]
gedaen

ontmoetinge van den Capp.n der mardyckeren in het Ternataensche quartier

gedaen ende daerover daer over nader in deli
gestraft te werden —

Dinsdagh 11e do = niets voorgevallen —

Woensdagh 12e do = Vermits dagelyckse klagten en ongemack
lyckheden met de huyshoudinge van
den hindetse minister Paulus Bruyn, is
savonts naer gebodt verstaen den gere
solveert den selven door een wyle
met een musquet te versien en als schilt
waght en toght laeten doen om mede
selven daer door wat te temmen en
tot bedaeren te brengen soo veel doen
sal connen syn —

Donderd. 13e do = de Chialoups van de Vrijborgers Cornelis
Pieterse en Jan Libbes strecken na
Wyt. Taffoorij onder ende ende terna
taensche rycx grooten geleyde bysijnde
contenteert, om van daer Cocus nooten te
haelen, met des laetst noemdes vaer
tuygh vertrack mede voorsz. Vaendr.
en Mardyckers om te en dynder als hier
vooren gesegt is, op Wyt. Meau in
passant aen lant geset te worden —

twee borger Chialoupen ver trecken na de Wylandt Taffoory —

Savonts naert gebodt is op Chialoup der
Mindanauwers de welcke p.e. boven
gem. Jonq van den Ternataensche en
Nachodda Soutjam met eenige kleden
van syn en Cadjangh overgekomen syn
geleght en goet gevonden haer voorsz.
goederen wederom te gaen te doen
mits synde bewesende de goederen van
Nachodda, tot nader ordre in 's Comps.
packhuys in bewaringe genomen
geworden —

Chialoup van de mindanauwers Jonq van den nachodda Soutiam overgecomen toegestaen

Den

April 1679 = Maleije Int Casteel Orangie

den goegoegoe prins alam vertrockt mede nade Sando om darbeyde aen de groote kerkor, die aldaer te ... vanden koninck soude gemaeckt werden, aen te ... en daer mede ... sigh vandaer ... aen te brengen

Vrydagh 14:^{di} d:^o des voormiddaghs wierde drie Canon schooten agter ... gehoort kort daer aen een schip met de vlagh van boven vernoomen synde het Jaght den Sampson, die ontrent twee uyren hier ter ... arriveerde wel en behouden met goede en aengename tydinge vande verovering van ... limauwers en ... oock ... wat tot sonderlinge ... het ... van den Capp:^{tn} Cornelis Swedrio, wiens doode lighaem ... voorsz:^n Jaght mede herw:^{ts} gebragt is ... voorts op en ontrent het eylandt Sangij voorgevallen is, mits gaders hoedanigh d' ... onder ... vande Comp:^e hebben ... salueyt de dagelijckse aenteyckeningh ende het rapport vanden onder coopman daniel van Vliet om standelijcke ... zijn ... hierinne mede werdt g' insereert en luyt als volgt —

arriveren van t jaght de Samson van Sangij —

het rapport van het voorgevallen aldaer door den onder coopman daniel van Vliet overgelevert —

Journael

Int Jacht d' Sampson.

Anno 1679 —

Journael ofte Dagelycxe voorvallen aengeteekent door den Onderkoopman Daniel van Vliet, op de Voyagie van Ternaten naer 't Eylandt Sangij de bay Pittay &ca onder 't beleyt vanden E: Manhaften Captn Cornelis Swelis —

Maert den 21.e do = Naer genomen afscheyt vande E: Heer Gouvr Robbertus Padtbrugge ende verdere vrienden soo sijn wij tegens den avond met den toe chialoup aen het Jagt de Sampson gecom geaccompagneert vande mons.rs Droost Toffangh en Jan Francken, sulcx naer ge daene monsteringh met een glaesie te nuttigen en op het goet succes deser commissie eens ongedroncken hebbende sijn voornoemde mons.rs van boort gestee ken, en naer 't Jagt d' Experiment ge= vaeren soodat wij —

afscheyt van.de E: H.r gouvern.r en gaen naer boordt —

22 do = S'morgens int aenbreken vanden dagh aen bedt ligtende, in Compagnie vande Jagten Experiment, Amsterdam ende Chialoup d' Eendracht, met het Jagt de Sampson, onder seijl gegaen dogh door slap pe wint en contrarie stroomen met commende werden gedwongen voor een tydt ten ancker maer tegens de middagh met een Suydelycke wint t'seijl weer gelicht hebbende bevonden ons met het ondergaen vande son de oosthoek Hiery W $\frac{1}{3}$ N: 1 9 m ende N:W: hoek van Hoelo N $\frac{1}{2}$ W 2½ m van ons te hebben voorts sijn wij met den N:N:O: wint de gehele nagt beseijlt geweest met een labbere coelte te laveren onderwijle beraemde en stelde de volgen de seijlaes orders en seijnbrieff op 't pampier, die dan ooke op

Lichten ancker en komen s'avonts ontrent hier —

23 do

Maart 1679 = Is = als voorden de resp. de twee gesaghebberen van beede gemelte schepen, als Jagt de Sampson geroepen hebbende voorgelesen, so sijnde is gesameltlijcken yder den last hebbende gegeven luydende als volgt —

Ontfangen een Zeylaes ordere van Maleyo naer Sangij te stevene —

Zeÿlaes Ordere Instructie en Zeynbrieff vande Jaghten — Sampson Expedm^t Amsterdam ende Chialoup den Eendraght — waer naer haer de Overheeden Int Seylen vande Reede Ternaten na Sangi totde bay Pittaÿ sullen hebben te reguleeren —

Inleydinge —

Achtervolgende de goede intentie vanden E: Heer Robbertus Padtbrugge Gouvern^r ende directeur der Moluccos etc^a uitgegeven staet, soo is goedgevonden ende daer toe gekoren, tot uytvoeringe van sijn E. gewigtige dessijnen den E manhaften Captn Cornelis Swerius, die dan tot begin in volvoeringe sijnde E Commissie naer Sjiauw, Sangij, de manadoka^{es} bevolgens schuldige plicht tot regelement van beede gemelte schepen t naervolgende is bevolende —

1

Eerstelijcken sal het Jagt de Sampson daer den E Capp^{tein} Cornelis Swerius op is, de vlagge vande groote stenge voeren en als prins van staet beroepen en sullen de volgen personen dusdanigh haer rangh daerin hebben —

den Cap^{tn} Cornelis Swerius prins —
Jacob Lieuus — — — Schipp^r opde sampson
Jan maertensz Meeuw — d^o op de Expedient
daniel van Vliet — — Onder Coopman
Jan dircksz — — p^e Schipp^r opt Jagt Amsterdam
Carsten maertensz gesaghebber op Chialoup de Eendraght —

ende al dyende sal niemandt door hooghdringende noodt, gemelte vlagge voor der voor by loopen, omme alsoo gestadigh by denanderen te mogen blyven, t welck een yder van voorgenoemde schepen wel serieuselyck gerecommandeert blyft —

2

hoedanigh met drie Jachten en een Chialoep sullen seylen —

Soo sal in vervolgh t Jacht d'Eendracht (?) op de rechter vleugel weynigh ter syde achterwaerts ongevaer een cleyne gootelinghschoot vande vlagge man seylen, wyders t Jacht Amsterdam sigh in conformite aen backboort syde en soo tevens goede acht op den anderen nemende

3

Insgelycks sal de Chialoup den Eendracht geduyrende dese voyagie ongevaerlyk gootelinghs schoot recht voor uyt seylen, omme by klippen, gronden en onbekende drooghtens, als andere extremiteyten van zee nooden, gewaer wordende soo by dagh als by nacht en sulcx aende vlagge voorder bekent te maecken

d' Chialoep den Eendraght sal geduiren de voyage voor uytseylen om by drooghtens &c.a te waerschouwen —

des daeghs sal dit gemaeckelyckst by alle de drie schepen konnen gesien werden, t en dyende van yder schip sorgh vuldighlyk sal dienen uyt gestecken, maer snachs kandit met een light achter aende vlagge te hangen, en een canon te doen daer die vande Chialoep voorn.t wel prompt tee.n sullen hebben op te letten) sal be-zeynen —

4

goede uytsicht op de vier bodems —

Ingevolgen moet dan als hier boven is gesegt, op de vier bodems goede uytsicht genoomen worden, ten dyende int seylen off by stilte den een den anderen geen ongemacken komen aen te brengen —

Ende wanneer wij 't in buytende wal in
openbaere zee zullen gecomen zijn, ende die
aldaer van de eene bodem 't eerst weder
landt sal sien sal de prince vlagge van
agteren, ende geen van vooren laeten
wayen —

die eerst landt sal sien

tebetteeckenen —

6

En soo wanneer weder en wint sal toelaeten,
sal een yder traghten de hoek van gilolo
te genaecken om soo langhs de kust van
halmahera ofte batsjchina tot de hoek
van Laloda te komen, van daer vervolgens
naer gelegentheijt des tyts voorts teeckende
Sangij te komen besteevenden, en soo in de
baay van Tabukan, wesende even benoorden
ofte besuyden Loemaun alwaer goede
ancker grout en wel te leggen is
(onder weyen gebruyckende goede scherpe
manschap) gesamentl.en ten ancker komen
sult, vervolgens aldaer nadere order
vanden Capiteyn Cornelis Swerius —
afwagten —

oversteeckende van

Loloda naer Sangij

7

Wanneer de roode vlagge (door gebreck
van een witte d.o) vant Jagt de Samp-
son van agteren sal wayen soo sullen
de respective schippers der Jaghten de
experiment en Amsterdam mitsgaders
den gesagh hebber op de Chialoup d' Weragt
haer aenstonts aen voorn. Jagt d' Sampson
vervoegen, ten eynde den dienst van
d' Comp.e naer voorval en gelegentheijt
des tyts, te helpen beraden —

Zijn met de roode vlag
om de overheeden van
dese bodems aen den
Admiraal te hebben,

8

Ende bij aldien den Capiteyn Cornelis Swe-
rius begeerig sal zijn den schipper Jan
Maertensen Meuws op de experiment
aent Jagt de Sampson te hebben, sal

Zijn om de schipper
vand Experement
en die vand Chialoep

aenden admiraal te hebben —

sulcx met een geschut ende vlaggestock van agteren, ende en geslagen [illegible] van de Chialoup een aendracht met de geruch van voeren bereyt en geschieden comen werden —

9

hoedanigh te saemen Int wenden by dagh als bij naghte mal=cander te myden —

Dogh wanneer men sal moeten wenden, dat assamen in desse voyagie veelmaels staet te geschieden, off sulcx door nootsaeckelyckheyt sal behooren, bij dagh gebeu=rende, sal de voor vlaght bij den vlagge voorde ondernomen en gevoeghelycken bij de andere schepen komen werden gesien dogh bij naght geschiedende soo sal er bij hem een canonschoot gedaen en daer wordt een vuyr agter op ge=hangen werden om soo met den anderen overgelycke bough en coers te zeylen, dogh int wenden synde sal yder een vuyr op gelycke plaets op steecken omme malcander te beter te komen sien en myden, dit wordt verstaen bij donker tranadigh off quaet weer soo lange maer int wenden sullen syn —

10

deen off dandere in ongelegenth. geraec kende malkander alle behulp te bethoon

muytcrye ofte twee spalt ontwaer wer dende —

Dogh off het quam te gebeuren dat eenige van voorengemelde vier bodems in noot geval t zy bij storm off andere toe vallen in ongelegentheyt en brecken van rontholt, zeylen leckagie etc. quam te vervallen, sal sulcx met twee canonschooten kort op den anderen betrecken, waer af den wacht hebbende van de andere schepen, en ooc gesamentlyck alle de bevrinden sullen aenwenden omme den inde noot wesende behulpig te zyn, en van sulcx gesport off gesien te hebben aenstonts op hem af komen

dogh

dogh des snaghts geduurende moeten tegen
voorsz Canon schooten en vuur inde
mars voeren —

11

Ende off (gheviel (twelck Godt genadelijck
vergoeden wil) dat yemanden van
voorsz vier bodems eenigh verraedt in
muyt ofte muyterye 't zy bij dage ofte
bij naghte tegens de presente gesagh

thimult en twee-dracht —

hebbers ofte int schip hadde, ofte traghte
int werck te stellen, sal sulcx wanneer
het uytbreekt bij dage met een canon
schoot ende houw van agteren dogh bij
naghte eenen met vuyeren [illegible]
int voorwant op te gangen, bekent
werden —

12

Vorders sij u luyden als hooft officieren
een yder op syn schip gecommandeert
en serieuselijck aenbevoolen selfs goet
de voorganger te zijn, ten eynde de
minderen daer door en gestigtigt werden
en wat aen dese voorgeschreve orde

eynde der Seynbrieff

mogte komen te gebreecken die dan
ook maer naer de gelegentheyt des tydts
soo is opgestelt, refererende ons wyders
aende generalen artyculbrieff van
d'E Compe waeraen een yder volgens
eer en eedt verbonden is. Hier mede
ul dan al bevelende den voorspoedi
tyge weldaden, ben ende blyve,
onderstondt ul Ed altesaemen gene,
gen vriendt, was geteekent
Cornelis Swerius ter zyde stondt int
Jacht de Sampson den 22en maart 1679

24 do. 's ogtens met opcomen vande son
wiert de west ende hoek van Ternata
Z ½ O: 5 a 6 mijlen ende de W hoek van
gilolo Z:O: ten O: ¼ Z: 3 mijl synde
1½ mijl buyten de wal gepeijlt te zijn
voor middaghs dreven we meest in stilte
maer snaermiddaghs het luggie noorde
ende de veranderende met lawede, sulx
met sons ondergangh den bergh van
gamaknorre N.O. ½ O. ende de Oost hoek
van Ternata Z: ten O: 5 mijl synde
¾ mijl buyten de wal waeren alhier
vertoont hem de wal met witte
roode plecken inde voornaght het
luggie, Oost de coers N.N.W. bijde wind
over, ende inde nanaght een variabel
wint uyt alle boegen, en harden regen
hielden voorts Noorde naen

Stuyrluyds gedoent

25 do. 's morgens met sons opganck peylde
de Oost hoek van Ternaeten Z.O: 10
a 11 mylen, ende den bergh van gamma
knorra O ½ N, ook de hoek tanjong
gij N ten O ½ oost de 5 mylen van
ons synde 1½ mijl buyten de wal
het luggie a dato Z Z: W: met goede
weer hielden Noorden aen, 's voormid
daghs stilletiens doch op de naermidd
de wint west de [illegible] coerste
de coers N: ten W: saveonts met sons
ondergangh liep de wint Oostelyck
hielden al Noorden ten Westen aen
peylde den bergh van Ternata Z ½ W
16 mylen ende den bergh van gamma
knorra Z Z: O ⅛ zuyde ende de N: hoek

Bruystlaers werck

van Tangasongy N:O: en O 1¼ mylen
zynde ½ myl buyten de Wal: inde voor
nacht de wint Z: O: labbder coelt de bevonden
altyde dat de stroom om de Noort lix
wyders inde nadnacht het luyjer Oost de
en Coers als vooren —

Sondagh den 26 = 's morgens stilletjes gesten met sons
opganck de N: hoek van Loloda Z: O:
2½ myl en t eylantie selauw O: Z O 1/30
een myl van ons, hielden het N W: over
nadat de middagh de wint N: en O:
labbder coelte, de coers N.W: en W:
bij de wint over savonts met sonnen
ondergaenck peylde de hoek van Loloda
Z: O: en Z: 5 a 6 mylen ende N: hoek
van de eylanden soa N:O: ½ O: 6 mylen
de geheele nacht de wint N: O: en N
bramsejles coelte de coers N: W: sdient
doen by de wint op soo dat we op desen

als boven

dagh conform de ordre vanden Ed.len heer
gouvern.r Robbertus Padtbrugge —
omme soo veel mogel.e sal syn van
hier naer Sangy over te steken de

Overheeden komen aenboort beraemen een Resolutie —

schippers aen boordt ontbooden hebben
is de volgende resolutie door haer daer
van gemaeckt en ondertekent

Den E manhaften Capt.n Cornelis
Svedrus, de respective schippers vande
Jachten Expeditent Amsterdam
ende gesagebber vande Chialoup den
Eendracht aen boort geschynt hebbende
is haer gesamentlycken voorgehouden,
alsoo volgens d'ordre vand. E heer gouvern.r
Robbertus Padtbrug

Robbertus Padtbrugge, wanneer tot ontrent
Toloda gecomen sullen zyn alwaer wij ons
nu al beschaemen bevinden off het geraedtsaemst
sal zyn met dese gewenste voortganck van
hier over te steecken, en met de beste coers
naer Sangij te seylen, dogh de wijle op de va-
riable winden in dese tijdt des Jaers alhier
geen vaste coers te stellen is, hoedanigh
ons daer inne te dragen —

wort vast gestelt — van Toloda nae Sangi over te steeken

Soo door haer Edelen, naer over en weeder ende(?)
naukeurigh in acht genomen, wat ten meesten
dienste van de Comp:e en bevorderinge deser
Voijagie magh strecken, vast gestelt en geres-
solveert met den N: W: coers en oosten wint
van Toloda voorschreven naer Sangi over
te steecken, onderwylen alle sorghvuldige
Zeemanschappen te gebruycken aldus ge-
daen en vast gestelt Int Jacht de Samp-
son den 26en Maart Ao 1679: Was geteekent
J: Livius, Jan Meuw, P Walboom, Carsten
Maertense, P: Stuppert: —

gewenste voortganck met een N:W: wint

27en do 'smorgens met sons opganck peijlde wij
het noordelyck eylandt van Doa O: ten Z:
10 mijlen, de wint N: O: ten O: labber coelte
de coers N.W:, 'svoormiddaghs het luggien(?)
als boven dogh op de middagh waeren wij
wel 12 a 13 mijlen buyten de wal, sulcx
tevoorts in de geheele nacht met een
N:N:O: labber coelte en den N W
ten W: coers bij de wint over steeden —

28en do = 'smorgens de wint nogh al N:N: O. de
coers N W: int vierde glas vande voor-
middaghs wacht, sagen, en werdt 't landt
(naer best vermoeden) van Chiauw uit

Westen

wort het Eijlandt Chiauw gesien —

Wierden 13 a 14 mylen van ons te zyn gesien, synde N: W: ten W: 15 myen vant 1ste mo..., ... en ... glasen 1 myl: W: N: W: gewonnen naer de middagh de wint N: ... al W: N: W: bij de wint over; savonts met sonnen onder=gangh ... het Noordelycke ... van Chiauw W½N: 12 myen van ons, en inde voornagt de wint ... uyt Z: O: en oost ook wedder N O: en N: N: O: ... inde naenagt de wint N: N: O: ten N: ... met regen vlagen —

29e dito des ochtens de wint Noordelyck en ... W N W: bij de wint over ... met sons opgangh de noort... vant Eyl.t Chiauw W¼N: 10 myen de stroom ... om de N: oosten de ... voormiddagh de wint N N O: ... de ... Coers vant ... is W N W: gewonnen 10 myen, soodat ons de stroom regt Z O 5 myen heeft afgeset, ende ... Coers W: ⅛ Z: is gewonnen 5 myen naer de middaghs en savonts, de wint al N N O ... N W bij de wint over met sons ondergangh ... eylandt N W ten W: 1½ mye van ons ... alsdoen om de Oost, int ... glas van de ... wagt ... N: winden N O: en O N: O: ... Coers bij de wint over ... soo over en wedder —

harde stroom settent bij de wint over —

30d° = Smorgens de wint N:N:O: den N: de Coers al N: W: bij de wint over gedreven met sons opgangh het steenklippige eylandt 4 mylen van ons, smiddaghs de wint N O labber koelte op de middagh bevonden het steen klippigh eylandt Z: Z: W: 1 mijl de koers met dryven int etmael is geweest N N W 7½ mijl de bevonden gangh W: N: W: ⅓ N: 4½ mijl, soodat ons de stroom Z: en W: 5½ mijl heeft afgeset, naer den middagh de wint Noordelijk, leyden het over den wael, savonts ende ge, hele nacht de wint N:O: & N: N: O: slappe koelte, deden ons best voor wijders met W laveren ——

harde Stroom en een Noordelijke Wint

31 d° = Des ochtends het luggie N: O: & N N O wenden over den wael bij de wint over, smiddaghs doodt stille peylde het steen klippigh eylandt Z O ¼ Z: 2¾ mijl de gepeylde Coers van t etmael is geweest N:O: ten N: ¼ Noordelijk 3½ mijl de bevonden koers N N W: ½ W 3 mijl snaer middaghs stil des avonts het luggie luggie N N O: leyden het om de O: peylden met sons ondergangh het steen klippigh eylandt Z ⅓ O: 2 mylen ende Z: O: hoek van Sangij N ⅓ O: 3½ myl den geheelen nacht de wint N: N: W:, inde nacht koelte windechtiger de Coers al Oost bij de wint over ——

ontrent ten 7: uyren des avonts eenen inlants vaertuygh op ons afgecomen sulex daer naer toe leyde; aenboort comende bevonden wij dat deselve gesonden door = Jeronimo daras was, die naer dat 'tsoms verwelkomt hadt tot staet van locmauw vergadert hebbende is ontrent ten 10 uyren van boort gestecken en naer lant gevaeren onder anderen hem aenbevoolen alle de koningen en groote onse bontgenooten (die gesamentlijck bij goede gesontheyt waeren) uyt den naeme vanden E heer gouvern: Robbertus Padtbrugge, en den Capn Cruder Swedrus hart grondelijck te groeten beloovende ooversulex met de eerste gelegentheyt ons weder bij te comen

April adij Pmo do = met sons opganck de wint N N O: lab ber koelte leyden het om de N W stijlde het zuydelijckste van Sangij W: ten Z ¼ Z: 5½ mijlen smiddaghs hadden wij de N: hoeck van gangij W N W 3½ mijle van ons de wint N: N: O: labber koelte de geheele naermiddaghs de wint als voorsz. savonts met sons ondergancke peylden wij de noordelijckste hoek van medegaende Sangij W N W ⅓ N 2½ mijle onde bhaij van pittaij W ten N ¼ N 1½ myle geheele nacht hielden soo bij off en aen de wint noordelijck.

hulden off en aan voor bhaij pittaij —

2e do smorgens met opgaen vande son peylden de N O: hoek van Sangij N ten W 1½ mylen van ons ten hebben de wint N N O luex voorts omden N W stecken ontrent ten

10 uyren

10 uyren 's voormiddaghs quamen wij godt sij danckt inde bhaij pittaij op 20 vademen gegrondt ten ancker doch even te vooren is den gedeputeerde pronimo daeraes met drie corcorren aen ons boort gecomen, ende sijn gemelte bhaij en de beste ancker plaetse aen te wijsen met wenen ons alle [illegible] uyt den naeme van alle de Coningen onse bontgenooten verwellecomt hebbende verhaelde dat deselve op morgen [illegible] collegiater aen boort te comen —

komen Inde bhaij pittaij op 20 vaedems ten ancker —

Ondertusschen sijn desen dagh voorts besigh geweest met eenige noodtwendigheden tot den oorlogh te prepareren en vaerdigh te maecken —

3e do = Omtrent ten 7 uyren des voormiddaghs sijn de Coningen onse bontgenooten als die van tabokan, Chiauw, tarouna, tagalanda, ende pintla met een groote statie van corcorren ende gevolgh van menschen aen ons boort gecomen, en naer dat deselve beleefdelijck verwellecomt en by ons wedder als voorgemelte groetenissen van den Ed. heer Robbertus Padtbrugge, den Raedt mitsgaders de brieven en geschencken onder t lossen van seven Canonschooten gedaen en overgelevert hebbende waeren deselve daer over en voor ten alderhooghste danckbaer met beloften van dese Vergaderinge met trouwe diensten aende Comp. te beschuldigen onder andere discoursen verwolgende den Coninck van Chiauw hoe dat hij die van talauw met alle sachtmoedigheden en soetigheden tot onse kant socht en tracht te brengen maer tot ooteenigen tydt behoorden maer tot als nu niet al te wel [illegible] ende vertrouwt echter was hij in hoop —

de koningen comen aan boordt en haer Majts worden de brieven en geschencken inhandigt

den Coninck van Chiauw spreeck wegens die van talauw —

en

en wast vertrouwen dat sij tot behoorlijcke
gehoorsaemheijt onder sijn hoogh^t gouverno sullen
gebragt werden, en weshalven deselve oock de
prince vlagge voor de eylanden van [illegible]
weder gegeven, omme aen haer uyt den naeme
van de Comp^e over te leveren aengenomen
heeft —

Int vervolgh van selven verclaerde boven
genoemde koningen gesamentl. dat met desse
[illegible] belegeringh [illegible] lossen van
den E. gouvern^r soo met canon als met
musquetten, en deselve cruyt en loot ge-
raeckt waren, sulcx geen 25 a 30 musket
schooten te samen kosten uyt maecken, waer
omme sij vrindel. versochten, dat met soo
veel [illegible] den E. [illegible] mogte
en voorsien werden, daerop Zyne E. aenstonts
ordonneerde twee vaetiens d^o poeder en
1000: st. musquet koegels aen haer hoogh-
heden te verstrecken, die oock weder ut naer
landt gebraght wierden, en soo als voorga-
ven nogh van desen dagh stonden aende
musquettiers pro rato uyt gedeelt werden
verders versogten gemelte haer hoogheden
de wyle onse vijanden door haer op meer
dan 12 verscheyde plaetse bedeckt [illegible]
vast bepaggert en besloten hielden, eenige
dagen uyt stel onder andere wercken hadden
onse boudtgenooten een tolwagen met
seswielen, en verscheyde borstweringe
daeraen gepractiseert waer achter wel
hondert menschen costen geberght en schoot
vrij kosten bewaert worden die sij tot op
40 treeden nae tot aende paggeringe
van de Loemanwers deselfs [illegible]

Vastigh^t

de koningen verclaeren
teneynde kruyt en loot
geraeckt waeren waer
van haer May^ten naer
vereijsch versien wor
den —

hebben een borstweringe
of wagen met wielen
gepractiseert —

gevoert hebben, in voegen malcanderen alle
oogenblicken spreecken en seyn konden
soo dat gemelte onse vyanden telckens
met vuyle, onbeschofte blasphemie als
bloedgierige uytkreeten, haer niet te
quaeden te weeten om haer te konnen
overwinnen en wat de hollantse
crijgsmaght aenging, daer hy soo op pog-
den, waeren bereyt de selve te verwag-
ten en als dan deeden dat niet bevreest
off van groot spreecken vervaert waeren
daer mede men haer nu soght te verschrick-
ken sulcx liever tot den laetsten man
toe haere te beschermen dan tot haer
vuyle verdraege, dat niet als vergift
geest te komen: sulcx int vervolge
onse bontgenooten haer may.tte dreys
telycken versoghten den Capt.n
Sweerus verlieven mogt nemen
met twee a drie dagen te patienteren
als wanneer sy alle benoodigtheden
die konden bij brengen souden in staet
stellen t'zij nogh met soete woorden
dreygementen etc.a tot den eynde,
als overgeven en schuldige gehoorsaem-
heyt te brengen —

grootspreeckinge vande limauwers en cleyn achtinge vand'onse

In presentie van voornoemde konin-
confesseerde de twee gevangene lima-
weirs off Sabanders die wij met 't Jagt
de Sampson over gebragt hebben
dat sy luyden bij den koninck van
Ternaten op maleyen waeren geco-
men omme te verneemen, hoedanigh
syn may.t gesint was dat met off
tegens haer dan tegen off met d'Comp.e

de koningen spreecken met de twee mede gebraghte Sabanse gevangenen

waeren

waeren, en vermogten op te staen, off hij Coninck
van Tarnaten voornt. met haer in oorlogh waer
waerop door syn Mayts. gemagtigde soude
g'antwoort zijn, syn Mayt. den regt houdt
vande E Compe. te wesen in voogden geen
hulpe ofte bijstant vandaer te wagten
hadden gevolgelyck door haer bij de hollanders.
gebragt en wat daer mede geleeft te doen
in handen gestelt waer van à present nogh
4 stds. timauwers op Maleijs voorsz.
wel besorget wierden, ten eynde deselve on,
gehoorsaeme en rebelligen daer door bewoo
gen, en te meer tot nederigt. mogten
gebraght worden —
en wilden haer Mayts. de wyle de opregte
handelinge der hollanderen hier uyt klaerl.
bleeck, en om haer geen quaet bedencken
te hebben gesamentel. betuygden hoe
waerdn. zij tot welstant vande Compe.
genegen waeren, dies tot meerder verse
kergt., soo boden de presente Coningen
ons dit ondergesz. geschrift vrijwilligh aen,
en beloofden bij manquement vanden
inhoude der selver, niet waerdigh te zijn
te leeven, luijdende als volgt —

Wij Ondergeschreve koningen en bondt
genooten der Moluccos eylanden, belooven
ende sweeren voor eerst gehou en getrou
te weten, de vereenigde Nederlandtse
Oost Indische Compe. ende daer Onder
d'E. Hr. Gouvern. Generael, ende E. Hren.
Raaden van India mitsgs. den E. Hr.
Gouvern. Robbertus Padtbrugge gouvern.
en direct. der Moluccos Eylanden en
aencleven van dien, Ingevolgen haer
E.dens gewightige desseynen naer kraght
en vermogen

de koningen besweeren getrouwht. en gehoorsaemheyt aen d'Compe. &a.

en vermogen te helpen uytvoeren, en geconsi,
dereert albereets eenige wederstrevers in dese
gewesten gevonden worden, voornamentel
die van Loemauw en Saban, omme deselve
tot onse gehoorsaemheijt te brengen —
soo versoeken wij koningen van Taboch
Chiauw, Tarrena, Piantaij, Tandaar
Tagalanda &c.a de wyle genoemde Loema
ers alreede door ons op teylandt Sangij beren
en wel op twaelff placten op een kleyn
bergie beset leggen, en nu met arrivem
vanden E manhaften Capt.n Cornelis Sweer
en maght van twee kappitaele Jachten
gen.t de Sampson en Experement als
t Jaght Amsterdam, mitsg.s de Chialoep
d'eendraght goet ontset van volcq
amonitie en gereetschap van oorloge
gecomen is soo ist dat wij alle, als voor
me bontgenooten onder Godts genadigh
bestier, de bovengemelte Loemouwers
voor eerst soodanigh met secours den tyt
van 2: a 3: dagen, off wel minder, aen
te tasten als de middelen daer toe dienst
tigh behooren, tsij met loose alarm te
maeken, nader te bestouwen &c.a soo
te overrompelen en onder ons gewelt
te brengen: Onderwylen versoeken
Wij koningen en goegoeges voorn.te te
hulp raeten dat vande Hollandtse
krigxmaght, alreede ten eynde hier toe
verscheenen te mogen sien en gevoelen
sonder extentie van yemandt van
ons int bysonder hier van d'eerste off
off laeste te zyn —

Dogh

Doch offt gevicl dat dit ons desseyn naer
genoemde tydt nogh niet en waer geluckt
Soo beloovon en sweeren wij andermael
t'beste en segoerste ten dienste van de E
Compe met gemelte Capt.n Cornelis
Swerius, te helpen verrigten ons goet
en bloet tot vernietinghe onser vijanden
op te setten — Soo waerlyck moet ons
Godt almagtigh helpen was geteeckent
O dit is het merck van den Coninck van
Taboccan O: fran: Lauw D: Carlos
piantay, O: martin Calandam, X dit is t
merck van de gemagtigde den Coninck
van Tagalanda, O dit is van den goegod
Jeronimo darab, & dit van den Capt.n Lauw
van Taboccan X dit van den Coninck
van Tandar ter syde stondt int Jagt
de Sampson ter Reeij pittaij den 3e april
1679 ons present J: Sevius. Jan Meun
Daniel van Vliet J: Walboom —

Soo dat bovengemelte gaden Mayte met
een glaesie wijn geschoncken hebbende,
onder congratulatie van eenige Canon
schooten afgeschyt nadien naer laut
gevaren zyn Sulcx desen dagh den dus
1e d. gepasseert is met den goeden uytslagh
van de Coningen onse boudt genooten
op de Lodmanniers te waghten: maer
voor den sindee de weynige progressen
is vastgestelt en met Godt voorgenomen
de Wylen tot desen aentoght in alles
verwardight den Klaer is op morgen
ogtent vroegh gesaementlyck met
onse Hollantse magt te landen —

Op

Op de middagh quamen de jagten de Spaarwout en Amsterdam mitsgaders de Chialoep den Eendragt, bij ons inde Baaij Pittaij die op 2^d^ deser in een andere baaij lit; ongevaer ¾ mijl zuijtwaerts van deser gelegen, waren ingeloopen, ten ancker met de Chialoep Eendragt, gesagelieerde, aent Sagh de somm gevonden sijn, is haer d[illegible] sijn van op morgen te sullen lancken aengesien daer sij luyden tot bevrijdt en volvaerdigh waren —

komen twee Jaghten en een Chialoep by ons inde baij Pittaij ten ancker —

5de Int lanmeden vanden dage sijn alle de soldaten en matroosen, tot desen aentogh genomen, mede met de schepps boots en schuyts aen lant geset, soo dat wij ontrent ten 7 uyren inde paggeringe vanden Coninck van Ternaten genaemt d: Frans Kaincko quamen, sulcx inder ijl alle de koningen onse bontgenooten bij een vergaderde en ons aldaer stonden te verwellekomen, ingevolge de goedaenigheyt van haer hooghe als onse vijanden verstendigt wierde, soo dat wij stout den onder Coopman Daniel van Vliet benevens drie Nederlandse soldaten, onder mede gebragt badmanne gevangen en enige andere swaerden naer de vastigheyt vande badmanne af sont, omme te vernemen hoedaenigh sy luyden gedisponeert waren, en wat haer voornemen altans mogte sijn en ook konden om een kort antw^t^ te geven; aengemelte gevangen nu seeffs vrage hoedaenigh en wat ontgaet deses, als sijn mede gevallen door de ternatanen als de Hollanders, ons Malleijo hebben geinnenste waren aengedaen. gemelt —

eenige Nederlandse gaen met de 2 gevangenen naer den loe, mannen en berghsome in bespreck met des Coninckx outste Soon —

E^t^ van Vliet

April 1679 = Maleyo Int Casteel Orangie

Sr Van Vliet met de Syne, bij naer ge-
comen wesende wierter uyt de Vastig
heyt der vijanden geroepen met naer
te comen, soo dat des Coninckx oudtste
Soon adsistants tot op 5: à 6: tredden
naer bij ons, hem liet sien sulcx gemoet
meeninge, Evenwel vergadere voorge-
houden wierdt, des naer eenige over
en wedder spreken aannam alle dit
sterre soo dadelyck aen syn heer Vader,
die welcke aen d'ander zyde des berghs
lagh, bekent te maecken waer mede
dan afscheyt van den anderen namen
en deden voortaenstigen bergh niet son
der groote gevaer afkoomen in korten
weder inde paggeringe bij d'ons quame

die uytgesondene Nederlanders comen weder bij den Capn

manmelyck was er den kleyn halfuyr verle-
streecken, met dit bescheyt aen den Capn
Swarts, als de Coningen ons boodt gevolgt
te vergaderen off boven gemelte Coninckx
Soon, te selfs in onse paggeringe ongewa-
pent voor de voeten van den E Capn
voorn. en alle de Coningen gecomen es
neder vallende biddende om genade met
aenbiddingh lijff en leven, alswat hun
aengaen mocht verbeurt te zijn wanneer
met eenige valsch. sou komen te spreeken,
die dan met corte woorden aennam syn
h. Vader de meeninge van den E. heer
Robbertus Padbrugge door den E Capn
Cornelis Swarts, hare min heer kladdelyck
voorgestelt bekent te maecken, waeromme
dan versocht onderlydinge van eenige
nederlanders naer boven te mogen gaen
sulcx Sr van Vliet met nogh drie

soldaten

soldaaten tot beschermingh, als beschrijft
vanden Coninck andermaal derwaerts
afvaardigde; die dan ontrent des middags
wederkeerende onder alle beleeftheijt den
Coninck van loemauw (welcke een
out grijs man van gemeenen statuur met
sijn beijde soonen af en voor ons bracht.

den ouden koninck komt aff, met syn twee soonen by ons inde paggeringe

Int vervolgh van reeden seijde den Coninck
van loemauw soo dat hij nu waerlijck
vont sigh ongeluckigh bevonden alsoo
sijn oogh merck noijt geweest, hem tegens
d' E. Comp.e ofte Coningen onse bondtgenoo
op te stellen, wel was waer, dat bij t'ae
wesen vanden E.le Robbertus Padtbrugge
geen kleijne reede, en oorsaeke, waer
over sijn E. verwacht en vertoornt was,
soo met waer sijn E.s persoon als desselfs
soldaten bejegenden, waer vande ook twe
doodt geslaegen waeren ende hoofden de
selver op staecken tot triumph gesteld
zijn, waeren gegeven. doch dat sulcx b
kent doort bewint aanraadingh en ver
leijdingh van sijn 2.e persoon off goegoeg
genaemt taccaloma, die nu al 9 a 10
gen fugatijff geweest is, ook wel waer
sigh en sijne soonen begeven hebt was
hem, was hem ende zijne waerd.e onbeke
meest al 't bestier der loemauwers in
den hebt gehadt de oorsaeke hier van be
geevoegen als nu beliefden vanden E.
mangasten Cap.n [illegible] over dese miss
ende ordonnantie vanden E. heer Gouvern.
willigh en begeerigh waren afterwaerts
Soodat hem

d.o koninck van loemauw bekent syn gebruyckte hostiliteijt —

taccaloma is fugatijf en wort als auteur van alles quaets genoemt —

soodat hem Commissi van Lodmaiers ver pre,
sentie van alle de Coningen onse bontge,
nooten versteyck voor gehouden wiert
dat al wat vergaderinge van de Mannen
synde ongewapent soude afcomen
en als dan soude haer geadmitteert den
ordre waer naer sij hadden te reguleeren
ren, vaerdigt worden dat vrijwilligh
consenteerden: over sulcx met gemt.
Sr. van Vliet geaccompagneert
met des Coninckx oudste Soon en den
gedeputeerde Jeronimo daer af weder naer
boven gegaen is en dan tegen den
avondt afcomende 43 a 44 mans per,
soonen mede gebraght hebt: doch een
van dit getal soo der gerught wiert, sou
sigh vermeten hebben, dat hij der vrij
sterven souw, een hollanders leeven
soude costen komt gewapent in de
pagger, in 't verwoegh behoorden syn
wapenrustinge af te leggen, dat
seer onwillige dede; stelde sigh in
midden van onse krijgsmaght tot
diffence, sulcx in 't kort al voorden
eenige hollanders weynigh door hem
gequetst synde / met een musquet koe,
gel soo wel getroffen wiert, dat stonde
ter aerden viel twelcke de soldaten
van onse bontgenooten siende hebben
den selven naer der doodt onuytsprek,
kelen gehandelt hebt welcke overgegeven
stoubelyckt, den Coninck van Lodmai
vert hoont zynde hebt des daet mis,
prysen en ook verpeght en g'oordeelt
doodtstraffe waerdigh te zyn

Worden wel 44 Loemaiers afgebraght —

Wert een Rebellige Loemouwer doodtgeschooten —

6: d[illegible]

int canida van den dage

6e d° Wierden der wedderom in gemelde landers door den E. Capn. Sloterus naer den lodman sen berg gesonden om deselve alle de resterende mans persoonen af te brengen, die dan met 8: 9: en 10 tegelyck voor om- gebracht wierden. Ondertusschen wiert bij den E. man saf den Capn. en de koninghs ouse bont gemoolen vast gesteet dat men voor eerst eenige van dese lodmansche gevangenen tot schoutery tuyt en omme ons van quaadt na beedenkeren te ontslaen souden naer boort senden, sulcx den schipper Jacob Levius en Jan Martensz- meeuw, benevens den gedeputeerden daer toe gecommitteert wierden, des ontrent een steden uyren vyff van de voornaemste off verdachte bedaemdes aan't Jacht de Samson scheepten weder keerende rapporteerde sulcx volbracht hadden, vervolgens met nogh 22 stucx belast wierden om deselve als boven te doen scheepen, mi int marcheeren aan't strant naer onse vaertuygen heeft sigh een van dese lodmanneesche hem schandelijck verstout, de kris van meergemelte Jeronimo daras sijn te rucken en in tegen weder te steecken waer op hij daras als synde een fluxschap in der yl den hartgaij schieten, hem soodanigh getroffen heeft dat plotselyck ter aerde storte, syne die naevolgden die alle tot getuyde van dese gevangenen mede gingen, dit siende schoolen met sulcken furie daer op te gelycke toe, sulcx datter in min dan een quartier uyrs tyt van dese

werden nogh eenige timanneesche boven gebragt

vyf verdaghte belhamels werden aen Sampson gebragt

op strant werter 22 timannen ge massacreert

deser 22 rebellige gasten niet een int
leven te zijn, gestelt wierdt —

de gecommitteerdens komen wederom met berigt van 't ombrengen der boemauwers —

Met welcke berigten de gecommitteerdens
soo wedder bij den E. Cap.n quamen. die dan
oordeelde dat men dit sigoureer en met
minder getal andermael sou ondernemen,
dit was nu geschiet en het liep doo; te meer
onse bondtgenoote de koningen gesament,
lyck in dit ons nootlodt, alsoo men de tolc,
ken, bestaende in Chergrant en Schoolm.r,
daer meenighmael genoemde E. Cap.n,
met stage te roepen in verscheiden
niet kost te spraeke komen, over sulcx
syn E. en syn E.s geselschap als van tael,
kunde haer nu ontbloot siende (haer waer,
geen meer) naest godt men sou [illegible]
bloedt, soo niet) die haer in dit moort ge,
val vroom en welyck hebben gedragen
sien storten, soodat het nu alles op de
hollanders aenquam, wes hier gelevert
wierdt, dat die met indiaensche volcke
in lyffs gevaer, sigh sprekwoort van
lijff hiet walck, mags onderwerpen
in volgen haer al schenent ne vrinden,
niet dan door haer bleyckelycke heden,
behoeft te geloven ofte vertrouwen

Onderwijlen quam er een soldaet waer,
schouwen hoe dat eenige schiltwachten
van ons, op haer bescheyde plaetsen
boven op de limaensche berg waren
doodt geschooten en de resterende in
groot gevaer waren, soodat den on,
der Coopman daniel van vliet, met
10 a 12 soldaeten tot ontset derwaerts
gesonden wierdt, bevenendende be,
vont men dat harmen Jansz van velde,
de, sold.t meest doodt geschooten, en arent
Jansz van amst.me mede soldaet deerl.
gequest

gequetst was, die dan beyde naer beneden
gebragt en den dooden naer gelegentheyt
des tyts begraven wierdt, kort hier op
hoorde men meer dan 35: a 38 musquet
schooten, oversulcx vertrouden, dat
de onsen beneden inde paggeringe
last leden, en dit tot teeken van tegen
weer deeden, 't welck wij dan hier boven
wel op hoorden waeren, waer door en ook
wel 5 a 6 van onse vijanden omquamen
die haer agter eenige matten hadden ge
hebben sooken te salveren. Weynigh
hier naer komt er een sold.t (in de sonder
gevaer) gesonden door de respective
schipp.s van de Sampson en de opperm.
rapporteerende hoe de E.m Manhasse
Cap.n Cornelis Swedrub van de ouste
Coninckx soon der verradische schelhart
de Lodmanners schand en moordadel
gequetst doch int leven, onder schrage
van den Coninck van Caroena (die sich
in persoon ten desen tyden vroom en
wel gedragen heeft) naer boort vant
jacht de Sampson gebragt was, in
vervolgh aenstonts met die bij mij wa
ren opt ontbieden van den E. Capt.n
voornt. waert mogel. souden af komen
dat d'onse gesament E.m uyt de pagger
(dat nu wel seght een slecht huys geheeten)
want daer meer dan 36 Lodmanners
en een holl.e sold.t genaemt Rogier Jans
van Rotterdam neder geveld laegen
naer strant af marcheerende ons aldaer
verwagten souden t welcke also ligh
naergecomen wiert doch al voorens
wierdt alles boven swints, door ons

wat

wat nu naer branden kon 't Element
vant vuur g'offert soodat beyde de
vuur als tegen malcander in woed,,
dede en die hulp, welcke boven
waeren synde vrouwen en kinder,,
een toukomen wilde, most sigh in
genaeden van onse brandende bontge
nooten, welcke niet weynigh op dese
rooff loeres begeven 't getal van
dese benauwde naer ons bericht is,
sal ontrent de drie hondert geweest syn

6 d° = Wij dan aenstrant bij d'onse comende
alsoo den avondt op handen ook voor
ons nu hier ijts meer te verrighten
was syn gesamentlyck met boots en
schuyten g'embarq= van lant gestee
ken en naer boort gevaeren waer
over den Emanhaften Capn= Swerius,
die wijnn doodel=k gequest bevonden,
seer verbleydt was. —

7 d° = heel vroegh verkende de koningen
onse bontgenooten en welcken
synde de gesweer naest als tot dienst
te vanden Capn= waeren aen boort
gebleven, een ander geschrift op gis,,
teren gemaeckt waermede haere
Mayt= hebben willen te kennen
geven haere genegentheyt en trouwe
tot de Comp= luydende als volgt

Aengesien op 6= April 1679 dat door
verscheyde koningen der molluccos
eylanden onder 't gebiedt van Tar,,
naten. den Coninck van taboccan
Chiauw taroena, tagalanda, Candaar
manganita als den goegogor Daras

'tdesseijn

Dessejn vanden E. Heer Gouverneur
Robbertus Padtbrugge soo taliter qualiter, wegens die van Loemauw is bedeelt. Soo ist gebeurt dat op 5e deser met de gecomene kryghsmagt onder 't comando vanden manhaften Capiteyn Cornelis Swederus, jr. drie jachten de Sampson, Experiment en Amsterdam mitsgaders de chialoep d'Eendracht van tarnaten gesonden in de bhay Pittay geluckiglijck syn g'arriveert en ingevolge dato voorsz. onse aenbevolene vyanden met kragt van wapenen de maght vande Compagnie in dese contreyen hebben doen sien sullende benaerde wederstrevers, wesende gemelte Loemauwers haer op 5 a 6e deser op genade, seer gaerne alle vredelijcke contracten ten dienste vande Compagnie ende selve onderhoorigh te willen syn hebben willen overgeven des oock opstondt den ouden Loemausen Coninck en syn outsten soon by onsen Capiteyn Swederus voornoemt, syn verscheenen soo mede ter presentie van onse bontgenooten de boven gemelte Coningen als haere goegoegos voorsz. seggen van trouwe gehoorsaemheyt tot de Compagnie te betuygen dat oock met oentastinge aen ons alle te

saemen

samen beswooren, sulcx oock op 5en deser aenstonts een getal van ontrent 45 mans persoonen uyt de Paggeringe van gemelte Loemauwers door d'onse gehaelt en sonder eenigh wapentuygh te voeren beneden gebracht en voor den E Capn voorn gestelt syn, insgelycks op 6en do sonder pertinent te konnen weeten ongevaer 44 do soo datter in dese 2 dagen meer dan 90 persoonen door de hollanders van boven syn gebraght de welcke gemelte Coningen onse bont genooten al vooren den E manhaften Capn Sweerius Schandel door gemelte Loemauws Coninex soon ome armt synde, of voor syn Es voeten te vallen, moordadigh met een buyck snyder tot op twee plaetsen boven de heupen en in den arm deerlyck gequest, heeft soecken te vermoorden (dat Godt betert soodanigh getroffen is) aenstontelyck is ter aerde gestort, dogh aenboort gebracht synde, weder weynigh bekomen) sulx haer dit grondelyck smartende hebben dese daet stoutmoedelyck (op haere wyse) bij der hant genoomen ende van Loemauw al vooren door d'onse in dese furie niet ongeschent gebleven, altesaemen, alhoewel veele van haere bloet verwanten daer onder waeren gemassacqueert, waer bij sy Koningen gesamentel: hebben willen uytdrucken en te kennen geven haer liefde tot E Comp:, en het ongeluck als boven verhaelt den E Capn Sweerius overgekomen, ingevolge haer Ede persoonen en alles wat besitten ten dienste van

d'E Comp:

Maleyo Int Casteel Orangie
de Comp:e te besteeden. Aldus gedaen
en bij onse Coninckl:e authoriteyt beve-
stight en hantteeckeningh bekraghtight
was geteeckent ☉ 't merck van Taboccan
Radja Candar, D: Carolus Piantaij, J:
danas: ter syde stont Int Jaght de Sam-
son ter baye Pittaij den 7e April A° 167[9]
lager stont ons present J: Livius, Jan
Kreuw, daniel van Vliet, J:d Walboom

Voorders sijn vandaeghe besigh geweest omme
hout, en andere kleenigheden uyt 't Jacht
de Sampson, en 't Vaderlants volck uyt 't jagt
Amsterdam, op Maleyo voor Comptoir
de Manado in dese twee jachten gescheept,
in het jacht d'Expeditie over te scheepen,
Item de militaire van d° jacht Expeditie
op de Sampson te setten, omme gemelte
Jacht op morgen ofte ten langste overmorgen
van hier in Comp:e met de Chialoup de
Eendracht derwaerts, 't Jacht de Sampson
en Amsterdam naer Maleyo voorsz: te
laeten vertrecken, sulcx dan alle dese
bodems haer met noodige water hadden
daer in dese baay Pittaij seer gemackelijck
is aen te komen. Mitsgaders weynigh
brandhout hebben voorsien ——

Des achtermiddaeghs sijn wij geaccompagneert
van de Coningen Chaun en Tarodua, noch
eens op 't Sodemanse gebergte geweest
omme te sien hoedanighe den brant op-
gesteecken aldaer geraseert, en wat daer
door noch niet vernielt was aen te her-
gemelt op te geven ten eynde daer mid-
want wij van onse vijanden, off andere
eenige gelegentheyt van wooninge ofte
verblijff plaetse mochte vinden, sulcx

daer

daer niet t'alderminste overgebleven is,
weder afbrocken, naer boort worden t welck
ook den Capn Sweerus, die sigh in seer onpassi
lyck vont, bekent maeckten —

8e d°= smorgens seer vroegh werden alle de offi
cieren vande scheepen mitsgs de koningh
ons bontgenooten hertelyck versogt om
aent Jacht de Sampson te komen, ten eyn
de den Capt Cornelis Sweerus nu seer
swack en vinige doodt teyckenen blycken
liet, die dan alle aenstonts quamen
syn E seer slecht buyten alle hoop van lan
ger te connen leven bevonden. Sulcx syn
E vande quetsuyre op 6e deser door den
schelmschen lodmannschen soon gegeven
desen morgenstont tusschen 7 en 8 uyren,
naer dat in syn tyt veel gestreden heb
ben, synde Sweerus stryden manhaftige
met de al verterende doot op't bedde van
eer, verwisselt heeft —

Omtrent de middagh wiert er een besluyt
genoomen door de onderteekende perso
nen, alsoo den dienst vande Compe nu
vereyste, dat met leveren van de E
manhaften Capt Cornelis Sweerus Zal.
begonnen wegens lodmanns en Saban,
tot een gewenst eynde gebracht en toeg
witz vanden Ede heer Govern Robber,
tus Padtbrugge bevoolen wierde, soo is
dit geschrifte daer van gemaeckt int
vertrouwen syn Ed. desse sorge wel sal
komen op te nemen, bekraghtight bij
den de als volget —

Int Jacht d'Sampson ter bhay
pittay ady 8e April Ao 1679 —

Alsoo Godt almaghtigh belieft heeft —
den E manhafften Capn Cornelis Sweerus
op heden omtrent ten acht uyren uyt desse
werelt te halen, en opt Jacht de Sampson

is komen te overlyden, soo ist dat de ge-
saghebbers vande jacht de Sampson ende Expe-
ment, en Amsterdam, in groote achting
en met rype deliberatie overwegende
de gewichtige affairen vanden E. heer
gouverneur Robbertus padbrugge vol-
gens de instructie van den E. Capn. Rood-
zals. mede gegeven, naer vermogen
trachten naer te comen, te meer den
oorlogh tusschen de Compe. en de Ternata-
ners, en die van Sabau alhaer vuyrig
is brandende, waer door onse bontgenoo-
de Coningen in desse gewesten als verschri-
en verbaest staen: in volge omme dit
werck alwaer als midden in syn tot le-
te en te hoúcht te en duchte van de Compe.
te vervolgen: soo ist dat wy alle te sa-
men onder de [illegible] gouverno vanden
E. heer Robbertus padbrugge hebben
godt gevonden desen begonnen oorlogh
van ons en onse bontgenooten op te
vatten, vervolgens sullen desse onderge-
schreven ~~[illegible]~~ persoonen bestier daer van
toevertrouwt en aenbevoolen blyven
als —

met godt opsteg

Jacob Livius - - - Schippr. op 't jacht de Samps
Jan Meeuw . . . Do. op d'Experim
Daniel van Vliet - - Onder Coopman
H Walboom - - . Pe. Schippr. op 't jacht Amstt
alle t welcke voorsz. staat beloven wy
naer onse beste kennisse en vermogen
te helpen bestieren —
Soo waerlyck helpe ons Godt Almagtig
Was geteekent J: Livius Jan Mee
Daniel van Vliet H Walboom —
Tegens den avondt verhaelde de koning
van Laroena, dat gehoort hadde weinig
van onse bontgenooten haer volckeren-

den

den Schelm den taccaloma int bosch
gesien en niet hebbende daer op geschoo-
ten hebben, dat hij wel doot t'alderminste
te, daer van niet gequetst is geworden
over sulcx verder waert ingevlucht,
soodat den selven nu van alle levens
middelen ontbloot synde, al heeft een
elendigh leven te leyden heeft, te meer
op sijn persoon hy levendigh off doodt
bekomen, nauw regaert staet ge-
nomen te werden dat haere Mayts die
in alle plaetsen bij ons vergadert wa-
ren, vrijwilligh hebben aengenomen
mogelijcke synde desen taccaloma te
syner tyt beyeken daer van te geven
met eenen wort de aen haere Mayts
versoeckt, de wyle d'Chaloupe den Andragt
van den Schuytie off Chaloup ontbloot is, met
een bequaem do mocht voorsien worden
daer sy met malcanderen van gesprooken
hebbende; den Coninck van taboccan
aengenomen heeft, op morgen ons met
een bequaem vaertuygh te sullen
gerieven en voegen zyn Mayt uyt
den name van den E heer gouverneur
hier voor en danck seyden.

9 do Quam den Schipper Jan Maertensz
Indien, smorgens al vroegh aent jacht
de Hamsson, onder andere discoersen
maeckte en swarigheyt omme de pady
die apresent op de Manado in voorraet
moest zyn dat buyten de gouderthassen
sou bedragen met 't jacht d'Expedient
van daer te komen, waerom en soo de
volgens schrijven van d'E heer gouverneur
noch ylsmoght by comen veel minder
te dien synde 't Jacht am 81 lasten hier

nevens

mede ons te vragen datdan ook, wel in
acht genoomen en overschulp vast geste
is de Jagt benevens de Chialoup den ver-
dragt derwaerts te laden, vertrekken
wyders op morgen weder en wint tot de
beide gesanten alsoo voor ons twee
van Saban, by der hant te neemen en
soober schepen, uyt dese bay pittay te schep
ten welcken synde de Coninghs ouse
bout genooten gesanten versocht
syn, als mede de vier hooft officieren
deser vier booden, omme met de an
deren 't middagh en vertreck maal
te mogen houden, dat onder tweeden
van den glasschen lustigh toegingh, in
summa deser vreugt wiert niet wey
nigh vermeerdert, wanneer er ontre
ten 5 uyren geroepen en gewaerschout
wiert dat d' Philip dathonseke
pr. cken vaertuygh van Saban als
staat in de corcorra van des Conin
van Chiau was, ten synde met ons
in bespraeck en onderhandelingh van
vreede wilde komen sulx den sergt
Jan Lodewyckse, onder vrygeleyde
derwaerts gesonden wiert, omme gen
dathonseke aent Jacht de schaloup sou, al
waer wy in al te samen met ouse bout
genooten vergadert waeren te brengen
dat nogh voor den doncker geschieden
wesen halveden, naer dat gem. d: Philip
dathonseke alles watter was dery
naer onse beste kennisse dienen moe
en de regte meeningh van den E. gou
vern. Robbertus Padtbrugge
wel puinctueel en scharpste hadden
voorgeslagen mitsgaders door de Conings
gesanten en elq int bysonder,
de swarigheden die by nonwille gen

geer

hier over stonden te genaecken, liet
ons kort bondigh en wel te beraden
hebbende naer voor eerst door hem d: Pr.
Datonseko g'antwt. wiert dat hij 't man
dament vanden Comps. en de Ed. gouvernr.
promptelijck soude naerkomen dogh
alsoo hij nu maer gekomen was, omme
de regte insigte van ons, en desen
oorlogh te mogen weten oock nu
deselve verklaerde, verstaen hadde, sogt
hier halven licentie omme wederom te
mogen vertrecken, met eenige omstan
digheden meer onder voorwaerde op
Saban daer niet voor morgen achternoen
vroegh komende wesen, dit voorgestelde
den volckeren aldaer declareeren en
inprenten mogt, beloovende aen ons
en alle de koningen onse bontgenooten,
op morgen tegens den avondt wederom
sonder faute bij te komen en prompt
bescheyt te brengen, waer tae hare
majesteyten goede moedt hadden en wel
vast gelooffde dit werck van Saban
tot een gewenst eynde sal gebraght
werden; waer bij dan opt goet succes
een glaesjen omgedroncken, hij Daton
seko afscheyt nam en vertrockende —

Onder anderen hem d: Philip Datonseko
gecommandt. wanneer tot een goet
besluyt mogt gekomen wesen, twee
ostagiers, die in sulcken geval met
ons naer Maleyo vertrecken souden
om tijt te winnen most mede brengen
dat ook vrijwilligh aengenomen heeft

dies dan insgelijcks alle de koningen onse
bontgenooten ook voorgehouden wiert

dat

dat niemant van haer off de haere op Lodma[n]
dat nu geduerende adie Comp:e = Ervalligh wa[t]
sal werden mogen wedder afladen, hier schappie
werden, off wat dies aengaen mach, te deg-
nen ten sy al voorens den E:e Robbertus
Padtbrugge daer van kennisse sal zyn ge-
daen, op dat sy(e) niemandt van haer mag
hier van ontvreemdt te zyn mocht com-
te excuseeren —

Vervolgens den Coninck van Ternaten syn
May:t = wegens Boulangh gelang noyt mo[er]
gedencken, alsoo men eenige vaertuygen
te senden omme boombroot van haer af
te vorderen, vaertuygen te maecken etc.
alsoo die van Boulang aen voorn:t = hem
Coninck van Ternaten in geen der hande
manieren sullen gehoorsaemheyt = schuldigh
zyn waer op zyn May:t = met corte en
antwoorden sulcx wel verstaen te hebben
ende de wyle hy hem selven nu gestelt
onder de gehoorsaemheyt = van de Comp:e =
hadde begeven, wilde dan met alle
macht = betuygen, hem noyt tegende
selve, nogh de bevelen van de E:e gouv:
kanten maer met een oprecht gemoet
hem daer onder gewillige buygen, dat
hem op desen voorslagh int eerste al
wat hart scheen, doch int laetste als bo-
ven luidt verhoolen —

10:d d:o waeren alle de koningen ons de Contge-
nooten wedder by ons aen boort, verlan-
gende met ons niet weynigh naer be-
scheyt van D: Philip dat hontek:e
vertuysselden niet off daer stondt wa[t]
goets uyt te komen, alsoo hem Lodman
ontsael (van eenige gestelijckheyt den we[l]
sal doen beschrijven) naerkelijck was
voorgestelt. onder weyle bewaerdigde

dit

dit onderstaende Instructie waer van op
yder boodem een gecopieert is, en zijnde die t'aan
gaen moght haer leeden daer naer en richten

Instructie voor de Jachten —
Experiment en Amsterdam mitsg[ader]s
de Chialoup den Eendracht waer naer
hun d'overheeden bij vertreck uijt de
Bhaij Pittaij nae de Manado als 't Jacht
de Sampsoon na Maleye sullen
hebben te reguleren —

Achtervolgende de gegeeven ordre van de
E. Heer gouverneur Robbertus Padtbrugge
aen den E. Manhaften Cap[itei]n Cornelis Sroo-
rius Zal[ige]r ende gemeldet zijn E op 8e
deser op het boodem van deese int belegh
voor Ledmanen is komen te sterven. Soo
ist dat de verschillen (die mi als doot schynen)
met Ledmanen en Saban en dyende sullen
gebraght wesen, hier we plaetsen voor ons
niet meer te doen sal syn, die dan op heden
(godt sy gedanckt) geheel syn geslist en bij
gelegt soo sal de Chialoup den Eendraght
op morgen p[e]r eerste occasie van hier
over Chiauw naer Manado vertrecken
omme van daer des lasten padij af te haelen
en te rugge op Chiauw brengen, ende
de wijlen noch bij leven van den E
Manhaften Cap[itei]n voorn[oem]t de benoodighede
vanden Chiauw en t Compt[oi]r Manado
uyt Jacht de Sampsoon en Amsterdam
gelicht, int Jacht de Experiment geladen syn,
soo sullen laestgenoemde Jachten onder
wijle alle bedenckelijcke zeemanschappen
gebruycken en aenwenden, omme
op morgen als boven mede en wint lao
lavende uyt dese Bhaij Pittaij ancker lichten
en in godes naem direct naer de Manado
steecken en zynde de aldaer gedeeltelijcke
padij af te laden de welcke dese twee

bodems

besoins gemaeckelycken sullen konnen
wegh sleepen al wat daer ten dienste
vande Comp.e voorder moght zyn, daer
mede wyders naer Maleyo op het alder
spoedighste keeren, off hoedanigh de
ordre vande respective gesaghebbers
aldaer UE. gedragen. Wyders 't Jacht
de Sampson direct met elck vanden
E'manschen Cap.n Com.n Hendrick Zal.m =
naer Maleyo. Hier mede door gebreke
van meerder materye sullen UE.s =
geeindicht behoude reyse wenschen
wyders aenbevolen laten goede ordre
inde scheeps regeeringe te houden onder
der wyle blyve onderstondt UE.s =
genegen vrienden was geteekent
J: Livius: Jan Meeuw: daniel van
Vliet J.D. Walboom ter syde stont
int Jacht de Sampson adij 10 april 16..

Omtrent ten 8 uyren des avonts wierde
van lant doort volck vande Coninck
van Gueuw gewaerschout dat d:
Philip Dalhoudeke benevens vier man
versoonden aldaer p.r vaertuygh aenge-
komen was, sulcx hem terstont door
de predica versoght wiert, off geliefde,
alsoo alle de koningen onse bontgenoo
by ons present aenboort waren, sigh
daer mede te laten vinden, dat ook
aenstonts geschiede —

tot vervolgh van seyden begost hy D:
Philip dalhoeke sigh te excuseeren
de swaere wint en regen buyen, hem wat
lange hadden doen achter blyven, nu
dan de meeninge vanden E. h.r Robbert
Padtbrugge wel begrepen en den
volckeren van Saban te verstaen
gegeven daer omme nu in gevolge

Wild

wierde betuygende hem, ende gaet luyden
alle te saemen het bevelen vande Edl:e
gouvern:r souden ondernemen mitsg:s
haeren wettigen Coninck D: Martin
tatadam, gehoorsaemende tot bewys bracht
ons syn eygen soon neffens en twee dienaers
mede, die tot bevestinge aen meer genoemde
Edl:e gouvern:r kracht en overhandigt
worden, welde koningen ons beloofde
mosten met de mondelinge redenen van
gemelte don Philips geheel vernoegt
waeren en contentement naemen,
gevolgelyck dan dit volgende geschrift
door hem daer van in presentie van sya
re may:ts geteekent en bekrachtight
wiert luydende als volght —

Ick D: Philip dathonteke gogoegoe
van tarodna sweere mits desen op —
mannen waerh:t en alle gerechtigheden
op de voorstellinge vanden Edl: heer
gouvern:r Robbertus Padtbrugge
alle hostilityten ofte vyandschappen te-
gens de Comp:e ofte den koninck van
tarodna af te laeten, mijn selven
ende de mijne onder syne koninckl:e
may:t te buygen, mitsg:s syn may:ts
authoriteyt, naer kracht en uyttersten
vermogen te doen en helpen maintine-
ren, gelyck als een getrouwen gogoe
ofte 't welcke des ryckx toe komt en
betaemt in gevolge mij met de woo-
ninge en gansche familie al wat mij
aengaen mach, uyt de negarije Saban
te trecken en daer over egeen heerschap-
pie ofte eygendomme te pretenderen
ten waere de Comp:e en meer genoemde
de koninck van tarodna sulx een be-
liefte was —

tot

tot welcker getuyge als den teecken
van getrouwe en waeraghtige wa
sende als nu sr. Jacob de Jampson twe
van myn naiste bloet verwanten en ge
gandoelangh en balorangh t'en de
des Edl. gouvern: Robbertus Pade
brugge, daer by en uyt dit geschrift
geleesen werde verstaen, dat ick mij te
gaderen onder de gehoorsaemheyt vande
E: Comp: den E: gouvern: voorsz.
als den koninck van taroena wil
buygen en leven —
Soo waerl: moet myn god almaghtig
helpen was geteekent + dit beduyt
don philips dat souwde we syde stout
ons konincklijcke May: vande mo
luccos eylanden present O. dit is t me
van tabuccan O: fran Xavier E va
takandta, "mangandta" O: Martin tabadam, O: sa
piantay O: dit is merck van de gema
tigde vafagalanda Radja Candar, pre
ni modaras —
Naer dat dit schrift en verdere geschrif
geteekent was wiert gelost met de
de canon schooten en veel lustigh me
haere May.t om te drincken gewiert
vervolgens namen haer hooghedens
alle afscheyt en wel vernoeght de
de verblijt synde afscheyt en voeren
omme noch weynigh te mogen rusten
want het nu wel twee uyren inde
naght was naer landt wes wij bego
eenige preparaet: te maecken wen
synde op morgennaght den vroegh me
het lant winde keen uyt dese bay sitte
te geraecken en soo onse voyage na
maldyo te volvoeren —

11en d° met t'aanbreken van den dage ligten
ancker, sulcx in kort alle koningh
ens boot genooten, alwaer de Philip
dathonsecko aen boort quamen en
overhandigde de antwoort van den brieff van
haere May.teit, gesz.n aen den Ed.le Robbert
Padtbrugge gouverneur en directeur
der Moluccos &c die met groote eer
bewijs en noodige complimenten
ontfangen wiert onder de selve ver
wijsinge versocht d'Jeronimus dat als
aen ons de wijse zijn princen vlagge
uit teenemael doort gebruyck onbe
quaem en afgeslet en was dat wij
voorgen. den Ed.le gouv.r en verbie
digh. wilde versoecken (dat hij mi
in alle ootmoedigst dede) t'aenstaende
saysoen met een nieuwe d° soude
mogen wert en begunstigt werden,
waer mede haere May.t begaen en met
verbeeldinge en baslosmaghs aen den
Ed.le gouverneur en sijnen raet, aen
ons is wij weer aen haere May.t af
scheyt namen, onder 't donderen van t
canon vertrocken Godt danckende
door Jesum Christum, dat hij ons volck
nogh overgebleven zijn, die alle in
moortkuylen bij naer gedoempt sijn
geweest soo genadel. geredt en
bewaert heeft hem groot en godt sij
daer voor loff eer prijs en danckbaer
heyt van nu en in alle eeuwigh. Amen
soo dat wie met een gewenschten voorgank
14 d° des achtermiddaghs voor Maleijo t Cast.le
Orangie, op de gewoonel. plaetse ten
ancker quamen en kort daer op na der
lant voer hier mede eyndight onder st.
en was geteekent Daniel van Vliet

naer het volbraghte werck op Sangij
synde jaghten d'Experient = en de Cou[illegible]
amsterdam met de Chialoup d'Endra[ght]
naer manado vertrocken om van daer
alle in voorraedt leggende padij af te ha-
len — d'ontfangene brieven vande
Sangische Coningen p:r Jaght voorsz
herwaerts gesonden, en vermelden
niets van belangh dan alleen de langh
verhael vande belegeringe en over-
winninge der Cimanneses mitsgaders
wat de eynde van die boosheijt en
is geweest —
desen avont laat arriveert den
Chinees Coopman Sinco, met syn
Chialoup van Batavia brengt gee-
brieven behalve particuliere en
een vanden Serg:t Command:t van
Batchian welcke ook niet meer
verhaelen behalven 't geene van
voorheenen hebbe verstaen, te meer
brengende een quantiteyt voor elle-
nen en weynigh arack —

Saturd:e 15:e d:o 's morgens vroegh wort het doode lig-
haem vanden Cap:n Sweerius Zal:r
aen lant en ontrent tien uyre
des voormiddaghs in behoorl:e stati
weerde gebraght —
's namiddaghs worden mede d'hosta-
giers van Saban binnent Casteel
vant Jaght de Sampson, brengende
gebraght bij desen gouverneur -
verwellecomt en voorders van be-
hoorlycke woninge en onderh:t versorgt

Capp:n Sweeris Saliger be-
graven —

Sondagh 16:e d:o 's avonts laet comt Salema van
Tidoor hebbende volgens zyn seggen
niet verrigten dan deselcke om
[illegible]

te bevinden off eer ontrent niet meers
voorgevallen was, krijgende daer op
van de ge: gouvr: tot antwoordt
datter weynig was maer dat sy Ed:
aen syn hooght: sayssedin eerstdaegs
door den secretaris en capn: der mardijc-
keren soude te kennen geven, waer
mede sal ma dan ook weder om gekeert
is —

Maend: 17e do: s'morgens vroegh worden de gevan-
gene maleyers en javanen van li-
mauw herwaerts overgebracht, van't
jacht d' Sampson door den fiscael ge-
hoort, g'examineert en volgens
in hechtenisse gebracht insgelycx de
verovorde stuckjes etca —

Dinsdn: 18e do: savonts inde vergaderinge present
den mijnheer borger Cornelis Pieterse
sekere request daer inne Sharcken=
en ontslaginge voor desselfs lyffeygen
diego uyt de kettinge waer inne hy geslooten was [illegible]
by provysie over mits bekentelyck
is geworden over eenige begaene dieff-
stal, doch, hy was geslooten, vermits geen genoegsame
preuve noch volcome bewys te kryghen
is en den aengeklaegde voortz heeft
blyft loochenende niet tegenstaende
daer over scherp is g'examineert
geworden soo mede om dat deeze in-
werffsdes geen weyten aenwent
om de sake te doen bleycken is den
vrij borger syn versoek toegestaen
en geconsenteert —

den borger Cornelis Pieterse requesteert om syn lyff eygen uyt de kettingh te hebben —

den luytent: der mardyckers staet mede
binnen en doet [illegible] dier gede: soeke
wegens synen soon salvador Pardra
off ten minste om dagelen: te huys te
mogen comen, om te werck laete
geen geconsent: is mits stellende borge
voor het vluchten maer het eerste af
geslagen

 Maliye Int Castéel Orangie
geslagen vermits hy het geperpetreerde
dilict te groot is —

Woensd.e 19e do. savonts wort den secretaris andries
Oloffz naer tidoor gecommitteert
om p.r Jaght de sampson derwaerts
gebraght en in passant aen landt
geset werden aende negorie Soasio
als zynde do. Jaght geaddresseert en
veroordonneert om eenige houtwer=
ken van Obij te haelen ende den Eerw.
dom.e vander sluys tot de kercke vi=
sitatie te brengen, dogh vermits
het tegens den avont heel stil wierd
en tot over de middernaght continu=
eerden soo en hebben de selve gedu=
rende connen vorderen maer genoot=
saeckt geworden tot den morgen
leggen blyven ende vermits den naght
in over ende —

Donderd.e 20e do. smorgens vroegh van Marquian de
ontfangen wiert met de no: ontbodij
serg.t Miguel Gil waer inne des selfs
van provisie & amonitie wiert geda(en)
is [illegible] werden de ordre vande
H.r gouvern.r verwaerdiget en p.r
den Kampan aen boort vant Jaght
voorsz. gebraght ondertusschen syn
tidoorsche gesanten afgecomen
die [illegible] om van haer Ed.
Hooghaghtb. brieff en schenckagie ge=
ordeen aen syn hoogt. Saijfoedin gesonden
af te haelen verschijnende wel gemon=
teert ontrent negen uyren "'s avonts" voort gesp.
vant castéel en kort daer aen door
twee leeden vanden politiquen raedt
binnent castéel & geselschapt door
de Heer Gouverneur der Eerwaerd.e
verwellecomt ende den Weyle
langh

d'afgesanten van tidoor
komen om haer Ed.e hoogh=
aghtb.e brieff en schenckagie
aen haeren koningh gesonden
af te haelen —

Langh met wijn en broodt onthaelt
wesende op haere komste van den
Capt:n Lanoot den brieff van den koninck
Sayfoddin aen den H:r gouvern:r geschonden
overhandight en door sijn E bevelhebb:ren
ontfangen, dienende tot antwoordt
van den brieff aen sijn hoogh:t onder dato
8 passado geschr:n als in het aenkom:n
brieffb:e is te vinden, naer dat dese
vrienden in den voyle langh tegen
met de babatos van ternaeten naer
getracteert gaf den H:r gouverneur
de tidoreesche seyn grooten te kennen
hoe zyn E van meeninge was geweest
om den secretaris naer tidoor by syn
hoogh:t Sayfoddin te senden om yts te
boodschappen synde den secretaris ten
dien eynde al aen boordt gegaen van't
Jacht de Sampson geweest maer sijn 16
haere komste verstaen hebbende is
hij weder aen lant ontboden, derhalven
met haer luyden in nadere souden komen
overvaeren, indien sy soodanigh
verstonden, hierover hebben de tidoo
reesche hoofden geconsulteert met
de anderen en eendraghtel:n verclaert
genegen te zyn om den secre
taris mede te nemen, maer vermits
daer toe geen ordre van haren koninck
en hadden, soo stondt het oock niet in
hun magt versoeckende daerom in
verexcuseert te mogen werden, tegens
van hun dan oock niet verder gesproken
acceteert en wierdt scheydende met tamel
ycke vergenoeginge ontrent elf uyren
ende wierden met de brieff en schencka
gie voorschr:n door den raet tot op 't hooft

geconvoyeert

geconvoyeert en vergeselschapt, twelc
door haer met behoorl.e eerbewijsing
ontfangen ende in haere corcorren op
gegeven wesende sijnse met deuninge
van 't hooft gestreken onder musquette
chargies en eenige canon schooten, van 't
casteel en voorburgh, ende tot danckse
ginge insgelycx van haere corcorren
scheppende alsoo wederom haere vlaggh
naer haer vertreck soo draeght de gouvs
de rycxgrooten van ternaten voor
hoe dat men haer sien en ontvangen ca
worden naer behoorl.e regeringe is of
niet, gelyck sulcx nu inde vertreckende
teweerden is gebleken, vermits sy liever
niet den poinct van haer coninck verzoek
hebben willen off derven gaen, noghte
yets sonder sijn voorweten ophunne-
men, 't geene haer immers tot leedwe-
behoorde te strecken, omme alsoo int
komende haers conincx bevel te ge-
hoorsaemen, 't geene haer en ook hun co-
ninck tot loff en eere soude strecken
mitsg.s tot welstant van 't gemeen,
want daer geen vreese en is, daer en
ook geen eere gevonden werden, we-
derhalven soo was het noodsaeckel.e da
sy dat selvige point in opmerckinge
naemen ende haere gedachten daer op
liten gaen, twelck van hun niet te
gengesprooken wierdt willende de schult
op des coninck leggen van datter sulcx
soo wat ongeregelt in syn vertreck ging
de gouv.r antwoorde dat het jegen-
woordigh te hooren was datter van co-
ninck nogh ook niet van haere kant
eenige onlusten meer souden werden

Deftige vermaninge vande gouv.r ontrent de ternataensche babatos =

Voorsaede

veroorsaeckt staende haer mede beloonden metter daedt dat het de welstant van haeren koninck ende ternataensche croone behartigden, hier op wiert nogh een mael int ronde op syn hooght. amsterdam geschutst = gedroncken, en daer mede oock Edlen. ge=scheyden, waerende den secretaris aen boort van het Jacht de Sampson, en synde voorsz. geweest dan mede naer dat de nader verordonneerde provisie voor de buyten comptoiren van Marquian en batchian, ontfangen hebbende reys vervordert —

t'Jacht de Sampson vertreckt over Tidoor Marquian en batchian naer Obij

Vrydagh 21e do. / Saturdn. 22e do. / Sondagh 23e do. = Syn dese dagen niets van bysonderheyt op merckinge voorgevallen ende syn Edle. wenige persoonen de novo in compie. dienst gecontinueert en hebbent als by resolutie te sien is —

Maendn. 24e do. = Den gedegradeerde prins alam komt weder van Sawoe en brengt van daer de, nieuw gemaeckte cercerie voor den koninck Amsterdam en ontrent middernacht comt den secretaris weder met den capn. der mardyckeren van Tidoor, ende doet rapport van zyn gedaene bootschap en ontmoetinge aldaer etc —

Dinsdagh 25e do. = Synde van volgende inhoude —

Secretaris en capn. der mardyckeren komen van Tidoor en weder tot rapport

Rapport en Relaes door den Secretaris Andries Stoffzen gedaen en overgelevert aen den Ed heere Robbert Padtbrugge Gouverneur en directeur der Moluccos en de Resorte van dien, vant geene den selven op Tidoor byden koninck Saysoldin heeft verright —

Van Malayen den 20e deses snaermiddaghs vertrocken van UE. achter op 't jagt de Sampson overgegaen zynde, zyn den eenen twintighsten smorgens vroegh voor bovengem. koninck residentie stadt gecomen, en

Voorts

voorts vant Jacht voorsz.en de schuyt aen
landt gestek, om mijn aen bevoolen bootschap
te verrichten, terwijl de van d'o Jacht int
passeeren vant konincx fort drie canon schooten
gedaen, en naer weder keeren van de schuyt
ruijs gevordert, welcke kanon schooten met
insgelijcken wierden beantw.t uyt de corra
die gestelen van maleyen, den bruyt — en
schenkagie van haer Ed.en hoogachtb.en aen
den hoogh.t gesonden hadden afgeschaet!
kort daer aen sont den ouden koninck de
selfs gecommitteerden bootschappen Salema, int
verwallende fortie, daer mijn logement
hadt genoomen, dewelcke mijn afvraegh
waer mijn reys lagh, vermits soo in passant
teboor aen deede, ick sont den selven wederom
met antw.t dat jegenwoordigh geen order
hadt om verder te reysen, maer wel naer
dat mijn boodtschap bij syn hoogh.t soude ge
daen hebben weder naer maleyen te keeren,
en om het welcke hadt ider gedaen te hebben,
liet versoecken om te weeten de audientie
te geraecken, maer aengaende 't Jacht
voorsz. waer mede dus verre off gecomen ben,
de selve strout naer de Comptoire als
macquian, batchian, obij, te seijlen om de
selve provisie en andere benoodighden
mitsg.s den predicant tot de kerk visite
te brengen — Salema

met dit antw.t bij syn hoogh.t gegaen synde
kont s naer middaghs weder om en roept
ons tot gehoor boven int Casteel daer syn h.
gecomen wesende hebbe aldaer vonden
den gimau samadji en schryver camissi,
alwaer nog een vyer moste waecht en
alsoo naer ouder gewoonte gesegt wierdt
dat syn hoogh.t dewelcke was om sigh te mediteeren

doch ten

doch 't en duurde niet langh tot dat Papoua sijns
sprongh quam om naer boven te ontbieden, maer
den capt.n der mardyckeren met familie en
Gimaen sa madie, moesten om leegh onder de gang
van de poort blyven, naer uyt 't eynde besloot dat
syn hoogh.t presumeerde dat yets geheymels
en bysonders had te verrighten, daer omme
naer dat hy bij hem gecomen waer, my te vernau
mer noodt soo veel uytgaff, dat myne Compli
menten afgeleyt hadt, off vroegh te en veste
te bedecken eyndel. syn en voorige afgesonde
en voorgecomen was, als hebbende sonder
twyffel verstaen dat syne reyce grooten
gesteden gewyghert hadden mij niet hun
te nemen, en dat niet te min voortgesondt
ben geworden, mij dan genootsaeckt vinden
te kennen te geven wat den eygentlycken
boodtschap was, alsnamentlyck Ed.le hoe 't jacht hier
vooren vermelt onlangs van Sangij weder
gekeert syde met onse militie &c.a
naer dat de rebellige en boosaerdige Limau
neers haer wel verdiende straffe hadde ont
fangen, doch dat s' Comp.s intentie niet en
was geweest om hun vant leven nogh
van goet te berooven, maer dat se door haere
amocke spelen, naer dat hun alle voorwaerts op
genade off ongenaede overgegeven hadden,
beydes zijn komen te verliesen, door haere bij
gene landtsluyden, bysonderlyck vermits den
capt.n door des koninckx soon van Limauw
seer verradelycken vermoort is geworden,
verders hoe de Ed.le heer te beginselen syn geweest,
mitsgaders wat minsaeme vermaeningen
en insinuatien door u Hoog Ed.le was gedaen,
om hun tot schuldige gehoorsaemheyt te brengen,
maer dat se dit altemael inde windt hadden ge
slagen ende daer en boven naer dat u
Ed.le achtb.me onder hunne pagger waert gecomen
om deselve noch naeder haeren plicht

indachtigh

indachtigh te maecken, hoe veeliffs schutten
te plaetse doodt geschooten en den derde
soodanigh te quetsen dat hij het leven daer
door al mede heeft moeten verliesen, waer
door genoeghsaem s'Comp^e: op den baerde vij-
anden zijn geworden, Sijn Hoogh^t gaff tot
antw^t dat den Koninck van Cernaelen
selffs zijn volcq hadt behoort gestraft te
hebben, ende daerom me oordeelde datter
nelijcks onderlinx 't geene niet en hadt
behoort geschiet te zijn, maer de Musse-
lmanniers soo stout zyn geweest dat se
s'Comp^e off Hollanders bloet hadden derven
bestaen te doen storten soo was het niet
onbehoorl^m dat se daer over gestraft zijn
maer vermits het een saecke is die mij
niet aengaet, soo sal der ook niet
meer van spreeken laeten ende het selve
aen die geene die daer mede ingewic-
kelt zijn, dogh ik verbleyde en beklag
mij over de doodt van Captn Swaerius voor
eerst om dat zijn leven den eerl^m eynde
in den dienst vande Comp^e genoomen
heeft, soo dat syn naem nogh lange op de
tonge der menschen leven sal, ende
ik voor myn deel en wensche niet an-
ders als om mede een soodanigh eynde
te mogen hebben, en myn leven te laet-
en in den dienste vande Comp^e om dat ik be-
clagen is om dat hy mynen goeden vrient
is geweest dogh de blydschap sal het be-
klagen overwinnen, als ik aen de eerl^m
naem gedencke die hy naer gelaeten
heeft ——

Vermits den Captn der Mardyckers en jong-
sijnen bootschap niet volcomentlyck
gedaen hem van U Ed. agtb^m aenbevoolen
was en hadt gedaen hebbende saecke van

Wenatadenschy

Ternataensen Chinees Seuntjam, geseijden vermindert God, en sal voor naer dat hij gan-
gen Jaer van UEd agtbare passedulle was
geoordynneert om naer mindanau te vertrecken tegens Comp.s wil en danck voort
gevaren is, ende den volgende nieuwe effectes
vaertuygh in arrest genomen, als strijden-
de tegens contract daer inne wel expres-
sel.k is bedongen, dat geene besendinge
van Ternaten off Tidoor naer mindanau
&c.a sullen mogen gedaen werden, noch
vandaer herw.s sonder toestemminge
en volcomene bewillinge vande Comp.e,
en vermits de bantamders en mindanaus
niets correspondentie houden ende bantam-
mers wel regt Comp.s vijanden staen
te werden soo niet alreede en sijn. soo
en kan noch magh soodanigen vaert
niet geleden werden, ende belangen-
de goederen vanden Chinees voorsz.
leggen in bewaringe in s Comp.s packhuijs,
niet voor Comp.e maer voor den Coninck
van Ternaten, wijders vermits U hoogh
hooghheijt op de boodtschap vanden Capit.n
der mardijckeren, haedt geantwoordt
dat men vanden Chinees meer geen
soude vragen en ondersoecke doen off er
enige brieven off ijets anders voor U
hoogh.t van mindanau is gebragt was.
doch de meeninge van UE Agtb.en en
was sulcx niet soo dat alle 't geene dies
aengaende geschiet en gedaen is, alleen
opt versoeck en begeerte van U hoogh.t
is geschiet ende niet om dat men U hooghs.
woordt geen geloof en gaff, veel min
datter wegens U hoogh.t eenigh quaet
vermoeden soude sijn in sonderheijt niet

vertrouwt

vertrouwt dat sijn hoogheyt jegens de con-
tracten niets doen nogh ondernemen
soude, alle welcke sijn hoogh.t uytter maten
aengenaem was beginnende mij verders
af te vraagen hoedanigh het jegenwoordigh
op malleyen stont, en offer niets nieuws
voorgevallen was, als mede off geene tij
dinge van ternaten den koninck en
hadde ontfangen: op alle welcke naer mijn beste
te kennisse hebbe g'antw.t dattet waght
naer sijn hoogh.t was en daeromme den
brieff door UEd: agtb.en aen hem p.r de Chialoup
de wellekomst toegesonden is geworden,
om hem onder beleefde en minsaeme ter-
men weder naer ternaten te doen kee-
ren, ende op de welstant van syn staet
te letten. hierop begon sijn hoogh.t sigh
te beschuldigen van dat den capt.n
der mardyckeren niet en hadt naer boord
getrocken, 't geene geschiede om dat den
selven voor desen geen dygert hadt den
mardycker manuel d' melo die voor
sijn hoogh.t snyder off kleermaecker "den roijael" ga-
geert hadt naer tidoor te vaeren, wes
halven was door sijn hoogh.t mede belofte
gedaen dat den capt.n voorsz. bij sijn hoogh.t
niet soude komen te komen voor en aleer
geseyde mardycker weder van batavia
soude gekeert sijn: Ick diende sijn hoogh.t
dat hij jegenwoordigh voor tolck ageerde,
en daeromme noodsakelijk mede present
soude moeten zijn naer sijn hoogh.t en konde
daer toe niet verstaen seggende dat het
tolckx genoegh was echter naer lange aen
houdens wierde den capt.n binnen gelaten, niet tegen-
staende sijn hoogh.t den selven in alle den
tyt dat door UEd: agtb.en bij hem gehouden
is geworden niet eens gesien te hebben

geene

tegens Contrarie rapport vanden
Cappiteyn voorsz.n welckens van Tidoor-
comende, is behouden —
Syn Hoogh.t gaff dan mede te kennen dat
hij over syn Rycxgrooten seer misnoegt
was, eensdeels om dat hunne last was
om vyff corcorren en drie quitasols klaer
te houden, en niet soo danige statie en
eerbewijsinge haer Ed.le Hoogh. aende brieff
en schenckagie aen syn Hoogh.t gehouden
van malleyen te halen, doch sy mits ieder
niet naer gecomen en hadden soo mosten
nogh inde Corcorren blyven leggen tot
dat daer over gedelibereert soude syn wat
straffe daer over verdient hebben en dewij
te Syn Hoogh.t dan die saecke seyde voor
hadden te willen, meynen versocht dat tot
morgen soude [illegible], alswanneer ons
afscheyt soude bekomen op welcke seggen
wy dan ook gescheyden syn en Syn Hoogh.t
goeden nacht gewenscht hebben —
's morgens den 22.e d.o tot ontrent tien uyren ge-
wacht hebbende naer Salama door wien naer bo-
ven ontboden soude werden maer niemant
vernomen synde hebben de Cappiteynen de
marycken inde negorye gehouden om te
vernemen watter al om gingh die mij bescheydt
bracht van dat den brieff en schenckagie door
haer Ed.le van Batavia onder eenige
minquidte Corgies bij den ouden Coninck ge-
gebracht werdt, en door den selven opengedaen
en gelesen geworden synde, voorts aen
Jongen Coninck Cideam, alwaer wederom
in tegenwoordigh.t van alle d' Tidoorsche
rycxgrooten gelesen is daer naer weder bij
den ouden gebracht, 's naermiddaghs quam Sa-
lema ende Codyans naer boven bij Syn Hoogh.t

anwaer

alwaer comende naer gewoonte seker vreemde
ontfanget en verwelkomt sijn geworden daer
naer in discours comende wegens brieff en
schenkagie voornemelt heeft Zijn Hoogheit ex-
presselyck seyde de selve naer den Jongen Co-
ninck gesonden te hebben om hem te doen sien
dat het niet aen hem maer aen Sijn Hoogheit ge-
sonden was, echter om hem wat te ontsien
hadt daer beneffens aenden Jongen Coninck
en rycxgrooten de kentenis spinningen der
nagelen gesonden, om te sien off sy hem met
de uytdeelinge soude laten genoegen ge-
van te worden bysonderlyck vermits den jonge
Coninck hem soo nu en dan in eenige sa-
ken ingewonnen en sijn order contramandt
hadt —
desen naer middagh passeerde verders met
praten, in middens de selve hebbe ick tracht
van Zijn Hoogheit te weten wat reliquie het
oobe mocht zijn dat hem door d'Edele heer Speelman
gegeven was maer ten wonde er niet uyt
seggende Sijn Hoogheit dat schoonmen in som-
mige dingen van hem quaet gesproken hadt,
maer wanneer overleden soude sijn alsdan
genoechsaem soude connen te blijcken en uyt
sijn schriften gevonden werden sijn leven
en bedrijff bysonderlyck ontrent de Compe=
opregt te zijn geweest ende eenmaels met
Zijne rycxgrooten nogh yets hadt te handa-
len versocht dat tot morgen soude wachten
om indien er yets mocht comen voor te val-
len getuygen te zijn, maer ick hebbe my op
beleefste geexcuseert en versocht om af-
scheyt, alsoo U Ed: achtb: geen tolck daer op
yts stront soude konnen werden op ma-
leyden en hadt, en te maenderen om dat de secre-
tarye papieren ten achteraen raeckten en,
Sijn Hoogheit antwoorde laet het op mijn
staen

staen soo de heer gouverneur quaet is ick sal
de schult op mij nemen soo dat genootsaeckt
sijn geworden weder te vernachten ingemi-
fortie —

den 23e do passeerde den meesten dagh ten
eynde sonder dat yemant van sijn hoogheits
dienaeren vernam behalven pasbiaeijn sijn
heeren quam eyndelyck tegens den avondt,
waer mede sijn hoogheyt hem liet verontschul-
digen dat den gepasseerden dagh met sijne baba-
tos hadt getractiert en tot nogh niet en had-
connen besluyten, ende wyders dat hij heer
ue een prauw tot ons werwaert soude hebben
beschickt gehadt, maer en hadde geen volck
bij der handt, echter dat morgen soo vele
volck en een prauw van sijn soon den
jongen coninck soude sien te becomen
op welcke hebbe niets connen antwoorden
alsoo hunne beraetslagingen niet en weet
daeromme dat naer onder soeck gedaen,
maer niets anders vernomen dan dat
den Adoorderen hoe ijm Bonnaschi, sigh
in eenige dingen souden vergrepen hebben,
waer over lichtelijcken van sijn ampt afge-
set stondt te werden, op sandere dat het
wonder was dat Adoor jegenwoordigh
soo van volcq ontbloot was daer nochtans
drie a vier corcorren opgetrant met
hunne schepper off panguijen in de handt
gereet laegen, en op sijn hoogheits ordre
wacht hielden, echter niet te min dat
geerne doen souden 't geene sijn hoogheyt
begeerde, op malcye commende soude connen
verantwoorden. snaer middaghs de —

24e quam saldena ons te ontbieden omme
naer dat sijn hoogheyt sigh gemedicineert
hadt naer boven te gaen onder tusschen
hebbe den mardycker hendrick voor-
desen geweest sijn lijffeygen van capt Paulus
Andriess.

andries daer bij mij komen den selven onde
vragende waeromme soolange op tidoor bleeff
sonder bij sijn vrouw en kinderen op amboina
te gaen en wat desselfs verrigten was
seedigh tot antw.t dat den koninck sayfodin
hem tot nogh opgehouden had, en ten anderen
om dat bevreest was vermits van sijn Ed.le
van amboina geen passe off licentie
en houde verhoonden als synde door den
bandasen borger . . . optye.t massoade
geladen geworden van waer voorts van
sijn hoogh.t sayfodin op tidoor is ont boden
geworden om dat hij hem voor suspect
hielt, om hem onder de Comp.s bescherming
te begeven, meldende voorts mede te ver
haelen hoedanigh die van patani voor
nemens waeren geweest d.o rebellige
afgesondene op amboina te gaen beschad
ten maer vreest gedwongen te sullen
werden vermits geen licentie nogh passe
van sijn hoogh.t hadde daeromme te rade
geworden naer banda over te steken om
aldaer yemant te sien vangen die hem
tot den wydtsman wegh wyse en stuerm[an]
soude verstrecken tot solor en timor
om aldaer haere rooverijen te plegen,
van deser naeder onder vraagt sijnde,
off hij geen kennisse en hadt, off den prince
sorain tot soodanigen uytlocht geen
last en had gegeven, geeft g'antwoort dat
van niet te weten, maer dat de onder
danen des tidoorschen koninck op pa
tanij naba x.a genoughsaem [illegible]
van dat de gout slaeven en sagou tot
tribuyt soude moeten opbrengen en
daer toe geen middelen hadden vermits
hun den handel met s'Comp.s volckeren
wierdt verbooden, en te maeken tot sooda
nige rooverijen soude moeten beslaen te

ubesdyde

ick seyde tegens dese voortlaester dat
sigh soude klaer houden om [illegible]
mij met toestemminge van den ko-
ninck naer Maleye te vaeren —
soo mede kreegh bericht dat sekeren
vaendrich met naemen Manlady door
Syn Hoogh.t Sayfoedin naer Patanij aff
gesonden, en Eergisteren drie a vier daegen
op Ceoor (?) wederom gecomen was, met
sigh van daer gebracht hebbende een
deel der goederen die door de roovers (?)
voorde gevangene amboineesen
in lossinge was ontfangen geworden
en eenige slaven voor Syn Hoogh.t
naer mede den Singhadie van Patanij
hem meent te payen. [illegible] voorde
tweede mael wederom komende stap
ten naer boven ende quaemen te ende
ten binnen casteel naer dat die kan
deraen gegroet en goeden dagh gewenscht
hadde vingh Syn Hoogh.t aen sigh op
de maniere van gisteren te ontschul-
digen, daer bij voegende dat de Babatos
de uytdeelinge der erkentenis pen-
ningen Syn Hoogh.t op gedragen en
als voorens toe vertrout hadden, waer
mede hij opgestaen soo veel te doen
dat ons bij naer vergeten soude hebben
gehadt, hebbende nu eyndelyck soo
veel volcq bij malcanderen gekregen
en daer bij een prauw om ons bequa-
melijck deesen avondt nogh op Maleyen
te komen doen brengen, gevende
ons sonder langh morgen spraecke te
maecken afscheyt, sonder yets bij son-
ders op ons boodtschap te antwoorden
deselve beklagende de [illegible]
om dat se soo onvoorsightigh in haer

doen syn geweest

doen syn geweest, synde hem meede seer aen
genaem geweest dat U E achten vant geene
voorgevallen is [illegible] had laeten voorkomen
en wenste dat sulcx int toekomende tot on
derhoudinge van vrintschap meede geschieden
mag, gevende in handen van den Capt^{ten} der
mardyckeren den Jambedaer en seyde hebbe
hebbe jegenwoordigh nogh een leen offstaende
niet veele seggen veel min anders gh^{ee}
houden hebbende dan deselve dit boom ge,,
vrught in den spruck daer van bij gh^{ee}
houwden comende niet en deught, soo
gelieft syn E. maer boven op deesen en spra
ken off den smaeck dan niet en deught
ende soo geen van beyde deught soo magh
hij wel nogh geworpen worden, maer het
en sal myn schult niet syn, want ick de
plant niet geerne sulcke boomen off de
vruchten off den rinck daer van moeten
goet syn, ick antwoorde dat syn hoogh^t
wel light ijets goets geplant hadde, onder
tusschen ginge het araeq schinckende dan
a vour maeken int schenckende syn hoogh^t
verheught beginnende te worden wilde
my nogh langer ophouden, maer door myn
sterck aenhouden ontsingen nogh maer
afscheyt en vorderde reys comende
des nachts ontrent den uyren hier voort
Casteel, bevoorens syn hoogh^t meede aen
gesprooken hebbende wegens voorsz^n mar
dyckers hendrick, om deselven met my
naer maleyen te hebben doogh syn hoogh^t
schenen voorden selven meede bekommert
te syn, dat hem door ons eenigh leet soude
werden aengedaen om reedenen voorsz^n
waer uyt ick presumptie kreegh dat de
gast wel light al meede onder voorsz^e uytstro
pers van patany heeft begeven gehadt, [illegible]
sij syn hoogh^t hem deselve om de saecken van

Massoael

massaal gelyck hy seyde opgehouden hebt
maer soude niet te geloven sijn dat geschiet
om dat het niet int light volcomen bekent-
souden worden bedrijff van den prince-
Cram in die saeke van hebben light Ed:^le
genoegsame kennisse hebt, daeromme
en wilde zijn hoogh:t deselven nogh niet
largeren maer versoght uyt hel tot
nader gelegent niet te geven staende ick
het met deselven Mardyker alsoo ver-
re hadt gemaeckt, dat geresolveert was
met mij nae Malleyen te comen hebben
oock geschiet soude zijn indien niet den
Stomp off geruyde praus tot myn
verhinderinge hadt gehadt, welcke dit
dan al hebben mij in desen sprongh tegen
van opmerckinge voorgekomen is be-
halven schrijve syne hoogh:t duystere
vergelyckenisse welcke verclaeringe
off uytleggingen hij bij hem selven gehouden
hebt, alsoo ick daer "oock" op niet sterck hebbe
g'arbeyt om de selve te verstaen als
geoordeelt hebbende van weynigh be-
langh te zijn geweest, en de meer mij
spoedige wedercomkomste daer door
maer schaede soude hebben gehadt, dese
dan hier mede sijnde ende het wel nemen
besluyte en verblyve Eachtbare
Heere UE Achtb:^re onderdanige
en verplichten dienaer was
geteykent Andries Oeloffz in margine
stondt Malleijo Int Castteel Orange
den 25:^e April —

Vermits den gegodegod alam nu wedder-
om gekomen is wort den secretaris
Andries Oloffz:^n met den negotie

boeckhouder

boekhouder dirck d'geyn naer ternaete
gecommitteert om den selven benevens
den rycxgrooten mondelingh te communi
ceeren t geene op den outvent Amaan
voorgevallen was, hoedanigh dat quan
gesruys den capt^{en} Corneelis Sneevins
zal^{r} seer moordadigh en verraede-
om leven hadden gebraght, ende we-
ders wat straffe daer over door de
boutgenooten hadden outfangen, me
gaders hoe den principaelsten bege-
linde Tacaloman geseijdt ende
tot nogh outkomen is, sonder te we-
ten waer den selven sigh jegenwoo-
digh ophoudt, gelycke hier voorenne
de andere tidoorsche koninck door den
secretaris achter volgens rapport van
den selven is geschiet, dogh den goege-
goe nogh d'andere grooten en hebbe-
hier op niets bij sonders g'antwoort
veruoudende geen deel^{en} over
stout en boos voornemen der gesey-
de inwoners, verklarende ^ voorders
dat hem seer aengenaem was, dat
de^{r} gouverneur sulcx aengehen had
bevindende ook deselve d'andere
grooteden insgelycks, versoecken-
de dat daer ^bij niet overkomende mogen
werden gecontinueert, dogh wat
verder in discoers comende wegens
tacaloman, ende door de gecommi-
tteerdens voorsz^{m} te kennen gegeven
synde hoe voorsz^{m} tacaloman met
een goudt beslagen rottingh volgen-
de haer selfs seggen, van den ko-
ninck Amsterdam was voorsien geweest
en dat hij tacaloman machtigh daer-

op Edelt

Is de gecommitteerdens uyt den raedt naer ternaten om de rycxgrooten te communiceeren t geene op Saugie voorgevallen is

opgeregt geweest en gestuunt, maer
dat sulcx allemael veijnserijen van
hem is geweest, en dat sijn intentie
nergens anders toe en heeft geleegen,
als om de negorije van Limaunen en
alle de geene die daer woonden, onder
de Castiljaenen te brengen, vermits
hij en de verdere hoofden van voorsz
negorije genoegsaem uijtgeroepen
hadden dat sijn Ed: gouverneur
nogh opgehangen was, en haer de gege-
vene besegelde volmagt van sijn
hoogheijt Amsterdamme en voorsz: sijne
grooten hadt geëijscht / van nogh
coninck van Ternaaten off derselver
Sabatos geensints te willen erkennen
nogte gehoorsamen te meer de-
wijle de Limaunders naer dat se hem
al opgegeven hadden aen 't gespoort
stonden gebragt ~~[illegible]~~ her-
waerts aen om hier op Ternaaten
onder s' Conincks gebiet geplaetst te
werden hun niet en hebben ontsien
den disperaaten te spelen ende on-
se volckeren te vermoorden, waeruijt
dan genoegsaem af te meeten is dat
hij doch niet en sijn voornemens ge-
weest om onder de Ternataansche
croone nogh d'E. Comp:e te staen, der-
halve niet anders konnen g'acht
noch aengesien worden, als rebellen
en oproermaeckers waerover sij dan
ook behoorlijcken gestraft en beloont
sijn, doch niemant van de grooten
heeft hier op wat willen antwoorden
houden hem alsoo in de wande in allen
behalven den quimelaha Marsaoli
seggende dat het niet sijn een beest-
achtigh

[Margin: ende vervolgens herwaerts aen]

achtige Synde gehadt genoomde, en
dat alleenlijck om dat haer adrian ver
scoonen willen, die hun tot het ampt
sprekers hebben begeven, hier mede
naemen de gecommitt. Hebben oock
afscheyt, en begaven hun wedderom
binnen het Casteel, werdende beswaert
met veele grootenisse aen d'heer gouv.
belast —

Woensd.en 26 d.o = den Secretaris woort door de prin
cesse gammalamma ontboden, die
wilde dan oock met voor welken
van d'heer gouv. sijn, met den
Capiteyn der mardyckeren naer dese
de naer der middaghs begeeft om te
verstaen wat haer begeert (is als
aldaer gecomen en met den prince
ontmoet synde begost sy naer eenige
tyet praetens haer meeninge te
kennen geven, seggende hoe dat sy
seer verblyt was, van verstaen te
hebben dat haer Ed. hoogh achtb. van
batavia, aen den koninck soo schoone
somma van penningen hadde suit ge
scholden ende dat hy nu syn magel
recognitie moyties costgemist en
versoght derhalven dat d'heer gouv.
haer de behulpsaame handt geliefde
te bieden, en de voor haer van Ver
minck tegenwoordige magel recogni
tie de somma van vierduysent
rd.s in gouden, tot afbetalinge van
deselve somma die majudar op bata
via hadt geligt en genooten, welke
penninge haer vader den koninck
mandarsaha voor haer a depposito
bij de Comp.e hadt gelaeten daer by
gebleven ~~tt~~ 4000 rd.s die haeren broeder
den koninck

den Secretaris woordt door de princesse gammalam ma ontboden

haer verhoeck

april 1679 = Maleijo Int Casteel Orangie

den bekende te Amsterdam naer
haer vaders doodt aen haer gegeven
hadt versoeckende mede dat den Secre-
taris, als van die saeck kennisse
hebbende, haer boodtschap ontbedut
desen gouv.r op [illegible] geliefde
de te doen den Secretaris antwoorden †
nogh een particulier wel schul-
digh was, soo dat met syn verschepen,
en nagel recognitie ter naeuwer-
noodt alles afbetaelen kan, ver-
trouwende dat het de princesse daer
op niet eens aen en quam, de princes-
se ende, mede om dat de voorschen
al [illegible] van penningen was
verschuldight, maer met het
afbreecken verbranden en mede om
op bouwen van haer huysch in
korte tyden naer den anderen, alles by
naer geconsumeert hadt, ende be-
halven doen soo was sy niet gen.e
alle de blanckets die het gelt bele-
kennenden, welcke te bewaeren
anders ints mede in den by die tyden
wat uytgegeven wierdt, met wints
te meede com in quam, ende daer
tegens soo was het met hun als een
put schoon vol van water synde
ende daer uyt dagelyx geput werde
ende sonder datter yets by quam,
noodtsaeckelyck een eynde nemen
moste hier op wiert door den Secreta-
ris al weder ende g. antwoordt,
dat sy immers haer niet en behoorde
te vergelycken met de put, ende
vermits sy behalve haere blancke
couleur de geene was geweest
die

†dat des Koningh—

den Secretaris Antw.t=

de [illegible] penningen en middelen van
Mandasa[illegible] onder haer hadt gehadt, ende
daer comme de vele mede wiede(r) wat het
gelt geweest is, de princesse antwoor
dede, dat het soodanigh in die tyde
wel geweest was, maer het was gan(s)
in vergeeten waer mede den secre
taris afscheyt nam onder belofte van
haer boodtschap volcomen(t) Ed[le] te doen

donderd[e] = 27 d[o] 't savonts naert gebedt is goet gevon
den om sommige officieren int gene[ra]l
op te doen neemen om alles tegens
d'ordonnantien gestanteren &a. naer
te sien en voortaen van hun vol
gens gebruyck aen haer Ed[le] hoogh
achtb[re] toe te senden waer toe als
gecommitteerdens genomineert syn
den onder coopman Daniel van Velde
en boekhouder Cornelis Singhcyck
voor soo veel aengaet de negotie —
maer belangende matriaelen gereed
schappen van smits timmerluyden
&a. sullen als gecommitteert syn
den vaendrinck van de militie en
gesworen clercq van de justitie
als bequaemste best van deselve conne
tgeene naest comende maendagh
aenvanck staet te neemen

vermits gesonden hostagiers van
Laban van plunderagie seer sober
versien syn soo is mede goet gedacht
de selver ijeder een propor(tie) Rijst &a. toe
te voegen vermits de selve heun
nerstigh en yverigh thoonen omme
in het Christendom onderweesen te
werden ende om de selve daer toe

meer en meer

nader en nader te animeeren, hebbende deselve
dan verstaen is te te leggen bestaet in het
volgende —

Cleeden voor de sengagies van Sabau —

1 p^s = gingangcongam
1 d^o = percalle groove
1 loot bengaelsche syde
2 el^n = hollantsgaere groove
Contant tot koopen eint Rx^s = 5
2 p^s = roode bet hoeden voor yder een
2 p^s = hemden,

D'Eerste van de pen requesteerden uyt gem^e = on Lampolo te mogen genieten als van voorheenen, hebbende hun dan ook toegestaen is — voor yder sander ander halve can, vermits daer van hegen voordigh, ryck gl^m = gesproken zijn —

Versoeck van den Corp. Hendrick —

Den Corp. Hendrick Cos laet aende heer gouv^r = versoecken, van wegens desselfs slavinne huysvrouwe, jongst bekeerde de padres Jesuijten van Sian hertwaerts aengeco„ men, dat se haere wooninge op Tidoor mogt nemen, vermits sy doch uit den affgoderije was, ende manilha doch niet en souden kennen bekwijckeren de h^r gouverneur = laet voorss. Corp. weder in antw^t = weten dat wij geen mardyckers, vrij luiden op Tidoor hadden, ende dat haere wooninge derhalven niet ons contract op Tidoor niet en conde begrepen worden maer vermits sy doch verzogen is om naer manilha te keeren by sonder E^m Mogens haere religie soo was het ook verder bedacht dat se naer derwaerts vertrock sijnde deese vrouwe een genoode door trappe sitten, had by nae sonder onder scheyt, van den selve hinnen keeren en omme gaende als den Corp. voorss^n = daer omme is het versoeck om op Tidoor te mogen woonen niet sonder nader denckinge geschiet, derhalven dan ook niet redden en billyckt = afgeslagen —

Vrijd.en = 28.e d.o = smorgens vrough arriveert de Chialoup
van Cornelis Pieterse wederom van Lyt=
taffodrij, van daer niet anders dan drie
stucken nagelen boecken te [illegible],
gevende d'welcke al vrij hoogh aende man
sullen dienen gebracht te werden ingevallen
door deselve de onkosten moeten vergoedt
werden; den ministris borger Pieter de Hooft
p.o voorsz.en = Chialoup naer gesijde eylandt
als schipp.r = gevaren hebbende doet weder
klachten over syn swagers volck, en d'Tar
natanen, die hunne versamelde Clappus
soo steeds geweijse bij nachte als daeghs met
geweldt ontnomen hadden, hebbende d'Tar
natanen die van Medan op taffodrij ge
komen waren, haer daer en boven noch
gedreijght ende't rout uyt gekreeten dat
naer t'Kiap van den goegoegoe prins alam
verleent niet en vraegden, drijvende
daer mede d'spot, maer dat se van djouw
pingi een kap soude hebben moeten, schoon
in gevalle sij van taffodrij in absentie
van den koninck Clappus wilde haeren
seggende d'duijvel van den goegoege te
hebben, en hij en was geen koninck, besi
den uytspouwende d'Comp.s = Eedt bouton
gorontalo ende sangij van hun genoomen
van waer sij gewoon waren olie te krijgen
en daeromme mogten sij ook een plaets
te minsten voor haer overhouden, om
voor hun gebruycke olie te versamelen
om welcke redenen gem.te ministris
borger dan ook genootsaeckt is geworden
sonder clappus wederom te keeren, schijnende
deese trotsch te naetkomen door de swager
van Pieter de Hooft, om geboeet te sijn,
vermits sij derselver volckeren niet
alleen toegestaen hebben om clappus te
versamelen, maer dat se oock hun tot
hulpers sijn geweest, int geene d'volckeren

van

arriverende van de Chialoup van Cornelis Pieterse — ende

beklacht van t'geene hem aldaer is ontmoet ende daeromme wordt

van sulcke ledighe sijn hebben willen ge=
bruycken —

den Cap.n der mardyckers naer ternaten bij den goegoegoe gesonden —

den Capp.n der mardijkeren wordt naer ter
nate en gesonden om den goegoegoe vant
voorsz.n te verwittigen, om te mogen sien
en ervaeren off zij sigh daer over niet ge=
voeligh en quaet te hoonen, vermits dese
saecke achtbaerst daermede ten deesen ge=
bruyckt was, den Capp.n wederom komende
rapporteert dat den goegoegoe 'tselve sigh
seer aengetrocken heeft, soo het scheen, seg
gende daer naer verder te sullen laeten
ondersoeck doen, en geschijde ter naevolgingh
mitsgaeder wederom keomste naer behooren
te willen straffen —

den Sergt. Christoffel muller versoeckt om Com
mand.rs plaets op macquian, vermits
de selve is komen op den te vallen, waer
op in raede geledigh sijnde, is hem 'tselve
g'consent, mits sijnde een vigilant en
in sonderheijt een nuchter persoon, ende
vermits den p.de Sergiant hendrick menge
van gien niet en can werden gedeerst
den gewesene vrij borger abram barentsz
wordt ook wederom in Comp.s dienst
aengenomen voor soldaet met thiengl
s'maents —

Saturdag 29.e d.o Op 't versoeck van den goegoegoe Alam
worden de drie Ooilanders wederom
uijt de kettingh geklonken, de welcke
jongst op obij gevangen en naer hier
over gesonden zijn geworden, vermits
van henn op geleijde geschiedt ontvlught
waeren, anders is hebben niets van
opmerckinge voorgevallen —

Sondagh 30.e d.o den prins Alam ternataens goegoegoe
en Capp.n Caunot seli komen ondergaen
doen —

deden van parade binnen het Casteel
den S.mo tot besoeck van de heer gouvern.r
den Capn. Lanst laet eenighe sints ba-
ken van spijtigheijt in zijn over ons scho-
ne militie stellende hij seer verdien-
aen, sonder nochtans ijets te vernemen

Ternataense rijckxgrooten komen binnen het Casteel onder het doen van parade

dan deselve stoolende den goegoegoe mi-
zijn elleboogh aen den sijde stellende in
in Ternataens voorwaer tis den schoo-
nen welgemonteerde Compe. maer uijt
deselve gelaet en gebaerdes genoughsaem
te bemercken was, dat hij deselve wel
soude hebben gesloonden gehadt, indien
het in zijn vermogen waere geweest
naer dat d'parade gedaen was is de heer
gouvern.r tot besoeck van de padres ges-
ijlen gegaen, niemende de voorsz. rijcx
grooten van buijten het hoff van de heer
gouvern.r afscheijt, en keeren weerom

Maij 1679 — Maendag p.mo

Vermits don Philip van Saban sigh nu
goet willighlijck vernedert, en belofte
gedaen van gehoorsaemheijt en onderdan-
igheijt, aenden koninck van Taroena,
als sijnen wettigen heer te beloonen, tot
versekeringe van dien twee sijner
bloet verwanten tot hostagiers p.r Jagt
de Sampson herwaerts aengesonden
van de welcke hier vooren vermaen

de gevangenen Sabanesen worden weder uijt hunne gevangenisse gelargeert

is gedaen, soo is der jegenwoordigh van
den selve geen verdere moeijlijckheijt
te verwachten, ende derhalven is ook
verstaen om de 6 persoonen die wij jongst
van de Ternataenen overgenomen
ende in onse gevangenisse bewaert
hebben, van de gevangenisse te ont-
slaen, en laeten de selve bij voorsz.
hostagiers logeeren omme gelijckelijck

verplegende

te gelegender tijdt, weederom naer Jaccatra
waer onder sij gehooren, over te senden,
sullende de selve egter middeler tijdt
voor haeren onderhout wegens de E. Comp.e
werckende aen s'Comp:s gemeene wercken
arbeijden —
Cap:ten der mardyckeren wordt ook weederom
naer Cidoor gesonden omme sijn hoogh:t=
Saijfoddin aen te dienen hoe dat ons stont
g'aengt te werden, om geene vaertuij
gen/ 't zij groot ofte kleijne tusschen dit
en gammalamma te gedoogen &ca=
's avonts sijn mede eenige persoonen d'no
vo in dienst aengenomen en [illegible] belet
volgens 't acte boek —

Dinsdagh 2:e d:o 's Naermiddaeghs vergaderinge der poli
cie 't gehandelde sal omstandelijcker uijt
resolutie boek te sien wesen, bestaende
ten principaelen in volgende poincten
eerstelijck om ult:o deser een algemeijn
vast en bedendagh te celebreeren om godt
den allerhooghsten, voor sijnen segen en
genaeden aen ons bewesen door het weg
neemen vande schaedelijcke pestilentiale
coortsen en andre plaegen —

vergaderinge der policie onder tgeene daer inne is geresolveert —

Ten anderen om den borger Coopman Piet:r
Tiddes op sijn instantige versoek, van des
selfs contract wegens den handel op
Mindanauw te ontslaen —
Ten derden gem:te borger Coopman geen
command:t met sijn schoon moeder juff:r=
Craens overslage te maecken wegens
't afbreken van haere steene wooning
Ten vierden om de vrij gegevene Mac
cassaren mede onder de Capt:n vande
gemeene mardijckeren te trecken en
de selve met haere wooningen in het
nieuw quartier te doen verhuijsen
Ten vijfden om de gemelde mardijckers

vand

vande vrij borgeren te scheijden, is geseijt
dat de mardijckeren hare huijsen staende
in het oude quartier, voor de vrij bor
geren mits redelijcke betalinge
sullen doen ruijmen, en met hare
huijshoudinge in het "nieuwe" quartier trecken
off wel selffs d' huijsen ter geordonneerde
plaetse brengen laeten —

Ten sesten, om alle pravuwen d' strande
tusschen punct de voorburgh en gam
malamma te verbieden, om het ver
voerige vluchten der slaven Ra= voor
te komen —

Ten sevenden den drie mardijckeren ge
stelt tot strantwagters sullen ende
de tiende voor de boom vrugten op
gammalamma vallende smaendelijcx
104 stx bamboesen voor d' Comp= op
brengen —

Ten achsten om den Hindos soon pauls
bruijs, vermits desselfs slordige huijs
houdinge niet meer dan den smaen
delijcxs int castel(?) getrocken —

Ten negenden den Cassier voortaen de
smaendelijcxe huyrlingen laeten vol
doen aen de gemeene mesters, welcke uijt
deelinge voor desen door den sergt.
en opsiender der troepen volstreckes wierd
gedaen, maer nu om redenen afgeschaft
ten hunnen, dog moet geleth werden
dat dit volgens den vierden deser g'ar
resteert en in eene resolutie getee
kenis communiceert daer naer gou(?)
den raedt 't ontfangen rapport vande
luytent Jodocus Cromhuysen ende sieck
paulus harkes van Coninck ...
verrichte op Xula bangaij Ra= mitsg=
vande selve wedervaren bij hem aen
syn hoogt= Ed= voorts (dier wegen) tegen w= is besloot

Ten elfden

ten eijnden om den luijtent= breeder geint=
inde vergaderingh van politie, als mede
liet te beeden vermits, voor tijden
van den E Capp[n] Zal[r] = del[a] =

F Cornelis Sweeris

soo mede werdt geden een brieff aen den
Serg[t] Commandant tot marquian afgez=
vaerdight, daer beneffens ook de [illegible]
recommandatie den voornoemt aen den
Coninck van Batchian, wegens den seng=
hadie van Marquian, over het [illegible]
te van seeckere vrouws persoon, gedw=
daer van hier voorden wijdt loopigheden,
gehadt stadt —

Woensd[a] 3[e] d[o] = arriveert een jong van mindanauw
op hebbende 22 koppen, te weten beden
gende weijnigh rijs, en tobacq sonder
eenige nieuws van die landt streecke,
dan alleijck dat op Banca een ander
gelegen hebbende seeckere prau met
orangh badjers had gepreijst en van de
selve verstaen dat ons schepen op
manado in ladinge laegen, en haest
naer herwaerts stonden te keeren —
den Capp[n] der mardijckers cont saxont
onder het gebiedt van Lidoor rapport
deden = over gecomen te zijn om groo=
den te mogen verstaen, hoe danighe
d'affgebeden potten souden moeten ge=
maeckt worden, en dat den koninck
van Lidoor wel acht in hadgegeven
om de selve te doen backen, maer
dat de pottebackers van de afbeeldsel=
geen volcomen begrijp en conden hebben,
en daeromme hadt den Coninck gesegt
dat den Serg[t] van marquian selver
op mare soude moeten comen ende
pottebackers daer van doen informeren
hebbende den gou[n] [illegible] aen den brieff
drager philips hanse wel expres belast
dat hij

Capp[n] der mardijckeren komt onder [illegible] streckt weder om naer Lidoor

dat hij het soodanigh aende Capt.n voorsz souden bekent maken, dat de monstr. off affbedeelde, ende aenden Sergt. op Marquian soude moeten overhandight werden, maer dat de selve in passant aende koninck soude komen ... ende so ... indien hij daer toe lust hadde, daer den selven schip in het begin ende 't d' monster aenden rapport van op ... hadt ... dergelycke wierdt den selven wedderom gesonden om den koninck bets ... de boodtschap voorsz. te doen —

Ontrent middernacht daer aen arriveerde d' chialoup de welkomst met den luytenant Comhuysen van Xula brengt brieven van de regeringe van Amboina aende Hr. gouvern.r vande provintie ende den raedt geconsignt, waer uijt in sonderheijt den goeden toestant van 't Amboinsche gouvernement hebben vernomen, begelyckx hoe dat die aldaer vrij sterck in swangh gingen waer door de Hr. gouvern.r de ... was getroffen, ende verkomende booteleger was houdende, welckers wijdtloopiger communicatie ingeslijde brieff verwat adres briefboeck, wordt gedragen —

d' chialoup d' wellekomst met den luijtenant Comhuijsen arriveert van Xula

verder

Den luijtent. voorsz. rapporteerde mede dat hij den koninck Amsterdam op Xula had gelaten, bevorens d' chialoup de reede hadden met den affst. ... hebben, ende dat den koninck doende was om sijne corcoren en vaertuijgen te doen reparen van voornemen gdes. geseght wierdt herwaerts aen te komen, 't gene verder gedurende desselfs verblijff bij den koninck voorgevallen is, kan inde dagelijcksche aenteykeninge bij den adst. van ... gevonden werden, ende dat komende onnodigh zijnde daer van hier in te vreugh vermaen te doen —

Donderd.e 4.e d.o

Donderdagh 4e do = Sijn degenen bij de gewoonlijcke tijde ver gaderinge der justitie naer t'eijndige vandien, ~~arriveert~~ arriveert een vaer,, tuijgh onder macquian van Sangie uijt d'negorije Candahar, de welcke brengende weijnigh Cocus blae, en anders niet, weetende ook niet nieuws te verkondigen —

arriveeren nogh twee vaertuijgen d'eene van Sangie end'andere van mindanauw

's Naermiddaeghs arriveert nogh een joang van mindanauw, brengt insgelijcx eenige wat rijs en tobacq te koop, bemandt met 26 koppen, daer onder twee facquiers off bedelaers den eenen Guijs geboren op malacca gent. Halif en d'anderen van Arabia niet naemende Salem, onlancx van Bantam op mindanauw gekomen

Tegens den avondt arriveert d'Chialoup van onsen borger coopman Pieter Biedtsch van Wijst Cassodij weder om, de welcke brengende weijnigh clappus —

Vrijdagh 5e do = d'gekomende landtloopers off facquiers sijn hier voor den gemelt verschijnen op ont bodt van de Hr gouverneur binnen het Casteel, en worde soo van haere geboorte plaets als de welcken dijnde hier waerts overgekomen waeren g'examineert ende vermits den arabier naer den Jaer van sijn vaderlant seijde gewaeght te hebben, ende van nogh 't een off 't an der van tgeene aldaer sekerlijcken eenige jaeren naer den anderen aldaer voorgevallen was) geen kennisse en hadde, soo wiert gepresumeert dat deselve maer een spionder was, voornamentlijck vermits onlangs van Bantam gecomen is, connende nogh lesen nogh schrijven, en echter willende de naem van Godt roepen, en sijn heijligheit met sijne groo, te paternosters beluijgen, seggende ook onder anderen dat vermits hij een persoon was

Sekere facquier off arabier over mindanauw van Bantam gecomen in gijselinge gestelt

persoon was, die hij niet geerne met wereltsche saecken bekommerde, noch oock op de selve weynigh acht sloegh, derhalve soo was hij ooke in d'wereltse voorvallen veranderinge onwetent, maer dit schoone spreecken en konde bij ons geen geloof krijgen, daerom men wierde oock goet gedacht om den selven middeler tydt binnen het Casteel in verseeckeringh te houden, echter met een goede wooningh te accommoderen, tot dat geresolveert sal sijn, off om van hier naer Batavia, off weer naer mindanao in wederkeeren, maer den anderen van malacca sijnde, hielt hij hem heel uit heese als off geen maleijs en konde verstaen, doch siende dat hij heele geconvinceert souden worden, om den arabier geselschap te houden, begost hij sijn tongh in het maleijs wacker te roeren, seggende niet den arabier niet te doen hebben, ende dat hij op malacca genoegsaem bekent was, hebbende van jonghs aff met hollanders verkeert, t'geene een deel bleeck, vermits niet alleen des Gouverneurs aldaer, maer oock meer andere officieren naem wist te noemen, daeromme wierdt hem vergunt om aen boort te gaen, en sijn verblijff daer houden tot dat wederom komt te vertrecken, den mindanaische nachoda kraij solliciteerde magtigh om den arabier oock op vrije voeten te hebben mogen, presenteerde voor hem borge te staen van niet te sullen vlughten, off degens van hunne vaertuygh te gaen doch en konde niet gehoort werden, vermits men desen gast op verscheyde leugenen hadt betrapt —

Den

den luijtenant der mardijckerden woordt
naer Vernaten gesonden, om mede en-
goegoegoe Alam ende verdere rijcx
grooten binnen het Casteel te ontbieden
om met haer des Coninckx wispeltuurigheijt
&ca te beraetslagingen, die welcke dan
ook 'snaermiddaeghs ontrent drie uijren
verschenen zijn, wesende door de heere
gouverneur en raedt verwellecomt en
binnen de gewoonlijcken vergaderzael der
gebraght, alwaer d' hr gouverneur haer
op naervolgende wijse aengesprooken
heeft, dat sijn E van sijn hooght den Coninck
amsterdam soo op Xulla als bangaij in
sommige wightige saecken versoght is
geworden om raedt en daet te geven,
en sijn hooght daer mede te onderschraa-
gen, heeftm sijn E 'tselve goedt willigh
aengenoomen en alles tot gemeene
best getraght heeft te bestieren, en op
dat den Coninck van sijn stuck niet
en soude werden afgebraght, en door
quaede raedtsluijden misleijdt, hadde
sijn E den luijtent Jodocus Cromhuijsen
en adsistent harp.. met eenige neder-
landtse soldaeten bij sijn hooght gelaeten,
bijsonderlm om dat den moordadigen
Colabo, godsfella, Cappn Cainot van bangaij
&ca haere verdiende straffe niet en
soude mogen ontgaen, doch naer't schij-
de, van Zyn E en den Coninck, sijn die
loose schelmen niet alleen mr van
zijn hooght geworden, maer hebbende
ook alles naer hun sijn gekeert en gewent,
soodat de laetste dwalinge erger dan
d' eerste schijnt te sullen vallen, bij
sonderlm soo lange als zijn hooght van
jongens en vagabonden sigh laet regeeren

derhalven

[margin:] de ternataense rijcxgrooten verschijnen op ontbodt vande hr gouvrn binnen 't Casteel

(geene haer door Zyn E. is gerecommandeert ende bekent gemaeckt

dergelijcken soo gecommandeerde, de h:r
gouvern:r de sijne grooten opt ernstigh-
ste dat se den welstandt vande ter-
natensche kroone als vroome voorstan-
ders van hunne vaderlant behar-
tigen, ende dat sijn E. hun inde
saecken overleidt en bestier vanden
koninck, vermits sijn E. doch genoegh
met de sorgh en becommeringe van
's comp:s saecken hadde, ende 't geene
sijn E. ~~tot~~ voor desen tot welstant van
ternaten gedaen hadt was geschiet
ten insichte datter tusschen hun en
den koninck geen goedt harmonie we-
geweest, maer nu bevindende dat
alle voorgaende misverstanden uijt
den wegh waeren, en dat se met de
koninck in goedt verstandt leefden,
soo was sijn Ed:t versoeck en recomman-
datie vande h:r gouvern:r dat se
soo wel den koninck als hun eijgen
ondermaintineeren en voorstaen,
want wanneer verdeijlt werdt voor-
deel dat de quaede raedt gevoerde jon-
gens, en 't canalje soo verre vandelgh
verschaffen, als doenl:m is, of ten min-
ten dat haeres quaede raed gevinge
nergens eenige plaetse vinden mag
als wanneer den koninck schoon wil
betuirige ooght er geen quaedt natuer
genoeghsaem en gemaeckt de:m Ed. 't lijd
is, en wesen sal, maer soo lange sij
bij den koninck d'overhandt houden
sal het nooijt wel komen haer gel-
het genoeghsaem gebleken is, uijt
sijn hoogh:t 16 geschreven trouwen nu on-
langes op bangaij &c:a geschiedt sijnde
den eenen dagh getrouwt en den anderen
dagh

dagh weder geschreijden, en beste en geheele
een sijne raedt geweest, daer toe off wel
hier en daer vercoft, off ooke wel wegh
gejaeght waer door inmeerts d'gemoe,,
deren verbittert en tot toorn ghewecket
werden, ende de vrienden van sooda,,
nige vrouwen komende hun met sa,,
den bevreedight achten, soo kan wel
gedacht werden wat geruchten 't de
koninck door sulcke gedoente is off
al krijght, seeckerlijcken dat is de principa
oorsaecke waerom de volckeren
rondtomme van de ternataensche
kroone eenen afkeer krijgen, vande,,
selve om ontslaginge, en aenne,,
minge van s'Comp.e protectie off be,,
scherminge soecken, en H.e Hoecken
gel.m we daer van nogh onlanghs —
exempelen hebben gesien in de vol
keren van gorontade Cambocca en
de welcke mede uijtdruckelijcken
verclaert hebben gesegt, liever goet
en bloedt te willen opsetten, als —
de croone van ternaten onderdanigh
te sijn, ende daer bij gevoeght, inge,,
vallen sij geen hulp en bescherminge
bij d'E Comp.e en conde vinden, dat sij
het ook een ander soude soecken, waer
bij d'E Comp.e niet anders dan lasten
en moeijelyckheden en quaed ende te
dragen, en niet tegenstaende sijn
hoogh.t den selve famenfen brieff naer
Amboina aende h.r gouverneur de
Vica gesz.m heeft, ende daer inne
onder anderen sijne E. den gouverneur
der moluccos beschuldigende van
niet behoorl.m met hem gehandelt

te hebben

te hebben soo wilde de h:r gou:r en
Gelve Sijn hoogheyt = niet verblijden
noch oock niet geloven dat Sijn hoogh:t
soo ondanckbaer soude konnen Sijn
maer wel Sijne quaede raedtgevers
ende den part sijne jongens die bij
hem verkeeren, waerdoor Sijn hoogh:t
ende in kleijn achtingh wierdt ge-
gebracht, omme haer dan den brieff
door Sijn hoogheyt = naer amboina ge-
sonden volcomentl:n = mede te dee-
len, is de selve mede origineel van am-
boina ons toegekomen, voorden
dagh gehaelt den schrijver neuro op-
haedighet ende int op den baer geleesph
geworden waer over sij hun seer verwon-
dert hoonende te Sijn, souder nochtans
yets bij souders daer van te seggen,
maer lieten genoegh blijcken dat hij
wederom alles naer sijn wensch hoop
te krijgen, omme met den koninck naer
spreeckwoordt als de kat met de muys
te speelen —
de h:r gouvern:r = dan nogh verder in redde
voortvarende ende sij grooten affra-
gende off den koninck hun noijt yets
had laeten blijcken van Sijn genegentheyt
tot trouwen aen den princesse van
Graedt, wierdt g'antwoordt van neen; des-
derhalven, soo gaf de gouv:r hun te
kennen, dat Sijn hoogheyt = Sijn E: op
tambouco verschenen had verclaert
genegen te Sijn tot de dochter van
radja palacca ende dat hij dien
Sijnde allereedts brieven naer deselve
haedt gesonden, en antwoort gekregen,
oordeelende Sijn E: mede dat het een
redelijcke sake was, maer dat sulcx

niet

met kennisse van haer Ed.e Hooghayt.s =
souden moeten geschieden, daeromme
soo konde sij met den koninck dit
overleggen ende sulcx wel raede, wier
des solemneelijck te versoecken, ende
het aen haer wel Ed.e Hooghe op batavia
te verstaen gegeven als wanneer het
aldaer wel soude bevonden bewoordt
werden, ingevalle haer Ed.e Hooghayt.s =
het quaadme goet te keuren, vermits
radja palacca jegenwoordigh op
batavia is, niet onder dit wijffduijst ont
man, hier door soude sijn Hoogh.t dan
mogelen van het dagelijcx trouwen
komen afgebracht werden en niet
believen van godt tot nottige [illegible]
gevaedinghe raeken, dogh hier op den
[illegible] ende rijcx groot en al [illegible]
niets van belangh g'antwoordt, dan
dat haer noijt van koninckx gemeent
heijt tot dochter van radja palacca
was voorgecomen, commende dergel.
ende voor alsnogh niets van [illegible]
d'wijl sijn Hoogh.t ons volc niet alleen
verachtinge en bespottinge heeft
laeten aendoen, maer ook bij naer
van honger vergaen, soo liet de h.r
gouverneur de rijcx grooten ooc wel
ten, dat men geresolveert waeren de
selve [illegible] d'chialoup de roode
haen van Xula te haelen, 't zij dan
dat den koninck komt off niet, en
welcken dijende d'chialoup d'welke
komst weder om naer derwaerts
vertrocken is mogende sijn Hoogh.t
dan niet de sijne inde boeck springen
naer dat het hem belieft, maer dat men

desselve gouv.r en des raedts besluijt —

Bacary

Bacary goessalla off ymandt anders op Ba
lanlam, tominy, gorontalo etc.ᵃ quaedmen
te vermeeden, om rooven off moeijlyckheeden
aen te rechten dat wij de selve voor openba
re vijanden souden aensien en daer voor te
absoluijten houden, en den ingevallen wij-
tijen noottsaeckelyck souden worden om de schepen
daer commende altijt over te houden, dat d'onkosten
van dieselve op s'koninck reekeninge souden werden
gestelt vermits bacary en meer andere
negerijs anders op uijt sijn als om te rooven
stelen, waer toe sij sonder twijffel van den
koninck verloff sullen trachten te krijgen
doch de rijcx grooten hoorende van d'oncosten
op s'konincx reekeningen te stellen, luijsterde
verdeent toe, seggende dat se het niet en
conde gelooven, dat den koninck off bac
arij ijets tegens de Comp.= off derselver onderda
nen souden ondernemen der halven oordeelde
de d'hr gouverneur dat se den koninck soude
doen op soeken en herwaerts aen trachten
te krijgen, op dat wij alsdan versekert
souden connen sijn datter geen moijlijckheeden
te verwachten was, te meer alsoo
den koninck noodtsaeckelijck hier dogh wee
sen moet, soo om d'brieff en schenckagie
van haer Ed.ᵉ hoogh agtb. als oock om tegen
woordigh te zijn wanneer den eedt van
heer gouverneur en raedt aen den Ed.ᵉ hr
Ryckloff van goens gouverneur generael
souden werden vernieuwt en afgeleght
sijnde de verdere moluxse coningen daer
van alberede kennisse gedaen, en
nogh nadere met sijn hoogh comste
staet gedaen te werden, soo dat haer te
besorgen stondt om eenige cocorren
klaer te doen houden omme in gevalle
sijn hoogh niet en quaeme te rescholveren
met de chialoops de reede hooven off het jacht

De Sampson

de Sampsson, die van Obij naer derwaerts
stondt te vertrecken, al hier over te komen
de selve te ondersch. afscheyden en met alle
minsaemheyt en deftigheyt daer toe te persua-
deeren, den goegoegoe alam nam het
woordt op, en seyde in dien dan den koninck
genegentheyt verstaen en wede om op te nemen
te comen, off sij dan oock vermogten hem
met geweldt daer toe constringeeren de gem.
gouverneur diende dat geweldt tegens haren
koninck te gebruijcken ongeoorloft is, voor
namentlijck daer alles met minsaemheyt
conde geschieden, te meer alsoo den koninck
genoegh te leyden is, als maer deselve qua-
de instrumenten wegh geschaft werden,
verklaerende de gem. gouverneur voortaen
dat sijn E. haer soo wel als den koninck
in alle reeden, en billyckheyt soude mainte-
neeren, en hunne [illegible] voorstaen, en
dat sij daer en tegens mede soude moeten
trachten s' Comp.s eere en respect staende
te houden naer hunne uyterste vermogen,
want deselve moesten al geloven sijn
E. tot dit respect en vilipendentie geschiet,
de dat sulcx in de persoon van sijn E. d' Comp.
aengedaen wierdt —

Saturdags 6e do. den Cappn. der mardijckers comt smorgens
vroegh van Lidoor, rapporteert aldaer van
den koninck seer vriendelijck ontfangen
te zijn en de selve gouverneurs brood (?) [illegible]
op naervolgende wijse gedaen hebbende
verstaen om licentie versocht van
eenige aspo werckpotten op maeren te
mogen doen backen ende te andere
sijn hoogheyt aen te dienen [illegible]
en g' in te dienen hadden, van geene
vaertuygen bij groote off kleijne; [illegible]
[illegible]

den Cappn. met rapport van Lidoor —

tusschen de voorburgh en gammalam-
ma gelegen Spaensche fort, te duch-
ten, soo om 't vlugten van slaven als andere
moeijlijckheden voor te komen, wierde
den koninck mede bekent te maken
dat den rapporteur selfs in als tolck ge-
bruijckt wierdt, vermits den ouden
tolck Hendrick Cors impotent was, ende
voor een wijle van sijn bedieninge ge-
rust moest, en wierde dat het den Ed[e]l
gouverneur seer mishaegde dat de slaven
van sijn E[dele] hier met de tidoreesen hadden
vermenght en in handt gemeenschap
gebracht, waer over behoorlijcke straffe
soude geoeffent werden indien er ma-
nigh bewijs te becomen was, maer
vermits sij als andere soo menige sla-
ven hebbe gegeven souder te willen
niet de eerste oorsaeck is geweest, ende
d' tidoreesen daer bij 6½ rijxd[aelder]s aen contant
soude verlooren hebben, soo sont sijn E[dele]
den koninck de selve toe, om aen die
geene die deselve hadde gemist te
doen uijtreijcken — Op welcke was
door sijn hoogh[eij]t g'antw[oor]t, dat den secret[aris]
van Marquian selffs soude moeten co-
men ende de pottebackers onderrich-
tinge doen hoedanigh de versochte affo-
recke potten soude moeten gemaeckt
werden om geen abuijsen te begaen,
ende gevraeght off 't ook voor niet
off voor betalinge soude het geschie-
den, op het tweede seijde hem aenge-
naem te wesen van bij tijts gewaerschout
te sijn van geen prauwen tusschen gam-
malamma en ons quartier op strandt
te sullen gedooght werden, op dat sij sijne
ondersaeten ooke in tijdt van kondt-
kennisse laten doen, en alsoo alle onlusten

ende

die der van souden komen outstaen voorko-
men, ende in dien soodanigen verbodt be-
voorens maer en gedaen geweest d' Tidoreesche
ooke in geen handt gemeenschap hadden hebben
geraeckt met zijn E. lijff eijgenen, ins-
gelijcks laetende hem ooke wel gevallen
dat verwittiget is geworden dat den rappor-
teur tot tolcq was gekooren, ende belan-
gende dat hij voordesen naer den tolcq
Hendrick hadt verlanght, was enlijck
geschiet, om dat hij noch kennisse hadt
van eenige oude saecken, en voortaen
le hadt sijn hooght. ... genomen ende
boven op sijn hooft geleijdt, daer naer den
cappn. der mardijckeren wederom over-
handiget, seggende dat hij d'Ed. gouverneur
ten hoogesten bedanckten, ende het tou
de dat sijn E. de saecke genoeghsaem hadt
ondersocht, gelijck hij mede had gedaen
ende bevonden aen wedersijden schuldigh
geweest te zijn, ende daeromme dan
ooke ijder sijn eijgen schade dragen
most —

Den cappn. der mardijckeren wordt door de
heere gouverneur 's naermiddaghs naer te
Malen gesonden, om den goegoegoe aen
te dienen dat wij ons volcq (die tijden
g'apprehendeert hebben hou cum Sengadie
op een versoeck waer het geschieden hadden)
van meeninge en resolutie waren
te lichten, ende daeromme soodanigen
waer het konden stellen als het hem beliefde

de rijcxgrooten van te Malen bekent gemaecht dat ons volcq bij den hou cum Sengadie weght souden ende binnen getrocken souden werden

Den cappn. voorsz. compt wederom en
rapporteert dat den goegoegoe Alam
seer ernstigh hadde versocht dat gemelte
volckeren aldaer tot 's konincx compste
souden gelaeten werden om onder 't gravamen
generaliteit te spoorhaecken —

Den —

den vrijen borger Coopman Pieter Lidts
presenteert savonts inde vergaderingh
seeckr requeste daer inne versoeckende
om van hier met syn vaertuygen naer
amboina en banda reys te mogen vaa-
ren, vermits ontslagen was van syn
contract en omdat d E Comp= nu alhier
rijkelijck van rijs en padi versien was,
den raedt naer genoomen deliberatie staets
geweest, ten insighte om s'Comp= vaer
alhier inde packhuijsen berustende
aende man dees te beter te connen be-
geven — den matroos Erasmus Loffler van
Nijmegen versoeckt om affschrijvinge van
zijne verdiensten naedien hij in het
vaderlandt 'tgeene denselven dan ook
toegeseght is, —

requeste vande borger Coopman Pieter Lidts —

Sondagh 7e do= niets van sonderlinghe belangh voor-
gevallen, d'Candarees en comen den heer
gouverneur tot besoeck, ende presenteeren
hunne weijnige aengebraghte waer, of
olie aende Comp= te vercoopen, maer ver-
mits van dat soorte al rijckelijck versien
zijn, is hun toegeseght, wanneer anders
genoeg niet en konde vercoopen, voor
d'E Comp= aengenoomen soude werden
soodat met haere kleijnigheden niet de
hoofde verslagen te vallen —

Maend= 8e do= d'nieuw opgemaeckte boek kraut van
de overeenst en bedught van daer wat
brandthout —

Dins= 9e do= 's naer middaghs ordinaris vergaderinge
der politie, daer inne besloten is goedt
gevonden om matquian nogh met 8 man
te versterken, ende werde om te senden
soodanigh het sigh met gorontalders en
toonjeders dr Casa sal hebben toegedragen
sal 't Jacht den Sampson ende Chialoup den
eendraght

vergaderinge der politie 'tgeene daer inne is ver-
handelt —

ondraeght naer derwaerts vertrecken
met soodanige instructie voor den schipp:re
Jacob Lievius en boeckhouder Christiaen
Hesselbergh als wanneer deselve naer den 16:e
gecommitteert als noodigh sal g'oordeelt
werden in gevallen sijn hoogh:t den koninck
Amsterdam, hier nogh bevindt quaeme
aen te stellen, ende mits volgende van wil
dessigh met het jacht den Sampson off
'fregat de roode haen herwaerts aen te
begeven, soo dat genoodtsaeckt soude
worden de rijcxgrooten wanneer deselve
naer Xula te laeten vertrecken;
is goedt gevonden en oock g'arresteert
in sulcken gevallen ijemandt van de
politiquen raedt mede te laeten vaeren
uitstaende te beduchten dat het sijn
hoogh:t alsdan vrij naer soude komen
gaen, en wel liet onder desse en geene
voorwendinghe aen een kant en van
te werden komen te geraken, gelijck dan
voorders in het resolutieboeck staet te
bevoogen —

Woensdagh 10:e d:o den vaendrigh Macorinje met eenige
jonghe van hier afgesonden mardijc
keren komen wederom met een kleijn
pampieren van 't eylandt Meaun rap:
porteerende aldaer eenige tal van 37 g:te
nagelboomen, daer onder 3 groote vrught
dragende uytgeroeyt te hebben, ende
't landt aldaer soodanigh door gekruyst
datter weijnige meer soude te vinden
sijn, brengende tot teeken van de waer
heijt een quantiteijt bast en 't geschijde
tacquen met de vrught en daer aen —

Donderdagh 11:e d:o gekomen op ternaten 5 stux nieuwe
corcorres die te order van den koninck
en rijcxgrooten op Macquian, gelijck
meert sijn —

Vrydagh 12:e d:o

Vrydagh 12en d°. wordt den Capn. der mardijckers den
naer de Ternatten door d' E. gouverneur gesonden, om te vernemen hoedanigh het
met de kalck leverantie van dawe-
singi soude sijn vermits sij daer op
al voorhandt te eenige kalcken had ge-
nomen, vandaer wedderom komende
rapporteert onder wegh, naer 't hooff
gaen, ontrent den bassar gehoort te
hebben dat den heere den Silver Smith, met
nademen Satrou's alleden naghts in te
nadeen met gelals [illegible] te zyn
den welcken van den koninck aen hooff
voor afgesonden was, om de [illegible] groote
van sijn komste te kennisse te laten, doch
voorders bij djouw singi, daer naer on-
dersoeck doende, bequam van haer tot
antwoort, dat se sulcx mede had 't gehoort
naer geen Silver Smith niet gesien,
doch belangende de beloofde kalck
soude door haer verschaft worden, soo
haest den Sabandar wat beter tydt
hadt, in 't welcke beede van 't hooff wierden
den rapporteur door den goegoegoealam
ontboden bij hem gecomen sijnde,
belasten bij den Capn. off rapporteerde
voorsz. den heer gouverneur aen te dienen
dat hij met de verdere Ternataense
Sabatas gereesolveert waren geworden
den om den Coninck aen het hooff te gemoet
te scheppen met eenige presenten te
correren, alsoo in tijdinge hadt bekomen
door opgemelte Silver Smith dat sijn
hoogheit haer op 't eylant Caypa soude
verwaghten ___

geruchten van des Coninckx aenstaende comste

de grooten sijn voornemens sijn hoogheit te gemoet te scheppen

d'E. gouverneur dit vernomen hebben-
de, doet den raadt vergadderen en com-
municeert [illegible] verse, voorts pro-
ponerende off niet raedtsaem

en soude

maer worden wederhouden ende wordt den Capp.n der mardijckeren daeromme naer te na deden gesonden

en souden sijn onde rijcxgrooten van
hunne voornemen en te wederhouden
tot tijt en wijle dat men volcomen
sekerheyt van sijn hoogh.ts komste
tot Cajoa soude becomen hebben, [illegible]
te præsumeeren sij dat het echter hoe licht
op tijden anders soude gevonnet hebben,
de mogelijcke aenleggende omwer-
wachingen en moeijlijckheden te voor-
sacken, aengemerckt geschiet is
dat den Cidooredo oock sijn concordo
tot negen stux uijt vaerwater claer
hout, 't welck dan in opmerckinge
genomen sijnde is voorgedragen en
voor goet gekeurt, ende derhalven
den Capp.n der Mardyckeren wederom
na deden goegoegoe gesonden om hem
en d'andere rijcxgrooten ons besluyt
aen te seggen, mitsgaders daer beneven
vens aen djouns pingi te spreecken,
dat een van onse soldaten op haer
praauw, die men gehoort hadden van
hand afgesonden te sullen werden
met s'koninckx kleederen, mede den
koninck te gemoet moest varen,
om ons van sijn hoogh.ts comste volko-
men bescheyt te konnen brengen,
den Capp.n mede gem.t sijn boodtschap
gedaen hebbende, keert wederom en
rapporteert dat de rijcxgrooten hun
ingenomen ons genomene besluijt
hadden onderworpen, en daer mede
vernoeght gehouden, nochtans met
bedingh dat de gou. Pr.n haer voor
s'koninx toorn en ongunst geliefden
bevrijdt te houden, mits sustineren-
de dat sijn hoogh.t het van hun
qualijck genomen soude op nemen

Vermits

vermits hij volgens pligt niet begeemoet en sijn gevaaren, en niet behoorlijcke stadt ingehaalt — maer belangende 'tvoorschreven aen djoumpingi gedaen, was affgeslagen met verontschuldiginge dat haer prauw off gilalo nogh eerst moest getimmert werden, waertoe wel twee dagen tijt van doen was, ende verders dat se sulcx op haer niet en conden nemen, mitsgaders dat soodanigen soldaat wel met de Corcorren vande Babatos soude konnen gesonden werden, geleende de rijcxgrooten den heer gouverneur nader wel en volcomentlijck verseekeringe doen, dat den koninck tot aen Cajoa gecomen was, leggende inde bocht van gorcoea, pingi naer sijn verder xulanesse corcorren magt wachtende.

Den rapportdeur wordt nogh naderhant bij djoumpingij en Sadaha gnoffa gehouden, om hun nogh eens voor te houden off't niet een van ons soldaten mede soude konnen laeten vaeren, vermits ons genoegh hadden en wel souden gebleeken is dat koninck kleederen van aroudt met gilalo vande Sadaha afgehouden soude werden, daer beneffens den goegoegoe alam en verdere rijcxgrooten te kennen geven, dat den heer gouverneur met den raedt haer voor alle overlast, als andersints genoeghsaem soude konnen bevrijden, indien den koninck off ijemandt anders haer buyten reeden, en voornamentlijck om dat de Compagnie daer in uw gehoorsaemheyt hadde gehoont, ende den koninck niet op den lossen gerucht de begeemoet gevaaren en waerdigh liet soude willen aendoen, den capitein van ternaeten weder om komende verklaerde dat de rijcxgrooten daer mede wel te vreeden waeren gewesen, maer den Sadaha gnoffa en djoumpingi

bleeven

bij haer voorige antwoordt van geen sold.t=
van donse te komen off mogen meede nie,
te neemen, uyt vreese voor den koninck
en ten anderen vermits haere prauwe te
swaer was —

Weshalven wierdt goet gevonden om ten
eersten een kleyne prauw met vier Mar
dijckeren en een sold.t= aff naer Jaijoa te
senden. ten eijnde als hier voor en geseght is

Saturdagh 13.e d.o= smorgens vroegh quam den capt.n= der Mardijc
keren binnen t casteel den E.e gouvern.r=
bekent maecken dat den gelgelga alam
hen met canniren van den dage voor sekerlijck
seijgen had laten weeten, dat sijn hoogh.t

den koningh van s.t= is de / nachts hier gelandt

den koninck an sijn= ontrent middernagt
stillekens met een galei op Ternaten was
gelant, sijnde ganck ten weselven genomen
hebbende in het huijs, vande princesse gam
malamma, en van daer int hoff, alwaer
sijn hoogh.t= sonder twijffel tot noch soude
te vinden sijn derhalven wordt sekeren
corporael der mardyckeren naer het terna
taensche quartier gesonden, om in stilligh.t=
vande s koninex komste ondersoecke te
doen en vorders te bespieden watter al
omgingh, deselve quam int wederom
komen verhaelde op den bassar gehoort te
hebben, datter een verbodt uytgegeven
was dat ijemant van donse aldaer yets
soude mogen verkoopen 't sij van cruydt
kost off yets anders, gelijck mede dat
den koninck sekerlijck gecomen was
echter om van t eenighstander nader bewijs
te mogen bekomen gaet voorseyde cor
poraal noch maelen naer der naerts=
met eenen last krijgende vande heer
gouvern.r= om te ondervragen waer
oock galeije d'voorde gaen met ons volq
gebleven was, weder op den bassar ge
comen zijnde, heeft den selven een stuck

verbodt in Ternaten aende / bassar sitters geschiet

van

aen ons volck geen eet waeren te vercoopen —

van den voorsteecke off mankaa opgenomen
en hetselve geprosent = te behaalden, dogh de
bassar sitters gebrougen hebben hetselve wederom
uijt de handen geruckt daer bij seggende hoe
uyt, dat de aengenoemde Schuijp= dienaeren
off onderdaenen hets mochten vercoopen
op verbeurte van sijn hant, soo als de
Caporael deses sijnen rapport had gedaen,
wiert er uijt de hooft wacht geantwoord,
dat den grooten corcor van 't Ternataense
quartier afstack ende dit casteel passee-
rende, wiert er geboodtschapt van ge-
segt te zijn, dat den koninck aen hem(?)
met djouw pingi en sijn hoogheijts suster
de princesse gammalamma, malouwe(?)
en samassoe(?), met der selver stadt juffrn =

Den koninck aen stedem= vertreckt met het vrou getimmert wederom naer Cajoa

daer op waeren, en hunne reijs met den
koninck naer Cajoa vervorderde, maer
vermits sijn hoogheijt = den Ed. gouverneur
van sijn komste off weder vertreck geen
de minste kennisse hadt laeten doen,
nogh eenige quitasols off vaendels van
de corcorre laeten waijen, wiert er ook
geen eerschooten naer het oude gebruijck
gedaen —

Den Capiteijn der mardijckers wordt naer
Ternaten desnamiddaghs gesonden, om
al hier de geblevene rijcxgrooten bin-
nen Casteel te ontbieden, wesende de

Capiteijn der mardijckers naer Ternaten gesonden om de rijcxgrooten te ontbieden —

goegoegoe alam en Capiteijn Laurens Ke[illegible]
met den meestendeel der selver, den
koninck kort naer sijn hoogheijts vertreck
gevolght, ende vermits den houcum(?)
[illegible] die als hooft in de negorie geble-
ven was, niet te vinden waer, is den
Capiteijn Quartier rondt geloopen om den
selven op te soecken, doch niet gevonden
vernomen hebbende, den bequamsten(?)
savon(?) voor aen desselfs huijs is bij den
selven gegaen ende hem afgevraeght

off hij

Maij 1679 = Malleijo Int Casteel Orangie

hij van 't Comp.s Chialoup die roode haden
gesien komen en had, off deselve noch
op Xula gebleven, off ijders anders be=
landt was, ontfingh vande selve tot
antw.t dat voorsz. Chialoup al vier
dagen voorden koninck van Xula
herwaerts varen met ons vaertuigh was ge=
stevent, waer mede hij Cap.n van ge=
seijde sawoe was geschreijdes, ende uit
opspueren vanden hoofden voorsz.
is hem bekent gemaeckt geworden den Sadaha
djena, en sabandar kedaij, met den voorde=
ken in kraet geraeckt sijnde; heeft hij
haer de redenen afgevraeght, waerom
men de bassar sitters verbooden was
aen christenen eenige mondt kost &c.a
te verkoopen, waerinne deselve hem
ten eersten onschuldige verclaerden,
als sijnde een saecke die boven hun kennis
gegingh, verder houdende hun on=
wetende van datter jegenwoordigh
soodanigen verbodt gedaen was, nogh
vanden koninck off ijemandt anders,
ende om te beschouden dat sulcx vant
gemeene graeuw buijten eenige last
geschiedt sij, soo braghten sij den Cap.n
met hun op de bassar, beginnende de
bassar sitters met ruijde woorden uijt
te maecken, en voorts te vermanen
dat se souden moeten toesien wat datse
deeden, en niet soo lightvaerdige soo=
danige dingen bijder handt nemen
nogh rughtbaer maecken, off datse
souden verwachten een soodanigen
straffe als sulcke persoonen meriteeren,
hebbende vanden Sawaij djounat
nader vernomen, en volcomene
verseeckeringe becomen, dat den koninck
gecomen was

gecomen was, onderwijlen den hoofm-
schap wedder opgespeurt wesende, en
versocht sijnde om hem met eenige Soasiro-
binnent Casteel te willen begeven, om
met den E. gouvern.r en raadt wegens
eenige poincten tot 't gemeene beste
gehoorende, te beraadt slaen, hoe hij den sel-
ven had daartoe ten antwoordt gegeven
dat sulcx in sijn macht niet en was,
alsoo hebbende daer toe geen last nogh van
den coninck nogh oock niet van den
goegoegoe en Capp.n Lauwt, in middels
quamen de opgestelde afgesondene sold.
Frans Jacobsz wederom, rapporterende
den coninck Amst.m op de kora kora
tenten door op hielden ont moet te hebbe-
en hoe van sijn hoogh.t [illegible] wie
bejegent, hebbende sijn hoogh.t een lan
verhael gedaen van desselfs wedervaren
op Xulla K.a, ende int schrijven den E.
gouvern.r harteljck bedanckende ge[illegible]
sijnde in middels den sold.t voorsz. een
brieff te handt gestelt om aen desen
gouvern.r bestelt te werden, welcke
inhoudende was van verscheyde belasting
lasteren, en uytstroijselen tegens sijne
alles opgeregt gesz. en geconspireert
door den gewesene moordadigen ste-
dehouder des Coninckx op Xula, Calabo-
dut, als int' inkomende brieffb.
is te lesen ——

's avonds 6 raedtgebodt is in raede goet-
gevonden dat in gevallen den coninck
Amst.m geen behoorl. waerschouwing
van sijn komste en laet doen, datter
dan oock geen eerschoot en naer gewoon-
te en sulle werden gedaen, en dat wi
ons daer inne als onwetende sullen
houden

Selverder soldaat gisteren afgesonden sijnde comt weder comt weder met een impertinente brieff van den Coningh ——

Den Coninck van sijn komste geen kennisse doende, want [illegible] verschoolen te sullen werden gedaen ——

houden tot tijt dewijlen ons met den
ge gecommitteerdens uijt haere verga
deringe, den raadt, volcomen verniss-
gedaen sal sijn, alswanneer sijn behoorl:en
respect bekomen sal met verwelle-
komminge door de leeden van desen raadt

wierdt dan vorders in opmerckinge
genoomen dat men gevoeghlijck aenneeme-
den, raadt om sijn hoogh:ts brieff en
schenckagie door haer Ed:en hoogh agtb:en
van batavia gesonden, en behouden
tot bij den wijse hier in ons Casteel
sal laeten vinden, maer aengesien
daer immer verscheijde poincten tot
leeringe en vermaninge van sijn
hoogh:t aengehaelt worden, is mede
verstaen hem deselve, wanneer daer
omme met behoorl:e statie sullen
comen, te laeten geworden —

den koningh haer Ed:en hoogh agt baere brieff ende schenckagie goedere te laeten volgen —

Zijnde wijders in bedenckinge geno
men off het volgh van ter lucco met
het geschut niet en soude mogen gelight
werden, en weder binnen dit casteel
getrocken, alsoo vernemen dat de
ternataenen doch geschut sijn wat te
willen werden, ende den koninck
soo verre gebracht, dat genoeghsaem
naer haere wijse danck moet, ende
omme te voomen dat wij ons met hun
ne saecken noch den koninck niet
veel en soecken te bemoeijen, indien het
anders door hun soodanigh beschickt
wordt, dat het gemeen geen schaeden
daer bij en comt te lijden, noch de
gemeene rust en vrede der molu
cos niet en werde gestoort, soo is met
gemeen advijs van den raadt vast
gestelt de besettelingen die al t'geheel
daer toe behoordt te verstercken van

ons besettingen met t'geheel daer behoordt van ter lucco te lighten

voorsz:den =

voorsz. fortie te vlugten, en hebbende Ternataenen wederom ingenomen, alsoo de selve voor desen in hun besittinge is gegeven geworden. —

berigt van dat den Coningh order gegeven heeft om eenige alphoe-resen van overen hier tot struyckroovers te brengen —

Den Capn. der Mardijckeren rapporteert door sekere Ternataen met namen Sabandar, verstaen te hebben dat sijn Hoogheijt Amsterdam den praeuw inde Sawoe den dodingo hadt gesonden, met order om van daer 300 alphoeresen op Ternaten te brengen, en aldaer inde thuijnen der Mardijckeren de te doen nedercappen —

den brieff van Macquian pr. den van daer gekomen sergt.

Den Sergt. Hendrick Meuscher komt weder om van Macquian ende bedraeght van daer den brieff van sijnen voorganger den Sergt. Christoffel Muller, wesende deselve niet van sonderlingh belangh als bij tanden komende brieffe, voorsz. Sergt. Hendrick Meuscher rapporteert mede dat den Sengadie van Macquian met namen Hati, op den ontfangh van de recommandatie brieff vanden gouverneur aenden koninck van Batchian, wegens de verwoerde vrouw naer van hier voorden uijtloopigh aengehaelt uijt gekeven hadt met seer vreemde gesten, en [illegible] dat hij sijn E. selfs niet genoughsaem konde vergelden, maer wanneer op Makijen gekomen soude sijn, daer voor een boot wal doen soude, dit alles schijnt den selven uijt spijt uijtgespoogen te hebben, om dat gecommandeert is geweest de voorsz. vrouw wederom naer Batchian te senden, sijnde deselve genoemde ons geheel bekent van snood gedreghtes en [illegible] sijn broeder capn. Louwen opstreffen =

Sondagh 14e d°: Arriveerende de Jagt den Experiment, is komende van amsterdam van manado, van daer brengende 69 last en padij 24 [illegible] aff suijt planken, ende eenige goede quantiteijt van goedmoet, mitsg[aders] eenige brieven van den boeckhouder en opperhooft abram meijert, den p[ræ]den van diensdag k[omen]de, vernemende in sonderheijt het sterck arbeijden der gorontaleesen en limbottosen om het Casteel stondom te beletten, waertoe die van domogo en attingola genegen waren, de geruchten sijn op gorontale en daer rontomme geloopen van dat de ternatanen met een considerabele macht daer stonden te verschijnen, om alles in oproer en in verwarringe te brengen gelijck den capp[itei]n backarij voor desen hadde een laeten verluijden, van niet te willen gedoogen dat de gorontaleesen eenige goederen souden komen te dragen, waervan int rapport off dagreg[iste]r aenteeckeninge van den opperh[oof]t p[ri]m[o] aengehaelt wordende wordt aen laetkomende brieffen gedragen —

Tegens den avondt arriveert mede het Jagt de Sampson, met eenige houtwercken van Obij, hier mede is ook wederom terugh gecomen den eerwaerde predikant d[omi]ne van der Sluijs van sijn kerk visitatie, hebbende de chaloupe aen dese zijde van Batchian ontmoet derhalve volgens ordre den brieff geleesen wederom verlegt en voortgesonden naer den adsist[ent] [illegible]

vermits

Brieven van manado p[er] de Jagt den Experiment en Coningh amst[erda]m

het Jagt de Sampson met de predikant d[omi]ne van der Sluijs van de kerk visitatie—

Vermits men nu komt te hooren
dat het sterck woeden der kinnacladen,
gants niet vermindert, maer van dagh
tot dagh toeneemt, soo dat de selve
jegenwoordigh nogh in geen off lande de
te bestroyen sijn, is mede goet gedagt
vanden tijdoorese koninck gemaent
te versoecken, die onse brieven aen den
koninck van Cann[anoor] = laent van minda
nouw ordeqst malabaerse letteren

Maendagh 15 do = smorgens vroegh, komt een hooft
vanden secretaris, sekeren moor
off Cernatacaen met namen Goha, die
geweesen uit hoff voorgemelte plagt
te gaederen, welke maeckte bekent
dat den koninck van Cernacalen ordre
hadt gegeven om 300 alsgroote hen
vande overcust op te doen komen
en onse marcktkeeren ka. Coes door de
selve onveijlige te maecken mitsgaders
inde Gujnden der Cernatacaenen wagt
te houden, den selven gevraeght sijnde
waerom men vanden koninck soo
danige ordre was gegeven, diende
tot antwoort = dat den koninck op den
gouverneur seer quaet was, om
dat sijn E. ordre hadt gegeven om Canon
vande Cernatacaenen te nemen, soo
wel geene op Cernalen als op Coch[in]
was, wedder gevraeght werdende
wie den koninck sulcx hadt wijs
gemaeckt, djouw pinge en meer
andere seijde dien, die het wel witen
maer te sijn verders dat den koninck
aenstonden met den tijdoorese koninck
Cheram alonde gekomen was, van d'E. gouverneur

bericht van sekeren moor goga

niet langer inde Moluccos te willen
hebben, om dat sijn E den koninck
aenght Jnz gesocht hadt Christen te wille
maecken, ende in dien den gouvern=
niet en quame te vertrecken dat 't
Casteel orange tot een Zee souden
maecken, den secretaris vernam
dat desen hart uijt gesonden was, om
te bespieden, wat binnen 't Casteel
gedaen wierdt, en vorders om ijets
uijt te hooren, wel wetende ooke wel dat des
selven met majonda op batavia was
geweest, vroegh hem off hij niet gesien
en hadt wat macht van scheepen volck
Ede de Comp. op batavia hadt, en off
hij niet en vreesde soodanige woorden
uijt sijn mondt te laeten gaen, schoon
deselve vanden koninck moeste
geseght sijn, soodat de Comp. in plaets
vanden Casteel welhouden de Com=
konnen, en dat hij daer mede sijnen
ganck conde gaen, want wij den ko
ninck wel beter kenden, en genoegh
saem versekert waeren, van dat die
woorden de sijne niet en waeren, maer
vanden parthij staeden ende vage
bonden uijt gestroijt, desen goha smeelt
ten deelen op den beddels van den mondt
brocht, en wat loot tot sijn voorspoet
maer kreegh van deen soo wel als
vant andre, en alsoo geraemt schijnt moet

Dinsd. 16. do 's morgens quam den mardijcker sporaino
van macquian verhalende aldaer verstaen
te hebben dat den koninck jegenwoordigh
op de negorij Lahand was, sonder te weeten
wat aldaer deede off waer heen hij verder wilde

soo mede

Soo meede laet d'E: gouvern:r den Ternala-
schen hoecum pragie waerschouwen door
den capp:n der mardijckeren, datter voorne-
mens waeren volgens genoemde beslwij-
tschrift Ka: van Belucco te ligten, de
hun deselve post in besittinge te laeten
als zijnde anderen koninck, maer daer haer
geschoncken, ende wijle wij saegen datter
wederom met hunnen koninck in goet
verstant waeren, sijnde d:o post voor deze

door gen:o

gestaeckt worden ende d:en ome hun ende den
koninck te verscheeden, die in voorige dee-
sijt bevrangden – den capp:n der mardijckeren
weder gekeert sijnde rapporteerde dat
daer over wonderl:n in Ternaten in hun
schik waeren gewest, meenende het nu
al gewonnen te hebben, doende de gesch:n
hartelijcken voor de waerschouwinge
bedancken

Woensdagh 17 d:o = d'Paters Castiljanen quamen d'E: gouvern:r
tot besoeck, die maeckten Sijn E bekent, dat
tot het vertreck gereedt waeren, sijnde
met de mindanauwers g'accordeert
en overeengecomen om met hunne
vaartuijgen overgebragt te werden,
hierop wierdt door Zijn E g'antw:t dat
het wel verdient was om te verwonderen
dat de mindanauwers jegenwoordigh soo
geeert waeren, daer se eertijden haer

Paters besuijcken te verschijnen bij d'E: gouvern:r

doden daeromme van Zijn E, de profeest
versoeck was gedaen, niet alleen geweij-
gert maer daer en boven seijdes dat haer
Eerw:n op mindanauw komende van
haer Eerw:n te weten geen versekeringe
konde doen, ende daer over van den ko-
ninck merckel:n straffe hadden te verwach-
ten, egter niet te min dat men soude in
consideratie nemen hoedanigh men
haer Eerw:en

haer Edelen van Houck, sal komen t'schepe
in middels wierdt de door d'h[ee]r gouvern[eu]r
mede voorgeworpen van haer schuldt,
welcke sij van den koninck Amsterdam
moesten hebben, waer over het hellende
haer soo sterck agterdees, maer sij hebben
teekens op wat anders gesmeeten, hou-
dende hun als van dat het geen gedinge
niets meer te hebben —

S'avonds wordt uijt d'hooft wagt gewaer-
schout dat den koninck amsterdam met
eenige corcorren op de hoeke van Tidoor
was en herwaerts aen quam, dogh d'wijle
tot nogh geen waerschouwinge van sijns
hoogh[eij]ts comste is geschiedt, sal in t'Casteel
geen kanon schooten werden gedaen,
als vooren vastgestelt is maer in ge-
vallen sijne grooten op morgen afsendt
om sijn komste bekent te maecken, sal
door gecommitteerdens uijt desen raedt
verwellekomt worden —

den Coningh van Ternaten comt weder van Cajoa

Donderdag 18 d[it]o s'morgens wordt een groote korkor met
een kordje ontrent Maccasser-quar-
tier vernomen, sijnde den prince Doram
die den koninck amsterdam had ver-
geselschapt in sijn hoff ontrent 7 uijren
sendt den prince Doram den Capp[itei]n
Samadnoe bij den h[ee]r gouvern[eu]r, om
Sijn E[dele] te groeten, en sijn komste mits-
gaders waeromme sulcx geschiedt was
bekent te maecken, welcke eindel[ijc]k ge-
schiedt was om te sien hoe grooten magt
sijn hoogh[eij]t amsterdam van Xulla hadt
gebragt bij sonderlingen vermits daer
over soo groote geruchten geloopen was,
d'h[ee]r gouvern[eu]r liet sijn Excellentie
ten hooghsten bedancken voor de gedaen
verbeusinghe, daer bij voegende dat
Tidoor voor de macht der Ternataenen
nogh ijemand

den prince Doram in geselschap van den Coningh aengekomen heeft gelandt sendt den Cappiteijn Samadnoe bij d'h[ee]r gouvern[eu]r om sijn complement af te leggen,

noch iemant anders niet en hoefden te vreesen
alsoo d'E Comp:e genoughsaem vermogens was
om haer voor gewelt off overlast te beschermen
en soo eenighsints becommert waeren dat
maer hetselve gelieveden te kennen gegeve-
den affgesant voorsz:n gaff daerop tot antw:
dat hij het noch en groot opgeven der Ter-
natanen veel malen hadden gehoort, ma-
vermits die noyt geen gevolgh waeren
soo en wierdt hun snorcken en pocchen niet
g'acht, werdende voorsz: samaedene daer-
op weederom met veel voudige groetenisse
afgevaerdight, ende keert daer naer den
secretaris Andries Olofsz:n en Capp:n der ma-
dyckeren met den Saswijn om daer mede

den E: gouvern:r sendt de secretaris met den Collega bij den prince Oram

den prins Oram te verwellecommen da-
bevendes aen te dienen hoe ons verscheyde
dingen voorgekomen waeren, maer uijt
niet anders en konde besluijten, dan dat
de Ternatanen het daerop aenleggen om
de gemeene ruste en vreede der Molucco
te stooren, en ligtelijck om niet door in
verwijderingh te raecken, in welcken ge-
vallen ijets commende ontwaer te werden
off de Ternatanen ijets begunnende; dat
sulcx maer ten eersten d'E Comp:e kondt
te kennen geven, en vandeer selver hulp
en bijstant in redden en billickheit bestaen-
de, versekert sijn, soo mede in dien voor-
haer corcorren, die naer Morolaij om
sagou te kloppen vertrocken sijn, becom-
mert waeren, dat sulcx maer te kennen
geven, ende des noots zijnde men haer van
hier een schip tot convoij soude beschicken;
den prince Oram liet den E: gouvern:r
voor d'goede sorge der Moluccos ten hoogh-
sten bedancken, en voorde tot antwoort
dat hij nergens van weet staende en
opstaende soude becommeren, bijsonderl:
vermits sijn beste vader meende d'E:

gouvern:r

gouvern.r het alles op sigh genomen hadt,
wijders dat hij nogh maer een jongen was,
en buijten zyn beurt sijnde om op goede
voorstellinge van sijn E. te antwoorden,
ogter hadt nogh geen wat meer gedis-
contert, maer vermits seeker geslaght
slaghaders van de naasten mede op zijn
corcor was heeft hij sigh in getoont, gade
de met den secretaris aen landt en was
op den mondt dat jegenwoordigh geen tijdt
en was om veel te spreeken, ondertusschen
comt den negotie boekhouder directe d'ghege-
van d'h.r gouvern.r afgesonden om sijn
Excellentie te verstaen geven dat men hem
soo verre van 't casteel liggende geen be-
hoorl.e eere konde aendoen maer wan-
neer geliefde te verbreeken en onder sigh
te passeeren souden in geene gebreeken
blijven om te doen 't geene gewoonlijk
en behoorl.e was, 't geene de prince seer
aengenaem was, seggende sodanige
eerbewijsinge niet genoegsaem te
konnen vergelden, waer mede de gecom-
mitteerdens met veel vondige groete
nisse aen d'h.r gouverneur van sijn Ex-
cellentie gescheijden sijn, wordende gesij
de prince kort daer aen sijn sceijtje naer
huijs liggende onder schepen door van de
welcken een veelte geel geladt was, —
geen canons gelost wierden soodat van 't
casteel genoodtsaeckt sijn geworden
dan selve schooten te doen, waer op dan
't canon van de schepen voortgegaen, de
d'Mindanause naegodas off schip-
woorden door d'h.r gouverneur ontboden
ende afgevraeght off te met de padres
Castiljaenen, daer sededen van den on-
der toeg andries Cerb waeren geaccord
en over een gecomen, om hun eeren-

den prince d'eeraen vertrekt wederom —

de mindanauwers worden

naer mindanauw

van de gel. gouverneur ontboden, ende afgevraeght off hij met de padres over een gecomen waeren, om deselve over te brengen —

naer Mindanauw te brengen, door deselve g'antw.t dat sij wel niet volcomentlijck waeren g'accord.t, maer dat sij voor soo verre geen woordt hadden gegeven, dat in gevallen d'Comp.e tot der selver off voeden geen gelegentheijt en hadt, dat sij als dan het souden doen en middel beschaffen, wat uijt men genoegh hadm konde besluijten dat de padres dit door vrees gift en beloften hadden geblindert, der halven wiert hun aengeseijt dat sij hun met de padres niet en hadden te bemoeijen, maer wanneer vertrecken wilden men haer de voorgebleven militien van de Castiljanen souden overleveren, om de selve naer Mindanauw te brengen —

den ternataansche hoffiaar hoga, komt wederom bij den secretaris, maeckt bekent dat de koninck amst.m genegen was, met den secretaris te spreecken, ende daer beneven dat zijn hoogh.t gants niet genegen was om met den gel. gouverneur te vertrecken voor en al eer sijn landen weder om haer als pantjana, gorontalo, sangie &a ende daer commende wilden den koninck den gel. gouverneur den adsist.t harthij nogh den volgenden [illegible] niet langer in Molluccos hebben, jae dat zijn hoogh.t eenige reijsen over bouton naer Batavia gesonden, en daer op antw.t over dien wegh ontfangen hadt, soo mede dat de ternatanen al doende waeren met geene goederen naer d'overcust te brengen, om in wanneer de koninck met d'Comp.e in questie soude komen te raecken derwaerts te vlugten

den ternataensche hoffiaar hoga comt als een spion bij den secretaris —

den sabandar Mouro met twee andre schrijvers komen binnen Casteel maer konden den gel. gouverneur [illegible] d'rycx groote bekent dat de koninck amst.m =

nun

> afgesonden van ternaet den koningh ende maecken den heer gouv.r des coninghs aenstaende komste bekent

mi ingesonden weder om van Xula ge-
komen was, dese gouv.r voorsz. afge-
sonden tot antwoordt dienende; dat wij
des koninx komste niet en konden geloove(n),
soo lange sulcx niet en verstonden uijt
monde van de sijne grooten persoonen
expres van den koninck daer toe gecom-
mitteert, off immers eenige daer van,
opdat wij alsdan door gecommitteerdens
uijt onsen raedt gelijck behoorden was,
sijn hoogh.t souden komen doen verwille-
kommen, daer op wierdt een [illegible]
in ronde geschoncken, en op sijn hoogh.t
gesontheijt gedroncken, waer mede deselve(?)
afgesanten weder keerden, van daer ge-
komen waren —

Savonds arriveerden de chaloups de roode haen en
d'welkomst tot ons sonderlinge ver-
heuginge weder om van Xula, als
synde ons mede becommandeerde(?) geweest
van dat de ternataenen ons volgen(?)
chaloup al omgebraght souden hebben gehadt,
hier mede is dan ook weder behouden

> de chaloups de roode haen arriveert weder om van Xula met den assist.t Paulus Harcksen

aengelandt den adsist.t Paulus Harcksen,
op wien de ternataenen soo veel geselt(?)
hebben, en bij den koninck seer jaloersch(?) ge-
maeckt, soo dat het nogh veel is dat hij nogh
levende gelaeten hebben, 'tgeene der Gedeet(?)
sterke van luijtenant mons.r Cronijcken
op Xula bij den coninck voorgevallen is,
is van geen sonderlinge belangh, ofte de
bij deselfs voorige [illegible] per
mons.r Cronsuijcken overgekomen geweest.
Savonds is in de vergaderinge g'arresteert
en vast gestelt om d'Eerw.n vaders Jesuij-
ten aen te seggen, dat ordre van haer Ed.e

> d'padres Castiljanen verjaeght den [illegible] te plaetsen

hoogh achtb.n van Batavia hadden bekomen
om hun met haer gevolgh naer derwaerts
te senden, bij sonderl.n vermits het [illegible]

woeden

wesende verteerde naetaeden meer en meer
toe neemt, waer toe dese praeuw al mede
sonder twijffel sijn best doen, behalven dien
alleen heel zeer suspect, derhalven op heden
de Expeditie aen boort sijnde, soodanigh
bewaeckt te sullen werden dat s niet bijder
hant, 't geene dat tot s Comp^s: nadeel sou
de komen strecken komen neemen, mo
gende Hogis mede cajuijt hebben, en midde
lertijdt daer mede blijven sweeven tot
dat de boecken en papieren &ca: beklaer sullen
geraecken om naer Batavia voort te gaen

den koninck Saijfoedins afgesant Saldena
komt savonts laet bij den Secretaris
Andries Oloffsz:, om van hem te verstaen hoe
hoedanigh het jegenwoordigh met de
Ternataensche saecken staet, beclaeght
tot antw^t: dat niet langer en wisten hoe
danigh het met hun hadden, alhoewel men
deselve quaedaerd^n: ijets meer konde toever
trouwen, sonder noch te konnen voorsien
gen watter op volgen soude, hier mede
ginck Saldena weder sijnen gang, als
komende sijn hoogh^t: vanden Capp^n: der
mardijckeren, de welcke noch desen
avont naer Lidoor staet te vertrecken,
met eenige boodtschappen vande g^r:
gouv^r: vorder komen te verstaen
den Capp^n: der mardijckeren als gesecht
vertrocken naer Lidoor om ontrent sijn
hoogh^t: Saijfoedin verontschuldiginge
te doen van wegens de canonschooten
daer van 't schip digt achter de [illegible]
vanden prince Cram was gevallen,
van dat sulcx geschiet zij doordien
de schippers geene order niet en hadden
naer gecomen, soo mede sijn hoogh^t:
noch maelen te versoecken dat de affs
weghebbe potten mochte gedaen werden
door

Saldena van Lidoor komt
bij den Secretaris —

Saij[illegible]
Lidoo[illegible]
din [illegible]

Maij 1679 = Maleijo Int Casteel Orangie

Casse = der waerdijcken naer
Tidoor en sijn Hoogh.t Saÿfod
dien gehouden. —

door Introductie van sijn Hoogh.t = mits betaa-
linge, te onderdeen, vermits de ternataenen
nu ons met alle passagien voor sulcx beset
sijn, en men deselve in tijden nogh t'ander
niet meer vertrouwen konde, wierdt
van sijn Hoogh.t = versocht dat men van sijn
schrijvers mogten hebben, die ons de
brieven, gelijck hier voorens aengehaelt,
naer mindanauw in de arabische letters
sal konnen overbrengen, ten wierden
aengesien de ternataenen nu soo lange
lange hebben leggen uijtstroijen van
met een magt op de tidoorsen te willen
vallen, en dit werden licht de.n daer op
mede aenkijkt, soo sal sijn Hoogh.t = tot
versekeringe indien sulcx noodigh
oordeelt, van hier een schip gesonden wer-
den, om op sijn reede wacht te houden,
ofte in gevalle eenighsints voor sijne
coracoras op morotaij bekommert was
dat men een van hier convoij soude senden,
behalven dien in alle gelegentheden van
's Comp.s = hulpe en bijstant, "wanneer" van de ternata-
naenen offe ijmant anders ten onregt en
wierden aengetast te [illegible] —

Vrydagh 19.e d.o = d'padres castiljaenen worden door den
administrateur S.r Proost den cassier S.re
d'geijn aengedient, van een voegens —
genoomende besluijt aen boordt te bege-
ven, met een volq en plunderagie
't geen met der haest geschiede, niet te-
genstaende het murmureeren van eenige ternat.en
Sabandar Codaij en schrijver naeuw koomen
wederom en seggen nu van den koninck
afgesonden te sijn, om sijn comste be-
kent te maken, worden van de gede-
puteerden afgewesen, ende gesegt dat
sulcx soude moeten geschieden door de

grooten —

de ternataansche gecommitteerdens komen en maecken nogh maelen de komste vande Coningh bekent

grooten, ende om dat hooftsaeck [illegible] voolcom-
lijck te doen, wierdt den achst[en] haer kelle
bij den rijcx godgodo alam gehouden, om
hem te dienen, dat ons meeninge was
om den koninck met behoorl[ijcken] eer-
en respect te verwellekommen door
leeden vanden politiquen raadt, ende
daeromme was het behoorl[ijck] dat sijn hoogh[eyt]
de Comp[agnie] door sijne rijcxgrooten mede
niet dienaeren ooke bevoorens kennisse
dede —

Saturdagh 20 d[it]o komen sommige vande geringste
ternataansche rijcx grooten binnen 't
Casteel maecken een hoop praetjes,
van door de andere off meerdere groote
gehouden te zijn, om d'h[ee]r gouverneur aen
te dienen de comste vanden koninck,
worden met bescheydt als vooren affge-
vaerdight —

eenige rijcxgrooten ten eynde voorsz[egd] binnen 't Casteel [illegible]

komen voorde tweede mael weder om
verleenende in 't eerste een hoop van pra-
tjes als vooren, dogh comen eyndel[ijcken]
seer traegh en langhsaem[en] tot de saeke
en seggen nu afgesonden te zijn vanden
koninck om sijn behouden wedercom-
komste aen de Comp[agnie] bekent te mae-
ken, oversulcx wierden den administra-
teur, fiscaal, en cassier naer ternaten
gesonden, om gemelte hoogh[eyt] gelijck
gebruyck placht te zijn te verwelle-
komen, maer deselve bij het gesch ko-
mende, vonden de rijcx grooten aldaer
gesamentl[ijck] bij den anderen onder 't
tritshuys [illegible] vergadert, meenende haer selfs bij sijn
hoogh[eyt] te gaen, dogh wierden gestuit
en bij de groote cassier gegeven, d'welke
voorsz[egde] gecommitteerdens vraegde
wat last vande gouverneur hadden, kreegh
tot antw[oort]

drie leeden vanden raadt naer ternaten om den Coningh te verwellekomen

tot antw.t dat maer den koninck sien
en verwellekomen wilden, waer mede
den gedeputeerden alam opstont en bij den
koninck ginck, naer een wijlestont
vens wederom en bracht bescheijt dat
bij den koninck niet en konde komen, — *maer konden niet ter audien tie de*
alsoo sijn hoogh.t niet op d'Comp.e maer
den gh.e gouverneur quaet was, ende d'Edelen
te seggen hadden, bij de saecke grooten afge-
handelt souden werden, redenen waer-
omme den koninck op den gouvern.r quaet
was, waeren desen, om dat de jongh van
den ternataensche ... gehoorende ende
Soumjam jonghst comende van Minda-
nauw aengehaelt was, ende den brieff — *redenen waerom sulcx niet en conde geschieden*
van den mindanauschen koninck aen
sijn hoogh.t niet overgelevert, soo mede
in sonderh.t om dat den arabier door ons
g'apprehendeert is geworden, oordeelende
dat de selve van sijn volck was als
van den tern. tijde. hier op wiert door
de gecommitteerdens voorsz.n gedient
dat se geen ordre hadden om met de saec-
ke grooten iets te verhandelen, maer
alleen om den koninck te zien, en
verwellekomen, doch dewijl sulcx
niet en conde geschieden, soo waere
genoodtsaeckt wederom te keeren, sijnde
niet te min bevoorens op de redenen
van des koninghs quaetheijt gedient,
dat belangende de jongh van Soumjam
ende 't geene den selve voordes tot
quam, niet voor d'Comp.e maer voor
den koninck aengeslagen was, alsoo
den selven tegens wil en danck het
voorleden jaer van hier naer Min-
danauw vertrocken is, soo dat den ko-
ninck daer over niet quaet maer d'Comp.e — *antw.t van den gecommitteerde van d'h.r gouvern.r*
wel danck behoorde te weten aengaen-

den

den arabier die sigh voor den priester uijtgeeft
en hadden zij niet te spreeken ende leeren, alsoo geen
onderdanen van haer Ma:t, maer slechts de sche-
niet bevinden omgaet, wesende soo wel
van te lesen off schrijven als ijemant die 't nooijt
geleert en heeft, daer en boven seggende onlangs
van arabia gekomen te zijn, sonder noghtans
het alderminste te weeten bericht en vande
swaere veranderinge die er in eenige jaeren
herwaerts aen geschiet sijn, behalven dien
soo comt hij van bantam gestoffeert in kle-
dinge als een afgesant ende die hebben jegen-
woordigh soo staende dat d'Comp.e en den
bantammer nu echt in oorloge sijn, soo
hebbe genoughsame reedenen om alle din-
gen die van daer overkomen aen te hou-
den, behalven het een inde contracten is be-
dongen, werdende vanden goegoegoe daerop
nedergedient, schoon niet haer onderdaen,
maer slechts haer religie was, soo moesten
sij ook voor hem sorgen, doende daer bene-
vens vriendelijck versoeck dat den selve
dan ook gelargeert moght werden, t geen
de gecommitteerdens aengenomen hebben
den h:r gouvern:r te zullen voordragen,
en vorders in deliberatie nemen wat
daer inne gedaen konde werden ende aldus
nader geschiede —

Versoeck vande ternataansche rijcxgrooten in opmerkinge genomen belangende den geapprehendeerden arabier

Op gedaene rapport vande gecommitteer-
dens voorsz.e wierdt 't versoeck vande rijcx-
grooten van ternaeten in opmerkinge
genomen ende goedt gedacht den arabi-
schen bedelaer naer ternaeten te senden
en van sijn apprehensie te ontslaen
op dat daer naer geen reedenen souden
hebben haere hoorens verder op te steeken
dogh naer dat gemelte arabier vande
h:r gouverneur ontboden is geworden
begeert hij sigh te verontschuldigen en

verdere

verleende gelde te beloonen wijsende op
sijn kleederen dat deselve van sijn vader,
en hij voor heeft te willen mooij hebben todtan,
kelen om niet als een bedelaer maer als
een afgesant, tgeen hij mogelijck soude connen
sijn, te verschijnen, waer toe deselven
dan ook tijdt vergunt wierdt, komende
naer ontrent een half uijr weghtens -
weederom, gekleet als vooren, daer bij
seggende niet een verheeven aensight
van soo verre te willen gaen, maer tot
den morgen te wachten, om dat sijne klee
deren bij den mindanauwsen nachoda kraij
waeren berustende, t welck ons te meer
deede gelooven dat dit een onderschijn van
pelgrimagie en bedelerie die forts van
bantam herwaerts gehouden is, om alles in
swar[ringe] te helpen, waer toe de saecken jegen
woordigh door een partie vagebonden
soo babatos als die naeren van den Coninck
aen s[ijn] E[dele] gebraght sijn, derhalven is goet
gevonden dese gast naer te versenden,
op het Jaght de Sampson, om deselve uijtooghe
de te naderladen en vervolgens tot
batavia te senden, alwaer lichtelijck -
bedeler bekent sal sijn, om mede den Coninck
en rijcxgrooten ons besluijt te meer
bekent te maken, wierdt den Capitein
der mardijckeren naer te naderen gesan
den, daer beneevens te verhaelen hoe dat wij
den selven al geklaeght ende waerom
weder tot een ander besluijt hadden moe-
ten treeden, en senden van daer gekomen
is, als sijnde volgens contract daer toe
genoughsaem geauthoriseert, bijsonderlijck
om dat te absolueijt ten gesien en gehoort
hadden, dat hij niet als een factuer of bede-
laer, maer als een ander persoon gekoomen
was, waer van geen verder reden in aen gen
en geschoden

ende wordt verstaen om den selven naer Batavia te senden. —

en hoe hoeden te doen Capp:ns voorsz:n wedder
ombeveelende vraeget bescheijt van dat den
de rycxgrooten daer op niets bijsonders
was geantwoordt, alleen dat men verstond
dat de Ed: Heer gouverneur van sijn resolutie
soude veranderen, en hun den arabier op
morgen laeten toecomen, anders dat men
ongeduldich soude willen blijven —

Capp:n der mardyckers en wedder van Udoor met antw:t vanden Coningh Saijfoddin

den Capp:ns voorsz:n hebben mede van Udoor
gecomen sijnde, rapport vande sijn boodtschap
hem door den E: gouverneur aenbevoolen
bij sijn hoogt: Saijfoddin gedaen te hebben
ende op verschijnt tot antw:t becomen
dat hij het hem sonderlinge wel hadt laeten
gevallen d' Eere die den prince Coram in
sijn jongste aencomsten alhier was aengedaen, ende aende halven en was niet aengelegen
schoon de koegels hem naer gevaijt
waren, te meer alsoo niemant bij ge
quetst off omgecomen is geraeckt, sijnde hem
tot noch noijt soodanigen eere geschiedt,
ende daeromme den prince Coram geen
reden van misnoegen off affront was
gegeven maer integendeel om sigh daer in
te verheugen —

belangende de gunstige voorsorge ende aen
biedinge van Sijn E: gouverneur om een schip
tot hun verbeteringh te senden, was sijn
hoogt: niet minder aengenaem doende
zijn E daer over hun hoogt: en bedanckingh
seggende tot verbeteringh van sijne cor
corren op morotaij noch vier andere
te sullen senden, ende aengaende schip
oordeelde sijn hoogt: noch voor eerst
ondienstigh te zijn, maer wanneer zij
quamen te vereenigen, waer schouwinge
soude laeten doen en hulp versoecken
Voorders dat de E: gouverneur maer een goed
oogh geliefde te doen houden over de
corcorren der ternataenen soo mede dat

hij hadt

dat hij het op Lidoor well schicken soude
en geen nodige schaden op hoedelijk sijn —
sijn hoogh.t had op den sergt. van Macquian
gevraagt, en vermits den selven niet
gecomen was, sijn affgehaelde potten tot
nog ongemaeckt gebleven, anders —
niet desselver al soude hebben doen voort
gaen, adverterende dan voorts mede
om die te leveren en nader vermoogen te doen
beschicken. d' hooghe schrijver stondt
mede met dagelijcx te comen als van
ouder tot dienst en beleijden van d' hoogh.e
gouvern.r sou staen

Seker vrouws persoon in Ternaten verbrandt —

Desen avondt t'sont wordt in Ternaten ver-
brandt seker vrouw geboortigh van
Menado, om dat voor desen een kindt
bij seker ander mardycker lijff eijgen
geprocureert hadt, ende daer over al
reets bij de rijcx grooten gedelibereert
was, niet temin wordt in letons affront
wederom opgehaelt, sonder twijffel
om een verkeerde imaginatie, sijnde
van dese vrouws persoon onder dato
den 27e decemb.r passado, bereeds aen
gehaelt, —

d' Chialoupe d' eendraght komt of Siauw van Manado —

Soo mede arriveert ons Chialoupe d' een
dracht wederom van Siauw, werwaerts
den predicant Zacharias Caheyn tot
de kercken visite en enige provisie
voort guarnisoen van Manado hadt ge-
bracht ende nu van Siauw een brieff
vanden sergt. aldaer vermeldende
niet van belangh dan ende.n de
klachten vanden godgever Jeronimo
daras over d' ongehoorsaemheyt van sijn
volcq &c.a

Sondagh 21e d.o = Enige Sabatos comen van Ternaten
om den bewust en faute te hebben
seggende dat den Coninck vertrocken
was

was wachtende, om met den selven midda
mael te houden, maer dese mons.rs worden
wederom afgewesen gelijck gecomen
waren —

Eenige babatos van Lennaten om den bewusten arabier —

Egter komen des naer middaghs "hoedmalen" wederom
deselve saeck en begeerte om den Hendijn
den arabischen paap, maer worden alleen
wederom afgescheijden kort bescheijdt gegeven
vandat se met deselve niet te doen hadden
en hebben sij daer over iets, hebben off
willen pretenderen tegens ons souden connen doch vergaen, met haere beclagh
op Batavia te doen —

klaghten van den Bassar wagter over de Lennataden —

Ondertusschen comt des pagter der sterke
drancken met eenen Bassar waght de
Trendelspieter rapporteren dat hij ma
sijn gehouden hadt bij de Lennataadsche
visschers dight onder 't voorburgh binnen
de kil, om aen haer te seggen dat se 't visschen
souden laten in gevallen geen licentie
brieff van d' E. gouv.r en konde vertoonen
maer de Lennataden grepen de wacht
naer haere schilden en swaerden seggende dat se daer wilden visschen, het was den
Bassar m.r dan lieff off leet, en dat den
maringo sich van daer soude maken
off hij soude hem wat anders leeren, derhalven wierdt den adsist.t harckeren na
Lennaten gesonden om den gevolmagt. en
andere grooten voorsz. gedaen te bekent
te maken, ende daer bij te voegen dat
se niemandt en hadden verbooden te visschen
maer dat sulx soude moeten geschieden,
met kennisse van den Bass.m m.r alsoo de
selven doen costen daer van moeten dragen

der halven wordt de adsist. panaïs harckeren bij de selve grooten gesonden —

harcker weder gekeert sijnde, braght bescheijt van datter ordre soude gegeven
gestelt werden, dat het visschen inde kil
op houden sal, verders dat eenigh hem met

den Staurs [illegible]

en steurs werden gesprooken wierdt,
dat den factur off arabier alsdan ook los
soude moeten geladen werden, off dat hij
sien soude wat 'er af quam, hier over
wierdt den raedt vergadert —— en in
consideratie genomen off niet raedsaem
en was 't Jagt den [illegible] d'koninck
amsterdam en Chialoux de proode haden,
op s'koninckx praeuw te laten seijlen, en
aldaer brandtwacht te doen houden, bijson
derlijck mits woorden der ternatanen
tot dreugt schijnt te willen veranderen
als beginnende al reedts met dreijgen
en protestatie te procederen ——
Wordt nader gerucht van dat de Terna
tanen doende waeren om hunne goederen
p.r kleijne praeuwen naer Dodingo en
Tacomij te brengen ——

onse schepen en Chialoux op de reede der Ternatanen tot brandtwacht gestelt

Maend.n 22.e d.o den koninck van Tidoor sendt volgens be
lofte den [illegible] Samadja om de minda
nauser brieven te schrijven, en laet d' h.r
gouvern.r daer benevens melden dat den
koninck amsterdam snaghts sijnde
van Kula komende op Tidoor bij den
Jongen koninck Ebram was gecomen,
ende dat den Prins Ebram hem derhalven
tot zijn hoff haest vergeselschapt sou
der te weten off yets bijsonders tusschen
hun is verhandelt geworden, doende
van deselfs genegentheijt de h.r gouvern.r
versekeren, benevens vele andere
complimenten ——

den coninck van Tidoor sendt syn schrijver herwaerts om onse mindanauser brieven te schrijven ——

Tegens den avont komen eenige [illegible]
off rijcxgrooten van Ternaten en vraeg
den wanneer het den gouvern.r geliefde
dat se haer Ed.s brieff en schenkagie aen
haren koninck gesonden souden komen
afhalen, krijgen kort bescheijt, dat wij
nogh onwetende waeren off den koninck
gekomen was off niet, sint hem nogh gesien
nogh gesprooken hadden, en soo lange sijn
hoogh.t

Ternataensche grooten om haer Ed.e hoogh agt.e brieff en schenkagie voorderen ——

hoogh^t = voor ons verburgen gehouden wierdt
nogh brieff nogh schenckagie overleveren
konden. voorts grooten conden wederen
seggen dat den Coninck immers wel was
vreden ons al van sijn komste kennisse hadt
laeten doen, dijssende ook met eenen
des koninckx kist met silverwerck jonghst
door sijn hoogh^t = d'heer gouvern^r = op sijn stadt
staende in bewaringe gegeven, en vra-
gende verders waeromme deselve prij-
gen woordigh op haere reede sijn geraeckt
en aldaer ancker gesmeeten — opt welcke
en wierde bekeegen antw^t = als voorden
dat wij een nogh ander niet en konden
uyt onse en aen vremden overgeven,
maer den koninck gesien en gesprooken
hebbende, haer alles soude laeten toekomen
ende aengaende 't houden van brandtwagh
geschieden om dat men geen vlught en
dagelijcks sagh meer en meer worden, son-
der dat wij het conde weeten 't welcke den
dijnde sulcx geschieden, ende wat daermede
voorhadden, alsoo's en konde sulcx niet
weggedeelt worden, ende daerom
ende waeren wij genootsaeckt geworden
daer inne te sien —

Den Capp^n der Maleijckeren rapporteert
van dat heden door de princesse gamma-
lamma ontboden is geworden, en aen
gediendt dat den koninck haer wederom
soude gedreijght hebben, en dat sij daer
over seer becommert en gevreest was,
dogh het sijn weder haer oude grollen, om
verwijderinge te brouwen, tegens d'avont
vertreckt het jaght de Sampson en Chialoup
den Eendraght naer gorontalo, wesende
de gecommitteerdens den Schipp^r = Jacob
Lixius en boeckhouder Hasselbergh naer
volgende instructie tot hun naerightinge
bevoorderens ter handt gestelt —

't Jaght d' Sampson & Chialoup naer gorontalo met instructie voor de gecommitteerdens

Instructie

Instructie voor den Schipper Jacob Livius en Boeckhouder Christiaen Hasselbergh waer naer hun, op den selven Reyse van hier over Gorontale en tomini sullen hebben te Richten —

Terwijlen UE:s claer en seijlvaerdigh legget, soo zult voort in 't treckken van de vloot u aen, keers maecken huijs te krijgen om met de voor vloedt, soo daeninge opdringe door in zee te steken als windt en weder naer zee van 't gat sullen willen toelaeten bij dan langhs gammalamma oft bidrij in zee geraeckt zult ZW t W: de beste boegh alloos voor, soo lange ghesteven tot dat de caep vals en landt van Batanta te zien comt alswanneer het west sult heen loopen laeten, tot dat den hoogen bergh van batanta Z t O: van u heeft alswanneer N t W: overloopende, daer mede in 't gat rivier van gorontale zult comen. —

Soo bijaldien het gebeuren dat daer ontrent westel:en winden tegens weer moogh bevinden sult den west hoecke des strooms kiesen, ende kort om het riffie daer binnen trachten te raecken, synde den hoeck wel te kennen alsoo sigh als een geemdt heel boven dat op doet gen welcken hoeck seer goede ancker grondt is. —

Andersints de stroom ten westen op sijden comende, voornamentlijck met de zeewint die hier gestadigh in waijdt sult het midden vaerwaeters d'oostwal ijets naest soo lange laeten doorstaen, tot seeckere valye aen stierboordt heeft, waer uit langhs den bergen een beecq off te coos coos wel opwaerts aen loopt en seer wel te kennen is — en zult daer naer met 30: off 36 va. diepte vinden maer moet ververdagt noch gaen ancker te laeten vallen maer wel aen de west zijde den op bleijck en drooge brengen

te brengen, en aen de oostkant het schip
aan een klip ofte boom te sluyten als wan
neer sulcx er genoegh leggen sult. —
aldaer leggende zult drie canon schooten
doen en niet het eerste vaertuygh dat naer
boord en gaet, ofte ook wel te lande UEd:
comste naer gorontalo melden laten
ende voor alle ende eerste tracteeren ons
Corporael Jan Ruben bij UEd: te krijgen en
onderrigtinge der gelegentheyt aldaer
te bekomen. —
de Coningen soo van gorontalo als limbotto
sal werden bekent gemaeckt hoe wij de ste
natacuen in dese gelegentheyt niet hebben
connen vertrouwen in arabische letteren
de nevens gaende brieff aen haere hooghe
dens te schrijven het selvige in nederland
sche ofte onse letters en maleytsche taele
hebben gedaen, welcke brieff door den schip
meester, soo wanneer die van gorontalo
en limbotto gesamentlyck vergadert syn,
eerst sal werden gelesen met [illegible]
eynde gerigt dat volgens beloofte
en belegginge wij als gecommitteerdens
niet alleen omme die hoogheedens ons genegent
heyt en voornemen nader bekent te ma
ken, maer ook om haer gesamentlyck agter
volgens verbondt, te beschermen tegens
allen en weyder die haer souden willen bele
digen ofte ontrusten. —
Verderende haer voor naer dat de brieff sal
gelesen syn, het vatie beschrijvt en desselve
looft, doch met dese vermaninge dat sulcx
haer tot bescherminge van haer eygen landen
en persoonen werdt gesonden en niet om
ijemant daer buyten eenigh geweldt ofte
overlast mede te doen. —
Werdende UEd: ook een nieuwe trompet
mede gegeven die ydelicke voor den jongen
coninck radja pouti gesonden werdt het welcke
met eenigh omstandigheden zijn hoogheyt Cijs sult laten
brengen —

het eerste

het derge merck dat uE:d voorcomen sal
hebbende zij die van domodgo ende attingoel
die ons deselve aengeweest hebben om
christenen te mogen worden doch sijn door de
gorontaloders met swaere dreygingen deses
doods tot noch toe schugge gehouden geworden
soodat sij naer hun jonghste schepsels van
daer voornoemde gorontaloders gedee-
weerdeen moesten geven om dat sij verre
te swack tegens deselve zijn, doch meynd
de van doen der gorontaloders is vrij gemee-
dige, gelijck sij die van bodito die eeden
het selvige in't sin hadden, uyt hun dorp
hebben gedwongen te gaen, en deselve aen
de noortkant van gorontalo geplaest
het welck gantsch strijdigh is tegens de
voorwaerdes met de Comp:e aengegaen
alswaer door sij verplicht sijn, niemant
te beletten die christenen willen worden
maer sulcx toe te laeten niet alleen, maer
ook deselve alle punts voor overlast be-
schutten en beschermen. —

Onse eygentlycke meyninge soude wel
sijn die van domodgo en attingole ende
die van bodito soo bij alle een het werde
ontwecken te gelyck by den anderen in
een dorp aldaer te laeten verblyven doch
vreesen dat de gorontaloders het weldt
en hun onvermogen van niet bestendigh
tegens deselve te zijn hun zal doen versoe-
ken om te mogen naer hun landt keeren
en vertrecken waer toe dan mij noodtsae-
kelyck wel souden moeten besluyten
te meer onse gelegentheyt niet duss een
post als noch daer omme aldaer aen te hou-
den buyten dat weynigh soldaeten die
nu daer al souden mogen laeten door de
ruylaerdigheyt des quaedenmindes der goron-
taloders van honger en commer vergaen,
ofte ook wel stilswygens aen den kant sou-
den geholpen werden doch sullen die van
domodgoe en Attingoole werden

gewaerschout

gewaerschout van hun vertreck uijt te spreecken
Soo lange de scheepen inde revier leggen van ons
Sullen gewaerschout werden soo wanneer die van
daer sullen ligten, en ondertusschen hun geraeden
hier op nader af wachten. —

Den brieff die gaet hier nevens aende regee-
ringe off koningen van Dodemoedoe en Goegangoe
attingoe behelsende 6 stx hooffden, waer aff vier
aende voornaemste van Domoedoe en attingoe
en twee aen die van Bedoe, soo de selve verschijnen
onder sigh verclaeren, mede te willen christen werden
tot overvoer van die van Domoedoe voorn: en
attingoe soo bij aldien naer hun landt wilde ge-
bracht sijn, off te oock wel naer ajou bewesten
Bedlan geleegen, om aldaer een dorp met den
prins Maccaromparis te maecken, sal het jacht
Amstell voorn: volgen onder UEd: ten eersten bij co-
men S: verwachtende de chialoup d'Eendracht soo
de selve wat tijdinge alhier verschijnt sullende
den corporael soldaeten schoolmeester met het
jacht aldaer mede vertrecken # [# soo bij aldien sulcx naer mogen geschieden #] staet de chialoup
d'Eendracht ten naesten te volgen, om naer
verrigter saecken tot Gorontalo verder de
bocht in tot Pangi off wel nader te verdeelen,
soo dat door ons verledenjaer de verloste bogt
luyden hunne dorpen nader hebben, het welcke
die van Domoedoe UEd: wel aen wijsen sullen
egter onder tot nader secreti sal het jagt
Amstell UEd: secreet gewesende tot Lag-
tolabo opbrengen, die over al aldaer gewassen
doch ontrouwelijck sigh daer ontrent S: de hem
gedragen hebt waeromme gij te sorgvuldiger be-
waerdt dient en tot Gorontalo niet van boort
te gaen, werdende UEd: om morgens pleegen
te halen, door een inde der Malaijsche taele den
tambor Jan Hagel mede gegeven —

Het jacht Amstell voorschreven synde onder de
chialoup d'Eendracht te lange achter gebleven onder
sal het jacht de Sampson inde revier wel be-
sorght onder met andere voorvallingen aende

Opperstierman

opperstierman van altijt wel slagvaerdigh
te zijn E:d[en] de gecommitteerdens opgaven op
het jacht nevens den corporael ende soldaten
die mede overgaen met UE:dens omme bij den
koningh van Cambodua geplaest te werden
dogh soo d' Galoup de Eendraght tijdigh genoegh
en voor dat gedaen wesen tot Gorontale
hebt gescheijdt, zal dat toch wel met deselve
geschieden —

Soo bij aldien op UE:dens aenlanden inde riviere
van Gorontale de Ternaetanen al,
daer vondt leggen en voornamentlijck de
Caccarij met sijn groot [illegible] vaertuygh,
Zult deselve aenstonts van daer doen vertrec-
ken, ende bij onwillige naer voorgaende
protestatie gewelddelijck daer vandaen
drijven —

Kondt oock wel zijn, dat aldaer de Radjas
vergadert vondt die in desen naem door
ons aldaer verdaght waert zijn ofte oock
wel ontrent Tomini drie dorpen hebben off
acht mijlen beoosten de riviere van Goron-
tale legt, "woonende" n gelegen, die bij gelatte=
genoemt. dese zeeluyden hebben op ons
een princevlagge of twee versoght om on-
der deselve ongemolesteert en vrij overal te
mogen varen en visschen, soo dat UE:dens
deselve dan een off twee vlaggen naer dat
dunckt datter van noode zullen sijn, in
naem der E: Comp:e sult schencken dogh met
en ander dese voorwaerden —

1. Eerstelijck dat zij onder deselve vlagge niemant
te water eenigen overlast ofte geweldt
zullen aendoen —
2. Dat zij hier door d' E: Comp:e sullen de vrienden
door haeren schrijven geven
3. ons [illegible] soo op Manado als elders, soo ook en-
se schepen mits goede betalinge al 't hoof-
den naer gemogen, soo met gedrooghde als ver-
sche visch sullen voorsien —
4. dat jaerlijcx op de Manado moeten geschieden

5 en kunt syn alle drie jaeren eenige der hooffden tot Malleyen

6 hunne schattingh hooren aende E Comp:e te [illegible]

7 blyvende d'E Comp:e verders gehou en getrouw, en gehouden, alles wat sy eygens tot nadeel vande selve hooren op de Manadoshe [illegible]

8 onse schepen off chaloupen eygens ingevaer op sal ven vast raeckende, met alle mogelycke hulpe trouhertigh te geven hebben —

Welcke voornoemde voor de Visschers voor eerst genoegh sullen syn naer welcke in Comp:s bescherminge wel mogen aengenomen ende hun de naeste daer van gesloten werden maer tot den blanco schipp:r Jacob ter handt gestelt

Van Gorontalo als gesegt dan verders bericht was in Zeylende ende ter plaetse gecomen synde daer den koninck van Lamboudo syn landt hebt sulx weeroms mynheer vriendelycke gebiedenisse de weerom gaende brieff aende selve overgegeven en naer goedt oordeel gemaeckt best en opt voordeeligst den bekende paggertie tot verbeteringe van d'oude en 't cruydt en loot sal opgedragt werden en welcke ende uit twee ghelyke princesse stucken werden mede gegeven met haere rolpaerden, en verders nogh een vaetie kruydt 25 pont 10 langhe schepen den wissen en verder helft ses granaden 12 vuyrpotten en vyffhondert musquet cogels 150 lb lood, een last padij en twee groote manden sout, het welcke, dien tot voorraet sal werden ter handt gestelt met welcke mondtkost voor vier maenden voorsien blyven als wanneer hun weder sullen aff lossen. —

Hierop synde moet geen tyt verhuyst worden wanneer aenstonts de koninckryckes off landtschappen van Lamboudo, Bigo, Limbou en Sucaboe etc:a by ons door [illegible] schryven verbonden hun yder in naeme der E Comp:e vlaggen met deftige gouverneurs lingen alle in een dorp het by den anderen houden en bevorderen gehou en getrouwheyt, om niet weder verstrickt te raecken, hun vooral

waerschouwende

waerschouwende voor den ternataensche bar
tarij ende zijnde die niet anders dan opsoeckers [illegible]
en tijn hun ploff gevende en ook en den corpo:
raal geslagende; alle de ternatanen die bij
ten onsekennisse aldaer moghten comen te
scheijden off te wijken en te ruggen te keeren
sou, en bij onwilligh^t als bevoorens geseght
is niet gedoodt wanaer te doen vertrecken
ende nadien de gorontaleesen ontrent de,
[illegible] bogh^t leyden veel verdt hebben gedoodt
en overschallen gehebben geslaeght, sullen ill^a
het in hun bedur stellen off sij met deselve
willen ofte connen goede houden eenige
vriendelycke naerbuurschap, het welcke
soo hij geschint mogten wesen moet haer
weldruydelycken werden ingeprent en
vermaendt dat sij seer voorsightigh en om
sightigh met deselve altoos sullen moeten
omgaen houdende sigh voor al wel op hoeden
voor alle bedrieghelijcheden en lagen ende dan
wel op haere wachten, als sij bedencken dat
deselve hun tegens d'Comp:e moghten gaen
op te hitsen off van deselve Comp:e trachten
afkerigh te maecken gedenckende altoos
hunne verlossingh door hulpe der Comp:e
uijt de gorontaleese slavernije ende dat
d'Comp:e niet anders dan haer rust en wel
vaeren soeckt —

hier voorens is geseght dat wij al voorens den
van dodinga hun streck toe te staen
recht ende al voorens hun [illegible] gevoelen
daer op sullen hooren, dat is off bij strecke
der schepen soo wanneer hun een corpor:^le
6 man 2 metale stuckiens en genoegh
[illegible] krijghs behoefte en van cruyt en loot
wierdt gelaeten off sij alsdan niet liever
aldaer en souden willen verblijven ende
off sij alsdan ook bestendigh genoegh souden hun
met ill^ren gaen neder over de huijsvrouw
van den schoolm:^r an Coenij andriessen niet
hunne kinderen en nogh andere die sulcx
op ons hebben versoght de welcke dan op
[illegible] moet niet laeten keerende dan
dus naer [illegible] saecken soo haest mogel:e
weder naer

weder naer Gorontalo alwaer het jaght
inde rivier sult laeten leggen blijvende
de Chaloup d'Eendraght aldaer tot onse nade-
re ordre gesonden last in boorde sullende d'Chaloup
in voorsz. rivier werden getimmert gehaelt
den schipp.r want jaght aengesz. sulcx bij-
sondere sal werden aenbevoolen
naerdat het bovenstaende alles dus verre effec-
ten verrigt sal zijn sullen UEd.t in godes
namen met het jacht de Sampson wederh-
waerts aencomen haest maeckende dat
bezuyden de Caap wals sult moeten wesen,
aller naer hierwaerts oordt weckt, en met
eenen dat voort laetste van junij hier mag
zijn voorsiende UEd.t inde rivier van
Gnaaghladen water en brandt hout voor UE
reÿse naer Batavia brengende een ladingh
steenen daer in boven en sagge voor ons alsoo
d'Chaloup d'Eendraght onder schrijvers desser
verschijnt gaet mede voren mede.
ende alsoo dit voorgaende woordigh wel het mede
en is, dat noodigh geacht hebbe tot UEd.t naerigh-
tinge opt papier te brengen, sullen het hier
bij laeten ende het geen vergeeten ofte
overgeslaegen mocht zijn met het jaght
UEd.t nader werden aengeschreven, bevorens
ondervijden Onderstondt UEd.t goede vrunden
en was geteyckent Robbertus Padtbrugge
In margine Malleÿe Int Castel Orangie
den 21e Maÿ 1679

Dinsdagh 23e d.o den Cap.n der Mardijckers wordt door d'E.
gouverneur naer Ternaeten gesonden, om
naer gedaene hetselve gebiedenisse, den
koninck aen te seggen en sijne rijcxgrooten
te spreken van eenige binnen 't Castel
te willen komen, komt wederom en rap-
porteert dat de rijcxgrooten behalven den
koninck wel binnen komen souden, vol-
gens begeerte van d'E. gouverneur ende
dat den koninck niet onpasselijck sijnde
soude gelieven te excuseeren, werde
deselve dan oock voor de tweedemael
wederom gesonden om den koninck en
rijcxgrooten

den Cap.n der Mardyckers
naer Ternaeten om den koninck
en rijcxgrooten aen te

seggen dat de corcorren onder ons canon souden moeten werden gebraght —

rijcxgrooten aen te seggen dat de corcor
ren met sacken d'selve onder ons canon tussen
ternaten en orrebolwerck deurende op
de wal gehaelt te werden, tot ons en
haer eijgen gerustheyt, kreegh daer op
tot antwoordt dat daer aen niet gelegen
en was, en sulcx genoeghsaem achter
volght soude werden, maer dat de ter
nataenen off 't gemeene volck swaere
achterdencken kreegen van dat de
schepen 's nachts voor ternataensche quar
tier ten ancker sijn gekomen, dat voor
desen niet plaght te geschieden ende de
halven wel geerne sien souden dat de
schepen van daer en [illegible] setede aff
sacketen, want d'selve gouverneur immers
van sijn genegentheyt genoeghsaem
behoorde verseeckert te zijn, dat hij tot
d'Compagnie als den kindt tot sijn vader
liefde droegh, versoeckende daer be
neven eenigh volck van matroosen
uyt schepen tot hulp, om de galeij en
corcorren met hoogh water binnen
de kil te voeren op de wal te krijgen

de rijcxgrooten van ternaten komen binnent Casteel

Ontrent drij uyren naer middaghs quam
den meestendeel der ternataensche
rijcxgrooten binnen 't Casteel d'selve
gouverneur bekent maeckende dat in alle
haere corcorren aen de wal waren
behalven eenige grooten die niet binnen
hadde konnen krijgen met de galeij —
de heer gouverneur presumeerde dat
binnen gekomen waeren deselven om
ons met soet praet te vleyen en weder
op houden, alsoo 't gerucht is dat de
vrouwes van deselve aenstaende nacht
voor aff naer Dodingo souden werden
gebraght, derhalven heeft d'selve gouverneur

d'selve gouverneur aenboordt van haer gesonden een expriment —

met een

niet geringen langen morgenspraeck ge-
maeckt maer ten eersten op 't jacht de
presenten aen boort gevaeren, om te vorder
bringen het werck voorsz. aen te dryven, op dat de
corcorren gesamentl. binnen de kil ge-
raecken mogten, seijndende de schuyt om
de galeij te helpen boucheren alwaer eenige
Xulanders binnen waeren, die het op de
vlugten geset hadden, ende daer door soo-
danigen alarm veroorsaeckten dat alles in
rep en roer raeckte, de vrouwen en kin-
deren aen 't vlugten, dogh wierdt ten eersten
gestilt vermits den gedeegde alarm met
eenige andere saecken grooten bij den gen. gou-
verneur heeft, en niet syn E. binnen 't Casteel
quamen, omme dan de gerechtheyd op te laten
te verontschuldigen is den secretaris met
den Cassier bij syn hoogh. aen 't strant gesonden
bedoelende voorsz. saecke grooten van dat de
Xulanders sonder bevelen soodanigen
alarm hadden veroorsaeckt, als gedaen
hebbende dat d'onse haer de galeij sochten
te ontweldigen, daer de selve eenelyck
getracht hadden met boucheren voort te hel-
pen, mits omme te eenden waere dat de selve
aende grout vast was, den koninck voorsz.
gecommitteerdens te gemoete komende
op het pleijn voor syn paleys, ende selve
veronwaerdight hebbende met harde last
ge seyde wel siet gij lieden, sy m. niet
off kent gij mij niet off ick de selve
niet en ben als voortien, al tydt geweest
hebbe, maer hoedanigh handelt gij lieden
tegenwoordigh met mij, al woude syn
aen 't vlugten en ick hebbe gevraeght
te doen gehadt om de selve van alle
kanten wedder te samelen ende daergene
nie hadde gedaght dat gedeegde oock

niet wedder

[margin:] verclaert en Cassier bij den Coninck gesonden om d'ontschuldiginge te doen van de ontstaene alarm —

[margin:] discoersen tusschen den Coningh en gesyde gecommitteerdens —

niet weder gekeert soude hebben als
wanneer mij oock vast d' gelooft hadden
dat de nederlant van dyude was, ick kunnende
de heer gouverneur seggen dat ick mij niet
gesien en gesprooken hebt, en dat mijn
gelegentheijt int minste niet en is; verder
andert, de gecommitteerdens hunne
boodtschap voorsz gedaen hebbende
verhaelende sijn hoogh' mede insgelijcx
van schamp; en sij gouverneurs goede wille
ontrent sijn hoogh' en dat al tijden wel tot
nogh am woudragt en eendraght tusschen
ons en sijn hoogh' te sprecken, de quade
oorblaeders toedregeren, ende daerbeneve
vens ernstelyck en minnelyck versocht
hende dat sij dogh soodanige van sijn hof
wilde afschaffen als sijnde sluimer dan
de pestelentie selfs, sijn hoogh' weder
om antwoordende gij sijt met malcanderen,
ende in onse macht innemende, mackt
dan dat alles wel moedt, anders sijn klaght
en op batavia soude doen gelijck al
reets op amboina hadt gedaen, de gecom-
mitteerdens gaven tot antw' dat volgens
eedt en pligt gepleeden maeckten de winkel
staende vantgemelden nader vermogen te
helpen bevoorderen, soodat daeraen niet
en gelieven te twijffelen indien sijn
hoogh' schamp goeden raedt maer wil
den volgen, ende so wanneer daer inne
in gebreecken bevonden wierde dan dat sijn
klaghten konde doen, op 't welcke door
sijn hoogh' gediend wierdt dat wij moeten
dencken dat gij als tusschen twee snoeden
ginght als van schamp en ternataenden,
soo dat gij nogt aen beyde kanten kon wel
doen, ende wierdt daer op tot antwoort
gegeven

geseydt dat sijn hoogh^t = geenige saken wist
welck swaerst in te schrijven was dat kinderen
en haer niet te verdeelen — ijder ende de
nieder afscheijt, mits seggende dat daer te
beclagen geen gelegentheijt = en gaff om voor-
der te spreecken, mits van alle kanten
van sijn trouwloose dienaeren omsingelt
wierden, lastende den koninck den g^e
gouv^r vriendelijcken wedder om groe-
ten, en dat hij maecken soude om haest bin-
nen 't Casteel te komen —

Woensdagh 24^e d^o = smorgens omtrent negen uyren comen
de gesanten en rijcxgrooten binnent
Casteel, te weten met hun gesandt wier
bestaet den principaelen hier in dat
de corcorren gelijck belooft en bedongen
te weesen tusschen 't Casteel en haer quar-
tier droogh op de wal souden werden
gehaelt en naer gewoonlijcke ondersoec-
kinge, en vermaninge van d'h^r gouv^r
om den welstandt tusschen(?) van
den koninck en d'E Comp^e als haer eygen
te behartigen, als wanneer alles in voo-
rigen gestelden standt soude geraecken, tegelijck
dan ook aengenomen en onder elkan-
deren onderlinge vriendschap te houden
belooft is, voorts wanneer haere corcor-
ren op de wal soude gehaelt sijn dat
als dan de schepen van de brandwaght
keeren souden hier op dan den tegenwoordig
soo op s'Comp^e als koninckx gesont^t
gedroncken en daer naer gescheyden —

De rijcxgrooten van Ternaten binnent Casteel en d'h^r gouverneur

wederzijts belooft van de corcorren op de wal te haelen ende schepen van de brandtwaght

Donderdagh 25^e d^o smorgens wordt door d'h^r gouv^r = order
gegeven aen onse schepen om de selve
weder hier voort Casteel te doen en korts
kort daer aen komt den Cap^n Launot (?)
met eenige andere rijcxgrooten, en
drie compagnien gewapende ternataensche

d'grooten

die grooten werden niet hun hooft binnen
gelaten, maer de compangnien voorts
buyten gehouden, naer dat de vollen kont
en binnende vergadde Camer gebraght zijn
worden aldaer met eenige suyckerbrapen
onthaelt, ende volgens belofte van
gisteren naer den noen vertoonende de
brieff en geschenkagie van haer Ed.ᵉ hoogh
acht.ᵉⁿ overhandiget, ende vorders door
de leeden van den politijcquen raedt aen 't
hoff vergeselschap onder gesangspeel naer
huys gebraght, alwaer de brieff geopent
en gelesen wierdt, bewoordens wiert er
eenige canon schooten sonder voorgaende
wetgevinghe gedaen onder 't lossen
daert maleys wat hoogh en duytsch gestoudt
wiert het den koninck door den secre-
taris verclaert als voornamentl.ᵉ van
sijn hoogh.ᵗᵉ protentie op die van Saldijde
van de pretinge van 17000 ricxd.ᵉ, en
van de recommandatie om de gouverne
goede raedt te volgen &c.ª hier op en
wierdt er niets geantwoordt, wel
heeft men uyt de grooten genoeghsaem
konnen bespeuren dat de selve noij
nigh in acht nemen, in sonderheijt
den goedgoeden capt. Lawut [illegible]
de weerde al vrij welde hun hooft om
gekeert hadden — ende de gesanten geen
huys niet opgedist wierdt ged.ᵉ voor
desen gebruijckel.ᵉ welbegeerdt,
als boom vruchten &c.ª, daer omme
hebben de gecommitteerdens oock te
weder afscheydt gekregen en weder
binnen Casteel gekeert zijn —
'snaer middaghs worden de papieren
~~tot~~ bij lagen voor amboina en banda
gelesen en geteeckent, mitsgaders
den mecr lids borger majo tides off
handiget, de welcke met de selve weder
den avont

afgesanten van ternaten om haer Ed.ᵉ hoogh agt.ᵉ brieff en geschenkagie gedeerden aen haer ten koninck gesonden afgehaalt —

d'Chialoup van onsen borger Coopman pieter Lybeste naer amboina en banda met brieven voor beyde res: pectieve gouvernementen

den avondt naer derwaerts (?) pays vorder[illegible] om syn gesp.e Ternate [illegible] gaende te dryven des Savonts wierd vergaderinge over slagh gemaeckt van hetgene den koninck van mindanauw tot een schenckagie soude konnen en mogen gesonden werden, komende in opmerckinge dat d'o Hoogh- gem.t Heeren jaer al den tanden [illegible] schenckagie was toegevoeght en desse schenckagie daer tegens vry sober van dit jaer was geweest bestaende in een picol wax en wat tatraten soo is gestae datter so genoegh tot recompens sal gesonden werden 2½ @ root laecken ge- beylles ternataens met een weynigh specerijen – ende aen den Capp.n Lanoy den p.o koopere schaelen met een [illegible] en wat specerijen –

schenckagie voor den Coninck en Capp.n Lanoy van mindanauw –

Vrydagh 26.e d.o = smorgens komt den Capp.n Lanoy [illegible] met den quimelaha Marsaoli, Sabandar, en schrijver [illegible] om s'Coninx selver schrijvs met de kist van de gouvern.r te eysschen, en met hem naer ternaten doen dragen, maer worden van zijn E. afgesett, tot tydt en wyle de koninck binnent Casteel gecomen sal zijn, vermits Hetselve van den koninck ontfangen, en wederom in syn handen dienende gerestitueert te worden synde d'Capp.t Lanoy alleen door syn E. soo weynigh, niet de maer gesejdt, en geraeden syne Hoogh: gedachte te laten vaeren ende desselfs kinderstanden en stampvoeten wat in houden, als off hy de man waer die 't al alleen deelyck, naer syn sin souden konnen schicken, synde het ons niet onbewust haer wedden en raken om verwaringe te brouwen, ende dewijle de coracoren tot noch niet op de wal gehaelt zijn geleyck bedongen, soo konden wij ons van haer gangh niet versekert houden, maer wanneer sulx geschiet ende koninck binnent Casteel gecomen soude syn, met elkanderen dan vorder omstandelycker konde beraetslaeght worden, wat tot rust en vrede der Molluccos mitsg.s gemeene wel-

gecommitteerdens van ternaten om de kist met s'Coninx selver worden te eysschen –

maer worden afgeseght

standt

standt te hooren, den Capp^n Lamot ingestelt stellende
als een pacht van booge= hedt niet omstandige
redenen sijn onschuldt willen bewesen, niet
te seggen dat gehouden was naer te komen 't geene
ue den Coninck op hem leyde; ende belangende
de korcorren dat soude hij op hem nemen, en
beschicken dat te een eersten op de wal quamen
te geraecken daer mede ook seer misnoegt
scheijden —

den broeder van den Coningh van Caroena komt en wordt in gijselingh gebraght

Joan paracila broeder van den Coninck van
Caroena komt hier onverwacht van Sangi
binnen 't Casteel, welcken dan dat d'E^e gou^r
gevraegt en ondersoght, wat redenen dijende
hij hem mooteijde overgekomen was, off sulcx
niet kennisse van sijn broeder geschiet sij en
hoedaenige de saecken op Sangi geschapen
stonden, dese paracila wel bewust en op
Sangi [doorgehaald] verschijde berourtens door
saecken hebbende; begost niet soete woorden
en vleijinge ontrent d'E^e gou^r sijn on„
schult te verclaeren, seggende in beter gerad
„ te geworden te sijn, dat in niet sijn broeder
in goede eenigheijt was, ende niede de saecken,
op Sangi alles in goeden standt sijnde, nitsg^s
voor hem aldaer niet te doen vallende, sigh
herwaerts aengaet willen begeven, om te
sien off alhier geen dienst voor de Comp^e en
konde doen, bij sonderlijck vernits gehoord
en verstaen hebt dat d'E^e gou^r een keer
naer Gorontalo wilde doen ende hebbe
overgenomme moetwillighe straffen, tot
naerkominge van het Contract tusschen
haer en de Comp^e dwingen, den E^e gou^r
gaff den selven tot antwoort dat niet en
begeerde dat sulcken vogels als hij was soo
verre vliegen souden, en al hadde er op Go„
rontalo te doen soude vallen, genoegh
sadm souden hem afgewesen konde werden,
wordende dese gast uyt sijn praet alleen
halver voorheen speelt geworden, bij sonderl^s
vernits geen brieff nogh tael nogh teecken
van sijn broeder, den koninck, voorsz hadt, dergelijcken

hebt Zyn E

heeft sijn E raedtsaemst g'oordeelt, om den
selven pacarita middelertijt op d' pount
royael in apprehentie te houden, tot dat den baal
van sijn broeder, die in handen van den Gouverne
malheus en den schoolm.r marcus, soude gebra
gen geweest hebben, mits g.t sijn hoogh.t
inleninge weerstaen —

> den Capp.n der mardijckers naer ternaten om den koninck en grooten in alle minnaemelijckheijt te vermanen de corcorren op de wal te doen brengen

den Capp.n der mardijckers wordt naer ternaten
gesonden om den koninck en rijcx grooten nogh
maals onder minnaemelicke redenen te insinue
ren en indachtigh te maecken dat de corcorr
doch ten eerste volgens lange beloften op de
wal mogen gehaelt werden, en de insonderh.t
des Coninckx groote corcor die alle dagen klaer
en vlodt gehouden wordt, den Capp.n der mardijc
kers komt weder om berigt en dat er be
loften gedaen was van den koninck en rijcx
grooten, dat de corcorren morgen met hoogh
water op de wal gehaelt souden werden,
onder't Canon, behalven s'konincx corcorr
die moest ontrent het hooft blijven, ofte me
de op de wal, in het weder keeren wordt den
selven door den hoogepriester alam den Capp.n laun
wetti aengedient hoe zij den walgingh hadde
en al mede waeren in alle wildevaerijen
van den koninck, en dat sij jegenwoordigh bij
sijn hoogh.t voor suspect wierden gehouden

> de rijcxgrooten doen hun ontschuldiginge —

daerom dan ook door hem op haer lieden
aengeleijt was, om dat se het met de Comp.e
gehouden doch dat se nogh een wijle souden aen
sien, en de niet langer continueerde off haer lieden
in ternaten niet versekert sijnde, dat se aldaen
haeren toevlught tot de Comp.e souden neemen,
versoeckende om aengenomen en beschermt
te werden, insgel.n hadt den Sabandar kotaij
mede sijn klaghten gedaen van dat door den
koninck alreede order gegeven was om
hem van 't leven te berooven, maer dat godt
hem wonderl.k hadt bewaert en de kris die de
boosen halibi pholo in sijn handt hadt om 't werk
te volbrengen nogh gelukkigh was ontkomen
weezen alsoo mede tusschen hoop en vreese —

Tegens den

brieven van Sangie p.r Gialoup van den tolcq Hendrick Cos —

tegens den avondt arriveerde d' Gialoop —
van den tolcq Hendrick Cos van Sangie daer mede
voorsz.en Pacarila overgecomen was, d'den
houcum magdus den m.re Marcus met p.re dese
Gialoup mede over gekomen nevens de bragt
tot de g.e gouvern.r een brieff van den koninck
Martin Tatandam, den Coninck van Candahar,
met eenigh Wasch, cocus nooten en d.o olie
te vereeren, welcke brieven s'avonts inde
vergaderinge g'opent en gelesen sijnde; ten
principalen van inhoude bevonden als
dat den bewusten don Philip off datonseke
volgens gedaene beloften, tot nogh niet van
Sabau verhuijst was, ende ook niet ligt
naer Taroena, maer wel tot Cauboccan
volgens begeerte van sijn vrouwe verhuijsen
wilde, insgelijcx was het met den koninck
Pijanlaij die en soght ook niet van Cajouris
bij den Coninck Tatandam te verhuijsen, den
koninck don Martin Tatandam doet mede
klaghten over de moetwilligh.t en ongeh.,
hoorsaemh.t van sijnen broeder Pacarila
hier voorden vermelt, die zal wen is in raede
verstaen en goedt g'oordeelt, om den selven
niet meer naer Sangi voor eenige jaeren
te doen keeren, maer van hier naer Eylandt
Oubij te versenden, onder den tijtel van bij
want der mardijckeren niet vier sacq.s
swaerheijts en den groote maet off rantsoen
padij tot onderhout. Inden brieff van den
koninck van Candahar en wordt niets van
belangh vermelt als dat d.o hooghst genegen
was, eenkeer naer de bocht van Tarangaij
te doen, off ijemandt sijnent wegen naer
derwaerts te senden, voorders dat hij genegen
was een school en kerck te doen oprighten,
voor die geene die hun in Cristendom wilde
doen onderwijsen —

Saturdagh 27 d.o d.o Des smorgens wordt bericht datter een
prauw 'tverleden nacht van Tidoor op Ternaten
was gekomen

was getrouwen wesende vanden Jongen coninc-
kram afgesonden met sijnen luijden t' Caboule
sonder te weeten wat vrijheijt heeft —
verleeden nacht stark den Sordijr van te na-
len meenende ons brandt wacht stillekens te
te passeeren, dogh wierdt te rugh gejaeght
den Cap^n = der mardijkers en wort wederom na
te natten gesonden om nogh malen de groote
te vrinnderen van haere gedaene belofte
ende corcorren onder ons canon op de wal
te brengen, daer beneevens hoe den coninck
van Caubocan in handen vanden tolq Ched
cors wederom gesonden hadt, de goederen die
sijn hoogh^t = am Sterd^m = aen sijn bruijdt en
daer naer Plaetsende vrouwe dogter vanden
coninck van Caubocan gegeven en vereert
hadt, bestaende in 5 stucx goms, 5 groote por-
celeijne schootels, met een partije grove
porceleijn 2 p^s = pathola der selver van
drie en dander van een vadem lanck ende
nogh een prince stuckjes welcke goederen
sijn hoogh^t dan uijt handen vanden tolq Ched
wederom nemen en ontfangen konde, daer
beneevens onden gedoogen alam den Cap^n =
Laurot Fatti geheijmelijcken aen seggen dat hij
maer den coninck en d'Eum p^s = getrouw
soude blijven, en maeken dat die aproot
macket een quaeden raet geeven vanden
coninck aen den kant raedtelen, dat se alsdan
genoeghsaem beschermt souden worden ende
ijets verneemende van quaede raedtplee-
ginge als anders, dat sijn E maer gelieffde
bekent te maeken en laeten ons daer
voor sorgen: den Cap^n = voorsz = wederom
coomende bracht bescheijt, dat de corcorren
nu soo verre hadden daer op gedaen als
doenende = was, maer oordeelende ongehou-
den te sijn nader onder t' canon vant Casteel
te brengen, als sijnde sulcx buijten haer
gewoonte, maer belangende de goederen

vanden

vanden koninck van taboccan wederom vlugt
gehouden, en begeerde sijn hoogh.t niet te accep
teeren, maer dat deselve bij prest eenige
off d'andere goederen namentl.n sijn silver
werck mogte blijven, voorders dat se eenige
corcorre noodtsaeckel.n van doen hadden,
om hout uyt te kappen &c.a tot hunnen tempel
van halmahera te halen, ende dat se niet
gesint noch voornemens waren om
haer landt te verlaten, en veeles anders
te vlugten, maer wel ter contrarie bij
d'Comp.e te leven en te sterven, belangende
de dat een partij van 't gemeene volcq aen
't vlugten en verbergen van hunne goe-
deren sijn geraeckt, was geschiet om dat
de schepen, op brandt wagt voor haer
quartier waren gestelt, ende schoon
de schepen daer de wagt hielden, ende
ingevallen sij voornemens tot vlugten
waren, niemandt haer soude konnen
weder houden noch beletten. den himan
samafo wordt mede naer ternaten gesson
den om stillekens te onderzoeken off de waer
was, dat Coram sijn gesant Cabaulo sede,
dien nacht naer het ternataensche hoff
affgevaerdigt hadt, den welcken dan mede
daer naer ondersoeck gedaen hebbende be
vindt geheel versiersel.n geschiet te sijn
derhalven geencommand.t met sijn we
derom komste tot tidoor sijn hoogh.t saij
fodin daer van kennisse te doen als sijnde
een saecke die Coram bij d'Comp.e seer
verdagt maeckt —

tegens den avont steeckt een prauw van
ternaten en setten het selve naer tidoor
wordende met de schuyt van 't Jacht de Ex
pedient agtervolgt maer de luyden
daer in nu gewest synde vlugten int
bosch en aen komen, laetende in hunne prauw
niet meer dan een oudt cantoortie; van
do dingo krijgen bericht dat de Alfoer daer
sijnde

den capp.n der mardijckeren van
en naer ternaten antwoordt
en bescheydt,

zijnde ternaeten ons volck geledigt hadde
om aen landt te komen ende vorders dat sij
aldaer wacker dansende waeren om hout souto
te snijden, en alle schepen te zeewaerts
tot den oorloge omme van derselver hande-
linge naeder kennisse te mogen erlangen
wordt den mardijckers Eeckes wedder naer dodin-
go gesonden, aldaer comende bevondt onse
vlotten waer mede brandthout gescheept
hadden hier en daer van malcanderen, gehackt
de hutten waer inne onse mardyckers en ge-
duyrende t houtkappen huijs gehouden hadden
verbrandt en alles om verre geschmeeten
derhalven wierdt goet gevonden om een
corporael met thien man naer derwaerts
te senden ende 't revier aldaer te besetten
tot tijt en wyle sij hun volck en vaertuygh
van daer sullen ontboden hebben, werdende
oversulcx den cap:tm der mardijckeren naer
ternaeten gesonden om de rijcxgrooten om
behulpsaem te wesen te maeken, ende daer omme
naer te vernemen de drie stx corcorren
met 't panco vaertuygh van dodingo kon-
den doen ontbieden, vorders nogh maelen
en te overvloeden te insinueeren van
haere corcorren ende canon tusschen haer
quartiere en Z:W: bolwerck te latten bran-
gen, den selve wedderkeerende berigte
dat den koninck en grooten seer gere-
adigen comen hadden om de corcorren,
en 't panco vaertuygh van dodingo te
ontbieden maer om de corcorren hier onder 't
canon te brengen en conden niet verstaen
seggende de geene mardyckeren off onderda-
nen van d'E Comp:e te sijn. —
'savonts laet wordt uyt ternaeten den pra
naer dodingo te dyende voorsz:m afgesonden,
synde van d'E: gouv:r een soldaet met
naemen frans jacobse mede gegeven om
wanneer de ternataensche vaertuygen
van daer soude willen vertrecken dat ons
volcq hun niet hinderen en mogten sijn maer
[illegible] geboden te werden

berigt van dodingo van dat de ternatanen de vlotten en onse houtkappers hutten hadden verbrandt en in stucken gehackt

de revier van dodingo te besetten —

de Coningh en rijcxgrooten g'insinueert van de corcorren op de wal te haelen en de vaertuygen van dodingo te ontbieden —

Sondagh 28:e do

Sondagh 28e do = 's avonds is schipper [illegible] drie prauwen uijt Ternaten voorbij onse brandtwaght, die der selver wordt op straat hier aen't casteel gejaeght, synde wijl [illegible] lijff ijgenen van den koninck sayfoddin, daerom men wederom geklaeght ende haer den heer toegesonden daer bij bekennis gedaen dat men de ternataanen jegenwoordig niet anders als voor onse vijanden konden aensien, ende dat daerom men sijn volcq van daer geliefde te houden maer van ijder visch off yets anders bragten voor 't selve op onse marckt genoegh haden om een ijgender als in Ternaten haer betalinge konden krijgen —

een lidoorde scheeps prauw op straat gejaeght

Maendag 29e do = den soldaat frans jacobsz jongest met de ternataansche prauw naer dodingo gesonden synde, komt weder en berigt dat geschijde prauw van Ternaten [illegible] ende [illegible] met een eersten naer dodingo hadt gesetet, maer langs de wal gevaren alwaer hun een corcor was ontmoet met welcken lange geprobeerden hadde sonder dat sij het heeft connen [illegible] staen synde den op dodingo comende wierdt den sengadie die aldaer [illegible], hadt aengeseght van sconincks last te syn dat de corcorren den 't spancowaertuyge van baccarij op ternaten souden moeten comen, en een eersten naer het twee= gesonden dienden, 't geene aengenoomen en belooft wierdt naer gecomen [illegible] ende belangende 't affbranden en om=ver te werpen de hutte van onse hout kappers off mardijckers haddende die van dodingo hun hooghsten [illegible] schuldiget [illegible] de schult op de [illegible] die ontrent dodingo tot houdert [illegible] op [illegible] en daerom [illegible] onse waer [illegible] dat men niet [illegible] besitwaert in souden

den soldaat van dodingo en [illegible] retour —

souden begeeren, off dat haer geen ongelucken
mogte overkomen. —
int wedderkeeren van dodingo quamen hun
seecker ander praeuw ontmoet, [illegible] te
gemoet, seggende ordre te hebben om ten
deselve naer dodingo te schepen en een vaer
tuygh voor syn hoogh= [illegible] en vaerdigh te
doen houden sonder yets meer van haer ver
denen verstaen te hebben. —

den capp:n der mardyckeren naer te Naelen ge
sonden om van den koninck en rycx grooten
te onderneemen wat reedenen de waeren,
dat de corcorren van dodingo niet en bescheij
nen, en ook meede wat dogh haere intentie
en meeningh was, om dat de corcorren
niet onder 't canon vant casteel gebr:n te
deselve bedongen en g'accordeert is, en
niet werden gebraght. —

den capp:n der mardijckeren naer te Naelen bij den Coninck en rycx grooten gesonden om te vernemen wat reedenen de waeren dat de corcorren van dodingo niet en bescheenen en d'andere algire niet opt wal gehaelt werden

wedderom komende braght den selve in
antwoordt, dat den koninck en rycx grooten
wedderom lieten vraegen wat reedenen
waeren waerom men hun geen woordt
geen geloof en gaff, 't geene hun wat van
derb voert te zijn daer hun de reedenen ge
noughsaem op beschreyde, tyden is te verstaen
gegeeven, 't welck hun niet onbewust en
was, seggende daer bij dat het beter waere
dat d'e gouverneur syn koningen met hunne
saeken bemoeyden, en het casteel maer
hoeffde te besorgen, doende meede beschrijvin
ge van dat hun voorneemen noyt en was
geweest om d'E comp:e te beschadigen, maer
dat het geheele graeuw met hun goederen
en plunderagie te verwoorden en int
bosch te bergen, groot opspraeck hadde
veroorsaeckt, 't geene ontstaen is om dat
de schepen op brandt waght voor haer
negorie syn geweest, [illegible] dat se wedderom
hunne best souden doen om de gevlughte
volckeren met haer goederen bij malcan
deren in de negorie te planten soo haest
de schepen wedder naer [illegible] gebraght
waeren —

omdien

Capp.n der mardyckeren om deselve wederom naer Ternaten

Om die redenen gaat den Capp.n der mar
dijckeren nogh eenkeer naer ternaten,
den koninck en grooten aendienende dat,
de schepen op den Brandt wagt en al onde
deel aengerigt hoeght is om wel staet van
d'Comp.e den koninck en den staet van
ternaten, maer op dat hun vreesen op de
schepen niet en souden syn soo sullen de
selve voor dit mael wedder vande brandt
wagt geroepen worden, ende dat daer
toe tot den leden den Canouthoot sal
werden gedaen, op hoope dat de lange ge-
bruijde swarigheden een eynde mogen
hebben, synde ons nader gesecht dat de
terterren doch van dodingo met het gean-
co vaertuygh hoe weder hae liever ont
boden werden, ende om ons volck van
daer te ontbieden soo soude den brieff niet
haere afgesonden werden. — den koninck
en grooten hebben dese boodtschap aenge-
naem geweest, beloovende cito cito den
prauwen eynde voorz. naer dodingo
af te senden gelyck ook geschiet is den
gegeven den Capp.n Launet selli maeck
den Capp.n der mardijckeren mede bekent
dat sy bevelden nagt door den koninck
amsterdam int hoff waeren ontboden
geworden en aldaer comende wiert hun
te verstaen gegeven, en met veel spijtige
woorden toegedaen met dat syn hoogh.t had
voorgenomen off bedy door 't heele wel
sende dat se met d'Comp.e hielden en tot
syn nadeel spitshaeren gelyck voorde
sen hadden gedaen doch dat door hun daer op tot
antwoort gediend was dat se als dan niet
met engelse off franse &a. en spitshaeren
en over sulcx ook niet tot nadeel van
zijn hoogh.t off de croon van ternaeten
hier mede tragten de schijnheijligen
haeren baen ontrent d'Comp.e schoon te
maecken

maecken daer gaer immers besoorde be,,
wust te sijn, dat sulcx te gelooven sij
tegens ons religie is, en daerom bij ons
weijnigh geloof meriteert

dinsdag 30e d° = ons volck p.r de Scheutebock komen we,,
derom van Dodingo, die tegens den avondt
vertreckt den vaertuygh naer Sangij
tegnys hoorende op Candahar, hier mede
medegegeven verscheyde brieven afgevaer-
digt aen alle de koningen op voorsz.
eylandt, als ook aen den koninck van Sia-
ou, aen den koninck en grooten van Ta,,
goulanda, mitsgaders aen den Commandant
tot Manado, van inhoude als bij 't briefb.
den Capit.n der Mardyckeren gaet mede
naer Ternaeten om te ordre van de h.r
gouverneur de Ternataensche syn groo-
ten binnent Casteel te doen dagh, waer-
den, tegens overmorgen, 't geene aen
genomen en belooft is om naer ge-
comen te werden —

Woensdagh 31e d° = volgens genoomende besluyt is heeden

een algemeenen vast en bedendagh gehouden —

der Christelijcke gehouden een alge,,
meenen vast en bedendagh, godt de here
gelooft en gedanckt voor syne menni,,
gerhande weldaeden aen ons bewesen,
insonderheyt voor gesontheyt en gesonde
tijden de welcke wij jegenwoordigh en
den geruymen tydt van te vooren be,,
leeft hebben. —

S'morgens vroegh syn eyndelycke de cor-
corren en het panco vaertuygh van Do,,
dingo gecomen, ende wordt den Cap.tns
der Mardyckeren s'naermiddaegs naer
't eyndigen van de maleyse predicatie
naer Ternaeten gesonden, om des koninck

panco vaertuygh en d'corcorren komen van dodingo —

en grooten nimmandelycke te groeten,
en versoecken dat ordre gelieffde te
geven, dat gemelte corcorren en panca
vaertuygh tenderste op de wal werden
gehaelt benevens d'andere corcorren

omme aldaer

omme alsdan bij goede bijeencomst
met elcanderen gerustelyck te mogen
overleggen 't geene tot welstant van
'tComps= ende den stadt van ternaten be-
hoort, insonderheyt= tot gemeene ruste der
werelde der moloucos, 't geene nu een ge-
ruymen tydt, adat waggelen heeft gele-
gen, dit hebben de rijcx grooten volgens
rapport van voorsz Capn= niet geheel aen
genoomen, maer belangende den koninck
dien hadt, [struck through] Capn= noch gesien noch
gesprooken, anders is desen dage niets van
belangh voorgevallen —

Juny —

Donderdagh 1mo =

met de chaloup van den tolq hendrick sijn van
Sangij vier stucx javanen overgecomen die de
bij een buytensgeselschap van [illegible] gehouden
hadden, worden door den Capn= der mardyckeren
naer ternaten gebraght ende den koninck
overgelevert, met gebodt dat hen geen moyt naer
desen meer op Sangij soude laten vinden, op
hooghste straffe en ongenade —

's naermiddaghs quamen de ternataensche rijcx
grooten binnent Casteel daer de Hr= gouverneur
wegens den koninck aen sijn Edle= hr welckom groe-
ten, en maecken een hoope complimenten; be-
ginnende d'Hr= gouvernr= met deselve in
discoers te treeden, hoe dat het sijn Edle aen-
genaem was, om dat [struck through] nu alles wederom
in goede eenigheyt schijnt geraeckt te zijn [illegible]
dat de swaere dreygende wolcken overgewaeyt
waeren, waer toe 'tComps= weegen genoegh
hadde is g'arbeijt ende uyt alsoo ons doen [illegible]
wellen soude konnen bewesen dat alles tot
gemeene welstandt gelegen is, op dat onse vrien-
den den hondt geneesen ongemaeyt soude gela-
ten worden als synde genootsaeckt voor de-
selve soo als voor ons selven sorge te dragen,
op dat des koninex quade raedt gevers —

en die

d'Hr= gouverneurs recom-
mandatie aende rijcx
grooten —

en die 't alles in bewaringe soecken te bre-
gen niet naer haer wille en mogen hebben
met woorden, steeken, moorden, en branden
daer toe baccarij met sijn benden selver geko-
men mergens anders om soolange van hooch
gesworen heeft, sijn eedt en pligt te bui-
ten gegaen en genoeghsaem onwaerdigh ge-
maeckt heeft om noyt eenigh aensienel.
ampt in sijn Conincx dienst off elders
te bekleeden, mits jongst inde togt naer
Chiam te vragteren gebleeven is, daer hij
nogtans naest den Coninck het opperste
gesagh over den Bantamschen krijgsmagt
opgedragen was, maer voor den liegen en
bedriegen met sijne medemackers was
hem aengenamer, waer toe soodanige
persoonen bequaem en niet sijn hange-
noeghsaem afgemeeten worden, daeromme
stondt haer te besorgen dat deselve in staa-
saecken wat minder credit hebben ende
dat den Coninck de oogen wat geopent
worden, op dat hij sigh voor deselve mog-
meeten te wagten, 't geene voorhenige
mackelen genoegh te doen sal sijn, insonder-
heyt mits den Coninck wel te bedijden
inden hem sijne misslagen anders met
reeden en fatsoen voorgedragen worden,
ende sulcke dat de hooge geesten van hoff
te magtigh werden in sulcken gevallen
van Comp.s hulpe en billijcke bijstandt
ongetwijffelt mogten verseekert sijn,
ten anderen mits den gouv.r wel ver-
sieffen konde dat hij noodsaeckelijck eenige
correrren in 't vaerwater van doen
hadden, soo om haere wercken tot den
tempel als andersints daeromme souden
wel een overslagh konnen gemaeckt
werden hoeveel van de selve voor de
noodtsaeckel.n waeren, sijnde ons de
groote equipagie met seedden voor Sulpoet
gemeest

geweest, behalven het dagelijx verbruijcken
en leugenachtige uytstroÿsselen van dat wij
haer canon, soo hier leggende als op schepe hadden
willen roven en meer andere opgeraepte
praetjes die noyt bewesen sullen connen
werden, ten derde dat nogh eenige weder van
nagelerecognitien als andere staets saecken
te spreecken, dat selve met koninckx kousle
binnent Castiel gevoughelijck soude konnen
afgehandelt werden, dienende sijn hoogh:ts
Consts hoe verder hoe lieuer te geschieden,
omme van alles een eynde te maecken
ende de gemeene ruste en vrede te stel-
len, bijsonderlijck mede omdat door haer Ed:e
hoogh agtbaere tot Batavia verscheyde
saecken aengaende den Coninck aen sijn E
g'recommandeert is, waer van sijn hoog:t
dan openinge soude gedaen werden

Om dat dan mede gesien en voornoemt hebben
hooger gemeldt is, om s'koninckx kist met het
silverwerck uyt onse handen te hebben, daer
sijn hoog:t genoeghsaem bewust was, dat
noijt in beter bewaeringe sijn goet en
conde staen als bij d'E Comp:e derhalve
hebbe gemelte kist en 'tgeene daer inne
mogt zijn niet willen uyt onse handen
laeten glippen, op dat de jongens en [koningin] trou-
loose dienaeren daer mede gelijcke het meeste
deel van sijn goet soude mogen doorgaen,
bijsonderlijck omdat selve uyt handen van
sijn hoog:t en dien volgende in handen
van hem wederom gehouden waeren ofte
bleven —

Antw:t vande Ternataensche rycxgrooten —

de rycxgrooten nemen aen selve haer
koninck te communiceren, laeten daer
onder praeijen dat den koninck getrouw
sien soude dat de gouvern:r voor eerst
zijn hoog:t tot besoecke quam, om alle
daer van t'een en t'ander te verhandelen
de gouv:r verontschuldiget sigh, dat

om ijets

om ijets van bij sondere gewigte saecken
den staet van desen P[rin]s: en de Croone
van Ternaten, binnen het Casteel souden
moeten en dienen overwoogen te werden
maer niet te min dat syn E. int particu-
lier den heer naer Ternaten en bij syn
hoogh[ei]t soude willen ~~[illegible]~~ gaen, in den
de geleegentheyt daer naer voegde, egter
niet te min dat het raedtsaemst was voor
syn hoogh[ei]t en welstandt van Ternaten
dat hij doch te onderstelen met ons den opsla-
quam te maecken van soodanige saecke
die geene langeren uytstel konde lijden
en daeromme begeerden hij dogh daer op
te arbeijden dat er niet langer mede
vertoeft en wordt —

de groote nemen dagh van beraedt
versoecken onder tusschen dat hun 6: a 7:
corcorren mogten toegestaen werden

haer versoeck om eenige corcorren en

om naer de kust van Halmahera marque
tosseko te senden, om houtwercken
adaps en andere benoodigtheden tot de
opbouw van haeren tempel te beschicken
vorders dat men aende uytgestroyde pra-
tjes geen geloof en soude geven, alsoo Te-
rnaten jegenwoordigh met allerhande
slagh van volck was vermenght en als
verbastert geworden, en voort laetste

goet op s'princ nagel recognitie —

dat den koninck in sijn huys van't een
en't ander gebreck hadt dat met eenige
goet op reeck[enin]ge van nagel recognitie
mogte werden g'assisteert —

t versoeck om eenige corcorren wanneer
met den koninck over een soude gecom-
sijn hoe veel van de heeren van doen so-
de hebben, wierdt hun geconsenteert
om reeden voorsz: maer om goet op
nagel recognitie te hebben conde niet
geschieden tot dat den koninck binnen
Casteel soude gecomen wesen, om sooda-
nige reedenen als hier vooren op ver-

scheyde plaetsen

schrijde plaetse, is aengehaelt, niets sijnde
dat al hun toeleg is om sijn hoogh.t van ons
teenemael af te sonderen, tgeen den staet
vande Comp:e gants niet en kan sterken
voor soo veel aldernaesten belanght, nadien
sy bekomen met voors.e antw.t hun afscheijt
en keeren wederom nae 't hoff —
naer een off anderhalf uijr wagtens quamen
wederom behalve sommige vande voornaem-
ste, doen ingem.n wedgens sijn hoogh.t aen-
ge gouvern.r veele groetenissen, bekent
maeckende dat het haeren koninck seer
aengenaem was geweest de goede raedt
gegeven van sijn E. laetende der halven
daer over hartelijcken bedancken, ver-
langende naer sijn E. wen gehoor gelijck uyt
dese hunne woorden konde afgenomen
werden, dat een vrijer beter stont naer
den vrijster te gaen, dan dat de vrijster selfs
naer de vrijer soude loopen, egter niet
wenen dat sijr daer mede soude schicken,
meenende sijn hoogh.t der lange dagen
sijr binnens casteel te laeten vinden,
hebbende dan tsyders met malcanderen
besloten dat noodsaeckel.m agt corcorren
van doen soude hebben, als 6: om hout
wercken, en twee andere om atap en
eenige steenen benoodight hadden, soomede
de luit sijn hoogh.t versoeck, doen om een
schip off jaget die hunne houtwercken van
tobelo soude konnen haelen, niets comm.n=
onder sekere groote en swaerte niet
geene corcorren off gebraght worden heb-
bende sijn hoogh.t goetgedaght en voor
genoemde den administrateur en fiscael
op morgen bij sigh door den sabandar en
schrijver nairo te doen ontbieden, met
de weeckelijks geseght hadt te willen dis
coureren, al hoewel de g.e gouv.r aen
genaem is geweest der halven toegestaen
sullende tenden eijnde 't fregat de roode
haen [illegible]

Sommige vande voornaem / laetste rijcx grooten / coomen voor de 2.e reijse / naer wederom met de / partijen complimenten / en

doen versoeck om een schip / off jaget om hun houtwer- / ken van tobelo te haelen

hadden verschenen daer gemaeckt werde
om voor dy de houtwercken tot den bouw
van [illegible] hadden becomende daer mede
vriendelijck affscheijdt —

Vrijdagh 2e do 's morgens ontrent acht uijren verscheijnden
den Sabandar Keaij en secretaris Nuro-
volgens toeseggingh van sijn hoogh.t amp-
binnent Casteel, om met voornoemde persoo-
nen den hove te ontbieden, die welcke daer
sonder lange vertoeven hun met kennisse
van d'Ed.le gouv.r naer derwaerts transpor-
teerden, vindende sijn hoogh.t met den Cap-
tein Salli en eenige minderen [illegible]
ten bij de poort onder het [illegible]
bij den anderen vergadert alwaer van sijn
hoogh.t minsaemelijcken met handt tast-
te wierden verwellecomt, naer een
wijle vertoevens gaff sijn hoogh.t te
kennen dat sijn broeders Maldijo en
Tollocou verleeden nacht sonder wey-
nigh Ceremonien getrout waren met de
twee [illegible] priester s.m geslagt, ende daer
hij dan comende als tot sijn huys besoecken
omgelet verlegen was, niet hebbende
[illegible] sijn komste niet geweten, en
ook niets konnen koopen, versoeckende
dat voorsz.e gecommitteerdens den E. gouv.
op minsaemelyckst soude bekent maken
de gecommitteerdens aengenomen hebben-
de sulcx geerne te doen, maer dat dien
nogh mancquerende aende persoonlycke
verschijningh van sijn hoogh.t binnent
Casteel, daer op tot antw.t becomende
dat sijn hoogh.t daertoe voor als nogh niet
en konde resolveeren - blijvende be-
vreest te sijn, daer tegens wierdt door
de gecommitteerdens sijn hoogh.t volcomen
versekeringe gedaen, datter niets inde
wegh was, presenterende middelert-
en tot dat hy van het Casteel weder comen
soude gekeert

'd Committeerdens door de gouv.r naer de natien bij den Coningh aensgesien gesonden —

soude geheert syn in gijselinge te blyven,
ende dat al hetwelcke d'h[ee]r gouverneur was
last gegeven was, niet syn hoogh[ei]t maer
syne quaede raedtsluyden toegeschreven
werdt soo dat daerom niet voor het alderminst
te niet en hadt te duchten, vorders syn hoogh[ei]t
in stilligh[ei]t te gemoede voerende wat door
sijne tot welstant van syn hoogh[ei]t gedaen
en aengedient wierdt was, syn hoogh[ei]t begin-
nende daertoe een weynigh gehoor te
verleenen verscheyden de staete rontom
hem deupartij jongen daer onder mede de
bewust en Sawoe, die onversaeght syn
hoogh[ei]t begon te breeken bij syn rock, en
seyde stilletjens op syn taruatacus tiebyt
lachte maer gaen smyten den koninck
het een resten op den ander feraelie be-
ginnende van Amauw te spreeken seyde
hy niet genoegh schaem te koomen [illegible] [ware],
[wesende] dat de h[ee]r gou[verneu]r met het woorde
van Amauw soo haestigh was geweest,
en dat naer syn comste van Xula niet
en hadt gewacht als wanneer alles naer
syn meeninge met minsaemh[ei]t wel soude
hebben connen affgedaen worden, hier
op wiert door d'gecommitteerdens gant
voort dat soodanigen schuldigen saecke
geen uyt stel hadt connen lyden, vermits
zy hun niet ontsien en hadden met sijns
hoogh[ei]ts broeder Kalgale en volmaght ende
h[ee]r gou[verneu]r verleent den spot te drijven,
seggende niet den koninck van Ternaet
te, nogh syne rycxgrooten, nogh d'comp[agni]e
te doen willen hebben daer en boven nogh
drie off schutten van dijne uyt hunne
pagger doodt geschooten, waer door hun ge-
noeghsaem vyanden van d'comp[agni]e en
rebellen van Ternaeten verklaert hebben,
waer mede hun dan oock doodt schuldigh
gemaeckt hebben, daer d'comp[agni]e sigh
anders niet gebracht en hebt als hun
met alle minsaemh[ei]t

Decoorfsen [illegible] hebbende gecom-
mitteerdens en den koningh
aen [syn hoogh[ei]t]

met alle minsaemh^t = tot hun ten geduldige ge-
hoorsaemh^t = te brengen, soo voor als naer,
naer den koninck oordeelde dat hij haer
hadt daer over behooren te straffen, beklage(nde)
den Capp^{ten} Sweers Salig^r = en andere die ge-
leden daer door geladen hebben, mitsga-
ders dat sijne staeten, soo hij de Limaumen
noemde, soo danigh omgekomen waeren
kreegh tot antwoordt dat se self haer daer va(n)
d'oorsaecke van sijn, mits geen amock off
disperaet spelen, den koninck nogh ma-
len aengemoedigt sijnde van sigh naer
binnen 't Casteel te begeven, antwoorde
eijndelijcke dat sedert sijn komste nogh
weijnigh gerust hadt, derhalven dacht
goet te sijn, om een a twee dagen stil
te bleyven tot van de bloedt vinnen
gesuyvert was, 't welck gedaen sijnde
soude sigh naer binnen ons Casteel bege(ven)
aengesien 't geene tusschen hem ende Comp^e
tot nogh geschiedt is als niet met allen
als sijnde sulcx wel meermaelen van
te vooren gebeurt soo dat hij daer in met ge-
rustigh was, de gecommitteerdens sijn
hoogh^t = met alle beleefth^t = den welko-
me wenschende bij dat voornemen en te blyv-
ende even soo haest dadelijck naer te
comen, neemende daer op afscheijt en sou(de)
sijn hoogh^t = benevens deselve binnen 't
Casteel den Capp^{ten} = Launot, neffens den Sabandaer
en secret^s = Neliro, om bij goede vindinge
van den E^{le} gouv^r = en raedt eenigh
gelt voor sijn huijs behoeften te mogen
erlangen ——

D'E^{le} gouv^r = het voorsz^{en} = rapport van de
meergem^{te} = gecommitteerdens verstaen
hebbende laet den volgenden raedt weder
vergaederen ende communiceert hun
't selve mitsgaders in bedenckinge ge-
gevende off voor sijn hoogh^t = eenigh gelt
soude konnen off mogen verstrekt werden

Waer op dan

500 Rixd. voor den koningh aen te verstrecken

maer op dan aendaghtelijcken geeijs
sijnde is goet gevonden drie honderde Rds
voor eerst te laten volgen, maer den
Capn. Lauw nedergedaen seyde last te hebben
tot de halve recognitie toe te verstrecken
daer van nochtans syn hoogt. aende gecom
mitteerdens niet en had gesprooken nogh
van halve off heele recognitie, echter
om dat g'oordeelt wierdt dat drie hondt.
Rds. niet verre voor syn hoogt. verstrec-
ken soude; is g'arresteert tot vyff hondt.
toe, en vorder niet voor en al eer syn
hoogt. binnen 't Casteel soude verschenen
wesen. den Capn. Lauwt volght den hr.
goupn. naer in syn E: Comptoir en daer
ontrent zijn E: wonderlycke grimmasse
sonder yets te vermelden, dan seght Wel=
mijnheer wat wil dat sijn, den secretaris
weet wel hoe dat het nu is met den co-
ninck, meenende sonder twijffel daer
mede de halve recognitie uijt ons te han-
den te locken, maer d'hr. goupr. aen
dat oor doof sijnde, maeckte niet te gaest
dat van hem affraecke —

den Capn. Lauwt rede comt weder om
snaer middaeghs met den goucump. de
Sabandar, en meuro, versoeckende te we-
gens haeren koninck naer haer Majesteijts
gebiedenisse, om met contanten off lijwa-
ten tot de halve recognitie toe te nemen,
geen werden g'assist. , bekomen kort af
bescheijdt, van dat sulcx niet en soude
komen geschieden om redden hier voorens
[illegible] ende uijt loopige aengehaelt, tydt
ne hebben verstreckt is, niet op de nagel
recognitie maer syn hoogt. tot assisten-
tie in syn huijs begoeten uijt 's comps.
Cassa is verstreckt, komende niemandt
anders dan den koninck op de nagel
recognitie yets pretenderen ende soo
lange sijn hoogheijt binnen 't Casteel en
verschijnt

Weijnige grootes van Ternate en komen binnen daer wegens den koningh verstrecken om de halve recognitie

verschijnt, niets te voordersien 't, als wel
siende in sulcke gevallen meer agterwts
dan voorwaerts, synde gesegde vyff honder
t pers. dan maer g'avontuurt en als in den
waegschael gegeven, wesende den koning
in t alderminste geen schaden, 't gegeven
waeromme hy ook van ons gemeenemael sou
komen afhouden, veel min om vyandtlyck
te dragen, 't geene door de E. gouvern. op
Xula, Bangay en tambocco tot welstant
vande forcorren van ternaten gedaen
was, bleeckt uyt dien tractaet aende L.
mont. koninghijnen en adsist. Garcheden
gelaeden onstandlijcken niet te verstaen
de Gelers Conquaesten uytgeleyt worden
goedaerdigh syn, E den koninck uyt syn
swaere schulden getracht heeft te redden
den was hun en eenyder bekent, soodat
door ons alle sints meenen nemende het gedaen
men, wil s koninx en gemeenen wel
staet naer vermogen bevoordert is, jae
dat syne landen gemeenemael al verstroyt
en syn hoogh. verlaeten soude geweest
zyn, indient door s Comp.s = ontsag niet
en waere weder houden geworden, den
Cappiteyn Launot der vedere afgehouden
werdende dat sulx de waerheyt was
sogh ten hun niet onstandigh redden
te verontschuldigen eenden syne man
te spreken algemeene haere minsbom
gedaen ghaden bekent is, werdende oude
het schepken een gladsche op s koninx ge
sontheyt gedroncken, ende Vonder de
gouvern. beneffens hun naer t hoff
Cappiteyn der Mardyckeren omme den ko
ninck by sonder Sr. te spreeken weder
gens het pauco vaertuygh van Bacca
en de galey, ende te ondernemen off
syn hoogh. deselve geleycke geseydt haedt
wilde aende Comp. vercoopen mits
gaders wat voor deselve gy hy het wider
d' Cappitein voorsz. wederom komende
braeght in antw. dat hy de E. gouvern.
voor syne goeden

voor syne goede raedt den hooghedelen,
danckbaer naer behooren geven becomt volgens
de vaertuygen voorsz.ⁿ
volgens genomen resolutie wordt p.ᵉ
d'chialoup de hoodt haen naer macquian
afgesonden, den corp.ˡ met 12 man om
beyde posten aldaer te versterken, met
soodanige benoodigtheden als inden
brieff aenden sergt. commandt. Christoffer
Muller aengehaelt staet. —

Saturdag den 3.ᵉ d.ᵒ = worden de spaensche soldaten met een
gevolgh p.ᵉ de mindanause vaertuygen
afgevaerdigt naer manilha waerbij
met soodanige brieven aende capp.ⁿ
generael, den koninck en capp.ⁿ Laimot
van mindanauw als inhet afgaende
brieffboeck te vinden worden —

Spaense soldaten over mindanauw afgevaerdigt

Savonds naerdt gebedt is g'arriveert den
vaestgestelt om den koninck van bat
Chian op desselfs deugtige versoecke haer
Ede hooghagtb.ⁿ brieff den schenkagie
goederen te laten toekomen, ende
p.ᵉ het jagt den koninck amsterd.ᵐ naer
derwaerts senden —
Soo mede seker chialoup van den adsist.ᵗ
Paulus Garretsz hem door den Coninck
van tambocan vereert, voor d'Comp.ᵉ
voor de somma van hondert rijx.ˢ aen
te nemen —
vermits d'chialoup de meeste
volgens verclaringe van de gecom
mitteerdens daer toe gestelt onbequaem
is g'oordeelt, om langer te vaeren, ten
sij datter meer aen becostiget wordt als
waert is, soo is mede goet gevonden aen
deselve hier voor aen hooft te brengen
en aldaer te doen sloopen, —
den koninck amsterd.ᵐ passeert hebben
met eenige corcorras 't Casteel en worden der
drie Canon schooten syn hoogh.ᵗ ter eeren
gelost scheppende 't landt, toen quam

tegens den avondt

tegens den avond weder int hoff —

Sondagh 4en do = Vernomen hebbende bericht is dat de prin cesse Malendo volcomende suster van den koninck amsterdam aen den prins ter off Patiti Jolologo getrout is, tegens sin en dancke van syn hoogh.t ofte den min ste sonder kennisse; werdende daer en bo ven gesegt dat dit een bedryff van gam malamma soude syn, en dat syn hoogh.t daer onder seer misnoegt ~~[illegible]~~ wa, soodanigen persoon desen Patiti is, es openbare van een geswooren vyandt van d'Comp.e te zyn, uyt welcke men alt wel den der ternatanen dan genoeg saem gesien en gespeurt wordt dat hy noch mergens op aenleggen als vyanden van d'Comp.e te werden soo is in raede eendragtelyck verstaen, dat tegens syn hoogh.t dien koninck voorsz.n ge protesteert wordt, en de mintsamen t' insinueert dat hy noch binnen t casteel gelieft te begeven om hem selven staet en naederende wel naeder en duydelyck voor oogen te stellen, en de wijders met malcanderen overleggen wat voorsz. en d'Comp.e noodsaeckelyckst syn gedaen dienende te werden ter wyle noch tydt was, en de sig niet hiep van de Comp.e uyt deselve gevan genisse helpen conde, sullende dan ten den eynde 't protest in Maleys opgestelt, en door gecommitteerdens uyt den raedt naert hoff van ternaten gebragt en aldaer voor syn hoogh.t gelesen werden —

't arrest wert tegens den koninck amsterd.m te pro- testeeren

Maendagh 5en do = 's morgens wordt den Capt.n der mardijc keren naert hoff gesonden om den koninck aen te dienen datter eenige gecommitteer dens uyt den politycquen raedt naer derwaerts souden

derwaerts souden gesonden worden, ende niet
anders verhoopten dat deselve tot audientie
soude mogen comen, 'tgeene door den koninck
aengenoomen is, ende toegestaen dat deselve
tegens twee uijren naermiddaghs bij sijn
hoogh.t soude mogen verschijnen: naermid-
daghs wederom naer derwaerts gesonden wesen-
de, om 't selve boodschap nogh malen te doen
in den koninck te waerschouwen dat de
gecommitteerdens stonden te comen soo
het sijn hoogh.t gelegen quam, dogh wierdt
niet tot gehoor gelaten, maer te rugh gesou-
den, met antwoordt dat den coninck niet
[illegible] seer gequetst was, ende
wanneer daer van genesen sal sijn de ge-
committeerdens te spraecke soude staen,
's avonts vertreckt het Jaght den koninck
Amsterdam over Macquian Batchian en
Obij naer Gorontalo met brieven voor de
Commandant Verg.s van voorsz.n plaetse
als mede voor de gecommitteerdens naer
de Gorontalose gemeenten, den inhoudt der
selver sal uit afgaende brieffs.n connen ge-
lesen en gevonden werden ——

den capp.n der mardyckers naer hoff gesonden

't Jaght de Coninck Amsterdam vertreckt naer Gorontalo

Dinsdag 6 d.o = den capp.n der mardijckers wordt wederom
naer te nalen [?] gesonden om den koninck
te spreecken soo het doenl.k was sulcx
niet connende geschieden dat hij tegens de
selve die geen nieuwe beletten off verhinder-
lyck sijn, bij de grooten off ijemandt anders
rondt uyt soude seggen dat het geen tijdt
langer en was om niet courtoisien om
te gaen, maer wel in het tegendeel in
opmerckinge te nemen 'tgeene tot de
gemeene ruste en vrede behoorde, alsoo het
ons gants niet langer aenenstaet haerder
handelen bedrijff, nogh ten was niet langer
verdragelyck dat se met ons ende Comp.e
den spot

den capp.n der mardyckers wordt wederom naer te nalen gesonden om den coninck te spreecken

den spot souden dryven de wyle al haer ge-
doente ons genoughsaem bekent was als
hebbende al lang geschiet en meestendeel der
accoorden tegens beloften wegh gesleept
ende dat dergelycken den Coninck noodsaeck-
sen en spreecken wilden, als ons bewust sy
off sy in den gevangenis off elders anders
opgesloten was —

den boode gaff de voorsz. Coninck weder te
bracht tot antwoort dat den Coninck niet ge-
sien hadde, maer datter geseyt wierdt dat
hy nogh met de bloet wonden seer gequetst
was, ende soo wanneer van deselve genesen
sy d'heer gouverneur maer schynende souden om
syn Ex. gecommitteerdens te spraecke te
staen, sonder yets anders dan [illegible] dat
het Canon nogh op 't landt was —

maer konde niet tot audientie raecken —

Woensdag 7 do. = Capiteyn meergemelt nogh maels naer de
wallen afgesonden om de rycxgrooten met
minsame en ernstige redenen te versoecken
dat se doch geliefden te besorgen dat wy
den Coninck te spraecke mogten koomen,
ende dat syn Hoogheyt sigh verder volgens [illegible]
ment Casteel soude begeven, als synde de
saecke die noodsaeckelyck tot het gemeene
beste dienende en behoorde te geschieden sonder
langer vertoeven off dat wy anders genoot
saeckt souden werden soodanige middelen
aen te wenden tegens alle die geene die
het selve trachten te beletten 't sy dat het
hun lieff off leet was ons gehoor sal geven
ende uyt syn gevangenisse verlost werde

Capiteyn der mardyckeren voor af en daer naer

kort naer dat voorsz. Capiteyn der mardycke-
ren nogh gegaen was wierdt den secre-
taris en Cassier als van d'heer gouverneur gecom-
mitteert mede naer hoff gesonden, om soo
syn Hoogheyt te spraecke quamen het ge-
concipieerde protest en insinuatie syn
Hoogheyt en rycxgrooten int off en boer-
voor te lesen, de welcke dan ontrent 't hoff
koomende aldaer

comende aldaer onder het pitshaer der rijxgroo
ten vonden vergadert, en weynigh daer aen
quamen den capp:n der mardyckeren en eenige
schrijvers vanden coninck seggende dat
sijn hoogh:t de gecommitteerdens hadt sien
comen ende daeromme vermits selfs onpas
selijcke was, sijn boodtschap bij de rijxgrooten
conden doen maer vermits deselve daer toe
geen order hadden, hebben sulcx geweijgert,
en versoght om haeren last voor den coninck
en rijxgrooten te openbaren bij sonderen=
vermits niet meer met woorden konde
ophouden, ende daeromme genoodtsaeckt
waren ons meeninge int geschrift op te
stellen waer mede den capp:n voorsz:n en ge=
seijde schrijvers weder bij sijn hoogh:t keerden,
ende naer een wijle vertoevens wederom
quamen, brengende tot antwoordt dat den
coninck niet en wilde gedwongen zijn
ende daeromme indien hij d' comp:e niet
aen en stondt, datter als dan wel een ander
coninck vande soonen van Mandarsaha
soude konnen gekooren werden, niet tegen
staende d' E comp:e van hem een goedt ge=
voelen behoorde te hebben, en dat hij voor
haer genough gedaen heeft, met het schen
ken van twee a drie negorijen. Verders
dat het hem seer mishaeghde om datter jonghst
doen het landt rondt schepe van 't castell
maer drie schooten wierdt gedaen met canons
soo mede dat het noijt een gewoonte was ge=
weest tusschen d' comp:e en ternatanen,
om elkanders meeninge met schrijvens
te verstaen geven. echter indien het
een brieff van haer Ed:le hoogh agtbare=
van batavia was, soude t selve wel wil
len gaen inhalen, hoe wel dat ook waer
en wesen mogte; maer vermits het geschrift
vande gouv:r en raedt quam soo waer
hem daer aen weynigh gelegen, bij sonder
lijck om dat het altijdt plaght een gebruijck
te zijn, dat den gouv:r off president van
neder den coninck

twee gecommitteerdens uyt den raedt naert hoff gesonden

discoursen tusschen de grooten van ternaten en gecommitteerdens vande h:r gouv:r

neerden koninck van ternaten leedt, was
den selven tot besoek quam, daer toe desselven
gouvern^r. sigh niet en wilde verwaerdigen
ende indien de gecommitteerdens [illegible]
voorder reijse gegroeten niet en wilde [illegible]
en verclaeren, maer weder keeren konden
om dat jegenwoordigh, als geseght siekelijck
was, egter wanneer andere beter gaet
soude gecomen sijn, de gecommitteerden
waerschouwen laten soude, mits geloovende
dat d' h^r. gouvern^r. dogh alle dingen ten beste
en tot welstandt van't gemeene dede, ende
daeromme versoeckende dat sijn E. sijn verout-
schuldinge niet en soude ten quaede willen
duyden, met welck antwoordt de gecommit-
teerdens voorsz^n. weder gekeert zijn sonder
iets vorder verrigt te hebben —

Tegens den avondt wordt den capp^n. der mardij-
keren wederom afgesonden naer ternaten
om den koninck aen te seggen dat voortaen
alle onse boodtschappen soude moeten geschie-
den door de leeden van den staedt, omme
waert doende sijn hoogh^t. daer door te spreken
te geraeken, mitsg^s. onder minsaeme
redenen ons gevoelen van syn onschult
in alle dese verwarringen bekent te ma-
ken, dat sigh daer naer konde reguleeren
ende ons woordt geloven, mits niet anders
en bragten dan den welstant van sijn staet
voorsz gevoelen afgesonden wederkeerende
bragt te bescheydt dat den koninck sigh
seer vriendelyck getoont hadt, seggende
dat hij immers des h^r. gouvern^rs. goedewil-
len genegentheyt kende, ende dat sijn E. de
sijne ook wel wist, van nogh soo danige te
sijn als oyt van te vooren geweest was son-
der verders te antwoorden off de gecommit-
teerdens ter spraecke wilde staen off niet

Sijnde dan mede goedtgedacht om twee mar-
dyckeren met naemen salvador gomes
en Cornelis pastoor, onder presidentschap van

eenige smalle

twee mardyckeren naer sawo en gilolo, om me aldaer naer eenige nagel boomen ondersoeck te doen

eenige smalle koopmanschappen te verzenden naer
de cust van halmahera te senden in soldergt=
naer gilolo en sawo, om te ondersoeken wat
de inwoonderen aldaer bij der handt hebben,
en off er niet gefortificeert en wiert, mitsg
volcomen inspectie te nemen vande geruchte
nagelboomen die er gesegt worden op loloda
tot 80 st. groote en off vrught dragende, ende
ontellige kleijne en jonge spruijten, sluijcks
gehouden te werden —

Donderdu= 8en do= S'morgens wordt d'E= gouverneur door den capn= de
brijsacq gerapporteert dat den capn= baccarij
hem bij sigh ontboden hadt, ende maeckte
met hem een praetje vande reijse vande
koninck als andersints, ende vorders dat
hij geerne genegen was om binnen 't casteel
te comen om den E= gouverneur bekent te
maecken, al hoewel dat 't er gedaen was, maer
vreesde voor s'konincx ongenade —

capn baccarij spreeckt met den capn de brijsacq —

Ordonaris vergaderinge der justitie, waer
inne twee ver= met namen godtfriet
van berghuijsen albert jansen van schoonen,
over begaene delicten naer 't uijtwijsen van
de protocolle gedesporteert sijn van ampt
en gagie den eenen gestelt tot soldt met f g:
ende den anderen tot matroos en gagie als voor=

S'avondts inde vergaderinge g'arresteert om
den koninck van ternata sijn schulde bij
de negotie boecken loopende quijt te schelden
aengesien vanden selven doch niets te
krijgen is, sijns onvermogentheits halven,
derhalven dan ooc afgeschreven dient
ende boecken daer mede niet geduyrigh
belemmert te houden —

Dantzij genaemt
Requesteert seeker javaen, mits vrouw
en kinderen op Caudahar hebbende, om hem
der naer derwaerts te keeren, mits genegen
sijnde sigh inde christelijcke religie
te laten onderwijsen —

Den capn= de brisacq weder om bij capn= Baccarij
gesonden wesende om hem tot antwoordt
te dienen,

beduijden, dat komen konde binnen 't Casteel off
buijten blyven soo 't geraden werdt, om 't Geen
dat op sijn seggen nogh soo geen staet en mae-
ken, onder anderen meede dat daer niet [illegible]
schijnen soude haestigh te sijn eghter men en
tot genen genegen was, niemandt hoeffden te
vreesen alsoo Casteel en den wegh daer toe-
voor een ijder vrij en open stondt, alsook dat
niet gedoogen soude dat ijemant een toegang
tot 't selve soude werden belet, voor soo verre
als sulcx in reeden en billijckheijt bestondt —

Vrydagh 9en do = den Cappn der Mardyckeren gaet bij den goegoegen[?]
sonder van den gouverneur gesonden te sijn om
een licentie brieff voor de mardyckeren die
naer Halmahera stonden te vertrecken, maer
obtineert niet, onder verwits den Cappn voorsz
die sake soo verre als openbaert gaet, werden
den selven nogh maer afgehouden om soodanigen licentie brieffe naer ouder gewoonte
te vorderen off de selve niet bekomende dat
voorszn mardyckeren met schuyp = siap[?] even
wel voortgesonden soude werden, bij dat hun
sulcx bleeff off leedt was, vermits van de gedregen[?]
nagelboomen verkeert waeren, op Soloda[?]
schuyl gehouden te werden, tegens besworen
contracten, maer dewijle den Cappn meergem.
niet daer mede nogh niets op deede, sijn de
voorsz mardyckeren met nogh eenen derden
gent Salvador Ferdinandus en den Corporael
Frans Jacobse in den avondt stondt voort
gesegh en stuck weeghs in zee gekomen
sijnde, wierden door drie Coracoraden en praumen

De Coracoraden doen ons volcq overlast

bemant met gewapende mannen achter
haelt, aengerant, en met verscheyde dreij-
gementen te gebruycken gedwongen
wederom te keeren, onder seggen dat niemant
naer de Cust van Halmahera soude mogen
vaeren sonder Coninex siap mede te
hebben, 't geene de gouverneur savondts
in de vergaderinge gerapporteert is ge-
worden, derhalven is den selven naer 't hoff
gesonden om te onderstaen Coninex siap op

voorsz licentie

voorsz^n licentiebrieff te hebben, om hun
voorgeordonneerde reijs te vorderen maer
wierdt aende poort vant hoff commende geschut
ende, uijt monde vanden koninck geseijdt
dat tot morgen soude wagten, ende dat
den koninck van avondt niet te spreeken
was, waer mede genoodtsaeckt wierdt
weder te keeren d'gem^e gouverneur [illegible]
verstaen hebbende sondt hem^n Corp^{le}
weder naert hoff om deselven aen te houden
den koninck te spreecken te mogen comen
ende voorsijde licentiebrieff gesegelt
te krijgen, insgel^s te waerschouwen,
datter drie canon schooten ten dien eijnde
vant castel soude werden gedaen, aen
gesien den koninck noodtsaeckel^k daer op
diende te spreecken, maer den Corporael
voorsz^n moest even wijs weder om keeren
mette verantw^t = alsvooren soude zijnt=
gesien te hebben dan Capp^n Baccarij, egter
wordt den Corp^{le} medegeg^t noch maels
afgesonden ten eijnde voorsz^n omme den
koninck te spreecken gecomen sijnde, hem
geven hem mondeling ge te protesteeren
ende minsaemelijcken te waerschouwen
dat wij hem tot noch over alle dese swaer-
ringe ontschuldigh hielden, ende in ge-
vallen sigh dan ook voortaen ontschuldigh
houden wilde, dien in dit castel moste be-
geven tot behoudenisse van sijn staet
dit heeft almede niet konnen helpen heb-
bende den Corp^{le} onverrighter saecken
weder moeten keeren, met bescheijdt van
den Capp^n Baccarij dat den coninck niet
te spreecken was, mits hebbende den ge-
soest ontrent sijn mannelijckh^t gekre-
gen maer liet den gem^e gouv^r hertelijcken
groeten en versoecken dat met soodanige
licentie brieffie te bezegelen tot den
morgen soude werden gewagt —

Saturd^n 10^e d^o

Saturdagh 10:e d:o = 's morgens wierdt den Capp:n der mardyckers naer tidoor gesonden om den koninck Sayfoddin har Ed:n te groeten en eenige driodus bedragende vrugten van seeckere boomen op gam malamma ontrent het spaensche verlaeten fort staende, waer van sijn hoogheyt d'eerstelingen gesonden werde, om welcke en meer andere saecken met den koninck te verhandelen den secretaris andries Loffsangh naestcomende maendage mede derwaerts soude gesonden worden, 't welck den Capp:n der mardyckers gelast wierdt den koninck Sayfoddin bekent te maecken ——

Capp:n der mardyckers wordt naer tidoor gesonden met eenige driodus aen den Coninck Sayfoddin

De ternatanen hadden 's morgens groote coracora aen d'andere zyde van 't hooft leggende hadde bolosten waer uyt niet anders en is te presumeeren dan dat sy het met den koninck op den vlugten aengeleyt hebben gelyck van te vooren al omstandelijcken is aengeweest hadt, omme deselve dan van hun voornemen te diverteren is der van 't hooft een canonschoot gedaen, dogh gaen ogter hadden gangh ——

Den E:e gouvern:r doet den raedt vergaderen ende hout den selven voor alt geenen uyt 's woorden der ternatanen besloten en gedacht soude connen werden, als ten principalen van dat se voorgenomen hebben met ons in openbaeren oorlogh te treden, voor en aleer gedoogen souden dat den Coninck hier binnen 't Casteel quame te begeven, blyckende sulx genoughsaem uyt al hun toelegh, soo bevonde jegenwoordigh maer om tydt te winnen ende ons nogh wat meerder penningen uyt handen te locken, gevonde dan ooke in bedencking ge off tegens den koninck en rycxgrooten niet en behoorde openbaerlycken en volgens rechten te protesteeren ende insinueeren van hun desen naermiddagh binnen 't Casteel te laten vinden, om

met elkanderen

g'arresteert om tegens den Coningh en rijcxgroo- ten van Ternaten te pro- testeren —

met elkanderen te overleggen, wat tot dem-
pinge vande dreijgende bloetstortinge dien-
de gedaen, en bijder handt genomen te
werden, de gemeene rust en welvaert der
Moluccos en een ijder in sijn beroepinge
verseekert, op t geene met aendacht ge-
leth sijnde, is met gemeen advijs geproo-
poneerde vast gestelt ende voor goet ge-
keurt, sullende tendien eijnde als ge-
committeerdens uijt den raadt van poli-
tie naer Ternaten gesonden worden den
fiscael en secretaris Andries Oloffszen en
cassier Dirck Schuijn, met den gerechts bode
twee trompetters, gemeldigde en gerechts
dienaeren om soo wanneer den Coninck
niet te spraecke konde komen het opge-
stelde protest, eerst voor ande poort
vant hoff, ter luijt daer naer voorde
rijcxgrooten en vervolgens daert noodigh
was en goedt g'oordeelt wierdt int
openbaer gelesen te worden t welck om
't ent a middagh staende de klocke een
weijnigh boven een uijr geslagen wel
bragt wierdt hebbende gesijde gecom-
mitteerdens eerst met min sachtheijt,
aengehouden om sijn hoogheijt te spraecke
te geraecken sonder 't protest eijs
te openbaeren maer te vergeeffs, krijgende
tot antwoordt dat sijn hoogheijt siecke was
als hebbende verleden nacht door schrick
vande gedaene canonschooten op sijn ag-
terste ande kant van den katte, een
gat gevallen, maer van jegenwoordigh
niets de korse daer toe geslagen hadt, bedde
leger sijnde, de gecommitteerdens sien-
dat met geen de spot gedreven wierdt
hebbende de trompetten doen steecken
affgelesen en haeren last volbraght
Zijnde dan mede g'arresteert en vastge-
stelt in gevallen den Coninck am[illegible]
tegelijcke met

ende bij alden niet bin
nen Castel en quamen
te verschijnen d'corcorren
in de brandt te steken

te gelijcke met desselfs rijcx grooten voor-
geens gedaene insinuatie desen naer mid-
dagh niet binnen 't Castel en verschijnen
dat men alle de corcorren die er nogh in
Ternaten verbleven sijn onder 't favo-
van ons canon sal doen verbranden, omme
hun 't vlughten soo veel doenl. te belet-
ten insonderheyt op dat daer mede geen
uytval sullen konnen doen op onse bon-
genooten op Gebes en d'eylanden daer
om her geleegen, ten welcken eynde, schi-
en boo vande Esquadrent mette lant-
en timmerlieden klaer gehouden sullen
werden, om op gegeven sein voorsz.
besluyt te volbrengen naer dat desz. go-

verneur om 't Castel den ronde hadt gedaen en op

d' Ternataensche rijcxgroote
verschijnen binnen 't Castel,
ende worden drie vande
selve in ostagie genomen

alles order hadt gestelt, quamen de Ternataensche
rijcxgrooten binnen het Castel, brengende een
geschrift etc. met arabische letteren en in de Ter-
nataensche taele gesz. als een contraprotest
sonder signatuur segel off teyckeninge, welcke
de dan hun wijders gevraeght naer omme sijn
hooght. persoonlycken niet en quam gelyck
g'insinueert was, wierdt g'antwoordt dat sy
t selve niet wel verstaen hadden, willende dan
weder naer Ternaten keeren om den koninck
daer van te informeeren, nadat besoorens
tegens elckanderen harrewart was, maer soo
mi de principaelste hoofden in handen hadde
is goedt gevonden den prins alam capn. laun-
keli, en quimelaha marsaoli, middelertyd
in hostagie te houden, volgens contract van
jaere 1652: en het 6 artyckel met den konin
mandarsaha op batavia besloten tot tydt
en wyle zijn hooght. amsterdam binnen het
Castel soude gecomen sijn, en alles in voorige
hoeden standt gebraght, insonderheyt tot versla-
keringe van Compe. Stadt, de verdere rijcx-
grooten wierden gelargeert en deeden belofte
van aen den koninck rapport gedaen en be-
scheydt gekreegen hebbende weder binnen te

Comen

komen wij dan dat den koninck mede wilde
komen off niet maer vermits laet den vrije
weder wierdt is den trompetter Hendrick
~~Jansen~~ maer de waerts gehouden om hun te waer
schouwen dat tot morgen souden komen
wachten om vaderen voorsz.n = ‡ Sindt den
welcken trompetter naer t hoff is gegaen
om te sien off den koninck te spraecke konde
komen, maer ten heeft niet willen lucken
synde hem geseijt weder keeren soude, ende
dat den koninck vaderen wilde hebben waer
om voorsz.n hoofden vant rijcke binnent hof
toe gehouden wierden, hebbende ontrent
des bassar geseijde grooten ontmoet, ende haer
syn last bekent gemaeckt, int weder keeren
hadt gesien dat de ternatanen wacker doende
waeren om hun goederen naer strandt mede
corcorren te dragen, dergelijcken is mede
g'arresteert om t canon van t hooft deser
heele nacht door, alle quartier uuren eens
schoot te laeten waijen, maer dat de ternata,,
nen daer van bevoorens waerschouwinge
soude gedaen syn op dat se hun van strandt
souden weeten te wachten om welcke boodt
schap te doen den ondertolcq andries Cor.s bij
~~off~~ den gouverneur door d'marinje soude commen laet
ten uijt roepen, dat die geene die sijs voor shad
de wilde hebben, van strant soude moeten
blijven, den tolcq dan ontrent ten negen uijren
weder komende rapporteerde dat uijt last
van den koninck geseijt was dat met hetthijd
ten niet voort gaen soude aengesien veel
van sijn volcq hun mede corcorren op hielden

~~‡ hebbende ontrent de bassar geseijde rijcxgroots ontmoet, ende haer sijn last bekent gemaeckt, int wederkeeren hadt gesien, dat de ternatanen wacker doende waeren~~

is bestaen doort canonneren van hooft de ternatanen het wagten beletten —

‡ prahe gesondt is, op dat die hoo comen

koning

Sondagh 11.e d.o = smorgens wordt een Xulanees binnen
gebracht die geseijdt wierdt van heeden
nacht gequetst geworden te syn door canon
en dat der twee andere doodt geschoolen souden
zijn, deese Xulanesen (uijtgedeelt) [illegible] corcorren die
snachts niet tegenstaende het canonneeren
door gegaen waeren —

snaermiddaghs

 Junij 1679 = Maleyo Int Casteel Orangie =

's naermiddaghs naert eyndigen van den
maleyschen godts dienst is den luytenant mons.
Kromhuysen met de militaire Comp.e bestaen-
de in hondert hoofden onder schijn van parade
te doen, naer ternaten gehouden, om waer
doenlijck den koninck uyt zijn gevangenisse
te lossen, off ten minsten te sien en spreken
doch sulcx niet konnende geschieden dat het
branden der selver ende Corcorren en vaer-
tuygen volgens genoomen besluyt sijnen
voortganck soude nemen, maer soo ons
aen 't marcheren en in het ternataensche
quartier gecomen waren, vertoonde sigh
een partij ternatanen die met hun schilden
en swaerden wacker inde hooghte sprongen,
't geene ons militaire niet en hinderde, —
maer sijn deselve snedigh op getreden, van
meeninge om op 't pleijn van 's Conings pallais
te marcheren, maer vonden 't selve bepa-
gert en d'poort toegespijckert, werdende
daer binnen ons toegeroepen en gevraeght
waer heenen wilden, ende door den luyte-
tolc antwoordt gedient, dat den koninck sien
en spreecken wilden, daer op door de terna-
tanen wederom tegens den luytenant dat
sulcke hooge woorden niet spreecken moste
en vorders wat hij hem wel inbeelde; dat den
koningh wel was, en dat wij niet hem niet
te doen hadden, daer op sijn ons naer strand
gemarcheert om de matroosen en timmer-
lieden te beschermen die de corcorren in
brandt souden helpen, met voorgaende waer-
schouwinge dat geen oorlogh tegende terna-
tanen maer wel tegens der selver corcorren
hadden, ende dat niemandt, sigh stil en ge-
rust houdende, het minste leedt soude aen
gedaen werden, maer soo als alles bij naer
verrigt was, en de groote Corcorre van sa-
aen 't branden raeckte wierdt er uyt
's Conings mandarsaha gevochten waer en

Canne

den luijtenant Cromhuysen met den Comp.e soldaten naer ternaten gesonden om ons volcq die de Corcorren souden in den brandt arbeyden, bevrijden

kande den Corps du garde aen Strant op onse
matroosen den meestie deses vuyr geopent aen —
vervolgens van alle kanten soo uyt huysen
als anders sints maer door den Corpl. de den Sold=
ten weder gestort den snagts daer aen int hos„
pitael overleeden sijn, behalven nog drie
andere soldaten met den matroos gequetst,
d'onse sulcx siende den sijn met stille gebaer
ren, maer geboden wedderom toe gestaet den
de ternataenen aen't weyken gebraght, Edle=
met afbranden van eenige huysen voor
haer selven eenighe gemaeckt, d'onse geen
langer tegenstandt vindende ende om dat
donker wierdt sijn wedderom binnen ge„
comen met den Corporael Jaspar uyt de Compe
der borgerye, de welcke uytgesonden was„
\# onder Comando van den burgercapitein Jan Fransen
ren # om onse meestie te secundeeren, ende
sulcx verdreven vermits van 't Castel niet
de huysen niet en conde sien hoe de aenrigtet
sige ende geduyrde schermutselinge toe de rechts
onder tusschen waeren de vrouwen der mar
dyckeren met een deel van der selver goede„
ren binnen gevlught, uyt vreese voor brandt
stightinge der ternataenen, maer tegens het„
de ordre wierdt gestelt, ende den naght al
„soo in stilstant doorgebraght —

de ternataenen geraeden op ons volck vuyr en raecken voorts in actie —

Maendagh 12e do = Sijnde de saecken dus verre den soo hooge ge„
loopen wierdt goedt gevonden den fiscael
en secretaris Andries Oloff Lte te senden
naer Lidoor en den Coninck Saifoddin met
de volgende notulen als —

Naer Complimentos

Ernstige sijn hoogheyt Saifoddin aende
maenden tot straffe en vergoedinge
van de geleeden smaet gewelt en
schade soo in Amboina als Banda —
om hun Edens in antwoordt daer op
te mogen dienen —

Secretaris andries loff naer Lidoor en Marquian gesonden —

Versoek dat

Hoorde dat den prins Coram segh
inde ternataansche saecken
in den wercke, sende syn hoogh-
heyt dat deselve niet alle vermo-
gen (gelijck) den koningen toe
staende te houden, op dat door de
grooten niet den mogt den werden
onderdruckt en dat niet anders
en trachten dan den koninck in
alle billijckheyt = staende te houden
die politycq tegenwoordige
gevangen is —

dat sulcx seght waere van syn
belange is, gem.e d E Comp.e niet
missen en sal even soo syn soone
Coram, soo wanneer tot koningh
gestelt is en sigh getrouwelyck
draeght, in tyck kraghtdadigh
te houden staende —

dat geen overloopende ternata-
nen in syn landt geleden te die-
nen alsoo die niet anders en
kunnen aengesien worden dan
als offenbaere vijanden der E
Comp.e =

Soo van Zyn soone Coram spreeckt om het
met den gouverneur te overleggen, dat deselve
sigh sal maecken suyveren vande waerschij-
lyckheyt en kraghtige naerspraecke wegen
lgedoane van Amboina en banda, dat
sulcx niet door syn bevele off met syn ken-
nisse en toestemminge syn geschiedt doch
soo daer aff van selfs niet en
spreeckt mede te swijgen,
Zyn hoogh.t = aen te maenen tegen-
aenstaende = niemandt maer syn
schryvens naer batavia gelieft
te schwaerdigen soo mede dat
de lont voor af mogen becomen

Als mede zyn soone Coram en-
wigen

eenige voor u aennemen groote
op het Prinsen van onse Ede
te senden, soo wanneer des koninx
van Batchian sal gecomen sijn
vande dogter van May gamma
lamma sprekende seggen dat
sijn hoogh.t te gevallen hare
eenige maenden.sm onder goudt
zullen toevoegen, dat die boomen
daer ter plaetse ingemaeckt dan
d'Elgempt en komen sijn, waer
omme het planten vrught ge,,
bruyck van s.ee carreel ook
niet sulcke een behoorlijcken om
sigtiget is gegeven geworden,
sullen echter trachten sijn hoogh.t
met drie ... te besien soo dick
maels als wij die bekomen
konnen —

Verloff voor die van massade
om jaerlijcx in amboina hun
handel te mogen drijven en
versocht dat door sijn hoogh.t
gesagh hun de bas weder mogte
werden gegeven die die van
waijguw hun tegens regt en
redden onthouden. —

Eindelyck soo sijn hoogh.t geneeg,,
gen is onder rust te van mac,,
quian op sich te nemen ende
te besorgen dat se hun met de
ternataenen niet en comen
te mengen, sal op de benedeeden
post tot marquien een corp.de
met vier man gelaeten worden
anders geen guarnisoen
geeijgt met het geene daer
onder gehoort —

te meer om dat den princ.e Coram sich
gehelt onder

gesett ende al in dese ternataensche sacke-
schen in te winkelen vertreckende den
Secretaris met een soldaet vant jagt
den experiment nogh desen morgen —
voor aff met geloopende vande poort nevens
een sergiant en 24: man gesonden naer
ternataenen om den wegh te openen tot
Saninckes pleijn dat met pallisaden aff
gesloten was met last bij aldien al te
harden wederstandt vonden te keeren,
tot soo verre als ternataenen al reets affge-
brant was en soo vervolgens van daer
den brandt tot Saninckes pleijn toe al
voort te steecken, sijnde hun tot dien
eijnde mede gegeven eenige matroosen,
met handtgranaeten en vuijr potten,
soo ook eenige timmerlieden om onder
't geschut der musquetten, onverhindert
te mogen voort varen, gelijck geschiet
is, wyckende de ternataenen vant
pleijn en begaven sigh naer te Liccos
welcke burght zij sterck besetteden, en
eenige onderwijlen alles inde asse ge-
leijdt —

den troup soldaten naer ternataenen gesonden —

Op den wederstandt in erste vande
ternataenen ende terwijle donse volck
te rugge trecken om achtervolgende
hun last al brandende naer 't pleijn
te setten en men niet en wist hoe
sterck de ternataenen wesen mochten
wierden nogh tot onderstuttinge der
reets gesondene derwaerts affgesteecken
eerst de Comp^{e} der vrijburgers, met
last tot aff en aen vant pleijn voort
te gaen ende aldaer te houden tot dat
weijnigh daeraen nogh den luijtent.
vant casteel met 29 man met last
het pleyn niet alleen te [illegible]
maer ook

en daer naer de borger Comp^{e} =

mede ook d' tarnatanen van boorden uyt
schinnes burght bejaagden en haer bemag
tigen, bijaldien daer kans toe sage, gelijck
en wijle daer aen geschiede, sodat de tar
natanen van't pleijn naer boorden vlugh
ten, waer op door onse toedringende begonne
hunne klock met te luijden tot teijcken
van alarm, dogh hielden geen standt maer
vlughten voorts als gesegt is naer 't fort
Telucco —

den luijtenant Cronquijsen hebbende eenig
bericht becomen dat de luijken ver
laeten off niet wel beset was vande ter
natanen, sondt derwaerts den sergiant
met 12 man en last aende borger com
pagnie deselve te volgen daer bij te
voegen om onder voordeel vanden brand
die den gouverneur door de timmerluijden
en matroosen digt onder de luijcken
had laeten stighten, daer op aen te vallen
en sien die post te bemagtigen, dogh
de daer toe genoodende andere gangh sijnde
en ondervonden den weijnigh tegenstant
ontmoetende soo keerde die wedder te
rugge, behalven twee onse timmer
luijden die tegens der selver danck met
de soldaten voortstapten tot dit hoofd
waeren er nogh vijff matroosen met
handt granaeten en vuijr potten: tot
twee ofte drie maelen toe ter hoogde
sijn de luijcken genadert die uyt het
bosch op straat quaemen, dogh soo haest
daer vuijr op gegeven wierdt wedder
nogh liepen, voor de luijcken gecomen
vernomen niemant, vonden de poort
aenstaen en de pijck vande schiltwagt
bij den wagt vuur dat sij hebben moeten
aensteeken, om de selve wierde
daer de weijnige granaeten ingeworpen

twalff man den sergt= naer Telucco gesonden —

welcke post d'onse in besit linge nemen —

geen menschen

geen menschen daar in vindende wierdt
de post door d'onse in besettinge genomen
waar geenen aenstonts alles als van mond-
kost waater en krijghs behoeften waare
voor eerst van noode mochte wesen, binne
gesonden, ende vervolgens alle de timmerlie-
den met schuppen en koevoeten naar
Sconincxburght, om 'tselve te demolieeren,
derwaerts wierdt dan mede gesonden de
compagnie der mardijckers, om 'twerck
soo veel te beter voortgaende te doen, nemende
sijnde nu soo wel als de vrijborgers vrij yver-
iger en naerstiger om te gehoorsamen,
naerdat hun bij d'E heer pres: was belooft een
redelijcke belooninge tegens verlies van
leeden off verminckt geraecken, achtervol-
gens den gemelden articulbrieff, als wel
sende in saecke bij nader overlegh, besloten,
ende soo schadelijcke voorsz: Sconincx-
redout voort castiel lagh schoon ook voor
geenen geel anders doch vereerlijcken in
g'oordeelt alsoo 'tselve vrij weijnigh meer
dan een goteling schoot van 't casteel legt
en meest water pas, met de noch vant grad
gijns is, soo dat men vant pleijn van 't castel
inde huijse nogh sien kan, nochtalsoo de
gloijen vant selve hoogh nodigh g'oordeelt
de wijle doch alles naer behooren niet en
konden besetten houden, ontrent de middagh
verscheenen des corcorren van Tidoor, waar
aff drie de keil inschepen en aent hooft
quamen leggen en d'andere daar buijten
bleven dien Tidoreese capn. laut de
capn. Samaodina en andere krijghs bevel-
hebbers, quamen eerst bij den gouvr.
met vele complimenten naar 'taffleggen
van de selve schijnen gesonden te sijn
van den koninck Saifoddin de welcke
schrijves de regeeringe van Tidoor eijgentl.
te raken, om

Sconincxburght wordt gedemolieert

Des Tidoreese corcorren verschijnen hier aent castiel daer mede ooke den prince Coram, —

becrachten om te sien den hooren wat der in
te raden mochte hebben, welcken de crij-
gen daer den selven nacht over soo hevig
geschooten was, edoch en wierd den geinte-
loopes verstaen gegeven, maer seijde hij,
hiertegh was maer van den kant, daerom
versogt den hij om verloff om den ternataen
ook eens aen te spreken, daer op hem ge-
dient wierdt dat hij die alsins int Casteel
wel konde doen, de wijl den goegoegoe
Capp.n Lauwt, en quimelaha Martaoli
in gijselinge off hostagie hadden sitten, van
de welcke alles konde hooren. ——

daer tegens wierdt door hem weder voor
gewendt, dat het verboudt mede brengt,
wanneer datter verschil viel inde mo-
luccos gesonden waren partije te hoo-
ren, den gouverneur deeden haer hier op
weder om be, dat van sijn en des raets
bedrijff redenen aende Ed.le h.r gouvern.r =
generael en raaden van India hadden be-
geven, dogh dat deden wel danckbaer bleeck
aen sijn hoogh.t Saijfoedin, voor de goede
genegentheijt, en wel lijden mogt dat alle
den middelaer sigh in stelde, waer op door
hem g'antwoordt hij dat dit den eijgentlijcken
last vanden koninck Saijfoedin niet en
was, maer wel vanden koninck Ceram,
hier op wierdt hem door de ueïns geseijdt,
dat Ceram niets hebbende sigh heeft —
als partije getoont, niet over de wede-
senden van sijn boodems doen de ternataen-
sche vaertuijgen besteg waeren, ende —
dat niet alleen buijtens koninsse maer ook tegens
wil en danck vanden gouverneur, sigh
dien volgende genoegh hadn onbequaem
gemaeckt om in dese saeck middelaer
te kommen sijn, buijten d'andere saecken
in Amboina

Vercouden brieffe des h.r gouvern.r den Capp.n Samaceno van Ceram afgesonden.

in Amboina en Banda geschiedt, waaromtre
niet sonder reedenen billijck verdaght is —
hun laatste uijtvlught was dan dat belaeghtste gro
te last stondt te lijden, soo bij aldien bij den gouv
geweest sijnde, niet alleen ook niet bij den Coninck
van Ternaten verschenen hun wierdt geseijdt
in te gemoete dat in geentijdt en was van
hoffelijcke beleeftheeden te spreecken, alsoo de
Ternataenen jegens voordiese onse vijanden
waren, waarom den gouvr.= niet en gestont
dat sij derwaerts souden scheepen, maar afwaghten
nader last van den Coninck Saijfoddin, naer
den welcken sij wisten dat wij onse Secreta-
ris gesonden hadden, protesteerende andersints
soo bij aldien tegens ons wil en danck daar
naar toe moghten vaaren, op welcke taal
sij als seer onderdanigh g'antwoordt hebben,
van sulcx dan liever naar te sullen laten,
als niet connende off mogende tegens danck
van d'E Compe.= iets doen, sullende d'andere
Corcorren die gereets al voorbij gescheept wa-
ren en agter den hoek van Verluijcken lan-
gen gaen waarschouwen en sulcx bekent
maecken, waarop sij haar afscheijt naamen
en vertrocken, dogh bij deselve gecomen
sijnde saghen al wedder dat het maar Molu-
compaignieten waren, want sij van daar
gesamentlijck naart dorpt Xula en den
Coninck van Ternaten voort staen liep,
d'borger Compe.= hadden batterije aen strant
en den benoorden Coninghs hoff gelegen, nogh
- - - - - stucken gevonden, en den Constabel
- - - - - - metale basses, gelijck onder Co-
nincx burght in de aerde begraven, mede
gevonden is een halve metale veltslangh

den prince Coram met sijne bij hebbende Corcorren scheepten naar Xula la couij, alwaar den Coningh van Ternaten sigh ophout

Een weijnigh naar de middagh wierdt in
raade goet gevonden 'tjaght d'Expeditie
wiens post anders aengewesen was, regt
voort dorp Xula om de Ternataenen in
alarm te houden, maar vermits contrari
stroom en wint tot nogh op de rheede moe-
ten
blijven leggen

blijven leggen, over Tidoor naer Macquian te senden
met schrijvens aen den Secretaris Loffsangh om
sigh daer mede naerderwaerts te begeven, de=
'tguarnisoen 'tzij uijtgeseijt off ten deele te ligten,
naer dat den ouden koninck Saijfoddin ofte Mac
quianders oordeelde te komen vertrouwen, ofte
niet, [doorgehaald] breeder blijckende uit afgaende —
brieffboek —

Dinsdagh 13:e d:o = 's morgens vroegh snapten een paar bij de Ternatae=
nen voor bij de punt Jilolo, schijnende de selve
te zijn die desen nagt den alarm verweckt
ende den toeligt gehadt hadden op 't quartier
om die in den brandt te steken off wel dat in
haere huijsen sijn geweest, en dus benaerdt ge=
raeckt, en wierdt daer aff ^van het bolwerck ge=
geschooten seer jammerlijcken kermende, —
doch schijnt het nogh ontloopen te sijn, ser wijlen
het ligchaem niet gevonden wierdt —

Een paar bij Ternatanen snappen voor bij de punt Jilolo waer van een geschoten wordt

Ontrent den avondt verscheen de een prauw —
van Tidoor met den broeder van den Tidoorschen
Capp:n Laut Faitchijl quimelaha de Medatch
bij den gouv:r, die schijnende deeden een hooge
complementen, seggende van den koninck
Saijfoddin gesonden te zijn, om den princessam
in der ijl weder te rugge te roepen, berigten
de den gouvern:r mede dat het jaght den Expedi
ment aldaer al geheel lagh, ende den Secreta
ris Loffsangh bij sijn hoogh:t al hadt geweest,
het den tolcq verder uit oor dat den jongen
Coninck Caram morgens anderom naer Xula
geschept en was, dan om d'princesse gamma=
lamma, praetende sigh hierinne te bijdigh
is, als hij seijde; en voorders dat den Coninck
Saijfoddin het met de Comp:e doch dat [doorgehaald]
den Coninck Caram het geheel met den koninck
Amsterdam hielt, den gouvern:r dit als —
ongedruckt heen laetende glippen seyde
dat hij geen reijse maer konde verwoorderen
ende doen 'tgeene van haer last was, off het
dan voor off tegens d'Comp:e maer het was
ons beijde ontdoen, moetende doch elck
voor sijn ligh

Een prouw komt van Tidoor van den Coningh Saijfoddin afgesonden

voor syn eijgen saecken sorge dragen, hier op
den coomende wijns genomen hebbende, /
bracht den gouverneur het den geheelen [illegible]
op gesontheijt= van den Coninck Sayfodin, twelck
dan niet konde gedaen was, naer den gouverneur
den tweede en bracht het den welven prins -
~~[illegible]~~ weder op gesontheyt= van syn hoogheyt Am[illegible]
bij alleen noch maer gevangen en door d' sijne
niet vermoort en was ——

's avonts comt selve vaertuygh weder van't
dorp Xula onder ije te suggerschap ende naer
Tidoor sonder hier aen te leggen, voorts is haer
en binnen 't Casteel, alles in ruste gebleven ——

Woensdagh 14 d° = den gouverneur oordeelde uijtterlijck, vertrecken
en het harde affschepen van 't vaertuygh gis-
teren naer Tidoor, sorge datter een aenslagh
mogte wesen, om dese te beletten 't canon
op Weluijco te brengen en te planten, te meer
de renegaten ende schouts die de stucken
in hadt ende landt schuijt die deselve voort souden
bouffaeren hadden doen weder keeren, alsoo tusschen
't landt en rif ~~[illegible]~~ onder kil waeren ende
niet anders als doen en conde, schoon naer hand
door ons tot op Weluijco waren gebracht, soo
wierdt heden voordagh een sergt= met 20 man
affgevaerdight om op de hooghte voor Weluijco
sigh te stellen, en aldaer de constabel met syn
volck voor alle aenvallen te bevrijden, op dat
in 't arbeijden van de stucken naer boven niet
en mogte werde verhindert, met den dagh voor
den een sergt= met 16 man: van de borger[illegible]
om de huerlingen te geleyde, als om 't canon naer
boven te helpen arbeyden, mitsgaders de [illegible]
aen strandt wegh te kappen, om de wegh wat
ruijmer en suijverder te maken, wesende
de borgeren en mardijckeren ijverige aen 't
werck om 't quartier te sterken en instandt
van leggen weder te brengen. ——

d' hijfstavers den goegoegoe, Cappn= Lauwt en
qui melaha Marsaddy moorden naer wer
bewaert en verschickt, ende sulcx met
alle beleeftheyt=

van 't Casteel wordt 't canon
naer 't fort te Weluijco
gebragt

alle beleeftheijt, voorders goet onthaelt en
soo veel vrijgeheijt als men in dese gelegentheijt
hun soude konnen gunnen —

Even naer den middagh sien wij den thaloux den
hoeck van Cidoor om komen, welck gegist
wierdt den roode haen te zijn, alsoock twee
corrcorres dwars over naer de bugt van —
Halmahera stecken, die gelooft werden met
goederen en volck van 't dorp Xula naer
derwaerts te vlugten, en naer de selve
gingen om van daer vlught berghboven
off al de goederen over te haelen, om de selve
algeer te laden moescoppen. —

Tegens den avondt comen ons uijt gesonden
nie troupen weder om met de zuijrlingen,
seggende het Comp.s lijffeijgen, die in plaets van
wercken sigh afgesondert hadden om vlught
buijt op de plaetse der afgebrande huijsen
haer soecken, deselvcken gequetst geworden,
wesende andersints de stucken wel en
sonder hinder boven gebraght, ende in
haere affuijten geleght — Arriveerde
eijndelijck ons thaloux de roode haen
van Losogo met 6 groote balcken &a. =

Seeckere Comp.s lijffeygen in Ternatan gequetst

Donderdagh 15.e d.o = wierdt er nogh al voort gevaren met
het [illegible] te versien 1 quartier te [illegible]
en lossen met eenen de roode haen, soo van
6 swaere balcken die van Losogo voor de
Ternatanen hadt gehaelt, als sijn stene
ladinge, sijnde deselve van passe van Losogo
afgesijlt, alsoo er op dien selvige tijdt
een corcorre [illegible] buijten twijffel om
hun het voorval tot Ternaten bekent te
maecken. —

Vier corcorren stacken heede mede van Xula
tacomij naer over, de welcken Ternataensgesinden
gisten te wesen, ooc sagh men hier voorbij
het [illegible] corcorren met witte
vlaggen, coers stellende naer Marieko,
gisten dat die van 't eijlandt Mortaij met
sagou quamen. —

Vrijdagh 16 d.o

Vrydagh 16e do = kreegen berigt van Cerlinco hoe sigh desen nagt een ternataensche Corcorre, onder onder de sterkte hadt laeten sien, doende deese schoot met een bas, waer op tot drie malen toe een velt geschreeuw deeden, maer d'onse hielden sigh stille om 't fort niet in alarm te helpen het welcke de ternataenen siende keerden den scheepen weder in Zee —

twee mardijckers door d'alphoereesen gequetst

Desen voormiddagh scheepen weeder twee corcorren naer over den suijdhoek quamen twee gequetste mardijckers binnen, deene met een flis aende wangh getroffen, d'ander met een eijle werp schigt inde bil geraeckt door d'enige berghboeren van over den aengevallen sijnde; terwijle in hunne thuijnen waeren besigh geweest beijde d'wonden waeren van geen belangh —

Saldma des Tidoreesche Coninghs afgesant verschijnt bij den Hr gouvern.

Des avonts heeft laet verschijnt van Tidoor des Conincx Saijfoddins gewoonlijcke boodtschapper en brieffdrager Salema met een brieff van den Secretaris Loffsangh nevens van in houder, hoeden onder om den aenstaenden val der ternataenen in sijn vuyst en laeten. d'Zorge van macquian wel over sig nemen wilden, soo bij aldien hier door sijn outfaert soo hij noemde, daer op weder mogt vesten. hoe des prince Ceram de princesse gammalamma hadt getrouwt, en op Tidoor verwagt wiert, hebbende het selve om kort heijt des tijts niet konnen op schrijven maer aff op sijn komst de volcomen rapport stonde te doen —

twas te laet om Saldma te spraecke te staen soodat uijtgestelt wierdt tot —

Saturde 17e do = Des morgens vroegh, alswanneer naer binnen geroepen naer ondiendige complimenten d'een gouverneur berigte, hoe sijn moeder den koninck Saijfoddin over dit houwelijck en gedoente van sijn soon Ceram naer, het welcke een gouverneur voor desen tijdt dusdanigh al weer voorgangh baer geef most aennemen, liet onderwegen —

ondervijels door de gecommitteerdens den
Onder Coopm:n directeur, den luijtenant Crom
huijsen den goegoegoe alam afvraagde, off
hij al wettelijcke op hunne wijse van de
princesse gammalamma gescheijden was
off niet, die daer op tot antwoordt hadt ge,,
geven wel uyt den couwen maer niet
volgens de wetten en 'tgebruijcke gescheijde
te zijn, het welcke den Capp:n Caunotsetti
oock volmondige getuijgde dat sij naer
de wet niet gescheijden en waeren — Soo
kreegh Saldma dan bescheijt dat hij aen
sijnde koninckx sayfoedin dien het vandige
geoeffenisse doen soude, dogh niet aen
Cram als die genoegsaem sigh openbaer
lijck tegens d'Comp:e aenstelde, veel
niet het berocbeent weeck in banda en
amboina, waerom tont hij eel verdaght
gehouden wierdt daer naer met sigh bij
te houde kennisse in te laeten en te wenden
gen in dese ternataense saecken, hen,,
lende daer mede geduijrigh, eijndelijck
mettenemen van den andermans vrou
we als sijnde nogh niet wettelijcke gescheij
des: men had die boomen wel sien staen
en en aenquicken maer off niet dan
bittere vrughten te verwaghten is waer,,
ren die den meesten arbeijdt daer toe
gedaen hadden, hadden wij in ons gemoet
en nogh den Prins Caramsijen hoe al dit
gedoente soude mogen goet maecken
en verantwoorden, waer mede sijn
afscheijdt kreegh —

Discoursen tusschen d'ge:en gecomm:en en Saldma van Tidoor

Ingesetschap van genoemde saldma was
oock herwaerts gecomen sekere onse mar
dycker guilermo Clermont gen:t de welc
ke verhaelde hoe aght er volgens sijn
verlosbriefkens naer tobelo willende
gaen, aldaer van eenige Xulaneesen
uyt sijn vaertuygh was gejaeght ge,,

worden

berigt van den vrijborger op goerojlos om leven ge-braght te zijn —

worden, gelijck ook het volck uyt den tidoreese vaartuygh dat men des heen lagh wierdt verjaeght, nevens meldende dat voor de d' Xulanders voorts al heen ge[illegible], en seyde mede dat de macquianders den vrijborger Jacob Baerents op de goe-jlos en pieterdes op macquian souden hebben vermoort, hier op wiert aen stont onsighten boeck, ver vaerdigt en afgesonden met schrijvens aen den secretaris naer mac-quian en vervolgens den brieff naer Batjan om hem te waerschouwen alle [illegible] op houden te sijn, werdende door den capp.en laut-testi hier, nevens geschreven aende hoof-den van macquian, sij wilden niet maecken met de hollanders te vermoorden dat sij alle als schuldige daer aen was, sij souden immers de comp.e niet ontvlughten werwaerts sij heen ook wenden mogten, voor al den souden sij doch heen landt niet verlaten trouck heen voor anders, wat gedaen hadden enz.: ook werde aen den burger pieterde hoodt ter handt gestelt ons briefs om naer banda, werwaerts hij met sijn chia-loup vertreckt / bestelinge te verlangen

de steden boeq naer macquian afgesonden met schrijvens aende secretaris —

Sondagh 18e do. = vertreckt, sij ne hebben niets van belang voorgevallen, dan is den dagh stightelijck door gebraght, en werde des avonts het corporael 6 man en twee ambaghts gesellen naer de chialoup de soode gaen gesonden die op de waght voor gamma-lamma gepostert was —

Maend.en 19e do. = comen den corp.le en soldaeten weder ruggo hebbende niemandt selfs bevonden gammalamma gevonden, maer werden de huysen verbrandt ende thuynen geplan-ten, savonts werdende weder den corp.l en 6 man met de landt schuyt daer na toe gesonden met de bijlen teuzen om dagelijcx op dien weghe daer immer voort te vaaren —

Snagbeder

snagts isser een prauw vande overcust
gecomen dese de schepen naer Xula tacomij-

Dinsdagh = 20en d° — smorgens aende westhoeck vande Oraens pielaer
liedessen tot q andries door den boode weder
laeten dat het quartier van voorburgh
aff tot aent mardyckers wagthuijs toe,
met pallisaden souden sterken, off dat alle
de steene huijsen opsoo se meest leggende,
souden afbreecken, schijnende die luijden hun
eijgen saecken niet wel te geloven te gaen
en off sij al een vrede hadden buijten alle
andere; is men bezigh geweest de swaere
balcken tot den tempel der mooren geschickt
vande wal in zee te sleepen, sijnde een ge-
deelte daer af drie offte vier en veertigh
voeten langh, en twee voeten vierkant
alle ijser hout, naer hebben dese morgen
alle de sangadjies hun ~~[doorgehaald]~~ gaen om
dese daer inne te helpen —

naer middaghs verscheen hier weder om Saldma
des Coninx Saijfoedins ordinarissen Brief
drager, die per order vanden voorsz. den coning
afgesonden, om naer gedane complimen
ten d'hr gouverneur bekent te maecken,
dat hij eerst twee a drie dagen verleden
op Marquian sterk hadden hooren schieten,
en daeromme had sijn hoogh.t een prauw
naer derwaerts gesonden, om te verneemen
watter gaende was, dese voorleeden
fiscael andries Oloffsz gesprooken heb
bende, weder gekeert sijn, met rapport
dat een soldaet weijnigh vant fort af
geweecken sijnde, van eenige mooren
aengerandt en gequetst is geworden,
egter met het vlugten 't leeven nogh
afgebragt, tegens d'onse hadden op
hun los te branden, ende voorders dat
den Cappitein der mardijckers vanden fis
cael claudt rondtom gesonden was
om de hoofden bij den anderen te ontbieden
om haere

[margin:] hout verstrecken tot des mooren tempel geschickt uijt Weuaten aent Casteel gebragt

[margin:] bericht van Marquian door Saldma des Coninx Saijfoedins gewoonlijcke brieffdrager

om haer in Wuinge te verstaen, maer
als doen nogh niet weder om gekomen
den prince Oram en was tot nogh niet op
Ci door weder om gekomen, maer had van
Dodingo den coecoe en Bengilalo gehoord
de welcke van den ouden koningh opge-
houden sijn geworden, overmits hij sigh
nogh als voorden over het trouwen en
handel van den prince Oram seer off be-
gen hout, d' E. gouverneur liet sijn hoogh^t
voor sijn beloonde besorgh^t en goede gene-
gentheijt hertelijcken bedancken, voorders dat
hier jegenwoordigh alles in stilstandt was
niet tegenstaende de ternatanen hun soo
in den dan lieden sien, sonder ijets uijt te wegen
ten, konnende het hier omtrent alles wel
afsien en suijver houden, krijgende daer
mede afscheijdt en beede salvons weder
om met veelvoudige groetenisse van
haer gouverneur aen gemelte hoogh^t saij
soeden —

Soo mede van den prince Oram niet gannealamma getrout synde

Woensdaghe = 21^e d^o = Smorgens comt een corporael met drie-
man van Telouco om volgens gebruijck
van het voorgevallene rapport te doen
dogh tegens ordere, vermits niet met een
prauw de welcke ten dien eijnde aldaer
gehouden werden, maer te voet sulcx
volbragt hebbende, twelcke den selven daer
ook qualijck genoegh bekomen is, mits
sijnde ontrent een musquet schoot van
voorsz^{en} Telouco in t'bedeckeden
door ontrent dertigh off meer alfoereesen
besprongen en met hun swaerden won-
den deerlijcken gequetst, sonder van dan-
der sijnde mede maels geholpen te wor-
den, die het ten lesten op een packen
gestelt hebben, en ten Casteele gekeert
sijn egter door bekomende affsteken en tie-
dessels hooft deelen af gebraght ...

ontrent Telouco wordt een Corp^{ale} swaerel^{en} gequetst

werdende de

Junij 1679 = Maleij In 't Casteel Oranje

werdende de drie soldaeten die den selve soodanigh verlaeten hebben in hegtenisse gestelt, om tegens deselve geprocedeert te werden volgens de Crijghs ordonnan tien —

Donderd: 22 d° = 's morgens ontrent negen uijren arri veert Sjaget de Sp: rimedut en daermede de ouden fiscael en secretaris Andries Loffsangh direct van Macquian van wachtguarnisoen met al geene daer onder gehoorde behoorende de Mardijkers, neven met sijn familie, gaet geligt, en herwaerts overgebraght, als hebbende gesien en ondervonden daet op de Macquianders niet meer dan op de Ternataenen te vertrouwen was, volgens desselfs rapport van volgende inhoude —

den Secretaris Loffsangh p^r Sjaget d' Sampodon van Macquian en levert over sijn rapport van desselfs verrighten op Tidoor en Macquian

Rapport en Relaes door den Secretaris Andries Loffz gedaen en overgelevert aenden E: Robbertus Padtbrugge gouvern^r en directeur der Moluccos ende Resorte van dien, wegens desselfs verrighte op Tidoor bij sijn hoogh^t Saijfoddin en vervolgens op 't Eylandt Macquian —

E = Aghtbaere Heere —

Naer dat op 12^e Maij van Maleij en vertrocken ende de Tidoorse wal genadert sijnde hebbe op de hoek van de Sjgila, drie Corcorren gevonden, ende andere drie d^o digt onder de wal als verschuijlt leggende, sonder te konnen weten off het Tidoorsche off Ternataensche waeren, derhalven om seeker te gaen ben te rade geworden mijn reijse tussen Maijtara en

Tidoor

ditoor te vorderen, ende komende ontrent de
negorije taloa ontmoete mij den Sidoresi coraco
daer op verscheijde babatos, de welcke mij ken
nende, vroegen off den jongen koninck Cram
niet en hadt vernomen, ende voorders hoe,
danigh het op Ternaten stondt, hier uyt pre,
sumeerende dat den prince Cram met
voorsz.en corcorren naer Ternaten op Ma,
leyen vertrock, daeromme hebbe hun ook, naer
de waerheijt geantwoort, ende wijders hen deselve verhaelt
hoedanigh de ternatanen hunnen eedt en verbondt
met d'Comp.e hebben gebrooken, en ons vijan
den sonder eenige redenen daer toe hebben ge
worden, waer mede sij haeres en ick mijnes weegs
voort gescheept sijn. —

komende ontrent drie uyren des naermiddaegs
op Soasiwo alwaer mij ten eersten bij quam
den capp.n der mardijckeren, verhaelende hoe,
al gerucht was, dat d'Comp.e en de ternatanen
in vervijanderingh waeren geraeckt, en dat den
koninck Saijfoddin hem des lange tot mijn comp
voegens UEd. agtb.e verleggingh, op gehouden
hadt, mitsgaders 't vertreck van Cram naer
malleijen, sonder te weeten ten welcken eijnde
soo hij seyde — over sulcx hebbe den capp.n voorsz.
naer boven gesonden om haer Hoogh.t ken
nisse van mijn comste te doen, als mede aen
te houden om ten eersten ter audiëntie te
mogen geraecken, t'geene ontrent eenige
daeten geschiede, bij syn Hoogh.t gekomen
wesende ende hebbe hem tamelycken van
dranck [illegible] gevonden, daeromme niet
konnen veragten eendelyck naer eenige

gewoonelijke

complimenten affleggingen, syn Hoogh.t op
des selfs begeerte te verneemen van 't gehael
hoedanigh het sigh met de ternatanen he
sacken tot noch toe gedragen hadt, bij son
der en het gepasseerde van gisteren, waer
over syn Hoogh.t seijde "niet genoegsaem" verwondert te konnen
sijn, bysonder en vermits UEd. agtb.e met
den koninck amsterdam onderlinge goede
vrienden

vrienden waeren geweest, ende daeromme
soude het bij sijn hoogh:t den heere prince van
Orangie ende haer Ed:e hoogh agtb:e den gouv:r
generael ende raeden van indien gants onge-
loovelijck sijn, dat de ternatanen met de Com-
pagnie oneenigh ende vijanden waeren ge-
worden, maer indien sulcx tusschen de tidoo-
resen ende Comp:e waere geschiet dat daer
aen door haer wel Ed:le Ed:le noch eenigh
geloof soude konnen gegeven worden, te meer
alsoo de tidoresen noijt soodanige schaa-
van de Comp:e als de ternatanen hadden
ontfangen, ende te meer om dat de ternata-nen
voor desen meer geacht en meerder geloof
bij de Comp:e dan de tidoresen hebben gehadt,
behalven dat se ook dickmaelen hebben
laten verluijden wanneer gesien en vernomen
hadden dat de tidoresen van de Comp:e niet
eenigh besteruijt versien sijn, dat de tidoore-
sen te sijner tijdt daermede selfs tegens
de Comp:e souden strijden, en haere dienaers
dooden. maer dat het onrecht ter contrarie
uijt gevallen was, niets sijnde dewelcke ge-
worden die s'Comp:e bloedt gestort hadden
seggende en daer onder vermengende
dickmaelen dese woorden hexam hexam
saalij fali, voorts vragende wie isser dogh
doot sackte daer van, en hoe salick dit comm
begrijpen. ick antwoorde dat het sijn hoogh:t
niet onbewust was hoedanigh den koninck
Amsterdam voor desen door de grooten als
verworpen is geworden, en door Gelree ten
absoluijten aengeleijt was om hem van
de kroone en throon te stooten, gelijck son-
der twijffel geschiet soude sijn, indien de
Comp:e hem niet staende gehouden hadt,
gelijck de Comp:e altijt gewoon is, om
d'eere en het welvaeren der koningen
voor te staen maer van verscheijde Eden

Adden Jaijn

preeken, bij sonderlijcke en jongst op Sa[..]
door welckers hulpe de Croon soo heiligh
van weder op mataram is op gerigt
ende dat de Comp.e niet in gebreke soude
blijven geloove ontrent den prince Crau
weesen, in gevalle hij sigh daer naer qua
ende te dragen, soo dat en genoughsaem
sijn hoogh.t sien en vermercken kan hoe
dadnigheyde ternataenen in geweldenaers
verrot en stinckende tot haeren koninck
vande Comp.e sijn geworden, om dat sij Edt
alles naer haeren sin niet en hebben kon-
nen keeren en wenden, sijn hoogh.t t' woort
opnemende seyde en versoght dat U Ed
daer niet en soude dencken dat schoon de
prince Crau met den koninck amsterda[m]
eenige gemeenschap hadt gehouden, met
een malcanderen over en weder bodden
toeschende en visch en sagou geschiet
daerom eenigh tot nadeel vande Comp.
soude ondernoomen worden, vermits hij
daer toe onvermogens, en in sulcken ge-
valle geen koninck was, ende hij niet
wel willende off naer sijn raedt luysteren
dat alsdan met hulpe van de Comp.e me
een ander in sijn plaets tot successeur
vande Croon soude gekooren worden,
alsoo hem van geen moedige soonen en
ontbrack, vorders voort varende begon
zijn hoogh.t mij te verhaelen, hoe de prin-
cesse Crau desen morgenstondt met
tambekken vanden daeghraedt met de
toorsen ~~[illegible]~~ ternaten soude sijn keringh
was vertrocken, alleenl. soo sijn pretensie
was om de princesse gammalamma
vermits den koninck amsterdam hem op-
gestoten hadt ontboden door den quoffa
manidra pine om voorsz.e princesse
tot sijn vrouw te nemen, tgeen sijn hoog.

vernoomen

vernomen geblecken, hadt sulcx den hoogh' vanden
boden gelijcks ~~[illegible]~~ ge-
ender maken van de woorden, alsoo gemelte
princesse wel schoon van gelaadt woorden
gebeerde was, maar dat de selve een duyvel in
stack, waar door sommighe landen en steden
te onder gebragt soude konnen werden. ick
diende wedervraag dat die [illegible] in
waer waere hadt gesien de malcanderen souden
twijffel sonder vergelijkingh [illegible] naer
gissinge maeckten sij geene sorgh naer ma-
leyden, anders niets souden het een onvoorsightige
saeke sijn soo sij hogen voordigh souden tocskom-
minge van [illegible] agtb: naer ternaeten off
bij den coninck aengaen verwoogden. den
coninck sij [illegible] wederom, indien sulcx
geschiedt, buyten mijn kennisse, bevestigden
[illegible] niet meer dat sij geen toeskom-
minge in het alderminste daer toe gedraa-
gen hadt, maar dat sij niets een listige vrou-
we sijnde, en voorlange op [illegible]
verlicht sijn twijffelde sijn hoogh: niet
off hooweleyck tusschen deeen en haer
[illegible] soude aengaen, bij sonderlijck
vermits alom binnent casteel gehouden
wierdt 'twelck egter een onpreijselijcke
saecke was, ende alleen halsen tegens Godts
gebodt en haere wetten streyd ende verwon-
derde sijn hoogh: om dat hem niet van de voorden
vorgens de ternataansche [illegible] geen
promptste kennisse was gedaen, alsoo sij [illegible]
werde in dat geval haer [illegible] hoogh agtb: tot
batavia te representeeren ende dat dien
aengaende verder meerder geloof aen [illegible]
den van sijn hoogh: als dat van [illegible] agtb:
off den koninck van ternaeten, soude ge-
geven werden, vermits sij voorde [illegible]
mede in verscheyde [illegible] vergaderingen,
ge heeft geweest en van der selve maximen
ten deele bewust was, seggende al
mede wel

mede wel te weten wat het d'E Comp.e al gekost
heeft, om den koninck van ternaten en sijne
voorvaderen staende te houden, bij sonderl.
mandarsaha, wiens verstroijde onderdanen
d'E Comp.e van wijt en sijt wederom vergaert
en onder sijn gehoorsaemh.t gebraght heeft.
wat d'E Comp.e ontrent sijn hoogh.t gedaen
hadt, niet verst tot Cap.n Laut van terna-
ten, en daer naer tot Coninck van tidoor
geholpen, en was hem al mede niet gebleven
tgeene hij ook gedeurende sijn leven niet
en kende; sonder groote ondanckbaerheijt
te beschouwen, uyt sijn geringheijt stellen-
daeromme versoekende dat aen sijn goede
genegenth.t niet en soude werden getwijf-
felt als hebbende vastelijcken bij hem be-
sloten eendelijcke naem naer te laten
tgeene hij dan ook voor al wardelt gode
en rijckdommen achte, verblijdende hem, schoon
niet rijck was, dat hij ook geen schulden en
hadt nog naeghter laeten soude, om dat sijne
vrouwen en kinderen daeromme niet en
hoefden in slavernie te vervallen, tgeene
sijn hoogh.t dickmaelen herhaelde en daeron-
der dese maleyse woorden wekens roogen-
castian bini anac anac, waeruyt ick pre-
sumeerde kreegh dat sijn hoogh.t dit tot eenige
lijdens als off den koninck amsterdam door sijne
veelvoudige schulden in slavernie was ver-
vallen bij sonderlijck vermits sijn hoogh.t daer
onder dese woorden vermengde, ick soude
mede wel schulden willen maecken, en alle
dingen dat ick te sien kreegh willen koopen
maer vrese voor de naer smert, en daerom-
me moet ick mij met het weynige dat ick
krijgh en beschaeren kan, behelpen: der-
halven t volgende g'antwoordt, dat d'E
Comp.e de molucse koningen en vorsten
in sonderlinge achtingh heeft, eendelijck
om dat de selve hun E.e oudtste bondtgenoo-
ten ~~[illegible]~~ en altijdt getrouw gebleven

sijn

sijn, soo dat al 'tgeene tot nogh tusschen d'E. Com
pagnie en Ternaten is geschiet niet den
koninck daer van maer de geene die hem
hebben te onderdrucken, sijne quaede raedt
gevers oproeckers en stoorders van de gemee
ne rust, toe te schrijven is, ende voorts
om sijn hooght.t den koninck van Ternaten,
uyt sijne schulden te redden hadt d'E. Compe.
hem niet soo een merckel.e somma van
17000 rijx.s Sp.a begiftight, ende wat
soude d'E. Compe. dan nogh meer connen
doen als alreedts gedaen hadden tot wel
standt van de croone van Ternaten. Sijn
hooght.t gaff tot antwoordt ick vermercke
nu ten deele dat de dienaeren van den ko
ninck van Ternaten dit spel gebrouwt
hebben, om dat se misdaen en een ijder
schuldigh sijn, ick diende wedderom dat sijn
hooght.t bedachte wel hadt getroffen. den
koninck vervolgde. maer god sal sulcx
den koninck van Ternaten verontschul
digen vermits hij meer naer den raedt
sijner dienaeren dan d'Compe. hadt geluys
tert, doch ick beclaeghe meynen soon den
coninck amsterdam ende den valdery mo
Kiccos, vermits nu maer twee staeken
daer van overgeschoolen is, als Ternaten
en Tidoor, soo dat Batchian eenl.e maer
de naem van heeft, en Jilolo is teenemael
te niet, daeromme soude ick niet geerne
sien dat den Bergh van Ternaten ooke
geruineert wierde, niet te min, spreeken
de en sijn oogen slaende naer den schrijver
Camissie, en Giman Samadie, de welcke
voor aende deur satten en expres van
sijn hooght.t geroepen waeren om onse
discoursen aen te hooren) wel rookt
gijlieden niet den toback met malkan
deren, want ick sie het geerne dat soo
wat roockt, op dat de wint mij d'reuck
van toebrengen magh, daer uyt besloot
ick dat sijn hooght.t geerne sien soude

dat d—

dat de Ternatanen een gevoeligen [illegible]
krijgen mogten, dergalve hebbe daer op
geantwoort dat d' Comp:e noyt de ruijne van
Ternatan gesogt hadden, maer uit verwin[?]
sy haer tegens deselve vijandtlyck gestelt
hadden, soo en konde men haer niet anders
als vijanden aensien, sonder dat het bij ons
konde aengenomen off geloooft werden
dat den koninck daer aen schuldigh is.
Syn hoogh:t daer op vragende hoe dat ick
daer van konde versekert syn, ick diende
uyt de waerheyt[?] vermits Syn hoogh:t aen
hebbert deselfs Comste van Xula tot twee
maelen gesien en gesprooken hadt, mitsga-
deselfs goede wille en genegentheyt sonder
eenige veranderinge gespeurt. —

Den koninck Cayfordin begon daer op rondt
hortsigh te lagghen seggende wel ick dunt
niet soo laet geworden en was, ick souw
nu nog wel yets willen seggen maer
de wyle 't van kortigh ben, soo versoecke dat
gij op morgen wederom bij mij komt,
eende daer bij tot drie maelen voegende
dese woorden sult gij 't willen doen off
niet, vindende mij op hetselve genoot,
saecken te seggen, hebben geantwoort tot
het vertrecken maer, dat sulcx echter
niet en conde geschieden aengesien mijne
aenbevoolen boodtschap nog niet en
had verrigt, 'tis dan wel seyde Syn hoogh:t
gaet dan heen om te rusten, off wil gij
hier binnen dit Castel blyven, want
is doch Comp:s eende naem daer van is
Castel roepende met eenen
de twee mij medegegeven Sold:en
binnen in huys drinckende deselve
toe en seyde komt hier gij Soldaten
vande prins van Orangie, gij sijt mijn
volck, en ick hebbe uw lieff, om
gij lieden u vroom gedragen hebt
en nog dragen sult 'twelck gedaen

synde

sijnde naer afscheijdt en logement bij on-
se poost houders, in het verwallende fortie
en d'daer opstaende huysen —
Den 13e d.o ontrent tien uyren voor mid-
dagh ben van sijn hooght. weder ontbo-
den, ende naer den royale complimenten aen-
gedient t geene mij door UEd. aghtb.re op-
geleijdt was, ende de schriftelijcke volgens
mede gegeven notitiën, begonnen van
satisfactie, straffe en vergoedinge, we-
gens de geleden smaet gevoelt en
overlast door sijne onderdanen op
amboina en banda gepleeght met sijne
hooght. aen te manen dese vorl. saecke te
bevorderen, en voltomen bericht laeten
weeten om haer Ed.le hooghaghtb.re tot ba-
tavia daer over in antw.t te mogen die-
nen sijn hooght. begon mij seer stout aen
te sien seggende nevens den gou.r dat
ick een jongen off geck ben, ick hebbe voor
desen geseijdt dat ick het over langhsaem
handt soude bevorderen, op datter vergoe-
dinge, ofte straffe op volgen soude, maer
niet beijdes, alsoo mijne onderdanen
niemandt gedoodet, nogh vermoordt
en hebben, dan eenige Ed.en naer haere quade
maximen, eenige menschen geroofst die
voor seer geringe prijs door de Ceramnees
Ka. weder gelost sijn geworden, want
naer dat se gemelte volckeren geroost
gehadt hadden, soo sijn se voorts naer
Ceram gevaren, om aldaer gelost te
werden, dogh de Ceramnees hadden se niet
willen aennemen, maer gesonden
naer Lidoor om mij te overhandigen, —
twelcke gesijde roovers niet aenstondt,
daeromme hebben se haere gevangens
gedreijght te dooden ende daer naer te
vlughten,

vlugten daerse soo wel voor de Comp.e = als
mij selven vrij souden geweest sijn, ende
de Coraminet bewoogen hadt om haer den
vangst te loffen, ende vermits de personen
daer toe bereydt en graagh waeren, soo
hebben de voorseyde eenige persoonen niet
boven drie a vier rijcxd.s = waerde aen klee
deren genoten behalven twee a drie kritsen
soo dat mij nu alreets d'helfte van de goe
dinge toegecomen is, dogh wat sal ick
daer van meer seggen, ick sal daer over selfs
aen haer Ed.en = hoogh agtb.en = tot batavia
schrijven, ende sal ick aldaer d'antwoord
belangende verloff van die van massoade
om op amboina te mogen handeldrijven,
en was sijn hoogh.t = gants niet aengena
men, hebbende hem soodanigh te staen
als off hij doorn tusschen de nagelen kreegh,
naer een wijle stilswijgens, antwoorde
hebt ende den gouverneur = van amboina
mij ook, ick seyde Ja, maer niet ten
regten off bracht hij mede door die van
massoade een goede naem bij d' Comp.e = te
verkrijgen gelijck meer andere heeren
gedaen hebben, off weet hij niet dat de mas
soadse papoenen door mijne wapenen
overwonnen, en tot slavernie ver
vallen sijn, want om dat de h.r gouv.r =
hurt den massoadsen Coninck = Cannot
hebbende eenige jaeren geleden tegens
mijn wil en danck op hielt en mij niet
toe en sondt gelijck ick versoght hadde,
soo en hebbe ick ook niet konnen verstaen
dat gem.te h.r gouv.r = jongst doen hij
op maleyen geweest was, en naer
amboina wederkeerde, bij mij komen
soude gelijck sijn begeerte was, dogh
ick weet dat de Comp.e = op regt is

inden, ick

indien ick d'mensche verliese soo en kan ick —
evenwel 't gelt niet verliesen, want Leeuen is
mij soo lieff als 't andere, maer dessen aengaende
sal ick nader aen d'Ed:le gouverneur generael ende
end' raeden van Indien schrijven, en mijn
regt versoecken, want ick ken en weet den
handel van die van Macassar seer wel, seijende
dat sijn hoogh:t grootelijcx op deselve mis
noeght was, hebbe niets willen antwoorden,
wijders tot derselver verontschuldiginge
geseght, dat se sulcx ligtel:n hadden doen
versoecken om dat amboina nader als sijn
hoogh:t waeren. daer bij voegende hoe dat se
mede door 't Contracje van sijn hoogh:t particu-
lier van sekere bas die hun door die van Way-
"gen Legaeten reeden en billickh:t ontsegt
wierdt versoght hadden. antwoordende —
sijn hoogh:t O 't is al wel ick sal dat mede
aenteijckenen en in mijn doosie bewaeren
want ick hoore dan ook dat die van Macas-
saer d'Comp:e tot een tolck en voorspraeke
willen gebruijcken, temits sij selfs den vogt
naer Lidoor niet en weten, nogh de taele
daer van niet en konnen verstaen, het is
soo al wel ick weet 't wel dat ick niet verlaeten
en kan, daerom soo laet ons daer van stilswij-
gen, tot beter gelegenth:t want ick en —
roepe nogh Leere, tot nogh niet, sullende —
overhulcx best wesen datter beraedtslaeght
wordt, om de gereesene twistdragt tusschen
Ternaten en d'Comp:e te bemiddelen, naer
Lee mijn hulpe, des versoght en toevertrouwt
werdende, geerne sal contribueeren en bij
voegen, hier op gelegenth:t krijgende om
sijn hoogh:t beleefdel:n te vermaenen dat
hij geliefde te besorgen dat den jongen
koninck den Prince Toram sigh inde
Ternataensche saecken niet in en wickelt
alsoo hij ligtel:n ooke te sijnder tijdt Comp:s
hulpe van nooden soude konnen krijgen

begalven Lgend

begalsen Lybrand hier voorens aengehaelt is; den
coninck dienede daerop, hy en is tot nogh geen
coninck niet gebooren maer in mijn plaets
gestelt, omdat sulcken d'Comp.e met mijn
lighaem geen dienst konde doen, ende daerom
mede schoon hy deuge quade beraedtslagingen
wilde volgen, soo en soude sulcx dogh niet
konnen geschieden, nogte sijn maght en strec-
ke soo verre niet, buyts hy selfs al gehadt, en-
de ook uyt Zeyl soude houden hebbende met de-
den quitgieve quinulaga broeder van den
Cap.tn Laurens ontboden om cito cito naer
Jaccanij te schepen, en den prince Orangie van
daer te ontbieden, ende hy tot het verdeedi-
ren ongenegen sijnde, dat de grooten ge-
sament.n hem souden verlaeten, alswan-
neer hy ook coninck aff soude sijn, vragende
mij daer beneevens offt niet goedt en raedt-
saem soude sijn om desen voorsz.n quitgie
quinulaga naer Maleyen en ich agte-
ter spraecke te doen gaen, ick dienede dat
sulcx wel behoorde, op dat prince Orangie
uit agte.n meninge soude connen afstaen

Zijn Hoogh.t dan mede versoght aengeraeden
werdende, van geene overloop ende ter-
nataenen in sijn landt off onder sijn Hoogh.t
gebiedt te willen dulden nogte aennemen
alsoo deselve jegenwoordige voor schrijve
openbaere vijanden souden moeten aen-
gesien werden, Sijn Hoogh.t laedt daer op be-
vesten den gebodt gan ontbieden, ende
geeft aen hem last om te doen uijtroepen
dat geene ternataensche onderdanen
op Lijboor soude, mogen aengenomen
werden begalsen de geene die voor desen
van hem naer Ternaten waren overgeloo-
pen. —

Raeckende voorts in discours van gamma-
lamma ende dogter van Cotjeny, mitsg.s
van 'Laen haer verleeden vlugt gebruyckt

door de —

door den coopm:n S:r Cornelis Bartelsz, van eenige
durioens boomen ontrent het verlaetene Spaensche
fort staende, ende hoe haer in plaets van de vrug-
ten van voorsz:e boomen eenige smaedelijckhe(?) on-
derhout sijn hoogh:t een gevalletje(?) gevoeght was,
sijn hoogh:t en behaeghde deese boodtschap ook niet
seer, seggende een rechten dat die boomen en
't geheel voorts de Spanjaerden toegekomen hadt,
jegenwoordigh en geheel verstreckt der Spanjaer-
den hem toegehoort hadden, vermits hij door sijn
maght de selve hadt doen verhuijsen, ik dien-
de op [illegible] dat sijn hoogh:t most indachtigh
zijn 't geheel selfs opgestoorden(?) hadt gelijck van
door wiens hulpe tot soodanigen maght ge-
raekt was, sijn hoogh:t wederom als waer
dat de comp:e mij kruijdt en loodt verstreckt
hebben, en ook versocht om tegens d' Spanjaer-
den te vechten, daer ik 't anders soude ge-
doch ik wil met u niet te doen hebben
laeten hebben, ik sal daer over naer Batavia
schrijven, kreegh kort daer op tot antwoordt
dat het seer wel soude sijn dat sijn hoogh:t
dien aengaende naer Batavia schreeff, sijn
hoogh:t vermanende waer dat ik hem den
wille seyde wederom met een vriendtsch:e
wesen, eij wat isser doch aengelegen laet ons
dat maer laeten soo als 't is, sijn hoogh:t dan
mede verhoopt wesende aenstaende nieu-
we maen met de comste van den koninck
van Batchian sijnen soone Ceram(?) met eeni-
ge voornaeme rijcxgrooten naer malayo(?)
te willen doen senden, om benevens de Bat-
chiansche hoogh:t de vernieuwinge van ouste(?)
gemeenen eedt aende Ed:le h:r gouverneur
generael, bij te woonen, mitsg:s daer tegens
sijn schrijvens aen haer Ed:le hoogh achtb:e bekent
te maecken, naerdat bevoorens de besprooke
bastloudt(?) soude becomen hebben, teeijsten(?)
tweede heeft sijn hoogh:t genegentheijt aenge-
nomen, maer belangende bastloudt daer sprack(?)
konde geen verseeckeringe doen, vermits
de geresene geschillen tusschen de Comp:e
ende Ternatanen, doch dat hij soo veele
soude beschicken

souden beschieten als doen ged.e was, wanneer sij
ne volckeren niet mogen escorteren weder
van morotaij souden gekeert sijn —

Eyndelijck een begin genomen van marquian-
en sijn hoogh.t voorgedragen off hij de ruste
en vrede van dat eijlandt en vrede op
sigh niet en soude willen nemen, niet
off hij sijn hulpe niet en soude willen stellen
om de selve in stilstandt te houden, ende
mede s' Comp.s vijanden willende werden
off hij deselve niet en soude willen tegens
gaen. daer op wiert door sijn hoogh.t g'ant-
woordt ick geloove dat d' marquiandres
ende van galmaghera haer sullen stilhou-
den mits hebbende d' voorderen met recht
straffe des Comp.s magt gevoelt, doch
soo niet, dat hij haer 't hooft bieden soude
en de eenkans waginge doen, presumeer-
de dat se voor geen welligt bevreest sou-
den sijn, alsoo hij voor desen haeren heer en
koninck is geweest. willende niet mij
eenige sijnder rijcke grooten naer derwaerts
senden, om haer meyninge te verstaen, segge
daer op laet d' h.r gouverneur mij dit weten
en soude ick daer mede niet qualijck kon-
nen doen, indien ick tegens d' marquian-
dres quamen te oorlogen. op deese hebbe
gedient dat ick niet gequalificeert
was, om yets te seggen off doen sonder ordre
van U Ed agtb.e, ende dat sijn hoogh.t niet
onbekent en was 'tgeene in 't contract
was besloten en bedongen, daer naer
doende hij konde nooyt qualijck doen. sijn
hoogh.t vervolgde d' h.r Speelman is nog
niet doodt ick weet wel wat ick hebbe
gecontracteert, en soo ick daer naer niet
en dede, waer soude dan mijn goede naem
blijven in middens dese discoursen wiert
sijn hoogh.t gerapporteert dat seeckeren
mardycker guilermo Clermont comen-
van gieta door den broeder van den sade
guessa naer g'jaeght, is maer door die van

gieta

gidta verborgen geworden, en dat de selve
ternatanen een Adoorasche vrauw met vijff
man vervolght hadden, tot selcke eylandt
leggende voor gidta, alwaer d' Adoorasche
heimelijck vlught nademen ende vrauw met 't gelt
in daer inne was en bet en voor de ternata-
nen liden, ende dat soodanige vervolginge
geschiet was om dat de ternatanen gedaght
hadden dat de selve verjaeghde mardijckers
waeren geweest. Sijn hooght. dit gehoort
hebbende, seyde het is met de ternatanen
gelijck met de kleijne kinderen, die met
een brandende keersse willen spelen, sien
de claerte vande vlamme, tasten se met
haer handen daer naer, maer voelende de
brandt, trecken se haer handen al schreij-
ende weder te rugh, maer de wijle sij dogh
wolden willen, laet se maer een weijnigh
haeren gangh gaen, ick sal nogh tijt ge-
nogh commen ende sie eens mij aen sprack
verders ick hebbe nogh een saeck van
belanghe op te openbaeren, t geene in tegen-
woordigh. van u en den colegie moet
geschieden, derhalven sult tot morgen ge-
liewen te wagten, twelck niet en konde
weygeren, vermits Sijn hooght. seyde —
voor weet met sijne seer grooten wille
en in bedenckinge nemen, wat ende
marquiantse saecken soude konnen ge-
daen worden. —

Woensdagh 14.e Ont rent negen uijren
quam Sijn hooght.e boodtschapper papoua
bragt ons negen hoenders en een vroolijcke
tijt, met bij voegende compleijmenten dat
het van een man en niet van een vrouw
gehouden wierdt, vermits sij geen lecker-
nie hadt daer bij komen geven, gelijck eeden
aerdt en gewoonte der vrouwen was,
twelck met behoorl.n verbeuijsinge ont-
fingh ende den boodtschapper voorsz. weder
soude yets op geschickte Compliment want
woorden, naer boven sondt volgende

den selven

desselven ontrent den middagh stondt en pa
„In ren versten tot gehoor, begonnende sijn Hoogh
naer ons verwellekomt te hebben weder
vande prince Oram, hoe hij verleden nagt
met den afgesonden quitsjil quimalaha rap
port ~~[illegible]~~ ontfangen hadt dat Oram van
agtbare afscheydt genomen hebbende –
sigh naer Xula Tacomij hadt begeven, al
waer gecomen sijnde vanden koninck Am
sterdam op 't strandt verwellekomt voorts
bij syn suster de princesse gammalamma
gebragt en soo op staende voet aen mal
canderen getrouwt, van daer met den gan
schen stoet te gelijck met den koninck amst
gescheept naer dodingo alwaer jegenwoordig
heerst en hoff hieldde, verclaeren sijnde de –
prince Oram van sijn hoogt.= honderten
dertig 8/ste= contant hadt versoght, en dat
deuige juffrn.= van Nidoordsche hoff daer
souden gesonden werden, om de princesse
gammalamma naer tidoor te vergesel
schappen, maer op dat se aldaer geen lang
wegen spraecke souden maeken, is voorts
quitsjil quimalaha ten eersten wederom
afgevaerdigt om Oram met syn gansche
sleep van daer te ontbieden. verwon
derende sijn hoogt.= sigh over de onbe„
schaemtheit= vande voorseyde jonge ko„
ningen, over mits Oram voordesen in
alle verbindigheyt bij den koninck am
sterdam was gegaen en versochte gedaen
om voorsz.n= princesse doen hij noch onge
trouwt was, tot syn gemalin te hebben
maer ten geheel en niet connen gebeur
en wat affronten dat hij om haerentwil
al heeft moeten lyden, sonder daer jegen
woordigh aen te gedencken, en dat alleen
om den blinde liefde, ten anderen om
dat den koninck am stm.= sigh dan ook
niet ontschaemde om den jongen Coninck
Oram te praeijen om syn suster naer te

maken te

naten te ontbieden, om dat nu niet de Comp=
quaedt in sin hadt, dogh wat salmen er al veel
van seggen, het sijn al wonderlijcke grillen
soowel vanden eenen als vanden anderen,
dogh ick meijnde wel te weten wat sij
daer mede voor hebben, is het om Tidoor
weder daer onder te vermengen, ick ge=
loove van jae, maer dat en sal nimmermeer
soo lange mij hooft opstaet geschieden, laet=
ten dit jongen maer haeren wil [illegible]
en een weijnigh sijn vermaeck neemen,
opdat se niet gelijck de kleijne kinderen
pleegen te doen, wat niet sijn speeltuijgh ont=
nomen wordt, aent schreijen geraecken
dogh ick moet voorseker dat schoon ick
op duijsent voudige manieren mijn on=
noselheijt konde doen blijcken, soo=
magh het dogh niet helpen, want de Comp=
en kan niet anders gelooven off ick moet de
kennisse van hebben, van hetgene door Le=
ram is verrigt geworden, maer de
Comp= magh daer tegens vrij verseeckert
sijn, dat indien ick vermercke off komme
te hooren, dat Lissepen [?] dit beijde jongeko=
ningen yets tot nadeel van deselve is
off wordt besloten, dat ick 'tselve niet ver=
swijgen sal, met dusdanige redenen bode
sijn hoogh=t een lange wijle voort, sonder dat ick er yts
op heb g'antw=t, tot dat van sijn hoogh=t
eenmael geperswadeert wierde te
seggen tegens mij van hooren de sen= Lissepen [?]
Oraen en gammalamma, daght, als mae=
nende dat het de Comp= niet onbekent
en is gewest het lange voorleden ongesij=
de princesse op Tidoor te hebben, soo om haer
rijckdom als om daer door de ternataensche
onderdanen onder de Tidoreesche Croone
te meer verdeelen te brengen, maer [illegible]
'tselve een saecke van groot belangh, [illegible]

en tot et

en tot het afhandelen van selve ofte dan
van wijdt loopige bespreeken, groote
persoonagien en bij sondere commissie ve-
de verrigt, 't geene ligt hier naer soude
konnen geschieden, synde Oram nogh den
koninck amsterdam soo jongh niet offe
behoorde wel te weeten wat sij deeden
en voornamen, belangende den koninck
amsterdam die was jegenwoordigh in
sijn dienaers gewelt en altijt geene de
selve begeerde toestemmen moste,
maer aengaende Oram die hadde sigh
genoughsaem van benadeelen connen af-
houden, bij sonderlyck vermits in de
carnatadenen s' Comp.s vijanden sijn gewee-
den daeromme soude helve gedoode bij
d' Comp.e voorgeven ligte saecke aenge-
sien werden, voegende daer nogh bij dat het
beter was dat kindt schreijde om sijn
vader als d' vader om 't kindt, daer op
riep hen ouden benevens dat is een waer
woordt wie sal off kan daer tegens spre-
ken, ick moet nu wel sweijgen u E. wagte
de uytcomste, niette min soo sal ick het
wel besorgen dat om Gammalamma magh
onbestipt connen bewijsen, 't zij dan ook
hoe dat het wesen kan off magh, soo sal
de Comp.e geen nadeel bij comen belydes
geeijscht d' E.e gouvern.r daer vrij van
te spreecken, gelast ende voorts alle sijne
lijffeijgenen op wagters naer buijten
te gaen, en daer naer deselv.e versoeckende
dat ick hem een kort verhael soude doen
van al 't geene der op d' reijse van u Edl.
en den Coninck amsterdam voorgevallen
was, 't geene sijn hoogh.t hebbe verteldt hoe
u Edl.e van Oubij tot Xula van
Xula tot Bangaij en Cambonco in alle
minsaemh.t verkeerden waert geselschapt
schapt, en daer sijn hoogh.t om beadt de
daedt

dat verledigen was geweest, ende de saecken
tot 't gemeene beste in sonderheijt tot wel=
standt vande Croone van Ternaten sulcx
vereijste, altijts bijstandt gedaen, voor=
ders hoe gescheijde, hoedanigen instructie
ende den luijten.t Mons.r Cromsuijsen &
assist.t Paulus Harkes geladen, ende
mede hoedanigen volmagt van sijn
hoogh.t den koninck amsterdam ende
verdere sijne grooten belangende de Amau
wers, (wat) hij geven, 't welck sijn hoogh.t gehoort
en verstaen hebbende antwoorde; men kan
ick vermercken dat de koninck amst.m
verkeerde gangen gaet, want hij behoorde
hem geschaedt te hebben om den brieff
en schenkagie van d' Ed.en h.r gouv.r gen.e
en E E heeren raeden van indien te ont
fangen, vermits sijn genegentheijt tot de
Eere niet oprecht en is geweest, daer
omme sal ick u een saeck op den baert,
't gebeuren ten tijden Capt.en Lamost op Ter
naten sijnde geobserveert worden, hoe
des koninckx mandarsahas stede houder
op Amboina den quimelaha mandira
beschuldigt is geworden van rebellerie,
daer met te min mandarsaha, doorsaecke
van is geweest, 't was waer dat gemelte
stede houder den koninck voorst.en hadt
voorgedragen tot de maleijers, jassa
nen, macassaren & .a jaerlijcx op Am=
boina verschijnende, en presenteerde duij
sende in plaets van dat d' Comp.e hem
den serv.e gaven, indien hij maecken wil
de, off konde, om d' Comp.e uijt amboina
te drijven, en hunnen handel van de nagel
ten vergunnen, 't welck mandarsaha
heijmelijck selfs geconsenteert ende daer
door sijnde Amboinse oorloogen gerezen
gelijcke sijn hoogh.t selfs uijt de mondt
van eenige amboineesen doen ter tijdt

seyde —

seyde gehoort en verstaen te hebben, die
hun genoughsaem over dat feyt beklaeghden
vermits sy met hun bloedt de schult van
mandarsaha hadden moeten ontgelden
geloovende sijn hoogh.t dat deesen Heere
werck jegenwoordigh met den koninck
Amss.te was, gelijck hy uytdruckelijck van
limanno seyde te konnen presumeren
jae dat den koninck amss.te van Xula
wederkomende naghts in het voor by-
scheppen op Lidoor by Keram was gekomen
ende de Lidoorresen by naer in opproerigh
gebraght, als hebbende Keram dede rijcx
grooten bekent gemaeckt en vastelijck
versekeringe gedaen dat UEd agtb.en
met hem op d'reyse waert, over de inge-
comen ontlandt van Lidoor te sien die bin-
nen, en te onderbrengen, ten welcken
eynde UEd agtb.en hem hadt aen geraeden
en ernstelijck versoght, om sijn hongie
off corcorre maght van Xula naerdat
UEd agtb.en van daen hier op maleyo weder
gekeert waert, met hem te brengen, be-
vestigende hetselve met eeden waerheyt
te sijn, waerdoor de Lidoorresen al een
partije op de been waeren geraeckt,
sonder dat sijn hoogh.t eenige kennisse
van was gedaen, maer naer dat sulcx
ontwaer is geworden, hadt hy op stouls
strengel.en doen gelasten aen alle en een
ijder int by sonder, dat se hun soude stil
houden, als sijnde in 't Conyng.x maer ...
beter dan die jonge koningen ervaeren
in deselve tijdt hadt den koninck amss.te
sonder sijn hoogh.ts weeten een van sijn
vrouwen versonden, 't geene hem niet
onlanghs te ooren was gecomen, soodat
hy sustineerde dat doen ter tijdt al een
houwelijck tusschen Keram en gam mala-
ma was besloten. dit maeckte de Conyng

bekent

bekent om dat se van mijn genegentht= bese,,
kert mogen zijn, en belangende 't geene de
uyt voorsz.en heeren= tot verwijderinge —
soude komen strecken, dat men op mij —
onderbeloften, van allen ten besten te schicken —
beginnende weder van marquian, sijn hoogh.t
seyde die saeck over voogen te hebben, en voor
deede best te zijn dat ick souder sijne gecom
mitteerdens voor aff naer marquian soude
varen om haere inbringe aff hooren, daer
bij versoeckende dat hij egter nogh drie dagen
op Eddor soude verblijven, tot dat Heram
weder gecomen was, met sijn getrouwde wijff
gammalamma, ick antwoorde dat alle ge
boden mijn ordre hadt gewacht en langer
te blijven konde niet zijn, sijn hoogh.t= —
wederom laet hij dan voor uytgaen ick
sal hun met den corcorre daer naer laten
overbrengen, ick diende dat ordre hadt, in
dien de marquianders niet wel en wilden,
om 't guarnisoen gelijckelijck te ligten, —
anders soo se getrouw bleven, den corp.le =
met vier man op de benedden post te laten,
en daeromme moste noodtsaeckel.en = voort,
sijn hoogh.t= gaff weder tot antwoordt dat soo
de marquianders hun vijanden verklaerden
datter egter den corp.le = met vier man soude
gelaeten worden, als off de selve sijne soe,,
daeten waeren, voor d' welcke hij dan ook
soodanigen sorge soude draegen, dat hen ge=
weldt soude geschieden, ick diende dat sulcx
in mijn vermogen niet en was, en dat daer
over sijn hoogh.t= den gewalldraden UE agt.en
soude schrijven, en ordre verwagten off
sulcx soude mogen geschieden, hier soude
den capp.n = der marduyckeren met sijn [illegible]
tolcken bij naer hooge marckt hebben dat
sijn hoogh.t= mijn langer opgehouden soude
hebben gehadt, vermits ick dan uyt [illegible]
de sijne duysterde gelijckenisses genoegh
saen konde vermercken dat hij marquian

geerne soo

geeren soodanigh niet begeerende haer te garnoar-
ken, onder sijn gebiedt nodder soude tracht
te brengen, soo hebbe geen omstandigheeden
meer gebruijckt, maer ten eersten mijn
afscheijdt versoght, 'tgeene verkreegh dogh
niet sonder sijn hoogh^t misnoegen, vermits
op claght dat niet mijn volck der kerels van
macquian, waer souden en passant aengien
op gelefde dienden dat sulcx geerne soude
doen soo van UE agtb^ee order kreegh, dien
soo wint en stroom mitsg^s gelegentheyt
van tijdt sigh daer naer wilde schicken
daermede sijn van boven sijn hoogh^t huijs
en fort afgestapt, voor aen boordt en
verwaerdigde een brieff aen UE agtb^ee
die sijn hoogh^t cito cito naer maleije aff te
senden ——— beloofde

donderd^s 15 d^o = savonts ontrent te [illegible]
op macquian g'arriv^t sijnde, en terstont
aen landt gegaen, hebbe daer alles in be-
sel^ee order gevonden, wesende d'onse wac-
ker op haere hoeden sonder noghtans van
het voorgevallene op te raeden te weten,
maer sluijts deen sengadie met sijn volck
op gisteren de negorie verlaeten en bos-
waert ingegaen waerdoor soo mede om
dat die van massagida den macquianse
ataiq paglie pinte de voos genaemt, met
sijn swager en mesclafinne op verleden
maendagh ontrent batou medea gesmoo-
sehelden volgens bericht van sekere slav-
inne gammodina gen^t die van d'mac-
quianders bij d'onse gevlught was, soo had-
den genoeghsaem connen besluijten datter
wat gaende was, en daerom had den
serg^t command^t met de cloeckste soldaten
de boven post verlaten, de getrouwe en
ongetrouwde mardyckers met geweer
plundragie op de beneden post in
genoomen, wiens cloecke bassen met drie
canders van de macquianse negorie ge-
haelt en binnen fortie om wegh ge-

bragt

bragt, mede voort ieder hoofde 12, Rdrn d'moord
toebehoorende snagelt [?]. en oudt Comps = en
lijfeygen gent andia was bij d' Macqua=
nooren verleden maendagh gevlugt,
d' Sengadie op gisteren d' boven post pas
seerende met omtrent dertige gewapende
mannen, had ons volck aengeroepen
mannen wilt gij hoenders en bocken
hebben haelt se maer uijt de negorije,
nemende daer mede d'onse ongewapent
uijt de locken, vorders hadde den Sengadie
mede laeten verluijden wanneer vande
onse gevraegt wierdt, waerom me niet
hun goederen d'vlugt sogten te nemen
sonder dat ijemandt hun eenigh leedt
dede, dat se sulcx uijt last van haeren
koninck mosten doen, en dat hij een schelm
en verrader was, konnende ook niet
weten wat beschuijlen soude, alsoo voor
desen bij d' Compe waeren gecomen, maer
syn weder verstooten geworden, ende
indien sij nu den koninck verlieten
waer souden sij dan heenen gaen, dogh niet
teminn soo sij het sekerlk wisten dat den
oorlogh tusschen d' Compe en ternaeten
voortgaen soude, soo souden se wel we
ten wat hun te doen stondt de moordenrs
van den pagter voorsz = hadden een
onser mardijkeren met naemen pedro
mengae gewaerschoudt dat hij te vlugh
soude gaen, alsoo er drie tidoorese
praùwen op de houck van mossaquela
waeren gekomen op de welcke sij de
schuldt leijden [?] van voorszn moordt, om
daer door hun selven te suijveren. —
Drie mardyckeren zijn van hier gelicen
tieert geworden, naer dat de ternataan
sche beweeginge wat schenen te sul
len ophouden, naer d'Eylanden van
gorantius de welcke mede sonder twijf
fel door d'macquian= dat off Xulanders om hals
g'bragt zijn —

Vrydagh 16e do

Vrydagh 16en do = den Cappn = der mardijckeren
uyt den macquiaufse mardyckeren, en den
Schoolmeester door mij reght naar boven
naar de thuyn vanden Sengaadie gesonden
met een witte vlagg, en een brieff behel
sende mijn same Vermaninge van hun
alle sulks stil te houden aengesien d' Compe
niet anders en sogt dan 't welvaren van
Croone van Ternaten, en gants molucos in
vrede en eenigheyt te houden, voorts dat
geen clappernies nogh op rodrige Ternata
nen en souden geloven, maar gedenken
aent Contract dat Cuffeljen hadt met de Compe
was, ende om van haare genegentheyt
verseekert te zijn soo versogt dat se hun
ontrent fort Mauritius souden gelieven
te verthoonen, off een minsten antwoordt laten
toekomen, op dat men als dan soude
komen overwegen wat tot de macquien
se ruste behoorde. dogh voorsz. afgesonden
wederom gekeert zijnde hebbe niemant
behalven een oude vrouwe vernomen
die hun gesegt hadde dat den Sengaadie op
poatte was, dierhalven hebbe deselve in ma
niere voorsz = met een prauw naar den [?]
gesonden, ontrent twee uyren daar aen
verschenen op 't strant beseyden de hoek
van poatta ontrent dertigh man met
schilden en swaarden, roepende een onser
mardijckeren die ontrent 't strant visschen
aen, en seyde dat den Sengaadie mij enden
Sergiant Commandt = haar wilden [?] [illegible]
ten en dat wij niet becommert te hoeven
te zijn voor den Cappn = wat hij nogh een
weynigh met den Sengaadie hadt te spreken
ken, dogh de afgesondene en sijn deselve avond
niet wederom vernomen hebbende daeromme
Saturdn 17e do = met wagten naar deselve

doorgebragt

doorgebragt sonder yets conende bij der handt
nemen gelijck mede —

Sondagh 18:e d:o tot naer middagh hebben
de mardyckeren haer goet doen schepen,
ondertusschen quamen de een partije
marquianders van achter den huys heren
en quetsende den sold:t Jan Amorman met vier,
naer wonden maer soo haest d'onse op haer
vuyr gaven sijnse wedder in haere schoo,
lontken gekroopen, ende vermits de vrou
wen der mardyckeren &c:a soo schrickel:en
mis baer maeckten, hebbe de selve al mede
ten besten van landt naer boort gesonden
den serg:t Command:t voorts met vier, mas
naer boven om onder 't faveur van 't canon
haere negorie in den brandt te doen steken
t'geene ten heelen volbragt wierdt, ende
middelertijdt den avondt gevallen sijnde
kroopen de een partije van die schelmen
inde valeye leggende tusschen de boven
post en haer negorije, alwaer se d'onse meenden
te uit wedderkeeren te bespringen, maer
den commandant de selve gewaer worden
de, deede haer door eenige musket schooten
haest 't padt kiesen —

Maend:n 19:e d:o 's morgens vroegh komt de
korcor van Lidoor sijnde met eenige dorps
hoofden afgesonden door sijn hoogh:t Saysoe,
om om van mij te verneemen hoedanigh
het met de marquiansche saecken stondt
vermits het schieten van gisteren gehoort
hadden, ick liet deselve op stonts wedder
vertrecken met antwoordt gelijck de
waerh:t was van dat de marquianders
gel:ts de vernaemen schelmen en ver
bondt brekers waren, ende dat het schieten
daerom geschiedt was —

heeden vertreckt sekere Batchiantsche prau

die den

die den vrijburger Claes Catwels hiernae
gebragt hadde, wederom naer huys daeren
de hebbe een brieff aenden Serg:t Command:t
gesonden, ende den selven kennisse gedaen
van hetgeene tusschen de ternataenen ende Comp:e
voorgevallen was. laet inden avondt arri-
veerde mede op maquianse vaerde de Chaloup
van Corneliss poelhem ende 't steenbock daermede
ontfangende brieven van UE agtb:en d'welcke
dan weynigh swarighe tot het verstercken maer
kende sijnde tot den 21:e bij ons gebleven
alswanneer alles aen boordt hebbende gescheept
maer tis onmogelijck geweest om 't canon
van boven met soo weynigh volcq af te bren-
gen, deshalve hebbe deselve moeten vernage-
len, d'affuyten sloopen, en 't canon van boven
neder op de grondt gearbeydt, soodat voor
de swarten genoegsaem onbruyckbaer
sijn, behalven d'kleynste schietende 2 ℔:en de-
selve hebbe met groote moyten om laege ge-
kregen, soodat vande maquianse voor-
post weynigh swarighe is, schoon deselve
in bewaringe door d'maquianders off ternae-
tanen mochten genomen, de kostelheden
sijn Godert verlede sondagh niet inde kerck
geweest, mits sijnde door de maquianders
verjaeght en verwildert, wel light tot
hun eygen schaede in haere padij thuynen,
naerdat alles tot het verstercken klaer gemaeckt
was, is den Serg:t Command:t Christoffer mulder
met 12 soldaeten en weynige mattroosen naer
d'negorye gemarcheert, vindende de ma-
quianders als beschaemt inden tempel van
waer op d'onse een uyt val deden, dogh
naer weynige musquet schooten geweken sijn
op een heuvel verlatende den tempel en
d'negorie, hebbende ons souder verder te
gen weer inden brandt staecken en alles in
asschen leyden —

Al Voort

al Vloodt dat de aende benedenpost was
te vinden hebbende uyt brekende en aen
boort brengen, bestaende in 24 stucken,
mitsgaders op Canon is gebruyckt. —
Verleden Sondagh tegens den avondt hadt
den broeder vanden Capp.n Lamot seecker Eli-
met namen Joucum ende negorie tegens
ons volcq op de bovenpost geroepen, dat hy
wagten naer den Capp.n der mardyckeren
wat langh soude vallen alsoo hij noch met
de Singhaden bij cajou Cambingh beraedtslaa-
ende jegenwoordige bynaer droogh was, —
de marquiaenders hebben cort naer de Compe.
vanden koninck aengestn. mede tegens sekere
onse mardyckers met namen guilde mo-
ckermout hier voorden vernielt gesegt wan-
neer van haer driens wilde koopen dat hy
geen koopere maer silvere gelt wilden hebben,
en dat Compes. gelt maer kooper gelt was
sijnde tanggepre ende welcke gelt op der
aerden en voor de voeten vande mardyc-
kers voorsz.n. Soo als woensdaghs dan alles
aen boort gebraght en beschickt was, sijn
tegelijck mede schuyt en boodt met al
ons volcq gestapt, bevoorens doende een
ronde met trommelslagh en volle marsch
om de benedenpost, tot teeken dat hy deselve
niet uyt vreese maer bij sonderheit in sigeter
verlaeten wordt voorts ons ancker ge-
light en zeyl gemaeckt, sijnde, hebben
eenige mooren op de bovenpost vernomen
door de welcke het mardyckers quartier
inden brandt gestoocken wierdt, niet tot
onse maer al mede tot hun eygen naedeel
krijgende kort daer aen een braeve koelte
uyt suyden d'welcke ons in eenen nagt
seylens voor maldijven ten ancker bragt
waer comende dan ooke deselve hier mede sluyte

Ende

ende verblijve onderstondt E: Agtbare
Heere UE.s Onderdanigen en gehoorsaeme
dienr.e en was geteijckent = Andries Oloffse in
marginie stondt Maleijo Int Casteel Oran-
gie den 22 junij 1679 —

den secretaris en assist.t Garitsen bij d'ostagiers om hen te voorgevallene tot marquian te communiceeren

Het rapport van den secretaris gehoort hebbende
wierdt den selven g'assist met den assist.t
Paulus Garitse bij den goegoegoe alam Capt.
lauwt Reti, en quimelaha marsaoli ge-
sonden, om hen te communiceeren 't geene
tot marquian voor gevallen was, ende
daer naer te recommandeeren van nogh
brieff te schrijven aen den koninck aengs.
ende hem te gemoedt te voeren in hoedanige
ellendigen staedt ternaeten staedt te ver-
vallen, bij aldien sigh van dat quaet geselschap
daer mede lange verkeert heeft, niet afson-
dert en schups= hulpe heul en troost en
versoekt, d' welcke hem bereijdt willigh uijt
alle swarigheden soecken te redden &a = welcke
brieff dese naer vondt nogh bestellinge erlangen
kan, door selcke drie ternataense gevan-
gene vrouwen en den gequetsten Xulanders
Soo als voorsz.en Ostagiers den secretaris sagen
en sijn rapport belangende marquian vernemen
verstaen hadden sagmen in de selve een
merckel.en alteratie, klopte ende den cap.n Lauw
op desselfs borst tot beschijde maelen en se-
de hastaka fixlagh wie kan het beletten,
wij sijn daer inne onschuldigh, beginnende
al uijt bedeesthe te verhaelen hoedanigh den
koningh snaghts wanneer voorde vestinge
van Xula quam, soo thuijs van den goegoegoe
als thuijs van cap.n Lauwt behalven nogh

verontschuldiginge ende verclaringe van de ostagiers

meer andere als vervoert door geloopen hebben
ende naer dat dagh geworden was, sijnse
te saemen bij den koningh gegaen om hem
te verwellekomen en hunnen pligt af te
leggen, als wanneer van sijn hoogh.t = ont-
hooringh —

hoorigh en . steurs aengesigt wierden bejegent,
vragende sijn hoogh.t hoedanigh het alles hier
ontrent stondt ende vorders hoedanigh sy ge,,
sint en genegen waeren, gelast ende voorders
om met hem te gelijcke weder naer Cajoa te
vaeren, en aldaer sijn Corcorre macht te haa,
len; hebbende door hem naergecomen is, alwaer
den wijle gewesst sijnde uit den koningh. en
vergadering beleggen, ende haer door de Xula,,
nesen gelijcken bedingden te reden
voordragende hoe hij den gouv.r Sr. Smits sijns
vriendt niet en was, op sijn landt niet en
begeerde; en noch maer en geswaegt hoeda,,
nigh hij gesint waeren, waer op hij goegoegoe
had g'antw.t = wat sullen wij hier int besich
van soodanige dingen beraedtslaen, laet ons
naer Ternaten vaeren, alwaer het hoff is en
aldaer met elkander en overleggen, waer
op den hatibi jololo treedt naer de sijde
gij lieden sult uw genegentheyt en meeninge
hier moeten verclaeren, off dit swaert sal
uwe hoofden afnemen, staende met eenen
t'sweerdt dat in sijn handt hadde voor haer
met de punt diep in de aerde seggende vor,,
ders wij hebben alreeds met elkanderen
op Xula gesworen dat wij d' Comp.e niet
langer en willen hebben, ende gij lieden
sult ,,mede moeten sweeren met ons waer
toe sy uijtroepen voor haer lieden sijde
geconsenteert te hebben, ende ten eersten
wierdt er naer haere wijse water met kruid
geschoncken en gedroncken, mitsg.s alsoo
den algemeenen eedt gedaen. echter was
hij goegoegoe met den capit.n Launot, naer
dat op Ternaten wedderom gekomen waa,,
ren, over een gekomen, om eerst met den
koningh gelijck besloten was, te vlughten,
maer daer naer te verlaeten, vermits hij
goegoegoe de volckeren van Halmahera,

en capit.n =

en Capn= Lauwt die van Macquian aden hadden
hyde souden gekregen hebben, niet de wetende
hij d' E Comp= getrouw souden gebleven sijn
maer de wijle nu in gijselinge waeren
soo was hun voornemen te niet gelopen
verklaerende Battarij Godsfella Samboe, Catte
Gatibi Poelo, Calabo Eilebe, met noch ande
re soabes, de voornaemste hoofden te sijn
die dit werck soodanigh bestierden en gestort
hebben - verlangende om een brieff aen den
koningh te schrijven dat hebbende gemelt aen
genoomen te doen maer versoght en aen de
HEer gouvs W= deselve wert soude in stellen, tegen
nu gewaagt wierdt en in hun eijgen gevoe
vindinge den stellinge geladen, soo als tot
genoemde best noodigh en goedt dagten te
zijn op dat niet bleycken soude dat sij door
ons daer toe gedwongen wierden soo mede
wierden deselve met beleeftht= vermaent
van goeden troost en sonder vrese te houden,
als sijnde ons maximen nogh gewoon te
niet om ongewapende met wapenen, ader
[illegible] min ons gijselaers qualijck
te tracteren, maer in tegendeel moet sij
[illegible] hun aen te grijpen gebleven beginnen,
ende naer dat [illegible] claer geraeckt was,
is deselve Pn= voorm= Arlauts en drie
moorsche vrouwen afgevaerdigt de welcke
Pn Vaget den [illegible] naer Dodinga
gebragt sullen werden, den inhoudt des
brieff was deser —

wordt van de Ostagiers
een brieff aen den Coningh
afgevaerdigt

Wij Gegoegoe, Capn= Lauwt mitsgs
den [illegible] Melaha, Martoly alle oproght te
dienaeren van uE Koninckl= Hooght= Senden
mits desen ons de eerbiedige soubas onder de
voetsoolen van uE Hooght= onsen Hr= en
Koninck —

Maer dat soo laeten wij sijn Hooght= weeten
dat we tot nogh toe in een goeden doen sijn

mitsgaders

Juny 1679= Malleijs Int Casteel Orangie

mitsgaders binnen het fort aldaer vande Comp:e
een huys verleent is, nademael wij sonder leet
gedaen te werden (maer met goedt onthael)
wooningh houden. —
(Wijders maecken wij sijn hoogh.t bekent dat
wij in getrouwigh.t nogh die gelden sijn die
van herten Ue may.t in alle oprechtigh.t=
sijn trachtende eerlijcke diensten te doen,
wij biddende om ons niet te twijffelen, ende
ooke smeekende niet te geloven dat van
onsen kant ijemant is, die sijn hoogh.ts nae=
deel is trachtende, maer wel om sijn hoogh.t=
te bewaeren, daeromme bidden wij nogh
maels smeekel.n= dat sijn hoogh.t= dogh wil
gelieven dit Ylandt en bergh in sijn voori
ge ligghaem te herbrengen, op dat Ue hoogh.t
soo loffelijcken eernaem daer door niet ge=
schent, maer naer sijn hoogh.ts doodt selfs
onsterflijck blijven magh, ende ooke gelooft
dogh dat'er van d'anderkant van haer
allen niemant sij, die Ue hoogh.t= soekende
is yets quaets aen te doen, maer wel eer
overleggende sijn om Ue hoogh.t= tot naer
vaert te brengen, schijnt Ue hoogh.t= geen
command.t= blijft sulcx waerel.m te gelooven
sulcx niet doende; sullen wij hier naemaels
van alle daer uijt spruijtende ongehijlen
ons onschuldigh houden, als hebbende het
tegenwoordige tijdigh gewaerschout ge=
lijck wij nogh maels met alle bedenckel.n=
verbindt sijn doende, in voegen ooke in
Ue koninckl.n= gedachten geven hoe lof
lijck immers sij een soo grooten koninck
lijcken staet en eer te voeren als Ue
hoogh.t= albereets bij d'Comp.e= gehadt
heeft, ende soo bij aldien sijn hoogh.t= om
de selve niet wedder trachtende is, sal
Ue hoogh.t= waerel.n= maecken dat wij

om Ue

om UE hoogh.t halven in dese ruïnige hertseer sullen moeten blijven, dogh wij sullen beeter hoopen, en hoe der hoe liever te gemoet sien dat UE hoogh.t (niet om eygen bestellen) maer ook om onse allerbest, sal de voorige vrede van de Comp.e weder soeken, en bevestigen. Ook biddende de halsgoederen hier op te nemen int bosch verspreyt, haerlieden weder over te roepen, in voegen verbidden dat sij doch geen verder schaden uyt en rigten dan albereets gedaen hebben, of dat sij ook niet met gelycke sugt agter haelt en we

Vrydagh 23.e d.o = Vertreckt de Chialoup van den Chinees goelatsie weder naer amboina, met brieven voor de regeeringe aldaer en mede voor banda en batchian hier mede wierden 6 man met een Corp.l de aen den sergiant Commandt. tot batchian gesonden om den burgh den brit op obij wat meer te sterck

brieven naer amboina afgesonden

savonts is goetgedacht om den Coninck sayfoddin te doen weeten, vermits straffe off vergoedinge wegens d'roverijen door die van patanie op amboina en banda gepleegt, pretendeert, dat onse den eysch straffe der principaelen is ende dat voorders vergoedinge aen haer Ed.le hoogh agtb.e tot bat.a sal comen schrijven, als goedt vindt, en van daer antwoorde te gelyck met ons verwagten kan, soo mede sijn hoogh.t bemiddelinge met ternataensche saecken aen te neemen en mits sulcx pretendt. ende wij niet anders en tragten dan desselfs te gaen, soo dat bij aldien hij selve met ernst meent sonde sijn eygen voordeelen daer bij te soecken.

Saturd.e 24.e d.o = Worden met de landtschuyt weder 6 soldaten met een Corp.l de naer d'Chialoup de roode haen gesonden, om deselve van

Voor gammalam

voor gammalamma in sijn gestelde post te ontbieden, sonder yets anders voorgevallen te sijn. —

Sondagh 25:e d:o de chialoupe de roode haen komt smorgens achter om de hoeck van Welouco heeft hem alsoo om 't eylandt den ronde gedaen, maer mits contrarij stroom en windt heeft deselve niet connen krijgen arriveerde smorgens op —

Maend:n 26:e d:o ende wierdt den ondertolq andries bij de gijselaers den goegoegoe, Capp:n laut, en quimelaga marsole gesonden om van haer te vernemen wat plaetsen en negorien de princesse gammalamma gegeven sijn, doen met den prins alam getrouwt was, als anders, kreegh tot antwo:t Soma op macquian, en op de cust van halmahera modolo, morodo dodinga, en Lowooroure, savonds laet arriveert vande overcust weder het jaght de experiment, waermede capp:n ontfingen dat de brieffdragers van bovengemelte gijselaers aldaer op dodinga aen landt gestelt hadden sijnde daer naer met schuyt boodt inde rivier gevaeren, omme te sien en bespieden den toestel aldaer, maer de tornatanen off die op dodinga waeren die ons ontwaer werdende, begosten te roepen en bidden dat doch niet schieten en souden, seggende dat den brieff vande goegoegoe en verdere gijselaers al in handen vanden koninck was bestelt en dat daer op antwo:t krijgen souden maer vermits den schipper geen ordre en hadt om langer dan anderhalf etmael aldaer te blijven inde bestemde tijdt omgeloopen sijnde haere ancker doen ligten en weder derwaerts gewent

aenwijsinge door de ostagies van eenige plaetsen die gammalamma toe comen

Dinsd:n 27:e d:o

Dinsdagh 27en = 't Jaght den Experiment met de Steenbock en landtschuyt benevens den luytenant Mons.r Kromhuysen den luytenant der mardyckeren met eenige soldaten naer Xula tacomij be westen dit eylandt gesonden om aldaer op de Ternataensche vaertuygen te kruyssen, ende alle die becomen konden aen den kant te se[illegible] als oock om deselve in woorden te waerschou wen en in te sinueren dat hun stil souden houden sulcx doende van ons geen leedt off schade ha den te verwagten, anders mede te vermanen dat se maecken souden dat de alphoereesen, die men soo nu en dan nogh vernoomde, haer weder hier vandaen naer den ouden quartieren te begeven, off andersints indien door de deselve eenigh overlast off schade quamen te lyden dat wy het als dan op hun weder verhaelen souden —

'T Jaght d'Experiment met alle eenige andere vaertuygen naer Xula tacomij gesonden om op de Ternataensche vaertuygen te cruyssen

Tegens den avondt gaet de h.r gouverneur d'gijselaers van Ternaten tot besoeck verselt met den secre taris Loffsangh en Cassier d'heer communicee de hun de bestellinge van der selver brieff aen den Coninck aen[illegible], mitsg.s tegene d'onse aldaer was ontmoet, daer uyt men krijgende dat se nogh antwoordt op hun schry vens soude erlangen, verder in discours com de geeft syn E. haer vermanende goedts moedts te zijn, ende ganch niet denckende dat haer door ons eenigh leedt aengedaen soude werden belangende dat we haer in Oostagie genomen hebben is volgens contract met mandarsa op Batavia aengegaen welck contract gehaal den haer in handen gegeven is, om gelesen worden, ende te behooren dat daer toe ten allen tyden gerechtigh syn, wanneer sulcx noodigh g'oordeelt wordt tot versekeringe van s Comp.s stadt, aengesien hun nu ge noeghsaem bewust was, dat wy niet anders als ten meesten best getraght hebben in houden wijt den welstandt van Ternaten, daer te gens al veel swaere mijnen syn geweest on

de h.r gouv.r gaet de Os tagiers besoecken

discours tusschen d'h.r gouv.r ende deselve —

deselve

deselve tot ondergangh te brengen, 'twelcke
tegenwoordigh als de klaere sonne komt te
blijcken, uyt het trouwe van gammalamma
met den prins Foram als mede hoe bedecte-
lijcken datter gearbeydt is om op Jilolo, Marquiaes
off Loho koninckrijcken selfs te stighten,
om alsoo in verwisselinge van gammalamma
een koningh te zijn, en de godtadighe soude
sulcke koninckrijcken konnen gestight wer-
den sonder merckelijcke kenducke; mede kroo-
ne van Ternaten te voorsaecken, dewijle
Jilolo &a in Ternaten gesmolten en als in
een huys gemetselt is, want ingevalle men
uyt selve op getimmerde huys de steenen
weder wilde uytrucken, soo salhet noodsae-
kelijcke vallen, off immer gemaeckt dienen
te werden. dese woorden schenen het herte
van den goegoegoe en capitein laut soo dan-
igh getroffen te hebben, dat niet en wisten
wat daer op seggen souden, staende als
verbaest en verwondert om dat sijn Edeles
saecken soo wel bewust waeren, seggende
nu moeten wij bekennen dat de heer gouver-
neur voorsightigh en van groot verstandt is, en
alles wel doorgronden kan, prijsende sijn
Ed. gedoente willende ook van alles ge-
tuygenisse geven, dat niet anders dan den
welstandt van Ternaten gesoght hebben.
de heer gouverneur gaeft hun mede te kennen
dat den ouden koninck Saifoedin sijne
bemiddelinge in dese saecken gepresent-
eert hadt, maer vermits daer bij om dijgen voor-
deel te trecken op uyt is, soo en connen soo-
danige bemiddelinge voor als nogh niet
aennemen, als konnende noch ook niet
willende dat den koninck van Ternaten
indien andersints sigh selfs niet te seer
verloopt, door dese troublen in het alder-
minste van desselfs gesagh vermindert
sal werden, veel min berooft van sijne voor-
ouderen plicht. den capitein laut dienende

't is te

sis te verwonderen dat den Coninck sigh soo
laet verleijden hij moet voorsaeckelijck ge-
sijn, sulcx geschieden in sijn vader Mandar-
sha ook vernomen inde amboinse oorlo-
gen van hij selfs doorsaeck was geweest
ondertusschen moeten d'arme onderdanen
de schult vanden Coningh en Coningen met
hun bloedt vergelden, sustineerende dat
de maquianders hun vanden Coningh en
sijn aenhangh afsonderden, dat sijn hoogh=
heijt ad coram komen soude, welhalven
recommandeerde sijn E meergemelte ge-
laets van benevens ons alle neerstigheijt
aen te wenden tot gemeene rust vrede en
eendraghtigheijt mitsgaders tot herstellinge van
den staet van Ternaten ende in geval
binnen acht a 10 dagen op hun voorengeme
te schrijvens geen antwoort en ontfangen
nogh een nader brieff aen haer en Coningh
te senden, hebbende haer mede seer aengena-
em geweest te sijn, en daeromme het gerecom-
mandeerde geerne aengenomen hebben
te voldoen, mits seggende dat wij tot nogh niet
anders dan defensijff hebben gegaen, wer-
de hun daer en boven ook versekeringe
gedaen dat van onse kant niet anders
soude geagiert werden voor en aleer een
publijcke verclaringe vanden oorlogh
was geschiet, soo dat wij tot nogh geen oorlog
tegens de Ternatanen maer wel tegens
haere corcorren en vaartuijgen gevoert
hebben, vermits deselve ons niet sonder re-
denen seer suspect waren, echter vermits
de maquianders twee onser borgeren seer
moordadigh omt leven gebraght hebben
sonder dat wij de minste actie tegens hun
hadden begonnen, soo sullen sij daer voor
te sijner tijdt haere straffe erlangen, on-
dertusschen werdt er een roemer wijn uit
ronde geschonken tot welvaren van d E
Comp.e ende Croone van Ternaten, nade

welcke

't welcke d'E. gouv.r van hun geschreijden
is, versoeckende boven gemelte geijselaers
om wanneer geleegentheijt sigh presenteerde
sijn E. wederom te mogen komen besoecken
't geene haer gunstelijck wierdt gegunt
ende in haere believen gestelt. ——

Savonts inde vergaderinge g'arresteert en
vast gestelt om den cassier Sr. d'Ghein tot
tweede administrateur te stellen over
Comp.s packhuijsen, onder desselfs stant
woorninge benevens Sr. Proost ende dies
om dat d'E. gouv.r bij dese tijts geleegentheijt
geen sorge en toesigt over de selve dra-
gen kan, als hebbende mits fortificatie
wercken als op alle ordre te stellen genoegh
te doen, sullende over sulx de winckel van
6481 lb allenelijk tot soldijs te verstrecken
bij een bijsonder persoon moeten bedient
worden, ende het uijt de reen van het pen-
ka aen den cassier gelaeten, mitsg.s oock
de wincckel van Scoppinge volgens prijs
courant bij den dispensier bekleedt worden,
om alle waen ordre en andere onbehoorlijck-
heden voor te komen. ——

Woensdags 28e. d's morgens komt Vaget den Exprimendt met
den luijtenant mons.r Cronshuijsen ende welsch
verder gevolgh wederom van Xula tacomij,
rapporterende hoe dat gisteren tegens den
avont sekere gilalo aende wal van hun
hadden vernomen de welcke sij meenden
in te schepen met de schuijt, maer soo als sij
de selve vervolgden ontmoeten hun sekere
ander gilalo comende om de hoek van ta-
comij, beginnende de ternataanen daer op
schieten, op dewelcke wayker vuur te geven,
maer van douse geen niet schuldigh bleven,
verjagende deselve op strant, alwaer de
sij hun gilalo geladen met provisie en
eenprinte stuckjes verlieten ende ons
ten besten mosten geven blaffende met

den luijtenant Cronshuijsen en Vaget den Exprimendt wederom van Xula tacomij hebbende een ternataensche corcor gemeestert

hun

hen muskets nogh uyt bosch, tot dat d'ouge hadde primo stucken omgebracht, ende mede op haer selven daerop begost de te gaen, naer welcke niemant meer thuis doch haer becomende buyt in de Zee steeps bevinden alle andere vaertuygen de prau wen die se naer langhs de wal hadde thuis

Donderd.e 29.e d.o Ordinaris vergaderinge van justitie naer door ordre van d'h.r gouverneur ende wegens van onse vrybergheden ende mardyckers geproclameert, uytgeroepen en strengelyck verboden dat niemant hy wie hy ook wesen mogte, sigh sal mogen vervoorderen naer het Ternataansche quartier off elders ander om de graven der Ternatanen off mahometanen te spolieren, off in t'alderminste te beschadigen, op peene van arbitrale swaere correctie. ——

Den Tidoreesschen vaendrigh ~~Dorotha~~ is ben Van Saldua afgesonden van syn hoogh.t= sayhodin beschryven by d'h.r= gouverneur door de wegens gemelte hoogh.t= syn E ende raadt van hertengeboden daer onder de menigende eenige gewoonlyke compliment tot, naer welcken versochten dat d'h.r gouv. den secretaris hoffzangh naer Tidoor en by syn hoogh.t= geliefde te senden alsoo ende dende hen met een corcor hadt afgesonden seggende met gemelte secretaris yets te willen beraadtslaen, en nogh van eenige saecken spreecken die hoogh.t wegen te ... ren om selve in geschrift op te stellen, also voorsz.e= secretaris syn hende ende moluc mapinen seer wel weet, maer thuits de secretaris wegens de secretarie payen daer toe niet en conde vaceren, is geme te afgesanten tot antwoort gegeven dat niet den secretaris maer d'raads.t Paulus Harckser ende den onder tolcq andries ... voor jegenwoordige by syn hoogh.t= sonde

Saldua met seeckeren Tidoreeschen vaendrick beschynes by d'h.r gouverneur versoeckende wegens den koninck om den secretaris naer Tidoor te senden

dogh is om redenen soo danigh versoek niet toegestaen

Comenden

komen laeten vaeren om vanden voorsz.=
koninck deede sijn hoogh.t dese geliefde sijne
boodtschap door de selve laeten doen, binnen
gem.te adss.t taal en landt kundige is, ende
ingevallen geene geheijmen waeren die selve niet
hun binnen mennen, dat sulcx toegestaen soude
werden, anders bij aldien sijn hoogh.t E selve
dan mede niet goet en vondt, dat ons sijn
meeninge in geschrift conde werden gestaen
gedaen, waer op van hier weder soude komen
dienen, naer dat goet g'oordeelt is, voorsz.=
afgesanten begeerden hun wel persuaderen
vangen te laeten hebben om ijemandt anders
dan den secretaris niet hun binnen, maer
soo sijn hoogh.t den adss.t harikse en den
onder tolq voorsz.= bij hem begeerde hebben,
souden te sonder twijffel verlangelijcke wel
derom verschijnen. hier op wiert op sijn
hoogh.ts gesontheijt een kommetie wijn uit
ronde gesprocken, verhaelende hem d'en
afgesanten onder het schrijven om voor
twee a drie hondert rd.s cleeden te koop,
t geene haer door des.e gouv.r niet geweij
gert en is daer neder ook beriendelijcken
toegedoent dat wij het wel conde gissen
datter jegenwoordigh op Tidoor cleeden,
en lijwaeten wierden versijst, tot de hulst
van gammalamma, t geene door de selve
ook niet en wierdt ontkendt, antwoorde
Salema' sulx waer mijn gr. geeft 't welgera
den, derwelcke den ons secretaris voorsz.=
mede geheijmelijck bekent gemaeckt hadt
en dat met conditie van stil gehouden
te werden, dat den capp.n der mardijckeren
jegenwoordigh bij den coningh aengeh.en was
ende datter op Tidoor grootte vreugde wierdt
bedreven over het trouwen van Coram
met gammalamma, maer dat die soude
Saijfoedin daer over seer misnoeght was,

Salema geeft den secretaris te kennen dat d'capp.n der mardijckeren bij den Coninck aengeh.en gesondt was —

willende

willende derhalven dat Coran nogh niemand vande grooten bij hem souden comen, ende dat niemand hem eens gesien hadt, dat den secretaris bij sijn hoogh.t waere geschonden, om dat hij sijn meeninge aen den selven soude mogen te verstaen geven, ende 't geene hij wegens die saecke naer Batavia schreeff. vertreckende voorsz.n afgesanten tegens den avont wederom met bovengeseijde antwoort,

Vrydagh 30.e d.o d' Chialoup de roode haen wordt inden avont stondt met eenige benoodigtheden en een brieff voorden serg.t comand.t Heller sijn, naer batchian afgevaerdigt, om in het wederkeeren sijn hoogh.t alloovadiu volgens desselfs versoeck naer herwaerts te brengen, alsoo sijn hoogh.t verstaet d' geroofde geselschap met de ternatanen 18 a 19 persoonen vermits het volgens jonghste schrijvens van daer, d' welcke sonder twijffel door de macquianders gevangen off om 't leven gebragt sijn, wesende daer onder geweest de batchianders die den vrijburger Claes Barlesz.n tot macquian gebragt hadden en van daer door den fiscael en secret.s loffzangh met een brieff aen voor comand.t voort gesonden sijn, soo dat sijn hoogh.t onvermogens is om een coracor te bemannen, sijnde gemelte hoogh.t op desselfs versoeck mede toegestaen om een pagger onder ons canon te doen oprighten, tot sijn ende sijns onderdanen versekeringh volgens, blijckende verder uijt afgaende brieffen=

om den Coninck van batchian herwaerts te brengen wordt d' Chaloup d' roode haen afgevaerdigt

Julij 1679 =

Saturd.s P.mo d.o 's morgens vroegh vaert d' h.r gouvern.r dit eijlandt rondtom met de landtschuijt van de experiment, ende steenbocke, vergeselt met den Luijtent.t Cromhuijsen, comende ontrent gammalamma het spaensche

Fort

 Malcij Int Casteel Orangie

fort, alwaer ontrent 16 à 18 Oorloghse prauwen
vergaderden, een partij vandeselve op uyt
sijnde om in onse mardijckeren haere plan„
ten thuynen deselver plantagie te oogsten„
en 2 à 3 van eenige haere doodtligghaemen
op te soecken, die sij seyden door de ternaa„
tanese alhoedanigh sijn omgebragt te sijn,
doch en derselven geen in het bosch niet bege„
ven daer omme versoeckende van d'gem:
gouverneur om eenige hollanders met haer
te hebben, vermits sij luyden volgens haer
seggen soo scherpe houweren niet en hadden,
'tgeene haer door sijn Ed: toegestaen wierdt,
doch vonden niet meer dan een dicht sijn
E: geboort hebben, daer sij echter drie van
haere volckeren seyde te missen. vandaer
scheijdende en naer tacomij comende hebben
ons volck een prauw met drie oorloghsen
gekregen, sonder als doen geweeten te heb„
ben wat voor volck deselve waeren, d'welc„
ke, mits eenige met werpspiesen gewaep„
ent sijnde, gesustineert wierden alsghaer
rovers te zijn, en derhalven mede genomen,
totdat men vande selve beter kennisse sal
gekregen hebben. omtrent Xula tacomij
daer d'onse onder den luijtenant voorsz:
op 27e passado met de ternatanen in
actie waeren geweest, en engilalo van
hun vermeestert, stapelen d'gem: gouverneur
aen landt naer hebben daer niemant ver„
nomen, eenige een partij nieuwe gra„
ven, met plancken van prauwen overdeckt
waeronder vandaen een ... stanck
quam, en de overschulte te gelooven is dat
in voorsz: actie al eenige ternatanen
moeten gesneuvelt sijn, voort vandaer naer
ter locco gevaren, ende naer dat aldaer
op alles d'gerequireerde ordre was gestelt
te voet hier ten casteele sijn gecomen

d'gem: gouverneur doet een togt rontom t'eylandt ternaten

Sondags 2e d°

Sondagh 2e do worden de gevangen gebragte volckeren gelargeert, mits sijnde voor Alfoereesen te sijn bekent, en naerdat met wat mondtcost versien waeren haeren Coningh toegesonden om aldaer van hun wedervaeren rapport te doen

Maend=e 3e do enige slaeven vandes gouvern=r en onse vrij borgeren gaende naer de Guijnen boven Telucco gelegen, vernemen aldaer 6 a 7 persoonen als Alfoereesen off Ternataenen, op welcke gesijde slaeven 3 a 4 schooten deeden, de selve op vlught, krijgende een derselver gevangen, die binnen Castel en volgens in gevangenisse gestelt is, dogh naer dat hij geexamineert wierdt bevondt een Xulanees te zijn, ende dat hij ontrent vier jaeren hier op Ternaten gewoondt hadt, dan omme, mits sijnde oudt en afgeleeft, is goet gevonden hem tot een brieffdrager bij gelegentheijt te gebruijcken. —

seeker Xulanees ontrent Telucco gevangen gekregen —

Dinsd=e 4e do smorgens vroegh vaert de steenbock met enige mardijckeren naer derselver Guijnen bewesten gammalamma gelegen, om alde padij die de mardijckeren souden komen insamelen, tot haer behoeff naer herwaerts te brengen, commende indden avondtstondt wederom, egter met weijnigh padij geem= gekoopt was, als sijnde de Guijnen aldaer door de Alfoereesen meest kael gemaeckt, —
savonts wordt gesijde steenbocke naerde overcust geordonneert om aldaer langhs de wal te kruijsen en bespieden off er geene Ternataensche orencorren hun daer langhs hebben ophielden, als mede soodanigh ... dodingo sal mogen gestelt sijn, sijnde tot seeckerh=t, om bij overval tegenstant te konnen bieden, een corp=le en 6 soldaten mede gecommand=t ende —

de mardijckeren doen met de steenbock een togie naer gammalamma om padij —

Woensd=e 5e do mits voorgevallen wel=m wordt de steenbock ende overwal genomen sonder iets anders van enigh belangh voorgevallen te zijn

Donderd=e 6e

Donderd^e = 6^e d^o 'smorgens ontrent 6 uijren arriveerde de Sternbocq weder, den bootsman van de wolff als hooft daer op wesende rapporteerde gisteren ontrent half 7 uijren in den avondt stondt door twee cloecke coracoren komende naer gissinge van Sabou van onder de wal van daen aengerandt en bevoghten te sijn, maer naer dat een van sijne opgehebbene prince stuckiens en een bas op hun gelost hadt, en door d'sol daten kort daer op een charge gedaen sijnde, hij het een vecht afgeweldt, en gien gen buijten schoots pitsjaren off beraadt staen een vande ternatanen daer op- sijnde stampt voeten soo weijnigh niet roepende en wenkende de onse dat bij hun komen souden, end' onse hun we- derom toewenkende wegende en uijt laggende, maer voorsz^n schoolen en Cor- coren de ternatanen niet wel beco- men te hebben, en daeromme geraden en hadden om verder te wagen, hetendeght alsoo met een goede ... naer de wal doch tot hun geluck dat het seer stil was anders souden de onse hun vervolght hebben en der selver aenranninge beter betaelt geweest, —

de Sternbocq comt weder van de overwal berigt van gisteren door twee coracoren aengerandt te zijn geworden

voor middagh ordonnarie vergaderingh der justitie 't verhandelde bleijckt bij de crijminele rolle —

Den luijtenant mons^r Cronenhuijsen met 44 koppen uijt de militie wordt naer Dodingo p^r chiaght den Experiment ver ordonneert, in sonderheijt om te speuren off de ternatanen de selve post sterck besitten houden, off niet ende mede in ge- vallen eenige ternataensche coracoren inde revier daer buijten off elders aen- ders ontrent te vinden waren te ruineren

de luijtenant Cronenhuijsen met een troup soldaten p^r chiaght d^o Sampson naer Dodingo —

ruineeren en verbranden, souden noghtans
eenige Ternatanen te beschadigen, indien
sij hun niet en quamen te opposeeren, mitsg:
om pn: den jonghst gevangenen Xulanees de
Copia brieff vande Ostagiers goegoego, Capn:
Lauwt en quimelaha marsaoly aende
Coningh amst: te bestellen. —

Den adsist: paulus harckes heeden des voor
middaghs ten dienstijnde door d'h: gouvr:
bij de voorn: ostagiers gesonden sijnde
om haer E: gemelte brieff te spreecken uyt
te schrijven, om als boven geseght voortge
sonden te werden, tgeene sij geerne gewilligh
aengenomen hebben, ende daer beneven
vande gem: gouvr: lieten spreecken, van
niet te strengh maer gunstelijck over haer
naer batavia aen haer Ed: hoogh agtb:
te schrijven, mits declarende hun onschul
digh in al het vrouwloos bedrijff der Ternata
nen, beschuldigende voorders haeren wispel
turigen Coningh amst:, mits dese gem: gouvr:
goede en trouwen raedt te eenemael slaght
en tot sijn eijgen schade en nadeel agter
den rugh geworpen heeft, in sonderheijt
mits alsoo den vijandt vande Comp: is
geworden souden eenige de minste schade
daer toe gegeven, daer op liet de gem: gouvr:
hun wederom tot antwoordt dienen, dat
naer de waerheijt en daer buijten niets van
haer E: off ijmandt anders schrijven souden
noghte konde, soo dat al tgeene uijt onse
schriften haer ten faveur mogte ingevoert
werden, ende wie dan schuldigh off onschul
digh aen dese beroerten ende daer op ge
volght sijnde onheijlen was, aen 't oordeel
van haer Ed: hoogh agtb: tot Batavia
gedefereert, benevens recommanderende
nijders den Capn: lauwt sijn verstight
aen te wenden tot de macquiansche
en eenight: te melekken sijnde menschen

naer spreeck

Den adsist harckes bij
bij d'ostagiers gesonden,
haer versoeck en beschul
dinge vanden Coningh
amst:

naert Strock der Batavische Scheepen, den bald
naer derwaerts sou laeten doen: op 't welcke
wierdt door den capn Launot g'antwoordt
naer voorgaende verbiedinge, compliment, als
dat hij daer mede naer sijn vijt [illegible] mogte
niet soude ingebreecke bevonden worden,
wenschende dat den heer geen andersints
gunstige gelieffde te zijn, alswanneer aen
sijn voornemen niet den twijffelde —
Wyders den avondt vertreckt voorsz jagt
den Sergeant naer dat den brieff van
de ostagiers was ontfangen, om soodan
nigh besorgt te werden als voorsz is, —
versoeckende den luijtenant mede gemelt
ook aen te vooldoen om 24 uijren op antwt
te blijven wagten, ende geen brieff
off behoorlijcke beschijdt becomende —
de persoon in breekende de palissaden dienr
voor mogte te zijn, uijt te breeken, en
voorts vol voeren 't geene haer door d'heer gouvrn
gelast heeft. —
Soo mede vertreckt den Guides bij Zinco
met sijn chialoup over twoor naer ambon
na, met een kleijn geleijde brieffen —
van de voorgaende copia afschriften
aende heer gouvrn [illegible] aldaer
van de reguleringe hier ten Casteele

Vrijdagh 7e do = niets van opmerckinge voorgevallen,
ende s'avonts wordt het jaght den Experiment
aende overcust in stilte drijvende
gesien, ende besorght den predicant domine
van der Sluijsen, sijn Eerw. rapport aende
gouverneur over, van al desselfs verrigtingen
geduijrende desselfs aenwesen
inde Moluccos, die bij sonder van se-
cretarije papieren aen haer Edlen hoogh
agtb. tot Batavia staet voort gesonden
te werden —

Saturdagh 8e do =

Saturd. 8e dº = ontrent de middagh de executie gedaen op d'eenige delinquenten door den matroos Cornelis Jansz van Wesschans [?], en drie soldaten Jan van der Heijden, Ferdinandus Jansz, en Jacques d'Simoijaes [?], gedaen, over het plateeren van deselve Corp.le jongst ontrent Werlouco in actie met d'alphoerezen; wijens de desover berigt den Mixtiers [?] borger koopman Pieter Liedsz [?], dat hij aen gintse zijde van Werlouco eenige ternataenen gemengt met Tidoresen hadt gesien en gesproken, mitsgaders afgevraeght wat hier deeden, de welcke tot antwoordt gaven dat se jegenwoordigh op Tidoor woonden, en van daer gecomen waeren om haere padij te oogsten, ende daerop van malcanderen gescheijden sijn, sijnde derhalven noodigh g'oordeelt om een trop van de borgerschap onder den Vaendrik van deselve Jan Franse uijt te senden, om haer van de Heijnen te jagen, ende naer binnen 't Casteel te brengen, mitsgaders opposeerende off vijandelijck aenstellende als vijanden mede te handelen, welcke par[illegible] Gij de[illegible] —

berigt van eenige ternataenen gemengt met Tidoresen ontrent Werlouco gesien te sijn

Sondagh 9e dº = 's morgens vroegh met het opdengaen van de Poort naer derwaerts gemarcheert sijn, ende wederom komende rapporteerde voorsz. Vaendrik een stuck weeghs benoorden Werlouco ontrent 't strandt vier prauwen, twee groote en de andere twee wat cleijnder gevonden te hebben, de welcke d'onse in 't naer[illegible] geworden sijnde het [illegible] vertrecken in zee stacken ontrent een groot musquet schoot van 't landt, seggende hun naer dat van d'onse gevraeght waeren ternataenen en Tidoresen te zijn werden de overhult [?] van d'onse [illegible] g'insinueert dat in deselve Tidoresen / waeren

den Vaendrik der burgerlycke Compe. Jan Franse met een troup volcq op soodanige ternataenen en Tidoresen uytgesonden

warden, niet wetende maer aen landt
comen souden off dat andersints eenige
voogels mosten swaegten, waer op
den vaendrich sijn ende franswoox
geffende begost te schermen met sijn
weerspiets, naerdat van d'ouden oock een
eenige musquet schooten waeren gedaen
sij het ten eersten den hielen naer wijl=
heyt nachten. ——

den brieff van den Luijten. Crougijsen van dodingo ontfangen

Smiddaghs kamt de landtsgijt van gal
magra depesch van den Luijtenant
Mont.r Crougijsen affgesonden, met
de Constabel, om de gen: gonsen aen te
duwen en te helpen te maecken, hoe de
brieff van de ostaginen was bestelt, soo
de te pollen off de jagt te gecomen is off
niet, vermits de vernaerladen den brieff
drager gesien hebbende in het bosch jaegt
hadden ogter naderhandt van Pieter
Renatavus schrijver gehoordt, dat haere
voorige brieff aen den Coningh was op
handigt geworden, maer dat den Bringer
desselfs doodt was, voorts vragende wat
ons volck doen wilden en te wetende
dijcke derwaerts overgecomen waren
soo mede wat voor een persoon het was
die d'onse aen landt gesien hadden, daer
op wierde door den Luijtenant geantw.t
dat den aen landt gesienden een van hun
volck was, die wy alhier gevangen ge=
kregen hadden, ende nu gesonden wiert
om van den goegoegoe Capt.n Lauwt de
quimelaghe Markoly den brieff aen
den koninck te brengen ende dat er
de hadt om 24 uijren op Gelevantwo=
te swaegten, anders niet twelcke ge=
schiede Schipper aengecomen hebbende den
koninck

Coninck bekent te maecken, en trachten
te bewercken, dat antwoordt becrijgen souden
maer d'onse voorde t'wedder maet advijs
conende vierden met den troos belegt
off gewogen van den parthij Tarnatae-
nen, die van binnen, noch antwoordt op
deselve en seijde te moeten, ende omme
dan nader order van d'E. goup:r te hebben
is gemelte schuijt afgehouden naer te gaen
den morgen des —

Maend= 10 d:o ontrent den nuijen komt de schuijt
van Jaght de Capriment met den onder-
stierman daer van, brengt den brieff
van den [illegible] vernemende ende hoe mits
sende dat met goede woorden ontrent
de Tarnatanen te gebruijcken niets
[illegible] konden, noch min antwoordt
off bescheijdt krijgen, te raede geworden
waeren om andere middelen te gebruij-
ken, laetende den trommel roeren
en vaendel swaijen, als off landen wil-
den, 't geen schijnt veroorsaeckt te
hebben dat eijndelijck met den brieffe
opgestaen [illegible], roepende de
onse om hier te comen halen gelijck
oock geschiedt is, [illegible] over
handigen van den brieff door de Terna-
tanen verklaert dat het den brieff
van den Coninck, en alle de sabatos
was, daer beneffens belooft dat soo
haest als sij den jongsten brieff beant-
woorde souden gekregen hebben daer
op antwoordt te verschaffen
voorsz:en brieff d'ostagiers hebben over-
handigt ende vertaelt synde, is
bevonden van naervolgende in-
houde —

Den brieff van de Terna-
taensche gevolmachtigde
[illegible] aen d'
ostagiers gehouden.

Den brieff

Inhoudt vanden brieff vande babatos aende ostagiers —

Desen brieff is van ons babatos en
soasiros en Sengadjis gesamentl[ijck]
aen onse soonen den goegoegoe
Cassim lauwt ende quimelaha
marsaoli alle drie uijt om
te en off 't ander dan desen ons
versoeck dat gijlieden uwe ver
standt te wercke stelt soo als
best kundt, dat wij hier d'Comp[agni]e
en Ternatanen mage werden,
gelijck het voor desen altijdt
geweest is, want gijlieden sijt
vande grootste en voornaemste
babatos van 't Eijlandt Ternate
Soo mede de commandeeren
uit ons, dat indien wij ergens
quamen te scheppen off te mar
cheeren ontmoetende eenige
vaertuijgen als sloepes boots
off prauwen, dat wij deselve
geenen overlast souden doen, op
datter van 's Comp[agnie]s bloedt niet
meer en soude werden gestort
maer sodanigh is dat want
soo als onse twee Coracoren
of tjouanga vande dingo
sijn geschept, en een sloepqua
men te ontmoeten, waer van
te eerste op onse vaertuijgs
wierdt geschooten, die welcke
het met een twee schoots
betaelt geschiet hebben, soo dat
niet door onse maer sij sijn selfs
de eerste geweest van te
naeden tot nu toe dat hier nu is
gesonden sijn. —

Tegens den avondt comt Salema des Coninck Saifoedins
gewoonl[ijcke] brieffdrager, denen om een parthij lijwaeten
te coopen, ende den toestand sonder twijffel af in te
bespieden, verschijnende bij d'h[ee]r gouv[erneu]r met een parthij
compliementen sonder yets anders te brengen —

Dinsdagh 11:e

dinghsdagh 11^e d^o =

Commiterdens vande Heer gouvern^r bij de Ostagiers van ternaten gesonden

s'morgens worden bij d'ostagiers van ternaten
gecommitteert den administrateur der packhuy-
gerbrandt Proost, als twee administrateur
dirck d'gheyn, en secretaris Loffzangh, om te
overstaen vande selve te doen blijcken der sel-
ve verclaringe die sij den 22^e passado hadden
gedaen, en belooft ten sterckste vanden s^r gouv^r
te verleenen, hebbende sij met malcijs opgestelt en
deelijcken voorgelesen is, mitsgaders gevraecht
off sulcx de waerh^t niet en was, waer bij sij
persisteerden, ende ten sterckste daer van be-
raedt tot dat den goegoegoe aende beter handt
soude sijn, om alsdan geseijde verclaringe
~~...~~ te blijcken, niet inde geijsde maer inde
raetcamer, mits seggende niet als gedwongen
maer uijt vrije en opregt gemaeckt te doen,
naer de waerh^t vande saeck, waerom
dan ook sulcx hunnes oordeels, selfs ten opstaen
vande s^r gouv^r diende te geschieden, hebben
hun E^s dan ook gecontenteert en toegestaen, werden
sijnde dan vorders een brieff door de ostagiers
tot antwoordt aende coningh ende ternataen-
sche babatos geschreven van volgende inhoud
Van t Ternataens Intduijts overgeseth

de Ostagiers senden een brief aen hunne kooninck tot antw^t=

naer als voren ons ootmoedige ver-
biedinge afgeleijde, maecken wij
sijn hoogh^t mitsg^s de babatos bekent
dat ons u hoogh^ts brieff wel geworden
is, 't welcke soo aengenaem te lesen
was dan offwe sijn hoogh^t selve hadden
gesien, de wijle wij bespeuren dat u
hoogh^t noch aen ons, dijlandt ende
selffs vergh gedenckende sijt, alsoock
aen sijn eijgen welstandt, waerdoor
alle verdere swarigheden kan te
rugge gestelt werden, tguint d'E comp^e
soude vergh off liet ook van geheel een
ondersoeckende is, maer op u hoogh^t
soude verder op te comen mocht
dat we om godts en mahomets wille
bidden, de wijle noch tijdt is, gemerckt
d'E comp^e om u hoogh^ts welstandt tot
desen uijre toe sorgdragende is,
daerom noch wel bidden sijn hoogh^t
doch d'eerste te willen wesen om
weder te keeren, en laet die geene
maer in haer hoogh^t achter uijt, dan

Sijn

ligh in beklemtheden daer door qualijck
leeden, in van u hoogh^t te volgen, tege-
ne tot haer gadelijcken brieff salstre-
ken —

Noopende het neederdijts bloedtstorten
daer voor u E hoogh^t niet te duchten,
dat sulcx soude strecken tot een hinder-
pael vande gewenste vreede, noghte
ook niet te doen inbeelden dat d' Comp^s
bloedt dorstigh is, maer gelooft en sijt
vrij versekert dat se al het gepasseerde
tegenwoordigh aen een kant sijn
stellende; als wesende haer niet aen-
genamer dan de gemeene rust en
vreede, om 't welcke wij sijn hoogh^t
nogh voor de derdemael bidden, en
begeeren, heere te willen behartigen,
en soo 'er alijd twee te zijn moghte tege-
ne u E hoogh^t soude willen neder-
leggen, kunt heere hier naemaels
doen geen d' g^r gouvern^r met sijnen
raedt ook genegen sijn te doen,
dergelijcken laet dan u E hoogh^t niet
de vreedsaemheden genoegh zijn,
't geene u hoogh^t hier connende niet
missen en sal, daer toe wij onderen
tusschen alle opreghte middelen
en debvoiren int werck sullen
stellen op dat de aengeboodene
vreede ons niet en moght ontgaen;
sullende hier op een goedt antwoordt
verwaghten —

Woensdagh 12^e d^o = Verleeden naght ontrent drie uyren is hier we-
deromme een brieff van dodingo gekomen aende
Ostagiers, besegelt met Coninck Kax den
welcken dan mede int duyts overgeset synde —
van volgende inhoude bevonden geworden
als =

den Coninck sent schriftte-
lyck antw^t = aende Ostagiers

Ick Coningh van Ternaten
en alle de saffiroos babatos samt
de sengajadiis, senden dese hoop-
brieff aende van goegoegoe, kap^n
lauwt en quimelaha marsaolj,
met de welcke wij bekent maec-
ken, dat ons goedt dunckt en
opreght

Op Regt schijnt om de voorig-
niet d'E Comp:s te kennen, maer het
kan voor tegenwoordigh soo inde
ijl niet wesen, gemerckt het
voorden gouvern:r niet doenl:k is, wa
doen wij nogh in onse negotie-
waeren, heeft d'h:r gouvern:r het
niet konnen doen, hoe sal het sijn
E nu dan doen: wiender wanneer
d'h:r gouvern:r doen ter tijdt de bab-
los hadde laten roepen, om, ende gaders, ende
ons gemeene beste te beraedtsla-
gen, ende naer de selve mij ooc
uit fort, bij hem begeerde, is ien
„ niet sulcx niet aengegaen, maer
ter contrarie belooft, want d'h:r
gouvern:r heeft ick aldaer g'arrest-
endien gheelen nacht tot den dag
toe opgehouden naer ons gecan-
„ nonneert, maer door parthije doo-
den gequetsten hebben becomen
en nogh boven dien 8 daeghs daer
aen den Comp:s nederlandtsche sol-
daten uijtgesonden die onse gale-
ijen cagonga in den brandt gesto-
ken hebben, ende sulcx dachten wij
dat d'h:r gouvern:r niet van sints wa-
Ternaten tot wederstandt te bringe
maer dat sijn E. het begeerde te wa-
tragtende, daeromme sijn wij
van Ternaten vertrocken, [illegible]
derhalven hoe kan d'h:r gouvern:r
den wederstandt beworderen, tijden
sijn E. wondermael niet doen —
kan, maer soo er den groote h:r
van Batavia comme mogte
dan soude het nogh lucken, —
ons Ternatanen tegens d'h:r gouv:
en sijnen raedt binnen 't fort
regt doen —

Wijders hebben wij verstaen hoe dat
eenige volckeren van d'E Comp:s
souden sijn gesonden, [illegible] het welc
door ons immers niet recht begon-
nen is, maer door d'E Comp:e ons
daer toe redenen gegeven
met het beloonen ende in 't wer-

stellen

stellen haere hooge luijden tonderw=
=de mede, om dat sij Xula laconij
inden brandt gestoocken hebben,
welcke verbrande negorije met
haer 2. off drie dooden niet den kan
vergeleecken werden, ende daerom
ist oock dat wij sijn verstrocken,
doch in onse plaets naer gelaeten
200: alphoereesen om onse eijlant
te bewaeren, oversulcx de Comp:s
gewaerschout blijft dat haer volck
niet verder dan Lissidu Welouco
en tambocco gaen, maer blijven
in den ontrent haer fortres, welcke
plaets wij haer maer vergunt ofte
gegeven hebben, en laetse buijten
die Circkel niet komen, d'wijl
d'alphoereesen op haer wacht sijnde,
om seeckeren dat wij ternataenen
met de Compie in vreede ofte oorlogh sijn ———

Oversulcx blijven gewaerschout
dat sij niet en komen ter plaetse
ons toebehoorende als matquiaz &ca
tot dat wij met d'Comp:s sullen
vereenight werden, sulcx geschiedt
sijnde komen sij als d'anderwaerts
vaeren naer haer believen anders
niet ———

Eijndelijcke moeten wij seggen
dat wij ten alderhooghsten over
uE verwondert sijn, die doenmaels
bij de hollanders int fort gebleven
zijt, en liet ons seggen dat sorge
voor ons genomen wert sout dragen
ende daer naer dien volgende —
nacht en ophoudelijck tot den
dage toe op ons met het Canon liet
donderen het nogh maecken, geheel
ons verwonderen doet ———

hier op

een kleijn brieffie aende Coninck van Ternaten gesonden

Hier op wierdt nogh, met een der kleyne brieffie tot antwoordt gesonden met de klaine schuyt en een out Ternataen die d' onse gisteren in het bosch gevangen kregen, door welcke de gesijde brieffie soude konnen bestelt werden —

Luytenant Cronenhuysen komt weder met de schuyt vande Expriment van dodingo

Omtrent negen uyren inden avondstont komt den luytenant Cronenhuysen p^r de schuyt vande Expriment weder van dodingo, maer laget voorsz.^n is aldaer met nogh een deel vande militaire mardyckers gebleven tot dat volgens ordre van de heer gouverneur een ladinge brandthout en sparren soude gekregen hebben, anders wist den luytenant voorsz. mede te relateren hoe de Ternatanen op hunne verste aenschouwe(?) aldaer seer verbaest waren geweest, ende hun seer bedroefdelyck aenstellende in het ontfangen en overleveren van voorenstaende brieven, tot dat se de rivier met pallisaden wel besloten hadden gekregen, als wanneer men weder haer op geblasende(?) quam te speuren, de onse onse toedragende vandat de geene schryvende meer van onse kant soude wachten nogh deselve ook niet willen annemen, vermits den koningh ende groote hunne meeninge inden jongsten brieff die hebben ontfangen en hier vooren g'ins[illegible]eert is, volkomentlyck hadde te kennen gegeven —

Donderdagh 13 d^o =

Steenborg naer de kust van halmahera om daer langs de wal te kruysen —

Ordonnaris vergaderinge van justitie ende naer middags wordt den steenborg naer d'overkust gesonden, om te sien en vernemen en hoedanigh het op dodingo ende daer langhs de wal naer Jilolo mogte gestelt syn in sonderheyt off geene vaertuygen vande selve haer daer ontrent onthielden, de welcke vernielt sullen werden, genomen en verbrandt soude werden —

een mardycker door de alphoreesen doodelyck gequest —

Tegens den avondt wordt seecker onser mardyckers met naeme kaldera van eenige alphoreesen in den thuyn de Ternatanen toebehoorende besprongen en doodelyck gequest, maer vande selven kort daer aen inde negory gebraght synde is komen te overlyden —

Vrydagh

Vrydagh 14:en= Deesen dagh niet van sonderlinge opmerckinge voor gevallen sijnde, heeft d'Ho:e gouverneur tegens den avondt de ostagiers van Ternaten tot besoeck, alwaer onder een redenertie door den Capp:n Laut voorgedragen wierdt hoe hij van hert en wenschte om des dienst van de Ternataensche bedroefde te sien, omme met deselve een goede uytcomste van haere ostagie te erlangen, hier op ontfingh van d'Ho:e gouvern:r tot antw:t dat die saecken mettertijdt haer van selfs souden moeten schicken, ende dat den koningh sonder twijffel haest van den anderen gesolveerde soude worden, soo wanneer maer hun niet blij, ende geesten uyt den wegh geschaft, ende hun hooge oogen de welcke tot nogh met een swaere duystere rook overtrocken waeren weder mogten geopent en verlight worden, onder den Capp:n hen gelaste sij hun getroost en gerust houden de wijle onse meeninge nu in tijden noyt anders geweest was, ende jegenwoordigh ook niet anders en is dan om 't gesagh en agtbaerh:t van de kroon van Ternate staende te houden, algeheel ons genoughsaem gebleecken is dat d'Comp:ie daer somtyds weynigh dankes voor heeft, gelyck men nu in den koning Amsterdam en meer andere ontwaer wert, echter de wijle wij het zijn hoogh:t niet kennen wijten maer de marquianders Sekolders, en diergelycke volcken, behalven de princesse Hammalamma, die wel de principaelste beytamder en werckteygh is geweest, door wien alle deese ongelegentheden ontstaen, soo sal d'Comp:ie te meer reeden hebben om syn hoogh:t den koningh Amsterdam gelyck tot nogh toe geschiet is, de behulpsaeme handt reyckinge te doen, indien hij anders niet en wil maer als een uytsinnige syn staet willens ende wetens verlooren laet gaen, waer toe alles aengeleyt is, ende ten dien eynde schijnt deselve ooh syne bemiddelinge in dese saecken aen te bieden, tijdende door ons om voorsz:te saecken tot nader ordre van haer Ed:le H: a: van Batavia niet en kan aengenomen worden, maer indien het syn hoogh:t soo dient deselve te doen was om hier bij te haelen, dat souden wij wel mogen lyden, ende het voor syn voorsz:te

hoogh:t=

d'H:r gouvern:r gaet d'Ostagiers besoecken

verlangen van Capp:n Laut uyt deselfs ostagie —

antw:t van d'heer gouvern:r daer op —

waerom men d'Comp:e den koninck aen sijn staende wilde houden

Hoogh^t ook genoegh behoorde te zyn, gedenckt
hij in dese saecke al wedderwey diep ingewickelt
is voor soo veel aengaet het trouwen van Ceram
met de princesse gammalamma, belangende nogh
den particulieren haet die sijn hoogh^t den Coning
amsterdam is toedragende, hier op begost den

Capp^n= Lauwt geveyndel= prijst d'H^r gouvern^r=

Capp^n= Lauwt naer sijn oude gewoonte en gesegen-
bequaemheijt te uyten, en seyde, dat hij voor
deesen niet als van den Sinjo de wensch maer van
den propheet gesprooken wesende, hem nogh
den mael geluckigheijt te mogen krijgen om sijn
genegentheyt tot hun, en d'Comp^e= te betoonen,
d'h^r gouverneur daer op dienende seyde dat daer
toe wel light binnen een maendt a twee gele-
gentheijt soude konnen krijgen werden, de wijle
ons voornemen dogh niet anders en is, dan om
alles wederom in voorigen goeden standt [illegible]

En besendinge noghmaels naer marquian te doen dede selve met mindachtigh^t= tot hunnen eedt en plight te maenen off

en vrede te brengen, ten welcken eynde de
besendinge naer marquian soude doen naer
dat onse papieren naer batavia afgevaerdight
waeren, om hem noghmael in mindachtigh^t=
tot naerkominge van der selver eedt en plight
te vermaenen, waer mede hij Capp^n= Lauwt
dan ook naer derwaerts konde gaen, om we
de saecken aldaer ten besten te helpen vorderen,
tgeene hij seer geerne aengenomen heeft te vol-
doen, vragende verders indien sijn raedt en
vermaeninge dan niet en mogte aengenomen
werden, hoedanigh het dan daer mede soude vaer-
ren, kreegh weder tot antwoort= dat sij te weten
de marquianders alsoo wel als de voorige
ternatanen, naer hulpe van godt, haere ver-

haer begaene schelmstucken te straffen —

diende straffe; soo over hunne begaene moor-
derijen, als andere schelm stucken, souden erlan-
gen, in middels en hoefde hij Capp^n= Lauwt hem
soo niet te vreesen nogh te duchten dat haer

d'ostagiers tot gerustheijt= vermaent

door ons deligh verlaet soude werden aenge-
daen, maer dat wij hun niet alleen wel ontfan-
gen, maer ook haere gesontheijt tragten souden
te onderhouden op dat de marquianders en
ternatanen niet en souden hunnen seggen dat
wij haer helden benoomen hebben tgeene

sij souden

En sonder twijffel souden doen in gevalle haer Ed. in os-
tagie, die in onse bewaringe sende, quaden wenslijcke
voort bedachte gaffden capp.n Lauwt hierop tot antw.t
dat hij genoegsaem gesien en ervaren hadt in de
belegeringe en verovering van Maccasser —
wat d'Comp.s vermogen, betuijgende dat Godt
almagtige d'Comp.e wegens der selver oprechtigh.
altijt merckelijcke hulp, dede daerom was
het maer een groote dwaesh.t vanden Coningh
amsterdam dat hij sigh tegens deselve op liet
daer hem bij d'Comp.e sende, en geen ... stadt
nogh goedt en ontbrack, met sodanige herte
en gemoedt hij capp.n Lauwt dit gesprooken hebt
was uyt desselfs gesten en geberden genoeghsaem
af te meeten, bevalvende bekende de selvede in het
overleveren van haer Ed.e hooghagtb. schrickelijcke
aen syn hoogh.t ammss.m liet blycken, daerom wert
wierd hem door de gouv.r nogh maels te
gemoet gevoordt, dat we den koninck met dese
opwerpinge der Ternataenen niet en konnen
beschuldigen, uyt gesondert voor soo veel dat
syn hoogh.t selve tot en onvoorsightige souder naer
ons en ... het minste te willen off konnen luys-
teren, sigh hebt laeten verleyden en op den dool
nogh brengen van een parthijt guijten en vaga-
bonden die welcke dogh anders niets geen leven
hadden verbeurt, off wel in soo diep schulden stad
konden die welcke sij wel ligt met al geen goedt niet
magtige en waeren, dogh ... gesegt
niet gesoght nogh getraght ... te ...
geven door d'ostagiers voorts wierde gecon-
formeert dede daer mede ock het voorschreven
discours ten eynde liep —

Capp.n Lauwt seijt weet van Comp.s magt op maccasser gesien en ervaren te hebben —

den Coninck ammss.m door een parthij vagabonden op den dool nogh gebraght

Saturdagh 15 d.o
Sondagh 16 d.o } niets van sonderlinge belangh voorgevallen

maendagh 17 d.o Den vrijburger Claes Carles verclaerde, naer dat van Batchian op macquian gekomen was, uyt monde van seeker marduyker aldaer, doen

maels

Verclaringe van den vrijborger Hans Cartelle —

mardijckers woonagtigh met namen pedro de Costa,
welde duydelijcken gehoort ende verstaen te hebben,
dat den Coningh van Ternaten sijn hoogh.t Ampp:
van Xulla en sijn visite der eylanden gecomen
synde den Capp:n Lauwt Pelij met twee adeelmaatjes
met dese woorden soude toegesprooken en gevraagt
hebben, wel Capp:n Lauwt wat hoor ick van u
dat gij Coningh van Macquian sult off wilt
werden, waerop den laetsten door den Capp:n
Lauwt soude g'antwoort sijn, ick magh den
Coningh getrouwdienen soo veel als mij menschs
mogelijck is ick hebbe echter maer een quade
naem, dat ommeneden den Coningh mij doo
den wil off mijn leven begeert te nemen
ick ben daer toe bereydt welcke woorden gem:
vrijborger gelooff door den Capp:n Lauwt Aelij selffs
aen gemelte mardijcker g'openbaert en aen
gediert te sijn, vermits den selven en Capp:n
Lauwt onderlingen en met den anderen gemeen
sijn geweest sonder nogtans sulcx voor seeker
te konnen weten vermits van gesyde mar
dijcker daer naer niet gevraagt noght onder
dersoght hadt, ende jegenwoordigh sulcx ooc
niet doen en kan mits synde bewust den
Capp:n der mardijckeren bij de Macquianse voor
heden gesonden en aldaer opgehouden off omme
ven gebragt geworden —

Wijders verclaerde op gisteren verstaen te hebben
15 stanti van sekeren Tidorees met namen
Bodaru van Ambaght den Smith, woonagtigh
op Coloa, gehoort ende verstaen te hebben
dat den Coningh van Ternaten sijn hoogh.t
Amsterdam, aen den Tidorees gegeven en int
settinge overgeladen Cohgo en Dodingo, welcke
eerst nodende plaets door de Tidoorsche ondeda
nen van gietta, ende andere door die van
toffongo soude besett worden, synde niet gevraegt
van datter twee naer Sawoe stonden te vertrecken
sonder te weten en welcke eynde off wat
aldaer verrighten souden ——

Ontrent agt uyren 's voormiddaghs wordt den

trouw —

den troup soldaten onder den Sergt. en Corpel. naer Terloucco gesonden eendelyck omme de passagie naer derwaerts van de alphoereesen te suyveren, als oock om onse maerdyckeren die hier en daer inde Thuynen om padij te plucken uytgegaen waeren, indien overvallen mogten worden, te assisteeren, welcke ontrent twee uyren na derom gekeert sijn en rapport deeden van niemant vernomen te hebben, werdende voorde tweede mael wederom naer derwaerts gecommandeert

den troup soldaten onder den Sergt. Swart en den Corpl. naer Terloucco gesonden

ende op Terloucco gecomen sijnde, hadden aldaer verstaen dat den Sergt. Commandt. aldaer Migchiel Thije met een Corporael vijff soldaten ende een bosschieter naer t bosch waeren gegaen, dogh de afgesonden troup is wederom gekeert sonder eenig te vernemen waer henen den Sergt. sijnen wegh genomen hadt, veel min naer deselve uyt te sien, dogh soo als voorsz. troup voort Castel weder gekomen was wierdt er een schoot van Terloucco gedaen en kort daer aen bericht becomen dat geseyde Sergt. met sijn bijhebbent volck in een valeije ontrent een musquet schoot van Terloucco, van een troup alphoereesen ontrent 70 a 80 sterck overvallen besprongen, verraet doodtgeschooten en gekapt is geworden met vijff soldaten daer onder ook den Corpl., den bosschr. doodelyck en den overgeschooten sold. in sijn arm gequetst, de welcke nog in leeven ende weder op Terloucco geraeckt sijn, ende handen der alphoereesen, wiens der selver wapen spiesen tot hunne disfentie gekregen hebbende ontkomen sijnde dit wel een beklagelycke ende een hooghste straffbaere saecke voor den Sergt. Commandt. voorsz. mits niet geweest heeft sijn toevertroude post soo light vaerdigh en sonder de minste jae selfs tegens ordre te verlaeten met sigh nog mede genomen hebbende t meeste en bequaemste volck alleenelyck om sijn vermaecke off weynigh padij te versamelen sonder dat sulcx van nooden is geweest, welcke verdiende Corporeele

den Sergt. Commandt. Migchiel Thije met 8 man int bosch ontrent Terloucco gemassacreert —

hij nu

hij nu met de doodt ontkoomen is gelijck dit
ongeluck oock hadt konnen geweert werden
indien schrijckelijcke wijse gesprooken indien op
haere hoede, de handen vrij, haer geweer klaer
en sonder met padij geladen te sijn, waeren
gemarcheert, sijnde ook den merckelijcke
versuymenisse vanden sergt. Swart de welcke
met voorsz. troups gelijck hier vooren geseght
is, naer Bern[illegible] was gecommandeert, en de [illegible]
hadden bewust dat gesz. volckeren int bosch
gegaen waeren, vermits t minste ondersoeck
nogh naer speuringe vandeselve hadt gedaen
daer deselve andersints mede ontrent 50 [illegible]
bosch waerts in wegaen voorsz. alsoo goet[illegible]
niet alleen gevonden, maer oock den gevoo
lyde nier hadt konnen gewesen en alsoo gesz.
volckeren tot den [illegible] verstreckt
hebben —

Wesende gesz. sergt. met 12 man naer Welo
te gesonden omme aldaer voorts post en comman
do te houden —

aende andere syde van te Boncan ontrent ta
lingama syn twee onser mardyckers tegens
drie alsoo goetcesen in actie geweest, waeder
deene der mardyckeren met deen vers spiets
met den swaerdt afs hooft gequest, waerop
deselve syn partyge bij t hooft kreegh, en on
der de voet smeet, voorst[illegible] den wyle
met den anderen tot datter nogh een alsoo goetesen
uyt bosch quam springen, en den mardycker
met den alsoo goedes voorsz. mede
den weer spiets int lyff te setten, den welcken
van syn macker den slagh met den swaerdt
ontfingh, dat deselfs arm hangen bleeff aen t
lighaem, redderende alsoo van malcanderen
sonder dat se't liet hadden, den anderen te [illegible]

twee mardyckeren ontrent talingama gequest ende [illegible] niet onbestaedt gelaeten —

Dinsdagh 18 do.

den troups schomp. en naeders mardyckeren
en sangereesen en uyt gesonden om voorsz.
alsoo goetcesen naer te speuren, en voorts de
doode lighaemen op gisteren [illegible]
om gebraght, te begraven, welcke troupen
t geheele gebergte doorgekruyst doch [illegible]

Sangereesen met den troups schomp. en naderen om de dooden te begraven —

niemandt

niemandt vernomen en hunne toght walsoo
vrughteloos geschiedt is —

d'chialoup d'roode haen compt wederom van Batchian met den brieff van den commandant aldaer —

tegens den avondt arriveerdt d'chialoup de
roode haen van Batchian bringende
den brieff vanden sergt. commandt. aldaer
vermeldende dat den koninck allomadin
sigh int eerst seer genegen getoont hadt
om 40 voorsz. chialoups herwaerts over te
brengen maer is den 10 deser met al sijn
volck gevlught de negorij verlaeten en
sigh aende andere syde vant Comps. rewier
beneder geslagen hebt, waer heenen den sergt. den Seng
hadie der labours met den lambo gesonden hadt, om
te vernemen te weeten waerom dat den Coninck uyt

den vlught van syns hoogh. allomadins vlughten —

syn negorie gevlught was, welck, afgesonden van
den parthij met schildt en swaert gewapende moors
off Batchianders aende andere zyde vant rewier staen
de, tot antwoordt kreegen, dat den Coninck van
syne genegentheijt tot d'Comps. niet en was ver
andert, maer vermits den brieff met syn volck
die de marquianders gevangen genomen hadden
vanden Ternataensche Coninck had becomen,
waerinne bekent gemaeckt wierdt dat den
heer gouverneur expres gesonden was naer de mo
luccos, om der selver Coningen en inwoonders
Christenen te maecken, hebbende hem hetselve den sergt.
noch verscheyde booden bij den Coningh gesonden,
doch altijdt 't selve antwoordt becomen met
versekeringe van desselfs goede genegentheijt,
suijverende de schuldt vant vlughten op syne
vrouwen en onderdanen, doch naer dat de
gemelde man verklaert soo soude des Coninghs
broeder djouw moussou en niemant anders
daer van d'oorsaecke syn, hebbende ooch gelooft
en bij ons aenmerckelyck is, niets synde van
den Vijlaerdigh in boorst bekent, ende sekere
verdaendinge posten en minlickheden
aengebraght hebt, belangende den Sengadie der
labours ende mardijckers, hebben hem alle
d'Comps. genegentheijt verklaert en betoont
om den handel en andere beschreeven hebben soo
gelyck breeder int brieffboeck der incomende
brieven sal connen gesien werden —

Woensdagh

Woensdagh 19e do = 's morgens wordt gerught van eenige alpho-
resen achter Toloucou vernomen te sijn,
werdende een corporaelschap soldaten met
een sergiant en constabel derwaerts gesonden
in sonderheijt om aldaer 't canon op de reduijt in
af te blasen, als mede omme de kruijt kelders uijt
welcke bevonden sijnde te steken en bequaem
gemaeckt te worden. —

~~'t geschut op Toloucco opge-~~
~~roijt en~~ —

Soo als 't geschut op Toloucco afgeblasen wiert
sijnde eenige canon schooten aende cust van
Halmahera gehoort, om welcke reeden
d' chaloup de roode haen naer derwaerts wiert
gesonden om te vernemen wat het te doen mogt
zijn, aengesien haer den expresset nogh
inde baij van Dodinge leijt, en vertoeft naer
een ladinge van sparren en brandt hout,
soo dat wel ligt soude connen geschiet sijn,
dat onse mardijckeren die deselve onder sauve-
guarde vande soldaten sullen moeten kappen,
vande Ternatanen off alphoresen bespron-
gen sijn geworden. den troup naer Toloucco
gesonden is weder binnen casteel gecomen
sonder eenige alphoresen gesien off vernomen
te hebben —

eenige canon schooten op Hal-
mahera gehoort

Donderdagh 20e do = 's morgens vroegh ontrent 6 uijren wiert een sergt=
met 12 man daer onder een corpl= en een troup san-
gedesen bestaende in ontrent 50 man naer fort
Toloucco gesonden, om van daer ontrent
fortie de ruijgte af te kappen en verbranden, ko-
mende de halve wegh vant casteel en Toloucco,
sijn de sangedesen vanden pagger die er nogh
vande afgebrande huijsen was blijven staen,
eenige bamboesen gaen breeken in bossies
te binden ende daer mede de ruijgte en bamboes
bossies ontrent Toloucco af te branden, terwijl
de sangedesen hier mede besigh waren, sijnde
soldaten vanden sergt= op schiltwagt gestelt
eenige alphoresen inde ruijgte cruijpende
ontwaer geworden, ende alphoresen siende
dat se ontdeckt waren quamen op ons volck in
bestaende in ontrent hond= man, de sangedesen
stellende het ten eersten op een loopen en vlughten
int water, latende de onsen inde peckel,

een sergt= met 12 man en
een troup sangedesen naer
Toloucco gesonden en rade-
ken in actie met alphoresen

't geheel

hebben de soldaaten deedt vervolgeerden naert strant
gereticeerden, alwaer sij den wyle beginnende barbari
sche berghluyden hier gedreven wordende den
corporael die de sangoresen prest aen vervallen
van vier alphoereesen bevooghten naer van de
selve twee met syn halve pyck doodelyck gequetst
te raeckende eyndelyck door een bamboese werp
spies soodanigh gequetst dat hij terplaetse doodt
bleve met noch twee soldaten, de sangoresen
dan siende dat d'alphoereesen door het vallen
van een van hun volck met een rooden rock aen
de moet begosten verlooren te geven, traden
weer op en dreven d'alphoereesen weer op de
vlught nemende de hoofden van twee der voor
seyde berghluyden met hun, die terplaetse
doodt geschooten waren, en keerde alsoo met
ons volck weder naert Casteel vindende de gen:
gouverneurs capiteyn voorsz: sangoresen ten
eersten met een troup van 24 soldaten aff
te senden omme te hooren dat wij die noch
willen en moeten opden en vrylich hadden,
en geen sints d'alphoereesen noch Ternatanen
soo lange onse vyanden willen blyven, hebbe
soo dicht onder het Casteel op onse neus, niet
en konnen gedoogen, vorders wierdt d'selve
gelast spoor van d'alphoereesen af te snyden
en een stuck weegs int bosch op te marcheren,
offer noch oock eenige doode off gequetste
alphoereesen mochten komen te vernemen,
de welcke nae anderhalff uyr verblyvens
wederom gekeert syn en brochten noch
een hooft dien van een doodt gevonden
alphoereese afgehouwen hadden, berichtende
vorders van rondtom in de rughte veel
bloedt vernoomen te hebben, seyde dan de
rompen van voorsz: drie alphoereesen
aen raddaren off paelen off bifft voor aen
s Koninghs hooft staende, gehangen om andere
van hunne maets tot een spiegel te dienen

voorde tweede mael wordt noch een troup soldaaten en sangoreesen uytgesonden en brengen noch een alphoereesche kop —

Vrydags 21:e d:o

Heden morgen vroegh arriveerden het Jaght den Ca
prins en chialoup d'roode haen weder van de

overkust

't jagt den Experiment arriveert van d' overschiet weederom ——

overschiet met sparren en brandthout geladen,
den schipper van 't jagt gevraagt sijnde off hij
ook vergisteren eenige canons hadt gelost, ver-
klaerde van neen, maer datter donder slagen
waren gegaan als off 't groff canon waren geweest,
gelijck oock verleeden nagt de welcke men
perlevent tot in der vertigh stuck hadt konnen
tellen, hebben g'oordeelt is dat in vallen van 't
bergh, mits in den wijer langh vogtigh weer
sijnde geweest, veroorsaeckt te sijn,
uyt de borger wagt wierden ontrent elff
uyren ooke eenige schooten gedaan, seggende
alphoereesen gesien te hebben in den thuyn van
fiscael. ——

Saturdagh 22en do. = Vermits der voorsoominge vastelijck geinsti-
nueert, dat de gehoorde canon schooten van voor
leede nagt agter 't landt van gammalamma
sijn geschiedt, wordt d' Ed. gouvern.r en raet sa'm
den hoeckboot met de landtschuyt naerder
waerts te senden omme te vernemen off er
geene scheepen off andere vaertuygen ~~...~~
daer ontrent int vaerwater te vinden
waren, in sonderh.t vermits 't jagt den Sampson
al vrij lange booven gissinge op gorontalo cardeert,

't hoeckboot, den landtschuyt naer gammalamma ge sonden, —

keerende de landtschuyt met de constabel te-
gens den avondt weederom de welcke 't landt
rondtom geschept waren heel tegens over
van d' Ed. gouverneurs agter sonder schade, mits
geene rencontren vel een schip off scheepen ver-
noomen hadden, behalven 7 a 8 alphoereesen
ontrent te boican naer de welcke eenige
musquetten gelost sijn, waer op deselve alphoe-
reesen 't bosch in geloopen waren; laet inden
avondt stondt arriveert den hoeckboot welc-
kers comman.t niets wetende nogh comen
rapporteeren mits niet gesien nogh vernoomen
hadt, heeden des middaeghs wierdt de ... pa-
ronsche slaavinne toebehoorende den vrij
borger Jan Roelingh in 't nieuwe geweesen voor-
digh verlaten quartier der mardyckeren,
verdeelijck door eenige alphoereesen ont
leeden gebragt en heel tot aen blaeren
gehackt, hebbende oock de hoofden die de

een slavinne toebehoorende den vrij borger Jan Roelingh in het nieuwe quartier ont leeden gebragt ——

sangereesen

Memorie vant geene den assist.t
Paulus Harcksen op Tidoor bij Syn Hoogh.t
Saijfoedin te verrigten heeft —

1= Naer gedane gewoonlycke complimenten en groetenisse
vande heer gouvern.r, syn hoogh.t bekent te maecken, hoe
wij van ons besluyt hebben moeten afstaen, om den prince
Cerram ende rijcxgrooten van syn hoogh.t hier ten casteele
te ontbieden en vernieuwinge van onsen eedt aen —
d'Ed.en heer gouvern.r generael bij te woonen, gelijck hem
voor desen door den secret.s Andries Hoffz.n is te kennen
gegeven, maer vermits den Coninck van Batsjan
volgens syne gedane toeseggingen niet gekomen, maer
agter gebleven is, soo en konnen de Tidoreese rijcxgrooten
niet alleenl.k daer over moeyten aendoen, sullende haer
dan mede gerecht.t g'excuseert houden, ende den eedt onder
ons selfs doen, gelijck het behoorlijck is —

2= Vermits onse papieren klaer, en eenlyck naer het schip
gewagt wordt, soo gelieve syn hoogh.t desselfs brieff aen
Haer Ed.en H: Agtb.e hoe eer hoe liever klaer te maecken,
ende naer herwaerts senden, vermits soo haest het schip
te voorschijn komt, naer Batavia voort gescheiden sal
werden —

3= Ingevallen syn hoogh.t genegen is om [illegible] te leveren,
dat ons maer ten eerst en gelieft te laeten weten wanneer
die speceri herwaerts sal willen senden —

4= Onder eenige en geruse redenen syn hoogh.t ingedagtigh
te brengen de gepleeghde moordt en roverije op Amboina
en Banda, waer over wij voor eerst en jegenwoordigh
niet anders dan straffe dreygen, blijvende verders tot
dispositie gehouden van haere Ed.en H: Agtb.e
Wat belanght de vergoedinge, waer over syn hoogh.t
naer Batavia aen haer welgem.te Ed.en sal konnen
schrijven als het geraeden wordt —

5= dat wij tot verwonderinge hier ontrent nogh dagelycx
veele Tidoreesen vernemen die niet bequaem vande
merckten brengen, en daeromme niet sonder reeden
ons suspect, insonderh.t vermits men haer heel agter
te Lucco heeft vernoomen, en nogh dagelycx siet, en
veranderen wanneer van d'onse aengesproken syn
geworden, tot antw.t gegeven hebben, dat se Tidoreesen
ternaetaenen waeren, ende alsoo gevlugt syn —

6= Verders anders niet als hetgeen moeten begeven dan
bij den Coningh Saijfoedijn en onse posthouders als nogh
bij niemandt yets uijtbrengen, dan eenl.k als ooren voorens
geseydt is =

sangeradssen jongst vande gebaerwen alsoodere
hen afgehouwen en in geseyde quartier, den Cruijs
afgevelt, op gehangen hadden, met hun genomen,
en voor onse mardyckeren die er opuyt quamen,
gevlugt —

Den assist[t] Paulus Jacobsen wordt met de Chialoups
de roode haen en landt schuyt naer Hoorn gesonden,
om bij sijn hoogh[t] den koningh Saijfoddin bevolgen
de te boodtschappen als —

Sondaghs 23 = d[o] = d'E[le] gouvern[r] sendt smorgens vroegh een
troup sangeradssen en onse mardyckeren naer 't ge
bergte, om aldaer de thuynen en boschagien door
te kruyssen off geene alsoodanighe off der selver
schuijl en hooplaetsen niet en souden konnen
attrapperen en ontdecken, voorders alle vrught
boomen en Cybaij daer boven om verre kappen
en ruineren, om haer de leevens middelen soo
veel doenlyck te benemen — welcke troupen
savonts wederom aff en aen Casteel quamen
tot rapport brengende niemandt gesien nogh
vernomen te hebben, dan eenige verschyde
plaetsen alwaer de bergh boeren gewoont hadden,
schijnende onmogelyck te sijn om deselve te
konnen opspeuren vermits gelyck voogels
en wilde gedierte des veldts rondtom her swerven
sonder eenen eenigen dagh op een plaets haer
te konnen verbinden —

twee troupen naer 't gebergte gesonden om Cybaij inde thuynen te ruineren —

Maend[e] = 24[e] d[o] = Voorsz[e] troupen gaen smorgens vroegh wederom
opuyt in twee gedeelt, ende naer dat een nagel
't bosch doorgewandelt hadden, de vaandragen seker
onverwaght ontmoetende eenige van de
sangeradssen op de mardyckeren een musquet
geloost, ende alsoo bij naer tegens den anderen
in actie souden geraeckt sijn, vermits gewaepent
waeren, gelyck door sijn gouvern[r] wel expresselijk
was gelast, aen en hadden echter alles sonder
schade afgeloopen is, ende selve tegens
den avondt sonder den vijandt gesien off ver
nomen te hebben wederom gekeert sijn —
Aengesien de guardynen des Casteels aende
landt off west syde met de kant vande overe
syde vand' gragt, water pas genomen sijnde

niet

uijt boven vijff a 6 voeten hoogh is begaloven

de guardinen benevens dit Cast: met palisaden te verhoogen

dat de Ternataense Orangkaijs al medevolgens
op een goedt gevonden komen, den te ontvolgen 't den
ft zijnde aen gelegen te hebben soo is voorstaen
den goedt gedagt voorsz: borstweringe met
Rocka Rocka vand' punct Royael tot de punt
Soloro tot te bepaggadan naer de hooghte van
voorsz: puncten, insonderh.t voor al noch ge-
seyde Orangkaijs niet fatsoen niet nader en
komen verstercken; 's avonts ontrent agt uijren
wierdt er een troup alphoereeschen dight onder
de punct royael vernomen sluijkende langs
de ruijgten heen, ende wierdt er op deselve een
ige musquets en canon gelost naer op sij lieden
dan ook verswonden en niet meer vernomen sijn

een troup alphoreesche schaeppen 's avonts voorbij Casteel —

Donderdagh 25 do. Den secretaris wordt vande heer gouverneur bij
Orangkaijs gesonden om hun te versoucken van
binnen de raedtcamer te willen verschijnen
deser naer middagh omme aldaer ydt tijdt haer
begeeren wat hunne verklaringe te leggen
aen te wederstaen vanden raedt, naer dat de
secretaris sijn boodtschap ontrent deselve ge-
hadt gedaen, is den capp.n Launot Pelli buijten
de deur gekomen datt ende den houdende den
secretaris bijdenarm en vrough hem in stilligh
heijt, hoedanige d' ed. gouvern.r het doch met
haer voorhadde, en hoe lange sij in soodanigen
staet als tegenwoordigh waren, souden gehouden
worden, den secretaris hem capp.n Launot daer
op dienende gaff tot antwoort dat het immers
genoegh saem gesien en ervaren hadden
dat d' E. comp.e ende ed. gouverneur bij deselve
vernaemen, niet anders en soght dan den
gemeenen welstandt insonderheijt ruste en
vrede der Molouccos, soo dat sij een in de
staet daer voor sij lieden tegenwoordigh ge-
houden en getracteert wierden souden moeten
te gerust stellen tot tijdt en wijle alles
wederom in voorigen goeden standt sal
gebragt sijn, den capp.n Launot vervolgde
dat daer toe nogh groote moeiten gedaen, en
den tijdt (die veel light langh souden vallen)
afgewaght worden, mits vertrouwende

de Ternataense orangkaijs worden inde raedtcamer te comen versoght —

verwonderinge vande capp.n Launo Pella —

antw.t vanden secretaris andreas Olofsz —

dat den

't gehoorden van den Capp^n laut dat de Soasivos de Comp^e vrient-schap soo ligt niet meer versoecken sullen —

dat den Coninck de Soasivos soodanigh soude heb-
ben ingesproocken ende derselver gemoedt over seeckert,
dat se lieden luijtersten sullen maecken als niet
de Comp^e te gelijck met haeren Coninck versoent
worden, alsoo ligtelijck dencken sullen den
Coninck niet de Comp^e versoent synde, het als
dan haer soude moeten gelden, dogh de vertrou-
wende dat de Soasivos, hiervan de maght van
de Comp^e nogh eijder weeten sullen versoecken
als haere vrouwen en kinderen voor slaeven,
voort laeten antwoorde den secretaris dat
de Comp^e voort tegenwoordigh genoeghsaem
bewust was, wie de principaelste oorsaecke
aenleijders en verleijders van den Coningh
en vant geheele werck waeren, de welcke
haere verdiende straffe niet sullen konnen
ontgaen, want dat die verbondt brekers
krijgen gemeenel^e loon naer wercken —

Naermiddaghs de E^le gouverneur met den raedt
en voorsz^e ostagiers inde raedt camer
vergadert synde, wierdt der verclaeringe
door desselver verleent, waer van in d^o 22
junij jongstleden aengehaelt staet, gelesen
en geteeckent met versoeck dat soodanige
verclaeringe mogte geschreven blijven

d'Ostagiers bevonden d' E^le gouverneur en den raedt verschijnen inde raedt camer en bekennen haer verclaeringh

voor den Coningh aenst^e ingevallen syn
hoogh^t met de Comp^e weder mogte comen
versoent te worden, off anders genoeghsaem
verseeckert seyde te sijn dat het haer leven
soude moeten gelden 't sij int openbaer off
heijmelijck, d' E^le gouverneur haer vermaende
onbekommert en indagtigh te sijn begeerden
tusschen hem, de vreedere rijcx grooten en
den Coningh aenstonden op haere verseeckerin-
ge met syn hoogh^t was besloten, soo dat
syn hoogh^t haer d^o sonder recht en buijten
kennisse van de Comp^e in het alderminste
niet soude konnen, nogh te vermogen be-
schadigen schoon de selve geerne gewenst

syn dier wegen bedugt waer

worden van d' E^le gouv^r verseeckert van dat hun geen leet dien aengaende aenge-daen sal komen worden —

Sclaringe

verclaringe ook openbaer en verkennisse
van syn hoogh.t quam, waer op sij haer vrijde-
mogten verladen, de voorsz.en ostagiers niets
verders daer op antwoordende, soo bennen omstan-
dige redenen, gelyck dickmaelen van de voorss.
ons van haere gemeente verseeckeringe ge-
daen, van dat se die geene waeren de welcke
voorgenoemde hadden d'Comp.e getrouw te blyven
en hetselve te behouden, wanneer den Coningh
sigh aen 't vlugten hadde begeven, den heer gouvern.r
gaff hun hier op den kort antwoort dat hun in sonderheyt
den goedgedoen en Capit.n Lamot niet onbewust en
was, te weten syn E. haer door den Capit.n der mar-
dijckers hadt laeten aendienen, namentlyck dat
so wanneer quaedwillige te verdeelen, dat den Coningh
door syne quaedt gesinde dienaeren t' eenemael
vermeestert en tegeert wierdt, dat sij alsdan
maer om Comp.s hulpe en bijstant hadden te
versoecken, waerdoor sonder twyffel alle dese
verwarringen en onheylen hadden konnen
geweert en voorgekomen worden, maer syne
dat sulcx tegens haeren inborst om Koningh Ka-
marquian en pelole te worden, geleegen heeft,
en daeromme hunne misslagen seer goede
bekenden, wiens synde in haer gemoet ten volle
overtuyght dat sij die geene syn waer door de
saecken voor het meerendeel in soodanige be-
weginge syn geraeckt, ende daeromme ooch
die geene synde waer door alles met hulpe
raedt en daedt van d'Comp.e hadt konnen ge-
weert en voorgekomen worden, maer wat
isser nu meede gewonnen dan veel schade en
onsere voordeelcoome van Ternaten, en profyt
voor den Tydoreese, tegens sij wel sonder twyffel
wel ~~stillegen~~ hebben, en dat d'Comp.e dogh
voorgenoomen hadt den Coningh aen sijn ... als wet-
tige gebooren met gemeene stemme der Ternataensche
steden, uit sijcke staende te houden tegens
alle en eijder die hem getraght hebben en nogh

Ostagiers soeken den goede naem te behouden —

haere vaelgangen worden hun voorgehouden en

en welcken inhetsy —

vragten van den grooten stoelen, soodat wij met geene reedenen syn hoogh.t behalven desselfs lossen en uijtspaelcijrigen aerdt, niet en konnen als een bewoeger van dit gheloof voornemen en besluyt der bondt bedenken, ende hij nogh te beschuldigen, werdende onder tusschen, tot besluyt van voorsz.n discourssen een roemer wijn op syn hoogh.ts gesontheyt geschoncken gedroncken, en daer naer nogh een huys van d'gem. gouv.r met eenige versnaperinge getracteert, tot datter in haere logementen alles doorgesoght was off er oock yets gevonden van buyten mogte gebraght en verborgen hebben, van dese en geene andere marinieren die voor deselve somtyds wat ombat gebraght hadden, en bij ons voorts gespeurt gehouden werden. —

Woensdagh 26.e d.o Vermits lange uytblyven van den assist.t Paulus Harckes tot Lidoor, is vast aen bagt een expriment naer derwaerts te senden, omme te sien off de oorsake op d'Chialoup de roode haen — en voorschreven assist.t yts ongevals mogte off koomen syn, maer soo als voorsz.n haest syn ancker geligt en onder seijl gegaen was — verscheen voorsz.n Chialoup met de streenborg en arrijveerden kort daer aen hier ter reede, waer mede den assist.t boven gemelt weder omquam en leverde syn rapport off aenteijkeninge van desselfs verrigte aldaer, synde van volgende inhoude —

den assist.t Paulus Harckes wederom van Lidoor p.r Chialoup de roode haen —

Rapport vand'assist.t Paulus Harckse noopende syn wedervaeren op Lidoor bij syn Hoogh.t de Coningh Bayjoedin. —

July 1679

Saturd.n 22.e d.o Naer genoomen afscheydt van d E. Gen.de gouverneur en desselfs boots haer op 't papier gestelt bevonden te hebben gingen wij op den middagh t'hout p.r d'Chialoup de roode haen met den N:O: aen onder seijl, en quamen —

desselfs rapport van 't verrigte en wedervaren aldaer —

Sondagh 23e d°= 's Middaghs op de reede dight onder 's Coninghs fort voor Tidoor op 15 vadem santgrondt ten ancker, alls wanneer aenstonds Salema van sijn hoogh.t den Coningh van Tidoor aen boordt gesonden is, om te vernemen off wij ook van Batchian quamen sulcx hem onderright hebbende, en dat ick van d'Ed. gouverneur bij sijn hoogh.t gesonden ben is deselve Salema na't landt gestaect, dogh kort daer op weder met bericht aen boort gecomen, dat sijn hoogh.t seijde naer dat hij wat gebadt ofte gemedicineert sal hebben, mij alsdan aen landt bij hem soude ontbieden laten waer op weder met behoorlijke complimenten en van die tijt te sullen afwachten d' antwoort gegeven, vertrock deselve Salema weder bij sijn Coningh. —

Den Ceimedo Bijzinco met sijn cloux jongst van Maleijo herwaerts gegaen, vondt men hier nogh binnen de reel van Tidoor leggen, kunnende van deselve halsen dat mogelijk van de Marquianders overvallen worden niet voortvaren derven (sijnde alsmen seght den onbegrijpelijcken dagh) eerst vertrecken als van weder sijn hoogh.t van Tidoor met vier Corcorren hun tot aen Batchian sal laten uytgeleyden. —
Ons wierd vande op de marckt sittende Tidoresen onderright, dat Modjoude broeder van de Coningh van Batchian tot Tidoor met een schip vaertuygh op 19e deser was geweest, en des naegts daer aen nae Doradeniet van Halmahera bij den Coningh van Ternaten soude geschept sijn, wat hij op Tidoor met sijn aencomst verright heeft, blyft ons tot nogh toe onbekent. —

's Avonts quam Salema weder aen boort met complimenten van sijn hoogh.t dat niets avont geworden te meer ook regenachtigh weder was, den Coningh daerom tot morgen mij audientie te verleenen uytstelden, Eguntom sijn hoogh.t satisfactie te geven met weder complimenten ontschuldigde met te seggen dat sijn hoogh.t soude gehoorsaemt werden, dogh den Salema inmiddels vriendelijck recommandeerde sijn hoogh.t indachtigh en de van tegenwoordige te spreken dat dogh dien corte dagen mogt verlangen waer mede Salema van boort staeq —

Maendagh

maendagh 24e do. smorgens quam op mijn schaeck den corporael
van onse post tot Tidoor aen boort, die ons tot nogh
toe van geen swarigheden op Tidoor te vermelden
berigte dede, oock dat geen Ternatanen op Tidoor
off ontrent onse post te mercken waeren, maer
was hem gecommand.t van den Coningh dat
hij met sijn volcq sigh soude wagten niet wyder
dan tusschen Sonninck fort en onse post sigh te
begeven opdat haer luyden van de rebellige Ter-
natanen, die op Tidoor mogten schuylen geen leedt
aengedaen en wierden —
tegens den middagh quam prins Pancolla mij aen
boort besoecken en onder deselve in gesprecke raeckende
ge vraeght mij uyt te hooren van de rebellerende
Ternatanen oorlogh, tusschen d'E. Comp.e ontstaen
sulcx merckende is hem volgens plicht int minste
niet daerop g'antwoordt maer liet hem soo wys
van boort wederom heen gaen als hij was gecomen
Even naer de middagh quam Salema weder aen
boort met berigt dat sijn hoogh.t nogh om particu-
lieden besoecken wijl sijn hoogh.t onbatden most,
dat alweder gehoorsaemt is, tot naer de middagh
ongeveer drie uyren wanneer sijn hoogh.t Salema
weder aen boort sont en mijn met veel compli-
menten aen lant by sigh ontbieden liet, dat aen-
stonts geschiede ende bij sijn hoogh.t den oud.e voocht
geraeckte, die mij seer minlyck ontfingh, en in voor-
gen naer dat alvoorens sijn seer beleefde excu-
sen van dat ick soo langer had moeten wagten
afgeleght te hebben, vroegh hij mij met wat be-
velingh ick van de E.e gouv.r bij hem gesonden
was? waerop, naer dat de beleefde groetenisse
van d'heer gouv.r neder afgeleght hadde hem
sulcx int kort (wyl sijn hoogh.t scheen den
gaeder buy te hebben) hebbe bekent gemaeckt
waer naer alvoorens den pimpeltie 2 : a 3 s'
oocke den op des h.re gouv.r gesontheyt gedroncken
hadden van sijn hoogh.t onder veele omstandige
reden dit principalyck en vervolgens aent
woord namelyck —

dat

1/ dat hij niet en wiste voor als nogh wat aen haer Ed.e tot batavia schrijven soude, niet wetende hoe d'ongeresen oorlogh tusschen d'E. Comp.e en Ternatanen bij gecomen was, en ten anderen als dat hij tot nogh toe de gemoederen van sijn vaer grooten niet grondigh en konde weten, weer mits sij met alle de onderhaden seer ingenoomen en ongerust sijn, wegens de uijtstrooijselen vanden koningh van Ternaten, ontrent die van batchian en aen alle de gebuuren van hier ontrent de molucco tot soo dat selfs sijn hoogh.t indien ick niet en waere, mijn tede reeds al lange d'Comp.e souden afgevallen hebben, dogh ick leeff nogh, en sal mij niet laeten gaende maken van mijn jongere, als die van Ternaten en batchian, welcke weest geraden mij woorden doen geloven, dat d'Comp.e die van patani mij toebehoorende al weder souden heb ben gemaeckt hebben, welcke seggen vanden koningh van Ternaten, 'tis waer ons seer heeft doen verwonderen, maer wanneer tot mijn selfs gecomen was, en de saecke wederom ingesien hadde, heeft het mij en de mijne duijdelijcke, tot den beter gevoelens vande Comp.e gebraght &ca

2/ noopende het vernielen vande [illegible] het soude oock sonder moeijte de babatos en prins [illegible] opmalden niet hebben crijgen, dewijl sij vanden koningh amsterdam soo danigh bangh gemaeckt sijn, dat sij vreesden wanneer sij op Ternaten en binnen het fort quamen, door d'Ed.le gouv.r bij onwilligheijt van [illegible] werden, in de kettingh geslagen en soo naer batavia gesonden mogten werden, dogh dit alles geloofde sijn hoogh.t behoorden dat amsterdam den koningh d'onwaerh.t gesproocken hadt, als kunnende seght sijn hoogh.t niet anders uijt de brieven van d'Ed.le generael als dan alle loff van d'Ed.le gouverneur &ca

3/ wegens Loudt Oerdringh, sal sijn hoogh.t van dit jaer geen [illegible] kunnen doen want seght sijn hoogh.t dat hij de [illegible] daer van loudt gemaeckt werden van particuliere plaetsen

indessen

in desen oorlogh, moesten al die afhaelen; dogh sal nogh
syn best doen, wijl syn hoogh.t met d' E.d Cornelis
Speelman van wegen d' Comp.e bevoorwaerdeght
heeft en

4 Vant gepresseerde tot Amboina en banda sal den
koningh maecken dat d' Comp.e satisfactie bereij
den sal, dewijle syn hoogh.t van die sulcx part heeft
dogh seer geringe vergoedingh becomen heeft
blyvende nogh een van die soorten in gebreecke,
en agter uyt. ——

5 belangende van de Tidoreesche Ternatanen die hem
voorbij Weloucco verthoont hebben, ende nogh mog
ten comen, seght syn hoogh.t ongehoorsaemheijts
comolouwers en padi dieven te syn behalven
soo wert daer niet aengelegen is, dat sij van daen en
op soodanige wijse wedercomende, alwaeren
der 100 by den anderen, gekruijst werden, want
seght syn hoogh.t sij daer niet verlooren hebben
als de wolle huys mogen blyven, ofte indien naer
Ternaten willen, is wel begeerlijcken dat sij aent
Casteel quamen, maer op geen andere plaetsen,
en sal syn hoogh.t nogh maels een gebot op Tidoor
laeten uytgaen, dat alle syn onderdanen
niet weder op Ternaten te gaen hebben dan
aent fort orangie ter commanderende, wyders
syn hoogh.t, aen d' E.d gouverneur soo bij alsdien
eenige Tidoreesche op Ternaten quamen, om
te waerden van d' Comp.e te coopen, het geldt
maer van haer t'ontfangen, dogh geen lieden
voor in dese plaetse te geven, voor en al eer
dat syn hoogh.t daer van door Salema sal onder
right wesen vermits seght syn hoogh.t
veel Tidoreesche sulcx eenige vallen maer
van de Ternatanen doen ende daer onder de
boeffen schuylen kan &.a =

Naer dit alles maeckte syn hoogh.t bekent hoe
dat den gedeporteerde van batchian nedelang
genaemt als hier voorens onder dato 23 aug.o
aengehaelt staet, tot Tidoor verschenen is
ende bij de sabodas ofte d' praeuwen huys bij prins
Cera souden gewoont hebben, om de gelegenth.

van Cera

van Cera te mogen weten off hij en al de tidoreesen
de Comp:e meer afvallen wilden ofte niet, waer op prins
Cera soude g'antw:t hebben dat hij daer op geen antw:t
konde geven, maer soo hij daer van wilde onderrigt
sijn, moste hij bij sijn vader den Coningh saijfoddin
gaen, en dat hem Cera sulcx niet toe en quam t'ant
woorden, dogh ingevallen den gogogoe madsjug
voorn:t bij Cera om te versoecken off sigh te verma
ken was gekomen, soude hij hem weder voorgeco
bodigh vinden laten, sulcx de gh. gogogoe madsjug
met den Complimenten van Cera op sijn nieuwsgi
righ:t beantwoort hebbende, soude hij den oogensch
avont vertrocken sijn, maer waer heen is wiste
mij sijn hoogh:t niet te seggen, onder desen discours
liet sijn hoogh:t blijcken dat hij Cera sijn soon, seer
toegedaen was, en het huwelijck met gammalam
ma aengegaen niet onaengenaem te sijn —

Oock gaf sijn hoogh:t een voorbeelt voor naemel:
datter een oude boomen wel hondert voet fruyts
en quaet was, maer de borensten bladeren wel=
in gebruyck als ombaten ofte medicinen, willende
hegyut dit op sijn soon Cera uyt beelden, ende hem
bij de medicinale bladeren uyt verglijcken en het
oudeste vant boomen affvaerden op sijn hoogh:t
selver, dogh dit alles aent wysheer oordeel van de
h:re gouv:r

naer sulcx en alt voorstaende van sijn hoogh:t
voornoemen hebbende, liet sijn hoogh:t mitsta
vont vraeght mij weder naer de sloep gaen, en
der recommandatie wel op hoeden te wesen, weyl
de wereldt seght sijn hoogh:t valsch is, en vraegh
mij wijders off de sloep van amonitie wel voorsien
was en hoe veel stucken wij hadden om te mogen
voor den aenval beschermt sijn, hier op sijn
hoogh:t g'antwoort hebbende, dat van alles —
seer wel voorsien waeren begon sijn hoogh:t,
dit volgende te seggen naementlijck: dat de Comp:e
door de gantsche magt van Molucco niet
kan gekrenckt werden, jae all wast dat hy
gelijcke de hoofden Cadums spanden, en het fort
orangie wouden aendoen, de Comp:e haer wel te
rugge souden doen keeren, dogh mij mael raedende
niet onverlegentigh met de sloupe te moeten wesen —

wijders

Wijders dat de marquanders hun gesepareert hadden
vande Ternatanen, en sigh op haere eygen ylandt
onthielden, maer seyden verbittert op de Comp^e. waeren
waer op om niet veel met den Coningh van desen oor
logh te discoureren, hem weynigh antwoort gegeven
hebbe, maer verbiddigelijck sijn hoogh^t. aengehoort
en beleefdelijck mijn afscheyt genoomen, wierde een
Saldema gelast mij aen boort te geleyden, en wanneer
we mede de reys^e. te vorderen naer maleyo, liet
sijn hoogh^t. door Saldema versoecken tot morgen
te willen [illegible], alsoo volgens plight, hegt
sijn hoogh^t. nogh yets aen sijnen vriendt d'Ho^e.
gouverneur wilde laeten weten, kunnende op dit
versoeck des Coninghs niet antwoorden, dan te
sullen gehoorsaemen, waer mede Saldema vertrock

dinsd^en 25° smorgens inde dagwacht raeckte we grondt af
met ons ancker, en dreven met de felle stroom,
sonder windt, onder Zuyt van Coninghs fort,
sulcx den Coningh bericht sijnde sont den sold^t.
aen boordt, en liet vragen waerom wij wegh
gingen, daer op naer waer^t. gedient sijnde, is de
soldaet weder van boordt gestooken, op de middag
de stroom en wint weder keerende quam op
de rheede, en mits sijn hoogh^t. geen bode aen boort
sondt, liet ick door den mardycker Salvador
Saldema van ons vertrecke naer maleyo berichten
tegens den avondt quam Saldema aen boort met
bescheyt dat sijn hoogh^t. naer dat wat gebat sal
hebben mij nogh bij sigh sal laeten ontbieden,
t gunt weder gehoorsaemt is, tegen de middagh
quam Saldema weder aen boort dat sijn hoogh^t.
om mij bij sigh te laeten comen tot morgen uyt
stelde vervoeght wanneer hij nogh yets dat de Comp^e.
aengaet de E^e. gouv^r. sal laeten bekent mae-
ken moesten sulcx weder gehoorsaemen

Woensd^en 26do smorgens sondt sijn hoogh^t. Saldema aen boort
en liet mij weten dat soo haest sigh sal gebat
hebben mij ontbieden sal laeten, en dat een
van sijn soonen Banjar genoe^t. en sijn broeder
van d'jonn cabelo aende kinder pockens
te nagt overleeden is welckers verlies ick
sijn hoogh^t. naer vermogen met complimenten
beclaeght hebbe, en dat ick dogh om de maet

weder

weder naer Ternaten mogte vertrecken, Sijn hoogh[t]=
beswaeren niet sterck verwagt[e] sonde, daer mede
desen Salema van boordt gestoocken is, doch niet
langh daer nae quam Salema weder aen boort
met ordres van Sijn hoogh[t] om mij aen landt
t'ontbieden, dat aenstonts geschiede, bevonden
minde[r] Sat aldaer den Coninginne onder de[n] Saboda
ofte het algemeen vergaer huys met prins baras
welckers hooft ick hier opt laest voogden Sal–
wannee my sijn hoogh[t]= boven op het fortie by
sigh comende, den welcken ick in ongemeen
droefh[t]= vondt en doch toe van traenen, ovende
bekerlicks van sijn hier voorens gedaghte Soon Boyja
doch om het geheime dat te seggen hadt niet door tra
hijt agter wegen te laten, stelde sijn droefheyt
wat ter syde en liet het pimpeltie wedder – ko
men daer mede Sijn hoogh[t]= op het wel varen
vant fort orangie en alles generael[m]= wat daer
inne bij gedroncken hebbende ving sijn hoogh[t]
aen mij bekent te maecken dat den goegoegoe
van batchian monson op gisteren van den Coningh
amsterdam van gilolo gekomen is, daer hem hij
sonder kennisse van den Coningh amsterdam
vertrocken was, desen goegoegoe monson seght
Sijn hoogh[t]=, is derwaerts bij amsterdam gesonden
om met sijn persoon te betuygen dat d[o]= amstt[e]=
brieff naer den Coningh van batchian geschonden,
wel bestelt geworden, en tot haer genoegen
verstaen is, ende tot dien eynde ooch Soo sijn
hoogh[t]= seght seght soude dese goegoegoe den
Coningh van ternaten gevraeght hebben hoe
het met sijn hoogh[t]= amstt[m]= in wesen sal daer
op amstt[m]= soude g'antwoort hebben gelyck hij
nu siet dat geboort is, daer op den goegoegoe van
batchian wederom soude gevraeght hebben wat
verder te doen staet waer op meergem[en]= amstt[m]=
hadde g'antwoort gaet heen en wedder op lidoor
bij prins hera en bij mijn suster gammalamma
en seght haer dat hij wel onder den ouden Coningh
soude connen leven en woonen, maer wat verder
deinde[r] begaende tijt te doen staet, soude den
voorgemelte goegoegoe van batchian door hera

van den

handen ouden Saijfoddin afsuijtden, wat den ouden
Vorst die nogh int midden staet waerachtigh blyft, hier
op sal antwoorden, op dit alles segt syn hoogh.t Saij„
foddin sal hij door prins Cera soodanigh (niet off
uyt syn hoogh.ts koocke quam, maer off door Cera
wedercom g'antwoort is) laten seggen en soodanige
antwoordt, daer van d'Ed.le Gouvern.r mede als volgt
hebbende sal bekent gemaeckt worden, ende wyders
dat syn hoogh.t soolange godt de heere hem leven
vergundt, houden sal dat hij niet d'E. Comp.e houden
wil, doch tusschen beyde naemelyck syn leven,
is maer een bede. wyders wat aen belanght
den brieff naer haer Ed.les tot Batavia te schryven,
segt syn hoogh.t dat deselve grondigh moet werden
geschreven van alle de gemoederen syns volcx,
insonderh.t vande nogh agterblyvende fielt
die mede getrocken in de Contreyen van Amboin.a
en Banda bijgewoont hebt, temeer dat in de s-
tydt syn hoogh.t gelycke voorheenen geen brieff
van Complimenten aen haer Ed.les schryven
kan, maer oock wel behoorlyck is, naer gron
dige kennisse becomen te hebben vande hoeda„
nigh.t der gemoederen syns volcx, het oock te
schryven, oock recommandeerde mijn syn hoogh.t,
dat ick aen de E.e Gouvern.r soude bekent maken,
dat de koningh van Ternaten aen prins Cera door
den aengehaelden gedeputeerde van Batchian aen
Saijfoddin souden te kennen gegeven hebben in
maniere als volght naemelyck dat de Ternata„
nen de gebuiren vande Comp.e met vier bocken
en de Comp.e als den tyger vergelycken soo dat
3 van die 4 bocken, de grimmigh.t vande tyger
souden gevoeligt zyn, ende te verwonderen is,
dat de 4.de bock (waer mede de Ternatanen
de Tydoresen ofte den ouden Vorst Saijfoddin staen)
nogh soo bot kan wesen, dat hij de grimmigheyt,
tusschen de Ternatanen gesmaeckt hebben,
nogh afwagten wil, doch segt syn hoogh.t ick
en sal mij tot nogh toe aen sulcke seggen niet
gelegen laeten, voor eerst al eer dat ick hi-
en daer uyt geroofden kan, dat d'E. Comp.e mij met
vijandtschap sal aendoen, sulcx niet geschreven hebbe,

Sal ick

sal ick die gedenckende blyven, als ick altydt gewee-
ben, daer mede den Vorst opstondt en my geboodt op
ternaten comende, al voorens syn hoogheyt sondige
groot wissel aen d'E. gouvern. (welcke hy syn vader
noemde) bekent te maecken ende oock te ver-
soecken soo saldema op ternaten compt t welgoud
eyg. aen linnen op syn rekq. hem te laten volgen,
soo syn hoogt. soo veel gelt met saldema niet mogte
connen mede senden, schynende dese somma van
200 rd. linnen aen syns overleden soons lycken
uytvaert te willen besteeden. —

Onder andre discoersen, als dat syn hoogt. vernomen
dert is, dat d'E. gouverneur een dat princes stuckien
welcke de Leytenant Francoys ontrent Tacome
met dat vaertuygen bemagtigt heeft niet
soude hebben willen vercopen om redenen apparent
dat als die van ternaten hebben gedaen, daer op ick
met complimenten in antwoordt gedient heb-
be dat de coop van dat princes stuckien, door d'E.
gouverneur saldema afgeslagen te zyn my onbekent
was, daer mede we tot den eynde van dit onder-
raecken en myn afscheyt van syn hoogh. verkreegh,
niet al voorens myn den slaffie vereert, en
door syn hoogheyt saldema weder tot aen strant
met veel complimenten liet uytgeleyt doen.
Aen boort comende wiert ons ancker aenstonts
gelicht en wyder vervordert met den mooy-
voorstroom en voorde windt —

Koomende nu van gelen bij prins Baras geblevenis
naerdemaele dat soo de weder een schip naer gilolo
van d'E. gouverneur gesonden wert als dan den
coningh van ternaten wel haest te dwingen
sal syn, waeromme dat dit gesproocken wert
gedrage ick my aen wyser oordeel van d'E.
gouverneur en off oock de coningh aen Sm. om de
vastigheyt vander fortresse sigh van dodingo naer
gilolo begeven heeft blyft sulcx mede aen wy-
ser oordeel van d'E. gouverneur gedifereert,
wyl ick tot heden toegeten toe opgeheden gestaen
hebbe, dat den koningh op gilolo naer niet op
dodingo te vinden is —

Des agter middags omtrent ten 4 uyren quamen
wy voorspoedelyck op de reede van maleyo —
onderstont en was geteykent P. Harckte —

tegens den avondt komt de schuyt van het jagt
den Experiment, aldaar, met sigh brengende
antwoordt die de ordre van den schipper voor den
Ternataanen angaende wederde is gesat, den nu
door last van d'h:r gouverneur nader gedaen en
versocht, off de Ternataanen off den antwoort was
wederom gelangert, —
dewijl het bedenckelijk staat datter een verlegge
van de Ternataanen en andere ons partyen,
op Ouby en d'redout aldaar mogendheijt en on
dernomen syn soo is verstaen het jagt den Experi
ment de weijnigen voorsigh doch hier te
hebben souden moeten blijven leggen, naer Bat
chian en Ouby te senden, met soodanige
benoodigtheden als der jongst van daer geeyst
is.. dewijl uyt rapport van den assist:t Paulus
Harcksen verstaen hebben te werelden van den
prince Banjar soone van syn hoogh:t Saijfoe
din, seer bekent en gesproken van de antwoorde
hye ondersaeten en syn hoogh:t selfs uyt
desselfs verstanden in gedeen ingebet, soo
is mede goetgevonden volgens ander ge
woonte den p:o boven gemelde assistent syn
hoogh:t een schoon gifte toe te senden van

2 p:s fyne betilles
2 d:ob fyne moris en
2 d:ob patholo a vyff asta

Donderdagh 27 d:o Ordinaris vergaderinge der justitie ende en
trent den middagh vertreckt het jagt den
Experiment met soodanige benoodigtheden
als jongst eysen, d'ijsch van Batchian is ko
mende te manqueren volgens den brieff aen
den serg:t commandant aldaar —

Vrydagh 28 d:o twee soldaeten door den partye(n) als gedeserteert
in het nieuwe quartier der Mardijckers en
aengebracht waer van den eenen den tecken
wonde door der selver moerassen ontfingh,
waer mede de voorsz: struyck roovers —
desselve verlieten, en t besch weder in kroop,
met tegenstaende geseyde soldaet en naer
hunne deegens tot desselve bij hun hadden

Saturdag 29 d^o — niets van sonderlinge belangh voorgevallen

Sondagh 30 d^o — Onder des maleijschen Godtsdienst wierden en vertigh Tabucanders daar onder den Saltesji en gewesene priester vant Mahometaensche geloof, en eenige andere persoonen van aen sien gedoopt en inde gemeente Christi inge lijft over welcken den Heere gouverneur, de raedt de voornaemste officieren, en veele baesen als vader hebben gestaen, ende naert eyndi gen vanden godtsdienst bij sijn Ed met spijs en dranck getracteert mitsgaders eenige canon schooten op t welvaeren vande Compag nie en nieuw gedoopte leeden gedaen, voor ders voortschrijdende met dien p^e quinooblij waert, en den prins int bysonder naer de h^r gouverneur genaemt Robbert anders voortaen .... met 2: elle blauw hollants satijn uyt naem vande E Comp^e beghiftiget —

Maendagh ult^mo d^o wierdt den assist^t Garretsen en ondertolq andries Corts p^r d'Chialoux de roode gaen geheybergh en landtschuyt in rouw getakelt naer Cidoor gesonden, om voorsz rouw gift aen sijn hoogh^t Kaijcoddin over te brengen en met behoorlijcke ceremonien aldaer te bestellen d'Chialoux van onsen borger Coopman pieter tiedeman arriveerde desen voor middagh van amboina, brengende brieven met derselver bijlagen vande regeeringe aldaer aende h^r gouvern^r en raedt alhier geconsigneert, onder anderen den particuliere brieff van h^r gouvern^r Robbert de Vicq, aende gou verneur alhier geschreven daer benevens een tractbrieff vanden Coopman Jacob de Jong opperhooft der Custe Hitoe, aen welgemelten h^r gouvern^r de Vicq onder dato 17^e stanti afgesonden, welcken brieff mi mede gesonden gemaeckt is, mits behelsende soodanige ma terie als ons hier bevorens voorgekomen en daer af naer amboina kennisse gedaen is namentlijck d^m hoe Sebeder Capp^n met namen pattilima, anders Jurebassassa geboortigh van Zja, voor desen christen en nu weder mahometaen geworden sijnde, inde amboinsche quartieren als een afgesant vanden Coninck van Ternaten

was

was verschenen, niet tegenstaende van boeroe
Sitoe, jha, en Latoe Halou, maer inne syn Hoogh^t
haer alle vermanende bij haere eijgendunckentheijt en ma,
hometaensche geloof volstandigh te blijven
alsoo voornemende was met een aensienelijcke
maght derwaerts over te komen, en die Heijdens
gemaeckt waren wederom te herstellen welcke
gerugte in d'ooren der amboinesen geklonken
hebbende, en alreede soodanige schrick in de
volckeren van Mamala en Hitoe Lamma
veroorsaeckt hadt, dat deselve besigh waeren
geweest met sagou te backen visch te vangen
en hun met andere benoodightheden te besorgen
om op't eerste gehoor van syn Hoogh^ts Compste
vaerdigh tot vlughten te zijn, synde door de
regeeringe aldaer aengelegt om voorsz. afge-
zant in handen te krijgen, 't geen een wenschelijcke
saecke soude syn. Den algemeenen van daer
vermeldt niets van bysondere opmerkinge
eenelijck beantwoordende ons schrijvens
van den 25^en maij, seggende niet wel te konnen
resolveeren den beruchten Batchianschen afge-
zant Latoe Kaijsodka onder de voet te doen
schieten, maer wel met andere middelen soo
mogelijck wegh te lighten; nogh ook niet van
Heerenwaigh Jacob Olij te eijschen sende 100 C^ten
nagelen en 100 ledige bosch ruijt kisten, comende
van daer met geen masten off plancken gerust
werden, vermits haer E^s eygen onderhandt
te wercken begaen hier houte balcken
van den Noort Oostkant [illegible] ons vandaer
toegeseght wordt mits van hier den bodem
om afgehaelt te werden te senden; ——

Den gedanen eijsch van schoolboeckens afgesla-
gen vermits de uytdeelinge van deselve al-
daer alreede geschiet was 't verdere wordt aen
inkomende brieffboecke gerefereert ——

Dinsdagh 1mo Augustus 1679: niets van bysondere
opmerkinge voorgevallen eenelijck is int
hospitael de extirpatie gedaen aen den soldaat
Dirck Stuaert, van desselfs regter arm over
mits 't gangreeren van seeckere wonde met
drucken schaep [illegible] geweest op 16^e
passado outfangen ——

Wensdagh

Woensdagh 2en do. } niets voorgevallen
Donderd. 3en do. }

Vrydagh 4en do. Comt de Chialoup de Roodehaen, die [illegible] met den assist. Paulus Garetsen en onder tolcq Andries Wedderom van Tidoor, doende d' rapport van hunne boodtschap en wedervaeren bij en ontrent Zijn Hoogh. Sayfoddin den tyde hunnes wesens aldaer voorgecomen is, bestaende in het volgende —

Rapport vant wedervaeren op Tidoor bij Syn Hoogh. Sayfoddin etc.

Maend. 31 July 1679 smorgens vertrocken wij p[er] de sloep de Roodehaen naer Tidoor om Syn Hoogh. Sayfoddijn over het overlyden van Syn Soon Caija genaemt van wegen d' Ed. gouvern. met commissie te beclagen en had in ons geselschap den onder tolcq Andries etc.
smiddaghs quamen wij spoedelijck op de Rhede voor Tidoor ende wierdt den tolcq voort bij Syn Hoogh. gesonden om kennisse van onse comste te doen, 't welck geschiedt synde, is den tolcq wederom aenboordt gecomen ende laeter middaghs sondt Syn Hoogh. Syn Posposs de gewoonlycke rapport brengen met complimenten ons aen boort en liet sich verontschuldigen van niet hebben maer wel op morgen ons bij sich te sullen laten ontbieden —

Dindagh 1mo Aug. naer de middagh quam Saldena aen boort, met bericht dat den Coninck met bericht dat den Coninck ons aen lant verwagte ende was mede halden aenstonts met het gelende voor den Coning gebragt hadden ons naer landt begaven om met de gesondene rouw geschencken met behoorlycke verbeelinge te overhandigen hebbende den Corp[ora]el met den Sold[aten] mede genomen soo haest boven aen het fort geschiedt ende den Coninck onse comste aengedient wesende wierdt ick met den tolcq naer binnen geladen, ende door Syn Hoogh.s forts dienaeren het voorsz. geschenck van d' Ed. gouvern. van onse maets van de poort afgenomen ende alsoo voort gelijck van den Scrapar Camidi ende den Padx Samadie bij Syn Hoogh. gebragt, denwelcke noch in den ongemeenen droefheit vonden ende wanneer wij onse beclagh complimenten afgelegt hadden, begon Syn Hoogh. te tranenoogen, en verbiedelycke danckseggen voor de soo goede genegentheit van d' Ed. gouvern. aen Syn Hoogh.te —

verliet

verliet, en mede belhoort, en had sijn hoogh.t verder
verb geen andere discoursen dan wegens het over
lijden van sijn liefst gehadde soon, daer mede wij
tot savonts toe bij sijn hoogh.t den tijt deurbragt
ten, en moesten oock den Constabel (die mede
beneden ('t fort geblesseert was) bij sijn hoogh.t
coomen laeten om simpelijck 2 a 3 uer geleden
Consumeeren, sulcx gedaen hebbende, gaf sijn
hoogh.t ons verlof om weder naer boort te gaen
onder pracommandatie dogh niet voor middegen
voordat sijn hoogh.t ons nogh mael bij sigh soude
ontbooden hebben, gereet te gaen, quam beloofden
te gehoorsamen, nemende daer mede van den
koningh afscheijt latende ons volq die welcke
buijten gebleven waeren oock vier rijxmaels
beschencken. ——

Inde negorij was het seer stil tot bewijs van mede
droefh.t over het overlijden van Canja en
heeft den koninck een man met sijn wijff om den
hals op eergisteren laeten brengen, die naer
beseght sijn geweest van swangi ofte toverij,
ende daer over bij den koningh aengeklaeght
dat jonge Canja door sulcke gedoenten soude
gestorven wesen wij vernamen oock op heeden
twee sorgh naer tuijgen met Ternataenen
van Dodingo op eergisteren hier gecomen sijnde
onder 't Spaansen huijs, en sonden ons volq aen
landt, sijnde van haer geinformeert dat op gelolo
door de Ternataenen nogh een fort wierdt gemaeckt

Woensd.n 2 d.o is niet ver rigt nogh voorgeval
len ondapte quam Saldina wegens den avondt
met veel complimenten van den Coningh bij
ons aen boort versoeckende dat wij tot morgen
voor ancker souden blijven leggen tot dat van
sijn hoogh.t ontbooden soude werden dat heeden
door 't besoeck van konings wijven niet en hebt
connen geschieden ende daer mede weder van
boort staeck naer bevoorens van ons belooft
wierdt sulcx te sullen naer komen en
patientie nemende ——

Donderdagh 3 d.o nae de middagh vertoonde
de sigh Saldina aen boort, met orders om ons
aen landt

aen landt t'ontbieden, en dat men de Constabel mede
de twee maels die de rouwe gift en naert fort hadde
gedragen mede brengen soude, dat een stout ge-
daen is; aen landt en aent fort komende, wierde
hare, en den tolcq Andries bij sijn hoogheyt ingelaten
sijnde, vonden hem nogh in voorige droeffheyt en
had sijn hoogheyt weynigh discoursen van belangh, dan
gaff lastelyck te kennen, dat d'Ed: gouverneurs verbe-
wijsingh over het overlijden van sijn soon ongemeen
aengenaem was, ende sulcx sigh verpligt vinden-
de, d'Ed: gouverneur met dese woorden te laten
b'antwoorden namentlyck seght aen myn heer
Vader Godt de heere sal hem voor syn weldaden
vergelden tgunt hij bewesen heeft over het over-
lijden van mijn soon, die d'E: heer gouverneur soo
wel als ick bemint en de begeertigh heeft want
Canja was den soon die de genegentheyt van Sayfor-
dien heel en al ingesogen hadt, om te leven met
d'Comp:e alsulck tot nogh toe gedaen hebbe en
tot den eynde van mijn doodt oock getrouw blijven
sal daerneffens sijn hoogheyt opsegt en verhael-
wijsders wat weldaden hij van d'Comp:e, die hij
Koningh en nogh Cap:n Launot van Ternate
was genooten hadt ende gedurige de hand boven
sijn hooft gehouden hadden, jae selfs tot koningh
van Tidoor geholpen, daer mede te kennen ge-
vende dat hij d'Comp:e (soot scheynt niet en kan
verlaten, met sulcke en diergelijcke kinder-
redden mede, dogh alles onder een glashiet ver-
halende verders hoe dat jouw gam molamma
drie Corcorren van Tidoor soude gecommandt
hebben om haer goeden van dodinga (die hij
vreesde dat aen sijn hoog:m naer sigh trecken moghte)
af te haelen, dogh sulcx den Coninck ter ooren
gebraght sijnde heeft sijn hoogheyt de Corcorren
verbooden en op landt doen trecken opdat hij
niet naer dodinga souden voort varen, soo-
dat juff:w gammalamma, onderwel bereydi-
ge middelen soo sijn hoogheyt seght gesoght en
int werck gestelt hebbende haer slaven naer
dodinga gesonden en eenige haer goederen van daer doen
halen, tegens daer bevalen dat men ter daem
haer bedde de handen aengeslagen heeft) met

voorts

voorsz.^en 2 ternataensche vaertuygh, waer van
hier vooren onder dato 1mo deser is gesprooken
meyders dat amsterdam die corcorren van gilolo
ende tidoor naer macquian gesonden heeft, dogh
met wat ordre segt sijn hoogh.^t hem onbe-
kent te te zijn, waer mede wij ooch lieten
blyven sonder dien aengaende eenige naer voor-
singe te doen maer stellen sulcx uyt tot de
komste van den secretaris s^r andries Bosz.^en
vermits voorsz.^en secretaris op sijn koninglycke
woordt van ons versindert te sullen mogen gaen
en keeren, door d'h^r gouverneur^s neeve by ge-
legentheyt herwaerts stondt gesonden te werden
soo sijn hoogh.^t sulcx begeerde; hoe wel het schijnt
soo langh den ouden leeft, geen swarigheyt te
sien is daer mede wij naer den gladsie t[illegible]
aeringe geconsumeert hebbende soo op gesontheyt
van d'h^r gouverneur^s als ander sints, onsen af-
scheyt laet in den avondt kregen dogh mits
versoeck dat tot morgen noghten noch wolde
wagten en dan t'seyl te gaen, dat om complimants
halven geaccordeert is, ende wij naer dat sijn
hoogh.^t al voorens die maets welcke de geschen-
giften boven gedragen hadden met 10 Rx^s. en
de constabel met 4 Rx^s. vereerde ons aen boort
begaven. ——

Den goegoegoe van batchian en vernamen wij
op tidoor niet meer, maer wel de ginnetsij met
haer chialoupo ende welckers schaeggerije, en
bedrogh den koningh niet alste wel haer toe
gedaen schijnt dogh mogt den koningh nogh
wel sien dat sij door de tydoreesche corcorren
mogten uyt geleydt werden. ——

Vrydagh 4^e smorgens seer vroegh sondt
sijn hoogh.^t saldma aen boort met twee cleyne
hoopen meyssiens schenckende het eene aen
den stuurman en gansch sloup en schippers
volcq ende het andere aen haeckes en den
tolcq andries, over welcke gulhertigh.^t en
geschencken wij generalyck den koningh op het
beleefste lieten bedancken, daer mede saldma
van boort stack, ende wij ons ancker op geligt
hebbende, de reyse naer maleijo vervorderen

en

In deesen dagh hier te schrede noodtlijdigh arriveerde
den Onderstondt en was geteyckent Paulus Starckz=

Saturdagh 5.e d.o = den aen Koning.s gemeente verdeelen gecondemneerden
scherp regter domingo anthonij presenteerde re=
quest ende versocht dat hetselve op hun verso=
voolen goedt gestelt mogt werden, om hun scherp
regters officie naer behooren waer te mogen
nemen, tgeene hem geconsenteert is met re=
commandatie de bewuste gemeente nogh
manier niet meer te misbruycken, off dat
hem een merckelijcke exempel soude gestatu=
eert werden, synde mede geconsidereert dat
het bosch loopen van den selven vele niet uyt ten ofte
willighst = ondeugh quaet te doen, en is geschiet
maer uyt sonderlinge aert en naturel als
tot het bosch leven gewent, soo mede vermits
niemandt anders tot soodanige officie te ver=
krijgen is, overschulcx gegaseert met f 12 off
twee rds = smaendts —

Sondagh 6.e d.o = naer taervondt gebet is met gemeene goedtvindin=
ge gearresteert en vast gestelt den luytenant=
mons.r Crouwhuysen benevens den assist.t Jacobs
met de Jialoux der Coopheden en het doen boeg=
naer Halmahera over te houden, omme
van Dodingo langs de wal naer Weloló te schijten
en yemandt van de Ternatanen beaght en
te spraeck te komen, mitsgaders verdereen
naer haere gedoodt en in sonderh.t off niet geen
hen en waeren aen haere Ed.en hoogh agtb.e tot
Batavia te schrijven, en wat derselver dugdelijcke
besluyt en voornemen was, vorders ben=
ge der selver vaertuygen komende bemagh=
tigen te spuilen en aen den kant helpen —

maendagh 7.e d.o = inden morgenstondt vertreckt den luytenant=
voorsz.en met geseyde vaertuygen, omme op
Halmahera tgeene hier voorens geseght is te
verrigten. —
Soeckende Lidoorde hen luytenant met namen
dodorotta herwaerts om eenige ... te
koopen gecomen ende den secretaris Loffsangs
inde negorij ontmoet ende hem gehaelde naer
beworen van des secret.s = gevraeght synde
off er van de Ternatanen geen nieuws en was
dat gehoordt ende verstaen hadt de Ternatanen

Soasiwos

Soo als oock voor het wedervaren den vader hun
in dese begonnen oorlogh, met de Comp^e hadden
ondergaen, den welgem. tegen waren, weder om
Comp^s vriendtschap te soecken, en in hun
negorie keeren, maer vast en voor den
coninck, mitsgaders tegens de selve de
vrouwen en kinderen soo stil niet vlughten
off hun hoogh^t off derselver dienaren en vreede
ren aengangh, souden selve komen om weder
te keeren, ten anderen dat de geruchten op
t'door lopen van dat de marquanders voor
genoomen hadden hun landt te verlaeten en
naer Halmahera te vlughten, wanneer E^e
Comp^s magt quame te sinden, wat hier
van is moeten tijt leeren, doch de belanghen
het verhael van de marquanders schijnt
waerschijnelijck te sijn, mits commende wel
verstaende dat se doch op 't eylandt van Marq^e
niet en souden komen hebben, wanneer men
hun met ernst aentasten wilde, behalve
dat de selve voor desen oock Comp^s magt
gevoelt hebben gehadt maer van hun ge-
moedt oock geweldigh schijnt verbittert te
te sijn, mits gevoelende noch de smerte daer
van —

Dinsdagh 8^e d^o = de borgerij presenteerden requeste versoeckende
in de vergaderinge en versoecken dat voor
haer hooft officieren mogte gekooren worden,
omme haer Comp^e appart en van Comp^s
dienaren afgesondert te mogen hebben, ver-
mits de onderrijckheijt van haer en van andere
en dienaers die men niet en konde noch
en begeerde langer te verdragen, waer op
dan geleth sijnde dat door sulcke gedachten ons
voornamentlijck in dese jegenwoordigen
tijdt niet anders dan twee spalt en oproe-
righeden souden komen te ontstaen, wes-
halve dit onbedachte bedrijff van den meeste
borger coopman pieter Liddes en een a twee
andere van inbeeldinge om haer selven
tot hooft officieren te stellen off in dringen
derhalven wierdt goedt gevonden dat

haere

hadde geschillen met den anderen in haare
krijghsraadt souden afhandelen, ende met
sulcke reguesten soo light vaerdigh, niet
meer bij Sijn Ed. komende voor hun selven
aendienen naer hun believen keuchten maer
dat de Comp.e soude moeten blijven gelijck
het van den beginne geweest is. —

Woensdagh 9e d.o = niets aenteijckenens waerdighs voorgevallen alleenlijck wordt de Chialoup de Roode haen tegens den avondt aende overwal ꝑ vernomen

donderdagh 10e d.o = smorgens wordt ontrent ter bocom twee lijffeygenen vande weduwe Juff.rou Crans door eenige alfoereesen besprongen, en gequetst doch de wonden waeren van weijnigh belangh ontrent twee uijren naer mid„dagh arriveerde de Chialoup de Roode haen, en te gelijck oock komt hier ter Sijn Ed. verschijnen van Tidoor benevens den assistent Paulus Kaerckers des Coningh Saijfoddins gewoonlijcke boodtschapper en woorden overbrenger Saleema brengende tot schenckagie en weder geschenck 3 papouse jongetiens waer van deene simpel en sonder eenigh sinnen scheint te sijn, de twee kleijnste waeren naer slaven wijse in rouwe en deen der selver met een goude kettinghie, wel eer door Juff.rou Barbara Marchier, aenden overleeden prins Canja vereert, krijs wijs over desselfs borst gebonden, den anderen met een bamboesken daer inne een mooije paradijs off papouse voogel, off fosso geladen, den derden die simpel lijckt droegh een handt quitasol boven de twee kleijnste tot inde gallerij van de heer gouverneur, en daer soo lange mede soodanigh is blijven staen tot dat voorschreven afgesant beneven den luijtenant de Dorotta het compliment hadde afgelegt en geschenck Sijn Ed. overhandight, t geene door Sijn Ed. met gewoonlijcke verbewijsinge wierdt ontfangen, ende met eenigh seer hertelijck gecomplimenteert over het overlijden van den meergemelten prins Canja, vervolgens den Commander drie a vier int rondte geschoncken soo opt welvaeren van den Coningh Saijfoddin als de Comp.e eijndelijck voortscheijdende met eenige cijrvadeeren tot een Seripinangh

de

de pretenties vant geschenck aen ons volcq
op Tidoor gedaen bedesigtigt, als ——
1 p.s = fijne betilles tornatanes voor een
Wardrich ——
1 d.o blauwe betilles aen Saldena
2 d.to aen twee quimelahas tot staet
overgekomen
2 Chiavonijs en
2 halve smalle baftas aen sekere
twee quottamanieras ——
Voor den al der afschrijft nadien braght Saldena
ma een partije goutwerk voor den dagh
in een neusdoeck gebonden, versoeckende daer
op uyt syn hoogh.t naem twee hondert rx.s dogh
d' h.r gouverneur weijgerende sulx aen te nemen
ende versoght om s' excuseert te worden, als
synde sulx teenemael buyten gewoonte
der Comp.s maximen om van coningen en
in sonderh.t van syn hoogh.t iemigh onder„
pandt te nemen, dergelyck mogen Saldena
t gout werk syn hoogh.t weder om overbrengen,
gen, ende niet so min de versoghte penningen
gen uyt d' Comp.s Cassa p.r ordonnantie ligten,
t geene dan oock geschiedt is. ——
Arriveerende mede onder tusschen t jaght de
Sampson van gorontalo waer nae seer
verlanght is, brengende brieven van de
Coningen van gorontalo en limbotto, soo
mede int gemeen vande tominische radjas,
als oock vanden Coningh van pariga dien
brieff van gorontalo en limbotto ende meest
niets bij sonders dan een ant.w op beyde
ontfangende brieven vande h.r gouverneur,
soo van manado als hier van maleye gesz.
onder andere beliegende seer schandigh den
schoolm.r van tominij anthoni gent van dat
den selven brandt stightinge op tambalang
soude hebben gedaen, ende de volckeren
van daer met der verloghen nae tominij hadt
willen doen vervuysen, waer over hij, niet
tegenstaende openbaere leugens hun, seer
verongelyckt ageeren en miskent hoont
[illegible]

te zyn, weygerende andersints, gelycke de Terna-
tanen en onse burgeren hier, voldoeninge
d'aengegaene voorwaerden met d'Comp.ie
vroomelyck en oprechtelyck te sullen naer-
komen en onderhouden, ende den toenaem
van't Christendom niet te beletten, 't geene
echter inde volckeren van Domogo en Attin-
gola anders is gebleecken, behalve meer
andere bewese stucken door deselve ontrent
de arme Tominische bergh luyden gepleegt
de Coningen van Tominy deden in haer schryvens
verscheyde klachten over 't geweet overlast
hun successive door die van Gorontalo
en Limbotto aengedaen, waeromtrent schuldigden
den Schoolm.r an Honij wegens beschuldinge
der Gorontaleesen ende hun ongeneegen
met de selve vrindt off vyandtschap te
houden, begeerende met niemandt anders
dan d'Comp.ie te doen te hebben —
willende de Gorontaleesen haere preten-
tie off schuldt eysschinge geerne vol-
doen, wanneer hy eerden van haere preten-
tie voldaen sullen wesen naert oor-
deel en goedtvindinge van d'Comp.ie —
doende mede klachten over den Mandaar
van den welcken hy soo in deedan werden
ontrust —
beloofden ende nemen aen haere kinderen
inde Christelycke religie te doen onderwysen
den brieff van den Coningh van Parigi werdt
vanden ontfangh door d'Ed.e Gouverneur in syne
aenwesen op Gorontalo, over Tominij af-
gesonden 't geene desen Coningh wel aenge-
naem scheynt geweest te syn, in sonderheyt
om met d'Comp.ie vrindtschap te onderhouden
benevens syn hoogh.t mede buyren den
Coningh van Cala ola van Sicaula, Oubal,
Sibodina, Simonda, versochten om assisten-
tie van weynigh ammonitie, ende mede
dat de volckeren van Toba olij en Paijwala
wederom onder hun gehoorsaemheyt gelyck
van te vooren geweest waeren souden ge-

holpen

geholpen werden, vermits hij hoogstgemelte rebellig
geworden sijn. —
begeeren meijders wanneer yemandt vande ge-
committeerdens van avontuur op Couminij off de-
ders daer ontrent mogten komen te verschijnen
dat sijn hoogheit daer van kennisse gedaen en ont-
boden soude werden —
Verders soo leverden de gecommitteerdens schipper
Jacob Lixwius en boeckhouder Christiaen Hassel-
bergh deselve rapport dagh register wijs gestel-
der, aengaende vande gem. gouverneur belangende
tgeene deselve soude gorontalese gewesten
als inde bogt van Couminij hebben verrigt
waer inne de voornaemste voorvallen al
daer bekent en omstandigh werden aenge-
haelt, komende hier inne jegenwoordigh
niet werden ingetrocken, maer appart haer
Ed. Hoog Agtb. naer batavia toegesonden,
waer aen dan gerefereert wordt —
Onderwijlen was de gem. gouverneur d'ostagiers gaen
besoecken alwaer voorsz. gecommitteerdens
eenigh mondelingh verhael deden van hun
wedervaren op gorontalo ende verders
reys ronde twelcke den capn. Launot seer
met hooft gedurigh nederwaerts sagh
suchtende soo nu en dan eens, sonder twijffele
uijt hoorende den toevloeijingh der Celebische
inwoonderen tot het Christendom maer beginnen
deselve hoogh in gedagten op getoogen man-
genoughsaem schijnt te willen arbeyden in
dien hem de vleugelen niet en waren be-
noomen, behalven hebben ons voordesen be-
langende dit point voorgecomen is dogh
in het geheel geen goedgevallen alam-
sigh seer wel gesint en gehumeurt te sijn
sonder sigh sulcx eens aen te trecken nogh
ter herten te laten gaen, schijnende ander-
sins mede beter dan capn. Launot te
konnen veijnsen en sigh naer de gelegentheyt
van den tijdt te dragen, tgeene uijtbey-
ders wesen en gelaet genoughsaem kan

bespeurt

Maleijo Int Casteel Orangie

besproocken werden, belangende den deser schijn
den rechten sluijter te zijn, spraecken dese den
ijder naer de mondt niet weijnigh tegens-
roemende op deselve geslagte van dat se de
eerste waeren die de Hollanders inde Molu-
cos hadden welkom geheeten, maer offe sij nu mede
naer haer vermogen wel niet den vander dee-
le is geweest die haer tegens deselve gekant
hebben staet te twijffelen, inmiddels is sij op-
perne naer niet van de gemeente al soo
wel wonderlijckes schijnen te sullen connen
bewercken ten goede ontrent de Soabiroos
indien maer op vrije voeten staet, tegen
d'E: gouverneur tot twee mael bewoogen
heeft, van hem los te laten en naer den
koningh, en groote te senden, te meer ver-
mits aen deselve persoon weijnigh gelegen
is, maer de andere sijne mede ostagiers
hebben de selckens tegens gewest, als schijnende
den selven oock niet veel te connen vertrou-
wen.

In middels wierdt er een [illegible] uit
[illegible] geschoncken soo aen de [illegible] ge-
santen die 't geit onthangen en bootschap-
pen weder om bij gecomen waren) als voorsz:
ostagiers, en den avondt kort daer aen vallende
namen de [illegible] haer afscheijdt gelijck
de E: gouverneur van d'ostagiers mede deedt
en de gingen alsdan gesamentlijcken naer [illegible]
gebedt.

Vrijdag 11 d°

den troup mardijckeren gaen als volonteren
op de alphoereesen uijt naer Gelouco al-
waer ontrent een weijnigh bosch waert in
komende eenige derselver attrappeerden,
maer vermits de mardijckeren traegh in 't
vervolgen en d'alphoereesen snedigh in 't
vlugten waeren, isser niets op gedaen
eenlijcke becomen bij leeden een schildt met
een houwe swaerdt, comen alsoo tegens den
avondt wederom ende laet inden avondt
gaen deselve naer Gelouco om aldaer

inde [illegible]

in de Schuyt van Claes Carelsz: te vernaghten
en op de alsoo hier geen wagt te houden. —
Den luytenant Cromhuysen en assist:t Joannes
Harckes koomen p:r Chialoup de rooderhaen
en Steenbocq wederom van de ondernomen
doende berigt van 't geene haer aldaer voor
gecomen en ontmoet is synde dit volgende

Aug:o 1679 = Rapport vant wedervaren
en ondervinding op de reyse
van Ternaten over gilolo langs
Halmahera naer dodinga p:r
d'Chialoup de roodehaen en de
Steenbocq, onder 't Comando
van den luyt:t Jodocus Crom„
huysen —

maend:s 7:e wegens den middagh naer bekomen
order en afscheyt van d'h:r gou:r ondernamen
wij reyse, en setten de steven langhs Ternaten
noordtelen, met een favorabel windt naer
Hiri, van daer wegens den avondt naer de bogt
van gilolo over steeckende quamen voor deselve
dinsd:s 8 wegens den middagh, laveerende als
toen den luyt:t de sloep voorts de bogt in
seylen, en voegde sigh met den assist:t Harckes
in de landt schuyt bemant met 5 a 6 soldaten,
en met deselve onder de westberghs hoeck van
van gilolo te reyse vervolgens soo langhs dien
wal geen bescheyt vonden ooft de ternatanen, ooch
het geheel ... water fortjes voor desen
aldaer gestaen (volgens geloopene geruchten)
niet en streckten, maer aldaer comende —
vernamen niemandt, derhalven dan de reviere
naer dat wij alvorens eenige visschers prauwtjes
vervolgt en op de vlught gebraght hadden,
ruym een half Canon schoots weeghs int water
afgepadelt te zijn, en op het strant een atoor
afdaelende daer volq in waeren, die op de pad„
len de wacht hielden, om wanneer sy comen
af te vallen, het weder op te rigten, welcke
luyden wij al wede met losbranden van ons

snaphaenen

snap hadden op de vlught in ons aenkomste
vreesen wij sij ons niet te spraeck staen
wouden in volgen nae dat sij den wachter
boom tot haer bolwerck becomen hebbende,
schooten achter de selve twee mael met mus
quetten op ons af, dogh sonder te dooden, ende wij
wederom op haer tot dat sij eyndelyck alle
te heet bevindende, achter de voorseijde heuve
len aen strandt staende haer verborgen sulx
siende sochten wij alle middelen om te landen
maer vermits de reeden ons seer eyndelyck
en tondiep waeren, kruysten langs de paelen
soo nae bij als hebben connen komen om de selve
die sij mogten connen hooren niet schieten
vant strant te ligten, raeckende in midden
de sloep en steenboeg soo naer bij aen strant
dat niemandt van de vijandt sich verschuijlt
dorst sien laeten, dan een off twee van haer
madgealsen welcke met de stucken van de
sloep en steenboeg, soo hadt haer gewaerschu
geworden op den vlught en achter de voorseyde
heuvelen vreesen. doende andermael met de
boot continueele middelen om te landen, en
alsoo sij lieden geen vaertuygen van belangh
op strandt hadden, om de brandt op te offeren
hebben deselve getraght om binnen de paelen
te geraecken gelijck het dan oock volbraght
wierdt, door't uyt breecken van eenige der
gesnyde paelen gemerckt het water aen't
vallen was, en geen merckelycke schade aen
haer comp.s canoolies doen konden te meer wij
niet dan 4 à 25 van haer inde vlught geschoo
ten hebben, en de selve alsoo aen onse wachpanden
gebleeven waeren ende voorts naer boort van
daer wij met het canon soo hadt men de baij van
[illegible] op strant en om den hoeck in de verneckte
weder int bosch dreeven tot dat wij eyndelyck
geen meer bloot en vernamen ——
's achtermiddaghs omtrent ten vijff uyren
wanneer wij een mooij landtwindt kreegen
lighten anker naedat den luytenant al
voorens de landt schuyt weder dight langhs
de paelen

aug.o 1679 = Malleyo int Casteel Orangie – 535

de paelen gehouden hadt om yemandt van haer hier-
tot te payen, maer haer niet merckende, maeck-
ten wij steeven bij, en setten weder de bocht uyt,
tgeen egter schuyl gelegene gelovers siende,
en dat hij schoot vrij waerden, quamen wel over
de honderdt stucx van agter haer voordeelige
heuvelkens wel gewapent uyt springen, en
dede veel bagatellen met haer schilden en spee-
ren waeromme de landtschuyt gemandt met
den Sergt= en 4 soldaten, naer landt souden
om haer wederom in haer schuylplaets te jagen,
dat oock soo haest sulcx gewaer wierden ge-
schiede, ende niemandt van haer meer gewaer
wierde, doch wanneer door ons in tschuytie
voor de paelen leggende, toegeroepen wier-
den, quamer 10 a 12 weder voor den dagh sprin-
gen al voorens haer geweer neder leggende
vragende van ons wat haer begeerte was,
ende kreegen van den Sergt= voornt= tot antwo,
dat wij den wilden maer de koningh was hier
op wierde door haer g'antwoort op Sjiauw, maer
Baccary was om laegh, daer mede Sidodinga
meende sulcx den Sergt= verstaende riep-
haer weder toe dat hij aen boort soude comen
tgeen de gelovers niet padt saen schenen
te zijn dienende tot antwo= soo wij brieven
voor den koningh hadden, kosten d'onse aen
de paelen daer de schuyt voor lagh, aen vast
maecken, vandaer hij deselve soude afhalen
hier op geen of weijnigh antwo= gediendt zijn-
de, wierdt hun door een van onse soldaten
inde schuyt sittende, weder toegeroepen waer-
om hij niet weder op haer negorije in teruaten [?]
en quamen, kreegh hier op tot antwo=, dat
hij dat wel wouden doen, wijl haer negorij was,
maer daer was nogh wat moeytes aen, daermede
tschuytie weder aen boort quam en wij seijlen
verder voorderde. —

Woensd= 9e smorgens bevondt men Z W t W
over te vaten onder Halmahera aldaer gesus-
cint werden, dat men de Halpolle hol soude
vinden quamen wederhalven ten ancker, en
gingh den luytent= met [illegible] in de landt-
schuyt

schuyt p.r Comp.e van de Sterrenbergh, ruym 2 mijl langhs het walletjie heen en bragt en hoecke tot over de middagh toe; doch te vergeefs en sonder yets van ons ooghmerck te treffen, keerde weshalven weder naer boort, en ons ancker ligtende, weder heen gingen, naer Dodinga, hadden den Z: [illegible] windt, wel vast sanderendagh. —

Donderd.s 10.e = omtrent de middagh voor quamen weder de Sterrenbergh, die wij ged.t gisteren agter middagh hebben gemist hier voor Dodinga leggende, liet den luytenant de landt schuyt wederom de hier voorden aen getoogde Ternat.e = mueder met 4 soldaten dight voor de rivier en haer padden langhs royen om ons te verhooren, dat oock sonder van haer (die in alles maer 5 a 6 lieden [illegible]) gehindert te werden geschiede, quam de schuyt weder aen boort, met rapport als hier voor staet, dat weynigh volck hadden en noemende mogelyck hebben d'andere haer als die van gilolo hebben gedaen, scheyl gehouden maer rontom het fort op den bergh was schoon gekapt, en de rivier als te vooren even bepaelt bleyft, hier niet meer te verrighten synde, ligten wij te middernaght onse ancker en setten de boegh uyt naer Maleyo

Saturd.s 12.e d.o = Omtrent den middagh synde op gisteren uyt gegaene partij gangers soo wijs wederom gekeert als gegaen waeren sonder eenige der berghboeren gesien off vernomen te hebben

savonts naer t gebedt is op gedaene voordragt van d' S.r gouv.r met gemeen advys in raede goedt gevonden, de drie Rs.e voor de jongen die de [illegible] der packhuysen dragen af te schaffen, gelyck jegenwoordigh afgeschaft wordt, als synde buyten de s' Comp.s maximen deselve in india, int gebruyck en quaden gewoonte gebragt. —

Soo meede

Soo mede is verstaen den assist.t Paulus Hartelis nogh maedem naer Tidoor te senden pr. de Chialoup de Roode Haen en de selve boeq omme den Chinees bij Zinco die aldaer dus lange tot ons groot naer bedenckinge leggende blijft, te insinueeren dat hij sijn voorgenoomene reyse naer Amboina gelieve te vervorderen off wel herwaerts wederom keeren; van sijn hoogh.t Saijfoddin te vernemende off ze genoodigh halt lont te werden sal off niet om ons daer naer te konnen rigten; —

gelijcke mede off sijn schrijvens naer Batavia aen haer Ed.en hoogh agtb.en geliefd te verva-digen en naer herwaerts senden alsoo 't schip daer naer gewaegt is in te comen, en soo spoe-digh als doenlijck afgevaerdight staet te werden. —

Vermits sijn hoogh.t ons met verscheyde en om-standige getuygenissen van desselfs genegent-h.t tot d'Comp.e oprecht te sijn tragt te verseeckeren, alsoock met de geheymenisse der Ternatanen te openbaren, sijn huysvr. gemoet wil betroonen, soo is mede goedt ge-dagt sijn hoogh.t te doen verstaen hoe der Ternatanen afgesant Patilima op Amboi-na ontdeckt, en alder selver verraedelycke voornemende op die provintie verijdelt is ge-worden, mogende in der gelijcken dan 't geene niet laeten en willen, al 't gans sijn rijcke genoug-saem over al op ons gedeen. —

Dogh den Chinees voorsz.n nogh ongenegen tot vertrecken sijnde off nogh langer op de Tidoorsche Convoy meldende wagten, sal sijn hoogh.t dan mede te kennen gegeven werden, dat de Chialoup de Roode Haen in de expeditie die en dinden afgesonden wordt, om den Chinees naer Batjan en obij te geleyden, alsoo onse brieven onder den selven berustende sijn, en bestellin-ge verdysschen schoon de principaelen daer van alreedts genoemde bestellinge besorgende hebben verlanght, —

Sondagh 13.e d.o = Desen rustdagh in stilligh.t gesleten souden wij wel van eenigh belangh voorgevallen te zijn.

Maende

Maend.n 14.e d.o = volgens goedtvinden vertreckt d'Chialoup de Rodehaen met de heeren boequaer [?] tidoor, daer mede oock den assist.t Jan Leendertsz [?] omme aldaer t voorsz.e bij den ontreckt [?] hun hooght.e haijsodden [?] te verrigten —

s'avonts wierdt mede goedt gedaght t jaght den Sampson den keer naer Halmahera te senden omme vandaer een quantiteyt sparren en brandthout te haelen; onderwijlen dan naer het jaght d'Experiment gewaght wort die al eenige tijts buyten ons gissinge tot Oubij off batchian continueert, schijnende de schipp.r daer van veel light niet verdaght te zijn dat de padres jesuyten p.r t jaght de Sampson voort en wij van dat gespuys gesuyvert moeten worden: weshalven is wijders geresolveert den schipp.r van 't Experim.t te adverteren, dat bij aldien staat maeckt off andersints niet en kan voor den laesten dese alhier, geschiedt dat de padres voorsz.e alsdan met hun volgh en goederen op batchian sullen moeten overgeladen worden en als voorens geseght is vertrecken. —

Dinsdagh 15.e d.o = niets van opmerckinge voorgevallen

Woensd.n 16.e d.o = ad Idem behalven wierdende door seeckere tidoorees moulja [?] rugtbaer gemaeckt dat de Xulaneesen ons volgh op Oubij in besettinge leggende souden hebben verrast, en de redoutje vermeestert, tot buyt gekregen 4 p.s canon 20 p.s musquetten en 2 vaeten bosruyt, waer van de minste apparentie niet en is sulcx de waerheyt synde het al lange onder den tidoorees uytgegalmt soude geweest syn, t zij om ons te beliegen, off wel om bekommeringe en swarigheden toe te brengen ende in soodanige ongehaerde bleydtschap in ongeval van de ons te betoonen, schoon bedeckt de.n en daeromme worden dies geruchten bij ons voor bassar praetiens gehouden en aengenomen.

Donderd.s

Donderd.en 17.e d.o Ordinaris vergaderinge der justitie — den namiddaghs vertreckt 't jaght de Sampson ten eynde de als hier vooren gesegt is naer de kust van Halmahera met ontrent 60 mardyckers omme den selven te dienen tot houtcappers baldadr

Vrydagh = 18.e d.o 's morgens wordt in Ternaten ontrent 's Conings mandatshaer graff eenige Ternatanen, persoonen de welcke van onse mardyckers gesien en aen gesprooken mitsg.s afgevraeght werdende van wat haer begeeren en voornemen was, en ten welcken eynde overgekomen waeren, en bekomende van deselve tot antw.t dat deselve gekomen en overgesonden waeren om des overledenen conings graff te suyveren, ende 't ruyghte van daer rontom af te schaffen, 't geene de E. heer gouvern.r verstaen hebbende, is met een troup soldaten onder den stilletrom naer derwaerts gemarcheert, van meeninge om deselve te sien en spreecken, vorders aen te seggen van niet te gedogen wederom in sulcke occasie quamen, gelyck mede in commissie en afgesantschap gesonden werdende, als sijnde teenemael buyten ons gewoonte en politie soodanige persoonen te beledigen ten sy daer toe redenen gegeven werden, dogh de Ternatanen schynende de comste van syn E. ontwaer geworden te syn hebben sich bosch waert begeven, sonder van de onse weder gesien off gesprooken te werden, keerende de heer gouv.r nae middaghs stondt naer dat in 't quartier der Ternatanen een schoot gedaen wederom binnen 't Casteel

Saterd.en 19.e d.o des middaghs is volgens sententie van den agtsten raadt van justitie op verleden donderdagh gevelt, den mattroos Erasmus Roeloffsz. ter gewoonlycker gerigtsplaets gevoerdt onder 't hooft geslagen, en voorts voor drie jaeren aen Comp.s gemeene wercken gestelt om sonder loon off gagie te arbeyden, over het quetsen van seeckeren soldaat

dirck

dinck Stuart, vermits door soodanige
quaetsluijers dese saecke aen wegh
genoomen, ende door eenige andere toe
vallen den 22e dage naer de ontfanginge
wonde is komen te overlijden, blijckende
alles omstandelijcken bij de protocolle van
de criminele saecken —

laet in den avondt stondt komt Saldena met
een gilalo, ende den assist.t Jan Lucasz Harcke
met de Esteren boeq en landt schipt van
Tidoor dogh vermits de poort vant Casteel
gesloten ende sleutel bij d' Ed.e Gouverneur
in bewaringe gebragt waeren, mosten
se haer logement in het quartier der mardij-
keren tot den morgen nemen, komende
Harcke met desselfs rapport dus —

Sondaghs den 20e 's morgens vroegh, met het opgaen vande
poort binnen 't Casteel leverende hier-
over aen handen vande Ed.e Gouv.r luyden
de als hier onder volgt —

Aug.o 1679 = Rapport aenteyckeningh
vanden assist.t Jan Lucasz Harcke
noopende sijn verrigtingh en
wedervaren bij de Koningh
van Tidoor naemendlijck —

maend.e 14e 's middags naer bekomen order
en afscheyt vande Ed.e Gouv.r alsoock den
extract vande bijlaegen der jongst aengecomen amboinse brieff, de zeylden wij p.r
d'chialoup de reede gaen naer Tidoor en hadden
bij ons de Esteren boeq: —

dinsd.n 15e des agter middaghs quam wij
eyndelijck door veel tegenwinden en stroo-
men op de reede van Tidoor ten ancker —
sendende sijn hoogh.t aenstonts sijn gewoon-
lijcke bootschapper Saldena p.r canoa naer
de Esteren boeq aen boort, om te verneemen
wie wij waeren gecomen was; sulcx op de Esteren
boeq hem onderrigt wesende, is hij wedder

naer

naer landt bij den koningh gestapt, die hem
woorts bij mij sondt, met complimenten dat
sijn hoogh. wijl avondt was, daer om op morgen
bij sigh sou laeten ontbieden, sulcx met wedder
complimenten die op het verbiedinghe sijn hoogh.
hebbe doen antwoorden dat selve afgewaeght
en gehoorsaemt soude werden, is saldra wedder
naer landt gevaeren —

Woensd.o 16e s'agtermiddaghs den vernamenen
niemandt van den koningh, dan wierdt door
een tidorees mangotangh genaemt onderright,
dat op desen agtermiddagh een van sijn hoogh.te
dogters aende kinderpockiens is komen te
overlijden, welke ons sal doen tardeeren om bij
den koningh te geraecken, ook wierdt gesegt
dat het meeste volcq van s'koninghs huijs met
kinderpockiens besmet laegen, en djouno sabou
loe aende selve mede is bedtlegger houdende
sterwende oock dagelycx veel menschen op
tidoor aende pockiens, gelycker wijs de ter-
nataenen volgens berigt op de overkust
bij den koningh en dedelycke daegs gedeun
wiede met 10 a 11 gelyckel.m aende roode
loop komen te sneuwelen —

Donderd.o 17e tegens den middagh quam ons
corp.le van landt aen boort bragt met sigh
een naer maleijo te nemen, een mardycker
sr dogter sprausa pexxera genaemt wiens
vader op maleijo is, neffens den oude pa-
poesie slaeff toebehoorende den burger pieter
de hooft, welcke meijt, en paap die in dien tijdt
vaender de ternataenen tegens d'E comp.e
op starcken haer vlught uijt vrees (soo
sij seggen) naer tidoor genoomen hebben dogh
van onse corp.le voorm.t vande moort daer sij
gevonden sijn en onlangs in onse post geno-
men &ca. hadt nijders dese corp.le geen
andere tijdingh te vergaeren dan dat 2 van
die coracora welcke naer macquian ge-
stevent sijn, daer van mijnen jongsten
rapport van tidoor aengehaelt heb, wedderom

met 2 marquiaanse corcorren in ordre —
5 a 6 dagen geleeden tidoor voor bij den na
oorder kust geschept waeren, die had den ba
die ternataansche corcorre op de voorleden
den ternataanschen nieuwe gekoorden Rasso
laaunt was, een roode bloedt vlagge
wijders dat d° corp.se door de tidoorders soude
de beright sijn, geen ofte weijnigh van
gammalamma te goeden tot prins Kaicili dat
sij tot nogh toe bij noont gebraght sijn, maer
in andere huijsen verdeelt ende dat partij
hout voorleden op den selven plaats aange
braght en versamelt waeren om een huijs
apart voor sijn Exc.m gammalamma op te
righten wat hier van toordelen is laat
het antwoorde oordeel van de se gou.r
gediffereert

naer de middagh quam saldma aen boort
gesonden van sijn hoogh.t met bericht dat
dat den koningh liet weeten hoe op gis
teren een van sijn volckeren uit huijs aende
kinderpockiens was komen te sterven,
weshalven geleegentheijt op gisteren gehadt
hadt, om mij bij sigh te laaten ontbieden
dat niet van daagh, wijl het lijcke sal moet
ten begraaven worden, sterde weshalven met
complimenten tot morgen uijt, t quint als
niet anders en konnende, met wedder belof
de complimenten moste beloonen te
gehoorsaamen en is dese saldma wedder nae
laudt vertrocken —

snaghts ten 10 uijren hoorde men aen tlos
branden van inde dertigh musquetten en
gommen slaagen aen landt tot teecken van
dat het dogterken van den koningh op gis
teren overleeden, ter aerde gebraght is
wesende den susten van gen.al prins
Kaboelo —

Vrijd.m 18 des agter middaghs quam saldma
aen boort met groot vriend.e en berigt van
den coningh dat naer sigh, wat hoe bat sal
hebben mij bij sigh ontbieden soude laaten

naedemael

narkende wijders desen Saldena onder anderen
dit ons seer bekent, hoe dat op desen morgen
den Coningh weder den vrouw om haer doot
tijt gehst in Zee laten drincken, in voeghe
sijn hoogh.t van gevoelen was het dogtertjen
door vergeven van Coningh is comen te sterven
Saterd.s 19.e op den middagh quam Saldena
weder aen boort, met ordres van den Coning
om mij aen landt te ontbieden dat aenstonts
gehoorsaemt is, ende wanneer binnen het fort
gelaeten wierden hebben in des gangh off ouds
corps du guarde van de poort een al gereet
en vergaderde stoel gevonden alwaer wij be
neffens de pater Samadu en Camissi sit plaetse
gegeven wierdt, sonder eens bij den Coning
te mogen koomen, die nogh in een ongemeene
droefh.t over 't verlies van sijn dogtertjen
bevonden sat maer wierdt genoegsaem Camissi en
Saldena bij sijn hoogh.t ontbooden, ende pater
bij mij gelaeten — naer dat gesegde Camissi
en Saldena wat bij sijn hoogh.t geweest waren,
ken, quamen sij weder met complimenten
van den Coningh bij ons die door haer liet vra
gen naer de reden van mijn comste, alle
welcke int kort naer overhandinge van
s.ns gouvern.s geschenk bekent gemaeckt
hebbe als mede van [illegible] of
sijn hoogh.t oock naer Batavia schrijven sal
ofte niet — wijders dat geleverde [illegible] meede
ten dat den Ternataensen Coningh een brief
naer haer Ed.ns op Batavia mogte schrijven,
als oock soodanigh met de jonght aengecomen
amboinse brieven ontwaer geworden sijn
noopende de aengevangen schelm stucken
der Ternatanen door eenige [illegible] christen
maer in een getulbande pattima op
bedrogen ende daer al omme int werck gestelt
soo mede mitsg.s van Eijndes k.a alle wel
ken den coninck door Camissi aengedient
wesende, ende naer dat den Coningh over

deselve

desselve sijn gedaghten heer laet den gael-
lidt camissi en saldman weder met dusda-
nige antw.t bij mij komen namentlyck
dat den koninck d'Ed.le gouv.r sijn vadder
voor hem gehouden heeft van herten bedan-
ken doet; nopende van landt verdringh
liet sijn hoogh.t ootmoedelijck om vergiffe-
nisse bidden, wijl de meestendeel van
sijn volckeren, alsmede snoodelycke kin-
derpockens ter nedder laegen daerom
geen asseurantie doen en konde.
belangende den brieff aen haer Ed.len
liet meddeom met veel verontschuldinge
en spijtelycke dus danigh weten dat gem.
brieff door al sijn groote droefh.t hier voor
aen geschadet schrijven en kan ofte mogen
weesen, van nooden hebben daer naer
het schip niet konde wagten en gevolgh.en
de mijle sijn soo opstouts sijn hier voor
gedaghte soon Labodeloe mede aende kin-
derpockens agh laets is comen te sterven
door welckers doodt sijn hoogh.t droefh.t
soo overtollige toenam dat wij buyten
geweeten; een kort de spescher verklaerde
geachter al voorens aen de gen. gouv.r liet
beloven sijn uyterste devoir omtrent
den ternataenschen koningh te doen, dat
dien koningh mogte een brieff naer
batavia schrijven en over het ontdecken
te schelmstucken door de ternatanen
in amboina gepractiseert hoewel de
sijn hoogh.t sigh seer verwondert
te sijn naer kunnende sigh niet
inbeelden dat dien getulbanden pat
titima van ternaten naer boeroe
en daer alomme sou voortgaen sijn
maer vastelyck gelooven dat de
patilima wanneer den ternataensche
coningh nogh op xula was en vandaer
sijn commissie gekregen sal hebben

dat g'eyndigt

dat geeyndigt synde begon syn hoogh.t
van den kinderen te spreecken en liet daer
op antwoorden dat wel mogte dat de selve
syn vertrecke naer amboina vervorderen
willende niet te min volgens belofte de
den selven met 2 a 3 Corcorren tot aen Oby
uyt geleyden, maer gemerckt als gesegt
hebbe in syn gantsche rijcke weynigh van
kinder pocken bevrijdt waeren mogten
het daeromme versoecken gelijck syn hoogh.t
dede mits desen, dat de sloep de roode haen
nogh een dage 3 : a 4 mogten vertoeven
tot dat hy soo kort naer den anderen ge-
storven soon weder ter aerde gebragt
sal syn vermits een brieff aen sekeren
kinderen op amboina mede geven wilde
neemende de chialoup van den kinderen alsdan
onder convoy van de roode haen vertrecken
welck versoeck syn hoogh.t my recommand
de E.le gou.r inder yl bekent te maecken,
ende tot dien eynde [illegible] met desen
boeg naer maleye hoe eer hoe lieverer te
seylen twint om syn hoogh.t satisfactie
te geven naer verkregen afscheyt gehoor
sament, neemende onder hoope dat de E.le
gou.r voor wel gedaen agten sal-
ende soldaten op de steenboeg tot onse
verseeckeringe op de reyse naer maleye
en soo als wy seyl maecken wouden, soudt
syn hoogh.t een van syn corp.les ofte cabou
en liet door deselve weten dat wy chialoup
de roode haen vermits quade weder van
welcke wy desen morgen dreiflig waeren
geraeckt, voor eerst naer maleye mede
neemen mogten tot de gesette tydt dat
s'Conings opgemelten brieff naer amboina
sal klaer gemaeckt syn, dan wederom
te komen, sulcx onnoodigh agtende
de om geen een moeyten tweemael

met

met de Chialoups te nemen, lieten de Co-
ningh verbiddighlyck wedder op dienen
dat de Chialoups geene noodt hadden inde-
nyel tot aen Batchian wesen ende Chiales
uytgeleij doen moesten, daerom begeerlijcker
agteden, maer op 't spoedig= reede te blijven
leggen, daer mede den Corp:le voorsz:en =
naer landt gestapt is, en wij sagen te mid-
dages ten 4 uyren, reyse naer Maleijo
inde naeme godes vervoorderden

Kort naer voorsz.en afscheijdent Garcker is Sa-
lema syns hoogh.ts Sayfoedins gewoon=
bootschapper en vertrouden afgesandt
mede bij d' Ed.le gouv.r verschenen, doen
de naer voorgaende gewoonlycke compli-
menten, versocht om acht goude kriss
op reecq.en van nagde recbquilie, presen-
teerende daer en biddende eenigh goudt
werck niet als onderpandt maer volgens
seggen als een teecken van syn hoogh.t
d' Ed.le gouv.r beloovende ende wanden
de aen syn hoogh.ts versoeck met communi-
catie van den raadt te voldoen, dogh
niet met offe onder eenigh onderpandt
off hypotecq alsoo nade d' E Comp.ie in
Commertie en Coopmanschappen bestaende
soo waeren eghter in haere regeeringe
niet minder dan Coningen te agten,
geconsidereert desselve conquesten
en Contoiren ront om in India, welke
beres gesage en agt.e vertoont indit gouver
nement gehouden was voort te staen
ende niet te verkennen, tgeene door
soodanige pandt neeminge van koningen
en onderstandt genooten soude konnen
geschieden, te meer dewijl syn hoogh.ts
beschijdenheijt soo in penningen te dij
seer als anders, nogt onbillick geweest
is, ende daerom meer voor ons te
minder swarigh.t synde, syn begeerte
naer te

naer te houden, oock soo wanneer nu ons de
mogens waeren off dat deselve soo groot
mogt sijn, dat selve door ons niet en souden
konnen naergecomen noghte voldaen wer-
den, soude sulcx sijn hoogh.t alsdan niet
weder konnen en mogen weijgeren — en
Saldema dit gehoort ende verstaen hebben
persisteerde bij sijne voorige redenen,
seggende geen ander last te hebben ende
op soodanige conditie niet connende ob-
tinderen, dat alsdan genoodtsaeckt sou-
de werden wederom te keeren dogh ve-
claerende voor als nogh dat voorsz.
goutwerck van sijn hoogh.t niet en was
gehouden als onderpandt, maer wel als
en werckelijck gou.pw.n persisteerde
bij Zyn E. seggen nemende t selve goudt
wercke met de bindigh.t inde handt en
leverende Saldema wederom met versoek
dat verder g'excuseert mogt werden,
ende syn E. seggen, sijn hoogh.t naer
de waerh.t te bekennen gegeven, dat selve
goudtwerck op soodanige conditie niet
en konnen noghte mogte aennemen
maer de weijer gescheijde Saldema geen
ander last van sijn hoogh.t scheen te
hebben, is den selven naer wenigh lij..
naeten voor contant uyt de winckel
gekocht hadt, wederom met vele
gebiedenisse van d'g.te gou.pw.n aen
syn koningh vertrocken, onder toeseg-
ginge van t bescheijt te sullen brengen
op d'g.te gou.pw.s vriendelijcke presen-
tatie —

Maend.s 21.e d.o d'steenbocq ende landtschuyt met den
assist.t Paulus Hardecke vertrocken naer
Tidoor om naerder waerheijt te brengen
der verordinneerde rougisten aen sijn
hoogh.t Saijfoddin wegens toverlijden
van den prins Caboulool ende desselfs suster
broeder ende suster van den opsheeden prins

banja

548 aug.o 1679 = Maleyo Int Casteel Orangie

banja naer van hier te voorn gesproo
ken is, alle uyt hun's van den sengadie
van maridco meede, weegen gesprooch
bestaende in —

3 p.s patjola a 5 asta —
3 do. fijne moris in —
3 do. betjilles tarnatanse —

schijnende d'heer drossaert hun hooghd.t al vrij
te hebben te gaen soo om d'sel hooghd.t en
deught van voorsz. d'selfs volwasse
kinderen, in sonderheyt van banja, soo
dit andere niet als een middel en is om
daer te verseeckeren en in't syck te
sitten —

Dingsdag 22 do. = smorgens vroegh ontrent vier uyren
wierdt een vaertuygh met 24 man met
spaengaden geweapendt naer het te
natanse quartier gesonden omme
in schuyngs mandarsjahs onder waaran
stander off corps du guarde, in agter
laege te gaen leggen omme ons troup
werckers de welcke vandaer ontrent
dagelijks naer't Casteel bracht den, tot hul
pe en bescherminge te komen indien
iemandt van de alfoersesen mogt den
komen besprongen off aengerandt
te werden, hebbende dit door de goufts =
dusdanigh bedaget, vermits den oude
der tolq andries kort geleden sonder
dat het iemandt te passe quam, ontrent
syne tenprepoosen bragt, vanget
hoort te hebben dat hier op't eylandt
geen alfoesesen meer en waren
geweest zijn, de verdaget was, mits
van het legendeel versekert syndt,
ooversulcx overwegende naer voor
schreven bergh volckeren deminge
aenslaeghe op d'ons souden komen
maecken ende wijle geen andere
en komen

komende verschijnen, alsoo de troup verkenders
voorsz.n vondt hun 't hooft der selver troup ge=
hier boven geseght is afgesneden, denckende dan
naer hun g'ordonneerde lagerplaets met de
dese manschap marcheerende, en daer bij comen
de, vonden daer binnen leggen slapen een troup
van ontrent 30 persoonen soo Menatanen als
alphoereesen off macquianders die welbekent
het spannen off overhaelen vande snaphanen
ontwaeckt en gevlught sijn naer dat bevoorens
inden hoop een musquet en schoot met 10 cogels
geladen hadden gekregen, behalven naer
dien noch geheele sergiet vande snaphanen,
waer van de sonder twyffel verscheyde moeten
gequetst sijn, hebbende d'onse gesien hoe se elckan
deren boven schaningespaldys giepen en neder gant
over al inde ruygte ons vele bloedt vernamen
doch isser maer een doodt gevonden vande welcke
de marinieers 't hooft hebben afgeslagen —
ontrent 10 uyren was voor onse noch een schoon
der kans, hebbende in een kleijn plaetse met
besen ruygte bewassen ontrent 30 man we-
natanen off macquianders verborgen gelegen
de welcke hun niet en hadden derven vertoonen
mits van d'onse rondt om beset waeren, sonder
dat d'onse hun hebben konnen ontwaer werden,
dat wel jammer was, voor en al eer sij hun lants
schoon sagen tot vlugten, alswanneer opge-
sprongen en op een rocken gestelt hebbende
van onse snaphanen noch eenige gequetst wer-
den dies niet hun int bosch wegh liepen, mits
niet raedtsaem en was hun int bosch met soo
weynigh volck te vervolgen, synde dese gasten
meestendeel met roode en witte rocken gekleedt
geweest dien volgens geen alphoereesen doch
sij meijnen sijn wie sij sijn altoos is dit seecker
dattse geen vrienden van ons waeren ende
in gevallen haeren aenslagh op sodanige
wyse niet en waere voorgekomen geweest
gelyck hier boven verhaelt is, onse troup
merckers en oppassers vande selve 't geweest
van buyten twyffel desen dagh souden gehadt

hebben

hebben daer hun in het begonnen, gode hij de
bevrydt van ons' vijanden soo merckelyck ge-
bruyckt hen —
d'Hedenboeq koomt ende strecket wederom
van daer naer Loor, hebbende van daer den
brieff gebragt vanden assist.t Harckes ver-
meldende dat de Chinees ou Sinco voor als
nogh aldaer leggende bleeff ende de selve onder
voorgeven van op Sconinges Saijfoddins be-
loofde convooij te wagten, niet tegenstaende
rood' hadde de Chialoup hem tot geleyde aen-
geboden werdt waer op van hier weder de
brieff tot antw.t aen voorsz.en assistent
en stierman van gemelte Chialoup is gesou-
den gelast hij de Chinees voort wilde off niet
meer gem.en Chialoup reyse naer batchian
doen mede mits volgende brieven aende comman-
dant tot batchian en den schipp.r vant jagt
den Experim.t int afgaende brieff boeck te
vinden —
Soo mede wierdt ons nader schryvens aende
regeeringe tot amboina met eenige by-
lagen afgevaerdigt om p.e gesegde
Chineesche Chialoup tot Loor leggende bestel-
linge te erlangen, behelsende int bysonder
antw.t op haer Ed.e jongste schryvens van
daer, vanden 1den julij laest leden, bene-
vens vriendelycke communicatie van den
toestant hier al omme, breeder blyckende
int brieff boeck ende daegelycksche aenteyke-
ninges hier inne vervat —

geCollationeert accordeert
Maleyo int Casteel den 9.e 7ber 1679

Andries Hoffe
secr.

Attestatien ende Rolle Criminael
gehouden ten Casteele Orangie in Senaten
beginnende 25en Julij a° 1678, ende
eyndigende 27en Julij a° 1679 —

pro Patria

Interrogatorium gedaen maken bij ofte van wegen Andries Oloffz: qualitate qua requirant ende d' gecommitteerde ende directeur ghelijk ondercoopman & guarnisoens bevelhebber ende Carel Sanne vaendrigh ordinaris leeden des Raedts van Justitie deser Casteel opgegeven, om Sander wolff, Cornelis Jansz & Raijnier Canffdemaker in cas van moetwilligh gerequireerde daer op g'examineert, & punctuelijcken affgevraeght te werden.

1:

wat reden sij hebben gehadt om hun te=gens bevel ende ordre van den E: Heer Stuerman Christoffel die doenmaels gouverneur te stellen

Sander wolff segt sulcx niet gedaen te hebben, ende dat hij niet anders geseijt en heeft als dat hij met voor hooft wierdt voorgestelt niet en konde accorderen

Cornelis Jansz, segt, om dat Stuerman Christoffel tegens hem g'interrogeerde hadde geseijt, voor de botterijne, en moght gij denken, dat u dagen kort sijn

Raijnier Canffdemaker, segt om dat de Stuerman voorn: een hastig man is, ende korsel van hoofde, ende dat hij voorders maer en heeft gesoght om den baes op te blijven

2:

waerom dat sij met Stuerman Christoffel niet en conden accorderen

Sander wolff segt, om dat den selven Stuerman vanden coetsch aff hem niet en heeft konnen sien oft lijden

Cornelis Jansz voorts als boven verantwt:

Raijnier Canffdemaker segt dat hij Stuerman hem g'interrogeerde een heeft geslagen om weinigh reden oft oorsaek

3

8:

Oft sij dan eenige onnutte questie offte handtgemeen sijn geweest met den selven stuurman

Jan de Wolff segt wel eenige woorden met malkanderen gehadt te hebben, maer niet verder handtgemeen als dat de gem.e stuurman hem g: interro. geeven wel heeft gedreijght te slaen

Cornelis Jansen segt dat hij van den selven stuurman voor sijn botteleij een slagh in sijn aensight gekregen heeft, om dat hij g: interrogeerden een dranke weijgerde, die hij sonder ordre hadde geeijscht. —

Reijnier Caussemaker segt van neen

9:

Oft sij, ter tijde stuurman Christoffel van de gecommitteerdens bij provisie offte raede ordre als schipper wierde voorgestelt, niet en hebben geseijt sondt niet met hem niet te willen vaeren

Jan de Wolff segt van neen, maer dat hij niet anders en heeft gedaen, als geeijscht om van het schip aff te sijn

Cornelis Jansen segt van saa seggende niet te weeten dat hij soude geseijt hebben, ik wil niet soo een onbekende beraeder niet in zee gaen, maer segt hebben kennen geweest te sijn die hem hier alleen sijn affgebraght

Reijnier Caussemaker segt van ja, en dat hij liever een jaer wilde opblijven als met hem in zee gaen

10:

Oft schipper Abram Marlot hem g: interrogeerdens tot het gene sij hebben gedaen, niet en heeft g: inducerrt ende opgeroeckent

Jan de Wolff segt van neen

Cornelis Jansen segt van neen

Reijnier Caussemaker segt v: neen

Jan de wolff segt van neen | oft hij ook niet minste gronden en haeft
Cornelis Jansz segt van neen | van schipper abram die dagh s hebben
Taijmier Kaerssemaker segt van nee geweeten

Taijmier Kaerssemaker

segt sulcx niet te weeten door dien hij beschonken is geweest | oft hij sijn selven niet en wilde de keel af snijden met een mes, te tijde als hij om sijn moetwilligheijt wierde in de boeijen geslooten

Rdus gedaen geinterrogeert, en geexamineert maleijs in 't Casteel orangie desen 10e aug. 1678 ter presentie vanden ondercoopman en guarnisoens boeckhouder, dirck de gheijn, ende den vaendrigh Carel Samuel Sels uijt den achtb. raade van Justitie hier toe gecommitteert, in margine stondt, ons present en was geteekent dirck de gheijn en Carel Sels, onderstondt, Jan de wolff; het merck X van Cornelis Jansz, Taijmier Kaerssemaker, lager stondt quod attestor en was geteekent Joost gijsberts, s anno gesworen clercq.

Op huijden desen 10e aug. ao. 1678 nae den middagh compareerden voor mij geswo. clercq en de gecommitteerden onder gem.t voor de tweedemael de voorgeselde geinterrogeerde

de welke de gemelde tragtspointen, eene ant woorden van woorde tot woorde voorgelesen sijnde blijven daerbij mits desen onveranderlijck persisteren niet willende ofte begeerende, dat daer in 't minste iet bij ofte aff, gedaen soude werden —

Aldus gedaen en gerecolleert Malaijo int Casteel orangie datum en jaare ut supra ter presentie van de getuijgen mittersdens hier voren gemelt, in margine stont en was geteekent, dirck de ghoijn en Carel Sanne onderstont, Sander wolff, het merck ✕ van Cornelis Sanen, Zaijmer Caussemaker, lagerstont quadt attestor, en was geteekent Joost gijsbertsen anne gesworen clercq —

Op huijden desen 17e aug.o a.o 1678 Compareerden voor mij Joost gijsbertsen anne gesw. clercq van den agtb.re raade van Justitie in molucco, present die getuijgen onder genoemt Joannes franciscus marcelis wijnberger, en casper bos boss.r de welke sonder inductie ofte persuasie van iemanden dan alleenelijck ten faveure van Justitie ende presentvende deser waerheijt sijnde, hebben verclaert en getestificeert soo en gelijk sij doen bij desen ter instantie van den ondercoopman en p.t fiscael andries olofsz.

Voor

hoe waer (en) waeragtigh is, dat in geleden de 27e Julij
passdo. 's avonts ontrent nogh met hij deselve comp.t
met sijne huijsvr.e, ende niclaas bartelse met sijn
huijsvr.e ende nogh eenige andere vrouwspersoonen
waaren sittende voor de huijse vanden gem.e niclaas
bartelse, alwaer doen ter tijt is gekomen willem dirckse
Stock eenvoerens de tweede comp.t, beijnsende de gem.e
dirckse dronken te wesen, hiet aldaer in het geselschap,
en wilde een pinang hebben, de welke hij doen sonder
wagthe, selver nam op, het welck niclaas bartelse siende
seijde, door dien hij soo onbeleeft is, soo en geeft hem geen
pinang, waer door de gem.e willem quaet wordende,
smeet de pinang tegens d' aerde, gaende daer mede
een weijnigh voorts seijde tegens niclaas bartelse
int wederkeeren wat, gij wilt, wat weet, gij sondt
mij betaelen, waer op niclaas vraeghde, wat sal ik u
betaelen, ende willem daer op wederom, mijnen —
arbeijts loon voorde deur en vensters die ik u ge;
;maeckt heb, ende soo gij segt dat het betaelt is,
soo lieghde als een schelm, scheldende hem voorder
voor een sacker, waer op niclaas niet en antwoorde
als sa, sa gaat maer heen het is goet, waer op de twee
Comp.t de gem.e willem raede om wegh te gaen, het
welck hij dede, waer quam daer naer met de twee
de Comp.t en den stock tot twee diverse reijsen, nogh
wederom niet anders soeckende als occasie om questie
ende karele te maeken —

Allen

Alles 't geene voorsz: staat verclaarde hij attestant sijn wetensch
d' opregte, suijvere, ende sincere waerheijt presentende
dese als boven. ——

Aldus gedaen ende gepasseert malijo int casteel orange
datum ende jaere ut supra ter presentie van harmanus
ruijgrock ass.t ende hans jurriaen wincke stadtsbode
als getuijgen tot desen geroepen ende gebeden, in margine
stondt onder present en waer gebleken, harmanus
ruijgrock ende hans jurriaen wincke, onderstond, ——
Joannes franciscus marcelis, het merck van caspar
bos, lager stondt quod attestor en waer gebleken
Joost gijsbertsen amme geswoeren clercq ——

Op huijden desen 22.e aug.tii a.o 1648 compareerde voor
mij Joost gijsbertsen amme geswo: clercq vanden agtb.e
raede van justitie in moluccos present die getuijgen
ondergen.t Catharina tijdesse huijsvr.e vanden Edg.t
dirck pietersen, de welcke bekende ende verclaerde
sonder induccie ofte persuasie van iemanden, dan
alleenelijck in faveur van justitie ende presentdeij
dese, versogt sijnde, soo ende gelijck sij verclaert
bij desen ter instantie van andries oloffsz: onder
coopman en p.t fiscael etc.a ——

hoe

hoe waer Eg waeraghtigh is, dat sij gelede gisteren in de
avondt tusschen tien en elf uren t'haaren huijse is ge-
komen sekeren matdijker david Janssen genaampt &c,
soeckende aen haer declarante dat de afft. Herman
Hermanssen, die voor de deur was, ook mochte binnen
komen, waer op sij comparante seijde, daer en is niet
aengelegen, als hij maer eenlijck comt toebacke aen-
steken, en weder soo wegh gaat, maer ik ben bevreest, dat
hij is droncken, ende is de gemelte Herman daer op binnen
gekomen, het welcke Pieter sijde haer broeder sijnde,
deede hun te saamen uijtten huijse van de declarante
gaan, waeromme de deur aghter hun toegesloten, als-
wanneer sij declarante is slapen gegaen, ende een
goeden tijdt geslapen hebbende, is de gemelte Herman
tusschen twee en drie uren wederom bij haer declarante
gegaen, vattende de selve in haaren slaep bij der handt,
de welcke daer van verwondert sijnde, niet wetende
datt'er iemandt in haer huijs was, sprongh op, ende
sagh dat het de gemelte Herman was, ende vraeghde
hem hoe hij daer binnen gekomen was, de welcke daer
op antwoorde, dat hij over de pagger van Cornelis
Pietersse was gekomen, alswanneer sij declarante
niet wetende wat te doen, seijde tegens hem Herman
't is beter dat gij met goetseijt wederom langs de
deur uijtgaat, de welke weijgerende uijt te gaen,
bindende de deur ter contrarie met sijnen neusdoek
toe, op dat er niemandt in en konde, quamp soo

wederom

wedderom bij haar declarante, de welke daar op wedderom
van haar bedde op stondt, ende ging in de venster leggen,
seggende tegens den gem:e Barman, indien gij hier eenige
moeyte ofte geweldt wilt maken, sal ik mijn broeder
pieter roepen, waar op hij antwoordde, waarom wilt gij
hem roepen, en roept hem niet, ik sal hier blijven tot
den morgen, ende zij declarante wedderom daar op, soo
wildij dan niet gerust blijven, ik sal roepen, ende hij
wedderom seyde, en doet dat niet, comt naar het
bedde, houdende haar soo vast met beyde haar handen
seggende, ik en sal u niet laten gaan voordat ik
met u mijn wille hebbe gedaan, alswanneer zij
declarante begonst te smeeken dat hij haar los
soude laten, dat zij bij hem soude komen, maar wilde
eerst een pinang eten, waar op den gem:e Barman
haar los liet, ende zij declarante (: in plaatse van
pinang te eten :) liep uijt den huijse om hulp te soeken
ende den geweldiger daar op geroepen zijnde, vondt hem
daar beneven het bedde gevonden leggen slapen, ende
gewekt zijnde naar binnen gebraght. ——

Alle 't geene voorsz: staat verklaart zij declarante te wesen
de opregte, suyvere ende sincere waarheijt ——
presenteerende als boven ——

Aldus gedaan en gepasseert in Malleijo int Casteel orangie
datum en jaare ut supra ter presentie van hans
hinrick wiencke stadsbode en paulus steen als

als

Als getuijgen tot desen geroepen en gebeden in margine stondt ons present, en was geteekent hans hendrick weirikx ende paulus steen, onderstondt, het merck ✝ van de declarante, lager stondt Quodt attestor en was geteekent joost gijsbertsen amanuensis eldreq. —

Op heden den 29e aug: ao. 1678 compareerde voor de gecommitteerdens ondergenoempt, voor de tweedemael de gem.de Catharina tijdens, de welcke de voorsz: haare verklaringe van woorde tot woorde voorgeleesen sijnde, zoladt de selve andermael in alle haare poincten te wesen waaragtigh, blijvende daerbijmedes dese persisteeren, niet willende ofte begeerende dat daer in het minste iet bij ofte affgedaen souden worden, presenteerende alsjnde selve, —

Aldus gedaen en gerecolleert malleijo dat Castello orangie datum en jaare ut supra ter presentie van gerbrandt proost ondercoopm: en pt. administrateur, ende dirck de gheijn ondercoopman en guarnisoens boeckhouder beijde uijt den agtb: raade van justitie hiertoe gecommitteert, in margine stondt, ons present, en was geteekent, gerbrandt proost en dirck de gheijn, lager stondt, het merck ✝ van de declarante, lager stondt quodt attestor en was geteekent, joost gijsbertsen amanuensis eldreq

Op

Op huijden den 25e aug.o a.o 1678 compareerde voor mij Joan gijsbertsen aymé gesw.e clercq vanden agtb.e raade van Justitie in moluccos present die getuijgen ondergenoemt Jeronimus Loos vrijburger alhier, den welcken sonder induct oft persuasie van iemand dan alleendelijck ten faveure van Justitie, heeft gepresenteerde des versogt sijnde heeft bekent, verclaart, ende g.l attesteert soo ende gelijck hij doet bij desen ter Instantie van andries olofsz: — ondercoopman en p.t fiscael etc.a

Hoe waer en waeragtigh is, dat hij declarant gisteren avond naer negen uren, eer hij was slapen gegaen, de lamp, hangende inde deur van sijne binnekamer met olie wel hadde versien, ende de selfs pit te degel opgestoken, gaende soo leggen bij sijn vrouw voor op het bedde, is blijven slapen tot ontrent twalff uren, als, wanneer ontwaeckende, sagh dat de gemelte lamp uijt was, ende sijne handen uijtsteeckende naer sijn vrouw voelde dat de selve van sijn seijde wegh was, waer door agterdencken krijgende, stondt op om naer sijn vrouw te soeken, ende gaende tot ontrent een cleijn slaepplaets in sijne declarants slaepkamer staende tegens 't voorhuijs, voelde met sijne voeten, de voet van de gemelte sijne huijsvr.e, waerop met sijne handen voelende op de gemelte slaepste, vondt bij sijne vrouwe aldaer seker manspersoon, salvador pareira genaemt, ende hij declarant sijn bedt

doende

voornoemde selve vast te houden, kreegh ondertusschen
een snede op sijn slinker arm, alswanneer hij
declarant de handt hadde gemelte Salvador vattende
brack die weder om met het mes door sijn declarants
reghte handt, gevende hem met het selve mes
van boven inden buijck tot jnde lisse een steeck alles
sonder een woort te spreken, ende voelende dat hij
gequetst was, liet den gemelte Salvador los, ende be-
gonste te schreeuwen om hulpe, dat Salvador hem
wilde vermoorden, sijnde de vrouwe doen ter tijt al uijt
den huijse gevlucht, op welck roepen, eenige gebueren
komende, is den gemelte Salvador naer boven gevlught,
ende door een venster, die met een rottinghmat
toe gespijkert was naerdat hijse gescheurt
hadde, uijt den huijse gesprongen —

Allen 't gene voorsz. staet, verclaert hij declarant te
wesen de oprechte, suijvere ende sincere waerheijt
presenterende als boven —

Aldus gedaen ende gepasseert malvijs inde rigorijs ten
huijse ende voor de slaepplaets van hem declarant
datum ende jaere ut supra ter presentie van Cornelis
Ringdrijck cassier ende Cornelis pietersen bijde alhier,
als getuijgen tot desen geroepen ende gebeden, in margine
stondt onder present du was geteeckent, Cornelis
Ringdrijk en Cornelis pietersen, onderstondt, het merck
van Frederick muijsevoet, lager stondt quod attestor
en was geteeckent Joost gijsbertsz Mann geswo: clercq

Op huijden desen 29en aug.o a.o 1678 compareerde voor de
tweedemael voor de gecommitteerdens ondergenoemde
den gem.te declarant fredrik muijsevoet, den welken
sijne gegevene declaratie van woorde tot woorde voor-
gelesen sijnde verklaert de selve alnoch in alle
sijne poincten te wesen waeragtigh, daer bij blijvende
persisteren bij desen, presenteerende als jure selve

Redenen gedaen [illegible] geexcolleert malijs inde vigorijse
ten huijse van hem declarant, datum ende Jaare ut
supra ter presentie van gerbrandt proost ondercoopman
en p.l administrateur ende dirck de gheijn ondercoop-
man en guarnisoen boeckhouder leden uijt den agtb.re
raade van Justitie hier toe gecommitteert, in margine
stondt onr. present en was geteekent, gerbrandt
proost, en dirck de gheijn, onderstondt, het merckje
van frederick muijsevoet lagerstondt quod attestor
en was geteekent Joost gijsbertsz anno gesw.o clericq

Op huijden desen 25en aug.o a.o 1678 compareerden voor mij
Joost gijsbertsz anno gesw.o clericq vanden agtb.re raade
van Justitie in moluccos present die getuijgen onder-
genoempt dirck dircksz mioptius ende bastiaen de
gratia mardijker, de welke sonder inductie oft
persuasie van iemanden dan alleenelijken in favour
van Justitie, doet presenteerende des [illegible] sijnde,
hebben

hebben verclaart ende g.e attesteert soo 't gesijck sij doen bij desen
ter instantie van andries oloffsz. ondercoopman en p.t fis.l alhier
hoe waer en waraghtigh is, dat in geleden gistere avont
ontrent twalff uren sij comp.ten hebben gehoort dat
fredrik muijsevelt riep de gebueren om hulp,
roepende dat se hem wilden vermoorden ende amock
speelden, seggende den gem.t eersten comp.t wel duijde-
lijken gehoort te hebben, dat fredrik muijsevelt
riep help, help, salvadoor wilt mij vermoorden,
roepende daer naer tot twee a drie reijsen, salvadoor
speelt amock, waer op sij comp.ten daer komende was
in huijs nogh geen lickt, ende fredrik seijde gequ.st
te sijn, ende hielt met beijde sijn handen sijn buijck
vast, seggende mede wel gehoort te hebben dat op den
solder van fredrik een groot gerucht was waer op
den eersten comp.t ginck roepen naer claas bartoelsen,
ende den tweeden comp.t stack het lickt aen
Alle 't gene voorsz.: staen verclaren sij attestanten
te wesen de oprechte, suijvere en sincere waerheijt
presenterende als boven

Aldus gedaen en gepasseert in Casteel orangie
datum en jare ut supra ter presentie van Cornelis
ringdrijck cassier, en Cornelis pietersse vrijborger
alhier, als getuijgen tot desen geroepen en gebeden, in
margine stondt ons present en was geteekent
Cornelis ringdrijck en Cornelis pietersse, onder stond
dirck dircksse en bastiaen grasia, lager stond quod attes-
tor en was geteek.t Joost gijsbertsen amue gesw. clercq

Op

Op huijden desen 29e aug: ao. 1678 compareerde voor de tweedemael voor de gecommitteerdens ondergenoempt de voorsz: comparanten, de welcke hunne gegevene attestatie van woorde tot woorde voorgelesen sijnde, verklaarden de selve andermael in alle haere poincten te wesen waaraghtigh daer bij blijvende persisteren moeten, niet willende ofte begeerende dat daer in het minste iet bij ofte aftgedaen souden worden, presenteerende als jure seeve. ——

Aldus gedaen ende geraccolleert malvijo in't Casteel orangie datum & jaare ut supra ter presentie van gerbrandt proost ondercoopman & p.t administrateur ende dirck de ghein ondercoopman & guarnisoen boeckhouder beide uijtten agtbo: raade van justitie hier toe gecommitteert, in margine stondt ons present en was geteeckent, gerbrandt proost en dirck de ghein, onderstondt, dirck dircksz lager, stondt quod attestor: en was geteeckent joost gijsbertsen anno gesworen clercq: ——

Op huijden desen 30e aug: ao. 1678 compareerde voorde gecommitteerdens ondergenoempt herman harmansz van der laen van amsterdam asst. de welcke heeft bekent & geconfesseert soo & gelijck hij doet bij desen ter instantie & requisitie van andries olofsz: ondercoopman & p.t fiscael etca

hoe

heeft waer en waeraghtigh is, dat hij geleden den 21e deser
Saterdaghs nachts elff ende twaalff uren hij Confessant is
gecoomen ten huijse van Catharina Tijdeste, met een fles
arracq om daer uijt te drinken alwaer vondt sekeren maedij
„ker david Sanse genaemt ende met de selve persoonen
een sopie twee a drie gedronken hebbende, heeft pieter
Tijdeste broeder vande gemelde Catharina, van uijt sijn huijs
op de galderije geroepen, dat daer geen plaetse en was om te
drinken en vrolijk te wesen, mits den man niet thuijs was,
ofte sulcx dat hij souden slechten, waer op hij Confessant
met den gemelden david Sanse is naer buijten gegaen, gaende
t'samen door de nieuwe nigorije, en willende van daer
wederom komen, is david Sanse van hem Confessant
gescheijden, sonder te weten waer hij gebleven is, ende is
soo alleen wederom inde oude nigorije gecomen, en de
selve een weijnigh door gekruijst hebbende, is ten
lesten wederom gekomen aenden huijse vande gemelde Catharina
Tijdeste, welckers deur hij open vindende, is daer binnen ge-
gaen, en soo naer boven toe bij Catharina voorsz., vindende
alvoorens de voordeur met sijnen neusdoek toe, bedencke-
„nende vondt daer geen licht, en vraeghde vande selve
vrouwe „off hij niet" een mattie met een kussen te hadde, omdaer
op te slapen, waer op hij (: niemandt siende:) en hoorde
ook geen antwoordt, niet wetende waer dat de selve
vrouwe gebleven ofte beraeght was, als wanneer hij
Confessant aldaer op de vloer, is gaen leggen, ende heeft
daer soo langh geslapen, tot den geweldiger hem wacker
maeckte en mede nam, sijnde ontrent vier uren
smorgens —. —

Rans

Aldus gedaen ende gepasseert, malaijo int Casteel orangie, datum ende Jaare ut supra, ter presentie van gerbrandt proost onderkoopman en p.t administrateur, ende dirck de gheijn ondercoopman en guarnisoen boeckhouder, leeden uijtten agtb.e raade van Justitie hier toe gecommitteert, in margine stondt, ons present en waer geteekent gerbrandt proost en dirck de gheijn, onderstondt, harman harmansz lager stondt, quodt attestor en waer geteeckent Joost gijsbertsz ammo gesw.n clercq: ——

Op huijden desen 2.e 7bre a.o 1678, compareerden voor de ge-committeerdens ondergenoempt fredrick muijseboot ejimes vrijborger alhier, de welcke sonder inductie oft persuasie van iemanden dan alleenlijck in faveur van Justitie, ende presenterende des versoght sijnde, heeft verclaert ende gedeclareert soo ende gelijck hij doet bij desen, ter instantie ende requisitie van andries oloffsz.e ondercoopman en p.t fiscael etc.a ——

hoe waer ende waeragtigh is, dat ingeleden ontrent drie Jaaren nae de middernaght ontrent drie uren, hij declarant sijnde inden huijse van wijlen mauritz d'agila (: de welcke doen ter tijdt van 't landt op den toght waer :) op den solder boven des selfs binnenkamer heeft bevonden sijns declarants huijsvr.e anna iansz genaempt, met seeckeren mardijker mingel genaempt, komende sijne huijsvr.e hem declarant, in het boven kamer te gemoet, naer hij declarant de selve bij haer hayt,

het

het welck de gem:de mingo waernemende sprongh boven
de venster uijt, seggende hij declarant wel te weten dat
alle 't geene voorsz: staet op eenen nieuwe jaars nagt is
geschiet, ende door vorige presumptien tot dien eijnde op
den voorsz: solder is gegaen, gelijck hij ook van d'selve
heeft verstaen soo ten laeste vanden schoolm:r domingo peres
als den vrijman pieter de heer, sijnde hij declarant ten
tijde vanden lesten op batchian, ende ten tijde vande do-
mingo peres in amboina, ende voor sijn wedercomen
van batchian door een brieff van sijne suster, ge-
waerschouwt van sijns vrouwe ongeschickt leven,
het welck hij declarant wedercomende siende, en
wilde (: uijt oorsaecke van sijns vrouwe quaet leven:)
niet langer in dese negorije woonen, maer nam sijne
wooninge in het bosch in sijnen thuijn, om alle occasien
te schouwen, Castijende nietteenmin sijne huijsv:r om
het geene voorsz: staet naer haere verdiensten, verclaer-
ende geven dien, drie goude oorhangers, twee goude
hooirikens, agthien swarte knoopiens met goude
doppiens, twee silvere malien, ende een weijnigh
silver van een moorse teulpant (: hem declarant
bevreemt weijnigh ander gelt (vanden Equirant bij de
declarants huijsv:r bevonden voorgeleijt sijnde:) de selve
in geender wijse te kennen, maer wel dat hij den
selven dagh als sijne vrouwe naer de tronck is ge-
bragt, de andere goederen ende namentlijck eenen
diamant ringh uijt sijn comptoir heeft genomen,
ende niet te weten dat hij de twee goude lange
kralen heeft gesien, mits hij daer van twaelff vercoght
heeft

heeft, volgens de Inventaris, bij mij geschr: eldercq vande agtergelaten goederen van wijlen anna Janse saliger gedacht, voorders Verklaert hij declarant dat nu geleeden ontrent vierthien daegen ofte meer sonder den preciesen dagh ofte datum onthouden te hebben Sebastiaen Salvadoor pardra hem declarant uijt sche: deede voor een hoorenbeest, het welke pantier binnen drie daegen daer naer aenden gem: Salvadoor vraeghde waerom hij den declarant voor een hoorenbeest hadde gescholden, ende oft hij 't selve wel soude konnen goet maken, antwoorde Salvadoor deese ofte diergelijcke woorden, de gene die dat seggen die liegen, volgens het Verklaren aen hem declarant vanden Magchiel dirck dircksen gedaen Alle 't gene voorsz: staet Verklaert hij declarant te wesen de oprechte, suijvere & sincere waerheijt, presenterende als boven ———

Aldus gedaen & gepasseert ... ten huijse van hem declarant datum & jaere ut supra ter presentie vanden manhaften Capt: Cornelis Snoeck, ende gerbrandt proost, onder coopman & p.t. administrateur leden uijt den agtbaeren raede van Justitie hier toe gecommitteert, in margine stondt, ons present, en was geteekent Cornelis Snoeck & gerbrandt proost, onder stondt, het merck fredrik van Frederick muijsevoet lager stondt, quod attestor & was geteekent Joost gijsbertsen anno geschr: eldercq ———

op

Op huijden den 3e. 7ber ao. 1678 compareerde voor de ge-
committeerdens ondergen.t Salvador pareira Mardijker,
de welke, naer eenige geleden smerten, heeft bekent en
geconfesseert soo en gelijck hij doet bij desen, ter Instantie
en requisitie van andries oloffsz. ondercoopman ende
p.l fiscael dezer

hoe waer en waeragtigh is, dat in geleden den 29e. aug.o
passeo. hij Confessant ontrent den avondt heeft gesproken
met anna Jansen huijsv.r vanden chinesen burger
frederick muijsevelt, de welcke hem Confessant seght
jnden nagt bij haer te komen ten eijnde om haere vleese-
lijcke lusten met hem Confessant te voldoen, het welck
hij haer belooft hebbende, is t's avonts aen den selven
huijse gekomen, welckers voordeur hij open vondt, ende
komende op de plaets ende van daer inde gaelderije, opene
de aldaer een cleijn bambosse tralie venster, waer
door hij Confessant de gem.de anna Jansen in het voorh.s
sagh sitten naer hem wagten, ende sij hem Confessant
van gelijcken siende opende terstondt de deur vanden
huijse om hem Confessant binnen te laten, ende binnen
in het voorhuijs sijnde heeft hij Confessant daer een
weijnigh mette voorsz.e anna Jansen blijven sitten
etende met malkanderen een pinang, welke vrouwe
daer naer een boukos. tabak willende aen steken
bladde met eenen de lamp, hangende inde deur van
kaemer, uijt, de welke uijt sijnde, sijn sij te samen
inde kaemer gegaen daer den man vande voorsz.e
anna Jansen lagh en sliep, en daer een kleijn katelken,

vindende

Vindende gingen daer met malkanderen op liggen ten
eijnde om hunne vleeschelyke lusten te boeten, gelyk sij
ook hebben gedaen, ende aldaer ontrent een uur als man
ende vrouw met malkanderen gespeelt hebbende,
ontwaekte den gemelde frederik muijsevoet, en van sijn
bedde komende, hoorde het selve de voorsz: anna
Santen, de welke daer door bevreest sijnde, tot haer
Stilleteur, van sijns Comparants sijde, ende katte,
ter aerde vallen, waer sij bleeff leggen, tot haeren man
de selve vondt, ende doen voorder soekende ende op
den gemelde katte vast ende, vondt hem Comparant
daer nogh op sitten, ende hem Comparant vattende
ende vast houdende bij het hayr, nam hij Compar=
ten mes (: het welcke hij van huijs hadde medege=
bragt:) ende swierde daer mede alhijn ende en
kervende nae den voorsz: frederick op & en weder,
den welken hij ook raekte, ende quetste, sonder noghtans
te weten waer ende op wat plaetse van des selfs lichaem
ende frederick sijns Comparants handen ende het
mes willende vast houden trock hij Comparant het
selve mes met kraght door frederick sijn handt, soo
dat hij sigh selven daer mede ook quetste aen sijne
slincker handt, ende wederom kervende ende snijdende
heeft den gemelde frederick hem Comparant daer op los
gelaten ende los sijnde stelde het selve op een loopen
langs de eerste vanden huijse, ende komende 't sij,
in huijse heeft daer gebleven tot den geweldiger
hem quam haelen, en binnen braghte, hebbende

te

te vooren in het vlughten het gem^{de} mes vlooren voorders verclaert ende bekent hij Confessant dat hij bij de bevegde L: vrouwe al heeft geleeft in vleeselijke Conversatie, ontrent vierthien dagen nade doot van anna Jansen weduwe, wijlen man^{ne} de agila geweesen luytenant der mardijkeren

Aldus gedaen, g'examineert en geconfesseert malaijo in 't Casteel orangie datum en jaare ut supra ter presentie vande manhaften Capp^{tein} Cornelis Sweerus, ende gerbrandt proost ondercoopman en p^{l}: adminis-trateur, en dirck de gheijn ondercoopman en guarnisoens boeckhouder, ende matthijs molkman oppercheirurgijn leden uijt den agtb^{ren}: raade van Justitie hier toe gecommitteert, in margine stondt ons present, en was geteekent, Cornelis Sweerus, gerbrandt proost, dirck de gheijn, en matthijs molkman, onderstondt het merck [ ] van ~~[illegible]~~ Confessant, lager stondt, quod attestor en was geteekent Joost gijsbertsen arend gesw: clercq

Op heden desen 1^{e}: 7bre a^{o}: 1678 compareerde voorde tweedemael voorde gecommitteerdens ondergen^{t}: den bovengen^{de}: Confessant salvadoor pardia, de welke deselve Confessie van woorde tot woorde voorgeleesen sijnde, bekent de selve mits desen in alle

Alle sijne poincten te wesen waeraghtigh, niet willende ofte begeerende dat daer in 't minste niet bij ofte affgedaen soude werden, persisterende alnogh bij de selve.

Aldus gedaen en gerecolleert malabaer Cust Cochin de casteel orange datum en jaare ut supra ter presentie vanden manhaften Cap.t Cornelis Sivenius, ende gerbrandt proost ondercoopman en p.t administrateur, beide uijt den agtb.re raade van justitie hier toe ge=committeert, in margine stondt, ons present, en was geteekent Cornelis Sivenius, en gerbrandt proost onderstondt het merck ∫ vanden Confessant lager stondt, quod attestor, en was geteekent joost gijsbertsen aennemende secretaris. —

Op huijden den 3.e 7bre a.o 1678 compareerde voor de gecommitteerdens ondergenoempt anna jansen huijsv.r vanden Chineesen vrijborger fredrick muijsewas, de welcke heeft verclaert, bekent, ende geconfesseert soo en gelijck sij doet bij desen ter instantie en requisitie van andries olofsz.: ondercoopman en p.t fiscael alhier waer en waeraghtigh is, dat nu geleden den 29.e aug.o passado bij haer Confessante 't savonts (: nadat sij ende haeren man fredrik muijsewas slapen waren) is gekomen seeckeren salvador pardra mardijker te vijnde om met malkanderen vleeselijk te handelen

geliick

gelijck hij ook bekent den selven avondt mette gem[elde]
Salvador gedaen te hebben, inde binnekamer van haer
declarante op seker katel en aldaer staende, alwaer
hij declarante mette voorsz: Salvador van haeren
man fredrick voormelt is bevonden geweest, en
kennende voorders mette selven Salvador omtrent
acht dagen te voren in vleeselijke conversatie ge-
weest te hebben, ende aldaer van haeren man bevon-
den is lange de deur naer buijten gevlught,
hebbende te voren (: nogh binnen den huijse sijnde:)
gehoort dat haeren man riep om hulp, dat se hem
wilden vermoorden

Aldus gedaen en geexamineert en geconfesseert inde
'tCasteel orangie datum en jaere ut supra ter
presentie vanden manhaften Captein Cornelis Sivertsz,
gerbrandt proost ondercoopman en p[rovisione]l administrateur,
dirck de gheijn ondercoopman en guarnisoens boeckhouder,
ende matthijs molckman opperchirurgijn leden
uijt den achtb[are]: raade van Justitie hiertoe gecommitt[eer]t
in margine staende, ons present en was ge-
teekent Cornelis Sivertsz, gerbrandt proost,
dirck de gheijn, ende matthijs molckman
onderstondt, het merck vande confessante
lager stondt, quodt attestor en was geteekent
Joost gijsbertsen anno gesworen clercq

Op huijden den 8e: 7ber ao: 1678 compareerde voor de

herdoemade voor de gecommitteerdens ondergenoemt
de voorsz: Confessante anna Jansz de welke de ver
haarde Confessie van woorde tot woorde voorgelesen
sijnde, Declareert de selve in alle haare poincten te
wesen waragtigh niet willende ofte begeerende,
dat daar in 't minste iets bij ofte afgedaan soude
werden daar bij persisteerende mitsdien ——

Aldus gedaan en gerecolleert malleijo int Castel orange
datum en jaare ut supra ter presentie vande manhaf
ten Captein Cornelis Severus, ende gerbrandt proost,
ondercoopman en pr: administrateur beden uijt den
agtbre: raadt van Justitie hierto gecommitteert,
in margine stondt, ons present, en was geteekent,
Cornelis Severus en gerbrandt proost, onderstondt het
merck van de Confessante, lager stondt quod
attestor en was geteekent joost gijsbertsen anno
geswoore clercq: ——

Op huijden den 19e 7ber ao: 1678 compareerde voorde gel:
committeerdens ondergenoemt Jan van oudewerden
Sergt: in dienst der E: comp: en domingo sijnde huijsv:
de welke hebben declareert en g attesteert, soo en gelijck
sij doen bij dezen ter instantie en requisitie van
andries olofsen ondercoopman en pr
fiscaal etca ——

hoe

hoe waer en waraghtigh is, dat ungeleden Sondagh laetst
leden wesende den 11e: deser naer de middagh tusschen
sesse en seven uren bij hem attestant en 't binnen
huijse is gekomen seeckere thomasie huijsvr: vanden
vrijmardijker abram Jansen van bengalen, binnen
getreden, versoeckende van hem attestanten, (naer dat
seeckere moorse vrouwe inde boeijen geseth was, op
eenighe goet dat sij onder het bedde vanden gewaldiger
govert wagemans hadde gesteken:] oft sij attestanten
haer thomasiens goet wilden in huijs in bewaringe
nemen, seggende dat sij haer kist daer soude,
brengen, waer het saecken dat sij in het fort gebraght
wierdt, waer op sij attestanten hebben g'antwoordt
van neen, ende dat sij daer mede niet en wilden te
doen hebben, verclarende daer en beneffens wel gehoort te
hebben (: naer dat de voorsz: moorse vrouwe
hadde geseijt, thomagia heeft die oock gegeven:)
de doghter vande selve thomagia adriana genaemt
dat gehoort hebbende, riep al schreijende nu moet
mijn moeder sterven tot twee a drie reijsen toe
Alle 't geene voorsz: staet verclaren sij attestanten
te wesen de opreghte, suijvere, en sincere waerheijt,
presenterende des versoght sijnde het selve voor
alle heeren ende regteren met solemnelen eede
te bekraghtighen ——

Redus

Aldus gedaan en geaccolleert Malaijo int Castel ora datum en Jaare ut supra ter presentie van Matthijs Molckman opperchirurgijn ende Cornelis Eingdrijck Cassier g'assumeerde leeden uyt den aghtb: Raade van Justitie hier toe gecommitteert; in marginee stond onder; present, en was geteekent, Matthijs Molckman en Cornelis Eingdrijck, onderstond, Andries Cors lager stond, quod attestor, en was geteekent Joost gijsbertsen anno gesw: clercq

Op huijden den 12e 8bre ao 1678 compareerden voor de gecommitteerdens ondergenoempt Francoijs Sijmonsen en Mijndert Steffense vrije burgers ende Hendrik Gerts Soldt in dienst der comp: de welke sonder induktie oft persuasie van iemanden, dan alleenlijk in favuer van Justitie ende pertinentie, ter vercocht sijnde, hebben verclaert en g'attesteert soo en gelijck sij doen bij desen ter instantie van Andries Olofsz: ondercoopman en p: fiscael etc:

hoe waer en waeraghtigh is, dat nu geleden op gisteren onttrent half tien uren 's avonts inde gemeene kroegh lagh de schipper Roert Hendricxs van Abbekerke corpl: en toesiender van 's Comps trop werckers, waer bij is gekomen, om hem wat ker te maken, Sijmon Cornelisse, Soldt:, seggende dat het tijdt was om naer binnen te gaen, waer op de Soldaet Roert begonst te moppen en murmureeren, waer op Sijmon Cornelisse seijde, hoe mopt gij nogh, het geen dat ik doe is 't uwen beste, want gij weet wel dat gij moet

binnen

Binnen wesen, seggende vorders is dat voor mijnen dank
ende gaf hem sijnen degen ende rottingh weder, die
hij genomen hadde om hem te beter binnen te krijgen,
ende seijde, ik heb immers te middagh aende slaaven
die kalk moesten halen uijt het kalckhuijs nogh
aenwijsinge gedaen, waer dat gij waert om het
kalckhuijs te openen, want gij den sleutel bij u
hadt, waer op Coert Hendricxse ter stont antwoorde,
gij liegt het dat als een schelm, ende Sijmon gaf
hem daer op een kaek smeet, het welck soo stil
blijvende, stack Koert een weijnigh daer nae
sonder een woort te spreken sijnen degen uijt
ende stack soo drijvende tot twee reijsen nae
den gem.[d] Sijmon, die welcke hij ongetwijffelt wel
swaerlijck sonde gequetst hebben, ten waere de selve
de steek door 't loopen ende vallen van Koert over
de boomen die daer leggen, hadde ontkomen als,
waermede de laatste attestant toesprongh en
ontweldighde Koert Hendricxse sijnen degen
alle 't geene voorsz. staet verclaeren sij attestanten
te wesen de opregte, suijvere ende sincere waer=
heijt presenterende als boven

Aldus gedaen & gepasseert [illegible] in 't Casteel
Orangie datum & jaare ut supra ter presentie
van Mathijs Molckman opperchirurgijn
ende Cornelis Ringdrijck Cassier g'assumeerde
leeden uijt den agtb.[e] raade van justitie hier

ter

Toe gecommitteert, in margine stondt, ons p[rese]n[t]
en was geteekent, Mattijs Molckman en
Cornelis Eingerijck, onderstondt, Francoijs Lijn
Meijndert Joosse & Surrien Gerts, lager stondt
quod attestor en was geteekent, Joost Gijsberts
anno gesworen clercq: ———

Op huijden desen eersten 9ber a[nn]o 1678 compareerden voor de
gecommitteerden ondergenoempt paulus Steen
ende pieter de Jonckheer ass[isten]ten E: gerrit oedijn boss
de welcke sonder inductie oft persuasie van iemand
dan alleenelijck in faveur van justitie doet
presenterende des versogt sijnde hebben Solaert
E: g[emelt]e attesteert soo E gelijck sij doen bij desen ter
instantie van andries olofse onder coopman
en p[rese]nt fiscael — etc[etera]
hoe waer E waeragtigh is dat nu geleden den 27[e]
october laatsleden t[e] 's avonts tusschen vijff E ses
uren sij twee eerste Comparanten hebben gesien
dat sekeren bossch[ieter] Christoffel Meijer quamp inde
gemelde kroegh, versoeckende van den tapper Meijndert
Joosse om een muslin a twee a drie te borgh te
krijgen, versoeckende 4 stoop tot twee a drie stuijver
het welck Meijndert weijgerende, seijde ten laatsten
ik en wil u niet geven vent, ende vatte hem met
eenen bij sijn kaijer, smijtende hem soo onder de

voeten,

voete, ende trapte diverse reijse met sijne voet op het
aengesight vanden selven Christoffel Meijer, waer door hij
Christoffel quaadt wordende, seijde, sal ik mij soo laeten
slaen van een gegeesselde hoert, waer op den gemelden
Meijndert eenen bamboes, ende Cornelis Foeke sijnen
broeder eenen rijstamper naemen, dreijgende daer mede
al staende den voorsz. Christoffel naer buijten, vallende
Meijndert Foeke in het vervolgen vanden selven buijten
den pagger ter aerde, declarerende pieter de Jonkheer
ende gerrit Crijn dat, alswanneer Meijndert gevallen
was, Christoffel Meijer hem omkeerde slaende
eenige slagen op Meijndert met sijne vuijst souden
noghtans gesien te hebben, dat hij een mes ofte eenig
scherp in sijne hande soude gehadt hebben, alswanneer
den gewaldiger aldaer is gekomen met sijnen blooten
houwdegen inde handt, slaende met het plat vanden
selven op den rugge vanden gemelden Christoffel sulcx
dat daer een stuck aff vloogh, ende kapte alsdoen
een slagh in sijne handt sulcx dat daer het bloet
uijt sprongh, sijnde alsoo den gemelden Christoffel
in handen vanden gewaldiger, quam niet tegenstaende
Cornelis Foeke met eenen rijststamper inde handt,
slaende daer mede diverse slagen op den gemelden
Christoffel Meijer, het welck gedaen sijnde, braght
den gewaldiger den selven Christoffel alsdoen naer
binnen in gevijselinge, declarerende hij attestant
niet gesien ofte gehoort te hebben, dat den voorsz.

Christoffel

Christoffel binnen ofte buyten de gemelde kroegh eenig mes ofte scherp inde handt soude gehadt hebben

Alle 't gemelte voorsz: stadt solaaren bij attestanten te wesen de opreghte, suyvere, ende sincere waerheijt presenterende als vooren

Quod attestor

datum et loco ut supra ter presentie van gerbrandt proost ondercoopman en pt. administrateur ende matthijs molkman opperchirurgijn leeden uijt den agtb. raade van justitie hier toe gecommitteert in margine stondt, ons present, en was geteekent gerbrandt proost en matthijs molckman, onder stondt, paulus steen, pieter de sonckheer, en het merck X van gerrit eksijn, lager stondt quod attestor, en was geteekent, joost gijsberts. anno geswoorne clercq

Op heijden den 7e 9ber ao. 1680 compareerden voor de tweede maal voor de gecommitteerdens ondergen. de voorsz: attestanten paulus steen et pieter de sonckheer ass.te de welke hunne gegevene attestatie seer voor het sijn van woorde tot woorde voorgelesen, sijnde solaren andermael de selve in alle sijne poincten te wesen waaraghtigh, niet willende ofte begeerende dat daar in 't minste iets bij ofte afgedaen soude worden, persisterende ende presenterende als inde selve

Quod attestor

Aldus gedaen ende gepasseert binnen 't Casteel orange datum ende jaare ut supra ter presentie van gerbrandt proost ondercoopman ende p.t administrateur, ende dirck de ghoijn ondercoopman ende guarnisoens boekhouder leden uijt den agtb.e raade van justitie hier toe gecommitteert, in margine stondt ons present, en was geteekent gerbrandt proost ende dirck de ghoijn onderstondt, paulus steen ende pieter de jonckheer, lager stondt quod attestor ende was geteekent joost gijsbertsen anno gesworen clercq

Op heijden den 7.e 9ber a.o 1678 compareerden voor de gecommitteerdens ondergenoempt de chinees touko mede pagther van de stercke dranck alhier, paulus andriessen nieptier, ende jsack andriessen amboinees, de welcke sonder induxie oft persuasie van iemande, dan alleenelijcke in favour van justitie ende, presente, ende des versogt sijnde hebben verclaert ende g'attesteert soo ende gelijck sij doen bijdesen ter instantie van andries olofsz ondercoopman en p.t fiscael etc.a

Hoe waer ende waeraghtich is, dat nu geleden den 24.e octob: laastleden tegens den avont sij comparanten hebben gehoort dat inde gemeene kroeghalhier ten huijse van meijndert jdesse een groot rumoer was, waerop den tweeden attestant ten versoecke is nader huijse gegaen, om

Om te sien watter te doen was, ende ook binnen
den pagger vande voorsz:e kroegh, gelijck den laatsten
Comp.t het selve heeft aengesien van op de chialoup
vanden chinees tanding leggende op de strant om
getimmert te werden, Declarerende op het gemelde
Eenmoer gesien te hebben, dat meijndert Sesse uijt de
selve kroegh naer buijten leegh met eenen stock sekere
boss.r sonder deszelfs naem te weten, welcken boss.r
buijten den gem.den pagger gekomen sijnde trock een
eersten sijn mes uijt sijnen sak, waerop meijndert
den boss.r met eenen stok een stoot op de borst gaff,
meijnende het selve voor de tweedemael te doen, nitt
hij, ende stiet tusschen d' armen vanden selven boss.r door
het welcke den boss.r siende, liep daer op naer meijndert
toe, meijnende hem met sijn mes een snee te brengen
waer op meijndert het op een vlughten stelde, ende
in het loopen struijkelende, viele in 't gras neder,
ende den boss.r hem naeloopende, sneijde meijnder
met sijn mes op de ruggen hemd daer hij in 't gras
lagh, sonder nogtans hem te raken, waer op den
geweldiger aldaer is gekomen met sijnen bloote degen
in de handt, slaende toen eersten met het plat van
selven op den meer gem.den boss.r soodatter een stuck
aff vloogh, ende aff schampte tot op de handt soodatter
't bloet uijt sprongh, 't welck gedaen sijnde hebben gesien
datten boss.r geen mes meer in sijne handen hadde,
niet wetende off hij het selve heeft weghgeworpen,

offte

ofte waar hij 't selve gelaaten heeft, verclaarende niet
vermin daar lange naar gesoght geweest te sijn, en
allen 't selve soo gesien te hebben, seggende hij deesen
Comp.t tot nader vastigheijt van opde gem.de chialoup
nogh gesien te hebben, dat den voorgem.de bost.e,
sijn mes niet kunnende uijt de scheede krijgen 't
selve alsdoen met sijne tanden uijt trock, den
eersten comp.t allen 't selve uijt sijn deure gesien te hebben
Allen 't gene voorsz.e staat verclaaren sij attestanten te
weesen d' opreghte, suijvere ende sincere waarheijt
presenteerende als boven ———

Aldus gedaan en gepasseert malleijo int casteel
orangie datum en jaare ut supra ter presentie
van gerbrandt proost ondercoopman en p.t adminis-
-trateur ende dirck de gheijn ondercoopman en
guarnisoen boekhouder leden uijt den aghtb.e raade
van justitie hier toe gecommitteert, in margine
stondt, ons present, en was geteekent, gerbrandt
proost en dirck de gheijn, onder stondt de chinees
tonko sijn naam, in chineesse caracters gestelt,
paulus andriessen, teeckenen het merck X van
isaack andriessen lager stondt quod attestor
en was geteekent, joost gijsbertsen
anno geswooren clercq ———

Ap

Op huijden desen 8e 9bre ao. 1678 compareerde voorde tweede-
maal voorde gecommitteerden ondergenoempt de
bovengen. attestanten, de welcke hunne gegevene
attestatie van woorde tot woorde voorgelesen voorgele-
sen sijnde, verclaarden andermael de selve in alle
sijne poincten te wesen waraghtigh niet willende
ofte begeerende, dat daer in het minste iet bij ofte
affgedaen soude worden, persisteerende, ende persis-
teerende als inde selve

Actum gedaen ende gerecolleert malayo int Casteel orangie
datum & jaare ut supra ter presentie van gerbrandt
proost ondercoopman en p.t administrateur ende
mattijs molckman opperchirurgijn beide uijt den agtb.
raade van Justitie hier toe gecommitteert, in mar-
gine stondt, ons present, en was geteekent, gerbrandt
proost, en mattijs molckman, onder stondt, de
Chinees Touko sijn naem, in Chineese Caracters
gestelt, paulus andriessen, [illegible] het merck
van Isaak andriessen, lager stondt quod attestor, en
was geteekent Joost gijsbertsen amme geswn. clercq

Op huijden desen 23e 9bre ao. 1678 compareerden voor mij
Joost gijsbertsen amme geswn. clercq vanden agtb.en raade
van Justitie in molucos present die getuijgen
ondergent.

Ondergen:te antonij pardra madijke, ende Sonko
Kinder, de welke sonder induchie ofte persuasie
van iemande, dan alleenlijk in favour van
Justitie ende presenterende des noots sijnde
hebben verklaart en ge attesteert soo en gelijk
sij doen bij desen ter requisitie van andries olofsz:
p:t fiscael desz:

hoe waer en waaragtigh is, dat nu geleden de 21:e deser
smorgens ontrent agt uren bij deselve Comp:t was
op de bruijloft van Christiaen Jansz, alwaer onder
andere was sekeren d:r iogo lijfjongen van Cornelis
pietersz, hebbende in een pampiertjen een paer
goude oorkrabben, de welke bij d:r iogo besien hebbende,
stak de selve met het pampier weederom met der
hant in sijne broekbant, soo dat hij attestant
de selve krabben niet te vollen konde kennen, verklaart
ende de tweede Comp:te ten selve dage ontrent
thien uren, geweest te sijn in t ramaten om tobacq
te koopen ten huijse vande Chinees lionko, alwaer
desgelijks de gem:de d:r iogo was om een swart
limen kleet te lossen het welk bij de selve lionko
voor ses schellingen versett was hebbende in sijne
hant in een pampier een paar goude oorkrabben
nagelen gewijs gemaakt, de welke hij in t selve
pampier rollende, stak de selve voor in sijne
broekbant, gaende soo weederom na de d:r igoin
alswanneer hij Comp:te tegens de about de gem:de d:r iogo

houdt

voort staen voor den huyse van Cornelis pieterss

vanden welcken bij Comparant vraeghde waer de

gemde krabben waeren, ende oft bijde selve wilde

vercoopen, waerop d' iogo antwoorde dat se niet te

koop en waeren, ende dat se eenige moren toebehoorden,

ende ginck soo in huys, & bij Compt. nader de [illegible]

allen 't geene voorsz. staet verclaeren sij attestanten

te wesen d' oprechte, suyvere & sincere waerheyt

presenterende als boven

Aldus gedaen & gepasseert in 't Casteel

orangie datum & jaere ut supra ter presentie

van paulus steen asst. ende aernout de kin

boeckebinder als getuygen toe desen geroepen & gebeden,

in margine stondt, ons present, en was geteeckent

paulus steen & aarnout de kin, onderstondt

het merck () van anthonij pardra, het merck X

van Sonko, lager stondt quod attestor en was

geteeckent Joost gijsberts hamme geswo: clercq

Op huyden desen 29e 9ber ao. 1670 compareerden voorde gem,

mitsgaders ondergenoempt voor de tweedemael de boven

gesz. attestanten, de welcke hunne gegevene attestatie

van woorde tot woorde voorgelesen sijnde, verclaren

andermael de selve in alle haare poincten te wesen

waaraghtigh niet willende ofte begeerende, dat daer

in 't minste

int minste iets bij ofte affgedaen soude werden,
persisteerende en presenteerende als mede boven—

Aldus ingedaen en gerecolleert malojo int Casteel orangie datum en jaare ut supra ter presentie van gerbrandt proost ondercoopman en p.t. Administrateur en matthijs molkman opperchirurgijn, beide uijtten agtb: raade van Justitie hier toe gecommitteert, in margine stondt onder present, en waer geteekent, gerbrandt proost en matthijs molkman, onderstondt, het mercke van anthonij pardea, het merck X van Souko, lagerstondt quod attestor en waer geteekent Joost gijsbertsen anno gesw: clercq

Op heden den 27e Xber A°: 1618 compareerde voor de selve, mede den bovengen.de attestant anthonij pardea (: welckers mede attestant Souko naer amboina vertrocken is:) voor de gecommitteerdens ondergenoempt, den welcken sijnde gegeven Attestatie van woorde tot woorde andermael voorgelesen sijnde, blijft bij deselve daer bij alnoch houdende, andersijns persisteerende, Declarerende de selve soo wel als een attestant in alle sijne poincten te wesen waeragtigh, niet willende ofte begeerende dat daer in 't minste iets bij ofte affgedaen soude werden, anders dat hij niet beter en weet naer sijn beste onthouden, ofte de gouverneur krabbe voorsz: sijn cruijt nagelsgewijs gewoest, persisteerende als voren, ende

ende hier op de attestant bij d' ondergeschr: gecom,
,mitteerdens afgevraaght sijnde de, voor des waar,
,heijts, heeft de selve in haare hande met goeden
moede, met opgesteeke vingere, onder dese uijtge
druckte woorde / Soo waerlijck helpt mij godt
almaghtigh / affgeleijt en gepresteert

Aldus gedaan ende ver= eedight malajo int Casteel orange
datum en jaare ut supra ter presentie vande man,
,hafte Capitein Cornelis sieders, gerbrandt proost
ondercoopman en p'. administrateur, en matthijs
moleman opperchirurgijn leede uijt den agtb'=
raade hier toe gecommitteert, in margine,
stondt, ons present, en was geteekent, Cornelis
sieders, gerbrandt proost, en matthijs molek,
,man, onderstondt, het merck O van anthonij
pardra, lagerstondt quodt attestor, en was getee,
,kent joost gijsbertsen anno gesw: clercq

Op heijden desen 6^e: Xber a° 1678 compareerden voor d' ondergeschr
gecommitteerdens sijbrandt hendricqse p'. Corp'. ende
niclaas van batavia soldt: bijde in dienst der E comp:,
de welcke sonder inductie ofte persuasie van iemande,
van alleendeijcken in faveur van justitie, deet
presenterende des versoght sijnde, hebben verclaart
en g' attesteert soo ende gelijck sij doen bij
desen ter requisitie van andries oloffsz: ondercoop,
,man en p'. fiscaal etca

keer

hoe waar (en) waaraghtigh is, dat hij eerste comparant
op gisteren 's morgens omtrent agt uren is naar buyten
gegaan om visch te coopen, alwaar een geruijmen tijdt
naar visch gewaght hebbende, ende geenen krijgen,
is onder andere open bassaar gecomen hendrick mogan
en sijnde voorsz: den welcken, vanguelijken geenen visch
koomende krijgen, vraaghde aen hem attestant om 't samen
een sopie gaan te drinken, waar op sij 't samen sijn gegaan
naar de genoemde kroogh, (en) aldaar een sopie gedronken
hebbende, is hy attestant wederom naar 't fort gegaan
om wat t' eten, 't welck gedaan sijnde is wederom naar
buyten naar de genoemde kroogh gegaan, alwaar onder
andere nogh vondt den gemelden hendrik mogan, met
sebeden Lod^t Jan Lofsardt genaamt, alwaar een
weijnigh geweest sijnde, vraaghde hendrick mogan
aen hem attestant oft hy met hem wilde mede gaan
mede [illegible] nigorijs ten huijse van Cornelia om
een tiel Laguwer a twee te drinken, waar mede
hy attestant te vreeden sijnde, sijn samen uijt de
genoemde kroogh naar de voorsz: Cornelia gegaan,
in welckers geselschap den gemelde Jan Lofsardt is
gevolght, alwaar gekomen sijnde, hebben eenige
tielen Laguwer gedronken, wanneer aldaar is ge-
comen den tweeden attestant, den welcken vanden selven
Laguwer nogh mede heeft gedroncken, den welcken
mede attesteert aldaar geseijn ende gehoort te

hebben

hebben, dat den gem.te Megan, met den voorn.o Jan Coffaert
(sittende daer bij de voorengenoemde Comedia:) onder mal-
kanderen discoureerden in 't portugees gebaate diensten
opverzijlen gedaen, het welck den eersten attestant (mits
de taal onkondigh was:) niet en verstondt, waer op
den gem.te Jan Coffaert in 't hollants seyde wat laet
ons daer niet meer van spreken comt laet ons nogh
een Comme Saguweer drinken, en dan sullen wij gaen,
het welck hij attestanten hoorende, zijn eerst voor
uijt gegaen, nemende hij tweeden attestant van
daer mede voor agter St. J.r Maragody, gaende
van daer agter 's Comp.s koestal nae de oude nego-
rije met den voorn.o Jan Coffaert, zijn van daer ge-
komen ontrent de gragt de selve negorije van de
nieuwe scheijdende, volgende Hendrick Megan
van verre agter aen, alwaer gekomen zijnde, riep
den gem.te Hendrick Megan tegens hun beiden,
ha ha, wagt wat, waer op den tweeden attestant tegens
den eersten seyde, hij roep, waer op hij eersten Comp.t
antwoorde, laet hem roepen, alswanneer Hendrick
Megan nogh eens riep dese woorden, Jan Coffaert
comt hier, het welck hij eersten Comp.t hoorende,
seijde tegens Jan Coffaert, Hendrick roept u, waer op
Jan Coffaert ten eersten nae den selven Hendrick Megan
is gegaen, sonder voorder gehoort te hebben, of te weeten
wat onder de selve twee gepasseert is, maer zijn soo nae
de negorije ende van daer nae het fort gegaen, ontrent
twaelff uren smiddaghs. ——

Alder

alles 't geene voorsz.: staet verclaeren sy attestanten te
weesen de oprechte suyvere, ende sincere waerheyt,
presenterende als boven ——

Relaes gedaen ende passeert malleyo int casteel orangie
datum ende jaare ut supra ter presentie vanden manhaften
Capp.^tein Cornelis swerius, ende gerbrandt proost onder,,
coopman en p.^l administrateur alhier, uyt den agtb.^ren
raadt van Justitie hier toe gecommitteert, in
margine stondt, ons present, en was geteekent
Cornelis swerius ende gerbrandt proost, onderstondt
het merck van sybrandt hendricksz, het merckt
van claes van batavia, lager stondt quod attestor
en was geteekent, Joost gysbertsen anno
gesworen clercq. ——

Op huyden desen 7.de xber a.^o 1678 compareerden voorde tweede
mael voorde gecommitteerden ons ondergenoempt de voorsz.
attestanten sybrandt hendricksz ende niclaas van bat.^a,
de welcke hunne gegevene attestatie van woorde tot
woorde voorgelesen zynde, verclaarden andermael de selve
in alle haare poincten te wesen waarachtigh, niet
willende ofte begeerende dat daar in 't minste iet
by ofte aff gedaen soude werden, maar persisterende
ende presenterende by desen als inde selve

Relaes gedaen ende gerecolleert malleyo in 't casteel
orangie, datum ende jaare ut supra ter presentie

vanden

Ende vanden manhaften Capp.tein Cornelis Sieverts, en
gerbrandt proost ondercoopman en p.t administrateur
leeden uyt den agtb.e raade van Justitie hiertoe,
gecommitteert, in margine stondt, ons present
en was geteekent, Cornelis Sieverts en gerbrandt proost
onderstondt het merck van Sybrandt hendricxsz
het merck van niclaas van batavia, lager stondt
quod attestor en was geteekent Joost gijsberts sen
anno geseide etc.

Op huijden desen 10.e 9bre ao. 1658 compareerden voor de onder,
gesz.e gecommitteerdens voor de tweedemael de voorsz.e
attestanten Sybrandt hendricxsz en niclaas van batav:
de welke wederom hunne gegevene attestatie van woorde
tot woorde voorgelesen sijnde, verclaarden andermael de
selve in alle sijne poincten te wesen waeraghtigh, daer
bij blijvende mits desen onveranderlijck persisteren, niet
willende ofte begeerende dat daer in 't minste iet
bij ofte affgedaan soude werden, ende hun daer op bijde
ondergesz.e gecommitteerdens affgevraeght sijnde der voorsz.e
waerheijts, hebben deselve in hunne handen met desen
uijtgedruckte woorden, ende opgesteken vingeren
(:Soo waerlijck helpt mij ons godt almaghtigh:)
affgeleijt ende gepresteert

Aldus gedaan en beëedight malijo int casteel
orangie datum en jaare ut supra ter presentie

vanden

Landen manhaften Capp^tein^ Cornelis Sivenus en gerbrandt proost onderCoopman en p^s^ administrateur, leden uijt den agtb^re^: raade van Justitie hier toe gecommitteert in margine stondt ons present en was geteekent Cornelis Sivenus en gerbrandt proost, onderstondt het merck en van Sybrandt hendricq^s^, het merck van Claas van batavia, lager stondt quod attestor en was geteekent Joost gijsbert hamme gesw^n^: clercq—

Op huijden desen 7^e^ Xb^er^ a^o^ 1678 compareerde voor de gecom, mitteerden ondergenoempt Jan Cornelissen Cossaert van amsterdam Sold^t^ in dienst der E: comp^e^, de welcke sonder eenige pijne ofte smerten vrijwilligh heeft bekent en geconfesseert soo en gelijck hij doet bij desen, ter requisitie van andries olofsz: onderCoopman en p^s^ fiscaal deser—

hoe waer en waeraghtigh is, dat nu geleden de sijffen santy hij Confessant met sekere Sybrandt hendricq^s^ ende hendrick megan sadiger sijn gegaen inde nieuw angorijs te rijden om een kist zaguweer a twee [illegible] met malkanderen te drincken, ten huijse van sekere Cornelia aldaer woonende, alwaer sij sijn gecomen ten tijde dat se huijst de Zaguweer uijt 't bosch braghten wesende smorgens tusschen negen en thien uren ten welcken huijse onder malkander een weijnigh gedroncken hebbende, is hij Confessant mette

opsloeren

opleeden hendrick mogan in questie geraakt op het
belegh van de pagoodt voor brandewoor op het op-
treeden ofte voortoght van de reghter en slinker
vleugel, ende daar soo lange opgetreden hebbende
seyde en sustineerde hendrick mogan het
Contrario tegens hem Confessant, wierdt ten
laasten hendrick mogan quaadt, het welck hy
Confessant siende, seyde wilt gy daar van spreken
ende daar op quaadt worden, soo ist beter dat ick
swijge, en laat ons maar eens drinken, alswan
weer nogh een draink a twee gedronken hebbende
is hy Confessant benevens sybrandt hendricxe
van daar gescheyden, gaende soo langs agter
's Comp.s Peerdstal naar de oude nigorije, komende
hendrick mogan verre van agter aen, alswan
weer hy Confessant met syn geselschap gekomen
sijnde tot ontrent d' oude nigorije, den selven hen-
drick mogan met luyder stemme hoorden roepen
deese oft diergelijcke woorden, Jan lossaert, Jan
lossaert, het welck sybrandt hendricxe hoorende
seyde tegens hem Confessant, Jan, hendrick
roept uw, waar op hy Confessant antwoorde,
laat hem roepen, laat ons maar gaen, hy weet
den wegh wel, alswanneer hendrick mogan
nogh meerder roepende, seyde sybrandt hendricxe
tegens hem Confessant, gaat naar hem toe

siet

Siet wat hij hebben wilt, het is u goeden bekenden, waer
op hij naer den selven is gegaen, ende bij hem gekomen,
ende den agter den voorsz. koestal, vraegende
hem wat hij wilde hebben, waer op hij Hendrick
Megan antwoorde, gij hebt de Conckins vaerders
gh' afgeantwoort, daer wil ick reeckeninge van hebben
ende hij Confessant wederom tegens hem, coopt
gij mij hier om te vechten, comt laet ons gaen
en drincken wij een sopie inde kroegh, dat is
beter, waer op Hendrick Megan hem begon te
schelden voor een wissewasje, ik dogt dat gij een
ander kerel waert, waer op hij Confessant weder,
om wat seggen is dat, wissewasje, ik ben soo wel een
kerel als gij, het welck Hendrick hoorende sagh
ten eersten rontom hem, offer ook iemant was
die hem sagh, ende seyde tegens hem Confesst.
comt wij sijn hier nu alleen, ende indien gij
geen wissewasjen sijt soo treckt van leer, ende
wij sullen malkanderen proeven tot het eerste bloet
gelaeten is, waer op hij Confessant seyde, als gij
het dan soo hebben wilt, ik ben te vreden, maer
het padt is hier wat te smal, treedt een weynigh
agterwaerts, daer is het padt breeder, het welck
gedaen sijnde, seyde Hendrick Megan, het is nu
wel, treckt van leer, waerop hij Confessant seyde
waerom soudt ick trecken, gij hebt de questie
aengevangen, treckt gij eerst, waer op Hendrick

Megan

uegan van leer-treck, ende seyde tegens hem
Confessant waer naer staet gij treck naer, ende
hij Confessant dade op getrocken hebbende, seyde
tegens hem, past dan op, alswanneer deen wey-
nigh tegens malkanderen geschermutseert
hebbende, ontfingh de Confessant een schamp
steek langes de arm, sonder nochtans dat hij
bloet dade vangesien heeft, waerop hij Confesst.
de degen van sijne partheijde voor neder gedompt
hebbende, bragt de selven eyndelick negen een
steeck in sijn borst, sonder ondervinge de selven
om 't leven te brengen, want hij geen voelen dade
tot en schelte, ende siende dat sijn partheijde
gequetst was, endat hij bloet liet, seyde tegens
hem 't is nu genoegh, het is gelijck wij bespro-
ken hebben, ende eyndelick negen wederom
tegens hem Confessant seyde, staet nij nogh,
het welck hij Confessant niet willende doen,
vaeghde sijn degen aen sijnen rock aff, ende
stack hem inde schede, ende seyde, wilde
vegten soo vegt alleeningh, laatende sijn partheijde
aldaer staen, gink langes agter de kortstal,
en J Compte onder tguijn door het hoeck van 't
voorburgwal naer de gemeijne kroegh, sijnde als-
doen ontrent twalff uren, ende is aldaer blijven
drincken tot naer den middagh, dat hij binnen
de fortresse is gecomen —

Aldus

Aldus gedaen ende geconfesseert malaijo int Casteel
orangie datum ende jaare ut supra ter presentie
vanden manhaften Capt: Cornelis sweerus, ende
gerbrandt proost ondercoopman en p.t administra,
-teur beijde uijt den agtbe: raade van Justitie hier
toe gecommitteert, in margine stondt, ons pre,
sent en was geteekent Cornelis sweerus en
gerbrandt proost, onderstondt, het merck van
Confessant, lager stondt quod attestor en was
geteekent Joost gijsbertsen aims gesworen clercq

Op huijden desen 10e xber ao 1678 Compareerde voor de onder,
gesz: gecommitteerdens voor de tweedemael den gemelde
Confessant Jan Cossaert, den welcken sijne laatst gegeve,
ne Confessie andermael van woorde tot woorde
voorgelesen sijnde, verclaerde andermael deselve in
alle haare poincten te wesen waeragtigh, daer bij
mits desen blijvende onveranderlijck persisteerden,
niet willende ofte begeerende, dat daer int minste
te iets bij ofte affgedaen soude worden. ——
Aldus gedaen ende gerecolleert malaijo int Casteel orangie
datum ende jaare ut supra ter presentie vande man,
haften Capt: Cornelis sweerus, ende gerbrandt proost
ondercoopman en p.t administrateur beijde uijt den
agtbe: raade van Justitie hier toe gecommitteert

in

In margine stondt onr. present, en was geteekent
Cornelis Sweerus en gerbrant ploost, onderstondt,
het merck ☉ vanden Confessant, lagerstondt
quod attestor en was geteekent Joost gijsberts
anno geswr: clercq

Ick ondergess: Matthijs molckman opperchirurgijn
in dienst der E: Comp.e, declareere op den eedt in 't
aanvaerden mijnder officie gedaen, op huijden dato deses
smorgens ten sevenen ure mij getransporteert te hebben
in 't Comp.s hospitael alhier, om aldaer ter ordre
vanden agtb.ren raadt, ende ten overstaen vande ge-
committeerden ondergenoempt te openen ende visiteren
den gequetsten ende overleden Soldt: hendrick medgan,
ende bevonden, dat den selven ontfangen hadde een
wonde, even boven ende wat besijden de regterborst,
penetrerende tot door de longe, met quetsinge vande
deselfs grootste ader, die welcke vena arteriosa ge-
naempt wert, waerdoor de selve sijde vande
borst vol geronnen bloedt is bevonden, uijt welcke
oorsaecke den gequetsten maer een uer oft ander-
halff, naer 't ontfangen der wonde geleeft heeft,
Aldus gedaen, geëxvisiteert ende bevonden malaijo int
Casteele orangie desen 6e Xber ao 1678 ter presentie
ende overstaen van gerbrandt ploost ondercoopman:

en

En p[l]: administrateur, ende dirck de ghein
ondercoopman en guarnisoens boeckhouder leden uijt den
agtb[ren]: raade van Justitie hier toe gecommitteert,
in margine stondt over presentie van wat geteeckent
gerbrandt proost & dirck de ghein onderstondt, mattijs
molckman, lagerstondt quodt attestor, en was
geteeckent Joost gijsbertsen anno gedeeltelijk: cleroq

Op huijden den 12[e] 8ber a[o]. 1678 compareerden voor de gecommit-
teerden ondergenoempt dirck dircksen miopties, ende
francisco rodrigo christen chinees, de welke sonder
inductie oft persuasie van iemanden, dan alleenlijken
in favour van Justitie, ende presenterende, des
versoght synde, hebben verclaart & g'attesteert soo &
gelijck sij doen bij desen ter requisitie van andries oloff[s]:
ondercoopman en p[l] fiscael etc.
hoe waer & waeragtigh is, dat ungefeer den 29[e]: g[e]8ber
passado sij attestanten hebben gesien dat seekeren gigogo
lijfteijgen van cornelis pietersen Sabouts tusschen
negen ende thien uren was sittende op de voet van den
huijse van hendrick jansen pen, blijvende aldaer eenen
geruijmen tijt sitten, sonder te weten wat hij daer
dede, anders als dat den eerste comp[t]: hem heeft,
sien roken een boucken toebaek, ende aen hem
gevraeghde wat hij daer dede, antwoorde aen hem
attestant dat hij daer naer lissie waghte, gaende
alsoo wederom naer sijn huijs, bleeff den gemelde

gigogo

Gigogo daer nogh sitten, ende de tweeden Compt. geeft
redenen van wederheijt, dat bij hun nogh eerst
naer strandt gaende, gigogo ter plaetse voorsz.
vondt, ende een wijle tijdt aen strandt geleegen
hebbende, quamp wederom naer huijs, vindende
den selven gigogo daer nogh sitten sonder te weten
wat hij daer voorder uijt rechte. ——
Alle 't geen voorsz. staet verclaeren sij attestanten te
wesen oprechte, suijvere ende sincere waerheijt
presenteerende als boven —

Aldus gedaen ende gepasseert in Malijo int Casteel oran,
gie datum ende jaere ut supra ter presentie vanden
manhaften Cappitein Cornelis Sweerus ende Mat,
thijs Molekman opperchirurgijn leden uijt den
achtbaren raede van Justitie hiertoe gecommitteert,
in margine stondt, ons present, en was geteekent
Cornelis Sweerus en Mattijs Molekman opper,
chirurgijn / onderstondt dirck dircksz, het merck
van francisco rodrigo, lager stondt quod attestor
en was geteekent Joost gijsbertsen anno gesw:
Clercq ——

Op huijden den 19e 8ber ao. 1678 compareerden voorden
ondergeschr: gecommitteerdens voorsz. twee van
de boven genoemde attestanten dirck dircksen ende francisco
rodrigo, die welcke hunne gegevene attestatie van

woord

woorde voorgelesen sijnde, Declareerde alsnogh de selve
in alle haare poincten te wesen waragtigh, niet willende
ofte begeerende dat daar iet minste iets bij ofte
affgedaan soude worden, anders als dat den tweeden
attestant daar en boven nogh Declareert dat ungeveer
ontrent twee jaaren den selven gigogo heeft ontstolen
gehadt uijt sijnen huijse twee kadenne blauwe
beschilling, het geene bij attestant den selven gigogo op
de straat wederom heeft ontweldight, persisterende
ende & presenterende als boven

Aldus gedaan & geprotocolleert malaijo int Casteel orangie
datum & jaare ut supra ter presentie vanden
Capp:en Cornelis sweers, ende gerbrandt proost onder
coopman en p:t administrateur beijde uijt den agtb:
raade van Justitie hier toe gecommitteert, in
margine stondt ons present, en was geteekent
Cornelis sweers en gerbrandt proost, onderstondt
dirck dircksen, het merck van francisco rodrigo
lager stondt quodt attestor en was geteekent
Joost gijsbertsen anno geswooren Clercq

Op huijden den 20:e xber a:o 1678 compareerden voor de derde
mael voor de ondergesz:e gecommitteerdens de
bovengen:de attestant de welke hunne gegevene
attestatie ende recolleerende andermael van
woorde tot woorde voorgelesen sijnde Declareerde
alnogh

almogh de selve in alle haare poincten te wesen waer-
aghtigh, niet willende ofte begeerende dat daer
in 't minste iets bij ofte aff gedaen soude werden
behalven dat sij seggen naeder bestigheijt dat de
selve gijogo sijn hooft met een swart kleetien
hadde gedeckt soodat sij maer eenlijck sijn
aensight konde sien, ende hun daer op bij de ge-
committeerdens ondergenoempt affgeslaght
sijnde den eedt des waerheijts, hebben de selve
met een goedt gemoet, met opgesteeken vingers
ende dese uijtgedruckte woorden (: Soo waerlyck
helpt ons godt almaghtigh:) in hunne handen
aff geleijt ende gepresteert

Aldus gedaen (?) 68 = eedight malaijo in 't casteel
orangie datum (?) jaare ut supra ter presentie
vande manhaften Cappitein Cornelis Sweerus,
ende gerbrandt proost ondercoopman en p.s
administrateur leden uijt den agtb. raade
van justitie hier toe gecommitteert, in
marginstont ons presenten was geteekent
Cornelis Sweerus, en gerbrandt proost onder,
stondt dirck dircksse, het merck (?) van
francisco rodrigo lager stondt quod attestor
en was geteekent Joost gijsbert sen anno
gesworen clercq

ap

Op huijden desen 7e febr: ao 1679 Compareerden voor mij
Joost gijsbertsen anno gesw: clercq vanden agtb:
Raade van Justitie in Molucco present die getuijgen
ondergent: Nicolaas Jansen van Bodekum Sergt, Christi=
aen Jansen van borcken Corpl beijde bescheijden op het groot
bolwerck, ende Jurriaen Zadelmaker rondegangers
bescheijden inde hooftwagt alhier, de welcke sonder
inductie oft persuasie van iemanden dan allee-
lijken in favour van Justitie, eedt presenteerende
des versoght sijnde, hebben verclaert en geattesteert
soo en gelijck sij doen bij desen, ter requisitie van
Andries Olofsz: Ondercoopman en pl fiscael etca=
hoe waer en waeragtigh, dat nu geleeden de eerste
deser nagts ontrent twalff uren pieter Ladoux
bescheijden op het groot bolwerck voorsz: vanden
bovengesz: Corpl Christiaen opgestelt op schildwagt
op den post genoemt het groot bolwerck, alwaer
de laatsten attestant voorbijgaende doende de
ronde, bevont den selven op de beddingh van het
geschut liggen slapen, soo dat hij den selven
sijn musquet afnam en bragt het inde
Corps du guarde bij den Corpl seggende dat pieter
Ladoux sliep, en hem souden doen aflossen, het welck
de Corpl doende bevont den selven alnogh slapen naer
dat sijn aflosser al op den post was soo dat hij hem nogh

selver

Selve wacker maakte, brengende hem soo inde Corps du guarde, ende ook alsoo daer van de twee andere Sergeant bevonden. Verclaarende hij deselve Compt.e wel te weten ende gesien te hebben dat den selven pieter ladoux dien avont in 't minste niet dronken ofte beschoncken is geweest, ende dat dit de tweedemael kortsaen malkander is, dat de selve in hun derselve attestanten wagt geslapen heeft, want den 25.e January te voren op het selve nogh betrapt, ende daer op gestraft is geweest, met de swaare aauit.

Alle 't geen voorsz: staat verclaaren sij attestanten te weten d' oprechte suijvere & sincere waerheijt presenteerende als boven

Aldus gedaen & gepasseert in 't Casteel orangie datum & jaare ut supra ter presentie van hans Jurriaen wienke stadtsbode ende paulus steen ass.t als getuijgen tot desen gereq:, ter & gebeden, in margine stondt ons present, en was geteekent, hans Jurriaen wienke, ende paulus steen, onder stondt niclaas Jansen, het merck van Christiaen Jansen, en Jurriaen Raedmaker lager stondt quod attestor en was geteekent: Joost gijsbertsen amm.e gesw.e notaris

Op

Op heden desen 8en feb: ao: 1679 comparerende voor de
tweedemael voor de gecommitteerden ondergent: de
voorengesz: attestanten, de welke hunne gegevene
attestatie van woorde tot woorde voorgelesen sijnde,
verclaaren de selve in alle haare poincten te wesen
waaragtigh, niet willende ofte begeerende, dat
daar in 't minste iets bij ofte affgedaan soude
werden, persisterende en presenterende alhier selve

Aldus gedaan en gerecolleert malayo int Casteel
orangie datum en jaare ut supra ter presentie
vanden manhaften Cappt Cornelis Sweers, en
gerbrandt Proost ondercoopman en pt adminis-
trateur beyde uyt den agtb: raade van Justitie
toe gecommitteert – in margine stondt ons
present, en was geteekent, Cornelis Sweers
en gerbrand Proost, onderstond, Niclaas Jansz
het merck X van Christiaen Jansen, en
Jurrien Radmaker, lager stondt quod attestor
en was geteekent Joost gijsbertsen annie
gesworen clercq

Op heden desen 23en feb: ao: 1679 compareerden voor mij Joost gijsbert-
sen annie gesw: clercq vanden agtb: raade van justitie in molluc-
cos present die getuygen ondergent: Joannes vander moersche
eerste clercq, ende Frans couten swart tamboer beyde in
dienst der E: compe, de welke sonder inductie oft persuasie
van jemanden dan alleenlijk in faveur van justitie, verk-

presenterende

presenterende des versoght sijnde hebben, verclaert ende geattesteert soo ende gelijck sij doen bij desen, ter requisitie van andries olofsz: ondercoopman en p[r]: fiscael etc.=
hoe waer ende waeraghtigh is, dat in gelede den 20e: courant hij eerste attestant was inde gemeene kroegh alhier, alwaer hendrick jansen van outhuijsen corp[l]: met nogh twee andere corp[ls]: stonden en praetten drinkende met malkanderen een sopie, alswanneer seeckeren bossch[r]: cornelis jansen genaemt is gekomen, vattende de selve drie corp[ls] in sijne armen en stietse soo metten hoofden te gaer; waer op hendrick jansen van outhuijsen seijde, waerom stoot gij mij in mijn oogh, ende hij cornelis seijde, dat hij hem inden oogh niet gestooten had, waer op den gem[te]= hendrick jansen is naer buijten gegaen houdende sijn handt voor sijn oogh, het welk cornelis siende heeft hem naer geloopen, den welcken van gelijcken buijten sijnde sagh hij attestant, dat den meergem[de]: cornelis een bamboes inde handt hadde, ende hij hendrick jansen sijn blooten degen, seggende tegens den selven cornelis (: in het uijtsteken van sijn degen:) blijft van mijn lijff aff, alswanneer in tegendeel hij Cornelis jansen den meer gem[te]= met de selve bamboes soodanigh op de borst stiet dat hij aghter over in sijne sijde, soo dat hij (willende weder om op staen) door onmaght wederom ter aerden viel, verclaerende den tweeden comp[t]: (ten tijde den voorsz: cornelis mett bamboes, ende hendrick met den degen inde handt stonden) daer voor bij quamp het welk hij siende, ginck daer nae toe, alswanneer hij hendrick jansen vondt liggen ter aerden geslagen, den welcken hij attestant willende ophelpen en konde niet, door dien den selven hendrick, door sijne swackheijt oft flauten sigh selven niet en konde helpen sonder iets voorders gesien te hebben, anders als dat sij alsdoen van malkanderen sijn gescheijden en—

allen—

alle 't gene voorsz: staet verclaeren sij attestanten te wesen
d' oprechte, suijvere, ende sincere waerheijt presenterende
als boven ——

Aldus gedaen ende gepasseert in malaijo in 't casteel orangie
datum ende jaere ut supra ter presentie van hans
jurriën weidenbe stadts bode, ende paulus steen ass.t als
getuijgen tot desen geroepen ende gebeden, in margine
stond ons present en was geteeckent, hans jurriën weidenb
ende paulus steen, onderstond, joannes vander meersche
het merck + van franscoenten swaert, lager stond —
quod attestor en was geteeckent, joost gijsbertsen —
anno gesto: eldecq: ——

Op huijden desen dertien maert ao. 1679 compareerden voorde
tweedemael voorde gecommitteerdens ondergen.t de
bovengesz: attestanten de welke hunne voorsz: attesta
-tie van woorde tot woorde voorgelesen sijnde, verclaerden
de selve in alle sijne poincten, per voor het sijn, te
wesen waeraghtigh, niet willende ofte begeerende,
dat daer in 't minste iets bij ofte aff gedaen soude werden
presenterende, ende persisterende als boven ——

Aldus gedaen ende gerecolleert in malaijo in 't casteel orangie
datum ende jaere ut supra ter presentie vanden onder
coopman en guarnisoen boeckhouder dirck de gheijn
en matthijs molkman opperchirurgijn beide
uijt den achtb.en raade van justitie hier toe gecommitteert
in margine stondt ons present en was geteeckent
dirck de gheijn en matthijs molkman ~~lager~~ onderstond
~~quod attestor~~ joannes vander meersche, het merck
x van franscoenten swaert, lager stondt quod —
attestor en was geteeckent joos gijsbertsen —
anno gesto: eldecq: ——

op

Op huyden desen 22e maert ao. 1679 compareerde voor de ge
committeerdens ondergest. albert jansz sergt. in dienst
d. comp. den welken, sonder induct[i]e oft persuasie van
manden, dan alleenelijken in faveur van justitie, ende
ter eerde de verlogt syende, heeft verclaart ende g attest.
soo ende gelyk hy doet by desen ter requisitie van
andries oloffz. fiscaal &c.

hoe waer ende waeraghtigh is, dat in geleden de twaelffden
stantij snaghts ten halff thien uren soldeerden maatykher
anthonij de mele genaampt, sold. in dienst der d: comp.
van syn corp. jan hendricqsz: soon is gestelt op schildwagt
opde gordyn tusschen het groot, ende het zeebolwerck, den
welken vanden rondeganger korts voor twaelff uren dat
de ronde is bevonden op de gordyn liggende slapen soo
langh als hij was, den welken rondeganger syn musquet
namp, en braght het inde corps du guarde, doende den
selven metten corp. verlossen, gelyk hy ook adustonts
dede, bestraffende den selven anthonij over syne onaght
saemheyt, seggende dat hy het selve hem te voorengs
noghtsaem hadde gewaerschout, dat hy weder op syne
post niet en soude slapen, want daer op te voorens by den
attestant, liggende alsoo op de punt jolo tot twee
maels noghis betrapt geweest, ende met de piek daer
omme geplant, het welk gedaen syende quamp den
selven anthonij wedder inde corps du guarde, sonder
dat hy attestant weet waer den selven alsoo voorders
is gebleven, anders dan dat hij smorgens willende aen
syn capt. gaen rapport doen, seyde tegens den corpl.
dat hij den selven anthonij soude mede seinden omt dat,
men by den capt. te gaen, wanneer den corp. hem
over al soekende, en konde hem nergens niet vinden,
waer op hij attestant aghterdenken kryghende, gink
naer buyten en haelde de huysv. vanden gemelden
anthonij brengende de selve binnen by den capt. den
welken haar ondervraeghde, wanneer haeren man

anthonij

anthonij was thuijs gekomen, die welke daerop ant,
woorde ende bekende, dat den selven snaghts tusschen
twee ende drie uren was thuijs gecomen
allen 't geene voors.e staet verclaert hij attestant te
wesen d'opreghte, suijvere ende sincere waerheijt
presenterende als boven
Aldus gedaen ende gepasseert maldijo int casteel orangie
datum ende jaere ut supra ter presentie van joannes
fransen winkeler, ende matthijs molkman oppercher:
urgijn, beijde uijt den achtb.e raede van justitie
hier toe gecommitteert, in margine stondt ons pre:
sent, en was geteekent, joannes fransen, en matthijs
molkman, onderstondt albert jansen, lagerstondt
quod attestor en was geteekent joost gijsbertsen
anno geswooren clercq:

Op huijden desen 22.e A.o 1649 meert, compareerde voorde
gecommitteerdens ondergen.t anthonij de melo mardijke
en soldt. in dienst der s comp.e, de welken gewil,
lich heeft verclaert ende bekent ter requisitie
van andries oloff.e fiscael etc.a
hoe waer ende waerachtich is, dat ingeleden de twaelf-
den stantij 's avonts tusschen ende twaelff uren,
hij confessant vanden rondeganger aldaer doende
de ronde, is bevonden liggen slapen op sijn schild,
wacht op de gordijn tusschen het groot ende het
zeebolwerck, waer over vanden corp.l verloost sijn;
wiert vanden selven over sijn onachtsaemheijt bestraft,
alswanneer hij confessant bevreest werdende, bleeft
aldaer noch inde corps du guarde tot ontrent twee
uren, wanneer hij is gegaen tusschen de stucken
ende de twee schildwachten vande punt, ende
liet sich selven aldaer (: hangende met sijne
handen aen den cannon, ende met handen en voeten
voorts claeuwende inden muer:) soo stille keus

van

van boven neder vallen, gaende soo ten eersten naer syn
huys ende vrouwe toe

verclaarende allent geen voorsz. staet te wesen de opregte
suyvere ende sincere waerheyt,

Aldus gedaen ende geconfesseert malleyo int casteel
orangie datum ende jaere ut supra ter presentie van
joannes franken winkelier ende matthys molkman
opperchirurgyn leden uyt den agtb. raede van justi-
tie hier toe gecommitteert, in margine stondt, ons
present en was geteekent joannes franse en mat-
thys molkman, onderstondt, het merck + vanden
confessant, lagerstondt quod attestor en was geteek.
joost gysbertsen anno gesworen clercq.

Op huyden desen 23e meert ao. 1679 compareerde in raede
van justitie den voorsz. confessant, den welcken syne
gegevene confessie van woorde tot woorde voorgelesen
ende int maleyts vertolckt synde, verclaerde de
selve in alle haere poincten te wesen waeragtig
niet willende ofte begeerende dat daer int minste
iets by ofte affgedaen soude werden, persisteerende
als inde selve, ende heeft de selve daerop in raede
onderteekent, in margine stondt ons present en was
geteekent, gerbrandt proost, en dirck de ghoy
onderstondt het merck + vanden confessant, lager
stond quodt attestor en was geteekent joost
gysbertsen anno gesworen clercq.

Op huyden desen 5e april ao. 1679 voor middags compareerde voor
mij joost gysbertsen anno gesw. clercq vanden agtb. raede
van justitie in molucos present die getuygen ondergen.

hendrick

hendrick jansen van outhuijsen corpl: bescheijden in Texnaten
den welcken sonder inductie oft persuasie van iemande, dan
alleenlijcken in faveur van justitie, desselfs presenterende
des versoght sijnde heeft verclaert ende geattesteert soo
ende gelijck hij doet bij desen ter requisitie van andries
oloffsz: fiscael &a. ——
hoe waer ende waerachtigh is, dat seeckeren soldt: andries
jurrien van christiania inde wandelinge den noorman
gent: (: bescheijden geweest sijnde bij den attestant in
Texnaten op het bolwerck vanden Coninck amsterdam:)
sigh heeft vervoordert twee nachten aen malkanderen,
te weten vrijdagh ende saterdagh laestleden van sijne
bescheijden plaats sonder consent te blijven waer van
hij attestant binnen desen casteele aen sijne opperhooffden
rapport gedaen hebbende, wiert aldaer eenen anderen
inde plaatse vanden absenten gestelt ——
allen 't geene voorsz: staat verclaert hij attestant te wesen
de oprechte, suijvere ende sincere waerheijt, presente;
Eenige als inde selve ——
Aldus gedaen ende gepasseert maldijoint casteel orangie
datum ende jaere ut supra ter presentie van hans
jurrien wienke stadtsbode, ende cornelis pieterssen
vrijburger alhier als getuijgen toe desen geroepen ende gebeden,
in margine stondt ons present en was geteekent, hans
jurrien wienke ende cornelis pieterssen, onderstondt, het
merck ✝ vanden attestant, lager stondt quod attestor
en was geteekent joost gijsbertsen amnis gesw: clercq ——

Op huijden desen 5e: april ao: 1679 naer den middagh compareer:
voor de tweedemael voor de gecommitteerdens ondergent:
den voorsz: corpl: hendrick van outhuijsen, den welcke
sijne gegevene attestatie van woorde tot woorde voorge:
lesen sijnde, verclaert de selve in alle sijne poincten
te wesen waerachtigh niet willende ofte begeerende
dat daer in 't minste iets bij ofte affgedaen soude werden,
anders dan dat hij verclaert dat de selven andries jurriens
aleer hij van sijne bescheijden plaatse was gegaen,

hem

heel mighter ende onbeschoonden was, persisterende
voorders ende presenteerende als mede selve —

Aldus gedaen ende gerecolleert malaijo int casteel
orangie datum ende jaare ut supra ter presentie
van den ondercoopman en guarnisoen boeckhouder dirck
de ghein, ende matthijs molkman opperchirurgijn
beijde uijt den agtb[aere]: raade van justitie hier toe
gecommitteert, in margine stondt en was geteeckent
dirck de ghein en matthijs molkman, onderstond
het merck [merck] vande attestant, lagerstond quod attestor
en was geteek[en]t: joost gijsbertsz anne gesw: clercq

Op huijden desen 5:de april a°: 1679 voor middagh compareerde voor
mij joost gijsbertsz anne gesw: clercq vanden agtb[aere]: raade van
justitie in moluccos present die getuijgen ondergen[oem]t: andries
jurriens van christiania sold[aa]t: in dienst der E: comp[agni]e: bescheijden
geweest sijnde in Ternaten op het bolwerck vande koninck
amsterdam, den welcken heeft bekent ende geconfesseert=
soo ende gelijck hij doet bij desen ter requisitie van
andries oloffsz: fiscael etc.= ——

hoe waer ende waeragtigh is, dat in geleden sondagh
laastleeden hij confessant met consent van sijnen corp[ora]l:
van sijn bescheijden plaatse is gekomen alhier binnen den
fort eeste, ende van daar gegaen nae den bassaar om
eenigen montcost te coopen, alwaer een weijnigh gegeten
hebbende, wilde hij weederom nae Ternaten en sijn bescheij-
den plaats gaen, gaende eerst langhs het boven van het
Ternataens quartier, quam passeeren een moors huijs alwaer
de luijden vanden huijse saten en aten, wanneer hij con-
-fessant daer een weijnigh aende deur heen neder sette,
het welck de luijden siende, vraegheden hem confessant
oft hij wilde mede eeten, wijsende op den cost (: want
hij hun niet en konde verstaen :) waer op hij confessant
is binnen gegaen, ende ontfingh vande selve een

pieringh

Afsieringhe ofte coppie met eenighe cost in, sonder dat hij
hij confessant weet wat spijse dat het geweest is, —
anders dan dat het gelijck pap was, het welcke hij con,
,fessant opgeeten hebbende, is van daer wegh gegaen
sonder te weten, waer hij daer nae verder geweest ofte
gebleven is —

Aldus gedaen ende geconfesseert malleijo int casteel orangie
datum ende jaere ut supra ter presentie van hans jurrien
wiencke stadts bode ende cornelis pieterssen vrij burger
alhier als getuijge tot desen geroepen ende gebeden, in
margine stondt ons present, en was geteeckent hans
jurrien wiencke ende cornelis pieterss. onder stondt
andries jurrien, lager stondt quod attestor en was geteeckent
joost gijsbertsz. amme gesw: clercq —

Op heden desen 5e april ao. 1679 naer de middagh com,
,pareerde voor de tweedemael voorsz. gecommitteerdens
ondergent. den voorengesz. confessant, den welcken sijne
gegevene confessie van woorde tot woorde voorgelesen
sijnde, verclaerde deselve in alle sijne poincten te
wesen waerachtigh, met willende ofte begeerende, —
dat daer in 't minste iets bij ofte afgedaen soude
werden, persisterende als inde selve —
Aldus gedaen ende gerecolleert malleijo int casteel orangie
datum ende jaere ut supra ter presentie vanden
ondercoopman en guamisoen boeckhouder dirck de gheijn
ende matthijs molkman opperchirurgijn beijde
uijtten achtb: raede van justitie hier toe gecom,
mitteert, in margine stondt ons present, en was
geteeckent, dirck de gheijn en matthijs molkman,
onderstondt, andries jurrien, lager stond quod attestor
en was geteeck: joost gijsbertsz. amme gesw: clercq.

Op heden desen 2en maij ao. 1679 compareerde voor mij joost gijsbertsz.
amme gesw: clercq vanden achtb: raede van justitie in molucco
present die getuijgen ondergent. cornelis pietersen vrij borger ende
pagter vanden stercken dranck alhier, den welcken sonder inductie
oft persuasie van iemanden dan alleenelijcken in faveur van justitie,

heeft

Godt presenterende des versoght sijnde, heeft verclaart ende
g:e attesteert soo ende gelijk hij doet bij desen, ter requisitie
van andries oloffz: fiscaal &a: ——
hoe waer ende waeraghtigh is, dat nu geleden den 19:e april
passd: sekeren claas dapper timmerman smorgens tusschen
aght a negen uren, quam op 't sijnen huijse halen een halff
flessche arracq, welke leege flessche den dienaar sijns
attestans carel jansen genaempt over namp, ruijkende de selve
ende bevondt dat daer inne zoeten brandewijn was geweest, ge=
daghs te vooren een uijt sijns attestants kelder gestolen was
sonder te weten wie sulcx gedaan hadde, maer wel te weten
als dat den gemelde claes daghs te vooren t'sijnen huijse hadde
geweest, wanneer den selven brandewijn gemist is, alswanneer
hij claas de coopere cnoopen van het rockie van sijnen jongen
hadde affgedaan ende wegh genomen, verclaarende voorders
den 19:e voorsz: 's savonts over negen uren den selven claas
noogh een halff flessche arracq, waar voor sijn silvere broek
;cnoopen te pandt liet gehaalt te hebben, wanneer is geschiet
dat savonts ontrent tien uren, de jongers des attestants
gingen de balie naer strandt dragen, de welke sagen
dat den gemelde claas van vooren de pagger deur inginck,
gaende soo beneeden het voorhuijs in, ende dede aldaer den
kelder open, nemende daer uijt een flessche met bier, een
d:o arracq, waer negen mutsjens uijt geschoncken waren,
ende een d:o carrinne waar uijt ses mutsjens waren geschonk
ende is daer mede d'andere deur uijt gegaan, niet wetende
oft buijten nogh iemandt bij hem was, alswanneer de jonge
wederkomende hoorden de flesschen tegens malkanderen
slaen, waer op sij ten eersten inden kelder gingen sien, ende
vonden dat de drie gemelde flesschen, daer uijt waren, ende
liepen doen ten eersten den gemelde claas naer, ende bevonden
niet meer dan een halff flesch arracq met carrinne
gemengelt, bij hem, ende hij de selve niet willende overge
;ven, riep daer op den gevaldiger tot hulp ——
allen 't gene voorsz: staat verclaart hij attestant te wesen
d'opreghte, suijvere ende sincere waerheijt presenterende
als boven

Actum gedaen ende gepasseert malacca int casteel orangie
datum ende jaare ut supra ter presentie van jan parijs
schaffmeester ende fransoijs spier ondercoopman
als getuijgen tot desen geroepen ende gebeden, in

margine stond

margine stondt ons present en was geteekent, het merck van jan parijs, & francoijs van spier onderstondt cornelis pietersz, lagerstondt quod attestor en was geteekent joost gijsbertsen anno geswoorde clercq: ——

Op huijden desen 3e maij ao. 1679 compareerde voor de gecommitteerdens ondergent: voor de tweedemaal den bovengesz: attestt cornelis pietersz, den welcken sijne gegevene attestatie van woorde tot woorde voorgelesen sijnde, verclaerde deselve in alle haare poincten te wesen waeraghtigh, niet willen ofte begeerende dat daer in 't minste iets bij ofte affgedaen soude werden, anders als dat den ladenmaker eenendagh twee a drie daer naer (: terwijlen den genr: claes jansen sieck was:) bij hem attestant quamp, versoeckende uijt den naem vanden selven claes met hem attestant t' accordere, pre, senterende, waer dat hij uijtte tronck quamp, de gemiste dranck te betalen ter taxatie ende moderatie van hem attestant, persisterende ende presenterende als boven ——

Aldus gedaen ende gerecolleert malegio int casteel orangie datum ende jaare ut supra ter presentie van directeur gheijn cassier en guarnisoen boekhouder ende mattheijs molkman opperchirurgijn beide uijtten achtbre: raad van justitie hier toe gecommitteert, in margine stondt ons present, en was geteekent, directr gheijn en mattheijs molkman onderstondt cornelis pietersz, lagerstond quod attestor, en was geteekent joost gijsbertsen anno geswo: clercq ——

Op huijden desen 2e maij ao. 1679: compareerde voor de gecom, mitteerdens ondergent: claes jansen dapper timmerman, den welcken heeft verclaert, bekent, ende geconfesseert soo ende gelijck hij doet bij desen ter requisitie van andries oloffsz: fiscael &a.

hoe waer ende waeraghtigh is, dat in geleeden den 19e april passo: hij confessant 's avonts laat was voor den huijse van willem jansen draijer hebbende een halve flessche arracq onder den arm, alwaar den gewaldiger mette jonge van cornelis pietersz pagter vanden stercken dranck, hem confessant bij quamen, nemende hem de selve flessche aff, waer op hij attestant vraeghde, waerom doet gij dat, ik hebbe den dranck betaelt, ende den jongen seijde contrarien, alswanneer de gewaldiger

hem

hem mede nam ten huijse vanden pagter, ende van daer
bragt hij hem in verseekeringe opt schilderhuijs, seggende
gaat maer mede, gij hebt al eenmael een nagt a twee
sonder verloff buijten geweest, alwaer een weijnigh geweest
ende den geweldiger wegh sijnde, ginck hij attestant leg-
gen op de borstweeringh naer de maccassaarse nagorije,
ende alsdoen willende sijn gevoegh doen, is agter over ge-
vallen, ende is soo gaen liggen slapen opt hooft voor desen
casteele.

Aldus gedaen ende geconfesseert malcijo int casteel orangie
datum ende jaare ut supra ter presentie van gerbrant
proost, coopman en administrateur, ende matthijs molk-
man oppercchirurgijn leden uijt den agtbb: raade van
justitie hier toe gecommitteert, in margine stond ons
present en was geteekent gerbrandt proost, & matthijs
molkman, onderstond claas jansse dapper, lager stondt
quod attestor en was geteekent joost gijsbertsen anno
gesworen clericq:

Op huijden desen 2e: maij ao: 1679 compareerde voor de gecommitteerdes
ondergent: govert wagemans geweldiger, willem jansse draijer, ende
jan brandewijk corpl: de welke sonder inductie oft persuasie van
iemanden, dan alleenelijken in faveur van justitie, eedt presen-
terende, des versogt sijnde hebben verclaart ende geattesteert,
soo ende gelijk sij doen bij desen, ter requisitie van andries olofsz:
fiscael &a=
hoe waer ende waaragtigh is, dat nu geleden den 19e: april passo:
t savonts ontrent elff uren hij eersten attestant wiert geroepen
van een slaeff van cornelis pieterssen pagter vanden stercken
dranck alhier, versoeckende dat hij attestant hem wilde helpen
wederkrijgen een halff flessche arracq die hij seijde, claas jansen
dapper timmerman van hem genomen ende mede wegh geloopen
te hebben, waer op hij attestant den selven jongen volgde tot
aen het huijs vanden tweeden attestant, alwaer hij den selven
claas jansen met de gemte: flessche onder sijnen arm voor de
deur vondt, de welke hij attestant hem aff namp, waer op
claes seijde dat hij den selven dranck gekoght ende betaelt
hadde, het welk den jongen loochende, ende seijde dat hij die
gestolen hadde, waer op hij attestant den selven bij den voorngde:
pagter bragt, den welken van gelijcken seijde, den selven
dranck gestolen te sijn, alswanneer hij attestant den selven
claes jansen bragt in verseekeringe op het schilderhuijs, gaende
soo naer huijs, ende een weijnigh daer naer wederkomende,

wierdt

wierdt, gewaarschouwt door 't geroep vanden schildwagt, dat
claesjansse vande punt gesprongen ende wegh geloopen was,
vindende alsoo den cop.l die op het roepen vande selve schildwagt,
aanquamp, sijnde hem het selve, die welke altijt mede verclaart
dat den selven claas tusschen elff ende twalff uren loopen gegaen
was, gelijk de schildwagt hem alsoo rapporteerde, want
verclaart niet langer 't huijs geweest te hebben dan dat hij
een weijnigh ge=eeten hadde, verclarende den tweeden attestant
niet voorder te weten, dan dat meijnvert joseph ende carel
jansen ontrent twalff uren aen sijn huijs quamen cloppen
vragende naer den meergem.de claas jansen, waer op hij
attestant de deur opende ende hun binnen liet, de welke
aldaer, op de tafel twee leege flesschen vonden, ende de selve
ende.s selve mede namen, seggende dat het cornelis sijn flesschen
waren, ende claes de selve aldaer gestolen hadde, waer op hij
attestant antwoorde sulcx niet te weten, mits hij van negen
uren aff geslapen hadde, alsook niet en weten hoe de selve
flesschen daer gecomen waren, ende soo het hunne waren
hij mogtende mede nemen, verclarende den eersten
attestant, dat de selve flesschen (: ten tijde hij weder naer
den selven claes was gaen soecken :) tot sijnen huijse ende aen sijn
vrouw gelevert waren, de welke hem, 'thuijs komende
het selve bekent maekte, ende opende de selve, waer niet
rook dat jenever een bier ende in de ander carrinne [?]
hadde geweest —
allen 't geene voorsz.: staat verclaren sij attestanten te wesen
d'opregtste, suijvere ende sincere waerheijt presenterende
als boven —
aldus gedaen ende gepasseert malecio int casteel orangie
datum ende jaare ut supra ter presentie van gerbrand
proost coopman en administrateur, ende matthijs
molkman opperchirurgijn beijde uijtten agtb.re raade
van justitie hier toe gecommitteert, in margine
stond ons present en was geteekent gerbrandt proost
en matthijs molkman, onderstond, govert wagemans,
willemjansen, het merck van jan brandwijck, lager,
stondt quod attestor en was geteekent joost gijsbertsen
anno gesw.: clercq: —

Op huijden desen 3.e maij a°. 1679: compareerden voor de tweede
mael voor de gecommitteerdens ondergen.t de voorengem.sz:
attestanten, de welke hunne gegevene attestatie van
woorde

woorde tot woorde voorgelesen sijnde, verclaerde de selve in alle haare poincten te wesen waragtigh, niet wil, lende ofte begeerende dat daar int minste iets bij ofte affgedaen soude worden, gelijk commandeert nanning die ten tyde als voorn: soladt is, op schildwagt heeft gestaen, altoos comparerende ook verclaart, maer niet gesien te hebben, hoe ende op wat maniere claes jans vande punct geraekt is, anders als dat hij attestant hem missende, ter stondt naer de gordijn toe ginck om te sien wat hij geblewen was, wanneer daer jemandt heeft gesien, sonder te weten wie, ende den selven toeroepende, wierde, kreegh geen antwoordt, maer sagh hem soo lang tot het huysje vant oudt hospitael agter om wegh gaen persis, terende ende presenterende voorders als boven

Aldus gedaen ende gerecolleert malleijo int casteel orangie datum ende jaare ut supra ter presentie van den cassier & guarnisoen boekhouder direck de gelijn ende matthijs molkman opperchirurgijn beyde uijt den agtb: raade van justitie hier toe gecommitteert, in margine stond ons present en was geteekent direck d gelijn & matthijs molkman, onderstondt govert wagemans willem jansen het merck van jan brandewijk, lager stond quod attestor, en was geteekent joost gijsbertsen anno gesw: clercq.

Op huijden desen 27en maij ao: 1679 compareerden voor mij joost gijsbertsen anno gesw: clercq vanden agtb: raade van justitie in molluccos present die getuijgen ondergent: martin de lacroos ende calompan mardijkers de welke sonder judicie ofte persuasie van iemanden dan alleenelijken in favour van justitie ende presenterende des versogt sijnde hebben verclaart ende g'attesteert soo ende gelijk sij doen bij desen ter requisitie vanden fiscael andries oloffsz. hoe swaar ende waaragtigh is, dat in geleden ontrent een maendt sonder den preciesen dagh ofte datum ont houden te hebben sij comparanten benevens eenige andere mardijkers swaeren op de cust van battochina om eenigh houdt in dienst der E comp:e te cappen, alswanneer sij attestanten hebben gesien dat twee van hun geselschap te weten jsco, ende claes mannbin mardijkers, woorden kregen over het coopen van een weijnigh visch, het welk soo verre raakte dat jsco

den

den selven claas voor 't hooft sloegh, soodat claas hem weederom
sloegh ende vatten malkander om 't lijff ende in 't hayr, sijnde
malkander onder de voet, sulcx dat claas mannhin boven den
anderen bleeff, alswanneer sij attestanten hun willende van
malkander helpen, en konden niet, tot dat, sij eijndelijk den
weijnigh gewoelstelt ende om en om gekeert hebbende, den
gemelde claas rijs, laat los mijnen arm is gebroken, sonder noghtans
dat sij attestanten weten, hoe, ofte op wat maniere anders,
als door haer worstelen, het soude konnen geschiet wesen, op
welke woorden sij malkanderen los lieten, sonder eenige voor-
dere woorden. =

alle 't gene voorsz. staet verclaren sij attestanten te wesen
d'oprechte, suijvere, ende sincere waerheijt, presenterende
als boven.

aldus gedaen ende gepasseert malcijo in 't casteel orangie dato
ende jaare ut supra ter presentie van hans jurriens wiencke
stadts bode ende adriaen kakelaer assist. als getuijgen hier toe
versocht, in margine stondt, ons present, en was geteekent,
hans jurrien wiencke en adriaen kakelaer, onderstondt
het ✝ merck van martijn de lacroes, het ✝ merck van jsco, lager,
stondt quod attestor en was geteekent, joost gijsbertsen
als geswoore clercq: =

Op huijden desen 6en junij 1679 compareerden voor de gecommit-
teerdens ondergen.t: carel samie vaendrigh, gerrit swart sergt.
ende johan sijmon mets corp.l alle in dienst der E compe., de
welke sonder inductie oft persuasie van iemanden, dan
alleenelijken in faveur van justitie, edt presenterende des
versocht sijnde, hebben verclaart ende g'attesteert soo ende gel.
sij doen bij desen ter requisitie van andries oloffsz. fiscael etc.
hoe waar ende waaraghtigh is, dat nu geleeden den 27en maij
laatst leeden 't savonts sij twee eerste attestanten, sijnde
in de kringh, benevens den sergt. jan albertsen van redenhorn
d'order aldaar te ontfangen, saijden dat den selven jan albertsen
beschonken was, tegens wie den luijtenant seijde, naar dat
hij d'order uijtgegeven hadde, sergt: gij en hoeft hier soo
beschoncken niet meer in de kringh te komen, waar op den
sergeant tot twee a drie reijsen seijde, ben ik het al eenigh, soo is
't beter dat ik op den ander tijt daar uijt blijve, wanneer hem
den luijtenant belaste te swijgen, ende naar sijn bescheijde
punct te gaan, het welk geschiede, verclaarende den derden
attestant johan sijmon mets voorders, dat wanneer den gem.d

sergt

Serg.t Jan albertsz opde punct quamp, gaff hij ten eersten
ordre aan hem attestant, ende hij attestant vraeghde
hem oft den vaendrigt opde punct soude komen, waar op
den Serg.t seijde sulcx niet weten, ende hij attestant pre
sent eerde hem alsdoen de sleutels vande punct, de welke
den gem.de Serg.t niet willende aanvaerden, namp sijn rot
tingh ende degen aff, en smeet die voor de voeten van hem
attestant, daar bij voegende dese woorden, ik geve u de
wagt over, ik en ben geen serg.t meer, daar leijt den
degen en rotting, ik wil onder den luitenant niet staan
en se hem diese weder opnempt, waar op hij attestant
seijde, Serg.t gij sult u morgen nogh bedencken, ende berghde
hij attestant alsdoen den degen en rotting, wanneer hij
attestant sorgens daar aan bij den selven Serg.t gink,
hem raadende dat hij sigh soude bedencken, ende rapport
gaan doen, alswanneer den Serg.t wederom seijde, neen,
ik ben nu nughter, het gene ik gister avondt gesegt hebbe
dat houdt ik nogh staande, soo dat hij attestant genoodt
saakt was selver rapport te gaan doen.

Allen 't gene voorsz: staat verclaeren sij attestanten jder voor
het sijne te wesen d'oprechte, suijvere ende sincere waarh.t
presenterende als boven.

Aldus gedaen ende gepasseert malaijo int casteel orangie
datum ende jaare ut supra ter presentie vanden manhaften
luitenant jodocus cromhuijsen ende matthijs molkman
opperchirurgijn leden uijtten agtb.e raade van justitie hier
toe gecommitteert, in margine stondt ons present, en
was geteekent, jodocus cromhuijsen en matthijs molkm
onderstondt carel samie, gerrit swart, en johan sijma
nds, lagerstondt quod attestor en was geteekent, joost
gijsbertsen amme gesw: clercq:

op huijden desen 7.en junij a.o 1679 compareerden voor de
gecommitteerdens ondergen.t de bovengesz: attestanten
voor de tweedemaal de welke hunne gegevene attestatie
van woorde tot woorde voorgelesen sijnde, verclaarden alnogh
mits desen de selve in alle haare poincten te wesen waar,
aghtigh, niet willende ofte begeerende, dat daar int
minste iets bij ofte affgedaan soude werden, persisterende:
ende presenterende als inde selve.

Aldus

Aldus gedaan ende gerecolleert malaijo uit casteel orangie datum ende jaare ut supra ter presentie van Sr. gerbrandt proost coopman en administrateur ende den winkelier joann: franken leden uijtten agtb: raade van justitie hier toe gecommitteert, in margine stondt ons present en was geteekent gerbrandt proost en joannes franken, onder stondt carel lamie, gerrit swart en johan sijmons mels, lager stondt quodt attestor en was geteekent joost gijsbertsen anno gesworen elders: —

Op huijden desen 6e. junij ao. 1679 compareerden voor de gecom= mitteerde ondergen: juffrouw augustina van wel, marga= rida swerus, adriana wilmsz, ende willem allart coopl. de welke hebben verclaart ende geattesteert soo ende gelijk sij doen bij desen ter requisitie van andries olofsz fiscaal &a. hoe waar ende waaragtigh is, dat nu geleden den 10en. maij laatst leeden sij eerste attestanten waren 't saamen met nogh eenige andere vrouwen sittende ten huijse vande bovengem. juffrouw margarida wede. wijlen den manhaften capp. cornelis swerus, wanneer sij 's avonts tusschen negen en thien uren op de plaats aldaar eenigh geraas hoorden, waar over de slaven quamen binnen loopen, seggende dat daar iets buijten was, waar op de voorsz. juffrouwen bevreest werdende, seijde de eene slavinne, het is een sergeant die seer naar den aracq riekt, alswanneer eenige vande attestanten gingen sien, wat daar inden pagger was, maar en saegen niet, waar op sij een wei= nigh daar naar den laatsten attestant riepen, den welken hun verklaarde ende seijde, gelijk hij nogh verklaart mits desen, dat den serg. godfrit van bergen daar inden pagger geweest was, om naar de slavinne sara genaemt te soeken, gelijk hij serg. selver aan hem attestant hadde bekent gemaakt, wanneer hij agter door den pagger in sijns attestants huijs was gekomen, verclaarende dat den selven serg. hem attestant daar en boven nogh hadde geseijt, datter niet eenen pagger en was, oft hij hadde daar door geloopen — allen 't gene voorsz. staat verclaren sij attestanten te wesen opregte, suijvere ende sincere waarh. onder presentatie van ede in forma —

Aldus gedaan ende gepasseert malaijo uit casteel orangie datum ende jaare ut supra ter presentie vanden manhaften luijtent. jodocus cronhuijsen ende matthijs molkman opperchirurgijn leden uijtten agtb: raade van justitie hier toe gecommitteert in margine stondt ons present en was geteekent jodocus cronhuijsen

cromhuijsen en matthijs molkman, onderstondt augustijn van wel, het merck X van margarida swerins, het merck adriana wilmsen, en willem alladret lager stond quod attestor en was geteekent joost gijsbertsen anno geswo: clercq: ——

op huijden desen 7en junij ao 1679 compareerden voor de gecommitteerdens ondergent romboút gijsbertsen de winter van leijden mattroos bescheijden op 't jagt d' experiment, den welken buijten eenige pijnen ende banden heeft verclaardt ende geconfesseert soo ende gelijk hij doet bij desen ter requisitie van andries oloffsz: fiscaal &a: ——

hoe waar ende waaragtigh is, dat mijn geladen den tweeden stantij hij confessant was bescheijden op de schouw ofte champan, geladen met steen, de welke ontrent den avont sijne andere makkers aan boort is gebragt, ter wijlen hij confessant jnde gemeijne kroegh is geweest, ende soo schoncken geweest, dat hij door drank vergat, mette selve champan aan boort te vaeren, blijvende soo twee ets maelen aan landt, sonder eens naar boort om te sien, tot dijndelijk vanden gewedige gevatt ende binnen in hegtenisse gebragt is, seggende alsdoen soo lange op den bassaar als eeders huijs gehouden te hebben, gelijk ook aanden bassaar vanden gewedigen sijt gevat te weten ——

Aldus gedaan ende gepasseert malaijo in 't castel orangie datum ende jaare ut supra ter presentie vanden coopman en administrateur Sr. gerbrandt proost, ende den winkelier joannes franse leden mijt den agtbr: raade van justitie hier toe gecommitteert, in margine stondt, ons presente en was geteekent gerbrandt proost en joannes franse onderstondt het merck X vanden confessant, lager stond quod attestor en was geteekent joost gijsbertsen anno geswoore clercq: ——

op huijden desen 22en junij ao 1679 compareerde voor de gecommitteerdens ondergenoempt surriaan goosten corpl in dienst der E comp:e bescheiden geweest sijnde op den fortresse tercusco, den welken heeft verclaart, bekent en geconfesseert soo ende gelijk hij doet bij desen, ter requisitie vanden fiscael andries oloffsz: ——

hoe

hoe swaar ende swaaraghtigh is, dat hij confessant op gisteren
morgen is gecommandeert geweest om langs strant naar 't
fort te comen rapport doen met nogh drie man het welke ge,
daan sijnde, ginck ontrent elff uren wederom, hebbende
soo lange op den passer geseten, behoudens dat een mutsie
arracq inde kroegh hadde gedroncken, ende een van sijn
volcq een halffjen, komende soo wederom langs strandt,
alwanneer over d'ander sijde vanden waterpas beneden
's conings palleijs, daar de huijsen affgebrandt sijn, hij
attestant met de sijne een weinigh van strandt boswaart
ingingh, gaande soo niet verre, wilden wederom naar strandt
gaan, wanneer hem een troep sangreesen (naar gissinge
door dien hem 's morgens een partije sangreesen tegen
quamen, wanneer hij confessant naar 't fort quamp)
sijnde wel dertigh sterck op 't lijff sprongen met schil,
den, sweerden, picken, en hasegaijen, stekende en
kappende van alle kanten naar hem confessant, waar
op hij confessant een schoot op hun dede, sonder te weten
oft iemant anders van sijn volcq geschoten heeft, maar
wel te weten dat sij alle drie, ten eersten dat sij saegen
dat hij confessant besprongen wierdt, hem confessant
slieten, ende naa strandt liepen, latende hem alleen
inden noot, het welk hij confessant siende wierdt ge,
noodsaeckt sigh naar strandt te retireren, hebbende twee
hasagaijen inden rugge, ende daar niemandt van sijn
volcq vindende riep om hulp, het welk den serg.t van
ter lucco hoorende, stuurde sesman van boven die
hem confessant wegh hielpen ——

Aldus gedaan ende geconfesseert Malajo in 't casteel Orangie
datum ende jaare ut supra ter presentie vanden ondercoop
man en cassier Dirck de Ghein, ende den manhaft en
luijtenant Iodocus Cromhuijsen leden uijtten agtb.e raade
van justitie hier toe gecommitteert, in margine stondt
ons present en was geteekent, Dirck de Ghein en Iodocus
Cromhuijsen, onderstondt het merk V vanden confessant
lager stondt quod attestor en was geteekent Joost Gijsbert
sen anne gesworen clercq ——

Op huijden desen 3en julij ao. 1679 compareerde voor de tweede
maal voor de gecommitteerdens ondergent. den bovengt.
declarant Jurriaan goosten, den welken sijne gegeven
declaratie van woorde tot woorde voorgelesen sijnde, declareerde
alnogh de selve in alle sijne pointen te wesen waaragtigh,
niet willende ofte begeerende, dat daar int minste iets
bij ofte affgedaan soude werden, anders als dat hij niet
seker en weet, oft hij geschoten heeft ofte niet, persisteerende
voorders als inde selve ———

Aldus gedaan ende gerecolleert malcqiom t casteel orangie
datum ende jaare ut supra ter presentie vanden manhaften
luijtenant Jodocus cromhuijsen ende matthijs molkman
opperchirurgijn leden uijt den agtbre. raade van justitie
hier toe gecommitteert, in margine stondt ons present
en was geteekent Jodocus cromhuijsen en matthijs
molkman, onderstondt het merck t vanden declarant
lagerstondt quod attestor en was geteekent, Joost
gijsbertsen anno geswoorne clercq ———

op huijden desen 20en junij ao. 1679 compareerde voor de
gecommitteerdens ondergent. michiel thiel sergt. in dienst
der E. compie. beschermden op terlucco, den welken sonder
inductie oft persuasie van iemanden, dan alleenlijken
in favour van justitie, ende presenteerende des versogt tot
sijnde, heeft verclaart ende g'attesteert soo ende gelijk hij doet
bij desen ter requisitie van andries oloff E: fiscaal &a. ———
hoe waar ende waaraghtigh is, dat nu geleden den 21en con=
rant smorgens tusschen elff en twalff uren hij attestant
op sijn fortresse sijnde, op dese sijde van terlucco endigt
daar bij het bambosse bosch een groot geschreeuw hoorde,
waar onder andere een hollandse stemme roepende help,
help, het welk hij attestant hoor ende dede de poort van
den fortresse sluijten, ende commandeerde sijn volk op de
gordijn met hun volle geweer, alswanneer den compt.
Jurriaan goosten saegen uijt t bosch komen loopen naar

strandt

strandt, roepende nogh eens help, ende winkte naar terlucco
toe, het welk den attestant siende stierde daar op ses man
naar beneden, om den gem.den corp.l te hulp te comen,
vreesende dat de alphoreesen hem 't hooft souden
weghnemen, welke ses man, den gem.den corp.l doorlukt
gequetst sijnde, onder terlucco braghten al waar hij
attestant bij quamp, bestraffende den selven jurrien
over sijne lossigheijdt, seggende, dat hij dickmaals
daar over gewaarschouwt was, dat hij hem niet
dronken drinken soude, en hij jurrien antwoorde,
daar op, dat hij maar een mutsjen gedronken hadde
waar naar hij attestant, de voorsz: ses man weder,
om naar de plaatse stierde daar den corp.l is gequetst
geworden, om naar des selfs karbijn te soeken, de
welke daar komende, vonden den hoet vanden ge-
quetsten corp.l met een musquet, het welk sij bij hem
attestant braghten, den welken siende, dat het
karbijn nogh niet gevonden was, stierde hun nogh
eens weder om dien te soeken, gevende nogh twee
man daar bij, de welke alsdoen wederom geen
karbijn en vonden maar een bandolier met een
degen, waar bij een londt alle beide enden in
brandt lagh, ende braghten allen 't selve weder,
om bij hem attestant, verclaarende daar en boven
niet meer als eenen schoot gehoort te hebben,
ende dat, naar dat het vooverigesz: geschreeuw
gedaan ende over was, naar welken schoot hij
attestant twee hollanders langs strandt met
een vollen loop naar desen casteele orangie sagh
loopen volgens waarschouwinge vande schildwagt
allen 't gene voorsz: staat verclaart hij attestant
te wesen d' opreghte, suijvere ende sincere
waarheijdt presenterende als boven

Aldus gedaan ende gepasseert malcio in 't casteel
orangie datum ende jaar ut supra ter presentie
van gerbrandt proost coopman en administrateur

ende

ende Joannes Fransen boeckhouder en winkelier leden uijt
agtb.e raade van justitie hier toe gecommitteert,
margine stondt ons present en was geteekent, ger
proost, en Joannes Fransen onderstondt niet hiel th
lagerstondt quodt attestor en was geteekent
joost gijsbertsen anno gesworen clercq a ——

Op huijden desen 26.en junij a.o 1679 compareerde voor de
gecommitteerdens ondergen.t Jan vander heijden sold
in dienst der E comp.e, den welken heeft verclaa
ende geconfesseert soo ende gelijk hij doet bij desen
ter requisitie van andries oloffz. fiscael &.a —
hoe waar ende waaragtigh is, dat op den 21.en stant
volgens d'attestatien van Jaaques de Simoriak ende
ferdinandus Sanken is geschiet, maar verclaart daar
boven dat sijn musquet uijt sijne handen was gevall
door dien een quetsuure van een werp spies in sijne
arm hadde gekregen, alswanneer hij 't op een loop
stelde, ende twee a drie mael ter aerden viel, dat
sijn bandelier ende degen inde groente verwart
soo dat genoodtsaeckt was, het selve van sijnen
hals te nemen, om sijn loopen te konnen vervolge
aldus gedaan ende geconfesseert malerio uijt casteel oran
gie datum ende jaare ut supra ter presentie va
Joannes Fransen boeckhouder en winkelier, ende
matthijs molkman opperchirurgijn leden uijt de
agtb.e raadt van justitie hier toe gecommitteer
in margine stondt ons present en was geteekent
joannes Fransen en matthijs molkman, onderstondt
het merck t vanden confessant, lagerstondt quod
attestor en was geteeck.t Joost gijsbertsz anno gesw: cle

Op huijden desen 3.en julij a.o 1679 compareerde voor de
tweedemael voor de gecommitteerdens ondergen.t

den

den bovengem: confessant Jan vander Heijden, den welken sijne gegevene confessie nogh eens van woorde tot woorde voorgelesen sijnde, verclaart de selve in alle sijne poincten te wesen waaragtigh, met willende ofte begeerende, dat daar in 't minste iets bij ofte affge- daan soude werden, persisterende als inde selve —

Aldus gedaan ende gerecolleert malaijo in 't casteel orangie datum ende jaare ut supra ter presentie vanden manhaften luijtenant Jodocus Cronbuijsen ende matthijs molkman opperchirurgijn, leden uijtten agtb. raade van justitie hier toe gecommitteert, in margine stondt ons present en was geteekent, Jodocus Cronbuijsen, en matthijs molkman onderstondt het merck † vanden confessant lagerstondt quod attestor en was geteekent Joost gijsbertsen anno gesw: clercq

Op huijden desen 26en junij ao. 1679 compareerde voor de gecommitteerdens ondergent ferdinandus Jansen soldt. in dienst der E. comp.e, den welken heeft ge- claart ende geconfesseert soo ende gelijk hij doet bij desen ter requisitie van andries oloff L: fiscaal &a. hoe waar ende waaragtigh is, dat in geleden den 21en courant, hij attestant is gekomen van terluco naar deser fortresse soo ende gelijk inde verklaaringe van Jaaques de Sinori ale aangehaalt is tot wederom ge- gaan sijn, ende vande alphoereesen aangevallen, kappende, ende niet werspiesen op den corpl. Smitten, van alle kanten, verclaarende voorders alleen 't selve als inde gem.de attestatie, behoudens dat niet en weet off den gemelten Jaaques iemandt geraakt heeft off niet, voorders dat hij confessant selver ook willende sijn geweer lossen, het vier opde pan bleeff liggen door dien het kruijt nat was, mede dat hij voor en aleer in 't bosch quam, aanden corpl. ver- soght hadt om sijn geweer aff te schieten, het welk den selven niet en begeerde, seggende, het en salder niet eens op aankomen —

aldus

Aldus gedaan ende geconfesseert malacija int casteel orangie datum ende jaare ut supra ter presentie van joannes fransen boeckhouder en winkelier & matthijs molleman opperchirurgijn, leden uijt den agtb. raade van justitie hier toe gecommitteert, in margine stondt ons present en was geteekent joannes fransen en matthijs molleman, onderstondt het merck X vanden confessant lager stondt quodt attestor en was geteekent joost gijsbertshamme gesw: oldrc.

Op huijden desen 3en julij ao. 1679 compareerde voor de tweedermael voor de gecommitteerdens ondergent. den bovengesz. confessant ferdinandus jansen den welcken andermael sijne gegevene confessie van woorde tot woorde voorgelesen sijnde, verklaart de selve in alle sijne poincten te wesen waaragtigh, niet willende ofte begeerende, dat daar int minste iets bij ofte affgedaan soude werden persisterende als inde selve a———

Aldus gedaan ende gerecolleert malacija int casteel orangie datum ende jaare ut supra ter presentie vanden manhaften luijtenant Jodocus cromhuijsen ende matthijs molleman opperchirurgijn leden uijt den agtb. raade van justitie hier toe gecommitteert in margine stondt ons present en was geteekent jodocus cromhuijsen en matthijs molleman onderstondt het merk X vanden confessant, lager stondt quod attestor en was geteekent, joost gijsbertsen amme gesw: oldrca ———

Op huijden desen 26en junij ao. 1679 compareerde voor de gecommitteerdens ondergent. jaaques de limoriak

Zold

Sold.t in dienst der E: comp:e, den welken heeft verclaart ende
geconfesseert ter requisitie van andries oloffz: fiscaal &a
hoe waar ende waaragtigh is, dat nu geleden den 21.en deser
loopende maandt, hij confessant met nogh twee andere en
een corp.l is naar 't fort gecomen om rapport te doen smorg:s
ontrent seven uren, het welke gedaan sijnde, is den voorsz:
corp.l naar de kroegh gegaan om een sopie te drinken
blijvende hij confessant onderwijlen op den bassaar, alswan,
 neer ontrent elff uren sij wederom langs strandt naar
ternacco sijn gegaan, sijnde den corp.l heel dronken komen,
de tusschen ternacco en den waterpas beneden het konings
palleijs, wilde den corp.l aldaar sijnen wegh boschwaart
in nemen, waar tegens hij confessant met de sijne seijde
sulcx niet goet te sijn, door dien daar altijts alphoereesen
in 't bosch sijn, ende het alsdoen seer regenden, ende
hunne lonten niet en konden aanhouwen, dien volgens
hun geweer in 't bosch onbruijkbaar soude sijn, waar:
den corp.l seijde, wat gaat maar mede, ik en vrees niet
al was heel ternaten daar, gaande soo voor 't bosch in,
ende hij confessant met de sijne volghden hem van
agter aan, tot dat den gem:te corp.l een weijnigh
voorts gegaan hebbende, van een partije van over de
dertigh alphoereesen besprongen wierdt, kappende,
kerbende, ende van alle kanten op hem met werpspiessen
smijtende, het welke hij confessant ende sijne mede
makkers siende, leijde ten eersten aan en losten sijn
unisquis, sijnde met twee kogels geladen op sijns vij:
andt, met welken schoot een alphoerees seght onder de
voet geschooten te hebben, hoorde den meergem:den
corp.l nogh kermen roepende tot drie maal ai, aij, aij,
maar en sagh hem daar naar niet meer, waarom hij
meijnde dat hij doodt was, en seijde tegens d'andere,
kom wij moeten naar 't fort gaan om hier van rapport
te doen, ende sijn soo tot dien eijnde naar binnen
gekomen. ——

Aldus gedaan ende geconfesseert malaijo in 't casteel orangie

datum

datum ende jaare ut supra ter presentie van joannis
fransen boekhouder en winkelier, ende matthijs molkman
opperchirurgijn leden uijt den agtb^e^: raade van justitie
hier toe gecommitteert, in margine stondt ons present
en was geteekent joannes franse en matthijs molkman
onderstondt het merk + vanden confessant lager stondt
quod attestor en was geteekent joost gijsbertsen ammel
geswoore clercq ——

op huijden desen 3^en^ jullij a^o^. 1679 compareerde voor de
gecommitteerdens ondergen^t^. voor de tweedemaal,
den boovengeS^e^: confessant jaaques d' simoriak, den
welken nogh eens sijne gegevene confessie van woord
tot woorde voorgeleesen sijnde, bekent alnogh de selve
in alle sijne poincten te wesen waaragtigh, niet
willende ofte begeerende, dat daar in 't minste iets
bij ofte affgedaan soude werden, persisterende als
in de selve. ——

Aldus gedaan ende geroolleert malacco in 't castel orangie
datum ende jaare ut supra ter presentie vanden
manhaften luijten^t^ jodocus cromhuijsen, ende —
matthijs molkman opperchirurgijn, leden uijt den
agtb^e^: raade van justitie hier toe gecommitteert
in margine stondt ons present en was geteekent,
jodocus cromhuijsen en matthijs molkman onder,
stondt het merck + vanden confessant, lager stondt
quod attestor en was geteekent joost gijsbertsen ammel
geswoore clercq ——

op huijden desen 3^en^ jullij a^o^. 1679 compareerden voor de
gecommitteerdens ondergen^t^. christiaen veerhoff smit,
ende jan de wolff bootsman, de welke sonder induction
oft persuasie van iemanden, dan alleenlijken in faveur
van justitie, eerst presenterende des versogt sijnde,
hebben

hebben verklaart ende g'attesteert soo ende gelijk sij doen bij
desen, ter requisitie van andries oloffsz: fiscaal &a ——
hoe waar ende waaraghtigh is, dat in geleden den laatsten
junij pass:o sij attestanten waren met malkander inde
kroegh een sopien drinkende, alwaar s'savonts omtrent
ses uren bij hun quamp hendrik jansen pen onderbaas
timmerman, komende van sijn werk, den welken met
hem eersten attestant een weinigh praatende, quamp
aldaar bij den gemelden hendrick jansen seker matt:rs cornelis
claassen van wesladnen, tegenwoordigh beschieder op 't jacht
d'experiment, seggende tegens den selven hendrick, siet
gij daar gij schlicker gij schelm, ende meer andere
woorden; tot ten laatsten seijde, wagt ik sal u dat
betaalen, ik sal u kerven en klieven, treckende alsoo
een mes uijt, sloegh met het plat van het selve, den
gemelden hendrick in sijn aangesight, waar op hendrik
seijde, ik en heb niets bij mij, wanneer cornelis hem een
mes toe smeet, het welk hij eersten attestant op
namp en in sijn sack stak, het welk hendrick jansen
siende, gink naar de combuijs, krijgende aldaar een stuk
hout, met welk hout hij wederom binnen komende, stont
alsoo met hun attestanten, ende eenige andere daar
bij sijnde een weinighen praatte, wanneer den gemelden
cornelis claassen, naar hem toe komende, hem hendrik jans:s
een steek in de schouder bragt, het welk sij attestanten
siende, scheijden hun van malkander, nemende hij
eersten attestant den meer gemelden hendrick mede naar
sijn huijs, alwaar cornelis claassen ook volghde, willende
aldaar op nieuws nogh moijte maaken, seggende dat
s'hem niet en scheelde, toonende nogh een mes,
het welk sijn derde geweest is, soo dat hij eersten attes,
tant genootsaakt was hem ten huijse uijt te jaagen,
waar door alles gestelt was &a ——
allen 't geene voorsz: staat verklaaren sij attestanten te wesen
d'opreghte, suijvere, ende sincere waarheijt, presente,
rende als boven ——
aldus gedaan ende gepasseert malacio in 't casteel orangie datum
ende jaare ut supra ter presentie vanden manhaften

luijten:t

luytent: Jodocus cromhuijsen ende matthijs molkman opperchirurgijn leden uijtten agtb: raade van justitie hier toe gecommitteert, in margine stondt ons present en was geteekent Jodocus cromhuijsen en matthijs molkman, onderstondt christiaan bekoff en jan de wolff lagerstondt quodt attestor en was geteekent joost gijsbertsen anno gesw: clerq ———

Op huijden desen 9en julij ao. 1679 compareerde voor de voor,, dernaede voor de gecommitteerdens ondergen: christiaan bekoff smidt, den welken sijne gegevene attestatie nogh eens van woorde tot woorde voorgelesen sijnde, declaart de selve in alle sijne poincten te wesen waaragtigh, niet willende ofte begeerende, dat daar int minste iets bij ofte affgedaan souden werden persevererende ende persisterende als inde selve ——— aldus gedaan ende gerecolleert maleijo int casteel oran,,gie datum ende jaare ut supra ter presentie van: manhaften luijtent: jodocus cromhuijsen ende ——— matthijs molkman opperchirurgijn leden uijtten agtb: raade van justitie hier toe gecommitteert, in margine stondt ons present en was geteekent, Jodocus cromhuijsen en matthijs molkman onderstondt chris,,tiaen bekoff lagerstondt quodt attestor en was geteekent joost gijsbertsen anno geswore clerq ———

Op huijden desen 9en julij ao. 1679 compareerde voor de gecommitteerdens ondergen: cornelis claassen van wesslaaren mattroos bescheijden opt jaght de Leeper,,ment, den welken buijten eenige pijnen ende banden heeft bekent ende geconfesseert soo ende gelijk hij doet bij desen, ter requisitie van andries oloffz: fiscael &a. ———

hoe waar

hoe swaar ende waaragtigh is, dat nu geleden den laatsten
passo. hij confessant was inde kroegh, alwaar eenige muijte
onder de borsten daar sijnde, was, waar inne hij confessant
hem in wickelde, ende sijn mes treckende, bragt hem,
dirick jansen pen timmerman een steek opde schouwder,
sonder eens te weten, waarom, ofte om wat reeden —
aldus gedaan ende geconfesseert malleio int casteel orangie
datum ende jaare ut supra ter presentie vanden manhaftes
luijtent: jodocus cromhuijsen ende matthijs molkman &
opperchirurgijn leden uijtten agtb: raade van justitie
hier toe gecommitteert, in margine stondt ons —
present en was geteekent jodocus cromhuijsen en
matthijs molkman, onderstondt het merck + vanden
confessant, lager stondt quodt attestor en was getee-
kent joost gijsbertsen anno geswoore clercq —

Op huijden desen 5en julij ao 1679 compareerde voor mij
joost gijsbertsen anno gesw: clercq vanden agtb: raade
van justitie in moluccos present die getuijgen onder-
gent: alexander rickaart, ende agatha ribera, de
welke sonder inductie oft persuasie van iemandere
dan alleenlijcken in faveur van justitie endt presenta-
ende, des versogt sijnde, hebben verklaart ende ge-
attesteert, soo ende gelijk sij doen bij desen ter requisi-
tie van andries oloffz: fiscaal &a —
hoe swaar ende waaragtigh is, dat nu geleden des 3en
courant hij eersten attestant heeft gesien dat seekere
gaspar bos mixties en gerrit crijnhoffs beschreven
op de punct ronael ontrent den middagh sijn inne-
gebroken int huijs van Sieko mardijker, alwaar
niemandt in sijnde, saegen aldaar een nanca ofte
sourzak, de welke sij naemen ende opende(n) ende

die

de selve op een bambouse bank, om die op hun gemak

op te eten, t'welk gedaan sijnde quamen hij en attes

tant, over eijsselen om tabak te rooken, hebbende

alzoo bevoorens diverse huijsen uijt en in geloopen

d'selve met gewelt g'opent, ende daar meede

te moetwilligheijdt bedreven gelijk hij comp^t. verclaart

gehoort te hebben, ende met beter geweten hefft al

door de selve gedaan te sijn, Smits hij daarint ronde

sweren, ende hij attestant hem daar over heeft

aan gesprooken; verclaarende de tweede comp^te op

den bovengeszt: dagh een manilissen pot waar in een

gat was, het welk met gabbegabben en calck gestopt

is, uijt haar huijs gemist te hebben, den welken

hij op gisteren ten huijse van cornelis pietersz gesien

heeft, ende hem gevraeght van waar hij daaraan

quamp, seijde den selven voor drie mutsjens arracq

gekoght te hebben. ——

allen t geene voorsz: staat verclaard hij attestant en

te weten d'oprechte suijvere ende sinsere waarh^t.

presenteerende als boven. ——

aldus gedaan ende gepasseert malcio in t casteel orange

dat men ende jaare ut supra ter presentie van adriaan

van groenwegen ende willem thienemans als^ten.

als getuijgen hier toe versoght in margine stondt

ons present en was geteeckent adriaen van groen,

wegen en willem thienemans, onder stondt, het

merck A van allexander rickaart het merk t

van agatha ribera, lager stondt quod attestor en

was geteekent joost gijsbertsz anne gesw: clercq

op huijden den 11^en. julij a^o. 1679 compareerde voor de

gecommitteerdens ondergen^t. voor de tweedemael de

bovengesz:

boven gesz: attestanten, d'welke hunne gegevene attestatie van woorde tot woorde tot woorde voorgelesen sijnde, verclaarden d' selve in alle sijne poincten te wesen waaragtigh niet willende ofte begeerende dat daar in 't minste iets bij ofte affgedaan soude werden presenterende ende persisterende als inde selve.
aldus gedaan ende gerecolleert malcio in 't castel orangie datum ende jaare ut supra ter presentie van joannes francken boekhouder en winkelier ende matthijs molkman opperchirurgijn beide uijtten agtb: raade van justitie hier toe gecommitteert in margine stond ons present en was geteekent joannes fransen en matthijs molkman, onderstond het merck van allexander rickaert, het merck van agatha ribera, lager stondt quod attestor en was geteekent joost gijsbertsen amme gesw: clercq

Op huijden deser 11en julij ao 1679 compareerde voor de gecommitteerdens ondergent: Jacob de Koning van rotterdam matt[s] beschuijden geweest sijnde op 't jagt d' experiment den welken heeft bekent ende geconfesseert soo ende gelijk hij doet bij deses ter requisitie van andries oloff z: fiscael etca
hoe waar ende waaragtigh is, dat in gedeelte den 2en courant hij confessant benevens sijne makkers is aan landt geweest, om voor sijnen schipper te helpen visschen, het welk gedaan sijnde is hij confessant met willens aan landt gebleven, continuerende alsoo door de rigorie sonder eens naar 't schip ontte sien, tot den 8en daar aan, dat van den geweldiger gevat ende in de tronck gebracht is ——

Aldus

aldus gedaan ende geconfesseert malejo int casteel oran
gie datum ende jaare ut supra ter presentie van
joannes fransz boekhouder en winkelier ende ma
tthijs molkman opperchirurgijn leeden uit den agtb
raade van justitie hier toe gecommitteert, in
margine stondt ons present en was geteekent
joannes fransen en matthijs molkman onderstond
jacobus d: koninck, lager stondt quod attestor en
was geteekent joost gijsbertsen amme gesw: clercq

Op huijden deesen 11en julij ao. 1679 compareerde voor
de gecommitteerden ondergen.t cornelis pietersen
vrijeburger alhier, den welken sonder induetie oft
persuasie van jemanden, dan alleenelijken in
faveur van justitie, eedt presenteerende des noodt
sijnde, heeft verklaart ende g'attesteert soo ende
gelijk hij doet bij desen ter requisitie van andries
oloffsz: fiscaal &a.

hoe waar ende waaragtig is, dat in geleden den 3e
courant, naar middagh ontrent drie uuren hij
attestant heeft gekogt van seeker soll.t gaspar bosch
gen.t, eenen mannelikke pot, waar in een gat ontrent
den middel was, het welke met gabbegabba en calck
was toegemaakt, verklaarende daar niet meer voor
gegeven te hebben dan drie muit sjouw arracq
sijnde bij den caspar bos nogh een andere soll.t
gerrit evijn gen.t de welke verklaarden ende sondt
den gem.t pot uit ternaten gehaelt te hebben

Allen 't gene voorsz: staat verklaart hij attestant
te weten.

te wesen d' opregte, suijvere, ende sindere waarh^t
presenteerende als boven .

Aldus gedaan ende gepasseert malerio int casteel
orangie datum ende jaare ut supra ter presentie
van joannes fransen boeckhouder en winkelier ende
matthijs molleman oppercheirurgijn leden uijt de
agtb: raade van justitie hier toe gecommitteert,
in margine stondt ons present en was geteekent
joannes fransen en matthijs molleman, onder
stondt cornelis pietersz, lager stondt quod attestor
en was geteekent joost gijsbertsz hamme gesw: clercq

Op huijden desen 11^en julij a^o 1679 compareerde voor de ges.
committeerdens ondergen^t gerrit crijsen ende caspar bos
bosch^en d' welke hebben bekent ende geconfesseert soo ende
gelijk sij doen bij desen ter requisitie van andries oloffz:
oloffz: fiscael &a
hoe waar ende waaragtig is, dat op gisteren den 8^en
courant, sij confessanten dronkig sijnde hebben geweest
inde nieuwe nigorie alhier, alwaar den eersten con-
fessant bekent bij seker mardijker ingebragt
te hebben, om een pijp toeback te rooken, den welken
het selve weijgerende, is hij confessant door den
pagger gebroken, het welk den mardijker siende
sloot de deur toe, wanneer hij confessant is wegh
gegaan, sonder te weten dat hij in eenige andere
huijsen geweest is, dan in seker huijs, daar een
slaeff met te kinder pockiens lagh, alwaar sij aan:
put, gingen om eens te drinken, declarerende den
tweeden

tweeden confessant het bovengez: altijts bij geweest

te sijn, seggende uijt een van die huijsen een mand

pot, daar een gat in was gebragt te hebben, ende d

selven aan cornelis pietersen, gekogt voor drie mutsjens

arracq ——

aldus gedaan ende geconfesseert malejo in 't casteel

orangie, datum ende jaare ut supra ter presentie

van joannes fransen boekbinder en winkelier

matthijs molkman opperchirurgijn leden uijt

den agtb. raade van justitie hier toe gecommitt

teert, in margine stondt ons present en was geteek.

joannes fransen en matthijs molkman onderstondt

het merck X van gerrit erren, het merk X van

caspar boses lager stondt quod attestor en was

geteekent joost gijsbertsen anno gesw: clercq

op huijden desen 12en julij a° 1679 compareerde voor mij

joost gijsbertsen anno gesw: clercq van den agtb. raad

van justitie in moluccos present die getuijgen ondergen

genoempt frans jansen christen evers soon, de

welken sonder inductie oft persuasie van iemand

dan alleenlijken in faveur van justitie, ende

presenteerende des versogt sijnde heeft verclaart en

g'attesteert soo ende gelijk hij doet bij desen ter

requisitie van andries olofsz: fiscaal &a.

hoe waar ende waaragtig is, dat hij getuijgende

courant, uijt sijn huijs inde wiekse in gorne heeft

gemist eenen grooten pot waar nog herringh sout in

was, twee kook potten, ende een flesch aldaar g

vonden op d'aarde in stukken gesmeten, ende de

pagger van sijn huijs gebroken, ende d'deure g'open

staande

staande soo so[illegible] aboudt toe open, sonder te weten,
wie sulcx gedaan heeft, anders dan dat hij van
andere gehoort heeft, dat diergelijke booss
in diverse huijsen aldaar uijt en in geloopen, ende
diergelijke moetwilligheden bedreven hadden ———
alles 't geene voorsz: staat, verclaart hij attestant
te weten, d'oprechte, suijvere ende sinsere waarh
presenterende als boven ———
aldus gedaan ende gepasseert malacio in 't casteel
orangie datum ende jaare ut supra ter presentie
van hans jurrien wincke stadts bode, ende joannes
vander meersche ass als getuijgen hier toe versocht
in margine stondt ons present en was geteeck
joannes vander meersche en hans jurrien wincke,
onderstondt het merke X vanden attestant,
lagerstondt quod attestor en was geteeckent, joost
gijsbertsen anno gesw: clercq ———

Op huijden desen 22 julij a: 1679 ———
Compareerde voor mij joost gijsbertsen
anno gesw: clercq vanden agtb: raade
van justitie in molucco present die
getuijgen ondergen: dirk lano christen,
loudokian van candahar, martin van
Tarocra jurgieux christen, ende lanakian

van

van Candahar, de welke sonder inductie oft
persuasie van iemanden, dan alleenlijken in
faveur van justitie eedt presenteerende de
gesegt sijnde, hebben verklaart ende geattes-
teert soo ende gelijk sij doen bij desen ter
requisitie van Andries Oloff E: fiscael &a =
hoe waar ende waaragtigh is, dat in gewes.
den 29en courant smorgens vroegh bij hun
attestanten daar sij sijn woonende is gekomen
seekeren anthonij de melo, hebbende een
kettingh oft bantjen aan sijn been, den welke
bij hun twee eerste attestanten te coop
bragt, een ijseren mier = anker, &
soeckende daar voor ses schellingen, ende
sij attestanten daar voor vier schellingen
biedende, heeft hun den selven anker
daar voor gelaaten, welk geldt ontfangen
hebbende, ginck op den bassaar een wei-
nigh kost coopen, ende quamp daar mede
wederom in hun wooninge, eende t'

selve

selve daar op, gaande soo wederom naar den fortresse, quam naar den middagh ontrent twee uiren wederom met nogh een ander mier = anker, ende slogh wederom aan hun attestanten voor vier schellingen, het welk ontfangen hebbende, is daar mede wederom naar binnen, gegaan, verklaarende sij attestanten den selven anthonij de melo van aansien wel te kennen, ende den selven te sijn, die den req^t. hun attestanten opbodie avergewesd heeft

Allent geene voorsz: staat verklaaren sij attestanten, ten te weesen d' oprechte, suijvre, & sindere waarheijt presenteerende als boven ——

Aldus gedaan ende gepasseert maleijo int casteel orangie, datum ende jaare ut supra ter presentie van Joannes vander weerde, ende willem bremmemans als^ten als getuijgen hier toe versoght, in margine stondt ons present en

Was

Comp^e, gerrit cock, jurriaan hermanse, matthijs
de jonghe soldaten, ende pieter pietersen bossch:
alle in dienst der E Comp^e, de welke sonder
inductie, ofte persuasie van iemanden, dan
alleenlijken in faveur van justitie, ende
present ende des versogt sijnde, hebben
versogt sijnde, hebben verklaart ende geattes-
teert soo ende gelijk sij doen bij desen ter requi-
sitie van andries oloff Adv: fiscael &c=
hoe waar ende waaragtigh is, dat nu ge-
leden den 22^en courant 's savonts ontrent
seven uren naar besette wagt, sekeren
bossch: gabriel bartelsen (komende vande
schuijt daar hij het eijlandt mede rondt hadde
geschept, hebbende een musquet en bande-
lier) quamp inde corps du guarde op de
punct royael, alwaar hij ende sij attestan-
ten sijn beschreijden, ende paste de hondt
op 't musquet, seggende hoe een kogel wilde,

sonder

sonder iemandt te noemen, want hij seer de
dronken was, het welk den laatsten attes,
„pieter
tant„ siende, namp hem de londt aff, —
snuytende die, onder de voeten, trapte
het vier uyt, seggende voorders den corpl
ende den gemelde pieter geseyt te hebben, dat
den voorsz: gabriel, wanneer de londt
uyt was, een swaerdelstok namp en
wilde den selven in brandt steken, om
daar mede sijn musquet aen te steken,
den welken pieter pietersen hem weder:
om aff namp, alsoock sijn musquet, sonder
te weten off het selve geladen was off
niet ende liep daar mede op de punt,
ende siende dat hij vanden selven gabriel
niet gevolght en wierdt, bragt het selve
naar boven, ende berghde het daar, Verklaren:
gerrit cock ende pieter pietersen den de
houwer en bandelier met malkanderen
affgenomen, ende boven geborgen, sonder
iets

iets meer gesien te hebben, seggende jursie
hermanse ten tyde by gabriel naar boven
quamp de by wagt gehadt te hebben, en
dat gabriel hem bywagt op't lijff vie
vattende hem bij de mouwen, sonder van
iets meerder te weten, Declarerende —
matthijs de jongh by de schildwagt g
staan te hebben ten tyde het voorsz.
geraas inde corps du guarde was, het welk
hy hoorende, gink daar naar toe, om te
sien wat daar te doen was, daar komende
sagh dat den meergemelden gabriel
syn mes uyt de sack trock, strijkende
daar mede een streek tegens den grond
seijde, stink, voor die gene maar en
wilt, sonder van't voorige iets gesien
te hebben

Allen 't gene voorsz. staat Declaaren sy
attestanten te wesen d'opregte suijvere
suivere waarh.t presenterende als boven

aldus

Aldus gedaan ende gepasseert malcijo in 't casteel
orangie datum ende jaare ut supra ter
presentie van willem Heinemans ende
paulus steen assten als getuijgen hier toe versogt,
in margine stondt ons present en was geteekent
willem Heinemans en paulus steen,
onderstondt, Erisack de rave, gerrit
cock, het merck H van Surriaen Herman,
se, het merckteeken van matthijs de jongh
het merck N van pieter pietersen —
lager stondt quodt attestor en was geteekent
Joost gijsbertsen Anne gesw: Clercq —

Op huijden desen 26en Julij Ao 1679 —
Compareerden voor de gecommitteerdens
ondergent. de voorsz: attestanten voor
de tweedemael, de welcke hunne gege-
,vene attestatie van woorde tot woorde
voorgelesen sijnde, verclaaren de selve
in

in alle haare poincten, een ieder voor 't
te weten waaragtigh niet willende
ofte begeerende dat daar int minste
iets bij ofte aff gedaan soude werden,
presenterende ende persisterende als boven

Aldus gedaan ende gerecolleert malcijo
In 't Casteel orangie dat inn ende jaare
ut supra ter presentie van de manhaft.
luijden jodocus crombuijsen, ende joan
fransen winkelier leden uijt den
agtb^re: raade van justitie hier toe
gecommitteert, in margine stondt ons
present en was geteekent, jodocus
Crombuijsen en joannes fransen, onder
stondt, trisacke die raper, gerrit cock,
het merk H van jurriaan hermanss, het
merk X van matthijs de jongh, het merk
n van pieter pietersen, lager stondt quod
attestor en was geteek^t: Joost gijsbertsen
Anno gesw: clercq

Op

Op huijden desen 26en Julij ao 1679 ——

Compareerde voor de gecommitteerdens ondergen:t
gabriel bartelsen noelink bossr:, den welke
heeft bekent ende geconfesseert soo ende
gelijke hij doet bij desen ter requisitie van
andries olofsz: fiscael &a=

hoe waar ende waaragtigh is, dat hij ge-
leden den 22en courant bij confessant
met den constapel en nogh ses bossrs
mette schuijt hebben 't eijlandt rondt
geschept, hebbende onder hun tot dien
eijnde een fles arack mede genomen,
ende onder wegen uijt gedronken, ende
soo haest hij aan 't hooft gecomen was
is hij confessant metter haest naar de kraegh
geloopen drinkende aldaar noch een sopien
a twee, tot eijndelijk soo dronken geworden
is, dat niet en weet hoe op de punt ge-
comen is, nogh hoe wat daar gedaan heeft
tot smorgens toe, wanneer hem vande

andere

anderen gescrift wierdt, dat hij s'savonts so
qualijk hadde aengestelt —

Aldus gedaan ende geconfesseert malej
In t Casteel orangie datum ende jaare ut
supra ter presentie van den mandat
luijtenant jodocus crombuijsch, ende
joannes fransen winkelier leden uijt
den agbts: raade van justitie hiertoe
gecommitteert in margine stondt ons
present en was geteekent, jodocus
crombuijsen & joannes franss, onder
stondt gabriel bartelss, lager stondt
quodt attestor en was geteeckent
Joost gijsbertsen anne gesw: clercq —

Op huijden desen 26en julij Ao: 1679 —
Compareerde voor de gecommitteerdens
ondergent antonij de melo van Amboina
den welken buijten alle pijnen en bands
heeft bekent ende geconfesseert soo ende
gelijk

gelijk hij doet mits desen, ter requisitie
van andries oloffz: fiscael &a.
hoe waar ende waaragtigh is, dat in
gelede den 19en courant smorgens soo
haast hij confessant uijt de troucqge-
komen was, is gegaen agter de werff,
alwaar eenige ankers inde meer waren,
waar toe hij confessant kans siende om
uijt te krijgen, namp aldaar een steen,
waar mede twee ankers uijt sloeght,
ende bergden de selve in 't gras tot hij
gedaan hadde met water op de punich
te dragen, wanneer het eene anker
namp, windende den selven in een doek,
droegh het naar buijten ende vercoght
den selven anker aen twee sangresen
voor vier schellingen, komende naar
binnen, heeft ontrent een uer, de andere
anker naar buijten gebragt, ende aan de
selve sangresen, voor een gelijke prijs verkoght
aldus

aldus gedaan ende gepasseert malaijo int Casteel oran[illegible]
datum ende jaare als boven ter presentie v[an]
den manhaften luytent Jodocus Cromhuij[sen]
ende Joannes fransen wintrever leden uij[t]
den agtb^le raade van justitie hier toe
gecommitteerd, in margine stondt on[t]
present en was geteekent Jodocus cromhuij[s]
„sen en Joannes fransen, onderstondt he[t]
merkx van den confessant lagerstondt
quodt attestor en was geteekent Joost
gijsbertsen Anne gesw: clercq

Gecollationeert accordeert Malaijo
in t' Casteel orangie desen 16^e
aug^y a^o 1679

Quod attestor
J. Anne gesw^e clercq
1679

Donderdagh den 21e julij ao 1678 ordinarisse vergaderinge van justitie gehouden presentibus omnibus de Dempto den winkelier joannes franse —

andries olofsz: fiscaal als volmagtighde vanden opperchirurgijn christoffel hendricxdorst . . . . Eyss:r

Contra

jacob pietersse fredrick frits sold:t over schult van 20 rd: om te sien exsigneeren de sententie vanden achtb: raade van justitie de dato 6e maij 1677 ged:e

andries olofsz: als volmagtighde vanden opperchirurgijn voorsz: versoekt executie vande sententie tegens den ged: gewesen de dato 6e maij ao 1677 om te komen tot betalinge van twintigh rd: eens, den Eyss:r aldoen bij den achtb: raade toe gewesen cum expensis —

den ged: kent schult ende mits tegenwoordigh tot betalinge impotent is, versoekt dagh —

Den Raadt doende regt condemneert den ged: het gr. eysschte te voldoen binnen agt dagen mette costen op pene van parata executie —

joannes vander meerschen als volmagtighde van jan fransois marselis Eyss:r

Cont:

Carel janse mardijker over schult van 27 rd: metten verloopen interest van dien gedaagde —

joannes vander meersche asst: exhibeert in raade sijne schriftelijke procuratie ende volgens concludeert mondelinge volgens presentatie cum expensis —

den ged: bekennende schult versoekt dagh tot betalinge —

den Raadt fiat dagh ad 19, nogtans onder behoorlijke cautie ordonneeren tusschen deselven tijde ten vollen te betalen op pene van gijselinge cum expensis —

andries cors onderkoopman als volmagtighde vanden gesworen tijdoorwerker christian . . . . . . Eyss:r

Contra

joannes pietersse mieckiers over als vooren ged:e

den Eyss:r in qualiteijt als vooren exhibeert in raade ex abundanti het woorden.t op sijne ten laatsten daege gedeende attestatie, mits gaders eene nade declaratie tot verificatie van sijne genomene conclusie, persisterende als inde selve cum expensis —

joannes vander meersche, assist:e voor de ged:e, gebleken hebbende sijne behoorlijke procuratie, exhibeert in raade seekere attestatie tot bewijsinge dat ten tijde de vader des Eyss:rs met de ged:e soude hebbe gehandelt

gehandelt met amber de grijs, dewijle
den selven handel bij niemandt alhier in
soude bekent geweest sijn, blijvende
al nogh ontkennen dat den ged:e oijt met
den selven daer inne soude hebben gehan=
delt, nietteminn dagh ad octo om des eijsschers
getuygen te reprocheren, persisterende
als vooren —

Den Raadt gehoort ende gelet hebbende waer op haer E:de in desen
te letten stond, vergunnen den ged:e dagh ad octo om etc.

Joan als volmaghtighde vanden eijs[cher]
Hoicom Bonoassij . . . . eijss[cher]

den eijssch:r in qualiteijt alsvooren repeteert
sijne conclusie ten laatsten dage op de
rolle genomen, exhibeert in raade tot veri=
ficatie vande selve sekere mammalie de=
claratie verleghet bij den koninck van
tijdoor onder sijne gewoonelijcken zegel,
mits noghe eene andere attestatie,
persisteert alsoo als ten voorgaanden
dage cum expensis —

Joan Coraet mardijcker ende als voorden
gedaeghde —

den ged:e tot bewaeringe dat de gemelde
slaaff hem altijts in eijgendom heeft
gecompeteert exhibeert in raade —
sekere attestatie persisterende als
inde selve —

Den raadt op alles wel rijpelijcken gelet hebbende waer op haer E:de
desen te letten stont, doende regt, condemneren den
gedaeghden Hoicom Bonoassij op te leggen ende betaelen
de gepretendeerde slaaff eene somme van dertigh r[ijksdaelders]
cum expensis, lager stondt quod attestor en was geteekent
joost gijsbertsen, anno gesworen clercq —

Donderdagh den 11e augusti Ao 1678 ordinarisse vergaderinge
van justitie gehouden presentibus omnibus d[emp]tis de
Hr gouverneur R: Padtbrugge, ende den boeckhouder joannes Fra[...]

Andries Olofsz: p[ro] fiscael nomine
officij . . . . eijss[cher]

den eijssch:r exhibeert in raade der ged:ens
op artikelen gegevene ende gerolleerde
de confessien, tot verificatie van
sijnen schriftelijcken eijsch ende
conclusie in fine van dien op ende
tegens

...ens de selve genoemden persisterende
...s ende selve cum expensis
...gedaagdens (onder versoek van gratie) stelle
saake in handen van den agtb.
...udt —
...n Eysscher voor replicq —
... gedaagdens voor dupliq —

jan de wolff bootsman, cornelis jansz p.e
bottelier, ende Rijnier Rauffenaker
kuyper, alle beschuldigden geweest op de
fluyt Spanbroek over geplegde moet-
williget ende ongehoorsaamheyt gedaagdens

Den Raadt doende regt, condemneert de gedaagdens eerst wel strengh
gelijk gegeesselt te worden, ende daarenboven vier maanden
aan d'comp.e gemeene werken sonder loon oft gagie te
arbeijden, verbeurende voorders jan de wolff drie maanden,
Cornelis jansen en Rijnier Rauffenaker yder twee maanden
gagie pro fisco, cum expensis ~~pro rato~~

...n Eyssch.r mits den overstrijk van de
...olongatie ten laatsten dage geaccordeert
... Concludeer des ged.e verlaatt versoekt
...regt —

andries cats ondertolck ende volmagtigt
als voor den Eysscher —

Contra

joannes pietersse over als voore —

...ordonneerde van der meersche voor den ged.e,
...regt dat den vader des Eyssch.rs wel
...oft konnende schrijven, exhibeerende tot
...ificatie van dien seekere obligatie bij
selven onderteekent, seggende voorders
...de kinderen met niemandt iets en
...den handelen op borgtogte uijtstelt,
... sullen daer van pertinente aanteek-
...ing houden, volgens attestatie tot
...eeringe van het selve in raade
...gegeven, dienvolgens versoekt dat
... Eyssch.r (: voor alle voordere procedure :)
...raade sal hebben te exhiberen des
...s aanteekenboek ende des selven
...der be = eedigen sustinerende
...alsoo te behooren —
...des persistent

Den Raadt ordonneert partijen binnen agt dagen te
compareeren voor Commissarissen ten eynde om te sien
oft sij konnen koomen in accoordt op pene van commisse
de costen ten definitive staatende —

Den

den Supp.t versoekt voldoeninge ende mits hier over van langeis sententie gevelt en, versoekt executie over de ged.te gedaagdens goederen cum expensis —

Salvador tiffera mardijker Supp.t contra

den ged.e kent schult, versoekt dagh ende uijtstel tot betalinge —

Catharina janse over schult van 90 r. gedaagde —

Den Raadt accordeert de ged.e met toestemminge van parthijen drie maanden dagh naer datum deser op pene van executie

Fredrik muijsevoet christen chinees Soon exhibeert in raade seeckeren testamente bij wijlen anna janse saeliger aen hem gemaakt, versoekt approbatie vanden selve

Den Raadt approbeert ende accordeert den geme. testamente, in den suppliant sal hebben over te leveren behoorlijken inventaris vande goederen bij den testatrice agter gelaten stellende daer boven voor de selve behoorl.e cautie restitueren de ingevalle daer eenige naeder bloetverwanten moghten komen, lager stond attestor en was geteek.t joost gijsbertsen ame geswoore clercq —

Donderdagh den 18.e aug.sti 1678 ordinarisse vergaderinge van justitie gehouden presentibus omnibus exceptis d.e Sr. gouv.r R: Padbrugge ende joannes franken boekhouder —

den Supp.t exhibeert in raade seekere verclaringe tot verificatie van sijne schriftelijke eysch ende conclusie in deser tegens den ged.e genomen, persisterende als in fine van dien cum expensis

andries olofsz: p.t fiscael nomine officij Supp.t contra

den ged.e, onder eenige frivole excusie, sustineert onnoosel te wesen —
den Supp.t voor replicq —
den gedaagde voor duplicq —

willem dircksen stolk timmerman over moetwilligheijt ende injurien gedaagde —

den raadt doende regt condemneert den ged.e wel strengelijk gegeesselt te werden verbeurende boven dien ende aenende van twee maanden gagie, halff voor den armen ende halff pro fisco cum expensis

Fredrick munsdroot christen binnen soon als testateur van wylen anna jansz, Eysscher

… ged.e segt dat als eygenaer naer hem … deze slavinne wylen anna jansz gecompeteert hebbende, ende bij des Eyschs testament bijgegeven, dienvolgende versoekt dat den ged.e sal werden gecondemneert daer van affstant te doen ende de gem.e slavinne te stellen in haer ingegevene vrijdom cum expensis —

Contra

Joan augustijn bijgegeven slave vande gem.e wylen anna jansz tot restitutie ende vrijdom van dese slavinne die hij naer sigh heeft genomen gedaeghde —

Den capp.t der mardijker voor den ged.e segt dat de gepretendeerde slavinne den ged.e in eygendom competeert, ende noyt wylen anna gecompeteert heeft, maer dat hij ged.e de selve aen sijne voorige meesteresse maer alleenlijk heeft ter handt gestelt, om sijne dienst te voldoen, waer van hij drie jaeren absent geweest, dienvolgende concludeert tot niet ontfankelijkheyt cum expensis —

Den Raadt gehoort ende gelesen hebbende waer op haer E in desen te letten stondt, doende regt, ontslaen den Eyssch.r van sijne eysch wijsende den ged.e de selve slavinne toe als eygenaer cum expensis, lager stondt quod attestor en was geteekent joost gijsbertsen anno gesworen clercq —

Donderdagh den 1.e 7bre 1678 ordinarisse vergaderinge van justitie gehouden presentibus omnibus exceptis d.e E h.r gouv.r R: Padtbrugge, ende den boekhouder joannes fransz —

andries oloff.sz en p.s fiscael nomine officy - - - - Eysscher

Contra

harman harmansz van der laan van amsterdam assist. over begaene moetwil en overlast, ged.e —

den Eyssch.r exhibeert in raade seekere gere, collecte attestatie houdende d.e eygene confessie vanden ged.e tot verificatie van sijne schriftelijken eysch ende concludeert in fine van dien tegens de ged.e genoemd, persisterende als in de selve cum expensis —

den ged.e (: onder verighe frivole verantwoordingen:) stelt de saake in handen vanden aghtbaaren raade —

den Eysscher voor replicq —

den gedaagden voor duplicq —

Den Raadt doende regt condemneeren den ged.e eerst met twee

houdende

hondert slaagen wel strengel^ck gegeesselt, dus ... maardijcker Dijsscher

maandt sonder loon oft gagie in 't donkergat te ... Con

Eijsz gestelt te worden, verbeurende bovendien twee maanden ga

pro fisco cum expensis ——

Den Dijsscher exhibeert in raade twee diverse gerecolleerde declaratien ende attestatien tot verificatie van sijnen schriftel^ck eijsch ende concludeert ad torturam tegens den ged^e: genoemd, persisterende als inde Eijsch cum expensis ——

den ged^e: blijft de saake hertnekkigh ontkennende ——

den Dijsscher voor replicq ——

den gedaagde voor duplicq ——

Andries Oloffz: p^l fiscael nomine officij . . . . Dijss^r

Contra

Salvador Pardra over gewelt en overlast Christen Chinees soon Fredrick Muijsdo aengedaen gedaagde ——

Den Raadt gesien ende gelett hebbende waer op hadt ... in dese te letten stondt, doende regt, condemneert den ged^e: ter scherper examinatie ten overstaan van twee ofte meer gecommitteerde de costen ten definitiven staet ende, lager stondt quod attestor en was geteekent Joost Gijsbertsen anno geswoorde clercq ——

Donderdagh den 8^e: 7^ber 1678 ordinarisse vergaderinge van justitie gehouden presentibus omnibus exceptis d^r: E^l Heer Gouv^r: R: P: Brug ende den boekhouder Joannes Fransse ——

Den Dijss^r exhibeert in raade twee diverse gerecolleerde declaratien, een gerecolleerde en beëedighde attestatie beneevens de gerecolleerde confessie der gedaagdens tot verificatie van sijnen schriftelijken eijsch ende concludeert tegens de ged^ens in fine van dien genoemd, persisterende als inde Eijsch cum expensis ——

de gedaagdens (: onder Protecte van genade ende gratie :) stellende de saake in handen ende ter discretie vanden agtbaaren Raadt

Den Dijsscher voor replicq ——

de gedaagdens voor duplicq ——

Andries Oloffzen p^l fiscael nomine officij . . . Dijsscher

Contra

Salvador Pardra, en Anna Jansen huijsvr. vanden Christen Chinees soon Fredrik Muijsdoet over gewelt, overlast, ende over spel gedaagdens

Den agtb^e: raadt gesien ende gelett hebbende, waer op hadt

Pde

Dese in desen te setten stondt, doende regt (: gebruijkende nogtans gratie ende genade voor rigeur van justitie :) condemneeren ende sententieeren bij desen, dat de gevangens ende gedaagdeerens beijde sullen gebragt worden ter plaetse, alwaarmen gewoonlijk criminele sententien executeert, aldaar den schrepeghter over geleevert, aan een paal vast gebonden, en met roeden wel strengelijk gegeesselt, ende daar naa voor negen-en-tnegen-tigh aghtereenvolgende jaaren inde kettingh geklonken te worden, om al hier, ofte elders anders op een eijlandt aan 't Comp^e. gemeene werken sonder loon oft gagie t' arbeijden, steurende boven dien eene amende van hondert rs pro fisco ende twintigh rs voor meesterloon, mette costen, alles onder hun beijden pro rato te betaalen, lagerstond quodt attester en was geteekent joost gijsbertsen anno geswoore clercq

Donderdagh den 29^e 7^{ber} 1678 ordinarisse vergaderinge van justitie gehouden presentib^s. omnibus — exceptis d^r. L^t. gouv^r. R: P: brugge ende den boekhouder joannes fransen

andries Cloff ende p^t. fiscael nomine officij . . . . Eijss^t.

den Eijss^t. fundeerende sijne conclusie in desen te nemen seght, ende waerheijt is sulcx dat ter eeder ingrijp in het mardijkers quartier, ende nadement ter huijse vande ged^s. esther gonneels dagelijcx congregatie van speel soo met de kaart als andersints werden gehouden hebbende den Eijss^t. de selve benevens d' anderen ged^{ens} en eenige andere hem onbekent op der gisteren s' naghts ten selven huijse nogh bevonden sittende in het kaart spelen, sijnde sij ged^s. esther daar soo verre ingewikkelt, dat daar door haar principaelste goet van kant geholpen heeft, sijnde het selve een saake tegens d' ordonnantie ende statuijten daar op g^e. emaneert ten hooghste strijden, de, soo concludeert den Eijss^t. dat de ged^{ens} sullen worden gecondemneert volgens statuijten te weten dirk dircksz, ende amos bruijs ijder in den amende van

sesse rx, ende de ged.e heetther jannes
mits de selve speelders 't kaerten huyse
heeft onderhouden in eene amende van
twalff rx te gebruyken a uso, ende daer
enboven op den affaer altijdt met den roede
inde handt den tijdt van twee uren te
schande te staen cum expensis —

de ged.e heetther seght niet anders gespeelt
te hebben dan om pittiens, tot tijdt kortinge
seggende sulx bij meerder gedaen te werden,
ende dat hij tot dien eynde niemant en
heeft onderhouden, maer dat de mede
ged.ens 't kaerd huyse sijn woonende, ter,
soekende dat den Fiscl. sal hebben
anders te bewijsen oft dat hij van sijne
eysche sal werden gestelt cum expensis

Contra

Heetther jannes, dirck dirckse ende
ammos bruys over dobbelen & spelen ged.en

Den Raedt stelt de saeke in statu ende surcheantie tot na[der]
bewijs, de costen ten definitiven staende —

Contra

Cornelis pieterssen mijt? vide in de paght[er]
vande sterke drank in molucco sij[n]

Joannes vander meersche, aff.t voor den
Fiscl., seght dat den ged.e sigh heeft
verwoordert een martavaen oft groote
pot arracq uyt de laatst aengecomene
chialoep van amboina, sonder consent
vanden paghter te hebben, den selven
in tornaten te brengen, ende aldaer
tot nadeel ende schaede vanden paghter
te sluyken, dienvolgens eyschet
condemnatie volgens de 3.e & 9.e
artykel vanden paght brieff cum
expensis —

Contra

lionko chinees over gesluyckten dran[k]
gedaeghde

Den ged.e seght dat hij bedrouwe
kondt is, ende dat het selve aen
meijndert jesse tapper vande paghter
Cornelis pieterssen (: den welcken doen ter
tijdt op batchian was :) mitsgaders
anderen chinees mede paghter heeft
bekent gemaakt ende verloff
bekomen

[illegible]bronnen, waeromme sustineert in desen sigh niet te buyten gegaen te hebben, concluderen contendeert tot dat den Fiscl. sijne genomen eysch sal worden ontseyt cum expensis

vander meersche voor replicq —

Ponden gedaeghde voor duplicq —

Den Raedt doende regt condemneert de ged^e. (: mits geene behoorlijcke blijcke bij den Fiscl. opgebraght, als mede met commissie van geconstitueerdens des paghters is geschiet, ende mits niet en blijckt dat bij den ged^e. eenigen dranck verkoght is:) inde kosten in desen gereesen met verbeurte vanden pot daer den dranck is ingevonden, ten behoeve vanden paghter, ontslaende den Fiscl. van sijnen voorderen eysch, lager stondt quod attestor en was geteekent Joost gijsbertsen anno geswoorne clercq —

Donderdaeghs den 13^e. octob: 1678 ordinarisse vergaderinge van justitie gehouden presentibus omnibus d^r. emptis d^r. Ith^r. gouv^r. R: Padt brugge ende den boeckhouder joannes fransse —

andries oloffzen p^t. Fiscael nomine officij . . . . Fiscl.

den Fiscl. tot verificatie van sijne laatst genomene conclusie, ende tot voldoeninge van het versoeck der ged^e. exhibeert in raade seker gerecolleerde attestatie beneffens een schriftelijk relaas vanden stadts bode hans jurrien, sustinerende daer mede ten vollen voldaen te hebben het versoeck der gedaeghdens, versoeckende regt, persisterende als ten laatsten daege —

Contra

Ester gommes, amos cruijs, hendrik dircksen, ende als voren — gedaeghdens —

de ged^e. ester gommes tot verantwoordinge exhibeert in raade seker schriftelijck vertoogh, versoeckende ende persisterende als in het selve

Den Raedt gesien ende gelett hebbende waer op haer E. in desen te letten stondt, doende regte imponeert de ged^e. nader desen haer te waghten van 't kaartspeelen ofte eenige ander met eenige mans ofte vrouwen te speelen, ofte aldaer laaten speelen op pene van arbitrale correctie, condemnerende voorder de gedaeghde inde costen in desen gereesen, ontslaende den Fiscl. van sijnen voorderen eysch —

Den

Den . . . . Eijss^r =

den Eijss^r: tot verificatie van sijne mondelinge
eysche ende conclusie in desen te noemen exhi-
beert in raade seeckere attestatie waer uijt
klaerlijk komt te blijken, hoe den ged^e: sigh
niet ontsien nogh te gevreest en heeft dese
desse door dronken drinken sijne behoorlijke
dienst, als sijnde corp^l vande oppassers van
'tcomp^s lijffeijgenen, soo verre te verzuijmen,
dat hij inde gemeene kroegh tot den avondt
toe heeft liggen slapen, waer over van
den sold^t gewaerschouwt sijnde, trok tegens
den selven sijne degen, steekende tot twee
reijsen naer hem toe, waeromme den Eijss^r:
concluderende conclideert dat den ged^e:
sal werden gecondemneert met drie hondert
slagen voor de hooftwaght wel strengelijke
gelaerst, ende daer naer voor aght dagen
in het donker gat te water en rijs gestelt
te werden, verbeurende daer en boven twee
maenden gagie pro fisco cum expensis —

den ged^e: (: onder versoeke van genadigh reght:)
stelt de saake in handen vanden agtb^e: Raadt

Contra

Coert hendricxe van abbekerke p^r corp^l agter
'tcomp^s lijffeijgenen, over het trecken van
sijn zijdgeweer ged^e =

Den Raadt doende reght condemneert den ged^e: voor sijn waght wel
strengelijken gelaerst te werden, verbeurende daer en boven twee
maenden gagie pro fisco cum expensis —

Cornelis pietersse pagter vande sterken
dranck alhier Eijsscher

den Eijss^r: exhibeert in raade seeker notitie
van het geene den ged^e: in diverse reijsen
in dranck genoten heeft, bedragende ter
somme van 22 rd^s en 22 st^s: versoekt
voldoeninge cum expensis —

Contra

Gerrit wagemans gewoldiger over schulde
van 22 rd^s en 22 st^s ged^e =

den ged^e: segt dat den Eijss^r: hem weinigh
sopie geschonken heeft, ende daeromme
niet te weten dat hij hem soo veel schuldigh
soude wesen, mits r noijt over sulks son,
niet is gemaent oft aengesproken geweest,
dienvolgens versoekt dat den Eijss^r: het
selve bij sijnen boeke met dagh en datum
klaerder sal hebben te bewijsen op pene
van niet ontfankelijkheijt cum expensis.

Den

Den Raadt stelt de saake in statu tot naader bewijs, de costen ten deffinitiven statewende, lagerstond quod attestor en was geteekent

Joost Gijsbert sie anne geswoorde clercq —

Donderdagh den 10e 9ber ao 1678, ordinarisse vergaderinge van justitie gehouden presentibus omnibus, exceptis de E Br gouvr R: P: brugge, ende den boekhouder joannes fransse —

andries oloffz. pr fiscael nomine officii eijsscher —

Contra

Christoffel meijer boffz ende mientiesburger meijndert jeffe beneffens sijne broeder ver,,weers jeffe, over begeeten en geweldt gedaene —

Den Eijss: exhibeert in raade seekere twee gerecolleerde attestatie, beneffens een ver,,claringe tot verificatie van sijne schriftelij,,ken eijsch ende concludeert op hooft in desen tegens de gedaene genoemde persisterende als inde selve cum expensis

Den ged: meijndert jeffe seght, dat Christoffel meijer droncken sijnde 't sijnen huijse geweldt heeft gedaen, waeromme hij den selven heeft uijt gestooten ende buijten den pagger gejaeght, den welcken als doen sijn mes vaginneerde ende naer hem meijndt werffe, het welcke hij ged: te volle presen,,teert te bewijsen, sustineert dienvolgens in dese saak ontschuldight te wesen

De ged: Christoffel meijer seght als doen geen mes in sijne handen gehadt te hebben waeromme versoeckt vergoedinge van sijne geledene smerte, ende ontslaen te wesen van de eijsschen des Eijss cum expensis

Den Raadt stelt dese saeke in statu ende surcedantie tot naader bewijs vande gedaene de kosten ten deffinitive statewende —

Jeden . . . . . . Eijss

De Eijss: seght ende waerheijt is sulcx, dat de ged: (. niet aensiende de menighvuldige vergevinge hem over sijne begaene fauten gedaen.) sigh niet gebetert en heeft twee naghten sonder consent van sijne gebied,,ende overheijt van sijne bescheijde plaatse te absenteren ende te blijven buijten de fortresse, het welcke tegens alle krijghs disciplines is strijdende, waeromme con,,cluderende soo conteijdeert de Eijss: dat de ged: sal werden gecondemneert

voor

voor sés maanden inde kettingh geklonken
te werden om aen d' Comp.s gemeene werken
sonder loon oft gagie te arbeyden, oft dat hij
(: naer dat wel strengelijken sal werden gelaeten
ende een maendt sal hebben geseten in 't donker
gat :) sal werden gedeporteert ende gestelt
tot bijman, verbeurende boven dien drie maanden
ofte van twee maanden gagie pro fisco
cum expensis —

Den ged.e (onder verhoeh van gratie) stelt
de saake in handen vanden agtb.e Raadt

Den Fiscael voor replicq —

Den gedaagde voor duplicq —

Den Raadt doende regt condemneert den ged.e mits desen twee halve
dagen gestelt te werden op 't houte peert, bannende den selven daer
naer voor twee volle maenden binnen dese casteele met verbeurte
vande costen in desen gereesen —

Contra

Pieter Ladouw van St. Thomas Sold.t over 't
absenteeren van sijne beschijden plaatse ged.e

Fiscael

Den Fiscael segt te wesen waaraghtigh, iden
dat den ged.e sigh niet ontsien heeft
(: naer dat voor desen uijt de kettingh is
verlost geworden :) over de vier maanden te
absenteeren in het bosch vagabonderende, ende
diverse luyden, soo in hunne huysen als
andere thuijnen beschadigende, waer op
diverse klaghten sijn gekoomen ende nogh
dagelijx meer en meerder aengebraght worden,
alle 't welke in een wel gestelde regeeringe
ge niet en magh getollereert werden,
ende is strijdende tegens alle goede ordren,
plakaten ende statuijten, concluderende
soo contendeert den Fiscael dat den ged.e
sal werden gecondemneert voor sijn leven
inde kettingh geklonken te werden,
om aen d' Comp.s gemeene werken sonder
loon oft gagie te arbeyden, verbeurende
boven dien alle sijne te goede hebbende
maandgelden te gebruijken ab usu
cum expensis —

Den ged.e verbiedt genadigh regt
partes persistunt

Contra

domingo anthonio van goa caffer over
't bosch loopen ged.e —

Den

Den Raadt doende regt condemneert den ged.e voor negen- en t-
negentigh jaaren inde kettingh geklonken te werden, om aen de
comp.e gemeene werken sonder loon oft gagie te arbeijden,
verbeurende boovendien alle sijne te goet hebbende maendt gelden
helfft ten prouffijte vande comp.e, ende d'andere helfft pro
fisco [illegible] te gebruijcken mette costen —

den fiscael exhibeert in raade sijn notitie | Cornelis pieterssen pagter vande sterken
[illegible], presenteerende 't selve te ve: eedigen | dranck alhier fiscael
sustineerende daar mede het verbodt vande
ged.e ten vollen te hebben voldaen, persisteert | Contra
als ten laatsten daege cum expensis
den ged.e (: alsoo hij de dranck in diverse | Gosert wagemans oder als voorn. ged.e
rijsen heeft genoten) presenteert het
selve naer sijn beste [illegible] in
differente maten te betalen
den fiscael accepteert het selve —

Den Raadt, mits de fiscael daer inne is consenteerende,
accordeert den ged.e sijn versoeck in desen gedaen, den selve
condemneerende inde costen in desen gevallen, lager stond [illegible],
ter ordonnantie geteek.t joost gijsbertsen anno [illegible] eodem —

Donderdagh den 17.e 9bre a.o 1678 ordinaris vergaderinge van justitie
gehouden presentibus omnibus exceptis d' E. heer gouv.r R. P. brugge
ende de boekhouder joannes franke —

de fiscael repeteert sijne eijsch ende con- | andries olofss: q.q. fiscael nomine —
clusie ten laatsten daege gedient, persiste, offrij | fiscael
ende bij de selve verbodet antwoordt | contra
alias regt —
de ged.e meijndert jeffse tot verificatie | christoffel meijer boff.r inde dienst der
van sijn laatst geallegeerde, exhibeert | comp.e, meijndert ende cornelis jessen
in raade seekere attestatie, diensvolgens | mijnties borgers oder als voornoemt om
persisteert alnoghals voorens cum expensis | te antwoorden ged.ens
den fiscael accepteert de selve attestatie
in quantum pro, persisteert nietteminn
voor replicq, de ged.ens voor duplicq —

Den Raadt gesien ende gelett hebbende waerop haar E: in
desen te letten stondt, doende regt condemneert ende sen-
tiert bij desen, dat den ged.e christoffel meijer (: mits deen
ende

den mes soude getrokken hebben :) sigh met sijne geleedene smerte sal hebben te vreede te houden betaelende bovendien het meesterloon, condemneeren de ged:ens meijndert & Cornelis pessé in een amende van vijff entwintigh r:s yder pro fisco mette costen onder hen beyden pro rato te betaelen

de huijsv:r vanden vrijburger joost joosten Eijsscheresse

Contra

Elisabeth wilmse wed:e wijlen anthonij van voorst zal:r tot betalinge van 23½ r:s ged:e

de Eijsscheresse persisteert volgens presentatie cum expensis

joannes vander meerschen voor de ged:e bekent schult, ende mits tegenwoordigh impotent is versoeckt dagh van drie maenden tot betalinge

Den Raedt ordonneert de ged:e tusschen datum deser ende de komste vanden h:re gouv:r te betaelen op pene van executie cum expensis

david jansen mardicker . . . . Eijss:r

Contra

maximiliaen louringh sold:t ged:e schuldt van 33½ r:s ged:e

den Eijsscher persisteert volgens presentatie cum expensis

den ged:e bekent schult, versoeckt het selve met paijen van sijn gagie magh betaelt ende voldaen werden

Den Raedt condemneert den ged:e maendelijcx te betaelen van sijn gagie twee r:s tot voldoeninge van 't g:e eijsschte inclusijs cum expensis lager stondt quod attestor en was geteeckent joost gijsbertsen anno gesw: clercq

Donderdagh den 15:e X:bre A:o 1678 ordinarisse vergaderinge van justitie gehouden presentibus omnibus exceptis d' h:r gouv:r R: v: brugge ende den boeckhouder joannes fransse

andries oloffsz: p:r fiscael nomine officij . . . . Eijss:r

Contra

Den Eijss:r exhibeert in raede seeckere gerecolleerde en beëedighde attestatie, beneffens de vrijwillige en gerecolleerde confessie vanden gevangen en ged:e tot verificatie van sijne schriftelijcke eijsch ende conclusie in deselven tegenwoordigh selven genomen, persisterende als inde selve cum expensis

den

Jan cornelissen loshardt van amsterdam soldt: in dienst der E: comp.e beschuldight ten deese casteele orangie, over begane doodt slagh alhier hebbende gev: ende ged.e

den gevangen kent schuldt versoekt uijtstel tot de komste vande E: h.r gouv.r om sigh selve tot de doodt te prepareren —
de Fiscael voor replijcq —
den ged.e en gevangen voor duplijcq —

Den Raadt gesien ende gelett hebbende waerop haar E: in desen te letten stondt, doende regt uijtten naam ende van wegen de Hooge Overigheijt, condemneeren ende sententieeren bij desen, dat den gevangen sal gebragt werden ter plaatse alwaer men gewoonlijke criminele sententien executeert, aen een paal vast gebonden en met de harkebusade soodanigh gestraft te werden datter de doodt naavolght met confiscatie van sijne loopende gagie 't sedert de laatste alhier geslootene reeckq: pro fisco cum expensis —

Idem ... ... Fiscaal

Contra

Gijsgo Lijsfrijgen vande vrij borger cornelis pietersse over begane dieffstal alhier 't heeren gevangen ende ged.en

den Fiscaal exhibeert in raade twee diverse gerecolleert attestatien tot verificatie van sijne schriftelijcken eysch ende conclusie ad torturam in desen tegens den gevangen genomen persisteerende als mede selve cum expensis —
den gevangen blijft alnoght de saake hardneckelijk ontkennen —
den Fiscaal voor replijcq —
den gedaaghde voor duplijcq —

Den Raadt gesien ende gelett hebbende waerop haer E: in desen te letten stondt, doende regt condemneeren den ged.e ter scherper examinatie ten overstaen van twee ofte meer gecommitteerde de costen ten diffinitive statuerende, lager stondt quod attestor en was geteekent joost gijsbertsen anno gesworen clercq —

Donderdagh den 26.e januarij a.o 1679 ordinarisse vergaderinge van justitie gehouden ten casteele orangie presentibus omnibus exempto heere gouverneur Robbertus Padtbrugge absent —

andries oloffs: fiscael nomine officij Fiscaal

Contra

den Thomas Loonhooven gesluijterde arrag ged.e

den Fiscaal concludeert prout in actis vel in scriptis, ende mits non comparitie van partije, versoeckt default eerste, ende de gedaaghde pro secundo —

den Raadt accordeert den Fisc.l sijn versoght default mette proffijte vandien, ende gedaaghde pro secundo, lager stondt quod attestor en was geteekent joost gijsbertsen anno gesworen clercq —

Donderdagh den 2en febr. ao. 1679 ordinarisse vergaderinge van justitie gehouden presentibus omnibus excepto d'E: heere gouverneur Robbertus Padt Brugge —

andries oloffz: fiscael nomine officij . . . eyss.r

Contra

den chinees lionko ooc als vooren, mede tot het purgeeren van het deffault vande laatsten dage gedaeghde —

den eysscher, al eer in saake voorts te proce deeren, ende ten principaalen te concluderen, versoekt dat den gedae. eerst alhier sal hebben te purgeeren het deffault vanden laatsten dage —

den gedae. purgeert het versogte deffault

den eyss.r exhibeert in raade sekere attestatie benevens een schriftelijcke ende beantwoort interrogatorium beyde gerecolleert tot verificatie van sijne schriftelijken eyschs ende conclusie in fine van dien tegens den gedae. genomen, persisterende als mede selve cum expensis —

den gedaeghde segt geene arracq gehadt veel min vercoght te hebben —

den eysscher voor replicq thoont een flessie half vol vanden gemelde geslijterde arracq in raade —

den gedae. bekent den selven van sijne arracq geweest te sijn, maar segt den selve aen sijn vader, ofte wel eenen geschoren chinees jonte ver eert gehadt te hebben, persisterende voorders als boven —

Den Raadt gehoort ende gelets hebbende, wat er op haar E in desen te letten stondt, doende regt, condemneeren den gedae. aenden pagter vanden sterckxen dranck te betalen voor boete eene somma van vijfftich rijxd eens, ende dat vermits alle sijne arracq volgens de pagtbrieff verbeurt was, den welcken mits desen aende gedae. werdt toegestaen te behouden, ende daarenboven in eene honorable amende van tien rd pro fisco, mette costen in desen gereesen, lager stondt quodt attestor, en was geteeckent joost gijsbertsz amie gesw: clercq: —

Donderdagh den 9e febr: ao 1679 ordinarisse vergaderinge van justitie gehouden presentibus omnibus, excepto d'E heer gouverneur

andries oloffz: fiscael nomine officij eysscher

Contra

pieter ladonio van St. thomas soldt. in dienst der E: comp.e over 't slapen op sijn schildwagt gedae.

den eysscher exhibeert in raade sekere gerecolleerde attestatie tot verificatie van sijnen schriftelijcken eyschs ende conclusie in desen tegens den gedae. genomen persiste, rende als inde selve cum expensis —

den gedae. bekennende schuldt (:onder ver, soeke van gratie:) stelt de saake in handen vanden agtb. raadt

Partes persistunt

Den

Den Raadt doende Regt, condemneerde ende sententieerde bijdesen, dat den gevangen eerstlijk met een dagge wakker gelaerst, ende dan voor een rondt jaar inde kettinge geklonken sal werden, om aen d' comp.e gemeene wercken sonder loon oft gagie t' arbeijden, ende naer den g.e geexpireerden tijt tot mattroos gestelt als onbequaem om d' E comp.e voor soldt te dienen, verbeurende daarenboven twee maanden gagie pro fisco cum expensis, lagerstondt quod attestor en was geteekent Joost Gijsbertsen anno d' geswo: clercq: ——

Donderdagh den 2en meert a.o 1679 ordinarisse vergaderinge van justitie gehouden presentibus omnibus, d' empto d' E.h.r gouverneur ——

andries oloffsz: fiscael nomine officii Eijsscher

Contra

hendrick jansen van oudtbuijsen corp.l, ende cornelis jansen boss.r beijde in dienst der E: comp.e over beghten ende quetsen van den anderen ged.ens

Den fiss.l exhibeert in raad seeckere gerecolleerde attestatie benevens eene verclaringe vanden opperchirurgijn deses casteels orangie tot verificatie van sijne schriftelijcken eijsch ende conclusie in desen tegens de ged.ens genomen, persisterende als inde selve cum expensis ——

de ged.ens kennen schuldt dienvolgens (: ende ter versoecke van gratie :) stellende de saacke inhanden vanden agtbaaren Raadt ——

Den Eijsscher voor repliq ——

de gedaagdens voor dupliq ——

Den Raadt doende regt condemneerde ende sententieerde mits desen, dat den ged.e hendrick jansen twee halffe dagen op 't houte peerdt sal gestelt werden, ende cornelis jansen, mits den anderen gequetst heeft twee halff dagen inde juffr.ow gestelt, ende daer naer wel strengelijck gelaerst te werden, ende te betalen drie R.s voor 't meesterloon, verbeurende daerenboven ijder twee maanden gagie pro fisco, ende d' coste pro rato, lagerstondt quod attestor en was geteekent Joost Gijsbertsen anno geswoorde clercq, ——

donderdagh den 23en meert a.o 1679 ordinarisse vergaderinge van justitie gehouden ten casteele orangie presentibus omnibus d' empto den manhaften Capp.t cornelis swerius ——

andries oloffsz: fiscael nomine officii Eijss.r

Den Eijsscher exhibeert in raade seckere attestatie, benevens des ged.ens confessie alhier in raade op hodie gerecolleert, tot verificatie van sijnen schriftelijcken eijsch ende conclusie in fine van dien tegens den gedaagden genomen, persisterende als inde selve cum expensis ——

Contra

den

den ged.e (: onder versoek van genadigh regt) ende mits een inlander sijnde de krijghs dissipline onkundigh is, stelt de saake in handen vanden agtbaaren Raadt

den Eijsscher voor repliecq —

den gedaagtden voor dupliecq —

Contra

anthonij de melo van amboina Sold.t in dienst der E compe., over 't slaapen op sijn schildwagt als mede t' afspringen vande punt, absenteerende hem soo van sijn beschreven plaatse

Den E agtb. raadt gesien, gehoort, ende gelesen hebbende waar op haar E.E. in desen te letten stond, doende regt, (: prefererende nogh genaade voor regt van justitie, ten insighte den ged.e en gevangen een inlander, en inde krijghs dissipline onervaeren en onkundigh is:) condemneeren ende sententieeren bij desen, dat den gevangen sal gebragt werden ter plaetse alwaar men gewoonlijk criminele sententien executeert, ende aldaar met een kogel over 't hooft geschoten en alsdan uijt d'compe. (als onwaardigh d'E compe. voor Sold.t sijn leven te moogen dienen:) gejaagt, om voor den tijdt van vijff = en = twintigh jaaren inde kettingh geklonken te werden, om ad opus publicum aan E comp.s gemeene werken sonder loon oft gagie t'arbeijden, verbeurende daar enboven alle sijne te goed hebbende maandtgelden pro fisco, met de costen van mamisie van justitie —

den Eijssr. doet eerst schrift eliken hel moed willigh weghloopen vanden ged.e van sijnen wettigen heer ende meester exhibeer ende tot dien sijnde in raade sijns schrifte lijken sijds, ende in fine van dien tegens den ged.e en gevangen genomen conclusie persisterende als inde selve —

den gedaagtden schuldt kennende versoekt genadigh regt —

den Eijsscher voor repliecq —

den gedaagtden voor dupliecq —

Idem in qualiteijt als boven . . . Eijsscher

Contra

baijoen van maccasser E comp.s lijffeigen over wegh loopen als hand 's heeren gevangen ende ged.e —

Den Agtb. raadt, gesien, gehoort, ende gelesen hebbende waar op haar E.E: in desen te letten stond, doende regt condemneeren ende sententieeren mits desen; dat den gevangen sal gebragt werden ter plaatse, alwaar men gewoonlijk criminele sententien executeert, ende aldaar den scherp regter overgelevert, sijn haijr afgesneeden, aan een paal gebonden, ende met roeden wel strengelijk gegeesselt te werden, ende voorder met E comp.s schiap op des selffs regter wange gebrandtmerkt.

Den

den Eijsscher versoekt voldoeninge offe bij gebreke van dien executie over de verpande goederen cum expensis —
den gedde bekent schuldt, zegt tegenwoordigh insuffisant te weten tot de betalinge, presdnt! den Eijss: smaandelijcx behoorlijken intrest
den Eijss: voor repliq accepteert het gepresenteerde vanden gedd: stellende 't selve ter discretie vanden agtbb: raadt —
den Gedde voor dupliq persisteert

jan raelingh vrijburger - - - Eijsscher
Contra
carel jansen vrijburger tot voldoeninge van 31½ r., ende om het goedt daar voor verpandt zijnde te lossen gedde

Den Raadt doende regt, ordonneren dat den gedde aanden Eijssr sal schuldigh ende gehouden wesen, van het g: eijsche capitaal smaandelijcx behoorlijken intrest tegens twalff schellingen p: cento cum expensis, onderstondt quodt attestor, en was geteekent, joost gijsbertsen anno gesworen clercq —

Donderdagh den 6en april Ao 1679 ordinarisse vergaderinge van Justitie gehouden ten casteele orangie presentibus omnibus d'excepto den manhaften Capp: Cornelis Sweerus absent

den Eijsscher exhibeert in raadte sekere gerecolleerde attestatie benevens des gedaagdens vrijwillige gegevene ende gerecolleerde confessie, tot verificatie van sijnen schriftelijken eijsch, ende conclusie in desen tegens den gedaagden genomen, persisterende als in fine van dien, cum expensis —
den gedaagden (onder versoek van gratie) stelt de saake in handen vanden agtbaaren Raadt —
den eijsscher voor repliq —
den gedaagden voor dupliq

andries olofsz: fiscael nomine officii Eijssr
Contra
andries Jurriaen van christiania soldaat in dienst der E: compe, laatst bescheijden in Ternaten, over 't absenteren van twee agter een volgende nagten van sijnen bescheijden post, altans by heeren gevangen ende gedaagden

den Raadt doende regt condemneren den gedaagden met hondert slagen wel strengelijken gelaarst te werden ende daar naar drie halve dagen inde Justitie gestelt cum expensis, onderstondt quod attestor en was geteekent Joost gijsbertsen anno geswoorne clercq —

Donderdagh den 9en maij ao 1679 ordinarisse vergaderinge van Justitie
gehouden ten casteele orangie presentibus omnibus ——

Andries oloffsz: Fiscael nomine officij Eijsscher

Contra

Claas Jansen dapper timmerman —— over 't absenteren van sijne beschijden plaatse, ende stelen van eenigen araq
gedaagde ——

den Fiscl: exhibeert in raade twee diverse geroolleerde attestatien benevens 'd eijgene en vrijwillige gegevene Confessie des gedaagdens, tot verificatie van sijnen schriftelijken eijsch ende conclusie in fine van dien tegens den gedn genomen persisterende als inde selve cum expensis

den gedaagde schuldt bekennende, versoekt genadigh regt ——

den Fiscl heer voor replicq ——

den gedaagde voor duplicq ——

den Raadt doende regt, condemneert den gedn drie halve dagen inde [illegible] gestelt te werden, ende daar naar een rondt jaar sonder loon oft gagie t'arbeijden, als mede inde voldoeninge vanden gestolen drank ter discretie vanden pagter, verbeurende daarenboven drie maanden gagie ab uso, cum expensis

Jan Roeling vrijborger - - - - Eijsscher

Contra

Hendrick cors oppertolq in dienst der compe over 't vercoopen van een slavinne gedaagde

den Eijsscher segt opden 7en april passdo vanden gedn gekoght te hebben eene slavinne om ende voor de somma van drie en twintigh rycxds, op conditie dat deselve goet, gesont, ende ongebrekelijk was, ende uijts deselve aldus (: soo lange den Eijsscher haar heeft gehadt :) gedurigh heeft bloet gespouwen, door een gebrek onder haar hertteribben het welk een ruijmen langen tijdt, te voren sij verkoght is gehadt heeft, ingevolge haare eijgene verclaaringe alhier in raade op hodie gedaan, soo concludeert den Eijsscher, dat den gedn bij vonnisse van uE (: onder des selfs uE wijser oordeel nogtans :) sal werden gecondemneert, deselve slavinne wederom tot hem te nemen, met restitutie vanden coopprijs aan hem Eijsscher cum expensis

Andries cors ondertolq voor den gedn segt nooijt geweten te hebben, dat de gemde slavinne eenige siekte soude gehadt hebben ——

dienvolgende stelt de saake in handen vanden agtbre raadt ——

den Eijsscher voor replicq ——

den gedaagden voor duplicq ——

den Raadt doende regt condemneert den gedn de bovengeseide

slavinne

Slavinne wederom te nemen, met restitutie aanden fiscl.e van den coopprijs van de selve, bedragende ter somma van drie=en=twintigh rds eens, den fiscl.e inde costen van dese instantie condemnerende onderstondt quod attestor en was geteekent Joost gijsbertsen anno gesw: clercq ——

Donderdagh den 8en Junij a° 1679 ordinarisse vergaderinge van Justitie gehouden, ten casteele orangie presentibus omnibus

andries oloffsz: fiscael nomine officij fiscl.e

Contra

Godtfriedt van bergen Sergt in dienst der E compe, longst beschreiden op de punt Sololo, over dat na beslotte wagts van sijne punt geweest, ende diverse moetwilligheeden gepleeght heeft ged.e

den fiscl.e exhibeert in raade seeckere —— attestatie tot verificatie van sijnen schriftelicken eysch ende conclusie in fine van dien op hodie tegens den ged.en genomen persisterende als inde selve —— cum expensis ——

den ged.en schuldt kennende versoeckt genaedigh regt ——

den fiscl.e heer voor replicq ——

den ged.en voor duplica ——

Den Raadt doende regt deporteren den ged.en van ampt en gagie stellende den selven tot soldt met f 9: p.r maendt verbeurende daar en boven drie maanden gagie pro fisco cum expensis ——

Idem . . . . fiscl.e

Contra

albert Jansen van reenen Sergt in dienst der E compe, over betoonde ongehoorsaamheijdt aan sijn overheijdt ——

den fiscl.e exhibeert in raade seekere gere, collerende attestatie, tot verificatie van sijnen schriftelicken eysch ende conclusie in fine van dien tegens den ged.en op hodie genomen, persisterende als inde selve cum expensis ——

den ged.en kendt schuldt maar segt be, schonken geweest te sijn stelt de saake ter discretie vanden agtb.e raadt ——

partes persistunt

den Raadt doende regt, condemneren ende sententieren mits desen, dat den ged.e van ampt en gagie gedeporteert, ende tot mattroos met f 9: p.r maendt, als onwaardigh d'E compe niet meer inde militie te dienen gestelt te werden, naar dat des selfs degen en rottingh inde kringh vande soldaten bevoorens op 't pleijn voor sijne voeten gebroken sal wesen verbeurende daar en boven twee maanden gagie pro fisco cum expensis ——

Den

den Eysser exhibeert in raade des ged^en eygene entrüwillige gegevene confessie, tot verificatie van sijnen schriftelijken eysch ende conclusie in fine van dien op ende tegens den ged^en op hodie genomd persisterende als inde selve cum expensis den ged^en (onder versoeck van gratie) stelt de saake in handen vanden raadt ——
den Eysscher voor replicq ——
den gedaagtden voor duplicq ——

Idem . . . . a . . [illegible]

Contra

Rombout gillissen de winter mattroos Iongst beschuyden op 't sacht d' experiment over landt loopen ged^e ——

Den Raadt doende regt condemneren den ged^en aan scherpsboort wel strengelijken gelaarst te werden verbindende daarenboven twee maanden gagie pro fisco cum expensis

den Eysscher exhibeert in raade sekere attestatie tot verificatie van sijnen schriftelijken eysch ende conclusie in fine van dien tegens den ged^en genomen, persisterende als inde selve cum expensis
den gedaagtden schuldt kennende versoeckt genadighd regt ——
den Eyss^er voor replicq ——
den ged^en voor duplicq ——

Idem . . . . eyss^er

Contra

fisco marduijker, over 't quetsen van claas maniban insgelijcx marduijker alhier ged^en ——

Den Raadt doende regt condemneren den gedaagtden in eene amende van ses Rx^ds, twee daar van voor den gequetsten, twee voor 't meesterloon, ende d' andere twee pro fisco, cum expensis ——

den eysscher versoeckt voldoeninge ende mits non comparitie des ged^en deffault eerst, ende herdaagh tot voor 't tweede metten prouffijte van dien cum expensis ——

Ioannes fransen boeckhouder en winkelier . . . . Eyss^er

Contra

Andries cors ondercoloq over schuldt van 19:1/4 Rx^s ged^e

Den Raadt accordeert den eysscher sijn versoght deffault ende herdaagh tot, metten prouffijte van dien, condem, nerende den ged^en inde costen vandese instantie, onder stondt quodt attestor en was geteekent, Joost gijs, bertsen anno gesworene clercq ——

Donderdagh

Donderdagh den 29en Junij ao. 1679 ordinarisse ver=
gaderinge van Justitie, gehouden int Casteel orangie

Presentibus omnibus. —

Den eyssr. exhibeert in rade desselve manuale obligatie ten laste van	Marcus de Rosario inlandt schoolmeester . . . Eyssr.
	Contra
den gedn. ontkent schuldt, versoeckt copije van stucken om ad primam te doen pro ut Consilij —	Cornelis Pieterssen vrijborger op schuldt van 26 3/4 rs. van sijne slaaff michiel gigogo gedie.
	michiel gigogo tegenwoordighe slaaff vanden gedn. durvolgende versoekt voldoeninge cum expensis

Den raadt accordeert den gedn. copije van stucken om &a.

Naar t'afflopen vande rolle compareerde in vergaderinge de wede. vanden mantbaftenCapt. Cornelis Sweerius zalr., margarita Sweerius geboortigh van arakan, ende presenteerde seeker testament bij schy-baar, ende haeren man zalr. voorsz.: desen jaare op den 21en meert voor mij gesw: clercq, ende daar inne genoumeerde getuijgen gepasseert, versoeckende daar op approbatie vanden Eagtbr.: raadt.

Den welcken t selve in deliberatie genomen hebbende, ende

ende niets voorgekomen sijnde, waar door de hoog
approbatie soude konnen werden geweigert, behal
datter eenige gemeene in testamenten gebru
„kelijcke clausulen, gl. omitteert en uijt gelaat
sijn, de welke egter onder de generaele
clausule, ent slot sijn begrepen, oversulx fiat
approbatie, voor soo verr alsser geoordeelt is, nie
„mandt bij stront te sijn geworden, onderstondt
quodt attestor en was geteekent Joost gijsbert ser
Anne gesw: Clercq de ———

Donderdagh den 6e Julij ao. 1679 ordinarisse
vergaderinge van Justitie gehouden ten Casteel
orange Presentibus omnibus ———

Den eijsscher exhibeert in Andries oloffz: fiscael nomine
Raade tweer diverse attestatien officij - - - - - - Eijsscher
benevens der gevangenen
eijgen, vrijwillige gegeven,
ende gerecolleerde Confessien
tot verificatie van sijnen schrif
telijcken eijsch ende conclusie
in fine van dien tegens de gedagde
op bodie

Contra

... [illegible] comen, persisterende

... selve Cum Expensis —

Contra

679

Jan vander heijden van mechelen
ferdinandus Jansen, ende Jacques
de Simoriate alle soldaten in
dienst der E Compe, 't loopen
ende slaeten van hunnen
officier alshans 's heeren gevan-
gen ende gedaegdens. —

de gevangens persisteren bij
hunne gegevene Confessien
sustinerende Jacques de Simoriate
sijn plicht voldaen te hebben,
versoeckende genadigh reght.

Den eijsscher voor replycq

de gevangens voor duplycq

Den Raedt gehoort, gesien, ende gelet hebbende
waer op haer E in desen te letten stondt, doende
reght, genade nochtans in plaetse van rigeur
van Justitie prefererende, condemneert ende sententi-
eert bij desen, dat de gevangens Jan vander heijden
ende ferdinandus Jansen sullen gebraght werden
ter plaetse, alwaermen gewoonlijken criminele
sententien executeert, ende den eersten aldaar
in het aensien vanden tweeden met een kogel
over 't hooft geschoten, ende daar naar voor
twee Jaaren inde ketting geklonken te werden
om aan 's Compe gemeene werken sonder loon
off gagie te arbeijden, met verbeurte van sijne

te

te goet hebbende maandt gelden pro fisco, en den

Ferdinandus Jansen naar de voorsz: executie der

drie halve dagen in de boeijen gestelt, ende

een jaar, om als boven in de kettings [struck through]

geklonken te werden, [illegible] daarenboven

twee maanden gagie pro fisco, condemnerende

den gevangen Jaaques de Simoriale voor drie dagen

op 't houte peert gestelt te werden, met [illegible]

te van twee maanden gagie pro fisco mette

costen pro rato ———

Idem als voren - - - eyss

den eyssleder exhibeert in raade

seekere gerecolleerde attestatie

benevens des gevangens eygen

vrijewillige gegeven Confessie

tot verificatie van sijnen

schriftelijken eysch, ende

in fine van dien tegens den

gevangen op hodie genomen

Conclusie, persisterende als inde

selve Cum Expensis ———

den gevangen kent schuldt,

[illegible] genaedigh regt

den

Contra

den eijsscher voor repliq —

den gevangen voor dupliq

Cornelis Claasen van [illegible] der
mat[illegible] Jongst beschreven of
lacht d' experiment, off [illegible]
quetsen vanden timmerman
Hendrick Jansen [illegible], altans
s' heeren gevangen ende ged[illegible]

Den Raadt gehoort, gesien, ende gelet hebbende
waar op haar [illegible] in desen te letten stondt, doende
regt, condemneeren ende sententieeren,
bij desen, dat den gevangen sal gebragt
werden ter plaatse alwaar men gewoon is
Criminele Sententien t' executeeren, ende aldaar
den scherprechter overgelevert, aan den
gerecht paal vast gebonden, met een mes een
snee op des selfs rechter schouder gegeven,
en dan met het selve mes door des selfs handt
aan den gerecht paal vast genageldt, en soo
lange te blijven staan tot dat van selfs uijt
treckt, ende voorders voor een rondt jaar
in de ketting geklonken te werden om ad
opus Publicum aen 's Comp.s gemeene werken, sonder loon off gagie
te arbeijden, [illegible] ende daar en boven

drie

Drie maanden gagie pro fisco, een maand
voor de armen, drie rd voor meesterloon
nevens costen van Commissie van Justitie

Den eijsscher exhibeert een extract uijt sijnen maandelijkse notitie boeck, waar mede bewijst dat den opsluijder corpl. dirck noüta Salr., hem elff en een quart rd schuldigh is, dien volgens opsoekt, voldoeninge cum expensis	Cornelis Pietersen vrijeburger ende pachter vanden sterken drank in desen Moluccos Eijsscher
	Contra
Den gedaagde, mits den opsluijder op sijne reeckn: is te goed hebben, stelt de saake in handen vanden aghtb. Raadt	Sr. daniel van Vliet onder Coopm: en guarnisoen boeckhouder, als curateur ad lites van 's Compe. afgestorven dienaren, op 11¼ rd, die den Corpl. dirk noüta Salr. den eijsscher op syn opslyden ten achter is gebleven, in dier qualiteijt gedaagde

Den Raadt partijen hinc inde gehoort hebbende ordonneren mits desen, dat den eijsscher de opsoghte somme op reeckn. vanden opsluijder dirk noüta Salr. sal werden voldaan cum expensis

waar

Naar 't affloopen vande rolle, compareerde in Raade
ingez. Jacob laurentsen Vrijborger alhier, ende pre-
senteerde seeker testament, bij marta Parera Zal:r,
weduwe vanden overleden vrijborger Coenraldt
limbagh Zal:r gemaekt de dato 12en Julij
ao: 1677, voor den Secretaris Andries oloff Zn:,
en de daarinne genomineerde getuijgen
gepasseert, versoekende daar op approbatie
vanden E: agtb: Raadt, den welken 't selve
in deliberatie genomen hebbende, ende
niets voorgekomen zijnde, waar door de
versogte approbatie soude werden komen
geweijgert, approbeeren de selve mits deses,
voor soo veel alser g'oordeelt werdt mis-
mant bij verst te sijn geworden, waar-
omme zal gehouden zijn d' erffenisse
onder behoorlijken inventaris, fangatie,
ende cautie restituendi, t' aenvaarden
onderstondt quadt attestor en was
geteekent Joost gijsbertsen Amel
Geswoorne Clercq —

Donderdagh den 13en Jully A°. 1679 ordinarisse vergaderinge van Justitie gehouden tern Casteele orangie Presentibus omnibus

Andries oloffz: fiscael nomine officij . . . . . Eyss:

Contra

gerrit Creyn van vlissinge, ende Caspar bosch van loriken bosss^rs^ gepleeghde moetwilligh^t^ ende straat schenderije als 's heeren gevangenen ged^ens^

den Eyss^r^. exhibeert in raade drie diverse attestatien, benevens der gevangens eygen, vrijewillige gegevene en gerecolleerde confessie, tot verificatie van sijnen schrift. teijcken eysch ende in fine van dien tegens de gevangens op bodie genomen conclusie, persisterende als inde selve Cum Expensis

de gevangens seggen dronken geweest te sijn, ende niet te weten dat sij soo veel quaet gedaan hebben, waaromme versoecken een genadige sententie

den eysscher voor repliq

den ged^ens^ voor dupliq

Den Raadt doende regt condemneeren ende sententieeren mits deeses dat d' ged^ens^ op den cassaar wel strengelijk gelaerst sijnde, aldaar

voor

Voor drie halve dagen inde jouffrouwe sullen gestelt werden, ende dan aend's Comp:s gemeene werken buijten de vesting ses maanden sonder loon off gagie arbeijden, verbeurende daar en boven ijder drie maanden gagie pro fisco, mitsgaders het gestoolen te voldoen cum expensis ——

Idem als boven . . . eijss:

Den eijsscher exhibeert in raade des ged:ens eijgen, en vrijwillige gegevene confessie tot verificatie van sijnen schriftelijken eijsch ende in fine van dien tegens den ged:en op hodie genomen conclusie, persisterende als inde selve cum expensis

Contra

Jacob de Koning van Rotterdam matt:s jongst beschreijden op 't Jacht d'Experiment, over landt loopen & vagabonderen alhans 's heeren gevangen ende ged:en

Den gedaagden kent schuldt, & soeckt genadigh regt

Partes Persistunt ——

Den Raadt doende regt condemneren den ged:en

Ged^en wel strengelijken gelaest te werden, en dan soo lange aan s'Comp^s gemeene werken te arbeyden, tott schip, waar op beschreyden is, wederom komt, & beneevende daar en boven twee maenden gagie pro fisco, cum expensis, onderstondt quodt attestor en was geteekent Joost gijsbertsen Anne g'swoere Clercq

Donderdagh den 17^en Julij 1679 ordinarisse vergaederinge van Justitie gehouden ten Casteele orangie Presentib^s omnibus

Den eyss^r exhibeert in raade seekere gerecolleerde attestatie, be, nevens des ged^ens eygene en vrijwillige confessie tot veri, ficatie van sijnen schriftel, lijken eysch, ende conclusie in fine van dien tegens den ged^en op bodie genomen, per, sisterende als inde selve cum expensis.

Den ged^e bekent schult, & soeckt genadigh regt

Andries oloffs: fiscael nomine officij eyss^r

Contra

Den gecondemneerdt Anthonij de melo van amboina uijt d' ingoorije müsselaer

den

Den eijss.r voor triplicq — nisselauw off begaane diefstal

Den ged.en voor duplicq — altbans 's heeren ger: ende ged.e

Den Raedt doende regt condemneert ☉ sententie
bij deesen, dat den gevangen sal gebragt
werden ter plaatse, alwaar men gewoon is
criminele sententies ter executie te stellen
ende aldaar den scherpregter overgelevert,
aan een paal vast gebonden, met roeden w[el]
strengelijk gegeesselt, met 's Comp.s schiap[o]
des selfs rugge gebrandt merkt te werde[n]
ende daar naar met de strop om den hals
sekere uren onder de galgh te schanden te
staan, ende voorders voor vijff en twintigh
agter een volgende jaaren, volgens de
sententie vanden 23en meert pass.o tegens
den gevangen geprononceert, in de ketting
geklonken om ad opus Publicum sonder loon
off gagie t'arbeijden, met de costen van
Commissie van Justitie

Den eijss.r exhibeert in raade — Idem als voord . . eijss.r
schriftelijk gerecolleerde attestatie,
benevens des ged.ens eijgene
• vrijwillige

Contra

vrijwillige confessie tot veri-
ficatie van sijne schriftelijken
eijsch ende conclusie in fine
van dien tegens den gedte
genomen persisterende als

in de selve cum expensis — Contra

den gedte onder schoute van gratie Gabriel Bartelsen noolinck van
... de saake in handen van de Bergen in noorwegen bootsg, op
... raadt — moetwilligh naar beseltte wagt
... eijsscher voor replicq op sijn beschreijde pinel bedrevs
... gedaeghden voor duplicq alt haus s'heeren geb: en gedte

Den Raedt doende regt condemneerende den
gedte wel strengelijk gelaerst, en dan drie Baks
dagen inde boeijen gestelt te werden, &
verbeurende daar en boven twee maanden gagie
pro fisco cum expensis, onder stondt quodt
attestor en was get.ekent Joost gijsbertsen
Anne geswo: Clercq —

geCollationeert accordeert Malaijo
in 't Castel Orangie desen 16e aug:ij
ao 1679 —
Quod attestor
[signature] gesw:e Clercq
1679

vierde boeck SSSS 1680